

ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତ

ତୃତୀୟ ଖଣ୍ଡ

ଦଶମ, ଏକାଦଶ ଓ ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ

ନବାକ୍ଷରୀ ପଦ୍ୟାନୁବାଦ

ଶ୍ରୀଦୀନବନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର ଖାଡ଼ଙ୍ଗା

ଶ୍ରୀପୁରୀଦାସ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଟ୍ରଷ୍ଟ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତ

ତୃତୀୟ ଖଣ୍ଡ

(ଦଶମ, ଏକାଦଶ ଓ ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ)

ଶ୍ରୀଧରସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଟୀକାନୁସରଣରେ ନବାକ୍ଷରୀ ଓଡ଼ିଆ ପଦ୍ୟାନୁବାଦ

ଶ୍ରୀଦୀନବନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର ଖାଡ଼ଙ୍ଗା

ସଂପାଦନା

ଅଧ୍ୟାପକ ରଙ୍ଗାଧର ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ

ପ୍ରକାଶନ

ଶ୍ରୀପୁରୀଦାସ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଟ୍ରଷ୍ଟ
ଭୁବନେଶ୍ୱର

Digitized by PPRACHIN, SOA

Shrimadbhagavata

Trutiya Khanda

(Dashama, Ekadasha O Dwadasha Skandha)

Sri Dinabandhu Mishra Khadanga

Published by

Sri Puridas Goswami Trust

Brahmeswarpatna, Bhubaneswar

© Sri Puridas Goswami Trust

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ ଫେବୃୟାରୀ ୧୯୯୩

ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରକାଶ ଜାନୁୟାରୀ ୨୦୧୬

ପ୍ରକାଶକ

ଶ୍ରୀପୁରୀଦାସ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଟ୍ରଷ୍ଟ

ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱରପାଟଣା, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପରିବେଷକ

ବିଦ୍ୟାପୁରୀ

ବାଲୁବଜାର, କଟକ ୭୫୩୦୦୨

ଫୋନ୍ : ୦୬୭୧-୨୩୦୮୨୩୭

ମୁଦ୍ରଣ

ଗୋସ୍ୱାମୀ ପ୍ରେସ୍, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଆନୁକୂଲ୍ୟ ଟ ୮୦.୦୦

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସୂଚୀପତ୍ର

ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧ

Digitized by PPRACHIN, SOA

Digitized by PPRACHIN, SOA

Digitized by PPRACHIN, SOA

Digitized by PPRACHIN, SOA

Digitized by PPRACHIN, SOA

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅଧ୍ୟାୟ	ପ୍ରକରଣ	ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ
୬୬.	ପୌଣ୍ଡ୍ରକ କାଶୀରାଜ ଓ ସୁଦକ୍ଷିଣ ବଧ	୩୭୫
୬୭.	ରୈବତକରେ ଶ୍ରୀବଳଦେବଙ୍କର ଦ୍ୱିବିଦ ବଧ	୩୮୦
୬୮.	ସାମ୍ବଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ମଣା-ହରଣ, ସାମ୍ବମୋଚନାର୍ଥ ଶ୍ରୀବଳଦେବଙ୍କର କୌରବସଭାକୁ ଗମନ, କୌରବମାନଙ୍କ ଔଦ୍ଧତ୍ୟ ଦେଖି ଶ୍ରୀବଳଦେବଙ୍କ ହସ୍ତିନାପୁରୀ ନାଶାର୍ଥ ହଳାକର୍ଷଣ	୩୮୪
୬୯.	ଶ୍ରୀନାରଦଙ୍କର ଦ୍ୱାରକାରେ ପ୍ରତି ମହିଷୀପୁରୀରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଯୁଗପତ୍ ବିବିଧ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟଲୀଳା ଦର୍ଶନ କରି ବିସ୍ମୟ ଓ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ତାଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦାନ	୩୯୦
୭୦.	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଆହ୍ନିକ-କୃତ୍ୟ, ଜରାସନ୍ଧ-ବଧାର୍ଥ ତଦବରୁଦ୍ଧ ରାଜାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ଦୂତର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ନିକଟରେ ନିବେଦନ, ଶ୍ରୀଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ରାଜସୂୟ ଯଜ୍ଞ ସମ୍ପାଦନାର୍ଥ ଦେବର୍ଷିଙ୍କର ଶ୍ରୀହରିଙ୍କୁ ନିବେଦନ	୩୯୬
୭୧.	ରାଜସୂୟ ଯଜ୍ଞ ଓ ଜରାସନ୍ଧ-ବଧାର୍ଥ ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଦାନ, ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ରାଜସୂୟ ଯଜ୍ଞ ସମ୍ପାଦନାର୍ଥ ସପରିକର ଶ୍ରୀଯଦୁନାଥଙ୍କର ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥକୁ ଗମନ	୪୦୩
୭୨.	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଇଙ୍ଗିତରେ ଭୀମଦ୍ୱାରା ଜରାସନ୍ଧ ବଧ, ଜରାସନ୍ଧ-ପୁତ୍ରର ରାଜ୍ୟାଭିଷେକ, ଅବରୁଦ୍ଧ ରାଜାମାନଙ୍କ ମୋଚନ	୪୧୦
୭୩.	ବନ୍ଧନମୁକ୍ତ ଶରଣାଗତ ରାଜାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ କୃପା ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ, ଭୀମାର୍ଜ୍ଜୁନ ସହ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ	୪୧୭
୭୪.	ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ରାଜସୂୟ ଯଜ୍ଞାନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଅଗ୍ରପୂଜା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶିଶୁପାଳ ବଧ, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କ ଅସହିଷ୍ଣୁତା, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ପାରସ୍ପରିକ ବିବାଦ ସୂଚନା	୪୨୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ

Digitized by PPRACHIN, SOA

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ

Digitized by PPRACHIN, SOA

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଓଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାୟ ନମଃ

ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧ

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ବିଶ୍ୱସର୍ଗବିସର୍ଗାଦିନବଲକ୍ଷଣଲକ୍ଷିତମ୍ ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଖ୍ୟଂ ପରଂ ଧାମ ଜଗଦ୍ଧାମ ନମାମି ତତ୍ ॥ ୧
ଦଶମେ ଦଶମଂ ଲକ୍ଷ୍ୟମାଶ୍ରିତାଶ୍ରୟବିଗ୍ରହମ୍ ।
କ୍ରୀଡ଼ଦ୍ୟଦୁକୁଳାମ୍ଭୋଧୌ ପରାନନ୍ଦମୁଦୀର୍ଯ୍ୟତେ ॥ ୨
ଦଶମେ କୃଷ୍ଣସଂକୀର୍ତ୍ତିବିତାନାୟାନୁବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ।
ଧର୍ମଗ୍ଲାନିନିମିତ୍ତସ୍ତୁ ନିରୋଧୋ ଦୁଷ୍ଟଭୂଭୁଜାମ୍ ॥ ୩
ପ୍ରାକୃତାଦିଶ୍ଚତୁର୍ଦ୍ଧା[୧] ଯୋ ନିରୋଧଃ ସ ତୁ ବର୍ଣ୍ଣିତଃ ।
ତତ୍ତତ୍ପ୍ରସଙ୍ଗତଃ ସୃଷ୍ଟିସଂହାରାଦିନିରୂପଣୈଃ ॥ ୪
କୃତା ନବତିରଧ୍ୟାୟାଃ ଦଶମେ କୃଷ୍ଣକୀର୍ତ୍ତୟେ ।
ଆଦ୍ୟୈଶ୍ଚତୁର୍ଭିରଧ୍ୟାୟୈର୍ବ୍ରହ୍ମପ୍ରାର୍ଥନୟାଽବନେଃ ।
ଭାରଂ ହର୍ତ୍ତୁଂ ହରେର୍ଜନ୍ମ ସପ୍ରସଙ୍ଗଂ ନିରୂପ୍ୟତେ ॥ ୫
ଗୋକୁଳେ ମଥୁରାୟାଂ ଚ ଦ୍ୱାରବତ୍ୟାଂ ତତଃ କ୍ରମାତ୍ ।
କୃଷ୍ଣଲୀଳା ତ୍ରିଧା ପ୍ରୋକ୍ତା ତତ୍ତଭେଦୈସ୍ତ୍ୱନେକଧା ॥ ୬
ସପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶତାଧ୍ୟାୟୈର୍ବୃହଦ୍‌ବୃନ୍ଦାବନାଦିଷୁ ।
ଗୋକୁଳେ ବସତୋ ଲୀଳା ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ସୁର-ଦୁଷ୍କରା ॥ ୭
ଏକେନ ଯମୁନାବାରିଣ୍ୟକ୍ରୂରେଣ କୃତା ସ୍ତୁତିଃ ।
ଏକାଦଶଭିରାଖ୍ୟାତା ଲୀଳା ମଧୁବନେ[୨] କୃତା ॥ ୮
ଶେଷୈର୍ଦ୍ୱାରବତୀଲୀଳା ତନ୍ନିର୍ମାଣାଦି ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ।
ଏବଂ ନବତିରଧ୍ୟାୟା ଦଶମେ ବିଶଦାର୍ଥକାଃ ॥ ୯
ତତ୍ର ତୁ ପ୍ରଥମେ କଂସଃ ସ୍ୱମୃତ୍ୟୁଂ ଦେବକୀସୁତାତ୍ ।
ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଭୀତୋଽବଧୀତ୍ତସ୍ୟାଃ ଷଡ୍‌ଗର୍ଭାନିତି ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ॥ ୧୦
କୃଷ୍ଣାବତାରଚରିତଶ୍ରବଣାମୃତନିର୍ବୃତଃ ।
ଉକ୍ତାନୁବାଦେନୌତ୍ସୁକ୍ୟାଦ୍ରାଜା ପୃଚ୍ଛତି ତତ୍ ପୁନଃ ॥ ୧୧

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ[୩]

୧	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣନଳିନ	।	ଚିନ୍ତା କରିଣ ନିଜ ମନ	॥	୧
	ସୁଜନମାନଙ୍କର ହିତେ	।	ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଷାଗୀତେ	॥	୨

---

୧. ପ୍ରାକୃତ, ନିତ୍ୟ, ନୈମିତ୍ତିକ ଓ ଆତ୍ୟନ୍ତିକ । ୨. ମଧୁପୁରେ । ୩. ଶ୍ରୀପରୀକ୍ଷିଦୁବାଚ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବର୍ଣ୍ଣୁଛି ପୁରାଣକୁ ଚାହିଁ ।	ମୋହର ତେତେ ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ[1] ॥	୩
	ବିଶ୍ୱନାଟକସୂତ୍ରଧାର ।	ଯେ ହରି କରୁଣାସାଗର ॥	୪
	ସେ ଯହିଁ କରେ ନିଯୋଜନ ।	ତହିଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ ପ୍ରାଣିମନ ॥	୫
	ଏଣୁ ନ ଧର ମୋର ଦୋଷ ।	ସୁଜନେ ଶୁଣି ହୁଅ ତୋଷ ॥	୬
	ଯେବଣ କୃଷ୍ଣନାମମାନ ।	ମନୁଷ୍ୟେ କରନ୍ତି କୀର୍ତ୍ତନ ॥	୭
	ସେ କିଛି ହୋଇ ଅବ୍ୟକତ ।	ଶୁକତୁଣ୍ଡରେ ହେଲେ ଜାତ ॥	୮
	ସାଦର ହୋଇ ଟେକି କର୍ଣ୍ଣ ।	ତା' କି ନ ଶୁଣେ ସାଧୁ ଜନ ॥	୯
	ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗ ହିଁ ସେ ପ୍ରକାରେ ।	ସୁଜନେ ଘେନନ୍ତୁ ମନରେ ॥	୧୦
	ଶୁକଙ୍କୁ ବିନୟ ହୋଇଣ ।	ପୁଚ୍ଛିଲେ ପରୀକ୍ଷିତ ପୁଣ ॥	୧୧
	ସୋମ ତପନ ବେନିଙ୍କରି ।	ବଂଶକୁ କହିଲ ବିସ୍ତାରି ॥	୧୨
	ସେ ବେନି ବଂଶେ ଉତପତି ।	ହୋଇଲେ ଯେତେ ନରପତି ॥	୧୩
	ସେମାନଙ୍କର ଯେ ଚରିତ ।	ସେ ଅଟେ ଅତି ଅଦଭୁତ ॥	୧୪
	ପ୍ରସଙ୍ଗବଶରେ ସେମାନ ।	ମୋ' ଆଗେ କରିଛ ବର୍ଣ୍ଣନ ॥	୧୫
୨	ହେ ମୁନିଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଧର୍ମବନ୍ତ ।	ଯେ ଯଦୁ ତାହାଙ୍କ ଚରିତ ॥	୧୬
	କହିଛ ଉତ୍ତମ ପ୍ରକାରେ ।	ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ସେ ବଂଶେ ଅଂଶରେ[2] ॥	୧୭
	ଜନ୍ମିଲେ ତାଙ୍କ କର୍ମମାନ ।	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କରସି କଥନ ॥	୧୮
୩	ଭୂତଭାବନ[3] ଭଗବାନ ।	ସେ ଯଦୁବଂଶେ ହୋଇ ଜନ୍ମ ॥	୧୯
	ସେ ବିଶ୍ୱ-ଆତ୍ମା କର୍ମ ଯେତେ ।	କଲେ, ବିସ୍ତାରି କହ ମୋତେ ॥	୨୦
୪	ଯେ ଛାଡ଼ିଛନ୍ତି କାମନାକୁ ।	ସେମାନେ ଗାଆନ୍ତି ଯାହାକୁ ॥	୨୧
	ସଂସାରରୋଗକୁ ଯେ ପୁଣ ।	ଔଷଧ ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ ॥	୨୨
	ବିଷୟାସକ୍ତ ଲୋକଙ୍କର ।	ଯେ ମନ-କର୍ଣ୍ଣରମ୍ୟକର ॥	୨୩
	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଯେ ପ୍ରଚାର ।	ଗୁଣାନୁବାଦ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ॥	୨୪
	ତହୁଁ କେ ବିରକ୍ତ ହୋଇବ ।	ଯେ ପଶୁଘାତୀ[4] ନୋହିଥିବ ॥	୨୫
୫	ଦେବଙ୍କୁ ଜିଣନ୍ତି ଜଗତେ ।	ଯେ ଭୀଷ୍ମ ଆଦି ମହାରଥେ ॥	୨୬
	ସେମାନେ ତିମିଙ୍ଗିଳ ଯହିଁ ।	ତେଣେ ଯେ ଦୁସ୍ତର ଅଟଇ ॥	୨୭
	ସେ କୁରୁମାନଙ୍କର ସୈନ୍ୟ ।	ଅଟଇ ସମୁଦ୍ରସମାନ ॥	୨୮
	ତାହାକୁ ବତ୍ସପଦପ୍ରାଏ ।	କରିଣ ମୋର ପିତାମହେ ॥	୨୯
	ସମରେ ପୂର୍ବେ ତରିଗଲେ ।	ଯଉଁ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନାବ କଲେ ॥	୩୦

୧. କାହିଁ ।   ୨. ଅଂଶରେ = ପ୍ରତୀତି ଅଭିପ୍ରାୟରେ କୁହା ହୋଇଅଛି ।

୩. ଭୂତଭାବନ = ଭୂତ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କୁ ଯେ ପାଳନ କରନ୍ତି । (ଭୂତାନି ଭାବୟତି ପାଳୟତୀତି ।)

୪. 'ବିନା ପଶୁଘ୍ନାତ୍' – ଏହି ପାଠ ଅନୁସାରେ ଅନୁବାଦ ହୋଇଅଛି । 'ବିନାଽପଶୁଗ୍ଘ୍ନାତ୍' – ଏହି ପାଠ ଅନୁସାରେ 'ଆତ୍ମଘାତୀ' ଅନୁବାଦ ହେବ ଯେହେତୁ 'ଅପଶୁକ୍' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଆତ୍ମା । (ଅପଗତା ଶୁକ୍ ଯସ୍ମାତ୍)

Digitized by PPRACHIN, SOA

୬	କୁରୁ-ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କର	। ବୀଜ ଅଟେ ଯେ ସନ୍ତାନର	।।	୩୧
	ଦ୍ରୋଣତନୟଅସ୍ତ୍ରେ ମୋର	। ଦଗ୍‌ଧ ହେଲା ଯେ ଏ ଶରୀର	।।	୩୨
	ମୋ ମାତା ପଶିଲା ଶରଣ	। ତା' ଗର୍ଭେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ	।।	୩୩
	ଚକ୍ରକୁ ଧରି ନିଜ କରେ	। ଯେ ଏହା ରଖିଲେ ପୂର୍ବରେ	।।	୩୪
୭	ଅଖିଳ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ଅନ୍ତରେ	। ଯେ ସ୍ଥିତ ପୁରୁଷରୂପରେ	।।	୩୫
	ମୁକ୍ତିକିଂ ଦିଅନ୍ତି ଯେ ପୁଣ	। ସେ ବାହ୍ୟେ କାଳସ୍ୱରୂପେଣ	।।	୩୬
	ମୃତ୍ୟୁକୁ କରନ୍ତି ପ୍ରଦାନ	। ମାୟାମନୁଷ୍ୟ ଭଗବାନ	।।	୩୭
	ତାଙ୍କର ଯେତେ ବୀର୍ଯ୍ୟମାନ	। ହେ ବୁଧ[2] ! କର ତା' କଥନ	।।	୩୮
୮	ସଂକରଷଣ ଯାହା ନାମ	। ରୋହିଣୀତନୟ ସେ ରାମ	।।	୩୯
	ଏମନ୍ତ କହିଛ ପୂର୍ବରେ	। ଭିନ୍ନ ଶରୀର-ଅଭାବରେ	।।	୪୦
	ଗର୍ଭସମ୍ବନ୍ଧ ଦେବକୀର	। କିରୂପେ ହୋଇଲା ତାଙ୍କର	।।	୪୧
୯	ମୁକୁନ୍ଦ କଉଁ ସ୍ୱକାଶରୁ	। ବ୍ରଜକୁ ଗଲେ ପିତାଘରୁ	।।	୪୨
	ଜ୍ଞାତିମାନଙ୍କ ସହିତରେ	। ବାସ କଲେ ସେ କଉଁଠାରେ	।।	୪୩
୧୦	କେଶବ ବସନ୍ତେ ବ୍ରଜରେ	। କି କଲେ କି ବା ମଧୁପୁରେ	।।	୪୪
	ମାତାର ଅଟଇ ଯେ ଭାଇ	। ବଧକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଯେ ନୁହଇ	।।	୪୫
	ତାହାକୁ ସାକ୍ଷାତ କରିଣ	। କି ହେତୁ ବଧ କଲେ ପୁଣ	।।	୪୬
୧୧	ଲଭିଣ ମନୁଷ୍ୟଶରୀର	। ସେ ପୁଣ କେତେକ ବତ୍ସର	।।	୪୭
	ଯଦୁମାନଙ୍କ ସହିତରେ	। ନିବାସ କଲେ ଯଦୁପୁରେ	।।	୪୮
	ପ୍ରଭୁର ପତ୍ନୀ ହେଲେ କେତେ	। ସେ କଥା କହ ମୋ' ଅଗ୍ରତେ	।।	୪୯
୧୨	ଆହେ ସର୍ବଜ୍ଞ ତପୋଧନ	। ଏ କଥା ଯେ ବା ଏଥୁଁ ଆନ	।।	୫୦
	ସେ ସର୍ବ କୃଷ୍ଣର ଚେଷ୍ଟାକୁ	। ବିସ୍ତାର କରି କହିବାକୁ	।।	୫୧
	ସମର୍ଥ ହୋଅ ମୋ' ଅଗ୍ରତ	। ମୁଁ ହୋଇଅଛି ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତ	।।	୫୨
୧୩	ମୁଁ ଛାଡ଼ିଅଛି ଜଳକୁ ହିଁ	। ଯେ କ୍ଷୁଧା ଦୁଃସହ ଅଟଇ	।।	୫୩
	ତୋ ମୁଖ-ଅମ୍ଭୋଜୁଁ ନିର୍ଗତ	। ଯେ ଅଟେ ହରିକଥାମୃତ	।।	୫୪
	ପାନ କରନ୍ତେ ତାହା ମୁହିଁ	। ସେ କ୍ଷୁଧା ମୋତେ ବାଧୁ ନାହିଁ	।।	୫୫

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୧୪	ଶୌନକ ଆଦିଙ୍କ ଅଗ୍ରତ	। ଏ କଥା କହୁଛନ୍ତି ସୂତ	।।	୫୬
	ନୃପର ଏ ସାଧୁ ବଚନ	। ଶୁଣିଣ ହେ ଭୃଗୁନନ୍ଦନ[3]	।।	୫୭
	ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କରେ ବର[4]	। ସେ ବ୍ୟାସମୁନିଙ୍କ କୁମର	।।	୫୮
	ଯେ ବିଷ୍ଣୁରାତ[5] ଦଣ୍ଡଧାରୀ	। ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରତିପୂଜା କରି	।।	୫୯
	କଳିକଳୁଷ କରେ ହତ	। ଯେବଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରିତ	।।	୬୦

୧. ମୂଳଶବ୍ଦ ''ଅମୃତ'' ।　୨. ବୁଦ୍ଧ ।　୩. ଶୌନକ ।　୪. ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।　୫. ପରୀକ୍ଷିତ୍ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏଥୁଁ ଅନ୍ତରେ ତା' ନୃପକୁ । ଆରମ୍ଭ କଲେ କହିବାକୁ ॥ ୬୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୫ ହେ ରାଜରଷିଙ୍କର ବର । ସୁବ୍ୟବସାୟବୁଦ୍ଧି ତୋର ॥ ୬୨
ଯହିଁରୁ ନଇଷ୍ଠିକୀ ରତି । କୃଷ୍ଣକଥାରେ ଉତପତି ॥ ୬୩
୧୬ ବାସୁଦେବର କଥାପ୍ରଶ୍ନ । ପବିତ୍ର କରେ ତିନି ଜନ ॥ ୬୪
ଯେ କହେ, ଯେ ପୁଛେ ବଚନେ । ଶୁଣନ୍ତି ଯଉଁ ଶ୍ରୋତାମାନେ ॥ ୬୫
ଯେସନେ ତା' ପାଦସଳିଳ । ପବିତ୍ର କରଇ ସକଳ ॥ ୬୬
୧୭ ଗର୍ବିତ ନୃପକପଟ[୧]ରେ । ଯେ ଦୈତ୍ୟେ ଜନ୍ମିଲେ ଭୂମିରେ ॥ ୬୭
ସେମାନଙ୍କର ସୈନ୍ୟ ଯେତେ । ଶତ ଅୟୁତ ପରିଯନ୍ତେ ॥ ୬୮
ସେ ଘେନି ଅତିଶୟ ହୋଇ । ଯେ ଭାର ହେଲା ତେଣେ ମହୀ ॥ ୬୯
ଅତି ହିଁ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଲା । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଶରଣ ପଶିଲା ॥ ୭୦
୧୮ ଧରଣୀ ହୋଇଅଛି ଖିନ୍ନ । ଲୋତକେ ପୂରିତ ବଦନ ॥ ୭୧
କାନ୍ଦନ୍ତେ ସକରୁଣ[୨] ହୋଇ । ମିଳିଲା ବ୍ରହ୍ମାପାଶେ ଯାଇଁ ॥ ୭୨
ଯେ ଥିଲା ଆପଣା ବେଦନା । ତା' ତାଙ୍କୁ କଲା ନିବେଦନା ॥ ୭୩
୧୯ ସେ କଥା ଶ୍ରବଣ କରିଣ । ଏଥୁଁ ଅନ୍ତରେ ବ୍ରହ୍ମା ପୁଣ ॥ ୭୪
ଶଙ୍କର ଅଛନ୍ତି ସଙ୍ଗତେ । ଆବର ଦେବମାନେ ଯେତେ ॥ ୭୫
ସେହି ଧରଣୀ ସଙ୍ଗତରେ । ମିଳିଲେ କ୍ଷୀରସିନ୍ଧୁତୀରେ ॥ ୭୬
୨୦ ସେଠାରେ ମିଳିଣ ତୁରିତ । ଯେ ବୃଷାକପି[୩] ଜଗନ୍ନାଥ ॥ ୭୭
ଯେ ଦେବ ଦେବଙ୍କ ଉପରେ । ତାହାଙ୍କୁ ପୁରୁଷସୂକ୍ତରେ ॥ ୭୮
ବିଧାତା ଆରମ୍ଭିଲେ ସ୍ତୁତି । ହୋଇଣ ସମାହିତମତି ॥ ୭୯
୨୧ ଗଗନେ ଉଚ୍ଚରିଲା ବାଣୀ । ଯୋଗବଳରେ ବ୍ରହ୍ମା ଶୁଣି ॥ ୮୦
ବୋଇଲେ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ । ମୋଠାରୁ ଈଶ୍ୱରବାକ୍ୟକୁ ॥ ୮୧
ଶୁଣ ବେଗରେ ତା' ଆଚର । ହେ ଦେବେ ! ବିଳମ୍ବ ନ କର ॥ ୮୨
୨୨ ଆମ୍ଭେ ନ ଜଣାଉଁ, ଈଶ୍ୱର । ଜାଣିଅଛନ୍ତି ମହୀଜ୍ୱର ॥ ୮୩
ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ଯଦୁବଂଶେ । ଜନମ ହୁଅ ଯାଇ ଅଂଶେ ॥ ୮୪
ଈଶ୍ୱରମାନଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ସେ ଯେତେ କାଳ ଭୂମିଭାର ॥ ୮୫
ହରନ୍ତେ ସ୍ୱକାଳଶକ୍ତିରେ । ଭ୍ରମଣ କରିବେ ଭୂମିରେ ॥ ୮୬
୨୩ ଇତରେ ଅଂଶରେ ସଂଭୂତ । ହୁଅନ୍ତି ଏ ପୁଣି ସାକ୍ଷାତ ॥ ୮୭
ପରମ ପୁରୁଷ ଈଶ୍ୱର । ଜନ୍ମିବେ ବସୁଦେବଘର ॥ ୮୮

---

୧. ନୃପକପଟ = ବାହାନାରେ । ୨. ସେ କରୁଣ ।
୩. ବୃଷାକପି = ବିଷ୍ଣୁ । (କାମାନ୍ ବର୍ଷତୀତି ବୃଷା, କମ୍ପୟତି କ୍ଲେଶାନିତି କପିଃ) ଯେ କାମ ପୂରଣ କରନ୍ତି ଏବଂ କ୍ଲେଶ ଦୂର କରନ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତାହାଙ୍କ ପ୍ରିୟ ଅର୍ଥେ କରି	। ଜନ୍ମ ହୁଅନ୍ତୁ ସୁରନାରୀ	॥	୮୯
୨୪	ଯାହାର ସହସ୍ର ବଦନ	। ନିଜ ରୂପରେ ଯେ ଶୋଭନ	॥	୯୦
	ବାସୁଦେବର କଳା ହୋଇ	। ଯେ ଖ୍ୟାତ ଅନନ୍ତ ଅଟଇ	॥	୯୧
	ସେ ଦେବ ହରିପ୍ରିୟ ଅର୍ଥେ	। ଜନମ ହୋଇବ ଅଗ୍ରତେ	॥	୯୨
୨୫	ବିଷ୍ଣୁର ମାୟା ଯେ ଅଟଇ	। ଜଗତ ମୋହିତ କରଇ	॥	୯୩
	ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ନାରାୟଣ	। ଦେବକୀଗର୍ଭସଂକର୍ଷଣ[୧]	॥	୯୪
	ଯଶୋଦାମୋହନାଦି ହୋଇ	। ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ	॥	୯୫
	ସେ ପୁଣ ଯଶୋଦାଗର୍ଭରେ	। ଜନମ ହୋଇବ ଅଂଶରେ	॥	୯୬

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୬	ଯେ ପ୍ରଜାପତିମାନଙ୍କର	। ଉପରେ ଅଟନ୍ତି ଈଶ୍ୱର	॥	୯୭
	ସେ ବିଭୁ ଅମରଗଣକୁ	। ଦେଇଣ ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞାକୁ	॥	୯୮
	କହିଣ ବିବିଧ ବଚନ	। ଭୂମିକି କରି ଆଶ୍ୱାସନ	॥	୯୯
	ଯେ ଅଟେ ଆପଣାର ସ୍ଥାନ	। ତହିଁକି କଲେ ସେ ଗମନ	॥	୧୦୦
୨୭	ଯେ ଯଦୁବଂଶରେ ରାଜନ	। ନାମେ ବିଖ୍ୟାତ ଶୂରସେନ	॥	୧୦୧
	ମଥୁରାପୁରରେ ସେ ଥାଇ	। ମାଥୁର ଶୂରସେନ ହୋଇ	॥	୧୦୨
	ଯେତେକ ଦେଶମାନ ଛନ୍ତି	। ପୂର୍ବେ ତା' ଭୁଞ୍ଜିଲା ନୃପତି	॥	୧୦୩
୨୮	ସେହିଦିନୁଁ ସେ ମଧୁପୁର	। ସର୍ବ ଯାଦବ ନୃପଙ୍କର	॥	୧୦୪
	ପ୍ରଧାନ କଟକ ଅଟଇ	। ଯହିଁରେ ସନ୍ନିହିତ ହୋଇ	॥	୧୦୫
	ସର୍ବଦା ରହିଛନ୍ତି ହରି	। ଏମନ୍ତ ମହିମା ସେ ପୁରୀ	॥	୧୦୬
୨୯	ସେ ମଧୁପୁରେ ଶୂରସୁତ	। ଯେ ବସୁଦେବ ନାମେ ଖ୍ୟାତ	॥	୧୦୭
	କେହୁଣି ଦିନ ବିଭା ହୋଇ	। ଦେବକୀ ନବବଧୂ ଯେହି	॥	୧୦୮
	ତା' ସଙ୍ଗେ କରନ୍ତେ ପ୍ରୟାଣ	। ରଥକୁ କଲା ଆରୋହଣ	॥	୧୦୯
୩୦	ଯେ କଂସ ଉଗ୍ରସେନସୁତ	। ଭଗିନୀପ୍ରିୟ[୨] ବାଞ୍ଛି ଚିତ୍ତ	॥	୧୧୦
	ଅଶ୍ୱଙ୍କ ରଜ୍ଜୁକୁ ସେ କରେ	। ଘେନିଲା ସାରଥିରୂପରେ	॥	୧୧୧
	ସୁବର୍ଣ୍ଣମୟ ବହୁ ଶତ	। ରଥରେ ହୋଇଛି ଆବୃତ	॥	୧୧୨
୩୧	ସୁବର୍ଣ୍ଣମାଳାରେ ସଂଯୁତ	। ଉତ୍ତମ ଗଜ ଚାରିଶତ	॥	୧୧୩
୩୨	ପନ୍ଦର ସହସ୍ର ତୁରଙ୍ଗ	। ଅଠର ଶହ ଯେ ଶତାଙ୍ଗ[୩]	॥	୧୧୪
	ଯାନମାନଙ୍କେ ବସାଇଣ	। ଯେ ସୁକୁମାରୀ ଦାସୀ ପୁଣ	॥	୧୧୫
	ଅଳଂକାରରେ ବିମଣ୍ଡିତ	। ଝିଅକୁ ଦେଲା ଦୁଇଶତ	॥	୧୧୬
	ଦୁହିତାବତ୍ସଳ ଦେବକ	। ଏ ରୂପେ ଦେଲା ଯଉତୁକ	॥	୧୧୭
୩୩	ହେ ତାତ ! ବରବଧୂଙ୍କର	। ପ୍ରୟାଣ-ଆରମ୍ଭେ ଅପାର	॥	୧୧୮

୧. ଟାଣିବା ।　　୨. ମଙ୍ଗଳ ।　　୩. ଶତାଙ୍ଗ = ରଥ । (ଶତାଙ୍ଗଃ ସ୍ୟନ୍ଦନୋ ରଥଃ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ମଙ୍ଗଳଶଙ୍ଖ ତୂର୍ଯ୍ୟମାନ	। ମୃଦଙ୍ଗ ଦୁନ୍ଦୁଭି ଯେ ଆନ	॥	୧୧୯
	ଏ ସର୍ବ ବାଦ୍ୟ ଏକାବେଳେ	। ବାଜିଲେ ଅତି କୁତୂହଳେ	॥	୧୨୦
୩୪	ଅଶ୍ୱରଜ୍ଜୁକୁ କଂସ ଧରି	। ଚଳନ୍ତେ ତାକୁ ଡାକି କରି	॥	୧୨୧
	ମାର୍ଗରେ ଅଶରୀର ବାଣୀ	। ଏମନ୍ତରୂପେ ତାକୁ ଭଣି	॥	୧୨୨
	ରେ ମୂଢ଼ ! ରଥରେ ଯାହାକୁ	। ବସାଇ ନେଉଛୁ ଘରକୁ	॥	୧୨୩
	ଅଷ୍ଟମ ଗର୍ଭ ଯେ ଏହାର	। ସେ ତୋତେ କରିବ ସଂହାର	॥	୧୨୪
୩୫	ଏମନ୍ତ କହନ୍ତେ ସତ୍ୱର	। କୁଳପାଂସନ[୧] ଭୋଜଙ୍କର	॥	୧୨୫
	ପାପିଷ୍ଠ ସ୍ୱଭାବେ ସେ ଖଳ	। ହସ୍ତେ ଘେନିଛି କରବାଳ	॥	୧୨୬
	ଆରମ୍ଭି ଭଗିନୀବଧକୁ	। ଧଇଲା କେଶବନ୍ଧେ ତାକୁ	॥	୧୨୭
୩୬	ନିନ୍ଦିତ ଯାର କର୍ମମାନ	। ଘାତକ ଯେ ଲଜ୍ଜାବିହୀନ	॥	୧୨୮
	ଏମନ୍ତ ଯେ କଂସ ତାହାକୁ	। [୨]କରନ୍ତେ ପୁଣ ସାନ୍ତ୍ୱନାକୁ	॥	୧୨୯
	ସେ ମହାଭାଗ ଶୂରସୁତ[୩]	। କହିଲେ ବଚନ ଏମନ୍ତ	॥	୧୩୦

ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ

୩୭	[୪]ଯାହା ଗୁଣକୁ ଶୂରମାନେ	। ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ଭୁବନେ	॥	୧୩୧
	ଯେ ଭୋଜମାନଙ୍କର ଯଶ	। ଜଗତେ କରିଛ ପ୍ରକାଶ	॥	୧୩୨
	ସେ ତୁମ୍ଭେ, ଯେ ଅଟେ କାମିନୀ	। ବିଶେଷେ ଅଟଇ ଭଗିନୀ[୫]	॥	୧୩୩
	ତାହାକୁ ବିଭାଉତ୍ସବରେ[୬]	। ନାଶ[୭] କରିବ କି ପ୍ରକାରେ	॥	୧୩୪
୩୮	ହେ ବୀର ! ଜନ୍ମବନ୍ତ ଯେତେ	। ତାହାଙ୍କ ଶରୀରସହିତେ	॥	୧୩୫
	ମୃତ୍ୟୁ ଜନମଇଁ ସଂସାରେ	। ଆଜ ବା ବର୍ଷଶତାନ୍ତରେ	॥	୧୩୬
	ନିଶ୍ଚୟେ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର	। ମରଣ ହୁଅଇ ପ୍ରଚାର	॥	୧୩୭
୩୯	ଦେହ ପଞ୍ଚତ୍ୱ ଯେବେ ପାଇ	। ଅବଶ କର୍ମବଶ ଦେହୀ	॥	୧୩୮
	ଲଭିଣ ଆନ କଳେବର	। ତେଜଇ ଯେ ପୂର୍ବ ଶରୀର	॥	୧୩୯

---

୧. ପାଂଶନ, ପାଂଶୁଳ । (ପାପିଷ୍ଠଃ କୁଳପାଂଶନଃ)

୨. ବସୁଦେବଙ୍କ ଜନ୍ମକାଳରେ ଦେବତାମାନେ ହର୍ଷପୂର୍ବକ ଆନକ ଓ ଦୁନ୍ଦୁଭି ବଜାଇଥିଲେ । ତହିଁରୁ ସୂଚିତ ହୋଇଥିଲା ଯେ ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଭଗବାନଙ୍କ ଅବତାର ଦ୍ୱାରା କଂସଦୌରାତ୍ମ୍ୟର ପ୍ରତିକାର ସଂଭବ ହେବ । ସେଥିପାଇଁ ବସୁଦେବ ସାମ ଓ ଭେଦ ମାର୍ଗ ଅବଲମ୍ବନପୂର୍ବକ କଂସକୁ ସଂବୋଧନ କରିଥିଲେ । ସାମ ପାଞ୍ଚପ୍ରକାର ଏବଂ ଭେଦ ଦୁଇପ୍ରକାର : -

ସମ୍ବନ୍ଧଲାଭୋପକୃତିର୍ହ୍ୟଭେଦୋ ଗୁଣକୀର୍ତ୍ତନମ୍ -

ସାମ ପଞ୍ଚବିଧଂ ଭେଦୋ ଦୃଷ୍ଟାଦୃଷ୍ଟଭୟଂ ବଚଃ ॥

ସମ୍ବନ୍ଧ ଯଶଲାଭ ଓ ଉପକାର ହେଉଛି ଅଭେଦ । ସାମ ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକାର - ଭେଦ, ଦୃଷ୍ଟ, ଭୟ, ଅଦୃଷ୍ଟ-ଭୟ ଓ ବଚନ ।

୩. ଶୂରସୂତ = ବସୁଦେବ । ୪. ପଦ ୧୩୧ - ଗୁଣକୀର୍ତ୍ତନ । ୫. 'ଭଗିନୀ' ଶବ୍ଦ - ସମ୍ବନ୍ଧ ।

୬. ବିଭାଉତ୍ସବରେ - ସନ୍ତାନବୃଦ୍ଧି ଦ୍ୱାରା ଉପକାର ।

୭. ନାଶ କରିବ - ସ୍ତ୍ରୀବଧନିବୃତ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଯଶୋଲାଭ ସୂଚିତ ହୁଏ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୦ ଚଳନ୍ତେ ଜନ ଧରଣୀରେ । ରହନ୍ତେ ଏକ ଚରଣରେ ।। ୧୪୦
ଏକ ଚରଣରେ ଯେସନ । ତଦନ୍ତେ କରଇ ଗମନ ।। ୧୪୧
ଜୋକ ଯେସନେ ଏକତୃଣ । ଲଭି ଆନକୁ ତେଜେ ପୁଣ ।। ୧୪୨
ଯେବଣ ପ୍ରାଣୀ କର୍ମଗତି । ଲଭିଥାଇ ସେ ଏହିମତି ।। ୧୪୩
୪୧ ଯେବଣ ରାଜାଦି ଶରୀର । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଦେଖିଥାଇ ନର ।। ୧୪୪
ଯଉଁ ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେହ ପୁଣ । କରିଣଥାଇ ସେ ଶ୍ରବଣ ।। ୧୪୫
ତେଣେ ସଂସ୍କାର ରହେ ଯହିଁ । ସେ ମନେ ଚିନ୍ତନ୍ତେ ସେ ଦୁଇ ।। ୧୪୬
ସେ ବେନି ଶରୀରସମାନେ । ରୂପକୁ ଦେଖଇ ସ୍ୱପନେ ।। ୧୪୭
କ୍ଷଣଅନ୍ତରେ ମୁହିଁ ସେହି । ଏରୂପେ ଆତ୍ମାକୁ ମଣଇଁ ।। ୧୪୮
ଜାଗ୍ରତେ ଦେହବିସ୍ମରଣ । କରେ ସେ ଲୋକ ଯେହ୍ନେ ପୁଣ ।। ୧୪୯
ମନୋରଥରେ ଚିତ୍ତ ଯାର । ଅଭିନିବେଶ ନିରନ୍ତର ।। ୧୫୦
ଦେଖିଲା ଶୁଣିଲା ଶରୀର । ଚିନ୍ତା କରନ୍ତେ ସେହୁ ନର ।। ୧୫୧
ସେହି ମୁଁ ବୋଲି କ୍ଷଣାନ୍ତରେ । ଯେସନେ ମଣଇଁ ମନରେ ।। ୧୫୨
ପୂର୍ବଶରୀର ବିସ୍ମରଣ । ହୁଅଇ ସେ ଲୋକର ପୁଣ ।। ୧୫୩
ସେ ରୂପେ ନବ ଦେହ ପାଇ । ପାସୋରେ ପୂର୍ବ ଦେହ ଦେହୀ ।। ୧୫୪
୪୨ ଦେହ-ପଞ୍ଚତ୍ୱସମୟରେ । ମାୟାରେ ଯେ ପଞ୍ଚଭୂତରେ ।। ୧୫୫
ନିର୍ମିତ ବିବିଧ ଶରୀର । ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ନର ।। ୧୫୬
ଫଳକୁ ଅଭିମୁଖ ହୋଇ । ଯେବଣ କର୍ମ ବର୍ତ୍ତିଥାଇ ।। ୧୫୭
ସେ କର୍ମେ ହୋଇଣ ପ୍ରେରିତ । ନାନାବିକାରରୂପୀ ଚିତ୍ତ ।। ୧୫୮
ଯଉଁ ଶରୀରକୁ ଧାବଇ । ଅଭିନିବେଶେ ତାହା ପାଇ ।। ୧୫୯
ମୁଁ ସେହି ବୋଲିଣ ମଣଇଁ । ସେ ଦେହସଙ୍ଗେ ଜାତ ହୋଇ ।। ୧୬୦
୪୩ ଜଳେ ତଇଳେ ଘୃତାଦିରେ । ଯେସନେ ପ୍ରତିବିମ୍ବଦ୍ୱାରେ ।। ୧୬୧
ଚନ୍ଦ୍ର ତପନ ଆଦିଙ୍କର । ଏ ଜ୍ୟୋତି ହୁଅଇ ପ୍ରଚାର ।। ୧୬୨
ପବନବେଗୁଁ ସେ ଯେମନ୍ତ । ହୁଅଇ କମ୍ପଆଦିଯୁତ ।। ୧୬୩
ସେରୂପେ ଅବିଦ୍ୟାରଚିତ । ଶରୀରମାନେ ଯେ ବିଦିତ ।। ୧୬୪
ଏ ଜୀବ ଅନୁରାଗଦ୍ୱାରେ । ପ୍ରବେଶ ହୁଅଇ ତହିଁରେ ।। ୧୬୫
ଅଭିନିବେଶ ତହିଁ ପାଇ । ମୁଁ ଏ ବୋଲିଣ ନ ଜାଣଇଁ ।। ୧୬୬
କୃଶତ୍ୱ ଆଦି ଧର୍ମ ଯେତେ । ଦେହରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜଗତେ ।। ୧୬୭
ଆତ୍ମାରେ ପ୍ରତୀତ ସେ ହୋଇ । ଆତ୍ମାର ଧର୍ମ ପୁଣ ଯେହି ।। ୧୬୮
ପ୍ରେମ ଆସ୍ୱଦ ଆଦି ଭାବ । ଦେହେ ହୋଇ ସେ ଅନୁଭବ ।। ୧୬୯
ଗଜ[୧] ଶୂକର ଆଦିଙ୍କର । ଯେ ଅଛି ନାନା କଳେବର ।। ୧୭୦
ବିଶେଷ ଅଭାବରୁ ତହିଁ । ମୃତ୍ୟୁକୁ ପ୍ରତିକାର ନାହିଁ ।। ୧୭୧

୧. ରାଜ

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୪ ସେ ଘେନି ଯେହୁ[1] ଆପଣାର । ମଙ୍ଗଳ ବାଞ୍ଛା କରେ ନର ॥ ୧୭୨

କାହାରି ଦ୍ରୋହ ନ କରଇ । ଦ୍ରୋହକୁ କରେ ଲୋକ ଯେହି ॥ ୧୭୩

ତାହାର ଦ୍ରୋହ କଲା ଜନ । ସ୍ୱକାଶୁଁ ଭୟ ଉତପନ୍ନ ॥ ୧୭୪

ଯମସ୍ୱକାଶୁଁ ଭୟ ହୋଇ । [2]ଦୁଇ ଲୋକରେ ସୁଖ ନାହିଁ ॥ ୧୭୫

୪୫ ଏ ବାଳା ତୋ' ଭଗିନୀ ସାନ । କାଷ୍ଠ ପିତୁଳିର[3] ସମାନ ॥ ୧୭୬

କଲ୍ୟାଣବତୀ ଦୁଃଖୀ ଏହି । ଦୀନବତ୍ସଳ ଅଟୁ ତୁହି ॥ ୧୭୭

ଏହାକୁ କରିବାକୁ ହତ । ସମର୍ଥ ନୋହ କଦାଚିତ ॥ ୧୭୮

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୬ ହେ କୁରୁସୁତ ! ସେ ଦାରୁଣ । ଏ ରୂପେ ସାମଭେଦେ ପୁଣ ॥ ୧୭୯

ବହୁତ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାନ୍ତେ ତହିଁ । କେବେହେଁ ନିବର୍ତ୍ତିଲା ନାହିଁ ॥ ୧୮୦

ରାକ୍ଷସମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ । ବଢ଼ିଛି ଯେଣୁ ଅବିରତେ ॥ ୧୮୧

୪୭ ଆନକଦୁନ୍ଦୁଭି ତାହାର । ଜାଣି ସେ ନିର୍ବନ୍ଧପ୍ରକାର ॥ ୧୮୨

ଯେ କାଳ ମିଳିଲା ସେଠାର । ତା' କରିବାକୁ ପ୍ରତିକାର[4] ॥ ୧୮୩

ନିଜ ମନରେ ବିଚାରିଣ । ଏ କଥା ମୂଳ କଲେ ପୁଣ ॥ ୧୮୪

୪୮ ଯେ ଲୋକ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ହୋଇ । ଯେତେ ତା' ବୁଦ୍ଧିବଳ ଥାଇ ॥ ୧୮୫

ତେଣେ ମୃତ୍ୟୁକୁ ପ୍ରତିକାର । ନିଶ୍ଚୟେ କରଇ ସେ ନର ॥ ୧୮୬

ନ ନିବର୍ତ୍ତଇ ଯେବେ ସେହି । ପ୍ରାଣିର ଅପରାଧ ନାହିଁ ॥ ୧୮୭

୪୯| ମୃତ୍ୟୁସ୍ୱରୂପ କଂସ ଏହି । ଏହାକୁ ପୁତ୍ରମାନ ଦେଇ ॥ ୧୮୮

୫୦| ଏ ଯେ ଦେବକୀ ଅଟେ ଦୀନ । ଏହାକୁ କରିବି ମୋଚନ ॥ ୧୮୯

ଯେବେ ମୋହର ପୁତ୍ର ହେବେ । ଯେ ହେବ ପୁଣ ହେଉ ତେବେ ॥ ୧୯୦

ଯେବେ ମଧ୍ୟରେ ଏ[5] ମରଇ । ତେବେ ଅନ୍ୟାୟ କିଛି ନାହିଁ ॥ ୧୯୧

ଯେବେ ମୋହର ହେବେ ସୁତ । ଏ କଂସ ନୋହିଥିବ ହତ ॥ ୧୯୨

ମୋ' ପୁତ୍ରସ୍ୱକାଶୁଁ ଏହାର । ତେବେ ତ ହୋଇବ ସଂହାର ॥ ୧୯୩

ଏମନ୍ତ ରୂପେ ବିପରୀତ । ଚରିତ ନୋହିବ କି ଜାତ ॥ ୧୯୪

ଏହାର ଯେ ଅଷ୍ଟମ ଗର୍ଭ । ସେ ତୋତେ ବିନାଶ କରିବ ॥ ୧୯୫

ଏ ରୂପେ ଧାତାଗତି ଯେହି । ସେ ତ ଅନ୍ୟଥା କେବେ ନୋହି ॥ ୧୯୬

ମୋ' ପୁତ୍ରସ୍ୱକାଶୁଁ ଏହାର । ଯେ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇବ ଉପର[6] ॥ ୧୯୭

ଯେବେ ଦେବକୀର ମରଣୁଁ । ସେ ନିବର୍ତ୍ତିବ ସେ କାରଣୁ ॥ ୧୯୮

ପୁତ୍ରକୁ ଦେବି ଏ ବିଚାରେ । ଦେବକୀ ଜୀଇଲେ ଏଠାରେ ॥ ୧୯୯

---

୧. ଯହୁଁ, ସେହୁ । ୨. ଏହାଦ୍ୱାରା ଭେଦ ଦର୍ଶିତ ହେଲା ।

୩. ଏହାଦ୍ୱାରା 'ଅଭେଦ' ନାମକ ସାମ ଦର୍ଶିତ ହେଲା (ପୁତ୍ରିକା)

୪. ତାକୁ ବଞ୍ଚାଇବା । ୫. କଂସ । ୬. ଅପାର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କାଳ-ଅନ୍ତରେ ସେ ଚରିତ । ନିଶ୍ଚେ ହୋଇବ ଉପସ୍ଥିତ ॥ ୨୦୦
୫୧ ବନରେ ବୃକ୍ଷଙ୍କୁ ଦହନ । କରନ୍ତେ ଯେହ୍ନେ ହୁତାଶନ ॥ ୨୦୧
ନିକଟ ବୃକ୍ଷମାନ ଛାଡ଼ି । ଦୂର ବୃକ୍ଷଙ୍କୁ ଯାଇ ପୋଡ଼ି ॥ ୨୦୨
ପ୍ରାଣୀ-ଅଦୃଷ୍ଟ ବିନୁ ତହିଁ । ଆନ କାରଣ କିଛି ନାହିଁ ॥ ୨୦୩
ସେ ରୂପେ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର । ଯେ ଯୋଗ-ବିୟୋଗ ଦେହର ॥ ୨୦୪
ତହିଁକି କାରଣ ଯେ ଅଟେ । ସେ କଥା ତର୍କକୁ ନ ଘଟେ ॥ ୨୦୫
୫୨ ଏ ରୂପେ ବୁଦ୍ଧିବଳ ଯେତେ । ବିଚାର କରି ଚିତ୍ତେ ତେତେ ॥ ୨୦୬
ପ୍ରଥମେ ଶୂରର କୁମର । ବହୁତ କରିଣ ସତ୍କାର ॥ ୨୦୭
ସେ କଂସ ଅଟେ ପାପମତି । ତାହାକୁ ପୂଜିଲା ଝଟତି ॥ ୨୦୮
୫୩ ବିକଚ ଅଟେ ଯେ ନଳିନ । ତା' ପ୍ରାଏ ଦିଶୁଛି ବଦନ ॥ ୨୦୯
ମାନସ ହେଉଛି ଦୁଃଖିତ । ତେଣେ ହସନ୍ତେ ଶୂରସୁତ ॥ ୨୧୦
ସେ କ୍ରୂର ନିର୍ଲଜ୍ଜ କଂସକୁ । କହିଲେ ପୁଣ ବଚନକୁ ॥ ୨୧୧

ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ

୫୪ ହେ ସୌମ୍ୟ ! ଅଶରୀର ବାଣୀ । ଯାହା ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଅଛି ଭଣି ॥ ୨୧୨
ଏହା ସ୍ୱକାଶୁଁ ଯଉଁ ଭୟ । ତୋହର ନୋହିବ ନିଶ୍ଚୟ ॥ ୨୧୩
[୧]ଏହାର ଯେତେ ହେବେ ସୁତ । ତୋତେ କରିବି ସମର୍ପିତ ॥ ୨୧୪

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୫୫ ଯେ ବସୁଦେବ ବାକ୍ୟସାର । କଂସ ତା' କରିଛି ଗୋଚର ॥ ୨୧୫
ସୁହୃଦ[୨] ବଧୁଁ ନିବର୍ତ୍ତିଲା । ବସୁଦେବ ହିଁ ତୋଷ ହେଲା ॥ ୨୧୬
ପ୍ରଶଂସା କରିଣ କଂସକୁ । ଗଲା ଆପଣା ମନ୍ଦିରକୁ ॥ ୨୧୭
୫୬ ଏଥୁଁ ଅନ୍ତରେ କାଳ କେତେ । ଗମନ କରନ୍ତେ ତଦନ୍ତେ ॥ ୨୧୮
ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରସବସମୟ । ଦେବକୀ ସର୍ବଦେବମୟ ॥ ୨୧୯
ଏକ ଦୁହିତା ଅଷ୍ଟସୁତ । ପ୍ରତି ବରଷେ କଲା ଜାତ ॥ ୨୨୦
୫୭ ପ୍ରଥମ ସୁତ କୀର୍ତ୍ତିମନ୍ତ । ତାହାକୁ ଘେନି ଶୂରସୁତ ॥ ୨୨୧
କଷ୍ଟରେ କଲା ସମର୍ପଣ । ମିଥ୍ୟାରେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇଣ ॥ ୨୨୨
୫୮ ସାଧୁ ଅଟନ୍ତି ଯଉଁ ନର । କି ବା ଦୁଃସହ ତାହାଙ୍କର ॥ ୨୨୩
ପଣ୍ଡିତ ଜନମାନେ ଯେହି । ତାଙ୍କର ଅପେକ୍ଷିତ କେହି ॥ ୨୨୪
ଅସାଧୁ ଲୋକ ଯେ ସର୍ବଥା । ତାର ଅକାର୍ଯ୍ୟ କଉଁ କଥା ॥ ୨୨୫

---

୧. ''ଅଷ୍ଟମୋ ହନ୍ତା'' ଇତ୍ୟୁକ୍ତେ ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟାପେକ୍ଷୟା ସର୍ବେଽପି ଅଷ୍ଟମା ଭବେୟୁଃ ଇତି ଉଦ୍‌ଭୂତମ୍ । ତେନ ଅସ୍ୟାଃ ପୁତ୍ରାନ୍ ସମର୍ପୟିଷ୍ୟେ । (ସ୍ୱାମୀ)

୨. ସୁହୃଦ = ଏଠାରେ ଭଗିନୀ ('ସ୍ୱସୁଃ' ପାଠାନ୍ତରମ୍) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯାହାଙ୍କ ଚିତ୍ତେ ଛନ୍ତି ହରି । ଦୁସ୍ତ୍ୟଜ କେବା ତାହାଙ୍କରି ॥ ୨୨୬

୫୯ ଯେ ଶୂରସୁତ ବସୁଦେବ । ତାହାର ମମତା-ଅଭାବ ॥ ୨୨୭

ସତ୍ୟରେ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଦେଖି । କଂସ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇ ସୁଖୀ ॥ ୨୨୮

ଉଚ୍ଚେ ହସନ୍ତେ ହେ ରାଜନ୍[1] । ବୋଇଲା ଏମନ୍ତ ବଚନ ॥ ୨୨୯

୬୦ ଲେଉଟି ଯାଉ ଯେ ତନୟ । ଏଥିରୁ ନାହିଁ ମୋର ଭୟ ॥ ୨୩୦

ହୋଇବ ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କର । ଅଷ୍ଟମ ଗର୍ଭ ଯେ କୁମର ॥ ୨୩୧

ତା'ଠାରୁ ମୋର ମୃତ୍ୟୁ ଜାତ । ଏ କଥା ଅଟଇ ନିୟତ ॥ ୨୩୨

୬୧ ସେ କଥା ବସୁଦେବ ଶୁଣି । ପୁତ୍ରକୁ ଘେନିଗଲେ ପୁଣି ॥ ୨୩୩

ଅସନ୍ତ ଅଟଇ ଯେ କଂସ । ମନକୁ କରିନାହିଁ ବଶ ॥ ୨୩୪

ଶୁଣିଣ ତାହାର ବଚନ । ଆନନ୍ଦ ନ ଲଭିଲେ ମନ ॥ ୨୩୫

୬୨| ନନ୍ଦାଦି ବ୍ରଜେ ଯେ ଗୋପାଳ । ଯେତେ ତାହାଙ୍କ ସ୍ତିରୀକୁଳ ॥ ୨୩୬

୬୪| ବସୁଦେବକୁ ଆଦି ହୋଇ । ଯେତେକ ବୃଷ୍ଣି ଛନ୍ତି ରହି ॥ ୨୩୭

ଦେବକୀ ଆଦି ହୋଇ କରି । ଯେତେ ଅଛନ୍ତି ଯଦୁନାରୀ ॥ ୨୩୮

ବେନି ବଂଶର ଏ ସମସ୍ତ । ଦେବତାପ୍ରାୟ ହେ ଭାରତ[2] ॥ ୨୩୯

ଯେ ଜ୍ଞାତି ବନ୍ଧୁ ମିତ୍ର କେହି । କଂସଆଶ୍ରୟେ ଛନ୍ତି ରହି ॥ ୨୪୦

ଭୂମିର ଭାରପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଯେତେ ଦାନବେ ଛନ୍ତି ରହି ॥ ୨୪୧

ସେମାନଙ୍କର ଯେ ମରଣ । ତହିଁକି ଉଦ୍ୟମ ଯେ ପୁଣ ॥ ୨୪୨

ନାରଦ ଋଷି ଏ କଥାକୁ । ଆସିଣ କହିଲେ କଂସକୁ ॥ ୨୪୩

୬୫| ଋଷିଙ୍କ ନିର୍ଗମରେ କଂସ । ଯଦୁଙ୍କୁ ମଣିଣ ତ୍ରିଦଶ ॥ ୨୪୪

୬୬| ବିଷ୍ଣୁ ମୋ' ବଧନିମିତ୍ତରେ । ଜନ୍ମିବେ ଦେବକୀ-ଉଦରେ ॥ ୨୪୫

ଚିତ୍ତରେ ଘେନିଣ ଏ ଭାବ । ଯେ ବା ଦେବକୀ ବସୁଦେବ ॥ ୨୪୬

ନିଗ୍ରହ କରି ତାଙ୍କୁ ଘରେ । ରଖିଲା ଶୃଙ୍ଖଳାବନ୍ଧରେ ॥ ୨୪୭

ତାଙ୍କର ଯେତେ ଯେତେ ସୁତ । ଜନ୍ମନ୍ତି ତାହାଙ୍କୁ ତୁରିତ ॥ ୨୪୮

ଏ ବିଷ୍ଣୁ ବୋଲି ଆଶଙ୍କାରେ । ସମସ୍ତ ମାଇଲା କୋପରେ ॥ ୨୪୯

୬୭ ଯେ ମାତା ପିତା ଭ୍ରାତା ପୁତ୍ର । ଯେ ବା ସୁହୃଦ ଜନ ମିତ୍ର ॥ ୨୫୦

ତାହାଙ୍କୁ କରନ୍ତି ନିଧନ । ଭୂମିରେ ଯେ ଲୋଭୀ ରାଜନ ॥ ୨୫୧

ଯେବଣ ନୃପେ ନିଜ ପ୍ରାଣ । କେବଳ କରନ୍ତି ପୋଷଣ ॥ ୨୫୨

୬୮ ମୁଁ କାଳନେମି ମହାସୁର । ପୂର୍ବ କାଳରେ ଚକ୍ରଧର ॥ ୨୫୩

ମାଇଲେ ମୋତେ ହେଲି ଜାତ । ଆମ୍ଭାକୁ ମଣନ୍ତେ ଏମନ୍ତ ॥ ୨୫୪

ଯଦୁମାନଙ୍କ ସହିତରେ । ବିରୋଧ କଲା ନିରନ୍ତରେ ॥ ୨୫୫

୬୯ ଯେ ଉଗ୍ରସେନ ନିଜ ବାପ । ଅନ୍ଧକ-ଯଦୁ-ଭୋଜାଧିପ ॥ ୨୫୬

ତାହାଙ୍କୁ କରିଣ ବନ୍ଧନ । ଯେ ଶୂରସେନ ଦେଶମାନ ॥ ୨୫୭

---

୧. ରାଜନ = ଶୁକଙ୍କର ପରୀକ୍ଷିତଙ୍କୁ 'ହେ ରାଜନ୍' ସଂବୋଧନ ।

୨. ଭାରତ = ଶୁକଙ୍କର ପରୀକ୍ଷିତଙ୍କୁ 'ହେ ଭାରତ' ସଂବୋଧନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭୋଗ କଲା ତା' ସେ ସକଳ　।　ସ୍ୱୟେଂ ଅଟଇ ମହାବଳ　।।　୨୫୮
ଯେ ଜନେ ବିଦ୍ୟାରେ ନିପୁଣ　।　ସେମାନେ ପଢ଼ନ୍ତି ପୁରାଣ　।।　୨୫୯
ଯେ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତିରେ ଲାଳସ　।　ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ବିଦ୍ୟାରସ　।।　୨୬୦
ତାହାଙ୍କ ବୁଝିବା ନିମିତ୍ତେ　।　ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧ ଭାଷାଗୀତେ　।।　୨୬୧
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଭଣେ　।　ସୁଜନେ ତୋଷ ହୁଅ ଏଣେ　।।　୨୬୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାବତାରୋପକ୍ରମୋ
ନାମ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦ୍ୱିତୀୟେ କଂସଘାତାୟ ଦେବକ୍ୟା ଗର୍ଭଗୋ ହରିଃ ।
ବ୍ରହ୍ମାଦିଭିଃ ସ୍ତୁତଃ ସା ଚ ସାନ୍ତ୍ୱିତେତି ନିରୂପ୍ୟତେ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧। ୨। ପ୍ରଳମ୍ୱ ବକ ଯେ ଚାଣୂର　।　ଯେ ତୃଣାବର୍ତ୍ତ ଅଘାସୁର　।।　୧
ମୁଷ୍ଟିକ ଅରିଷ୍ଟକୁ ମିଶି　।　ଦ୍ୱିବିଦ ପୂତନା ରାକ୍ଷସୀ　।।　୨
କେଶୀ, ଧେନୁକ ଯେ ଦଇତ　।　ଏହାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହୋଇ ଯୁତ　।।　୩
ବାଣ ନରକ ଆଦି ଆନ　।　ଯେ ଅବା ଅସୁରରାଜନ　।।　୪
ତାହାଙ୍କୁ ଘେନିଣ ସଙ୍ଗତ　।　ସେ କଂସ ନୃପ ବଳବନ୍ତ　।।　୫
କଦନ କଲା ଯଦୁଙ୍କର　।　ଆଶ୍ରୟ ଜରାସନ୍ଧ ତାର　।।　୬
୩। ୪। ପୀଡ଼ାକୁ ପାଇଣ କଂସରେ　।　ସେ ଯଦୁମାନେ ଦୁଃଖଭରେ　।।　୭
କେକୟ ଯେ କୁରୁ, ପଞ୍ଚାଳ　।　ଶାଲ୍ୱ ବିଦର୍ଭ ଯେ କୋଶଳ　।।　୮
ନିଷଧ ବିଦେହ ଯେ ଦେଶ　।　ତହିଁରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ　।।　୯
ଥୋକାଏ ଜ୍ଞାତି ଅନୁସରି　।　[1]ତାକୁ ରହିଲେ ମଧୁପୁରୀ　।।　୧୦
୫ ଛ' ପୁତ୍ର ଦେବକୀର ହତ　।　କରନ୍ତେ ଉଗ୍ରସେନସୁତ　।।　୧୧
ଗର୍ଭ ହୋଇଲା ଯେ ସପ୍ତମ　।　ସେ ପୁଣ ଅଟେ ବିଷ୍ଣୁଧାମ[2]　।।　୧୨
ଅନନ୍ତ ନାମେ ବିଜ୍ଞଜନ　।　ଯାହାକୁ କରନ୍ତି କଥନ　।।　୧୩
ଆନନ୍ଦମୟ ଅବତାର　।　ଏ ଘେନି କରି ଦେବକୀର　।।　୧୪
ହରଷ ହୋଇଲା ବହୁତ　।　ଯେ ମରିଥିଲେ ପୂର୍ବ ସୁତ　।।　୧୫
ତାହାଙ୍କ ସମାନ ଦୃଷ୍ଟିରେ　।　ଶୋକ ଜନମିଲା ନିର୍ଭରେ　।।　୧୬

---

୧. ତାକୁ = କଂସକୁ ।　　୨. ଧାମ = କଳା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୬ ଯେବଣ ଯଦୁମାନଙ୍କର । ଆପଣେ ଅଟନ୍ତି ଈଶ୍ୱର ।। ୧୭
ତାଙ୍କର କଂସଠାରୁ ଭୟ । ଜାଣି ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ଅପ୍ରମେୟ ।। ୧୮
ଯୋଗମାୟାକୁ ଏ ପ୍ରକାରେ । ଆଜ୍ଞାକୁ ଦେଲେ ସେ କାଳରେ ।। ୧୯
୭ ହେ ଦେବି ! ଭଦ୍ରେ ! ଗୋପଗାଈ । ମଣ୍ଡିତ ବ୍ରଜ ଯେ ଅଟଇ ।। ୨୦
ତହିଁକି କର ତୁ ଗମନ । ନନ୍ଦଗୋକୁଳେ ବର୍ତ୍ତମାନ ।। ୨୧
ବସୁଦେବର ଭାର୍ଯ୍ୟା ଅଛି । ରୋହିଣୀ ନାମ ଯେ ବହିଛି ।। ୨୨
ସେ ବସୁଦେବର ଯେ ଆନ । ଅଛନ୍ତି ଅବା ଭାର୍ଯ୍ୟାମାନ ।। ୨୩
କଂସସ୍ୱକାଶୁଁ ଭୟ ପାଇ । ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥାନେ ଛନ୍ତି ରହି ।। ୨୪
୮ ଶେଷ ନାମରେ ଧାମ ମୋର । ଯେ ଅଛି ଦେବକୀଜଠର ।। ୨୫
ସେ ଗର୍ଭ ଓଟାରିଣ ନିଅ । ରୋହିଣୀଗର୍ଭରେ ପୁରାଅ ।। ୨୬
୯ ହେ ଭଦ୍ରେ ! ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ । ମୁହିଁ ନିଜ ଅଂଶଭାଗରେ[1] ।। ୨୭
ପୁତ୍ରଭାବକୁ ଦେବକୀର । ପାଇବି, ତୁ ପୁଣି ନନ୍ଦର ।। ୨୮
ଯଶୋଦା ନାମେ ପତ୍ନୀ ଯେହି । ତା'ଠାରେ ଜନ୍ମ ହେବୁ ଯାଇ ।। ୨୯
୧୦ ପୁତ୍ରାଦି ସର୍ବ କାମମାନ । ବାଞ୍ଛା କରନ୍ତି ଯଉଁ ଜନ ।। ୩୦
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଈଶ୍ୱରୀ ତୁ ତାଙ୍କର । ଦେଉ ସକଳ କାମବର ।। ୩୧
ନାନା[2] ଉପହାର ବଳିରେ । ପୂଜା କରିବେ ତୋତେ ନରେ ।। ୩୨
୧୧ ତୋହର ସ୍ଥାନମାନ ନରେ । ଖ୍ୟାତ କରିବେ ଧରଣୀରେ ।। ୩୩
୧୨ ଦୁର୍ଗା ଭଦ୍ରକାଳୀ ବିଜୟା । ବୈଷ୍ଣବୀ ନାରାୟଣୀ ମାୟା ।। ୩୪
କୁମୁଦା ଚଣ୍ଡିକା କନ୍ୟକା । ମାଧବୀ ଶାରଦା[3] ଅମ୍ବିକା ।। ୩୫
କୃଷ୍ଣା ଈଶାନୀ ଏ ପ୍ରକାରେ । ନାମ କରିବେ ତୋର ନରେ ।। ୩୬
୧୩ ଗର୍ଭସଂକରଷଣୁଁ ପୁଣ । ତାଙ୍କୁ ବୋଲିବେ ସଂକର୍ଷଣ ।। ୩୭
ଲୋକର ଉପୁଜାନ୍ତେ ପ୍ରୀତି । କରିବେ ରାମ ବୋଲି ଖ୍ୟାତି ।। ୩୮
ବଳ ଅଧିକ ଅଟେ ଯେଣୁ । ବୋଲିବେ ବଳଭଦ୍ର ତେଣୁ ।। ୩୯
୧୪ ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଭଗବାନ । ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ସେ ବଚନ ।। ୪୦

---

୧. ଅଂଶଭାଗରେ - ବ୍ରହ୍ମାଦିସ୍ତମ୍ବପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସକଳ ଜୀବଙ୍କୁ ଯେ ଅଂଶ କି ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭଜେ, ଅର୍ଥାତ୍ ସର୍ବଜୀବଙ୍କୁ ଅଧିଷ୍ଠାନ କରେ ସେ ଅଂଶଭାଗ । କିମ୍ବା ଅଂଶ (ଜ୍ଞାନ-ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ-ବଳ ଆଦି) ଦ୍ୱାରା ଯେ ନିଜ ଜନଙ୍କୁ ଭାଜନ (ଯୋଜନ) କରେ; କିଂବା ଅଂଶ (ପୁରୁଷରୂପ) ଦ୍ୱାରା ଯେ ମାୟାର ଭଜନ (ଈକ୍ଷଣ) କରେ; କିମ୍ବା ଅଂଶ (ମାୟା) ଦ୍ୱାରା ଯାହାର ଗୁଣାବତାର ଆଦି ଭାଗ (ଭେଦ) ବିଦ୍ୟମାନ; କିମ୍ବା ଅଂଶ (ମତ୍ସ୍ୟକୂର୍ମାଦି ରୂପ) ଯାହାର ସାକ୍ଷାତ୍ ସ୍ୱରୂପ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଭାଗ (ଭଜନୀୟ); କିମ୍ବା ଅଂଶ (ଜ୍ଞାନବଳାଦି) ଦ୍ୱାରା ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ଠାରେ ଯାହାର ଭାଗ (ଭଜନ) (ଅନୁବର୍ତ୍ତନ) ପରିଦୃଷ୍ଟ; ସେ ଅଂଶଭାଗ । ଏଣୁ ସର୍ବଥା ଅଂଶଭାଗ = ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପ (ସ୍ୱାମୀ) ।

୨. ଧୂପ । ୩. ସାରଦା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅମ୍ବିକା ସ୍ୱୀକାର କରିଣ	।	ହରିଙ୍କି କରି ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ	।।	୪୧
	ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ଧରଣୀକି ଗଲେ	।	ସେ କଥା ସେହି ରୂପେ କଲେ	।।	୪୨
୧୫	ଦୁର୍ଗା ଦେବକୀଗର୍ଭ ନେଇ	।	ରଖନ୍ତେ ରୋହିଣୀର ଠାଇଁ	।।	୪୩
	ଗର୍ଭ ଭାଜିଲା ଏ ପ୍ରକାରେ	।	ଶବଦ କଲେ ପୁରନରେ	।।	୪୪
୧୬	ଯେ ବିଶ୍ୱଆତ୍ମା ଭଗବାନ	।	ଭକ୍ତ-ଅଭୟ କରେ ଦାନ	।।	୪୫
	ସେ ବସୁଦେବର ମାନସ	।	ଅଂଶଭାଗେ[୧] ହେଲେ ପ୍ରବେଶ	।।	୪୬
୧୭	ବହନ୍ତେ ବିଷ୍ଣୁତେଜ ସେହି	।	ରବିର ପ୍ରାୟ ଦୀପ୍ତ ହୋଇ	।।	୪୭
	ନ ଭରସନ୍ତି ତାକୁ ନର	।	ଦୁଃସହ ହେଲା ପ୍ରାଣିଙ୍କର	।।	୪୮
୧୮	ଜଗତମଙ୍ଗଳ ଯେ ଖ୍ୟାତ	।	ଯାହାର ଅଂଶ[୨] ନୋହେ ଚ୍ୟୁତ	।।	୪୯
	ଯେ ଆତ୍ମା ଅଟେ ସକଳର	।	ଆପଣାଠାରେ ସ୍ଥିତି ଯାର	।।	୫୦
	ଉତ୍ତମ କରି ଶୂରସୁତ	।	ତାହା କରନ୍ତେ ସମର୍ପିତ	।।	୫୧
	ଦେବକୀ ତାହା ତଦନ୍ତରେ	।	ଧଇଲା ଆପଣା ମନରେ	।।	୫୨
	ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ସଂଧ୍ୟାସମୟରେ	।	ଯେସନେ ପୂର୍ବଦିଗ ଧରେ	।।	୫୩
୧୯	ସକଳଜଗତନିବାସ	।	ରୂପରେ ଯେ ବିଷ୍ଣୁପ୍ରକାଶ	।।	୫୪
	ତାହାଙ୍କ ନିବାସ ହୋଇଲା	।	ଦେବକୀ ତେଡ଼େ ନ ଶୋହିଲା	।।	୫୫
	ଯେଣୁ ସେ ଭୋଜରାଜାଘରେ	।	ରହିଛି ବନ୍ଦୀସ୍ୱରୂପରେ	।।	୫୬
	ଘଟ ଆଦିରେ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ	।	ଯେସନେ ଦୀପ ନ ଶୋହଇ	।।	୫୭
	ଜ୍ଞାନବଂଚକ ଜନେ ସତୀ	।	ନ ଶୋହେ ଯେହ୍ନେ ସରସ୍ୱତୀ	।।	୫୮
୨୦	ବିଷ୍ଣୁ ଅଛନ୍ତି ଯା' ଗର୍ଭରେ	।	ପ୍ରଭାରେ ଗୃହ ଦୀପ୍ତି କରେ	।।	୫୯
	ବିଶଦ ଅଟେ ଯାର ହାସ	।	ସେ ଦେବକୀକି ଦେଖି କଂସ	।।	୬୦
	ବୋଇଲା ଏମନ୍ତ ବଚନ	।	ମୋ' ପ୍ରାଣହର ଭଗବାନ	।।	୬୧
	ନିଶ୍ଚୟେ ରହିଲା ଗର୍ଭରେ	।	ଯେଣୁ ଏ ପୂର୍ବ ସମୟରେ	।।	୬୨
	ହୋଇଣ ନ ଥିଲା ତେମନ୍ତ	।	ଏବେ ଏ ଦିଶୁଛି ଯେମନ୍ତ	।।	୬୩
୨୧	ସେ ବିଷୟରେ ବେଗ ହୋଇ	।	କି ଉପାୟ ମୁଁ କରିବଇଁ	।।	୬୪
	ଦେବତାମାନଙ୍କ ବିଚାର	।	ବିକ୍ରମ ନ ନାଶେ କି ମୋର	।।	୬୫
	ଯେ ସ୍ତିରୀ ଭଗିନୀ ଅଟଇ	।	ପୁଣି ଗର୍ଭିଣୀ ଅଛି ହୋଇ	।।	୬୬
	ତା' ବଧ ଅନୁକାଳେ ନାଶ	।	କରେ ଆୟୁଷ ଶିରୀ ଯଶ	।।	୬୭
୨୨	ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରୂର ଭାବ ବହି	।	ଯେବଣ ଲୋକ ବର୍ତ୍ତିଥାଇ	।।	୬୮
୨୩	ଜୀଇଥିଲେହେଁ ସେହୁ[୩] ଜନ	।	ନିଶ୍ଚୟେ ହୋଇଛି ନିଧନ	।।	୬୯
	ନିନ୍ଦା କରନ୍ତି ତାକୁ ଜନେ	।	ନିଶ୍ଚୟେ ଶରୀରନିଧନେ	।।	୭୦

୧. ଅଂଶଭାଗେ = ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ । (ସ୍ୱାମୀ)   ୨. ଅଂଶ = ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟାଦି ।   ୩. ସେ ଏ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ପାପୀ ଲୋକର ଯେ ନରକ	। ତହିଁକି ଗମଇଁ ସେ ଲୋକ	।।	୭୧
	ପ୍ରଭୁ ଅଟଇ ସେହୁ ସ୍ୱୟେଂ	। ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ହୃଦୟେ	।।	୭୨
	ବାଳକଜନମ ହେବାର	। ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିଣ ମନର	।।	୭୩
	ଘୋର ଭାବରୁ ନିବର୍ତ୍ତିଲା	। ବିଷ୍ଣୁରେ ବୈରିପଣ କଲା	।।	୭୪
୨୪	ବସନ୍ତେ କରନ୍ତେ ଶୟନ	। ଥାଆନ୍ତେ କରନ୍ତେ ଭୋଜନ	।।	୭୫
	ଭ୍ରମନ୍ତେ ପିବନ୍ତେ[୧] ସଂତତ	। ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଚିନ୍ତନ୍ତେ ସ୍ୱଚିତ୍ତ	।।	୭୬
	ତନ୍ମୟ କରିଣ ଜଗତ	। ଦେଖିଲା ଉଗ୍ରସେନସୁତ	।।	୭୭
୨୫	ନାରଦ ଆଦି ମୁନିମାନେ	। ଯେ ଭୃତ୍ୟଯୁତ ଦେବମାନେ	।।	୭୮
	ତାଙ୍କ ସହିତେ ବ୍ରହ୍ମା ହର	। ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ ସେଠାର	।।	୭୯
	ଯେ କାମପ୍ରଦ ରମାପତି	। ତାଙ୍କୁ ବଚନେ କଲେ ସ୍ତୁତି	।।	୮୦
୨୬	ସତ୍ୟସଂକଳ୍ପ ଯେ ଈଶ୍ୱର	। ପ୍ରାପ୍ତିସାଧନ ସତ୍ୟ ଯାର	।।	୮୧
	ଭବିଷ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୂତ	। ଏ ତିନି କାଳରେ ଯେ ସତ୍ୟ[୨]	।।	୮୨
	ଯେ ମହାଭୂତଙ୍କ କାରଣ	। ତହିଁରେ ସ୍ଥିତ ଯେ ପ୍ରମାଣ	।।	୮୩
	ସେ ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତନାଶେ	। ଯେ ସତ୍ୟ ରୂପରେ ପ୍ରକାଶେ	।।	୮୪
	[୩]ସୂନୃତ ବାଣୀ ଅଟେ ଋତ	। ସମଦର୍ଶନ ସତ୍ୟ ଖ୍ୟାତ	।।	୮୫
	ଏହାଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ହୋଇ	। ସତ୍ୟସ୍ୱରୂପ ଯେ ଅଟଇ	।।	୮୬
	ସେ ତୁମ୍ଭେ, ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଶରଣ	। ପ୍ରପନ୍ନ ହେଲୁଁ ଆମ୍ଭେ ପୁଣ	।।	୮୭
୨୭	ଏକା ପ୍ରକୃତି ଯା' ଆଶ୍ରୟ	। ଯା' ଫଳ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଦ୍ୱୟ	।।	୮୮
	ଯା' ମୂଳ ତ୍ରିଗୁଣ ବିଦିତ	। ଯା' ରସ ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଖ୍ୟାତ	।।	୮୯
	ଇନ୍ଦ୍ରିୟପଞ୍ଚକ ଯାହାର	। ଅଟନ୍ତି ଜ୍ଞାନକୁ ପ୍ରକାର	।।	୯୦
	କ୍ଷୁଧା ପିପାସା ମୋହ ଶୋକ	। ଜରା ମରଣ ଏ ଷଟକ	।।	୯୧
	ଯାହାର ସ୍ୱଭାବ[୪] ବିଦିତ	। ଯାର ବଲ୍‌କଳ ଧାତୁ ସପ୍ତ[୫]	।।	୯୨
	ପୃଥିବୀ ଆଦି ଭୂତ ଆର	। ଯେ ମନ ବୁଦ୍ଧି ଅହଂକାର	।।	୯୩
	ଏ ଅଷ୍ଟ ବିଟପ ଯାହାର	। ଯା' ଛିଦ୍ର ଅଟେ ନବ ଦ୍ୱାର[୬]	।।	୯୪
	ଯେ ପ୍ରାଣ, ଅପାନ, ସମାନ	। ଯେ ପୁଣ ଉଦାନ ଯେ ବ୍ୟାନ	।।	୯୫
	କୃକଳ, ନାଗ, ଦେବଦତ୍ତ	। ଯେ କୂର୍ମ ଧନଂଜୟ ଖ୍ୟାତ	।।	୯୬
	ଏ ଦଶ ପ୍ରାଣ ଯାହାଠାରେ	। ଅଛନ୍ତି ପତ୍ରସ୍ୱରୂପରେ	।।	୯୭
	ଜୀବାତ୍ମା ପରମାତ୍ମା-ଦୁଇ	। ପକ୍ଷୀରୂପରେ ଛନ୍ତି ଯହିଁ	।।	୯୮

---

୧. ଭ୍ରମିରେ ।   ୨. ତଦ୍ ସତ୍ୟମିତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ । (ଶ୍ରୁତିଃ)

୩. ଋତଂ ଚ ସୂନୃତା ବାଣୀ ସତ୍ୟଂ ଚ ସମଦର୍ଶନମ୍ ।   ୪. ସ୍ୱଭାବ = ଆତ୍ମା ।

୫. ସପ୍ତ ଧାତୁ = ରସ, ରକ୍ତ, ମାଂସ, ମେଦ, ଅସ୍ଥି, ମଜ୍ଜା ଓ ଶୁକ୍ର = ସପ୍ତତ୍ୱକ୍ ।

୬. ନବ ଦ୍ୱାର = ଦୁଇ ଚକ୍ଷୁ, ଦୁଇ କର୍ଣ୍ଣ, ଦୁଇ ନାସା, ମୁଖ, ପାୟୁ ଓ ଉପସ୍ଥ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏ ରୂପେ ହୋଇଛି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ । ଏହୁ ପ୍ରପଞ୍ଚ ଆଦିବୃକ୍ଷ ॥ ୯୯
୨୮ କାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ ଏ ଆଦିତରୁ । ଏହାର ଜନ୍ମ ତୁମ୍ଭ ଠାରୁ ॥ ୧୦୦
ପ୍ରଳୟେ ପଶେ ତୁମ୍ଭ ଠାର । ତୁମ୍ଭେ ସେ ପାଳକ ଏହାର ॥ ୧୦୧
ତୁମ୍ଭର ମାୟାରେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ । ଯେବଣ ଲୋକଙ୍କର ମନ ॥ ୧୦୨
ସେମାନେ ନାନା ପରକାରେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତି ସଂସାରେ ॥ ୧୦୩
ଯେ ପୁଣ ପଣ୍ଡିତ ଅଟନ୍ତି । ସେ ନାନାରୂପେ ନ ଦେଖନ୍ତି ॥ ୧୦୪
୨୯ ଜ୍ଞାନସ୍ୱରୂପ ଆତ୍ମା ଯେହି । ନାନାରୂପକୁ ଧର ତହିଁ ॥ ୧୦୫
ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣରେ ଉତପନ୍ନ । ଅଟନ୍ତି ସେହୁ ରୂପମାନ ॥ ୧୦୬
ସାଧୁ ଲୋକଙ୍କୁ ସେ ପାଳନ୍ତି । ଖଳଙ୍କୁ ପୁଣ ବିନାଶନ୍ତି ॥ ୧୦୭
୩୦ ଅମଳ[୧] ସତ୍ତ୍ୱଧାମ ତୁହି । ହେ ଅମ୍ବୁଜାକ୍ଷ ତୋହ ଠାଇଁ ॥ ୧୦୮
ସମାଧି-ଆବେଶ ଚିତ୍ତରେ । ବିବେକବନ୍ତ କେହି ନରେ ॥ ୧୦୯
ମହତଜନେ ସଂପାଦିତ । ତୁମ୍ଭର ଚରଣବୋଇତ ॥ ୧୧୦
ତେଣେ ଏ ସଂସାରସାଗର । କରନ୍ତି ବତ୍ସପଦାକାର ॥ ୧୧୧
୩୧ ହେ ସ୍ୱପ୍ରକାଶ ! ଭୟଙ୍କର । ଦୁସ୍ତର ଯେ ଭବସାଗର ॥ ୧୧୨
ତାକୁ ସେମାନେ ସ୍ୱୟେଂ ତରି । ସର୍ବଭୂତରେ ଦୟା କରି ॥ ୧୧୩
ଚରଣପଦ୍ମ-ନାବ ତୋର । ରଖି ଏ ସଂସାରମଧ୍ୟର ॥ ୧୧୪
ଗଲେ ସେମାନେ, ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ । ଭକ୍ତପାଳକ ଏ ପ୍ରମାଣ ॥ ୧୧୫
୩୨ ହେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ! ଯେହୁ ଆନେ । ଆତ୍ମାକୁ ମୁକ୍ତ ମଣି ମନେ ॥ ୧୧୬
ଭାବ ନ ଥାନ୍ତେ ତୁମ୍ଭଠାର । ଅଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି ତାହାଙ୍କର ॥ ୧୧୭
ବହୁତ ଜନ୍ମେ ତପ ସାଧି । ଲଭି ସତ୍‌କୁଳଜନ୍ମ ଆଦି ॥ ୧୧୮
ବିଘ୍ନସ୍ୱକାଶେ ପରାଭବ । ଲଭନ୍ତି ସେ ପୁଣ ମାନବ ॥ ୧୧୯
ଯେଣୁ ସେ ତୁମ୍ଭର ଚରଣ । କରି ନାହାନ୍ତି ଆଦରଣ ॥ ୧୨୦
୩୩ ଆହେ ମାଧବ ! ଯେ ତୁମ୍ଭର । ସେବକେ ସେ କେହୁଣିଠାର ॥ ୧୨୧
ଅଭକ୍ତ ଲୋକ ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ମାର୍ଗରୁ ସ୍ଖଳନ୍ତି ସେ ନାହିଁ ॥ ୧୨୨
ତୁମ୍ଭର ଠାରେ ପ୍ରିୟ ଭାବ । ଯେଣୁ ବହନ୍ତି ସେ ମାନବ ॥ ୧୨୩
ତୁମ୍ଭେ ତାହାଙ୍କୁ ରଖ ଯେଣୁ । ନିର୍ଭୟ ହୋଇ କରି ତେଣୁ ॥ ୧୨୪
ଯେ ବିଘ୍ନସୈନ୍ୟଅଧିପତି । ତାହାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡେ ସେ ଚରନ୍ତି ॥ ୧୨୫
୩୪ ବିଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱ ଗୁଣମୟ । କରେ ଯେ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ଶ୍ରେୟ ॥ ୧୨୬
ପାଳନା ଅର୍ଥେ ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ଏମନ୍ତ ବପୁ ତୁମ୍ଭେ ଧର ॥ ୧୨୭
ବେଦ-ଅଧ୍ୟୟନ କର୍ମରେ । ତପ-ସମାଧି-ଯୋଗଦ୍ୱାରେ ॥ ୧୨୮
ଯେବଣ ବପୁରେ ତୁମ୍ଭର । ପୂଜାକୁ ଆଚରଇ ନର ॥ ୧୨୯

---
୧. ଅଖିଳ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୫ ହେ ଧାତ ! ଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱମୟ । ଯେବେ ନୋହିବ ଏହୁ କାୟ ॥ ୧୩୦
ବିଶିଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ତେବେ ନୋହି । [୧]ଅଜ୍ଞାନଭେଦ ଯେ ବାରଇ ॥ ୧୩୧
ତାହାର ସମ୍ବନ୍ଧୀ ହୋଇଣ । ପ୍ରକାଶେ ବୁଦ୍ଧି ଆଦି ଗୁଣ ॥ ୧୩୨
ବୁଦ୍ଧି ଆଦିରେ ଯେହୁ ଥାଇ । ପ୍ରମାଣକର୍ତ୍ତା ଯେ ଅଟଇ ॥ ୧୩୩
ତାର ସ୍ୱକାଶେ ବାହ୍ୟ ଗୁଣ । ପ୍ରକାଶ ହୁଅଇ ପ୍ରମାଣ ॥ ୧୩୪
ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଅନୁମାନ । ମାତ୍ର ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରେ ଜନ ॥ ୧୩୫
ସାକ୍ଷାତକାର କରିବାରେ । ଶକ୍ତ ନୁହଇ ଏ ପ୍ରକାରେ ॥ ୧୩୬
୩୬ ମନ ବଚନେ ମାର୍ଗ ଯାର । ହୋଏ ଅନୁମାନଗୋଚର ॥ ୧୩୭
ହେ ଦେବ ! ଏ ରୂପରେ ତୁହି । ଥାଉ ତାହାର ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ॥ ୧୩୮
ତତ୍ତ୍ୱ ଅଟଇ ଯେ ସାକ୍ଷୀର । ସେ ମନ-ବାକ୍ୟ ଅଗୋଚର ॥ ୧୩୯
ଗୁଣ-ଜନମ-କର୍ମେ ତୋର । ନାମ-ରୂପକୁ ବିଜ୍ଞ ନର ॥ ୧୪୦
କରି ନ ପାରେ ନିରୂପଣ । ଏମନ୍ତ ହୋଇଲେହେଁ ପୁଣ ॥ ୧୪୧
ଉପାସନାଦି ଦ୍ୱାରେ ତୋତେ । ସାକ୍ଷାତ କରନ୍ତି ଭଗତେ ॥ ୧୪୨
୩୭ ତୋହର ନାମରୂପମାନେ । ମଙ୍ଗଳ ଅଟନ୍ତି ଭୁବନେ ॥ ୧୪୩
ଗୁଣନ୍ତେ ଶୁଣନ୍ତେ ତା' ଜନ । ସ୍ମରନ୍ତେ କରନ୍ତେ ଚିନ୍ତନ ॥ ୧୪୪
ଯେ ପୁଣ ଅଟେ ଆନ ଜନ । ତାହାଙ୍କୁ କରାନ୍ତେ ସ୍ମରଣ ॥ ୧୪୫
କର୍ମମାନଙ୍କେ ନିରନ୍ତର । ଚରଣପଦ୍ମଯୁଗେ ତୋର ॥ ୧୪୬
ଚିତ୍ତକୁ ଆବେଶ କରଇ । ସଂସାରଯୋଗ୍ୟ ସେ ନୁହଇ ॥ ୧୪୭
୩୮ ହେ ହରି ତୁମ୍ଭ ପାଦ ପାଇ । ଏ ମହୀ ବିଖ୍ୟାତ ଅଟଇ ॥ ୧୪୮
ତୁ ଯେ ଈଶ୍ୱର, ଜନ୍ମେ ତୋର । ନାଶ ହୋଇଲା ଏହା' ଭାର ॥ ୧୪୯
ଏକଥା ଅଟଇ ଶୋଭନ । ଯେ ତୋର ଚାରୁ ପଦମାନ ॥ ୧୫୦
ତେଣେ ଅଙ୍କିତ ହେବ ମହୀ । ଆମ୍ଭେ ଦେଖିବୁଁ ପୁଣ ତାହି ॥ ୧୫୧
ଦୟା କରିବ ଯାକୁ ତୁମ୍ଭେ । ଦେଖିବୁଁ ସେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଆମ୍ଭେ ॥ ୧୫୨
୩୯ ହେ ପ୍ରଭୁ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତ ତୁହି । ତୋହର ପୁଣ ଭବ ନାହିଁ ॥ ୧୫୩
କ୍ରୀଡ଼ା ବିହୁନେ ଆନ କେହି । ତୋର ଜନ୍ମକୁ ହେତୁ ନାହିଁ ॥ ୧୫୪
ଏହା କରୁଛୁଁ ଅନୁମାନ । ଜୀବ-ଆତ୍ମାରେ ଯେ ଉତ୍‌ପନ୍ନ ॥ ୧୫୫
ଜନମ ପାଳନ ସଂହାର । ସେମାନେ ନାହାନ୍ତି ତୋହର[୨] ॥ ୧୫୬
ତୋର ବିଷୟେ ଆତ୍ମଗତ । ଅବିଦ୍ୟା କରଇ ତା' ଜାତ ॥ ୧୫୭
୪୦ ମତ୍ସ୍ୟ କଚ୍ଛପ ହୟାନନ[୩] । କୋଳ[୪] ନୃସିଂହ ହଂସ ଆନ ॥ ୧୫୮
ଯେ ବା ରାଜନ୍ୟ ବିପ୍ର ସୁର । ତହିଁରେ ଧରି ଅବତାର ॥ ୧୫୯

---

୧. ଅର୍ଥାତ୍ ଅଜ୍ଞାନ ଓ ତତ୍‌କୃତ ଭେଦକୁ ଯେ ନିବାରଣ କରେ ।
୨. ତାହାର । ୩. ଅଶ୍ୱମୁଖ (ହୟଗ୍ରୀବ) । ୪. ବରାହ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତୁମ୍ଭେ ଆମ୍ଭର ତ୍ରିଭୁବନ	। ପାଳନ କର ଅନୁଦିନ	।।	୧୬୦
	ହେ ପ୍ରଭୁ ଏବେ ସେ ପ୍ରକାର	। ଧରଣୀଭାରକୁ ସଂହର	।।	୧୬୧
	ହେ ଯଦୁମାନଙ୍କର ବର	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବନ୍ଦନ ଆମ୍ଭର	।।	୧୬୨
୪୧	ଆମ୍ଭର ମଙ୍ଗଳନିମିତ୍ତ	। ପରମ ପୁରୁଷ ସାକ୍ଷାତ	।।	୧୬୩
	ଅଂଶେ[୧] ମିଳିଲେ ତୋ' ଉଦର	। ହେ ମାତ ! ଭାଗ୍ୟ ଏ ତୋହର[୨]	।।	୧୬୪
	ନିଜ ମରଣ ବାଞ୍ଛେ ଚିତ୍ତ	। ଯେ ଭୋଜପତି ଅବିରତ	।।	୧୬୫
	ତା'ଠାରୁ ଭୟ ନୋହୁ ତୋର	। ସମସ୍ତ ଯଦୁମାନଙ୍କର	।।	୧୬୬
	ପରିପାଳନ ଯେ କରିବ	। ଏ ରୂପେ ତୋର ପୁତ୍ର ହେବ	।।	୧୬୭

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୨	ଯାହାକୁ ସମ ନାହିଁ ଆର	। ଏମନ୍ତ ରୂପ ଅଟେ ଯାର	।।	୧୬୮
	ସେ ପୁରୁଷକୁ ଏ ପ୍ରକାରେ	। ସ୍ତୁତି କରିଣ ଯଥାର୍ଥରେ	।।	୧୬୯
	ବ୍ରହ୍ମାରୁଦ୍ରଙ୍କୁ ଆଗ କରି	। ଦେବେ ଗମିଲେ ନିଜ ପୁରୀ	।।	୧୭୦
	ପୁରାଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟର	। ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଅଟେ ସାର	।।	୧୭୧
	ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧ ସାର ତହିଁ	। ଗୀତପ୍ରବନ୍ଧେ ତାହା ଗାଇ	।।	୧୭୨
	ହେଳେ ତରିବ ଭବସିନ୍ଧୁ	। ପତିତ ଦ୍ୱିଜ ଦୀନବନ୍ଧୁ	।।	୧୭୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଗର୍ଭଗତବିଷ୍ଣୋ-
ର୍ବ୍ରହ୍ମାଦିକୃତସ୍ତୁତିର୍ନାମ ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ତୃତୀୟେ ନିଜରୂପେଣ ସଂଭୂତସ୍ତୁ ହରିଃ ସ୍ୱୟମ୍ ।
ପିତୃଭ୍ୟାଂ ସଂସ୍ତୁତୋ ନୀତଃ ପିତ୍ରା ଭୀତେନ ଗୋକୁଳମ୍ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଯେ ସର୍ବଗୁଣେ ଉପଗତ	। ଯେ ଅଟେ ପରମ ଶୋଭିତ	।।	୧
	ସେ କାଳ ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ	। ପ୍ରବେଶ ରୋହିଣୀ ଯହିଁରେ	।।	୨
	ଅଶ୍ୱିନୀ ଆଦି ତାରାମାନେ	। ଗ୍ରହ ନକ୍ଷତ୍ର ଯେବା ଆନେ	।।	୩
	ସେମାନେ ଶାନ୍ତରୂପ ହୋଇ	। ପ୍ରକାଶ ହୋଇଛନ୍ତି ଯହିଁ	।।	୪
୨	ଯଉଁ ସମୟରେ ପ୍ରସନ୍ନ	। ହେଲେ ସକଳ ଦିଗମାନ	।।	୫
	ନିର୍ମଳ ତାରାଗଣମାନେ	। ଉଦୟ ହୋଇଲେ ଗଗନେ	।।	୬
	ପୁର ଆକର ଗ୍ରାମମାନ	। ବ୍ରଜ ଏ ରୂପେ ଯେତେ ସ୍ଥାନ	।।	୭

୧. ପ୍ରତୀତ୍ୟଭିପ୍ରାୟରେ ଉକ୍ତ ହୋଇଅଛି । ୨. ଆମ୍ଭର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ମଙ୍ଗଳବହୁଳ ଏ ଯହିଁ	। ଶୋଭା ଦିଶିଲା ସେହୁ ମହୀ	।।	୮
୩	ନଦୀମାନଙ୍କରେ ପ୍ରସନ୍ନ	। ହୋଇଲେ ଯେବେ ଜଳମାନ	।।	୯
	ପଦ୍ମମାନଙ୍କେ ଯେ ସମୟେ	। ହ୍ରଦେ ସୁନ୍ଦର ଅତିଶୟେ	।।	୧୦
	ପକ୍ଷୀ ଭ୍ରମରମାନଙ୍କର	। ଉତ୍ତମ ନିନାଦ ଯହିଁର	।।	୧୧
	ଏମନ୍ତ ସ୍ତବକେ ଶୋଭନ	। ଦିଶିଲେ ଯହିଁ ବନମାନ	।।	୧୨
୪	ଯାର ସ୍ପରଶୁଁ ସୁଖ ହୋଏ	। ଯେ ଶୁଚି ପୁଣ୍ୟଗନ୍ଧ ବହେ	।।	୧୩
	ବହିଲା ସେହୁ ସମୀରଣ	। ବିପ୍ରଙ୍କ ଅଗ୍ନିମାନେ ପୁଣ	।।	୧୪
	ଯଉଁ ସମୟେ ଶାନ୍ତ ହେଲେ	। ଉତ୍ତମ ହୋଇଣ ଜଳିଲେ	।।	୧୫
୫	ସେ ଜନ୍ମସମୟେ ବିଷ୍ଣୁର	। ଅସୁରଦ୍ରୋହୀ ସାଧୁଙ୍କର	।।	୧୬
	ମାନସେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇଲେ	। ସ୍ୱର୍ଗରେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ବାଜିଲେ	।।	୧୭
୬	କିନ୍ନରେ ଗନ୍ଧର୍ବସହିତ	। ଗାୟନ କଲେ ଦିବ୍ୟ ଗୀତ	।।	୧୮
	ସିଦ୍ଧ ଚାରଣେ ସ୍ତୁତି କଲେ	। ଅପ୍‌ସରାମାନଙ୍କର ତୁଲେ	।।	୧୯
	ହରଷ ହୋଇ ବିଦ୍ୟାଧରେ	। ନୃତ୍ୟକୁ କଲେ ସେ କାଳରେ	।।	୨୦
୭	ମୁନି ଦେବତା ହରଷେଣ	। କୁସୁମ କଲେ ବରିଷଣ	।।	୨୧
	ଗର୍ଜନ୍ତେ ସିନ୍ଧୁମାନେ ପୁଣ	। ତାଙ୍କୁ ଅନୁଗତ ହୋଇଣ	।।	୨୨
	ଅଳପ ଅଳପ ନାଦରେ	। ଗର୍ଜନ କଲେ ଜଳଧରେ	।।	୨୩
୮	ରଜନୀଅର୍ଦ୍ଧସମୟରେ	। ଅତି ନିବିଡ଼ ଅନ୍ଧକାରେ	।।	୨୪
	ଜନ୍ମ ହୁଅନ୍ତେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ	। ହୋଇଲା ଏ ଉତ୍ସବମାନ	।।	୨୫
	ଜଗତେ ଦେବତାରୂପରେ	। ଯେ ଖ୍ୟାତ ସେ ଦେବକୀଠାରେ	।।	୨୬
	ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର	। ଗୁହା ଆଶ୍ରୟ ଅଟେ ଯାର	।।	୨୭
	ନିଜ ଈଶ୍ୱରରୂପ ଧରି	। ପ୍ରକାଶ ହେଲେ ଦେବ ହରି	।।	୨୮
	ଯେସନେ ପୂର୍ବଦିଗେ ଶଶୀ	। ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଣ ପ୍ରକାଶି	।।	୨୯
୯	ଅଦ୍ଭୁତ ଅଟେ ସେ ବାଳକ	। ଯା’ ଚକ୍ଷୁ ଅମ୍ବୁଜପ୍ରାଏକ	।।	୩୦
୧୦	ପ୍ରକାଶ ଚାରିଭୁଜ ଯହିଁ	। ଶଙ୍ଖ ଗଦାକୁ ଆଦି ହୋଇ	।।	୩୧
	ଆୟୁଧମାନେ ଯେ ଇତର	। ଉଦ୍ୟତ ଯହିଁ ନିରନ୍ତର	।।	୩୨
	ଶ୍ରୀବତ୍ସ-ଚିହ୍ନରେ ଲକ୍ଷିତ	। ଗଳାରେ କୌସ୍ତୁଭ ଶୋଭିତ	।।	୩୩
	ପୀତ ଅଟଇ ଯା’ ବସନ	। ଯେ ସାନ୍ଦ୍ର ଜଳଦଶୋଭନ	।।	୩୪
	ଯା’ ମୂଲ୍ୟ ଅଟଇ ବହୁତ	। ସେ ବଇଦୂର୍ଯ୍ୟମଣିଯୁତ	।।	୩୫
	ଯେ ବେନି କୁଣ୍ଡଳ କିରୀଟ	। ତାହାଙ୍କ ପ୍ରଭା ଯେ ପ୍ରକଟ	।।	୩୬
	ତେଣେ ହୋଇଛି ଆଲିଙ୍ଗିତ	। ଯାହାର କେଶ ଅପ୍ରମିତ	।।	୩୭
	ଉଦ୍ଦାମ ଅଙ୍ଗଦ କଙ୍କଣ	। କାଞ୍ଚୀ ଆଦି ଯେ ବିଭୂଷଣ	।।	୩୮
	ତେଣେ ଯେ ଅଟେ ବିରାଜିତ	। ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଶୂରସୁତ	।।	୩୯
୧୧	ହରିଙ୍କି ସୁତ କରି ଦେଖି	। ବିସ୍ମୟେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଯା’ ଆଖି	।।	୪୦

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କୃଷ୍ଣର ଯଉଁ ଅବତାର	। ସେ ଉତ୍ସବରୁ ମନେ ଯାର	।।	୪୧
	ବିସ୍ମୟ ହୋଇଲା ସମ୍ଭବ	। ସେ କାଳରେ ସେ ବସୁଦେବ	।।	୪୨
	ତତକ୍ଷଣେ ସ୍ନାନ ଆରମ୍ଭିଣ	। ଅୟୁତସଂଖ୍ୟ ଧେନୁ ପୁଣ	।।	୪୩
	ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ମାନସେ	। ପ୍ରଦାନ କଲେକ ହରଷେ	।।	୪୪
୧୨	ହେ ନୃପ ! ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତର	। ଯେ ଅଟେ ସୂତିକାମନ୍ଦିର	।।	୪୫
	ନିଜ କିରଣେ ପ୍ରଦୀପିତ	। କରୁ ଅଛନ୍ତି ଯଉଁ ସୁତ	।।	୪୬
	ପରମ ପୁରୁଷରୂପରେ	। ତାହାଙ୍କୁ ବିଚାରି ମନରେ	।।	୪୭
	ନିଜ ଅଙ୍ଗକୁ ନମ୍ର କଲେ	। କୃତଧୀ[1] କୃତାଞ୍ଜଳି ହେଲେ	।।	୪୮
	ପୁତ୍ରର ପ୍ରଭାବ ଜାଣନ୍ତି	। ନିର୍ଭୟ ହୋଇ କଲେ ସ୍ତୁତି	।।	୪୯

ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ

୧୩	ଯେ ଅଟେ ପ୍ରକୃତିରୁ ଆନ	। ପୁରୁଷରୂପୀ ଭଗବାନ	।।	୫୦
	ସେ ତୁମ୍ଭେ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	। ବିଦିତ ହେଲ ସାକ୍ଷାତରେ	।।	୫୧
	ଯାର କେବଳ ଅନୁଭବ	। ଆନନ୍ଦସ୍ୱରୂପ ବିଭବ	।।	୫୨
	ଯେ ସର୍ବପ୍ରାଣୀଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି	। ତା' ସାକ୍ଷୀରୂପେ ତୁମ୍ଭ ସିଦ୍ଧି	।।	୫୩
୧୪	ସେ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ଏ ରୂପରେ	। ବିଶ୍ୱସର୍ଜନ ସମୟରେ	।।	୫୪
	ତ୍ରିଗୁଣରୂପ ଏ ଜଗତ	। କରି ପ୍ରକୃତିରେ ନିର୍ମିତ	।।	୫୫
	ସେ ବିଶ୍ୱନିର୍ମାଣଉତ୍ତାରେ	। ପ୍ରବେଶ ନୋହିଛ ତହିଁରେ	।।	୫୬
	[2]ପ୍ରବେଶ ହେଲା ପ୍ରାୟ ହୋଇ	। ଲକ୍ଷିତ ପୁଣ ହୁଅ ତହିଁ	।।	୫୭
	ଦେବକୀଗର୍ଭେ ଯେ ପ୍ରବେଶ	। କେ ଏହା କରିବ ବିଶ୍ୱାସ	।।	୫୮
୧୫	ଯେହ୍ନେ ମହତ ଆଦି ଭାବେ	। ବିକାରରହିତ ସ୍ୱଭାବେ	।।	୫୯
୧୬	ଭିନ୍ନ ଭାବକୁ ଭଜିଥିଲେ	। କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଅସମର୍ଥ ହେଲେ	।।	୬୦
	ଷୋଡ଼ଶ ବିକାର ସହିତ	। ହୋଇଣ ସେ ପୁଣି ଯେମନ୍ତ	।।	୬୧
	ସମସ୍ତେ ହୋଇ ଏକସ୍ଥାନ	। ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କରନ୍ତି ରଚନ	।।	୬୨
	ସେହି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡକୁ ଭିଆଇ	। ପ୍ରବେଶ ହେଲା ପ୍ରାଏ ତହିଁ	।।	୬୩
	କେବଳ ପ୍ରତ୍ୟେ ସେ ହୁଅନ୍ତି	। ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ସେ ନାହାନ୍ତି	।।	୬୪
	ଏ ବିଶ୍ୱଜନମ ପୂର୍ବରୁ	। କାରଣରୂପରେ ଥିବାରୁ	।।	୬୫
	ଏ ଘେନି ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟର	। ପ୍ରବେଶ ନ ଘଟେ ତାଙ୍କର	।।	୬୬
୧୭	ତୁମ୍ଭେହେଁ ଅଟ ଏହି ରୂପ	। ରୂପାଦି ଜ୍ଞାନରେ ସ୍ୱରୂପ	।।	୬୭
	ଜ୍ଞାତ ଯାଙ୍କର ଅନୁମାନେ	। ଏମନ୍ତ ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ	।।	୬୮
	ତେଣେ ଯେ ବିଷୟ ବିଜ୍ଞାତ	। ତହିଁରେ ହୋଇଲେ ହେଁ ସ୍ଥିତ	।।	୬୯
	ସେ ବିଷୟଙ୍କର ସଙ୍ଗତ	। ବିଜ୍ଞାତ ନୁହ କଦାଚିତ	।।	୭୦

୧. ଶୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧି । ୨. "ତତ୍ ସୃଷ୍ଟ୍ୱା ତଦେବାନୁପ୍ରାବିଶତ୍" (ଶ୍ରୁତିଃ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଲୋଚନ ଘେନନ୍ତେ ରୂପକୁ । ଯେସନେ ନ ଜାଣେ ରସକୁ ॥ ୭୧

ଯାହାର ଏତେ ତେତେ ହୋଇ । ଶରୀରପ୍ରମାଣ ଅଟଇ ॥ ୭୨

ବସାରେ ପ୍ରବେଶ ହେବାର । ଘଟେ ସେ ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କର ॥ ୭୩

ତୁମ୍ଭର ନାହିଁ ଆବରଣ । ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବୁଁ ପୁଣ ॥ ୭୪

ବାହ୍ୟ ଅନ୍ତରେ ଭେଦ ନାହିଁ । ପ୍ରବେଶ ସମ୍ଭବିବ କାହିଁ[୧] ॥ ୭୫

ସର୍ବସ୍ୱରୂପ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ । ନାହିଁ ତୁମ୍ଭର ଆବରଣ ॥ ୭୬

ଆତ୍ମା ସକଳ ଲୋକଙ୍କର । ଏ ଘେନି ନାହିଁ ସେ ତୁମ୍ଭର ॥ ୭୭

ଏକେ ଯେ ଆବୃତ ଅଟଇ । ଆନର ଆତ୍ମା ସେ ନୁହଇ ॥ ୭୮

ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପୀ ଅଟ ଯେଣୁ । ସର୍ବବ୍ୟାପକ ଅଟ ତେଣୁ ॥ ୭୯

ସର୍ବବ୍ୟାପକ ଯେହୁ ଅଟେ । ତାର କି ଆବରଣ ଘଟେ ॥ ୮୦

ଯେ ପୁଣ ପରମାର୍ଥରୂପୀ । ତାକୁ ଅସତ୍ୟ ନିକି ବ୍ୟାପି ॥ ୮୧

ଏଣୁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଭାବରେ । ପ୍ରବେଶ ଘଟେ ତୁମ୍ଭଠାରେ ॥ ୮୨

ଯେ ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରବେଶ ସେ ନାହିଁ । ଗର୍ଭପ୍ରବେଶ ହେବ କାହିଁ ॥ ୮୩

୧୮ ଯେ ଦୃଶ୍ୟ ଗୁଣ ଏ ଆତ୍ମାର । ସେ ଦେହ ଆଦିରେ ଯେ ନର ॥ ୮୪

ଆତ୍ମାଭିନ୍ନରେ[୨] ସତ୍ୟଜ୍ଞାନ । କରଇ ଅବୁଧ ସେ ଜନ ॥ ୮୫

ଏ ସବୁ କରନ୍ତେ ବିଚାର । ଆରମ୍ଭ ବିନୁ ବଚନର ॥ ୮୬

ଯେଣୁ ଏ ନୁହଇ ସଙ୍ଗତ । ସେ ଘେନି ହେଲେହେଁ ବାଧିତ ॥ ୮୭

ବସ୍ତୁବୁଦ୍ଧିରେ ଯେ ସ୍ୱୀକାର । କରଇ, ଅବୁଧ ସେ ନର ॥ ୮୮

୧୯ ତୋ'ଠାରୁ ବୋଲନ୍ତି ବିଶ୍ୱର । ଜନମ ପାଳନ ସଂହାର ॥ ୮୯

ପ୍ରଭୁ ତୁ ନୋହୁ କ୍ରିୟାଧାରୀ । ତେଣୁ ନିର୍ଗୁଣ ଅବିକାରୀ ॥ ୯୦

ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ତୁ ଈଶ୍ୱର । ଏ ନୋହେ ବିରୁଦ୍ଧ ତୋ'ଠାର ॥ ୯୧

ଗୁଣଆଶ୍ରୟଭାବୁଁ ତୋର । କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଆଦି ଜଗତର ॥ ୯୨

ତୋ'ଠାରେ ଉପଚାର କରେ । କର୍ତ୍ତାଦି ଗୁଣମାନଙ୍କରେ ॥ ୯୩

ଯେହ୍ନେ ସେବକ କରିବାର । ନୃପରେ କରି ଉପଚାର ॥ ୯୪

୨୦ ତ୍ରିଲୋକରକ୍ଷାନିମିତ୍ତରେ । ସେ ତୁମ୍ଭେ ଆପଣା ମାୟାରେ ॥ ୯୫

ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣକୁ ଆପଣାର । ନିଶ୍ଚୟେଁ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣେ ଧର ॥ ୯୬

ଏ ରଜଗୁଣରେ ବର୍ଦ୍ଧିତ । ଅଟଇ ଯଉଁ ବର୍ଣ୍ଣ[୩] ରକ୍ତ ॥ ୯୭

ନିଶ୍ଚୟେଁ ସେ ବର୍ଣ୍ଣକୁ ଘେନ । କରନ୍ତେ ଜଗତସର୍ଜନ ॥ ୯୮

କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣକୁ ପ୍ରଳୟର । ସମୟେ ତମୋଗୁଣେ ଧର ॥ ୯୯

୨୧ ହେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ରକ୍ଷାଇଚ୍ଛାରେ ଏ ଲୋକର ॥ ୧୦୦

ସେ ତୁମ୍ଭେ ସଦନେ ମୋହର । କରିଣ ଅଛ ଅବତାର ॥ ୧୦୧

---

୧. କେହି । ୨. ଆତ୍ମାଭିନ୍ନରେ = ଆତ୍ମା + ଅଭିନ୍ନରେ । ୩. ଗୁଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଜଗତେ ରାଜନ୍ୟ ନାମରେ । ଜନମି ଛନ୍ତି ଯେ ଅସୁରେ ॥ ୧୦୨
ତାଙ୍କର କୋଟି କୋଟି ହୋଇ । ଯେ ଯୂଥପତି ଛନ୍ତି ରହି ॥ ୧୦୩
ସେମାନେ ଯାଙ୍କୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ । ଚାଳୁ ଅଛନ୍ତି ଏଣେ ତେଣେ ॥ ୧୦୪
ସେ ସେନାଙ୍କର ଯେ ବିନାଶ । ତୁମ୍ଭେ ତା' କରିବ ଅବଶ୍ୟ ॥ ୧୦୫
୨୨ ଅସଭ୍ୟ ଏ କଂସ ମୋହର । ଘରେ ଜନମ ଶୁଣି ତୋର ॥ ୧୦୬
ଅଗ୍ରଜମାନଙ୍କୁ ତୁମ୍ଭର । ମାଇଲା ଆହେ ସୁରେଶ୍ୱର ॥ ୧୦୭
ତୁମ୍ଭ ଜନମ ଏବେ ପୁଣ । ଲୋକେ କରନ୍ତେ ସମର୍ପଣ[୧] ॥ ୧୦୮
ଶୁଣି ଆୟୁଧ ଟେକି କରେ । ଆସିବ ଏହି ସମୟରେ ॥ ୧୦୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୩ ଦେବକୀ ଏଥୁ ଅନନ୍ତର । ସେ ମହାପୁରୁଷ ଈଶ୍ୱର ॥ ୧୧୦
ତାଙ୍କର ଯେତେକ ଲକ୍ଷଣ । ସୁତକୁ ସେ ରୂପେ ଦେଖିଣ ॥ ୧୧୧
ତାହାଙ୍କୁ ଆରମ୍ଭିଲା ସ୍ତୁତି । କଂସସ୍ୱକାଶୁଁ ତାର ଭୀତି ॥ ୧୧୨
ତାହାର ଯଉଁ ମନ୍ଦହାସ । ବିଶଦ ଅଟେ ତା' ପ୍ରକାଶ ॥ ୧୧୩

ଶ୍ରୀଦେବକ୍ୟୁବାଚ

୨୪ ଯେ ରୂପ ଅବ୍ୟକ୍ତ କାରଣ । ବୃହତ ଚେତନ ନିର୍ଗୁଣ ॥ ୧୧୪
ଯେ ଅବିକାର ସତ୍ତାମାତ୍ର । ଅବିଶେଷ ଅକ୍ରିୟାପାତ୍ର ॥ ୧୧୫
ବେଦ କହେ ଯା' ଏ ପ୍ରକାରେ । ତୁମ୍ଭେ ସେ ବିଷ୍ଣୁ[୨] ସାକ୍ଷାତରେ ॥ ୧୧୬
ଏ ବୁଦ୍ଧି ଆଦି ଯେ କରଣ । ତୁମ୍ଭେ ତା' ପ୍ରକାଶକାରଣ ॥ ୧୧୭
୨୫ ହୁଅନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମାଦିନ ଶେଷ । ଏ ଲୋକ ହୁଅନ୍ତେ ବିନାଶ ॥ ୧୧୮
ଯେ ମହାଭୂତମାନେ ପୁଣ । ଭୂତସୂକ୍ଷ୍ମେ ସେ ମିଳନ୍ତେଣ ॥ ୧୧୯
ଯେ ବ୍ୟକ୍ତ କାଳବେଗେ ସେହି । ଯେବେ ପ୍ରକୃତିରେ ପଶଇ ॥ ୧୨୦
ସେ କାଳେ ଶେଷସଂଜ୍ଞ ହୋଇ । କେବଳ ତୁମ୍ଭେ ଥାଅ ରହି ॥ ୧୨୧
୨୬ ନିମେଷ ଅଟେ ଆଦ୍ୟ ଯାର । ଅନ୍ତ ଯାହାର ସଂବତ୍ସର ॥ ୧୨୨
ପ୍ରକୃତିବନ୍ଧୁ ହେ ଈଶ୍ୱର । ଦୁଇ ପରାର୍ଦ୍ଧ ରୂପ ଯାର ॥ ୧୨୩
ଏମନ୍ତ ଯେ କାଳ ତାହାକୁ । ବୋଲନ୍ତି ତୁମ୍ଭର ଚେଷ୍ଟାକୁ ॥ ୧୨୪
ଯାହା ହେତୁରୁ ଲୋକମାନେ । ଚେଷ୍ଟାକୁ ଲଭନ୍ତି ଭୁବନେ ॥ ୧୨୫

---

୧. ସମର୍ପଣ = କଥନ (ସ୍ୱାମୀ)।

୨. ବିଷ୍ଣୁ ଆଦ୍ୟ କାରଣ କିନ୍ତୁ ପରମାଣୁ ନୁହେଁ, ବ୍ରହ୍ମ; ପ୍ରଧାନ ନୁହେଁ, ଚେତନ; ବୈଶେଷିକମାନଙ୍କ ଜ୍ଞାନଗୁଣ ନୁହେଁ, ନିର୍ଗୁଣ; ମୀମାଂସକମାନଙ୍କ ଜ୍ଞାନପରିଣାମି ନୁହେଁ, ନିର୍ବିକାର; ପୁଷ୍କରାକ୍ଷ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ଶକ୍ତିବିକ୍ଷେପପରିଣାମି ନୁହେଁ, ସତ୍ତାମାତ୍ର; ସାମାନ୍ୟ ନୁହେଁ, ନିର୍ବିଶେଷ; ସକ୍ରିୟ ନୁହେଁ, ନିରୀହ; ବ୍ୟକ୍ତ ନୁହେଁ, ଅବ୍ୟକ୍ତ । ବ୍ରହ୍ମ, ଜ୍ୟୋତି, ନିର୍ଗୁଣ ଓ ନିର୍ବିକାର – ଏହି ଚାରୋଟି ପଦଦ୍ୱାରା ଦେଶ, ପ୍ରକାଶ, ଗୁଣ ଓ ବିକାରର ନିରାକରଣ ହୋଇଅଛି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରଭୁ କ୍ଷେମସ୍ଥାନ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ହୋଉଛି ପ୍ରପନ୍ନ ॥ ୧୨୬
୨୭ ମୃତ୍ୟୁସର୍ପର ଭୟେ ଜନ । ପଳାନ୍ତେ ସକଳ ଭୁବନ ॥ ୧୨୭
ହେ ଆଦ୍ୟ କେହୁଣିସି ଠାଇଁ । ନିର୍ଭୟ ନ ପାଇଲା ସେହି ॥ ୧୨୮
ତୁମ୍ଭର ପାଦପଦ୍ମ ଦୁଇ । କେହୁଣି ଭାଗ୍ୟରେ ସେ ପାଇ ॥ ୧୨୯
ସ୍ୱସ୍ଥ[1] ହୋଇଣ ଶୋଇଅଛି । ମୃତ୍ୟୁ ତା'ଠାରୁ ନିବର୍ତ୍ତିଛି ॥ ୧୩୦
୨୮ ଯେ ଘୋର ଉଗ୍ରସେନସୁତ । ତା'ଠାରୁ ଆମ୍ଭେ ଭୟବନ୍ତ ॥ ୧୩୧
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ତୁମ୍ଭେ ରକ୍ଷା କର । ତୁମ୍ଭେ ଭୃତ୍ୟର ତ୍ରାସହର ॥ ୧୩୨
ଈଶ୍ୱରରୂପ ଏ ତୁମ୍ଭର । ଅଟଇ ଆସ୍ୱଦ ଧ୍ୟାନର ॥ ୧୩୩
ଚର୍ମଲୋଚନ ଯେତେ ନର । ତାହାଙ୍କ ଠାରୁ ଗୁପ୍ତ କର ॥ ୧୩୪
୨୯ ମଧୁସୂଦନ ! ଜନ୍ମ ତୋର । ଏ ପାପ[2] ନ ଜାଣୁଁ ମୋଠାର ॥ ୧୩୫
ଅଧୀରମତି ମୁହିଁ ଯେଣୁ । ତୁମ୍ଭ ସ୍ୱକାଶୁଁ କରି ତେଣୁ ॥ ୧୩୬
ଯେ ଉଦବେଗ ଅତିଗୁରୁ । ଲଭୁଅଛି ତା' କଂସଠାରୁ ॥ ୧୩୭
୩୦ ହେ ବିଶ୍ୱଆତ୍ମା ! ତୁ ସଂହର । ଏ ଅଲୌକିକ ରୂପ ତୋର ॥ ୧୩୮
ଯେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା କଞ୍ଜ । ଶୋଭାରେ ଯୁତ ଚତୁର୍ଭୁଜ ॥ ୧୩୯
୩୧ ପରମ ପୁରୁଷ ଆପଣ । ଅସଂକୋଚିତ କରି ପୁଣ ॥ ୧୪୦
ଏ ବିଶ୍ୱ ନିଜର ତନୁରେ । ଧର ପ୍ରଳୟ ସମୟରେ ॥ ୧୪୧
ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ହେ ଏମନ୍ତ । ସେ ହେଲ ମୋର ଗର୍ଭେ ଜାତ ॥ ୧୪୨
ନରଲୋକର ବିଡ଼ମ୍ବନ । ଶୁଣିମାକୁ ହିଁ ଏ ବଚନ ॥ ୧୪୩
ଶୁଣିଣ ମାତାର ବଚନ । କହୁଅଛନ୍ତି ଭଗବାନ ॥ ୧୪୪

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩୨ ତୁ ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବ ମନ୍ୱନ୍ତରେ । ହେ ସତି ! ପ୍ରଥମ ଜନ୍ମରେ ॥ ୧୪୫
ଜନ୍ମିଲୁ ପୃଶ୍ନିନାମ ହୋଇ । ଏ ବସୁଦେବ ପୁଣ ତହିଁ ॥ ୧୪୬
ଅପାପୀ ହୋଇଲା ଜନମ । ପ୍ରଜାପତି ସୁତପା ନାମ ॥ ୧୪୭
୩୩ ପ୍ରଜାସର୍ଜନଅର୍ଥେ ଯେବେ । ବ୍ରହ୍ମା ବୋଇଲେ ପୁଣ ତେବେ ॥ ୧୪୮
ନିରୋଧି ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣକୁ । କଲ ପରମ ତପସ୍ୟାକୁ ॥ ୧୪୯
୩୪ ଯେ ବର୍ଷା ବାତ ଖରା ପୁଣ । ଶୀତ ଘର୍ମ ସେ କାଳଗୁଣ ॥ ୧୫୦
ସହନ୍ତେ ନିରୋଧୁଁ ଶ୍ୱାସର । ମନରୁ ମଳ କଲ ଦୂର ॥ ୧୫୧
୩୫ ଯେ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଣ୍ଣ[3] ସମୀରଣ । ଆହାର କଲ ତାହା ପୁଣ ॥ ୧୫୨
ମୋଠାରୁ ଉପଶାନ୍ତ ମନେ । ବର ବାଞ୍ଛନ୍ତେ ବେନି ଜନେ ॥ ୧୫୩
ମୋ' ଆରାଧନ ଯେ ଅଟଇ । ତା ଆରାଧିଲ ତୁମ୍ଭେ ଦୁଇ ॥ ୧୫୪
୩୬ ହେ ଭଦ୍ରେ ! ପରମ ଦୁଷ୍କର । ତପ କରନ୍ତେ ଏ ପ୍ରକାର ॥ ୧୫୫

୧. ସ୍ୱସ୍ଥ = ସୁସ୍ଥ । ୨. ପାପ = କଂସ । ୩. ଶୀର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଣ୍ଣ = ଖସିଲା ପତର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଦ୍ୱାଦଶ ସହସ୍ର ବରଷ ।	ଦେବବରଷେ ହେଲା ଶେଷ	॥ ୧୫୬
	ମୋହର ଠାରେ ନିଜ ମନ ।	ନିବେଶିଥିଲ ବେନି ଜନ	॥ ୧୫୭
୩୭	ତପରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଭକ୍ତିରେ ।	ଭାବନା କରନ୍ତେ ନିତ୍ୟରେ	॥ ୧୫୮
୩୮	ସଂତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ସେ କାଳରେ ।	ଅନଘେ [1]ଏହି ଶରୀରରେ	॥ ୧୫୯
	ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁକି ମନୋରଥ ।	ଦେବା ଇଚ୍ଛାରେ କରି ଚିତ୍ତ	॥ ୧୬୦
	ବରଦାତାଙ୍କ ରାଜା ମୁହିଁ ।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରକାଶ ହେଲଇଁ	॥ ୧୬୧
	ବରକୁ ମାଗ ମୁଁ ବୋଲନ୍ତେ ।	ବରିଲ ମୋର ସମ ସୁତେ	॥ ୧୬୨
୩୯	ଯେତେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ବିଷୟମାନ ।	ସେବି ନ ଥିଲ ବେନି ଜନ	॥ ୧୬୩
	ଏ ଘେନି ପତିପତ୍ନୀ ଦୁଇ ।	ଥିଲ ବାଳକଶୂନ୍ୟ ହୋଇ	॥ ୧୬୪
	ମୋର ମାୟାରେ[2] ମୋହି ହେଲ[3] ।	[4]ଅପବର୍ଗକୁ ନ ମାଗିଲ	॥ ୧୬୫
୪୦	ମୁଁ ଯାନ୍ତେ ତୁମ୍ଭେ ବେନି ଜନ ।	ଲଭି ମୋ' ସମାନ ନନ୍ଦନ	॥ ୧୬୬
	ମୋହର ଠାରୁ ମନୋରଥ ।	ତୁମ୍ଭର ହୋଇଲା ପ୍ରାପତ	॥ ୧୬୭
	ଯେ ପୁଣ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଭୋଗମାନ ।	ତାହା ଭୁଂଜିଲ ଅନୁଦିନ	॥ ୧୬୮
୪୧	ମହତ ଭାବେ ସୁଚରିତେ ।	ଗୁଣରେ ମୋ' ସମ ଜଗତେ	॥ ୧୬୯
	ଆନ କାହାକୁ ନ ଦେଖିଣ ।	ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ସୁତ ହେଲି ପୁଣ	॥ ୧୭୦
	ସେଦିନୁଁ ପୃଶ୍ନିଗର୍ଭ ବୋଲି ।	ନାମରେ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଲି	॥ ୧୭୧
୪୨	ଅଦିତିକଶ୍ୟପରୂପରେ ।	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଜନ୍ମିଲ କାଳରେ	॥ ୧୭୨
	ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କ ଠାରେ ମୁହିଁ ।	ପୁଣି ଜନମ ଲଭିଲଇଁ	॥ ୧୭୩
	ଉପେନ୍ଦ୍ର ନାମରେ ପ୍ରଧାନ ।	ହ୍ରସ୍ୱଭାବରୁ ମୁଁ ବାମନ	॥ ୧୭୪
୪୩	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ତୁମ୍ଭ ଠାରେ ।	ତୃତୀୟ ଜନ୍ମେ ସେ ବପୁରେ	॥ ୧୭୫
	ପୁଣି ମୁଁ ହୋଇଲି ସଂଭୂତ ।	ହେ ସତି ! ମୋ ବଚନ ସତ	॥ ୧୭୬
୪୪	ମୋ ପୂର୍ବ ଜନମ ସ୍ମରଣ ।	ନିମିତ୍ତେ ଏ ରୂପକୁ ପୁଣ	॥ ୧୭୭
	କଲି ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଗୋଚର ।	ଅନ୍ୟଥା ଯେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଶରୀର	॥ ୧୭୮
	ତେଣେ ଯେ ମୋ ବିଷୟେ ଜ୍ଞାନ ।	ସେ ପୁଣି ନୋହେ ଉତପନ	॥ ୧୭୯
୪୫	ମୋତେ ଯେ ତୁମ୍ଭେ ବେନି ଜନ ।	ପୁତ୍ରଭାବରେ କରି ଧ୍ୟାନ	॥ ୧୮୦
	ବ୍ରହ୍ମ ଭାବରେ ଅବା ଥରେ ।	କରନ୍ତେ ସ୍ନେହକୁ ମୋ ଠାରେ	॥ ୧୮୧
	ଯେ ଅଟେ ମୋ' ପରମ ଗତି ।	ତାହାକୁ ଲଭିବ ଝଟିତି	॥ ୧୮୨

୧. ଏହି = ଅପାପିନୀ !

୨. ମାୟା = ପୁତ୍ରସ୍ନେହମୟୀ ବୈଷ୍ଣବୀ ମାୟା ।
''ବୈଷ୍ଣବୀଂ ବ୍ୟତନୋନ୍ମାୟାଂ ପୁତ୍ରସ୍ନେହମୟୀଂ ବିଭୁଃ'' (ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତିପାଦ) ।

୩. ମୋହି ହେଲ = ଆନନ୍ଦିତ ହେଲ ।

୪. ମୋର ବିଷୟସ୍ନେହ ଅପବର୍ଗସୁଖକୁ ଅତିକ୍ରମ କରୁଥିବାରୁ (ଜୀବପାଦ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୬ ତାତଜନନୀ ବେନି ଜଣେ । ତାହାଁନ୍ତେ ତକ୍ଷଣେ ସେ ସ୍ଥାନେ ।। ୧୮୩

ସେ ରୂପ ଅନ୍ତର୍ଧାନ କଲେ । ପ୍ରାକୃତ ଶିଶୁରୂପ ହେଲେ ।। ୧୮୪

୪୭ କଂସର ଠାରୁ ଯେବେ ତୋର । ଭୟ ଉପୁଜିଛି ମନର ।। ୧୮୫

ମୋତେ ଘେନି ଯା' ଗୋକୁଳକୁ । ଆଣ ତୁ ଯଶୋଦାସୁତାକୁ ।। ୧୮୬

ହରି କହନ୍ତେ ଏ ବଚନ । ତଦନ୍ତେ ସେ ଶୂରନନ୍ଦନ ।। ୧୮୭

ସୂତିକାଗୃହୁଁ ଘେନି ସୁତ । ଯିବାକୁ ଯେବେ କଲା ଚିତ୍ତ ।। ୧୮୮

ଯେ ଯୋଗମାୟା ସେ କାଳରେ । ଜନ୍ମିଲା ନନ୍ଦପତ୍ନୀଠାରେ ।। ୧୮୯

୪୮-୪୯ ସେ ଯୋଗମାୟାପ୍ରକାଶରେ । ଯେ ଦ୍ୱାରୀ ଯେ ବା ପୁରନରେ ।। ୧୯୦

ହତ ହୋଇଲା ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନ । ଯେ ବା ଇନ୍ଦ୍ରିୟବୃତ୍ତିମାନ ।। ୧୯୧

ତାହାଙ୍କୁ କରାନ୍ତେ ଶୟନ । ଯେ ଥିଲେ ସର୍ବ ଦ୍ୱାରୀମାନ ।। ୧୯୨

ମହାକପାଟ ଲୋହକୀଳା । ଯେ ପୁଣ ଲୋହର ଶୃଙ୍ଖଳା ।। ୧୯୩

ତେଣେ ସେ ଆଚ୍ଛାଦିତ ହୋଇ । ଥିଲେ ଯେ ଅଲଙ୍ଘିତ ହୋଇ ।। ୧୯୪

କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଘେନି ଆଗମନ । କରନ୍ତେ ସେ ଶୂରନନ୍ଦନ ।। ୧୯୫

ସେ ଦ୍ୱାରମାନେ ସେ ସମୟେ । ଫିଟିଲେ ତାହାଙ୍କ ଇଚ୍ଛାୟେ ।। ୧୯୬

ଉଦୟ ହେଲେ ଦିବାକର । ଯେହ୍ନେ ତୁଟଇ ଅନ୍ଧକାର ।। ୧୯୭

ବରଷା କଲା ଜଳଧର । ଗର୍ଜିଲା ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ସ୍ୱର ।। ୧୯୮

ଜଳକୁ ଫଣାମାନଙ୍କରେ । ନିବୃତ୍ତ କରନ୍ତେ ଉପରେ ।। ୧୯୯

ଉରଗରାଜା ଯେ ଅନନ୍ତ । ତାଙ୍କୁ ହୋଇଲେ ଅନୁଗତ ।। ୨୦୦

୫୦ ଇନ୍ଦ୍ର ବର୍ଷନ୍ତେ ପୁଣ ପୁଣ । ଗମ୍ଭୀର ଯେ ସଲିଳଗଣ ।। ୨୦୧

ତାହା' ବେଗେ ଯେ ଉର୍ମିକୁଳ । ତେଣେ ଯେ ହୋଇଛି ଫେନିଳ ।। ୨୦୨

ଭୀଷଣ ଯେ ଆବର୍ତ୍ତ[1] ଶତ । ତେଣେ ଯେ ହୋଇଛି ପୂରିତ ।। ୨୦୩

ସେ ନଦୀ ଅନୁଜା ଯମର । ମାର୍ଗକୁ ଛାଡ଼ିଲା ସତ୍ୱର ।। ୨୦୪

ଯେସନେ ସୀତାପତିଙ୍କର । ମାର୍ଗକୁ ଦେଲା ରତ୍ନାକର ।। ୨୦୫

୫୧ ନନ୍ଦବ୍ରଜକୁ ଉପଗତ । ହୋଇଣ ସେ ଶୂରର ସୁତ ।। ୨୦୬

ଯୋଗମାୟାରେ ମୋହ ହୋଇ । ଗୋପାଳମାନେ ଛନ୍ତି ଶୋଇ ।। ୨୦୭

ଏମନ୍ତ ଦେଖିଣ ସେଠାରେ । ଶିଶୁକୁ[2] ଯଶୋଦାଶଯ୍ୟାରେ ।। ୨୦୮

ରଖି ତା' ସୁତାକୁ ଆଣିଲେ । ବାହୁଡ଼ି ଗୃହରେ ମିଳିଲେ ।। ୨୦୯

୫୨ ସେ ବସୁଦେବ ଏ ଉତ୍ତାରେ । ସୁତାକୁ ଦେବକୀଶଯ୍ୟାରେ ।। ୨୧୦

ରଖିଣ ପୂର୍ବପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଶାଙ୍କୋଳି ଚରଣେ ଲଗାଇ ।। ୨୧୧

ରହିଲା ଆବୃତ ହୋଇଣ । ନିଜ କର୍ମକୁ ଆଦରିଣ ।। ୨୧୨

---

୧. ଆବର୍ତ୍ତ = ଭଉଁରୀ । ୨. ସୁତକୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୫୩　ଯଶୋଦା ନନ୍ଦର ଗୃହିଣୀ　।　ଜାଣିଲା ଏତେମାତ୍ର ପୁଣି　॥ ୨୧୩
କିଛି ଜନମ ହେଲା ମୋର　।　ଦୁହିତା ଅବା ସେ କୁମର　॥ ୨୧୪
ଏମନ୍ତ ନ କଲା ଗୋଚର　।　ନିଦ୍ରାବଶରୁ ଯେଣୁ ତାର　॥ ୨୧୫
ଚେତନା ହୋଇଛି ବିନାଶ　।　ଶ୍ରମରେ ହୋଇଛି ଅବଶ　॥ ୨୧୬
ମଥୁରାପୁରେ ଜାତ ହୋଇ　।　ରହିଲେ ଯେ ଗୋକୁଳେ ଯାଇଁ　॥ ୨୧୭
ସେ କୃଷ୍ଣପାଦପଦ୍ମଧ୍ୟାନେ　।　ହରଷ ଦୀନବଂଧୁ ମନେ　॥ ୨୧୮

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଜନ୍ମବର୍ଣ୍ଣନଂ
ନାମ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚତୁର୍ଥେ ଚଣ୍ଡିକାବାକ୍ୟମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟାତିଭୟାକୁଳଃ ।
ଦୁର୍ମନ୍ତ୍ରିଭିର୍ହିତଂ ମେନେ କଂସୋ ବାଳାଦିହିଂସନମ୍ ॥ ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧|　ବାହ୍ୟେ ଅନ୍ତରେ ବିଦ୍ୟମାନ　।　ଯେତେକ ପୁରଦ୍ୱାରମାନ　॥ ୧
୨|　ସେ ସର୍ବେ ଆବୃତ ହୋଇଲେ　।　ଯେସନେ ପୂର୍ବେ ହୋଇଥିଲେ　॥ ୨
ତଦନ୍ତେ ଶୁଣି ଶିଶୁସ୍ୱନ　।　ଉଠିଲେ ଗୃହପାଳମାନ　॥ ୩
ସେମାନେ ଯାଇଁଣ ବେଗରେ　।　କହିଲେ କଂସର ଆଗରେ　॥ ୪
ଗର୍ଭରୁ ଦେବକୀ ଦେବୀର　।　ବାଳକ ଜନମ ହେବାର　॥ ୫
ଯାହାକୁ ଉଦବେଗଚିତ୍ତେ　।　ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିଛି ସେ ନିତ୍ୟେ　॥ ୬
୩　ବେଗେ ସେ ଶଯ୍ୟାରୁ ଉଠିଣ　।　କାଳ[1] ଏ ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ　॥ ୭
ବିହ୍ୱଳ ହୋଇଲା ଗମନ୍ତେ　।　ସ୍ଖଳିତ ହୋଉଛି ତ୍ୱରିତେ　॥ ୮
ସୂତିକାଗୃହକୁ ଗମନ　।　କଲା, ଫିଟିଲା କେଶମାନ　॥ ୯
୪　ଯେ କଂସ ଅଟେ ନିଜ ଭାଇ　।　ତାହାକୁ ସକରୁଣ ହୋଇ　॥ ୧୦
ଦେବୀ ଦେବକୀ ହୋଇ ଦୀନ　।　କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବଚନ　॥ ୧୧
ବଧୂ ଅଟଇ ଏ ତୋହର　।　କଲ୍ୟାଣୀ[2] ସ୍ତିରୀକି ନ ମାର　॥ ୧୨
୫　ପାବକସମାନ ବହୁତ　।　ସୁତକୁ ମାଇଲୁ ହେ ଭ୍ରାତ　॥ ୧୩
ଦଇବବଶେ ସେ ନିଧନ　।　ଏକ ଦୁହିତା କର ଦାନ　॥ ୧୪
୬　ହେ ପ୍ରଭୁ ! ମଲେ ପୁତ୍ରେ ମୋର　।　କନିଷ୍ଠ ଭଗିନୀ ମୁଁ ତୋର　॥ ୧୫
ମୁଁ ଦୁଃଖୀ, ମନ୍ଦ ମୁଁ ଜଗତେ　।　କନିଷ୍ଠ ସୁତା ଦିଅ ମୋତେ　॥ ୧୬

---

୧. କାଳ = ମୃତ୍ୟୁ ।　　୨. କଲ୍ୟାଣ । (ଅର୍ଥାତ୍ ହେ କଲ୍ୟାଣ !) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୭ ସୁତାକୁ କୋଳେ ଘେନି ଥାଇ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୀନପ୍ରାଏ ହୋଇ ।। ୧୭

ଦେବକୀ କରନ୍ତେ ରୋଦନ । ମାଗିଲା ସୁତାର ଜୀବନ ।। ୧୮

ତାକୁ ଭର୍ତ୍ସନା ଖଳ କଲା । ହସ୍ତୁଁ ଓଟାରି ଘେନି ଗଲା ।। ୧୯

୮ ଯେ ଜନ୍ମିଅଛି ତତକ୍ଷଣ । ଭଗିନୀସୁତା ଅଟେ ପୁଣ ।। ୨୦

ତା' ପାଦଯୁଗ ଧରି କରେ । ଛେଚିଲା ପାଷାଣଉପରେ ।। ୨୧

ନିଜ ପ୍ରାଣକୁ କରି ଆଶ । ବନ୍ଧୁଭାବକୁ କଲା ନାଶ ।। ୨୨

୯ ସେ ପୁଣ ହସ୍ତରୁ ତାହାର । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ହୋଇଲେ ବାହାର ।। ୨୩

ତକ୍ଷଣେ ଦେବୀରୂପ ହୋଇ । ଦିଶିଲେ ଆକାଶରେ ଯାଇଁ ।। ୨୪

ବିଷ୍ଣୁର ଅଟେ ସେ ଅନୁଜା । ଆୟୁଧଯୁତ ଅଷ୍ଟଭୁଜା ।। ୨୫

୧୦| ଯେ ଦିବ୍ୟଗନ୍ଧ ମାଲ୍ୟ ପୁଣ । ବସନ ରତ୍ନଆଭରଣ ।। ୨୬

୧୧| ତେଣେ ମଣ୍ଡିତ ଶୋଭା ଦିଶି । ଯେ ଧନୁ ଶୂଳ ଚର୍ମ ଅସି ।। ୨୭

ଯେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା ଶରେ । ସେମାନେ ଅଛନ୍ତି ହସ୍ତରେ ।। ୨୮

ସିଦ୍ଧ ଚାରଣ ଅପସରେ । ଗନ୍ଧର୍ବ ଉରଗ କିନ୍ନରେ ।। ୨୯

ବହୁତ ବଳି-ଉପହାର । ଘେନିଣ ଦେବୀର ଆଗର ।। ୩୦

ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ପୁଣି । ସେ ଦେବୀ କହିଲେ ଏ ବାଣୀ ।। ୩୧

୧୨ ରେ ମନ୍ଦ ! ମରଣେ ମୋହର । କି କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇବ ତୋହର ।। ୩୨

ଯେ ପୂର୍ବଶତ୍ରୁ ଅଟେ ତୋର । ଏବେ କରିବ ଯେ ସଂହାର ।। ୩୩

ସେ ଯହିଁ ତହିଁ ହେଲା ଜାତ । ବ୍ୟର୍ଥ ନ କର ଶିଶୁ ହତ ।। ୩୪

୧୩ ତାହାକୁ କହିଣ ଏ ବାଣୀ । ସେ ମାୟା ଭଗବତୀ ପୁଣି ।। ୩୫

ବହୁତ ଯାର ନାମମାନେ । ସେ ବାରାଣସୀ ଆଦି ସ୍ଥାନେ ।। ୩୬

ଭୂମିରେ ବହୁତ ନାମରେ । ଖ୍ୟାତ ହୋଇଲେ ତଦନ୍ତରେ ।। ୩୭

୧୪ କଂସ ସେ ଦେବୀବାକ୍ୟ ଶୁଣି । [୧]ଅତି ବିସ୍ମୟ ହେଲା ପୁଣି ।। ୩୮

ଦେବକୀ ବସୁଦେବ ଦୁଇ । ବନ୍ଧନୁଁ ମୁକ୍ତ କରି ଦେଇ ।। ୩୯

ହୋଇଣ ବିନୟସଂଯୁତ । ବୋଇଲା ବଚନ ଏମନ୍ତ ।। ୪୦

୧୫ ଭଗିନି ! ହେ ଭଗିନୀପତି । ମୁଁ ଯେ ଅଟଇ ପାପମତି ।। ୪୧

ତୁମ୍ଭେ ସୁହୃଦ, ମୁଁ ତୁମ୍ଭର । ମାଇଲି ଅନେକ କୁମର ।। ୪୨

ଆପଣା ଅପତ୍ୟ ଯେସନ । ରାକ୍ଷସ କରଇ ନିଧନ ।। ୪୩

୧୬ ସେ ମୁଁ ଜୀବନ୍ତେ ଦୟାହୀନ । ଛାଡ଼ିଲି ଜ୍ଞାତି ମିତ୍ର ଜନ ।। ୪୪

ଯେ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା କରିଥାଇ । ମୁଁ ଖଳ ତାର ପ୍ରାୟ ହୋଇ ।। ୪୫

କେବଣ ଲୋକଙ୍କୁ ଗମନ । କରିବି ହୁଅନ୍ତେ ନିଧନ ।। ୪୬

---

୧. ଦୈବ ବାଣୀ କିପରି ଅନ୍ୟଥା ହେଲା – ଏହା ଚିନ୍ତା କରି (ସ୍ୱାମୀ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୭	ମିଥ୍ୟାବଚନ କହେ ସୁର	।	କେବଳ ନ କହନ୍ତି ନର	॥	୪୭
	ମୁଁ ପାପୀ ତାହା ସତ୍ୟ କଲି	।	ଭଗିନୀସୁତଙ୍କୁ ମାଇଲି	॥	୪୮
୧୮	ହେ ମହାଭାଗ ବେନି ଜନ	।	ସୁତଙ୍କୁ ନ କର ଶୋଚନ	॥	୪୯
	ସେ ଯଉଁ କର୍ମ କରିଥିଲେ	।	ସେହି କର୍ମକୁ ଭୋଗ କଲେ	॥	୫୦
	ଦୈବ ଅଧୀନ ଜନ୍ତୁମାନେ	।	ରହି ନ ଥାନ୍ତି ସବୁ ଦିନେ	॥	୫୧
	ଏକ ସ୍ଥାନରେ ସେ ନ ଥାନ୍ତି	।	ଅବଶ୍ୟ ବିଚ୍ଛେଦ ହୁଅନ୍ତି	॥	୫୨
୧୯	ଜାତ ହୁଅନ୍ତି ଦେହମାନେ	।	ମରଣ ଲଭନ୍ତି ଭୁବନେ	॥	୫୩
	[୧]ଜନମ ଆଦି ଷଡ଼ ଭାବ	।	ବିକାରୁଁ ଦେହର ସ୍ୱଭାବ	॥	୫୪
	ଯେ ଆତ୍ମା ଅପରୋକ୍ଷେ ଅଛି	।	ତେଣେ ତାହାର ନୋହେ କିଛି	॥	୫୫
	ଭୂମିରେ ଜନମି ଯେସନ	।	ଘଟାଦି ଲଭନ୍ତି ନିଧନ	॥	୫୬
	ସେ ଘଟ ଆଦି ନାଶ ହୋଇ	।	ଧରଣୀ ସେହି ରୂପେ ଥାଇ	॥	୫୭
୨୦	ଏ କଥା ଯଥାର୍ଥ ରୂପରେ	।	ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଯଉଁ ନରେ	॥	୫୮
	ତାଙ୍କର ଆତ୍ମାରୂପେ ମତି	।	ଦେହରେ ହୋଏ ଉତପତି	॥	୫୯
	ସେ ଘେନି ଭେଦ ହୋଏ ଜାତ	।	ସେ ଭେଦସ୍ୱକାଶୁଁ ତୁରିତ	॥	୬୦
	ସଂଯୋଗ ବିୟୋଗ ଏ ଦୁଇ	।	ପୁତ୍ରାଦି ଦେହତୁଲେ ହୋଇ	॥	୬୧
	ତେଣୁ ନ ତୁଟଇ ସଂସାର	।	ଯାବତ ଅଜ୍ଞାନ ତାଙ୍କର	॥	୬୨
୨୧	ହେ ଭଦ୍ରେ ! ନିଜ ସୁତମାନ	।	ତୁମ୍ଭର କଲି ମୁଁ ନିଧନ	॥	୬୩
	ସେ ଘେନି ତାହାଙ୍କୁ ଶୋଚନ	।	ନ କର, ଯେଣୁ ସର୍ବ ଜନ	॥	୬୪
	ଯେବଣ କର୍ମ କରିଥାଇ	।	ଅବଶ୍ୟ ତାହା ସେ ଭୁଞ୍ଜଇ	॥	୬୫
୨୨	ବିନାଶ କଲା ମୋତେ ଆନ	।	ଆନକୁ କଲି ମୁଁ ନିଧନ	॥	୬୬
	ଦେହାଭିମାନୀ ମୂର୍ଖ ନର	।	ଯାବତ ମଣେ ଏ ପ୍ରକାର	॥	୬୭
	ବାଧ୍ୟ ବାଧକ ଭାବ ବେନି	।	ତାବତ ଭଜେ ସେ ଅଜ୍ଞାନୀ	॥	୬୮
୨୩	ବନ୍ଧୁ[୨] ବତ୍ସଳ ସାଧୁ ମୋର	।	ଦୁଷ୍ଟଭାବକୁ କ୍ଷମା କର	॥	୬୯
	ଅଶ୍ରୁପୂରିତ ତା' ବଦନ	।	ଏମନ୍ତ କହିଣ ବଚନ	॥	୭୦
	ଦେବକୀବସୁଦେବଙ୍କର	।	ଚରଣ ଧଇଲା ସତ୍ୱର	॥	୭୧
୨୪	କନ୍ୟା କହିଲା ଯଉଁ ବାଣୀ	।	ତେଣେ ବିଶ୍ୱାସ ଲଭି ପୁଣି	॥	୭୨
	ଆପଣା ସୁହୃଦଭାବକୁ	।	ଦେଖାନ୍ତେ ସେ ବେନିଜନଙ୍କୁ	॥	୭୩
	ଦେବକୀ-ବସୁଦେବ ଦୁଇ	।	ଶାଙ୍କୋଳିବନ୍ଧ ଦେଲା ଫେଇ	॥	୭୪
୨୫	ଅନୁତାପକୁ ଏ ପ୍ରକାରେ	।	ଲଭିଛି ଯେ ଭାଇ ମନରେ	॥	୭୫

୧. ଷଡ୍‌ଭାବ ବିକାର – ଜନ୍ମ, ଅସ୍ତିତ୍ୱ, ବିପରିଣାମ (ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସଂଘଟିତ), ବୃଦ୍ଧି, ଅପକ୍ଷୟ ଓ ବିନାଶ । (ଯାସ୍କ, ନିରୁକ୍ତ)

୨. ଦୀନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କ୍ଷମାରେ ତାହାଠାରେ ରୋଷ । ଦେବକୀ କଲାକ ବିନାଶ ।। ୭୬

ହସିଣ ବସୁଦେବ ପୁଣି । ତାହାକୁ କହିଲେ ଏ ବାଣୀ ।। ୭୭

୨୬ ହେ ମହାଭାଗ[୧] ! ତୁମ୍ଭେ ଯାହି । କହିଲ ଏହିରୂପେ ଏହି ।। ୭୮

ଅଜ୍ଞାନଜାତ ଅହଂମତି[୨] । ସ୍ୱ-ପର ଭେଦ ଯହିଁ ସ୍ଥିତି ।। ୭୯

୨୭ ଯେ ଶୋକ ଭୟ ମଦ ଦ୍ୱେଷ । ଯେ ଲୋଭ ମୋହ ଯେ ହରଷ ।। ୮୦

ତେଣେ ସଂଯୁତ ଯେଉଁ ଜନେ । ବିଭିନ୍ନ ଯେ ଦୃଷ୍ଟି ଅଜ୍ଞାନେ ।। ୮୧

ପ୍ରାଣିଙ୍କି ପ୍ରାଣିଙ୍କର ଦ୍ୱାରେ । ଯେ ନାଶୁଛନ୍ତି ପରସ୍ପରେ ।। ୮୨

ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ସେମାନେ । ଗୋଚର ନ କରି ଅଜ୍ଞାନେ ।। ୮୩

ମୋତେ ମାଇଲା ଏ ପୁରୁଷ । ଏହାକୁ କଲି ମୁଁ ବିନାଶ ।। ୮୪

ନିଜ ଆତ୍ମାକୁ ଏ ପ୍ରକାରେ । ମଣୁଛନ୍ତି ଏ ଜଗତରେ ।। ୮୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୮ ଦେବକୀ ବସୁଦେବ ଦୁଇ । ଏ ରୂପେ ସୁପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ।। ୮୬

କହିଲେ ଯେ ବିଶୁଦ୍ଧ ବାଣୀ । କଂସ ସେ ବଚନକୁ ଶୁଣି ।। ୮୭

ଅନୁଜ୍ଞା ମାଗିଣ ତାହାଙ୍କୁ । ଗଲା ଆପଣା ମନ୍ଦିରକୁ ।। ୮୮

୨୯ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ରଜନୀ ଶେଷ । ମନ୍ତ୍ରିଙ୍କି ହକାରିଣ ପାଶ ।। ୮୯

ତାଙ୍କୁ ସେ ସମସ୍ତ କହିଲା । ଯା' ଯୋଗମାୟା କହିଗଲା ।। ୯୦

୩୦ କଂସର ବଚନ ଶୁଣିଣ । ଦୈତ୍ୟେ କହିଲେ ତାକୁ ପୁଣ ।। ୯୧

ଦେବଙ୍କ ପ୍ରତି କ୍ରୋଧବନ୍ତ । ଯେ ଦୈତ୍ୟେ ନୁହନ୍ତି ପଣ୍ଡିତ ।। ୯୨

୩୧ ଭୋଜେନ୍ଦ୍ର ! ଏ ରୂପରେ ଯେବେ । ବ୍ରଜାଦି ପୁର ଗ୍ରାମେ ତେବେ ।। ୯୩

ଯେ ଦଶ ଦିନର ମଧ୍ୟରେ । ଯେ ଅବା ଜାତ ତଦନ୍ତରେ ।। ୯୪

ସେ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ସଂହାର । କରିବୁଁ ନିଶ୍ଚୟେ ଆଜର ।। ୯୫

୩୨ ସମରଭୀରୁ ଯେଉଁ ଦେବେ । ଉଦ୍ୟମେ କି ବା ସେ କରିବେ ।। ୯୬

ଘୋଷଣେ ତୋ' ଧନୁଗୁଣର । ଉଦ୍‌ବେଗ ମନେ ଯାହାଙ୍କର ।। ୯୭

୩୩ ବିନ୍ଧନ୍ତେ ତୁ ଶର ସମରେ । ତୋହର ଶରସମୂହରେ ।। ୯୮

ହୁଅନ୍ତେ ସବୁଦିଗେ ହତ । ବାଞ୍ଛନ୍ତେ ଆପଣା ଜୀବିତ ।। ୯୯

ପଳାଇବାର ମୂଳ କଲେ । ଯେ ଯୁଦ୍ଧ ଛାଡ଼ି କରି ଗଲେ ।। ୧୦୦

୩୪ ଶସ୍ତ୍ର ପକାଇ କେଉଁ ସୁର । ଭୟରେ ଯୋଡ଼ି ବେନି କର ।। ୧୦୧

କଚ୍ଛା କେଶକୁ କେ ଫିଟାନ୍ତି । କେ 'ଭୟ ଲଭିଲୁଁ' ବୋଲନ୍ତି ।। ୧୦୨

୩୫ ଯେ ଶସ୍ତ୍ର ଅସ୍ତ୍ର ପାସୋରିଲେ । ଯେ ଅବା ବିମୁଖ ହୋଇଲେ ।। ୧୦୩

ଯେ ଭୟେ ନମ୍ର ହୋଇଥାନ୍ତି । ଯେ ଆନେ ଆସକତମତି ।। ୧୦୪

ରଣବିମୁଖ ଯେଉଁ ଜନ । ଯେ ଅବା ଭଗ୍ନଶରାସନ ।। ୧୦୫

---

୧. ମହାରାଜ   ୨. ଭେଦମତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେହୁ ନ କରନ୍ତି ସମର	। ତୁମ୍ଭେ ଏ ଲୋକଙ୍କୁ ନ ମାର	॥ ୧୦୬
୩୬	ନିର୍ଭୟସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ	। ବଳିଷ୍ଠ ଯେବଣ ଅମରେ	॥ ୧୦୭
	ଯେ ଯୁଦ୍ଧ ବିନୁ ଆନସ୍ଥାନ	। କହନ୍ତି ବଡ଼ାଇବଚନ	॥ ୧୦୮
	ତେଣେ କି ଅବା ପ୍ରୟୋଜନ	। ଯେ ସର୍ବହୃଦେ ବିଦ୍ୟମାନ	॥ ୧୦୯
	କି କାର୍ଯ୍ୟ ଅବା ସେ ବିଷ୍ଣୁରେ	। ପୁରୁଷେ ନ ଥାନ୍ତି ଯହିଁରେ	॥ ୧୧୦
	ସେ ଇଳାବୃତେ[1] ଯାର ବାସ	। ସେ ଶିବେ ପ୍ରୟୋଜନ କିସ	॥ ୧୧୧
	ସେ ଅଳ୍ପବୀର୍ଯ୍ୟ ପୁରନ୍ଦର	। କି ଭୟ ତା' ସ୍ୱକାଶୁଁ ତୋର	॥ ୧୧୨
	ଯେ ନିତ୍ୟେ ମଗ୍ନ ତପସ୍ୟାରେ	। କି କାର୍ଯ୍ୟ ଅବା ସେ ବ୍ରହ୍ମାରେ	॥ ୧୧୩
୩୭	ତଥାପି ଶତ୍ରୁଭାବୁଁ ହେରି	। ଦେବଙ୍କୁ ଉପେକ୍ଷା ନ କରି	॥ ୧୧୪
	ଏମନ୍ତ ମଣୁଛୁଁ ମନରେ	। ତାହାଙ୍କ ମୂଳ ଖୋଳିବାରେ	॥ ୧୧୫
	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ନିଯୋଜନା କର	। ଆମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭର ପରିଚାର	॥ ୧୧୬
୩୮	ଅଙ୍ଗରେ ରୋଗ ହୋଏ ଜାତ	। ଉପେକ୍ଷା କଲେ ସେ ଯେମନ୍ତ	॥ ୧୧୭
	କ୍ରମରେ ବଳବନ୍ତ ହୋଇ	। ପଛେ ଚିକିତ୍ସା କରି ନୋହି	॥ ୧୧୮
	ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ଉପେକ୍ଷାରେ	। ଯେସନେ ଅସାଧ୍ୟ କ୍ରମରେ	॥ ୧୧୯
	ସେରୂପେ ଯେ ବଳିଷ୍ଠ ଅରି	। ତାକୁ ଉପେକ୍ଷା ଯେବେ କରି	॥ ୧୨୦
	ଲଭଇ ସେ ବୃଦ୍ଧିଭାବକୁ	। ଟାଳି ନ ପାରି ପଛେ ତାକୁ	॥ ୧୨୧
୩୯	ଯେତେକ ଦେବତାସକଳ	। ବିଷ୍ଣୁ ସେମାନଙ୍କର ମୂଳ	॥ ୧୨୨
	ଯହିଁରେ ଧର୍ମ ସନାତନ	। ତହିଁ ସେ ବିଷ୍ଣୁ ବିଦ୍ୟମାନ	॥ ୧୨୩
	ଯେ ପୁଣ ବେଦ, ଗୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ	। ତପସ୍ୟା ଯଜ୍ଞ ସଦକ୍ଷିଣ	॥ ୧୨୪
	ଧର୍ମର ମୂଳ ଏ ସକଳେ	। ବିଖ୍ୟାତ ଏ ମହୀମଣ୍ଡଳେ	॥ ୧୨୫
୪୦	ସେ ଘେନି କରି ହେ ରାଜନ	। ଯେ ବ୍ରହ୍ମବାଦୀ ବିପ୍ର ଜନ	॥ ୧୨୬
	ଯେ ବା ତପସ୍ୱୀ ଯଜ୍ଞଶୀଳ	। ଯେ ହବିର୍ଦୁଘା ଧେନୁକୁଳ	॥ ୧୨୭
	ଏ ଥିବେ ଯଉଁ ଯଉଁ ସ୍ଥାନ	। ଏହାଙ୍କୁ କରିବୁଁ ନିଧନ	॥ ୧୨୮
୪୧	ବିପ୍ରେ ଅମରେ ତପ ଦମ	। ଯେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦୟା ସତ୍ୟ ଶମ	॥ ୧୨୯
	ଯେ ବା ତିତିକ୍ଷା କ୍ରତୁ ଧେନୁ	। ବିଷ୍ଣୁର ଏ ସମସ୍ତ ତନୁ	॥ ୧୩୦
୪୨	ସେ ସର୍ବ ଦେବଙ୍କ ଈଶ୍ୱର	। ରିପୁ ଅସୁରମାନଙ୍କର	॥ ୧୩୧
	ଯେ ବା ହୃଦୟ ପ୍ରାଣିଙ୍କର	। ତହିଁରେ ଶୟନ ତାହାର	॥ ୧୩୨
	ଯେ ଶିବ-ବିରିଞ୍ଚି ସହିତ	। ଅଦିତିନନ୍ଦନ ସମସ୍ତ	॥ ୧୩୩
	ସେମାନଙ୍କର ମୂଳ ହୋଇ	। ସେ ବିଷ୍ଣୁ ବିଖ୍ୟାତ ଅଟଇ	॥ ୧୩୪
	ଯେ ହିଂସା ଋଷିମାନଙ୍କର	। ଏ ବଧ ଉପାୟ ତାହାର	॥ ୧୩୫

୧. ଇଳାବୃତ = ତନ୍ନାମକ ବନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୩	ଏମନ୍ତେ ଦୁଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ରିଙ୍କର ।	ସହିତେ ସେ କଂସ ଅସୁର	।।	୧୩୬
	ବିଚାର କରି ଦୁଷ୍ଟଚିତ୍ତ ।	ମଣିଲା ବ୍ରହ୍ମହିଂସା ହିତ	।।	୧୩୭
	ଯେ କାଳପାଶ ଅଲଘିତ ।	ତେଣେ ସେ ହୋଇଛି ଆବୃତ	।।	୧୩୮
୪୪	ଯେ ପୀଡ଼ା ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ।	ସେ ପ୍ରିୟ ଅଟେ ଯାହାଙ୍କର	।।	୧୩୯
	ଯେ କାମରୂପୀ ଦୈତ୍ୟେ ତାଙ୍କୁ ।	ସାଧୁଙ୍କୁ ପୀଡ଼ା କରିବାକୁ	।।	୧୪୦
	ଆଜ୍ଞା ଦେଇଣ ତଦନ୍ତରେ ।	ପ୍ରବେଶ ହେଲା ନିଜ ଘରେ	।।	୧୪୧
୪୫	ରଜପ୍ରକୃତି ସେ ସମସ୍ତ ।	ତମୋଗୁଣରେ ମୂଢ଼ଚିତ୍ତ	।।	୧୪୨
	କଲେ ବିଦ୍ୱେଷ ସାଧୁଙ୍କର ।	ନିକଟେ ଯିବେ ଯମପୁର	।।	୧୪୩
୪୬	ଆୟୁଷ ଯଶ ଧର୍ମ ଧନ ।	ଯେ ଅବା ପରଲୋକମାନ	।।	୧୪୪
	ମଙ୍ଗଳକଥାମାନ ଯେତେ ।	ସମସ୍ତ ଶ୍ରେୟ ଯେ ଜଗତେ	।।	୧୪୫
	ସାଧୁଙ୍କ ଅତିକ୍ରମ ହତ ।	କରେ ଲୋକର ଏ ସମସ୍ତ	।।	୧୪୬
	କୃଷ୍ଣଚରଣପଦ୍ମ ଚିନ୍ତି ।	ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁମତି	।।	୧୪୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅସୁରମନ୍ତ୍ରଣଂ
ନାମ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

ପଞ୍ଚମେ ଜାତକଂ ନନ୍ଦଃ ସୂନୋଃ କୃତ୍ୱା ମହୋତ୍ସବମ୍ ।
ଗତ୍ୱାଥ ମଥୁରାଂ ପ୍ରାପ ବସୁଦେବାଗମୋତ୍ସବମ୍ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଜନମ ହୁଅନ୍ତେ ଆତ୍ମଜ ।	ସେ ମହାମନା ବ୍ରଜରାଜ[୧]	।।	୧
୨	ଅତି ଆନନ୍ଦମନା ହୋଇ ।	ବେଦଜ୍ଞ ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଅଣାଇଁ	।।	୨
	ସ୍ନାନରେ ତନୁ ଶୁଦ୍ଧ କଲେ ।	ଅଳଂକାରରେ ମଣ୍ଡି ହେଲେ	।।	୩
	ସ୍ୱସ୍ତିବାଚନ କରାଇଣ ।	ସୁତର ଜାତକର୍ମ ପୁଣ	।।	୪
	ବିଧିମତରେ କରାଇଲେ ।	ପିତୃଦେବତାଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ	।।	୫
୩	ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଅଳଙ୍କାର ତୁଲେ ।	ଦୁଇ ନିୟୁତ ଧେନୁ ଦେଲେ	।।	୬
	[୨]ରତ୍ନେ ହେମବାସରେ ଯୁତ ।	ତିଳପର୍ବତ ଦେଲେ ସାତ	।।	୭
୪	କାଳରେ ଭୂମିଆଦିମାନେ ।	ଦେହ ଶୁଦ୍ଧିକି ଲଭେ ସ୍ନାନେ	।।	୮
	ଅମେଧ୍ୟ ଲିପ୍ତାଦି ଶୌଚରେ ।	ଗର୍ଭାଦି ଶୁଦ୍ଧ ସଂସ୍କାରରେ	।।	୯

୧. ବ୍ରଜରାଜ = ନନ୍ଦ । ୨. ରତ୍ନହେମବସ୍ତ୍ରରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଆଦି ତପସ୍ୟାରେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଦି ଅଧ୍ୱରରେ ।। ୧୦
ଦାନେ ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ସନ୍ତୋଷେ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଏ ମନ ।। ୧୧
ଆତ୍ମାରୂପରେ ଯେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି । ଆତ୍ମବିଦ୍ୟାରେ ସେହୁ ଶୁଦ୍ଧି ।। ୧୨
୫ ସ୍ୱସ୍ତି ପଢ଼ିଲେ ବିପ୍ରମାନେ । ସୂତ ମାଗଧ ବନ୍ଦୀଜନେ ।। ୧୩
ଗାୟକମାନେ ଯେ ବା ଥିଲେ । ସେମାନେ ଗୀତକୁ ଗାଇଲେ ।। ୧୪
ଭେରୀ ଦୁନ୍ଦୁଭିମାନେ ଯେହି । ବାଜିଲେ ପୁଣ ପୁଣ ହୋଇ ।। ୧୫
୬ ମାର୍ଜିତ ସେଚିତ ଯହିଁରେ । ଦ୍ୱାର-ଅଙ୍ଗଣ-ଗୃହାନ୍ତରେ ।। ୧୬
ବିଚିତ୍ର ଧ୍ୱଜମାନଙ୍କର । ଅଗ୍ରେ ଯେ ପତାକାନିକର ।। ୧୭
ଯେ ବସ୍ତ୍ର-ପଲ୍ଲବ-ତୋରଣେ । ବ୍ରଜ ମଣ୍ଡିତ ହେଲା ତେଣେ ।। ୧୮
୭ ହରିଦ୍ରା ତୈଳରେ ଲେପନ । ହେଲେ ଗୋ-ବତ୍ସ-ବୃଷମାନ ।। ୧୯
ବିଚିତ୍ର ଧାତୁ ପିଚ୍ଛ[1]କୁଳ । ଯେ ବା ବସନ ହେମମାଳ ।। ୨୦
ଏ ଅଳଂକାରରୂପ ହୋଇ । ଅଛନ୍ତି ଯାହାଙ୍କର ତହିଁ ।। ୨୧
୮ ଅମୂଲ୍ୟ ବସ୍ତ୍ର ଆଭରଣ । କବାଇ[2] ପାଗେ[3] ସେ ଭୂଷଣ ।। ୨୨
ଘେନିଣ ନାନା ଉପାୟନ । ଗୋପେ ଅଇଲେ ହେ ରାଜନ ।। ୨୩
୯ ଯଶୋଦାପୁତ୍ରଜନ୍ମ ଶୁଣି । ମୁଦିତ ଗୋକୁଳତରୁଣୀ ।। ୨୪
ବସ୍ତ୍ରଭୂଷଣ ଅଞ୍ଜନରେ । ଆତ୍ମାକୁ ମଣ୍ଡିଲେ ସତ୍ୱରେ ।। ୨୫
୧୦ ନବୀନ କୁଙ୍କୁମକେଶରେ । ଶୋଭା ଯା' ମୁଖପଙ୍କଜରେ ।। ୨୬
ବିପୁଳ ଶ୍ରୋଣୀ ଯାହାଙ୍କର । ଗମନ୍ତେ ଉରଜେ ଅସ୍ଥିର ।। ୨୭
ନାନା ଉପହାର ସହିତେ । ଗମନ କଲେ ସେ ତୁରିତେ ।। ୨୮
୧୧ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ମଣିମୟ ହୋଇ । କୁଣ୍ଡଳମାନେ ଯାଙ୍କ ଠାଇଁ ।। ୨୯
କଣ୍ଠଦେଶରେ ଯାହାଙ୍କର । ପଦକମାନେ ମନୋହର ।। ୩୦
ବିଚିତ୍ର ବାସ ଯାଙ୍କ ଠାରେ । ତ୍ୱରିତଗମନୁଁ ମାର୍ଗରେ ।। ୩୧
ଶିଖରୁ ଚ୍ୟୁତ ମାଲ୍ୟଗଣ । ବୃଷ୍ଟି ହୋଉଛି ଅନୁକ୍ଷଣ ।। ୩୨
ଅମୂଲ୍ୟ କନକନିର୍ମିତ । ବଳୟେ ଅଟନ୍ତି ଯେ ଯୁତ ।। ୩୩
ଲୋଳ କୁଣ୍ଡଳ ପୟୋଧର । ହାରରେ ଶୋଭା ଯାହାଙ୍କର ।। ୩୪
ସେ ନନ୍ଦଗୃହକୁ ଗମନ । କରନ୍ତେ ଦିଶିଲେ ଶୋଭନ ।। ୩୫
୧୨ ତୁ ବତ୍ସ ! ଜୀଅ ଚିରକାଳ । ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ସକଳ ।। ୩୬
ବାଳକବିଷୟେ ଶଂସନ । କରନ୍ତେ ନାନା ଶୁଭମାନ ।। ୩୭
ହରିଦ୍ରା ତୈଳ ଚୂର୍ଣ୍ଣଜଳେ । ସିଞ୍ଚନ୍ତେ ଅତି କୁତୂହଳେ ।। ୩୮
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କଲେକ ଗାୟନ । ଯେଣୁ କୃଷ୍ଣରେ ତାଙ୍କ ମନ ।। ୩୯

---

୧. ପିଚ୍ଛ = ମୟୂର ଲାଞ୍ଜର ଏକ ପକ୍ଷ ।
୨. କବାଇ (ଦେଶଜ) (ମୂଳ-କଞ୍ଚୁକ) = ବୀର ପୋଷାକବିଶେଷ । ଯଥା -''କବଚ କବାଇ ରାଗଜିର ଟୋପି ବକତର ଏହି ପ୍ରକାର'' । (ଲାବଣ୍ୟବତୀ)
୩. ପାଗ = ପଗଡ଼ି (ଉଷ୍ଣୀଷ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୩ ଯେ କୃଷ୍ଣ ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର । [1]ଅଂଶସହିତେ ସେ ନନ୍ଦର ।। ୪୦

ବ୍ରଜକୁ ଯାଆନ୍ତେ ତୁରିତ । ମହାଉତ୍ସବ ହେଲା ଜାତ ।। ୪୧

ବିଚିତ୍ର ନାନା ବାଦ୍ୟମାନ । ଶବଦ କଲେ ଅତି ଘନ ।। ୪୨

୧୪ ହରଷ ହୋଇଣ ଗୋପାଳେ । ଏକକୁ ଆରକ ସକଳେ ।। ୪୩

ଦଧି ସଲିଳ କ୍ଷୀର ଘୃତେ । ସେଚନ କରନ୍ତେ, ଲେପନ୍ତେ ।। ୪୪

ଲବଣୀମାନଙ୍କରେ ପୁଣ । ଫିଙ୍ଗିଲେ ଏକ ଆରକେଣ ।। ୪୫

୧୫ ଅଦୀନ ଅଟେ ଆତ୍ମା ଯାର । ସେ ମହାମତି ବ୍ରଜେଶ୍ୱର ।। ୪୬

୧୬ ସୂତ ମାଗଧ ବନ୍ଦୀ ଜନେ । ଯେ ବିଦ୍ୟାଉପଜୀବୀମାନେ ।। ୪୭

[2]ହୋଇଣ ପ୍ରୀତିଯୁକ୍ତ ଚିତ୍ତ । ପୁତ୍ରଜନ୍ମସୁଖେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ।। ୪୮

ତାହାଙ୍କୁ କଲା ସେ ପ୍ରଦାନ । ବସନ, ଭୂଷଣ, ଗୋଧନ ।। ୪୯

ବିଷ୍ଣୁର ଆରାଧନାଅର୍ଥେ । ସ୍ୱପୁତ୍ର-ଉଦୟନିମିତ୍ତେ ।। ୫୦

ଆନମାନଙ୍କୁ ଯଥୋଚିତେ । ପୂଜିଲା ସେ ସେ ମନୋରଥେ ।। ୫୧

୧୭ ରୋହିଣୀ ମହାଭାଗ୍ୟବତୀ । ନନ୍ଦସ୍ୱକାଶେ ଲଭି ପ୍ରୀତି ।। ୫୨

ଯେ ଦିବ୍ୟ ବସ୍ତ୍ର ମାଳ ପୁଣ । ଉତ୍ତମ କଣ୍ଠ ଆଭରଣ ।। ୫୩

ତେଣେ ହୋଇଣ ବିଭୂଷିତ । ଭ୍ରମଣ କଲା ହୋଇ ପ୍ରୀତ ।। ୫୪

୧୮ ସେଦିନୁଁ ଅବଧି ନନ୍ଦର । ସର୍ବସମୃଦ୍ଧିମନ୍ତ ପୁର ।। ୫୫

ହରିର ନିବାସୁଁ ଆତ୍ମାରେ । ଯେ ଗୁଣମାନେ ସେ ବ୍ରଜରେ ।। ୫୬

ସେ ଘେନି ହେଲା ହେ ରାଜନ । ସେ ରମାବିହରଣସ୍ଥାନ ।। ୫୭

୧୯ ଗୋକୁଳ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ । ନିଯୋଗି ଗୋପାଳମାନଙ୍କୁ ।। ୫୮

ହୁଅଇ କଂସନୃପତିର । ଯେ ପ୍ରତି ବରଷରେ କର ।। ୫୯

ତାହା ଦେବାକୁ ମଧୁପୁର । ଗଲା ନନ୍ଦ ହେ କୁରୁବୀର ।। ୬୦

୨୦ ଯେ ମିତ୍ର ଅଟେ ଆପଣାର । ଶୁଣି ସେ ନନ୍ଦ ଆସିବାର ।। ୬୧

ରାଜାଙ୍କୁ କର ଦେଲେ ପୁଣ । ଏ କଥା ଗୋଚର କରିଣ ।। ୬୨

ସେ ନନ୍ଦ ଯଉଁ ସ୍ଥାନେ ଥିଲେ । ତହିଁକି ବସୁଦେବ ଗଲେ ।। ୬୩

୨୧ ସେ ପ୍ରିୟତମକୁ ଦେଖିଣ । ନନ୍ଦ ଉଠିଣ ତତକ୍ଷଣ ।। ୬୪

ପ୍ରେମେ ବିହ୍ୱଳ ପ୍ରୀତମନ । ଦ୍ୱିଭୁଜେ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ ।। ୬୫

ପ୍ରାଣକୁ ପାଇଲେ ଯେସନ । ଶରୀର ହୋଏ ସଚେତନ ।। ୬୬

୨୨ ନନ୍ଦର ଠାରୁ ପୂଜା ପାଇ । ସୁଖେ ଆସନେ ବସିଥାଇ ।। ୬୭

ସାଦର ହୋଇଣ ତାହାକୁ । ପଚାରି ଆରୋଗ୍ୟବାର୍ତ୍ତାକୁ ।। ୬୮

---

୧. ''କୃଷ୍ଣେ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱରେଽଂଶେନ ନନ୍ଦବ୍ରଜମୁପେୟୁଷି'' ପାଠ ଅନୁସାରେ ଅନୁବାଦ ହୋଇଅଛି । ''କୃଷ୍ଣେ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱରେଽନନ୍ତେ ନନ୍ଦସ୍ୟ ବ୍ରଜମାଗତେ'' - ପାଠାନ୍ତରମ୍ ।

୨. ''ଦଦୌ ପ୍ରୀତମନାସ୍ତତ୍ର ପୁତ୍ରଜନ୍ମସୁଖୈଧିତଃ'' ଇତି ଅଧିକଃ ପାଠଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବେନି ପୁତ୍ରଙ୍କ ଠାରେ ଚିତ୍ତ । ହୋଇଣ ଅଛି ଆସକତ ॥ ୬୯
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ବଚନ । କହିଲେ ତାଙ୍କୁ ହେ ରାଜନ ॥ ୭୦
୨୩ ହେ ଭ୍ରାତ ! ବୃଦ୍ଧ ତୁମ୍ଭେ, ଜାତ । ହୋଇ ନ ଥିଲା ତୁମ୍ଭ ସୁତ ॥ ୭୧
ପୁତ୍ର ଜନମ ହେବ ମୋର । ଏ ଆଶା ନ ଥିଲା ତୁମ୍ଭର ॥ ୭୨
ଏବେ ଯା' ପୁତ୍ର ଜନମିଲା । ଏ କଥା ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ ହେଲା ॥ ୭୩
୨୪ ତୁମ୍ଭେ ଏ ସଂସାରଚକ୍ରରେ । ବର୍ତ୍ତିଥାଆନ୍ତେ ସ୍ୱଭାବରେ ॥ ୭୪
ଆଜ ଲଭିଲ ଜନ୍ମ ଆନ । ଦୁର୍ଲଭ ପୁତ୍ରଦରଶନ ॥ ୭୫
୨୫ ଯେ ଚିତ୍ରକର୍ମା ଏ ଭୁବନେ । ଅଛନ୍ତି ମିତ୍ର ଲୋକମାନେ ॥ ୭୬
ଏକ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରିୟ ବାସ । ତାଙ୍କର ନୁହଇ ପ୍ରକାଶ ॥ ୭୭
ସ୍ରୋତବେଗରେ ଯେ ଗମନ । କରନ୍ତି ତୃଣଆଦିମାନ ॥ ୭୮
ସେମାନଙ୍କର ସ୍ଥିତି ଯେହ୍ନେ । ନ ସମ୍ଭବଇ ଏକ ସ୍ଥାନେ ॥ ୭୯
୨୬ ଏବେ ପଚାରୁଥାଇଁ ପୁଣ । ବହୁତ ଜଳଲତାତୃଣ ॥ ୮୦
ଯହିଁରେ ଅଛନ୍ତି ସନ୍ତତ । ଯେ ଧେନୁମାନଙ୍କର ହିତ ॥ ୮୧
ବୃହତ ବନ ସେ ତୁମ୍ଭର । କୁଶଳ ଅଛି ଟିକି ତାର ॥ ୮୨
ମିତ୍ରମାନଙ୍କେ ବୃତ ହୋଇ । ଯହିଁରେ ଅଛ ତୁମ୍ଭେ ରହି ॥ ୮୩
୨୭ ହେ ଭ୍ରାତ ! ବ୍ରଜରେ ତୁମ୍ଭର । ମାତା ସହିତେ ମୋ' କୁମର ॥ ୮୪
ଅଛି ଟିକି ସେ ସୁଖୀ ହୋଇ । ପାଳିଛ ତାକୁ ତୁମ୍ଭେ ଦୁଇ ॥ ୮୫
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଏ ମୋହର ତାତ । ଏ ରୂପେ ମଣିଅଛି ଚିତ୍ତ ॥ ୮୬
୨୮ ବାନ୍ଧବମାନଙ୍କ ନିମିତ୍ତ । ଯଉଁ ତ୍ରିବର୍ଗ ସଂପାଦିତ ॥ ୮୭
ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ସେହି । ଶାସ୍ତ୍ର ଏମନ୍ତ ଅଛି କହି ॥ ୮୮
ଆପଣା ଉଦରପୋଷଣ । ମାତ୍ରକୁ ସେ ଅଟେ ଦୂଷଣ ॥ ୮୯
କ୍ଳେଶ ପାଆନ୍ତେ ବନ୍ଧୁଜନ । ତ୍ରିବର୍ଗେ ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ ॥ ୯୦

ଶ୍ରୀନନ୍ଦ ଉବାଚ

୨୯ ତୁମ୍ଭର ଦେବକୀର ସୁତ । ବହୁତ କଂସ କଲା ହତ ॥ ୯୧
କନିଷ୍ଠ ଏକ ସୁତା ଥିଲା । ସେ ପୁଣି ଆକାଶକୁ ଗଲା ॥ ୯୨
୩୦ ଅଦୃଷ୍ଟ ସମାପ୍ତି ଯାହାର । ଏମନ୍ତ ଅଟଇ ଯେ ନର ॥ ୯୩
ଯେବେ ପୁତ୍ରାଦିସୁଖଦାୟୀ । ଅଦୃଷ୍ଟ ବିନାଶ ହୁଅଇ ॥ ୯୪
ସେକାଳେ ପୁତ୍ର ଆଦିଙ୍କର । ଅବଶ୍ୟ ହୁଅଇ ସଂହାର ॥ ୯୫
ଅଦୃଷ୍ଟ ପରମ ଯାହାର । ଏମନ୍ତ ଅଟେ ଯଉଁ ନର ॥ ୯୬
ପୁତ୍ରାଦି ନ ଥିଲେହେଁ ତାକୁ । ଅଦୃଷ୍ଟ ଦିଏ ସେମାନଙ୍କୁ ॥ ୯୭
ସ୍ୱଦୁଃଖସୁଖକୁ କାରଣ । ଅଦୃଷ୍ଟ ଏମନ୍ତ ରୂପେଣ ॥ ୯୮
ଯେବଣ ଲୋକ ଜାଣିଥାଇ । ସେ ଲୋକ ମୋହିତ ନୁହଇ ॥ ୯୯

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ

୩୧	ରାଜା ବାର୍ଷିକ କର ଦେଲ	।	ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଦେଖିଲ	।।	୧୦୦
	ବହୁତ ଦିନ ଏ ସ୍ଥାନରେ	।	ନ ରହ, ଯେଣୁ ଗୋକୁଳରେ	।।	୧୦୧
	ବହୁତ ଉତପାତମାନେ	।	ଅଛନ୍ତି ଶୁଣ ସାବଧାନେ	।।	୧୦୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୨	ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ବଚନ	।	କହନ୍ତେ ସେ ଶୂରନନ୍ଦନ	।।	୧୦୩
	ନନ୍ଦକୁ ଆଦି ହୋଇ ଯେତେ	।	ଗୋପାଳେ ଥିଲେ ସେ ସମସ୍ତେ	।।	୧୦୪
	ବସୁଦେବଙ୍କୁ ତଦନ୍ତରେ	।	ଆଜ୍ଞା ମାଗିଣ ଯେ ଯାହାରେ	।।	୧୦୫
	ବଳୀବର୍ଦ୍ଦରେ ଯୁତ ହୋଇ	।	ଯେତେ ଶକଟ ଥିଲେ ତହିଁ	।।	୧୦୬
	ସେମାନ ଆରୋହଣ କଲେ	।	ତକ୍ଷଣେ ଗୋକୁଳକୁ ଗଲେ	।।	୧୦୭
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମ ସମୟରେ	।	ଯେତେକ ଉତ୍ସବ ବ୍ରଜରେ	।।	୧୦୮
	ସେ କଥା ଦୀନବନ୍ଧୁ ଚିନ୍ତି	।	ଛାଡ଼ିଲା ଭବସିନ୍ଧୁଭୀତି	।।	୧୦୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀନନ୍ଦ-ବସୁଦେବସଙ୍ଗମୋ
ନାମ ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ

ଷଷ୍ଠେ ସଖ୍ୟୁର୍ଗିରା ନନ୍ଦୋ ବ୍ରଜଂ ଗଛନ୍ ମୃତାଂ ପଥି ।
ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତୁ ରାକ୍ଷସୀଂ ତସ୍ୟା ମୃତ୍ୟୁଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱାଥ ବିସ୍ମିତଃ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଯା' କହିଛନ୍ତି ବସୁଦେବ	।	ସେ ସତ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ହୋଇବ	।।	୧
	ମାର୍ଗେ ଏମନ୍ତ ଚିନ୍ତା କରି	।	ଉତ୍ପାତ ଆଗମକୁ ଡରି	।।	୨
	ନନ୍ଦ ଆଶଙ୍କା ମନେ କଲା	।	ହରିଙ୍କି ଶରଣ ପଶିଲା	।।	୩
୨	କଂସର ଆଜ୍ଞା ଶିରେ ଘେନି	।	ପୂତନା ଯେ ବାଳଘାତିନୀ	।।	୪
	ପୁର, ଆକର[୧] ଗ୍ରାମମାନ	।	ଏ ଆଦି ଯେତେ ଯେତେ ସ୍ଥାନ	।।	୫
	ନାଶନ୍ତେ ତହିଁ ଶିଶୁମାନ	।	ଭ୍ରମଣ କଲା ଦିନୁଁ ଦିନ	।।	୬
୩	ରାକ୍ଷସଙ୍କର ବିନାଶନ	।	ହରିଶ୍ରବଣ ଆଦିମାନ	।।	୭
	ନିଜ କର୍ମରେ ଯଉଁ ସ୍ଥାନେ	।	କରନ୍ତି ନାହିଁ ସାଧୁମାନେ	।।	୮
	ରାକ୍ଷସୀମାନେ ଥାନ୍ତି ତହିଁ	।	ସ୍ୱୟେଂ ଅଛନ୍ତି କୃଷ୍ଣ ଯହିଁ	।।	୯
	ତହିଁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରଭାବ	।	କି ରୂପେ ଅବା ସମ୍ଭବିବ	।।	୧୦
୪	ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତେ ଗଗନେ	।	ଇଚ୍ଛାଏ ମିଳେ ନାନା ସ୍ଥାନେ	।।	୧୧

୧. ଆକର = ଖଣି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏକ ଦିନକେ ସେ ପୂତନା । ମାୟାରେ ହୋଇ ଦିବ୍ୟାଙ୍ଗନା ।। ୧୨

ଆକାଶୁଁ ତଳକୁ ଅଇଲା । ନନ୍ଦଗୋକୁଳରେ ମିଳିଲା ।। ୧୩

୫ | ମଲ୍ଲିକାକୁସୁମେ ଯାହାର । କବରଂ[1] ଦିଶଇ ସୁନ୍ଦର ।। ୧୪

୬ | ପୃଥୁ ନିତମ୍ବ ସ୍ତନ ଦୁଇ । ଆକ୍ରମିବାରୁ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ।। ୧୫

କୃଶ ହୋଇଛି ଯା' ଉଦର । ପିନ୍ଧିଛି ଯେ ଦିବ୍ୟ ଅମ୍ବର ।। ୧୬

ଯେ କର୍ଣ୍ଣଭୂଷଣ କଂପିତ । ତାର କାନ୍ତିରେ ଉଲ୍ଲସିତ ।। ୧୭

ଯେ କେଶମାନେ ତେଣେ ଯାର । ମଣ୍ଡିତ ଆନନ ସୁନ୍ଦର ।। ୧୮

ଯହିଁରେ ସ୍ମିତ ମନୋହର । ପ୍ରୟୋଗରେ ସେ କଟାକ୍ଷର ।। ୧୯

ବ୍ରଜନିବାସୀ ଯେତେ ଜନ । ହରୁଅଛି ଯେ ତାଙ୍କ ମନ ।। ୨୦

ସେ ପୂତନାକୁ ଗୋପୀମାନେ । ମଣିଲେ ଏ ରୂପରେ ମନେ ।। ୨୧

ପଙ୍କଜ ଘେନିଣ କରରେ । ପତିଙ୍କି ଦେଖିବା ହେତୁରେ ।। ୨୨

କମଳା ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ହୋଇ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଏଠାଇଁ ।। ୨୩

୭ ଯେ ବାଳକଙ୍କୁ ଗ୍ରହପ୍ରାୟ । ଅସୁରୀ ଅଟଇ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ।। ୨୪

ବାଳକମାନଙ୍କୁ ଇଚ୍ଛାରେ । ଖୋଜନ୍ତେ ନନ୍ଦର ମନ୍ଦିରେ ।। ୨୫

ଶେଯେ ଦେଖିଲା ଏକ ବାଳ । ଯେ ଦୁଷ୍ଟଜନଙ୍କର କାଳ ।। ୨୬

ଆପଣା ଉଗ୍ରତେଜ ଯେହି । ଆଚ୍ଛନ୍ନ କରିଛନ୍ତି ତାହି ।। ୨୭

ଭସ୍ମରେ ହୋଇଣ ଆଚ୍ଛନ୍ନ । ଯେସନେ ଥାଇ ହୁତାଶନ ।। ୨୮

୮ ସଚରାଚର-ଆତ୍ମା ହରି । ବାଳକଗ୍ରହ ଏ ଅସୁରୀ ।। ୨୯

୮କ ଏମନ୍ତ ବିଚାରିଣ ମନ । ବୁଜିଲେ ଆପଣା ନୟନ ।। ୩୦

[2]ହେଲେ ହେଁ ମହେଶ୍ୱର ଶିଶୁ । ଭାବର ବିଭାବନବଶୁଁ ।। ୩୧

କିଛି ନ କହି ହେଲେ ତୁନି । ଅସୁରୀ ନ ପାରିଲା ଚିହ୍ନି ।। ୩୨

ସ୍ୱଭାବେ ଚେଷ୍ଟା ଜଗତର । ବିଜ୍ଞାତ ଅଟେ ଯେ ହରିର ।। ୩୩

ଅନ୍ତକ ଯେ ଦୁଷ୍ଟଜନର । ତାହାଙ୍କୁ ଧଇଲା କୋଳର ।। ୩୪

ଉରଗ ଯେହ୍ନେ ଶୋଇଥାଇ । ଅବୁଦ୍ଧି ଲୋକ ତାକୁ ଯାଇ ।। ୩୫

ଏ ରଜ୍ଜୁ ବୋଲି ବୁଦ୍ଧି କରେ । ଧରଇ ଆପଣା ହସ୍ତରେ ।। ୩୬

୯ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଅଟଇ ମନ ଯାର । ଯାହାର ଚେଷ୍ଟା କ୍ଷାନ୍ତି[3] ହର ।। ୩୭

କୋମଳ କୋଷମଧ୍ୟେ ସ୍ଥିତ । ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣ ଖଡ୍‌ଗ ଯେମନ୍ତ ।। ୩୮

ଉତ୍ତମ ସ୍ତିରୀରୂପ ହୋଇ । ଗୃହମଧ୍ୟରେ ଅଛି ରହି ।। ୩୯

---

୧. କବର = ଜୁଡ଼ା ।

୨. ମହେଶ୍ୱରତ୍ୱେଽପି ଚ ବାଳଭାବଂ ବିଭାବୟନ୍ କିଂଚିଦୁବାଚ ନ ପ୍ରଭୁଃ ।
ଅଜ୍ଞାୟମାନାଥ ନିଶାଚରୀ ହରିଂ ନିସର୍ଗବିଜ୍ଞାତ଼ଜଗଦ୍‌ବିଚେଷ୍ଟିତମ୍ ।। ଇତି ଅଧିକଃ ପାଠଃ ।।
(ନିଜ) ମହେଶ୍ୱରତ୍ୱ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭୁ ବାଳ (ଶିଶୁ) ଭାବକୁ ବିଚାର କରନ୍ତେ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ।
ନିଶାଚ଼ରୀ ହରିଙ୍କୁ ନ ଜାଣନ୍ତେ ଜଗତର କାମଧନ୍ଦାକୁ ସ୍ୱଭାବତଃ ବିଶେଷରୂପେ ଜାଣୁଥିଲା ।

୩. କ୍ଷାନ୍ତି = କ୍ଷମା, ସହିଷ୍ଣୁତା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଦେଖିଣ ଯଶୋଦାରୋହିଣୀ	।	ତାର ପ୍ରଭାରେ ଦୁହେଁ ପୁଣି	॥	୪୦
	ମୋହିତ ହୋଇଣ ରହିଲେ	।	ତାକୁ ନିବାରି ନ ପାରିଲେ	॥	୪୧
୧୦	ଘୋର ରାକ୍ଷସୀ ସେ ସ୍ଥାନରେ	।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଘେନିଣ କୋଳରେ	॥	୪୨
	ଦୁର୍ଜର ବିଷ ଅଛି ଯହିଁ	।	ସେ ସ୍ୱୟେଂ ଉତ୍କଟ ଅଟଇ	॥	୪୩
	ଶିଶୁକୁ ଦେଲା ସେହୁ ସ୍ତନ	।	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଭଗବାନ	॥	୪୪
	କରଯୁଗଳେ ତାହା ଧରି	।	ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗାଢ଼େ ପୀଡ଼ା କରି	॥	୪୫
	ସଂଯୁତ ହୋଇଣ ରୋଷରେ	।	ପିଇଲେ ପ୍ରାଣସହିତରେ	॥	୪୬
୧୧	ଜୀବର ସକଳ ମର୍ମ୍ମରେ	।	ପୀଡ଼ା ପାଆନ୍ତେ ସେ ନିର୍ଭରେ	॥	୪୭
	ବୋଲନ୍ତେ ଛାଡ଼ ଛାଡ଼ ବାଣୀ	।	ବୁଲାଇ ନେତ୍ରଯୁଗ ପୁଣି	॥	୪୮
	ଚରଣ ଭୁଜ ପୁଣ ପୁଣ	।	ଚାଳନ୍ତେ ଆକୁଳ ହୋଇଣ	॥	୪୯
	ଝାଳେ ପୂରିତ ସର୍ବକାୟ	।	ରୋଦନ କଲା ଅତିଶୟ	॥	୫୦
୧୨	ଅତି ଗଭୀର ବେଗ ଯାର	।	ଏମନ୍ତ ଧ୍ୱନିରେ ତାହାର	॥	୫୧
	ଅଚଳ ସହିତରେ ମହୀ	।	ଚଳିଲା ଗ୍ରହଯୁତ ଯେହି	॥	୫୨
	ଚଳିତ ହେଲା ସେ ଆକାଶ	।	ଯେ ରସାତଳ ଦଶ ଦିଶ	॥	୫୩
	ସେମାନେ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି କଲେ	।	ଯେ ଯଉଁ ସ୍ଥାନେ ଲୋକ ଥିଲେ	॥	୫୪
	ବଜ୍ରନିପାତ ଆଶଙ୍କାରେ	।	ସେମାନେ ପଡ଼ିଲେ ଭୂମିରେ	॥	୫୫
୧୩	ଅସୁରୀ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ	।	ବ୍ୟଥାକୁ ଲଭିଲା ସ୍ତନରେ	॥	୫୬
	ନିଜ ମୁଖକୁ ବିସ୍ତାରିଣ	।	କେଶ ଚରଣ ଭୁଜ ପୁଣ	॥	୫୭
	ପ୍ରସାରି ନିଜ ରୂପ ଧରି	।	ଗୋଷ୍ଠେ ପଡ଼ିଲା ପ୍ରାଣ ହାରି	॥	୫୮
	ହେ ନୃପ ! ବଜ୍ରେ ହତ ହୋଇ	।	ବୃତ୍ର ପଡ଼ିଲା ଯେହ୍ନେ ମହୀ	॥	୫୯
୧୪	ହେ ରାଜଇନ୍ଦ୍ର ତା' ଶରୀର	।	ପଡ଼ନ୍ତେ ମଧ୍ୟେ ଛ' [୧]କୋଶର	॥	୬୦
	ଯେତେକ ଥିଲେ ବୃକ୍ଷମାନ	।	ସମସ୍ତ କଲା ତାହା ଚୂର୍ଣ୍ଣ	॥	୬୧
	ସେ କଥା ଅତି ଅଦ୍‌ଭୁତ	।	ଜଗତେ ହୋଇଲା ବିଖ୍ୟାତ	॥	୬୨
୧୫	ଈଷଦଣ୍ଡର[୨] ପ୍ରାୟ ହୋଇ	।	ଅଛନ୍ତି ଦନ୍ତମାନେ ଯହିଁ	॥	୬୩
୧୬	ଯହିଁରେ ନାସିକାବିବର	।	ଯେସନେ ପର୍ବତକନ୍ଦର	॥	୬୪
	ଗଣ୍ଡଶଇଳ[୩] ପ୍ରାଏ ହୋଇ	।	ସ୍ତନଯୁଗଳ ଅଛି ଯହିଁ	॥	୬୫
	ଯେ ପୁଣ ଅଟେ ଭୟଙ୍କର	।	ଅରୁଣବର୍ଣ୍ଣ କେଶ ଯାର	॥	୬୬
	ଆକୁଳ ହେବା ସମୟରେ	।	ଫିଟି ପଡ଼ିଛି ଧରଣୀରେ	॥	୬୭
	ଅନ୍ଧକୂପର ପ୍ରାଏ ହୋଇ	।	ଲୋଚନଯୁଗ ଅଛି ଯହିଁ	॥	୬୮
	ଯହିଁରେ ପୁଳିନ-ଆକାର	।	ଜାନୁଯୁଗଳ ଭୟଙ୍କର	॥	୬୯
	ବାନ୍ଧିଲା ବନ୍ଧପ୍ରାୟ ହୋଇ	।	ଭୁଜ ଚରଣ ଉରୁ[୪] ଯହିଁ	॥	୭୦

---

୧. କୋଶର = ତ୍ରିଗବ୍ୟୂତି = ଛ'କୋଶ । ୨. ଈଷ = ଲଙ୍ଗଳକଣ୍ଡି ।
୩. ଗଣ୍ଡଶୈଳ = ପର୍ବତଚ୍ୟୁତ ସ୍ଥୂଳ ପ୍ରସ୍ତରଖଣ୍ଡ । ୪. ଉରୁ = ଅଛି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଜଳ ନ ଥିଲା ହ୍ରଦପ୍ରାଏ	।	ଉଦର ଯହିଁ ଶୋଭା ପାଏ	॥	୭୧
	ଏମନ୍ତ ରାକ୍ଷସୀଶରୀର	।	କରିଣ ନୟନଗୋଚର	॥	୭୨
	ଗୋପୀ ଗୋପାଳ ଯେତେ ଥିଲେ	।	ସମସ୍ତେ ତ୍ରାସକୁ ଲଭିଲେ	॥	୭୩
	ପୂର୍ବେ ଗର୍ଜନେ ରାକ୍ଷସୀର	।	ସେ ଗୋପ-ଗୋପୀମାନଙ୍କର	॥	୭୪
	ହୃଦୟ, କର୍ଣ୍ଣ, ଶିର ଯେହି	।	ଥିଲା ଫାଟିଲାପ୍ରାଏ ହୋଇ	॥	୭୫
୧୮	ବାଳକ ତାହାର ଉରରେ[୧]	।	ଖେଳନ୍ତେ ଭୟ-ଅଭାବରେ	॥	୭୬
	ଗୋପୀଏ ସସଂଭ୍ରମ ହୋଇ	।	ବେଗେ ଘେନିଲେ ତାକୁ ଯାଇ	॥	୭୭
୧୯	ଯଶୋଦା ରୋହିଣୀ ସହିତେ	।	ଗୋପାଳନାରୀମାନେ ଯେତେ	॥	୭୮
	ବାଳକସକଳଅଙ୍ଗରେ	।	ଗୋପୁଚ୍ଛଭ୍ରମଣ ଆଦିରେ	॥	୭୯
	ସେ ବିଧି କଲେ ତତକାଳ	।	ରକ୍ଷା ପାଇବ ଯେଣେ ବାଳ	॥	୮୦
୨୦	ଗୋମୂତ୍ରେ ସ୍ନାନ କରାଇଣ	।	ଗୋରଜେ ଗୋମୟରେ ପୁଣ	॥	୮୧
	[୨]ଯେ ରକ୍ଷା ଦ୍ୱାଦଶ ଅଙ୍ଗରେ	।	କଲେ ତା' ନାମମାନଙ୍କରେ	॥	୮୨
୨୧	ସକଳ ଗୋକୁଳକୁମାରୀ	।	ଜଳରେ ଆଚମନ କରି	॥	୮୩
	ଆପଣା କରଯୁଗଳରେ	।	ପାଦାଦି ଅଙ୍ଗମାନଙ୍କରେ	॥	୮୪
	ଯେ ଅଜ ଆଦି ଏକାଦଶ	।	ସେ ବୀଜମାନ କରି ନ୍ୟାସ	॥	୮୫
	ବାଳକଅଙ୍ଗରେ ପ୍ରକାଶ	।	କଲେ ପୁଣ ସେ ବୀଜନ୍ୟାସ	॥	୮୬
୨୨	ଚରଣଯୁଗଳକୁ ତୋର	।	ଅଜ ରଖନ୍ତୁ ନିରନ୍ତର	॥	୮୭
	ଜାନୁଯୁଗଳ ଯେ ବିଦିତ	।	ତା' ରକ୍ଷା କରୁ ମଣିମନ୍ତ[୩]	॥	୮୮
	ଯଜ୍ଞ ପାଳନାକରୁ ଉରୁ	।	ଅଚ୍ୟୁତ କଟି ରକ୍ଷାକରୁ	॥	୮୯
	ଜଠର ରଖୁ ହୟଗ୍ରୀବ	।	ହୃଦୟ ରଖନ୍ତୁ କେଶବ	॥	୯୦
	ଈଶ ରଖନ୍ତୁ ତୋ' ଉଦର	।	ଇନ[୪] ରଖନ୍ତୁ କଣ୍ଠ ତୋର	॥	୯୧
	ବିଷ୍ଣୁ ତୋ' ଭୁଜକୁ ପାଳନ	।	କରନ୍ତୁ, ଯେ ତୋର ବଦନ	॥	୯୨
	ତା' ଉରୁକ୍ରମ ରଖୁ, ଶିର	।	ରଖନ୍ତୁ ଈଶ୍ୱର ତୋହର	॥	୯୩
୨୩	ଚକ୍ରୀ ଅଗ୍ରତେ ତୋର ହୋଇ	।	ଗଦାସହିତ ହରି ଯେହୁ	॥	୯୪

୧. ଉରରେ = ଉପରେ ।

୨. ଦ୍ୱାଦଶ ଅଙ୍ଗ ଓ ଦ୍ୱାଦଶ ନାମ :-
ଲଲାଟେ କେଶବଂ ଧ୍ୟାୟେ ନାରାୟଣ ମଥୋଦରେ
ବକ୍ଷଃସ୍ଥଳେ ମାଧବଂ ତୁ ଗୋବିନ୍ଦଂ କଣ୍ଠକୂପକେ ॥୧
ବିଷ୍ଣୁଂ ଚ ଦକ୍ଷିଣେ କୁକ୍ଷୌ ବାହୌ ଚ ମଧୁସୂଦନମ୍ ।
ତ୍ରିବିକ୍ରମଂ କନ୍ଧରେ ତୁ ବାମନଂ ବାମପାର୍ଶ୍ୱକେ ॥ ୨
ଶ୍ରୀଧରଂ ବାମବାହୌ ତୁ ହୃଷୀକେଶଂ ତୁ କନ୍ଧରେ ।
ପୃଷ୍ଠେ ତୁ ପଦ୍ମନାଭଂ ଚ କଟ୍ୟାଂ ଦାମୋଦରଂ ନ୍ୟସେତ୍ ॥ ୩
ତତ୍‌ପ୍ରକ୍ଷାଳନତୋୟଂ ତୁ ବାସୁଦେବେତି ମୂର୍ଦ୍ଧନି ॥

୩. ମଣିମନ୍ତ = ସୂର୍ଯ୍ୟ ।   ୪. ଇନ = ପ୍ରଭୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ରହୁ ପୃଷ୍ଠଭାଗେ ତୋର । ବେନି ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ॥ ୯୫
ମଧୁହା ଅସିଧର ପୁଣ । ଅଜନ ଥାଉ ଅନୁକ୍ଷଣ ॥ ୯୬
ଯେ ଉରୁଗାୟ ଶଙ୍ଖଧର । କୋଣମାନଙ୍କେ ଥାଉ ତୋର ॥ ୯୭
ଉପେନ୍ଦ୍ର ଉପରରେ ଥାଉ । ଅଧୋଭାଗରେ ତାର୍କ୍ଷ୍ୟ ରହୁ ॥ ୯୮
ଯେ ବା ପୁରୁଷ ହଳଧର । ସେ ସବୁଦିଗେ ଥାଉ ତୋର ॥ ୯୯
୨୪ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ । ରଖନ୍ତୁ ତୋର ହୃଷୀକେଶ ॥ ୧୦୦
ପ୍ରାଣ ରଖନ୍ତୁ ନାରାୟଣ । ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପର ପତି ପୁଣ ॥ ୧୦୧
ଚିତ୍ତକୁ ରଖନ୍ତୁ ତୋହର । ମନ ରଖନ୍ତୁ ଯୋଗେଶ୍ୱର ॥ ୧୦୨
୨୫ ବୁଦ୍ଧିକି ପୃଶ୍ନିଗର୍ଭ ତୋର । ରଖୁ, ଯେ ପୁଣି ଅହଂକାର ॥ ୧୦୩
ରଖନ୍ତୁ ତାହା ଭଗବାନ । କରନ୍ତେ ନାନା କ୍ରୀଡ଼ାମାନ ॥ ୧୦୪
ଗୋବିନ୍ଦ ରଖନ୍ତୁ ନିଶ୍ଚୟେ । ମାଧବ ଶୟନସମୟେ ॥ ୧୦୫
୨୬ ଗମନ କରନ୍ତେ ତୁ ପୁଣ । ବୈକୁଣ୍ଠ କରନ୍ତୁ ରକ୍ଷଣ ॥ ୧୦୬
ଶ୍ରୀପତି ରଖନ୍ତୁ ବସନ୍ତେ । ଯେ ଯଜ୍ଞଭୋକ୍ତା ସେ ଭୁଂଜନ୍ତେ ॥ ୧୦୭
କରନ୍ତୁ ରକ୍ଷାକୁ ତୋହର । ଯେ ସର୍ବଗ୍ରହଭୟଙ୍କର ॥ ୧୦୮
୨୭| ଡାକିନୀ ଯାତୁଧାନୀମାନେ । କୁଷ୍ମାଣ୍ଡ ବାଳଗ୍ରହେ ଆନେ ॥ ୧୦୯
୨୯| ଯକ୍ଷ ପିଶାଚ ଯେ ବା ପ୍ରେତ । ରାକ୍ଷସ ବିନାୟକ, ଭୂତ ॥ ୧୧୦
କୋଟରା ଜ୍ୟେଷ୍ଠା ଯେ ରେବତୀ । ପୂତନା ମାତୃକାଦି ଭୀତି ॥ ୧୧୧
ଦେହ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ପ୍ରାଣହର । ଉନ୍ମାଦ ଯେ ବା ଅପସ୍ମାର ॥ ୧୧୨
ଯେ ମହା ଉତପାତମାନେ । ପ୍ରକାଶ ହୁଅନ୍ତି ସ୍ୱପନେ ॥ ୧୧୩
ଯେ ବୃଦ୍ଧ କ୍ରୁଦ୍ଧ ଗ୍ରହେ ଆନ । ସେ ସର୍ବେ ହୁଅନ୍ତୁ ନିଧନ ॥ ୧୧୪
ନାମଗ୍ରହଣରୁ ବିଷ୍ଣୁର । ଭୟ ସନ୍ତତ ଯାହାଙ୍କର ॥ ୧୧୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୦ ସ୍ନେହରେ ବଦ୍ଧ ଗୋପୀଗଣ । ଏରୂପେ କଲେ ଯା' ରକ୍ଷଣ ॥ ୧୧୬
ପିଆଇ ସେ ସୁତକୁ ସ୍ତନ । ମାତା କରାଇଲେ ଶୟନ ॥ ୧୧୭
୩୧ ଗୋପାଳେ ନନ୍ଦ ଆଦି ହୋଇ । ଥିଲେ ଯେ ମଥୁରାରେ ଯାଇ ॥ ୧୧୮
ମଥୁରାପୁରୁଁ ସେହିକାଳେ । ବ୍ରଜକୁ ଗଲେ ସେ ସକଳେ ॥ ୧୧୯
ପୂତନାଦେହକୁ ଦେଖିଣ । ଅତିବିସ୍ମୟ ହେଲେ ପୁଣ ॥ ୧୨୦
୩୨ ନିଶ୍ଚୟେ ବସୁଦେବ ଋଷି । ଜାତ ହୋଇଛି ଏଥେ ଆସି ॥ ୧୨୧
ଯୋଗେଶ୍ୱର ବା ଜନମିଲେ । ସେ ଯଉଁ ବଚନ କହିଲେ ॥ ୧୨୨
ସେ ଉତପାତ ଆମ୍ଭେମାନେ । ଦେଖିଲୁଁ ଆଜ ଏହିସ୍ଥାନେ ॥ ୧୨୩
୩୩ ପୂତନାଦେହ ସେ ସ୍ଥାନରେ । କାଟି ପରଶୁମାନଙ୍କରେ ॥ ୧୨୪
ଗୋପାଳେ ଅବୟବମାନ । କରି ତାହାକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ॥ ୧୨୫

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦୂରରେ ନେଇ ପକାଇଣ । ଦହିଲେ କାଷ୍ଠେ ବେଢ଼ାଇଣ ॥ ୧୨୬
୩୪ ଦାହ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ଶରୀର । ଯେ ଧୂମ ହୋଇଲା ବାହାର ॥ ୧୨୭
ବାସିଲା ଅଗୁରୁସମାନ । କୃଷ୍ଣ ପିଇଲେ ଯାହା' ସ୍ତନ ॥ ୧୨୮
ତେଣେ ତା' ଯେତେ ପାପ ଥିଲା । ସେ ତତକାଳ ନାଶ ଗଲା ॥ ୧୨୯
୩୫ ଯେ ବାଳକଙ୍କୁ ଲୋକଙ୍କର । ମାରେ, ରୁଧିର ଯା' ଆହାର ॥ ୧୩୦
ଏମନ୍ତ ପୂତନା ରାକ୍ଷସୀ । ନାଶ କରିବା ଅର୍ଥେ ଆସି ॥ ୧୩୧
ସ୍ତନ ସମର୍ପିଣ ହରିଙ୍କି । ଲଭିଲା ଉତ୍ତମ ଗତିକି ॥ ୧୩୨
୩୬ ପରମ ଆତ୍ମା ଯେ ଶ୍ରୀହରି । ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଭଗତିରେ କରି ॥ ୧୩୩
ବସ୍ତ୍ରହରଣ ହେଲା ଦିନେ । ଯେହ୍ନେ ତାହାଙ୍କ ମାତାମାନେ ॥ ୧୩୪
ସେ ରୂପେ ସ୍ନେହବନ୍ତ ହୋଇ । ଯେ କିଛି ପ୍ରିୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଇ ॥ ୧୩୫
ସେ ଲୋକଗତି ହେବ ଯାହା । ବଚନେ କି କହିବି ତାହା ॥ ୧୩୬
୩୭| ଲୋକବନ୍ଦିତ ଯଉଁ ଜନ । ସେ ଯାକୁ କରନ୍ତି ବନ୍ଦନ ॥ ୧୩୭
୩୮| ଯେ ଭକ୍ତହୃଦୟରେ ସ୍ଥିତ । ସେ ପାଦଯୁଗରେ ଅଚ୍ୟୁତ ॥ ୧୩୮
ଯଉଁ ପୂତନାର ଅଙ୍କକୁ । ଆରୋହି ପିଇଲେ ସ୍ତନକୁ ॥ ୧୩୯
ଜନନୀଗତି ସ୍ୱର୍ଗ ଯେହି । ଲଭିଲା ସେ ରାକ୍ଷସୀ ହୋଇ ॥ ୧୪୦
ଯଉଁ ମାତାଙ୍କ ସ୍ତନକ୍ଷୀର । ଭୋଜନ କଲେ ଦାମୋଦର ॥ ୧୪୧
ସେ ଧେନୁ ସେ ମାତାଏ ପୁଣି । କି ହେବେ ସେ କଥା ନ ଜାଣି ॥ ୧୪୨
୩୯ ଯେ ମୋକ୍ଷ ଆଦି କରେ ଦାନ । ଦେବକୀସୁତ ଭଗବାନ ॥ ୧୪୩
ଯାହାଙ୍କ କ୍ଷୀର ସେ ପିଇଲେ । ଯେ ପୁତ୍ରସ୍ନେହୁଁ ସ୍ରବିଥିଲେ ॥ ୧୪୪
୪୦ ପୁତ୍ରଦୃଷ୍ଟିକି କୃଷ୍ଣଠାରେ । ଯେ କରୁଛନ୍ତି ନିରନ୍ତରେ ॥ ୧୪୫
ସେମାନଙ୍କର ହେ ରାଜନ । ସଂସାର ନୁହଇ କଳ୍ପନ ॥ ୧୪୬
ଅଜ୍ଞାନସ୍ୱକାଶୁଁ ପ୍ରଚାର । ହୋଇଛି ଯେବଣ ସଂସାର ॥ ୧୪୭
୪୧ ଧୂମର ଯେ ସୌରଭ ପୁଣ । ଗୋପାଳେ ତା' କରି ଆଘ୍ରାଣ ॥ ୧୪୮
ଏ କି ସୁଗନ୍ଧ ଅଦଭୁତ । କାହିଁରୁ ହୋଇଲା ଏ ଜାତ ॥ ୧୪୯
ପୁଛନ୍ତେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ବ୍ରଜରେ ॥ ୧୫୦
୪୨ ପୂତନା ଆସିବା ଅବଧି । ଯେତେକ ହୋଇଲା ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥ ୧୫୧
ଗୋପାଳେ ବର୍ଣ୍ଣିଲେ ସେମାନ । ପୂତନା ହୋଇଲା ନିଧନ ॥ ୧୫୨
ଶୁଣିଣ ଶିଶୁର ମଙ୍ଗଳ । ବିସ୍ମୟ ଲଭିଲେ ସକଳ ॥ ୧୫୩
୪୩ ଉଦାରମତି ନନ୍ଦ ପୁଣ । ଗୋକୁଳେ ପ୍ରବାସୁଁ ଆସିଣ ॥ ୧୫୪
ନିଜ ସୁତକୁ କୋଳେ ଧରି । ସ୍ନେହେ ମସ୍ତକ ଶୁଙ୍ଘି କରି ॥ ୧୫୫
ହେ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଅତିଶୟେ । ଆନନ୍ଦ ଲଭିଲା ହୃଦୟେ ॥ ୧୫୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୪	ଏ କୃଷ୍ଣବାଳକଚରିତ	। ପୂତନା-ମୋକ୍ଷ ଅଦଭୁତ	।।	୧୫୭
	ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଯେ ନର ଶୁଣଇଁ	। କୃଷ୍ଣରେ ରତିକି ଲଭଇ	।।	୧୫୮
	କୃଷ୍ଣଚରଣପଦ୍ମ ଚିନ୍ତି	। ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମତି	।।	୧୫୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପୂତନାମୋକ୍ଷଣଂ
ନାମ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଉତ୍କ୍ଷିପନ୍ ଶକଟଂ ବ୍ୟୋମ୍ନି ତୃଣାବର୍ତ୍ତମଧଃ କ୍ଷିପନ୍ ।
ଦର୍ଶୟନ୍ ବିଶ୍ୱମାସ୍ୟେ ଚ କୃଷ୍ଣଃ କ୍ରୀଡ଼ତି ସପ୍ତମେ ।। ୧
କୃଷ୍ଣାର୍ଭକସୁଧାସିନ୍ଧୁସଂପ୍ଳବାନନ୍ଦନିର୍ଭରଃ ।
ଭୂୟସ୍ତଦେବ ସଂପ୍ରଷ୍ଟୁଂ ରାଜାନ୍ୟଦଭିନନ୍ଦତି ।। ୨

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୧।	ଯେ ହରି ପ୍ରଭୁ ଜଗତରେ	। ସେ ଯଉଁ ଯଉଁ ଅବତାରେ	।।	୧
୨।	ଯେବଣ କର୍ମ ଆଚରନ୍ତି	। କର୍ଣ୍ଣକୁ ରମ୍ୟ ସେ ଅଟନ୍ତି	।।	୨
	ସେ କର୍ମମାନେ ତ ଆମ୍ଭର	। ଅଟନ୍ତି ମନପ୍ରୀତିକର	।।	୩
	ଯାହା ଶୁଣନ୍ତେ ପୁରୁଷର	। ମନର ଗ୍ଲାନି ହୋଏ ଦୂର	।।	୪
	ବିବିଧ ତୃଷ୍ଣା ନିବର୍ତ୍ତଇ	। ସତ୍ତ୍ୱଶୁଦ୍ଧି ହିଁ ଜାତ ହୋଇ	।।	୫
	ଭକ୍ତି ହୁଅଇ ହରିଠାବ	। ବୈଷ୍ଣବ ଜନେ ମିତ୍ରଭାବ	।।	୬
	ସେ କଥା ଅଟଇ ଶୋଭନ	। ଯେବେ ତା' କହିବାକୁ ମନ	।।	୭
	ଆମ୍ଭର ଠାରେ ଅନୁଗ୍ରହ	। ଥିଲେ ତା' ଆମ୍ଭ ଆଗେ କହ	।।	୮
୩	ମାନୁଷ ଲୋକକୁ ଲଭିଣ	। ଯେ ଜାତି ଅନୁରୋଧେ[୧] ପୁଣ	।।	୯
	ଯେ ଆନ ବାଳକଚରିତ	। କୃଷ୍ଣର ଅଟେ ଅଦଭୁତ	।।	୧୦
	ଯେବେ ଆମ୍ଭରେ ଅନୁରାଗ	। ସେ କଥା କହ ଆମ୍ଭ ଆଗ	।।	୧୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪	ଶିଶୁର କେହୁଣି ଦିନରେ	। ଅଙ୍ଗଲେଉଟା ସମୟରେ	।।	୧୨
	ସେଦିନ ଦଇବବଶରେ	। ଜନମ-ନକ୍ଷତ୍ର-ଯୋଗରେ	।।	୧୩

୧. ଅନୁରୋଧ = ଅନୁକରଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କୌତୁକ ଅଭିଷେକ ପାଇଁ	ମିଳିଲେ ଯେତେ ସ୍ତିରୀ ଯାଇଁ	॥	୧୪
	ଯଶୋଦା ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	ଗୀତରେ ବିବିଧ ବାଦ୍ୟରେ	॥	୧୫
	ମନ୍ତ୍ରବାକ୍ୟରେ ବିପ୍ରଙ୍କର	କଲେ ଅଭିଷେକ ସୁତର	॥	୧୬
୫	ଅନ୍ନାଦି ବସନେ ମାଳରେ	ଅଭୀଷ୍ଟ ଧେନୁମାନଙ୍କରେ	॥	୧୭
	ପୂଜିତ ଯଉଁ ବିପ୍ରେ ହେଲେ	ସେମାନେ ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନ କଲେ	॥	୧୮
	ପୁତ୍ରର ସ୍ନାନଆଦିମାନ	ଯଶୋଦା କଲେ ସେ ବିଧାନ	॥	୧୯
	ନିଦ୍ରା ଜନମନ୍ତେ ନେତ୍ରରେ	ପୁତ୍ରକୁ ଶୁଆଇଲେ ସ୍ଥିରେ	॥	୨୦
୬	ଯେ ଉଠିଆରି[୧] କର୍ମ ତହିଁ	ଅତି ଉତ୍ସୁକମନା ହୋଇ	॥	୨୧
	ଯେତେକ ଲୋକ ବ୍ରଜବାସୀ	ନିଜ ଗୃହକୁ ଥିଲେ ଆସି	॥	୨୨
	ତାହାଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ପୂଜନ	ଯଶୋଦା ପୁତ୍ରର ରୋଦନ	॥	୨୩
	ଶୁଣି ନ ପାରିଲେ ସେ ଯେଣୁ	ସ୍ତନବାଞ୍ଛାରେ ସୁତ ତେଣୁ	॥	୨୪
	ନିଜ ଚରଣଯୁଗଳକୁ	କାନ୍ଦନ୍ତେ ଚାଳିଲେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ	॥	୨୫
୭	ଶକଟତଳେ ଥିଲେ ଶୋଇ	ଯେ ଶିଶୁ ତାଙ୍କ ପାଦ ଦୁଇ	॥	୨୬
	ପଲ୍ଲବପ୍ରାଏକ କୋମଳ	ସେ ତାର ଆଘାତେ ତତ୍କାଳ	॥	୨୭
	ଶକଟ ଲେଉଟି ପଡ଼ିଲା	ତହିଁ ଯେତେକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଥିଲା	॥	୨୮
	ନାନାପ୍ରକାରେ ରସବନ୍ତ	କଂସାଦି ପାତ୍ର ଯେ ବହୁତ	॥	୨୯
	ସେମାନ ସବୁ ଭଗ୍ନ ହେଲେ	ଯେ ଚକଅଖ ତହିଁ ଥିଲେ	॥	୩୦
	ପଡ଼ିଲେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ	ଜୁଆଳି ଭାଜିଗଲା ତହିଁ	॥	୩୧
୮	ଯଶୋଦା ଆଦି ହୋଇ ଯେତେ	ସ୍ତିରୀଏ ଥିଲେ ସେ ସମସ୍ତେ	॥	୩୨
	ଯେ ଉଠିଆରି ପର୍ବପାଇଁ	ନାରୀଏ ଆସିଥିଲେ ତହିଁ	॥	୩୩
	ଯେ ନନ୍ଦ ଆଦି ଗୋପମାନେ	ସେ ଅଦଭୁତ ଦରଶନେ	॥	୩୪
	ସମସ୍ତେ ଆକୁଳ ହୋଇଣ	ବିଷାଦେ ମୋହକୁ ଲଭିଣ	॥	୩୫
	ଆର୍ତ୍ତ ଜନର ପ୍ରାଏ ହେଲେ	ଏମନ୍ତ ବଚନ ବୋଇଲେ	॥	୩୬
	ଶକଟ ବିପରୀତ ହୋଇ	ସ୍ୱୟେଂ ପଡ଼ିଲା ଅବା କାହିଁ	॥	୩୭
୯	ଗୋପାଳେ ଗୋପୀମାନେ ପୁଣ	ସେ କଥା ନିଶ୍ଚୟ କରିଣ	॥	୩୮
	ସମସ୍ତେ ଜାଣି ନ ପାରିଲେ	ବାଳକେ ତାହାଙ୍କୁ କହିଲେ	॥	୩୯
	ଏ ଶିଶୁ କରନ୍ତେ ରୋଦନ	ପାଦେ ଶକଟ କଲା ଭଗ୍ନ	॥	୪୦
	ଏ କଥା ନିଶ୍ଚୟ ଅଟଇ	ଏଥି ସଂଶୟ କିଛି ନାହିଁ	॥	୪୧
୧୦	ଗୋପାଳେ ଶିଶୁବାକ୍ୟ ଶୁଣି	ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ କଲେ ତାହା ପୁଣି	॥	୪୨
	ଯେ ବାଳ ଅପ୍ରମେୟ ବଳ	ତା' ନ ଜାଣନ୍ତି ସେ ସକଳ	॥	୪୩
୧୧	ଗ୍ରହସ୍ୱକାଶୁଁ ଏ ହୋଇଲା	ଯଶୋଦା ଏ ଆଶଙ୍କା କଲା	॥	୪୪

୧. ଉଠିଆରି କର୍ମ = ଶିଶୁଜନ୍ମ ହେବାର ସପ୍ତମ ଦିବସର କର୍ମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ସୂକ୍ତମାନ[1] ।	ପଢ଼ି କଲେ ଯା' ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନ	।।	୪୫
	କୋଳରେ ଘେନି ସେ ନନ୍ଦନ ।	ଯଶୋଦା ପିଆଇଲେ ସ୍ତନ	।।	୪୬
୧୨	ବଳିଷ୍ଠ ଗୋପାଳେ ମିଳିଣ ।	ସାମଗ୍ରୀମାନ ସହିତେଣ	।।	୪୭
	ଶକଟ ଯଉଁ ରୂପେ ପୂର୍ବେ ।	ଥିଲା, ରଖିଲେ ସେହି ଭାବେ	।।	୪୮
	ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମିଳି ତଦନ୍ତରେ ।	ଦଧି ଅକ୍ଷତ କୁଶ ନୀରେ	।।	୪୯
	ହୋମକୁ ବିଧାନ କରିଣ ।	ପୂଜାକୁ ଆରମ୍ଭିଲେ ପୁଣ	।।	୫୦
୧୩	ନ ସହି କରି ପରଗୁଣ ।	ତହିଁ ଯେ ଦୋଷ-ଆରୋପଣ	।।	୫୧
	ଯେ ହିଂସା, ମିଥ୍ୟା, ଦମ୍ଭ, ମାନ ।	ଅଛନ୍ତି ଏତେ କଥାମାନ	।।	୫୨
	ଯଉଁମାନଙ୍କ ଠାରେ ନାହିଁ ।	ଯେ ସତ୍ୟଶୀଳ ସର୍ବଦା ହିଁ[2]	।।	୫୩
	ସେ ଯଉଁ କଲ୍ୟାଣ କରନ୍ତି ।	ସେମାନେ ବିଫଳ ନୁହନ୍ତି	।।	୫୪
୧୪	ଏ କଥା ମନରେ ବିଚାରି ।	ଗୃହୁଁ ବାଳକ ଆଣି କରି	।।	୫୫
୧୫	ଯେ ବେଦ ଋକ ଯଜୁ ସାମ ।	ତେଣେ ମନ୍ତ୍ରିତ ଯେ ଉତ୍ତମ	।।	୫୬
	ସେ ଜଳମାନଙ୍କରେ ପୁଣ ।	ପବିତ୍ର ଓଷଧି ସଙ୍ଗେଣ	।।	୫୭
	ଉତ୍ତମ ବିପ୍ରମାନେ ଯେହି ।	ତେଣେ ଅଭିଷେକ କରାଇ	।।	୫୮
	ପଢ଼ାଇ ସ୍ୱସ୍ତିବାଚନକୁ ।	ଅଗ୍ନିରେ କରାଇ ହୋମକୁ	।।	୫୯
	ନନ୍ଦ ଗୋପାଳ ନିଜ ମନ ।	ନିଶ୍ଚଳେ କରି ସମାଧାନ	।।	୬୦
	ଯେବଣ ଅନ୍ନ ମହାଗୁଣ ।	ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦେଲେ ତାହା ପୁଣ	।।	୬୧
୧୬	ବସନ ପୁଷ୍ପମାଳାମାନ ।	ସୁବର୍ଣ୍ଣମାଳା ଯେ ବା ଆନ	।।	୬୨
	ସେମାନଙ୍କରେ ଯେ ସଂଯୁତ ।	ସମସ୍ତ ଗୁଣେ ଉପଗତ	।।	୬୩
	ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦେଲେ ସେ ଧେନୁଙ୍କୁ ।	ସେମାନେ କଲେ ଆଶିଷକୁ	।।	୬୪
୧୭	ଯେ ବିପ୍ରେ ବେଦକୁ ଜାଣନ୍ତି ।	ସେ ଯଉଁ ଆଶିଷ ବୋଲନ୍ତି	।।	୬୫
	ସେ ବାକ୍ୟମାନ କଦାଚିତେ ।	ନିଷ୍ଫଳ ନୁହନ୍ତି ଜଗତେ	।।	୬୬
୧୮	[3]ଯଶୋଦା ଏକ ଦିନକରେ ।	ବାଳକ ଥିଲେ ଯେ କୋଳରେ	।।	୬୭
	ହରଷେ ଖେଳାନ୍ତେ ତାହାଙ୍କୁ ।	ଶିଶୁର ସେ ଗୁରୁଭାବକୁ	।।	୬୮
	ପର୍ବତକୂଟପ୍ରାୟ ହୋଇ ।	ପାରିଲେ ନାହିଁ ତାକୁ ସହି	।।	୬୯
୧୯	[4]ଗୋପୀ ଭୂମିରେ ତାଙ୍କୁ ଥୋଇ ।	ଭାରରେ ପୀଡ଼ାକୁ ସେ ପାଇ	।।	୭୦

---

୧. ସୂକ୍ତ = ରକ୍ଷୋଘ୍ନ ସୂକ୍ତ ।   ୨. ସର୍ବଦାୟୀ ।

୩. ଉତ୍‌କ୍ଷିପ୍ୟ ମୃଦୁପାଦେନ ଶକଟଂ ବ୍ୟୋମ୍ନି ଲୀଳୟା ।
ତୃଣାବର୍ତ୍ତଂ ପଦାପୀଡ୍ୟ ଭୁବ୍ୟପାତୟଦର୍ଭକଃ ।। (ସ୍ୱାମୀ)
ଶଗଡ଼କୁ ଲୀଳାଦ୍ୱାରା ମୃଦୁପାଦରେ ଆକାଶକୁ ଉଠାଇ ତୃଣାବର୍ତ୍ତ (ଅସୁର)କୁ ପଦଦ୍ୱାରା (ପାଦକ୍ଷେପ ଦ୍ୱାରା) ଦାବି ଶିଶୁ (କୃଷ୍ଣ) ଭୂଇଁରେ ପକାଇ ଦେଲେ ।

୪. ଗୋପୀ = ଯଶୋଦା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ମନରେ ବିସ୍ମୟ ଲଭିଲା	। ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପୁଣ ଧ୍ୟାନ କଲା	।।	୭୧
	ଜଗତମଧ୍ୟେ କର୍ମ ଯେହି	। ମନ ନିବେଶ କଲା ତହିଁ	।।	୭୨
	ଜଗତ ଉଦରେ ଯାହାର	। ତାହାଙ୍କୁ ନ କଲା ଗୋଚର	।।	୭୩
୨୦	ଯେ ତୃଣାବର୍ତ୍ତ ନାମେ ଦୈତ୍ୟ	। କଂସର ଅଟଇ ସେ ଭୃତ୍ୟ	।।	୭୪
	କଂସର ଆଜ୍ଞାକୁ ଲଭିଣ	। ସେ [1]ଚକ୍ରବାତସ୍ୱରୂପେଣ	।।	୭୫
	ଯେ ଶିଶୁ ବସିଥିଲେ ତଳେ	। ତାହାଙ୍କୁ ଘେନିଗଲା ବଳେ	।।	୭୬
୨୧	ଯେତେକ ଗୋକୁଳମଣ୍ଡଳ	। ଆବୃତ କରନ୍ତେ ସକଳ	।।	୭୭
	ଧୂଳୀମାନଙ୍କରେ ଲୋକର	। ଲୋଚନ କରନ୍ତେ ସଂହାର	।।	୭୮
	ପ୍ରତିଶବଦ ମହାଘୋର	। କରାନ୍ତେ ଦିଗ ବିଦିଗର	।।	୭୯
୨୨	ରଜରେ ତମରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ	। ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ଗୋଷ୍ଠ ହେଲା ବୃତ	।।	୮୦
	ସୁତକୁ ନ ଦେଖିଲେ ତହିଁ	। ଯଶୋଦା ରଖିଥିଲେ ଯହିଁ	।।	୮୧
୨୩	ଯେବଣ ଝିଙ୍କର[2]ମାନଙ୍କୁ	। ଫିଙ୍ଗିଲା ତୃଣାବର୍ତ୍ତ ତାଙ୍କୁ	।।	୮୨
	ତେଣେ ମୋହିତ ହୋଇ କେହି	। ଲଭିଣ ଉପଦ୍ରବକୁ ହିଁ	।।	୮୩
	କେ ବା ଆପଣା କେ ବା ପର	। ଏ କଥା ନ କଲେ ଗୋଚର	।।	୮୪
୨୪	ଖରପବନଚକ୍ରଭରେ	। ଯେ ଧୂଳିବୃଷ୍ଟି ଏ ରୂପରେ	।।	୮୫
	ଯଶୋଦା ତେଣେ ମୋହ ହୋଇ	। ସୁତପଦବୀକି ନ ଚାହିଁ	।।	୮୬
	ଅତିକରୁଣ ହୋଇ ପୁଣ	। ସୁତକୁ କରନ୍ତେ ସ୍ମରଣ	।।	୮୭
	ପଡ଼ିଲା ଧରଣୀରେ ତହିଁ	। ବତ୍ସା ମରନ୍ତେ ଯେହ୍ନେ ଗାଈ	।।	୮୮
୨୫	ଧୂଳିବରଷାବେଗଯୁତ	। ପବନ ହୁଅନ୍ତେ ନିବୃତ	।।	୮୯
	ଯଶୋଦାରୋଦନକୁ ଶୁଣି	। ସେଠାରେ ଗୋପୀମାନେ ପୁଣି	।।	୯୦
	ନନ୍ଦନନ୍ଦନକୁ ନ ପାଇ	। ଲୋତକପୂର୍ଣ୍ଣମୁଖୀ ହୋଇ	।।	୯୧
	ରୋଦନ କଲେ, ତାଙ୍କ ମତି	। ଲଭିଛି ଅନୁତାପ ଅତି	।।	୯୨
୨୬	ନିବୃତ୍ତ ହେଲା ବେଗ ଯାର	। ସେ ତୃଣାବର୍ତ୍ତ ମହାସୁର	।।	୯୩
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହରନ୍ତେ ବେଗରେ	। ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଆକାଶରେ	।।	୯୪
	ହୋଇଲା ଅତି ଭାରଯୁତ	। ଯିବାକୁ ନୋହିଲା ଶକତ	।।	୯୫
୨୭	ଆପଣା ଠାରୁ ଅତିଶୟ	। ଗୁରୁଭାବରୁ ଗିରିପ୍ରାୟ	।।	୯୬
	ମଣନ୍ତେ ଅଦ୍ଭୁତ ବାଳକୁ	। ସେ ଧରିଛନ୍ତି ଗଳେ ତାକୁ	।।	୯୭
	ପକାଇ ଦେବାକୁ ଭୂମିରେ	। ଶକ୍ତ ନୋହିଲା ସେ କାଳରେ	।।	୯୮
୨୮	କଣ୍ଠ ଧରନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ତାର	। ଚେଷ୍ଟାମାନ ହିଁ ହେଲା ଦୂର	।।	୯୯
	ଲୋଚନ ହୋଇଲା ନିର୍ଗତ	। କଲା ସେ ଧ୍ୱନି ଅବ୍ୟକତ	।।	୧୦୦
	ବ୍ରଜରେ ବାଳସହିତେଣ	। ପଡ଼ିଲା, ଗଲା ତାର ପ୍ରାଣ	।।	୧୦୧

୧. ଚକ୍ରବାତ = ଖଣ୍ଡିଆ ଭୂତ । ୨. ଝିଙ୍କର-(ଦେଶଜ) = ଖପରା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୯ ସମସ୍ତ ଅବୟବମାନ । ଯାହାର ହୋଇଅଛି ଶୀର୍ଣ୍ଣ ।। ୧୦୨
କରାଳ ଅଟେ ମୂର୍ତ୍ତି ତାର । ଆକାଶୁଁ ପଡ଼ିଲା ଶିଳାର ।। ୧୦୩
ଶଙ୍କରଶରେ ହୋଇ ଭିନ୍ନ । ତ୍ରିପୁର ପଡ଼ିଲା[୧] ଯେସନ ।। ୧୦୪
ମିଳି ତାହାକୁ ଗୋପୀମାନେ । କାନ୍ଦନ୍ତେ ଦେଖିଲେ ସେ ସ୍ଥାନେ ।। ୧୦୫
୩୦ ତାହାର ବକ୍ଷସ୍ଥଳେ ହରି । ଲମ୍ବିଅଛନ୍ତି ତାକୁ ଧରି ।। ୧୦୬
ଆଣି ମାତାଙ୍କୁ ଦେଇ ତାଙ୍କୁ । ଲଭିଲେ ପୁଣ ବିସ୍ମୟକୁ ।। ୧୦୭
ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ରାକ୍ଷସ । ନେଲା ତାହାଙ୍କୁ କରି ରୋଷ ।। ୧୦୮
ମଙ୍ଗଳେ ହୋଇଣ ସଂଯୁତ । ଯେ ମୃତ୍ୟୁମୁଖୁଁ ହେଲେ ମୁକ୍ତ ।। ୧୦୯
ଗୋପୀଏ, ନନ୍ଦ ଆଦି ହୋଇ । ଯେତେ ଗୋପାଳେ ଥିଲେ ତହିଁ ।। ୧୧୦
ସମସ୍ତେ ପାଇଲେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ଲଭିଲେ ଅତି ହରଷକୁ ।। ୧୧୧
୩୧ ଏକ ଆରକେ ହରଷରେ । ବୋଇଲେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ।। ୧୧୨
ଏକଥା ଅଦ୍ଭୁତ ଅଟଇ । ରାକ୍ଷସଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପାଇ ।। ୧୧୩
ବାଳକ ଅଇଲା ଏ ଜିଇ । ଯେ ହିଂସ୍ର ଅଟେ ଖଳ ସେହି ।। ୧୧୪
ନାଶ ଯାଇ ସେ ସ୍ୱପାପରେ । ସମତ୍ୱେ ସାଧୁ ଭୟୁଁ ତରେ ।। ୧୧୫
୩୨ କଉଁ ତପସ୍ୟା ଆମ୍ଭେମାନେ । କରିଣ ଅଛୁଁ ଦିନେ ଦିନେ ।। ୧୧୬
ବିଷ୍ଣୁର ପୂଜା ଯେ ବା ପୁଣ । ତଡ଼ାଗ କୂପାଦି ନିର୍ମାଣ ।। ୧୧୭
ଯେ ଯାଗ ଯେ ବା କର୍ମମାନ । ଯେ ସର୍ବଭୂତେ ପ୍ରୀତି ଆନ ।। ୧୧୮
ଯେବଣ ତପସ୍ୟାଆଦିରୁ । ଏ ବାଳ ଭାଗ୍ୟେ ମରିବାରୁ ।। ୧୧୯
ସ୍ୱବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ହରଷ । କରାନ୍ତେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ।। ୧୨୦
୩୩ ବହୁତ ଅଦଭୁତମାନ । ବୃହତବନେ ଉତପନ୍ନ ।। ୧୨୧
ଦେଖି ବିସ୍ମୟେ ନନ୍ଦ ପୁଣି । ମାନିଲେ ବସୁଦେବବାଣୀ ।। ୧୨୨
୩୪ ଏକଦିନକେ ନନ୍ଦରାଣୀ । ସ୍ନେହରେ ବାଳକକୁ ଆଣି ।। ୧୨୩
ବସାଇ ତାହାକୁ କୋଳର । ସ୍ରବୁଛି ଯଉଁ ସ୍ତନୁଁ କ୍ଷୀର ।। ୧୨୪
ସ୍ନେହରେ ଅତି ମଗ୍ନ ହେଲା । ସେ ସ୍ତନ ତାକୁ ପିଆଇଲା ।। ୧୨୫
୩୫ ପିଇଲା ପ୍ରାଏ ନିଜ ସ୍ତନ । ହୋଇଲେ ଯେବଣ ନନ୍ଦନ ।। ୧୨୬
ଯହିଁରେ ସ୍ମିତ ମନୋହର । ଦେଖନ୍ତେ ସେ ମୁଖ ତାଙ୍କର ।। ୧୨୭
ହାଇ ମାରନ୍ତେ ହେ ରାଜନ । ମୁଖେ ଦେଖିଲେ ଏ ଭୁବନ ।। ୧୨୮
୩୬ ଯେ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ପବନ । ନକ୍ଷତ୍ରଗଣ ଦିଗମାନ ।। ୧୨୯
ତପନ ଇନ୍ଦୁ ହୁତାଶନ । ଯେ ବନ ଜଳନିଧିମାନ ।। ୧୩୦
ଦ୍ୱୀପ, ପର୍ବତ, ନଦୀ, ଜନ । ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ଯେ ଆନ ।। ୧୩୧
ସୁତଉଦରେ ଏ ଜଗତ । ଯଶୋଦା ଦେଖିଲେ ସାକ୍ଷାତ ।। ୧୩୨

---

୧. ହୋଇଲା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୭	କରନ୍ତେ ବିଶ୍ୱ ନେତ୍ରଗତ	। ବେଗେ ଯା’ ଦେହେ କମ୍ପ ଜାତ	।।	୧୩୩
	ମୃଗଶିଶୁର ପ୍ରାୟ ହୋଇ	। ଶୋଭା ଯାହାର ନେତ୍ର ଦୁଇ	।।	୧୩୪
	ବୁଜିଣ ସେ ବେନି ନୟନ	। ବିସ୍ମୟ ହେଲା ହେ ରାଜନ	।।	୧୩୫
	ଯାହା ଉଦରେ ଏ ଜଗତ	। ଯଶୋଦା ଦେଖିଲେ ସାକ୍ଷାତ	।।	୧୩୬
	ସେ କୃଷ୍ଣପାଦପଦ୍ମଧ୍ୟାନେ	। ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମନେ	।।	୧୩୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତୃଣାବର୍ତ୍ତମୋକ୍ଷୋ
ନାମ ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅଷ୍ଟମେ ନାମକର୍ମାସ୍ୟ ବାଲକ୍ରୀଡ଼ାକୁତୂହଳେ ।
ମୃଦ୍‌ଭକ୍ଷଣାଭିଯୋଗେ ଚ ବିଶ୍ୱରୂପଂ ନିରୂପ୍ୟତେ ।। ୧
ବିଶ୍ୱରୂପାଦି ବାଲସ୍ୟ ନିଶମ୍ୟାଶଙ୍କିନଃ ପିତୁଃ ।
ନାମକୃଦ୍‌ଗର୍ଗବାକ୍ୟେନ ନିଜଂ ତତ୍ତ୍ୱମସୂସୁଚତ୍ ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ହେ ନୃପ ! ମହାତପୋବନ୍ତ	। ଯେ ଯଦୁଙ୍କର ପୁରୋହିତ	।।	୧
	ବସୁଦେବର ଆଜ୍ଞା ପାଇ	। ନନ୍ଦବ୍ରଜକୁ ଗଲେ ସେହି	।।	୨
୨	ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ବ୍ରଜପତି	। ମନରେ ଲଭି ଅତିପ୍ରୀତି	।।	୩
	ଉଠିଣ କୃତାଞ୍ଜଳି ହେଲେ	। ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଣାମକୁ କଲେ	।।	୪
	ଯେବଣ ବୁଦ୍ଧି ବିଷ୍ଣୁଠାରେ	। ଅର୍ଚ୍ଚନ କଲେ ସେ ପ୍ରକାରେ	।।	୫
୩	ବସିଲେ ଆସନେ ଯେ ଯାଇ	। ଅତିଥିସତକାର ପାଇ	।।	୬
	କୋମଳ ବଚନରେ ପୁଣ	। ତାଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ କରାଇଣ	।।	୭
	ନନ୍ଦ ବୋଇଲେ ଏ ବଚନ	। ଭୋ ବିପ୍ର ! ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ପୂର୍ଣ୍ଣ	।।	୮
	ତୁମ୍ଭର କି ବା କାର୍ଯ୍ୟ ଆମ୍ଭେ	। କରିବୁଁ କହ ତାହା ତୁମ୍ଭେ	।।	୯
୪	ମହତ ଅଟନ୍ତି ଯେ ଜନ	। ତାଙ୍କର ଗୃହରୁ ଚଳନ	।।	୧୦
	ଯେ ଦୀନଚିତ୍ତ ଗୃହୀ ନର	। ମଙ୍ଗଳଅର୍ଥେ ତାହାଙ୍କର	।।	୧୧
	କଳ୍ପିତ ଆହେ ଭଗବନ୍ତ	। ଅନ୍ୟଥା ନୋହେ କାହିଁ ଏ ତ	।।	୧୨
୫	ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗୋଚର ଯେ ନୋହି	। ସାଧନ ସେ ଜ୍ଞାନକୁ ଯେହି	।।	୧୩
	ସେ ଜ୍ୟୋତିଃଶାସ୍ତ୍ର ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ	। ସାକ୍ଷାତ କରିଛ ନିର୍ମାଣ	।।	୧୪
	ପୂର୍ବ ଅବର ବେନି ଜନ୍ମ	। କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଜାଣେ ଯେଣେ ଜନ	।।	୧୫
୬	ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନିଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ବର	। ତୁମ୍ଭେ ଏ ବେନି ବାଳଙ୍କର	।।	୧୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସଂସ୍କାରମାନ କରିବାରେ ।	ସମର୍ଥ ହୁଅ ଏ ସ୍ଥାନରେ	।।	୧୭
	ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ଜନ୍ମରୁ ।	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଟେ ଯେଣୁ ଗୁରୁ	।।	୧୮

ଶ୍ରୀଗର୍ଗ ଉବାଚ

୭	ଯଦୁଙ୍କ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ରୂପରେ ।	ମୁଁ ଖ୍ୟାତ ସର୍ବଦା ଭୂମିରେ	।।	୧୯
	ମୁଁ କଲେ ତୋ ସୁତସଂସ୍କାର ।	ମଣିମ ଦେବକୀକୁମର	।।	୨୦
୮ |	ହେ ମନ୍ଦ ! ମୋ' ମରଣେ ତୋର ।	କି କାର୍ଯ୍ୟ, ଶତ୍ରୁ ଯେ ତୋହର	।।	୨୧
୯ |	ସେ ବଢୁଅଛି ଯହିଁ ତହିଁ ।	ଏମନ୍ତ ବଚନକୁ କହି	।।	୨୨
	ଗଲା ଯେ କନ୍ୟା ଦେବକୀର ।	ସେ କଥା କରିଣ ଗୋଚର	।।	୨୩
	ଦେବକୀଗର୍ଭ ଯେ ଅଷ୍ଟମ ।	ସ୍ତିରୀ ହେବାକୁ ନୋହେ କ୍ଷମ	।।	୨୪
	ତୋର ଆନକଦୁନ୍ଦୁଭିର ।	ଯେ ମିତ୍ରଭାବ ପରସ୍ପର	।।	୨୫
	କଂସ ଅଟଇ ପାପମତି ।	ଚିନ୍ତନ୍ତେ ଏହି କଥା ନିତି	।।	୨୬
	ଆଶଙ୍କା ମନୁଁ କରି ଦୂର ।	ଯେବେ ମାରିବ ତୋ' କୁମର	।।	୨୭
	ତେବେ ଅନ୍ୟାୟ ଅତିଶୟ ।	ଆମ୍ଭର ହୋଇବ ନିଶ୍ଚୟ	।।	୨୮

ଶ୍ରୀନନ୍ଦ ଉବାଚ

୧୦	ଏ ବ୍ରଜେ ଯେତେ ଲୋକ ମୋର ।	ସେହି ନ କରିବେ ଗୋଚର	।।	୨୯
	ଯେ ବା ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କର ।	ଅବଶ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସଂସ୍କାର	।।	୩୦
	ସ୍ୱସ୍ତିବାଚନ କରି ପୂର୍ବେ ।	ଆଚର ସେ ବିଧିକି ଏବେ	।।	୩୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୧	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ।	ନନ୍ଦ କରନ୍ତେ ସେ ବିପ୍ରଙ୍କୁ	।।	୩୨
	ସେ କଥା କରିବା ବିଚାର ।	ନିଶ୍ଚୟେ ମନେ ଅଛି ତାର	।।	୩୩
	ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ଲୁଚିଣ ।	ସେ ବେନିବାଳଙ୍କର ପୁଣ	।।	୩୪
	ଉଚିତ ଯେ ନାମକରଣ ।	ସେ କଥା କଲେ ଆଚରଣ	।।	୩୫

ଶ୍ରୀଗର୍ଗ ଉବାଚ

୧୨	ଏ ଅଟେ ରୋହିଣୀନନ୍ଦନ ।	ଗୁଣେ ରମନ୍ତେ ମିତ୍ରମାନ	।।	୩୬
	ଏ ଘେନି ରାମ ବୋଲି ଜନେ ।	ଏହାକୁ ବୋଲିବେ ଭୁବନେ	।।	୩୭
	ଅଧିକ ଭାବରୁ ବଳର ।	ବୋଲିବେ ବଳ ବୋଲି ନର	।।	୩୮
	ବିବାଦେ ଯଦୁମାନଙ୍କର ।	ଭିନ୍ନ ଭାବକୁ କରି ଦୂର	।।	୩୯
	ଶିକ୍ଷାରେ କରି ଆକର୍ଷଣ ।	ଏକ କରନ୍ତେ ତାକୁ ପୁଣ	।।	୪୦
	ସଂକରଷଣ ନାମେ ନରେ ।	ଇଚ୍ଛା[୧] କରିବେ ଜଗତରେ	।।	୪୧
୧୩	ପ୍ରତିଯୁଗରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ।	ତନୁକୁ ଘେନନ୍ତେ ନନ୍ଦନ	।।	୪୨

୧. ଇଚ୍ଛା କରିବେ = କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଏହାର ଶୁକ୍ଳ ରକ୍ତ ପୀତ	। ତ୍ରିଯୁଗେ ତିନି ବର୍ଣ୍ଣ ଜାତ	।।	୪୩
	ଏବେ ଏ ଦ୍ୱାପରରେ[୧] ଯେଣୁ	। କୃଷ୍ଣଭାବକୁ ଗଲା ତେଣୁ	।।	୪୪
	ଏ ଘେନି କରି କୃଷ୍ଣ ନାମ	। ଏହାର ହୋଇବ ପ୍ରଥମ	।।	୪୫
୧୪	ଏ ତୋର ତନୟ ପୂର୍ବରେ	। ଜନ୍ମିଲା ବସୁଦେବଠାରେ	।।	୪୬
	ତେଣୁ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ବାସୁଦେବ	। ବୋଲନ୍ତି ପଣ୍ଡିତ ମାନବ	।।	୪୭
୧୫	ଯେ ଗୁଣ କର୍ମ ଅଟେ ଦୁଇ	। ତହିଁକି ଅନୁରୂପ ହୋଇ	।।	୪୮
	ତୋ' ସୁତ-ନାମ-ରୂପମାନେ	। ବହୁତ ଅଛନ୍ତି ଭୁବନେ	।।	୪୯
	ସେମାନ ନ ଜାଣଇଁ ମୁହିଁ	। ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଜନେ କେହି	।।	୫୦
୧୬	ସର୍ବ ଗୋପାଳ ଗୋକୁଳର	। ଆନନ୍ଦକର୍ତ୍ତା ଏ ତୁମ୍ଭର	।।	୫୧
	ମଙ୍ଗଳ କରିବ ବିଧାନ	। ଏଣେ ସମସ୍ତ ଦୁର୍ଗମାନ	।।	୫୨
	ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ଶୀଘ୍ର ହୋଇ	। ତରିବ ସତ୍ୟ ଏ ଅଟଇ	।।	୫୩
୧୭	ହେ ବ୍ରଜପତି ! ପୂର୍ବଦିନେ	। ଅରାଜକରେ ସାଧୁମାନେ	।।	୫୪
	ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କରେ ପୀଡ଼ାକୁ	। ଲଭିଲେ, ଏ ପୁଣ ତାହାଙ୍କୁ	।।	୫୫
	ରଖନ୍ତେ ବୃଦ୍ଧିକି ଲଭିଲେ	। ସେ ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ଜିଣିଲେ	।।	୫୬
୧୮	ଏ ମହାଭାଗ କୃଷ୍ଣଠାରେ	। ପ୍ରୀତି କରନ୍ତି ଯଉଁ ନରେ	।।	୫୭
	ତାହାଙ୍କୁ ଅହିତ ମାନବ	। କରନ୍ତି ନାହିଁ ପରାଭବ	।।	୫୮
	ଯାହାର ପକ୍ଷ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ	। ତାହାଙ୍କୁ ଅସୁରେ ଯେସନ	।।	୫୯
୧୯	ସେହି କାରଣରୁ ତୋହର	। ହେ ନନ୍ଦ ! ଏ ଯଉଁ କୁମର	।।	୬୦
	ଗୁଣମାନଙ୍କରେ କୀର୍ତ୍ତିରେ	। ଅନୁଭାବରେ ସଂପତ୍ତିରେ	।।	୬୧
	ଅଟେ ନାରାୟଣସମାନ	। ପାଳନ କର ସମାଧାନ[୨]	।।	୬୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୦	[୩]ଏରୂପେ ଉଦ୍ଦେଶି କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	। ଗର୍ଗ ଯାଆନ୍ତେ ସ୍ୱଗୃହକୁ	।।	୬୩
	ଅତି ହରଷ ହେଲେ ନନ୍ଦ	। ଯେତେକ ମଙ୍ଗଳ ଆନନ୍ଦ	।।	୬୪
	ତେଣେ ଏ ହୋଇଅଛି ପୂର୍ଣ୍ଣ	। ଆମ୍ଭାକୁ ମଣିଲେ ଏସନ	।।	୬୫
	[୪]ରାମସହିତେ ବନମାଳୀ	। ବ୍ରଜେ ଅଦ୍ଭୁତ ବାଳକେଳି	।।	
	ମାନଙ୍କେ ତାତ-ଜନନୀର	। ଧଇଲେ ଆନନ୍ଦ ଅପାର	।।	
୨୧	ଯାଆନ୍ତେ କେତେ କାଳ ତହିଁ	। ଗୋକୁଳେ ରାମ କୃଷ୍ଣ ଦୁଇ	।।	୬୬
	ଜାନୁରେ ପାଣିରେ ଭ୍ରମଣ	। କରନ୍ତେ ବିହରିଲେ ପୁଣ	।।	୬୭
୨୨	ଘୋସାରି କରି ପାଦଦୁଇ	। ଯାଆନ୍ତେ ଅତିଶୟ ହୋଇ	।।	୬୮

୧. କଳିଯୁଗେ ।   ୨. ସମାଧାନ = ସମାପନ ।

୩. ବାଳକ୍ରୀଡ଼ାଚମତ୍କାରୈଃ କୃଷ୍ଣୋ ରାମେଣ ସଂଯୁତଃ ।
ପରମାନନ୍ଦମାଧତ୍ତ ବ୍ରଜେ ନନ୍ଦଯଶୋଦୟୋଃ ।। (ସ୍ୱାମୀ)

୪. ଏ ପାଠ କେବଳ 'କ' ପୋଥିରେ ଅଛି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭୂଷଣ ଯେ କଟୀପାଦରେ । ସେ କିଙ୍କିଣୀଙ୍କ ପ୍ରଘୋଷରେ ॥ ୬୯
ଯେମନ୍ତେ ହୋଏ ମନୋହର । ନାଦରେ ସେ କିଙ୍କିଣୀଙ୍କର[୧] ॥ ୭୦
ହରଷ ମନ ଦୁହିଁଙ୍କରି । ଲୋକଙ୍କୁ କିଛି ଅନୁସରି ॥ ୭୧
ଯେ ମୂଢ଼ ଯେ ଭୟାଳୁ ଜନ । କ୍ଷଣକେ ହୋଇଣ ତେସନ ॥ ୭୨
ନିକଟେ ଥା'ନ୍ତେ ମାତା ଦୁଇ । ମିଳିଲେ ତାଙ୍କ ପାଶେ ଯାଇ ॥ ୭୩
୨୩ ଯେ ପଙ୍କ ଯେ ବା ଅଙ୍ଗରାଗ । ତେଣେ ରୁଚିର ଯାଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ॥ ୭୪
ସେ ବେନି ସୁତଙ୍କୁ ଭୁଜରେ । ବେନି ଜନନୀ ଘେନି ଧୀରେ ॥ ୭୫
କୃପାରେ ସ୍ତନରୁ ତାଙ୍କର । ଇଚ୍ଛାଏ ସ୍ରବୁଅଛି କ୍ଷୀର ॥ ୭୬
ଦୁଇ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ସ୍ତନ ଦେଇ । ପିବନ୍ତେ ପୁଣ ସେହୁ ଦୁଇ ॥ ୭୭
ସୁନ୍ଦର ଅଟେ ଯହିଁ ସ୍ମିତ । ଅଳପ ଉଠିଅଛି ଦନ୍ତ ॥ ୭୮
ଏମନ୍ତ ମୁଖକୁ ଦେଖିଣ । ଲଭିଲେ ହରଷକୁ ପୁଣ ॥ ୭୯
୨୪ ସ୍ତିରୀମାନଙ୍କ ଦରଶନ । ଯୋଗ୍ୟ କୁମାରଲୀଳାମାନ ॥ ୮୦
ହୋଇଲା ବ୍ରଜର ମଧ୍ୟରେ । ତାଙ୍କର ଯେବେଣ କାଳରେ ॥ ୮୧
ସେ ଦୁହେଁ ଯଉଁ ବତ୍ସଙ୍କର । ପୁଚ୍ଛକୁ ଧଇଲେ ସତ୍ୱର ॥ ୮୨
ସେ ବତ୍ସମାନେ ଏଣେ ତେଣେ । ଓଟାରି ନିଅନ୍ତେ ତତ୍କ୍ଷଣେ ॥ ୮୩
ତାହା ଦେଖନ୍ତେ ବ୍ରଜନାରୀ । ଗୃହକୃତ୍ୟକୁ ଛାଡ଼ି କରି ॥ ୮୪
ହସନ୍ତେ ପଡ଼ିବା ଭୟରେ । ଧଇଲେ ଅନୁରାଗଭରେ ॥ ୮୫
୨୫ ଯେ ଶୃଙ୍ଗ ଦନ୍ତମାନ ବହି । ପଶୁଏ, ଯେ ଦହନ, ଅହି ॥ ୮୬
ଯେ ଜଳ ପକ୍ଷୀ କଣ୍ଟାମାନେ । ସେମାନଙ୍କର ଅନୁଦିନେ ॥ ୮୭
ଯେ କ୍ରୀଡ଼ାପର ଅବିରତେ । ଅତିଚଞ୍ଚଳ ବେନି ସୁତେ ॥ ୮୮
ନିବର୍ତ୍ତାଇବାକୁ ତାହାଙ୍କୁ । ସ୍ୱଗୃହକୃତ୍ୟ କରିବାକୁ ॥ ୮୯
ସେ ଦୁହିଁଙ୍କର ମାତା ଯେବେ । ଶକତ ନୋହିଲେ, ସେ ତେବେ ॥ ୯୦
ଅସ୍ଥିର ଭାବ ଯେ ଚିତ୍ତରେ । ଲଭିଲେ ତା' ଅତି ନିର୍ଭରେ[୨] ॥ ୯୧
୨୬ ହେ ରାଜରଷି ! ଅଳ୍ପକାଳେ । ସେ ରାମ ଗୋବିନ୍ଦ ଗୋକୁଳେ ॥ ୯୨
ଘୁସୁରୁ[୩] ନାହିଁ ଜାନୁ ଯହିଁ । ଏମନ୍ତ ପାଦମାନ ଯେହି ॥ ୯୩
ସେ ପାଦମାନଙ୍କେ ଭ୍ରମଣ । କଲେକ ଅନାୟାସେ ପୁଣ ॥ ୯୪
୨୭ ତଦନ୍ତେ ବ୍ରଜବାଳ ଯେତେ । ମିତ୍ର ଅଟନ୍ତି ସେ ସଙ୍ଗତେ ॥ ୯୫
ରାମସହିତେ ଭଗବାନ । କ୍ରୀଡ଼ାକୁ କଲେ ଅନୁଦିନ ॥ ୯୬
ଯେତେକ ଗୋକୁଳଯୁବତି । ଜାତ କରନ୍ତେ ତାଙ୍କ ପ୍ରୀତି ॥ ୯୭
୨୮ ଶିଶୁଭାବରୁ ଯେ କୃଷ୍ଣର । ଚଞ୍ଚଳ ଭାବ ମନୋହର ॥ ୯୮
ତା' ଦେଖି ଗୋପୀମାନେ ଗଲେ । ନନ୍ଦର ଭବନେ ମିଳିଲେ ॥ ୯୯
ଶୁଣନ୍ତେ ସେ କୃଷ୍ଣର ମାତା । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥ ୧୦୦

---

୧. ଭୂଷଣଙ୍କର । ୨. ନିର୍ଭରେ = ଭରସାରେ । ୩. ଘୁସୁରୁ = ଘୋସରୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୯　[1]ଦୋହନକାଳ ନୋହିଥାଇ　। ବତ୍ସାଙ୍କୁ ଦିଅନ୍ତେ ଫିଟାଇ　॥ ୧୦୧
ହସଇ ଆକ୍ରୋଶବଚନେ　। ଯେ ସ୍ୱାଦୁ ଦଧି ଦୁଗ୍ଧମାନେ　॥ ୧୦୨
କଳ୍ପିତ ଚୌର୍ଯ୍ୟଉପାୟରେ　। ଚୋରାଇ ତାହା ଭକ୍ଷ୍ୟ କରେ　॥ ୧୦୩
ଭକ୍ଷନ୍ତେ ବିଭାଗ କରଇ　। ମର୍କଟମାନଙ୍କୁ ଦିଅଇ　॥ ୧୦୪
କେ[2] ତୃପ୍ତ ହୋଇ କରି ଯେବେ　। ନ ଖାଇ, ଭାଣ୍ଡ ଭାଙ୍ଗେ ତେବେ　॥ ୧୦୫
ଯହିଁରେ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ନ ପାଇ　। ଏ ଗୃହ ପୋଡ଼ିବି ବୋଲଇ　॥ ୧୦୬
କୁପିତ ହୋଇ ତହୁଁ ଯାଇ　। ବାଳକମାନଙ୍କୁ କନ୍ଦାଇ　॥ ୧୦୭
୩୦　ଗୃହକର୍ମରେ ଗୋପୀ ଯେବେ　। ଆସକ୍ତଚିତ୍ତ ଏହୁ ତେବେ　॥ ୧୦୮
ତହିଁକି ଅଟେ ଯେ ବିଧାନ　। ସେ କଥା କରଇ ରଚନ　॥ ୧୦୯
ଯେ ଗ୍ରାହ୍ୟ ନୁହଇ ହସ୍ତରେ　। ପିଢ଼ା ଉଦୁଖଳ[3] ଆଦିରେ　॥ ୧୧୦
ଯେ ଭାଣ୍ଡମାନ ଶିକାପରେ　। ଥାନ୍ତି ଯେ ଦଧ୍ୟାଦି ତହିଁରେ　॥ ୧୧୧
ସେମାନ ସକଳ ଜାଣଁଇ　। ଛିଦ୍ରକୁ ତହିଁରେ ରଚଇ　॥ ୧୧୨
ଯେମନ୍ତେ ଭାଣ୍ଡ ଛିଦ୍ର ହୋଇ　। ଆପଣେ ଜାଣେ ସେକଥା ହିଁ　॥ ୧୧୩
ଯେ ଗୃହ ଯୁକ୍ତ ଅନ୍ଧକାରେ　। ଆପଣା ଅଙ୍ଗକୁ ତହିଁରେ　॥ ୧୧୪
ଦ୍ରବ୍ୟପ୍ରକାଶ ହେବାପାଇଁ　। ତକ୍ଷଣେ ପ୍ରଦୀପ କରଇ　॥ ୧୧୫
ଯେଣୁ ସେ ଅଙ୍ଗ ମଣିଗଣ　। ଧରିଣ ଥାଇ ପ୍ରତିକ୍ଷଣ　॥ ୧୧୬
୩୧　ତୁ ଚୋର ଯେବେ ବୋଲୁଁ ଆମ୍ଭେ　। ଏ ବୋଲେ ଚୋର ଅଟ ତୁମ୍ଭେ　॥ ୧୧୭
ପ୍ରଗଲ୍‌ଭଭାବ ଏ ପ୍ରକାରେ　[illegible] ଦେଖିବା ବେଳରେ　॥ ୧୧୮
ମଳଉତ୍ସର୍ଗ ଆଦି ତହିଁ　[illegible]ରେ ଉତ୍ତମ ବାସ୍ତୁ[4] ଯେହି　॥ ୧୧୯
ଏ ରୂପେ ଚୋରକର୍ମ ଯେତେ　। ଉପାୟ ରଚଇ ଏ ତେତେ　॥ ୧୨୦
ସଭୟ ଅଟେ ନେତ୍ର ଯହିଁ　। ଏମନ୍ତ ଶ୍ରୀମୁଖକୁ ଚାହିଁ　॥ ୧୨୧
ଏମନ୍ତ ରୂପେ ପ୍ରୟୋଜନ　। ଖ୍ୟାତ କରନ୍ତେ ଗୋପୀଜନ　॥ ୧୨୨
ମାତା ସହାସମୁଖୀ ହେଲେ　। ଗାଳି ଦେବାକୁ ନ ବାଞ୍ଛିଲେ　॥ ୧୨୩
୩୧କ　[5]ଏକ ସମୟେ ଗୋପନାରୀ　। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏକେ ଏକେ ଧରି　॥

---

୧. କୃଷ୍ଣଚାପଲଚୌର୍ଯ୍ୟାଣି ସହୈବାଖିଳସଦ୍ମତଃ ।
　ପ୍ରଜଳ୍ପନ୍ତ୍ୟଃ ସମାଗତ୍ୟ ଗୋପ୍ୟୋ ଗୋପ୍ୟୈ ମୁଦଂ ଦଦୁଃ । (ସ୍ୱାମୀ)
କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଚ଼ପଳତା ଓ ଚୋରିକୁ ଏକସଙ୍ଗେ ପରିହାସ କରି କରି ଘରମାନଙ୍କରୁ ବାହାରିପଡ଼ି ଗୋପୀମାନେ ଯଶୋଦାଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ଦେଲେ ।
୨. କେ = ମର୍କଟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି । ସେ (ପାଠାନ୍ତର) ।　୩. ଉଦୁଖଳ = ଢିଙ୍କି ।　୪. ବାସ୍ତୁ = ଗୃହ ।
୫. ଗୋପ୍ୟଃ କଦାଚନ ପୃଥକ୍ ପୃଥଗୃହ୍ୟ କୃଷ୍ଣମେତ୍ୟୈକଦୈବ ଗଦିତୁଂ ପ୍ରସୃତାସ୍ତଦାଗଃ ।
　ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତଦନ୍ତ୍ୟଥ ତମେବ ନିଜାଂଶ୍ଚ ତୋକାନ୍ ସର୍ବାଶ୍ଚ ତା ନିବବୃତୁଃ ସ୍ୱଗୃହାନ୍ ସଲଜ୍ଜାଃ ॥ ଇତି ଅଧିକଃ ପାଠଃ
　'ଗ' ପୋଥିରେ ଏହି ଶ୍ଳୋକ ଓ ତାହାର ଅନୁବାଦ ଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ ।
ଗୋପୀମାନେ କେବେ କେବେ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି ତାଙ୍କ ଅପରାଧ କହିବାକୁ ଆଗୁସାର ହେଲେ । ତାହାପରେ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ତାଙ୍କୁ ଓ ତାଙ୍କ ନିଜ ପିଲାଙ୍କୁ ଦେଖି ସେମାନେ ସଲଜ୍ଜ ହୋଇ ନିଜ ନିଜ ଘରକୁ ଫେରିଲେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଆସିଲେ ତା' ଅପରାଧକୁ । ଏକା କାଳରେ କହିବାକୁ ।।
ମିଳି ଯଶୋଦାନିକଟରେ । ଶିଶୁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ ।।
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖି ଲଜ୍ଜା ପାଇ । ନିବୃତ୍ତ ହେଲେ ତୁନି ହୋଇ ।।
୩୨ ରାମାଦି ଗୋପସୁତମାନେ । କ୍ରୀଡ଼ା କରନ୍ତେ ଏକଦିନେ ।। ୧୨୪
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମୃତ୍ତିକା ଖାଇଲେ । ଏମନ୍ତ ମାତାଙ୍କୁ କହିଲେ ।। ୧୨୫
୩୩ ଭୟେ ଚପଳନିରୀକ୍ଷଣ । ଲୋଚନଯୁଗ ଯାର ପୁଣ ।। ୧୨୬
କରେ ଧରିଣ ସେ ପୁତ୍ରକୁ । ଭର୍ତ୍ସନା କରିଣ ତାହାକୁ ।। ୧୨୭
ଯଶୋଦା ବୋଇଲେ ଏମନ୍ତ । ଯେଣୁ ବାଞ୍ଛନ୍ତି ସୁତହିତ ।। ୧୨୮
୩୪ ଆରେ ଚପଳଗାତ୍ର ! ତୁହି । କି ହେତୁ ଏକାନ୍ତରେ ରହି ।। ୧୨୯
ମାଟି ଖାଇଲୁ, ଏ ସକଳେ । କହୁଛନ୍ତି ତୋ'ସଙ୍ଗୀ ବାଳେ ।। ୧୩୦
ଏ ଯେ ତୋହର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇ । ଏହି ତ କହୁଅଛି ତାହି ।। ୧୩୧
୩୫ ମୁଁ ମାଟି ଖାଇ ନାହିଁ ମାତ । ମିଥ୍ୟା କହନ୍ତି, ଏ ସମସ୍ତ ।। ୧୩୨
ଯେବେ ଏମାନଙ୍କର ବାଣୀ । ସତ୍ୟ, ଏମନ୍ତ ଅଛୁ ମଣି ।। ୧୩୩
ତେବେ ତୁ ମୋହର ବଦନ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ କର ବିଲୋକନ ।। ୧୩୪
୩୬ ଏମନ୍ତ ଯେବେ, ମୁଖ ତୋର । ମୋ' ଆଗେ କର ତୁ ବିସ୍ତାର ।। ୧୩୫
ଅହତ[1] ଯା' ଈଶ୍ୱରଭାବ । କ୍ରୀଡ଼ାଏଁ ଯେ ଶିଶୁମାନବ ।। ୧୩୬
ମାତା କହନ୍ତେ ଏ ବଚନ । ବିସ୍ତାର କଲେ ସେ ବଦନ ।। ୧୩୭
୩୭| ବିଶ୍ୱକୁ ଦେଖିଲେ ସେ ତହିଁ । ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ଯେ ଦୁଇ ।। ୧୩୮
୩୮| ଯେ ଅନ୍ତରିକ୍ଷ ଲୋକ ଆନ । ପୂର୍ବାଦି ଯେ ବା ଦିଗମାନ ।। ୧୩୯
ଯେ ଦ୍ୱୀପ ସାଗର ଅଚଳ[2] । ତେଣେ ସହିତ ଯେ ଭୂଗୋଳ ।। ୧୪୦
ପ୍ରବହ[3] ବୈଦ୍ୟୁତ ଅନଳ । ଚନ୍ଦ୍ରମା ତାରକା ସକଳ ।। ୧୪୧
ଏମାନଙ୍କରେ ଯୁତ ହୋଇ । ସ୍ୱର୍ଲୋକ, ଜଳ ତେଜ ଦୁଇ ।। ୧୪୨
ପବନ ଆକାଶ ଉଭୟେ । ଯେ ବଇକାରିକ[4] ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ।। ୧୪୩
ମନ ଶବଦ ରୂପ ରସ । ଯେ ଗନ୍ଧ ସ୍ପରଶ ତାମସ ।। ୧୪୪
ଯେ ସତ୍ତ୍ୱ ରଜ ତମ ପୁଣ । ଏ ରୂପେ ଖ୍ୟାତ ତିନି ଗୁଣ ।। ୧୪୫
୩୯ ଗୁଣକ୍ଷୋଭକ ଜୀବ ଯେହି । ଯେ ପରିଣାମହେତୁ ହୋଇ ।। ୧୪୬
ସେ କାଳ, [5]ଯେ ହେତୁ ଜନ୍ମର । ଯେ କର୍ମ ତାହାର[6] ସଂସ୍କାର ।। ୧୪୭
ଯେବା ଆଶୟ ଏଣେ, ଯହିଁ । ଶରୀରଙ୍କର ଭେଦ ହୋଇ ।। ୧୪୮
ପବିତ୍ର ଅଟେ ସେ ଜଗତ । ଯେ ପୁଣ ଅଟେ ନିଜ ସୁତ ।। ୧୪୯

---

୧. ଅହତ = ଅବ୍ୟାହତ । ୨. ଅଚଳ = ପର୍ବତ । ୩. ପ୍ରବହ = ବାୟୁ ।
୪. ବଇକାରିକ = ଦେବମାନେ । ମନ - ବୈକାରିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ 'ଦେବ' ଠାରୁ ବିଲକ୍ଷଣ । ଏଣୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ୫. ଯେ ଜନ୍ମର ହେତୁ, ସେ ସ୍ୱଭାବ । ୬. ତାହାର = ଜନ୍ମର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମୁଖ ବିସ୍ତାରିଛି ସେ ଯହିଁ । ସେ ଦେହେ ଏକବେଳେ ଚାହିଁ ।। ୧୫୦
ଆପଣା ସହିତେ ବ୍ରଜକୁ । ଦେଖିଣ ଲଭିଲା ଶଙ୍କାକୁ ।। ୧୫୧
୪୦ କି ଅବା ସ୍ୱପ୍ନ ଏ ଅଟଇ । ପୁଣି ସକଳକୁ ସେ ଚାହିଁ ।। ୧୫୨
ବୋଇଲା ନୋହେ ଏ ସ୍ୱପନ । ବିଷ୍ଣୁର ଏ ମାୟାବିଧାନ ।। ୧୫୩
ବିଷ୍ଣୁର ମାୟା ଅଟେ ଯେବେ । ନ ଦେଖେ ଆନ କିମ୍ପା ତେବେ ।। ୧୫୪
ଅଥବା ମୋର ବୁଦ୍ଧିମୋହ । ତହିଁରେ ହୋଉଛି ସଂଦେହ ।। ୧୫୫
ଦର୍ପଣେ ଦିଶିଲେ ବଦନ । ବାମେ ଦକ୍ଷିଣେ ହୋଇ ଭିନ୍ନ ।। ୧୫୬
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବାହାରେ ଯେମନ୍ତ । ଅନ୍ତରେ ଦିଶୁଛି ତେମନ୍ତ ।। ୧୫୭
ଅଥବା ଏ ମୋର ସୁତର । ସ୍ୱଭାବୁଁ ସମ୍ଭବ ଯାହାର ।। ୧୫୮
ଏମନ୍ତ ଅଇଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଯେହି । ପ୍ରକାଶ ହୋଇଅଛି ସେହି ।। ୧୫୯
୪୧ ମନ-ବଚନ-କର୍ମ-ଚିତ୍ତେ । ଯଥାର୍ଥ କରିଣ ତୁରିତେ ।। ୧୬୦
ତର୍କଗୋଚର ଯେ ନୁହଇ । ସେ ବିଶ୍ୱଅଧିଷ୍ଠାନ ଯେହି ।। ୧୬୧
ସେ ବିଶ୍ୱ ଯେଣେ ଯାହାଠାରୁ । ପ୍ରତୀତ ହୋଇଛି ପୂର୍ବରୁ ।। ୧୬୨
୪୨ ଯଶୋଦାନାମ ମୁଁ, ମୋହର । ପତି ଏ, ଏ ମୋର କୁମର ।। ୧୬୩
ଏ ବ୍ରଜପତିର ମୁଁ ନାରୀ । ସକଳବିତ୍ତରକ୍ଷାକରୀ ।। ୧୬୪
ଗୋଧନ ସହିତେ ଗୋପାଳେ । ଗୋପୀଏ ମୋର ଏ ସକଳେ ।। ୧୬୫
ଏରୂପେ ଏ କୁତ୍ସିତ ମତି । ଯାର ମାୟାରେ ସେ ମୋ' ଗତି ।। ୧୬୬
୪୩ ଗୋପିକା ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ । ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଜାଣନ୍ତେ ସତ୍ୱରେ ।। ୧୬୭
ଜଗତବ୍ୟାପୀ ଯେ ଈଶ୍ୱର । ଯେ ବିଷ୍ଣୁମାୟା ଆପଣାର ।। ୧୬୮
ବିସ୍ତାର କଲେ ତାହା ତହିଁ । ତନୟସ୍ନେହମୟୀ ଯେହି ।। ୧୬୯
୪୪ ତକ୍ଷଣେ ଜ୍ଞାନ ହେଲା ହତ । କୋଳେ ବସାଇ ନିଜ ସୁତ ।। ୧୭୦
ପୂର୍ବପ୍ରାୟକ ଅତି ସ୍ନେହ । ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଲା ତା' ହୃଦୟ ।। ୧୭୧
୪୫ ରକ-ଯଜୁ-ସାମ ବେଦରେ । ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବତା ରୂପରେ ।। ୧୭୨
ଉପନିଷଦେ ବ୍ରହ୍ମରୂପେ । ସାଂଖ୍ୟରେ ପୁରୁଷସ୍ୱରୂପେ ।। ୧୭୩
ଯେ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଛନ୍ତି ତହିଁ । ପରମ ଆତ୍ମାରୂପ ହୋଇ ।। ୧୭୪
ଯେ ବା ସାତ୍ୱତ ଭକ୍ତଜନ । ସେମାନଙ୍କରେ ଭଗବାନ ।। ୧୭୫
ଏରୂପେ ମହିମା ଯାହାର । ଗାୟନ ହୋଏ ନିରନ୍ତର ।। ୧୭୬
ସେ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ସେ ନନ୍ଦନାରୀ । ମଣିଲା ସୁତ ଏ ମୋହରି ।। ୧୭୭

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୪୬ ହେ ବିପ୍ର ! ଯେ ନନ୍ଦ ଗୋପାଳ । ପୂର୍ବେ କି କଲା ସେ ମଙ୍ଗଳ ।। ୧୭୮
ଯେ ଅଟେ ମହାଭାଗ୍ୟବତୀ । ଯଶୋଦା ନନ୍ଦର ଯୁବତୀ ।। ୧୭୯

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ କି ବା ଶ୍ରେୟ ଆଚରିଲେ	ହରି ଯା' ସ୍ତନକୁ ପିଇଲେ	॥	୧୮୦
	ଯଉଁ ମଙ୍ଗଳର ମହତ	ଉଦୟ ଅଟଇ ଏମନ୍ତ	॥	୧୮୧
୪୭	କୃଷ୍ଣର ଉଦାର ଚରିତ	ଯେ ଅଟେ ବାଳକ ଈହିତ[୧]	॥	୧୮୨
	ଦେବକୀ ବସୁଦେବ ଯେହି	ଯା' ନ ପାଇଲେ ସେହୁ ଦୁଇ	॥	୧୮୩
	ଅଦ୍ୟାପି ଯାହା କବିମାନେ	ଗାୟନ କରନ୍ତି ଭୁବନେ	॥	୧୮୪
	ଲୋକମାନଙ୍କର ଦୁରିତ	ଯେ ଲୀଳା କରଇ ନିହତ	॥	୧୮୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବଚ

୪୮	ବସୁମାନଙ୍କରେ ଉତ୍ତମ	ଦ୍ରୋଣ ଅଟଇ ଯାର ନାମ	॥	୧୮୬
	ସ୍ୱଭାର୍ଯ୍ୟା ଧରାସଙ୍ଗତରେ	ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଆଜ୍ଞା କରିବାରେ	॥	୧୮୭
	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ବଚନକୁ	କହିଲା ପୁଣ ସେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ	॥	୧୮୮
୪୯	ଧରଣୀମଧ୍ୟେ ଆମ୍ଭେ ଦୁଇ	ଜନମ ହେବୁଁ ଯେବେ ଯାଇ	॥	୧୮୯
	ମହାଦେବତା ଜଗତର	ଯେ ହରି ଅଟନ୍ତି ଈଶ୍ୱର	॥	୧୯୦
	ପରମ ଭକତି ଆମ୍ଭର	ଜାତ ହୋଇବ ତାଙ୍କ ଠାର	॥	୧୯୧
	ଯେବଣ ଭକତିରେ ଜନ	ତରେ ଦୁର୍ଗତିକି ବହନ	॥	୧୯୨
୫୦	ବ୍ରହ୍ମା ବୋଲନ୍ତେ ଅସ୍ତୁ ବାଣୀ	ସେ ମହାଯଶା ଦ୍ରୋଣ ଶୁଣି	॥	୧୯୩
	ବ୍ରଜମଧ୍ୟରେ ହେଲା ଜାତ	ଯେ ନନ୍ଦନାମରେ ବିଖ୍ୟାତ	॥	୧୯୪
	ଯେ ଧରା ତା' ଭାର୍ଯ୍ୟା ବିଦିତ	ଯଶୋଦା ନାମେ ହେଲା ଜାତ	॥	୧୯୫
୫୧	ଯେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ପୁତ୍ରରୂପେ	ରହିଲେ ତାହାଙ୍କ ସମୀପେ	॥	୧୯୬
	ସେ ଦୁହିଁଙ୍କର ତାଙ୍କ ଠାରେ	ଭକ୍ତି ହୋଇଲା ଯଥେଷ୍ଟରେ	॥	୧୯୭
	ହେ ନୃପ ! ଗୋପଗୋପୀଠାରେ	ସେ ଭକ୍ତି ଅଛି ସ୍ୱଭାବରେ	॥	୧୯୮
୫୨	ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଆଦେଶକୁ ହରି	ସତ୍ୟ କରିବାକୁ ବିଚାରି	॥	୧୯୯
	ବ୍ରଜରେ ରାମସହିତରେ	ବସନ୍ତେ ଆପଣା ଲୀଳାରେ	॥	୨୦୦
	ସେମାନଙ୍କର ଯଉଁ ପ୍ରୀତି	ସେକଥା କଲେ ଉତପତି	॥	୨୦୧
	ହରିବା ଅର୍ଥେ ଭୂମିଭାର	ଜନ୍ମିଲେ ଯେ ମଥୁରାପୁର	॥	୨୦୨
	ବ୍ରଜେ ଯେ ଗୋପାଳଙ୍କ ସଙ୍ଗେ	ବିହାର କଲେ ନାନା ରଙ୍ଗେ	॥	୨୦୩
	ସେ କୃଷ୍ଣଚରଣପଙ୍କଜ	ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	॥	୨୦୪

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀବିଶ୍ୱରୂପଦର୍ଶନଂ
ନାମାଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

---

୧. ଈହିତ = ଚେଷ୍ଟିତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ

ନବମେ ପୟଉଦ୍‌ସିକ୍ତେ ଗତ୍ୱା ଗୋପ୍ୟଥ ତତ୍‌କୃତମ୍ ।
ବିଲୋକ୍ୟ ଭାଣ୍ଡଭଙ୍ଗାଦି କୃଷ୍ଣଂ ଦାମ୍ନା ବବନ୍ଧ ତମ୍ ।। ୧
ତନୂଦରାଶ୍ରିତଂ ବିଶ୍ୱଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବିସ୍ମିତଚେତସଃ ।
ବନ୍ଧନଦ୍ୱ୍ୟଙ୍ଗୁଳାପୂର୍ତ୍ତ୍ୟା ପୂର୍ଣ୍ଣତାମନ୍ୱଦର୍ଶୟତ୍ ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଏକଦିନକେ ନନ୍ଦନାରୀ	। ଯେତେ ତାହାଙ୍କ ପରିଚାରୀ	।।	୧
	ସେମାନେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଆନ	। ତହିଁ ହୁଅନ୍ତେ ନିୟୋଜନ	।।	୨
	ତାହାଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କଲେ	। ଆପଣେ ଦଧିକି ମନ୍ଥିଲେ	।।	୩
୨	ସେ କୃଷ୍ଣବାଳକଚରିତ	। ଅଟଇ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଗୀତ	।।	୪
	ଦଧିମନ୍ଥନକାଳେ ଯେହି	। ସ୍ମରନ୍ତେ ଗାଇଲେ ତା' ତହିଁ	।।	୫
୩	କାଞ୍ଚୀ[1]ନିବଦ୍ଧ ସୂକ୍ଷ୍ମପଟେ[2]	। ଧରିଛି ପୃଥୁକଟିତଟେ	।।	୬
	ପୁତ୍ରସ୍ନେହରୁ କ୍ଷୀର ଯହିଁ	। ସ୍ରବେ, କମ୍ପୁଛି ପୁଣ ଯେହି	।।	୭
	ବହିଅଛି ସେ କୁଚବେନି	। ରଜ୍ଜୁକୁ ଓଟାରନ୍ତେ ଘେନି	।।	୮
	ଯେବଣ ଭୁଜେ ଶ୍ରମ ଜାତ	। ତହିଁ ଚଞ୍ଚଳ ଭାବେ ସ୍ଥିତ	।।	୯
	ଯେବଣ କଙ୍କଣଯୁଗଳ	। କର୍ଣ୍ଣରେ ଯେ ବେନି କୁଣ୍ଡଳ	।।	୧୦
	ସ୍ୱେଦସଂଯୁତ ଯେ ବଦନ	। ବହିଣ ଅଛି ଯେ ସେମାନ	।।	୧୧
	କବରୁଁ ଗଳିତ ମାଳତୀ	। କୁସୁମେ ପଡୁଛନ୍ତି କ୍ଷିତି[3]	।।	୧୨
	ଭ୍ରୂଲତା ଯାହାର ଶୋଭନ	। ଦଧିକି କଲେ ସେ ମନ୍ଥନ	।।	୧୩
୪	ଜନନୀ ମନ୍ଥନ୍ତେ ଶ୍ରୀହରି	। ସ୍ତନ ପିଇବା ବାଞ୍ଛା କରି	।।	୧୪
	ତା' ପାଶେ ହୋଇଣ ପ୍ରବେଶ	। ପ୍ରୀତିକି କରନ୍ତେ ପ୍ରକାଶ	।।	୧୫
	ଧରିଣ ମନ୍ଥନଦଣ୍ଡକୁ	। ନିଷେଧ କଲେ ମନ୍ଥିବାକୁ	।।	୧୬
୫	ସେ କାଳେ କୋଡ଼େ ଆରୋହିଣ	। ତାଙ୍କ ସସ୍ମିତମୁଖ ପୁଣ	।।	୧୭
	ଚାହାଁନ୍ତେ ସ୍ନେହବଶୁଁ ଯେହି	। ସ୍ରବୁଛି, ସେ ସ୍ତନକୁ ସେହି	।।	୧୮
	ତାହାଙ୍କୁ କରାଇଲା ପାନ	। ତୃପ୍ତ ନୋହିଛି କୃଷ୍ଣମନ	।।	୧୯
	ଚୁଲିରେ ଦୁଧ ବସିଥିଲା	। ସେ ଯେତେବେଳେ ଉତୁରିଲା	।।	୨୦
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ତଳରେ ବସାଇ	। ଯଶୋଦା ଗଲେ ବେଗ ହୋଇ	।।	୨୧
୬	କୋପ ଜନ୍ମିଲା ତାହାଙ୍କର	। କମ୍ପେ ଯେ ଅରୁଣ ଅଧର	।।	୨୨
	ଦନ୍ତରେ ତାହାକୁ ଚାପିଣ	। ଶିଳାପୁତ୍ର[4]ରେ କରି ପୁଣ	।।	୨୩
	ଭାଙ୍ଗିଣ ଦଧିର ଭାଜନ	। ମିଥ୍ୟାରେ କରନ୍ତି ରୋଦନ	।।	୨୪

---

୧. କାଞ୍ଚୀ = ଅଣ୍ଟାସୂତା । ୨. ପଟ = ବସ୍ତ୍ର । ୩. କ୍ଷିତି = ଭୂଇଁରେ ।
୪. ଶିଳାପୁତ୍ର = ଶିଳିପତା, ଶିଳପୁଆ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଗୃହମଧ୍ୟକୁ କୃଷ୍ଣ ଗଲେ	।	ଏକାନ୍ତେ ଲବଣୀ ଖାଇଲେ	।।	୨୫
୭	ସୁତପ୍ତ ଦୁଧ ଓହ୍ଲାଇଣ	।	ପୁଣି ସେ ସ୍ଥାନରେ ମିଳିଣ	।।	୨୬
	ଭାଜିଛି ଦଧିର ଭାଜନ[୧]	।	ଗୋପୀ ତା' କରି ବିଲୋକନ	।।	୨୭
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନ ଦେଖନ୍ତେ ତହିଁ	।	ନିଜ ସୁତର କର୍ମ ଯେହି	।।	୨୮
	ସେ କଥା କରିଣ ଗୋଚର	।	ହସିଲେ ହୋଇଣ ସୁଧୀର	।।	୨୯
୮	ଉଦୂଖଳକୁ ଲେଉଟାଇ	।	ତାର ମୂଳରେ ଛନ୍ତି ରହି	।।	୩୦
	ଶିକାରେ ସ୍ଥିତ ଯେ ଲବଣୀ	।	ତା' ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ତେତେ ପୁଣି	।।	୩୧
	କପିକି କରନ୍ତେ ପ୍ରଦାନ	।	ଚଉର୍ଯ୍ୟଭାବରୁ ନୟନ	।।	୩୨
	ଚଞ୍ଚଳ ହୋଉଛି ଯାହାର	।	ଏମନ୍ତ ସେ ଯଉଁ କୁମର	।।	୩୩
	ପଛ ଆଡ଼ରେ ସ୍ଥିତ ହୋଇ	।	ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ ସେହି	।।	୩୪
୯	ଛାଟ ଅଛନ୍ତି କରେ ଧରି	।	ସେ ଜନନୀକି ଦେଖି ହରି	।।	୩୫
	ସତ୍ୱରେ ତହିଁରୁ ଓହ୍ଲାଇ	।	ଭୟ ପାଇଲା ପ୍ରାୟେ ହୋଇ	।।	୩୬
	ସେଠାରୁ କଲେକ ଗମନ	।	ଯାହାଙ୍କୁ ଯୋଗିଙ୍କର ମନ	।।	୩୭
	ଏକାଗ୍ର ଭାବୁଁ ଆପଣାର	।	ହୋଇଥିଲେହେଁ ତଦାକାର	।।	୩୮
	କ୍ଷମ ହେଲେହେଁ ପୁଣ ସେହି	।	ପ୍ରବେଶ ହେବାକୁ ନ ପାଇ	।।	୩୯
	ଏମନ୍ତ ଯେହୁ ବ୍ରହ୍ମରୂପୀ	।	ତାହାଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ାଇଲା ଗୋପୀ	।।	୪୦
୧୦	ପୃଥୁଳ ଚଞ୍ଚଳ ଶ୍ରୋଣୀର	।	ଭାରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ଗତି ଯାର	।।	୪୧
	ଯା' ମଧ୍ୟଦେଶ ମନୋହର	।	ଗମନ ଅଟେ ଯେ ସତ୍ୱର	।।	୪୨
	ସେ ଘେନି ଯେ କେଶବନ୍ଧନ	।	ଫିଟିଲା, ତହୁଁ ପୁଷ୍ପମାନ	।।	୪୩
	ପଡ଼ିଲେ, ତାଙ୍କୁ ଅନୁଗତ	।	ଗମନ ଯାହାର ବିଦିତ	।।	୪୪
	ସେ ମାତା ଗୋଡ଼ାନ୍ତେ ପଛରେ	।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଧଇଲେ ସତ୍ୱରେ	।।	୪୫
୧୧	ଅପରାଧକୁ ଆଚରିଣ	।	ରୋଦନ କରୁଛନ୍ତି ପୁଣ	।।	୪୬
	କଜ୍ଜଳବ୍ୟାପିତ ଲୋଚନ	।	ହସ୍ତରେ କରନ୍ତେ ମର୍ଦ୍ଦନ	।।	୪୭
	ଭୟରେ ଆଶଙ୍କିତ ହୋଇ	।	ଅଛି ଯାହାଙ୍କ ନେତ୍ର ଦୁଇ	।।	୪୮
	ମାତା ଦେଖନ୍ତେ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	।	ହସ୍ତରେ ଧରିଣ ତାହାଙ୍କୁ	।।	୪୯
	ଭୟ କରାନ୍ତେ ଉତପନ୍ନ	।	ବଚନେ କଲେକ ଭର୍ତ୍ସନ	।।	୫୦
୧୨	ବାଳକବତ୍ସଳ ସେ ମାତ	।	ଭୟ ପାଇଲା ନିଜ ସୁତ	।।	୫୧
	ଏମନ୍ତ ଜାଣି ତତକାଳ	।	ଛାଟକୁ ପକାଇଣ ତଳ	।।	୫୨
	ବାନ୍ଧିବା ପାଇଁ ଦଉଡ଼ିରେ	।	ବିଚାର କଲେକ ମନରେ	।।	୫୩
	ଯେଣୁ ତାହାଙ୍କ ବୀର୍ଯ୍ୟ ଯେହି	।	ତାହା ନ ଜାଣିଛନ୍ତି ସେହି	।।	୫୪
୧୩	ଅନ୍ତର ବାହ୍ୟ ନାହିଁ ଯାର	।	ନ ପୁଣ ଯେ ପୂର୍ବ ଅପର	।।	୫୫

୧. ମୂଳ ଶବ୍ଦ 'ଅମତ୍ରକ'।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେ ଜଗତର ପୂର୍ବାପର । ବିଭାଗ ଯେ ବାହ୍ୟ ଅନ୍ତର ॥ ୫୬
ଜଗତସ୍ୱରୂପ ହୋଇଣ । ବିଖ୍ୟାତ ଯେ ଅଟନ୍ତି ପୁଣ ॥ ୫୭
୧୪ ସେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲିଙ୍ଗ ଅବ୍ୟକତ । ଅଧୋକ୍ଷଜଙ୍କୁ ନିଜ ସୁତ ॥ ୫୮
ବୋଲି ମଣିଣ ସେ ସତ୍ୱରେ । ଉଦୂଖଳରେ ଦଉଡ଼ିରେ ॥ ୫୯
ଗୋପିକା କଲାକ ବନ୍ଧନ । ପ୍ରାକୃତ ଶିଶୁକୁ ଯେସନ ॥ ୬୦
୧୫ ନିଜ ବାଳକ ଯେ ଅଟନ୍ତି । ଯେ ଅପରାଧ କରିଛନ୍ତି ॥ ୬୧
ତାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧନ୍ତେ ରଜ୍ଜୁ ଦୁଇ । ଆଙ୍ଗୁଳ ଊଣା ହେଲା ତହିଁ ॥ ୬୨
ଗୋପିକା ଆନ ରଜ୍ଜୁ ଆଣି । ସନ୍ଧାନ କଲା ତହିଁ ପୁଣି ॥ ୬୩
୧୬ ପୁଣି ଯା' କଲାକ ସନ୍ଧାନ । ସେ ଦୁଇ ଆଙ୍ଗୁଳ ନିଉନ ॥ ୬୪
ପୁଣି ସନ୍ଧାନ ଆନ କଲା । ସେହି ତେତିକି ଊଣା ହେଲା ॥ ୬୫
ଯେତେ ବନ୍ଧନ ନିଯୋଜିଲେ । ସେତେ ତେତିକି[1] ନ ଅଣ୍ଟିଲେ ॥ ୬୬
୧୭ ନିଜ ଗୃହର ଦାମମାନ । ଏମନ୍ତେ କରନ୍ତେ ସଂଧାନ ॥ ୬୭
ହସନ୍ତେ ଗୋପୀମାନେ, ମାତା । ହସନ୍ତେ ହୋଇଲେ ବିସ୍ମିତା ॥ ୬୮
୧୮ ସ୍ୱେଦରେ ସଂଯୁତ ଯାହାର । ହୋଇଲା ନିଜ କଳେବର ॥ ୬୯
କବରୀ ଫିଟି ଫୁଲମାଳ । ପଡ଼ିଲା ଯାଇଁ ଭୂମିତଳ ॥ ୭୦
ସେ ନିଜ ମାତାଶ୍ରମ ଚାହିଁ । କୃପାରେ ବନ୍ଧା ହେଲେ ଯାଇଁ ॥ ୭୧
୧୯ ଯେ କୃଷ୍ଣ ବଶ ଆପଣାର । ଅଧୀନ ନୁହନ୍ତି ପରର ॥ ୭୨
ହେ ନୃପ ! ଈଶ୍ୱର ସହିତ । ବଶେ ଯାହାର ଏ ଜଗତ ॥ ୭୩
ଭଗତବଶ ଭାବ ଯେହି । ଏ ରୂପେ ଦେଖାଇଲେ ତାହି ॥ ୭୪
୨୦ ଯେ କୃଷ୍ଣ ଅଟେ ମୋକ୍ଷପ୍ରଦ । ତାଠାରୁ ଯେବଣ ପ୍ରସାଦ ॥ ୭୫
ଲଭିଲା ନନ୍ଦର ଗୃହିଣୀ । [2]ଚତୁରାନନ ଶୂଳପାଣି ॥ ୭୬
ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନିଜ ଅଙ୍ଗେ ଥାଇ । ଲଭି ନାହାନ୍ତି ଏହା କେହି ॥ ୭୭
୨୧ ଦେହାଭିମାନୀ ଯେ ବା ଜନେ । ଯେ ଆତ୍ମଭୂତ ଜ୍ଞାନୀ ଜନେ ॥ ୭୮
ତାଙ୍କର ଏ ଗୋପିକାସୁତ । ସୁଖରେ ନୁହନ୍ତି ପ୍ରାପତ ॥ ୭୯
ଯେ ଭକ୍ତିମନ୍ତ ଏ ସଂସାରେ । ତାଙ୍କର ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ॥ ୮୦
୨୨ ଗୃହକୃତ୍ୟରେ ଆପଣାର । ହୁଅନ୍ତେ ମାତାଏ ତତ୍‌ପର ॥ ୮୧
ଯେହୁ ଅର୍ଜୁନ ବୃକ୍ଷ ଦୁଇ । କୃଷ୍ଣ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କୁ ତହିଁ ॥ ୮୨
ଯେ ପୂର୍ବେ ଧନଦ[3]ର ସୁତ । [4]ଗୁହ୍ୟକ ଅଟନ୍ତି ବିଖ୍ୟାତ ॥ ୮୩

---

୧. ତେତେକେ।　୨. ବ୍ରହ୍ମା ପୁତ୍ର ହୋଇ ମଧ୍ୟ, ଶିବ ଆତ୍ମା ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଜାୟା ହୋଇ ମଧ୍ୟ ତାହା ଲଭି ନାହାନ୍ତି । (ସ୍ୱାମୀ)　୩. ଧନଦ = କୁବେର ।　୪. ଗୁହ୍ୟକ = ଯକ୍ଷ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୩	ନଳକୂବର ମଣିଗ୍ରୀବ	। ବିଖ୍ୟାତ ଏରୂପେ ସେ ପୂର୍ବ	।।	୮୪
	ସଂପତ୍ତିଯୁକ୍ତ ସେ ପୂର୍ବରେ	। ନାରଦ ଋଷିଙ୍କ ଶାପରେ	।।	୮୫
	ବୃକ୍ଷଭାବକୁ ପାଇ ଦୁଇ	। ଜନ୍ମିଲେ ଗୋକୁଳରେ ଯାଇ	।।	୮୬
	ଯା' ନାମକୀର୍ତ୍ତନୁଁ ଲୋକର	। ଭବବନ୍ଧନ ହୋଏ ଦୂର	।।	୮୭
	ସେ ଭକ୍ତବଶ ଭଗବାନ	। ଗୋକୁଳେ ହୋଇଲେ ବନ୍ଧନ	।।	୮୮
	ତାହାଙ୍କୁ ଚିନ୍ତି ଦୀନବନ୍ଧୁ	। ମୁକ୍ତ ହୋଇବ ଭବସିନ୍ଧୁ	।।	୮୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଉଦୂଖଳବନ୍ଧନଂ
ନାମ ନବମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦଶମେଽପାତୟଦ୍ରିଙ୍ଗନ୍ନନ୍ତରା ଯମଳାର୍ଜ୍ଜୁନୌ ।
ତତ୍ର ତାଭ୍ୟାଞ୍ଚ ଦେବାଭ୍ୟାଂ କୃଷ୍ଣଃ ସ୍ତୁତ ଇତୀର୍ଯ୍ୟତେ ।। ୧

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୧	ହେ ମୁନି କହ ମୋ' ଆଗେଣ	। ସେ ବେନିଶାପକୁ କାରଣ	।।	୧
	ତାଙ୍କର ଯେ ଅବା କୁକର୍ମ	। ଯେଣେ ନାରଦ କଲେ ତମ[୧]	।।	୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨ |	ରୁଦ୍ରଙ୍କ ଅନୁଚର ହୋଇ	। ଗର୍ବୀ କୁବେରପୁତ୍ର ଦୁଇ	।।	୩
୩ |	ରମ୍ୟ କୈଳାସ ଉପବନେ	। ମନ୍ଦାକିନୀରେ ଏକ ଦିନେ	।।	୪
	ବାରୁଣୀ ମଦିରା ପିଇଣ	। ମଦେ ଉତ୍‌କଟ ହୋଇ ପୁଣ	।।	୫
	ମଦରେ ଆଘୂର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ	। ଅଛି ଯାହାଙ୍କ ନେତ୍ର ଦୁଇ	।।	୬
	ଯେ ଗାଉ ଅଛନ୍ତି ସୁସ୍ୱରେ	। ସେ ସ୍ତିରୀଜନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	।।	୭
	ପୁଷ୍ପିତ ଅଟେ ବନ ଯେହି	। ଭ୍ରମଣ କଲେ ଦୁହେଁ ତହିଁ	।।	୮
୪	ପଙ୍କଜବନଶ୍ରେଣୀ ଯହିଁ	। ଅଛି ସେ ଗଙ୍ଗାମଧ୍ୟେ ଯାଇଁ	।।	୯
	ଯୁବତିମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗେ	। କ୍ରୀଡ଼ା ରଚିଲେ ନାନାରଙ୍ଗେ	।।	୧୦
	ହସ୍ତିନୀଙ୍କର ସଙ୍ଗେ ଥାଇ	। ଯେସ୍ନେ ଖେଳନ୍ତି ହସ୍ତୀ ଦୁଇ	।।	୧୧
୫	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଦେବଋଷି	। ନାରଦ ଇଚ୍ଛାବଶେ ଆସି	।।	୧୨
	ହେ ନୃପ ! ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ	। ମତ୍ତ ଏ ଏମନ୍ତ ଜାଣିଲେ	।।	୧୩
୬	ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ବହନ	। ବିବସ୍ତ୍ର ଦେବବଧୂମାନ	।।	୧୪
	ଲଜ୍ଜାରେ ଶାପଶଙ୍କା ପାଇ	। ପିନ୍ଧିଲେ ବସ୍ତ୍ରମାନ ଯାଇ	।।	୧୫

୧. ତମ = କ୍ରୋଧ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବିବସ୍ତ୍ର କୁବେରନନ୍ଦନ । ବସ୍ତ୍ର ନ କଲେ ପରିଧାନ ॥ ୧୬
୭ ସେ ଦୁହେଁ ଦେବତାର ସୁତ । ହୋଇଲେ ମଦିରାରେ ମତ୍ତ ॥ ୧୭
ଅନ୍ଧ ଅଟନ୍ତି ଶ୍ରୀମଦରେ । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ଏ ପ୍ରକାରେ ॥ ୧୮
ସେ ଦୁହିଁଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହ । ନିମିତ୍ତେ କରନ୍ତେ ଆଗ୍ରହ ॥ ୧୯
କରନ୍ତେ ଶାପକୁ ପ୍ରଦାନ । କଲେ ସେ ଏମନ୍ତ ଗାୟନ ॥ ୨୦

ଶ୍ରୀନାରଦ ଉବାଚ

୮ ପ୍ରିୟ ଅଟନ୍ତି ଯେ ବିଷୟ । ତାହାଙ୍କୁ ଯେ କରେ ଆଶ୍ରୟ ॥ ୨୧
ତାର ଶ୍ରୀମଦୁଁ ଆନ ହୋଇ । ସଦ୍‌କୁଳ ବିଦ୍ୟା ଜାତ ଯେହି ॥ ୨୨
ସେ ମଦ ରଜୋଗୁଣୁଁ ଜାତ । ହାସ୍ୟାଦି ନ କରେ ଉଦିତ ॥ ୨୩
ସେରୂପେ ପୁଣି ବୁଦ୍ଧିନାଶ । କରଇ ନାହିଁ ସେ ପ୍ରକାଶ ॥ ୨୪
ଯଉଁ ଶ୍ରୀମଦେ ସ୍ତିରୀ ଦ୍ୟୁତ । ମଦିରା ହୁଅନ୍ତି କଳ୍ପିତ ॥ ୨୫
୯ ଯଉଁ ଶ୍ରୀମଦେ ଦୟାହୀନେ । ଅଜିତ-ଆତ୍ମା ପ୍ରାଣିମାନେ ॥ ୨୬
ବିନାଶସ୍ୱଭାବ ଯେ କାୟ । ତାହାକୁ ଅଜର ଅକ୍ଷୟ ॥ ୨୭
ଏମନ୍ତ କରି ମଣିଥାନ୍ତି । ପଶୁମାନଙ୍କୁ ବିନାଶନ୍ତି ॥ ୨୮
୧୦ ନୃଦେବ[1] ଭୂଦେବ[2] ରୂପେଣ । ଯେ ଦେହ ସଂଜ୍ଞା ଲଭେ ପୁଣ ॥ ୨୯
ତା' ବ୍ୟାଘ୍ର ଆଦି ଯେବେ ଖାଇ । ବିଷ୍ଠା ସଂଜ୍ଞାକୁ ସେ ଲଭଇ ॥ ୩୦
ଅଗ୍ନିରେ ହୋଇଲେ ଦହନ । ଭସ୍ମ ବୋଲନ୍ତି ତାକୁ ଜନ ॥ ୩୧
ଏ ବେନି କଥା ଯେବେ ନୋହେ । କୃମିସଂଜ୍ଞାକୁ ପୁଣ ବହେ ॥ ୩୨
ଏମନ୍ତ ଅଟେ ଯେ ଶରୀର । ତାର ନିମିତ୍ତେ ଯଉଁ ନର ॥ ୩୩
ପ୍ରାଣିଙ୍କ ଦ୍ରୋହ ଆଚରଇ । ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟ କି ସେ ଜାଣଇଁ ॥ ୩୪
ଯେବଣ ଭୂତଦ୍ରୋହୁଁ ଜାତ । ହୁଅଇ ନରକ ନିୟତ ॥ ୩୫
୧୧ କି ଅନ୍ନପ୍ରଦାତା ଲୋକର । କି ଅବା ପିତାର ମାତାର ॥ ୩୬
ଯେ ମାତାମହ କିବା ତାର । କି ବା ସେ କିଣିଲା ଲୋକର ॥ ୩୭
ନୋହିଲେ କିବା ଅନଳର । ଯେ ବଳବନ୍ତ କି ବା ତାର ॥ ୩୮
କି ଅବା ଅଟେ କୁକୁରର । ଦ୍ରବ୍ୟ ଏମନ୍ତ ଏ ଶରୀର ॥ ୩୯
୧୨ ଏ ରୂପେ ସାଧାରଣ ଯେହି । ଅବ୍ୟକ୍ତଠାରୁ ସମ୍ଭବଇ ॥ ୪୦
ଲୟ ହିଁ ଅବ୍ୟକ୍ତରେ ଯାର । ଏମନ୍ତ ଯେବଣ ଶରୀର ॥ ୪୧
ତାହାକୁ ଆତ୍ମା ବୋଲି ମଣି । କେବଣ ସୁପଣ୍ଡିତ ପ୍ରାଣୀ ॥ ୪୨
ଅସନ୍ତ ଲୋକ ବିନୁ ଆନ । ଜନ୍ତୁଙ୍କୁ କରିବ ନିଧନ ॥ ୪୩
୧୩ ଯେ ଲୋକ ଅସନ୍ତ ଅଟଇ । ଧନମଦରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ॥ ୪୪
ଦରିଦ୍ରଭାବ ଯେ ତାହାର । କେବଳ ଅଞ୍ଜନପ୍ରକାର ॥ ୪୫
ଆପଣା ଉପମାରେ ଆନ । ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖଇ ସେ ଜନ ॥ ୪୬

---

୧. ନୃଦେବ = ରାଜା । ୨. ଭୂଦେବ = ବ୍ରାହ୍ମଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୪ କଣ୍ଟକ ଲାଗି କଳେବର । [1]ବେଦନା ହୋଇ ଥାଇ ଯାର ॥ ୪୭
ବଦନମ୍ଳାନି[2] ଆଦି ହୋଇ । ଯେ ଚିହ୍ନ ତେଣେ କରି ସେହି ॥ ୪୮
ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର । ଯେ ସୁଖ ଯେ ବା ଦୁଃଖ ଆର ॥ ୪୯
ସେ ଦୁଇ ସମାନ ଅଟଇ । ଏମନ୍ତ ଭାବ ଜାଣିଥାଇ ॥ ୫୦
ସେ ଯେହ୍ନେ ଆନ ଜନ୍ତୁଠାର । ସେ ବ୍ୟଥା ନ ବାଞ୍ଛେ ମନର ॥ ୫୧
ଯେ[3] ଦେହେ କଣ୍ଟା ବହି ନାହିଁ । ସେ ରୂପେ ସେହୁ ନ ବାଞ୍ଛଇ ॥ ୫୨
୧୫ ଦରିଦ୍ର ଅଟଇ ଯେ ନର । ଯେ ଅଂହକାର ସ୍ତମ୍ଭ ତାର ॥ ୫୩
ମନରୁ ହୁଅଇ ନିର୍ଗତ । ସମସ୍ତ ମଦୁଁ ହୋଏ ମୁକ୍ତ ॥ ୫୪
ଯେ କଷ୍ଟ ଅନାୟାସେ ପାଇ । ପରମ ତପ ତାର ସେହି ॥ ୫୫
୧୬ କ୍ଷୁଧାରେ ପ୍ରତିଦିନ ଯାର । କୃଶ ଅଟଇ କଳେବର ॥ ୫୬
ଅନ୍ନକୁ ବାଞ୍ଛା କରି ଥାଇ । ଦରିଦ୍ର ଏ ରୂପରେ ଯେହି ॥ ୫୭
ଶୁଖନ୍ତି ତା' ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ । ହିଂସା ହିଁ ନିବର୍ତ୍ତଇ ମନେ ॥ ୫୮
୧୭ ସମଦରଶୀ ସାଧୁ ନରେ । ଦରିଦ୍ର ଲୋକ ସଙ୍ଗତରେ ॥ ୫୯
ମିଳନ୍ତି ଆପଣା ଇଚ୍ଛାରେ । ଧନତୃଷ୍ଣାକୁ ତାହାଙ୍କରେ ॥ ୬୦
ଦରିଦ୍ର ଲୋକ ନିବାରଇ । ତେଣୁ ସେ ବେଗେ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ॥ ୬୧
୧୮ ଯେ ସମଚିତ୍ତ ସାଧୁଜନେ । ବାଞ୍ଛନ୍ତି କୃଷ୍ଣପାଦ ମନେ ॥ ୬୨
ଧନଗର୍ବିତ ଯେତେ ନର । ତେଣେ କି କାର୍ଯ୍ୟ ତାହାଙ୍କର ॥ ୬୩
ଯେ ଧନଗର୍ବୀ ଦୁଷ୍ଟ ନରେ । ଉପେକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ ଏ ସଂସାରେ ॥ ୬୪
ଦୁଷ୍ଟ ଅଟନ୍ତି ଯେତେ ଜନେ । ତାଙ୍କର ଆଶ୍ରୟ ସେମାନେ ॥ ୬୫
୧୯ ଯେ ମତ୍ତ ବାରୁଣୀ ମଧୁରେ । ଯେ ଅନ୍ଧ ଧନଗର୍ବଭରେ ॥ ୬୬
ସ୍ତିରୀଲମ୍ପଟ ପୁଣ ଯେହି । ଅଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଯେହୁ ଦୁଇ ॥ ୬୭
ସେ ଘେନି ତାଙ୍କର ଅଜ୍ଞାନ । ଗର୍ବ ମୁଁ କରିବି ନିଧନ ॥ ୬୮
୨୦ ଲୋକପାଳର ସୁତ ହୋଇ । ଯେଣୁ ଏ ତମୋବ୍ୟାପ୍ତ ଦୁଇ ॥ ୬୯
ବିବସ୍ତ୍ର ବୋଲି ନ ଜାଣିଲେ । ଆମ୍ଭାକୁ ଦୁର୍ମଦ ହୋଇଲେ ॥ ୭୦
୨୧ ସ୍ଥାବର ଭାବକୁ ସେ ଘେନି । ଯୋଗ୍ୟ ହୁଅନ୍ତୁ ଏହି ବେନି ॥ ୭୧
ଯେମନ୍ତେ ପୁଣ ଏ ପ୍ରକାରେ । ହୋଇବେ ନାହିଁ ଆଉ ଥରେ ॥ ୭୨
ମୋହର ପ୍ରସାଦରୁ ପୁଣ । ତହିଁରେ ହୋଇବ ସ୍ମରଣ ॥ ୭୩
ସ୍ଥାବର ଜନ୍ମ ହୋଇଲେହେଁ । ତହିଁରେ ମୋର ଅନୁଗ୍ରହେ ॥ ୭୪
୨୨ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଅନ୍ତେ ଦେବଙ୍କର । ବରଷ ଶତ ସମ୍ବତ୍ସର ॥ ୭୫
ବାସୁଦେବଙ୍କ ନିକଟକୁ । ଲଭିଣ ପାଇ ଦେବତ୍ୱକୁ ॥ ୭୬
ବିଷ୍ଣୁର ଠାରେ ଭକ୍ତି ଯେହି । ତାହା ଲଭିବେ ପୁଣ ଦୁଇ ॥ ୭୭

---

୧. ବେଦନା ଲଭିଥାଇ ନର । ୨. ଗ୍ଲାନି । ୩. ଯା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୩ ସେ ଦେବରଷି ଏ ପ୍ରକାରେ । ବଚନ କହି ତଦନ୍ତରେ ।। ୭୮
ଯେ ନାରାୟଣଙ୍କର ସ୍ଥାନ । ତହିଁକି କଲେକ ଗମନ ।। ୭୯
ସେ ବେନି କୁବେରନନ୍ଦନ । ହୋଇଲେ ଯାମଳ ଅର୍ଜୁନ ।। ୮୦
୨୪ ସେ ଋଷିଙ୍କର ଯଉଁ ବାଣୀ । ତା' ସତ୍ୟ କରିବାକୁ ପୁଣି ।। ୮୧
ଯାମଳାର୍ଜୁନ ଯଉଁଠାରେ । କୃଷ୍ଣ ସେଠାକୁ ଗଲେ ସ୍ଥିରେ ।। ୮୨
୨୫ ନାରଦ ମୋର ଅତିପ୍ରିୟ । ଯେଣୁ ଏ କୁବେରତନୟ ।। ୮୩
ତେଣୁ ସେ କଥା ସେ ପ୍ରକାରେ । ସିଦ୍ଧ କରିବି ଏହିଠାରେ ।। ୮୪
ସେହୁ ମହାତ୍ମା ଦେବରଷି । ଅଛନ୍ତି ଯଉଁ ବାକ୍ୟ ଭାଷି ।। ୮୫
୨୬ ବେନି ଅର୍ଜୁନମଧ୍ୟେ ହରି । ଗଲେ ସେ ଏ ହେତୁରୁ କରି ।। ୮୬
ମିଳନ୍ତେ ତହିଁ ନନ୍ଦବାଳ । ତେରଛା ହେଲା ଉଦୂଖଳ ।। ୮୭
୨୭ ଯେ ବକ୍ର ହେଲା ଉଦୂଖଳ । ତାକୁ ସେ ଦାମୋଦର ବାଳ ।। ୮୮
ଓଟାରି ଆଣନ୍ତେ ସତ୍ୱର । ଉପୁଡ଼ି ଗଲା ମୂଳ ତାର ।। ୮୯
କୃଷ୍ଣର ବିକ୍ରମୁଁ ବହୁତ । କମ୍ପ ହୋଇଲା ଯହିଁ ଜାତ ।। ୯୦
ଏମନ୍ତ ବିଟପ ପଲ୍ଲବ । ସ୍କନ୍ଧ ହିଁ ଅଛି ଯାହା ଠାବ ।। ୯୧
କଲେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଶବ୍ଦ ଯେହି । ଉପୁଡ଼ିଲେ ସେ ବୃକ୍ଷଦୁଇ ।। ୯୨
୨୮ ପରମ ଶୋଭାରେ ସକଳ । ଦିଗକୁ କରନ୍ତେ ନିର୍ମଳ ।। ୯୩
ଯେହ୍ନେ ସେ ବେନିବୃକ୍ଷୁଁ ଜାତ । ଅନଳ ଅଟେ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ।। ୯୪
ସେ ରୂପେ ବେନି ସିଦ୍ଧେ ତହିଁ । ନିକଟେ ଉପଗତ ହୋଇ ।। ୯୫
ଯେ ସର୍ବଲୋକନାଥ ହରି । ଶିରେ ପ୍ରଣାମ ତାଙ୍କୁ କରି ।। ୯୬
ଯେ ପୂର୍ବ ରଜୋଗୁଣ ସ୍ଥିତ । ସେ ଯାହାଙ୍କର ଦୂରଗତ ।। ୯୭
ଅଞ୍ଜଳିଯୁଗ ବଦ୍ଧ କଲେ । ଏମନ୍ତ ବଚନ ବୋଇଲେ ।। ୯୮
୨୯ ହେ କୃଷ୍ଣ ହେ କୃଷ୍ଣ ମହତ । ଯେ ଯୋଗ[୧] ତୁମ୍ଭେ ତଦବନ୍ତ ।। ୯୯
ପରମ ପୁରୁଷ ଈଶ୍ୱର । ଆଦ୍ୟ ସକଳ ଜଗତର ।। ୧୦୦
ଯେ ସ୍ଥୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମ ରୂପ ହୋଇ । ଜଗତ ବିଦିତ ଅଟଇ ।। ୧୦୧
ଯେ ତୁମ୍ଭେ ବ୍ରହ୍ମ ସେ ତୁମ୍ଭର । ରୂପ ବୋଲନ୍ତି ବିଜ୍ଞ ନର ।। ୧୦୨
୩୦। ଯେହୁ ସମସ୍ତ ଭୂତଙ୍କର । ଦେହ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅହଂକାର ।। ୧୦୩
୩୧। ଯେ ପୁଣ ପ୍ରାଣ ତାହାଙ୍କର । ତୁମ୍ଭେ ସେମାନଙ୍କ ଈଶ୍ୱର ।। ୧୦୪
ତୁମ୍ଭେ ଈଶ୍ୱର ଭଗବନ୍ତ । କାଳରୂପରେ ଅଟ ଖ୍ୟାତ ।। ୧୦୫
ଯେ ରଜ-ସତ୍ତ୍ୱ-ତମ ମୂର୍ତ୍ତି । ଯେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ତୁମ୍ଭେ ସେ ପ୍ରକୃତି ।। ୧୦୬
ତୁମ୍ଭେ ପୁରୁଷ ଅବ୍ୟକତ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ମହତ୍ତ୍ୱ ।। ୧୦୭
ସମସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରଙ୍କର ପୁଣ । ବିକାର ଯେ ତା' ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ ।। ୧୦୮

୧. ଯୋଗୀ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୨ ଦୃଶ୍ୟରୂପରେ ଯେ ବିଦିତ । ଅଟନ୍ତି ପ୍ରବୃତ୍ତିସଂଭୂତ ।। ୧୦୯
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ । ଜାଣି ନ ପାରନ୍ତି ଭୁବନେ ।। ୧୧୦
ଜୀବାଦି-ଉତ୍ପତ୍ତିରୁ ପୂର୍ବେ । ଯେ ସିଦ୍ଧ ସ୍ୱପ୍ରକାଶଭାବେ ।। ୧୧୧
ଦେହ ଆଦିରେ ବୃତ ହୋଇ । ଜାଣି ପାରିବ ତାଙ୍କୁ କେହି ।। ୧୧୨
୩୩ ଯେହୁ ବିଧାତା ଭଗବାନ । ଯେ ବସୁଦେବର ନନ୍ଦନ ।। ୧୧୩
ଆପଣା ଠାରୁ ନିରନ୍ତର । ପ୍ରକାଶ ଅଟେ ଯାହାଙ୍କର ।। ୧୧୪
ଯେ ଗୁଣଙ୍କରେ ଅପ୍ରକାଶ । ଯାହାର ମହିମା ଅଶେଷ ।। ୧୧୫
ସୂର୍ଯ୍ୟସକାଶୁଁ ଜାତ ଘନ । ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ ଆଚ୍ଛାଦେ ଯେସନ ।। ୧୧୬
ଯେ ତୁମ୍ଭେ ବ୍ରହ୍ମରୂପ ଧର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ ଆମ୍ଭର ।। ୧୧୭
୩୪ ଯାର ସମାନ ନାହିଁ କେହି । ଯା' ଠାରୁ ଅଧିକ ହିଁ ନାହିଁ ।। ୧୧୮
୩୫ ନାହିଁ ଯେ ଆନ ପ୍ରାଣିଠାରେ । ସେ ସେହି ବୀର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କରେ ।। ୧୧୯
ଯାହାର ଅବତାରମାନ । ଦେହମାନଙ୍କେ ଜାଣେ ଜନ ।। ୧୨୦
ଏମନ୍ତ ହେଲେହେଁ ଯାହାର । ବାସ୍ତବ ନାହିଁ କଳେବର ।। ୧୨୧
ସେ ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତ ଲୋକର । ଯେ ଜନ୍ମ ଯେ ମୋକ୍ଷ ଆବର ।। ୧୨୨
ତହିଁ ନିମିତ୍ତେ ବର୍ତ୍ତମାନ । ଅଂଶ ଭାବରେ ଉତପନ୍ନ ।। ୧୨୩
ଯେତେକ ମଙ୍ଗଳ ଅଛନ୍ତି । ତୁମ୍ଭେ ସେମାନଙ୍କର ପତି ।। ୧୨୪
୩୬ ଯେ ତୁମ୍ଭେ ପରମ କଲ୍ୟାଣ । ବିଶ୍ୱମଙ୍ଗଳ ଅଟ ପୁଣ ।। ୧୨୫
ଯେ ଶାନ୍ତ ବସୁଦେବସୁତ । ସମସ୍ତ ଯଦୁଙ୍କର ନାଥ ।। ୧୨୬
ସେ ତୁମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଆମ୍ଭର । ବହୁତ ବାର ନମସ୍କାର ।। ୧୨୭
୩୭ ହେ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପକ ଈଶ୍ୱର । ଆମ୍ଭ ଦୁହିଁକି ଆଜ୍ଞା କର ।। ୧୨୮
ଯେ ଅଟେ ତୁମ୍ଭ ଅନୁଚର[୧] । କିଂକର ଆମ୍ଭେ ତାହାଙ୍କର ।। ୧୨୯
ଯେ ଅନୁଗ୍ରହ ନାରଦର । ତହିଁରୁ ଆମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କର ।। ୧୩୦
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ଭଗବାନ । ହୋଇଲା ତୁମ୍ଭ ଦରଶନ ।। ୧୩୧
୩୮ ବାଣୀ ତୋ' ଗୁଣକଥନରେ । ଶ୍ରବଣ କଥା ଶ୍ରବଣରେ ।। ୧୩୨
ହସ୍ତ ତୋ' କର୍ମମାନଙ୍କରେ । ମନ ତୋ' ପାଦସ୍ମରଣରେ ।। ୧୩୩
ତୁମ୍ଭ ନିବାସ ଜଗତର । ପ୍ରଣାମେ ହୋଉ ଆମ୍ଭ ଶିର ।। ୧୩୪
ଯେ ତୁମ୍ଭ ତନୁ ସାଧୁଜନ । ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନରେ ନୟନ ।। ୧୩୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୯ ସେ ଦୁହେଁ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ତଦନ୍ତରେ ।। ୧୩୬
ଯେ ଉଦୂଖଳେ ଭଗବାନ । ଦାମେ[୨] ହୋଇଛନ୍ତି ବନ୍ଧନ ।। ୧୩୭
ହସନ୍ତେ ବେନି ଗୁହ୍ୟକଙ୍କୁ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ ।। ୧୩୮

୧. ଅନୁଚର = କୁବେର ବା ନାରଦ (ସ୍ୱାମୀ) । ୨. ଦାମେ = ଦଉଡ଼ିରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୪୦ ସମ୍ପତ୍ତିମଦେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ । ଥିଲ ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଦୁଇ ଭାଇ ॥ ୧୩୯
କରୁଣା ଅଛି ଯା' ଆମ୍ଭରେ । ସେ ଋଷି ନାନା ବଚନରେ ॥ ୧୪୦
ପୂର୍ବେ ସମ୍ପତ୍ତିନାଶ ହୋଇ । ଯେ ଅନୁଗ୍ରହ କଲେ ତାହି ॥ ୧୪୧
ସେ ଶାପବିଧାନ ଯେ ପୁଣି । ସମସ୍ତ ଅଛଇ ମୁଁ ଜାଣି ॥ ୧୪୨
୪୧ ଯେ ସମଚିତ୍ତ ସାଧୁଜନ । ଭଲେ ମୋ'ଠାରେ ଦେଲେ ମନ ॥ ୧୪୩
ଦରଶନରେ ତାହାଙ୍କର । ବନ୍ଧ ନୁହଇ ମନୁଷ୍ୟର ॥ ୧୪୪
ସୂର୍ଯ୍ୟମଣ୍ଡଳ ଦରଶନେ । ନୟନବନ୍ଧ ନୋହେ ଯେହ୍ନେ ॥ ୧୪୫
୪୨ ସେ ଘେନି ହେ ନଳକୂବର । [୧]ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୁଁ ଯଉଁ ଦୁହିଁଙ୍କର ॥ ୧୪୬
ଗମନ କର ସଦନକୁ । ବାଞ୍ଛିଲ ମୋ' ଯଉଁ ଭାବକୁ ॥ ୧୪୭
ତୁମ୍ଭର ହୋଇଲା ସେ ଜାତ । ଯେଣେ ହୁଅଇ ଭବ ହତ ॥ ୧୪୮

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୩ ଏମନ୍ତ କହନ୍ତେ ଶ୍ରୀହରି । ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି ॥ ୧୪୯
ପ୍ରଣାମ କରି ପୁଣ ପୁଣ । ନିବଦ୍ଧ ଯେ ଉଦୂଖଳେଣ ॥ ୧୫୦
କରିଣ ଆମନ୍ତ୍ରଣ ତାଙ୍କୁ । ଗଲେ ସେ ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ ॥ ୧୫୧
ଯଶୋଦା ଯାଙ୍କୁ ଉଦୁଖଳେ । ବନ୍ଧନ କଲେ ପୂର୍ବକାଳେ ॥ ୧୫୨
ତାଙ୍କ ପ୍ରସାଦେ ଭବବନ୍ଧୁଁ । ପାର ହୋଇବ ଦୀନବନ୍ଧୁ ॥ ୧୫୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଯାମଳାର୍ଜୁନଭଞ୍ଜନଂ
ନାମ ଦଶମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏକାଦଶେ ସମାଗତ୍ୟ ବୃନ୍ଦାବନମଥାର୍ଭକୈଃ ।
ବତ୍ସାନ୍ ପାଳୟତାନେନ ହତୌ ବତ୍ସ-ବକାସୁରୌ ॥ ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ପତ୍‌ନ୍ତା ବେନିଦ୍ରୁମସ୍ୱନ । ଶୁଣି ନନ୍ଦାଦି ଗୋପଜନ ॥ ୧
ନିର୍ଘାତ[୨]ଭୟ ଶଙ୍କା କଲେ । ହେ ନୃପ ! ସେଠାକୁ ଅଇଲେ ॥ ୨
୨ ଯାମଳାର୍ଜୁନ ଦୁହେଁ ତହିଁ । ଦେଖିଲେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ମହୀ ॥ ୩
ନ ଜାଣି ପତନକାରଣ । ଭ୍ରମ ଲଭିଲେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେଣ[୩] ॥ ୪
୩ ଦେଖିଲେ ରଜ୍ଜୁବଦ୍ଧ ବାଳ । ଓଟାରୁଅଛି ଉଦୂଖଳ ॥ ୫

---

୧. ଶ୍ରେଷ୍ଠ = ମତ୍ ପରମୌ - ଅହଂ ପରମଃ ଯୟୋଃ ତୌ । ୨. ନିର୍ଘାତ = ବଜ୍ରପାତ ।
୩. ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେଣ = ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ଆଗରେ ଦେଖି ମଧ୍ୟ ପତନକାରଣ ନ ଜାଣି ଭ୍ରମିଲେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କାହାର ଅଟଇ ଏ କର୍ମ । କଉଁ ସ୍ୱକାଶୁଁ ହେଲା ଜନ୍ମ ।। ୬
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଉତ୍ପାତ ଆବର । ଏ ଘେନି ହୋଇଲେ କାତର ।। ୭
୪ ବାଳେ କହିଲେ ଉଦୂଖଳ । ବକ୍ରେ ଯାଆନ୍ତେ ତତକାଳ ।। ୮
ଏ ବେନିବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟେ ଥିଲା । ଓଟାରନ୍ତେ ସେ ଭଗ୍ନ ହେଲା ।। ୯
ବୃକ୍ଷୁଁ ନିର୍ଗତ ବେନି ଜନ । ଆମ୍ଭେ କଲୁଁ ତା' ବିଲୋକନ ।। ୧୦
୫ ବାଳକମାନଙ୍କର ବାଣୀ । ଗ୍ରହଣ ନ କଲେ ସେ ପୁଣି ।। ୧୧
ବାଳକ ହୋଇ ବୃକ୍ଷ ଦୁଇ । ଉପାଡ଼ିବାର ନ ଘଟଇ ।। ୧୨
ପୁଣି କେବଣ ଗୋପମାନେ । ସନ୍ଦେହ କଲେ ନିଜ ମନେ ।। ୧୩
୬ ରଜ୍ଜୁରେ ବନ୍ଧା ନିଜ ବାଳ । ଓଟାରୁଛନ୍ତି ଉଦୂଖଳ ।। ୧୪
ହସନ୍ତେ ନନ୍ଦ ଦେଖି ତାଙ୍କୁ । ଫିଟାଇ ଦେଲା ବନ୍ଧନକୁ ।। ୧୫
୭ କେବଣଠାରେ ଗୋପୀଙ୍କର । କରତାଳିରେ ଦାମୋଦର ।। ୧୬
ବାଳକପ୍ରାଏକ ହୁଅନ୍ତି । ନାଚନ୍ତି ଉଚ୍ଚରେ ଗାଆନ୍ତି ।। ୧୭
ଦାରୁଯନ୍ତ୍ରର ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ସେମାନଙ୍କର ବଶେ ସେହି ।। ୧୮
୮ କେବଣ ଠାରେ ପୁଣ ସେହି । ଗୋପୀମାନଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ।। ୧୯
ଯେ ପିଢ଼ା, ମାଣ[୧], ଯେ ପାଦୁକ । ବହନ୍ତି ତା' ଯେହ୍ନେ ବାଳକ ।। ୨୦
ବହନ୍ତେ ନିଜଜନପ୍ରୀତି । ବାହୁକ୍ଷେପକୁ ସେ କରନ୍ତି ।। ୨୧
୯ ଜଗତେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କର । ଜାଣି ଅଛନ୍ତି ଯଉଁ ନର ।। ୨୨
ଆପଣା ଭକ୍ତବଶ ଭାବ । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖାନ୍ତେ ମାଧବ ।। ୨୩
ବ୍ରଜର ଯେ ଅଟେ ହରଷ । କଲେ ସେ କଥାକୁ ପ୍ରକାଶ ।। ୨୪
୧୦ ଆସ ହେ ପୋଏ[୨] କୋଳି କିଣ । ଏମନ୍ତ ବଚନ ଶୁଣିଣ ।। ୨୫
ଯେ ସର୍ବଫଳପ୍ରଦ ହରି । ସେ କରେ ଧାନ୍ୟ ଘେନି କରି ।। ୨୬
ଫଳନିମିତ୍ତେ ଅର୍ଥୀ ହେଲେ । ତା'ଠାକୁ ଗମନ ସେ କଲେ ।। ୨୭
୧୧ ଧାନ୍ୟ ଯହିଁରୁ ଚ୍ୟୁତ ହୋଇ । ଭୂମିରେ ପଡୁଅଛି ଯାଇଁ ।। ୨୮
କୃଷ୍ଣର ସେ କରଯୁଗଳ । ଫଳବିକ୍ରୟିଣୀ ତତ୍‌କାଳ ।। ୨୯
ଫଳମାନଙ୍କେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲା । ତା' ଭାଣ୍ଡ ରତ୍ନେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ।। ୩୦
୧୨ | ଯେ ଭାଙ୍ଗି ଅଛନ୍ତି ଅର୍ଜୁନ । ନଦୀତୀରରେ ଏକଦିନ ।। ୩୧
୧୪ | ସେ କୃଷ୍ଣ ଥାଆନ୍ତେ ରୋହିଣୀ । ଡାକିଲେ ଯାଇଁ ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ।। ୩୨
କ୍ରୀଡ଼ାବଶରେ ବେନି ସୁତ । ଯେବେ ନୋହିଲେ ଉପଗତ ।। ୩୩
ପୁତ୍ରବତ୍ସଳା ସେ ରୋହିଣୀ । ପେଷିଲେ ଯଶୋଦାଙ୍କୁ ପୁଣି ।। ୩୪
ବାଳକମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗେ । ରାମସହିତେ ନାନାରଙ୍ଗେ ।। ୩୫

---

୧. ମାଣ = ଚାଉଳ ଆଦି ମାପିବାର ପାତ୍ରବିଶେଷ (ଗଡ଼ଜାତରେ ବ୍ୟବହୃତ) ।
୨. ପୋଏ = ପିଲେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବହୁତ ବେଳୁଁ କ୍ରୀଡ଼ାରତ । ଦେଖି ଏମନ୍ତ ନିଜ ସୁତ ।। ୩୬
ଯଶୋଦା କଲେକ ଆହ୍ୱାନ । ପୁତ୍ରସ୍ନେହୁଁ ତା' ସ୍ରବେ ସ୍ତନ ।। ୩୭
୧୫ ହେ କୃଷ୍ଣ ପଙ୍କଜଲୋଚନ । ହେ ତାତ ! ଆସି ପିଅ ସ୍ତନ ।। ୩୮
କ୍ରୀଡ଼ାରେ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । କ୍ଷୁଧାରେ କୃଶ ଅଛୁ ହୋଇ ।। ୩୯
ତେଣୁ କରିବାକୁ ଭୋଜନ । ଶକତ ହୁଅ ତୁ ବହନ ।। ୪୦
୧୬ ହେ ରାମ ହେ କୁଳନନ୍ଦନ । ଅନୁଜସହିତେ ବହନ ।। ୪୧
ହେ ତାତ ! ଆଗମନ କର । ପ୍ରଭାତେ କରିଛୁ ଆହାର ।। ୪୨
ହେ ପୁତ୍ର ! କ୍ରୀଡ଼ାରୁ ତୋ' କାୟେ । ଶ୍ରମ ହୋଇଛି ଅତିଶୟେ ।। ୪୩
୧୭ ହେ ଦାଶାରହ ! ବ୍ରଜପତି । ତୋତେ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି ।। ୪୪
ଭୁଞ୍ଜି ନାହାନ୍ତି ଆସ ଘର । ଆମ୍ଭ ଦୁହିଁକି ପ୍ରୀତ କର ।। ୪୫
ହେ ଗୋପବାଳେ ! ତୁମ୍ଭେମାନେ । ଯାଅ ଯେ ଯାହାର ଭୁବନେ ।। ୪୬
୧୮ ଧୂଳିମାନଙ୍କରେ ଧୂସର । ହୋଇଛି ତୋର କଳେବର ।। ୪୭
ହେ ତାତ ! ଜଳେ ସ୍ନାନ କର । ଜନ୍ମନକ୍ଷତ୍ର ଆଜ ତୋର ।। ୪୮
ଶୁଚି ହୋଇଣ ଗାଈମାନ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ କର ତୁ ପ୍ରଦାନ ।। ୪୯
୧୯ ଦେଖ ଦେଖ ତୋ' ସଖାଗଣ । ମାତାରେ ମାର୍ଜିତ ହୋଇଣ ।। ୫୦
ଅଳଙ୍କାରରେ ମଣ୍ଡି ହୋଇ । ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟଂ[1] ହୋଇ ।। ୫୧
ସ୍ନାନ କରି ଭୋଜନ କର । ଭୂଷିତ ହୋଇଣ ବିହର ।। ୫୨
୨୦ ସ୍ନେହେ ନିବଦ୍ଧ ଯାର ମତି । ଏ ରୂପେ ସେ ନନ୍ଦଯୁବତି ।। ୫୩
ଯେ କୃଷ୍ଣ ସର୍ବଶିଖାମଣି । ତାହାଙ୍କୁ ସୁତ କରି ମଣି ।। ୫୪
ରାମ ସହିତେ ଯେ ଅଚ୍ୟୁତ । ଧରି ତାହାଙ୍କୁ ନିଜ ହସ୍ତ ।। ୫୫
ଆପଣା ମନ୍ଦିରକୁ ନେଇ । ମର୍ଦ୍ଦନ ସ୍ନାନ ଆଦି ହୋଇ ।। ୫୬
ଯେ ଆବଶ୍ୟକ କୃତ୍ୟ ପୁଣ । କଲା ତାଙ୍କର ଆଚରଣ ।। ୫୭
୨୧ ବୃହତ ବନରେ ବହୁତ । ଯେ ହେଲେ ମହାଉତପାତ ।। ୫୮
ନନ୍ଦାଦି ଗୋପବୃଦ୍ଧ ଯେତେ । ତା' ଅନୁଭବରୁ ସମସ୍ତେ ।। ୫୯
ଏକ ସ୍ଥାନରେ ମେଳ ହୋଇ । ଚିନ୍ତିଲେ ବ୍ରଜକାର୍ଯ୍ୟ ଯେହି ।। ୬୦
[2]ଇଚ୍ଛନ୍ତେ କ୍ରୀଡ଼ା କରିବାକୁ । ଯିବାକୁ ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବନକୁ ।।
କୃଷ୍ଣରେ ହୋଇଲା ପ୍ରେରିତ । ସେ ଯଉଁମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତ ।।
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରପ୍ରାୟେ ସେ ଗୋପାଳେ । ନନ୍ଦାଦି ଏ ବିଚାର କଲେ ।।

---

୧. ପ୍ରାୟ ।

୨. ରନ୍ତୁଂ ବୃନ୍ଦାବନଂ ଗନ୍ତୁକାମାଃ କୃଷ୍ଣେନ ଯନ୍ତ୍ରିତାଃ ।
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରା ଇବ ନନ୍ଦାଦ୍ୟା ମନ୍ତ୍ରମେତମମନ୍ତ୍ରୟନ୍ ।। (ସ୍ୱାମୀ)
କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯନ୍ତ୍ରିତ ନନ୍ଦ ଆଦି ଗୋପମାନେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭଳି ବୃନ୍ଦାବନକୁ ଖେଳିବା ପାଇଁ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ହୋଇ ଏଇ ମନ୍ତ୍ରକୁ ମନ୍ତ୍ରଣା କଲେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୨ ଉପନନ୍ଦ ନାମରେ ତହିଁ । ଜ୍ଞାନେ ବୟସେ ବୃଦ୍ଧ ଯେହି ॥ ୬୧
ଦେଶ କାଳାର୍ଥେ ତତ୍ତ୍ୱମାନ । ଜାଣଇଁ ସକଳ ବିଧାନ ॥ ୬୨
ରାମକୃଷ୍ଣର ପ୍ରିୟକାରୀ । ସେ ଗୋପ କହିଲା ବିଚାରି ॥ ୬୩
୨୩ ବ୍ରଜର ହିତ ନିଜ ମନେ । ଯେ ବାଞ୍ଛା କରି ଆମ୍ଭେମାନେ ॥ ୬୪
ଏଠାରୁ ଯିବା ଆନ ସ୍ଥାନ । ମହତ ଉତପାତମାନ ॥ ୬୫
ଏଠାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି ସେହି । ପ୍ରଜାଙ୍କ[୧] ନାଶହେତୁ ଯେହି ॥ ୬୬
୨୪ ବାଳକମାନଙ୍କ ମରଣ । ଯଉଁ ରାକ୍ଷସୀ କରେ[୨] ପୁଣ ॥ ୬୭
ତା'ଠାରୁ କଷ୍ଟରେ ଏ ବାଳ । ମୁକ୍ତ ହୋଇଲା ତତକାଳ ॥ ୬୮
ଶକଟ ହରିଅନୁଗ୍ରହେ । ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ ଏହା' ଦେହେ ॥ ୬୯
୨୫ ଯେ ପକ୍ଷିମାନଙ୍କର ସ୍ଥାନ । ସେ ଆକାଶକୁ ଏକଦିନ ॥ ୭୦
ଚକ୍ରବାତ ଦାନବ ନେଲା । ତହିଁ ଏ ଶିଳାରେ ପଡ଼ିଲା ॥ ୭୧
ଯେ ଦେବମାନଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ସେ ରକ୍ଷା କଲେ ସେ ଦିନର ॥ ୭୨
୨୬ ବେନି ଦ୍ରୁମଙ୍କ ମଧ୍ୟ ପାଇ । ଏ ଅବା ଆନ ବାଳ କେହି ॥ ୭୩
ଯାହା ନ ଲଭିଲା ମରଣ । ସେ ଅଟେ ଅଚ୍ୟୁତରକ୍ଷଣ ॥ ୭୪
୨୭ ଉତ୍‌ପାତୁଁ ଅନର୍ଥ ଯେ ହୋଏ । ସେ ପୁଣ ଯେତେକାଳଯାଏ ॥ ୭୫
ପରାଭବକୁ ଏ ବ୍ରଜରେ । କରିବ ନାହିଁ ଆଉ ବାରେ ॥ ୭୬
ସେହି ସମୟେ ଆନ ସ୍ଥାନେ । ବାଳଙ୍କୁ ଘେନି ଆମ୍ଭେମାନେ ॥ ୭୭
ଏଠାରୁ କରିବା ଗମନ । ସଙ୍ଗତେ ଥିବେ ଦାସଜନ ॥ ୭୮
୨୮ ଯେ ବନ ବୃନ୍ଦାବନ ନାମ । ପଶୁଙ୍କ ହିତ ସେ ଉତ୍ତମ ॥ ୭୯
ନବ କାନନ ମଧ୍ୟେ[୩] ଯହିଁ । ଅଛନ୍ତି ଅବାନ୍ତର ହୋଇ ॥ ୮୦
ଯେ ଗୋପ-ଗୋପୀ-ଧେନୁମାନ । ତାଙ୍କର ସେବ୍ୟ ସେହୁ ବନ ॥ ୮୧
ପୁଣ୍ୟ ଅଚଳ ତୃଣ ଯେହି । ଲତାମାନେ ହେଁ ଛନ୍ତି ଯହିଁ ॥ ୮୨
୨୯ ଆମ୍ଭେ ସକଳେ ସେହୁ ସ୍ଥାନ । ଆଜ ହିଁ କରିବା ଗମନ ॥ ୮୩
ଶକଟମାନ ଯୋଚ ବେଗେ । ଗୋଧନମାନେ ଯାନ୍ତୁ ଆଗେ ॥ ୮୪
ମନକୁ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର । ଯେବେ ରୁଚଇ ଏ ବିଚାର ॥ ୮୫
୩୦ ସେ କଥା ଶୁଣି ଗୋପଜନ । ସମସ୍ତେ ହୋଇ ଏକମନ ॥ ୮୬
ବୋଲନ୍ତେ ସାଧୁ ସାଧୁ ବାଣୀ । ଯେ ଯାହା ଗୋଷ୍ଠ ଯୋଚି ପୁଣି ॥ ୮୭
ଶକଟେ ଗୃହଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ଆରୋପି କଲେକ ଗମନ ॥ ୮୮
୩୧| ବାଳକ ବୃଦ୍ଧ ସ୍ତିରୀଜନ । ଗୃହସାମଗ୍ରୀ ଯେ ବା ଆନ ॥ ୮୯
୩୨| ହେ ନୃପ ! ଶକଟେ ତା' ଭରି । ଗୋପାଳେ ଯତ୍ନେ ଧନୁ ଧରି ॥ ୯୦
ଗୋଧନମାନ କରି ଆଗେ । ଶିଙ୍ଗା ବଜାଇ ସବୁଦିଗେ ॥ ୯୧

୧. ପିଲାଙ୍କ ୨. କଲେ, କଲା ୩. ମାନେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ମହତ ତୂର୍ଯ୍ୟଘୋଷ ଦେଲେ	।	ସଙ୍ଗତେ ପୁରୋହିତେ ଥିଲେ	॥	୯୨
୩୩	ନବୀନ କୁଚକୁଙ୍କୁମରେ	।	କାନ୍ତି ଦିଶିଲା ତାଙ୍କ ଠାରେ	॥	୯୩
	ପଦକ କଣ୍ଠରେ ଶୋଭନ	।	ପିନ୍ଧିଅଛନ୍ତି ସୁବସନ	॥	୯୪
	ରଥରେ ଚଢ଼ି କୃଷ୍ଣଲୀଳା	।	ତୋଷେ ଗାଇଲେ ଗୋପବାଳା	॥	୯୫
୩୪	ସେରୂପେ ଯଶୋଦାରୋହିଣୀ	।	ଏକ ଶକଟ ଚଢ଼ି ପୁଣି	॥	୯୬
	ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ	।	ଶୋଭା ପାଇଲେ ସେ କାଳରେ	॥	୯୭
	ସେ ବେନିଙ୍କର କଥାମାନ	।	ଶ୍ରବଣେ ଉତ୍ସୁକ ଯା' ମନ	॥	୯୮
୩୫	ସମସ୍ତ କାଳେ ସୁଖମାନ	।	ଦିଅଇ ଯଉଁ ବୃନ୍ଦାବନ	॥	୯୯
	ତହିଁରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ	।	ଶକଟମାନଙ୍କରେ ପୁଣ	॥	୧୦୦
	ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରାୟେ ହୋଇ	।	ବ୍ରଜ ଆବାସ କଲେ ତହିଁ	॥	୧୦୧
୩୬	ବୃନ୍ଦାକାନନ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ	।	ଯେ ନାନା ଯମୁନାପୁଳିନ	॥	୧୦୨
	ହେ ନୃପ ! ଦେଖିଣ ସେମାନ	।	ଯେ ବେନି ରାମ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ	॥	୧୦୩
	ତାହାଙ୍କ ମନରେ ଉତ୍ତମ	।	ସଂତୋଷ ହୋଇଲା ଜନମ	॥	୧୦୪
୩୭	ଏ ରୂପେ ବାଳକଚେଷ୍ଟାରେ	।	ସେ ବେନି ମଧୁର ବାକ୍ୟରେ	॥	୧୦୫
	ଯେତେକ ବ୍ରଜପୁରେ ସ୍ଥିତ	।	କରନ୍ତେ ତାଙ୍କ ପ୍ରୀତି ଜାତ	॥	୧୦୬
	ଯେ ଅଟେ ଯଥାଯୋଗ୍ୟ କାଳ	।	ତହିଁରେ ହେଲେ ବତ୍ସପାଳ	॥	୧୦୭
୩୮	ବ୍ରଜଭୂମିର ନିକଟରେ	।	ଗୋପାଳଶିଶୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	॥	୧୦୮
	ବତ୍ସାମାନଙ୍କୁ ଚରାଇଲେ	।	ବିବିଧ କ୍ରୀଡ଼ାମାନ କଲେ	॥	୧୦୯
୩୯	ବେଣୁ ବଜାନ୍ତି କଉଁଠାରେ	।	ବିଲ୍ୱ ଆମଳକ[1] ଆଦିରେ	॥	୧୧୦
	ବିକ୍ଷେପ କଲେ କଉଁସ୍ଥାନେ	।	କିଙ୍କିଣୀଯୁତ ପାଦମାନେ	॥	୧୧୧
	ତହିଁ ତାଡ଼ନ୍ତି କଉଁଠାରେ	।	କାହିଁ କୃତ୍ରିମ ଗୋବୃଷ[2]ରେ	॥	୧୧୨
୪୦	କମ୍ବଳ ଆଦି ପରିଧାନେ	।	ଯେ ବୃଷପ୍ରାୟ ଶିଶୁମାନେ	॥	୧୧୩
	ଗର୍ଜନ୍ତେ ବୃଷପ୍ରାୟ ହୋଇ	।	ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତେ ଦୁହେଁ ତହିଁ	॥	୧୧୪
	ହଂସ ମୟୂର ଆଦି ହୋଇ	।	ଯେ ଜନ୍ତୁମାନେ ଛନ୍ତି ତହିଁ	॥	୧୧୫
	କରନ୍ତେ ସେମାନଙ୍କ ଧ୍ୱନି	।	ଭ୍ରମଣ କଲେ ଭାଇ ବେନି	॥	୧୧୬
	ପ୍ରାକୃତ ବାଳକ ଯେସନ	।	କରଇ ନାନା ଚେଷ୍ଟାମାନ	॥	୧୧୭
୪୧	ଏକଦିନକେ ଯମୁନାର	।	ତଟରେ କୃଷ୍ଣ ହଳଧର	॥	୧୧୮
	ନିଜ ମିତ୍ରଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ	।	ବତ୍ସାଙ୍କୁ ଚରାନ୍ତେ ସେଠାରେ	॥	୧୧୯
	ତାହାଙ୍କୁ ମାରିବା ନିମିତ୍ତ	।	ମିଳିଲା ଆସି ଏକ ଦୈତ୍ୟ	॥	୧୨୦
୪୨	ବାଛୁରିରୂପକୁ ସେ ବହି	।	ବତ୍ସଯୂଥରେ ଅଛି ରହି	॥	୧୨୧
	ଶ୍ରୀହରି ତାହାକୁ ଦେଖିଣ	।	ବଳଭଦ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖାଇଣ	॥	୧୨୨

୧. ଆମଳକ = ଅଁଏଳା ।　　୨. ଗୋବୃଷ = ବୃଷଭ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ନ ଜାଣିଲାର ପ୍ରାୟ ହେଲେ ।	ତାହା ପାଶକୁ ଘିରେ ଗଲେ	॥ ୧୨୩
୪୩	ଲାଙ୍ଗୁଳ ସହିତରେ ହରି ।	ପଛଚରଣଦୁଇ ଧରି	॥ ୧୨୪
	ବୁଲାଇ କପିତ୍ଥ ବୃକ୍ଷର ।	ଅଗ୍ରକୁ ଫିଙ୍ଗିଲେ ସତ୍ୱର	॥ ୧୨୫
	ଭ୍ରମଣ କରାନ୍ତେ ଦଇତ୍ୟ ।	ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ଛାଡ଼ିଲା ଜୀବିତ	॥ ୧୨୬
୪୪	କପିତ୍ଥ ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗର ।	ପଡ଼ିଲା ସେ ମହାଶରୀର	॥ ୧୨୭
	ଗୋପାଳମାନେ ଦେଖି ତାକୁ ।	ମନେ ଲଭିଲେ ବିସ୍ମୟକୁ	॥ ୧୨୮
	ଭଣନ୍ତେ ସାଧୁ ସାଧୁ ବାଣୀ ।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସିଲେ ପୁଣି	॥ ୧୨୯
	ଦେବତାମାନେ ତୋଷ ହେଲେ ।	ପୁଷ୍ପସମୂହ ବରଷିଲେ	॥ ୧୩୦
୪୫	ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କର ଏକ ।	ହୋଇ ଯେ ଅଟନ୍ତି ପାଳକ	॥ ୧୩୧
	ସେ ବେନି ଭାଇ ରାମ ହରି ।	ବତ୍ସପାଳକ ହୋଇ କରି	॥ ୧୩୨
	ପ୍ରଭାତକାଳରେ ଭୋଜନ ।	ସାରି ସେ ଗୋବାଛୁରି[୧]ମାନ	॥ ୧୩୩
	ଚରାନ୍ତେ ସକଳ ଦିଗରେ ।	ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତି ସୁଖରେ	॥ ୧୩୪
୪୬	ଏକଦିନକେ ଗୋପବାଳ ।	ଯେ ଯାହାଙ୍କର ବତ୍ସକୁଳ	॥ ୧୩୫
	ତାହାଙ୍କୁ ପିଆଇବା ପାଇଁ ।	ଜଳର ନିକଟକୁ ଯାଇ	॥ ୧୩୬
	ବତ୍ସାମାନଙ୍କୁ ପିଆଇଣ ।	ସେ ଜଳ ପାନ କଲେ ପୁଣ	॥ ୧୩୭
୪୭	ସେଠାରେ ସେ ଗୋପବାଳକ ।	ଦେଖିଲେ ମହାସତ୍ତ୍ୱ ଏକ	॥ ୧୩୮
	ରହିଛି, ଦେଖିଣ ତାହାକୁ ।	ସମସ୍ତେ ଲଭିଲେ ତ୍ରାସକୁ	॥ ୧୩୯
	ଗିରିରୁ ବଜ୍ରଭେଦ ହୋଇ ।	ଶୃଙ୍ଗ ଯେସନେ ପଡ଼ିଥାଇ	॥ ୧୪୦
୪୮	ବକନାମେ ସେ ମହାସୁର ।	ଧରିଛି ବକକଳେବର	॥ ୧୪୧
	ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଅଟଇ ତୁଣ୍ଡ ଯାର ।	ସ୍ୱଭାବେ ଅଟେ ବଳିୟାର	॥ ୧୪୨
	ବଡ଼ ବେଗରେ ସେ ଆସିଣ ।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଗ୍ରାସ କଲା ପୁଣ	॥ ୧୪୩
୪୯	ଯେ ଗ୍ରସ୍ତ ମହାବକାସୁରେ ।	ଦେଖି ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସେଠାରେ	॥ ୧୪୪
	ଯେ ରାମ ଆଦି ଗୋପସୁତେ ।	ରାମଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ସେ ସମସ୍ତେ	॥ ୧୪୫
	ଅଚେତ ହେଲେ, ବିନୁ ପ୍ରାଣ ।	ଯେସନେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କ ଗଣ	॥ ୧୪୬
୫୦	ଯେହୁ [୨]ଜଗତଗୁରୁ ତାତ ।	ନୋହି ଅଛନ୍ତି ଯେହୁ କ୍ଷତ	॥ ୧୪୭
	ଅଗ୍ନିପରାଏ ତାଳୁମୂଳ ।	ଦହନ୍ତେ ସେ ଗୋପାଳବାଳ	॥ ୧୪୮
	ତାହାଙ୍କୁ ବାନ୍ତି ତତକ୍ଷଣ ।	କଲା, ରୋଷରେ ବକ ପୁଣ	॥ ୧୪୯
	ଉଦ୍ୟତ ହୋଇଲା ତାହାଙ୍କୁ ।	ତୁଣ୍ଡରେ ପୁଣ ମାରିବାକୁ	॥ ୧୫୦
୫୧	ଯେ ଆସୁଅଛି ବକାସୁର ।	ମିତ୍ର ଅଟଇ ଯେ କଂସର	॥ ୧୫୧
	ତାହାକୁ ସତ୍ୱରେ ସେ ହରି ।	ବେନି ଭୁଜରେ ଥଣ୍ଟ ଧରି	॥ ୧୫୨
	ତିରଣ[୩] ଖଣ୍ଡପ୍ରାଏ କରି ।	ଲୀଳାରେ ପକାଇଲେ ଚିରି	॥ ୧୫୩

୧. ଗୋବାଛୁରି = ଗାଈର ବାଛୁରି । ୨. ଜଗତଗୁରୁ = ବ୍ରହ୍ମା । ସତ୍ତ୍ୱ = ପ୍ରାଣୀ ।
୩. ତିରଣ - ମୂଳଶବ୍ଦ 'ବୀରଣ' । (ବୀରଣ = ଅଗ୍ରନ୍ଥି ତୃଣବିଶେଷ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଦେଖନ୍ତେ ବାଳକନିକର ।	ଯେ ଗତି ସାଧୁ ଲୋକଙ୍କର ॥	୧୫୪
	ଦେବତାମାନଙ୍କର ପ୍ରୀତି ।	ଯେ କୃଷ୍ଣ ବିଧାନ କରନ୍ତି ॥	୧୫୫
୫୨	[୧]ନନ୍ଦନମଲ୍ଲିକା ଆଦିରେ ।	ବକ ଅରିଙ୍କି ସେ କାଳରେ ॥	୧୫୬
	ସ୍ୱର୍ଗନିବାସୀ ଲୋକମାନେ ।	ବିକ୍ଷେପ କଲେକ ଗମନେ ॥	୧୫୭
	ଆନକ-ଶଙ୍ଖ-ସ୍ତବତୁଲେ ।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୁଣ ସ୍ତୁତି କଲେ ॥	୧୫୮
	ଦେଖିଣ ତାହା ଗୋପସୁତ ।	ସମସ୍ତେ ହୋଇଲେ ବିସ୍ମିତ ॥	୧୫୯
୫୩	ରାମଙ୍କୁ ଆଦି ହୋଇ ଯେତେ ।	ବାଳକେ ଥିଲେ ସେ ସମସ୍ତେ ॥	୧୬୦
	ବକମୁଖୁଁ ଯେ ମୁକ୍ତ ହରି ।	ତାହାଙ୍କୁ ପୁଣ ଲଭି କରି ॥	୧୬୧
	ସ୍ନେହରେ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ ।	ସଂତୋଷ ହୋଇଲେ, ଯେସନ ॥	୧୬୨
	ଦେହରୁ ପ୍ରାଣ ଯାଇଥାଇ ।	ସେ ନିଜ ସ୍ଥାନକୁ ଆସଇ ॥	୧୬୩
	ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ଲଭି ତାକୁ ।	ଲଭନ୍ତି ପୁଣ ହରଷକୁ ॥	୧୬୪
	ବାଛୁରିମାନ ଏକଠୁଳ ।	କରିଣ ଆସିଣ ଗୋକୁଳ ॥	୧୬୫
	ଯେ ବକାସୁରର ବିନାଶ ।	କଲେ ସେ କଥାକୁ ପ୍ରକାଶ ॥	୧୬୬
୫୪	ଗୋପାଳେ ଶୁଣି ସେ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ।	ହୋଇଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ମିତ ॥	୧୬୭
	ଅତିପ୍ରିୟରେ ଗୋପୀମାନେ ।	ସାଦର ହେଲେ ନିଜମନେ ॥	୧୬୮
	ଉତ୍ସୁକେ କଲେ ବିଲୋକନ ।	ଅତୃପ୍ତ ତାଙ୍କର ନୟନ ॥	୧୬୯
	ପ୍ରାଣ ଲଭିଲେ ମଲା ଜନ ।	ତାହାକୁ ଦେଖନ୍ତି ଯେସନ ॥	୧୭୦
୫୫	ପଡ଼ଇ ଅଦ୍ଭୁତ ଏ ବାଳ ।	ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ବାରବାର ॥	୧୭୧
	ତଥାପି ତାଙ୍କର ଅପ୍ରିୟ ।	ସମ୍ଭବ ହୋଇଲା ନିଶ୍ଚୟ ॥	୧୭୨
	ଯେଣୁ ସେମାନେ ଆନ ଜନ ।	ଭୟକୁ କଲେ ଉତପନ ॥	୧୭୩
୫୬	ଯାହାଙ୍କ ଦରଶନ ଘୋର ।	ସେମାନେ ତଥାପି ଏହାର ॥	୧୭୪
	କରିବା ଅର୍ଥେ ପରାଭବ ।	ଶକ୍ୟ ନୁହନ୍ତି ସେ ଦାନବ ॥	୧୭୫
	ଏହାକୁ ମାରିବା ନିମିତ୍ତେ ।	ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ସେ ଦଇତେ ॥	୧୭୬
	ପତଙ୍ଗ ଯେସନ ଅଗ୍ନିରେ ।	ନାଶ ହୁଅନ୍ତି ସେ ପ୍ରକାରେ ॥	୧୭୭
୫୭	ଯେ ବ୍ରହ୍ମବିଦ ବିପ୍ରଜନ ।	ସେମାନଙ୍କର ଯେ ବଚନ ॥	୧୭୮
	ସେମାନ କଉଣସି ଦିନେ ।	ଅସତ୍ୟ ନୁହନ୍ତି ଭୁବନେ ॥	୧୭୯
	ହେ ନନ୍ଦ ନାରାୟଣସମ ।	ତୋ'ପୁତ୍ର ଅଟଇ ଉତ୍ତମ ॥	୧୮୦
	ଏରୂପେ ଗର୍ଗ ଭଗବାନ ।	କହିଲେ ଯେବଣ ବଚନ ॥	୧୮୧
	ସେ ବଚନକୁ ସେ ପ୍ରକାରେ ।	ଜାଣିଲୁଁ ଅନୁଭବଦ୍ୱାରେ ॥	୧୮୨
୫୮	ନନ୍ଦକୁ ଆଦି ହୋଇ ଯେତେ ।	ଗୋପାଳମାନେ ସେ ସମସ୍ତେ ॥	୧୮୩
	ରାମକୃଷ୍ଣର ଏ ପ୍ରକାରେ ।	କଥା କହନ୍ତେ ହରଷରେ ॥	୧୮୪
	ଖେଳନ୍ତେ ତାହାଙ୍କର ତୁଲେ ।	ଭବବେଦନା ନ ଜାଣିଲେ ॥	୧୮୫

---

୧. ନନ୍ଦନମଲ୍ଲିକା = ନନ୍ଦନକାନନର ମଲ୍ଲୀ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୫୯ ମାଙ୍କଡ଼ଡିଆଁ ଲୁଚକାଳି । ବାଲିବନ୍ଧାଦି ଖେଳଖେଳି ॥
ବ୍ରଜେ ଶ୍ରୀରାମ ଦାମୋଦର । ଏ ରୂପେ କାଟିଲେ କୌମାର ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ଚରାନ୍ତେ ଗୋବତ୍ସ । ବିନାଶ କଲେ ଦୈତ୍ୟ ବତ୍ସ ॥ ୧୮୬
ସେ ବକରିପୁପଦାମ୍ବୁଜ । ସେବକ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ ॥ ୧୮୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବତ୍ସ-ବକବଧୋ
ନାମ ଏକାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦ୍ୱାଦଶେ ତୁ ମହାସର୍ପବପୁର୍ଧରମଘାସୁରମ୍ ।
ବତ୍ସପାଳଗିଳଂ କ୍ରୁଦ୍ଧୋ ଗଳେଽହନ୍ନିତି ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ॥ ୧
ମହାବକଗଳକ୍ରୀଡ଼ା କେଶବସ୍ୟ ନ କୌତୁକମ୍ ।
ଇତୀବାଘାସୁରମୁଖେ ସସଖଃ ପ୍ରାବିଶଦ୍ଧରିଃ ॥ ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ବନଭୋଜନ ଅର୍ଥେ ମନ । ଧରନ୍ତେ କହୁଣିସି ଦିନ ॥ ୧
ପ୍ରଭାତ ସମୟେ ଉଠିଣ । ଯେ ମିତ୍ର ବତ୍ସପାଳଗଣ ॥ ୨
ମନୋଜ୍ଞ ଶୃଙ୍ଗରବ କରି । ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରବୋଧନ୍ତେ ହରି ॥ ୩
ବତ୍ସଙ୍କୁ କରି ଅଗ୍ରସର । ମନ୍ଦିରୁଁ ହୋଇଲେ ବାହାର ॥ ୪
୨ ଯେ ଯୁକ୍ତ ଅଟନ୍ତି ସ୍ନେହରେ । ସହସ୍ର ସହସ୍ର କ୍ରମରେ ॥ ୫
ବେଣୁ ବିଷାଣ ମନୋହର । ଶିକା ବେତ୍ର ହିଁ ଯାହାଙ୍କର[1] ॥ ୬
ସଂଖ୍ୟା ଯେ ସହସ୍ରଉପରେ । ଅନ୍ୱିତ ଅଟନ୍ତି ତହିଁରେ ॥ ୭
ଏମନ୍ତ ଯେ ନିଜ ବାଛୁରି । ତାହାଙ୍କୁ ଅଗ୍ରତରେ କରି ॥ ୮
କୃଷ୍ଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ହେଲେ । ହରଷ ହୋଇଣ ସେ ଗଲେ ॥ ୯
୩ କୃଷ୍ଣବତ୍ସଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ନାହିଁ । ଯେ ଯାହା ବତ୍ସମାନ ନେଇ ॥ ୧୦
ଯୂଥ କରି ତାହାଙ୍କ ତୁଲେ । ଗୋପବାଳକେ ମିଶାଇଲେ ॥ ୧୧
ଚରାନ୍ତେ ବାଳକଲୀଳାରେ । ଖେଳିଲେ ସେ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ॥ ୧୨
୪ କାଚ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମୁକ୍ତାମଣି । ଭୂଷିତ ହେଲେହେଁ ସେ ପୁଣି ॥ ୧୩
ଫଳ ପ୍ରବାଳ ପୁଷ୍ପଗୁଚ୍ଛ । ସୁମନ[3] ଧାତୁ କେକିପିଚ୍ଛ[4] ॥ ୧୪
ଏମାନଙ୍କରେ ବୃନ୍ଦାବନେ । ଆତ୍ମାକୁ ମଣ୍ଡିଲେ ସେମାନେ ॥ ୧୫
୫ ଏକ ଶିକାକୁ ଆର ଜଣ । ଚୋରାଇ ନିଅନ୍ତେ ସେ ପୁଣ ॥ ୧୬
ଜାଣନ୍ତେ ଦୂରକୁ ଫିଙ୍ଗିଲେ । ସେଠାରେ ଯଉଁମାନେ ଥିଲେ ॥ ୧୭
ହସନ୍ତେ ଦୂରକୁ ସେମାନେ । ଫିଙ୍ଗିଲେ, ଘେନିଲେ ତା' ଆନେ ॥ ୧୮

---

୧. କେବଳସ୍ୟ । ୨. ଯା' କନ୍ଧର । ୩. ସୁବର୍ଣ୍ଣ । ୪. ପୁଚ୍ଛ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୬ ବନଶୋଭାକୁ ଦେଖିବାରେ । କୃଷ୍ଣ ଯାଆନ୍ତି ଯେବେ ଦୂରେ ॥ ୧୯

ତେବେ ସେ ଗୋପବାଳେ ପୁଣ । 'ମୁଁ ଆଗ ମୁଁ ଆଗ' ବୋଲିଣ ॥ ୨୦

ସ୍ପରଶ କରିଣ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ଆରମ୍ଭ କଲେ ବିହାରକୁ ॥ ୨୧

୭ କେ ବେଣୁମାନଙ୍କୁ ବଜାନ୍ତି । ଶୃଙ୍ଗେ ନିସ୍ୱନ କେ କରନ୍ତି ॥ ୨୨

ଗାଆନ୍ତେ କେ ଭୃଙ୍ଗସଙ୍ଗରେ । କୋକିଳସଙ୍ଗେ ଧ୍ୱନି କରେ ॥ ୨୩

୮ ପକ୍ଷିଙ୍କ ଛାୟାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ । ଧାବନ୍ତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେଗରେ ॥ ୨୪

ଉତ୍ତମହଂସପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଚାଲନ୍ତେ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଥାଇ ॥ ୨୫

ବକଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବସନ୍ତେ । ମୟୂରସଙ୍ଗତେ ନୃତ୍ୟନ୍ତେ ॥ ୨୬

୯ କପିବାଳଙ୍କୁ ଓଟାରନ୍ତେ । ସେ ସଙ୍ଗେ ବୃକ୍ଷ ଆରୋହନ୍ତେ ॥ ୨୭

ଦନ୍ତଦର୍ଶନ ଭ୍ରୂଲତାର । କମ୍ପରେ କରନ୍ତେ ବିକାର ॥ ୨୮

ସେ କପିଶିଶୁଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ । ଶାଖାରୁ ଶାଖାକୁ ଡିଅଁନ୍ତେ ॥ ୨୯

୧୦ ଡିଅଁନ୍ତେ ଭେକସଙ୍ଗତର । ଲଙ୍ଘନ୍ତେ ସ୍ରୋତକୁ ନଦୀର ॥ ୩୦

ଯେ ଅଟେ ଆପଣାର ଛାଇ । ହସନ୍ତେ ପୁଣ ତାକୁ ଚାହିଁ ॥ ୩୧

ଯେ ବା ଶୁଭନ୍ତି ପ୍ରତିସ୍ୱନ । ଦିଅନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଶାପମାନ ॥ ୩୨

୧୧ ଯେ ଜ୍ଞାନିଲୋକମାନଙ୍କର । ବ୍ରହ୍ମ ସେ ବ୍ରହ୍ମସୁଖାକାର ॥ ୩୩

ସେ ସୁଖଅନୁଭବ ଆର । ଭକ୍ତ ଅଟନ୍ତି ଯେହୁ ନର ॥ ୩୪

ପରମ ଦେବତା ରୂପରେ । ପ୍ରକାଶ ସେମାନଙ୍କ ଠାରେ ॥ ୩୫

ମାୟା ଆଶ୍ରିତ ଏ ଜଗତେ । ଯେ ପୁଣ ସେମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତେ ॥ ୩୬

ମନୁଷ୍ୟଶିଶୁରୂପେ ଖ୍ୟାତ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଅଟନ୍ତି ଏମନ୍ତ ॥ ୩୭

ଏରୂପେ ସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର । କଲେ ସେ ବାଳକେ ବିହାର ॥ ୩୮

ବହୁତ ସୁକୃତ ସେମାନେ । ଆଚରି ଥିଲେ ପୂର୍ବଦିନେ ॥ ୩୯

୧୨ ଯେ ଧୃତ ଆତ୍ମା ଯୋଗୀ ନରେ । ବହୁତ ଜନମେ କଷ୍ଟରେ ॥ ୪୦

ଅଲଭ୍ୟ ଅଟଇ ତାଙ୍କର । ଧୂଳି ଯା' ପାଦପଙ୍କଜର ॥ ୪୧

ସେ କୃଷ୍ଣ ଯଉଁମାନଙ୍କର । ହୋଇଲେ ନୟନଗୋଚର ॥ ୪୨

ସେ ବ୍ରଜବାସିଙ୍କର ଭାଗ୍ୟ । କେ ବର୍ଣ୍ଣିବାକୁ ହେବ ଯୋଗ୍ୟ ॥ ୪୩

୧୩ ଅଘ ନାମରେ ତଦନ୍ତର । ଅଇଲା ଏକ ମହାସୁର ॥ ୪୪

[1]ତାଙ୍କର ସୁଖକ୍ରୀଡ଼ାମାନ । ଦେଖିବାକୁ ସେ ଅଭାଜନ ॥ ୪୫

ପିଇ ଅଛନ୍ତି ଯେ ଅମୃତ । ସେ ସୁରମାନେ ହେଁ ସନ୍ତତ ॥ ୪୬

ଯେ ଅଟେ ଆପଣା ଜୀବନ । ତା'ପ୍ରାପ୍ତି ବାଞ୍ଛି ନିଜ ମନ ॥ ୪୭

ଅସୁର ଏ କଉଁ କାଳରେ । ମରିବ କଉଁ ଉପାୟରେ ॥ ୪୮

ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଛିଦ୍ର ଯାର । [2]ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରନ୍ତି ମନର ॥ ୪୯

---

୧. ତାଙ୍କର = ତେଷାଂ (ସେମାନଙ୍କର) ।

୨. କେବଳ ଅମୃତପାନଦ୍ୱାରା ଜୀବନ ସଫଳ ହୁଏ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଲୀଳାନୁସ୍ମରଣ ଦ୍ୱାରା ହୁଏ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୪	ଆସିଛି କଂସ ଆଜ୍ଞା ପାଇ	। ପୂତନା-ବକ-ସାନ ଭାଇ	।।	୫୦
	ଅଘ ନାମରେ ସେ ବିଦିତ	। ଦେଖି କୃଷ୍ଣାଦି ଗୋପସୁତ	।।	୫୧
	ନାଶିଛି ଏ ମୋର ସୋଦର	। ନିମିତ୍ତେ ସେହି ଦୁହିଁଙ୍କର	।।	୫୨
	ଏହାକୁ ସୈନ୍ୟ ସହିତରେ	। ବିନାଶ କରିବି ଏଠାରେ	।।	୫୩
୧୫	ଯେବେ ଏ ସମସ୍ତ ବାଳକ	। ହେବେ ମୋ' ମିତ୍ରଂ[୧] ତିଳୋଦକ	।।	୫୪
	ସକଳ ବ୍ରଜବାସୀ ତେବେ	। ମଲା ଲୋକର ପ୍ରାଏ ହେବେ	।।	୫୫
	ଯେବେ ନିର୍ଗତ ହୋଏ ପ୍ରାଣ	। କି ଚିନ୍ତା ଦେହଅର୍ଥେ ପୁଣ	।।	୫୬
	ଜଗତେ ଯେତେ ପ୍ରାଣବନ୍ତ	। ପ୍ରାଣ ସେମାନଙ୍କର ସୁତ	।।	୫୭
୧୬	ଏ ରୂପେ କରିଣ ବିଚାର	। ଯୋଜନେ ଦୀର୍ଘଭାଗ ଯାର	।।	୫୮
	ମହାପର୍ବତ ପ୍ରାୟ ହୋଇ	। ଯେ ପୁଣ ପୃଥୁଳ ଅଟଇ	।।	୫୯
	ଯେ ମୁଖ ଗୁହାପ୍ରାୟ ହୋଇ	। ବିସ୍ତାର ହୋଇଛି ସେ ଯହିଁ	।।	୬୦
	ଏରୂପେ ଅଜଗର ପ୍ରାୟ	। କରିଣ ନିଜ ମହାକାୟ	।।	୬୧
	ସେ ଖଳ ଗିଳିବା ଆଶାରେ	। ଶୟନ କଲାକ ମାର୍ଗରେ	।।	୬୨
୧୭	ଯା ତଳ ଓଷ୍ଠ ଭୂମିଭାଗେ	। ଲାଗିଛି ଆର ଓଷ୍ଠ ମେଘେ	।।	୬୩
	ଗିରିକନ୍ଦର ବେନି ପ୍ରାଏ	। ବଦନପ୍ରାନ୍ତ ବେନି ଶୋହେ	।।	୬୪
	ଯେସନ ଗିରିଶୃଙ୍ଗମାନ	। ସେ ରୂପେ ଯାହାର ଦଶନ	।।	୬୫
	ଅନ୍ଧକାରର ପ୍ରାୟ ହୋଇ	। ବଦନମଧ୍ୟ ଅଛି ଯହିଁ	।।	୬୬
	ନିଷ୍ଠୁର ପବନ ସଦୃଶ	। ଯହିଁରେ ବହୁଅଛି ଶ୍ୱାସ	।।	୬୭
	ବନ ଅନଳପ୍ରାୟ ହୋଇ	। ଲୋଚନଯୁଗ ତପ୍ତ ଯହିଁ	।।	୬୮
୧୮	ବଦନ କରିଣ ବିସ୍ତାର	। ମାର୍ଗେ ଶୋଇଛି ଅଜଗର	।।	୬୯
	ତାହାକୁ ଦେଖିଣ ସେଠାଇଁ	। ବୃନ୍ଦାବନର ଶୋଭା ଏହି	।।	୭୦
	ଏମନ୍ତ ମଣିଣ ବିସ୍ତାର	। ବଦନ ଯେ ଅଜଗରର	।।	୭୧
	ତା' ତୁଲ୍ୟଭାବରେ ଲୀଳାରେ	। ଉତ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷା କଲେକ କ୍ରମରେ	।।	୭୨
୧୯	ହେ ମିତ୍ରେ ! ଦେଖ ଏଥି ଥାଇଁ	। ଜନ୍ତୁର ପ୍ରାୟ ଅଛି ରହି	।।	୭୩
	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଗିଳିବା ନିମିତ୍ତ	। ମୁଖକୁ କରିଣ ବିସ୍ତୃତ	।।	୭୪
	ସର୍ପ ଯେମନ୍ତ ଥାଇ ରହି	। ସେରୂପେ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ	।।	୭୫
୨୦	ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣେ ଆରକତ	। ମେଘକୁ ଦେଖ ଏହୁ ସତ୍ୟ	।।	୭୬
	ଉପର ପାଟିପ୍ରାଏ ପୁଣ	। ତା' ପ୍ରତିଛାୟାରେ ଅରୁଣ	।।	୭୭
	ଦିଶଇ ତଳଭାଗ ଯେହି	। ସେ ତଳପାଟି ପ୍ରାୟ ହୋଇ	।।	୭୮
୨୧	ଯେ ବାମ ଦକ୍ଷିଣ ଭାଗର	। ଦିଶଇ ପର୍ବତକନ୍ଦର	।।	୭୯
	ଓଷ୍ଠପ୍ରାନ୍ତକୁ ସେହୁ ଦୁଇ	। ସାମ୍ୟରେ ବିବାଦ କରଇ	।।	୮୦

୧. ମିତ୍ର = ଭାଇ ଓ ଭଉଣୀ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦେଖ ଏ ତୁଙ୍ଗ ଶୃଙ୍ଗମାନ । ତା' ଦଂଷ୍ଟ୍ରାମାନଙ୍କ ସମାନ ॥ ୮୧
୨୨ ବିସ୍ତୃତ ଦୀର୍ଘ ମାର୍ଗ ଏହି । ଜିହ୍ୱାକୁ ବିବାଦ କରଇ ॥ ୮୨
ଏ ଶୃଙ୍ଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟର । ଯେ ଦିଶୁଅଛି ଅନ୍ଧକାର ॥ ୮୩
ଏହାର ପୁଣ ଯେ ବଦନ । ତାର ମଧ୍ୟକୁ ସେ ସମାନ ॥ ୮୪
୨୩ ଦେଖ ଏ ଦାବାଗ୍ନିତପତ । ବହଇ ଏହୁ ଖରବାତ ॥ ୮୫
ଦେଖ ତା' ନିଶ୍ୱାସପବନ । ପ୍ରାୟକ ହୋଇଛି ଶୋଭନ ॥ ୮୬
ସେ ଯେଉଁ ଅରଣ୍ୟଅନଳ । ତେଣେ ଯେ ଦଗ୍‌ଧ ଜନ୍ତୁକୁଳ ॥ ୮୭
ଏ ତାଙ୍କ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଅନ୍ତର । ଆମିଷଗନ୍ଧର ଆକାର ॥ ୮୮
୨୪ ଏଠାରେ ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କରିବ କି ଗ୍ରାସ ॥ ୮୯
ଯେବେ ଏ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଗିଳିବ । ବକର ପ୍ରାଏ ନାଶ ଯିବ ॥ ୯୦
କ୍ଷଣକେ ଏ କୃଷ୍ଣରେ ସ୍ମରି । ଏମନ୍ତ ମନରେ ବିଚାରି ॥ ୯୧
ବକବଇରିମନୋହର । ମୁଖ ଚାହିଁଣ କରେ କର ॥ ୯୨
ବଜାନ୍ତେ ହସନ୍ତେ କ୍ରମରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନିର୍ଭୟରେ ॥ ୯୩
୨୫ | ତାକୁ ନ ଜାଣି ପରସ୍ପରେ । କହିଲେ ଯେ ବାଣୀ ମିଥ୍ୟାରେ ॥ ୯୪
୨୬ | ଶୁଣି ତାଙ୍କର ସେ ଭାଷିତ । ଯେ କୃଷ୍ଣ ସର୍ବହୃଦସ୍ଥିତ ॥ ୯୫
ସତ୍ୟ ହେଲେହେଁ ମିଥ୍ୟାପ୍ରାଏ । ମୋର ଲୋକଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟେ ହୋଏ ॥ ୯୬
ଏମନ୍ତ ମନେ ବିଚାରିଣ । ରାକ୍ଷସ ଏ ବୋଲି ଜାଣିଣ ॥ ୯୭
ନିବାରିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ମନ । କଲେ ସେ ଯେବେ ଭଗବାନ ॥ ୯୮
ଅସୁରଉଦର ମଧ୍ୟରେ । ସେକାଳେ ବାଛୁରିସଙ୍ଗରେ ॥ ୯୯
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଶିଶୁଗଣ । ଗିଳିଲା ନାହିଁ ତତକ୍ଷଣ ॥ ୧୦୦
ସେହୁ ରାକ୍ଷସ ବକ-ଅରି । ପ୍ରବେଶକୁ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରି ॥ ୧୦୧
ଭ୍ରାତାଭଗିନୀଙ୍କ ମରଣ । ମନେ କରିଛି ଯେ ସ୍ମରଣ ॥ ୧୦୨
୨୭ ଯାଙ୍କ ରକ୍ଷକ ଆନ ନାହିଁ । ସ୍ୱହସ୍ତୁଁ ଗଲେ ଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ॥ ୧୦୩
ଯେ ଦୁଃଖୀ ଅଟନ୍ତି ମୃତ୍ୟୁର । ଉଦରଅଗ୍ନିକି ଆହାର ॥ ୧୦୪
ସକଳଭୟନିବାରଣ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ॥ ୧୦୫
ଦଇବକୃତ୍ୟରେ ବିସ୍ମୟ । ହୋଇଲେ ଅଟନ୍ତି ସଦୟ ॥ ୧୦୬
୨୮ ଜୀବନ ଏ ଖଳ ଦୈତ୍ୟର । ହିଂସା ଏ ସାଧୁମାନଙ୍କର ॥ ୧୦୭
ଦୁହେଁ ନୋହିବେ କି ରୂପରେ । କି ଅବା କରିବା ଏଠାରେ ॥ ୧୦୮
ଏମନ୍ତ ମନରେ ବିଚାରି । ତହିଁ ଉପାୟ ଜାଣି କରି ॥ ୧୦୯
ଅଶେଷ ବିଷୟ ଯାହାର । ଅଟଇ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଗୋଚର ॥ ୧୧୦
ସେ ହରି ଅସୁରତୁଣ୍ଡରେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସତ୍ୱରେ ॥ ୧୧୧
୨୯ ଆଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇଣ ମେଘରେ । ସେ କାଳେ ଥିଲେ ଯେ ଅମରେ ॥ ୧୧୨
ଭୟରେ କଲେ ହାହା ରାବ । ଅଘଅସୁରର ବାନ୍ଧବ ॥ ୧୧୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

କଂସକୁ ଆଦି ହୋଇ ଯେତେ । ହରଷ ହେଲେ ସେ ସମସ୍ତେ ॥ ୧୧୪
୩୦ ଦେବତାଙ୍କର ସେ ବଚନ । ଶୁଣି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଗବାନ ॥ ୧୧୫
ବତ୍ସବାଳକମାନଙ୍କର । ସହିତେ ଯେ ଅଘ-ଅସୁର ॥ ୧୧୬
ଚୂର୍ଣ୍ଣ କରିବ ଆପଣାକୁ । କରିଛି ଏମନ୍ତ ବାଞ୍ଛାକୁ ॥ ୧୧୭
ତାହାର କଣ୍ଠଦେଶ ଯେହି । ବୃଦ୍ଧିକି ଲଭିଲେ ସେ ତହିଁ ॥ ୧୧୮
୩୧ ଅତିପୃଥୁଳକାୟ ଯାର । ତଦନ୍ତରେ ସେ ରାକ୍ଷସର ॥ ୧୧୯
ଯେ ମାର୍ଗ ମୁଖ ଆଦିଙ୍କର । ନିରୁଦ୍ଧ ସେ କଣ୍ଠ ତାହାର ॥ ୧୨୦
ବାହାର ହେଲା ନେତ୍ରଦୁଇ । ଭ୍ରମୁଛି ଏଣେ ତେଣେ ଯେହି ॥ ୧୨୧
ଦେହ ଭିତରେ ସମୀରଣ । ନିରୁଦ୍ଧ ହେଲା ତାର ପୁଣ ॥ ୧୨୨
ମୂର୍ଦ୍ଧାକୁ ତାର ଭେଦି କରି । ବାହାର ହେଲେ ପ୍ରଭୁ ହରି ॥ ୧୨୩
୩୨ ସେହି ମାର୍ଗରେ ପ୍ରାଣ ତାର । ସମସ୍ତେ ହୁଅନ୍ତେ ବାହାର ॥ ୧୨୪
ଯେ ହାରିଥିଲେ ନିଜ ପ୍ରାଣ । ଗୋବତ୍ସେ ନିଜ ମିତ୍ରଗଣ ॥ ୧୨୫
ତାହାଙ୍କୁ ଅମୃତ ଦୃଷ୍ଟିରେ । ଉଠାଇ ତାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ॥ ୧୨୬
ମୁଖରୁ ପୁଣ ସେ ଅଘର । ମୁକୁନ୍ଦ ହୋଇଲେ ବାହାର ॥ ୧୨୭
୩୩ ମହା ଅହିର ଦେହେ ସ୍ଥିତ । ଯେହୁ ମହତ ଅଦଭୁତ ॥ ୧୨୮
ନିଜ କାନ୍ତିରେ ରହି ଯେହି । ଦଶ ଦିଗକୁ ପ୍ରକାଶଇ ॥ ୧୨୯
କୃଷ୍ଣନିର୍ଗମପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ । ରହି ଯେ ଥିଲା ଆକାଶରେ ॥ ୧୩୦
ସେ ତେଜ ଚାହାଁନ୍ତେ ଅମରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲା କୃଷ୍ଣଠାରେ ॥ ୧୩୧
୩୪ ଦେବତାମାନେ କୁସୁମରେ । ଅପସରାଏ ନର୍ତ୍ତନରେ ॥ ୧୩୨
ଗନ୍ଧର୍ବଆଦି ସୁଗୀତରେ । ବାଦ୍ୟରେ ପୁଣି ବାଦ୍ୟଧରେ ॥ ୧୩୩
ବ୍ରାହ୍ମଣେ ସ୍ତୁତିର ପଠନେ । ଜୟଶବଦେ ଗଣମାନେ ॥ ୧୩୪
ଅତି ହରଷେ ଏ ପ୍ରକାରେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ସେଠାରେ ॥ ୧୩୫
ଯେଣୁ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟମାନ । ଏକୃଷ୍ଣ କରିବେ ବିଧାନ ॥ ୧୩୬
୩୫ ଅଦ୍ଭୁତ ସ୍ତୋତ୍ର ତାହାଙ୍କର । ଉତ୍ତମ ବାଦ୍ୟ ଗୀତ ସ୍ୱର ॥ ୧୩୭
ଜୟାଦି ଅନେକ ଉତ୍ସବ । ମଙ୍ଗଳ ସ୍ୱନ ଏହୁ ସର୍ବ ॥ ୧୩୮
ଶୁଣିଣ ଆପଣା ସଦନ । ନିକଟେ 'ଚତୁର-ଆନନ'[1] ॥ ୧୩୯
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ ସତ୍ୱର । ଯେ ବା ମହିମା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ॥ ୧୪୦
ତାହା ଦେଖିଣ ନିଜ ମନେ । ବିସ୍ମୟ ଲଭିଲା ସେ ସ୍ଥାନେ ॥ ୧୪୧
୩୬ ଅଜଗରର ଚର୍ମ ଯେହି । ବୃନ୍ଦାବନରେ ଶୁଖି ରହି ॥ ୧୪୨
ବହୁତ କାଳ ପରିଯନ୍ତେ । ହେ ନୃପ ! ବ୍ରଜବାସୀ ଯେତେ ॥ ୧୪୩
ତାଙ୍କର ଖେଳିବା ନିମିତ୍ତ । ଚତ୍ୱର ହେଲା ଏ ଅଦ୍ଭୁତ ॥ ୧୪୪
୩୭ ମୃତ୍ୟୁର ଠାରୁ ଆପଣାର । ସଂସାରବନ୍ଧରୁ ଅହିର ॥ ୧୪୫

---

୧. ଚତୁର-ଆନନ = ବ୍ରହ୍ମା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେ ବା ମୋକ୍ଷଣ ଏ ଚରିତ । [1]ପଞ୍ଚମ ବରଷରେ କୃତ ॥ ୧୪୬
ତା' ଦେଖି ଷଷ୍ଠ ବରଷରେ । ଗୋପାଳେ ବିସ୍ମୟ ମନରେ ॥ ୧୪୭
ଅଜଗରକୁ ଆଜ ମାରି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କଲେ ହରି ॥ ୧୪୮
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ ବ୍ରଜରେ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ॥ ୧୪୯
୩୮ ଯେ ପରାବର ଲୋକଙ୍କର । ପରମ ବିଧାତା ଈଶ୍ୱର ॥ ୧୫୦
ମନୁଜ-ବାଳରୂପ ହୋଇ । ମାୟା ଯେ ଅଛନ୍ତି ଭିଆଇ ॥ ୧୫୧
ବିଚିତ୍ର ନୋହେ ଏ ତାଙ୍କର । ଅହି ସ୍ୱରଶରୁ ଯାହାର ॥ ୧୫୨
ନିହତପାତକ ହୋଇଲା । ଆପଣା ରୂପକୁ ପାଇଲା ॥ ୧୫୩
ଅସନ୍ତ ଲୋକଙ୍କର ଯେହି । ପରମ ଦୁର୍ଲଭ ଅଟଇ ॥ ୧୫୪
୩୯ କେବଳ ମନୋମୟ ଯାର । ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତିମା ଏକ ବାର ॥ ୧୫୫
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ ଅନ୍ତରେ । ପ୍ରହ୍ଲାଦାଦିଙ୍କି ଏ ସଂସାରେ ॥ ୧୫୬
ଦେଇଛି ଭାଗବତୀ ଗତି । ସାକ୍ଷାତ ହୋଇ ସେ ଶ୍ରୀପତି ॥ ୧୫୭
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯା' ଅନ୍ତର । କି ଚିତ୍ର ତାର ତରିବାର ॥ ୧୫୮
ହେ ନୃପ ! ଆମ୍ଭାରେ ସମ୍ଭବ । ଯେ ନିତ୍ୟ ସୁଖ ଅନୁଭବ ॥ ୧୫୯
ତେଣେ ମାୟାକୁ ନିବାରଣ । କଲେ ପରମ ଯେହୁ ପୁଣ ॥ ୧୬୦

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୪୦ ହେ ବିପ୍ରମାନେ ! ସେ ଏମନ୍ତ । ରୂପରେ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ ॥ ୧୬୧
ଯେହୁ ରକ୍ଷକ ଆପଣାର । ବିଚିତ୍ର ଚରିତ ତାଙ୍କର ॥ ୧୬୨
ଶ୍ରବଣ କରିଣ ଶୁକଙ୍କୁ । ପୁଛିଲେ ସେ ପୁଣ୍ୟ କଥାକୁ ॥ ୧୬୩
ଯହୁଁ ଶ୍ରବଣେ ବଶୀକୃତ । ହୋଇଛି ସେ ନୃପର ଚିତ୍ତ ॥ ୧୬୪

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୪୧ ହେ ଶୁକମୁନି ! ଯେହୁ ଆନ । କାଳରେ ହୋଇଛି ବିଧାନ ॥ ୧୬୫
ସେ ପୁଣ ସେ କାଳେ ସମ୍ଭବ । କେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ହୋଇବ ॥ ୧୬୬
ପଞ୍ଚମ ବରଷେ ବିଧାନ । କଲେ ଯା' ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥ ୧୬୭
ଷଷ୍ଠ ବରଷେ ଗୋପବାଳେ । କହିଲେ ତାହା ଯା' ଗୋକୁଳେ ॥ ୧୬୮
୪୨ ହେ ଗୁରୁ ମହାଯୋଗିବର । ପରମ କୁତୂହଳ ମୋର ॥ ୧୬୯
କହ ତ ମୋତେ ସେ ଚରିତ । ମନେ ମୁଁ ମଣୁଛି ଏମନ୍ତ ॥ ୧୭୦
ହରିର ମାୟା ଏ ଅଟଇ । ଆନ ରୂପରେ ନ ଘଟଇ ॥ ୧୭୧

---

୧. କୌମାରଂ ପଞ୍ଚମାବ୍ଦାନ୍ତଂ ପୌଗଣ୍ଡଂ ଦଶମାବଧି ।
କୈଶୋରମାପଞ୍ଚଦଶାଦ୍ ଯୌବନଂ ତୁ ତତଃ ପରମ୍ ॥
ପଞ୍ଚମ ବର୍ଷ ଯାଏ କୌମାର, ଦଶମ ବର୍ଷ ଯାଏ ପୌଗଣ୍ଡ, ପଞ୍ଚଦଶ ବର୍ଷ ଯାଏ କୈଶୋର ଏବଂ ତା' ପରେ ଯୌବନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୩ ଯେ ଆମ୍ଭେ କ୍ଷତ୍ରବନ୍ଧୁମାନେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧନ୍ୟ ଏ ଭୁବନେ ।। ୧୭୨
ଯେ ପୁଣ୍ୟ କୃଷ୍ଣକଥାମୃତ । ତା' ତୁମ୍ଭଠାରୁ ଅବିରତ ।। ୧୭୩
ହେ ଗୁରୁ କରୁଛୁଁ ଯା' ପାନ । ଯେ ଲୋକେ ଅଟେ ଅତି ପୁଣ୍ୟ ।। ୧୭୪

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୪୪ ନୃପ ପଚାରନ୍ତେ ଏମନ୍ତ । ସେ ବେଦବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ ।। ୧୭୫
ସେ ପରୀକ୍ଷିତ ଯାହା ପୁଣ । ତାଙ୍କୁ କରାଇଲେ ସ୍ମରଣ ।। ୧୭୬
ସେ କୃଷ୍ଣ ହରିଲେ ସତ୍ୱର । ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ଯାହାର ।। ୧୭୭
କଷ୍ଟରେ ଲଭି ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନ । ହେଁ[1] ଭାଗବତଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ।। ୧୭୮
କହିଲେ ସ୍ଥିର ହୋଇକରି । ସେହି ଚରିତ ଅନୁସରି ।। ୧୭୯
ବତ୍ସଙ୍କୁ ବାଳକଙ୍କ ତୁଲେ[2] । ଯେ ଅଘବଦନୁଁ ରଖିଲେ ।। ୧୮୦
ଦୀନବନ୍ଧୁର ଅଘଭୟ । ସେ କୃଷ୍ଣ ହରିବେ ନିଶ୍ଚୟ ।। ୧୮୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଘାସୁରବଧୋ
ନାମ ଦ୍ୱାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତ୍ରୟୋଦଶେଽହରଦ୍ ବ୍ରହ୍ମା ବତ୍ସାନ୍ ପାଳାଂଶ୍ଚ ମାୟୟା ।
ତଦା ତତ୍‌ସର୍ବରୂପୋଽଭୂତ୍ କୃଷ୍ଣଃ ପୂର୍ବବଦାଚରତ୍ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ହେ ନୃପ ଭାଗବତବର । ଉତ୍ତମ ପ୍ରଶ୍ନ ଏ ତୋହର ।। ୧
ଯେଣୁ ଈଶ୍ୱରକଥା ଶୁଣି । ନବୀନ କରୁ ପୁଣପୁଣି ।। ୨
୨ ଯେ ସାରଗ୍ରାହୀ ସାଧୁ ନର । ତାଙ୍କ ସ୍ୱଭାବ ଏ ପ୍ରକାର ।। ୩
ସ୍ତିରୀବାର୍ତ୍ତାରେ ବିଟଜନ । ଯେସନେ ନେଉଥାନ୍ତି ଦିନ ।। ୪
ଅଚ୍ୟୁତବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରତିକ୍ଷଣ । ଯେଣୁ କରନ୍ତି ନବ ପୁଣ ।। ୫
ଯେବଣ ବାର୍ତ୍ତା ଅଚ୍ୟୁତର । ଅର୍ଥ ଅଟଇ ଯାହାଙ୍କର ।। ୬
ସେରୂପ ବାଣୀ କର୍ଣ୍ଣ ଚିତ୍ତ । ଯଉଁମାନଙ୍କର ସନ୍ତତ ।। ୭
୩ ହେ ନୃପ ! ଶୁଣ ସାବଧାନେ । କହୁଛି ଗୁପ୍ତ ଏ ବଚନେ ।। ୮
ଗୁହ୍ୟକଥା ହିଁ ଗୁରୁମାନେ । କହନ୍ତି ସ୍ନିଗ୍‌ଧ ଶିଷ୍ୟଜନେ ।। ୯
୪ ମୃତ୍ୟୁଦେବତାପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଯେ ଅଘବଦନ ଅଟଇ ।। ୧୦

---
[1] ସେ । [2] ତୁଲେ = ସହ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତହିଁରୁ ବସ୍ତବାଳ[୧]ମାନ	। ରଖି ସେରୂପେ ଭଗବାନ	॥	୧୧
	ସରପୁଲିନକୁ[୨] ଆଣିଲେ	। ଏମନ୍ତ ବଚନ ବୋଇଲେ	॥	୧୨
୫	ହେ ମିତ୍ରମାନେ ! ଏ ପୁଲିନ	। ହୋଇଛି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଭନ	॥	୧୩
	ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ କ୍ରୀଡ଼ାରସ	। ଯହିଁରେ ହୋଇଛି ପ୍ରକାଶ	॥	୧୪
	ସେରୂପେ ମୃଦୁଳ ନିର୍ମଳ	। ବାଲୁକାମାନେ ଯହିଁ ଠୁଳ	॥	୧୫
	ପଙ୍କଜ ଆଦି ମାନଙ୍କର	। ବହୁତ ଥିବାରୁ ସେ ସର	॥	୧୬
	ବିକଚ[୩] ପ୍ରାୟ ଅଛି ହୋଇ	। ତାର ଗନ୍ଧରେ ବଶ ହୋଇ	॥	୧୭
	ଆସିଅଛନ୍ତି ଯେ ଭ୍ରମରେ	। ପକ୍ଷିମାନେ ହେଁ ସେ ସଙ୍ଗରେ	॥	୧୮
	ଜଳେ ଯେ ଧ୍ୱନି ତାହାଙ୍କର	। ତା' ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଯେ ରୁଚିର	॥	୧୯
	ତେଣେ ଶୋଭିତ ଦ୍ରୁମକୁଳ	। ତେଣେ ହୋଇଅଛି ସଂକୁଳ	॥	୨୦
୬	ବେଳହିଁ ହେଲାଣି ଉଚ୍ଛୁର	। କ୍ଷୁଧାରେ ପୀଡ଼ିତ ଶରୀର	॥	୨୧
	ଏ ଘେନି କରି ଆମ୍ଭେମାନେ	। ଭୋଜନ କରିବା ଏ ସ୍ଥାନେ	॥	୨୨
	ବସ୍ତାଏ କରି ଜଳପାନ	। ପାଶେ ଚରନ୍ତୁ ତୃଣମାନ	॥	୨୩
୭	ବାଳକମାନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର	। ବଚନ କରିଣ ସ୍ୱୀକାର	॥	୨୪
	ବସ୍ତାଙ୍କୁ ପିଆଇଣ ବାରି	। ସତୃଣ ଦେଶେ ରୁନ୍ଧି କରି	॥	୨୫
	କୃଷ୍ଣସଙ୍ଗତେ ତୋଷ ହୋଇ	। ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଶିକାମାନ ଫେଇ	॥	୨୬
୮	କୃଷ୍ଣର ସକଳ ଦିଗରେ	। ବହୁତ ମଣ୍ଡଳ ଆକାରେ	॥	୨୭
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅଭିମୁଖ ହେଲେ	। କୃଷ୍ଣର ସଙ୍ଗତେ ବସିଲେ	॥	୨୮
	ବିକାସି ଅଛନ୍ତି ନୟନେ	। ବିପିନେ ବ୍ରଜବାଳମାନେ	॥	୨୯
	ସମସ୍ତେ ଦିଶିଲେ ଶୋଭନ	। ପଦ୍ମକର୍ଣ୍ଣିକାକୁ ଯେସନ	॥	୩୦
	ସକଳ ଦିଗରେ ବେଢ଼ିଣ	। ଶୋଭା ଦିଶନ୍ତି ପତ୍ରଗଣ	॥	୩୧
୯	କେ ପୁଷ୍ପେ କେ ପଲ୍ଲବେ ଦଳେ	। ଅଙ୍କୁରେ ଶିକାରେ କେ ଫଳେ	॥	୩୨
	ବକଳେ ପାଷାଣରେ କେହି	। ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଭାଜନ ଭିଆଇ	॥	୩୩
୧୦	ଯେ ସ୍ୱାଦୁ ଆପଣା ଦ୍ରବ୍ୟରେ	। ଦେଖାନ୍ତେ ତାହା ପରସ୍ପରେ	॥	୩୪
	ହସି ହସାନ୍ତେ ନାନା ରଙ୍ଗେ	। ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଗୋବିନ୍ଦର ସଙ୍ଗେ	॥	୩୫
୧୧	ଜଠର-ବସ୍ତ୍ର ସଂଧି ଯେହି	। ବେଣୁକୁ ଧରିଥାନ୍ତେ ତହିଁ	॥	୩୬
	ଆବର ଶିଙ୍ଗା ବେତ୍ର ବେନି	। ବାମ କକ୍ଷରେ ତାହା ଘେନି	॥	୩୭
	ସୁସ୍ୱାଦୁ ମସୃଣ କବଳ	। ନିବେଶି ବାମ କରତଳ	॥	୩୮
	ତହିଁକି ଯୋଗ୍ୟ ଫଳମାନ	। ଜାକି ଅଙ୍ଗୁଳିସଂଧିମାନ	॥	୩୯
	ସର୍ବ ମିତ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଥାଇ	। ସବୁଙ୍କୁ ଅଭିମୁଖ ହୋଇ	॥	୪୦
	ହସାନ୍ତେ ନର୍ମବାକ୍ୟ କହି	। ବାଳକପ୍ରାୟ ଲୀଳା ବହି	॥	୪୧

୧. ବସ୍ତପାଳ । ୨. ସରିତ୍‌ପୁଲିନକୁ । ୩. ବିବଶ, ଦିବସ, ବିକସ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଜନମଧ୍ୟରେ ଭଗବାନ	। ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଯେ ଯଜ୍ଞଭୋଜନ	।।	୪୨
	ସକଳ ସ୍ୱର୍ଗବାସିଜନେ	। ଅଦ୍ଭୁତେ ଦେଖନ୍ତେ ଗଗନେ	।।	୪୩
୧୨	କୃଷ୍ଣର ଠାରେ ଯାଙ୍କ ମନ	। ଏମନ୍ତ ରୂପେ ହେ ରାଜନ	।।	୪୪
	ବାଳକେ କରନ୍ତେ ଭୋଜନ	। ତୃଣଲୋଭରେ ଦେଇ ମନ	।।	୪୫
	ଅତି ଦୂରରେ ବତ୍ସମାନେ	। ପଶିଲେ ଯାଇଣ ବିପିନେ	।।	୪୬
୧୩	ବାଳକେ ଭୟ କରି ପୁଣ	। ତ୍ରସ୍ତ ହୋଇଲେ ତା' ଦେଖିଣ	।।	୪୭
	ସଂସାରଭୟବିମୋଚନ	। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହିଲେ ବଚନ	।।	୪୮
	ହେ ମିତ୍ରମାନେ ତୁମ୍ଭେ ଥାଅ	। ଭୋଜନ ଛାଡ଼ିଣ ନ ଯାଅ	।।	୪୯
	ବତ୍ସମାନଙ୍କୁ ଏକା ହୋଇ	। ଏଠାକୁ ଆଣଇଁ[୧] ମୁଁ ଯାଇଁ	।।	୫୦
୧୪	ଏମନ୍ତ କହି ଭଗବାନ	। ଯେ ପୁଣ ନିଜ ବତ୍ସମାନ	।।	୫୧
	ତାହାଙ୍କୁ ପର୍ବତକନ୍ଦରେ	। କୁଞ୍ଜେ, ଗହ୍ୱରମାନଙ୍କରେ	।।	୫୨
	ଖୋଜନ୍ତେ ଗଲେକ ସତ୍ୱର	। ଅନ୍ନକବଳ ଅଛି କର	।।	୫୩
୧୫	ମାୟାରେ ବାଳକଶରୀର	। ଧରି ଅଛନ୍ତି ଯେ ଈଶ୍ୱର	।।	୫୪
	ତାଙ୍କର ମଞ୍ଜୁଳ ମହିମା	। ଯେ ଅବା ଆନଗୁଣସୀମା	।।	୫୫
	ଦେଖିବା ଅର୍ଥରେ ସେମାନ	। ଆପଣେ କମଳ-ଆସନ[୨]	।।	୫୬
	ଏହି ସମୟେ ଛିଦ୍ର ପାଇ	। ବତ୍ସମାନଙ୍କୁ ତେଣେ ନେଇ	।।	୫୭
	ଘେନିଣ ଏଣୁ ଶିଶୁମାନ	। ହେ ନୃପ ! ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଧାନ	।।	୫୮
	ପୂର୍ବେ ଆକାଶମଧ୍ୟେ ଥାଇ	। ଅଘାସୁରର ମୋକ୍ଷ ଚାହିଁ	।।	୫୯
	କୃଷ୍ଣର ଠାରୁ ଅତିଶୟ	। ପାଇଣ ଥିଲେ ଯେ ବିସ୍ମୟ	।।	୬୦
୧୬	ତଦନନ୍ତରେ ଭଗବାନ	। ଖୋଜି ନ ଦେଖି ବତ୍ସମାନ	।।	୬୧
	ଲେଉଟି ପୁଳିନେ ମିଳିଣ	। ବତ୍ସପମାନ[୩] ନ ଦେଖିଣ	।।	୬୨
	ସେ ବେନି ସକଳ ଦିଗରେ	। ବୁଲିଣ ଖୋଜିଲେ ବନରେ	।।	୬୩
୧୭	କାହିଁ ନ ଦେଖି ବିପିନରେ	। ବତ୍ସ ବାଳକଙ୍କୁ ସତ୍ୱରେ	।।	୬୪
	ଏ ସର୍ବ ବିଧାତାନିର୍ମିତ	। ଜାଣିଲେ ବିଶ୍ୱସାକ୍ଷୀଭୂତ	।।	୬୫
୧୮	ବତ୍ସବାଳକମାତାଙ୍କର	। ହରଷ ହେବାକୁ ମନର	।।	୬୬
	ବ୍ରହ୍ମା ହିଁ ହରଷ ହୋଇବ	। ଏମନ୍ତ ଅର୍ଥେ ଦେବଦେବ	।।	୬୭
	ଆତ୍ମାକୁ କଲେ ଦ୍ୱିପ୍ରକାର	। ଜଗତକର୍ତ୍ତା ସେ ଈଶ୍ୱର	।।	୬୮
୧୯	ବତ୍ସ ବାଳକମାନଙ୍କର	। ଯେତେକ ଅଳ୍ପ କଳେବର	।।	୬୯
	ସେମାନଙ୍କର ଯେତେ ସ୍ଥାନ	। କର ଚରଣ ଆଦିମାନ	।।	୭୦
	ଯଷ୍ଟି ବିଷାଣ ବେଣୁ ଦଳ	। ଯେତେକ ଶିକା ଭୂଷା ଚେଳ	।।	୭୧
	ନାମ ଆକୃତି ଶୀଳ ଗୁଣ	। ବୟସ ଯେତେକ ପ୍ରମାଣ	।।	୭୨

୧. ଆଣଇଁ = ଆଣିବି (ଭବିଷ୍ୟଦର୍ଥେ ବର୍ତ୍ତମାନ) । ୨. କମଳ-ଆସନ = ବ୍ରହ୍ମା ।
୩. ବତ୍ସପମାନ = ବାଛୁରିପାଳକମାନେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବିହାର ଆଦି ତାହାଙ୍କର	। ଅଟଇ ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାର	।।	୭୩
	ସର୍ବସ୍ୱରୂପ ଦାମୋଦର	। ହୋଇଲେ ତେତେକ ପ୍ରକାର	।।	୭୪
	ସକଳ ବିଷ୍ଣୁମୟ ହୋଇ	। ଯେବଣ ବଚନ ଅଛଇ	।।	୭୫
	ସେ ବଚନର ଅଙ୍ଗପ୍ରାଏ	। ଶୋଭା ପାଇଲେ ଦେବରାଏ	।।	୭୬
୨୦	ଆପଣେ ଶିଶୁମୂର୍ତ୍ତି ଧରି	। ଅଡ଼ାଇ ସ୍ୱମୂର୍ତ୍ତି ବାଛୁରି	।।	୭୭
	ଖେଳନ୍ତେ ଆପଣା ବିହାରେ	। ସର୍ବାତ୍ମା ମିଳିଲେ ବ୍ରଜରେ	।।	୭୮
୨୧	ତଦନନ୍ତରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ	। କରିଣ ନେଇ ବତ୍ସମାନ	।।	୭୯
	ହେ ନୃପ ! ସେ ସେହି ଗୋଷ୍ଠରେ	। ରଖାଇ ସେ ସେହି ଗୃହରେ	।।	୮୦
	ସେ ସେହି ବାଳରୂପ ଧରି	। ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଶ୍ରୀହରି	।।	୮୧
୨୨	ସେମାନଙ୍କର ମାତାମାନେ	। ତ୍ୱରାରେ ଆସି ବେଣୁସ୍ୱନେ	।।	୮୨
	ନିର୍ଭରେ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଉଠାଇ	। ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ ଦେଇ	।।	୮୩
	ସ୍ନେହେ ସ୍ରବିତ ସ୍ତନୁଁ କ୍ଷୀର	। ଅମୃତ ପ୍ରାୟ ଯେ ମଧୁର	।।	୮୪
	ଆସବ ପ୍ରାୟକ ଯେ ପୁଣ	। ମାଦକ ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ	।।	୮୫
	ପରମ ବ୍ରହ୍ମକୁ ନନ୍ଦନ	। ମଣିଣ କରାଇଲେ ପାନ	।।	୮୬
୨୩	ହେ ନୃପ ! ତଦନ୍ତେ ମର୍ଦ୍ଦନ	। ସ୍ନାନ ଚନ୍ଦନବିଲେପନ	।।	୮୭
	ଭୂଷଣ ପାଳନ ତିଳକ	। ଅଶନ ଆଦି ଯେ ଅନେକ	।।	୮୮
	ମାତାଏ କରନ୍ତେ ଏମାନ	। ନିଜ ଚରିତେ ତାଙ୍କ ମନ	।।	୮୯
	ତୋଷ କରାନ୍ତେ ଭଗବାନ	। ସେ କାଳେ ଯେ କ୍ରୀଡ଼ାବିଧାନ	।।	୯୦
	ସେ କଥା ନିଷ୍ଠେ କରିବାରେ	। ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସଂଧ୍ୟାରେ	।।	୯୧
୨୪	ଧେନୁମାନେହେଁ ତଦନ୍ତରେ	। ଗୋଷ୍ଠକୁ ଆସିଣ ସତ୍ୱରେ	।।	୯୨
	ଡାକନ୍ତେ ହୁଁକାରନାଦରେ	। ଯେ ଆସି ମିଳିଲେ ସଙ୍ଗରେ	।।	୯୩
	ସେ ନିଜ ନିଜ ବତ୍ସାମାନେ	। ତାଙ୍କୁ ଲିହନ୍ତେ ତୋଷମନେ	।।	୯୪
	ତାଙ୍କୁ ସେ କ୍ଷୀର ପିଆଇଲେ	। ଯେ ପଦ୍ମାମଧୁଁ ଗଳୁଥିଲେ	।।	୯୫
୨୫	ପୂର୍ବେ ଗୋ-ଗୋପୀମାନଙ୍କର	। ଲାଳନାଭାବୁଁ କୃଷ୍ଣଠାର	।।	୯୬
	ଜନନୀଭାବ ଥିଲା ତହିଁ	। କେବଳ ଏତେ ସ୍ନେହ ନାହିଁ	।।	୯୭
	କୃଷ୍ଣ ହିଁ ପୂର୍ବେ ତାଙ୍କଠାରେ	। ବର୍ତ୍ତିଲେ ବାଳକଭାବରେ	।।	୯୮
	ଏ କାଳପ୍ରାୟ ହୋଇ ତେବେ	। ବର୍ତ୍ତି ନ ଥିଲେ ମାୟାଭାବେ	।।	୯୯
୨୬	ସେ ବ୍ରଜବାସୀମାନଙ୍କର	। ପୂର୍ବେ ଯେମନ୍ତେ କୃଷ୍ଣଠାର	।।	୧୦୦
	ନିଃସୀମ ସ୍ନେହ ଥିଲା ହୋଇ	। ଏବେ ସ୍ୱପୁତ୍ରଙ୍କର ଠାଇଁ	।।	୧୦୧
	ବରଷେ ଯାଏ ଅନୁଦିନ	। ବଢ଼ିଲା ସେହି ସ୍ନେହମାନ	।।	୧୦୨
୨୭	ଏ ରୂପେ କପଟରେ ହରି	। ବତ୍ସବାଳକ[୧] ରୂପ ଧରି	।।	୧୦୩
	ଆପଣାରୂପୀ ବତ୍ସମାନ	। ଆପଣେ କରନ୍ତେ ପାଳନ	।।	୧୦୪

୧. ପାଳକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବନରେ ଗୋଷ୍ଠରେ ବରଷେ । ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ଖେଳିଲେ ହରଷେ ॥ ୧୦୫
୨୮ ବରଷ ପୂରିବାକୁ ତହିଁ । ପାଞ୍ଚ ଛ' ଦିନ ଯାଇ ନାହିଁ ॥ ୧୦୬
ଏହି ସମୟେ ଏକ ଦିନ । ରାମ ସହିତେ ଭଗବାନ ॥ ୧୦୭
ଚରାନ୍ତେ ନିଜ ବତ୍ସମାନ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ବିପିନ ॥ ୧୦୮
୨୯ ତଦନନ୍ତରେ ଅତିଦୂରେ । ଗୋରୁଏ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଶିରେ ॥ ୧୦୯
ତୃଣ ଚରନ୍ତେ ବତ୍ସମାନ । ଦେଖିଲେ ବ୍ରଜସନ୍ନିଧାନ ॥ ୧୧୦
୩୦ ବତ୍ସାଙ୍କୁ ଦେଖି ସ୍ନେହ ବହି । ଆତ୍ମାକୁ ପାସୋରିଲେ ତହିଁ ॥ ୧୧୧
ଗୋପାଳେ ନିରୋଧନ୍ତେ ଆଗେ । ତାହାଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମି ବେଗେ ॥ ୧୧୨
ଯେ ପୁଣ ଅଟେ ଦୁର୍ଗ ମାର୍ଗ । ତାହା ଲଙ୍ଘିଣ ଅତି ବେଗ ॥ ୧୧୩
ଯୋଡ଼ି ଧାବନ୍ତେ ପାଦ ଦୁଇ । ଦ୍ୱିପାଦ ଜନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ॥ ୧୧୪
ଗ୍ରୀବାକୁ କରି ଆକୁଞ୍ଚନ । ଟେକିଣ ଲାଙ୍ଗୁଳ ବଦନ ॥ ୧୧୫
ଗଳନ୍ତେ ସ୍ତନୁଁ କ୍ଷୀରମାନେ । ବେଗେ ଧାଇଁଲେ ହେମା[୧]ସ୍ୱନେ ॥ ୧୧୬
୩୧ ସେ ଧେନୁମାନେ ଗିରିତଳେ । ମିଳିଣ ବତ୍ସାଙ୍କର ମେଳେ ॥ ୧୧୭
ଯଦ୍ୟପି ନବୀନ କରିଣ । ପ୍ରସବିଛନ୍ତି ବତ୍ସାଗଣ ॥ ୧୧୮
ତଥାପି ପୂର୍ବ ବତ୍ସାଙ୍କୁ ହିଁ । କ୍ଷୀରକୁ ଦେଲେ ତୋଷ ହୋଇ ॥ ୧୧୯
ଗିଳିଲା ପ୍ରାଏ ଅଙ୍ଗମାନ । ସ୍ନେହରେ କରନ୍ତେ ଲେହନ ॥ ୧୨୦
୩୨ ସେ ଧେନୁମାନଙ୍କୁ ଗୋପାଳେ । ନିରୋଧି ନ ପାରିଣ ବଳେ ॥ ୧୨୧
ଲଜ୍ଜାରେ ଅତି କ୍ରୋଧ ପାଇ । କଷ୍ଟରେ ଦୁର୍ଗ ମାର୍ଗ ଯାଇ ॥ ୧୨୨
ନିଜ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଗିରିତଳେ । ଦେଖିଲେ ଗୋବତ୍ସଙ୍କ ମେଳେ ॥ ୧୨୩
୩୩ ପୁତ୍ରେ ହୁଅନ୍ତେ ଦୃଷ୍ଟିଗତ । ଯେ ପ୍ରେମରସ ହେଲା ଜାତ ॥ ୧୨୪
ତେଣେ ସେ ଗୋପାଳଙ୍କ ମନ । ତକ୍ଷଣେ ହୋଇଲା ନିମଗ୍ନ ॥ ୧୨୫
[୨]ହୋଇଲା ଅନୁରାଗ ଜାତ । ପୂର୍ବ କ୍ରୋଧହିଁ ହେଲା ହତ ॥ ୧୨୬
ଭୁଜରେ ଭୂମିରୁ ଟେକିଣ । କରିଣ ଆଲିଙ୍ଗନ ପୁଣ ॥ ୧୨୭
ଆଘ୍ରାଣ କରନ୍ତେ ଶିରକୁ । ଲଭିଲେ ଅତି ହରଷକୁ ॥ ୧୨୮
୩୪ ଏ ରୂପେ ବୃଦ୍ଧ ଗୋପମାନେ । ନିଜ ପୁତ୍ରଙ୍କ ଆଲିଙ୍ଗନେ ॥ ୧୨୯
କ୍ଷଣେ ମାତ୍ରକ ସୁଖୀ ହେଲେ । କଷ୍ଟେ ସେଠାରୁ ଚଳିଗଲେ ॥ ୧୩୦
ପୁତ୍ରଙ୍କ ସ୍ମରଣୁଁ ତାଙ୍କର । ନେତ୍ରୁଁ ଗଳଇ ଅଶ୍ରୁନୀର ॥ ୧୩୧
୩୫ ମାତାଙ୍କ ଠାରୁ ସ୍ତନ ପାନ । ଛାଡ଼ି ଅଛନ୍ତି ଯେ ନନ୍ଦନ ॥ ୧୩୨
ଉତ୍କଣ୍ଠାଭାବ ତାହାଙ୍କର । ପ୍ରେମକୁ ଦେଖିଣ ବ୍ରଜର ॥ ୧୩୩
ସ୍ନେହହେତୁକୁ ହଳଧର । ଚିନ୍ତିଲେ ଆପଣା ମନର ॥ ୧୩୪
୩୬ ଏ କିସ ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ରକାର । ମୋହ ସହିତେ ଏ ବ୍ରଜର ॥ ୧୩୫

---

୧. ହେମା = ହମ୍ବା ।
୨. ଲଜ୍ଜା-କ୍ରୋଧବଶତଃ ସେମାନଙ୍କୁ ତାଡ଼ନ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ । (ସ୍ୱାମୀ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅପୂର୍ବ ପ୍ରେମ ସନ୍ତତରେ । ବଢୁଛି ବାଳକଙ୍କ ଠାରେ ।। ୧୩୬
ଅଖିଳଆତ୍ମା ବାସୁଦେବେ । ଯେରୂପେ ପ୍ରେମ ଥିଲା ପୂର୍ବେ ।।
୩୭ କେବଣ ମାୟା ଏ ଅଟଇ । କାହିଁରୁ ମିଳିଲା ଏଠାଇ ।। ୧୩୭
ଏମାୟା ଅଟେ ଦେବତାର । ନରର କିବା ଅସୁରର ।। ୧୩୮
ମୋହ' ସ୍ୱାମୀର ମାୟା ଏହି । ଆନ ନ ପାରେ ମୋତେ ମୋହି ।। ୧୩୯
୩୮ ଏମନ୍ତ ଚିନ୍ତା କରି ଚିତ୍ତେ । ମିତ୍ର ସହିତେ ବତ୍ସ ଯେତେ ।। ୧୪୦
ସେ ସର୍ବ ଜ୍ଞାନ-ଲୋଚନରେ । ଦେଖିଲେ ବିଷ୍ଣୁସ୍ୱରୂପରେ ।। ୧୪୧
୩୯ ଋଷିଙ୍କ ଦେବତାଙ୍କ ଅଂଶ । ଯେ ବତ୍ସେ ବାଳକେ ପ୍ରକାଶ ।। ୧୪୨
ଭେଦଆଶ୍ରୟ ଥିଲେ ଏହି । ଏ ରୂପେ ତୁମ୍ଭେ ଅଛ ଶୋହି ।। ୧୪୩
ହେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବରୂପ ହୋଇ । ଭିନ୍ନ ହୋଇଛ କାହିଁପାଇଁ ।। ୧୪୪
କହ ଏ କେମନ୍ତ ପ୍ରକାର । ପୁଛନ୍ତେ ଏହା ହଳଧର ।। ୧୪୫
ଭ୍ରୂଲତାବିକ୍ଷେପେ ମାଧବ । କହନ୍ତେ ସେ ବିଷୟ ସର୍ବ ।। ୧୪୬
ତତକ୍ଷଣରେ ବଳଦେବ । ଜାଣିଲେ ସେ ବିଷୟ ସର୍ବ ।। ୧୪୭
୪୦ ନିଜ ଆୟୁଷଗଣନାରେ । ତ୍ରୁଟିଏ ମାତ୍ରକ କାଳରେ ।। ୧୪୮
ବିଧାତା ଆସିଣ ସେ ଦିନେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ବୃନ୍ଦାବନେ ।। ୧୪୯
ଦେଖିଲେ ପୂର୍ବପ୍ରାୟ ହୋଇ । ବରଷେ ପରିଯନ୍ତେ ତହିଁ ।। ୧୫୦
ରାମସହିତେ ଭଗବାନ । କରୁଅଛନ୍ତି କ୍ରୀଡ଼ାମାନ ।। ୧୫୧
୪୧| ବତ୍ସସହିତେ ବ୍ରଜବାଳ । ଗୋକୁଳେ ଯେତେକ ସକଳ ।। ୧୫୨
୪୨| ମାୟାଶୟନେ ଶୋଇଛନ୍ତି । ଆଜହିଁ ଉଠି ସେ ନାହାନ୍ତି ।। ୧୫୩
ସେମାନଙ୍କରୁଁ ହୋଇ ଆନ । କାହିଁରୁ ଜନ୍ମିଲେ ଏମାନ ।। ୧୫୪
ସେ ଯେତେ ତେତିକି ଅଟନ୍ତି । ବିଷ୍ଣୁସଙ୍ଗତେ ବିହରନ୍ତି ।। ୧୫୫
୪୩ ଏ ରୂପେ ଭେଦକୁ ବିଚାରି । ବହୁତ ବେଳ ଧ୍ୟାନ କରି ।। ୧୫୬
କେ ସତ୍ୟ କେ ମିଥ୍ୟା ଅଟନ୍ତି । ଜାଣି ନ ପାରିଲେ ତା' ଚିନ୍ତି ।। ୧୫୭
୪୪ ବିଶ୍ୱଯାକକୁ ଯେ ମୋହନ । କରନ୍ତି ସ୍ୱୟେଂ ମୋହହୀନ ।। ୧୫୮
ତାଙ୍କୁ ମୋହନ୍ତେ ଏ ପ୍ରକାରେ । ବ୍ରହ୍ମା ହିଁ ଆପଣା ମାୟାରେ ।। ୧୫୯
ମୋହିତ ହୋଇଲେ ଆପଣ । ସେହି ସମୟେ ତତକ୍ଷଣ ।। ୧୬୦
୪୫ ଅସିତ[୧] ପକ୍ଷ ରଜନୀର । ହିମ[୨] ସମ୍ଭବ ଅନ୍ଧକାର ।। ୧୬୧
ଯେସନେ ଆଚ୍ଛାଦକ ନୋହି । ଲୀନ ହୁଅଇ ମାତ୍ର ତହିଁ ।। ୧୬୨
ଖଦ୍ୟୋତକିରଣ ଯେସନ । ଦିବସେ ହୁଅଇ ବିଲୀନ ।। ୧୬୩
ଇତର ମାୟା ସେ ପ୍ରକାରେ । ନୁହଇ ବଡ଼ଲୋକଠାରେ ।। ୧୬୪
ଯେ ତାହା ନିଯୁକ୍ତ କରଇ । ତାହା ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ନାଶଇ ।। ୧୬୫

୧. ଅସିତ = କୃଷ୍ଣ । ୨. ହିମ = କୁହୁଡ଼ି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୬ ବ୍ରହ୍ମା କରନ୍ତେ ବିଲୋକନ । ସେ ସର୍ବ ବତ୍ସପାଳମାନ ॥ ୧୬୬
ଦିଶିଲେ ନବଘନନୀଳ । ପୀତ କୌଶେୟ ଚାରୁଚେଳ ॥ ୧୬୭
୪୭ ସମସ୍ତଙ୍କର ଚାରିଭୁଜ । ଯେ ଶଙ୍ଖ-ଚକ୍ର-ଗଦାମ୍ବୁଜ ॥ ୧୬୮
ସେମାନ ଧରିଛନ୍ତି କରେ । ମୁକୁଟମାନେ ଛନ୍ତି ଶିରେ ॥ ୧୬୯
କୁଣ୍ଡଳ ବନମାଳା ହାର । ଅଛନ୍ତି ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାର ॥ ୧୭୦
୪୮ ଶ୍ରୀବତ୍ସପ୍ରଭାରେ ସଂଯୁତ । ଅଙ୍ଗଦ ଭୁଜେ ବିରାଜିତ ॥ ୧୭୧
ରତ୍ନଘଟିତ ମନୋହର । ଶଙ୍ଖର ପ୍ରାୟେ ତିନିଧାର ॥ ୧୭୨
ଏମନ୍ତ କଙ୍କଣେ ସୁନ୍ଦର । ହସ୍ତ ଦିଶଇ ଯାହାଙ୍କର ॥ ୧୭୩
ନୂପୁର କଟିସୂତ୍ରମାନ । କଟକ ମୁଦ୍ରିକା ଶୋଭନ ॥ ୧୭୪
୪୯ ବହୁତ ଜନ୍ମେ ପୁଣ୍ୟମାନ । ଅର୍ଜିଣ ଅଛନ୍ତି ଯେ ଜନ ॥ ୧୭୫
ପାଦୁଁ ମସ୍ତକପର୍ଯ୍ୟନ୍ତରେ । ସେମାନେ ସକଳ ଅଙ୍ଗରେ ॥ ୧୭୬
ମୃଦୁ ତୁଳସୀମାଳାଗଣ । କରି ଅଛନ୍ତି ସମର୍ପଣ ॥ ୧୭୭
୫୦ ଅରୁଣ ଅପାଙ୍ଗ ବୀକ୍ଷିତ । ଚନ୍ଦ୍ରିକାବିଶଦ ଯେ ସ୍ମିତ ॥ ୧୭୮
ସେ ବେନି ରଜ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ । ଯେଣେ ଭକ୍ତର ବାଞ୍ଛା ପୁଣ ॥ ୧୭୯
କରନ୍ତି ସର୍ଜନ ପାଳନ । ସୃଷ୍ଟିପାଳକେ ସେ ଯେସନ ॥ ୧୮୦
୫୧ ଆପଣାଠାରୁ ଆଦି ଯେତେ । ତୃଣପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ଏ ଜଗତେ ॥ ୧୮୧
ଚର ଅଚର ଯେ ସକଳେ । ଜଣ ଜଣକେ ପାଦତଳେ ॥ ୧୮୨
ନୃତ୍ୟଗୀତାଦି ନାନାରସେ । ଖଟୁ ଅଛନ୍ତି ଚାରିପାଶେ ॥ ୧୮୩
୫୨| ଯେ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ଅଣିମାଦି । ମହିମାରୂପରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥ ୧୮୪
୫୪| ଯେ ମାୟାଽବିଦ୍ୟାଦି ଶକତି । ତଦ୍‌ଭିନ୍ନ ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଖ୍ୟାତି ॥ ୧୮୫
ଚତୁର୍ବିଂଶତି ତତ୍ତ୍ୱଗୁଣ । ଅଟନ୍ତି ଜଗତ-କାରଣ ॥ ୧୮୬
କାଳାଦି ସହାୟ ତାଙ୍କର । ଆବର ସ୍ୱଭାବ ସଂସ୍କାର ॥ ୧୮୭
ସ୍ୱମହିମାରେ ମହିମାର । ନାଶ ହୋଇଛି ଯାହାଙ୍କର ॥ ୧୮୮
ସେମାନଙ୍କରେ ଉପାସିତ । ଅଟନ୍ତି ସତ୍ୟଜ୍ଞାନାନନ୍ତ ॥ ୧୮୯
ଆନନ୍ଦମାତ୍ର ଏକରସ । ଯେ ମୂର୍ତ୍ତିମାନେ ସ୍ୱପ୍ରକାଶ ॥ ୧୯୦
ଆତ୍ମଜ୍ଞାନୀଏ ଯାହାଙ୍କର । ମହିମାସ୍ୱରଶରୁ ଦୂର ॥ ୧୯୧
୫୫ ଏ ରୂପେ ପରଂବ୍ରହ୍ମାକାରେ । ଧାତା ଦେଖିଲା ଏକବାରେ ॥ ୧୯୨
ସଚରାଚର ଏ ଜଗତ । ଯେବଣ ବ୍ରହ୍ମତେଜେ ଦୀପ୍ତ ॥ ୧୯୩
୫୬ ଦେଖିଣ ଅତି ଅଦଭୁତ । ବିଧାତା ହୋଇଣ କ୍ଷୁଭିତ ॥ ୧୯୪
ଗ୍ରାମଦେବତା ସନ୍ନିଧାନେ । ପ୍ରତିମା ଦିଶଇ ଯେସନେ ॥ ୧୯୫
ତାଙ୍କ ତେଜରେ ସେ ପ୍ରକାରେ । ରହିଲା ନିଶ୍ଚଳଶରୀରେ ॥ ୧୯୬
୫୭ ତର୍କ-ଅଗୋଚର ଯା' ସୀମା । ଅସାଧାରଣ ଯା' ମହିମା ॥ ୧୯୭

---

୧. ନିଜକୁ = ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ସ୍ୱପ୍ରକାଶ ସୁଖମୟ	। ନୁହଇ ପ୍ରକୃତିବିଷୟ	॥	୧୯୮
	ସେ ନୁହେ ସେ ନୁହେ ବୋଲିଣ	। ସକଳ କରି ନିବାରଣ	॥	୧୯୯
	ପ୍ରାନ୍ତରେ ଅତନ୍ନିରସନ[୧]	। ପ୍ରତିପାଦିତ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ	॥	୨୦୦
	ଏମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ଯାହାର	। ତାହାର ବିଷୟେ ବ୍ରହ୍ମାର	॥	୨୦୧
	ମୋହ ହୁଅନ୍ତେ ଏ ପ୍ରକାରେ	। ତାର ବିଭବ ଲୋଚନରେ	॥	୨୦୨
	ଦେଖି ତ ନୁହନ୍ତେ ଭାଜନ	। ଜାଣି ତା' ଦେବ ଭଗବାନ	॥	୨୦୩
	ମାୟାପଟଳ ଆପଣାର	। ତତ୍‌କ୍ଷଣେ କଲେକ ଅନ୍ତର	॥	୨୦୪
୫୮	ତଦନ୍ତେ ସେ ଚତୁରାନନ	। ବାହାର ଦୃଷ୍ଟିକି ଲଭିଣ	॥	୨୦୫
	ମୃତପ୍ରାଏକ କଷ୍ଟେ ଉଠି	। ପ୍ରକାଶ କରି ନିଜ ଦୃଷ୍ଟି	॥	୨୦୬
	ଆପଣା ସହିତେ ବିଶ୍ୱକୁ	। କଲା ସେ ସାକ୍ଷାତକାରକୁ	॥	୨୦୭
୫୯	ତତ୍‌କାଳେ ସମସ୍ତ ଦିଗକୁ	। ଦେଖନ୍ତେ ଦେଖିଲା ସେ ତାଙ୍କୁ	॥	୨୦୮
	ନିଜ ପୁରତେ ବର୍ତ୍ତମାନ	। ନାମ ଯାହାର ବୃନ୍ଦାବନ	॥	୨୦୯
	ଯହିଁରେ ଜନମାନଙ୍କର	। ଜୀବିକା ପାଦପନିକର	॥	୨୧୦
	ଯହିଁ ସନ୍ତତ ସବୁ ସ୍ଥାନେ	। ପୂରିତ ପ୍ରିୟ ବସ୍ତୁମାନେ	॥	୨୧୧
୬୦	ଯହିଁରେ ସ୍ୱଭାବଦୁର୍ବୈର	। ଅଛନ୍ତି ସିଂହଆଦି, ନର	॥	୨୧୨
	ମିତ୍ରମାନଙ୍କ ପ୍ରାୟ ହୋଇ	। ଅଜିତବାସ ଯେ ଅଟଇ	॥	୨୧୩
	ସେ ହେତୁ ଲୋଭଆଦି ମନ୍ୟୁ	। ବିଗତ ଯେବଣ କାନନୁଁ	॥	୨୧୪
୬୧	ତହିଁ ବହିଣ ଗୋପଶିଶୁ	। ନାଟ୍ୟକୁ କଉତୁକବଶୁଁ	॥	୨୧୫
	ଯେ ବ୍ରହ୍ମ ଅଦ୍ୱୟ ପରମ	। ଅନନ୍ତ ଯେ ଅଗାଧ ଜ୍ଞାନ	॥	୨୧୬
	ଯେ ନିଜ ବତ୍ସା ଶିଶୁଗଣ	। ତାଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ଅନ୍ୱେଷଣ	॥	୨୧୭
	ଅନ୍ନକବଳରେ ସଂଯୁତ	। ଯା' କର ଯେ ଦୁଇ-ରହିତ	॥	୨୧୮
	ଏ ରୂପେ ପୂର୍ବପ୍ରାୟେ କରି	। ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲା କୁଶଧାରୀ	॥	୨୧୯
୬୨	ଏ ରୂପେ ତାହାଙ୍କୁ ଅନାଇଁ	। ତ୍ୱରାରେ ବାହାନୁଁ ଓହ୍ଲାଇ	॥	୨୨୦
	କନକଦଣ୍ଡପ୍ରାୟେ ହୋଇ	। ଭୂମିରେ ପାଏ ପଡ଼ି ଶୋଇ	॥	୨୨୧
	ଚାରି ମୁକୁଟ-ଅଗ୍ରଭାଗ	। ତେଣେ ଛୁଇଁଣ ପାଦଯୁଗ	॥	୨୨୨
	ଗଳିତ ଆନନ୍ଦଲୋତକ	। ସେ ଜଳେ କଲା ଅଭିଷେକ	॥	୨୨୩
୬୩	ଚରଣଯୁଗରେ କୃଷ୍ଣର	। ପଡ଼ି ଉଠନ୍ତେ ବହୁବାର	॥	୨୨୪
	ଯଉଁ ମହିତ୍ୱକୁ[୨] କୃଷ୍ଣର	। କରିଛି ଲୋଚନଗୋଚର	॥	୨୨୫
	ସୁମରି ସୁମରି ସେମାନ	। ରହିଛି କମଳ-ଆସନ	॥	୨୨୬

୧. ଅତନ୍ନିରସନ = ନ+ତତ୍+ନିରସନ । (ଏ ଶବ୍ଦ ସ୍ୱାମିଟୀକାରୁ ଗୃହୀତ) ଅର୍ଥାତ୍ 'ତତ୍' ର ନିରାସ ବା ନିରାକରଣ ନ ହେବା ।

୨. ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୬୪ ପୁଣି ସେ ଭୂମିରୁ ଉଠିଣ । ଲୋଚନ କରି କରଷଣ[୧] ॥ ୨୨୭
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନିକଟେ ଅନାଇଁ । ଆପଣା କନ୍ଧର ଲୁଆଇଁ ॥ ୨୨୮
ବିନୟେ ଯୋଡ଼ି କର ଦୁଇ । ଭୟେ କଂପିତତନୁ ହୋଇ ॥ ୨୨୯
ହୋଇଣ ସମାହିତମତି । ଗଦ୍‌ଗଦ ବାକ୍ୟେ କଲା ସ୍ତୁତି ॥ ୨୩୦
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣନଳିନ । ସ୍ମରଣ କରି ଅନୁଦିନ ॥ ୨୩୧
ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମତି । ଯେଣେ ତରିବ ଭବଭୀତି ॥ ୨୩୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀବ୍ରହ୍ମମୋହାପନୋଦନଂ[୨] ନାମ ତ୍ରୟୋଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶେଽଦ୍ଭୁତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ପୂର୍ବାଗନ୍ତୁକନିଶ୍ଚୟମ୍ ।
ଅନୀଶଃ କର୍ତ୍ତୁମସ୍ତୌଷୀଦ୍ କୃଷ୍ଣଂ ବ୍ରହ୍ମା ବିମୋହିତଃ ॥

ଶ୍ରୀବ୍ରହ୍ମୋବାଚ

୧ ମେଘର ପ୍ରାୟ ତନୁ ଯାର । ତଡ଼ିତପ୍ରାୟ ଯା' ଅମ୍ବର[୩] ॥ ୧
[୪]ଗୁଞ୍ଜାରେ ଯେ କର୍ଣ୍ଣଭୂଷଣ । ମୟୂର ପିଚ୍ଛ ଶିଖା ପୁଣ ॥ ୨
ତେଣେ ଶୋଭିତ ଯା ବଦନ । ବନପୁଷ୍ପେ ଯା' ମାଳାମାନ ॥ ୩
ଅନ୍ନକବଳ ବେଣୁ ବେତ । ଶିଙ୍ଗାଚିହ୍ନରେ ଯେ ଶୋଭିତ ॥ ୪
ମୃଦୁଳ ଯା' ଚରଣ ଖ୍ୟାତ । ଯେ ନନ୍ଦ ଗୋପଅଙ୍ଗୁଁ ଜାତ ॥ ୫
ହେ ସ୍ତୁତିଯୋଗ୍ୟ ! ଏ ପ୍ରକାର । ତୁମ୍ଭେ, ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନମସ୍କାର ॥ ୬
୨ ହେ ଦେବ ! ଏ ତୁମ୍ଭ ଶରୀର । ଅନୁଗ୍ରହନିମିତ୍ତେ ମୋର ॥ ୭
ଜଗତେ ବିଖ୍ୟାତ ଅଟଇ । ନିଜ ଭକତଇଚ୍ଛା ଯେହି ॥ ୮
ପ୍ରକାଶ ହୋଏ ସେ ରୂପେଣ । ବିଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱମୟ ପୁଣ ॥ ୯
ଏ ବପୁ ମହିମାକୁ ମୁହିଁ । ବ୍ରହ୍ମା ହେଲେହେଁ ନ ଜାଣଇଁ ॥ ୧୦
ଆପଣା ସୁଖ-ଅନୁଭବ । ଯହିଁ ପ୍ରକାଶ ଅଟେ ସର୍ବ ॥ ୧୧
ଯେ ପୁଣ ଅବତାରବନ୍ତ । ଆପଣ ଅଟ ଗୁଣାତୀତ ॥ ୧୨
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ନୁହ ଏ ପ୍ରକାରେ । ତୁମ୍ଭ ମହିମାକୁ ସଂସାରେ ॥ ୧୩
ନିରୁଦ୍ଧ ମନେ କେଉଁ ପ୍ରାଣୀ । ବିଶେଷି ପାରିବ ସେ ଜାଣି ॥ ୧୪
୩ ଜ୍ଞାନବିଷୟେ ଅଳପହିଁ । ପ୍ରୟାସ ନ କରିଣ ଯେହି ॥ ୧୫
ଛାଡ଼ିଣ ତୀର୍ଥାଦି ଭ୍ରମଣ । ନିଜ ସ୍ଥାନରେ ଥାନ୍ତି ପୁଣ ॥ ୧୬

---

୧. କରଷଣ = ଘରଷଣ (ମୃଂ-ବିମୃଜ୍ୟ) । ୨. ଶ୍ରୀବ୍ରହ୍ମମୋହାପନୋଦନଂ = ଶ୍ରୀବ୍ରହ୍ମବିମୋହନଂ ।
୩. ଅମ୍ବର = ବସ୍ତ୍ର । ୪. ଗୁଞ୍ଜାରେ = କାଇଞ୍ଚ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ମୁଖରୁ ସାଧୁମାନଙ୍କର	ଯେହୁ ପ୍ରକାଶ ନିରନ୍ତର	।।	୧୭
	ଏମନ୍ତ ବାର୍ତ୍ତାକୁ ତୁମ୍ଭର	କରନ୍ତି ଶ୍ରବଣଗୋଚର	।।	୧୮
	ତନୁ ବଚନ ମନେ ନିତି	ତାହାକୁ[୧] ମାନି ଜୀଇଥାନ୍ତି	।।	୧୯
	ଏ ତିନି ଜଗତରେ କେହି	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଜିଣିପାରି ନାହିଁ	।।	୨୦
	ଏମନ୍ତ ହେଲେହେଁ ସେ ନରେ	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଜିଣିଲେ ଭାବରେ	।।	୨୧
୪	ଯେସନେ ସରସୀରୁ ଝର	ପ୍ରକାଶ ହୋଏ ନିରନ୍ତର	।।	୨୨
	ସେହି ରୂପରେ ସର୍ବଶ୍ରେୟ	ଯହିଁରୁ ହୁଅଇ ଉଦୟ	।।	୨୩
	ଏମନ୍ତ ଭକ୍ତିକି ତୁମ୍ଭର	ତ୍ୟାଗ କରିଣ ଯଉଁ ନର	।।	୨୪
	କେବଳ ଜ୍ଞାନଲାଭ ଅର୍ଥେ	କ୍ଳେଶ ଲଭନ୍ତି ଏ ଜଗତେ	।।	୨୫
	ସେମାନଙ୍କର ଶେଷ ହୋଇ	କେବଳ ମାତ୍ର କ୍ଳେଶ ରହି	।।	୨୬
	ଅଳ୍ପ ବୋଲିଣ ଯଉଁ ଜନ	ଧାନ ଛାଡ଼ିଣ ତୁଷମାନ[୨]	।।	୨୭
	କୁଟନ୍ତେ ପ୍ରୟାସ ପାଆନ୍ତି	ଫଳ କିଛିହିଁ ନ ଲଭନ୍ତି	।।	୨୮
୫	ହେ ପ୍ରଭୁ ! ପୂର୍ବେ ଏ ଭୁବନେ	ବହୁତ ଯୋଗିଜନମାନେ	।।	୨୯
	ଯୋଗରେ ଜ୍ଞାନକୁ ନ ପାଇ	ଲୌକିକ ଚେଷ୍ଟାମାନ ଯେହି	।।	୩୦
	ସମର୍ପି ତାହା ତୁମ୍ଭଠାରେ	ଯେ ଲବ୍‌ଧ ଆପଣା କର୍ମରେ	।।	୩୧
	ତୁମ୍ଭର କଥାଶ୍ରବଣରେ	ଯେ ପ୍ରାପ୍ତ ତୁମ୍ଭ ନିକଟରେ	।।	୩୨
	ଆତ୍ମାକୁ ଏମନ୍ତ ଭକ୍ତିରେ	ଗୋଚର କରିଣ ସୁଖରେ	।।	୩୩
	ଉତ୍ତମ ଅଟଇ ଯେ ଗତି	ତାହା ଲଭିଲେ ସେ ଝଟିତି	।।	୩୪
୬	ତଥାପି ହେ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ଗୁଣହୀନ	।।	୩୫
	ତୁମ୍ଭ ମହିମା ଜଗତରେ	ଅମଳ ଅନ୍ତର-ଆତ୍ମାରେ	।।	୩୬
	ଗୋଚର କରିବାକୁ କେହି	ମନୁଷ୍ୟ ଅବା ଶକ୍ତ ହୋଇ	।।	୩୭
	ଆତ୍ମା-ଆକାରରୂପ ହୋଇ	ଯେ ଅନ୍ତଃକରଣ ଅଛଇ	।।	୩୮
	ସାକ୍ଷାତକାରରୁ ତାହାର	ସେ ପୁଣ ହୁଅଇ ଗୋଚର	।।	୩୯
	ବିଶେଷ ପରିତ୍ୟାଗ[୩] ଯେହି	ଆତ୍ମା-ଆକାର ଅଟେ ସେହି	।।	୪୦
	ଯେ ପୁଣ ଆତ୍ମସାକ୍ଷାତ୍‌କାର	ନୁହେ ସେ ବିଷୟ ଗୋଚର	।।	୪୧
	ଖ୍ୟାତ ସେ ସ୍ୱପ୍ରକାଶ ହୋଇ	ଏ ସେ ବୋଲିଣ କହି ନୋହି	।।	୪୨
୭	ଗୁଣଙ୍କ ଅଧିଷ୍ଠାନ ପୁଣ	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭର ଯେ ଗୁଣ	।।	୪୩
	ଗଣିବା[୪] ଅର୍ଥେ ତାହା ପୁଣି	ସମର୍ଥ ହେବ କଉଁ ପ୍ରାଣୀ	।।	୪୪
	ହିତ ଅର୍ଥେ ଏ ଜଗତର	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ହେଲ ଅବତାର	।।	୪୫
	ନିପୁଣ ଅଟନ୍ତି ଯେ ନରେ	ସେମାନେ ବହୁତ ଜନ୍ମରେ	।।	୪୬
	ଭୂମିର ପରମାଣୁମାନ	ଆକାଶହିମକଣା ଆନ	।।	୪୭

୧. ତାହାକୁ ।　୨. ତଷୁମାନ ।　୩. କରି ତ୍ୟାଗ ।　୪. ଜାଣିମା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ନକ୍ଷତ୍ରମାନଙ୍କ କିରଣ ।	ପରମାଣୁମାନେ ଯେ ପୁଣ ।।	୪୮
	ଗଣି ପାରିବେ ଅବା ତାହି ।	ତୁମ୍ଭର ଗୁଣ ଗଣା ନୋହି ।।	୪୯
୮	କୃପା କରିବେ କେବେ ହରି ।	ଏକଥା ମନେ ଥାଇ କରି ।।	୫୦
	ଆପଣା କର୍ମର ବିପାକ ।	ଭୋଗ କରନ୍ତେ ଯଉଁ ଲୋକ ।।	୫୧
	ତନୁରେ ବଚନରେ ଚିତ୍ତେ ।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରନ୍ତେ ।।	୫୨
	କେବଳମାତ୍ର ଜୀଇଥାଇ ।	ମୁକ୍ତିପଦରେ ଭାଗୀ ସେହି ।।	୫୩
୯	ଦୁର୍ଜନଭାବକୁ ମୋହର ।	ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଅବଧାନ କର ।।	୫୪
	ସକଳଆତ୍ମା ଯେ ଅନନ୍ତ ।	ପରମ-ଆତ୍ମା ରୂପେ ଖ୍ୟାତ ।।	୫୫
	ମାୟାବୀ ଜନମାନଙ୍କର ।	ମୋହକୁ ଯେ ତୁମ୍ଭେ ବିସ୍ତାର ।।	୫୬
	ନିଜ ମାୟାକୁ ତୁମ୍ଭଠାର ।	ବିସ୍ତାରି ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟକୁ ମୋର ।।	୫୭
	ଦେଖିବାପାଇଁ କଲି ମନ ।	ମୁଁ ଯେ ଅନଳରୁ ଯେସନ ।।	୫୮
	ଯେ ଅର୍ଚ୍ଚି ସମ୍ଭବ ହୁଅଇ ।	ଅନଳକୁ ସେ କି ଜିଣଇଁ ।।	୫୯
୧୦	ରଜୋଗୁଣରୁ ମୁଁ ସମ୍ଭୂତ ।	ଜ୍ଞାନବିହୀନ ହେ ଅଚ୍ୟୁତ ।।	୬୦
	ତୁମ୍ଭର ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ।	ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଗର୍ବ ଅଛି ବହି ।।	୬୧
	ଜଗତକର୍ତ୍ତା ମୁଁ ଅଟଇ ।	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଗର୍ବ ଯେହି ।।	୬୨
	ତେଣେ ଲୋଚନ ଅନ୍ଧ ମୋର ।	ହେଲେହେଁ ଆନର ଈଶ୍ୱର ।।	୬୩
	ମୁଁ ଥାନ୍ତେ ମୋହର ଏ ଭୃତ୍ୟ ।	ଦୟାକୁ ଅଟଇ ଉଚିତ ।।	୬୪
	ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ମନର ।	ମୋ ଅପରାଧ କ୍ଷମା କର ।।	୬୫
୧୧	ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତିସଂଭୂତ ।	ଯେ ପୁଣ ଅଟେ ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱ ।।	୬୬
	ଅହଂକାର ଆକାଶ ଦୁଇ ।	ପବନ ଅଗ୍ନି ଜଳ ମହୀ ।।	୬୭
	ଏମାନଙ୍କରେ ଯେ ବେଷ୍ଟିତ ।	ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଘଟରୂପେ ଖ୍ୟାତ ।।	୬୮
	ସେ ଅଣ୍ଡଘଟମଧ୍ୟେ ମୋର ।	ସାତ ବିତସ୍ତି[୧] କଳେବର ।।	୬୯
	ଏ ରୂପେ ଅସଂଖ୍ୟ ହୋଇଣ ।	ଯେତେକ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସେ ପୁଣ ।।	୭୦
	ପରମାଣୁର ପ୍ରାୟେ ହୋଇ ।	ତୁମ୍ଭ ରୋମବିବରେ ଯେହି ।।	୭୧
	ଗବାକ୍ଷପ୍ରାଏ ସେ ଅଟନ୍ତି ।	ତହିଁ ସେ ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତି ।।	୭୨
	ହେ ପ୍ରଭୁ ! ମୁଁ କାହିଁ, ତୁମ୍ଭର ।	ମହିମା କାହିଁ ଏ ପ୍ରକାର ।।	୭୩
୧୨	ହେ ଅଧୋକ୍ଷଜ ! ଯଉଁ ସୁତ ।	ଅଟେ ଜନନୀଗର୍ଭଗତ ।।	୭୪
	ସେ ଯାହା ଚରଣ ଚାଳଇ ।	ମାତାରେ ଅପରାଧ ହୋଇ ।।	୭୫
	ସେ ନିକି ହୁଅଇ ବିଦିତ ।	ଭାବ ଅଭାବ ରୂପେ ଖ୍ୟାତ ।।	୭୬
	ହୋଇଛି ଏ ଯଉଁ ଜଗତ ।	ଏ ସର୍ବ ତୁମ୍ଭ ଗର୍ଭଗତ ।।	୭୭
	ତୁମ୍ଭ ଉଦରସ୍ଥିତ ମୁହିଁ ।	ତୁମ୍ଭେ ମାତାର ପ୍ରାୟେ ହୋଇ ।।	୭୮

୧. ବିତସ୍ତି = ଚାଖଣ୍ଡେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେ ଅପରାଧ ହେଲା ମୋର । ତା' କ୍ଷମା କର ହେ ଈଶ୍ୱର ।। ୭୯

୧୩ ଜଗତପ୍ରଳୟସମୟେ । ସକଳ ସିନ୍ଧୁ ମେଳ ହୋଏ ।। ୮୦

ସେ ଜଳେ ନାରାୟଣଙ୍କର । ଉଦରନାଭିରୁ ବାହାର ।। ୮୧

ଯେ ନାଳ ତହୁଁ ବ୍ରହ୍ମା ଜାତ । ଏ ବାକ୍ୟ ନୁହଇ ଅସତ୍ୟ ।। ୮୨

ତୁମ୍ଭ ଗର୍ଭରୁ ମୁଁ ବାହାର । ହୋଇ ନାହିଁ କି ହେ ଈଶ୍ୱର ।। ୮୩

୧୪ [1]ହେ ପ୍ରଭୁ ତୁମ୍ଭେ ନାରାୟଣ । ନୁହ କି ଯେତେ ପ୍ରାଣୀ ପୁଣ ।। ୮୪

ଆତ୍ମା ଅଟ ସେ ସକଳର । କର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୋଚର ।। ୮୫

ନରସମୂହ ଅଟେ ନାର । ନରସମ୍ଭୂତ ନାର ନୀର ।। ୮୬

ତୁମ୍ଭର ଅୟନ ସେ ଯେଣୁ । ବିଖ୍ୟାତ ନାରାୟଣ ତେଣୁ ।। ୮୭

ନର, ଭୂ ସଲିଳ ଯାହାର । ଅୟନରୂପରେ ପ୍ରଚାର ।। ୮୮

ତୁମ୍ଭ ଅଙ୍ଗ ସେ ନାରାୟଣ । ଏ କଥା [2]ନୁହଇ ପ୍ରମାଣ ।। ୮୯

ତୁମ୍ଭର ମାୟା ସେ ଅଟଇ । ଯାହାର ପରିଚ୍ଛିନ୍ନ[3] ନାହିଁ ।। ୯୦

ସେ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନ ଜଳେ ସ୍ଥିତ । ଏ କଥା କରିବ କେ ସତ୍ୟ ।। ୯୧

୧୫ ସକଳଜଗତଆଶ୍ରୟ । ଅଟଇ ଯେ ତୁମ୍ଭର କାୟ ।। ୯୨

ସେ ଅଟେ ଜଳମଧ୍ୟେ ସ୍ଥିତ । ଏ କଥା ଯେବେ ଅଟେ ସତ୍ୟ ।। ୯୩

ଜଳମଧ୍ୟରେ ସେହିକାଳେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ପଦ୍ମନାଳେ ।। ୯୪

ଖୋଜନ୍ତେ ଶତେ ସମ୍ବତ୍ସର । କିମ୍ପା ତା ନ କଲି ଗୋଚର ।। ୯୫

ହୃଦରେ କିମ୍ପା ନ ଦେଖିଲି । ପୁଣି ଗୋଚର କିମ୍ପା କଲି ।। ୯୬

୧୬ ହେ ପ୍ରଭୁ ମାୟାନିବାରଣ । ଏହି ଅବତାରେ ଯେ ପୁଣ ।। ୯୭

ପ୍ରକାଶ ହୋଇଛି ବାହ୍ୟରେ । ସେ ପ୍ରପଞ୍ଚକୁ ଜଠରରେ ।। ୯୮

ସମଗ୍ର କରିଣ ମାତାଙ୍କୁ । ଯାହା ଦେଖାଇଲ ତାହାକୁ ।। ୯୯

ଏତେକେ ଯେ ମାୟା ତୁମ୍ଭର । ସେ ସର୍ବ ହୋଇଲା ଗୋଚର ।। ୧୦୦

୧୭ ଏ ବିଶ୍ୱ ଯାହାର ଉଦରେ । ଦିଶୁଛି ନିଜ ସହିତରେ ।। ୧୦୧

ବାହାରେ ସେହି ରୂପ ହୋଇ । ଆପଣା ସହିତେ ଦିଶଇ ।। ୧୦୨

---

୧. ନାରାୟଣ – (୧) ନାର = ଜୀବସମୂହ; ଅୟନ = ଆଶ୍ରୟ ।
(୨) ନାର = ଜୀବସମୂହ; ଅୟନ = ପ୍ରବୃତ୍ତି ।
(୧. ନାରଂ ଅୟନଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ୨. ନାରସ୍ୟ ଅୟନଂ ଯସ୍ମାତ୍ ସଃ ।)
(୩) ନାରଂ ଅୟତେ (ଜାନାତି) ଇତି ବା । ତଥାହି :
''ନରାଜ୍ଜାତାନି ତତ୍ତ୍ୱାନି ନାରାଣୀତି ବିଦୁର୍ବୁଧାଃ ।
ତସ୍ୟ ତାନ୍ୟୟନଂ ପୂର୍ବଂ ତେନ ନାରାୟଣଃ ସ୍ମୃତଃ ।।''
ଅପି ଚ – ''ଆପୋ ନାରା ଇତି ପ୍ରୋକ୍ତା ଆପୋ ବୈ ନରସୂନବଃ ।
ଅୟନଂ ତସ୍ୟ ତାଃ ପୂର୍ବଂ ତେନ ନାରାୟଣଃ ସ୍ମୃତଃ ।।'' (ସ୍ମୃତିଃ)

୨. ନୁହେ କି । ୩. ପରିଚ୍ଛିନ୍ନ = ପରିଚ୍ଛେଦ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଏ କଥା ମାୟାର ବିହୀନେ	ସଂଭବେ କି କି ଏ ଭୁବନେ	॥	୧୦୩
	ଯେ ପୁଣି ପ୍ରତିବିମ୍ବ ହୋଇ	ବିଲୋମଭାବେ ସେ ଦିଶଇ	॥	୧୦୪
୧୮	ତୁମ୍ଭର ବିନୁ ଏ ବିଶ୍ୱର	ମାୟାକୁ ଆଜ ହେ ଶ୍ରୀଧର	॥	୧୦୫
	ମୋତେ କି ଦେଖାଇଲ ନାହିଁ	ପ୍ରଥମୁଁ ଥିଲ ଏକା ହୋଇ	॥	୧୦୬
	ବ୍ରଜସୁହୃଦ ବତ୍ସ ଯେତେ	ସମସ୍ତ ହୋଇଲ ତଦନ୍ତେ	॥	୧୦୭
	ମୋହ ସହିତେ ତତ୍ତ୍ୱ ଆଦି	ଯେତେକ ଜଗତେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି	॥	୧୦୮
	ସମସ୍ତେ ଚତୁର୍ଭୁଜରୂପେ	ସେବିଥିଲେ ତୁମ୍ଭ ସମୀପେ	॥	୧୦୯
	ତେତିକି ବ୍ରହ୍ମାରୂପେ-ପୁଣ	ପ୍ରକାଶ ହେଲ ତଦନ୍ତେଣ	॥	୧୧୦
	ଯେ ବ୍ରହ୍ମ ଅବ୍ୟୟ ଅମିତ	ସେ ରୂପେ ପ୍ରାନ୍ତେ ହେଲ ସ୍ଥିତ	॥	୧୧୧
୧୯	ତୁମ୍ଭ ସ୍ୱରୂପ[୧] ଯଉଁ ଜନେ	ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଏ ଭୁବନେ	॥	୧୧୨
	ଆତ୍ମାରୂପରେ ପ୍ରକୃତିରେ	ଥାଇ ତାହାଙ୍କୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରରେ	॥	୧୧୩
	ମାୟାକୁ ବିସ୍ତାର କରିଣ	ମୋହିତ କର ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ	॥	୧୧୪
	ମୁଁ ଯେହ୍ନେ ସର୍ଜନାକାଳରେ	ତୁମ୍ଭେ ପାଳନସମୟରେ	॥	୧୧୫
	ପ୍ରଳୟସମୟେ ଯେସନ	ସଂହାରକର୍ତ୍ତା ତ୍ରିଲୋଚନ	॥	୧୧୬
୨୦	ଦୁଷ୍ଟଙ୍କ ବିନାଶନିମିତ୍ତେ	ସାଧୁଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହଅର୍ଥେ	॥	୧୧୭
	ହେ ପ୍ରଭୁ ! ସୁର ଋଷି ନର	ତିର୍ଯ୍ୟକ ଯେ ବା ଜଳଚର	॥	୧୧୮
	ତହିଁରେ ହୁଅ ଅବତାର	ଜନ୍ମ ନ ଥିଲେହେଁ ତୁମ୍ଭର	॥	୧୧୯
୨୧	ହେ ଯୋଗେଶ୍ୱର ଭଗବାନ	ପରାତ୍ମା ହେ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ	॥	୧୨୦
	କଉଁ ସ୍ଥାନରେ କି ନିମିତ୍ତେ	କଉଁ କାଳରେ ଅବା କେତେ	॥	୧୨୧
	ତୁମ୍ଭ ଲୀଳା[୨]କୁ ଏ ପ୍ରକାରେ	କେ ଜାଣି ପାରେ ଏ ସଂସାରେ	॥	୧୨୨
	ଯୋଗମାୟାକୁ ବିସ୍ତାରନ୍ତେ	କ୍ରୀଡ଼ା କରୁଛ ଅବିରତେ	॥	୧୨୩
୨୨	ତେଣୁ ଏ ଅଶେଷ ଜଗତ	ସ୍ୱପ୍ନର ସମାନ ଅସତ	॥	୧୨୪
	ପ୍ରତିଭା ବିନଷ୍ଟ ଏହାର	ବହୁତ ଦୁଃଖେ ଦୁଃଖ ଯାର	॥	୧୨୫
	ଯେ ନିତ୍ୟ ସୁଖ ଜ୍ଞାନମୟ	ଏମନ୍ତ ଅଟେ ତୁମ୍ଭ କାୟ	॥	୧୨୬
	ଜନମ ନାଶ ତୁମ୍ଭ ଠାର	ହୁଅନ୍ତେ ଦିଶେ ସତ୍ୟାକାର	॥	୧୨୭
୨୩	ତୁମ୍ଭେ ତ ଏକ ଆତ୍ମା ପୁଣ	[୩]ପୁରାଣ ପୁରୁଷ ପ୍ରମାଣ	॥	୧୨୮
	ସତ୍ୟସ୍ୱରୂପ ସ୍ୱୟଂ ଜ୍ୟୋତି	ଅନନ୍ତ ଆଦ୍ୟ ନିତ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତି	॥	୧୨୯
	ସତତସୁଖ, ନିରଞ୍ଜନ	ଅକ୍ଷର, ଦ୍ୱୟହୀନ, ପୂର୍ଣ୍ଣ	॥	୧୩୦
	ଏ ଘେନି ଉପାଧିରୁ ମୁକ୍ତ	ଅମୃତସ୍ୱରୂପ ବିଦିତ	॥	୧୩୧
	ଜନ୍ମାଦି ଯେ ଷଡ଼[୪] ବିକାର	ସେ ପୁଣି ନାହିଁ ତୁମ୍ଭ ଠାର	॥	୧୩୨

୧. ସ୍ୱରୂପ = ପଦବୀ । ୨. ଲୀଳା = ଉତି ।

୩. ''ପୂର୍ବମେବାହମିହାସମ୍'' ଇତି ''ତତ୍ ପୁରୁଷସ୍ୟ ପୁରୁଷତ୍ୱମ୍'' (ଶ୍ରୁତିଃ) ।

୪. ଷଡ଼ ବିକାର = ଜନ୍ମ, ଅସ୍ତିତ୍ୱ, ବୃଦ୍ଧି, ବିପରିଣାମ, ଅପକ୍ଷୟ ଓ ବିନାଶ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୪　ତୁମ୍ଭେ ସକଳ ଆତ୍ମାଙ୍କରେ　।　ଆତ୍ମାସ୍ୱରୂପ ଏ ପ୍ରକାରେ　॥ ୧୩୩
ଗୁରୁସୂର୍ଯ୍ୟରୁ ଲବ୍‌ଧ ଜ୍ଞାନ　।　ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖନ୍ତି ଯେ ଜନ　॥ ୧୩୪
ଯେ ମିଥ୍ୟା ସଂସାରସାଗର　।　ତାକୁ ତରନ୍ତି ସେହୁ ନର　॥ ୧୩୫
୨୫　ଆତ୍ମାକୁ ଆତ୍ମାସ୍ୱରୂପରେ　।　ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଯଉଁ ନରେ　॥ ୧୩୬
ସେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଅଜ୍ଞାନ　।　ସର୍ବପ୍ରପଞ୍ଚ କରେ ଜନ୍ମ　॥ ୧୩୭
ଜ୍ଞାନେ ସେ ପୁଣ ନାଶ ଯାଇ　।　ରଜ୍ଜୁରେ ସର୍ପବୁଦ୍ଧି ଥାଇ　॥ ୧୩୮
ସେ ଯେହ୍ନେ ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନରେ　।　ବିନାଶ ହୁଅଇ କାଳରେ　॥ ୧୩୯
୨୬　ଅଜ୍ଞାନୁଁ ସଂଜ୍ଞାକୁ ଯେ ପାଇ　।　ସେ ଭବବନ୍ଧ ମୋକ୍ଷ ଦୁଇ　॥ ୧୪୦
ଋତଜ୍ଞଭାବୁଁ ନୋହେ ଆନ　।　ଅଖଣ୍ଡାନୁଭବ ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣ　॥ ୧୪୧
ସଂସାରବନ୍ଧ ମୋକ୍ଷ ଦୁଇ　।　ସେ ଆତ୍ମାଠାରେ ସେ ନ ଥାଇ　॥ ୧୪୨
ରାତ୍ର ଦିବସ ଏହୁ ଦୁଇ　।　ସୂର୍ଯ୍ୟରେ ଯେସନ ହୁଅଇ　॥ ୧୪୩
୨୭　ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଆତ୍ମା ଅଟ ପୁଣି　।　ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେହ କରି ମଣି　॥ ୧୪୪
ଦେହକୁ ପୁଣ ଆତ୍ମା କରେ　।　ଆତ୍ମାକୁ ଖୋଜଇ ବାହାରେ　॥ ୧୪୫
ଅଜ୍ଞଜନର ଅଜ୍ଞଭାବ　।　ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ ଏ ସ୍ୱଭାବ　॥ ୧୪୬
୨୮　ଆହେ ଅନନ୍ତ ଏ ଶରୀରେ　।　ଦେହାଦି ଅପବାଦଦ୍ୱାରେ　॥ ୧୪୭
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପୁଣ ସାଧୁଜନେ　।　ଖୋଜନ୍ତି ଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱ ମନେ　॥ ୧୪୮
ଯେ ଅହି ନିକଟେ ନ ଥାଇ　।　ତାର ନିଷେଧ ବିନୁ କେହି　॥ ୧୪୯
ରଜ୍ଜୁରେ ସର୍ପଭ୍ରମ ଥାଇ　।　ତା' ଆନ କରି ନ ପାରଇ　॥ ୧୫୦
ସେ ଭ୍ରମ ହୋଇଲେ ବିନାଶ　।　ସେ ରଜ୍ଜୁ ହୁଅଇ ପ୍ରକାଶ　॥ ୧୫୧
୨୯　ହେ ନାଥ ! ତଥାପି ତୁମ୍ଭର　।　ପାଦପଙ୍କଜବେନିଙ୍କର　॥ ୧୫୨
ପ୍ରସାଦଲେଶୁଁ ଯେ ସମ୍ଭବ　।　ସେ ଅନୁଗ୍ରହରୁ ମାନବ　॥ ୧୫୩
ମହିମାତତ୍ତ୍ୱକୁ ତୁମ୍ଭର　।　ନିଶ୍ଚୟେ କରଇ ଗୋଚର　॥ ୧୫୪
ବହୁତ କାଳ ଆନ କେହି　।　ଖୋଜନ୍ତେ ଜାଣଇ ତା' ନାହିଁ　॥ ୧୫୫
୩୦　ହେ ନାଥ ! ଏହି ଜନମରେ　।　ଅଥବା ତିର୍ଯ୍ୟକ ଜନ୍ମରେ　॥ ୧୫୬
ସେ କଥା ସମ୍ଭବୁ[୧] ମୋହର　।　ସେ ଅଟେ ଭାଗ୍ୟ ବଳିୟାର　॥ ୧୫୭
ତୁମ୍ଭର ଦାସମାନେ ଯେହି　।　ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ହୋଇ　॥ ୧୫୮
ପାଦପଲ୍ଲବକୁ ତୁମ୍ଭର　।　ସେବା କରିବି ନିରନ୍ତର　॥ ୧୫୯
୩୧　ବ୍ରଜରେ ଯେତେ ଧେନୁମାନ　।　ଯେତେକ ଅବା ବଧୂଜନ　॥ ୧୬୦
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ସେହି　।　ତାଙ୍କ ସ୍ତନରୁ ସୁଧା ଯେହି　॥ ୧୬୧
ବତ୍ସ-ବାଳକ ରୂପେ ତୋଷେ　।　ହେ ପ୍ରଭୁ ପିଇଲ ବିଶେଷେ　॥ ୧୬୨
ଆଜ ହିଁ ପ୍ରୀତିଅର୍ଥେ ଯାର　।　ଅଶକ୍ତ ସକଳ ଅଧ୍ୱର　॥ ୧୬୩

୧. ସମ୍ଭବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୨ ନନ୍ଦଗୋପାଳବ୍ରଜେ ବାସ । କରିଅଛନ୍ତି ଯେ ଅଶେଷ ॥ ୧୬୪
ତାହାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ଅତିଶୟ । ଯେ ଅଟେ ମହାନନ୍ଦମୟ ॥ ୧୬୫
ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ସନାତନ । ତାଙ୍କର ମିତ୍ର ଯେ ବିଧାନ ॥ ୧୬୬
୩୩ ଆହେ ଅଚ୍ୟୁତ ଏହାଙ୍କର । ଭାଗ୍ୟମହିମା ଥାଉ ଦୂର ॥ ୧୬୭
ଆମ୍ଭେ ଶିବଙ୍କୁ[1] ଆଦି ହୋଇ । ଯେ ଏକାଦଶ[2] ଅଛୁଁ ରହି ॥ ୧୬୮
ଏମାନଙ୍କର ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ । ସେ ଅଟେ ପାନପାତ୍ରମୟ ॥ ୧୬୯
ସେ ଦ୍ୱାରେ ପାଦପଦ୍ମେ ତୋର । ମଧୁ ଅମୃତ ନିରନ୍ତର ॥ ୧୭୦
ପାନ କରୁଛୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ । ଏ ଘେନି ଧନ୍ୟ ଏ ଭୁବନେ ॥ ୧୭୧
୩୪ ଏ ନରଲୋକେ ଅରଣ୍ୟରେ । ଯଉଁ ଜନମ ଗୋକୁଳରେ ॥ ୧୭୨
ସେ ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ ଏ ସଂସାରେ । ଯେଣୁ ଗୋକୁଳବାସିଙ୍କରେ ॥ ୧୭୩
ଯାହା' କାହାରି ପାଦଧୂଳି । ଯଉଁ ଜନମେ ହୋଏ ବୋଲି ॥ ୧୭୪
ଯଉଁ ଗୋକୁଳବାସୀ ଜନ । ସର୍ବ ଜୀବିତ ଭଗବାନ ॥ ୧୭୫
ଯଉଁ ମୁକୁନ୍ଦପାଦରେଣୁ । ଆଜ ହିଁ ବେଦ ଖୋଜେ ଯେଣୁ ॥ ୧୭୬
୩୫ ସକଳ ଫଳମାନଙ୍କର । ସ୍ୱରୂପ ତୁମ୍ଭେ ହେ ଈଶ୍ୱର ॥ ୧୭୭
ଏ ଯେତେ ବ୍ରଜବାସୀ ଜନ । ଏହାଙ୍କୁ ତୁମ୍ଭଠାରୁ ଆନ ॥ ୧୭୮
ଅଧିକ ଫଳକୁ ପ୍ରଦାନ । କରିବ ବୋଲି ମୋର ମନ ॥ ୧୭୯
ଭ୍ରମନ୍ତେ ସକଳ ଦିଗରେ । ମୋହିତ ହେଉଛି ନିର୍ଭରେ ॥ ୧୮୦
ଯେ ତୁମ୍ଭ ଭକ୍ତ ସାଧୁଗଣ । ତାହାଙ୍କ ବେଷମାତ୍ରେ ପୁଣ ॥ ୧୮୧
ପୂତନା କୁଳସହିତରେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଲଭିଲା ସଂସାରେ ॥ ୧୮୨
ସଦନ ଅର୍ଥ ମିତ୍ର ପ୍ରିୟ । ସୁତ ପ୍ରାଣ ଆତ୍ମା ଆଶୟ ॥ ୧୮୩
ଏ ସର୍ବ ଯଉଁ ବ୍ରଜଜନ । ତୁମ୍ଭରେ କଲେ ନିବେଦନ ॥ ୧୮୪
ଏଣୁ ଏମାନଙ୍କର ଋଣୀ । ହୋଇ ରହିଲ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣି ॥ ୧୮୫
୩୬ ତୁମ୍ଭର ଦାସ ନୋହି ଜନ । ଥାନ୍ତି ହେ କୃଷ୍ଣ ଯେତେ ଦିନ ॥ ୧୮୬
ରାଗାଦି ତେତେ କାଳଯାଏ । ଥାନ୍ତି ତାଙ୍କର ଚୌରପ୍ରାଏ ॥ ୧୮୭
ଗୃହ ହିଁ ବନ୍ଧନମନ୍ଦିର । ମୋହ ହିଁ ଶାଙ୍କୁଳିଆକାର ॥ ୧୮୮
୩୭ ତୁମ୍ଭେ ଏ ପ୍ରପଞ୍ଚରୁ ଆନ । ହେଲେହେଁ ପ୍ରପନ୍ନ ଯେ ଜନ ॥ ୧୮୯
ତାହାଙ୍କ ଆନନ୍ଦ ବିସ୍ତାର । କରିବା ଅର୍ଥେ ହେ ଈଶ୍ୱର ॥ ୧୯୦
କପଟପୁତ୍ର ଆଦି ଭାବେ । ପ୍ରକାଶ ହୋଇଅଛ ଏବେ ॥ ୧୯୧
୩୮ ହେ ପ୍ରଭୁ ବହୁତ ବଚନ । କହିବାରେ କି ପ୍ରୟୋଜନ ॥ ୧୯୨

୧. ଶିବ = ଅହଂକାରାଧିଷ୍ଠାତା । ୨. ଏକାଦଶ = ଚନ୍ଦ୍ରାଦି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତୁମ୍ଭ ମହିମା ଯେଉଁ ଜନେ	। ଜାଣନ୍ତି ଜାଣନ୍ତୁ ସେମାନେ	॥ ୧୯୩
	ମୋ ମନ-ବପୁ-ବଚନର	। ତୁମ୍ଭ ମହିମା ଅଗୋଚର	॥ ୧୯୪
୩୯	ହେ କୃଷ୍ଣ ତୁମ୍ଭେ ସବୁ ଜାଣ	। ସକଳଦ୍ରଷ୍ଟା[୧] ଯେଣୁ ପୁଣ	॥ ୧୯୫
	ତୁମ୍ଭେ ଏ ଜଗତର ନାଥ	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କଲି ସମର୍ପିତ	॥ ୧୯୬
	ଗୃହକୁ ଯିବାର ନିମିତ୍ତେ	। ଅନୁଜ୍ଞା ଦିଅ ଏବେ ମୋତେ	॥ ୧୯୭
୪୦	ଆହେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯଦୁବଂଶ	। ପଦ୍ମକୁ କର ତୁମ୍ଭେ ତୋଷ	॥ ୧୯୮
	ଧରଣୀ-ଦେବ-ମହୀସୁର	। ପଶୁସିନ୍ଧୁଙ୍କୁ ବୃଦ୍ଧି କର	॥ ୧୯୯
	ପାଷଣ୍ଡଧର୍ମ ଅନ୍ଧକାର	। ବିନାଶ, ଯେ ପୁଣ ଅସୁର	॥ ୨୦୦
	କ୍ଷିତିରେ କଂସ ଆଦି ଜାତ	। କର ସେମାନଙ୍କୁ ନିପାତ	॥ ୨୦୧
	ଅର୍କକୁ ଆଦି ଯେତେ ସୁର	। ଯେ ପୂଜ୍ୟ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର	॥ ୨୦୨
	ଏ ରୂପେ ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଉତ୍ତମ	। [୨]ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋହର ପ୍ରଣାମ	॥ ୨୦୩

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୧	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ	। ସ୍ତୁତି କରିଣ ତଦନ୍ତରେ	॥ ୨୦୪
	ତ୍ରିବାର କରି ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ	। ପାଦରେ ପ୍ରଣାମ କରିଣ	॥ ୨୦୫
	ବିଧାତା ଗଲେ ନିଜ ସ୍ଥାନ	। ଯେ ଅଟେ ସକଳବନ୍ଦନ	॥ ୨୦୬
୪୨	ତଦନନ୍ତରେ ନାରାୟଣ	। ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଅନୁଜ୍ଞା ଦେଇଣ	॥ ୨୦୭
	ପୂର୍ବ କାଳର ପ୍ରାୟ ହୋଇ	। ସଖା ଯେତେକ ଥିଲେ ତହିଁ	॥ ୨୦୮
	ପୁଣି ସେ ନିଜ ପୁଳିନକୁ	। ଆଣିଲେ ସେ ବସମାନଙ୍କୁ	॥ ୨୦୯
୪୩	ହେ ନୃପ ! ଯେ ପ୍ରାଣ-ଈଶ୍ୱର	। ତାହାଙ୍କ ବିହୁନେ ବସର	॥ ୨୧୦
	ଶେଷ ହୁଅନ୍ତେ ଶିଶୁମାନେ	। ମଣିଲେ କ୍ଷଣାର୍ଦ୍ଧ ଯେସନେ	॥ ୨୧୧
	କୃଷ୍ଣର ମାୟାରେ ସେ ଯେଣୁ	। ଆହତ ହୋଇଛନ୍ତି ତେଣୁ	॥ ୨୧୨
୪୪	ମାୟାରେ ଅଟଇ ମୋହିତ	। ଯେବଣ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ଚିତ୍ତ	॥ ୨୧୩
	ନ ପାସୋରନ୍ତି ସେ କେବଣ	। କେବଣ ଚରିତକୁ ପୁଣ	॥ ୨୧୪
	ଯାହାର ମାୟାରେ ମୋହିତ	। ହୋଇଣ ସକଳ ଜଗତ	॥ ୨୧୫
	ନିଜ ଆତ୍ମାକୁ ବିସ୍ମରଣ	। କରିଛି ଅନୁକ୍ଷଣେ ପୁଣ	॥ ୨୧୬
୪୫	[୩]ଯେ ମିତ୍ର କୃଷ୍ଣ, ଏ ବଚନ	। ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ଶିଶୁମାନ	॥ ୨୧୭
	ଉତ୍ତମ ହୋଇଣ ଏଠାରେ	। ମିଳିଲ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେଗରେ	॥ ୨୧୮

୧. ଦୃଷ୍ଟି ।

୨. ସସଖିବସ୍ତକମୋକ୍ଷଣକୌତୁକ ଦ୍ରୁତବିଲମ୍ବିତପୁତ୍ରମୁଦେଽଦ୍ଭୁତମ୍ ।
ନିଖିଳରୂପମତୋ ଦଧଦଚ୍ୟୁତୋଽବତୁ ସ ବଃ କଳୟନ୍ ବ୍ରଜମଙ୍ଗଳମ୍ ॥ (ସ୍ୱାମୀ)

୩. "ଉଚୁଶ୍ଚ ସୁହୃଦଂ କୃଷ୍ଣଂ..." ପାଠ ଅନୁସାରେ ଅନୁବାଦ ହୋଇଛି ।
"ଉଚୁଶ୍ଚ ସୁହୃଦଃ କୃଷ୍ଣଂ..." ପାଠାନ୍ତର ଅଛି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅନ୍ନରୁ ଏକ କବଳ ହିଁ । ଆମ୍ଭେ ତ ଭୁଞ୍ଜିନାହୁଁ କେହି ।। ୨୧୯
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ ଏ ସ୍ଥାନ । ଉତ୍ତମ କରି ଭୁଞ୍ଜ ଅନ୍ନ ।। ୨୨୦
୪୬ ହସନ୍ତେ ତଦନ୍ତରେ ହରି । ଶିଶୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭୁଞ୍ଜି କରି ।। ୨୨୧
ଦେଖାନ୍ତେ ସର୍ପଚର୍ମ ତାଙ୍କୁ । ବନରୁ ଅଇଲେ ବ୍ରଜକୁ ।। ୨୨୨
୪୭ ମୟୂରପିଚ୍ଛ ପୁଷ୍ପମାନ । ଯେ ନବ[1] ଧାତୁମାନେ ଆନ ।। ୨୨୩
ତାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗରୁ ବିଚିତ୍ର । ଦିଶୁଛି ଯାହାଙ୍କର ଗାତ୍ର ।। ୨୨୪
ଉଦ୍ଦାମ ବେଣୁ-ଶୃଙ୍ଗଦଳ । ଧ୍ୱନି-ଉତ୍ସବ ଯେ ବିପୁଳ ।। ୨୨୫
ତେଣେ ଯେ ଅଟନ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ । ଧୀରେ ଡାକନ୍ତେ ବତ୍ସମାନ ।। ୨୨୬
ଯାର ପବିତ୍ର କୀର୍ତ୍ତିମାନ । ଗାଉଅଛନ୍ତି ମିତ୍ରଜନ ।। ୨୨୭
ଗୋପୀମାନଙ୍କର ଲୋଚନ । ଉତ୍ସବ ଅଟେ ଯା' ଦର୍ଶନ ।। ୨୨୮
ସେ ପ୍ରଭୁ ଶିଶୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଗୋଷ୍ଠରେ ।। ୨୨୯
୪୮ ଆଜ ଯଶୋଦାନନ୍ଦସୁତ । ମହାସର୍ପକୁ କଲେ ହତ ।। ୨୩୦
ତା'ଠାରୁ ରଖିଲେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ । ବାଳକେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ ।। ୨୩୧
କହିଲେ ଯାଇଣ ବ୍ରଜରେ । ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ଆଗରେ ।। ୨୩୨

ଶ୍ରୀପରୀକ୍ଷିଦୁବାଚ[2]

୪୯ ପରସ୍ୱକାଶୁଁ ଯେ ଜନମ । ସେ କୃଷ୍ଣଠାରେ ଏଡ଼େ ପ୍ରେମ ।। ୨୩୩
ହେ ବିପ୍ର ! ହୋଇଲା କିମ୍ପାଇଁ । ଯେ ନିଜ ପୁତ୍ରଙ୍କର ଠାଇଁ ।। ୨୩୪
ପୂର୍ବରେ ନୋହିଥିଲା ଜାତ । ଏକଥା ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କହ ତ ।। ୨୩୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୫୦ ହେ ନୃପ ! ଆତ୍ମା ଆପଣାର । ବଲ୍ଲଭ ସର୍ବ ଜନ୍ତୁଙ୍କର ।। ୨୩୬
ଯେ ଆନ ପୁତ୍ର, ବିତ୍ତ ଆଦି । ଆତ୍ମବଲ୍ଲଭ ରୂପେ ସିଦ୍ଧି ।। ୨୩୭
୫୧ ହେ ରାଜ ଇନ୍ଦ୍ର ! ସେ ହେତୁରେ । ଯେ ନିଜ ନିଜ ଆତ୍ମାଠାରେ ।। ୨୩୮
ସ୍ନେହ ସମ୍ଭବେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର । ମମତାଲମ୍ବୀ ଯେ ଈଶ୍ୱର ।। ୨୩୯
ତନୟ ଗୃହ ବିତ୍ତ ଆଦି । ତହିଁରେ ତେଡ଼େ ନୋହେ ସିଦ୍ଧି ।। ୨୪୦
୫୨ | ହେ ରାଜଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆତ୍ମଭାବେ । ଦେହ ମଣନ୍ତି ଯେ ମାନବେ ।। ୨୪୧
୫୩ | ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟତମ ହୋଇ । ଦେହ ଯେମନ୍ତ ହୋଇଥାଇ ।। ୨୪୨
ଯେ ବା ଦେହକୁ ଅନୁରତ । ସେମାନେ ନୁହନ୍ତି ତେମନ୍ତ ।। ୨୪୩
ମମତା-ଆସ୍ପଦ ହୋଇଣ । ଦେହାଦି[3] ହୋଏ ଯେବେ ପୁଣ ।। ୨୪୪
ତେବେ ଆତ୍ମାର ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ସେ ଦେହ ପ୍ରିୟ ପୁଣ ନୋହି ।। ୨୪୫

୧. ବନ ୨. ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ ୩. ଦେହର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହୁଅନ୍ତେ ଯେଣୁ କାୟ	ଜୀବିତ-ଆଶା ଅତିଶୟ	॥ ୨୪୬
୫୪	ସେ ଘେନି ଆତ୍ମା ଆପଣାର	ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ ସର୍ବଙ୍କର	॥ ୨୪୭
	ଚର ଅଚରରୂପ ହୋଇ	ଏ ସର୍ବ ଜଗତଟି ଯେହି	॥ ୨୪୮
	ସେ ଆତ୍ମା ପ୍ରିୟହେତୁ ପୁଣ	ଏ ସର୍ବ ପ୍ରିୟ ବୋଲି ଜାଣ	॥ ୨୪୯
୫୫	ଆତ୍ମା ସକଳ ଆତ୍ମାଙ୍କର	ଏ କୃଷ୍ଣ, କର ତୁ ଗୋଚର	॥ ୨୫୦
	ଜଗତହିତେ ଦେହବନ୍ତ	ପ୍ରାୟେ ସେ ମାୟାରେ ମୋହିତ	॥ ୨୫୧
୫୬	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଜଗତକାରଣ	ରୂପରେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ପୁଣ	॥ ୨୫୨
	ତାହାଙ୍କ ମତରେ ସ୍ଥାବର	ଜଙ୍ଗମ ରୂପ ଯେ ଇତର	॥ ୨୫୩
	ଭଗବାନର ରୂପ ସେହି	ତହିଁରୁ ଆନ କେହି ନାହିଁ	॥ ୨୫୪
୫୭	ସଂସାରେ ଯେତେ ବସ୍ତୁମାନ	ଯେ ତାଙ୍କ ପରମାର୍ଥ ଆନ	॥ ୨୫୫
	ପରିଣାମକୁ ସେ ପାଆନ୍ତେ	କାରଣରୂପ ଏ ଜଗତେ	॥ ୨୫୬
	କୃଷ୍ଣ ସେ କାରଣରୁ ପୁଣ	କାରଣ ଏକଥା ପ୍ରମାଣ	॥ ୨୫୭
	କୃଷ୍ଣର ବିନୁ ଆନ ହୋଇ	କି ବସ୍ତୁ ନିରୂପି ହୁଅଇ	॥ ୨୫୮
୫୮	ପୁଣ୍ୟ ଅଟଇ ଯଶ ଯାର	ପଦପଲ୍ଲବ ସେ କୃଷ୍ଣର	॥ ୨୫୯
	ମହତଆଶ୍ରୟ ସେ ନାବ	ତାକୁ ସେବିଲେ ଯେ ମାନବ	॥ ୨୬୦
	ତାଙ୍କର ବସ୍ତପାଦପ୍ରାୟ	ସଂସାରସାଗର ନିଶ୍ଚୟ	॥ ୨୬୧
	ପରମ ପଦ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନ	ବିପତ୍ତିସ୍ଥାନ ଯେ ବା ଆନ	॥ ୨୬୨
	ସେମାନଙ୍କର କଦାଚିତେ	ସମ୍ଭବ ନୁହଇ ଜଗତେ	॥ ୨୬୩
୫୯	ଯାହା ପଚାରିଲ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	ଏ ସର୍ବ କହିଲୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	॥ ୨୬୪
	କୌମାରକାଳେ ହରିକୃତ	ପୌଗଣ୍ଡେ ହୋଇଲା ଯେ ଖ୍ୟାତ	॥ ୨୬୫
୬୦	ମିତ୍ରମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ	ଯେବଣ ଲୀଳା କାନନରେ	॥ ୨୬୬
	ଅଘ-ଅସୁରର ନିଧନ	ସତୃଣ ଦେଶେ ଯେ ଭୋଜନ	॥ ୨୬୭
	ଯେ ରୂପ ପ୍ରପଞ୍ଚୁଁ ଇତର	ଯେ ସ୍ତୁତି କମଳାସନର[୧]	॥ ୨୬୮
	ଶୁଣନ୍ତେ ଗୁଣନ୍ତେ ଏମାନ	ପୁରୁଷାର୍ଥକୁ ଲଭେ ଜନ	॥ ୨୬୯
	ଗୋପାଳ-ବାଳକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ	ବୃନ୍ଦାବନରେ ନାନାରଙ୍ଗେ	॥ ୨୭୦
	ବିହାର କଲେ ଯଉଁ ହରି	ତାଙ୍କ ଚରଣ ଚିତ୍ତେ ଧରି	॥ ୨୭୧
	ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମତି	ଏଣେ ତରିବ ଭବଭୀତି	॥ ୨୭୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀବ୍ରହ୍ମସ୍ତୁତିର୍ନାମ
ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

---

୧. କମଳାସନର= ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପଞ୍ଚଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତତଃ ପଞ୍ଚଦଶେ ଧେନୁପାଳନଂ ଧେନୁକାର୍ଦ୍ଦନଂ ।
କାଳିୟକ୍ଷ୍ୱେଡ଼ତୋ ଗୋପରକ୍ଷଣଂ ଚ ନିରୂପ୍ୟତେ ।। ୧
ଅହିବକ୍ତ୍ରପ୍ରବେଶେନ ବୃଥା ଖିନ୍ନାନ୍ ସଖୀନତଃ ।
କୃଷ୍ଣଃ ପ୍ରାବେଶୟତ୍ ପକ୍ୱଫଳଂ ତାଳାଳିକାନନମ୍ ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ	।	ଶୁଣ ରାଜନ ପରୀକ୍ଷିତ	।।	୧
	ତଦନ୍ତେ ପଉଗଣ୍ଡ ବୟ	।	ଆଶ୍ରୟେ ରାମକୃଷ୍ଣଦ୍ୱୟ	।।	୨
	ପଶୁପାଳଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ	।	ସଂମତ ହୋଇଲେ ବ୍ରଜରେ	।।	୩
	ମିତ୍ରମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗତେ	।	ସୁରଭିମାନଙ୍କୁ ଚରାନ୍ତେ	।।	୪
	ନିଜ ପଦରେ ବୃନ୍ଦାରଣ୍ୟ	।	କଲେକ ଅତିଶୟ ପୁଣ୍ୟ	।।	୫
୨	ଗୋପାଳମାନେ ନିଜ ଯଶ	।	ଗୁଣନ୍ତେ ବେଢ଼ିଛନ୍ତି ପାଶ	।।	୬
	ଅଗ୍ରତେ କରି ପଶୁମାନ	।	କରନ୍ତେ ବିହାରକୁ ମନ	।।	୭
	ବେଣୁକୁ ବଜାନ୍ତେ ମାଧବ	।	ସଙ୍ଗେ ଅଛନ୍ତି ବଳଦେବ	।।	୮
	ସେ ବନେ ମିଳିଲେ ତୁରିତ	।	ଯେ ବନ ପଶୁଙ୍କର ହିତ	।।	୯
	ନାନାପ୍ରକାରେ ପୁଷ୍ପମାନ	।	ଯହୁଁ ବନରେ ଉତପନ୍ନ	।।	୧୦
୩	ଯେ ମୃଗ ବିହଙ୍ଗ ଭ୍ରମର	।	କରନ୍ତି ନାଦ ମନୋହର	।।	୧୧
	ତେଣେ ଯେ ହୋଇଛି ପୂରିତ	।	ମହତ ଲୋକର ଯେ ଚିତ୍ତ	।।	୧୨
	ତା’ ସମ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଜଳ ଯହିଁ	।	ସେ ସରୋବରେ ମିଶିଥାଇ	।।	୧୩
	କମଳଗନ୍ଧେ ପୁଣ ଯୁତ	।	ଏରୂପେ ଅଛି ଯହିଁ ବାତ	।।	୧୪
	ସେ ବନ ଦେଖି ଭଗବାନ	।	ବିହରିବାକୁ କଲେ ମନ	।।	୧୫
୪	ସେ ସେହି ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ	।	ଅରୁଣ ପଲ୍ଲବଶୋଭାରେ	।।	୧୬
	ଫଳ କୁସୁମମାନଙ୍କର	।	ଯେ ଅଟେ ଅତିଶୟ ଭର	।।	୧୭
	ସେ ଘେନି ଶିଖା ଯାହାଙ୍କର	।	ଲାଗୁଛି ପାଦେ ଆପଣାର	।।	୧୮
	ସେ ବୃକ୍ଷମାନ ଦେଖି ତହିଁ	।	ଅର୍ଦ୍ଧ ହସିଲା ପ୍ରାୟ ହୋଇ	।।	୧୯
	ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତଙ୍କୁ ଏ ବଚନ	।	କହିଲେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	।।	୨୦

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୫	ଏ ବୃକ୍ଷମାନେ ପୁଷ୍ପଫଳ	।	ପୂଜାସାମଗ୍ରୀ କରି ଠୁଳ	।।	୨୧
	ଯେ ତରୁଜନ୍ମ କରିଅଛି	।	ସେ ପାପବିନାଶକୁ ବାଞ୍ଛି	।।	୨୨
	ହେ ଦେବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୁରପୂଜ୍ୟ	।	ତୁମ୍ଭର ଯେ ଚରଣାମ୍ବୁଜ	।।	୨୩
	ନିଜ ଶିଖାରେ ତା’ ନମନ୍ତି	।	ଏ ଘେନି ଧନ୍ୟ ଏ ଅଟନ୍ତି	।।	୨୪

Digitized by PPRACHIN, SOA

୬	ହେ ଆଦିପୁରୁଷ ତୁମ୍ଭର	। ଯେ ଯଶ ଅଖିଳ ଲୋକର	।।	୨୫
	ତାରକ ଅଟେ ଜଗତରେ	। ତାହା ଗାଆନ୍ତେ ଏ ଭ୍ରମରେ	।।	୨୬
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଅନୁସରି ଆଗେ	। ଭଜୁଅଛନ୍ତି ପ୍ରତିମାର୍ଗେ	।।	୨୭
	ନିଶ୍ଚେ ଏମାନେ ମୁନିଗଣ	। ତୁମ୍ଭ ଭକତମୁଖ୍ୟ ପୁଣ	।।	୨୮
	ଆହେ ଅନଘ ! ଗୁପ୍ତ ହୋଇ	। ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଛ ବନେ ରହି	।।	୨୯
	ନିଜ ଦେବତା ବୋଲି ଜାଣି	। ଛାଡୁ ନାହାନ୍ତି ତେଣୁ ପୁଣି	।।	୩୦
୭	ତୁମ୍ଭେ ଗୃହରେ ଆସି ଯେଣୁ	। ପ୍ରବେଶ ହେଲ ସେ କାରଣୁ	।।	୩୧
	ହେ ସ୍ତୁତିଯୋଗ୍ୟ ଏ ମୟୂରେ	। ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି ହରଷରେ	।।	୩୨
	ଗୋପୀଙ୍କ ପ୍ରାୟେ ମୃଗୀମାନେ	। ତୁମ୍ଭର ପ୍ରୀତିକି ନୟନେ	।।	୩୩
	ବିସ୍ତାର କରୁଛନ୍ତି ପୁଣ	। ମଧୁର ନାଦେ ପିକଗଣ	।।	୩୪
	ଧନ୍ୟ ଏ ବନବାସିଗଣ	। ସାଧୁସ୍ୱଭାବ ଏତେ ପୁଣ	।।	୩୫
୮	ଆଜ ଏ ମହୀ ଅଟେ ଧନ୍ୟ	। ଆବର ତୃଣଲତାମାନ	।।	୩୬
	ଚରଣସ୍ପରଶ ତୁମ୍ଭର	। ଯେଣୁ ହୋଇଲା ତାହାଙ୍କର	।।	୩୭
	ଲାଗନ୍ତେ ତୁମ୍ଭ ନଖମାନ	। ଦ୍ରୁମଲତାଏ ଅତି ଧନ୍ୟ	।।	୩୮
	ତୁମ୍ଭ ସଦୟ ଦୃଷ୍ଟିପାତେ	। ଖଗ ମୃଗ ନଦୀ ପର୍ବତେ	।।	୩୯
	ତୁମ୍ଭର ଭୁଜ ବେନିଙ୍କର	। ଯେ ମଧ୍ୟଭାଗ ମନୋହର	।।	୪୦
	ଗୋପୀମାନେ ହେଁ ଧନ୍ୟ ତେଣେ	। ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସ୍ପୃହା ଅଛି ଯେଣେ	।।	୪୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୯	ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଯଉଁ ବୃନ୍ଦାବନ	। ତାହାକୁ ହୋଇ ପ୍ରୀତମନ	।।	୪୨
	ଅନୁଗଙ୍କର ସହିତରେ	। ନଦୀପର୍ବତଙ୍କ ତଟରେ	।।	୪୩
	ଚରାନ୍ତେ ନିଜ ପଶୁମାନ	। ବିହାର କଲେ ଭଗବାନ	।।	୪୪
୧୦	ଯେ ମଦେ ଅନ୍ଧ ଭୃଙ୍ଗମାନେ	। ସେ ପୁଣି କେହୁଣିସି ସ୍ଥାନେ	।।	୪୫
	ଗାୟନ କରନ୍ତେ ଗାୟନ	। କରନ୍ତି ପୁଣ ଭଗବାନ	।।	୪୬
	ଯେ ଅନୁଗତମାନେ ଛନ୍ତି	। ସେମାନେ ଯଶକୁ ଗାଆନ୍ତି	।।	୪୭
	ମିତ୍ରମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗ ହୋଇ	। ଅଛନ୍ତି ସଂକରଷଣ ହିଁ	।।	୪୮
୧୦କ	[୧]ଶୁକ ସୁମଧୁର ବାକ୍ୟରେ	। ଭାଷନ୍ତେ କେହୁଣି ସ୍ଥାନରେ	।।	୪୯
	ତାହାକୁ ହୋଇ ଅନୁଗତ	। ସେ ଧ୍ୱନି କରନ୍ତି ଅଚ୍ୟୁତ	।।	୫୦
	ପିକଧ୍ୱନିକି ଅନୁସରି	। ଧ୍ୱନି କରନ୍ତି ପୁଣ ହରି	।।	୫୧
୧୧	କଳହଂସଙ୍କ ନାଦ ଏହି	। ତହିଁକି ଅନୁଗତ ହୋଇ	।।	୫୨

୧. ''ଅନୁଜଳ୍ପତି ଜଳ୍ପନ୍ତଂ କଳବାକ୍ୟୈଃ ଶୁକଂ କ୍ୱଚିତ୍ ।
କ୍ୱଚିତ୍ ସୁବଲ୍ଗୁ କୂଜନ୍ତମନୁକୂଜତି କୋକିଳମ୍ ।।''
ଇତି ଅଧିକଃ ପାଠଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶବ୍ଦ କରନ୍ତି କାହିଁ ପୁଣ । ମୟୂର କାହିଁ ନାଚନ୍ତେଣ ॥ ୫୩
ହସାନ୍ତେ ଗୋପବାଳକଙ୍କୁ । ଆପଣେ କରନ୍ତି ନୃତ୍ୟକୁ ॥ ୫୪
୧୨ ଯେ ପଶୁମାନେ ଗଲେ ଦୂରେ । ତାହାଙ୍କୁ କେହୁଣି ସ୍ଥାନରେ ॥ ୫୫
ଯେ ମେଘଗମ୍ଭୀର ବଚନ । ହରେ ଗୋ-ଗୋପାଳଙ୍କ ମନ ॥ ୫୬
ସେ ବଚନରେ ନାମ ଧରି । ଡାକନ୍ତେ ଆପଣେ ଶ୍ରୀହରି ॥ ୫୭
୧୩ ମୟୂର ଭରଦ୍ୱାଜ[1] ପିକ । କ୍ରୌଞ୍ଚ ଚକୋର ଯେ ଅନେକ ॥ ୫୮
ଅନୁସରିଣ ତାଙ୍କ ନାଦ । କରନ୍ତି ପୁଣ ସେ ଶବଦ ॥ ୫୯
ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟନ୍ତି ବଳରେ । ସେ ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ॥ ୬୦
ଭୟ ପାଇଲା ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ପଳାନ୍ତି ବ୍ୟାଘ୍ର ସିଂହ ଚାହିଁ ॥ ୬୧
୧୪ କେହୁଣି ସ୍ଥାନେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇ । କ୍ରୀଡ଼ାରେ ପରିଶ୍ରମ ପାଇ ॥ ୬୨
ଗୋପାଳକୋଡ଼େ ଦେଇ ଶିର । ଶୟନ କରନ୍ତେ ତାଙ୍କର ॥ ୬୩
ଶ୍ରମ ନିବାରନ୍ତି ସତ୍ୱରେ । ଚରଣସଂବାହନାଦିରେ ॥ ୬୪
୧୫ ଗୋପାଳେ କେହୁଣିସି ସ୍ଥାନେ । ଏକ ଆରକେ ତୋଷମନେ ॥ ୬୫
କରନ୍ତି ଯୁଦ୍ଧ, ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ । ଦୁହେଁ ଧରିଣ ଦୁଇ[2] ହସ୍ତ ॥ ୬୬
ହସାନ୍ତେ ଗୋପାଳମାନଙ୍କୁ । କରନ୍ତି ପୁଣ ପ୍ରଶଂସାକୁ ॥ ୬୭
୧୬ ଯେ ଶ୍ରମ ବାହୁଯୁଦ୍ଧେ ଜାତ । ତେଣେ ହୋଇଣ ନିପୀଡ଼ିତ ॥ ୬୮
ଗୋପାଳଙ୍କର କ୍ରୋଡ଼େ ଶିର । ନିବେଶି ଦେବ ଦାମୋଦର ॥ ୬୯
ପଲ୍ଲବଶେଯେ କେଉଁଠାଏ । ଶୁଅନ୍ତି ବୃକ୍ଷମୂଳାଶ୍ରୟେ ॥ ୭୦
୧୭ ସେ ମହାତ୍ମାଙ୍କର ଚରଣ । ଘଷିଲେ ତହିଁ କେହି ପୁଣ ॥ ୭୧
ଅପାପୀ କେହି ଗୋପମାନେ । ବିଞ୍ଚିଲେ ପଲ୍ଲବବ୍ୟଜନେ ॥ ୭୨
୧୮ ହେ ମହାରାଜ ! ସେ କୃଷ୍ଣର । ଯେ କର୍ମମାନ ମନୋହର ॥ ୭୩
ତାହାକୁ ଅନୁରୂପ ହୋଇ । ଜଗତେ ବିଖ୍ୟାତ ଅଟଇ ॥ ୭୪
ସେମାନେ ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ କେହି । ଗାୟନ କଲେ ପୁଣ ତହିଁ ॥ ୭୫
ସ୍ନେହରେ ସେମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତ । ଆର୍ଦ୍ର ଅଟଇ ଅବିରତ ॥ ୭୬
୧୯ ପାଦପଲ୍ଲବକୁ ଯାହାର । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେବଇ ନିରନ୍ତର ॥ ୭୭
ନିଜ ମାୟାରେ ନିଜ ଗତି । ଯେ ପୁଣି ଗୁପ୍ତ କରିଛନ୍ତି ॥ ୭୮
ଏରୂପେ ବାଳଚେଷ୍ଟା କରି । ଗୋପାଳଶିଶୁଭାବ ଧରି ॥ ୭୯
ଥାଆନ୍ତେ ଗ୍ରାମଶିଶୁସଙ୍ଗେ । କରନ୍ତି ଗ୍ରାମଚେଷ୍ଟା ରଙ୍ଗେ ॥ ୮୦
ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟରେ କିଛି ତହିଁ । ଈଶ୍ୱରଚେଷ୍ଟା ଖ୍ୟାତ ହୋଇ ॥ ୮୧
୨୦ ଶ୍ରୀଦାମନାମେ ଗୋପ ଯେହୁ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସଖା ସେହୁ ॥ ୮୨
ସୁବଳ ସ୍ତୋକକୃଷ୍ଣ ଆଦି । ଯେ ଆନ ଗୋପାଳେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥ ୮୩
ସମସ୍ତେ ମିଶି ଏ ପ୍ରକାରେ । ବଚନ ବୋଇଲେ ପ୍ରେମରେ ॥ ୮୪

୧. ଭରଦ୍ୱାଜ = ଭଦଳିଆ । ୨. ଦୁଇ = ଦୁହେଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୧	ହେ ମହାବାହୁ[୧] ରାମ ରାମ	ହେ କୃଷ୍ଣ ଦୁଷ୍ଟନାଶକ୍ଷମ	॥	୮୫
	ଏହି ନିକଟେ ମହାବନ	ତାଳସମୂହରେ ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣ	॥	୮୬
୨୨	ବହୁତ ଫଳ ସେ ବନରେ	ପଡ଼ିଅଛନ୍ତି ଧରଣୀରେ	॥	୮୭
	ପଡୁଅଛନ୍ତି ହିଁ ଅନେକ	କେବଳ ଦୁରାତ୍ମା ଧେନୁକ	॥	୮୮
	ସେ ବନ ନିରୋଧ କରିଛି	ଏଣୁ ଅଗମ୍ୟ ହୋଇଅଛି	॥	୮୯
୨୩	ହେ ରାମ କୃଷ୍ଣ ସେ ଅସୁର	ଧରିଛି ଗର୍ଦ୍ଦଭ ଆକାର	॥	୯୦
	ବଳ ତାହାର ଅପ୍ରମିତ	ବହୁତ ଜ୍ଞାତିରେ ବେଷ୍ଟିତ	॥	୯୧
	ଯେତେ ଅଛନ୍ତି ଜ୍ଞାତିମାନ	ବଳରେ ତାହାରି ସମାନ	॥	୯୨
୨୪	ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆହାର	କରଇ ଯେଣୁ ସେ ଅସୁର	॥	୯୩
	ତେଣୁ ହେ ରିପୁବିନାଶନ	ଭୟେ ନ ଖାନ୍ତି କେହି ଜନ	॥	୯୪
	କିବା ମନୁଷ୍ୟ ପଶୁଗଣ	କି ଅବା ପକ୍ଷିସଂଘ ପୁଣ	॥	
୨୫	ଏଣୁ ସୁଗନ୍ଧି ଫଳମାନେ	ବହୁତ ଅଛନ୍ତି ସେ ବନେ	॥	୯୫
୨୬	ଏ ଯେ ସୁଗନ୍ଧ ପ୍ରସରଇ	ଆମ୍ଭେ ତ ତାହା ଘେନୁଥାଇ	॥	୯୬
	ହେ କୃଷ୍ଣ ! ଗନ୍ଧରେ ଲୋଭିତ	ହୋଇଛି ଯେଣୁ ଆମ୍ଭ ଚିତ୍ତ	॥	୯୭
	ଏ ଘେନି ସେ ଫଳମାନଙ୍କୁ	ପ୍ରଦାନ କର ତୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	॥	୯୮
	ହେ ରାମ ! ଅତିଶୟ ହୋଇ	ଆମ୍ଭର ବାଞ୍ଛା ଅଛି ତହିଁ	॥	୯୯
	ଯେବେ ଯୋଗାଇ ତୁମ୍ଭ ମନ	କର ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଗମନ	॥	୧୦୦
୨୭	ଏ ରୂପେ ମିତ୍ରମାନଙ୍କର	ବଚନ କରିଣ ଗୋଚର	॥	୧୦୧
	ମିତ୍ରଙ୍କର ଯେ ପ୍ରିୟକଥା	କରିବା ଅର୍ଥେ ତା' ସର୍ବଥା	॥	୧୦୨
	ତାଳବନକୁ ହସି କରି	ଗଲେ ସଂକରଷଣ ହରି	॥	୧୦୩
	ଗୋପବାଳକ[୨] ସଙ୍ଗତରେ	ବେଢ଼ିଛନ୍ତି ସେ ସମୟରେ	॥	୧୦୪
୨୮	ବନେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ବଳ	ବେନି ବାହୁରେ ତତକାଳ	॥	୧୦୫
	କମ୍ପାନ୍ତେ ତାଳତରୁମାନ	ବଳେ ମତ୍ତଗଜ ଯେସନ	॥	୧୦୬
	ଫଳମାନଙ୍କୁ ଧରଣୀରେ	ନିପାତ କଲେ ସେ ସତ୍ୱରେ	॥	୧୦୭
୨୯	ପଡ଼ିଲା ଫଳମାନଙ୍କର	ଶବଦ ଶୁଣିଣ ସତ୍ୱର	॥	୧୦୮
	ସେ ଖରଦୈତ୍ୟ ମହାବଳ	ବୃକ୍ଷସହିତେ ମହୀତଳ	॥	୧୦୯
	କମ୍ପାନ୍ତେ ଅତିବେଗ ହୋଇ	ଧାଇଁଲା ରାମକୃଷ୍ଣ ଯହିଁ	॥	୧୧୦
୩୦	ଖର ଦାନବ ଅତିବେଗେ	ଆସିଣ ପଛପାଦଯୁଗେ	॥	୧୧୧
	ବଳଭଦ୍ରଙ୍କ ବକ୍ଷଦେଶେ	ପ୍ରହାର କରି ଅତିରୋଷେ	॥	୧୧୨
	କୁତ୍ସିତ ଧ୍ୱନି କରନ୍ତେଣ	ଧାଇଁଲା ସକଳ ଦିଗେଣ	॥	୧୧୩
୩୧	ହେ ନୃପ ! ଖରଦୈତ୍ୟ ପୁଣ	ସକ୍ରୋଧ ହୋଇଣ ମିଳିଣ	॥	୧୧୪

୧. ମହାସତ୍ୟ, ମହାସତ୍ତ୍ୱ ।　　୨. ଗୋପାଳବାଳ । (ପାଠାନ୍ତର) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ରହିଲା ପ୍ରତିମୁଖ ହୋଇ	।	ପଶ୍ଚିମ ଚରଣ ଯେ ଦୁଇ	।।	୧୧୫
	ରାମଙ୍କୁ ମାରିବା ନିମିତ୍ତେ	।	ପ୍ରହାର କଲା ରୋଷଚିତ୍ତେ	।।	୧୧୬
୩୨	ସେ ରାମ ଏକହସ୍ତେ କରି	।	ତାର ଚରଣଯୁଗ ଧରି	।।	୧୧୭
	ବୁଲାଇ ତାଳର ଶିଖରେ	।	ଫିଙ୍ଗିଲେ ପୁଣ ରୋଷଭରେ	।।	୧୧୮
	ଭ୍ରମଣ କରାନ୍ତେ ତାହାର	।	ଜୀବନ ହୋଇଲା ବାହାର	।।	୧୧୯
୩୩	ବିସ୍ତାର ଅଟେ ଯାର ଶିର	।	ସେ ମହାତାଳ ରାକ୍ଷସର	।।	୧୨୦
	ଦେହରେ ଆଘାତକୁ ପାଇ	।	କମ୍ପନ୍ତେ ପାଶେ ଥିଲା ଯେହି	।।	୧୨୧
	କମ୍ପାନ୍ତେ ସେ ବୃକ୍ଷକୁ ପୁଣ	।	ଭଗ୍ନ ହୋଇଲା ତତକ୍ଷଣ	।।	୧୨୨
	ତା' ଲାଗି ଆନ ଭଗ୍ନ ହେଲା	।	ସେ ଆନ ଦ୍ରୁମକୁ ଭାଙ୍ଗିଲା	।।	୧୨୩
୩୪	ଯେବଣ ଖରଶରୀରକୁ	।	ରାମ ଫିଙ୍ଗିଲେ ଉପରକୁ	।।	୧୨୪
	ତେଣେ ଯେ ତାଳ ଭଗ୍ନ ହେଲା	।	ତା' ଲାଗି ଆରକ ଭାଜିଲା	।।	୧୨୫
	କମ୍ପିଲେ ସବୁ ତାଳମାନେ	।	ପ୍ରଚଣ୍ଡ ପବନେ ଯେସନେ	।।	୧୨୬
୩୫	ସକଳଜଗତ-ଈଶ୍ୱର	।	ଯଉଁ ଅନନ୍ତ ଯାହାଠାର	।।	୧୨୭
	ଜଗତ ଓତପ୍ରୋତ ହୋଇ	।	ତନ୍ତୁରେ ପଟପ୍ରାୟ ରହି	।।	୧୨୮
	ତାହାଙ୍କଠାରେ ଏ ଚରିତ	।	ହେ ନୃପ ! ନୁହଇ ବିଚିତ୍ର	।।	୧୨୯
୩୬	ତଦନ୍ତେ ଧେନୁକର ଯେତେ	।	ଜ୍ଞାତିଏ ଥିଲେ ସେ ସମସ୍ତେ	।।	୧୩୦
	ହତ ହୁଅନ୍ତେ ଆପଣାର	।	ବନ୍ଧୁ ଧେନୁକ ସେ ଅସୁର	।।	୧୩୧
	ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶିଣ	।	କ୍ରୋଧେ ଧାଇଁଲେ ତତକ୍ଷଣ	।।	୧୩୨
୩୭	ହେ ନୃପ ! ସେ ସେହି ଅସୁରେ	।	ଆସନ୍ତେ ତାହାଙ୍କୁ ଲୀଳାରେ	।।	୧୩୩
	ଧରିଣ ପଛପାଦ ଦୁଇ	।	ରାମକେଶବ ବେନି ଭାଇ	।।	୧୩୪
	ଯେ ତାଳଦ୍ରୁମଙ୍କ ଶିଖର	।	ତହିଁକି ଫିଙ୍ଗିଲେ ସତ୍ୱର	।।	୧୩୫
୩୮	ତାଳଙ୍କ ଅଗ୍ରରେ ସହିତ	।	ଯେ ଦୈତ୍ୟଙ୍କର ଦେହ ହତ	।।	୧୩୬
	ଶୋଭା ଦିଶିଲା ତେଣେ ମହୀ	।	ତାଳସମୂହେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ	।।	୧୩୭
	ମେଘମାନଙ୍କରେ ଯେସନ	।	ଆକାଶ ଦିଶଇ ଶୋଭନ	।।	୧୩୮
୩୯	ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନିଙ୍କର	।	ଯେ କର୍ମ ଅଟେ ବଳିୟାର	।।	୧୩୯
	ତା' ଦେଖି ଦେବ ଆଦି ଯେତେ	।	ପୁଷ୍ପ ବରଷିଲେ ସମସ୍ତେ	।।	୧୪୦
	ବିବିଧ ବାଦ୍ୟ ବଜାଇଲେ	।	ଭକ୍ତିରେ ସ୍ତୁତିମାନ କଲେ	।।	୧୪୧
୪୦	ଧେନୁକ ବିନାଶ ଯହିଁରେ	।	ସେ ବନେ ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ	।।	୧୪୨
	ମନୁଷ୍ୟେ ନିର୍ଭୟ ହୋଇଣ	।	ଭକ୍ଷିଲେ ତାଳମାନ ପୁଣ	।।	୧୪୩
	ଯେ ପଶୁମାନେ ପୁଣ ଥିଲେ	।	ସେ ତୃଣମାନଙ୍କୁ ଚରିଲେ	।।	୧୪୪
୪୧	ଯେ ଗୋପମାନେ ଅନୁଗତ	।	ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ସେ ସମସ୍ତ	।।	୧୪୫
	ଯେ ପୁଣ୍ୟଶ୍ରବଣକୀର୍ତ୍ତନ	।	କମଳଦଳବିଲୋଚନ	।।	୧୪୬
	ସେ କୃଷ୍ଣ ମିଳିଲେ ବ୍ରଜରେ	।	ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ	।।	୧୪୭

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୨ ଗୋରଜଯୁତ କେଶ ଯାର । ଶିଖଣ୍ଡବଦ୍ଧ ମନୋହର ॥ ୧୪୮
ବନକୁସୁମେ ଯହିଁ ପୁଣ । ରୁଚିର ଯାହାର ଈକ୍ଷଣ ॥ ୧୪୯
ମନୋଜ୍ଞ ଅଟେ ଯାହା ହାସ । ଗୋପାଳେ ବେଢ଼ି ଚାରିପାଶ ॥ ୧୫୦
ଯା' କୀର୍ତ୍ତି କରନ୍ତି ଗାୟନ । ଯେ କରୁଛନ୍ତି ବେଣୁସ୍ୱନ ॥ ୧୫୧
ଦରଶନକୁ ସେ କୃଷ୍ଣର । ଉତ୍କଣ୍ଠାନେତ୍ର ଯାହାଙ୍କର ॥ ୧୫୨
ସେ ଗୋପୀମାନେ ମେଳ ହୋଇ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ମାର୍ଗେ ଯାଇଁ ॥ ୧୫୩
୪୩ ମୁକୁନ୍ଦବଦନପଦ୍ମରେ । ଯେ ମଧୁ ତା' ନେତ୍ରଭୃଙ୍ଗରେ ॥ ୧୫୪
ପାନ କରିଣ ବ୍ରଜନାରୀ । ଦିବସେ ବିରହରୁଁ କରି ॥ ୧୫୫
ଯେ ତାପ ହୋଇଥିଲା ଜାତ । ତକ୍ଷଣେ କଲେ ତାହା ହତ ॥ ୧୫୬
ଲଜ୍ଜା ସହିତେ ଯଉଁ ହାସ । ତେଣେ ଯେ ବିନୟ ପ୍ରକାଶ ॥ ୧୫୭
ତେଣେ କଟାକ୍ଷମୋକ୍ଷ ଯେହି । ତାହାଙ୍କ ସତକାର ସେହି ॥ ୧୫୮
ତାହା ପାଇଣ ହୃଷୀକେଶ । ଗୋଷ୍ଠରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ॥ ୧୫୯
୪୪ ପୁତ୍ରବତ୍ସଳା ଯେଣୁ ପୁଣି । ଯଶୋଦା ଆବର ରୋହିଣୀ ॥ ୧୬୦
ସେ ଦୁହେଁ ବେନି ସୁତଙ୍କର । ଯଉଁ କାଳରେ ଯେ ବେଭାର ॥ ୧୬୧
ଯେ ଯାହା ବାଞ୍ଛା ଅନୁସାରେ । ବିଧାନ କଲେ ସେ କାଳରେ ॥ ୧୬୨
୪୫ ମର୍ଦ୍ଦନ ସ୍ନାନ ଆଦି ହୋଇ । ଯେ ବିଧି ତେଣେ ସେହୁ ଦୁଇ ॥ ୧୬୩
ମାର୍ଗଶ୍ରମକୁ କଲେ ଦୂର । ପିନ୍ଧିଣ ରୁଚିର ଅମ୍ବର ॥ ୧୬୪
ଉତ୍ତମ କୁସୁମମାଳାରେ । ମଣ୍ଡିତ ହେଲେ ଚନ୍ଦନରେ ॥ ୧୬୫
୪୬ ଯେବଣ ସ୍ୱାଦୁ ଅନ୍ନ ପୁଣ । ଜନନୀ ଦେଲେ ତା' ଭୁଞ୍ଜିଣ ॥ ୧୬୬
ପାଳନା ଲଭି ମାତାଙ୍କରେ । ମିଳିଲେ ଉତ୍ତମ ଶଯ୍ୟାରେ ॥ ୧୬୭
ବ୍ରଜରେ ସୁଖରେ ଶୟନ । କଲେ ସେ ରାମ ଭଗବାନ ॥ ୧୬୮
୪୭ ହେ ନୃପ ! ଏହି ରୂପେ ନିତି । ବୃନ୍ଦାବନରେ ଯେ ଭ୍ରମନ୍ତି ॥ ୧୬୯
ସେ କୃଷ୍ଣ କେହୁଣି ଦିନରେ । ବଳଭଦ୍ରଙ୍କ ବିହୁନରେ ॥ ୧୭୦
ବେଢ଼ି ଅଛନ୍ତି ମିତ୍ରଜନ । କଲେ କାଳିନ୍ଦୀକି ଗମନ ॥ ୧୭୧
୪୮ ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମଜାତ । ଆତପେ ହୋଇଣ ପୀଡ଼ିତ ॥ ୧୭୨
ଧେନୁଏ ଗୋପାଳେ ସକଳ । ତୃଷାରେ ହୋଇଣ ବିକଳ ॥ ୧୭୩
ବିଷଦୂଷିତ ଦୁଷ୍ଟ ନୀର । ପିଇଲେ କାଳିନ୍ଦୀନଦୀର ॥ ୧୭୪
୪୯ ସେ ବିଷଜଳ କରି ପାନ । ଦଇବେ ହୋଇ ଅଚେତନ ॥ ୧୭୫
ହେ ନୃପ ! ସମସ୍ତେ ହେଁ ମଲେ । ସଲିଳନିକଟେ ପଡ଼ିଲେ ॥ ୧୭୬
୫୦ ଯେ ଯୋଗେଶ୍ୱରମାନଙ୍କର । ଉପରେ ଅଟନ୍ତି ଈଶ୍ୱର ॥ ୧୭୭
ସେ କୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରକାରେ । ଦେଖି ଅମୃତକଟାକ୍ଷରେ ॥ ୧୭୮
ଦେଲେ ତାହାଙ୍କର ଜୀବିତ । ଯେଣୁ ଆପଣେ ତାଙ୍କ ନାଥ ॥ ୧୭୯

Digitized by PPRACHIN, SOA

୫୧	ସେ ଧେନୁ ଗୋପାଳ ସକଳ	। ସ୍ମୃତିକି ଲଭି ତତକାଳ	॥	୧୮୦
	ସଲିଳନିକଟୁଁ ଉଠିଣ	। ଏକ ଆରକେ ଚାହାଁନ୍ତେଣ	॥	୧୮୧
	କି ରୂପେ ଲଭିଲୁଁ ଜୀବିତ	। ବୋଲି ହୋଇଲେ ସୁବିସ୍ମିତ	॥	୧୮୨
୫୨	ହେ ନୃପ ! ବିଷ ପିଇ ପ୍ରାଣ	। ଯେ ଛାଡ଼ିଥିଲେ ତତକ୍ଷଣ	॥	୧୮୩
	ପୁଣ ଆପଣାର ଜୀବିତ	। କୃଷ୍ଣାନୁଗ୍ରହଦୃଷ୍ଟିପାତ	॥	୧୮୪
	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଅନୁମାନ	। କଲେ ସମସ୍ତ ଗୋପଜନ	॥	୧୮୫
	କାଳିନ୍ଦୀଜଳେ ବିଷପାନେ	। ଯେ ମଲେ ଧେନୁଶିଶୁମାନେ	॥	୧୮୬
	ତାଙ୍କୁ ସେ ଜିଆଇଲେ ହରି	। ତାଙ୍କ ଚରଣ ଚିତ୍ତେ ଧରି	॥	୧୮୭
	ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁମତି	। ଯେଣେ ଖଣ୍ଡିବ ଭବଭୀତି	॥	୧୮୮

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଧେନୁକବଧୋ
ନାମ ପଞ୍ଚଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଷୋଡ଼ଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଷୋଡ଼ଶେ କାଳିୟସ୍ୟୋକ୍ତୋ ନିଗ୍ରହୋ ଯମୁନାହ୍ରଦେ ।
ତତ୍ପତ୍ନୀଭିଃ ସ୍ତୁତେନାଥ କୃଷ୍ଣେନାନୁଗ୍ରହଃ କୃତଃ ॥ ୧
ହତ୍ୱା ରାସଭଦୈତେୟାନ୍ ଜଗ୍ଧ୍ୱା ତାଳଫଳାନ୍ୟଳମ୍ ।
ପ୍ରୀତୋଽନୃତ୍ୟଦ୍ ଫଣାରଙ୍ଗେ କାଳିୟସ୍ୟ କଳାନିଧିଃ ॥ ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଯମୁନା କାଳିୟେ ଦୂଷିତ	। ହୋଇଲା ଦେଖିଣ ଏମନ୍ତ	॥	୧
	ତାର ବିଶୁଦ୍ଧି ନିଜ ମନ	। ବାଞ୍ଛା କରନ୍ତେ ଭଗବାନ	॥	୨
	ସର୍ପକୁ ଜଳମଧ୍ୟୁଁ ପୁଣ	। ବାହାର କଲେ ତତକ୍ଷଣ	॥	୩

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୨	ଅଗାଧସଲିଳମଧ୍ୟର	। ରହି ଯେ ଥିଲା ବିଷଧର	॥	୪
	ବହୁତ ଯୁଗ ସେ ଜଳରେ	। ରହିଥିଲା ସେ କି ହେତୁରେ	॥	୫
	କିରୂପେ ତାହାକୁ ନିଗ୍ରହ	। କଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବିପ୍ର ! କହ	॥	୬
୩	ହେ ବିପ୍ର ! ଯେ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ	। ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦବୃତ୍ତି ଭଗବାନ	॥	୭
	ଧେନୁପାଳନେ ତାହାଙ୍କର	। ଯଉଁ ଚରିତ ଅଟେ ସାର	॥	୮
	ସେ ଅଟେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଅମୃତ	। କେ ହେବ ଶୁଣି ତା' ତୃପତ	॥	୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪	କାଳିନ୍ଦୀସଲିଳମଧ୍ୟର	। ହ୍ରଦ ହୋଇଲା କାଳିୟର	॥	୧୦

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବିଷ-ଅଗ୍ନିରେ ଯାର ନୀର । ତପତ ହୋଏ ନିରନ୍ତର ॥ ୧୧
ପକ୍ଷିଏ ଉଡ଼ନ୍ତେ ଉପରେ । ପଡ଼ନ୍ତି ଯେବଣ ହ୍ରଦରେ ॥ ୧୨
୫ ବିଷଉଦକଉର୍ମିଗତ । ଯେ ବାତ ଜଳବିନ୍ଦୁଯୁତ ॥ ୧୩
ତାର ସ୍ପରଶେ ପ୍ରାଣୀ ଯେତେ । ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ସହିତେ ॥ ୧୪
ତୀରରେ ହୋଇଥାନ୍ତି ସ୍ଥିତ । ସେମାନେ ଛାଡ଼ନ୍ତି ଜୀବିତ ॥ ୧୫
୬ ଯାହାର ବେଗ ଅତି ଖର । ବିଷ ଅଟଇ ବୀର୍ଯ୍ୟ ଯାର ॥ ୧୬
ଏ ରୂପେ ସର୍ପଙ୍କୁ ଦେଖିଣ । ତା' ଯୁକ୍ତ ନଦୀକି ସେ ପୁଣ ॥ ୧୭
ଖଳମାନଙ୍କର ସଂହାର । ନିମିତ୍ତେ ଯାହା ଅବତାର ॥ ୧୮
ସେ କୃଷ୍ଣ ଅତି ଉଚ୍ଚ ହୋଇ । କଦମ୍ବ ବୃକ୍ଷ[୧] ଯେ ଅଟଇ ॥ ୧୯
ତହିଁକି କରି ଆରୋହଣ । ବସ୍ତ୍ରକୁ ନିବିଡ଼େ ଭିଡ଼ିଣ ॥ ୨୦
ନିଜ ବାହୁକୁ କରତଳେ । ମାରିଣ ବିଷଯୁକ୍ତ ଜଳେ ॥ ୨୧
ପଡ଼ିଲେ କଦମ୍ବବୃକ୍ଷର । ଉପରୁ ହୋଇଣ ସତ୍ୱର ॥ ୨୨
୭ ପୁରୁଷଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭଗବାନ । ତାଙ୍କର ଯଉଁ ନିପତନ ॥ ୨୩
ସେ ବେଗବଶୁଁ ଜଳଗତ । ଉରଗଙ୍କର କ୍ଷୋଭ ଜାତ ॥ ୨୪
ସେ ସର୍ପଙ୍କର ବିଷେ ଯହିଁ । ସଲିଳ ଅଛି ଯୁତ ହୋଇ ॥ ୨୫
ବିଷକଷାୟେ ଭୟଙ୍କର । ଲହରୀ ହୋଇଛି ଯାହାର ॥ ୨୬
ସେ ସର୍ପହ୍ରଦ ସବୁଦିଗେ । ବ୍ୟାପିଲା ଧନୁଶତବେଗେ ॥ ୨୭
ହେ ନୃପ ! ଯା' ବଳ ଅନନ୍ତ । ତାକୁ ଏକଥା କି ଅଦ୍‌ଭୁତ ॥ ୨୮
୮ ଶ୍ରେଷ୍ଠମାତଙ୍ଗପ୍ରାୟ ଯାର । ବିକ୍ରମ ଅଟେ ବଳିୟାର ॥ ୨୯
ସେ ହରି ସେ ହ୍ରଦଭିତର । ଲୀଳାଏ କରନ୍ତେ ବିହାର ॥ ୩୦
ଭୁଜଦଣ୍ଡରୁ ତାହାଙ୍କର । ଯେ ଧ୍ୱନି ହେଲା ସଲିଳର ॥ ୩୧
ହେ ନୃପ ! କରିଣ ଶ୍ରବଣ । ସ୍ୱଗୃହପରାଭବ ପୁଣ ॥ ୩୨
ଦେଖିଣ ସେ କଥା ନ ସହି । ବାହାର ହେଲା ଜଳୁଁ ଅହି ॥ ୩୩
୯ ଯେହୁ ସୁନ୍ଦର ସୁକୁମାର । ଘନନିର୍ମଳ-କଳେବର ॥ ୩୪
ଶ୍ରୀବତ୍ସସଂଯୁତ ଚଞ୍ଚଳ । ଯାହାର ପୀତବର୍ଣ୍ଣ ଚେଳ ॥ ୩୫
ମନ୍ଦ ହାସରେ ମନୋହର । ବଦନ ଦିଶଇ ଯାହାର ॥ ୩୬
କମଳ-ଉଦର ସମାନ । ଯାହାର ଚରଣ ଶୋଭନ ॥ ୩୭
ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ଜଳେ ଯେହି । ବିହରୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଅହି ॥ ୩୮
ଦଂଶିଣ ମର୍ମମାନଙ୍କରେ । ବେଢ଼ିଲା ନିଜ ଶରୀରରେ ॥ ୩୯

---

୧. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଭାବୀ ଚରଣସ୍ପର୍ଶଭାଗ୍ୟରୁ ତାହା' ତୀରରେ ସେହି ବୃକ୍ଷଟି କେବଳ ଶୁଷ୍କ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଅମୃତ ଆହରଣକାରୀ ଗରୁଡ଼ଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରୁ ଶୁଷ୍କ ହୋଇ ନ ଥିଲା ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୦ ସର୍ପଶରୀରେ ଯେ ବେଷ୍ଟିତ । ଚେଷ୍ଟା ହିଁ ହୋଇଅଛି ହତ ॥ ୪୦
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏ ରୂପେ ଦେଖିଣ । ସେ କୃଷ୍ଣ ଯାଙ୍କ ପ୍ରିୟ ପୁଣ ॥ ୪୧
ସେ ସଖା ପଶୁପାଳମାନେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆର୍ତ୍ତଖେଦ ମନେ ॥ ୪୨
ସେ କୃଷ୍ଣଠାରେ ଆତ୍ମା ମିତ୍ର । ଯେ ଅର୍ଥ କାମ ଯେ କଳତ୍ର ॥ ୪୩
ଏହା ଯେ କଲେ ସମର୍ପଣ । ସେ ଦୁଃଖ ଶୋକ ଭୟେ ପୁଣ ॥ ୪୪
ନିଜ ବୁଦ୍ଧିକି ହରାଇଲେ । ସମସ୍ତେ ଭୂମିରେ ପଡ଼ିଲେ ॥ ୪୫
୧୧ ଧେନୁ ବୃଷଭ ବତ୍ସାମାନେ । ଦୁଃଖିତ ହୋଇଣ ସେ ସ୍ଥାନେ ॥ ୪୬
ନିଜ ଚକ୍ଷୁକୁ କୃଷ୍ଣଠାରେ । ଅର୍ପିତ କରି ଶୋକଭରେ ॥ ୪୭
ରୋଦନ କଲା ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ସମସ୍ତେ ରହିଲେ ସେଠାଇଁ ॥ ୪୮
୧୨ ଭୂକମ୍ପ ଉଲ୍‌କାପାତ ପୁଣ । ବାମଲୋଚନର ସ୍ଫୁରଣ ॥ ୪୯
ଏ ରୂପେ ମହା ଉତପାତ । ଭୂମି-ଆକାଶ-ଦେହେ ଜାତ ॥ ୫୦
ବ୍ରଜରେ ସଂଭୂତ ହୋଇଲେ । ନିକଟେ ଭୟ ଯେ କହିଲେ ॥ ୫୧
୧୩ ନନ୍ଦକୁ ଆଦି ହୋଇ ଯେତେ । ଗୋପାଳେ ଥିଲେ ସେ ସମସ୍ତେ ॥ ୫୨
ଚରାଇବାକୁ ନିଜ ଧେନୁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗଲେ ରାମବିନୁ ॥ ୫୩
ଏ କଥା ଗୋଚର କରିଣ । ଉତପାତକୁ ଦେଖି ପୁଣ ॥ ୫୪
ଭୟସ୍ୱକାଶୁଁ ଉଦବେଗ । ଲଭିଲେ ଅତିଶୟ ବେଗ ॥ ୫୫
୧୪ କୃଷ୍ଣର ଠାରେ ପ୍ରାଣ ମନ । କରିଛନ୍ତି ଯେ ନିବେଦନ ॥ ୫୬
ଯେ ପୁଣ ଦୁଃଖ-ଶୋକ-ଭୟ । ତେଣେ ଆତୁର ଅତିଶୟ ॥ ୫୭
କୃଷ୍ଣର ମହିମାକୁ ଯେଣୁ । ଜାଣି ନାହାନ୍ତି ସେ କାରଣୁଁ ॥ ୫୮
ସେ ଉତପାତୁଁ ଗୋବିନ୍ଦର । ନିଧନ ମଣିଣ ମନର ॥ ୫୯
୧୫ ବାଳକ ବୃଦ୍ଧ ସ୍ତିରୀ ଯେତେ । ଅତିବତ୍ସଳ ସେ ସମସ୍ତେ ॥ ୬୦
କୃଷ୍ଣଦରଶନେ ଲାଳସ । ଅଟେ ସେମାନଙ୍କ ମାନସ ॥ ୬୧
ଗୋକୁଳୁଁ ହୋଇଲେ ନିର୍ଗତ । ହୋଇଅଛନ୍ତି ସେ ଦୁଃଖିତ ॥ ୬୨
୧୬ ସେରୂପେ କାତର କରିଣ । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖି ପୁଣ ॥ ୬୩
ହସିଣ ଦେବ ନୀଳାମ୍ବର[୧] । କିଛି ନ କହିଲେ ଉତ୍ତର ॥ ୬୪
ଯଉଁ ପ୍ରଭାବ ଅନୁଜର । ତା' କରିଛନ୍ତି ସେ ଗୋଚର ॥ ୬୫
୧୭ ଯେ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରିୟ ଆପଣାର । ତାଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତେ ସେ ସତ୍ୱର ॥ ୬୬
ଯେଣେ ଲକ୍ଷିତ ଭଗବାନ । ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ପାଦଚିହ୍ନ ॥ ୬୭
ତେଣେ ସୂଚିତ ସୁମାର୍ଗରେ । ମିଳିଲେ ଯମୁନାତଟରେ ॥ ୬୮
୧୮ ହେ ନୃପ ! ସେ ସେହିସ୍ଥାନରେ । କମଳ-ଯବ-ଅଙ୍କୁଶରେ ॥ ୬୯
ଧ୍ୱଜ-ବଜ୍ରରେ ଉପପନ୍ନ । କୃଷ୍ଣର ଯଉଁ ପାଦଚିହ୍ନ ॥ ୭୦

---

୧. ବଳରାମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

[1]ତାହାକୁ ଧେନୁମାନଙ୍କର । ଯେ ଚିହ୍ନ ଯେ ବା ଇତରର ॥ ୭୧
ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ନିରୀକ୍ଷନ୍ତେ । ଗମନ କଲେ ସେ ତୁରିତେ ॥ ୭୨
୧୯ ଦୂରୁହୁଁ ଦେଖିଲେ ସର୍ପର । ଦେହେ ବେଷ୍ଟିତ ଯା' ଶରୀର ॥ ୭୩
ଦେହରେ ଚେଷ୍ଟା କିଛି ନାହିଁ । ଏରୂପେ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଚାହିଁ ॥ ୭୪
ଗୋପାଳେ ଜ୍ଞାନହୀନ ହୋଇ । ଜଳର ନିକଟରେ ଥାଇ ॥ ୭୫
ପଶୁମାନଙ୍କର ସହିତେ । କାହ୍ନୁ ଅଛନ୍ତି ଶୋକଚିତ୍ତେ ॥ ୭୬
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ଆର୍ତ୍ତ ହେଲେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୋହକୁ ଲଭିଲେ ॥ ୭୭
୨୦ କୃଷ୍ଣର ଠାରେ ଅନୁଦିନ । ସରାଗ ଯାହାଙ୍କର ମନ ॥ ୭୮
ସେ ଗୋପୀମାନେ ଗୋବିନ୍ଦର । ଯେ ମିତ୍ରଭାବ ଯେ ଇତର ॥ ୭୯
ସମନ୍ଦହାସ[2] ବିଲୋକନ । ଯେ ପୁଣ ମଧୁର ବଚନ ॥ ୮୦
ସେମାନ କରନ୍ତେ ସ୍ମରଣ । ସେ ପ୍ରିୟତମ କୃଷ୍ଣ ପୁଣ ॥ ୮୧
ଗ୍ରସ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ଭୁଜଙ୍ଗରେ । ତାପିତ ହେଲେ ଦୁଃଖଭରେ ॥ ୮୨
ପ୍ରିୟ ବିହୁନେ ତ୍ରିଭୁବନ । ଦେଖିଲେ ଏ[3] ସମସ୍ତ ଶୂନ୍ୟ ॥ ୮୩
୨୧ ପୁତ୍ରବିଷୟେ ତାପଚିନ୍ତା । କରୁଛନ୍ତି ଯେ କୃଷ୍ଣମାତା ॥ ୮୪
ବ୍ୟଥାକୁ ତାହାଙ୍କ ସମାନ । ଘେନି ଅଛନ୍ତି ନିଜ ମନ ॥ ୮୫
ଯେତେକ ଯେତେକ ବ୍ରଜର । ପ୍ରିୟ କଥା ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ॥ ୮୬
ସେମାନ କରନ୍ତେ ଗାୟନ । ସ୍ରବୁଛି ଅଶ୍ରୁଜଳମାନ ॥ ୮୭
ନେତ୍ରକୁ କୃଷ୍ଣର ଆନନେ । ଅର୍ପିତ କରି ଗୋପୀମାନେ ॥ ୮୮
ମଲା ଲୋକର ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ପ୍ରତୀତ ହେଲେ ପୁଣ ତହିଁ ॥ ୮୯
୨୨ କୃଷ୍ଣ ଅଟନ୍ତି ଯାଙ୍କ ପ୍ରାଣ । ସେ ନନ୍ଦ ଆଦିମାନେ ପୁଣ ॥ ୯୦
ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତେ ହ୍ରଦକୁ । ସେ ରାମ ନିବାରିଲେ ତାଙ୍କୁ ॥ ୯୧
ଯେ ଅନୁଭାବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର । ତା' ସେ କରିଛନ୍ତି ଗୋଚର ॥ ୯୨
୨୩ ମୋହ ବିହୁନେ ଆନ ହୋଇ । ଯଉଁମାନଙ୍କ ଗତି ନାହିଁ ॥ ୯୩
ଏରୂପେ ଗୋକୁଳକୁ ଚାହିଁ । ସ୍ତିରୀବାଳକଯୁତ ହୋଇ ॥ ୯୪
ମୋର ହେତୁରୁ ଏ ଦୁଃଖିତ । ଏମନ୍ତ ଜାଣି ନିଜ ଚିତ୍ତ ॥ ୯୫
ମନୁଷ୍ୟମାର୍ଗକୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତ । ମାତ୍ରକ ହୋଇ ଅନୁଗତ ॥ ୯୬
ସର୍ପସକାଶୁଁ ଯେ ବନ୍ଧନ । ତହୁଁ ଉଠିଲେ ଭଗବାନ ॥ ୯୭
୨୪ ବଢ଼ନ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦର ଦେହ । ବ୍ୟଥା ପାଇଲା ସର୍ପକାୟ ॥ ୯୮

୧. "ମୂଳ ଶବ୍ଦ ଗବାଂ" । "ଗୌଃ" ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଶ୍ରୁତି ବା ବେଦ । ବେଦମାର୍ଗରେ ଅପ୍ରମତ୍ତ ଯୋଗିମାନେ ସ୍ୱ ସ୍ୱ ଉପାଧିପୂର୍ବକ ଅପବାଦଦ୍ୱାରା ଯେପରି ପରମ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଅନ୍ୱେଷଣ କରନ୍ତି ତଦ୍‌ବତ୍ (ସ୍ୱାମୀ) ।

୨. ସମନ୍ଦହାସ = ମନ୍ଦହାସ ସହିତ । ୩. ସେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଛାଡ଼ିଣ କୁଣ୍ଡଳିଭାବକୁ	। ଟେକିଣ ସ୍ୱଫଣାମାନଙ୍କୁ	।।	୯୯
	କ୍ରୋଧେ କରନ୍ତେ ନିଃଶ୍ୱାସକୁ	। ରହିଲା ଚାହାଁନ୍ତେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	।।	୧୦୦
	ନାସିକାରନ୍ଧ୍ରମାନଙ୍କରେ	। ବିଷ ଜନ୍ମିଛି ଯାହାଠାରେ	।।	୧୦୧
	ଅନଳଭାଣ୍ଡର ସମାନ	। ଦିଶଇ ଯାହାର ନୟନ	।।	୧୦୨
	ବଦନମାନଙ୍କେ ପ୍ରକାଶ	। ହୋଇଛି [1]ଉଲ୍ମୁକହୁତାଶ	।।	୧୦୩
୨୫	ଯଉଁ ଜିହ୍ୱାରେ ଶିଖାଯୁଗ	। ଓଷ୍ଠର ବେନି ପ୍ରାନ୍ତଭାଗ	।।	୧୦୪
	ତେଣେ[2] ଲିହନ୍ତେ[3] ଭୟଙ୍କର	। ବିଷଅଗ୍ନିରେ ଦୃଷ୍ଟି ଯାର	।।	୧୦୫
	ତା' ଚାରିଦିଗେ ଭଗବାନ	। କ୍ରୀଡ଼ା କରନ୍ତେ ସ୍ଥାନୁଁ ସ୍ଥାନ	।।	୧୦୬
	ଭ୍ରମିଲେ ଯେହ୍ନେ ଖଗେଶ୍ୱର	। ସର୍ପ ହିଁ କୃଷ୍ଣ ଅବସର	।।	୧୦୭
	ଦେଖନ୍ତେ ଯହିଁ ଦିଗେ ହରି	। ଭ୍ରମିଲା ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରି	।।	୧୦୮
୨୬	ଏରୂପେ କରନ୍ତେ ଭ୍ରମଣ	। ହତ ହେଲା ତା' ବଳ ପୁଣ	।।	୧୦୯
	ଉନ୍ନତ ଅଂସକୁ ତାହାର	। ଲୁଆଇଁ କରି ଦାମୋଦର	।।	୧୧୦
	ପୃଥୁଳ ଶିରମାନଙ୍କରେ	। କଲେ ଆରୋହଣ ସତ୍ୱରେ	।।	୧୧୧
	ତା' ଶିରରତ୍ନସମୂହର	। ସ୍ପର୍ଶୁଁ ପାଦପଦ୍ମ ଯାର	।।	୧୧୨
	ହୋଇଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅରୁଣ	। ସେ ଶିରେ କଲେ ନୃତ୍ୟ ପୁଣ	।।	୧୧୩
	ସକଳ କଳାଙ୍କର ଆଦି	। ଗୁରୁରୂପରେ ଯେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି	।।	୧୧୪
୨୭	ସେକାଳେ କରିବାକୁ ନୃତ୍ୟ	। ଉଦ୍ୟମ କଲେ ନନ୍ଦସୁତ	।।	୧୧୫
	ଏମନ୍ତ ଦେଖି ତାହାଙ୍କର	। ଯେହୁ ଅଟନ୍ତି ପରିଚାର	।।	୧୧୬
	ଗନ୍ଧର୍ବ ସିଦ୍ଧ ମୁନିଜନ	। ଚାରଣ ସୁରବଧୂ ମାନ	।।	୧୧୭
	ପ୍ରୀତିରେ ମୃଦଙ୍ଗ ପଣବ	। ଆନକ ବାଦ୍ୟ ଯେ ସୁରାବ	।।	୧୧୮
	ଗୀତ କୁସୁମ-ଉପହାର	। ସ୍ତୁତିରେ ମିଳିଲେ ସତ୍ୱର	।।	୧୧୯
୨୮	ସହସ୍ର ଶିରରେ ଯାହାର	। ମୁଖ୍ୟ ଅଟଇ ଶତେ ଶିର	।।	୧୨୦
	ଯେବଣ ଶିର ପୁଣ ତହିଁ	। ନମ୍ର ଭାବକୁ ନ ଭଜଇ	।।	୧୨୧
	ଖଳମାନଙ୍କ ଦଣ୍ଡଧର	। ଚରଣାଘାତରେ ସେ ଶିର	।।	୧୨୨
	ମର୍ଦ୍ଦିଲେ, ଭ୍ରମନ୍ତେ ସେ ପୁଣ	। ଆୟୁଷ ହେଲା ତାର କ୍ଷୀଣ	।।	୧୨୩
	ମୁଖରୁ ନାସାରୁ ବହୁତ	। ସେ ବାନ୍ତି କରନ୍ତେ ରକତ	।।	୧୨୪
	ଯେ ମୋହ ଅଟେ ଅତିଶୟ	। ତାହାକୁ ଲଭିଲା କାଳିୟ	।।	୧୨୫
୨୯	ରୋଷରେ ଅତିଶୟ ହୋଇ	। ନିଃଶ୍ୱାସ କରନ୍ତେ ସେ ଅହି	।।	୧୨୬
	ଶିରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ତାର	। ନମ୍ର ନୁହଇ ଯଉଁ ଶିର	।।	୧୨୭
	ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତେଣ ଚରଣେ	। ଲୁଆଁନ୍ତେ ଦଣ୍ଡ ଦେଲେ ତେଣେ	।।	୧୨୮
	ଗନ୍ଧର୍ବ ଆଦି ସେ ସ୍ଥାନରେ	। ପୂଜା କରନ୍ତେ କୁସୁମରେ	।।	୧୨୯

୧. ଉଲ୍ମୁକ = ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଅଙ୍ଗାର । ୨. ତେଣେ = ଜିହ୍ୱାଦ୍ୱାରା । ୩. ଲିହନ୍ତେ = ଚାଟନ୍ତେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେସନେ ପୁରାଣପୁରୁଷ । ଶେଷଆସନରେ ପ୍ରବେଶ ॥ ୧୩୦
ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ସେ କାଳେ । ମଣିଲେ ତାହାଙ୍କୁ ଗୋପାଳେ ॥ ୧୩୧
୩୦ ଚିତ୍ରନୃତ୍ୟରେ ସେ କୃଷ୍ଣର । ଫଣାସହସ୍ର ଭଗ୍ନ ତାର ॥ ୧୩୨
ମୁଖମାନଙ୍କରେ ବହୁତ । ବାନ୍ତି କରନ୍ତେ ସେ ରକତ ॥ ୧୩୩
ଭଗ୍ନ ହୋଇଲା ଗାତ୍ର ପୁଣ । ଯେ ଅଟେ ପୁରୁଷପୁରାଣ ॥ ୧୩୪
ସଚରାଚର ଗୁରୁ ହୋଇ । ହେ ନୃପ ! ନାରାୟଣ ଯେହି ॥ ୧୩୫
ମନରେ ତାହାଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ । କରିଣ ପଶିଲା ଶରଣ ॥ ୧୩୬
୩୧ ଜଗତ ଅଛି ଯା' ଗର୍ଭରେ । ସେ ଗୋବିନ୍ଦର ଅତିଭରେ ॥ ୧୩୭
ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଲା ଚରଣର । ପ୍ରହାରୁଁ ପୁଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ॥ ୧୩୮
ଯେ ଫଣାମାନେ ଛତ୍ରପ୍ରାୟ । ସେ ଭଗ୍ନ ହେଲେ ଅତିଶୟ ॥ ୧୩୯
ସର୍ପକୁ ଏ ରୂପେ ଦେଖିଣ । ଯେ ଯାହା ପତ୍ନୀମାନେ ପୁଣ ॥ ୧୪୦
ଫିଟିଛି ଯଉଁମାନଙ୍କର । ବସନ ଭୂଷଣ ଚିକୁର ॥ ୧୪୧
ସେମାନେ ହୋଇଲେ ଆରତ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହେଲେ ଉପଗତ ॥ ୧୪୨
୩୨ ମନ ତାଙ୍କର ଉଦବେଗ । ଶିଶୁଙ୍କୁ କରିଛନ୍ତି ଆଗ ॥ ୧୪୩
ସମସ୍ତେ ଅଟନ୍ତି ସେ ସତୀ । କରଅଞ୍ଜଳି କରିଛନ୍ତି ॥ ୧୪୪
ଯେ ବା ଅପରାଧ ଭର୍ତ୍ତାର । ତା' ନାଶେ ମନ ତାହାଙ୍କର ॥ ୧୪୫
ନିଜ ଶରୀରକୁ ଭୂମିରେ । ପକାଇ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରକାରେ ॥ ୧୪୬
ପ୍ରାଣିମାତ୍ରର ଯେ ଈଶ୍ୱର । ଶରଣପ୍ରଦାନେ ତତ୍‌ପର ॥ ୧୪୭
ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କଲେ ପୁଣ । ସଭୟେ ପଶିଲେ ଶରଣ ॥ ୧୪୮

ଶ୍ରୀନାଗପତ୍ନ୍ୟ ଊଚୁଃ

୩୩ [1]ଏ ଅପରାଧ ତୁମ୍ଭଠାର । କରିଛି ଏ ଘେନି ଏହାର ॥ ୧୪୯
ଦଣ୍ଡ ହିଁ ଅଟଇ ଉଚିତ । ଖଳଙ୍କ ନିଗ୍ରହନିମିତ୍ତ ॥ ୧୫୦
ଜଗତେ ତୁମ୍ଭ ଅବତାର । ଯେ ରିପୁ ଯେ ନିଜ କୁମର ॥ ୧୫୧
ସେ ବେନିଠାରେ ସମ ହୋଇ । ଦୃଷ୍ଟି ତୁମ୍ଭର ପ୍ରବର୍ତ୍ତଇ ॥ ୧୫୨
ଫଳକୁ ଆଶଂସା[2] କରିଣ । ଦଣ୍ଡବିଧାନ କର ପୁଣ ॥ ୧୫୩
୩୪ ଏହାକୁ ଯାହା ଦଣ୍ଡ ଦେଲ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅନୁଗ୍ରହ କଲ ॥ ୧୫୪
ଯେହୁ ଏହାର ସର୍ପଭାବ । ସେ ଅଟେ କଳୁଷସମ୍ଭବ ॥ ୧୫୫
ଅସନ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କର । ଯେବଣ ଦଣ୍ଡ ତୁମ୍ଭେ କର ॥ ୧୫୬

---

୧. ଦଣ୍ଡାନୁମୋଦନଂ ଷଡ୍‌ଭିର୍ଦଶଭିଷ୍ଟ ହରେର୍ନତିଃ ।
ପ୍ରାର୍ଥନଂ ପଞ୍ଚଭିଃ ଶ୍ଲୋକୈସ୍ତତଃ ପନ୍ନଗଯୋଷିତାମ୍ ॥ (ସ୍ୱାମୀ)
ଛ' ଶ୍ଲୋକରେ ଦଣ୍ଡର ଅନୁମୋଦନ, ଦଶ ଶ୍ଲୋକରେ ହରିଙ୍କୁ ନମସ୍କାର, ତହୁଁ ପାଞ୍ଚ ଶ୍ଲୋକରେ ହରିଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା ସର୍ପର ପତ୍ନୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ।

୨. ଆଶଂସା = ଆଲୋଚନା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ଲୋକମାନଙ୍କ କଳ୍ମଷ	। ସେ ଦଣ୍ଡ କରଇ ବିନାଶ	।।	୧୫୭
	ତୁମ୍ଭର କ୍ରୋଧ ଅଟେ ଯେହି	। ସେ ଅନୁଗ୍ରହରୂପ ହୋଇ	।।	୧୫୮
୩୫	ଆପଣେ ଗର୍ବବନ୍ତ ନୋହି	। ପରକୁ ମାନନା କରଇ	।।	୧୫୯
	କି ତପ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ	। ଆଚରିଅଛି ଏ ପୂର୍ବରେ	।।	୧୬୦
	ସକଳ ଜନେ ଦୟା କରି	। ଧର୍ମକୁ ଅଛି ବା ଆଚରି	।।	୧୬୧
	ସମସ୍ତ-ଜୀବଦାତା ଈଶ	। ଯେହେତୁ ତୁମ୍ଭେ ହେଲ ତୋଷ	।।	୧୬୨
୩୬	ସକଳ ନାରୀମାନଙ୍କର	। ମଧ୍ୟରେ ଅଟଇ ଯେ ସାର	।।	୧୬୩
	ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସର୍ବକାମମାନ	। ତ୍ୟାଗ କରିଣ ବହୁ ଦିନ	।।	୧୬୪
	ଯାହାକୁ ଲଭିବା ନିମିତ୍ତ	। ତପସ୍ୟା କଲା ଧରି ବ୍ରତ	।।	୧୬୫
	ତୁମ୍ଭର ସେ ଚରଣରେଣୁ	। ଲଭିଲା ଏ ଉରଗ ଯେଣୁ	।।	୧୬୬
	ହେ ଦେବ କଉଁ ତପସ୍ୟାର	। ଅନୁଭାବ ଅଟେ ଏହାର	।।	୧୬୭
୩୭	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭର ଚରଣ	। ରେଣୁକୁ ପ୍ରପନ୍ନ ଯେ ପୁଣ	।।	୧୬୮
	ସ୍ୱର୍ଗସୁଖକୁ ସେହୁ ନରେ	। ବାଞ୍ଛା ନ କରନ୍ତି ମନରେ	।।	୧୬୯
	ବ୍ରହ୍ମାପଦବୀ ଯେ ଆବର	। ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ସକଳ ଭୂମିର	।।	୧୭୦
	ଯେ ପୁଣ ଯୋଗସିଦ୍ଧିମାନ	। ରସାଧିପତ୍ୟ[୧] ଯେ ବା ଆନ	।।	୧୭୧
	ଯହିଁରୁ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ନାହିଁ	। ବାଞ୍ଛା ନ କରନ୍ତି ସେ ତାହି	।।	୧୭୨
୩୮	ତମୋଗୁଣରୁ ଜନ୍ମ ଯାର	। ଏ କ୍ରୋଧବଶ ଅହୀଶ୍ୱର	।।	୧୭୩
	ଏମନ୍ତ ହେଲେହେଁ ଯା' ଆନେ	। ଲଭି ନାହାନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ	।।	୧୭୪
	[୨]ଯେବଣ ପାଦରଜକୁ ହି	। ସଂସାରଚକ୍ରେ ଭ୍ରମି ଥାଇ	।।	୧୭୫
	ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ଯଉଁ ନର	। ମନବାଞ୍ଛିତ ଯେ ତାହାର	।।	୧୭୬
	ପ୍ରାପତ ହୋଏ ସେ ଝଟତି	। ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଉତ୍ତମ ସଂପତ୍ତି	।।	୧୭୭
୩୯	ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଅଇଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଆଦି	। ଗୁଣ ଯାହାର ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧି	।।	୧୭୮
	ଯେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ସ୍ୱରୂପରେ	। ବର୍ତ୍ତିଛ ସକଳ ଶରୀରେ	।।	୧୭୯
	ମହତ ଅଟେ ଆତ୍ମା ଯାର	। ବାସ ଆକାଶ ଆଦିଙ୍କର	।।	୧୮୦
	ଆକାଶଆଦିରୁ ପୂର୍ବରେ	। ବର୍ତ୍ତିଛ କାରଣରୂପରେ	।।	୧୮୧
	ଯେ ପୁଣ ସକଳ କାରଣୁଁ	। ଅତୀତ, ପରମାତ୍ମା[୩] ତେଣୁ	।।	୧୮୨
	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଏମନ୍ତ ଈଶ୍ୱର	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଆମ୍ଭ ନମସ୍କାର	।।	୧୮୩
୪୦	ଜ୍ଞାନ ଚିଦ୍‌ଶକ୍ତି ଯେ ବା ଆନ	। ସେ ବେନି କରେ ଯେହୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ	।।	୧୮୪
୪୧	ଅନନ୍ତ ଅଟେ ଶକ୍ତି ଯାର	। ବ୍ରହ୍ମ ଅଗୁଣ ଅବିକାର	।।	୧୮୫
	ଯେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ପ୍ରକୃତିର	। ଆଶ୍ରୟ କାଳଶକତିର	।।	୧୮୬

୧. ରସାତଳର ରାଜତ୍ୱ ।

୨. ଯେବଣ ପାଦଧୂଳି ପାଇଁ । ('ଗ' ପୁସ୍ତକେ)

୩. ତପ ଆତ୍ମା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କାଳର ଅବୟବ ହୋଇ	।	[୧]ସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦି ସମବାୟ ଯେହି	॥	୧୮୭
	ତାହାର ସାକ୍ଷୀ ଯେ ପ୍ରମାଣ	।	ଯେ ବିଶ୍ୱ ବିଶ୍ୱଦ୍ରଷ୍ଟା ପୁଣ	॥	୧୮୮
	ଯେ କର୍ତ୍ତା ଅଟେ ଏ ବିଶ୍ୱର	।	କାରଣରୂପୀ ଯେ ଈଶ୍ୱର	॥	୧୮୯
	ତୁମ୍ଭେ ଏମନ୍ତ ହେ ଈଶ୍ୱର	।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରୁଁ ନମସ୍କାର	॥	୧୯୦
୪୨	ଯେ ଭୂତମାତ୍ରା ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ	।	ପ୍ରାଣ ମନ ବୁଦ୍ଧି ଆଶୟ	॥	୧୯୧
	ତାହାଙ୍କ ରୂପ ଯେ ପ୍ରମାଣ	।	ତ୍ରିଗୁଣ ଅଭିମାନେ ପୁଣ	॥	୧୯୨
	ଆପଣା ଅଂଶ ଆତ୍ମାଙ୍କର[୨]	।	ଯେ ଅନୁଭବ ଅଟେ ତାର	॥	୧୯୩
୪୩	ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ ଅହଂକାରେ	।	ଯେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରକାରେ	॥	୧୯୪
	ଉପାଧିକୃତ ଭେଦହୀନ	।	ସର୍ବବିଷୟେ ଯାର ଜ୍ଞାନ	॥	୧୯୫
	ଯେ ଅସ୍ତି ନାସ୍ତି ସର୍ବଜାଣ[୩]	।	କିଛି ଜାଣଇଁ ଏକ ପୁଣ	॥	୧୯୬
	ଅନେକ ବଦ୍ଧ ମୁକ୍ତ ହୋଇ	।	ନାନାପ୍ରକାରେ ବାଦ ଯେହି	॥	୧୯୭
	ତହିଁକି ଅନୁଗତ ହୋଇ	।	ଜଗତେ ବିଖ୍ୟାତ ଅଟଇ	॥	୧୯୮
	ବାଚ୍ୟ ବାଚକ ରୂପ ଯାର	।	ତାଙ୍କୁ ଆମ୍ଭର ନମସ୍କାର	॥	୧୯୯
୪୪	ଯେ ନେତ୍ର ନେତ୍ରଆଦିଙ୍କର	।	ସେ ଅପେକ୍ଷା ହିଁ ନାହିଁ ଯାର	॥	୨୦୦
	ଯାର ନିଃଶ୍ୱାସୁଁ ବେଦ ଜାତ	।	ଯେ ଅଟେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ନିବୃତ୍ତ	॥	୨୦୧
	ସେ ବେଦ ସ୍ୱରୂପ ଯାହାର	।	ତାଙ୍କୁ ଆମ୍ଭର ନମସ୍କାର	॥	୨୦୨
୪୫	ଯେ କୃଷ୍ଣରାମ ନାମେ ଖ୍ୟାତ	।	ଯେ ଅଟେ ବସୁଦେବସୁତ	॥	୨୦୩
	ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଅନିରୁଦ୍ଧ ନାମ	।	ସାତ୍ୱତପତିଙ୍କି ପ୍ରଣାମ	॥	୨୦୪
୪୬	ଅନ୍ତଃକରଣମାନଙ୍କର	।	ପ୍ରକାଶକର୍ତ୍ତା ଯେ ଈଶ୍ୱର	॥	୨୦୫
	ଯେତେକ ଉପାସକ ନର	।	ଫଳବିଚିତ୍ରାର୍ଥେ ତାଙ୍କର	॥	୨୦୬
	ଆତ୍ମାକୁ କରି ଆଚ୍ଛାଦନ	।	ନାନାରୂପେ ଯେ ବିଦ୍ୟମାନ	॥	୨୦୭
	ଚିତ୍ତାଦି ବ୍ୟବସାୟବୃତ୍ତି	।	ତେଣେ ଲକ୍ଷିତ ଯାଙ୍କ କୃତି	॥	୨୦୮
	ଯେ ଗୁଣସାକ୍ଷୀ ଅଗୋଚର	।	ତାଙ୍କୁ ଆମ୍ଭର ନମସ୍କାର	॥	୨୦୯
୪୭	ଅତର୍କ୍ୟ ମହିମା ଯାହାର	।	ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କର	॥	୨୧୦
	ଉତ୍ପତ୍ତି ପ୍ରକାଶହେତୁରେ	।	ଉପଲକ୍ଷିତ ଯେ ସଂସାରେ	॥	୨୧୧
	ସର୍ବ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର	।	ଯେହୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଈଶ୍ୱର	॥	୨୧୨
	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଆତ୍ମାରାମ ପୁଣ	।	ଆତ୍ମାରାମତ୍ୱ ଯା' ଲକ୍ଷଣ	॥	୨୧୩
	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଏମନ୍ତ ଈଶ୍ୱର	।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଆମ୍ଭ ନମସ୍କାର	॥	୨୧୪
୪୮	ଯେ ପୁଣ ସ୍ଥୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମମାନ	।	ତାଙ୍କ ଗତିରେ ଯାର ଜ୍ଞାନ	॥	୨୧୫
	ଯେ ଅଟେ ସର୍ବଅଧିପତି	।	ବିଶ୍ୱନିଷେଧେ ଯାର ଖ୍ୟାତି	॥	୨୧୬
	ଯେ ବିଶ୍ୱସ୍ୱରୂପୀ ଈଶ୍ୱର	।	ଯେ କରେ ବିଶ୍ୱକୁ ଗୋଚର	॥	୨୧୭

୧. ସୃଷ୍ଟି ଆଦି ସମୟ ଯେହି । ('କ' ପୁସ୍ତକେ) ।　　୨. ଆତ୍ମାଙ୍କର = ଜୀବମାନଙ୍କର ।
୩. ସର୍ବଜ୍ଞଃ (ମୂଳଶବ୍ଦ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ବିଶ୍ୱହେତୁ ଭଗବାନ	।	[1]ସେ ତୁମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବନ୍ଦନ	॥ ୨୧୮
୪୯	ହେ ପ୍ରଭୁ ଯେ ବା ଏ ବିଶ୍ୱର	।	ଜନମ ପାଳନ ସଂହାର	॥ ୨୧୯
	କରିଛ ତାହା ଗୁଣଦ୍ୱାରେ	।	ଯେ ପୁଣ ସଂସ୍କାରରୂପରେ	॥ ୨୨୦
	ଘୋର ସତ୍ତ୍ୱାଦିରୂପ ଯେହି	।	ପ୍ରକାଶିଛନ୍ତି ପୁଣ ତାହି	॥ ୨୨୧
	ପ୍ରବୋଧ କରନ୍ତେ ସଂସାରେ	।	କ୍ରୀଡ଼ା କରୁଛ ନିରନ୍ତରେ	॥ ୨୨୨
	ସେ ତୁମ୍ଭେ କାଳଶକ୍ତିଧର	।	ଅମୋଘ ବିହାର ତୁମ୍ଭର	॥ ୨୨୩
୫୦	ଶାନ୍ତ ଅଶାନ୍ତ ମୂଢ଼ ଯୋନି	।	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଯେଉଁ ତିନି	॥ ୨୨୪
	ସେ ତୁମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭର ଏମାନେ	।	କ୍ରୀଡ଼ାର ଦ୍ରବ୍ୟ ଏ ଭୁବନେ	॥ ୨୨୫
	ତଥାପି ସାଧୁମାନଙ୍କର	।	ଯେ ଧର୍ମପାଳନ ବିଚାର	॥ ୨୨୬
	ପ୍ରବର୍ତ୍ତିଅଛ ତୁମ୍ଭେ ତହିଁ	।	ପାଳନାଅର୍ଥେ ଅଛ ରହି	॥ ୨୨୭
	ଏଣୁ ଏ ସମୟେ ଯେ ଶାନ୍ତ	।	ସେ ତୁମ୍ଭ ପ୍ରିୟ ହେ ଅନନ୍ତ	॥ ୨୨୮
୫୧	ଭର୍ତ୍ତାର ଅପରାଧ ଯେହି	।	ସହିବ ଥରେ ମାତ୍ର ତାହି	॥ ୨୨୯
	ସେ ଯାହା କଲା ଆଚରିତ	।	ସେହି ତୁମ୍ଭର ପ୍ରଜାକୃତ	॥ ୨୩୦
	ହେ ଶାନ୍ତଆତ୍ମା ମୂଢ଼ ଏହି	।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ତେଣୁ ନ ଜାଣଇଁ	॥ ୨୩୧
୫୨	ହେ ଭଗବାନ ଦାମୋଦର	।	ବାରେକ ଅନୁଗ୍ରହ କର	॥ ୨୩୨
	ପନ୍ନଗ ଛାଡ଼ିବ ଜୀବନ	।	ଆମ୍ଭେ ଯେ ଅଟୁଁ ସ୍ତିରୀଜନ	॥ ୨୩୩
	ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସାଧୁଜନେ	।	ଶୋଚନା କରନ୍ତି ଭୁବନେ	॥ ୨୩୪
	ପତି ଆମ୍ଭର ନିଜ ପ୍ରାଣ	।	ପ୍ରଦାନ କର ତାକୁ ପୁଣ	॥ ୨୩୫
୫୩	ତୁମ୍ଭ କିଙ୍କରୀ ଆମ୍ଭେମାନେ	।	ହେ ପ୍ରଭୁ ! ତୁମ୍ଭର ବଚନେ	॥ ୨୩୬
	ଯାହା କରିବୁଁ ଆଚରଣ	।	ସେ କଥା ଆଜ୍ଞା ଦିଅ ପୁଣ	॥ ୨୩୭
	ଯଉଁ ଆଜ୍ଞାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୋଇ	।	ମନୁଷ୍ୟ ଯେବେ ଆଚରଇ	॥ ୨୩୮
	ଅଶେଷ ଭୟରୁ ମୁକତ	।	ସେ ଜନ ହୁଅଇ ତୁରିତ	॥ ୨୩୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୫୪	ନାଗପତ୍ନୀଏ ଏ ପ୍ରକାରେ	।	ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ତଦନ୍ତରେ	॥ ୨୪୦
	ଚରଣଆଘାତେ ଯାହାର	।	ଭଙ୍ଗକୁ ଲଭିଥିଲା ଶିର	॥ ୨୪୧
	ଯେ ମୂର୍ଚ୍ଛା ଲଭିଥିଲା ଅହି	।	ତାକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ	॥ ୨୪୨
୫୫	ନିଜ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନ[2] ପ୍ରାଣ	।	କାଳିୟ କ୍ରମରେ ଲଭିଣ	॥ ୨୪୩
	ନିଃଶ୍ୱାସ ପକାନ୍ତେ କଷ୍ଟରେ	।	ଦୀନ ହୋଇଣ ତଦନ୍ତରେ	॥ ୨୪୪

---

୧. ବିଶେଷଣୈରସଂକୀର୍ଣ୍ଣୈଃ ପଞ୍ଚପଞ୍ଚାଶତା ନୁତଃ ।
ଅହିସ୍ତ୍ରୀଭିଃ ପ୍ରସନ୍ନୋ ବସ୍ତାସାମିବ ଭବେଦ୍ଧରିଃ ॥ (ସ୍ୱାମୀ)
ସାପର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ଅସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଚାବନ ବିଶେଷଣ ଦ୍ୱାରା ସ୍ତୁତ ହରି ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇଥିବା ଭଳି ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅନ୍ତୁ ।

୨. ମନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପ୍ରାଞ୍ଜଳି ହୋଇଣ । କହିଲା ଏ ବଚନ ପୁଣ ।। ୨୪୫
୫୬ ଜନମକାଳହୁଁ ଅବଧି । ଖଳ ତାମସ ଅତିକ୍ରୋଧୀ ।। ୨୪୬
ଆମ୍ଭେ ଏମନ୍ତ ହେ ଈଶ୍ୱର । ସ୍ୱଭାବ ଯେ ଅଟେ ଯାହାର ।। ୨୪୭
ଛାଡ଼ି ନ ପାରେ ତାକୁ ସେହି । ଅସତ୍ୟ ଦେହେ ସତ୍ୟ ହୋଇ ।। ୨୪୮
ଆଗ୍ରହ ହୋଇଥାଇ ଜାତ । ଅସତ୍ୟ ମଣିଥାଇ ସତ୍ୟ ।। ୨୪୯
୫୭ ହେ ଧାତା ! ବିବିଧ ପ୍ରକାରେ । ଏ ଜଗତକୁ ଗୁଣଦ୍ୱାରେ ।। ୨୫୦
ସର୍ଜନା କରିଛ ଏହାର । ସ୍ୱଭାବ ନାନା ପରକାର ।। ୨୫୧
ବିଭିନ୍ନ ଅଟେ ବୀର୍ଯ୍ୟ ଓଜ[୧] । ଆଶୟ[୨] ମୂର୍ତ୍ତି ଯୋନି ବୀଜ ।। ୨୫୨
୫୮ ହେ ଭଗବାନ ! ତହିଁ ପୁଣ । ଉରଗଜାତି ସ୍ୱକାଶେଣ ।। ୨୫୩
ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରୋଧୀ ଆମ୍ଭେମାନେ । ଦୁସ୍ତ୍ୟଜ ଅଟେ ଯେ ଭୁବନେ ।। ୨୫୪
କେମନ୍ତେ ସେ ତୁମ୍ଭ ମାୟାକୁ । ଛାଡ଼ିବୁଁ ଲଭିବୁଁ ମୋହକୁ ।। ୨୫୫
୫୯ ସର୍ବଜ୍ଞ ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର । ତୁମ୍ଭେ ସେ କାରଣ ତହିଁର ।। ୨୫୬
ଅନୁଗ୍ରହକୁ ଅବା ପୁଣ । ନିଗ୍ରହ କର ଆଚରଣ ।। ୨୫୭
ଯହିଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ ତୁମ୍ଭ ମନ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କରସି ବିଧାନ ।। ୨୫୮

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୬୦| ଜଗତପାଳନାନିମିତ୍ତେ । ନୃଦେହଧାରୀ ଯେ ଜଗତେ ।। ୨୫୯
୬୧| ସେ ହରି କାଳିୟର ବାଣୀ । ଶୁଣି ବୋଇଲେ ତାକୁ ପୁଣି ।। ୨୬୦
ହେ ସର୍ପ ! ଏଥିରେ ନ ଥାଅ । ସମୁଦ୍ରକୁ ତୁ ବେଗେ ଯାଅ ।। ୨୬୧
ଜ୍ଞାତି-ତନୟ-ଭାର୍ଯ୍ୟା ଆଦି । ସହିତେ ଚଳ ତୁ ଅବଧି ।। ୨୬୨
ଯେତେକ ଧେନୁ ଯେତେ ନର । ଭୋଗ କରିବେ ନଦୀନୀର ।। ୨୬୩
୬୨ ତୋତେ କହିଲି ଯାହା ମୁହିଁ । ଯେ ଏହା ସ୍ମରଣ କରଇ ।। ୨୬୪
ବେନି ସଂଧ୍ୟାରେ ଯଉଁ ଜନ । ଏ କଥା କରନ୍ତେ କୀର୍ତ୍ତନ ।। ୨୬୫
ତୁମ୍ଭ ସ୍ୱକାଶୁଁ ଯଉଁ ଭୀତି । ତାର ନୋହିବ ଉତପତ୍ତି ।। ୨୬୬
୬୩ ଏ କ୍ରୀଡ଼ାସ୍ଥାନରେ ମୋହର । ସ୍ନାନ କରିଣ ଯଉଁ ନର ।। ୨୬୭
ଦେବତା ଆଦିଙ୍କି ଜଳରେ । ତର୍ପଣ କରଇ ବିଧିରେ ।। ୨୬୮
କରିଣ ଉପବାସ ମୋତେ । ସ୍ମରଣା କରେ ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତେ ।। ୨୬୯
ସକଳ ପାପରୁ ମୁକତ । ସେ ଲୋକ ହୁଅଇ ତୁରିତ ।। ୨୭୦
୬୪ ଛାଡ଼ି ରମଣକ ଦ୍ୱୀପକୁ । ଯାହାର ଭୟେ ଏ ହ୍ରଦକୁ ।। ୨୭୧
ଅଇଲୁ, ସେ ଗରୁଡ଼ ତୋତେ । ଭକ୍ଷିବ ନାହିଁ କୋପଚିତ୍ତେ ।। ୨୭୨
ଚରଣଚିହ୍ନରେ ମୋହର । ଯେଣୁ ଅଙ୍କିତ ତୋ' ଶରୀର ।। ୨୭୩

୧. ତେଜ । ୨. ଆଶ୍ରୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୬୫	ହେ ନୃପ ! ଯାହା କର୍ମମାନ	। ଅକ୍ଳିଷ୍ଟ[୧] ସେହୁ ଭଗବାନ	।।	୨୭୪
	ସର୍ପକୁ କରନ୍ତେ ମୁକତ	। ତାଙ୍କୁ ପୂଜିଲା ସେ ତୋଷିତ	।।	୨୭୫
	ସାଦରେ ନାଗପତ୍ନୀମାନେ	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ସେ ସ୍ଥାନେ	।।	୨୭୬
୬୬	ଦିବ୍ୟ ବସନ ମାଳାମଣି	। ଅମୂଲ୍ୟ ଭୂଷଣ ଯେ ପୁଣି	।।	୨୭୭
	ଦିବ୍ୟଗନ୍ଧ-ଅନୁଲେପରେ	। ମହତ ଉତ୍ପଳମାଳାରେ	।।	୨୭୮
୬୭	ଯେ ଅଟେ ଜଗତଈଶ୍ୱର	। ଗରୁଡ଼ ଧ୍ୱଜ ଯାହାଙ୍କର	।।	୨୭୯
	ତାଙ୍କୁ ପୂଜିଣ ତଦନ୍ତରେ	। ଅନୁଜ୍ଞା ମାଗିଣ ପ୍ରୀତିରେ	।।	୨୮୦
	ପୁଣ କରିଣ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ	। ଭକ୍ତିରେ ପ୍ରଣାମ କରିଣ	।।	୨୮୧
	ସକଳପୁତ୍ରମିତ୍ରଙ୍କର	। ସହିତ ହୋଇ ତଦନ୍ତର	।।	୨୮୨
	ଯେ ଦ୍ୱୀପ ଅଛି ସମୁଦ୍ରର	। ତହିଁକି ଗଲା ବିଷଧର	।।	୨୮୩
୬୮	କ୍ରୀଡ଼ାରେ ମାନୁଷ-ଶରୀର	। ଯେ ଭଗବାନ ତାହାଙ୍କର	।।	୨୮୪
	ଅନୁଗ୍ରହରୁ ସୁଧାପ୍ରାୟ	। ହୋଇଲା ଯମୁନାର ତୋୟ	।।	୨୮୫
	ଯେ ବିଷମୟ ହୋଇଥିଲା	। ଏବେ ସେ ନିର୍ବିଷ ହୋଇଲା	।।	୨୮୬
	କାଳିୟଭୁଜଗଶିରରେ	। ଯେ ନୃତ୍ୟ କଲେ କୋପଭରେ	।।	୨୮୭
	ସେ କୃଷ୍ଣ ପାଦପଦ୍ମ ଧ୍ୟାନେ	। [୨]ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମନେ	।।	୨୮୮

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ କାଳିୟନିର୍ଯ୍ୟାପଣଂ
ନାମ ଷୋଡ଼ଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ସପ୍ତଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ନାଗଂ ସପ୍ତଦଶେ ନାଗାଳୟଂ ତଂ ନିରଯାପୟତ୍ ।
ବନ୍ଧୂନ୍ ସ୍ୱଦୁଃଖତଃ ଶ୍ରାନ୍ତାନ୍ ସୁପ୍ତାଂସ୍ତତ୍ର ଦବାଦପାତ୍ ।।

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୧	ନାଗଆଳୟ ରମଣକ	। ଦ୍ୱୀପ ଯେ ଖ୍ୟାତ ତିନି ଲୋକ	।।	୧
	କେବଣ ହେତୁ ବିଷଧର	। ତାହା ଛାଡ଼ିଲା ମୁନିବର	।।	୨

୧. ଅଦ୍ଭୁତ ।

୨. ''ସୁଜନେ ନ ଘେନ ମୋ ଦୋଷ ।
ଏ କଥା ଶୁଣି ହୁଅ ତୋଷ ।।
ଭବଭୁଜଙ୍ଗଙ୍କୁ ନ ଡର ।
ଏ ଚରିତକୁ କଣ୍ଠ କର ।।'' ଇତି ଅଧିକ ପାଠ 'ଗ' ପୁସ୍ତକେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଏକା ହୋଇ ସେ ଆଶୀବିଷ[୧] ।	କଲା ଗରୁଡ଼ର କି ଦୋଷ	।।	୩

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨	ହେ ନୃପ ! ଭକ୍ଷ ସର୍ପଜନେ ।	ନାଗମାନଙ୍କୁ ସଯତନେ	।।	୪
	ଯେବଣ ବଳି ମାସେ ମାସେ ।	ଦିଅନ୍ତି ତରୁମୂଳ ଦେଶେ	।।	୫
୩	ତହିଁରୁ ଯେ ଯାହା ବିଭାଗ ।	ସୁଖେ ଘେନିଣ ସର୍ବ ନାଗ	।।	୬
	ଗରୁଡ଼ଭୟ ମନେ ଭାଳି ।	ପର୍ବକୁ ପର୍ବ ସେହି ବଳି	।।	୭
	ଗରୁଡ଼େ କରନ୍ତି ପ୍ରଦାନ ।	ରଖିବା ଅର୍ଥେ ସ୍ୱଜୀବନ	।।	୮
୪	ବିଷବୀର୍ଯ୍ୟରେ ମଦ ଯେହି ।	ତେଣେ ଆବିଷ୍ଟଚିତ୍ତ ହୋଇ	।।	୯
	କାଳିୟ ବିଷଧର ପୁଣ ।	ସେ ବଳିଭାଗକୁ ଆପଣ	।।	୧୦
	ଭୁଞ୍ଜିଲା, ଗରୁଡ଼କୁ ମନେ ।	ଭୟ ନ କଲା ତୁଚ୍ଛଜ୍ଞାନେ	।।	୧୧
୫	ହେ ନୃପ ! ଶୁଣି ସେ ଚରିତ ।	ସେ ବିଷ୍ଣୁପ୍ରିୟ ଭଗବନ୍ତ	।।	୧୨
	କାଳିୟବିନାଶନପାଇଁ ।	ଧାଇଁଲେ ମହାବେଗ ହୋଇ	।।	୧୩
୬	ଗରୁଡ଼ ଆସନ୍ତେ ତା' ଜାଣି ।	ବେଗେ ଧାଇଁଲା ସେହୁ ଫଣୀ	।।	୧୪
	ବିଷ ଆୟୁଧ ଅଟେ ଯାର ।	ଉଚ୍ଚେ ଟେକିଛି ନାନାଶିର	।।	୧୫
	ଜିହ୍ୱା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିକରାଳ ।	ସକ୍ରୋଧ ନୟନ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ	।।	୧୬
	ଗରୁଡ଼ସଙ୍ଗେ କରି ଯୁଦ୍ଧ ।	ଦନ୍ତେ ଦଂଶିଲା ଦନ୍ତାୟୁଧ	।।	୧୭
୭	ଆସନ ଅଟେ ଯେ ବିଷ୍ଣୁର ।	ଅତି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବେଗ ଯାର	।।	୧୮
	କୋପେ ସେ ବିନତାର ସୁତ ।	ନିରାସ କରିଣ ତ୍ୱରିତ	।।	୧୯
	ସୁବର୍ଣ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ବାମପକ୍ଷେ[୨] ।	ନାଗକୁ ମାଇଲେ ସମକ୍ଷେ	।।	୨୦
୮	ଗରୁଡ଼ପକ୍ଷଘାତ ପାଇ ।	ଅତିବିହ୍ୱଳଚିତ୍ତ ହୋଇ	।।	୨୧
	କାଳିୟ କାଳିନ୍ଦୀହ୍ରଦରେ ।	ପଳାଇ ପଶିଲା ସତ୍ୱରେ	।।	୨୨
	ସେ ହ୍ରଦ ଗରୁଡ଼ର ଯେଣୁ ।	ଅଗମ୍ୟ ଅଟେ ସେ କାରଣୁଁ	।।	୨୩
୯	ସେ ହ୍ରଦମଧ୍ୟେ ଏକଦିନ ।	ଭ୍ରମୁଥିଲା ଯେ ଏକ ମୀନ	।।	୨୪
	ବାଞ୍ଛିତ ଭକ୍ଷ ବୋଲି ତାକୁ ।	କ୍ଷୁଧିତ ହୋଇ ଖାଇବାକୁ	।।	୨୫
	ଗରୁଡ଼ ଯାନ୍ତେ ଜଳେ ପଶି ।	ବାରିଲେ ସଉଭରି ଋଷି	।।	୨୬
	ଗରୁଡ଼ ତାହା ନ ମାନିଲେ ।	ବଳେ[୩] ସେ ମତ୍ସ୍ୟକୁ ହରିଲେ	।।	୨୭
୧୦	ହୁଅନ୍ତେ ମୀନପତି ହତ ।	ଯେତେକ ମୀନ ତହିଁ ସ୍ଥିତ	।।	୨୮
	ଦୀନ ଦୁଃଖିତ ସେ ହୁଅନ୍ତେ ।	ଦେଖି ସୌଭରି କୃପାଚିତ୍ତେ	।।	୨୯
	ତହିଁରେ ସ୍ଥିତ ଜନ୍ତୁଙ୍କର ।	ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତେ ବିଚାର	।।	୩୦
	ଏମନ୍ତ ବଚନକୁ ପୁଣ ।	ଋଷି ବୋଇଲେ ତତକ୍ଷଣ	।।	୩୧

---

୧. ଆଶୀବିଷ = ସର୍ପ (ଆଶୀ = ବିଷଦାନ୍ତ) (ଆଶ୍ୟାଂ ବିଷଂ ଯସ୍ୟ ସ)।
୨. ବାମପକ୍ଷେ = ଡେଣାରେ। ୩. ଜଳେ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୧	ଗରୁଡ଼ ଏଥି ପଶି ଯେବେ	। ଖାଇବ ମତ୍ସ୍ୟମାନ ତେବେ	।।	୩୨
	ତକ୍ଷଣେ ତେଜିବ ଜୀବନ	। ବୋଲୁଛି ସତ୍ୟ ଏ ବଚନ	।।	୩୩
୧୨	ଋଷିଙ୍କର ସେ ଶାପଦାନ	। ନ ଜାଣି କେହି ସର୍ପ ଆନ	।।	୩୪
	କେବଳ କାଳିୟ ଜାଣଇଁ	। ଗରୁଡ଼ଠାରୁ ଭୟ ପାଇ	।।	୩୫
	ସେ ହ୍ରଦେ କରିଥିଲା ଘର	। କୃଷ୍ଣ ତାହାକୁ କଲେ ଦୂର	।।	୩୬
୧୩	ଦିବ୍ୟ ଅଟଇ ଯା' ବସନ	। ଗନ୍ଧକୁସୁମମାଳାମାନ	।।	୩୭
	ଉତ୍ତମ ମଣି ଯା' ଭୂଷଣ	। ସୁବର୍ଣ୍ଣଅଳଂକୃତ ପୁଣ	।।	୩୮
	ଏ ରୂପେ ହ୍ରଦରୁ ବାହାର	। ହେଲେ ଯେ ଦେବ ଦାମୋଦର	।।	୩୯
୧୪	ସମସ୍ତେ ତାହାଙ୍କୁ ପାଇଣ	। ଆସନୁଁ ଉଠିଲେ ତକ୍ଷଣ	।।	୪୦
	ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତେ ଜୀବନ	। ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ହୁଅନ୍ତି ଯେସନ	।।	୪୧
	ପ୍ରୀତିରେ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ	। ଗୋପାଳେ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ	।।	୪୨
୧୫	ହେ ନୃପ ! ଯଶୋଦା ରୋହିଣୀ	। ନନ୍ଦ ଗୋପୀଏ ଧେନୁ ପୁଣି	।।	୪୩
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଲଭିଣ ସେ କାଳେ	। ସଚେଷ୍ଟ ହୋଇଲେ ସକଳେ	।।	୪୪
	[1]ଯେ ଅଟେ ନିଜ ମନୋରଥ	। ସେ ତାଙ୍କୁ ହୋଇଲା ପ୍ରାପତ	।।	୪୫
୧୬	ଯେ ଜାଣେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରଭାବ	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସେହୁ ବଳଦେବ	।।	୪୬
	ଆଶ୍ଳେଷ କରିଣ ସଧୀରେ	। ହସିଲେ ନିଜ ପ୍ରେମଭରେ	।।	୪୭
	କ୍ରୋଡ଼ରେ କରି ଆରୋପଣ	। ଚାହିଁଲେ ତାଙ୍କୁ ପୁଣ ପୁଣ	।।	୪୮
	ଗୋବତ୍ସ ବୃଷସ୍ତିରୀବୃନ୍ଦ	। ଲଭିଲେ ପରମ ଆନନ୍ଦ	।।	୪୯
୧୭	ତଦନ୍ତେ ଗୁରୁ ବିପ୍ରଗଣ	। ଆପଣା ପତ୍ନୀସହିତେଣ	।।	୫୦
	ଆସିଣ ସେ ସ୍ଥାନେ ମିଳିଲେ	। ନନ୍ଦକୁ ଏମନ୍ତ କହିଲେ	।।	୫୧
	କାଳିୟ ଗ୍ରାସରୁ ତୋହର	। ଭାଗ୍ୟରେ ବଞ୍ଚିଲା କୁମର	।।	୫୨
୧୮	କୃଷ୍ଣନିର୍ମୁକ୍ତି ହେତୁପାଇଁ	। ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଦାନ ଦିଅ ତୁହି	।।	
	ନନ୍ଦ ହୋଇଣ ପ୍ରୀତମନ	। କଲେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଧେନୁ ଦାନ	।।	
୧୯	ସେ ଭାଗ୍ୟବତୀ ନନ୍ଦରାଣୀ	। ଗଲା ପୁତ୍ରକୁ ଲଭି ପୁଣି	।।	୫୩
	ଭୁଜେ ଭିଡ଼ିଣ କ୍ରୋଡ଼େ ଧରି	। ତେଜିଲେ ନୟନରୁ ବାରି	।।	୫୪
୨୦	ହେ ନୃପଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ସେ ରାତ୍ରିରେ	। କାଳିନ୍ଦୀକୂଳ ନିକଟରେ	।।	୫୫
	କ୍ଷୁଧାତୃଷାରେ ହୋଇ ଯୁତ	। ଶ୍ରମରେ ହୋଇଣ ପୀଡ଼ିତ	।।	୫୬
	ସେ ବ୍ରଜବାସୀ ଧେନୁମାନେ	। ସମସ୍ତେ ରହିଲେ ସେ ସ୍ଥାନେ	।।	୫୭

୧. ''.........ଆସନ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣମନୋରଥାଃ'' - ପାଠ ଅନୁସାରେ ୪୫ ପଦଟି ଅନୁବାଦିତ ହୋଇଛି । ''....... ଆସନ୍ ଶୁଷ୍କା ନଗା ଅପି'' ଏହାର ପାଠାନ୍ତର ଅଟେ । ତଦୁପରି ସ୍ୱାମିପାଦଙ୍କ ଟୀକା ଅନୁସାରେ ନିମ୍ନ ଅନୁବାଦ ରଚିତ ହେଲା ।

''ପୂର୍ବେ ଯେ ବୃକ୍ଷ ଶୁଖିଥିଲେ ।
ସେମାନେ ସଦ୍ୟ କଅଁଳିଲେ ।।''

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୧ ଶୋଇଥିଲେ ସେ ବ୍ରଜବାସୀ । ଏମନ୍ତେ ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ରେ ଆସି ।। ୫୮
ଯେ ଘୋର ଗ୍ରୀଷ୍ମସମୟରେ । ଜାତ ଅଟଇ ବିପିନରେ ।। ୫୯
ଚାରି ଦିଗରୁ ସେ ଅନଳ । ବେଢ଼ିଲା ହୋଇ ବିକରାଳ ।। ୬୦
ସକଳ ଗୋକୁଳଲୋକଙ୍କୁ । ଆରମ୍ଭ କଲା ଦହିବାକୁ ।। ୬୧
୨୨ ଦେହେ ଲାଗନ୍ତେ ତାପ ଆସି । ସଂଭ୍ରମେ ଉଠି ବ୍ରଜବାସୀ ।। ୬୨
ମାୟାମନୁଷ୍ୟରୂପ ଧରି । ଯେ ଅବତାର ଦେବ ହରି ।। ୬୩
ତାହାଙ୍କୁ ଗଲେ ସେ ଶରଣ । ସକଳ ଗୋପ ଗୋପୀଗଣ ।। ୬୪
୨୩ ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ହେ ମହାତ୍ମ୍ୟ । ହେ ରାମ ଅମିତ ବିକ୍ରମ ।। ୬୫
ଏ ଘୋରତମ ଦାବାନଳ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କରୁଛି କବଳ ।। ୬୬
ଆମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭର ପରିଜନ । ଆଉ ଆଶ୍ରୟ ନାହିଁ ଆନ ।। ୬୭
୨୪ ସୁହୃଦ ଅଟୁଁ ଆମ୍ଭେ ତୋର । ଏ କାଳ-ଅଗ୍ନି ସୁଦୁସ୍ତର ।। ୬୮
ଏଥୁଁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କର । ଯହିଁରୁ ଭୟ ହୋଏ ଦୂର ।। ୬୯
ହେ ପ୍ରଭୁ ! ସେ ତୋର ଚରଣ । ଛାଡ଼ି ନ ପାରୁଁ ଆମ୍ଭେ ପୁଣ ।। ୭୦
୨୫ ଦେଖି ସ୍ୱଜନମାନଙ୍କର । ବିକଳଭାବ ଏ ପ୍ରକାର ।। ୭୧
ଯେହୁ ଅନନ୍ତଶକ୍ତିମନ୍ତ । ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର ଅନନ୍ତ ।। ୭୨
ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବିପିନଦହନ । ସେ ପ୍ରଭୁ କଲେ ତାହା ପାନ ।। ୭୩
ବନଦହନ କରି ପାନ । ଯେ ରକ୍ଷାକଲେ ବ୍ରଜଜନ ।। ୭୪
ଚିନ୍ତି ସେ କୃଷ୍ଣପଦାମ୍ବୁଜ । ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ ।। ୭୫

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ
ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବନକ୍ରୀଡ଼ାୟାଂ ଦାବାଗ୍ନିମୋଚନଂ
ନାମ ସପ୍ତଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅଷ୍ଟାଦଶେ ତତୋ ଗ୍ରୀଷ୍ମେ ବସନ୍ତଗୁଣଲକ୍ଷିତେ ।
ଅଘାତୟଦ୍ ବଳେନାଳଂ ପ୍ରଲମ୍ବଂ ଲୀଳୟା ହରିଃ ।। ୧
କୃତ୍ୱା ନୃତ୍ୟଂ ଫଣାଗ୍ରେଷୁ କାଳିୟସ୍ୟ ସକୌତୁକମ୍ ।
ବଳଂ ପ୍ରଲମ୍ବତୁଙ୍ଗାଂସମାରୋହୟଦରାତିହା ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ଚାରି ପାରୁଶେ ଜ୍ଞାତିମାନେ । ବେଢ଼ି ଅଛନ୍ତି ତୋଷମନେ ।। ୧
ଯଶ କରୁଛନ୍ତି ଗାୟନ । ଏଥି ଉତ୍ତାରେ ଭଗବାନ ।। ୨
ଯେ ବ୍ରଜ ଗୋକୁଳମଣ୍ଡିତ । ତହିଁରେ ମିଳିଲେ ତୁରିତ ।। ୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨ ମାୟାଗୋପାଳରୂପ ଧରି । ଏରୂପେ ବଳରାମ ହରି ॥ ୪
ବିହାର କରନ୍ତେ ବ୍ରଜରେ । ବିଖ୍ୟାତ ଯେ ଗ୍ରୀଷ୍ମନାମରେ ॥ ୫
ସେ ଋତୁ ହେଲା ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ଯେ ନୋହେ ଅତି ପ୍ରୀତିକର ॥ ୬
୩ ବୃନ୍ଦାବନର ଯେଉଁ ଗୁଣ । ତେଣୁ ସେ ଗ୍ରୀଷ୍ମଋତୁ ପୁଣ ॥ ୭
ବସନ୍ତଋତୁପ୍ରାଏ ହୋଇ । ଲୋକେ ଲକ୍ଷିତ ହେଲା ତହିଁ ॥ ୮
ରାମର ସହିତେ ଅଚ୍ୟୁତ । ଯହିଁରେ ଅଛନ୍ତି ସାକ୍ଷାତ ॥ ୯
୪ ନିର୍ଝର ନିର୍ଘୋଷରେ ଯହିଁ । ଝିଙ୍କାରିମାନେ ମୌନେ ରହି ॥ ୧୦
ସେ ନିର୍ଝରଙ୍କ ଜଳକଣେ । ସ୍ନିଗ୍ଧ ଯେ ପୁଣ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥ ୧୧
ସେ ଦ୍ରୁମମଣ୍ଡପେ[୧] ମଣ୍ଡନ । ହୋଇଛି ଯେଉଁ ବୃନ୍ଦାବନ ॥ ୧୨
୫ ଯେ ନଦୀ-ସରମାନଙ୍କର । ପ୍ରବାହଲହରୀସମୀର ॥ ୧୩
ରକ୍ତଉତ୍ପଳ ପଦ୍ମରେଣୁ । ଘେନି ବହଇ ନିତ୍ୟେ ଯେଣୁ ॥ ୧୪
ନିଦାଘବହ୍ନି ଦିବାକର । ସମ୍ଭବ ଯେ ତାପ ଦୁର୍ବାର ॥ ୧୫
ସେ ବନବାସୀଙ୍କର ଯହିଁ । କେବେହେଁ ସମ୍ଭବଇ ନାହିଁ ॥ ୧୬
ହରିତ ନବ ତୃଣମାନେ । ଶୋଭିତ ଯେଉଁ ବୃନ୍ଦାବନେ ॥ ୧୭
୬ ଅଗାଧ ସଲିଳ ଯହିଁରେ । ସେ ନଦୀତଟଲହରୀରେ ॥ ୧୮
ଯହିଁରେ ଦ୍ରବପଙ୍କମାନେ । ପୁଳିନମାନେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ॥ ୧୯
ବିଷର ପ୍ରାଏ ଯେ ଉଲ୍ବଣ[୨] । ସେ ଦିବାକରର କିରଣ ॥ ୨୦
ସତୃଣ ଭୂମିରସ ଯହିଁ । ଘେନିମା ଅର୍ଥେ ଶକ୍ୟ ନୋହି ॥ ୨୧
୭ ବିଚିତ୍ର ମୃଗପକ୍ଷିମାନ । ଯହିଁରେ କରୁଛନ୍ତି ସ୍ୱନ ॥ ୨୨
ଫୁଟି ଅଛନ୍ତି ପୁଷ୍ପେ ଯହିଁ । ଯେ ପୁଣ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଅଟଇ ॥ ୨୩
ଯହିଁରେ କରନ୍ତି ଗାୟନ । ମୟୂର ଭୃଙ୍ଗେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନ ॥ ୨୪
ପିକ ସାରସ ପକ୍ଷିମାନ । କରନ୍ତି ମଧୁର ନିଃସ୍ୱନ ॥ ୨୫
୮ କ୍ରୀଡ଼ା କରିବାକୁ ତହିଁରେ । ବିଚାର କରିଣ ମନରେ ॥ ୨୬
ସଙ୍ଗେ ଅଛନ୍ତି ହଳଧର । ଗୋଧନ ଗୋପାଳନିକର ॥ ୨୭
ବେଣୁ ବଜାନ୍ତେ ଭଗବାନ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସେ ବନ ॥ ୨୮
୯ କୁସୁମସ୍ତବକ ପ୍ରବାଳ । ବରହ ଧାତୁ ପୁଷ୍ପମାଳ ॥ ୨୯
ତେଣେ ହୋଇଛନ୍ତି ଭୂଷଣ । ରାମକୃଷ୍ଣାଦି ଗୋପେ ପୁଣ ॥ ୩୦
ନାନା ରଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ହରଷେ ନାଚିଲେ ଗାଇଲେ ॥ ୩୧
୧୦ ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତେ ନନ୍ଦସୁତ । କେହି ଗାଇଲେ ତହିଁ ଗୀତ ॥ ୩୨
ପତ୍ରକାହାଳୀରେ ବେଣୁରେ । [୩]କରତାଳିକାରେ ଶୃଙ୍ଗରେ ॥ ୩୩
କେହି ବାଦ୍ୟକୁ ଆରମ୍ଭିଲେ । କେହି ପ୍ରଶଂସା ପୁଣ କଲେ ॥ ୩୪

୧. ମଣ୍ଡଳେ । ୨. ଉଲ୍ବଣ = ଉତ୍କଟ । ୩. କରତାଳିଙ୍କର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୧	ହେ ନୃପ ! ଗୋପାଳଜାତିରେ	ଆଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇଣ ଅମରେ	॥	୩୫
	ଗୋପାଳରୂପକୁ ଧଇଲେ	ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି କଲେ	॥	୩୬
	ନଟବରକୁ ରଙ୍ଗସ୍ଥାନେ	ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ନଟ ଯେହ୍ନେ	॥	୩୭
୧୨	ଯେ କ୍ଷେପ ଭ୍ରମଣ[୧] ଲଙ୍ଘନ	ଯେ ବିକର୍ଷଣ[୨] ଆସ୍ଫୋଟନ[୩]	॥	୩୮
	ବାହୁଯୁଦ୍ଧରେ ଏ ପ୍ରକାରେ	ଖେଳିଲେ କେହୁଣିସିଠାରେ	॥	୩୯
	[୪]ଚୂଡ଼ାକରଣୁଁ ପୂର୍ବ ଯେହି	ସେ କେଶ ଦୁହେଁ ଛନ୍ତି ବହି	॥	୪୦
୧୩	ହେ ନୃପ ! କହୁଣିସିସ୍ଥାନେ	ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତେ ଆନମାନେ	॥	୪୧
	ଦୁହେଁ ଗାଆନ୍ତି ଗୀତ ପୁଣ	ବାଦ୍ୟକୁ ବଜାନ୍ତି ଆପଣ	॥	୪୨
	ବୋଲନ୍ତି ସାଧୁ ସାଧୁ ବାଣୀ	ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ସେ ପୁଣି	॥	୪୩
୧୪	ଘେନିଣ ବିଲ୍ୱଫଳମାନ	ଖେଳନ୍ତି କେହୁଣିସି ସ୍ଥାନ	॥	୪୪
	କୁମ୍ଭ[୫] ଫଳରେ ଅଏଁଳାରେ	ଖେଳନ୍ତି କେବଣ ସ୍ଥାନରେ	॥	୪୫
	ନୟନ ବୁଜିଥାଇ ଏକ	ନ ଛୁଇଁ ପଳାଇ ଆରକ	॥	୪୬
	ଖେଳନ୍ତି ଏମନ୍ତ ଲୀଳାରେ	ଖଗଙ୍କ ମୃଗଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାରେ	॥	୪୭
୧୫	ମଣ୍ଡୂକପ୍ରାଏ କରି ଗତି	କେବଣ ସ୍ଥାନରେ ଖେଳନ୍ତି	॥	୪୮
	କ୍ରୀଡ଼ା କରନ୍ତି ହାନ୍ଦୋଳାରେ	କାହିଁରେ ନୃପତିଚେଷ୍ଟାରେ	॥	୪୯
୧୬	ନଦୀ ପର୍ବତ ଗୁହାମାନ	ଯେ ସର ଯେ କୁଞ୍ଜକାନନ	॥	୫୦
	ସେମାନଙ୍କରେ ଏ ପ୍ରକାରେ	ଜଗତପ୍ରସିଦ୍ଧ କ୍ରୀଡ଼ାରେ	॥	୫୧
	ଖେଳନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ହଳଧର	ଭ୍ରମିଲେ କାନନମଧ୍ୟର	॥	୫୨
୧୭	ରାମ କେଶବ ସେ ବନରେ	ଗୋପାଳମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	॥	୫୩
	ପଶୁଙ୍କୁ ଚରାନ୍ତେ ତାହାଙ୍କୁ	ହରିବା ବିଚାରି ମନକୁ	॥	୫୪
	ଗୋପାଳରୂପକୁ ଧଇଲା	ପ୍ରଲମ୍ବ ଅସୁର ମିଳିଲା	॥	୫୫
୧୮	ସକଳ ଗୋଚର ଯାହାରି	ଜାଣନ୍ତେ ତାହା ସେ ଶ୍ରୀହରି	॥	୫୬
	ସେ ଅସୁରର ଯେ ମରଣ	ବିଚାର କରନ୍ତେ ତା' ପୁଣ	॥	୫୭
	ସଖାଭାବକୁ ତା' ସଙ୍ଗତେ	ସ୍ୱୀକାର କଲେ ତୋଷଚିତ୍ତେ	॥	୫୮
୧୯	ଯେ କୃଷ୍ଣ ଜାଣେ ବିହାରକୁ	ସେ ସ୍ଥାନେ ଗୋପାଳମାନଙ୍କୁ	॥	୫୯
	ଡାକି ବୋଇଲେ ହେ ଗୋପାଳେ	ଖେଳିବା ଦୁଇ ଦୁଇ ମେଳେ	॥	୬୦
୨୦	ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅଧୀଶ୍ୱର	ଗୋପାଳେ କଲେ ସେ ସ୍ଥାନର	॥	୬୧
	କେହି ହୋଇଲେ ରାମଦିଗେ	ଅପରେ ହେଲେ କୃଷ୍ଣଭାଗେ	॥	୬୨
୨୧	କଲେ ବିବିଧ କ୍ରୀଡ଼ାମାନ	ଜଣକୁ ବହେ ଆର ଜଣ	॥	୬୩
	ଜିଣିଲା ଗୋପାଳଙ୍କୁ ତହିଁ	ଯେ ହାରେ ନିଅଇ ସେ ବହି	॥	୬୪
୨୨	ବହନଯୋଗ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ	ତାଙ୍କୁ ବହନ୍ତେ ପୁଣ ଆନେ	॥	୬୫

୧. ଭ୍ରମଣ=ଭ୍ରାମଣ । ୨. ବିକର୍ଷଣ=ଧନୁଗୁଣକୁ ଟାଣିବା । ୩. ଆସ୍ଫୋଟନ=ଏଣେତେଣେ ବୁଲିବା ।
୪. ଚୂଡ଼ାକରଣୁଁ=ଶିଖା ନିର୍ମାଣ । ୫. କୁମ୍ଭ=କୁମ୍ଭୀ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଚରାନ୍ତେ ହରଷେ ଧେନୁକୁ । ଆଗ କରିଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ।। ୬୬
ଭାଣ୍ଡୀର ନାମ ଯଉଁ ବନ । ତହିଁକି କଲେ ସେ ଗମନ ।। ୬୭
୨୩ ହେ ନୃପ ! ରାମଦିଗ ହୋଇ । ଶ୍ରୀଦାମ ବୃଷଭାଦି ଯେହି ।। ୬୮
ସେମାନେ ଜିଣନ୍ତେ କ୍ରୀଡ଼ାରେ । କୃଷ୍ଣାଦି ଗୋପେ ତଦନ୍ତରେ ।। ୬୯
ନିଜ କାନ୍ଧରେ ସେମାନଙ୍କୁ । ବହିଲେ ଅବଧିସ୍ଥାନକୁ ।। ୭୦
୨୪ କ୍ରୀଡ଼ାରେ ନ ଲଭି ଜୟକୁ । କୃଷ୍ଣ ବହିଲେ ଶ୍ରୀଦାମକୁ ।। ୭୧
ବୃଷଭ ନାମରେ ଯେ ଆନ । ତାକୁ ବହିଲା ଭଦ୍ରସେନ ।। ୭୨
ରୋହିଣୀସୁତକୁ କାନ୍ଧର । ବହିଲା ପ୍ରଳମ୍ବ ଅସୁର ।। ୭୩
୨୫ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅସହ୍ୟ ମଣିଣ । ସେହୁ ଦାନବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଣ ।। ୭୪
କୃଷ୍ଣର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅନ୍ତର । ହେବା ବିଚାରି ଅତିଖର ।। ୭୫
ଓହ୍ଲାଇବାର ସ୍ଥାନ ଯେହି । ବହନ୍ତେ ବଳିଗଲା ତାହି ।। ୭୬
୨୬ ଧରଣୀଧରେନ୍ଦ୍ରର ସମ । ଗରୁ ଅଟନ୍ତି ଯଉଁ ରାମ ।। ୭୭
ତାଙ୍କୁ ବହନ୍ତେ ମହାସୁର । ଭଙ୍ଗ ହୋଇଲା ବେଗ ଯାର ।। ୭୮
ଧଇଲା ନିଜ ବପୁ ପୁଣ । ବହିଛି ହେମ ଆଭରଣ ।। ୭୯
ତଡ଼ିତକାନ୍ତିରେ ସଂଯୁତ । ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ବହନ୍ତେ ଯେମନ୍ତ ।। ୮୦
ଜଳଦ ଦିଶେ, ସେ ପ୍ରକାର । ଶୋଭାକୁ ଲଭିଲା ଅସୁର ।। ୮୧
୨୭ ଯହିଁରେ ନେତ୍ର ପ୍ରଦୀପିତ । ଭ୍ରୂକୁଟିତଟ ଉଗ୍ର ଦନ୍ତ ।। ୮୨
ଶିଖା ହିଁ ଦିଶୁଛି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ । ବଳୟ ମୁକୁଟ କୁଣ୍ଡଳ ।। ୮୩
ଏହାଙ୍କ ତେଜେ ଅଦଭୁତ । ଆକାଶେ ଯାଉଛି ତ୍ୱରିତ ।। ୮୪
ତା' ବପୁ ଦେଖି ଅଳ୍ପ ଭୟ । ଲଭିଲେ ରୋହିଣୀତନୟ ।। ୮୫
୨୮ ଏଥୁ ଉତ୍ତାରେ ହଳଧର । ଲଭିଲେ ସ୍ମୃତିକି ସତ୍ୱର ।। ୮୬
ମନରେ[୧] ଯଉଁ ଭୟ ଥିଲା । ସେହି ତାଙ୍କର ଦୂର ଗଲା ।। ୮୭
ସଙ୍ଗ ଛଡ଼ାଇ ଆପଣାର । ବହି ଯେ ନେଉଛି ଅସୁର ।। ୮୮
ରୋଷେ ତା' ଶିରେ ଦୃଢ଼ତର । ମୁଷ୍ଟିକି କଲେକ ପ୍ରହାର ।। ୮୯
ବଜ୍ରବେଗରେ ପୁରୁହୂତ[୨] । ଗିରିକି ନାଶଇ ଯେମନ୍ତ ।। ୯୦
୨୯ ସେ ମୁଷ୍ଟିଘାତରେ ଆହତ । ହୋଇଲା ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ଦଇତ ।। ୯୧
ଭାଜିଲା ଶିର ମୁଖୁଁ ପୁଣ । ରକତ ବାନ୍ତି କରନ୍ତେଣ ।। ୯୨
ଗର୍ଜନ କରନ୍ତେ ଉଚ୍ଚରେ । ମରି ପଡ଼ିଲା ଧରଣୀରେ ।। ୯୩
ଇନ୍ଦ୍ର ଆୟୁଧେ ହତ ହୋଇ । ପର୍ବତ ଯେସନେ ପଡ଼ଇ ।। ୯୪
୩୦ ଯେ ବଳବନ୍ତ ହଳଧର । ମାଇଲେ ସେ ପ୍ରଳମ୍ବାସୁର ।। ୯୫

୧. ସମରେ । ୨. ଇନ୍ଦ୍ର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଏମନ୍ତ ଦେଖିଣ ଗୋପାଳେ ।	ବିସ୍ମୟ ଲଭିଲେ ସକଳେ	॥	୯୬
	ଅତି ହରଷ ହୋଇ ପୁଣି ।	ବୋଇଲେ ସାଧୁ ସାଧୁ ବାଣୀ	॥	୯୭
୩୧	ଗୋପାଳେ ତୋଷକୁ ଲଭିଲେ ।	ରାମକୁ ଆଶିଷ ଗୁଣିଲେ	॥	୯୮
	ପ୍ରଶଂସାଯୋଗ୍ୟ କାମପାଳ[୧] ।	ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସିଲେ ସକଳ	॥	୯୯
	ମରଣ ଲଭିଥିଲା ଜନ ।	ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯେସନ	॥	୧୦୦
	ସେ ରୂପେ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ ।	ପ୍ରେମବିହ୍ୱଳ ତାଙ୍କ ମନ	॥	୧୦୧
୩୨	ପାପିଷ୍ଠ ପ୍ରଳମ୍ବ ଅସୁର ।	ମରନ୍ତେ ସକଳ ଅମର	॥	୧୦୨
	ପରମ ସୁଖିତ ହୋଇଣ ।	କୁସୁମମାଳାମାନ ପୁଣ	॥	୧୦୩
	ରାମଉପରେ ବରଷିଲେ ।	ସାଧୁବାକ୍ୟରେ ପ୍ରଶଂସିଲେ	॥	୧୦୪
	ପ୍ରଳମ୍ବ ଅସୁର ନିଧନ ।	କଲେ ଯେ ରୋହିଣୀନନ୍ଦନ	॥	୧୦୫
	ତାହାଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମ ଚିନ୍ତି ।	ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁମତି	॥	୧୦୬

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପ୍ରଳମ୍ବବଧୋ ନାମ
ଅଷ୍ଟାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଊନବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଊନବିଂଶେ ନିବିଷ୍ଟଂ ତୁ ଗୋପଗୋକୁଳମଚ୍ୟୁତଃ ।
ମୁଞ୍ଜାରଣ୍ୟମରଣ୍ୟାଗ୍ନେ ରରକ୍ଷ ତନ୍ନିପାନତଃ ॥ ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଗୋପାଳମାନେ କ୍ରୀଡ଼ାରସେ ।	ଆସକ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ବିଶେଷେ	॥	୧
	ଯେଝା ଇଚ୍ଛାରେ ଧେନୁମାନେ ।	ଚରନ୍ତେ ତୃଣ ଦୂରସ୍ଥାନେ	॥	୨
	ତୃଣଲୋଭରେ ପୁଣ ଗଲେ ।	ଗହନ[୨] ଭିତରେ ମିଳିଲେ	॥	୩
୨	ମହିଷୀ ଛେଳି ଧେନୁମାନେ ।	ମିଳନ୍ତେ ବନୁଁ ଆନବନେ	॥	୪
	କାନ୍ଦନ୍ତେ ଦାବେ ତୃଷା ପାଇ ।	ମୁଞ୍ଜବନରେ[୩] ହେଲେ ଯାଇଁ	॥	୫
୩	ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଆଦି ହୋଇ ।	ଯେତେ ଗୋପାଳେ ଥିଲେ ତହିଁ	॥	୬
	ସେ କୃଷ୍ଣ ବିନୁ ରାମ ଆନେ ।	ପଶୁଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ସେ ସ୍ଥାନେ	॥	୭
	ଲଭିଲେ ଅନୁତାପ ମନେ ।	ପଶୁଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତେ ଯତନେ	॥	୮

୧. ବଳରାମ । ୨. ଗହ୍ୱର ।
୩. 'ମୁଞ୍ଜାଟବୀଂ' ଇତି ପାଠେ । 'ଇଷୀକାଟବୀଂ' ଇତି ପାଠେ 'ଅତ୍ୟୁଚ୍ଛିତଘନ-ତୃଣବିଶେଷାରଣ୍ୟଂ' ଅତି ଡେଙ୍ଗା ଓ ଘଞ୍ଚ ଏକପ୍ରକାର ଘାସ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଇତି ଅର୍ଥ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେ ଗତି ପଶୁମାନଙ୍କର । ତାହା ନ କଲେ ସେ ଗୋଚର ।। ୯
୪ ଧେନୁଙ୍କ ଖୁରେ ଦନ୍ତେ ଛିନ୍ନ । ହୋଇଥିଲେ ଯେ ତୃଣମାନ ।। ୧୦
ଭୂମିତଳରେ ଚିହ୍ନ ହୋଇ । ଗୋଷ୍ପଦ[1]ମାନେ ଯେ ବା ତହିଁ ।। ୧୧
ତେଣୁ ମାର୍ଗକୁ ଅନୁଗତ । ହେଲେ ଜୀବିକା ଯେଣୁ ହତ ।। ୧୨
ସେ ଘେନି କରି ନିଜ ଚିତ୍ତ । ତାଙ୍କର ହୋଇଅଛି ହତ ।। ୧୩
୫ ସମସ୍ତେ ତୃଷାରେ ପୀଡ଼ିତ । ବିଶେଷେ ହୋଇଛନ୍ତି ଶ୍ରାନ୍ତ ।। ୧୪
ନିଜ ଗୋଧନ ମୁଞ୍ଜବନେ । କାନ୍ଦନ୍ତି ମାର୍ଗର ବିହୁନେ ।। ୧୫
ସେ ସ୍ଥାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ପାଇ । ତହୁଁ ଆଣିଲେ ଲେଉଟାଇ ।। ୧୬
୫(କ) ମେଘର ପ୍ରାୟ ଛବି ଯାର । ସେ ତୁଙ୍ଗ ବୃକ୍ଷର ଉପର ।। ୧୭
ଆରୋହି କରି ଆପଣାକୁ । ଦେଖାନ୍ତେ ସୁରଭିମାନଙ୍କୁ ।। ୧୮
ଧରି ଯେ ଯାହା ନାମମାନ । ଡାକିଲେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ।। ୧୯
୬ ମେଘଗମ୍ଭୀର ବାକ୍ୟେ ହରି । ଡାକିଲେ ତାଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ କରି ।। ୨୦
ତୋଷେ ସ୍ୱନାମଧ୍ୱନି ଶୁଣି । ପ୍ରତିନାଦକୁ କଲେ ପୁଣି ।। ୨୧
୭. ବନଦହନ ତଦନ୍ତରେ । ମିଳିଲା ସକଳ ଦିଗରେ ।। ୨୨
ବନବାସୀଙ୍କ କ୍ଷୟଙ୍କର । ଅଟେ ସେ ଯେ ସାରଥି[2] କର ।। ୨୩
ସେ ବାତ ବଢ଼ାଇଲା ତାଙ୍କୁ । ସ୍ଥାବର-ଜଙ୍ଗମମାନଙ୍କୁ ।। ୨୪
ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଯେ ଉଲ୍ମୁକ[3] ତେଣେ । ଲିହନ୍ତେ ବଢ଼ିଲା[4] ଆପଣେ ।। ୨୫
୮ ସେ ବନଅଗ୍ନି ସବୁଦିଗେ । ମାଡ଼ି ଆସୁଛି ଅତି ବେଗେ ।। ୨୬
ଧେନୁସହିତେ ଗୋପମାନେ । ଦେଖିଣ ଭୟ କଲେ ମନେ ।। ୨୭
ରାମ କେଶବଙ୍କୁ ପ୍ରପନ୍ନ । ହୋଇଣ ବୋଇଲେ ବଚନ ।। ୨୮
ମୃତ୍ୟୁମୁଖ[5] ପୀଡ଼ିତ ଜନ । ହରିଙ୍କି ବୋଲନ୍ତି ଯେସନ ।। ୨୯
୯ ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମହାବଳ । ସତ୍ୟବିକ୍ରମ[6] କାମପାଳ ।। ୩୦
ଆମ୍ଭେ ଯେ ପ୍ରପନ୍ନ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ବିପିନଅନଳ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ।। ୩୧
ଦହନ କରୁଅଛି ଏଥ । ତୁଅ ରଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ।। ୩୨
୧୦ ହେ କୃଷ୍ଣ ତୁମ୍ଭ ବନ୍ଧୁଜନ । ଦୁଃଖ ପାଇବାକୁ ଭାଜନ ।। ୩୩
ନୁହନ୍ତି, ନିଶ୍ଚୟ ଏ କଥା । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସର୍ବଥା ।। ୩୪
ତୁମ୍ଭେ ଈଶ୍ୱର ଅଟ ପୁଣ । ତୁମ୍ଭେ କେବଳ ପରାୟଣ ।। ୩୫

---

୧. ଗୋଷ୍ପଦ = ଭୂଇଁରେ ଗାଈ ଖୁରାର ଚିହ୍ନ ।
୫(କ). କୃଷ୍ଣସଙ୍ଗଂ ସମାରୁହ୍ୟ ବୃକ୍ଷଂ ମେଘନିଭଚ୍ଛବିମ୍ ।
ଆମ୍ନାନମାହ୍ୱୟାମାସ ଦର୍ଶୟନ୍ ଗାଃ ସ୍ୱନାମତଃ ।।
୨. ସାରଥି = ବାୟୁ । ୩. ଉଲ୍ମୁକ = ଜଳନ୍ତା କାଠ । ୪. ବଢ଼ିଲା = ବେଢ଼ିଲା ।
୫. ମୃତ୍ୟୁମୁଖ = ଭୟ । ୬. 'ଅମୋଘବିକ୍ରମ' ଇତି ପାଠେ 'ଅମିତବିକ୍ରମ' ଇତି ପାଠାନ୍ତରମ୍ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୧	ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର କୃପଣ	ବଚନ ଶ୍ରୀହରି ଶୁଣିଣ	॥	୩୬
	ଭୟ ନ ପାଅ ନିଜ ମନ	ବୁଜ ଆପଣାର ନୟନ	॥	୩୭
	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ସେମାନଙ୍କୁ	କହିଲେ ପୁଣ ବଚନକୁ	॥	୩୮
୧୨	ଶୁଣି ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବଚନ	ବୁଜନ୍ତେ ସେମାନେ ନୟନ	॥	୩୯
	ସେ ଭଗବାନ ଯୋଗେଶ୍ୱର	ଉଲ୍ଲଣ ଯଉଁ ବୈଶ୍ୱାନର	॥	୪୦
	ମୁଖରେ ତାହାକୁ ପିଇଲେ	ତାଙ୍କୁ ସଂକଟୁଁ ମୁକ୍ତ କଲେ	॥	୪୧
୧୩	ତଦନନ୍ତରେ ଭାଣ୍ଡୀରକୁ	କୃଷ୍ଣ ପୁଆଇଲେ ତାହାଙ୍କୁ	॥	୪୨
	ନୟନ ଫିଟାଇଣ ପୁଣ	ଗାଈଙ୍କି ଆତ୍ମାସହିତେଣ	॥	୪୩
	ବିମୁକ୍ତ ଦେଖି ଅତିଶୟ	ମନରେ ଲଭିଲେ ବିସ୍ମୟ	॥	୪୪
୧୪	ଅନୁଭାବେ ଯୋଗମାୟାର	ଯେ ଯୋଗବୀର୍ଯ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର	॥	୪୫
	ବନଅନଳୁଁ ଆପଣାର	ଯେ ମୋକ୍ଷ[୧] କରିଣ ଗୋଚର	॥	୪୬
	ମନୁଷ୍ୟ ନୁହନ୍ତି ଏ ସୁର	ଏମନ୍ତ ମଣିଲେ ମନର	॥	୪୭
୧୪(କ)	ଆପଣା ଅଙ୍ଗକୁ ଆରୋହି	ଶ୍ରୀଦାମ ଆଦି ଗୋପେ ଯେହି	॥	୪୮
	ହରଷ ଲଭୁଥିଲେ ମନ	ବନଅନଳ କରି ପାନ	॥	୪୯
	ଯେ ବା ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଆପଣାର	ପ୍ରକାଶିଲେ ତା' ଦାମୋଦର	॥	୫୦
୧୫	ରାମସହିତେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ	ଲେଉଟାଇଣ ଧେନୁମାନ	॥	୫୧
	ବେଣୁ ବଜାନ୍ତେ ସଂଧ୍ୟାକାଳେ	ସଙ୍ଗତେ ଥିଲେ ଯେତେ ବାଳେ	॥	୫୨
	ସ୍ତୁତିକି କରନ୍ତେ ସେମାନେ	ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଗୋଷ୍ଠସ୍ଥାନେ	॥	୫୩
୧୬	ପରମାନନ୍ଦ ଗୋପୀଙ୍କର	ହେଲା ଦରଶନୁଁ କୃଷ୍ଣର	॥	୫୪
	କ୍ଷଣମାତ୍ର ହିଁ ଯୁଗଶତ	ଯା' ବିନୁ ମଣିଲେ ସେ ଚିତ୍ତ	॥	୫୫
	ବନ ଅନଳ କରି ପାନ	ଯେ ନିଜ ସଖା ଧେନୁମାନ	॥	୫୬
	ରଖିଲେ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଚିନ୍ତି	ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମତି	॥	୫୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦାବାଗ୍ନିପାନଂ
ନାମ ଊନବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

---

୧. କ୍ଷେମ ।

୧୪(କ). ଶ୍ରୀଦାମାଦିସ୍ୱଗୋପାନାଂ ସ୍ୱାଙ୍ଗମାରୁହ୍ୟ ହୃଷ୍ୟତାମ୍ ।
ସ୍ୱୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମାବିରକରୋଦ୍ ବନବହ୍ନିନିପାନତଃ ।

ଏହି ୧୪(କ) ଶ୍ଳୋକଟି ଅଧୁନା ପ୍ରଚଳିତ ଶ୍ରୀମଭାଗବତର ସଂସ୍କରଣମାନଙ୍କରେ ଦେଖା ନ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀଖାଡ଼ଙ୍ଗା ମହାଶୟ ତାଙ୍କ ସଂଗୃହୀତ ପୋଥିମାନଙ୍କରୁ ଏହି ପାଠ ଉଦ୍ଧାର କରି ଉପରେ ଏହାର ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ବିଂଶେ ପ୍ରାବୃଟ୍‌ଶରଚ୍ଛୋଭାବର୍ଣ୍ଣନେନ ବନୋଚିତାଃ ।
ପ୍ରାବୃଟ୍‌କ୍ରୀଡ଼ା ନିରୂପ୍ୟନ୍ତେ ଗୋପରାମଯୁଜୋ ହରେଃ ।। ୧
ହେୟାଦେୟୋପମାନେନ ପ୍ରାବୃଟ୍‌ଶରଦୃତୁଶ୍ରିୟୋଃ ।
ବର୍ଣ୍ଣନନ୍ତ୍ୱଭୁତୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟକୃଷ୍ଣଲୀଳାବିବକ୍ଷୟା ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ କୃଷ୍ଣ ରାମର ଅଦଭୁତ । ଅଟଇ ଯେବଣ ଚରିତ ।। ୧
ବନ ଅନଳରୁ ମୋକ୍ଷଣ । ପ୍ରଳମ୍ବବଧ ଯେ ବା ପୁଣ ।। ୨
ଗୋପାଳେ ସ୍ତିରୀଙ୍କ ଆଗରେ । କହିଲେ ସେ କଥା ଗୋଷ୍ଠରେ ।। ୩
୨ ଗୋପୀଏ ବୃଦ୍ଧ ଗୋପେ ପୁଣି । ବିସ୍ମୟ ହେଲେ ତାହା ଶୁଣି ।। ୪
ଏ ହଳଧର ଦାମୋଦର । ଦେବତାଙ୍କର ମଧ୍ୟେ ବର ।। ୫
ବ୍ରଜରେ ଜନମ ହୋଇଲେ । ମନରେ ଏମନ୍ତ ମଣିଲେ ।। ୬
୩ ବରଷା ସମୟ ବ୍ରଜରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ତଦନ୍ତରେ ।। ୭
ଯହିଁରେ ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର । ମଣ୍ଡଳ ଦିଶିଲା ସୁନ୍ଦର ।। ୮
ଯେବଣ ସମୟେ ଆକାଶ । କ୍ଷୋଭିତ ହୋଇଲା ବିଶେଷ ।। ୯
୪ ବିଜୁଳି ଗର୍ଜିତସହିତ । ନିବିଡ଼ ନୀଳ ଯେ ଜୀମୂତ ।। ୧୦
ତେଣେ ଯା' ଜ୍ୟୋତି ଅପ୍ରକାଶ । ଏମନ୍ତ ହୋଇଲା ଆକାଶ ।। ୧୧
ଗୁଣମାନଙ୍କର ଆଚ୍ଛନ୍ନେ । ପ୍ରକାଶ ନୋହେ ଜୀବ ଯେହ୍ନେ ।। ୧୨
୫ ଭୂମିର ଜଳମୟ ଧନ । ଅଷ୍ଟମାସରେ ଯା' ତପନ ।। ୧୩
କିରଣେ କରିଥିଲା ଗ୍ରାସ । ସମୟ ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରକାଶ ।। ୧୪
ସେ ଧନ ଦେବାଅର୍ଥେ ପୁଣି । ଆରମ୍ଭ କଲା ଦିନମଣି ।। ୧୫
୬ | ବିଜୁଳିବନ୍ତ ମହାଘନେ । କମ୍ପିତ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ପବନେ ।। ୧୬
୭ | ଏ ଜଗତକୁ ଆପ୍ୟାୟନ । କରଇ ଯେବଣ ଜୀବନ[୧] ।। ୧୭
[୨]କରୁଣାବନ୍ତ ପ୍ରାଏ ହୋଇ । [୩]ପୂର୍ବେ ଯେ ରହିଥିଲା ମହୀ ।। ୧୮
ଇନ୍ଦ୍ର କରନ୍ତେ ବରଷଣ । ପୁଷ୍ଟିକି ଲଭିଲା ସେ ପୁଣ ।। ୧୯
ଯେହ୍ନେ ସକାମ ତପସ୍ୱୀର । ସେ ଫଳ ଲଭନ୍ତେ ଶରୀର ।। ୨୦

---

୧. ଜୀବନ = ଜଳ ।

୨. କୃପାଳୁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯେପରି ଶୋକତପ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖି ତାହାଙ୍କୁ ଅନୁକଂପାପୂର୍ବକ ଆପ୍ୟାୟିତ କରିବା ପାଇଁ ନିଜ ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି, ସେହିପରି ମହାନ୍ ମେଘମାନେ ତଡ଼ିଦ୍‌ରୂପକ ନେତ୍ରରେ ବିଶ୍ୱକୁ ସଂତପ୍ତ ଦେଖି ବାୟୁଦ୍ୱାରା କଂପିତ ହୋଇ ଜଳ ତ୍ୟାଗ କଲେ ।

୩. ପୂର୍ବେ ମହୀ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ହେତୁ କୃଶା ହୋଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏବେ ବର୍ଷାସିକ୍ତା ହେବାରୁ କୃଶତା ତ୍ୟାଗ କରି ପୁଷ୍ଟା ହେଲା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କୃଶଭାବକୁ ତ୍ୟାଗ କରେ ।	ପୁଷ୍ଟିକି ଲଭଇ କ୍ରମରେ ॥	୨୧
୮	ଖଦ୍ୟୋତେ[୧] ରଜନୀମୁଖରେ ।	ପ୍ରକାଶ ହେଲେ ଅନ୍ଧକାରେ ॥	୨୨
	ଯେ ପୁଣି ଥିଲେ ଗ୍ରହମାନେ ।	ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଲେ ସେ ଗଗନେ ॥	୨୩
	ପାପରେ ପାଷଣ୍ଡେ ଯେସନ ।	କଳିଯୁଗରେ ଶୋଭମାନ ॥	୨୪
	ଧର୍ମମାର୍ଗରେ ବେଦମାନେ ।	ପ୍ରକାଶ ନୋହନ୍ତି ସେ ତେହ୍ନେ ॥	୨୫
୯	ମେଘର ନିନଦକୁ ଶୁଣି ।	ମଣ୍ଡୂକେ ନାଦ କଲେ ପୁଣି ॥	୨୬
	ଶିଷ୍ୟେ ଯେସନେ ତୁନି ହୋଇ ।	ପୂର୍ବସମୟେ ଥାନ୍ତି ଶୋଇ ॥	୨୭
	ସାରିଣ ନିତ୍ୟକର୍ମମାନ ।	ଗୁରୁ କରନ୍ତେ ବେଦସ୍ୱନ ॥	୨୮
	ସେମାନେ ସେ ଶବଦ ଶୁଣି ।	ବେଦ ପଢ଼ନ୍ତି ଯେହ୍ନେ ପୁଣି ॥	୨୯
୧୦	ଶୁଖିଲା ନଦୀମାନେ ପୁଣ ।	ବରଷାଜଳ ପ୍ରବେଶେଣ ॥	୩୦
	କଲେ ଉତ୍‌ପଥରେ ଗମନ ।	ଯେ ବା ଇନ୍ଦ୍ରିୟବଶ ଜନ ॥	୩୧
	ତା' ଦେହ ଦ୍ରବିଣ ସଂପତ୍ତି ।	ଅମାର୍ଗେ ଯେସନେ ହୁଅନ୍ତି ॥	୩୨
୧୧	ଯେ ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ ତୃଣମାନ ।	ତେଣେ ଦିଶିଲା ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ ॥	୩୩
	ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରଗୋପ[୨]କୀଟ ଜାତ ।	ତେଣେ ସେ ଦିଶିଲା ଲୋହିତ ॥	୩୪
	ଉତ୍‌ଥିତ ଶିଳୀନ୍ଧ୍ର[୩]ରେ ଯହିଁ ।	ପ୍ରକାଶ ହୋଇଅଛି ଛାଇ ॥	୩୫
	ରାଜାଙ୍କ ସେନାଶିରୀସମ ।	ଧରଣୀ ଦିଶିଲା ସୁଷମ ॥	୩୬
୧୨	ଶସ୍ୟସଂପଦେ କ୍ଷେତ୍ରମାନେ ।	କର୍ଷକମାନଙ୍କର ମନେ ॥	୩୭
	କଲେ ହରଷକୁ ବିଧାନ[୪] ।	ଜଳ ହୁଅନ୍ତେ ପୁଣ ଖିନ୍ନ ॥	୩୮
	ଅନୁତାପକୁ ଲଭେ ଜନ ।	ଜଗତ ଦଇବ ଅଧୀନ ॥	୩୯
	ଏ କଥା ନ ଜାଣିଲା ଜନେ ।	ତାପକୁ ଲଭନ୍ତି ଯେସନେ ॥	୪୦
୧୩	ଯେ ଜଳସ୍ଥଳବାସୀମାନେ ।	ସେ ନବ ସଲିଳସେବନେ ॥	୪୧
	ଧଇଲେ ଦିବ୍ୟରୂପ ପୁଣି ।	ହରିସେବାରେ ଯେହ୍ନେ ପ୍ରାଣୀ ॥	୪୨
୧୪	ସଙ୍ଗମୁଁ ନଦୀମାନଙ୍କର ।	କ୍ଷୋଭିତ ହୋଇଲା ସାଗର ॥	୪୩
	ହେଲା ପବନଊର୍ମିଯୁତ ।	ଯେହ୍ନେ ଅପକ୍ୱଯୋଗୀଚିତ୍ତ ॥	୪୪
	କାମବାସନାଯୁତ ହୋଇ ।	ବିଷୟଯୁଗକୁ[୫] ଲଭଇ ॥	୪୫
୧୫	ବରଷାଧାରାମାନଙ୍କରେ ।	ଆହତ ହେଲେହେଁ ଭୂଧରେ ॥	୪୬
	ବ୍ୟଥା ନ ଲଭିଲେ, ଯେସନ ।	କୃଷ୍ଣର ଠାରେ ଯାଙ୍କ ମନ ॥	୪୭
	ବ୍ୟସନେ ହେଲେହେଁ ପୀଡ଼ିତ ।	ସେ ତାହା ନ ଧରନ୍ତି ଚିତ୍ତ ॥	୪୮
୧୬	ତୃଣମାନଙ୍କରେ ଆଛନ୍ନ ।	ହେଲେ ସକଳ ମାର୍ଗମାନ ॥	୪୯
	ଚରଣକ୍ଷୁଣ୍ଣ[୬] ନୋହିବାରେ ।	ସଂଦେହ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ମନରେ ॥	୫୦

୧. ଖଦ୍ୟୋତ = ଜୁଳୁଜୁଳିଆ ପୋକ । ୨. ଇନ୍ଦ୍ରଗୋପ = ସାଧବବୋହୂ ପୋକ । ୩. ଶିଳୀନ୍ଧ୍ର = ଛତୁ ।
୪. ବିଧାନ = ପ୍ରଦାନ । ୫. ଯୋଗକୁ (ଗୁଣଯୁକ୍-ମୂ°) । ୬. ଚରଣକ୍ଷୁଣ୍ଣ = କ୍ଷୀଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କାଳବଶରେ ବିପ୍ରଜନ । ବେଦ ନ ପଢ଼ନ୍ତେ ଯେସନ ।। ୫୧
ସେ ବେଦେ ଆହତ ହୁଅନ୍ତି । ମନେ ସଂଦେହ ଉପୁଜାନ୍ତି ।। ୫୨
୧୭ ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପକାର । କରନ୍ତି ଯଉଁ ଜଳଧର ।। ୫୩
ଚଞ୍ଚଳ ବିଜୁଳିଏ ତହିଁ । ରହିଲେ ନାହିଁ ସ୍ଥିର ହୋଇ ।। ୫୪
ଯେସନେ ଅସନ୍ତ ଯୁବତି । ଗୁଣୀରେ ନ ରଖନ୍ତି ପ୍ରୀତି ।। ୫୫
୧୮ ଗର୍ଜିତଶବ୍ଦଗୁଣଯୁତ । ଯେବଣ ଆକାଶ ବିଦିତ ।। ୫୬
ନିର୍ଗୁଣ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ଯେହି । ଶୋଭାକୁ ଲଭିଲା ସେ ତହିଁ ।। ୫୭
ସଗୁଣ ପ୍ରପଞ୍ଚେ ଯେସନ । ନିର୍ଗୁଣ ପୁରୁଷ ଶୋଭନ ।। ୫୮
୧୯ ନିଜ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାରେ ବିରାଜିତ । ଜଳରେ ହୋଇ ଆଚ୍ଛାଦିତ ।। ୫୯
ଶୋଭାକୁ ନ ଲଭିଲା ଶଶୀ । ଯେ ନିଜ ଚୈତନ୍ୟ ପ୍ରକାଶି ।। ୬୦
ସେ ଅହଂକାରେ ଯୁତ ହୋଇ । ଜୀବ ଯେସନେ ନ ଶୋହଇ ।। ୬୧
୨୦ ମେଘ ଆଗମେ ଯାହାଙ୍କର । ଉତ୍ସବ, ଆନନ୍ଦ ମନର ।। ୬୨
ଆନନ୍ଦ ହେଲେ ସେ ମୟୂରେ । ଯେବଣ ମାନବେ ଗୃହରେ ।। ୬୩
ସଂତପ୍ତ, ବଇରାଗମନେ । ବୈଷ୍ଣବଜନ ଆଗମନେ ।। ୬୪
ସେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତ । ହରଷ ହୁଅଇ ଯେମନ୍ତ ।। ୬୫
୨୧ ପାଦରେ ପିଇ ଜଳମାନ । ବୃକ୍ଷେ ଦିଶିଲେ ନାନାବର୍ଣ୍ଣ ।। ୬୬
ପୂର୍ବେ ତପସ୍ୟାବଶୁଁ କୃଶ । ଶ୍ରାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଯେ ପୁରୁଷ ।। ୬୭
ସେ କାମଭୋଗରୁ ଯେସନ । ପଛେ ଦିଶନ୍ତି ଶୋଭମାନ ।। ୬୮
୨୨ ପଙ୍କରେ ମଣ୍ଡୂକରେ[1] ଛନ୍ନ । ଅଟେ ଯାହାଙ୍କ ତଟମାନ ।। ୬୯
ସେ ସରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ସାରସେ[2] ରହିଲେ ନିର୍ଭରେ ।। ୭୦
ଯହିଁରେ ଘୋର କୃତ୍ୟମାନ । ସେ ଗୃହମାନଙ୍କେ ଯେସନ ।। ୭୧
ଦୁଷ୍ଟ ଆଶୟ ଯାହାଙ୍କର । ଥାନ୍ତି ସେ ଗ୍ରାମବାସୀ ନର ।। ୭୨
୨୩ ଇନ୍ଦ୍ର ବରଷନ୍ତେ ନିର୍ଭରେ । ଜଳସମୂହମାନଙ୍କରେ ।। ୭୩
ଭାଜିଲା ନାନା ବନ୍ଧମାନ । ପାଷଣ୍ଡୀ ଲୋକର ଯେସନ ।। ୭୪
ଅସନ୍ତ ବାକ୍ୟେ ବେଦମାର୍ଗେ । ଭଙ୍ଗ ହୁଅନ୍ତି କଳିଯୁଗେ ।। ୭୫
୨୪ ପ୍ରେରିତ ହୋଇଣ ପବନେ । ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କୁ ମେଘମାନେ ।। ୭୬
କଲେ ସଳିଳକୁ ପ୍ରଦାନ । କାଳକାଳକରେ ଯେସନ ।। ୭୭
ବିପ୍ର କାମନା-ବିତ୍ତମାନ । ରାଜାଏ କରନ୍ତି ପ୍ରଦାନ ।। ୭୮
୨୫ ଏ ରୂପେ ସମୃଦ୍ଧ ସେ ବନ । ପକ୍ୱ ଖର୍ଜୁର ଜମ୍ବୁମାନ ।। ୭୯
ଯହିଁରେ ଅଛନ୍ତି ବହୁତ । ଗୋ-ଗୋପାଳରେ ହୋଇ ବୃତ ।। ୮୦
ରାମସହିତେ କ୍ରୀଡ଼ାପାଇଁ । କୃଷ୍ଣ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ତହିଁ ।। ୮୧
୨୬ ପଦ୍ମାଭାରରେ ବେଗ ହୋଇ । ଧେନୁଏ ନ ପାରନ୍ତି ଯାଇ ।। ୮୨

୧. ମଣ୍ଡୂକରେ = କଣ୍ଟକରେ । ୨. ସାରସେ = ପଦ୍ମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଡାକନ୍ତେ ପ୍ରୀତିରେ	ଗମନ କଲେ ସେ ସତ୍ୱରେ	॥	୮୩
	ସ୍ତନମାନଙ୍କରୁ ତାଙ୍କର	ଯାଆନ୍ତେ ସ୍ରବୁଅଛି କ୍ଷୀର	॥	୮୪
୨୭	ଯେ ବନବାସୀମାନେ ଥିଲେ	ସେମାନେ ହରଷ ହୋଇଲେ	॥	୮୫
	ମଧୁ ସ୍ରବିଲେ ବନକୁଳ	ଗିରିରୁ ସ୍ରବିଲା ସଲିଳ	॥	୮୬
	ନିକଟେ ଗିରିଗୁହାମାନ	ସବୁ ଦେଖିଲେ ଭଗବାନ	॥	୮୭
୨୮	କେହୁଣିସ୍ଥାନେ ବନସ୍ପତି	କ୍ରୋଡ଼ରେ କରିଥାନ୍ତି ସ୍ଥିତି	॥	୮୮
	ସେ ପୁଣି ଅତି ବରଷାରେ	ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତେ ଗୁହାରେ	॥	୮୯
	ଭକ୍ଷନ୍ତେ କନ୍ଦମୂଳ ଫଳ	ବିହାର କଲେ ନନ୍ଦବାଳ	॥	୯୦
୨୯	ଯେ ଦଧି ଅନ୍ନ ଥିଲେ ଆଣି	ଜଳନିକଟେ ତାହା ପୁଣି	॥	୯୧
	ଶିଳାରେ ବସିଣ ଅଚ୍ୟୁତ	ଅନ୍ନସଂଗକୁ ଯେ ଉଚିତ	॥	୯୨
	ଭୁଞ୍ଜିଲେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଘେନିଣ	ରାମଗୋପାଳଙ୍କ ସଙ୍ଗେଣ	॥	୯୩
୩୦	ସତୃଣ ଦେଶରେ ବସିଣ	ଚୋବାନ୍ତି ନୟନ ବୁଜିଣ	॥	୯୪
	ଯେ ବୃଷ ବତ୍ସେ ତୋଷେ ତହିଁ	ପଦ୍ମାଭାରରେ ଶ୍ରମ ପାଇ	॥	୯୫
	ଧେନୁମାନେହେଁ ସେ ସ୍ଥାନରେ	ଅଛନ୍ତି ତହିଁ ନିକଟରେ	॥	୯୬
୩୧	ବଢ଼ିଛି ଯେ ନିଜ ଶକ୍ତିରେ	ସକଳ ପ୍ରାଣୀ ସୁଖ କରେ	॥	୯୭
	ଦେଖି ସେ ବୃଷ୍ଟିକାଳଶିରୀ	ମାନନା କଲେ ତାକୁ ହରି	॥	୯୮
୩୨	ରାମକେଶବ ଏ ପ୍ରକାରେ	ରହିଥାଆନ୍ତେ ସେ ବ୍ରଜରେ	॥	୯୯
	ମିଳିଲା ଶରଦ ସମୟ	ଗଲେ ତହିଁରେ ମେଘଚୟ	॥	୧୦୦
	ନିର୍ମଳ ହେଲେ ସର୍ବନୀର	ପବନ ବହିଲା ମନ୍ଥର	॥	୧୦୧
୩୩	ପଦ୍ମଙ୍କ ସଂଭବ ଯହିଁରେ	ସେ ଶରଦର ପ୍ରବେଶରେ	॥	୧୦୨
	ଯେ ବା ସ୍ୱଭାବ ଆପଣାର	ତାଙ୍କୁ ଭଜିଲେ ସର୍ବନୀର	॥	୧୦୩
	ଯୋଗିଜନଙ୍କର ଯେସନ	ଭ୍ରଷ୍ଟ ଯେ ହୋଇଥାଇ ମନ	॥	୧୦୪
	ସେ ପୁଣ ଯୋଗବିଧାନରେ	ଲଭେ ସ୍ୱଭାବକୁ କାଳରେ	॥	୧୦୫
୩୪	ମେଘମାନଙ୍କୁ ଆକାଶର	ବୃଷ୍ଟିସ୍ୱକାଶୁଁ ପ୍ରାଣିଙ୍କର	॥	୧୦୬
	ଏକସ୍ଥାନରେ ଯଉଁ ମେଳ	ଭୂମିର ପଙ୍କ ଜଳମଳ	॥	୧୦୭
	ଶରଦ ହରିଲା ଏମାନ	ଆଶ୍ରମବନ୍ତ ଯେତେ ଜନ	॥	୧୦୮
	[୧]କେଶବଭକ୍ତି ତାହାଙ୍କର	ଯେହ୍ନେ ଅଶୁଭ କରେ ଦୂର	॥	୧୦୯

୧. ଭକ୍ତି ଯେପରି ବ୍ରହ୍ମଚାରୀର ଗୁରୁଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦକ-ଆହରଣ ଆଦି କଷ୍ଟ ହରଣ କରେ, ସେହିପରି ଶରତ୍‌କାଳ ଆକାଶରୁ ମେଘ ହରଣ କଲା । ଭକ୍ତି ଯେପରି ଗୃହସ୍ଥର ପୁତ୍ରକନ୍ୟାଦିଙ୍କ ଏକତ୍ର ମେଳ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତି ହରଣ କରେ, ଶରତ୍‌କାଳ ସେହିପରି ବର୍ଷାକାଳୀନ ବୃଷ୍ଟିଭୟରୁ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ଏକତ୍ର ମେଳ ହରଣ କଲା । ଭକ୍ତି ଯେପରି ବାନପ୍ରସ୍ଥର ମଳଧାରଣ କ୍ଳେଶ ହରଣ କରେ, ଶରତ୍‌କାଳ ସେହିପରି ଭୂମିରୁ ପଙ୍କ ହରଣ କଲା । ଭକ୍ତି ଯେପରି ଯତିମାନଙ୍କର କାମାଦି ବାସନାମଳ ହରଣ କରେ, ଶରତ୍‌କାଳ ସେହିପରି ଜଳରୁ ମଳ ହରଣ କଲା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୫ ସର୍ବସ୍ୱ ତ୍ୟାଗ କରି ଘନେ । ଶୋଭା ପାଇଲେ ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣେ ।। ୧୧୦

ବିତ୍ତ ତନୟ ଆଦିଙ୍କର[1] । ଆସକ୍ତି କରି ଅତିଦୂର ।। ୧୧୧

ବିମୁକ୍ତପାପ ମୁନିଜନ । ଶୋଭାକୁ ଲଭନ୍ତି ଯେସନ ।। ୧୧୨

୩୬ ନିର୍ମଳ ଜଳ ଗିରିମାନେ । ଛାଡ଼ିଲେ କହୁଣିସି ସ୍ଥାନେ ।। ୧୧୩

ସେ ସଲିଳକୁ ତ୍ୟାଗ ପୁଣ । ନ କଲେ କେବଣ ସ୍ଥାନେଣ ।। ୧୧୪

ଜ୍ଞାନ ଅମୃତକୁ ଯେସନ । କୃପା କରିଣ ଜ୍ଞାନୀ ଜନ ।। ୧୧୫

କାହାକୁ ଦିଅନ୍ତି କାଳରେ । ପୁଣ ନ ଦିଅନ୍ତି ଇତରେ ।। ୧୧୬

୩୭ ଯେ ଜନ୍ତୁମାନେ ଅଳ୍ପଜଳେ । ରହିଣ ଥିଲେ ସେ ସକଳେ ।। ୧୧୭

ସଲିଳ କ୍ଷୟ ହୋଇବାର । କରି ନ ପାରିଲେ ଗୋଚର ।। ୧୧୮

ନିଜ ଆୟୁଷ ଦିନୁଁଦିନ । କ୍ଷୟ ହେଉଛି ତା' ଯେସନ ।। ୧୧୯

ମୂଢ଼ କୁଟୁମ୍ବିଜନ ଯେତେ । ଜାଣି ନ ପାରନ୍ତି ଜଗତେ ।। ୧୨୦

୩୮ ଶରଦସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ୱକାଶରେ । ଯେ ତାପ ହୋଇଲା ଶରୀରେ ।। ୧୨୧

ତା' ଅଳ୍ପ ସଲିଳରେ ସ୍ଥିତ । ଜନ୍ତୁଏ ଲଭିଲେ ବହୁତ ।। ୧୨୨

ଦରିଦ୍ର କୁଟୁମ୍ବୀ କୃପଣ । ଅଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଯେ ବା ପୁଣ ।। ୧୨୩

ସେ ଲୋକ ଲଭଇ ଯେସନେ । ମନେ ତାପକୁ ଦିନେ ଦିନେ ।। ୧୨୪

୩୯ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପକେ ଦିନୁଁ ଦିନ । ପଙ୍କ ଛାଡ଼ିଲେ ସ୍ଥଳମାନ ।। ୧୨୫

ଅପକ୍ୱ ଭାବ ଆପଣାର । ଲତାମାନେହେଁ କଲେ ଦୂର ।। ୧୨୬

ଧୀର ଅଟନ୍ତି ଯଉଁ ନରେ । ଆତ୍ମାରୁ ଭିନ୍ନ ଦେହାଦିରେ ।। ୧୨୭

ଅହଂତା ମମତାକୁ ଯେହ୍ନେ । ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି ସେ ତେସନେ ।। ୧୨୮

୪୦ ନିଶ୍ଚଳ ହେଲା ଜଳ ଯାର । ମଉନ ହେଲା ସେ ସାଗର ।। ୧୨୯

ଯେତେ ଆପଣା କ୍ରିୟାମାନ । ତାହା ଛାଡ଼ନ୍ତେ ମୁନି ଜନ ।। ୧୩୦

ବେଦଘୋଷକୁ କରି ଦୂର । ରହଇ କରି ମନ ସ୍ଥିର ।। ୧୩୧

୪୧ ଯେ ଶସ୍ୟବନ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରମାନ । ତଦର୍ଥେ କୃଷିକାରୀ ଜନ ।। ୧୩୨

ଦୃଢ଼ ବନ୍ଧରେ ଜଳ ପୁଣ । କଲେ ସେ ସମୟେ ଗ୍ରହଣ ।। ୧୩୩

ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଙ୍ଗେ ଯେହ୍ନେ ଜ୍ଞାନ । ସ୍ରବନ୍ତେ ତାହା ଯୋଗିଜନ ।। ୧୩୪

ନିରୋଧ କରନ୍ତି ତାହାକୁ । ରଖନ୍ତି ପୁଣ ସେ ଜ୍ଞାନକୁ ।। ୧୩୫

୪୨ ଶରଦ ରବିକରୁଁ ଜାତ । ତାପକୁ ଚନ୍ଦ୍ର କଲା ହତ ।। ୧୩୬

ଯେ ଜାତ ଦେହ ଅଭିମାନେ । ସେ ତାପ ହରେ ଜ୍ଞାନ ଯେହ୍ନେ ।। ୧୩୭

ଯେସନେ ବ୍ରଜନାରୀଙ୍କର । ତାପକୁ ହରେ ଦାମୋଦର ।। ୧୩୮

୪୩ ଜଳଦ ହୁଅନ୍ତେ ନିର୍ଗତ । ଆକାଶ ଦିଶିଲା ଶୋଭିତ ।। ୧୩୯

---

୧. 'ଆଦି' ଶବ୍ଦରୁ ଲୋକୈଷଣା ବୁଝିବାକୁ ହେବ । ଲୋକୈଷଣା = ଲୋକରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଆସକ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଶରଦସ୍ୱକାଶେ ବିମଳ	। ଦିଶିଲା ତହିଁ ତାରାକୁଳ	॥	୧୪୦
	ଜାଣନ୍ତେ ବେଦଅର୍ଥମାନ	। ସତ୍ତ୍ୱସଂଯୁତେ ଯେହ୍ନେ ମନ	॥	୧୪୧
୪୪	ଅଖଣ୍ଡ ମଣ୍ଡଳ ଯାହାର	। ଆକାଶେ ସେ ରଜନୀକର	॥	୧୪୨
	ନକ୍ଷତ୍ରଗଣେ ପରିବୃତ	। ହୋଇଣ ଦିଶିଲା ଶୋଭିତ	॥	୧୪୩
	ଯଦୁମାନଙ୍କ ଅଧୀଶ୍ୱର	। ଯେସନେ ପ୍ରଭୁ ଦାମୋଦର	॥	୧୪୪
	ବୃଷ୍ଣିସମୂହେ ବୃତ ହୋଇ	। ମହୀମଣ୍ଡଳେ ଶୋଭା ପାଇ	॥	୧୪୫
୪୫	ସମାନ ଶୀତ ଉଷ୍ଣ ଯାର	। ସେ ପୁଷ୍ପବନ ପବନର	॥	୧୪୬
	ଆଲିଙ୍ଗନରୁ ତାପମାନ	। ତ୍ୟାଗ କଲେକ ସର୍ବଜନ	॥	୧୪୭
	ଯେବଣ ଗୋପୀଙ୍କର ମନ	। ହରି ଅଛନ୍ତି ଭଗବାନ	॥	୧୪୮
	କେବଳ ମନରେ ତାଙ୍କର	। ତାପ ରହିଲା ନିରନ୍ତର	॥	୧୪୯
୪୬	ଇଚ୍ଛା ନ କଲେ ହେଁ ଚିତ୍ତରେ	। ପତିଏ ମିଳନ୍ତେ ବଳରେ	॥	୧୫୦
	ଖଗ-ଗୋ-ମୃଗନାରୀମାନେ	। ଗର୍ଭିଣୀ ହେଲେ[୧] ସେହିଦିନେ	॥	୧୫୧
	ଈଶ୍ୱର ଆରାଧନୁଁ ଜାତ	। ଯେ କ୍ରିୟା ସେ ପୁଣ ଯେମନ୍ତ	॥	୧୫୨
	ବାଞ୍ଛା ନ କଲେହେଁ ଏ ଜନ	। ଫଳକୁ ଦିଅଇ ଯେସନ	॥	୧୫୩
୪୭	ହେ ନୃପ ! ସୂର୍ଯ୍ୟଦରଶନେ	। କୁମୁଦମାନଙ୍କ ବିହୁନେ	॥	୧୫୪
	ପଦ୍ମେ ହୋଇଲେ ହରଷିତ	। ରାଜାର ପ୍ରଭାବୁଁ ଯେମନ୍ତ	॥	୧୫୫
	ଖଣ୍ଟ ଲୋକଙ୍କ ଅଭାବରେ	। ଭୟ ତେଜନ୍ତି ସାଧୁ ନରେ	॥	୧୫୬
୪୮	ବୈଦିକ ଲୌକିକ ବିଧିରେ	। ଅନ୍ନ-ପ୍ରାଶନ ଉତ୍ସବରେ	॥	୧୫୭
	ପୁରରେ ଗ୍ରାମରେ ଧରଣୀ	। ଲଭିଲା ଶୋଭାକୁ ସେ ପୁଣି	॥	୧୫୮
	ରାମକେଶବ ବେନିଙ୍କର	। ସଙ୍ଗମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର	॥	୧୫୯
୪୯	ବର୍ଷାସ୍ୱକାଶେ ଯଉଁମାନେ	। ନିରୋଧେ ଥିଲେ ନିଜ ସ୍ଥାନେ	॥	୧୬୦
	ବଣିଜ ନୃପ ମୁନିଜନ	। ଯେ ପୁଣ ବ୍ରହ୍ମଚାରିମାନ	॥	୧୬୧
	ସେମାନେ ବାହାର ହୋଇଣ	। ଲଭିଲେ ଯେଝା କାର୍ଯ୍ୟ ପୁଣ	॥	୧୬୨
	ସିଦ୍ଧେ ଯେସନେ ନିଜ[୨] କାଳେ	। ଦେହକୁ ଛାଡ଼ି ଯୋଗବଳେ	॥	୧୬୩
	ଯେ ପୁଣ ଦେବାଦିଶରୀର	। ସେମାନ ଲଭନ୍ତି ସତ୍ୱର	॥	୧୬୪
	ବରଷା ଶରଦ ଆଗତେ	। ଯେ କ୍ରୀଡ଼ା କଲେ ନାନା ମତେ	॥	୧୬୫
	ସେ କୃଷ୍ଣପାଦପଦ୍ମ ଚିନ୍ତି	। ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମତି	॥	୧୬୬

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶରଦ୍‌ବର୍ଣ୍ଣନଂ
ନାମ ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

---

୧. ହୋଇ । ୨. ନିଦ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏକବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏକବିଂଶେ ଶରଦ୍ରମ୍ୟବୃନ୍ଦାବନଗତେ ହରୌ ।
ତଦ୍‌ବେଣୁସ୍ୱନମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ଗୋପୀଭିର୍ଗୀତମୀର୍ଯ୍ୟତେ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ	। ଶୁଣ ରାଜନ ପରୀକ୍ଷିତ	।।	୧
	ଯେବଣ ବିପିନରେ ଜଳ	। ଶରଦଯୋଗେ ସୁନିର୍ମଳ	।।	୨
	ପଦ୍ମାକରର ଗନ୍ଧଯୁତ	। ପବନ ଯହିଁ ଅନୁଗତ	।।	୩
	ଗୋରୁ ଗୋପାଳ ସଙ୍ଗ କରି	। ଏମନ୍ତ ବନେ ବିଜେ ହରି	।।	୪
୨	କୁସୁମଯୁତ ବନସଙ୍ଗେ	। ଯେ ମତ୍ତ ଖଗକୁଳଭୃଙ୍ଗେ	।।	୫
	ତେଣେ ଶବ୍ଦିତ ଯହିଁ ସର	। ସରିତକୁଳ ମହୀଧର[୧]	।।	୬
	ରାମ-ଗୋପାଳ ସଙ୍ଗତରେ	। ପଶି ସେ ବିପିନଭିତରେ	।।	୭
	ଧେନୁ ଚରାନ୍ତେ ଧୀର ଧୀର	। ବେଣୁ ବଜାଇଲେ ଶ୍ରୀଧର	।।	୮
୩	ଯହିଁରେ ମଦନ ଉଦିତ	। ସେ ନନ୍ଦସୁତବେଣୁଗୀତ	।।	୯
	ଶ୍ରବଣ କରି ଲୋକମାନେ	। ହରଷ ଲଭି ନିଜମନେ	।।	୧୦
	ପଛେ ଆପଣା ସଖୀଆଗେ	। କଲେ ନିବେଦନ ସରାଗେ	।।	୧୧
୪	ବର୍ଣ୍ଣିମାକୁ ସେ ବେଣୁଗୀତ	। ଆରମ୍ଭ କଲେକ ସମସ୍ତ	।।	୧୨
	ହେ ନୃପ ! କୃଷ୍ଣର ଚରିତ	। ସ୍ମରନ୍ତେ କାମେ କ୍ଷୋଭଚିତ୍ତ	।।	୧୩
	ହୁଅନ୍ତେ ସେ ଗୀତବର୍ଣ୍ଣନ	। ନିମିତ୍ତେ ନୋହିଲେ ଭାଜନ	।।	୧୪
୫	ନଟବରର ପ୍ରାୟ ହୋଇ	। ଯେବଣ ବପୁ ଶୋଭା ପାଇ	।।	୧୫
	ଧରି ଅଛନ୍ତି ଯେ ଶରୀର	। ଶିଖିଚନ୍ଦ୍ରକ[୨] ନିଜ ଶିର	।।	୧୬
	ବହି[୩] ଅଛନ୍ତି କର୍ଣ୍ଣିକାର	। କୁସୁମ ଶ୍ରବଣଯୁଗର	।।	୧୭
	କନକପ୍ରାୟ ଯାହା ବର୍ଣ୍ଣ	। ପିନ୍ଧିଅଛନ୍ତି ସେ ବସନ	।।	୧୮
	ବଇଜୟନ୍ତୀ ନାମେ ମାଳେ	। ବହି ଅଛନ୍ତି ନିଜ ଗଳେ	।।	୧୯
	ଅଧର ଅମୃତରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ	। କରନ୍ତେ ବେଣୁରନ୍ଧ୍ରମାନ	।।	୨୦
	ପାରୁଶେ ବେଢ଼ି ଗୋପଜନ	। ଗାଆନ୍ତି ନିଜ କୀର୍ତ୍ତିମାନ	।।	୨୧
	ଆପଣା ପାଦଚିହ୍ନେ କରି	। ଯେ ଅଟେ ଅତି ମନୋହାରୀ	।।	୨୨
	ସେ ବୃନ୍ଦାବନରେ ପ୍ରବେଶ	। ହୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ପୀତବାସ	।।	୨୩
୬	ହେ ନୃପ ! ଧ୍ୱନି ସେ ବେଣୁର	। ସକଳପ୍ରାଣିମନୋହର	।।	୨୪
	ଶୁଣି ସମସ୍ତ ଗୋପୀଜନ	। କରନ୍ତେ ସେ ଗୀତ ବର୍ଣ୍ଣନ	।।	୨୫
	ଧ୍ୟାନେ ଯେ ଦୃଶ୍ୟ ଭଗବାନ	। ତାହାଙ୍କୁ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ	।।	୨୬

---

୧. ମହୀଧର = ବୃକ୍ଷ, ପର୍ବତ ।　　୨. ଶିଖିଚନ୍ଦ୍ରକ = ମୟୂରର ପୁଚ୍ଛରେ ଥିବା ଆଖି ।
୩. ବହି = ଯହିଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଗୋପ୍ୟ ଊଚୁଃ

୭　ଯେ ନର ବହିଛନ୍ତି ନେତ୍ର । ତାହାଙ୍କ ଫଳ ଏହିମାତ୍ର ॥ ୨୭
ହେ ସଖୀ ! ଆମ୍ଭେମାନେ ପୁଣି । ଏଥିରୁ ଆନ ତ ନ ଜାଣି ॥ ୨୮
ସଖାମାନଙ୍କ ସହିତରେ । ପଶୁମାନଙ୍କୁ ବିପିନରେ ॥ ୨୯
ପ୍ରବେଶ କରାନ୍ତେ ଯେ ଆଣି । ସେ ବଳଦେବ-ବେଣୁପାଣି ॥ ୩୦
ତାଙ୍କର ବେଣୁରେ ସଂଯୁତ । ଯେବଣ ବଦନ ଶୋଭିତ ॥ ୩୧
ସରାଗ କଟାକ୍ଷମୋକ୍ଷଣ । ତହିଁରେ ହୋଏ ପୁଣ ପୁଣ ॥ ୩୨
ସେ ବଦନକୁ ତାହାଙ୍କର । ଦେଖି ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁ ନର ॥ ୩୩
ସେ ଫଳ ଲଭିଛନ୍ତି ସେହି । ଆନ ତା' ନ ଜାଣନ୍ତି କେହି ॥ ୩୪
୮　ଏମନ୍ତ ସଖୀର ବଚନେ । ବୋଲୁ ଅଛନ୍ତି ଆନମାନେ ॥ ୩୫
ଚୂତପଲ୍ଲବ[୧] ଶିଖିପୁଚ୍ଛ । ଉତ୍‌ପଳ ପଦ୍ମପୁଷ୍ପ ଗୁଚ୍ଛ ॥ ୩୬
ନିର୍ମିତ ମାଳାମାନଙ୍କରେ । ସଂଯୁତ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟରେ ॥ ୩୭
ଯେବଣ ନୀଳ ପୀତ ବାସ । ତେଣେ ବିଚିତ୍ର ଯାଙ୍କ ବେଶ ॥ ୩୮
ଅତି ସୁସ୍ୱରେ ଗା'ନ୍ତେ ଗୀତ । ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନି ଭ୍ରାତ ॥ ୩୯
ଏକସମୟେ ଗୋପସଭା । ମଧ୍ୟେ ଦିଶିଲେ ଅତିଶୋଭା ॥ ୪୦
ରଙ୍ଗଭୂମିକାରେ ସଂଘଟ[୨] । ଯେହ୍ନେ ଉତ୍ତମ ବେନି ନଟ ॥ ୪୧
୯　ସଖୀଙ୍କ ବଚନକୁ ଶୁଣି । କହନ୍ତି ଆନମାନେ ପୁଣି ॥ ୪୨
ହେ ଗୋପନାରୀମାନେ ବାଛି[୩] । ଏ ବେଣୁ କି ପୁଣ୍ୟ କରିଛି ॥ ୪୩
ଯେ କୃଷ୍ଣଅଧର-ଅମୃତ । ଗୋପୀଙ୍କ ଉପଭୋଗ-ଯୁକ୍ତ ॥ ୪୪
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ତା' ନିର୍ଭରେ । ଆପଣା ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ॥ ୪୫
ଯେଣୁ ଏ ରସଅବଶେଷ । କରିଣ ତାହା କରେ ଗ୍ରାସ ॥ ୪୬
ଯାହାଙ୍କ ଜଳେ ପୁଷ୍ଟ ବନ । ମାତାପ୍ରାଏ ସେ ନଦୀମାନ ॥ ୪୭
ବିକଚ କମଳକୋରକ । ବ୍ୟାଜରେ ଉଦ୍‌ଗତପୁଲକ ॥ ୪୮
ଜନ୍ମ ଏ ଯାହାଙ୍କର କୁଳେ । ସେ ତରୁମାନେ ଭାବବଳେ ॥ ୪୯
ମଧୁଧାରାକୁ କରି ଛଳ । ମୁଞ୍ଚନ୍ତି ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୁ ଜଳ ॥ ୫୦
ସ୍ୱବଂଶେ ବଇଷ୍ଣବଜନ । ଭାଗ୍ୟେ ହୁଅନ୍ତେ ଉତପନ୍ନ ॥ ୫୧
[୪]ଯେସନେ କୁଳବୃଦ୍ଧଜନେ । ତେସନ ପ୍ରାଏକ ଏମାନେ ॥ ୫୨
୧୦　ଏମନ୍ତ ସଖୀର ବଚନେ । କହୁଅଛନ୍ତି ଆନମାନେ ॥ ୫୩
ଏ ବୃନ୍ଦାବିପିନପ୍ରଦେଶ । ସଖି ! ବିସ୍ତାରେ ମହୀଯଶ ॥ ୫୪
ଯେ ବନ ଦେବକୀର ସୁତ । ପାଦପଦ୍ମରେ ସୁଶୋଭିତ ॥ ୫୫
ଗୋବିନ୍ଦବେଣୁଧ୍ୱନି ଶୁଣି । ମତ୍ତ ଯେବଣ ଶିଖିଶ୍ରେଣୀ ॥ ୫୬

---

୧. ଚୂତପଲ୍ଲବ = କଅଁଳିଆ ଆମ୍ବପତ୍ର ।　　୨. ସଂଘଟ = ଏକତ୍ର ମିଳନ, ଆଲିଙ୍ଗନ ।
୩. ବାଛି = ବାଞ୍ଛି ।　୪. କୁଳବୃଦ୍ଧମାନେ ଯେପରି ରୋମାଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୁ ବିସର୍ଜନ କରନ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତାହାଙ୍କ ନୃତ୍ୟଦରଶନେ । ଅଦ୍ରି[1]ମାନଙ୍କ ସାନୁ[2] ସ୍ଥାନେ ॥ ୫୭
ନିବୃତ୍ତ ହୋଇଲା ବ୍ୟାପାର । ଯହିଁ ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ॥ ୫୮
୧୧ ସଖୀବଚନେ ଆନନାରୀ । କହୁଣ ଅଛନ୍ତି ବିଚାରି ॥ ୫୯
ହେ ସଖୀ ! ହେଲେ ମୂଢ଼ମତି । ଧନ୍ୟ ଏ ହରିଣଯୁବତି ॥ ୬୦
ଯେ ବେଣୁଧ୍ୱନି ଶୁଣି ସ୍ଥିରେ । ପତିମାନଙ୍କ ସହିତରେ ॥ ୬୧
ବିଚିତ୍ରବେଶଧାରୀ ହରି । ତାହାଙ୍କୁ ଅନୁଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ॥ ୬୨
ସପ୍ରେମ ଅବଲୋକକୃତ । ପୂଜାକୁ କଲେକ ବିହିତ ॥ ୬୩
ଆମ୍ଭ ପତିଏ ମୂଢ଼ମତି । ସେ କଥା ପୁଣ ନ ସହନ୍ତି ॥ ୬୪
୧୨ ଅଦ୍ଭୁତ ଚରିତକୁ ଦେଖି । କହୁଅଛନ୍ତି ଆନ ସଖୀ ॥ ୬୫
ଆଗୋ ସମସ୍ତ ଗୋପୀମାନେ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଶୁଣ ସାବଧାନେ ॥ ୬୬
ନାରୀଉତ୍ସବରୂପଶୀଳ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖି ନିଜ ଡୋଳ[3] ॥ ୬୭
ତାର କ୍ୱଣିତ ବେଣୁଜାତ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅମିଶ୍ରିତ ଗୀତ ॥ ୬୮
ଶୁଣିଣ ବିମାନସଂଚାରୀ । ସେ ଯେ ଅନେକ ଦେବନାରୀ ॥ ୬୯
ମଦନେ ହୋଇ ହତଧୃତି । ମୋହିତ ହୋଇଲେ ତଡ଼ିତି[4] ॥ ୭୦
ନିବିଡ଼ ନୀବିର ବନ୍ଧନ । ନିର୍ଗତ ହୋଇଲା ବହନ ॥ ୭୧
କୁସୁମସହିତେ କବର[5] । ଖସିଲା ଶୀଘ୍ରେ ତାଙ୍କର ॥ ୭୨
୧୩ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମୁଖରୁ ଗଳିତ । ସୁସ୍ୱର ବେଣୁଗୀତାମୃତ ॥ ୭୩
ତୋଳି ତା' ଶ୍ରବଣପୁଟରେ । ପିବନ୍ତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଭରେ ॥ ୭୪
ସ୍ତନୁଁ କ୍ଷରିତ କ୍ଷୀରଗ୍ରାସ । ମୁଖେ ପଡ଼ନ୍ତେ ନାହିଁ ଆସ[6] ॥ ୭୫
ଏମନ୍ତ ଭାବେ ବତ୍ସାକୁଳେ । ଗୋରୁ ହିଁ ରହିଲେ ନିଶ୍ଚଳେ ॥ ୭୬
ନନ୍ଦସୁତକୁ ନେତ୍ରଦ୍ୱାରେ । ଆଶ୍ଲେଷ କରନ୍ତି ମନରେ ॥ ୭୭
ଏଣୁ ଲୋତକଜଳଲେଶ । ନୟନେ ହୁଅଇ ପ୍ରକାଶ ॥ ୭୮
୧୪ ଏ ବନେ ଯେତେକ ଶକୁନି । ଭୋ ମାତ ! ହୋଇବେ ଏ ମୁନି ॥ ୭୯
ଯହିଁରେ ରୁଚିର ପ୍ରବାଳ । ଚଢ଼ି ସେ ତରୁଶାଖାକୁଳ ॥ ୮୦
ପରିହରି ଯେ ଅନ୍ୟ ବାଣୀ । ସୁଖେ ମୀଳିତନେତ୍ରେ ପୁଣି ॥ ୮୧
ସୁଛେ ଦେଖନ୍ତି ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ । ଶୁଣନ୍ତି ତା' ବେଣୁଗୀତକୁ ॥ ୮୨
୧୫ ସରିତମାନେ ଆବର୍ତ୍ତରେ । ଲକ୍ଷିତ କନ୍ଦର୍ପବିକାରେ ॥ ୮୩
ହୋଇଣ ଭଗ୍ନବେଗଗତି । ଶୁଣି ମୁକୁନ୍ଦଗୀତରୀତି ॥ ୮୪
ଯେମନ୍ତେ ହୋଏ ଆଲିଙ୍ଗନେ । ସ୍ଥଗିତ ତେମନ୍ତ ବିଧାନେ ॥ ୮୫
ନିଜ ତରଙ୍ଗଭୁଜେ ନେଇ । କମଳ ଉପହାର ଦେଇ ॥ ୮୬
ସେ କାଳେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣ । ସରାଗେ କରନ୍ତି ଗ୍ରହଣ ॥ ୮୭
୧୬ ରାମଗୋପାଳଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ । ଅତିପ୍ରଚଣ୍ଡ ଆତପରେ ॥ ୮୮

---

୧. ଅଦ୍ରି = ପର୍ବତ । ୨. ସାନୁ = ଶୃଙ୍ଗ । ୩. ଡୋଳ = ଆଖି ।
୪. ତଡ଼ିତ = ଅତିଶିଘ୍ର । ୫. କବର = ଜୁଡ଼ା । ୬. ଆସ = ଆଶ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଚରାନ୍ତି ବ୍ରଜପଶୁଗଣ । ବେଣୁ ବଜାନ୍ତି ଅନୁକ୍ଷଣ ॥ ୮୯

ଏ ରୂପେ ତାଙ୍କୁ ଜଳଧର । ଦେଖି ଉଦିତ ଶିରପର ॥ ୯୦

ପୁଣ ସେବନ୍ତି ପ୍ରେମଭରେ । କୁସୁମଶ୍ରେଣୀସହିତରେ ॥ ୯୧

ସେ କୃଷ୍ଣ ସଖା, ତାଙ୍କ[1] ଛତ୍ର । କରି ବିହିଳା[2] ନିଜ ଗାତ୍ର ॥ ୯୨

୧୭ ପ୍ରଥମେ ଦୟିତାସ୍ତନରେ । ମଣ୍ଡିତ, ପୁଣ ତଦନ୍ତରେ ॥ ୯୩

ସୁରତସମୟରେ ହରି । ପାଦପଙ୍କଜସଙ୍ଗେ କରି ॥ ୯୪

ଯେ ଅଟେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର । ବିପିନଭ୍ରମଣେ କୃଷ୍ଣର ॥ ୯୫

ଚରଣତଳୁ ତୃଣେ ଯାଇ । ଯେ ପୁନରପି ଲଗ୍ନ ହୋଇ ॥ ୯୬

ଏମନ୍ତ କୁଙ୍କୁମ ନିରେଖି । ମଦନତାପେ ହୋଇ ଦୁଃଖୀ ॥ ୯୭

ଆନନ କୁଚ ସେ କୁଙ୍କୁମେ । ଲେପନ କରନ୍ତେ ସପ୍ରେମେ ॥ ୯୮

ମଦନକୃତ ମନବ୍ୟଥା । ଛାଡ଼ିଲେ ଏଣୁ ଏ ସର୍ବଥା ॥ ୯୯

ଶବରନାରୀମାନେ ଯେତେ । କୃତାର୍ଥ ଅଟନ୍ତି ସମସ୍ତେ ॥ ୧୦୦

୧୮ ଏ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ମହୀଧର । ହରିଦାସଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ବର ॥ ୧୦୧

ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣ । ସ୍ପରଶେ ସାନନ୍ଦ ହୋଇଣ ॥ ୧୦୨

ଗୋରୁ ଗୋପାଳ ସହିତରେ । ସେ ବଳରାମ-ହରିଠାରେ ॥ ୧୦୩

କୋମଳ ତୃଣ କନ୍ଦମୂଳ । ନିଜ କନ୍ଦରା ଦିବ୍ୟଜଳ ॥ ୧୦୪

ଏଣେ କରିଣ ସଂମାନନା । ଯେଣୁ ଏ କଲା ଗୋ ଅଙ୍ଗନା ॥ ୧୦୫

୧୯ ଯେ ଗୋପସଙ୍ଗେ ସଯତନେ । ଗାଈ ଚରାନ୍ତି ପ୍ରତିବନେ ॥ ୧୦୬

ଗୋପାଦବନ୍ଧରଜ୍ଜୁପାଶ । ଚିହ୍ନ ଯାଙ୍କର ସୁପ୍ରକାଶ ॥ ୧୦୭

ସେ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଚରିତ୍ର । ଭୋ ସଖୀମାନେ ! ଅତିଚିତ୍ର ॥ ୧୦୮

ମଧୁର ଯହିଁ ପଦମାନେ । ଉତ୍ତମ ସେ ବେଣୁନିଃସ୍ୱନେ ॥ ୧୦୯

ଶରୀର୍‌ବନ୍ତମାନଙ୍କରେ । ଯେ ଗତିମନ୍ତ ତାଙ୍କଠାରେ ॥ ୧୧୦

ଜନ୍ମେ ନିଶ୍ଚଳ ଭାବ ଆର । ପୁଲକ ହୋଏ ତରୁଙ୍କର ॥ ୧୧୧

୨୦ ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବନଚାରୀ ହରି । ଏମନ୍ତେ ଯେତେ ଛନ୍ତି କରି ॥ ୧୧୨

ବିବିଧରୂପ କ୍ରୀଡ଼ାମାନ । ପରସ୍ପରେ ତା' ଗୋପୀଜନ ॥ ୧୧୩

ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତେ ସକଳେ । ତନ୍ମୟ ହୋଇଲେ ସେକାଳେ ॥ ୧୧୪

[3]କାମରେ ଗୋପୀମାନଙ୍କର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଅତି ପ୍ରେମଭର ॥ ୧୧୫

---

୧. ତାଙ୍କ = ତାଙ୍କୁ ।   ୨. ବିହିଳା = ବହିଳା ।

୩. ଗୋପୀନାଂ କାମତଃ କୃଷ୍ଣେ ନିଃସୀମପ୍ରେମସଙ୍ଗମଃ ।
କାତ୍ୟାୟନ୍ୟର୍ଚ୍ଚନୋଦ୍ଭୂତ-ତତ୍ପ୍ରସାଦମହୋଦୟଃ ।
ଗୋପୀମାନଙ୍କ କାମଭାବହେତୁ କୃଷ୍ଣଙ୍କଠାରେ ସୀମାତୀତ ପ୍ରେମସଙ୍ଗମ ଥିଲା ଯହିଁରେ କାତ୍ୟାୟନୀଙ୍କ ଅର୍ଚ୍ଚନରୁ ଉଦ୍ଭୂତ ତାଙ୍କ ପ୍ରସାଦର ମହୋଦୟ ରହିଥିଲା ।
ଏହି ଶ୍ଳୋକ ସ୍ୱାମିପାଦଙ୍କ ରଚିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀଖାଡ଼ଙ୍ଗା ମହାଶୟ ଏହାକୁ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତର ଶ୍ଳୋକରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପ୍ରସାଦମହୋଦୟ ତାର	।	ଗିରିଜାପୂଜାରୁ ପ୍ରସାର	।।	୧୧୬
ଯା ବେଣୁଗୀତ ତୋଷମନେ	।	ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ ଗୋପୀମାନେ	।।	୧୧୭
ସେ କୃଷ୍ଣ ଚରଣ ଅମ୍ବୁଜ	।	ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	।।	୧୧୮

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଗୋପିକାଗୀତଂ
ନାମ ଏକବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଦ୍ୱାବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦ୍ୱାବିଂଶେ ଗୋପକନ୍ୟାନାଂ ବସ୍ତ୍ରାହରଣଲୀଳୟା ।
ବରଂ ଦତ୍ତ୍ୱା ଗତଃ କୃଷ୍ଣୋ ଯଜ୍ଞଶାଳାମିତୀର୍ଯ୍ୟତେ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଯେ ଋତୁ ହେମନ୍ତ ନାମରେ	।	ତାହାର ପ୍ରଥମ ମାସରେ	।।	୧
	ନନ୍ଦବ୍ରଜରେ ଥିଲେ ଯେତେ	।	କୁମାରୀମାନେ ସେ ସମସ୍ତେ	।।	୨
	ଦୁର୍ଗାର ଅର୍ଚ୍ଚନ ବ୍ରତକୁ	।	କଲେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ ହବିଷ୍ୟକୁ	।।	୩
୨	ଅରୁଣ ଉଦୟ କାଳରେ	।	କାଳିନ୍ଦୀ ନଦୀର ଜଳରେ	।।	୪
	ସ୍ନାନ କରିଣ ବାଲୁକାରେ	।	ପ୍ରତିମା କରିଣ ତଟରେ	।।	୫
	ସମସ୍ତେ ବସି ହେ ରାଜନ	।	କଲେ ସେ ଦେବୀଙ୍କି ପୂଜନ	।।	୬
୩	ଚନ୍ଦନେ ସୁଗନ୍ଧି ମାଳାରେ	।	ବଳିରେ ଧୂପ ପ୍ରଦୀପରେ	।।	୭
	ପୂଜିଲେ ନାନା ଉପହାରେ	।	ପଲ୍ଲବ-ଫଳ-ତଣ୍ଡୁଳରେ	।।	୮
୪	ହେ ମହାମାୟେ କାତ୍ୟାୟନି	।	ଈଶ୍ୱରି ! ହେ ମହାଯୋଗିନି	।।	୯
	ନନ୍ଦସୁତକୁ ମୋର ପତି	।	କର, ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସୁପ୍ରଣତି	।।	୧୦
	ଜପ କରନ୍ତେ ଏ ମନ୍ତ୍ରକୁ	।	କୁମାରୀ ରଚିଲେ ପୂଜାକୁ	।।	୧୧
୫	କୃଷ୍ଣର ଠାରେ ଯାଙ୍କ ଚିତ୍ତ	।	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ମାସେ ବ୍ରତ	।।	୧୨
	କୁମାରୀମାନେ ଆଚରିଲେ	।	ଭଦ୍ରକାଳୀଙ୍କି ପୂଜା କଲେ	।।	୧୩
	ମୋ ପତି ହୋଉ[୧] ନନ୍ଦସୁତ	।	ଏହି ଆଶାରେ ଅବିରତ	।।	୧୪
୬	ପ୍ରଭାତେ ଉଠି ପ୍ରତିଦିନ	।	ଧରନ୍ତେ ନିଜ ନାମମାନ	।।	୧୫
	ଭୁଜକୁ ଧରି ପରସ୍ପରେ	।	ସ୍ନାନନିମିତ୍ତେ କାଳିନ୍ଦୀରେ	।।	୧୬
	ଯାନ୍ତେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ କରି	।	ଗାୟନ କଲେ ସେ କୁମାରୀ	।।	୧୭
୭	ଯେସନେ ପୂର୍ବଦିନମାନ	।	ସେହି ପ୍ରକାରେ ଏକ ଦିନ	।।	୧୮
	ବସନମାନ ନଦୀତୀରେ	।	ଥୋଇ କାଳିନ୍ଦୀ ସଲିଳରେ	।।	୧୯

୧. ହୋନ୍ତୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସମସ୍ତେ କଲେ ବିହାରକୁ । ହରଷେ ଗାଆନ୍ତେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ।। ୨୦
୮ ଯୋଗେଶ୍ୱରଙ୍କ ଅଧୀଶ୍ୱର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କରି ତା' ଗୋଚର ।। ୨୧
ଯେ କର୍ମ ଅଟେ ତାହାଙ୍କର । ସଂସିଦ୍ଧିନିମିତ୍ତେ ତାହାର ।। ୨୨
ମିତ୍ରମାନଙ୍କେ ହୋଇ ବୃତ । ସେଠାରେ ହୋଇଲେ ଆଗତ ।। ୨୩
୯ ବସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ ତାହାଙ୍କର । ଆପଣେ ଘେନିଣ ସତ୍ୱର ।। ୨୪
ନୀପରେ କରି ଆରୋହଣ । ହସନ୍ତେ ଶିଶୁମାନେ ପୁଣ ।। ୨୫
ସ୍ୱୟେଂ ହସନ୍ତେ ପରିହାସ । ବଚନ କଲେକ ପ୍ରକାଶ ।। ୨୬
୧୦ ହେ ନାରୀମାନେ ! ଏ ସ୍ଥାନରେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ଯେ ଯାହାରେ ।। ୨୭
ବୁଝିଣ ନିଅ ବସ୍ତ୍ରମାନ । କହୁଛି ଏ ସତ୍ୟ ବଚନ ।। ୨୮
ଏ ବାକ୍ୟ ନୋହେ ପରିହାସ । ଯେଣୁ ବ୍ରତରେ ତୁମ୍ଭେ କୃଶ ।। ୨୯
୧୧ ନ କହଇ ମୁଁ ମିଥ୍ୟାବାଣୀ । ଜାଣନ୍ତି ଏ ବାଳକେ ପୁଣି ।। ୩୦
ହେ ସୁମଧ୍ୟମାମାନେ ! ଆସ । ଜଣ ଜଣକେ ନିଅ ବାସ ।। ୩୧
ଅଥବା ଏକମେଳ ହୁଅ । ସମସ୍ତେ ବସ୍ତ୍ରମାନ ନିଅ ।। ୩୨
୧୨ ସେ ପରିହାସକୁ କୃଷ୍ଣର । ଗୋପୀଏ କରିଣ ଗୋଚର ।। ୩୩
ପ୍ରେମରସରେ ପରିପ୍ଲୁତ । ସମସ୍ତେ ହୋଇଲେ ଲଜ୍ଜିତ ।। ୩୪
ଏକ ଚାହିଁଣ ଆରକକୁ । ହସିଲେ, ନ ଗଲେ କୂଳକୁ ।। ୩୫
୧୩ ଗୋବିନ୍ଦ ବୋଲନ୍ତେ ଏମନ୍ତ । କ୍ରୀଡ଼ାରେ ବଶ ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ।। ୩୬
ଶୀତଳଜଳେ କଣ୍ଠଯାଏ । ମଗ୍ନ ଅଟନ୍ତି[୧] ସମସ୍ତେ ହେଁ ।। ୩୭
ଶୀତେ ହୋଇଣ କମ୍ପମାନ । ବୋଇଲେ ଏମନ୍ତ ବଚନ ।। ୩୮
୧୪ ମୁଗ୍‌ଧା କୁମାରୀମାନେ ପୁଣି । କହୁଅଛନ୍ତି ଏହୁ ବାଣୀ ।। ୩୯
ତୁମ୍ଭେ ନନ୍ଦର ପ୍ରିୟ ସୁତ । ଏ ବ୍ରଜମଧ୍ୟରେ ପୂଜିତ ।। ୪୦
ହେ କୃଷ୍ଣ ଆମ୍ଭେ ଏହା ଜାଣୁଁ । ନ କର ଅନ୍ୟାୟକୁ ତେଣୁ ।। ୪୧
ଶୀତରେ କମ୍ପୁଅଛି ଦେହ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ବସ୍ତ୍ର ଦିଅ ।। ୪୨
୧୫ ଯେ ପୁଣି ତହିଁ ପ୍ରୌଢ଼ାମାନେ । କହୁଅଛନ୍ତି ଏ ବଚନେ ।। ୪୩
କହୁଛୁଁ ହେ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର । ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ଦାସୀ ତୋର ।। ୪୪
କରିବୁଁ ତୋହର ବଚନ । ଧର୍ମଜ୍ଞ ! ଦିଅ ବସ୍ତ୍ରମାନ ।। ୪୫
ନ ଦେଲେ ନୃପର[୨] ଅଗ୍ରତେ । ଏ କଥା କହିବୁଁ ସମସ୍ତେ ।। ୪୬

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୬ ତୁମ୍ଭେ ମୋହର ଦାସୀ ଯେବେ । କରିବ ମୋ ବଚନ ତେବେ ।। ୪୭
ହେ ଶୁଚିସ୍ମିତା ! ଏ ସ୍ଥାନରେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ଯେ ଯାହାରେ ।। ୪୮
ବସନମାନ ନିଅ ଜାଣି । ନ ଦେବି ନ ଆସିଲେ ପୁଣି ।। ୪୯

---

୧. ଅଟନ୍ତି = ହୁଅନ୍ତେ । ୨. ନୃପ = ନନ୍ଦ ବା କଂସ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କ୍ରୋଧିତ ହୋଇ ରାଜା ମୋତେ । କି ବା କରିବ ଏ ଜଗତେ ॥ ୫୦

୧୭ ଶୀତରେ ହୋଇ କମ୍ପମାନ । ତଦନ୍ତେ ସର୍ବ ବାଳାଜନ ॥ ୫୧

ଯୋନିକି କରଯୁଗଳରେ । ଆଚ୍ଛନ୍ନ କରିଣ ଲଜ୍ଜାରେ ॥ ୫୨

ଜଳାଶୟରୁ ବିନିର୍ଗତ । ହୋଇଲେ ଶୀତରେ କୃଶିତ ॥ ୫୩

୧୮ ଅଚ୍ଛ ଅକ୍ଷତ ଯୋନିମାନ । ଦେଖି ତାଙ୍କର ଭଗବାନ ॥ ୫୪

ଶୁଦ୍ଧ ଭାବରେ ଗୋପୀ ଯେଣୁ । ପ୍ରସନ୍ନ କରାଇଲେ ତେଣୁ ॥ ୫୫

ସ୍କନ୍ଧେ ନିବେଶି ବସ୍ତ୍ରମାନ । ସସ୍ମିତେ ବୋଇଲେ ବଚନ ॥ ୫୬

୧୯ ବ୍ରତ କରି ଯା' ତୁମ୍ଭେମାନେ । ଜଳେ ପଶିଲ ବିବସନେ ॥ ୫୭

ଦେବତାଠାରେ ଏ ବିଷୟ । ଅଟେ ଅପରାଧ ନିଶ୍ଚୟ ॥ ୫୮

ସେ ପାପବିନାଶହେତୁରେ । କରଯୁଗଳ ଯୋଡ଼ି ଶିରେ ॥ ୫୯

ତଳରେ କରି ନମସ୍କାର । ବସନ ନିଅ ଯେ ଯାହାର ॥ ୬୦

୨୦ କୃଷ୍ଣ କହିଲେ ଏ ପ୍ରକାରେ । ବିବସ୍ତ୍ର ହୋଇ ଯା' ଜଳରେ ॥ ୬୧

ସ୍ନାନ ଆଚରିଲେ ସେମନ୍ତ । ମଣିଣ ନିଜ ବ୍ରତ ହତ ॥ ୬୨

ପୂର୍ଣ୍ଣନିମିତ୍ତେ ସେ ବ୍ରତର । ଯେ ଫଳରୂପୀ ଅଟେ ତାର ॥ ୬୩

ଅଶେଷ କର୍ମମାନଙ୍କରି । ଫଳରୂପୀ ଯେ ଅଟେ ହରି ॥ ୬୪

ତାହାଙ୍କୁ କଲେ ନମସ୍କାର । ଯେଣୁ ସେ ସର୍ବପାପହର ॥ ୬୫

୨୧ ସେରୂପେ ସେ ଗୋପୀ ସମସ୍ତ । ହୋଇଲେ ଯେଣୁ ଅବନତ ॥ ୬୬

ଦେବକୀସୁତ ଭଗବାନ । ତେଣୁ ହୋଇଲେ ତୁଷ୍ଟମନ ॥ ୬୭

କରୁଣା କଲେ ସେମାନଙ୍କୁ । ଦେଲେ ବସନମାନ ତାଙ୍କୁ ॥ ୬୮

୨୨ ଦୃଢ଼େ ବଞ୍ଚନା ତାଙ୍କୁ କଲେ । ମନରୁ ଲଜ୍ଜା ଛଡ଼ାଇଲେ ॥ ୬୯

କହିଲେ ଉପହାସ ବାଣୀ । କ୍ରୀଡ଼ନପ୍ରାୟ କଲେ ପୁଣି ॥ ୭୦

ହରିଲେ ତାଙ୍କ ବସ୍ତ୍ରମାନ । ତଥାପି ହିଁ ସେ ଗୋପୀଜନ ॥ ୭୧

ଦୋଷଦୃଷ୍ଟିରେ ନ ଚାହିଁଲେ । ପ୍ରିୟସଙ୍ଗକୁ ସଜ^୧ ହେଲେ ॥ ୭୨

୨୩ ପିନ୍ଧିଣ ନିଜ ବସ୍ତ୍ରମାନ । ପ୍ରିୟସଙ୍ଗମେ ବଶମନ ॥ ୭୩

କୃଷ୍ଣ ହରିଲେ ଚିତ୍ତ ଯେଣୁ । ସେଠାରୁ ନ ଚଳିଲେ ତେଣୁ ॥ ୭୪

ନିଜ ନେତ୍ରକୁ କୃଷ୍ଣଠାରେ । ଅର୍ପଣ କଲେକ ଲଜ୍ଜାରେ ॥ ୭୫

୨୪ ସ୍ୱପାଦସ୍ମରଣନିମିତ୍ତ । ଧରିଣ ଅଛନ୍ତି ଯେ ବ୍ରତ ॥ ୭୬

ଏମନ୍ତ ସଂକଳ୍ପ ତାଙ୍କର । ଜାଣିଣ ପ୍ରଭୁ ଦାମୋଦର ॥ ୭୭

ଏରୂପେ ଅବଳାମାନଙ୍କୁ । କହିଲେ ପୁଣ ବଚନକୁ ॥ ୭୮

୨୫ ହେ ସାଧ୍ୱୀମାନେ ! ଯେ ତୁମ୍ଭର । ସଂକଳ୍ପ ସେ ପୂଜନ ମୋର ॥ ୭୯

ମୁଁ ତାହା ଜାଣିଛି ମୋହର । ସେ କଥା ଅଟଇ ସ୍ୱୀକାର ॥ ୮୦

ଯେ ତୁମ୍ଭ ମନୋରଥ ସେହି । ସତ୍ୟ ହେବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ॥ ୮୧

---

୧. ''ସଜ୍ଜିତା''-ଶବ୍ଦର ଅନୁବାଦ । ଅତ୍ର ''ନିର୍ବୃତାଃ'' -ପାଠାନ୍ତର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୬ ନିଜ ବୁଦ୍ଧିକି ମୋହଠାରେ । ଆବେଶ କରନ୍ତି ଯେ ନରେ ॥ ୮୨
ସେମାନଙ୍କର କାମ ଯେହି । କାମଭୋଗାର୍ଥେ ନୋହେ ସେହି ॥ ୮୩
ଯେହ୍ନେ ଯବାଦି ବୀଜମାନ । ତାହାଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ଦହନ ॥ ୮୪
[1]କ୍ୱାଥ କରନ୍ତେ ସେ ଅଙ୍କୁର । ନିମିତ୍ତେ ନୋହେ ଆନ ଥର ॥ ୮୫
୨୭ ହେ ସ୍ତିରୀମାନେ ! ମନୋରଥ । ତୁମ୍ଭର ହୋଇଲା ପୂରିତ ॥ ୮୬
ଯାହା ଉଦ୍ଦେଶି ଏ ବ୍ରତକୁ । ବିହିଲ ଦୁର୍ଗାର ପୂଜାକୁ ॥ ୮୭
ଆସନ୍ତା ରାତ୍ରିମାନଙ୍କରେ । ରମିବ ମୋହର ସଙ୍ଗରେ ॥ ୮୮
ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ସତୀଜନ । କର ଗୋ ବ୍ରଜକୁ ଗମନ ॥ ୮୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୮ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାର ବଚନ । କହିଲେ ତାଙ୍କୁ ଭଗବାନ ॥ ୯୦
ବାଞ୍ଛାକୁ ଲଭି ଆପଣାର । କୁମାରୀମାନେ ତଦନ୍ତର ॥ ୯୧
ଚରଣପଦ୍ମକୁ କୃଷ୍ଣର । ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତେ ସ୍ୱମନର[2] ॥ ୯୨
କଷ୍ଟେ ସେ ସ୍ଥାନୁଁ ଚଳିଗଲେ । ବ୍ରଜରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥ ୯୩
୨୯ ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଭଗବାନ । ସେ ପ୍ରଭୁ ଦେବକୀନନ୍ଦନ ॥ ୯୪
ଗୋପାଳେ ହୋଇ ପରିବୃତ । ସଙ୍ଗେ ଅଛନ୍ତି ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତ ॥ ୯୫
ଚରାନ୍ତେ ପୁଣ ନିଜ ଧେନୁ । ଦୂରକୁ ଗଲେ ବୃନ୍ଦାବନୁଁ ॥ ୯୬
୩୦ ନିଦାଘକାଳ-ତପନ[3]ର । ତୀକ୍ଷ୍ଣ କିରଣେ ଆପଣାର ॥ ୯୭
ଛାୟାମାନଙ୍କେ ଛତ୍ରପ୍ରାୟ । କରିଛନ୍ତି ଯେ ନିଜକାୟ ॥ ୯୮
ଦେଖି ସେ ବୃକ୍ଷମାନ ପୁଣି । କହିଲେ ଗୋପାଳଙ୍କୁ ବାଣୀ[4] ॥ ୯୯
୩୧ ହେ ସ୍ତୋକକୃଷ୍ଣ ହେ ସୁବଳ । ହେ ଅଂଶୁ ଶ୍ରୀଦାମ ବିଶାଳ ॥ ୧୦୦
ଦେବପ୍ରସ୍ଥ ଋଷଭାର୍ଜୁନ । ହେ ବରୂଥପ ଓଜସ୍ୱିନ[5] ॥ ୧୦୧
୩୨ [6]ହେ ମହାଭାଗ ! ବୃକ୍ଷମାନେ । ଦେଖ ଏ ରହିଛନ୍ତି ବନେ ॥ ୧୦୨
ପରର ନିମିତ୍ତେ ଏକାନ୍ତ । ଅଟେ ଏମାନଙ୍କ ଜୀବିତ ॥ ୧୦୩
ବାତ ବରଷା ଖରା ପୁଣ । ହିମକୁ ସହନ୍ତେ ଆପଣ ॥ ୧୦୪
ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ତାପ ପୁଣ । କରୁଅଛନ୍ତି ନିବାରଣ ॥ ୧୦୫
୩୩ ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର । ଏ ଉପଜୀବ୍ୟ[7] ନିରନ୍ତର ॥ ୧୦୬
ଏମାନଙ୍କର ଜନ୍ମ ଯେହି । ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଦଭୁତ ଏହି ॥ ୧୦୭
ଯେ ଅର୍ଥୀ ସୁଜନ ଲୋକର । ତାହାର ପ୍ରାଏ ଏହାଙ୍କର ॥ ୧୦୮

---

୧. କ୍ୱାଥ = ଅଗ୍ନିଦ୍ୱାରା ଆଉଟା ରସ । ୨. ସ୍ୱମନର = ସୁମନର । ୩. ତପନ = ସୂର୍ଯ୍ୟ ।
୪. ବାଣୀ = ଜାଣି । ୫. ଓଜସ୍ୱିନ = ତେଜସ୍ୱିନ ।
୬. ଭକ୍ତ୍ୟାନୁକମ୍ପ୍ୟ କନ୍ୟାସ୍ତାସ୍ତଦ୍ବିବର୍ଜିତଯଜ୍ଞନାମ୍ ।
ପନ୍ୟନୁଗ୍ରହତସ୍ତେଷାମହନ୍ କର୍ମମହାମଦମ୍ । (ସ୍ୱାମୀ)
୭. ଉପଜୀବୀ, ଉପଜୀବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ଜନ ଅର୍ଥୀ ହୋଇଥାନ୍ତି	ବିମୁଖ ହୋଇ ସେ ନ ଯାନ୍ତି	॥	୧୦୯
୩୪	ପତ୍ର କୁସୁମ ଛାୟା ଫଳ	ବଲ୍କଳ ଗନ୍ଧ ଦାରୁ ମୂଳ	॥	୧୧୦
	ରସ ଭସ୍ମାସ୍ଥି ଅଙ୍କୁରେଣ	କରନ୍ତି ବାଞ୍ଛାକୁ ପୂରଣ	॥	୧୧୧
୩୫	ଯେ ଦେହବନ୍ତ ପ୍ରାଣିମାନେ	ଦେହିଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଏ ଭୁବନେ	॥	୧୧୨
	ଏତେ ମାତ୍ରକ ତାହାଙ୍କର	ସଫଳ ଭାବ ଜନମର	॥	୧୧୩
	ପ୍ରାଣରେ ଧନେ ବଚନରେ	ଶ୍ରେୟ ଆଚରନ୍ତି ବୁଦ୍ଧିରେ	॥	୧୧୪
୩୬	ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ଏ ପ୍ରକାରେ	ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତେ ନିର୍ଭରେ	॥	୧୧୫
	ପଲ୍ଲବ ସ୍ତବକ[୧] ସୁମନ[୨]	ଯେ ଫଳ ଦଳବୃନ୍ଦ ମାନ	॥	୧୧୬
	ତେଣେ ବିନମ୍ରଶାଖା ହୋଇ	ଯେ ଦ୍ରୁମମାନେ ଛନ୍ତି ତହିଁ	॥	୧୧୭
	ସେ ଦ୍ରୁମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	ମିଳିଲେ ଯାଇଁ ଯମୁନାରେ	॥	୧୧୮
୩୭	ତହିଁରେ ସୁମୃଷ୍ଟ[୩] ଶୀତଳ	ମଙ୍ଗଳ ଅଟଇ ଯେ ଜଳ	॥	୧୧୯
	ଧେନୁଙ୍କୁ ତାହା ପିଆଇଣ	ହେ ନୃପ ! ଗୋପମାନେ ପୁଣ	॥	୧୨୦
	ସ୍ୱାଦୁ ଜଳକୁ ଯେଝା ମନ	ଇଚ୍ଛାରେ କଲେ ତହିଁ ପାନ	॥	୧୨୧
୩୮	ସମସ୍ତେ ସେ ଉପବନରେ	ପଶୁଙ୍କୁ ଚରାନ୍ତେ ଇଚ୍ଛାରେ	॥	୧୨୨
	କୃଷ୍ଣରାମଙ୍କୁ ଉପଗତ	[୪]ହୋଇଣ ଗୋପାଳେ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ	॥	୧୨୩
	ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ବଚନ	ପ୍ରକାଶ କଲେ ହେ ରାଜନ	॥	୧୨୪
	କୁମାରୀଙ୍କର ବ୍ରତେ ପୁଣ	ଯେ ଆତ୍ମା କଲେ ସମର୍ପଣ	॥	୧୨୫
	ସେ କୃଷ୍ଣ ଚରଣ ଅମ୍ବୁଜ	ଚିନ୍ତିଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	॥	୧୨୬
	ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧ ଭାଷାଗୀତେ	କହିଲା ସାଧୁଜନହିତେ	॥	୧୨୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଯମୁନାଗମନଂ
ନାମ ଦ୍ୱାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ତ୍ରୟୋବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତ୍ରୟୋବିଂଶେ ତତୋ ଗୋପୈରନ୍ନଯାଞ୍ଚାପଦେଶତଃ ।
ତତ୍ପତ୍ନ୍ୟନୁଗ୍ରହାଦ୍ କୃଷ୍ଣୋ ଦୀକ୍ଷିତାନନ୍ୱତାପୟତ୍ ॥ ୧

ଶ୍ରୀଗୋପା ଉଚୁଃ

୧	ହେ ମହାବାହୁ ରାମ ଶୁଣ	ହେ କୃଷ୍ଣ ଦୁଷ୍ଟନିବାରଣ	॥	୧

୧. ସ୍ତବକ = ଫୁଲପେଣ୍ଡା ।   ୨. ସୁମନ = ଫୁଲ ।   ୩. ସୁମୃଷ୍ଟ = ଅତି ନିର୍ମଳ ।

୪. ପୂର୍ବରୁ କୁମାରୀମାନଙ୍କ ସହ ନର୍ମକ୍ରୀଡ଼ା ପାଇଁ ଆକୁଳତା ହେତୁ ଭୋଜ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ନିର୍ଗତ ହୋଇଥିବାରୁ ''କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ'' ବୋଲି ଉକ୍ତ ହୋଇଅଛି । (ସ୍ୱାମୀ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଏ କ୍ଷୁଧା ବାଧୁଛି ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ।	ଏହାର ଶାନ୍ତି କରିବାକୁ	।।	୨
	ସମର୍ଥ ହୁଅ ତୁମ୍ଭେ ଦୁହେଁ ।	ଏମନ୍ତ କହୁଛୁଁ ସଭିଏଁ	।।	୩

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨	ଗୋପେ ଜଣାନ୍ତେ ଏ ବଚନ ।	ଜଗଦୀଶ୍ୱର ଭଗବାନ	।।	୪
	ଆପଣାଠାରେ ଅବିରତ ।	ଯେ ବିପ୍ରଭାର୍ଯ୍ୟା ଅଟେ ଭକ୍ତ	।।	୫
	ତାହାଙ୍କୁ ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରସନ୍ନ ।	ବୋଇଲେ ଏମନ୍ତ ବଚନ	।।	୬
୩	ଯେ ବ୍ରହ୍ମବାଦୀ ବିପ୍ରଜନ ।	ସେ ସ୍ୱର୍ଗ ବାଞ୍ଛା କରି ମନ	।।	୭
	ଯେ ଆଙ୍ଗିରସ ନାମେ ଖ୍ୟାତ ।	ସେ ଯଜ୍ଞ [୧]କରିଛନ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତ	।।	୮
	ଯଜ୍ଞଶାଳାକୁ ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ।	ଏମନ୍ତ କହୁଅଛୁଁ ଆମ୍ଭେ	।।	୯
୪	ପଠିଆଇଲୁଁ ଆମ୍ଭେ ଦୁହେଁ ।	ସେଠାକୁ ଯାଇଣ ସବିହେଁ	।।	୧୦
	ମୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ସଂକର୍ଷଣ ।	ତାଙ୍କର ମୋର ନାମ ପୁଣ	।।	୧୧
	କୀର୍ତ୍ତନ କରନ୍ତେ ଅନ୍ନକୁ ।	ପ୍ରାର୍ଥନା କର ଯା'[୨] ତାହାଙ୍କୁ	।।	୧୨
୫	ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ବଚନ ।	ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ଭଗବାନ	।।	୧୩
	ଅଞ୍ଜଳି କରି କର ଦୁଇ ।	ଭୂମିରେ ଦଣ୍ଡପ୍ରାୟ ହୋଇ	।।	୧୪
	ପଡ଼ିଲେ ସେହିରୂପେ ଅନ୍ନ ।	ତାହାଙ୍କୁ କଲେକ ପ୍ରାର୍ଥନ	।।	୧୫
୬	ହେ ବିପ୍ରମାନେ ! ଶୁଣ ତୁମ୍ଭେ ।	କୃଷ୍ଣର ଆଜ୍ଞାକାରୀ ଆମ୍ଭେ	।।	୧୬
	ରାମଆଜ୍ଞାରେ ଅଛୁଁ ଆସି ।	ଆମ୍ଭେ ଗୋପାଳେ ବ୍ରଜବାସୀ	।।	୧୭
	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ ।	ତୁମ୍ଭ ମଙ୍ଗଳ ହୋଉ ପୁଣ	।।	୧୮
୭	ହେ ବିପ୍ରେ ! ଧର୍ମବନ୍ତ ନର ।	ଯେ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ତୁମ୍ଭେ ସାର[୩]	।।	୧୯
	ରାମ ଅଚ୍ୟୁତ ବେନି ଭାଇ ।	ଚରାନ୍ତେ ନିକଟରେ ଗାଈ	।।	୨୦
	ଦୁହେଁ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ।	ତୁମ୍ଭର ଅନ୍ନକୁ ବାଞ୍ଛନ୍ତି	।।	୨୧
	ସେ ବେନି ଅର୍ଥୀ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଯେବେ ।	ତାହାଙ୍କୁ ଅନ୍ନ ଦିଅ ତେବେ	।।	୨୨
୮	[୪]ଆଗ୍ନୀଷୋମୀୟ ପଶୁନାଶ ।	ପୂର୍ବେ ଦୀକ୍ଷିତ ଅନ୍ନ ଦୋଷ	।।	୨୩
	ସୌତ୍ରାମଣୀରୁ[୫] ଆନ ଦିନ ।	ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ ଦୀକ୍ଷିତର ଅନ୍ନ	।।	୨୪
	ହେ ବିପ୍ରମାନେ ! ଦୋଷ ନାହିଁ ।	ଏମନ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଅଛି କହି	।।	୨୫
୯	କୃଷ୍ଣପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ଏମନ୍ତେ ।	ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ ସେ ଶୁଣନ୍ତେ	।।	୨୬
	ଯେ କ୍ଷୁଦ୍ର ସ୍ୱର୍ଗଆଦି ତହିଁ ।	ବାଞ୍ଛା ତାଙ୍କର ଅଛି ରହି	।।	୨୭
	ବହୁତ କ୍ଲେଶକର୍ମମାନ ।	କରନ୍ତି ଯେ ନିତ୍ୟେ ବିଧାନ	।।	୨୮
	ମୂର୍ଖ ଅଟନ୍ତି ବୃଦ୍ଧ କରି ।	ଆତ୍ମାକୁ ମଣନ୍ତି ବିଚାରି	।।	୨୯

୧. କରନ୍ତି ବିଦିତ । ୨. ଯାଅ ତାଙ୍କୁ । ୩. ବର ।

୪. ଅଗ୍ନି ଓ ସୋମଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶି ଯେଉଁ ପଶୁ ଆଲମ୍ଭନ କରାହୁଏ ।

୫. ସୌତ୍ରାମଣୀ - 'ସୁତ୍ରାମନ୍' ଅର୍ଥାତ୍ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ୬ଷ୍ଠ ବା ୭ମ ହବିର୍ଯଜ୍ଞସଂସ୍ଥା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୦ ଯେ ଦେଶ କାଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । [1]ପୁରୋଡାଶାଦି ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ॥ ୩୦
ଯେ ମନ୍ତ୍ର ତନ୍ତ୍ର[2] ଯଜମାନ । କ୍ରତୁ ଦେବତା ହୁତାଶନ ॥ ୩୧
ଋତ୍ୱିଜ ଧର୍ମ[3] ଏ ସମସ୍ତ । ଯାହାର ସ୍ୱରୂପ ବିଦିତ ॥ ୩୨
୧୧ ପରମ ବ୍ରହ୍ମ[4] ଯେ ସାକ୍ଷାତ । ସେ ଅଧୋକ୍ଷଜ ଭଗବନ୍ତ ॥ ୩୩
ତାହାଙ୍କୁ ନରଦୃଷ୍ଟି କଲେ । ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧିମାନେ ନ ମଣିଲେ ॥ ୩୪
ଆମ୍ଭେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜାତି । ଏ ରୂପେ ତାହାଙ୍କର ମତି ॥ ୩୫
୧୨ ସେ ଯେବେ ଦେବା ନ ବୋଇଲେ । ନ ଦେବା ବୋଲି ନ କହିଲେ ॥ ୩୬
ହେ ନୃପ ! ନିରାଶ ହୋଇଣ । ଗୋପାଳମାନେ ଲେଉଟିଣ ॥ ୩୭
ରାମକେଶବଙ୍କ ଆଗରେ । କହିଲେ ତା' ସେହି ପ୍ରକାରେ ॥ ୩୮
୧୩ ଜଗଦୀଶ୍ୱର କୃଷ୍ଣ ପୁଣ । ସେ କଥା ଶ୍ରବଣ କରିଣ ॥ ୩୯
ଯେ ଜନ କାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥୀ ଅଟଇ । ସେ କେବେ ନିର୍ବେଦ ନୁହଇ ॥ ୪୦
କେ ଅବା ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଣ । ନ ଲଭେ ପରାଭବ ପୁଣ ॥ ୪୧
ଏ ରୂପେ ଲୋକବ୍ୟବହାର । ଦେଖାନ୍ତେ ଦେବ ଦାମୋଦର ॥ ୪୨
ହସିଣ ଗୋପାଳମାନଙ୍କୁ । କହିଲେ ପୁଣ ବଚନକୁ ॥ ୪୩
୧୪ ସଂକରଷଣସଙ୍ଗେ ମୁହିଁ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଛି ଏଠାଇଁ ॥ ୪୪
ପତ୍ନୀଙ୍କି କହ ସେ ଗୃହରେ । ଥିଲେହେଁ ମୋଠାରେ ବୁଦ୍ଧିରେ ॥ ୪୫
ସେ ସ୍ନେହବନ୍ତ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ନ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରିବେ ପ୍ରଦାନ ॥ ୪୬
୧୫ ଗୋପାଳେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବାକ୍ୟରେ । ଯାଇଣ ପତ୍ନୀଙ୍କ ଶାଳାରେ ॥ ୪୭
ଦେଖିଲେ ବିଭୂଷିତ ହୋଇ । ଅଛନ୍ତି ପତ୍ନୀମାନେ ତହିଁ ॥ ୪୮
ପ୍ରଣାମ କରି ବିନୟରେ । ବୋଇଲେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ॥ ୪୯
୧୬ ହେ ପତ୍ନୀମାନେ ଦ୍ୱିଜଙ୍କର । କରୁଛୁଁ ଆମ୍ଭେ ନମସ୍କାର ॥ ୫୦
ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଶୁଣ । ନିକଟେ କରନ୍ତେ ଭ୍ରମଣ ॥ ୫୧
କୃଷ୍ଣ ପେଷିଲେ ତୁମ୍ଭ ଠାକୁ । ଆମ୍ଭ ସମସ୍ତ ଗୋପାଳଙ୍କୁ ॥ ୫୨
୧୭ ରାମଗୋପାଳଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ । ସେ ଧେନୁ ଚରାନ୍ତେ ବନରେ ॥ ୫୩
ଅଇଲେ ଦୂରକୁ ସେ ଯେଣୁ । ସଙ୍ଗିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତେଣୁ ॥ ୫୪
କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି, ଅନ୍ନ । ତାହାଙ୍କୁ କର ଗୋ ପ୍ରଦାନ ॥ ୫୫
୧୮ କୃଷ୍ଣ ହୋଇଲେ ଉପଗତ । ଏକଥା କରି ଶ୍ରୁତିଗତ ॥ ୫୬
ନିତ୍ୟେ ସେ କୃଷ୍ଣଦରଶନେ । ଉତ୍ସୁକ ଯଜ୍ଞପତ୍ନୀମାନେ ॥ ୫୭
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକଥାରେ ଆବେଶ । ଅଟେ ସେମାନଙ୍କ ମାନସ ॥ ୫୮
ନିକଟେ ପ୍ରବେଶ ଶୁଣିଲେ । ସମସ୍ତେ ସସଂଭ୍ରମ ହେଲେ ॥ ୫୯

---

୧. ଚରୁ ଓ ପୁରୋଡାଶ 'ଇଷ୍ଟି' ଯଜ୍ଞରେ ଅର୍ପଣ କରାଯାଏ ।
୨. ଶାସ୍ତ୍ର । ୩. ଅପୂର୍ବ । ୪. ଧର୍ମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୯ ଭକ୍ଷ୍ୟ ଭୋଜ୍ୟକୁ ଆଦି ହୋଇ । ଚାରି[୧] ପ୍ରକାର ଯେ ଅଟଇ ॥ ୬୦
ସଂସ୍କାରବଶୁଁ ଯହିଁ ପୁଣ । ପ୍ରକାଶ ଅଟେ ନାନା[୨] ଗୁଣ ॥ ୬୧
ପାତ୍ରରେ ସେ ଅନ୍ନମାନଙ୍କୁ । ଘେନିଣ ପ୍ରିୟନିକଟକୁ ॥ ୬୨
ସମସ୍ତେ କଲେକ ଗମନ । ନଦୀଏ ସିନ୍ଧୁକୁ ଯେସନ ॥ ୬୩
୨୦ ଯେ ପତି ଭ୍ରାତା ବନ୍ଧୁ ସୁତେ । ନିଷେଧିଲେ ହେଁ ସେ ସମସ୍ତେ ॥ ୬୪
ଶ୍ରବଣବଶରୁ ବହୁତ । କାଳହୁଁ ଆପଣାର ଚିତ୍ତ ॥ ୬୫
ନିବେଶି ଛନ୍ତି କୃଷ୍ଣଠାର । ସେ ଘେନି ହୋଇଲେ ବାହାର ॥ ୬୬
୨୧ ଅଶୋକ ନବପଲ୍ଲବରେ । ମଣ୍ଡିତ ଅଟେ ଯେ ନିର୍ଭରେ ॥ ୬୭
ସେ ଯମୁନା-ଉପବନରେ । ରାମ-ଗୋପାଳଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ॥ ୬୮
ଭ୍ରମଣ କରୁଛନ୍ତି ହରି । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଦ୍ୱିଜନାରୀ ॥ ୬୯
୨୨ ଶ୍ୟାମଳ ଶରୀର ପ୍ରକାଶ । ସୁବର୍ଣ୍ଣପ୍ରାୟ ପୀତବାସ ॥ ୭୦
ବରହିପୁଚ୍ଛ ବନମାଳ । ଆବର ଗୈରିକ, ପ୍ରବାଳ ॥ ୭୧
ଏମାନଙ୍କରେ ନଟଙ୍କର । ସମାନ ବେଷ ଯାହାଙ୍କର ॥ ୭୨
ଯେ ସଖାଜନ ଅନୁଗତ । ତା' କାନ୍ଧେ ନିବେଶିଣ ହସ୍ତ ॥ ୭୩
ଆର ହସ୍ତରେ ପଦ୍ମ ପୁଣ । କରାଉ ଅଛନ୍ତି ଭ୍ରମଣ ॥ ୭୪
କର୍ଣ୍ଣେ ଉତ୍ପଳ, କପୋଳରେ । ଅଳକା, ହାସ ମୁଖାବ୍ଜରେ ॥ ୭୫
୨୩ ଯେ ପ୍ରିୟତମ ଭଗବାନ । ତାଙ୍କର ଯେ ଉଦୟମାନ[୩] ॥ ୭୬
ବହୁତ କରି ତା' ଶ୍ରବଣ । କଲେ ତା' କର୍ଣ୍ଣଆଭରଣ ॥ ୭୭
ତେଣେ କୃଷ୍ଣର ଠାରେ ମନ । ତାଙ୍କର ଅଟଇ ନିମଗ୍ନ ॥ ୭୮
ହେ ନୃପ ! ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ । ତାହାଙ୍କୁ ପୁଣ ନେତ୍ରଦ୍ୱାରେ ॥ ୭୯
ଆପଣା ହୃଦୟମଧ୍ୟରେ । ପ୍ରବେଶ କରାଇ[୪] ସ୍ନେହରେ ॥ ୮୦
ବହୁତ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ । ତାପକୁ କଲେ ବିସର୍ଜନ ॥ ୮୧
ଯେ ଅହଂବୃତ୍ତିଏ[୫] ଆତ୍ମାର । ସୁଷୁପ୍ତି ସାକ୍ଷୀ ଯେ ଈଶ୍ୱର ॥ ୮୨
ତାହାଙ୍କୁ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ । ଲୟକୁ ଲଭିଣ ସେ ଜନ ॥ ୮୩
ଯେ ଥାଇ ନିଜ ତାପମାନ । ତାହାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ନ୍ତି ଯେସନ ॥ ୮୪
୨୪ ଛାଡ଼ିଲେ ସକଳ ଆଶାକୁ । ଦେଖିବା ଅର୍ଥେ ଆପଣାକୁ ॥ ୮୫
ଆସିଅଛନ୍ତି ଦ୍ୱିଜନାରୀ । ସକଳବୁଦ୍ଧିସାକ୍ଷୀ ହରି ॥ ୮୬
ଜାଣିଣ ହସିତବଦନ । ହୋଇଣ କହିଲେ ବଚନ ॥ ୮୭

---

୧. ଚାରି = ଭକ୍ଷ୍ୟ, ଭୋଜ୍ୟ, ଲେହ୍ୟ ଓ ପେୟ । ୨. ନାନା = ରସ, ସୌରଭ୍ୟ ଆଦି ।
୩. ଉଦୟ = ଉତ୍କର୍ଷ । ୪. କରାଇ = କରିଣ ।
୫. ଅହଂବୃତ୍ତିଏ = ଅହଂବୃତ୍ତିସଂପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୫ ହେ ମହାଭାଗ୍ୟବନ୍ତୀମାନ । ତୁମ୍ଭର ଶୁଭ ଆଗମନ ।। ୮୮
ବସ ସମସ୍ତେ ଏ ସ୍ଥାନର । ଆମ୍ଭେ କି କରିବୁଁ ତୁମ୍ଭର ।। ୮୯
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖିବା ନିମିତ୍ତ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲ ଯା' ଏଥ ।। ୯୦
ତୁମ୍ଭ ମାନଙ୍କର ଏ କଥା । ଯୁକ୍ତ ଅଟଇ ଗୋ ସର୍ବଥା ।। ୯୧
୨୬ ବିବେକୀ ଅଟନ୍ତି ଯେ ଜନ । ଦେଖନ୍ତି ନିଜ ପ୍ରୟୋଜନ ।। ୯୨
ମୁଁ ପ୍ରିୟ ଆତ୍ମା ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ଯଥାର୍ଥେ ସାକ୍ଷାତେ ମୋ' ଠାର ।। ୯୩
ନିଷ୍କାମ ଯଉଁ ଭକ୍ତି ପୁଣ । ଭକ୍ତେ କରନ୍ତି ଆଚରଣ ।। ୯୪
ଯେ ଭକ୍ତି ଥାଇ ନିରନ୍ତର । କେବେହେଁ ଛିଦ୍ର ନାହିଁ ଯାର ।। ୯୫
୨୭ ଯେ ପ୍ରାଣ ଦେହ ମନ ବୁଦ୍ଧି । ଦାରା ଅପତ୍ୟ ଧନ ଆଦି ।। ୯୬
ଯାହା ସମ୍ପର୍କୁଂ ପ୍ରିୟ ଏହି । ତହିଁରୁ ଆନ ପ୍ରିୟ କେହି ।। ୯୭
୨୮ ଯଜ୍ଞଶାଳାକୁ ଯାଅ ତେଣୁ । ତୁମ୍ଭର ପତି ବିପ୍ରେ ଯେଣୁ ।। ୯୮
ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମୀ ସେ ତୁମ୍ଭରେ । ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବେ ଯଜ୍ଞ ବାରେ ।। ୯୯

ଶ୍ରୀଦ୍ୱିଜପତ୍ନ୍ୟ ଊଚୁଃ

୨୯ କୃଷ୍ଣର ଏମନ୍ତ ବଚନେ । ବୋଇଲେ ଯଜ୍ଞପତ୍ନୀମାନେ ।। ୧୦୦
ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାର । ବଚନ ଅଟେ ଯେ ନିଷ୍ଠୁର ।। ୧୦୧
କହିବା ନିମିତ୍ତେ ସେ ବାଣୀ । ସମର୍ଥ ନୁହ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣି ।। ୧୦୨
[1]ମୋ ଭକ୍ତ ବିନାଶ ନୁହଇ । ଏ ରୂପେ ଯାହା ଅଛ କହି ।। ୧୦୩
ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞାକୁ ସତ୍ୟ କର । ସକଳ ବନ୍ଧୁ କରି ଦୂର ।। ୧୦୪
ତୁମ୍ଭର ଚରଣମୂଳକୁ । ଅଇଲୁଁ ଦାସୀ ହୋଇବାକୁ ।। ୧୦୫
ଯଉଁ ତୁଳସୀ ଚରଣରେ । ଥିବ ତା' ବହିବୁଁ କେଶରେ ।। ୧୦୬
୩୦ ପତି ତନୟ ବନ୍ଧୁ ଭାଇ । ପିତା ସୁହୃଦ ଅବା ଯେହି ।। ୧୦୭
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଘେନିମେ ସେହୁ । ଆନେ ଘେନିମେ ଅବା କାହୁଁ ।। ୧୦୮
ସେହି କାରଣରୁ ତୁମ୍ଭର । ଚରଣଅଗ୍ରରେ ଆମ୍ଭର ।। ୧୦୯
ଶରୀର ହୋଇଲା ପତନ । ଆମ୍ଭର ଗତି ନାହିଁ ଆନ ।। ୧୧୦
ହେ ଅରିଦମନ[2] ! ତୁମ୍ଭର । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଦାସୀ କର ।। ୧୧୧

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩୧ ଯଜ୍ଞପତ୍ନୀଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । କହୁଅଛନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ପୁଣି ।। ୧୧୨
ଯେ ପତି ପିତା ଭ୍ରାତା ସୁତ । ଏ ଆଦି ଅଛନ୍ତି ବହୁତ ।। ୧୧୩
ଲୋକେ ମୋର ଆଜ୍ଞାକୁ ପାଇ । କ୍ରୋଧକୁ ନ କରିବେ କେହି ।। ୧୧୪

---

୧. "ନ ମେ ଭକ୍ତଃ ପ୍ରଣଶ୍ୟତି" "ନ ସ ପୁନରାବର୍ତ୍ତତେ" ଇତି ପ୍ରତିଜ୍ଞା ।
୨. ଅରିମର୍ଦ୍ଦନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଦେବତାମାନେହେଁ ତୁମ୍ଭର ।	ବିଷୟେ କରିବେ ଆଦର	।। ୧୧୫
୩୨	ପ୍ରାଣିଙ୍କ ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ ଯେହି ।	ସୁଖନିମିତ୍ତେ ନୋହେ ସେହି	।। ୧୧୬
	ନୁହଇ ସେ ସ୍ନେହନିମିତ୍ତ ।	ସେ ଘେନି ମୋହଠାରେ ଚିତ୍ତ	।। ୧୧୭
	ନିଯୁକ୍ତ କରି ମୋହଠାରେ ।	ମୋତେ ଲଭିବ ସ୍ନେହଭରେ	।। ୧୧୮
	[1](ଶ୍ରବଣ-ଦର୍ଶନ-ଧ୍ୟାନରୁ ।	ଆବର ଅନୁକୀର୍ତ୍ତନରୁ	।।
	ମୋଠାରେ ଭାବ ହୋଏ ଯେହ୍ନେ ।	ସନ୍ନିକର୍ଷରୁ ନୋହେ ତେହ୍ନେ	।।
	ସେ ଘେନି ଆଗୋ ଦ୍ୱିଜନାରୀ ।	ଗୃହକୁ ଏବେ ଯାଅ ଫେରି	।।)

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୩	କୃଷ୍ଣ କହନ୍ତେ ଏ ବଚନ ।	ସେ ସର୍ବଦ୍ୱିଜପତ୍ନୀମାନ	।। ୧୧୯
	ଯଜ୍ଞଶାଳାକୁ ପୁଣ ଗଲେ ।	ଯେ ତାଙ୍କ ପତିମାନେ ଥିଲେ	।। ୧୨୦
	ସେ କ୍ରୋଧ ନ କରି ଚିତ୍ତରେ ।	ନିଜ ପତ୍ନୀଙ୍କ ସହିତରେ	।। ୧୨୧
	ଯେ ଥିଲା ଯଜ୍ଞ-ଅବଶେଷ ।	ତାହାକୁ ପୁଣ କଲେ ଶେଷ	।। ୧୨୨
୩୪	ତହିଁ ଯେ ଥିଲା ଏକନାରୀ ।	ତାହାକୁ ନେଲା ଭର୍ତ୍ତା ଧରି	।। ୧୨୩
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ।	ଶୁଣିଥିଲା ସେ ଶ୍ରବଣରେ	।। ୧୨୪
	ସେହି ପ୍ରକାରେ କରି ଧ୍ୟାନ ।	ମନରେ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ	।। ୧୨୫
	କର୍ମକୁ ଅନୁବନ୍ଧ ହୋଇ ।	ଯେ ଦେହ ତ୍ୟାଗ କଲା ତାହି	।। ୧୨୬
୩୫	ଯେବଣ ଚତୁର୍ବିଧ ଅନ୍ନ ।	କଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀଏ ପ୍ରଦାନ	।। ୧୨୭
	ଗୋପମାନଙ୍କୁ ସେ ଅନ୍ନରେ ।	ଭୁଞ୍ଜାଇ କରି ସ୍ନେହଭରେ	।। ୧୨୮
	ତଦନନ୍ତରେ ପୁଣ ଅନ୍ନ ।	ସ୍ୱୟେଂ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଭଗବାନ	।। ୧୨୯
୩୬	ଲୀଳାମାନୁଷ କଳେବର ।	ଏ ରୂପେ ପ୍ରଭୁ ଦାମୋଦର	।। ୧୩୦
	ନରଲୋକର ଯଉଁ ରୀତି ।	ସେ କଥା ଆଚରନ୍ତେ ନିତି	।। ୧୩୧
	ଯେ ରୂପ-ବାକ୍ୟ-କର୍ମମାନ ।	ତେଣେ ଗୋ-ଗୋପ-ଗୋପୀଜନ	।। ୧୩୨
	ଆନନ୍ଦ କରାନ୍ତେ ତାଙ୍କର ।	ଆପଣେ କଲେକ ବିହାର	।। ୧୩୩
୩୭	ଧରିଛନ୍ତି ଯେ ନୃଶରୀର ।	ଅଟନ୍ତି ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର	।। ୧୩୪
	ତାଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନା ନାଶ କଲୁଁ ।	ଏ ଘେନି ଅପରାଧୀ ହେଲୁଁ	।। ୧୩୫
	ସେ ବିପ୍ରେ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ।	ସ୍ମରଣ କରି ଏ ପ୍ରକାରେ	।। ୧୩୬

---

୧. ''ଶ୍ରବଣାଦ୍ଦର୍ଶନାଦ୍ଧ୍ୟାନାନ୍ମୟି ଭାବୋଽନୁକୀର୍ତ୍ତନାତ୍ ।
ନ ତଥା ସନ୍ନିକର୍ଷେଣ ପ୍ରତିଯାତୁ ତତୋ ଗୃହାନ୍ ।।''
ମୋର ଶ୍ରବଣରୁ, ଦର୍ଶନରୁ, ଧ୍ୟାନରୁ ଏବଂ ଅନୁକୀର୍ତ୍ତନରୁ ମୋ'ଠି ଯେଉଁ ଭାବ ହେବ, ମୋର ସନ୍ନିକର୍ଷ ଦ୍ୱାରା ମୋ'ଠି ସେ ଭାବ ହେବ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଘରକୁ ଫେରିଯାଅ ।
ଏ ଶ୍ଳୋକ ପୋଥିରେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରାମାଣିକ ସଂସ୍କରଣମାନଙ୍କରେ ଥିବା ହେତୁ ଏହାର ଅନୁବାଦ ରଚିତ ହେଲା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅନୁତାପକୁ ନାନାମତେ । ଲଭିଲେ ଆପଣାର ଚିତ୍ତେ ॥ ୧୩୭
୩୮ କୃଷ୍ଣର ଠାରେ ନାରୀଙ୍କର । ଯେ ଭକ୍ତି ଲୋକେ ଅଗୋଚର ॥ ୧୩୮
ତା' ଦେଖି ସେ ଭକ୍ତିବର୍ଜିତ । ଆମ୍ଭେ, ଏମନ୍ତ ମଣି ଚିତ୍ତ ॥ ୧୩୯
ଅନୁତାପକୁ ସେ ଲଭିଲେ । ନିଜ ଆତ୍ମାକୁ ନିନ୍ଦା କଲେ ॥ ୧୪୦
୩୯ ପ୍ରଥମେ ଶୁକ୍ରରୁ ସଂଭୂତ । ବ୍ରତ[1] ସମୟେ ଆନ ଜାତ ॥ ୧୪୧
ସମ୍ଭବ ଯେ ଦୀକ୍ଷାକାଳରେ । ଯେ ଜନ୍ମ ଏ ତିନି ପ୍ରକାରେ ॥ ୧୪୨
ସେ ତିନି ଜନ୍ମ ହୋଉ ଧିକ । [2]ସେ ଧିକ ଯେ ବ୍ରତ[3] ଏ ଧିକ ॥ ୧୪୩
ବହୁତ ଆମ୍ଭେମାନେ ଜାଣି । ଏ ଭାବ ଧିକ ହୋଉ ପୁଣି ॥ ୧୪୪
ଯେ କୁଳ କର୍ମକୁଶଳତା । ଧିକ ହୋଉ ସେ ବେନି କଥା ॥ ୧୪୫
ଯେ ଆମ୍ଭେ ଅଧୋକ୍ଷଜଠାରେ । ବିମୁଖ ହେଲୁଁ ସ୍ୱଭାବରେ ॥ ୧୪୬
୪୦ ନିଶ୍ଚୟେ କୃଷ୍ଣମାୟା ଯେହି । ଯୋଗିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ସେ ମୋହି ॥ ୧୪୭
ଆମ୍ଭେ ଇତର ଲୋକଙ୍କର । ଗୁରୁ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜାତିସାର ॥ ୧୪୮
ଏମନ୍ତ ହେଲେହେଁ ଆପଣ । ବିଷୟେ ମୋହ ହେଲୁଁ ପୁଣ ॥ ୧୪୯
୪୧ ଯେ କୃଷ୍ଣ ଗୁରୁ ଜଗତର । ତାହାଙ୍କ ଠାରେ ନାରୀଙ୍କର ॥ ୧୫୦
[4]ଦୁରନ୍ତ ଭାବ ଅଦଭୁତ । ଦେଖ ଏ ହୋଇଲା ସଂଭୂତ ॥ ୧୫୧
ଯେ ଗୃହନାମ ମୃତ୍ୟୁପାଶ । ତାହାକୁ କଲେ ଯେ ବିନାଶ ॥ ୧୫୨
୪୨ ବିପ୍ରସଂସ୍କାର ଯେଣେ ହୋଇ । ସେ ବ୍ରତ[5] ଏହାଙ୍କର ନାହିଁ ॥ ୧୫୩
ଯେ ତପ, ଗୁରୁଗୃହେ ବାସ । ଆତ୍ମବିଦ୍ୟାରେ ଯେ ପ୍ରକାଶ ॥ ୧୫୪
ଶଉଚ ଶୁଭ କର୍ମ ଯେହି । ସେମାନ ଏହାଙ୍କର ନାହିଁ ॥ ୧୫୫
୪୩ ଏ ରୂପେ ହେଲେ ଏହାଙ୍କର । ଯେ କୃଷ୍ଣ ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱର ॥ ୧୫୬
ଉତ୍ତମ ଅଟେ ଯାର କୀର୍ତ୍ତି । ତା'ଠାରେ ଜାତ ହେଲା ଭକ୍ତି ॥ ୧୫୭
ଆମ୍ଭେ ସଂସ୍କାର ଆଦିବନ୍ତ । ଆମ୍ଭର ନୋହିଲା ସେ ଜାତ ॥ ୧୫୮
୪୪ ଗୃହଚେଷ୍ଟାରେ ଆମ୍ଭେମାନେ । ପ୍ରମତ୍ତ ଯେଣୁ ଅନୁଦିନେ ॥ ୧୫୯
ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୂଢ଼ ଯେଣୁ । ସାଧୁଙ୍କ ଗତି କୃଷ୍ଣ ତେଣୁ ॥ ୧୬୦
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଗୋପଙ୍କ ବାକ୍ୟରେ । ସ୍ମରଣ କରାଇଲେ ବାରେ ॥ ୧୬୧
୪୫ ଏ କଥା ଯେବେ ଅଟେ ଆନ । ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣକାମ ଭଗବାନ ॥ ୧୬୨
କୈବଲ୍ୟ ଆଦି ଆଶିଷର । ଯେ ପତି ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ॥ ୧୬୩
ଈଶ୍ୱରଭାବେ ଯେ ପ୍ରାର୍ଥନ । ପ୍ରଭୁର ଏହୁ ବିଡ଼ମ୍ବନ ॥ ୧୬୪
୪୬ ଆନମାନଙ୍କୁ କରି ଦୂର । ଆଶୟେ[6] ପାଦସ୍ୱରଶର ॥ ୧୬୫

---

୧. ବ୍ରତ = ଉପନୟନ ୨. ଅଧିକ ଯହୁଁ ବ୍ରତ ଧିକ। ('ଗ' ପୁସ୍ତକେ)।
୩. ବ୍ରତ = ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ୪. ଦୁରନ୍ତ ଭାବ = ଭକ୍ତି (ସ୍ୱାମୀ)।
୫. ବ୍ରତ = ଉପନୟନ ୬. ଆଶ୍ରୟେ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯାହାକୁ ପୁଣ ପୁଣ କରି	ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭଜଇ ଅନୁସରି	॥	୧୬୬
	ଚଞ୍ଚଳଭାବ ଗର୍ବାଦିର	ତ୍ୟାଗଭାବରୁ ତାହାଙ୍କର	॥	୧୬୭
	ଯେ ପୁଣ ଅଟଇ ପ୍ରାର୍ଥନ	ସେ କଥା ଜନବିମୋହନ	॥	୧୬୮
୪୭	ଯେ ଦେଶ, କାଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ	ପୁରୋଡାଶାଦି ଦ୍ରବ୍ୟମାନ	॥	୧୬୯
	ଯେ ମନ୍ତ୍ର ତନ୍ତ୍ର ଯଜମାନ	କ୍ରତୁ ଦେବତା ହୁତାଶନ	॥	୧୭୦
	ଋତ୍ୱିକ ଧର୍ମ ଏ ସମସ୍ତ	ଯାହାର ସ୍ୱରୂପ ବିଦିତ	॥	୧୭୧
୪୮	ଯେ ଯୋଗେଶ୍ୱରଙ୍କର ନାଥ	ସେ ବିଷ୍ଣୁ ଏ ଅଟେ ସାକ୍ଷାତ	॥	୧୭୨
	ଯଦୁବଂଶରେ ହେଲେ ଜାତ	ପୂର୍ବହୁଁ ଶୁଣିଛୁଁ ଏମନ୍ତ	॥	୧୭୩
	ତଥାପି ମୂଢ଼ ଆମ୍ଭେମାନେ	ସେ କଥା ନ ଜାଣିଲୁଁ ମନେ	॥	୧୭୪
୪୯	[୧]ଅହୋ ଆମ୍ଭେ ହେଁ ଧନ୍ୟତମ	ଯାହାଙ୍କ ସ୍ତିରୀଏ ଉତ୍ତମ	॥	
	ଯଉଁ ସ୍ତିରୀଙ୍କ ଭକତିରେ	ନିଶ୍ଚଳ ମତି ହରିଠାରେ	॥	
	ଆମ୍ଭର ହୋଇଲାକ ଜାତ	ସେ ଘେନି ଆମ୍ଭେ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ	॥	
୫୦	ଅକୁଣ୍ଠ ମତି ଭଗବାନ	ଯେ କୃଷ୍ଣ ତାହାଙ୍କୁ ବନ୍ଦନ	॥	୧୭୫
	ମୋହିତମତି ଯା' ମାୟାରେ	ଭ୍ରମୁଛୁଁ କର୍ମର ମାର୍ଗରେ	॥	୧୭୬
୫୧	ଆଦ୍ୟ ପୁରୁଷ ସେ ଈଶ୍ୱର	ନିଜ ମାୟାରେ ତାହାଙ୍କର	॥	୧୭୭
	ମୋହିତମତି ଆମ୍ଭେ ଯେଣୁ	ତାହାଙ୍କ ଅନୁଭାବ ତେଣୁ	॥	୧୭୮
	କରି ନ ପାରୁଛୁଁ ଗୋଚର	ଯେ ବା ଅତିକ୍ରମ ଆମ୍ଭର	॥	୧୭୯
	କ୍ଷମା କରିବାକୁ ସେ କଥା	ସମର୍ଥ ହୋଉନ୍ତୁ ସର୍ବଥା	॥	୧୮୦
୫୨	ହେଳା କଲେ ଯେ କୃଷ୍ଣଠାରେ	ଏ ଦୋଷ ସୁମରି ମନରେ	॥	୧୮୧
	ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖିବାର	ବିଚାର କଲେହେଁ ମନର	॥	୧୮୨
	କଂସର ଠାରୁ ଭୟ କଲେ	ନିଜ ସ୍ଥାନରୁ ନ ଚଳିଲେ	॥	୧୮୩
	ବ୍ରାହ୍ମଣୀମାନଙ୍କର ଅନ୍ନ	ବିପିନେ କଲେ ଯେ ଭୋଜନ	॥	୧୮୪
	ସେ କୃଷ୍ଣ ପାଦପଦ୍ମଧ୍ୟାନେ	ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମନେ	॥	୧୮୫

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଯଜ୍ଞପନ୍ୟୁଦ୍ଧରଣଂ
ନାମ ତ୍ରୟୋବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

---

୧. ଅହୋ ବୟଂ ଧନ୍ୟତମା ଯେଷାଂ ନସ୍ତାଦୃଶୀଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ।
ଭକ୍ତ୍ୟା ଯାସାଂ ମତିର୍ଜାତା ଅସ୍ମାକଂ ନିଶ୍ଚଳା ହରୌ ॥

ଆମେ 'ଅହୋ ଭାଗ୍ୟ' ଧନ୍ୟତମ, ଆମର ସେଭଳି ସ୍ତ୍ରୀ ଅଛନ୍ତି ଯାହାଙ୍କ ଭକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଆମର ହରିଙ୍କଠାରେ ନିଶ୍ଚଳା ମତି ଜାତ ହୋଇଛି ।

ଏ ଶ୍ଳୋକ ପୋଥିରେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରାମାଣିକ ସଂସ୍କରଣରେ ଥିବା ହେତୁ ଏହାର ଅନୁବାଦ ରଚିତ ହେଲା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଚତୁର୍ବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚତୁର୍ବିଂଶେ ମହେନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ମଖଂ ବ୍ୟାବର୍ତ୍ତ୍ୟ ହେତୁଭିଃ ।
କୃଷ୍ଣଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତୟାମାସ ଗୋବର୍ଧନମଖୋତ୍ସବମ୍ ।। ୧
ଭୂସୁରାଣାଂ କ୍ରିୟାଗର୍ବଂ ନିରସ୍ୟ ସ୍ୱଃସୁରେଷୁ ଚ ।
ମଘବନ୍‌ମଦଭଙ୍ଗାୟ ତନ୍ମଖଂ ସମବାରୟତ୍ ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ବଳଦେବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହରି	।	ଗୋକୁଳେ ଥାନ୍ତେ ବିଜେ କରି	।।	୧
	ଦେଖିଲେ ଗୋପେ[୧] ଇନ୍ଦ୍ରଯାଗ	।	ନିମିତ୍ତେ କଲେ ଉଦଯୋଗ	।।	୨
୨ |	ଆତ୍ମା ସକଳ ଲୋକଙ୍କର	।	ଯାହାଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଗୋଚର	।।	୩
୩ |	ସେ ପ୍ରଭୁ ଜାଣିଲେହେଁ ତାହି	।	ବିନୟେ ଅବନମ୍ର[୨] ହୋଇ	।।	୪
	ନନ୍ଦ ଆଦି ଯେ ବୃଦ୍ଧେ ଥିଲେ	।	ତାହାଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ ପୁଚ୍ଛିଲେ	।।	୫
	କଉଁ ସଂଭ୍ରମ ଉପଗତ	।	ତୁମ୍ଭର କହ ମୋତେ ତାତ	।।	୬
୪	ଏଥିରେ ଲଭି କି ଫଳକୁ	।	ପୂଜନ୍ତି କଉଁ ଦେବତାକୁ	।।	୭
	କେ ଅବା ଅଟେ ଅଧିକାରୀ	।	କଉଁ ବିଧାନେ ଯଜ୍ଞ କରି	।।	୮
	ଶୁଣିମା ଅର୍ଥେ ଏ ବିଷୟ	।	ମୋହର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅତିଶୟ	।।	୯
	ପଚାରୁଅଛି ମୁଁ ଭୋ ତାତ	।	ଏ କଥା ମୋ ଆଗେ କହ ତ	।।	୧୦
୫	ଏ ମୋର, ଏ ଅଟଇ ପର	।	ଏ ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ ଯାହାଙ୍କର	।।	୧୧
	ମିତ୍ର-ଉଦାସୀ-ରିପୁ ହୋଇ	।	ଏ ବୁଦ୍ଧି ଯାହାଙ୍କର ନାହିଁ	।।	୧୨
	ଆତ୍ମା ସକଳ ଲୋକଙ୍କର	।	ସଂସାରେ ସାଧୁ ଯଉଁ ନର	।।	୧୩
	ତାଙ୍କର ଗୋପନୀୟ ହୋଇ	।	ପରସ୍ୱ[୩] କିଛି କଥା ନାହିଁ	।।	୧୪
	ଯେ ନର ଉଦାସୀନ ହୋଏ	।	ତାକୁ ବର୍ଜନ୍ତି ରିପୁପ୍ରାଏ	।।	୧୫
	ସୁହୃଦ ଲୋକ[୪] ଯେ ଆତ୍ମାର	।	ସମାନ ଅଟେ ଯାହାଙ୍କର	।।	୧୬
୬	ଜାଣି ନ ଜାଣି କର୍ମମାନ	।	ମନୁଷ୍ୟ କରଇ ବିଧାନ	।।	୧୭
	ତହିଁରେ ବିଜ୍ଞ ଯଉଁ ନର	।	କର୍ମର ସିଦ୍ଧି ହୋଏ ତାର	।।	୧୮
	ଅଜ୍ଞ ଲୋକର କର୍ମ ଯେହି	।	ସେରୂପେ ଫଳଦ ନୁହଇ	।।	୧୯
୭	ଯେ କ୍ରିୟାଯୋଗ ଏ ତୁମ୍ଭର	।	ଏ ଅଟେ ଶାସ୍ତ୍ରର ବିଚାର	।।	୨୦
	ଅଥବା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲୋକରେ	।	ଏ କଥା ଉତ୍ତମ ପ୍ରକାରେ	।।	୨୧
	ମୋହ ଆଗରେ ଖ୍ୟାତ କର	।	ପୁଚ୍ଛୁଛି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅଛି ମୋର	।।	୨୨

ଶ୍ରୀନନ୍ଦ ଉବାଚ

୮	ପର୍ଜନ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ର ଭଗବାନ	।	ତା' ଆତ୍ମମୂର୍ତ୍ତି[୫] ମେଘମାନ	।।	୨୩

---

୧. ଗୋପେ = ଗୋପାଳମାନେ । ୨. ଅବନମ୍ର = ଅବନତ । ୩. ପରସ୍ୱ = ପରତ୍ୱ ।
୪. ଲୋକ = ଏକ । ୫. ଆତ୍ମମୂର୍ତ୍ତି = ପ୍ରିୟମୂର୍ତ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ତୃପ୍ତି କରେ ପ୍ରାଣିଙ୍କର	ଜୀବନସ୍ୱରୂପ ଆବର	॥	୨୪
	ଏମନ୍ତ ଜଳକୁ ସେମାନେ	ବୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ	॥	୨୫
୯	ହେ ତାତ ! ମେଘମାନଙ୍କର	ଯେ ପତି ଅଟଇ ଈଶ୍ୱର	॥	୨୬
	ସେ ବାସବକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ	ସଂସାରେ ଯେ ବା ଆନଜନେ	॥	୨୭
	ତା' ବୃଷ୍ଟିଜଳେ ଏ ଜଗତେ	ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୋଇ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ	॥	୨୮
	ସେ ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କେ ତାଙ୍କର	ଯାଗକୁ ଆଚରନ୍ତି ନର	॥	୨୯
୧୦	ତହିଁ ଅବଶେଷ ଦ୍ରବ୍ୟରେ	ତ୍ରିବର୍ଗଫଳନିମିତ୍ତରେ	॥	୩୦
	ନିଜ ଜୀବିକାକୁ କଳ୍ପନ	କରନ୍ତି ପୁଣ ସାଧୁଜନ	॥	୩୧
	ଲୋକ ପୁରୁଷକୃତ୍ୟ ଯେହି	ଫଳସାଧକ ଇନ୍ଦ୍ର ତହିଁ	॥	୩୨
୧୧	ଏ ଧର୍ମ ପରଂପରା ହୋଇ	ଜଗତେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ଅଛଇ	॥	୩୩
	ଯେ ନର କାମେ ଭୟେ ଦ୍ୱେଷେ	ଲୋଭେ ବା ଏ ଧର୍ମ ବିନାଶେ	॥	୩୪
	ଯେ ପୁଣ ଶୁଭ ଆପଣାର	ସେ କଥା ନ ଲଭେ ସେ ନର	॥	୩୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୨	ନନ୍ଦର ଶୁଣିଣ ବଚନ	ଯେ ଆନ ବ୍ରଜବାସୀ ଜନ	॥	୩୬
	ସେମାନଙ୍କର ଯେ ବା ବାଣୀ	କେଶବ ସେ କଥାକୁ ଶୁଣି	॥	୩୭
	ଜନ୍ମାନ୍ତେ ଇନ୍ଦ୍ରର କୋପକୁ	ବଚନ ବୋଇଲେ ପିତାଙ୍କୁ	॥	୩୮

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୩	କର୍ମରେ ଜନ୍ତୁ ଜାତ ହୋଇ	କର୍ମରେ ନାଶକୁ ଲଭଇ	॥	୩୯
	ଯେ ସୁଖଦୁଃଖ କ୍ଷେମ ଭୟ	କର୍ମରେ ହୋଏ ସେ ଉଦୟ	॥	୪୦
୧୪	[1]କର୍ମର ଫଳଦାତା ହୋଇ	ଈଶ୍ୱର ଯେବେ ଅଛି କେହି	॥	୪୧
	କର୍ମକର୍ତ୍ତାକୁ ସେ ଭଜଇ	ଅକର୍ତ୍ତାପ୍ରଭୁ ସେ ନୁହଇ	॥	୪୨
	କର୍ମରୁ ଫଳସିଦ୍ଧି ଯେଣୁ	କି କାର୍ଯ୍ୟ ଦେବତାରୁ ତେଣୁ	॥	୪୩
୧୫	ଯେ ନିଜ ନିଜ ଆପଣାରି	କର୍ମକୁ ଅନୁବର୍ତ୍ତି କରି	॥	୪୪
	ଜଗତେ ଅଛନ୍ତି ମାନବେ	ତାଙ୍କର କି କାର୍ଯ୍ୟ ବାସବେ	॥	୪୫
	ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ	ବିହିତ ଅଟଇ ଯେ ଭାବ	॥	୪୬
	ଅନ୍ୟଥା କରିବାକୁ ତାହି	ଇନ୍ଦ୍ର ତ ସମର୍ଥ ନୁହଇ	॥	୪୭
୧୬	ସ୍ୱଭାବବଶ ଜନ ଯେହି	ସ୍ୱଭାବକୁ ଅନୁବର୍ତ୍ତଇ	॥	୪୮
	ଦେବ-ଅସୁର-ନରଯୁତ	ସ୍ୱଭାବସ୍ଥିତ ଏ ଜଗତ	॥	୪୯
୧୭	ଯେ ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ଦେହମାନ	କର୍ମରେ ଲଭିଣ ତା' ଜନ	॥	୫୦
୧୮	କର୍ମରେ କରେ ତା' ବର୍ଜନ	ଯେ ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ର ଉଦାସୀନ	॥	୫୧

---

୧. ସ୍ୱୟଂ କର୍ମରେ ଲିପ୍ତ ନ ଥାଇ ଅନ୍ୟ ଜୀବମାନଙ୍କ କର୍ମର ଫଳଦାତା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କର୍ମ ହିଁ ଗୁରୁ ଆପଣାର । କର୍ମ ହିଁ ଅଟଇ ଈଶ୍ୱର ॥ ୫୨

ସ୍ୱଭାବସ୍ଥିତ ଯେଉଁ ନର । କରେ କର୍ମକୁ ଆପଣାର ॥ ୫୩

କର୍ମକୁ ସେହି ସ୍ୱକାଶରେ । ପୂଜା କରଇ ନିରନ୍ତରେ ॥ ୫୪

ତତ୍‌କାଳ ଯେଣେ ଯେ ଜୀଅଇ । ତାର ଦେବତା ସେ ଅଟଇ ॥ ୫୫

୧୯ ଏକ ଭାବକୁ ଆଜୀବନ[1] । କରିଣ ଆନକୁ ଯେ ଜନ ॥ ୫୬

କରଇ ଉପଜୀବନକୁ[2] । ତା' ଠାରୁ ନ ଲଭେ କ୍ଷେମକୁ ॥ ୫୭

ଜାରସ୍ୱକାଶରୁ ଅସତୀ । ଯେହ୍ନେ ନୁହଇ ଶୁଭବନ୍ତୀ ॥ ୫୮

୨୦ ବିପ୍ର ବେଦ ପଢ଼ାଇବାରେ । ରାଜା ଧରଣୀ ରଖିବାରେ ॥ ୫୯

ବୈଶ୍ୟ ଜୀଅଇ ବାଣିଜ୍ୟରେ । ଶୂଦ୍ର ହିଁ ଦ୍ୱିଜଙ୍କ ସେବାରେ ॥ ୬୦

୨୧ କୃଷି ବାଣିଜ୍ୟ ଗୋରକ୍ଷଣ । ବୃଦ୍ଧି ଜୀବିକା ଯେ ବା ପୁଣ ॥ ୬୧

ଚାରି ପ୍ରକାରେ ବାର୍ତ୍ତା ଏହି । ଆମ୍ଭେ ଗୋବୃତ୍ତି ଅଟୁ ତହିଁ ॥ ୬୨

୨୨ ଯେ ସତ୍ତ୍ୱ ରଜ ତମ ଗୁଣ । ଜନ୍ମ ପାଳନ ସଂହାରଣ ॥ ୬୩

ଏମାନଙ୍କର ହେତୁ ଏହି । ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟ ନାନାବିଧ ହୋଇ ॥ ୬୪

ପ୍ରକାଶ ଅଟେ ଯେ ଜଗତ । ସେ ରଜଗୁଣରୁ ସଂଭୂତ ॥ ୬୫

୨୩ ରଜରେ ପ୍ରେରିତ ହୋଇଣ । ମେଘେ ବର୍ଷନ୍ତି ଜଳ ପୁଣ ॥ ୬୬

ତେଣେ ଲଭନ୍ତି ସିଦ୍ଧି ନରେ । କି କାର୍ଯ୍ୟ ଅଛି ମହେନ୍ଦ୍ରରେ ॥ ୬୭

୨୪ ଦେଶ, ପାଟଣା, ଗ୍ରାମମାନ । ଆମ୍ଭର ନୋହେ ଗୃହସ୍ଥାନ ॥ ୬୮

ହେ ତାତ ! ବିପିନ ଆମ୍ଭର । ସଦନ ଅଚଳ ଆବର ॥ ୬୯

୨୫ ତେଣୁ ଗୋ-ବିପ୍ରମାନଙ୍କର । ଯେ ଯାଗ ଅଟେ ଅଚଳର ॥ ୭୦

ଆରମ୍ଭ କର ସେ ଯାଗକୁ । ଯା' ଇନ୍ଦ୍ରଯାଗ କରିବାକୁ ॥ ୭୧

ସମ୍ଭାର କରିଛ ଭିଆଣ । ତେଣେ ଏ ଯାଗ କର ପୁଣ ॥ ୭୨

୨୬ ନାନା ପ୍ରକାର ପାକମାନ । ପାକ ହୁଅନ୍ତୁ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ॥ ୭୩

ପାୟସ ଆଦି ଯେ ଇତର । ମୁଦ୍‌ଗନିର୍ମିତ ସ୍ୱାଦୁତର[3] ॥ ୭୪

ଯେ ପୂପ[4] ଗହମେ ନିର୍ମିତ । ଚକୁଳିମାନ ଅପ୍ରମିତ ॥ ୭୫

ସମସ୍ତ ଧେନୁଙ୍କ ଦୋହନ । ବିଧାନ କର ଏକଦିନ ॥ ୭୬

୨୭ ଯେ ବ୍ରହ୍ମବାଦୀ ବିପ୍ରଜନ । କରନ୍ତୁ ସେ ହୋମ ବିଧାନ ॥ ୭୭

ବହୁତଗୁଣ ଅନ୍ନ ତାଙ୍କୁ । ଦେବ ଦକ୍ଷିଣାକୁ ଧେନୁଙ୍କୁ ॥ ୭୮

୨୮ ଚଣ୍ଡାଳ ପତିତ କୁକୁର । ଏ ଆଦି ଯେ ଅବା ଇତର ॥ ୭୯

ଯଥାଯୋଗ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ । ପ୍ରଦାନ କରିବ ଅନ୍ନକୁ ॥ ୮୦

ଧେନୁମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ତୃଣ । ଗିରିକି ଦେବ ବଳି ପୁଣ ॥ ୮୧

---

୧. ଆଜୀବନ = ଜୀବିକା । ୨. ଉପଜୀବନ = ସେବା, ଅଧୀନତା । ୩. ସ୍ୱାଦୁ ସର ।
୪. ପୂପ = ରୋଟି, ପିଠା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୯ ମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଅଳଂକାରେ । ଚନ୍ଦନଲେପିତ ଶରୀରେ ॥ ୮୨
ପିନ୍ଧିଣ ଉତ୍ତମ ବସନ । ଭୋଜନ କରି ଦିବ୍ୟ ଅନ୍ନ ॥ ୮୩
ଗୋ ବିପ୍ର ଅଗ୍ନି ମହୀଧର । ଏହାଙ୍କୁ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କର ॥ ୮୪
୩୦ ଭୋ ତାତ ! ମୋର ମତ ଏହି । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଯେବେ ଏ ରୁଚଇ ॥ ୮୫
ଆରମ୍ଭ କର ଏ ପ୍ରକାର । ଧେନୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପର୍ବତର ॥ ୮୬
ଯେ ଯାଗ ହୋଇବ ବିହିତ । ମୋର ବଲ୍ଲଭ ସେହୁ ମତ ॥ ୮୭

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୧ କାଳସ୍ୱରୂପୀ ଭଗବନ୍ତ । ବାସବ ଗର୍ବନାଶ ଅର୍ଥ ॥ ୮୮
କହିଲେ ଯଉଁ ବାକ୍ୟ ପୁଣି । ସେ ବାକ୍ୟ ନନ୍ଦ ଆଦି ଶୁଣି ॥ ୮୯
ଉତ୍ତମ କରିଣ ଘେନିଲେ । ବହୁତ ପ୍ରଶଂସା ହିଁ କଲେ ॥ ୯୦
୩୨ ଯାହା କହିଲେ ଭଗବାନ । କଲେ ସେ ସକଳ ବିଧାନ ॥ ୯୧
ପଢ଼ାଇ ସ୍ୱସ୍ତିବାଚନକୁ । ପୂଜିଲେ ଗିରି-ଗୋ-ଦ୍ୱିଜଙ୍କୁ ॥ ୯୨
୩୩ ସମସ୍ତେ ହୋଇଣ ସାଦର । ଯେ ଧେନୁ ଦ୍ୱିଜ ମହୀଧର ॥ ୯୩
ତାହାଙ୍କୁ ବଳି ଦେଇ ପୁଣ । ଧେନୁମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ତୃଣ ॥ ୯୪
ଧେନୁଙ୍କୁ ଆଗରେ କରିଣ । ଗିରିକି କଲେ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ ॥ ୯୫
୩୪ ଉତ୍ତମ ବଳୀବର୍ଦ୍ଦଯୁତ । ଶକଟମାନ ଯେ ବହୁତ ॥ ୯୬
ସେମାନ କଲେ ଆରୋହଣ । ଭୂଷଣେ ମଣ୍ଡିତ ହୋଇଣ ॥ ୯୭
କୃଷ୍ଣର ଯେ ଚରିତମାନ । ଗୋପୀ ତା'କରନ୍ତେ ଗାୟନ ॥ ୯୮
କଲେ ଆରୋହଣ ତହିଁରେ । ଦ୍ୱିଜ ଆଶିଷସହିତରେ ॥ ୯୯
୩୫ ଗୋପାଳମାନଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ । ଯେଣେ ହୋଇବ ସୁପ୍ରକାଶ ॥ ୧୦୦
ସେ ରୂପେ ଆନରୂପ ଧରି । 'ମୁଁ ଶୈଳ' ବୋଲନ୍ତେ ଶ୍ରୀହରି ॥ ୧୦୧
ବିପୁଳ ଶରୀର ଧରିଣ । କଲେ ସେ ବଳିକି ଭକ୍ଷଣ ॥ ୧୦୨
୩୬ ଯେ ଅଟେ ଆତ୍ମା ଆପଣାର । ଆପଣେ ତାକୁ ଦାମୋଦର ॥ ୧୦୩
ସହିତେ ବ୍ରଜଜନଙ୍କର । ତାହାଙ୍କୁ କଲେ ନମସ୍କାର ॥ ୧୦୪
୩୭ ଦେଖ ଏ କଥା, ଅଦଭୁତ । ରୂପକୁ ଧରିଣ ପର୍ବତ ॥ ୧୦୫
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅନୁଗ୍ରହ ଯେହି । ବିଧାନ ଆସି କଲା ତାହି ॥ ୧୦୬
[1]ଏ କାମରୂପୀ ମହୀଧର । ଅବଜ୍ଞା ଅଟେ ଯେ ଏହାର ॥ ୧୦୭
ସେ କଥା କରନ୍ତେ ବିଧାନ । ଯେ ବ୍ରଜବାସୀ ଗୋପଜନ ॥ ୧୦୮
ତାଙ୍କୁ ମାରିବ, ଆପଣାର । ମଙ୍ଗଳ ଅର୍ଥେ ଧେନୁଙ୍କର ॥ ୧୦୯

---

୧. କର୍ମୈବାଳଂ ପ୍ରାକ୍ ସ୍ୱଭାବୋ ଗୁଣୋ ବା କର୍ମାଙ୍ଗଂ ବା ତଦ୍‌ବଶୋ ବା ମହେଶଃ ।
ବାର୍ତ୍ତାକର୍ତ୍ରୀ ଦେବତେତୀୟମୁକ୍ତା ଦେବକ୍ଷୋଭେ ଷଣ୍ମତୀ ନ ତ୍ୱଭୀଷ୍ଟା ॥ (ସ୍ୱାମୀ)
କର୍ମ ହେଉଛି ଯଥେଷ୍ଟ ପୂର୍ବସ୍ୱଭାବ ବା ଗୁଣ । କର୍ମାଙ୍ଗ କର୍ମର ବଶେ ଥାଏ । କର୍ମାଙ୍ଗ ହିଁ ମହେଶ । ଦେବତା ବାର୍ତ୍ତାର କର୍ତ୍ରୀରୂପେ କଥିତା । ଦେବକ୍ଷୋଭରେ ଛ'ଟି ମତର ସମାହାର ଅଭୀଷ୍ଟ ନ ଥାଏ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସମସ୍ତେ କରିବା ବନ୍ଦନ	।	ଏହା ବୋଇଲେ ଭଗବାନ	॥	୧୧୦
୩୮	ବଚନେ ବାସୁଦେବଙ୍କର	।	ଏ ରୂପେ ଶୈଳ-ଗୋ-ଦ୍ୱିଜର	॥	୧୧୧
	ମଖକୁ ବିଧାନ କରିଣ	।	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସହିତରେ ପୁଣ	॥	୧୧୨
	ଗୋପାଳମାନେ ଯେତେ ଥିଲେ	।	ସମସ୍ତେ ଗୋକୁଳକୁ ଗଲେ	॥	୧୧୩
	ବାସବଠାରେ କୋପ କରି	।	ଯେ ପୂଜା କଲେ ମହାଗିରି	॥	୧୧୪
	ସେ କୃଷ୍ଣଚରଣପଙ୍କଜ	।	ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	॥	୧୧୫

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଇନ୍ଦ୍ରମଖଭଙ୍ଗୋ
ନାମ ଚତୁର୍ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ପଞ୍ଚବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ପଞ୍ଚବିଂଶେ ରୁଷା ଶକ୍ରେ ବ୍ରଜନାଶାୟ ବର୍ଷତି ।
ଉଦ୍ଧୃତ୍ୟ ଗିରିମାସାରାଦରକ୍ଷଦ୍ ଗୋକୁଳଂ ପ୍ରଭୁଃ ॥

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଆପଣା ପୂଜା ହେଲା ହତ	।	ଏମନ୍ତ ଜାଣି ପୁରୁହୂତ[୧]	॥	୧
	ଯେବଣ ନନ୍ଦ ଆଦିଙ୍କର	।	ନାଥ ଅଟନ୍ତି ଦାମୋଦର	॥	୨
	ସେ ଗୋପମାନଙ୍କୁ ହେ ନୃପ	।	କଲା ସେ ଘେନି ମନେ କୋପ	॥	୩
୨	ଯେ ଅନ୍ତକାରୀ ଜଳଧରେ	।	ବିଖ୍ୟାତ ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	॥	୪
	ଯେ ସଂବର୍ତ୍ତକ ନାମେ ଗଣ	।	ତାକୁ ପେଷିଲା ତତକ୍ଷଣ	॥	୫
	ମୁଁ ଏକା ଅଟଇ ଈଶ୍ୱର	।	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଗର୍ବ ତାର	॥	୬
	କ୍ରୋଧ କରିଣ ଏ ବଚନ	।	ବୋଇଲା ପୁଣି ମଘବାନ[୨]	॥	୭
୩	ବିପିନବାସୀ ଗୋପଙ୍କର	।	ମାହାତ୍ମ୍ୟ ସଂପତ୍ତିଗର୍ବର	॥	୮
	ଅଦ୍ଭୁତ ଅଟଇ ଯେ, ହରି	।	ମନୁଷ୍ୟ, ତାକୁ ଆଶ୍ରେ କରି	॥	୯
	ମୁଁ ଦେବ, ମୋତେ ଯଉଁମାନେ	।	ଅବଜ୍ଞା କଲେ ଏ ଭୁବନେ	॥	୧୦
୪	ଅଦୃଢ଼ ଅଟେ କର୍ମମୟ	।	ଯେ କ୍ରତୁ ନାମେ ନାବପ୍ରାୟ	॥	୧୧
	ଯେହ୍ନେ ଛାଡ଼ି ଆତ୍ମଜ୍ଞାନକୁ	।	ସଂସାରସିନ୍ଧୁ ତରିବାକୁ	॥	୧୨
	ତେଣେ କରନ୍ତି ଲୋକେ ମନ	।	ଏକଥା ଅଟଇ ତେସନ	॥	୧୩
୫	[୩]ବାଚାଳ ମୂର୍ଖ ଅଜ୍ଞ ଯେହି	।	ବିନୟ ନୋହେ କାହାକୁ ହି	॥	୧୪

୧. ପୁରୁହୂତ = ଇନ୍ଦ୍ର । ୨. ମଘବାନ = ଇନ୍ଦ୍ର ।

୩. ନିନ୍ଦାରେ ଯୋଜିତ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଭାରତୀ ପରମାର୍ଥତଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସ୍ତୁତି କରୁଅଛି । ତଥା, ବାଚାଳ = ଶାସ୍ତ୍ରଯୋନି; ବାଳିଶ = ଶିଶୁବତ୍ ନିରଭିମାନୀ; ସ୍ତବ୍ଧ = ଅନ୍ୟ ବନ୍ଦ୍ୟର ଅଭାବରୁ ଅନମ୍ର; ଅଜ୍ଞ = ଯାହାଠାରୁ ଜ୍ଞ (ଜ୍ଞାନୀ) ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ସର୍ବଜ୍ଞ; ପଣ୍ଡିତମାନୀ = ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମାନନୀୟ; କୃଷ୍ଣ = ସଦାନନ୍ଦରୂପ ପରଂବ୍ରହ୍ମ; ମର୍ତ୍ତ୍ୟ = ଭକ୍ତବାତ୍ସଲ୍ୟ ହେତୁ ମନୁଷ୍ୟରୂପେ ପ୍ରତୀୟମାନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଆମ୍ଭାକୁ ମଣଇଁ ପଣ୍ଡିତ	।	ଆପଣେ ଅଟେ ପୁଣ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ	॥	୧୫
	କରି ସେ କୃଷ୍ଣକୁ ଆଶ୍ରୟ	।	ଗୋପାଳେ କଲେ ମୋ ଅପ୍ରିୟ	॥	୧୬
୬	ମତ୍ତ ଅଟନ୍ତି ସଂପତ୍ତିରେ	।	ଯେ ପୁଷ୍ଟଶରୀର କୃଷ୍ଣରେ	॥	୧୭
	ସଂପତ୍ତିମଦେ ଏହାଙ୍କର	।	ଯେ ଗର୍ବ ତାହା ନାଶ କର	॥	୧୮
	ଯେ ବା ଅଛନ୍ତି ପଶୁମାନ	।	କର ସେମାନଙ୍କୁ ନିଧନ	॥	୧୯
୭	ଅଇରାବତ ଯେ କୁଞ୍ଜର	।	ମୁଁ ଚଢ଼ି ତାହାର ଉପର	॥	୨୦
	ମରୁତଗଣ ମହାବେଗ[୧]	।	ଥିବେ ସେମାନେ ମୋର ସଙ୍ଗ	॥	୨୧
	ନନ୍ଦଗୋକୁଳର ନିଧନ	।	ବାଞ୍ଛା କରିଣ ନିଜ ମନ	॥	୨୨
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଅନୁଗତ ହୋଇ	।	ଗମନ କରିବଇଁ ମୁହିଁ	॥	୨୩

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୮	ମଘବା ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ	।	ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ଜଳଧରେ	॥	୨୪
	ପ୍ରଳୟହେତୁରୁ ବନ୍ଧନେ	।	ରହିଥିଲେ ଯେ ପୂର୍ବଦିନେ	॥	୨୫
	ଫିଟିଣ ତହୁଁ ତଦନ୍ତରେ	।	ଧାରାସଂପାତ[୨]ମାନଙ୍କରେ	॥	୨୬
	ନନ୍ଦଗୋକୁଳକୁ ସେକାଳେ	।	ପୀଡ଼ା କଲେ ସେ ନିଜ ବଳେ	॥	୨୭
୯	ବଜ୍ରେ ବିଜୁଳିମାନଙ୍କରେ	।	ପ୍ରଦୀପ୍ତ ଗର୍ଜନ୍ତେ ନିର୍ଭରେ	॥	୨୮
	ଯେ ତୀବ୍ର ଅଟେ ବାତଗଣ	।	ତେଣେ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ପୁଣ	॥	୨୯
	ପାଷାଣମୟ ଜଳମାନ	।	ବରଷା କଲେ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ	॥	୩୦
୧୦	ସ୍ତମ୍ଭର ପ୍ରାୟ ସ୍ଥୂଳ ହୋଇ	।	ବରଷାଧାରାମାନ ଯେହି	॥	୩୧
	ତାହା ସନ୍ତତ ଜଳଧରେ	।	ବର୍ଷନ୍ତେ ଜଳପ୍ରବାହରେ	॥	୩୨
	ଧରଣୀ ପୂରିତ[୩] ହୋଇଲା	।	ଗହୀର ଢିପ ନ ଦିଶିଲା	॥	୩୩
୧୧	ଯେ ଅତିଶୟ ଜଳଧାର	।	ଯେ ଅତିପ୍ରବଳ ସମୀର	॥	୩୪
	ତେଣେ ହୋଇଣ କମ୍ପମାନ	।	ପଶୁ ଗୋପାଳ ଗୋପୀଜନ	॥	୩୫
	ଶୀତରେ ଲଭିଣ ପୀଡ଼ାକୁ	।	ଶରଣ ଗଲେ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ	॥	୩୬
୧୨	ନିଜ ମସ୍ତକ ସୁତମାନ	।	ଦେହରେ କରିଣ ଆଚ୍ଛନ୍ନ	॥	୩୭
	ପୀଡ଼ା ଲଭିଲେ ଜଳଧାରେ	।	କଂପିତ ହୋଇ ତଦନ୍ତରେ	॥	୩୮
	ମିଳିଲେ କୃଷ୍ଣପାଦମୂଳେ	।	ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ବିକଳେ	॥	୩୯
୧୩	ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମହାଭାଗ	।	ଭକ୍ତଜନେ ତୋ ଅନୁରାଗ	॥	୪୦
	ହେ ପ୍ରଭୁ ଯଉଁ ଗୋକୁଳର	।	ସ୍ୱଭାବେ ଅଟୁ ତୁ ଈଶ୍ୱର	॥	୪୧
	କୁପିତ ଇନ୍ଦ୍ରଠାରୁ ତାକୁ	।	ରକ୍ଷା କରସି ତୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	॥	୪୨
୧୪	ଯେ ଶୀତ ବରଷା ପବନ	।	ତେଣେ ବିହତ ଅଚେତନ	॥	୪୩
	ଦେଖି ସେମାନଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ	।	କୁପିତ ହୋଇ ମଘବନ୍ତ[୪]	॥	୪୪

୧. ମହାବେଗ = ମହାବୀର୍ଯ୍ୟ । ୨. ଧାରାସଂପାତ = ବର୍ଷଣ । ୩. ପୂରିତ = ପ୍ଲାବିତ ।
୪. ମଘବନ୍ତ = ଇନ୍ଦ୍ର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅଛି ଏ କଥାକୁ ଆଚରି	।	ଏମନ୍ତ ମଣିଲେ ଶ୍ରୀହରି	।।	୪୫
୧୫	ଯାହାର ଋତୁ ଅପଗତ	।	ତାହା ବରଷା ଅପ୍ରମିତ	।।	୪୬
	ଅତିପବନ ଶିଳାମୟ	।	ଆମ୍ଭେ କରନ୍ତେ ଯାଗକ୍ଷୟ	।।	୪୭
	ବିନାଶନିମିତ୍ତେ ଆମ୍ଭର	।	ବରଷୁଅଛି ପୁରନ୍ଦର	।।	୪୮
୧୬	ତହିଁର ପ୍ରତିକାର ଯେହି	।	ସାଧିବି ନିଜ ଯୋଗେ ତାହି	।।	୪୯
	ଲୋକମାନଙ୍କର ଈଶ୍ୱର	।	ଆମ୍ଭେ ଏ ରୂପେ ଯାହାଙ୍କର	।।	୫୦
	ଶ୍ରୀଗର୍ବ ମୂଢ଼ଭାବୁଁ ଜାତ	।	ସେ କଥା କରିବି ମୁଁ ହୃତ	।।	୫୧
୧୭	ସତ୍ତ୍ୱାସଂଯୁତ ଯଉଁ ସୁରେ	।	ଈଶ୍ୱରଗର୍ବ ତାଙ୍କ ଠାରେ	।।	୫୨
	ଘଟଇ ନାହିଁ, ଯେ ଅସନ୍ତ	।	ମୋଠାରୁ ତାଙ୍କ ମାନ ହତ	।।	୫୩
	ପ୍ରଶାନ୍ତିନିମିତ୍ତରେ ହୋଇ	।	ତାହାଙ୍କୁ ଅନୁଗ୍ରହ ସେହି	।।	୫୪
୧୮	ସେ ଘେନି ମୁଁ ଶରଣ ଯାର	।	ମୁଁ ପରିଗ୍ରହ[୧] ମୁଁ ଈଶ୍ୱର	।।	୫୫
	ସେ ଗୋଷ୍ଠ କରିବି ରକ୍ଷଣ	।	ସେ ବ୍ରତ କରିଛି[୨] ମୁଁ ପୁଣ	।।	୫୬
୧୯	କହିଣ ଏମନ୍ତ ବଚନ	।	ଏକ ହସ୍ତରେ ଭଗବାନ	।।	୫୭
	ଲୀଳାରେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନାଚଳ[୩]	।	ଧଇଲେ ଛତ୍ରୁ ଯେହ୍ନେ ବାଳ	।।	୫୮
୨୦	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଗୋପାଳଙ୍କୁ	।	ବୋଇଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	।।	୫୯
	ହେ ତାତ ! ମାତ ! ବ୍ରଜବାସୀ	।	ସମସ୍ତେ ଯଥାସୁଖେ ଆସି	।।	୬୦
	ଗୋଧନମାନଙ୍କ ସହିତେ	।	ପ୍ରବେଶ ହୁଅ ଗିରିଗର୍ତ୍ତେ	।।	୬୧
୨୧	ମୋ ହସ୍ତୁଁ ପଡ଼ିବ ଭୂଧର	।	ଭୟ ଏ ବିଷୟେ ନ କର	।।	୬୨
	ବାତବରଷାଭୟ ଯେହି	।	ସେ କଥା ବିଅର୍ଥ ଅଟଇ	।।	୬୩
	ତହିଁକି ତୁମ୍ଭର ଯେ ତ୍ରାଣ	।	ସେ କଥା କଲି ମୁଁ ଭିଆଣ	।।	୬୪
୨୨	କୃଷ୍ଣସ୍ୱକାଶୁଁ ଆଶ୍ୱାସିତ	।	ହୋଇଲା ସେମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତ	।।	୬୫
	ଗୋଧନ ଶକଟନିକର	।	ଯେ ଭୃତ୍ୟ ପୁରୋହିତ ଆର	।।	୬୬
	ସେ ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତେ	।	ଯାହାକୁ ଅବକାଶ ଯେତେ	।।	୬୭
	ସମସ୍ତେ ସେହି ପରକାରେ	।	ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଗର୍ତ୍ତରେ	।।	୬୮
୨୩	ଯେ କ୍ଷୁଧା ତୃଷା ବ୍ୟଥା ହୋଇ	।	ସୁଖଅପେକ୍ଷା ପୁଣ ଯେହି	।।	୬୯
	ଦୂର କରି ସେ କଥାମାନ	।	ଚାହାଁନ୍ତେ ବ୍ରଜବାସିଜନ	।।	୭୦
	ଗିରି ଧଇଲେ ଦିନ ସାତ	।	ସ୍ଥାନରୁ ନୋହିଲେ ଚଳିତ	।।	୭୧
୨୪	ଯେ କୃଷ୍ଣଯୋଗଅନୁଭାବ	।	ସେ କଥା ଦେଖିଣ ବାସବ	।।	୭୨
	ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ମୟ ହୋଇଲା	।	ଯେ ଗର୍ବ ସେହି ଦୂର ଗଲା	।।	୭୩
	ନିଜ ସଂକଳ୍ପ ହତ ହେଲା	।	ମେଘମାନଙ୍କୁ ନିବାରିଲା	।।	୭୪
୨୫	ଆକାଶୁଁ ଗଲେ ମେଘମାନ	।	ଉଦୟ ହୋଇଲା ତପନ	।।	୭୫
	ଯେ ବାତବରଷା ଦାରୁଣ	।	ସେ ଗଲା, ଏମନ୍ତ ଦେଖିଣ	।।	୭୬

୧. ପରିଗ୍ରହ = ମୂଳ । ୨. କରିଛି = ଘେନିଛି । ୩. ଗୋବର୍ଦ୍ଧନାଚଳ = ଗୋବର୍ଧନ + ଅଚଳ (ଭୂଧର)

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଧର ପୁଣି । ବୋଇଲେ ଗୋପାଳଙ୍କୁ ବାଣୀ ॥ ୭୭

୨୬ ଯେ ସ୍ତିରୀ-ବାଳକ-ଗୋଧନେ । ସହିତ ହେ ଗୋପାଳମାନେ ॥ ୭୮

ନିର୍ଗତ ହୁଅ ଛାଡ଼ ତ୍ରାସ । ବାତବରଷା ହେଲା ଶେଷ ॥ ୭୯

ନଦୀମାନେହେଁ ଅଳ୍ପଜଳ । ପ୍ରାଏକ ହେଲେଣି ସକଳ ॥ ୮୦

୨୭ ତଦନ୍ତେ ସେ ଗୋପାଳମାନ । ଘେନି ଯେ ଯାହାର ଗୋଧନ ॥ ୮୧

ଉପକରଣ ଥିଲା ଯେହି । ଶକଟେ ଆରୋପିଣ ତାହି ॥ ୮୨

ମନ୍ଦଗମନେ ସ୍ତିରୀ ବାଳ । ବୃଦ୍ଧ ଯେ ଗଲେ ସେ ସକଳ ॥ ୮୩

୨୮ ଦେଖନ୍ତେ ସର୍ବଭୂତମାନେ । ଭଗବାନ ହିଁ ସେହିସ୍ଥାନେ ॥ ୮୪

ଲୀଳାରେ ପୂର୍ବପ୍ରାୟ କରି । ସ୍ଥାପିଲେ ନେଇଣ ସେ ଗିରି ॥ ୮୫

୨୯ ଅତି ପ୍ରେମରେ ହୋଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଯଥା ଉଚିତେ ଗୋପମାନ ॥ ୮୬

ପରିରମ୍ଭଣ[୧]ରେ ଆଦିରେ । ମିଳିଲେ ସେ କୃଷ୍ଣଛାମୁରେ ॥ ୮୭

ସସ୍ନେହେ ଗୋପୀମାନେ ପୁଣ । ଦଧି-ଅକ୍ଷତ-ସଲିଳେଣ ॥ ୮୮

ହରଷେ ତାହାଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ । ଉତ୍ତମ ଆଶୀର୍ବାଦ କଲେ ॥ ୮୯

୩୦ ଯେ ନନ୍ଦ ଯଶୋଦା ରୋହିଣୀ । ବଳିଷ୍ଠ ବଳରାମ ପୁଣି ॥ ୯୦

କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ । ବିହିଲେ ଆଶୀର୍ବାଦମାନ ॥ ୯୧

ସ୍ନେହସକାଶେ ଯଉଁମାନେ । କାତର ହୋଇଥିଲେ ମନେ ॥ ୯୨

୩୧ ଯେ ସ୍ୱର୍ଗେ ସାଧ୍ୟ ଦେବଗଣ । ଯେ ସିଦ୍ଧ ଗନ୍ଧର୍ବ ଚାରଣ ॥ ୯୩

ହେ ନୃପ ! ତୋଷେ ସ୍ତୁତି କଲେ । କୁସୁମମାନ ବରଷିଲେ ॥ ୯୪

୩୨ ଶଙ୍ଖ ଦୁନ୍ଦୁଭିଙ୍କ ନିଃସ୍ୱନ । ସ୍ୱର୍ଗରେ ହେଲା ହେ ରାଜନ ॥ ୯୫

ଯେ ବା ତୁମ୍ବୁରୁ ଆଦି ହୋଇ । ଗନ୍ଧର୍ବପତି ଥିଲେ ତହିଁ ॥ ୯୬

ଲଭି ଦେବତାଙ୍କ ବଚନ । କଲେ ସେ କାଳରେ ଗାୟନ ॥ ୯୭

୩୩ ହେ ନୃପ ! ଗୋବର୍ଧନଗିରି । ସ୍ଥାପନାଅନ୍ତରେ ଶ୍ରୀହରି ॥ ୯୮

ଯେ ଗୋପେ ଅନୁରାଗବନ୍ତ । ତେଣେ ହୋଇଣ ପରିବୃତ ॥ ୯୯

ବଳରାମଙ୍କ ସହିତରେ । ମିଳିତ ହୋଇଲେ ବ୍ରଜରେ ॥ ୧୦୦

ଯେ ଗୋବର୍ଧନ-ଉଦ୍ଧରଣ । ଏ ଆଦି କୃଷ୍ଣକୃତ୍ୟମାନ ॥ ୧୦୧

ହୃଦୟେ କରିଣ ସ୍ପର୍ଶନ । ଗୋପୀଏ କରନ୍ତେ ଗାୟନ ॥ ୧୦୨

ସକଳେ ମୁଦିତ ହୋଇଲେ । ବ୍ରଜକୁ ଲେଉଟି ଅଇଲେ ॥ ୧୦୩

ଧରିଣ ଗୋବର୍ଧନଗିରି । ରଖିଲେ ଯେ ଗୋକୁଳଶିରୀ ॥ ୧୦୪

ସେ କୃଷ୍ଣ ପାଦପଦ୍ମ ଧ୍ୟାନେ । ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମନେ ॥ ୧୦୫

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଗୋବର୍ଧନଧାରଣଂ
ନାମ ପଞ୍ଚବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

---

୧. ପରିରମ୍ଭଣ = ଆଲିଙ୍ଗନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଷଡ଼୍‌ବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଷଡ୍‌ବିଂଶେ ବିସ୍ମିତାନ୍ ଗୋପାନ୍ କୃଷ୍ଣସ୍ୟାଦ୍ଭୁତକର୍ମଭିଃ ।
ନନ୍ଦୋ ଗର୍ଗୋକ୍ତିମାଶ୍ରାବ୍ୟ ତଦୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମବର୍ଣ୍ଣୟତ୍ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କୃଷ୍ଣର ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାର	। କର୍ମଙ୍କୁ କରିଣ ଗୋଚର	।।	୧
	ସେ କୃଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ ଅବା କେତେ	। ତା' ନ ଜାଣନ୍ତି ସେ ସମସ୍ତେ	।।	୨
	ବିସ୍ମୟେ ମିଳି ନନ୍ଦଠାରେ	। ବୋଇଲେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ	।।	୩
୨	ଯହୁଁ ବାଳକର ଏମନ୍ତ	। ଅତି ଅଦ୍‌ଭୁତ କର୍ମଜାତ	।।	୪
	ଯେ ଜନ୍ମ ଗୋପାଳଗୃହରେ	। ନିନ୍ଦିତ ଅଟେ ଜଗତରେ	।।	୫
	ସେ ଜନ୍ମ ଲଭିବାର ପାଇଁ	। କିମ୍ପା ଭାଜନ ହେଲା ଏହି	।।	୬
୩	ଯାହାର ସପ୍ତମ ବରଷ	। ବୟସ ହୋଇଛି ପ୍ରବେଶ	।।	୭
	ଗିରିବରକୁ ଏକ କରେ	। କେମନ୍ତେ ଧଇଲା ଲୀଳାରେ	।।	୮
	ଯେହ୍ନେ ଲୀଳାରେ ଗଜରାଜ	। ହସ୍ତରେ ଧରଇ ପଙ୍କଜ	।।	୯
୪	ବାଳକସମୟେ ନୟନ	। ବୁଜିଣ କରନ୍ତେ ଶୟନ	।।	୧୦
	ବଳିଷ୍ଠ ପୂତନାର ସ୍ତନ	। ପ୍ରାଣସହିତେ କଲା ପାନ	।।	୧୧
	ମନୁଷ୍ୟଶରୀରୁଁ ଯେସନ	। ଆୟୁଷ କାଳ କରେ ପାନ	।।	୧୨
୫	ଯେ ତିନିମାସ ବୟସରେ	। ଶୁଅନ୍ତେ ଶକଟତଳରେ	।।	୧୩
	ରୋଦନ କରନ୍ତେ, ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ	। ଚାଳନ୍ତେ ଚରଣଯୁଗକୁ	।।	୧୪
	ଚରଣଅଗ୍ରେ ହତ ହେଲା	। ଶକଟ ଭାଜିଣ ପଡ଼ିଲା	।।	୧୫
୬	ଏକ ବରଷ ସମୟରେ	। ବସନ୍ତେ ଆସି ଆକାଶରେ	।।	୧୬
	ଯେ ଦୈତ୍ୟ ନାମେ ତୃଣାବର୍ତ୍ତ	। ସେ ହରି ନିଅନ୍ତେ ତୁରିତ	।।	୧୭
	କଣ୍ଠ ଧରନ୍ତେ ସେ ଆତୁର	। ତାହାକୁ କଲା ଯେ ସଂହାର	।।	୧୮
୭	ଯେ ପୁଣି କହୁଣିସି ଦିନ	। ଚୋରାନ୍ତେ ନବନୀତମାନ	।।	୧୯
	ଜନନୀ ଉଡ୍ରୁଖଳେ ନେଇ	। [1]ବନ୍ଧନ କଲା କୋପୀ ହୋଇ	।।	୨୦
	ବେନି ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	। ଯାଆନ୍ତେ ବାହୁଯୁଗଳରେ	।।	୨୧
	ସେ ବେନି ବୃକ୍ଷ ନିଜ ବଳେ	। ଉପାଡ଼ି ପକାଇଲା ତଳେ	।।	୨୨
୮	ବେଢ଼ି ଅଛନ୍ତି ଶିଶୁମାନେ	। ରାମର ସହିତେ ବିପିନେ	।।	୨୩
	ଚରାନ୍ତେ ନିଜ ପଶୁମାନ	। ମାରିବା ଅର୍ଥେ କରି ମନ	।।	୨୪
	ମିଳିଲା ଅରି ବକାସୁର	। ଭୁଜଯୁଗଳରେ ତାହାର	।।	୨୫
	ମୁଖକୁ ଦୁଇ ଖଣ୍ଡ କରି	। କେମନ୍ତେ ପକାଇଲା ଚିରି	।।	୨୬
୯	ବସଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ବସରୂପେ	। ମିଳନ୍ତେ ମାରିବାକୁ କୋପେ	।।	୨୭

---

୧. ବନ୍ଧନ = ବାନ୍ଧନ୍ତେ ଗଲା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମାରି ବତ୍ସକୁ ତା' ଦେହରେ । କପିତ୍ଥ ପାତିଲା¹ ଲୀଳାରେ ।। ୨୮
୧୦ ରାମସଙ୍ଗତେ ହୋଇ ଯୁତ । ମାରିଣ ରାସଭ ଦଇତ ।। ୨୯
ତାହାର ଯେତେ ବନ୍ଧୁମାନ । କରି ସେମାନଙ୍କୁ ନିଧନ ।। ୩୦
ଯହିଁରେ ପକ୍ୱଫଳମାନ । କ୍ଷେମ କଲା ସେ ତାଳବନ ।। ୩୧
୧୧ ପ୍ରଳମ୍ବ ହୋଇ ନାମ ଯାର । ଉଗ୍ର ଅଟଇ ସେ ଅସୁର ।। ୩୨
ଯେ ବଳଭଦ୍ର ବଳଯୁତ । ତା' ହସ୍ତେ ତାକୁ କରି ହତ ।। ୩୩
ବନବହ୍ନିରୁ ଗୋପାଳଙ୍କୁ । ରଖିଲା ବ୍ରଜର ପଶୁଙ୍କୁ ।। ୩୪
୧୨ ଅତି ବିଷମ ବିଷ ଯାର । ଯେ ଅହିମାନଙ୍କ ଈଶ୍ୱର ।। ୩୫
ତାହାକୁ କରିଣ ଦମନ । ତା' ଗର୍ବ କରିଣ ଖଣ୍ଡନ ।। ୩୬
ହ୍ରଦୁଁ ବାହାର କରି ଦେଇ । ବିଷ-ଉଦକ ଯହିଁ ନାହିଁ ।। ୩୭
ଯମୁନା ନଦୀକି ଏମନ୍ତ । ପ୍ରକାରେ କଲା ଯେ ବିହିତ ।। ୩୮
୧୩ ହେ ନନ୍ଦ ! ତୋ' ତନୟଠାର । ସମସ୍ତ ବ୍ରଜବାସୀଙ୍କର ।। ୩୯
ଯେ ଅନୁରାଗ ଅଛି ହୋଇ । କେବେହେଁ ତ୍ୟାଜ୍ୟ ସେ ନୁହଇ ।। ୪୦
ସ୍ୱଭାବ ଅନୁରାଗ ତାର । ଆମ୍ଭର ଠାରେ କି ପ୍ରକାର ।। ୪୧
୧୪ ହେ ବ୍ରଜନାଥ ! ଯା' ବୟସ । ସଂଖ୍ୟାରେ ସପତ ବରଷ ।। ୪୨
ସେ କାହିଁ କାହିଁ ଅବା ପୁଣ । ମହା ଅଚଳର ଧାରଣ ।। ୪୩
ଏ ଘେନି ତୋର ସୁତଠାର । ଶଙ୍କା ସମ୍ଭୁଛି ଆମ୍ଭର ।। ୪୪

ଶ୍ରୀନନ୍ଦ ଉବାଚ

୧୫ ଗୋପାଳଙ୍କର ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । କହୁ ଅଛନ୍ତି ନନ୍ଦ ପୁଣି ।। ୪୫
ଆହେ ଗୋପାଳମାନେ ଶୁଣ । ମୋହର ବଚନକୁ ପୁଣ ।। ୪୬
ବାଳକଠାରେ ଯେ ତୁମ୍ଭର । ଆଶଙ୍କା ସେହୁ ଯାଉ ଦୂର ।। ୪୭
ଏହି କୁମାରକୁ ଉଦ୍ଦେଶି । ଗର୍ଗ ଯା' କହିଲେ ବିଶେଷି ।। ୪୮
୧୬ ପ୍ରତିଯୁଗରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ତନୁ ଘେନନ୍ତେ ତୋ' ନନ୍ଦନ ।। ୪୯
ଏହାର ଶୁକ୍ଳ ରକ୍ତ ପୀତ । ତ୍ରିଯୁଗେ ତିନି ବର୍ଣ୍ଣ ଜାତ ।। ୫୦
ଏବେ ଏ ଦ୍ୱାପରରେ ଯେଣୁ । କୃଷ୍ଣଭାବକୁ ଗଲା ତେଣୁ ।। ୫୧
ଏ ଘେନି କରି କୃଷ୍ଣନାମ । ଏହାର ହୋଇବ ପ୍ରଥମ ।। ୫୨
୧୭ ଏ ତୋର ତନୟ ପୂର୍ବରେ । ଜନ୍ମିଲା ବସୁଦେବଠାରେ ।। ୫୩
ତେଣୁ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ବାସୁଦେବ । ବୋଲନ୍ତି ପଣ୍ଡିତ ମାନବ ।। ୫୪
୧୮ ଯେ ଗୁଣ କର୍ମ ଅଟେ ଦୁଇ । ତହିଁକି ଅନୁରୂପ ହୋଇ ।। ୫୫
ତୋ' ସୁତ ନାମ-ରୂପମାନେ । ବହୁତ ଅଛନ୍ତି ଭୁବନେ ।। ୫୬
ସେମାନ ନ ଜାଣଇଁ ମୁହିଁ । ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଜନେ କେହି ।। ୫୭
୧୯ ସର୍ବଗୋପାଳ ଗୋକୁଳର । ଆନନ୍ଦକର୍ତ୍ତା ଏ ତୁମ୍ଭର ।। ୫୮

୧. ପାତିଲା = ପକାଇଲା (ତୁଂ ନ୍ୟପାତୟତ୍) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ମଙ୍ଗଳ କରିବ ବିଧାନ	ଏଣେ ସମସ୍ତ ଦୁର୍ଗମାନ	।।	୫୯
	ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ଶୀଘ୍ର ହୋଇ	ତରିବ ସତ୍ୟ ଏ ଅଟଇ	।।	୬୦
୨୦	ହେ ବ୍ରଜପତି ! ପୂର୍ବଦିନେ	ଅରାଜକରେ ସାଧୁମାନେ	।।	୬୧
	ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କରେ ପୀଡ଼ାକୁ	ଲଭିଲେ, ଏ ପୁଣି ତାହାଙ୍କୁ	।।	୬୨
	ରଖନ୍ତେ ବୃଦ୍ଧିକି ଲଭିଲେ	ସେ ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ଜିଣିଲେ	।।	୬୩
୨୧	ଏ ମହାଭାଗ କୃଷ୍ଣଠାରେ	ପ୍ରୀତି କରନ୍ତି ଯେଉଁ ନରେ	।।	୬୪
	ତାହାଙ୍କୁ ଅହିତ ମାନବ	କରନ୍ତି ନାହିଁ ପରାଭବ	।।	୬୫
	ଯାହାଙ୍କ ପକ୍ଷ ଭଗବାନ	ତାହାଙ୍କୁ ଅସୁରେ ଯେସନ	।।	୬୬
୨୨	ସେହି କାରଣରୁ ତୋହର	ହେ ନନ୍ଦ ! ଏ ଯେଉଁ କୁମର	।।	୬୭
	ଗୁଣମାନଙ୍କରେ କୀର୍ତ୍ତିରେ	ଅନୁଭାବରେ ସଂପତ୍ତିରେ	।।	୬୮
	ଅଟେ ନାରାୟଣସମାନ	ଗର୍ଗ କହିଲେ ଏ ବଚନ	।।	୬୯
	ତାର ଯେ କର୍ମ ଅତିଶୟ	ତହିଁରେ ନ ଧର ବିସ୍ମୟ	।।	୭୦
୨୩	ମତେ ସାକ୍ଷାତ ଏ ପ୍ରକାରେ	କହିଣ ଗର୍ଗ ତଦନ୍ତରେ	।।	୭୧
	ଗଲେ ସେ ଆପଣା ଗୃହକୁ	ସେଦିନୁଁ ମଣଇଁ କୃଷ୍ଣକୁ	।।	୭୨
	ନାରାୟଣର ଏହୁ ଅଂଶ	ଅକ୍ଳେଶ ଯା' କର୍ମ ପ୍ରକାଶ	।।	୭୩
୨୪	ଏ ରୂପେ ଗର୍ଗମୁନିବାଣୀ	ନନ୍ଦ କହନ୍ତେ ତାହା ଶୁଣି	।।	୭୪
	ହରଷେ ବ୍ରଜବାସିଜନ	ନନ୍ଦଙ୍କୁ କଲେକ ପୂଜନ	।।	୭୫
	ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହିଁ ପୂଜା କଲେ	ସମସ୍ତେ ବିସ୍ମୟ ଛାଡ଼ିଲେ	।।	୭୬
୨୫	ଯଜ୍ଞବିନାଶରୁ ଯେ ରୋଷ	ଚିତ୍ତରେ ହୋଇଲା ପ୍ରକାଶ	।।	୭୭
	ତେଣେ ଅଶନି ତୀବ୍ର ବାତ	ଜଳଶର୍କରା[1] ଯେ ବହୁତ	।।	୭୮
	ତାହା ବର୍ଷନ୍ତେ ପୁରନ୍ଦର	ଗୋପାଳେ ପଶୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଆବର	।।	୭୯
	ଯହିଁରେ ଲଭିଲେ କଷଣ	ଯାହାର ଆପଣେ ଶରଣ	।।	୮୦
	ଏ ରୂପେ ଦେଖି ସେ ଗୋଷ୍ଠକୁ	ହସନ୍ତେ ଲଭିଣ ଦୟାକୁ	।।	୮୧
	ଦୁର୍ବଳ ବାଳକ ଯେସନ	ଛତୁକୁ ଟେକଇ ବହନ	।।	୮୨
	ସେହି ପ୍ରକାରେ ଏକ କରେ	ପର୍ବତ ଉପାଡ଼ି ସତ୍ୱରେ	।।	୮୩
	ଗୋଷ୍ଠକୁ ପାଳନା ଯେ କଲେ	ଇନ୍ଦ୍ରର ଯଜ୍ଞକୁ[2] ଭାଙ୍ଗିଲେ	।।	୮୪
	ସେ ଇନ୍ଦ୍ର ଧେନୁମାନଙ୍କର	ପ୍ରୀତ ହୋଉନ୍ତୁ ଆମ୍ଭଠାର	।।	୮୫
	ଗୋପାଳେ ଯାହା ଚେଷ୍ଟାମାନ	ଦେଖି ଆଶଙ୍କା କଲେ ମନ	।।	୮୬
	ନନ୍ଦର ଠାରୁ ଗର୍ଗବାଣୀ	ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ହେଲେ ପୁଣି	।।	୮୭
	ସେ କୃଷ୍ଣଚରଣପଙ୍କଜ	ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	।।	୮୮

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀନନ୍ଦଗୋପସଂବାଦୋ ନାମ ଷଡ୍‌ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

---

୧. ଜଳଶର୍କରା = କୁଆପଥର । ୨. ଯଜ୍ଞକୁ = ଗର୍ବକୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସପ୍ତବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସପ୍ତବିଂଶେ ତଦାଲକ୍ଷ୍ୟ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପ୍ରାଭବଂ ପରମ୍ ।
ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ସୁରଭୀନ୍ଦ୍ରାଭ୍ୟାମଭିଷେକମହୋତ୍ସବଃ ॥ ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ଧରିଣ ଗିରି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ । ଜଳବୃଷ୍ଟିରୁ ବ୍ରଜସ୍ଥାନ ॥ ୧
କୃଷ୍ଣ ରଖିଲେ ତାହା ଜାଣି । ସୁରଭି ଗୋଲୋକରୁ ପୁଣି ॥ ୨
ମିଳିଲା କୃଷ୍ଣସନ୍ନିଧିରେ । ଇନ୍ଦ୍ର ହିଁ ଅଛି ତା' ସଙ୍ଗରେ ॥ ୩
୨ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହେଳା କଲା ଯେଣୁ । ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇଅଛି ତେଣୁ ॥ ୪
ମିଳିଣ ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନରେ । ସୂର୍ଯ୍ୟର ସମ ଯାହାଠାରେ ॥ ୫
କିରଣ ହୋଇଛି ପ୍ରକଟ । ଏମନ୍ତ ଯେବଣ ମୁକୁଟ ॥ ୬
ତେଣେ କୃଷ୍ଣର ପାଦଦୁଇ । ସ୍ପରଶ କଲା ନମ୍ର ହୋଇ ॥ ୭
୩ ଅମିତ ଅଟେ ତେଜ ଯାର । ଯେ ଅନୁଭାବ ସେ କୃଷ୍ଣର ॥ ୮
ତାହା ପୂର୍ବରେ ଥିଲା ଶୁଣି । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଦେଖିଲା ତା' ପୁଣି ॥ ୯
ମୁଁ ତିନି ଲୋକର ଈଶ୍ୱର । ଏ ରୂପେ ଗର୍ବ ଗଲା ତାର ॥ ୧୦
ଯୋଡ଼ିଣ କରଯୁଗଳକୁ । ବୋଇଲା ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ ॥ ୧୧

ଶ୍ରୀଇନ୍ଦ୍ର ଉବାଚ

୪ ଯହିଁ ବିଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ । ଯେ ଶାନ୍ତ ଜ୍ଞାନମୟ ପୁଣ ॥ ୧୨
ଯହିଁରୁ ରଜ ତମ ଦୂର । ଏମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ତୁମ୍ଭର ॥ ୧୩
ମାୟାଜନିତ ଯେ ସଂସାର । ଅଜ୍ଞାନେ ଅନୁବନ୍ଧ ଯାର ॥ ୧୪
ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବଜ୍ଞ ତୁମ୍ଭ ଠାର । ଅବିଦ୍ୟମାନ ସେ ସଂସାର ॥ ୧୫
୫ ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଦେହସମ୍ବନ୍ଧରେ । ଯେ କୃତ ଯେ ହେତୁ ଦେହରେ ॥ ୧୬

× × × ×

ସେ ଲୋଭ ଆଦି ତୁମ୍ଭଠାର । କେମନ୍ତ ହୋଇବ ପ୍ରଚାର ॥ ୧୭
ତଥାପି ଆହେ ଭଗବାନ । ଧର୍ମର ଅଟେ ଯେ ପାଳନ ॥ ୧୮
ନିଗ୍ରହ ଅଟେ ଯେ ଖଳର । ତଦର୍ଥେ ତୁମ୍ଭେ ଦଣ୍ଡ ଧର ॥ ୧୯
୬ ତୁମ୍ଭେ ସକଳ ଜଗତର । ଜନକ ଗୁରୁ ଅଧୀଶ୍ୱର ॥ ୨୦
ଅଲଂଘ୍ୟ କାଳରୂପୀ ଯେଣୁ । ଲୀଳାବତାରେ ଦଣ୍ଡ ତେଣୁ ॥ ୨୧
ହିତନିମିତ୍ତରେ ଆଚର । ଆମ୍ଭେ ଜଗତ-ଅଧୀଶ୍ୱର ॥ ୨୨
ଏ ରୂପେ ଯେ ବା ଗର୍ବବନ୍ତ । କରନ୍ତେ ତାଙ୍କ ମାନ ହତ ॥ ୨୩
୭ ମୋହ ସମାନ ଅଜ୍ଞ ଯେହି । ଈଶ୍ୱର ଜଗତର ମୁହିଁ ॥ ୨୪
ଏ ଗର୍ବ ବହିଥାନ୍ତି ପୁଣ । କାଳରେ ଅଭୟ କରିଣ ॥ ୨୫

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ମଦକୁ	। ଛାଡ଼ିଣ ପୁଣ ସେ ଗର୍ବକୁ	।।	୨୬
	ସାଧୁଜନର ମାର୍ଗ ଯେହି	। ଅନୁସରନ୍ତି ପୁଣ ତାହି	।।	୨୭
	ଯେ ଚେଷ୍ଟା ଅଟଇ ତୁମ୍ଭର	। ସେ ଦଣ୍ଡ ଅଟେ ଖଳଙ୍କର	।।	୨୮
୮	ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମଦେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ	। ତୁମ୍ଭ ପ୍ରଭାବ ନ ଜାଣଇଁ	।।	୨୯
	ଏ ଘେନି କରି ତୁମ୍ଭ ଠାର	। ଯେ ହେଲା ଅପରାଧ ମୋର	।।	୩୦
	ହେ ପ୍ରଭୁ ! ତାହା କ୍ଷମା କର	। ମୂଢ଼ ଅଟଇ ଚିତ୍ତ ମୋର	।।	୩୧
	ଏ ରୂପେ ଦୁଷ୍ଟ ମତି ମୋର	। ଆଉ ନ ଜନ୍ମୁ ପ୍ରଭୁଠାର	।।	୩୨
୯	ହେ ଅଧୋକ୍ଷଜ ଯେ ଭୂମିର	। ଭାର ଅଟନ୍ତି, ମହାଭାର	।।	୩୩
	ଯାହାଙ୍କ ଠାରୁ ହୋଏ ଜାତ	। ନୃପରୂପରେ ଯେ ବିଦିତ	।।	୩୪
	ତାହାଙ୍କ ନାଶକୁ ତୁମ୍ଭର	। ଏ ନରଲୋକେ ଅବତାର	।।	୩୫
	ତୁମ୍ଭର ଚରଣକୁ ପୁଣ	। ଅଛନ୍ତି ଯେ ଅନୁବର୍ତ୍ତିଣ	।।	୩୬
	ତାହାଙ୍କ ମଙ୍ଗଳନିମିତ୍ତ	। ସେ ପୁଣ ଅଟଇ ନିୟତ	।।	୩୭
୧୦	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ଭଗବନ୍ତ	। ସକଳଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ମତ	।।	୩୮
	ଅନ୍ତରେ କରିଥିଲେ[୧] ସ୍ଥାନ	। କେବେହେଁ ନୁହ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନ	।।	୩୯
	ନିବାସ ସର୍ବ ଲୋକଙ୍କର	। ଯଦୁମାନଙ୍କ ଅଧୀଶ୍ୱର	।।	୪୦
	ଏ ରୂପେ କୃଷ୍ଣ ଅବତାର	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର	।।	୪୧
୧୧	ଇଚ୍ଛାଏ ଭକ୍ତମାନଙ୍କର	। ଯେ ଧରିଅଛ କଳେବର	।।	୪୨
	ବିଶୁଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନମୂର୍ତ୍ତି ପୁଣ	। ଯେ ସର୍ବ, ସମସ୍ତ କାରଣ	।।	୪୩
	ଯେ ଆତ୍ମା ସର୍ବଭୂତଙ୍କର	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର	।।	୪୪
୧୨	ହେ ଭଗବାନ ଯାଗ ହତ	। ହୁଅନ୍ତେ ଗୋଷ୍ଠନାଶ ଅର୍ଥ	।।	୪୫
	ଜଳବୃଷ୍ଟିରେ ପବନରେ	। ଚେଷ୍ଟା ମୁଁ କଲି ଏ ପ୍ରକାରେ	।।	୪୬
	ମୁଁ ମାନବନ୍ତ ଅତିଶୟେ	। କ୍ରୋଧ ଜନ୍ମିଲା ମୋ' ହୃଦୟେ	।।	୪୭
୧୩	ଯେ ଗର୍ବ ଯେ ଉଦ୍ୟମ ମୋର	। ସେ ସର୍ବ ହୋଇଲା ସଂହାର	।।	୪୮
	ରଚିଲ ଅନୁଗ୍ରହ ମୋର	। ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଗୁରୁ ଅଧୀଶ୍ୱର	।।	୪୯
	ଆତ୍ମାସ୍ୱରୂପ ଅଟ ପୁଣ	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପଶିଲି ଶରଣ	।।	୫୦

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୪	ଇନ୍ଦ୍ର ଏମନ୍ତ ରୂପେ ବାଣୀ	। କହନ୍ତେ ଭଗବାନ ପୁଣି	।।	୫୧
	ମେଘର ପ୍ରାୟ ଯେ ଗମ୍ଭୀର	। ବଚନ ଅଟେ ଆପଣାର	।।	୫୨
	ତେଣେ କହିଲେ ବାସବକୁ	। ହସନ୍ତେ ଦେଖିଣ ତାହାକୁ	।।	୫୩

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୫	ହେ ଇନ୍ଦ୍ର ! ଅନୁଗ୍ରହେ ତୋର	। ମୁଁ କଲି ଯାଗକୁ ସଂହାର	।।	୫୪

୧. କରିଥିଲେ = କରିଲେ ହେଁ (ଅନ୍ତଃସ୍ଥତ୍ୱେଽପି) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଇନ୍ଦ୍ରସଂପତ୍ତିରେ ତୁ ଯେଣୁ	।	ମତ୍ତ ହୋଇଲୁ ସେ କାରଣୁଁ	॥	୫୫
	ମୋର ସ୍ମରଣ ଅର୍ଥେ ନିତ୍ୟ	।	ସେ କଥା କଲି ମୁଁ ବିହିତ	॥	୫୬
୧୬	ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମଦେ ଅନ୍ଧ ନର	।	ମୋତେ ନ କରଇ ଗୋଚର	॥	୫୭
	ଲୋକର ଦଣ୍ଡଦାତା ମୁହିଁ	।	ଯା' ଅନୁଗ୍ରହକୁ ବାଞ୍ଛଇଁ	॥	୫୮
	ସକଳ ସଂପତ୍ତିରୁ ଧ୍ୱଂସ	।	ତାହାକୁ କରଇ ଅବଶ୍ୟ	॥	୫୯
୧୭	ହେ ଶକ୍ର ! ଗମନ ତୁ କର	।	ମଙ୍ଗଳ ସମ୍ଭବୁ ତୋହର	॥	୬୦
	ଗର୍ବକୁ ଛାଡ଼ ମତ୍ତ ନୋହ	।	ଯେ ଯାହା ଅଧିକାରେ ଥାଅ	॥	୬୧
	ଆଜ୍ଞା ଯେ ଅଟଇ ମୋହର	।	ପ୍ରତିପାଳନା ତାହା କର	॥	୬୨
୧୮	ନିଜ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କରେ	।	ସହିତ ହୋଇ ତଦନ୍ତରେ	॥	୬୩
	ଗୋପାଳସ୍ୱରୂପୀ ଯେ ହରି	।	ତାହାଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି	॥	୬୪
	ଯେ ମନସ୍ୱିନୀ ଅଟେ ପୁଣି	।	କହିଲା ସେ ସୁରଭି ବାଣୀ	॥	୬୫

ଶ୍ରୀସୁରଭିରୁବାଚ

୧୯	ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ଜଗତର	।	ଆତ୍ମାସ୍ୱରୂପ ! ଅଧୀଶ୍ୱର	॥	୬୬
	ହେ ମହାଯୋଗି ! ଏ ଜଗତ	।	ତୋ'ଠାରୁ ଅଟଇ ସଂଭୂତ	॥	୬୭
	ହେଲେହେଁ ଇନ୍ଦ୍ରଠାରୁ ହତ	।	ତୁମ୍ଭେ ସକଳଲୋକନାଥ	॥	୬୮
	ତୁମ୍ଭରେ ହୋଇ ନାଥବନ୍ତ	।	ଆମ୍ଭେ ବର୍ତ୍ତିଲୁଁ ହେ ଅଚ୍ୟୁତ	॥	୬୯
୨୦	ପରମ ଦେବତା ଆମ୍ଭର	।	ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର	॥	୭୦
	ଯେ ଧେନୁ-ବିପ୍ର ଯେ ଅମର[୧]	।	ମଙ୍ଗଳନିମିତ୍ତେ ତାଙ୍କର	॥	୭୧
	ଆମ୍ଭର ଇନ୍ଦ୍ର ହୁଅ ତୁମ୍ଭେ	।	ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଅଛୁଁ ଆମ୍ଭେ	॥	୭୨
୨୧	ହେ ବିଶ୍ୱଆତ୍ମା ଭୂମିଭାର	।	ନାଶନେ ତୁମ୍ଭ ଅବତାର	॥	୭୩
	ବ୍ରହ୍ମାବଚନେ ଆମ୍ଭେମାନେ	।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଆଜ ଏ ଭୁବନେ	॥	୭୪
	ଇନ୍ଦ୍ରରୂପରେ ଅଭିଷେକ	।	କରିବୁଁ ତୋଷ ହେବେ ଲୋକ	॥	୭୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୨	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ	।	କହି ସୁରଭି ନିଜ କ୍ଷୀରେ	॥	୭୬
୨୩	ରଚିଲା ଅଭିଷେକ ପୁଣ	।	ଅଇରାବତର କରେଣ	॥	୭୭
	ଆକାଶଗଙ୍ଗାର ଯେ ନୀର	।	ଉଦ୍ଧୃତ, ତେଣେ ପୁରନ୍ଦର	॥	୭୮
	ଦେବମାତାଙ୍କ[୨] ବଚନରେ	।	ସୁରଋଷିଙ୍କ ସହିତରେ	॥	୭୯
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅଭିଷେକ କଲା	।	ଗୋବିନ୍ଦ ବୋଲି ନାମ ଦେଲା	॥	୮୦
୨୪	ସେଠାରେ ତୁମ୍ବୁରୁ ନାରଦ	।	ଏ ଆଦି ବିଦ୍ୟାଧର ସିଦ୍ଧ	॥	୮୧

୧. ଅମର = ଦେବତା ।
୨. ଦେବମାତା = ଅଦିତି ପ୍ରଭୃତି; ଅଥବା ଦେବତା ଓ ମାତୃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଗନ୍ଧର୍ବେ ଚାରଣେ ମିଳିଲେ । କୃଷ୍ଣର ଯଶକୁ ଗାଇଲେ ॥ ୮୨
ସକଳ ଲୋକର କଳ୍ମଷ । ବିନାଶ କରେ ଯଉଁ ଯଶ ॥ ୮୩
ହରଷେ ହୋଇଣ ସଂଯୁତ । ଦେବକାମିନୀ କଲେ ନୃତ୍ୟ ॥ ୮୪
୨୫ ଦେବତାଙ୍କର ସମୂହରେ । ମୁଖ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ଯଉଁ ସୁରେ ॥ ୮୫
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି ସେ ବିହିଲେ । ଅଦ୍ଭୁତ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି କଲେ ॥ ୮୬
ତିନି ଭୁବନେ ଯେତେ ଲୋକ । ଲଭିଲେ ସେ ପରମ ସୁଖ ॥ ୮୭
ଯେ ପୁଣ ଧେନୁମାନେ ଥିଲେ । କ୍ଷୀରେ ପୃଥ୍ୱୀକି ଆର୍ଦ୍ର କଲେ ॥ ୮୮
୨୬ ଯେ କ୍ଷୀର ଆଦି ନାନା ରସ । ନଦୀଏ କଲେ ତା' ପ୍ରକାଶ ॥ ୮୯
ମଧୁ ସ୍ରବିଲେ ବୃକ୍ଷମାନେ । ଯେ ପକ୍ୱ କର୍ଷଣ ବିହୀନେ ॥ ୯୦
ଯହିଁରେ ସେ ଓଷଧିମାନ । ହୋଇଅଛନ୍ତି ବିଦ୍ୟମାନ ॥ ୯୧
ସେ ଗିରିମାନେ ଗର୍ଭଗତ । ମଣିକି କଲେ ପ୍ରକାଶିତ ॥ ୯୨
୨୭ ହେ କୁରୁସୁତ ! ସ୍ୱଭାବରେ । ଯେ ହିଂସ୍ରମାନେ ଜଗତରେ ॥ ୯୩
ଅଭିଷେକରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର । ସେ ବୈରଭାବ କଲେ ଦୂର ॥ ୯୪
୨୮ ଯେ ଗୋ-ଗୋକୁଳ ଅଧୀଶ୍ୱର । ସେ ଗୋବିନ୍ଦର ପୁରନ୍ଦର ॥ ୯୫
ଅଭିଷେକକୁ ଏ ପ୍ରକାରେ । କରିଣ ତାହାଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ ॥ ୯୬
ଦେବଆଦିରେ ହୋଇ ବୃତ । ତ୍ରିଦିବେ ହୋଇଲା ମିଳିତ ॥ ୯୭
ଗୋବିନ୍ଦ ବୋଲିଣ ଯାହାର । ନାମକୁ ଦେଲା ପୁରନ୍ଦର ॥ ୯୮
ସେ କୃଷ୍ଣପାଦେ ଅବିରତ । ନିବିଷ୍ଟ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଚିତ୍ତ ॥ ୯୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଭିଷେକୋ ନାମ
ସପ୍ତବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଅଷ୍ଟାବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅଷ୍ଟାବିଂଶେ ତତୋ ନନ୍ଦାନୟନଂ ବରୁଣାଳୟାତ୍ ।
ବୈକୁଣ୍ଠଦର୍ଶନଂ ଚାଥ ଗୋପାନାମନୁବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ॥ ୧
ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଂ ସମୁଦ୍ଧୃତ୍ୟ ବଶେ କୃତ୍ୱାମରେଶ୍ୱରମ୍ ।
ନନ୍ଦାନୟନତଃ କୃଷ୍ଣୋ ବରୁଣଂ ଚ ବଶେଽନୟତ୍ ॥ ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ଏକାଦଶୀରେ ଆହାରକୁ । ଛାଡ଼ିଣ ପୂଜିଣ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ॥ ୧
ସ୍ନାନନିମିତ୍ତେ ଦ୍ୱାଦଶୀରେ । ନନ୍ଦ ମିଳିଲେ କାଳିନ୍ଦୀରେ ॥ ୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨ ନ ଜାଣି ଆସୁରୀ ବେଳାକୁ । [1]ରାତ୍ରେ ପଶିଲା ସଲିଳକୁ ॥ ୩
ବରୁଣଭୃତ୍ୟ ଯେ ଅସୁର । ଘେନି ସେ ନନ୍ଦକୁ ସତ୍ୱର ॥ ୪
ବରୁଣ ରହିଛନ୍ତି ଯହିଁ । ମିଳିଲା ତାଙ୍କ ପାଶେ ଯାଇଁ ॥ ୫
୩। ନନ୍ଦକୁ ନ ଦେଖନ୍ତେ ପୁଣ । ହେ କୃଷ୍ଣ ହେ ରାମ ବୋଲିଣ ॥ ୬
୪। ଗୋପାଳେ କଲେ ରୋଦନକୁ । ବରୁଣ ନେଲା ତୋ' ପିତାକୁ ॥ ୭
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଭଗବାନ । ମିଳିଲେ ତାର ସନ୍ନିଧାନ ॥ ୮
ହେ ନୃପ ! ନିଜ ଜନଙ୍କର । ଅଭୟଦାତା ଯେ ଈଶ୍ୱର ॥ ୯
୫ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଭଗବାନ । କରି ତାହାଙ୍କୁ ବିଲୋକନ ॥ ୧୦
ତାହାଙ୍କ ଦରଶନୁଁ ଜାତ । ଉତ୍ସବ ହୋଇଛି ମହତ ॥ ୧୧
ତାହାଙ୍କୁ ବିଶେଷ ପୂଜନ । କରିଣ ବୋଇଲା ବଚନ ॥ ୧୨

ଶ୍ରୀବରୁଣ ଉବାଚ

୬ ଆଜ ମୁଁ ଧଇଲି ଶରୀର । ସଫଳଭାବ ଏ ଦେହର ॥ ୧୩
ସକଳ ରତ୍ନମାନଙ୍କର । ହୋଇଲେ ହେଁ ମୁଁ ଅଧୀଶ୍ୱର ॥ ୧୪
ହେ ଭଗବାନ ଏ ପ୍ରକାରେ । ଅର୍ଥ ନ ଲଭିଛି ପୂର୍ବରେ ॥ ୧୫
୭ ଯହିଁରୁ ଅତିଶୟ ନାହିଁ । ସେ ଅଇଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଯାର ଠାଇଁ ॥ ୧୬
ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣ, ସର୍ବଜୀବଙ୍କର । ଯେ ନିୟାମକ ଅଧୀଶ୍ୱର ॥ ୧୭
ଯେ ଲୋକସୃଷ୍ଟି ବିକଳ୍ପନ । ଯେ ମାୟା କରଇ ବିଧାନ ॥ ୧୮
ସେ ମାୟା ନାହିଁ ଯାହା ଠାରେ । ଏମନ୍ତ ଶୁଣିଛୁଁ କର୍ଣ୍ଣରେ ॥ ୧୯
୮। କାର୍ଯ୍ୟ ନ ଜାଣେ, ମୂଢ଼ ପୁଣ । ମୋର ସେବକ ନ ଜାଣିଣ ॥ ୨୦
୯। ଆଣିଲା ପିତାକୁ ତୁମ୍ଭର । ହେ ପ୍ରଭୁ ! ତାହା କ୍ଷମା କର ॥ ୨୧
[2]ତୋ' ପାଦଦର୍ଶନ ନ ପାଇ । ଆଣିଲି ତୋ' ପିତାକୁ ମୁହିଁ ॥ ୨୨
ହେ ପିତାବତ୍ସଳ ଗୋବିନ୍ଦ । ନିଅ ଏ ତୁମ୍ଭ ପିତା ନନ୍ଦ ॥ ୨୩

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୦ ଏ ରୂପେ କରାନ୍ତେ ପ୍ରସନ୍ନ । ଅଖିଳେଶ୍ୱର ଭଗବାନ ॥ ୨୪
କରନ୍ତେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ହର୍ଷକୁ । ଘେନିଣ ଅଇଲେ ପିତାଙ୍କୁ ॥ ୨୫
୧୧ ଯେ ମହୋଦୟ ବରୁଣର । ପୂର୍ବେ ନୟନ-ଅଗୋଚର ॥ ୨୬
ନନ୍ଦ ସେ କଥାକୁ ଦେଖିଣ । ତାଙ୍କର କୃଷ୍ଣଠାରେ ପୁଣ ॥ ୨୭
ଦେଖି ମହତ ପ୍ରଣତିକି । ବିସ୍ମୟେ କହିଣ[3] ଜ୍ଞାତିଙ୍କି ॥ ୨୮

---

୧. କଳାର୍ଦ୍ଧାଂ ଦ୍ୱାଦଶୀଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ନିଶୀଥାଦୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱମେବ ହି ।
ଆମଧ୍ୟାହ୍ନାଃ କ୍ରିୟାଃ ସର୍ବାଃ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାଃ ଶମ୍ଭୁଶାସନାତ୍ ॥ (ସ୍ୱାମୀ)
ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରବଳରେ ନନ୍ଦ ନିଶିରେ ଜଳରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବରୁଣଭୃତ୍ୟ ଏହା ନ ଜାଣି ତାଙ୍କୁ ନେଇଗଲା ।

୨. ତୋ' ପାଦଦରଶନ ପାଇଁ । ୩. କହିଣ = କହିଲା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୨ ଉତ୍ସୁକ ଭାବରେ ସଂଯୁତ । ହେ ନୃପ ! ଯାହାଙ୍କର ଚିତ୍ତ ।। ୨୯
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସେ ଗୋପାଳମାନେ । ଈଶ୍ୱର ବୋଲି ଜାଣି ମନେ ।। ୩୦
ଯେ ବ୍ରହ୍ମ ନାମେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଗତି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ତାହା ଅଧିପତି ।। ୩୧
ଦେଖାଇବ କି ଏ ପ୍ରକାରେ । ସଂକଳ୍ପ କଲେ ମାନସରେ ।। ୩୨
୧୩ ଏ ରୂପେ ନିଜ ଜନଙ୍କର । ମନରେ ଜାତ ଯେ ବିଚାର ।। ୩୩
ସର୍ବଜ୍ଞ ସ୍ୱୟେଂ ତାହା ଜାଣି । ତାଙ୍କ ସଂକଳ୍ପସିଦ୍ଧି ପୁଣି ।। ୩୪
ନିର୍ବାହ ଅର୍ଥେ କରୁଣାରେ । ବିଚାର କଲେ ଏ ପ୍ରକାରେ ।। ୩୫
୧୪ ଦେହରେ ଯଉଁ ଅହଂମତି । ତେଣେ ଯେ କାମ ଉତପତି ।। ୩୬
ସେ କାମେ ଯେ କର୍ମ ଉଦୟ । ତେଣେ ଯେ ଉଚ୍ଚ ନୀଚକାୟ ।। ୩୭
ତେଣେ ଭ୍ରମନ୍ତେ ଏ ସଂସାର । ନ ଜାଣେ ସ୍ୱଗତିକି ନର ।। ୩୮
୧୫ ଯେ ମହାକାରୁଣିକ ହରି । ସେ ଏହା ମନେ ଚିନ୍ତା କରି ।। ୩୯
ତମରୁଂ[1] ପର ସ୍ୱଲୋକଂ[2]କୁ । ଦେଖାଇଲେ ସେ ଗୋପାଳଙ୍କୁ ।। ୪୦
୧୬ ଯେ ସତ୍ୟ[3] ଜଡ଼ ଯେ ନୁହଇ । ଯା' ସଂଖ୍ୟା ଏତେ ହୋଇ ନାହିଁ ।। ୪୧
ସ୍ୱପ୍ରକାଶକ ସନାତନ[4] । ଗୁଣ ବିନାଶେ ମୁନିଜନ ।। ୪୨
ଯାହାକୁ ହୋଇ ସମାହିତ । ଦର୍ଶନ କରନ୍ତି ନିୟତ ।। ୪୩
୧୭ ବ୍ରହ୍ମହ୍ରଦକୁ ତାଙ୍କୁ ନେଲେ । ବୁଡ଼ାଇ କୃଷ୍ଣ ଉଦ୍ଧରିଲେ ।। ୪୪
ଯହିଁରେ କୃଷ୍ଣନିମିତ୍ତରେ । ଅକ୍ରୂର ବୁଡ଼ିଣ ପୂର୍ବରେ ।। ୪୫
ସେ ଲୋକ କଲେ ଦରଶନ । କାଳିନ୍ଦୀର ସେ ଏକସ୍ଥାନ ।। ୪୬
ତା' ନାମ ବ୍ରହ୍ମହ୍ରଦ ହୋଇ । ଜଗତେ ବିଖ୍ୟାତ ଅଟଇ ।। ୪୭
୧୮ ନନ୍ଦ ଆଦି ଯେ ଗୋପଜନ । ସେ ଲୋକ କରି ଦରଶନ ।। ୪୮
ପରମାନନ୍ଦେ ହେଲେ ସୁଖୀ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୁଣ ତହିଁ ଦେଖି ।। ୪୯
ବିସ୍ମୟ ହେଲେ, ଦେବେ ସ୍ତୁତି । ଯଉଁ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରୁଛନ୍ତି ।। ୫୦
ପିତାଙ୍କୁ ହରନ୍ତେ ବରୁଣ । ତାଙ୍କୁ ଆଣିଲେ ଯେ ବା ପୁଣ ।। ୫୧
ସେ କୃଷ୍ଣପାଦପଦ୍ମ ଚିନ୍ତି । ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମତି ।। ୫୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀନନ୍ଦମୋକ୍ଷଣଂ ନାମ
ଅଷ୍ଟାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

---

୧. ତମ = ପ୍ରକୃତି
୨. ସ୍ୱଲୋକ = ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପ ବୈକୁଣ୍ଠ ।
୩. ସତ୍ୟ = ଅବାଧ୍ୟ
୪. ସନାତନ = ଶଶ୍ୱତ୍ ସିଦ୍ଧ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏକୋନତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଊନତ୍ରିଂଶେ ତୁ ରାସାର୍ଥମୁକ୍ତିପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତୟୋ ହରେଃ ।
ଗୋପୀଭୀ ରାସସଂରମ୍ଭେ ତସ୍ୟ ଚାନ୍ତର୍ଦ୍ଧିକୌତୁକମ୍ ।। ୧
ବ୍ରହ୍ମାଦିଜୟସଂରୂଢ଼ଦର୍ପକନ୍ଦର୍ପଦର୍ପହା ।
ଜୟତି ଶ୍ରୀପତିର୍ଗୋପୀରାସମଣ୍ଡଳମଣ୍ଡନଃ ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଯହିଁ ଶରଦ ଆଗମନେ ।	ଫୁଟି ଅଛନ୍ତି ମଲ୍ଲୀମାନେ ।।	୧
	ସେ ରାତ୍ରୀମାନ ଦେଖି ହରି ।	ଯୋଗମାୟାଙ୍କୁ ଆଶ୍ରେ କରି ।।	୨
	ରମଣ କରିବା ନିମିତ୍ତେ ।	ବିଚାର କଲେ ନିଜ ଚିତ୍ତେ ।।	୩
୨	ପ୍ରିୟ ଯେସନେ ଦୂରେ ଥାଇ ।	ଅନେକ କାଳେ ଦେଖା ଦେଇ ।।	୪
	ନିଜ ବନିତାର ବଦନ ।	କୁଙ୍କୁମେ କରଇ ଲେପନ ।।	୫
	ସେକାଳେ ସେହି ପରକାରେ ।	ସୁଖଦାୟକ ନିଜ କରେ ।।	୬
	ଅରୁଣ ବର୍ଣ୍ଣରେ ଲେପନ ।	କରନ୍ତେ 'ପ୍ରାଚୀ'ର ବଦନ ।।	୭
	ସକଳ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ।	କରନ୍ତେ ତାପକୁ ସଂହାର ।।	୮
	ତାରାମାନଙ୍କ ଅଧିପତି ।	ଅମ୍ବର ତଳେ କଲା ସ୍ଥିତି ।।	୯
୩	ଯେ ରମାବଦନସମାନ ।	ନବୀନ କୁଙ୍କୁମବରଣ ।।	୧୦
	ଅଖଣ୍ଡ ଅଟେ ବିମ୍ବ ଯାର ।	ଦେଖି ଏମନ୍ତ ସୁଧାକର ।।	୧୧
	ତା' ନବକିରଣ ପ୍ରକାଶେ ।	ଶୋଭାକୁ ଦେଖି ବନଦେଶେ ।।	୧୨
	ମୁରଲୀ ନିବେଶି ଅଧରେ ।	ଗାୟନ କଲେ କଳସ୍ୱରେ ।।	୧୩
	ଯେବଣ ବେଣୁଗୀତସ୍ୱନ ।	ହରଇ ବନିତାଙ୍କ ମନ ।।	୧୪
୪	ଅନଙ୍ଗ[୧]ବର୍ଦ୍ଧନ ସେ ଗୀତ ।	ହୁଅନ୍ତେ ଶ୍ରୁତିପଥଗତ ।।	୧୫
	କୃଷ୍ଣେ ନିବିଷ୍ଟ ଯାଙ୍କ ମନ ।	ସେ ସର୍ବ ବ୍ରଜବଧୂଜନ ।।	୧୬
	ଏକକୁ ଆରକ ଲୁଚାଇ ।	ଅଇଲେ ସସଂଭ୍ରମ ହୋଇ ।।	୧୭
	ସେ ନିଜ କାନ୍ତ ଯହିଁଠାରେ ।	ଗାଉ ଅଛନ୍ତି କଳସ୍ୱରେ ।।	୧୮
	ସତ୍ୱରଗମନେ କୁଣ୍ଡଳ ।	କର୍ଣ୍ଣରେ ହୁଅନ୍ତି ଚଞ୍ଚଳ ।।	୧୯
୫	ଦୁହୁଁଣ ଥିଲେ କେହୁ ଗାଈ ।	ଛାଡ଼ି ଉତ୍ସୁକେ ଗଲେ ଧାଇଁ ।।	୨୦
	ଗୋଧୂମପକ୍ୱଅନ୍ନ କ୍ଷୀର ।	ବସାଇଥିଲେ କେ ଚୁଲ୍ଲୀର ।।	୨୧
	ଚୁଲ୍ଲୀରୁ ତାହା ନ ଓହ୍ଲାଇ ।	ଗଲେ ସେମାନେ ତ୍ୱରା ହୋଇ ।।	୨୨
୬	ପରଷୁ ଥିଲେ ଯେହୁ ଅନ୍ନ ।	ତା' ଛାଡ଼ି କଲେ ସେ ଗମନ ।।	୨୩
	କେ କ୍ଷୀର ପିଆନ୍ତେ ଶିଶୁଙ୍କୁ ।	ସେବା କରନ୍ତେ କେ ଭର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ।।	୨୪
	ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ କେହୁଣିସି ମାନେ ।	ଛାଡ଼ି ତା' ଚଳିଲେ ବିପିନେ ।।	୨୫

୧. ଅନଙ୍ଗ = କାମଦେବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୭	ବୋଳନ୍ତେ କୁଙ୍କୁମାଦିମାନ	। କେ ଦେହ କରନ୍ତେ ମାର୍ଜନ	।।	୨୬
	ଲୋଚନଯୁଗକୁ ଅଞ୍ଜନେ	। ରଞ୍ଜନ୍ତେ କହୁଣିସିମାନେ	।।	୨୭
	କେ ବସ୍ତ୍ର ଆଭରଣମାନ	। ତ୍ୱରାଏ ଆନ ଆନ ସ୍ଥାନ	।।	୨୮
	ସଂଭ୍ରମେ ନିବେଶିତ କଲେ	। କୃଷ୍ଣର ନିକଟକୁ ଗଲେ	।।	୨୯
୮	ପତି, ଜନକ, ବନ୍ଧୁ, ଭାଇ	। ତାହାଙ୍କୁ ନିବାରନ୍ତେ ଯାଇଁ	।।	୩୦
	ମାୟାରେ ମୋହିତ ହୋଇଣ	। କେହୁ ନ ଲେଉଟିଲେ ପୁଣ	।।	୩୧
	ଯେଣୁ ସେମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତ	। ହରିଅଛନ୍ତି ନନ୍ଦସୁତ	।।	୩୨
୯	କେବଣ ଗୋପୀମାନେ ତହିଁ	। ଗୃହମଧ୍ୟରେ ଥିଲେ ରହି	।।	୩୩
	ରୁନ୍ଧନ୍ତେ ପତିମାନେ ଦ୍ୱାର	। ହୋଇ ନ ପାରିଣ ବାହାର	।।	୩୪
	ଭାବନାବଳରେ ଲୋଚନ	। ବୁଜି କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କଲେ ଧ୍ୟାନ	।।	୩୫
୧୦	କୃଷ୍ଣସଙ୍ଗତେ ଯେ ବିରହ	। ସ୍ୱଭାବେ ଅଟଇ ଦୁଃସହ	।।	୩୬
	ତେଣୁ ଯେ ଜାତ ତୀବ୍ରତାପ	। ତେଣେ ଖଣ୍ଡିଲା ସର୍ବପାପ	।।	୩୭
	ମିଳନ୍ତେ ଧ୍ୟାନପଥେ ହରି	। ତାହାଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି	।।	୩୮
	ସେ ସୁଖେ କଲେକ ଖଣ୍ଡନ	। ସ୍ୱର୍ଗାଦି ଭୋଗ ପୁଣ୍ୟମାନ	।।	୩୯
୧୧	ସକଳ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର	। ପରମ ଆତ୍ମା ଦାମୋଦର	।।	୪୦
	ଜାର ବୁଦ୍ଧିରେହେଁ ତା'ଠାରେ	। ସଙ୍ଗମ ଲଭିଣ ସଂସାରେ	।।	୪୧
	ଛାଡ଼ିଲେ ଗୁଣମୟ ତନୁ	। ମୁକ୍ତିକି ଲଭିଣ ବନ୍ଧନୁଁ	।।	୪୨

ଶ୍ରୀପରୀକ୍ଷିଦୁବାଚ

୧୨	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କେବଳ ସୁନ୍ଦର	। ମଣିଲେ ସେ ଗୋପୀନିକର	।।	୪୩
	ଭୋ ମୁନି ! ତାଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମଭାବେ	। ଜାଣି ନ ପାରିଲେ ସେ ଯେବେ	।।	୪୪
	ଗୁଣରେ ନିବେଶିତମତି[୧]	। ଅଟନ୍ତି ସେ ବ୍ରଜଯୁବତୀ	।।	୪୫
	ସଂସାରପ୍ରବାହ ତାଙ୍କର	। କେମନ୍ତେ ହୋଇଲା ସଂହାର	।।	୪୬

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୩	କହି ଯେ ଥାଇ ତୋ' ଆଗରେ	। ବିରୋଧ କରି କୃଷ୍ଣଠାରେ	।।	୪୭
	ଯେମନ୍ତେ ଦମଘୋଷସୁତ	। ମୋକ୍ଷକୁ ଲଭିଲା ତୁରିତ	।।	୪୮
	କୃଷ୍ଣରେ ଯାହାଙ୍କର ପ୍ରୀତି	। ସେ କିମ୍ପା ନ ଲଭିବେ ମୁକ୍ତି	।।	୪୯
୧୪	ଯେ ହରି ନିର୍ଗୁଣ ଅବ୍ୟୟ	। ଗୁଣସ୍ୱରୂପୀ ଅପ୍ରମେୟ	।।	୫୦
	ପ୍ରାଣିଙ୍କ ମୋକ୍ଷ ଅର୍ଥେ ତାର	। ହେ ନୃପ ! ଅଟେ ଅବତାର	।।	୫୧
୧୫	ଯେ କାମ କ୍ରୋଧ ଭୟ ପ୍ରୀତି	। ମିତ୍ରଭାବନା ଐକ୍ୟମତି	।।	୫୨
	ନିତ୍ୟେ କରନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁଠାରେ	। ପଶନ୍ତି ସେ ବିଷ୍ଣୁଶରୀରେ	।।	୫୩

୧. ନିଷେବିତମତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୬	ଯେ ଯୋଗେଶ୍ୱରମାନଙ୍କର	ଉପରେ ଅଟନ୍ତି ଈଶ୍ୱର	‖	୫୪
	ସ୍ଥାବର ଆଦି ଏ ଜଗତ	ଯା'ଠାରୁ ହୁଅନ୍ତି ମୁକତ	‖	୫୫
	ସେ ବିଷ୍ଣୁଠାରେ ଏ ପ୍ରକାର	ବିସ୍ମୟବୁଦ୍ଧି ତୁ ନ କର	‖	୫୬
୧୭	ଗୋପୀ ଆପଣା ନିକଟକୁ	ଆସିବା ଦେଖିଣ ତାହାଙ୍କୁ	‖	୫୭
	ବଚନବିଳାସରେ ମୋହି	କହିଲେ ତାଙ୍କୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ	‖	୫୮
	ନର୍ମବକତାମାନଙ୍କର	ମଧ୍ୟେ ଅଟନ୍ତି ଯେଣୁ ବର	‖	୫୯

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୮	ହେ ମହାଭାଗ୍ୟବତୀମାନେ	ସୁଖେ ଅଇଲ ଟିକି ବନେ	‖	୬୦
	କି ପ୍ରିୟ କଥା ମୁଁ ତୁମ୍ଭର	କରିବି କହ ମୋ' ଆଗର	‖	୬୧
	ପ୍ରଥମ ପ୍ରଶ୍ନ ଏ ମୋହର	କୁଶଳ କହ ଗୋ ବ୍ରଜର	‖	୬୨
	ତୁମ୍ଭ ଆସିବାର କାରଣ	କି ଅଛି ସେ କଥା ହିଁ ଭଣ	‖	୬୩
୧୯	ସ୍ୱଭାବେ ଏହୁ ରଜନୀର	ରୂପ ଅଟଇ ଭୟଙ୍କର	‖	୬୪
	ଏଥିରେ ଘୋର ଜନ୍ତୁମାନେ	ଭ୍ରମୁଣଥାନ୍ତି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ	‖	୬୫
	ତୁମ୍ଭେ ପୁରୁଷ ନୋହ, ବାମା	ସମସ୍ତେ ଅଟ ସୁମଧ୍ୟମା	‖	୬୬
	ବ୍ରଜକୁ ଯାଅ ସେ କାରଣେ	ଏଠାରେ ନ ଥାଅ ଗୋ କ୍ଷଣେ	‖	୬୭
୨୦	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ସଦନେ	ଜନକ ଜନନୀ ନନ୍ଦନେ	‖	୬୮
	ନିଜ ବଲ୍ଲଭ ସହୋଦରେ	ଖୋଜୁଅଛନ୍ତି ଗୋକୁଳରେ	‖	୬୯
	ସେ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତ	ଭୟକୁ ନ କରାଅ ଜାତ	‖	୭୦
୨୧	ବିପିନ ଶୋଭା ଦେଖିବାକୁ	ଯେବେ ଗୋ ଅଇଲ ଏଠାକୁ	‖	୭୧
	ତେବେ[୧]ତ ଦେଖିଲ ବିପିନ	ଫୁଟି ଅଛନ୍ତି ପୁଷ୍ପମାନ	‖	୭୨
	ପଡ଼ିଣ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର କର[୨]	ଦିଶୁଅଛି ଏ ମନୋହର	‖	୭୩
	ମିଶିଣ ଯମୁନାସଲିଳେ	ବହୁଅଛନ୍ତି ଯେ ଅନିଳେ	‖	୭୪
	ତାହାଙ୍କ ଲୀଳାରେ କଂପିତ	ତରୁପଲ୍ଲବରେ ମଣ୍ଡିତ[୩]	‖	୭୫
୨୨	ସେ ଘେନି ବିଳମ୍ବ ନ କର	ଗୋଷ୍ଠକୁ ଚଳ ଗୋ ସତ୍ୱର	‖	୭୬
	ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ସତୀଜନ	ପତିଙ୍କି କର ଗୋ ସେବନ	‖	୭୭
	କାନ୍ଦୁଅଛନ୍ତି ବାଳମାନେ	ବସ୍ଥାଏ ଗୋଦୋହନ ସ୍ଥାନେ	‖	୭୮
	ତାଙ୍କୁ କରାଅ କ୍ଷୀରପାନ	ଧେନୁଙ୍କୁ କର ଗୋ ଦୋହନ	‖	୭୯
୨୩	ଅଥବା ଅଇଲ ବିପିନେ	ମୋ'ଠାରେ ସ୍ନେହବଶ ମନେ	‖	୮୦
	ଉଚିତ ଅଟଇ ଏ ରୀତି	ମୋଠାରେ ଜନ୍ତୁଙ୍କର ପ୍ରୀତି	‖	୮୧
୨୪	ଆଗୋ କଲ୍ୟାଣବତୀମାନେ	ଯେ ପତିସେବା ଶୁଦ୍ଧମନେ	‖	୮୨
	ତାହାର ଯେତେ ବନ୍ଧୁ ଜନ	ସେମାନଙ୍କର ଯେ ପାଳନ	‖	୮୩

୧. ତେବେ = ଏବେ । ୨. କର = କିରଣ । ୩. ମଣ୍ଡିତ = ଶୋଭିତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ଯେ ବା ପୁଣ । ତାଙ୍କର ଯେ ଅନୁପୋଷଣ ॥ ୮୪

ସ୍ତିରୀମାନଙ୍କର ସର୍ବଥା । ପରମ ଧର୍ମ ଏତେ କଥା ॥ ୮୫

୨୫ ଦୁଃଶୀଳ ବୃଦ୍ଧ ଅଶୋଭନ । ଜଡ଼ ରୋଗାର୍ତ୍ତ ଅକିଂଚନ ॥ ୮୬

ଏମନ୍ତ ହୋଇଲେହେଁ ଧବ । ଯେବେ ପାତକୀ ନୋହିଥିବ ॥ ୮୭

ତାଙ୍କୁ ସ୍ତିରୀଏ ନ ଛାଡ଼ିବେ । ଯେବେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ବାଞ୍ଛିଥିବେ ॥ ୮୮

୨୬ ଜାର ପୁରୁଷେ ଯେବେ ପ୍ରୀତି । କରଇ କୁଳର ଯୁବତୀ ॥ ୮୯

ତାହାର ସ୍ୱର୍ଗଗତି ଯେହି । ତକ୍ଷଣେ ବିନାଶ ହୁଅଇ ॥ ୯୦

ଯଶ ହିଁ ନାଶେ ତୁଚ୍ଛ ଅଟେ । ବହୁତ କଷ୍ଟ ତହିଁ ଘଟେ ॥ ୯୧

ଭୟକୁ ଜନମ ସେ କରେ । ନିନ୍ଦିତ ଅଟେ ସବୁଠାରେ ॥ ୯୨

୨୭ ଦୂରରେ ଥାଇ ଯଉଁ ଜନ । ଶୁଣଇଁ ମୋର ଗୁଣମାନ ॥ ୯୩

ମୋ ରୂପ କରେ ଦରଶନ । କରଇ ସ୍ମରଣ କୀର୍ତ୍ତନ ॥ ୯୪

ମୋ ଠାରେ ଯେ ଭାବ ଲଭଇ । ନିକଟେ ସେରୂପେ ନ ପାଇ ॥ ୯୫

ସେ ଘେନି କରି ତୁମ୍ଭେମାନେ । ଚଳ ଗୋ ଯେ ଯାହା ଭୁବନେ ॥ ୯୬

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୮ ଏ ରୂପେ [1]ବିପ୍ରିୟ ବଚନ । ଶୁଣି କୃଷ୍ଣର ଗୋପୀଜନ ॥ ୯୭

ଚିନ୍ତା ଲଭିଲେ ଅପ୍ରମିତ । ହୋଇଲା ମନୋରଥ ହତ ॥ ୯୮

୨୯ ଶୋକଜନିତ ନିଃଶ୍ୱାସରେ । ଶୁଖୁ ଅଛନ୍ତି ବିମ୍ବାଧରେ ॥ ୯୯

ବଦନମାନଙ୍କୁ ଲୁଆଁଇ । ଚରଣେ ଲେଖୁଥାନ୍ତେ ମହୀ ॥ ୧୦୦

କଜ୍ଜଳ ମିଶି ଅଶ୍ରୁଧାର । ପଡ଼ନ୍ତେ କୁଚର ଉପର ॥ ୧୦୧

କୁଚକୁଙ୍କୁମମାନ[2] ତେଣେ । ଧୋଉ ଅଛନ୍ତି ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥ ୧୦୨

ଏ ରୂପେ ଅତି ଦୁଃଖଭରେ । ରହିଲେ ମଉନ ଭାବରେ ॥ ୧୦୩

୩୦ ଛାଡ଼ି ସକଳ କାମମାନ । ଅଇଲେ ଯାହା ପାଇଁ ବନ ॥ ୧୦୪

ସେ କୃଷ୍ଣ ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ । କହନ୍ତେ ଅପ୍ରିୟ ଯେସନ ॥ ୧୦୫

ନେତ୍ରୁଁ ଲୋତକ ପୋଛି କରେ । କିଂଚିତ ମାତ୍ରକ କୋପରେ ॥ ୧୦୬

ଶୁଭଇ ଗଦଗଦ ବାଣୀ । ସରାଗେ କହିଲେ ତରୁଣୀ ॥ ୧୦୭

ଶ୍ରୀଗୋପ୍ୟ ଉଚୁଃ

୩୧ ହେ ପ୍ରଭୁ ! ନିରାଶ ବଚନ । ଏ ରୂପେ ନ କର ରଚନ ॥ ୧୦୮

ସର୍ବ ବିଷୟ ଦୂର କରି । ତୋ' ପାଦମୂଳ ଅନୁସରି ॥ ୧୦୯

ପ୍ରବେଶ ହେଲୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଛାଡ଼ ଏ ସ୍ଥାନେ ॥ ୧୧୦

ମୋକ୍ଷକୁ ବାଞ୍ଛନ୍ତି ଯେ ଜନ । ତାହାଙ୍କୁ ଭଜନ୍ତି ଯେସନ ॥ ୧୧୧

ସକଳ ଜଗତ କାରଣ । ଆଦି ପୁରୁଷ ନାରାୟଣ ॥ ୧୧୨

---

୧. ବିପ୍ରିୟ = ଅପ୍ରିୟ । ୨. ମାନ = ମାନଙ୍କୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୨ ପତି ତନୟ ବନ୍ଧୁଜନ । ଏହାଙ୍କୁ କରିବ ସେବନ ॥ ୧୧୩
ନାରୀମାନଙ୍କ ଧର୍ମ ଏହି । ତୁମ୍ଭେ ଧର୍ମଜ୍ଞ ଅଛ କହି ॥ ୧୧୪
ଏ ଉପଦେଶେ ଗୁରୁ ତୁମ୍ଭେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସେବା କରୁଁ ଆମ୍ଭେ ॥ ୧୧୫
ପ୍ରାଣିଙ୍କ ଆତ୍ମା ବନ୍ଧୁଜନ । ବଲ୍ଲଭ ତୁମ୍ଭେ ଭଗବାନ ॥ ୧୧୬
୩୩ ତୁମ୍ଭେ ନିତ୍ୟରେ ପ୍ରିୟ ଯେଣୁ । ନିପୁଣ ଜନମାନେ ତେଣୁ ॥ ୧୧୭
ପ୍ରୀତି କରନ୍ତି ତୁମ୍ଭଠାରେ । [1]କି କାର୍ଯ୍ୟ ପତି ପୁତ୍ରାଦିରେ ॥ ୧୧୮
ଯେ ବା ସଂସାରେ ବନ୍ଧୁଜନ । ଦିଅନ୍ତି ନାନା ଦୁଃଖମାନ ॥ ୧୧୯
ତେଣୁ ହେ ବରଦ-ଈଶ୍ୱର । ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅ ଆମ୍ଭ ଠାର ॥ ୧୨୦
ଅନେକ କାଳୁଁ ତୋହଠାରେ । ଆଶାକୁ କରିଛୁଁ ନିର୍ଭରେ ॥ ୧୨୧
ସେ ଆଶା ନ କର ଛେଦନ । ଭୋ ନାଥ ପଙ୍କଜଲୋଚନ ॥ ୧୨୨
୩୪ ଯେ ସୁଖେ ମିଳେ ଗୃହାରମ୍ଭେ । ସେ ମନ ହରିନେଲ ତୁମ୍ଭେ ॥ ୧୨୩
ଗୃହକୃତ୍ୟରେ ଯେ ପଶଇ । ହରିଲ ସେହୁ କର ଦୁଇ ॥ ୧୨୪
ଚରଣତଳରୁ ତୁମ୍ଭର । ଏ ପାଦଯୁଗଳ ଆମ୍ଭର ॥ ୧୨୫
ପହଣ୍ଡେ ହେଁ ତ ଚଳୁନାହିଁ । ବ୍ରଜକୁ ଯିବୁଁ ଆମ୍ଭେ କେହି[2] ॥ ୧୨୬
ବ୍ରଜରେ ହୋଇଣ ପ୍ରବେଶ । ଆମ୍ଭେ କରିବୁଁ ଅବା କିସ ॥ ୧୨୭
୩୫ ତୋହର ହାସାବଲୋକନେ । ମଧୁର କଳ ଗୀତସ୍ୱନେ ॥ ୧୨୮
ଭୋ ନାଥ ହୃଦୟେ ଆମ୍ଭର । ଜନ୍ମିଲା କାମବୈଶ୍ୱାନର ॥ ୧୨୯
ସିଞ୍ଚିଣ ଅଧର-ଅମୃତ । ସେ କାମ-ଅଗ୍ନି କର ହତ ॥ ୧୩୦
ନୋହିଲେ ସେ କାମ-ଅନଳେ । ଦହନ ହୋଇଣ ସକଳେ ॥ ୧୩୧
ତୋ' ପାଦପଦବୀକି ଧ୍ୟାନେ । ଲଭିବୁଁ ନିଶ୍ଚେଂ ଆମ୍ଭେମାନେ ॥ ୧୩୨
୩୬ ହେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ! କିଛୁବେଳେ । ଥାଅ ଅରଣ୍ୟଜନମେଳେ ॥ ୧୩୩
ତୁମ୍ଭର ଚରଣଯୁଗଳ । କରଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମଙ୍ଗଳ ॥ ୧୩୪
ଯଉଁ ଦିନରୁ ଆମ୍ଭେମାନେ । ଛୁଇଁଲୁ ତାହା ଶୁଦ୍ଧମନେ ॥ ୧୩୫
ଆନନ୍ଦ ଲଭିଣ ତୋହରେ । ସେଦିନୁଁ ଆନର ଆଗରେ ॥ ୧୩୬
ଠିଆ ହେବାକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ । ସମର୍ଥ ନୋହୁଁ ଏ ଭୁବନେ ॥ ୧୩୭
୩୭ କଟାକ୍ଷପାତକୁ ଯାହାର । ପ୍ରୟାସ ଆନ ସୁରଙ୍କର ॥ ୧୩୮
ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବକ୍ଷସ୍ଥଳେ ତୋର । କରିଣ ଥିଲେହେଁ ମନ୍ଦିର ॥ ୧୩୯
ତୋହର ପାଦପଦ୍ମଧୂଳି । ଭୃତ୍ୟେ ହୁଅନ୍ତି ଯାହା ବୋଲି ॥ ୧୪୦
ସପତ୍ନୀ ତୁଳସୀସହିତେ । ବାଞ୍ଛିଲା ତାହା ଅବିରତେ ॥ ୧୪୧
ଆମ୍ଭେ ହେଁ ତାର ପ୍ରାୟେ ଜାଣ । ସେ ପାଦରଜରେ ଶରଣ ॥ ୧୪୨

---

୧. "କିଂ ପ୍ରକୟା କରିଷ୍ୟାମୋ ଯେଷାଂ ନୋଽୟମାତ୍ମା ଲୋକଃ" (ସ୍ୱାମୀ)।
୨. କେହି = କିପରି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୮ ଏଣୁ ହେ ଦୁଃଖବିନାଶନ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ହୁଅସି ପ୍ରସନ୍ନ ॥ ୧୪୩
ଛାଡ଼ିଣ ନିଜ ଗୃହମାନ । ତୋର ସେବାରେ ଦେଇ ମନ ॥ ୧୪୪
ଚରଣତଳକୁ ତୋହର । ଅଇଲୁଁ ହୋଇଣ ସତ୍ୱର ॥ ୧୪୫
ମଧୁର ମନ୍ଦହାସ ତୋର । କଟାକ୍ଷଭଙ୍ଗୀ ମନୋହର ॥ ୧୪୬
ତେଣେ ମଦନ ଅତିଶୟ । ତାପିଛି ଆମ୍ଭର ହୃଦୟ ॥ ୧୪୭
ତୋ’ ପାଦପଦ୍ମେ ଦାସୀପଣ । ଦିଅ ହେ ପୁରୁଷଭୂଷଣ ॥ ୧୪୮
୩୯ ଅଳକେ ଆବୃତ ଆନନ । କୁଣ୍ଡଳେ ଗଣ୍ଡ ଶୋଭମାନ ॥ ୧୪୯
ଅଧରେ ଅମୃତ ପ୍ରକାଶେ । ହସି ଚାହିଁମା ରମ୍ୟ ଦିଶେ ॥ ୧୫୦
ଅଭୟ ଦାନ ଯେ କରଇ । ସେ ଚାରୁ ଭୁଜଦଣ୍ଡ ଦୁଇ ॥ ୧୫୧
ଲକ୍ଷ୍ମୀବିଳାସପ୍ରଦ ଉର । ଏମାନ ଦେଖିଣ ତୁମ୍ଭର ॥ ୧୫୨
ଆମ୍ଭେ ସକଳେ ଦାସୀ ତୋର । ହୋଇବୁଁ ଆହେ ଦାମୋଦର ॥ ୧୫୩
୪୦ ତୋର ମଧୁର ସ୍ୱରଗୀତ । ସ୍ୱଭାବେ ଅଟଇ ବିଦିତ ॥ ୧୫୪
ତେଣେ ମୋହିତଚିତ୍ତ ହେବ । ସତୀବ୍ରତରୁ ନ ଚଳିବ ॥ ୧୫୫
ତିନି ଭୁବନରେ ସୁନ୍ଦର । ଏ ରୂପ ଦେଖି ପୁଣ ତୋର ॥ ୧୫୬
ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟେ ଅଛି କଉଁ ନାରୀ । ରହିବ ଧୈର୍ଯ୍ୟକୁ ସେ ଧରି ॥ ୧୫୭
ଯେବଣ ରୂପକୁ ଦେଖିଣ । ଖଗ-ଗୋ-ମୃଗ-ଦ୍ରୁମଗଣ ॥ ୧୫୮
ପୁଲକମାନଙ୍କୁ ଶରୀରେ । ଧଇଲେ ବିପିନ ମଧ୍ୟରେ ॥ ୧୫୯
୪୧ ଆଦି ପୁରୁଷ ଭଗବାନ । ଦେବଙ୍କୁ ପାଳଇ ଯେସନ ॥ ୧୬୦
ସେ ରୂପେ ବ୍ରଜଜନଙ୍କର । ତୁ ଜାତ ଭୟ-ଶୋକହର ॥ ୧୬୧
ତେଣୁ ହେ ଆରତସୋଦର । ଆମ୍ଭେ ଯେ କିଂକରୀ ତୋହର ॥ ୧୬୨
ଆମ୍ଭର ମଦନେ ତାପିତ । କୁଚଯୁଗଳ ଅବିରତ ॥ ୧୬୩
ସେ କୁଚଯୁଗେ, ମସ୍ତକରେ । କରପଙ୍କଜ ଦିଅ ଧୀରେ ॥ ୧୬୪

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୨ ଏମନ୍ତରୂପେ ଦୈନ୍ୟବାଣୀ । ସେ ଗୋପୀମାନଙ୍କର ଶୁଣି ॥ ୧୬୫
ସେ ଯୋଗେଶ୍ୱରଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ସଦୟେ ହସି ବେଣୁଧର ॥ ୧୬୬
ଆତ୍ମାରାମ ହିଁ ହୋଇଲେଣ । ଗୋପୀଙ୍କି କଲେ ସେ ରମଣ ॥ ୧୬୭
୪୩ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଦରଶନେ । ବିକଶିଛନ୍ତି ମୁଖମାନେ ॥ ୧୬୮
ଘେନି ସେ ସକଳଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ । ନାନାପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟାରଙ୍ଗେ ॥ ୧୬୯
ହାସସମୟେ ପ୍ରକାଶନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଦଶନକୁନ୍ଦକାନ୍ତି ॥ ୧୭୦
ତାରାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଚନ୍ଦ୍ର ଜାଣି । ଶୋଭା ପାଇଲେ ବେଣୁପାଣି ॥ ୧୭୧
୪୪ ଗୋପୀଏ କରି ନାନା ତାନ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରନ୍ତି ଗାୟନ ॥ ୧୭୨
କୃଷ୍ଣ ହିଁ କରି ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱର । ଗାୟନ କରନ୍ତି ମଧୁର ॥ ୧୭୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବନିତାଶତଯୂଥ ପାଳେ	। ବଇଜୟନ୍ତୀ ମାଳା ଗଳେ	।।	୧୭୪
	ଧରିଣ ଭ୍ରମିଲେ ବନରେ	। ବନ ହିଁ ଶୋଭା ଦିଶେ ତାରେ	।।	୧୭୫
୪୫	ଯହିଁରେ କର୍ପୂରସମାନ	। ବାଲୁକା ଦିଶନ୍ତି ଶୋଭନ	।।	୧୭୬
	ଯହିଁ ତରଙ୍ଗସଙ୍ଗୁଁ ଶୀତ	। ବହେ କୁମୁଦଗନ୍ଧବାତ	।।	୧୭୭
	ଗୋପୀଙ୍କି ଘେନି ସଙ୍ଗତରେ	। ବସି ସେ ନଦୀପୁଲିନରେ	।।	୧୭୮
୪୬	ବାହୁଯୁଗଳକୁ ପ୍ରସାରି	। ନିବିଡ଼ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି	।।	୧୭୯
	କର ଅଳକ ଊରୁ ସ୍ତନ	। ନୀବୀ କରିଣ ସ୍ପରଶନ	।।	୧୮୦
	ନଖାଗ୍ର ମାରି ପରିହାସେ	। ଲୀଳାଚାହାଣି ମନ୍ଦହାସେ	।।	୧୮୧
	ଗୋପୀଙ୍କ କାମ କରି ଜାତ	। ରମିଲେ ତାଙ୍କୁ ନନ୍ଦସୁତ	।।	୧୮୨
୪୭	ଏ ରୂପେ କଲେହେଁ ସୁରତ	। ଯା' ଚିତ୍ତ ନୋହେ ଆସକତ	।।	୧୮୩
	ସେ କୃଷ୍ଣଠାରୁ ଏ ପ୍ରକାରେ	। ମାନନା ଲଭିଣ ଭାଗ୍ୟରେ	।।	୧୮୪
	ଭୂମିରେ ଛନ୍ତି ଯେତେ ନାରୀ	। ତାହାଙ୍କ ଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରି	।।	୧୮୫
	ଆତ୍ମାକୁ ମଣିଲେ କାମିନୀ	। ଅଟନ୍ତି ସକଳେ ମାନିନୀ	।।	୧୮୬
୪୮	ସୁନ୍ଦରପଣେ ତାହାଙ୍କର	। ଯେ ଗର୍ବ ଯେ ବା ମାନ ଆର	।।	୧୮୭
	ସେ କଥା ଦେଖିଣ ମୁରାରି	। ତା' ଶାନ୍ତି ମନରେ ବିଚାରି	।।	୧୮୮
	ତାହାଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହେ ମନ	। ଦେଇଣ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଧାନ	।।	୧୮୯
	କୃଷ୍ଣଚରଣେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ	। ରାସକ୍ରୀଡ଼ାକୁ ଭାଷାଗୀତ	।।	୧୯୦
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଭଣେ	। ସୁଜନେ ତୋଷ ହୁଅ ଏଣେ	।।	୧୯୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ
ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବତୋ ରାସକ୍ରୀଡ଼ାବର୍ଣ୍ଣନଂ ନାମ
ଏକୋନତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତ୍ରିଂଶେ ବିରହସଂତପ୍ତଗୋପୀଭିଃ କୃଷ୍ଣମାର୍ଗଣମ୍ ।
ଉନ୍ମତ୍ତବଦ୍ ଦୀର୍ଘରାତ୍ର୍ୟାଂ ଭ୍ରମନ୍ତୀଭିର୍ବନେ ବନେ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ହରି ଯାଆନ୍ତେ ଅନ୍ତର୍ଧାନେ	। ସକଳ ବ୍ରଜବଧୂମାନେ	।।	୧
	ସନ୍ନିଧେ ନ ଦେଖନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ	। ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ଲଭିଲେ ତାପକୁ	।।	୨
	ଯୂଥପତିକି ନ ଦେଖିଣ	। ହସ୍ତିନୀମାନେ ଯେହ୍ନେ ପୁଣ	।।	୩
୨	କୃଷ୍ଣର ଯେ ଅଟେ ବିଦିତ	। ଗମନ ଅନୁରାଗ ସ୍ମିତ	।।	୪
	ବିଳାସ ସହିତେ ଚାହାଣି	। ମନୋଜ୍ଞ ଆଳାପ ଯେ ପୁଣି	।।	୫

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବିହାର ଯେ ଆନ ବିଳାସ ।	ତେଣେ ତାଙ୍କର ମନ ବଶ ॥	୬
	କୃଷ୍ଣର ଠାରେ ଯାଙ୍କ ମନ ।	ସେ ବ୍ରଜନିତମ୍ବିନୀଜନ ॥	୭
	ସେ ସେହି ଚେଷ୍ଟାକୁ କୃଷ୍ଣର ।	ଗ୍ରହଣ କଲେକ ସତ୍ୱର ॥	୮
୩	କୃଷ୍ଣର ଗତି ମନ୍ଦହାସ ।	ଚାହାଣି ବଚନପ୍ରକାଶ ॥	୯
	ଏ ଆଦି କଥାରେ ଯାଙ୍କର ।	ଆବେଶ ମୂର୍ତ୍ତି ନିରନ୍ତର ॥	୧୦
	କୃଷ୍ଣର ପ୍ରାୟେକ ବିହାର ।	ବିଭ୍ରମ ଯଉଁମାନଙ୍କର ॥	୧୧
	ସେ ଗୋପୀମାନେଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ ।	"ମୁଁ କୃଷ୍ଣ" ବୋଲି ବଚନରେ ॥	୧୨
	ଏକ ଆରକେ ନିବେଦନ ।	କଲେ କୃଷ୍ଣରେ ଦେଇ ମନ ॥	୧୩
୪	ଏ ବନୁଁ ଯାନ୍ତେ ସେ ବନକୁ ।	ଉଚ୍ଚେ ଗାଆନ୍ତେ ଏ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ॥	୧୪
	ସମସ୍ତେ ଏକମେଳ ହୋଇ ।	ଖୋଜିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ତହିଁ ॥	୧୫
	ଆକାଶ ଯେହ୍ନେ ସବୁଠାରେ ।	ବ୍ୟାପିଛି ସେହି ପରକାରେ ॥	୧୬
	ସକଳ ଭୂତଙ୍କର ଠାରେ ।	ଅଛନ୍ତି ଯେ ବାହ୍ୟ ଅନ୍ତରେ ॥	୧୭
	ଉନ୍ମତ୍ତପ୍ରାୟେ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ।	ପୁଚ୍ଛିଲେ ପାଦପମାନଙ୍କୁ ॥	୧୮
୫	ହେ ବଟ ହେ ଜଡ଼ି[୧] ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ।	ଆମ୍ଭେ ପଚାରୁଛୁଁ ଏମନ୍ତ ॥	୧୯
	ଯେ ପ୍ରେମ-ହାସ-ବିଲୋକନ ।	ତେଣେ ହରିଣ ଆମ୍ଭ ମନ ॥	୨୦
	ନନ୍ଦନନ୍ଦନ ଗଲେ କାହିଁ ।	ଦେଖିଅଛ କି ଦିଅ କହି ॥	୨୧
୬	ହେ କୁରୁବକ ହେ ଅଶୋକ ।	ହେ ନାଗ ପୁନ୍ନାଗ ଚମ୍ପକ ॥	୨୨
	ମାନିନୀଜନମାନଙ୍କର ।	ଗର୍ବ ହରଇ ସ୍ମିତ ଯାର ॥	୨୩
	ସେ ହଳଧରସାନଭାଇ ।	କହ ଏଠାରୁ ଗଲେ କାହିଁ ॥	୨୪
୭	ତୁ ଗୋ ତୁଳସି ! ଶୁଭମୟ ।	ଗୋବିନ୍ଦଚରଣ ତୋ' ପ୍ରିୟ ॥	୨୫
	ଭ୍ରମରକୁଳସହିତରେ ।	ତୋତେ ଧରନ୍ତେ ହୃଦୟରେ ॥	୨୬
	ତୋହର ପ୍ରିୟ ଯେ ଅଚ୍ୟୁତ ।	ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲୁ କି କହ ତ ॥	୨୭
୮	ମଲ୍ଲି ! ମାଳତି ! ଜାଈ ! ଯୂଈ ।	ଦେଖିଲ କି ଗୋ ବନେ ଥାଇ ॥	୨୮
	କରସ୍ପରଶେ ତୁମ୍ଭ ପ୍ରୀତି ।	କରନ୍ତେ ଗଲେ ରମାପତି ॥	୨୯
୯	ହେ ଚୂତ ପନସ ପିଆଳ ।	ଅସନ ଅରଖ ବକୁଳ ॥	୩୦
	ହେ ବିଲ୍ୱ କୋବିଦାର ଲିମ୍ବ ।	[୨]ହେ ଆମ୍ର ହେ ନୀପ କଦମ୍ବ ॥	୩୧
	ଯେ ପରଅର୍ଥେ ଜନ୍ମିଥାଇ ।	ଯମୁନାକୂଳେ ଅଛ ରହି ॥	୩୨
	ସେ ଆନ ପାଦପେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ।	କହନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣର ମାର୍ଗକୁ ॥	୩୩
	ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ଗୋପୀଜନ ।	ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଛି ଆମ୍ଭ ମନ ॥	୩୪

୧. ଜଡ଼ି = ଡିମିରି (ମୂ°-ପ୍ଲକ୍ଷ)।

୨. ଚୂତ-ଆମ୍ର ଏବଂ ନୀପ-କଦମ୍ବ ମଧ୍ୟରେ ଅବାନ୍ତର ଜାତିଭେଦ ବିଦ୍ୟମାନ। (ସ୍ୱାମୀ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୦	ଆଗୋ ଧରଣି ! ତୁ କେବଣ	। ତପ କରିଛୁ ଆଚରଣ	॥	୩୫
	ଚରଣସ୍ପରଶେଁ କୃଷ୍ଣର	। ଉତ୍ସବ ହେଉଛି ତୋହର	॥	୩୬
	ରୋମମାନଙ୍କେ ପୁଲକିତ	। ହୋଇ ତୁ ଦିଶୁଛୁ ଶୋଭିତ	॥	୩୭
	କୃଷ୍ଣର ଚରଣୁଁ ସମ୍ଭବ	। ହୋଇଛି ଏ ତୋର ଉତ୍ସବ	॥	୩୮
	ଅଥବା ପୂର୍ବେ ତ୍ରିବିକ୍ରମ	। ପାଦଆକ୍ରମୁଁ ଏ ଜନମ	॥	୩୯
	କି ଅବା ବରାହମୂରତି	। ଆଲିଙ୍ଗନରୁ ଏ ଉତ୍ପତ୍ତି	॥	୪୦
୧୧	ହେ ସଖି ! ହରିଣଗୃହିଣି	। ପ୍ରିୟା ସହିତେ ବେଣୁପାଣି	॥	୪୧
	ମୁଖ, ନୟନ, ଭୁଜ, କର	। ଚରଣ ଆଦି ଯେ ଇତର	॥	୪୨
	ସୁନ୍ଦର ଅବୟବଗଣ	। ତେଣେ ତୁମ୍ଭର ତତକ୍ଷଣ	॥	୪୩
	କରନ୍ତେ ନେତ୍ରସୁଖ ଜାତ	। ଏଥି ହେଲେ କି ଉପଗତ	॥	୪୪
	ଯେ କାନ୍ତା-ଅଙ୍ଗ-ସଙ୍ଗମରେ	। କୁଙ୍କୁମ[୧] ଲାଗିଲା ନିର୍ଭରେ	॥	୪୫
	ତେଣେ ରଞ୍ଜିତ କୁନ୍ଦମାଳ	। ଅଛି ଯେ ଗୋବିନ୍ଦର ଗଳ	॥	୪୬
	ତହୁଁ ଯେ ଅଛି ଜାତ ହୋଇ	। ସେ ଗନ୍ଧ ଏଠାରେ ବହଇ	॥	୪୭
୧୨	ପ୍ରିୟାର କାନ୍ଧେ ଦେଇ ଭୁଜ	। ଧରି ଯେ ଅଛନ୍ତି ଅମ୍ବୁଜ	॥	୪୮
	ତୁଳସୀମାଳିକା ସମ୍ବନ୍ଧ	। ଯେ ଭୃଙ୍ଗନିଚୟ ମଦାନ୍ଧ	॥	୪୯
	ଗୋଡ଼ାଇ ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ	। ହେ ବୃକ୍ଷମାନେ ! ଏହୁ ସ୍ଥାନେ	॥	୫୦
	ସେ କୃଷ୍ଣ କରନ୍ତେ ଭ୍ରମଣ	। ତୁମ୍ଭର ପ୍ରଣାମକୁ ପୁଣ	॥	୫୧
	ପ୍ରଣୟଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇଁ	। ଅଛନ୍ତି କି ଆନନ୍ଦ ହୋଇ	॥	୫୨
୧୩	ପୁଚ୍ଛ ଏ ଲତାଙ୍କୁ ଗୋ ସଖି	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅଛନ୍ତି ଏ ଦେଖି	॥	୫୩
	ସ୍ୱପତି ଦ୍ରୁମବାହୁମାନ	। କରିଥିଲେହେଁ ଆଲିଙ୍ଗନ	॥	୫୪
	ସେ କୃଷ୍ଣନଖର ସ୍ପରଶ	। ଲଭି ଅଛନ୍ତି ଏ ଅବଶ୍ୟ	॥	୫୫
	ଯେଣୁ ପୁଲକଙ୍କୁ ଶରୀରେ	। ଧରି ଅଛନ୍ତି ନିରନ୍ତରେ	॥	୫୬
୧୪	ଏ ରୂପେ ଉନ୍ମତ୍ତ ଲୋକର	। ପ୍ରାଏ ବଚନ ଯାହାଙ୍କର	॥	୫୭
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଖୋଜିବାରେ ତହିଁ	। କାତର ହୋଇଛନ୍ତି ଯେହି	॥	୫୮
	ସେ ଗୋପୀ କୃଷ୍ଣେ ମନ ଦେଇ	। କୃଷ୍ଣର ଲୀଳାମାନ ଯେହି	॥	୫୯
	ସେ ଲୀଳାମାନ ତତକ୍ଷଣ	। ସମସ୍ତେ କଲେ ଆଚରଣ	॥	୬୦
୧୫	ପୂତନାପ୍ରାଏ ଆଚରଣ	। କରନ୍ତେ କେହୁ ଗୋପୀ ପୁଣ	॥	୬୧
	କୃଷ୍ଣର ପ୍ରାଏ କେହୁ ହେଲା	। ତାହାର ସ୍ତନକୁ ପିଇଲା	॥	୬୨
	ବାଳକପ୍ରାଏକ ରୋଦନ	। କରନ୍ତେ କେହି[୨] ପୁଣ ଆନ	॥	୬୩
	ଶକଟପ୍ରାୟେ ଯେ ହୋଇଲା	। ପାଦେ ପ୍ରହାର ତାକୁ କଲା	॥	୬୪
୧୬	କୃଷ୍ଣବାଳକ ଭାବ କେହି	। ଭାବନା କରୁଥିଲା ତହିଁ	॥	୬୫

୧. କୁଙ୍କୁମ = କୁଚକୁଙ୍କୁମ ।		୨. ତହୁଁ । ତହିଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଦଇତପ୍ରାଏ[1] ହୋଇ ଆନ	। ତାହାକୁ ହରିଲା ବହନ	॥	୬୬
	ନୂପୁରଆଦି ନିଃସ୍ୱନରେ	। ପାଦ ଘୋସାରନ୍ତେ[2] ଭୂମିରେ	॥	୬୭
	ବାଳକପ୍ରାୟ ହୋଇ କେହି	। ଗମନ କଲା ଘୋଡ଼ି ବାହି[3]	॥	୬୮
୧୭	କୃଷ୍ଣ ରାମର ପ୍ରାଏ ବେନି	। ହୋଇଲେ ଗୋକୁଳକାମିନୀ	॥	୬୯
	ବତ୍ସ ଗୋପାଳ ପ୍ରାଏ ପୁଣି	। ହୋଇଲେ କେହୁଣି ତରୁଣୀ	॥	୭୦
	ଯେ ବତ୍ସପ୍ରାଏ ଆଚରିଲା	। ତାହାକୁ ଆରକ ମାଇଲା	॥	୭୧
	ବକର ପ୍ରାୟ ହେଲା ଏକ	। ତାହାକୁ ମାଇଲା ଆରକ	॥	୭୨
୧୮	ଯେ ଦୂରସ୍ଥାନେ ଥାନ୍ତି ଗାଈ	। ତାହାଙ୍କୁ କୃଷ୍ଣ ଯେହ୍ନେ ରାଇ	॥	୭୩
	ସେହି କୃଷ୍ଣର ପ୍ରାଏ ହୋଇ	। ଯେ ବେଣୁ ବଜାନ୍ତେ ଖେଳଇ	॥	୭୪
	ତାକୁ ଉତ୍ତମ ବୋଲି କରି	। ପ୍ରଶଂସା କରେ ଆନ ନାରୀ	॥	୭୫
୧୯	କେହୁଣି ଗୋପୀଠାରେ ନେଇ	। ନିଜ ଭୁଜକୁ କେହି ଦେଇ	॥	୭୬
	ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତେ ଏସନ	। ବୋଇଲା ତାହାକୁ ବଚନ	॥	୭୭
	'ମୁଁ କୃଷ୍ଣ' ଦେଖ ଗୋ ମୋହର	। ଗମନ ଅଟେ ମନୋହର	॥	୭୮
୨୦	ବାତ-ବରଷାକୁ ନ ଡର	। ସେ ବେନି କଥାରୁ ତୁମ୍ଭର	॥	୭୯
	ରକ୍ଷାକୁ କଲି ମୁଁ ବିଧାନ	। ଏମନ୍ତ ବୋଲି କେହି ଆନ	॥	୮୦
	ଯତ୍ନ କରନ୍ତେ ଏକକରେ	। ବସ୍ତ୍ରକୁ[4] ଧଇଲା ଉଚ୍ଚରେ	॥	୮୧
୨୧	କେ ଗୋପୀ ପାଦରେ ଶିରକୁ	। ଆକ୍ରମି ଆରୋହି ଆନକୁ	॥	୮୨
	ବୋଇଲା ଆରେ ଦୁଷ୍ଟ ଅହି	। ଏଠାରୁ ଯାଅ ବେଗେ ତୁହି	॥	୮୩
	ଖଳଲୋକଙ୍କ ଦଣ୍ଡଧର	। ମୁଁ ଜାତ ଗୋକୁଳ ମଧ୍ୟର	॥	୮୪
୨୨	ଏକ ଗୋପୀଏ ବୋଲେ ତହିଁ	। ଆରେ ଗୋପାଳେ ଦେଖ ରହି	॥	୮୫
	ଉତ୍‌କଟ ବିପିନ ଦହନ	। ବୁଜ[5] ନୟନକୁ ବହନ	॥	୮୬
	ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ	। ବିଧାନ କରିବି ତତ୍‌କାଳ	॥	୮୭
୨୩	ମୋ ଦଧିଭାଣ୍ଡକୁ ଭାଙ୍ଗିଲୁ	। ଲବଣୀ ତହୁଁ[6] ଚୋରାଇଲୁ	॥	୮୮
	ବାନ୍ଧିବି ତୋତେ ଉଦୁଖଳେ	। ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପୁଷ୍ପମାଳେ	॥	୮୯
	ବାନ୍ଧିଲା ତାକୁ ଗୋପୀ ଆନ	। ସେ ଗୋପୀ ବୁଜିଣ ନୟନ[7]	॥	୯୦
	ଭୟ-ପାଇଲା ଲୋକ-ରୀତି	। ବିଧାନ କଲାକ ତଡ଼ତି[8]	॥	୯୧
୨୪	ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ବନିତା	। ଯେ ବୃନ୍ଦାବନତରୁଲତା	॥	୯୨
	ତାହାଙ୍କୁ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୁଚ୍ଛନ୍ତେ	। ବନପ୍ରଦେଶରେ ତଦନ୍ତେ	॥	୯୩
	କୃଷ୍ଣର ପାଦଚିହ୍ନମାନ	। କଲେ ସେମାନେ ବିଲୋକନ	॥	୯୪

୧. ପ୍ରାଏ = ତୃଣାବର୍ତ୍ତ ପ୍ରାୟ । ୨. ଘୋସାରନ୍ତେ = ଘୋସରାନ୍ତେ ।
୩. ଘୋଡ଼ି ବାହିବା = ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଖେଳବିଶେଷ । (ଜଣକ ଉପରେ ଜଣେ ଘୋଡ଼ା ଚଢିବା)
୪. ବସ୍ତ୍ର = ଉତ୍ତରୀୟ ୫. ବୁଜ = ବନ୍ଦ କର । ୬. ତହୁଁ = ନବନୀତ ହିଁ ।
୭. ନୟନ = ବଦନ । ୮. ତଡ଼ତି = ଝଟତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୫ ବୋଇଲେ ନିଶ୍ଚୟେ ଏମାନ । ନନ୍ଦସୁତର ପାଦଚିହ୍ନ ॥ ୯୫
ଯେ ଧ୍ୱଜ ଅଙ୍କୁଶ ନଳିନ । କୁଳିଶ ଯବ ଆଦି ଚିହ୍ନ ॥ ୯୬
ସେ ଚିହ୍ନମାନଙ୍କେ ଲକ୍ଷିତ । ଯେଣୁ ଅଟନ୍ତି ଏ ସମସ୍ତ ॥ ୯୭
୨୬ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସେ ସେହି ଚିହ୍ନରେ । ଖୋଜନ୍ତେ ଆଗ ଧରଣୀରେ ॥ ୯୮
ଯୁବତିଚରଣର ଚିହ୍ନେ । ମିଶିଣ ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ॥ ୯୯
ତାହା ଦେଖିଣ ଆର୍ତ୍ତ ହେଲେ । ଏମନ୍ତ ବଚନ ବୋଇଲେ ॥ ୧୦୦
୨୭ କରିଣୀକାନ୍ଧେ ଯେହ୍ନେ କରୀ । ସେ ରୂପେ ଯାହା କାନ୍ଧେ ହରି ॥ ୧୦୧
ଅର୍ପିଣ ଅଛନ୍ତି ଭୁଜକୁ । ସେ କୃଷ୍ଣ ଘେନି ଗଲେ ଯାକୁ ॥ ୧୦୨
ଏ ପାଦଚିହ୍ନମାନ ତାର । ଦେଖ ଗୋ ଦିଶନ୍ତି ଏଠାର ॥ ୧୦୩
୨୮ ହରିଙ୍କି ଏ ପୂର୍ବ ସମୟେ । ଆରାଧି ଥିଲା[1] ଗୋ ନିଶ୍ଚୟେ ॥ ୧୦୪
ଯେଣୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ହରି । ତାହାକୁ ତୋଷ ହୋଇ କରି ॥ ୧୦୫
ଏକାନ୍ତ ଅଟେ ଯଉଁ ସ୍ଥାନ । ତହିଁକି କଲେକ ଗମନ ॥ ୧୦୬
୨୯ ଗୋବିନ୍ଦଚରଣନଳିନ । ଧୂଳିମାନେ ଏ ସଖି ! ଧନ୍ୟ ॥ ୧୦୭
ବ୍ରହ୍ମା ଶଙ୍କର ରମା ଦେବୀ । ଅଘନାଶନ ମନେ ଭାବି ॥ ୧୦୮
ଯଉଁ ରେଣୁକୁ ନିଜ ଶିରେ । ଘେନିଲେ ଭଗତିଭାବରେ ॥ ୧୦୯
୩୦ ଏହାର ଏ ଚରଣଚିହ୍ନ । କ୍ଷୋଭ କରାନ୍ତି ଆମ୍ଭ ମନ ॥ ୧୧୦
ସକଳ ଗୋପୀମାନଙ୍କର । ଯେ ଧନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଧର ॥ ୧୧୧
ତାହାକୁ ଏକା ହୋଇ ହରି[2] । ପିଉଅଛି ଯେ ଗୋପନାରୀ ॥ ୧୧୨
୩୧ ତା' ପାଦଚିହ୍ନ ଗୋ' ଏଠାରେ । ଦିଶୁନାହାନ୍ତି, ତୃଣାଙ୍କୁରେ ॥ ୧୧୩
କୋମଳ ଚରଣ ଯାହାର । ଖେଦ ଲଭିଲା ନିରନ୍ତର ॥ ୧୧୪
ସେ ନିଜ ପ୍ରିୟାକୁ ଗୋ ପ୍ରିୟ । ଟେକିଣ ନେଲେ ଏ ନିଶ୍ଚୟ ॥ ୧୧୫
୩୨ କାମୀ ଅଟେ ଯେ ଦାମୋଦର । ଗୋପୀକି ବହନ୍ତେ ତାହାର ॥ ୧୧୬
ଭାର ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇବାରେ । ଏପାଦମାନେ ଧରଣୀରେ ॥ ୧୧୭
ଅଧିକ ମଗ୍ନ ହୋଇଛନ୍ତି । ଦେଖ ଗୋ ସକଳ ଯୁବତି ॥ ୧୧୮
୩୩ ପୁଷ୍ପ ତୋଳିବା ନିମିତ୍ତରେ । ମହାତ୍ମା କୃଷ୍ଣ ଗୋ ଏଠାରେ ॥ ୧୧୯
କାନ୍ତାକୁ କାନ୍ଧୁଁ ଆପଣାର । ରଖିଲେ ଧରଣୀତଳର ॥ ୧୨୦
ପ୍ରିୟାନିମିତ୍ତେ ପୁଷ୍ପଚୟ । ଏଠାରେ ତୋଳିଲେ ଗୋ ପ୍ରିୟ ॥ ୧୨୧
ଆକ୍ରମି ଚରଣ-ଅଗ୍ରରେ । କୁସୁମ ତୋଳନ୍ତେ ସତ୍ୱରେ ॥ ୧୨୨
ଦେଖ ଏ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ । ବେନିଚରଣଚିହ୍ନ ଶୋହି ॥ ୧୨୩
୩୪ ଏଠାରେ କାମୀ କାମିନୀର । ବାନ୍ଧି ଅଛନ୍ତି ଗୋ ଚିକୁର ॥ ୧୨୪
ସେ ପୁଷ୍ପମାନଙ୍କୁ ଚୂଡ଼ାରେ । ବାନ୍ଧନ୍ତେ କାନ୍ତାମସ୍ତକରେ ॥ ୧୨୫

---

୧. ଅଛି । ୨. ହରି = ହରଣ କରି । (ମୂ: ଅପହୃତ୍ୟ) । 'କରି' ପାଠାନ୍ତର ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ନିଶ୍ଚୟେ ଶ୍ରୀହରି ଏଠାରେ	। ବସିଥିଲେ ଗୋ ବସୁଧାରେ	।।	୧୨୬
୩୫	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ	। ଯେ କୃଷ୍ଣ ଅଟେ ଆତ୍ମାରତ	।।	୧୨୭
	ଆତ୍ମାରେ କ୍ରୀଡ଼ା ଯେ କରଇ	। ସ୍ତିରୀବିଭ୍ରମେ ବଶ ନୋହି	।।	୧୨୮
	ସେ କୃଷ୍ଣେ କାମିଜନଙ୍କର	। ଦୈନ୍ୟକୁ ଦେଖାନ୍ତେ ଆବର	।।	୧୨୯
	ସ୍ତିରୀମାନଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟପଣ	। ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖାନ୍ତେ ଆପଣ	।।	୧୩୦
	ସେ ଗୋପନାରୀର ସଙ୍ଗତେ	। ବିହାର କଲେକ ଏକାନ୍ତେ	।।	୧୩୧
୩୬।	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଗୋପୀମାନେ	। ଦେଖାନ୍ତେ[୧] ଭ୍ରମିଲେ ବିମନେ[୨]	।।	୧୩୨
୩୭।	ଆନ ସ୍ତିରୀଙ୍କି ତ୍ୟାଗ କରି	। ଯାହାକୁ ବନେ ନେଲେ ହରି	।।	୧୩୩
	ମଧ୍ୟେ ସକଳବଧୂଙ୍କର	। ଆତ୍ମାକୁ ମଣିଲା ସେ ସାର	।।	୧୩୪
	ଯେଣୁ ଗୋପୀଙ୍କି ଛାଡ଼ି ମୋତେ	। ଏ ପ୍ରିୟ ଭଜିଲେ ଏକାନ୍ତେ	।।	୧୩୫
୩୮	ବନଦେଶକୁ ତଦନ୍ତରେ	। ଗମନ କରିଣ ଗର୍ବରେ	।।	୧୩୬
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବୋଇଲା ବଚନ	। ତୋହର ଯଉଁଠାକୁ ମନ	।।	୧୩୭
	ସେଠାକୁ ମୋତେ ନିଅ ତୁହି	। ମୁଁ ଆଉ ଚଳି ନ ପାରଇ	।।	୧୩୮
୩୯	ଗୋପିକା କହନ୍ତେ ଏ ବାଣୀ	। କୃଷ୍ଣ ବୋଇଲେ ତାକୁ ପୁଣି	।।	୧୩୯
	ମୋ କାନ୍ଧେ ଆରୋହଣ କର	। ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦାମୋଦର	।।	୧୪୦
	ତଦନ୍ତେ[୩] ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଧାନ	। ସେ ଗୋପୀ ହୋଇଲା ବିମନ	।।	୧୪୧
୪୦	ହେ ନାଥ ହେ ରମଣବର[୪]	। ହେ ମହାଭୁଜ ବେଣୁଧର	।।	୧୪୨
	ହେ ପ୍ରଭୁ ଅଛ କାହିଁ କାହିଁ	। ତୁମ୍ଭର ଦାସୀ ଦୀନ ମୁହିଁ	।।	୧୪୩
	ମୋତେ ତୁମ୍ଭର ସନ୍ନିଧାନ	। ହେ ସଖା ! କରାଅ ଦର୍ଶନ	।।	୧୪୪
୪୧	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ	। କୃଷ୍ଣମାର୍ଗକୁ ଗୋପୀଜନ	।।	୧୪୫
	ଖୋଜନ୍ତେ ଦେଖିଲେ ବନରେ	। ନିଜ ସଖୀକି ନିକଟରେ	।।	୧୪୬
	ପ୍ରିୟବିଚ୍ଛେଦୁଁ ସେ ଦୁଃଖିତ	। ବିଶେଷେ ହୋଇଛି ମୋହିତ	।।	୧୪୭
୪୨	ବହୁତ ସଂମାନନା ମୁହିଁ	। କୃଷ୍ଣର ଠାରୁ ଥିଲି ପାଇ	।।	୧୪୮
	ଯେଣୁ ମୁଁ ଗର୍ବକୁ ବହିଲି	। ଅବମାନନାକୁ ଲଭିଲି	।।	୧୪୯
	ସେ ଗୋପୀ କହନ୍ତେ ଏମନ୍ତ	। ଶ୍ରବଣ କରି ସେ ବୃତ୍ତାନ୍ତ	।।	୧୫୦
	ନିଜ ମନରେ ଅତିଶୟ	। ସମସ୍ତେ ଲଭିଲେ ବିସ୍ମୟ	।।	୧୫୧
୪୩	ଚନ୍ଦ୍ରକିରଣ ଯେତେ ଦୂର	। ପ୍ରକାଶି ଥିଲା ସେ ବନର	।।	୧୫୨
	ବନେ ତେତିକି ଦୂରଯାଏ	। ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ନିର୍ଭୟେ	।।	୧୫୩
	ତିମିରପ୍ରବେଶ ଦେଖିଣ	। ଗୋପୀଏ ନିବର୍ତ୍ତିଲେ ପୁଣ	।।	୧୫୪

୧. ଦେଖାନ୍ତେ (ଦର୍ଶୟନ୍ତ୍ୟଃ) ୨. ବିପିନେ (ବିଚେତସଃ) ।

୩. ତଦନ୍ତେ = ସେ ଗୋପୀ ସ୍କନ୍ଧାରୋହଣପାଇଁ ଉଦ୍ୟତ ହୁଅନ୍ତେ । (ସ୍ୱାମୀ)

୪. ବର (ମୂ° ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ପାଠାନ୍ତର-ପ୍ରେଷ୍ଠ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୪	ସେ କୃଷ୍ଣଠାରେ ଯାଙ୍କ ମନ	। ତାଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ଆଳାପନ	।।	୧୫୫
	ସେ କୃଷ୍ଣଚେଷ୍ଟାପ୍ରାଏ ପୁଣ	। ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତେ ଆଚରଣ	।।	୧୫୬
	ସେ କୃଷ୍ଣ ଆତ୍ମା ଯାହାଙ୍କର	। ଗାଆନ୍ତେ ଗୁଣ ସେ କୃଷ୍ଣର	।।	୧୫୭
	ଯେ ନିଜ ଦେହ ଯେ ସଦନ	। ତାକୁ ହିଁ ନ କଲେ ଚିନ୍ତନ	।।	୧୫୮
୪୫	କାଳିନ୍ଦୀପୁଲିନକୁ ପୁଣ	। ସମସ୍ତେ ଲେଉଟି ଆସିଣ	।।	୧୫୯
	ଭାବନା କରନ୍ତେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	। ବାଞ୍ଛନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ଆସିବାକୁ	।।	୧୬୦
	ସମସ୍ତେ ବସି ଏକସ୍ଥାନ	। କଲେ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଗାୟନ	।।	୧୬୧
	କୃଷ୍ଣଚରଣେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ	। ରାସକ୍ରୀଡ଼ାର ଯେ ଚରିତ	।।	୧୬୨
	ସୁଜନମାନଙ୍କର ହିତେ	। ଭଣିଲା ଦୀନବନ୍ଧୁ ଗୀତେ	।।	୧୬୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀରାସକ୍ରୀଡ଼ାୟାଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାନ୍ୱେଷଣଂ
ନାମ ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଏକତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏକତ୍ରିଂଶେ ନିରାଶାସ୍ତାଃ ପୁନଃ ପୁଲିନମାଗତାଃ ।
କୃଷ୍ଣମେବାନୁଗାୟନ୍ତ୍ୟଃ ପ୍ରାର୍ଥୟନ୍ତେ ତଦାଗମମ୍ ।। ୧

ଶ୍ରୀଗୋପ୍ୟ ଊଚୁଃ

୧	ଭୋ ନାଥ ! ଜନମୁଁ ତୋହର	। ଅଧିକ ହେଲା ବ୍ରଜପୁର	।।	୧
	ସିନ୍ଧୁତନୂଜା ଅବିରତ	। ଏଥିରେ କରିଛି ଆଶ୍ରିତ	।।	୨
	ତୁମ୍ଭ ନିମିତ୍ତେ ଧରି ପ୍ରାଣ	। ଖୋଜୁଛୁଁ ସକଳ ଦିଗେଣ	।।	୩
	ଆମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭର ଅଟୁଁ ଯେଣୁ	। ପ୍ରକାଶ ହୁଅ ବେଗେ ତେଣୁ	।।	୪
୨	ଶରଦ ସରୋବରେ ଜାତ	। ଯେ ପଦ୍ମ ଅଟଇ ଶୋଭିତ	।।	୫
	ତାର ଉଦରଶୋଭା ନାଶ	। କରଇ ଯେ ତୁମ୍ଭର ଦୃଶ	।।	୬
	ସେ ନେତ୍ରେ କରୁଛ ସଂହାର	। ଅମୂଲ୍ୟ[1] ଦାସୀଙ୍କି ତୁମ୍ଭର	।।	୭
	ସୁରତନାଥ ! ହେ ବରଦ	। ଶସ୍ତ୍ରରେ କରି ଯାକୁ ବଧ	।।	୮
	ସଂସାରେ ବଧ ସେ ବୋଲାଇ	। ନେତ୍ରେ ମାଇଲେ କି ନୁହଇ	।।	୯
୩	ବିଷସଂଯୁତ ଜଳପାନୁଁ	। ଅଘଅସୁରର ଆନନୁଁ	।।	୧୦
	ଘୋର ବରଷା ସମୀରଣ	। ବିଜୁଳି-ଅନଳରୁ ପୁଣ	।।	୧୧
	ବୃଷ[2] ଅସୁର ମୟସୁତ[3]	। ଏ ଆଦି ଭୟ ଯେ ବିଦିତ	।।	୧୨

---
୧. ଅମୂଲ୍ୟ = ଯେଉଁମାନେ ମୂଲ୍ୟ ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ; ମାଗଣାରେ ଖଟନ୍ତି ।
୨. ବୃଷ = ଅରିଷ୍ଟ ।　　୩. ମୟସୁତ = ବ୍ୟୋମାସୁର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଭୋ ନାଥ ଏଥୁଁ ପୁଣ ପୁଣ	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କରିଛ ରକ୍ଷଣ	॥	୧୩
୪	ତୁ ନୋହୁ ଗୋପିକାନନ୍ଦନ	ଅଖିଳ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ଜୀବନ	॥	୧୪
	ସଂସାର ପାଳିବା ନିମିତ୍ତେ	ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ ତୋତେ	॥	୧୫
	ଭୋ ମିତ୍ର ! ତେଣୁ ଯଦୁକୁଳେ	ଜନମ ହେଲ ମହୀତଳେ	॥	୧୬
୫	ହେ ଯଦୁବର ! ଯେ ସଂସାର	ଭୟେ ଶରଣ ଯାନ୍ତି ନର	॥	୧୭
	ତାଙ୍କ ଅଭୟ ଯେ ବିସ୍ତାରେ	ସେ ପଦ୍ମକର ଆମ୍ଭ ଶିରେ	॥	୧୮
	ହେ କାନ୍ତ ! କରସି ନିଧାନ	ଯେ ବାଞ୍ଛା କରଇ ପ୍ରଦାନ	॥	୧୯
	ହସ୍ତକୁ ଜଳଧିସୁତାର	ଧରିଅଛି ତୋ' ଯେଉଁ କର	॥	୨୦
୬	ହେ ବ୍ରଜଜନଆର୍ତ୍ତିହର	ଭଜିଲା ଲୋକମାନଙ୍କର	॥	୨୧
	ଗର୍ବକୁ ଯେ କରେ ବିନାଶ	ଏମନ୍ତ ତୁମ୍ଭ ମନ୍ଦ ହାସ	॥	୨୨
	ଆମ୍ଭେ ଯେ କିଂକରୀ ତୁମ୍ଭର	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କରସି ସ୍ୱୀକାର	॥	୨୩
	ଯେ ପଦ୍ମପ୍ରାୟ ମନୋହର	ଆନନ ଅଟଇ ତୁମ୍ଭର	॥	୨୪
	ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଆହେ ପ୍ରିୟ	ସେ ଚାରୁମୁଖକୁ ଦେଖାଅ	॥	୨୫
୭	ପ୍ରଣତ ଜନମାନଙ୍କର	ପାତକ କରେ ଯେ ସଂହାର	॥	୨୬
	ଧେନୁମାନଙ୍କୁ ଅନୁଗତ	ଯେ ଅଟେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ନିକେତ	॥	୨୭
	ଅର୍ପିତ ଫଣିଫଣାଠାର	ଯେ ପାଦପଙ୍କଜ ତୁମ୍ଭର	॥	୨୮
	ଆମ୍ଭର କୁଚେ ତା' ନିବେଶ	କୁସୁମଶରକୁ ବିନାଶ	॥	୨୯
୮	ହେ ପଦ୍ମଲୋଚନ ତୁମ୍ଭର	ଯେ ବାଣୀ ଅଟେ ମନୋହର	॥	୩୦
	ମଧୁର ବାକ୍ୟମାନେ ଯହିଁ	ବୁଧଙ୍କ ମନୋଜ୍ଞ ଅଟଇ	॥	୩୧
	ମୋହିତ ହୋଇଅଛୁଁ ତେଣେ	ଆମ୍ଭେ ତୋହର ଦାସୀଗଣେ	॥	୩୨
	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ତୋ' ଅଧରାମୃତ	ଦେଇଣ କରାଅ ସଚେତ	॥	୩୩
୯	ଯେ କଥାଅମୃତ ତୁମ୍ଭର	ଜୀବନ ତାପି[1] ଲୋକଙ୍କର	॥	୩୪
	ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି କବି[2] ଯାକୁ	ନାଶ କରେ ଯେ କଳ୍ମଷକୁ[3]	॥	୩୫
	ଶ୍ରବଣେ ମଙ୍ଗଳ ଦିଅଇ	ଯେ ପୁଣ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଅଟଇ	॥	୩୬
	ବିସ୍ତାର କରିଣ ଗାୟନ	କରନ୍ତି ତାହା ଯେଉଁ ଜନ	॥	୩୭
	ସେ ବଡ଼ ଦାତାରୂପେ ନରେ[4]	ବିଖ୍ୟାତ ଅଟନ୍ତି ଭୂମିରେ	॥	୩୮
୧୦	ହେ ପ୍ରିୟ ! ଯେ ହାସ ତୁମ୍ଭର	ପ୍ରେମଚାହାଣି ଯେ ବା ଆର	॥	୩୯
	ଧ୍ୟାନମଙ୍ଗଳ ବିହରଣ	ଏକାନ୍ତ[5] ନର୍ମବାଣୀ ପୁଣ	॥	୪୦
	ଆହେ କପଟି ! ସେହୁମାନ	କ୍ଷୋଭ କରାନ୍ତି ଆମ୍ଭ ମନ	॥	୪୧
୧୧	ଚରାନ୍ତେ ନିଜ ପଶୁକୁଳ	ଭୋ ନାଥ ! ଯେବେ ବ୍ରଜୁଁ ଚଳ	॥	୪୨
	ନଳିନପ୍ରାୟେ ମନୋହର	ଚରଣ ଅଟେ ଯେ ତୁମ୍ଭର	॥	୪୩

୧. ତାପି = ତପ୍ତ । ୨. କବି = ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ । ୩. କଳ୍ମଷ = କଳୁଷକୁ ।
୪. ନରେ = ନରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ଗୃଣନ୍ତି = ନିରୂପୟନ୍ତି (ସ୍ୱାମୀ) ୫. ଏକାନ୍ତ = ସଙ୍କେତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପାଷାଣ ତୃଣାଙ୍କୁର ଲାଗି । ନ ପୁଣ ହୋଏ ଦୁଃଖଭାଗୀ ।। ୪୪
ଏ ଘେନି ଆମ୍ଭର ମାନସ । ହେ କାନ୍ତ ଲଭୁଥାଇ ତ୍ରାସ ।। ୪୫
୧୨ ଯେ ନୀଳ କୁନ୍ତଳେ ଆବୃତ । ପଙ୍କଜପ୍ରାୟେକ ଶୋଭିତ ।। ୪୬
ଗୋରୁଙ୍କ ଧୂଳୀରେ ଶୋଭନ । ଧରନ୍ତେ ଏମନ୍ତ ଆନନ ।। ୪୭
ଆସନ୍ତେ ଦିନ ଅବସାନେ । ଦେଖାନ୍ତେ ତାହା, ଆମ୍ଭମନେ ।। ୪୮
ପଞ୍ଚଶରକୁ[1] ପୁଣ ପୁଣ । ଭୋ ନାଥ ! କର ସମର୍ପଣ ।। ୪୯
୧୩ ଯେହୁ ପ୍ରଣତକାମଦାୟୀ । ପଦ୍ମଜା[2] ଯାହାକୁ ପୂଜଇ ।। ୫୦
ଯେ ଅଟେ ଧରଣୀମଣ୍ଡନ । ଚିନ୍ତେ ଯା' ବିପତ୍ତିରେ ଜନ ।। ୫୧
ସେବାସମୟେ ସୁଖଦାୟୀ । ଯେ ତୁମ୍ଭ ଚରଣ ଅଟଇ ।। ୫୨
ହେ ମନବେଦନାବିନାଶ । ଆମ୍ଭ ସ୍ତନରେ ତା' ନିବେଶ ।। ୫୩
୧୪ ଯେ ଅଟେ ସୁରତବର୍ଦ୍ଧନ । ପ୍ରାଣିଙ୍କ ଶୋକବିନାଶନ ।। ୫୪
ନାଦିତ ବେଣୁ ଯାକୁ ପୁଣ । ଚୁମ୍ବିଛି ଉତ୍ତମ କରିଣ ।। ୫୫
ଇତରଠାରେ ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ବାଞ୍ଛାକୁ ଯେ କରେ ସଂହାର ।। ୫୬
ତୁମ୍ଭର ସେ ଅଧରାମୃତ । ହେ ବୀର ! ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦିଅ ତ ।। ୫୭
୧୫ ତୁମ୍ଭେ ଯେବଣ ଦିନେ ପୁଣ । କର ବିପିନକୁ ଭ୍ରମଣ ।। ୫୮
କ୍ଷଣଅର୍ଦ୍ଧକୁ ପ୍ରାଣିମାନେ । ମଣନ୍ତି [3]ଯୁଗର ସମାନେ ।। ୫୯
ଦିବସଶେଷେ ଧେନୁମାନ । ଘେନି କରନ୍ତେ ଆଗମନ ।। ୬୦
କୁଟିଳ କେଶମାନ ଯହିଁ । ତୁମ୍ଭ ସେ ଶ୍ରୀମୁଖକୁ ଚାହିଁ ।। ୬୧
କଲା ଯେ ନେତ୍ରପିଛଡ଼ାକୁ । ଜଡ଼ ବୋଲନ୍ତି[4] ସେ ଧାତାକୁ ।। ୬୨
୧୬ ପତି ତନୟ ବନ୍ଧୁ ଭ୍ରାତ । ବଂଶକୁ ଲଘି ହେ ଅଚ୍ୟୁତ ।। ୬୩
ତୁମ୍ଭ ନିକଟକୁ ଅଇଲୁଁ । ତୁମ୍ଭ ଗୀତରେ ମୋହି ହେଲୁଁ ।। ୬୪
[5]ଗୀତର ଗତିମାନ ଯେତେ । ତା' ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ ଏ ଜଗତେ ।। ୬୫
ଆହେ କିତବ ! କଉଁ ଜନ । ନିଶାରେ ଛାଡ଼େ ସ୍ତିରୀମାନ ।। ୬୬
୧୭ ଯେଣେ ଉଦୟ ହୋଏ ମାର[6] । ଏକାନ୍ତ ଆଳାପ ତୁମ୍ଭର ।। ୬୭
ଯହିଁରେ ପ୍ରେମବିଲୋକନ । ଏମନ୍ତ ଯେ ହସିତାନନ ।। ୬୮
ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଯେ ଅଟେ ମନ୍ଦିର । ବିଶାଳ ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ଆର ।। ୬୯
ତା ଦେଖି ଅତିସ୍ପୃହା ହୋଇ । ମନ ହିଁ ମୋହକୁ ଲଭଇ ।। ୭୦
୧୮ ହେ ନାଥ ! ବ୍ୟକତି ତୁମ୍ଭର । ବ୍ରଜବନରେ ଯେତେ ନର ।। ୭୧
ତାହାଙ୍କ ଦୁଃଖ ଯେ ନାଶଇ । ସକଳ ମଙ୍ଗଳ ଅଟଇ ।। ୭୨
ନିଜ ଜନଙ୍କ ହୃଦୟର । ଶୋକ ଯେ କରେ ଅପହାର ।। ୭୩

୧. ପଞ୍ଚଶରକୁ = ମଦନକୁ । ୨. ପଦ୍ମଜା = ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ୩. ଯୁଗକୁ ଯେସନେ ।
୪. ବୋଲନ୍ତି = ବୋଲିବା ।
୫. ଗତିବିଦଃ – ଅସ୍ମଦାଗମନଂ ଜାନତଃ, ଗୀତଗତୀର୍ବା ଜାନତଃ; ଗତିବିଦୋ ବୟଂ ବା (ସ୍ୱାମୀ) ।
୬. ମାର = କନ୍ଦର୍ପ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତୁମ୍ଭର ସ୍ପୃହାରେ ଖଣ୍ଡିତ	।	ହୋଇଣ ଅଛି ଆମ୍ଭ ଚିତ୍ତ	॥	୭୪
	ଅଳପମାତ୍ରକ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	।	ପ୍ରଦାନ କରସି ତାହାକୁ	॥	୭୫
୧୯	ଭୋ ନାଥ ! ତୁମ୍ଭର କୋମଳ	।	ଅଟେ ଯେ ଚରଣ କମଳ	॥	୭୬
	ଆମ୍ଭର କଠିନ ସ୍ତନରେ	।	ଅର୍ପଣ କରୁଁ ଯା ଭୟରେ	॥	୭୭
	ସେ ପାଦପଦ୍ମେ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ	।	ବନରେ କରୁଛ ଭ୍ରମଣ	॥	୭୮
	ସୂକ୍ଷ୍ମ ପାଷାଣମାନ ଲାଗି	।	ସେ ଅବା ହୋଏ ଦୁଃଖଭାଗୀ	॥	୭୯
	ଭ୍ରମୁଛି ଆମ୍ଭ ଚିତ୍ତ ତେଣୁ	।	ଆମ୍ଭ ଜୀବନ ତୁମ୍ଭେ ଯେଣୁ	॥	୮୦
	କୃଷ୍ଣଚରଣପଦ୍ମ ଚିନ୍ତି	।	ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମତି	॥	୮୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଗୋପିକାଗୀତକଥନଂ
ନାମ ଏକତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶେ ବିରହାଳାପବିକ୍ଲିନ୍ନହୃଦୟୋ ହରିଃ ।
ତତ୍ରାବିର୍ଭୂୟ ଗୋପୀସ୍ତାଃ ସାନ୍ତ୍ୱୟାମାସ ମାନୟନ୍ ॥ ୧
ସ୍ୱପ୍ରେମାମୃତକଲ୍ଲୋଳବିହ୍ୱଳୀକୃତଚେତସଃ ।
ସଦୟଂ ନନ୍ଦୟନ୍ ଗୋପୀରୁଦ୍‌ଗତୋ ନନ୍ଦନନ୍ଦନଃ ॥ ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ହେ ନୃପ ! ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	।	ଗୋପୀଏ ବିବିଧ ପ୍ରକାରେ	॥	୧
	ଗାଆନ୍ତେ କହନ୍ତେ ବଚନ	।	ସୁସ୍ୱରେ କଲେ ସେ ରୋଦନ	॥	୨
	ତାଙ୍କର କୃଷ୍ଣ ଦରଶନେ	।	ଲାଳସା ଅଛି ନିଜ ମନେ	॥	୩
୨	ଯା’ ମୁଖେ ଶୋହେ ମନ୍ଦ ହାସ	।	ଧରିଛନ୍ତି ଯେ ପୀତବାସ	॥	୪
	କୁସୁମମାଳା ଉରେ ଶୋହେ	।	ରୂପେ ଯେ କାମକୁ ହିଁ ଦହେ	॥	୫
	ଏମନ୍ତରୂପେ ନନ୍ଦସୁତ	।	ଗୋପୀଙ୍କି ହେଲେ ସେ ବିଦିତ	॥	୬
୩	ସେ ଅତିପ୍ରିୟ ନନ୍ଦସୁତ	।	ହୁଅନ୍ତେ ଆସି ଉପଗତ	॥	୭
	ପ୍ରୀତିରେ ବିକସିତ ହୋଇ	।	ଶୋହେ ଯାଙ୍କର ନେତ୍ରଦୁଇ	॥	୮
	ସେ ଗୋପୀମାନେ ତତକ୍ଷଣ	।	ଉଠିଲେ ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ	॥	୯
	କର ଚରଣ ଆଦିମାନ	।	ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି ଅଚେତନ	॥	୧୦
	ପ୍ରାଣପ୍ରବେଶେ ତତକାଳ	।	ସେ ଯେହ୍ନେ ହୁଅନ୍ତି ଚଞ୍ଚଳ	॥	୧୧

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪	କେବଣ ଗୋପିକା ତହିଁରେ ।	କରଅଞ୍ଜଳି କରି ଧୀରେ	।।	୧୨
	ହରଷେ ଧଇଲା କୃଷ୍ଣର ।	କରକମଳକୁ ସତ୍ୱର	।।	୧୩
	ସେ କୃଷ୍ଣ ବାହୁକୁ କେ ପୁଣି ।	ଧଇଲା ନିଜ କନ୍ଧେ ଆଣି	।।	୧୪
	ଯେବଣ ବାହୁ ଚନ୍ଦନରେ ।	ଭୂଷିତ ହୋଇଛି ନିର୍ଭରେ	।।	୧୫
୫	ତାମ୍ବୂଳ ଚର୍ବିତ ସତ୍ୱରେ ।	ଧଇଲା କେହୁ ଅଞ୍ଜଳିରେ	।।	୧୬
	ଏକ ଗୋପୀଏ ତାପି ହୋଇ ।	ସେ କୃଷ୍ଣ ପାଦପଦ୍ମ ନେଇ	।।	୧୭
	ଆପଣା ସ୍ତନଯୁଗଳରେ ।	ଧଇଲା ଅତି ପ୍ରେମଭରେ	।।	୧୮
୬	ଏକ ଗୋପୀଏ ପ୍ରେମକୋପେ ।	ବିବଶ ହୋଇଣ ସମୀପେ	।।	୧୯
	ଚାପିଛି ଆପଣା ଓଷ୍ଠକୁ ।	କୁଟିଳ କରି ଭ୍ରୂଲତାକୁ	।।	୨୦
	ଆଘାତ କଲା ପ୍ରାୟେ ହୋଇ ।	କଟାକ୍ଷପାତେ ଦେଲା ଚାହିଁ	।।	୨୧
୭	ଯହିଁ ନିମେଷପାତ ନାହିଁ ।	ସେ ବେନି ନେତ୍ରେ ଆନ କେହି	।।	୨୨
	ତା' ମୁଖପଦ୍ମକୁ ପିବନ୍ତେ ।	ତୋଷ ନୋହିଲା ନିଜ ଚିତ୍ତେ	।।	୨୩
	ତା' ପାଦ ଦେଖି ସାଧୁ ଯେହ୍ନେ ।	ତୋଷ ନୁହନ୍ତି ନିଜ ମନେ	।।	୨୪
୮	ନେତ୍ରରନ୍ଧ୍ରରେ ତାଙ୍କୁ କେହି ।	ରଖିଣ ହୃଦମଧ୍ୟେ ନେଇ	।।	୨୫
	ନୟନଯୁଗ ବୁଜି କରି ।	ଅଙ୍ଗେ ପୁଲକ ଅଛି ଧରି	।।	୨୬
	ରହିଲା ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ।	ଆନନ୍ଦେ ବୁଡ଼ିଅଛି ନାରୀ	।।	୨୭
	ସମାଧିକାଳେ ଯୋଗିଜନ ।	ନିଶ୍ଚଳେ ରହଇ ଯେସନ	।।	୨୮
୯	କୃଷ୍ଣଦରଶନୁଁ ସମ୍ଭବ ।	ଯେ ହେଲା ପରମ ଉତ୍ସବ	।।	୨୯
	ତେଣେ ସମସ୍ତେ ସୁଖୀ ହେଲେ ।	ବିରହତାପକୁ ଛାଡ଼ିଲେ	।।	୩୦
	ପ୍ରାଜ୍ଞକୁ[୧] ପାଇଣ ଯେସନେ ।	ସୁଖୀ ହୁଅନ୍ତି ଜନମାନେ[୨]	।।	୩୧
୧୦	ଯେ ଦରଶନରେ କୃଷ୍ଣର ।	ଛାଡ଼ିଲେ ଶୋକ ଆପଣାର	।।	୩୨
	ସେ ଗୋପୀମାନଙ୍କେ ବେଷ୍ଟିତ ।	ହୋଇଣ ପ୍ରଭୁ ନନ୍ଦସୁତ	।।	୩୩
	ହେ ତାତ ! ଅତିଶୟ ହୋଇ ।	ଶୋଭା ପାଇଲେ ପୁଣ ତହିଁ	।।	୩୪
	ଶକତି[୩] ମାନଙ୍କେ ଯେସନ ।	ପୁରୁଷ[୪] ଦିଶଇ ଶୋଭନ	।।	୩୫
୧୧	କୁନ୍ଦ ମନ୍ଦାର ପୁଷ୍ପମାନେ ।	ଫୁଟି ଅଛନ୍ତି ଯେ ବିପିନେ[୫]	।।	୩୬
୧୨	ସେ ହେତୁ ସୁଗନ୍ଧି ମାରୁତ ।	ବହୁଅଛି ଯେ ଅବିରତ	।।	୩୭
	ତେଣୁ ଭ୍ରମରମାନେ ଯହିଁ ।	ଅଛନ୍ତି ଆସକତ ହୋଇ	।।	୩୮
	ଶରଦକାଳଚନ୍ଦ୍ରମାର ।	ଯେ ପୁଣ କିରଣନିକର	।।	୩୯
	ତେଣୁ ରଜନୀଅନ୍ଧକାର ।	ଯହିଁରେ ହୋଇଛି ସଂହାର	।।	୪୦

୧. ପ୍ରାଜ୍ଞ = ଈଶ୍ୱର ଅଥବା ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ ।　　୨. ଜନ = ମୁମୁକ୍ଷୁ ଅଥବା ସଂସାରୀ ।

୩. ଶକତି = ସତ୍ତ୍ୱାଦି ଅଥବା ଜ୍ଞାନ-ବଳବୀର୍ଯ୍ୟାଦି ଅଥବା ପ୍ରକୃତ୍ୟାଦି ଉପାଧି ।

୪. ପୁରୁଷ = ପରମାତ୍ମା କିମ୍ବା ଉପାସକ ।　　୫. ବିପିନେ = ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ଯମୁନାର ହସ୍ତପ୍ରାୟ ।	ଦିଶନ୍ତି ତରଙ୍ଗନିଚୟ	॥	୪୧
	ତେଣେ କୋମଳ ବାଲିମାନେ ।	ପୂରି ଅଛନ୍ତି ଯଉଁ ସ୍ଥାନେ	॥	୪୨
	ସେ ରବିସୁତାପୁଳିନରେ ।	ଘେନି ସେ ଗୋପୀଙ୍କି ସଙ୍ଗରେ	॥	୪୩
	ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ଭଗବାନ ।	ଅଧିକେ ଦିଶିଲେ ଶୋଭନ	॥	୪୪
୧୩	ସେ କୃଷ୍ଣ ଦରଶନୁଁ ଜାତ ।	ହେଲା ଯେ ଆହ୍ଲାଦ ତୁରିତ	॥	୪୫
	ହୃଦୟବେଦନା ଯେ ଥିଲା ।	ତେଣେ ତାଙ୍କର ନାଶ ଗଲା	॥	୪୬
	ସକଳ ମନୋରଥମାନ ।	ତାଙ୍କର ହୋଇଲା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ	॥	୪୭
	କର୍ମକାଣ୍ଡରେ ଶ୍ରୁତିମାନେ ।	ନ ଦେଖି ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଯେହ୍ନେ	॥	୪୮
	କାମ୍ୟ କର୍ମଙ୍କ ଫଳ ଚିନ୍ତି ।	ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାୟେ ହୋଇଥାନ୍ତି	॥	୪୯
	ଜ୍ଞାନକାଣ୍ଡରେ ସେହିମାନେ ।	ପରମେଶ୍ୱର ଦରଶନେ	॥	୫୦
	ତାର ଆହ୍ଲାଦେ ହୋଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ ।	ଛାଡ଼ନ୍ତି କାମ୍ୟ କର୍ମମାନ	॥	୫୧
	ସେହିରୂପରେ ଗୋପୀମାନେ ।	ହୋଇଲେ କୃଷ୍ଣ ଦରଶନେ	॥	୫୨
	କୁଚକୁଙ୍କୁମମାନେ ଯହିଁ ।	ଅଛନ୍ତି ଚିହ୍ନପ୍ରାଏ ହୋଇ	॥	୫୩
	ସେ ନିଜ ଉତ୍ତରୀୟମାନ ।	ଭୂମିରେ କରି ନିବେଶନ	॥	୫୪
	ଯେ ନିଜ ବନ୍ଧୁ ଭଗବାନ ।	କଳ୍ପିଲେ ତାହାଙ୍କୁ ଆସନ	॥	୫୫
୧୪	ହୃଦୟେ ଯୋଗେଶ୍ୱରଙ୍କର ।	କଳ୍ପିତ ଆସନ ଯାହାର	॥	୫୬
	[୧]ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟେ ଯେତେ ଲକ୍ଷ୍ମୀମାନ ।	ତାଙ୍କର ଅଟେ ଏକସ୍ଥାନ	॥	୫୭
	ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ନିଜ ଦେହ ।	କରନ୍ତେ ତାହା ପରିଗ୍ରହ	॥	୫୮
	ସେ ଗୋପୀମାନଙ୍କ ସଭାରେ ।	ମାନନା ଲଭି ତାହାଙ୍କରେ	॥	୫୯
	ସେ ଆସନରେ ବସିଥାଇ ।	ଶୋଭା ପାଇଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ	॥	୬୦
୧୫	ଚାହାଁନ୍ତେ ହସିଣ ଲୀଳାରେ ।	ବିଳାସ ସଂଭବେ ଯହିଁରେ	॥	୬୧
	ଏମନ୍ତ ଭ୍ରୂଲତାରେ ପୁଣି ।	ଲକ୍ଷିତ ଯେ ଗୋପତରୁଣୀ	॥	୬୨
	ଅନଙ୍ଗବର୍ଦ୍ଧନ ଯେ ହରି ।	ତାହାଙ୍କୁ ସଂମାନନା କରି	॥	୬୩
	ଚରଣ ଯୁଗଳ ତାଙ୍କର ।	ନିବେଶି ଆପଣା ଅଙ୍କର	॥	୬୪
	ମର୍ଦ୍ଦନ୍ତେ ତା' ହସ୍ତଯୁଗଳେ ।	ସ୍ତୁତି କରିଣ ଏକମେଳେ	॥	୬୫
	ଅଳପ କୁପିତ ହୋଇଲେ ।	ଏମନ୍ତ ବଚନ ବୋଇଲେ	॥	୬୬

ଶ୍ରୀଗୋପ୍ୟ ଉଚୁଃ

୧୬	ଭଜନ୍ତି ଯେହୁ ଆପଣାକୁ ।	ଭଜନ୍ତି କେହି ପୁଣ ତାଙ୍କୁ	॥	୬୭
	ପରଭଜନକୁ ନ ଚାହିଁ ।	ଅଭକ୍ତକୁ ହିଁ ଭଜେ କେହି	॥	୬୮
	ଯେ ପୁଣ କରନ୍ତି ଭଜନ ।	ଯେ ଅବା ନ ଭଜନ୍ତି ଜନ	॥	୬୯

୧. ଏଠାରେ ଶ୍ରୀଖାଡ଼ଙ୍ଗା 'ଲକ୍ଷ୍ମୀ' ଶବ୍ଦର ଏକବଚନ ସ୍ଥଳେ ବହୁବଚନର ଅନୁବାଦ କରିଅଛନ୍ତି – ''ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟେ ଯା ଲକ୍ଷ୍ମୀଃ ଶୋଭା ତସ୍ୟା ଏକମେବ ପଦଂ ସ୍ଥାନମ୍'' (ସ୍ୱାମୀ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ବେନିଠାରେ ସମ ମତି	। କେ ପୁଣି ତାଙ୍କୁ ନ ଭଜନ୍ତି	।।	୭୦
	ଏ କଥା ନିଃସଂଶୟ କରି	। ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଆଜ୍ଞା ଦିଅ ହରି	।।	୭୧

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୭	ହେ ସଖୀମାନେ ! ପରସ୍ପରେ	। ଭଜୁଥାଆନ୍ତି ଯଉଁ ନରେ	।।	୭୨
	ଆପଣା ଅର୍ଥେ ନିରନ୍ତର	। ଉଦ୍ୟମ ଅଟେ ତାହାଙ୍କର	।।	୭୩
	ଯେ ମିତ୍ରଭାବ ଧର୍ମ ଦୁଇ	। ଏ ବେନି କଥା ତହିଁ ନାହିଁ	।।	୭୪
	ଆପଣା ନିମିତ୍ତ ସେ କଥା	। କେବେହେଁ ନୋହେ ଏ ଅନ୍ୟଥା	।।	୭୫
୧୮	କରୁଣାବନ୍ତ ଜନେ କେହି	। ପିତାମାତାର ପ୍ରାୟ ହୋଇ	।।	୭୬
	ଅଭକ୍ତିମନ୍ତ ଯଉଁ ଜନ	। ତାଙ୍କୁ ହିଁ କରନ୍ତି ଭଜନ	।।	୭୭
	ଏଥିରେ ଅପବାଦଶୂନ୍ୟ	। ଧର୍ମ ହୋଇଛି ବିଦ୍ୟମାନ	।।	୭୮
	ଆଗୋ ସୁମଧ୍ୟମାଏ ! ପୁଣ	। ଏଥିରେ ଅଛି ମିତ୍ରପଣ	।।	୭୯
୧୯	ଭଜିଲା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ହି	। ଭଜନ୍ତି ନାହିଁ ପୁଣ କେହି	।।	୮୦
	ଯେ ପୁଣ ନ କରନ୍ତି ସେବା	। ତାଙ୍କୁ ଭଜିବେ କାହୁଁ ଅବା	।।	୮୧
	ଯେ ଆତ୍ମାରାମ ଏ ଭୁବନେ	। ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣକାମ ପୁଣି ଜନେ	।।	୮୨
	ପର-ରଚିତ ଉପକାର	। ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ବା ନର	।।	୮୩
	ପରିପୋଷଣ ଯେ କରଇ	। ସେ ପିତା ଗୁରୁ ଅଟେ ସେହି	।।	୮୪
	ତାହାଙ୍କୁ ଦ୍ରୋହ ଯେ କରନ୍ତି	। ଭଜିଲାକୁ ଏ ନ ଭଜନ୍ତି	।।	୮୫
୨୦	ହେ ସଖୀମାନେ ! ଯଉଁ ଜନେ	। ମୋତେ ଭଜନ୍ତି ତୋଷମନେ	।।	୮୬
	ସେମାନଙ୍କର ଅନୁବୃତ୍ତି	। ଯେମନ୍ତେ ଥିବ ଅନୁବର୍ତ୍ତି	।।	୮୭
	ସେ ଅର୍ଥେ ସେ ଲୋକଙ୍କୁ ମୁହିଁ	। କଦାଚିତରେ ନ ଭଜଇ	।।	୮୮
	ଲଭିଲା ଧନ ହେଲେ ନାଶ	। ଯେସନେ ଅଧନ ପୁରୁଷ	।।	୮୯
	ସେହି ଚିନ୍ତାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ	। ଆନ କଥାକୁ ନ ଜାଣଇଁ	।।	୯୦
୨୧	ଯେ ଯୁକ୍ତ ଅଯୁକ୍ତ ପ୍ରକାର	। ଯେ ଧର୍ମ ଅଧର୍ମ ବିଚାର	।।	୯୧
	ଯେ ସ୍ନେହ ନିଜ ଜ୍ଞାତିଜନେ	। ମୋର ନିମିତ୍ତେ ତୁମ୍ଭେମାନେ	।।	୯୨
	ଏମାନ ଛାଡ଼ିଛ ପୂର୍ବରେ	। ଯେ ଅନୁବୃତ୍ତି ମୋହଠାରେ	।।	୯୩
	ସେ କଥା ସିଦ୍ଧ ହେବା ପାଇଁ	। ତୁମ୍ଭରି ନିକଟରେ ଥାଇ	।।	୯୪
	ଶୁଣନ୍ତେ ତୁମ୍ଭ ପ୍ରେମବାଣୀ	। ହୋଇଲି ଅନ୍ତର୍ଧାନ ପୁଣି	।।	୯୫
	ହେ ପ୍ରିୟାମାନେ ! ମୁଁ ତୁମ୍ଭର	। ପ୍ରିୟ ଅଟଇ ନିରନ୍ତର	।।	୯୬
	ମୋ'ଠାରେ ଦୋଷ ଆରୋପଣ	। ନ କର ତୁମ୍ଭେ ଅକାରଣ	।।	୯୭
୨୨	ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ସଂଯୋଗ ମୋ'ଠାରେ	। ଯେ ତୁମ୍ଭେ କରିଛ ସ୍ନେହରେ	।।	୯୮
	ତୁମ୍ଭର ପ୍ରତି-ଉପକାର	। ନିମିତ୍ତେ ନାହିଁ ଶକ୍ତି ମୋର	।।	୯୯
	ଦେବଙ୍କ ଆୟୁଷ ପାଇଲେ	। ଶୁଝି ନ ପାରିବି ତା' ଭଲେ	।।	୧୦୦

Digitized by PPRACHIN, SOA

କାଳରେ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଯେ ନୁହଇ । ସେ ଗୃହଶାଙ୍କୋଳି ଅଟଇ ॥ ୧୦୧
ତାହା ଛିନାଇ କରି ମୋତେ । ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଭଜିଲ ସଂତତେ ॥ ୧୦୨
ତୁମ୍ଭର ସାଧୁକୃତ୍ୟେ ମୋର । ଶୁଝା ଯାଉ ସେ ଉପକାର ॥ ୧୦୩
ତୁମ୍ଭ ସଂତୋଷ ହେଲେ ପୁଣ । ମୁଁ ଶୁଝି ପାରିବି ସେ ଋଣ ॥ ୧୦୪
ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବନେ ନାନା ରଙ୍ଗେ । ଗୋପିକାମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗେ ॥ ୧୦୫
ବିହାର କଲେ ଯେ ଗୋବିନ୍ଦ । ତାହାଙ୍କ ଚରଣାରବିନ୍ଦ ॥ ୧୦୬
ଚିତ୍ତରେ ଚିନ୍ତି ଭବବନ୍ଧୁଁ । ତରିବ ଦ୍ୱିଜ ଦୀନବନ୍ଧୁ ॥ ୧୦୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଗୋପୀସାନ୍ତ୍ୱନଂ
ନାମ ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶେ ତତୋ ଗୋପୀମଣ୍ଡଳୀମଧ୍ୟଗୋ ହରିଃ ।
ପ୍ରିୟାସ୍ତା ରମୟାମାସ ହ୍ରଦିନୀବନକେଳିଭିଃ ॥ ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ଶୁକ କହନ୍ତି ତୋଷମନେ । ରାଜନ ଶୁଣ ସାବଧାନେ ॥ ୧
ଏ ରୂପେ ସୁକୋମଳ ବାଣୀ । କୃଷ୍ଣର ଗୋପୀମାନେ ଶୁଣି ॥ ୨
ଯେ ତାପ ବିରହରୁ ଜାତ । ତାହାକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ତୁରିତ ॥ ୩
ତା' ଅଙ୍ଗ କରିଣ ସ୍ପରଶ । ଲଭିଲେ ମଙ୍ଗଳ ଅଶେଷ ॥ ୪
୨ | ଭୁଜକୁ ଭୁଜ ପରସ୍ପରେ । ନିବଦ୍ଧ କରିଣ ପ୍ରୀତିରେ ॥ ୫
୩ | ଯେ ନାରୀରତ୍ନେ ଅପ୍ରମିତ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହେଲେ ଅନୁଗତ ॥ ୬
ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ବନମାଳୀ । ରଚିଲେ ତହିଁ ରାସକେଳି ॥ ୭
ଗୋପୀମଣ୍ଡଳରେ ମଣ୍ଡିତ । ରାସଉତ୍ସବ ହେଲା ଜାତ ॥ ୮
ମଣ୍ଡଳୀରୂପେ ଗୋପୀମାନେ । ରହନ୍ତେ କ୍ରୀଡ଼ାର ବିଧାନେ ॥ ୯
ବେନି ବେନିଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ସ୍ଥିତ । ସେ ଯୋଗେଶ୍ୱର ନନ୍ଦସୁତ ॥ ୧୦
ତାହାଙ୍କୁ ବେନି ପାର୍ଶ୍ୱରେ । ଆଶ୍ଳେଷ କରନ୍ତେ ନିର୍ଭରେ ॥ ୧୧
ମତେ କେବଳ ଭଗବାନ । କରିଅଛନ୍ତି ଆଲିଙ୍ଗନ ॥ ୧୨
ଏ ରୂପେ ତାହାଙ୍କୁ ସକଳ । ମଣିଲେ ବ୍ରଜବଧୂକୁଳ ॥ ୧୩
ଦାରାସହିତେ ଦେବମାନେ । ଆସନ୍ତେ ସମୁତ୍ସୁକ ମନେ ॥ ୧୪
ବିମାନଶତରେ ସଂକୁଳ । ହେଲା ସେକାଳେ ନଭସ୍ଥଳ ॥ ୧୫
୪ ଦୁନ୍ଦୁଭିମାନେ କଲେ ସ୍ୱନ । ପଡ଼ିଲେ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟିମାନ ॥ ୧୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯୁବତିମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗେ । ଗନ୍ଧର୍ବପତିମାନେ ରଙ୍ଗେ ।। ୧୭
ତାର ନିର୍ମଳ ଯଶମାନ । ହରଷେ କଲେକ ଗାୟନ ।। ୧୮
୫ ରାସମଣ୍ଡଳେ ପ୍ରିୟସଙ୍ଗେ । ଗୋପୀ ଭ୍ରମନ୍ତେ ନୃତ୍ୟରଙ୍ଗେ ।। ୧୯
କିଙ୍କିଣୀ ବଳୟ ନୂପୁର । ଶବଦ ଶୁଭିଲା ଅପାର ।। ୨୦
୬ ସେ ବ୍ରଜବାଳାମାନଙ୍କରେ । ସହିତ ହୋଇ ତଦନ୍ତରେ ।। ୨୧
ଦେବକୀସୁତ ଭଗବାନ । ଅଧିକେ ଦିଶିଲେ ଶୋଭନ ।। ୨୨
ହେମକଣ୍ଠୀଙ୍କ ମଧ୍ୟଗତ । ଯେସନେ ମହାମରକତ ।। ୨୩
୭ ଭୁଜଚାଳନେ ପାଦନ୍ୟାସେ । ସୁସ୍ମିତା ଭ୍ରୂଲତାବିଳାସେ ।। ୨୪
ଭାଜିଲା ପ୍ରାୟ ଅତି କୃଶେ । ଦିଶନ୍ତି ଯେ ସେ ମଧ୍ୟଦେଶେ ।। ୨୫
ଚଞ୍ଚଳ ଉରୋଜନିଚୋଳେ । ଗଣ୍ଡରେ ଲୋଳନ୍ତି[1] କୁଣ୍ଡଳେ ।। ୨୬
ଶୋଭିତ କୃଷ୍ଣବଧୂଜନ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରନ୍ତି ଗାୟନ ।। ୨୭
ମୁଖରୁ ସ୍ରବେ ସ୍ୱେଦମାନ । ଫିଟିଲା କବର ରଶନ[2] ।। ୨୮
ବିଜୁଳି ମେଘଚକ୍ରେ ଯେହ୍ନେ । ଶୋଭିତ ଦିଶିଲେ ସେ ତେହ୍ନେ ।। ୨୯
୮ ବିବିଧ ରାଗେ ତାହାଙ୍କର । କଣ୍ଠ ହୋଇଛି ମନୋହର ।। ୩୦
ଅଟନ୍ତି ସୁରତଲାଳସ । କୃଷ୍ଣରେ ଲଭିଣ ହରଷ ।। ୩୧
ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତେ ଗୋପୀଜନ । ଉଚ୍ଚରେ କଲେ ସେ ଗାୟନ ।। ୩୨
ତାହାଙ୍କ ଗୀତରେ ପୂରିତ । ହୋଇଲା ସକଳ ଜଗତ ।। ୩୩
୯ କେବଣ ଗୋପବଧୂଜନ । ସ୍ୱରଆଳାପ[3] ଗତିମାନ ।। ୩୪
କୃଷ୍ଣଗୀତରେ ନ ମିଶାଇ । ଗାଇଲା କୃଷ୍ଣସଙ୍ଗେ ଥାଇ ।। ୩୫
ତାହାକୁ ସାଧୁ ସାଧୁ କରି । ପ୍ରଶଂସା କଲେ ବେଣୁଧାରୀ ।। ୩୬
ସେହିମାନଙ୍କୁ[4] ଧ୍ରୁବତାଳ[5] । କରି ଟେକିଲା ଯେତେବେଳ ।। ୩୭
ପୁଣି ସେକାଳେ ସଂମାନନ । କଲେ ତାହାକୁ ଭଗବାନ ।। ୩୮
୧୦ କେବଣ ଗୋପବଧୂ ରାସେ । ଶ୍ରମକୁ ଲଭିଣ ଅବଶେ ।। ୩୯
ପାଶେ ଯେ ଥିଲେ ଗଦାଧର । ତା' ସ୍କନ୍ଧେ ଦେଲା ଭୁଜଭର ।। ୪୦
କରବଳୟ[6] ମଲ୍ଲୀମାଳ । ଶିଥିଳ ହୋଇଲେ ସେକାଳ ।। ୪୧
୧୧ ଉତ୍ପଳପ୍ରାୟ ସୁବାସିତ । ଚନ୍ଦନେ ହୋଇଛି ଲେପିତ ।। ୪୨
ଏମନ୍ତ ଭୁଜ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର । ଥିଲା ଯେ ନିଜ ଅଂସପର ।। ୪୩
ଆଘ୍ରାଣ କରି ତାହା କେହି । ଚୁମ୍ବିଲା ପୁଲକିତ ହୋଇ ।। ୪୪
୧୨ ନୃତ୍ୟବଶରୁ ଯେ ଚଞ୍ଚଳ । ହୋଇଛି ଶ୍ରବଣକୁଣ୍ଡଳ ।। ୪୫

---

୧. ଲୋଳନ୍ତି = ଲୁଳନ୍ତି । ୨. ରଶନ = ଅଣ୍ଟାସୂତା । ୩. ସ୍ୱରଆଳାପ = ମୂର୍ଚ୍ଛନା ବିଶେଷ ।
୪. ସେହିମାନଙ୍କୁ = ଷଡ୍‌ଜ ଆଦି ସ୍ୱର-ଆଳାପଗତିମାନଙ୍କୁ ।
୫. ଧ୍ରୁବତାଳ = 'ଧ୍ରୁବ' ନାମକ ତାଳ ବିଶେଷ । ୬. କରବଳୟ = କରୁଁ ବଳୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତାର କାନ୍ତିରେ ମନୋହର	।	ଗଣ୍ଡ ଦିଶଇ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର	।।	୪୬
	ନିଜ ଗଣ୍ଡକୁ ସେ ଗଣ୍ଡରେ	।	ସଂଯୋଗ କରନ୍ତେ ତହିଁରେ	।।	୪୭
	ତା' ମୁଖେ ତାମ୍ବୂଳଚର୍ବିତ	।	ଅର୍ପଣ କଲେ ନନ୍ଦସୁତ	।।	୪୮
୧୩	କେ ଗୋପୀ କୃଷ୍ଣପାଶେ ଥାଇ	।	ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତେ ଗୀତ ଗାଇ	।।	୪୯
	କନକମେଖଳା ନୂପୁର	।	ଶବଦ କରେ ମନୋହର	।।	୫୦
	ଯେ କରପଦ୍ମ ଅଚ୍ୟୁତର	।	ଅଟଇ ସର୍ବତାପହର[୧]	।।	୫୧
	ନିବେଶିଲା ତା' ସ୍ତନପରେ	।	ଶ୍ରମକୁ ଲଭନ୍ତେ ନୃତ୍ୟରେ	।।	୫୨
୧୪	ଏକାନ୍ତ ବଲ୍ଲଭ ଲକ୍ଷ୍ମୀର	।	ଅଟନ୍ତି ଯଉଁ ଦାମୋଦର	।।	୫୩
	ତାହାଙ୍କୁ କାନ୍ତ କରି ପାଇ	।	ତା' ଭୁଜେ ଆଲିଙ୍ଗିତ ହୋଇ	।।	୫୪
	ତାହାଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ଗାୟନ	।	ବିହାର କଲେ ଗୋପୀଜନ	।।	୫୫
୧୫	ଯେବଣ ରାସଗୋଷ୍ଠୀଠାରେ	।	ଗାୟନ କରନ୍ତି ଭ୍ରମରେ	।।	୫୬
	କୃଷ୍ଣ ସଙ୍ଗତେ ନୃତ୍ୟଲୀଳା	।	ରଚିଲେ ତହିଁ ଗୋପବାଳା	।।	୫୭
	କର୍ଣ୍ଣରେ ଖଞ୍ଜିତ ଉତ୍ପଳ	।	ଅଳକଶୋଭିତ କପୋଳ	।।	୫୮
	ସ୍ୱେଦବିନ୍ଦୁରେ ମନୋହର	।	ଦିଶଇ ମୁଖ ତାହାଙ୍କର	।।	୫୯
	କିଙ୍କିଣୀ ବଳୟ ନୂପୁର	।	ବାଦ୍ୟ ବାଜଇ ଗୁରୁତର	।।	୬୦
	କେଶରୁ ଫିଟି ପୁଷ୍ପମାଳେ	।	ପଡ଼ନ୍ତି ଅବନିର ତଳେ	।।	୬୧
୧୬	ଆଶ୍ଳେଷ କରସଂସ୍ପର୍ଶେ	।	ସୁସ୍ନିଗ୍ଧ କଟାକ୍ଷପ୍ରକାଶେ	।।	୬୨
	ଉଦ୍ଦାମ ବିଳାସହାସରେ	।	ବ୍ରଜସୁନ୍ଦରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	।।	୬୩
	ଏ ରୂପେ କଲେ ସେ ବିହାର	।	ରମାବଲ୍ଲଭ ବେଣୁଧର	।।	୬୪
	ଆପଣା ଛାଇକି ଅନାଇଁ	।	ବାଳକ ଯେସନେ ଖେଳଇ	।।	୬୫
୧୭	ସେ କୃଷ୍ଣ ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ ପାଇ	।	ଯଉଁ ହରଷ ଅଛି ହୋଇ	।।	୬୬
	ତେଣେ ସେ ଗୋପୀମାନଙ୍କର	।	ଅବଶ ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିକର	।।	୬୭
	ଶ୍ଳଥ ହୁଅନ୍ତେ କେଶପାଶ	।	ଦୁକୂଳ କୁଚପର ବାସ	।।	୬୮
	ଏମାନ ପୂର୍ବପ୍ରାୟ କରି	।	ଗୋପୀଏ ନ ପାରିଲେ ଧରି	।।	୬୯
	ବିବିଧ ପୁଷ୍ପମାଳାମାନ	।	ଯେ ଆଭରଣ ଥିଲେ ଆନ	।।	୭୦
	ହେ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଏ ସକଳ	।	ଛିଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ ଭୂମିତଳ	।।	୭୧
୧୮	କୃଷ୍ଣର କ୍ରୀଡ଼ାବିଲୋକନେ	।	ଗଗନଚର ବଧୂମାନେ	।।	୭୨
	ମଦନଶରେ ଅଶକତ[୨]	।	ସକଳେ ହୋଇଲେ ମୋହିତ	।।	୭୩
	କାମରେ ହୋଇଣ ପୀଡ଼ିତ	।	ଗଣସହିତେ ନିଶାନାଥ	।।	୭୪
	କୃଷ୍ଣର ଲୀଳାକୁ ଦେଖିଣ	।	ଲଭିଲା ବିସ୍ମୟକୁ ପୁଣ	।।	୭୫
୧୯	ଆତ୍ମାରେ ବିହାର ଯାହାର	।	ହେଲେ ହେଁ ଏମନ୍ତ ଈଶ୍ୱର	।।	୭୬

୧. ସର୍ବତାପହର = ସର୍ବପାପହର । ୨. ଅଶକତ = କ୍ଲାନ୍ତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଗୋପଯୁବତି ଛନ୍ତି ଯେତେ	।	ନିଜ ଶରୀର କରି ତେତେ	॥	୭୭
	ଲୀଳାରେ ଗୋପୀଙ୍କର ସଙ୍ଗେ	।	ବିହାର[୧] କଲେ ନାନାରଙ୍ଗେ	॥	୭୮
୨୦	ସୁରତବିହାରରୁ କରି	।	ଶ୍ରମ ଲଭନ୍ତେ ଗୋପନାରୀ	॥	୭୯
	ସ୍ନେହରେ କରିଣ କୃପାକୁ	।	ତାହାଙ୍କ ବଦନମାନଙ୍କୁ	॥	୮୦
	ମଙ୍ଗଳପ୍ରଦ ଯଉଁ କର	।	ତେଣେ ପୋଛିଲେ ଦାମୋଦର	॥	୮୧
୨୧	କର୍ଣ୍ଣରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣକୁଣ୍ଡଳ	।	ଶୋଭଇ ଶିରରେ କୁନ୍ତଳ	॥	୮୨
	ସେ ବେନି କାନ୍ତିରୁ ପ୍ରକାଶେ	।	ଯେବଣ ଶୋଭା ଗଣ୍ଡଦେଶେ	॥	୮୩
	ଅମୃତସମ ହାସେ ମିଶି	।	ଯେବଣ କଟାକ୍ଷ ପ୍ରକାଶି	॥	୮୪
	ତେଣେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସଂମାନନା	।	କରନ୍ତେ ସେ ବ୍ରଜ-ଅଙ୍ଗନା	॥	୮୫
	କୃଷ୍ଣର-ପୁଣ୍ୟକର୍ମମାନ	।	ଯେ ଅଛି କଲେ ତା' ଗାୟନ	॥	୮୬
	ଲାଗନ୍ତେ କୃଷ୍ଣନଖମାନେ	।	ହରଷ ଲଭିଛନ୍ତି ମନେ	॥	୮୭
୨୨	ଗୋପୀଙ୍କ ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ ପାଇ	।	ଯେ ଅଛି ସଂମର୍ଦ୍ଦିତ ହୋଇ	॥	୮୮
	ତାହାଙ୍କ କୁଚକୁଙ୍କୁମରେ	।	ରଞ୍ଜିତ ହୋଇଛି ଯେ ଉରେ	॥	୮୯
	ସେ ପୁଷ୍ପମାଳାସଙ୍ଗ ପାଇ	।	ଗନ୍ଧର୍ବପତିପ୍ରାୟ ହୋଇ	॥	୯୦
	କରୁଅଛନ୍ତି ଯେ ଗାୟନ	।	ସଙ୍ଗେ ଛନ୍ତି ସେ ଭୃଙ୍ଗମାନ	॥	୯୧
	ଗୋପୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ରମ ପାଇ	।	ଜଳେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇଁ	॥	୯୨
	ଯେ କରିବର ମତ୍ତ ହୋଇ	।	ଲୋକମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ଲଂଘଇ	॥	୯୩
	ହସ୍ତିନୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	।	ସେ ଯେହ୍ନେ ମିଳଇ ଜଳରେ	॥	୯୪
୨୩	ଜଳମଧ୍ୟରେ ବଧୂମାନେ	।	ଚାହାଁନ୍ତେ ପ୍ରେମବିଲୋକନେ	॥	୯୫
	ହସିଣ ଅଙ୍ଗେ ଏଣେ ତେଣେ	।	ସିଞ୍ଚୁଅଛନ୍ତି ଜଣେ ଜଣେ	॥	୯୬
	ଦେବେ ବିମାନପରେ ବସି	।	ବିବିଧ କୁସୁମ ବରଷି	॥	୯୭
	କରନ୍ତେ ନାନା ସ୍ତୁତିମାନ	।	ସେ ଆତ୍ମାରାମ ଭଗବାନ	॥	୯୮
	କଲେ ସଲିଳରେ ବିହାର	।	ଗଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାଏ ଲୀଳା ଯାର	॥	୯୯
୨୪	ଜଳସ୍ଥଳରେ ଫୁଲମାନେ	।	ଫୁଟିଅଛନ୍ତି ନାନା ସ୍ଥାନେ	॥	୧୦୦
	ତାହାଙ୍କ ଗନ୍ଧରେ ମଣ୍ଡିତ	।	ବହଇ ଯେବଣ ମାରୁତ	॥	୧୦୧
	ଯୁକ୍ତ ଅଟନ୍ତି ସେ ପବନେ	।	ଯହିଁରେ ଦିଗତଟମାନେ	॥	୧୦୨
	ଏ ରୂପେ ଅଟେ ଯେ ଶୋଭନ	।	ରବିତନୂଜାଉପବନ	॥	୧୦୩
	ଭୃଙ୍ଗପ୍ରମଦାଗଣମେଳେ	।	ଭ୍ରମିଲେ ତହିଁ କୁତୂହଳେ	॥	୧୦୪
	ଯେହ୍ନେ ସମଦ[୨] କରିବର	।	ରମେ ହସ୍ତିନୀଙ୍କ ସଙ୍ଗର	॥	୧୦୫
୨୫	ଏ ରୂପେ ଶଶାଙ୍କକିରଣେ	।	ଶୋଭିତ ଯଉଁ ନିଶାଗଣେ	॥	୧୦୬
	ଶରଦକାଳରେ ବର୍ଣ୍ଣନ	।	କାବ୍ୟେ ଯେତେକ ରସମାନ	॥	୧୦୭

୧. ବିହାର = ରମଣ ।		୨. ସମଦ = ମଦଯୁକ୍ତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ରସଙ୍କର ଯେହୁ ସ୍ଥାନ । ସେବିଲେ ସେ ରଜନୀମାନ ।। ୧୦୮
ସେ ସତ୍ୟକାମ ଭଗବାନ । ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ନାରୀଜନ ।। ୧୦୯
ତଥାପି ନୋହିଲା ସ୍ଖଳିତ । ସୁରତରସୁଁ ଯାହା[୧] ରେତ ।। ୧୧୦
ଏଣୁ ସେ ଜିଣିଲେ ମଦନ । ଅନନ୍ତଶକ୍ତି ଭଗବାନ ।। ୧୧୧

ଶ୍ରୀପରୀକ୍ଷିଦୁବାଚ

୨୬ ଶୁକଚରଣେ ହୋଇ ନତ । ପୁଛିଲେ ରାଜା ପରୀକ୍ଷିତ ।। ୧୧୨
ଧର୍ମକୁ କରିବେ ପାଳନ । ଅଧର୍ମ କରିବେ ନାଶନ ।। ୧୧୩
ଏ ଅର୍ଥେ ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର । ଅଂଶରେ ହେଲେ ଅବତାର ।। ୧୧୪
୨୭ ଧର୍ମମର୍ଯ୍ୟାଦାମାନଙ୍କର । ସେ ବକ୍ତା କର୍ତ୍ତା ରକ୍ଷାକର ।। ୧୧୫
ହେ ବିପ୍ର ! ପରସ୍ତ୍ରୀହରଣ । ଅଧର୍ମ[୧] କଲେ କି କାରଣ ।। ୧୧୬
୨୮ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସକଳ କାମ ଯାର । ଯେ ଯଦୁମାନଙ୍କ ଈଶ୍ୱର ।। ୧୧୭
କଲେ ଅଧର୍ମ ଆଚରଣ । କି ଅଭିପ୍ରାୟ ଏଥେଁ ପୁଣ ।। ୧୧୮
ଭୋ ମୁନି ! ଏରୂପେ ଆସ୍ଥର । ସଂଶୟ ତୁମ୍ଭେ ନାଶ କର ।। ୧୧୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୯ ଶୁଣି ରାଜାର ଏ ବଚନ । କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ ।। ୧୨୦
ଈଶ୍ୱରଭାବ ଜଗତରେ । ଅଛଇ ଯାହାଙ୍କର ଠାରେ ।। ୧୨୧
ଅଧର୍ମ ସାହସ ଆଚାର । ଦେଖିଲା ଅଛି ତାହାଙ୍କର ।। ୧୨୨
[୨]ସେମାନେ ତେଜସ୍ୱୀ ପୁରୁଷ । ତାଙ୍କୁ ନ ଲାଗେ ଏଥି ଦୋଷ ।। ୧୨୩
ବହ୍ନି ଯେସନେ ସର୍ବ ଖାଇ । ତାହାକୁ ଦୋଷ ନ ଲାଗଇ ।। ୧୨୪
୩୦ ଦେହ ଆଦିରେ ପରାଧୀନ । ହୋଇଣ ଥାଇ ଯଉଁ ଜନ ।। ୧୨୫
ଏ ଆଚରଣ ସେ ମାନବ । ମନେହେଁ ଚିନ୍ତା ନ କରିବ ।। ୧୨୬
ଯେବେହେଁ କରେ ମୂଢ଼ପଣେ । ନାଶ ହୁଅଇ ତତକ୍ଷଣେ ।। ୧୨୭
ରୁଦ୍ରର ଇତର ପୁରୁଷ । ଖାଇଲେ କାଳକୂଟ ବିଷ ।। ୧୨୮
ଯେମନ୍ତ ଦଶାକୁ ଲଭଇ । ସେ ଲୋକ ସେହିମତ ହୋଇ ।। ୧୨୯
୩୧ ଈଶ୍ୱରମାନଙ୍କର ବାଣୀ । ସତ୍ୟ ବୋଲିଣ ପରିମାଣି ।। ୧୩୦
ସେମାନଙ୍କର ଆଚରଣ । କେହୁଣି ସ୍ଥାନେ ସତ୍ୟ ପୁଣ ।। ୧୩୧
ତାଙ୍କର ଯେବଣ[୩] ବଚନ । ଯୁକ୍ତିକି ନ କରେ ଲଙ୍ଘନ ।। ୧୩୨
ସେ ବାକ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ପ୍ରାଣୀ । କରିବ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣି ।। ୧୩୩
୩୨ ହେ ନୃପ ! ଅହଂକାରହୀନ । ଅଟନ୍ତି ଯଉଁ ଜ୍ଞାନୀ ଜନ ।। ୧୩୪
କରି କୁଶଳ କର୍ମମାନ । ନାହିଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରୟୋଜନ ।। ୧୩୫

---

୧. ନ ଚ ଅଧର୍ମମାତ୍ରଂ କଳଙ୍କଭକ୍ଷଣାଦିବଦ୍ କିନ୍ତୁ ମହାସାହସମ୍ (ସ୍ୱାମୀ) ।
୨. ସେମାନେ = ପ୍ରଜାପତି, ଇନ୍ଦ୍ର, ସୋମ, ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ।   ୩. ଯେବଣ = ଯେ ପୁଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କରିଣ ଦୁରିତ ବିଶେଷ	।	[୧]ନାହିଁ ତାଙ୍କର ଭୟଲେଶ	॥	୧୩୬
୩୩	ତିର୍ଯ୍ୟକ ସୁର ନରମାନେ	।	ଯେତେକ ପ୍ରାଣୀ ଏ ଭୁବନେ	॥	୧୩୭
	ଈଶ୍ୱରଭାବେ ଯେ ବା ଆନ	।	ତାଙ୍କର ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	॥	୧୩୮
	ସୁକୃତ ଦୁରିତ ସଂଭବ	।	ତାହାଙ୍କ ଠାରେ କାହୁଁ ହେବ	॥	୧୩୯
୩୪	ଯା' ପାଦପଦ୍ମଧୂଳିମାନ	।	ସେବିଣ ହୋଇ ତୋଷମନ	॥	୧୪୦
	ଯୋଗପ୍ରଭାବେ କରି ନାଶ	।	ଅଖିଳ କର୍ମବନ୍ଧ ଦୋଷ	॥	୧୪୧
	ବଦ୍ଧ ନୁହନ୍ତି ମୁନିମାନେ	।	ଇଚ୍ଛାଏ ଚରନ୍ତି ଭୁବନେ	॥	୧୪୨
	ନିଜ ଇଚ୍ଛାଏ କଳେବର	।	ଧରିଅଛନ୍ତି ଯେ ଈଶ୍ୱର	॥	୧୪୩
	ତାଙ୍କର କାହୁଁ ସମ୍ଭବିବ	।	କର୍ମସ୍ୱକାଶୁଁ ପରାଭବ	॥	୧୪୪
୩୫	ଯେତେ ଅଛନ୍ତି ଗୋପୀଜନ	।	ତାଙ୍କର ଯେ ବା ପତିମାନ	॥	୧୪୫
	ଯେ ଆନମାନେ ଦେହଧାରୀ	।	ଅଛନ୍ତି ସଂସାରେ ବିହରି	॥	୧୪୬
	ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅନ୍ତରେ	।	ଯେ ଅଛି ସାକ୍ଷୀସ୍ୱରୂପରେ	॥	୧୪୭
	ଏ କୃଷ୍ଣ ଅଟନ୍ତିଟି ସେହି	।	ଲୀଳାମାନୁଷ ଦେହ ବହି	॥	୧୪୮
୩୬	ଭକ୍ତମାନଙ୍କ[୨] ଅନୁଗ୍ରହ	।	ନିମିତ୍ତେ ଧରେ ନିଜଦେହ	॥	୧୪୯
	ଭଜେ ତେମନ୍ତ କ୍ରୀଡ଼ାମାନ	।	ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣି ଯାହା ଜନ	॥	୧୫୦
	ଶୃଙ୍ଗାରରସେ ବଶ ହୋଇ	।	ହରିର ଠାରେ ମନ ଦେଇ	॥	୧୫୧
୩୭	ସେ କୃଷ୍ଣମାୟାରେ ଗୋପାଳେ	।	ମୋହିତ ହୋଇଣ ସେକାଳେ	॥	୧୫୨
	ଆପଣା ଆପଣା ଯୁବତୀ	।	ନିଜ ପାରୁଶେ ରହିଛନ୍ତି	॥	୧୫୩
	ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ମଣିଲେ	।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅସୂୟା ନ କଲେ	॥	୧୫୪
୩୮	ବ୍ରାହ୍ମ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପ୍ରବେଶରେ	।	ଆନନ୍ଦ ଲଭିଣ କୃଷ୍ଣରେ	॥	୧୫୫
	କୃଷ୍ଣବଲ୍ଲଭା ଗୋପୀମାନେ	।	ଗମନ କଲେ ଯେଝା ସ୍ଥାନେ	॥	୧୫୬
	କୃଷ୍ଣସଙ୍ଗମ ଛାଡ଼ିବାର	।	ବାଞ୍ଛିତ ନୁହଇ ତାଙ୍କର	॥	୧୫୭
୩୯	ବ୍ରଜକାମିନୀମାନଙ୍କର	।	ସଂଗେ ବିଷ୍ଣୁର ଏ ବିହାର	॥	୧୫୮
	ଯେ ଲୋକ ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତ ହୋଇ	।	ଶୁଣଇଁ ଯେ ଅବା ବର୍ଣ୍ଣଇ	॥	୧୫୯
	ଦୃଢ଼ ଭକ୍ତିକି ହରିଠାରେ	।	ସେ ଲୋକ ଲଭିଣ ବେଗରେ	॥	୧୬୦
	ଯେ କାମ ହୃଦୟର ରୋଗ	।	ତାକୁ କରଇ ପରିତ୍ୟାଗ	॥	୧୬୧
	କୃଷ୍ଣଚରଣ ଚିନ୍ତି ଚିତ୍ତେ	।	ରାସକ୍ରୀଡ଼ାକୁ ଭାଷାଗୀତେ	॥	୧୬୨
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଭଣେ	।	ସୁଜନେ ତୋଷ ହୁଅ ଏଣେ	॥	୧୬୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀରାସକ୍ରୀଡ଼ାବର୍ଣ୍ଣନଂ
ନାମ ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

---

୧. ପ୍ରାରବ୍ଧକର୍ମକ୍ଷପଣମାତ୍ରମେବ ତେଷାଂ କୃତ୍ୟମ୍; ନାନ୍ୟତ୍ (ସ୍ୱାମୀ)।
୨. (ଭୂତାନାଂ ଇତି ପାଠେ) ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଚତୁସ୍ତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚତୁସ୍ତ୍ରିଂଶେଽହିନା ଗ୍ରସ୍ତଂ ନନ୍ଦଂ ହରିରମୂମୁଚତ୍ ।
ବିଦ୍ୟାଧ୍ରଆଙ୍ଗିରଃଶାପାଚ୍ଛଂଖଚୂଡ଼ଂ ତଥାଽବଧୀତ୍ ।। ୧
ରାସାପଦେଶତଃ କାମଂ କିଙ୍କରୀକୃତ୍ୟ କାମତଃ ।
ଅନୁଗୃହ୍ଣନ୍ ବଶଂ ନିନ୍ୟେ ତଥା ବିଦ୍ୟାଧରାଧିପମ୍ ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ଗୋପାଳମାନେ ଏକଦିନ । ଦେବଯାତ୍ରାରେ ଦେଇ ମନ ।। ୧
ସମସ୍ତେ କୌତୁକ ଲଭିଲେ । ଶକଟେ ବଳଦ ଯୋଚିଲେ ।। ୨
ସେହି ଶକଟମାନଙ୍କରେ । ମିଳିଲେ ଅମ୍ବିକାବନରେ ।। ୩
୨ ସେ ବନେ ମିଳି ହେ ରାଜନ । ସରସ୍ୱତୀରେ କରି ସ୍ନାନ ।। ୪
ପୂଜାସାମଗ୍ରୀମାନଙ୍କରେ । ଶିବଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ଭକ୍ତିରେ ।। ୫
ଅମ୍ବିକା ନାମେ ଦେବୀ ଯେହି । ପୂଜିଲେ ପୁଣ ତାହାଙ୍କୁ ହି ।। ୬
୩ ଧେନୁ ହିରଣ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରମାନ । ମଧୁର ମଧୁଯୁକ୍ତ ଅନ୍ନ ।। ୭
ପ୍ରୀତିରେ ଦେଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ । ଦେବତା ସଂତୋଷ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ।। ୮
ହୁଅନ୍ତୁ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ । କାମନା କଲେ ସେ ମନରେ ।। ୯
୪ ଯେ ନନ୍ଦ ସୁନନ୍ଦକ ଆଦି । ଗୋପାଳେ ଅଟନ୍ତି ପ୍ରସିଦ୍ଧି ।। ୧୦
ସମସ୍ତେ ଧୃତବ୍ରତ ହୋଇ । କେବଳ ଜଳମାତ୍ର ପିଇ ।। ୧୧
ସେ ରାତ୍ରି ସରସ୍ୱତୀତୀରେ । ରହିଲେ ପୁଣ ଯେ ଯାହାରେ ।। ୧୨
୫ ସେ ବନେ ଅଜଗର କେହି । ମିଳିଲା କ୍ଷୁଧାତୁର ହୋଇ ।। ୧୩
ଶୟନ କରିଥିଲେ ନନ୍ଦ । ତାହାଙ୍କୁ ଗ୍ରାସିଲା ସେ ମନ୍ଦ ।। ୧୪
୬ ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଣ ସେ ସର୍ପରେ । ଡାକିଲେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ।। ୧୫
ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ! ଅଜଗର । ଗ୍ରାସୁଛି ଏ ମୋତେ ସତ୍ୱର ।। ୧୬
ପ୍ରପନ୍ନ ହୋଇଅଛି ମୁହିଁ । ହେ ତାତ ! ମୁକ୍ତ କର ତୁହି ।। ୧୭
୭ ରୋଦନ ଶୁଣି ସେ ନନ୍ଦର । ଗୋପାଳେ ଉଠିଲେ ସତ୍ୱର ।। ୧୮
ନନ୍ଦ ହୋଇଛି ସର୍ପଗ୍ରସ୍ତ । ଦେଖିଣ ହୋଇଲେ ସଂଭ୍ରାନ୍ତ ।। ୧୯
ଜ୍ୱଳିତ କାଷ୍ଠମାନଙ୍କରେ । ସର୍ପକୁ ପିଟିଲେ ନିର୍ଭରେ ।। ୨୦
୮ ଅନଳେ ଲଭିଲେ ପୀଡ଼ାକୁ । ଛାଡ଼ିଲା ନାହିଁ ସେ ନନ୍ଦଙ୍କୁ ।। ୨୧
ସାତ୍ୱତପତି ଭଗବାନ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ ସେ ସ୍ଥାନ ।। ୨୨
ସେ ଭୁଜଙ୍ଗଙ୍କୁ ଚରଣରେ । ସ୍ପରଶ କଲେକ ସତ୍ୱରେ ।। ୨୩
୯ କୃଷ୍ଣର ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଚରଣ । ସ୍ପରଶମାତ୍ରକେ ସେ ପୁଣ ।। ୨୪
ଲଭିଲା ଅଶୁଭକ୍ଷୟକୁ । ଛାଡ଼ିଣ ସର୍ପଶରୀରକୁ ।। ୨୫
ଯେ ବିଦ୍ୟାଧରରେ ପୂଜିତ । ସେ ରୂପ ଧଇଲା ତୁରିତ ।। ୨୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୦	ଶରୀର ତାର ପ୍ରଦୀପିତ	।	ସୁବର୍ଣ୍ଣମାଳରେ ସଂଯୁତ	॥	୨୭
	ରହିଛି ପ୍ରଣତ ହୋଇଣ	।	କୃଷ୍ଣ ପୁଚ୍ଛିଲେ ତାକୁ ପୁଣ	॥	୨୮
୧୧	ପରମ ଶୋଭାରେ ରୋଚନ[1]	।	ଶୁଭ ଅଟେ ତୋ ଦରଶନ	॥	୨୯
	କେମନ୍ତେ ନିନ୍ଦ୍ୟ ଗତି ପୁଣ	।	ଲଭିଲୁ ଅବଶ ହୋଇଣ	॥	୩୦

ସର୍ପ ଉବାଚ

୧୨	ମୁଁ ଅଟେ କେହି ବିଦ୍ୟାଧର	।	ସୁଦରଶନ ନାମ ମୋର	॥	୩୧
	ଶ୍ରୀରେ ସ୍ୱରୂପସଂପତ୍ତିରେ	।	ଦିଗ ଭ୍ରମିଲି ବିମାନରେ	॥	୩୨
୧୩	ଯେ ପୁତ୍ରେ ଅଙ୍ଗିରସଙ୍କର	।	ତାଙ୍କ ଶରୀର ଅସୁନ୍ଦର	॥	୩୩
	ରୂପରେ ଗର୍ବିତ ମୁଁ ହୋଇ	।	ହସିଲି ସେମାନଙ୍କୁ ଚାହିଁ	॥	୩୪
	ସେ ଉପହସିତ ହୁଅନ୍ତେ	।	ଏ ସର୍ପଜନମକୁ ମୋତେ	॥	୩୫
	ପ୍ରାପିତ କଲେ ବଚନରେ	।	ଲଭିଲି ମୁହିଁ କୁକର୍ମରେ	॥	୩୬
୧୪	ସେ ଋଷିମାନେ କୃପାଚିତ୍ତେ	।	ଯେବଣ ଶାପ ଦେଲେ ମୋତେ	॥	୩୭
	ସେ ଅନୁଗ୍ରହାର୍ଥେ ମୋହର	।	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଗୁରୁ ତ୍ରିଲୋକର[2]	॥	୩୮
	ତୁମ୍ଭର ଚରଣସ୍ପରଶ	।	ସ୍ୱକାଶୁଁ ପାପ ହେଲା ନାଶ	॥	୩୯
୧୫	ସଂସାରୁ ଭୟ ଲଭି ମନେ	।	ପ୍ରପନ୍ନ ହୁଅନ୍ତି ଯେ ଜନେ	॥	୪୦
	ତୁମ୍ଭେ ତାଙ୍କର ପରାୟଣ	।	ହେ ଦୁଃଖନାଶନ ! ମୁଁ ପୁଣ	॥	୪୧
	ଚରଣସ୍ପରଶୁଁ ତୁମ୍ଭର	।	ଅପାପୀ ହୋଇଲି ସତ୍ୱର	॥	୪୨
	ଏବେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବାପାଇଁ	।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପଚାରୁଛି ମୁହିଁ	॥	୪୩
୧୬	ହେ ମହାଯୋଗୀ ! ସାଧୁଙ୍କର	।	ପ୍ରଭୁ ହେ ସର୍ବେଶ୍ୱରେଶ୍ୱର	॥	୪୪
୧୭	ହେ ମହାପୁରୁଷ ! ମୁଁ ପୁଣ	।	ପ୍ରପନ୍ନ, ଆଜ୍ଞା ମୋତେ ଭଣ	॥	୪୫
	ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନୁଁ ହେ ଅଚ୍ୟୁତ	।	ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡରୁ ହେଲି ମୁକ୍ତ	॥	୪୬
୧୮	ଘେନନ୍ତେ ଯାହାର ନାମକୁ	।	ଶୁଣିଲା ଲୋକଙ୍କୁ ଆତ୍ମାକୁ	॥	୪୭
	ପବିତ୍ର କରେ ତତକ୍ଷଣ	।	ସେ ତୁମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭର ଚରଣ	॥	୪୮
	ସ୍ପରଶ ଯଉଁ ଲୋକଠାର	।	କି ଭାଗ୍ୟ କହିବା ତାହାର	॥	୪୯
୧୯	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ ରୂପେଣ	।	ଅନୁଜ୍ଞା ମାଗି କରି ପୁଣ	॥	୫୦
	ଯେ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ ଯେ ବନ୍ଦନ	।	କରି ସେ ବିଧି ସୁଦର୍ଶନ	॥	୫୧
	ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗମନ ସେ କଲା	।	କଷ୍ଟରୁ ନନ୍ଦ ମୁକ୍ତ ହେଲା	॥	୫୨
୨୦	କୃଷ୍ଣର ଯେ ଆତ୍ମବୈଭବ	।	ଦେଖି[3] ତା' ବ୍ରଜବାସୀ ସର୍ବ	॥	୫୩
	ହୋଇଲେ ବିସ୍ମୟମାନସ	।	ତଦନ୍ତେ କରି ବ୍ରତ ଶେଷ	॥	୫୪
	ହେ ନୃପ ! ଆଦର ହୋଇଣ	।	କହନ୍ତେ ସେ କଥାକୁ ପୁଣ	॥	୫୫
	ଯେତେକ ସେ ସ୍ଥାନରେ ଥିଲେ	।	ସମସ୍ତେ ବ୍ରଜକୁ ଅଇଲେ	॥	୫୬

---

୧. ରୋଚନ = ଦୀପ୍ତିମାନ୍ (ଶୋଭନ, ପାଠାନ୍ତର)　　୨. ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟର ।　　୩. ଶୁଣି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୧ [୧]ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ କେତେ ଦିନ । ଶେଷେ ବିପିନେ ଭଗବାନ ।। ୫୭

ଅଦ୍ଭୁତ ଅଟେ ଯା' ବିକ୍ରମ । ସଙ୍ଗତେ ଅଛନ୍ତି ସେ ରାମ ।। ୫୮

ବ୍ରଜଯୁବତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ବିହାର କଲେ ରଜନୀରେ ।। ୫୯

୨୨ ଯେ ରତ୍ନ ନାରୀମାନଙ୍କରେ । ଗାଆନ୍ତେ ସେ ଲଳିତ ସ୍ୱରେ ।। ୬୦

ଉତ୍ତମ ଅଳଂକାରେ ଯୁତ । ଚନ୍ଦନେ ଯେ ତନୁ ଲିପିତ ।। ୬୧

କଣ୍ଠେ ଲମ୍ବିଛି ମାଳାମାନ । ନିର୍ମଳ ବସ୍ତ୍ର ପରିଧାନ ।। ୬୨

[୨]ନିବଦ୍ଧ ପ୍ରୀତି ଯାହାଙ୍କର । ଏ ରୂପେ ରାମ ଦାମୋଦର ।। ୬୩

୨୩ ଯହିଁରେ ଚନ୍ଦ୍ର ତାରାମାନେ । ଉଦିତ ହୋଇଲେ ଗଗନେ ।। ୬୪

ମଲ୍ଲିକାଗନ୍ଧେ ମତ୍ତ ହୋଇ । ଭୃଙ୍ଗେ ଅଛନ୍ତି ପୁଣ ଯହିଁ ।। ୬୫

କମଳବନରୁ ସଂଭୂତ । ବହୁଛି ଯହିଁ ମନ୍ଦ ବାତ ।। ୬୬

ଦେଖି ସେ ରଜନୀମୁଖକୁ । ମାନନା କରନ୍ତେ ତାହାକୁ ।। ୬୭

୨୪ ଅଶକ୍ତ ଅନିବଦ୍ଧ ତାଳେ । ଯା' କଳ୍ପିବାକୁ ଏକକାଳେ ।। ୬୮

ସେ ସ୍ୱରମଣ୍ଡଳମୂର୍ଚ୍ଛନ । ଏକା ଥରକରେ କଳ୍ପନ ।। ୬୯

କରନ୍ତେ ସର୍ବ ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ମଙ୍ଗଳ ମନ ଶ୍ରବଣର ।। ୭୦

ଯେବଣ ଗୀତ ତା' ଗାୟନ । କଲେ ସେ ରାମ ଭଗବାନ ।। ୭୧

୨୫ ସେ ଗୀତ ଶୁଣି ଗୋପୀମାନେ । ଯହୁଁ ଖସୁଛନ୍ତି ବସନେ ।। ୭୨

ହେ ନୃପ ! ଯହୁଁ କେଶମାଳେ । ଖସି ପଡ଼ିଲେ ମହୀତଳେ ।। ୭୩

ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହୋଇ ସେ ଶରୀର । କରି ନ ପାରିଲେ ଗୋଚର ।। ୭୪

୨୬ ଏ ରୂପେ ମତ୍ତପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଖେଳନ୍ତେ ଗାଆନ୍ତେ ସେ ଦୁଇ ।। ୭୫

କୁବେରସେବକ ଆଗତ । ଯେ ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼ ନାମେ ଖ୍ୟାତ ।। ୭୬

୨୭ ହେ ନୃପ ! ରାମ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ଦୁହେଁ କରନ୍ତେ ବିଲୋକନ ।। ୭୭

ପ୍ରଭୁ ଯାହାଙ୍କର [୩]ସେ ବେନି । ଏମନ୍ତ ଯେ ବ୍ରଜକାମିନୀ ।। ୭୮

ଡାକନ୍ତେ ସେ ଭୟକୁ ପାଇ । ମନରେ [୪]ଅଶଙ୍କିତ ହୋଇ ।। ୭୯

ସେ ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼ ସେମାନଙ୍କୁ । କାଳିଲା ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ ।। ୮୦

୨୮ ହେ ରାମ ହେ କୃଷ୍ଣ ବୋଲିଣ । ରୋଦନ କରନ୍ତେ ସେ ପୁଣ ।। ୮୧

ଯେ ପରିଗ୍ରହ[୫] ଆପଣାର । ତାହାଙ୍କୁ ରାମ ଦାମୋଦର ।। ୮୨

ଧାଇଁଲେ ଧେନୁକୁ ଯେସନ । ବ୍ୟାଘ୍ର ଗ୍ରାସନ୍ତେ ଧାଏଁ ଜନ ।। ୮୩

୨୯ ଭୟ ନ ପାଅ କେହି ମନ । କରନ୍ତେ ଏ ଅଭୟ ସ୍ୱନ ।। ୮୪

---

୧. ଅହିଦେହଂ ନିହତ୍ୟୈବଂ ପ୍ରାଗୁକ୍ତଂ ସୁଦର୍ଶନମ୍ ।
ତଦ୍ୱଦ୍‌ବନ୍ଧୁହ୍ଲାଦିନଂ କୃଷ୍ଣଃ ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼ମତାଡ଼ୟଦ୍ ।। (ସ୍ୱାମୀ)

୨. ''ବଦ୍ଧସୌହୃଦୌ'' ଇତି ପାଠେ   ୩. ସେ ବେନି = ରାମ କୃଷ୍ଣ ।

୪. ଅଶଙ୍କିତ ହୋଇ = ଶଙ୍କିତ ନ ହୋଇ ।   ୫. ପରିଗ୍ରହ = ପତ୍ନୀ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦୁହିଁଙ୍କ ହସ୍ତେ ଅଛି ଦ୍ରୁମ । ଗୁହ୍ୟକମଧ୍ୟେ ଯେ ଅଧମ ।। ୮୫
ସେ[1] ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼ ଦ୍ରାବନ୍ତ । ତା' ପାଶେ ମିଳିଲେ ତୁରିତ ।। ୮୬
୩୦ କାଳମୃତ୍ୟୁର ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ନିକଟେ ମିଳିଲେ ସେ ଦୁଇ ।। ୮୭
ସେ ମୂଢ଼ ଏମନ୍ତ ଦେଖିଣ । ଉଦ୍‌ବେଗେ ସ୍ତିରୀଙ୍କି ଛାଡ଼ିଣ ।। ୮୮
ପାଇବା ଅର୍ଥେ ନିଜ ପ୍ରାଣ । ପଳାଇ ଗଲା ତତକ୍ଷଣ ।। ୮୯
୩୧ ଯହିଁକି ଯହିଁକି ସେ ଧାଇଁ । ତା' ଶିରରତ୍ନ ନେମାପାଇଁ ।। ୯୦
ଗୋବିନ୍ଦ ତହିଁକି ଧାବନ୍ତି । ଯେତେକ ଯୁବତି ଅଛନ୍ତି ।। ୯୧
ତାହାଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ରକ୍ଷଣ । ରହିଲେ ବଳରାମ ପୁଣ ।। ୯୨
୩୨ ଅବିଦୂରର ପ୍ରାୟ ଦୂରେ । ମିଳିଣ ଆପଣା ମୁଷ୍ଟିରେ ।। ୯୩
ହରିଲେ ସେହୁ ଦୁରାତ୍ମାର । ଯେ ଚୂଡ଼ାମଣିଯୁତ ଶିର ।। ୯୪
୩୩ ଯେତେକ ଥିଲେ ସ୍ତିରୀଜନ । କରନ୍ତେ ସେ ଅବଲୋକନ ।। ୯୫
ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼କୁ ଏ ପ୍ରକାରେ । ମାରିଣ, ଯେ ଥିଲା ତା' ଶିରେ ।। ୯୬
ସେ ଦୀପ୍ତ ମଣିକି ଆଣିଣ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତାଙ୍କୁ ଦେଲେ ପୁଣ ।। ୯୭
ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼କୁ ବଧ କରି । ଯେ ଉଦ୍ଧରିଲେ ବ୍ରଜନାରୀ ।। ୯୮
ସେ କୃଷ୍ଣଚରଣପଙ୍କଜ । ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ ।। ୯୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼ବଧୋ
ନାମ ଚତୁସ୍ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶେ ବନଂ ଯାତେ କୃଷ୍ଣେ ଗୋକୁଳଯୋଷିତଃ ।
ଯୁଗ୍ମଶ୍ଳୋକାନୁଗୀତେନ ନିନ୍ୟୁର୍ଦୁଃଖେନ ବାସରାନ୍ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ଯେବଣ ଦିନେ ଭଗବାନ । କଲେ କାନନକୁ ଗମନ ।। ୧
ତାହାଙ୍କୁ ଅଟେ ଅନୁଗତ । ଯେବଣ ଗୋପୀଙ୍କର ଚିତ୍ତ ।। ୨
କୃଷ୍ଣର ଲୀଳାକୁ ଗାୟନ । କରନ୍ତେ ନେଲେ ଦୁଃଖେ ଦିନ ।। ୩

ଶ୍ରୀଗୋପ୍ୟ ଉଚୁଃ

୨ | ୩ | ଯେ ଅଟେ ବାମବାହୁମୂଳ । ତହିଁରେ କଲେକ କପୋଳ ।। ୪
ଭ୍ରୂଲତା କରୁଅଛି ନୃତ୍ୟ । ଅଧରେ ଯେ ବେଣୁ ଅର୍ପିତ ।। ୫
ମୃଦୁ ଅଙ୍ଗୁଳିମାନଙ୍କରେ । ତା' ଛିଦ୍ରମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଭରେ ।। ୬

୧. ସେ = ଯେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଆଶ୍ରିତ କରିଣ ବାଦନ । ଯେବେ କଲେ ଗୋ ଗୋପୀଜନ ।। ୭
ସେକାଳେ ସିଦ୍ଧଙ୍କ ସହିତେ । ସିଦ୍ଧକାମିନୀମାନେ ଯେତେ ।। ୮
ଶ୍ରବଣ କରିଣ ସେ ଗୀତ । ମଦନଶରେ ଅର୍ପି ଚିତ୍ତ ।। ୯
ନୀବିବନ୍ଧକୁ ପାଶୋରିଲେ । ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ମୋହ ଗଲେ ।। ୧୦
୪ | ଆଗୋ ଅବଳାମାନେ ଶୁଣ । ଏକଥା ଚିତ୍ର ଅଟେ ପୁଣ ।। ୧୧
୫ | 'ଯା' ହାସ ହାରପ୍ରାୟ ସିତ । ସ୍ଥିରେ ଯା' ବକ୍ଷେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ଥିତ ।। ୧୨
ଆର୍ତ୍ତ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର । ସୁଖଦ ଏ ନନ୍ଦକୁମର ।। ୧୩
ବେଣୁ ବଜାଇ ଯେତେବେଳେ । ସମୂହ ହୋଇଣ ସେ କାଳେ ।। ୧୪
ଦୂରେ ଯେ ବ୍ରଜବୃଷମାନ । ଯେ ଧେନୁମାନେ ମୃଗେ ଆନ ।। ୧୫
ବେଣୁବାଦ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତ । ହୁଅଇ ଯେଣୁ ଅପହୃତ ।। ୧୬
ଦନ୍ତେ କବଳ ଲାଗିଥାଇ । ଟେକନ୍ତି ନିଜ କର୍ଣ୍ଣ ଦୁଇ ।। ୧୭
ପଟେ ଲେଖିଲା ଚିତ୍ର ଯେହ୍ନେ । ନିଦ୍ରାକୁ ଲଭି ହେଲେ ତେହ୍ନେ ।। ୧୮
୬ | ହେ ସଖି ! ମୟୂର ପିଛରେ । ଗେରୁ ଆଦିରେ ପଲ୍ଲବରେ ।। ୧୯
୭ | ଯେ ବେଶ ମଲ୍ଲମାନଙ୍କର । ତାର ସଦୃଶ ବେଶ ଯାର ।। ୨୦
ସେ କୃଷ୍ଣ କେହୁଣି କାଳରେ । ରାମ ଗୋପାଳଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ।। ୨୧
ଧେନୁଙ୍କୁ ବେଣୁସ୍ୱନେ ଯେବେ । ଡାକଇ ଗତିମାନ ତେବେ ।। ୨୨
ଭଗ୍ନ ହୁଅଇ ନଦୀଙ୍କର । ଯେ ରଜ ତା' ପାଦପଦ୍ମର ।। ୨୩
ପବନ ଆଣିଣ ଦିଅଇ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ।। ୨୪
ସ୍ପୃହା କରନ୍ତେ ସେ ରଜକୁ । ପ୍ରେମରେ ତରଙ୍ଗଭୁଜକୁ ।। ୨୫
କଂପିତ କରନ୍ତି, ନିଶ୍ଚଳ । ହୁଅଇ ତାହାଙ୍କ ସଲିଳ ।। ୨୬
ବହୁତ ନାହିଁ ପୁଣ୍ୟ ଯେଣୁ । ଲଭନ୍ତି ନାହିଁ ତାକୁ ତେଣୁ ।। ୨୭
୮ | ଯାହାର ବୀର୍ଯ୍ୟକୁ ଗାୟନ । କରନ୍ତି ଅନୁଚରମାନ[2] ।। ୨୮
୯ | ଆଦିପୁରୁଷପ୍ରାୟ ଯାର । ବିଭୂତି ଅଟେ ଅତି ସ୍ଥିର ।। ୨୯
ବନରେ ଭ୍ରମଣ ଯେ କରେ । ଚରନ୍ତି ଯେ ଗିରିତଟରେ ।। ୩୦
ବେଣୁରେ ସେ ଧେନୁଙ୍କୁ ଯେବେ । ଆହ୍ୱାନ କରଇ ସେ ତେବେ ।। ୩୧
ଯେ ଲତା ତରୁଏ ବନରେ । ସେମାନେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଆତ୍ମାରେ ।। ୩୨
ସୂଚିଲା ପ୍ରାୟେକ ହୋଇଲେ । ମଧୁଧାରାକୁ ବରଷିଲେ ।। ୩୩
ସେ ଆଢ୍ୟ କୁସୁମେ ଫଳରେ । ଶାଖାଏ ପ୍ରଣତ ଭାବରେ ।। ୩୪
ପ୍ରେମରେ ତାହାଙ୍କ ଶରୀର । ହୃଷ୍ଟ ଅଟଇ ନିରନ୍ତର ।। ୩୫

---

୧. ହାରହାସ :- ହାରଭଳି ବିଶଦ ହାସ ଯାହାର; କିମ୍ବା ବେଣୁବାଦନଦ୍ୱାରା ଅଧୋବଦନରେ ହସିବାବେଳେ ହାରରେ ସ୍ଫୁରିତ ହୁଏ ହାସ ଯାହାର; କିମ୍ବା ବକ୍ଷସ୍ଥଳରେ ହାରତୁଲ୍ୟ ଶୋଭମାନ ହାସ ଯାହାର; କିମ୍ବା ହାରମାନଙ୍କର ହାସଭଳି ବିଶଦ ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତି ଯହିଁରେ ।

୨. ଅନୁଚରମାନ = ଗୋପମାନେ ବା ଦେବତାମାନେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୦| ସୁନ୍ଦରଜନମାନଙ୍କର । ମଧ୍ୟରେ ଅଟଇ ଯେ ସାର ॥ ୩୬
୧୧| ଉତ୍ତମ ଗନ୍ଧ ଯାହାଠାରେ । ରହିଛି ଯେ ବନମାଳାରେ ॥ ୩୭
ସେ ଦିବ୍ୟ ତୁଳସୀମଧୁରେ । ମତ୍ତ ଯେ ଭ୍ରମରନିକରେ ॥ ୩୮
ଯେ ଉଚ୍ଚ ଗୀତ ତାହାଙ୍କର । ଅଭୀଷ୍ଟ ଅଟେ ଆପଣାର ॥ ୩୯
ଆଦର କରନ୍ତେ ତା' ଯେବେ । ସନ୍ଧାନ କଲେ ବେଣୁ ତେବେ ॥ ୪୦
ସାରସ ହଂସ ପକ୍ଷୀ ଯେତେ । ସରରେ ଥିଲେ ସେ ସମସ୍ତେ ॥ ୪୧
ଚାରୁ ଗୀତରେ ହୃତଚିତ୍ତ । ହୋଇ ସେ ଆସିଣ ତୁରିତ ॥ ୪୨
ହରିଙ୍କି କଲେ ଉପାସନ । ସଂଯତ ଅଟେ ତାଙ୍କ ମନ ॥ ୪୩
ବୁଜିଲେ ନୟନଯୁଗଳ । ମଉନେ ରହିଲେ ସକଳ ॥ ୪୪
୧୨| କୁସୁମମାଳା ଅବତଂସ[୧] । ଯୁଗରେ ଯାହାର ବିଳାସ ॥ ୪୫
୧୩| ପର୍ବତସାନୁମାନଙ୍କରେ । ବଳଭଦ୍ରର ସହିତରେ ॥ ୪୬
ହରଷେ ବେଣୁସ୍ୱନେ ଯେବେ । ବିଶ୍ୱକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରେ ତେବେ ॥ ୪୭
ହେ ବ୍ରଜଦେବୀମାନେ ! ଘନ । ମହତ[୨] ଅତିକ୍ରମେ ମନ ॥ ୪୮
ଆଶଙ୍କା କରି ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ । ଗର୍ଜଇ ହୋଇଣ ଆନନ୍ଦ ॥ ୪୯
ଆର୍ତ୍ତିହରଣୁଁ ଜଗତର । ଯେ କୃଷ୍ଣ ମିତ୍ର ଅଟେ ତାର ॥ ୫୦
[୩]ତାହାଙ୍କୁ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି କରେ । ଛାୟାରେ ଆତପତ୍ର ଧରେ ॥ ୫୧
୧୪| ନାନାପ୍ରକାର ଗୋପରସେ[୪] । ବିଦଗ୍ଧ ଅଟେ ଯେ ବିଶେଷେ ॥ ୫୨
୧୫| ଆଗୋ ଯଶୋଦା ! ତୋର ସୁତ । ଅଧରବିମ୍ବରେ ଅର୍ପିତ ॥ ୫୩
ବଂଶୀକି କରିଛି ଆପଣ । ଯେ ନାନା ନିଜଶିକ୍ଷା ପୁଣ ॥ ୫୪
ଯେ ନାନାବିଧ ଅଟେ ସ୍ୱର । ନିଷାଦ ଋଷଭ ଗାନ୍ଧାର ॥ ୫୫
ଉଚ୍ଚରେ କଲା ତା' ଗାୟନ । ସେମାନ ଶୁଣି ନିଜ କର୍ଣ୍ଣ ॥ ୫୬
ଶକ୍ର ଶଙ୍କର ବ୍ରହ୍ମା ଆଦି । ଜ୍ଞାନୀ ଅଟନ୍ତି ଯେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥ ୫୭
କନ୍ଧର ଚିତ୍ତ ନମ୍ର କଲେ । ନିଶ୍ଚେ ନ ଜାଣି ମୋହ ହେଲେ ॥ ୫୮
୧୬| ବିଚିତ୍ରଚିହ୍ନ ରୂପେ ଧ୍ୱଜ । କୁଳିଶ ଅଙ୍କୁଶ ନୀରଜ ॥ ୫୯
୧୭| ଏ ଆଦି ଅଛନ୍ତି ଯହିଁରେ । ସେ ନିଜ ପଦାବ୍ଜ ଦଳରେ ॥ ୬୦
ଧେନୁଙ୍କ ଖୁରାରେ ବ୍ରଜର । ପୀଡ଼ାକୁ କରନ୍ତେ ସଂହାର ॥ ୬୧
ଗଜର ପ୍ରାଏ ଯା' ଗମନ । କରୁଥାଇ ଯେ ବେଣୁସ୍ୱନ ॥ ୬୨
ଗମନ କରଇ ସେ ପୁଣ । ତାର ସବିଳାସ ବୀକ୍ଷଣ ॥ ୬୩

---

୧. ଅବତଂସ = କର୍ଣ୍ଣଭୂଷଣ ।   ୨. ମହତ = ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ।

୩. ଅଦୃଶ୍ୟ ଦେବମାନଙ୍କ କୃତ କୁସୁମବର୍ଷଣ ମେଘଠାରେ କଳ୍ପିତ ହୋଇଅଛି । ଅଥବା ତୁଷାର ପୁଷ୍ପଭାବରେ କଳ୍ପିତ ହୋଇଅଛି ।

୪. ''ଗୋପରସେଷ୍ଟୁ'' ଇତି ପାଠେ । ''ଗୋପଚରଣେଷ୍ଟୁ'' ପାଠାନ୍ତର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତେଣେ ଆମ୍ଭର ବେଗ ହୋଇ	କନ୍ଦର୍ପବିକାର ବଢ଼ଇ	॥	୬୪
	ବୃକ୍ଷର ଅଟେ ଯଉଁ ରୀତି[1]	ଆମ୍ଭେ ହେଁ ଲଭୁଁ ତା ଝଟିତି	॥	୬୫
	ମୋହରେ ବସନ କବର	ଖସିବା ନ କରୁଁ ଗୋଚର	॥	୬୬
୧୮	ଗଣନା ଅର୍ଥେ ଧେନୁଙ୍କର	ଯେ ଅଟେ ମଣିମାଳାଧର	॥	୬୭
୧୯	ସେ ମଣିମାଳେ ଧେନୁମାନ	କରନ୍ତେ ଯେ ପୁଣ ଗଣନ	॥	୬୮
	ପ୍ରିୟ ସୁଗନ୍ଧ ଯାହାଠାରେ	ଯୁକ୍ତ ସେ ତୁଳସୀମାଳାରେ	॥	୬୯
	ଯେ ପ୍ରିୟ ନିଜ ଅନୁଚର	ଅର୍ପନ୍ତେ ଭୁଜ କାନ୍ଧେ ତାର	॥	୭୦
	ଯେବେ ସେ କହୁଣିସି ଦିନ	ବେଣୁରେ କଲାକ ଗାୟନ	॥	୭୧
	କ୍ୱଣିତ ବେଣୁରବେ ଚିତ୍ତ	ହେଲା ଯାହାଙ୍କର ବଞ୍ଚିତ	॥	୭୨
	ଯେ କୃଷ୍ଣସାରଙ୍କ ଗୃହିଣୀ	ଆସି ସେ ସକଳ ହରିଣୀ	॥	୭୩
	ଗୁଣସାଗର ଯେ ଅଚ୍ୟୁତ	ତାହାଙ୍କୁ ହେଲେ ଅନୁଗତ	॥	୭୪
	ଗୋପୀମାନଙ୍କ ପ୍ରାୟ ହୋଇ	ଛାଡ଼ିଲେ ଗୃହ ଆଶା ସେହି	॥	୭୫
୨୦	ଅପାପି ଯଶୋଦେ ! ତୋହର	ଯେ ବସ୍ତ ଯେ ସୁତ ନନ୍ଦର	॥	୭୬
୨୧	କୁନ୍ଦମାଳାରେ କୌତୁକରେ	କଳ୍ପିତ ବେଷ ଯାହାଠାରେ	॥	୭୭
	ପ୍ରଣୟବନ୍ତ ଯଉଁ ଜନ	ତା' ସୁଖ କରେ ଯେ ବର୍ଧନ	॥	୭୮
	ଯେ ବୃତ ଗୋପ ଗୋଧନରେ	ବିହାର କଲେ ଯମୁନାରେ	॥	୭୯
	ଚନ୍ଦନପ୍ରାୟ ଗନ୍ଧଯୁତ	ଶୀତଳ ଅଟଇ ଯେ ବାତ	॥	୮୦
	ବହୁଛି ଅନୁକୂଳ ହୋଇ	ମାନନା କରନ୍ତେଣ ସେହି	॥	୮୧
	ଗନ୍ଧର୍ବଗଣମାନ ଯେହି	ସ୍ତୁତିପାଠକପ୍ରାୟ ସେହି	॥	୮୨
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବାଦ୍ୟରେ ଗୀତରେ	ବେଢ଼ିଲେ କୁସୁମବୃଷ୍ଟିରେ	॥	୮୩
୨୨	ବତ୍ସଳ ଧେନୁ ବ୍ରଜଙ୍କର	ଯଉଁ ସ୍ୱକାଶୁଁ ଗିରିଧର	॥	୮୪
୨୩	ପଥରେ ବୃଦ୍ଧଜନେ[2] ପୁଣ	ବନ୍ଦନ୍ତି ଯାହାର ଚରଣ	॥	୮୫
	ଦିବସଶେଷରେ ସକଳ	ଗୋଧନ କରି ଏକମେଳ	॥	୮୬
	ଗୀତସଂଯୁତ ବେଣୁ ଯାର	କୀର୍ତ୍ତି ଗାଆନ୍ତି ଅନୁଚର	॥	୮୭
	ଶ୍ରମକାନ୍ତିରେ ହେଁ ନୟନ	ଉତ୍ସବ କରନ୍ତେ ବିଧାନ	॥	୮୮
	ଖୁରରଜରେ ଧେନୁଙ୍କର	ବ୍ୟାପ୍ତ ଅଟଇ ମାଳା ଯାର	॥	୮୯
	ଆମ୍ଭେ ଯେ ଅଟୁଁ ମିତ୍ରଜନ	ଆମ୍ଭର ଯେ ମଙ୍ଗଳମାନ	॥	୯୦
	ତା' ଦେବା ଅର୍ଥେ କରି ମନ	କରୁଅଛି ଏ ଆଗମନ	॥	୯୧
	ଦେବକୀଜଠରଜନିତ	ଚନ୍ଦ୍ରମା ଅଟଇ ସାକ୍ଷାତ	॥	୯୨
୨୪	ଅଳପ ମଦରେ ସଂଯୁତ	ନୟନଯୁଗଳ ଘୂର୍ଣ୍ଣିତ	॥	୯୩
୨୫	ସୁହୃଦ ଲୋକଙ୍କର ମାନ	କରଇ ସନ୍ତତେ ପ୍ରଦାନ	॥	୯୪

୧. ଗତି ୨. ବୃଦ୍ଧଜନେ = ବ୍ରହ୍ମା ଆଦି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅଳପ ପକ୍ୱ ବଦର[୧]ର । ପ୍ରାୟେକ ପାଣ୍ଡୁ ମୁଖ ଯାର ॥ ୯୫
ଶୋଭାରେ ହେମକୁଣ୍ଡଳର । ମଣ୍ଡନ୍ତେ ଗଣ୍ଡ ଆପଣାର ॥ ୯୬
ଯଦୁଙ୍କ ନାୟକ, ବିହାର । କରିବରର ପ୍ରାୟେ ଯାର ॥ ୯୭
ପ୍ରସନ୍ନ ଅଟେ ଯା' ବଦନ । ଦିନାନ୍ତେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଯେସନ ॥ ୯୮
ଆସୁଅଛି, ବ୍ରଜରେ ସ୍ଥିତ । ଧେନୁମାନଙ୍କର ଯେ ଜାତ ॥ ୯୯
ତାପ ଦିବସ ସମୟରେ । ତା' ନାଶ କରନ୍ତେ ନିର୍ଭରେ ॥ ୧୦୦

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୬ ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ନୃପତି । ଏ ରୂପେ ବ୍ରଜର ଯୁବତି ॥ ୧୦୧
ବିହାର କଲେ ଦିବସରେ । ଗାଆନ୍ତେ କୃଷ୍ଣଲୀଳା ଧୀରେ ॥ ୧୦୨
ସେ କୃଷ୍ଣେ ଯାହାଙ୍କର ଚିତ୍ତ । ଯାହାଙ୍କ ସଂକଳ୍ପ ସଂତତ ॥ ୧୦୩
ଏ ଘେନିକରି ଅତିଶୟ । ଅଟେ ସେମାନଙ୍କ ଉଦୟ ॥ ୧୦୪
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ଦିବସେ । ଲୀଳା ଗାଇଲେ ଯେ ହରଷେ ॥ ୧୦୫
ସେ ଗୋପୀଙ୍କର ପାଦାମ୍ବୁଜ । ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ ॥ ୧୦୬

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବନକ୍ରୀଡ଼ାୟାଂ
ଶ୍ରୀଯୁଗଳଗୀତବର୍ଣ୍ଣନଂ ନାମ ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶେ ତୁ ହତେଽରିଷ୍ଟେ ନାରଦୋକ୍ତ୍ୟା ବଳାଚ୍ୟୁତୌ ।
ବସୁଦେବସୁତୌ ଜ୍ଞାତ୍ୱା କଂସୋଽକ୍ରୂରଂ ସମାଦିଶତ୍ ॥ ୧
ଗୋପୀରାସାନ୍ତରାୟାନ୍ତଂ ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼ଂ ନିହତ୍ୟ ସଃ ।
ଅହନ୍ ଗୋପୀମହାନନ୍ଦାସହଂ ଦୁଷ୍ଟମରିଷ୍ଟକମ୍ ॥ ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ସେ କାଳରେ । ଯେ ଖ୍ୟାତ ଅରିଷ୍ଟ ନାମରେ ॥ ୧
ବୃଷଭ ଆକୃତି ଯାହାର । ଗୋଷ୍ଠେ ମିଳିଲା ସେ ଅସୁର ॥ ୨
ଯାହାର ଅତିଶୟ ହୋଇ । ଉଚ୍ଚ କକୁଦ[୨] କାୟ ଦୁଇ ॥ ୩
ଖୁରେ ବିକ୍ଷତ ଯେ ଧରଣୀ । କଂପାନ୍ତେ ତାହାକୁ ସେ ପୁଣି ॥ ୪
୨ | ଯେ ନାଦ ବୃଷଭଜାତିର । କରନ୍ତେ ତାହା ଖରତର ॥ ୫
୩ | ପାଦେ ବିଦାରନ୍ତେ ଧରଣୀ । ନିଜ ଲାଙ୍ଗୁଳ ଟେକି ପୁଣି ॥ ୬
ତଟକୁ ଶୃଙ୍ଗର ଅଗ୍ରରେ । ଫିଙ୍ଗିଣ ଦିଅନ୍ତେ ନିର୍ଭରେ ॥ ୭
ମୁଞ୍ଚନ୍ତେ କିଛି କିଛି ମଳ । ମୂତ୍ରନ୍ତେ, ଯା' ନେତ୍ରଯୁଗଳ ॥ ୮

---
୧. ବଦର = ବରକୋଳି । ୨. କକୁଦ = ଚୂଳ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସ୍ତବ୍ଧ[1] ଅଟଇ, ଯା' ନିଷ୍ଠୁର । ଶବଦେ ଧେନୁମାନଙ୍କର ।। ୯
ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ଗର୍ଭମାନ । ଅକାଳେ ହୁଅନ୍ତି ପତନ ।। ୧୦
ସ୍ରବନ୍ତି ଭୟେ ଗର୍ଭମାନେ । ଯାହାର କକୁଦ[2]ରେ ଘନେ[3] ।। ୧୧
[4]ଅଚଳ ଆଶଙ୍କା କରିଣ । ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତି ତତ୍କ୍ଷଣ ।। ୧୨
୪ | ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଅଟଇ ଶୃଙ୍ଗ ତାର । ତାହାକୁ କରିଣ ଗୋଚର ।। ୧୩
୫ | ହେନୃପ ! ଗୋପେ ଗୋପୀମାନେ । ତ୍ରାସ ପାଇଲେ ନିଜ ମନେ ।। ୧୪
ନିଜ ଗୋକୁଳ କରି ତ୍ୟାଗ । ପଶୁଏ ପଳାଇଲେ ବେଗ ।। ୧୫
ସର୍ବେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ବୋଲିଣ । ଗଲେ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ଶରଣ ।। ୧୬
୬ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଗୋକୁଳ । ଭୟରେ ହୋଇଛି ବିହ୍ୱଳ ।। ୧୭
ଏମନ୍ତ ଦେଖି କରି ହରି । ଭୟ ନ ପାଅ ବୋଲି କରି ।। ୧୮
କରିଣ ଆଶ୍ୱାସନା ତାଙ୍କୁ । ଡାକିଲେ ବୃଷଭାସୁରକୁ ।। ୧୯
୭ ହେ ମନ୍ଦ ! ହେ ଦୁଷ୍ଟପ୍ରଧାନ । ପାଳକ[5] ଯୁତ ପଶୁମାନ ।। ୨୦
ତ୍ରାସ କରାଇ କି କାରଣ । ତୋହର ସମାନ ଯେ ପୁଣ ।। ୨୧
ଦୁଷ୍ଟ ଦୁରାତ୍ମା ତାହାଙ୍କର । ମୁଁ ଶାସ୍ତା ଥାଆନ୍ତେ ଏଠାର ।। ୨୨
୮ ଏମନ୍ତ ବୋଲି କରତଳେ । ବାହୁକୁ ମାରି ନିଜ ବଳେ ।। ୨୩
କରନ୍ତେ ତାଳିଶବଦକୁ । କୋପ କରାନ୍ତେ ଅରିଷ୍ଟକୁ ।। ୨୪
ସର୍ପଶରୀରପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଯେବଣ ଭୁଜ ଶୋଭା ପାଇ ।। ୨୫
ଅର୍ପିଣ ତା' ସଖାସ୍କନ୍ଧର । ସ୍ୱୟେଂ ରହିଲେ ଦାମୋଦର ।। ୨୬
୯ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ କୁପିତ । ହୁଅନ୍ତେ ସେ ଅରିଷ୍ଟ ଦୈତ୍ୟ ।। ୨୭
କ୍ଷିତି ବିଦାରନ୍ତେ ଖୁରାରେ । ଯାର ଟେକିଲା ଲାଙ୍ଗୁଳରେ ।। ୨୮
ଭ୍ରମନ୍ତି[6] ମେଘେ ଆକାଶରେ । ଧାଇଁଲା କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କ୍ରୋଧରେ ।। ୨୯
୧୦ ଯେ ନିଜ ଶୃଙ୍ଗ-ଅଗ୍ରଭାଗ । ତାହାକୁ କରିଅଛି ଆଗ ।। ୩୦
ସ୍ତବଧ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ । ଦିଶୁଛି ଯା' ଲୋଚନ ଦୁଇ ।। ୩୧
ବକ୍ରେ ଚାହିଁଣ[7] କଟାକ୍ଷରେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଧାଇଁଲା ସତ୍ୱରେ ।। ୩୨
ବାସବହସ୍ତରୁ ମୁକତ । ଅଶନି ଧାବଇ ଯେମନ୍ତ ।। ୩୩
୧୧ ତାହାର ଶୃଙ୍ଗ ଦୁଇ ଧରି । ଅଠର ପାହୁଣ୍ଡ[8] ଶ୍ରୀହରି ।। ୩୪
ପୃଷ୍ଠଦେଶକୁ ଘୁଞ୍ଚାଇଣ । ପେଲିଣ ନେଲେ ତତକ୍ଷଣ ।। ୩୫
ଗଜକୁ ପ୍ରତିଗଜ ଧରି । ଯେହ୍ନେ ଘୁଞ୍ଚାଇ ବଳ କରି ।। ୩୬
୧୨ ପକାନ୍ତେ ତାକୁ ଦାମୋଦର । ପୁଣି ସେ ଉଠିଣ ସତ୍ୱର ।। ୩୭
ସକଳ ଅଙ୍ଗେ ସ୍ୱେଦ ଜାତ । ନିଶ୍ୱାସ ପକାନ୍ତେ ବହୁତ ।। ୩୮

---

୧. ସ୍ତବ୍ଧ = ଅପଲକ । ୨. କକୁଦ = ଷଣ୍ଢର ଚୂଳ । ୩. ଘନେ = ମେଘମାନେ ।
୪. ଅଚଳ = ପର୍ବତ । ୫. ପାଳକ = ପାଳନ । ୬. ଭ୍ରମନ୍ତି = ଭ୍ରମନ୍ତେ ।
୭. ଚାହିଁଣ = ଚାହାଣୀ । ୮. ପାହୁଣ୍ଡ = ପାହୁଣ୍ଡ(ପାଦହୁଣ୍ଡନ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କ୍ରୋଧରେ ପୂରିତ ହୋଇଲା ।	ପୁଣି ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ଧାଇଁଲା ॥	୩୯
୧୩	ପାଦରେ କରି ଆକ୍ରମଣ ।	ପକାଇ ମହୀତଳେ ପୁଣ ॥	୪୦
	ଆର୍ଦ୍ର ବସନ ପ୍ରାଏ କରି ।	ମୋଡ଼ିଲେ ତାକୁ ଦେବ ହରି ॥	୪୧
	ଶୃଙ୍ଗ ଉପାଡ଼ି ସେ ଶୃଙ୍ଗରେ ।	ମାଇଲେ ପଡ଼ିଲା ଭୂମିରେ ॥	୪୨
୧୪	ବାନ୍ତି କରନ୍ତେ ରକତକୁ ।	ମୁଞ୍ଚନ୍ତେ ମଳକୁ ମୂତ୍ରକୁ ॥	୪୩
	କ୍ଷିପନ୍ତେ[1] ନିଜ ପାଦମାନ ।	ଚଞ୍ଚଳ ଅଟେ ଯା' ଲୋଚନ ॥	୪୪
	ଯମର ଗୃହକୁ କଷ୍ଟରେ ।	ଗଲା ସେ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ॥	୪୫
	ପୁଷ୍ପ ବରଷନ୍ତେ ଝଟିତି ।	ହରିଙ୍କି ଦେବେ କଲେ ସ୍ତୁତି ॥	୪୬
୧୫	ଗୋପୀମାନଙ୍କର ନୟନ ।	ଉତ୍ସବରୂପ ଭଗବାନ ॥	୪୭
	ଆପଣା ଜାତି ଯେ ଗୋପାଳେ ।	ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ସେ ସକଳେ ॥	୪୮
	ବୃଷଭାସୁରକୁ ଏମନ୍ତ ।	ପ୍ରକାରେ କରିଣ ନିହତ ॥	୪୯
	ବଳଭଦ୍ରଙ୍କ ସହିତରେ ।	ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଗୋଷ୍ଠରେ ॥	୫୦
୧୬	[2]ଅଦ୍ଭୁତ କର୍ମମାନେ ଯାର ।	ଗୋଷ୍ଠେ ଥାଇ ସେ ଦାମୋଦର ॥	୫୧
	ବୃଷକୁ କରନ୍ତେ ନିଧନ ।	ଦେବତାପ୍ରାଏ ଯା' ଦର୍ଶନ ॥	୫୨
	ଆସି ସେ ନାରଦ କଂସକୁ ।	କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ ॥	୫୩
୧୭	ଯଉଁ କନ୍ୟାକୁ କଲୁ ହତ ।	ଯଶୋଦାଗର୍ଭରୁ ସେ ଜାତ ॥	୫୪
	କୃଷ୍ଣ ଦେବକୀର ତନୟ ।	ରାମ ରୋହିଣୀର ନିଶ୍ଚୟ ॥	୫୫
	ଭୟରେ ବସୁଦେବ ନେଇ ।	ରଖିଲା ତାଙ୍କୁ ନନ୍ଦଠାଇଁ ॥	୫୬
	ନନ୍ଦ ଅଟଇ ମିତ୍ର ତାର ।	ଏଣୁ ରଖିଲା ତା' ମନ୍ଦିର ॥	୫୭
	ଯେ ରାମ କୃଷ୍ଣ ଦୁହେଁ ତୋର ।	କଲେ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ସଂହାର ॥	୫୮
୧୮	କଂସ ଶୁଣିଣ ସେ ବିଷୟ ।	କୋପରେ ପ୍ରଚଳିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ॥	୫୯
	ବସୁଦେବକୁ ମାରିବାକୁ ।	ଧଇଲା ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଖଡ଼ଗକୁ ॥	୬୦
୧୯	ବସୁଦେବର ବଧ ଶୁଣି ।	ସେ ଦୁହେଁ ପଳାଇବେ ପୁଣି ॥	୬୧
	ନାରଦ କହି ଏ ବିଚାର ।	ବଧ ନିବାରିଲେ ତାହାର ॥	୬୨
	ତା' ବେନି ସୁତେ ଆପଣାର ।	ମୃତ୍ୟୁ ଶୁଣିଣ ଏ ପ୍ରକାର ॥	୬୩
	ଭାର୍ଯ୍ୟାସହିତେ ଲୋହପାଶେ ।	ବାନ୍ଧିଲା ତାକୁ କ୍ରୋଧବଶେ ॥	୬୪
୨୦	ନାରଦ ଯାନ୍ତେ ସୁରପୁରୀ ।	କଂସ କେଶୀକି ଡାକି କରି ॥	୬୫
	ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କର ହତ ।	ବୋଲିଣ ପେଷିଲା ତୁରିତ ॥	୬୬
୨୧	ତଦନ୍ତେ ମୁଷ୍ଟିକ ଚାଣୂର ।	ଶଳ ତୋଶଳ ଆଦି ବୀର ॥	୬୭

---

୧. କ୍ଷିପନ୍ତେ = ଇତସ୍ତତଃ ଚାଳନ କରନ୍ତେ ।

୨. କାମଂ ବ୍ରଜେ ବସନ୍ତଂ ତଂ କୃଷ୍ଣଂ ତେନ ତୁ ବିସ୍ମୃତମ୍ ।
ନାରଦଃ ସ୍ମାରୟାମାସ କଂସଂ ଦୂତଗିରୈବ ତୁ ॥ (ସ୍ୱାମୀ)

ବ୍ରଜରେ ମନ-ଇଚ୍ଛାରେ ରହୁଥିବା କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିସ୍ମିତ କଂସକୁ ଦୂତର ବାଣୀଦ୍ୱାରା ହିଁ ନାରଦ ସ୍ମରଣ କରାଇଲେ । (ସ୍ୱାମୀ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅମାତ୍ୟମାନେ ଥିଲେ ଯେତେ	ହସ୍ତିପାଳଙ୍କର ସହିତେ		୬୮
	ଡାକିଣ ସେମାନଙ୍କୁ ପୁଣି	କହିଲା ଭୋଜରାଜ ବାଣୀ		୬୯
୨୨	ହେ ବୀର ମୁଷ୍ଟିକ ଚାଣୂର	ଶୁଣ ଏ ବଚନ ମୋହର		୭୦
	ବସୁଦେବ ବେନି ତନୁଜେ	ରହି ଅଛନ୍ତି ନନ୍ଦବ୍ରଜେ		୭୧
୨୩	ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନି ଭାଇ	ମୋ ମୃତ୍ୟୁ ଦେଖାଇଛି ବିହି		୭୨
	ଏଠାରେ ହେଲେ ସେ ପ୍ରବେଶ	ମଲ୍ଲଲୀଳାରେ କର ନାଶ		୭୩
୨୪	ବିବିଧ ମଞ୍ଚାମାନ କର	ଯେ ଯୁତ ରଙ୍ଗେ ମଲ୍ଲଙ୍କର		୭୪
	ଯେ ପୁର-ଜନପଦ-ନର	ଦେଖନ୍ତୁ ସେ ଆସି ସଙ୍ଗର[୧]		୭୫
୨୫	ହେ ମହାମାତ୍ର[୨] ! ଭଦ୍ର ତୁହି	ରଙ୍ଗଦ୍ୱାରରେ ରଖ ନେଇ		୭୬
	କୁବଳୟାପୀଡ଼ କୁଞ୍ଜର	ମୋ ବେନି ଶତ୍ରୁ ତେଣେ ମାର		୭୭
୨୬	ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀରେ ଧନୁଯାଗ	ଯଥାବିଧିରେ କର ଆଗ		୭୮
	ବରଦ ଭୈରବ ନିମିତ୍ତ	ମେଧ୍ୟ ପଶୁଙ୍କୁ କର ହତ		୭୯
୨୭	ଅର୍ଥତତ୍ତ୍ୱକୁ ଯେ ଜାଣଇଁ	ସେ ଏ ରୂପରେ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ		୮୦
	ଯଦୁଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯେ ଅକ୍ରୁର	ତାହାଙ୍କୁ ଡାକିଣ ସତ୍ୱର[୩]		୮୧
	ହସ୍ତରେ ଧରିଣ ତା' ପାଣି	ବୋଇଲା ଏ ବଚନ ପୁଣି		୮୨
୨୮	ଭୋ ଦାନପତି ! ତୁ ମୋହର	ଆଦରେ ମିତ୍ରଭାବ କର		୮୩
	ତୋ ତହୁଁ ଅତିହିତ ହୋଇ	ଭୋଜବୃଷ୍ଣିରେ ଆନ ନାହିଁ		୮୪
୨୯	ଏ ଘେନି ହେ ସୌମ୍ୟ ! କାର୍ଯ୍ୟର	ଗୌରବସାଧନେ ମୋହର		୮୫
	ତୋତେ ଆଶ୍ରୟ କଲି ପୁଣ	ବିଷ୍ଣୁକୁ ଆଶ୍ରୟ କରିଣ		୮୬
	ଯେହ୍ନେ ଅର୍ଥକୁ ଆପଣାର	ଲଭିଲା ବିଭୁ ପୁରନ୍ଦର		୮୭
୩୦	ନନ୍ଦବ୍ରଜକୁ ଯାଅ ତୁହି	ବସୁଦେବର ସୁତ ଦୁଇ		୮୮
	ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଏ ରଥରେ	ଆଣ ଏ ସ୍ଥାନକୁ ସତ୍ୱରେ		୮୯
୩୧	ବିଷ୍ଣୁ ଆଶ୍ରୟ ଯାହାଙ୍କର	ସେ ସର୍ବେ ଅମରେ ମୋହର		୯୦
	ମୃତ୍ୟୁରୂପରେ ସେହୁ ଦୁଇ	ଭାଇଙ୍କି ଅଛନ୍ତି ଭିଆଇ		୯୧
	ନନ୍ଦାଦି ଗୋପମାନେ ଯେତେ	ଭେଟ[୪] ଘେନିଣ ସେ ସମସ୍ତେ		୯୨
	ଆସିବେ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ	ଆଣ ସେ ଦୁହିଁକି ତୁ ବେଗେ		୯୩
୩୨	ଆଣି ସେ ଦୁହିଁକି ଏଠାର	କାଳସମାନ ଯେ କୁଞ୍ଜର		୯୪
	ତେଣେ କରାଇବି ମରଣ	ତହୁଁ ବଞ୍ଚିବେ ଯେବେ ପୁଣ		୯୫
	ବଜ୍ରସମାନ ମଲ୍ଲଙ୍କର	ହାଥେ[୫] କରାଇବି ସଂହାର		୯୬
୩୩	ସେ ଦୁହେଁ ଲଭନ୍ତେ ମରଣ	ଯେ ବସୁଦେବ ଆଦି ପୁଣ		୯୭
	ସଂତାପ ଲଭିଥିବେ ଚିତ୍ତେ	ତାହାର ବନ୍ଧୁମାନେ ଯେତେ		୯୮

୧. ସଙ୍ଗର = ଯୁଦ୍ଧ ୨. ମହାମାତ୍ର = ମାହୁନ୍ତ ୩. ସତ୍ୱର = ସେଠାର ।
୪. ଭେଟ = ଭେଟି । ୫. ହାଥେ = ହାତେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଦଶାର୍ହ ବୃଷ୍ଣି ଭୋଜ ଆନ	। କରିବି ତାହାଙ୍କୁ ନିଧନ	॥	୯୯
୩୪	ରାଜ୍ୟ-ଅଭିଳାଷୀ ସ୍ଥବିର	। ଯେ ଉଗ୍ରସେନ ପିତା ମୋର	॥	୧୦୦
	ତା' ଭ୍ରାତା ଦେବକ ଯେ ଆନ	। ଶତ୍ରୁଏ ମୋର ବିଦ୍ୟମାନ	॥	୧୦୧
୩୫	ମାରିବି ସେମାନଙ୍କୁ ପୁଣି	। ହେ ମିତ୍ର ! ତଦନ୍ତେ ଧରଣୀ	॥	୧୦୨
	ନାଶ ହୁଅନ୍ତେ ରିପୁଗଣ	। ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବ ମୋର ପୁଣ	॥	୧୦୩
୩୬	ଜରାସନ୍ଧ ଗୁରୁ ମୋହର	। ସୁହୃଦ ଦ୍ୱିବିଦ ବାନର	॥	୧୦୪
	ଶମ୍ବର ନରକ ଯେ ବାଣ	। ମୋ' ଠାରେ ପ୍ରୀତିଯୁତ ପୁଣ	॥	୧୦୫
୩୭	ସେମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗେ ଥାଇ	। ଦେବତାଙ୍କର ପକ୍ଷ ହୋଇ	॥	୧୦୬
	ଯେତେକ ନୃପ ତାଙ୍କୁ ଜିଣି	। ଭୋଗ କରିବି ମୁଁ ଧରଣୀ	॥	୧୦୭
	ଏହି ବିଷୟ ମନେ ଘେନି	। ଯେ ରାମ କୃଷ୍ଣ ଶିଶୁ ବେନି	॥	୧୦୮
	ତାହାଙ୍କୁ ବେଗ ଆଣ ଯାଇଁ	। ଧନୁଯାଗ ଦେଖିବା ପାଇଁ	॥	୧୦୯
	ଯେ ଶୋଭା ଯଦୁନଗରର	। ତାହା କରିବାକୁ ଗୋଚର	॥	୧୧୦

ଶ୍ରୀଅକ୍ରୂର ଉବାଚ

୩୮	ହେ ନୃପ ! ତୁମ୍ଭର ବିଚାର	। ଉତ୍ତମ ଯେ ବା ଆପଣାର	॥	୧୧୧
	ମରଣ ସେ କଥାର ନାଶ	। ଅଟେ ଏ ବିଚାରେ ପ୍ରକାଶ	॥	୧୧୨
	ସିଦ୍ଧି ଅସିଦ୍ଧି ବେନିଠାରେ	। ସମ ଭାବକୁଁ[1] ଲୋକ କରେ	॥	୧୧୩
	କେବଳ ଫଳକୁ ଭାଜନ[2]	। ଦଇବବିନୁଁ ନାହିଁ ଆନ	॥	୧୧୪
୩୯	ଯେ ଉଚ୍ଚ ମନୋରଥମାନ	। ବିଚାରୁଥାଇ ତାହା ଜନ	॥	୧୧୫
	ସେ ଦଇବରେ ହୋଏ ହତ	। ହର୍ଷ-ଶୋକେ ଏ[3] ହୋଏ ଯୁତ	॥	୧୧୬
	ତଥାପି କରିବି ତୁମ୍ଭର	। ଆଜ୍ଞା, ନିଶ୍ଚୟ ଏ ମୋହର	॥	୧୧୭

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୦	ଯେ ମନ୍ତ୍ରୀ[4] ଅଟଇ ଅକ୍ରୂର	। ତା ସଙ୍ଗେ କରି ଏ ବିଚାର	॥	୧୧୮
	ତାହାକୁ ଛାଡ଼ି କରି କଂସ	। ଗୃହରେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ	॥	୧୧୯
	ଯେ ଅଟେ ଆପଣା ମନ୍ଦିର	। ତହିଁରେ ମିଳିଲା ଅକ୍ରୂର	॥	୧୨୦
	ଆଣିମା ନିମିତ୍ତେ ଯାହାଙ୍କୁ	। କଂସ ପେଷିଲା ଅକ୍ରୂରକୁ	॥	୧୨୧
	ସେ କୃଷ୍ଣ ପାଦପଦ୍ମଧ୍ୟାନେ	। ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମନେ	॥	୧୨୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀମଦକ୍ରୂରସଂପ୍ରେଷଣଂ
ନାମ ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

---

୧. ଭାଗକୁ ।   ୨. ସାଧନ ।   ୩. ଏ = ଜନ ।

୪. 'ମନ୍ତ୍ରିଣଂ ଚ' ଇତି ପାଠେ । 'ମନ୍ତ୍ରିଣଶ୍ଚ' ପାଠାନ୍ତର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସପ୍ତତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସପ୍ତତ୍ରିଂଶେ ହତେ କେଶିନ୍ୟଚ୍ୟୁତୋ ଭାବିକର୍ମଭିଃ ।
ନାରଦେନ ସ୍ତୁତଃ କ୍ରୀଡ଼ନ୍ ବ୍ୟୋମାସୁରମଥାବଧୀତ୍ ।। ୧
ବୃଷବେଷାସୁରଂ ଯଦ୍‌ବତ୍ କେଶିନଂ ହୟବେଷିଣମ୍ ।
କଂସପ୍ରାଣସଖଂ ହତ୍ୱା କଂସଂ ବ୍ୟସୁମିବାକରୋତ୍ ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କଂସ ଯା' ଅଛି ପଠିଆଇ ।	ସେ କେଶୀ ମହାହୟ ହୋଇ	।।	୧
	କ୍ଷିତିକି ଖୁରମାନଙ୍କରେ ।	ଖୋଳନ୍ତେ ଗମନ କାଳରେ	।।	୨
	ମନର ପ୍ରାୟ ବେଗ ଯାର ।	ସଟା[୧]ମାନଙ୍କେ ଆପଣାର	।।	୩
	ମେଘ ବିମାନମାନ ପୁଣ ।	ଚାଳିଛି[୨], ଏମନ୍ତ ରୂପେଣ	।।	୪
	କରାନ୍ତେ ଆକାଶକୁ ତହିଁ ।	ନିଜ ହ୍ରେଷିତ[୩] ନାଦ ଯେହି	।।	୫
	ତେଣେ ସକଳ ଲୋକଭୟ ।	ବିଶେଷେ କରାନ୍ତେ ଉଦୟ	।।	୬
୧ (କ)	ବିଶାଳ ଅଟେ ନେତ୍ର ଯାର ।	ବିକଟ ବଦନ କୋଟର[୪]	।।	୭
	ବିସ୍ତାରକଣ୍ଠ ଅତିଶୟ ।	ନୀଳ ମେଘର ସମ କାୟ	।।	୮
	ଯେ ଦୁଷ୍ଟାଶୟ, କଂସ ହିତ ।	କରିବା ଅର୍ଥେ ଯାର ଚିତ୍ତ	।।	୯
	ନନ୍ଦର ବ୍ରଜକୁ ବିଶେଷ ।	କଂପାନ୍ତେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ	।।	୧୦
୨	ଆପଣା ଗୋକୁଳକୁ ତ୍ରାସ ।	କରାଉଛି ଯେ ନିଜଘୋଷ	।।	୧୧
	ପୁଚ୍ଛଲୋମରେ ମେଘମାନ ।	କଲା ଯେ ପୁଣ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ	।।	୧୨
	ଯୁଦ୍ଧନିମିତ୍ତେ ଆପଣାକୁ ।	ଖୋଜୁଛି ଯେ, ଗୋବିନ୍ଦ ତାକୁ	।।	୧୩
	ଡାକିଲେ, ସିଂହପ୍ରାଏ ହୋଇ ।	ଗର୍ଜନ କଲା ପୁଣ ସେହି	।।	୧୪
୩	ସେ କେଶୀ ଅଭିମୁଖ ହୋଇ ।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖିକରି ତହିଁ	।।	୧୫
	ମୁଖରେ ଗଗନକୁ ପୁଣ ।	ପିଇଲା ପ୍ରାୟକ ହୋଇଣ	।।	୧୬
	ଧାଇଁଲା ଅତିକ୍ରୋଧ ହୋଇ ।	ଯେ ଅଟେ ନିଜ ପାଦ ଦୁଇ	।।	୧୭
	ତେଣେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କଲା ଘାତ ।	ଦୁଷ୍ଟ ଅଟଇ ତାର ଚିତ୍ତ	।।	୧୮
	ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଅଟେ ବେଗ ତାର ।	ସେ ଅତି ଅଲଂଘ୍ୟ ଅସୁର	।।	୧୯
୪	ସେ ଆଘାତକୁ ବଞ୍ଚାଇଣ ।	ତା' ପାଦଯୁଗ ଭୁଜେ ପୁଣ	।।	୨୦
	ଧରି ବୁଲାଇ ଧନୁଶତ ।	ଅନ୍ତରେ ତାହାକୁ ଅଚ୍ୟୁତ	।।	୨୧

୧. ସଟା = କେସର । ୨. ଚାଳିଛି = ଚଳିଛି । ୩. ହ୍ରେଷିତ = ଗର୍ଜନ ।

୧(କ). ବିଶାଳନେତ୍ରୋ ବିକଟାସ୍ୟକୋଟରୋ
ବୃହଦ୍‌ଗଳୋ ନୀଳମହାଘନୋପମଃ ।
ଦୁରାଶୟଃ କଂସହିତଂ ଚିକୀର୍ଷୁ-
ର୍ବ୍ରଜଂ ସ ନନ୍ଦସ୍ୟ ଜଗାମ କଂପୟନ୍ ।।

୪. କୋଟର = ଗହ୍ୱର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପକାଇ ରହିଲେ ଯେସନ । ସର୍ପକୁ ବିନତାନନ୍ଦନ[1] ।। ୨୨
୫ ସେ କେଶୀ ଚେତନାକୁ ପାଇ । ପୁଣି ଉଠିଲା କ୍ରୋଧ ହୋଇ ।। ୨୩
ବିସ୍ତାର କରିଣ ବଦନ । ହରିଙ୍କି ଧାଇଁଲା ବହନ ।। ୨୪
ସେ କୃଷ୍ଣ ହସନ୍ତେ ଦକ୍ଷିଣ[2] । ଭୁଜକୁ ତା' ମୁଖରେ ପୁଣ ।। ୨୫
ପ୍ରବେଶ କରାଇଲେ ଖରେ । ସର୍ପକୁ ଯେସନେ ଗର୍ତ୍ତରେ ।। ୨୬
୬ ଛୁଅଁନ୍ତେ ଭୁଜକୁ କୃଷ୍ଣର । ପଡ଼ିଲେ ଦନ୍ତମାନେ ତାର ।। ୨୭
ତାତିଲା ଲୁହାର ସ୍ପରଶ । ହେଲେ ଯେସନେ ଅନ୍ୟ[3] ନାଶ ।। ୨୮
ଉଦରଦେଶରେ ତାହାର । ବଢ଼ିଲା ଭୁଜ ଗୋବିନ୍ଦର ।। ୨୯
ବ୍ୟାଧି[4] କରନ୍ତେ ଉପେକ୍ଷିତ । ଯେସନେ ହୁଅଇ ବର୍ଦ୍ଧିତ ।। ୩୦
୭ ବଢ଼ନ୍ତେ ଭୁଜ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର । ନିରୁଦ୍ଧ ହେଲା ତା' ସମୀର ।। ୩୧
କ୍ଷିପନ୍ତେ ନିଜ ପାଦ ଚାରି । ଦେହୁଁ ଗଳିଲା ସ୍ୱେଦବାରି ।। ୩୨
ଲେଉଟି ପଡ଼ନ୍ତେ ନୟନ । ମଳ କରନ୍ତେ ବିସର୍ଜନ ।। ୩୩
ନିର୍ଗତ ହେଲା ପ୍ରାଣ ତାର । କ୍ଷିତିରେ ପଡ଼ିଲା ଅସୁର ।। ୩୪
୮ ପାଚିଲେ ଅତିଶୟ ହୋଇ । କାକୁଡ଼ି ଯେହ୍ନେ ଫାଟି ଯାଇ ।। ୩୫
ସେ ରୂପେ ମଲା ଅସୁରର । ଦେହରୁ ଭୁଜ ଆପଣାର ।। ୩୬
ବାହାର କରି ସେ କ୍ରମରେ । ଗର୍ବ ନ ଧରନ୍ତେ ମନରେ ।। ୩୭
ଅଯତ୍ନେ କଲେ ରିପୁ ହତ । ଅମରମାନେ ଯେ ତଦନ୍ତ ।। ୩୮
କୁସୁମବୃଷ୍ଟିମାନଙ୍କରେ । ସ୍ତୁତିକି କଲେ ଗଗନରେ ।। ୩୯
୯ ହେ ନୃପ ! ଭାଗବତଙ୍କର । ମଧ୍ୟେ ଅଟନ୍ତି ଯେ ପ୍ରବର ।। ୪୦
ସେ ଦେବ ଋଷି ଏକାନ୍ତରେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ।। ୪୧
କହିଲେ, ଯେବଣ କୃଷ୍ଣର । ଅକ୍ଲେଶ କର୍ମ ମନୋହର ।। ୪୨
୧୦ ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ! ଯୋଗେଶ୍ୱର । ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ ରୂପ ଯାର ।। ୪୩
ବାସ ସକଳ ଲୋକଙ୍କର । ସାତ୍ୱତମାନଙ୍କ ପ୍ରବର ।। ୪୪
ହେ ବାସୁଦେବ ! ଜଗତର । ହେ ପ୍ରଭୁ ! ତୁମ୍ଭେ ଅଧୀଶ୍ୱର ।। ୪୫
୧୧ ସକଳ ଭୂତମାନଙ୍କର । ତୁମ୍ଭେ ଏକ ଆତ୍ମା ଆକାର ।। ୪୬
କାଷ୍ଠମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟଗତ । ଜ୍ୟୋତି ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାଶିତ ।। ୪୭
ତଥାପି ଅଟ ଅଲକ୍ଷିତ । ଗୁହାମଧ୍ୟରେ ଯେଣୁ ସ୍ଥିତ ।। ୪୮
ତୁ ମହାପୁରୁଷ ଈଶ୍ୱର । ଅଜ୍ଞାତ ଇତର ଲୋକର ।। ୪୯
୧୨ ଆତ୍ମା ଆଶ୍ରୟ ଅଟେ ଯେଣୁ । ସାଧନାନ୍ତର[5] ନାହିଁ ତେଣୁ ।। ୫୦
ପୂର୍ବେ ମାୟାରେ ତିନି ଗୁଣ । ସର୍ଜନା କଲ ତେଣେ ପୁଣ ।। ୫୧

---

୧. ବିନତାନନ୍ଦନ = ଗରୁଡ଼ । ୨. ଦକ୍ଷିଣ = ଦେଖିଣ ୩. ଅନ୍ୟ = ଆନ ।
୪. ବ୍ୟାଧି = ଜଳୋଦର (ସ୍ୱାମୀ) । ୫. ସାଧନାନ୍ତର = ଅନ୍ୟ ସାଧନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସର୍ଜନା କର ଏ ଜଗତ	।	ପାଳନ କର, କର ହତ	।।	୫୨
	ତୁମ୍ଭ ସଂକଳ୍ପ ଅଟେ ସତ୍ୟ	।	ଜଗତଈଶ୍ୱର ବିଦିତ	।।	୫୩
୧୩	ଯେ ରାଜରୂପରେ ପ୍ରକାଶ	।	ଦଇତ୍ୟ ପ୍ରମଥ ରାକ୍ଷସ	।।	୫୪
	ତାହାଙ୍କ ନାଶେ ସାଧୁଙ୍କର	।	ରକ୍ଷାର୍ଥେ ହେଲ ଅବତାର	।।	୫୫
୧୪	ହୟଆକୃତି ଏ ଦଇତ୍ୟ	।	ଲୀଳାରେ କଲ ଏହା ହତ	।।	୫୬
	ମଙ୍ଗଳ ଅଟେ ଏ ପ୍ରକାର	।	ହ୍ରେଷିତମାତ୍ରକେ ଯାହାର	।।	୫୭
	ତ୍ରସ୍ତ ହୋଇଣ ସ୍ୱର୍ଗସ୍ଥାନ	।	ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି ସୁରମାନ	।।	୫୮
୧୫	ଚାଣୂର ମୁଷ୍ଟିକ ଯେ ଆନ	।	ମଲ୍ଲେ[୧] ହସ୍ତିମାହୁନ୍ତମାନ	।।	୫୯
	କଂସକୁ କରିବ ନିଧନ	।	ଦେଖିବି ପ୍ରଭୋ ! ପ'ର ଦିନ	।।	୬୦
୧୬	ତଦନ୍ତେ ଶଙ୍ଖ ଯବନର	।	ମୁର ନରକର ସଂହାର	।।	୬୧
	ପାରିଜାତର ଯେ ହରଣ	।	ଇନ୍ଦ୍ରର ପରାଜୟ ପୁଣ	।।	୬୨
	ଏ ଯେତେ ବିଷୟ ଏମାନ	।	କରିବି ପୁଣ ବିଲୋକନ	।।	୬୩
୧୭	ବଳ ଶୁଳ୍କାଦି ଯା' ଲକ୍ଷଣ	।	ବୀର କନ୍ୟାଙ୍କ ବିଭା ପୁଣ	।।	୬୪
	ଶାପରୁ ମୋକ୍ଷ ଯେ ନୃଗର	।	ଦ୍ୱାରକାରେ ଜଗଦୀଶ୍ୱର	।।	୬୫
୧୮	ଯେ ସ୍ୟମନ୍ତକ ନାମେ ମଣି	।	ଜାମ୍ବବତୀର[୨] ସଙ୍ଗେ ପୁଣି	।।	୬୬
	ଦେଖିବି ଗ୍ରହଣ ତାହାର	।	ଯେ ମୃତ ପୁତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣର	।।	୬୭
	ତାହାକୁ ମହାକାଳପୁର	।	ସ୍ଥାନରୁ ଆଣିଣ ଦେବାର	।।	୬୮
୧୯	ପୌଣ୍ଡ୍ରକବଧ ତଦନ୍ତର	।	ଦହନ ଯେ କାଶୀପୁରର	।।	୬୯
	ଦନ୍ତବକ୍ରର ଯେ ମରଣ	।	ଚୈଦ୍ୟର[୩] ମହାଯାଗେ ପୁଣ	।।	୭୦
୨୦	ଦ୍ୱାରକାପୁରେ ହୋଇ ସ୍ଥିତ	।	ଯେବଣ ଯେବଣ ଚରିତ	।।	୭୧
	କରିବ, ଦେଖିବି ସେମାନ	।	ଗାଇବେ ଯାହା କବିଜନ	।।	୭୨
୨୧	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଭୂମିଭାର	।	କାଳସ୍ୱରୂପରେ ସଂହାର	।।	୭୩
	କରନ୍ତେ ଅର୍ଜୁନରଥରେ	।	ଥାଇ ସାରଥିସ୍ୱରୂପରେ	।।	୭୪
	ଅକ୍ଷୌହିଣୀଙ୍କର ନିଧନ	।	ପୁଣି କରିବି ବିଲୋକନ	।।	୭୫
୨୨	କେବଳ ଜ୍ଞାନେ ଏକ ହୋଇ	।	ଯାହାର ମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରକାଶଇ	।।	୭୬
	ସ୍ୱରୂପସମ୍ପତ୍ତିରେ ଆନ	।	ଲଭିଲେ ସର୍ବ ଅର୍ଥମାନ	।।	୭୭
	ଅମୋଘ ଅଟେ ଯା ବାଞ୍ଛିତ	।	ନିଜ ତେଜରେ ଯେହୁ ନିତ୍ୟ	।।	୭୮
	ନିବୃତ୍ତ କଲେ ମାୟାଜାତ	।	ଗୁଣପ୍ରବାହକୁ ନିୟତ	।।	୭୯
	ଯେ ଭଗବାନ ଏ ପ୍ରକାର	।	ତାହାଙ୍କୁ ଶରଣ ଆମ୍ଭର	।।	୮୦
୨୩	ତୁମ୍ଭେ ସକଳର ଈଶ୍ୱର	।	ଆମ୍ଭା ଅଧୀନ ଅଟେ ଯାର	।।	୮୧
	ସେ ମାୟାରେ ଯେ ମହଦାଦି	।	ଅଶେଷ ବିଶେଷ ପ୍ରସିଦ୍ଧି	।।	୮୨

୧. ମାଲେ। ୨. ସତ୍ୟଭାମାର। ୩. ଚୈଦ୍ୟ = ଶିଶୁପାଳ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କରିଛ ସେ ସର୍ବ କଳ୍ପନ ।	କ୍ରୀଡ଼ା କରିବାକୁ ବିଧାନ ॥	୮୩
	ଧରିଛ ମନୁଷ୍ୟ ଆକାର ।	ଯଦୁ ବୃଷ୍ଣି ସାତ୍ୱତଙ୍କର ॥	୮୪
	ମଧ୍ୟରେ ଯେ ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରବର ।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ॥	୮୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୪	ଯେ କୃଷ୍ଣ ଯଦୁଙ୍କ ଈଶ୍ୱର ।	ତାଙ୍କୁ ଭାଗବତପ୍ରବର ॥	୮୬
	ନାରଦ ପ୍ରଣାମ କରିଣ ।	ଅନୁଜ୍ଞା ମାଗି ଗଲେ ପୁଣ ॥	୮୭
	କୃଷ୍ଣଦରଶନୁଁ ସମ୍ଭବ ।	ହୋଇଛି ତାହାଙ୍କ ଉତ୍ସବ ॥	୮୮
୨୫	କେଶୀକି ଯୁଦ୍ଧରେ ନିଧନ ।	କରି ଗୋବିନ୍ଦ ଭଗବାନ ॥	୮୯
	ଯେ ପ୍ରୀତ[୧] ପଶୁପାଳମାନ ।	ସଙ୍ଗତେ ଘେନିଣ ସେମାନ ॥	୯୦
	ପଶୁଙ୍କୁ ପାଳିଲେ ବ୍ରଜର ।	ସୁଖଦାୟକ ସେ ଈଶ୍ୱର ॥	୯୧
୨୬	ସେ ବାଳେ[୨] ଏକ ଦିବସରେ ।	ପର୍ବତସାନୁମାନଙ୍କରେ ॥	୯୨
	ଚରାନ୍ତେ ପଶୁମାନ ଯାଇଁ ।	ଚୋରପାଳକ ବ୍ୟାଜେ[୩] ତହିଁ ॥	୯୩
	ଲୀଳାପ୍ରକାରେ ଯେ ଖେଳନ ।	କଲେକ ସେ କଥା ବିଧାନ ॥	୯୪
୨୭	ହେ ନୃପ ! କେହି ଚୋର ତହିଁ ।	ପାଳକ ହେଲେ ପୁଣ କେହି ॥	୯୫
	କେହି ହୋଇଲେ ମେଷପ୍ରାୟ ।	ଖେଳିଲେ, ନାହିଁ କାହୁଁ ଭୟ ॥	୯୬
୨୮	ଅତି ମାୟାବୀ ମୟସୁତ ।	ବ୍ୟୋମ ନାମରେ ଯେ ବିଖ୍ୟାତ ॥	୯୭
	ଧରିଲା ଗୋପାଳ-ଆକାର ।	ଚୋର ରୂପରେ ସେ ଅପାର ॥	୯୮
	ମେଷପ୍ରାୟକ ଶିଶୁମାନ ।	ଘେନିଣ କଲାକ ଗମନ ॥	୯୯
୨୯	ସେ ମହାସୁର ଯେତେ ଯେତେ ।	ଶିଶୁଙ୍କୁ ନେଲାକ ଏକାନ୍ତେ ॥	୧୦୦
	ରଖିଣ ପର୍ବତକନ୍ଦରେ ।	ଦ୍ୱାରକୁ ରୁନ୍ଧିଲା ଶିଳାରେ ॥	୧୦୧
	ଏରୂପେ ନିଅନ୍ତେ ବିଶେଷ ।	ରହିଲେ[୪] ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଶେଷ ॥	୧୦୨
୩୦	ଯେ କୃଷ୍ଣ ସାଧୁଲୋକଙ୍କର ।	ଶରଣଦାୟକ ଈଶ୍ୱର ॥	୧୦୩
	ତାହାର ସେ କର୍ମକୁ ଜାଣି ।	ନିଅନ୍ତେ ଗୋପଙ୍କୁ ସେ ପୁଣି ॥	୧୦୪
	ବୃକକୁଁ[୫] ସିଂହପ୍ରାଏ ହୋଇ ।	ବଳେ ଧଇଲେ ତାକୁ ଯାଇ ॥	୧୦୫
୩୧	ସେ ବଳୀ ଗିରୀନ୍ଦ୍ରଆକାର ।	ଧରିଣ ରୂପ ଆପଣାର ॥	୧୦୬
	ଶକ୍ତ ନୋହିଲା ଆପଣାକୁ ।	କୃଷ୍ଣଠାରୁ ଛଡ଼ାଇବାକୁ ॥	୧୦୭
	ହସ୍ତଗ୍ରହଣରୁ କୃଷ୍ଣର ।	ଆତୁର ହୋଇଛି ଅସୁର ॥	୧୦୮
୩୨	ଭୁଜଯୁଗଳେ ତାକୁ ଧରି ।	ଭୂମିରେ ପକାଇଣ ହରି ॥	୧୦୯
	ସ୍ୱର୍ଗେ ଦେଖନ୍ତେ ଦେବମାନେ ।	[୬]ମାଇଲେ ପଶୁକୁ ଯେସନେ ॥	୧୧୦
୩୩	ଯଉଁ ଆଚ୍ଛାଦନ ଗୁହାର ।	କରିଣ ଥିଲା ସେ ଅସୁର ॥	୧୧୧

---

୧. ପ୍ରୀତ = ପ୍ରିୟ । ୨. ବାଳେ = ପାଳେ । ୩. ବ୍ୟାଜେ = ବାହାନାରେ ।
୪. ରହିଲେ = ହୋଇଲେ । ୫. ବୃକ = ହେଟାବାଘ ।
୬. ଅନିଃଶ୍ୱାସମିତ୍ୟର୍ଥଃ (ସ୍ୱାମୀ) ଅର୍ଥାତ୍ ଅଣନିଶ୍ୱାସୀ କରି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତାହା ଭେଦିଣ ଗୋପାଳଙ୍କୁ । କଷ୍ଟେ ଆଣିଣ ବାହାରକୁ ॥ ୧୧୨
ଭୂମିରେ ଗୋପାଳେ, ବିମାନେ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ସୁରମାନେ ॥ ୧୧୩
ଯଉଁ ଗୋକୁଳ ଆପଣାର । ତହିଁ ମିଳିଲେ ଦାମୋଦର ॥ ୧୧୪
ବିନାଶ କରିଣ ବ୍ୟୋମକୁ । ଯେ ମୁକ୍ତ କଲେ ଗୋପାଳଙ୍କୁ ॥ ୧୧୫
ଦୀନବନ୍ଧୁକୁ ଭବବନ୍ଧୁଁ । ଉଦ୍ଧରିବେ ସେ କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥ ୧୧୬

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବ୍ୟୋମାସୁରବଧୋ
ନାମ ସପ୍ତତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଅଷ୍ଟାତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅଷ୍ଟାତ୍ରିଂଶେ ଯଥା ଧ୍ୟାୟନ୍ ଅକ୍ରୂରୋ ଗୋକୁଳଂ ଗତଃ ।
ତଥୈବ ରାମକୃଷ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ଗୃହଂ ନୀତ୍ୱା ସୁସତ୍କୃତଃ ॥
ପ୍ରାତଃ କେଶିବଧେ ବୃତ୍ତେ ଦ୍ୱାଦଶ୍ୟାଂ ନିର୍ଗତେ ମୁନୌ ।
ତତୋ ବ୍ୟୋମେ ହତେଽକ୍ରୂରଃ ସାୟଂ ଗୋକୁଳମାଗମତ୍ ॥

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ସେ ରାତ୍ରି ମଥୁରାପୁରରେ । ଅକ୍ରୂର ରହି ପ୍ରଭାତରେ ॥ ୧
ରଥକୁ କରି ଆରୋହଣ । ନନ୍ଦଗୋଷ୍ଠକୁ ଗଲା ପୁଣ ॥ ୨
୨ ସେ ମହାଭାଗ ତଦନ୍ତରେ । ଗମନ କରନ୍ତେ ପଥରେ ॥ ୩
ପଦ୍ମଲୋଚନ ଯେ ଶ୍ରୀପତି । ତାହାଙ୍କ ଠାରେ ଦୃଢ଼ଭକ୍ତି ॥ ୪
ଲଭିଣ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ । ବିଚାର କଲା ମାନସରେ ॥ ୫
୩ କଉଁ ମଙ୍ଗଳ ଆଚରଣ । କଲି ମୁଁ ପୂର୍ବରେ ଯେ ପୁଣ ॥ ୬
ମହତ ଅଟେ ତପ ତାହି[1] । କଲି, ଦାନକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଯେହି ॥ ୭
ତାହାକୁ ଦେଲି କଉଁ ଦାନ । ଯେଣୁ ଦେଖିବି ଭଗବାନ ॥ ୮
୪ ମଣୁଛି ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକର । ଦର୍ଶନ ଦୁର୍ଲଭ ମୋହର ॥ ୯
ବିଷୟେ ଥାଇ ଯାର ମନ । ଶୂଦ୍ରର ଠାରୁ ଯାହା ଜନ୍ମ ॥ ୧୦
ବେଦକୀର୍ତ୍ତନ ସେ ଲୋକର । ଦୁର୍ଲଭ ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାର ॥ ୧୧
୫ ଯାହା ବିଚାରିଲି ଏ ନୋହି । ଅଧମ ହୋଇଲେହେଁ ମୁହିଁ ॥ ୧୨
ଅଚ୍ୟୁତଦରଶନ ମୋର । ହେବ ନିୟତ ଏ ପ୍ରକାର ॥ ୧୩
ଯାହାକୁ କାଳନଦୀ ହରେ । [2]ତହିଁରେ କେହି ଅବା ତରେ ॥ ୧୪

୧. ଯାହି ।
୨. ନଦୀଜଳରେ ଭାସି ଯାଉଥିବା କାଠିକୁଟା ମଧ୍ୟରୁ ଯେପରି କେବେ କେଉଁଟା କୂଳରେ ଲାଗିଥାଏ, ସେହିପରି କର୍ମବଶରୁ କାଳସ୍ରୋତରେ ଭାସମାନ ଜୀବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବେ କେହି କୂଳ ପାଇଥାଏ । (ସ୍ୱାମୀ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

୬ ଯେ ଥିଲା ଅମଙ୍ଗଳ ମୋର । ସେ ଆଜ ହୋଇଲା ସଂହାର ।। ୧୫
ସଫଳ ଜନମ ମୋହର । ଯାହା ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯୋଗୀ ନର ।। ୧୬
କୃଷ୍ଣର ସେ ପାଦନଳିନ । ଯେଣୁ ମୁଁ କରିବି ବନ୍ଦନ ।। ୧୭
୭ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ ଏ ବିଷୟ । ଯେ ଅନୁଗ୍ରହ ଅତିଶୟ ।। ୧୮
ବିଧାନ କଲା କଂସ ତାହି । ତାହାର ପେଷିଲାକୁ ମୁହିଁ ।। ୧୯
ଚରଣପଦ୍ମକୁ ହରିର । କରିବି ନୟନଗୋଚର ।। ୨୦
ଯେ କରିଛନ୍ତି ଅବତାର । ନଖମଣ୍ଡଳତେଜେ ଯାର ।। ୨୧
ଦୁସ୍ତର ଅଟେ ଯେ ସଂସାର । ତାହା ତରିଲେ ପୂର୍ବ ନର[1] ।। ୨୨
୮ ବ୍ରହ୍ମାଶିବାଦିଦେବଗଣ । ପୂଜିତ ଯେବଣ ଚରଣ ।। ୨୩
ଲକ୍ଷ୍ମୀ କରନ୍ତି ଯା’ ପୂଜନ । ସାତ୍ୱତଯୁତ ମୁନିଜନ ।। ୨୪
ଧେନୁଚାରଣନିମିତ୍ତରେ । ଭ୍ରମଣ କରେ ଯେ ବନରେ ।। ୨୫
ଗୋପୀଙ୍କ କୁଚରେ ଲେପିତ । କୁଙ୍କୁମେ ଯେ ପୁଣ ଅଙ୍କିତ ।। ୨୬
୮(କ) ଯେବଣ ଚରଣନଳିନ । ସମସ୍ତ ତୀର୍ଥଜନ୍ମସ୍ଥାନ ।। ୨୭
ଆଶ୍ରିତ ଜନର ବାଞ୍ଛିତ । ପୂରଣେ କଳ୍ପଦ୍ରୁମମତ ।। ୨୮
ଉତ୍ତମ ଅଟେ ଯେ ସୁସେବ୍ୟ । ପ୍ରାଣୀ ପରମ ଅବଲମ୍ବ ।। ୨୯
ସଂସାରତାପନିବାରଣ । ଯେ ଶ୍ୱେତଛତ୍ର ଅଟେ ପୁଣ ।। ୩୦
୯ କପୋଳଯୁଗ ନାସିକାର । ସହିତେ ଯହିଁରେ ସୁନ୍ଦର ।। ୩୧
ଯହିଁରେ ମନ୍ଦହାସଯୁତ । ଅବଲୋକନ ସୁଶୋଭିତ ।। ୩୨
ଯହିଁ ଅରୁଣ ପଦ୍ମପ୍ରାୟ । ଶୋଭା ଦିଶଇ ନେତ୍ରଦ୍ୱୟ ।। ୩୩
ଯେ ଚାରୁ ବକ୍ରାଳକାକୁଳ । ତେଣେ ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମଞ୍ଜୁଳ ।। ୩୪
କୃଷ୍ଣର ସେ ମୁଖନଳିନ । ନିଶ୍ଚେ କରିବି ଦରଶନ ।। ୩୫
ଯେଣୁ ଏ ମୋତେ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ । ହୋଇ ଚରନ୍ତି ମୃଗେ ପୁଣ ।। ୩୬
୧୦ ଅବନିଭାରନିବାରଣ । କରିବା ନିମିତ୍ତରେ ପୁଣ ।। ୩୭
ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଯେ ଅଚ୍ୟୁତ । ନରଦେହକୁ ଉପଗତ ।। ୩୮
ତାହାଙ୍କ ଲାବଣ୍ୟ ତନୁର । ଦର୍ଶନ ହେବ ଆଜ ମୋର ।। ୩୯
ମୋହର ନୟନଯୁଗଳ । ଫଳ ଅଟେ ଏ ତତକାଳ ।। ୪୦
୧୧ କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣ ବେନିଙ୍କର । ଈକ୍ଷଣକର୍ତ୍ତା ଯେ ଈଶ୍ୱର ।। ୪୧
ଯାହାର[2] ଅହଂକାର ନାହିଁ । ଅଜ୍ଞାନୁଁ ଭେଦବୁଦ୍ଧି[3] ଯେହି ।। ୪୨

---

୧. ପୂର୍ବ ନର = ଅମ୍ବରୀଷ ପ୍ରଭୃତି (ସ୍ୱାମୀ)
୮(କ) ଯତ୍‌ସର୍ବତୀର୍ଥପ୍ରଭବଂ ସୁବାଞ୍ଛିତଂ ସଂସେବତାଂ ପୂରୟିତୁଂ ସୁରଦ୍ରୁମମ୍ ।
ସାରଂ ସୁସେବ୍ୟଂ ପରମାବଲମ୍ବନଂ ଶ୍ୱେତାତପତ୍ରଂ ଭବତାପନୋଦନମ୍ ।।
୨. ଯାହାର = ତାହାର । ୩. ଭେଦବୁଦ୍ଧି = ବୁଦ୍ଧିଭେଦ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅଭିନିବେଶ ତହୁଁ ଜାତ । ଯେ ତ୍ୟାଗ କଲେ ଏ ସମସ୍ତ ।। ୪୩
ନିଜ[1]ସ୍ୱରୂପ[2] ସାକ୍ଷାତ୍କାରେ । ଆପଣା ଅଧୀନ ମାୟାରେ ।। ୪୪
ପ୍ରାଣାକ୍ଷିବୁଦ୍ଧିଙ୍କ ସହିତେ । ଆତ୍ମାରେ ବିରଚିତ ଯେତେ[3] ।। ୪୫
ବୃନ୍ଦାବନର ତରୁମାନ । ଗୋପାଳମାନଙ୍କ ସଦନ ।। ୪୬
ତହିଁରେ ଅଭିମୁଖ ହୋଇ । ଥିଲା ପ୍ରାୟେ ଯେ ପ୍ରତେ ହୋଇ ।। ୪୭
୧୨ ଯେ ସର୍ବ ପାପବିନାଶନ । ଯହିଁରୁ ମଙ୍ଗଳ ଶୋଭନ ।। ୪୮
ଏମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ଯାହାର । ଗୁଣ ଜନମ କର୍ମ ଆର ।। ୪୯
ତେଣେ ମିଶ୍ରିତ ଯେ ବଚନ । ଜିଆନ୍ତି ସେ ସର୍ବଭୁବନ ।। ୫୦
ଶୋଭା କରନ୍ତି ସେ ଜଗତ । ପବିତ୍ର କରନ୍ତି ନିୟତ ।। ୫୧
ଯେ ଅଟେ ତହିଁରେ ବର୍ଜିତ । ସେ ଶବ-ଅଳଂକାର ମତ ।। ୫୨
୧୩ ସାତ୍ୱତ ବଂଶେ ଅବତାର । ସେ ହେଲେ, ଯେ ବା ଆପଣାର ।। ୫୩
ବର୍ଣ୍ଣ-ଆଶ୍ରମ ଧର୍ମମାନ । ତାହା କରନ୍ତି ଯେ ପାଳନ ।। ୫୪
ସେ ସୁରବରମାନଙ୍କର । ସୁଖଦାୟକ ଯେ ଈଶ୍ୱର ।। ୫୫
ବିସ୍ତାର କରନ୍ତେ ଯେ ଯଶ । ବ୍ରଜରେ କରିଛନ୍ତି ବାସ ।। ୫୬
ଯେ ଯଶ ଅଶେଷ ମଙ୍ଗଳ । ଗାଆନ୍ତି ଅମର ସକଳ ।। ୫୭
୧୪ ମହତଜନମାନଙ୍କର । ଯେ ଗୁରୁ ଗତି ଯେ ଈଶ୍ୱର ।। ୫୮
ତ୍ରିଲୋକମଧ୍ୟେ ଯେ ସୁନ୍ଦର । ନୟନବନ୍ତ ଲୋକଙ୍କର ।। ୫୯
ମହା ଉତ୍ସବ ଯହୁଁ ଜାତ । ଲକ୍ଷ୍ମୀବାଞ୍ଛିତ ସ୍ଥାନମତ ।। ୬୦
ଧରିଛନ୍ତି ଯେ ସେ ରୂପକୁ । ଆଜ ଦେଖିବି ମୁଁ ତାହାଙ୍କୁ ।। ୬୧
ମୋହର ପ୍ରଭାତସମୟେ । ସୁଖକୁ ସୂଚିଲେ ନିଶ୍ଚୟେ ।। ୬୨
୧୫ ଦରଶନର ଅନନ୍ତର । ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇ ସତ୍ୱର ।। ୬୩
ପ୍ରଧାନପୁରୁଷ ଈଶ୍ୱର । ଯେ ବେନି କୃଷ୍ଣ ହଳଧର ।। ୬୪
ଆତ୍ମଲାଭକୁ ଯୋଗିମାନେ । ଧରିଅଛନ୍ତି ଯାହା ମନେ ।। ୬୫
ତାଙ୍କର ଯେ ଅଟେ ଚରଣ । ପ୍ରଣାମ କରିବି ତା' ପୁଣ ।। ୬୬
ସଖାମାନଙ୍କୁ ତାହାଙ୍କର । ସଙ୍ଗେ କରିବି ନମସ୍କାର ।। ୬୭
୧୬ ପଡ଼ନ୍ତେ ଚରଣମୂଳରେ । ସେ ପ୍ରଭୁ ମୋହ' ମସ୍ତକରେ ।। ୬୮
କରକମଳ ଆପଣାର । ନିବେଶ କରିବେ ସତ୍ୱର ।। ୬୯
କାଳଭୁଜଙ୍ଗବେଗେ ଭୀତି । ଯେବଣ ଲୋକେ ଭଜିଥାନ୍ତି ।। ୭୦
ଶରଣବାଞ୍ଛା-ଲୋକଙ୍କର । ଅଭୟଦାତା ଯଉଁ କର ।। ୭୧
୧୭ ଯେବଣ କରକମଳରେ । ଅର୍ହଣ[4] ନିବେଶି ପୂର୍ବରେ ।। ୭୨

---

୧. ନିଜ = ନିତ୍ୟ । ୨. ସ୍ୱରୂପ = ଶରୀର । ୩. ଯେତେ = ଯେତେ ଜୀବ ।
୪. ଅର୍ଚ୍ଚନ । ତେନାପି କଦାଚିତ୍ କିଂଚିତ୍ ନିହିତମ୍ । (ସ୍ୱାମୀ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଜଗତ୍‌ତ୍ରୟରେ ଇନ୍ଦ୍ରଭାବ	। ଲଭିଲେ ପୁରନ୍ଦର ପୂର୍ବଂ[1]	।।	୭୩
	ଭୂମିପ୍ରଦାନସମୟରେ	। ଉଦକ ଦେଇଣ ଯହିଁରେ	।।	୭୪
	ଇନ୍ଦ୍ରଭାବକୁ ତ୍ରିଜଗତେ	। ବଳି ହିଁ ଲଭିଲେ ସୁଚିତ୍ତେ	।।	୭୫
	ରାସସମୟେ ଗୋପୀଙ୍କର	। ଯେ ଶ୍ରମ ହେଲା ଶରୀରର	।।	୭୬
	ସ୍ପରଶେ ତା' କଲେ ଯେ ନାଶ	। [2]କହ୍ଲାରପ୍ରାୟେ ଯାର ବାସ	।।	୭୭
୧୮	ମୁଁ କଂସଦୂତ କଂସ ମୋତେ	। ପେଷିଛି ଏଣୁ ନିଜ ଚିତ୍ତେ	।।	୭୮
	ଶତ୍ରୁବୁଦ୍ଧିକି ମୋହଠାର	। କରିବେ ନାହିଁ ସେ ଈଶ୍ୱର	।।	୭୯
	ସକଳ ତାହାଙ୍କୁ ଗୋଚର	। ମୋ ଚିତ୍ତ ବାହାର ଭିତର	।।	୮୦
	ଚେଷ୍ଟାକୁ ନିର୍ମଳ ଚକ୍ଷୁରେ	। ଜାଣନ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ[3] ରୂପରେ	।।	୮୧
୧୯	ସଂଯତ ହୋଇ ଯୋଡ଼ି କର	। ପଡ଼ନ୍ତେ ମୁଁ ପାଦମୂଳର	।।	୮୨
	ସସ୍ମିତ ଆର୍ଦ୍ର ନୟନରେ	। ମୋତେ ଚାହିଁବେ ସେ କାଳରେ	।।	୮୩
	ସମସ୍ତ ପାପମାନେ ମୋର	। ତତ୍‌କାଳ ହୋଇବେ ସଂହାର	।।	୮୪
	ଆଶଙ୍କା ହେବ ମୋର କ୍ଷୟ	। ହର୍ଷ ଲଭିବି ଅତିଶୟ	।।	୮୫
୨୦	ମୁଁ ଜ୍ଞାତି ମିତ୍ରମଧ୍ୟେ ସାର	। ତାହାଙ୍କ ବିହୁନେ ମୋହର	।।	୮୬
	ଆନ ଦେବତା କେହି ନାହିଁ	। ଯେ ବଡ଼ ନିଜ ଭୁଜ ଦୁଇ	।।	୮୭
	ତେଣେ ସେ ମୋତେ ଆଲିଙ୍ଗନ	। କରିବେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	।।	୮୮
	ମୋହର ଆତ୍ମା[4] ସେ କାଳରେ	। ପବିତ୍ର ହୋଇବ ନିର୍ଭରେ	।।	୮୯
	ଯେ କର୍ମମୟ ବନ୍ଧ ଥିବ	। ଶ୍ଲଥଭାବକୁ ସେ ଭଜିବ	।।	୯୦
୨୧	ଲଭି ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ ତାଙ୍କର	। ମୁଁ ଥିବି ଯୋଡ଼ି ବେନି କର	।।	୯୧
	ଚରଣେ ହୋଇବି ପ୍ରଣତ	। କୃଷ୍ଣ ବୋଲିବେ ମୋତେ ତାତ	।।	୯୨
	ଆତ୍ମା ମୋହର ସେ କାଳରେ	। ସଫଳ ହୋଇବ ସଂସାରେ	।।	୯୩
	ମହତ ଅଟଇ ଯେ ନର	। ନ କରେ ସେ ଯାକୁ ଆଦର	।।	୯୪
	ସେ ମନୁଷ୍ୟର ଜନ୍ମ ଯେହୁ	। ସେ ନିନ୍ଦ୍ୟ ତାକୁ ଧିକ ହେଉ	।।	୯୫
୨୨	ପ୍ରିୟ ଅପ୍ରିୟ ମିତ୍ରବର[5]	। ଦ୍ୱେଷ୍ୟ ଉପେକ୍ଷ୍ୟ ନାହିଁ ତାର	।।	୯୬
	ତଥାପି ଭକ୍ତ ଯଉଁ ଜନ	। ତାକୁ ସେ କରନ୍ତି ଭଜନ	।।	୯୭
	ମିତ୍ର ଅମିତ୍ର ପ୍ରିୟ ହୋଇ	। କଳ୍ପବୃକ୍ଷର ଯେହ୍ନେ ନାହିଁ	।।	୯୮
	ତଥାପି ଆଶ୍ରିତ ଲୋକକୁ	। ପ୍ରଦାନ କରେ ସେ ଅର୍ଥକୁ	।।	୯୯
୨୩	ଯଦୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ସାର	। ଯେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତା ଗୋବିନ୍ଦର	।।	୧୦୦
	ନମ୍ର ହୋଇଣ ଯୋଡ଼ି କର	। ଥା'ନ୍ତେ ମୁଁ ସନ୍ନିଧେ ତାଙ୍କର	।।	୧୦୧

୧. ପୂର୍ବ = ସାର୍ବଭୌମାବତାରରେ (ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ)। ୨. କହ୍ଲାର = ଏହା କରକମଳର ବିଶେଷଣ ।
୩. କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ = ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ। ୪. ଆତ୍ମା = ଦେହ। ୫. ମିତ୍ରପର। (ସୁହୃତ୍ତମୋ)।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅଂଜଳିଯୁଗ ମୋର ଧରି	। ମୋତେ ସେ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି	।।	୧୦୨
	ହସନ୍ତେ ମନ୍ଦ ହୋଇ ପୁଣ	। ଗୃହରେ ପ୍ରବେଶ କରିଣ	।।	୧୦୩
	ମୋର ସମସ୍ତ ସତକାର	। ବିଧାନ କରି ତଦନ୍ତର	।।	୧୦୪
	ଯେ ବନ୍ଧୁଜନେ କଂସକୃତ	। ପୁଛିବେ ପୁଣ ସେ ବୃତ୍ତାନ୍ତ	।।	୧୦୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୪	ହେ ନୃପ ! ପଥେ ଏ ପ୍ରକାରେ	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଚିନ୍ତନ୍ତେ ମନରେ	।।	୧୦୬
	ଅକ୍ରୂର ମିଳିଲା ଗୋକୁଳେ	। ଦିବାକର ହିଁ ସେହିକାଳେ	।।	୧୦୭
	ଯେ ଅସ୍ତ ନାମେ ମହୀଧର	। ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ତହିଁର	।।	୧୦୮
୨୫	ନିର୍ମଳ ପାଦରେଣୁ ଯାର	। ଅଖିଳ ଲୋକପାଳଙ୍କର	।।	୧୦୯
	ମୁକୁଟଉପରରେ ଲୀନ	। ସେ କୃଷ୍ଣ ପାଦଚିହ୍ନମାନ	।।	୧୧୦
	ଗୋଷ୍ଠରେ ଦେଖିଲା ଅକ୍ରୂର	। ଯେ ଅଟେ କ୍ଷିତି ଅଳଂକାର	।।	୧୧୧
	ପଦ୍ମ ଅଙ୍କୁଶ ଯବ ଆଦି	। ଚିହ୍ନରୂପରେ ଯହିଁ ସିଦ୍ଧି	।।	୧୧୨
୨୬	ସେ ଚିହ୍ନଦରଶନେ ଜାତ	। ଯଉଁ ଆହ୍ଲାଦ ଅନ୍ତର୍ଗତ	।।	୧୧୩
	ସେ ଘେନି ବଢ଼ିଲା ସଂଭ୍ରମ	। ପ୍ରେମରେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହେଲା ରୋମ	।।	୧୧୪
	ଲୋତକକଳା[୧]ରେ ଆକୁଳ	। ହେଲା ଯା' ନୟନଯୁଗଳ	।।	୧୧୫
	ଏମାନେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଚରଣ	। ରେଣୁ ବୋଲିଣ ତତକ୍ଷଣ	।।	୧୧୬
	ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଅକ୍ରୂର	। ଗଡ଼ିଲା[୨] ସେ ରଜ ଉପର	।।	୧୧୭
୨୭	ଯେ ଦମ୍ଭ ଭୟ ମଦ[୩] ଆନ	। ତା' ତ୍ୟାଗ କରିଣ ବହନ	।।	୧୧୮
	ସଂଦେଶ[୪]ଠାରୁ ଆଦି ହୋଇ	। ହୋଇଲା ଅକ୍ରୂରର ଯେହି	।।	୧୧୯
	ହରିର ଚିହ୍ନ ଦରଶନ	। ଶ୍ରବଣ ଯେ ବା ଆଦିମାନ	।।	୧୨୦
	ଦେହ ଧରିବା ଲୋକଙ୍କର	। ଏତିକି[୫] କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ଆର	।।	୧୨୧
୨୮	ଧେନୁମାନଙ୍କର ଦୋହନ	। ନିର୍ବାହ ହୋଏ ଯଉଁ ସ୍ଥାନ	।।	୧୨୨
	ରାମ-କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସେ ସ୍ଥାନରେ	। ଅକ୍ରୂର ଦେଖିଲା ବ୍ରଜରେ	।।	୧୨୩
	ଯେ ପୀତ ଯେ ଅଟଇ ନୀଳ	। ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ସେ ବେନି ଚେଳ	।।	୧୨୪
	ଶରଦସମୟ ନଳିନ	। ସମାନ ବେନିଙ୍କ ନୟନ	।।	୧୨୫
୨୯	କିଶୋର ବୟସ ବିଦିତ	। ଜଣେ ଶ୍ୟାମଳ ଜଣେ ଶ୍ୱେତ	।।	୧୨୬
	ଯେ ସ୍ଥାନ ଅଟନ୍ତି ଶୋଭାର	। ବିଶାଳ ଭୁଜ ଦୁହିଁଙ୍କର	।।	୧୨୭
	ଶୋଭିତ ଦୁହିଁଙ୍କ ବଦନ	। ସୁନ୍ଦରମାନଙ୍କେ ପ୍ରଧାନ	।।	୧୨୮
	ବାଳକୁଞ୍ଜର[୬]ର ସମାନ	। ବିକ୍ରମବନ୍ତ ବେନି ଜନ	।।	୧୨୯

୧. କଳା = ଲେଶ । ୨. ପଡ଼ିଲା । ୩. ଶୋକ ।
୪. ସଂଦେହ । (କଂସସ୍ୟ ସଂଦେଶାଦାରଭ୍ୟ; ସ୍ୱାମୀ) ।
୫. ଏ ତିନି । (ତୁଂ - ଇୟାନ୍) । ୬. କୁଞ୍ଜର = ହାତୀ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୦	ଧ୍ୱଜ ବଜ୍ର ପଦ୍ମ ଅଙ୍କୁଶ ।	ଯହିଁରେ ଚିହ୍ନରୂପେ ଦୃଶ୍ୟ ॥	୧୩୦
	ସେ ପାଦମାନଙ୍କେ ସନ୍ତତ ।	ବ୍ରଜକୁ କରନ୍ତେ ଶୋଭିତ ॥	୧୩୧
	ଦୁହେଁ-ମହାତ୍ମା-ମନ୍ଦହାସ ।	ବିଳାସେ ଅଟେ ଯେ ପ୍ରକାଶ ॥	୧୩୨
	ଦୟାସଂଯୁତ ମନୋହର ।	ଈକ୍ଷଣ ଅଟେ ଯାହାଙ୍କର ॥	୧୩୩
୩୧	କ୍ରୀଡ଼ା ଯେବଣ ବେନିଙ୍କର ।	ମହତ ଅଟଇ ରୁଚିର ॥	୧୩୪
	ରତ୍ନହାରରେ ଯେ ସଂଯୁତ ।	ବନମାଳିକାରେ ଶୋଭିତ ॥	୧୩୫
	ପୁଣ୍ୟଗନ୍ଧରେ ବେନିଙ୍କର ।	ଲେପିତ ଅଟଇ ଶରୀର ॥	୧୩୬
	କରିଅଛନ୍ତି ଦୁହେଁ ସ୍ନାନ ।	ନିର୍ମଳ ଦୁହିଁଙ୍କ ବସନ ॥	୧୩୭
୩୨	ଯେ ବେନି ପ୍ରକୃତି ପୁରୁଷ ।	ଯେ ଆଦ୍ୟ ଜଗତର ଈଶ ॥	୧୩୮
	ଯେ ପୁଣ ଜଗତକାରଣ ।	ବିଶ୍ୱପାଳନଅର୍ଥେ ପୁଣ ॥	୧୩୯
	ମୂର୍ତ୍ତିଭେଦରେ ଅବତାର ।	ଯେ ହେଲେ ରାମ ଦାମୋଦର ॥	୧୪୦
୩୩	ହେ ନୃପ ! ଦିଗମାନଙ୍କର ।	ସଂଭୂତ ଯଉଁ ଅନ୍ଧକାର ॥	୧୪୧
	ଆପଣା ପ୍ରଭାରେ ସେମାନ ।	କରୁଅଛନ୍ତି ଯେ ନିଧନ ॥	୧୪୨
	ଯେହ୍ନେ ମରକତ ରଜତ ।	ଅଚଳ କନକେ ବ୍ୟାପିତ ॥	୧୪୩
୩୪	ରଥଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇଣ ।	ପ୍ରେମରେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇଣ ॥	୧୪୪
	ରାମ-ଗୋବିନ୍ଦ-ବେନିଙ୍କର ।	ଚରଣନିକଟେ ସତ୍ୱର ॥	୧୪୫
	ଅକ୍ରୂର ଦଣ୍ଡପ୍ରାୟ ହୋଇ ।	ଭୂମିରେ ପଡ଼ିଲାକ ଯାଇଁ ॥	୧୪୬
୩୫	କୃଷ୍ଣଦର୍ଶନ ଆନନ୍ଦରେ ।	ଯେ ଜାତ ହେଲା ସେ ଅଶ୍ରୁରେ ॥	୧୪୭
	ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ନେତ୍ର ଯାର ।	ପୁଲକେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯା' ଶରୀର ॥	୧୪୮
	ଉତ୍‌କଣ୍ଠାଭାବୁଁ ନିଜ ନାମ ।	କଥନେ ନୋହିଲା ସେ କ୍ଷମ ॥	୧୪୯
୩୬	ଏହୁ ଅକ୍ରୂର ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ।	ଆସିଛି ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ॥	୧୫୦
	ଜାଣି ତାହାକୁ ଭଗବନ୍ତ ।	ଚକ୍ରରେ ଅଟେ ଯେ ଅଙ୍କିତ ॥	୧୫୧
	ସେ ହସ୍ତେ ତୋଳି ଆଲିଙ୍ଗନ ।	କଲେ ସଂତୁଷ୍ଟ ତାଙ୍କ ମନ ॥	୧୫୨
	ଭଗତଜନମାନଙ୍କର ।	ବତ୍ସଳ ଯେବଣ ଈଶ୍ୱର ॥	୧୫୩
୩୭	ଅକ୍ରୂର ହୋଇଛି ପ୍ରଣତ ।	ତାହାର ଯଉଁ ବେନି ହସ୍ତ ॥	୧୫୪
	ନିଜ ହସ୍ତରେ ତାହା ଧରି ।	ମହାତ୍ମା ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ॥	୧୫୫
	କୃଷ୍ଣ ସହିତେ ସଂକର୍ଷଣ ।	ଗୃହକୁ ଘେନିଗଲେ ପୁଣ ॥	୧୫୬
୩୮	ପଚାରି ସ୍ୱାଗତ ପ୍ରଶ୍ନକୁ ।	ଦେଇଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆସନକୁ ॥	୧୫୭
	ଚରଣଯୁଗ ବିଧିମତେ ।	କ୍ଷାଳନ କରିଣ ତଦନ୍ତେ ॥	୧୫୮
	ଯେ ମଧୁପର୍କ ତାହା ପୁଣ ।	ତଦନ୍ତେ କଲେକ ଅର୍ପଣ ॥	୧୫୯
୩୯	ଧେନୁକୁ ଅତିଥି ରୂପରେ ।	ନିବେଦ କରିଣ ଆଦରେ ॥	୧୬୦
	ସେ ଲଭିଥିଲେ ଶ୍ରମ ଯେଣୁ ।	ପାଦ ଘର୍ଷଣ କରି ତେଣୁ ॥	୧୬୧
	ବହୁତଗୁଣ ମେଧ୍ୟ ଅନ୍ନ ।	ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଦେଲେ ଭଗବାନ ॥	୧୬୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୦	ଭୋଜନ ସାରନ୍ତେ ଅକ୍ରୂର	। ମହାଧର୍ମଜ୍ଞ ହଳଧର	।।	୧୬୩
	ଯେ ଗନ୍ଧମାଲ୍ୟ ମୁଖବାସ	। ତେଣେ ସେ କଲେ ତା' ସଂତୋଷ	।।	୧୬୪
୪୧	ଅତିଥିଜନ ସତକାର	। ଲଭିଣ ବସନ୍ତେ ଅକ୍ରୂର	।।	୧୬୫
	ନନ୍ଦ ବୋଇଲେ ହେ ଦାଶାର୍ହ	। ଯାହାର ନାହିଁ ଅନୁଗ୍ରହ	।।	୧୬୬
	ସେ କଂସ ଲଭନ୍ତେ ଜୀବିତ	। କି ରୂପେ ହୋଇଅଛ ସ୍ଥିତ	।।	୧୬୭
	ପଶୁମାନଙ୍କୁ ଯେ ମାରଇ	। ସେ ଯହିଁ ପାଳକ ହୁଅଇ	।।	୧୬୮
	ସେ ପଶୁମାନଙ୍କ ନିଧନ	। ପ୍ରକାଶ ହୁଅଇ ଯେସନ	।।	୧୬୯
୪୨	ଯେ ଖଳ, ଆପଣା ପ୍ରାଣର	। ପୋଷଣେ ତୃପତି ଯାହାର	।।	୧୭୦
	ଭଗିନୀ କରନ୍ତେ ରୋଦନ	। ତାହାର ଯେତେକ ନନ୍ଦନ	।।	୧୭୧
	ତାଙ୍କୁ ମାଇଲା, ତୁମ୍ଭେ ତାର	। ପ୍ରଜା, କି ମଙ୍ଗଳ ତୁମ୍ଭର	।।	୧୭୨
	ବିଚାର କରିବୁଁ ମନରେ	। ଆମ୍ଭେମାନେ ଏ ଗୋକୁଳରେ	।।	୧୭୩
୪୩	ଏ ରୂପେ ମଧୁର ବାକ୍ୟକୁ	। ନନ୍ଦ କରନ୍ତେ ପ୍ରଶ୍ନ ତାଙ୍କୁ	।।	୧୭୪
	ଅକ୍ରୂର ପୂଜିତ ହୋଇଲେ	। ପଥଶ୍ରମକୁ ତ୍ୟାଗ କଲେ	।।	୧୭୫
	ଅକ୍ରୂର ଅଇଲା ଯାହାଙ୍କୁ	। ମଥୁରାପୁରକୁ ନେମାକୁ	।।	୧୭୬
	ସେ କୃଷ୍ଣଚରଣ-ଅମ୍ବୁଜ	। ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	।।	୧୭୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀମଦକ୍ରୂରାଗମନଂ
ନାମ ଅଷ୍ଟାତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଏକୋନଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ନବତ୍ରିଂଶେ ପୁରୀଂ ଗଚ୍ଛତ୍ୟଚ୍ୟୁତେ ଗୋପିକୋକ୍ତୟଃ ।
ଅକ୍ରୂରେଣାଥ କାଳିନ୍ଦ୍ୟାଂ ବିଷ୍ଣୁଲୋକସ୍ୟ ଦର୍ଶନମ୍ ।।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଅକ୍ରୂର ରାମଗୋବିନ୍ଦରେ	। ମାନନା ଲଭିଲା ନିର୍ଭରେ	।।	୧
	ସୁଖେ ବସିଲା ପଲଙ୍କରେ	। ଆସିବା ସମୟେ ପଥରେ	।।	୨
	କଲା ଯେତେକ ମନୋରଥ	। ଲଭିଲା ସେମାନ ସମସ୍ତ	।।	୩
୨	ଶ୍ରୀନିକେତନ ଭଗବାନ	। ହେ ନୃପ ! ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରସନ୍ନ	।।	୪
	ଅଲଭ୍ୟ ଅଟେ ଅବା କେହି	। ତଥାପି ତାଙ୍କ ଭକ୍ତ ଯେହି	।।	୫
	ସେମାନେ କିଛି ମାନସରେ	। ବାଞ୍ଛନ୍ତି ନାହିଁ ହରଷରେ	।।	୬
୩	ସଂଧ୍ୟାସମୟର ଭୋଜନ	। କରିଣ ଦେବକୀନନ୍ଦନ	।।	୭
	କଂସର ସୁହୃଦଙ୍କ ଠାରେ	। ଚରିତ ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ	।।	୮

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟକଥାମାନ	। କଲେ ସେମାନେ ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ	।।	୯

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୪	ହେ ତାତ ! ପଚାରୁଛୁଁ ଆମ୍ଭେ	। ସ୍ୱାଗତେ ଅଇଲ ତ ତୁମ୍ଭେ	।।	୧୦
	ମଙ୍ଗଳ ସମ୍ଭବୁ ତୁମ୍ଭର	। ସ୍ୱଜ୍ଞାତିବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର	।।	୧୧
	ଯେ ସୁଖ ଯେ ଆରୋଗ୍ୟ ଆନ	। ହୋଇଛିଟିକି ସେ ଉତ୍‌ପନ୍ନ	।।	୧୨
୫	କୁଳର ଯେହୁ ରୋଗସମ	। ମାତୁଳ ହୋଇ ଯାର ନାମ	।।	୧୩
	ସେ କଂସ ଜୀଇଥାନ୍ତେ ମୁହିଁ	। ନିଜ ଲୋକଙ୍କ କ୍ଷେମ ଯେହି	।।	୧୪
	କି ପଚାରିବି ହେ ଅକ୍ରୂର	। କି କ୍ଷେମ ତା' ପ୍ରଜାଙ୍କ ଠାର	।।	୧୫
୬	ନାହିଁ ଅପରାଧ ଯା'ଙ୍କର	। ସେ ପୂଜ୍ୟ ପିତାମାତାଙ୍କର	।।	୧୬
	ମୋହର ନିମିତ୍ତରେ କ୍ଳେଶ	। ସମ୍ଭବ ହୋଇଲା ବିଶେଷ	।।	୧୭
	ମୋ ହେତୁ ପୁତ୍ରଙ୍କ ନିଧନ	। ସେ ଦୁଇ ଲୋକଙ୍କ ବନ୍ଧନ	।।	୧୮
୭	ତୁମ୍ଭେ ଆମ୍ଭର ନିଜ ଜନ	। ହେ ଆର୍ଯ୍ୟ ତୁମ୍ଭ ଦରଶନ	।।	୧୯
	ଭାଗ୍ୟରେ ହେଲା ଆଜ ଜାତ	। ଏ କଥା ଆମ୍ଭର ବାଞ୍ଛିତ	।।	୨୦
	ଆଗମନକୁ ଯେ କାରଣ	। ସମଗ୍ର କରି ତାହା ଭଣ	।।	୨୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୮	ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ବଚନ	। କହନ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	।।	୨୨
	ଯେ ଯଦୁମାନଙ୍କର ଠାର	। ବୈରାନୁବନ୍ଧ ସେ କଂସର	।।	୨୩
	ବସୁଦେବର ବିନାଶନ	। ନିମିତ୍ତେ ଯେ ଉଦ୍ୟମ ଆନ	।।	୨୪
	ସେମାନ କୃଷ୍ଣର ଅଗ୍ରତ	। ଅକ୍ରୂର କହିଲା ସମସ୍ତ	।।	୨୫
୯	ଧନୁ-ଉତ୍ସବ-ଦରଶନ	। କପଟେ ଯେ ସଂଦେଶ ଆନ	।।	୨୬
	ଚାଣୂର ଆଦିରେ କୃଷ୍ଣର	। ଯେ ପୁଣ ବିନାଶ-ବିଚାର	।।	୨୭
	କୃଷ୍ଣ ବସୁଦେବର ସୁତ	। ନାରଦ କଲେ ଯା' ବିଦିତ	।।	୨୮
୧୦	ଅକ୍ରୂରବଚନକୁ ଶୁଣି	। ରାମଗୋବିନ୍ଦ ଦୁହେଁ ପୁଣି	।।	୨୯
	ଯେ ନନ୍ଦ ପିତା ଆପଣାର	। ହସିଣ ତାହାଙ୍କ ଆଗର	।।	୩୦
	ଯେ ଆଜ୍ଞା କଂସନୃପତିର	। ବିଶେଷି କଲେ ତା' ଗୋଚର	।।	୩୧
୧୧	ସେ ନନ୍ଦ ଗୋପାଳଙ୍କୁ ପୁଣି	। କହିଲେ ଏ ପ୍ରକାରେ ବାଣୀ	।।	୩୨
	ଘେନ ହୋ ସକଳ ଗୋରସ	। ଉତ୍ତମ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେ ବିଶେଷ	।।	୩୩
	ଶକଟମାନ ଯେ ତୁମ୍ଭର	। ସେମାନ ଯୋଚି ଆଗ କର	।।	୩୪
୧୨	କାଲି ମଥୁରାପୁର ଯିବା	। [1]ରାଜାକୁ ଘୃତମାନ ଦେବା	।।	୩୫
	ଯେ ମହାପର୍ବ ଉତପନ୍ନ	। ତାହା କରିବା ଦରଶନ	।।	୩୬

୧. ଶବ୍ଦଛଳେନ ଇଦଂ ସୂଚୟତି – ଅଚିକିତ୍ସ୍ୟସ୍ୟ ରୋଗସ୍ୟ ଚିକିତ୍ସାର୍ଥଂ ରସାନ୍ ଦାସ୍ୟାମ ଇତି (ସ୍ୱାମୀ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେ ବା ଅଛନ୍ତି ଦେଶେ ଜନ । କରୁଅଛନ୍ତି ସେ ଗମନ ॥ ୩୭
ରକ୍ଷାନିମିତ୍ତରେ ବ୍ରଜର । ଯେ ଲଭିଅଛି ଅଧିକାର ॥ ୩୮
ନନ୍ଦ ଗୋପାଳ ଏ ପ୍ରକାରେ । ଘୋଷଣା ଦେଲେ ତା' ହସ୍ତରେ ॥ ୩୯
୧୩ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମଧୁପୁର । ନେମାକୁ ଅଇଲା ଅକ୍ରୁର ॥ ୪୦
ଗୋପୀଏ[୧] ଶୁଣି ସେ ବଚନ । ବ୍ୟଥିତ ହେଲେ ହେ ରାଜନ ॥ ୪୧
୧୪ ସେ ବାର୍ତ୍ତା ଶ୍ରବଣୁଁ ହୃଦରେ । ଯେ ତାପ ତହୁଁ ନିଃଶ୍ୱାସରେ ॥ ୪୨
ବଦନଶୋଭା ହେଲା ମ୍ଳାନ । ଏରୂପେ କେହି ଗୋପୀଜନ ॥ ୪୩
ଫିଟିଲା ବଳୟ ବସନ । କେଶ ଏ ରୂପେ କେହି ଆନ ॥ ୪୪
୧୫ ଯେ ପୁଣ ଆନ ଗୋପୀମାନେ । ତାଙ୍କର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଧ୍ୟାନେ ॥ ୪୫
ନୟନ ଆଦିଙ୍କର ବୃତ୍ତି । ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ହୋଇଲା ନିବୃତ୍ତି ॥ ୪୬
ଯେ ଅଟେ ଆପଣା ଶରୀର । ତାକୁ ହିଁ ନ କଲେ ଗୋଚର ॥ ୪୭
ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଯଉଁ ଜନେ । ସେମାନେ ହୁଅନ୍ତି ଯେସନେ ॥ ୪୮
୧୬ ଯେ ଅନୁରାଗେ ମନ୍ଦହାସ । ତେଣେ ଯେ ହୁଅଇ ପ୍ରକାଶ ॥ ୪୯
ମନୋଜ୍ଞ ଚିତ୍ରପଦ ବାଣୀ । ନିଜ ହୃଦୟେ ତାହା ପୁଣି ॥ ୫୦
ସ୍ମରନ୍ତେ କେବଣ ଯୁବତୀ । ମୋହକୁ ଲଭିଲେ ଝଟିତି ॥ ୫୧
୧୭ | ଲଳିତ ଗତି ଚେଷ୍ଟା ଆନ । ଯେ ସ୍ନିଗ୍ଧ ହାସ ବିଲୋକନ ॥ ୫୨
୧୮ | ଯେ ନର୍ମ ଶୋକବିନାଶନ । ଉଦ୍ଦାମ ଯେ ଚରିତମାନ ॥ ୫୩
ସେମାନ ସ୍ମରନ୍ତେ କୃଷ୍ଣର । ବିରହେ ହୋଇଣ କାତର ॥ ୫୪
ଲୋତକେ ସଂଯୁତବଦନ । କୃଷ୍ଣର ଠାରେ ଯାଙ୍କ ମନ ॥ ୫୫
ସମସ୍ତେ ଏକମେଳ ହେଲେ । ଏମନ୍ତ ବଚନ ବୋଇଲେ ॥ ୫୬

ଶ୍ରୀଗୋପ୍ୟ ଊଚୁଃ

୧୯ ହେ ଧାତା ! କାହାରିହିଁ ଠାଇଁ । କରୁଣା ତୋର କିଛି ନାହିଁ ॥ ୫୭
ଯେ ସ୍ନେହ ହିତ ଆଚରଣ । ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କୁ ତେଣେ ପୁଣ ॥ ୫୮
ସଂଯୋଗ କରି ତାଙ୍କ ମନ । ବାଞ୍ଛିତ ନୋହିଥାଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ୫୯
ବିଚ୍ଛେଦ କରୁ ନିଷ୍କାରଣ । ଏଣୁ ତୋହର ଚେଷ୍ଟା ପୁଣ ॥ ୬୦
ବାଳକ ଅଟଇ ଯେ ଜନ । ତା' ଚେଷ୍ଟାପ୍ରାୟେ ବିଦ୍ୟମାନ ॥ ୬୧
୨୦ ନୀଳ କୁନ୍ତଳେ ବୃତ ଯେହି । ସୁନାସା ସୁକପୋଳ ଯହିଁ ॥ ୬୨
ଯେ କରେ ଶୋକ ବିନାଶନ । ସେ ସ୍ମିତଲେଶେ ଯେ ଶୋଭନ ॥ ୬୩
ଏମନ୍ତ ମୁକୁନ୍ଦମୁଖକୁ । ଦେଖାଇ କରି ଏବେ ତାକୁ ॥ ୬୪
ପରୋକ୍ଷ କରୁଅଛୁ ପୁଣ । ଅସାଧୁ ତୋର ଆଚରଣ ॥ ୬୫
୨୧ ତୁ କ୍ରୂର ଅକ୍ରୁର ନାମରେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ ବ୍ରଜରେ ॥ ୬୬

---

୧. ସେ ଗୋପୀ (କୃଷ୍ଣୈକଜୀବନା ଗୋପ୍ୟଃ)।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପୂର୍ବରେ ଯାହା ଥିଲୁ ଦେଇ । ଅନ୍ଧ ଲୋକର ପ୍ରାୟ ହୋଇ ।। ୬୭
ସେ ନେତ୍ର ହରୁଅଛୁ ଏବେ । କୃଷ୍ଣର ଏକ ଅବୟବେ ।। ୬୮
ସକଳସୃଷ୍ଟିଶୋଭା ତୋର । କରୁଣ ଥିଲୁ ଯେ ଗୋଚର ।। ୬୯
୨୨ ଛାଡ଼ିଣ ନିଜ ଗୃହ ଜନ । ପତି ତନୟ ଯେ ବା ଆନ ।। ୭୦
ଦାସୀଭାବକୁ ଆପଣାର । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁଁ ସତ୍ୱର ।। ୭୧
ଯେ ଆମ୍ଭେ ଆପଣା ନିମିତ୍ତେ । ବିରହକାତର ସମସ୍ତେ ।। ୭୨
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସେ ନନ୍ଦକୁମର । ଏବେ ନ କରିବ ଗୋଚର ।। ୭୩
କ୍ଷଣକମାତ୍ରକେ ବିନାଶ । ଯା' ପ୍ରୀତି ହୁଅଇ ଅବଶ୍ୟ[୧] ।। ୭୪
ନବୀନ ନବୀନ ଯେ ଜନ । ସେ ଯାହା ପ୍ରୀତିକି ଭାଜନ ।। ୭୫
୨୩ ପୁଣି କୋପରେ ଯୁତ ହୋଇ । ବଚନ ବୋଲୁଛନ୍ତି ତହିଁ ।। ୭୬
ରଜନୀ ପାହିଲା ସୁଖରେ । ଆଶିଷ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ।। ୭୭
ପୁରବନିତାଙ୍କର ଯେହି । ସତ୍ୟ ହୋଇଲା ଆଜ ସେହି ।। ୭୮
ଯେ ଆଜ ସକଳ ଯୁବତି । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ବ୍ରଜପତି ।। ୭୯
ଅପାଙ୍ଗେ ପ୍ରକାଶିତ ସ୍ମିତ । ଯହିଁରେ ଆସବ ବିଦିତ ।। ୮୦
ଏମନ୍ତ ତାହାଙ୍କ ବଦନ । କରିବେ ନୟନରେ ପାନ ।। ୮୧
୨୪ ମଧୁପ୍ରାଏକ ମନୋହର । ବଚନମାନଙ୍କେ ତାଙ୍କର ।। ୮୨
ବଶ ହୋଇବ ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତ । ଯେ ଲଜ୍ଜାଯୁତ ଅଟେ ସ୍ମିତ ।। ୮୩
ଭ୍ରମନ୍ତେ ବିଳାସେ ତାହାର । ଯଦ୍ୟପି ଅଟନ୍ତି ସେ ଧୀର ।। ୮୪
ପିତାମାତାଙ୍କର ଆୟତ୍ତ । ହେଲେ ହେଁ ତେଣେ ବଶଚିତ୍ତ ।। ୮୫
ଗ୍ରାମ୍ୟ ଯୁବତି ଆମ୍ଭେ ଯେଣୁ । ଆମ୍ଭ ଠାକୁ ସେ କି କାରଣୁଁ ।। ୮୬
ପୁଣ କରିବେ ଆଗମନ । ଶୁଣ ଗୋ ସର୍ବ ବଧୂଜନ ।। ୮୭
୨୫ ସେ ପୁରେ ଅନ୍ଧକ ସାତ୍ୱତ । ଯେ ଭୋଜ ବୃଷ୍ଣିମାନେ ଖ୍ୟାତ ।। ୮୮
ଆଜ ହୋଇବ ତାହାଙ୍କର । ମହା ଉତ୍ସବ ନୟନର ।। ୮୯
ଗୁଣମାନଙ୍କର ଯେ ସ୍ଥାନ । ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ଦେବକୀନନ୍ଦନ ।। ୯୦
ତାହାଙ୍କୁ ଯିବା ସମୟରେ । ଦେଖିବେ ଯେ ପୁଣ ମାର୍ଗରେ ।। ୯୧
୨୬ ଏ ରୂପେ ଅଟେ କର୍ମ ଯାର । କରୁଣା ନାହିଁ ଯାହାଠାର ।। ୯୨
ଅକ୍ରୂର ହୋଇ ନାମ ଯେହି । ସମ୍ଭବ ନୋହୁ ତାର ଠାଇଁ ।। ୯୩
ଦୁଃଖିତ ଅଟନ୍ତି ଯେ ଜନ । ତାଙ୍କୁ ନ କରି ଆଶ୍ୱାସନ ।। ୯୪
ଯେ ଅତିପ୍ରିୟ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ନେମ ଅତି ଦୂର ଦେଶକୁ ।। ୯୫
୨୭ ରଥରେ ଏ କଠିନମତି । କଲା ଆରୋହଣ ଝଟିତି ।। ୯୬
ଦୁର୍ମଦ ଯଉଁ ଗୋପଜନେ । ଶକଟମାନଙ୍କେ ସେମାନେ ।। ୯୭

୧. ଅବଶ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତ୍ୱରା କରାଉଛନ୍ତି ପୁଣି	।	ବୃଦ୍ଧେ ଉପେକ୍ଷା କଲେ ଜାଣି	॥	୯୮
	ଆମ୍ଭର ପ୍ରତିକୂଳ ଯେହି	।	ଧାତା କରୁଛି ଆଜ ତାହି	॥	୯୯
୨୮	ସମସ୍ତେ ଉପଗତ ହୋଇ	।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନିବାରିବା ପାଇଁ	॥	୧୦୦
	କୁଳର ବୃଦ୍ଧ ବନ୍ଧୁ ଯେହି	।	ଆମ୍ଭର କି କରିବେ ସେହି	॥	୧୦୧
	ଅର୍ଦ୍ଧନିମିଷେ ମୁକୁନ୍ଦର	।	ଯେ ସଙ୍ଗ ଦୁସ୍ତ୍ୟଜ ଆମ୍ଭର	॥	୧୦୨
	ସେ ହେତୁ ଦଇବଧ୍ୱଂସିତ	।	ଦୁଃଖିତ ଅଟେ ଆମ୍ଭ ଚିତ୍ତ	॥	୧୦୩
୨୯	ହେ ଗୋପୀମାନେ ଯେ ଲଳିତ	।	ମନ୍ଦହସିତ ଯେ ଶୋଭିତ	॥	୧୦୪
	ବିଚାର, ଲୀଳାବଲୋକନ	।	ଯେ ପରିରମ୍ଭଣ ଏମାନ	॥	୧୦୫
	ସମ୍ଭବେ ଯା' ଅନୁରାଗରେ	।	ରାସସମୟର ଗୋଷ୍ଠୀରେ	॥	୧୦୬
	କ୍ଷଣକପ୍ରାୟେ ରାତ୍ରିମାନେ	।	ଯାନ୍ତି ଆମ୍ଭର ପୂର୍ବଦିନେ	॥	୧୦୭
	ଦୁଃସହ ଦୁଃଖ ତା' ବିହୁନେ	।	କେହ୍ନେ ତରିବୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ	॥	୧୦୮
୩୦	ଯେ ପୁଣ ଦିନଅବସାନେ	।	ବେଢ଼ି ଥାଆନ୍ତେ ଗୋପମାନେ	॥	୧୦୯
	ଅନନ୍ତ ଅଟେ ସଖା ଯାର	।	ଖୁରରଜରେ ଧେନୁଙ୍କର	॥	୧୧୦
	ଅଳକମାଳିକା ଧୂସର	।	ବେଣୁକୁ ବଜାନ୍ତେ ସୁସ୍ୱର	॥	୧୧୧
	ବ୍ରଜକୁ ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ	।	ସ୍ମିତ କଟାକ୍ଷେ ଯେ ପ୍ରକାଶ	॥	୧୧୨
	ସେ ନିରୀକ୍ଷଣରେ ଆମ୍ଭର	।	ଚିତ୍ତକୁ ହରଇ ସତ୍ୱର	॥	୧୧୩
	କେମନ୍ତେ ସେ କୃଷ୍ଣବିହୁନେ	।	ଜୀଇବୁଁ ଅବା ଆମ୍ଭେମାନେ	॥	୧୧୪

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୧	ଆତୁର ହୋଇ ବିରହରେ	।	ବୋଲନ୍ତେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ	॥	୧୧୫
	କୃଷ୍ଣେ ଆସକ୍ତ ଯା'ଙ୍କ ମନ	।	ସେ ସର୍ବ ବ୍ରଜବଧୂଜନ	॥	୧୧୬
	ନିଜ ଲଜ୍ଜାକୁ କରି ଦୂର	।	ଆହେ ଗୋବିନ୍ଦ ଦାମୋଦର	॥	୧୧୭
	ମାଧବ ବୋଲିଣ ସୁସ୍ୱରେ	।	ରୋଦନ କଲେ ଶୋକଭରେ	॥	୧୧୮
୩୨	[୧]ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ରୋଦନ	।	କରନ୍ତେ ସର୍ବ ନାରୀଜନ	॥	୧୧୯
	ଆଦର ନ କରି ସେମାନ	।	କରିଣ ସନ୍ଧ୍ୟା ଉପାସନ	॥	୧୨୦
	ଆପଣା ରଥକୁ ଅକ୍ରୂର	।	ବାହିଲା ହୋଇ ତତପର	॥	୧୨୧
୩୩	ଶକଟମାନଙ୍କରେ ସ୍ଥିତ	।	କରି ଉପାୟନ ବହୁତ	॥	୧୨୨
	ଗୋରସମାନଙ୍କରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ	।	ଘେନିଣ ନାନା କୁମ୍ଭମାନ	॥	୧୨୩
	ଯେ ନନ୍ଦ ଆଦି ଗୋପେ ଥିଲେ	।	ଅକ୍ରୂର ଯାଆନ୍ତେ ସେ ଗଲେ	॥	୧୨୪
୩୪	ଯେ ପ୍ରିୟ ଅଟନ୍ତି ଶ୍ରୀହରି	।	ଅନୁଗମନ ତାଙ୍କୁ କରି	॥	୧୨୫
	ଲେଉଟି ତାହାଁନ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦ	।	ଲଭିଲେ ଯେ କିଛି ଆନନ୍ଦ	॥	୧୨୬
	ପାଇବା ଅର୍ଥେ ପ୍ରତିବାଣୀ	।	ରହିଲେ ଗୋକୁଳତରୁଣୀ	॥	୧୨୭

୧. କ୍ରୂରମକ୍ରୂରତଃ ଶ୍ରୁତ୍ୱା କଂସଂ କଂସନିଷୂଦନଃ ।
ଗୋପୀମନୋରଥାରାମଃ ସରାମଃ ସ୍ୱଂ ପୁରଂ ଯଯୌ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୫ ସେମାନେ ନିଜ ପ୍ରସ୍ଥାନରେ । ତାପ ଲଭିଲେ ସେ ପ୍ରକାରେ ॥ ୧୨୮
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ଯଦୁବର । ଆସିବି କହି ଏ ପ୍ରକାର ॥ ୧୨୯
ଯେ ନିଜ ଦୂତର ବଚନ । ତେଣେ କଲେ ସେ ଆଶ୍ୱାସନ ॥ ୧୩୦
୩୬ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରି ଅନୁଗତ । ପେଷିଲେ ଆପଣାର ଚିତ୍ତ ॥ ୧୩୧
ଯେତେକ ବେଳଯାଏ ରଥ । ପତାକା, ରେଣୁ ଦୃଷ୍ଟିଗତ ॥ ୧୩୨
ଲେଖିଲା ପିତୁଳା ପରାଏ । ରହିଲେ ତେତେବେଳଯାଏ ॥ ୧୩୩
୩୭ ଲେଉଟି ଅବା କଦାଚିତ । ବ୍ରଜକୁ ଆସିବେ ଅଚ୍ୟୁତ ॥ ୧୩୪
ଏ ଆଶା ନିବର୍ତ୍ତିଲା ଯେଣୁ । ସେମାନେ ଲେଉଟିଲେ ତେଣୁ ॥ ୧୩୫
ଗାଆନ୍ତେ ପ୍ରିୟ ଚେଷ୍ଟାମାନ । ବିଶୋକେ ନେଲେ ରାତ୍ରଦିନ ॥ ୧୩୬
୩୮ ରାମ-ଅକ୍ରୁର ବେନିଯୁତ । ହୋଇଣ ହେ ନୃପ ! ତୁରିତ ॥ ୧୩୭
ଯା' ବେଗ ପବନସମାନ । ସେ ରଥେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥ ୧୩୮
ମିଳିଲେ କାଳିନ୍ଦୀରେ ଯାଇଁ । ଯେ ପାପ ବିନାଶ କରଇ ॥ ୧୩୯
୩୯ ବୃକ୍ଷସମୂହ ଯଉଁ ସ୍ଥାନ । ତହିଁକି କରି ଆଗମନ ॥ ୧୪୦
ଯେ [1]ମୃଷ୍ଟ ମଣିର ସମାନ । ସେ ଜଳ କରି ଆଚମନ ॥ ୧୪୧
ପିଇଣ ରାମର ସହିତେ । ପୁଣି ମିଳିଲେ ଆସି ରଥେ ॥ ୧୪୨
୪୦ ତାହାଙ୍କୁ ପଚାରି ଅକ୍ରୁର । ବସାଇ ରଥର ଉପର ॥ ୧୪୩
ଆସିଣ କାଳିନ୍ଦୀ ହ୍ରଦକୁ । କଲା ବିଧିମତେ ସ୍ନାନକୁ ॥ ୧୪୪
୪୧ [2]ସେ ଜଳେ କରି ନିମଜ୍ଜନ । ଜପନ୍ତେ ବେଦ ସନାତନ ॥ ୧୪୫
ଯେ ବେନି ରାମ ଦାମୋଦର । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଲା ଅକ୍ରୁର ॥ ୧୪୬
୪୨ ସେ ବସୁଦେବ ବେନିସୁତେ । ଏହିକ୍ଷଣି ଯେ ଥିଲେ ରଥେ ॥ ୧୪୭
ଏଠାରେ ଅଛନ୍ତି କେମନ୍ତେ । ତେବେ ନାହାନ୍ତି ନିଜ ରଥେ ॥ ୧୪୮
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଜଳୁଁ ଉଠି । ରଥକୁ ଦେଲା ପୁଣ ଦୃଷ୍ଟି ॥ ୧୪୯
୪୩ ତହିଁରେ ପୂର୍ବପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଦେଖିଲା ବସିଛନ୍ତି ଦୁଇ ॥ ୧୫୦
ଦର୍ଶନ ଏହି ଦୁହିଁଙ୍କର । ଜଳରେ ଯେ ହେଲା ମୋହର ॥ ୧୫୧
ସେ ଅବା ମିଥ୍ୟା ଏ ପ୍ରକାରେ । ବୋଲିଣ ବୁଡ଼ିଲା ଜଳରେ ॥ ୧୫୨
୪୪ ପୁଣି ସେ ଜଳରେ ଅକ୍ରୁର । ଦେଖିଲା ଭୁଜଙ୍ଗ-ଈଶ୍ୱର ॥ ୧୫୩
ସିଦ୍ଧ ଭୁଜଙ୍ଗପତିମାନେ । ଅମର ପ୍ରଭୁ ଯେବା ଆନେ ॥ ୧୫୪
[3]ନମ୍ରକନ୍ଧର ହୋଇ ସ୍ତୁତି । ସେମାନେ ଯାକୁ କରୁଛନ୍ତି ॥ ୧୫୫

---

୧. ମୃଷ୍ଟ = ଶୋଧିତ ।
୨. କ୍ୱେମୌ ବାଳୌ କ୍ୱ ତୌ ମଲ୍ଲାବିତି ଶଙ୍କିତଚେତସେ ।
ଅକ୍ରୁରାୟ ଜଳେ ରୂପମତ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଂ ବ୍ୟଦର୍ଶୟତ୍ ॥
୩. ନମ୍ରକନ୍ଧର = ନତଗ୍ରୀବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୫	ସହସ୍ରସଂଖ୍ୟ ଯାହା ଶିର	ମୁକୁଟ ସହସ୍ର ଫଣାର	॥	୧୫୬
	ନୀଳ ଅଟଇ ଯା' ବସନ	ମୃଣାଳପ୍ରାୟେ ଶ୍ୱେତବର୍ଣ୍ଣ	॥	୧୫୭
	ଶୃଙ୍ଗମାନଙ୍କରେ ଯେସନ	କୈଳାସ ପର୍ବତ ଶୋଭନ	॥	୧୫୮
୪୬	ତା' କ୍ରୋଡ଼େ ଘନଶ୍ୟାମବର୍ଣ୍ଣ	ପୀତ କୌଶେୟ ଯା' ବସନ	॥	୧୫୯
	ଯେ ଶାନ୍ତ ପୁରୁଷ ଶରୀର	ଶୋଭିତ ଚାରି ଭୁଜ ଯାର	॥	୧୬୦
	କମଳଦଳର ସମାନ	ଅରୁଣ ଯା' ବେନି ନୟନ	॥	୧୬୧
୪୭	ଚାରୁ ପ୍ରସନ୍ନ ଯା' ବଦନ	ଯା' ଚାରୁ ହାସ ବିଲୋକନ	॥	୧୬୨
	ସୁନ୍ଦର ଭ୍ରୂଲତା ଉନ୍ନତ	ଯା' ନାସା ଯା' କର୍ଣ୍ଣ ଶୋଭିତ	॥	୧୬୩
	ସୁନ୍ଦର କପୋଳ ଯାହାର	ଅରୁଣ ଅଟେ ଯା' ଅଧର	॥	୧୬୪
୪୮	ଯା' ଭୁଜ ପ୍ରଲମ୍ବ ପୀବର	ଉନ୍ନତ ଅଂସ[୧] ବେନି ଯାର	॥	୧୬୫
	ଯା' ଉରସ୍ଥଳେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ଥିତ	ଯା କଣ୍ଠ କମ୍ବୁ[୨]ସମ ମତ	॥	୧୬୬
	ଗଭୀର ନାଭି ଅଟେ ଯାର	ବଳିସଂଯୁତ ଯେ ଉଦର	॥	୧୬୭
	ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଦଳର ସମାନ	ଯାର ଉଦର ଶୋଭମାନ	॥	୧୬୮
୪୯	ବିଶାଳ କଟିତଟ ଶ୍ରୋଣି	କରଭସଦୃଶ ଯେ ପୁଣି	॥	୧୬୯
	ସେ ଉରୁଯୁଗେ ଯେ ଅନ୍ୱିତ	ଯା' ଜାନୁଯୁଗଳ ଶୋଭିତ	॥	୧୭୦
	ଯେ ଚାରୁ ଅଟେ ଜଙ୍ଘ ଦୁଇ	ତେଣେ ଯେ ସଂଯୁତ ଅଟଇ	॥	୧୭୧
୫୦	ଅଳ୍ପ ଉନ୍ନତ ଗୁଲ୍‌ଫ[୩] ଯାର	ଅରୁଣ ଯେ ନଖନିକର	॥	୧୭୨
	ହେ ନୃପ ! ତାହା କିରଣରେ	ଅଙ୍ଗୁଳି ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠଦଳରେ	॥	୧୭୩
	ଚରଣପଙ୍କଜ ଯାହାର	ଦିଶଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର	॥	୧୭୪
୫୧	ବହୁତ ଅଟେ ମୂଲ୍ୟ ଯାର	ଏମନ୍ତ ଯେ ମଣିନିକର	॥	୧୭୫
୫୨	ସେ ଯହିଁ ହୋଇଛି ପ୍ରକଟ	ସେ ହାର କଟକ ମୁକୁଟ	॥	୧୭୬
	ଅଙ୍ଗଦ କୁଣ୍ଡଳ ନୂପୁର	ଯେ କଟିସୂତ୍ର ପୁଣ ଆର	॥	୧୭୭
	ଯେ ବ୍ରହ୍ମସୂତ୍ର ବିଦ୍ୟମାନ	ତେଣେ ଯେ ଅତି ଶୋଭମାନ	॥	୧୭୮
	ପଦ୍ମେ ଶୋଭିତ ଯାଙ୍କ କର	ଯେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଗଦାଧର	॥	୧୭୯
	ଶ୍ରୀବତ୍ସ ବକ୍ଷରେ ଶୋଭିତ	କୌସ୍ତୁଭ ବନମାଳାବନ୍ତ	॥	୧୮୦
୫୩	[୪]ସୁନନ୍ଦ ନନ୍ଦ ଆଦି ହୋଇ	ପାର୍ଷଦେ ସନକାଦି ଯେହି	॥	୧୮୧
୫୪	ବ୍ରହ୍ମରୁଦ୍ରାଦି ସୁରେଶ୍ୱର	ଯେ ପୁଣ ନବ ଦ୍ୱିଜବର	॥	୧୮୨
	ପ୍ରହ୍ଲାଦ ନାରଦ ଯେ ଦୁଇ	ଉପରିଚର ବସୁ ଯେହି	॥	୧୮୩

୧. ଅଂସ = ସ୍କନ୍ଧ । ୨. କମ୍ବୁ = ଶଙ୍ଖ । ୩. ଗୁଲ୍‌ଫ = ଗୋଇଠିର ଉପରିଭାଗ ।

୪. ସୁନନ୍ଦ ନନ୍ଦ ଆଦି ପାର୍ଷଦମାନେ ସ୍ୱାମୀ ଭାବରେ, ସନକ ଆଦି ବ୍ରହ୍ମ ଭାବରେ, ବ୍ରହ୍ମା ଆଦି ମହେଶ୍ୱର ଭାବରେ, ମରୀଚି ଆଦି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ପରମ ପ୍ରଜାପତି ଭାବରେ ଏବଂ ପ୍ରହ୍ଲାଦ-ନାରଦ-ବସୁ ଆଦି ଭକ୍ତମାନେ ପରମ ଦୈବତ ଭାବରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି କଲେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ଭାଗବତମଧ୍ୟେ ସାର	। ଭିନ୍ନ ଆଶୟ ଯାହାଙ୍କର	।।	୧୮୪
	ନିର୍ମଳ ଆତ୍ମା ସେ ଅଟନ୍ତି	। ବଚନେ କରୁଛନ୍ତି ସ୍ତୁତି	।।	୧୮୫
୫୫	ଶ୍ରୀ କାନ୍ତି କୀର୍ତ୍ତି ବାଣୀ ତୁଷ୍ଟି	। ବିଦ୍ୟା ଅବିଦ୍ୟା ଇଳା ପୁଷ୍ଟି	।।	୧୮୬
	ଯେ ଶକ୍ତି ମାୟା ଯେ ବିଦିତ	। ଏମାନଙ୍କେ ଯେ ନିଷେବିତ	।।	୧୮୭
୫୬	ଦେଖି ହୋଇଲା ଅତି ପ୍ରୀତ	। ପରମ ଭକ୍ତିରେ ସଂଯୁତ	।।	୧୮୮
	ଅଙ୍କୁରି ଅଛି ରୋମମାନ	। ଭାବରେ ଆର୍ଦ୍ର ଯା' ଲୋଚନ	।।	୧୮୯
୫୭	ସତ୍ତ୍ୱକୁ କରି ଅବଲମ୍ବ	। ମୂର୍ଦ୍ଧାରେ କରିଣ ପ୍ରଣାମ	।।	୧୯୦
	ଅଞ୍ଜଳି କରି କର ଦୁଇ	। ଆପଣେ ସାବଧାନ ହୋଇ	।।	୧୯୧
	ଅକ୍ରୂର ଗଦ୍‌ଗଦ ବାଣୀରେ	। ସ୍ତୁତିକି ଆରମ୍ଭିଲା ସ୍ଥିରେ	।।	୧୯୨
	ଜଳରେ ଗାନ୍ଦିନୀନନ୍ଦନ	। କଲା ଯାହାଙ୍କୁ ଦରଶନ	।।	୧୯୩
	ତାହାଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମ ଚିନ୍ତି	। ହରଷ ଦୀନବଂଧୁ ମତି	।।	୧୯୪

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀମଦକ୍ରୂରପ୍ରତିଯାନଂ
ନାମ ଏକୋନଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚତ୍ୱାରିଂଶେ ତତୋଽକ୍ରୂରଃ କୃଷ୍ଣଂ ମତ୍ୱେଶ୍ୱରେଶ୍ୱରମ୍ ।
ପ୍ରଣମ୍ୟ ଭକ୍ତ୍ୟା ତୁଷ୍ଟାବ ସଗୁଣାଗୁଣଭେଦତଃ ।।

ଶ୍ରୀଅକ୍ରୂର ଉବାଚ

୧	ସର୍ବ କାରଣର କାରଣ	। ଆଦିପୁରୁଷ ନାରାୟଣ	।।	୧
	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଅନାଦିନିଧନ	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରୁଛି ବନ୍ଦନ	।।	୨
	ଯାହାର ନାଭିରୁ ସଂଭୂତ	। କମଳକୋଷୁଁ ବ୍ରହ୍ମା ଜାତ	।।	୩
	ଯଉଁ ବ୍ରହ୍ମାରୁ ହେଲା ଜାତ	। ସଚରାଚର ଏ ଜଗତ	।।	୪
୨	କ୍ଷିତି ସଲିଳ ବୈଶ୍ୱାନର	। ବାତ ଆକାଶ ଅହଂକାର	।।	୫
	ଯେ ମହତ୍‌ତତ୍ତ୍ୱ ଯେ ପୁରୁଷ	। ଯେ ମନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ପ୍ରକାଶ	।।	୬
	ଶବ୍ଦ ସ୍ପରଶ ଆଦି ହୋଇ	। ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅର୍ଥ ପୁଣ ଯେହି	।।	୭
	ଜଗତହେତୁ ଯେ ବିଦିତ	। ସେମାନେ ତୁମ୍ଭ ଅଙ୍ଗୁଁ ଜାତ	।।	୮
୩	ଯେ ପୁଣ ସ୍ୱରୂପ ତୁମ୍ଭର	। ସେ ବ୍ରହ୍ମାଦିଙ୍କି ଅଗୋଚର	।।	୯
	ଜଡ଼ତ୍ୱ କାରଣ ବିଦିତ	। ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷାଦିରେ ସେ ଗୃହୀତ	।।	୧୦
	ଯେ ପୁଣ ଅଜଡ଼ ଅଟଇ	। ନୟନଗୋଚର ସେ ନୋହି	।।	୧୧
	ବ୍ରହ୍ମାଦି ଗୁଣରେ ମାୟାର	। ବଦ୍ଧ ଯେ ପୁଣ ରୂପ ତୋର	।।	୧୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେଣୁ ସେ ନିର୍ଗୁଣ ଅଟଇ	। [1]ବ୍ରହ୍ମାଦି ତାହା ନ ଜାଣଇଁ	॥	୧୩
୪	ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟବିଷୟ	। ଇନ୍ଦ୍ରିୟପତି ଦେବମୟ	॥	୧୪
	ଯେ ମହାପୁରୁଷ ଈଶ୍ୱର	। ସେ ତୁମ୍ଭେ ସାଧୁ ଯୋଗୀ ନର	॥	୧୫
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସେ ତତ୍ତ୍ୱ ରୂପରେ	। ପୂଜା କରନ୍ତି ଏ ସଂସାରେ	॥	୧୬
୫	ଯାଜ୍ଞିକ ବିପ୍ରମାନେ କେହି	। ଯେ ବିଦ୍ୟାରୂପ ଅଟେ ତ୍ରୟୀ	॥	୧୭
	ତେଣେ ବିଦିତ ଯଜ୍ଞଙ୍କରେ	। ନାନାସ୍ୱରୂପ ଯେ ଅମରେ	॥	୧୮
	ଧରି ତାହାଙ୍କ ନାମମାନ	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରନ୍ତି ପୂଜନ	॥	୧୯
୬	ଅଖିଳ କର୍ମମାନ ଯେହି	। ତ୍ୟାଗ କରିଣ ତାହା କେହି	॥	୨୦
	ଶାନ୍ତିକି ଲଭି ଜ୍ଞାନୀ ନର	। ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଜ୍ଞାନକଳେବର	॥	୨୧
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସେ ଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞରେ	। ପୂଜା କରନ୍ତି ସୁଚିତ୍ତରେ	॥	୨୨
୭	ଶୈବ ବୈଷ୍ଣବ ଦୀକ୍ଷାଦିରେ	। ଦୀକ୍ଷିତ ଆନ ଯେଉଁ ନରେ	॥	୨୩
	ଆତ୍ମାକୁ ତୁମ୍ଭର କରିଣ	। ଜାଣି ଥାଆନ୍ତି ଯେହୁ ପୁଣ	॥	୨୪
	ତୁମ୍ଭେ ଯା' କହିଛ ପୂର୍ବରେ	। ସେ ଲୋକମାନେ ସେ ବିଧିରେ	॥	୨୫
	ବାସୁଦେବାଦି ବ୍ୟୂହ ଚାରି	। ଯେ ନାରାୟଣ-ରୂପ-ଧାରୀ	॥	୨୬
	ଯେ ବହୁମୂର୍ତ୍ତି ଏକମୂର୍ତ୍ତି	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସେମାନେ ପୂଜନ୍ତି	॥	୨୭
୮	ବହୁତ ଯେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟମାନେ	। ତାଙ୍କ ଭେଦରେ ଆନ ଜନେ	॥	୨୮
	ଶିବକଥିତ ମାର୍ଗେ କରି	। ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଶିବରୂପଧାରୀ	॥	୨୯
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରନ୍ତି ପୂଜନ	। ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ଭଗବାନ	॥	୩୦
୯	ଯେ ନାନା[2] ଦେବତାଙ୍କ ଭକ୍ତ	। ଯଦ୍ୟପି ଆନେ ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତ	॥	୩୧
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପୂଜନ୍ତି ସେ ଜନେ	। ଯେତେ ଜଗତେ ଦେବମାନେ	॥	୩୨
	ତୁମ୍ଭେ ସେ ସର୍ବଦେବମୟ	। ଈଶ୍ୱର ଅଟ ଏ ନିଶ୍ଚୟ	॥	୩୩
୧୦	ଅଦ୍ରିସମ୍ଭବ ନଦୀମାନ	। ମେଘସକାଶେ ହୋଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ	॥	୩୪
	ସକଳ ଦିଗରୁ ସିନ୍ଧୁରେ	। ମିଳନ୍ତି ଯେହ୍ନେ ସେ ପ୍ରକାରେ	॥	୩୫
	ନାନାପ୍ରକାର ମାର୍ଗେ ଯେହି	। ଅନ୍ତେ ମିଳନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ତହିଁ	॥	୩୬
୧୧	ତୁମ୍ଭର ଶକ୍ତି ଯେ ପ୍ରକୃତି	। ତାହା ସକାଶୁଁ ଉତପତି	॥	୩୭
	ଯେ ସତ୍ତ୍ୱ ରଜ ତମ ଗୁଣ	। ବ୍ରହ୍ମାଦି କୀଟଯାଏ ପୁଣ	॥	୩୮
	ପ୍ରାକୃତ ଅଟନ୍ତି ସେ ସର୍ବ	। ଯେଣୁ ସେ ପ୍ରକୃତିସମ୍ଭବ	॥	୩୯
	ସେ ଗୁଣେ ଲୀନ ପ୍ରକୃତିରେ	। ପ୍ରକୃତି ଲୀନ ତୁମ୍ଭଠାରେ	॥	୪୦

୧. ଦେହୋଽସବୋଽକ୍ଷା ମନବୋ ଭୂତମାତ୍ରା
ନାତ୍ମାନମନ୍ୟଂ ଚ ବିଦୁଃ ପରଂ ଯତ୍ ।
ସର୍ବଂ ପୁମାନ୍ ବେଦ ଗୁଣାଂଶ୍ଚ ତଜ୍‌ଜ୍ଞୋ
ନ ବେଦ ସର୍ବଜ୍ଞମନନ୍ତମୀଡ଼େ ॥ (ହଂସଗୁହ୍ୟେ)

୨. ଅନ୍ୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୨　ଲିପ୍ତ[୧] ନୁହଇ ଦୃଷ୍ଟି ଯାର । ଯେ ଆତ୍ମା ଅଟେ ସମସ୍ତର ॥ ୪୧
ଯେ ସାକ୍ଷୀ ସକଳ ବୁଦ୍ଧିର । ସେ ତୁମ୍ଭେ ଏମନ୍ତ ଈଶ୍ୱର ॥ ୪୨
ଦେବତା ନର ତିର୍ଯ୍ୟଗାଦି । ଆତ୍ମାରୂପରେ ଯାଙ୍କ ସିଦ୍ଧି ॥ ୪୩
ଅବିଦ୍ୟାସମ୍ଭବ ସଂସାର । ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ ସେମାନଙ୍କଠାର ॥ ୪୪
୧୩　ଅନଳ ତୁମ୍ଭ ମୁଖ ପୁଣ । ଅବନି ଅଟଇ ଚରଣ ॥ ୪୫
ତପନ ନୟନ, ଆକାଶ । ନାଭି, ଶ୍ରବଣ ଦିଗ ଦଶ ॥ ୪୬
ସ୍ୱର୍ଗ ମସ୍ତକ ସର୍ବସୁର । ତୋ ଭୁଜେ ସିନ୍ଧୁ ତୋ' ଉଦର ॥ ୪୭
ଯେ ପୁଣ ଅଟେ ସମୀରଣ । ସେ ପ୍ରାଣ ବଳ ବେନି ପୁଣ ॥ ୪୮
୧୪　ବୃକ୍ଷ ଓଷଧି ଲତାମାନ । ରୋମ ଅଟନ୍ତି କେଶ ଘନ ॥ ୪୯
ପର୍ବତେ ଅସ୍ଥି ନଖ ଦୁଇ । ନିମେଷ ରାତ୍ରିଦିନ ହୋଇ ॥ ୫୦
ଶିଶ୍ନ ଅଟଇ ପ୍ରଜାପତି । ତୋ ବୀର୍ଯ୍ୟ ବୃଷ୍ଟିରୂପେ ଖ୍ୟାତି ॥ ୫୧
୧୫　ଅବ୍ୟୟ ଅଟେ ଆତ୍ମା ଯାର । ସେ ତୁମ୍ଭେ ପୁରୁଷ ଶରୀର[୨] ॥ ୫୨
ମନବୃତ୍ତିରେ ପ୍ରକାଶିତ । ଯାହାର ସ୍ୱରୂପ ନିଶ୍ଚିତ ॥ ୫୩
ସଂକୁଳ ବହୁତ ଜୀବରେ । ଲୋକପାଳଙ୍କ ସହିତରେ ॥ ୫୪
ତୁମ୍ଭର ଶରୀରେ କଳ୍ପନ । ହୋଇଛି ସକଳ ଭୁବନ ॥ ୫୫
କ୍ଷୁଦ୍ରଜୀବଙ୍କ ଡିମ୍ବମାନ । ଚଳନ୍ତି ଜଳରେ ଯେସନ ॥ ୫୬
ଡିମ୍ବିରିଫଳେ ମଶାମାନେ । ଯଥାବକାଶେ ଥାନ୍ତି ଯେହ୍ନେ ॥ ୫୭
୧୬　ଯେବଣ ଯେବଣ ଶରୀର । କ୍ରୀଡ଼ାନିମିତ୍ତେ ତୁମ୍ଭେ ଧର ॥ ୫୮
ସେ ରୂପମାନଙ୍କେ ନାଶନ । ହୋଏ ଯାହାଙ୍କ ଶୋକମାନ ॥ ୫୯
ହରଷେ ଯଶକୁ ତୁମ୍ଭର । ଗାୟନ କରନ୍ତି ସେ ନର ॥ ୬୦
୧୭ | ବେଦ-ଉଦ୍ଧାରଣ ହେତୁରେ । ପ୍ରଳୟସାଗରମଧ୍ୟରେ ॥ ୬୧
୧୮ | ଯେ ତୁମ୍ଭେ ମତ୍ସ୍ୟରୂପ ଧର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ॥ ୬୨
ମଧୁକୈଟଭ ବିନାଶନ । ହୟଶୀର୍ଷଙ୍କୁ ମୋ' ବନ୍ଦନ ॥ ୬୩
ବୃହତ କୂର୍ମରୂପେ ପୁଣ । କର ଯେ ମନ୍ଦର ଧାରଣ ॥
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର । କ୍ଷିତି-ଉଦ୍ଧାର ଯା' ବିହାର ॥
ଏମନ୍ତ ଯେ ସୂକରମୂର୍ତ୍ତି । ତାହାଙ୍କୁ ମୋହର ପ୍ରଣତି ॥ ୬୪
୧୯　[୩]ସାଧୁଲୋକଙ୍କ ନିମିତ୍ତରେ । ଯାହା ସଂଭବ ଜଗତରେ ॥ ୬୫
ଅଦ୍ଭୁତ ଯେ ନୃସିଂହାକାର । ତାହାଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ॥ ୬୬
ଯେ ଆକ୍ରମିଲେ ତ୍ରିଭୁବନ । ସେ ବାମନଙ୍କୁ ମୋ' ବନ୍ଦନ ॥ ୬୭
୨୦　ଦର୍ପିଷ୍ଠ କ୍ଷତ୍ରବନକ୍ଷତି । ଯେ କଲେ ଭୃଗୁ-ଅଧିପତି ॥ ୬୮

---

୧. ଲୁପ୍ତ ।　　୨. ଈଶ୍ୱର ।　　୩. "ସାଧୁଲୋକଭବାୟ" ଇତି ପାଠେ ।
"ସାଧୁଲୋକଭୟାପହ" ଇତି ପାଠାନ୍ତରମ୍ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ପରଶୁରାମ ନାମ ଯାର	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର	।।	୬୯
	ରଘୁବରଙ୍କୁ ନମସ୍କାର	। ଯେ ରାବଣର ଅନ୍ତକର	।।	୭୦
୨୧	ଯେ ବାସୁଦେବ ସଂକର୍ଷଣ	। ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଅନିରୁଦ୍ଧ ପୁଣ	।।	୭୧
	ସାତ୍ୱତମାନଙ୍କର ପତି	। ସେ ତୁମ୍ଭେ, ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରଣତି	।।	୭୨
୨୨	ଦୈତ୍ୟଦାନବମୋହକର	। ଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ନମସ୍କାର	।।	୭୩
	ଯଉଁ କ୍ଷତ୍ରିୟେ ମ୍ଳେଚ୍ଛପ୍ରାୟ	। ଯେ ତୁମ୍ଭେ କର ତାଙ୍କ କ୍ଷୟ	।।	୭୪
	ସେ ତୁମ୍ଭେ କଳ୍କି ଅବତାର	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର	।।	୭୫
୨୩	ତୁମ୍ଭ ମାୟାରେ ଭଗବନ୍ତ	। ଏ ସର୍ବ ଲୋକ ବିମୋହିତ	।।	୭୬
	ଏ ମୁଁ ଏ ମୋର ଏ ପ୍ରକାରେ	। ଯାର ଅନିତ୍ୟ ଦେହାଦିରେ	।।	୭୭
	ଆଗ୍ରହ, ସେ ଘେନି ଭ୍ରମଣ	। କରେ ସେ କର୍ମମାର୍ଗେ ପୁଣ	।।	୭୮
୨୪	ଆତ୍ମା ତନୟ ନିକେତନ	। ଯେ ଦାର ଅର୍ଥ ନିଜ ଜନ	।।	୭୯
	ଏ ଆଦି ସ୍ୱପ୍ନତୁଲ୍ୟ ଯେହି	। ତହିଁରେ ମୂଢ଼ବୁଦ୍ଧି[୧] ମୁହିଁ	।।	୮୦
	ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଯଥାର୍ଥ ବୁଦ୍ଧିରେ	। ଭ୍ରମଣ କରୁଛି ନିତ୍ୟରେ	।।	୮୧
୨୫	ଅନିତ୍ୟ କର୍ମଫଳ ଯେହି	। ତହିଁରେ ନିତ୍ୟମତି[୨] ମୁହିଁ	।।	୮୨
	ଆତ୍ମାରୁ ଭିନ୍ନ ଯେ ଶରୀର	। ତହିଁରେ ଆତ୍ମାମତି ମୋର	।।	୮୩
	ଦୁଃଖରୂପରେ ଯାହା' ଖ୍ୟାତି	। ସେ ଗୃହେ ମୋର ସୁଖମତି	।।	୮୪
	ମୁଁ ତମେ[୩] ଆବିଷ୍ଟ, ମୋହର	। ସୁଖଦୁଃଖାଦି[୪] ରେ ବିହାର	।।	୮୫
	ଯେ ପୁଣ ଅଟେ ନିଜ ପ୍ରିୟ	। ତାହା ନ କରିଛି ନିଶ୍ଚୟ	।।	୮୬
୨୬	ଜଳୁଁ ଯେ ତୃଣ ଆଦି ଜାତ	। ତେଣେ ଯେ ଜଳ ଆଚ୍ଛାଦିତ	।।	୮୭
	ଅବୁଧ ସେ ଜଳ ଛାଡ଼ଇ	। ମୃଗତୃଷ୍ଣାକୁ ଯେହ୍ନେ ଯାଇ	।।	୮୮
	ସେ ତୁମ୍ଭେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ ମାୟାରେ	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସେହି ପରକାରେ	।।	୮୯
	ଛାଡ଼ି ମୁଁ ପରାଙ୍ମୁଖ ହୋଇ	। ଶରୀରସୁଖେ ଅଛି ରହି	।।	୯୦
୨୭	ବିଷୟବାସନାସଂଯୁତ	। ମୋ ମତି ଅଟଇ ସଂତତ	।।	୯୧
	କାମରେ କର୍ମରେ କ୍ଷୋଭିତ	। ହୋଇଛି ଯେ ମୋହର ଚିତ୍ତ	।।	୯୨
	ବଳିଷ୍ଠ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଯାହାକୁ	। ନିଅନ୍ତି ଏଠାକୁ ସେଠାକୁ	।।	୯୩
	ସେ ମନ ରୁନ୍ଧିବାକୁ ମୁହିଁ	। ଉତ୍ସାହ କରି ନ ପାରଇ	।।	୯୪
୨୮	ହେ ପଦ୍ମନାଭ ! ସେ ମୁଁ ପୁଣ	। ଲଭିଲି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଶରଣ	।।	୯୫
	ଅସନ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କର	। ଦୁରାପ ଶରଣ ତୁମ୍ଭର	।।	୯୬
	ତୁମ୍ଭର ଅନୁଗ୍ରହେ ସେହି	। ହୋଏ ମୁଁ ଏମନ୍ତ ମଣଇଁ	।।	୯୭
	ଯେବେ ସଂସାରର ନିବୃତ୍ତି	। ଲୋକର ହୋଏ ଉତପତି	।।	୯୮
	ଉପାସନାରେ ସାଧୁଙ୍କର	। ମତି ସଂଭବେ ତୁମ୍ଭ ଠାର	।।	୯୯

୧. ମୂଢ଼ ବୁଦ୍ଧି ଯାହାର ସେ । ୨. ନିତ୍ୟ ମତି ଯାହାର ସେ । ୩. ତମେ = ତମୋଗୁଣରେ ।
୪. ଦୁଃଖାର୍ତ୍ତିରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୯ ବିଜ୍ଞାନ ଅଟେ ମୂର୍ତ୍ତି ଯାର । କାରଣ ସକଳ ଜ୍ଞାନର ।। ୧୦୦
ପୁରୁଷ ପ୍ରକୃତି ଯେ ବେନି । କାଳକୁ ମିଶି ପୁଣ ତିନି ।। ୧୦୧
ଏ ତିନି ସ୍ୱରୂପ ଯାହାର । ଅନନ୍ତ ଅଟେ ଶକ୍ତି ଯାର ।। ୧୦୨
ଯେ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପ ଈଶ୍ୱର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ।। ୧୦୩
୩୦ ଯେ ବାସୁଦେବ ସଂକର୍ଷଣ । ସ୍ୱରୂପ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ପୁଣ ।। ୧୦୪
ବୁଦ୍ଧି-ମନର ଈଶ ଯେହି । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଅନିରୁଦ୍ଧ ଦୁଇ ।। ୧୦୫
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରୁଛି ବନ୍ଦନ । ହେ ପ୍ରଭୁ ! ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରପନ୍ନ ।। ୧୦୬
ହୋଇଲି ଏ ସକାଶୁଁ ପୁଣ । ବିଧାନ କର' ମୋ ରକ୍ଷଣ ।। ୧୦୭
ଜଳରେ ଯାହାଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି । ଦେଖି ଅକ୍ରୂର କଲେ ସ୍ତୁତି ।। ୧୦୮
ସେ ପ୍ରଭୁଚରଣ ପଙ୍କଜ । ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ ।। ୧୦୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀମଦକ୍ରୂରସ୍ତୁତିର୍ନାମ
ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଏକଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏକଚତ୍ୱାରିଂଶକେଽହନ୍ ରଜକଂ ପ୍ରବିଶନ୍ ପୁରୀମ୍ ।
ତତୋ ବରାନଦାତ୍ତୁଷ୍ଟଃ ସୁଦାମ୍ନୋ ବାୟକସ୍ୟ ଚ ।। ୧
ସଶଙ୍କମକ୍ରୂରମନଃ ପ୍ରବୋଧ୍ୟ ସ୍ୱଧାମସନ୍ଦର୍ଶନସତ୍କୃପାତଃ ।
ସ୍ୱରାଜଧାନୀଂ ମଥୁରାମପଶ୍ୟ-ଦଲଂକୃତାନନ୍ତମହୋତ୍ସବାଢ୍ୟାମ୍ ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ସେ ଅକ୍ରୂର । ଜଳରେ ଦେଖାଇ ଶରୀର ।। ୧
ପୁଣି ସେ ତନୁ ଅନ୍ତର୍ଧାନ । କଲେ ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ଭଗବାନ ।। ୨
ଦେଖାଇ ନିଜ ନାଟ୍ୟ ନଟ । କରେ ଯେସନେ ଅପ୍ରକଟ ।। ୩
୨ ସେ ରୂପ ହୋଇଲା ଅନ୍ତର । ଏମନ୍ତ ଦେଖି ସେ ଅକ୍ରୂର ।। ୪
ଜଳରୁ ତତ୍‌କାଳ ଉଠିଣ । ଯେ ନିତ୍ୟ ନିଜ କର୍ମ ପୁଣ ।। ୫
ତା' ସାରି ଅଇଲା ରଥକୁ । ମନେ ଲଭିଛି ବିସ୍ମୟକୁ ।। ୬
୩ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ଅଚ୍ୟୁତ । ଦେଖିଲୁ କି କିଛି ଅଦ୍ଭୁତ ।। ୭
ଭୂମିରେ ଅବା ଆକାଶରେ । କି ଅବା ସଲିଳ ମଧ୍ୟରେ ।। ୮
ଯେ ଦେଖିଥାଇ ଅଦ୍ଭୁତକୁ । ସେ ରୂପେ ଲକ୍ଷୁଛୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ।। ୯
ଏ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ଗୋବିନ୍ଦର । ବଚନ କହିଲେ ଅକ୍ରୂର ।। ୧୦

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଅକ୍ରୂର ଉବାଚ

୪	ଭୂମି-ଆକାଶ-ଜଳଗତ ।	ଯେତେ ଅଛନ୍ତି ଅଦଭୁତ ॥	୧୧
	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଆତ୍ମା ସକଳର ।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ଗୋଚର ॥	୧୨
	କେବଣ ଅଦଭୁତ ମୁହିଁ ।	ନେତ୍ରଗୋଚର କରି ନାହିଁ ॥	୧୩
୫	ସକଳ ଅଦଭୁତମାନ ।	ଯା'ଠାରେ ଲଭିଛନ୍ତି ଜନ ॥	୧୪
	[1]ସେ ତୁମ୍ଭେ, ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତେ ।	ଭୂମି-ଆକାଶ-ଜଳଗତେ ॥	୧୫
	ହେ ବ୍ରହ୍ମ ! ଯେତେ ଅଦଭୁତ ।	କାହା[2] ନ କଲି ନେତ୍ରଗତ ॥	୧୬
୬	ଏମନ୍ତ କହିଣ ଅକ୍ରୂର ।	ରଥକୁ ବାହିଲା ସତ୍ୱର ॥	୧୭
	ଦିନଶେଷେ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ।	ନେଲା ମଥୁରାନଗରକୁ ॥	୧୮
୭	ହେ ନୃପ ! ଯେତେ ଗ୍ରାମନରେ ।	ସଙ୍ଗତ ହୋଇଣ ମାର୍ଗରେ ॥	୧୯
	ସେ ସେହି ସ୍ଥାନେ ଥିଲେ ରହି ।	ଯେ ବସୁଦେବସୁତ ଦୁଇ ॥	୨୦
	ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ତୋଷ ହେଲେ ।	ଦୃଷ୍ଟିକି ନ ଲେଉଟାଇଲେ ॥	୨୧
୮	ନନ୍ଦ ଆଦି ଗୋପାଳ ଯେତେ ।	ସେ କାଳେ ଆଗେ ସେ ସମସ୍ତେ ॥	୨୨
	ପୁର-ଉପବନେ ଥାଇଣ ।	ରହିଲେ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିଣ ॥	୨୩
୯	ଯେ କୃଷ୍ଣ ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର ।	ମିଳି ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କର ॥	୨୪
	ବିନୟବନ୍ତ ଯେ ଅକ୍ରୂର ।	ହସ୍ତରେ ଧରି ତାହା' କର ॥	୨୫
	ହସିଲା ପ୍ରାୟକ ହୋଇଲେ ।	ଏମନ୍ତ ବଚନ ବୋଇଲେ ॥	୨୬
୧୦	ଯାନସହିତେ ଆଗ ହୋଇ ।	ମିଳ ପୁରରେ ଗୃହେ ଯାଇଁ ॥	୨୭
	ହେ ତାତ ! ରହିଣ ଏଠାର ।	ଦେଖିବୁଁ ଆମ୍ଭେ ମଧୁପୁର ॥	୨୮
	କୃଷ୍ଣର ଏ ବଚନ ଶୁଣି ।	ଅକ୍ରୂର ବୋଲୁଛନ୍ତି ପୁଣି ॥	୨୯

ଶ୍ରୀଅକ୍ରୂର ଉବାଚ

୧୧	ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କ ଅଭାବରେ ।	ହେ ପ୍ରଭୋ ! ମଥୁରାନଗରେ ॥	୩୦
	ପ୍ରବେଶ ନୋହିବି ହେ ନାଥ ।	ହେ ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ମୁଁ ଭକ୍ତ ॥	୩୧
	ଛାଡ଼ିବା ଅର୍ଥେ ତୁମ୍ଭେ ମୋତେ ।	ଶକତ ନୁହ ଆଜ ଏଥେ ॥	୩୨
୧୨	ହେ ଅଧୋକ୍ଷଜ ! ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭାଇ ।	ସହିତ ମିତ୍ର ଗୋପେ ଯେହି ॥	୩୩
	ତାଙ୍କ ସହିତେ ଯିବା ଆସ ।	ସନାଥ କର ଆମ୍ଭ ବାସ ॥	୩୪
୧୩	ଆମ୍ଭେ ଯେ ଗୃହାଶ୍ରମୀ ନର ।	ଚରଣରଜରେ ତୁମ୍ଭର ॥	୩୫
	ଯେ ପୁଣ ଆମ୍ଭର ଭବନ ।	ପବିତ୍ର କର ତା' ବହନ ॥	୩୬

୧. ''ତଂ ତ୍ୱାନୁପଶ୍ୟତୋ ବ୍ରହ୍ମନ୍ କିଂ ମେଽଦୃଷ୍ଟମିହାଦ୍ଭୁତଂ'' ଇତି ପାଠେ । ''ତଂ ତ୍ୱାମପଶ୍ୟତୋ ବ୍ରହ୍ମନ୍ କିଂ ମେ ଦୃଷ୍ଟମିହାଦ୍ଭୁତମ୍'' ଇତି ପାଠାନ୍ତରମ୍ ।

୨. ତାହା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

[1]ଯେଉଁ ଚରଣଶଉଚରେ । ଅନଳ ଆଦି ସର୍ବସୁରେ ।। ୩୭
ପିତୃଗଣ ହିଁ ନିଜ ଚିତ୍ତେ । ତୋଷକୁ ଲଭନ୍ତି ସମସ୍ତେ ।। ୩୮
୧୪ ଚରଣଯୁଗଳ ଧୋଇଣ । ମହତ ଯଶସ୍ୱୀ ରୂପେଣ ।। ୩୯
ବଳି ଜଗତେ ହେଲା ଖ୍ୟାତ । ଲଭିଲା ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଅମିତ ।। ୪୦
ଏକାନ୍ତ ଅଟଇ ଯେ ଗତି । ତାହା ଲଭିଲା ସେ ଝଟିତି ।। ୪୧
୧୫ ତୁମ୍ଭ ଚରଣଧୌତ ନୀର । ପବିତ୍ର କଲେ ତିନିପୁର ।। ୪୨
ଶଙ୍କର ଧଇଲେ ଯା' ଶିରେ । ସଗରନୃପତିକୁମରେ ।। ୪୩
ସେ ଶୁଚିଜଳର ସ୍ପରଶେ । ମିଳିଲେ ଯାଇଁ ସ୍ୱର୍ଗଦେଶେ ।। ୪୪
୧୬ ତୁମ୍ଭେ ଦେବତାମାନଙ୍କର । ଦେବତା, ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର ।। ୪୫
ଶ୍ରବଣ-କୀର୍ତ୍ତନ ତୁମ୍ଭର । ପବିତ୍ର, ତୁମ୍ଭେ ଯଦୁବର ।। ୪୬
ଉତ୍ତମଶ୍ଲୋକ ନାରାୟଣ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋ' ବନ୍ଦନ ପୁଣ ।। ୪୭
ଶୁଣିଣ ଅକ୍ରୂର ବଚନ । କହୁଅଛନ୍ତି ଭଗବାନ ।। ୪୮

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୭ ଯେ ଯଦୁବୃନ୍ଦଦ୍ରୋହକାରୀ । ସେ କଂସନୃପକୁ ସଂହାରି ।। ୪୯
ଯେତେ ଅଛନ୍ତି ମିତ୍ରଜନ । କରିବି ତାଙ୍କୁ ପ୍ରୀତି ଦାନ ।। ୫୦
ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୁହିଁ । ତୁମ୍ଭ ଗୃହକୁ ଆସିବଇଁ ।। ୫୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୮ ଏମନ୍ତ କହନ୍ତେ ଶ୍ରୀହରି । ବିମନପ୍ରାୟେ ହୋଇ କରି ।। ୫୨
ପୁରରେ ମିଳିଲେ ଅକ୍ରୂର । କୃଷ୍ଣପ୍ରବେଶ ହୋଇବାର ।। ୫୩
କଂସକୁ କରି ନିବେଦନ । ମିଳିଲେ ଆପଣା ଭୁବନ ।। ୫୪
୧୯ ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଅପରାହ୍ଣ । ସମୟେ ଦେବ ଭଗବାନ ।। ୫୫
ସଂକରଷଣଙ୍କ ସହିତ । ଗୋପାଳେ ହୋଇଣ ବେଷ୍ଟିତ ।। ୫୬
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ମଥୁରାରେ । ସେ ପୁର ଦେଖିବା ମନରେ ।। ୫୭
୨୦ ପୁର ଦେଖିଲେ ଦାମୋଦର । ଯେଉଁ ପୁରରେ ପୁରଦ୍ୱାର ।। ୫୮
ସ୍ଫଟିକନିର୍ମିତ ଉନ୍ନତ । ଇତରଦ୍ୱାର ସେହିମତ ।। ୫୯
ଯହିଁରେ କବାଟ ତୋରଣ । ବିଶାଳ ହେମରେ ନିର୍ମାଣ ।। ୬୦
ତାମ୍ର-ପିତ୍ତଳମୟ ହୋଇ । ଧାନ୍ୟର କୋଠିମାନେ ଯହିଁ ।। ୬୧
ଜଳିସକାଶୁଁ ଯେ ଦୁର୍ଗମ । [2]ଉଦ୍ୟାନ-ଉପବନେ ରମ୍ୟ ।। ୬୨
୨୧ ଯେ ଚତୁଷ୍ପଥ ହେମମୟ । ଧନୀ ଲୋକର ଯେ ନିଳୟ ।। ୬୩

---

୧. ଯତ୍‌ଶୌଚେନ ଯସ୍ୟ ପାଦରଜସଃ କ୍ଷାଳନୋଦକେନ ଗୃହାଙ୍ଗନସ୍ଥିତେନ । (ସ୍ୱାମୀ)
୨. ଉଦ୍ୟାନ ଦୂରସ୍ଥ, ଉପବନ ନିକଟସ୍ଥ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୨ ଯେ ତୋଟା ଗୃହନିକଟରେ । ଯେ ଏକରୂପ ଶିଳ୍ପୀ ନରେ ॥ ୬୪
ଯେ ସଭା ଇତର ମନ୍ଦିର । ତେଣେ ମଣ୍ଡିତ ଯଉଁ ପୁର ॥ ୬୫
ବୈଦୁର୍ଯ୍ୟ ହିରା ମରକତ । ବିଦ୍ରୁମ ଆଦିରେ ନିର୍ମିତ ॥ ୬୬
[1]ବଡ଼ଭୀ-ବେଦିମାନଙ୍କରେ । ଗବାକ୍ଷଛିଦ୍ର କୁଟ୍ଟିମ[2]ରେ ॥ ୬୭
ବସି ପାରାବତ-ମୟୂରେ । ଧ୍ୱନି କରନ୍ତି ଯଉଁ ପୁରେ ॥ ୬୮
ଯେ ଦାଣ୍ଡ ହାଟ ମାର୍ଗମାନ । ଅଗଣା ଜଳେ ସେ ସେଚନ ॥ ୬୯
ତଣ୍ଡୁଳ-ଲାଜା-ମାଲ୍ୟାଙ୍କୁରେ । ବିଞ୍ଚା ହୋଇଛି ଯଉଁ ପୁରେ ॥ ୭୦

୨୩ ଦଧି-ଚନ୍ଦନରେ ସେଚିତ । ପଲ୍ଲବମାନଙ୍କେ ସହିତ ॥ ୭୧
ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଳକୁମ୍ଭମାନ । ଯେ ପୁଷ୍ପ ଦୀପାବଳି ଆନ ॥ ୭୨
ରମ୍ଭା[3]-କ୍ରମୁକ[4]ଫଳଯୁତ । ପତାକା, ବିତସ୍ତି[5]ପ୍ରମିତ ॥ ୭୩
ବସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଶୋଭନ । ଯହିଁରେ ଦ୍ୱାର ଗୃହମାନ ॥ ୭୪

୨୪ ମିତ୍ରମାନଙ୍କରେ ବେଷ୍ଟିତ । ବସୁଦେବଙ୍କ ବେନିସୁତ ॥ ୭୫
ସେ ପୁରେ ରାଜମାର୍ଗେ ଗତ । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିବା ନିମିତ୍ତ ॥ ୭୬
ତ୍ୱରାରେ ପୁରନାରୀମାନ । ମିଳିଲେ ଆସି ହେ ରାଜନ ॥ ୭୭
ଜଗତୀମାନ ଆରୋହଣ । କଲେ ସେ ଉତ୍ସୁକ ହୋଇଣ ॥ ୭୮

୨୫ ବସ୍ତ୍ର ଭୂଷଣ କେହି ନାରୀ । ଧଇଲେ ବିପରୀତ କରି ॥ ୭୯
କୁଣ୍ଡଳ କଙ୍କଣ ଯେ ଦୁଇ । ତହୁଁ ପାସୋରି ଏକ କେହି ॥ ୮୦
ଏକ କର୍ଣ୍ଣେ କେ ପତ୍ର ଘେନି । ଏକ ନୂପୁରେ କେ କାମିନୀ ॥ ୮୧
ଏକ ଲୋଚନକୁ ଅଞ୍ଜନ । ରଞ୍ଜିତ କରି କେହି ଆନ ॥ ୮୨

୨୬ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ ଅନ୍ନ ଛାଡ଼ି କେହି । ଗଲେ ଉତ୍ସବଯୁତ ହୋଇ ॥ ୮୩
କେହି ନାରୀଙ୍କି ସଖୀଜନ । ତୈଳରେ କରନ୍ତେ ମର୍ଦ୍ଦନ ॥ ୮୪
ସେ ଗଲେ ନ କରିଣ ସ୍ନାନ । କେ ପୁଣି କରନ୍ତେ ଶୟନ ॥ ୮୫
ଶବଦ ଶୁଣି ଉଠି ଗଲେ । କ୍ଷୀରକୁ ଯେ ପିଆଉଥିଲେ ॥ ୮୬
ସେ ମାତାମାନେ ବାଳକଙ୍କୁ । ଛାଡ଼ିଣ ଗଲେ ଦେଖିବାକୁ ॥ ୮୭

୨୭ ମତ୍ତକୁଞ୍ଜରବରସମ । ଯାହାର ଅଟଇ ବିକ୍ରମ ॥ ୮୮
ସେ କୃଷ୍ଣ ପଙ୍କଜଲୋଚନ । ପ୍ରଗଲ୍‌ଭ ଯଉଁ ଲୀଳାମାନ ॥ ୮୯
ସହାସ ଯେ ବା ବିଲୋକନ । ତେଣେ ହରିଲେ ତାଙ୍କ ମନ ॥ ୯୦
ଲକ୍ଷ୍ମୀରମଣ ଶରୀରରେ । ଉତ୍ସବ ଦିଅନ୍ତେ ନେତ୍ରରେ ॥ ୯୧

୨୮ ସେ ନାରୀମାନେ ପୁଣ ପୁଣ । ଯାଙ୍କୁ କରିଥିଲେ ଶ୍ରବଣ ॥ ୯୨
ତାହାଙ୍କୁ ହୋଇ ଅନୁଗତ । ଯାଇଥିଲା ତାହାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ॥ ୯୩
ତାଙ୍କ ଚାହାଁଣି ଯେ ବା ସ୍ମିତ । ସେ ବେନି ଅଟଇ ଅମୃତ ॥ ୯୪

---

୧. ବଡ଼ଭୀ = ଗୃହଚୂଡ଼ା ୨. କୁଟ୍ଟିମ = ମଣିବଦ୍ଧ ଭୂମି ୩. ରମ୍ଭା = କଦଳୀ ।
୪. କ୍ରମୁକ = ଗୁଆ । ୫. ବିତସ୍ତି = ଚାଖଣ୍ଡ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତେଣେ ଯେ ହୋଇଲା ସେଚନ । ଲଭିଲେ ଯଉଁ ସଂମାନନ ।। ୯୫
ଆନନ୍ଦମୂର୍ତ୍ତି ସେ ଶ୍ରୀହରି । ତାହାଙ୍କୁ ନେତ୍ରଦ୍ୱାରେ କରି ।। ୯୬
ଆତ୍ମାରେ ଲଭି ଆଲିଙ୍ଗନ । କରି ହେ ଅରିବିମର୍ଦ୍ଦନ ।। ୯୭
ହୋଇଲେ ପୁଲକିତତନୁ । ଛାଡ଼ିଲେ ସର୍ବବାଧା ମନୁଁ ।। ୯୮
୨୯ ପ୍ରୀତିରେ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲିତ ହୋଇ । ଯାହାଙ୍କ ମୁଖପଦ୍ମ ଶୋହି ।। ୯୯
ସେ ନାରୀମାନେ ଜଗତୀର । ଶିଖରେ ଆରୋହି ସତ୍ୱର ।। ୧୦୦
ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହରଷରେ । ବର୍ଷିଲେ ପୁଷ୍ପସମୂହରେ ।। ୧୦୧
୩୦ ହରଷେ ଦଧି ଅକ୍ଷତରେ । ଉଦକପାତ୍ରସହିତରେ ।। ୧୦୨
କୁସୁମମାଳା ଗନ୍ଧମାନ । ଏ ରୂପେ ଘେନି ଉପାୟନ[1] ।। ୧୦୩
ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବିପ୍ରମାନେ । ପୂଜିଲେ ସେହି ସେହି ସ୍ଥାନେ ।। ୧୦୪
୩୧ କି ମହାତପ ପୂର୍ବଦିନେ । ଆଚରିଥିଲେ ଗୋପୀମାନେ ।। ୧୦୫
ଯେ ନରଲୋକମହୋତ୍ସବ । ଅଟନ୍ତି କୃଷ୍ଣବଳଦେବ ।। ୧୦୬
ଏହାଙ୍କୁ ନିତ୍ୟେ ଦରଶନ । କରନ୍ତି ଯଉଁ ଗୋପୀଜନ ।। ୧୦୭
୩୨ ବସ୍ତ୍ରକୁ ରଙ୍ଗ ଯେ କରଇ । ଆସନ୍ତେ ସେ ରଜକ ତହିଁ ।। ୧୦୮
ଧୌତ ଉତ୍ତମ ବସ୍ତ୍ରମାନ । ତାକୁ ମାଗିଲେ ଭଗବାନ ।। ୧୦୯
୩୩ ଆମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କି ବସ୍ତ୍ରମାନ । ରଜକ ! କର ତୁ ପ୍ରଦାନ ।। ୧୧୦
ଆମ୍ଭେ ଏ ବସ୍ତ୍ରକୁ ଭାଜନ । ତୁ ଯେବେ କରିବୁ ପ୍ରଦାନ ।। ୧୧୧
ହେବ ତୋହର ବଡ଼ ଶ୍ରେୟ । ନାହିଁ ଏ କଥାରେ ସଂଶୟ ।। ୧୧୨
୩୪ ସର୍ବବିଷୟେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଅଟନ୍ତି ଯଉଁ ଭଗବାନ ।। ୧୧୩
ସେ ବସ୍ତ୍ର ମାଗନ୍ତେ କୁପିତ । ହୋଇ ଦୁର୍ମୁଖ[2] ରାଜାଭୃତ୍ୟ ।। ୧୧୪
ଆକ୍ଷେପ ସହିତରେ ପୁଣି । କହିଲା ତାହାଙ୍କୁ ସେ ବାଣୀ ।। ୧୧୫
୩୫ ତୁମ୍ଭେ ଦୁର୍ବୃତ୍ତ ଗିରିବନେ । ଭ୍ରମଣ କର ପ୍ରତିଦିନେ ।। ୧୧୬
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ବସନ । କରିଅଛ କି ପରିଧାନ ।। ୧୧୭
ଯେ ଅଟେ ରାଜଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ତହିଁକି କରିଅଛ ମନ ।। ୧୧୮
୩୬ ଜୀବନ-ଇଚ୍ଛା ଅଛି ଯେବେ । ହେ ମୂର୍ଖେ ! ବେଗେ ଯାଅ ତେବେ ।। ୧୧୯
ପ୍ରାର୍ଥନା ଏମନ୍ତ ରୂପରେ । କରିବ ନାହିଁ ଆଉ ଥରେ ।। ୧୨୦
ଦୁଷ୍ଟ ଅଟଇ ଯଉଁ ନର । ତାହାକୁ ଭୃତ୍ୟେ ନୃପତିର ।। ୧୨୧
ମାରନ୍ତି କରନ୍ତି ବନ୍ଧନ । ହରନ୍ତି ତାହା' ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ।। ୧୨୨
୩୭ ଏମନ୍ତରୂପେ ଗର୍ବବାଣୀ । କହିଲା ଯେ ରଜକ ପୁଣି ।। ୧୨୩
ତା' ଦେହୁଁ କର-ଅଗ୍ରେ ଶିର । କୋପେ ଛେଦିଲେ ଦାମୋଦର ।। ୧୨୪
୩୮ ତା' ଅନୁଜୀବୀ ସର୍ବଜନ । ଛାଡ଼ିଣ ବସ୍ତ୍ରପେଡ଼ାମାନ ।। ୧୨୫

୧. ଉପାୟନ = ଉପହାର । ୨. ଦୁର୍ମୁଖ = ଦୁର୍ମଦ (ପାଠାନ୍ତର) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସକଳ ଦିଗେ ପଳାଇଲେ	। ବସ୍ତ୍ରକୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଘେନିଲେ	॥	୧୨୬
୩୯	ଆପଣା ଯୋଗ୍ୟ ବେନି ବାସ	। ପିନ୍ଧିଣ ରାମ-ହୃଷୀକେଶ	॥	୧୨୭
	ଭୂମିରେ କିଛିହି ଛାଡ଼ିଣ	। ଶେଷ ଗୋପଙ୍କୁ ଦେଲେ ପୁଣ	॥	୧୨୮
୪୦	ଯେ ବେଷ କରଇ କଳ୍ପିତ	। ତଦନ୍ତେ ସେ ହୋଇଣ ପ୍ରୀତ	॥	୧୨୯
	ବିଚିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ଅଛି ଯହିଁ	। ବସନମୟ ଯେ ଅଟଇ	॥	୧୩୦
	ରାମକୃଷ୍ଣର ସେ ଭୂଷଣେ	। ବେଷକୁ କଲା ତତକ୍ଷଣେ	॥	୧୩୧
୪୧	ଲକ୍ଷଣ ନାନାରୂପ ଯହିଁ	। ସେ ବେଷେ ରାମକୃଷ୍ଣ ଦୁଇ	॥	୧୩୨
	ସେରୂପେ ଦିଶିଲେ ଶୋଭିତ	। ପର୍ବସମୟରେ ଯେମନ୍ତ	॥	୧୩୩
	ସିତ ଅସିତରୂପ ହୋଇ	। ମଣ୍ଡିତ ବାଳଗଜ ଦୁଇ	॥	୧୩୪
୪୨	ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ କୃଷ୍ଣ ତାକୁ	। ଦେଲେ ଆପଣା ସାରୂପ୍ୟକୁ	॥	୧୩୫
	ଏ ଲୋକେ ପରମ ସଂପତ୍ତି	। ଯେ ବଳ, ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ, ଯେ ସ୍ମୃତି	॥	୧୩୬
	ଯେ ବା ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କ ପାଟବ	। ପ୍ରଦାନ କଲେ ତା' ମାଧବ	॥	୧୩୭
୪୩	ସୁଦାମା ନାମେ ମାଳାକାର	। ଗୃହକୁ ଗଲେ ତଦନ୍ତର	॥	୧୩୮
	ରାମ-ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ଦେଖିଣ	। ସେ ମାଳୀ ତତ୍‌କାଳ ଉଠିଣ	॥	୧୩୯
	ଭୂମିରେ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରକାରେ	। ପ୍ରଣାମ କଲା ନିଜ ଶିରେ	॥	୧୪୦
୪୪	ଆସନ ସେ ଦୁହିଁକି ଆଣି	। ପାଦ୍ୟ ଅର୍ଘ୍ୟ ଆଦିରେ ପୁଣି	॥	୧୪୧
	ମାଳା ତାମ୍ବୂଳାନୁଲେପନେ	। ଯେ ଥିଲେ ଅନୁଗତମାନେ	॥	୧୪୨
	ସେମାନଙ୍କର ସହିତରେ	। ପୂଜାକୁ କଲା ହରଷରେ	॥	୧୪୩
୪୫	ବୋଇଲା ଏମନ୍ତ ବଚନ	। ହେ ପ୍ରଭୋ ! ସାର୍ଥ ଆମ୍ଭ ଜନ୍ମ	॥	୧୪୪
	ଆଗମୁ ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କର	। ପବିତ୍ର ହେଲା କୁଳ ମୋର	॥	୧୪୫
	ପିତୃ-ଦେବତା-ଋଷିମାନେ	। ମତେ ସଂତୋଷ ହେଲେ ମନେ	॥	୧୪୬
୪୬	ତୁମ୍ଭେ ସକଳ ଜଗତର	। ପରମ କାରଣ ଈଶ୍ୱର	॥	୧୪୭
	ଜଗତକ୍ଷେମ-ଉଦ୍ଭବର	। ନିମିତ୍ତେ ଅଂଶେ[୧] ଅବତାର	॥	୧୪୮
୪୭	ବିଷମ ଦୃଷ୍ଟି ଯେ ଅଟଇ	। ସେ ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କର ନାହିଁ	॥	୧୪୯
	ସୁହୃଦ, ଆତ୍ମା ଜଗତର	। ସମାନ ସର୍ବଭୂତଠାର	॥	୧୫୦
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଭଜଇ ଯେ ପ୍ରାଣୀ	। ତୁମ୍ଭେ ତାହାକୁ ଭଜ ପୁଣି	॥	୧୫୧
୪୮	କି କାର୍ଯ୍ୟ ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କର	। କରିବି ଭୃତ୍ୟ ମୁଁ ତୁମ୍ଭର	॥	୧୫୨
	ଉତ୍ତମ କରି ଆଜ୍ଞା ଦିଅ	। ସେ ଅଟେ ଲୋକ-ଅନୁଗ୍ରହ	॥	୧୫୩
	ଯାହାକୁ ଯଉଁ ବିଷୟରେ	। ନିଯୋଗ କରି ଜଗତରେ	॥	୧୫୪
୪୯	ସୁଦାମା ଏ ରୂପେ ଜଣାନ୍ତେ	। ତାହାଙ୍କ ମତ ଜାଣି ଚିତ୍ତେ	॥	୧୫୫
	ସୁଗନ୍ଧ ପୁଷ୍ପ ଯେ ପ୍ରଶସ୍ତ	। ତେଣେ ଯେ ହୋଇଛି ରଚିତ	॥	୧୫୬

୧. ଅଂଶେ = ପୁରୁଷରୂପରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ମାଳା ସଂତୋଷ ହୋଇଣ	ପ୍ରଦାନ କଲା ତାଙ୍କୁ ପୁଣ	॥	୧୫୭
୫୦	ଅନୁଗଙ୍କର ସହିତରେ	ରାମ-କେଶବ ସେ ମାଳାରେ	॥	୧୫୮
	ମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ହେଲେ ପ୍ରୀତ	ପ୍ରପନ୍ନ ଯେ ଅଟେ ପ୍ରଣତ	॥	୧୫୯
	ତାହାକୁ ଦେଲେ ବରମାନ	ବରଦ ସେହୁ ବେନିଜନ	॥	୧୬୦
୫୧	ଯେ ଆତ୍ମା ସର୍ବଜଗତର	ନିଶ୍ଚଳ ଭକ୍ତି ତାଙ୍କ ଠାର	॥	୧୬୧
	ତାହାଙ୍କ ଭକ୍ତ ଯେତେ ନର	ସୁହୃଦଭାବ ତାଙ୍କ ଠାର	॥	୧୬୨
	ପରମ ଦୟା ପ୍ରାଣିଠାରେ	ବରିଲା ବର ଏ ପ୍ରକାରେ	॥	୧୬୩
୫୨	କୁଳବର୍ଦ୍ଧିନୀ ଯେ ସଂପତ୍ତି	ବଳ ଆୟୁଷ ଯଶ କାନ୍ତିଂ	॥	୧୬୪
	ଏ ବର ତାହାକୁ ଦେଇଣ	ଗଲେ ଅଗ୍ରଜ ସହିତେଣ	॥	୧୬୫
	ବାୟକ ସୁଦାମାକୁ ବର	ଦେଲେ ଯେ ପ୍ରଭୁ ଦାମୋଦର	॥	୧୬୬
	ତାହାଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମ ଚିନ୍ତି	ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁମତି	॥	୧୬୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀମଥୁରାପୁରପ୍ରବେଶୋ
ନାମ ଏକଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଦ୍ୱିଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦ୍ୱିଚତ୍ୱାରିଂଶକେ କୁବ୍‌ଜୋନ୍ନମନଂ ଧନୁଷୋ ଭିଦା ।
ବଧସ୍ତଦ୍ରକ୍ଷିଣାଂ କଂସାରିଷ୍ଟଂ ରଙ୍ଗୋତ୍‌ସବାଦି ଚ ॥

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଭଗବାନ	ସେ ରାଜମାର୍ଗରେ ଗମନ	॥	୧
	କରନ୍ତେ ଏକ ନିତମ୍ବିନୀ	କୁବୁଜା ଅଟେ ବରାନନୀ	॥	୨
	ଯହିଁରେ ଅଙ୍ଗ-ବିଲେପନ[2]	ଘେନିଛି ଏମନ୍ତ ଭାଜନ	॥	୩
	ହସନ୍ତେ ତାହାକୁ ଦେଖିଣ	ପୁଛିଲେ ରସଦ ସେ ପୁଣ	॥	୪
୨	ହେ ନାରି ! ତୁ କେ ଏ କାହାର	ଅନୁଲେପନ ଯେ ତୋ'ଠାର	॥	୫
	ଏ କଥା ଉତ୍ତମ କରିଣ	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କର ତୁ ବଖାଣ	॥	୬
	ଆମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କି ତୁ ପ୍ରଦାନ	କର ଗୋ ଏ ଅନୁଲେପନ	॥	୭
	ସେହି ସକାଶୁଁ ତୋର ଶୁଭ	ନିକଟେ ଅବଶ୍ୟ ହୋଇବ	॥	୮

ସ୍ୱୈରଂ ଚରନ୍ ମଧୁପୁରେ ରଜକଂ ନିକୃତ୍ୟ କୃଷ୍ଣଃ ପ୍ରଦାୟ ଚ ବରାନଥ ବାୟକାୟ ।
ମାଳାକୃତଂ ସମନୁକଂପ୍ୟ ଚକାର କୁବ୍‌ଜା-ମୁକ୍ତାଂ ଧନୁଶ୍ଚ ସହସା ନମୟନ୍ ବଭଞ୍ଜ ॥

୧. ଶାନ୍ତି ।　　　　୨. ଅଙ୍ଗ-ବିଲେପନ = ଚନ୍ଦନ ଆଦି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସୈରିନ୍ଧ୍ରୀ ଉବାଚ

୩	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବଚନକୁ ଶୁଣି	।	କୁବୁଜା କହୁଅଛି ବାଣୀ	॥	୯
	କଂସଦାସୀ ମୁଁ ହେ ସୁନ୍ଦର	।	ତ୍ରିବକ୍ରା[୧] ନାମ ଅଟେ ମୋର	॥	୧୦
	ଅନୁଲେପନ କର୍ମେ ମୁହିଁ	।	ବିଖ୍ୟାତ, ମୁଁ ଯାହା କରଇ	॥	୧୧
	ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ ସେ କଂସର	।	ତୁମ୍ଭଦୁହିଁଙ୍କରୁ ଇତର	॥	୧୨
	ତହିଁକି କେ ଅବା ଭାଜନ	।	ଦେବି ମୁଁ ସେ ଅନୁଲେପନ	॥	୧୩
୪	ଯେ ରୂପ ସୁକୁମାର ପଣ	।	ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ହାସ ବାକ୍ୟ ପୁଣ	॥	୧୪
	ଚାହିଁବା ଭଙ୍ଗୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର	।	ତେଣେ ମୋହିତ ଚିତ୍ତ ତାର	॥	୧୫
	ଉତ୍ତମ ଯେ ଅନୁଲେପନ	।	ଦୁହିଁକି କଲା ତା' ପ୍ରଦାନ	॥	୧୬
୫	ଯେ ବର୍ଣ୍ଣ ରାମ-ଗୋବିନ୍ଦର	।	ତହୁଁ ଇତର ବର୍ଣ୍ଣ ଯାର	॥	୧୭
	ନାଭି-ଉପରୁ ଯେ ବା କାୟ	।	ତହିଁ ଯା' ଶୋଭା ଅତିଶୟ	॥	୧୮
	ସେ ଅଙ୍ଗରାଗରେ ରଞ୍ଜିତ	।	ହୋଇ ସେ ଦିଶିଲେ ଶୋଭିତ	॥	୧୯
୬	ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ଭଗବାନ	।	ରୁଚିର ଅଟେ ଯା' ଆନନ	॥	୨୦
	ସେହୁ କୁବୁଜା ତ୍ରିବକ୍ରାକୁ	।	ଦେଖାନ୍ତେ ଦର୍ଶନଫଳକୁ	॥	୨୧
	ସଳଖ କରିବା ନିମିତ୍ତ	।	ବିଚାର କଲେ ନିଜ ଚିତ୍ତ	॥	୨୨
୭	ଆପଣା ବେନି ଚରଣରେ	।	ତା' ପାଦ-ଅଗ୍ରବେନି ଧୀରେ	॥	୨୩
	ଆକ୍ରମି, ଉନ୍ନତ ଯହିଁରେ	।	ଅଙ୍ଗୁଳୀଯୁଗ ସେ ହସ୍ତରେ	॥	୨୪
	ଧରିଣ ଚିବୁକ ତାହାର	।	ସଳଖି ଦେଲେ ଦାମୋଦର	॥	୨୫
୮	ମୁକୁନ୍ଦସ୍ପର୍ଶୁଁ ତତ୍କ୍ଷଣ	।	ସଳଖ ସମାନ ଯେ ପୁଣ	॥	୨୬
	ସେ ରୂପେ ହେଲା ଅଙ୍ଗ ତାର	।	ବିଶାଳ ଶ୍ରୋଣୀ ପୟୋଧର	॥	୨୭
	ହେଲା ପ୍ରମଦାମାନଙ୍କର	।	ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତମ ସୁନ୍ଦର	॥	୨୮
୯	ତଦନ୍ତେ ରୂପରେ ଗୁଣରେ	।	ଆପଣା ଉତ୍ତମ ଭାବରେ	॥	୨୯
	ସମ୍ପନ୍ନ ହେଲା, ଚିତ୍ତେ ତାର	।	ସଂଜାତ ହେଲା ପଞ୍ଚଶର	॥	୩୦
	ମନ୍ଦହାସରେ ହୋଇ ଯୁତ	।	ଧରି ଉତ୍ତରୀବସ୍ତ୍ର-ଅନ୍ତ	॥	୩୧
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	।	ବଚନ କହିଲା ସେଠାରେ	॥	୩୨
୧୦	ହେ ବୀର ! ଆସ ମନ୍ଦିରକୁ	।	ଯିବା, ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ	॥	୩୩
	ଉତ୍ସାହ କରୁନାହିଁ ମୁହିଁ	।	ତୋରେ ମଥିତଚିତ୍ତ ହୋଇ	॥	୩୪
	ପୁରୁଷଶ୍ରେଷ୍ଠ ତୁମ୍ଭେ ମୋତେ	।	ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ	॥	୩୫
୧୧	ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରରେ ନାରୀ	।	ପ୍ରାର୍ଥନା କରନ୍ତେ ଶ୍ରୀହରି	॥	୩୬
	ଯେ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ହଳଧର	।	ମୁଖକୁ ଚାହିଁ ତାହାଙ୍କର	॥	୩୭

୧. ତ୍ରିବକ୍ରା = ଗ୍ରୀବା, ବକ୍ଷ ଓ କଟି - ଏହି ତିନିସ୍ଥାନ ଯାହାର ବକ୍ର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	[1]ଚାହିଁ ଅନୁଗଙ୍କ ମୁଖକୁ	।	ହସନ୍ତେ ବୋଇଲେ ତାହାକୁ	।।	୩୮
୧୨	ହେ ସୁଭ୍ରୁ ! ଯେ ବା ମିତ୍ରଜନ	।	ସାଧିଣ[2] ତାଙ୍କ ପ୍ରୟୋଜନ	।।	୩୯
	ମନପୀଡ଼ାକୁ ଲୋକଙ୍କର	।	ଯେ ନାଶ କରେ ତୋ' ମନ୍ଦିର	।।	୪୦
	ତହିଁକି କରିବି ଗମନ	।	ଦାରାରହିତ ଯେତେ ଜନ	।।	୪୧
	ସେ ପାନ୍ଥ ଲୋକଙ୍କର ପୁଣ	।	ତୁ ଯେଣୁ ଅଟୁ ପରାୟଣ	।।	୪୨
୧୩	ତାହାକୁ ମଧୁରବାଣୀରେ	।	ଛାଡ଼ିଣ ଯାଆନ୍ତେ ମାର୍ଗରେ	।।	୪୩
	ଯେ ଅଟେ ନାନା ଉପାୟନ	।	ତାମ୍ବୂଳ ମାଳା ଗନ୍ଧମାନ	।।	୪୪
	ତେଣେ ବଣିଜେ ତାଙ୍କୁ ପୁଣ	।	ପୂଜିଲେ ରାମସହିତେଣ	।।	୪୫
୧୪	ସେ କୃଷ୍ଣ ଦର୍ଶନୁଁ ତୁରିତ	।	ଯେ କାମକ୍ଷୋଭ ହେଲା ଜାତ	।।	୪୬
	ତେଣୁ ଆତ୍ମାକୁ ଆପଣାର	।	ସେ ସ୍ତ୍ରୀଏ ନ କଲେ ଗୋଚର	।।	୪୭
	ବସନ ବଳୟ କବର	।	ଗଳିତ ହେଲା ତାହାଙ୍କର	।।	୪୮
	ଯେ ଅଟେ ଚିତ୍ରରେ ଲେଖିତ	।	ମୂର୍ତ୍ତି ଦିଶିଲା ସେହିମତ	।।	୪୯
୧୫	ପୁରଲୋକଙ୍କୁ ତଦନ୍ତର	।	ପୁଛନ୍ତେ ସ୍ଥାନକୁ ଧନୁର	।।	୫୦
	ସେ ସ୍ଥାନେ ମିଳି ଭଗବାନ	।	ଧନୁକୁ କଲେ ବିଲୋକନ	।।	୫୧
	ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁର ପ୍ରାଏ ହୋଇ	।	ସେ ଧନୁ ଅଦ୍ଭୁତ ଅଟଇ	।।	୫୨
୧୬	ବହୁତ ପୁରୁଷେ ରକ୍ଷଣ	।	କରିଅଛନ୍ତି ଯାକୁ ପୁଣ	।।	୫୩
	ଯେ ନିତ୍ୟେ ହୋଇଛି ପୂଜିତ	।	ପରମସମୃଦ୍ଧିସଂଯୁତ	।।	୫୪
	ଲୋକେ ନିବାରନ୍ତେ ସେ ସ୍ଥାନୁଁ	।	କୃଷ୍ଣ ଧଇଲେ ବଳେ ଧନୁ	।।	୫୫
୧୭	ଲୀଳାସହିତେ ବାମକରେ	।	ଟେକିଣ ଗୁଣ ଦେଇ ତାରେ	।।	୫୬
	ଲୋକେ ଚାହାଁନ୍ତେ ନିମେଷରେ	।	ଓଟାରି ଭାଙ୍ଗିଲେ ମଧ୍ୟରେ	।।	୫୭
	ଇକ୍ଷୁଦଣ୍ଡକୁ ମତ୍ତକରୀ	।	ଭାଙ୍ଗି ପକାଏ ଯେହ୍ନେ ଧରି	।।	୫୮
୧୮	ଭାଙ୍ଗିଲା ଧନୁର ଯେ ଘୋଷ	।	ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଦଶ ଦିଶ	।।	୫୯
	ଆକାଶକୁ ହିଁ ପୂରାଇଲା	।	ଯା' ଶୁଣି କଂସ ତ୍ରସ୍ତ ହେଲା	।।	୬୦
୧୯	ସେ ଧନୁରକ୍ଷାକାରୀ ଯେତେ	।	ସେ ଅନୁଚରଙ୍କ ସହିତେ	।।	୬୧
	ଧରିଅଛନ୍ତି ଶସ୍ତ୍ରମାନ	।	ସେ ସର୍ବେ ଆତତାୟୀ ଜନ	।।	୬୨
	'ବାନ୍ଧ, ମାର'-ଏ ଶବଦରେ	।	ବେଢ଼ିଲେ ତାହାଙ୍କୁ ସେଠାରେ	।।	୬୩
୨୦	ଦୁଷ୍ଟ ଅଭିପ୍ରାୟ ତାଙ୍କର	।	ଦେଖିଣ ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତର	।।	୬୪
	ରାମ-କେଶବ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ	।	ଘେନି ଧନୁର ଖଣ୍ଡ ଦୁଇ	।।	୬୫
	ଧନୁରକ୍ଷକ ଯେତେ ଜନ	।	ତାହାଙ୍କୁ କଲେ ସେ ନିଧନ	।।	୬୬
୨୧	କଂସପ୍ରେରିତ ଯଉଁ ସୈନ୍ୟ	।	ତାହାଙ୍କୁ କରିଣ ନିଧନ	।।	୬୭

୧. ''ମୁଖଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟାନୁଗାନାଂ ଚ'' ଇତି ପାଠେ।
''ମୁଖଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟାନୁ ଗୋପାନାଂ'' ଇତି ପାଠାନ୍ତରମ୍ ।

୨. କଂସବଧଦ୍ୱାରା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ଶାଳାମୁଖରୁ ବାହାର	ହୋଇ ସମ୍ପତ୍ତି ଯେ ପୁରର	॥	୬୮
	ତାହା ଦେଖନ୍ତେ ହୃଷ୍ଟ ହୋଇ	ଭ୍ରମଣ କଲେ ବେନି ଭାଇ	॥	୬୯
୨୨	ସେ ଦୁହିଁଙ୍କର ଅଦଭୁତ	ତେଜ ପ୍ରଗଲ୍‌ଭତ୍ୱ ଚରିତ	॥	୭୦
	ରୂପକୁ ଦେଖି ପୁରଜନ	ମଣିଲେ ବିବୁଧପ୍ରଧାନ	॥	୭୧
୨୩	ସେ ଦୁହେଁ ଆପଣା ଇଚ୍ଛାରେ	ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତେ ପୁରରେ	॥	୭୨
	ଅସ୍ତକୁ ଗଲେ ଦିବାକର	ପୁରରୁ କୃଷ୍ଣ-ହଳଧର	॥	୭୩
	ଗୋପାଳେ ହୋଇ ପରିବୃତ	ଶକଟମାନେ ଯହିଁ ସ୍ଥିତ	॥	୭୪
	ଯେ ଅଟେ ଆପଣାର ସ୍ଥାନ	ତହିଁକି କଲେ ସେ ଗମନ	॥	୭୫
୨୪	ନିର୍ଗମସମୟେ କୃଷ୍ଣର	ବିରହେ ହୋଇଣ ଆତୁର	॥	୭୬
	ମଥୁରାନାରୀଙ୍କ ପ୍ରଭାତ	ସୁଖେ ହୋଇଲା ଆଜ ଜାତ	॥	୭୭
	ଏରୂପେ ଯାହା ଗୋପୀମାନେ	କଳ୍ପନା କରୁଥିଲେ ମନେ	॥	୭୮
	ହୋଇଲା ସେ ବଚନ ସତ	ପୁରୁଷଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯେ ଅଚ୍ୟୁତ	॥	୭୯
	ଗାତ୍ରଶୋଭାକୁ ତାହାଙ୍କର	ଦେଖିଲେ ଯେ ମଥୁରାନର	॥	୮୦
	ବ୍ରହ୍ମାଦି ଭଜିଲେ ହେଁ, ତାଙ୍କୁ	ଛାଡ଼ିଣ ଯେବଣ ଗାତ୍ରକୁ	॥	୮୧
	ମନେ ବିଚାରି ନିଜ ହିତ	କମଳା କରିଛି ଆଶ୍ରିତ	॥	୮୨
୨୫	ଚରଣଯୁଗଳକୁ ଧୋଇ	କ୍ଷୀରମିଶ୍ରିତ ଅଟେ ଯେହି	॥	୮୩
	ସେ ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କରିଣ	କଂସବିଚାରକୁ ଜାଣିଣ	॥	୮୪
	ରାମଗୋବିନ୍ଦ ଭାଇ ବେନି	ସୁଖେ ରହିଲେ ସେ ରଜନୀ	॥	୮୫
୨୬	ଧନୁର ଭଙ୍ଗ ଯେ ଧନୁର	ରକ୍ଷକ, ବଧ ତାହାଙ୍କର	॥	୮୬
୨୭	ବିନାଶ ଯେ ନିଜ ସୈନ୍ୟର	ଯେ ଲୀଳା ରାମଗୋବିନ୍ଦର	॥	୮୭
	ଶ୍ରବଣ କରିଣ ସେ ରୀତି	କଂସ ଲଭିଲା ମନେ ଭୀତି	॥	୮୮
	ବହୁତ ବେଳଯାଏ ତାର	ସମ୍ଭବ ହେଲା ପ୍ରଜାଗର	॥	୮୯
	[1]ସ୍ୱପ୍ନେ ଜାଗରେ ଦୁର୍ନିମିତ୍ତ	ଦୁର୍ମତି ଦେଖିଲା ବହୁତ	॥	୯୦
	ଯଉଁ ଦୁର୍ନିମିତ୍ତେ ମୃତ୍ୟୁର	ଜଗତେ ଦୂତଭାବକର	॥	୯୧
୨୮	ଥାଆନ୍ତେ ଜଳଆଦିମାନ	ନିଜ ଶିରର ଅଦର୍ଶନ	॥	୯୨
	ଅଙ୍ଗୁଳୀ ଆଦିରେ ନେତ୍ରର	ଯେ ଅନ୍ତର୍ଧାନ ସେ ପ୍ରକାର	॥	୯୩
	ନ ଥିଲେହେଁ ଯେ [2]ଚନ୍ଦ୍ର ଆଦି	ଜ୍ୟୋତିଙ୍କ ଦ୍ୱିରୂପତା ସିଦ୍ଧି	॥	୯୪
୨୯	ଯେ ଅଟେ ଆପଣାର ଛାଇ	ଛିଦ୍ରପ୍ରତ୍ୟୟ ଯେ ବା ତହିଁ	॥	୯୫
	ଆଚ୍ଛନ୍ନ କଲେ ବେନି କର୍ଣ୍ଣ	ଯେ ଶୁଭୁଥାଇ ତହିଁ ସ୍ୱନ	॥	୯୬

୧. ଇତ୍‌ଥାହୁଲୂକଣ୍ଠାପଘ୍ନନ୍ ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷୋ ଅୟୋମୁଖଃ ।
ରକ୍ଷସାଂ ଦୂତ ଆଗତଃ ॥ (ଶ୍ରୁତି)
''ଯଦେତଦଭୁତାନ୍ୟନ୍ୱାବିଶ୍ୟ ଦୈବୀଂ ବାଚଂ ବଦସି'' ଇତି ଚ ।

୨. ଚନ୍ଦ୍ରମାଦି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ପ୍ରାଣଘୋଷ ନାମ ପୁଣ । ତାହାର ଯେ ବା ଅଶ୍ରବଣ ।। ୯୭
ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କେ ହେମଭ୍ରମ । ଯେ ରଜ ସ୍ଥଳ ଯେ କର୍ଦ୍ଦମ ।। ୯୮
ତହିଁରେ ଚରଣର ଚିହ୍ନ । ଯେବେ ନୁହଇ ଦରଶନ ।। ୯୯
୩୦ ସ୍ୱପ୍ନସମୟେ ମୃତ ଜନ । ସଙ୍ଗତେ ଯେ ବା ଆଲିଙ୍ଗନ ।। ୧୦୦
ଗର୍ଦ୍ଦଭ ଚଢ଼ି ଯେ ଗମନ । ଯେ ପୁଣ ବିଷର ଭୋଜନ ।। ୧୦୧
ମନ୍ଦାରମାଳା ବହି ଥାଇ । ତୈଳପୂରିତଗାତ୍ର ହୋଇ ।। ୧୦୨
ଏକାକୀ ହୋଇ ଦିଗମ୍ବର । ଗମନ ଯେ ବା ଆପଣାର ।। ୧୦୩
୩୧ ସ୍ୱପ୍ନ-ଜାଗରେ ଏ ପ୍ରକାର । ଅନିଷ୍ଟ ଯେ ଅବା ଇତର ।। ୧୦୪
ଦେଖନ୍ତେ ମରଣବିଷୟେ । ତ୍ରସ୍ତ ହୋଇଣ ଅତିଶୟେ ।। ୧୦୫
ଯେ ଚିନ୍ତା ମନେ ସମ୍ଭବିଲା । ତେଣେ ନିଦ୍ରାକୁ ନ ଲଭିଲା ।। ୧୦୬
୩୨ କଷ୍ଟେ କଷ୍ଟେ ହେ କୁରୁସୁତ । ରଜନୀ ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରଭାତ ।। ୧୦୭
[୧]ସଲିଳମଧ୍ୟରୁ ବାହାର । ହୁଅନ୍ତେ ପୁଣ ଦିବାକର ।। ୧୦୮
ଯେ ମଲ୍ଲକେଳିର ଉତ୍ସବ । କଂସ ତା' କରାଇଲା ସର୍ବ ।। ୧୦୯
୩୩ ପୁରୁଷେ କଲେକ ନର୍ତ୍ତନ । ବାଜିଲେ ତୂର୍ଯ୍ୟଭେରୀମାନ ।। ୧୧୦
ପୁଷ୍ପମାଳାରେ ପତାକାରେ । ବସ୍ତ୍ରନିର୍ମିତ ତୋରଣାରେ ।। ୧୧୧
ସେ ମଞ୍ଚାମାନଙ୍କୁ ମଣ୍ଡନ । କଲେ କଂସର ପରିଜନ ।। ୧୧୨
୩୪ ପୁରଗ୍ରାମର ଜନେ ଯେହି । ବ୍ରହ୍ମ-କ୍ଷତ୍ରିୟ ଆଦି ହୋଇ ।। ୧୧୩
ସର୍ବେ ସେ ମଞ୍ଚାମାନଙ୍କରେ । ବସିଲେ ଯେ ଯାହା ସୁଖରେ ।। ୧୧୪
ନୃପତିମାନେ ଆସନରେ । ବସିଲେ ମଞ୍ଚାମାନଙ୍କରେ ।। ୧୧୫
୩୫ ଅମାତ୍ୟଜନମାନଙ୍କରେ । ଆବୃତ ହୋଇ ସେ କାଳରେ ।। ୧୧୬
ମଣ୍ଡଳେଶ୍ୱରମଧ୍ୟେ ସ୍ଥିତ । ହୃଦୟ ହୋଇଛି ଦୁଃଖିତ ।। ୧୧୭
ରାଜାନିମିତ୍ତ ମଞ୍ଚା ଯେହି । କଂସ ବସିଲା ତହିଁ ଯାଇ ।। ୧୧୮
୩୬ ବୀଣା ମୃଦଙ୍ଗ[୨] ତାଳ ବଂଶୀ । ଯେ ତୂର୍ଯ୍ୟ ଏ ଚାରିହେଁ ମିଶି ।। ୧୧୯
ସେ ମଲ୍ଲତାଳଙ୍କ ଉପରେ । ଶବଦ କରନ୍ତେ ଉଚ୍ଚରେ ।। ୧୨୦
ଭୂଷିତ ହୋଇ ହରଷରେ । ଗୁରୁମାନଙ୍କ ସହିତରେ ।। ୧୨୧
ଏହି ସମୟେ ମଲ୍ଲମାନେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସେ ସ୍ଥାନେ ।। ୧୨୨
୩୭ ଚାଣୂର ମୁଷ୍ଟିକ ତୋଶଳ । ଯେ କୂଟ ନାମ ଯେବା ଶଳ ।। ୧୨୩
ମନୋଜ୍ଞ ବାଦ୍ୟେ ପ୍ରମୁଦିତ । ହେଲେ ସଭାରେ ଉପସ୍ଥିତ ।। ୧୨୪
୩୮ ନନ୍ଦଗୋପକୁ ଆଦି ହୋଇ । ଯେତେ ଗୋପାଳେ ଥିଲେ ଯାଇ ।। ୧୨୫

---

୧. 'ଅଦ୍‌ଭ୍ୟୋ ବା ଏଷ ପ୍ରାତରୁଦେତି' (ଶ୍ରୁତିଃ)
"ଯ ଉଦଗାତ୍ ମହତୋଽର୍ଣ୍ଣବାଦ୍ ବିଭ୍ରାଜମାନଃ ସଲିଳସ୍ୟ ମଧ୍ୟାଦ୍ ।
ସ ମା ବୃଷଭୋ ଲୋହିତାକ୍ଷଃ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ବିପଶ୍ଚିନ୍ମନସା ପୁନାତୁ" ।। (ଶ୍ରୁତିଃ)
୨. ମର୍ଦ୍ଦଳ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଡକାନ୍ତେ ଭୋଜରାଜା ତାଙ୍କୁ । ଦେଇ ଉପାୟନମାନଙ୍କୁ ॥ ୧୨୬
ଏକମଞ୍ଚାରେ ସର୍ବେ ଯାଇଁ । ବସିଲେ ଏକମେଳ ହୋଇ ॥ ୧୨୭
ଧନୁ-ଉତ୍ସବ ଦେଖିବାକୁ । କଂସ ନିଆଇଲା ଯାହାଙ୍କୁ ॥ ୧୨୮
ସେ ରାମକୃଷ୍ଣବେନିଙ୍କର । ମୁଁ ଦୀନବନ୍ଧୁ ପରିଚାର ॥ ୧୨୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ମଲ୍ଲରଙ୍ଗୋପବର୍ଣ୍ଣନଂ
ନାମ ଦ୍ୱିଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ତ୍ରିଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତ୍ରିଚତ୍ୱାରିଂଶକେ ହତ୍ୱା ଗଜେନ୍ଦ୍ରଂ ରାମକୃଷ୍ଣୟୋଃ ।
ରଙ୍ଗପ୍ରବେଶସୌଭାଗ୍ୟଂ ଚାଣୂରେଣ ଚ ଭାଷଣମ୍ ॥

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ହେ ନୃପ ! ଗତ ଦିବସରେ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷଭାବକୁ ମନରେ ॥ ୧
ବିଚାରି ଧନୁଭଙ୍ଗ ଆଦି । କଥାକୁ ଯେ ଥିଲେ ସଂପାଦି ॥ ୨
ଆମ୍ଭର ବଳ ଦେଖି ଯେବେ । ପିତାଙ୍କୁ ନ ଛାଡ଼ିବ ତେବେ ॥ ୩
ବିଚାରିବ ଏ ଆମ୍ଭ ନାଶ । ମାତୁଳ ହେଲେ ହେଁ ଏ କଂସ ॥ ୪
ନିର୍ଦ୍ଦୋଷଭାବ ଆମ୍ଭଠାରେ । ହୋଇବ ଏହାର ବଧରେ ॥ ୫
ଶୁଦ୍ଧଭାବକୁ ଏ ପ୍ରକାରେ । ବିଚାରିଥିଲେ ଯେ ମନରେ ॥ ୬
ଏଥୁଅନ୍ତେ ସେ ରାମ ହରି । ମଲ୍ଲଦୁନ୍ଦୁଭି ଶୁଣିକରି ॥ ୭
ଦେଖିବା ନିମିତ୍ତେ ତୁରିତ । ହୋଇଲେ ତହିଁ ଉପଗତ ॥ ୮
୨ ମିଳିଣ ରଙ୍ଗଦ୍ୱାରେ ଯାଇଁ । ଦେଖିଲେ ହସ୍ତୀ ଅଛି ତହିଁ ॥ ୯
ସେ କୁବଳୟାପୀଡ଼ ଗଜ । ମାହୁନ୍ତ କରାଇଛି ତେଜ ॥ ୧୦
୩ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଉଚିତ ଯେ ପୁଣ । ସେ ପରିଧାନକୁ ବାନ୍ଧିଣ ॥ ୧୧
କୁଟିଳ ଯେ ଅଳକମାନ । ତାହାକୁ କରିଣ ବନ୍ଧନ ॥ ୧୨
ମେଘନିନାଦର ସମାନ । ଗଭୀର ଅଟେ ଯେ ବଚନ ॥ ୧୩
ହସ୍ତିପାଳକୁ ତେଣେ କରି । ବଚନ କହିଲେ ଶ୍ରୀହରି ॥ ୧୪
୪ ଅମ୍ବଷ୍ଠ[୧] ଅମ୍ବଷ୍ଠ ! ମାର୍ଗକୁ । ଦିଅ ଆମ୍ଭ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ॥ ୧୫
ଏଠାରୁ ଯାଅ ତୁ ବେଗରେ । ନ ଗଲେ ହସ୍ତିସହିତରେ ॥ ୧୬
ଯମଗୃହକୁ ଆଜ ତୋତେ । ପେଷିବି ଶୁଣିଥାଅ ଏତେ ॥ ୧୭
୫ ଏ ରୂପେ ହୁଅନ୍ତେ ଭର୍ତ୍ସିତ । ଅମ୍ବଷ୍ଠ ହୋଇଲା କୁପିତ ॥ ୧୮
ଯେ କାଳ-ଅନ୍ତକ ଯମର । ସମାନ, କୋପିତ କୁଞ୍ଜର ॥ ୧୯

୧. ଅମ୍ବଷ୍ଠ = ମାହୁନ୍ତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବଧନିମିତ୍ତରେ କୃଷ୍ଣର । ତାହାକୁ ପେଷିଲା ସତ୍ୱର ।। ୨୦
୬ କରୀନ୍ଦ୍ର ଧାଇଁଣ ବେଗରେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଧଇଲା କରରେ ।। ୨୧
କରୁଁ ବିଗଳିତ ହୋଇଣ । ମୁଷ୍ଟିରେ ତାହାକୁ ମାରିଣ ।। ୨୨
ପାଦମାନଙ୍କରେ ହସ୍ତିର । ଅନ୍ତର[1] ହେଲେ ଦାମୋଦର ।। ୨୩
୭ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଲେ ଦାମୋଦର । ତାହାଙ୍କୁ ନ କରି ଗୋଚର ।। ୨୪
ଆଘ୍ରାଣ ଅଟେ ଦୃଷ୍ଟି ଯାର । କୁପିତ ହୋଇ ସେ କୁଞ୍ଜର ।। ୨୫
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରର ଅଗ୍ରରେ । ଧଇଲା, ଗଲେ ସେ ବଳରେ ।। ୨୬
୮ ଅତିବଳିଷ୍ଠ ସେ କୁଞ୍ଜର । ଧରି ଲାଙ୍ଗୁଳକୁ ତାହାର ।। ୨୭
ପଚିଶ ଧନୁ[2] ଯେତେ ଦୂର । ଓଟାରି ନେଲେ ଦାମୋଦର ।। ୨୮
ସେ ନାଗ[3] ସର୍ପର ସମାନ । ଏ କୃଷ୍ଣ ଲୀଳାରେ ସୁପର୍ଣ୍ଣ ।। ୨୯
୯ ସେ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଭ୍ରମେ ଯେବେ । ସବ୍ୟକୁ ନିଅନ୍ତି ଏ ତେବେ ।। ୩୦
ଭ୍ରମନ୍ତେ ସେ ସବ୍ୟଭାଗକୁ । ବୁଲାନ୍ତି ତାକୁ ଦକ୍ଷିଣକୁ ।। ୩୧
ଗୋବତ୍ସେ ବାଳକ ଯେସନ । ସେ କୃଷ୍ଣ ଯେ ବା ଅନ୍ୟଜନ ।। ୩୨
୧୦ ଅଭିମୁଖକୁ ତଦନ୍ତରେ । ଆସିଣ ହସ୍ତିକି ହସ୍ତରେ ।। ୩୩
ମାରିଣ ବେଗେ ଗଲେ ଧାଇଁ । ଯେମନ୍ତ ରୂପେ ସେ ପଡ଼ଇ ।। ୩୪
ତେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଆପଣ । ଧାଇଁଲେ ତାକୁ ବଞ୍ଚାନ୍ତେଣ[4] ।। ୩୫
୧୧ ଧାବନ୍ତେ କ୍ରୀଡ଼ାରେ ଭୂମିରେ । ପଡ଼ି ଉଠିଲେ ସେ ସତ୍ୱରେ ।। ୩୬
ପଡ଼ିଲେ ଏମନ୍ତ ଜାଣିଣ । କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଣ ହସ୍ତୀ ପୁଣ ।। ୩୭
ଭୂମିକି ଦନ୍ତ ଯୁଗଳରେ । ଆହତ କଲା ସେ ବେଗରେ ।। ୩୮
୧୨ ନିଜ ବିକ୍ରମ ଯାନ୍ତେ ନାଶ । ହସ୍ତୀ ଅତ୍ୟନ୍ତ କୋପବଶ ।। ୩୯
ମାହୁନ୍ତ ପେଷନ୍ତେ ତାହାକୁ । ରୋଷରେ ଧାଇଁଲା କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ।। ୪୦
୧୩ ଆସନ୍ତେ ସେ କୁଞ୍ଜର ଧାଇଁ । ମଧୁସୂଦନ ତାକୁ ପାଇ ।। ୪୧
ହସ୍ତେ ତା' ହସ୍ତ ଧରି ବଳେ । ପକାଇ ଦେଲେ ଭୂମିତଳେ ।। ୪୨
୧୪ ମୃଗେନ୍ଦ୍ରପ୍ରାଏକ ଲୀଳାରେ । ପଡ଼ିଲା ହସ୍ତିକି ପାଦରେ ।। ୪୩
ଆକ୍ରମି[5] ଉପାଡ଼ି ତା' ଦନ୍ତ । ଯେତେକ ଥିଲେ ତା' ମାହୁନ୍ତ ।। ୪୪
ତାହାଙ୍କୁ ସେହି ଦନ୍ତ ଧରି । ବିନାଶ କଲେ ଦେବ ହରି ।। ୪୫
୧୫ ମଲା ହସ୍ତିକି ଛାଡ଼ି କରି । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଦନ୍ତ ଧରି ।। ୪୬
[6]ରଙ୍ଗସଭାକୁ ହୃଷୀକେଶ । ସେଦିନ ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ ।। ୪୭
ଯେ ଶୋଭା ଧରେ ବୀର ଜନ । ତେଣେ ଦିଶିଲେ ଶୋଭମାନ ।। ୪୮
ନିଜ କାନ୍ଧରେ ହସ୍ତିଦନ୍ତ । କରିଅଛନ୍ତି ଯେ ଅର୍ପିତ ।। ୪୯

---

୧. ଅନ୍ତର = ଅଦୃଶ୍ୟ ।   ୨. ଧନୁ = ଚାରିହାତ ।   ୩. ନାଗ = ହସ୍ତୀ ।
୪. ବଞ୍ଚାନ୍ତେଣ = ବଞ୍ଚନା କରନ୍ତେଣ ।   ୫. ଆକ୍ରମି = ଆକର୍ଷି ।
୬. "ରଙ୍ଗମ୍ ସମାବିଶନ୍ କୃଷ୍ଣସ୍ତଦା ବୀରଶ୍ରିୟା ବଭୌ" ଇତି ଅଧିକଃ ପାଠଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ରକ୍ତ-ମଦ-ବିନ୍ଦୁ ଆର	। ତେଣେ ଅଙ୍କିତ କଳେବର	॥	୫୦
	ମୁଖପଙ୍କଜେ ସ୍ୱେଦ ଜାତ	। ସୁନ୍ଦର ଦିଶିଲେ ଅଚ୍ୟୁତ	॥	୫୧
୧୬	କେତେହେଁ ଗୋପାଳ ସଙ୍ଗରେ	। ବେଢ଼ି ଅଛନ୍ତି ହରଷରେ	॥	୫୨
	ଯେବଣ ଦନ୍ତ ମାତଙ୍ଗର	। ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆୟୁଧ ଯାଙ୍କର	॥	୫୩
	ହେ ନୃପ ! ରାମ ହୃଷୀକେଶ	। ରଙ୍ଗରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ	॥	୫୪
୧୭	[1]ମାଲଙ୍କୁ କୁଳିଶ-ଆକାର	। ନରମାନଙ୍କୁ ନରବର	॥	୫୫
	ନାରୀଙ୍କି ସୁମୂର୍ତ୍ତି ମଦନ	। ଗୋପାଳମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱଜନ	॥	୫୬
	ଅସନ୍ତ ଯେତେ ନରନାଥ	। ତାହାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡଦାତାମତ	॥	୫୭
	ବାଳକ ପିତାମାତାଙ୍କର	। କଂସନୃପକୁ ଦଣ୍ଡଧର	॥	୫୮
	ଅଜ୍ଞାନୀ[2] ଯେତେ ଥିଲେ ନର	। ତାହାଙ୍କୁ ବିରାଟ ଆକାର	॥	୫୯
	ପରମତତ୍ତ୍ୱ ଯୋଗିଙ୍କର	। କୁଳଦେବତା ଯଦୁଙ୍କର	॥	୬୦
	ଏ ରୂପେ ବିଦିତ ରଙ୍ଗରେ	। ମିଳିଲେ ରାମସହିତରେ	॥	୬୧
୧୮	ଯେ କୁବଳୟାପୀଡ଼ ଦନ୍ତୀ	। ତାହାର ସଂଭବିଲା କ୍ଷତି	॥	୬୨
	ଦୁର୍ଜୟ ରାମ-ଦାମୋଦର	। ଏକଥା କରିଣ ଗୋଚର	॥	୬୩
	ଯଦ୍ୟପି ଦୃଢ଼ ଅତିଶୟ	। ଅଟଇ ତାହାର ଆଶୟ	॥	୬୪
	ହେ ନୃପ ! ତଥାପି ହି କଂସ	। ଉଦ୍‌ବେଗ ଲଭିଲା ବିଶେଷ	॥	୬୫
୧୯	ବିଚିତ୍ର ଯାହାଙ୍କର ବେଷ	। ଭୂଷଣ ପୁଷ୍ପ-ମାଳା ବାସ	॥	୬୬
	ବିଶାଳ ଅଟେ ଭୁଜଦୁଇ	। ସେ ରାମ କୃଷ୍ଣ ବେନି ଭାଇ	॥	୬୭
	ହୋଇଲେ ରଙ୍ଗସଭାଗତ	। ଦିଶିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଭିତ	॥	୬୮
	ଉତ୍ତମ ବେଷ ଧରିଥାଇଁ	। ଦିଶନ୍ତି ଯେହ୍ନେ ନଟ ଦୁଇ	॥	୬୯
	ଦେଖୁଅଛନ୍ତି ଯେତେ ଜନ	। ତେଜେ ହରନ୍ତେ ତାଙ୍କ ମନ	॥	୭୦
୨୦	ଯେ ମଞ୍ଚେ ଥିଲେ ପୁରଜନ	। ଯେ ଦେଶଜନେ ଯେ ରାଜନ	॥	୭୧
	ଯେ ହଳଧର-ପୀତବାସ	। ଅଟନ୍ତି ଉତ୍ତମ ପୁରୁଷ	॥	୭୨
	ଦେଖି ତାହାଙ୍କୁ ଯେ ହରଷ	। ବେଗ ହୋଇଲା ପରକାଶ	॥	୭୩
	ତେଣେ ସେମାନଙ୍କ ନୟନ	। ବିକାଶ ହୋଇଲା ଆନନ	॥	୭୪
	ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନିଙ୍କର	। ମୁଖକୁ ନେତ୍ରେ ଆପଣାର	॥	୭୫
	ପାନ କରନ୍ତେ ହେଁ ସେମାନେ	। ତୃପ୍ତିକି ନ ଲଭିଲେ ମନେ	॥	୭୬
୨୧	ପିଇଲା ପ୍ରାଏ ଦ୍ୱିନେତ୍ରରେ	। ଲେହିଲା ପ୍ରାଏକ ଜିହ୍ୱାରେ	॥	୭୭
	ନାସିକାବେନିପୁଟେ ପୁଣ	। କରିବା ପ୍ରାଏକ ଆଘ୍ରାଣ	॥	୭୮

୧. ରୌଦ୍ରୋଽଦ୍ଭୁତଶ୍ଚ ଶୃଙ୍ଗାରୋ ହାସ୍ୟଂ ବୀରୋ ଦୟା ତଥା ।
ଭୟାନକଶ୍ଚ ବୀଭତ୍ସଃ ଶାନ୍ତଃ ସପ୍ରେମଭକ୍ତିକଃ ॥ ଇତି
ମଲ୍ଲାଦିଷୁ କ୍ରମେଣାଭିବ୍ୟକ୍ତାଃ ରସାଃ

୨. ବିଜ୍ଞାନୀ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବାହୁମାନଙ୍କେ ଆଲିଙ୍ଗନ । କରିବା ପ୍ରାଏ ସେହୁ ଜନ ॥ ୭୯
୨୨ ଯେମନ୍ତରୂପେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ । ଉଦ୍ଧାର ଆଦି କର୍ମମାନ ॥ ୮୦
ଶ୍ରବଣ କରିଥିଲେ ପୂର୍ବେ । ଧନୁଭଙ୍ଗାଦି କର୍ମ ଏବେ ॥ ୮୧
ଦେଖିଲେ, ତେଣୁ ପରସ୍ପରେ । ବଚନ କହିଲେ ସେ ନରେ ॥ ୮୨
ସେ ବେନିଙ୍କର ରୂପ, ଗୁଣ । ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଗଲ୍‌ଭତା ପୁଣ ॥ ୮୩
ତେଣୁ ସ୍ମରଣକୁ ସେମାନେ । ଲଭିଲାପ୍ରାୟ ନିଜ ମନେ ॥ ୮୪
୨୩ ଯେ ନାରାୟଣ ଭଗବନ୍ତ । ତାହାଙ୍କ ଅଂଶେ[୧] ଏ ସାକ୍ଷାତ ॥ ୮୫
ଏପୁରେ ବସୁଦେବଘରେ । ଜନମ ହୋଇଲେ ପୂର୍ବରେ ॥ ୮୬
୨୪ ଦେବକୀ-ଉଦରେ ଏ ଜାତ । ନେଲାଟି ଗୋକୁଳକୁ ତାତ ॥ ୮୭
ଗୁପତ ହୋଇ ଏତେ ଦିନ । ରହନ୍ତେ ନନ୍ଦର ଭବନ ॥ ୮୮
୨୫ ପୂତନାକୁ ଏ କଲା ହତ । ଯଉଁ ଦାନବ ଚକ୍ରବାତ ॥ ୮୯
ଧେନୁକ, ଯେ ବେନି ଅର୍ଜୁନ । ଯେ କେଶୀ ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼ ଆନ ॥ ୯୦
ଏ ରୂପେ ଯେତେ ଦୁଷ୍ଟ ଆନ । ତାହାଙ୍କୁ କଲା ଏ ନିଧନ ॥ ୯୧
୨୬ ପାଳକମାନଙ୍କ ସହିତେ । ଯେ ଧେନୁ ଥିଲେ ବନଗତେ ॥ ୯୨
ତାହାଙ୍କୁ ବନହୁତାଶନ । ମଧ୍ୟରୁ କଲା ଏ ମୋଚନ ॥ ୯୩
କାଳିୟସର୍ପକୁ ଦଳିଲା[୨] । ଇନ୍ଦ୍ରକୁ ହତଗର୍ବ କଲା ॥ ୯୪
୨୭ ଏକହସ୍ତରେ ଦିନ ସାତ । ଧଇଲା ଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପର୍ବତ ॥ ୯୫
ବରଷା-ବାତ-ବଜ୍ରୁଁ ପୁଣ । ଏ କଲା ଗୋକୁଳ ରକ୍ଷଣ ॥ ୯୬
୨୮ ଯହିଁରେ ନିତ୍ୟ ସହରଷ । ହସିତ ପ୍ରେକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ ॥ ୯୭
[୩]ଦେଖନ୍ତେ ଏହାର ବଦନ । ଯେ ବା ବିବିଧ ତାପମାନ ॥ ୯୮
ଶ୍ରମ ନ ଲଭି ହରଷରେ । ଗୋପୀ ତରନ୍ତି ତା' ନିର୍ଭରେ ॥ ୯୯
୨୯ ଏ ରକ୍ଷା କରନ୍ତେ ଯଦୁର । ଏ ବଂଶ ଅତ୍ୟନ୍ତ-ବିସ୍ତାର ॥ ୧୦୦
ଲଭିବ ଶ୍ରୀ ଯଶ ମହତ୍ତ୍ୱ । ସୁଜନେ ବୋଲନ୍ତି ଏମନ୍ତ ॥ ୧୦୧
୩୦ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଏ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଏହାର । କମଳପ୍ରାୟ ନେତ୍ର ଯାର ॥ ୧୦୨
କଲା ଏ ପ୍ରଳମ୍ବକୁ ହତ । [୪]ଯେ ବହୁ ଧେନୁକାଦି[୫] ଦୈତ୍ୟ ॥ ୧୦୩
୩୧ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାର ବଚନ । କହନ୍ତେ ନାନାବିଧ ଜନ ॥ ୧୦୪
ବାଜନ୍ତେ ତୂର୍ଯ୍ୟବାଦ୍ୟମାନ । ଚାଣୂର କରି ସମ୍ବୋଧନ ॥ ୧୦୫
କୃଷ୍ଣରାମଙ୍କୁ ଏ ପ୍ରକାରେ । ବଚନ କହିଲା ସେଠାରେ ॥ ୧୦୬
୩୨ ହେ ରାମ ! ହେ ନନ୍ଦତନୟ ! । ବୀର୍ଯ୍ୟ[୬] ସମ୍ମତ ତୁମ୍ଭେ ଦ୍ୱୟ ॥ ୧୦୭

୧. ଅଂଶେ - ଏଠାରେ ପ୍ରତୀତି-ଅଭିପ୍ରାୟରେ କୁହାଯାଇଛି । ବସ୍ତୁତଃ କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ୍ ।
୨. ଦଂଶିଲା ।   ୩. ଦେଖନ୍ତେ ଏ-ହାସବଦନ (ଗୋପ୍ୟୋଽସ୍ୟ......ମୁଖଂ) ।
୪. ଧେନୁକ-ବକ-ବତ୍ସାସୁରେଷୁ ବିପର୍ଯ୍ୟୟୋକ୍ତିର୍ଜନବାଦେଷୁ ଅନିଶ୍ଚୟାତ୍ (ସ୍ୱାମୀ) ।
୫. ବକ ଆଦି ।   ୬. ବୀର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯୁଦ୍ଧେ କୁଶଳ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣି । ଏମନ୍ତ ଲୋକଠାରୁ ଶୁଣି ।। ୧୦୮
ଦେଖିବା ନିମିତ୍ତେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ରାଜା ଅଣାଇଲେ ଏଠାକୁ ।। ୧୦୯
୩୩ ମନରେ କର୍ମରେ ବଚନେ । ରାଜାର ପ୍ରୀତି ପ୍ରଜାମାନେ ।। ୧୧୦
କରନ୍ତେ ଲଭନ୍ତି ଶ୍ରେୟକୁ । ଅନ୍ୟଥା ହେଲେ ଅଭଦ୍ରକୁ ।। ୧୧୧
୩୪ ଗୋପାଳେ ବତ୍ସପାଳମାନେ । ନିତ୍ୟେ ହରଷ ହୋଇ ବନେ ।। ୧୧୨
ଖେଳନ୍ତେ ମଲ୍ଲଯୁଦ୍ଧେ, ଗାଈ । ଚରାନ୍ତି ଏ ସ୍ଫୁଟ ଅଟଇ ।। ୧୧୩
୩୫ ସେ ଘେନି ତୁମ୍ଭେ ଆମ୍ଭେ ଦ୍ୱୟ । କରିବା ନୃପତିର ପ୍ରିୟ ।। ୧୧୪
ଯେତେ ଅଛନ୍ତି ଭୂତମାନ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ହୁଅନ୍ତୁ[1] ପ୍ରସନ୍ନ ।। ୧୧୫
ସକଳଭୂତମୟ ହୋଇ । ନୃପତି ବିଦିତ ଅଟଇ ।। ୧୧୬
୩୬ ନିଯୁଦ୍ଧ[2] ଇଷ୍ଟ ଆପଣାର । ଜାଣନ୍ତେ ଏହା ଦାମୋଦର ।। ୧୧୭
ଚାଣୂର-ସେ-ବଚନ ଶୁଣି । ଯେ ଦେଶ-କାଳୋଚିତ ବାଣୀ ।। ୧୧୮
ସେ ବାକ୍ୟ କହିଲେ ତାହାକୁ । ଲଭିଣ ମନେ ଆନନ୍ଦକୁ ।। ୧୧୯
୩୭ ଯେ ଆମ୍ଭେମାନେ ବନଚର । ପ୍ରଜାଏ ଭୋଜନୃପତିର ।। ୧୨୦
ନିତ୍ୟେ କରୁଁ ଏହାଙ୍କ ପ୍ରିୟ । ସେ ଆମ୍ଭ ବଡ଼ ଅନୁଗ୍ରହ ।। ୧୨୧
୩୮ ଆମ୍ଭେ ବାଳକ ଯେ ଆମ୍ଭର । ସମାନବଳ ତାହାଙ୍କର ।। ୧୨୨
ସଙ୍ଗେ ଖେଳିବୁଁ ଯଥୋଚିତେ । ବାହୁଯୁଦ୍ଧରେ ନାନାମତେ ।। ୧୨୩
ହେ ମଲ୍ଲ ! ସଭାସଦ ଯେହୁ । ତାହାଙ୍କୁ ଅଧର୍ମ ନ ଛୁଉଁ ।। ୧୨୪

ଚାଣୂର ଉବାଚ

୩୯ କୃଷ୍ଣର ଏ ବଚନ ଶୁଣି । ଚାଣୂର କହୁଅଛି ପୁଣି ।। ୧୨୫
ବାଳକ କିଶୋର ହୋଇଣ । ଯେ ବେନି ତୁମ୍ଭେ ନୁହ ପୁଣ ।। ୧୨୬
ବଳିଷ୍ଠ ଲୋକମାନଙ୍କର । ମଧ୍ୟେ ଏ ବଳଭଦ୍ର ବର ।। ୧୨୭
ସହସ୍ରସଂଖ୍ୟ ହସ୍ତିଙ୍କର । ବଳକୁ ଧରେ ଯେ କୁଞ୍ଜର ।। ୧୨୮
ଯେ ତୁମ୍ଭେ ତାହାକୁ ଲୀଳାରେ । ବିନାଶ କଲ ଏ ସ୍ଥାନରେ ।। ୧୨୯
୪୦ ସେ ଘେନି ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କର । ସଙ୍ଗତେ ବଳିଷ୍ଠ ଯେ ନର ।। ୧୩୦
ସେମାନେ କରିବେ ସମର । ଅଧର୍ମ ନାହିଁ ତ ଏଥିର ।। ୧୩୧
ସେ ଘେନି କରି ବୃଷ୍ଣିସୁତ । ତୁ ଯୁଦ୍ଧ କର ମୋ ସଙ୍ଗତ ।। ୧୩୨
ମୁଷ୍ଟିକ ବଳଭଦ୍ରତୁଲେ । ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ କରୁ ଭଲେ ।। ୧୩୩
ଗଜକୁ ମାରି ବାହୁବଳେ । ମିଳିଲେ ଯେହୁ ସଭାତଳେ ।। ୧୩୪
ସେ କୃଷ୍ଣ ପାଦପଦ୍ମ ଚିନ୍ତି । ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମତି ।। ୧୩୫

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ
ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ କୁବଳୟାପୀଡ଼ବଧୋ ନାମ ତ୍ରିଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

୧. ହୁଅନ୍ତି । (ପ୍ରସୀଦନ୍ତି ଇତି ପାଠେ)   ୨. ନିଯୁଦ୍ଧ = ବାହୁଯୁଦ୍ଧ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଚତୁଷ୍ଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚତୁଷ୍ଚତ୍ୱାରିଂଶକେ ତୁ ମଲ୍ଲକଂସାଦିମର୍ଦ୍ଦନମ୍ ।
କଂସଯୋଷିଦ୍‌ସମାଶ୍ୱାସସ୍ତାଭ୍ୟାଂ ପିତ୍ରୋଶ୍ଚ ଦର୍ଶନମ୍ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ବୋଲନ୍ତି ବେଦବ୍ୟାସସୁତ	। ଶୁଣ ହେ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ	॥	୧
	ଯାର ସଂକଳ୍ପ ନୋହେ ଆନ	। ସେ ମଧୁରିପୁ ଭଗବାନ	॥	୨
	ମିଳିଲେ ଆସି ଚାଣୂରକୁ	। ମାଲବିନ୍ଧାଣେ[୧] ଯୁଝିବାକୁ	॥	୩
	ମୁଷ୍ଟିକମାଲ-ଅଗ୍ରଗତ	। ହୋଇଲେ ରୋହିଣୀର ସୁତ	॥	୪
୨	ହସ୍ତଯୁଗଳ ହସ୍ତେ ବାନ୍ଧି	। ବେନିପାଦକୁ ପାଦେ ଛନ୍ଦି	॥	୫
	ବଳେ ଜିଣିମା ମନ କଲେ	। ଏକ ଆରକେ ଓଟାରିଲେ	॥	୬
୩	ଛାଡ଼ିଣ କନିଷ୍ଠ ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠି	। ବେନି ହସ୍ତରେ କରି ମୁଷ୍ଟି	॥	୭
	ସେ ନନ୍ଦନନ୍ଦନ ଚାଣୂର	। କରରେ କର ଉରେ ଉର	॥	୮
	ଜାନୁରେ ଜାନୁ ଶିରେ ଶିର	। ପ୍ରହାର କଲେ ପରସ୍ପର	॥	୯
୪	ହସ୍ତ ଧରିଣ ବୁଲାଇବା	। ଏକ ଆରେକ ପେଲି ଦେବା	॥	୧୦
	ବେନିଭୁଜରେ ଭିଡ଼ାଭିଡ଼ି	। କେ କେତେବେଳେ ତଳେ ପଡ଼ି	॥	୧୧
	ଉଠି କେ ଟଳଇ ଆଗକୁ	। କେ ଯାଇ କାହାର ପଛକୁ	॥	୧୨
	ଏମନ୍ତ ଚେଷ୍ଟା ପ୍ରକାଶିଲେ	। ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କି ନିରୋଧିଲେ	॥	୧୩
୫	ଏକକୁ ଆରକ ଜିଣିମା	। ଅର୍ଥରେ କରିଣ ଗାରିମା	॥	୧୪
	ପାଦଯୁଗଳ ଆଣ୍ଠୁ ବେନି	। ଲୋଚା କରିଣ କେ ଅବନି	॥	୧୫
	ତଳରେ ପଡ଼ନ୍ତେ ସତ୍ୱର	। ଫିଟାଇ ତହିଁ କେ କାହାର	॥	୧୬
	ଦୁଇ ହସ୍ତରେ କେ କାହାକୁ	। ଧରି ଟେକନ୍ତେ ଉପରକୁ	॥	୧୭
	କେ କାହା କଟି କଣ୍ଠସ୍ଥାନ	। ଭିଡ଼ନ୍ତେ ଛଡ଼ାଇ[୨] ବହନ	॥	୧୮
	କେ କାହା ପାଣି ପାଦ ଧରି	। ବଳେ ରଖଇ ଲୋଚା କରି	॥	୧୯
	ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ସେ ଦୁହେଁ	। ଅପଘାତକୁ କଲେ ଦେହେ	॥	୨୦
୬	ଶୁଣ ରାଜନ ଏକମନେ	। ଯେତେ ମଥୁରା ନାରୀମାନେ	॥	୨୧
	ସେ ସର୍ବେ ଯୂଥ ଯୂଥ ହୋଇ	। ଏକ ଆରେକ ଦୟା ବହି	॥	୨୨
	ବୋଇଲେ ବାଳ-ବଳବନ୍ତ	। ଯୁଦ୍ଧ ଏ ବିଷମ ଅତ୍ୟନ୍ତ	॥	୨୩
୭	ଏ ରାଜସଭାଲୋକଙ୍କର	। ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଧର୍ମ ଆଚାର	॥	୨୪

୧. ମାଲବିନ୍ଧାଣ (ସଂ-ମଲ୍ଲବିଧାନ) ।
ପାଦ-ଅଗ୍ରେ ଯେ ଚାଳଇ କ୍ଷେପିଣ ।
ତାକୁ ସେ ଜାଣିବୁ ମାଲବିନ୍ଧାଣ ॥ ପ୍ରାଚୀ ପରଚେ ଗୀତା ।

୨. ଛିଡ଼ାଇ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେ ବାଳ-ବଳବନ୍ତ ବେନି । ଜନଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧ ମନେ ଘେନି ।। ୨୫
ଦେଖନ୍ତେ ଏ କଂସ ନୃପତି । କରୁଅଛନ୍ତି ଅନୁମତି ।। ୨୬
୮ ବଜ୍ରରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠିନ । ଯାହାଙ୍କ ସର୍ବ ଅଙ୍ଗମାନ ।। ୨୭
ଯେ ମହାଗିରିବରତୁଲ । କାହିଁ ଅବା ସେ ବେନିମାଲ ।। ୨୮
ହୋଇଛି କିଶୋର ବୟସ । ନାହିଁ ଯୌବନର ପ୍ରବେଶ ।। ୨୯
କାହିଁ ବା ଅତିସୁକୁମାରେ । ଏ ବେନି ନନ୍ଦର କୁମରେ ।। ୩୦
୯ ଏ ସଭାରେ ଏ ଯେତେ ଜନ । କଲେ ଏ ଧର୍ମକୁ ଲଙ୍ଘନ ।। ୩୧
ଅଧର୍ମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତଇ ଯହିଁ । କେବେ ହେଁ ସେଠାରେ ନ ରହି ।। ୩୨
୧୦ ଏମନ୍ତ ପୁଣ ପୁଣ କେହି । ନାରୀଏ ବୋଇଲେକ ତହିଁ ।। ୩୩
ସଭାରେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କର । ଦୋଷ କରିଣ ସୁବିଚାର ।। ୩୪
ଯେ ଜନ ପଣ୍ଡିତ ଅଟଇ । ସଭାରେ ସେ ଜନ ବସଇ ।। ୩୫
ଜାଣି ନ କହି ତୁନି ହୋଇ । ଅନ୍ୟଥା କରି ଯେ କହଇ ।। ୩୬
ଏକଥା ମୁଁ ତ ଜାଣିନାହିଁ । ବୋଲି ଯେ ବଞ୍ଚାଇଣ[୧] କହି ।। ୩୭
ଏମନ୍ତ ଲୋକ ଯେ ଦୁରିତ । ସଭାରୁ ଅର୍ଜନ୍ତି ବହୁତ ।। ୩୮
୧୧ ଚାଣୂର-ଚାରି-ପାରୁଶରେ । ବେଗେ ଧାଆଁନ୍ତେ ଶ୍ରମଭରେ ।। ୩୯
ଜାତ ଯେ ଝାଳବିନ୍ଦୁମାନ । ତେଣୁ ଏ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବଦନ ।। ୪୦
ଦେଖ ଯେସନେ ଜଳଲେଶ । ସଂଯୋଗେ ଶୋହେ ପଦ୍ମକୋଷ ।। ୪୧
୧୨ ବୋଲନ୍ତି କଉଁ ନାରୀଜନେ । ଦେଖୁନାହଁ କି ତୁମ୍ଭେମାନେ ।। ୪୨
ରୋହିଣୀନନ୍ଦନ-ବଦନ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆରକ୍ତଲୋଚନ ।। ୪୩
ମୁଷ୍ଟିକପରେ କ୍ରୋଧ ଜାତ । ହାସ-ଆବେଶେ ଯେ ଶୋଭିତ ।। ୪୪
୧୩ ବୋଲନ୍ତି ନାରୀମାନେ କେହି । ଧନ୍ୟ ଅଟେ ସେ ବ୍ରଜମହୀ ।। ୪୫
ରମା ଶଙ୍କର ମନେ ଘେନି । ପୂଜନ୍ତି ଯାହା ପାଦବେନି ।। ୪୬
ଗୁପତେ ନରଦେହ ଧରି । ପରମପୁରୁଷ ସେ ହରି ।। ୪୭
ବହି ବିଚିତ୍ର ବନମାଳ । ଚରାନ୍ତେ ସୁରଭିପଟଳ ।। ୪୮
ବଳଦେବଙ୍କୁ ଘେନି ସଙ୍ଗେ । ବଜାନ୍ତେ ବେଣୁ ନାନାରଙ୍ଗେ ।। ୪୯
କରି ବିବିଧ କ୍ରୀଡ଼ାମାନ । ଯହିଁରେ କରନ୍ତି ଗମନ ।। ୫୦
୧୪ ଗୋପପୁରେ ସେ ଗୋପୀଗଣ । କି ତପ କଲେ ଆଚରଣ ।। ୫୧
ଯେବଣ ରୂପ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର । ସର୍ବଲାବଣ୍ୟ ଘେନି ସାର ।। ୫୨
ଯାହାର ନାହିଁ ନା ସମାନ । କାହିଁ ବା ଅଧିକ ବିଧାନ ।। ୫୩
ନ ଥିଲେ ହେଁ ଯେ ଅଳଂକାର । ଅଟଇ ସ୍ୱୟେଂ ଶୋଭାକର ।। ୫୪
ଯେ ଅଇଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଶିରୀ ଯଶ । ଏହାଙ୍କ ନିଶ୍ଚଳ ନିବାସ ।। ୫୫

୧. ବଞ୍ଚାଇ ନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ନବ ନବ ଦିନୁଁଦିନ	ଲଭି ନ ପାରେ ଯାହା ଆନ	॥	୫୬
	ଯଉଁ ଭାଗ୍ୟରେ ପ୍ରତିକ୍ଷଣେ	ଏରୂପ ଦେଖନ୍ତି ଇକ୍ଷଣେ	॥	୫୭
୧୫	ରଖି ଯେ ନନ୍ଦସୁତେ ଚିତ୍ତ	ସର୍ବବିଷୟେ ଅନୁଗତ	॥	୫୮
	ଗାଈଙ୍କି ଦୁହିଁବାର କାଳେ	କାନ୍ଦନ୍ତେ ଆପଣାର ବାଳେ	॥	୫୯
	କରନ୍ତେ ଦୋଳିଆନ୍ଦୋଳନ	ଲେପନ-ମାର୍ଜନ-ସେଚନ	॥	୬୦
	ଧାନ୍ୟକୁଟ୍ଟନସମୟରେ	ଦଧିମନ୍ଥନବ୍ୟାପାରରେ	॥	୬୧
	ଏମନ୍ତେ ଯାହା ଯେ କରନ୍ତି	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଯଶ 'ତହିଁ ଗା'ନ୍ତି[1]	॥	୬୨
	ଅତି ହିଁ ଅନୁରାଗ-ମନେ	ସଗଦଗଦ କଣ୍ଠସ୍ଥାନେ	॥	୬୩
	ସେ ବ୍ରଜପୁରନାରୀମାନେ	ଧନ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ତ୍ରିଭୁବନେ	॥	୬୪
୧୬	ପ୍ରାତଃକାଳରେ ବ୍ରଜପୁରୁଁ	ବନକୁ ଯା'ନ୍ତେ ଘେନି ଗୋରୁ	॥	୬୫
	ବେଣୁ ବଜାଇ ନାନାରଙ୍ଗେ	ଆସନ୍ତେ ଦିନପ୍ରାନ୍ତଭାଗେ	॥	୬୬
	ଶୁଣି ସେ ବେଣୁର ନିଃସ୍ୱନ	ଘରରୁ ଆସି ଯେ ବହନ	॥	୬୭
	ନନ୍ଦନନ୍ଦନ-ଆଗମନ	ମାର୍ଗରେ ରହି ପ୍ରତିଦିନ	॥	୬୮
	ସଦୟ ଦୃଷ୍ଟିର ସଂଚାର	ମନ୍ଦହାସରେ ମନୋହର	॥	୬୯
	କୃଷ୍ଣର ବଦନ-ନଳିନ	ଦେଖନ୍ତି ହୋଇ ଏକମନ	॥	୭୦
	ସେ ବ୍ରଜପୁରର ଯୁବତୀ	ଅଟନ୍ତି ଅତିପୁଣ୍ୟବତୀ	॥	୭୧
୧୭	ସେ ଯେ ମଥୁରାନାରୀମାନେ	ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତେ ବଚନେ	॥	୭୨
	ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ଦଣ୍ଡଧର	ସେ ଭଗବାନ ଯୋଗେଶ୍ୱର	॥	୭୩
	ମାଲଙ୍କୁ ମାରିବା ଅର୍ଥରେ	ବିଚାର କଲେକ ମନରେ	॥	୭୪
୧୮	ସେ ପୁରନାରୀଙ୍କର ବାଣୀ	ଦେବକୀ-ବସୁଦେବ ଶୁଣି	॥	୭୫
	ପୁତ୍ରସ୍ନେହରେ ଶୋକ ବହି	ଅତି ଆକୁଳଭାବେ ତହିଁ	॥	୭୬
	ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁତାପ ମନେ	ଲଭିଲେ ସେ ଭୟ ଉଚ୍ଛନ୍ନେ	॥	୭୭
	ଯେଣୁ ସେ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କର	ବଳ ତାହାଙ୍କୁ ଅଗୋଚର	॥	୭୮
୧୯	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚାଣୂର ଏ ବେନି	ମାଲବିଦ୍ଧାଣ ମନେ ଘେନି	॥	୭୯
	ଏକ ଆରକରେ ସେଠାରେ	ଯୁଝିଲେ ଯେ ଯେତେ ପ୍ରକାରେ	॥	୮୦
	ସେହି ରୂପରେ ହଳଧର	ଯୁଝିଲେ ମୁଷ୍ଟିକ ସଙ୍ଗର	॥	୮୧
୨୦	ମହାପ୍ରଚଣ୍ଡ ବଜ୍ରପାତ	ପରାଏ ନିଷ୍ଠୁର ଅତ୍ୟନ୍ତ	॥	୮୨
	ଯେ ଅଙ୍ଗ-ଆଘାତ କୃଷ୍ଣର	ତେଣେ ସେ ଚାଣୂରମଲ୍ଲର	॥	୮୩
	ଭାଜିଲା ଅବୟବମାନ	ବେଳକୁ ବେଳ ହେଲା ଗ୍ଲାନ	॥	୮୪
୨୧	ସଂଚାଣପ୍ରାଏ ବେଗେ ଧାଇଁ	କୃଷ୍ଣଉପରକୁ ଉଗୁଇଁ[2]	॥	୮୫
	ମୁଷ୍ଟି କରିଣ ବେନି କରେ	ସେ ଭଗବାନ-ଉରପରେ	॥	୮୬

୧. ସେ ଗାଆନ୍ତି ।　　　୨. ଡିଅଇଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତକ୍ଷଣେ କଲାକ ପ୍ରହାର	। ଭଜି ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରୋଧଭର	।।	୮୭
୨୨	ମତ୍ତହସ୍ତୀକି ଫୁଲମାଳେ	। ମାଇଲେ ସେ ଯେହ୍ନେ ନ ଚଳେ	।।	୮୮
	ତେହ୍ନେ ଚାଣୂରମାଲମୁଥ	। ଘାତେ ନ ଚଳି ଗୋପୀନାଥ	।।	୮୯
	ବଳେ ତା ବେନି ବାହା ଧରି	। ବହୁତ ବୁଲାଇଲେ ହରି	।।	୯୦
୨୩	ଏମନ୍ତେ ଯାନ୍ତେ ତାର ପ୍ରାଣ	। ଭୂମିରେ କଚାଡ଼ିଲେ ପୁଣ	।।	୯୧
	ଫିଟିଣ ଗଲା ତାର ବାଳ	। ଖସିଲେ ଅଙ୍ଗୁଁ ଫୁଲମାଳ	।।	୯୨
	ଯେ ତାର ଦେହର ଭୂଷଣେ	। ସେହୁ ପଡ଼ିଲେ ଏଣେ ତେଣେ	।।	୯୩
	ସେ ଇନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜର[୧] ଆକାରେ	। ଚାଣୂର ପଡ଼ିଲା ମହୀରେ	।।	୯୪
୨୪	ମୁଷ୍ଟିକ ହିଁ ଯେ ସେହିରୂପେ	। ହସ୍ତରେ ମୁଷ୍ଟି କରି ଆପେ	।।	୯୫
	ମାଇଲେ ରୋହିଣୀନନ୍ଦନ	। ହୃଦୟେ ନେଇଣ ବହନ	।।	୯୬
	ସେ ମହାବଳୀ ହଳଧର	। ନ ଗଣି ତାହାର ପ୍ରହାର	।।	୯୭
	କରି ଅତ୍ୟନ୍ତ କୋପ ତାରେ	। ଚାପୋଡ଼େ ମାଇଲେ ମୁଖରେ	।।	୯୮
୨୫	ମୁଷ୍ଟିକ ମୁଖେ ପୀଡ଼ା ପାଇ	। ଅତ୍ୟନ୍ତ କୋପମାନ ହୋଇ	।।	୯୯
	ଉଦ୍‌ଗାରି ବହୁତ ରୁଧିର	। ପରାଣ ଛାଡ଼ିଲା ତାହାର	।।	୧୦୦
	ବେଗେ ପଡ଼ିଲା ମହୀତଳେ	। ବୃକ୍ଷ ଯେସନ ବାତବଳେ	।।	୧୦୧
୨୬	ତଦନ୍ତେ କୂଟ ନାମେ ଏକ	। ଯୁଝି ଯେ ଅଇଲା ମାଲେକ	।।	୧୦୨
	ହେ ନୃପ ! ମହାବଳୀ ବଳ	। ତା ଠାରେ କରି ଅବହେଳ	।।	୧୦୩
	ଲୀଳାରେ ବାମମୁଷ୍ଟିଘାତେ	। ମାଇଲେ ତାକୁ ସେ ତୁରିତେ	।।	୧୦୪
୨୭	କୃଷ୍ଣର ପାଦଘାତେ ମୁଣ୍ଡ	। ଶଳର ହେଲା ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ	।।	୧୦୫
	ତୋଶଳବୁକୁ ବେନିଭାଗେ	। ଫାଟିଣ ଯାଆନ୍ତେ ସେ ବେଗେ	।।	୧୦୬
	ଜୀବନ ଗଲା ତାହାଙ୍କର	। ଦୁହେଁ ପଡ଼ିଲେ ମହୀପର	।।	୧୦୭
୨୮	ଚାଣୂର କୂଟ ଯେ ମୁଷ୍ଟିକ	। ଆବର ଶଳ ତୋଶଳକ	।।	୧୦୮
	ଏ ହତ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ସ୍ଥାନେ	। ଆଉ ସମସ୍ତ ମାଲମାନେ	।।	୧୦୯
	ପ୍ରାଣ ରଖିବା ବିଚାରିଣ	। ସେ ପଳାଇଲେ ତତକ୍ଷଣ	।।	୧୧୦
୨୯	ଖଞ୍ଜି ଯେ ଛନ୍ତି କୁତୂହଳେ	। ମଞ୍ଜୁ ମଞ୍ଜୀର ପାଦମୂଳେ	।।	୧୧୧
	ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନି ଭ୍ରାତ	। ସଖାଙ୍କୁ କରି ଅନୁଗତ	।।	୧୧୨
	ବାଜନ୍ତେ ବାଦ୍ୟ ନୃତ୍ୟ[୨] ରଙ୍ଗେ	। ବିହାର କଲେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ	।।	୧୧୩
୩୦	ସେ ରାମକୃଷ୍ଣର ତହିଁରେ	। ଏମନ୍ତ କର୍ମମାନଙ୍କରେ	।।	୧୧୪
	କେବଳ କଂସର ବିହୁନେ	। ହରଷ ହେଲେ ସର୍ବଜନେ	।।	୧୧୫

୧. ଇନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ = ବଜ୍ର କିମ୍ବା ଗୌଡ଼ଦେଶରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଇନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ । କୌଣସି ଉତ୍ସବରେ ଧ୍ୱଜପତାକାଦିଦ୍ୱାରା ଅଳଂକୃତ ଏକ ପୁରୁଷାକୃତି ମହାନ୍ ସ୍ତମ୍ଭ ଉଚ୍ଛ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ । ତାହାକୁ ଇନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ କହନ୍ତି । (ସ୍ୱାମୀ)

୨. ତୂର୍ଯ୍ୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ବିପ୍ରଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାଧୁ ଥିଲେ	ସେମାନେ ସାଧୁ ସାଧୁ କଲେ	॥	୧୧୬
୩୧	ମରନ୍ତେ ମଲ୍ଲଶ୍ରେଷ୍ଠମାନେ	ଥୋକେ ପଳାନ୍ତେ ଆନସ୍ଥାନେ	॥	୧୧୭
	ସେ ଭୋଜରାଜା କଂସାସୁର	ବାଦ୍ୟେ ବାଜନ୍ତେ ଆପଣାର	॥	୧୧୮
	ସେମାନ ସବୁ ନିବାରିଲା	ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ କହିଲା	॥	୧୧୯
୩୨	ଦୁଷ୍ଟ ଅଟଇ ଯାଙ୍କ ବୃତ୍ତ	ସେ ବସୁଦେବ ବେନିସୁତ	॥	୧୨୦
	ମଥୁରାପୁରୁଁ ବେଗ ହୋଇ	ବାହାର କରିଦିଅ ନେଇ	॥	୧୨୧
	ନିଅ ଗୋପାଳଙ୍କ ଧନକୁ	ବାନ୍ଧ ସେ ଦୁର୍ମତି ନନ୍ଦକୁ	॥	୧୨୨
୩୩	ଅସାଧୁ ଦୁଷ୍ଟବୁଦ୍ଧି ଯାର	ସେ ବସୁଦେବକୁ ହିଁ ମାର	॥	୧୨୩
	ଶତ୍ରୁଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଗମନ	କରଇ ଯେଉଁ ଉଗ୍ରସେନ	॥	୧୨୪
	ପିତା ହେଲେହେଁ ତାକୁ ବେଗେ	ମାର ତା' ଲୋକଙ୍କର ସଙ୍ଗେ	॥	୧୨୫
୩୪	କଂସ ଏମନ୍ତ ପରକାରେ	ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ସେ କାଳରେ	॥	୧୨୬
	ସେ କୃଷ୍ଣ କୁପିତ ହୋଇଣ	ଅତି କୁଶଳଭାବୁଁ ପୁଣ	॥	୧୨୭
	ବେଗେ ଉପରକୁ ଡେଇଁଲେ	ଉଚ୍ଚ ମଞ୍ଚାକୁ ଆରୋହିଲେ	॥	୧୨୮
୩୫	ମନସ୍ୱୀ ସେ କଂସ ଅସୁର	ଯେ ମୃତ୍ୟୁ ଅଟେ ଆପଣାର	॥	୧୨୯
	ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ହରି	ତାହାଙ୍କୁ ବିଲୋକନ କରି	॥	୧୩୦
	ଆସନୁଁ ସତ୍ୱରେ ଉଠିଣ	ଧଇଲା ଢାଲ ଖଣ୍ଡା ପୁଣ	॥	୧୩୧
୩୬	ଖଡ଼ଗ ହସ୍ତରେ ଧରିଣ	କଂସ ଗମନ୍ତେ ତାକୁ ପୁଣ	॥	୧୩୨
	ଅସହ୍ୟ ତେଜ ଯାହାଙ୍କର	ସେ କୃଷ୍ଣ ଧଇଲେ ସତ୍ୱର	॥	୧୩୩
	ଦକ୍ଷିଣ ସବ୍ୟ ହୋଇ ପୁଣ	ଆକାଶେ ଯେସନେ ସଂଚାଣ	॥	୧୩୪
	ସର୍ପକୁ ଯେସନ ପ୍ରକାରେ	ଗରୁଡ଼ ଧରେ ବଳାତ୍‌କାରେ	॥	୧୩୫
୩୭	ମୁକୁଟେ ଶୋଭିତ ଯେ କଂସ	ବଳେ ଧରିଣ ତାର କେଶ	॥	୧୩୬
	ଉଚ୍ଚ ମଞ୍ଚାରୁ ପୁଣ ତାକୁ	ପକାଇ ରଙ୍ଗ-ଉପରକୁ	॥	୧୩୭
	ଯେ ଅଟେ ଆପଣା ଅଧୀନ	ସଂସାର-ଆଶ୍ରୟ ଯେ ପୁଣ	॥	୧୩୮
	ସେ ପଦ୍ମନାଭ ଆପଣ ହିଁ	ପଡ଼ିଲେ ତା' ଉପରେ ଡେଇଁ	॥	୧୩୯
୩୮	କେଶରୀ ଗଜକୁ ଯେସନେ	କଂସ ମରନ୍ତେ ତାକୁ ତେହ୍ନେ	॥	୧୪୦
	ସେ ହରି ଭୂମିରେ ଝିଙ୍କିଲେ	ଜଗତଯାକ ଦେଖୁଥିଲେ	॥	୧୪୧
	ଜନମାନଙ୍କେ ଉଦୀରିତ	ହୁଅନ୍ତେ ଆହେ ପରୀକ୍ଷିତ	॥	୧୪୨
	ସେ କାଳେ ଅତି ହାହାକାର	ଶବଦ ହୋଇଲା ଅପାର	॥	୧୪୩
୩୯	ପାନ କରନ୍ତେ ସେ ଅସୁର	ବଚନ କହନ୍ତେ ଆବର	॥	୧୪୪
	ଗମନ କରନ୍ତେ ଶୁଅନ୍ତେ	ନିଃଶ୍ୱାସମାନଙ୍କୁ ପକାନ୍ତେ	॥	୧୪୫
	ଚକ୍ରକୁ ଧରି ନିରନ୍ତର	ଆଗେ ଅଛନ୍ତି ସେ ଈଶ୍ୱର	॥	୧୪୬
	ନିତ୍ୟରେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ବୁଦ୍ଧିରେ	ଯେଣୁ ଦେଖିଲା ଏ ପ୍ରକାରେ	॥	୧୪୭
	ସେହେତୁ ନ ପାଇ ଯାହାକୁ	ପାଇଲା ସେ କୃଷ୍ଣରୂପକୁ	॥	୧୪୮

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୦ କଙ୍କ ନ୍ୟଗ୍ରୋଧ ଆଦି ହୋଇ । କଂସର ସାନ ଅଷ୍ଟ ଭାଇ ॥ ୧୪୯
ଶୁଝିବା ଅର୍ଥେ ଭାଇ ରଣ । ଅଇଲେ ସକ୍ରୋଧ ହୋଇଣ ॥ ୧୫୦
୪୧ ତେମନ୍ତ ରୂପେ ଅତି ଖରେ । ଆସି ହୁଅନ୍ତେ ସେ ଅସୁରେ ॥ ୧୫୧
ପରିଘ ଟେକି ହଳଧର । ତାହାଙ୍କୁ ମାଇଲେ ସତ୍ୱର ॥ ୧୫୨
କେସରୀ ଯେସନ ପ୍ରକାରେ । ପଶୁଙ୍କୁ ମାରଇ ହେଳାରେ ॥ ୧୫୩
୪୨ ଦୁନ୍ଦୁଭିମାନେ ସେ କାଳରେ । ବାଜିଲେ ଆକାଶମାର୍ଗରେ ॥ ୧୫୪
ବ୍ରହ୍ମା-ମହେଶ ଆଦି ହୋଇ । ଯେତେ ବିଭୂତି[1] ଥିଲେ ତହିଁ ॥ ୧୫୫
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି କଲେ । ପ୍ରୀତ ହୋଇଣ ପ୍ରଶଂସିଲେ ॥ ୧୫୬
ଯେତେ ବନିତାମାନେ ଥିଲେ । ସେମାନେ ନୃତ୍ୟମାନ କଲେ ॥ ୧୫୭
୪୩ ହେ ନୃପ ! ତାଙ୍କ ସ୍ତିରୀମାନେ । ମିତ୍ରଲୋକଙ୍କର ମରଣେ ॥ ୧୫୮
ଅତିହିଁ ଦୁଃଖିତ ହୁଅନ୍ତେ । ନୟନୁଁ ଲୋତକ ଛାଡ଼ନ୍ତେ ॥ ୧୫୯
ହସ୍ତେ ତାଡ଼ନ୍ତେ ମସ୍ତକକୁ । ଗମନ କଲେ ସେ ସ୍ଥାନକୁ ॥ ୧୬୦
୪୪ ବୀରଶଯ୍ୟାରେ ଶୋଇଛନ୍ତି । ଆପଣା ପତି ଯେ ଅଟନ୍ତି ॥ ୧୬୧
ତାହାଙ୍କୁ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନା କରିଣ ॥ ୧୬୨
ଲୋତକମାନ ପୁଣପୁଣି । ଛାଡ଼ନ୍ତେ ତାଙ୍କର ତରୁଣୀ ॥ ୧୬୩
ବହୁତ କରି ହେ ରାଜନ । ସୁସ୍ୱରେ କଲେ ସେ ରୋଦନ ॥ ୧୬୪
୪୫ ହେ ନାଥ ! ପ୍ରିୟ ଅଟୁ ତୁହି । ଆହେ ଧର୍ମଜ୍ଞ ଗଲ କାହିଁ ॥ ୧୬୫
ଦୟାରେ ଅନାଥ ଲୋକର । ବତ୍ସଳ ଅଟୁ ତୁ ଆବର ॥ ୧୬୬
ତୋର ସ୍ୱଗୃହପ୍ରଜା ଆମ୍ଭେ । ହତ ହେଲୁଁ ମରନ୍ତେ ତୁମ୍ଭେ ॥ ୧୬୭
୪୬ ଉତ୍ସବମଙ୍ଗଳ ଯେ ଥିଲା । ଏବେ ସେ ଯହିଁ ନିବର୍ତ୍ତିଲା ॥ ୧୬୮
ତୁ ଯାର ଥିଲୁ ପତି ହୋଇ । ତୋହରେ ବିରହିତ ହୋଇ ॥ ୧୬୯
ହେ ନରଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଆମ୍ଭ ପ୍ରାଏ । ସେ ପୁରୀ ଶୋଭାକୁ ନ ପାଏ ॥ ୧୭୦
୪୭ ନିରପରାଧ ଲୋକଙ୍କର । କଲୁ ତୁ ଅତି ଅପକାର ॥ ୧୭୧
ସେହି କାରଣରୁ ହେ ବୀର । ଏ ଦଶା ହୋଇଲା ତୋହର ॥ ୧୭୨
କରନ୍ତେ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ଦ୍ରୋହକୁ । କେ ଅବା ଲଭେ ମଙ୍ଗଳକୁ ॥ ୧୭୩
୪୮ ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର । ସର୍ଜନାକର୍ତ୍ତା ଯେ[2] ଆବର ॥ ୧୭୪
ଯେ ନାଶ କରଇ ପୋଷଇ । ଏ କୃଷ୍ଣ ଅଟଇଟି ସେହି ॥ ୧୭୫
ତାକୁ ଯେ ଅବଜ୍ଞା କରଇ । ସୁଖକୁ କାହିଁ ସେ ନ ପାଇ ॥ ୧୭୬

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୯ କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ । ଶୁଣ ହେ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ ॥ ୧୭୭
ଲୋକଭାବନ ଭଗବାନ । ରାଜସ୍ତିରୀଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସିଣ ॥ ୧୭୮

୧. ବିଭୂତି = ଦେବତା । ୨. ଏ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯଉଁ ଲୌକିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ	। କହିଲେ ରାଜବନିତାଙ୍କୁ	॥	୧୭୯
	ତେଣେ ସେ ମଲା ଲୋକଙ୍କର	। କର୍ମ କରାଇଲେ ପ୍ରଚାର	॥	୧୮୦
୫୦	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଏବେ ଶୁଣ[୧]	। ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନି ପୁଣ[୨]	॥	୧୮୧
	ମାତାପିତାଙ୍କୁ ବେଗ ହୋଇ	। ବନ୍ଧନସ୍ଥାନରୁ ଫିଟାଇ	॥	୧୮୨
	ତାହାଙ୍କ ପାଦ ଶିରେ ଛୁଇଁ	। ପ୍ରଣାମ କଲେକ ସେଠାଇଁ	॥	୧୮୩
୫୧	ଏ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନି ବୀର	। ଅଟନ୍ତି ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର	॥	୧୮୪
	ଦେବକୀ-ବସୁଦେବ ଦୁଇ	। ଏମନ୍ତ ଜାଣି ଭୟ ପାଇ	॥	୧୮୫
	ସେ ପୁତ୍ରେ କରନ୍ତେ ବନ୍ଦନ	। ତାଙ୍କୁ ନ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ	॥	୧୮୬
	[୩]ବଳରେ ସେ ଗଜଇନ୍ଦ୍ରକୁ	। ପୁଣି ହିଁ ସେ ମଲ୍ଲଶ୍ରେଷ୍ଠଙ୍କୁ	॥	୧୮୭
	ମଲ୍ଲଲୀଳାରେ ମାରି ହରି	। ବୀଭତ୍ସ ଚରିତ ଯାହାରି	॥	୧୮୮
	ବୀଭତ୍ସ ସହିତ ଯେ କଂସ	। ତାହାକୁ କଲେ ପ୍ରାଣନାଶ	॥	୧୮୯
	ଯେ କଂସାସୁରକୁ ମାଇଲେ	। ଭୂମିର ଭାରା ଉଶ୍ୱାସିଲେ	॥	୧୯୦
	ମାତାପିତାଙ୍କୁ ବନ୍ଧନରୁ	। ଯେ ଫେଇଦେଲେ ବନ୍ଦିଘରୁ	॥	୧୯୧
	ସେ କୃଷ୍ଣ ବିପ୍ର ଦୀନବନ୍ଧୁ	। ସଂସାରବନ୍ଧନକୁ ଛେଦୁ	॥	୧୯୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ କଂସବଧୋ ନାମ
ଚତୁଶ୍ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ପଞ୍ଚଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ପଞ୍ଚଚତ୍ୱାରିଂଶକେଽଥ ପିତୃନନ୍ଦାଦିସାନ୍ତ୍ୱନମ୍ ।
ଉଗ୍ରସେନାଭିଷେକଶ୍ଚ ଗୁରୌ ବାସାଦ୍ ପୁରାଗମଃ ॥

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ	। ହେ ନୃପ ! ତୁମ୍ଭେ ଏବେ ଶୁଣ	॥	୧
	ଏ ପିତାମାତା ଏ ପୂର୍ବରେ	। ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଈଶ୍ୱରଭାବରେ	॥	୨
	ଜାଣି ଅଛନ୍ତି ନିଶ୍ଚେ କରି	। ଏମନ୍ତ ଜାଣି ନରହରି	॥	୩
	ଏ ଦୁହିଁଙ୍କର ପୂର୍ବଜ୍ଞାନ	। ଏକାଳେ ନୋହିବ ବୋଲିଣ	॥	୪
	ଲୋକଙ୍କୁ ମୋହିତ କରଇ	। ଆପଣା ମାୟା ଯେ ଅଟଇ	॥	୫
	ତାକୁ ସେ ବେନିଜନଠାରେ	। ବିସ୍ତାର କଲେ ସେ କାଳରେ	॥	୬

୧. ପୁଣ।　　୨. ଜଣ।
୩. ପ୍ରସହ୍ୟ ହତ୍ୱା ହସ୍ତୀନ୍ଦ୍ରଂ ମଲ୍ଲେନ୍ଦ୍ରାନ୍ ମଲ୍ଲଲୀଳୟା ।
ବୀଭତ୍ସଚରିତଂ କଂସଂ ସବୀଭତ୍ସମମାରୟତ୍ ॥ (ସ୍ୱାମୀ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ମାୟା ପୁତ୍ରସ୍ନେହ ହୋଇ	। ସେ ମାୟା ବିସ୍ତାରିଲେ ତହିଁ	।।	୭
୨	ସେ ଯଦୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭଗବାନ	। ବଳଦେବଙ୍କ ସହିତେଣ	।।	୮
	ପିତାମାତାଙ୍କ ଠାକୁ ଯାଇ	। ପଚାରିବାରେ ନମ୍ର ହୋଇ	।।	୯
	ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରୀତ କରାନ୍ତେଣ	। ନମସ୍କାରକୁ ହିଁ କରିଣ	।।	୧୦
	ହେ ତାତ ! ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ	। କହିଲେ ସାଦରେ ବଚନ	।।	୧୧
୩	ଆମ୍ଭର ଠାରୁ ତୁମ୍ଭେ ଦୁହେଁ	। ହେ ତାତ ! ଉସ୍ତୁକ ହେଲେ ହେଁ	।।	୧୨
	ବାଲ୍ୟ-ପୌଗଣ୍ଡ-କୈଶୋରରେ	। ଯେ ସୁଖମାନ ଏ ଦଶାରେ	।।	୧୩
	ପୁତ୍ରରେ ତୁମ୍ଭର ସେମାନେ	। ନୋହିଲେ କଉଣିସି ସ୍ଥାନେ	।।	୧୪
୪	ଦଇବେ ହତ ଆମ୍ଭେ ଦୁହେଁ	। ଆମ୍ଭର ତୁମ୍ଭ ନିକଟେହେଁ	।।	୧୫
	ନିବାସ ନୋହିଲା ଏଠାରେ	। ବାଳକେ ଥାନ୍ତେ ପିତାଘରେ	।।	୧୬
	ଲାଳିତ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ଅତି	। ଯେବଣ ଆନନ୍ଦ ଲଭନ୍ତି	।।	୧୭
	ହେ ତାତ ! ଆମ୍ଭେ ଦୁହେଁ ପୁଣ	। ଲଭି ନ ପାରିଲୁଁ ସେମାନ	।।	୧୮
୫	ଧର୍ମାଦି ଅର୍ଥ କରେ ଜାତ	। ଯେବଣ ଶରୀର ସେ ଜାତ	।।	୧୯
	ଯଉଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ଠାରୁ ହୋଇ	। ଯହିଁରୁ ପୋଷଣ ହୁଅଇ	।।	୨୦
	ସେ ମାତାପିତାଠାରେ ପୁଣ	। ଶଏ ବରଷ ଆୟୁଷେଣ	।।	୨୧
	ଉତ୍ତମ ନିଷ୍କୃତିକି ପୁଣ	। କରିଣ[୧] ନ ପାରଇ ଜନ	।।	୨୨
୬	ସମର୍ଥ ଯେବଣ କୁମର	। ସେ ପିତାମାତାବେନିଙ୍କର	।।	୨୩
	ଆପଣା ଦେହେ ଧନେ ସେହି	। ବୃତ୍ତିକି ଯେବେ ନ ଦିଅଇ	।।	୨୪
	ଯମର ଦୂତମାନେ ତାକୁ	। ଖୁଆନ୍ତି ତାହାର ମାଂସକୁ	।।	୨୫
୭	ମାତାକୁ ବୃଦ୍ଧ ଜନକକୁ	। ଯେ ଭାର୍ଯ୍ୟା ପତିବ୍ରତା ତାକୁ	।।	୨୬
	ବାଳକ ପୁତ୍ରକୁ ଗୁରୁକୁ	। ବିପ୍ରକୁ ପ୍ରପନ୍ନ ଲୋକକୁ	।।	୨୭
	ସମର୍ଥ ହୋଇ ଯଉଁ ଜନ	। ଏମାନ ନ କରେ ପୋଷଣ	।।	୨୮
	ନିଃଶ୍ୱାସ ବହନ୍ତେ ସେ ଜନ	। ଅଟଇ ମଲାର ସମାନ	।।	୨୯
୮	କଂସର ଠାରୁ ଏହି ଘେନି	। ସମର୍ଥ ନୋହୁଁ ଆମ୍ଭେ ବେନି	।।	୩୦
	ନିତ୍ୟେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନମନା ହେଲୁଁ	। ତୁମ୍ଭର ପୂଜାକୁ ନ କଲୁଁ	।।	୩୧
	ଆମ୍ଭର ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇ ପୁଣ	। ଗଲା ଏତେକ ଦିନମାନ	।।	୩୨
୯	ଦୁର୍ହୃଦ କଂସେ ଅତିଶୟେ	। କ୍ଳେଶ ପାଆନ୍ତେ ଆମ୍ଭେ ଦୁହେଁ	।।	୩୩
	ତୁମ୍ଭର ସେବାକୁ ନ କଲୁଁ	। ପରର ଅଧୀନ ହୋଇଲୁଁ	।।	୩୪
	ହେ ତାତ ! ହେ ମାତ ! ଆମ୍ଭର	। ଏ ଦୋଷମାନ କ୍ଷମା କର	।।	୩୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୦	ମାୟାରେ ମନୁଷ୍ୟଶରୀର	। ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ସେ ନରହରିର	।।	୩୬

୧. ଲଭିଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାର ବଚନେ । ମୋହିତ ହୋଇ ବେନିଜନେ ।। ୩୭

କ୍ରୋଡ଼େ ବସାଇ ଭିଡ଼ି ତାଙ୍କୁ । ଲଭିଲେ ଅତି ହରଷକୁ ।। ୩୮

୧୧ ଲୋତକଧାରାମାନଙ୍କରେ । ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ସିଞ୍ଚନ୍ତେ ନିର୍ଭରେ ।। ୩୯

ସ୍ନେହପାଶରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ । ହେ ନୃପ ! ଗଦ୍‌ଗଦ ସେ ଦୁଇ ।। ୪୦

ବିଶେଷେ ମୋହିତ ହୋଇଲେ । କିଛି ବଚନ ନ କହିଲେ ।। ୪୧

୧୨ ଦେବକୀସୁତ ଭଗବାନ । ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଏ ରୂପେଣ ।। ୪୨

ବହୁତ କରି ଆଶ୍ୱାସନ । ଯେ ମାତାମହ ଉଗ୍ରସେନ ।। ୪୩

ତାହାଙ୍କୁ ଯଦୁମାନଙ୍କର । ଉପରେ କଲେ ନୃପବର ।। ୪୪

୧୩ ବୋଇଲେ ସେ ଉଗ୍ରସେନକୁ । ହେ ମହାରାଜ ! ତୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ।। ୪୫

ଆବର ପରଜାମାନଙ୍କୁ । ଯୋଗ୍ୟ ହୁଅ ଆଜ୍ଞା ଦେବାକୁ ।। ୪୬

[୧]ଯଯାତିଶାପୁଁ ଯଦୁମାନେ । ବସିବେ ନାହିଁ ନୃପାସନେ ।। ୪୭

୧୪ ତୋ ପାଖେ ଭୃତ୍ୟ ମୁଁ ହୋଇଣ । ଥାଆନ୍ତେ ବିବୁଧାଦିଗଣ ।। ୪୮

କର ଆଣିମେ ନମ୍ର ହୋଇ । କେ ଆନ ନୃପାଦିଏ ତହିଁ ।। ୪୯

୧୫| କଂସର ଭୟୁଁ ପୀଡ଼ା ପାଇ । ଯେ ଜ୍ଞାତିମାନେ ଥିଲେ ଯାଇଁ ।। ୫୦

୧୬| ଯେ ଯଦୁ ବୃଷ୍ଣି ଯେ ଅନ୍ଧକ । ଯେ ମଧୁ ଦାଶାର୍ହ ଅନେକ ।। ୫୧

କୁକୁର ଆଦି ଏମାନଙ୍କୁ । ଆଣିଣ ସେ ଦିଗମାନଙ୍କୁ ।। ୫୨

ବିଦେଶସ୍ଥାନେ ଥିବା ଘେନି । ଯେ କୃଶ ହୋଇଛନ୍ତି ପୁଣି ।। ୫୩

ପୂଜିତ ଅଟନ୍ତି ସେ ପୁଣ । ତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସି ଭଗବାନ ।। ୫୪

ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କେ ତୋଷ କଲେ । ତାଙ୍କରି ଗୃହରେ ରଖିଲେ ।। ୫୫

୧୭ ସେ କୃଷ୍ଣରାମର ଭୁଜରେ । ପାଳିତ ହୋଇଣ ନିତ୍ୟରେ ।। ୫୬

କୃଷ୍ଣରାମରେ ଯାହାଙ୍କର । ବିନାଶ ହେଲା ମନଜ୍ୱର ।। ୫୭

ମନୋରଥକୁ ହିଁ ଲଭିଲେ । ସେ ସୁଖେ ଗୃହେ କ୍ରୀଡ଼ା କଲେ ।। ୫୮

୧୮ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ସଦୟ ସୁସ୍ମିତ । ଈକ୍ଷଣ ଅଟେ ଯହିଁ ସ୍ଥିତ ।। ୫୯

ଯେ ନିତ୍ୟ ଅଟଇ ଆନନ୍ଦ । ମୁକୁନ୍ଦବଦନାରବିନ୍ଦ ।। ୬୦

ତାହା ଦେଖନ୍ତେ ଦିନେ ଦିନେ । ପ୍ରୀତିକି ଲଭିଲେ ସେମାନେ ।। ୬୧

୧୯ ମୁକୁନ୍ଦବଦନାରବିନ୍ଦ । ସୁଧାକୁ ହୋଇଣ ଆନନ୍ଦ ।। ୬୨

ପିଅନ୍ତେ ନେତ୍ରମାନଙ୍କରେ । ବୃଦ୍ଧମାନେହେଁ ସେ ପୁରରେ ।। ୬୩

ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଳବନ୍ତ ହୋଇ । ହୋଇଲେ ଯୁବାଙ୍କ ପରାଇ[୨] ।। ୬୪

୨୦ ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ସଂକର୍ଷଣ । ଦେବକୀସୁତ ଭଗବାନ ।। ୬୫

---

୧. ହେ ଉଗ୍ରସେନ ! ତୁମ୍ଭେ ଯଦୁବଂଶୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଆଜ୍ଞାରେ ତୁମ୍ଭର ସିଂହାସନରେ ବସିବା ଦୋଷାବହ ହେବ ନାହିଁ । (ସ୍ୱାମୀ)

୨. ପରାଇ = ପରି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ନନ୍ଦଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇଣ	ଟାଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିଣ	॥	୬୬
	ହେ ରାଜଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଏ ରୂପେଣ	ତାହାଙ୍କୁ କହିଲେ ବଚନ	॥	୬୭
୨୧	ହେ ତାତ ! ସ୍ନେହବନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ	ତୁମ୍ଭ ବେନିଜଣରେ ଆମ୍ଭେ	॥	୬୮
	ଅତ୍ୟନ୍ତେ ପୋଷିତ ହୋଇଲୁଁ	ଆଦର ଲାଳିତ ହିଁ ହେଲୁ	॥	୬୯
	ଯେବଣ ହେତୁରୁ ହେ ପୁଣ	ଯେ ପିତାମାତା ବେନି ଜଣ	॥	୭୦
	ତାର ଆପଣା ଠାରୁ ଅତି[୧]	ପୁତ୍ରଙ୍କ ଠାରେ ଅଟେ ପ୍ରୀତି	॥	୭୧
୨୨	ଅଶକ୍ତ[୨] ପୋଷଣ-ରକ୍ଷଣେ	ଅଟନ୍ତି ଯଉଁ ବନ୍ଧୁମାନେ	॥	୭୨
	ସେମାନେ ଛାଡ଼ନ୍ତି ଯାହାଙ୍କୁ	ଏମନ୍ତ ବାଳକମାନଙ୍କୁ	॥	୭୩
	ଆପଣା ପୁତ୍ରର ପରାଏ	ପାଳନ୍ତି ଯଉଁ ଜନଦୁହେଁ	॥	୭୪
	ଜନକ ଅଟଇଟି ସେହି	ସେ ପୁଣ ଜନନୀ ଅଟଇ	॥	୭୫
୨୩	ବ୍ରଜକୁ ଯାଅ ତୁମ୍ଭେମାନେ	ହେ ତାତ ! ଆମ୍ଭେ ଏହିସ୍ଥାନେ	॥	୭୬
	ଯେ ସ୍ନେହେ ଦୁଃଖୀ ଜ୍ଞାତିଜନ	ତାହାଙ୍କୁ କରି ବିଲୋକନ	॥	୭୭
	ମିତ୍ରମାନଙ୍କ ସୁଖମାନ	ବିଧାନ କରି ଯିବୁଁ ପୁଣ	॥	୭୮
୨୪	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଭଗବାନ	ବ୍ରଜବାସୀଙ୍କ ସହିତେଣ	॥	୭୯
	ନନ୍ଦଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା କରିଣ	ବସନ-ଅଳଂକାରମାନ	॥	୮୦
	କାଂସ୍ୟପାତ୍ରାଦି ସହିତରେ	ଶ୍ରୀହରି ପୂଜିଲେ ସାଦରେ	॥	୮୧
୨୫	ଏମନ୍ତ କହନ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦ	ସ୍ନେହେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ନନ୍ଦ	॥	୮୨
	ପୁତ୍ରଙ୍କୁ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ	ଲୋତକେ ନେତ୍ରେ କରି ପୂର୍ଣ୍ଣ	॥	୮୩
	ଗୋପାଳଙ୍କର ସହିତରେ	ଗମନ କଲେ ବ୍ରଜପୁରେ	॥	୮୪
୨୬	ହେ ନୃପ ! ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତର	ସେ ବସୁଦେବ ପୁତ୍ରଙ୍କର	॥	୮୫
	ଯେ ଗର୍ଗ ଅଟେ ପୁରୋହିତ	ତେତେଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ସହିତ	॥	୮୬
	ବ୍ରତକୁ ଉତ୍ତମ କରିଣ	ସେ କାଳେ କରାଇଲେ ପୁଣ	॥	୮୭
୨୭	ଯେ ବିପ୍ରେ ଅଳଂକାରବନ୍ତ	ତାହାଙ୍କୁ ପୂଜିଣ ବହୁତ	॥	୮୮
	ସୁବର୍ଣ୍ଣମାଳାରେ ସଂଯୁତ	ଯେ ହୋଇଅଛି ଅଳଂକୃତ	॥	୮୯
	ବାଛୁରୀସହିତ ଅଟନ୍ତି	ଉତ୍ତମ ବସ୍ତ୍ର ମାଳାବନ୍ତି	॥	୯୦
	ଏମନ୍ତ ଗୋଧନମାନଙ୍କୁ	ଦକ୍ଷିଣା କରି ଦେଲେ ତାଙ୍କୁ	॥	୯୧
୨୮	କୃଷ୍ଣରାମର ଜନ୍ମଦିନେ	ଯା କଳ୍ପିଥିଲା ନିଜମନେ	॥	୯୨
	ସେ କଂସ ଅଧର୍ମରୁ କରି	ଯଉଁ ଧେନୁଙ୍କୁ ଥିଲା ହରି	॥	୯୩
	ସେ ମହାମତି ବସୁଦେବ	[୩]ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦେଲା ସେହି ଗାବ	॥	୯୪

୧. ରତି (ମୂ-ଅଭ୍ୟଧିକା) ।

୨. ସମର୍ଥ । (........ରୁତ୍‌ସୃଷ୍ଟାନ୍ କଳ୍ପୈଃ ପୋଷଣରକ୍ଷଣେ) 'ଉତ୍‌ସୃଷ୍ଟାନକଳ୍ପୈଃ-ପୋଷରକ୍ଷଣେ' ଇତି ବା ପାଠଃ ।

୩. ରାଜଗୋଷ୍ଠରୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣି ଦେଲା (ସ୍ୱାମୀ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୯	ତଦନନ୍ତରେ ବେନି ଭାଇ	।	ଉତ୍ତମ ସଂସ୍କାରକୁ ପାଇ	।।	୯୫
	ଉତ୍ତମ ବ୍ରତ ଯାହାଙ୍କର	।	ସେ ଲଭି ଦ୍ୱିଜତ୍ୱକୁ ଆର	।।	୯୬
	ଯଦୁକୁଳର ପୁରୋହିତ	।	ଯେ ଗର୍ଗ ତା'ଠାରୁ ସାକ୍ଷାତ	।।	୯୭
	ଯେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଦୀକ୍ଷାମାନ	।	ତାହାକୁ କଲେ ଅନୁଷ୍ଠାନ	।।	୯୮
୩୦	ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୟାଙ୍କର ପୁଣ	।	ଯେ ଦୁହେଁ ଉତ୍ପତ୍ତିକାରଣ	।।	୯୯
	ସର୍ବଜ୍ଞ ଅଟନ୍ତି ଆବର	।	ଯେ ପୁଣ ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର	।।	୧୦୦
	[1]ସର୍ବଥା ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ ହୋଇ	।	ନିର୍ମଳ ଜ୍ଞାନ ଯେ ଅଛଇ	।।	୧୦୧
	ମନୁଷ୍ୟଚେଷ୍ଟାରେ ସେ ଜ୍ଞାନ	।	ଯେ କରିଅଛନ୍ତି ଆଚ୍ଛନ୍ନ	।।	୧୦୨
୩୧	ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ଏ ହେତୁରେ	।	ବାସକୁ ଗୁରୁଙ୍କ କୁଳରେ	।।	୧୦୩
	ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତେ ମନେ ପୁଣ	।	ଅବନ୍ତୀପୁରେ ଯାର ସ୍ଥାନ	।।	୧୦୪
	ଯେ କାଶ୍ୟ ସାନ୍ଦୀପନି ନାମ	।	ତା'ଠାକୁ କଲେ ସେ ଗମନ	।।	୧୦୫
୩୨	ଯେ ଅନିନ୍ଦିତ ଲୋକଙ୍କର	।	ବୃତ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଗୁରୁଠାର	।।	୧୦୬
	ଗ୍ରହଣ କରାଇ ଅଛନ୍ତି	।	ତପସ୍ୟାକ୍ଳେଶ ଯେ ସହନ୍ତି	।।	୧୦୭
	ସମ୍ଭାବନାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଯେହି	।	ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନି ଭାଇ	।।	୧୦୮
	ଗୁରୁଙ୍କୁ ଯଥା ଉଚିତରେ	।	ଲଭିଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭକ୍ତିରେ	।।	୧୦୯
	ଦେବତାପ୍ରାୟେକ କରିଣ	।	ଗୁରୁଙ୍କୁ କଲେ ସେ ପୂଜନ	।।	୧୧୦
୩୩	ସେ ସାନ୍ଦୀପନି ବିପ୍ରବର	।	ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ବେନିଙ୍କର	।।	୧୧୧
	ବିଶୁଦ୍ଧ ଭାବ ଅଛି ଯହିଁ	।	ଏମନ୍ତ ଅନୁବୃତ୍ତି ଯେହି	।।	୧୧୨
	ତେଣେ ସେ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇଣ	।	ଯେ ସାଙ୍ଗ[2] ବେଦଭାଗମାନ	।।	୧୧୩
	ତାହା ସହିତେ ବେଦମାନ	।	ସମସ୍ତ କଲେକ ବଖାଣ	।।	୧୧୪
୩୪	ମନ୍ତ୍ର ଦେବତା ଜ୍ଞାନଯୁତ	।	ଯେ ଧନୁର୍ବେଦ ଅଟେ ଖ୍ୟାତ	।।	୧୧୫
	ମନ୍ୱାଦି ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରମାନ	।	ମୀମାଂସା ଆଦି ସେ ରୂପେଣ	।।	୧୧୬
	ସନ୍ଧି ବିଗ୍ରହ ଯାନାସନ	।	ଦ୍ୱୈଧ ଆଶ୍ରୟ ହୋଇ ପୁଣ	।।	୧୧୭
	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଛ' ପ୍ରକାର	।	ଯେ ରାଜନୀତି ଏ ଆବର	।।	୧୧୮
	ଏ ରୂପେ ତର୍କବିଦ୍ୟାମାନ	।	ସମସ୍ତ କଲେ ସେ ବଖାଣ	।।	୧୧୯
୩୫	ଯେ ସର୍ବବିଦ୍ୟାପ୍ରବର୍ତ୍ତକ	।	ଅଟନ୍ତି ଦେବତା-ଅଧିକ[3]	।।	୧୨୦
	ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନି ଜନ	।	ଏହୁ ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୟାମାନ	।।	୧୨୧
	ଥରେ କହିଲା ମାତ୍ରକେଣ	।	ଗ୍ରହଣ କଲେ ହେ ରାଜନ	।।	୧୨୨

---

୧. ନାନ୍ୟସିଦ୍ଧ......ଇତି ପାଠେ । ନାନାସିଦ୍ଧ...... ଇତି ପାଠେ ତୁ ''ନାନାପ୍ରକାରେ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ'' । ନାନ୍ୟସିଦ୍ଧଂ ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧଂ (ସ୍ୱାମୀ) ।

୨. ସାଙ୍ଗ = ଶିକ୍ଷା ଆଦି ଷଡ଼ଙ୍ଗ ସହିତ । ଷଡ୍‌ବିଧ ରାଜନୀତି = ସନ୍ଧି, ବିଗ୍ରହ, ଯାନ, ଆସନ, ଦ୍ୱୈଧୀଭାବ ଓ ସମାଶ୍ରୟ ।

୩. ଅମରଶ୍ରେଷ୍ଠୌ ଇତି ପାଠେ । 'ନରବରଶ୍ରେଷ୍ଠୌ' ଇତି ପାଠାନ୍ତରମ୍ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୬	ଚୌଷଠି ଅହୋରାତ୍ରଙ୍କରେ	। ତେତେକ କଳାମାନଙ୍କରେ	।।	୧୨୩
	ସଂଯୁତ ହୋଇ ଭାଇ ବେନି	। ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣା ଅର୍ଥେ ପୁଣି	।।	୧୨୪
	ସେ ସାନ୍ଦୀପନି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ	। ହେ ନୃପ ! କଲେ କପଟକୁ	।।	୧୨୫
୩୭	ସେ ସାନ୍ଦୀପନି ବିପ୍ରବର	। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାମ ବେନିଙ୍କର	।।	୧୨୬
	ବିଦ୍ୟାପଠନରୂପେ ଜାତ	। ମହିମା ଦେଖି ଅଦ୍‌ଭୁତ	।।	୧୨୭
	ଅତିମାନୁଷ ମତିମାନ	। ଲକ୍ଷିତ କରି ହେ ରାଜନ	।।	୧୨୮
	ବିଚାରି ଭାର୍ଯ୍ୟାସହିତରେ	। ପ୍ରଭାସତୀର୍ଥସମୁଦ୍ରରେ	।।	୧୨୯
	ଯେବଣ କୁମର ମରିଛି	। ତାକୁ ବରିଲା ମନେ ବାଞ୍ଛି	।।	୧୩୦
୩୮	ସେ ବର ସ୍ୱୀକାର କରିଣ	। ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ହେ ରାଜନ	।।	୧୩୧
	ଦୁରନ୍ତ ଯାହାଙ୍କ ବିକ୍ରମ	। ସେ ମହାରଥୀ ବେନି ଜଣ	।।	୧୩୨
	ରଥକୁ କରି ଆରୋହଣ	। ପ୍ରଭାସକ୍ଷେତ୍ରରେ ମିଳିଣ	।।	୧୩୩
	ସିନ୍ଧୁତଟକୁ ବୋଲି ଯାଇ	। କ୍ଷଣେକ ରହିଲେ ସେଠାଇଁ	।।	୧୩୪
	ତାହାଙ୍କୁ ଈଶ୍ୱରଭାବରେ	। ସମୁଦ୍ର ଜାଣି ସେ କାଳରେ	।।	୧୩୫
	ସେ ଦୁହିଁଙ୍କର ଯେ ପୂଜନ	। କଲା ତା' ସତ୍ୱର ହୋଇଣ	।।	୧୩୬
୩୯	ସିନ୍ଧୁକୁ ବୋଇଲେ ଅଚ୍ୟୁତ	। ବେଗେ ତୁ ଦିଅ ଗୁରୁସୁତ	।।	୧୩୭
	ଯଉଁ ବାଳକକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ	। ଊର୍ମିରେ କରିଛୁ ତୁ ଗ୍ରସ୍ତ	।।	୧୩୮

ଶ୍ରୀସମୁଦ୍ର ଉବାଚ

୪୦	ସମୁଦ୍ର କହନ୍ତି ବଚନ	। ଶୁଣ ହେ ଦେବ ଭଗବାନ	।।	୧୩୯
୪୧	ହେ କୃଷ୍ଣ ହରି ନାହିଁ ମୁହିଁ	। ଜଳମଧ୍ୟରେ ବିହରଇ	।।	୧୪୦
	ଶଙ୍ଖରୂପକୁ ଧରି କରି	। ଅସୁରେ ଅଛି ମହାବଳୀ	।।	୧୪୧
	ସେ ନିଶ୍ଚେ ହରିଛି କୁମର	। ଶୁଣନ୍ତେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାର	।।	୧୪୨
	ସେ ପ୍ରଭୁ ସତ୍ୱର ହୋଇଣ	। ଜଳେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ପୁଣ	।।	୧୪୩
	ମାରିଣ ଶଙ୍ଖ-ଅସୁରକୁ	। ତା' ଗର୍ଭେ ନ ଦେଖି ପୁତ୍ରକୁ	।।	୧୪୪
	ତାହାର ଅଙ୍ଗରୁ ସାକ୍ଷାତ	। ଯେବଣ ଶଙ୍ଖ ଅଟେ ଜାତ	।।	୧୪୫
	ତାହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଣ	। ରଥକୁ କଲେ ସେ ଗମନ	।।	୧୪୬
୪୨	ତଦନନ୍ତରେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ	। ଯମର ସଂଯମନୀ ନାମ	।।	୧୪୭
	ଦୟିତା ପ୍ରାୟେ ଯଉଁ ପୁରୀ	। ତହିଁକି ବୋଲି ଯାଇଁ ହରି	।।	୧୪୮
	ବଳଦେବଙ୍କ ସହିତେଣ	। ଶଙ୍ଖକୁ ବଜାଇଲେ ପୁଣ	।।	୧୪୯
୪୩	ପ୍ରଜାଙ୍କୁ କରଇ ସଂଯମ	। ଏମନ୍ତ ଅଟେ ଯଉଁ ଯମ	।।	୧୫୦
	ସେ ଶୁଣି ଶବ୍ଦକୁ ଶଙ୍ଖର	। ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନିଙ୍କର	।।	୧୫୧
	ଯେ ଭକ୍ତିସଂଯୁତ ମହତ	। ସେ ପୂଜା କଲା ସେ ତୁରିତ	।।	୧୫୨
୪୪	ଯେ କୃଷ୍ଣ ସର୍ବପ୍ରାଣିଙ୍କର	। ଅନ୍ତଃକରଣର ମନ୍ଦିର	।।	୧୫୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତାହାଙ୍କୁ ହୋଇ ଅବନତ । ସେ ଯମ କହିଲେ ଏମନ୍ତ ।। ୧୫୪
ଲୀଳାରେ ମନୁଷ୍ୟଶରୀର । ସାକ୍ଷାତେ ବିଷ୍ଣୁ ଯେ ଆବର ।। ୧୫୫
ସେ ତୁମ୍ଭେ, ବେନିଙ୍କର ମୁହିଁ । କି ବା କରିବି କହ ତାହି ।। ୧୫୬

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୪୫ କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଶୁଣ ହେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ନନ୍ଦନ ।। ୧୫୭
ନିଜ ପ୍ରାରବ୍ଧ କର୍ମମାନ । ଅଟଇ ଯାହାର ବନ୍ଧନ ।। ୧୫୮
ସେ ଗୁରୁଙ୍କର ତନୟକୁ । ତୁମ୍ଭେ ଆଣିଛ ଏ ସ୍ଥାନକୁ ।। ୧୫୯
ହେ ମହାରାଜ ! ଆଣ ତାକୁ । ଘେନିଣ ଆମ୍ଭର ଆଜ୍ଞାକୁ ।। ୧୬୦
୪୬ ସେ ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିଣ । ଯମ ଆଣିଲେ ସେ ନନ୍ଦନ ।। ୧୬୧
ସେ ଯଦୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ବେନିଜନ । ଘେନିଣ ଗୁରୁଙ୍କ ନନ୍ଦନ ।। ୧୬୨
ଦେଇଣ ଗୁରୁଙ୍କ ଠାବରେ । ବରକୁ ମାଗ ଆଉଥରେ ।। ୧୬୩
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ସେ ପୁଣ । ଗୁରୁଙ୍କୁ କହିଲେ ବଚନ ।। ୧୬୪

ଶ୍ରୀଗୁରୁରୁବାଚ

୪୭ ଗୁରୁଏ କହନ୍ତି ବଚନ । ହେ ବତ୍ସ ! ଉତ୍ତମ କରିଣ ।। ୧୬୫
ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣା ତୁମ୍ଭେ ଦୁହେଁ । ନିଶ୍ଚେ ସଂପାଦିଲ ଏଠାଏଁ ।। ୧୬୬
ତୁମ୍ଭର ପ୍ରାୟେ ଶିଷ୍ୟ ଯାର । ଏମନ୍ତ ଅଟଇ ମୁଁ, ମୋର ।। ୧୬୭
କାମନାଙ୍କର ମଧ୍ୟେ କେହି । କାମନା ହୋଇ ଆଉ ନାହିଁ ।। ୧୬୮
୪୮। ହେ ରାମ କୃଷ୍ଣ ! ବେନି ବୀରେ । ଗମନ କର ନିଜ ପୁରେ ।। ୧୬୯
୪୯। ପବିତ୍ରବନ୍ତ କୀର୍ତ୍ତି ଯେହୁ । ତୁମ୍ଭ ବେନିଙ୍କର ସେ ହେଉ ।। ୧୭୦
ଗୁରୁ ଏମନ୍ତ ପରକାରେ । ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ସେ କାଳରେ ।। ୧୭୧
ଯା ବେଗ ପବନସମାନ । ମେଘର ପ୍ରାୟେ ଯା' ନିଃସ୍ୱନ ।। ୧୭୨
ଏମନ୍ତ ରଥେ ହେ ରାଜନ । ଗୃହକୁ କଲେ ସେ ଗମନ ।। ୧୭୩
୫୦ ଯେହୁ ବହୁତ ଦିନମାନ । କରି ନ ଥିଲେ ବିଲୋକନ ।। ୧୭୪
ସେ ସବୁ ପ୍ରଜାମାନେ ପୁଣ । ସେ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ।। ୧୭୫
ନ ଦେଖିଥାଇ ଯଉଁ ଧନ । ତାହାକୁ ଲଭିଲେ ଯେସନ ।। ୧୭୬
ତେମନ୍ତ ରୂପରେ ସେ କାଳେ । ଉତ୍ତମ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ ।। ୧୭୭
ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୟା ପଢ଼ି କରି । ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣା ଅନୁସରି ।। ୧୭୮
ଗୁରୁଙ୍କ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଜିଆଇ । ଦକ୍ଷିଣା କରି ଦେଲେ ଯେହି ।। ୧୭୯
ସେ କୃଷ୍ଣଚରଣ ପଙ୍କଜ । ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ ।। ୧୮୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଗୁରୁପୁତ୍ରାନୟନଂ
ନାମ ପଞ୍ଚଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଷଟ୍‌ଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଷଟ୍‌ଚତ୍ୱାରିଂଶକେ ଘୋଷମୁଦ୍ଧବଂ ପ୍ରେଷ୍ୟ ତଦ୍‌ଗିରା ।
ଯଶୋଦାନନ୍ଦୟୋଶ୍ଚକ୍ରେ କୃଷ୍ଣଃ ଶୋକାପନୋଦନମ୍ ॥
କାମଚାରଂ ଦ୍ୱିଜାତିଃ ସନ୍ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟାତିସଂଯତଃ ।
ଗୁରୋର୍ଜ୍ଞାନମନୁପ୍ରାପ୍ୟ ସଖ୍ୟା ଗୋପୀରୁପାଦିଶଦ୍ ॥

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ । ଶୁଣ ହେ ନୃପ ! ପରୀକ୍ଷିତ ॥ ୧
ଯେ ବୃଷ୍ଣିମାନଙ୍କେ ପ୍ରବର । ଯେ ପ୍ରିୟ ସଖା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ॥ ୨
ଯେ ପୁଣ ଅଟଇ ସଚିବ । ବୁଦ୍ଧିରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯେ ଉଦ୍ଧବ ॥ ୩
ସାକ୍ଷାତ ବୃହସ୍ପତିଙ୍କର । ଶିଷ୍ୟ ଯେ ଅଟଇ ଆବର ॥ ୪
୨ ସେ ପ୍ରିୟ ଭକ୍ତକୁ ଏକାନ୍ତେ । ତା' ହସ୍ତ ଧରି କରି ହସ୍ତେ ॥ ୫
ପ୍ରପନ୍ନ-ଆର୍ତ୍ତି-ବିନାଶନ । ଯେ ନରହରି ଭଗବାନ ॥ ୬
ସେ କହୁଣିସି ସମୟରେ । ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ଏ ପ୍ରକାରେ ॥ ୭
୩ ହେ ସୌମ୍ୟ ଉଦ୍ଧବ ଆମ୍ଭର । ପିତାମାତାଙ୍କ ପ୍ରୀତି କର ॥ ୮
ଗୋପକୁ ଗମନ ତୁ କର । ମୋର ସଂଦେଶେ ଗୋପୀଙ୍କର ॥ ୯
ଯେ ମୋର ବିରହରୁ ଜାତ । ସେ ମନବ୍ୟଥା କର ହତ ॥ ୧୦
୪ ମୋଠାରେ ମନ ଯାହାଙ୍କର । ପ୍ରାଣ ହିଁ ରହିଛି ଆବର ॥ ୧୧
ମୋର ନିମିତ୍ତେ ତ୍ୟକ୍ତ କଲେ । ଯେ ପତିପୁତ୍ରାଦିଙ୍କି ଭଲେ ॥ ୧୨
ପ୍ରିୟ ନାୟକ ଆତ୍ମା ମୁହିଁ । ମତେ ଭଜିଲେ ମନେ ସେହି ॥ ୧୩
ଛାଡ଼ିଲେ ଯେ ଲୋକଧର୍ମକୁ । ସୁଖୀ ମୁଁ କରିବି ତାହାଙ୍କୁ ॥ ୧୪
୫ ବିରହୋତ୍‌କଣ୍ଠାରେ ବିହ୍ୱଳା । ଅଟନ୍ତି ଯେ ବ୍ରଜ-ଅବଳା ॥ ୧୫
ହେ ପ୍ରିୟ ! ସେ ପ୍ରେୟସୀମାନେ । ମୁଁ ପୁଣି ଥାନ୍ତେ ଦୂରସ୍ଥାନେ ॥ ୧୬
ମତେ ସ୍ମରଣା କରନ୍ତେଣ । ମୋହକୁ ଲଭୁଛନ୍ତି ପୁଣ ॥ ୧୭
୬ ଆସିବି ବୋଲି କରି ମୁହିଁ । ଯଉଁ ସନ୍ଦେଶ ଅଛି କହି ॥ ୧୮
ସେ ହେତୁ ବଲ୍ଲବୀନିକର । ମୋଠାରେ ଆତ୍ମା ଯାହାଙ୍କର ॥ ୧୯
ପ୍ରାୟଶଃ ସେ ଅତିକଷ୍ଟେଣ । [୧]କି ରୂପେ ଧରିଛନ୍ତି ପ୍ରାଣ ॥ ୨୦

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୭ ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ । କୃଷ୍ଣ କହନ୍ତେ ଏ ବଚନ ॥ ୨୧

---

୧. ସେମାନଙ୍କର (ଗୋପୀମାନଙ୍କର) ଆତ୍ମା ଯଦି ନିଜ ଦେହରେ ଥାନ୍ତା, ତେବେ ବିରହତାପରେ ପୋଡ଼ି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ତାହା ମୋଠାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଥିବା ହେତୁ ସେମାନେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବଂଚି ରହିଛନ୍ତି । (ସ୍ୱାମୀ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଉଦ୍ଧବ ଲଭନ୍ତେ ଆଦର	ଆଜ୍ଞାକୁ ଲଭିଣ ଭର୍ତ୍ତାର	॥	୨୨
	ରଥକୁ ଆରୋହଣ କଲା	ନନ୍ଦଗୋକୁଳକୁ ଚଳିଲା	॥	୨୩
୮	ଲେଉଟି ଆସିଣ ସେ ସ୍ଥାନେ	ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତେ ଗୋଧନେ	॥	୨୪
	ଯେ ତାଙ୍କ ଖୁରରେଣୁମାନ	ତେଣେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ ଯାହା ଯାନ	॥	୨୫
	ସେ ଅସ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ଭାସ୍କର	ଶୀଘ୍ରେ ଲଭିଲେ ଗୋପପୁର	॥	୨୬
୯	ଯେ ଧେନୁମାନେ ପୁଷ୍ଟବନ୍ତୀ	ତାଙ୍କ ନିମିତ୍ତେ ଯୁଝୁଛନ୍ତି	॥	୨୭
୧୦	ଯେ ବୃଷେ ଅଟନ୍ତି ଉନ୍ମତ୍ତ	ତେଣେ ଯେ ହୋଇଛି ନାଦିତ	॥	୨୮
	ବତ୍ସାମାନଙ୍କୁ ପହ୍ନାଭାରେ	ଧେନୁଏ ଧାବନ୍ତି ଯହିଁରେ	॥	୨୯
	ଲଙ୍ଘନ୍ତି ଏ ସ୍ଥାନେ ସେ ସ୍ଥାନେ	ଯେ ଶୁକ୍ଳ ଧେନୁବତ୍ସାମାନେ	॥	୩୦
	ତେଣେ ଯେ ଅଟଇ ମଣ୍ଡିତ	ପୁଣି ଗୋଦୋହନ୍ନୁଁ ସଂଭୂତ	॥	୩୧
	ଯେ ଶବ୍ଦ ତା’ ଧ୍ୱନି ଯହିଁରେ	ବେଣୁନିଃସ୍ୱନ ସହିତରେ	॥	୩୨
୧୧	ଯେ ରାମକୃଷ୍ଣର ଗାୟନ	କରନ୍ତି ଶୁଭ କର୍ମମାନ	॥	୩୩
	ଦିବ୍ୟ ଅଳଂକାରେ ଭୂଷିତ	ଅଟନ୍ତି ଯେ ଗୋପଯୋଷିତ	॥	୩୪
	ତେଣେ ଗୋପାଳମାନଙ୍କରେ	ଯେ ବିରାଜିତ ଅତ୍ୟନ୍ତରେ	॥	୩୫
୧୨	ବହ୍ନି ତପନ ଅତିଥିରେ	ଗୋ ବିପ୍ର ପିତୃଦେବଙ୍କରେ	॥	୩୬
	ଏହାଙ୍କ ଅର୍ଚ୍ଚନ ଆଦିରେ	ଧୂପରେ ଦୀପରେ ମାଲ୍ୟରେ	॥	୩୭
	ଗୋପାଳମାନଙ୍କ ଆବାସେ	ଯେ ଅତି ମନୋରମ ଦିଶେ	॥	୩୮
୧୩	ଯେ ହଂସ-କାରଣ୍ଡବେ ବ୍ୟାପ୍ତ	ଯେ ପଦ୍ମଷଣ୍ଡରେ ମଣ୍ଡିତ	॥	୩୯
	ଯେ ଦ୍ୱିଜ ଅଳିକୁଳଙ୍କର	ଶବ୍ଦରେ ଅଟଇ ସୁସ୍ୱର	॥	୪୦
	ଏମନ୍ତ ପୁଷ୍ପିତ କାନନେ	ଯହିଁ ଅଛନ୍ତି ସବୁସ୍ଥାନେ	॥	୪୧
	ଏମନ୍ତ ଗୋପଭୁବନରେ	ଉଦ୍ଧବ ମିଳିଲେ ସତ୍ୱରେ	॥	୪୨
୧୪	କୃଷ୍ଣର ପ୍ରିୟ ଅନୁଚର	ନନ୍ଦ ଜାଣିଣ ଆସିବାର	॥	୪୩
	ପ୍ରୀତିରେ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ	ଈଶ୍ୱରବୁଦ୍ଧିରେ ପୂଜିଲେ	॥	୪୪
୧୫	ଉତ୍ତମ ଅନ୍ନକୁ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ	ସୁଖେ ଆସନରେ ବସନ୍ତେ	॥	୪୫
	ଯେ ତାର ପାଦସଂବାହନ	ସେ ଆଦିମାନଙ୍କରେ ପୁଣ	॥	୪୬
	ଶ୍ରମକୁ କରି ତାର ହତ	ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ଏମନ୍ତ	॥	୪୭
୧୬	ହେ ମହାଭାଗ ହେ ଉଦ୍ଧବ	ଆମ୍ଭର ସଖା ବସୁଦେବ	॥	୪୮
	ସୁହୃଦଲୋକରେ ବେଷ୍ଟିତ	ହୋଇ ଅପତ୍ୟାଦିରେ ଯୁକ୍ତ	॥	୪୯
	ସେ ଦୁଃଖୁଁ ନିତ୍ୟେ ମୁକ୍ତ ହୋଇ	ସୁଖେ ଅଛନ୍ତିଟିକି ରହି	॥	୫୦
୧୭	ଯେ ଧର୍ମବନ୍ତ ଲୋକଙ୍କର	ସାଧୁ ସୁଜନ ଯଦୁ[୧] ଙ୍କର	॥	୫୧
	ଦ୍ୱେଷକୁ କଲା ନିରନ୍ତର	ପାପିଷ୍ଠ ସେ କଂସ ଅସୁର	॥	୫୨

୧. ଜନ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅନୁଗମାନଙ୍କ ସହିତ	। ଆପଣା ପାପେ ହେଲା ହତ	॥	୫୩
୧୮	ଆପଣ ନାଥ ଅଟେ ଯାର	। ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ଗୋପପୁର	॥	୫୪
	ତାହାକୁ ମାତାଙ୍କୁ ପିତାଙ୍କୁ	। ଆପଣା ସଖା ଗୋପାଳଙ୍କୁ	॥	୫୫
	ଧେନୁଙ୍କୁ ଏ ବୃନ୍ଦାବନକୁ	। ଏ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ପର୍ବତକୁ	॥	୫୬
	ନିଶ୍ଚେ ଏହାଙ୍କୁ ନାରାୟଣ	। କରନ୍ତିଟିକି ସୁମରଣ	॥	୫୭
୧୯	ସ୍ୱଜନ ଦେଖିବା ଅର୍ଥରେ	। ଗୋବିନ୍ଦ ଆସିବେ କି ଥରେ	॥	୫୮
	ଶୋଭିତ ଉତ୍ତମ ନାସାରେ	। ସୁସ୍ମିତ ଈକ୍ଷଣ ଯହିଁରେ	॥	୫୯
	ଏମନ୍ତ ତାଙ୍କର ବଦନ	। କେବେଂ[1] କରିବି ଦରଶନ	॥	୬୦
୨୦	ବନାଗ୍ନି-ବାତ-ବରଷାରୁ	। ବୃଷଭାସୁର ସର୍ପଠାରୁ	॥	୬୧
	ଯେ ଅନ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁମାନ ପୁଣ	। ଅଟନ୍ତି ଦୁରତିକ୍ରମଣ	॥	୬୨
	ରଖିଲା ଏକଥାମାନଙ୍କୁ	। ମହାତ୍ମା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	॥	୬୩
୨୧	ଯେ କୃଷ୍ଣ-ପରାକ୍ରମମାନ	। ଲୀଳା-ଅପାଙ୍ଗବିଲୋକନ	॥	୬୪
	ହାସ ଭାଷିତ ହେ ଉଦ୍ଧବ	। ସ୍ମରଣ କରନ୍ତେ ତା' ସର୍ବ	॥	୬୫
	ଯେ କ୍ରିୟା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର	। ସକଳ ହୋଇଲା ଶିଥିଳ	॥	୬୬
୨୨	ବନଦେଶ ନଦୀ ପର୍ବତ	। ମୁକୁନ୍ଦପଦରେ ଭୂଷିତ	॥	୬୭
	ଯେ କ୍ରୀଡ଼ାସ୍ଥାନମାନ ତାର	। ସେମାନ ଦେଖନ୍ତେ ଆମ୍ଭର	॥	୬୮
	ତଦାତ୍ମଭାବକୁ ମାନସ	। ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ହୁଅଇ ପ୍ରବେଶ	॥	୬୯
୨୩	ସେ ରାମ-ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ମୁହିଁ	। ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ମଣଇଁ	॥	୭୦
	ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେ ଦେବମାନଙ୍କରେ	। ମିଳିଣ ଥିଲେ ଏ ସ୍ଥାନରେ	॥	୭୧
	ଦେବତାଙ୍କର ପ୍ରୟୋଜନେ	। ଗର୍ଗଙ୍କ ବଚନ ଯେସନେ	॥	୭୨
୨୪	ଦଶସହସ୍ର ହସ୍ତୀଙ୍କର	। ବଳକୁ ବହେ କଂସାସୁର	॥	୭୩
	ଯେବଣ ମାଲଦୁହେଁ ତାର	। ଆବର ଯଉଁ କରିବର[2]	॥	୭୪
	ଲୀଳାରେ ମାଇଲେ ଯେ ତାଙ୍କୁ	। କେଶରୀ ଯେସନେ ପଶୁଙ୍କୁ	॥	୭୫
୨୫	କରୀନ୍ଦ୍ର ଯଷ୍ଟିକି ଯେସନେ	। ବିନାଶ କରଇ ତେସନେ	॥	୭୬
	ଭାଙ୍ଗିଲେ ତ୍ରିତାଳପ୍ରମାଣ	। ଯେ ମହାବଳ ଶରାସନ	॥	୭୭
	ଏକା ହସ୍ତକେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ	। ଧଇଲେ ଯେ ସପତ ଦିନ	॥	୭୮
୨୬	ପ୍ରଳମ୍ବ ଧେନୁକ ଅରିଷ୍ଟ	। ଯେ ତୃଣାବର୍ତ୍ତ ବକ ଦୁଷ୍ଟ	॥	୭୯
	ଏ ଆଦି ଯେ ରଜନୀଚର	। ଜିଣନ୍ତି ଯେ ସୁର-ଅସୁର	॥	୮୦
	ଲୀଳାମାତ୍ରକରେ ନିଧନ	। କଲେ ତାହାଙ୍କୁ ଭଗବାନ	॥	୮୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୭	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ	। ଯା' ବୁଦ୍ଧି କୃଷ୍ଣେ ଅନୁରକ୍ତ	॥	୮୨

୧. 'ତହିଁ' ଇତି ପାଠେ 'ତେବେ' ହେବ । ୨. କୁବଳୟାପୀଡ଼ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ନନ୍ଦ ଗଦଗଦ ହୋଇ । ପ୍ରେମପ୍ରସରେ ବିହ୍ୱଳଇ ॥ ୮୩
ବହୁତ ସ୍ମରଣା କରିଣ । ଏରୂପେ ହୋଇଲେ ମଉନ ॥ ୮୪
୨୮ ପୁତ୍ରର ବର୍ଣ୍ଣିତ ଚରିତ । ଯଶୋଦା ଶୁଣନ୍ତେ ବହୁତ ॥ ୮୫
ଲୋତକ ଛାଡ଼ିଲା ସ୍ନେହରୁ । କ୍ଷୀର ସ୍ରବିଲା ପୟୋଧରୁ ॥ ୮୬
୨୯ ସେ ଭଗବାନ କୃଷ୍ଣଠାରେ । ପରମ ପ୍ରୀତି ଏ ପ୍ରକାରେ ॥ ୮୭
ନନ୍ଦ-ଯଶୋଦାର ଦେଖିଲେ । ଉଦ୍ଧବ ନନ୍ଦଙ୍କୁ କହିଲେ ॥ ୮୮

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୩୦ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ପୁଣ । ହେ ନନ୍ଦ ! ତୁମ୍ଭେ ଦୁହେଁ ଶୁଣ ॥ ୮୯
ଉତ୍ତମ ଶ୍ଳାଘ୍ୟ ତୁମ୍ଭେ ଦୁଇ । ଅଖିଳଗୁରୁ ବିଷ୍ଣୁଠାଇଁ ॥ ୯୦
ଯାହା ଏମନ୍ତ ପରକାରେ । ବୁଦ୍ଧିକି କଲ ଅତ୍ୟନ୍ତରେ ॥ ୯୧
୩୧ ଏ ବଳରାମ କୃଷ୍ଣ ବେନି । ସଂସାରର ଏ ବୀଜ-ଯୋନି ॥ ୯୨
ପ୍ରଧାନ[୧] ପୁରୁଷ[୨] ଏ ଦୁଇ । ଭୂତମାନଙ୍କେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ॥ ୯୩
ଯେ ନାନାଭେଦ[୩]ଜୀବମାନ । ତାଙ୍କ ଈଶ୍ୱର ପୁରାତନ ॥ ୯୪
୩୨ ପ୍ରାଣବିୟୋଗ ସମୟରେ । କ୍ଷଣେହେଁ ଜନ ଯାହାଠାରେ ॥ ୯୫
ନିବେଶି ବିଶୁଦ୍ଧ ମନକୁ । ବିନାଶି କର୍ମବାସନାକୁ ॥ ୯୬
ସେ ବ୍ରହ୍ମମୟ ସୂର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ । ଧରି ଗମଇଁ ବିଷ୍ଣୁସ୍ଥାନ ॥ ୯୭
୩୩ ହେତୁ ଯେ ଅଖିଳ ଆତ୍ମାର । କାରଣେ ମନୁଷ୍ୟଶରୀର ॥ ୯୮
ହୋଇଛି ଯଉଁ ନାରାୟଣ । ତା' ଠାରେ ତୁମ୍ଭେ ଦୁହେଁ ପୁଣ ॥ ୯୯
ହେ ମହାମତି[୪] ! ଅତିଶୟେ । ଭକ୍ତିକି କଲ ଯେ ନିଶ୍ଚୟେ ॥ ୧୦୦
ବିଶିଷ୍ଟ[୫] କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଆବର । କି ଅଛି ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କର ॥ ୧୦୧
୩୪ ଅଦୀର୍ଘ କାଳରେ ବ୍ରଜକୁ । ଅଚ୍ୟୁତ ଆସିବେ, ପ୍ରିୟକୁ ॥ ୧୦୨
କରିବେ ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କର । ସେ ଭଗବାନ ଯଦୁବୀର ॥ ୧୦୩
୩୫ ସମସ୍ତ ଯଦୁମାନଙ୍କର । ଶତ୍ରୁ ଅଟଇ କଂସାସୁର ॥ ୧୦୪
ରଙ୍ଗମଧ୍ୟରେ ମାରି ତାକୁ । ସୁହୃଦମାନଙ୍କ ସୁଖକୁ ॥ ୧୦୫
ବିଧାନ କରିଣ ମୁଁ ପୁଣ । ଯେ ସ୍ନେହେ ଦୁଃଖୀ ଜ୍ଞାତିଜନ ॥ ୧୦୬
ଆସିବି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ । ଭୋ ତାତ ! ଯାଅ ଗୋକୁଳକୁ ॥ ୧୦୭
ଏରୂପେ ପୂର୍ବ ସମୟରେ । କହିଲେ ଯା' ତୁମ୍ଭ ଆଗରେ ॥ ୧୦୮
ସେ କଥା ନିଶ୍ଚେଂ ଆସି କରି । ସତ୍ୟ କରିବେ ନରହରି ॥ ୧୦୯

---

୧. ପ୍ରଧାନ = ଶକ୍ତି   ୨. ପୁରୁଷ = ଅଂଶ   ୩. ନାନାଭେଦ = ନାମାଭେଦ ।
୪. ମୂଳ 'ମହାତ୍ମନ୍' ଶବ୍ଦକୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଖାଡ଼ଙ୍କା ସମ୍ବୋଧନ ପଦରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ମାତ୍ର ସ୍ୱାମିପାଦ ତାହାକୁ ସପ୍ତମୀ ଏକବଚନ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ।
୫. ଅବଶିଷ୍ଟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୬ ହେ ମହାଭାଗେ ! ତୁମ୍ଭେ ଏବେ । ଖେଦ ନ ପାଅ ଏହି ଠାବେ ॥ ୧୧୦
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖ ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ଯେ ଅଛି ହୃଦୟମଧ୍ୟର ॥ ୧୧୧
[1]କାଷ୍ଠମାନଙ୍କରେ ଯେସନ । ରହିଣ ଥାଇ ହୁତାଶନ ॥ ୧୧୨
୩୭ ଏହାର ଅତିପ୍ରିୟ ହୋଇ । ଅପ୍ରିୟ ହୋଇ କେହି ନାହିଁ ॥ ୧୧୩
ଯେଣୁ ଏ ଅଟଇ ଅମାନୀ । ସମାନ ଅଟଇ ଏ ପୁଣି ॥ ୧୧୪
ଏହାର ସମ ଅବା କାହିଁ । ଉତ୍ତମ ଅଧମ ହିଁ ନାହିଁ ॥ ୧୧୫
୩୮ ତାହାର ମାତା ପିତା ନାହିଁ । ପତ୍ନୀ ପୁତ୍ରାଦି ଅବା କାହିଁ ॥ ୧୧୬
ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ରାଦି[2] ନାହିଁ ତାର । ନାହିଁ ତା' ଜନମ ଶରୀର ॥ ୧୧୭
୩୯ ଲୋକେ ଏହାର କର୍ମ ନାହିଁ । କ୍ରୀଡ଼ା ଅର୍ଥରେ ପୁଣ ଏହି ॥ ୧୧୮
ଉତ୍ତମ ସାଧୁମାନଙ୍କର । ପରିପାଳନାନିମିତ୍ତର ॥ ୧୧୯
ଦେବମନ୍ୟ୍ୟାଦି ଯୋନିଙ୍କରେ । ଆତ୍ମାକୁ କଳ୍ପନା ଏ କରେ ॥ ୧୨୦
୪୦ ଅଟଇ ଏ ମହାନିର୍ଗୁଣ । କ୍ରୀଡ଼ାରୁ ଭିନ୍ନ ହୋଇଲେଣ ॥ ୧୨୧
ସତ୍ତ୍ୱ, ରଜ, ତମ ଗୁଣକୁ । ଭଜଇ କରନ୍ତେ କ୍ରୀଡ଼ାକୁ ॥ ୧୨୨
କରଇ ଗୁଣେ ଏ ବିଶ୍ୱର । ସର୍ଜନ ପାଳନ ସଂହାର ॥ ୧୨୩
୪୧ ଭ୍ରମଣଦୃଷ୍ଟିରେ ଯେସନ । ଭ୍ରମିଲାପ୍ରାୟ ପୃଥ୍ୱୀ ପୁଣ ॥ ୧୨୪
ପ୍ରତ୍ୟେ ହୁଅଇ ସେହିରୂପେ । ଚିତ୍ତ ଥାଆନ୍ତେ କର୍ତ୍ତାରୂପେ ॥ ୧୨୫
ଅହଂବୁଦ୍ଧିରେ ଆତ୍ମା ତହିଁ । କର୍ତ୍ତାପ୍ରାୟେକ ଖ୍ୟାତ ହୋଇ ॥ ୧୨୬
୪୨ ଏ ହରି ତୁମ୍ଭ ବେନିଙ୍କର । ଏକା ନୁହଇ ଏ କୁମର ॥ ୧୨୭
ଏ ପୁତ୍ର ଆତ୍ମା ସବୁଙ୍କର । ପିତାମାତା ହିଁ ସେ ଈଶ୍ୱର ॥ ୧୨୮
୪୩ ଭୂତ, ଭବିଷ୍ୟ, ବର୍ତ୍ତମାନ । ଯେ ଦୃଷ୍ଟ ଶ୍ରୁତ ଅବା ଆନ ॥ ୧୨୯
ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ଯେ ଦୁଇ । ଅଳ୍ପ ବହୁତ ଅବା ଯେହି ॥ ୧୩୦
ଅଚ୍ୟୁତଠାରୁ ଆନ ହୋଇ । ବଚନଯୋଗ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ନାହିଁ ॥ ୧୩୧
ଯେ ପରମାତ୍ମାରୂପ ହରି । ସର୍ବ ହିଁ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କରି ॥ ୧୩୨
୪୪ ଏରୂପେ କହନ୍ତେ ବଚନ । ନନ୍ଦ ଉଦ୍ଧବ ବେନିଜନ ॥ ୧୩୩
ସେ ରାତ୍ରି ଶେଷ ହୁଅନ୍ତେଣ । ହେ ନୃପ ! ଗୋପୀଏ ଉଠିଣ ॥ ୧୩୪
ପ୍ରଦୀପମାନଙ୍କୁ ଜାଳିଣ । ଦେହଳୀ ଆଦି ଯେବା ସ୍ଥାନ ॥ ୧୩୫
କରି ସେମାନ ସଂମାର୍ଜନ । ମନ୍ଥନ କଲେ ଦଧିମାନ ॥ ୧୩୬
୪୫ ରଜ୍ଜୁ କରନ୍ତେ ବିକର୍ଷଣ । ଯେ ଭୁଜମାନଙ୍କ କଙ୍କଣ ॥ ୧୩୭
ତାଙ୍କର ମାଳାମାନ ଯେହି । ସେ ଅଛି ଯାହାଙ୍କର ଠାଇଁ ॥ ୧୩୮

---

୧. କାଠମାନଙ୍କରେ ଅଗ୍ନି ଥାଏ; କିନ୍ତୁ ସେହି ଅଗ୍ନି ଯେପରି ମନ୍ଥନ ବିନା ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ, ସେହିପରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କ ଅନ୍ତରରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଭକ୍ତି ବିନା ଦେଖାଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।

୨. ମିତ୍ରହିଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ନିତମ୍ବମାନ ସ୍ତନହାର	ଚଳୁଛି ଯଉଁମାନଙ୍କର	॥	୧୩୯
	କୁଣ୍ଡଳମାନଙ୍କ କାନ୍ତିରେ	କପୋଳ ଯାହାଙ୍କର ସ୍ଫୁରେ	॥	୧୪୦
	ଅରୁଣକୁଙ୍କୁମେ ଶୋଭନ	ଦିଶୁଛି ଯାହାଙ୍କ ବଦନ	॥	୧୪୧
	ଦୀପଦୀପିତ ମଣିଙ୍କରେ	ଶୋଭା ପାଇଲେ ସେ କାଳରେ	॥	୧୪୨
୪୬	ଯେ ହରି ନଳିନନୟନ	ତାଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ଉଦ୍‌ଗାୟନ	॥	୧୪୩
	ଯେ ଧ୍ୱନି ବ୍ରଜନାରୀଙ୍କର	ଯେ ଶବ୍ଦ ଦଧିମନ୍ଥନର	॥	୧୪୪
	ତେଣେ ସେ ମିଶ୍ରିତ ହୋଇଣ	ଛୁଇଁଲା ଆକାଶକୁ ପୁଣ	॥	୧୪୫
	ଅମଙ୍ଗଳକୁ ଦିଗଙ୍କର	ବିନାଶ କଲା ଯଉଁ ସ୍ୱର	॥	୧୪୬
୪୭	ଉଦୟ ହୁଅନ୍ତେ ତପନ	ନନ୍ଦ[୧] -ଦୁଆରେ ଗୋପୀଜନ	॥	୧୪୭
	ସୁବର୍ଣ୍ଣରଥେକ ଦେଖିଲେ	ଏ ରଥ କାହାର ବୋଇଲେ	॥	୧୪୮
୪୮	କି ବା ଅଇଲା ସେ ଅକ୍ରୂର	ଅର୍ଥସାଧକ ଯେ କଂସର	॥	୧୪୯
	କମଳଲୋଚନ ହରିଙ୍କି	ଯେ ନେଲା ମଥୁରାପୁରୀକି	॥	୧୫୦
୪୯	ପ୍ରେତ[୨] ଭର୍ତ୍ତାର ନିଷ୍କୃତିକି	ଆମ୍ଭମାନଙ୍କେ[୩] ସାଧିବ କି	॥	୧୫୧
	ଗୋପୀଏ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ	ବୋଲନ୍ତେ ସେହି ସମୟରେ	॥	୧୫୨
	ସ୍ନାନାଦି କର୍ମ କରି ଶେଷ	ଉଦ୍ଧବ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ	॥	୧୫୩
	ଦୂତ କରିଣ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ	ଯେ ପେଷିଥିଲେ ଗୋକୁଳକୁ	॥	୧୫୪
	ସେ କୃଷ୍ଣଚରଣପଙ୍କଜ	ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	॥	୧୫୫

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀନନ୍ଦଶୋକାପନୟନଂ
ନାମ ଷଟ୍‌ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ସପ୍ତଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସପ୍ତଚତ୍ୱାରିଂଶକେଽଥ କୃଷ୍ଣାଦେଶେନ ଗୋପିକାଃ ।
ବୋଧୟିତ୍ୱୋଦ୍ଧବସ୍ତତ୍ରମନୁଜ୍ଞାପ୍ୟାଗମଦ୍ ପୁରୀମ୍ ॥

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ।	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ଆତ୍ମଜ	ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ନୃପରାଜ	॥	୧
୨ ।	ଯେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଅନୁଚର	ପ୍ରଲମ୍ବ ବାହୁଯୁଗ ଯାର	॥	୨
	ନବୀନ ନଳିନ ପରାଏ	ଯାହା ଲୋଚନବେନି ଶୋହେ	॥	୩
	ପୀତ ଅଟଇ ଯା' ଅମ୍ବର	ପୁଷ୍କରମାଳା ଅଛି ଯାର	॥	୪

---
୧. ବ୍ରଜ ।　　୨. ପ୍ରୀତ । ପ୍ରେତ = ମୃତ ।
୩. ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ମାଂସରେ ପିଣ୍ଡ ତିଆରି କରି ଦେବ କି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସୁନ୍ଦର ଯା' ମୁଖନଳିନ । ଯେ ଦିବ୍ୟ କୁଣ୍ଡଳେ ଶୋଭନ ॥ ୫
ଅଚ୍ୟୁତବେଷପ୍ରାଏ ଯାର । ଭୂଷଣ ଅଟେ ମନୋହର ॥ ୬
ଯେ ପାଦପଦ୍ମ ଗୋବିନ୍ଦର । ତାହା ସକାଶୁଁ ଶୋଭା ଯାର ॥ ୭
ସେ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ ଏ ରୂପରେ । ଦେଖି କରିଣ ସେ ସ୍ଥାନରେ ॥ ୮
ସେ ଶୁଚିସ୍ମିତା[1] ଗୋପୀମାନେ । ଏମନ୍ତ ବିଚାରିଲେ ମନେ ॥ ୯
ଏ କେ ସେ ଅଟଇ କାହାର । କାହୁଁ ଅଇଲା ଏ ପ୍ରକାର ॥ ୧୦
ବୋଲନ୍ତେ ଉତ୍ସୁକ ହୁଅନ୍ତେ । ତାହାଙ୍କୁ ବେଢ଼ିଲେ ସମସ୍ତେ ॥ ୧୧
୩ ଉଦ୍ଧବ ସତ୍କାରକୁ ପାଇ । ବସନ୍ତେ ଆସନରେ ଯାଇ ॥ ୧୨
ଏ ରମାପତି-ଦୂତପଣ । କରିଛି ଏମନ୍ତ ଜାଣିଣ ॥ ୧୩
ପଚାରିବାରେ ନମ୍ର ହୋଇ । ଯେ ଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଗୋପଗୋଇ ॥ ୧୪
ଲଜ୍ଜାସହିତ ଯେ ଈକ୍ଷଣ । [2]ଯେ ପରିହାସମାନେ ଆନ ॥ ୧୫
ତେଣେ ସେମାନେ ଏକାନ୍ତେଣ । ତାଙ୍କୁ ପୁଛିଲେ ଏ ରୂପେଣ ॥ ୧୬
୪ କୃଷ୍ଣର ପାରିଷଦ ତୁମ୍ଭେ । ତୁମ୍ଭୁଁ ଜାଣିଲୁଁ ନିଶ୍ଚେ ଆମ୍ଭେ ॥ ୧୭
ଆସିଛ ଉତ୍ତମ ହୋଇଣ । ଯେ ପିତାମାତା ବେନିଜଣ ॥ ୧୮
ତାଙ୍କରି ପ୍ରିୟ କରିବାକୁ । ସେ ଭର୍ତ୍ତା ପେଷିଲେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ॥ ୧୯
୫ ଅନ୍ୟଥା ଏ ବ୍ରଜେ ତାହାର । ନ ଦେଖୁଁ ସ୍ମରଣୀୟ ନର ॥ ୨୦
ସ୍ନେହାନୁବନ୍ଧ ବନ୍ଧୁଙ୍କର । ଦୁସ୍ତ୍ୟଜ ଅଟଇ ମୁନିର ॥ ୨୧
୬ ଆନଲୋକରେ ମିତ୍ରପଣ । ଅଟଇ କାର୍ଯ୍ୟନିମିତ୍ତେଣ ॥ ୨୨
ଅର୍ଥକୁ ଅନୁଗତ ହୋଇ । ଅନୁକରଣମାନ ସେହି ॥ ୨୩
ପୁରୁଷେ ଯେସନ ପ୍ରକାରେ । ପ୍ରୀତି କରନ୍ତି ସ୍ତିରୀଠାରେ ॥ ୨୪
ଯେସନେ ପୁଷ୍ପମାନଙ୍କରେ । ପ୍ରୀତିକି କରନ୍ତି ଭ୍ରମରେ ॥ ୨୫
୭ ନିର୍ଧନ ଲୋକକୁ ହିଁ ପୁଣ । ତ୍ୟକ୍ତ କରନ୍ତି ବେଶ୍ୟାଗଣ ॥ ୨୬
ଯେ ବା ଅସମର୍ଥ ନୃପତି । ତାହାକୁ ପ୍ରଜାଏ ଛାଡ଼ନ୍ତି ॥ ୨୭
ଅଧୀତ କରନ୍ତେ ବିଦ୍ୟାକୁ । ଶିଷ୍ୟେ ଛାଡ଼ନ୍ତି ଆଚାର୍ଯ୍ୟକୁ ॥ ୨୮
ରତ୍ୱିଜେ ଲଭି ଦକ୍ଷିଣାକୁ । ଛାଡ଼ନ୍ତି ସେ ଯଜମାନକୁ ॥ ୨୯
୮ କ୍ଷୀଣ ହୁଅନ୍ତେ ଫଳମାନେ । ବୃକ୍ଷ ଛାଡ଼ନ୍ତି ପକ୍ଷିମାନେ ॥ ୩୦
ଅତିଥିମାନେ ସଦନକୁ । ଛାଡ଼ନ୍ତି ଭୁଞ୍ଜିଣ ଅନ୍ନକୁ ॥ ୩୧
ଦଗ୍ଧ ବିପିନକୁ ତେସନେ । ଛାଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି ମୃଗମାନେ ॥ ୩୨
ଅତୃପ୍ତ ନାରୀକି ଭୁଞ୍ଜିଣ । ଛାଡ଼ନ୍ତି ଜାରମାନେ ପୁଣ ॥ ୩୩
୯ ଗୋବିନ୍ଦଠାରେ ଯାହାଙ୍କର । ମନ-ବଚନ-କଳେବର ॥ ୩୪
ଛାଡ଼ିଲେ ଲୋକବ୍ୟବହାର । ସେ ଗୋପୀମାନେ ଏ ପ୍ରକାରେ ॥ ୩୫

---

୧. ସୁବିସ୍ମିତା । ୨. ଯେ ହାସ ମଧୁର ବଚନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କୃଷ୍ଣର ଦୂତ ସେ ଏମନ୍ତେ । ଉଦ୍ଧବ ଗୋପକୁ ଆସନ୍ତେ ।। ୩୬
୧୦ ବାଳକ ସମୟେ କୃଷ୍ଣର । କିଶୋରକାଳେ ଯେ ବିହାର ।। ୩୭
ସେ କ୍ରୀଡ଼ାମାନ ଏ ପ୍ରକାର । ସୁମରି ପୁଣ ପୁଣ ତାର ।। ୩୮
ଯେବଣ ପ୍ରିୟକର୍ମମାନ । ସେମାନ କରନ୍ତି ଗାୟନ ।। ୩୯
ଲଜ୍ଜାକୁ ଛାଡ଼ିଣ ରୋଦନ । କଲେ ସେ କହନ୍ତେ ଏମାନ ।। ୪୦
୧୧ ଯେ ଆପଣାର ପ୍ରିୟ ହରି । ତାର ସଙ୍ଗମ ଧ୍ୟାନ କରି ।। ୪୧
କେବଣ ଗୋପୀ ଭ୍ରମରକୁ । ଦେଖି କରିଣ ପୁଣ ତାକୁ ।। ୪୨
ଦୂତ କରିଣ ମୋହଠାକୁ । ସେ ପ୍ରିୟ ପେଷିଛି ଏହାକୁ ।। ୪୩
କଲା ଏମନ୍ତ କଳ୍ପନାକୁ । ଭ୍ରମରବ୍ୟାଜେ ଉଦ୍ଧବକୁ ।। ୪୪
ତାହାଁନ୍ତେ ଆକ୍ଷେପ କରିଣ । ବୋଇଲା ଏମନ୍ତ ବଚନ ।। ୪୫

ଶ୍ରୀଗୋପ୍ୟୁବାଚ

୧୨ ହେ ଧୂର୍ତ୍ତବନ୍ଧୁ ହେ ଭ୍ରମର । ନ ଛୁଅଁ ପାଦକୁ ଆମ୍ଭର ।। ୪୬
ସପତ୍ନୀକୁଚେ ବିଲୁଳିତ[1] । ଯେ କୃଷ୍ଣମାଳା ଅବିରତ ।। ୪୭
ତାର କୁଙ୍କୁମରେ ସଂଯୁତ । ଯେ[2] ଶ୍ମଶ୍ରୁ ତେଣେ ତୁ ଲକ୍ଷିତ ।। ୪୮
ସେହି ମାନିନୀଙ୍କର ଅତି । ପ୍ରସନ୍ନ ବହୁ[3] ମଧୁପତି ।। ୪୯
ତାହାର ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରସନ୍ନ । ଯଦୁସଭାରେ ବିଡ଼ମ୍ବନ[4] ।। ୫୦
ପୁଣି ଏମନ୍ତ ପରକାର । ତୁ ଅଟୁ ଦୂତଟି ଯାହାର ।। ୫୧
୧୩ ନିଜ ଅଧରସୁଧା ଯେହି । ଲୋକଙ୍କୁ ମୋହିତ କରଇ ।। ୫୨
ତା' ଥରେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପିଆଇ । ଛାଡ଼ିଲା ତୋହରି ପରାଇ ।। ୫୩
କୁସୁମମାନଙ୍କୁ ଯେସନ । ଛାଡୁ ତୁ ଚୁମ୍ବିତ କରିଣ ।। ୫୪
ତାହାର ଚରଣପଦ୍ମରେ । ପଦ୍ମା ଭଜିଛି କି ରୂପରେ ।। ୫୫
ଯେଣୁ କଥାରେ ସେ କୃଷ୍ଣର । ହୃତ ହୋଇଛି ଚିତ୍ତ ତାର ।। ୫୬
୧୪ ଘେନି ନ ପାରୁଁ କଥା ତାର । ଆମ୍ଭ ଆଗରେ ହେ ଭ୍ରମର ।। ୫୭
ସେ ଯଦୁପତିକି କିଂପାଇଁ । ବହୁତ ଗାଉଛୁ ଏଠାଇ ।। ୫୮
ଯା'ଙ୍କର କୃଷ୍ଣ-ଆଲିଙ୍ଗନେ । ଗଲେ କୁଚର ପୀଡ଼ାମାନେ ।। ୫୯
ସେ କୃଷ୍ଣ ସଖୀଙ୍କର ଆଗ । ଗାଅ ତୁ ତାହାର ପ୍ରସଙ୍ଗ ।। ୬୦
ସେ ଇଷ୍ଟ ନାରୀଏ କଳ୍ପିତ । କରିବେ ତୋର ଅପେକ୍ଷିତ ।। ୬୧
୧୫ ସ୍ୱର୍ଗମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ପାତାଳରେ । ଯେ ସ୍ତିରୀ ଅଛନ୍ତି ନିର୍ଭରେ ।। ୬୨
କପଟହାସରେ ରୁଚିର । ଭ୍ରୂଲତା-ବିଳାସ ଯାହାର ।। ୬୩

---

୧. ବିଲୁଳିତ = ସଂମର୍ଦ୍ଦିତ ।
୨. କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଭ୍ରମରର ଶ୍ମଶ୍ରୁ ଲୋହିତ ହୋଇଥିବାର କାରଣ ଉତ୍ପ୍ରେକ୍ଷା କରୁଅଛି ।
୩. ବହୁ = ବହନ କରୁ ।　　୪. ବିଡ଼ମ୍ବନ = ଉପହାସାସ୍ପଦ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତାହାର ନ ପାଇଲା ହୋଇ । କେ ଅବା ଅଛି ତହିଁ ରହି ।। ୬୪
ଚରଣରଜକୁ ଯାହାର । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭଜଇ ନିରନ୍ତର ।। ୬୫
କେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଅବା ତାର । ତଥାପି କୃପଣ ଲୋକର ।। ୬୬
ପକ୍ଷ ଅଟଇ ସେ ତା' ଠାଏଁ । 'ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକ' ଶବ୍ଦ ରହେ ।। ୬୭
୧୬ ଛାଡ଼ ମସ୍ତକ ମୋ ପାଦରୁ । ଆସିଛୁ ମୁକୁନ୍ଦଠାବରୁ ।। ୬୮
ଯେ ଦୂତକର୍ମ ଚାଟୁକାର[1] । ତେଣେ ତୁ ପ୍ରାର୍ଥନାଚତୁର ।। ୬୯
[2]ତୋହର ଜାଣିଲୁଁ ସମସ୍ତ । ସଂସାରେ ତାହାରି ନିମିତ୍ତ ।। ୭୦
ଯେ ପତି-ପୁତ୍ର-ଧର୍ମମାନେ । ତାହା ଛାଡ଼ିଲୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ।। ୭୧
ହୁଅନ୍ତେ ଅସଂଯତଚିତ୍ତ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କଲା ତ୍ୟକ୍ତ ।। ୭୨
ଏଠାରେ ତୁହି ଆଉ ପୁଣ । କି ଅବା କରୁଛୁ ସଂଧାନ ।। ୭୩
୧୭ କରନ୍ତେ ସେ କ୍ରୂର କର୍ମକୁ । ଲୁବ୍ଧକ ପ୍ରାଏ କପୀନ୍ଦ୍ରକୁ[3] ।। ୭୪
ବିନ୍ଧିଲା ରାମରୂପେ ଏହି । ପୁଣି ସୀତାରେ ଜିତ ହୋଇ ।। ୭୫
ଯେ କାମବତୀ ସୂର୍ପଣଖା । ଛେଦିଲା ତା' କର୍ଣ୍ଣନାସିକା ।। ୭୬
ପୂଜାକୁ ଲଭି ବଳିଠାରୁ । [4]ତଳକୁ ଫିଙ୍ଗିଲା ସ୍ୱର୍ଗରୁ ।। ୭୭
ବ୍ୟର୍ଥ ଅଟଇ ଏ ନ୍ୟାୟରୁ । ସେ କୃଷ୍ଣସଖାଭାବ କରୁଁ ।। ୭୮
ତଥାପି ଦୁସ୍ତ୍ୟଜ ଆମ୍ଭର । କଥାରୂପକ[5] ଅର୍ଥ ତାର ।। ୭୯
୧୮ ଯା' ଅନୁଚରିତ-ଲୀଳା ହି । କର୍ଣ୍ଣେ ଅମୃତପ୍ରାଏ ହୋଇ ।। ୮୦
ତାର କଣିକାମାତ୍ର ପୁଣ । ଯେ ଥରେ କରନ୍ତି ସେବନ ।। ୮୧
ଛାଡ଼ନ୍ତି ବ୍ୟର୍ଥ ଧର୍ମମାନ । ଏଣୁ ଅଟନ୍ତି ଅସତ୍ତମ ।। ୮୨
ଯେ ଦୀନ କୁଟୁମ୍ବ ସଦନ । ସେମାନ ଛାଡ଼ିଣ ବହନ ।। ୮୩
ବିହଙ୍ଗପ୍ରାଏକ ହୁଅନ୍ତି । ଭିକ୍ଷୁଚର୍ଯ୍ୟାକୁ ଆଚରନ୍ତି ।। ୮୪
୧୯ କୃଷ୍ଣହରିଣର ଯେସନେ । ବନିତା ଯେ ହରିଣୀମାନେ ।। ୮୫
ସେ ଅଜ୍ଞେ[6] ବ୍ୟାଧଗୀତ ଶୁଣି । ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ସତ୍ୟ କରି ମଣି ।। ୮୬
ସେ ବ୍ୟାଧଶରେ ହୋଇ କ୍ଷତ । ପୀଡ଼ାକୁ ଦେଖନ୍ତି ବହୁତ ।। ୮୭
ସେରୂପେ କୁଟିଳ କୃଷ୍ଣର । ବଚନ ସତ୍ୟ ମଣି ଆର ।। ୮୮
ସ୍ପୃହା କରନ୍ତେ ବହୁଥର । ପୀଡ଼ାକୁ ଲଭିଲୁଁ ଆବର ।। ୮୯
ତା' ନଖସ୍ପରଶରୁ ଜାତ । ଯେ ତୀବ୍ର କାମ ଉପଗତ ।। ୯୦

---

୧. ଚାଟୁକାର = ପ୍ରିୟୋକ୍ତିରଚନା । ୨. ମୁକୁନ୍ଦଭଳି ତୁ ମଧ୍ୟ ଅବିଶ୍ୱସନୀୟ ।
୩. କପୀନ୍ଦ୍ର = ବାଳୀ ।
୪. '.........ଧୋଽକ୍ଷିପଦ୍ ବିଷ୍ଟପାଦ୍ ଯଃ' ଇତି ପାଠେ ।
'.........ବେଷ୍ଟୟଦ୍ ଧ୍ୱାଂକ୍ଷବଦ୍ ଯଃ' ଇତି ପାଠେ ।
'ବେଢ଼ିଲା କାକଭଳି ତାକୁ । ଧରିଣ ବାମନ ରୂପକୁ ।।' ଅନୁବାଦ ।
୫. କଥାମାନଙ୍କ । ୬. ଅଜ୍ଞେ = ଅଜ୍ଞାମାନେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ହେତୁ ପୀଡ଼ା ଯାହାଙ୍କର	ସେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଏ ପ୍ରକାର	।।	୯୧
	ହେ ଉପମନ୍ତି ![୧] ଏଣୁ ଆନ	ବାର୍ତ୍ତାକୁ ଆମ୍ଭ ଆଗେ ଭଣ	।।	୯୨
୨୦	ହେ ପ୍ରିୟସଖ ସେ ଅଚ୍ୟୁତ	ପ୍ରେଷନ୍ତେ ହେଲୁ କି ଆଗତ	।।	୯୩
	ହେ ଦୂତ ! ତୁ ମୋ ପୂଜାଯୋଗ୍ୟ	କି ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ ତୁ ମାଗ	।।	୯୪
	ଦୁସ୍ତ୍ୟଜ ଅଟଇ ଯାହାର	ଯୁଗଳଭାବ, ତୁ ତାହାର	।।	୯୫
	ନେମୁ କେମନ୍ତେ ନିକଟକୁ	ହେ ସୌମ୍ୟ ! ଏଠାରୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	।।	୯୬
	ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ଥିତ ଉରଭାଗେ	ସେ ନିତ୍ୟେ ଅଛି ତାହା ସଙ୍ଗେ	।।	୯୭
୨୧	ଏବେ ସେ ଆର୍ଯ୍ୟପୁତ୍ର ହରି	ଅଛନ୍ତିଟିକି ମଧୁପୁରୀ	।।	୯୮
	ପିତାମାତାଙ୍କୁ ତା' ଗୃହକୁ	ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଗୋପାଳଙ୍କୁ	।।	୯୯
	ହେ ସୌମ୍ୟ ! ନିଶ୍ଚେ ବର୍ତ୍ତମାନ	କରନ୍ତିଟିକି ସ୍ମରଣ	।।	୧୦୦
	ଆମ୍ଭେ କିଂକରୀ ଅଟୁଁ ତାର	ବାର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ ସେ ଆମ୍ଭର	।।	୧୦୧
	ପଚାରନ୍ତି କି କଦାଚିତ	ଅଗୁରୁପ୍ରାଏ ଗନ୍ଧବନ୍ତ	।।	୧୦୨
	ଭୁଜକୁ ତାର କେବେ ନେଇ	ଆମ୍ଭ ମସ୍ତକେ ଧରିବଇଁ[୨]	।।	୧୦୩

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୨	ଉଦ୍ଧବ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ	ଶୁଣିଣ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ	।।	୧୦୪
	ଲାଳସ କୃଷ୍ଣଦରଶନେ	ହୋଇ ଯେ ଛନ୍ତି ଗୋପୀମାନେ	।।	୧୦୫
	ସେ ପ୍ରିୟସଂଦେଶରେ ପୁଣ	ତାହାଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା କରିଣ	।।	୧୦୬
	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ବଚନକୁ	କହିଲେ ଗୋପିକାମାନଙ୍କୁ	।।	୧୦୭

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୨୩	କୃତାର୍ଥ ଅଟ ତୁମ୍ଭେମାନେ	ପୂଜିତ ତୁମ୍ଭେ ଏ ଭୁବନେ	।।	୧୦୮
	ଯେ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର ମନ	ଏମନ୍ତରୂପେ ତାହା ପୁଣ	।।	୧୦୯
	ଯେ ବାସୁଦେବ ଭଗବାନ	ତା'ଠାରେ କଲ ନିବେଦନ	।।	୧୧୦
୨୪	ଯେ ଦାନ ବ୍ରତ ତପ ହୋମ	ଜପ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ ସଂଯମନ	।।	୧୧୧
	ଏମାନଙ୍କରେ ପୁଣ ଆନ	ଯେ ନାନାବିଧ ଶ୍ରେୟମାନ	।।	୧୧୨
	ସେମାନଙ୍କରେ କୃଷ୍ଣଠାଏ	ଯେଣୁ ଭଗତି ସାଧ୍ୟ ହୋଏ	।।	୧୧୩
୨୫	ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକ ଭଗବାନ	ତା'ଠାରେ ତୁମ୍ଭେମାନେ ପୁଣ	।।	୧୧୪
	ସାକ୍ଷାତ ମୁନିମାନଙ୍କର	ଯେ ଅଟେ ଦୁର୍ଲଭ ପ୍ରକାର	।।	୧୧୫
	ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯେ ଭଗତି	ଭାଗ୍ୟରୁ ବଢ଼ାଇଲ ଅତି	।।	୧୧୬
୨୬	ପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନାୟକଙ୍କୁ	ଦେହମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱଜନଙ୍କୁ	।।	୧୧୭
	ସଦନମାନଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ	ଯା' ତୁମ୍ଭେମାନେ କଲ ତ୍ୟକ୍ତ	।।	୧୧୮
	'କୃଷ୍ଣ'ନାମରେ ଯେ ପ୍ରକାଶ	ବରିଲ ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁରୁଷ	।।	୧୧୯

୧. ଉପମନ୍ତ୍ରୀ = ଦୂତ ।　୨. ଧରିବଇଁ = ରଖିବଇଁ । ମସ୍ତକେ ଧରିବଇଁ ମୁହିଁ । -ପାଠାନ୍ତର

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୭ ଏକାନ୍ତ ଭକ୍ତି କୃଷ୍ଣଠାର । ପ୍ରାପତ ହୋଇଲା ତୁମ୍ଭର ॥ ୧୨୦
ହେ ମହାଭାଗ୍ୟବତୀମାନେ । ବିରହେ ତୁମ୍ଭେ ଏହି ସ୍ଥାନେ ॥ ୧୨୧
[୧]ଯେ ବଡ଼ ଅନୁଗ୍ରହ ଆର । ତାହାକୁ କଲ ଗୋ ମୋହର ॥ ୧୨୨
୨୮ ଯଉଁ ସନ୍ଦେଶ ଘେନି ମୁହିଁ । ହେ ଭଦ୍ରାମାନେ ! ଅଇଲଇଁ ॥ ୧୨୩
ଯେଣୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଗୋ ମୁହିଁ । ଏକାନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକୁ କରଇ ॥ ୧୨୪
ଯାହା କହିଲେ ଭଗବାନ । ସେ କଥା କହିବଇଁ ଶୁଣ ॥ ୧୨୫

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୨୯ ଗୋପିକାମାନଙ୍କୁ ବଚନ । କହୁଅଛନ୍ତି ଭଗବାନ ॥ ୧୨୬
ତୁମ୍ଭର କଉଣିସିଠାରେ । ବିୟୋଗ ନାହିଁ ମୋ' ସଙ୍ଗରେ ॥ ୧୨୭
ସବୁରି ଆତ୍ମାସ୍ୱରୂପରେ । ଯେଣୁ ବ୍ୟାପିଛି ସବୁଠାରେ ॥ ୧୨୮
ପୃଥିବୀ ଜଳ ହୁତାଶନ । ଯେ ଅବା ପବନ ଗଗନ ॥ ୧୨୯
ଏ ଆଦି ପଞ୍ଚମହାଭୂତେ । ଯେହ୍ନେ ଅଛନ୍ତି ସବୁଭୂତେ ॥ ୧୩୦
ତେହ୍ନେ ମୁଁ ମନବୁଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟ । ପ୍ରାଣ-କାରଣଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ ॥ ୧୩୧
୩୦ ଭୂତ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ଗୁଣ ହୋଇ । ଯାହାର ଆତ୍ମା ପ୍ରକାଶଇ ॥ ୧୩୨
ସେ ଆତ୍ମମାୟାନୁଭାବରେ । ମୁଁ ପୁଣି ଆତ୍ମାକୁ ଆତ୍ମାରେ ॥ ୧୩୩
[୨]ଆତ୍ମାରେ କରିଣ ସର୍ଜଇ । ନାଶଇ, ପାଳନା କରଇ ॥ ୧୩୪
୩୧ ଆତ୍ମା ଅଟଇ ଜ୍ଞାନମୟ । ବିଶୁଦ୍ଧ ପୁଣି ଅନାଶ୍ରୟ[୩] ॥ ୧୩୫
ଜାଗ୍ରତ ସ୍ୱପ୍ନ ସୁଷୁପ୍ତି । ଏ ତିନି ବସ୍ଥା[୪] ମନୋବୃତ୍ତି ॥ ୧୩୬
ଏଥିରେ ହୁଅଇ ପ୍ରତୀତ । ଗୁଣରୁ ଅଟଇ ଅତୀତ ॥ ୧୩୭
୩୨ ଯେସନେ ପୁରୁଷ ଉଠଇ । ସ୍ୱପ୍ନକୁ ମିଥ୍ୟା ବୋଲି ଧ୍ୟାୟି ॥ ୧୩୮
ଏ ରୂପେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ଅର୍ଥକୁ । ଯେ ମନ ଧ୍ୟାନ କରେ ତାକୁ ॥ ୧୩୯
ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତେ ଯଉଁ ମନ । ଲଭଇ ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନ ॥ ୧୪୦
ବିନିଦ୍ର ହୁଅନ୍ତେ ସେ ମନ । କୃତାର୍ଥ ହୁଅଇ ତତ୍‌କ୍ଷଣ ॥ ୧୪୧
୩୩ ଏ ମନନିରୋଧ ପ୍ରକାର । ସମାପ୍ତି ଫଳ ଅଟେ ଯାର ॥ ୧୪୨
[୫]ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ଯେହି । ସେ ବେଦ ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗ ହି ॥ ୧୪୩
ସାଂଖ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସ ତପ ଏହି । ସତ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦମନ ହି ॥ ୧୪୪
ମାର୍ଗଭେଦରେ ହେଁ ଏମାନେ । ରହନ୍ତି ପୁଣ ଏକସ୍ଥାନେ ॥ ୧୪୫
ସବୁ ଦିଗରୁ ନଦୀ ଯାନ୍ତି । ଯେସନେ ସମୁଦ୍ରେ ରହନ୍ତି ॥ ୧୪୬

---

୧. ଭଗବଦ୍ ପ୍ରେମସୁଖପ୍ରଦର୍ଶନଦ୍ୱାରା ମୋ ପ୍ରତି ତୁମ୍ଭେମାନେ ବଡ଼ ଅନୁଗ୍ରହ କଲ ।
୨. ଆତ୍ମାରେ = ଆତ୍ମଦ୍ୱାରା । ୩. ''ଅଗୁଣାନ୍ୱୟ'' ଇତି ମୂଳପାଠ । ୪. ବସ୍ଥା = ଅବସ୍ଥା ।
୫. ପଣ୍ଡିତଙ୍କର ଟି ସେ ଏହି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୪　ମୁଁ ପ୍ରିୟ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର　।　ତୁମ୍ଭ ଚକ୍ଷୁଙ୍କ ଅଗୋଚର　।। ୧୪୭
ହୋଇ ଯା ରହିଲି ଏଠାରେ　।　ସେ ମୋର ଧ୍ୟାନକାମନାରେ　।। ୧୪୮
ସେ ଧ୍ୟାନ ପୁଣି ମୋ ମନର　।　ନିକଟ-ଅର୍ଥ ହିଁ ଆବର　।। ୧୪୯
୩୫　ସ୍ତିରୀମାନଙ୍କର ଯେମନ୍ତେ　।　ନାୟକ ଦୂରରେ ଥାଆନ୍ତେ　।। ୧୫୦
ତାହାଙ୍କ ଠାରେ ମନ ଯାଇ　।　ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ ରହଇ　।। ୧୫୧
ନିକଟେ ଚକ୍ଷୁପାଖେ ଥାନ୍ତେ　।　ଚିତ୍ତ ନୁହଇଟି ତେମନ୍ତେ　।। ୧୫୨
୩୬　ବିଶେଷେ ଛାଡ଼ିଲା ଅଶେଷ　।　ବୃତ୍ତିକି ଯେବଣ ମାନସ　।। ୧୫୩
ସେ ମନ ସମଗ୍ର[୧] ମୋ ଠାରେ　।　ନିବେଶ କରିଣ ନିତ୍ୟରେ　।। ୧୫୪
ମତେ କରନ୍ତେ ସୁମିରଣ　।　ମତେ ଲଭିବ ନିକଟେଣ　।। ୧୫୫
୩୭　ଆଗୋ କଲ୍ୟାଣବତୀମାନେ　।　ବ୍ରଜେ ଥାଆନ୍ତେ ଯଉଁମାନେ　।। ୧୫୬
ମୋହର ସଙ୍ଗରେ ରାତ୍ରିରେ　।　କ୍ରୀଡ଼ାକୁ ନ କଲେ ବନରେ　।। ୧୫୭
ଆପଣା ପତିଏ ରୁନ୍ଧନ୍ତେ　।　ରାସକୁ ଲଭି ନ ପାରନ୍ତେ　।। ୧୫୮
ମୋ' ପରାକ୍ରମର ଚିନ୍ତାରେ　।　ମତେ ଲଭିଲେ ସେ କାଳରେ　।। ୧୫୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୮　କହନ୍ତି ଶୁକ ମୁନିବର　।　ଶୁଣ ହେ ଉତ୍ତରାକୁମର　।। ୧୬୦
କୃଷ୍ଣସନ୍ଦେଶେ ଯାହାଙ୍କର　।　ସ୍ମରଣା ହୋଇଲା ଅପାର　।। ୧୬୧
ଏ ରୂପେ ସେ ବ୍ରଜକୁମାରୀ　।　ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ-ଆଜ୍ଞା ଶୁଣି କରି　।। ୧୬୨
ପ୍ରୀତି ଲଭନ୍ତେ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ　।　ପୁଣି କହିଲେ ଏ ବାକ୍ୟକୁ　।। ୧୬୩

ଶ୍ରୀଗୋପ୍ୟ ଉଚୁଃ

୩୯　ଯେ ଶତ୍ରୁ ଯଦୁମାନଙ୍କର　।　ପାପୀ ଅଟଇ କଂସାସୁର　।। ୧୬୪
ଅନୁଗମାନଙ୍କ ସହିତ　।　ଭାଗ୍ୟରେ କରି ତାକୁ ହତ　।। ୧୬୫
ଯେ ସବୁ ଅର୍ଥକୁ ଲଭିଲେ　।　ସେ ଆପ୍ତ ଲୋକଙ୍କର ତୁଲେ　।। ୧୬୬
କୁଶଳୀ ହୋଇ ଭଗବାନ　।　ଅଛନ୍ତିଟିକି ବର୍ତ୍ତମାନ　।। ୧୬୭
୪୦　କେବଣ ଗୋପୀଏ ତାହାକୁ　।　କହନ୍ତି ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ　।। ୧୬୮
ସ୍ନିଗ୍ଧ ସଲଜ୍ଜ ଯେ ହସିତ　।　ତେଣେ ଯେ ଉଦାରଚରିତ　।। ୧୬୯
ତେଣେ ପୂଜିତ ହୋଇ ହରି　।　ଆମ୍ଭର ପ୍ରୀତିପ୍ରାଏ କରି　।। ୧୭୦
ପୁରନାରୀଙ୍କର ପ୍ରୀତିକି　।　ପଚାରୁଅଛୁଁ କରନ୍ତି କି　।। ୧୭୧
୪୧　ଆନ ଗୋପୀଏ କହୁଛନ୍ତି　।　ବିଶେଷେ ଜାଣନ୍ତି ସେ ରତି　।। ୧୭୨
ସେ ପ୍ରିୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠନାରୀଙ୍କର　।　ଯେ ବାକ୍ୟବିଭ୍ରମ ତାଙ୍କର　।। ୧୭୩
ତେଣେ ସେ ପୂଜିତ ହୁଅନ୍ତେ　।　ବଦ୍ଧ ନୋହିବେଟି କେମନ୍ତେ　।। ୧୭୪
୪୨　କହନ୍ତି ଆନ ଗୋପିକାଏ　।　ହେ ସାଧୁ ! ଗୋବିନ୍ଦ ନିଶ୍ଚୟେ　।। ୧୭୫

---

୧. 'କୃଷ୍ଣଂ' ଇତି ପାଠେ । 'କୃଷ୍ଣେ' ଇତି ପାଠେ ''ସେ ମନ ମୁଁ କୃଷ୍ଣ ମୋ ଠାରେ'' ଗୀତ ହେବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ପୁରନାରୀଙ୍କ ଆଗରେ	। ଆପଣା କଥାର ଅନ୍ତରେ	॥	୧୭୬
	କିଛି ପ୍ରସ୍ତାବମାନଙ୍କରେ	। ଏ ବ୍ରଜପୁରର ମଧ୍ୟରେ	॥	୧୭୭
	ଗ୍ରାମ୍ୟ ବନିତା ଆମ୍ଭେମାନେ	। ଆମ୍ଭୁଁ ସ୍ମରନ୍ତି କି ସେ ସ୍ଥାନେ	॥	୧୭୮
୪୩	ଆନମାନେ ହେଁ ତଦନ୍ତରେ	। କହୁଅଛନ୍ତି ଏ ପ୍ରକାରେ	॥	୧୭୯
	କୁମୁଦ କୁନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ରମାରେ	। ଯେ ରମ୍ୟ ସେ ବୃନ୍ଦାବନରେ	॥	୧୮୦
	ବାଜନ୍ତି ଚରଣନୂପୁରେ	। ଯେବଣ ରାସର ଗୋଷ୍ଠୀରେ	॥	
	ତହିଁ ଅଚ୍ୟୁତ ଭଗବାନ	। ଯାର ମନୋଜ୍ଞକଥାମାନ	॥	
	ଆମ୍ଭେ ଯେ ତାର ପ୍ରିୟାଗଣ	। ନିତ୍ୟେ କରୁଥାଉଁ ସ୍ତବନ	॥	
	ଯେ ରାତ୍ରିମାନଙ୍କରେ ପୁଣ	। ସେକାଳେ କଲେ ସେ ରମଣ	॥	
	ସେ ରାତ୍ରିମାନ କଦାଚିତେ	। ସ୍ମରଣା କରନ୍ତି କି ଚିତ୍ତେ	॥	୧୮୧
୪୪	ଯେ ତା' ନିମିତ୍ତେ ଶୋକମାନେ	। ତେଣେ ସଂତପ୍ତ ଆମ୍ଭେମାନେ	॥	୧୮୨
	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କରସ୍ପରଶରେ	। ଜୀଆଇ ଦିଅନ୍ତେଣ ବାରେ	॥	୧୮୩
	ସେ ଯଦୁପତି ଭଗବାନ	। ନିଶ୍ଚେ କରିବେ କି ଗମନ	॥	୧୮୪
	ଜଳମାନଙ୍କେ ଶଚୀସାଇଁ	। ଯେସନେ ବନକୁ ଜୀଆଇ	॥	୧୮୫
୪୫	କହନ୍ତି ଆନମାନେ ହରି	। କିଂପା ଆସିବେ ଗୋପପୁରୀ	॥	୧୮୬
	ସମସ୍ତ ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ମାଇଲେ	। ଉତ୍ତମ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଲଭିଲେ	॥	୧୮୭
	ନୃପତିମାନଙ୍କର ପୁଣ	। କନ୍ୟାଙ୍କୁ ବିବାହ ହୋଇଣ	॥	୧୮୮
	ସର୍ବସୁହୃଦେ ବୃତ ହୋଇ	। ପ୍ରୀତିରେ ରହିଲେ ସେଠାଇଁ	॥	୧୮୯
୪୬	କହନ୍ତି ଆନଗୋପୀମାନେ	। ପରମାର୍ଥକୁ କରି ମନେ	॥	୧୯୦
	ଯେ ବନଚରୀ ଆମ୍ଭେମାନେ	। ଯେ ଆନ ରାଜକନ୍ୟାମାନେ	॥	୧୯୧
	ତେଣେ ସେ ମହାତ୍ମା ପୂର୍ଣ୍ଣର	। ସେ ଆପ୍ତକାମ ଶ୍ରୀପତିର	॥	୧୯୨
	କେବଣ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ତାହାର	। କରିବ ଅବା କଉଁ ନର	॥	୧୯୩
୪୭	ଯେ କାମଚାରିଣୀ ପିଙ୍ଗଳା	। ଏମନ୍ତ ରୂପେ ସେ ବୋଇଲା	॥	୧୯୪
	ନିରାଶଭାବ ସୁଖ ଅତି	। ଏହା ଜାଣଇଁ ଆମ୍ଭ ମତି	॥	୧୯୫
	ତଥାପି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର	। ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଶା କୃଷ୍ଣଠାର	॥	୧୯୬
୪୮	ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକର ବାର୍ତ୍ତାକୁ	। କେ ଇଚ୍ଛା କରେ ଛାଡ଼ିବାକୁ	॥	୧୯୭
	ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲେହେଁ ଯାହାର	। ଅଙ୍ଗରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନିରନ୍ତର	॥	୧୯୮
	ଆନ ଠାବକୁ ପୁଣ ଯାଇ	। ବ୍ୟବସାୟକୁ ନ କରଇ	॥	୧୯୯
୪୯	ନଦୀ ପର୍ବତ ବନୋଦ୍ୟାନ	। ଯେ ଧେନୁମାନ ବେଣୁସ୍ୱନ	॥	୨୦୦
	ସଂକରଷଣ ସଙ୍ଗେ ହରି	। ଏମାନ ଅଛନ୍ତି ଆଚରି[୧]	॥	୨୦୧
୫୦	ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଅଟେ ନିକେତନ	। ଯେ ତାର ପାଦଚିହ୍ନମାନ	॥	୨୦୨

୧. ଆବୋରି । ଆଚରି = ସେବି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ପୁଣ ପୁଣ ହିଁ ଆତ୍ମଙ୍କୁ । ନନ୍ଦଗୋପର ନନ୍ଦନକୁ ॥ ୨୦୩
ସ୍ମରଣା କରନ୍ତି ନିୟତ । ପାସୋରିବାକୁ ନୋହୁ ଶକ୍ତ ॥ ୨୦୪
୫୧ ଲଳିତ ଗତିମାନଙ୍କରେ । ଉଦାର ହସିତ ଲୀଳାରେ ॥ ୨୦୫
ଯେ ବିଲୋକନମାନ ତେଣେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମଧୁର ବଚନେ ॥ ୨୦୬
ହୃତମାନସ ଆମ୍ଭେମାନେ । ତାଙ୍କୁ ପାସୋରିବୁଁ କେସନେ ॥ ୨୦୭
୫୨ ହେ ରମାନାଥ ବ୍ରଜନାଥ । ହେ ଆର୍ତ୍ତିବିନାଶନ ନାଥ ॥ ୨୦୮
ଗୋବିନ୍ଦ ! ଗୋପକୁ ଉଦ୍ଧର । ବୁଡୁଛି ପାପସମୁଦ୍ରର ॥ ୨୦୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୫୩ କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ହେ ନୃପ ! ଏଥୁ ଅନ୍ତେ ପୁଣ ॥ ୨୧୦
କୃଷ୍ଣସନ୍ଦେଶେ ଯାହାଙ୍କର । ତୁଟିଲା ସେ ବିରହଜ୍ୱର ॥ ୨୧୧
ସେ ଗୋପୀମାନେ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ । କଲେ ଉତ୍ତମ ପୂଜନକୁ ॥ ୨୧୨
ତାହାଙ୍କୁ ଜାଣି ଆତ୍ମା କରି । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅଧୋକ୍ଷଜ କରି ॥ ୨୧୩
୫୪ ଗୋପୀଙ୍କ ଶୋକକୁ ନାଶନ୍ତେ । କୃଷ୍ଣର ଲୀଳାକୁ ଗାଆନ୍ତେ ॥ ୨୧୪
ଉଦ୍ଧବ ରହି କେତେମାସ । ଗୋପକୁ କଲେକ ହରଷ ॥ ୨୧୫
୫୫ ଉଦ୍ଧବ କୃଷ୍ଣର ବାର୍ତ୍ତାରେ । ଯେତେକ ଦିନ ନନ୍ଦପୁରେ ॥ ୨୧୬
ରହିଲେ ବ୍ରଜବାସୀଙ୍କର । ହେଲା ସେ କ୍ଷଣକପ୍ରକାର ॥ ୨୧୭
୫୬ ନଦୀ ପର୍ବତ ଗିରି ଦ୍ରୋଣୀ[୧] । ଯେ କୁସୁମିତ ବୃକ୍ଷ ପୁଣି ॥ ୨୧୮
ତା' ଦେଖି ଗୋପିକାମାନଙ୍କୁ । ସ୍ମରଣା କରାନ୍ତେ କୃଷ୍ଣକୁ ॥ ୨୧୯
ସେ ହରିଦାସ ତହିଁ ପୁଣ । କଲା ଉତ୍ତମ କ୍ରୀଡ଼ାମାନ ॥ ୨୨୦
୫୭ କୃଷ୍ଣେ ଆବେଶ ଯାହାଙ୍କର । ଏ ରୂପେ ସେ ଗୋପିକାଙ୍କର ॥ ୨୨୧
ଆତ୍ମାର[୨] ବିକଳ ଦେଖିଣ । ଉଦ୍ଧବ ପ୍ରୀତିକି ଲଭିଣ ॥ ୨୨୨
ଗୋପୀଙ୍କି ନମସ୍କାର କଲେ । ଏମନ୍ତ ବଚନ ବୋଇଲେ ॥ ୨୨୩
୫୮ କେବଳ ଏ ଗୋପିକାମାନେ । ସଫଳଜନ୍ମା ଏ ଭୁବନେ ॥ ୨୨୪
ଅଖିଳ-ଆତ୍ମା ବାସୁଦେବ । ତହିଁ [୩]ନିରୂଢ଼ ଯାଙ୍କ ଭାବ ॥ ୨୨୫
[୪]ଭବକୁ ଭୟ ଯେ କରନ୍ତି । ଯେ ଆନ ମୁନିମାନେ ଛନ୍ତି ॥ ୨୨୬
ଯଉଁ ଭାବକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ । ବାଞ୍ଛା କରୁଛୁଁ ନିଜ ମନେ ॥ ୨୨୭
ଅନନ୍ତକଥାରେ ଯାହାର । ଅଛଇ ଅନୁରାଗ ତାର ॥ ୨୨୮
କି କାର୍ଯ୍ୟ [୫]ବ୍ରହ୍ମାଜନମରେ । ହୋଇବ ପୁଣ ଏ ସଂସାରେ ॥ ୨୨୯
୫୯ ଦୂଷିତ ଯେ ବ୍ୟଭିଚାରରେ । ଯେ ପୁଣ ଚରନ୍ତି ବନରେ ॥ ୨୩୦

---

୧. ଦ୍ରୋଣୀ = ଦରୀ, ଘାଟି ।　୨. ଆତ୍ମାର = ମନର ।　୩. ନିରୂଢ଼ = ଦୃଢ଼ ।
୪. ଭବଭିୟଃ = ମୁମୁକ୍ଷୁ, ମୁନି = ମୁକ୍ତ, ଉଦ୍ଧବ = ଭକ୍ତ ।
୫. ବ୍ରହ୍ମଜନ୍ମଭିଃ = ବ୍ରହ୍ମାଜନମରେ କିମ୍ବା ବ୍ରାହ୍ମଣର ଶୌକ୍ର, ସାବିତ୍ର ଏବଂ ଯାଜ୍ଞିକ ନାମକ ତ୍ରିବିଧ ଜନ୍ମରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ଏ ନାରୀଏ ଅବା କାହିଁ । ଯେ ପରମାତ୍ମା କୃଷ୍ଣ ତହିଁ ॥ ୨୩୧
ଯେ ଭାବ ନିରୂଢ଼[1] ଅଟଇ । ସେ ଅବା ଅଛି କଉଁଠାଇଁ ॥ ୨୩୨
ଅପଣ୍ଡିତ ହେଲେ ଈଶ୍ୱର । ତଥାପି ଭଜିଲା ଲୋକର ॥ ୨୩୩
ମଙ୍ଗଳମାନଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ । ବିସ୍ତାର କରନ୍ତି ନିୟତ ॥ ୨୩୪
ଅମୃତ ଭକ୍ଷିଲା[2] ଲୋକଙ୍କୁ । ଯେହ୍ନେ ଦିଅଇ ମଙ୍ଗଳକୁ ॥ ୨୩୫
୬୦ ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଉରେ । ପ୍ରୀତି କରିଛି ନିରନ୍ତରେ ॥ ୨୩୬
ନାହିଁ ଏ ପ୍ରସାଦ ତା ଠାଏ । ଯାହାଙ୍କ କାନ୍ତି ପଦ୍ମପ୍ରାଏ ॥ ୨୩୭
ସେ ସ୍ୱର୍ଗନାରୀମାନଙ୍କର । ନାହିଁ ଏ ପ୍ରସାଦ ଆବର ॥ ୨୩୮
ନାହିଁଟି ଆନ ସ୍ତିରୀଙ୍କର । ରାସ ଉତ୍ସବେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ॥ ୨୩୯
ବେନି ବାହୁରେ ଆଲିଙ୍ଗିତ । ହୋଇଲା ଯଉଁ କଣ୍ଠତଟ ॥ ୨୪୦
ତେଣେ ଯେ ଲଭିଲେ ଆଶିଷ । ଏମନ୍ତ ଯେ ଗୋପଯୋଷିତ ॥ ୨୪୧
ସେହିମାନଙ୍କର ଠାବେଣ । ଯେ ଅନୁଗ୍ରହ ହେଲା ପୁଣ ॥ ୨୪୨
୬୧ ଏ ଗୋପୀମାନଙ୍କ ଚରଣ । ରେଣୁ ଯେ ଅଛନ୍ତି ଭଜିଣ ॥ ୨୪୩
ଏମନ୍ତ ଗୁଳ୍ମଲତାମାନେ । ଯେ ଅଉଷଧି ବୃନ୍ଦାବନେ ॥ ୨୪୪
ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟେ କିଛି । ଜନ୍ମ ହେବାକୁ ମୁଁ ବାଞ୍ଛୁଛି ॥ ୨୪୫
ଦୁସ୍ତ୍ୟଜ ଅଟେ ଯେ ସ୍ୱଜନ । ଯେ ଆର୍ଯ୍ୟପଥମାନେ ଆନ ॥ ୨୪୬
ଯେ ଛାଡ଼ି କରି ଏମାନଙ୍କୁ । ଭଜିଲେ ମୁକୁନ୍ଦପାଦକୁ ॥ ୨୪୭
ଯଉଁ ମାର୍ଗକୁ ବେଦମାନେ । ଖୋଜୁ ଅଛନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନେ ॥ ୨୪୮
୬୨ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଆଦି ହୋଇ ପୁଣ । ଯେ ଲଭିଛନ୍ତି କାମମାନ ॥ ୨୪୯
ସେ ଯୋଗେଶ୍ୱରମାନଙ୍କରେ । ଯେ ପୂଜା ଲଭିଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ॥ ୨୫୦
ସେ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର । ଚରଣପଦ୍ମକୁ ଆବର ॥ ୨୫୧
ଆପଣା ରାସଗୋଷ୍ଠୀସ୍ଥାନେ । ଯେବଣ ଗୋପିକାଏ ସ୍ତନେ ॥ ୨୫୨
ନିବେଶି କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ । ଛାଡ଼ିଲେ ନିଜ ତାପମାନ ॥ ୨୫୩
୬୩ ଏ ନନ୍ଦବ୍ରଜନାରୀଙ୍କର । ପାଦଧୂଳିକି ନିରନ୍ତର ॥ ୨୫୪
ମୁଁ ପୁଣି କରୁଛି ବନ୍ଦନ । ଶ୍ରୀହରିକଥାପ୍ରାଏ ପୁଣ ॥ ୨୫୫
ଯଉଁମାନଙ୍କ ଉଦ୍‌ଗାୟନ । ପବିତ୍ର କରେ ତ୍ରିଭୁବନ ॥ ୨୫୬

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୬୪ ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ସେ ଗୋପୀଙ୍କି । ସେ ନନ୍ଦ-ଯଶୋଦା-ବେନିଙ୍କି ॥ ୨୫୭
ଉଦ୍ଧବ ଅନୁଜ୍ଞା ମାଗିଣ । ଗୋପାଳମାନଙ୍କୁ କହିଣ ॥ ୨୫୮
ସେଠାରୁ କରନ୍ତେ ଗମନ । ରଥକୁ କଲେ ଆରୋହଣ ॥ ୨୫୯
୬୫ ନାନାପ୍ରକାର ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ଯେ ହସ୍ତେ ଘେନିଛନ୍ତି ପୁଣ ॥ ୨୬୦

---

୧. ନିରୂଢ଼ = ବର୍ଦ୍ଧିତ । ୨. ଭକ୍ଷିଲା = ଭଜିଲା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଲୋଚନୁଁ ବହୁଛି ଲୋତକ	। ସେ ନନ୍ଦ ଆଦି ଯେତେ ଲୋକ	।।	୨୬୧
	ଉଦ୍ଧବ କରନ୍ତେ ଗମନ	। ତାହାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଣ	।।	୨୬୨
	ଅନୁରାଗରେ ହୋଇ ଯୁତ	। ତାହାଙ୍କୁ କହିଲେ ଏମନ୍ତ	।।	୨୬୩
୬୬	ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ମନୋବୃତ୍ତି	। କୃଷ୍ଣର ପାଦପଦ୍ମେ ଛନ୍ତି	।।	୨୬୪
	ଯେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ବଚନ	। ତା' ନାମ କରନ୍ତୁ କଥନ	।।	୨୬୫
	ଯେ ତାର [୧]ପ୍ରହ୍ୱଣାଦିମାନ	। ତହିଁରେ ଆମ୍ଭ ଦେହ ପୁଣ	।।	୨୬୬
୬୭	ଯହୁଣି କହୁଣିସିଠାରେ	। ନିଶ୍ଚୟେ ଈଶ୍ୱର-ଇଚ୍ଛାରେ	।।	୨୬୭
	କର୍ମମାନଙ୍କରେ ଭ୍ରମଣ	। କରୁଛୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ପୁଣ	।।	୨୬୮
	ମଙ୍ଗଳଙ୍କରେ ଆଚରିତ	। ଯେ ଦାନମାନେ ଅବିରତ	।।	୨୬୯
	ତେଣେ ଈଶ୍ୱର କୃଷ୍ଣଠାରେ	। ଆମ୍ଭର ପ୍ରୀତି ନିରନ୍ତରେ	।।	୨୭୦
୬୮	ହେ ନରାଧିପ ! ଏ ରୂପରେ	। ସେ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତ ଗୋପଙ୍କରେ	।।	୨୭୧
	ଉଦ୍ଧବ ହୋଇଣ ପୂଜିତ	। କୃଷ୍ଣରେ ଅଟେ ଯେ ପାଳିତ	।।	୨୭୨
	ସେହି ମଥୁରାପୁରେ ପୁଣ	। ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଣ	।।	୨୭୩
୬୯	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହୋଇଣ ପ୍ରପନ୍ନ	। ଯେ ବ୍ରଜବାସିଙ୍କର ପୁଣ	।।	୨୭୪
	କହିଲେ ଭକ୍ତି-ଆଧିକ୍ୟକୁ	। ପୁଣି ବାସୁଦେବ ରାମଙ୍କୁ	।।	୨୭୫
	ରାଜାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଉପାୟନ	। ଦ୍ରବ୍ୟକୁ କଲେ ନିବେଦନ	।।	୨୭୬
	ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତ	। ଭାଷାପ୍ରବନ୍ଧେ କରି ଗୀତ	।।	୨୭୭
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଭଣେ	। ସୁଜନେ ତୋଷ ହୁଅ ଏଣେ	।।	୨୭୮
	ମୁଁ ଯେଣୁ ତୁମ୍ଭର କିଙ୍କର	। ମୋ ଠାରେ ଅନୁଗ୍ରହ କର	।।	୨୭୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀମଦୁଦ୍ଧବପ୍ରତିଯାନଂ
ନାମ ସପ୍ତଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଅଷ୍ଟଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅଷ୍ଟଚତ୍ୱାରିଂଶକେଽଥ କୃଷ୍ଣଃ କୁବ୍‌ଜାମରୀରମଦ୍ ।
ଅକ୍ରୂରସ୍ୟ ଗୃହଂ ଗତ୍ୱା ତଂ ଗଜାହ୍ୱୟମାଦିଶଦ୍ ।। ୧
ସୈରିନ୍ଧ୍ରୀକାମମାପୂର୍ଯ୍ୟ ପୂରୟିତ୍ୱା ମନୋରଥାନ୍ ।
ଅକ୍ରୂରସ୍ୟ ତତଃ କୃଷ୍ଣସ୍ତେନ ପାର୍ଥାନସାନ୍ତ୍ୱୟତ୍ ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ	। କର ଏ ଚରିତ ଶ୍ରବଣ	।।	୧
	ଏଥୁଅନ୍ତରେ ଭଗବାନ	। ସର୍ବାତ୍ମା ସର୍ବଦରଶନ	।।	୨

୧. ପ୍ରହ୍ୱଣ = ଦଣ୍ଡବଦ୍ ପ୍ରଣାମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କାମେ ସଂତପ୍ତ ଯା' ଶରୀର ।	ସେ ସୁଚରିତ୍ରା କୁବୁଜାର ॥	୩
	ବାଞ୍ଛନ୍ତେ ତା' ପ୍ରିୟକଥାକୁ ।	ଗଲେ ତାହାର ମନ୍ଦିରକୁ ॥	୪
୨	ବହୁତ ମୂଲ୍ୟ ଯାହାଙ୍କର ।	ଯେ ଉପକରଣ ଗୃହର ॥	୫
	ତେଣେ ଯେ ହୋଇଛି ପୂରିତ ।	ସୁରତବନ୍ଧେ ଯେ ଚିତ୍ରିତ ॥	୬
	ମୁକ୍ତାମାଳା ପତାକାରେ ।	ବିତାନ ଶଯ୍ୟା ଆସନରେ ॥	୭
	ଯେ ରମ୍ୟ ଧୂପଦୀପଙ୍କରେ ।	ମଣ୍ଡିତ ହୋଇଛି ଗନ୍ଧରେ ॥	୮
୩	ଏମନ୍ତ ଗୃହକୁ ଶ୍ରୀହରି ।	ଆସନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିକରି ॥	୯
	ସେ କୁବ୍‌ଜା ସସଂଭ୍ରମ ହେଲା ।	ତତ୍‌କାଳ ଆସନୁଁ ଉଠିଲା ॥	୧୦
	ସଖୀମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗତେ ।	ପାଛୋଟି ଯାଇ ଯଥୋଚିତେ ॥	୧୧
	ଆସନ ଆଦିରେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ।	କଲା ଉତ୍ତମ ପୂଜନକୁ ॥	୧୨
୪	କୁବ୍‌ଜାରେ ସେହି ପ୍ରକାରେଣ ।	ଉଦ୍ଧବ ପୂଜିତ ହୋଇଣ ॥	୧୩
	ଆସନ ସ୍ପରଶ କରିଣ ।	ଭୂମିରେ ବସିଲେ ସେ ପୁଣ ॥	୧୪
	ଯେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଚରିତ ।	ତାକୁ ହୁଅନ୍ତେ ଉପଗତ ॥	୧୫
	ବହୁତ ମୂଲ୍ୟ ଶୟନରେ ।	କୃଷ୍ଣ ହିଁ ମିଳିଲେ ସତ୍ୱରେ ॥	୧୬
୫	ସ୍ନାନ ଆଲେପନ ବସନ ।	ଏଥି ଯେ ହୋଇଛି ଭୂଷଣ ॥	୧୭
	ଯେ ମାଳା-ଗନ୍ଧ-ଚନ୍ଦନରେ ।	ତାମ୍ବୂଳ [୧]ସୁଧାସବାଦିରେ ॥	୧୮
	ଏଣେ ଯେ ପ୍ରସନ୍ନ କରିଣ ।	ଅଛି ଦେହକୁ ସଂପାଦିଣ ॥	୧୯
	ସଲଜ୍ଜ ଲୀଳାରେ ଉଦ୍‌ଗତ ।	ହୋଇଛି ଯେବଣ ସୁସ୍ମିତ ॥	୨୦
	ସେ ଅଛି ଯଉଁ ବିଳାସରେ ।	ତାହା ସହିତ ଈକ୍ଷଣରେ ॥	୨୧
	ସେ କୁବ୍‌ଜା କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ତ୍ୱରିତ ।	ଯାଇଁ ହୋଇଲା ଉପଗତ ॥	୨୨
୬	ଯେ ନବସଙ୍ଗେ ଲଜ୍ଜାବତୀ ।	ଶଙ୍କିତ ହୋଇଛି ଯେ ଅତି ॥	୨୩
	ସେ ସ୍ତ୍ରୀକି ଆହ୍ୱାନ କରିଣ ।	କଙ୍କଣେ ଅଟେ ଯେ ଭୂଷଣ ॥	୨୪
	ସେ ବେନିହସ୍ତେ ତାକୁ ଧରି ।	ଶଯ୍ୟାରେ ନିବେଶିତ କରି ॥	୨୫
	ଲେପନ-ଅର୍ପଣୁଁ ପ୍ରକାଶ ।	ହୋଇଛି ଯାର ପୁଣ୍ୟଲେଶ[୨] ॥	୨୬
	ସେ ରାମାସଙ୍ଗରେ ବହୁତ ।	କ୍ରୀଡ଼ାକୁ କଲେ ସେ ଅଚ୍ୟୁତ ॥	୨୭
୭	ସେ କାମସଂତପ୍ତ କୁଚର ।	ବକ୍ଷସ୍ଥଳର ନେତ୍ରଙ୍କର ॥	୨୮
	[୩]ଅନନ୍ତଚରଣେ ରୁଜଙ୍କୁ ।	ମାର୍ଜନା କଲା ଶୁଙ୍ଘି ତାଙ୍କୁ ॥	୨୯

୧. ସୁଧାସବ = ଅମୃତ ତୁଲ୍ୟ ମଧୁ । ସୁଧା + ଆସବ = ସୁଧାସବ ।

୨. ପୁଣ୍ୟଲେଶ = ଲେପନ-ଅର୍ପଣ ବ୍ୟତୀତ କୁବ୍‌ଜାର ଅନ୍ୟ କିଛି ପୁଣ୍ୟ ନାହିଁ । ଏହା ଦେଖାଇବା ପାଇଁ "ପୁଣ୍ୟଲେଶ" ବୋଲି କୁହାଗଲା । କିନ୍ତୁ ପୁଣ୍ୟର ଅଳ୍ପତ୍ୱ ଏଠାରେ କୁହାଯାଉ ନାହିଁ । (ସ୍ୱାମୀ)

୩. ଅନନ୍ତଚରଣେନ (ମୂଳପାଠ) । ରୁଜ = ପୀଡ଼ା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଆନନ୍ଦ ଅଟେ ଯାର ମୂର୍ତ୍ତି	। ଯେ ସ୍ତନମଧ୍ୟେ ରହିଛନ୍ତି	।।	୩୦
	ଭୁଜରେ ଭିଡ଼ି ସେ କାନ୍ତଙ୍କୁ	। ଛାଡ଼ିଲା ସୁଦୀର୍ଘ ତାପକୁ	।।	୩୧
୮	ଯେ ଅଙ୍ଗରାଗସମର୍ପଣ	। ସେ ହେତୁ କୁବ୍‌ଜା ଏ ରୂପେଣ	।।	୩୨
	ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ ଅଟେ ଯେ ଈଶ୍ୱର	। ଯେ ନାଥ କୈବଲ୍ୟ ମୁକ୍ତିର	।।	୩୩
	ଦୁର୍ଭଗା ତାହାଙ୍କୁ ପାଇଣ	। ଏମନ୍ତ ମାଗିଲା ସେ ପୁଣ	।।	୩୪
୯	ହେ ପ୍ରିୟ ! ଥାଅ ଏହିଠାରେ	। କେତେକ ଦିନ ମୋ ସଙ୍ଗରେ	।।	୩୫
	ରମଣ କର ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ	। କହିଲା ଏମନ୍ତ ରୂପେଣ	।।	୩୬
	ହେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ! ତୋ' ସଙ୍ଗକୁ	। ଉତ୍ସାହ ନାହିଁ ଛାଡ଼ିବାକୁ	।।	୩୭
୧୦	କୁବ୍‌ଜାକୁ ଦେଇ କାମ ବର	। ମାନନା କରାଇ ଅପାର	।।	୩୮
	ମାନଦ ସେ ସର୍ବ-ଈଶ୍ୱର	। ଉଦ୍ଧବ ସଙ୍ଗେ ଆପଣାର	।।	୩୯
	ସମୃଦ୍ଧିମନ୍ତ ଯେ ସଦନ	। ତହିଁକି କଲେ ସେ ଗମନ	।।	୪୦
୧୧	ଯେ ସର୍ବେଶ୍ୱରଙ୍କ ଈଶ୍ୱର	। ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ଦୁରାରାଧ୍ୟ ଆର	।।	୪୧
	ଉତ୍ତମ ଆରାଧି ତାହାଙ୍କୁ	। ଯେ ପୁଣ ବିଷୟସୁଖକୁ	।।	୪୨
	ବରିଲା ଅସତ୍ତ୍ୱରୁ ପୁଣ	। କୁମତି ଅଟଇ ସେ ଜନ	।।	୪୩
୧୨	ଉଦ୍ଧବ-ରାମ ସହିତରେ	। ସେ ପ୍ରଭୁ କୃଷ୍ଣ ଏଥୁଉତ୍ତାରେ	।।	୪୪
	ଅକ୍ରୂର ପ୍ରିୟ କାମନାରେ	। ୟାକୁ ପେଷିବା ହସ୍ତିନାରେ	।।	୪୫
	ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟକୁ	। ଗଲେ ଅକ୍ରୂରଭବନକୁ	।।	୪୬
୧୩	ଯେ ନରବରଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅତି	। ଯେ ନିଜ ବାନ୍ଧବ ଅଟନ୍ତି	।।	୪୭
	ତାହାଙ୍କୁ ଦୂରରୁ ଦେଖିଣ	। ଅକ୍ରୂର କରି ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍‌ଥାନ	।।	୪୮
	ଆନନ୍ଦେ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ	। ହରଷ ହୋଇଲେ ସେ ପୁଣ	।।	୪୯
୧୪	ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନମସ୍କାର	। ସେଠାରେ କରିଣ ଅକ୍ରୂର	।।	୫୦
	ସେମାନଙ୍କରେ ପୁଣ ଏହି	। ଉତ୍ତମ ନମସ୍କାର ପାଇ	।।	୫୧
	ସେମାନେ ଆସନେ ବସନ୍ତେ	। ତାଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ବିଧିମତେ	।।	୫୨
୧୫	ହେ ନୃପ ! ପାଦଧୌତପାଣି	। ଶିରରେ ଧରନ୍ତେ ସେ ପୁଣି	।।	୫୩
	ପୂଜାରେ ଦିବ୍ୟ ବସନରେ	। ସୁଗନ୍ଧ-ମାଳା-ଭୂଷଣରେ	।।	୫୪
୧୬	ତାହାଙ୍କୁ ପୂଜାକୁ କରିଣ	। ଶିରରେ ବିନମ୍ର ହୋଇଣ	।।	୫୫
	ଅକ୍ରୂର ନେଇ ଅଙ୍କଗତେ	। ବେନି ଚରଣକୁ ଘଷନ୍ତେ	।।	୫୬
	ବିନୟେ ଅବନତ ହେଲା	। କୃଷ୍ଣରାମଙ୍କୁ ସେ କହିଲା	।।	୫୭
୧୭	ଅନୁଗମାନଙ୍କ ସହିତ	। ପାପିଷ୍ଠ କଂସ କରି ହତ	।।	୫୮
	ଆନନ୍ଦେ ତୁମ୍ଭେ ବେନିଜଣ	। ଏ ଯଦୁକୁଳକୁ ହିଁ ପୁଣ	।।	୫୯
	ଦୁରନ୍ତ କଷ୍ଟୁଁ ଉଦ୍ଧରିଲ	। ଉତ୍ତମ କରି ବୃଦ୍ଧି କଲ	।।	୬୦
୧୮	ଜଗତମୟ ତୁମ୍ଭେ ବେନି	। ଜଗତହେତୁ ଅଟ ପୁଣି	।।	୬୧
	ପ୍ରଧାନପୁରୁଷ ହୋଇଣ	। ଯେଣୁ ବର୍ତ୍ତିଛ ବେନି ଜଣ	।।	୬୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କ ବିନୁ କେହି । କାର୍ଯ୍ୟ-କାରଣ ହୋଇ ନାହିଁ ॥ ୬୩
୧୯ ରଜ ଆଦି ଯେ ନିଜଶକ୍ତି । ସେମାନଙ୍କରେ ଏହି ସୃଷ୍ଟି ॥ ୬୪
ଆତ୍ମାରେ ସର୍ଜନା କରିଣ । ଏଥିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ ॥ ୬୫
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଗୋଚର ହୋଇଣ । ବେଦେ ରହିଛି ଯଉଁ ବ୍ରହ୍ମ ॥ ୬୬
ସେ ତୁମ୍ଭେ ଏବେ କୃଷ୍ଣରୂପେ । ପ୍ରତ୍ୟେ ହେଉଛ ନାନାରୂପେ ॥ ୬୭
୨୦ ଯେସନେ ମହୀ ଆଦି ହୋଇ । ଯେତେ କାରଣେ ଛନ୍ତି ରହି ॥ ୬୮
ଯୋନିସ୍ୱରୂପ ଚରାଚରେ । ସମସ୍ତ ଭୂତମାନଙ୍କରେ ॥ ୬୯
ଶୋଭା ପାଆନ୍ତି ନାନା ରୂପେ । ତୁ ଏକ ହୋଇଲେ ସେ ରୂପେ ॥ ୭୦
ଆତ୍ମ[୧] କାରଣମାନଙ୍କରେ । ପୁଣି ବହୁତ ପରକାରେ ॥ ୭୧
ଆତ୍ମସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହୋଇଲେଣ । ଶୋଭା ପାଉଛ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ ॥ ୭୨
୨୧ ଯେ ରଜ ସତ୍ତ୍ୱ ତମ ଗୁଣ । ଏ ନିଜ ଶକ୍ତି ଏଥି ପୁଣ ॥ ୭୩
ବିଶ୍ୱକୁ ସର୍ଜନ ପାଳନ । ପୁଣି ତୁ କରୁ ସଂହାରଣ ॥ ୭୪
ତାହାର ଗୁଣକର୍ମେ ଧରି । ବଦ୍ଧ ତୁ ନୋହୁ ଜାଣିକରି ॥ ୭୫
ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପ ଅଟୁ ତୁହି । ତୋର ଅବିଦ୍ୟା ଅବା କାହିଁ ॥ ୭୬
୨୨ ଜୀବର ଜନ୍ମଭେଦ ଦୁଇ । ସାକ୍ଷାତସ୍ୱରୂପରୁ ନାହିଁ ॥ ୭୭
ଏଣୁ ଏ ବନ୍ଧ ମୋକ୍ଷ ଦୁଇ । ତୁ ଆତ୍ମାରୂପୀ, ତୋର ନାହିଁ ॥ ୭୮
ଆପଣା ଅଭିପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଯେ ଅଟେ ସେ ଅଛି ତୋ' ଠାଇଁ ॥ ୭୯
ଆମ୍ଭରି ମାନଙ୍କ ଠାବେଣ । ଅବିବେକ ହିଁ ଅଛି ପୁଣ ॥ ୮୦
୨୩ ଜଗତହିତନିମିତ୍ତରେ । ଉଦିତ ହୋଇଣ ତୋହରେ ॥ ୮୧
ଏ ବେଦପଥ ପୁରାତନ । ଏହାକୁ ଅସାଧୁ ଯେ ପୁଣ ॥ ୮୨
ପାଷଣ୍ଡଙ୍କର ମାର୍ଗମାନେ । ବାଧନ୍ତି ଯଉଁ ଯଉଁ ଦିନେ ॥ ୮୩
ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣକୁ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ । କର ସେ କାଳରେ ଗ୍ରହଣ ॥ ୮୪
୨୪ ଦାନବଅଂଶ ରାଜାଙ୍କର । ଶତ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସୈନ୍ୟର ॥ ୮୫
ବଧରେ ଏ ଯଦୁକୁଳର । ଯଶକୁ କରନ୍ତେ ବିସ୍ତାର ॥ ୮୬
ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଅବନିର ଭାର । ବିନାଶ ଅର୍ଥରେ ଆବର ॥ ୮୭
ସେ ତୁମ୍ଭେ ବସୁଦେବ ଘରେ । ଜନ୍ମିଲ ରାମସହିତରେ ॥ ୮୮
୨୫ ସର୍ବଦେବତା-ପିତୃ-ଭୂତ । ନୃଦେବ ମୂର୍ତ୍ତି ଯାର ଖ୍ୟାତ ॥ ୮୯
ଯା ପାଦଶଉଚ-ଉଦକ । ପବିତ୍ର କରେ ତିନିଲୋକ ॥ ୯୦
ସେ ତୁମ୍ଭେ ଗୁରୁ ଜଗତର । ହେ ଅଧୋକ୍ଷଜ ! ଆସି ମୋର ॥ ୯୧
ଯେବଣ ଗୃହମାନଙ୍କରେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲ ଏଠାରେ ॥ ୯୨
ନିଶ୍ଚେ ସେ ଗୃହମାନ ଆଜ । ହେ ଈଶ ! ହେଲେ ଭାଗ୍ୟଭାଜ ॥ ୯୩

୧. ଆତ୍ମ = ନିଜ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୬ ତୁ ଭକ୍ତପ୍ରିୟ ସତ୍ୟଗିର । ସୁହୃଦ କୃତଜ୍ଞ ଆବର ।। ୯୪
କଉଁ ପଣ୍ଡିତ ଶରଣକୁ । ଯିବ ତୋ ବିନୁ ଆନ ଠା'କୁ ।। ୯୫
ଉତ୍ତମହୃଦୟ ଯେ ନର । ଭଜନ କରନ୍ତେ ତାହାର ।। ୯୬
ସମସ୍ତ କାମନାମାନଙ୍କୁ । ଦେଉ ତୁ ପୁଣି ହିଁ ଆତ୍ମାକୁ[୧] ।। ୯୭
ଯେ ହାନି-ଉପଚୟ ଦୁଇ । ସେ ବେନି ତୋହଠାରେ ନାହିଁ ।। ୯୮
୨୭ ଯେ ଯୋଗେଶ୍ୱରମାନଙ୍କରେ । ପ୍ରତୀତ ନୁହନ୍ତି ଭାଗ୍ୟରେ ।। ୯୯
ଦେବତାଶ୍ରେଷ୍ଠେ ହେଁ ଆବର । ନ ପାନ୍ତି ଗତିକି ଯାହାର ।। ୧୦୦
ହେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ! ଏ ରୂପରେ । ତୁମ୍ଭେଟି ଅଟ ଏ ସଂସାରେ ।। ୧୦୧
ସୁତ-କଳତ୍ର-ଧନ-ଆପ୍ତ । ଗୃହ-ଦେହାଦି ମୋହେ ଯୁତ ।। ୧୦୨
ଯେ ମାୟାଦଉଡ଼ି ତୁମ୍ଭର । ତା' ବେଗେ ଛିଣ୍ଡାଅ ଆମ୍ଭର ।। ୧୦୩
୨୮ ସେ ଭଗବାନ ହରି ପୁଣ । ଭକ୍ତରେ ଏମନ୍ତ ରୂପେଣ ।। ୧୦୪
ସ୍ତୁତିକି ପୂଜାକୁ ଲଭନ୍ତେ । ସୁସ୍ମିତ[୨] ହୋଇଣ ତଦନ୍ତେ ।। ୧୦୫
ବଚନେ ମୋହିଲା ପରାଇ । କହିଲେ ଅକ୍ରୂରକୁ ତହିଁ ।। ୧୦୬

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୨୯ ତୁ ଗୁରୁ ପିତୃବ୍ୟ ଆମ୍ଭର । ତୁ ଶ୍ଳାଘ୍ୟ ବନ୍ଧୁ ହିଁ ଆବର ।। ୧୦୭
ତୁମ୍ଭର ଆମ୍ଭେମାନେ ପୁଣ । ନିତ୍ୟରେ ରକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ ଜାଣ ।। ୧୦୮
ତୁମ୍ଭର ଅଟୁଁ ଦୟାପାତ୍ର । ଆବର ଅଟୁଁ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ।। ୧୦୯
୩୦ ତୁମ୍ଭର ପ୍ରାଏ ମହାଭାଗ୍ୟ[୩] । ଅଟନ୍ତି ପୂଜାକୁ ଯେ ଯୋଗ୍ୟ ।। ୧୧୦
ଯେ ଶ୍ରେୟସ୍କାମ ଲୋକମାନେ । ତପେ ଯେ ସେବ୍ୟ ପ୍ରତିଦିନେ ।। ୧୧୧
ସେ ଦେବେ ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟେ ଉଦ୍ୟତ । ସାଧିବେ ନୁହନ୍ତି ତେମନ୍ତ ।। ୧୧୨
୩୧ ମୃତ୍ତିକା-ଶିଳାମୟ ହୋଇ । ଯେତେ ଦେବତା ଛନ୍ତି ରହି ।। ୧୧୩
ଯେ ଜଳମୟ ତୀର୍ଥମାନେ । ବହୁତ କାଳରେ ଏମାନେ ।। ୧୧୪
ପବିତ୍ର କରି ସେ ପାରନ୍ତି । ଯେ ପୁଣ ସାଧୁମାନେ ଛନ୍ତି ।। ୧୧୫
ଦର୍ଶନମାତ୍ରକେ ସେମାନେ । ପବିତ୍ର କରନ୍ତି ଭୁବନେ ।। ୧୧୬
୩୨ ସୁହୃଦଲୋକମାନଙ୍କର । ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତୁ ଆବର ।। ୧୧୭
ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କର ଶ୍ରେୟ । କରିବା ଅର୍ଥେ ହେ ଆତ୍ମୀୟ ।। ୧୧୮
[୪]ତାଙ୍କର ବାର୍ତ୍ତା ଜାଣିମାକୁ । ଯାଅ ତୁ ହସ୍ତିନାପୁରକୁ ।। ୧୧୯
୩୩ ସେ ବାଳେ ପିତାର ମରନ୍ତେ । ଦୁଃଖିତ ମାତାର ସହିତେ ।। ୧୨୦
ସେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ନୃପ ତାଙ୍କୁ । ଆଣନ୍ତେ ଆପଣା ପୁରକୁ ।। ୧୨୧
ପାଣ୍ଡବେ ଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ପୁରେ । ଆମ୍ଭେ ଶୁଣିଲୁଁ ଏ ପ୍ରକାରେ ।। ୧୨୨
୩୪ ଅମ୍ବିକାପୁତ୍ର ସେ ନୃପତି । ସେ ଭ୍ରାତାପୁତ୍ରଙ୍କରେ ନିତି ।। ୧୨୩

---

୧. ତା' ନିଜକୁ ।　୨. ସସ୍ମିତ ।　୩. ମହାଭାଗ ।　୪. ତାଙ୍କର ଅର୍ଥ ଶୁଣିମାକୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ନ କଲା ସମ ଆଚରଣ । ସେ ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧି ନିଶ୍ଚେ ପୁଣ ॥ ୧୨୪
ଦୁଷ୍ଟ ପୁତ୍ରଙ୍କ ବଶ ହେଲା । ଯେଣୁ ତାହାର ଚକ୍ଷୁ ଗଲା ॥ ୧୨୫
୩୫ ଭଲମନ୍ଦ ବା ବର୍ତ୍ତମାନ । ଯାଇ ତାଙ୍କର ବାର୍ତ୍ତା ଜାଣ ॥ ୧୨୬
ଜାଣି ତା ବିଧାନ କରିବା । ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାରରେ ଅବା ॥ ୧୨୭
ସେହି ସୁହୃଦମାନଙ୍କର । ମଙ୍ଗଳ ହୋଇବ ଆବର ॥ ୧୨୮
୩୬ ଯେ ଭଗବାନ ହରୀଶ୍ୱର । ସେ ଅକ୍ରୂରଙ୍କୁ ଏ ପ୍ରକାର ॥ ୧୨୯
ଉତ୍ତମ ଆଜ୍ଞାକୁ ଦେଇଣ । ଉଦ୍ଧବ ଯେ ବା ସଂକର୍ଷଣ ॥ ୧୩୦
ତାଙ୍କ ସହିତେ ତଦନ୍ତରେ । ଗମନ କଲେ ନିଜ ପୁରେ ॥ ୧୩୧
ଅକ୍ରୂର ପେଷି ହସ୍ତିନାକୁ । ଯେ ଗଲେ ନିଜ ମନ୍ଦିରକୁ ॥ ୧୩୨
ସେ କୃଷ୍ଣଚରଣପଙ୍କଜ । ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ ॥ ୧୩୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ
ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀମଦକ୍ରୂରଗୃହଗମନଂ ନାମ
ଅଷ୍ଟଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଏକୋନପଞ୍ଚାଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଊନପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ତୁ ଗତ୍ୱାକ୍ରୂରୋ ଗଜାହ୍ୱୟମ୍ ।
ରାଜ୍ଞଃ ସ୍ୱଭ୍ରାତୃପୁତ୍ରେଷୁ ବୁଦ୍ଧ୍ୱା ବୈଷମ୍ୟମାଗମତ୍ ॥

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ । ଶୁଣ ହେ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ ॥ ୧
ଯଶରେ[୧] ପୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠଙ୍କର । ଚିହ୍ନିତ ଯେ ହସ୍ତିନାପୁର ॥ ୨
ଅକ୍ରୂର ସେ ପୁରକୁ ଗଲେ । ସେଠାରେ ଭୀଷ୍ମଙ୍କର ତୁଲେ ॥ ୩
ଦେଖିଲେ ସେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ । କୁନ୍ତୀଙ୍କି ପୁଣି ବିଦୁରଙ୍କୁ ॥ ୪
୨ ପୁତ୍ରସହିତେ ବାହ୍ଲୀକଙ୍କୁ[୨] । ଭାରଦ୍ୱାଜଙ୍କୁ[୩] ଗୌତମଙ୍କୁ[୪] ॥ ୫
ଯେ କର୍ଣ୍ଣ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦୁଇ । ତାହାଙ୍କୁ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାକୁ ହିଁ ॥ ୬
ଯେ ଆନ ସୁହୃଦ ପାଣ୍ଡବେ । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ସେ ଠାବେ ॥ ୭
୩ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କେ ଯଥୋଚିତେ । ଅକ୍ରୂର ସଙ୍ଗମ ହୁଅନ୍ତେ ॥ ୮
ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରାଦି ଅକ୍ରୂରଙ୍କୁ । ପୁଚ୍ଛିଲେ ସୁହୃଦବାର୍ତ୍ତାକୁ ॥ ୯
ଅକ୍ରୂର ଶୁଣି ସେମାନଙ୍କୁ । ପୁଚ୍ଛିଲେ କୁଶଳକଥାକୁ ॥ ୧୦
୪ ଦୁଷ୍ଟ ଅଟନ୍ତି ପୁତ୍ରେ ଯାର । ଯା ବଳ ଅଳପପ୍ରକାର ॥ ୧୧
ଖଳଲୋକଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଯେହି । ତହିଁ ଯେ ଅନୁବର୍ତ୍ତି ଥାଇ ॥ ୧୨

୧. ଯଶ = ଦେବବ୍ରାହ୍ମଣାୟତନାଦି । ୨. ସୋମଦତ୍ତଙ୍କୁ । ୩. ଦ୍ରୋଣଙ୍କୁ । ୪. କୃପଙ୍କୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ନୃପତିର	। ବୃତ୍ତିକି ଜାଣିମାକୁ ଆର	।।	୧୩
	ଅକ୍ରୂର କେତେମାସ ଯାଏ	। ସୁଖେ ରହିଲେ ହସ୍ତିନାୟେ	।।	୧୪
୫	ପାଣ୍ଡବଙ୍କର ଠାରେ ତେଜ	। [1]ଶସ୍ତ୍ରନୈପୁଣ୍ୟ ବଳ ଶୌର୍ଯ୍ୟ	।।	୧୫
	ପଚାରିବାକୁ ଆଦି ହୋଇ	। ଉତ୍ତମଗୁଣେ ଛନ୍ତି ଯେହି	।।	୧୬
	ଯେ ଅନୁରାଗ ପ୍ରଜାଙ୍କର	। ଯା ଅବା କରିବେ ଉପର	।।	୧୭
	ଏ ଗୁଣମାନ ଅବା ଯେହି	। ତାହା ଯେ ନ ପାରନ୍ତି ସହି	।।	୧୮
୬	ସେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଆଦି ତହିଁ	। ବିଷଦାନକୁ ଆଦି ହୋଇ	।।	୧୯
	କଲେ ଯଉଁ ଅନ୍ୟାୟମାନ	। କୁନ୍ତୀ ବିଦୁର ବେନି ଜଣ	।।	୨୦
	ଉତ୍ତମ କରି ଅକ୍ରୂରଙ୍କୁ	। କହିଲେ ସବୁ ସେ ବାର୍ତ୍ତାକୁ	।।	୨୧
୭	ଅକ୍ରୂର ଅଟେ ନିଜ ଭାଇ	। ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ପୁଣ[2] ତହିଁ	।।	୨୨
	ନେତ୍ରରେ ଲୋତକକଳାକୁ	। ଧରି ସେ କୁନ୍ତୀ ଅକ୍ରୂରଙ୍କୁ	।।	୨୩
	ଆପଣା ଜନ୍ମନିକେତନ	। ସ୍ମରନ୍ତେ କହିଲେ ବଚନ	।।	୨୪
୮	ହେ ସୌମ୍ୟ ! ପିତାମାତା ବେନି	। ଯେ ଭ୍ରାତାମାନେ ଅବା ପୁଣି	।।	୨୫
	ଭଉଣୀମାନେ ଭାଇପୋଏ	। ଯେ ଯାଆମାନେ ଯେ ସଖୀଏ	।।	୨୬
	ନିଶ୍ଚେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଏହିମାନେ	। ସ୍ମରନ୍ତିଟିକି ସେହି ସ୍ଥାନେ	।।	୨୭
୯	ଭାଇର ପୁଅ ଭଗବାନ	। ଯେ ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ଶରଣ୍ୟ	।।	୨୮
	ସେ କୃଷ୍ଣ ପୁଣି ବଳରାମ	। ନଳିନପ୍ରାଏ ଯା' ନୟନ	।।	୨୯
	ପିଉସୀପୁଅ ମୋ ନନ୍ଦନେ	। ୟାଙ୍କୁ ସ୍ମରନ୍ତି କି ସେ ସ୍ଥାନେ	।।	୩୦
୧୦	ବୃକମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ	। ହରିଣୀପ୍ରାଏକ ଏଠାରେ	।।	୩୧
	ଶୋଚନା କରୁଅଛି ମୁହିଁ	। [3]ସପତନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ରହି	।।	୩୨
	ବଚନମାନଙ୍କରେ ମୋତେ	। ଯେ ପିତୃହୀନ ମୋର ସୁତେ	।।	୩୩
	ଏମାନଙ୍କୁ ସେ ଭାଇ ବେନି	। ସାନ୍ତ୍ୱନା କରିବେ କି ପୁଣି	।।	୩୪
୧୧	ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ବିଶ୍ୱାତ୍ମନ[4]	। ହେ ଯୋଗୀ[5] ହେ ବିଶ୍ୱଭାବନ[6]	।।	୩୫
	ଶିଶୁମାନଙ୍କ ସହିତରେ	। ଖିନ୍ନ[7] ହେଉଛି ମୁଁ ଏଠାରେ	।।	୩୬
	ପ୍ରପନ୍ନ ହେଉଅଛି ମୁହିଁ	। ଗୋବିନ୍ଦ ! ରକ୍ଷାକର ତୁହି	।।	୩୭
୧୨	ମୃତ୍ୟୁସଂସାରୁ ଯଉଁ ଜନେ	। ଭୟ କରନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନେ	।।	୩୮
	ତୁ ଯେ ଈଶ୍ୱର ତୋର ପୁଣ	। ମୋକ୍ଷଦ ଯେ ପାଦନଳିନ	।।	୩୯
	ତା' ବିନୁ ତାହାଙ୍କର ମୁହିଁ	। ଆନ ଶରଣ ଦେଖୁନାହିଁ	।।	୪୦
୧୩	ଯେ କୃଷ୍ଣ ବିଶୁଦ୍ଧ[8] ଅଟଇ	। ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ ଅଟେ ଯେହି	।।	୪୧

୧. ଅସ୍ତ୍ର　　୨. ଶୁଣି ।　　୩. ଶତ୍ରୁଙ୍କ । (ସାବତନ, ପାଠାନ୍ତର)
୪. ସର୍ବାନ୍ତର୍ଯାମୀ　　୫. ମାୟାଖ୍ୟ ଯୋଗ (ଉପାୟ) ଅଛି ଯାହାର ସେ ।
୬. ବିଶ୍ୱପାଳକ　　୭. ଶୀର୍ଣ୍ଣ ।　　୮. ଧର୍ମାତ୍ମା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପରମ-ଆତ୍ମା[୧] ଯେ ଆବର । ତାଙ୍କୁ ମୋହର ନମସ୍କାର ॥ ୪୨
ଯେ ଯୋଗେଶ୍ୱର ଯୋଗମୂର୍ତ୍ତି[୨] । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଶରଣ ପଶୁଛି ॥ ୪୩

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୪ କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ଶୁଣ ହେ ଉତ୍ତରାନନ୍ଦନ ॥ ୪୪
ଯେ କୃଷ୍ଣ ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର । ସ୍ୱଜନ ଅଟନ୍ତି ଆବର ॥ ୪୫
ତାହାଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ । ସ୍ମରଣା କରନ୍ତେ ଦୁଃଖରେ ॥ ୪୬
ତୋର ପ୍ରପିତାମହୀ କୁନ୍ତୀ । ରୋଦନ କଲା ପୁଣ ଅତି ॥ ୪୭
୧୫ ସମାନ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଯାର । ଏମନ୍ତ ଅଟେ ଯେ ଅକ୍ରୂର ॥ ୪୮
ଯେ ମହାଯଶା ବିଦୁର ହିଁ । ଏ ବେନି ଜଣେ ଜଣେ ତହିଁ ॥ ୪୯
ତାହାର ପୁତ୍ର-ଉତ୍‌ପତ୍ତିରେ । ହେତୁ ଅଟନ୍ତି ଯଉଁ ସୁରେ ॥ ୫୦
ତାହାଙ୍କ କଥାରେ ଏ ପୁଣ । କୁନ୍ତୀକି କଲେକ ସାନ୍ତ୍ୱନ ॥ ୫୧
୧୬ ପୁତ୍ରଲାଳସ ଦୁଷ୍ଟମତି । ଯେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ନରପତି ॥ ୫୨
ଅକ୍ରୂର ସେଠାରୁ ଯାଇଣ । ତା' ଠାରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ ॥ ୫୩
ମିତ୍ରଭାବକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ । ବନ୍ଧୁଏ ଛନ୍ତି ଯାହା କହି ॥ ୫୪
ସୁହୃଦ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ସମସ୍ତ କହିଲେ ସେଠାରେ ॥ ୫୫

ଶ୍ରୀଅକ୍ରୂର ଉବାଚ

୧୭ ଅକ୍ରୂର କହନ୍ତି ବଚନ । ଭୋ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ନୃପ ଶୁଣ ॥ ୫୬
କୁରୁମାନଙ୍କ କୀର୍ତ୍ତିମାନ । ବଢ଼ାଇ ଯଉଁ ସିଂହାସନ ॥ ୫୭
ପାଣ୍ଡୁ ମରନ୍ତେ ତୋର ଭାଇ । [୩]ତହିଁ ବସିଲୁ ଏବେ ତୁହି ॥ ୫୮
୧୮ ଧର୍ମରେ ପୃଥିବୀ ପାଳନ୍ତେ । ସ୍ୱଭାବେ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ରଞ୍ଜନ୍ତେ ॥ ୫୯
ଆପଣା ଲୋକଙ୍କରେ[୪] ତୁହି । ବର୍ତ୍ତିଥାଆନ୍ତେ ସମ ହୋଇ ॥ ୬୦
ଶ୍ରେୟକୁ କୀର୍ତ୍ତିକି ତୁ ପୁଣ । ଲଭିବୁ ଉତ୍ତମ କରିଣ ॥ ୬୧
୧୯ ଲୋକରେ ଗରହିତ କଥା । ଯେବେ ଆଚରିବୁ[୫] ଅନ୍ୟଥା ॥ ୬୨
ତେବେ ପଡ଼ିବୁ ନରକରେ । ସେହି କାରଣୁଁ ସମତ୍ୱରେ ॥ ୬୩
[୬]ବର୍ତ୍ତ ତୁ ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ଠାରେ । ପୁଣି ଆପଣା ପୁତ୍ରଙ୍କରେ ॥ ୬୪
୨୦ କାହାର କାହାରି ସଙ୍ଗରେ । ସଂସ୍ଥିତି ନାହିଁଟି ନିତ୍ୟରେ ॥ ୬୫
ହେ ନୃପ ! ଆପଣା ଦେହରେ । ସଂବାସ ନାହିଁ ଏ ସଂସାରେ ॥ ୬୬
ଯେ ଆନ ପୁତ୍ରାଦି ଏମାନ । ତହିଁ କିମ୍ପାଇଁ ହେବ ପୁଣ ॥ ୬୭

---

୧. ଜୀବସଖା । ୨. ଜ୍ଞାନାତ୍ମା ।
୩. ପାଣ୍ଡୁଙ୍କର ପୁଅମାନେ ଥାଉ ଥାଉ ତୁମେ ରାଜସିଂହାସନରେ ବସିଲ - ଏହା କଟାକ୍ଷ ।
୪. ଲୋକଙ୍କର । ୫. ଆଚରିବ । ୬. ବର୍ତ୍ତ = ରୁହ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୧ ଜନ୍ତୁ ଜନ୍ମଇଁ ଏକା ହୋଇ । ଏକା ହୋଇ ସେ ନାଶ ଯାଇ ।। ୬୮
ସୁକୃତ ଭୁଞ୍ଜେ ଏକା ହୋଇ । ସେ ଏକା ଦୁଷ୍କୃତ ଭୁଞ୍ଜଇ ।। ୬୯
୨୨ ଅଳପବୁଦ୍ଧି ଯଉଁ ନର । ଅଧର୍ମାର୍ଜିତ ବିତ୍ତ ତାର ।। ୭୦
ହେ ନୃପ ! ପୁତ୍ରାଦି ବ୍ୟାଜରେ । ହରି ନିଅନ୍ତି ଆନ ନରେ ।। ୭୧
[1]ମତ୍ସ୍ୟର ପ୍ରାଣ ଜଳମାନେ । ତା' ଜନେ[2] ହରନ୍ତି ଯେସନେ ।। ୭୨
୨୩ ଏ ମୋର ବୋଲିଣ ବୁଦ୍ଧିରେ । ଯଉଁମାନଙ୍କୁ ଅଧର୍ମରେ ।। ୭୩
ପୁଷ୍ଟ କରୁଛି ଅତିସ୍ନେହେ । ସେ ପ୍ରାଣ-ଧନ-ପୁତ୍ରାଦିଏ ।। ୭୪
ସେ ଅପଣ୍ଡିତ ବୃଦ୍ଧ ହୋନ୍ତେ । ତାକୁ ଛାଡ଼ନ୍ତି ସେ ସମସ୍ତେ ।। ୭୫
୨୪ ସେ ପ୍ରାଣ-ଧନ-ପୁତ୍ରାଦିଏ । ତାହାକୁ ଛାଡ଼ନ୍ତେ ନିଶ୍ଚୟେ ।। ୭୬
ସେ ଅପଣ୍ଡିତ ଲୋକ ପୁଣ । ଆପଣା ପାପକୁ ଘେନିଣ ।। ୭୭
ସ୍ୱଧର୍ମବିମୁଖ ହୋଇଣ । ଅପୂର୍ଣ୍ଣକାମ ହୋଇ ପୁଣ ।। ୭୮
ଯେ ନର୍କ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଶେଷ । ତହିଁରେ ହୁଅଇ ପ୍ରବେଶ ।। ୭୯
୨୫ ଏ ସକାଶୁଁ ହେ ନରନାଥ । ଯେ ସ୍ୱପ୍ନ-ମାୟା-ମନୋରଥ ।। ୮୦
ଏ ତିନି-ସମାନ ଜଗତ । ଅଟଇ, ଦେଖିଣ ଏମନ୍ତ ।। ୮୧
ଆତ୍ମାକୁ ଆତ୍ମା ଦ୍ୱାରେ ପୁଣ । ଉତ୍ତମ ଆୟତ୍ତ କରିଣ ।। ୮୨
ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଏବେ । ସମ ତୁ ହୁଅ ସବୁଠାବେ ।। ୮୩

ଶ୍ରୀଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଉବାଚ

୨୬ ଏରୂପେ ଶୁଣି ତାଙ୍କ ବାଣୀ । କହନ୍ତି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପୁଣି ।। ୮୪
ଯଉଁ ରୂପରେ ହେ ଅକ୍ରୂର । ତୁମ୍ଭେ ମଙ୍ଗଳ-ପରକାର ।। ୮୫
ବଚନ କହିଲ ମୁଁ ତହିଁ । ସେ ରୂପେ ତୃପ୍ତ ହେଉ ନାହିଁ ।। ୮୬
ମନୁଷ୍ୟ ପାଇଲେ ଅମୃତ । ଯେସନେ ନୁହଇ ତୃପତ ।। ୮୭
୨୭ ବିଷମ ଅଟେ ପୁତ୍ରସ୍ନେହ । ଚଞ୍ଚଳ ଏ ମୋର ହୃଦୟ ।। ୮୮
ହେ ସୌମ୍ୟ ଏ ପ୍ରିୟ ବଚନ । ତଥାପି ରହୁନାହିଁ ପୁଣ ।। ୮୯
ସୁଦାମାପର୍ବତେ ତଡ଼ିତ[3] । ଯେସନେ ଲିଭଇ ତୁରିତ ।। ୯୦
୨୮ ଈଶ୍ୱରମାୟାକୁ କେ ଜନ । ଅନ୍ୟଥା କରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ।। ୯୧
ଯେ ଭୂମିଭାରର ବିନାଶେ । ଅବତରିଲେ ଯଦୁବଂଶେ ।। ୯୨
୨୯ ଜାଣି ନ ପାରି ମାର୍ଗ ଯାର । ସେ ନିଜ ମାୟାରେ ସଂସାର ।। ୯୩
ସର୍ଜନା କରି ପଶି ତହିଁ । କର୍ମକୁ ବାଣ୍ଟି ଯେ ଦିଅଇ ।। ୯୪
ନ ଜାଣି ଯେବଣ ବିହାର । ସେ ମୁଖ୍ୟ ଯଉଁ ସଂସାରର ।। ୯୫
ସେ ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ ଯା' ଠାର । ସେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ନମସ୍କାର ।। ୯୬

---
୧. ମତ୍ସ୍ୟର ଜୀବନଭୂତ ଜଳକୁ ତାର ପୁତ୍ରାଦି ସଂବନ୍ଧୀ ଜନ ଯେପରି ହରଣ କରନ୍ତି ।
୨. ଜନେ = ପୁତ୍ରେ । ୩. ତଡ଼ିତ = ବିଜୁଳି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୦	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ କୁମର	। ଏମନ୍ତରୂପେ ନୃପତିର	॥	୯୭
	ଅକ୍ରୂର ଅଭିପ୍ରାୟ ଜାଣି	। ସୁହୃଦଙ୍କର ଠାରୁ ପୁଣି	॥	୯୮
	ଉତ୍ତମ ଆଜ୍ଞା ମାଗି କରି	। ତହୁଁ ଅଇଲେ ଯଦୁପୁରୀ	॥	୯୯
୩୧	ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ! ଅକ୍ରୂରକୁ	। ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ଠାବକୁ	॥	୧୦୦
	ଯଉଁ ନିମିତ୍ତେ ସେ ଆପଣ	। ପ୍ରେଷିତ କରିଥିଲେ ପୁଣ	॥	୧୦୧
	ସେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରର ଚେଷ୍ଟାକୁ	। କହିଲା ସେ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	॥	୧୦୨
	ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଷାଗୀତେ	। ସୁଜନମାନଙ୍କର ହିତେ	॥	୧୦୩
	ଚିନ୍ତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କୃପାସିନ୍ଧୁ	। ଭଣଇ ବିପ୍ର ଦୀନବନ୍ଧୁ	॥	୧୦୪

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀମଦକ୍ରୂରଗୃହଗମନଂ
ନାମ ଏକୋନପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ପଞ୍ଚାଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଓଁ ନମଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାୟ

ତତଃ ପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ତୁ ଜରାସନ୍ଧଭୟାଦିବ ।
କାରୟିତ୍ୱାମ୍ବୁଧୌ ଦୁର୍ଗଂ ତନ୍ନିନାୟ ନିଜଂ ଜନମ୍ ॥ ୧
କପଟାନ୍ କପଟୈରେବ ହତ୍ୱା ଦୈତ୍ୟାନଯନ୍ନତଃ ।
ଅଜୟଚ୍ଚ ଜରାସନ୍ଧଂ ଧର୍ମେଣୈବ ତୁ ଧାର୍ମିକମ୍ ॥ ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ କୁମର	। ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ଦଣ୍ଡଧର	॥	୧
	କଂସର ଅସ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇ	। ଥିଲେ ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଦୁଇ	॥	୨
	ଭର୍ତ୍ତା ମରନ୍ତେ ହେ ରାଜନ	। ଦୁଃଖରେ ଆରତ ହୋଇଣ	॥	୩
	ଯେ ନିଜ ପିତାର ସଦନ	। ତହିଁକି କଲେ ସେ ଗମନ	॥	୪
୨	ଯେ ଅଟେ ଆପଣା ପିଅର	। ମଗଧଦେଶର ଈଶ୍ୱର	॥	୫
	ସେ ଜରାସନ୍ଧକୁ ସେ ବେନି	। ଅତି ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ପୁଣି	॥	୬
	ଯେ ନିଜ ବୈଧବ୍ୟକାରଣ	। ତା' ସର୍ବ କଲେ ନିବେଦନ	॥	୭
୩	ସେ ସର୍ବ ଅପ୍ରିୟ ବଚନ	। ଶ୍ରବଣ କରି ସେ ରାଜନ	॥	୮
	ଯାଦବଶୂନ୍ୟ କରି କ୍ଷିତି	। କରିବାକୁ ସେ ନରପତି	॥	୯
	[1]ଶୋକ-କ୍ରୋଧରେ ହୋଇ ଯୁତ	। ଉଦ୍ୟମ କଲା ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ	॥	୧୦

୧. କଂସଠାରେ ଶୋକ ଏବଂ କୃଷ୍ଣଙ୍କଠାରେ କ୍ରୋଧ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪ ତେଇଶି ଅକ୍ଷୌହିଣୀବଳେ । ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇଣ ସେ କାଳେ ।। ୧୧
କଟକ ଯଦୁମାନଙ୍କର । ଅଟଇ ଯଉଁ ମଧୁପୁର ।। ୧୨
ସେ ଜରାସନ୍ଧ ତାକୁ ବେଗେ । ରୁନ୍ଧିଲା ଯାଇଁ ସବୁଦିଗେ ।। ୧୩
୫ | କୂଳକୁ ଲଙ୍ଘନ କରଇ । ଏମନ୍ତ ସମୁଦ୍ର ପରାଇ ।। ୧୪
୬ | ବଳକୁ ଦେଖିଣ ତାହାର । ଯେ ଅଟେ ଆପଣାର ପୁର ।। ୧୫
୭ | ସେ ସୈନ୍ୟେ ହୋଇଛି ରୁନ୍ଧିତ । ପୁଣି ହିଁ ଦେଖିଣ ଏମନ୍ତ ।। ୧୬
ଭୟେ ଆକୁଳ ନିଜ ଜନ । ସେ କୃଷ୍ଣ ଏମନ୍ତ ଦେଖିଣ ।। ୧୭
ସେ ଭଗବାନ ନରହରି । ଭୂଭାରନାଶେ ଦେହ ଧରି[1] ।। ୧୮
ନିଜ ଅବତାରକାରଣ । ସେ ଦେଶ-କାଳ-ଅନୁଗୁଣ[2] ।। ୧୯
ଏମାନ ବିଚାରିଣ ପୁଣି । ଯେ ଜରାସନ୍ଧ ଅଛି ଆଣି ।। ୨୦
ପୃଥିବୀଭାରପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ଯେବଣ ସଇନ୍ୟ ଅଟଇ ।। ୨୧
ଦେଖନ୍ତେ ସମସ୍ତ ରାଜନ । ଏହାକୁ ହୋଇ ସାବଧାନ ।। ୨୨
ନିଶ୍ଚୟେ କରିବି ନିଧନ । ଏମନ୍ତ ବିଚାରିଲେ ମନ ।। ୨୩
୮ ଯେ ଭଟ[3]-ଅଶ୍ୱ-ରଥମାନ । ଯେ ବା କୁଞ୍ଜରମାନେ ଆନ ।। ୨୪
ଏ ଅକ୍ଷୌହିଣୀମାନେ ଯେହି । ଏଣେ ଯେ ସଂଖ୍ୟାତ ଅଟଇ ।। ୨୫
ଏମନ୍ତ ବଳର ଉଦ୍ୟମ । ପୁଣି କରିବ ଏ ରାଜନ ।। ୨୬
ଏହେତୁ ଏ ଯେ ଜରାସନ୍ଧ । ଏହାକୁ ନ କରିବି ବଧ ।। ୨୭
୯ ଏହିଟି ଅର୍ଥ ଅଟେ ଯାର । ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ଅବତାର ।। ୨୮
ପୃଥ୍ୱୀର ଭାରହରଣରେ । ସାଧୁମାନଙ୍କ ରକ୍ଷଣରେ ।। ୨୯
ଅସାଧୁମାନଙ୍କ ନାଶରେ । ଏହା ମୁଁ କଲି ଏ ଯୁଗରେ ।। ୩୦
୧୦ କେବଣ ସମୟରେ ପୁଣ । ଅଧର୍ମ ହୁଅନ୍ତେ ଉତ୍ପନ୍ନ ।। ୩୧
ତାହାର ନିବର୍ତ୍ତିବା ଅର୍ଥେ । ଧର୍ମରକ୍ଷଣର ନିମିତ୍ତେ ।। ୩୨
ଅନ୍ୟ ଶରୀରକୁ ହି ମୁହିଁ । ନିଶ୍ଚୟେ ଗ୍ରହଣ କରଇଁ ।। ୩୩
୧୧ ଗୋବିନ୍ଦ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ । ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତେ ସେ କାଳରେ ।। ୩୪
ସୂର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରାଏ ତେଜବନ୍ତ । ହୋଇଛି ସାରଥିସହିତ ।। ୩୫
ସପରିକର[4] ହୋଇ ପୁଣ । ତତ୍‌କାଳ ଆକାଶୁଁ ଆସିଣ ।। ୩୬
ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ବେନି ରଥ । ସେ ଆସି ହେଲା ଉପସ୍ଥିତ ।। ୩୭
୧୨ ସେ ହୃଷୀକେଶ ଭଗବାନ । ଯେ ଦିବ୍ୟ ଅଟେ ପୁରାତନ ।। ୩୮
ସେ ଶସ୍ତ୍ରମାନ ଯଦୃଚ୍ଛାରେ । ଦେଖିଣ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ।। ୩୯
ସଙ୍କରଷଣଙ୍କୁ ସେଠାରେ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ।। ୪୦
୧୩ ତୁମ୍ଭେ ଟି ନାଥ ଯାହାଙ୍କର । ହେ ପ୍ରଭୁ ସେ ଯାଦବଙ୍କର ।। ୪୧

---

୧. ଧରି = ଦେହଧାରୀ । ୨. ଅନୁଗୁଣ = ଗୁଣ ଅନୁସାରେ । ୩. ଭଟ = ସୈନ୍ୟ ।
୪. ସପରିକର-ପରିକର = ଧ୍ୱଜପତାକା ଆଦି, ତତ୍ ସହିତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୪ ପ୍ରାପତ ହୋଇଲା ବ୍ୟସନ । ହେ ଆର୍ଯ୍ୟ ! କର ବିଲୋକନ ।। ୪୨
ହେ ପ୍ରିୟ ! ତୁମ୍ଭର ଏ ରଥ । ହୋଇଲା ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ।। ୪୩
ଅଇଲେ ଆନ ଶସ୍ତ୍ରମାନ । ଆରୋହି କରି ନିଜ ଯାନ ।। ୪୪
ଏ ବଳ ମାର, ନିଜ ଜନ । ବ୍ୟସନୁଁ କର ବିମୋଚନ ।। ୪୫
ସାଧୁଙ୍କ ସୁଖକୁ କରଇ । ଏମନ୍ତ ଜନ୍ମ ଯେ ଅଟଇ ।। ୪୬
ହେ ଈଶ ! ଆମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କର । ଏହି ନିମିତ୍ତେ ସେ ଆବର ।। ୪୭
ତେଇଶି ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ହୋଇ । ଯେ ସୈନ୍ୟ ବିଖ୍ୟାତ ଅଟଇ ।। ୪୮
ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ଭୂମିଭାର । ତାକୁ ଉଶ୍ୱାସ ତୁମ୍ଭେ କର ।। ୪୯
୧୫ ସେ ଯଦୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ବେନି ଜଣ । ଏ ରୂପେ ବିଚାର କରିଣ ।। ୫୦
କବଚେ ନିବଦ୍ଧ ହୋଇଣ । ରଥକୁ କରି ଆରୋହଣ ।। ୫୧
ଯେ ଅଟେ ନିଜ ଶସ୍ତ୍ରମାନ । ତହିଁରେ ହୋଇଣ ସଂପନ୍ନ ।। ୫୨
ଅଳ୍ପବଳରେ ଯୁତ ହେଲେ । ପୁରରୁ ଗମନ ସେ କଲେ ।। ୫୩
୧୬ ଦାରୁକ ସାରଥି ଯାହାର । ସେ ହରି ହୋଇଣ ବାହାର ।। ୫୪
ଶଙ୍ଖକୁ କଲେ ଶବ୍ଦବନ୍ତ । ସେ ହେତୁ ଆହେ ପରୀକ୍ଷିତ ।। ୫୫
ଶତ୍ରୁସୈନ୍ୟର ସେ ଭୟରେ । କମ୍ପ ହୋଇଲା ହୃଦୟରେ ।। ୫୬
୧୭ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଜରାସନ୍ଧ । ଦେଖିଣ ବୋଇଲା ହେ ମନ୍ଦ ।। ୫୭
ପଳାଅ, ଗୁପ୍ତ ଅଟୁ ତୁହି । ତୋ ସଙ୍ଗେ ନ ଯୁଝିବି ମୁହିଁ ।। ୫୮
{ ହେ କୃଷ୍ଣ ପୁରୁଷ-ଅଧମ । ତୁ ଯେ ବାଳକ ହେ ବନ୍ଧୁଘ୍ନ ।। }
{ ଲଜ୍ଜାସ୍ୱକାଶୁଁ ସଙ୍ଗେ ତୋର । ଯୁଝିବା ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ ମୋର ।। }
୧୮ ହେ ରାମ ! ଯେବେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ତୋର । ଯୁଝ ତୁ ତେବେ ହୋଇ ସ୍ଥିର ।। ୫୯
ଶରମାନଙ୍କରେ ମୋହର । ଛିନ୍ନ ହୁଅନ୍ତେ ତୋ ଶରୀର ।। ୬୦
ତା' ଛାଡ଼ି ଯାଅ ସ୍ୱର୍ଗଦେଶ । ଅଥବା ତୁ ମୋତେ ବିନାଶ ।। ୬୧

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୯ କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଶୁଣ ଜରାସନ୍ଧ ରାଜନ ।। ୬୨
ଶୂର ଅଟନ୍ତି ଯଉଁ ଜନେ । କହି ନୁହନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ।। ୬୩
ଯେ ଅଟେ ନିଜ ପଉରୁଷ । ନିଶ୍ଚେ ତା' କରନ୍ତି ପ୍ରକାଶ ।। ୬୪
ମରଣ ଇଚ୍ଛା ଅଟେ ତୋର । ଆବର ହୋଇଛୁ ଆତୁର ।। ୬୫
ଯେ ଅବା ତୋହର ବଚନ । ଆମ୍ଭେ ତା' ନ ଘେନିବୁଁ ମନ ।। ୬୬

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୦ କହନ୍ତି ଶୁକ ମହାମତି । ଶୁଣ ହେ ପାଣ୍ଡୁପଣନାତି ।। ୬୭
ଯେ ସୈନ୍ୟ ଯାନ ଧ୍ୱଜମାନ । ଯେ ଅଶ୍ୱ ସାରଥି ଏ ଆନ ।। ୬୮
ଏମାନ ଅଟନ୍ତି[୧] ଯାହାର । ସେ ଜରାରାକ୍ଷସୀକୁମର ।। ୬୯

୧. ଅଟନ୍ତି = ଅଛନ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ମଧୁବଂଶରେ ଉତପନ୍ନ	।	ଯେ ରାମ କୃଷ୍ଣ ବେନିଜନ	।।	୭୦
	ତାହାଙ୍କୁ ହୋଇ ଅନୁଗତ	।	ଯେ ପୁଣ ଅଟେ ବଳବନ୍ତ	।।	୭୧
	ସେ ମହାସୈନ୍ୟ ସମୂହରେ	।	ତାଙ୍କୁ ବେଢ଼ିଲା ସେ ସ୍ଥାନରେ	।।	୭୨
	ସୂର୍ଯ୍ୟ-ଅଗ୍ନିକି ଯେହ୍ନେ ବାତ	।	ମେଘଧୂଳିରେ କରେ ବୃତ	।।	୭୩
୨୧	ସେ ପୁର ଅଟ୍ଟାଳୀମାନଙ୍କୁ	।	ଜଗତୀ, ପୁରର ଦ୍ୱାରକୁ	।।	୭୪
	ନାରୀଏ କରି ଆରୋହଣ	।	ସେ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କର ପୁଣ	।।	୭୫
	ଗରୁଡ଼ ତାଳଧ୍ୱଜ ଦୁଇ	।	ଯହିଁରେ ଅଛି ଚିହ୍ନ ହୋଇ	।।	୭୬
	ସେ ବେନି ରଥକୁ ଯୁଦ୍ଧରେ	।	ଜାଣି ନ ପାରି ସେ କାଳରେ	।।	୭୭
	ଶୋକରେ ହୁଅନ୍ତେ ସଂଯୁତ	।	ମୋହକୁ ଲଭିଲେ ତ୍ୱରିତ	।।	୭୮
୨୨	ସେ ଶତ୍ରୁସୈନ୍ୟ-ମେଘଙ୍କର	।	ଯେ ଶରବୃଷ୍ଟି ବାରମ୍ବାର	।।	୭୯
	ତେଣେ ଲଭିଲେ ପୀଡ଼ାମାନ	।	ଏରୂପେ ଦେଖି ନିଜ ସୈନ୍ୟ	।।	୮୦
	ଯେ ସୁରାସୁରରେ ବରିଷ୍ଠ	।	ଅଟଇ ଶାର୍ଙ୍ଗଧନୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ	।।	୮୧
	ହରି ତାହାକୁ ଆମଞ୍ଚିଣ	।	ଟଙ୍କାର କଲେ ଦେଇ ଗୁଣ	।।	୮୨
୨୩	ତୂଣୀରୁଁ ଘେନନ୍ତେ ଶରଙ୍କୁ	।	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ପୁଣ ତାଙ୍କୁ	।।	୮୩
	ଗୁଣରେ ସନ୍ଧାନ କରିଣ	।	ଗୁଣକୁ ପୁଣ ଓଟାରିଣ	।।	୮୪
	ଯେ ଅତି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଶରଗଣ	।	ତାହାଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ମୋକ୍ଷଣ	।।	୮୫
	ଯେ ଦିବ୍ୟରଥ ହସ୍ତୀମାନ	।	ଯେ ଅଶ୍ୱେ ପଦାତିଏ ଆନ	।।	୮୬
	ଏମାନ କରନ୍ତେ ସଂହାର	।	ଜୃମ୍ଭିତ କଲେ ନିରନ୍ତର	।।	୮୭
	ଜ୍ୱଳନ୍ତାକାଷ୍ଠ ଭ୍ରମଣରେ	।	ଦିଶଇ ଯେହ୍ନେ ଚକ୍ରାକାରେ	।।	୮୮
୨୪	ଭିନ୍ନ ହୁଅନ୍ତେ କୁମ୍ଭସ୍ଥଳେ	।	ପଡ଼ିଲେ ହସ୍ତିମାନେ ତଳେ	।।	୮୯
	ଶରେ ଛିଡ଼ନ୍ତେ କନ୍ଧଦେଶ	।	ପଡ଼ିଲେ ଅସଂଖ୍ୟକ ଅଶ୍ୱ	।।	୯୦
	ଯହିଁରେ ଅଶ୍ୱ-ଧ୍ୱଜ-ସୁତ	।	ରଥିଏ ହୋଇଛନ୍ତି ହତ	।।	୯୧
	ଏମନ୍ତ ଯେଉଁ ରଥମାନେ	।	ଭାଜି ପଡ଼ିଲେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ	।।	୯୨
	ଛିଡ଼ି ଯାଆନ୍ତେ ଭୁଜ-ଊରୁ	।	[1]କନ୍ଧରମାନେ ଶରୀରରୁ	।।	୯୩
	ଯେବଣ [2]ପତ୍ତିଏ ଏମନ୍ତ	।	ସେମାନେ ପଡ଼ିଲେ ବହୁତ	।।	୯୪
୨୫	ଯେ ପତ୍ତି-ହସ୍ତୀ-ବାଜୀମାନ	।	ଏମାନେ ହୁଅନ୍ତେ ସଂଛିନ୍ନ	।।	୯୫
	ଏହାଙ୍କ ଅଙ୍ଗୁଁ ଜାତ ହୋଇ	।	ଶତସଂଖ୍ୟକ ରକ୍ତନଈ	।।	୯୬
	ବହିଲେ, ଯହିଁ ଭୁଜମାନ	।	ଦିଶିଲେ ସର୍ପଙ୍କ ସମାନ	।।	୯୭
	ଯହିଁରେ ପୁରୁଷଙ୍କ ଶିର	।	ଦିଶିଲେ କଚ୍ଛପ-ଆକାର	।।	୯୮
	ଯହିଁରେ ମରନ୍ତେ ହସ୍ତିଏ	।	ଦିଶିଲେ ବାଲିକୁଦପ୍ରାଏ	।।	୯୯
	ଯେ ଅଶ୍ୱେ କୁମ୍ଭୀରପରାଇ	।	ତେଣେ ଯେ ଆକୁଳ ଅଟଇ	।।	୧୦୦
୨୬	କର-ଊରୁଏ ପୁଣ ଯହିଁ	।	ଦିଶନ୍ତି ମତ୍ସ୍ୟଙ୍କ ପରାଇ	।।	୧୦୧

୧. କନ୍ଧର = ଗ୍ରୀବା ।　　୨. ପତ୍ତିଏ = ପଦାତିକମାନେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯହିଁ ମନୁଷ୍ୟକେଶମାନ	। ଦିଶନ୍ତି ଶୈବାଳ ସମାନ	।।	୧୦୨
	ଧନୁଏ ତରଙ୍ଗ ପରାଇ	। ପୁଣି ଯହିଁରେ ଛନ୍ତି ରହି	।।	୧୦୩
	ଆୟୁଧେ ଲତା[1] ପ୍ରାଏ ହୋଇ	। ତେଣେ ଯେ ସଂକୁଳ ଅଟଇ	।।	୧୦୪
	ଯେ [2]ଚର୍ମେ ଆବର୍ତ୍ତ ପରାଇ	। ତେଣେ ଯେ ଭୟକୁ କରଇ	।।	୧୦୫
	ଅତି ଉତ୍ତମ ମଣିଗଣ	। ତେଣେ ଯେବଣ ଆଭରଣ	।।	୧୦୬
	ଏମାନେ ରହିଛନ୍ତି ଯହିଁ	। ପାଷାଣକଣପ୍ରାଏ ହୋଇ	।।	୧୦୭
୨୭	ଭୟାଳୁ ଲୋକମାନଙ୍କର	। ଯେ ଭୟ କରଇ ଆବର	।।	୧୦୮
୨୮	ମନସ୍ୱୀ ଜନଙ୍କ ହରଷ	। ଯେ ପୁଣି କରଇ ପ୍ରକାଶ	।।	୧୦୯
	ରକ୍ତନଦୀଏ ଏପ୍ରକାରେ	। ଯୁଦ୍ଧେ ହୋଇଲେ ପରସ୍ପରେ	।।	୧୧୦
	ଯା' ତେଜ ଅଟେ ଅପ୍ରମାଣ	। ସେ ରାମ ମୁଷଳ ଘେନିଣ	।।	୧୧୧
	ଯେ ଦୁଷ୍ଟ ଗର୍ବୀ ରିପୁମାନ	। ତାହାଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ନିଧନ	।।	୧୧୨
	ଦୁର୍ଗମ ଭୟଙ୍କର ଯେହି	। ଅଟଇ ସମୁଦ୍ର ପରାଇ	।।	୧୧୩
	ଦୁସ୍ତର ଅଟଇ ଯା' ପାର	। ଯା' ପାଳିଅଛି ମଗଧେଶ୍ୱର[3]	।।	୧୧୪
	ଏମନ୍ତ ଅଟଇ ଯେ ସୈନ୍ୟ	। ସେ କ୍ଷୟ ହେଲା ହେ ରାଜନ	।।	୧୧୫
	ଯେ ବସୁଦେବ-ବେନିସୁତ	। ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର ସାକ୍ଷାତ[4]	।।	୧୧୬
	କେବଳ ତାଙ୍କ କ୍ରୀଡ଼ା ଏହି	। ଏ ପୁଣି ପରାକ୍ରମ ନୋହି	।।	୧୧୭
୨୯	ଅନନ୍ତ ଗୁଣ ଅଟେ ଯାର	। ଯେ ପୁଣି ତିନି ଭୁବନର	।।	୧୧୮
	ସ୍ଥିତି-ଉତ୍‌ପତ୍ତି-ସଂହାରରେ	। ଚେଷ୍ଟା କରଇ ସ୍ୱଲୀଳାରେ	।।	୧୧୯
	ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ନାଶ ଯେହି	। ସେ ତାର ବିଚିତ୍ର ନୁହଇ	।।	୧୨୦
	ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ପ୍ରାଏ ପୁଣ	। ଚେଷ୍ଟା ଯେ କଲେ ଆଚରଣ	।।	୧୨୧
	ତଥାପି ସେ କୃଷ୍ଣଚରିତ	। ଏ ରୂପେ କଲାଇଁ ବର୍ଣ୍ଣିତ	।।	୧୨୨
୩୦	ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଳ ଅଟେ ଯାର	। ବିରଥ ହୋଇଛି ଆବର	।।	୧୨୩
	ହତ ହୋଇଲା ଯାର ସୈନ୍ୟ	। କେବଳ ରହିଛି ଜୀବନ	।।	୧୨୪
	ସେ ଜରାସନ୍ଧକୁ ସେକାଳେ	। ରାମ ଧଇଲେ ଯାଇଁ ବଳେ	।।	୧୨୫
	ସିଂହକୁ ଯେସନ ପ୍ରକାରେ	। ସିଂହ ଧରଇ ସ୍ୱ-ବଳରେ	।।	୧୨୬
୩୧	ବାରୁଣ-ମାନୁଷ ପାଶରେ	। ସେ ମହାଶତ୍ରୁ ସେ କାଳରେ	।।	୧୨୭
	ବନ୍ଧ ହୁଅନ୍ତେ ତାକୁ ପୁଣ	। ଗୋବିନ୍ଦ କଲେ ନିବାରଣ	।।	୧୨୮
	ତା'ପରେ[5] ସେ ଜରାସନ୍ଧରେ	। କାର୍ଯ୍ୟକୁ କରିବା ଇଚ୍ଛାରେ	।।	୧୨୯
୩୨	ବୀରମାନଙ୍କର ସମ୍ମତ	। ଅଟଇ ଯଉଁ ଜରାସୁତ	।।	୧୩୦
	ଯେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନିଭ୍ରାତ	। ଅଟନ୍ତି ଲୋକଙ୍କର ନାଥ	।।	୧୩୧

୧. ଗୁଳ୍ମ । ୨. ଚକ୍ରେ । ୩. ମଗଧ ଦେଶର ରାଜା । ୪. ସେ ଖ୍ୟାତ । ୫. ଉପରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତେଣେ ସେ ହୁଅନ୍ତେ ମୋକ୍ଷଣ । ତତ୍‌କାଳ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇଣ ।। ୧୩୨
ତପସ୍ୟା କରିବା ନିମିତ୍ତ । ସଂକଳ୍ପ କଲା ସେ ତୁରିତ ।। ୧୩୩
ମାର୍ଗରେ ରାଜାମାନେ ପୁଣ । ତାହାକୁ କଲେ ନିବାରଣ ।। ୧୩୪
୩୩ ପବିତ୍ର ଅର୍ଥପଦେ ଯହିଁ । ଯେ ପୁଣ ଲୌକିକ ଅଟଇ ।। ୧୩୫
ଏମନ୍ତ ନୀତିବଚନରେ । ନୃପେ କହିଲେ ଏ ରୂପରେ ।। ୧୩୬
ଅଳ୍ପ ଅଟନ୍ତି ଏ ଯଦୁଏ । ଏଣେ ତୋ ପରାଭବ ନୋହେ ।। ୧୩୭
ପାଇଲୁ ଏ ଯେଉଁ ବନ୍ଧନ । ଏ ତୋର ପ୍ରାକ୍ତନ କରମ ।। ୧୩୮
୩୪ ଯେତେକ ଥିଲେ ସୈନ୍ୟମାନ । ସମସ୍ତେ ହୁଅନ୍ତେ ନିଧନ ।। ୧୩୯
ଯେ ଜରାସନ୍ଧ ନୃପ ପୁଣ । ତାକୁ ଛାଡ଼ନ୍ତେ ଭଗବାନ ।। ୧୪୦
ମଗଧଦେଶକୁ ଗମନ । କଲା ସେ ଦୁର୍ମନା ହୋଇଣ ।। ୧୪୧
୩୫ କ୍ଷତ ନୋହିଲା ବଳ ଯାର । ତରିଲେ ଯେ ଶତ୍ରୁସାଗର ।। ୧୪୨
ନାନାପ୍ରକାର ପୁଷ୍ପମାନ । ବୃଷ୍ଟି କରନ୍ତେ ଦେବଗଣ ।। ୧୪୩
ଗମନ କଲେ ସେ ମୁକୁନ୍ଦ । ସେଠାରୁ ହୋଇଣ ଆନନ୍ଦ ।। ୧୪୪
୩୬ ଗତ ହୋଇଲା ଜ୍ୱର ଯାର । ମୁଦିତ ଆତ୍ମା ଯାହାଙ୍କର ।। ୧୪୫
ଏମନ୍ତ ଯେ ମଥୁରାନରେ । ସଂଗତ ହୋଇଣ ତହିଁରେ ।। ୧୪୬
ସୂତ-ମାଗଧ-ବନ୍ଦିଜନ । ବିଜୟ କରନ୍ତେ ଗାୟନ ।। ୧୪୭
୩୭ ସେ ପ୍ରଭୁ ନିଜ ପୁରେ ପୁଣ । ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତେ ଯାଇଣ ।। ୧୪୮
ଯେ ଶଙ୍ଖଦୁନ୍ଦୁଭି ଏ ଆନ । ଯେ ଅବା ଭେରୀତୂରୀମାନ ।। ୧୪୯
ବୀଣା ମର୍ଦ୍ଦଳ ବେଣୁମାନ । ବାଜିଲେ ଅସଂଖ୍ୟ ହୋଇଣ ।। ୧୫୦
୩୮ ଯେବଣ ପୁରେ ମାର୍ଗମାନ । ହୋଇଣ ଅଛନ୍ତି ସେଚନ ।। ୧୫୧
ଯହିଁରେ ହୃଷ୍ଟ ସର୍ବନରେ । ଯେ ଅଳଂକୃତ ପତାକାରେ ।। ୧୫୨
ବେଦଧ୍ୱନିରେ ନିନାଦିତ । ଯେ ହୋଇଅଛି ଅବିରତ ।। ୧୫୩
କୌତୁକେ[1] ସବୁ ଦିଗେ ଯହିଁ । ତୋରଣ ଅଛି ବନ୍ଧା ହୋଇ ।। ୧୫୪
୩୯ ମାଲ୍ୟ ଅକ୍ଷତ ଦଧିମାନ । ଯେ ବା ପଲ୍ଲବମାନେ ଆନ ।। ୧୫୫
ଏମାନଙ୍କରେ ନାରୀଜନ । ତାହାଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ବିକୀର୍ଣ୍ଣ ।। ୧୫୬
ପ୍ରୀତିରେ ଅଟେ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ[2] । ଯେବଣ ନୟନେ ଏମନ୍ତ ।। ୧୫୭
ତେଣେ ସ୍ନେହରେ ନାରୀଗଣ । ପୁଣି କରନ୍ତେ ବିଲୋକନ ।। ୧୫୮
ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଭଗବାନ । ପୁରରେ ମିଳିଲେ ଯାଇଣ ।। ୧୫୯
୪୦ ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ଅସଂଖ୍ୟାତ । ହୋଇଣ ଥିଲା ଯେଉଁ ବିତ୍ତ ।। ୧୬୦
ଯେ ବୀରମାନଙ୍କ ଭୂଷଣ । ତା' ସର୍ବ ଆଣି ଭଗବାନ ।। ୧୬୧
ଯେ ଯଦୁରାଜା ଉଗ୍ରସେନ । ତାହାଙ୍କୁ କଲେ ନିବେଦନ ।। ୧୬୨
୪୧ ଯା' ବଳ ଅକ୍ଷୌହିଣୀମାନ । ସେ ମଗଧଦେଶର ରାଜନ ।। ୧୬୩

୧. ଉତ୍ସବେ । ୨. ଉତ୍‌କଳିତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତେତେକ ପରାଜୟମାନ ।	ତାହାର ହୁଅନ୍ତେ ଉତ୍‌ପନ୍ନ ॥	୧୬୪
	କୃଷ୍ଣରେ ଅଟନ୍ତି ପାଳିତ ।	ଯେ ଯଦୁମାନେ ଅବିରତ[୧] ॥	୧୬୫
	ଏରୂପେ ସଙ୍ଗେ ତାହାଙ୍କର ।	ଯୁଝିଲା ସପ୍ତଦଶ ବାର ॥	୧୬୬
୪୨	ଯାଦବେ ତେଜରେ କୃଷ୍ଣର ।	ସମସ୍ତ ବଳକୁ ତାହାର ॥	୧୬୭
	କ୍ଷୟ କରନ୍ତେ ହେ ରାଜନ ।	ହତ ହୁଅନ୍ତେ ନିଜ ସୈନ୍ୟ ॥	୧୬୮
	ଶତ୍ରୁଏ ଛାଡ଼ନ୍ତେ ଗମନ ।	କଲା ସେ ମଗଧରାଜନ ॥	୧୬୯
୪୩	ଯେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଥର ରଣ ।	ସେ ଆସି ହୁଅନ୍ତେ ଉତ୍‌ପନ୍ନ ॥	୧୭୦
	ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ଅକସ୍ମାତ ।	[୨]ନାରଦ କରନ୍ତେ ପ୍ରେଷିତ ॥	୧୭୧
	କାଳଯବନ ନାମେ ଦୈତ୍ୟ ।	ଆସି ହୋଇଲା ଉପଗତ ॥	୧୭୨
୪୪	ନୃଲୋକେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ କେହି[୩] ।	ସେ କାଳଯବନର ନାହିଁ ॥	୧୭୩
	ନିଜ ସମାନ କରି ପୁଣ ।	ଯଦୁଙ୍କୁ ଶୁଣି ସେ ଯବନ ॥	୧୭୪
	ଘେନିଣ ତ୍ରିକୋଟି ମ୍ଳେଚ୍ଛଙ୍କୁ ।	ଆସି ବେଢ଼ିଲା ମଥୁରାକୁ ॥	୧୭୫
୪୫	ଯାହା ସହାୟ ସଂକର୍ଷଣ ।	ସେ କୃଷ୍ଣ ଏମନ୍ତରୂପେଣ ॥	୧୭୬
	କାଳଯବନକୁ ସେଠାରେ ।	ଦେଖିଣ ଚିନ୍ତିଲେ ମନରେ ॥	୧୭୭
	ଏ ମଗଧନାଥ ମ୍ଳେଚ୍ଛପତି ।	ଏ ବେନିଜଣଠାରୁ ଅତି ॥	୧୭୮
	ଯାଦବମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ।	ହେଲା ଏ ଅତିକଷ୍ଟ ଦେଖ ॥	୧୭୯
୪୬	ଅପରିମିତ ବଳ ଯାର ।	ଏ କାଳଯବନ-ଈଶ୍ୱର ॥	୧୮୦
	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସମଗ୍ର ହୋଇଣ ।	ଆଜ ଏ କଲା ନିରୁନ୍ଧନ ॥	୧୮୧
	ଆଜି ବା କାଲି ଅବା ପୁଣ ।	ନୋହିଲେ ଅବା ପରଦିନ ॥	୧୮୨
	ନିଶ୍ଚୟେ ମଗଧଦେଶନାଥ ।	ଆସି ହୋଇବ ଉପଗତ ॥	୧୮୩
୪୭	ତା' ସଙ୍ଗେ ଆମ୍ଭ ବେନିଙ୍କର ।	ଯୁଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତେ ପରସ୍ପର ॥	୧୮୪
	ସେ ମହାବଳୀ ଜରାସୁତ ।	ଯେବେ ହୋଇବ ଉପଗତ ॥	୧୮୫

୧. ଅପ୍ରମିତ ।

୨. ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣର କଥା ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଥରେ ମହର୍ଷି ଗାର୍ଗ୍ୟଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଶଳା ପରିହାସରେ "ଷଣ୍ଢ" ବୋଲି କହିଥିଲେ । ତାହା ଶୁଣି ଯଦୁମାନେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହସିଲେ । ସେମାନେ ହସିବାରୁ ଗାର୍ଗ୍ୟ ଖୁବ୍ ରାଗିଗଲେ ଏବଂ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟକୁ ଯାଇ ଲୌହଚୂର୍ଣ୍ଣଭକ୍ଷଣପୂର୍ବକ ଯାଦବଭୟଙ୍କର ଏକ ପୁତ୍ରପ୍ରାପ୍ତିର ସଂକଳ୍ପ କରି ମହାଦେବଙ୍କୁ ଆରାଧନା କଲେ । ବାରବର୍ଷପରେ ମହାଦେବଙ୍କ ଠାରୁ ଅଭୀଷ୍ଟ ବର ଲାଭକରି ଆନନ୍ଦର ସହିତ ନିଜ ଘରକୁ ଫେରିବା ବାଟରେ ଏକ ଅପୁତ୍ରକ ଯବନେଶ୍ୱର ତାଙ୍କୁ ପୁତ୍ରପ୍ରାପ୍ତିନିମିତ୍ତ ବରଣ କଲା । ଗାର୍ଗ୍ୟ ସେହି ଯବନେଶ୍ୱରର ଭାର୍ଯ୍ୟାଠାରେ କାଳଯବନ ନାମକ ପୁତ୍ର ଉତ୍‌ପାଦନ କଲେ । ସେହି କାଳଯବନ ମହାବଳରେ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ନାରଦଙ୍କୁ ଯାଇ ପଚାରିଲା - "ଆପଣ କହିପାରିବେ କି ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀରେ କେଉଁମାନେ ବଳଶାଳୀ ରାଜା ?" ତାହା ଶୁଣି ନାରଦ ତା ଆଗରେ ଯଦୁମାନଙ୍କର ବଳ ଓ ବୀରତ୍ୱ ବିଷୟ ବଖାଣିଥିଲେ ।

୩. ନୃଲୋକେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ହୋଇ । ଯାଦବଙ୍କର କେହି ନାହିଁ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ କରିବ ନିଧନ	। ଅଥବା ସ୍ୱପୁରକୁ ନେମ	॥	୧୮୬
୪୮	ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗର	। ଯହିଁରେ ନୋହିବ ପ୍ରଚାର	॥	୧୮୭
	ସେ ଦୁର୍ଗ ଏ ସକାଶୁଁ ପୁଣ	। ଆଜ ମୁଁ କରିବି ବିଧାନ	॥	୧୮୮
	ତହିଁ ନିବେଶି ଜ୍ଞାତି ଜନ	। ଯବନ କରିବି ନିଧନ	॥	୧୮୯
୪୯	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଭଗବାନ	। ସେକାଳେ ବିଚାର କରିଣ	॥	୧୯୦
	ଦ୍ୱାଦଶଯୋଜନବିସ୍ତାରେ	। ଦୁର୍ଗେକ ସମୁଦ୍ରମଧ୍ୟରେ	॥	୧୯୧
	ସର୍ବ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମୟ କରି	। ସେ ଦୁର୍ଗମଧ୍ୟେ କଲେ ପୁରୀ	॥	୧୯୨
୫୦	ବିଶ୍ୱକର୍ମାସଂବନ୍ଧି ପୁଣ	। ଯେ ଶିଳ୍ପଶାସ୍ତ୍ରର ନୈପୁଣ	॥	୧୯୩
୫୧	ଯଉଁ ପୁରରେ ହେ ରାଜନ	। ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଛି ଏ ବିଜ୍ଞାନ	॥	୧୯୪
	ଯେ ରାଜପନ୍ଥାଏ ଅଗ୍ରରେ	। ଯେ ଉପମାର୍ଗେ ପଶ୍ଚିମରେ	॥	୧୯୫
	ବେନି ପାରୁଶରେ ଅଙ୍ଗଣ	। ତେଣେ ଯେ ହୋଇଛି ନିର୍ମାଣ	॥	୧୯୬
	ଗୃହାଦିନିର୍ମାଣ ଯେ ସ୍ଥାନ	। ତାକୁ ନ କରି ଅତିକ୍ରମ	॥	୧୯୭
	ଦେବଙ୍କ ଦ୍ରୁମଲତାମାନ	। ଯହିଁ ଅଟନ୍ତି ବିଦ୍ୟମାନ	॥	୧୯୮
	ଏମନ୍ତ ଯେ ଉଦ୍ୟାନମାନ	। ଯେ ବା ବିଚିତ୍ର ଉପବନ	॥	୧୯୯
	ଏମାନଙ୍କରେ ଯଉଁ ପୁର	। ସଂଯୁତ ହୋଇଛି ଆବର	॥	୨୦୦
	ଯେ ହେମମୟ ଶୃଙ୍ଗମାନ	। ତେଣେ ଯେ ଛୁଇଁଛି ଗଗନ	॥	୨୦୧
	ସ୍ଫଟିକସ୍ଥଳୀମାନେ ଯହିଁ	। ଏମନ୍ତ ପୁରଦ୍ୱାରେ ଯେହି	॥	୨୦୨
	ଏମାନଙ୍କରେ ଯଉଁ ପୁର	। ଶୋଭିତ ଅଟେ ନିରନ୍ତର	॥	୨୦୩
୫୨	ରଜତ ଆରକୂଟମାନ[୧]	। ତେଣେ ଯେ ହୋଇଛି ନିର୍ମାଣ	॥	୨୦୪
	ସୁବର୍ଣ୍ଣ କୁମ୍ଭରେ ସଂତତ	। ଯେ ହୋଇଛନ୍ତି ଅଳଂକୃତ	॥	୨୦୫
	ଏମନ୍ତ ଶାଳାମାନଙ୍କରେ	। ଯେ ଯୁକ୍ତ ଅଟେ ନିରନ୍ତରେ	॥	୨୦୬
	ମହାମର୍କତ ସ୍ଥଳୀମାନ	। ଯେ ରତ୍ନଶୃଙ୍ଗମାନେ ଆନ	॥	୨୦୭
	ଏମାନ ଅଛନ୍ତି ଯହିଁରେ	। ଏମନ୍ତ ଗୃହମାନଙ୍କରେ	॥	୨୦୮
୫୩	ଚନ୍ଦ୍ରଶାଳାଦି ରୂପେ ପୁଣ	। ଯେ ଦେବତାଙ୍କ ଗୃହମାନ	॥	୨୦୯
	ତେଣେ ଯେ ଅଟଇ ନିର୍ମିତ	। ଯେ ଚାରିବର୍ଣ୍ଣ ଲୋକେ ବ୍ୟାପ୍ତ	॥	୨୧୦
	ଯେ ଯଦୁରାଜାଙ୍କ ସଦନ	। ତେଣେ ଯେ ଅଟଇ ଶୋଭନ	॥	୨୧୧
୫୪	ମହେନ୍ଦ୍ର ଯେବଣ ପୁରକୁ	। ସୁଧର୍ମା ପାରିଜାତକକୁ	॥	୨୧୨
	ସେ ଶ୍ରୀହରିର ନିମିତ୍ତରେ	। ପ୍ରେଷିତ କଲା ସେ କାଳରେ	॥	୨୧୩
	ଯେବଣ ପୁରେ ଜନମାନେ	। ରହିଥାଆନ୍ତେ ପ୍ରତିଦିନେ	॥	୨୧୪
	ଯେ କ୍ଷୁଧା ପିପାସାଦିମାନ	। ତାଙ୍କୁ ନ ଲାଗନ୍ତି ଏ ପୁଣ	॥	୨୧୫
୫୫	ଶ୍ୟାମ ଯାଙ୍କର ଏକ କର୍ଣ୍ଣ	। ଯେହୁ ଅଟନ୍ତି ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣ	॥	୨୧୬

୧. ପିତ୍ତଳ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ମନର ପ୍ରାୟ ଯାହାଙ୍କର	ଗମନ ଅଟଇ ସତ୍ୱର	॥	୨୧୭
	ଏମନ୍ତ ତୁରଗମାନଙ୍କୁ	ବରୁଣ ଦେଲା ସେ ପୁରକୁ	॥	୨୧୮
	ଅଷ୍ଟନିଧିଙ୍କିଂ ନିଧିପତି	ତହିଁକି ପେଷିଲା ଝଟିତି	॥	୨୧୯
	ଯେ ଲୋକପାଳମାନେ ଛନ୍ତି	ସେ ଦେଲେ ଆପଣା ବିଭୂତି	॥	୨୨୦
୫୬	ସ୍ୱସିଦ୍ଧିଅର୍ଥେ ଭଗବାନ	ହେ ନୃପ ! ଯେବଣ ଯେବଣ	॥	୨୨୧
	ଆଧିପତ୍ୟକୁ ଥିଲେ ଦେଇ	ଅନ୍ୟ ସିଦ୍ଧାଦିମାନେ ତହିଁ	॥	୨୨୨
	ହରି ହୁଅନ୍ତେ ଭୂମିଗତ	ତା' ସର୍ବ କଲେ ସମର୍ପିତ	॥	୨୨୩
୫୭	ସେ ହରି ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ	ଯୋଗପ୍ରଭାବେ ସେ ପୁରକୁ	॥	୨୨୪
	ନେଇଣ ରାମସଙ୍ଗତେଣ	ଉତ୍ତମ ବିଚାର କରିଣ	॥	୨୨୫
	ମଥୁରାପୁରକୁ ସେ ପୁଣ	ସେଠାରୁ ଗମନ କରିଣ	॥	୨୨୬
	ଧରିଅଛନ୍ତି ପଦ୍ମମାଳ	ଶସ୍ତ୍ରେ ନାହାନ୍ତି କରତଳ	॥	୨୨୭
	ସେ ପୁରଦ୍ୱାରୁଁ ଏ ରୂପରେ	ଗମନ କଲେ ସେ କାଳରେ	॥	୨୨୮
	ମଥୁରାବାସୀ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ	ଯେ ନେଲେ ଦ୍ୱାରକାପୁରକୁ	॥	୨୨୯
	ସେ କୃଷ୍ଣପାଦପଦ୍ମ ଚିନ୍ତି	ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମତି	॥	୨୩୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱାରକାଦୁର୍ଗନିର୍ମାଣଂ
ନାମ ପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଏକପଞ୍ଚାଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏକପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେଽହନ୍ ମୁଚୁକୁନ୍ଦଦୃଶା ହରିଃ ।
ଯବନଂ ମୁଚୁକୁନ୍ଦେନ ସ୍ତୁତଃ ସନ୍ନନ୍ୱକମ୍ପତ ॥ ୧
ଯବନେନ୍ଦ୍ରସୁତାଦ୍ କାଳଯବନାଦ୍ ଯଦୁଭୀଷଣାଦ୍ ।
ହରିର୍ହରଗିରଃ ସ୍ୱୈରଂ ପାଳନାୟାପଳାୟତ ॥ ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ଶୁକ ମୁନିବର	ହେ ନୃପ ଏଥୁ ଅନନ୍ତର	॥	୧
୨	ଯେହ୍ନେ ଉଦିତ ନିଶାକର	ତେସନେ ହୁଅନ୍ତେ ବାହାର	॥	୨
୩	ଅତିଶୟରେ ମନୋହର	ଅଟଇ ଦରଶନ ଯାର	॥	୩
	ପୀତକୌଶେୟ ଯା ବସନ	ଶ୍ୟାମ ଅଟଇ ଯା ବରଣ	॥	୪
	ଶ୍ରୀବତ୍ସ ବକ୍ଷସ୍ଥଳେ ଯାର	ଯେ ଦୀପ୍ତ ଅଟଇ ଆବର	॥	୫

୧. ପଦ୍ମଶ୍ଚୈବ ମହାପଦ୍ମୋ ମତ୍ସ୍ୟକୂର୍ମୌ ତଥୈାଦକଃ ।
ନୀଳୋ ମୁକୁନ୍ଦଃ ଶଂଖଶ୍ଚ ନିଧୟୋଽଷ୍ଟୌ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତାଃ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ କଉସ୍ତୁଭେ ଯାହାଙ୍କର	ଶୋଭିତ ହୋଇଛି କନ୍ଧର	‖	୬
	ପୃଥୁଳ ଦୀର୍ଘ ହୋଇ କରି	ଅଟଇ ଯାର ଭୁଜ ଚାରି	‖	୭
	ନବୀନ ନଳିନ ପରାଏ	ଅରୁଣ ଯାର ନେତ୍ରଦୁହେଁ	‖	୮
	ଯେ ନିତ୍ୟେ ଅଟେ ପ୍ରମୁଦିତ	ଶ୍ରୀମନ୍ତ କପୋଳେ ସଂଯୁତ	‖	୯
	ଯେ ଶୁଚିସ୍ମିତବନ୍ତ ଯହିଁ	ମକରକୁଣ୍ଡଳ ସ୍ଫୁରଇ	‖	୧୦
	ଏମନ୍ତ ଯେ ମୁଖନଳିନ	ତାକୁ ଯେ ଧରିଛନ୍ତି ପୁଣ	‖	୧୧
	ଏ ରୂପେ ହରିଙ୍କି ଦେଖିଣ	ଚିନ୍ତଇ ସେ କାଳଯବନ	‖	୧୨
୪ |	ଶ୍ରୀବତ୍ସେ ହୋଇଛି ଚିହ୍ନିତ	ଏ ଚତୁର୍ଭୁଜରେ ସଂଯୁତ	‖	୧୩
୫ |	ଏ ପଦ୍ମନେତ୍ର ହିଁ ସୁନ୍ଦର	ବନମାଳା ଅଛି ଏହାର	‖	୧୪
	ନାରଦ କଲେ ଯାହା ଉକ୍ତ	ସେ ଚିହ୍ନମାନଙ୍କେ ନିୟତ	‖	୧୫
	ଏହି ପୁରୁଷ ବାସୁଦେବ	ଆନ ଏ ରୂପରେ ନୋହିବ	‖	୧୬
	ଆୟୁଧ ନ ଧରିବି ମୁହିଁ	ଆୟୁଧ ଧରି ନାହିଁ ଏହି	‖	୧୭
	ବେନି ଚରଣରେ ଚଳିଣ	ଏହା ସଙ୍ଗେ କରିବି ରଣ	‖	୧୮
୬	ଏରୂପେ ସେ କାଳଯବନ	ସେ କାଳେ ନିଶ୍ଚୟ କରିଣ	‖	୧୯
	ଯେ ଯୋଗିଜନମାନଙ୍କର	ଦୁରାପ ଅଟନ୍ତି ଈଶ୍ୱର	‖	୨୦
	ସେ ହରି ପରାଙ୍ମୁଖ ହୋଇ	ପଳାନ୍ତେ ଅତିତ୍ୱରା ହୋଇ	‖	୨୧
	ତାହାଙ୍କୁ ଧରିବା ଇଚ୍ଛାରେ	ଧାଇଁଲା ତାହାଙ୍କ ପଛରେ	‖	୨୨
୭	ପଦପଦକେ ନରହରି	ହସ୍ତ ପାଇଲା ପ୍ରାୟ କରି	‖	୨୩
	ଦେଖାନ୍ତେ ଆପଣାକୁ ପୁଣ	ଗିରିକନ୍ଦରାକୁ ବୋଲିଣ	‖	୨୪
	ଯବନମାନଙ୍କ ରାଜାକୁ	ନେଲେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୂରକୁ	‖	୨୫
୮	ତୁ ଅଟୁ ଯଦୁକୁଳେ ଜାତ	ପଳାଇବାର ଅନୁଚିତ	‖	୨୬
	ତୋହର ଅଟଇ, ଏମନ୍ତେ	ବହୁତ ଆକ୍ଷେପ କରନ୍ତେ	‖	୨୭
	ଯାହାର ଅମଙ୍ଗଳମାନ	ହତ ନୋହିଛି ସେ ଯବନ	‖	୨୮
	ତାଙ୍କୁ ହେଲେହେଁ ଅନୁଗତ	ନ ପାଇଲା ସେ କଦାଚିତ	‖	୨୯
୯	ଏମନ୍ତରୂପେ ଭଗବାନ	ଆକ୍ଷେପ ଲଭିଲେହେଁ ପୁଣ	‖	୩୦
	ପର୍ବତକନ୍ଦରାରେ ଯାଇଁ	ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ତ୍ୱରା ହୋଇ	‖	୩୧
	ସେ କାଳଯବନ ହିଁ ପୁଣ	ସେଠାରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ	‖	୩୨
	ଆନ ମନୁଷ୍ୟ ଜଣେ କେହି	ଶୋଇଛି ଦେଖିଲା ସେଠାଇଁ	‖	୩୩
୧୦	ଦୂରକୁ ମୋତେ ଆଣି ଏହି	ଶୋଇଛି ସାଧୁଙ୍କ ପରାଇ	‖	୩୪
	ନିଶ୍ଚୟେ ନିଦ୍ରା ଅଛି ଯାଇ	ସେ ମୂଢ଼ ଏ ରୂପରେ ହୋଇ	‖	୩୫
	ଅଚ୍ୟୁତପ୍ରାୟେ ମଣି ତାଙ୍କୁ	ପାଦରେ କଲା ପ୍ରହାରକୁ	‖	୩୬
୧୧	ଯେ ଚିରକାଳୁଁ ଥିଲେ ଶୋଇ	ସେ ଉଠି କରି ନେତ୍ର ଦୁଇ	‖	୩୭
	ଅଳପ କରି ଉନ୍ମୀଳନ	ଦିଗମାନଙ୍କୁ ଚାହାନ୍ତେଣ	‖	୩୮

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ପାରୁଶେ ଥିଲା ଯେ ଯବନ	। ତାହାକୁ କଲେ ବିଲୋକନ	॥	୩୯
୧୨	କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ତାଙ୍କର	। ଦୃଷ୍ଟିପତନରେ ଅସୁର	॥	୪୦
	ତତ୍‌କାଳ ଆହେ ପରୀକ୍ଷିତ	। ଯେ ଅଗ୍ନି ଦେହୁଁ ହେଲା ଜାତ	॥	୪୧
	ଦଗଧ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ତେଣେ	। ଭସ୍ମ ହୋଇଲା ତତକ୍ଷଣେ	॥	୪୨

ଶ୍ରୀପରୀକ୍ଷିତ୍ ଉବାଚ

୧୩	ଏକଥା ଶୁଣି ପରୀକ୍ଷିତ	। ଶୁକଙ୍କୁ ପୁଛିଲେ ଏମନ୍ତ	॥	୪୩
	କାଳଯବନକୁ ବିନାଶ	। ଯେ କଲେ ସେ କଉଁ ପୁରୁଷ	॥	୪୪
	ସେ କାହା ସୁତ ହେ [୧]ବ୍ରହ୍ମିଷ୍ଟ	। କାହା ବଂଶରେ ଅବା ଜାତ	॥	୪୫
	କେମନ୍ତ ପ୍ରତାପ ତାଙ୍କର	। କଉଁ ହେତୁରୁ ସେ ଆବର	॥	୪୬
	ପର୍ବତକନ୍ଦରାକୁ ଯାଇ	। ସେଠାରେ ଶୋଇଲେ କିମ୍ପାଇଁ	॥	୪୭

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୪	ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ	। ଯାହା ପଚାରିଲ ତା' ଶୁଣ	॥	୪୮
	ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ କୁଳରେ ସେ ଜାତ	। ଅଟଇ ମାନ୍ଧାତାର ସୁତ	॥	୪୯
	ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେ ଆବର	। ସତ୍ୟ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଅଟେ ତାର	॥	୫୦
	ସେ ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ନାମେ ଖ୍ୟାତ	। ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ଅଟଇ ସାକ୍ଷାତ	॥	୫୧
୧୫	ବାସବ ଆଦି ଦେବଗଣେ	। ଆପଣା ରକ୍ଷଣକାରଣେ	॥	୫୨
	ଦୈତ୍ୟଙ୍କ ଠାରୁ ହୋଇ ତ୍ରସ୍ତ	। ତାହାଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ପ୍ରାର୍ଥିତ	॥	୫୩
	ତାଙ୍କ ରକ୍ଷାକୁ ସେ ରାଜନ	। ବହୁତ କାଳ କଲେ ପୁଣ	॥	୫୪
୧୬	କାର୍ତ୍ତିକେୟଙ୍କୁ ଦେବଗଣ	। ସ୍ୱର୍ଗ ପାଳିବାକୁ ଲଭିଣ	॥	୫୫
	ମୁଚୁକୁନ୍ଦଙ୍କୁ ଏଥୁ ଅନ୍ତେ	। ବଚନ କହିଲେ ଏମନ୍ତେ	॥	୫୬
	ଆମ୍ଭର ଯେ ପରିପାଳନ	। ଅଟଇ ଅତୀବ କଠିନ	॥	୫୭
	ତହିଁରୁ ତୁମ୍ଭେ ଏବେ ପୁଣ	। ନିବର୍ତ୍ତି ରହ ହେ ରାଜନ	॥	୫୮
୧୭	ହତ ହୋଇଲେ ଶତ୍ରୁ ଯହିଁ	। ଏମନ୍ତ ରାଜ୍ୟ ଯେ ଅଟଇ	॥	୫୯
	ମନୁଷ୍ୟଲୋକରେ ତାହାକୁ	। ଛାଡ଼ି କରିଣ ତୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	॥	୬୦
	ହେ ବୀର କରନ୍ତେ ପାଳନ	। ଗଲେ ତୋ' ସର୍ବ କାମମାନ	॥	୬୧
୧୮	ପୁତ୍ର ବନିତା ଜ୍ଞାତିଜନ	। ଯେ ବା ଅମାତ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରିମାନ	॥	୬୨
	ତୋ' ତୁଲ୍ୟ କାଳ ଯାହାଙ୍କର	। ଏମନ୍ତ ପ୍ରଜାଏ ଆବର	॥	୬୩
	ତୁମ୍ଭର ଏବେ ଏ ସମସ୍ତ	। ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ବିଚାଳିତ	॥	୬୪
୧୯	ଯେ ବଳବନ୍ତ ମାନଙ୍କର	। ମଧ୍ୟେ ଅଟଇ ବଳିୟାର	॥	୬୫
	ଈଶ୍ୱର ଅବ୍ୟୟ ଯେ ପୁଣ	। ସେ କାଳ ଅଟେ ଭଗବାନ	॥	୬୬

୧. ବ୍ରହ୍ମିଷ୍ଠ = ବେଦାର୍ଥନିଷ୍ଠ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କ୍ରୀଡ଼ା କରନ୍ତେ ସେ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ । ଚାଳଇ ଏଠାକୁ ସେଠାକୁ ॥ ୬୭
ପଶୁପାଳକ ପଶୁମାନ । ଯେସନେ କରଇ ଚାଳନ ॥ ୬୮
୨୦ ମଙ୍ଗଳ ହୋଉ ତୋର ଆଜ । ଆମ୍ଭଠାରୁ ହେ ମହାରାଜ ॥ ୬୯
କୈବଲ୍ୟମୁକ୍ତିକି ଛାଡ଼ିଣ । ବରକୁ କର ତୁ ବରଣ ॥ ୭୦
ଯାହାର ନାହିଁ ବିନାଶନ । ଯେ ଅଟେ ବିଷ୍ଣୁ ଭଗବାନ ॥ ୭୧
ସେ ଏକା ହୋଇ ସେ ମୁକ୍ତିର । କେବଳ ଅଟଇ ଈଶ୍ୱର ॥ ୭୨
୨୧ ଦେବତାମାନେ ଏରୂପରେ । ତାଙ୍କୁ କହନ୍ତେ ସେ କାଳରେ ॥ ୭୩
ଅତିଯଶସ୍ୱୀ ସେ ରାଜନ । ଦେବଙ୍କୁ କରିଣ ବନ୍ଦନ ॥ ୭୪
ଶ୍ରମକର୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ନିଦ୍ରାକୁ ବରିଲା ॥
ହେ ସୁରୋତ୍ତମେ ! ଯେହି କେହି । ମୋର ନିଦ୍ରାକୁ ଭାଙ୍ଗିବଇଁ ॥
ସେ ନିଶ୍ଚେଁ ଶୀଘ୍ର ଭସ୍ମ ହେବ । 'ତଥା' କହିଲେ ସର୍ବ ଦେବ ॥
ଶୁଅନ୍ତେ ଅଚେତନ ହୋଇ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଯଉଁ ନର ଯାଇଁ ॥ ୭୫
ନିଦ୍ରାମଧ୍ୟରେ ହେ ରାଜନ । ଚେତନା କରାଇବ ପୁଣ ॥ ୭୬
ସେ ତୋ ଚାହିଁମା ମାତ୍ରକରେ । ଭସ୍ମ ହୋଇବ ତତ୍‌କ୍ଷଣରେ ॥ ୭୭
ଦେବତାମାନେ ଛନ୍ତି ଦେଇ । ଏମନ୍ତ ନିଦ୍ରା ଯେ ଅଟଇ ॥ ୭୮
ତେଣେ ସେ କନ୍ଦରାମଧ୍ୟେଣ । ଶୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ ॥ ୭୯
୨୨ ଭସ୍ମ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ଯବନ । ସେ ଯଦୁପତି ଭଗବାନ ॥ ୮୦
ଅଟଇ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ଅତି । ଯେ ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ମହୀପତି ॥ ୮୧
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସେଠାରେ ତାହାଙ୍କୁ । ଦେଖାଇଲେ ସେ ଆପଣାକୁ ॥ ୮୨
୨୩ ଯେ ଘନପ୍ରାଏ ଶ୍ୟାମବର୍ଣ୍ଣ । ପୀତ କୌଶେୟ ଯା' ବସନ ॥ ୮୩
୨୪ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଚିହ୍ନ ଉରେ ଯାର । ପ୍ରଦୀପ୍ତ କୌସ୍ତୁଭ ଆବର ॥ ୮୪
୨୫ ଯେ ହୋଇଛନ୍ତି ଶୋଭମାନ । ତାହାଙ୍କୁ ଏରୂପେ ଦେଖିଣ ॥ ୮୫
ଯେ ହୋଇଛନ୍ତି ଚତୁର୍ଭୁଜ । ଚାରୁ ପ୍ରସନ୍ନ ମୁଖାମ୍ବୁଜ ॥ ୮୬
ଯେ ବୈଜୟନ୍ତୀ ମାଳା ଆନ । ତେଣେ ଯେ ଅଟେ ଶୋଭମାନ ॥ ୮୭
ପୁଣି ଯାହାଙ୍କ ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳେ । ସ୍ଫୁରନ୍ତି ମକରକୁଣ୍ଡଳେ ॥ ୮୮
ତିନିଭୁବନ ଲୋକଙ୍କର । ମଧ୍ୟେ ଯେ ଅଟନ୍ତି ସୁନ୍ଦର ॥ ୮୯
ଅନୁରାଗରେ ଯୁତ ହୋଇ । ଯା' ସ୍ମିତ-ଈକ୍ଷଣ ଅଟଇ ॥ ୯୦
ବନିତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ହୋଇ । ବୟସ ଯାହାର ଅଟଇ ॥ ୯୧
ମତ୍ତସିଂହର ପ୍ରାଏ ଯାର । ବିକ୍ରମ ଅଟଇ ଉଦାର ॥ ୯୨
ଏମନ୍ତରୂପେ ଯେ ରାଜନ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରି ବିଲୋକନ ॥ ୯୩
୨୬ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଟେ ଯାର ମତି । ସେ ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ମହୀପତି ॥ ୯୪
ତା' ତେଜେ ହୋଇ ଧରଷିତ । ଅଳପ ହୋଇଣ ଶଙ୍କିତ ॥ ୯୫
ତେଜେ ଅଧୃଷ୍ଟ ଯେ ଅଚ୍ୟୁତ । ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ଏମନ୍ତ ॥ ୯୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀମୁଚୁକୁନ୍ଦ ଉବାଚ

୨୭ ସେ ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ମହୀପତି । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପଚାରୁଅଛନ୍ତି ॥ ୯୭
ଏ ଗିରିଗହ୍ୱର ବିପିନେ । କେ ତୁମ୍ଭେ ମିଳିଲ ଏ ସ୍ଥାନେ ॥ ୯୮
ପଦ୍ମପଲାଶପ୍ରାଏ ପୁଣ । କୋମଳ ଯେ ବେନି ଚରଣ ॥ ୯୯
ବହୁତ କଣ୍ଟା ଅଛି ଯହିଁ । ତେଣେ ବିହରୁଅଛ ତହିଁ ॥ ୧୦୦
୨୮ ଏମନ୍ତ ପଚାରୁଛି ମୁହିଁ । ତେଜସ୍ୱିଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ତୁହି ॥ ୧୦୧
ନୋହିଲେ ଅବା ଭଗବାନ । ଅଥବା ଅଟୁ ହୁତାଶନ ॥ ୧୦୨
କି ଅବା ଅଟୁ ତୁ ତପନ । ମୃଗଲାଞ୍ଛନ ଅବା ପୁଣ ॥ ୧୦୩
ଅଥବା ଅଟୁ ଆଖଣ୍ଡଳ । କି ଅବା ଅନ୍ୟ ଲୋକପାଳ ॥ ୧୦୪
୨୯ ଯେ ବ୍ରହ୍ମା-ବିଷ୍ଣୁ-ମହେଶ୍ୱର । ମଧ୍ୟେ ଏ ତିନି ଦେବଙ୍କର ॥ ୧୦୫
ପୁରୁଷଶ୍ରେଷ୍ଠ କୃଷ୍ଣ ତୁହି । ଏମନ୍ତ ମଣୁଅଛି ମୁହିଁ ॥ ୧୦୬
ଯଉଁ ସକାଶୁଁ ଏ ଗୁହାର । ନାଶ କରୁଛ ଅନ୍ଧକାର ॥ ୧୦୭
ପ୍ରଦୀପ ଯେସନ ପ୍ରକାରେ । ତମକୁ ନାଶଇ ପ୍ରଭାରେ ॥ ୧୦୮
୩୦ ଶୁଣିମା ଅର୍ଥେ ଇଚ୍ଛା ମୋର । ହେ ନରଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୋ ଆଗର ॥ ୧୦୯
ଯେ ନିଜ ଜନ୍ମ କର୍ମ ନାମ । କପଟ ନ କରି ଏମାନ ॥ ୧୧୦
ଯେବେ ଯୋଗାଉଛି ମନକୁ । ବହନ କହ ଏ କଥାକୁ ॥ ୧୧୧
୩୧ ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ କ୍ଷତ୍ରବନ୍ଧୁମାନେ । ଯେ ବା ଅଛନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ ॥ ୧୧୨
ହେ ନରଶ୍ରେଷ୍ଠ ତହିଁ ଆନ । ମୋହର ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ନାମ ॥ ୧୧୩
ଯେ ବା ଯୌବନାଶ୍ୱ[୧] ମାନ୍ଧାତ । ହେ ପ୍ରଭୁ ! ମୁଁ ତାଙ୍କର ସୁତ ॥ ୧୧୪
୩୨ ବହୁତ କାଳ ଉଜାଗରେ । ଶ୍ରାନ୍ତ ମୁଁ ଅଟଇ ବେଭାରେ ॥ ୧୧୫
ନିଦ୍ରାରେ ଅପହତ ମୋର । ହୁଅନ୍ତେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିକର ॥ ୧୧୬
ଏହି ନିର୍ଜନ କାନନରେ । ଶୟନ କଲି ଯଥେଷ୍ଟରେ ॥ ୧୧୭
ମୋତେ ଆସିଣ ବର୍ତ୍ତମାନ । ଉଠାଇଲା ଏ କଉଁ ଜନ ॥ ୧୧୮
୩୩ ଆପଣା ପାପେ ସେ ପାପିଷ୍ଠ । ନିଶ୍ଚେ ହୋଇଲା ଭସ୍ମୀଭୂତ ॥ ୧୧୯
ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ଦିଅ ଶାସ୍ତି । ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଅଟ ତୁମ୍ଭେ ଅତି ॥ ୧୨୦
ତଦନ୍ତେ ହୋଇଲ ଲକ୍ଷିତ । କେ ତୁମ୍ଭେ କହ ତାହା ସତ ॥ ୧୨୧
୩୪ ଅସହ୍ୟ ତେଜରେ ତୁମ୍ଭର । ହତ ଅଟଇ ତେଜ ମୋର ॥ ୧୨୨
ବହୁତ ପଚାରିବାକୁ[୨] ହିଁ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଶକ୍ତ ମୁଁ ନୁହଇ ॥ ୧୨୩
ହେ ମହାଭାଗ ! ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ମଧ୍ୟେ ତୁ ପୂଜାଯୋଗ୍ୟ ନର ॥ ୧୨୪
୩୫ ରାଜା ଏମନ୍ତ ପରକାରେ । ବଚନ କହନ୍ତେ ସେଠାରେ ॥ ୧୨୫
ଭୂତଭାବନ ଭଗବାନ । ସେ ମୁଚୁକୁନ୍ଦକୁ ହସିଣ ॥ ୧୨୬

୧. ଯୁବନାଶ୍ୱର ପୁତ୍ର ୨. ପ୍ରଷ୍ଟୁମ୍ ଇତି ପାଠେ । 'ଦ୍ରଷ୍ଟୁମ୍' ଇତି ପାଠାନ୍ତର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ମେଘନିଃସ୍ୱନରୁ ଗଭୀର	। ବଚନେ କହିଲେ ଉତ୍ତର	॥ ୧୨୭

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩୬	କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	। ହେ ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ନୃପ ! ଶୁଣ	॥ ୧୨୮
	ଜନ୍ମ କରମ ନାମମାନ	। ସହସ୍ରସଂଖ୍ୟକ ହୋଇଣ	॥ ୧୨୯
	ମୋର ଅଛନ୍ତି ହେ ରାଜନ	। ଅସଂଖ୍ୟ ସକାଶରୁ ପୁଣ	॥ ୧୩୦
	ତା' ସଂଖ୍ୟା କରିବାକୁ ମୁହିଁ	। କେବେହେଁ ସମର୍ଥ ନୁହଇ	॥ ୧୩୧
୩୭	ଯେବେହେଁ କଉଣିସି ଜନ	। ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜନମମାନଙ୍କେଣ	॥ ୧୩୨
	ଗଣିମ ଭୂମିରେଣୁମାନ	। ତେବେ ମୋ ଗୁଣ-କର୍ମ-ନାମ	॥ ୧୩୩
	ଜନ୍ମମାନଙ୍କୁ ସେ ମାନବ	। କେବେହେଁ ଗଣି ନ ପାରିବ	॥ ୧୩୪
୩୮	ଯେ ତିନିକାଳେ ଉପପନ୍ନ	। ମୋହର ଜନ୍ମ-କର୍ମମାନ	॥ ୧୩୫
	ସେମାନଙ୍କୁ ହିଁ ହେ ରାଜନ	। ପରମ ଋଷିମାନେ ପୁଣ	॥ ୧୩୬
	ଅନୁକ୍ରମ କରି ଆଜ ହିଁ	। ପାରକୁ ନ ପାରନ୍ତି ଯାଇଁ	॥ ୧୩୭
୩୯ |	ତଥାପି ଆଜ ହେ ରାଜନ	। କହୁଛି ମୋ ଠାରୁ ତୁ ଶୁଣ	॥ ୧୩୮
୪୧ |	ପୂର୍ବରେ ଧର୍ମରକ୍ଷା ପାଇଁ	। ବ୍ରହ୍ମା ଜଣାନ୍ତେ ମୋତେ ଯାଇଁ	॥ ୧୩୯
	ଭୂଭାରପ୍ରାୟେ ଯେ ଅସୁରେ	। ତାଙ୍କର କ୍ଷୟନିମିତ୍ତରେ	॥ ୧୪୦
	ଯଦୁକୁଳରେ ବସୁଦେବ	। ଗୃହରେ ହୋଇଲୁଁ ସମ୍ଭବ	॥ ୧୪୧
	ମୁଁ ବସୁଦେବର ନନ୍ଦନ	। ମୋତେ ବାସୁଦେବ ବୋଲିଣ	॥ ୧୪୨
	ବୋଲନ୍ତି ଲୋକେ ହେ ରାଜନ	। ଯେ କାଳନେମି କଂସ ପୁଣ	॥ ୧୪୩
	ପ୍ରଳମ୍ବ ଆଦି ଯେ ଅସୁର	। ତାହାଙ୍କୁ କଲି ମୁଁ ସଂହାର	॥ ୧୪୪
	ତୋ ତିଗ୍ମନେତ୍ରେ ହେ ରାଜନ	। ଦଗ୍‌ଧ ହୋଇଲା ଏ ଯବନ	॥ ୧୪୫
୪୨	ସେ କୃଷ୍ଣ ଅଟଇଟି ମୁହିଁ	। ତୋହର ଅନୁଗ୍ରହ ପାଇଁ	॥ ୧୪୬
	ପୂର୍ବକାଳରୁ ମୁଁ ବହୁତ	। ତୋହରେ ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରାର୍ଥିତ	॥ ୧୪୭
	ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ମୁଁ ଅଟଇ	। ଏ କନ୍ଦରାକୁ ଅଇଲଇଁ	॥ ୧୪୮
୪୩	ହେ ରାଜରଷି ! ଏ ହେତୁରୁ	। ବରକୁ ବର ତୁ ମୋଠାରୁ	॥ ୧୪୯
	ସମସ୍ତ କାମନାମାନଙ୍କୁ	। ନିଶ୍ଚୟେ ଦେବି ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	॥ ୧୫୦
	କୌଣସିଂ[1] ଜନମାନେ ମୋତେ	। ନିତ୍ୟରେ ପ୍ରପନ୍ନ ହୁଅନ୍ତେ	॥ ୧୫୧
	ଶୋଚନା କରିବାକୁ ସେହି	। ଆଉ ବାରେକ ଯୋଗ୍ୟ ନୋହି	॥ ୧୫୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୪	ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ	। କୃଷ୍ଣ କହନ୍ତେ ଏ ବଚନ	॥ ୧୫୩
	[2]ସ୍ମରନ୍ତେ ଗର୍ଗଙ୍କର ବାଣୀ	। ଏ ନାରାୟଣ ବୋଲି ଜାଣି	॥ ୧୫୪
	ପ୍ରଣାମ କରି ମୁଚୁକୁନ୍ଦ	। କହିଲେ ହୋଇଣ ଆନନ୍ଦ	॥ ୧୫୫

୧. କହୁଣି । ୨. "ଅଷ୍ଟାବିଂଶତି(ତ)ମେ ଯୁଗେ ଭଗବାନବତରିଷ୍ୟତି" । ଇତି ବୃଦ୍ଧଗର୍ଗବଚନମ୍ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀମୁଚୁକୁନ୍ଦ ଉବାଚ

୪୫	ସେ ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ମହୀପତି	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରୁଛନ୍ତି ସ୍ତୁତି	।।	୧୫୬
	ବନିତା ପୁରୁଷ ହୋଇଣ	। ଦ୍ୱିବିଧ ଅଟଇ ଏ ଜନ	।।	୧୫୭
	ହେ ଈଶ ! ତୋ ମାୟାରେ ପୁଣ	। ବିଶେଷେ ମୋହିତ ହୋଇଣ	।।	୧୫୮
	ଯେ ପରମାର୍ଥରୂପ[୧] ତୁହି	। ନ ଦେଖି ତୋତେ ନ ଭଜଇ	।।	୧୫୯
	ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ପରସ୍ପରେ	। ଆବର ସୁଖନିମିତ୍ତରେ	।।	୧୬୦
	ଦୁଃଖପ୍ରଭବ ଯେ ଅଟଇ	। ସେ ଗୃହେ ଆସକ୍ତ ହୁଅଇ	।।	୧୬୧
୪୬	ବିଷୟସୁଖେ ବୁଦ୍ଧି ଯାର	। ଏମନ୍ତ ଅଟଇ ଯେ ନର	।।	୧୬୨
	କୌଣସି ଅଯତ୍ନେ ସେ ପୁଣ	। ଉତ୍ତମ ଯହିଁ ଅଙ୍ଗମାନ	।।	୧୬୩
	ଦୁର୍ଲଭ ସେ ମନୁଷ୍ୟଜନ୍ମ	। ଏ କର୍ମଭୂମିରେ ଲଭିଣ	।।	୧୬୪
	ଗୃହାନ୍ଧକୂପରେ ପଡ଼ିଲା	। ତୋ' ପାଦପଦ୍ମ ନ ଭଜିଲା	।।	୧୬୫
	ହେ କୃଷ୍ଣ ! ପଶୁ ଯଉଁ ରୂପେ	। ତୃଣଲୋଭରେ ପଡ଼େ କୂପେ	।।	୧୬୬
୪୭	ପୁତ୍ର-ବନିତା-କୋଷମାନ	। ଯେ ଅବା ଭୂମିମାନେ ଆନ	।।	୧୬୭
	ଦୁରନ୍ତ ଚିନ୍ତନରେ ମୁହିଁ	। ଏଥିରେ ଆସକ୍ତ ଅଟଇ	।।	୧୬୮
	ଦେହରେ ଆତ୍ମବୁଦ୍ଧି ମୋର	। ପତି ଅଟଇ ପୃଥିବୀର	।।	୧୬୯
	ରାଜ୍ୟସଂପତ୍ତିରେ ଆବର	। ବୃଦ୍ଧ[୨] ହୋଇଛି ଗର୍ବ ମୋର	।।	୧୭୦
	ଏ କାଳ ନିଷ୍ଫଳ ହୋଇଣ	। ଆହେ ଅଜିତ ! ଗଲା ପୁଣ	।।	୧୭୧
୪୮	[୩]ଘଟକୁଡ୍ୟାଦିଙ୍କ ସମାନ	। ଏ କଳେବର ଅଟେ ପୁଣ	।।	୧୭୨
	ସଂରୂଢ଼ ହୋଇଣ ଏଥିରେ	। ମୁଁ ରାଜା ବୋଲି ଏ ପ୍ରକାରେ	।।	୧୭୩
	ଯେ ରଥ-ଗଜ-ଅଶ୍ୱମାନ	। ପଦାତି ଆଦି ଯଉଁ ସୈନ୍ୟ	।।	୧୭୪
	ତେଣେ ମୁଁ ହୁଅନ୍ତେ ବେଷ୍ଟିତ	। ଦୁର୍ମଦ ହୋଇ ଅବିରତ	।।	୧୭୫
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ କଲି ଗଣନ	। ପୃଥିବୀ କଲି ପର୍ଯ୍ୟଟନ	।।	୧୭୬
୪୯	ଏକଥା କରିବି ବୋଲିଣ	। ଅଟଇ ଯେବଣ ଚିନ୍ତନ	।।	୧୭୭
	ତେଣେ ଯେ ଅତିହିଁ ପ୍ରମତ୍ତ	। ପୁଣିହିଁ ଅତି ଲୋଭବନ୍ତ	।।	୧୭୮
	ବିଷୟମାନଙ୍କର ପ୍ରତି	। ଲାଳସ ଅଟଇ ଯା' ମତି	।।	୧୭୯
	ଅନ୍ତକରୂପରେ ବିଖ୍ୟାତ	। ଆବର ଅଟୁ ଅପ୍ରମତ୍ତ	।।	୧୮୦
	ଏମନ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ ତୁ ପୁଣ	। ତତ୍କାଳ କରୁ ବିନାଶନ	।।	୧୮୧
	ସୃକ୍କଣୀ[୪] କରନ୍ତେ ଲେହନ	। ଭୁଜଗ ମୂଷାକୁ ଯେସନ	।।	୧୮୨
୫୦	ଯେ ପରିଷ୍କୃତ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେ	। ଏମନ୍ତ ରଥମାନଙ୍କରେ	।।	୧୮୩
	ଦୁର୍ଲଙ୍ଘ୍ୟ କାଳରେ ତୋହର	। ପୁଣି ହିଁ ସେହି କଳେବର	।।	୧୮୪

୧. ପରମାର୍ଥସୁଖ । ୨. ବଢ଼ । ୩. କୁଡ୍ୟ = କାନ୍ଥ । ୪. ପାଟିର ଦୁଇକଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	[1]ପୁରୀଷ-କୃମି-ଭସ୍ମ ହୋଇ	। ସଂଜ୍ଞାମାନଙ୍କୁ ସେ ଲଭଇ	॥	୧୮୫
	ଅଥବା ମତଙ୍ଗଜ[2]ଦ୍ୱାରେ	। ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତେ ପୂର୍ବରେ	॥	
	ସଂଜ୍ଞାକୁ ଯେହୁ ନୃପତିର	। ଲଭିଣ ଥିଲା କଳେବର	॥	
୫୧	ସଂଗ୍ରାମମାନ ନ କରିଣ	। ଦିଗସମୂହକୁ ଜିଣିଣ	॥	୧୮୬
	ବସଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆସନରେ	। ପୁଣି ସେ ପୂର୍ବ ସମୟରେ	॥	୧୮୭
	ଯେ ନୃପେ ଅଟନ୍ତି ବିଦିତ	। ତେଣେ ସେ ଅଟଇ ବନ୍ଦିତ	॥	୧୮୮
	ମିଥୁନଭାବ ସୁଖୀ[3] ହୋଇ	। ଯଉଁ ଗୃହରେ ଅଛି ରହି	॥	୧୮୯
	ସେ ଗୃହେ ନାରୀମାନଙ୍କର	। କ୍ରୀଡ଼ାମୃଗପ୍ରାଏ ସେ ନର	॥	୧୯୦
	ହେ ଈଶ ! ଏ ସ୍ଥାନେ ସେ ସ୍ଥାନେ	। ତାକୁ ନିଅନ୍ତି ନାରୀମାନେ	॥	୧୯୧
୫୨	ତପରେ ହୋଇଣ ନିଷ୍ଠିତ	। ଭୋଗରୁ ଅଟଇ ନିବୃତ୍ତ	॥	୧୯୨
	କର୍ମମାନଙ୍କୁ କରୁଥାଇ	। ସେ ଭୋଗଇଚ୍ଛାରେ ପୁଣିହିଁ	॥	୧୯୩
	ଦିଅନ୍ତେ ଦାନାଦିରେ ଧନ	। ମୁଁ ରାଜା ହୋଇବି ବୋଲିଣ	॥	୧୯୪
	ବଢ଼ନ୍ତେ ପୁଣ ତୃଷ୍ଣାମାନ	। ଏମନ୍ତ ଅଟଇ ଯେ ଜନ	॥	୧୯୫
	ସେ ଲୋକ ସୁଖର ନିମିତ୍ତେ	। କଳ୍ପିତ ନୋହେ କଦାଚିତେ	॥	୧୯୬
୫୩	ଯେବେ ଭ୍ରମନ୍ତେ ମନୁଷ୍ୟର	। ସଂସାରବନ୍ଧ ହୋଏ ଦୂର	॥	୧୯୭
	ଆହେ ଅଚ୍ୟୁତ ତେବେ ପୁଣ	। ହୁଅଇ ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗମ	॥	୧୯୮
	ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗମ ହୁଅନ୍ତେ	। ସେ କାଳେ ସଙ୍ଗତି ନିବୃତ୍ତେ	॥	୧୯୯
	କାର୍ଯ୍ୟକାରଣକର୍ତ୍ତା ତୁହି	। ତୋ'ଠାରେ ଭକ୍ତି ଜାତ ହୋଇ	॥	୨୦୦
୫୪	ଯଦୃଚ୍ଛା ହୋଇ ଯାହା ମୋର	। ରାଜ୍ୟାନୁବନ୍ଧ ହେଲା ଦୂର	॥	୨୦୧
	ହେ ଈଶ ! ତାହା ମୁଁ ମଣଇଁ	। ମୋ' ଅନୁଗ୍ରହ କଲୁ ତୁହି	॥	୨୦୨
	ଏକଚର୍ଯ୍ୟାରେ କରି ମତି	। ଯେ ବନେ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛନ୍ତି	॥	୨୦୩
	ସମଗ୍ର କରିଣ ଏ କ୍ଷିତି	। ଯେ ପରିପାଳନ କରନ୍ତି	॥	୨୦୪
	ସାଧୁଏ କରନ୍ତି ପ୍ରାର୍ଥନ	। ଯେ ରାଜ୍ୟବନ୍ଧବିନାଶନ	॥	୨୦୫
୫୫	ଯେ ଅକିଂଚନ ଲୋକଙ୍କର	। ପ୍ରାର୍ଥିତ ଅଟେ ନିରନ୍ତର	॥	୨୦୬
	ସେ ପାଦସେବନରୁ ତୋର	। ହେ ପ୍ରଭୁ ଆଉ ଆନ ବର	॥	୨୦୭
	କାମନା କରୁନାହିଁ ମୁହିଁ	। ହେ ହରି ମୋକ୍ଷଦାତା ତୁହି	॥	୨୦୮
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରି ଆରାଧନ	। ପଣ୍ଡିତ ହୋଇ କଉଁ ଜନ	॥	୨୦୯
	ଯେ ନିଜ ବନ୍ଧନ ଅଟଇ	। ସେ ବର ବରିବ କିମ୍ପାଇଁ	॥	୨୧୦
୫୬	ଯେ ରଜ-ସତ୍ତ୍ୱ-ତମ ଗୁଣ	। ଏଥି ଯେ ଅଟନ୍ତି ବନ୍ଧନ	॥	୨୧୧
	ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଶତ୍ରୁମାରଣାଦି	। ଧର୍ମାଦିରୂପେ ଯେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି	॥	୨୧୨

---

୧. ଶ୍ୱଶୃଗାଳମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭକ୍ଷିତ ହେଲେ 'ପୁରୀଷ', ଅଭକ୍ଷିତ ହେଲେ 'କୃମି' ଏବଂ ଦଗ୍ଧ ହେଲେ 'ଭସ୍ମ' ହୁଏ ।

୨. ମତଙ୍ଗଜ = ହାତୀ । ୩. ଏକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ହେ ଈଶ ! ସେ ଆଶିଷମାନ । ଏହି ହେତୁରୁ ମୁଁ ଛାଡ଼ିଣ ॥ ୨୧୩
ଈଶ୍ୱର ଅଟୁ ତୁ ନିର୍ଗୁଣ । ତୁ ନିରଞ୍ଜନ ବ୍ରହ୍ମ ପୁଣ ॥ ୨୧୪
ପୁରୁଷ ଜ୍ଞାନଘନ ତୁହି । ତୋତେ ଶରଣ ଗଲି ମୁହିଁ ॥ ୨୧୫
୫୭ ବହୁତ କାଳୁ ଏ ସଂସାରେ । ଆର୍ତ୍ତ ମୁଁ କର୍ମଫଳଙ୍କରେ ॥ ୨୧୬
ସେ କର୍ମବାସନାରେ ମୁହିଁ । ପୁଣିହିଁ ସଂତପ୍ତ ଅଟଇ ॥ ୨୧୭
ଅତୃପ୍ତ ଷଡ଼ ଶତ୍ରୁଗଣ । ଏମାନେ ଛନ୍ତି ମୋର ପୁଣ ॥ ୨୧୮
କଷ୍ଟାକଷ୍ଟରେ[୧] ଏଣୁ ମୁହିଁ । ଶାନ୍ତି ଭାବକୁ ଭଜି ନାହିଁ ॥ ୨୧୯
ହେ ପରମାତ୍ମା ସତ୍ୟ ଯେହି । ଯହିଁରେ କିଛି ଭୟ ନାହିଁ ॥ ୨୨୦
ଯହିଁରୁ ଶୋକ ହେଲା ଦୂର । ସେ ପାଦପଦ୍ମକୁ ତୁମ୍ଭର ॥ ୨୨୧
ହେ ଜ୍ଞାନଦାତା ଅବିରତ । ମୁଁ ହୋଉଅଛି ଉପଗତ ॥ ୨୨୨
ବିପତ୍ତିଗ୍ରସ୍ତ ମୁଁ ଆବର । ହେ ଈଶ ! ମୋତେ ରକ୍ଷା କର ॥ ୨୨୩

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୫୮ ସେ ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ରାଜନକୁ । କୃଷ୍ଣ କହିଲେ ଏ ବାକ୍ୟକୁ ॥ ୨୨୪
ବିମଳ ହୋଇ କରି ଅତି । ମାର୍ଜିତ ହେଲା ତୋର ମତି ॥ ୨୨୫
ହେ ସାର୍ବଭୌମ ମହାରାଜ । ବରମାନଙ୍କେ ଯେଣୁ ଆଜ ॥ ୨୨୬
ଲୋଭିତ ହେଲେହେଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ । କାମେ ସେ[୨] ନୋହିଲା ବିହତ ॥ ୨୨୭
୫୯ ବରମାନଙ୍କେ ତୁ ଲୋଭିତ । ଯେବେ ହୁଅନ୍ତୁ କଦାଚିତ ॥ ୨୨୮
ତେବେ ପ୍ରମାଦନିମିତ୍ତରେ । ଜାଣ ସେ ନୁହନ୍ତା ତୋଠାରେ ॥ ୨୨୯
ଏକାନ୍ତ ଭକ୍ତ ଯେ ମୋ'ଠାରେ । ତାଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିକି କଉଁଠାରେ ॥ ୨୩୦
ମଙ୍ଗଳମାନେ ଉପସ୍ଥିତ । ହୋଇ ନ କରନ୍ତି ଆସକ୍ତ ॥ ୨୩୧
୬୦ ମନକୁ ପ୍ରାଣାୟାମାଦିରେ । ଯୁକ୍ତ କରନ୍ତି ଯେ ନିର୍ଭରେ ॥ ୨୩୨
ସେ ଭକ୍ତିହୀନଙ୍କର ପୁଣ । କୌଣସି କାଳେ ହେ ରାଜନ ॥ ୨୩୩
ବିଷୟ-ଅଭିମୁଖ ହୋଇ । ଅକ୍ଷୀଣ ବାସନା ଦିଶଇ ॥ ୨୩୪
୬୧ ଯଥେଷ୍ଟ ମନକୁ ମୋ'ଠାରେ । ନିବେଶି ବିହର ପୃଥ୍ୱୀରେ ॥ ୨୩୫
ଅବିନାଶିନୀ ଭକ୍ତି ତୋର । ମୋ'ଠାରେ ହୋଉ ନିରନ୍ତର ॥ ୨୩୬
୬୨ ତୁ କ୍ଷାତ୍ରଧର୍ମେ ଥାଇ ରହି । ମୃଗୟାଦିରେ ଜନ୍ତୁଙ୍କୁ ହିଁ ॥ ୨୩୭
ନିଃଶେଷେ ବଧ କଲୁ ଯାଇ । ତପରେ ସମାହିତ ହୋଇ ॥ ୨୩୮
ପାପକୁ ଏଣୁ ନାଶ କର । ହୋଇଣ ଆଶ୍ରିତ ମୋହର ॥ ୨୩୯
୬୩ ଆର ଜନ୍ମରେ ହେ ରାଜନ । ବ୍ରାହ୍ମଣଶ୍ରେଷ୍ଠ ତୁ ହୋଇଣ ॥ ୨୪୦
ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଠାରେ ତୁହି । ଅତିସୁହୃଦ ଭାବ ବହି ॥ ୨୪୧
କେବଳ ମୋତେ ଉପଗତ । ହେବୁ ତୁ ଏ ଅଟଇ ସତ୍ୟ ॥ ୨୪୨

୧. କଥଂଚିଦ୍ (ମୂଳ ଶବ୍ଦ) । ୨. ମତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୬୪	[1]ପୂର୍ବରେ ତପ ଯଜ୍ଞ କରି	। ପୂଜା କରିଛୁ ମୋତେ ବରି	।।	୨୪୩
	ମୁଁ ତୋତେ ମୋ ଅନୁଗ୍ରହରୁ	। ପାଳିବି ନିଶ୍ଚେ ସବୁଠାରୁ	।।	୨୪୪
	ଭୟ ନ କର ହେ ରାଜନ	। ଏମନ୍ତ କହି ଭଗବାନ	।।	୨୪୫
	ମୁଚୁକୁନ୍ଦଙ୍କୁ ନରହରି	। ଚଳିଲେ ବର ଦେଇ କରି	।।	୨୪୬
	ତାଙ୍କ ଚରଣ ଚିନ୍ତି ଧ୍ୟାନେ	। ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମନେ	।।	୨୪୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀମୁଚୁକୁନ୍ଦସ୍ତୁତି[2]ର୍ନାମ
ଏକପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଦ୍ୱିପଞ୍ଚାଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦ୍ୱିପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ଧାବନ୍ ଭୟାଦିବ ଗତଃ ପୁରୀମ୍ ।
ଅନ୍ୱମୋଦତ ସଂଦେଶଂ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟା ଦ୍ୱିଜବର୍ଣ୍ଣିତମ୍ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ଶୁକ ମୁନିବର	। ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ଦଣ୍ଡଧର	।।	୧
	ସେ ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ନରସାଇଁ	। କୃଷ୍ଣରେ ଅନୁଗ୍ରହ ପାଇ	।।	୨
	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ତାଙ୍କୁ ପୁଣ	। ବହୁତ କରି ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ	।।	୩
	କରି ଉତ୍ତମ ନମସ୍କାର	। ଗୁହାରୁ ହୋଇଲେ ବାହାର	।।	୪
୨	ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପଶୁଙ୍କୁ	। ଲତାମାନଙ୍କୁ ପାଦପଙ୍କୁ	।।	୫
	ଏମାନଙ୍କୁ ସେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ	। ଦେଖିଣ ଅଳ୍ପସତ୍ତ୍ୱ କରି	।।	୬
	ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲାଣି କଳିଯୁଗ	। ଏମନ୍ତ ମଣିଣ ସେ ବେଗ	।।	୭
	ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ ସତ୍ୱରେ	। ଗମନ କଲେ ସେ କାଳରେ	।।	୮
୩	ଧୀର ଅଟନ୍ତି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ	। ତପଃଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ହୋଇ ଯୁତ	।।	୯
	ସଂଶୟମାନ ଦୂର କରି	। ସମସ୍ତ ସଙ୍ଗ ପରିହରି	।।	୧୦
	ମନ ନିବେଶି କୃଷ୍ଣଠାରେ	। ମିଳିଲେ ଗନ୍ଧମାଦନରେ	।।	୧୧
୪	ଯେ ନରନାରାୟଣଙ୍କର	। ସର୍ବଦା ଅଟଇ ମନ୍ଦିର	।।	୧୨
	ସେ ବଦରିକାଶ୍ରମେ ଯାଇ	। ସେ ନୃପ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ରହି	।।	୧୩
	ସମସ୍ତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକୁ ସହିଲା	। ତପେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଆରାଧିଲା	।।	୧୪
୫	ସେ କାଳଯବନ ନିଧନ	। ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	।।	୧୫

୧. "ପୂଜିତୋଽହଂ ତ୍ୱୟା ରାଜନ୍ ପୁରା ଯଜ୍ଞାଦିକର୍ମଭିଃ ।
ପାଳୟିଷ୍ୟେ ମହାରାଜ ! ମା ଭୈଷ୍ଟ ମଦନୁଗ୍ରହାତ୍ ।" ଇତି ଅଧିକଃ ପାଠଃ ।

୨. କାଳଯବନବଧୋ ନାମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପୁଣି ମଥୁରାକୁ ଆସିଣ । ସେ ମ୍ଲେଚ୍ଛବଳକୁ ମାରିଣ ।। ୧୬
ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଧନକୁ । ନେଲେ ଦ୍ୱାରକା ଭୁବନକୁ ।। ୧୭
ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ସେ ଅଚ୍ୟୁତ । ମନୁଷ୍ୟଙ୍କରେ ଅବିରତ ।। ୧୮
ବଳଦମାନଙ୍କେ ଧନକୁ । ନିଅନ୍ତେ ଦ୍ୱାରକାପୁରକୁ ।। ୧୯
୬ ତେଇଶି ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସୈନ୍ୟ । କରଇ ଯେ ପରିପାଳନ ।। ୨୦
ସେ ଜରାସନ୍ଧ ନରନାଥ । ଆସି ହୋଇଲା ଉପଗତ ।। ୨୧
୭ ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନି ବୀର । ସେ ଶତ୍ରୁସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ।। ୨୨
ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେଗକୁ ଦେଖିଣ । ମନୁଷ୍ୟଚେଷ୍ଟାକୁ ଲଭିଣ ।। ୨୩
ଅତି ସତ୍ୱରରେ ଗମନ । କଲେ ସେଠାରୁ ହେ ରାଜନ ।। ୨୪
୮ ନିର୍ଭୟ ଅଟନ୍ତି ସେ ଦୁହେଁ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୀତ ହେଲା ପ୍ରାଏ ।। ୨୫
ବହୁତ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଛାଡ଼ିଣ । ଯେ ପଦ୍ମପଳାଶସମାନ ।। ୨୬
ସେ ବେନି ଚରଣେ ଗମନ । କଲେ ସେ ବହୁତ ଯୋଜନ ।। ୨୭
୯ ସେ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କର ପୁଣ । ଏତିକି ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ ।। ୨୮
ଯେହୁ ଏମନ୍ତ ନ ଜାଣଇଁ । ସେ ବଳୀ ମଗଧଦେଶସାଇଁ ।। ୨୯
ପଳାନ୍ତେ ରାମ-ନରହରି । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ହସି କରି ।। ୩୦
ରଥସୈନ୍ୟର ସହିତରେ । ଧାଇଁଲା ତାହାଙ୍କ ପଛରେ ।। ୩୧
୧୦ ଯେ ପ୍ରବର୍ଷଣ ନାମେ ଖ୍ୟାତ । ପୁଣି ଯହିଁରେ ପୁରୁହୂତ ।। ୩୨
ବରଷା କରଇ ନିତ୍ୟରେ । [1]ବହୁତ ଉଚ୍ଚ ସେ ଗିରିରେ ।। ୩୩
ଦୂରକୁ ଯାଇ ବେନି ଭାଇ । ବେଗେ ଉଠିଲେ ଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ।। ୩୪
୧୧ ପର୍ବତେ ଲୁଚନ୍ତେ ସେ ବେନି । ହେ ନୃପ ! ତାଙ୍କୁ ସେ ନ ଜାଣି ।। ୩୫
୧୨ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କର ପାଦଚିହ୍ନ । ଜାଣି ନ ପାରି ସେ ରାଜନ ।। ୩୬
[2]ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଷ୍ଟ ଜରାସନ୍ଧ । ନ ଦେଖି ତାଙ୍କ ପଦବନ୍ଧ[3] ।। ୩୭
ବହୁତ ଉଦବେଗ ହୋଇ । ରୁନ୍ଧିଲା ଗୋମନ୍ତକୁ ଯାଇ ।। ୩୮
ବହୁତ ସଇନ୍ୟରେ ବୃତ । ବେଢ଼ିଲା ଯାଇଁ ସେ ପର୍ବତ ।। ୩୯
ସବୁ ଦିଗରେ କାଷ୍ଠ ଦେଇ । ତହିଁରେ ଅଗ୍ନିକି ଲଗାଇ ।। ୪୦
କଲା ସେ ଗିରିକି ଦହନ । ଯେ ଉଚ୍ଚ ଏଗାର ଯୋଜନ ।। ୪୧
ସେ ପର୍ବତରୁ ବେନି ଜନ । ଅତି ବେଗରେ ହେ ରାଜନ ।। ୪୨
ମାଗଧେ ଛନ୍ତି ଯାହା ବେଢ଼ି । ସେ ଦିଗମାନ ସବୁ ଛାଡ଼ି ।। ୪୩
ଉଗୁଇ[4] କରି ଉପରକୁ । ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲେ ସେ ତଳକୁ ।। ୪୪

---

୧. ସେ ଗିରିର ଉଚ୍ଚତା ୧୧ ଯୋଜନ ।
୨. ଜରାସନ୍ଧସ୍ତୁ ଦୁଷ୍ଟାତ୍ମା ତାବନୁଦ୍ଧୃତ୍ୟ ମାଧବୌ ।
ରୁରୋଧ ଶୈଳଂ ଗୋମନ୍ତଂ ମହତ୍ୟା ସେନୟା ବୃତଃ ।। ଇତି ଅଧିକଃ ପାଠଃ ।
୩. ପଦବନ୍ଧ = ପାଦଚିହ୍ନ ।   ୪. ଉଗୁଇବା = ଉପରକୁ ଯୋରରେ ଉଠିବା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୩	ଅନୁଗ ସହ ବର୍ତ୍ତମାନ	ଶତ୍ରୁରେ ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇଣ	॥	୪୫
	ସେ ଯଦୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ବେନି ଜଣ	ଅଇଲେ ସ୍ୱପୁରକୁ ପୁଣ	॥	୪୬
	ସମୁଦ୍ରଜଳୀ[୧] ପରା ହୋଇ	ହେ ନୃପ ! ବେଢ଼ିଅଛି ଯହିଁ	॥	୪୭
୧୪	ଏ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନି ଜଣ	ଏଠାରେ ହୋଇଲେ ଦହନ	॥	୪୮
	ସେ ଜରାସନ୍ଧ ନୃପମଣି	ମିଥ୍ୟା କଥାକୁ ସତ୍ୟ ମଣି	॥	୪୯
	ଘେନିଣ ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେନାକୁ	ଅଇଲା ସେ ନିଜ ପୁରକୁ	॥	୫୦
୧୫	ଆନର୍ତ୍ତଦେଶନରନାଥ	ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଅଟେ ସେ ରୈବତ	॥	୫୧
	ଆଜ୍ଞାକୁ ଦିଅନ୍ତେ ବିଧାତା	ରେବତୀ ନାମେ ନିଜ ସୁତା	॥	୫୨
	ରାମଙ୍କୁ ଦେଲା ତାକୁ ନେଇ	ପୂର୍ବେ ଏ କଥା କହିଥାଇଁ	॥	୫୩
୧୬	ସେ ଭଗବାନ ଗୋବିନ୍ଦହିଁ	ଭୀଷ୍ମକସୁତା ଯେ ଅଟଇ	॥	୫୪
	ଯେ କଳା ଅଟଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀର	ସେ ବଇଦର୍ଭୀକି ଆବର	॥	୫୫
	ହେ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ସେ କାଳରେ	ବିଭା ହୋଇଲେ ସ୍ୱୟମ୍ବରେ	॥	୫୬
୧୭	ଶାଲ୍ୱକୁ ଆଦି ହୋଇ ପୁଣ	ଯେ ଚୈଦ୍ୟପକ୍ଷରାଜାମାନ	॥	୫୭
	ଦେଖୁଥାଆନ୍ତେ ସର୍ବ ନରେ	ଏହାଙ୍କୁ ମନ୍ଥିଣ ବେଗରେ	॥	୫୮
	ଗରୁଡ଼ ମନ୍ଥି ଦେବତାଙ୍କୁ	ଯେସନ୍ହେ ହରିଲେ ଅମୃତକୁ	॥	୫୯

ଶ୍ରୀପରୀକ୍ଷିଦୁବାଚ

୧୮	କହନ୍ତି ପାଣ୍ଡୁପଣନାତି	ଶୁଣ ହେ ଶୁକ ମହାଯତି	॥	୬୦
	ରୁଚିର ଆନନ ଯାହାର	ଯେ ସୁତା ଅଟେ ଭୀଷ୍ମକର	॥	୬୧
	ସେ ରୁକ୍ମିଣୀକି ଭଗବାନ	ରାକ୍ଷସ ବିଧାନରେ ପୁଣ	॥	୬୨
	ବିଭା ହୋଇଲେ ପୂର୍ବେ ଯାଇ	ଏମନ୍ତ ଶୁଣିଲା ଅଛଇ	॥	୬୩
୧୯	ଅପରିମିତ ତେଜ ଯାର	ଚରିତ ଯେଉଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର	॥	୬୪
	ହେ ଭଗବାନ ! ପୂର୍ବକାଳେ	ଯେମନ୍ତ ରୂପେ କୁତୂହଳେ	॥	୬୫
	ମାଗଧ ଶାଲ୍ୱାଦି ରାଜାଙ୍କୁ	ଜିଣିଣ ହରିଲେ କନ୍ୟାକୁ	॥	୬୬
	ବିଶେଷ କରି ସେ କଥାକୁ	ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ଶୁଣିମାକୁ	॥	୬୭
୨୦	ଯେ ନିତ୍ୟେ ନୂତନ ଅଟନ୍ତି	ଲୋକଙ୍କ ପାପକୁ ନାଶନ୍ତି	॥	୬୮
	ପୁଣି ଅଟନ୍ତି ପୁଣ୍ୟବନ୍ତ	ମଧୁର ଅଟନ୍ତି ଅତ୍ୟନ୍ତ	॥	୬୯
	ସେ କୃଷ୍ଣକଥାମାନ ଶୁଣି	ଶ୍ରୁତଜ୍ଞ ହୋଇ କଉଁ ପ୍ରାଣୀ	॥	୭୦
	ଆହେ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ଏ ସଂସାରେ	ସନ୍ତୋଷ ହୋଇବ ମନରେ	॥	୭୧

---

୧. ଜଳୀ = ପରିଖା, ଗଡ଼ଖାଇ ।
ତୁଂ-ହିରଣ୍ୟବତୀ ନଦୀବେଳାସ୍ଥଳ ଖୋଳି ।
ସେନାର ଚାରିପଟଯାକ କଲେ ଜଳୀ ॥ କୃ:ମ:

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ

୨୧ ରାଜାଙ୍କୁ କହୁଛନ୍ତି ଶୁକ । ଯା ନାମ ଅଟଇ ଭୀଷ୍ମକ ।। ୭୨
ବିଦର୍ଭଦେଶ-ଅଧିପତି । ପୂର୍ବେ ସେ ହେଲା ନରପତି ।। ୭୩
ସେ ଭୀଷ୍ମକର ପାଞ୍ଚ ସୁତ । ସେହି କାଳରେ ହେଲେ ଜାତ ।। ୭୪
ଏକ କନ୍ୟାଏ ହେଲା ପୁଣ । ରୁଚିର ଅଟେ ତା' ଆନନ ।। ୭୫
୨୨ ପ୍ରଥମ ରୁକ୍ମୀ ନାମେ ଖ୍ୟାତ । ଆରକ ନାମ ରୁକ୍ମରଥ ।। ୭୬
ତୃତୀୟ ରୁକ୍ମବାହୁ ନାମ । ଆରକ ରୁକ୍ମକେଶ ପୁଣ ।। ୭୭
ଆବର ରୁକ୍ମମାଳୀ ଆନ । ଏରୂପେ ସେ ପାଞ୍ଚ ନନ୍ଦନ ।। ୭୮
ଯେ ସତୀ ଏହାଙ୍କ ଭଉଣୀ । ତା' ନାମ ଅଟଇ ରୁକ୍ମିଣୀ ।। ୭୯
୨୩ ସେହି ସୁନ୍ଦର ରୂପ ଗୁଣ । ଯେ ପରାକ୍ରମ ଶୋଭାମାନ ।। ୮୦
ଗୃହକୁ ଆସିକରି ଜନେ । ଗାୟନ କରନ୍ତେ ସେମାନେ ।। ୮୧
ରୁକ୍ମିଣୀ କରି ତା' ଶ୍ରବଣ । ହେ ନୃପ ! ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୁଣ ।। ୮୨
ମଣିଲା ଏ ମୋହର ପତି । ହେବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହିଁ ଅଟନ୍ତି ।। ୮୩
୨୪ ଯେ ବୁଦ୍ଧି ଔଦାର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ । ଯେ ରୂପ ସୁଚରିତ ଗୁଣ ।। ୮୪
ଯେ ଏହାଙ୍କର ଅଟେ ସ୍ଥାନ । ସେ ରୁକ୍ମିଣୀକି ଭଗବାନ ।। ୮୫
ବିଭା ହେବାକୁ ଏ ସମାନ । ଭାର୍ଯ୍ୟା ବୋଲିଣ ଦେଲେ ମନ ।। ୮୬
୨୫ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦ୍ୱେଷ ଯେ କରଇ । ସେ ରୁକ୍ମୀ ନାମେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇ ।। ୮୭
ସେ ଭଗିନୀକି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ବନ୍ଧୁଏ ଇଚ୍ଛନ୍ତେ ଦେବାକୁ ।। ୮୮
ହେ ନୃପ ! ତାଙ୍କୁ ନିବାରିଲା । ଶିଶୁପାଳକୁ ବର କଲା ।। ୮୯
୨୬ କଟାକ୍ଷ ଅଟେ ଯାର ନୀଳ । ସେ ବଇଦର୍ଭୀ ତତକାଳ ।। ୯୦
ସେ କଥା ଜାଣିଣ ସେଠାଏ । ଦୁର୍ମନା ହୋଇ ଅତିଶୟେ ।। ୯୧
ବିଚାର କରିଣ ତଦନ୍ତେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଆଣିମା ନିମନ୍ତେ ।। ୯୨
ଆତ୍ମୀୟ ଏକ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ । ପେଷିଲେ ଶୀଘ୍ରେ ଦ୍ୱାରକାକୁ ।। ୯୩
୨୭ ଦ୍ୱାରକାପୁରେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତେ ଯାଇଣ ।। ୯୪
ପୁଣି ସେ ଦ୍ୱାରପାଳଙ୍କରେ । ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତେ ଭିତରେ ।। ୯୫
ସୁବର୍ଣ୍ଣଆସନେ ଯେ ଛନ୍ତି । ଯେ ଆଦ୍ୟ ପୁରୁଷ ଅଟନ୍ତି ।। ୯୬
ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ତହିଁ ପୁଣ । ସେ ଦ୍ୱିଜ କଲା ବିଲୋକନ ।। ୯୭
୨୮ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଦେବ ଭଗବାନ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ କରି ବିଲୋକନ ।। ୯୮
ତତ୍‌କାଳ ସେଠାରୁ ଉଠିଲେ । ଆସନେ ବସାଇ ପୂଜିଲେ ।। ୯୯
ଦେବତାମାନେ ଆପଣାକୁ । ଯେସନେ କରନ୍ତି ପୂଜାକୁ ।। ୧୦୦
୨୯ ସେ ବିପ୍ର ଭୋଜନ ସାରନ୍ତେ । ସୁଖେ ଆସନରେ ବସନ୍ତେ ।। ୧୦୧
ସାଧୁଙ୍କ ଗତି ଭଗବାନ । ସେ ଦ୍ୱିଜପାଖକୁ ଯାଇଣ ।। ୧୦୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

ନିଜ ହସ୍ତରେ ତା' ଚରଣ । ଅଙ୍କ କରିଣ ସଂବାହନ ॥ ୧୦୩
ବ୍ୟଗ୍ର ନୋହିଣ ସେ ଅଚ୍ୟୁତ । ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ଏମନ୍ତ ॥ ୧୦୪
୩୦ ହେ ଦ୍ୱିଜବରଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ତୋତେ । ପ୍ରଶ୍ନ ମୁଁ କରୁଛି ଏମନ୍ତେ ॥ ୧୦୫
ସନ୍ତୁଷ୍ଟମନ ଅଟେ ତୋର । ଯେ ଧର୍ମ ସମ୍ମତ ବୃଦ୍ଧର ॥ ୧୦୬
ସର୍ବଦା ସେ ଅତିକଷ୍ଟରେ । ବର୍ତ୍ତିନାହିଁଟି କି ତୋ'ଠାରେ ॥ ୧୦୭
୩୧ ଯେବଣ କେବଣ ରୂପେଣ । ସଂତୁଷ୍ଟ ହୋଇଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥ ୧୦୮
ଯେବେ ନିତ୍ୟରେ ବର୍ତ୍ତିଥାଇ । ତେବେ ସ୍ୱଧର୍ମଚ୍ୟୁତ ନୋହି ॥ ୧୦୯
ସେ ଧର୍ମ ଏ ବିପ୍ରର ପୁଣ । କାମନା କରଇ ଦୋହନ ॥ ୧୧୦
୩୨ ହେଲେହେଁ ଦେବଙ୍କର ପତି । ସେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଯେବେ ଅତି ॥ ୧୧୧
ଏ ଲୋକୁଁ ସେ ଲୋକକୁ ଯାଇ । କେବେହେଁ ସୁଖୀ ସେ ନୁହଇ ॥ ୧୧୨
ପୁଣି ଅକିଂଚନ ଲୋକ ହିଁ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଯେବେ ଥାଇ ॥ ୧୧୩
ସେ ସର୍ବ-ଅଙ୍ଗତାପମାନ । ନ ଲଭି କରଇ ଶୟନ ॥ ୧୧୪
୩୩ ଯେବଣ ବିପ୍ରେ ସ୍ୱଲାଭରେ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଅଟନ୍ତି ନିତ୍ୟରେ ॥ ୧୧୫
ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ଠାଏ । ମିତ୍ର ଅଟନ୍ତି ଯେ ସାଧୁଏ ॥ ୧୧୬
ଅହଂକାରକୁ ଛାଡ଼ି ପୁଣି । ଶାନ୍ତ ଅଟନ୍ତି ଯଉଁ ପ୍ରାଣୀ ॥ ୧୧୭
ମୁଁ ପୁଣ ପୁଣ ଏମାନଙ୍କୁ । ଶିରେ କରୁଛି ପ୍ରଣାମକୁ ॥ ୧୧୮
୩୪ ପଚାରୁଅଛି ହେ ଭୂସୁର । ସର୍ବ କୁଶଳଟି କି ତୋର ॥ ୧୧୯
ଯଉଁ ରାଜାର ଦେଶେ ପୁଣ । ପ୍ରଜାଏ ପାଳିତ ହୋଇଣ ॥ ୧୨୦
ଉତ୍ତମ ସୁଖେ ରହିଥାନ୍ତି । ସେ ନୃପ ପ୍ରିୟ ମୋର ଅତି ॥ ୧୨୧
୩୫ ଯେବଣ ସ୍ଥାନରୁ ଆସିଣ । ଦୁସ୍ତର ସାଗର ତରିଣ ॥ ୧୨୨
ଯେବଣ କାର୍ଯ୍ୟର ଇଚ୍ଛାରେ । ଆସି ମିଳିଲ ଏ ସ୍ଥାନରେ ॥ ୧୨୩
ଯେବେ ସେ ଗୁପତ ନୁହଇ । ତା' ସର୍ବ କହ ମୋତେ ତୁହି ॥ ୧୨୪
କି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବି ମୁଁ ତୋର । ସେ କଥା କହ ତୁ ଆବର ॥ ୧୨୫
୩୬ ଲୀଳାରେ ମନୁଷ୍ୟଶରୀର । ଯେ ଧରିଅଛନ୍ତି ଈଶ୍ୱର ॥ ୧୨୬
ଏ ରୂପେ ଉତ୍ତମ କରିଣ । ପୁଛନ୍ତେ ପ୍ରଶ୍ନ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥ ୧୨୭
ସେଠାରେ ସମସ୍ତ ବାର୍ତ୍ତାକୁ । ବର୍ଣ୍ଣିତ କଲା ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ॥ ୧୨୮
୩୬(କ)ଏକାନ୍ତେ ସ୍ୱୟେଂ ସେ ରୁକ୍ମିଣୀ । ଯା' ଲେଖି ଦେଇଛନ୍ତି ପୁଣି ॥ ୧୨୯
ଯହିଁରେ କୃଷ୍ଣପ୍ରେମ ଚିହ୍ନ । ସେ ପତ୍ରିକାକୁ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥ ୧୩୦
ମୁଦ୍ରାକୁ ସତ୍ୱରେ ଫିଟାଇ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲା ନେଇ ॥ ୧୩୧
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଜ୍ଞାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ସେ ଲେଖ କଲାକ ବଖାଣ ॥ ୧୩୨

୩୬(କ) ରୁକ୍ମିଣ୍ୟାଃ ସ୍ୱୟମେକାନ୍ତେ ଲିଖିତ୍ୱା ଦତ୍ତପତ୍ରିକାମ୍ ।
ମୁଦ୍ରାମୁନ୍ମୁଚ୍ୟ କୃଷ୍ଣାୟ ପ୍ରେମଚିହ୍ନମଦର୍ଶୟତ୍ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀରୁକ୍ମିଣୀ ଉବାଚ

୩୭	ଏ ରୂପେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବାଣୀ ।	କହୁଅଛନ୍ତି ସେ ରୁକ୍ମିଣୀ ॥	୧୩୩
	ହେ କୃଷ୍ଣ ଭୁବନସୁନ୍ଦର ।	ଶ୍ରବଣ କଲା ଲୋକଙ୍କର ॥	୧୩୪
	ଯେ କର୍ଣ୍ଣବିବରେ ପଶିଣ ।	ହରନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁଁ ତାପମାନ ॥	୧୩୫
	ଶୁଣି ସେ ଗୁଣକୁ ତୁମ୍ଭର ।	ଲୋଚନବନ୍ତ ଲୋକଙ୍କର ॥	୧୩୬
	ନୟନମାନଙ୍କର ଯେହି ।	ସର୍ବାର୍ଥଲାଭକୁ କରଇ ॥	୧୩୭
	ଏମନ୍ତ ରୂପକୁ ତୁମ୍ଭର ।	ଶ୍ରବଣ କରିଣ ସତ୍ୱର ॥	୧୩୮
	ଲଜ୍ଜାବିହୀନେ ହେ ଅଚ୍ୟୁତ ।	ତୁମ୍ଭର ଠାରେ ଦେଲି ଚିତ୍ତ ॥	୧୩୯
୩୮	ଯେ ଗୁଣବତୀ ବୁଦ୍ଧିମତୀ ।	ପୁଣି ଯେ ଅଟେ କୁଳବତୀ ॥	୧୪୦
	ଯେ କନ୍ୟା ଏମନ୍ତରୂପରେ ।	ଯଥାର୍ଥ ବିବାହ କାଳରେ ॥	୧୪୧
	ଆହେ ମୁକୁନ୍ଦ ! କୁଳ-ଶୀଳ ।	ଯେ ରୂପ-ବିଦ୍ୟା-ବୟ-ବଳ ॥	୧୪୨
	ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ-ପ୍ରଭାବ ଏମାନେ ।	ନିଜ ସମାନ ତୁମ୍ଭେ ଏଣେ ॥	୧୪୩
	ଆହେ ନୃସିଂହ ! ଲୋକଙ୍କର ।	ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ମନୋହର ॥	୧୪୪
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପତି କରି ପୁଣ ।	ସେ କି ନ କରିବ ବରଣ ॥	୧୪୫
୩୯	ତେଣୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚେ ମୁହିଁ ।	ପତି କରିଣ ବରିଲଇଁ ॥	୧୪୬
	ହେ ପ୍ରଭୋ ! ଆତ୍ମାକୁ ହିଁ ପୁଣ ।	ତୋଠାରେ କଲି ସମର୍ପଣ ॥	୧୪୭
	ତୁମ୍ଭର ଭାର୍ଯ୍ୟା କରି ମୋତେ ।	ବିଧାନ କର ଆସି ଏଥେ ॥	୧୪୮
	ଆହେ ପଦ୍ମାକ୍ଷ ! ତୁମ୍ଭେ ବୀର ।	ମୁଁ ଭାଗ ଅଟଇ ତୁମ୍ଭର ॥	୧୪୯
	ଏଠାରେ ଆସି ତତକାଳ ।	ମୋତେ ନ ଛୁଉଁ ଶିଶୁପାଳ ॥	୧୫୦
	ସିଂହଭାଗକୁ ଯେହ୍ନେ ଯାଇ ।	ଶୃଗାଳ ଛୁଇଁ ନ ପାରଇ ॥	୧୫୧
୪୦	କୂପାଦି ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର-ଆଦି ।	ଯେ ଅବା ଦାନ ହିରଣ୍ୟାଦି ॥	୧୫୨
	ଯେ ତୀର୍ଥାଟନାଦି ନିୟମ ।	ଯେ ବା କୃଚ୍ଛ୍ରାଦି ବ୍ରତ ପୁଣ ॥	୧୫୩
	ଯେ ଦେବ ଗୁରୁ ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ।	ଏମାନଙ୍କର ଯେ ଅର୍ଚ୍ଚନ ॥	୧୫୪
	ଏ ଆଦି ଯେତେକ ସାଧନ ।	ଯେବେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କେ ପୁଣ ॥	୧୫୫
	ପରମେଶ୍ୱର ଭଗବାନ ।	କରିଣ ଥିବି ଆରାଧନ ॥	୧୫୬
	ତେବେ ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆସିଣ ।	ମୋ ପାଣି କରନ୍ତୁ ଗ୍ରହଣ ॥	୧୫୭
	ଚୈଦ୍ୟାଦି ଅନ୍ୟ ନୃପେ ପୁଣି ।	ଆସି ନ ଧରନ୍ତୁ ମୋ ପାଣି ॥	୧୫୮
୪୧	ଆହେ ଅଜିତ ! କାଲି ମୋର ।	ବିବାହ ହୁଅନ୍ତେ ସତ୍ୱର ॥	୧୫୯
	ପ୍ରଥମୁଁ ଗୁପତ ହୋଇଣ ।	ବିଦର୍ଭଦେଶକୁ ଆସିଣ ॥	୧୬୦
	ପଛେ ପୃତନାପତିଙ୍କରେ[୧] ।	ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ବଳାତ୍କାରେ ॥	୧୬୧
	ଏ ଚୈଦ୍ୟ-ଜରାସନ୍ଧବଳ ।	ମନ୍ଥନ କରି ତତକାଳ ॥	୧୬୨

୧. ସେନାପତି; ପୃତନା = ସେନା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତୁମ୍ଭ ପ୍ରଭାବ ଦରଶନ	ମୋହର ଯଉତୁକ ଧନ	॥	୧୬୩
	ମୋତେ ରାକ୍ଷସ ବିଧାନରେ	ବିବାହ ହୁଅ ଏ ସ୍ଥାନରେ	॥	୧୬୪
୪୨	ଅନ୍ତଃପୁରର ମଧ୍ୟେ ତୁହି	ଥାଆନ୍ତେ କି ରୂପରେ ମୁହିଁ	॥	୧୬୫
	ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ନ କରି ନିଧନ	ବିବାହ ହେବି ତୋତେ ପୁଣ	॥	୧୬୬
	ଏମନ୍ତ ବିଚାରିବ ଯେବେ	ଉପାୟ କହୁଛି ମୁଁ ତେବେ	॥	୧୬୭
	ପୂର୍ବଦିନରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇ	କୁଳଦେବତା ଯାତ୍ରା ଯେହି	॥	୧୬୮
	ଯହିଁରେ ନବବଧୂ ପୁଣ	ଯେ ଛନ୍ତି ପୁରବାହାରେଣ	॥	୧୬୯
	ସେ ଗିରିଜାଙ୍କୁ ଉପଗତ	ଯାଇ ହୁଅଇ ହେ ଅଚ୍ୟୁତ	॥	୧୭୦
୪୩	ପାର୍ବତୀପତିପ୍ରାୟ ହୋଇ	ଆପଣା ପାପନାଶପାଇଁ	॥	୧୭୧
	ତୋ' ପାଦପଦ୍ମରଜସ୍ନାନ	ବାଞ୍ଛା କରନ୍ତି ଶ୍ରେଷ୍ଠଜନ	॥	୧୭୨
	ହେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ! ତୋର ଯେବେ	ପ୍ରସାଦ ନ ଲଭିବି ତେବେ	॥	୧୭୩
	ଶଏ ଜନମ ମୁଁ ଏମନ୍ତେ	ତୋ' ଅନୁଗ୍ରହ ପରିଯନ୍ତେ	॥	୧୭୪
	ଯେ ବ୍ରତେ ହୋଇଥାଇ କୃଶ	ସେ ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିବି ଅବଶ୍ୟ	॥	୧୭୫

ଶ୍ରୀବ୍ରାହ୍ମଣ ଉବାଚ

୪୪	ବ୍ରାହ୍ମଣ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କହଇ	ଏମନ୍ତ ପରକାରେ ମୁହିଁ	॥	୧୭୬
	ହେ ଯଦୁଦେବ ! ତୁମ୍ଭ ଠାକୁ	ଆଣିଲି ଏ ଗୁପ୍ତ ବାର୍ତ୍ତାକୁ	॥	୧୭୭
	ଏଠାରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଯେ ପୁଣ	ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ଉତ୍ତମ କରିଣ	॥	୧୭୮
	ବିଚାର କରି ଏ ଉତ୍ତାରେ	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ! କର ହେ ସତ୍ୱରେ	॥	୧୭୯
	ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଷାଗୀତେ	ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କର ହିତେ	॥	୧୮୦
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଭଣେ	ସୁଜନେ ତୋଷ ହୁଅ ତେଣେ	॥	୧୮୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟାଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାୟ ସନ୍ଦେଶୋ
ନାମ ଦ୍ୱିପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ତ୍ରିପଞ୍ଚାଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତ୍ରିପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ଗତ୍ୱା ବିଦର୍ଭାନଭୁତେହିତଃ ।
ରୁକ୍ମିଣୀମହରତ୍ କୃଷ୍ଣୋ ମିଷତାଂ ଦ୍ୱିଷତାଂ ବଳାତ୍ ॥

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ପରୀକ୍ଷିତଙ୍କୁ ଶୁକ ମୁନି	କହୁଅଛନ୍ତି ଏବେ ପୁଣି	॥	୧
	ଏ ରୂପେ ସେ ଯଦୁନନ୍ଦନ	ରୁକ୍ମିଣୀସନ୍ଦେଶ ଶୁଣିଣ	॥	୨
	ହସ୍ତରେ ଧରିଣ ହସ୍ତକୁ	ହସି କହିଲେ ସେ ବିପ୍ରକୁ	॥	୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୨	[୧]କମଳପରା ନେତ୍ର ଯାର	।	ରାତ୍ରିରେ ନିଦ୍ରା ନାହିଁ ତାର	।।	୪
୩	ମୋତେ ନ ପାଇ ନିରନ୍ତର	।	ଅନେକ ଚିନ୍ତା ମନେ ତାର	।।	୫
	ମୋର ମନହିଁ ତାହାଠାରେ	।	ପ୍ରବେଶ ହେଲା ସେ ପ୍ରକାରେ	।।	୬
	ନିଦ୍ରା ନ ଯାଇ ରାତ୍ରକାଳେ	।	ମନ ବିକଳ ମୋର ଭୋଳେ	।।	୭
	ସେ ରୁକ୍ମୀ ଦ୍ୱେଷଭାବୁଁ ପୁଣ	।	ମୋ ବିଭା କଲା ନିବାରଣ	।।	୮
	ଏମନ୍ତ ଜାଣିଛଇଁ ମୁହିଁ	।	ସେ ହୀନ ନୃପତିଙ୍କି ତହିଁ	।।	୯
	ଯୁଦ୍ଧରେ କରିଣ ମନ୍ଥନ	।	ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଯାହା' ଅଙ୍ଗମାନ	।।	୧୦
	ମୋଠାରେ ଅଟେ ଯେ ତତ୍‌ପର	।	ସେ ରୁକ୍ମିଣୀକି ମୁଁ ଆବର	।।	୧୧
	ସେଠାରୁ ଆଣିମି ନିଶ୍ଚୟେ	।	କାଷ୍ଠରୁ ଅଗ୍ନିଶିଖାପ୍ରାଏ	।।	୧୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪	ସେ ରୁକ୍ମିଣୀର ଭଗବାନ	।	ବିବାହନକ୍ଷତ୍ର ଜାଣିଣ	।।	୧୩
	ଆହେ ଦାରୁକ ! ତୁ ସତ୍ୱର	।	ରଥକୁ ଯାଇଁ ସଜ କର	।।	୧୪
	ଏରୂପେ ସାରଥିକି ପୁଣ	।	ଆଜ୍ଞାକୁ ଦେଲେ ସେ ବହନ	।।	୧୫
୫	ହେ ନୃପ ! ଶୈବ୍ୟ ସୁଗ୍ରୀବକ	।	ଯେ ମେଘପୁଷ୍ପ ବଳାହକ	।।	୧୬
	ଏ ଚାରି ଅଶ୍ୱଙ୍କୁ ଯୋଚିଣ	।	ରଥକୁ ସତ୍ୱର ଆଣିଣ	।।	୧୭
	ଆଗରେ ପ୍ରାଞ୍ଜଳି ହୋଇଣ	।	ରହିଲା ସେ ଦାରୁକ ପୁଣ	।।	୧୮
୬	ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ବସାଇଣ	।	ରଥକୁ କରି ଆରୋହଣ	।।	୧୯
	ଯେ ଶୀଘ୍ରେ ଗମନ କରନ୍ତି	।	ସେ ଅଶ୍ୱମାନଙ୍କରେ ଅତି	।।	୨୦
	ଆନର୍ତ୍ତଦେଶରୁ ବହନ	।	ସେ ଏକରାତ୍ରିକରେ ପୁଣ	।।	୨୧
	ବିଦର୍ଭଦେଶକୁ ବୋଲିଣ	।	ଗମନ କଲେ ଭଗବାନ	।।	୨୨
୭	କୁଣ୍ଡିନପତି ନରସାଇଁ	।	ପୁତ୍ରସ୍ନେହରେ ବଶ ହୋଇ	।।	୨୩
	ଶିଶୁପାଳକୁ ଆପଣାର	।	କନ୍ୟାକୁ ଦିଅନ୍ତେ ଆବର	।।	୨୪
	ଯେ କର୍ମମାନ ତଦୁଚିତ	।	ତା' କରାଇଲା ସେ ସମସ୍ତ	।।	୨୫
୮	ଯେ ମାର୍ଗ [୨]ରଥ୍ୟା ଚତୁଷ୍ପଥ	।	ଏମାନେ ଯହିଁରେ ସଂତତ	।।	୨୬
	ଉତ୍ତମ ମାର୍ଜନା ହୋଇଣ	।	ସଂସିକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ପୁଣ	।।	୨୭
	ବିଚିତ୍ର ଧ୍ୱଜପତାକାରେ	।	ପୁଣି ତୋରଣମାନଙ୍କରେ	।।	୨୮
	ଉତ୍ତମ କରି ଅଳଂକୃତ	।	କଲା ସେ ପୁରକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ	।।	୨୯
୯	ମାଳା ଚନ୍ଦନ ଆଭରଣ	।	ଯେ ପଟ୍ଟବସ୍ତ୍ରମାନେ ଆନ	।।	୩୦
	ଏଣେ ଯେ ଅଟଇ ଭୂଷିତ	।	ସ୍ତିରୀପୁରୁଷେ ଯେ ସେବିତ	।।	୩୧

୧. ଯଥା ବିନିଦ୍ରା ମଚ୍ଛିତ୍ତା ରୁକ୍ମିଣୀ କମଳେକ୍ଷଣା । ଇତି ଅଧିକଃ ପାଠଃ ।

୨. ରଥ୍ୟା = ଗଳିରାସ୍ତା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅଗୁରୁଧୂପରେ ଧୂପିତ	। ଯେ ହୋଇଛନ୍ତି ଅବିରତ	॥	୩୨
	ସେ ଗୃହମାନଙ୍କରେ ପୁଣ	। ଯେ ପୁର ହୋଇଛି ଶୋଭନ	॥	୩୩
୧୦	ପିତୃଗଣଙ୍କୁ ଦେବତାଙ୍କୁ	। ଆବର ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ	॥	୩୪
	ଯଥାବିଧିରେ ହେ ରାଜନ	। ଉତ୍ତମ ପୂଜାକୁ କରିଣ	॥	୩୫
	ଆନ ଲୋକଙ୍କୁ ପୁଣ ତହିଁ	। ଉତ୍ତମ ଭୋଜନ କରାଇ	॥	୩୬
୧୧	ଉତ୍ତମ ଯାର ଦନ୍ତମାନ	। ଯେ କରିଅଛି ଦିବ୍ୟସ୍ନାନ	॥	୩୭
	ନବୀନ ବେନି ବସନରେ	। ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭୂଷଣମାନଙ୍କରେ	॥	୩୮
	ଭୂଷିତ ହୋଇଛି ଯେ ଅତି	। ସେ କନ୍ୟାନିମିତ୍ତେ ନୃପତି	॥	୩୯
	ମଙ୍ଗଳବଚନମାନଙ୍କୁ	। ପଢ଼ାଇଲା ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ	॥	୪୦
୧୨	ବ୍ରାହ୍ମଣଶ୍ରେଷ୍ଠମାନେ ପୁଣ	। ଯେ ସାମ-ଋକ-ଯଜୁ ନାମ	॥	୪୧
	ସେ ବେଦମନ୍ତ୍ରରେ ଆବର	। ରକ୍ଷାକୁ କଲେ ସେ ବଧୂର	॥	୪୨
	ଅଥର୍ବମନ୍ତ୍ର ଯେ ଜାଣଇଁ	। ସେ ପୁରୋହିତ ହିଁ ସେଠାଇଁ	॥	୪୩
	ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ଶାନ୍ତି ଅର୍ଥେ	। ହୋମକୁ କଲେ ସେ ଯଥାର୍ଥେ	॥	୪୪
୧୩	ବିଧି ଜାଣନ୍ତି ଯଉଁ ଜନ	। ତହିଁରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେ ରାଜନ	॥	୪୫
	ହିରଣ୍ୟ ରୂପ୍ୟ ଯେ ବସନ	। ଗୁଡ଼ମିଶ୍ରିତ ତିଳମାନ	॥	୪୬
	ପୁଣି ହିଁ ଉତ୍ତମ ଧେନୁଙ୍କୁ	। ଦେଲା ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ	॥	୪୭
୧୪	ଯେ ଚେଦିମାନଙ୍କର ପତି	। ସେ ଦମଘୋଷ ନରପତି	॥	୪୮
	ଏରୂପେ ପୁତ୍ରନିମିତ୍ତରେ	। ମନ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ବିପ୍ରମାନଙ୍କରେ	॥	୪୯
	ଯେ ଅଭ୍ୟୁଦୟକୁ ଉଚିତ	। କର୍ମ କରାଇଲା ସମସ୍ତ	॥	୫୦
୧୫	ମଦଜଳକୁ ସ୍ରବୁଛନ୍ତି	। ଏମନ୍ତ ଗଜ ଯେ ଅଟନ୍ତି	॥	୫୧
	ମଣ୍ଡିତ ସୁବର୍ଣ୍ଣମାଳାରେ	। ଉତ୍ତମ ରଥମାନଙ୍କରେ	॥	୫୨
	ପଦାତି-ଅଶ୍ୱମାନଙ୍କରେ	। ଯେ ସୈନ୍ୟ ସଂକୁଳ ନିର୍ଭରେ	॥	୫୩
	ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ରାଜା ତେଣେ	। ଚଳିଲା କୁଣ୍ଡିନ ଭୁବନେ	॥	୫୪
୧୬	ବିଦର୍ଭଦେଶ-ଅଧିପତି	। ସେ ଶିଶୁପାଳକୁ ଝଟିତି	॥	୫୫
	ପାଛୋଟି ଯାଇ କରି ପୁଣ	। ଉତ୍ତମ ପୂଜାକୁ କରିଣ	॥	୫୬
	ନିର୍ମିତ ହୋଇ କରି ଆନ	। ଅଛି ଯେ [1]ନିବେଶନସ୍ଥାନ	॥	୫୭
	ତହିଁରେ ହରଷ ହୋଇଣ	। ତାହାକୁ କଲା [2]ନିବେଶନ	॥	୫୮
୧୭ |	ଯେ ଶାଲ୍ୱ ମଗଧଦେଶନାଥ	। ଯେ ଦନ୍ତବକ୍ର ବିଦୂରଥ	॥	୫୯
୧୯ |	ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ଆଦି ନୃପେ ପୁଣ	। ସହସ୍ର ସହସ୍ର ହୋଇଣ	॥	୬୦
	ଶିଶୁପାଳର ପକ୍ଷ ଯେତେ	। ସେଠାକୁ ଅଇଲେ ସମସ୍ତେ	॥	୬୧
	ଶତ୍ରୁ ସେ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କର	। ସେ ଶିଶୁପାଳକୁ ଆବର	॥	୬୨

---

୧. ରହିବା ସ୍ଥାନ । ୨. ପ୍ରବେଶ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କନ୍ୟାକୁ ସାଧିବା ନିମିତ୍ତେ । ସଯତ୍ନ ହୋଇ ସେ ସମସ୍ତେ ।। ୬୩
ରାମାଦି ଯଦୁମାନଙ୍କରେ । ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇଣ ନିର୍ଭରେ ।। ୬୪
ଯେବେ ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆସିଣ । କନ୍ୟାକୁ କରିବ ହରଣ ।। ୬୫
ତେବେ ତା' ତୁଲେ ଆମ୍ଭେମାନେ । ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ସେହି ସ୍ଥାନେ ।। ୬୬
ଏ କଥା ମନରେ ନିଶ୍ଚୟେ । କରି ଅଇଲେ ସେ ସଭିଏଁ ।। ୬୭
ସମଗ୍ର ବଳ ବାହନରେ । ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ସେ ମହୀପାଳେ ।।
୨୦| ସେ ଭଗବାନ ବଳରାମ । ବିପକ୍ଷ ରାଜାଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ ।। ୬୮
୨୧| ସେ କାଳେ ଶ୍ରବଣ କରିଣ । କନ୍ୟା ହରିବା ନିମିତ୍ତେଣ ।। ୬୯
କୃଷ୍ଣ ଚଳିଲେ ଏକା ହୋଇ । ପୁଣି ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ତହିଁ ।। ୭୦
କଳହ ହୋଇବା ନିମିତ୍ତେ । ସେ ରାମ ଶଙ୍କାକୁ ଲଭନ୍ତେ ।। ୭୧
ଭ୍ରାତାସ୍ନେହରେ ଯୁକ୍ତ ହେଇ । ବହୁତ ବଳ ସଙ୍ଗେ ତହିଁ ।। ୭୨
ଯେ ଗଜ-ଅଶ୍ୱ-ରଥ-ପତ୍ତି[୧] । ଏଣେ ସଂଯୁତ ହୋଇ ଅତି ।। ୭୩
କୁଣ୍ଡିନପୁରକୁ ଗମନ । କଲେ ସେ ତ୍ୱରିତ ହୋଇଣ ।। ୭୪
୨୨ ଭୀଷ୍ମକସୁତା ସେ ରୁକ୍ମିଣୀ । କୃଷ୍ଣ-ଆଗମନକୁ ପୁଣି ।। ୭୫
ଆକାଂକ୍ଷା କରନ୍ତେ ସତ୍ୱର । ପ୍ରତ୍ୟାଗମନକୁ ବିପ୍ରର ।। ୭୬
ନ ଦେଖି କରି ସେ କାଳରେ । ଏମନ୍ତ ଚିନ୍ତିଲେ ମନରେ ।। ୭୭
୨୩ ମନ୍ଦ ଅଟଇ ଭାଗ୍ୟ ମୋର । ଦେଖ ଏ କଷ୍ଟକୁ ଆବର ।। ୭୮
ରଜନୀମାତ୍ରକେ ଅନ୍ତର । ବିବାହ ହୋଇବା ମୋହର ।। ୭୯
ପଦ୍ମଲୋଚନ ଭଗବାନ । ଏଠାକୁ ନ କଲେ ଗମନ ।। ୮୦
ଏଠାରେ ଯେ ଅଟେ କାରଣ । ମୁଁ ତାହା ନ ଜାଣୁଛି ପୁଣ ।। ୮୧
୨୪ ଯେ ମୋର ସନ୍ଦେଶ ହରିଲା । ସେ ବିପ୍ର ଆଜ ହିଁ ନଇଲା ।। ୮୨
ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଆତ୍ମା ଅଟେ ଯାର । ସେ ହରି ମୋ ଠାରେ ଆବର ।। ୮୩
ନିନ୍ଦିତ କର୍ମ ଦେଖି କିଛି । ଏମନ୍ତ ଶଙ୍କା ମୁଁ କରୁଛି ।। ୮୪
ମୋ ପାଣିଗ୍ରହଣରେ ପୁଣ । ଉତ୍ତମ ଉଦ୍ୟମ କରିଣ ।। ୮୫
ତେଣୁ ସେ ଏତେବେଳଯାଏ । ଏଠାକୁ ନଇଲେ ନିଶ୍ଚୟେ ।। ୮୬
୨୫ ଦୁର୍ଭଗା ଅଟଇ ଯେ ମୁହିଁ । ମୋ ଠାରେ ଧାତା ଶିବ ଦୁଇ ।। ୮୭
ଏ ଅନୁକୂଳ ନୋହିଛନ୍ତି । ଯେ ଦେବୀ ଗଉରୀ ଅଟନ୍ତି ।। ୮୮
ସେ ସତୀ ଗିରିଜା ରୁଦ୍ରାଣୀ । ବିମୁଖ ହୋଇଛନ୍ତି ପୁଣି ।। ୮୯
୨୬ ଗୋବିନ୍ଦଠାରେ ଯାର ଚିତ୍ତ । ସେ ବାଳା ଚିନ୍ତନ୍ତେ ଏମନ୍ତ ।। ୯୦
ଲୋତକକଳାରେ ଆକୁଳ । ଅଟନ୍ତି ଯେ ନେତ୍ରଯୁଗଳ ।। ୯୧
କାଳଜ୍ଞା[୨] ଅଟଇ ସେ ପୁଣ । ସେ ନେତ୍ର କଲା ନିମୀଳନ ।। ୯୨

---

୧. ପତ୍ତି = ପଦାତିକ ସୈନ୍ୟ ।
୨. ଏବେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀଗୋବିନ୍ଦଙ୍କ ଆଗମନକାଳ ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି ଜାଣୁଥିବା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୭	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ହେ ରାଜନ	।　ସେ ବଧୂ କୃଷ୍ଣ-ଆଗମନ	॥	୯୩
	ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରନ୍ତେ ନିର୍ଭରେ	।　ତାହାର ବାମ ପାରୁଶରେ	॥	୯୪
	ଯେ ଉରୁ ଭୁଜ ନେତ୍ର ଛନ୍ତି	।　ପ୍ରିୟ କଥାକୁ ସେ ସୂଚନ୍ତି	॥	୯୫
	ସେମାନେ ଉତ୍ତମ ହୋଇଣ	।　ସେକାଳେ ହୋଇଲେ ସ୍ଫୁରଣ	॥	୯୬
୨୮	ସେ କୃଷ୍ଣ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ	।　[1]ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ସେ କାଳରେ	॥	୯୭
	ଯାଇ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଝଟିତି	।　ଯେ ଦେବୀ ଅନ୍ତଃପୁରେ ଛନ୍ତି	॥	୯୮
	ସେ ରାଜନନ୍ଦିନୀଙ୍କି ପୁଣ	।　ସେଠାରେ କଲା ବିଲୋକନ	॥	୯୯
୨୯	ଲକ୍ଷଣମାନଙ୍କୁ ଦୂତର	।　ଯେ କରିପାରଇ ଗୋଚର	॥	୧୦୦
	ଯେ ଶୁଚିସ୍ମିତା ଅଟେ ପୁଣି	।　ସତୀ ଅଟଇ ସେ ରୁକ୍ମିଣୀ	॥	୧୦୧
	ବ୍ୟଗ୍ର ନୋହିଛି ଯାର ଗତି	।　ହୃଷ୍ଟ ବଦନ କରି ଅତି	॥	୧୦୨
	ବିପ୍ରକୁ ଲକ୍ଷିତ କରିଣ	।　ପୁଚ୍ଛିଲେ ଉତ୍ତମ ଜାଣିଣ	॥	୧୦୩
୩୦	ଏଠାରେ ଯାଦବନନ୍ଦନ	।　ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଆସିଣ	॥	୧୦୪
	ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କି ସେ ବିପ୍ର ପୁଣ	।　ଏମନ୍ତ କଲା ନିବେଦନ	॥	୧୦୫
	ମୁଁ ଘେନି ଅଇଲି କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	।　ପୁଣି କହିଲା ଏ ବାର୍ତ୍ତାକୁ	॥	୧୦୬
	ଏ ରୂପେ ସତ୍ୟବାକ୍ୟମାନ	।　ସମସ୍ତ କହିଲା ବ୍ରାହ୍ମଣ	॥	୧୦୭
୩୧	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହୋଇଲେ ଆଗତ	।　ରୁକ୍ମିଣୀ ଜାଣିଣ ଏମନ୍ତ	॥	୧୦୮
	ଅତି ଆନନ୍ଦଚିତ୍ତ ହୋଇ	।　ବିପ୍ରକୁ ଦେବାକୁ ବଧାଇ	॥	୧୦୯
	ପ୍ରିୟ କରିଣ କିଛି ଆନ	।　ଦ୍ରବ୍ୟ ନ କରି ବିଲୋକନ	॥	୧୧୦
	କେବଳ କଲେ ସେ ପ୍ରଣାମ	।　ପଛେ ବହୁତ ଦେଲେ ଧନ	॥	୧୧୧
୩୨	ବିବାହ ନିଜ ଦୁହିତାର	।　ଦେଖିବା ନିମିତ୍ତେ ସତ୍ୱର	॥	୧୧୨
	ଅଇଲେ ଉତ୍ସୁକ ହୋଇଣ	।　ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ବେନି ଜଣ	॥	୧୧୩
	ଏମନ୍ତ ଶ୍ରବଣ କରିଣ	।　ବିଭାବିଧାନକୁ ଘେନିଣ	॥	୧୧୪
	ବାଦ୍ୟଘୋଷରେ ସେ ନୃପତି	।　ଚଳିଲା ସେଠାକୁ ଝଟିତି	॥	୧୧୫
୩୩	ଅମଳ ଯେ ବସନମାନ	।　ଯେ ପୁଣ ମଧୁପର୍କ[2] ଆନ	॥	୧୧୬
	ଯେ ବା ଅଭୀଷ୍ଟ ଉପାୟନ	।　ସେମାନ ସମସ୍ତ ଘେନିଣ	॥	୧୧୭
	ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସେ ନୃପତି	।　ପୂଜିଲା ବିଧିମତେ ଅତି	॥	୧୧୮
୩୪	ସେ ମହାମତି ନୃପବର	।　ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନିଙ୍କର	॥	୧୧୯
	ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତରେ	।　ଅନୁଗମାନଙ୍କ ତୁଲରେ	॥	୧୨୦
	ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଯଉଁ ନିବେଶନ	।　ତାହାକୁ କଳ୍ପନା କରିଣ	॥	୧୨୧

୧. ଉପବନରେ ଥାଇ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଜ୍ଞା ଦେଇଥିଲେ ।

୨. ମଧୁପର୍କ = କନ୍ୟାପିତାର ଗୃହଦ୍ୱାରରେ ନବାଗତ ବରର ସମ୍ମାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାହାକୁ ଅର୍ପିତ ମଧୁ ଓ କ୍ଷୀର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅତିଥିବିଧି ଯଥୋଚିତେ । ବିଧାନ କଲେ ସେ ତୁରିତେ ।। ୧୨୨
୩୫ ତହିଁକି ଯେତେକ ରାଜନ । ଅଇଲେ ଉତ୍ତମ ହୋଇଣ ।। ୧୨୩
ଏହି ରୂପରେ ତାହାଙ୍କର । ଯେମନ୍ତ ବୟସ ଯାହାର ।। ୧୨୪
ଯେମନ୍ତ ଯାର ପରାକ୍ରମ । ଯେତେକ ଯାହାର ସଇନ୍ୟ ।। ୧୨୫
ଯେତେ ଯାହାର ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ଏମାନ ନ କରି ଲଙ୍ଘନ ।। ୧୨୬
ସବୁ କାମନାମାନଙ୍କରେ । ତାଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ଯଥାର୍ଥରେ ।। ୧୨୭
୩୬ ବିଦର୍ଭପୁରବାସୀ ଜନେ । କୃଷ୍ଣ ଅଇଲେ ଏ ଭୁବନେ ।। ୧୨୮
ଏମନ୍ତ କରିଣ ଶ୍ରବଣ । ସେଠାକୁ ଗମନ କରିଣ ।। ୧୨୯
ସେ କୃଷ୍ଣ ବଦନ-ନଳିନ । ନେତ୍ରାଞ୍ଜଳିରେ କଲେ ପାନ ।। ୧୩୦
୩୭ ଏ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଏ ରୁକ୍ମିଣୀ । ଭାର୍ଯ୍ୟା ହେବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ପୁଣି ।। ୧୩୧
ଯୋଗ୍ୟ ନୁହଇ ଆନ ନାରୀ । ଏମନ୍ତ ମଣୁଁ ନିଷ୍ଠେ କରି ।। ୧୩୨
ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଅଟେ ଆତ୍ମା ଯାର । ଏମନ୍ତ କୃଷ୍ଣ ହିଁ ଆବର ।। ୧୩୩
ଭୀଷ୍ମକସୁତାର ଏ ପତି । ହେବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଅଟେ ଅତି ।। ୧୩୪
୩୮ ଆମ୍ଭର କିଛି ସୁଚରିତ । ପୂର୍ବେ ଯେ ହୋଇଥିଲା କୃତ ।। ୧୩୫
ତ୍ରିଲୋକକର୍ତ୍ତା ଏ ଅଚ୍ୟୁତ । ସେ ହେତୁ ହୋଇଣ ସଂତୁଷ୍ଟ ।। ୧୩୬
ଏହି ଅନୁଗ୍ରହ କରନ୍ତୁ । ରୁକ୍ମିଣୀହସ୍ତ ଏ ଧରନ୍ତୁ ।। ୧୩୭
୩୯ ପ୍ରେମକଳା[1] ରେ ବଦ୍ଧ ହୋଇ । ସେ ପୁରବାସୀ ଜନେ ତହିଁ ।। ୧୩୮
ବୋଲନ୍ତେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ । ଅନ୍ତଃପୁରରୁ ଯୋଦ୍ଧାଙ୍କରେ ।। ୧୩୯
ସେ କନ୍ୟା ରକ୍ଷିତ ହୋଇଲା । ଅମ୍ବିକାଭବନେ ଚଳିଲା ।। ୧୪୦
୪୦ ଭବାନୀପାଦପଲ୍ଲବକୁ । ପାଦେ ଚଳିଲା ଦେଖିବାକୁ ।। ୧୪୧
ମୁକୁନ୍ଦଚରଣନଳିନ । କରନ୍ତେ ସେ ଉତ୍ତମେ ଧ୍ୟାନ ।। ୧୪୨
୪୧ ବଚନମାତ୍ରକୁ ସଂଯତ । ଯେ କରିଅଛନ୍ତି ସଂତତ ।। ୧୪୩
ସେ ସଖୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେଣ । ରୁକ୍ମିଣୀ ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇଣ ।। ୧୪୪
ଯେ ରାଜଭଟ ଶୂରମାନେ । ସନ୍ନଦ୍ଧ ଅଟନ୍ତି ଯତନେ ।। ୧୪୫
ଯେ ଶସ୍ତ୍ରମାନ ଟେକିଥିଲେ । ତେଣେ ରକ୍ଷିତ ହୋଇ ଗଲେ ।। ୧୪୬
ଯେ ବା ମର୍ଦ୍ଦଳ ଶଙ୍ଖମାନ । ଯେ ବା ପଣବମାନେ ଆନ ।। ୧୪୭
ଯେ ଭେରୀ ତୂରୀମାନେ ପୁଣ । ଏମାନେ ବାଜିଲେ ବହନ ।। ୧୪୮
୪୨ ନାନାପ୍ରକାର ଉପହାର । ଯେ ଅବା ବଳିମାନେ ଆର ।। ୧୪୯
ତେଣେ ସଂଯୁତ ହୋଇ କରି । ସହସ୍ରସଂଖ୍ୟ ବାରନାରୀ ।। ୧୫୦
ମାଳା-ଚନ୍ଦନ-ବସ୍ତ୍ରମାନ । ଯେ ଆଭରଣମାନେ ଆନ ।। ୧୫୧
ଏଣେ ଅଳଂକୃତ ହୋଇଣ । ବ୍ରାହ୍ମଣପତ୍ନୀମାନେ ପୁଣ ।। ୧୫୨

୧. କଳା = ଲେଶ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୩	ଗାୟକେ କରନ୍ତେ ଗାୟନ ।	ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ଆନ ଜନ ॥	୧୫୩
	ବାଦ୍ୟ ବଜାନ୍ତି ଯେଉଁ ଜନ ।	ସୂତ-ମାଗଧ-ବନ୍ଦୀମାନ[୧] ॥	୧୫୪
	ଏମାନେ କନ୍ୟାକୁ ବେଢ଼ିଣ ।	ଗମନ କଲେ ହେ ରାଜନ ॥	୧୫୫
୪୪	ଦେବୀଙ୍କ ଗୃହରେ ରୁକ୍ମିଣୀ ।	ଆସନ୍ନ ହୋଇକରି ପୁଣି ॥	୧୫୬
	ଯେ କର-ଚରଣ-ନଳିନ ।	ଧଉତ କରିଣ ଏମାନ ॥	୧୫୭
	ଆଚମନକୁ କରି ତହିଁ ।	ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇଣ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ॥	୧୫୮
	ଅମ୍ବିକାଙ୍କର ନିକଟରେ ।	ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସେ କାଳରେ ॥	୧୫୯
୪୫	ବିଧିଙ୍କ ଅଟନ୍ତି ଯେ ପୁଣ ।	ସେ ବୃଦ୍ଧ ବିପ୍ରନାରୀଗଣ ॥	୧୬୦
	ଭବଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଯେ ଅଟନ୍ତି ।	ଭବେ ଅନ୍ୱିତ ହୋଇଛନ୍ତି ॥	୧୬୧
	ସେ ଗିରିଜାଙ୍କୁ ସେ କନ୍ୟାକୁ ।	କରାଇଲେ ସେ ବନ୍ଦନକୁ ॥	୧୬୨
୪୬	ଆଗୋ ଅମ୍ବିକା ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ।	ବହୁତ କଲି ପ୍ରଣାମକୁ ॥	୧୬୩
	ଯେ ଅଟେ ଆପଣା ସନ୍ତାନ[୨] ।	ତେଣେ ତୁ ଯୁକ୍ତ ଅଟୁ ପୁଣ ॥	୧୬୪
	ମଙ୍ଗଳବତୀ ତୁ ଆପଣ ।	ଯେ କୃଷ୍ଣ ଅଟେ ଭଗବାନ ॥	୧୬୫
	ପତି ସେ ହୁଅନ୍ତୁ ମୋହର ।	ଏ କଥା କର ତୁ ସ୍ୱୀକାର ॥	୧୬୬
୪୭	ସେ ଗନ୍ଧ-ଅକ୍ଷତ-ଧୂପରେ ।	ବସନ-ମାଳା-ଭୂଷଣରେ ॥	୧୬୭
୪୮	ଯେ ନାନାରୂପ ଉପହାର ।	ସେ ବଳିମାନଙ୍କେ ଆବର ॥	୧୬୮
	ପ୍ରଦୀପାବଳୀରେ ରୁକ୍ମିଣୀ ।	ପୂଜିଲେ ଭିନ୍ନେ ଭିନ୍ନେ ପୁଣି ॥	୧୬୯
	ଯେ ପତିସହିତ ଅଟନ୍ତି ।	ସେ ବିପ୍ରନାରୀମାନେ ଅତି ॥	୧୭୦
	ସେହି ରୂପରେ ସେ ଦ୍ରବ୍ୟରେ ।	ତାଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ସେ କାଳରେ ॥	୧୭୧
୪୯	ଲବଣ ଅପୂପ[୩] ତାମ୍ବୂଳ ।	ଯେ କଣ୍ଠସୂତ୍ର ଇକ୍ଷୁ ଫଳ ॥	୧୭୨
	ସେ ନାରୀମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ।	ପ୍ରଦାନ କଲେ ଅମ୍ବିକାଙ୍କୁ ॥	୧୭୩
	ଯେ ଆନ ନାରୀମାନେ ଥିଲେ ।	ସେ ଆଶୀର୍ବାଦମାନ ଦେଲେ ॥	୧୭୪
	ବଧୂ ଅଟଇ ସେ ରୁକ୍ମିଣୀ ।	ସେ ସର୍ବ ବନିତାଙ୍କୁ ପୁଣି ॥	୧୭୫
	କରି ଉତ୍ତମ ପ୍ରଣାମକୁ ।	ଗ୍ରହଣ କଲେ ନିର୍ମାଲ୍ୟକୁ ॥	୧୭୬
୫୦	ରତ୍ନମୁଦିରେ ଅବିରତ ।	ଶୋଭା ପାଉଛି ଯେଉଁ ହସ୍ତ ॥	୧୭୭
	ସେ କରେ ସଖୀକି ଧରିଣ ।	ମଉନବ୍ରତକୁ ଛାଡ଼ିଣ ॥	୧୭୮
	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଅମ୍ବିକାର ।	ଗୃହରୁ ହୋଇଲେ ବାହାର ॥	୧୭୯
୫୧	ଦେବତାମାୟାପ୍ରାୟେ ହୋଇ ।	ଧୀରଙ୍କୁ ମୋହିତ କରଇ ॥	୧୮୦
	ସୁକ୍ଷ୍ମ ଅଟଇ ଯା' ମଧ୍ୟମ[୪] ।	କୁଣ୍ଡଳେ ମଣ୍ଡିତ ଆନନ ॥	୧୮୧
	ନିତମ୍ବେ ଅର୍ପିତ ଯାହାର ।	ରତ୍ନମେଖଳା ମନୋହର ॥	୧୮୨
	ଅଜାତରଜସ୍କ[୫] ଯେ ପୁଣ ।	ବ୍ୟକ୍ତ ଅଟଇ ଯାର ସ୍ତନ ॥	୧୮୩

୧. ସୂତ = ପୌରାଣିକ, ମାଗଧ = ବଂଶଗାୟକ, ବନ୍ଦୀ = ଆଶୁକବି । ୨. ସନ୍ତାନ = ଗଣେଶାଦି । ୩. ପିଠା । ୪. କଟି । ୫. ଅଜାତରଜସ୍କ = ଯାହାଙ୍କ ରଜ ଜାତ ହୋଇ ନାହିଁ । (ଶ୍ୟାମା) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କୁନ୍ତଳୁଁ ଶଙ୍କିତ ପରାଏ ।	ଚଞ୍ଚଳ ଯାର ନେତ୍ର ଦୁହେଁ	॥ ୧୮୪
୫୨	ଯା' ସ୍ମିତ[୧] ବିଶୁଦ୍ଧ ଅଟଇ ।	ବିମ୍ବଫଳର ପ୍ରାୟେ ହୋଇ	॥ ୧୮୫
୫୩	ଅଧରଦ୍ୟୁତି ଯେ ଅଟଇ ।	ତେଣେ ଆରକ୍ତ ଯେ ଦିଶଇ	॥ ୧୮୬
	ଏମନ୍ତ ଦନ୍ତମାନେ ଯାର ।	କୁନ୍ଦକୁଡ୍ମଳ[୨] ପରକାର	॥ ୧୮୭
	କଳହଂସର ପ୍ରାଏ ହୋଇ ।	ଯେ ପୁଣ ଗମନ କରଇ	॥ ୧୮୮
	ଚଳନ୍ତେ ଯେ ଶୋଭାନୂପୁର ।	ଯେ ତାର କାନ୍ତିରେ ସୁନ୍ଦର	॥ ୧୮୯
	ସେ ପାଦେ କରେ ଯେ ଗମନ ।	ସେ ବଇଦର୍ଭୀକି ଦେଖିଣ	॥ ୧୯୦
	ତାର ନିମିତ୍ତେ ଯଉଁ ସ୍ମର[୩] ।	ତେଣେ ଯେ ଅର୍ଦ୍ଦିତ ଆବର	॥ ୧୯୧
	ଯଶସ୍ୱୀ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି ।	ସେ ବୀରେ ମୋହ ହେଲେ ଅତି	॥ ୧୯୨
	ଯେ ତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହାସମାନ ।	[୪]ବ୍ରୀଡ଼ା ସହିତ ବିଲୋକନ	॥ ୧୯୩
	ତେଣେ ଉତ୍ତମ ହୋଇ ହୃତ ।	ହୋଇଛି ଯାହାଙ୍କର ଚିତ୍ତ	॥ ୧୯୪
	ଯେ ରଥ-ଗଜ-ଅଶ୍ୱମାନ ।	ଯେ ଚଢ଼ି ଅଛନ୍ତି ଏମାନ	॥ ୧୯୫
	ଯେ ତ୍ୟକ୍ତ କଲେ ଅସ୍ତ୍ରମାନ ।	ମୂଢ଼ ଅଟନ୍ତି ସେ ରାଜନ	॥ ୧୯୬
	ଯାତ୍ରାବ୍ୟାଜରେ ହରିଠାଇଁ ।	ସ୍ୱଶୋଭା ଅର୍ପିଛି ଯେ ନେଇ	॥ ୧୯୭
	ଯଉଁ ରୁକ୍ମିଣୀକି ଦେଖିଣ ।	ପଡ଼ିଲେ ପୃଥ୍ୱୀରେ ଏ ପୁଣ	॥ ୧୯୮
୫୪	ଭଗବାନର ସେ କାଳରେ ।	ପ୍ରାପ୍ତି ଦେଖିବା ଅପେକ୍ଷାରେ	॥ ୧୯୯
	ଚରଣପଦ୍ମକୋଷ ବେନି ।	ମନ୍ଦମନ୍ଦରେ ସେ ରୁକ୍ମିଣୀ	॥ ୨୦୦
	ଏ ରୂପେ କରନ୍ତେ ଚାଳନ ।	ବାମକରଜ[୫] ମାନଙ୍କେଣ	॥ ୨୦୧
	ଅଳକମାନଙ୍କୁ ଟେକିଣ ।	ଯେ ଉପସ୍ଥିତ ରାଜାମାନ	॥ ୨୦୨
	ଲଜ୍ଜାରେ ଦେଖନ୍ତେ ତାହାଙ୍କୁ ।	ସେକାଳେ ଦେଖିଲେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	॥ ୨୦୩
୫୫	ଯା' ଇଚ୍ଛା ରଥ ଚଢ଼ିବାକୁ ।	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସେ ରାଜକନ୍ୟାକୁ	॥ ୨୦୪
	ଦେଖନ୍ତେ ଶତ୍ରୁମାନେ ତହିଁ ।	ଗରୁଡ଼ଚିହ୍ନ ଅଟେ ଯହିଁ	॥ ୨୦୫
	ସେ ରଥେ କରି ଆରୋହଣ ।	ରାଜନ୍ୟସମୂହକୁ ପୁଣ	॥ ୨୦୬
	ବହୁତ କରି ପରାଭବ ।	କନ୍ୟାକୁ ହରିଲେ ମାଧବ	॥ ୨୦୭
୫୬	ତଦନନ୍ତରେ ଭଗବାନ ।	ରାମ ଯହିଁରେ ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ	॥ ୨୦୮
୫୭	ସେ ସୈନ୍ୟ ସହିତରେ ତହିଁ ।	ଚଳିଲେ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହୋଇ	॥ ୨୦୯
	ଶୃଗାଳମଧ୍ୟୁଁ ଭାଗ ହରି ।	ଯେସନେ ଗମଇଁ କେଶରୀ	॥ ୨୧୦
	ଜରାସନ୍ଧକୁ ଆଦି ହୋଇ ।	ଯେ ଅଭିମାନୀ ଥିଲେ ତହିଁ	॥ ୨୧୧
	ନିଜ ପରାଭବ ଯା'ଠାରୁ ।	ଯଶର କ୍ଷୟ ହିଁ ଯହିଁରୁ	॥ ୨୧୨
	ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନ ସହିଲେ ।	ଅନ୍ୟ ନୃପତିଙ୍କର ତୁଲେ	॥ ୨୧୩
	କେଶରୀଙ୍କର ଯଶମାନ ।	ମୃଗେ ହରିଲା ପ୍ରାଏ ପୁଣ	॥ ୨୧୪

୧. ଦରହାସ । ୨. କଢ଼ି । ୩. ସ୍ମର = କନ୍ଦର୍ପ । ୪. ଲଜ୍ଜା । ୫. କରଜ = ନଖ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେ ଧରିଥାଇ ଶରାସନ	। ସେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ପୁଣ	।। ୨୧୫
ଗୋପାଳେ ହରିଲେ ଯଶକୁ	। ଧିକ ହେଉ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ	।। ୨୧୬
ଭୀଷ୍ମକସୁତାକୁ ହରଣ	। କଲେ ଯେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ	।। ୨୧୭
ତାଙ୍କ ଚରଣସରସିଜେ	। ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଭଜେ	।। ୨୧୮

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ରୁକ୍ମିଣୀହରଣଂ
ନାମ ତ୍ରିପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଚତୁଃପଞ୍ଚାଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚତୁଃପଞ୍ଚାଶତମେ ତୁ ଜିତ୍ୱା ରାଜ୍ଞୋଽରିପକ୍ଷଗାନ୍ ।
ରୁକ୍ମିଣଂ ଚ ବିରୂପ୍ୟାଥ ଭୈଷ୍ମ୍ୟାଃ ପାଣିଂ ପୁରେଽଗ୍ରହୀତ୍ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ	। ଏମନ୍ତ ରୂପେ ହେ ରାଜନ	।।	୧
	ସେ ସର୍ବେ ଅତି କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ	। ତୁରଗମାନଙ୍କୁ ଆରୋହି	।।	୨
	କବଚେ ଆବୃତ ହୋଇଣ	। କାର୍ମୁକମାନଙ୍କୁ ଧରିଣ	।।	୩
	ଯେ ନିଜ ନିଜ ସୈନ୍ୟମାନେ	। ଗଲେ ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ତେଣେ	।।	୪
୨	ସେମାନେ ଆସି ପଡ଼ନ୍ତେଣ	। ତାହାଙ୍କୁ କରି ବିଲୋକନ	।।	୫
	ଯାଦବସୈନ୍ୟଙ୍କର ତୁଲେ	। ଯେ ଯୂଥପତିମାନେ ଥିଲେ	।।	୬
	ସେମାନେ ସମ୍ମୁଖ ହୋଇଣ	। ଯେ ନିଜ ଶରାସନମାନ	।।	୭
	ତାହାଙ୍କୁ ଟଙ୍କାର କରିଣ	। ରହିଲେ ତହିଁ ହେ ରାଜନ	।।	୮
୩	ଅସ୍ତ୍ରେ ପଣ୍ଡିତ ଶତ୍ରୁବୀରେ	। ତୁରଗମାନଙ୍କ ଉପରେ	।।	୯
	ଗଜମାନଙ୍କର ସ୍କନ୍ଧରେ	। [1]ରଥମାନଙ୍କର ଉପରେ	।।	୧୦
	ଶରବରଷାମାନଙ୍କୁ ହି	। ମୋକ୍ଷଣ କଲେକ ସେଠାଇଁ	।।	୧୧
	ଅଚଳ[2] ମାନଙ୍କରେ ଘନେ	। ଜଳକୁ ବରଷନ୍ତି ଯେହ୍ନେ	।।	୧୨
୪	ଭୟରେ ଅଟଇ ବିହ୍ୱଳ	। ଯାହାର ଲୋଚନଯୁଗଳ	।।	୧୩
	ଶୋଭନମଧ୍ୟା[3] ସେ ରୁକ୍ମିଣୀ	। [4]ସାୟକ-ଆସାରରେ ପୁଣି	।।	୧୪
	ଛନ୍ନ ହୁଅନ୍ତେ ପତିସୈନ୍ୟ	। ଲଜ୍ଜାରେ ସଂଯୁତ ହୋଇଣ	।।	୧୫
	ଯେ ନିଜ ପତିର ବଦନ	। ତାହାକୁ କଲେ ବିଲୋକନ	।।	୧୬
୫	ହସି କରିଣ ଭଗବାନ	। କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବଚନ	।।	୧୭

---
୧. ରଥମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥରେ । ୨. ଅଚଳ = ପର୍ବତ । ୩. ଯାହାଙ୍କ କଟି ସୁନ୍ଦର ।
୪. ବାଣବୃଷ୍ଟିରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଭୟକୁ ହେ ବାମଲୋଚନି	। ତୁମ୍ଭେ ନ କର ଏହିକ୍ଷଣି	।।	୧୮
	ତୋ' ଲୋକମାନଙ୍କରେ ମୁହିଁ	। ଏ ଶତ୍ରୁସୈନ୍ୟ ନାଶିବଇଁ	।।	୧୯
୬	ଗଦ ସଂକରଷଣ ହୋଇ	। ଏ ଆଦି ଯେତେ ଥିଲେ ତହିଁ	।।	୨୦
	ସେମାନେ ଶତ୍ରୁଙ୍କର ତହିଁ	। ସେ ପରାକ୍ରମମାନଙ୍କୁ ହିଁ	।।	୨୧
	ସେଠାରେ ସହି ନ ପାରିଣ	। ନାରାଚମାନଙ୍କରେ ପୁଣ	।।	୨୨
	ଯେ ହୟ-ଗଜ-ରଥମାନ	। ତାହାଙ୍କୁ କଲେ ସେ ନିଧନ	।।	୨୩
୭	ଯେ ଅଶ୍ୱବନ୍ତ ରଥବନ୍ତ	। ଆବର ଯେ ଗଜମାହୁନ୍ତ	।।	୨୪
	କୁଣ୍ଡଳ-କିରୀଟତୁଲରେ	। ପାଗମାନଙ୍କ ସହିତରେ	।।	୨୫
	କୋଟିସଂଖ୍ୟକ ତାଙ୍କ ଶିରେ	। ଛିଡ଼ିଣ ପଡ଼ିଲେ ଭୂମିରେ	।।	୨୬
୮	ଖଡ଼ଗ-ଗଦା-ଧନୁଙ୍କରେ	। ସଂଯୁତ ଅଟନ୍ତି ସେ କରେ	।।	୨୭
	ପ୍ରକୋଷ୍ଠ-ଉରୁ-ଅଙ୍ଘ୍ରିମାନେ	। ଯେ ଅଶ୍ୱ ଅଶ୍ୱତର[୧] ଆନେ	।।	୨୮
	କୁଞ୍ଜର-ଉଷ୍ଟ୍ର-ଖରମାନେ	। ପଡ଼ିଲେ ନରଶିର ଆନେ	।।	୨୯
୯	ଜୟ ଯେ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ନିର୍ଭରେ	। ଏମନ୍ତ ଯଦୁମାନଙ୍କରେ	।।	୩୦
	ହତ ହୋଇଲା ବଳସୈନ୍ୟ	। ଏମନ୍ତ ଯେବଣ ରାଜନ	।।	୩୧
	ଜରାସନ୍ଧକୁ ଆଦି ହୋଇ	। ଗଲେ ବିମୁଖଭାବ ପାଇ	।।	୩୨
୧୦	ହୃତ ହୋଇଛି ଭାର୍ଯ୍ୟା ଯାର	। ତତ୍‌ପ୍ରାୟେ ଅଟେ ଯେ ଆତୁର	।।	୩୩
	ଯା' ତେଜ ନଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି	। ଉତ୍ସାହ ଯାର ନାହିଁ କିଛି	।।	୩୪
	ଶୁଖିଛି ଯାହାର ବଦନ	। ସେ ଶିଶୁପାଳଠାକୁ ପୁଣ	।।	୩୫
	ଗମନ କରିଣ ସମସ୍ତେ	। ତାହାକୁ କହିଲେ ଏମନ୍ତେ	।।	୩୬
୧୧	ଭୋ ଭୋ ପୁରୁଷବ୍ୟାଘ୍ର ତୁହି	। ଛାଡ଼ ଦୁର୍ମନାଭାବକୁ ହିଁ	।।	୩୭
	ଯେ ପ୍ରିୟାପ୍ରିୟ ବେନିଜଣ	। ତାଙ୍କର ଦେହିଠାରେ ପୁଣ	।।	୩୮
	ସ୍ଥିର ଭାବକୁ ହେ ରାଜନ	। କରି ନଥାଇଁ ବିଲୋକନ	।।	୩୯
୧୨	ଯେସନେ କାଷ୍ଠବନିତା ହିଁ	। ନର୍ତ୍ତକ-ଇଚ୍ଛାରେ ନାଚଇ	।।	୪୦
	ଈଶ୍ୱରତନ୍ତ୍ର ଏ ରୂପରେ	। ସୁଖଦୁଃଖରେ ଚେଷ୍ଟା କରେ	।।	୪୧
୧୩	କୃଷ୍ଣର ସପ୍ତଦଶ ଥର	। ଯୁଦ୍ଧେ ହାରିଲି ମୁଁ ଆବର	।।	୪୨
	ତେଇଶି ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ବଳେ	। ତାକୁ ଜିଣିଲି ଏକ ବେଳେ	।।	୪୩
୧୪	ଯେ କାଳ ଦଇବରେ[୨] ଯୁକ୍ତ	। ତେଣେ ଜଗତ ବିଦ୍ରାବିତ[୩]	।।	୪୪
	ଏମନ୍ତେ ଜାଣନ୍ତେ ନିଶ୍ଚିତେ	। ତଥାପି କଉଣସି ମତେ	।।	୪୫
	ମୁଁ ପୁଣି ଶୋକ ନ କରଇ	। ଆବର ହରଷ ନୁହଇ	।।	୪୬
୧୫	ବୀର ଯୂଥପ-ଯୂଥପତି	। ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ଅଟୁଁ ଅତି	।।	୪୭
	ଅଳପ ଅଟେ ଯାଙ୍କ ସୈନ୍ୟ	। କୃଷ୍ଣରେ ଅଟନ୍ତି ପାଳନ	।।	୪୮

୧. ଖଚର । ୨. ଅଦୃଷ୍ଟରେ । ୩. ଇତସ୍ତତ ଧାବିତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ଯଦୁମାନଙ୍କେ ଆଜ ହିଁ	। ପରାଭବକୁ ଲଭିଲଇଁ	।।	୪୯
୧୬	ଆତ୍ମାକୁ ଅଟେ ଅନୁସାର	। ଏମନ୍ତ କାଳରେ ଆବର	।।	୫୦
	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଶତ୍ରୁମାନେ ଏବେ	। ଜିଣିଲେ, ଆମ୍ଭେ ପୁଣି ତେବେ	।।	୫୧
	ତାଙ୍କୁ ଜିଣିବା ଯେବେ, କାଳ	। ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ହେବ ଅନୁକୂଳ	।।	୫୨
୧୭	ସେ ଶିଶୁପାଳ ଏ ରୂପରେ	। ବୋଧିତ ହୁଅନ୍ତେ ମିତ୍ରରେ	।।	୫୩
	ଅନୁଗଙ୍କର ସହିତରେ	। ଗମନ କଲା ନିଜ ପୁରେ	।।	୫୪
	ବହୁତ ମଲେ ଯାହାଙ୍କର	। ସେ ରାଜାମାନେ ହେଁ ଆବର	।।	୫୫
	ଯେ ନିଜ ନିଜ ପୁରମାନ	। ତହିଁକି କଲେ ସେ ଗମନ	।।	୫୬
୧୮	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦ୍ୱେଷ ଯେ କରଇ	। ସେ ରୁକ୍ମୀ ଭଗିନୀର ତହିଁ	।।	୫୭
	ରାକ୍ଷସବିବାହ ନ ସହି	। ଅକ୍ଷୌହିଣୀରେ ବୃତ ହୋଇ	।।	୫୮
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅନୁଗତ[୧] ହେଲା	। ସେ ବଳୀ ପୃଷ୍ଠରେ ଗମିଲା	।।	୫୯
୧୯	ସେ ମହାବାହୁ ଧନୁ ଘେନି	। କବଚେ ବୃତ ହୋଇ ପୁଣି	।।	୬୦
	ଶୁଣନ୍ତେ ସମସ୍ତ ରାଜନ	। ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଂରବ୍ଧ ହୋଇଣ	।।	୬୧
	ସେ ରୁକ୍ମୀ କ୍ରୋଧୀ ଅଟେ ଅତି	। ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲା ସେ ଝଟିତି	।।	୬୨
୨୦	କୃଷ୍ଣକୁ ଯୁଦ୍ଧେ ନ ମାରିଣ	। ରୁକ୍ମିଣୀକି ମୁଁ ନ ଘେନିଣ	।।	୬୩
	ଆସିବି ନାହିଁ କୁଣ୍ଡିନକୁ	। ସତ୍ୟ କହୁଛି ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	।।	୬୪
୨୧	ସେ ରୁକ୍ମୀ କହି ଏ ପ୍ରକାରେ	। ରଥକୁ ଆରୋହି ସତ୍ୱରେ	।।	୬୫
	କହିଲା ସାରଥିକି ପୁଣ	। ଅଶ୍ୱଙ୍କୁ କର ତୁ ପ୍ରେରଣ	।।	୬୬
	ଯହିଁରେ ଅଛି କୃଷ୍ଣ, ତାର	। ସଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧ ହେବ ମୋର	।।	୬୭
୨୨	'ଯା'[୨] ବୁଦ୍ଧି କୁତ୍ସିତ ଅଟଇ	। ସେ ଗୋପାଳ[୩]ର ଆଜ ଯାଇଁ	।।	୬୮
	ତୀକ୍ଷ୍ଣଶରମାନଙ୍କେ ମୁହିଁ	। ବଳଗର୍ବକୁ ହରିବଇଁ	।।	୬୯
	ମୋ ଭଗିନୀକି ବଳାତ୍କାରେ	। ହରିଲା ଯେବଣ ଗର୍ବରେ	।।	୭୦
୨୩	ଯେ ରୁକ୍ମୀ ଅଟଇ କୁମତି	। ଏ ରୂପେ କହିଣ ସେ ଅତି	।।	୭୧
	ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଯେ ପ୍ରମାଣ	। ତାହା ସେ ନ ଜାଣଇଁ ପୁଣ	।।	୭୨
	ହେ ନୃପ ! ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ	। ସେ କାଳେ ଏକା ରଥକରେ	।।	୭୩
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ରହ ରହ କ୍ଷଣେ	। ବୋଲି ବୋଇଲା ଅନୁକ୍ଷଣେ	।।	୭୪
୨୪	ସୁଦୃଢ଼ ଯଉଁ ଶରାସନ[୪]	। ତାହାକୁ କରି ଆକର୍ଷଣ	।।	୭୫
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ତିନି ସାୟକରେ	। ପ୍ରହାର କଲା ସେ ସତ୍ୱରେ	।।	୭୬
	ଯଦୁମାନଙ୍କର ଯେ କୁଳ	। ତହିଁରେ ଅଟୁ ତୁ ପାଂସୁଳ	।।	୭୭
	କ୍ଷଣେକ ରହ ରେ ଏଠାରେ	। ପୁଣି ବୋଇଲା ଏ ପ୍ରକାରେ	।।	୭୮

---

୧. ଅନୁଗମନ କଲା;　　୨. ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କ ଠାରେ ମଧ୍ୟ ଯେ ଅନୁଗ୍ରହଶୀଳ ।
୩. ଗୋପାଳ = ବେଦପାଳକ ଇତି ବାସ୍ତବ ଅର୍ଥ ।　　୪. ଶରାସନ = ଧନୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୫	ହବିକି ହରିଣ ଗମଇଁ	। ଏମନ୍ତ କାକପ୍ରାଏ ହୋଇ	।।	୭୯
	ହରିଣ ମୋର ଭଗିନୀକି	। ଗମନ କରୁଛୁ କେଣିକି	।।	୮୦
	କୂଟରେ କରୁ ତୁ ସମର	। ମାୟାବୀ ଅଟୁ ତୁ ଆବର	।।	୮୧
	ରେ ମନ୍ଦ ! ତୋ ଗର୍ବକୁ ମୁହିଁ	। ଆଜ ନିଶ୍ଚୟେ ହରିବଇଁ	।।	୮୨
୨୬	ମୋ ବାଣମାନଙ୍କରେ ହତ	। ହୋଇ ନ ଶୋଇବୁ ଯାବତ	।।	୮୩
	ତାବତ ଛାଡ଼ ଏ କନ୍ୟାକୁ	। ସେ ରୁକ୍ମୀ ବୋଲନ୍ତେ ତାହାଙ୍କୁ	।।	୮୪
	ଧନୁକୁ ଛେଦି ଭଗବାନ	। ହସି ବିନ୍ଧିଲେ ଷଡ଼ ବାଣ	।।	୮୫
୨୭	ଚାରି ଅଶ୍ୱଙ୍କୁ ଅଷ୍ଟ ପୁଣି	। ବିନ୍ଧିଲେ ସାରଥିକି ବେନି	।।	୮୬
	ଧ୍ୱଜକୁ ତିନି ସାୟକରେ	। ସେ ରୁକ୍ମୀ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ	।।	୮୭
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଶରାସନ	। ଘେନି ବିନ୍ଧିଲା ପଞ୍ଚବାଣ	।।	୮୮
୨୮	ସେ ଶରମାନଙ୍କେ ତାଡ଼ିତ	। ହୁଅନ୍ତେ ପୁଣି ସେ ଅଚ୍ୟୁତ	।।	୮୯
	ସେ ଧନୁ କରନ୍ତେ ଛେଦନ	। ଘେନିଲା ଆନ ଶରାସନ	।।	୯୦
	ସେ ଶରାସନକୁ ହିଁ ପୁଣ	। ଛେଦନ କଲେ ଭଗବାନ	।।	୯୧
୨୯	ପରିଘ ପଟ୍ଟିଶ ଯେ ଆନ	। ଯେ ଶୂଳ ଢାଲ ଖଡ୍‌ଗମାନ	।।	୯୨
	ଯେ ବା ତୋମରମାନେ ପୁଣ	। ଏ ଶସ୍ତ୍ର ଯେବଣ ଯେବଣ	।।	୯୩
	ଗ୍ରହଣ କରଇ ତା' ସବୁ	। ଛେଦି ପକାଇଲେ ସେ ପ୍ରଭୁ	।।	୯୪
୩୦	ଭୀଷ୍ମକସୁତ ସେ ହେତୁରୁ	। ସତ୍ୱରେ ଡେଇଁଣ ରଥରୁ	।।	୯୫
	ଖଡ଼ଗ ଧରି କରି କରେ	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମାରିବା ଇଚ୍ଛାରେ	।।	୯୬
	ଧାଇଁଲା ଅତି କ୍ରୋଧ ହୋଇ	। ଅଗ୍ନିକି ପତଙ୍ଗପରାଇ	।।	୯୭
୩୧	ସେ ଆସି ପଡ଼ନ୍ତେ ସତ୍ୱର	। ଖଡ଼ଗଚାପକୁ ତାହାର	।।	୯୮
	ଶରମାନଙ୍କେ ନରହରି	। ତିଳପ୍ରମାଣେ ଛେଦି କରି	।।	୯୯
	ମାରିବା ଅର୍ଥେ ସେ ରୁକ୍ମୀକି	। ଘେନିଲେ ତୀକ୍ଷଣ ଅସିକି	।।	୧୦୦
୩୨	ଭ୍ରାତାର ଯେ ବଧ-ଉଦ୍‌ଯୋଗ	। ରୁକ୍ମିଣୀ ଦେଖି ତାହା ବେଗ	।।	୧୦୧
	ଭୟରେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇଣ	। ପତିର ଚରଣେ ପଡ଼ିଣ	।।	୧୦୨
	ସେ ସତୀ କରୁଣ ହୋଇଣ	। କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବଚନ	।।	୧୦୩

ଶ୍ରୀରୁକ୍ମିଣୀ ଉବାଚ

୩୩	ହେ ଦେବଦେବ ଯୋଗେଶ୍ୱର	। ହେ ଅପ୍ରମେୟ-ଆତ୍ମା ଆର	।।	୧୦୪
	ହେ ଜଗଦ୍‌ପତି ହେ କଲ୍ୟାଣ	। ହେ ମହାଭୁଜ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ	।।	୧୦୫
	ହେ କୃଷ୍ଣ ଏ ମୋର ଭ୍ରାତାକୁ	। ସମର୍ଥ ନୁହ ମାରିବାକୁ	।।	୧୦୬

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୪	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ	। ଶୁଣ ହେ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ	।।	୧୦୭
	ପରିତ୍ରାସ[୧]ରେ କମ୍ପମାନ	। ହଉଛି ଯାର ଅଙ୍ଗମାନ	।।	୧୦୮

୧. ପରିତ୍ରାସ = ଭୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଶୋକେ ଶୁଖୁଛି ଯା' ବଦନ ।	ରୁଦ୍ଧ ଅଟଇ କଣ୍ଠ ପୁଣ	॥ ୧୦୯
	କାତରେ ଖସିଲା ଆବର ।	ସୁବର୍ଣ୍ଣମେଖଳା ଯାହାର	॥ ୧୧୦
	ଏମନ୍ତ ଅଟେ ଯେ ରୁକ୍ମିଣୀ ।	ଚରଣ ଧରନ୍ତେ ସେ ପୁଣି	॥ ୧୧୧
	କରୁଣାବନ୍ତ ସେ ଅଚ୍ୟୁତ ।	ତା' ବଧୁଁ ହେଲେ ନିବର୍ତ୍ତିତ	॥ ୧୧୨
୩୫	ଅସାଧୁ କୃତ୍ୟ ଯେ କରଇ ।	ବସନେ ସେ ରୁକ୍ମୀକି ତହିଁ	॥ ୧୧୩
	ବାନ୍ଧି କରିଣ ଭଗବାନ ।	ଯେ ତାର ଶ୍ମଶ୍ରୁ-କେଶମାନ	॥ ୧୧୪
	ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେକେ ତା' ବପନ[୧] ।	କରିଣ କଲେ ବିରୂପନ[୨]	॥ ୧୧୫
	ଉଦ୍ୟତ ଯଉଁ ଶତ୍ରୁସୈନ୍ୟ ।	ସେ ଯଦୁବୀରେ ତତକ୍ଷଣ	॥ ୧୧୬
	ମର୍ଦ୍ଦିପକାଇଲେ ସେଠାଏ ।	ପଦ୍ମକୁ ଯେସନେ ହସ୍ତୀଏ	॥ ୧୧୭
୩୬	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନିକଟକୁ ଯାଇ ।	ଯଦୁପ୍ରବୀରମାନେ ତହିଁ	॥ ୧୧୮
	ରୁକ୍ମୀକି କଲେ ବିଲୋକନ ।	ସେ ମହାପ୍ରଭୁ ସଂକର୍ଷଣ	॥ ୧୧୯
	ତେମନ୍ତରୂପେ ହତପ୍ରାଏ ।	ତାହାକୁ ଦେଖିଣ ସେଠାଏ	॥ ୧୨୦
	ସେ ଭଗବାନ ବଳରାମ ।	ଅଟନ୍ତି କରୁଣାନିଧାନ	॥ ୧୨୧
	ତା' ବନ୍ଧ ଫିଟାଇ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ।	କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	॥ ୧୨୨
୩୭	ଶ୍ମଶ୍ରୁ କୁନ୍ତଳମାନଙ୍କର ।	ଯେ ଅଟେ ବପନ ଆବର	॥ ୧୨୩
	ସୁହୃଦଙ୍କର ବଧ ସେହି ।	ଯେ ତାଙ୍କ ବିରୂପଣ ତୁହି	॥ ୧୨୪
	କଲୁ ସେ ଅସାଧୁ କରମ ।	ହେ କୃଷ୍ଣ ସେ ଆତ୍ମ ନିନ୍ଦନ	॥ ୧୨୫
୩୮	ସେ ରୁକ୍ମିଣୀକି ସଂକର୍ଷଣ ।	କହନ୍ତି ସାନ୍ତ୍ୱନା କରିଣ	॥ ୧୨୬
	ଭ୍ରାତାର ବିରୂପଚିନ୍ତାରେ ।	ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଏଠାରେ	॥ ୧୨୭
	ହେ ସାଧ୍ୱି ! କ୍ରୋଧ ତୁ ନ କର ।	ସୁଖଦୁଃଖଦ ହୋଇ ନର	॥ ୧୨୮
	ନାହିଁଟି ଆନ ଜଣେ କେହି ।	ଯାହା ଆପଣା କରିଥାଇ	॥ ୧୨୯
	ଯେଣୁ ସେ କର୍ମମାନଙ୍କୁ ହିଁ ।	ପୁରୁଷ ନିଶ୍ଚୟେ ଭୁଞ୍ଜଇ	॥ ୧୩୦
୩୯	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଆକ୍ଷେପ କରିଣ ।	କହୁଅଛନ୍ତି ସଂକର୍ଷଣ	॥ ୧୩୧
	ବଧକୁ ଯା' ଦୋଷ ଉଚିତ ।	ସେ ବନ୍ଧୁ ହେଲେ ହେଁ ଏମନ୍ତ	॥ ୧୩୨
	ବନ୍ଧୁର ବଧେ ଯୋଗ୍ୟ ନୋହି ।	ସ୍ୱଦୋଷେ ହତପ୍ରାଏ ସେହି	॥ ୧୩୩
	ତ୍ୟାଜ୍ୟ ସେ ଅଟଇ ଆବର ।	ତାହାକୁ କରି କି ସଂହାର	॥ ୧୩୪
୪୦	ସେ ରୁକ୍ମିଣୀକି ହଳଧର ।	ପୁଣି କହନ୍ତି ଏପ୍ରକାର	॥ ୧୩୫
	କ୍ଷତ୍ରିୟଙ୍କର ଧର୍ମ ଏହି ।	ବିଧାତା ପୂର୍ବେ ସର୍ଜିଛନ୍ତି	॥ ୧୩୬
	ଯଉଁ ଧର୍ମରେ ଏ ସଂସାରେ ।	ଭ୍ରାତାହିଁ ଭ୍ରାତାକୁ ସଂହାରେ	॥ ୧୩୭
	ଏ ଧର୍ମ ଏହିହେତୁ ଆର ।	ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଟେ ଘୋରତର	॥ ୧୩୮
୪୧	ଯେ ରାଜ୍ୟ ଯେ ଭୂମି ଯେ ଧନ ।	ଯେ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଯେ ବା ତେଜମାନ	॥ ୧୩୯

୧. ମୁଣ୍ଡନ । ୨. ବିରୂପ କରିବା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ମାନୀ ଅଟନ୍ତି ଯେଉଁ ନର	। ସମ୍ପତ୍ତି-ମଦେ ଅନ୍ଧ ଆର	।।	୧୪୦
	ଏହା ସେ ଛାଡ଼ନ୍ତି ତତ୍‌କ୍ଷଣ	। ଆନ ହେତୁରୁ ଅବା ପୁଣ	।।	୧୪୧
୪୨	ଭୀଷ୍ମକନନ୍ଦନାଙ୍କୁ ପୁଣି	। କହୁଅଛନ୍ତି ହଳପାଣି	।।	୧୪୨
	ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଠାରେ ଅତି	। ଦୁଷ୍ଟହୃଦୟ ଯେ ଅଟନ୍ତି	।।	୧୪୩
	ସେ ଭ୍ରାତାମାନଙ୍କର ପାଇଁ[୧]	। ଅଜ୍ଞାନ ଲୋକପ୍ରାଏ ହୋଇ	।।	୧୪୪
	ମଙ୍ଗଳ କରୁଛ ଚିନ୍ତନ	। ଏ ବୁଦ୍ଧି ତୁମ୍ଭର ବିଷମ	।।	୧୪୫
	ସର୍ବଦା ମିତ୍ରଙ୍କର ଠାଇଁ	। ଯେଣୁ ସେ ବୁଦ୍ଧି ଭଦ୍ର ନୋହି	।।	୧୪୬
୪୩	ମିତ୍ର-ଅମିତ୍ର-ଉଦାସୀନେ	। ଏ ରୂପେ ଦେହୀକି ଯେ ଜାଣେ	।।	୧୪୭
	ଦେହକୁ ଆତ୍ମା ମଣିଥାନ୍ତି	। ସେ ନରମାନଙ୍କ ଏ ମତି	।।	୧୪୮
	ଏ ଆତ୍ମମୋହ ଅଟେ ସତ୍ୟ	। ଦେବମାୟାରେ ଏ କଳ୍ପିତ	।।	୧୪୯
୪୪	ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଘଟେ	। ବିଶୁଦ୍ଧ ଆତ୍ମା ଏକ ଅଟେ	।।	୧୫୦
	ସେ ଆତ୍ମାକୁ ହିଁ ମୂଢ଼ ନରେ	। ଘେନନ୍ତି ନାନା ପରକାରେ	।।	୧୫୧
	ଚନ୍ଦ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟାଦିଙ୍କି ଯେରୂପେ	। ଜଳମାନଙ୍କେ ନାନାରୂପେ	।।	୧୫୨
	ନଭକୁ ଘଟାଦିରେ ଯେହ୍ନେ	। ପୁଣି ଘେନନ୍ତି ଭିନ୍ନେ ଭିନ୍ନେ	।।	୧୫୩
୪୫	ଦ୍ରବ୍ୟ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ଗୁଣାତ୍ମକ	। [୨]ଆଦ୍ୟନ୍ତବନ୍ତ ଏ ପ୍ରତୀକ	।।	୧୫୪
	ଆତ୍ମାରେ ଅବିଦ୍ୟାରେ ପୁଣ	। ଏ ଦେହ କଳ୍ପିତ ହୋଇଣ	।।	୧୫୫
	ସଂସାରବନ୍ତ କରି ସେହି	। ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁଟି କରଇ	।।	୧୫୬
୪୬	କହୁଅଛନ୍ତି ହଳପାଣି	। ଶୁଣ ଗୋ ହେ ସତି ରୁକ୍ମିଣୀ	।।	୧୫୭
	ଆତ୍ମାର ଅସନ୍ତ ଦେହରେ	। ସଂଯୋଗ ନାହିଁ କାଳାନ୍ତରେ	।।	୧୫୮
	ଆତ୍ମାର ବିୟୋଗ ସେ ରୂପେ	। ନାହିଁ ଅସନ୍ତ ଦେହରୂପେ	।।	୧୫୯
	ଚକ୍ଷୁରୂପଙ୍କ ପ୍ରକାଶନ	। ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ସକାଶୁଁ ଯେସନ	।।	୧୬୦
୪୭	ଦେହର ବିକ୍ରିୟାରୂପେଣ	। ଯେ ଜନ୍ମାଦିଏ ଛନ୍ତି ପୁଣ	।।	୧୬୧
	ସେମାନେ ଆତ୍ମାଠାରୁ ଜାତ	। କେବେ ନୁହନ୍ତି କଦାଚିତ	।।	୧୬୨
	ଚନ୍ଦ୍ରର ଠାରୁ କଳାଙ୍କର	। ଜନ୍ମାଦି ନୋହେ ଯେ ପ୍ରକାର	।।	୧୬୩
	ଯେହ୍ନେ ସେ କଳାମାନଙ୍କର	। ବିନାଶେ କ୍ଷୟ ଚନ୍ଦ୍ରମାର	।।	୧୬୪
	ଦେହନାଶରେ ଏ ଆତ୍ମାର	। ସେ ରୂପେ ମୃତିବ୍ୟବହାର	।।	୧୬୫
୪୮	ଶୟନ କରିଥାନ୍ତେ ଜନ	। ଅସତ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ଯେସନ	।।	୧୬୬
	ଆତ୍ମାକୁ ବିଷୟମାନଙ୍କୁ	। ପୁଣି ହିଁ ଭୁଞ୍ଜଇ ଫଳକୁ	।।	୧୬୭
	ସେ ରୂପେ ଅବୁଧ ଜନ ହିଁ	। ଏସଂସାରକୁ ପୁଣ ପାଇ	।।	୧୬୮
୪୯	ହେ ଶୁଚିସ୍ମିତେ ! ସେ ହେତୁରୁ	। ଯେ ଜାତ ଅଟେ ଅଜ୍ଞାନରୁ	।।	୧୬୯
	ଯେ ପୁଣି ଆତ୍ମାକୁ ଶୋଷଇ	। ଆବର ମୋହିତ କରଇ	।।	୧୭୦

୧. ଠାଇଁ ୨. ଆଦି ଓ ଅନ୍ତ ଥିବା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ଶୋକ ଛାଡ଼ି ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନେ	ସ୍ୱସ୍ଥ ତୁ ହୁଅ ଏ ଭୁବନେ	॥ ୧୭୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୫୦	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ହେ ରାଜନ	॥ ୧୭୨
	ସେ ଭଗବାନ ରାମେ ପୁଣ	ରୁକ୍ମିଣୀ ପ୍ରବୋଧ ହୋଇଣ	॥ ୧୭୩
	ବିମନ ଭାବ ଛାଡ଼ି ଚିତ୍ତ	ବୁଦ୍ଧିରେ କଲା ସମାହିତ	॥ ୧୭୪
୫୧	ପ୍ରାଣମାତ୍ରକେ ଅବଶିଷ୍ଟ	ହୋଇ ଯେ ଅଟଇ ଉତ୍‌ସୃଷ୍ଟ	॥ ୧୭୫
	ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କେ ହତ ଯାର	ହୋଇଛି ବଳ ପ୍ରଭା ଆର	॥ ୧୭୬
	ଯେ ଅଟେ ନିଜ ମନୋରଥ	ସେ ଯାର ହୋଇଲା ବିତଥ	॥ ୧୭୭
	ଯେ ନିଜ ବିରୂପକରଣ	ରୁକ୍ମୀ ତା' କରନ୍ତେ ସ୍ମରଣ	॥ ୧୭୮
୫୨	ନ ମାରି ଦୁର୍ମତି କୃଷ୍ଣକୁ	ନ ଲେଉଟାଇ ସେ [୧]ସ୍ୱସାକୁ	॥ ୧୭୯
	କୁଣ୍ଡିନେ ପ୍ରବେଶ ମୁଁ ଯାଇ	ନୋହିବି ବୋଲି ଏହା କହି	॥ ୧୮୦
	ସେ ରୁକ୍ମୀ ନିବାସନିମିତ୍ତ	ଯେ ଭୋଜକଟ ନାମେ ଖ୍ୟାତ	॥ ୧୮୧
	ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁରକୁ ରଚିଲା	କ୍ରୋଧରେ ତହିଁରେ ରହିଲା	॥ ୧୮୨
୫୩	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଭଗବାନ	ସେ ରାଜାମାନଙ୍କୁ ଜିଣିଣ	॥ ୧୮୩
	ଭୀଷ୍ମକସୁତା ଯେ ରୁକ୍ମିଣୀ	ନିଜ ପୁରକୁ ତାଙ୍କୁ ଆଣି	॥ ୧୮୪
	ଉତ୍ତମବିଧିମତେ ପୁଣ	ବିବାହ ହେଲେ ହେ ରାଜନ	॥ ୧୮୫
୫୪	ଯଦୁମାନଙ୍କର ଯେ ପତି	ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଠାରେ ଅତି	॥ ୧୮୬
	ଅନନ୍ୟଭାବ ଯାହାଙ୍କର	ହେ ନୃପ ! ସେ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର	॥ ୧୮୭
	ମହା ଉତ୍ସବ ଯଦୁପୁରେ	ସେ କାଳେ ହେଲା ପ୍ରତିଘରେ	॥ ୧୮୮
୫୫	ଚିତ୍ର ବସନ ଯାହାଙ୍କର	ସେ ବରକନ୍ୟା ବେନିଙ୍କର	॥ ୧୮୯
	ପ୍ରମୃଷ୍ଟ[୨] ହୋଇ ଯାର ଅତି	ମଣିକୁଣ୍ଡଳମାନେ ଛନ୍ତି	॥ ୧୯୦
	ସେ ନରନାରୀ ହୃଷ୍ଟ ହେଲେ	ସେ ଯଉତୁକମାନ ଦେଲେ	॥ ୧୯୧
୫୬	ଯେ ଉପକଳ୍ପିତ ମଙ୍ଗଳେ	ଏ ସର୍ବମାନଙ୍କେ ସେ କାଳେ	॥ ୧୯୨
	ଅଟନ୍ତି ଯେହୁ ଉତ୍ତମ୍ଭିତ[୩]	ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ ନାମେ ଖ୍ୟାତ	॥ ୧୯୩
	ଯେ ଚିତ୍ର ମାଲ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରମାନ	ଯେ ରତ୍ନ ତୋରଣା ଏ ଆନ	॥ ୧୯୪
	ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭମାନେ ପୁଣ	ଅଗୁରୁ ଧୂପ ଦୀପମାନ	॥ ୧୯୫
	ସେ ଯଦୁପୁରୀ-ପ୍ରତିଦ୍ୱାରେ	ଶୋଭା ପାଇଲା ସେ କାଳରେ	॥ ୧୯୬
୫୭	ଯଉଁ ପୁରରେ ମାର୍ଗମାନ	ହୋଇଣଅଛନ୍ତି ସେଚନ	॥ ୧୯୭
	ଆହୂତ ହୋଇ କରି ଅତି	ଯେ ପ୍ରିୟ ନୃପେ ଆସିଛନ୍ତି	॥ ୧୯୮
	ତାଙ୍କର ଯେ ହସ୍ତୀଏ ଛନ୍ତି	ଦାନଜଳକୁ ଛାଡୁଛନ୍ତି	॥ ୧୯୯
	ତହିଁରେ [୪]ସଂମୃଷ୍ଟ ହୋଇଣ	ଯେ ରମ୍ଭା-ପୂଗ[୫] ବୃକ୍ଷମାନ	॥ ୨୦୦

୧. ଭଉଣୀ । ୨. ଉତ୍ତମରୂପେ ମାର୍ଜିତ । ୩. ଉଡୁଥିବା । ୪. ଉଠିଥିବା । ୫. ଗୁଆ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତେଣେ ଯେ ପୁରୀ ପ୍ରତିଦ୍ୱାରେ	ଶୋଭା ପାଉଛି ନିରନ୍ତରେ	।।	୨୦୧
୫୮	ଯେ କୁରୁ ବିଦର୍ଭ ସୃଞ୍ଜୟ	ଯେ ଯଦୁ କୁନ୍ତି କଇକେୟ	।।	୨୦୨
	ସେ ଯଦୁପୁରରେ ଏମାନେ	ଶୀଘ୍ରେ ଧାବନ୍ତେ ବନ୍ଧୁମାନେ	।।	୨୦୩
	ଆସିଣ ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	ହରଷ ହେଲେ ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟରେ	।।	୨୦୪
୫୯	ସେ ସେହି ଠାବରେ ଗାୟନ	ହୁଅନ୍ତେ ରୁକ୍ମିଣୀହରଣ	।।	୨୦୫
	ରାଜାଏ ରାଜକନ୍ୟାମାନେ	ତାହା ଶୁଣିଣ ପ୍ରତିଦିନେ	।।	୨୦୬
	ଅତିଶୟରେ ସେ ବିସ୍ମିତ	ହୋଇଲେ ଆହେ ପରୀକ୍ଷିତ	।।	୨୦୭
୬୦	ଯେ ରମା ରୁକ୍ମିଣୀ ବିଖ୍ୟାତ	ତେଣେ ହୁଅନ୍ତେ ଉପଗତ	।।	୨୦୮
	ଲକ୍ଷ୍ମୀର ପତି କରି ପୁଣ	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରି ବିଲୋକନ	।।	୨୦୯
	ହେଲା ସେ ପୁରବାସୀଙ୍କର	ମହା ଉନ୍ମାଦ ଆହେ ବୀର	।।	୨୧୦
	ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣଙ୍କର	ଚରଣଯୁଗେ ନିରନ୍ତର	।।	୨୧୧
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ନିତ୍ୟେ	ଶରଣ ପଶିଲା ସୁଚିତ୍ତେ	।।	୨୧୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟୁଦ୍‌ବାହୋତ୍ସବୋ
ନାମ ଚତୁଃପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ପଞ୍ଚପଞ୍ଚାଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ପଞ୍ଚପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ତୁ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନୋଽଜନି କୃଷ୍ଣତଃ ।
ଶମ୍ବରେଣ ହୃତଃ ସୋଽଥ ହତ୍ୱା ତଂ କାନ୍ତୟାଗମତ୍ ।। ୧
ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନହାନିଲାଭାଦ୍ୟୈଃ ଶମ୍ବରାହରଣାଦିନା ।
କୁଟୁମ୍ବିନାମପତ୍ୟାଦିସୁଖଦୁଃଖମସୂସୁଚତ୍ ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଏବେ ଶୁଣ	।।	୧
	ବାସୁଦେବର ଅଂଶ ହୋଇ	ଯେ କାମ ବିଖ୍ୟାତ ଅଟଇ	।।	୨
	ସେ ମହାଦେବର କ୍ରୋଧରେ	ଦଗଧ ହୋଇଲା ପୂର୍ବରେ	।।	୩
	ପାଇଲା ସେହି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	ପୁଣି ଶରୀର ଲଭିବାକୁ	।।	୪
୨	କୃଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟରୁ ଜାତ ହୋଇ	ସେ କାମ ରୁକ୍ମିଣୀର ଠାଇଁ	।।	୫
	ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନନାମରେ ବିଖ୍ୟାତ	ହୋଇଣ ହୋଇଲା ସେ ଜାତ	।।	୬
	ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗମାନଙ୍କରୁ	ଊଣା ନୁହଇ ପିତାଠାରୁ	।।	୭
୩	ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶତ୍ରୁ କନ୍ଦର୍ପର	ଅଟଇ ଯେ ଶମ୍ବରାସୁର	।।	୮

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ଅନିର୍ଦ୍ଦଶ[୧] ବାଳକକୁ । ଆପଣା ଶତ୍ରୁ ମଣି ତାକୁ ॥ ୯
ସେ କାମରୂପୀ ନିଶାଚର । ହରଣ କରିଣ ସତ୍ୱର ॥ ୧୦
ସମୁଦ୍ରେ ନେଇ ପକାଇଣ । କଲା ସେ ଗୃହକୁ ଗମନ ॥ ୧୧
୪ ତହିଁରେ ବଳବନ୍ତ ମୀନ । ଶିଶୁକୁ ଗିଳିଲା ବହନ ॥ ୧୨
ସେ ଆନ ମତ୍ସ୍ୟଙ୍କର ତୁଲେ । ବୃତ ହୁଅନ୍ତେ ମହାଜାଲେ ॥ ୧୩
ଯାଙ୍କ ଜୀବିକା ମୀନ ଅଟେ । ତାଙ୍କୁ ଧରିଲେ ସେ କେଉଟେ ॥ ୧୪
୫ ଭେଟି କରିଣ ସେ ମୀନକୁ । କୈବର୍ତ୍ତେ ଦେଲେ ଶମ୍ବରକୁ ॥ ୧୫
ସୁଆରେ[୨] ରନ୍ଧନଗୃହକୁ । ନେଇ କରିଣ ସେ ମୀନକୁ ॥ ୧୬
ଶସ୍ତ୍ରରେ କାଟିଲେ ସେ ତହିଁ । ଏ କଥା ଅଦ୍ଭୁତ ଅଟଇ ॥ ୧୭
୬ ସୁଆରମାନେ ସେ କାଳରେ । ବାଳକୁ ଦେଖିଣ ଉଦରେ ॥ ୧୮
ମାୟାବତୀର ଠାରେ ପୁଣ । ତାହାକୁ କଲେ ନିବେଦନ ॥ ୧୯
ଶଙ୍କିତ ଅଟେ ଚିତ୍ତ ଯାର । ସେ ମାୟାବତୀର ଆଗର ॥ ୨୦
ରୁକ୍ମିଣୀ-କୃଷ୍ଣଠାରୁ ପୁଣ । ସେ ବାଳକର ଯେ ଉତ୍ପନ୍ନ ॥ ୨୧
ଏ କାମ ଅଟେ ଭର୍ତ୍ତା ତୋର । ଏମନ୍ତ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଆବର ॥ ୨୨
ମତ୍ସ୍ୟଉଦରନିବେଶିତ । ନାରଦ କହିଲେ ସମସ୍ତ ॥ ୨୩
୭ ଯେ ପତିବ୍ରତା ନାମ ରତି । ସେ କାମପତ୍ନୀ ମାୟାବତୀ ॥ ୨୪
ଦଗଧ ହେଲା ଯା' ଶରୀର । ପୁଣି ହିଁ ସେ ନିଜ ପତିର ॥ ୨୫
ଦେହ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା ପାଇଁ । ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିଥିଲା ରହି ॥ ୨୬
୮ ତାକୁ ଶମ୍ବର ସେ କାଳରେ । ସୂପ-ଓଦନ[୩] ସାଧନରେ ॥ ୨୭
କରି ଯେ ଥିଲା ନିରୂପଣ । ଶିଶୁକୁ ସେ କାମ କରିଣ ॥ ୨୮
ଜାଣିଣ ସେ ବାଳକଠାରେ । ସ୍ନେହକୁ କଲା ସେ ନିର୍ଭରେ ॥ ୨୯
୯ ଅଳପ କାଳେ ତହିଁ ପୁଣ । ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତେ ଯୌବନ ॥ ୩୦
ହେ ନୃପ ! ସେ କୃଷ୍ଣନନ୍ଦନ । ଦେଖନ୍ତି ଯେଉଁ ନାରୀଜନ ॥ ୩୧
ସେମାନଙ୍କର ଯେ ବିଭ୍ରମ । ତାହାକୁ କଲେ ସେ ଜନମ ॥ ୩୨
୧୦ ଯା' ନେତ୍ର ପଦ୍ମଦଳପ୍ରାଏ । ପ୍ରଲମ୍ବ ଯାର ଭୁଜ ଦୁହେଁ ॥ ୩୩
ଯେ ନରଲୋକରେ ସୁନ୍ଦର । ସେ ନିଜ ପତିକି ହେ ବୀର ॥ ୩୪
ବ୍ରୀଡ଼ା ସହିତ ଯେ ହସିତ । ତେଣେ ଅଟେ ଯେ ଉତ୍ତମ୍ଭିତ[୪] ॥ ୩୫
ଏମନ୍ତ ଭ୍ରୂଲତାଯୁଗରେ । ସେ କାଳେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରୀତିରେ ॥ ୩୬
ସୁରତ ଭାବର ନିମିତ୍ତ । ସେ ରତି ହେଲେ ଉପସ୍ଥିତ ॥ ୩୭
୧୧ ସେ ଭଗବାନ କୃଷ୍ଣସୁତ । ତାଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ଆଗୋ ମାତ ॥ ୩୮

---

୧. ଯାହାକୁ ଦଶ ଦିନ ହୋଇନାହିଁ; ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣର ବଚନାନୁସାରେ ଷଷ୍ଠଦିବସରେ ।
୨. ସୁଆରେ = ସୁଆରମାନେ ।   ୩. ଡାଲି ଭାତ ।   ୪. ନାଚୁଥିବା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତୁମ୍ଭର ମତି ହେଲା ଆନ । ମାତାର ଭାବକୁ ଛାଡ଼ିଣ ।। ୩୯
ପତ୍ନୀ ଯେସନେ ଉପଗତ । ହୁଅଇ ହେଉଛ ତେମନ୍ତ ।। ୪୦

ଶ୍ରୀରତିରୁବାଚ

୧୨ ସେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନକୁ ରତି ପୁଣ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବଚନ ।। ୪୧
ତୁମ୍ଭେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର କୁମର । ଗୃହରୁ ହରିଲା ଶମ୍ବର ।। ୪୨
ମୁଁ ତୋ ସୁଭଗା ପତ୍ନୀ ରତି । ହେ ପ୍ରଭୁ ! ତୁମ୍ଭେ ରତିପତି ।। ୪୩
୧୩ ଏହି ଶମ୍ବର ଯାତୁଧାନ[୧] । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନୋହୁଁ ଦଶଦିନ ।। ୪୪
ସମୁଦ୍ରେ ପକାଇଲା ନେଇ । ମତ୍ସ୍ୟ ଗିଳିଲା ପୁଣ ତହିଁ ।। ୪୫
ତା' ଗର୍ଭୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଏଠାରେ । ହେ ପ୍ରଭୁ ! ପାଇଲି ଭାଗ୍ୟରେ ।। ୪୬
୧୪ ଯେ ପୁଣ ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ଅଟଇ । ଯାକୁ କେ ଜିଣି ନ ପାରଇ ।। ୪୭
ଆପଣା ଶତ୍ରୁ ଯେ ଅଟଇ । ଶତମାୟାକୁ ଯେ ଜାଣଇ ।। ୪୮
ତୁମ୍ଭେ ମୋହନାଦି ମାୟାରେ । ଏହାକୁ ସଂହାର[୨] ଏଠାରେ ।। ୪୯
୧୫ ବତ୍ସାବିହୀନ ଧେନୁପ୍ରାଏ । ଆକୁଳ ହୋଇ ଅତିଶୟେ ।। ୫୦
ବିଗତସୁତ ଯେ ଅଟଇ । ଆକୁଳ ପୁତ୍ରସ୍ନେହେ ହୋଇ ।। ୫୧
ଦୀନ ହୋଇଣ ତୁମ୍ଭ ମାଏ । କାନ୍ଦନ୍ତି କୁରରୀପରାଏ ।। ୫୨
୧୬ ଏରୂପେ ମାୟାବତୀ କହି । ମହାତ୍ମା ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କୁ ତହିଁ ।। ୫୩
ନାଶଇ ଯେ ସର୍ବମାୟାକୁ । ସେ ଦେଲା ସେ ମହାମାୟାକୁ ।। ୫୪
୧୭ ଶମ୍ବରାସୁରଠାକୁ ଯାଇ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ।। ୫୫
ଅସହ୍ୟ ଆକ୍ଷେପରେ ପୁଣ । ଆକ୍ଷେପମାନଙ୍କୁ କରିଣ ।। ୫୬
କଳହ ଜନ୍ମାନ୍ତେ ତାହାକୁ । ଡାକିଲେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ।। ୫୭
୧୮ ପାଦରେ ହୁଅନ୍ତେ ଆହତ । ଉରଗ ହୁଅଇ ଯେମନ୍ତ ।। ୫୮
ଦୁଷ୍ଟ ବଚନେ ଦୈତ୍ୟ ତହିଁ । ସେ ରୂପେ ଅଧିକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ।। ୫୯
କ୍ରୋଧସକାଶୁଁ ତାମ୍ରବର୍ଣ୍ଣ । ଦିଶଇ ତା' ବେନି ନୟନ ।। ୬୦
ଗଦାକୁ ଧରିଣ କରରେ । ବାହାର ହୋଇଲା ସତ୍ୱରେ ।। ୬୧
୧୯ ମହାତ୍ମା ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କୁ ଦୈତ୍ୟ । ଗଦାରେ ପ୍ରହାରି ତୁରିତ ।। ୬୨
ବଜ୍ରଆଘାତରେ ନିଷ୍ଠୁର । ନାଦ ଅଟଇ ଯେ ପ୍ରକାର ।। ୬୩
କଲା ତେମନ୍ତ ଧ୍ୱନିମାନ । ତାହାକୁ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ କରିଣ ।। ୬୪
୨୦ ସେ ଭଗବାନ ପରଦ୍ୟୁମ୍ନ । ସେ ଗଦା ପଡ଼ନ୍ତେ ଆସିଣ ।। ୬୫
ଗଦାକୁ ଗଦାରେ ନିବାରି । ଶତ୍ରୁକୁ ଅତି କ୍ରୋଧ କରି ।। ୬୬
ନିଜ ଗଦାକୁ ପ୍ରହାରଣ । [୩]କଲେ ସେ କରନ୍ତେ ଗର୍ଜନ ।। ୬୭
୨୧ ମୟ ଦେଖାଇଛି ଯାହାକୁ । ଦୈତ୍ୟ ସେ ରାକ୍ଷସମାୟାକୁ ।। ୬୮

---

୧. ଅସୁର । ୨. ସଂହାର = ବଧ କର ।
୩. ......ସ୍ୱଗଦାଂ ନଦନ୍ ଇତି ପାଠେ/ସ୍ୱଗଦାଂ ନୃପ ଇତି ପାଠାନ୍ତରମ୍ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଆଶ୍ରୟ କରି ଆକାଶରେ	। ରହିଣ କାର୍ଷ୍ଣିର[୧] ଉପରେ	।।	୬୯
	ପାଷାଣମୟ ବୃଷ୍ଟିମାନ	। ସେଠାରେ କଲା ସେ ମୋକ୍ଷଣ	।।	୭୦
୨୨	ଯେ ଅଟେ ରୁକ୍ମିଣୀର ସୁତ	। ସେ ପରଦ୍ୟୁମ୍ନ ମହାରଥ	।।	୭୧
	ପାଷାଣ ବୃଷ୍ଟିମାନଙ୍କରେ	। ବିଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତେ ସେ କାଳରେ	।।	୭୨
	ଯେ ଅଟେ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣମୟ	। ସର୍ବମାୟାକୁ କରେ କ୍ଷୟ	।।	୭୩
	ସେ ମହାବିଦ୍ୟାକୁ ତତ୍‌କ୍ଷଣ	। ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ହେ ରାଜନ	।।	୭୪
୨୩	ତଦନନ୍ତରେ ସେ ଅସୁର	। ଗୁହ୍ୟକ ଗନ୍ଧର୍ବ ଆବର	।।	୭୫
	ପିଶାଚ ଉରଗ ରାକ୍ଷସ	। ଏମାନଙ୍କର ଯେ ଶତଶଃ[୨]	।।	୭୬
	ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲା ଯାକୁ	। ସେ ସର୍ବ ରାକ୍ଷସମାୟାକୁ	।।	୭୭
	କୃଷ୍ଣନନ୍ଦନ ସେ କାଳରେ	। ବିନାଶ କଲେକ ସତ୍ୱରେ	।।	୭୮
୨୪	କୃଷ୍ଣନନ୍ଦନ ତହିଁ ପୁଣ	। ତୀକ୍ଷଣ ଖଡ଼ଗ ଘେନିଣ	।।	୭୯
	କିରୀଟକୁଣ୍ଡଳସହିତ	। ତାମ୍ରଶ୍ମଶ୍ରୁଏ ଯହିଁ ସ୍ଥିତ	।।	୮୦
	ବଳରେ ସେ ଶମ୍ବରଶିର	। ଦେହରୁ ହରିଲେ ସତ୍ୱର	।।	୮୧
୨୫	ଯେ ସ୍ତୁତିମାନ କରୁଛନ୍ତି	। ସେ ଦେବମାନଙ୍କରେ ଅତି	।।	୮୨
	ପୁଷ୍ପସମୂହମାନଙ୍କେଣ	। ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଆକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇଣ	।।	୮୩
	ଅମ୍ବରଗାମିନୀ ଭାର୍ଯ୍ୟାରେ	। ପୁରକୁ ଗଲେ ଆକାଶରେ	।।	୮୪
୨୬	ଶତସଂଖ୍ୟକ ଲଳନାରେ	। ସଂକୁଳ ଅଟେ ଯେ ନିର୍ଭରେ	।।	୮୫
	ସେ ଅନ୍ତଃପୁରେ ହେ ରାଜନ	। ଆକାଶୁଁ ପତ୍ନୀସହିତେଣ	।।	୮୬
	ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯେସନ	। ବିଜୁଳିସହିତରେ ଘନ	।।	୮୭
୨୭	ଯେ ଅଟେ ଘନପ୍ରାଏ ଶ୍ୟାମ	। ପୀତକୌଶେୟ ଯା' ବସନ	।।	୮୮
୨୮	ପ୍ରଲମ୍ବ ବାହୁଯୁଗ ପୁଣ	। ଆରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଯା' ଲୋଚନ	।।	୮୯
	ରୁଚିର ମୁଖ ଅଟେ ଯାର	। ସୁସ୍ମିତବନ୍ତ ଯେ ଆବର	।।	୯୦
	ଯେ ନୀଳ ବକ୍ର ଅଳକାଏ	। ଅଟନ୍ତି ଭ୍ରମରପରାଏ	।।	୯୧
	ତେଣେ ଯା' ବଦନନଳିନ	। ହୋଇଛି ଅଳଂକୃତ ପୁଣ	।।	୯୨
	ସେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନକୁ ବନିତାଏ	। ମଣିଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପରାଏ	।।	୯୩
	ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇଣ ସତ୍ୱରେ	। ଲୁଚିଲେ ସେହି ସେହିଠାରେ	।।	୯୪
୨୯	ଅଳପ ବିଲକ୍ଷଣେ ତହିଁ	। ନାରୀଏ ମନ୍ଦମନ୍ଦ ହୋଇ	।।	୯୫
	ଏ କୃଷ୍ଣ ନୁହନ୍ତି ବୋଲିଣ	। ତାହାଙ୍କୁ ଗୋଚର କରିଣ	।।	୯୬
	ନାରୀରତ୍ନରେ ଯୁତ ହୋଇ	। ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଛନ୍ତି ଯଉଁଠାଇଁ	।।	୯୭
	ହୋଇଣ ହରଷବିସ୍ମିତ	। ସେଠାରେ ହେଲେ ଉପଗତ	।।	୯୮
୩୦	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ହେ ରାଜନ	। ଅସିତ ଯା' ଅପାଙ୍ଗମାନ	।।	୯୯

୧. ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନର । ୨. ଶତ ଶତ ମାୟା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ପୟୋଧରରୁ ଯାହାଙ୍କର	। ସ୍ନେହରେ ସ୍ରବୁଅଛି କ୍ଷୀର	।। ୧୦୦
	ଯେ କହେ ମନୋହର ବାଣୀ	। ସେହି ସ୍ଥାନରେ ସେ ରୁକ୍ମିଣୀ	।। ୧୦୧
	ଯେ ନଷ୍ଟ ଅଟେ ନିଜ ସୁତ	। ତାକୁ ସୁମରିଲେ ତୁରିତ	।। ୧୦୨
୩୧	ଏ ନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଦ୍ମନେତ୍ର	। କେ ଅବା ଅଟେ କାର ପୁତ୍ର	।। ୧୦୩
	କେବଣ ନାରୀ ଜଠରରେ	। ଏହାକୁ ଧଇଲା ନିର୍ଭରେ	।। ୧୦୪
	ଏ ନର ଯାକୁ ଲଭିଛଇଁ	। ଏ ନାରୀ କେ ଅବା ଅଟଇ	।। ୧୦୫
୩୨	ମୋହର ଯେବଣ ନନ୍ଦନ	। ବିନଷ୍ଟ ହୋଇଛି ପୂର୍ବେଣ	।। ୧୦୬
	ସୂତିକା-ଆଳୟରୁ ପୁଣ	। ଯାହାକୁ କଲା କେ ହରଣ	।। ୧୦୭
	କେହୁଣି ସ୍ଥାନରେ ସେ ଯେବେ	। ଜୀବନ ଲଭିଥିବ ତେବେ	।। ୧୦୮
	ରୂପରେ ବୟସରେ ସେହି	। ଏହା ସମାନ ଥିବ ହୋଇ	।। ୧୦୯
୩୩	ଶାରଙ୍ଗ ଧନୁ ଅଟେ ଯାର	। କେମନ୍ତେ ଏ ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର	।। ୧୧୦
	ଅଙ୍ଗମାନଙ୍କେ ଆକୃତିରେ	। ଗମନ-ବଚନ-ହାସରେ	।। ୧୧୧
	ଅବଲୋକନମାନଙ୍କରେ	। ସାରୂପ୍ୟ ଲଭିଛି ନିର୍ଭରେ	।। ୧୧୨
୩୪	ଯେବଣ ବାଳକକୁ ମୁହିଁ	। ନିଶ୍ଚେ ଗର୍ଭରେ ଧରିଲଇଁ	।। ୧୧୩
	ସେ ଏ ବା ହେବ, ଏହାଠାର	। ଅଧିକ ହୋଇ ପ୍ରୀତି ମୋର	।। ୧୧୪
	ହୋଇଲା, ବାମ ଭୁଜ ପୁଣ	। ଅଧିକେ ହୋଉଛି ସ୍ଫୁରଣ	।। ୧୧୫
୩୫	ରୁକ୍ମିଣୀ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	। ନିଶ୍ଚୟ କରନ୍ତେ ସେଠାରେ	।। ୧୧୬
	ଦେବକୀ-ବସୁଦେବଙ୍କର	। ସଙ୍ଗତେ ଦେବକୀକୁମର	।। ୧୧୭
	ଉତ୍ତମଶ୍ଲୋକ ସେ ଅଚ୍ୟୁତ	। ଆସି ହୋଇଲେ ଉପଗତ	।। ୧୧୮
୩୬	ଜାଣିଥିଲେହେଁ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ	। ସକଳ ଅର୍ଥ ଭଗବାନ	।। ୧୧୯
	ସେଠାରେ ମଉନ ହୋଇଲେ	। ଏମନ୍ତେ ନାରଦ ଅଇଲେ	।। ୧୨୦
	ଶମ୍ବରାହରଣାଦି ବୃତ୍ତ	। ତାହାଙ୍କୁ କହିଲେ ସମସ୍ତ	।। ୧୨୧
୩୭	କୃଷ୍ଣର ଅନ୍ତଃପୁରେ ରହି	। ଯେତେ ବନିତା ଥିଲେ ତହିଁ	।। ୧୨୨
	ଯେ ଅଟେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ	। ଶ୍ରବଣ କରି ସେ ଚରିତ	।। ୧୨୩
	ବହୁତ ବରଷମାନଙ୍କୁ	। ଯେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ତାଙ୍କୁ	।। ୧୨୪
	ମଲାର[୧] ଅଇଲାପରାଏ	। ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ ସଭିଏଁ	।। ୧୨୫
୩୮	ଦେବକୀ ବସୁଦେବ ଦୁଇ	। ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ବେନି ଭାଇ	।। ୧୨୬
	ସେରୂପେ ନାରୀଏ ରୁକ୍ମିଣୀ	। ସେ ରତି-ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନକୁ ପୁଣି	।। ୧୨୭
	କରିଣ ଆଲିଙ୍ଗନମାନ	। ହରଷ ହେଲେ ହେ ରାଜନ	।। ୧୨୮
୩୯	ଯେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ପୁଣ	। ଆସନ୍ତେ ସେ କୃଷ୍ଣନନ୍ଦନ	।। ୧୨୯
	ଦ୍ୱାରକାପୁରବାସୀ ଜନେ	। ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ସେ ସ୍ଥାନେ	।। ୧୩୦

୧. ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ଅଟେ ମଲାର ପ୍ରାଏକ	। ଭାଗ୍ୟେ ଅଇଲା ସେ ବାଳକ	।।	୧୩୧
	ଏ ଅଟେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ	। ହରଷେ ବୋଇଲେ ଏମନ୍ତ	।।	୧୩୨
୪୦	ପିତାର ଯେ ଅଟେ ସଦୃଶ	। ତେଣେ ଯେ ଅଟେ ନିଜ ଈଶ	।।	୧୩୩
	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଯାହାଙ୍କର	। ଭାବନା ହେଲା ନିରନ୍ତର	।।	୧୩୪
	ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ଭାବମାନ	। ବଢ଼ିଲା ଯାହାଙ୍କର ପୁଣ	।।	୧୩୫
	ସେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନର ମାତାଗଣ	। ଭଜିଲେ ଯାକୁ ପୁଣ ପୁଣ	।।	୧୩୬
	ସେ କଥା ବିଚିତ୍ର ନୁହଇ	। ଲକ୍ଷ୍ମୀରମଣ ମୂର୍ତ୍ତି ଯେହି	।।	୧୩୭
	ତଦ୍‌ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଯଉଁ ସ୍ମର	। ହୋଇଛି ନୟନଗୋଚର	।।	୧୩୮
	ସେ କନ୍ଦର୍ପକୁ ନାରୀ ଯାହା	। ଭଜିଲେ କି କହିବା ତାହା	।।	୧୩୯
	ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତ	। ପ୍ରାକୃତବନ୍ଧେ କରି ଗୀତ	।।	୧୪୦
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମନ	। ହରଷ ହେଲା ଅନୁଦିନ	।।	୧୪୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ନଷ୍ଟପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନସ୍ୟ ଦ୍ୱାରକାଗମନଂ
ନାମ ପଞ୍ଚପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଷଟ୍‌ପଞ୍ଚାଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଷଟ୍‌ପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ମିଥ୍ୟାଭିଯୋଗେ ମଣିମାହରତ୍ ।
କନ୍ୟାଂ ଜାମ୍ବବତଃ ପ୍ରାପ କୃଷ୍ଣଃ ସତ୍ରାଜିତସ୍ତତଃ ।। ୧
ଈଶୋଽନୀଶବିହାରେଣ ବିହର୍ତ୍ତୁଂ ଭୁବନଂ ଗତଃ ।
ଦାରେଷ୍ୱେକେଷୁ ନ ପ୍ରୀତିରିତ୍ୟନ୍ୟାନ୍ ଜଗୃହେ ମୁଦା ।। ୨
ପୁତ୍ରାଦିକାମସୌଖ୍ୟସ୍ୟ ନିଷ୍ଠାମୁକ୍ତ୍ୱାତିଚଞ୍ଚଳାମ୍ ।
ଅର୍ଥସ୍ୟାନର୍ଥତାମାହ ସ୍ୟମନ୍ତହରଣାଦିନା ।। ୩

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ । ଯେ କଲା ଅପରାଧମାନ ।। ୧
ସେ ସତ୍ରାଜିତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ସେକାଳେ ନିଜ ଦୁହିତାକୁ ।। ୨
ଯେ ସ୍ୟମନ୍ତକ ନାମେ ଖ୍ୟାତ । ଅଟଇ ସେ ମଣିସହିତ ।। ୩
ବହୁତ ଉଦ୍ୟମ କରିଣ । ଆପଣେ କଲେ ସେ ପ୍ରଦାନ ।। ୪

ଶ୍ରୀପରୀକ୍ଷିଦୁବାଚ

୨ ସେ ଶୁକମୁନିଙ୍କି ଏମନ୍ତ । ପଚାରୁଛନ୍ତି ପରୀକ୍ଷିତ ।। ୫
ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ସତ୍ରାଜିତ । କି ଅପରାଧ କଲା ଜାତ ।। ୬
ତାହାର ସ୍ୟମନ୍ତକ ମଣି । କା'ଠାରୁ ହୋଇଲା ହେ ମୁନି ।। ୭
କି ହେତୁ ନିଜ ଦୁହିତାକୁ । ପ୍ରଦାନ କଲା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ।। ୮

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩ ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ । ଯାହା ପୁଛିଲ ତାହା ଶୁଣ ।। ୯
ଭକ୍ତ ଅଟଇ ସତ୍ରାଜିତ । ତା' ସ୍ୱାମୀ ହେଲେହେଁ ଆଦିତ୍ୟ ।। ୧୦
ପରମ ସଖାପ୍ରାଏ ହୋଇ । ତାହାର ହେଲେ ପ୍ରୀତି ବହି ।। ୧୧
ସନ୍ତୋଷେ ସ୍ୟମନ୍ତକମଣି । ସତ୍ରାଜିତକୁ ଦେଲେ ଆଣି ।। ୧୨
୪ ସେ ମଣି କଣ୍ଠେ ସତ୍ରାଜିତ । ଧରନ୍ତେ ଆଦିତ୍ୟ ଯେମନ୍ତ ।। ୧୩
ସେରୂପେ ତେଜସ୍ୱନ୍ତ ହୋଇ । ମିଳନ୍ତେ ଦ୍ୱାରକାରେ ଯାଇଁ ।। ୧୪
ସେ କାଳେ ଆହେ ପରୀକ୍ଷିତ । ତେଜରେ ନୋହିଲା ଲକ୍ଷିତ ।। ୧୫
୫ ତା' ତେଜେ ହୋଇଲା ଖଣ୍ଡନ । ଯଉଁମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିମାନ ।। ୧୬
ସେ ଜନମାନେ ଦୂରୁଁ ପୁଣ । ସେ ସତ୍ରାଜିତକୁ ଦେଖିଣ ।। ୧୭
ଏ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଅତିଶୟେ । ଶଙ୍କାକୁ ଲଭନ୍ତେ ସଭିଏଁ ।। ୧୮
ପଶା ଖେଳନ୍ତେ ଭଗବାନ । ସମସ୍ତେ କଲେ ନିବେଦନ ।। ୧୯
୬ ହେ ଶଙ୍ଖ-ଚକ୍ର-ଗଦାଧର । ହେ ନାରାୟଣ ଦାମୋଦର ।। ୨୦
ହେ ପଦ୍ମପଲାଶଲୋଚନ । ଗୋବିନ୍ଦ ହେ ଯଦୁନନ୍ଦନ ।। ୨୧
ଆମ୍ଭ ସମସ୍ତ ଜନଙ୍କର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ହୋଉ ନମସ୍କାର ।। ୨୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

୭ ତୀକ୍ଷ୍ଣ କିରଣ ଯାହାଙ୍କର । ହେ ଜଗତ୍‌ପତି ଏ ଭାସ୍କର ।। ୨୩
କିରଣଚକ୍ରେ ଜନଙ୍କର । ନେତ୍ରକୁ ଖଣ୍ଡନ୍ତେ ଆବର ।। ୨୪
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖିବା ନିମିତ୍ତ । ଏଠାରେ ହେଲେ ଉପସ୍ଥିତ ।। ୨୫
୮ ଯେଣୁ ଦେବତାଶ୍ରେଷ୍ଠମାନେ । ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନ ତ୍ରିଭୁବନେ ।। ୨୬
ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ନିଶ୍ଚେ ପୁଣ । ହେ ପ୍ରଭୁ ଆଜ ଏ ତପନ ।। ୨୭
ଯଦୁମାନଙ୍କେ ଗୁପ୍ତ ହୋଇ । ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଅଛ ଏଥି ରହି ।। ୨୮
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଜାଣିଣ ଆଗତ । ହୋଇଲେ ଦେଖିବା ନିମିତ୍ତ ।। ୨୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୯ ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ । ପଦ୍ମନୟନ ଭଗବାନ ।। ୩୦
ସେ ଅଜ୍ଞାନୀଙ୍କର ବଚନ । ଏ ରୂପେ ଶ୍ରବଣ କରିଣ ।। ୩୧
ହସିଣ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ତହିଁ । ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବତା ଏ ନୁହଇଁ ।। ୩୨
ମଣିରେ ହୋଇ ତେଜସ୍ୱନ୍ତ । ଆସିଅଛି ସେ ସତ୍ରାଜିତ ।। ୩୩
୧୦। ମଙ୍ଗଳମାନ କୌତୁକରେ । ରଚିତ ଅଟନ୍ତି ଯହିଁରେ ।। ୩୪
୧୧। ଯେ ପୁଣ ଅଟଇ ଶ୍ରୀମନ୍ତ । ସେ ନିଜଗୃହେ ସତ୍ରାଜିତ ।। ୩୫
ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ସେ କାଳରେ । ମଣିକି ବିପ୍ରମାନଙ୍କରେ ।। ୩୬
ଦେବତାସଦନରେ ଯାଇ । ପ୍ରବେଶ କରାଇଲା ନେଇ ।। ୩୭
ନିତ୍ୟେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଆଠ ଭାର[୧] । ସେ ମଣି ସର୍ଜଇ ହେ ବୀର ।। ୩୮
ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଅପମୃତ୍ୟୁମାନ । ଯେ ବା ଅରିଷ୍ଟ ସର୍ପ ଆନ ।। ୩୯
ଯେ ଆଧିବ୍ୟାଧିମାନ ପୁଣ । ଯେ ଅବା ଅମଙ୍ଗଳମାନ ।। ୪୦
ମାୟାବୀ ଲୋକର ଏମାନେ । ହେ ନୃପ ! ନୁହନ୍ତି ସେ ସ୍ଥାନେ ।। ୪୧
ଯଉଁ ସ୍ଥାନରେ ପୂଜା ହୋଇ । ସେ ସ୍ୟମନ୍ତକ ମଣି ଥାଇ ।। ୪୨
୧୨ ଯଦୁରାଜାର ନିମିତ୍ତରେ । ସେ ମଣି କେହ୍ନେଣି ଦିନରେ ।। ୪୩
ଯାଚଞ୍ଚା କରନ୍ତେ ଅଚ୍ୟୁତ । ତଦନନ୍ତରେ ସତ୍ରାଜିତ ।। ୪୪
ଯାଚଞ୍ଚାଭଙ୍ଗ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର । ବିଚାର ନ କରି ଆବର ।। ୪୫
ଅର୍ଥରେ ଲୋଭିତ ହୋଇଣ । ସେ ମଣି ନ କଲା ପ୍ରଦାନ ।। ୪୬
୧୩ ସେ ସତ୍ରାଜିତର ଯେ ଭାଇ । ତା' ନାମ ପ୍ରସେନ ଅଟଇ ।। ୪୭
ଏକଦିନକେ ସେ ପ୍ରସେନ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଟେ ଯା' କିରଣ ।। ୪୮
ସେ ମଣି କଣ୍ଠରେ ବାନ୍ଧିଣ । ହୟକୁ କରି ଆରୋହଣ ।। ୪୯

---

୧. ଭାର – ''ଚତୁର୍ଭିର୍ବ୍ରୀହିଭିର୍ଗୁଞ୍ଜଂ ଗୁଞ୍ଜାନ୍ ପଞ୍ଚ ପଣଂ ପଣାନ୍ ।
ଅଷ୍ଟୌ ଧରଣମଷ୍ଟୌ ଚ କର୍ଷଂ ତାଂଶ୍ଚତୁରଃ ପଲମ୍ ।।
ତୁଲାଂ ପଲଶତଂ ପ୍ରାହୁର୍ଭାରଃ ସ୍ୟାଦ୍ ବିଂଶତିସ୍ତୁଲାଃ ।।''
୪ ବ୍ରୀହି = ୧ ଗୁଞ୍ଜ, ୫ ଗୁଞ୍ଜ = ୧ ପଣ, ୮ ପଣ = ୧ ଧରଣ, ୮ ଧରଣ = ୧ କର୍ଷ,
୪ କର୍ଷ = ୧ ପଲ, ୧୦୦ ପଲ = ୧ ତୁଲା, ୨୦ ତୁଲା = ୧ ଭାର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ମୃଗୟା କରିବା ମନରେ	। ଗମନ କଲା ସେ ବନରେ	।।	୫୦
୧୪	ସେ ପ୍ରସେନକୁ ସିଂହ ପୁଣ	। ସେ ଅଶ୍ୱସହିତେ ମାରିଣ	।।	୫୧
	ମଣିକି ଘେନି ପର୍ବତରେ	। ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତେ ସତ୍ୱରେ	।।	୫୨
	ମଣି ଇଚ୍ଛନ୍ତେ ଜାମ୍ବବାନ	। ସିଂହକୁ କଲେ ସେ ନିଧନ	।।	୫୩
୧୫	ଜାମ୍ବବାନ ହିଁ ବାଳକର	। ଖେଳିବା ନିମିତ୍ତେ ଆବର	।।	୫୪
	ସେ ମଣି ଆପଣା ଗର୍ତ୍ତରେ	। ନିଯୁକ୍ତ କଲେ ସେ କାଳରେ	।।	୫୫
	ଭ୍ରାତା ଯେ ଅଟଇ ପ୍ରସେନ	। ତାକୁ ନ କରି ବିଲୋକନ	।।	୫୬
	ଭାଇ ଅଟଇ ସତ୍ରାଜିତ	। ବହୁତ ହେଲା ସେ ସଂତପ୍ତ	।।	୫୭
୧୬	ମଣିକି ବାନ୍ଧିଣ କଣ୍ଠରେ	। ମୋ ଭ୍ରାତା ଚଳିଲା ବନରେ	।।	୫୮
	ପ୍ରାୟଶଃ ତହିଁରେ ଅଚ୍ୟୁତ	। ସେ ପ୍ରସେନକୁ କଲେ ହତ	।।	୫୯
	ସେ ସତ୍ରାଜିତ ସେ କାଳରେ	। ବୋଲନ୍ତେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ	।।	୬୦
	ତାହା ଶ୍ରବଣ କରି ଜନେ	। କହିଲେ ଏକେ ଏକେ କର୍ଣ୍ଣେ	।।	୬୧
୧୭	ଶ୍ରବଣ କରି ତା' ଅଚ୍ୟୁତ	। ଯେ ନିଜଠାରେ ଅଟେ ଲିପ୍ତ	।।	୬୨
	ଏମନ୍ତ ଦୁର୍ଯଶକୁ ଆର	। ମାର୍ଜନା ଅର୍ଥେ ପ୍ରସେନର	।।	୬୩
	ମାର୍ଗକୁ ହେଲେ ଅନୁଗତ	। ନଗର ଲୋକଙ୍କ ସହିତ	।।	୬୪
୧୮	ଅଶ୍ୱକୁ ପ୍ରସେନକୁ ପୁଣ	। କେସରୀ କରିଛି ନିଧନ	।।	୬୫
	ଏମନ୍ତ ଦେଖିଣ ବନରେ	। ସିଂହକୁ ପର୍ବତପୃଷ୍ଠରେ	।।	୬୬
	ସେ ଜାମ୍ବବାନ କଲେ ହତ	। ସେ ଜନେ ଦେଖିଲେ ଏମନ୍ତ	।।	୬୭
୧୯	ଏକା ହୋଇଣ ଭଗବାନ	। ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ବାହାରେ ରଖିଣ	।।	୬୮
	ଯେ ଅଟେ ଅତି ଅନ୍ଧକାର	। ଆବର ଅଟେ ଭୟଙ୍କର	।।	୬୯
	ସେ ଋକ୍ଷରାଜାର ବିଳରେ	। ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସତ୍ୱରେ	।।	୭୦
୨୦	ବାଳକକ୍ରୀଡ଼ାନିମିତ୍ତରେ	। ଯେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଛି ସେଠାରେ	।।	୭୧
	ସେ ମଣି କରି ବିଲୋକନ	। ହରିବା ଅର୍ଥେ ତାହା ପୁଣ	।।	୭୨
	ବୁଦ୍ଧିକି କରନ୍ତେ ଅଚ୍ୟୁତ	। ତାହା ନିକଟେ ହେଲେ ସ୍ଥିତ	।।	୭୩
୨୧	ଅପୂର୍ବ ମନୁଷ୍ୟ ସେ ହରି	। ତାହାଙ୍କୁ ଆଲୋକନ କରି	।।	୭୪
	ଭୟ ପାଇଲା ପ୍ରାଏ ହୋଇ	। ଧାତ୍ରୀ କହନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଯାଇଁ	।।	୭୫
	ଯେ ବଳବନ୍ତ ଲୋକଙ୍କର	। ମଧ୍ୟେ ଅଟଇ ବଳୀଆର	।।	୭୬
	ସେ ଜାମ୍ବବାନ ତାହା ଶୁଣି	। ଧାଇଁଲେ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ପୁଣି	।।	୭୭
୨୨	ଯେ ଅନୁଭାବ ନ ଜାଣଇଁ	। ସେ ଜାମ୍ବବାନ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ	।।	୭୮
	ପ୍ରାକୃତ ପୁରୁଷ ମଣିଣ	। ଯେ ନିଜ ସ୍ୱାମୀ ଭଗବାନ	।।	୭୯
	ତାହାଙ୍କ ତୁଲେ ସେ କାଳରେ	। ଯୁଦ୍ଧ ରଚିଲେ ପରସ୍ପରେ	।।	୮୦
୨୩	ଜିଣିମା ଅର୍ଥେ ପରସ୍ପର	। ଅଟଇ ଇଚ୍ଛା ଯାହାଙ୍କର	।।	୮୧

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଆୟୁଧ ଅଶ୍ମ ଦ୍ରୁମମାନ । ଭୁଜମାନଙ୍କରେ ଘେନିଣ ।। ୮୨
ଅତ୍ୟନ୍ତ ତୁମୁଳ ହୋଇଣ । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱସମର କଲେ ପୁଣ ।। ୮୩
ଯେସନେ ବେନି ସଞ୍ଚାଣର । ଆମିଷଅର୍ଥରେ ସମର ।। ୮୪
୨୪ ବଜ୍ରନିର୍ଘାତପ୍ରାଏ ହୋଇ । ଯେ ଅତିନିଷ୍ଠୁର ଅଟଇ ।। ୮୫
ଏମନ୍ତ ମୁଷ୍ଟିରେ ସଂଚାର । ରାତ୍ରଦିବସେ ପରସ୍ପର ।। ୮୬
ଅଷ୍ଟାବିଂଶତିଦିନ ତହିଁ । ହୋଇଲା ଅବିଶ୍ରାମ ହୋଇ ।। ୮୭
୨୫ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମୁଷ୍ଟିମାନଙ୍କରେ । ଯେବଣ ଆଘାତ ତହିଁରେ ।। ୮୮
ବିଶ୍ଳଥ[1] ଅଙ୍ଗସନ୍ଧିସ୍ଥାନ । ଯାହାର ହୋଇଛନ୍ତି ପୁଣ ।। ୮୯
କ୍ଷୀଣ ଅଟଇ ଯାର ସତ୍ତ୍ୱ । ସ୍ୱିନ୍ନ[2] ହୋଇଲା ଯାହା ଗାତ୍ର ।। ୯୦
ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ସେ ଜାମ୍ବବାନ । କହିଲେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଣ ।। ୯୧
୨୬ ତୁ ପ୍ରଭବିଷ୍ଣୁ[3] ଅଧୀଶ୍ୱର । ପୁରାଣ ପୁରୁଷ ଆବର ।। ୯୨
ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ପ୍ରାଣ । ଯେ ଓଜ ସହ ବଳ ଆନ ।। ୯୩
ସେହି ତୁ ଅଟୁ ବିଷ୍ଣୁ ତୁହି । ତୋତେ ନିଶ୍ଚୟ କଲି ମୁହିଁ ।। ୯୪
୨୭ ଯେ ବିଶ୍ୱ କରନ୍ତି ସର୍ଜନ । ତହିଁରେ ସ୍ରଷ୍ଟା ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ ।। ୯୫
ସର୍ଜନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେବା ଆନ । ତହିଁରେ ତୁମ୍ଭେ ଉପାଦାନ ।। ୯୬
ଯେ କାଳ କଳନା କରନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅଟ ତୁମ୍ଭେ ପତି ।। ୯୭
ପୁଣି ସେରୂପେ ଆତ୍ମାଙ୍କର । ପରମ ଆତ୍ମା ତୁ ଆବର ।। ୯୮
୨୮ ଯାହାର ଅଳ୍ପ ଉଦ୍ଦୀପନ । ରୋଷେ ଯେ କଟାକ୍ଷମୋକ୍ଷଣ ।। ୯୯
କ୍ଷୋଭ ପାଇଲେ ଯହିଁ ତେଣେ । କୁମ୍ଭୀର ତିମିଙ୍ଗିଳମାନେ ।। ୧୦୦
ଏମନ୍ତ ଯେବଣ ସାଗର । ସେ ଦେଲା ମାର୍ଗକୁ ଯାହାର ।। ୧୦୧
ନିଜ ଯଶକୁ କରି ବନ୍ଧ । ଯେ ଲଙ୍କାପୁର କଲେ ଦଗ୍ଧ ।। ୧୦୨
ଯାହାର ଶରେ ଦୈତ୍ୟ[4] ଶିରେ । ଛିଡ଼ିଣ ପଡ଼ିଲେ ଭୂମିରେ ।। ୧୦୩
ସେ ରଘୁନାଥ ଅଟ ତୁମ୍ଭେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଜାଣିଲି ମୁଁ ଏବେ ।। ୧୦୪
୨୯| ଏମନ୍ତରୂପେ ଶିଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ । ଜାଣିଲେ ଯେ ରକ୍ଷରାଜନ ।। ୧୦୫
୩୦| ସେ ନିଜ ଭକ୍ତକୁ ସେଠାଇଁ । ଅତିଦୟାରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ।। ୧୦୬
ମଙ୍ଗଳବନ୍ତ ହସ୍ତେ ପୁଣ । ହେ ନୃପ ସ୍ପରଶ କରିଣ ।। ୧୦୭
ଅଚ୍ୟୁତ ଦେବକୀନନ୍ଦନ । ପଦ୍ମନୟନ ଭଗବାନ ।। ୧୦୮
ମେଘଗମ୍ଭୀର ବଚନରେ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ।। ୧୦୯
୩୧ ହେ ରକ୍ଷପତି ଏ ବିଳରେ । ମିଳିଲୁଁ ମଣିନିମିତ୍ତରେ ।। ୧୧୦
ଯେ ମିଥ୍ୟା ଅକୀର୍ତ୍ତି ଅଟଇ । ବର୍ତ୍ତିଛି ଆପଣାର ଠାଇଁ ।। ୧୧୧
ଏହି ସ୍ୟମନ୍ତକ ମଣିରେ । ତାହା ମାର୍ଜନାନିମିତ୍ତରେ ।। ୧୧୨

୧. ବିଶେଷଭାବେ ଶିଥିଳ । ୨. ସ୍ୱେଦଯୁକ୍ତ । ୩. ପ୍ରଭବିଷ୍ଣୁ = ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ।
୪. ଦୈତ୍ୟ = ରାବଣ, ଦଶଗ୍ରୀବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୨	କୃଷ୍ଣ କହନ୍ତେ ଏ ବଚନ	। ସେ ଋକ୍ଷପତି ଜାମ୍ବବାନ	॥	୧୧୩
	ଯେ ନିଜ ସୁତା ଜାମ୍ବବତୀ	। ଆଣି ସେ କନ୍ୟାକୁ ଝଟିତି	॥	୧୧୪
	ହରଷେ ସେ ମଣି ସହିତେ	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଲେ ପୂଜାଅର୍ଥେ	॥	୧୧୫
୩୩	ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ ଗର୍ତ୍ତରେ	। ଯେ ରହିଅଛନ୍ତି ନିର୍ଭରେ	॥	୧୧୬
	ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ନିର୍ଗମନ	। ସେ ଜନମାନେ ନ ଦେଖିଣ	॥	୧୧୭
	ଦ୍ୱାଦଶ ଦିନ ତହିଁ ପୁଣ	। ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରି ହେ ରାଜନ	॥	୧୧୮
	ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ତଦନ୍ତରେ	। ଗମନ କଲେ ନିଜ ପୁରେ	॥	୧୧୯
୩୪	ଦେବକୀ ବସୁଦେବ ଦୁଇ	। ଜ୍ଞାତିଏ ମିତ୍ରମାନେ ତହିଁ	॥	୧୨୦
	ରୁକ୍ମିଣୀ ଆଦି ଅତିଶୟେ	। ଶ୍ରବଣ କରିଣ ସେଠାଏ	॥	୧୨୧
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗର୍ତ୍ତୁଂ ନ ଆସନ୍ତେ	। ରୋଦନ କଲେ ସେ ସମସ୍ତେ	॥	୧୨୨
୩୫	ଦ୍ୱାରକାବାସୀ ସେ ସମସ୍ତେ	। ସତ୍ରାଜିତକୁ ଧିକ୍‌କାରନ୍ତେ	॥	୧୨୩
	ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ସେ ସତ୍ୱର	। ପ୍ରାପ୍ତିନିମିତ୍ତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର	॥	୧୨୪
	ଯେ ମହାମାୟା[୧] ଦୁର୍ଗା ତାଙ୍କୁ	। ଯାଇଣ କଲେ ଭଜନକୁ	॥	୧୨୫
୩୬	ପୁଣି ସେ ଦେବୀର ଛାମୁରେ[୨]	। ସେ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	॥	୧୨୬
	ଦେବୀ ତାହାଙ୍କୁ ଦେଲେ ପୁଣ	। ଯେବଣ ଆଶୀର୍ବାଦମାନ	॥	୧୨୭
	ତାହା ସହିତେ ସେ ଶ୍ରୀହରି	। ପତ୍ନୀକି ସଙ୍ଗେ ଘେନି କରି	॥	୧୨୮
	ସିଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତେ ସବୁ ଅର୍ଥ	। ହରଷେ ହେଲେ ପ୍ରାଦୁର୍ଭୂତ	॥	୧୨୯
୩୭	ମଣି କଣ୍ଠରେ ଅଛି ଯାର	। ପତ୍ନୀର ସହିତେ ଆବର	॥	୧୩୦
	ମଲାର ଅଇଲା ପରାଏ	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଲଭିଲେ ସଭିଏଁ	॥	୧୩୧
	ସେମାନଙ୍କର ମହୋତ୍ସବ	। ସେ କାଳେ ହୋଇଲା ସମ୍ଭବ	॥	୧୩୨
୩୮	ରାଜାନିକଟେ ନରହରି	। ସତ୍ରାଜିତକୁ ଡାକି କରି	॥	୧୩୩
	ମଣିକି ଯଉଁରୂପେ ଯାଇ	। ଲଭିଲେ, ତା'ସମସ୍ତ କହି	॥	୧୩୪
	ସେ ମଣି ସଭାମଧ୍ୟେ ତହିଁ	। ସତ୍ରାଜିତକୁ ଦେଲେ ନେଇ	॥	୧୩୫
୩୯	ସେ ତଦନ୍ତରେ ଲଜ୍ଜା ପାଇ	। ବଦନ ତଳକୁ ଲୁଆଇଁ	॥	୧୩୬
	ସେ ମଣିରତ୍ନକୁ ଘେନିଣ	। ଯେ ନିଜ ଅପରାଧମାନ	॥	୧୩୭
	ତହିଁରେ ସଂତପ୍ତ ହୋଇଣ	। ଗୃହକୁ କଲା ସେ ଗମନ	॥	୧୩୮
୪୦	ଯେ ବଳବନ୍ତ ଲୋକଙ୍କର	। ସଙ୍ଗତେ ବିଗ୍ରହବେଭାର	॥	୧୩୯
	ତହୁଁ ସେ ସତ୍ରାଜିତ ପୁଣ	। ସେକାଳେ ଆକୁଳ ହୋଇଣ	॥	୧୪୦
	ସେ ଅଟେ ନିଜ ଦୋଷମାନ	। ତାହା କରନ୍ତେ ଅନୁଧ୍ୟାନ	॥	୧୪୧
	କି ରୂପେ ନିଜ ମଳ[୩] ମୁହିଁ	। ଏବେ ମାର୍ଜନା କରିବଇଁ	॥	୧୪୨
	କିରୂପେ ଅବା ଭଗବାନ	। ମୋତେ ହୋଇବେ ସୁପ୍ରସନ୍ନ	॥	୧୪୩

୧. ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା (ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ନାମକ ଦୁର୍ଗା) (ସ୍ୱାମୀ) ୨. ସ୍ଥାନରେ । ୩. ଅପରାଧ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୧	କି କଥା କଲେ ବା ମୋହର	।	ମଙ୍ଗଳ ହୋଇବ ଆବର	॥	୧୪୪
	ବିଚାରମାନ ନ ଜାଣଇଁ	।	କୃପଣ ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧି ମୁହିଁ	॥	୧୪୫
	ମୁଁ ଦ୍ରବ୍ୟଲୋଭୀ କୃଷ୍ଣ ମୋତେ	।	ଶାପ ନ ଦେବେ ବା କେମନ୍ତେ	॥	୧୪୬
	ଯେମନ୍ତ ରୂପେ ଜନେ ମୋତେ	।	କ୍ରୁଦ୍ଧ ନୋହିବେ କଦାଚିତେ	॥	୧୪୭
୪୨	ନାରୀରତନ ଏ ସୁତାକୁ	।	ରତ୍ନସହିତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	॥	୧୪୮
	ପ୍ରଦାନ କରିବଇଁ ମୁହିଁ	।	ଉତ୍ତମ ଉପାୟଟି ଏହି	॥	୧୪୯
	ଅନ୍ୟଥା ଶାନ୍ତି ସେ କୃଷ୍ଣର	।	ନୋହିବ ଆନ ପରକାର	॥	୧୫୦
୪୩	ସେ ସତ୍ରାଜିତ ଏ ରୂପରେ	।	ବିଚାର କରିଣ ବୁଦ୍ଧିରେ	॥	୧୫୧
	ସେ ଶୁଭବତୀ ସ୍ୱ ସୁତାକୁ	।	ମଣିସହିତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	॥	୧୫୨
	ବହୁତ ଉଦ୍ୟମ କରିଣ	।	ଆପଣେ କଲା ସେ ପ୍ରଦାନ	॥	୧୫୩
୪୪	ଯେ ଶୀଳ ସ୍ୱରୂପେ ଅତ୍ୟନ୍ତ	।	ଉତ୍କୃଷ୍ଟଗୁଣେ ଅଟେ ଯୁକ୍ତ	॥	୧୫୪
	କୃତବର୍ମାଦିରେ ବହୁତ	।	ଯେ ପୁଣି ଅଟନ୍ତି ଯାଚିତ	॥	୧୫୫
	ସେ ସତ୍ୟଭାମାଙ୍କୁ ଅଚ୍ୟୁତ	।	ବିବାହ ହେଲେ ବିଧିମତ	॥	୧୫୬
୪୫	ସେ ସତ୍ରାଜିତକୁ ଅଚ୍ୟୁତ	।	ହେ ନୃପ ! କହିଲେ ଏମନ୍ତ	॥	୧୫୭
	ଫଳକୁ ଭୋଗ କରୁଁ ଆମ୍ଭେ	।	[1]ସୂର୍ଯ୍ୟର ଭକ୍ତ ଅଟ ତୁମ୍ଭେ	॥	୧୫୮
	ଆମ୍ଭେ ଏମଣି ଚିନ୍ତୁ ନାହୁଁ	।	ନିଶ୍ଚୟେ ତୋହର ଏ ହେଉ	॥	୧୫୯
	ନିଜ ଅକୀର୍ତ୍ତି ଏ ରୂପରେ	।	ଯେ ନାଶ କଲେ ସ୍ୱଯଶରେ	॥	୧୬୦
	ସେ କୃଷ୍ଣ ପାଦାମ୍ବୁଜ ନିତ୍ୟେ	।	ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଚିତ୍ତେ	॥	୧୬୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସ୍ୟମନ୍ତକୋପାଖ୍ୟାନଂ
ନାମ ଷଟ୍‌ପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ସପ୍ତପଞ୍ଚାଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସପ୍ତପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ତୁ ପୁନଃ ଶତଧନୋର୍ବଧେ ।
ପ୍ରାପ୍ତଂ ସ୍ମ ଦୁର୍ଯଶୋ ମାର୍ଷ୍ଟି କୃଷ୍ଣୋଽକ୍ରୂରାହୃତାନ୍‌ମଣେଃ ॥ ୧
ଅକ୍ରୂରମୁରରୀକୃତ୍ୟ ମଣେଃ ପାତ୍ରମଥାଚ୍ୟୁତଃ ।
ଉପାମନ୍ତ୍ର୍ୟ ତମେକାନ୍ତେ ସରାମୋଽଗାଦ୍ ଗଜାହ୍ୱୟମ୍ ॥ ୨

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ

୧	କହନ୍ତି ଶୁକ ମହାମୁନି	।	ଶୁଣ ହେ ନୃପଚୂଡ଼ାମଣି	॥	୧
	ଜତୁଗୃହରୁ ବିଳଦ୍ୱାରେ[2]	।	ପାଣ୍ଡବେ ଗଲେ ଏ ପ୍ରକାରେ	॥	୨
	ଯେ ଅର୍ଥ ତାହା ଭଗବାନ	।	ବିଶେଷେ ଜାଣିଲେହେଁ ପୁଣ	॥	୩

୧. ଏହା କଟାକ୍ଷ ଉକ୍ତି ।　　୨. ସୁଡ଼ଙ୍ଗେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ପାଣ୍ଡବେ ହୋଇଲେ ଦହନ	। ଏମନ୍ତ ଶ୍ରବଣ କରିଣ	।।	୪
	କୁନ୍ତୀଙ୍କି ଶୁଣିଣ ଆବର	। ଯେ କୁଳୋଚିତ ବ୍ୟବହାର	।।	୫
	ତନ୍ନିମିତ୍ତରେ ରାମତୁଲେ	। କୁରୁମାନଙ୍କଠାକୁ ଗଲେ	।।	୬
୨	ବିଦୁରସହିତେ କୃପଙ୍କୁ	। ଗାନ୍ଧାରୀ ଦ୍ରୋଣଙ୍କୁ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ	।।	୭
	ସମାନ ଦୁଃଖୀପ୍ରାୟ ହୋଇ	। ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନିଭାଇ	।।	୮
	ହା କଷ୍ଟ ହୋଇଲା ବୋଲିଣ	। ସେଠାରେ କହିଲେ ବଚନ	।।	୯
୩	ଅକ୍ରୂରକୃତବର୍ମା ଦୁଇ	। ସେ ଅବକାଶ ଲଭି ତହିଁ	।।	୧୦
	ଶତଧନ୍ୱାକୁ ହେ ରାଜନ	। କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବଚନ	।।	୧୧
	କି ହେତୁ ସେ ମଣିକି ଯାଇ	। ଗ୍ରହଣ କରୁନାହୁଁ ତୁହି	।।	୧୨
୪	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅଙ୍ଗୀକାର କଲା	। କନ୍ୟାକୁ ଦେବି ଯେ ବୋଇଲା	।।	୧୩
	ପୁଣି ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା କରି	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଲା ଯାଚି କରି	।।	୧୪
	ଭ୍ରାତାକୁ ଅନୁଗତ ହୋଇ	। ମରିବ ନାହିଁ କାହିଁ ପାଇଁ	।।	୧୫
୫	ସେ କୃତବର୍ମା-ଅକ୍ରୂରରେ	। ଯା ବୁଦ୍ଧି ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	।।	୧୬
	ଭିନ୍ନ ହୋଇଲା ହେ ରାଜନ	। କ୍ଷୀଣ ହୋଇଲା ଯା' ଜୀବନ	।।	୧୭
	ଆବର ଅଟଇ ପାପିଷ୍ଠ	। ସେ ଶତଧ୍ୱନା ଅତିଦୁଷ୍ଟ	।।	୧୮
	ସେ ସତ୍ରାଜିତ ଥାନ୍ତେ ଶୋଇ	। ଲୋଭୁଁ ମାଇଲା ତାଙ୍କୁ ଯାଇ	।।	୧୯
୬	ଅନାଥଲୋକପ୍ରାଏ ଅତି	। ଯେ କାନ୍ଦି ଆହ୍ୱାନ କରନ୍ତି	।।	୨୦
	ସେ ନାରୀଙ୍କର ମଧ୍ୟେ ତହିଁ	। ପଶୁଙ୍କୁ ସୌନିକ[୧] ପରାଇ	।।	୨୧
	ମାରିଣ ମଣିକି ଘେନିଣ	। ସେଠାରୁ କଲା ସେ ଗମନ	।।	୨୨
୭	ସେ ସତ୍ୟଭାମା ଯାଇଁ ପୁଣ	। ପିତା ମରିଛି ତା' ଦେଖିଣ	।।	୨୩
୮	ଶୋକରେ ଅର୍ପିତ ହୋଇଣ	। ହେ ତାତ ହେ ତାତ ବୋଲିଣ	।।	୨୪
	ହା ହତ ହେଲି ମୁଁ ଏମନ୍ତେ	। କାନ୍ଦିଲେ ମୋହକୁ ଲଭନ୍ତେ	।।	୨୫
	ତଇଳଦ୍ରୋଣୀରେ ଶବକୁ	। ରଖିଣ ଗଲେ ହସ୍ତିନାକୁ	।।	୨୬
୯	ଯେ କୃଷ୍ଣ ଜାଣନ୍ତି ସମସ୍ତ	। ତାହାଙ୍କୁ ହୋଇଣ ସଂତପ୍ତ	।।	୨୭
	କହିଲେ ପିତାର ବଧକୁ	। ହେ ନୃପ ! ଶୁଣି ସେ ବାକ୍ୟକୁ	।।	୨୮
	ଈଶ୍ୱର ରାମ ନରହରି	। ନରଲୋକକୁ ଅନୁସରି	।।	୨୯
	ପରମ କଷ୍ଟକୁ ଆମ୍ଭର	। ଦେଖ ଏ ଦୁଃଖକୁ ଆବର	।।	୩୦
	ନୟନେ ଲୋତକ ଧରନ୍ତେ	। ରୋଦନ କଲେ ସେ ଏମନ୍ତେ	।।	୩୧
୧୦	ଭାର୍ଯ୍ୟାସହିତେ ଭଗବାନ	। ସେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତାଙ୍କୁ ଘେନିଣ	।।	୩୨
	ସେଠାରୁ ଆସି ଦ୍ୱାରକାକୁ	। ଶତଧ୍ୱନାକୁ ମାରିବାକୁ	।।	୩୩
	ମଣିକି ଆଣିମାକୁ ପୁଣ	। ଆରମ୍ଭ କଲେ ତତକ୍ଷଣ	।।	୩୪

୧. ଘାତକ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୧ ଶତଧନ୍ୱା ହିଁ ଭୟ ପାଇ । କୃଷ୍ଣ-ଉଦ୍ୟମ ଜାଣି ତହିଁ ॥ ୩୫
ପ୍ରାଣକୁ ପାଇବା ଇଚ୍ଛାରେ । ଆବର ସହାୟ ଅର୍ଥରେ ॥ ୩୬
ସେ କୃତବର୍ମାକୁ ମାଗନ୍ତେ । ସେ ପୁଣି କହିଲା ଏମନ୍ତେ ॥ ୩୭
୧୨ ଯେ ପ୍ରଭୁ ଅଟନ୍ତି ଈଶ୍ୱର । ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନିଙ୍କର ॥ ୩୮
ଯେ ପ୍ରତିକୂଳ ଆଚରଣ । ମୁଁ ତାହା ନ କରିବି ପୁଣ ॥ ୩୯
ଅପରାଧକୁ ତାଙ୍କ ଠାରେ । କରନ୍ତା ଅବା କଉଁ ନରେ ॥ ୪୦
ମଙ୍ଗଳ ଲଭିବା ନିମିତ୍ତେ । କଳ୍ପିତ ହେବ ଏ ଜଗତେ ॥ ୪୧
୧୩ ଅନୁଗସହିତରେ କଂସ । ଯାହା ଦ୍ୱେଷରେ ଗଲା ନାଶ ॥ ୪୨
ସେ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ହୋଇ ଚ୍ୟୁତ । ବିରଥ ହୋଇ ଜରାସୁତ ॥ ୪୩
ଯେ ସପ୍ତଦଶଥର ରଣ । ତହିଁରୁ କଲା ସେ ଗମନ ॥ ୪୪
୧୪ ସେ ଶତଧନ୍ୱା ଅକ୍ରୂରକୁ । ସେ କୃତବର୍ମାଚରିତକୁ ॥ ୪୫
କହି ମାଗିଲା ଶରଣକୁ । ଅକ୍ରୂର କହିଲେ ତାହାକୁ ॥ ୪୬
ଯେ ଅଟେ ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର । ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନିଙ୍କର ॥ ୪୭
ବଳକୁ କରନ୍ତେ ଗୋଚର । ବିରୁଦ୍ଧ ହେବ କଉଁ ନର ॥ ୪୮
୧୫ ଲୀଳାମାତ୍ରକେ ଏ ବିଶ୍ୱକୁ । ଯେ ପୁଣ କରେ ସର୍ଜନାକୁ ॥ ୪୯
ପାଳଇ କରଇ ସଂହାର । ଯାହାର ଚେଷ୍ଟାକୁ ଆବର ॥ ୫୦
ମାୟାରେ ମୋହିତ ହୋଇଣ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ନ ଜାଣନ୍ତି ପୁଣ ॥ ୫୧
୧୬ ସପ୍ତବରଷେ ଯଉଁ ବାଳ । ଉପାଡ଼ି କରିଣ ଅଚଳ ॥ ୫୨
ସେ କାଳେ ଏକହସ୍ତକରେ । ଧଇଲେ ଲୀଳାମାତ୍ରକରେ ॥ ୫୩
ବାଳକ ଯେସନ ପ୍ରକାରେ । ଉଚ୍ଛିଳୀନ୍ଧ୍ର[1] କୁ ଧରେ କରେ ॥ ୫୪
୧୭ ଯା' କର୍ମ ଅଟଇ ଅଦ୍ଭୁତ । ଯେ ଆଦିଭୂତ, ଯେ ଅନନ୍ତ ॥ ୫୫
ସେ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ମୁଁ କରୁଅଛି ପ୍ରଣାମକୁ ॥ ୫୬
କୂଟସ୍ଥ ଆତ୍ମା ଯେ ଅଟଇ । ତାକୁ ମୁଁ ପ୍ରଣାମ କରଇ ॥ ୫୭
୧୮ ଅକ୍ରୂର କହନ୍ତେ ତାହାକୁ । ସେ ଶତଧନ୍ୱା ସେ ରତ୍ନକୁ ॥ ୫୮
ସେ ଅକ୍ରୂରଙ୍କଠାରେ ଦେଇ । ଯେ ଶତଯୋଜନ ଗମଇଁ ॥ ୫୯
ସେ ଅଶ୍ୱ କରି ଆରୋହଣ । ସେଠାରୁ କଲା ସେ ଗମନ ॥ ୬୦
୧୯ ଯେ ଅଶ୍ୱେ ମହାବେଗବନ୍ତ । ତହିଁରେ ଅଟେ ଯେ ସଂଯୁତ ॥ ୬୧
ଗରୁଡ଼ଧ୍ୱଜ ଯଉଁ ରଥ । ତାହାକୁ ସେ ରାମ-ଅଚ୍ୟୁତ ॥ ୬୨
ହେ ନୃପ ! ଆରୋହଣ କଲେ । ଗୁରୁଦ୍ରୋହୀକି ଗୋଡ଼ାଇଲେ ॥ ୬୩
୨୦ ମିଥିଳାଉପବନେ ପୁଣ । ସେ ଅଶ୍ୱ ହୁଅନ୍ତେ ପତନ ॥ ୬୪
ତାହାକୁ ଛାଡ଼ିଣ ତ୍ରସ୍ତରେ । ଧାଇଁଲା ବେନି ଚରଣରେ ॥ ୬୫

---

୧. ଛତୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କୃଷ୍ଣ ହିଁ ଧାଇଁଲେ କ୍ରୋଧରେ । ସେ ଶତଧନ୍ୱାର ପଛରେ ॥ ୬୬
୨୧ ଧାବନ୍ତେ ସେ ପାଦଚାରୀର । ପଦାତି ହୋଇ ଚକ୍ରଧର ॥ ୬୭
ଯା' ନେମି[1] ଅଟଇ ତୀକ୍ଷଣ । ସେ ଚକ୍ରେ ଶିରକୁ କାଟିଣ ॥ ୬୮
ତା' ବସ୍ତ୍ରଯୁଗ୍ମରୁ ସେ ପୁଣ । ମଣିକି କଲେ ଅନ୍ୱେଷଣ ॥ ୬୯
୨୨ ମଣି ନ ପାଇ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତାଙ୍କ ଠାକୁ ଯାଇ ॥ ୭୦
ଏମନ୍ତ କହିଲେ ବିଅର୍ଥ । ଶତଧନ୍ୱୁକୁ କଲି ହତ ॥ ୭୧
ସେ ମଣି ଶତଧନ୍ୱୁଠାଇଁ । ଖୋଜିଣ ନ ପାଇଲି ମୁହିଁ ॥ ୭୨
୨୩ ତଦନନ୍ତରେ ହଳପାଣି । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ଏ ବାଣୀ ॥ ୭୩
ସେ ମଣି ଶତଧନ୍ୱୁ ନେଇ । ରଖିଛି ଯଉଁ ନରଠାଇଁ ॥ ୭୪
ତାହାକୁ କର ଅନ୍ୱେଷଣ । ପୁରକୁ କର ହେ ଗମନ ॥ ୭୫
୨୪ ମୁଁ ପୁଣି ବିଦେହରାଜକୁ । ଇଚ୍ଛା କରୁଛି ଦେଖିବାକୁ ॥ ୭୬
ସେ ମୋର ଅଟେ ପ୍ରିୟତମ । ଏମନ୍ତ କହି ବଳରାମ ॥ ୭୭
ମିଥିଳାପୁରେ ହେ ରାଜନ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଣ ॥ ୭୮
୨୫ ଯେ ପୂଜାଯୋଗ୍ୟ ସଂକର୍ଷଣ । ତାହାଙ୍କୁ ମୈଥିଳ ଦେଖିଣ ॥ ୭୯
ଆସନୁଁ ଉଠିଣ ସତ୍ୱରେ । ପୂଜାସାମଗ୍ରୀମାନଙ୍କରେ ॥ ୮୦
ପୁଣି ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରୀତଚିତ୍ତେ । ତାଙ୍କୁ ପୂଜିଲା ବିଧିମତେ ॥ ୮୧
୨୬ ସେ ମିଥିଳାରେ ହଳଧର । ରହିଲେ କେତେ ସଂବତ୍ସର ॥ ୮୨
ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରୀତିଯୁକ୍ତ ହୋଇ । ମହାତ୍ମା ସେ ଜନକ ତହିଁ ॥ ୮୩
କରନ୍ତେ ଅତିସମ୍ମାନନ । ସେ ଧାର୍ତ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ॥ ୮୪
ଗଦାବିଦ୍ୟାକୁ ସେ କାଳେଣ । ଶିଖିଲା ରାମଠାରୁ ପୁଣ ॥ ୮୫
୨୭ ଯେ ପ୍ରିୟା ଅଟେ ଆପଣାର । ପ୍ରିୟକୁ କରନ୍ତେ ତାହାର ॥ ୮୬
କେଶବ ଯାଇ ଦ୍ୱାରକାକୁ । ଶତଧନ୍ୱାର ନିଧନକୁ ॥ ୮୭
ମଣିର ଅପ୍ରାପ୍ତି ଯେ ପୁଣ । ସମସ୍ତ କଲେ ତା' ବଖାଣ ॥ ୮୮
୨୮ ସେ ଭଗବାନ ହିଁ ତଦନ୍ତେ । ସୁହୃଦଲୋକଙ୍କ ସହିତେ ॥ ୮୯
ଯେ ବନ୍ଧୁ ଅଟେ ଆପଣାର । ମରନ୍ତେ ସେ ସତ୍ରାଜିତର ॥ ୯୦
ଯେ ପରଲୋକକର୍ମମାନ । ତା' କରାଇଲେ ହେ ରାଜନ ॥ ୯୧
୨୯ ଅକ୍ରୁର କୃତବର୍ମା ବେନି । ଶତଧନ୍ୱୁର ବଧ ଶୁଣି ॥ ୯୨
ଭୟରେ ତ୍ରସ୍ତ ସେ ହୋଇଲେ । ଦ୍ୱାରକାପୁରୁଁ ପଳାଇଲେ[2] ॥ ୯୩
ଶତଧନ୍ୱୁର ସେହୁଲୋକ । ମଣିହରଣେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ॥ ୯୪

୧. ନେମି = ଚକ୍ରର ପ୍ରାନ୍ତଭାଗ ।
୨. ଅକ୍ରୁର କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅନୁମତି ମାଗି ଗଲେ । କିନ୍ତୁ କୃତବର୍ମା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଭକ୍ତ ପକ୍ଷପାତ-ପ୍ରକଟ ହେବା ଭୟରୁ ସତେ ଯେପରି ଉପେକ୍ଷିତ ହୋଇ ପଳାଇଲେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୦ ପ୍ରବାସ କରନ୍ତେ ଅକ୍ରୂର । ଦ୍ୱାରକାବାସୀଜନଙ୍କର ।। ୯୫
ଦୈବିକ ଭୌତିକ ମାନସ । ଶାରୀର ରୂପେ ଯେ ପ୍ରକାଶ ।। ୯୬
ସେ ତାପେ ଯେ ଅରିଷ୍ଟମାନ । ସେମାନେ ହେଲେ ପୁନଃପୁନ ।। ୯୭
[1]ଆସି ଦ୍ୱାରକାସ୍ଥିତ ଜନ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କହିଲେ ବଚନ ।। ୯୮
ହେ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରଭୁ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ । ଶୁଣ ହେ ଦ୍ୱାରକାଚରିତ ।। ୯୯
ଅକ୍ରୂର ପ୍ରବାସ କରନ୍ତେ । ପଡ଼ିଲା ଉପଦ୍ରବ ଯେତେ ।। ୧୦୦
୩୧ ହେ ନୃପ ! ପୂର୍ବେ ଉଦାହୃତ । ହୋଇଛି ଯେ କୃଷ୍ଣଚରିତ ।। ୧୦୧
ତାହା ପାସୋରି କେହି ଜନେ । ଏମନ୍ତ କହନ୍ତି ଭୁବନେ ।। ୧୦୨
ଯେ କୃଷ୍ଣ ମୁନିଙ୍କ ନିବାସ । ସେ କରିଥାନ୍ତେ ତହିଁ ବାସ ।। ୧୦୩
ଯେ ବା ଅରିଷ୍ଟଦରଶନ । ସେ କି ଘଟଇ ତହିଁ ପୁଣ ।। ୧୦୪
୩୨ ବରଷା ନ କରନ୍ତେ ଇନ୍ଦ୍ର । ସେ କାଶୀଦେଶର ନରେନ୍ଦ୍ର ।। ୧୦୫
ଶ୍ୱଫଲ୍‌କ ଯେ ଅକ୍ରୂରତାତ । ସେ ଆସି ହୁଅନ୍ତେ ଆଗତ ।। ୧୦୬
ନିଜ ଦୁହିତା ଯେ ଗାନ୍ଦିନୀ । ତାହାକୁ ଦେଲା ତାକୁ ଆଣି ।। ୧୦୭
ସେହିହେତୁରୁ ଶଚୀପତି । କାଶୀଦେଶରେ କଲା ବୃଷ୍ଟି ।। ୧୦୮
୩୩ ତାହାରି ପ୍ରଭାବ ଏହାର । ତା' ସୁତ ଅଟେ ଏ ଅକ୍ରୂର ।। ୧୦୯
ଏ ଯଉଁ ଯଉଁ ସ୍ଥାନେ ଥାଇ । ସେଠାରେ ଇନ୍ଦ୍ର ବରଷଇ ।। ୧୧୦
ମାରିକା[2] ଉପତାପମାନ । ସେଠାରେ ନୁହନ୍ତି ଉତ୍ପନ୍ନ ।। ୧୧୧
୩୪ ଏରୂପେ ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ବଚନ । ଶ୍ରବଣ କରି ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ।। ୧୧୨
ଏଠାରେ ନୋହେ ଏ କାରଣ । ଏମନ୍ତ ଜାଣିଲେ ହେଁ ପୁଣ ।। ୧୧୩
ଦୂତମାନଙ୍କରେ ଡକାଇ । କହିଲେ ଅକ୍ରୂରକୁ ତହିଁ ।। ୧୧୪
୩୫ ଅଖିଳଜ୍ଞାତା ଯେ ଅଟନ୍ତି । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଚିତ୍ତକୁ ଜାଣନ୍ତି ।। ୧୧୫
ଅକ୍ରୂରଙ୍କୁ ସେ ଭଗବାନ । ବହୁତ କରି ସଂଭାଷଣ ।। ୧୧୬
କହିଣ ପ୍ରିୟକଥାମାନ । ଉତ୍ତମ ପୂଜାକୁ କରିଣ ।। ୧୧୭
ହସନ୍ତେ ଅଳପ ହୋଇଣ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବଚନ ।। ୧୧୮
୩୬ ହେ ଦାନପତି ତୁମ୍ଭ ଠାଇଁ । ନିଶ୍ଚୟେ ଶତଧନ୍ୱ ନେଇ ।। ୧୧୯
ଶ୍ରୀମନ୍ତ ସ୍ୟମନ୍ତକମଣି । ଆମ୍ଭର ରଖିଅଛି ଆଣି ।। ୧୨୦
ପୂର୍ବହୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ପୁଣ । ଜାଣୁ ଏମନ୍ତ ଆଚରଣ ।। ୧୨୧
୩୭ ସେ ସତ୍ରାଜିତର କୁମର । ନ ଥିବା ହେତୁ ଦୁହିତାର ।। ୧୨୨
ତନୟେ ଜଳ ପିଣ୍ଡମାନ । ଦେଇଣ ଶୁଝି ପିତୃଋଣ ।। ୧୨୩

---

୧. କୃଷ୍ଣମୃତ୍ୟୁସ୍ତଦାଗତ୍ୟ ଦ୍ୱାରକାସ୍ଥା ମହାମତେ ।
ଅକ୍ରୂରେ ପ୍ରୋଷିତେ ଜାତ ଉପଦ୍ରବ ଇହ ପ୍ରଭୋ ।। ଇତି ଅଧିକଃ ପାଠଃ ।
ଦ୍ୱାରକାସ୍ଥିତ ଲୋକେ ଆସି କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କହିଲେ - ପ୍ରଭୋ ! ଅକ୍ରୂର ଏଠୁ ବାହାରି ଗଲେ ଏଠି ଉପଦ୍ରବ ହେଉଛି ।

୨. ମାରିକା = ରୋଗାଦିଜନିତ ମୃତ୍ୟୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ଅବଶିଷ୍ଟଭାଗ ଧନ ।	ତାହାକୁ କରିବେ ଗ୍ରହଣ	॥ ୧୨୪
୩୮	ତଥାପି ଆନଲୋକେ ପୁଣି ।	ଦୁର୍ദ୍ଧର[1] ଅଟଇ ସେ ମଣି	॥ ୧୨୫
	ତୋ'ଠାରେ ଥାଉ, ତୁ ସୁବ୍ରତ ।	ଏକା କେବଳ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତ	॥ ୧୨୬
	ମଣିର ପ୍ରତି କଦାଚିତେ ।	ବିଶ୍ୱାସ ନ କରନ୍ତି ମୋତେ	॥ ୧୨୭
୩୯	ହେ ମହାଭାଗ ! ତା' ଦେଖାଅ ।	ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ପ୍ରୀତି ବହ	॥ ୧୨୮
	ମୋ'ଠାରେ ନାହିଁ ସେ ଏମନ୍ତ ।	ନ ବୋଲ ହେ ଗାନ୍ଦିନୀସୁତ	॥ ୧୨୯
	ଯେଣୁ ସଂତତ ଯାଗମାନ ।	ତୁମ୍ଭର ବର୍ତ୍ତିଛନ୍ତି ପୁଣ	॥ ୧୩୦
	ଯହିଁ ସୁବର୍ଣ୍ଣବେଦିମାନେ ।	ବର୍ତ୍ତିଅଛନ୍ତି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ	॥ ୧୩୧
୪୦	ଶାନ୍ତିବଚନେ ଏପ୍ରକାର ।	ଆଲବ୍‌ଧ[2] ହୁଅନ୍ତେ ଅକ୍ରୂର	॥ ୧୩୨
	ବସ୍ତ୍ରେ ଯେ ହୋଇଛି ଆଚ୍ଛନ୍ନ ।	ସୂର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରାଏ ଯା' କିରଣ	॥ ୧୩୩
	ସେ ମଣି ହସ୍ତରେ ଘେନିଣ ।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କଲେ ସେ ପ୍ରଦାନ	॥ ୧୩୪
୪୧	ଦେଖାଇ ସ୍ୟମନ୍ତକ ମଣି ।	ଜ୍ଞାତିମାନଙ୍କଠାରୁ ପୁଣି	॥ ୧୩୫
	ଆପଣା ଅପକୀର୍ତ୍ତିମାନ ।	ମଣିରେ ମାର୍ଜନା କରିଣ	॥ ୧୩୬
	ସେ ମଣି ଅକ୍ରୂରଙ୍କୁ ପୁଣ ।	ସେ ପ୍ରଭୁ କଲେ ସମର୍ପଣ	॥ ୧୩୭
	[3]ତଦର୍ଥେ ପ୍ରବାସ କରିଣ ।	ଯେ କରିଛନ୍ତି ଆଗମନ	॥ ୧୩୮
	ସେ ହଳଧର ଦେଖି ମଣି ।	ଏଥି ମୁଁ ଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ମଣି	॥ ୧୩୯
	ହେ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଏ ରୂପରେ ।	କାମନା କଲେ ସେ କାଳରେ	॥ ୧୪୦
	ସତ୍ୟଭାମା ହିଁ ହେ ରାଜନ ।	କୃଷ୍ଣର ଚିତ୍ତ ନ ଜାଣିଣ	॥ ୧୪୧
	ଏ ଧନ ଅଟେ ମୋ'[4] ପିତାର ।	ଉଚିତ ଅଟଇ ମୋହର	॥ ୧୪୨
	ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମଣି ।	ଏମନ୍ତ ବାଞ୍ଛିଲେ ସେ ପୁଣି	॥ ୧୪୩
	ଜାମ୍ବବତୀ ହିଁ ଯୌତୁକାର୍ଥେ ।	ମୋ' ପିତା ଦେଇଛି ଏମନ୍ତେ	॥ ୧୪୪
	ସ୍ପୃହାକୁ ସେ ମହାମଣିରେ ।	ବହୁତ କଲେ ସେ କାଳରେ	॥ ୧୪୫
	ଲକ୍ଷ୍ମୀର ପତି ସେ ଶ୍ରୀହରି ।	ସର୍ବ ଚରିତ ଜାଣି କରି	॥ ୧୪୬
	ଅକ୍ରୂରଙ୍କର କରେ ପୁଣ ।	ସେ ମଣି କଲେ ସମର୍ପଣ	॥ ୧୪୭

---

୧. ଦୁର୍ଦ୍ଧର = ଯାହାକୁ ଉଠାଇବା କଷ୍ଟକର । ୨. ଉକ୍ତ ଅଥବା ହୃଦୟରେ ସ୍ପୃଷ୍ଟ ।

୩. ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ମଣିଂ ହଳଧରସ୍ତଦର୍ଥଂ ପ୍ରୋଷ୍ୟ ଆଗତଃ ।
ଯୋଗ୍ୟୋଽହମିତି ମନ୍ୱାନଶ୍ଚକମେ କୁରୁପୁଙ୍ଗବଃ ॥ ଇତି ଅଧିକଃ ପାଠଃ ।

୪. ସତ୍ୟଭାମା ପିତୃଧନଂ ମନ୍ୱାନା ସ୍ୱାମ୍ନୋଚିତମ୍ ।
ଗ୍ରହୀତୁଂ ମଣିମୈଚ୍ଛଦ୍ଧି ହରେଶ୍ଚିତ୍ତମଜାନତୀ ॥ ୧
ଜାମ୍ବବତ୍ୟପି ଶୁଳ୍କାର୍ଥେ ପିତ୍ରା ଦତ୍ତ ଇତି ସ୍ପୃହା ।
ଚକ୍ରେ ମହାମଣୌ ତସ୍ମିନ୍ ସର୍ବଂ ବିଜ୍ଞାୟ ମାଧବଃ ॥
ଅକ୍ରୂରସ୍ୟ କରେ ଭୂୟୋ ମଣିଂ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପୟଦ୍ଧରିଃ ॥ ୨ ଇତି ଅଧିକଃ ପାଠଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୨	ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ଅଟେ ଭଗବାନ	। ସେ ଈଶ୍ୱରର ଯେ ବିକ୍ରମ	॥	୧୪୮
	ତେଣେ ପୂରିତ ପାପହର	। ମଙ୍ଗଳ ଅଟଇ ଆବର	॥	୧୪୯
	ଏ ଆଖ୍ୟାନକୁ ଯେଉଁ ଜନ	। ପଢ଼ଇ, କରଇ ଶ୍ରବଣ	॥	୧୫୦
	ଅନୁସ୍ମରଣା ବା କରଇ	। ଦୁଷ୍କୀର୍ତ୍ତିବୃଜିନକୁ[୧] ସେହି	॥	୧୫୧
	ତ୍ୟକ୍ତ କରିଣ ହେ ରାଜନ	। ଶାନ୍ତିକି ଯାଇ[୨] ତତକ୍ଷଣ	॥	୧୫୨
	କୃଷ୍ଣଚରଣ ଚିନ୍ତି ଚିତ୍ତେ	। ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଷାଗୀତେ	॥	୧୫୩
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଭଣେ	। ସୁଜନେ ତୋଷ ହୁଅ ତେଣେ	॥	୧୫୪

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସ୍ୟମନ୍ତକମଣିହରଣଂ
ନାମ ସପ୍ତପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଅଷ୍ଟପଞ୍ଚାଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅଷ୍ଟପଞ୍ଚାଶତମେ ତୁ କୃଷ୍ଣଃ ପଞ୍ଚ କରେଽଗ୍ରହୀତ୍ ।
କାଳିନ୍ଦୀଂ ମିତ୍ରବିନ୍ଦାଂ ଚ ସତ୍ୟାଂ ଭଦ୍ରାଂ ଚ ଲକ୍ଷ୍ମଣାମ୍ ॥ ୧
କାଳିନ୍ଦୀଂ ନିଜଲାଭାୟ ତପଃ ପରମୁପେୟୁଷୀମ୍ ।
ପରିଣେଷ୍ୟନ୍ ପ୍ରିୟାବାସମିନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥମଥାଗମତ୍ ॥ ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ	। ଶୁଣ ହେ ନୃପ ! ପରୀକ୍ଷିତ	॥	୧
	ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଯେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ	। ଏକଦିନକରେ ସେ ପୁଣ	॥	୨
	ପାଣ୍ଡବେ ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରତୀତ[୩]	। ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିବା ନିମିତ୍ତ	॥	୩
	ସାତ୍ୟକି ଆଦିରେ ବେଷ୍ଟିତ	। ହୋଇଣ ଗଲେ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥ	॥	୪
୨	ଅଖିଳେଶ୍ୱର ସେ ଅଚ୍ୟୁତ	। ଆସି ହୁଅନ୍ତେ ଉପଗତ	॥	୫
	ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ସେ ସ୍ଥାନେ	। ସେ ପୃଥାସୁତ[୪] ବୀରମାନେ	॥	୬
	ଆସନ୍ତେ ପ୍ରାଣ ପଞ୍ଚବୃତ୍ତି[୫]	। ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ଯେସନେ ଉଠନ୍ତି	॥	୭
	ଏକାବେଳକେ ସେ ରୂପରେ	। ଆସନୁଁ ଉଠିଲେ ସତ୍ୱରେ	॥	୮
୩	ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗରୁ ସେ କୃଷ୍ଣର	। ତୁଟିଲା ପାପ ଯାହାଙ୍କର	॥	୯
	ସେ ବୀରମାନେ ହେ ରାଜନ	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ	॥	୧୦
	ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁରାଗବନ୍ତ	। ଯହିଁରେ ଅଟଇ ସୁସ୍ମିତ	॥	୧୧

୧. ଦୁଷ୍କୀର୍ତ୍ତିବୃଜିନ = ଅପବାଦ ଓ ଦୁଃଖ ।   ୨. ଯାଇ = ପାଏ ।
୩. ନଷ୍ଟ (ସ୍ୱାମୀ) ।   ୪. ପୃଥା = କୁନ୍ତୀ ।   ୫. ପଞ୍ଚ ବୃତ୍ତି ଯାହାର ସେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କୃଷ୍ଣର ଦେଖି ସେ ବଦନ	।	ହରଷ ହୋଇଲେ ସେ ପୁଣ	।।	୧୨
୪	ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ଭୀମର	।	ଚରଣେ କରି ନମସ୍କାର	।।	୧୩
	ସେ ହରି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ପୁଣ	।	କଲେ ବହୁତ ଆଲିଙ୍ଗନ	।।	୧୪
	ନକୁଳ ସହଦେବ ଦୁଇ	।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଓଳଗିଲେ ତହିଁ	।।	୧୫
୫	ଉତ୍ତମ ଆସନରେ ଯାଇଁ	।	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବସନ୍ତେ ସେଠାଇଁ	।।	୧୬
	ଯାହାର ନିନ୍ଦା ନାହିଁ କିଛି	।	ନିକଟେ ବିଭା ଯେ ହୋଇଛି	।।	୧୭
	ଦ୍ରୁପଦରାଜସୁତା ପୁଣ	।	ଅଳପ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇଣ	।।	୧୮
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହୋଇ	।	ଯାଇଁ ପ୍ରଣାମ କଲେ ତହିଁ	।।	୧୯
୬	ସାତ୍ୟକି ସେହି ପରକାରେ	।	ପୃଥାନନ୍ଦନମାନଙ୍କରେ	।।	୨୦
	ପୂଜିତ ବନ୍ଦିତ ହୋଇଣ	।	ଆସନେ ବସିଲେ ଯାଇଣ	।।	୨୧
	ଆନମାନଙ୍କୁ ହିଁ ସେ ପୁଣ	।	ପୂଜିଣ କଲେ ଉପାସନ	।।	୨୨
୭	କୁନ୍ତୀଙ୍କ ଠାକୁ ଯାଇଁ ହରି	।	ତାହାଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି	।।	୨୩
	ଅତିସ୍ନେହରେ ଆର୍ଦ୍ର ହୋଇ	।	ଯେ ନେତ୍ରଯୁଗଳ ଅଟଇ	।।	୨୪
	ସେ କୁନ୍ତୀ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ	।	ପୃଚ୍ଛନ୍ତେ ବନ୍ଧୁଜନମାନ	।।	୨୫
	ସେ ପିଉସୀଙ୍କି ବଧୂଜୁଲେ	।	କୃଷ୍ଣ କୁଶଳ ପଚାରିଲେ	।।	୨୬
୮	ପ୍ରେମବୈକ୍ଳବ୍ୟରୁ ସେ କୁନ୍ତୀ	।	ରୁଦ୍ଧ ଅଟଇ କଣ୍ଠ ଅତି	।।	୨୭
	ନେତ୍ରୁଁ ଛାଡ଼ନ୍ତେ ଲୋତକକୁ	।	ସ୍ମରନ୍ତେ ବହୁତ କ୍ଳେଶକୁ	।।	୨୮
	କ୍ଳେଶନାଶନେ ଆପଣାର	।	ଦର୍ଶନ ଅଟଇ ଯାହାର	।।	୨୯
	ସେ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ହେ ରାଜନ	।	କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବଚନ	।।	୩୦
୯	ତୁମ୍ଭର ବନ୍ଧୁ ଅଟୁଁ ଆମ୍ଭେ	।	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସୁମରନ୍ତେ ତୁମ୍ଭେ	।।	୩୧
	ହେ କୃଷ୍ଣ ! ମୋହର ଭ୍ରାତାକୁ	।	ଯେବେ ପେଷିଲ ଆମ୍ଭଠାକୁ	।।	୩୨
	ସେଦିନୁଁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର	।	କୁଶଳ ହେଲାଣି ଆବର	।।	୩୩
	ତୁମ୍ଭ ସ୍ୱକାଶୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ	।	ସନାଥ ହେଲୁଁ ଏ ଭୁବନେ	।।	୩୪
	[୧]ସମସ୍ତେ ଆମ୍ଭେ ଯଉଁ କାଳେ	।	ରହିଣ ଥିଲୁଁ ଯେ ପାଞ୍ଚାଳେ	।।	୩୫
	ଦ୍ରୌପଦୀସ୍ୱୟଂବର ଅର୍ଥେ	।	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସେକାଳେ ସ୍ମରନ୍ତେ	।।	୩୬
	ସେହି ସ୍ମରଣରୁ ସମସ୍ତେ	।	ସୁଖେଣ ରହିଛୁଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ	।।	୩୭
୧୦	ସଂସାର ରୂପ ଅଟେ ତୋର	।	ସୁହୃଦ ଆତ୍ମା ତୁ ଆବର	।।	୩୮
	ଏ ପର ଏ ଅଟେ ମୋହର	।	ଏ ଭ୍ରାନ୍ତି ନାହିଁ ତୋହଠାର	।।	୩୯
	ସ୍ମରଣା କଲା ଲୋକଙ୍କର	।	ତଥାପି ପୁଣି ବାରମ୍ବାର	।।	୪୦
	କ୍ଳେଶମାନଙ୍କୁ କରୁ ନାଶ	।	ତା' ହୃଦେ କରିଥାନ୍ତେ ବାସ	।।	୪୧

୧. ପାଞ୍ଚାଳେଷୁ ସ୍ଥିତାନସ୍ମାନ୍ ସ୍ୱୟମ୍ବରକୃତେ ଯଦା ।
ଅନୁସ୍ମୃତ୍ୟ ଗତୋ ଯସ୍ତ୍ୱଂ ତେନାସ୍ମାଭିଃ ସୁଖୋଷିତମ୍ ।। ଇତି ଅଧିକଃ ପାଠଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉବାଚ

୧୧ ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ ॥ ୪୨
କି ଶ୍ରେୟ କଲୁଁ ଆଚରିତ । ତା' ନ ଜାଣୁଛି ହେ ଅଚ୍ୟୁତ ॥ ୪୩
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଯୋଗେଶ୍ୱରମାନେ । ଦେଖି ନ ପାରନ୍ତି ଭୁବନେ ॥ ୪୪
କୁତ୍ସିତ ବୁଦ୍ଧି ଯେ ଆମ୍ଭର । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ହେଲ ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର ॥ ୪୫
୧୨ ସେ ପ୍ରଭୁ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ । ବରଷାମାସମାନଙ୍କରେ ॥ ୪୬
ପୂଜା କରନ୍ତେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର । ସେ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥଲୋକଙ୍କର ॥ ୪୭
ନେତ୍ର-ଆନନ୍ଦକୁ ଜନମ । କରନ୍ତେ ରହିଲେ ସୁଖେଣ ॥ ୪୮
୧୩ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଏକ ଦିନକରେ । ବାନରଧ୍ୱଜଟି ଯହିଁରେ ॥ ୪୯
ସେ ରଥ କରି ଆରୋହଣ । ଗାଣ୍ଡୀବ ଧନୁକୁ ଧରିଣ ॥ ୫୦
କ୍ଷୟ ନୁହନ୍ତି ଶର ଯହିଁ । ଧରିଣ ସେ ତୂଣୀର ଦୁଇ ॥ ୫୧
୧୪ ଯେ ଶତ୍ରୁ କରନ୍ତି ନିଧନ । ସଂନଦ୍ଧ[୧] ହୋଇ ସେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ॥ ୫୨
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଘେନିଣ ସଙ୍ଗରେ । ବିହାର କରିବା ଅର୍ଥରେ ॥ ୫୩
ବହୁତ ବ୍ୟାଳ-ମୃଗମାନେ । ଯହିଁ ଅଛନ୍ତି ସବୁସ୍ଥାନେ ॥ ୫୪
ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବନରେ ତତ୍‌କ୍ଷଣ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ହେ ରାଜନ ॥ ୫୫
୧୫ ସେ ବନେ ଶରମାନଙ୍କରେ । ବ୍ୟାଘ୍ରମାନଙ୍କୁ ସେ କାଳରେ ॥ ୫୬
ଶୂକର-ମହିଷମାନଙ୍କୁ । ଆବର ରୁରୁ-ଶରଭ[୨]ଙ୍କୁ ॥ ୫୭
ଗବୟ-ଗଣ୍ଡାମାନଙ୍କୁ ହିଁ । ହରିଣମାନଙ୍କୁ ସେଠାଇଁ ॥ ୫୮
ଶଶ-ଶଲ୍ଲକ ଯେ ବା ଥିଲେ । ଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ ବିନ୍ଧିଲେ ॥ ୫୯
୧୬ କର୍ମକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଅଟନ୍ତି । ସେ ମୃଗମାନଙ୍କୁ ଝଟିତି ॥ ୬୦
ପର୍ବ ହୁଅନ୍ତେ ଭୃତ୍ୟେ ନେଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ନେଇ ଦେଲେ ॥ ୬୧
ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ତୃଷାଶାନ୍ତ ହେଲେ । ଯମୁନାନିକଟକୁ ଗଲେ ॥ ୬୨
୧୭ ସେ ମହାରଥ ପାର୍ଥ ହରି । ତହିଁରେ ଆଚମନ କରି ॥ ୬୩
ନିର୍ମଳ ଜଳ କରି ପାନ । ଚାରୁ ଅଟଇ ଯା' ଦର୍ଶନ ॥ ୬୪
ଗମନ କରୁଥିଲା ଯେହି । ସେ କନ୍ୟା ଦେଖିଲେ ସେ ତହିଁ ॥ ୬୫
୧୮ ଉତ୍ତମ ଯାର ଦନ୍ତମାନ । ଚାରୁ ଅଟଇ ଯା' ବଦନ ॥ ୬୬
ପ୍ରମଦାଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯେ ଅଟଇ । ସେ ବରାରୋହାକୁ ସେଠାଇଁ ॥ ୬୭
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରେକ୍ଷନ୍ତେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ । ପୁଛିଲେ ଏମନ୍ତ ବଚନ ॥ ୬୮
୧୯ ଆଗୋ ସୁଶ୍ରୋଣି ! କେ ବା ତୁହି । କାହାର ଅଟୁ ତୁ ଏଠାଇଁ ॥ ୬୯
କାହୁଁ ଅଇଲୁ କି ହେତୁରୁ । କି କାର୍ଯ୍ୟ ଅବା ଇଚ୍ଛା କରୁ ॥ ୭୦
ପତିକି ଇଚ୍ଛା କରୁ ତୁହି । ତୁ କନ୍ୟା ଅଟୁ ମୁଁ ମଣଇ ॥ ୭୧
ଆଗୋ ଶୋଭନେ ମୋ ଆଗରେ । ଏ କଥା କହ ତୁ ନିର୍ଭରେ ॥ ୭୨

---

୧. ସଂନଦ୍ଧ = ଅସ୍ତ୍ରସଜ୍ଜିତ ।
୨. ଅଷ୍ଟପାଦୀ ମୃଗ, ରୁରୁ = କୃଷ୍ଣସାର ମୃଗ, ଗବୟ = ଗୋସଦୃଶ, ଶଲ୍ଲକ = ଝିଙ୍କ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀକାଳିନ୍ଦୀ ଉବାଚ

୨୦ କାଳିନ୍ଦୀ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ପୁଣ । କହୁ ଅଛନ୍ତି ଏ ବଚନ ॥ ୭୩
ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବତାଙ୍କର ମୁହିଁ । ହେ ପାର୍ଥ ! ଦୁହିତା ଅଟଇ ॥ ୭୪
ବରେଣ୍ୟ ବରଦ ଯେ ହରି । ତାଙ୍କୁ ଇଛନ୍ତେ ପତି କରି ॥ ୭୫
ପରମ ତପସ୍ୟାକୁ ମୁହିଁ । ଆଶ୍ରୟ କରିଅଛି ରହି ॥ ୭୬
୨୧ ସେ ଶ୍ରୀନିବାସ ବିନୁ ମୁହିଁ । ଅନ୍ୟ ପତିକି ବରୁ ନାହିଁ ॥ ୭୭
ଅନାଥ ଲୋକର ଆଶ୍ରୟ । ଯେ ମୁକ୍ତି ଦିଅନ୍ତି ନିଶ୍ଚୟ ॥ ୭୮
ସେ ଭଗବାନ ମୋର ଠାର । ସନ୍ତୋଷ ହୁଅନ୍ତୁ ହେ ବୀର ॥ ୭୯
୨୨ ମୁଁ ଖ୍ୟାତ କାଳିନ୍ଦୀନାମରେ । ବସଇ ଯମୁନାଜଳରେ ॥ ୮୦
ପିତା ଯା' କରିଛି ନିର୍ମାଣ । ସେ ଗୃହେ ରହିଛି ମୁଁ ପୁଣ ॥ ୮୧
ଯେତେକ କାଳେ ଅଚ୍ୟୁତର । ଦର୍ଶନ ହୋଇବ ମୋହର ॥ ୮୨
୨୩ ଅର୍ଜୁନ ସେହିରୂପେ ତାଙ୍କୁ । କହିଲେ ଯାଇଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ॥ ୮୩
ତାହା ଜାଣନ୍ତି ଭଗବାନ । ସେ କନ୍ୟା ରଥେ ବସାଇଣ ॥ ୮୪
ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କଠାକୁ ପୁଣ । ସେଠାରୁ କଲେ ସେ ଗମନ ॥ ୮୫
୨୪ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଯେବଣ କାଳରେ । କହିଲେ ପୃଥାଙ୍କ କ୍ରମରେ ॥ ୮୬
ସେ ହରି ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ପାଇଁ । ଯେ ଅତି ଅଦ୍ଭୁତ ଅଟଇ ॥ ୮୭
ସେ ଚିତ୍ର ନଗରକୁ ଭଲେ । ବିଶ୍ୱକର୍ମାରେ କରାଇଲେ ॥ ୮୮
୨୫ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ । କରିବା ଅର୍ଥେ ଅତିଶୟ ॥ ୮୯
ସେ ପୁରେ ରହି ଭଗବାନ । ଖାଣ୍ଡବ ବନକୁ ସେ ପୁଣ ॥ ୯୦
ଅଗ୍ନିକି ଦେବାକୁ ହେ ବୀର । ସାରଥି ହେଲେ ଅର୍ଜୁନର ॥ ୯୧
୨୬ ସେ ଅଗ୍ନି ସଂତୁଷ୍ଟ ହୋଇଣ । ଯେ ଶ୍ୱେତବର୍ଣ୍ଣ ହୟମାନ ॥ ୯୨
ତାହାଙ୍କ ଧନୁକୁ ରଥକୁ । ହେ ନୃପ ! ଦେଲେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ॥ ୯୩
ଅସ୍ତ୍ରପ୍ରୟୋଗ ସହିତେଣ । ଅଭେଦ୍ୟ କବଚକୁ ପୁଣ ॥ ୯୪
କ୍ଷୟ ନୁହନ୍ତି ଶର ଯହିଁ । ଦେଲେ ସେ ସେ ତୂଣୀର ଦୁଇ ॥ ୯୫
୨୭ ଖାଣ୍ଡବ ଅଗ୍ନିରୁ ମୋଚିତ । ହୋଇଲା ଯେ ମୟ ଦଇତ ॥ ୯୬
ଯେ ସଖା ଅଟନ୍ତି ଅର୍ଜୁନ । ସେ ସଭା ଦେଲା ତାଙ୍କୁ ପୁଣ ॥ ୯୭
ଜଳରେ ସ୍ଥଳପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଯଉଁ ସଭାରେ ଦୃଷ୍ଟି ହୋଇ ॥ ୯୮
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଯହିଁ ପୁଣ । ଭ୍ରମ ହୋଇଲା ହେ ରାଜନ ॥ ୯୯
୨୮ ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର । ସୁହୃଦମାନଙ୍କେ ଆବର ॥ ୧୦୦
ଅନୁମୋଦିତ ସେ ହୋଇଣ । ସାତ୍ୟକି ଆଦି ଯଦୁଗଣ ॥ ୧୦୧
ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ଭଗବାନ । ଅଇଲେ ଦ୍ୱାରକାକୁ ପୁଣ ॥ ୧୦୨
୨୯ ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ପୁଣ୍ୟ ହୋଇ । ଋତୁ-ନକ୍ଷତ୍ର ଅଟେ ଯହିଁ ॥ ୧୦୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ଦିନ ହୁଅନ୍ତେ ଉର୍ଜିତ । ପରମମଙ୍ଗଳ ଅଚ୍ୟୁତ ।। ୧୦୪
ପରମାନନ୍ଦକୁ ବିସ୍ତାର । କରନ୍ତେ ନିଜ ଲୋକଙ୍କର ।। ୧୦୫
ସେ କାଳିନ୍ଦୀକି ହେ ରାଜନ । ବିବାହ ହୋଇଲେ ସେ ପୁଣ ।। ୧୦୬
୩୦ ବିନ୍ଦ ଅନୁବିନ୍ଦ ନାମରେ । ବେନି ରାଜାଏ ଅବନ୍ତୀରେ ।। ୧୦୭
ଦୁର୍ଯୋଧନର ବଶ ହୋଇ । ଅନୁଗ ଅଟନ୍ତି ସେ ଦୁଇ ।। ୧୦୮
ସ୍ୱୟଂବରରେ କୃଷ୍ଣଠାଇଁ । ଯେ ଅତି ଆସକ୍ତ ଅଟଇ ।। ୧୦୯
ସେ ଭଗିନୀଙ୍କି ବେନି ଜନ । ନିଷେଧ କଲେ ହେ ରାଜନ ।। ୧୧୦
୩୧ ରାଜାଧିଦେବୀ ଯେ ଅଟଇ । ସେ ପିଉସୀର ଝିଅ ଯେହି ।। ୧୧୧
ସେ ମିତ୍ରବିନ୍ଦାକୁ ସେସ୍ଥାନେ । ହେ ନୃପ ! ଦେଖନ୍ତେ ରାଜନେ ।। ୧୧୨
ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟୁଁ ବଳାତ୍‌କାରେ । କୃଷ୍ଣ ହରିଲେ ସେ କାଳରେ ।। ୧୧୩
୩୨ ଅଯୋଧ୍ୟା-ଅଧିପତି ଯେହି । ଯେ ଅତି ଧାର୍ମିକ ଅଟଇ ।। ୧୧୪
ଯେ ଖ୍ୟାତ ନଗ୍ନଜିତ ନାଏଁ । ଏମନ୍ତେ ହୋଇଲା ରାଜାଏ ।। ୧୧୫
ହେ ନୃପ ! କାନ୍ତିମତୀ ଯେହି । [୧]ପିତୃନାମରେ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ।। ୧୧୬
ନାମ ଅଟଇ ସତ୍ୟା ଯାର । ସେ କନ୍ୟା ହୋଇଲା ତାହାର ।। ୧୧୭
୩୩ ତୀକ୍ଷଣ ଶୃଙ୍ଗ ଯାହାଙ୍କର । ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ଅଟନ୍ତି ଆବର ।। ୧୧୮
ଯେ ଅତି ଦୁର୍ବୃତ୍ତ ଅଟନ୍ତି । ବୀରଙ୍କ ଗନ୍ଧ ନ ସହନ୍ତି ।। ୧୧୯
ଏମନ୍ତ ସପ୍ତ ଗୋବୃଷଙ୍କୁ[୨] । ନ ଜିଣି କରି ସେ କନ୍ୟାକୁ ।। ୧୨୦
ରାଜାଏ ବିଭା ହେବାକୁ ହିଁ । ସମର୍ଥ ନୋହିଲେ ସେ କେହି ।। ୧୨୧
୩୪ ଜିଣିମ ଯେ ସେ ବୃଷଭଙ୍କୁ । ସେ ବିଭା ହେବ ସେ କନ୍ୟାକୁ ।। ୧୨୨
ସାତ୍ୱତପତି ଭଗବାନ । ଏମନ୍ତ ଶ୍ରବଣ କରିଣ ।। ୧୨୩
ବହୁତ ସୈନ୍ୟେ ବୃତ ହେଲେ । ଅଯୋଧ୍ୟାନଗରକୁ ଗଲେ ।। ୧୨୪
୩୫ ସେ ଅଯୋଧ୍ୟାର ଅଧିପତି । ପ୍ରୀତିରେ ଉଠିଣ ଝଟିତି ।। ୧୨୫
ଆସନ ଆଦିରେ ସେ ତହିଁ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରୀତିମନ୍ତ ହୋଇ ।। ୧୨୬
ପୂଜାବିଧାନରେ ବହୁତ । ପୂଜନ୍ତେ ହୋଇ ଆନନ୍ଦିତ ।। ୧୨୭
୩୬ ସେ ନୃପକନ୍ୟା ଆପଣାର । ବାଞ୍ଛିତ ଅଟେ ଯଉଁ ବର[୩] ।। ୧୨୮
ସେ ରମାପତି ଆଗମନ । କରନ୍ତେ ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ।। ୧୨୯
କାମନା କଲା ସେ ଏମନ୍ତ । ମୋହର ହୁଅନ୍ତୁ ଏ କାନ୍ତ ।। ୧୩୦
ଅନଳ କରୁ ଆଶିଷକୁ । ଯେବେ ମୁଁ ଧରିଛି ବ୍ରତକୁ ।। ୧୩୧
୩୭ ପୂଜା କରନ୍ତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ପୁଣି କହିଲେ ଏ ବାକ୍ୟକୁ ।। ୧୩୨
ହେ ନାରାୟଣ ଜଗତ୍‌ପତି । ଅଳ୍ପକ[୪] ଅଟଇ ମୁଁ ଅତି ।। ୧୩୩

---

୧. ପିତୃନାମ ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କ ନାମ ଥିଲା ନାଗ୍ନଜିତୀ । ୨. ଗୋବୃଷ = ବୃଷଭ ।
୩. ନର । ୪. କ୍ଷୁଦ୍ର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଆତ୍ମାନନ୍ଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ତୁହି	। ତୁମ୍ଭର କି କରିବି ମୁହିଁ	॥ ୧୩୪
୩୮	ଯା ପାଦପଦ୍ମରେଣୁମାନ	। ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିରିଞ୍ଚି ବେନି ଜନ	॥ ୧୩୫
	ମହାଦେବର ସଙ୍ଗତରେ	। ଲୋକପାଳଙ୍କ ସହିତରେ	॥ ୧୩୬
	ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ଶିରରେ	। ସ୍ୱକୃତସେତୁର ଇଚ୍ଛାରେ	॥ ୧୩୭
	ଯେ ଲୀଳାମାନଙ୍କେ ଶରୀର	। ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ଆବର	॥ ୧୩୮
	ସେ ଭଗବାନ ମୋହଠାରେ	। ସନ୍ତୋଷ ହେବେ କି ହେତୁରେ	॥ ୧୩୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୯	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ	। ଯେ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	॥ ୧୪୦
	ଆସନ କରିଣ ସ୍ୱୀକାର	। ଯେ ମେଘପ୍ରାୟେକ ଗମ୍ଭୀର	॥ ୧୪୧
	ରାଜାକୁ ହସି ସେ ବଚନ	। କହିଲେ ହେ କୁରୁନନ୍ଦନ	॥ ୧୪୨

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୪୦	ଯେ ଧର୍ମେ ଥାନ୍ତି ଆପଣାର	। ସେହି କ୍ଷତ୍ରିୟମାନଙ୍କର	॥ ୧୪୩
	ହେ ନୃପ ! ଯଉଁ ଯାଚଞ୍ଚାଏ	। ତାହାକୁ ନିନ୍ଦନ୍ତି କବିଏ	॥ ୧୪୪
	ତଥାପି ସୌହୃଦ ଇଚ୍ଛାରେ	। ତୁମ୍ଭର କନ୍ୟାକୁ ଏଠାରେ	॥ ୧୪୫
	ଯାଚଞ୍ଚା କରୁଅଛି ମୁହିଁ	। ଦ୍ରବ୍ୟାଦିପ୍ରଦ[୧] ମୁଁ ନୁହଇଁ	॥ ୧୪୬

ଶ୍ରୀରାଜା ଉବାଚ

୪୧	ସେ ନଗ୍ନଜିତ ମହୀପତି	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ କହନ୍ତି	॥ ୧୪୭
	ହେ ନାଥ ! ବାଞ୍ଛିତ ହୋଇଣ	। କନ୍ୟାର ବର ହୋଇ ପୁଣ	॥ ୧୪୮
	ତୋ' ଠାରୁ ହୋଇଣ ଅଧିକ	। କେ ଅବା ଅଛି ଆନ ଲୋକ	॥ ୧୪୯
	ସମସ୍ତ ଗୁଣଙ୍କର ପୁଣ	। ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ଏକ ସ୍ଥାନ	॥ ୧୫୦
	ଅବିନାଶିନୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେହି	। ସେ ତୁମ୍ଭ ଅଙ୍ଗେ ଅଛି ରହି	॥ ୧୫୧
୪୨	ଯେ ଏ ବୃଷଭଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିବ	। ତାହାର ଏ କନ୍ୟା ହୋଇବ	॥ ୧୫୨
	ହେ କୃଷ୍ଣ ! ଏ ରୂପରେ ମୁହିଁ	। ପୂର୍ବେ ନିର୍ବନ୍ଧ କରିଛଇଁ	॥ ୧୫୩
	ପୁରୁଷଙ୍କର ପରାକ୍ରମ	। ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ପୁଣ	॥ ୧୫୪
	ପୁଣି ସେ କନ୍ୟାର ଯେ ବର	। ପାଇବା ଇଚ୍ଛାରେ ତାହାର	॥ ୧୫୫
୪୩	ହେ ବୀର ! ଏ ବୃଷଭ ସପ୍ତ	। ପରର ନୁହନ୍ତି ଆୟତ୍ତ	॥ ୧୫୬
	ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଅଟନ୍ତି ଏ ଯେଣେ	। ବହୁତ ନୃପପୁତ୍ରମାନେ	॥ ୧୫୭
	ଭିନ୍ନ ହୁଅନ୍ତେ ଗାତ୍ରମାନ	। ଭଙ୍ଗକୁ ପାଇଲେ ସେ ପୁଣ	॥ ୧୫୮
୪୪	ହେ ଯଦୁସୁତ ! ଏ ବୃଷଭେ	। ତୁମ୍ଭରେ ଯେବେ ବନ୍ଧା ହେବେ	॥ ୧୫୯
	ହେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି ମୋ ସୁତାର	। ତୁମ୍ଭେ ସ୍ୱୀକୃତ ହେବ ବର	॥ ୧୬୦

୧. କନ୍ୟାଗ୍ରହଣୋଚିତ ଶୁଳ୍କଦାତା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୫	ଏମନ୍ତରୂପେ ଭଗବାନ	ସମୟ[୧] ଶ୍ରବଣ କରିଣ	॥	୧୬୧
	[୨]ଆତ୍ମାକୁ ସାତ ଭାଗ କରି	ପରିକରକୁ ବାନ୍ଧି ହରି	॥	୧୬୨
	ବୃଷଭମାନଙ୍କୁ ଲୀଳାରେ	ଗ୍ରହଣ କଲେ ସେ କାଳରେ	॥	୧୬୩
୪୬	ଭାଜିଲା ଗର୍ବ ଯାହାଙ୍କର	ନିସ୍ତେଜ ଅଟନ୍ତି ଆବର	॥	୧୬୪
	ସେ ବୃଷମାନଙ୍କୁ ସେ ହରି	ରଜ୍ଜୁମାନଙ୍କେ ବାନ୍ଧି କରି	॥	୧୬୫
	ସେ ବନ୍ଧା ବୃଷଙ୍କୁ ସେଠାରେ	ଝିଙ୍କିଲେ ଲୀଳାମାତ୍ରକରେ	॥	୧୬୬
	ଯେ ଦାରୁମୟ ବୃଷମାନେ	ତାହାଙ୍କୁ ବାଳକେ ଯେସନେ	॥	୧୬୭
୪୭	ତଦନନ୍ତରେ ସେ ରାଜନ	ବହୁତ ବିସ୍ମୟ ହୋଇଣ	॥	୧୬୮
	ପ୍ରୀତ ହୋଇଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	ପ୍ରଦାନ କଲା ସେ କନ୍ୟାକୁ	॥	୧୬୯
	ସେ ମହାପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	ଯେ ଅଟେ ଆପଣା ସମାନ	॥	୧୭୦
	ସେ କନ୍ୟା ବିଧିମତ ହୋଇ	ଗ୍ରହଣ କଲେକ ସେଠାଇଁ	॥	୧୭୧
୪୮	ରାଜପତ୍ନୀଏ ଦୁହିତାର	ଯେ କୃଷ୍ଣ ହେଲେ ପ୍ରିୟ ବର	॥	୧୭୨
	ଲଭିଣ ସମସ୍ତେ ତାହାଙ୍କୁ	ଲଭିଲେ ଅତି ହରଷକୁ	॥	୧୭୩
	ଯେ ଅଟେ ପରମ ଉତ୍ସବ	ସେ ପୁଣି ହୋଇଲା ସଂଭବ	॥	୧୭୪
୪୯	ଯେ ଶଙ୍ଖ ଭେରୀମାନେ ଆନ	ଯେ ବା ଆନକ ଗୀତମାନ	॥	୧୭୫
	ଯେ ବାଦ୍ୟ ଦ୍ୱିଜ-ଆଶୀର୍ବାଦ	ଏମାନେ କଲେକ ଶବଦ	॥	୧୭୬
	ମାଳାମାନଙ୍କେ ଅଳଂକୃତ	ଯେ ପୁଣ ଦିବ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରବନ୍ତ	॥	୧୭୭
	ଏମନ୍ତ ନରନାରୀମାନେ	ହରଷ ହୋଇଲେ ସେ ସ୍ଥାନେ	॥	୧୭୮
୫୦	ଯୌତୁକ କରି ସେ ରାଜନ	ଦଶସହସ୍ର ଧେନୁମାନ	॥	୧୭୯
	ଯେ ନିଷ୍କକଣ୍ଠୀ ସୁବସନ	ଏମନ୍ତ ଯେଉଁ ଦାସୀମାନ	॥	୧୮୦
	ତାଙ୍କର ତିନି ସହସ୍ରକୁ	ପ୍ରଦାନ କଲା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	॥	୧୮୧
୫୧	ନବସହସ୍ର ହସ୍ତୀମାନ	ଆବର କଲା ସେ ପ୍ରଦାନ	॥	୧୮୨
	ହସ୍ତୀମାନଙ୍କୁଁ ଶଏ ଗୁଣ	ଦେଲା ସେ ଦିବ୍ୟରଥମାନ	॥	୧୮୩
	ରଥୁଁ ଅଧିକ ଶଏ ଗୁଣ	ଅଶ୍ୱମାନଙ୍କୁ ଦେଲା ପୁଣ	॥	୧୮୪
	ଅଶ୍ୱର ଶଏ ଗୁଣ ପୁଣି	ପଦାତିମାନ ଦେଲା ଆଣି	॥	୧୮୫
୫୨	ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟ	ତହିଁରେ ଆବୃତ କରିଣ	॥	୧୮୬
	ସେ ପତିପତ୍ନୀ ବେନିଜନ	ରଥରେ କରି ଆରୋପଣ[୩]	॥	୧୮୭
	ସ୍ନେହେ ବିକ୍ଳିନ୍ନଚିତ୍ତ[୪] ହୋଇ	ସେ ନୃପ ଦେଲେ ପଠିଆଇ	॥	୧୮୮

୧. ସମୟ = ନିୟମ।

୨. "ମୁଁ ବହୁ ସ୍ୱାମୀମାନଙ୍କର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣସଂଭୋଗଯୋଗ୍ୟ" ବୋଲି ସତ୍ୟାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅସାପତ୍ନ୍ୟପ୍ରଦର୍ଶନାର୍ଥେ ଭଗବାନ୍ ନିଜକୁ ସାତ ଭାଗ କଲେ।

୩. ଆରୋହଣ। ୪. ଆର୍ଦ୍ରଚିତ୍ତ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୫୩ ଯାଦବମାନଙ୍କେ ବୃଷଭେ । ଯେ ଭଗ୍ନବୀର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ପୂର୍ବେ ॥ ୧୮୯
ସେ ରାଜାମାନେ ଏହା ଶୁଣି । ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ପୁଣି ॥ ୧୯୦
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନିଅନ୍ତେ କନ୍ୟାକୁ । ରୁନ୍ଧିଲେ ଯାଇ ମାର୍ଗେ ତାଙ୍କୁ ॥ ୧୯୧
୫୪ ପକାନ୍ତେ ଶରସମୂହକୁ । ସେ ସର୍ବନୃପତିମାନଙ୍କୁ ॥ ୧୯୨
କରନ୍ତେ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ପ୍ରିୟ । ଗାଣ୍ଡୀବ ଧରି ଧନଞ୍ଜୟ ॥ ୧୯୩
କାଳିଲେ[୧] ସିଂହ ଯେହ୍ନେ ଯାଇ । କ୍ଷୁଦ୍ରମୃଗଙ୍କୁ ଘଉଡ଼ଇ ॥ ୧୯୪
୫୫ ଯୌତୁକ ଘେନି ଦ୍ୱାରକାରେ । ମିଳନ୍ତେ ସତ୍ୟାସହିତରେ ॥ ୧୯୫
ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯଦୁମାନଙ୍କର । ଯେ ପୁଣ ଦେବକୀକୁମର ॥ ୧୯୬
ସେ ଭଗବାନ ହେ ରାଜନ । କଲେ ବହୁତ କ୍ରୀଡ଼ାମାନ ॥ ୧୯୭
୫୬ ଯାହାର ଶ୍ରୁତକୀର୍ତ୍ତି ନାମ । ପିଉସୀ ଅଟନ୍ତି ଯେ ପୁଣ ॥ ୧୯୮
ଯେ ତାର ସୁତା ଭଦ୍ରା ନାମ । କେକୟଦେଶରେ ଜନମ ॥ ୧୯୯
ସଂତର୍ଦ୍ଦନକୁ ଆଦି ହୋଇ । ଯେ ଭ୍ରାତାମାନେ ଥିଲେ ତହିଁ ॥ ୨୦୦
ସେ କନ୍ୟା କରନ୍ତେ ପ୍ରଦାନ । ବିବାହ ହେଲେ ଭଗବାନ ॥ ୨୦୧
୫୭ ଯେ ମଦ୍ରଦେଶରାଜା ପୁଣି । ଲକ୍ଷ୍ମଣା ନାମେ ତା' ନନ୍ଦିନୀ ॥ ୨୦୨
ସେ ଯୁତ ସବୁଲକ୍ଷଣରେ । ଯେ କନ୍ୟାକୁ ହିଁ ସ୍ୱୟମ୍ବରେ ॥ ୨୦୩
ଏକା ହୋଇଣ ଭଗବାନ । ହରି ଆଣିଲେ ହେ ରାଜନ ॥ ୨୦୪
ଗରୁଡ଼ ଯେସନ ପ୍ରକାରେ । ଅମୃତ ହରିଲେ ପୂର୍ବରେ ॥ ୨୦୫
୫୮ ସୁନ୍ଦର ଯା'ଙ୍କ ଦରଶନ । ଏମନ୍ତ ଯେ ବନିତାମାନ ॥ ୨୦୬
ଭୌମକୁ ମାରି ତାଙ୍କୁ ହରି । ତା' ଅନ୍ତଃପୁରୁଁ ନେଲେ ହରି ॥ ୨୦୭
ଏ ରୂପେ ବିବିଧ ରୂପେଣ । ସହସ୍ରସଂଖ୍ୟକ ହୋଇଣ ॥ ୨୦୮
ଅନ୍ୟଭାର୍ଯ୍ୟାଏ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର । ହେ ନୃପ ! ହୋଇଲେ ଆବର ॥ ୨୦୯
[୨]ରୁକ୍ମିଣୀ ଜାମ୍ବବତୀ ବେନି । ଯେ ସତ୍ୟଭାମା ସତ୍ୟା ପୁଣି ॥ ୨୧୦
ଭଦ୍ରା ଲକ୍ଷ୍ମଣା ବେନି ଜଣ । କାଳିନ୍ଦୀ ମିତ୍ରବିନ୍ଦା ପୁଣ ॥ ୨୧୧
ଏ ଅଷ୍ଟ ପାଟମହିଷୀଏ । କୃଷ୍ଣର ହେଲେ ଦ୍ୱାରିକାଏ ॥ ୨୧୨
ହେ କୃଷ୍ଣ କମଳଲୋଚନ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପତିତପାବନ ॥ ୨୧୩
ମୁଁ ଯେ ପତିତ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥ ୨୧୪

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ମହିଷ୍ୟୁଦ୍‌ବାହୋ
ନାମ ଅଷ୍ଟପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

---

୧. ଘଉଡ଼ାଇଲେ ।
୨. ଭୈଷ୍ମୀ ଜାମ୍ବବତୀ ଭାମା ସତ୍ୟା ଭଦ୍ରା ଚ ଲକ୍ଷ୍ମଣା ।
କାଳିନ୍ଦୀ ମିତ୍ରବିନ୍ଦା ଚେତ୍ୟଷ୍ଟପଟ୍ଟହରିପ୍ରିୟାଃ ॥ ଇତି ଅଧିକଃ ପାଠଃ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଊନଷଷ୍ଟିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଊନଷଷ୍ଟିତମେ ଭୌମଂ ହତ୍ୱା ତେନାହୃତା ହରିଃ ।
କନ୍ୟାଃ ସହସ୍ରଶଃ ପ୍ରାପ ପାରିଜାତଂ ଦିବୋଽହରତ୍ ।।
ପରିଣୀୟ ତତସ୍ତାଭିସ୍ତନ୍ମନୋରଥପୂରଣୈଃ ।
ଆତ୍ମାରାମୋଽପ୍ୟସୌ ରେମେ ତଦ୍‌ଗୃହେଷୁ ଗୃହସ୍ଥବତ୍ ।।

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୧ ବ୍ୟାସଙ୍କ ସୁତଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ । ପଚାରୁଛନ୍ତି ପରୀକ୍ଷିତ ।। ୧
ନରକାସୁରଙ୍କୁ ଅଚ୍ୟୁତ । ଯେମନ୍ତରୂପେ କଲେ ହତ ।। ୨
ଯଉଁ ହେତୁ ସେ ନାରୀମାନ । ସେ ଦୈତ୍ୟ କଲା ନିରୁନ୍ଧନ ।। ୩
କହ ଏ ସମସ୍ତ କଥାକୁ । ଶାର୍ଙ୍ଗଧନ୍ୱାର ବିକ୍ରମକୁ ।। ୪

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨ କହନ୍ତି ଶୁକ ମହାଯତି । ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ମହୀପତି ।। ୫
କୁଣ୍ଡଳ ହୃତ ହେଲା ଯାର । ସେ ଅଦିତି ମାତା ଯାହାର ।। ୬
ଅମର ପର୍ବତରୁ ପୁଣ । ହୃତ ହୋଇଲା ଯାର ସ୍ଥାନ ।। ୭
ହୃତ ହୋଇଲା ଛତ୍ର ଯାର । ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ପୁରନ୍ଦର ।। ୮
ଭୌମଚେଷ୍ଟାକୁ ସେ କହନ୍ତେ । [୧]ସେ ହରି ଭାର୍ଯ୍ୟାର ସହିତେ ।। ୯
ଆରୋହି କରି ଗରୁଡ଼କୁ । ଚଳିଲେ ଭୌମନଗରକୁ ।। ୧୦
୩ ପର୍ବତଦୁର୍ଗମାନଙ୍କରେ । ଆବର ଶସ୍ତ୍ରଦୁର୍ଗଙ୍କରେ ।। ୧୧
ଯେ ଜଳ-ବାତ-ହୁତାଶନ । ଏଣେ ଯେ ଅଟଇ ଦୁର୍ଗମ ।। ୧୨
ଯେ ଦୃଢ଼ ଅଟେ ଭୟଙ୍କର । ଅୟୁତେ ପାଶ ଯେ ମୁରର ।। ୧୩
ତେଣେ ସମସ୍ତ ଦିଗେ ପୁଣ । ସେ ହୋଇଅଛି ଆବରଣ ।। ୧୪
୪ ପର୍ବତମାନଙ୍କୁ ଗଦାରେ । ଶସ୍ତ୍ରଦୁର୍ଗଙ୍କୁ ସାୟକରେ ।। ୧୫
ଯେ ଜଳ, ବାତ, ହୁତାଶନ । ଏହାଙ୍କୁ ଭେଦିଲେ ଚକ୍ରେଣ ।। ୧୬
ସେରୂପେ ମୁରପାଶମାନ । ଖଡ୍‌ଗେ କଲେ ବିଦାରଣ ।। ୧୭
୫ ମନସ୍ୱୀମାନଙ୍କର ପୁଣ । ଯେ ବା ହୃଦୟ ଯନ୍ତ୍ରମାନ ।। ୧୮
ଭେଦିଲେ ଶଙ୍ଖଶବ୍ଦେ ତାଙ୍କୁ । ଆବର ପ୍ରାକାରମାନଙ୍କୁ ।। ୧୯

---

୧. ସତ୍ୟଭାମାଙ୍କ ସହିତ । ସତ୍ୟଭାମାଙ୍କ ଗୃହରେ ଇନ୍ଦ୍ର ଆସି ଭଗବାନ୍‌ଙ୍କୁ କହିଥିଲେ । ତେଣୁ ସତ୍ୟାଭାମାଙ୍କ କୌତୁକ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଭଗବାନ୍ ଯାଇଥିଲେ । କିମ୍ବା ''ତୋହରି ଅନୁଜ୍ଞାରେ ତୋହରି ପୁତ୍ରକୁ ମାରିବି'' ଭୂମିକୁ ଦେଇଥିବା ଏହି ବରକୁ ସତ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଭୂମି-ଅଂଶରୂପା ସତ୍ୟଭାମାଙ୍କ ସହ ସେ ଯାଇଥିଲେ । କିମ୍ବା ହରିବଂଶର ବର୍ଣ୍ଣନାନୁସାରେ ନାରଦାନୀତ ପାରିଜାତ ଫୁଲଟିକୁ ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କୁ ଦିଅନ୍ତେ ସତ୍ୟଭାମା କୁପିତା ହେବାରୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ – ''ତୁମକୁ ହିଁ ପାରିଜାତ ପ୍ରଦାନ କରିବି'' । ତେଣୁ ସତ୍ୟଭାମାଙ୍କୁ ନେଇଥିଲେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗଦାରେ ଗଦାଧର ।	ଭେଦନ କଲେକ ସତ୍ୱର ॥	୨୦
୬	ଯୁଗାନ୍ତବଜ୍ରଧ୍ୱନିପ୍ରାଏ ।	ଭୀଷଣ ଅଟେ ଅତିଶୟେ ॥	୨୧
	ଯେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟଧ୍ୱନିମାନ ।	ତାହାକୁ ଶ୍ରବଣ କରିଣ ॥	୨୨
	ଯାହାର ଅଟେ ପାଞ୍ଚ ଶିର ।	ଏମନ୍ତ ଯେ ମୁର ଅସୁର ॥	୨୩
	ସେ କରିଥିଲାକ ଶୟନ ।	ଜଳରୁ ଉଠିଲା ବହନ ॥	୨୪
୭	ଯୁଗାନ୍ତ ସୂର୍ଯ୍ୟ ହୁତାଶନ ।	ପ୍ରାଏକ ଯାହାର କିରଣ ॥	୨୫
	ଯେ ଦୁର୍ନିରୀକ୍ଷଣ ଉଲ୍ବଣ ।	ଏମନ୍ତ ଶୂଳକୁ ଟେକିଣ ॥	୨୬
	ପଞ୍ଚବଦନେ ସେ ଅସୁର ।	ଗ୍ରାସିଲାପ୍ରାଏ ତିନି ପୁର ॥	୨୭
	ଧାଇଁଲା ଯେସନେ ଉରଗ ।	ଗରୁଡ଼ଠାକୁ ଧାଏଁ ବେଗ ॥	୨୮
୮	ସେ ମହାଅସୁର ଶୂଳକୁ ।	ତୋଳି ଫିଙ୍ଗିଣ ଗରୁଡ଼କୁ ॥	୨୯
	ପଞ୍ଚବଦନେ କଲା ଧ୍ୱନି ।	ଆକାଶ ତ୍ରିଦିବ ଧରଣୀ ॥	୩୦
	ପୂରାନ୍ତେ ସର୍ବଦିଗମାନ ।	ଅଣ୍ଡକଟାହ କଲା ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥	୩୧
୯	ତ୍ରିଶିଖ ଶୂଳ ସେ କାଳରେ ।	ପଡ଼ନ୍ତେ ଗରୁଡ଼ଉପରେ ॥	୩୨
	ବଳରେ ବେନିଶରେ ହରି ।	କାଟିଲେ ତିନିଖଣ୍ଡ କରି ॥	୩୩
	ଦୈତ୍ୟକୁ ମୁଖମାନଙ୍କରେ ।	ପୁଣି ବିନ୍ଧିଲେ ସାୟକରେ ॥	୩୪
	ସେ ଅସୁର ହିଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ।	ରୋଷରେ ଫିଙ୍ଗିଲା ଗଦାକୁ ॥	୩୫
୧୦	ସେ ଗଦା ପଡ଼ନ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧରେ ।	ସେ ଗଦାଗ୍ରଜ ସ୍ୱ ଗଦାରେ ॥	୩୬
୧୧	ସହସ୍ର ଖଣ୍ଡ କରି ପୁଣ ।	ଛେଦନ କଲେ ହେ ରାଜନ ॥	୩୭
	ଭୁଜକୁ ଟେକିଣ ଆବର ।	ଧାବନ୍ତେ ପୁଣ ସେ ଦୈତ୍ୟର ॥	୩୮
	ମସ୍ତକମାନଙ୍କୁ ଚକ୍ରରେ ।	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହରିଲେ ଲୀଳାରେ ॥	୩୯
	ଛିଡ଼ନ୍ତେ ଶିରମାନେ ପୁଣ ।	ପଡ଼ିଲା ଜଳେ ଛାଡ଼ି ପ୍ରାଣ ॥	୪୦
	ବାସବବଜ୍ରେ ଶୃଙ୍ଗମାନ ।	ଛିଡ଼ନ୍ତେ ପର୍ବତ ଯେସନ ॥	୪୧
୧୨	ଯେ ତାମ୍ର ଅନ୍ତରିକ୍ଷ ଆନ ।	ପ୍ରବଣ[1] ବିଭାବସୁ ପୁଣ ॥	୪୨
	ଯେ ବସୁ ଯେ ବା ନଭସ୍ୱାନ ।	ସପ୍ତମ ଅଟଇ ଅରୁଣ[2] ॥	୪୩
	ଏରୂପେ ସେ ମୁରାସୁରର ।	ଅଟନ୍ତି ସପତ କୁମର ॥	୪୪
	ପ୍ରତିକ୍ରିୟାକୁ ଯେ ଉଚିତ ।	ସେ କ୍ରୋଧେ ଅଟନ୍ତି ସଂଯୁତ ॥	୪୫
	ଆତୁର ପିତୃବଧେ ହେଲେ ।	ଉଦ୍ୟତ ହୋଇ ସେ ଚଳିଲେ ॥	୪୬
୧୩	ସେ ଭୌମେ ପ୍ରେଷିତ ଅଟନ୍ତି ।	ଆୟୁଧମାନ ଧରିଛନ୍ତି ॥	୪୭
	କ୍ରୋଧରେ ଉଲ୍ବଣ ହୋଇଣ ।	ଯେ ଚମୂପତି[3] ପୀଠନାମ ॥	୪୮
	ଯୁଦ୍ଧେ ଆଗରେ କରି ତାକୁ ।	ଚଳିଲେ ଲଭିଣ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ॥	୪୯
	ଯେ ଶର ଖଡ୍‌ଗ ଗଦାମାନ ।	ଯେ ଶକ୍ତି ଋଷ୍ଟି ଶୂଳ ଆନ ॥	୫୦

୧. ଶ୍ରବଣ । ୨. ବରୁଣ । ୩. ସେନାପତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏ ସବୁ ଆୟୁଧମାନଙ୍କୁ । ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ଅଜିତଙ୍କୁ ।। ୫୧

୧୪ ଅମୋଘବୀର୍ଯ୍ୟ ଭଗବାନ । ଦୈତ୍ୟଙ୍କ ଶସ୍ତ୍ରକୂଟମାନ ।। ୫୨

ନିଜ ସାୟକମାନଙ୍କରେ । କାଟିଲେ ତିଳପ୍ରମାଣରେ ।। ୫୩

ଛିଡ଼ିଲେ ଯଉଁମାନଙ୍କର । ମସ୍ତକ ଉରୁଏ ଆବର ।। ୫୪

ଭୁଜଚରଣବର୍ମମାନ । ଯହିଁରେ ପୀଠ ମୁଖ୍ୟ ପୁଣ ।। ୫୫

ଏମନ୍ତ ଦାନବମାନଙ୍କୁ । ନେଲେ ଯମର ସଦନକୁ ।। ୫୬

୧୫ ଅଚ୍ୟୁତଚକ୍ରସାୟକରେ । ଯେ ଅସ୍ତ ହେଲେ ଏ ରୂପରେ ।। ୫୭

ଏମନ୍ତ ନିଜ ସୈନ୍ୟମାନ । ସେ ଭୌମ ଧରଣୀନନ୍ଦନ ।। ୫୮

ଦେଖି ତା' କ୍ରୋଧ ହୋଇ ଅତି । ଯେ ଦାନଜଳ ସ୍ରବୁଛନ୍ତି ।। ୫୯

ସେ ସିନ୍ଧୁଜାତ ଗଜଙ୍କରେ । ତାଙ୍କୁ ଆକ୍ରମିଲା ସେଠାରେ ।। ୬୦

ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଉପରେ ଯେସନ । ବିଜୁଳିତୁଲେ[1] ଥାଇ ଘନ ।। ୬୧

ତେସନ ଗରୁଡ଼-ଉପରେ । ଯେ ଛନ୍ତି ଭାର୍ଯ୍ୟାସହିତରେ ।। ୬୨

ଏମନ୍ତ ରୂପେ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ସେ ଦୈତ୍ୟ ପୁଣ ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ।। ୬୩

ଶତଘ୍ନୀ ନାମ ଅଟେ ଯାର । ସେ ଶକ୍ତି ଫିଙ୍ଗିଲା ଆବର ।। ୬୪

ଯେ ସର୍ବଯୋଦ୍ଧାମାନେ ଥିଲେ । ସେ ଏକାବେଳକେ ବିନ୍ଧିଲେ ।। ୬୫

୧୬ ସେ ଗଦାଗ୍ରଜ ଭଗବାନ । ସେହି କ୍ଷଣରେ ହେ ରାଜନ ।। ୬୬

ଯହିଁ ବିଚିତ୍ର ପକ୍ଷମାନ । ସେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଶରମାନଙ୍କେଣ ।। ୬୭

ଛିଡ଼ିଲେ ଯହିଁ ବାହୁମାନ । ଉରୁ କନ୍ଧର ଦେହ ଆନ ।। ୬୮

ଅଶ୍ୱ କୁଞ୍ଜରମାନେ ପୁଣ । ଯହିଁରେ ହୋଇଲେ ନିଧନ ।। ୬୯

ଏମନ୍ତରୂପେ ହେ ରାଜନ । [2]କଲେ ନରକାସୁରସୈନ୍ୟ ।। ୭୦

୧୭ ଯେବଣ ଶସ୍ତ୍ର-ଅସ୍ତ୍ରମାନ । ଯୋଦ୍ଧାଏ କଲେ ନିୟୋଜନ ।। ୭୧

ହେ କୁରୂଦ୍‌ବହ ! ଭଗବାନ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିକେ ତା' ପୁଣ ।। ୭୨

ତୀକ୍ଷଣ ତିନି ତିନି ଶରେ । ଛେଦନ କଲେ ସେ କାଳରେ ।। ୭୩

୧୮ ବେନିପକ୍ଷରେ ଗଜମାନ । ପ୍ରହାରକଲେ ସେ ସୁପର୍ଣ୍ଣ[3] ।। ୭୪

ବଦନ-ପକ୍ଷ-ନଖଙ୍କରେ । ଗରୁଡ଼ ମାରନ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧରେ ।। ୭୫

୧୯| ଆର୍ତ୍ତ ହୋଇଣ ସେ କୁଞ୍ଜରେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ପୁରରେ ।। ୭୬

୨୦| ଏମନ୍ତ ଦେଖିଣ ସମର । କଲା ସେ ନରକ ଅସୁର ।। ୭୭

ସେ ଗରୁଡ଼ରେ ନିଜ ସୈନ୍ୟ । ପଳାନ୍ତେ ପୁଣ ତା' ଦେଖିଣ ।। ୭୮

ଗରୁଡ଼ଙ୍କୁ ସେ ଭୌମାସୁର । ଶକ୍ତିରେ କଲାକ ପ୍ରହାର ।। ୭୯

ଯେବଣ ଶକ୍ତିରେ ସାକ୍ଷାତ । ବଜ୍ର ହୁଅଇ ପ୍ରତିହତ ।। ୮୦

ଶକ୍ତିରେ ବିଦ୍ଧ ହୋଇ ପୁଣ । କଂପିଲେ ନାହିଁ ସେ ସୁପର୍ଣ୍ଣ ।। ୮୧

ମାଳାରେ ହସ୍ତୀ ହତ ହୋଇ । ଯେସନେ କଂପିତ ନୁହଇ ।। ୮୨

---

୧. ସହିତ । ୨. ନରକାସୁରର ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଏପରି କଲେ । ୩. ଗରୁଡ଼ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୧ ବିତଥ[୧] ଉଦ୍ୟମ ହୁଅନ୍ତେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମାରିବା ନିମନ୍ତେ ॥ ୮୩
ଶୂଳକୁ ନରକ ଅସୁର । ଆଦାନ କଲା ସେ ସତ୍ୱର ॥ ୮୪
ସେ ଶୂଳ ନ ଫିଙ୍ଗୁ ପୂର୍ବରେ । ଚଢ଼ିଛି ଯେ ଗଜଉପରେ ॥ ୮୫
ସେ ନରକର ଶିର ହରି । ହରିଲେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଚକ୍ରେ କରି ॥ ୮୬
୨୨ ଯେ ଅଟେ କୁଣ୍ଡଳସହିତ । ଯେ ଚାରୁ କିରୀଟେ ଭୂଷିତ ॥ ୮୭
ଯେ ଅତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆବର । ଏମନ୍ତ ଅଟେ ଯଉଁ ଶିର ॥ ୮୮
ସେ ପୁଣି ପଡ଼ନ୍ତେ ପୃଥ୍ୱୀରେ । ଶୋଭା ପାଇଲା ସେ କାଳରେ ॥ ୮୯
ହା ହା ଶବଦ ସାଧୁବାଣୀ । ହୋଇଲା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୁଣି ॥ ୯୦
ଯେ ଋଷି ସୁରେଶ୍ୱର ଥିଲେ । ପୁଷ୍ପ ବରଷି ସ୍ତୁତି କଲେ ॥ ୯୧
୨୩ ତଦନ୍ତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଯାଇଁ । ଧରଣୀ ଉପଗତ ହୋଇ ॥ ୯୨
ଯେ ତପ୍ତ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣେ ରତ୍ନମାନ । ତେଣେ ଯେ ଅଟେ ଦୀପ୍ୟମାନ ॥ ୯୩
ବଇଜୟନ୍ତୀ ବନମାଳ । ସହିତେ ଦେଲେ ସେ କୁଣ୍ଡଳ ॥ ୯୪
ବରୁଣଛତ୍ର ମହାମଣି । ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଦେଲେ ଆଣି ॥ ୯୫
୨୪ ସେ ଦେବୀ ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ । ଅର୍ଚ୍ଚିତ ଯେ ଦେବଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ॥ ୯୬
ସେ ବିଶ୍ୱେଶଙ୍କୁ ହେ ରାଜନ । ଯେ ବୁଦ୍ଧି ଭକ୍ତିରେ ପ୍ରବଣ ॥ ୯୭
ତେଣେ ପ୍ରାଞ୍ଜଳି[୨] ହୋଇ ଅତି । ପ୍ରଣତ ହୋଇ କଲେ ସ୍ତୁତି ॥ ୯୮

ଶ୍ରୀଭୂମିରୁବାଚ

୨୫ ହେ ଦେବଦେବଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ॥ ୯୯
ଇଚ୍ଛାଏ ଭକ୍ତଲୋକଙ୍କର । ଗ୍ରହଣ କରୁ ତୁ ଶରୀର ॥ ୧୦୦
ହେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଗଦାଧର । ହେ ପରମାତ୍ମା ନମସ୍କାର ॥ ୧୦୧
୨୬ ପଙ୍କଜ ନାଭିରେ ଯାହାର । ତାଙ୍କୁ ମୋହର ନମସ୍କାର ॥ ୧୦୨
ଯା' ମାଳା ଅଟଇ ନଳିନ । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ କରୁଛି ପ୍ରଣାମ ॥ ୧୦୩
ପଙ୍କଜପ୍ରାଏ ନେତ୍ର ଯାର । ତାଙ୍କୁ ମୋହର ନମସ୍କାର ॥ ୧୦୪
ପଙ୍କଜପ୍ରାଏ ଯା' ଚରଣ । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ କରୁଛି ପ୍ରଣାମ ॥ ୧୦୫
୨୭ ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ଭଗବାନ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରୁଛି ପ୍ରଣାମ ॥ ୧୦୬
ଆଶ୍ରୟ ସର୍ବଭୂତଙ୍କର । ଯେ ବ୍ୟାପିଛନ୍ତି ସର୍ବଠାର ॥ ୧୦୭
ଯେ ସର୍ବକାର୍ଯ୍ୟୁଁ ପୂର୍ବେ ଛନ୍ତି । ଯେ ଆଦିବୀଜ ହିଁ ଅଟନ୍ତି ॥ ୧୦୮
ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ଞାନ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରୁଛି ପ୍ରଣାମ ॥ ୧୦୯
୨୮ ତୁ ଅଜ ବିଶ୍ୱ କରୁ ଜାତ । ତୁ ବ୍ରହ୍ମ ତୋ' ଶକ୍ତି ଅନନ୍ତ ॥ ୧୧୦
ସମସ୍ତ ଭୂତଙ୍କର ଆତ୍ମା । ତୁ ପୁଣି ଅଟୁ ପରମାତ୍ମା ॥ ୧୧୧
ହେ ପରାବରାତ୍ମନ ମୋର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ହଉ ନମସ୍କାର ॥ ୧୧୨

---

୧. ବ୍ୟର୍ଥ । ୨. ବଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୯　ତମର ଧାରଣେହେଁ ପୁଣ　।　ହେ ପ୍ରଭୁ ସଂବୃତ ନୋହିଣ　॥ ୧୧୩
ହେ ଜଗତ୍‌ପତି ଜଗତର　।　ପାଳନନିମିତ୍ତେ ଆବର　॥ ୧୧୪
ପୁଣି ସର୍ଜନା କରିବାକୁ　।　ସର୍ଜୁଏ ଉତ୍‌କଟ ରଜକୁ　॥ ୧୧୫
ଯେ ଅବା କାଳ ଯେ ପ୍ରଧାନ　।　ଯେ ବା ପୁରୁଷ ଅଟେ ଆନ　॥ ୧୧୬
ଏ ଭିନ୍ନ ନୋହେ ତୁମ୍ଭଠାରୁ　।　ତୁମ୍ଭେ ଅଲଗା ସର୍ବଠାରୁ　॥ ୧୧୭
୩୦　ମୁଁ ଜଳ ଜ୍ୟୋତି ଯେ ପବନ　।　ଆକାଶ ମାତ୍ରା ଦେବମାନ　॥ ୧୧୮
ଯେ ମନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ଆବର　।　ଯେ ଅବା ମହା ଅହଂକାର　॥ ୧୧୯
ହେ ଭଗବାନ ! ଏ ପ୍ରକାର　।　ଏ ଯେ ଅଖିଳ ଚରାଚର　॥ ୧୨୦
ତୁ ଯେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ତୋ' ଠାଇଁ　।　ଏ ନାହିଁ, ଭ୍ରମ ଏ ଅଟଇ　॥ ୧୨୧
୩୧　ଆହେ ପ୍ରପନ୍ନ-ଆର୍ତ୍ତିହର　।　ଏ ପୁତ୍ର ଅଟେ 'ନରକ'ର　॥ ୧୨୨
ଏହାର ନାମ ଭଗଦତ୍ତ　।　ଏ ହୋଇଅଛି ଭୟବନ୍ତ　॥ ୧୨୩
ତୁମ୍ଭର ପାଦପଦ୍ମେ ପୁଣ　।　ଏହାକୁ କଲି ମୁଁ ପ୍ରପନ୍ନ　॥ ୧୨୪
ଯେ ନାଶେ ଅଖିଳ ପାପକୁ　।　ସେ ତୁମ୍ଭ କରକମଳକୁ　॥ ୧୨୫
ଦିଅ ଏହାର ମସ୍ତକରେ　।　ଏହାକୁ ରଖ ସେ ହେତୁରେ　॥ ୧୨୬

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୨　କହନ୍ତି ଶୁକ ମହାମୁନି　।　ଭକ୍ତିରେ ନମ୍ର ଯେ ଧରଣୀ　॥ ୧୨୭
ତା' ବଚନରେ ଏମନ୍ତେଣ　।　ଅର୍ଚ୍ଚିତ[୧] ହୋଇ ଭଗବାନ　॥ ୧୨୮
ଦେଇଣ ଅଭୟକୁ ତହିଁ　।　ସର୍ବସମୃଦ୍ଧି ଅଛି ଯହିଁ　॥ ୧୨୯
ସେ ଭୌମ ଅସୁର ଗୃହରେ　।　ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସେ କାଳରେ　॥ ୧୩୦
୩୩　ସେ ଭୌମାସୁର ବିକ୍ରମରୁ　।　ନୃପତିମାନଙ୍କର ଠାରୁ　॥ ୧୩୧
ହରିଛି ଯେ ବିଖ୍ୟାତ ପୁଣ　।　[୨]ଯେ ଷୋଳ ସହସ୍ର ହୋଇଣ　॥ ୧୩୨
ତହିଁ ସେ [୩]ରାଜକନ୍ୟାମାନ　।　ଶ୍ରୀହରି କଲେ ବିଲୋକନ　॥ ୧୩୩
୩୪　ସେ ନରଶ୍ରେଷ୍ଠ ହରି ତହିଁ　।　ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତେଣ ଯାଇଁ　॥ ୧୩୪
ତାଙ୍କୁ ସେ ନାରୀଏ ଦେଖିଣ　।　ବିଶେଷେ ମୋହିତ ହୋଇଣ　॥ ୧୩୫
ଆମ୍ଭର ଏ ଅଭୀଷ୍ଟ କାନ୍ତ　।　ଦଇବେ ହେଲେ ସଂପାଦିତ　॥ ୧୩୬
ଏମନ୍ତ କରି ସେ କାଳରେ　।　କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବରିଲେ ମନରେ　॥ ୧୩୭
୩୫　ଏ ପତି ହୁଅନ୍ତୁ ଆମ୍ଭର　।　ବିଧାତା କରୁ ତା' ସ୍ୱୀକାର　॥ ୧୩୮
ସମସ୍ତେ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ　।　ଜଣ ଜଣକେ କୃଷ୍ଣଠାରେ　॥ ୧୩୯
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାବେ ହେ ରାଜନ　।　ଧଇଲେ ହୃଦୟକୁ ପୁଣ　॥ ୧୪୦

---

୧. ଅର୍ଚ୍ଚିତ ।

୨. କନ୍ୟାପୁରେ ସ କନ୍ୟାନାଂ ଷୋଡ଼ଶାତୁଲବିକ୍ରମଃ ।
ଶତାଧିକାନି ଦଦୃଶେ ସହସ୍ରାଣି ମହାମତେ ॥ ଇତି ପରାଶରଃ ।

୩. ଦେବସିଦ୍ଧାସୁରାଦୀନାଂ ନୃପାଣାଂ ଚ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ।
ହୃତ୍ୱା ହି ସୋଽସୁରଃକନ୍ୟା ରୁରୋଧ ନିଜମନ୍ଦିରେ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୬ ଅଟନ୍ତି ଯେ ଅତି ସୁନ୍ଦର । ବିରଜ ବସ୍ତ୍ର ଯାହାଙ୍କର ॥ ୧୪୧
ନରଯାନରେ ସେ କନ୍ୟାଙ୍କୁ । ପଠିଆଇଲେ ଦ୍ୱାରକାକୁ ॥ ୧୪୨
ଯେ [୧]ମହାକୋଷ ରଥମାନ । ଯେ ଅଶ୍ୱେ, ଯେ ବହୁତ ଧନ ॥ ୧୪୩
ପୁଣି ଶ୍ରୀହରି ଏମାନଙ୍କୁ । ପେଷିଲେ ଦ୍ୱାରକାପୁରକୁ ॥ ୧୪୪
୩୭ ଯେ ଐରାବତକୁଳେ ଜାତ । ଯା'ଙ୍କର ଅଟେ ଚାରି ଦନ୍ତ ॥ ୧୪୫
ଶୀଘ୍ର ଯାହାଙ୍କ ଗତିମାନ । ପାଣ୍ଡୁର ଯାହାଙ୍କ ବରଣ ॥ ୧୪୬
ଏମନ୍ତ ଚୌଷଠି ଗଜଙ୍କୁ । କୃଷ୍ଣ ପେଷିଲେ ଦ୍ୱାରକାକୁ ॥ ୧୪୭
୩୮ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅମରାବତୀକି । ଗମନ କରି ଅଦିତିଙ୍କି ॥ ୧୪୮
ଦେଲେ ସେ ବେନି କୁଣ୍ଡଳକୁ । [୨]ପ୍ରିୟା ସହିତେ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ॥ ୧୪୯
ମହେନ୍ଦ୍ର-ଶଚୀ ବେନି ଜନ । କଲେ ଉତ୍ତମ ପୂଜାମାନ ॥ ୧୫୦
୩୯| ଭାର୍ଯ୍ୟା ବୋଲନ୍ତେ ଭଗବାନ । ପାରିଜାତକୁ ଉପାଡ଼ିଣ ॥ ୧୫୧
୪୦| ଆରୋହି ଗରୁଡ଼ଉପରେ । ଦେବଙ୍କୁ ଇନ୍ଦ୍ର ସହିତରେ ॥ ୧୫୨
ଜିଣି କରିଣ ସେ ବୃକ୍ଷକୁ । ଆଣିଲେ ନିଜ ସଦନକୁ ॥ ୧୫୩
ସତ୍ୟଭାମାର ଗୃହୋଦ୍ୟାନ । ଯେ ପୁଣି କରଇ ଶୋଭନ ॥ ୧୫୪
ଯାହାର ଗନ୍ଧ ଆସବରେ । ଲମ୍ପଟ ହୋଇଣ ଭ୍ରମରେ ॥ ୧୫୫
ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଆଗମନ କଲେ । ସେ ବୃକ୍ଷ ତା' ପୁରେ ସ୍ଥାପିଲେ ॥ ୧୫୬
୪୧ ଅର୍ଥକୁ କରନ୍ତି ସାଧନ । ଯେ ମହାପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥ ୧୫୭
ତାହାଙ୍କୁ କିରୀଟକୋଟି[୩]ରେ । ନମ୍ର ହୋଇଣ ଚରଣରେ ॥ ୧୫୮
ଯାଚଞ୍ଚା କଲା ପୁରନ୍ଦର । ଅର୍ଥ ହୁଅନ୍ତେ ସିଦ୍ଧ ତାର ॥ ୧୫୯
ପୁଣି ଏ କୃଷ୍ଣ ସଂଗତେଣ । ବିଗ୍ରହ କଲା ଆଚରଣ ॥ ୧୬୦
କ୍ରୋଧ ଧନିକଭାବ ଆର । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦେଖ ଦେବଙ୍କର ॥ ୧୬୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୨ ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ । ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଏବେ ଶୁଣ ॥ ୧୬୨
ଦେଖ ଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟକୁ ପୁଣ । ଏକା ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଭଗବାନ ॥ ୧୬୩
ସେ ବନିତାଙ୍କ ନାନାପୁରେ । ବିଭା ହୋଇଲେ ଯେ ରୂପରେ ॥ ୧୬୪
[୪]ତେତିକି ରୂପ ଧରି ତହିଁ । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ସର୍ବ ଠାଇଁ ॥ ୧୬୫
୪୩ ସାମ୍ୟ ଅତିଶୟ ଅନ୍ୟର[୫] । ନିରସ୍ତ କଲେ ଯେ ମନ୍ଦିର[୬] ॥ ୧୬୬
ସେ ଗୃହେ ସେ ବନିତାଙ୍କର । ଅତର୍କ୍ୟ ଅଟେ କର୍ମ ଯାର ॥ ୧୬୭

---

୧. ମହାକୋଷ = ଧନଭଣ୍ଡାର । ୨. ସତ୍ୟଭାମା । ୩. ଅଗ୍ରଭାଗ ।
୪. ଏଥିରୁ ସୂଚିତ ହେଉଛି ଯେ ପ୍ରତିଗୃହରେ ଏକାବେଳକେ ଦେବକୀ ଆଦି ବନ୍ଧୁଜନମାନଙ୍କର ସମାଗମ ହୋଇଥିଲା । (ସ୍ୱାମୀ)
୫. ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର । ୬. ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ିକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ହରି [1]ଅପାୟବିହୀନ	ହୋଇ ବସନ୍ତେ ପ୍ରତିଦିନ	‖	୧୬୮
	ଯେ ଅଟେ ନିଜ କାମମାନ	ତହିଁରେ ସଂପ୍ଳୁତ[2] ହୋଇଣ	‖	୧୬୯
	ଯେ ସ୍ତ୍ରୀଏ ଅଂଶ କମଳାର	ରମିଲେ ସଙ୍ଗେ ତାହାଙ୍କର	‖	୧୭୦
	ଇତର ଜନ ଯେ ରୂପରେ	ଗୃହସ୍ଥଧର୍ମକୁ ଆଚରେ	‖	୧୭୧
୪୪	ବ୍ରହ୍ମାଦିମାନେହେଁ ଯାହାର	ମାର୍ଗକୁ ନ କଲେ ଗୋଚର	‖	୧୭୨
	ସେ ରମାପତିଙ୍କି ଏମନ୍ତେ	ପତି କରିଣ ସେ ଯୋଷିତେ	‖	୧୭୩
	ଲଭିଣ ବୃଦ୍ଧିଭାବେ ପୁଣ	ଯେ ଅନୁରାଗ ହାସମାନ	‖	୧୭୪
	ଯେ ତା' ସହିତ ବିଲୋକନ	ତତ୍‌ପୂର୍ବ ଯେ ନବସଙ୍ଗମ	‖	୧୭୫
	ତଦ୍‌ଗତ ଯେବଣ ଜଳ୍ପନ	ତହିଁ ଯେ ଅଟନ୍ତି ଜନମ	‖	୧୭୬
	ସେ ଲଜ୍ଜାମାନଙ୍କୁ ନିତ୍ୟରେ	ଭଜିଲେ ଅତି ହରଷରେ	‖	୧୭୭
୪୫	ଯେ ପ୍ରତ୍ୟୁଦ୍‌ଗମନ[3] ଆସନ	ପୂଜନ ପାଦପ୍ରକ୍ଷାଳନ	‖	୧୭୮
	ତାମ୍ବୂଳ ପାଦସଂବାହନ	ବୀଜନ[4] ଗନ୍ଧମାଲ୍ୟେ ଆନ	‖	୧୭୯
	କେଶପ୍ରସାଧନ ଶୟନ	ଯେ ସ୍ନାନ ଉପହାରମାନ	‖	୧୮୦
	ଏମାନଙ୍କରେ ସେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ	ଶହେ ଥିଲେହେଁ ଦାସୀଜନେ	‖	୧୮୧
	ସେ ମହାପ୍ରଭୁର ଆପଣ	ବିଧାନ କଲେ ଦାସୀପଣ	‖	୧୮୨
	ଷୋଳ ସହସ୍ର ରାଜନାରୀ	ବିଭା ହେଲେ ଯେ ନରହରି	‖	୧୮୩
	ତାଙ୍କର ଦାସ ଦାସପଣ	ଚିନ୍ତି ଦୀନବନ୍ଧୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ	‖	୧୮୪
	ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଷାଗୀତେ	ଭଣିଲା ସାଧୁଜନହିତେ	‖	୧୮୫

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପାରିଜାତହରଣ-ନରକବଧୋ
ନାମ ଊନଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଷଷ୍ଟିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅଥ ଷଷ୍ଟିତମେ କୃଷ୍ଣଃ ପରିହାସେନ ରୁକ୍ମିଣୀମ୍ ।
କୋପୟିତ୍ୱା ତତଃ ପ୍ରେମକଳହେ ତାମସାନ୍ତ୍ୱୟତ୍ ॥ ୧
ରାମାରାମଜନାନନ୍ଦମହୋଦୟବିଡ଼ମ୍ବନୈଃ ।
ରୁକ୍ମିଣ୍ୟା ପ୍ରେମକଳହଚ୍ଛଦ୍ମନୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମୀର୍ଯତେ ॥ ୨

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ

୧	କହନ୍ତି ଶୁକ ମହାମୁନି	କେତୁଣି ଦିନରେ ରୁକ୍ମିଣୀ	‖	୧
	ଜଗତଗୁରୁ ଯେ ଅଟନ୍ତି	ନିଜ ପଲଙ୍କେ ସୁଖେ ଛନ୍ତି	‖	୨

୧. ବିଘ୍ନ । ୨. ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ୩. ପାଛୋଟି ଆଣିବା । ୪. ବିଞ୍ଚଣା, ପଙ୍ଖା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଏମନ୍ତ ପତିଙ୍କି ସେଠାରେ	। ସଖୀଜନଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ	।।	୩
	ବ୍ୟଜନ ଘେନି ହେ ରାଜନ	। କଲେ ସେ ଉତ୍ତମ ସେବନ	।।	୪
୨	ଯଉଁ ଈଶ୍ୱର ଏ ବିଶ୍ୱକୁ	। ଲୀଳାରେ କରେ ସର୍ଜନାକୁ	।।	୫
	ପାଳଇ, କରଇ ସଂହାର	। ସେ ରକ୍ଷାଅର୍ଥେ ସ୍ୱଧର୍ମର	।।	୬
	ଜନମଶୂନ୍ୟ ସେ ଅଚ୍ୟୁତ	। ଯଦୁକୁଳରେ ହେଲେ ଜାତ	।।	୭
୩	ଶୋଭିତ ମୁକ୍ତାମାଳାମାନ	। ଯହିଁ ଅଟନ୍ତି ଲମ୍ବମାନ	।।	୮
	ଏମନ୍ତ ବିତାନରେ ପୁଣ	। ଅଟନ୍ତି ଯେ ମଣିଭୂଷଣ	।।	୯
	ସେ ମହାଦୀପମାନଙ୍କରେ	। ଶୋଭିତ ସେ ଅନ୍ତର୍ଗୃହରେ	।।	୧୦
୪	ମଲ୍ଲିକାମାଳମାନଙ୍କରେ	। ଶୋଭିତ ପୁଣି ଯେ ପୁଷ୍ପରେ[୧]	।।	୧୧
୫	ସୁଗନ୍ଧି ହେବାରୁ ସଂତତ	। ଭ୍ରମର କୁଳରେ ନାଦିତ	।।	
	ଗବାକ୍ଷରନ୍ଧ୍ରେ ପଶୁଛନ୍ତି	। [୨]ଅରୁଣବର୍ଣ୍ଣ ଯେ ଅଟନ୍ତି	।।	୧୨
	ସେ କିରଣରେ ଚନ୍ଦ୍ରମାର	। ଯେ ଗୃହ ଅଟଇ ସୁନ୍ଦର	।।	୧୩
	ଯେ ପାରିଜାତବନମାନ	। ତେଣେ ଆମୋଦ ଯେ ପବନ	।।	୧୪
	ଉଦ୍ୟାନ କରଇ ଶୋଭିତ	। ତେଣେ ଯେ ଗୃହ ବିରାଜିତ	।।	୧୫
	ଗବାକ୍ଷରନ୍ଧ୍ରୁଁ ବିନିର୍ଗତ	। ଯେ ହେଉଛନ୍ତି ଅବିରତ	।।	୧୬
	ଅଗୁରୁଜାତ ସେ ଧୂପରେ	। ହେ ନୃପ ! ଶୋଭିତ ସେ ପୁରେ	।।	୧୭
୬	ଯେ ଦୁଗ୍ଧଫେନର ସମାନ	। ଉତ୍ତମ ବସନେ ଶୋଭନ	।।	୧୮
	ଏମନ୍ତ ଶୁଭ୍ର ପଲଙ୍କରେ	। ଯେ ବସିଅଛନ୍ତି ସୁଖରେ	।।	୧୯
	ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର ଯେ ପତି	। ତାହାଙ୍କୁ ସେବିଲେ ସେ ସତୀ	।।	୨୦
୭	ରତ୍ନନିର୍ମିତ ଦଣ୍ଡ ଯାର	। ଏମନ୍ତ ଯେବଣ ଚାମର	।।	୨୧
	ତାହାକୁ ସଖୀକରୁ ଆଣି	। ସେ ବାଳବ୍ୟଜନେ ରୁକ୍ମିଣୀ	।।	୨୨
	ବିଞ୍ଚନ୍ତେ ତହିଁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ	। କଲେ ସେ ଉତ୍ତମ ସେବାକୁ	।।	୨୩
୮	ମୁଦ୍ରିକା ବଳୟ ବ୍ୟଜନ	। ଯା' ଅଗ୍ରହସ୍ତେ ଶୋଭମାନ	।।	୨୪
	କୃଷ୍ଣସମୀପେ ସେ ରୁକ୍ମିଣୀ	। ମଣିନୂପୁରେ କରି ଧ୍ୱନି	।।	୨୫
	ସେ ବେନି ମଣିନୂପୁରରେ	। ଶୋଭା ପାଇଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତରେ	।।	୨୬
	ବସ୍ତ୍ରାନ୍ତେ ଗୂଢ଼ ଯଉଁ ସ୍ତନ	। ଯେ ତା' କୁଙ୍କୁମେ ଶୋଣବର୍ଣ୍ଣ[୩]	।।	୨୭
	ସେ ହାରକାନ୍ତିମାନଙ୍କରେ	। ଯା ଧରିଛନ୍ତି ନିତମ୍ବରେ	।।	୨୮
	ପୁଣି ସେ ଅମୂଲ୍ୟ କାଞ୍ଚୀ[୪]ରେ	। ଶୋଭା ପାଇଲେ ସେ କାଳରେ	।।	୨୯
୯	ଯାହାର ନାହିଁ ଅନ୍ୟ ଗତି	। ଯେ ପୁଣି ଅତି ରୂପବତୀ	।।	୩୦
	ଧରନ୍ତେ ନରଦେହ ହରି	। ତାଙ୍କ ରୂପକୁ ଅନୁସରି	।।	୩୧

୧. ଧୂପରେ । ୨. ଅମଳବର୍ଣ୍ଣ । ୩. ଶୋଣବର୍ଣ୍ଣ = ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ । ୪. ଅଣ୍ଟାସୂତା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	[1]ଲୀଳାରେ ରୂପ ଅଟେ ଯାର	ଅଳକେ କୁଣ୍ଡଳେ ଆବର	‖	୩୨
	ପଦକେ ଅଳଂକୃତ ପୁଣ	ହୋଇଛି ଯେ କଣ୍ଠ ବଦନ	‖	୩୩
	ତେଣେ ହେଉଛି ଉଲ୍ଲସିତ	ଯାହାର ସୁସ୍ମିତ-ଅମୃତ	‖	୩୪
	ସେ ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କି ଭଗବାନ	କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବଚନ	‖	୩୫

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୦	ଲୋକପାଳଙ୍କ ପ୍ରାଏ ଅତି	ଯଉଁମାନଙ୍କର ସଂପତ୍ତି	‖	୩୬
	ମହାପ୍ରଭାବ ଯାହାଙ୍କର	ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଅଟନ୍ତି ଆବର	‖	୩୭
	ରୂପ-ଔଦାର୍ଯ୍ୟ-ବଳେ ନିତି	ଯେ ପୁଣ ଉର୍ଜିତ ଅଟନ୍ତି	‖	୩୮
	ହେ ରାଜପୁତ୍ରି ! ଏ ରାଜନେ	ତୋତେ ବାଞ୍ଛିଲେ ପୂର୍ବଦିନେ	‖	୩୯
୧୧	କନ୍ଦର୍ପେ ଦୁର୍ମଦ ଅଟନ୍ତି	ଶିଶୁପାଳାଦି ନରପତି	‖	୪୦
	ସେ ଅର୍ଥୀ ହୋଇ ମିଳିଥିଲେ	ପିତା ଭ୍ରାତାଏ ତୋତେ ଦେଲେ	‖	୪୧
	ତାହାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି କରି ପୁଣି	କଉଁ କାରଣୁଁ ହେ ରୁକ୍ମିଣୀ	‖	୪୨
	ତୋର ସମାନ ମୁଁ ନୁହଇ	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ବରିଲ କିମ୍ପାଇଁ	‖	୪୩
୧୨	ସେ ରାଜାମାନଙ୍କର ଠାରୁ	ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୟ ଆମ୍ଭେ କରୁ	‖	୪୪
	ଏ ସମୁଦ୍ରକୁ ଆମ୍ଭେ ପୁଣ	ହେ ସୁଭ୍ରୁ ! ପଶିଛୁ ଶରଣ	‖	୪୫
	ସେ ବଳବନ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ	ଆମ୍ଭେ କରିଛୁଁ ଦ୍ୱେଷ ନିତ୍ୟେ	‖	୪୬
	ଯେ ରାଜାମାନଙ୍କ ଆସନ	ପ୍ରାୟଶଃ ଛାଡ଼ିଛୁଁ ସେମାନ	‖	୪୭
୧୩	ଅବ୍ୟକ୍ତ ମାର୍ଗ ଯାହାଙ୍କର	ବଶ ନୁହନ୍ତି ନାରୀଙ୍କର	‖	୪୮
	ଏମନ୍ତ ଯେ ପୁରୁଷମାନେ	ତାଙ୍କ ମାର୍ଗକୁ ନାରୀଜନେ	‖	୪୯
	ହେ ସୁଭ୍ରୁ ! ଯେ ଅନୁସରନ୍ତି	ପ୍ରାୟଶଃ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ସେ ହୁଅନ୍ତି	‖	୫୦
୧୪	ଆମ୍ଭେ ଯେ ଅଟୁଁ ଅକିଂଚନ	ଯେ ପୁଣ ଅକିଂଚନ-ଜନ	‖	୫୧
	ମୁଁ ପୁଣ ପୁଣ ତାହାଙ୍କର	ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ ନିରନ୍ତର	‖	୫୨
	ହେ ସୁମଧ୍ୟମା ! ଏଣୁ ପୁଣ	ଯେ ବା ଉତ୍ତମ ଧନୀ ଜନ	‖	୫୩
	ପ୍ରାୟଶଃ ସେମାନେ ହିଁ ମୋତେ	ଭଜନ୍ତି ନାହିଁ କଦାଚିତେ	‖	୫୪
୧୫	ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟମାନେ ଯେ ବା ଜନ୍ମ	ସଂପତ୍ତି ଜାତି ରୂପ ମାନ	‖	୫୫
	ଏ ଯଉଁ ବେନି ଜନଙ୍କର	ସମାନ ଅଟେ ପରସ୍ପର	‖	୫୬
	ସେ ଦୁହିଁଙ୍କର ମିତ୍ରପଣ	ବିବାହଯୋଗ୍ୟ ଅଟେ ଜାଣ	‖	୫୭
	ଉତ୍ତମ ଅଧମ ଯେ ଦୁଇ	ତାଙ୍କର କାହିଁ ଏ ନୁହଇ	‖	୫୮

---

୧. ଦେବତ୍ୱେ ଦେବଦେହେୟଂ ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱେ ଚ ମାନୁଷୀ ।
ବିଷ୍ଣୋର୍ଦେହାନୁରୂପାଂ ବୈ କରୋତ୍ୟେଷାତ୍ମନସ୍ତନୁମ୍ ॥ ଇତି ପରାଶରଃ
ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦେବଦେହ ଧରିଲେ ରୁକ୍ମିଣୀ ଦେବୀଦେହ ଧରନ୍ତି, ମନୁଷ୍ୟଦେହ ଧରିଲେ ମନୁଷ୍ୟଦେହ ଧରନ୍ତି ଏବଂ ବିଷ୍ଣୁଦେହ ଧରିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେହ ଧରନ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୬	ହେ ବଇଦର୍ଭି ! ଏ ତୁମ୍ଭର	। ଅଳପ ଅଟଇ ବିଚାର	॥	୫୯
	ଏମନ୍ତ ନ ଜାଣିଲ ତୁମ୍ଭେ	। ଗୁଣମାନଙ୍କେ ହୀନ ଆମ୍ଭେ	॥	୬୦
	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଯାହା ତୁ ନିର୍ଭରେ	। ବରଣ କଲୁ ସେ କାଳରେ	॥	୬୧
	ମୂଢ଼ ଭାବରୁ ଏ ସଂସାରେ	। ଶ୍ଳାଘିତ ହେଲୁଁ ଭିକ୍ଷୁଙ୍କରେ	॥	୬୨
୧୭	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଏବେ ତୁହି	। ଆପଣା ଅନୁରୂପ ହୋଇ	॥	୬୩
	କ୍ଷତ୍ରିୟଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜଣକୁ ହିଁ	। ବରଣ କର ବେଗେ ଯାଇଁ	॥	୬୪
	ଯେବଣ ବରରେ ତୁ ପୁଣ	। ଏ ଲୋକେ ସେ ଲୋକେ ଯାଇଣ	॥	୬୫
	ଉତ୍ତମ ସତ୍ୟ ଯେ ଆଶିଷ	। ତାହାକୁ ଲଭିବୁ ଅବଶ୍ୟ	॥	୬୬
୧୮	ଯେ ଶିଶୁପାଳ ଶାଲ୍ୱ ଆନ	। ଯେ ଜରାସନ୍ଧ ରାଜା ପୁଣ	॥	୬୭
	ଦନ୍ତବକ୍ରାଦି ନୃପେ ଯେତେ	। ଏ ଦ୍ୱେଷ କରନ୍ତି ଗୋ ମୋତେ	॥	୬୮
	ଯେ ରୁକ୍ମୀ ତୋର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇ	। ଆଗୋ ରୁକ୍ମିଣୀ ପୁଣ ସେହି	॥	୬୯
୧୯	ଅସାଧୁ ଲୋକମାନଙ୍କର	। ତେଜ ମୁଁ କରଇ ସଂହାର	॥	୭୦
	ଯେ ନିଜ ପରାକ୍ରମେ ଛନ୍ତି	। ତହିଁରେ ଅନ୍ଧ ଯେ ଅଟନ୍ତି	॥	୭୧
	ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗର୍ବୀ ଯେ ଆବର	। ସେହି ନୃପତିମାନଙ୍କର	॥	୭୨
	ଗର୍ବ ନାଶିବା ଅର୍ଥେ ମୁହିଁ	। ହେ ତନ୍ୱି ! ତୋତେ ଆଣିଲଇଁ	॥	୭୩
୨୦	ସ୍ତିରୀ-ଅପତ୍ୟ-ଅର୍ଥ ଯେହି	। ଆମ୍ଭେ କାମୁକ ନୋହୁଁ ତହିଁ	॥	୭୪
	ନିଶ୍ଚୟେ ଅଟୁ ଉଦାସୀନ	। ଆପଣା ପ୍ରାପ୍ତିନିମିତ୍ତେଣ	॥	୭୫
	ପ୍ରଦୀପାଦିଙ୍କ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ	। କ୍ରିୟାରହିତ ମୁଁ ଅଟଇ	॥	୭୬
	ଗୃହରେ ଦେହରେ ମୁଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ	। ହୋଇ ରହିଛି ବର୍ତ୍ତମାନ	॥	୭୭

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୧	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ	। ଐକ୍ୟଭାବରୁ ହେ ରାଜନ	॥	୭୮
	କୃଷ୍ଣର ଅତି ପ୍ରିୟ ମୁହିଁ	। ଏମନ୍ତ ମଣିଛନ୍ତି ଯେହି	॥	୭୯
	ସେ ରୁକ୍ମିଣୀକି ନରହରି	। ଏତେକ ମାତ୍ର କହି କରି	॥	୮୦
	ତାଙ୍କ ଦର୍ପକୁ ବିନାଶନ	। କରନ୍ତେ ହୋଇଲେ ମଉନ	॥	୮୧
୨୨	ତ୍ରିଲୋକପ୍ରଭୁଙ୍କର ପତି	। ଆପଣା ପ୍ରିୟ ଯେ ଅଟନ୍ତି	॥	୮୨
	ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଏ ରୂପରେ	। ଯା' ଶୁଣି ନ ଥିଲେ ପୂର୍ବରେ	॥	୮୩
	ଶୁଣି ସେ ଅପ୍ରିୟ ବଚନ	। ଭୟ ହୁଅନ୍ତେ ଉତପନ୍ନ	॥	୮୪
	କଂପ ହୁଅନ୍ତେ ହୃଦେ ଜାତ	। ଯେ ଚିନ୍ତା ଅଟଇ ଦୁରନ୍ତ	॥	୮୫
	ତହିଁକି କଲେ ସେ ଗମନ	। ସେ କାଳେ କରନ୍ତେ ରୋଦନ	॥	୮୬
୨୩	ନଖମାନଙ୍କେ ଯାର ଅତି	। ଅରୁଣବର୍ଣ୍ଣ ଦିଶେ କାନ୍ତି	॥	୮୭
	ଏମନ୍ତ କୋମଳ ପଦରେ	। ଭୂମିକି ଲେଖନ୍ତେ ନିର୍ଭରେ	॥	୮୮
	କୁଙ୍କୁମେ ସୁସଂଯୁତ ହୋଇ	। ଯେ ବେନି ସ୍ତନେ ଛନ୍ତି ରହି	॥	୮୯
	ତାହାଙ୍କୁ ଅଞ୍ଜନମିଶ୍ରିତ	। ଲୋତକେ କରନ୍ତେ ସିଞ୍ଚିତ	॥	୯୦

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତଳକୁ ନୁଆଁଇ ବଦନ	। ଅତି ଦୁଃଖରୁ ହେ ରାଜନ	।।	୯୧
	କିଛି ହିଁ ବଚନ ନ କହି	। ରୁକ୍ମିଣୀ ରହିଲେ ସେଠାଇ	।।	୯୨
୨୪	ଯେ ଦୁଃଖ ଭୟ ଶୋକ ଅତି	। ତେଣେ ବିନଷ୍ଟ ଯାହା' ମତି	।।	୯୩
	ସେ ରୁକ୍ମିଣୀର ଯେ କଙ୍କଣ	। ଶ୍ଳଥ ହୋଇଲେ ଯହୁଁ ପୁଣ	।।	୯୪
	ସେ ହସ୍ତୁଁ ପଡ଼ିଲା ଚାମର	। ଅବଶ ବୁଦ୍ଧି ଅଟେ ଯାର	।।	୯୫
	ସେ ଦେହ ପଡ଼ିଲା ତତ୍‌କାଳ	। ଆବର ଯେତେକ କୁନ୍ତଳ	।।	୯୬
	ବିକ୍ଷିପ୍ତ କରିଣ ତାହାଙ୍କୁ	। ରୁକ୍ମିଣୀ ଲଭିଲେ ମୋହକୁ	।।	୯୭
	ଆହତ ହୋଇଣ ପବନେ	। କଦଳୀ ବୃକ୍ଷ ପଡ଼େ ଯେହ୍ନେ	।।	୯୮
୨୫	ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରିହାସବାଣୀ	। ଯେ ଜାଣି ନ ପାରିଲେ ପୁଣି	।।	୯୯
	ପ୍ରେମବନ୍ଧକୁ ସେ ପ୍ରିୟାର	। ସେ ରୂପେ ଦେଖି ଦାମୋଦର	।।	୧୦୦
	କରୁଣାବନ୍ତ ହୋଇ ଅତି	। କରୁଣା କଲେ ସେ ଝଟିତି	।।	୧୦୧
୨୬	ସେ ପ୍ରଭୁ ଚତୁର୍ଭୁଜ ହୋଇ	। ପଲଙ୍କୁଁ ଶୀଘ୍ରରେ ଓହ୍ଲାଇ	।।	୧୦୨
	ସେ ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କି ଉଠାଇଲେ	। କେଶମାନଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ଦେଲେ	।।	୧୦୩
	ପଦ୍ମର ପ୍ରାଏ ମନୋହର	। ଯେବଣ ହସ୍ତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର	।।	୧୦୪
	ସେ କରେ କଲେ ସଂମାର୍ଜନ	। ସେ ରୁକ୍ମିଣୀର ଯେ ବଦନ	।।	୧୦୫
୨୭	ଲୋତକକଳାରେ ସଂକୁଳ	। ହୋଇଛି ଯା' ନେତ୍ରଯୁଗଳ	।।	୧୦୬
	ଶୋକଜଳରେ ହତ ହୋଇ	। ଅଛି ଯେବଣ କୁଚ ଦୁଇ	।।	୧୦୭
	ତାହାଙ୍କୁ କରି ସଂମାର୍ଜନ	। ହେ ନୃପ ! ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	।।	୧୦୮
	ଅନ୍ୟଲୋକରେ ଯାହାଙ୍କର	। ବିଷୟ ନାହିଁଟି ଆବର	।।	୧୦୯
	ସେ ସତୀ ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କି ତହିଁ	। ଭୁଜେ ଭିଡ଼ିଲେ ତୋଷ ହୋଇ	।।	୧୧୦
୨୮	ହାସ୍ୟପ୍ରୌଢ଼ିରେ ହିଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ	। ଭ୍ରମ ହୋଇଲା ଯାଙ୍କ ଚିତ୍ତ	।।	୧୧୧
	ତହିଁକି ଅଯୋଗ୍ୟ ଅଟନ୍ତି	। ଆବର ଦୀନ ହୋଇଛନ୍ତି	।।	୧୧୨
	ସେ ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କି ହେ ରାଜନ	। ସାଧୁଙ୍କ ଗତି ଭଗବାନ	।।	୧୧୩
	ସାନ୍ତ୍ୱନା କରି ସେ ଜାଣନ୍ତି	। କୃପାରେ କଲେ ତାଙ୍କୁ ଶାନ୍ତି	।।	୧୧୪

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୨୯	ସେ ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କି ଭଗବାନ	। କହୁଅଛନ୍ତି ଏ ବଚନ	।।	୧୧୫
	ଆଗୋ ବୈଦର୍ଭି ! ତୁମ୍ଭେ ମୋତେ	। କ୍ରୋଧକୁ ନ କର ଗୋ ଚିତ୍ତେ	।।	୧୧୬
	ମୋ'ଠାରେ ପରାୟଣ ତୁହି	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଜାଣିଅଛି ମୁହିଁ	।।	୧୧୭
	ଆଗୋ ସୁନ୍ଦରି ! ତୁମ୍ଭ ବାଣୀ	। ଶୁଣିମା ଅର୍ଥରେ ମୁଁ ପୁଣି	।।	୧୧୮
	ପରିହାସରେ ଏ ବଚନ	। ଏ ରୂପେ କଲି ମୁଁ ରଚନ	।।	୧୧୯
୩୦	ପ୍ରଣୟକୋପରେ ଅଧର	। ସ୍ଫୁରୁଛି ଯହିଁ ନିରନ୍ତର	।।	୧୨୦
	କଟାକ୍ଷଙ୍କର ଆକ୍ଷେପରେ	। ଅରୁଣ ଅପାଙ୍ଗ ଯହିଁରେ	।।	୧୨୧

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅତି ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ଯହିଁ ।	ଭ୍ରୂକୁଟୀତଟ ଶୋଭା ପାଇ	॥ ୧୨୨
	ଏମନ୍ତ ଯେ ତୁମ୍ଭ ବଦନ ।	ତା' କରିବାକୁ ବିଲୋକନ	॥ ୧୨୩
୩୧	ହେ ଭୀରୁ ! ନର୍ମମାନଙ୍କରେ[1] ।	ରାତ୍ରିକି ପ୍ରିୟାସଙ୍ଗତରେ	॥ ୧୨୪
	ଆଗୋ ଭାମିନି ! ଯା' ନିଅନ୍ତି ।	ସେ ଗୃହୀ ଲୋକଙ୍କର ଅତି	॥ ୧୨୫
	ପରମ ଲାଭଟି ଗୋ ଏହି ।	ଗୃହମାନଙ୍କରେ ଅଟଇ	॥ ୧୨୬

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୨	ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ ।	ସେ ପରିହାସବାଣୀମାନ	॥ ୧୨୭
	ରୁକ୍ମିଣୀ ଜାଣି ଏ ରୂପରେ ।	ସାନ୍ତ୍ୱନା ଲଭିଲେ କୃଷ୍ଣରେ	॥ ୧୨୮
	ସେ ପ୍ରିୟତ୍ୟାଗରୁ ଯେ ଜାତ ।	ସେ ଭୟ ବେଗେ କଲେ ତ୍ୟକ୍ତ	॥ ୧୨୯
୩୩	ସଲଜ୍ଜ ହାସ ହେ ରାଜନ ! ।	ଯେ ଅଟେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଭନ	॥ ୧୩୦
	ସେ ସ୍ନିଗ୍ଧ କଟାକ୍ଷେ ରୁକ୍ମିଣୀ ।	କୃଷ୍ଣମୁଖକୁ ଚାହିଁ ପୁଣି	॥ ୧୩୧
	ପୁରୁଷଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯେ ଅଚ୍ୟୁତ ।	ତାହାଙ୍କୁ କହିଲେ ଏମନ୍ତ	॥ ୧୩୨

[2]ଶ୍ରୀରୁକ୍ମିଣୀ ଉବାଚ

୩୪	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏ ରୂପରେ ବାଣୀ ।	କହୁଅଛନ୍ତି ସେ ରୁକ୍ମିଣୀ	॥ ୧୩୩
	ହେ ଅରବିନ୍ଦବିଲୋଚନ ।	କହିଲ ଯେବଣ ବଚନ	॥ ୧୩୪
	ସେହି ରୂପରେ ସେ ଅଟଇ ।	ନିଶ୍ଚୟେ ଅନ୍ୟଥା ନୁହଇ	॥ ୧୩୫
	ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ ଅଟୁ ତୁହି ।	ତୁମ୍ଭ ସମାନ ମୁଁ ନୁହଇ	॥ ୧୩୬
	ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ଭଗବାନ ।	ବ୍ରହ୍ମାଦିଙ୍କର ଈଶ ପୁଣ	॥ ୧୩୭
	ସ୍ୱମହିମାରେ ରତ ତୁହି ।	ତୁମ୍ଭେ ବା ଅଛ କଉଁ ଠାଇଁ	॥ ୧୩୮
	ସକାମ ଲୋକମାନେ ପୁଣ ।	ଘେନନ୍ତି ମୋହର ଚରଣ	॥ ୧୩୯
	ଗୁଣପ୍ରକୃତି ମୁଁ ଅଟଇ ।	ମୁଁ ଅବା ଅଛି କଉଁ ଠାଇଁ	॥ ୧୪୦
	ଏ ଘେନି ତୁମ୍ଭର ମୋହର ।	ଭୋ ନାଥ ! ଅପାର ଅନ୍ତର	॥ ୧୪୧
୩୫	ଗୁଣମାନଙ୍କ ଠାରୁ ତୁହି ।	ଭୟ ପାଇଲା ପ୍ରାଏ ହୋଇ	॥ ୧୪୨
	ସମୁଦ୍ରପ୍ରାୟେକ ଅଗାଧ ।	ଅଟଇ ଯେ ହୃଦୟମଧ୍ୟ	॥ ୧୪୩
	ଶୟନ କର ତୁମ୍ଭେ ତହିଁ ।	ହେ ଉରୁକ୍ରମ ସତ୍ୟ ଏହି	॥ ୧୪୪
	ଚୈତନ୍ୟଘନ ଆତ୍ମା ତୁମ୍ଭେ ।	ହେ ପ୍ରଭୁ ଜାଣୁଁ ଏହା ଆମ୍ଭେ	॥ ୧୪୫

---

୧. ନର୍ମବଚନରେ ।

୨. ଅସମତ୍ୱଂ ଭୟଂ ଦୁର୍ଗାଶ୍ରୟଣଂ ପ୍ରବଲୈଃ କଲିଃ ।
ଅରାଜତ୍ୱମବିଜ୍ଞାତା ଲୌକିକେହାବସାଦନମ୍ ॥ ୧
ନିଷ୍କିଞ୍ଚନତ୍ୱଂ ତଦ୍‌ପ୍ରୀତିରାଢ଼୍ୟାନାଦରଣୀୟତା ।
ଅନୌଚିତ୍ୟଂ ନିର୍ଗୁଣତ୍ୱଂ ବୃଥାଶ୍ଲାଘା ଚ଼ ଭିକ୍ଷୁଭିଃ ॥ ୨
ଔଦାସୀନ୍ୟମକାମତ୍ୱଂ ସ୍ୱଦୋଷାନ୍ ଷୋଡଶାସତଃ ।
ଅଜ୍ଞତ୍ୱାଦୀର୍ଘଦର୍ଶିତ୍ୱେ ଭୈମ୍ୟା ରାଜ୍ଞାଂ ବହୂନ୍ ଗୁଣାନ୍ ।
କୃଷ୍ଣନର୍ମୋଦିତାନ୍ ଭୈଷ୍ମୀ ନ୍ୟଷେଧଉଦ୍‌ଗୁଣସ୍ତବୈଃ ॥ ୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

କୁତ୍ସିତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିକର । ଅଟଇ ଯଉଁମାନଙ୍କର ।। ୧୪୬
ସେ ଲୋକଙ୍କର ଠାରେ ପୁଣ । ବିଗ୍ରହ[୧] କର ଆଚରଣ ।। ୧୪୭
ଯେ ରାଜାମାନଙ୍କ ଆସନ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ତମରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ।। ୧୪୮
ତୁମ୍ଭ ସେବକ ଯଉଁମାନେ । ସେ ତା' ଛାଡ଼ନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ ।। ୧୪୯
୩୬ ଯେ ତୁମ୍ଭ ଚରଣାରବିନ୍ଦ । ତାହାର ଯଉଁ ମକରନ୍ଦ ।। ୧୫୦
ତାହାକୁ ଯଉଁ ମୁନିମାନେ । ସେବା କରନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ ।। ୧୫୧
ତାଙ୍କର ଅସ୍ଫୁଟ ଅଟଇ । ଯେବଣ ମାର୍ଗ ପୁଣ ତାହି ।। ୧୫୨
ମନୁଷ୍ୟ-ଆକାର ପଶୁଏ । ଜାଣି ନ ପାରନ୍ତି ନିଶ୍ଚୟେ ।। ୧୫୩
ଯେଣୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଯେ ଭଜନ୍ତି । ଯେ ତାଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାମାନେ ଛନ୍ତି ।। ୧୫୪
ଲୌକିକ ପ୍ରାଏ ସେ ନୁହନ୍ତି । ଆହେ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନମୂର୍ତ୍ତି ।। ୧୫୫
ତୁ ଯେ ଈଶ୍ୱର ଚେଷ୍ଟା ତୋର । ଜାଣିମ ଅବା କଉଁ ନର ।। ୧୫୬
୩୭ ଅନ୍ୟଠାବରୁ ବଳିମାନ । ଯେ ପୁଣ କରନ୍ତି ଭୋଜନ ।। ୧୫୭
ସେ ବ୍ରହ୍ମାଦିଏ ଯେଣୁ ତୋତେ । [୨]ଅର୍ହଣ କରନ୍ତି ନିରତେ ।। ୧୫୮
ଏଣୁ ନିଶ୍ଚୟେ ଅକିଂଚନ । କେବେହେଁ ନୁହ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ ।। ୧୫୯
ଯଉଁ ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବେ ନିତି । ବଳିକି ଭୋଜନ କରନ୍ତି ।। ୧୬୦
ତୁମ୍ଭେ ସେମାନଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ସେମାନେ ଅଟନ୍ତି ତୁମ୍ଭର ।। ୧୬୧
ଯେ ସଂପତ୍ତିରେ ଅନ୍ଧ ଅତି । ପ୍ରାଣକୁ ତର୍ପଣ କରନ୍ତି ।। ୧୬୨
ତାଙ୍କ ଅନ୍ତକ ତୁମ୍ଭେ ଅତି । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସେ ଯେ ନ ଜାଣନ୍ତି ।। ୧୬୩
୩୮ ଯେ ବରକନ୍ୟାଙ୍କର ପୁଣ । ସମାନ କୁଳ ଶୀଳ ଧନ ।। ୧୬୪
ତାଙ୍କର ବିବାହ ଉଚିତ । ଯା' କହିଲ ସେ ଅନୁଚିତ ।। ୧୬୫
ସମସ୍ତ ପୁରୁଷାର୍ଥମୟ । ହେ ପ୍ରଭୁ ! ତୁମ୍ଭେ ଟି ନିଶ୍ଚୟ ।। ୧୬୬
ପରମାନନ୍ଦରୂପ ପୁଣ । ଯା' ଠାରୁ ବାଞ୍ଛାକୁ ଲଭିଣ ।। ୧୬୭
ଅତି ସୁବୁଦ୍ଧି ଜନମାନେ । ସବୁ ଛାଡ଼ନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ ।। ୧୬୮
ତାହାଙ୍କ ଠାବରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ । ତୁମ୍ଭର ସମାଜ[୩] ଉଚିତ ।। ୧୬୯
ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟେ ରତ ହୋଇ ନିତି । ସେ ସ୍ତିରୀ-ପୁରୁଷେ ଅଛନ୍ତି ।। ୧୭୦
ସେ ସୁଖଦୁଃଖୀ ନିରନ୍ତର । ଏ ଯେଣୁ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ଠାର ।। ୧୭୧
୩୯ ଭିକ୍ଷୁରେ ହୋଇଲୁଁ ଶ୍ଳାଘିତ । କୃଷ୍ଣ ଯା' ବୋଇଲେ ଏମନ୍ତ ।। ୧୭୨
ସେ ବାଣୀ କରି ପରିହାର । ରୁକ୍ମିଣୀ କହନ୍ତି ଉତ୍ତର ।। ୧୭୩
ନ୍ୟସ୍ତ କରନ୍ତି ଦଣ୍ଡମାନ । ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ମୁନିଜନ ।। ୧୭୪
ତୋ' ଅନୁଭାବକୁ ସେମାନେ । କହିଅଛନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ ।। ୧୭୫
ଜଗତ-ଆତ୍ମା ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ । ଆତ୍ମାକୁ କରସି ପ୍ରଦାନ ।। ୧୭୬
ଏହି ହେତୁରୁ ପୁଣ ମୁହିଁ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବରିଲଇଁ ଯାଇଁ ।। ୧୭୭

---

୧. ନିଗ୍ରହ । ୨. ବଳି ଦିଅନ୍ତି ଅବିରତେ । ୩. ସେବ୍ୟସେବକଲକ୍ଷଣ ସଂବନ୍ଧ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତୋ' ଭ୍ରୂଲତାରୁ ଉଦୀରିତ	ଯେ କାଳବେଗ ଅଟେ ଖ୍ୟାତ	॥	୧୭୮
	ତହିଁରେ ଯଉଁମାନଙ୍କର	ମଙ୍ଗଳ ହୋଇଲା ସଂହାର	॥	୧୭୯
	ସେ ବ୍ରହ୍ମା-ରୁଦ୍ର-ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ହିଁ	ଜାଣି କରି ମୁଁ ଛାଡ଼ିଲଇଁ	॥	୧୮୦
	ଯେ ଅବା ଅନ୍ୟ ନୃପମାନେ	ସେ କେତେମାତ୍ର ଏ ଭୁବନେ	॥	୧୮୧
୪୦	ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷଙ୍କର ଗୁଣ	ଯାହା ବର୍ଣ୍ଣିଲେ ନାରାୟଣ	॥	୧୮୨
	ସେହି କଥାକୁ ପରିହରି	କହନ୍ତି ଭୀଷ୍ମକକୁମାରୀ	॥	୧୮୩
	ପଶୁଙ୍କୁ ଯେହ୍ନେ ସିଂହ ଯାଇ	ଘଉଡ଼ି ସ୍ୱଭାଗ ହରଇ	॥	୧୮୪
	ଶାରଙ୍ଗଧନୁ ନିନାଦରେ	ରାଜାମାନଙ୍କୁ ସେ ରୂପରେ	॥	୧୮୫
	ଘଉଡ଼ି ଦେଇ ସେ କାଳରେ	ମୋତେ ଯେ ହରିଲ ନିର୍ଭରେ	॥	୧୮୬
	ରାଜାଙ୍କ ଠାରୁ ଲଭି ଭୟ	ସିନ୍ଧୁକୁ କଲି ମୁଁ ଆଶ୍ରୟ	॥	୧୮୭
	ହେ ଗଦାଗ୍ରଜ ! ଏ ରୂପରେ	ଯା' ତୁମ୍ଭେ କହିଲ ଏଠାରେ	॥	୧୮୮
	ଜାଡ୍ୟ ବଚନ ସେ ଅଟଇ	ତୁମ୍ଭର ମଣୁଅଛି ମୁହିଁ	॥	୧୮୯
୪୧	ଅସ୍ପଷ୍ଟ ମୋର ମାର୍ଗମାନ	ମୋତେ ଭଜିଲେ ହୋନ୍ତି ଶୀର୍ଣ୍ଣ	॥	୧୯୦
	ଏ କୃଷ୍ଣବାଣୀ ପରିହରି	କହନ୍ତି ରୁକ୍ମିଣୀ ବିସ୍ତାରି	॥	୧୯୧
	ଭଜନବାଞ୍ଛାରେ ତୁମ୍ଭର	ଅଙ୍ଗ ନୃପତି ପୃଥୁ ବୀର	॥	୧୯୨
	ଭରତ ଯଯାତି ଏ ଦୁଇ	ଗୟ ରାଜାକୁ ଆଦି ହୋଇ	॥	୧୯୩
	ରାଜାମାନଙ୍କେ ଶିଖାମଣି	ପ୍ରାଏକ ଅଟନ୍ତି ସେ ପୁଣି	॥	୧୯୪
	ଯହିଁରେ ଏକା ପତି ହୋଇ	ଥିଲେ ସେ ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ିଯାଇ	॥	୧୯୫
	ବନରେ ଯାଇଣ ମିଳିଲେ	ସେମାନେ ଶୀର୍ଣ୍ଣ କି ହୋଇଲେ	॥	୧୯୬
	ତୁମ୍ଭର ମାର୍ଗକୁ ସେ ନିତ୍ୟେ	ଆଶ୍ରୟ କଲେ ଏ ଜଗତେ	॥	୧୯୭
୪୨	ଆପଣା ଅନୁରୂପେ ଯାଇ	ବରକୁ ବର ଏବେ ତୁହି	॥	୧୯୮
	କୃଷ୍ଣ କହିଲେ ଯା' ଏ ବାଣୀ	ତହିଁକି କହନ୍ତି ରୁକ୍ମିଣୀ	॥	୧୯୯
	ସମସ୍ତ ଗୁଣମାନଙ୍କର	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ମନ୍ଦିର ତୁମ୍ଭର	॥	୨୦୦
	ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସ୍ଥାନ ଯେ ଅଟଇ	ଜନସମୂହମୋକ୍ଷଦାୟୀ	॥	୨୦୧
	ସାଧୁଏ ବର୍ଣ୍ଣନ୍ତି ଯାହାକୁ	ସେ ପାଦପଙ୍କଜଗନ୍ଧକୁ	॥	୨୦୨
	ଆଘ୍ରାଣ କରି ଯଉଁ ନାରୀ	ସେ ଗନ୍ଧ ଗଣନା ନ କରି	॥	୨୦୩
	ଅର୍ଥକୁ ସାଧିବାରେ ନେଇ	ଦୃଷ୍ଟିକି ଥାଆନ୍ତେ ସେ ଦେଇ	॥	୨୦୪
	ମରଣଧର୍ମା ଯଉଁ ନର	ସର୍ବଦା ଅତି ଭୟ ଯାର	॥	୨୦୫
	ଏମନ୍ତ ଅନ୍ୟଜନକୁ ହି	ସେ ନାରୀ ଭଜିବ କିମ୍ପାଇଁ	॥	୨୦୬
୪୩	ତୁ ନାଥ ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର	ଆତ୍ମା ସମସ୍ତପ୍ରାଣିଙ୍କର	॥	୨୦୭
	ଏ ଲୋକେ ପରଲୋକେ ପୁଣ	କାମନାମାନ କରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ	॥	୨୦୮
	ଭଜନଯୋଗ୍ୟ ତୁମ୍ଭେ ସେହି	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଭଜିଲଇଁ ମୁହିଁ	॥	୨୦୯
	ଦେବ-ତିର୍ଯ୍ୟଗାଦି ଯୋନିରେ	ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତେ ସଂସାରେ	॥	୨୧୦

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ମୋହର ଯେ ତୁମ୍ଭ ଚରଣ	ହେ ପ୍ରଭୁ ! ହେଉ ସେ ଶରଣ	॥	୨୧୧
	ଯେବଣ ଚରଣୁଁ ତୁମ୍ଭର	ବିନାଶ ହୁଅଇ ସଂସାର	॥	୨୧୨
	ଭଜିଲା ଲୋକକୁ ସାକ୍ଷାତ	ଯେ ପୁଣ କରେ ଆତ୍ମସାତ	॥	୨୧୩
୪୪	ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ରାଜାମାନେ	ତୋତେ ବାଞ୍ଛିଲେ ପୂର୍ବଦିନେ	॥	୨୧୪
	ଯାହା ଶ୍ରୀହରି ବୋଲିଥିଲେ	ତହିଁକି ରୁକ୍ମିଣୀ କହିଲେ	॥	୨୧୫
	ଗର୍ଦ୍ଦଭପ୍ରାୟେ ଯଉଁମାନେ	ଭାର ବହନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ	॥	୨୧୬
	ବଳିବର୍ଦ୍ଦଙ୍କ ପ୍ରାଏ ଅତି	ବ୍ୟାପାରେ କ୍ଳେଶ ଯେ ଲଭନ୍ତି	॥	୨୧୭
	କୁକୁରଙ୍କର ପ୍ରାଏ ପୁଣ	ଯେହୁ ସହନ୍ତି ଅବମାନ	॥	୨୧୮
	ବିଡାଳଙ୍କର ପ୍ରାଏ ନିତି	କୃପଣ ହିଂସ୍ର ଯେ ଅଟନ୍ତି	॥	୨୧୯
	କିଂକର ଭୃତ୍ୟଙ୍କ ପରାଏ	ଏମନ୍ତ ଯେବଣ ରାଜାଏ	॥	୨୨୦
	ସ୍ତିରୀଙ୍କ ଗୃହେ ହେ ଅଚ୍ୟୁତ	ତାହାଙ୍କୁ କରିଛ ସ୍ଥାପିତ	॥	୨୨୧
	ସେହି ନାରୀର ସେ ରାଜନେ	ପତି ହୁଅନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ	॥	୨୨୨
	ଶିବବିରିଞ୍ଚିର ସଭାରେ	ଗାୟନ କରନ୍ତି ଯା' ନରେ	॥	୨୨୩
	ସେ ତୁମ୍ଭ କଥା ଏକାବେଳେ	ଯଉଁ ନାରୀର କର୍ଣ୍ଣମୂଳେ	॥	୨୨୪
	ହେ ଶତ୍ରୁଗଣବିନାଶନ	ପ୍ରବେଶ ନୋହିଲା ଯାଇଣ	॥	୨୨୫
୪୫	ଯେ ଚର୍ମ ଶ୍ମଶ୍ରୁ ରୋମମାନ	ଯେ ନଖ କେଶମାନେ ଆନ	॥	୨୨୬
	ଏଣେ ଯେ ଅଟେ ଆଚ୍ଛାଦିତ	ଯେ ପୁଣ ମାଂସ ଅସ୍ଥି ରକ୍ତ	॥	୨୨୭
	ଯେ କୃମି ବିଷ୍ଠା କଫମାନ	ଯେ ବାତ ପିତ୍ତମାନେ ଆନ	॥	୨୨୮
	ଏଣେ ଯେ ଅନ୍ତର୍ମଧ୍ୟେ ପୂର୍ଣ୍ଣ	ଜିଅନ୍ତା ମଡ଼ାର ସମାନ	॥	୨୨୯
	ଏମନ୍ତ ନାୟକକୁ ପୁଣ	କାନ୍ତକୁ ବାଞ୍ଛା କରନ୍ତେଣ	॥	୨୩୦
	ବିଶେଷେ ମୂଢ଼ ସେ ଅଟଇ	ଯେ ନାରୀ ବରଣ କରଇ	॥	୨୩୧
	ଯେ ତୁମ୍ଭ ଚରଣାରବିନ୍ଦ	ତାହାର ଯଉଁ ମକରନ୍ଦ	॥	୨୩୨
	ସେ ମକରନ୍ଦମାନଙ୍କୁ ହି	ଆଘ୍ରାଣ କରି ଯେ ନ ଥାଇ	॥	୨୩୩
୪୬	ହେ ସାଧ୍ୱି ! ଉଦାସୀନ ମୁହିଁ	ବୋଲି ଯା' କୃଷ୍ଣ ଥିଲେ କହି	॥	୨୩୪
	ସେକଥା ପରିହାର କରି	କହନ୍ତି ଭୀଷ୍ମକକୁମାରୀ	॥	୨୩୫
	ଯାହାର ଅତିଶୟ ହୋଇ	ମୋହର ଠାରେ ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ	॥	୨୩୬
	ଆତ୍ମାରେ ରତି ଅଟେ ଯାର	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଏମନ୍ତପ୍ରକାର	॥	୨୩୭
	ଚରଣାନୁରାଗ ତୁମ୍ଭର	ହେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ! ହେଉ ମୋର	॥	୨୩୮
	ଏ ବିଶ୍ୱବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ	ଘେନିଣ ରଜ-ଆଧିକ୍ୟକୁ	॥	୨୩୯
	ଯା' ମୋତେ ଚାହଁ ସେ କାଳରେ	ପରମ ଦୟା ସେ ମୋ' ଠାରେ	॥	୨୪୦
୪୭	ହେ କୃଷ୍ଣ ! ତୁମ୍ଭ ବାଣୀ ମୁହିଁ	ମିଥ୍ୟାପ୍ରାଏକ ନ ମଣଇଁ	॥	୨୪୧
	କନ୍ୟାର କେହୁଣିସିଠାଇ	ପ୍ରାୟଶ ଯେଣୁ ପ୍ରୀତି ହୋଇ	॥	୨୪୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅମ୍ବା କନ୍ୟାର ଯେ ରୂପରେ	ପ୍ରୀତି ହୋଇଲା ଶାଲ୍ୱଠାରେ	॥ ୨୪୩
୪୮	ଯେ ନାରୀ ପୁଂଶ୍ଚଳୀ ଅଟଇ	ବିବାହ ହୋଇଲେହେଁ ସେହି	॥ ୨୪୪
	ଯେ ନବ ନବୀନ ପୁରୁଷ	ତା' ଠାକୁ ଯାଇଣ ମାନସ	॥ ୨୪୫
	ଯେ ଜନ ପଣ୍ଡିତ ହୋଇବ	ଅସତୀ ନାରୀକି ଛାଡ଼ିବ	॥ ୨୪୬
	ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କଲେ ସେହି	ଉଭୟ ଲୋକୁଁ ଚ୍ୟୁତ ହୋଇ	॥ ୨୪୭

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୪୯	ସେ ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କି ଭଗବାନ	କହୁଅଛନ୍ତି ଏ ବଚନ	॥ ୨୪୮
	ହେ ରାଜପୁତ୍ରି ! ଆଗୋ ସତି	ଶୁଣିମାକାମରେ ମୁଁ ଅତି	॥ ୨୪୯
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଉପହାସ କଲି	ଯେତେକ ବଚନ ବୋଇଲି	॥ ୨୫୦
	ତହିଁକି କହିଲ ଯା' ତୁମ୍ଭେ	ସେ ସତ୍ୟ ଜାଣିଲୁଁ ଗୋ ଆମ୍ଭେ	॥ ୨୫୧
୫୦	ଏକାନ୍ତ ଭକ୍ତି ନିରନ୍ତର	ମୋ' ଠାରେ ଅଟଇ ତୁମ୍ଭର	॥ ୨୫୨
	ହେ ତନ୍ୱି ଯେବଣ ଯେବଣ	କାମନା ବାଞ୍ଛିଲୁ ତୁ ପୁଣ	॥ ୨୫୩
	ସେମାନେ ହେ କଲ୍ୟାଣି ! ନିତ୍ୟେ	ହୁଅନ୍ତୁ ଅକାମ[୧] ନିମିତ୍ତେ	॥ ୨୫୪
୫୧	ପତିର ଠାରେ ଯଉଁ ପ୍ରେମ	ଯେ ପୁଣ ପତିବ୍ରତାଧର୍ମ	॥ ୨୫୫
	ଆଗୋ ଅନଘେ ! ଏହା ମୁହିଁ	ତୁମ୍ଭର ଠାରୁ ଲଭିଲଇଁ	॥ ୨୫୬
	ଯେଣୁ ବଚନରେ ମୋହର	ଚାଳିତ ହେଲେହେଁ ତୁମ୍ଭର	॥ ୨୫୭
	ମୋ' ଠାରେ ବୁଦ୍ଧି କଦାଚିତ	ତିଳେହେଁ ନୋହିଲା ସ୍ଖଳିତ	॥ ୨୫୮
୫୨	ମୁକ୍ତିର ପ୍ରଭୁ ମୁଁ ଅଟଇ	ମୋତେ ସକାମବନ୍ତ ହୋଇ	॥ ୨୫୯
	ବ୍ରତଚର୍ଯ୍ୟରେ ତପସ୍ୟାରେ	ଦମ୍ପତିଭାବ ନିମିତ୍ତରେ	॥ ୨୬୦
	ଭଜନ କରନ୍ତି ଯେ ନରେ	ମୋହିତ ସେ ମୋର ମାୟାରେ	॥ ୨୬୧
୫୩	ମୋକ୍ଷ, ସମ୍ପତ୍ତିମାନଙ୍କୁ ହିଁ	ଆଗୋ ମାନିନି ! ମୁଁ ଦିଅଇ	॥ ୨୬୨
	ଯେବଣ ବିଷୟସଂପତ୍ତି	ନିକୃଷ୍ଟ ଯୋନିରେ ହେଁ ଛନ୍ତି	॥ ୨୬୩
	ସେ ସଂପତ୍ତିର ମୁହିଁ ପତି	ମୋତେ ସେ ବାଞ୍ଛା ନ କରନ୍ତି	॥ ୨୬୪
	ବିଷୟମାନଙ୍କରେ ଛନ୍ନ	ଯେଣୁ ତାଙ୍କର ଆତ୍ମାମାନ	॥ ୨୬୫
	ଏଣୁ ସେ ନରେ ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟ	ନରକ ଅଟେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗ	॥ ୨୬୬
୫୪	ଭବକୁ କରଇ ଖଣ୍ଡନ	ଯେବଣ ଅନୁବୃତ୍ତିମାନ	॥ ୨୬୭
	ହେ ଗୃହେଶ୍ୱରି ! ତାହା ତୁହି	ବହୁତ କଲୁ ମୋହ ଠାଇଁ	॥ ୨୬୮
	ଖଳେ ଯେବଣ ଅନୁବୃତ୍ତି	କେବେ ହେଁ କରି ନ ପାରନ୍ତି	॥ ୨୬୯
	ଯା' ଅଭିପ୍ରାୟ ଜାଣି ନୋହି	ପ୍ରାଣ ଯେ ତର୍ପଣ କରଇ	॥ ୨୭୦
	ବଞ୍ଚନେ ଅଟଇ ତତ୍‌ପର	ଏମନ୍ତ ଯେ ନାରୀ ଆବର	॥ ୨୭୧
	ଏ ଅନୁବୃତ୍ତି ହିଁ ତାହାର	ଅତିଶୟରେ ସୁଦୁସ୍କର	॥ ୨୭୨

୧. ଅକାମ = କାମନିବୃତ୍ତି । ମୋକ୍ଷପର୍ଯ୍ୟବସାୟୀ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୫୫ ତୋ' ପରା ପ୍ରିୟବତୀ ହୋଇ । ଗୃହମାନଙ୍କେ ଭାର୍ଯ୍ୟା ନାହିଁ ॥ ୨୭୩
ମୁଁ ଦେଖୁନାହିଁ ହେ ମାନିନି । ନିଜ ବିବାହକାଳେ ପୁଣି ॥ ୨୭୪
ଆସିଣ ଥିଲେହେଁ ରାଜନ । ତାହାଙ୍କୁ ନ କରି ଗଣନ ॥ ୨୭୫
ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଶ୍ରବଣ କରିଣ । ମୋହର ସତ୍ୟ କଥା ପୁଣ ॥ ୨୭୬
ଯେ ବହେ ଏକାନ୍ତ ବାର୍ତ୍ତାକୁ । ପେଷିଲ ସେ ଦ୍ୱିଜ ମୋ' ଠାକୁ ॥ ୨୭୭
୫୬ ଯୁଦ୍ଧରେ ହୋଇଲା ନିର୍ଜିତ । ଏମନ୍ତ ଯେ ତୁମ୍ଭର ଭ୍ରାତ ॥ ୨୭୮
ବିରୂପକରଣ ଆବର । ଯାହା ହୋଇଲା ସେ ରୁକ୍ମୀର ॥ ୨୭୯
ଅନିରୁଦ୍ଧର ବିଭାପୂର୍ବେ । ପଶାସଭାର ମଧ୍ୟେ ଯେବେ ॥ ୨୮୦
ସେ ଭ୍ରାତା ହୋଇଲାକ ହତ । ତେଣେ ଯେବଣ ଦୁଃଖ ଜାତ ॥ ୨୮୧
ଆମ୍ଭ ବିଚ୍ଛେଦଭୟୁଁ ଜାତ । ସହିଲ ଯା' ଦୁଃଖ ବହୁତ ॥ ୨୮୨
କିଛି ବଚନ ନ ବୋଇଲ । ତେଣେ ଗୋ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଜିଣିଲ ॥ ୨୮୩
୫୭ ଦୂରେ ଥାଆନ୍ତେ ରହି ମୁହିଁ । ମୋତେ ଲଭିବା ଅର୍ଥେ ତୁହି ॥ ୨୮୪
ମୋତେ ନ ଲଭି କରି ପୁଣି । ଏ ବିଶ୍ୱ ଶୂନ୍ୟ କରି ମଣି ॥ ୨୮୫
ଏ ଦେହ ଆନେ ଯୋଗ୍ୟ ନୋହି । ଏହାକୁ ଛାଡ଼ିବଇଁ ମୁହିଁ ॥ ୨୮୬
ହୃଦେ ବିଚାରି ଏ ବାକ୍ୟକୁ । ଲେଖିଣ ପେଷିଲ ଦୂତକୁ ॥ ୨୮୭
ଏମନ୍ତ କର୍ମମାନେ ଯେହି । ସେ ତୁମ୍ଭଠାରେ ଅଛି ରହି ॥ ୨୮୮
ଆମ୍ଭେ ଗୋ କେବଳ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । କରାଉଅଛୁଁ ହରଷକୁ ॥ ୨୮୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୫୮ ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ । ଦେବକୀସୁତ ଭଗବାନ ॥ ୨୯୦
ଏମନ୍ତ ରୂପେ ସେ କାଳରେ । ସୁରତଭାଷାମାନଙ୍କରେ ॥ ୨୯୧
ନରଲୋକକୁ ବିଡ଼ମ୍ବନ । ଏ ରୂପେ କରାନ୍ତେ ଉତ୍ପନ୍ନ ॥ ୨୯୨
ଯାହାର ରତି ନିଜ ଠାରେ । ରମିଲେ ସେ ରମାସାଙ୍ଗରେ ॥ ୨୯୩
୫୯ ସମସ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କର । ଗୁରୁ ଅଟନ୍ତି ଦାମୋଦର ॥ ୨୯୪
ସେ ପ୍ରଭୁ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ । ଅନ୍ୟ ଭାର୍ଯ୍ୟାଙ୍କର ଗୃହରେ ॥ ୨୯୫
ଗୃହୀ ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରାଏ ହୋଇ । ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମଧର୍ମ ଯେହି ॥ ୨୯୬
ସେ ଧର୍ମମାନ ଆଶ୍ରେ କରି । ରମଣ କଲେ ନରହରି ॥ ୨୯୭
ଯେ ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କି ଏ ରୂପରେ । କହିଲେ ପ୍ରତିବଚନରେ ॥ ୨୯୮
ସେ ନାରାୟଣପାଦ ନିତି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଚିନ୍ତି ॥ ୨୯୯
ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଷାଗୀତେ । ବର୍ଣ୍ଣିଲା ସାଧୁଜନ ହିତେ ॥ ୩୦୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ-ରୁକ୍ମିଣୀସଂବାଦୋ
ନାମ ଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏକଷଷ୍ଟିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏକଷଷ୍ଟିତମେ ଶୌରେଃ ପୁତ୍ରପୌତ୍ରାଦିସଂତତିଃ
ଅନିରୁଦ୍ଧବିବାହେ ଚ ରୁକ୍ମିଣୋ ରାମତୋ ବଧଃ ।। ୧
ଅଷ୍ଟାଧିକଶତଦ୍ୱ୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରସ୍ତ୍ରୀସମୁଦ୍ଭବାନ୍ ।
କୋଟିଶଃ ପୁତ୍ରପୌତ୍ରାଦୀନ୍ ହରିର୍ଦାରୈରଯୋଜୟଦ୍ ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଶୁକ କହନ୍ତି ଶୁଣ ରାଏ ।	ସେ ସର୍ବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଭାର୍ଯ୍ୟାଏ ।।	୧
	ଜଣ ଜଣକେ ଦଶ ସୁତ ।	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଠାରୁ ହେଲେ ଜାତ ।।	୨
	ସେ ସର୍ବେ ଆତ୍ମସମ୍ପତ୍ତିରୁ ।	ଊଣା ନୁହନ୍ତି ପିତାଠାରୁ ।।	୩
୨	ଗୃହରୁ ନ ଯାନ୍ତି ଅଚ୍ୟୁତ ।	ଥାଆନ୍ତେ ଦେଖିଣ ଏମନ୍ତ ।।	୪
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସେ ରାଜକୁମାରୀ ।	ଜଣ ଜଣକେ ପ୍ରିୟ କରି ।।	୫
	ସମସ୍ତେ କେବଳ ମଣିଲେ ।	ଆତ୍ମାରୂପରେ ନ ଜାଣିଲେ ।।	୬
	ଯେଣୁ ସେ ତତ୍ତ୍ୱ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ।	ତାଙ୍କୁ ଅଟଇ ଅଗୋଚର ।।	୭
୩	ଚାରୁ ପଙ୍କଜକୋଷ ପ୍ରାଏ ।	ଯେବଣ ମୁଖ ଶୋଭା ପାଏ ।।	୮
	ଆୟତ ଯଉଁ ଭୁଜମାନ ।	ବିଶାଳ ଯେ ବେନି ନୟନ ।।	୯
	ଯେ ପ୍ରେମହାସରସେ ଆନ ।	ଯଉଁ ଚାହିଁମା ଭଙ୍ଗୀମାନ ।।	୧୦
	ଯେ ବାଣୀମାନେ ମନୋହର ।	ଏମାନଙ୍କେ ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ।।	୧୧
	ମୋହିତ ହୋଇ ସେ ନାରୀଏ ।	ନିଜ ବିଭ୍ରମମାନଙ୍କେ ହେଁ ।।	୧୨
	ହରିବାକୁ ସେ କୃଷ୍ଣଚିତ୍ତ ।	ସେମାନେ ନୋହିଲେ ଶକତ ।।	୧୩
୪	ଯେ ଗୂଢ଼ ହସିତରେ ଯୁକ୍ତ ।	ସେ କଟାକ୍ଷରେ ଯେ ସୂଚିତ ।।	୧୪
	ସେଭାବେ ଅଟେ ମନୋହର ।	ଯଉଁ ଭ୍ରୂମଣ୍ଡଳ ଆବର ।।	୧୫
	ତହିଁରେ ଅଟଇ ସ୍ଥାପିତ ।	ଯେ ବା ସୁରତଭାବ ମନ୍ତ୍ର ।।	୧୬
	ପ୍ରଗଲ୍‌ଭ ଅଟନ୍ତି ଯେ ଏଣେ ।	ଏମନ୍ତ ଯେ ଅନଙ୍ଗବାଣେ ।।	୧୭
	ଯେ ଅନ୍ୟ କାମଶାସ୍ତ୍ରମାନେ ।	ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଟନ୍ତି ଭୁବନେ ।।	୧୮
	ଏମାନଙ୍କରେ ହେଁ ଯେ ପୁଣ ।	ଷୋଳସହସ୍ର ପତ୍ନୀଗଣ ।।	୧୯
	ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ[୧] ।	ଶକ୍ତ ନୋହିଲେ ମୋହିବାକୁ ।।	୨୦
୫	ବ୍ରହ୍ମାଦିମାନେ ହେଁ ଯାହାର ।	ମାର୍ଗକୁ ନ କଲେ ଗୋଚର ।।	୨୧
	ସେ ରମାପତିଙ୍କି ଏମନ୍ତେ ।	ପତି କରିଣ ସେ ଯୋଷିତେ ।।	୨୨
	ଲଭିଣ ବୃଦ୍ଧିଭାବେ ଆନ ।	ଯେ ଅନୁରାଗ ହାସମାନ ।।	୨୩
	ଯେ ତା' ସହିତ ବିଲୋକନ ।	ତତ୍‌ପୂର୍ବ ଯେ ସଙ୍ଗ ନବୀନ ।।	୨୪
	ସେ ଲାଳସାଦିଙ୍କି ନିତ୍ୟରେ ।	ଭଜିଲେ ଅତି ହରଷରେ ।।	୨୫

---

୧. ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ = ମନକୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୬	ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ପତି	।	ତାହାଙ୍କୁ ପାଛୋଟି ଯାଆନ୍ତି	॥	୨୬
	ତତ୍‌କାଳ ଦିଅନ୍ତି ଆସନ	।	କରନ୍ତି ଉତ୍ତମ ପୂଜନ	॥	୨୭
	ଚରଣଯୁଗଳ ଧୁଅନ୍ତି	।	ତାମ୍ବୂଳ ଦେଇଣ ବିଞ୍ଚନ୍ତି	॥	୨୮
	କରନ୍ତି ପାଦସଂବାହନ	।	ଦିଅନ୍ତି ଗନ୍ଧମାଲ୍ୟମାନ	॥	୨୯
	କେଶପ୍ରସାଧନ କରନ୍ତି	।	ଶୟନସ୍ଥାନକୁ ରଚନ୍ତି	॥	୩୦
	ଆବର କରାନ୍ତି ସ୍ନାହାନ	।	ଦିଅନ୍ତି ଉପହାରମାନ	॥	୩୧
	ଶଏ ଥିଲେହେଁ ଦାସୀମାନେ	।	ଏମାନଙ୍କେ ସେ ପତ୍ନୀଜନେ	॥	୩୨
	ସେ ମହାପ୍ରଭୁର ଆପଣ[୧]	।	ବିଧାନ କଲେ ଦାସୀପଣ	॥	୩୩
୭	ଯା'ଙ୍କର ଦଶ ଦଶ ସୁତ	।	ସେ କୃଷ୍ଣନାରୀଙ୍କରେ ଖ୍ୟାତ	॥	୩୪
	ଯେ ଅଷ୍ଟ ପାଟମହାଦେଈ	।	ପୂର୍ବେ ଥିଲାଇଁ ଯାହା କହି	॥	୩୫
	ଯେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନାଦି ତାଙ୍କ ସୁତେ	।	ତାଙ୍କୁ କହୁଛି ଏବେ ତୋତେ	॥	୩୬
୮ |	ସୁଦେଷ୍ଣ ଚାରୁଦେଷ୍ଣ ବେନି	।	ଚାରୁଦେହକୁ ମିଶି ତିନି	॥	୩୭
୯ |	ସୁଚାରୁ ଚାରୁଗୁପ୍ତ ପୁଣ	।	ସେ ରୂପେ ଭଦ୍ରଚାରୁ ଆନ	॥	୩୮
	ବିଚାରୁ ଚାରୁଚନ୍ଦ୍ର ନାମ	।	ଚାରୁ ଯେ ଅଟଇ ଦଶମ	॥	୩୯
	କୃଷ୍ଣର ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କ ଠାଇଁ	।	ସେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନକୁ ଆଦି ହୋଇ	॥	୪୦
	ଏ ଦଶ ପୁତ୍ରେ ହେଲେ ଜନ୍ମ	।	ଅଟନ୍ତି ପିତାର ସମାନ	॥	୪୧
୧୦	ଭାନୁ ସୁଭାନୁ ହୋଇ ବେନି	।	ସ୍ୱର୍ଭାନୁ ପ୍ରଭାନୁ ଯେ ପୁଣି	॥	୪୨
	ସେ ରୂପେ ଅଟେ ଭାନୁମାନ	।	ଆରକ ଚନ୍ଦ୍ରଭାନୁ ନାମ	॥	୪୩
	ଆବର ଅଟେ ବୃହଭାନୁ	।	ଅଷ୍ଟମ ନାମ ଅତିଭାନୁ[୨]	॥	୪୪
	ବିଭାନୁ ପ୍ରତିଭାନୁ ଖ୍ୟାତ	।	ଏ ଦଶ ସତ୍ୟଭାମାସୁତ	॥	୪୫
୧୧ |	ସାମ୍ବ ସୁମିତ୍ର[୩] ପୁରୁଜିତ[୪]	।	ସହସ୍ରଜିତ ଶତଜିତ	॥	୪୬
୧୨ |	ବିଜୟ ଚିତ୍ରକେତୁ ଆନ	।	କ୍ରତୁ ଦ୍ରବିଣ[୫] ବସୁମାନ	॥	୪୭
	ସାମ୍ବ ଅଟନ୍ତି ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଯହିଁ	।	ଏମନ୍ତ ଏ ଯେ ଦଶ ଭାଇ	॥	୪୮
	ଜାମ୍ବବତୀଙ୍କର ଏ ସୁତ	।	ପିତାର ଅଟନ୍ତି ସମ୍ମତ	॥	୪୯
୧୩	ଭାନୁ[୬] ଚନ୍ଦ୍ରମା ଅଶ୍ୱସେନ	।	ଚିତ୍ରଗୁ ବେଗବାନ ଆନ	॥	୫୦
	ଯେ ବୃଷ ଆମ ଶଙ୍କୁ ଆନ	।	ଶ୍ରୀମନ୍ତ ବସୁ କୁନ୍ତି ପୁଣ	॥	୫୧
	କୃଷ୍ଣର ନାଗ୍ନଜିତୀଠାରେ	।	ଜନ୍ମିଲେ ଏ ଦଶ କୁମରେ	॥	୫୨
୧୪	ଯେ ଶ୍ରୁତ କବି ବୃଷ ଧୀର	।	ସୁବାହୁ ଭଦ୍ର ସେ ଆବର	॥	୫୩
	ଶାନ୍ତି ଦରଶ ପୂର୍ଣ୍ଣମାସ	।	ସୋମକ ମିଶିଣ ଏ ଦଶ	॥	୫୪
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଏ ସୁତମାନ	।	କାଳିନ୍ଦୀଠାରେ ହେଲେ ଜନ୍ମ	॥	୫୫
୧୫	ପ୍ରଘୋଷ ଗାତ୍ରବାନ ବେନି	।	ସିଂହ ପ୍ରବଳ ବଳ ତିନି	॥	୫୬

୧. ନିଜେ । ୨. ଅଭିଭାନୁ । ୩. ସୁରମ୍ୟ । ୪. ସୁରଜିତ । ୫. ଦ୍ରବିଡ଼ । ୬. ବୀର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗ ମହାଶକ୍ତି ପୁଣି । ଆବର ସହ ଓଜ ବେନି ।। ୫୭
ଅପରାଜିତ ମିଶି ପୁଣ । ଏ ଦଶ ଲକ୍ଷ୍ମଣାନନ୍ଦନ ।। ୫୮
୧୬ ବୃକ ହର୍ଷ[୧] ଅନିଳ ତିନି । ଗୃଧ୍ର ବହ୍ୱନ୍ନାନ୍ନାଦ[୨] ଘେନି ।। ୫୯
ମହାଂସ[୩] ପାବନ ଏ ପୁଣି । ଆବର ବହ୍ନି କ୍ଷୁଧି[୪] ବେନି ।। ୬୦
ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଦଶ ସୁତ । ମିତ୍ରବିନ୍ଦାର ହେଲେ ଜାତ ।। ୬୧
୧୭ ସଂଗ୍ରାମଜିତ ବୃହଦ୍‌ସେନ । ଆବର ଶୂର ପ୍ରହରଣ ।। ୬୨
ଯେ ଅରିଜିତ ଜୟ ବେନି । ସୁଭଦ୍ର ବାମ ଆୟୁ ତିନି ।। ୬୩
ସତ୍ୟକ ମିଶି ଦଶ ସୁତ । ଭଦ୍ରାର ଠାରୁ ହେଲେ ଜାତ ।। ୬୪
୧୮ ଯେ ଦୀପ୍ତିମାନ ତାମ୍ରତପ୍ତ । ଏ ଆଦି ରୋହିଣୀର ସୁତ ।। ୬୫
ରୁକ୍ମୀର ସୁତା ରୁକ୍ମବତୀ । ତା' ଠାରେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନର ଅତି ।। ୬୬
ବଳିଷ୍ଠ ଅନିରୁଦ୍ଧ ହେଲେ । ହେ ନୃପ ! ଭୋଜକଟେ ଭଲେ ।। ୬୭
୧୯ ଏ କୃଷ୍ଣପୁତ୍ରମାନଙ୍କର । ପୁତ୍ର-ପୌତ୍ରାଦିଏ ଆବର ।। ୬୮
ହେ ନୃପ ! କୋଟି କୋଟି ହୋଇ । ଜନ୍ମ ହୋଇଲେ ତାଙ୍କ ଠାଇଁ ।। ୬୯
କୃଷ୍ଣର ଠାରୁ ଯେହୁ ଜାତ । ତାଙ୍କର ଆହେ ପରୀକ୍ଷିତ ।। ୭୦
ଅଷ୍ଟ ଅଧିକ ଶତ ପୁଣ । ଷୋଳ ସହସ୍ର ମାତାଗଣ ।। ୭୧

ଶ୍ରୀପରୀକ୍ଷିଦ୍ ଉବାଚ

୨୦ ବ୍ୟାସଙ୍କ ସୁତଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ । ପଚାରୁଛନ୍ତି ପରୀକ୍ଷିତ ।। ୭୨
ସେ ରୁକ୍ମୀ ଶତ୍ରୁର ପୁତ୍ରକୁ । କିମ୍ପାଇଁ ଦେଲା ଦୁହିତାକୁ ।। ୭୩
ଯୁଦ୍ଧେ ସେ ରୁକ୍ମୀକି ମାଧବ । ପୂର୍ବରେ କଲେ ପରାଭବ ।। ୭୪
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ସେହି । ଛିଦ୍ର କାଳକୁ ଥାଇ ଚାହିଁ ।। ୭୫
ଦୁହେଁ ସେ ପରସ୍ପର ଅରି । ଅଟନ୍ତି ଯେ ରୁକ୍ମୀ ମୁରାରି ।। ୭୬
ଏହାଙ୍କ ଯେ ଦୁହିତା ସୁତ । ବିବାହ ହେଲା କି ନିମିତ୍ତ ।। ୭୭
ଏ କଥା ମୋତେ କହ ପୁଣ । ସମସ୍ତ ହେ ବ୍ୟାସନନ୍ଦନ ।। ୭୮
୨୧ ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ଯେ ନ ଥାଇ । ଯେ ଅବା ବଳି ଯାଇଥାଇ ।। ୭୯
ବର୍ତ୍ତମାନରେ ଯେ ଆବର । ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କୁ ଯେ ଅଗୋଚର ।। ୮୦
ଦୂରରେ ଥାଇ ଅବା ଯେହି । ଯେ ଅନ୍ତରିତ ହୋଇଥାଇ ।। ୮୧
ଏ କଥା ଯୋଗିମାନେ ପୁଣ । ଜାଣନ୍ତି ଉତ୍ତମ କରିଣ ।। ୮୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୨ ରାଜା ପଚାରନ୍ତେ ଏମନ୍ତ । କହୁଅଛନ୍ତି ବ୍ୟାସସୁତ ।। ୮୩
କୃଷ୍ଣସକାଶୁଁ ଅବମାନ । ସେ ରୁକ୍ମୀ ଲଭିଲେ ହେଁ ପୁଣ ।। ୮୪

---

୧. ଅର୍କ । ୨ = ବହ୍ୱନ୍ନ + ଅନ୍ନାଦ ('ବହ୍ୱନ୍ନ' ସ୍ଥାନେ 'ବର୍ଦ୍ଧନ') ପାଠାନ୍ତର ।
୩. ମହାସ । ୪. ଯୁଧି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତଥାପି ବଇରଭାବକୁ । ସ୍ମରନ୍ତେ ଭଉଣୀ ପୁଅକୁ ॥ ୮୫
ପ୍ରଦାନ କଲା ଦୁହିତାକୁ । କରନ୍ତେ ଭଗିନୀପ୍ରିୟକୁ ॥ ୮୬
୨୩ ସ୍ୱୟଂ ଅନଙ୍ଗ ଯେ ସାକ୍ଷାତ । ସେ ହୋଇଛନ୍ତି ଅଙ୍ଗବନ୍ତ ॥ ୮୭
ସେ ପରଦ୍ୟୁମ୍ନ ସେ କାଳରେ । ବୃତ ହୁଅନ୍ତେ ସେ କନ୍ୟାରେ ॥ ୮୮
ମିଳିଣ ଥିଲେ ଯେ ରାଜନେ । ତାହାଙ୍କୁ ଜିଣିଣ ସେ ସ୍ଥାନେ ॥ ୮୯
ହେ ନୃପ ! ଏକା ରଥକରେ । ହରିଲେ କନ୍ୟାକୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ॥ ୯୦
୨୪ ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କର ସୁତା ଯେହି । ବିଶାଳ ଯାର ନେତ୍ର ଦୁଇ ॥ ୯୧
ଯା' ନାମ ଅଟେ ଚାରୁମତୀ । ସେ କନ୍ୟାକୁ ହେ ନରପତି ॥ ୯୨
କୃତବର୍ମାଙ୍କର କୁମର । ବିବାହ ହୋଇଲେ ଆବର ॥ ୯୩
୨୫ କୃଷ୍ଣସଙ୍ଗରେ ସେ ରୁକ୍ମୀର । ବଦ୍ଧ ହୋଇଲେହେଁ ବଇର ॥ ୯୪
ଆପଣା ଭଗିନୀର ପ୍ରିୟ । କରିବା ଅର୍ଥେ ଅତିଶୟ ॥ ୯୫
ସ୍ନେହପାଶରେ ପୁଣ ସେହି । ହେ ନୃପ ! ଅନୁବଦ୍ଧ ହୋଇ ॥ ୯୬
ବିବାହ ଅଧର୍ମ ତାଙ୍କର । ଏମନ୍ତ କଲେହେଁ ଗୋଚର ॥ ୯୭
ସେ ରୁକ୍ମୀ ଦୁହିତାର ସୁତ । ଯେ ଅନିରୁଦ୍ଧ ନାମେ ଖ୍ୟାତ ॥ ୯୮
ଆପଣା ନାତୁଣୀକି ତାଙ୍କୁ । ପ୍ରଦାନ କଲା ରୋଚନାକୁ ॥ ୯୯
୨୬ ହେ ନୃପ ! ସେହି ଉତ୍ସବରେ । ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କର ସଙ୍ଗତରେ ॥ ୧୦୦
ଶାମ୍ବ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଆଦି ହୋଇ । ରାମ କେଶବ ବେନି ଭାଇ ॥ ୧୦୧
ଯାହାର ଭୋଜକଟ ନାମ । କଲେ ସେ ପୁରକୁ ଗମନ ॥ ୧୦୨
୨୭ ସେ ବିଭା ନିବୃତ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ । ଦନ୍ତବକ୍ରାଦି ନୃପେ ଯେତେ ॥ ୧୦୩
ଗର୍ବୀ ଅଟନ୍ତି ସେ ସମସ୍ତେ । ରୁକ୍ମୀକି କହିଲେ ଏମନ୍ତେ ॥ ୧୦୪
ବଳଦେବଙ୍କୁ ପଶାଖେଳେ । ବିଶେଷେ ଜିଣ ତୁ ଏକାଳେ ॥ ୧୦୫
୨୮ ଯଉଁ ହେତୁରୁ ହେ ନୃପତି । ପଶାଖେଳ ସେ ନ ଜାଣନ୍ତି ॥ ୧୦୬
ଏଣୁ ନିଶ୍ଚୟେ ଏହାଙ୍କର । ବିପତ୍ତି ହେବ ବଳୀୟାର ॥ ୧୦୭
ଏହା କହନ୍ତେ ରୁକ୍ମୀ ତହିଁ । ସେ ବଳଦେବଙ୍କୁ ଡକାଇ ॥ ୧୦୮
ପଶାମାନଙ୍କେ ସେ କାଳରେ । ଖେଳିଲା ରାମସଙ୍ଗତରେ ॥ ୧୦୯
୨୯ ପ୍ରଥମୁଁ ରେବତୀର ସାଇଁ । ଘେନିଲେ ଶଏ ହୋଡ଼[1] ତହିଁ ॥ ୧୧୦
ତାହା ଜିଣନ୍ତେ ସେହୁ ରୁକ୍ମୀ । ସହସ୍ରେ ହୋଡ଼ ହଳପାଣି ॥ ୧୧୧
ପୁଣି ହିଁ କରନ୍ତେ ଆଦାନ । ରୁକ୍ମୀ ତା' ଜିଣିଲା ବହନ ॥ ୧୧୨
ଦଶ ସହସ୍ର ତହିଁ ପଣ । ରାମ ଘେନନ୍ତେ ରୁକ୍ମୀ ପୁଣ ॥ ୧୧୩
ଜିଣନ୍ତେ ସେ ରାମଙ୍କୁ ଅତି । ହସିଲା କଳିଙ୍ଗନୃପତି ॥ ୧୧୪
ଉଚ୍ଚରେ ଦନ୍ତକୁ ଦେଖାଇ । ହସନ୍ତେ ଦନ୍ତବକ୍ର ତହିଁ ॥ ୧୧୫

୧. ହୋଡ଼ = ବାଜି ରଖି ଖେଳାଯିବା ଖେଳ; ପଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ କଥା ଦେଖନ୍ତେ ହେଁ ପୁଣି	। କ୍ରୋଧ ନ କଲେ ହଳପାଣି	।।	୧୧୬
୩୦	ସେ ରୁକ୍ମୀ ତଦନ୍ତରେ ପୁଣ	। ଗ୍ରହଣ କଲା ଲକ୍ଷେ ପଣ	।।	୧୧୭
	ସେହି ହୋଡ଼କୁ ନୀଳାମ୍ବର	। ସେଠାରେ ଜିଣିଲେ ସେ ଥର	।।	୧୧୮
	କପଟ କରି ରୁକ୍ମୀ ତହିଁ	। ବୋଇଲା ଜିଣିଲଇଁ ମୁହିଁ	।।	୧୧୯
୩୧	ସେ ରାମ ଅଟନ୍ତି ଶ୍ରୀମନ୍ତ	। କ୍ରୋଧରେ ହୋଇଣ କ୍ଷୋଭିତ	।।	୧୨୦
	ପର୍ବସମୟରେ ଯେମନ୍ତ	। ସାଗର ହୁଅଇ କ୍ଷୋଭିତ	।।	୧୨୧
	ଅରୁଣ ବର୍ଣ୍ଣ ନୟନରେ	। ଜାତ ହୁଅନ୍ତେ କ୍ରୋଧଭରେ	।।	୧୨୨
	ହେ ନୃପ ! ଦଶକୋଟି ପଣ	। ପୁଣି ହିଁ କଲେ ସେ ଗ୍ରହଣ	।।	୧୨୩
୩୨	ଛଳକୁ ତହିଁ ଆଶ୍ରେ କରି	। ସେ ହୋଡ଼କୁ ହିଁ ହଳଧାରୀ	।।	୧୨୪
	ଜିଣନ୍ତେ ରୁକ୍ମୀ ପୁଣ ତହିଁ	। ବୋଇଲା ଜିଣିଲଇଁ ମୁହିଁ	।।	୧୨୫
	ଯଉଁ ମଧ୍ୟସ୍ଥେ ଦେଖୁଥିଲେ	। ରୁକ୍ମୀ ଜିଣିଲା ସେ ବୋଇଲେ	।।	୧୨୬
୩୨(କ)	ଉତ୍ତମ କରି ଦନ୍ତମାନ	। ତହିଁ ଦେଖାନ୍ତେ ହେ ରାଜନ	।।	୧୨୭
	ଦନ୍ତବକ୍ର ହିଁ ସେ ରୂପରେ	। ବଚନ ବୋଇଲା ସଭାରେ	।।	୧୨୮
	ତେଣୁ କ୍ରୋଧରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ	। ତୁନି ହୋଇଲେ ରାମ ତହିଁ	।।	୧୨୯
୩୩	ଆକାଶବାଣୀ ସେ କାଳରେ	। ବୋଇଲା ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	।।	୧୩୦
	ଧର୍ମରେ ରେବତୀରମଣ	। ଜିଣିଅଛନ୍ତି ଏହି ପଣ	।।	୧୩୧
	ବଚନେ ରୁକ୍ମୀ ଯା କହଇ	। ନିଶ୍ଚୟେ ମିଥ୍ୟା ସେ ଅଟଇ	।।	୧୩୨
୩୪	ଦୁଷ୍ଟ ରାଜନ୍ୟମାନଙ୍କରେ	। ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ତଦନ୍ତରେ	।।	୧୩୩
	ବିଦର୍ଭଦେଶଦଣ୍ଡଧାରୀ	। ସେ ବାଣୀ ଅନାଦର କରି	।।	୧୩୪
	କାଳରେ ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରେରିତ	। ଆବର ହସନ୍ତେ ବହୁତ	।।	୧୩୫
	ଆକ୍ଷେପ କରି ବଚନକୁ	। ବୋଇଲା ସଂକରଷଣଙ୍କୁ	।।	୧୩୬
୩୫	ଗୋପାଳ ଅଟ ତୁମ୍ଭେମାନେ	। ତୁମ୍ଭେ ବିଚରୁ ଥାଅ ବନେ	।।	୧୩୭
	ପଶାଖେଳରେ ଅବିରତ	। ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ଅପଣ୍ଡିତ	।।	୧୩୮
	ନୃପତିମାନେ ଏ ସଂସାରେ	। ଖେଳନ୍ତି ପଶାମାନଙ୍କରେ	।।	୧୩୯
	ବାଣମାନ ହିଁ ସେ ଜାଣନ୍ତି	। ତୁମ୍ଭର ପରାଏ ନୁହନ୍ତି	।।	୧୪୦
୩୬	ସେ ରୁକ୍ମୀ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ	। ଆକ୍ଷେପ କରନ୍ତେ ସେଠାରେ	।।	୧୪୧
	ନୃପତିମାନଙ୍କରେ ପୁଣ	। ଉପହାସିତ ହୁଅନ୍ତେଣ	।।	୧୪୨
	କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ସେ ହଳଧର	। ପରିଘ ଟେକିଣ ସତ୍ୱର	।।	୧୪୩
	ରୁକ୍ମୀକି ମଙ୍ଗଳସଭାରେ	। ବିନାଶ କଲେ ସେ କାଳରେ	।।	୧୪୪
୩୭	କଳିଙ୍ଗରାଜାକୁ ସତ୍ୱରେ	। ଧରିଣ ଦଶ ପାହୁଣ୍ଡରେ	।।	୧୪୫

୩୨(କ) ତଥେତ୍ୟାଦି କଳିଙ୍ଗୋଽପି ଦନ୍ତାନ୍ ସନ୍ଦର୍ଶୟନ୍ ନୃପ ।
ତତଃ କୋପପରୀତାତ୍ମା ତୂଷ୍ଣୀମାସୀଦ୍ଧଳାୟୁଧଃ ।।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଣ ଦନ୍ତମାନ	।	ତାହାର କଲେ ନିପାତନ	॥	୧୪୬
	ବିବୃତ[୧] ଦନ୍ତମାନଙ୍କରେ	।	ଯେ ହସିଥିଲା ସେ ସଭାରେ	॥	୧୪୭
୩୮	ବିଶେଷେ ଭିନ୍ନ ଯାହାଙ୍କର	।	ହୋଇଲା ବାହୁ ଉରୁ ଶିର	॥	୧୪୮
	ରୁଧିରେ ବ୍ୟାପତ ହୋଇଲେ	।	ଯେ ଅନ୍ୟ ନୃପମାନେ ଥିଲେ	॥	୧୪୯
	ରାମ-ପରିଘେ ପୀଡ଼ା ପାଇ	।	ଭୟରେ ଗଲେ ସେ ପଳାଇ	॥	୧୫୦
୩୯	ଯେ ନିଜ ଶଳା ହେ ରାଜନ	।	ସେ ରୁକ୍ମୀ ହୁଅନ୍ତେ ନିଧନ	॥	୧୫୧
	ରୁକ୍ମିଣୀ-ରାମଠାରେ ତହିଁ	।	ସ୍ନେହଭଙ୍ଗରୁ ଭୟ ପାଇ	॥	୧୫୨
	ସାଧୁ ଅସାଧୁ ବାଣୀ କିଛି	।	ବୋଇଲେ ନାହିଁ ଶିରିବଚ୍ଛି	॥	୧୫୩
୪୦	ଯେ ସର୍ବ ଅର୍ଥ[୨] ମାନେ ଥିଲେ	।	ସେ ଯାହାଙ୍କର ସିଦ୍ଧ ହେଲେ	॥	୧୫୪
	ମଧୁସୂଦନ ଯାହାଙ୍କର	।	ଆଶ୍ରୟ ଅଟନ୍ତି ଆବର	॥	୧୫୫
	ରାମଙ୍କୁ ଆଦି ସେ ଯଦୁଏ	।	ସେ ଭୋଜକଟରୁ ସଭିଏଁ	॥	୧୫୬
	ଅନିରୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ତଦନ୍ତରେ	।	ନବୋଢ଼ା କନ୍ୟା ସହିତରେ	॥	୧୫୭
	ବସାଇ କରିଣ ରଥରେ	।	ଚଳିଲେ କୁଶସ୍ଥଳୀପୁରେ	॥	୧୫୮
	ହେ କୃଷ୍ଣ କମଳଲୋଚନ	।	ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପତିତପାବନ	॥	୧୫୯
	ମୁଁ ଯେ ପତିତ ଦୀନବନ୍ଧୁ	।	ମୋତେ ଉଦ୍ଧର କୃପାସିନ୍ଧୁ	॥	୧୬୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ
ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀମଦନିରୁଦ୍ଧବିବାହେ ରୁକ୍ମିବଧୋ
ନାମ ଏକଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଦ୍ୱିଷଷ୍ଟିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦ୍ୱିଯୁକ୍‌ଷଷ୍ଟିତମେ ପ୍ରୋକ୍ତମନିରୁଦ୍ଧସ୍ୟ ରୋଧନମ୍ ।
କନ୍ୟୟା ରମମାଣସ୍ୟ ବାଣେନ ବହୁବାହୁନା ॥ ୧
ଅନିରୁଦ୍ଧୋଦ୍‌ବହେଽନ୍ୟସ୍ମିନ୍ ବାଣଯାଦବସଂଯୁଗେ ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଃ ଶ୍ରୀହରଂ ଜିତ୍ୱା ବାଣବାହୂନଥାଚ୍ଛିନତ୍ ॥ ୨

ଶ୍ରୀରାଜା ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ରାଜା ପରୀକ୍ଷିତ	।	ଶୁଣ ହେ ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ	॥	୧
	ଯେ ଅନିରୁଦ୍ଧ ଯଦୂତ୍ତମ	।	ବାଣକନ୍ୟା ଯେ ଉଷା ନାମ	॥	୨
	ତାହାକୁ ବିବାହ ସେ କଲା	।	ତହିଁରେ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା	॥	୩
	ଶଙ୍କର-ହରିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	।	ସେ ସବୁ ତୁମ୍ଭେ କହିବାରେ	॥	୪
	ଯୋଗ୍ୟ ଅଟ ହେ ମହାଯୋଗୀ	।	ଶୁଣିମାକୁ ମୁଁ ଅନୁରାଗୀ	॥	୫

୧. ବିକୃତ ।　　୨. ଅର୍ଥ = ଅଭ୍ୟୁଦୟଶତ୍ରୁବଧାଦି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ କୁମର	ମହାତ୍ମା ବଳିନୃପତିର	॥	୬
	ଶଏ ପୁତ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ତହିଁ	ବାଣ ହିଁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଯେ ଅଟଇ	॥	୭
	ବାମନରୂପୀ ଶ୍ରୀହରିଙ୍କୁ	ଯେ ଦେଇଥିଲା ମେଦିନୀକୁ	॥	୮
	ବାଣ ତା' ଅଉରସ ସୁତ	ସର୍ବଦା ଶିବଭକ୍ତିରତ	॥	୯
	ମାନ୍ୟ ବଦାନ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ	ସେ ସତ୍ୟସନ୍ଧ ଦୃଢ଼ବ୍ରତ	॥	୧୦
	ଶୋଣିତ ନାମରେ ତାହାର	ପୂର୍ବେ ଯେ ଥିଲା ରମ୍ୟ ପୁର	॥	୧୧
	ତହିଁ ସେ ରାଜ୍ୟ କରୁଥିଲା	ଶମ୍ଭୁଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ଲଭିଲା	॥	୧୨
	ତେଣେ ସେ ସକଳ ତ୍ରିଦଶ	ହେଲେ ତା' କିଂକର ସଦୃଶ	॥	୧୩
	ସହସ୍ର ବାହୁମାନ ତାର	ବାଦ୍ୟମାନଙ୍କେ ସେ ଅସୁର	॥	୧୪
	ତାଣ୍ଡବନୃତ୍ୟେ ପଶୁପତି	ହରଷ କରାଇଲା ଅତି	॥	୧୫
୩	ଯେ ସର୍ବପ୍ରାଣିଙ୍କ ଈଶ୍ୱର	ଯେ ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ଆବର	॥	୧୬
	ଶରଣ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ଯେ ପୁଣ	ସେ ମହାଦେବ ଭଗବାନ	॥	୧୭
	ବାଣକୁ ବରମାନଙ୍କରେ	ଲୋଭ କରାନ୍ତେ ସେ କାଳରେ	॥	୧୮
	ପୁରପାଳକ କରିବାକୁ	ବାଣ ବରିଲା ସେ ରୁଦ୍ରଙ୍କୁ	॥	୧୯
୪	ସେ ବାଣ ଏକଦିନକରେ	ଦୁର୍ମଦ ହୋଇଣ ଯୁଦ୍ଧରେ[୧]	॥	୨୦
	ଶିବ ଯେ ଥିଲେ ପାରୁଶରେ	ତାଙ୍କୁ କହିଲା ଏ ରୂପରେ	॥	୨୧
	ସୂର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରାୟେ ଯା' କିରଣ	ଏମନ୍ତ କିରୀଟରେ ପୁଣ	॥	୨୨
	ସେ ମହାଦେବଙ୍କ ଚରଣ	ପୁଣି ସ୍ପରଶ କରନ୍ତେଣ	॥	୨୩
୫	ସମସ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କର	ତୁ ଗୁରୁ ଅଟୁ ତୁ ଈଶ୍ୱର	॥	୨୪
	ହେ ମହାଦେବ ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	କରୁଅଛି ଯେ ପ୍ରଣାମକୁ	॥	୨୫
	ଅପୂର୍ଣ୍ଣ କାମ ଯାହାଙ୍କର	ସେହି ପୁରୁଷମାନଙ୍କର	॥	୨୬
	ଯେ କାମ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରଇ	ସେ କଳ୍ପବୃକ୍ଷ ଅଟୁ ତୁହି	॥	୨୭
୬	ତୁମ୍ଭେ ଯା' କରିଛ ପ୍ରଦାନ	ସେ ଏ ସହସ୍ର ଭୁଜମାନ	॥	୨୮
	କେବଳ ଭାର ଏ ମୋହର	ହୋଇଲା ତ୍ରିଲୋକେ ଆବର	॥	୨୯
	ତୋ' ବିନୁ ମୋ' ସମାନ ହୋଇ	ପ୍ରତିଯୋଦ୍ଧା ମୁଁ ଦେଖୁନାହିଁ	॥	୩୦
୭	ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତେ ଯୁଝିବାକୁ	ମୁଁ ପୁଣି ଦିଗ୍‌ଦନ୍ତୀମାନଙ୍କୁ	॥	୩୧
	କଣ୍ଡୂରେ ହୁଅନ୍ତେ ପୂରିତ	ଏ ମୋର ସହସ୍ରେକ ହସ୍ତ	॥	୩୨
	ଏଣେ ପର୍ବତମାନଙ୍କୁ ହିଁ	ଚୂର୍ଣ୍ଣ କରନ୍ତେ ଗମିଲଇଁ	॥	୩୩
	ହେ ଆଦ୍ୟ ସେ ଦିଗକୁଞ୍ଜରେ	ପଳାଇଗଲେ ମୋ' ଭୟରେ	॥	୩୪
୮	ସେ ଭଗବାନ ଶୂଳପାଣି	ସେ ବାଣାସୁରବାଣୀ ଶୁଣି	॥	୩୫

୧. ବୀର୍ଯ୍ୟରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବୋଇଲେ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଯେବେ । କେତୁ ଭାଜିବ ତୋର ତେବେ ।। ୩୬
ଯେ ତୋର ଗର୍ବ ବିନାଶିବ । ମୋହ' ସମାନ ହୋଇଥିବ ।। ୩୭
ସେ ଲୋକସଙ୍ଗତେ ସମର । ହେ ମୂଢ଼ ହୋଇବ ତୋହର ।। ୩୮
୯ ଏମନ୍ତ କହନ୍ତେ ଈଶ୍ୱର । କୁମତି ସେ ବାଣ ଅସୁର ।। ୩୯
ହେ ନୃପ ! ଶିବ-ଆଜ୍ଞାକୁ ହି । ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରି ଥାନ୍ତେ ରହି ।। ୪୦
କୁତ୍ସିତବୁଦ୍ଧି ସେ ଅଟଇ । ସ୍ୱବୀର୍ଯ୍ୟ ନାଶ ଯିବା ପାଇଁ ।। ୪୧
ହୃଷ୍ଟ ହୋଇଣ ସେ କାଳରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ସ୍ୱପୁରରେ ।। ୪୨
୧୦ ବାଣାସୁରର ଅନୁପମ । ଯେବଣ କନ୍ୟା ଉଷା ନାମ ।। ୪୩
ସେ ଏକଦିନେ ସ୍ୱପନରେ । ଯାହାକୁ ପୂର୍ବ ସମୟରେ ।। ୪୪
ଦେଖି ନ ଥିଲା କେବେ ପୁଣି । କେବଳମାତ୍ର ଥିଲା ଶୁଣି ।। ୪୫
ସେ ଅନିରୁଦ୍ଧକାନ୍ତସଙ୍ଗେ । ସୁରତ ଆରମ୍ଭିଲା ରଙ୍ଗେ ।। ୪୬
୧୧ ସେହି ସ୍ୱପ୍ନରେ ଉଷା ପୁଣ । ଅନିରୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ନ ଦେଖିଣ ।। ୪୭
ହେ କାନ୍ତ ଅଛ କଉଁଠାରେ । ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବିହ୍ୱଳରେ ।। ୪୮
ସଖୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉଠିଲା । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇଲା ।। ୪୯
୧୨ ଯେ ମନ୍ତ୍ରୀ ସେ ବାଣାସୁରର । କୁମ୍ଭାଣ୍ଡ ନାମ ଅଟେ ତାର ।। ୫୦
ତା' ସୁତାନାମ ଚିତ୍ରଲେଖା । ଉଷାର ଅତି ପ୍ରିୟସଖା[୧] ।। ୫୧
ଯେ ନିଜ ସଖୀ ସେ ଉଷାକୁ । କୌତୁକେ ପୁଛିଲା ବାକ୍ୟକୁ ।। ୫୨
୧୩ ହେ ସୁଭ୍ରୁ ! କାହାକୁ ଗୋ ପୁଣ । କହ କରୁଛୁ ଅନ୍ୱେଷଣ ।। ୫୩
ତୋ' ମନୋରଥ କି ପ୍ରକାର । ଭର୍ତ୍ତାକୁ ଆଜହିଁ ତୋହର ।। ୫୪
ହେ ରାଜପୁତ୍ରି ! ଯେଣୁ ମୁହିଁ । ଲକ୍ଷିତ କରି ପାରୁନାହିଁ ।। ୫୫

ଶ୍ରୀଉଷା ଉବାଚ

୧୪ ଉଷା ଏମନ୍ତ ବଚନକୁ । କହନ୍ତି ସେ ଚିତ୍ରଲେଖାକୁ ।। ୫୬
କେହୁଣି ପୁରୁଷକୁ ମୁହିଁ । ସ୍ୱପ୍ନ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖିଲଇଁ ।। ୫୭
ଶ୍ୟାମ ଅଟଇ ତା' ବରଣ । କମଳପ୍ରାୟେକ ଲୋଚନ ।। ୫୮
ସେ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ପୀତାମ୍ବର । ପ୍ରଲମ୍ବ ବାହୁଯୁଗ ତାର ।। ୫୯
ବନିତାମାନଙ୍କର ଅତି । ହୃଦୟଙ୍ଗମ ସେ ଅଟନ୍ତି ।। ୬୦
୧୫ ଖୋଜୁଅଛି ମୁଁ ସେ କାନ୍ତକୁ । ପିଆଇ ଅଧରମଧୁକୁ ।। ୬୧
ବହୁତ ସ୍ପୃହା ମୁଁ କରନ୍ତେ । ବୃଜିନସମୁଦ୍ରରେ ମୋତେ ।। ୬୨
ପକାଇ କରିଣ ସେ କାହିଁ । ନିଶ୍ଚୟେ ଗଲା ନ ଜାଣଇଁ ।। ୬୩

ଶ୍ରୀଚିତ୍ରଲେଖା ଉବାଚ

୧୬ ଉଷାକୁ ଏ ରୂପରେ ବାଣୀ । କହନ୍ତି ଚିତ୍ରଲେଖା ପୁଣି ।। ୬୪
ତୋହର ବ୍ୟସନକୁ ମୁହିଁ । ହେ ସଖି ! ନିଶ୍ଚେଁ ନାଶିବଇଁ ।। ୬୫

---
୧. ପ୍ରିୟସଖା = ସଖୀ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏ ତିନି ଲୋକରେ ଯାହାକୁ । କରି ତୁ ଥିବୁ ଭାବନାକୁ ॥ ୬୬
ଯେ ତୋର ମନହର୍ତ୍ତା ତାକୁ । କହ ଆଣିମି ସେ ଲୋକକୁ ॥ ୬୭
୧୭ ସେ ଚିତ୍ରଲେଖା ଏହା କହି । ଦେବ-ଗନ୍ଧର୍ବ-ସିଦ୍ଧଙ୍କୁ ହିଁ ॥ ୬୮
ଚାରଣ-ପନ୍ନଗମାନଙ୍କୁ । ଦୈତ୍ୟଙ୍କୁ ସେ ବିଦ୍ୟାଧରଙ୍କୁ ॥ ୬୯
ଯକ୍ଷଙ୍କୁ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ପୁଣ । ଲେଖିଲା ଯେ ଯାହା ରୂପେଣ ॥ ୭୦
୧୮ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ମଧ୍ୟେ ତହିଁ । ଲେଖିଲା ବୃଷ୍ଣିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ॥ ୭୧
ଯେ ଶୂର ବସୁଦେବ ଦୁଇ । ଯେ ରାମ-କୃଷ୍ଣ ବେନି ଭାଇ ॥ ୭୨
ତାହାଙ୍କୁ ଚିତ୍ରଲେଖା ପୁଣ । ଲେଖିଲା ଉତ୍ତମ କରିଣ ॥ ୭୩
ଉଷା ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କୁ ଦେଖିଲା । [1]ତତ୍‌କାଳ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇଲା ॥ ୭୪
୧୯ ଯେ ଚିତ୍ରେ ଲେଖା ହୋଇଛନ୍ତି । ସେ ଅନିରୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ଝଟିତି ॥ ୭୫
ସେ ଉଷା ଦେଖି ଲାଜ ପାଇ । ତଳକୁ ବଦନ ନୁଆଇଁ ॥ ୭୬
ସେ ଏହି ଏହି ବୋଲି ପୁଣ । ହେ ! ନୃପ କହିଲା ହସିଣ ॥ ୭୭
୨୦ ସେ ଚିତ୍ରଲେଖା ହେ ରାଜନ । ଯୋଗିନୀ ଅଟଇ ସେ ପୁଣ ॥ ୭୮
ସେ ଅନିରୁଦ୍ଧ କୃଷ୍ଣନାତି । ଏମନ୍ତ ଜାଣି ତାକୁ ଅତି ॥ ୭୯
କୃଷ୍ଣପାଳିତ ଦ୍ୱାରକାରେ । ଚଳିଲା ଆକାଶମାର୍ଗରେ ॥ ୮୦
୨୧ ସେ ପୁରେ ଅନିରୁଦ୍ଧ ଶୋଇ । ଥାଆନ୍ତେ ଚିତ୍ରଲେଖା ଯାଇଁ ॥ ୮୧
ଯୋଗକୁ ଆଶ୍ରୟ କରିଣ । ସେ ଅନିରୁଦ୍ଧକୁ ଘେନିଣ ॥ ୮୨
ଶୋଣିତପୁରରେ ଚଳିଲା । ତାକୁ ସଖୀକି ଦେଖାଇଲା ॥ ୮୩
୨୨ ସୁନ୍ଦର ବର ଯେ ଅଟନ୍ତି । ସେ ଅନିରୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ଝଟିତି ॥ ୮୪
ସେ ଉଷା କଲା ବିଲୋକନ । ହରଷ ହେଲା ତା' ବଦନ ॥ ୮୫
ଦେଖି ନ ପାରନ୍ତି ଯା' ନରେ । ଏମନ୍ତ ଆପଣା ପୁରରେ ॥ ୮୬
ସେ ଅନିରୁଦ୍ଧସଙ୍ଗତେଣ । ହେ ନୃପ ! କଲା ସେ ରମଣ ॥ ୮୭
୨୩ ଅମୂଲ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ । ମାଲାଚନ୍ଦନରେ ଧୂପରେ ॥ ୮୮
ପ୍ରଦୀପ ଆସନ ଆଦିରେ । ପାନ ଭୋଜନ-ଭକ୍ଷଙ୍କରେ ॥ ୮୯
ବାକ୍ୟମାନଙ୍କେ ଏ ସେବାରେ । ପୂଜିତ ହୁଅନ୍ତେ ନିର୍ଭରେ ॥ ୯୦
୨୪ ସେ କନ୍ୟାପୁରମଧ୍ୟେ ତହିଁ । ସେ ଅନିରୁଦ୍ଧ ଗୁପ୍ତ ହୋଇ ॥ ୯୧
ରହନ୍ତେ ଉଷାସଙ୍ଗତରେ । ପ୍ରବୃଦ୍ଧ ସ୍ନେହରେ ନିର୍ଭରେ ॥ ୯୨
ଉଷାସକାଶୁଁ ଅତିଶୟ । ହୃତ ହୁଅନ୍ତେ ତା' ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ॥ ୯୩
ଦିନସମୂହମାନେ ଗଲେ । ତା' ଅନିରୁଦ୍ଧ ନ ଜାଣିଲେ ॥ ୯୪
୨୫ ବ୍ୟକତ କଲା ଯେ ଲଜ୍ଜାକୁ । ଯେ ଅତିହୃଷ୍ଟ ସେ ଉଷାକୁ ॥ ୯୫
ସେ ଯଦୁବୀର ସେ ରୂପରେ । ଭୋଗ କରନ୍ତେ ସେ କାଳରେ ॥ ୯୬
ଲୁଚା ନ ଯାନ୍ତି ଯଉଁ ଚିହ୍ନେ । ତେଣେ ଲକ୍ଷିଲେ ତାକୁ ଜନେ ॥ ୯୭

---

୧. ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କୁ ଶ୍ୱଶୁର ଜାଣି ଲଜ୍ଜିତ ହେଲା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୬ ଯୋଦ୍ଧାଏ କଲେ ନିବେଦନ । ହେ ନୃପ ! ହୁଅ ସାବଧାନ ।। ୯୮
କନ୍ୟାର କୁଳକୁ ଦୂଷିତ । ଅଟଇ ଯହିଁ ବିଚେଷ୍ଟିତ ।। ୯୯
ତୁମ୍ଭ ଦୁହିତାର ଏ ସ୍ଥାନେ । ତାହା ଲକ୍ଷିଲୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ।। ୧୦୦
୨୭ ନିରପରାଧ ଆମ୍ଭେମାନେ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କେ ସ୍ୱଭୁବନେ ।। ୧୦୧
ଯେ ନିତ୍ୟେ ରକ୍ଷିତ ଅଟନ୍ତି । ଯାକୁ ପୁରୁଷେ ନ ଦେଖନ୍ତି ।। ୧୦୨
ଏମନ୍ତ କନ୍ୟାର ଦୂଷଣ । ଆମ୍ଭେ ନ ଜାଣୁଁ ନୃପ ! ଶୁଣ ।। ୧୦୩
୨୮ ଦୂଷଣ ଶୁଣି ଦୁହିତାର । ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ବାଣାସୁର ।। ୧୦୪
ସେଠାରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ତ୍ୱରାରେ । ମିଳିଲା କନ୍ୟାର ପୁରରେ ।। ୧୦୫
ଅନିରୁଦ୍ଧକୁ ବିଲୋକନ । ସେଠାରେ କଲା ହେ ରାଜନ ।। ୧୦୬
୨୯ କନ୍ଦର୍ପ-ଅଙ୍ଗୁଁ ଜନ୍ମ ଯାର । ଭୁବନେ ଏକ ଯେ ସୁନ୍ଦର ।। ୧୦୭
ଯେ ଶ୍ୟାମ ¹ପିଶଙ୍ଗବସନ । ପଙ୍କଜପ୍ରାୟେ ଯା' ଲୋଚନ ।। ୧୦୮
ପ୍ରଲମ୍ବ ଯାର ଭୁଜମାନେ । କୁନ୍ତଳ²କୁଣ୍ଡଳକିରଣେ ।। ୧୦୯
ସସ୍ମିତ ଯେ ଅବଲୋକନ । ତେଣେ ମଣ୍ଡିତ ଯା ଆନନ ।। ୧୧୦
୩୦ ସର୍ବମଙ୍ଗଳା ପ୍ରିୟାସଙ୍ଗେ । ପଶା ଖେଳନ୍ତେ ନାନାରଙ୍ଗେ ।। ୧୧୧
ସେ ଉଷା ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗେ ଯହିଁ । ସ୍ତନକୁଙ୍କୁମ ଅଛି ରହି ।। ୧୧୨
ବସନ୍ତ ମଲ୍ଲୀରେ ଆଶ୍ରିତ । ଯେ ମାଳା ହୋଇଛି ସଂତତ ।। ୧୧୩
ତାହାକୁ ବାହୁଯୁଗଳରେ । ଯେ ଧରିଛନ୍ତି ଏ ରୂପରେ ।। ୧୧୪
ସେ ଉଷାକନ୍ୟାର ଅଗ୍ରତେ । ଯେ ବସିଅଛନ୍ତି ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ।। ୧୧୫
ସେ ଅନିରୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ଦେଖିଣ । ବିସ୍ମିତ ହୋଇଲା ସେ ବାଣ ।। ୧୧୬
୩୧ ଯେ ଶସ୍ତ୍ର ଟେକିଛନ୍ତି କରେ । ଏମନ୍ତ ଅନେକ ଯୋଦ୍ଧାରେ ।। ୧୧୭
ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ବାଣାସୁର । ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତେ ସତ୍ୱର ।। ୧୧୮
ତାହାକୁ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନନନ୍ଦନ । ହେ ନୃପ ! କରି ବିଲୋକନ ।। ୧୧୯
ଲୋହପରିଘ ଘେନି ତହିଁ । ରହିଲେ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ହୋଇ ।। ୧୨୦
ମାରିବା ଅର୍ଥେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଯେସନେ ରହଇ ଭାସ୍କରି³ ।। ୧୨୧
୩୨ ଯୋଦ୍ଧାଏ ଚାରି ପାରୁଶରେ । ଧାବନ୍ତେ ଧରିବା ଇଚ୍ଛାରେ ।। ୧୨୨
ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନନନ୍ଦନ । ମାଇଲେ ମୁଷଳ ଘେନିଣ ।। ୧୨୩
ଶୂକରଯୂଥପ ଯେସନ । କରେ କୁକ୍କୁରଙ୍କୁ ନିଧନ ।। ୧୨୪
ତାଙ୍କର ହୋଇଲା ନିର୍ଭିନ୍ନ । ମସ୍ତକ-ଉରୁ ଭୁଜମାନ ।। ୧୨୫
ଏମନ୍ତେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନନନ୍ଦନ । ଯୋଦ୍ଧାଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ନିଧନ ।। ୧୨୬
ସେ ପୁରୁଁ ବାହାର ହୋଇଲେ । ଅତି ସତ୍ୱରେ ପଳାଇଲେ ।। ୧୨୭
୩୩ ଆପଣା ସୈନ୍ୟକୁ ଏମନ୍ତେ । ସେ ଅନିରୁଦ୍ଧ ବିନାଶନ୍ତେ ।। ୧୨୮

୧. ପିଶଙ୍ଗ = ପୀତ । ୨. କୁନ୍ତଳ = କେଶଗୁଚ୍ଛ । ୩. ଭାସ୍କରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଅର୍ଥାତ୍ ଯମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବଳିନନ୍ଦନ ବାଣାସୁର	। ଅଟଇ ଅତି ବଳୀୟାର	॥	୧୨୯
କୁପିତ ହୋଇଣ ବିଶେଷେ	। [1]ତାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିଲା ନାଗପାଶେ	॥	୧୩୦
ଯେ ଅନିରୁଦ୍ଧର ବନ୍ଧନ	। ଉଷା ତା' କରିଣ ଶ୍ରବଣ	॥	୧୩୧
ଲୋତକକଳାରେ ଆକୁଳ	। ହୁଅନ୍ତେ ନୟନଯୁଗଳ	॥	୧୩୨
ବିହ୍ୱଳ ଶୋକବିଷାଦରେ	। ହୋଇ କାନ୍ଦିଲା ସେ କାଳରେ	॥	୧୩୩
ଦଶମସ୍କନ୍ଧ କରି ଗୀତ	। ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଚିତ୍ତ	॥	୧୩୪
ନିତ୍ୟରେ ହୋଇଲା ହରଷ	। ସୁଜନେ ଶୁଣି ହୁଅ ତୋଷ	॥	୧୩୫

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀମଦନିରୁଦ୍ଧବନ୍ଧୋ
ନାମ ଦ୍ୱିଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ତ୍ରିଷଷ୍ଟିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ତ୍ରିଯୁକ୍‌ଷଷ୍ଟିତମେ ଚାଥ ବାଣଯାଦବସଙ୍ଗରେ ।
ସ୍ତୁତିର୍ବ୍ୱରେଣ ରୁଦ୍ରେଣ ବାଣବାହୁଭିଦୋ ହରେଃ ॥

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ଶୁକ ମହାଯତି	। ଶୁଣ ପରୀକ୍ଷ ନରପତି	॥	୧
	ଅନିରୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ନ ଦେଖନ୍ତେ	। ସେ ଅନିରୁଦ୍ଧ ବନ୍ଧୁ ଯେତେ	॥	୨
	ଶୋଚନା କରନ୍ତେ ତାଙ୍କରି	। ଗଲା ବରଷାମାସ ଚାରି	॥	୩
୨	ତାଙ୍କର ବନ୍ଧନବାର୍ତ୍ତାକୁ	। ଆବର ଯୁଦ୍ଧାଦି କର୍ମକୁ	॥	୪
	ନାରଦଙ୍କର ଠାରୁ ପୁଣ	। ସମସ୍ତେ ଶ୍ରବଣ କରିଣ	॥	୫
	ଯାଙ୍କ ଦେବତା ଭଗବାନ	। ଏମନ୍ତ ସର୍ବ ଯଦୁଜନ	॥	୬
	ସମସ୍ତେ ଶୋଣିତପୁରରେ	। ଗମନ କଲେ ସେ କାଳରେ	॥	୭
୩	ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଯୁଯୁଧାନ ବେନି	। ଗଦ ସାରଣ ସାମ୍ବ ତିନି	॥	୮
	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ପୁଣ ନନ୍ଦ	। ଆବର ଭଦ୍ର ଉପନନ୍ଦ	॥	୯
	ଏ ଆଦି ଗଲେ ବାଣପୁରୀ	। ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଆଗେ କରି	॥	୧୦
୪	ଦ୍ୱାଦଶ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସୈନ୍ୟେ	। ସଂଯୁତ ହୋଇ ଯଦୁମାନେ	॥	୧୧
	ସେ ବାଣାସୁରପୁର ବେଗେ	। ରୁନ୍ଧିଲେ ଯାଇଁ ସର୍ବଦିଗେ	॥	୧୨
୫	ସେ ପୁରେ ପୁର ତୋଟାମାନ	। ପ୍ରାକାର ଅଟ୍ଟାଳିକା ଆନ	॥	୧୩
	ଆବର ପୁରଦ୍ୱାରମାନ	। ସମସ୍ତଦିଗେ କଲେ ଭଗ୍ନ	॥	୧୪

---

୧. କାମାସକ୍ତମତେର୍ଦୁଃଖଂ ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗେନ ଭବେଦ୍ ବହୁ ।
ଇତି ଖ୍ୟାପୟିତୁଂ ଲୋକେ ପୌତ୍ରାହରଣମୁଚ୍ୟତେ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଏମନ୍ତ ଦେଖିଣ ସେ ବାଣ	। କ୍ରୋଧରେ ଆବିଷ୍ଟ ହୋଇଣ	।।	୧୫
	ତେତିକି ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଘେନିଲା	। ସେ ପୁରୁଁ ବାହାର ହୋଇଲା	।।	୧୬
୬	ବାଣାସୁରର ନିମିତ୍ତରେ	। ଆରୋହି ନନ୍ଦିବୃଷଭରେ	।।	୧୭
	ସେ ଭଗବାନ ଉମାକାନ୍ତ	। ପ୍ରମଥଗଣେ ହୋଇ ବୃତ	।।	୧୮
	ଯୁଝିଲେ ସୁତଂ[୧] ସହିତରେ	। ସେ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	।।	୧୯
୭	କୃଷ୍ଣ-ଶଙ୍କର ବେନିଙ୍କର	। ଅତ୍ୟନ୍ତ ତୁମୁଳ ସମର	।।	୨୦
	ହୋଇଲା ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ହୋଇ	। ଯା' ଶୁଣି ରୋମ ପୁଲକଇ	।।	୨୧
	ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ-କାର୍ତ୍ତିକେୟଙ୍କର	। ହେ ନୃପ ! ହୋଇଲା ସମର	।।	୨୨
୮	କୁମ୍ଭାଣ୍ଡ-କୂପକର୍ଣ୍ଣତୁଲେ	। ରେବତୀରମଣ ଯୁଝିଲେ	।।	୨୩
	ବାଣାସୁରର ପୁତ୍ରସଙ୍ଗେ	। ସାମ୍ବର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା ରଙ୍ଗେ	।।	୨୪
	ବାଣାସୁରର ସଙ୍ଗତେଣ	। ସାତ୍ୟକିଙ୍କର ହେଲା ରଣ	।।	୨୫
୯	ବ୍ରହ୍ମାଦି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବଗଣେ	। ସିଦ୍ଧ-ଚାରଣ-ମୁନିଜନେ	।।	୨୬
	ଗନ୍ଧର୍ବାପ୍‌ସର ଯକ୍ଷମାନ	। ଏ ସର୍ବେ ଚଢ଼ିଣ ବିମାନ	।।	୨୭
	ଦେଖିବା ନିମିତ୍ତେ ତୁରିତ	। ସେଠାକୁ ହେଲେ ଉପଗତ	।।	୨୮
୧୦	ଯେ ଭୂତ-ପ୍ରମଥ-ଗୁହ୍ୟକ	। ଯେ ବା ବେତାଳ-ବିନାୟକ	।।	୨୯
୧୧	ଡାକିନୀ-ଯାତୁଧାନମାନ	। ଯେ ପ୍ରେତମାତୃଗଣେ ଆନ	।।	୩୦
	କୂଷ୍ମାଣ୍ଡ ଯେ ପିଶାଚମାନ	। ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସମାନେ ଆନ	।।	୩୧
	ଏମାନେ ମହାଦେବଙ୍କର	। ନିତ୍ୟେ ଅଟନ୍ତି ଅନୁଚର	।।	୩୨
	ଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ ଅଚ୍ୟୁତ	। ଶାରଙ୍ଗଧନୁରୁ ଯେ ଚ୍ୟୁତ	।।	୩୩
	ସେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଶରମାନଙ୍କରେ	। ଘଉଡ଼ିଦେଲେ ସେ କାଳରେ	।।	୩୪
୧୨	ନାନାପ୍ରକାର ଯା' ବିଧାନ	। ସେ ଅସ୍ତ୍ରମାନ ତ୍ରିଲୋଚନ	।।	୩୫
	ପିନାକ-ଧନୁ ଧରି କରେ	। ପେଷିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉପରେ	।।	୩୬
	ବିସ୍ମିତ ନୋହି ନରହରି	। ଶାରଙ୍ଗଧନୁ କରେ ଧରି	।।	୩୭
	ପ୍ରତ୍ୟସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ କରିଣ	। ତା' ନିବାରିଲେ ତତକ୍ଷଣ	।।	୩୮
୧୩	ବ୍ରହ୍ମ-ଅସ୍ତ୍ରକୁ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ରରେ	। ବାୟବ୍ୟାସ୍ତ୍ରକୁ ପାର୍ବତରେ	।।	୩୯
	ଆଗ୍ନେୟ ଅସ୍ତ୍ରକୁ ଆବର	। ପାର୍ଜନ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରେ କଲେ ଦୂର	।।	୪୦
	ଯେ ପାଶୁପତ ଅସ୍ତ୍ରଗତି	। ତା' ନିଜ ଚକ୍ରେ କଲେ ଶାନ୍ତି	।।	୪୧
୧୪	ଜୃମ୍ଭଣ-ଅସ୍ତ୍ରରେ ଶଙ୍କର	। ଜୃମ୍ଭିତ ହୁଅନ୍ତେ ସତ୍ୱର	।।	୪୨
	ମୋହିତ କରାନ୍ତେ ତାହାଙ୍କୁ	। ସେ ହରି ବାଣର ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ	।।	୪୩
	ଖଡ଼ଗ-ଗଦା-ସାୟକରେ	। ବିନାଶ କଲେ ତତ୍‌କ୍ଷଣରେ	।।	୪୪
୧୫	ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନବାଣସମୂହରେ	। ସ୍କନ୍ଦ ହିଁ ସମସ୍ତ ଶରୀରେ	।।	୪୫
	ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ରକ୍ତମାନ	। ଦେହରୁ କରନ୍ତେ ମୋଚନ	।।	୪୬

---

୧. କାର୍ତ୍ତିକେୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯୁଦ୍ଧରୁ ମୟୂରର ତୁଲେ	।	ହେ ନୃପ ! ଶୀଘ୍ର ପଳାଇଲେ	।।	୪୭
୧୬	କୁମ୍ଭାଣ୍ଡ କୂପକର୍ଣ୍ଣ ଦୁଇ	।	ମୁଷଳେ ସଂପୀଡ଼ିତ ହୋଇ	।।	୪୮
	ଯୁଦ୍ଧେ ପଡ଼ନ୍ତେ ସେ ସତ୍ୱର	।	ଯେ ସୈନ୍ୟମାନେ ତାହାଙ୍କର	।।	୪୯
	ନାଥ ମରନ୍ତେ ସର୍ବଦିଗେ	।	ପଳାଇଗଲେ ଅତିବେଗେ	।।	୫୦
୧୭	ଭାଜନ୍ତେ ସୈନ୍ୟ ଆପଣାର	।	ତା' ଦେଖିକରି ବାଣାସୁର	।।	୫୧
	ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରୁଦ୍ଧ ସେ ହୋଇଣ	।	ସେ ସାତ୍ୟକିଙ୍କି ସେ ଛାଡ଼ିଣ	।।	୫୨
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଠାକୁ ସେ କାଳରେ	।	ସେଠାରୁ ଧାଇଁଲା ଶୀଘ୍ରରେ	।।	୫୩
୧୮	ପାଞ୍ଚଶ' ଧନୁ ଆକର୍ଷଣ	।	କରିଣ ଏକାବେଳକେଣ	।।	୫୪
	ସେ ଏକ ଏକ ଧନୁଙ୍କରେ	।	ସେକାଳେ ବେନି ବେନି ଶରେ	।।	୫୫
	ରଣଦୁର୍ମଦ ବାଣାସୁର	।	ସଂଧାନ କଲାକ ସତ୍ୱର	।।	୫୬
୧୯	ସେ ନରହରି ଭଗବାନ	।	ସେ ବାଣାସୁରଧନୁମାନ	।।	୫୭
	ଛେଦିଲେ ଏକାବେଳକେଣ	।	ଆବର ସାରଥିକି ପୁଣ	।।	୫୮
	ରଥକୁ ଅଶ୍ୱକୁ ମାଇଲେ	।	ଜୟଶଙ୍ଖକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲେ[1]	।।	୫୯
୨୦	କୋଟରା ନାମେ ତାର ମାତ	।	କେଶମାନଙ୍କୁ କରି ମୁକ୍ତ	।।	୬୦
	ପ୍ରାଣମାନଙ୍କୁ ତନୟର	।	ରଖିବା ଅର୍ଥରେ ସତ୍ୱର	।।	୬୧
	ଉଲଗ୍ନ ହୋଇଣ ସେ ବେଗେ	।	ରହିଲା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଆଗେ	।।	୬୨
୨୧	ତଦନ୍ତେ ଉଲଗନ କରି	।	ତାହାକୁ ନ ଦେଖନ୍ତେ ହରି	।।	୬୩
	ଅନ୍ୟ ଦିଗକୁ ମୁଖ ଦେଇ	।	କ୍ଷଣେକ ରହିଲେ ସେଠାଇ	।।	୬୪
	ସେହି କ୍ଷଣରେ ବାଣାସୁର	।	ରଥ ଯେ ଭାଜିଥିଲା ତାର	।।	୬୫
	ଧନୁ ହିଁ ତାର ଛିଡ଼ିଥିଲା	।	ପୁରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା	।।	୬୬
୨୨	ରଣେ ଆପଣା ଭୂତଗଣେ	।	ପଳାଇ ଯାନ୍ତେ ଏଣେ ତେଣେ	।।	୬୭
	ତିନି ଚରଣ ଅଟେ ଯାର	।	ତ୍ରିଶିର ଅଟଇ ଯେ ଜ୍ୱର	।।	୬୮
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଧାଇଁଲା ସେ ବେଗ	।	ଦହିଲା ପ୍ରାଏ ଦଶ ଦିଗ	।।	୬୯
୨୩	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ହେ ରାଜନ	।	ସେ ପ୍ରଭୁ ଦେବ ଭଗବାନ	।।	୭୦
	ସେ ଶିବଜ୍ୱରକୁ ଦେଖିଲେ	।	ଜ୍ୱରେକ ଦେହୁଁ ଜାତ କଲେ	।।	୭୧
	ସେ ରୁଦ୍ରଜ୍ୱର ବିଷ୍ଣୁଜ୍ୱର	।	ଦୁହେଁ ଯୁଝିଲେ ପରସ୍ପର	।।	୭୨
୨୪	ବିଷ୍ଣୁଜ୍ୱରର ବଳେ ତହିଁ	।	ସେ ଶିବଜ୍ୱର ପୀଡ଼ା ପାଇ	।।	୭୩
	ଅନ୍ୟ ଠାବରୁ ଅଭୟକୁ	।	ନ ଲଭି କଲା ରୋଦନକୁ	।।	୭୪
	ସେ ରୁଦ୍ରଜ୍ୱର ଭୟ ପାଇ	।	ଶରଣ ପଶିବାକୁ ଯାଇ	।।	୭୫
	ପ୍ରଣତାଞ୍ଜଳି ହୋଇ ଅତି	।	ହୃଷୀକେଶଙ୍କୁ କଲା ସ୍ତୁତି	।।	୭୬

ଶ୍ରୀଜ୍ୱର ଉବାଚ

୨୫	ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଏରୂପରେ ସ୍ତୁତି	।	ସେ ଶିବଜ୍ୱର କରୁଛନ୍ତି	।।	୭୭

୧. ବଜାଇଲେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅପରିମିତ ଶକ୍ତି ତୋର	। ତୋତେ ମୋହର ନମସ୍କାର	।।	୭୮
	ତୁ ବ୍ରହ୍ମାଦିଙ୍କର ଈଶ୍ୱର	। ଆମ୍ଭଂ[1] ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କର	।।	୭୯
	ତୁମ୍ଭେ ବିଶୁଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନଘନ	। ବିଶ୍ୱର ଯେ ଉତ୍ପତ୍ତି-ସ୍ଥାନ	।।	୮୦
	ଆବର ଯେ ଅବା ସଂହାର	। କାରଣ ତୁମ୍ଭେ ଏହାଙ୍କର	।।	୮୧
	ବ୍ରହ୍ମ ବୋଲିଣ ଯାକୁ କହି	। ହେ ପ୍ରଭୁ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ସେହି	।।	୮୨
	ବେଦମାନଙ୍କେ ତୁହି ଜ୍ଞାତ	। ଆବର ଅଟୁ ତୁ ପ୍ରଶାନ୍ତ	।।	୮୩
୨୬	କାଳ ଦଇବ କର୍ମ ଜୀବ	। ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରକୃତି[2] ସ୍ୱଭାବ	।।	୮୪
	ଯେ ପ୍ରାଣ ଯେ ବା ଅହଂକାର	। ଯେ ଏକାଦଶେନ୍ଦ୍ରିୟ ଆର	।।	୮୫
	ଏହାଙ୍କ ସମୂହ ଶରୀର	। ଯେ ବୀଜପ୍ରାୟେ କର୍ମ ତାର	।।	୮୬
	ତହୁଁ ଅଙ୍କୁରରୂପ ଦେହ	। ପୁଣି ତହିଁରୁ ଯେ ପ୍ରବାହ	।।	୮୭
	ଏ ମାୟା ତୋହର ଅଟଇ	। ଏ ପୁଣି ତୋତେ ନ ଲାଗଇ	।।	୮୮
	ତୁମ୍ଭେ ଏମନ୍ତ, ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	। ହେ ପ୍ରଭୁ ଗଲି ଶରଣକୁ	।।	୮୯
୨୭	ଗ୍ରହଣ କର ଯା’ ଲୀଳାରେ	। ସେ ନାନାରୂପ ଅବତାରେ	।।	୯୦
	ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ସାଧୁଙ୍କୁ	। ପାଳୁ ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ-ଆଶ୍ରମକୁ	।।	୯୧
	ହିଂସାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେହି	। ମାରୁ ସେ ଦୈତ୍ୟମାନଙ୍କୁ ହିଁ	।।	୯୨
	ଏମନ୍ତେ ଏ ଜନ୍ମ ତୁମ୍ଭର	। ଭାରହରଣେ ଧରଣୀର	।।	୯୩
୨୮	ଦୁଃସହ ଯଉଁ ଶୀତଜ୍ୱର	। ଉତ୍କଟ ଅଟଇ ଆବର	।।	୯୪
	ଏମନ୍ତ ତୁମ୍ଭ ତେଜେ ମୁହିଁ	। ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଂତପ୍ତ ହେଲଇଁ	।।	୯୫
	ଆଶାରେ ଅନୁବଦ୍ଧ ହୋଇ	। ତୋହର ପାଦମୂଳକୁ ହିଁ	।।	୯୬
	ଯାବତ ପ୍ରାଣୀ ନ ସେବଇ	। ତାବତ ତାର ତାପ ଥାଇ	।।	୯୭

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୨୯	ବୋଲନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	। ମୁଁ ତୋତେ ହୋଇଲି ପ୍ରସନ୍ନ	।।	୯୮
	ମୋ ଜ୍ୱରଠାରୁ ହେ ତ୍ରିଶିର	। ତୋହର ଭୟ ହୋଉ ଦୂର	।।	୯୯
	ଏ ସଂବାଦକୁ ତୋର ମୋର	। ସ୍ମରଣ କରିବ ଯେ ନର	।।	୧୦୦
	ତୋହରଠାରୁ ତାର ନିତ୍ୟେ	। ଭୟ ନୋହିବ କଦାଚିତେ	।।	୧୦୧
୩୦	କୃଷ୍ଣ କହନ୍ତେ ଏ ବାକ୍ୟକୁ	। ସେ ରୁଦ୍ରଜ୍ୱର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	।।	୧୦୨
	ପ୍ରଣାମ କରି ଚଳିଗଲା	। ବାଣ ଯେ ନିଜପୁରେ ଥିଲା	।।	୧୦୩
	ରଥ ଆରୋହି କୃଷ୍ଣଠାକୁ	। ଅଇଲା ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ	।।	୧୦୪
୩୧	ସେ ବାଣାସୁର ତଦନ୍ତରେ	। ସହସ୍ରେ ବାହୁମାନଙ୍କରେ	।।	୧୦୫
	ଧରିଣ ନାନା ଶସ୍ତ୍ରମାନ	। ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରୋଧରେ ବହନ	।।	୧୦୬
	ଚକ୍ରାୟୁଧଙ୍କୁ ବାଣମାନ	। ମୋକ୍ଷଣ କଲା ହେ ରାଜନ	।।	୧୦୭

୧. ଚେତୟିତା ।　　　୨. ଶରୀର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୨ ତୀକ୍ଷଣ ଦାଢ଼ମାନ ଯାର । ସେ ଚକ୍ର ଘେନି ଚକ୍ରଧର ॥ ୧୦୮
ଆସନ୍ତେ ଅସ୍ତ୍ରମାନ ତାର । ଛେଦନ କଲେ ବାରମ୍ବାର ॥ ୧୦୯
କାଟିଲେ ଭୁଜଙ୍କୁ ତାହାରି । ବୃକ୍ଷରୁ ଶାଖାପ୍ରାୟେ କରି ॥ ୧୧୦
୩୩ ସେ ବାଣାସୁରବାହୁମାନ । ସେ କାଳେ ହୁଅନ୍ତେ ଛେଦନ ॥ ୧୧୧
ସେ ଭଗବାନ ପଶୁପତି । ଭକ୍ତକୁ ଦୟା କରି ଅତି ॥ ୧୧୨
ସେଠାକୁ ହୋଇ ଉପଗତ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କହିଲେ ଏମନ୍ତ ॥ ୧୧୩

ଶ୍ରୀରୁଦ୍ର ଉବାଚ

୩୪ ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଉମାପତି । ଏରୂପେ କରୁଛନ୍ତି ସ୍ତୁତି ॥ ୧୧୪
ବଚନମୟ ବ୍ରହ୍ମେ[୧] ଯେଣୁ । ତୁ ବ୍ରହ୍ମ ଗୂଢ଼ ଅଟୁ ତେଣୁ ॥ ୧୧୫
ତୁ ପୁଣ ଅଟୁ ପରଂ ଜ୍ୟୋତି । ନିର୍ମଳ-ଆତ୍ମା ଯେ ଅଟନ୍ତି ॥ ୧୧୬
ଆକାଶପ୍ରାଏକ ସେ ନିତି । କେବଳ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତି ॥ ୧୧୭
୩୫ ନଭ ଅଟଇ ନାଭି ଯାର । ମୁଖ ଯାହାର ବୈଶ୍ୱାନର ॥ ୧୧୮
ସ୍ୱର୍ଗ ହିଁ ଶିର ଦିଗ କର୍ଣ୍ଣ । ଧରଣୀ ଯାହାର ଚରଣ ॥ ୧୧୯
ଯାହାର ମନ ନିଶାକର । ଯାର ଲୋଚନ ଦିବାକର ॥ ୧୨୦
ମୁଁ ରୁଦ୍ର ଯାହା' ଅହଙ୍କାର । ସମୁଦ୍ର ଅଟେ ଯା' ଜଠର ॥ ୧୨୧
ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଲୋକପାଳେ ଆନ । ଯାର ଅଟନ୍ତି ଭୁଜମାନ ॥ ୧୨୨
୩୬ ଓଷଧି ଯାହା ରୋମମାନ । ଯାହାର କେଶମାନେ ଘନ[୨] ॥ ୧୨୩
ବିରିଞ୍ଚି ଅଟେ ଯାର ମତି । ମେଢ୍ର[୩] ଯାହାର ପ୍ରଜାପତି ॥ ୧୨୪
ଧର୍ମଦେବତା ଯା' ହୃଦୟ । ସେହି ପୁରୁଷ ତୁ ନିଶ୍ଚୟ ॥ ୧୨୫
ସମସ୍ତ ଜନମାନେ ପୁଣ । ତୋତେ କଳ୍ପନ୍ତି ଏ ରୂପେଣ ॥ ୧୨୬
୩୭ ଆହେ ଅକୁଣ୍ଠଧାମ ତୋର । ହେଲା ଏ ଯଉଁ ଅବତାର ॥ ୧୨୭
ଧର୍ମର ପାଳନା ଅର୍ଥରେ । ଜଗତରକ୍ଷାନିମିତ୍ତରେ ॥ ୧୨୮
ସମସ୍ତ ଲୋକପାଳ ଆମ୍ଭେ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପାଳନ୍ତେଣ ତୁମ୍ଭେ ॥ ୧୨୯
ଏ ତୋର ସପ୍ତଭୁବନକୁ । କରୁଛୁଁ ପରିପାଳନାକୁ ॥ ୧୩୦
୩୮ ସଜାତିଭେଦ ତୋର ନାହିଁ । ଆଦ୍ୟ ପୁରୁଷ ଅଟୁ ତୁହି ॥ ୧୩୧
ତୁ ପୁଣି ଅଟୁ ଅଦ୍ୱିତୀୟ । ବିଶୁଦ୍ଧ ଅଟୁ ଜ୍ଞାନମୟ ॥ ୧୩୨
ତୁ ସର୍ବଲୋକଙ୍କର ହେତୁ । ତୁ ପ୍ରଭୁ ଅଟୁଟି ଅହେତୁ ॥ ୧୩୩
ସର୍ବବିଷୟମାନଙ୍କର । ପ୍ରକାଶନିମିତ୍ତେ ଆବର ॥ ୧୩୪
ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ସ୍ୱମାୟାରେ । ସମସ୍ତ ଭୂତମାନଙ୍କରେ ॥ ୧୩୫
ଯଥାପ୍ରକାଶରେ ବହୁତ । ସେ ତୁମ୍ଭେ ହୁଅଟି ପ୍ରତୀତ ॥ ୧୩୬

୧. ବେଦ । ୨. ମେଘ । ୩. ଉପସ୍ଥ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୯	ଆହେ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ ଯେହ୍ନେ	।	ଆପଣା ଛାୟାରୂପ ଘନେ	॥	୧୩୭
	ଆଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ଦିବାକର	।	ସେ ଛାୟା ଘନକୁ ଆବର	॥	୧୩୮
	ସେ ମେଘେ ଅନ୍ତରିତ ହୋଇ	।	ଘଟାଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ଥାନ୍ତି ରହି	॥	୧୩୯
	ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରକାଶ କରଇ	।	ସେହି ରୂପରେ ପୁଣ ତୁହି	॥	୧୪୦
	ଜୀବାବରକ ଯେଉଁ ଗୁଣ	।	ତେଣେ ହେଲେହେଁ ଆବରଣ	॥	୧୪୧
	ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ ତୁ ଜୀବଙ୍କୁ	।	ପ୍ରକାଶୁ ସତ୍ତ୍ୱାଦି ଗୁଣଙ୍କୁ	॥	୧୪୨
୪୦	ପୁତ୍ର-ବନିତା-ଗୃହାଦିରେ	।	ଆସକ୍ତ ହୋଇ କରି ନରେ	॥	୧୪୩
	ମୋହିତମତି ତୋ' ମାୟାରେ	।	ହୋଇଣ ଦୁଃଖସମୁଦ୍ରରେ	॥	୧୪୪
	ଉଠନ୍ତି ତହିଁ ଉପରକୁ	।	ମଜ୍ଜନ ହୁଅନ୍ତି ତଳକୁ	॥	୧୪୫
୪୧	ତୁ ଦେବ ଦେଇଛୁ ଯାହାକୁ	।	ଲଭି ସେ ମନୁଷ୍ୟଦେହକୁ	॥	୧୪୬
	ତୁମ୍ଭ ଚରଣପଦ୍ମବେନି	।	ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ନ ଜିଣି	॥	୧୪୭
	ସେବା ନ କରେ ଯେଉଁ ଲୋକ	।	ସେ ଶୋଚ୍ୟ ସେ ଆତ୍ମବଞ୍ଚକ	॥	୧୪୮
୪୨	ଅନାତ୍ମ ଅନୀଶ୍ୱର ଯେହି	।	ଆବର ଅପ୍ରିୟ ଅଟଇ	॥	୧୪୯
	ଏମନ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥ ହୋଇ	।	ଯେ ପୁତ୍ର ଆଦି, ତାଙ୍କ ପାଇଁ	॥	୧୫୦
	ତୁ ଆତ୍ମା ତୁ ପ୍ରିୟ ଈଶ୍ୱର	।	ତୋତେ ଛାଡ଼ଇ ଯେଉଁ ନର	॥	୧୫୧
	ଅମୃତ ଛାଡ଼ି ତତକାଳ	।	ନିଶ୍ଚେ ଭୁଞ୍ଜଇ ସେ ଗରଳ	॥	୧୫୨
୪୩	ମୁଁ ଶିବ ବ୍ରହ୍ମା ଦେବତାଏ	।	ନିର୍ମଳଚିତ୍ତ ଯେ ମୁନିଏ	॥	୧୫୩
	ତୁ ଆତ୍ମା ଅଟୁ ତୁ ଈଶ୍ୱର	।	ପ୍ରିୟ ହିଁ ଅଟୁ ତୁ ଆବର	॥	୧୫୪
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସର୍ବାତ୍ମଭାବରେ	।	ପ୍ରପନ୍ନ ହୋଇଛୁଁ ନିତ୍ୟରେ	॥	୧୫୫
୪୪	ଜଗତସର୍ଜନପାଳନ	।	ଆବର ଯେ ବା ବିନାଶନ	॥	୧୫୬
	ତୁମ୍ଭେ ଏମାନଙ୍କ କାରଣ	।	ସମ ପ୍ରଶାନ୍ତ ଅଟ ପୁଣ	॥	୧୫୭
	ସୁହୃଦ ଆତ୍ମା ତୁ ଈଶ୍ୱର	।	ତୋ' ବିନୁ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ ନର	॥	୧୫୮
	ତୁ ଏକ, ଆତ୍ମାଙ୍କର ପୁଣ	।	ହେ ଦେବ ! ଅଟୁ ଅଧିଷ୍ଠାନ	॥	୧୫୯
	ସଂସାରୁ ମୋକ୍ଷ ହୋଇବାକୁ	।	ଭଜନ କରୁଛୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	॥	୧୬୦
୪୫	ଏ ବାଣ ମୋର ପ୍ରିୟ ଅତି	।	ମୋତେ ଏ ଅଛି ଅନୁବର୍ତ୍ତି	॥	୧୬୧
	ହେ ଦେବ ! ଏ ବାଣାସୁରକୁ	।	ମୁଁ ଦେଇଅଛି ଅଭୟକୁ	॥	୧୬୨
	ସେ ଅନୁଗ୍ରହ ଏହାଠାରେ	।	ତୁମ୍ଭେ ସଂପାଦ ସେ ରୂପରେ	॥	୧୬୩
	ଯେସନେ ପ୍ରହରାଦଠାଇଁ	।	ଅନୁଗ୍ରହକୁ କଲୁ ତୁହି	॥	୧୬୪

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୪୬	ପାର୍ବତୀପତିଙ୍କି ଏମନ୍ତ	।	କହୁ ଅଛନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ	॥	୧୬୫
	ଯାହା କହିଲ ହେ ଶଙ୍କର	।	ସେ ପ୍ରିୟ କରିବି ତୁମ୍ଭର	॥	୧୬୬
	ଯେ ବ୍ୟବସାୟ ବା ତୁମ୍ଭର	।	ସେ କଥା ସ୍ୱୀକାର ଆମ୍ଭର	॥	୧୬୭

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୭ ବଳିତନୟ ବାଣାସୁର । ଏ ଅଟେ ଅବଧ୍ୟ ମୋହର ॥ ୧୬୮
ଭକତ ପ୍ରହରାଦ ମୋର । ତାକୁ ମୁଁ ଦେଇଅଛି ବର ॥ ୧୬୯
ତୋହର ବଂଶମାତ୍ରକୁ ହିଁ । ତାହାକୁ ନ ମାରିବି ମୁହିଁ ॥ ୧୭୦
୪୮ ଏହାର ଗର୍ବ ନାଶିବାକୁ । କାଟି ପକାଇଲି ଭୁଜକୁ ॥ ୧୭୧
ଭୂମିର ଭାରପ୍ରାଏ ହୋଇ । ଯେବଣ ସୈନ୍ୟେ ଥିଲେ ରହି ॥ ୧୭୨
ସେ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବହୁତ । ଆବର କଲୁଁ ଆମ୍ଭେ ହତ ॥ ୧୭୩
୪୯ ଏହାର ଶିଷ୍ଟ ହୋଇକରି । ନିତ୍ୟେ ରହିବ ଭୁଜ ଚାରି ॥ ୧୭୪
ଅଜର ଅମର ହୋଇବ । କା' ଠାରୁ ଭୟ ନ ଲଭିବ ॥ ୧୭୫
ଏ ବାଣ ଅସୁର ତୁମ୍ଭର । ପାର୍ଷଦମଧ୍ୟେଁ ହେବ ବର ॥ ୧୭୬
୫୦ ଏ ରୂପେ ଲଭି ଅଭୟକୁ । ସେ ବାଣାସୁର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ॥ ୧୭୭
ପ୍ରଣାମ କରି ମସ୍ତକରେ । ସେ ଅନିରୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ରଥରେ ॥ ୧୭୮
ବସାଇ ଉଷାସଙ୍ଗତେଣ । ଆଣିଲା ଉତ୍ତମ କରିଣ ॥ ୧୭୯
୫୧ ଯେ ଦିବ୍ୟ-ବସ୍ତ୍ର-ଅଳଂକୃତ । ଅକ୍ଷୌହିଣୀରେ ହୋଇ ବୃତ ॥ ୧୮୦
ସେ ପତି-ପତ୍ନୀ ବେନି ଜଣ । କୃଷ୍ଣ ତା' ଅଗ୍ରତେ କରିଣ ॥ ୧୮୧
[1]ହରଷ ହୁଅନ୍ତେ ରୁଦ୍ରରେ । ଗମନ କଲେ ନିଜପୁରେ ॥ ୧୮୨
୫୨ ତୋରଣା ସହିତ ଧ୍ୱଜରେ । ଯେ ଅଳଂକୃତ ନିରନ୍ତରେ ॥ ୧୮୩
ମାର୍ଗ-ଅଙ୍ଗଣାମାନେ ଯହିଁ । ରହିଅଛନ୍ତି ସିଞ୍ଚା ହୋଇ ॥ ୧୮୪
ଗୋବିନ୍ଦ ସେ ରାଜଧାନୀରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସେ କାଳରେ ॥ ୧୮୫
ଶଙ୍ଖ-ଦୁନ୍ଦୁଭି ଯେ ଆନକ । ଏମାନେ ବାଜିଲେ ଅନେକ ॥ ୧୮୬
ବିପ୍ର ସୁହୃଦ ପୁରଜନ । ସତ୍‌କାର କଲେ ସେ ବହନ ॥ ୧୮୭
୫୩ ଶଙ୍କରସଙ୍ଗେ ଯେ ସମର । ସେ ଏ ବିଜୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ॥ ୧୮୮
ଏହା ସ୍ମରଇ ଯଉଁ ଜନ । ପ୍ରାତଃ ସମୟରୁ ଉଠିଣ ॥ ୧୮୯
କାହାର ଠାରୁ ପରାଜୟ । ତାହାର ନୁହଇ ନିଶ୍ଚୟ ॥ ୧୯୦
ଆଗମ ନିଗମରୁ ଆଣି । କହିଅଛନ୍ତି ବ୍ୟାସମୁନି ॥ ୧୯୧
ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତ । ଭାଷାପ୍ରବନ୍ଧେ କରି ଗୀତ ॥ ୧୯୨
ତରିବ ବୋଲି ଭବସିନ୍ଧୁ । ଭଣଇଁ ବିପ୍ର ଦୀନବନ୍ଧୁ ॥ ୧୯୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବାଣାସୁରସଂଗ୍ରାମେ
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବିଜୟୋ ନାମ ତ୍ରିଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

୧. 'ଅନୁମୋଦିତଃ' — ଏହି ପାଠର ଅନୁବାଦ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଚତୁଃଷଷ୍ଟିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚତୁଃଷଷ୍ଟିତମେ କୃଷ୍ଣୋ ନୃଗଂ ପାପାଦମୋଚୟତ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱହାରିଦୋଷୋକ୍ତ୍ୟା ରାଜ୍ଞୋ ଦୃଷ୍ଟାନଶିକ୍ଷୟତ୍ ॥ ୧
ବିଭୂତିଭାଗ୍ୟଭୋଗାଦି-ମଦୋନ୍ମତ୍ତମନୋରଥାନ୍ ।
ଅନ୍ୱଶାସଦ୍ ଯଦୂନ୍ କୃଷ୍ଣୋ ନୃଗୋଦ୍ଧାରପ୍ରସଙ୍ଗତଃ ॥ ୨

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ

୧	କହନ୍ତି ଶୁକ ମହାଯତି	। ଶୁଣ ହେ ପାଣ୍ଡୁପଣନାତି	॥	୧
	ହେ ନୃପ ! ଏକ ଦିନକରେ	। କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା ନିମିତ୍ତରେ	॥	୨
	ସାମ୍ବ-ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ-ଚାରୁ ଯେହି	। ଭାନୁ-ଗଦଙ୍କୁ ଆଦି ହୋଇ	॥	୩
	ଯେତେକ ଯଦୁସୁତେ ଥିଲେ	। ଉପବନକୁ ସେ ଚଳିଲେ	॥	୪
୨	ସେ ବନ ଅଟଇ ନିର୍ଜଳ	। କ୍ରୀଡ଼ା କରନ୍ତେ ତତକାଳ	॥	୫
	ତୃଷାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ଯଦୁସୁତେ	। ସେ ବନେ ଜଳକୁ ଖୋଜନ୍ତେ	॥	୬
	ଅଦ୍ଭୁତ କରି ସେ କାଳରେ	। ଜୀବେକ ଦେଖିଲେ କୂପରେ	॥	୭
୩	ଯେ ଅଟେ ପର୍ବତସମାନ	। ସେ କୃକଳାସଂ[୧] କୁ ଦେଖିଣ	॥	୮
	ସେ ଯଦୁସୁତେ ଦୟା ବହି	। ଅତି ବିସ୍ମିତ-ଚିତ୍ତ ହୋଇ	॥	୯
	ସେ କୃକଳାସ-ଉଦ୍ଧାରଣେ	। ଯତନ କଲେ ତତକ୍ଷଣେ	॥	୧୦
୪	ଚର୍ମଦଉଡ଼ିମାନଙ୍କରେ	। ସୂତ୍ରସନ୍ଧିତ ରଜ୍ଜୁଙ୍କରେ	॥	୧୧
	ସେ କୃକଳାସ ପଡ଼ିଥାନ୍ତେ	। ତାକୁ ବାନ୍ଧିଣ ଯଦୁସୁତେ	॥	୧୨
	ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ତହିଁ	। ସମର୍ଥ ନୋହିଲେ ସେ କେହି	॥	୧୩
	ଉତ୍ସୁକ ହୋଇଣ ସେ ଗଲେ	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନିବେଦନ କଲେ	॥	୧୪
୫	ବିଶ୍ୱଭାବନ ଭଗବାନ	। ନଳିନପ୍ରାଏ ଯା' ନୟନ	॥	୧୫
	ସେ କୃଷ୍ଣ ସେ ଉପବନରେ	। ମିଳିଣ ଲୀଳାମାତ୍ରକରେ	॥	୧୬
	ସେ କୃକଳାସକୁ ଦେଖିଲେ	। ବାମ କରରେ ଉଦ୍ଧାରିଲେ	॥	୧୭
୬	ଉତ୍ତମଃଶ୍ଳୋକ ପୀତବାସ	। କରରେ କରନ୍ତେ ସ୍ପରଶ	॥	୧୮
	ସେ କୃକଳାସରୂପ ପୁଣ	। ହେ ନୃପ ! ତତ୍‌କାଳ ଛାଡ଼ିଣ	॥	୧୯
	ବସନ ମାଳା ଅଳଂକାର	। ଅଦ୍ଭୁତ ହୋଇଛି ତାହାର	॥	୨୦
	ତପ୍ତକାଞ୍ଚନପ୍ରାଏ ବର୍ଣ୍ଣ	। ହୋଇଲା ଦେବତାସମାନ	॥	୨୧
୭	ସେ କଥା ଜାଣିଲେ ସମସ୍ତ	। ଲୋକରେ କରିବାକୁ ଖ୍ୟାତ	॥	୨୨
	ତାହାକୁ ଯେ ତହିଁ କାରଣ	। ତା' ପଚାରିଲେ ନାରାୟଣ	॥	୨୩
	ତୋ' ରୂପ ବରେଣ୍ୟ ଅଟଇ	। ହେ ମହାଭାଗ ! କେ ବା ତୁହି	॥	୨୪
	ତୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବତାମଧ୍ୟରେ	। ଏମନ୍ତ ମଣୁଛି ମନରେ	॥	୨୫

୧. ଏଣ୍ଡୁଅ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୮	ଏ ଦଶା କେବଣ କର୍ମରେ	। ତୁମ୍ଭେ ଲଭିଲ ଏ ପ୍ରକାରେ	।।	୨୬
	ଏଥିକି ଯୋଗ୍ୟ ତୁମ୍ଭେ ନୁହ	। ମଙ୍ଗଳବନ୍ତ ତୁମ୍ଭ ଦେହ	।।	୨୭
	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କହିବାକୁ ଯେବେ	। ମଣୁଛ ଯୋଗ୍ୟ କରି ତେବେ	।।	୨୮
	ଆମ୍ଭର ଇଚ୍ଛା ଶୁଣିମାକୁ	। ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କହ ଆପଣାକୁ	।।	୨୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୯	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ କୁମର	। ଆନନ୍ଦ[୧] ମୂର୍ତ୍ତି ଅଟେ ଯାର	।।	୩୦
	ସେ କୃଷ୍ଣ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	। ରାଜାକୁ ପୁଛନ୍ତେ ସେଠାରେ	।।	୩୧
	ସୂର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରାଏ ତେଜ ଯାର	। ଏମନ୍ତ କିରୀଟେ ସତ୍ୱର	।।	୩୨
	ପ୍ରଣାମ କରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	। କହିଲା ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	।।	୩୩

ଶ୍ରୀନୃଗ ଉବାଚ

୧୦	କହନ୍ତି ନୃଗ ମହାରାଜା	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରି ଦିବ୍ୟ ପୂଜା	।।	୩୪
	ମୁଁ ନୃଗନାମେ ମହାରାଜ	। ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ ରାଜାର ଆତ୍ମଜ	।।	୩୫
	ଦାନୀ ଯେବଣ ଜନମାନେ	। ସେ ଖ୍ୟାତ ହୁଅନ୍ତେ ଭୁବନେ	।।	୩୬
	ହେ ପ୍ରଭୁ ! ତୋ କର୍ଣ୍ଣକୁ ଯାଇ	। ଯେବେ ମୁଁ ଛୁଇଁଣ ଥିବଇଁ	।।	୩୭
୧୧	ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର	। ଆତ୍ମା[୨] ସାକ୍ଷୀ ତୁ ଈଶ୍ୱର	।।	୩୮
	ତୁ ନାଥ ତା' କି ଜାଣିନାହୁଁ	। କାଳରେ ନାଶ ନୋହେ ଯେହୁ	।।	୩୯
	ସେ ଦୃଷ୍ଟି ଅଛି ତୋର ତହିଁ	। କହୁଛି ତୋ' ଆଜ୍ଞାରେ ମୁହିଁ	।।	୪୦
୧୨	ଯେତେକ ରେଣୁ ଧରଣୀରେ	। ଯେତେ ତାରକା ଆକାଶରେ	।।	୪୧
	ବରଷାଧାରାମାନ ଯେତେ	। ଗାଈ ମୁଁ ଦାନ ଦେଲି ତେତେ	।।	୪୨
୧୩	ଯୁବାବୟସୀ ଯେ ଅଟନ୍ତି	। ଯେ ହୋଇଥାନ୍ତି କ୍ଷୀରବତୀ	।।	୪୩
	ଯେ ପୁଣ ଶୀଳରୂପବତୀ	। ଯେ ଗୁଣେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି	।।	୪୪
	ସୁବର୍ଣ୍ଣମୟ ଶୃଙ୍ଗମାନ	। ଯା'ଙ୍କର କପିଳ ବରଣ	।।	୪୫
	ଯେ ବସ୍ତ୍ର-ମାଳା-ଆଭରଣ	। ତେଣେ ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୂଷଣ	।।	୪୬
	ଅଟନ୍ତି ଯେ ବତ୍ସାସହିତ	। ଯାହାଙ୍କ ଖୁରାରେ ରଜତ	।।	୪୭
	ନ୍ୟାୟ-ଅର୍ଜିତ ଏ ଧେନୁଙ୍କୁ	। ଦେଲି ମୁଁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ	।।	୪୮
୧୪	ଯେ ହୋଇଥାନ୍ତି ଅଳଂକୃତ	। ଯେ ଅତି ଶୀଳଗୁଣବନ୍ତ	।।	୪୯
	କୁଟୁମ୍ବମାନେ ପୁଣ ଅତି	। ଯାହାର ଶୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାନ୍ତି	।।	୫୦
	ସତ୍ୟ ଅଟଇ ଯାଙ୍କ ବ୍ରତ	। ତପେ ଯେ ଅଟନ୍ତି ବିଖ୍ୟାତ	।।	୫୧
	[୩]ବ୍ରହ୍ମରେ ଯେ ଅତି ଉଦାର	। ସନ୍ତ ଅଟନ୍ତି ଯେ ଆବର	।।	୫୨
	ଯୁବା ବୟସ ଯାହାଙ୍କର	। ବିପ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ସାର	।।	୫୩
	ଏମନ୍ତ ବିପ୍ରଙ୍କୁ ମୁଁ ଦାନ	। ଦେଲି ବହୁତ ଧେନୁମାନ	।।	୫୪

୧. ଅନନ୍ତ। ୨. ବୁଦ୍ଧିର। ୩. ବେଦ-ଅଧ୍ୟାପନରେ ଯେଉଁମାନେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୫ ଭୂମି ହିରଣ୍ୟ ଗାଈମାନ । ଦେଲି ମୁଁ ଦିବ୍ୟ ଗୃହ ଆନ ॥ ୫୫

ଅଶ୍ୱ କୁଞ୍ଜର କନ୍ୟାଗଣ । ଦେଲି ମୁଁ ଦାସୀସହିତେଣ ॥ ୫୬

ତିଳ-ରଜତ-ଶଯ୍ୟାମାନ । ଉତ୍ତମ ବସ୍ତ୍ର ରତ୍ନ ଆନ ॥ ୫୭

ଯେ ପରିଚ୍ଛଦ ରଥମାନ । ଦେଲି ମୁଁ ବହୁତ ଏମାନ ॥ ୫୮

ଯାଗେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଆରାଧିଲି । କୂପପୋଖରୀ ଖୋଳାଇଲି ॥ ୫୯

୧୬ ମୋଠାରୁ ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ପୂର୍ବେ ଯେ ଘେନିଥିଲା ଦାନ ॥ ୬୦

ତାହାର ଗାଈ ପଳାଇଲା । ଆସି ମୋ ଗୋଧନେ ମିଳିଲା ॥ ୬୧

ଏ ବିପ୍ରଗାଈ ବୋଲି ମୁହିଁ । ତାହାକୁ ଜାଣି ନ ଥିଲଇଁ ॥ ୬୨

ଅନ୍ୟ ବିପ୍ରକୁ ଆହେ ହରି । ସେ ଗାଈ ଦେଲି ଦାନ କରି ॥ ୬୩

୧୭ ସେ ଗାଈ ନିଅନ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ତା' ସ୍ୱାମୀ ମାର୍ଗରେ ଦେଖିଣ ॥ ୬୪

ଏ ଧେନୁ ମୋହର ବୋଲିଣ । ବିପ୍ରକୁ ବୋଇଲା ବଚନ ॥ ୬୫

ସେ ପ୍ରତିଗ୍ରାହୀ ଏଥୁ ଅନ୍ତେ । ସ୍ୱାମୀକୁ ବୋଇଲା ଏମନ୍ତେ ॥ ୬୬

ଏ ଗାଈ ମୋହର ନିଶ୍ଚୟେ । ମୋତେ ଦେଇଛି ନୃଗ ରାଏ ॥ ୬୭

୧୮ ସେ ବିପ୍ରଦୁହେଁ ଏ ରୂପରେ । କଳି କରନ୍ତେ ପରସ୍ପରେ ॥ ୬୮

ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧିବାକୁ । ମୋତେ କହିଲେ ଏ ବାକ୍ୟକୁ ॥ ୬୯

କହିଲା ପ୍ରତିଗ୍ରାହୀ ତହିଁ । ଦାନ ଦେଇଛୁ ମୋତେ ତୁହି ॥ ୭୦

ସ୍ୱାମୀ ବୋଇଲା ହେ ରାଜନ । ମୋ ଦାନ କଲୁ ତୁ ହରଣ ॥ ୭୧

ଏ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ତାହାଙ୍କର । ସଂଭ୍ରମ ହୋଇଲା ମୋହର ॥ ୭୨

୧୯ ଧର୍ମକଷ୍ଟରେ ସେ କାଳରେ । ପଡ଼ି ମୁଁ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ॥ ୭୩

ଆଣି ମୁଁ ଦେଲି ଲକ୍ଷେ ଗାଈ । ଏ ଗାଈ ଦିଅ ମୋତେ ତୁହି ॥ ୭୪

ଏ ରୂପେ ବେନି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ । ବହୁତ କଲି ପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ॥ ୭୫

୨୦ ତୁମ୍ଭର କିଂକର ଅଟଇ । ଏ କଥା ଜାଣି ନ ଥିଲଇଁ ॥ ୭୬

ଅନୁଗ୍ରହକୁ ମୋହ' ଠାର । ହେ ବିପ୍ରେ ! ତୁମ୍ଭେ ଦୁହେଁ କର ॥ ୭୭

ଅଶୁଚି ନରକରେ ଯାଇଁ । କଷ୍ଟରେ ପଡୁଅଛି ମୁହିଁ ॥ ୭୮

ଉତ୍ତମ କରିଣ ସତ୍ୱର । ମୋତେ ଉଦ୍ଧରି ତୁମ୍ଭେ ଧର ॥ ୭୯

୨୧ ହେ ରାଜା[1] ନ ନେମଇଁ ମୁହିଁ । ସ୍ୱାମୀ ଏମନ୍ତ କହି ତହିଁ ॥ ୮୦

ସେଠାରୁ କଲା ସେ ଗମନ । ଆରକ ପ୍ରତିଗ୍ରାହୀ ପୁଣ ॥ ୮୧

ଏ ଗାଈ ବିନୁ ଆନ ଗାଈ । ଅୟୁତସଂଖ୍ୟା ନ ଇଚ୍ଛଇଁ ॥ ୮୨

ଏମନ୍ତ କହି ଛାଡ଼ି ଗାଈ । ଗମନ କଲା ବେଗ ହୋଇ ॥ ୮୩

୨୨ ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଯମଦୂତେ । ଯମନିକଟେ ନେଲେ ମୋତେ ॥ ୮୪

ହେ ଦେବଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ । ମୋତେ ପୁଛିଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟସୁତ ॥ ୮୫

---

୧. "ରାଜନ୍" ଇତି ପାଠେ। "ରାଜସ୍ୱମ୍" ଇତି ପାଠେ 'ରାଜସ୍ୱ' ଗୀତରେ ହେବ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୩ ପ୍ରଥମୁଁ ଆହେ ମହାରାଜ । ଅଶୁଭ କର୍ମକୁ ତୁ ଭୁଞ୍ଜ ॥ ୮୬
ଅଥବା ଶୁଭକୁ ତୁ ଭୁଞ୍ଜ । ମୋତେ ବୋଇଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟାତ୍ମଜ[୧] ॥ ୮୭
ଯେ ଅଟେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାସ୍ୱର । ଏମନ୍ତ ତୋ' ଦାନଧର୍ମର ॥ ୮୮
ଏ ବେନି ଲୋକଅନ୍ତକୁ ହିଁ । ଯେଣୁ ମୁଁ ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ ॥ ୮୯
୨୪ ପ୍ରଥମୁଁ ଅଶୁଭକୁ ମୁହିଁ । ହେ ବୈବସ୍ୱତ ! ଭୁଞ୍ଜିବଇଁ ॥ ୯୦
ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତେଣ ମୁହିଁ । ଯମ ବୋଇଲେ ପଡ଼ ତୁହି ॥ ୯୧
ପଡ଼ନ୍ତେ ତହିଁ ଆହେ ହରି । ଆତ୍ମାକୁ କୃକଳାସ କରି ॥ ୯୨
ସେହି କ୍ଷଣରେ ମୁଁ ବହନ । ହେ ପ୍ରଭୁ ! କଲି ବିଲୋକନ ॥ ୯୩
୨୫ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଦେବ ଦାତା ତୁହି । ତୋହର ଦାସ ମୁଁ ଅଟଇ ॥ ୯୪
ତୁମ୍ଭ ଦରଶନେ ମୋହର । ପ୍ରାର୍ଥନା ଅଟେ ନିରନ୍ତର ॥ ୯୫
ମୋର ହେ କେଶବ ଆଜ ହିଁ । ସେ ଜ୍ଞାନ ଧ୍ୱସ୍ତ ହୋଇନାହିଁ ॥ ୯୬
୨୬ ସେ ତୁମ୍ଭେ ନେତ୍ରପଥେ ମୋର । କେମନ୍ତେ ହେଲ ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର ॥ ୯୭
ଯାହାକୁ ନିତ୍ୟେ ଯୋଗେଶ୍ୱରେ । ଉପନିଷଦ-ନୟନରେ ॥ ୯୮
ନିର୍ମଳ ହୃଦୟେ ଚିନ୍ତନ୍ତି । ଯେ ପରମାତ୍ମା ରୂପେ ସ୍ଥିତି ॥ ୯୯
ସଂସାରୁ ମୋକ୍ଷ ହୋଏ ଯାର । ତୁମ୍ଭେ ସାକ୍ଷାତ[୨] ତାଙ୍କ ଠାର ॥ ୧୦୦
[୩]ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟସନରେ ନିତି । ଅନ୍ଧ ହୋଇଛି ମୋର ମତି ॥ ୧୦୧
ମୋ' ଅଗ୍ରେ ଯା' ହେଲ ସାକ୍ଷାତ । ଏ କଥା ଅଟଇ ଅଦ୍ଭୁତ ॥ ୧୦୨
୨୭ ହେ ଦେବଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ । ହେ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକ ହେ ଅଚ୍ୟୁତ ॥ ୧୦୩
୨୮ ଗୋବିନ୍ଦ ହେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ । ହେ ହୃଷୀକେଶ ନାରାୟଣ ॥ ୧୦୪
ହେ କୃଷ୍ଣ ହେ ଅବ୍ୟୟ ମୁହିଁ । ଦେବଗତିକି ଥାନ୍ତେ ଯାଇଁ ॥ ୧୦୫
ହେ ପ୍ରଭୁ ! ମୋତେ ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ । ଯେହୁଣି କେହୁଣି ସ୍ଥାନେଣ ॥ ୧୦୬
ମୁଁ ରହିଥାନ୍ତେ ମୋ ଚିତ୍ତର । ଆସ୍ପଦ ହେଉ ପାଦ ତୋର ॥ ୧୦୭
୨୯ ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ଜନମ । ତୋଠାରୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ ॥ ୧୦୮
ଅପରିମିତ ମାୟା ତୋର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ॥ ୧୦୯
ଆଶ୍ରୟ ସର୍ବପ୍ରାଣିଙ୍କର । ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ରୂପ ତୋର ॥ ୧୧୦
ତୁ ଯୋଗମାନଙ୍କର ପତି । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରୁଛି ପ୍ରଣତି ॥ ୧୧୧
୩୦ ସେ ରାଜା କହି ଏ ରୂପରେ । ହରିଚରଣ ନିଜ ଶିରେ ॥ ୧୧୨
ସ୍ପରଶ କରିଣ ସେ ପୁଣ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରିଣ ॥ ୧୧୩
ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ହରି ତହିଁ । ବିମାନଶ୍ରେଷ୍ଠକୁ ଆରୋହି ॥ ୧୧୪
ଦେଖୁଥାଆନ୍ତେ ସର୍ବ ନରେ । ଗମନ କଲା ସ୍ୱର୍ଗପୁରେ ॥ ୧୧୫
୩୧ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଦେବ ଭଗବାନ । ସେ କୃଷ୍ଣ ଦେବକୀନନ୍ଦନ ॥ ୧୧୬

୧. ସୂର୍ଯ୍ୟାତ୍ମଜ = ଯମ । ୨. ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ । ୩. କୃକଳାସ ଜନ୍ମ ହେତୁକ ଦୁଃଖରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଧର୍ମାତ୍ମା ଅଟନ୍ତି ଅଚ୍ୟୁତ । ଲୋକଙ୍କୁ କହିଲେ ଏମନ୍ତ ॥ ୧୧୭
ରାଜନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆବର । ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତେ ଏ ପ୍ରକାର ॥ ୧୧୮
୩୨ ଅଗ୍ନିର ପ୍ରାୟକ ଅତ୍ୟନ୍ତ । ଯେ ହୋଇଥାଇ ତେଜୋବନ୍ତ ॥ ୧୧୯
ଅନ୍ନ ହିଁ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ ସେ ତାର । ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ ଅଟଇ ଦୁର୍ଜର ॥ ୧୨୦
ଈଶ୍ୱର ବୋଲିଣ ଆପଣେ । ଯେ ମଣିଥାନ୍ତି ରାଜାଗଣେ ॥ ୧୨୧
ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ କିମ୍ପାଇଁ ତାଙ୍କର । ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇବଟି ଆବର ॥ ୧୨୨
୩୩ ହଳାହଳକୁ ନିଶ୍ଚେ ମୁହିଁ । ବିଷ କରିଣ ମଣୁ ନାହିଁ ॥ ୧୨୩
ବିଷକୁ ପ୍ରତିକାରମାନ । କରନ୍ତେ ହୁଅଇ ସାନ୍ତ୍ୱନ ॥ ୧୨୪
ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ ବିଷନାମେ ଖ୍ୟାତି । ସଂସାରେ ନାହିଁ ତାର ଶାନ୍ତି ॥ ୧୨୫
୩୪ ଖାଇବା ଲୋକକୁ ଗରଳ । ନାଶ କରଇ ତତକାଳ ॥ ୧୨୬
ଜଳମାନଙ୍କେ ହୁତାଶନ । ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ହୁଅଇ ସାନ୍ତ୍ୱନ ॥ ୧୨୭
ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ-ଅରଣିରୁ ଜନ୍ମ । ହୁଅଇ ଯେଉଁ ହୁତାଶନ ॥ ୧୨୮
ସେ ଅଗ୍ନି ସମୂଳ କରିଣ । କୁଳକୁ ଦହଇ ତତ୍‌କ୍ଷଣ ॥ ୧୨୯
୩୫ ନ ଜାଣି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ । ତିନି ପୁରୁଷ କରେ ନାଶ ॥ ୧୩୦
ରାଜା-ଆଶ୍ରୟୁଁ ଯେ ହରଇ । ଯେ ବଳାତ୍‌କାରେ ବା ଭୁଞ୍ଜଇ ॥ ୧୩୧
ତଳୁ ଉପରୁ ଦଶ ଦଶ । ତା' କୁଳ କରଇ ବିନାଶ ॥ ୧୩୨
୩୬ ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ । ଯେ ରାଜାମାନେ ଥାନ୍ତି ରହି ॥ ୧୩୩
ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ଯେମାନେ । ନରକ ବାଞ୍ଛନ୍ତି ସେମାନେ ॥ ୧୩୪
ଏଣୁ ସେ ଅଜ୍ଞାନୀ ଅଟନ୍ତି । ଆପଣା ନାଶ ନ ଜାଣନ୍ତି ॥ ୧୩୫
ଏ ହେତୁ ଉତ୍ତମ କରିଣ । ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ କରନ୍ତି ଗ୍ରହଣ ॥ ୧୩୬
୩୭| ହୃତ ଅଟଇ ଯାଙ୍କ ବୃତ୍ତି । କୁଟୁମ୍ବବନ୍ତ ଯେ ଅଟନ୍ତି ॥ ୧୩୭
୩୮| ଦରିଦ୍ର[୧] ଅଟନ୍ତି ଆବର । ଏମନ୍ତ ବିପ୍ରମାନଙ୍କର ॥ ୧୩୮
କାନ୍ଦନ୍ତେ ଅଶ୍ରୁବିନ୍ଦୁମାନ । ଯେତେ ତିନ୍ତାନ୍ତି ଧୂଳିମାନ ॥ ୧୩୯
ରାଜକୁଳରେ ଯେ ଜନମ । ଯେ ରାଜାମାନେ ଅବା ଆନ ॥ ୧୪୦
ବ୍ରାହ୍ମଣଦ୍ରବ୍ୟ ଯେ ହରନ୍ତି । ଯେ ନିରଙ୍କୁଶ ହୋଇଥାନ୍ତି ॥ ୧୪୧
ସେମାନେ ବରଷ ତେତେକ । ହୁଅନ୍ତି କୁମ୍ଭୀପାକେ ପାକ ॥ ୧୪୨
୩୯ ଆପଣେ ଯାହା ଥାଇ ଦେଇ । ଯା' ଅବା ପର ଦେଇଥାଇ ॥ ୧୪୩
ଏମନ୍ତ ବୃତ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣର । ହରଣ କରେ ଯେଉଁ ନର ॥ ୧୪୪
ଷାଠିଏ ସହସ୍ର ବରଷ । ବିଷ୍ଠାମଧ୍ୟରେ ସେ ପୁରୁଷ ॥ ୧୪୫
କୃମି ହୋଇଣ ଜାତ ହୋଇ । ଏ କଥା ନିଶ୍ଚୟ ଅଟଇ ॥ ୧୪୬
୪୦ ଯା'କୁ କରନ୍ତେ ଅଭିଳାଷ । ନୃପେ ହୁଅନ୍ତି ଅଳ୍ପାୟୁଷ ॥ ୧୪୭

---
୧. ବଦାନ୍ୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଶତ୍ରୁଏ ତାହାଙ୍କୁ ଜିଣନ୍ତି ।	ରାଜ୍ୟରୁ ଚ୍ୟୁତ ସେ ହୁଅନ୍ତି	॥ ୧୪୮
	ସର୍ପ ହୋଇଣ ଜାତ ହୋନ୍ତି ।	ଲୋକଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବେଗ କରାନ୍ତି	॥ ୧୪୯
	ଏମନ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଧନ ।	ନ କରିବଇଁ ମୁଁ ଗ୍ରହଣ	॥ ୧୫୦
୪୧	ହେ ମୋର ଜନମାନେ ଶୁଣ ।	ଦ୍ୱେଷକୁ କଲେହେଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ	॥ ୧୫୧
	ବହୁତ ଦ୍ୟନ୍ତେ ଶାପମାନ ।	ପ୍ରହାର କରନ୍ତେ ବା ପୁଣ	॥ ୧୫୨
	ଦ୍ରୋହ ନ କରିବ ବିପ୍ରକୁ ।	ନିତ୍ୟେ କରିବ ପ୍ରଣାମକୁ	॥ ୧୫୩
୪୨	ମୁଁ ସମାହିତଚିତ୍ତ ହୋଇ ।	ସମସ୍ତ କାଳେ ଯେହ୍ନେ ଯାଇ	॥ ୧୫୪
	ବିପ୍ରଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରଇ ।	ସେରୂପେ ତୁମ୍ଭେ ନମ୍ର ହୋଇ	॥ ୧୫୫
	ବିପ୍ରଙ୍କୁ କର ନମସ୍କାର ।	ଏହା ନ କରେ ଯେଉଁ ନର	॥ ୧୫୬
	ମୋହର ଠାରୁ ସେ ମାନବ ।	ଦଣ୍ଡକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବ	॥ ୧୫୭
୪୩	ହରନ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣଧନକୁ ।	ସେ ଧନ ହରିଲା ଲୋକକୁ	॥ ୧୫୮
	ନରକେ ନେଇଣ ପକାଇ ।	ଯେସନେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଗାଈ	॥ ୧୫୯
	ଜାଣି ନ ଥିଲେହେଁ ନୃଗକୁ ।	ଦେଲାଟି ଏମନ୍ତ ଦଶାକୁ	॥ ୧୬୦
୪୪	ସମସ୍ତ ଦ୍ୱାରକାବାସୀଙ୍କୁ ।	ଶୁଣାଇଁ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	॥ ୧୬୧
	ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କ ପାବନ ।	ସେ ମୁକ୍ତିଦାତା ଭଗବାନ	॥ ୧୬୨
	ହେ ନୃପ ! ନିଜ ମନ୍ଦିରରେ ।	ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସେ କାଳରେ	॥ ୧୬୩
	ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତ ।	ଭାଷାପ୍ରବନ୍ଧେ କରି ଗୀତ	॥ ୧୬୪
	ଚିତ୍ତରେ ଚିନ୍ତି କୃପାସିନ୍ଧୁ ।	ଭଣଇଁ ବିପ୍ର ଦୀନବନ୍ଧୁ	॥ ୧୬୫

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀନୃଗୋପାଖ୍ୟାନଂ
ନାମ ଚତୁଃଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ପଞ୍ଚଷଷ୍ଟିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ପଞ୍ଚଷଷ୍ଟିତମେ ରାମଶ୍ଚକ୍ରେ ଗୋକୁଳମାଗତଃ ।
ରମମାଣସ୍ତୁ ଗୋପୀଭିଃ କାଳିନ୍ଦ୍ୟାଃ କର୍ଷଣଂ ମଦାତ୍ ॥ ୧
ରାମସ୍ୟ ଚରିତଂ ଚିତ୍ରଂ କାଳିନ୍ଦ୍ୟାକର୍ଷଣାଦି ଯତ୍ ।
ପୌଣ୍ଡ୍ରକାନ୍ତାଦି କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପୃଥଗୁକ୍ତମତଃ ପରମ୍ ॥ ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ ।	ହେ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଏବେ ଶୁଣ	॥ ୧
	ସେ ବଳରାମ ଭଗବାନ ।	ରଥକୁ ଆରୋହି ବହନ	॥ ୨
	ମିତ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖିବାର ପାଇଁ ।	ଅତି ଉତ୍‌କଣ୍ଠଚିତ୍ତ ହୋଇ	॥ ୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

ନନ୍ଦଗୋକୁଳକୁ ବୋଲିଣ । ଗମନ କଲେ ତତକ୍ଷଣ ।। ୪
୨ ଉତ୍କଣ୍ଠ ଚିରକାଳୁଁ ହୋଇ । ଗୋପାଳମାନେ ଥିଲେ ରହି ।। ୫
ସେମାନେ ଗୋପୀମାନେ ଆନ । ରାମଙ୍କୁ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ ।। ୬
ସେଠାରେ ନନ୍ଦ-ଯଶୋଦାଙ୍କୁ । ସେ ରାମ କଲେ ପ୍ରଣାମକୁ ।। ୭
ଆଶୀର୍ବାଦରେ ଆନନ୍ଦିତ । ହୋଇଲେ ରୋହିଣୀର ସୁତ ।। ୮
୩| ତୁ ଅଟୁ ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର । ଅନୁଜ ସହିତ ତୋହର ।। ୯
୪| ବହୁତ କାଳ ତୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ । ହେ ରାମ ! କର ପାଳନକୁ ।। ୧୦
ଏମନ୍ତ କହିଣ ନିର୍ଭରେ । ରାମଙ୍କୁ ବସାଇ କୋଳରେ ।। ୧୧
ବହୁତ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ । ନୟନଜଳରେ ସିଞ୍ଚିଲେ ।। ୧୨
ବୃଦ୍ଧଗୋପାଳଙ୍କୁ ସେ ରାମ । ବିଧିରେ କଲେକ ପ୍ରଣାମ ।। ୧୩
କନିଷ୍ଠ ଗୋପାଳେ ରାମଙ୍କୁ । କଲେ ଉତ୍ତମ ପ୍ରଣାମକୁ ।। ୧୪
ଯେମନ୍ତ ବୟସ ଯାହାର । ଯେମନ୍ତ ମିତ୍ରଭାବ ଯାର ।। ୧୫
ଆପଣା ସଙ୍ଗତେ ଆବର । ଯେମନ୍ତ ସଂବନ୍ଧ ଯାହାର ।। ୧୬
୫| ଏମନ୍ତରୂପେ ଗୋପାଳଙ୍କୁ । ଧରିଣ ତାଙ୍କର ହସ୍ତକୁ ।। ୧୭
୬| ହସି ସେ ରୋହିଣୀର ସୁତ । ସେଠାରେ ହୋଇ ଉପଗତ ।। ୧୮
ସେ ରାମ ବିଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଣ । ସୁଖେ ଆସନେ ବସନ୍ତେଣ ।। ୧୯
ଗୋପାଳେ ଆସି ସେ ସ୍ଥାନରେ । ପ୍ରେମଗଦ୍‌ଗଦ ବଚନରେ ।। ୨୦
ଯଦୁଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ସେ ରାମଙ୍କୁ । ପୁଛିଲେ କୁଶଳବାର୍ତ୍ତାକୁ ।। ୨୧
ଗୋପାଳମାନଙ୍କୁ ସେ ରାମ । ପୁଛିଲେ ଶୁଭ ବାର୍ତ୍ତାମାନ ।। ୨୨
କମଳପ୍ରାୟ ଯା' ନୟନ । ସେ କୃଷ୍ଣପ୍ରାପ୍ତିନିମିତ୍ତେଣ ।। ୨୩
ବିଷୟମାନଙ୍କୁ ଅଖିଳ । ତ୍ୟକତ କଲେ ଯେ ଗୋପାଳ ।। ୨୪
୭ ଆମ୍ଭର ସର୍ବ ବନ୍ଧୁଜନ । କୁଶଳ ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ।। ୨୫
ହେ ରାମ ! ଛନ୍ତିଟିକି ରହି । ଏମନ୍ତ ପୁଛା କରୁଁ ତହିଁ ।। ୨୬
ଦାରାସୁତରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ । ଯେ ତୁମ୍ଭେମାନେ ଅଛ ରହି ।। ୨୭
ହେ ରାମ ! ସେ ତୁମ୍ଭେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ । କର କି କେବେ ସ୍ମରଣାକୁ ।। ୨୮
୮ ପାପିଷ୍ଠ ଅଟଇ ଯେ କଂସ । ଭାଗ୍ୟରେ ତାକୁ କଲ ନାଶ ।। ୨୯
ସୁହୃଦ ଅଟନ୍ତି ଯେ ନରେ । ସେ ମୁକ୍ତ ହୋଇଲେ ଭାଗ୍ୟରେ ।। ୩୦
ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ମାରିଲ ଜିଣିଲ । ଭାଗ୍ୟେ ଦୁର୍ଗକୁ ଆଶ୍ରେ କଲ ।। ୩୧
ସେ ହଳଧରଦରଶନେ । ସାଦର ହୋଇ ଗୋପୀମାନେ ।। ୩୨
ହସି କରିଣ ସେ ରାମଙ୍କୁ । ପୁଛିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ ।। ୩୩
୯ ପୁରସ୍ତ୍ରୀଜନମାନଙ୍କର । ବଲ୍ଲଭ ଅଟେ ଦାମୋଦର ।। ୩୪
ସୁଖେ ଛନ୍ତିଟିକି ସେ ସ୍ଥାନେ । ପଚାରୁଅଛୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ।। ୩୫
କରୁଛୁଁ ଏମନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନକୁ । ସେ କୃଷ୍ଣ ମାତାଙ୍କୁ ପିତାଙ୍କୁ ।। ୩୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଅବା ପୁଣ । କରନ୍ତିଟି କି ସୁମରଣ ॥ ୩୭
୧୦ ମାତାଙ୍କୁ ଥରେ ଦେଖିବାକୁ । ଆସିବେଟି କି ସେ ଏଠାକୁ ॥ ୩୮
ସେ ମହାଭୁଜ କି ଆମ୍ଭର । ସେବାକୁ ସ୍ମରନ୍ତି ଆବର ॥ ୩୯
୧୧ | ହେ ଯଦୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଯାହା' ପାଇଁ । ଯେ ମାତା ପିତା ଯେ ବା ଭାଇ ॥ ୪୦
୧୨ | ଭଉଣୀ ପତି ପୁତ୍ର ଆନ । ଦୁସ୍ତ୍ୟଜ ଯେ ବା ବନ୍ଧୁଜନ ॥ ୪୧
ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଛାଡ଼ିଲୁଁ ଏହାଙ୍କୁ । ଏମନ୍ତ ଯେ ଆମ୍ଭେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ॥ ୪୨
ତେଜିଣ ସୌହୃଦ ଛିଣ୍ଡାଇ । ସେ କୃଷ୍ଣ ଗଲେ ବେଗ ହୋଇ ॥ ୪୩
ତାଦୃଶ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବଚନ । ସଂସାରେ ଯେତେ ସ୍ତିରୀଜନ ॥ ୪୪
ନିଶ୍ଚୟେ କେମନ୍ତ ରୂପେଣ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ବା ନ କରିବେ ପୁଣ ॥ ୪୫
୧୩ କହୁଅଛନ୍ତି ଆନ ନାରୀ । କୃତଘ୍ନ ଅଟନ୍ତି ସେ ହରି ॥ ୪୬
[1]ଅନବସ୍ଥିତ ଆତ୍ମା ଯାର । ବଚନମାନଙ୍କୁ ତାହାର ॥ ୪୭
ପଣ୍ଡିତ ପୁରନାରୀଜନ । କରିବେ କିରୂପେ ଗ୍ରହଣ ॥ ୪୮
କହନ୍ତି ଆନମାନେ ତହିଁ । ତା' କଥା ବିଚିତ୍ର ଅଟଇ ॥ ୪୯
ତାର ସୁନ୍ଦର ସ୍ମିତମାନେ । ଅଛନ୍ତି ଯଉଁ ବିଲୋକନେ ॥ ୫୦
ତେଣେ କ୍ଷୋଭିତ ଯଉଁ ସ୍ମର । ତହିଁରେ ହୋଇଣ ଆତୁର ॥ ୫୧
ସେ ମଧୁପୁରୀର ତରୁଣୀ । ନିଶ୍ଚେଁ ଘେନିମେ ତାଙ୍କ ବାଣୀ ॥ ୫୨
୧୪ କହନ୍ତି ଆନ ଗୋପୀ ପୁଣ । ଆଗୋ ଗୋପୀଏ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ॥ ୫୩
କଥାମାନଙ୍କେ ସେ କୃଷ୍ଣର । କି କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ଗୋ ଆମ୍ଭର ॥ ୫୪
କହ ଗୋ ଆନ କଥାମାନ । ଆମ୍ଭ ବିହୁନେ ତାର ପୁଣ ॥ ୫୫
କାଳ ଯାଉଛି ଯେ ରୂପରେ । ଆମ୍ଭର ଯାଉ ସେ ରୂପରେ ॥ ୫୬
୧୫ ଏମନ୍ତ ରୂପେ ସେ କୃଷ୍ଣର । ଯେ ମନୋହର ଚାହିଁମାର ॥ ୫୭
ହସିବା କହିବା ଯେ ଆନ । ଯେ ପ୍ରେମ-ଆଲିଙ୍ଗନମାନ ॥ ୫୮
ଯେ ଅବା ଗମନ ଆବର । ସ୍ମରଣ କରୁଁ ବାରମ୍ବାର ॥ ୫୯
ସେ ଗୋପୀମାନେ ସେ କାଳରେ । ରୋଦନ କଲେ ପରସ୍ପରେ ॥ ୬୦
୧୬ ଯେ ନାନା ଅନୁନୟ ଅତି । ତେଣେ ଯେ ପଣ୍ଡିତ ଅଟନ୍ତି ॥ ୬୧
ସେ ଭଗବାନ ହଳଧର । ଗୋପୀମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ॥ ୬୨
ହୃଦୟଙ୍ଗମ ସନ୍ଦେଶରେ । ସାନ୍ତ୍ୱନା କଲେ ସେ କାଳରେ ॥ ୬୩
୧୭ ସେ ଭଗବାନ ନୀଳବାସ । ଚୈତ୍ର ବୈଶାଖ ବେନି ମାସ ॥ ୬୪
ସେଠାରେ ରହି ନିରନ୍ତର । ପ୍ରୀତି ବହନ୍ତେ ଗୋପୀଙ୍କର ॥ ୬୫
ସେ ମଧୁରାତ୍ରିମାନଙ୍କରେ । ରହିଲେ ସେ ବ୍ରଜପୁରରେ ॥ ୬୬
୧୮ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରର କିରଣରେ । ଯେ ଅତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ନିର୍ଭରେ ॥ ୬୭

---
୧. ଅସ୍ଥିର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କୁମୁଦବନପବନରେ	। ପୂରିଛି ଯେ ସର୍ବଦିଗରେ	॥	୬୮
	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଯମୁନାର	। ଯେ ଉପବନ ମନୋହର	॥	୬୯
	ତହିଁ ରମିଲେ ହଳହସ୍ତ	। ନାରୀଗଣରେ ହୋଇ ବୃତ	॥	୭୦
୧୯	ବରୁଣ କରନ୍ତେ ପ୍ରେଷିତ	। ବାରୁଣୀ ଦେବୀ ଅବିରତ	॥	୭୧
	ବୃକ୍ଷକୋଟରୁଁ ସେ କାଳରେ	। ପଡ଼ନ୍ତେ ଉତ୍ତମ ଗନ୍ଧରେ	॥	୭୨
	ସେ ଉପବନ ସର୍ବଦିଗେ	। ବାସିତ କରାଇଲେ ବେଗେ	॥	୭୩
୨୦	ପବନ କରନ୍ତେ ହରଣ	। ସେ ମଧୁଧାରାଗନ୍ଧମାନ	॥	୭୪
	ରାମ ଆଘ୍ରାଣ କରି ତାକୁ	। ବହନ ଚଳିଣ ସେଠାକୁ	॥	୭୫
	ବନିତାମାନଙ୍କର ତୁଲେ	। ସେ ମଦିରାକୁ ପାନ କଲେ	॥	୭୬
୨୧	ବନିତାମାନଙ୍କେ ଅତ୍ୟନ୍ତ	। ଯେବଣ ମଣ୍ଡଳ ଶୋଭିତ	॥	୭୭
୨୩	ତହିଁ ରମିଲେ ହଳପାଣି	। ଗନ୍ଧର୍ବଗଣେ ସ୍ତୁତି ଭଣି	॥	୭୮
	ହସ୍ତିନୀଗଣରେ ଯେମନ୍ତ	। ରମଇଁ ଇନ୍ଦ୍ର ଐରାବତ	॥	୭୯
	ଦୁନ୍ଦୁଭିମାନେ ସେ କାଳରେ	। ଶବଦ କଲେ ଆକାଶରେ	॥	୮୦
	ଗନ୍ଧର୍ବ ମୁନି ଯେତେ ଥିଲେ	। ହରଷେ ପୁଷ୍ପ ବୃଷ୍ଟି କଲେ	॥	୮୧
	ସେ ରାମପରାକ୍ରମେ ଅତି	। କଲେ ସେ ରାମଙ୍କୁ ହିଁ ସ୍ତୁତି	॥	୮୨
	ବନିତାମାନଙ୍କେ ଚରିତ	। ଗାୟନ ହୁଅନ୍ତେ ବହୁତ	॥	୮୩
	ମଦରେ ହୋଇଛି ବିହ୍ୱଳ	। ଯାହାର ଲୋଚନଯୁଗଳ	॥	୮୪
	ମତ୍ତ ହୋଇ ସେ ହଳଧର	। ବନରେ କଲେକ ବିହାର	॥	୮୫
୨୪	ଯେ ଧରିଛନ୍ତି ପୁଷ୍ପମାଳ	। କର୍ଣ୍ଣରେ ଯା’ ଏକ କୁଣ୍ଡଳ	॥	୮୬
	ବଇଜୟନ୍ତୀ ନାମେ ମାଳେ	। ଯେ ପୁଣ ଧରିଛନ୍ତି ଗଳେ	॥	୮୭
	ସ୍ୱେଦହିମରେ ଯେ ମଣ୍ଡନ	। ସସ୍ମିତ ସେ ମୁଖନଳିନ	॥	୮୮
	ଯେ ଧରିଅଛନ୍ତି ଆବର	। ମତ୍ତ ହୋଇ ସେ ହଳଧର	॥	୮୯
୨୫	ସେ ପ୍ରଭୁ ଜଳକ୍ରୀଡ଼ାପାଇଁ	। ଡାକିଲେ ଯମୁନାକୁ ତହିଁ	॥	୯୦
	ମତ୍ତ ଅଟନ୍ତି ହଳଧର	। ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଆପଣାର	॥	୯୧
	ଆଦର ନକରି ବଚନ	। ସେ ନ କରନ୍ତେ ଆଗମନ	॥	୯୨
	ସେ ନଦୀ କ୍ରୋଧେ ହଳଧାରୀ	। ହଳାଗ୍ରେ ଆଣିଲେ ଓଟାରି	॥	୯୩
୨୬	ହେ ପାପି ! ମୁଁ ତୋତେ ଡାକନ୍ତେ	। ଅବଜ୍ଞା କରିଣ ତୁ ମୋତେ	॥	୯୪
	ଯାହା ନଇଲୁ ଏ ସ୍ଥାନରେ	। ଏଣୁ ମୁଁ ଲଙ୍ଗଳ-ଅଗ୍ରରେ	॥	୯୫
	ତୁ କାମଚାରୀ ତୋତେ ମୁହିଁ	। ଶଏକ ଖଣ୍ଡ କରିବଇଁ	॥	୯୬
୨୭	ଏ ରୂପେ ଭର୍ତ୍ସିତ ହୋଇଣ	। ଯମୁନା ଭୟକୁ ଲଭିଣ	॥	୯୭
	ରାମର ବେନି ଚରଣରେ	। ହେ ନୃପ ! ପଡ଼ି ସେ କାଳରେ	॥	୯୮
	କମ୍ପିତ ହୋଇ ସେ ରାମଙ୍କୁ	। କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	॥	୯୯
୨୮	ହେ ରାମ ରାମ ମହାବାହୁ	। ଜାଣିମି ତୋ’ ମହିମା କାହୁଁ	॥	୧୦୦

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ହେ ଜଗତ୍‌ପତି ଏ ଜଗତ	। ତୋ' ଏକ ଅଂଶେ ଅଟେ ଧୃତ	॥ ୧୦୧
୨୯	ହେ ବଳରାମ ଭଗବାନ	। ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ବିଶ୍ୱାତ୍ମନ	॥ ୧୦୨
	ତୁ ଯେ ଈଶ୍ୱର ତୋର ମୁହିଁ	। କେବଳ ଭାବ ନ ଜାଣଇଁ	॥ ୧୦୩
	ପ୍ରପନ୍ନ ହୋଇଅଛି ପୁଣ	। ମୋତେ ତୁ କରସି ମୋକ୍ଷଣ	॥ ୧୦୪
୩୦	ସେ ବଳରାମ ଭଗବାନ	। ଯମୁନା କରନ୍ତେ ପ୍ରାର୍ଥନ	॥ ୧୦୫
	ତଦନ୍ତେ ତାହାକୁ ଛାଡ଼ିଣ	। ନାରୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗତେଣ	॥ ୧୦୬
	ସେ ଜଳେ କଲେକ ସେ ସ୍ନାନ	। ଯେସନେ କରିରାଜ ପୁଣ	॥ ୧୦୭
	କରିଣୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	। ସ୍ନାନକୁ କରଇ ଜଳରେ	॥ ୧୦୮
୩୧	ଯଥେଷ୍ଟ କରିଣ ବିହାର	। ଜଳରୁ ହୁଅନ୍ତେ ବାହାର	॥ ୧୦୯
	୧ରାମଙ୍କୁ ଦେବୀ କମଳିନୀ	। ନୀଳ ବସନ ଦେଲେ ଆଣି	॥ ୧୧୦
	ବହୁତମୂଲ୍ୟ ଆଭରଣ	। ଦେଲେ ମଙ୍ଗଳମାଳା ପୁଣ	॥ ୧୧୧
୩୨	ନୀଳବସନ ପରିଧାନ	। କଲେ ସେ ରୋହିଣୀନନ୍ଦନ	॥ ୧୧୨
	ନେଇ ସେ ହେମମୟ ମାଳ	। କଣ୍ଠରେ ଦେଲେ ତତକାଳ	॥ ୧୧୩
	ପୂରାଇ ଦିବ୍ୟ ଅଳଂକାର	। ଚନ୍ଦନେ ଲେପି କଳେବର	॥ ୧୧୪
	ଅଇରାବତ ହସ୍ତୀ ପ୍ରାୟେ	। ଶୋଭା ପାଇଲେ ଅତିଶୟେ	॥ ୧୧୫
୩୩	ଓଟାରି ଆଣିମା ମାର୍ଗରେ	। ସେ ସୂର୍ଯ୍ୟନନ୍ଦିନୀ ସେଠାରେ	॥ ୧୧୬
	ଅପରିମିତ ବଳ ଯାର	। ସେ ପ୍ରଭୁ ରୋହିଣୀସୁତର	॥ ୧୧୭
	ବୀର୍ଯ୍ୟକୁ ସୂଚିଲା ପରାଇ	। ହେ ନୃପ ! ଆଜ ହିଁ ଦିଶଇ	॥ ୧୧୮
୩୪	ଯେ ବ୍ରଜନାରୀଙ୍କ ବିଳାସ	। ତେଣେ ଆକ୍ଷିପ୍ତ ଯା' ମାନସ	॥ ୧୧୯
	ସେ ରାମ ରମନ୍ତେ ବ୍ରଜରେ	। ହେ ନୃପ ! ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	॥ ୧୨୦
	ଏକା ରାତ୍ରିକ ପ୍ରାଏ ହୋଇ	। ସମସ୍ତ ରାତ୍ରି ଗଲେ ତହିଁ	॥ ୧୨୧
	ସୁଜନମାନଙ୍କର ହିତେ	। ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତେ	॥ ୧୨୨
	ଭାଷାପ୍ରବନ୍ଧେ କରି ଗୀତ	। ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁଚିତ୍ତ	॥ ୧୨୩
	ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସ	। ଯେଣେ ଲଭିଲେ ଅତି ତୋଷ	॥ ୧୨୪

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ
ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀବଳଦେବବିଜୟେ ଯମୁନାକର୍ଷଣଂ
ନାମ ପଞ୍ଚଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

---

୧. ବରୁଣପ୍ରହିତା ଚାସ୍ମୈ ମାଳାମମ୍ଳାନପଙ୍କଜାମ୍ ।
ସମୁଦ୍ରାଭେ ତଥା ବସ୍ତ୍ରେ ନୀଳେ ଲକ୍ଷ୍ମୀରଯଚ୍ଛତ ॥ (ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣ)

ଜାତରୂପମୟଂ ଚୈକଂ କୁଣ୍ଡଳଂ ବଜ୍ରଭୂଷଣମ୍ ।
ଆଦିପଦ୍ମଂ ଚ ପଦ୍ମାଖ୍ୟଂ ଦିବ୍ୟଂ ଶ୍ରବଣଭୂଷଣମ୍ ।
ଦେବେମାଂ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣୀଷ୍ୱ ପୌରାଣୀଂ ଭୂଷଣକ୍ରିୟାମ୍ ॥ (ହରିବଂଶ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଷଟ୍‌ଷଷ୍ଟିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଷଡ୍‌ଯୁକ୍‌ଷଷ୍ଟିତମେ କାଶୀଂ ଗତ୍ୱାହନ୍ ପୌଣ୍ଡ୍ରକଂ ହରିଃ ।
ତନ୍ମିତ୍ରଂ ଚ ତତୋ ବୃତ୍ତଂ ସୁଦକ୍ଷିଣବଧାଦିକମ୍ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ କୁମର । ବ୍ରଜକୁ ଯା'ନ୍ତେ ହଳଧର ।। ୧
କରୂଷଦେଶନୃପମଣି । ମୁଁ ବାସୁଦେବ ବୋଲି ମଣି ।। ୨
ସେ ଅଜ୍ଞ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଠାବକୁ । ହେ ନୃପ ! ପେଷିଲା ଦୂତକୁ ।। ୩
୨ ତୁ ବାସୁଦେବ ଭଗବାନ । ଭୂମିରେ ହେଲୁ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ।। ୪
ଜଗତପତି ଅଟୁ ତୁହି । ଅଜ୍ଞାନୀମାନେ ତାକୁ ତହିଁ ।। ୫
ବହୁତ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ସେ କାଳରେ ।। ୬
ଆତ୍ମାକୁ ଅଚ୍ୟୁତ କରିଣ । ମଣିଲା ସେ କାଶୀରାଜନ ।। ୭
୩ ଅବ୍ୟକ୍ତ ମାର୍ଗ ଅଟେ ଯାର । ସେ କୃଷ୍ଣଠାବକୁ ସତ୍ୱର ।। ୮
ସେ ମନ୍ଦ ଅଟେ ଅପଣ୍ଡିତ । ପେଷିଲା ଦ୍ୱାରକାକୁ ଦୂତ ।। ୯
ବାଳକମାନେ ଯେ ରୂପରେ । ଏକ ବାଳକକୁ କ୍ରୀଡ଼ାରେ ।। ୧୦
ରାଜା କରନ୍ତେ ସେ ଯେସନେ । ଆତ୍ମାକୁ ରାଜା କରି ମଣେ ।। ୧୧
୪ ସେ ଦୂତ ଦ୍ୱାରକାକୁ ଯାଇ । ଯେ ଛନ୍ତି ସଭାମଧ୍ୟେ ରହି ।। ୧୨
ସେ ପଦ୍ମଲୋଚନ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । କହିଲା ରାଜାସନ୍ଦେଶକୁ ।। ୧୩
୫ ଦୟାନିମିତ୍ତେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର । ମୁଁ ହୋଇଅଛି ଅବତାର ।। ୧୪
ମୁହିଁଟି ବାସୁଦେବ ଏକ । ମୋ ବିନୁ ନାହିଁ ଆନ ଲୋକ ।। ୧୫
ତୁ ଯାହା ବୋଲାଉ ଈଶ୍ୱର । ସେ ମିଥ୍ୟାବାଣୀ ତ୍ୟାଗ କର ।। ୧୬
୬ ଯେ ଚିହ୍ନମାନ ମୋର ପୁଣି । ତୁ ମୂଢ଼ଭାବୁଁ ଅଛୁ ଘେନି ।। ୧୭
ତା' ଛାଡ଼ି ଆସି ତୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ । ହେ ଯଦୁ ! ପଶ ଶରଣକୁ ।। ୧୮
ନୋହିଲେ ଆଜ ଆସି ମୋର । ସଙ୍ଗତେ ସମର ତୁ କର ।। ୧୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୭ ଅଳପ ବୁଦ୍ଧି ଅଟେ ଯାର । ସେ ପଉଣ୍ଡ୍ରକ ନୃପତିର ।। ୨୦
ଶ୍ରବଣ କରି ସେ ବଚନ । ସଭାରେ ଯେତେ ସଭ୍ୟଜନ ।। ୨୧
ଉଗ୍ରସେନକୁ ଆଦି ଥିଲେ । ସେ କାଳେ ଉଚ୍ଚେ ସେ ହସିଲେ ।। ୨୨
୮ ସେ ପରିହାସବଚନକୁ । ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଣ ସେ ଦୂତକୁ ।। ୨୩
କହିଲେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଯଉଁ ଚିହ୍ନେ ତୁ ଏ ବଚନ ।। ୨୪
କହିଲୁ ସେ ଚିହ୍ନକୁ ମୁହିଁ । ହେ ମୂଢ଼ ଛଡ଼ାଇବି[୧] ଯାଇଁ ।। ୨୫

---

୧. ଉଦ୍‌ସ୍ରକ୍ଷ୍ୟେ = ତ୍ୟାଜୟିଷ୍ୟାମି (ଛଡ଼ାଇବି); 'ଦେଖିବଇଁ' ପାଠାନ୍ତର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୯	ଯେ କଙ୍କ ଗୃଧ୍ର ବଟମାନେ[୧] ।	ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ କରି ତେଣେ	।।	୨୬
	ମୁଖ ବୁଜିଣ ହାରି ଜ୍ଞାନ ।	ତୁ ନିଶ୍ଚେ କରିବୁ ଶୟନ	।।	୨୭
	ସେଠାରେ ଶ୍ୱାନମାନଙ୍କର ।	ଶରଣ ହେବୁ ତୁ ଆବର	।।	୨୮
୧୦	ସେ କୃଷ୍ଣ-ଆକ୍ଷେପବଚନ ।	ସେ ଦୂତ ଏ ରୂପେ ଶୁଣିଣ	।।	୨୯
	ଯାଇଣ ଆପଣା ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ।	କହିଲା ସମସ୍ତ ବାର୍ତ୍ତାକୁ	।।	୩୦
	କୃଷ୍ଣ ହିଁ ରଥ ଆରୋହିଣ ।	[୨]କାଶୀପୁରକୁ ଗଲେ ପୁଣ	।।	୩୧
୧୧	ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ସେ କୃଷ୍ଣ-ଉଦ୍ୟୋଗ ।	ସେଠାରେ ଲକ୍ଷିଣ ସେ ବେଗ	।।	୩୨
	ଯେ ସୈନ୍ୟ ବେନି ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ।	ତେଣେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପୁଣି	।।	୩୩
	ଆପଣା ପୁରରୁ ସତ୍ୱରେ ।	ବାହାର ହେଲା ସେ କାଳରେ	।।	୩୪
୧୨ |	କାଶୀଦେଶର ଅଧୀଶ୍ୱର ।	ମିତ୍ର ଅଟଇ ପୌଣ୍ଡ୍ରକର	।।	୩୫
୧୩ |	ପୃଷ୍ଠସହାୟ ହୋଇ ତାର ।	ଚଳିଲା ଆହେ ନୃପବର	।।	୩୬
	ଯେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଖଡ୍‌ଗମାନ ।	ଗଦା ଶାରଙ୍ଗ ଧନୁ ଆନ	।।	୩୭
	ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଆଦିରେ ରଚିତ ।	ତେଣେ ସେ ହୋଇଛି ଲକ୍ଷିତ	।।	୩୮
	ତ୍ରିଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସୈନ୍ୟତୁଲେ ।	ହରି ପୌଣ୍ଡ୍ରକକୁ ଦେଖିଲେ	।।	୩୯
୧୪	କୌସ୍ତୁଭମଣି ଧରି ଗଳେ ।	ମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ବନମାଳେ	।।	୪୦
	ପୀତ କୌଶେୟ ବେନି ଚେଳ ।	ପିନ୍ଧି ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ମହୀପାଳ	।।	୪୧
	କୃତ୍ରିମ ଗରୁଡ଼ ତାହାର ।	ଧ୍ୱଜ ହିଁ ହୋଇଛି ଆବର	।।	୪୨
	ଅମୂଲ୍ୟ ଦିବ୍ୟ ଆଭରଣ ।	ଧରିଛି ମସ୍ତକରେ ପୁଣ	।।	୪୩
	ମକରକୁଣ୍ଡଳ ଯାହାର ।	କର୍ଣ୍ଣେ ସ୍ଫୁରିଛି ମନୋହର	।।	୪୪
୧୫	ନାଟୁଆ ଆସିଣ ଯେସନେ ।	ମିଳଇ ସଭାରେ ତେସନେ	।।	୪୫
	କୃତ୍ରିମ ବେଷରେ ଆଛନ୍ତ ।	ହୋଇଛି ସେ କାଶୀରାଜନ	।।	୪୬
	ଆପଣା ତୁଲ୍ୟ ବେଷ କରି ।	ତାହାକୁ ଦେଖି ନରହରି	।।	୪୭
	ହସିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚରେ ।	ହେ ମହାରାଜ ! ସେ କାଳରେ	।।	୪୮
୧୬	ଶୂଳମାନଙ୍କରେ ଗଦାରେ ।	ପରିଘେ ରଷ୍ଟିରେ ଶକ୍ତିରେ	।।	୪୯
	ପ୍ରାସେ ତୋମରେ ଖଡ୍‌ଗେ ପୁଣ ।	ପଟ୍ଟିଶେ ବାଣମାନଙ୍କେଣ	।।	୫୦
	ସେ ଶତ୍ରୁମାନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ।	ସେ କାଳେ କଲେ ପ୍ରହାରକୁ	।।	୫୧
୧୭	ଯେ ଗଜ-ରଥ-ବାଜୀ-ପତ୍ତି ।	ଏ ଚତୁରଙ୍ଗ ବଳ ଅତି	।।	୫୨
	ପୌଣ୍ଡ୍ରକ-କାଶୀରାଜାଙ୍କର ।	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସେ କାଳେ ସତ୍ୱର	।।	୫୩
	ଗଦା-ଖଡ୍‌ଗ-ଚକ୍ର-ଶରେ ।	ବିନାଶ କଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତରେ	।।	୫୪
	ଯୁଗାନ୍ତେ ଯେହ୍ନେ ହୁତାଶନ ।	ନାଶଇ ନାନା ପ୍ରଜାମାନ	।।	୫୫

୧. ବଟ = କଙ୍କାଦିବତ୍ ପକ୍ଷିବିଶେଷ; 'ବକ' ପାଠାନ୍ତର ।
୨. ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ସେତେବେଳେ ତାର ମିତ୍ରପୁର 'କାଶୀ'ରେ ରହୁଥିଲା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୮ ଯେ ତାର ରଥ-ଅଶ୍ୱମାନେ । କୁଞ୍ଜର ପଦାତିଏ ଆନେ ॥ ୫୬
ଯେ ପୁଣ ଖର ଉଷ୍ଟ୍ରମାନ । ଚକ୍ରରେ ଅଟନ୍ତି ଖଣ୍ଡନ ॥ ୫୭
ତେଣେ ଯେ ଅତିବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ । ମନସ୍ୱିମାନଙ୍କର ଯେହି ॥ ୫୮
ହରଷମାନଙ୍କୁ କରଇ । ସେ ରଣସ୍ଥାନ ଶୋଭା ପାଇ ॥ ୫୯
କଳ୍ପାନ୍ତେ ରୁଦ୍ରର ଯେସନ । ଉତ୍କଟ ଦିଶେ କ୍ରୀଡ଼ାସ୍ଥାନ ॥ ୬୦
୧୯ ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ପୌଣ୍ଡ୍ରକକୁ । ହରି କହିଲେ ଏ ବାକ୍ୟକୁ ॥ ୬୧
ଭୋ ପଉଣ୍ଡ୍ରକ ମୋତେ ତୁହି । ଯା' ଦୂତବାକ୍ୟେ ଥିଲୁ କହି ॥ ୬୨
ସେ ଅସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ ତୋ' ଠାଇଁ । ନିଶ୍ଚୟେ ଛାଡ଼ିବଇଁ ମୁହିଁ ॥ ୬୩
୨୦ ରେ ଅଜ୍ଞ ! ମୋ ସଂଜ୍ଞାକୁ ତୁହି । ମିଥ୍ୟାରେ ଧଇଲୁ କିଂପାଇଁ ॥ ୬୪
ସେ ସଂଜ୍ଞା ଛାଡ଼ ତେବେ ତୁହି । ଏମନ୍ତ ଥିଲୁ ଯାହା କହି ॥ ୬୫
ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯେବେ ନ ବାଞ୍ଛିବି । ତୋତେ ଶରଣ ଆଉଜିବି ॥ ୬୬
୨୧ ଏମନ୍ତ ରୂପେ ନାରାୟଣ । ବହୁତ ଆକ୍ଷେପ କରିଣ ॥ ୬୭
ତୀକ୍ଷଣ ଶରେ ପୌଣ୍ଡ୍ରକକୁ । ବିରଥ କରି ତା' ଶିରକୁ ॥ ୬୮
ଛେଦନ କଲେ ସେ କାଳରେ । ଚକ୍ରକୁ ଘେନିଣ ସତ୍ୱରେ ॥ ୬୯
ପର୍ବତଶୃଙ୍ଗକୁ ଯେସନ । ବଜ୍ରେ କାଟଇ ମଘବାନ ॥ ୭୦
୨୨ ସେରୂପେ କାଶୀପତିଶିର । ଶରମାନଙ୍କରେ ସତ୍ୱର ॥ ୭୧
ଦେହରୁ କାଟି କାଶୀପୁରେ । କୃଷ୍ଣ ପକାଇଲେ କ୍ରୋଧରେ ॥ ୭୨
ପଦ୍ମକୋଷକୁ ଯେହ୍ନେ ଯାଇ । ପବନ ହରିଣ ପକାଇ ॥ ୭୩
୨୩ ମତ୍ସରବନ୍ତ ଯେ ଅଟଇ । ସେ ପୌଣ୍ଡ୍ରକକୁ କୃଷ୍ଣ ତହିଁ ॥ ୭୪
ଯୁଦ୍ଧରେ ସଖାସହିତେଣ । ଏରୂପେ ବିନାଶ କରିଣ ॥ ୭୫
ସିଦ୍ଧମାନଙ୍କରେ ଗାୟନ । ହୁଅନ୍ତେ କଥାମୃତମାନ ॥ ୭୬
ସେ ପ୍ରଭୁ ଦ୍ୱାରକାପୁରରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସେ କାଳରେ ॥ ୭୭
୨୪ ସେ ପଉଣ୍ଡ୍ରକ ହେ ରାଜନ । ନିତ୍ୟେ କରନ୍ତେ କୃଷ୍ଣଧ୍ୟାନ ॥ ୭୮
ତେଣେ ହୋଇଲା ବିନାଶନ । ଅଖିଳ କର୍ମବନ୍ଧମାନ ॥ ୭୯
ଧରନ୍ତେ କୃଷ୍ଣର ସ୍ୱରୂପ । ତନ୍ମୟ ହୋଇଲା ସେ ନୃପ ॥ ୮୦
୨୫ ବେନି କୁଣ୍ଡଳ ସହିତରେ । ଶିର ପଡ଼ନ୍ତେ ରାଜଦ୍ୱାରେ ॥ ୮୧
ତା' ଦେଖି ଏ କିସ ଅଟଇ । ପଛେ ଜାଣିଲେ ମୁଣ୍ଡ ଏହି ॥ ୮୨
ଏ ବା କାହାର ଏ ରୂପରେ । ସଂଶୟ କଲେ ତହିଁ ନରେ ॥ ୮୩
୨୬ କାଶୀପତିର ଶିର ଏହି । ଏମନ୍ତ ଜାଣିକରି ତହିଁ ॥ ୮୪
ମହିଷୀମାନେ ପୁତ୍ରମାନେ । ଯେ ବନ୍ଧୁ ଯେ ବା ପୁରଜନେ ॥ ୮୫
ହେ ନୃପ ! ହେ ନାଥ ହେ ନାଥ । ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ହେଲୁଁ ହତ ॥ ୮୬
ସେ କାଳେ ବୋଲନ୍ତେ ଏମନ୍ତ । କଲେ ସେ ରୋଦନ ବହୁତ ॥ ୮୭

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୭	ତା' ସୁତ ସୁଦକ୍ଷିଣ ନାମ	ଯେ ପିତାପରଲୋକକର୍ମ	॥	୮୮
	ବିଧାନ କରି ସେ କର୍ମକୁ	ଯେ ମାରି ଅଛଇ ପିତାକୁ	॥	୮୯
	ତାହାକୁ ମାରି ମୁଁ ପିତାର	ନିଷ୍କୃତି କରିବି ସତ୍ୱର	॥	୯୦
୨୮	ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ବୁଦ୍ଧିରେ	ଉପାଧ୍ୟାୟଙ୍କ ସହିତରେ	॥	୯୧
	ସେ ସୁଦକ୍ଷିଣ ସମାଧିରେ	ଶିବଙ୍କୁ ପୂଜିଲା ନିର୍ଭରେ	॥	୯୨
୨୯	ସେ ଭଗବାନ ମହେଶ୍ୱର	କାଶୀପୁରରେ[୧] ତାକୁ ବର	॥	୯୩
	ଯାଚନ୍ତେ ହୋଇ ଅତି ପ୍ରୀତ	ସେ କାଶୀନୃପତିର ସୁତ	॥	୯୪
	ଆପଣା ବାଞ୍ଛିତ ଅଟଇ	ପିତୃଶତ୍ରୁର ବଧ ଯେହି	॥	୯୫
	ତହିଁକି ଯେ ଅଟେ ଉପାୟ	ବରିଲା ସେ ବର ନିଶ୍ଚୟ	॥	୯୬
୩୦	ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ସହିତେ	ଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନିକି ଯଥୋଚିତେ	॥	୯୭
୩୧	ଋତ୍ୱିଜଙ୍କୁ ହିଁ ତୁ ଆବର	ଉତ୍ତମ କରି ସେବା କର	॥	୯୮
	ଅଭିଚାରବିଧିରେ ତହିଁ	ପ୍ରମଥଗଣେ ବୃତ ହୋଇ	॥	୯୯
	ସେ ଅଗ୍ନି ଅବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ଜନେ	ଯୋଜିତ ହୁଅନ୍ତେ ବହନେ	॥	୧୦୦
	ଯେ ତୋର ସଂକଳ୍ପ ତା' ପୁଣ	ସାଧିବ ଉତ୍ତମ କରିଣ	॥	୧୦୧
	ଈଶ୍ୱର ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞାକୁ	ଦିଅନ୍ତେ ସେ ସୁଦକ୍ଷିଣକୁ	॥	୧୦୨
	ଅଭିଚାରକୁ କୃଷ୍ଣଠାରେ	ସେ ବ୍ରତୀ କଲା ସେ ରୂପରେ	॥	୧୦୩
୩୨	ତଦନ୍ତେ କୁଣ୍ଡରୁ ସତ୍ୱର	ଯେ ଅଟେ ଅତି ଭୟଙ୍କର	॥	୧୦୪
	ତପ୍ତ ତମ୍ବାର ପ୍ରାୟେ ହୋଇ	ଯାହାର ଶିଖା ଶ୍ମଶ୍ରୁ ଦୁଇ	॥	୧୦୫
	ଅଙ୍ଗାର ଉଦ୍‌ଗାରିଲା ପ୍ରାଏ	ଯାହା' ଲୋଚନମାନ ଶୋହେ	॥	୧୦୬
	ଏମନ୍ତ ଅଗ୍ନି ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ	ହୋଇ ସେ ହୋଇଲା ଉତ୍‌ଥିତ	॥	୧୦୭
୩୩	ଦନ୍ତମାନଙ୍କେ ଉଗ୍ର ଅତି	ଯଉଁ ଭ୍ରୂକୁଟୀ ଦଣ୍ଡଗତି	॥	୧୦୮
	ତହିଁରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠୋର	ବଦନ ଦିଶଇ ଯାହାର	॥	୧୦୯
	ନିଜ ଜିହ୍ୱାରେ ଆଲେହନ	କରୁଛି ଓଷ୍ଠପ୍ରାନ୍ତମାନ	॥	୧୧୦
	ଜ୍ୱଳନ୍ତେ ଉଲଗ୍ନ ସେ ହୋଇ	ତିନି-ଶିଖରକୁ କଂପାଇ	॥	୧୧୧
୩୪	ତାଳବୃକ୍ଷର ପରମାଣେ	ଯେ ବେନି ଚରଣ ସେ ତେଣେ	॥	୧୧୨
	ଅବନୀତଳକୁ କଂପାନ୍ତେ	ଦଶ ଦିଗକୁ ହିଁ ଦହନ୍ତେ	॥	୧୧୩
	ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ଭୂତଜନେ	ଧାଇଁଲା ଦ୍ୱାରକାଭୁବନେ	॥	୧୧୪
୩୫	ସେ ଅଭିଚାର ହୁତାଶନ	ଆସନ୍ତେ କରି ବିଲୋକନ	॥	୧୧୫
	ଦ୍ୱାରକାବାସୀ ସର୍ବନରେ	ତ୍ରସ୍ତ ହୋଇଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତରେ	॥	୧୧୬
	ବିପିନ ପୋଡ଼ନ୍ତେ ଯେସନେ	ତ୍ରସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ମୃଗମାନେ	॥	୧୧୭
୩୬	ସଭାରେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ	ଖେଳନ୍ତେ ପଶାମାନଙ୍କେଣ	॥	୧୧୮

୧. ''ଅବିମୁକ୍ତ'' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ କାଶୀକ୍ଷେତ୍ର ଏବଂ ଶିବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତାହାଙ୍କୁ ଭୟେ ଆର୍ତ୍ତ ହୋଇ	। ସେ ଜନେ ଜଣାଇଲେ ଯାଇଁ	॥	୧୧୯
	ଯେ ଅଗ୍ନି ଦହୁଅଛି ପୁର	। ତହିଁରୁ ତ୍ରାହି ତ୍ରାହି କର	॥	୧୨୦
୩୭	ସେ ଜନଙ୍କର ବିକଳକୁ	। ଶୁଣିଣ ପୁଣି ସାଧ୍ୱସଂ[୧]କୁ	॥	୧୨୧
	ନିଜ ଜନଙ୍କର ଦେଖିଣ	। ସେ ହରି ଅଟନ୍ତି ଶରଣ	॥	୧୨୨
	ହସି ବୋଇଲେ ଭୟ କେହି	। ନ ପାଅ ରଖିବଇଁ ମୁହିଁ	॥	୧୨୩
୩୮	ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ଅନ୍ତରେ	। ଯେ ସାକ୍ଷୀ ଅଟନ୍ତି ବାହାରେ	॥	୧୨୪
	ଶିବସଂବନ୍ଧୀ ସେ କୃତ୍ୟାକୁ	। ସେ ହରି ଜାଣି ତା' ନାଶକୁ	॥	୧୨୫
	ଚକ୍ର ଯେ ପାଖେ ରଖିଥିଲେ	। ତାହାଙ୍କୁ ହରି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ	॥	୧୨୬
୩୯	କୋଟିଏ ସୂର୍ଯ୍ୟସମ ଯେହି	। ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟମାନ ଯେ ଅଟଇ	॥	୧୨୭
	ପ୍ରଳୟାନଳ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ	। ଯାହାର ପ୍ରଭା ପ୍ରକାଶଇ	॥	୧୨୮
	ନିଜ ତେଜରେ ଯେ ଗଗନ	। ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଦିଗମାନ	॥	୧୨୯
	ପ୍ରକାଶ କରୁଛି, କୃଷ୍ଣର	। ଯେ ଅସ୍ତ୍ର ଆହେ ନୃପବର	॥	୧୩୦
	ସେ ସୁଦର୍ଶନ ଚକ୍ର ଗଲା	। କୃତ୍ୟା ଅଗ୍ନିକି ପୀଡ଼ା ଦେଲା	॥	୧୩୧
୪୦	ସେ ଚକ୍ର ଥାଇ ଯା' ହସ୍ତରେ	। ସେ କୃଷ୍ଣ-ଅସ୍ତ୍ରର ତେଜରେ	॥	୧୩୨
	ସେ କୃତ୍ୟାନଳ ପ୍ରତିହତ	। ହୁଅନ୍ତେ ଆହେ ପରୀକ୍ଷିତ	॥	୧୩୩
	ସେ କୃତ୍ୟା ଭଗ୍ନମୁଖ ହୋଇ	। ସେ ପୁରୁଁ ନିବର୍ତ୍ତିଣ ଯାଇଁ	॥	୧୩୪
	ସେ ବାରାଣସୀପୁରେ ପୁଣ	। ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ	॥	୧୩୫
	ଋତ୍ୱିଜଙ୍କର ସହିତରେ	। ସୁଦକ୍ଷିଣକୁ ସେ ସ୍ଥାନରେ	॥	୧୩୬
	ସ୍ୱକୃତ ସେ କୃତ୍ୟା-ଅନଳ	। ଦହନ କଲା ତତକାଳ	॥	୧୩୭
୪୧	[୧]ବିଷ୍ଣୁର ଚକ୍ର ହିଁ ସେପୁରେ	। ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ତା' ପଛରେ	॥	୧୩୮
	ଯେ ଅଟ୍ଟାଳିକା ସ୍ଥାନମାନ	। ଯେ ଗୃହ ଯେ ବା ହଟ୍ଟସ୍ଥାନ	॥	୧୩୯
	ଏମାନଙ୍କର ସହିତରେ	। ଯେ ମଞ୍ଚା ଯେ ବା ପୁରଦ୍ୱାରେ	॥	୧୪୦
	ଯେ କୋଷ୍ଠୀମାନ ବା ଆବର	। ତେଣେ ସଂକୁଳ ଯେଉଁ ପୁର	॥	୧୪୧
	କୋଷ ସହିତ ଅଶ୍ୱ ହସ୍ତୀ	। ରଥାନ୍ନଶାଳା ଯହିଁ ଛନ୍ତି	॥	୧୪୨
୪୨	ସେ ବାରାଣସୀସର୍ବସ୍ଥାନ	। ସେ ବିଷ୍ଣୁଚକ୍ର ସୁଦର୍ଶନ	॥	୧୪୩
	ଦହନ କରିଣ ସତ୍ୱର	। ଅକ୍ଲିଷ୍ଟ କର୍ମ ଅଟେ ଯାର	॥	୧୪୪
	ସେ କୃଷ୍ଣ ପାଖେ ପୁଣ ଯାଇଁ	। ରହିଲେ ପୂର୍ବପ୍ରାୟେ ହୋଇ	॥	୧୪୫
୪୩	ଉତ୍ତମଃଶ୍ଳୋକ ଯେ ଅଚ୍ୟୁତ	। ତାଙ୍କ ବିକ୍ରମ ଏ ଚରିତ	॥	୧୪୬
	ଯେ ଜନ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ	। ଶ୍ରବଣ କରାଇ ଏହାକୁ	॥	୧୪୭
	ସଂଯତଚିତ୍ତ ହୋଇ ପୁଣ	। ଯେ ଅବା କରଇ ଶ୍ରବଣ	॥	୧୪୮

୧. ସାଧ୍ୱସ = ସଂଭ୍ରମକୁ ।

୧. ଲୀଳୟା ବ୍ୟଧମଦ୍ କୃତ୍ୟାନଳଂ ଚକ୍ରେଣ କେଶବଃ ।
ରକ୍ଷୟିତ୍ୱା ଜନଂ ତସ୍ମାଦ୍ ସୁଦକ୍ଷିଣମଥାଦହଦ୍ ॥ (ସ୍ୱାମୀ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ନରେ ସମସ୍ତ ପାପରୁ	।	ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଏ ସଂସାରୁ	॥	୧୪୯
ସମସ୍ତଜନଙ୍କର ହିତେ	।	ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଷାଗୀତେ	॥	୧୫୦
ଭଣଇଁ ବିପ୍ର ଦୀନବନ୍ଧୁ	।	ତରିବ ବୋଲି ଭବସିନ୍ଧୁ	॥	୧୫୧
ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସ	।	ଯେଣେ ଲଭିଲେ ଅତିତୋଷ	॥	୧୫୨
ଯାହାଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହୁଁ ମୁହିଁ	।	ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ବର୍ଣ୍ଣିଲଇଁ	॥	୧୫୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପୌଣ୍ଡ୍ରକାଦିବଧୋ
ନାମ ଷଟ୍‌ଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ସପ୍ତଷଷ୍ଟିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ସପ୍ତଷଷ୍ଟିତମେ ରାମୋ ଗିରୌ ରୈବତକେ ମଦାତ୍ ।
ସ୍ୱୈରଂ ଯୁବତିଭିଃ କ୍ରୀଡ଼ନବଧୀଦ୍ ଦ୍ୱିବିଦଂ ଖଳମ୍ ॥

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୧	ବ୍ୟାସଙ୍କ ସୁତଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ	।	ପଚାରୁଛନ୍ତି ପରୀକ୍ଷିତ	॥	୧
	ଅଦ୍ଭୁତ କର୍ମ ଅଟେ ଯାର	।	ଅନନ୍ତ ଅଟେ ଯେ ଆବର	॥	୨
	ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ ଯାହାଠାର	।	ଚରିତମାନ ସେ ରାମର	॥	୩
	ସେ ପ୍ରଭୁ ଅନ୍ୟ କର୍ମମାନ	।	ଯା' ଅବା କଲେକ ବିଧାନ	॥	୪
	ସେ କର୍ମମାନଙ୍କୁ ହିଁ ମୁହିଁ	।	ପୁଣି ଶୁଣିମାକୁ ଇଚ୍ଛଇ	॥	୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨	ଏମନ୍ତ ରାଜା ପଚାରନ୍ତେ	।	ଶୁକ କହନ୍ତି ଏଥୁ ଅନ୍ତେ	॥	୬
	ନରକାସୁରମିତ୍ର ହୋଇ	।	ଏକ ବାନର ଥିଲା ରହି	॥	୭
	ଦ୍ୱିବିଦ ଅଟେ ନାମ ତାର	।	ମନ୍ତ୍ରୀ ଅଟଇ ସୁଗ୍ରୀବର	॥	୮
	ମୈନ୍ଦ-ବାନରର ସେ ଭ୍ରାତ	।	ଅଟଇ ଅତି ବୀର୍ଯବନ୍ତ	॥	୯
୩	ଯେ ଋଣ ଆପଣା ମିତ୍ରର	।	ତାହା ଶୁଝନ୍ତେ ସେ ବାନର	॥	୧୦
	ରାଜ୍ୟବିନାଶ ଯେ ରୂପରେ	।	ହେବ ତା' କରନ୍ତେ ନିର୍ଭରେ	॥	୧୧
	ପୁର ଆକର ଗ୍ରାମମାନ	।	ଯେ ବା ଆଭୀରପଲ୍ଲୀ ଆନ	॥	୧୨
	ଏମାନ ଦହିଲା ସେ ବେଗ	।	ବହ୍ନିକି କରନ୍ତେ ଉସର୍ଗ	॥	୧୩
୪	ସେ କଦାଚିତ ଗିରିମାନ	।	ଭୁଜରେ ଉପାଡ଼ି ବହନ	॥	୧୪
	ମିତ୍ରର ଶତ୍ରୁ ନାରାୟଣ	।	ଯହିଁରେ ଅଛନ୍ତି ବସିଣ	॥	୧୫
	ସେହି ଆନର୍ତ୍ତ ଦେଶମାନ	।	ସେ ପର୍ବତରେ କଲା ଚୂର୍ଣ୍ଣ	॥	୧୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

୫ ଦଶସହସ୍ର ହସ୍ତୀଙ୍କର । ବଳ ବହଇ ସେ ବାନର ॥ ୧୭
ସେ କହୁଣିସି ସମୟରେ । ରହିଣ ସମୁଦ୍ରମଧ୍ୟରେ ॥ ୧୮
ବେନି ବାହୁରେ ସିନ୍ଧୁଜଳ । ଉଦ୍ଧରି ଆଣି ତତକାଳ ॥ ୧୯
ବେଳାକୂଳେ ଯେ ଦେଶମାନ । ତାଙ୍କୁ କରାଇଲା ମଜ୍ଜନ ॥ ୨୦
୬ ସେ ଖଳ ଋଷିଶ୍ରେଷ୍ଠଙ୍କର । ଆଶ୍ରମମାନଙ୍କୁ ଆବର ॥ ୨୧
ବୃକ୍ଷଙ୍କୁ ଭାଞ୍ଜିଣ ବହନ । ଯେ ବୈତାନିକ[1] ଅଗ୍ନିମାନ ॥ ୨୨
ତାହାଙ୍କୁ ମୂତ୍ର-ପୁରୀଷରେ । ଦୂଷିତ କଲା ସେ କାଳରେ ॥ ୨୩
୭ ସେ କପି ଗର୍ବିତ ଅଟଇ । ନାରୀ ପୁରୁଷମାନ ନେଇ ॥ ୨୪
ପର୍ବତଦ୍ରୋଣୀକନ୍ଦରାରେ । ପିଧାନ[2] କରି ବଳାତ୍‌କାରେ ॥ ୨୫
ବଡ଼ ପାଷାଣମାନ ନେଇ । ଦୁଆରେ ଦିଅଇ ଘୋଡ଼ାଇ ॥ ୨୬
ଯେସନେ ଗର୍ତ୍ତରେ ପୂରାଇ । ଭ୍ରମର କୀଟକୁ ରୁନ୍ଧଇ ॥ ୨୭
୮ ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଦେଶଗଣ । ଅତି ବିପ୍ରିୟ କରନ୍ତେଣ ॥ ୨୮
କୁଳନାରୀଙ୍କି ସେ ବାନର । ଦୂଷିତ କରନ୍ତେ ଆବର ॥ ୨୯
ଶୁଣି ସୁଲଳିତ ଗୀତକୁ । ଗଲା ରୈବତ ପର୍ବତକୁ ॥ ୩୦
୯ | ପୁଷ୍କରମାଳା ମନୋହର । ଲମ୍ବିଛି ଉରସ୍ଥଳେ ଯାର ॥ ୩୧
୧୦| ଦେଖିବା ଲୋକର ସୁନ୍ଦର । ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗମାନ ଯାର ॥ ୩୨
ଲଳନାଯୂଥଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ଯେ ରହିଅଛନ୍ତି ନିର୍ଭରେ ॥ ୩୩
ବାରୁଣୀମଦ୍ୟ କରି ପାନ । ଯେ କରୁଅଛନ୍ତି ଗାୟନ ॥ ୩୪
ମଦ୍ୟରେ ହୋଇଛି ବିହ୍ୱଳ । ଯାହାର ଲୋଚନଯୁଗଳ ॥ ୩୫
ମତ୍ତହସ୍ତୀର ପ୍ରାଏ ଅତି । ଯେ ଦେହେ ଶୋଭା ପାଉଛନ୍ତି ॥ ୩୬
ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ହଳଧର । ଅଟନ୍ତି ଯଦୁଙ୍କ ଈଶ୍ୱର ॥ ୩୭
ତାଙ୍କୁ ସେ ପର୍ବତେ ସତ୍ୱର । ଦେଖିଲା ଦ୍ୱିବିଦ ବାନର ॥ ୩୮
୧୧ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗର୍ବୀ ସେ ବାନର । ଶାଖାକୁ ଆରୋହି ସତ୍ୱର ॥ ୩୯
ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର । ସେ କପି କଂପାନ୍ତେ ଆବର ॥ ୪୦
ସେ କିଳିକିଳା[3] ଶବ୍ଦ କଲା । ଆପଣାକୁ ହିଁ ଦେଖାଇଲା ॥ ୪୧
୧୨ ସେ କପି ଧୃଷ୍ଟଭାବମାନ । ନାରୀଏ କରି ବିଲୋକନ ॥ ୪୨
ସ୍ୱଭାବେ ଅଟନ୍ତି ଚଞ୍ଚଳ । ଯାହାଙ୍କୁ ଘେନିଛନ୍ତି ବଳ ॥ ୪୩
ହାସ୍ୟରେ ପ୍ରିୟ ସେ ଯୁବତି । ହସିଲେ ବାନରକୁ ଅତି ॥ ୪୪
୧୩ ସମ୍ମୁଖଆଦି ହୋଇ କରି । ଭ୍ରୂକ୍ଷେପମାନଙ୍କେ ସେ ହରି ॥ ୪୫
ଚାହାଁନ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ହଳଧର । ତାହାଙ୍କୁ କରି ଅନାଦର ॥ ୪୬
ଗୋପୀମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱଗୁଦକୁ । ଦେଖାଇ କଲା ଅବଜ୍ଞାକୁ ॥ ୪୭

---

୧. ଆହବନୀୟ ଆଦି ବୈଦିକ ଅଗ୍ନି । ୨. ଗୁହ୍ୟ ଦ୍ୱାର । ୩. ବାନରଙ୍କ ଶବ୍ଦ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୪ ପ୍ରହାର କରନ୍ତି ଯେ ନରେ । ସେ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ॥ ୪୮

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟନ୍ତି ସଂକର୍ଷଣ । ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରୁଦ୍ଧ ସେ ହୋଇଣ ॥ ୪୯

ପାଷାଣ ଘେନି ମର୍କଟକୁ । ସେଠାରେ କଲେ ପ୍ରହାରକୁ ॥ ୫୦

ସେ କପି ବଞ୍ଚାଇ[୧] ପାଷାଣ । ମଦିରାକଳଶ ଘେନିଣ ॥ ୫୧

କୋପ କରନ୍ତେ ହସି ତାଙ୍କୁ । ସେ ଧୂର୍ତ୍ତ କଲା ଅବଜ୍ଞାକୁ ॥ ୫୨

୧୫ ସେ ଦୁଷ୍ଟ ମଦ୍ୟକଳଶକୁ । ଭାଙ୍ଗିଣ ନାରୀଙ୍କ ବସ୍ତ୍ରକୁ ॥ ୫୩

ସେକାଳେ ଚିରି ପକାଇଲା । ରାମଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚାଟନ କଲା ॥ ୫୪

ମଦେ ଉଦ୍ଧତ ସେ ବାନର । ରାମଙ୍କୁ କଲା ଅପକାର ॥ ୫୫

୧୬ ସେ ମର୍କଟର ଅବିନୟ । ସେ ରାମ ଦେଖି ଅତିଶୟ ॥ ୫୬

ଭାଙ୍ଗି ସେ ଅଛି ଦେଶମାନ । ଏମନ୍ତ କରି ବିଲୋକନ ॥ ୫୭

ଶତ୍ରୁକୁ ମାରିବା ଇଚ୍ଛାରେ । କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଣ ଅତ୍ୟନ୍ତରେ ॥ ୫୮

ରୋହିଣୀସୁତ ସେହିକାଳେ । ହଳମୁଷଳକୁ ଘେନିଲେ ॥ ୫୯

୧୭ ପୁଣି ସେ ଦ୍ୱିବିଦ ବାନର । ଅଟଇ ମହା ବଳୀୟାର ॥ ୬୦

ଶାଳକୁ[୨] ହସ୍ତେ ଉପାଡ଼ିଣ । ସତ୍ୱରେ ପାଖକୁ ଧାଇଁଣ ॥ ୬୧

ସେ ଶାଳବୃକ୍ଷରେ ରାମର । ମସ୍ତକେ କଲା ସେ ପ୍ରହାର ॥ ୬୨

୧୮ ପର୍ବତପରାଏ ହୋଇଣ । ପଡ଼ନ୍ତେ ମୁଣ୍ଡରେ ଆସିଣ ॥ ୬୩

ସେ ଭଗବାନ ସଂକର୍ଷଣ । କଲେ ସେ ବୃକ୍ଷକୁ ଗ୍ରହଣ ॥ ୬୪

ମୁଷଳରେ ସେ ବାନରକୁ । ତକ୍ଷଣେ କଲେ ପ୍ରହାରକୁ ॥ ୬୫

୧୯ ସେ ମୁଷଳରେ ତାହା' ଶିର । ଆହତ ହୁଅନ୍ତେ ବାନର ॥ ୬୬

ରକତଧାରାମାନଙ୍କରେ । ଶୋଭା ପାଇଲା ସେ କାଳରେ ॥ ୬୭

ଗୈରିକମାନଙ୍କେ ଯେମନ୍ତ । ଶୋଭାକୁ ଲଭଇ ପର୍ବତ ॥ ୬୮

ସେ ପ୍ରହାରକୁ ସେ ବାନର । ଗଣନା ନ କରି ଆବର ॥ ୬୯

୨୦ ସେ କପି ନିଷ୍ପତ୍ର କରିଣ । ଅନ୍ୟ ବୃକ୍ଷକୁ[୩] ବୁଲାଇଣ ॥ ୭୦

ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରୁଦ୍ଧ ସେ ହୋଇଲା । ତେତେ ବୃକ୍ଷକୁ ପ୍ରହାରିଲା ॥ ୭୧

ସେ ବୃକ୍ଷକୁ ହିଁ ହଳଧାରୀ । କାଟିଲେ ଶଏଖଣ୍ଡ କରି ॥ ୭୨

୨୧ ତଦନ୍ତେ ସେ ଅନ୍ୟ ବୃକ୍ଷରେ । ରାମଙ୍କୁ ମାଇଲା କ୍ରୋଧରେ ॥ ୭୩

ସେ ବୃକ୍ଷକୁ ହିଁ ହଳଧାରୀ । କାଟିଲେ ଶଏ ଖଣ୍ଡ କରି ॥ ୭୪

୨୨ ସେ ଭଗବାନ ହଳଧର । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ସେ ବାନର ॥ ୭୫

ଏମନ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତେଣ । ବୃକ୍ଷେ ଭାଜନ୍ତେ ପୁଣ ପୁଣ ॥ ୭୬

ସମସ୍ତ ଦିଗୁଁ ବୃକ୍ଷମାନ । ସେ କପି ଉପାଡ଼ି ବହନ ॥ ୭୭

ସେ ଅରଣ୍ୟକୁ ଏ ପ୍ରକାରେ । ନିବୃକ୍ଷ କଲା ସେ କାଳରେ ॥ ୭୮

---

୧. ଲୁଚାଇ । ୨. ବୃକ୍ଷକୁ । ୩. ବୃକ୍ଷେକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୩ ତଦନନ୍ତରେ ସେ ବାନର । ରାମଙ୍କ ଉପରେ ସତ୍ୱର ॥ ୭୯
ପାଷାଣବୃଷ୍ଟିମାନ ନେଇ । ମୋକ୍ଷଣ କଲା କ୍ରୋଧ ବହି ॥ ୮୦
ସେ ରାମ ଲୀଳାରେ ମୁଷଳେ । ସେ ବୃଷ୍ଟି ଚୂର୍ଣ୍ଣ କଲେ ହେଳେ ॥ ୮୧
୨୪ ତାଳ ବୃକ୍ଷର ପ୍ରାଏ ହୋଇ । ଅଟଇ ଯଉଁ ଭୁଜ ଦୁଇ ॥ ୮୨
ମୁଷ୍ଟି କରିଣ ସେ ଭୁଜକୁ । ସେ କପି-ଈଶ୍ୱର ରାମଙ୍କୁ ॥ ୮୩
ଧରିଣ ସେ ବେନି ମୁଷ୍ଟିରେ । ପ୍ରହାର କଲା ନେଇ ଉରେ ॥ ୮୪
୨୫ ଯାଦବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଂକର୍ଷଣ । ମୁଷଳ-ଲାଙ୍ଗଳ ଛାଡ଼ିଣ ॥ ୮୫
କପିକଣ୍ଠକୁ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ । ଭିଡ଼ିଲେ ବେନିଭୁଜେ ଯାଇ ॥ ୮୬
ବମନ କରନ୍ତେ ରୁଧିର । ତଳେ ପଡ଼ିଲା ସେ ବାନର ॥ ୮୭
୨୬ ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଣ ସେ ବାନର । ପଡ଼ନ୍ତେ ଆହେ କୁରୁବୀର ॥ ୮୮
ସଜଳ ବିବର ସହିତେ । ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗତେ ॥ ୮୯
ସମସ୍ତ ଦିଗରେ ତ୍ୱରିତ । ପର୍ବତ ହୋଇଲା କଂପିତ ॥ ୯୦
ଜଳରେ ନଉକା ଯେସନ । ପବନେ ହୁଅଇ କଂପନ ॥ ୯୧
୨୭ ଆକାଶେ ସୁରସିଦ୍ଧମାନେ । ଯେ ଅବା ମୁନିଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜନେ ॥ ୯୨
କଲେ ସେ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟିମାନ । ଏମାନଙ୍କରେ ହେ ରାଜନ ॥ ୯୩
ଯେ ଜୟ ଜୟ ଶବ୍ଦମାନ । ଯେ ନମଃଶବ୍ଦମାନେ ଆନ ॥ ୯୪
ଯେ ସାଧୁ ସାଧୁ ବାଣୀ ଆର । ଏମାନେ ହୋଇଲେ ଅପାର ॥ ୯୫
୨୮ ସଂସାରନାଶ ଯେ ବାଞ୍ଛଇ । ସେ ଦ୍ୱିବିଦକୁ ରାମ ତହିଁ ॥ ୯୬
ଏରୂପେ କରିଣ ନିଧନ । ସ୍ତୁତି ଲଭି ସେ ଭଗବାନ ॥ ୯୭
ଜନମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନିଜ ପୁରେ ॥ ୯୮
ଆହେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କୃପାସିନ୍ଧୁ । ମୁଁ ଯେ ପତିତ ଦୀନବନ୍ଧୁ ॥ ୯୯
ତଥାପି ସାଧୁଜନହିତେ । ମୋହର ଶକ୍ୟ ଅନୁମତେ ॥ ୧୦୦
ଦଶମସ୍କନ୍ଧଶ୍ଳୋକ-ଅର୍ଥ । ପ୍ରାକୃତ ବନ୍ଧେ କଲି ଗୀତ ॥ ୧୦୧
ସୁଜନେ ନ ଧର ମୋ ଦୋଷ । ଶୁଣି ଏ ଗୀତ ଲଭ ତୋଷ ॥ ୧୦୨
ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସ । ଯେ ରସେ କଲା ପ୍ରତିଆଶ ॥ ୧୦୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱିବିଦବଧୋ
ନାମ ସପ୍ତଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅଷ୍ଟଷଷ୍ଟିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅଷ୍ଟଷଷ୍ଟିତମେ ସାମ୍ବେ ନିରୁଦ୍ଧେ କୌରବୈର୍ଯୁଧି ।
ତଦ୍‌ବିମୋକ୍ଷାୟ ରାମେଣ ଗଜାହ୍ୱୟବିକର୍ଷଣମ୍ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ଶୁକ ମହାଯତି	ଶୁଣ ହେ ପାଣ୍ଡୁପଣନାତି	।।	୧
	ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଏକ ସୁତା	ଲକ୍ଷ୍ମଣା ନାମରେ ବିଦିତା	।।	୨
	ସେ ସ୍ୱୟମ୍ବରେ ଥାନ୍ତେ ରହି	ହେ ନୃପ ଯୁଦ୍ଧେ ଯେ ଜିଣଇ	।।	୩
	ସେ ଶାମ୍ବ ଜାମ୍ବବତୀସୁତ	କନ୍ୟାକୁ ହରିଲା ତୁରିତ	।।	୪
୨	କୌରବେ ସକ୍ରୋଧ ହୋଇଲେ	ଏମନ୍ତ ବଚନ ବୋଇଲେ	।।	୫
	ଦୁଷ୍ଟ ଅଟଇ ଏ ନନ୍ଦନ	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କରି କଦର୍ଥନ	।।	୬
	କାମନା କରି ଯେ ନ ଥିଲା	ସେ କନ୍ୟା ବଳେ ଏ ହରିଲା	।।	୭
୩	ଏ ଅବିନୀତ ବାଳକକୁ	ଏଠାରେ କର ବନ୍ଧନକୁ	।।	୮
	ଏଠାକୁ ଆସିଣ ଯାଦବେ	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅବା କି କରିବେ	।।	୯
	ଆମ୍ଭର ପ୍ରସାଦେ ପ୍ରାପତ	ଯା' ଆମ୍ଭେ କରିଥାଇଁ ଦତ୍ତ	।।	୧୦
	ଯେଉଁ ଯାଦବମାନେ ନିତି	ସେ ଭୂମି ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି	।।	୧୧
୪	ପୁତ୍ରର ବନ୍ଧନ ଶୁଣିଣ	ଯେବେ ଆସିବେ ଯଦୁଗଣ	।।	୧୨
	ଭାଜନ୍ତେ ତାଙ୍କ ଗର୍ବମାନ	ଶାନ୍ତିକି ଲଭିବେ ବହନ	।।	୧୩
	ଯେସନେ ହୁଅନ୍ତେ ସଂଯତ	ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ହୋନ୍ତି ଶାନ୍ତ	।।	୧୪
୫	ଏରୂପେ ଭୂରି କର୍ଣ୍ଣ କୃପ	ଯେ ଶଲ୍ୟ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ନୃପ	।।	୧୫
	ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ତୁଲେ[୧] ଏ ଶାମ୍ବକୁ	ଆରମ୍ଭ କଲେ ବାନ୍ଧିବାକୁ	।।	୧୬
୬	ଧାଆଁନ୍ତେ ଧାର୍ତ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ	ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ସେ ସ୍ଥାନେ	।।	୧୭
	ସେ ମହାରଥ ଶାମ୍ବ ପୁଣ	ରୁଚିର ଧନୁକୁ ଧରିଣ	।।	୧୮
	ଏକାକୀ ହୋଇକରି ତହିଁ	ରହିଲେ ସିଂହପ୍ରାଏ ହୋଇ	।।	୧୯
୭	ଶାମ୍ବକୁ ଧରିବାକୁ ତହିଁ	ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତେ କ୍ରୋଧ ବହି	।।	୨୦
	କର୍ଣ୍ଣକୁ ଅଗ୍ରରେ କରିଣ	ରହ ରେ ରହ ବୋଲନ୍ତେଣ	।।	୨୧
	ସେମାନେ ଧରିଣ ଧନୁକୁ	ଲଭିଣ ଶାମ୍ବ କୁମାରକୁ	।।	୨୨
	ନାରାଚମାନଙ୍କେ ସତ୍ୱରେ	ପ୍ରହାର କଲେ ନିରନ୍ତରେ	।।	୨୩
୮	ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଅଟେ ଯେ ଅର୍ଭକ	ସେ ଶାମ୍ବ ଯାଦବବାଳକ	।।	୨୪
	କୁରୁମାନଙ୍କେ ହେ ରାଜନ	ଲଭନ୍ତେ ନିବିଡ଼ ବନ୍ଧନ	।।	୨୫
	ତା' ନ ସହିଲେ ଅତିଶୟେ	କ୍ଷୁଦ୍ର ମୃଗରେ ସିଂହପ୍ରାୟେ	।।	୨୬
୯	ରୁଚିର ଧନୁକୁ ସେ ବୀର	ଟଂକାର କରିଣ ସତ୍ୱର	।।	୨୭

୧. ତୁଲେ = ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କର୍ଣ୍ଣକୁ ଆଦି ହୋଇ ପୁଣ	।	ଯେ ସର୍ବ ରଥୀ ଷଡ଼ ଜଣ	।।	୨୮
	ତାଙ୍କୁ ବିନ୍ଧିଲା ତେତେ ବାଣେ	।	ଏକାବେଳକେ ଜଣେ ଜଣେ	।।	୨୯
୧୦	ଚାରି ଚାରି ଅଶ୍ୱଙ୍କୁ ପୁଣ	।	ବିନ୍ଧିଲା ଚାରି ଚାରି ବାଣ	।।	୩୦
	ସାରଥିଙ୍କି ସେ ସେକାଳରେ	।	ବିନ୍ଧିଲା ଏକ ଏକ ଶରେ	।।	୩୧
	ସେ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ ରଥିମାନେ	।	ଶାମ୍ବ-କୁମାରର ସେ ସ୍ଥାନେ	।।	୩୨
	ସେ କର୍ମ ଦେଖିଣ ବହନ	।	ସମସ୍ତେ କଲେ ସମ୍ମାନନ	।।	୩୩
୧୧	ସେ ଷଡ଼ଜଣୁଁ ଚାରିଜଣ	।	ଚାରିଅଶ୍ୱଙ୍କୁ ବିନାଶିଣ	।।	୩୪
	ଶାମ୍ବକୁ କଲେକ ବିରଥି	।	ଆରକ ମାଇଲା ସାରଥି	।।	୩୫
	ଆରଜଣକ ଶରାସନ	।	ଛେଦନ କଲାକ ବହନ	।।	୩୬
୧୨	କଷ୍ଟକଷ୍ଟରେ ତାଙ୍କୁ ବୀରେ	।	ବିରଥ କରିଣ ଯୁଦ୍ଧରେ	।।	୩୭
	ଶାମ୍ବକୁ ବନ୍ଧନ କରିଣ	।	ଆପଣା[୧] କନ୍ୟାକୁ ଘେନିଣ	।।	୩୮
	ଜୟକୁ ଲଭିଣ ସତ୍ୱରେ	।	ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନିଜ ପୁରେ	।।	୩୯
୧୩	ଶାମ୍ବ କୁମାର ବଦ୍ଧ ପୁଣ	।	ନାରଦ କହନ୍ତେ ଶୁଣିଣ	।।	୪୦
	ପେଷନ୍ତେ ଉଗ୍ରସେନ ନୃପ	।	ଯାଦବେ ଜାତ କରି କୋପ	।।	୪୧
	ହେ ନୃପ ! କୁରୁଙ୍କ ସ୍ଥାନକୁ	।	ଉଦ୍ୟମ କଲେ ଚଳିବାକୁ	।।	୪୨
୧୪	କଳିକଳୁଷ ନାଶକାରୀ	।	ଅଟନ୍ତି ଯଉଁ ହଳଧାରୀ	।।	୪୩
	ସେ ଯଦୁଶ୍ରେଷ୍ଠମାନେ ଅତି	।	ସନ୍ନଦ୍ଧ ହୋଇ ଯେ ଅଛନ୍ତି	।।	୪୪
	ତାହାଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା କରିଣ	।	ଯେ କୁରୁ ଯଦୁମାନେ ପୁଣ	।।	୪୫
	ସେ ବେନି ଲୋକଙ୍କର ତହିଁ	।	କଳହ ଇଚ୍ଛା କଲେ ନାହିଁ	।।	୪୬
୧୫	ଆଦିତ୍ୟପ୍ରାୟେ ଯା' କିରଣ	।	ସେ ରଥ କରି ଆରୋହଣ	।।	୪୭
	କୁଳର ବୃଦ୍ଧ ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ	।	ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ କରି ତେଣେ	।।	୪୮
	ହସ୍ତିନାପୁରକୁ ବୋଲିଣ	।	ଗମନ କଲେ ସଂକର୍ଷଣ	।।	୪୯
	ଗ୍ରହଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ହୋଇ ବୃତ	।	ଯେସନେ ଯାଇ ନିଶାନାଥ	।।	୫୦
୧୬	ସେ ରାମ ହସ୍ତିନାକୁ ଯାଇ	।	ବାହାରଉପବନେ ରହି	।।	୫୧
	ଯେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ନରପତି	।	ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଝଟିତି	।।	୫୨
	ତା' ଅଭିପ୍ରାୟ ଜାଣିମାକୁ	।	ପଠିଆଇଲେ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ	।।	୫୩
୧୭	ସେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ	।	ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ତୁଲେ ବାହ୍ଲିକଙ୍କୁ	।।	୫୪
	ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କୁ ହିଁ ସେଠାରେ	।	ପ୍ରଣାମ କରିଣ ବିଧିରେ	।।	୫୫
	ରାମ ହୋଇଲେ ଉପସ୍ଥିତ	।	ତାହାଙ୍କୁ କହିଲେ ଏମନ୍ତ	।।	୫୬
୧୮	ଯେ ଅତିଶୟେ ଅଟେ ମିତ୍ର	।	ସେ ରାମ ହେଲେ ଉପଗତ	।।	୫୭
	କୁରୁଏ ଶୁଣିଣ ଏମନ୍ତ	।	ହୋଇଣ ଅତି ପ୍ରୀତିବନ୍ତ	।।	୫୮

୧. ଦୁର୍ଯୋଧନର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ପୂଜା କରିଣ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ	। ଉତ୍ତମ ମଙ୍ଗଳଦ୍ରବ୍ୟକୁ	।।	୫୯
	ହସ୍ତରେ ଘେନିଣ ବହନ	। ସମସ୍ତେ କଲେକ ଗମନ	।।	୬୦
୧୯	ରାମଙ୍କୁ ଲଭିଣ ସେ ସ୍ଥାନେ	। ଯଥାନ୍ୟାୟରେ କୁରୁଜନେ	।।	୬୧
	ଉତ୍ତମଧେନୁ-ଅର୍ଘ୍ୟତୁଲେ	। ସମସ୍ତେ ନିବେଦନ କଲେ	।।	୬୨
	ରାମପ୍ରଭାବ ଯଉଁ ନରେ	। ଜାଣନ୍ତି ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	।।	୬୩
	ଶିରରେ ରୋହିଣୀସୁତଙ୍କୁ	। କଲେ ସେ ଦିବ୍ୟ ପ୍ରଣାମକୁ	।।	୬୪
୨୦	ବନ୍ଧୁଙ୍କ କୁଶଳ ଭାବରେ	। ଶ୍ରବଣ କରି ପରସ୍ପରେ	।।	୬୫
	ଯେ ବା ମଙ୍ଗଳ ଅନାମୟ	। ତାହା ପଚାରି ଅତିଶୟ	।।	୬୬
	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ରାମ ତାଙ୍କୁ	। ପୁଛିଲେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବାକ୍ୟକୁ	।।	୬୭
୨୧	ରାଜାଙ୍କ ଉପରେ ରାଜନ	। ଅଟନ୍ତି ଯଉଁ ଉଗ୍ରସେନ	।।	୬୮
	ସେ ପ୍ରଭୁ ତୁମ୍ଭ ସମସ୍ତଙ୍କୁ	। ଦେଲେକ ଯେବଣ ଆଜ୍ଞାକୁ	।।	୬୯
	ସ୍ଥିର ଚିତ୍ତରେ ଶୁଣି କରି	। ତା' କର ବିଳମ୍ବ ନ କରି	।।	୭୦
୨୨	ଧାର୍ମିକ ଅଟଇ ଯେ ଏକ	। ଅଧର୍ମେ ଜିଣି ସେ ବାଳକ	।।	୭୧
	ବହୁତ ଲୋକ ଯାହା ତୁମ୍ଭେ	। ବନ୍ଧନ କଲ ତାହା ଆମ୍ଭେ	।।	୭୨
	ସହିଲୁଁ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ପୁଣ	। ଏକତ୍ୱ କାମନା କରିଣ	।।	୭୩
	ଏବେ ସେ ପୁତ୍ରକୁ ସତ୍ୱରେ	। ସମର୍ପ ଆଣି ଆମ୍ଭଠାରେ	।।	୭୪
୨୩	ଯେ ବୀର୍ଯ୍ୟ ଶୌର୍ଯ୍ୟ ବଳ ତହିଁ	। ଯେ ଅତି ଉନ୍ନଦ୍ଧ ଅଟଇ	।।	୭୫
	ଯେ ନିଜ ସାମର୍ଥ୍ୟସମାନ	। ସେ ବଳଦେବର ବଚନ	।।	୭୬
	କୁରୁଏ ଶୁଣି କ୍ରୁଦ୍ଧ ହେଲେ	। ଏମନ୍ତ ବଚନ ବୋଇଲେ	।।	୭୭
୨୪	ଦେଖ ଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅଟଇ	। ଅତି ବିଚିତ୍ର ଅଟେ ଏହି	।।	୭୮
	ଦୁର୍ଲଙ୍ଘ୍ୟ କାଳର ଗତିରେ	। ପାଣ୍ଡୋଇ[୧] ଥାଇ ଯେ ପାଦରେ	।।	୭୯
	ମୁକୁଟେ ମଣ୍ଡିତ ଯେ ଶିର	। ତା' ଆରୋହଣେ ଇଚ୍ଛା ତାର	।।	୮୦
୨୫	ଯାଦବେ କୁନ୍ତୀଙ୍କ ବିଭାରେ	। ସଂବନ୍ଧ କଲେ ଆମ୍ଭଠାରେ	।।	୮୧
	ଆମ୍ଭ ଶଯ୍ୟାରେ ସେ ଶୁଅନ୍ତେ	। ଆମ୍ଭର ସଙ୍ଗତେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ	।।	୮୨
	ଆମ୍ଭେ କୁରୁଏ ସେ ଯଦୁଙ୍କୁ	। ନେଲୁଁ ଆପଣା ସମାନକୁ	।।	୮୩
	ଆମ୍ଭେ ଦିଅନ୍ତେ ନୃପାସନ	। ସେ କରିଅଛନ୍ତି ଆଦାନ	।।	୮୪
୨୬	ବ୍ୟଜନ ଚାମର ଯେ ବେନି	। ଶ୍ୱେତ ଛତ୍ରକୁ ମିଶି ତିନି	।।	୮୫
	ଶଙ୍ଖ ମୁକୁଟ ସିଂହାସନ	। ଯେ ଦିବ୍ୟ ଶଯ୍ୟାମାନେ ଆନ	।।	୮୬
	ଆମ୍ଭେ ଆଗ୍ରହ ନ କରନ୍ତେ	। ଏମାନ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ	।।	୮୭
୨୭	ଦେଲା ଲୋକକୁ ପ୍ରତିକୂଳ	। ଯେ ହୋଇଛନ୍ତି ତତକାଳ	।।	୮୮
	ସେ ଯଦୁଙ୍କର ରାଜଚିହ୍ନେ	। ବ୍ୟର୍ଥ ଅଟନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ	।।	୮୯

୧. ଚର୍ମପାଦୁକା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେସନେ ସର୍ପଙ୍କୁ ଅମୃତ	। ଦେଲା ଲୋକକୁ ବିଷମତ	॥	୯୦
	ଆମ୍ଭ ପ୍ରସାଦେ ଅବିରତ	। ଯେ ହୋଇଛନ୍ତି ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ	॥	୯୧
	ସେ ଯଦୁମାନେହେଁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	। ଆଜ ଦିଅନ୍ତି ଏ ଆଜ୍ଞାକୁ	॥	୯୨
	ତାଙ୍କର ଲାଜ ନାହିଁ କିଛି	। ଏ କଥା ଖେଦ ଦେଉଅଛି	॥	୯୩
୨୮	ଯେ ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋଣ ଅରଜୁନ	। ଏ ଆଦି ଯେତେ କୁରୁଜନ	॥	୯୪
	ପୁତ୍ର ନ ଦିଅନ୍ତେ ଏମାନେ	। ଇନ୍ଦ୍ର ହିଁ ଲଭିବେ କେସନେ	॥	୯୫
	ସିଂହଗ୍ରସ୍ତ ହିଁ ଯଉଁ ବଳି	। ତା ନେଇ ପାରଇ କି ଛେଳି	॥	୯୬

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ

୨୯	କହନ୍ତି ଶୁକ ମୁନିବର	। ଶୁଣ ହେ ଉତ୍ତରାକୁମର	॥	୯୭
	ଜନ୍ମରେ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କରେ	। ଯେବଣ ସଂପତ୍ତିନିର୍ଭରେ	॥	୯୮
	ସେ ସଂପତ୍ତିରେ ଯାହାଙ୍କର	। ଗର୍ବ ହୋଇଛି ବଳୀୟାର	॥	୯୯
	ସେ କୁରୁମାନେ ଦୁର୍ଭାଷାକୁ	। ଶ୍ରବଣ କରାଇ ରାମଙ୍କୁ	॥	୧୦୦
	ଅସଭ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ସେ ନରେ	। ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନିଜ ପୁରେ	॥	୧୦୧
୩୦	ସେ କୁରୁଙ୍କର ହଳଧାରୀ	। ଦୁଷ୍ଟପଣକୁ ଦେଖି କରି	॥	୧୦୨
	ଦୁର୍ବାକ୍ୟ ଶ୍ରବଣ କରିଣ	। କୋପରେ ପୂରିତ ହୋଇଣ	॥	୧୦୩
	ଯାଙ୍କୁ କେ ଚାହିଁ ନ ପାରିଲେ	। ସେ ରାମ ଏମନ୍ତ କହିଲେ	॥	୧୦୪
୩୧	ନାନାପ୍ରକାର ସଂପତ୍ତିରେ	। ଉତ୍କଟ ଯେ ଅସାଧୁ ନରେ	॥	୧୦୫
	ଶାନ୍ତି ସେ ନିଶ୍ଚେ ନ ବାଞ୍ଛନ୍ତି	। ତାଙ୍କର ଦଣ୍ଡେ ହୋଏ ଶାନ୍ତି	॥	୧୦୬
	ପଶୁମାନଙ୍କର ଯେମନ୍ତେ	। ଶାନ୍ତି ହୁଅଇ ଦଣ୍ଡଘାତେ	॥	୧୦୭
୩୨	ସକ୍ରୋଧ ହୋଇ ଏ ଭୁବନେ	। ଆସୁ ଯେ ଥିଲେ ଯଦୁମାନେ	॥	୧୦୮
	କୃଷ୍ଣ ଯେ ଥିଲେ କ୍ରୋଧ ଭରି	। ତାହାଙ୍କୁ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ କରି	॥	୧୦୯
	ସାନ୍ତ୍ୱନା କରିଣ ଆବର	। ଏ ସର୍ବ କୁରୁମାନଙ୍କର	॥	୧୧୦
	ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତେ ବାଞ୍ଛିତ	। ଏଠାକୁ ହେଲି ଉପଗତ	॥	୧୧୧
୩୩	ସେ ଏ କୁରୁଏ ମନ୍ଦମତି	। କଳହେ ଏହାଙ୍କର ପ୍ରୀତି	॥	୧୧୨
	ଖଳ ଅଟନ୍ତି ଏହୁ ପୁଣ	। ମୋତେ ଯେ ଅବଜ୍ଞା କରିଣ	॥	୧୧୩
	ଏ ମାନୀମାନେ ଦୁଷ୍ଟବାଣୀ	। ମୋତେ ବୋଇଲେ ପୁଣ ପୁଣି	॥	୧୧୪
୩୪	ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଲୋକପାଳେ ନିତି	। ଯାହା ଆଜ୍ଞାରେ ବର୍ତ୍ତିଥାନ୍ତି	॥	୧୧୫
	ଅନ୍ଧକ-ବୃଷ୍ଣି-ଭୋଜଙ୍କର	। ଉପରେ ଅଟେ ଯେ ଈଶ୍ୱର	॥	୧୧୬
	ସେ ଉଗ୍ରସେନ ରାଜା ନୋହେ	। ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ନିଶ୍ଚୟେ	॥	୧୧୭
୩୫	ଦେବଙ୍କ ବୃକ୍ଷ ପାରିଜାତ	। ଯେ ଆଣି ଭୁଞ୍ଜିଲେ ସନ୍ତତ	॥	୧୧୮
	ସୁଧର୍ମା ସଭା ଆକ୍ରମଣ	। କରନ୍ତି ଯଉଁ ନାରାୟଣ	॥	୧୧୯
	ସେ ରାଜାଙ୍କର ଆସନକୁ	। ଯୋଗ୍ୟ ନୁହନ୍ତି ବସିବାକୁ	॥	୧୨୦

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୬ ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଖିଳ-ଈଶ୍ୱରୀ । ସେ ଯା' ପାଦକୁ ଆଶ୍ରେ କରି ॥ ୧୨୧
ନିତ୍ୟରେ କରନ୍ତି ଭଜନ । ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି ଭଗବାନ ॥ ୧୨୨
ଯେ ରାଜଚିହ୍ନମାନେ ଛନ୍ତି । ତହିଁକି ଅଯୋଗ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ॥ ୧୨୩
୩୭ ତୀର୍ଥମାନଙ୍କ ଉପାସନ । କରନ୍ତି ଯଉଁ ଯୋଗିଜନ ॥ ୧୨୪
ତାଙ୍କର ତୀର୍ଥ ଯେ ଅଟଇ । ସେ ପାଦପଦ୍ମରଜକୁ ହିଁ ॥ ୧୨୫
ଯାର ଅଖିଳଲୋକପାଳେ । ଧରନ୍ତି ମସ୍ତକରେ ବଳେ ॥ ୧୨୬
ଧଇଲେ ବ୍ରହ୍ମା ଶିବ ଦୁଇ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବୀର ତୁଲେ ମୁହିଁ ॥ ୧୨୭
ଯାର ଅଂଶର ଅଂଶ ହୋଉଁ । ସେ ଧୂଳି ଚିରକାଳ ବହୁଁ ॥ ୧୨୮
ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ଭଗବାନ । ତାଙ୍କର କାହିଁ ନୃପାସନ ॥ ୧୨୯
୩୮ ଯା' କୁରୁମାନେ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେ ଭୂମିଖଣ୍ଡକୁ ହିଁ ନିତି ॥ ୧୩୦
ନିଶ୍ଚେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଯଦୁଗଣ । ପାଣ୍ଡୋଇ ପ୍ରାୟେ ଆମ୍ଭେ ପୁଣ ॥ ୧୩୧
ମସ୍ତକ ଅଟନ୍ତି କୁରୁଏ । ନିଶ୍ଚୟେ ଆପଣା ଇଚ୍ଛାଏ ॥ ୧୩୨
୩୯ ମଦ୍ୟପଙ୍କର ପ୍ରାଏ ଅତି । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମତ୍ତ ଏ ଅଟନ୍ତି ॥ ୧୩୩
ଏ ଅଭିମାନିଙ୍କର ପୁଣି । ନିଷ୍ଠୁର ଅସଂବଦ୍ଧ ବାଣୀ ॥ ୧୩୪
ଦେଖି କେ ପାରିବ ବା ସହି । ଆପଣେ ଦଣ୍ଡଦାତା ହୋଇ ॥ ୧୩୫
୪୦ କୁରୁମାନଙ୍କୁ ଆଜ ମୁହିଁ । ପୃଥ୍ୱୀରେ ରଖିବଇଁ ନାହିଁ ॥ ୧୩୬
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନୀଳାମ୍ବର । ଦହିଲାପ୍ରାଏ ତିନିପୁର ॥ ୧୩୭
ବହୁତ କ୍ରୁଦ୍ଧ ସେ ହୋଇଣ । ଉଠିଲେ ହଳକୁ ଧରିଣ ॥ ୧୩୮
୪୧ ହସ୍ତିନାପୁରକୁ ତତ୍‌କ୍ଷଣ । ଲାଙ୍ଗଳ-ଅଗ୍ରେ ଉପାଡ଼ିଣ ॥ ୧୩୯
ଗଙ୍ଗାରେ ପକାଇବା ପାଇଁ । ଝିଙ୍କିଲେ ଅତି କ୍ରୋଧ ବହି ॥ ୧୪୦
୪୨ ନଉକାପ୍ରାୟେ ଆଘୂର୍ଣ୍ଣିତ । ପୁର ହେଉଛି ଅବିରତ ॥ ୧୪୧
ଗଙ୍ଗାରେ ପକାନ୍ତେ ନେଇଣ । ଧରିଅଛନ୍ତି ଓଟାରିଣ ॥ ୧୪୨
ଏ ରୂପେ ରାମଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । କୁରୁଏ ସସଂଭ୍ରମ ହେଲେ ॥ ୧୪୩
୪୩ କୁରୁଏ ଘେନି କୁଟୁମ୍ବଙ୍କୁ । ଲକ୍ଷ୍ମଣାସଙ୍ଗତେ ଶାମ୍ବକୁ ॥ ୧୪୪
ଆଗରେ କରି ବେନି କର । ଅଞ୍ଜଳି କରିଣ ସତ୍ୱର ॥ ୧୪୫
ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତେ ଜୀଇବାକୁ । ଶରଣ ଗଲେ ସେ ରାମଙ୍କୁ ॥ ୧୪୬
୪୪ ହେ ରାମ ରାମାଖିଳାଧାର । ନ ଜାଣୁଁ ପ୍ରଭାବ ତୋହର ॥ ୧୪୭
କୁତ୍ସିତ-ବୁଦ୍ଧି ମୂଢ଼ମତି । ଆମ୍ଭେ କୁରୁଏ ଅଟୁଁ ନିତି ॥ ୧୪୮
ଆମ୍ଭର ଆହେ ଅଧୀଶ୍ୱର । ଏ ଦୋଷମ୍ୟାନ କ୍ଷମା କର ॥ ୧୪୯
୪୫ ସ୍ଥିତି-ଉତ୍ପତ୍ତି-ବିନାଶର । ତୁ ଏକ ହେତୁଟି ଆବର ॥ ୧୫୦
ଆଶ୍ରୟ ତୋର ନିଜ ଠାରେ । କ୍ରୀଡ଼ା କରନ୍ତେ ତୁ ସଂସାରେ ॥ ୧୫୧
ଏ ଲୋକେ କ୍ରୀଡ଼ନକପ୍ରାଏ । ତୁମ୍ଭର ବୋଲନ୍ତି ନିଶ୍ଚୟେ ॥ ୧୫୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୬ ହେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେ ଅନନ୍ତ । ଏ ଭୂମଣ୍ଡଳ ଅବିରତ ।। ୧୫୩
ତୁମ୍ଭେ ଏ ଲୀଳାମାତ୍ରକରେ । ଧରିଛ ନିଜ ମସ୍ତକରେ ।। ୧୫୪
ଯେ ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରଳୟକାଳରେ । ବିଶ୍ୱକୁ ରଖି ସ୍ୱ-ଆତ୍ମାରେ ।। ୧୫୫
ଶେଷ ଶଯ୍ୟାରେ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଅ । ତୁମ୍ଭେଟି ଏକା ହୋଇଥାଅ ।। ୧୫୬
୪୭ ପାଳନା ଅର୍ଥେ ମର୍ଯ୍ୟାଦାର । ତୁମ୍ଭେ ହୁଅନ୍ତେ ତତପର ।। ୧୫୭
ହେ ଭଗବାନ ! ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ । ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣକୁ ଧରନ୍ତେଣ ।। ୧୫୮
ତୋ' କୋପ ନିଶ୍ଚେ ଶିକ୍ଷାପାଇଁ । ଦ୍ୱେଷରୁ ମତ୍ସରରୁ ନୋହି ।। ୧୫୯
୪୮ ଆହେ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିଧର । ତୁ ଆତ୍ମା ସର୍ବପ୍ରାଣିଙ୍କର ।। ୧୬୦
କରୁଛୁଁ ପ୍ରଣାମ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ଆମ୍ଭେ ଯାଉଛୁଁ ଶରଣକୁ ।। ୧୬୧
ହେ ବିଶ୍ୱକର୍ମା ହେ ଅବ୍ୟୟ । ପ୍ରଣାମ କରୁଛୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ।। ୧୬୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୯ କହନ୍ତି ଶୁକ ମହାଯତି । କୌରବେ ଏ ରୂପେ ଝଟିତି ।। ୧୬୩
ଭୟରେ ହୋଇଣ ପ୍ରପନ୍ନ । କମ୍ପନ୍ତେ ତାଙ୍କ ନିଜ ସ୍ଥାନ ।। ୧୬୪
ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲେ ସଂକର୍ଷଣ । ଭୟକୁ ନ ଲଭ ବୋଲିଣ ।। ୧୬୫
କୁରୁଙ୍କୁ କହି ଏ ବାକ୍ୟକୁ । ପ୍ରଦାନ କଲେ ଅଭୟକୁ ।। ୧୬୬
୫୦| ଯୌତୁକ କରି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ । ବାର ଅୟୁତ ଅଶ୍ୱମାନ ।। ୧୬୭
୫୧| ଯାହାଙ୍କୁ ଷାଠିଏ ବତ୍ସର । ବାରଶ' ଦେଲା ସେ କୁଞ୍ଜର ।। ୧୬୮
ଆଦିତ୍ୟପ୍ରାଏ ତେଜସ୍ୱନ୍ତ । ଷଡ଼ ସହସ୍ର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରଥ ।। ୧୬୯
ଯାହାଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ପଦକ । ଏମନ୍ତ ଦାସୀ ସହସ୍ରେକ ।। ୧୭୦
ଦୁହିତାବତ୍ସଳ ହୋଇଣ । ରାମଙ୍କୁ କଲା ବିତରଣ ।। ୧୭୧
୫୨ ସେ ଯଦୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଂକର୍ଷଣ । ତା' ସର୍ବ ଗ୍ରହଣ କରିଣ ।। ୧୭୨
ପୁତ୍ରର ସହିତେ ଆବର । ବଧୂକୁ ଘେନି ସଙ୍ଗତର ।। ୧୭୩
ବନ୍ଦିତ ହୋଇ ମିତ୍ରଙ୍କରେ । ପ୍ରୟାଣ କଲେ ନିଜ ପୁରେ ।। ୧୭୪
୫୩ ସେ ହଳଧର ତଦନ୍ତରେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ନିଜ ପୁରେ ।। ୧୭୫
ଯାହାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ଅନୁରକ୍ତ । ସେ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷିତ ।। ୧୭୬
କରିଣ ଯଦୁଶ୍ରେଷ୍ଠଙ୍କର । ସଭାର ମଧ୍ୟରେ ସତ୍ୱର ।। ୧୭୭
କୁରୁଙ୍କ ପ୍ରତି ସ୍ୱଚେଷ୍ଟିତ । ସମସ୍ତ କଲେ ନିବେଦିତ ।। ୧୭୮
୫୪ ତୁମ୍ଭର ଏ ହସ୍ତିନାପୁର । ପରାକ୍ରମକୁ ସେ ରାମର ।। ୧୭୯
ଆଜ ହିଁ କରୁଛି ସୂଚିତ । ଦକ୍ଷିଣ ପାଖେ ସମୁନ୍ନତ ।। ୧୮୦
ଦେଖ ଏ ଗଙ୍ଗାରେ ନିଶ୍ଚୟେ । ହେ ମହାରାଜ ! ଦୃଶ୍ୟ ହୋଏ ।। ୧୮୧
ଲାଙ୍ଗଳ-ଅଗ୍ରେ ଯେ ସତ୍ୱର । ଟାଳିଲେ ହସ୍ତିନାନଗର ।। ୧୮୨
ସେ ରାମଚରଣପଙ୍କଜ । ଭଜଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ ।। ୧୮୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସ	। ଯହିଁରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଲ୍ଲାସ	।।	୧୮୪
ତାଙ୍କ ପ୍ରୀତିରେ ବଶ ହେଲି	। ଏ ଗୀତରସେ ଚିତ୍ତ ଦେଲି	।।	୧୮୫
ସୁଜନେ ନ ଧର ମୋ' ଦୋଷ	। ଶ୍ରବଣ କରି ଲଭ ତୋଷ	।।	୧୮୬

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ
ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବଳରାମେଣ ହସ୍ତିନାପୁରକର୍ଷଣଂ
ନାମ ଅଷ୍ଟଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଏକୋନସପ୍ତତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏକୋନସପ୍ତତିତମେ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟଂ ପ୍ରତିମନ୍ଦିରମ୍ ।
କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ନାରଦୋ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବିସ୍ମିତୋଽଗାଦ୍ ତତଃ ସ୍ତୁବନ୍ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ନରକାସୁର ହେଲା ହତ	। ନାରଦ ଶୁଣିଣ ଏମନ୍ତ	।।	୧
	ବହୁତ ନାରୀମାନଙ୍କର	। ବିବାହ ଏକା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର	।।	୨
	ଶ୍ରବଣ କରି ସେ ରୂପରେ	। ତାହା ଦେଖିବା ନିମିତ୍ତରେ	।।	୩
୨	ଏକାବେଳକେ ଏକା ଦେହେ	। ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନକେ ଗୃହେ ଗୃହେ	।।	୪
	ଷୋଳସହସ୍ର ନାରୀଗଣେ	। ବିବାହ ହେଲେ ଏକା ଜଣେ	।।	୫
୩	ଏ କଥା ବିଚିତ୍ର ବେଭାରେ	। ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଉତ୍ସୁକରେ	।।	୬
	ଦେଖିବା ଅର୍ଥେ ଦେବରଷି	। ମିଳିଲେ ଦ୍ୱାରକାରେ ଆସି	।।	୭
	ପୁଷ୍ପିତ ଯଉଁ ଉପବନ	। ଯେ ବା ଆରାମମାନେ ଆନ	।।	୮
	ତହିଁରେ ଯେ ପକ୍ଷୀ ଭ୍ରମର	। ସଂକୁଳେ ଶବ୍ଦିତ ଯେ ପୁର	।।	୯
୪	ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ ଯଉଁ ଇନ୍ଦୀବରେ	। ଯେ ପଦ୍ମମାନେ ଯେ କହ୍ଲାରେ	।।	୧୦
	କୁମୁଦ ଯେ ଉତ୍‌ପଳଗଣେ	। ଯେ ବାପୀମାନେ ବ୍ୟାପ୍ତ ଏଣେ	।।	୧୧
	ଯେ ହଂସ ସାରସ ତହିଁରେ	। ତେଣେ କୂଜିତ ଯଉଁ ପୁରେ	।।	୧୨
୫	ସୁବର୍ଣ୍ଣରତ୍ନମୟ ହୋଇ	। ଅଛନ୍ତି ପରିଚ୍ଛଦ[୧] ଯହିଁ	।।	୧୩
	ମହାମର୍କତମାନଙ୍କରେ	। ପ୍ରକାଶ ଅଟେ ଯେ ନିର୍ଭରେ	।।	୧୪
	ସ୍ଫଟିକ-ରଜତରେ ପୁଣ	। ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ଯେ ନିର୍ମାଣ	।।	୧୫
	ଯେ ନବଲକ୍ଷ ଜଗତୀରେ	। ଯେ ପୁର ପୂରିତ ନିତ୍ୟରେ	।।	୧୬
୬	ଯେ ରଥ୍ୟାପଥ[୨] ଯେ ଚତ୍ୱର[୩]	। ଯେ ପଣ୍ୟସ୍ଥାନମାନେ ଆର	।।	୧୭
	ଏମାନେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଣ	। ଯହିଁରେ ଅଛନ୍ତି ରହିଣ	।।	୧୮
	ଯେ ଶାଳାସଭାମାନଙ୍କରେ	। ଦେବତାମାନଙ୍କ ମନ୍ଦିରେ	।।	୧୯
	ଆହେ ରାଜନ ନିରନ୍ତର	। ଯେବଣ ପୁର ମନୋହର	।।	୨୦

୧. ପରିଚ୍ଛଦ = ଉପକରଣ । ୨. ରଥ୍ୟାପଥ = ରାଜପଥ । ୩. ଚତ୍ୱର = ଅଗଣା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମାର୍ଗ ଅଙ୍ଗଣ ବୀଥି[୧] ଯହିଁ । [୨]ଦେହଳୀ ଅଛି ସିକ୍ତ ହୋଇ ॥ ୨୧
ଚଳନ୍ତି ପତାକା ଯହିଁରେ । ଏମନ୍ତ ଧ୍ୱଜମାନଙ୍କରେ ॥ ୨୨
ଯେବଣ ପୁରେ ଅବିରତ । ଆତପ ହୋଏ ନିବାରିତ ॥ ୨୩
୭। ଏମନ୍ତ ଦ୍ୱାରାବତୀପୁରେ । ଯେ ଷୋଳସହସ୍ର ମନ୍ଦିରେ ॥ ୨୪
୮। ହୋଇଣ ଅଛି ଅଳଂକୃତ । ଆବର ଅଟଇ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ॥ ୨୫
ସମସ୍ତ ଲୋକପାଳଙ୍କରେ । ପୂଜିତ ଅଟେ ଯେ ନିତ୍ୟରେ ॥ ୨୬
ଏମନ୍ତ କୃଷ୍ଣଅନ୍ତଃପୁରେ । ନାରଦ ମିଳି ସେ କାଳରେ ॥ ୨୭
ଯହିଁରେ ବିଶ୍ୱକର୍ମା ବାଛି । ନିଜ କୌଶଳ ଦେଖାଇଛି ॥ ୨୮
ସେ କୃଷ୍ଣପତ୍ନୀଙ୍କର ତହିଁ । ମିଳିଲେ ଏକପୁରେ ଯାଇଁ ॥ ୨୯
୯ ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟମାନେ ଯହିଁ ଅତି । ଖଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ॥ ୩୦
ସେ ଦିବ୍ୟ ବିଦ୍ରୁମସ୍ତମ୍ଭରେ । ବିଧୃତ ଯେବଣ ମନ୍ଦିରେ ॥ ୩୧
ଯହିଁରେ ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳମୟ । ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ବାଡ଼ଚୟ ॥ ୩୨
ଅତ୍ୟନ୍ତ[୩] ତେଜସ୍ୱନ୍ତ ହୋଇ । ସେ ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳମୟୀ ଭୂଇଁ ॥ ୩୩
୧୦ ମୁକ୍ତାଦାମ ଅବିରତ । ଅଟନ୍ତି ଯହିଁରେ ଲମ୍ବିତ ॥ ୩୪
ତ୍ୱଷ୍ଟା ଯା' କରିଛି ନିର୍ମିତ । ସେ ବିତାନ[୪]ରେ ଯେ ଶୋଭିତ ॥ ୩୫
ପଲଙ୍କ ଆସନ ଯହିଁରେ । ନିର୍ମିତ ହସ୍ତୀଙ୍କ ଦନ୍ତରେ ॥ ୩୬
ଉତ୍ତମ ମଣିରେ ଆବର । ଭୂଷିତ ଅଟେ ଯଉଁ ପୁର ॥ ୩୭
୧୧ ଯେ ଦିବ୍ୟ ବସ୍ତ୍ର ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି । ପଦକ ଯାଙ୍କ କଣ୍ଠେ ଛନ୍ତି ॥ ୩୮
ସେ ଦାସୀମାନଙ୍କେ ସନ୍ତତ । ଯେବଣ ପୁର ଅଳଂକୃତ ॥ ୩୯
ଦିବ୍ୟ କବଚମାନଙ୍କରେ । ଉତ୍ତମ ପାଟ-ବସନରେ ॥ ୪୦
ମଣିକୁଣ୍ଡଳରେ ଆବର । ଯେ ଶୋଭାବନ୍ତ ନିରନ୍ତର ॥ ୪୧
ସେ ଦିବ୍ୟ ପୁରୁଷେ ଶୋଭନ । ଦିଶଇ ଯେବଣ ଭୁବନ ॥ ୪୨
୧୨ ଯେ ରତ୍ନଦୀପଗଣମାନ । କିରଣମାନଙ୍କେ ରାଜନ ॥ ୪୩
ନିରସ୍ତ ହେଲେ ଯଉଁ ପୁରେ । ଅତି ନିବିଡ଼ ଅନ୍ଧକାରେ ॥ ୪୪
ଚିତ୍ର ଜଗତୀ[୫]ମାନଙ୍କରେ । ଗବାକ୍ଷମାନଙ୍କେ ଯହିଁରେ ॥ ୪୫
ଅଗୁରୁଧୂପ ଯେ ନିର୍ମିତ । ତା' ଧୂମ ହୁଅନ୍ତେ ନିର୍ଗତ ॥ ୪୬
ତା' ଦେଖି ଜଳଦବୁଦ୍ଧିରେ । ବୋବାନ୍ତି ନାଚନ୍ତି ମୟୂରେ ॥ ୪୭
୧୩ ନିଜସମାନ ଯାଙ୍କ ଗୁଣ । ରୂପ ବୟସ ବେଷ ପୁଣ ॥ ୪୮
ସେ ଦାସୀସହସ୍ରେକ ମେଳେ । ଯେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ସର୍ବକାଳେ ॥ ୪୯
ସୁବର୍ଣ୍ଣଦଣ୍ଡେ ଯେ ନିର୍ମାଣ । ଘେନି ସେ ଚାମରବ୍ୟଜନ ॥ ୫୦
ବିଞ୍ଚୁଅଛନ୍ତି ଯେ ରୁକ୍ମିଣୀ । ସେ ପୁରେ ତାଙ୍କ ତୁଲେ ପୁଣି ॥ ୫୧
ବସିଥିଲେ ଯେ ଭଗବାନ । ନାରଦ କଲେ ବିଲୋକନ ॥ ୫୨

---

୧. ବୀଥି = ତରୁଶ୍ରେଣୀବିଶିଷ୍ଟ ପଥ । ୨. ଦେହଳୀ = ଦ୍ୱାରବନ୍ଧ । ୩. ଅତ୍ୟନ୍ତ = ଅହତ ।
୪. ବିତାନ = ଚାନ୍ଦୁଆ । ୫. ଜଗତୀ = ଚନ୍ଦ୍ରଶାଳା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୪ ସର୍ବଧାର୍ମିକଲୋକଙ୍କର । ମଧ୍ୟରେ ଅଟନ୍ତି ଯେ ବର ॥ ୫୩
ସେ ହରି ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ । [1]ଲକ୍ଷ୍ମୀର ପଲଙ୍କୁ ଉଠିଣ ॥ ୫୪
ତତ୍‌କାଳ ତା' ପାଦଯୁଗରେ । କିରୀଟଯୁତ ନିଜ ଶିରେ ॥ ୫୫
ଅଞ୍ଜଳିସହିତେ ନମିଲେ । ନିଜ ଆସନେ ବସାଇଲେ ॥ ୫୬
୧୫ ଜଗତଗୁରୁ ହିଁ ଯେ ଅତି । ସାଧୁମାନଙ୍କର ଯେ ପତି ॥ ୫୭
ଯା' ପାଦଶୌଚ ଗଙ୍ଗା ହୋଏ । ଅଟେ ଅଶେଷତୀର୍ଥମୟେ ॥ ୫୮
ସେ କୃଷ୍ଣ ନାରଦପାଦକୁ । ଧୌତ କରିଣ ସେ ଜଳକୁ ॥ ୫୯
ଘେନିଲେ ନିଜ ମସ୍ତକେଣ । ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଦେବ ବୋଲି ପୁଣ ॥ ୬୦
ଯେବଣ ନାମ ଗୁଣକୃତ । ଯେଣୁ ସେ ତାଙ୍କ ଠାରେ ଯୁକ୍ତ ॥ ୬୧
୧୬ ସେ ନରସଖା ନାରାୟଣ । ଯେ ଅଟେ ଋଷି ପୁରାତନ ॥ ୬୨
ଯେ ଦେବଋଷିମଧ୍ୟେ ସାର । ସେ ନାରଦଙ୍କୁ ତତପର ॥ ୬୩
ଯଥୋକ୍ତ ବିଧିମତ କରି । ଦିବ୍ୟ ପୂଜନ କରି ସାରି ॥ ୬୪
ସୁଧାପୂରିତ ଯେ ବଚନ । ତେଣେ କରିଣ ସମ୍ଭାଷଣ ॥ ୬୫
ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ଆହେ ପ୍ରଭୁ । କହ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କି କରିବୁଁ ॥ ୬୬

ଶ୍ରୀନାରଦ ଉବାଚ

୧୭ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତିଙ୍କି ଏମନ୍ତ । କହୁଅଛନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମାସୁତ ॥ ୬୭
ହେ ବିଭୋ ହେ ଉରୁଗାୟନ । ସର୍ବପ୍ରାଣିରେ ପ୍ରତିଦିନ ॥ ୬୮
ଆହେ ଅଖିଳଲୋକନାଥ । ତୋ' ମୈତ୍ରୀ ନୁହଇ ଅଦ୍ଭୁତ ॥ ୬୯
କଂସାଦି ଖଳଙ୍କର ଠାରେ । ଦଣ୍ଡ ହିଁ ଅଟେ ସେ ପ୍ରକାରେ ॥ ୭୦
ଜଗତ-ଧାରଣ-ରକ୍ଷଣ । ମଙ୍ଗଳନିମିତ୍ତରେ ପୁଣ ॥ ୭୧
ସ୍ୱେଚ୍ଛାବତାର କର ତୁମ୍ଭେ । ଉତ୍ତମ କରି ଜାଣୁଁ ଆମ୍ଭେ ॥ ୭୨
୧୮ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜ୍ଞାନୀ ବ୍ରହ୍ମାଦିଏ । ଯାହାକୁ ଚିନ୍ତନ୍ତି ହୃଦୟେ ॥ ୭୩
ସମସ୍ତ ଭକ୍ତଜନଙ୍କର । ମୋକ୍ଷ ଦିଅଇ ଯେ ଆବର ॥ ୭୪
ଯେବଣ ଜନମାନେ ନିତି । ସଂସାରକୂପେ ପଡିଥାନ୍ତି ॥ ୭୫
ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଧାରନିମିତ୍ତରେ । ଆଶ୍ରୟ ଅଟେ ଯେ ନିର୍ଭରେ ॥ ୭୬
ଏମନ୍ତ ସେ ଚରଣଦୁଇ । ତୁମ୍ଭର ଦେଖିଲଇଁ ମୁହିଁ ॥ ୭୭
ଯେମନ୍ତେ ହେବ ତା' ସ୍ମରଣ । ତାହାକୁ ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତେଣ ॥ ୭୮
ଭ୍ରମଣ କରୁଥିବୁଁ ଆମ୍ଭେ । ଏ ଅନୁଗ୍ରହ କର ତୁମ୍ଭେ ॥ ୭୯
୧୯ ଯେ ଯୋଗେଶ୍ୱରମାନଙ୍କର । ଉପରେ ଅଟନ୍ତି ଈଶ୍ୱର ॥ ୮୦
ତାଙ୍କର ଅଂଶପ୍ରାଏ ହୋଇ । ଯେ ଯୋଗମାୟା ଅଛି ରହି ॥ ୮୧
ତାହାକୁ ଜାଣିମା ଇଚ୍ଛାରେ । ସେଠାରୁ ଯାଇ ତଦନ୍ତରେ ॥ ୮୨

୧. ରୁକ୍ମିଣୀର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କୃଷ୍ଣର ଅନ୍ୟ ପତ୍ନୀପୁରେ	।	ନାରଦ ମିଳିଲେ ସତ୍ୱରେ	।।	୮୩
୨୦	ପ୍ରିୟା ଉଦ୍ଧବ ବେନି ଜଣ	।	ସଙ୍ଗତେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ	।।	୮୪
	ଖେଳନ୍ତେ ପଶାମାନଙ୍କରେ	।	ନାରଦ ଦେଖିଲେ ସେ ପୁରେ	।।	୮୫
	ଯେ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍‌ଥାନ ଯେ ଆସନ	।	ଇତ୍ୟାଦିମାନଙ୍କେ ବହନ	।।	୮୬
	ଅତିଭକ୍ତିରେ ନାରଦଙ୍କୁ	।	କଲେ ଉତ୍ତମ ପୂଜନକୁ	।।	୮୭
୨୧	ଆସିବା ହେଲେ କେତେବେଳେ	।	ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ସେ କାଳେ	।।	୮୮
	ଜାଣି ନ ଥିଲା ପ୍ରାଏ ହୋଇ	।	ପୁଛିଲେ ନାରଦଙ୍କୁ ତହିଁ	।।	୮୯
	ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣକାମମାନେ	।	ଅପୂର୍ଣ୍ଣକାମ ଆମ୍ଭେମାନେ	।।	୯୦
	ତୁମ୍ଭର କି କରିବୁଁ ଆମ୍ଭେ	।	ନିଶ୍ଚୟ କହ ତାହା ତୁମ୍ଭେ	।।	୯୧
୨୨	ତଥାପି କହ ହେ ବ୍ରହ୍ମନ	।	କର ମୋ' ଏ ଜନ୍ମ ଶୋଭନ	।।	୯୨
୨୩	ନାରଦ ବିସ୍ମୟକୁ ପାଇ	।	ସେଠାରୁ ଉଠି ତୁନି ହୋଇ	।।	୯୩
	ଚଳିଲେ ଅନ୍ୟପତ୍ନୀପୁରେ	।	ନିଜ ବାଳକଙ୍କୁ ସେଠାରେ	।।	୯୪
	ପାଳନା କରନ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦ	।	ଦେଖିଣ କହିଲେ ନାରଦ	।।	୯୫
	ତହୁଁ ମିଳିଲେ ଅନ୍ୟପୁରେ	।	ତହିଁ ସ୍ନାହାନନିମିତ୍ତରେ	।।	୯୬
	କୃଷ୍ଣ କରନ୍ତେ ଉଦ୍ୟମକୁ	।	ନାରଦ ଦେଖିଲେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	।।	୯୭
୨୪	[୧]ବିତାନାଗ୍ନିକି କାହିଁ ପୁଣ	।	ଦେଖିଲେ ହୋମ କରନ୍ତେଣ	।।	୯୮
	ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞରେ କାହିଁ ଭଲେ	।	ଦେଖିଲେ ଇଷ୍ଟି କରୁଥିଲେ	।।	୯୯
	କେବଣ ପୁରେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ	।	କରାଉଛନ୍ତି ଭୋଜନକୁ	।।	୧୦୦
	ଯେ ଅବା ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ	।	ତା' କରୁଅଛନ୍ତି ଭୋଜନ	।।	୧୦୧
୨୫	କେବଣ ପୁରେ ସଂଧ୍ୟା ପୁଣ	।	କରୁଅଛନ୍ତି ଉପାସନ	।।	୧୦୨
	କାହିଁରେ ହୋଇଣ ମଉନ	।	ବ୍ରହ୍ମକୁ କରନ୍ତି ଜପନ	।।	୧୦୩
	କେବଣ ପୁରେ ନରହରି	।	ଢାଲ ଖଡ଼ଗ ଧରି କରି	।।	୧୦୪
	ଖଡ଼ଗମାର୍ଗରେ ସାଧନ୍ତେ	।	ନାରଦ ଦେଖିଲେ ତଦନ୍ତେ	।।	୧୦୫
୨୬	ଅଶ୍ୱରେ ଗଜରେ ରଥରେ	।	ବିହାର କରନ୍ତେ କାହିଁରେ	।।	୧୦୬
	ସେ ଗଦାଗ୍ରଜଙ୍କୁ ଆବର	।	ଦେଖିଲେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ କୁମର	।।	୧୦୭
	ଶୟନ କେବଣ ପୁରରେ	।	କରିଅଛନ୍ତି ପଲଙ୍କରେ	।।	୧୦୮
	ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ବନ୍ଦିଜନ	।	ନାରଦ କଲେ ବିଲୋକନ	।।	୧୦୯
୨୭	ଉଦ୍ଧବ ଆଦି ମନ୍ତ୍ରିଗଣ	।	କେବଣ ପୁରରେ ଘେନିଣ	।।	୧୧୦
	ମନ୍ତ୍ରଣା କରନ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦ	।	ଦେଖିଲେ ଯାଇଣ ନାରଦ	।।	୧୧୧
	ଜଳକ୍ରୀଡ଼ାରେ ରତ ହୋଇ	।	କଉଁ ପୁରରେ ଛନ୍ତି ରହି	।।	୧୧୨
	ଯେ ଅବା ବାରନାରୀଗଣେ	।	ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ କରି ତେଣେ	।।	୧୧୩

୧. ଆହବନୀୟ ଅଗ୍ନି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୮ ଯେ ଅଳଂକୃତ ଧେନୁଗଣ । ତାହାଙ୍କୁ କେବଣ ପୁରେଣ ॥ ୧୧୪
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ସେ ହରି । ଦେଉଅଛନ୍ତି ଦାନ କରି ॥ ୧୧୫
ଇତିହାସ-ପୁରାଣମାନ । ଯେ ବା ମଙ୍ଗଳବାକ୍ୟ ଆନ ॥ ୧୧୬
ହରି ଶ୍ରବଣ କରୁଥିଲେ । କେବଣ ପୁରରେ ଦେଖିଲେ ॥ ୧୧୭
୨୯ କେବଣ ପ୍ରିୟାର ସଙ୍ଗରେ । ହାସ୍ୟବଚନମାନଙ୍କରେ ॥ ୧୧୮
କେବଣ ପୁରେ ହସୁଥିଲେ । ନାରଦ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ॥ ୧୧୯
କେବଣ ପୁରେ ଭଗବାନ । ଧର୍ମକୁ କରନ୍ତେ ସେବନ ॥ ୧୨୦
ଯେ ଅବା ଅର୍ଥକାମ ଦୁଇ । ତା' କଉଁପୁରେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥ ୧୨୧
କରନ୍ତେ ଆଚରଣ ତହିଁ । ନାରଦ ଦେଖିଲେକ ଯାଇ ॥ ୧୨୨
୩୦ ଯେ ଅଟେ ପ୍ରକୃତିରୁ ପର । ସେ ଆତ୍ମାପୁରୁଷକୁ ଆର ॥ ୧୨୩
ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତେ ଏକା ହୋଇ । ନାରଦ ଦେଖିଲେକ ଯାଇ ॥ ୧୨୪
ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ କଉଁ ପୁରେ । ଭୋଗମାନଙ୍କେ କାମନାରେ ॥ ୧୨୫
ସେବା କରନ୍ତେ ଭଗବାନ । ନାରଦ କଲେ ବିଲୋକନ ॥ ୧୨୬
୩୧ ବିଗ୍ରହ କେବଣ ପୁରରେ । କରନ୍ତି କାହାର ସଙ୍ଗରେ ॥ ୧୨୭
ଅନ୍ୟସଙ୍ଗରେ ସନ୍ଧିଭାବ । କାହିଁରେ କରନ୍ତି କେଶବ ॥ ୧୨୮
କେବଣ ପତ୍ନୀର ପୁରରେ । ବଳରାମଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ ॥ ୧୨୯
ମଙ୍ଗଳ ସାଧୁମାନଙ୍କର । ବିଚାରୁଛନ୍ତି ଦାମୋଦର ॥ ୧୩୦
୩୨ ପୁତ୍ର-ଦୁହିତାମାନଙ୍କର । କେବଣ ପୁରରେ ଆବର ॥ ୧୩୧
ସେ ସେହି କାଳରେ ଅଚ୍ୟୁତ । ବିଭା କରାନ୍ତି ବିଧିମତ ॥ ୧୩୨
ସେ ସୁତସୁତାମାନଙ୍କର । ତାଙ୍କ ସମାନ ଭାର୍ଯ୍ୟା ବର ॥ ୧୩୩
ସର୍ବସଂପତ୍ତିମାନଙ୍କରେ । କେବଣ ବନିତାର ପୁରେ ॥ ୧୩୪
କଳ୍ପନା କରନ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦ । ଯାଇଣ ଦେଖିଲେ ନାରଦ ॥ ୧୩୫
୩୩ କେବଣ ପୁରେ ଦୁହିତାଙ୍କୁ । ପେଷନ୍ତି ଶ୍ୱଶୁରଗୃହକୁ ॥ ୧୩୬
ସେ ଦୁହିତାଙ୍କୁ କଉଁ ପୁରେ । ତହୁଁ ଆଣନ୍ତି ନିଜପୁରେ ॥ ୧୩୭
ସେ ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱରଙ୍କର । ଯେବଣ ଅପତ୍ୟାଦିଙ୍କର ॥ ୧୩୮
ଦେଖିଣ ସେ ଉତ୍ସବମାନ । ବିସ୍ମିତ ହେଲେ ସର୍ବଜନ ॥ ୧୩୯
୩୪ ସେ କୃଷ୍ଣ କେବଣ ପୁରରେ । ଉତ୍ତମ ଯଜ୍ଞମାନଙ୍କରେ ॥ ୧୪୦
ସମସ୍ତ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ । କରୁଅଛନ୍ତି ଯଜନକୁ ॥ ୧୪୧
କୂପ ଆରାମ ମଠ[୧] ଆଦି । କାହିଁ କରାନ୍ତି ଦୟାନିଧି ॥ ୧୪୨
ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରନ୍ତେ ଧର୍ମକୁ । ନାରଦ ଦେଖିଲେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ॥ ୧୪୩
୩୫ ଯେ ସିନ୍ଧୁଦେଶେ ଅଟେ ଜାତ । ସେ ଅଶ୍ୱ ଚଢ଼ିଣ ଅଚ୍ୟୁତ ॥ ୧୪୪

---

୧. ଗୃହ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କେବଣ ପୁରେ ମୃଗୟାରେ । ବିହାର କରନ୍ତେ ବନରେ ।। ୧୪୫
ତହିଁରେ ମେଧ୍ୟ ପଶୁଗଣ । ଯାଦବେ ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇଣ ।। ୧୪୬
ମାରନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ସେଠାରେ କଲେ ବିଲୋକନ ।। ୧୪୭
୩୬ ପ୍ରକୃତିମାନଙ୍କେ ଯାହାର । ଅବ୍ୟକ୍ତ[୧] ଅଟଇ ଶରୀର ।। ୧୪୮
ସେ ଯୋଗେଶ୍ୱର ସେ କାଳରେ । ସେ ଅନ୍ତଃପୁରଗୃହାଦିରେ ।। ୧୪୯
ସେ ସେହି ଭାବମାନଙ୍କୁ ହିଁ । ଜାଣିମା ଇଚ୍ଛାରେ ସେଠାଇଁ ।। ୧୫୦
କାହିଁରେ କରନ୍ତି ବିହାର । ଦେଖିଲେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ କୁମର ।। ୧୫୧
୩୭ ମାନୁଷୀ ଗତିକି ପ୍ରପନ୍ନ । ହୋଇ ଯେ ଛନ୍ତି ଭଗବାନ ।। ୧୫୨
ତା' ଯୋଗମାୟାର ଉଦୟ । ନାରଦ ଦେଖି ଅତିଶୟ ।। ୧୫୩
ହସିଲା ପ୍ରାୟ ଏଥୁ ଅନ୍ତେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କହିଲେ ଏମନ୍ତେ ।। ୧୫୪
୩୮ ହେ ଯୋଗେଶ୍ୱର ! ଯୋଗିଗଣ । ଯାହା ନ ପାରନ୍ତି ଦେଖିଣ ।। ୧୫୫
ପ୍ରତୀତ କଲି ମୋ' ଆତ୍ମାର । ସେ ଯୋଗମାୟାକୁ ତୁମ୍ଭର ।। ୧୫୬
ତୋ' ପାଦସେବନରୁ ମୁହିଁ । କେବଳ ଜାଣି ପାରିଲଇଁ ।। ୧୫୭
୩୯ ଭୁବନ କରେ ଯେ ପାବନ । ସେ ଦିବ୍ୟ ତୁମ୍ଭ ଲୀଳାମାନ ।। ୧୫୮
ଗାୟନ କରି ନିରନ୍ତର । ଯଶମାନଙ୍କରେ ତୁମ୍ଭର ।। ୧୫୯
ଆପ୍ଲୁତ ହୋଇ ଯେ ଅଛନ୍ତି । ସେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ନିତି ।। ୧୬୦
ହେ ନାଥ କରିବି ଭ୍ରମଣ । ହେ ଦେବ ! ତୁମ୍ଭେ ମୋତେ ଜାଣ ।। ୧୬୧

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୪୦ ସେ ନାରଦଙ୍କୁ ଭଗବାନ । କହନ୍ତି ଏମନ୍ତ ବଚନ ।। ୧୬୨
ଧର୍ମର କର୍ତ୍ତା ବକ୍ତା ମୁହିଁ । ଅନୁମୋଦିତା ମୁଁ ଅଟଇ ।। ୧୬୩
ଏ ଧର୍ମ ସେ ନ୍ୟାୟରୁ ମୁହିଁ । ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତେ ଲୋକଙ୍କୁ ହିଁ ।। ୧୬୪
ଆଶ୍ରୟ କଲି ହେ ନାରଦ । ହେ ପୁତ୍ର ନ ପାଅ ତୁ ଖେଦ ।। ୧୬୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୧ କହନ୍ତି ବେଦବ୍ୟାସସୁତ । ଶୁଣ ହେ ନୃପ ! ପରୀକ୍ଷିତ ।। ୧୬୬
ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମୀ ଲୋକଙ୍କର । ପବିତ୍ରଧର୍ମକୁ ଆଚର ।। ୧୬୭
ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଆଚରନ୍ତେ । ସେ ହରି ସର୍ବଗୃହେ ଥାନ୍ତେ ।। ୧୬୮
ସେ ଏକ ତାଙ୍କୁ ହେ ରାଜନ । ନାରଦ କଲେ ବିଲୋକନ ।। ୧୬୯
୪୨ ଯା' ପରାକ୍ରମ ଅପ୍ରମିତ । ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ବ୍ରହ୍ମାସୁତ ।। ୧୭୦
ଯେ ଯୋଗମାୟାର ଉଦୟ । ତା' ଦେଖି ଦେଖି ଅତିଶୟ ।। ୧୭୧
କୌତୁକ ହୁଅନ୍ତେ ସଂଜାତ । ସେ ଋଷି ହୋଇଲେ ବିସ୍ମିତ ।। ୧୭୨

---
୧. ବେଷାନ୍ତରରେ ଛନ୍ନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୩ ଧର୍ମାର୍ଥକାମେ ନିରନ୍ତର । ଶ୍ରଦ୍ଧିତ ଆତ୍ମା ଅଟେ ଯାର ॥ ୧୭୩
ସେ କୃଷ୍ଣେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ । ନାରଦ ଉତ୍ତମ ରୂପରେ ॥ ୧୭୪
ପୂଜାକୁ ଲଭି ପ୍ରୀତଚିତ୍ତେ । ଚଳିଲେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସ୍ମରନ୍ତେ ॥ ୧୭୫
୪୪ ସଂସାର-ଉତପତ୍ତି ପାଇଁ । ନାନା ମୂରତି ଯେ ଧରଇ ॥ ୧୭୬
ସେ ନାରାୟଣ ଏ ରୂପରେ । ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ମନୁଷ୍ୟମାର୍ଗରେ ॥ ୧୭୭
ସଲଜ୍ଜ ଯେ ସୁହୃଦପଣ । ତେଣେ ଯେ ହାସ ନିରୀକ୍ଷଣ ॥ ୧୭୮
ତେଣେ ସଂଯୁତ ହୋଇ କରି । ହେ ମହାରାଜ ! ସେ ଶ୍ରୀହରି ॥ ୧୭୯
ଷୋଳସହସ୍ର ନାରୀସଙ୍ଗେ । ରମଣ କଲେ ନାନାରଙ୍ଗେ ॥ ୧୮୦
୪୫ ବିଶ୍ୱର ଉଦ୍ଭବ-ନାଶନ । ଆବର ଯେ ପରିପାଳନ ॥ ୧୮୧
ଏହାଙ୍କ କାରଣ ଯେ ହରି । ଅତି ଅସାଧାରଣ କରି ॥ ୧୮୨
କଲେ ଯେବଣ କର୍ମମାନ । ସେ କର୍ମମାନ ଯଉଁ ଜନ ॥ ୧୮୩
ଶ୍ରବଣ କରଇ ଗାଅଇ । ଅନୁମୋଦନ ବା କରଇ ॥ ୧୮୪
ଯେ ଭଗବାନ ମୋକ୍ଷଦାୟୀ । ତା' ଠାରେ ଭକ୍ତି ସେ ଲଭଇ ॥ ୧୮୫
ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତ । ଭାଷାପ୍ରବନ୍ଧେ କରି ଗୀତ ॥ ୧୮୬
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁମନ । ହରଷ ହେଲା ଅନୁଦିନ ॥ ୧୮୭
ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସ । ସେ ରସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲାଳସ ॥ ୧୮୮
ସୁଜନ ଜନଙ୍କର ପାଦେ । ମତି ମୋ' ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥ ୧୮୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟଦର୍ଶନଂ
ନାମ ଏକୋନସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ସପ୍ତତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ତତସ୍ତୁ ସପ୍ତତିତମେ କୃଷ୍ଣସ୍ୟାହ୍ନିକକର୍ମଣି ।
ଦୂତନାରଦୟୋଃ କାର୍ଯ୍ୟେ କାର୍ଯ୍ୟମନ୍ତ୍ରବିଚାରଣମ୍ ॥ ୧
ଜଗନ୍ମଙ୍ଗଳଚାରିତ୍ରମାହ୍ନିକଂ ଜଗଦୀଶିତୁଃ ।
ନାରଦେନ କ୍ୱଚିତ୍ କିଂଚିଦ୍ ଦୃଷ୍ଟମାହ ଯଥାକ୍ରମମ୍ ॥ ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ଆତ୍ମଜ । ଏଥୁ ଅନ୍ତେ ହେ ମହାରାଜ ॥ ୧
ପ୍ରଭାତ ହୁଅନ୍ତେ ନିକଟେ । ଧ୍ୱନିକି କରନ୍ତେ କୁକ୍କୁଟେ ॥ ୨
ଯାହାଙ୍କ କଣ୍ଠତଟମାନ । କୃଷ୍ଣେ ହୋଇଛି ଆଲିଙ୍ଗନ ॥ ୩
ଆତୁର ହୋଇ ବିରହରେ । ସେ କୃଷ୍ଣପତ୍ନୀ ସେ କାଳରେ ॥ ୪

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ କୁକ୍କୁଟଙ୍କୁ ଆହେ ନୃପ	।	ସେମାନେ ଦେଲେ ତହିଁ ଶାପ	॥	୫
୨	ମନ୍ଦାରବନପବନରେ	।	ଗାୟନ କରନ୍ତେ ଭ୍ରମରେ	॥	୬
	ବିନିଦ୍ର ହୋଇ ଅତିଶୟେ	।	ଧ୍ୱନିକି କଲେ ସେ ପକ୍ଷୀଏ	॥	୭
	ବନ୍ଦିମାନଙ୍କ ପ୍ରାୟେ ଅତି	।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବୋଧ ସେ କରାନ୍ତି	॥	୮
୩	ଯେ ଅଟେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଭନ	।	ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ହେ ରାଜନ	॥	୯
	ରୁକ୍ମିଣୀ ଆଦି ଥିଲେ ଯେତେ	।	ପ୍ରିୟର ଭୁଜ-ଅନ୍ତର୍ଗତେ	॥	୧୦
	ସେମାନେ ନ ପାରିଲେ ସହି	।	ଆଲିଙ୍ଗନର ବିହୁନେ ହିଁ	॥	୧୧
୪	ବ୍ରାହ୍ମ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଉଠି ହରି	।	ଜଳକୁ ଆଚମନ କରି	॥	୧୨
୫	ଏକ ଉପାଧିଶୂନ୍ୟ ଯେହି	।	ସ୍ୱୟଂପ୍ରକାଶ ଯେ ହୁଅଇ	॥	୧୩
	ନିଜ ସଂସ୍ଥାରେ ନିତ୍ୟ ଯେହି	।	କଲ୍ମଷ[୧] ନିତ୍ୟେ ଯହିଁ ନାହିଁ	॥	୧୪
	ବ୍ରହ୍ମ ହୋଇଣ ଆଖ୍ୟା ଯାର	।	ଉଭବାଦିରେ ଏ ବିଶ୍ୱର	॥	୧୫
	ହେତୁ ଅଟନ୍ତି ଯେ ନିତ୍ୟରେ	।	ସେ ନିଜଶକ୍ତିମାନଙ୍କରେ	॥	୧୬
	ଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ଆବର	।	ଭାବ[୨] ନିର୍ବୃତି[୩] ପୁଣ ଯାର	॥	୧୭
	ତମରୁ ଅଟଇ ଯେ ପର	।	[୪]ପ୍ରସନ୍ନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଯାହାର	॥	୧୮
	ଏମନ୍ତ ଆତ୍ମାକୁ ହୃଦରେ	।	ଧ୍ୟାନକୁ କଲେ ସେ କାଳରେ	॥	୧୯
୬	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ହେ ରାଜନ	।	ସେ ସାଧୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭଗବାନ	॥	୨୦
	ଉତ୍ତମ ବିଧିମତ କରି	।	ନିର୍ମଳ ଜଳେ ସ୍ନାନ ସାରି	॥	୨୧
	ପିନ୍ଧିଣ ବେନି ବସନକୁ	।	ସଂଧ୍ୟାଦି କ୍ରିୟାକଳାପକୁ	॥	୨୨
	ସମାପ୍ତ କରି ସେ କାଳରେ	।	ହୋମକୁ ଦେଇ ଅନଳରେ	॥	୨୩
	ମଉନ କରି ବଚନକୁ	।	ଜପିଲେ ଗାୟତ୍ରୀମନ୍ତ୍ରକୁ	॥	୨୪
୭	ଉଦୟ ହୁଅନ୍ତେ ତପନ	।	ତାହାଙ୍କୁ କରି ଉପସ୍ଥାନ	॥	୨୫
	ଆପଣା ଅଂଶରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ	।	ଯେ ଦେବ-ଋଷି-ପିତୃଜନ	॥	୨୬
	ତାହାଙ୍କୁ ତର୍ପଣ କରିଣ	।	ସେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନୀ ନାରାୟଣ	॥	୨୭
	ବୃଦ୍ଧଙ୍କୁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ	।	କରି ଉତ୍ତମ ପୂଜନକୁ	॥	୨୮
୮	ଯାହାଙ୍କ ଶୃଙ୍ଗରେ କାଞ୍ଚନ	।	ଯେ ମୁକ୍ତାମାଳାରେ ମଣ୍ଡନ	॥	୨୯
୯	ଆବର ସାଧ୍ୱୀ ଯେ ଅଟନ୍ତି	।	ଆଦ୍ୟପ୍ରସୂତା ଦୁଗ୍ଧବତୀ	॥	୩୦
	ସୁବସ୍ତ୍ରା ବାଛୁରୀସହିତ	।	ଯାହାଙ୍କ ଖୁରାରେ ରଜତ	॥	୩୧
	କ୍ଷୌମ-ଅଜିନ-ତିଳେ ଯୁକ୍ତ	।	ଏମନ୍ତ ଧେନୁଙ୍କୁ ଅଚ୍ୟୁତ	॥	୩୨
	ମଣ୍ଡିତ ଯେ ଅଳଂକାରରେ	।	ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ପ୍ରତି ପୁରେ	॥	୩୩

୧. ଅବିଦ୍ୟା ।　　୨. ସତ୍ତା ।　　୩. ଆନନ୍ଦ ।

୪. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ବିଶେଷଣ;
"ବିଜ୍ଞାନମାନନ୍ଦମ୍ ଇତି ଶ୍ରୁତିଃ" । "ସଦେବ ସୌମ୍ୟେଦମଗ୍ର ଆସୀତ୍" ଇତି ଶ୍ରୁତିଃ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବଦ୍ଧଂ[1] -ବଦ୍ଧକେ ପ୍ରତିଦିନେ	ପ୍ରଦାନ କଲେ ତୋଷମନେ	।।	୩୪
	ଚଉଦ ଲକ୍ଷ ତ୍ରୟୋଦଶ	ସହସ୍ର ଅଧିକ ସାତ ଶ'	।।	୩୫
	ଆବର ଚୌରାଶୀ ମିଶାଇ	ଏଥକୁ 'ବଦ୍ଧ' ବୋଲି କହି	।।	୩୬
୧୦	ଗୋ-ବିପ୍ର-ଦେବତା-ବୃଦ୍ଧଙ୍କୁ	ଗୁରୁଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଭୂତଙ୍କୁ	।।	୩୭
	ସେ ହରି କରିଣ ବନ୍ଦନ	ଆପଣା ଠାରୁ ଯେ ଉତ୍‌ପନ୍ନ	।।	୩୮
	ସେହୁ ମଙ୍ଗଳଦ୍ରବ୍ୟଗଣ	ଘେନିଲେ ଉତ୍ତମ କରିଣ	।।	୩୯
୧୧	ନରଲୋକର ବିଭୂଷଣ	ସ୍ୱରୂପ ଅଟନ୍ତି ସେ ପୁଣ	।।	୪୦
	ନିଜ ବସନ-ଭୂଷଣରେ	ଉତ୍ତମ ମାଳାମାନଙ୍କରେ	।।	୪୧
	ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନକୁ ଘେନିଣ	କଲେ ଆପଣାକୁ ଭୂଷଣ	।।	୪୨
୧୨	ଘୃତକୁ କରି ବିଲୋକନ	ସେହି ରୂପରେ ଭଗବାନ	।।	୪୩
	ଦର୍ପଣ ଗୋବୃଷ-ବ୍ରାହ୍ମଣ	ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଣ	।।	୪୪
	ପୁର-ଅନ୍ତଃପୁରଲୋକଙ୍କୁ	ଆବର ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣକୁ	।।	୪୫
	ବାଞ୍ଛିତ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଦେଇ	ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ପୁଣ ତହିଁ	।।	୪୬
	କାମନାମାନଙ୍କେ ତୋଷିଣ	ଆନନ୍ଦ ହେଲେ ନାରାୟଣ	।।	୪୭
୧୩	ଯେ ମାଳା-ତାମ୍ବୂଳ-ଚନ୍ଦନ	ବିଭାଗ କରିଣ ଏମାନ	।।	୪୮
	ପ୍ରଥମୁଁ ଦେଇ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ	ତଦନ୍ତେ ଦେଲେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ	।।	୪୯
	କହନ୍ତେ ସୁହୃଦମାନଙ୍କୁ	ପ୍ରକୃତି[2]ମାନଙ୍କୁ ଦାରାଙ୍କୁ	।।	୫୦
	ଭୁଞ୍ଜିବା ନିମିତ୍ତେ ଆପଣ	କଲେ ସେ କାଳରେ ଗ୍ରହଣ	।।	୫୧
୧୪	ଯେ ଅଟେ ପରମ ଅଦ୍ଭୁତ	ସୁଗ୍ରୀବ ଆଦି ଅଶ୍ୱେ ଯୁତ	।।	୫୨
	ଏମନ୍ତ ରଥ ସେ କ୍ଷଣରେ	ସାରଥି ଆଣିଣ ସତ୍ୱରେ	।।	୫୩
	ବହୁତ ପ୍ରଣାମ ସେ କରି	ଅଗ୍ରେ ରହିଲା ଅନୁସରି	।।	୫୪
୧୫	ରଥେ ବିଜୟେ କଲେ ହରି	ସାରଥିହସ୍ତ ହସ୍ତେ ଧରି	।।	୫୫
	ସାତ୍ୟକି ଉଦ୍ଧବ ଯେ ବେନି	ଏହାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗତରେ ଘେନି	।।	୫୬
	ଉଦୟଗିରିକି ଯେସନ	ସବିତା କରେ ଆରୋହଣ	।।	୫୭
୧୬	ଅନ୍ତଃପୁରର ଯେତେ ନାରୀ	ସେମାନଙ୍କରେ ନରହରି	।।	୫୮
	ସବ୍ରୀଡ଼ ଯେ ପ୍ରେମବୀକ୍ଷିତ	ତେଣେ ହୁଅନ୍ତେ ବିଲୋକିତ	।।	୫୯

---

୧. ବଦ୍ଧ - ''ହିରଣ୍ୟେନ ପରୀବୃତାନ୍ କୃଷ୍ଣାନ୍ ଶୁକ୍ଳଦତୋ ମୃଗାନ୍ ।
ମଷ୍ଣାରେ ଭରତୋଽଦଦାଚ୍ଛତଂ ବଦ୍ଧାନି ସପ୍ତ ଚ ।।'' (ଶ୍ରୁତିଃ)
ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶାନାଂ ଲକ୍ଷାଣାଂ ସପ୍ତାଧିକଶତାଂଶକଃ ।
ବଦ୍ଧଂ ଚତୁରଶୀତ୍ୟଗ୍ରସହସ୍ରାଣି ତ୍ରୟୋଦଶ ।।

ବଦ୍ଧ = ୧୪୧୩୭୮୪ ।

ମଷ୍ଣାର = ଏକ ଦେଶଖଣ୍ଡର ନାମ ।

୨. ମନ୍ତ୍ରୀ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ସ୍ତ୍ରୀଏ ସେ ବିଲୋକନରେ ।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଛାଡ଼ନ୍ତେ କଷ୍ଟରେ	॥	୬୦
	ହରନ୍ତେ ମନ ନାରୀଙ୍କର ।	ହସନ୍ତେ ହୋଇଲେ ବାହାର	॥	୬୧
୧୭	ସମସ୍ତ ବୃଷ୍ଣିମାନଙ୍କରେ ।	ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ସେ କାଳରେ	॥	୬୨
	ସୁଧର୍ମା ସଭାରେ ଶ୍ରୀହରି ।	ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇ କରି	॥	୬୩
	ଯେବଣ ସଭାରେ ଆବର ।	ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତି ଯେ ନର	॥	୬୪
	ତାଙ୍କର ଷଡ଼ ଊର୍ମିଗଣ[୧] ।	ବିନାଶ ହୁଅଇ ତତ୍‌କ୍ଷଣ	॥	୬୫
୧୮	କୃଷ୍ଣ ସେ ସୁଧର୍ମାସଭାରେ ।	ବସିଲେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆସନରେ	॥	୬୬
	ନିଜ ତେଜରେ ଜଗଦୀଶ ।	କରନ୍ତେ ଦିଗଙ୍କୁ ପ୍ରକାଶ	॥	୬୭
	ଯେ ନରଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯଦୁଗଣେ ।	ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ କରି ତେଣେ	॥	୬୮
	ସେ ପ୍ରଭୁ ଦିଶିଲେ ଶୋଭନ ।	ଆକାଶେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଯେସନ	॥	୬୯
	ତାରକାଗଣରେ ବେଷ୍ଟିତ ।	ହୋଇଣ ଦିଶଇ ଶୋଭିତ	॥	୭୦
୧୯	ହେ ନୃପ ! ଶୁଣ ମନତୋଷେ ।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନାନା ହାସରସେ	॥	୭୧
	ପରିହାସକମାନେ ତହିଁ ।	ଆବର ନଟାଚାର୍ଯ୍ୟ ଯେହି	॥	୭୨
	ତୋଷିଲେ ନାନା ଅଭିନୟେ ।	ନିଜ ନିଜର ସମୁଦାୟେ	॥	୭୩
	ନର୍ତ୍ତକୀମାନେ ହିଁ ଆବର ।	ତାଣ୍ଡବମାନଙ୍କେ ନିଜର	॥	୭୪
୨୦	ବୀଣା ମୁରଜ ବେଣୁମାନ ।	ମୃଦଙ୍ଗ ତାଳ ଶଙ୍ଖସ୍ୱନ	॥	୭୫
	ଏମାନଙ୍କରେ ହେ ରାଜନ ।	କଲେ ସେମାନେ ନୃତ୍ୟମାନ	॥	୭୬
	ସୂତ-ମାଗଧ-ବନ୍ଦିତୁଲେ ।	ଗାୟନ କରି ସ୍ତୁତି କଲେ	॥	୭୭
୨୧	ବସି ଯେ ଥିଲେ ସେ ସଭାରେ ।	ଏମନ୍ତ କେହି ବିପ୍ରବରେ	॥	୭୮
	ବେଦକୁ କଲେ ସେ ପଠନ ।	କହି ପାରନ୍ତି ଯେ ବା ଆନ	॥	୭୯
	ସେ ଲୋକମାନେ ହେଁ ଆବର ।	ପୁଣ୍ୟ କୀରତି ଯାହାଙ୍କର	॥	୮୦
	ଯେ ପୂର୍ବକାଳ ରାଜାମାନ ।	କହିଲେ ତାଙ୍କ କଥାମାନ	॥	୮୧
୨୨	ଯା'ଙ୍କୁ ନ ଦେଖିଥିଲେ ପୂର୍ବେ ।	ସେ ଏକ ପୁରୁଷ ସେ ଠାବେ	॥	୮୨
	ହେ ନୃପ ! ହେଲା ଉପସ୍ଥିତ ।	ସମସ୍ତ ଦ୍ୱାରୀଏ ତୁରିତ	॥	୮୩
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଛାମୁରେ ଜଣାଇ ।	ପ୍ରବେଶ କରାଇଲେ ନେଇ	॥	୮୪
୨୩	ଅଞ୍ଜଳି କରିଣ ସେ ଜନ ।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରଇ ବନ୍ଦନ	॥	୮୫
୨୪	ଜରାସନ୍ଧର ଦିଗ୍‌ବିଜୟେ ।	ନମ୍ର ନୋହିଲେ ଯେ ରାଜାଏ	॥	୮୬
	ଗିରିବ୍ରଜ ନାମ ଦୁର୍ଗରେ ।	ସେ ଜରାସନ୍ଧ ବଳାତ୍‌କାରେ	॥	୮୭
	ବେନି ନିୟୁତ[୨] ରାଜାମାନ ।	ଯେ ହୋଇଛନ୍ତି ନିରୁନ୍ଧନ	॥	୮୮

୧. ଊର୍ମି = { ଶୀତ ଓ ଉଷ୍ଣଭାବ (ଶରୀରର)
ଲୋଭ ଓ ମୋହ (ମନର)
କ୍ଷୁଧା ଓ ତୃଷା (ପ୍ରାଣର) }

"ଶୋକମୋହୌ ଜରାମୃତ୍ୟୁ କ୍ଷୁତ୍‌ପିପାସେ ଷଡୂର୍ମୟଃ" ।

୨. ଅୟୁତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ରାଜାମାନଙ୍କ ଦୁଃଖକୁ	। କଲା ନିବେଦନ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	॥	୮୯

ରାଜାନ ଊଚୁଃ

୨୫	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ ବଚନେ	। କହୁଅଛନ୍ତି ରାଜାମାନେ	॥	୯୦
	ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ହେ ଈଶ୍ୱର	। ଅପରିମିତ ଆତ୍ମା ତୋର	॥	୯୧
	ପ୍ରପନ୍ନ ଜନଙ୍କର ଭୟ	। ତୁମ୍ଭେ ବିନାଶ ଅତିଶୟ	॥	୯୨
	ନ ଜାଣୁଁ ଆମ୍ଭେ ତୋ' ରୂପକୁ	। ସଂସାରୁ ଲଭିଛୁଁ ଭୟକୁ	॥	୯୩
	ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତ ନୃପଗଣ	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପଶୁଛୁଁ ଶରଣ	॥	୯୪
୨୬	ନିଷିଦ୍ଧ କାମ୍ୟ କର୍ମେ ନିତ୍ୟ	। ଏ ଜନ ଅଟଇ ନିରତ	॥	୯୫
	ନିଜ କୁଶଳ ଯେ ଅଟଇ	। 'ତୁମ୍ଭେ ଯା' ଅଛ ପୂର୍ବେ କହି	॥	୯୬
	ସେ ପୂଜାକର୍ମରେ ତୁମ୍ଭର	। ପ୍ରମତ୍ତ ଯାବତ ଏ ନର	॥	୯୭
	ତାବତ ଏ ସଂସାରେ ତା'ର	। ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ବଳୀୟାର	॥	୯୮
	ଜୀବିତ-ଆଶାକୁ ବହନ	। ତୁମ୍ଭେ ଯେ କର ବିନାଶନ	॥	୯୯
	କାଳସ୍ୱରୂପୀ ସେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	। ଆମ୍ଭେ କରୁଛୁଁ ପ୍ରଣାମକୁ	॥	୧୦୦
୨୭	ହେ ଈଶ ତୁମ୍ଭେ ଏ ସଂସାରେ	। ସାଧୁମାନଙ୍କ ରକ୍ଷଣରେ	॥	୧୦୧
	ଦଣ୍ଡନିମିତ୍ତେ ଖଳଙ୍କର	। କଳାରେ ହେଲ ଅବତାର	॥	୧୦୨
	ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର ତୁ ଥାନ୍ତେ	। ଜରାସନ୍ଧାଦି ନୃପ ଯେତେ	॥	୧୦୩
	ସେମାନେ ତୁମ୍ଭ ଆଜ୍ଞାମାନ	। କିମ୍ପାଇଁ କରନ୍ତି ଲଙ୍ଘନ	॥	୧୦୪
	ନିଜ ଅର୍ଜିତ ଦୁଃଖମାନ	। କିମ୍ପା ଲଭଇ ସାଧୁଜନ	॥	୧୦୫
	ଏ ବେନି କଥାକୁ ହିଁ ପୁଣି	। ଆମ୍ଭେ ନ ପାରିଅଛୁଁ ଜାଣି	॥	୧୦୬
୨୮	କର୍ମଅଧୀନ ସ୍ୱପ୍ନପ୍ରାଏ	। ରାଜାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ନିଶ୍ଚୟେ	॥	୧୦୭
	ହେ ଈଶ ! ଯେ ମୃତସମାନ	। ଯହିଁରେ ଭୟ ପୁନଃପୁନ	॥	୧୦୮
	ଏମନ୍ତ ଶରୀରେ ରାଜ୍ୟର	। ବହିଛୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଭାର	॥	୧୦୯
	ନିଷ୍କାମ ମୁନି ଯା' ଲଭଇ	। ଆତ୍ମାରେ ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ ଯେହି	॥	୧୧୦
	ଏମନ୍ତ ସୁଖ ତୁମ୍ଭଠାରେ	। ଆମ୍ଭେ ଛାଡ଼ିଣ ଏ ସଂସାରେ	॥	୧୧୧
	କ୍ଳେଶ ଲଭୁଛୁଁ ତୋ' ମାୟାରେ	। କୃପଣ ଅଟୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତରେ	॥	୧୧୨
୨୯	ପ୍ରଣତଜନଶୋକଗଣ	। ହରଇ ତୋ' ବେନି ଚରଣ	॥	୧୧୩
	ମଗଧପତିନାମ ବହି	। ଯେ କର୍ମପାଶ ଅଛି ରହି	॥	୧୧୪
	ତେଣୁଁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଏ ହେତୁରୁ	। ଫିଟାଅ ତୁମ୍ଭେ ଏ ବନ୍ଧରୁ	॥	୧୧୫
	ଅୟୁତେ ମତ୍ତ ହସ୍ତୀଙ୍କର	। ଅଟଇ ବିକ୍ରମ ଯାହାର	॥	୧୧୬
	ସେ ଜରାସନ୍ଧ ଏକା ହୋଇ	। ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଗୃହେ ରୁନ୍ଧିଛଇ	॥	୧୧୭
	ସିଂହ ଯେସନେ ଛେଳିମାନ	। ବଳେ କରଇ ନିରୁନ୍ଧନ	॥	୧୧୮

୧. ପଞ୍ଚରାତ୍ରରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୦ ଯାହାଙ୍କୁ ଆହେ ଚକ୍ରଧର । ଯେ ଯୁଦ୍ଧ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଥର ॥ ୧୧୯
ତହିଁରେ ସପ୍ତଦଶ ବାର । ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଜିଣିଛ ଆବର ॥ ୧୨୦
ତୋ' ପରାକ୍ରମ ଅପ୍ରମିତ । ନରଶରୀରେ ଅଟେ ରତ ॥ ୧୨୧
ଥରକ ମାତ୍ର ହେ ଅଜିତ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଜିଣି ଜରାସୁତ ॥ ୧୨୨
ଲଭିଛି ବହୁତ ଗର୍ବକୁ । ତୋ' ପ୍ରଜା ଆମ୍ଭେ, ସେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ॥ ୧୨୩
ଅଧିକ କରୁଛି ପୀଡ଼ନ । ତହିଁକି କର ତୁ ବିଧାନ ॥ ୧୨୪

ଦୂତ ଉବାଚ

୩୧ ଦୂତ କହୁଛି ହେ ଅଚ୍ୟୁତ । ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଜରାସୁତ ॥ ୧୨୫
ଯାହାଙ୍କୁ କରିଛି ଗୁନ୍ଥନ । ସେ ନୃପେ ତୁମ୍ଭ ଦରଶନ ॥ ୧୨୬
ନିତ୍ୟେ କରନ୍ତେ ଆକାଂକ୍ଷାକୁ । ଭଜିଲେ ତୋ' ପାଦମୂଳକୁ ॥ ୧୨୭
ଦୀନ ଅଟନ୍ତି ସେ ଆବର । ତାଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ତୁମ୍ଭେ କର ॥ ୧୨୮

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୨ ସେ ରାଜଦୂତ ସେ କାଳରେ । କହନ୍ତେ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ॥ ୧୨୯
ଯେ ପିଙ୍ଗଜଟାଭାରେ ଯୁତ । ଅଟନ୍ତି ଅତି ତେଜବନ୍ତ ॥ ୧୩୦
ସେ ଦେବ-ଋଷି ବ୍ରହ୍ମାସୁତ । ମିଳିଲେ ଆଦିତ୍ୟ ଯେମନ୍ତ ॥ ୧୩୧
୩୩ ସମସ୍ତ ଲୋକେଶ୍ୱରଙ୍କର । ଉପରେ ଅଟେ ଯେ ଈଶ୍ୱର ॥ ୧୩୨
ସେ ଭଗବାନ ନରହରି । ସେ ନାରଦଙ୍କୁ ଦେଖି କରି ॥ ୧୩୩
ସଭାଲୋକଙ୍କ ସହିତରେ । ଅନୁଗମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ॥ ୧୩୪
ହରଷ ହୋଇଣ ଉଠିଲେ । ମସ୍ତକେ ନମସ୍କାର କଲେ ॥ ୧୩୫
୩୪ ନାରଦ ଆସନେ ବସନ୍ତେ । ତାଙ୍କୁ ପୂଜିଣ ବିଧିମତେ ॥ ୧୩୬
ସେ ନାରାୟଣ ହିଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ । ସୂନୃତ[୧] ବାକ୍ୟମାନଙ୍କରେ ॥ ୧୩୭
ତୃପ୍ତ କରାନ୍ତେ ନାରଦଙ୍କୁ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ ॥ ୧୩୮
୩୫ ଏମନ୍ତ ପଚାରୁଛି ମୁହିଁ । ଯେମନ୍ତେ କିଛି ଭୟ ନାହିଁ ॥ ୧୩୯
ତେମନ୍ତେ ତ୍ରିଲୋକେ ଗମନ । କରନ୍ତେ ତୁ ଯେ ଭଗବାନ ॥ ୧୪୦
ତୋ' ହେତୁ ଆଜ ତ୍ରିଲୋକର । ବହୁତ ଲାଭ ହିଁ ଆମ୍ଭର ॥ ୧୪୧
୩୬ ଈଶ୍ୱର କର୍ତ୍ତାଟି ଯହିଁରେ । ସେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଭୁବନରେ ॥ ୧୪୨
ତୁମ୍ଭର ନ ଜାଣିଲା ହୋଇ । କିଛି ହିଁ କଥା ଯେଣୁ ନାହିଁ ॥ ୧୪୩
ଏବେ ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାକୁ । ଆମ୍ଭେ ପଚାରୁଛୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ॥ ୧୪୪

ଶ୍ରୀନାରଦ ଉବାଚ

୩୭ ଭସ୍ମ ଆଦିରେ କାନ୍ତିମାନ । ଯେସନେ ବହ୍ନିର ଆଛନ୍ନ ॥ ୧୪୫

୧. ସତ୍ୟ ଓ ପ୍ରିୟ ବଚନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଆପଣା ଶକ୍ତିମାନଙ୍କରେ	ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ଠାରେ	୧୪୬
	ତୁ ବର୍ତ୍ତିଥାଉ ବାରମ୍ବାର	ମୋହକୁ କରାଉ ବ୍ରହ୍ମାର	୧୪୭
	ଯେ ମାୟା ଅଟଇ ଦୁରନ୍ତ	ତା' ତୋର ଦେଖିଛି ବହୁତ	୧୪୮
	ହେ ବିଭୁ ଏକଥା ତୁମ୍ଭର	[1]ଅଦ୍ଭୁତ ନୁହଇ ଏଠାର	୧୪୯
୩୮	ଉତ୍ତମ କରି ତୋ' ଚେଷ୍ଟାକୁ	କେ ଯୋଗ୍ୟ ହେବ ଜାଣିମାକୁ	୧୫୦
	ଯେ ନିଜ ମାୟା ବିଦ୍ୟମାନ	ତେଣେ ଯେ ବିଶ୍ୱ ଭାସମାନ	୧୫୧
	ସର୍ଜନା କରି ସେ ବିଶ୍ୱକୁ	ଯେ ତୁମ୍ଭେ କର ସଂହାରକୁ	୧୫୨
	ଯେ ନିଜ ରୂପେ ଅଚିନ୍ତନ	କରୁଁ ସେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନମନ	୧୫୩
୩୯	ଅନର୍ଥସ୍ଥାନ ଯେ ଶରୀର	ତହିଁରେ କରେ ଯେ ବିହାର	୧୫୪
	ଯେ ନିଜ ମୋକ୍ଷ ନ ଜାଣଇଁ	ଏମନ୍ତ ଜୀବ ଯେ ଅଟଇ	୧୫୫
	ତା' ଅର୍ଥେ ଲୀଳା-ଅବତାରେ	ସ୍ୱଯଶଦୀପକୁ ନିର୍ଭରେ	୧୫୬
	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରକାଶକୁ କର	ପ୍ରପତ୍ତି[2] ସେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର	୧୫୭
୪୦	ଉଜିଛ ଯେ ନରଲୋକକୁ	ତୁମ୍ଭେ ସେ ବ୍ରହ୍ମଟି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	୧୫୮
	ତଥାପି ଶୁଣାଇବି ମୁହିଁ	ତୁମ୍ଭ ପିଉଷୀପୁଅ ଭାଇ	୧୫୯
	ଯେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ନୃପବର	ଚେଷ୍ଟାକୁ ଶୁଣ ସେ ଭକ୍ତର	୧୬୦
୪୧	ଯେ ରାଜସୂୟ ଯାଗବର	ତେଣେ ସେ ନୃପ ଯୁଧିଷ୍ଠିର	୧୬୧
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରିବ ଯଜନ	ପରଲୋକରେ[3] ଦେଇ ମନ	୧୬୨
	ସେ କଥା ତୁମ୍ଭେ ତାହାଙ୍କର	ନିଶ୍ଚୟେ କର ହେ ସ୍ୱୀକାର	୧୬୩
୪୨	ସେ ରାଜସୂୟ ଯାଗବରେ	ଦେବତା ଆଦି ଆକାଶରେ	୧୬୪
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖିବା ନିମିତ୍ତେ	ସେଠାକୁ ଆସିବେ ସମସ୍ତେ	୧୬୫
	ଯଶସ୍ୱୀ ଯେବଣ ରାଜନେ	ଆବର ଆସିବେ ସେମାନେ	୧୬୬
୪୩	ତୁ ବ୍ରହ୍ମମୟ ହେ ଈଶ୍ୱର	ଶ୍ରବଣୁଁ କୀର୍ତ୍ତନୁଁ ତୋହର	୧୬୭
	ଧ୍ୟାନରୁ ଚାଣ୍ଡାଳ ହିଁ ଅତି	ଉତ୍ତମ ପବିତ୍ର ହୁଅନ୍ତି	୧୬୮
	ତୋ' ଦରଶନ ସ୍ପରଶନ	ଲଭିଥାଆନ୍ତି ଯଉଁ ଜନ	୧୬୯
	ଉତ୍ତମ ପବିତ୍ର ସେମାନେ	କିମ୍ପା ନୋହିବେ ଏ ଭୁବନେ	୧୭୦
୪୪	ଆହେ ଭୁବନଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ	ଯେ ଅଟେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମଳ	୧୭୧
	ସ୍ୱର୍ଗ-ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ପାତାଳରେ	ଯେ ଅତି ବିଖ୍ୟାତ ନିର୍ଭରେ	୧୭୨
	ଦିଗନ୍ତବ୍ୟାପୀ ଲୋକଙ୍କର	ଯେ ପୁଣ ଅଟେ ଅଳଙ୍କାର	୧୭୩
	ଏମନ୍ତ ଯଶ ଯେ ତୁମ୍ଭର	ପବିତ୍ର କରଇ ସଂସାର	୧୭୪

୧. ସର୍ବଜ୍ଞ ଭଗବାନ୍ ଏହିପ୍ରକାରେ ଅବିଦ୍ୱାନ୍ ଭଳି ଜରାସନ୍ଧବଧନିମିତ୍ତ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ଚେଷ୍ଟା ବିଷୟ ନାରଦଙ୍କୁ ପଚାରନ୍ତେ ନାରଦ ଏହାକୁ ମାୟା ବୋଲି ଜାଣି ଅଦ୍ଭୁତ ମନେ କଲେ ନାହିଁ ।

୨. ପ୍ରପତ୍ତି = ଶରଣାଗତି । ୩. ପାରମେଷ୍ଠ୍ୟକାମଃ ଇତି ମୂଳପାଠ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତୁମ୍ଭ ଚରଣଜଳ ଯେହି	ଭୂମିରେ ଗଙ୍ଗା ସେ ବୋଲାଇ	॥	୧୭୫
	ସ୍ୱର୍ଗେ ବୋଲାଇ ମନ୍ଦାକିନୀ	ପାତାଳେ ଭୋଗବତୀ ଘେନି	॥	୧୭୬
	ସେ ଗଙ୍ଗା ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	ପବିତ୍ର ତ୍ରିଭୁବନ କରେ	॥	୧୭୭

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୫	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ	ନାରଦ କହନ୍ତେ ଏମନ୍ତ	॥	୧୭୮
	ଯେ ଜାତ ଆତ୍ମୀୟ ପକ୍ଷରେ	ସେ ଯଦୁବୀରେ ସେ କାଳରେ	॥	୧୭୯
	ଜିଣିମା ଅର୍ଥେ ଜରାସୁତ	ନ ଘେନନ୍ତେ ତାଙ୍କ କଥିତ	॥	୧୮୦
	ପେଶଳ[୧] ବାକ୍ୟମାନଙ୍କରେ	ମୋହିତ କରିଣ ସେଠାରେ	॥	୧୮୧
	କେଶବ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	କହିଲେ ଭୃତ୍ୟ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ	॥	୧୮୨

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୪୬	ପରମ ଚକ୍ଷୁ ତୁ ଆମ୍ଭର	ସୁହୃଦ ଅଟୁ ତୁ ଆବର	॥	୧୮୩
	ମନ୍ତ୍ରାର୍ଥତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣୁ ଯେଣୁ	ଏଠାରେ କୃତ୍ୟ ଯାହା ତେଣୁ	॥	୧୮୪
	ସଶ୍ରଦ୍ଧ ହୋଇ କରି ଆମ୍ଭେ	କରିବୁଁ କହ ତାହା ତୁମ୍ଭେ	॥	୧୮୫
୪୭	ଯେ କୃଷ୍ଣ ସର୍ବଜ୍ଞ ଅଟନ୍ତି	ସେ ନ ଜାଣିଲା ପ୍ରାଏ ଅତି	॥	୧୮୬
	ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ଏ ରୂପରେ	ସେ କାଳେ ସେ ଆଜ୍ଞାକୁ ଶିରେ	॥	୧୮୭
	ଉଦ୍ଧବ ଘେନି କରି ଧୀରେ	କହିଲେ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	॥	୧୮୮
	କୃଷ୍ଣଚରଣ ଚିନ୍ତି ଚିତ୍ତେ	ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଷାଗୀତେ	॥	୧୮୯
	ଭଣଇଁ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	ସୁଜନେ କୃଷ୍ଣପାଦେ ଭଜ	॥	୧୯୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଭଗବଦ୍‌ପ୍ରଶ୍ନୋ
ନାମ ସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଏକସପ୍ତତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅଥୈକସପ୍ତତିତମ ଉଦ୍ଧବସ୍ୟ ତୁ ମନ୍ତ୍ରତଃ ।
ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥଂ ଗତେ କୃଷ୍ଣେ ପାର୍ଥାନାଂ ପରମୋତ୍ସବଃ ॥ ୧
ରାଜସୂୟମିଷଂ କୃତ୍ୱା ଭୀମଦୁର୍ଯୋଧନାଦିଷୁ ।
କଳିମୁତ୍‌ପାଦ୍ୟ ତଦ୍‌ଦ୍ୱାରା ଭୂଭାରମହରତ୍ ପ୍ରଭୁଃ ॥ ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ଶୁକ ମୁନିବର	ଶୁଣ ହେ ଉତ୍ତରାକୁମର	॥	୧
	ନାରଦଙ୍କର ଏ ରୂପରେ	ବଚନ ଶୁଣି ସେ କାଳରେ	॥	୨

୧. ପେଶଳ = ମନୋହର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କୃଷ୍ଣର ଅଭିମତ ଜାଣି । ସଭାଲୋକଙ୍କର ହିଁ ପୁଣି ॥ ୩
ଉଦ୍ଧବ ଅତି ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ । ବଚନ କହିଲେ ଏମନ୍ତ ॥ ୪

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୨ ହେ ଦେବ ! କରିବେ ଯଜନ । ଯେ ତୁମ୍ଭ ପିଉଷୀନନ୍ଦନ ॥ ୫
ତାହାଙ୍କୁ ସେ ଯଜ୍ଞକର୍ମରେ । ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ନିର୍ଭରେ ॥ ୬
କାର୍ଯ୍ୟ ଅଟଇ ଏ ତୁମ୍ଭର । କହିଲେ ଯା' ବ୍ରହ୍ମାକୁମର ॥ ୭
ଶରଣପ୍ରାର୍ଥୀ ରାଜାଙ୍କର । ରକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟ ହିଁ ଏ ତୁମ୍ଭର ॥ ୮
୩ ଜିଣଇଁ ଯେ ଦିଗଚକ୍ରକୁ । ରାଜସୂୟରେ ଯଜନକୁ ॥ ୯
ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରାଦି କରନ୍ତୁ । ହେ ପ୍ରଭୁ ପୁଣ ଏହି ହେତୁ ॥ ୧୦
ଜିଣିମା ଜରାର କୁମର । ଏ ବେନି[୧] ଅର୍ଥ ମତ ମୋର ॥ ୧୧
୪ ଏ ହେତୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର । ଲାଭ ହୋଇବ ବଳିଯାର ॥ ୧୨
ବନ୍ଧନୁଁ ନୃପତିମାନଙ୍କୁ । ତୁମ୍ଭେ କରନ୍ତେ ମୋକ୍ଷଣକୁ ॥ ୧୩
ଆହେ ଗୋବିନ୍ଦ ଏ ତୁମ୍ଭର । ଯଶ ହିଁ ହୋଇବ ଆବର ॥ ୧୪
୫ ଯେ ଆନ ବଳବନ୍ତମାନେ । ସେମାନଙ୍କରେ ଏ ଭୁବନେ ॥ ୧୫
ଭୀମ ତାହାର ସମବଳ । ଛାଡ଼ି ସେ ଭୀମକୁ କେବଳ ॥ ୧୬
ସେ ଜରାସନ୍ଧ ନରପତି । ଅଟଇ ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ହିଁ ଅତି ॥ ୧୭
୬ ବଳରେ ଅଯୁତେ ହସ୍ତୀର । ସମାନ ବଳ ଅଟେ ତାର ॥ ୧୮
ସେ ଜରାସନ୍ଧକୁ ହିଁ ପୁଣି । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ପାରି ଜିଣି ॥ ୧୯
ଯେ ସୈନ୍ୟ ଶତ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ । ତା' ତୁମ୍ଭେ ନ ପାରିବ ଜିଣି ॥ ୨୦
ଅତି ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ସେ ବେଭାରେ । ତାକୁ ମାଗନ୍ତେ ବିପ୍ରବରେ ॥ ୨୧
ସେ ଜରାସନ୍ଧ କାହାକୁ ହିଁ । ନ ଦେବ ବୋଲି ନ ବୋଲଇ ॥ ୨୨
୭ ବ୍ରାହ୍ମଣବେଷ ଭୀମ ହୋଇ । ତାହାକୁ ମାଲଯୁଦ୍ଧ ଯାଇ ॥ ୨୩
ମାଗିଣ ତୁମ୍ଭ ନିକଟରେ । ମାରିବ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱସମରରେ ॥ ୨୪
ଏଥି ସନ୍ଦେହ କିଛି ନାହିଁ । ଏ କଥା ନିଶ୍ଚୟ ଅଟଇ ॥ ୨୫
୮ କାଳ ସ୍ୱରୂପ ଅଟେ ଯାର । ତୁମ୍ଭେ ସେ ଈଶ୍ୱର, ତୁମ୍ଭର ॥ ୨୬
ବିଶ୍ୱସର୍ଜନାସଂହାରରେ । ବ୍ରହ୍ମାଶଙ୍କର ବେନି ସୁରେ ॥ ୨୭
ନିମିତ୍ତମାତ୍ର ଥାନ୍ତି ହୋଇ । ସେ ରୂପେ ତୁମ୍ଭେ ସେହି ଠାଇଁ ॥ ୨୮
ଜରାସନ୍ଧର ପ୍ରାଣ ନେମ । ନିମିତ୍ତମାତ୍ର ହେବ ଭୀମ ॥ ୨୯
୯ ଜରାସନ୍ଧର ଧୃତ ହୋଇ । ସେ ରାଜାମାନେ ଛନ୍ତି ରହି ॥ ୩୦
ଯେ ତାହାଙ୍କର ପତ୍ନୀମାନେ । ସେମାନେ ଆପଣା ଭୁବନେ ॥ ୩୧

---

୧. ବେନି ଅର୍ଥ = (୧) ଶରଣାଗତରକ୍ଷାର୍ଥ,
(୨) ରାଜସୂୟାର୍ଥ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ନିଜ ଶତ୍ରୁ ଜରାସନ୍ଧ	।	ସେ ତୁମ୍ଭ ହେତୁ ହେବ ବଧ	।।	୩୨
	ମୋକ୍ଷଣ ପତିମାନଙ୍କର	।	ନିକଟେ ହୋଇବ ଆବର	।।	୩୩
	ଏ ତୋ' ନିର୍ମଳ କର୍ମମାନ	।	ନିତ୍ୟରେ କରିବେ ଗାୟନ	।।	୩୪
	ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼ର ବଧୁଁ ଯେହ୍ନେ	।	ମୋକ୍ଷ ଗାଆନ୍ତି ଗୋପୀମାନେ	।।	୩୫
	କୁମ୍ଭୀରଠାରୁ ଗଜେନ୍ଦ୍ରର	।	ମୋକ୍ଷ ଗାଆନ୍ତି ଯେହ୍ନେ ସୁର	।।	୩୬
	ସୀତାର ରାବଣଠାବରୁ	।	ପିତାମାତାର ବନ୍ଦିଘରୁ	।।	୩୭
	ମୋକ୍ଷକୁ ଗାଉଁ ଆମ୍ଭେମାନେ	।	ଶରଣାପନ୍ନ ମୁନିମାନେ	।।	୩୮
୧୦	ଜରାସନ୍ଧର ବଧୁଁ କରି	।	ବହୁତ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ହରି	।।	୩୯
	ଶିଶୁପାଳାଦି ନୃପଙ୍କର	।	ପ୍ରାୟଶଃ ହୋଇବ ସଂହାର	।।	୪୦
	କର୍ମଫଳରୁ ରାଜାଙ୍କର	।	ଏ ଯାଗ ଅଭିମତ ତୋର	।।	୪୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୧	କହନ୍ତି ଶୁକ ମୁନିବର	।	ଶୁଣ ହେ ଉତ୍ତରାକୁମର	।।	୪୨
	ଯେ ସର୍ବମଙ୍ଗଳ ଅଟଇ	।	¹ଉପପତ୍ତିରେ ବୃଦ୍ଧ ଯେହି	।।	୪୩
	ଏମନ୍ତ ଉଦ୍ଧବବାକ୍ୟକୁ	।	ନାରଦ କଲେ ପୂଜନକୁ	।।	୪୪
	ଯାଦବବୃଦ୍ଧଙ୍କର ତୁଲେ	।	କୃଷ୍ଣ ହିଁ ପ୍ରତିପୂଜା କଲେ	।।	୪୫
୧୨	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ହେ ରାଜନ	।	ଦେବକୀସୁତ ଭଗବାନ	।।	୪୬
	ପ୍ରୟାଣ କରିବା ନିମିତ୍ତେ	।	ଦାରୁକ ଜୈତ୍ର ଆଦି ଯେତେ	।।	୪୭
	ଆଜ୍ଞାକୁ ଦେଲେ ସେ ଭୃତ୍ୟଙ୍କୁ	।	ଅନୁଜ୍ଞା ମାଗିଲେ ଗୁରୁଙ୍କୁ²	।।	୪୮
୧୩	ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ସେ ଶ୍ରୀହରି	।	ରାମଙ୍କୁ ଆଜ୍ଞା ମାଗି କରି	।।	୪୯
	ଯେ ଉଗ୍ରସେନ ଯଦୁସାଇଁ	।	ତାହାଙ୍କୁ ଆଜ୍ଞା ମାଗି ତହିଁ	।।	୫୦
	ସୁତମାନଙ୍କ ସହିତରେ	।	ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	।।	୫୧
	ଯେ ଅନ୍ତଃପୁରନାରୀଗଣ	।	ତାହାଙ୍କୁ କରାଇ ପ୍ରୟାଣ	।।	୫୨
	ଗରୁଡ଼ଧ୍ୱଜ ଅଛି ଯହିଁ	।	ସାରଥି ଯାହା ଆଣିଛଇଁ	।।	୫୩
	ସେ ନିଜ ରଥେ ନାରାୟଣ	।	ତତ୍‌କ୍ଷଣେ କଲେ ଆରୋହଣ	।।	୫୪
୧୪	ଯେ ରଥ-ହସ୍ତୀ ଯୋଦ୍ଧାମାନେ	।	ଯେ ବା ରାଉତଶ୍ରେଷ୍ଠମାନେ	।।	୫୫
	ଏଣେ ଯେ କରାଳ ଅତ୍ୟନ୍ତ	।	ସେ ନିଜ ସୈନ୍ୟେ ହୋଇ ବୃତ	।।	୫୬
	ତଦନ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	।	ପୁରରୁ କଲେ ସେ ଗମନ	।।	୫୭
	ମୃଦଙ୍ଗ ଭେରୀ ଯେ ଆନକ	।	ଯେ ଶଙ୍ଖ ଗୋମୁଖ ଅନେକ	।।	୫୮
	ଏମାନଙ୍କର ଯଉଁ ସ୍ୱନ	।	ତେଣେ ପୂରିଲେ ଦିଗମାନ	।।	୫୯
୧୫	ଦିବ୍ୟ ଆଭରଣ ବସନ	।	ଯା'ଙ୍କର ଗନ୍ଧମାଲ୍ୟମାନ	।।	୬୦
	ସେ ପତିବ୍ରତା ପତ୍ନୀଗଣ	।	ପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ସହିତେଣ	।।	୬୧

୧. ଯୁକ୍ତିମତ୍ତା ।　　୨. ବସୁଦେବ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ନରଯାନରେ ଅଶ୍ୱପରେ	। ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ[୧]ଶିବିକାମାନଙ୍କରେ	।।	୬୨
	ପତି ଯେ ଅଟନ୍ତି ଅଚ୍ୟୁତ	। ତାହାଙ୍କୁ ହୋଇ ଅନୁଗତ	।।	୬୩
	ଚଳନ୍ତେ ଢାଲ ଖଣ୍ଡା ଧରି	। ବେଢ଼ିଅଛନ୍ତି ପ୍ରିୟକାରୀ	।।	୬୪
୧୬	ଯେ ପରିଜନନାରୀମାନେ	। ଯେ ବାରନାରୀମାନେ ଆନେ	।।	୬୫
	ସେ ଅତି ଅଳଂକୃତ ହୋଇ	। ଉଶୀର[୨] ଆଦି ଗୃହ ଯେହି	।।	୬୬
	କମ୍ବଳ ଅମ୍ବର-ସଦନ	। ଇତ୍ୟାଦି ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ବହନ	।।	୬୭
	ଘେନିଣ ନରରେ ଉଷ୍ଟ୍ରରେ	। ବଳଦ-ମହିଷ-ଗଧରେ	।।	୬୮
	ଶକଟେ ହସ୍ତିନୀରେ ଆନ	। ଅଶ୍ୱତରୀରେ ଘେନି ପୁଣ	।।	୬୯
	ଯୋଚିଣ ଏ ଆଦି ଯାନରେ	। ସମସ୍ତେ ଚଳିଲେ ନିର୍ଭରେ	।।	୭୦
୧୭	ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧ୍ୱଜପଟମାନ	। ଛତ୍ର-ଚାମରମାନେ ଆନ	।।	୭୧
	ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆୟୁଧ ଆଭରଣ	। କିରୀଟ-ବର୍ମମାନଙ୍କେଣ	।।	୭୨
	ଆକୁଳ ଧ୍ୱନି କରେ ଯେହି	। ଏମନ୍ତ ସୈନ୍ୟ ଯେ ଅଟଇ	।।	୭୩
	ସେ ସୈନ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣରେ	। ଶୋଭା ପାଇଲା ଦିବସରେ	।।	୭୪
	କ୍ଷୁଭିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ପୁଣ	। ଯେ ତିମିଙ୍ଗିଳ-ଉର୍ମିଗଣ	।।	୭୫
	ତେଣେ ଯେସନ ପରକାର	। ଶୋଭିତ ଦିଶଇ ସାଗର	।।	୭୬
୧୮	ମୁକୁନ୍ଦଦରଶନେ ଯାର	। ପ୍ରଶାନ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିକର	।।	୭୭
	ସେ ବ୍ରହ୍ମାସୁତ ଏଥୁ ଅନ୍ତେ	। କୃଷ୍ଣରେ ପୂଜାକୁ ଲଭନ୍ତେ	।।	୭୮
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରିଣ	। ହୃଦୟମଧ୍ୟରେ ଧରିଣ	।।	୭୯
	ବ୍ୟବସାୟକୁ ସେ କୃଷ୍ଣର	। ଶ୍ରବଣ କରିଣ ଆଦର	।।	୮୦
	ସତ୍‌କାର ଲଭି ସେ କାଳରେ	। ଗମନ କଲେ ଆକାଶରେ	।।	୮୧
୧୯	ରାଜଦୂତକୁ ନରହରି	। ବଚନେ ଅତି ପ୍ରୀତି କରି	।।	୮୨
	ଏମନ୍ତ କହିଲେକ ତହିଁ	। ଭୟ ନ ପାଅ ତୁମ୍ଭେ କେହି	।।	୮୩
	ମଙ୍ଗଳ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର	। ହେ ଦୂତ କରିବି ସତ୍ୱର	।।	୮୪
	ଜରାସନ୍ଧକୁ ମୁହିଁ ଯିବି	। ଭୀମହସ୍ତରେ ମରାଇବି	।।	୮୫
୨୦	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହନ୍ତେ ଏମନ୍ତ	। ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିଣ ସେ ଦୂତ	।।	୮୬
	ଯଥାର୍ଥ କରି ସେ ରାଜାଙ୍କୁ	। କହିଲା ସମସ୍ତ ବାର୍ତ୍ତାକୁ	।।	୮୭
	ମୋକ୍ଷ ହେବାକୁ ବନ୍ଧନରୁ	। ଇଚ୍ଛନ୍ତି ଯାହା ସକାଶରୁ	।।	୮୮
	ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଦରଶନେ	। ପ୍ରତୀକ୍ଷା କଲେ ସେ ରାଜନେ	।।	୮୯
୨୧	ସୌବୀର, ମରୁ, ବିନଶନ[୩]	। ଆନର୍ତ୍ତ ଦେଶକୁ ଲଙ୍ଘିଣ	।।	୯୦
୨୨	ପର୍ବତ ନଦୀ ପୁରମାନ	। ଗ୍ରାମ ଆକାର ବ୍ରଜସ୍ଥାନ	।।	୯୧
	ଏମାନ ସବୁ ଲଙ୍ଘି କରି	। ଗମନ କଲେ ନରହରି	।।	୯୨

୧. ଶିବିକା = ପାଲିଙ୍କି । ୨. ଉଶୀର = ବେଣାଚେର ଆଦି ନିର୍ମିତ । ୩. କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦୃଷଦ୍ୱତୀକି ତଦନ୍ତରେ । ମୁକୁନ୍ଦ ତରି ସେ କାଳରେ ।। ୯୩
ସରସ୍ୱତୀକି ଏଥୁ ଅନ୍ତେ । ତରି ଯାଇଣ ସେହି ମତେ ।। ୯୪
ପଞ୍ଚାଳ ମତ୍ସ୍ୟ ଦେଶ ଦୁଇ । ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ତରି ଯାଇ ।। ୯୫
ସେ ଭଗବାନ ଏଥୁ ଅନ୍ତେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥେ ।। ୯୬
୨୩ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କେ ଯାହାର । ଦର୍ଶନ ଅଟେ ଅଗୋଚର ।। ୯୭
ସେ କୃଷ୍ଣ ମିଳିଲେ ସତ୍ୱର । ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ।। ୯୮
ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରୀତି ମନେ ବହି । ମିତ୍ରଗଣରେ ବୃତ ହୋଇ ।। ୯୯
ଉପାଧ୍ୟାୟଙ୍କ ସହିତରେ । ବାହାର ହେଲେ ସେ କାଳରେ ।। ୧୦୦
୨୪ ବାଜନ୍ତେ ନାନାବିଧ ବାଦ୍ୟ । ଶୁଭନ୍ତେ ଗୀତଙ୍କର ନାଦ ।। ୧୦୧
ବହୁତ ବେଦଧ୍ୱନି ପୁଣ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ କରନ୍ତେଣ ।। ୧୦୨
ଗୋବିନ୍ଦଠାକୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର । ଗମନ କଲେକ ସତ୍ୱର ।। ୧୦୩
ପ୍ରାଣକୁ ଯେସନ ପ୍ରକାର । ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ କରନ୍ତି ଆଦର ।। ୧୦୪
୨୫ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପାଣ୍ଡୁର ନନ୍ଦନ । ସ୍ନେହରେ କରି ବିଲୋକନ ।। ୧୦୫
ଆକୁଳ ହୋଇଲା ହୃଦୟ । ଯେଣୁ ସେ କୃଷ୍ଣ ଅତିପ୍ରିୟ ।। ୧୦୬
ବହୁତ କାଳରେ ଦେଖନ୍ତେ । ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏଥୁ ଅନ୍ତେ ।। ୧୦୭
ପାଣ୍ଡୁତନୟ ପୁନଃପୁନ । ବହୁତ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ ।। ୧୦୮
୨୬ ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀନିର୍ଦ୍ଦୋଷମନ୍ଦିର । ଏମନ୍ତ ମୁକୁନ୍ଦଶରୀର ।। ୧୦୯
ବେନି ଭୁଜରେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ବହୁତ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ।। ୧୧୦
ଅଶୁଭମାନଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡିଲେ । ଉତ୍ତମ ସୁଖକୁ ଲଭିଲେ ।। ୧୧୧
ଲୋତକ ବେନି ଲୋଚନରେ । ପୁଲକ ହେଲା ଶରୀରରେ ।। ୧୧୨
ଯେ ଅବା ଲୋକବ୍ୟବହାର । ତାହା ପାସୋରିଲେ ଆବର ।। ୧୧୩
୨୭ ମାତୁଳନନ୍ଦନ ଯେ ହରି । ତାହାଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ।। ୧୧୪
ଭୀମ ହିଁ ହୋଇଲେ ସୁଖିତ । ହୁଅନ୍ତେ ଅତି ହରଷିତ ।। ୧୧୫
ପ୍ରେମର ବେଗୁଁ ଅତିଶୟ । ଆକୁଳ ତାହାଙ୍କ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ।। ୧୧୬
ନକୁଳ ସହଦେବ ଦୁଇ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ମିଶି ତିନି ଭାଇ ।। ୧୧୭
ଲୋତକମାନ ପ୍ରକର୍ଷରେ । ବଢ଼ନ୍ତେ ଅତି ହରଷରେ ।। ୧୧୮
ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ ଯେ ଅଚ୍ୟୁତ । ତାହାଙ୍କୁ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗିତ ।। ୧୧୯
୨୮ | ଅର୍ଜ୍ଜୁନେ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ । ନକୁଳ ସହଦେବେ ପୁଣ ।। ୧୨୦
୨୯ | ନମସ୍କାରକୁ ଲଭି କରି । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ନମିଣ ସେ ହରି ।। ୧୨୧
ଯେ ବୃଦ୍ଧଜନମାନେ ଥିଲେ । ଯଥାଯୋଗ୍ୟେ ତାଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ।। ୧୨୨
ଯେ ମାନୀ ଯେ କୁରୁସୃଞ୍ଜୟ । ଯେ ଜନମାନେ କଇକୟ[୧] ।। ୧୨୩
ଏମାନଙ୍କୁ ସେ ଭଗବାନ । କଲେ ଉତ୍ତମ ସଂମାନନ ।। ୧୨୪

୧. କଇକୟ = କୈକୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୦ ସୂତ-ମାଗଧ-ବନ୍ଦୀ-ଜନ । ଗନ୍ଧର୍ବ ଉପମନ୍ତ୍ରୀମାନ ॥ ୧୨୫
ମୃଦଙ୍ଗ-ଶଙ୍ଖ-ପଟହରେ । ବୀଣା-ପଣବ-ବେଣୁସ୍ୱରେ[୧] ॥ ୧୨୬
ସେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । କଲେ ଉତ୍ତମ ଗାୟନକୁ ॥ ୧୨୭
ବ୍ରାହ୍ମଣେ କଲେ ସ୍ତୁତିମାନ । ନୃତ୍ୟକୁ କଲେ ଆନ ଜନ ॥ ୧୨୮
୩୧ ଏମନ୍ତରୂପେ ସେ କାଳରେ । ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ସୁହୃଦରେ ॥ ୧୨୯
ସେ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକଶିଖାମଣି । ସଂସ୍ତୁତ ହୁଅନ୍ତେଣ ପୁଣି ॥ ୧୩୦
ଅଳଂକୃତ ପୁରେ ବହନ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଭଗବାନ ॥ ୧୩୧
୩୨ ହସ୍ତୀଙ୍କ ମଦଗନ୍ଧନୀରେ । ସଂସିକ୍ତ ମାର୍ଗ ଯଉଁ ପୁରେ ॥ ୧୩୨
କନକମୟ ଯେ ତୋରଣ । ଯେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପୂର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭଗଣ ॥ ୧୩୩
ଯେ ଚିତ୍ର ବିବାଧ୍ୱଜମାନ । ତେଣେ ଯେ ପୁର ଶୋଭମାନ ॥ ୧୩୪
ନବୀନ ଭୂଷଣ ବସନ । ଯା'ଙ୍କର ଗନ୍ଧ-ମାଲ୍ୟମାନ ॥ ୧୩୫
ମାର୍ଜିତ ସେ ନରନାରୀରେ । ଯେବଣ ପୁର ଶୋଭା ଧରେ ॥ ୧୩୬
୩୩ ପ୍ରଦୀପ୍ତ ପ୍ରଦୀପ ବଳି[୨]ରେ । ଯେ ଯୁକ୍ତ ଅଟେ ନିରନ୍ତରେ ॥ ୧୩୭
ଯେବଣ ପୁରେ ପ୍ରତିଘରେ । ଗବାକ୍ଷରନ୍ଧ୍ରମାନଙ୍କରେ ॥ ୧୩୮
ନିର୍ଗତ ଯଉଁ ଧୂପମାନ । ତେଣେ ଯେ ଦିଶଇ ଶୋଭନ ॥ ୧୩୯
ପତାକାମାନେ ପୁଣ ନିତି । ଯହିଁରେ ଶୋଭା ପାଉଛନ୍ତି ॥ ୧୪୦
ସୁବର୍ଣ୍ଣମୟ କୁମ୍ଭ ଯହିଁ । ଉପରିଭାଗେ ଛନ୍ତି ରହି ॥ ୧୪୧
ରଜତ-ସ୍ଥୂଳଶୃଙ୍ଗମାନେ । ଅଛନ୍ତି ଯେବଣ ଭବନେ ॥ ୧୪୨
ଏମନ୍ତ ଗୃହେ ଯଉଁ ପୁର । ପୂରିତ ଅଟେ ନିରନ୍ତର ॥ ୧୪୩
ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରନିକେତନ । ଶ୍ରୀହରି କଲେ ବିଲୋକନ ॥ ୧୪୪
୩୪ ନରଲୋଚନଙ୍କର ନିତି । ଦେଖିବା ପାତ୍ର ଯେ ଅଟନ୍ତି ॥ ୧୪୫
ସେ ହରି ମିଳିଲେ ଆସିଣ । ଏମନ୍ତ ଶ୍ରବଣ କରିଣ ॥ ୧୪୬
ପତିଙ୍କି ଶଯ୍ୟାରେ ପାସୋରି । ଗୃହକର୍ମକୁ ଛାଡ଼ି କରି ॥ ୧୪୭
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ବେଗେ । ନାରୀଏ ଗଲେ ରାଜମାର୍ଗେ ॥ ୧୪୮
ଯଉଁ ବନିତାମାନଙ୍କର । ଉତ୍ସୁକଭାବରୁ ଆବର ॥ ୧୪୯
କେଶ ଦୁକୂଳ ବନ୍ଧମାନ । ବିଶ୍ଳଥ ହୋଇଲେ ବହନ ॥ ୧୫୦
୩୫ ଯେ ହସ୍ତୀ ରଥ ଅଶ୍ୱ ପତ୍ତି[୩] । ତେଣେ ସଂକୁଳ ଯେ ହୁଅନ୍ତି ॥ ୧୫୧
ସେ ମାର୍ଗେ ଭାର୍ଯ୍ୟାସହିତେଣ । ନାରୀଏ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ॥ ୧୫୨
ଗୃହରେ କରି ଆରୋହଣ । ପୁଷ୍ପମାନଙ୍କୁ ବରଷିଣ ॥ ୧୫୩
ମନରେ ଘେନିଣ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ସ୍ୱାଗତ ଆଦି ସୁପ୍ରଶ୍ନକୁ ॥ ୧୫୪
ହାସ ସହିତ ଚାହାଣୀରେ । ବିଧାନ କଲେ ସେ କାଳରେ ॥ ୧୫୫

---

୧. ଗୋମୁଖରେ। ୨. ପୁଷ୍ପାଦି ଉପଚାର। ୩. ପତ୍ତି = ପଦାତି । (Pedestrian)

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୬	ମାର୍ଗେ ମୁକୁନ୍ଦପତ୍ନୀମାନ	।	ଦେଖି ବୋଲନ୍ତି ନାରୀଜନ	।।	୧୫୬
	ଚନ୍ଦ୍ରମାସଙ୍ଗେ ବିହରନ୍ତି	।	ଆକାଶେ ଯେହ୍ନେ ତାରାପନ୍ତି	।।	୧୫୭
	ଏ କୃଷ୍ଣନାରୀଏ ତେସନେ	।	କି ପୁଣ୍ୟ କଲେ ପୂର୍ବଦିନେ	।।	୧୫୮
	ପୁରୁଷଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏ ଅଚ୍ୟୁତ	।	ଉତ୍ତମ ଯେ ପୁଣ ହସିତ	।।	୧୫୯
	ତାହାର ଲୀଳାବିଲୋକନ	।	କଳାମାନଙ୍କେ ପ୍ରତିଦିନ	।।	୧୬୦
	ଯଉଁ ବନିତାଙ୍କ ନେତ୍ରର	।	ଉତ୍ସବ କରନ୍ତି ବିସ୍ତାର	।।	୧୬୧
୩୭	ନିଷ୍ପାପ ପୁରବାସୀ ଜନ	।	ଘେନି ମଙ୍ଗଳଦ୍ରବ୍ୟମାନ	।।	୧୬୨
	ଆସିଣ ସେ ସେହି ସ୍ଥାନରେ	।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମିଳିଲେ ସତ୍ୱରେ	।।	୧୬୩
	ସମସ୍ତେ ଯୂଥ ଯୂଥ ହୋଇ	।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୂଜିଲେକ ତହିଁ	।।	୧୬୪
୩୮	ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ ଯାହାଙ୍କ ଲୋଚନେ	।	ସେ ଅନ୍ତଃପୁରନାରୀଜନେ	।।	୧୬୫
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସସଂଭ୍ରମ ହୋଇ	।	ପ୍ରୀତିରେ ନିଅନ୍ତି ମଣାଇଁ	।।	୧୬୬
	ରାଜମନ୍ଦିରେ ଭଗବାନ	।	ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ବହନ	।।	୧୬୭
୩୯	ଯେ କୃଷ୍ଣ ଭ୍ରାତାର କୁମର	।	ତିନିଭୁବନର ଈଶ୍ୱର	।।	୧୬୮
	ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି କରି କୁନ୍ତୀ	।	ପଲଙ୍କୁଁ ଉଠିଣ ଝଟିତି	।।	୧୬୯
	ପ୍ରୀତିରେ ଦ୍ରୌପଦୀର ତୁଳେ	।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ	।।	୧୭୦
୪୦	ଯେ ଦେବଦେବଙ୍କ ଈଶ୍ୱର	।	ସେ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର	।।	୧୭୧
	ବହୁତ ଆଦର କରିଣ	।	ନିଜ ମନ୍ଦିରକୁ ଆଣିଣ	।।	୧୭୨
	ଆନନ୍ଦେ ଦ୍ରବୀଭୂତ ହେଲେ	।	ପୂଜାରେ କୃତ୍ୟ ନ ଜାଣିଲେ	।।	୧୭୩
୪୧	ଯେ ବା ପିଉଷୀ ଗୁରୁନାରୀ	।	ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କଲେ ହରି	।।	୧୭୪
	ସୁଭଦ୍ରା-ଦ୍ରୌପଦୀରେ ପୁଣ	।	ବନ୍ଦନ ଲଭିଲେ ଆପଣ	।।	୧୭୫
୪୨	ଯେ ସତ୍ୟଭାମା ଯେ ରୁକ୍ମିଣୀ	।	ଯେ ଭଦ୍ରା ଜାମ୍ବବତୀ ପୁଣି	।।	୧୭୬
୪୩	କାଳିନ୍ଦୀ ମିତ୍ରବିନ୍ଦା ଦୁଇ	।	ଯେ ଶୈବ୍ୟା ନାଗ୍ନଜିତୀ ତହିଁ	।।	୧୭୭
	ଏ ସର୍ବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଭାର୍ଯ୍ୟାଙ୍କୁ	।	ଘେନିଣ ଶାଶୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞାକୁ	।।	୧୭୮
	ପୂଜିଲେ ଦ୍ରୁପଦନନ୍ଦିନୀ	।	ଯେ ଅନ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକାମିନୀ	।।	୧୭୯
	ଆସିଣ ଥିଲେ ସେ କାଳରେ	।	ତାହାଙ୍କୁ ବସନମାଳାରେ	।।	୧୮୦
	ଘେନିଣ ଅଳଂକାର ଆଦି	।	କଲେ ଉତ୍ତମ ପୂଜାବିଧି	।।	୧୮୧
୪୪	ଅନୁଗ-ଅମାତ୍ୟ ସହିତେ	।	ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗତେ	।।	୧୮୨
	ଭାର୍ଯ୍ୟାଙ୍କ ସହିତେ ଆବର	।	ଜନାର୍ଦ୍ଦନଙ୍କୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର	।।	୧୮୩
	ପ୍ରତିଦିନରେ ନବ ନବ	।	ଯେମନ୍ତ ରୂପରେ ହୋଇବ	।।	୧୮୪
	ବହୁତ ସୁଖେ ସେ ରୂପରେ	।	ନିବାସ କରାଇଲେ ପୁରେ	।।	୧୮୫
୪୫	ଅର୍ଜୁନସଙ୍ଗତେ ପ୍ରେମରେ	।	ବହ୍ନିକି ଖାଣ୍ଡବବନରେ	।।	୧୮୬
୪୬	ଯେ କଲେ ସନ୍ତୋଷ ଅତ୍ୟନ୍ତ	।	ଯେ [1]ଫେଡ଼ି ଦେଲେ ମୟ ଦୈତ୍ୟ	।।	୧୮୭

୧. ଫେଡ଼ି ଦେଲେ = ମୋଚନ କଲେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ହରି ଉତ୍ତମ ସଭା ନେଇ	।	ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଦେଲେ ଯହିଁ	॥	୧୮୮
ସେ ନରହରି କେତେ ମାସ	।	ସେ ପୁରେ କରିଣ ନିବାସ	॥	୧୮୯
ରାଜାର ପ୍ରିୟ କରିବାକୁ	।	ସେ କାଳେ ଆରୋହି ରଥକୁ	॥	୧୯୦
ଭଟମାନଙ୍କେ ବୃତ ହେଲେ	।	ଅର୍ଜୁନସଂଗେ ବିହରିଲେ	॥	୧୯୧
ଅର୍ଜୁନସଂଗେ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥେ	।	ଯେ ହରି ବିହରିଲେ ନିତ୍ୟେ	॥	୧୯୨
ତାଙ୍କ ଚରଣସରସିଜ	।	ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	॥	୧୯୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥଗମନଂ
ନାମ ଏକସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଦ୍ୱିସପ୍ତତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ତତୋ ଦ୍ୱିସପ୍ତତିତମେ ରାଜ୍ଞା କାର୍ଯ୍ୟେ ନିବେଦିତେ ।
ଦୁର୍ଜୟଂ ମାଗଧଂ ବୁଦ୍ଧ୍ୱା ଭୀମେନାଘାତୟଦ୍ଧରିଃ ॥ ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ଆତ୍ମଜ	।	ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ମହାରାଜ	॥	୧
୨	ଏକ ଦିନକେ ଆସନରେ	।	ବସିଣ ସଭାର ମଧ୍ୟରେ	॥	୨
	ବ୍ରାହ୍ମଣ-କ୍ଷତ୍ରିୟ-ବୈଶ୍ୟରେ	।	ମୁନିମାନଙ୍କେ ଭ୍ରାତାଙ୍କରେ	॥	୩
	ଆଚାର୍ଯ୍ୟ-କୁଳବୃଦ୍ଧଙ୍କରେ	।	ଜ୍ଞାତି-ସମ୍ବନ୍ଧୀ-ବାନ୍ଧବରେ	॥	୪
	ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ଯୁଧିଷ୍ଠିର	।	[1]ଶୁଣନ୍ତେ ଏହୁ ସର୍ବ ନର	॥	୫
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରି ସଂବୋଧନ	।	କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବଚନ	॥	୬

ଶ୍ରୀଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉବାଚ

୩	ଆହେ ଗୋବିନ୍ଦ ଅତିଶୟେ	।	ଏ ଯାଗରାଜ ରାଜସୂୟେ	॥	୭
	ପବିତ୍ର ତୁମ୍ଭ ଅଂଶ[2]ମାନ	।	ଏବେ ମୁଁ କରିବି ଯଜନ	॥	୮
	ଏକଥା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର	।	ହେ ପ୍ରଭୋ ! ସଂପାଦ ସତ୍ୱର	॥	୯
୪	ବେନିପାଦୁକାକୁ ତୁମ୍ଭର	।	ଯେହୁ ସେବନ୍ତି ନିରନ୍ତର	॥	୧୦
	ଅଭଦ୍ରବିନାଶହେତୁରେ	।	ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି ମାନସରେ	॥	୧୧
	ଯେ ଅତି ଶୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ନରେ	।	ଗୃଣନ୍ତି ଅବା ବଚନରେ	॥	୧୨
	ହେ ପଦ୍ମନାଭ ! ସେହି ଜନେ	।	ମୋକ୍ଷ ଲଭନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ	॥	୧୩

---

୧. "ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ଯାହା କରନ୍ତି ତାହା ଅନ୍ୟ କେହି କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ନୁହେଁ" ଏହା ନିଶ୍ଚୟ କରି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅନାଦର କରି କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କହିଲେ ।

୨. ବିଭୂତି = ଅଂଶ (ସ୍ୱାମୀ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେବେ ସେ ଆଶାକୁ କରନ୍ତି । ତେବେ ସେ ଆଶିଷ ଲଭନ୍ତି ॥ ୧୪
ଯେ ଅନ୍ୟରାଜାଏ ହେ ଈଶ । ସେ ନ ଲଭନ୍ତି ଏ ଆଶିଷ ॥ ୧୫
୫ ଯେଣୁ ହେ ଦେବଦେବ ! ପୁଣ । ତୁମ୍ଭର ନଳିନଚରଣ ॥ ୧୬
ସେବାନୁଭାବକୁ ଏ ଜନ । ସଂସାରେ କରୁ ବିଲୋକନ ॥ ୧୭
କୁରୁସୃଞ୍ଜୟମାନେ ନିତି । ଯେ ବା ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଭଜନ୍ତି ॥ ୧୮
ଯେ ଅବା ଭଜନ୍ତି ଆବର । ସେ ବେନି ପକ୍ଷମାନଙ୍କର ॥ ୧୯
ହେ ବିଭୋ ! ସ୍ଥିତି ଅଟେ ଯେହି । ତୁମ୍ଭେ ଦେଖାଅ ନିଶ୍ଚେ ତାହି ॥ ୨୦
୬ ସ୍ୱ-ପରଭେଦବୁଦ୍ଧି ଯେହି । ତୁ ବ୍ରହ୍ମ ସେ ତୋ'ଠାରେ ନାହିଁ ॥ ୨୧
ତୁ ଆତ୍ମା ସମସ୍ତ ଭୂତର । ସମାନଦୃଷ୍ଟି ସବୁଠାର ॥ ୨୨
ଆପଣା ସୁଖରେ ତୁମ୍ଭର । ସଂପତ୍ତି ଅଟଇ ଆବର ॥ ୨୩
ତୋତେ ସେବନ୍ତି ଯଉଁ ନରେ । ତୋ' ଅନୁଗ୍ରହ ତାଙ୍କ ଠାରେ ॥ ୨୪
ସେବାକୁ ଅନୁରୂପ ହୋଇ । ଫଳ ସେମାନଙ୍କର ହୋଇ ॥ ୨୫
ଅନ୍ୟଥାଭାବ ଏ ବିଷୟେ । ହେ ପ୍ରଭୁ ! ନୁହଇ କେବେହେଁ ॥ ୨୬
କଳ୍ପଦ୍ରୁମ ହିଁ ଯେହ୍ନେ ପୁଣ । ସେବା କରଇ ଯଉଁ ଜନ ॥ ୨୭
ତାହାଙ୍କ ଠାରେ ଫଳଦାୟୀ । ଇତରଲୋକେ ନ ଦିଅଇ ॥ ୨୮

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୭ କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ହେ ନୃପ ଶତ୍ରୁବିନାଶନ ॥ ୨୯
ଯା' ତୁମ୍ଭେ କହିଲ ଏଠାଇଁ । ଉତ୍ତମ ବ୍ୟବସାୟ ଏହି ॥ ୩୦
କଲ୍ୟାଣବନ୍ତ ତୋର କୀର୍ତ୍ତି । ଯଉଁ ଯାଗରେ ହେବ ଅତି ॥ ୩୧
ଯେବଣ କୀର୍ତ୍ତି ସବୁଠାରେ । ବ୍ୟାପିବ ସର୍ବଭୁବନରେ ॥ ୩୨
୮ ଦେବତା-ଋଷି-ପିତୃଙ୍କର । ହେ ପ୍ରଭୋ ! ଆମ୍ଭ ସୁହୃଦର ॥ ୩୩
ବାଞ୍ଛିତ ସର୍ବ ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ଏ ରାଜସୂୟ ଯାଗବର ॥ ୩୪
୯ ବଶ କରିଣ ସର୍ବକ୍ଷିତି । ଜିଣିଣ ସକଳ ନୃପତି ॥ ୩୫
ସଂପାଦି ସର୍ବ ସମ୍ଭାରକୁ । ଆହର[୧] ଏ ମହା ଯାଗକୁ ॥ ୩୬
୧୦ ଏ ତୋ' ଭ୍ରାତାଏ ହେ ରାଜନ । ଲୋକପାଳଙ୍କ ଅଂଶେ ଜନ୍ମ ॥ ୩୭
ଅଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଯେତେ ପ୍ରାଣୀ । ସେ ମୋତେ ନ ପାରନ୍ତି ଜିଣି ॥ ୩୮
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଅତି । ମୋତେ ଜିଣିଛ ତୁମ୍ଭେ ନିତି ॥ ୩୯
୧୧ ତେଜରେ ଯଶରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ । [୨]ସେନାଦି ସର୍ବସଂପତ୍ତିରେ ॥ ୪୦
ହେଲେହେଁ ଅତି ଅକିଂଚନ । ଯେ ଅଟେ ମୋର ଭକ୍ତ ଜନ ॥ ୪୧
ତାହାକୁ କେହି ଅଭିଭୂତ । କରିବା ପାଇଁ ନୋହେ ଶକ୍ତ ॥ ୪୨
ଦେବତା ହୋଇ କେହି ନାହିଁ । ନୃପତି ଅବା ହେବ କାହିଁ ॥ ୪୩

୧. ଅନୁଷ୍ଠିତ କର । ୨. ସୈନ୍ୟାଦି ସର୍ବ ସାମଗ୍ରୀରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୨ କହନ୍ତି ଶୁକମୁନି ପୁଣି । ଶୁଣ ହେ ନୃପଚୂଡ଼ାମଣି ॥ ୪୪
ପ୍ରୀତିରେ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲିତ ହୋଇ । ଯା' ମୁଖପଦ୍ମ ଶୋଭା ପାଇ ॥ ୪୫
ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବାକ୍ୟ ଶୁଣି କରି ॥ ୪୬
ଯେବଣ ଭ୍ରାତାମାନେ ତାର । ବିଷ୍ଣୁତେଜରେ ବଳିୟାର ॥ ୪୭
ତାହାଙ୍କୁ ଦିଗବିଜୟରେ । ନିଯୁକ୍ତ କଲେ ସେ କାଳରେ ॥ ୪୮
୧୩ ସହଦେବଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣରେ । ସୃଞ୍ଜୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ॥ ୪୯
ମତ୍ସ୍ୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନକୁଳଙ୍କୁ । ପେଷିଲେ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗକୁ ॥ ୫୦
କେକୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ । ଅର୍ଜୁନେ ପେଷିଲେ ଉତ୍ତରେ ॥ ୫୧
ଭୀମସେନକୁ ପୂର୍ବଦିଗେ । ପେଷିଲେ ମଦ୍ରଙ୍କର ସଙ୍ଗେ ॥ ୫୨
ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଚାରି ଦିଗେ । ଭ୍ରାତାଙ୍କୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ବେଗେ ॥ ୫୩
୧୪ ନୃପତିମାନଙ୍କୁ ସେ ବୀରେ । ଜିଣିଣ ନିଜ ପ୍ରତାପରେ ॥ ୫୪
ଦିଗମାନଙ୍କୁ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ବହୁତ ଆଣି ହେ ରାଜନ ॥ ୫୫
ଯେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମହାଯାଗ । କରିବେ ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ ବେଗ ॥ ୫୬
୧୫ ଜରାସନ୍ଧକୁ ନୋହେ ଜିଣି । ଏମନ୍ତ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଶୁଣି ॥ ୫୭
ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତେ ସେ ରାଜନ । ତାହା ଜାଣିଣ ଭଗବାନ ॥ ୫୮
ଉଦ୍ଧବ ଯାହା କହିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ସେ ଉପାୟ କହିଲେ ॥ ୫୯
୧୬ | ଅର୍ଜୁନ ଭୀମସେନ ହରି । ଏ ତିନି ବିପ୍ରବେଷ ଧରି ॥ ୬୦
୧୭ | ହେ ନୃପ ! ଜରାସନ୍ଧ ଯହିଁ । ସେ ଗିରିବ୍ରଜେ ହେଲେ ଯାଇ ॥ ୬୧
ସ୍ୱଭାବେ ରାଜନ୍ୟ ସେ ତିନି । ବ୍ରାହ୍ମଣଚିହ୍ନ ଛନ୍ତି ଘେନି ॥ ୬୨
ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ଗୃହୀ ଯେ ଅଟଇ । ସେ ଜରାସନ୍ଧଠାକୁ ଯାଇ ॥ ୬୩
ଗୃହରେ ଅତିଥିବେଳାରେ । ଯାଚଞ୍ଚା କଲେ ଏ ରୂପରେ ॥ ୬୪
୧୮ ଅତଥି ଅଟୁଁ ଅର୍ଥୀ ହୋଇ । ଦୂରୁଁ ଆସିଛୁଁ ଜାଣ ତୁହି ॥ ୬୫
ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ମନେ ଯାହା । କାମନା କରିଅଛୁଁ ତାହା ॥ ୬୬
ହେ ନୃପ ! କର ବିତରଣ । ମଙ୍ଗଳ ହେଉ ତୋର ପୁଣ ॥ ୬୭
୧୯ ତିତିକ୍ଷୁ ଜନଙ୍କର କେହି । ଦୁଃସହ ହୋଇ ଥାଉ ନାହିଁ ॥ ୬୮
ଅସାଧୁ ଲୋକମାନଙ୍କର । କି ଅବା ଅକାର୍ଯ୍ୟ ଆବର ॥ ୬୯
ଦାତାମାନଙ୍କର ପୁଣ ହିଁ । ନ ଦେଲା ହୋଇ କିଛି ନାହିଁ ॥ ୭୦
ସମଦରଶୀ ଯେଉଁ ନର । ତାହାର କେହି ନୋହେ ପର ॥ ୭୧
୨୦ ଯେଉଁ ନିର୍ମଳ ଯଶମାନ । ସାଧୁଏ କରନ୍ତି ଗାୟନ ॥ ୭୨
ତାହା ଅନିତ୍ୟ ଶରୀରରେ । ସମର୍ଥ ହୋଇ ଯେଉଁ ନରେ ॥ ୭୩
ସ୍ୱୟେଂ ସଂପାଦି ନ ପାରନ୍ତି । ନିନ୍ଦିତ ଶୋଚ୍ୟ ସେ ଅଟନ୍ତି ॥ ୭୪

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୧ ଯେ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କର ଋଣ । ତାହା ଶୁଝିବା ନିମିତ୍ତେଣ ।। ୭୫
ସମସ୍ତ ପତ୍ନୀ ପୁତ୍ରାଦିଙ୍କି । ସେ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରାଜା ବିକି ।। ୭୬
ସ୍ୱୟେଂ ଚଣ୍ଡାଳଭାବ ପାଇ । ଚିନ୍ତା ନ ଲଭି କିଛି ତହିଁ ।। ୭୭
ଅଯୋଧ୍ୟାବାସୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ । ଗମନ କଲା ସ୍ୱର୍ଗପୁରେ ।। ୭୮
ପୂର୍ବେ ଯେ ରନ୍ତିଦେବ ରାଏ । ଅଠଚାଳିଶ ଦିନ ଯାଏ ।। ୭୯
କୁଟୁମ୍ବସହିତରେ ତହିଁ । ନିର୍ଜଳ ହୋଇ ଥିଲା ରହି ।। ୮୦
ବଡ଼କଷ୍ଟରେ ସେ ଭୂପାଳ । ଲଭି ଯେ ଥିଲା ଅନ୍ନ ଜଳ ।। ୮୧
ଅତିଥି ମିଳନ୍ତେ ତା' ଦେଇ । ବ୍ରହ୍ମଲୋକକୁ ଗଲା ସେହି ।। ୮୨
ମୁଦ୍‌ଗଳ ନାମେ ବିପ୍ର ଥିଲା । ଉଞ୍ଛବୃତ୍ତି[1]ରେ ସେ ବର୍ତ୍ତିଲା ।। ୮୩
କୁଟୁମ୍ବସଙ୍ଗେ ଷଡ଼ମାସ । ଶୀର୍ଣ୍ଣ ସେ ହୁଅନ୍ତେ ବିଶେଷ ।। ୮୪
ଅତିଥିଜନେ ଅନ୍ନ ଦେଲା । ବ୍ରହ୍ମଲୋକକୁ ସେହୁ ଗଲା ।। ୮୫
କପୋତ ଶରଣାର୍ଥୀ ହୋଇ । ମିଳନ୍ତେ ଶିବି ନରସାଇଁ ।। ୮୬
ଆପଣା ଶରୀରରୁ ମାଂସ । ଶସ୍ତ୍ରରେ କାଟିଣ ବିଶେଷ ।। ୮୭
ସଂଚାଣକୁ ସେ ନେଇ ଦେଲା । ସ୍ୱର୍ଗପୁରକୁ ଚଳିଗଲା ।। ୮୮
ବ୍ରାହ୍ମଣବେଷ ଧରିକରି । ଦାନ ମାଗନ୍ତେ ନରହରି ।। ୮୯
ସର୍ବସ୍ୱ ବଳି ସମର୍ପିଲା । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଆତ୍ମସାତ କଲା ।। ୯୦
ଅତିଥି ହୋଇ ବ୍ୟାଧ ପୁଣ । ମିଳନ୍ତେ କପୋତ ଦେଖିଣ ।। ୯୧
କପୋତୀତୁଲେ ଆପଣାର । ମାଂସକୁ ଦେଇଣ ସତ୍ୱର ।। ୯୨
ଆରୋହି ବିମାନ ଉପରେ । ଗମନ କଲା ସ୍ୱର୍ଗପୁରେ ।। ୯୩
ବ୍ୟାଧ ହିଁ ବେନି କପୋତର । ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଭାବକୁ ଆବର ।। ୯୪
ଦେଖିଣ ବିଷଣ୍ଣ ହୋଇଣ । ମହାପ୍ରସ୍ଥାନକୁ କରିଣ ।। ୯୫
ବନ-ଅଗ୍ନିରେ ଦଗ୍‌ଧ ହେଲା । ନିଷ୍ପାପ ହୋଇ ସ୍ୱର୍ଗେ ଗଲା ।। ୯୬
ଆନମାନେହେଁ ଏ ରୂପରେ । ବହୁତ ଅନିତ୍ୟ ଶରୀରେ ।। ୯୭
ଯେ ନିତ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଲୋକ ସ୍ଥାନ । ତହିଁକି କଲେ ସେ ଗମନ ।। ୯୮

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୨ କହନ୍ତି ଶୁକ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ।। ୯୯
ଚିହ୍ନିତ ଯେ ଧନୁର୍ଗୁଣରେ । ସେହି ପ୍ରକୋଷ୍ଠ[2] ମାନଙ୍କରେ ।। ୧୦୦
ସ୍ୱରରେ ଆକୃତିରେ ପୁଣି । କ୍ଷତ୍ରିୟ କରି ତାଙ୍କୁ ଜାଣି ।। ୧୦୧
ଦ୍ରୌପଦୀସ୍ୱୟମ୍ବରାଦିରେ । ଏହାଙ୍କୁ ଦେଖିଛି ପୂର୍ବରେ ।। ୧୦୨
ସେ ଜରାସନ୍ଧ ଏ ରୂପରେ । ଚିନ୍ତା ଲଭିଲା ମାନସରେ ।। ୧୦୩
୨୩ ଏ ତିନି କ୍ଷତ୍ରିୟ ଅଟନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣଚିହ୍ନ ଧରିଛନ୍ତି ।। ୧୦୪

୧. ଉଞ୍ଛବୃତ୍ତି = ତଳେ ପଡ଼ିଥିବା ଧାନ ଆଦି ଶସ୍ୟ ଖୁଣ୍ଟି ବଂଚିବା ।　　୨. ମଣିବନ୍ଧ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏହାଙ୍କୁ ଭିକ୍ଷା ଦେବି ମୁହିଁ । ଦୁସ୍ତ୍ୟଜ ନିଜ ଆତ୍ମାକୁ ହିଁ ।। ୧୦୫
୨୪| ଇନ୍ଦ୍ରର ନିମିତ୍ତେ ସଂପତ୍ତି । ହରିବା ଅର୍ଥରେ ଶ୍ରୀପତି ।। ୧୦୬
୨୫| ବ୍ରାହ୍ମଣବ୍ୟାଜରେ ଯାହାର । ସଂପତ୍ତି ହରିଲେ ସତ୍ୱର ।। ୧୦୭
ଦିଗଙ୍କୁ ପବିତ୍ର କରଇ । ଅତି ବିସ୍ତୃତ ଯେ ଅଟଇ ।। ୧୦୮
ସେ ବଳିରାଜାକୀର୍ତ୍ତି ଯେହି । ତା’ କି ମୁଁ କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣିନାହିଁ ।। ୧୦୯
ଶୁକ୍ର କରନ୍ତେ ନିବାରଣ । ସେ ରାଜା ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଜାଣିଣ ।। ୧୧୦
ବିପ୍ରସ୍ୱରୂପୀ ସେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ । ପ୍ରଦାନ କଲା ବସୁଧାକୁ ।। ୧୧୧
୨୬ ଅବଶ୍ୟ ପତନ ଯେ ହେବ । ଯେ କ୍ଷତ୍ରବନ୍ଧୁ ହୋଇଥିବ ।। ୧୧୨
ସେ ଜୀଇଥାନ୍ତେ ଶରୀରରେ । ବ୍ରାହ୍ମଣକାର୍ଯ୍ୟନିମିତ୍ତରେ ।। ୧୧୩
ବିପୁଳଯଶମାନ ଯେହି । ତା’ ନ ସଂପାଦିବ ବା କେହି ।। ୧୧୪
୨୭ ସେ ଜରାସନ୍ଧ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ । ନିଶ୍ଚୟ କରିଣ ଏମନ୍ତ ।। ୧୧୫
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଭୀମ-ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ । କହିଲା ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ ।। ୧୧୬
ହେ ବିପ୍ରେ ! କାମନାକୁ ବର । ଦେବି ମୁଁ ହେଲେ ନିଜ ଶିର ।। ୧୧୭

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୨୮ ଏ ରୂପେ ଶୁଣି ତା’ ବଚନ । କହୁଅଛନ୍ତି ଭଗବାନ ।। ୧୧୮
ହେ ରାଜଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜରାସନ୍ଧ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦିଅ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ।। ୧୧୯
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଯେବେ ଏ ଯୋଗାଇ । ଆମ୍ଭେ ଆସିଛୁଁ ଯୁଦ୍ଧପାଇଁ ।। ୧୨୦
ରାଜନ୍ୟ ଅଟୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ । ସମର ବାଞ୍ଛିଅଛୁଁ ମନେ ।। ୧୨୧
୨୯ ଏ ଭୀମ କୁନ୍ତୀର ନନ୍ଦନ । ତାହାଙ୍କ ଭାଇ ଯେ ଅର୍ଜୁନ ।। ୧୨୨
ଯାଙ୍କ ମଉଳାପୁଅ ଭାଇ । ଜାଣ ତୋ’ ଶତ୍ରୁ କୃଷ୍ଣ ମୁହିଁ ।। ୧୨୩
୩୦ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହନ୍ତେ ଏମନ୍ତ । ଉଚ୍ଚେ ହସିଲା ମଗଧନାଥ ।। ୧୨୪
ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରୁଦ୍ଧ ସେ ହୋଇଲା । ଏମନ୍ତ ବଚନ କହିଲା ।। ୧୨୫
ହେ ମନ୍ଦମାନେ ! ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ତେବେ ଦେବଇଁ ସମରକୁ ।। ୧୨୬
୩୧ ହେ କୃଷ୍ଣ ଭୟବନ୍ତ ତୁହି । ତୋ’ ସଙ୍ଗେ ନ ଯୁଝିବି ମୁହିଁ ।। ୧୨୭
ଯୁଦ୍ଧେ ବିକଳ ଚିତ୍ତ ତୋର । ମଥୁରା ନାମେ ଯଉଁ ପୁର ।। ୧୨୮
ସେ ନିଜ ପୁରକୁ ଛାଡ଼ିଣ । ସମୁଦ୍ରେ ପଶିଲୁ ଶରଣ ।। ୧୨୯
୩୨ ଏ ଅଳ୍ପସତ୍ତ୍ୱ ମୋ’ ସମାନ । ନୁହଇ, ବୟସରେ ସାନ ।। ୧୩୦
ଏଣୁ ଏ ଅର୍ଜୁନ ଯୁଦ୍ଧରେ । ସମାନ ନୋହେ ମୋ’ ସଙ୍ଗରେ ।। ୧୩୧
ମୋର ସମାନ ଭୀମବଳ । ମୋ ସଙ୍ଗେ ଯୁଝୁ ଏ କେବଳ ।। ୧୩୨
୩୩ ଏମନ୍ତ କହି ଜରାସୁତ । ସେ ଭୀମସେନକୁ ତୁରିତ ।। ୧୩୩
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗଦାଏ ଦେଲା ନେଇ । ଆର ଗଦାକୁ ଆପଣେ ହିଁ ।। ୧୩୪
ସେ କାଳେ ହସ୍ତରେ ଘେନିଲା । ପୁରବାହାରକୁ ଚଳିଲା ।। ୧୩୫

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୪ ରଣଦୁର୍ମଦ ବେନି ବୀରେ । ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ତଦନ୍ତରେ ॥ ୧୩୬
ଯୁଦ୍ଧେ ଅଭିନିବିଷ୍ଟ ହୋଇ । ବଜ୍ରସମାନ ଯେ ଅଟଇ ॥ ୧୩୭
ସେ ବେନି ଗଦାରେ ସତ୍ୱର । ପ୍ରହାର କଲେ ପରସ୍ପର ॥ ୧୩୮
୩୫ ଭ୍ରମନ୍ତେ ବାମ-ଦକ୍ଷିଣରେ । ବିଚିତ୍ର ମଣ୍ଡଳାକାରରେ ॥ ୧୩୯
ସଭାରେ ବେନି ନଟପ୍ରାୟେ । ଶୋଭା ପାଇଲେ ଯୁଦ୍ଧେ ଦୁହେଁ ॥ ୧୪୦
୩୬ ସେ ବେନି ବୀରେ ପରସ୍ପର । ଗଦାରେ କରନ୍ତେ ପ୍ରହାର ॥ ୧୪୧
ତଦନ୍ତେ ଚଟ-ଚଟା ହୋଇ । ଶବଦ ଶୁଭିଲା ସେଠାଇଁ ॥ ୧୪୨
ବଜ୍ର ହୁଅନ୍ତେ ନିପତନ । ଶବଦ ଶୁଭଇ ଯେସନ ॥ ୧୪୩
ଯୁଝନ୍ତେ ବେନି ଦନ୍ତୀ ଦନ୍ତେ । ଶବଦ ଶୁଭଇ ଯେମନ୍ତେ ॥ ୧୪୪
୩୭ ପରସ୍ପରରେ ଭୁଜବଳେ । ସେ ବେନି ଗଦା ଏକାବେଳେ ॥ ୧୪୫
ପିଟନ୍ତେ ଦେହେ ପୁଣ ପୁଣ । ଯେ କଟି-କର-ପାଦ ପୁଣ ॥ ୧୪୬
ଯେ ଊରୁ ଅଂସ ସନ୍ଧିସ୍ଥାନ । ଆବର ଲଭିଣ ଏମାନ ॥ ୧୪୭
ଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ଗଦା ବେନି । ଯେସନେ ଅର୍କଶାଖା ଘେନି ॥ ୧୪୮
ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହସ୍ତୀ ଦୁହେଁ । ଯୁଝନ୍ତେ ଶାଖା ଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଏ ॥ ୧୪୯
୩୮ ସେ ବେନି ଗଦା ଏ ରୂପରେ । ଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଅନ୍ତେ ସେ କାଳରେ ॥ ୧୫୦
ସେ ବେନି ବୀରେ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ । [୧]ଲୌହସ୍ପରଶତୁଲ୍ୟ ଯେହି ॥ ୧୫୧
ସେ ବେନି ମୁଷ୍ଟିମାନଙ୍କରେ । ଚୂର୍ଣ୍ଣିତ କଲେ ଶରୀରରେ ॥ ୧୫୨
ବେନି ହସ୍ତୀଙ୍କ ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ପ୍ରହାର କରନ୍ତେ ସେ ଦୁଇ ॥ ୧୫୩
ନିର୍ଘାତ ବଜ୍ରରୁ କଠିନ । ଯେ ମୁଷ୍ଟିତାଡ଼ନୁଁ ଜନନ ॥ ୧୫୪
ଏମନ୍ତ ଶବଦ ଅପାର । ଶୁଭିଲା ବେନି ଲୋକଙ୍କର ॥ ୧୫୫
୩୯ ଅଭ୍ୟାସ ଉପଦେଶ ଆର । ବଳ ପ୍ରଭାବ ଯାହାଙ୍କର ॥ ୧୫୬
ସମାନ ଅଟଇ ସେ ବୀରେ । ଯୁଝନ୍ତେ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ॥ ୧୫୭
ଯାହାଙ୍କ ବେଗ ନୋହେ କ୍ଷୀଣ । ସେ ବେନି ବୀରଙ୍କର ପୁଣ ॥ ୧୫୮
ବିଶେଷେ ନୋହିଲା ସମର । କାହାରି ଆହେ ନୃପବର ॥ ୧୫୯
ହେ ମହାରାଜ ! ଏ ରୂପରେ । ଯୁଝନ୍ତେ ଦୁହେଁ ପରସ୍ପରେ ॥ ୧୬୦
ସପତବିଂଶତି ଦିବସ । ହେଲା ନିର୍ଗତ ହେ ନରେଶ ॥ ୧୬୧
ଯେ ବେନି ବୀରେ ରାତ୍ରିକାଳେ । ସୁହୃଦତୁଲ୍ୟ ରହୁଥିଲେ ॥ ୧୬୨
ଏକଦା ମଉଳାପୁଅ[୨]ଙ୍କୁ । ଭୀମ କହିଲେ ଏ ବାକ୍ୟକୁ ॥ ୧୬୩
ଜରାସନ୍ଧକୁ ଯୁଦ୍ଧେ ମୁହିଁ । ଜିଣିମା ପାଇଁ କ୍ଷମ ନୋହି ॥ ୧୬୪
ଆହେ ମାଧବ ଏ ନିଶ୍ଚିତ । ଜିଣା ନ ଯିବ ସେ ତ୍ୱରିତ ॥ ୧୬୫
୪୦ ଜନ୍ମମରଣ ବେନି କଥା । ଶତ୍ରୁର ଜାଣନ୍ତି ସର୍ବଥା ॥ ୧୬୬

---

୧. ଆପଣା ବେଗତୁଲ୍ୟ ଯେହି । ୨. କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବେନି ଖଣ୍ଡକୁ ଏକ କରି	ଯୋଡ଼ିଅଛି ଜରା ଅସୁରୀ	॥ ୧୬୭
	ଏହି ରୂପରେ ଏହା ପ୍ରାଣ	ଏ କଥା କରି ସୁମରଣ	॥ ୧୬୮
	ଭୀମକୁ ନିଜ ତେଜେ ହରି	ଚିନ୍ତିଲେ ଆପ୍ୟାୟିତ କରି	॥ ୧୬୯
୪୧	ଶତ୍ରୁର ଯେ ବଧ-ଉପାୟ	କୃଷ୍ଣ ତା' ଚିନ୍ତି ଅତିଶୟ	॥ ୧୭୦
	ଅମୋଘ ଦରଶନ ଯାର	ଅଗ୍ରରେ ସେ ଭୀମସେନର	॥ ୧୭୧
	ଶାଖା ଗୋଟିଏ ଧରି କରେ	ତାହାକୁ ଚିରି ସଂକେତରେ	॥ ୧୭୨
	ଶାଖା ଚିରିଲି ମୁଁ ଯେସନେ	ଶତ୍ରୁକୁ ଚିର ତୁ ତେସନେ	॥ ୧୭୩
	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ସେ ଭୀମକୁ	ଦେଖାଇଦେଲେ ସଂକେତକୁ	॥ ୧୭୪
୪୨	ପ୍ରହାର କରନ୍ତି ଯେ ନର	ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଯେହୁ ବର	॥ ୧୭୫
	ସେ ମହାସତ୍ତ୍ୱ ବୃକୋଦର	ସେ କଥା କରିଣ ଗୋଚର	॥ ୧୭୬
	ଶତ୍ରୁକୁ ବେନି ଚରଣରେ	ଧରି ପକାଇଲେ ଭୂମିରେ	॥ ୧୭୭
୪୩	ଏକପାଦକୁ ପାଦେ ମାଡ଼ି	ଆର ପାଦକୁ ଭୁଜେ ଭିଡ଼ି	॥ ୧୭୮
	ଗୁଦଦ୍ୱାରକୁ ଭୀମ ଧରି	ଜରାସନ୍ଧକୁ ଦେଲେ ଚିରି	॥ ୧୭୯
	ମହାକୁଞ୍ଜର ଯେ ରୂପରେ	ଶାଖାକୁ ଚିରଇ ନିର୍ଭରେ	॥ ୧୮୦
୪୪	ଏକ-ପାଦ-ଉରୁ-ବୃଷଣ[୧]	ସ୍କନ୍ଧ-ଭ୍ରୂଲତା-କର୍ଣ୍ଣ ପୁଣ	॥ ୧୮୧
	ଏକ ହିଁ କଟି-ପୃଷ୍ଠ-ସ୍ତନ	ଏକ ବାହୁ ଏକ ଲୋଚନ	॥ ୧୮୨
	ବେନି ଖଣ୍ଡକୁ ସର୍ବନରେ	ଦେଖିଲେ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	॥ ୧୮୩
୪୫	ସେ ମଗଧନାଥ ଏ ରୂପରେ	ହତ ହୁଅନ୍ତେ ସେ କାଳରେ	॥ ୧୮୪
	ହୋଇଲା ଅତି ହାହାକାର	କୃଷ୍ଣ-ଅର୍ଜୁନ ବେନି ବୀର	॥ ୧୮୫
	ଭୀମଙ୍କୁ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ	କଲେ ଉତ୍ତମ ପୂଜାମାନ	॥ ୧୮୬
୪୬	ଅପରିମିତ ଆତ୍ମା ଯାର	ସେ ଭୂତଭାବନ ଈଶ୍ୱର	॥ ୧୮୭
	ଜରାସଂଧର ଯେହୁ ସୁତ	ଯେ ସହଦେବ ନାମେ ଖ୍ୟାତ	॥ ୧୮୮
	ତାକୁ ମଗଧମାନଙ୍କର	ଉପରେ କଲେକ ଈଶ୍ୱର	॥ ୧୮୯
	ସେ ପ୍ରଭୁ ନୃପତିମାନଙ୍କୁ	ବନ୍ଦିରୁ କଲେ ମୋକ୍ଷଣକୁ	॥ ୧୯୦
	ବନ୍ଧନୁଁ ସେ ନୃପମାନଙ୍କୁ	ଯେ ଶୀଘ୍ରେ କଲେ ମୋକ୍ଷଣକୁ	॥ ୧୯୧
	ଦୀନବନ୍ଧୁର ଭବପାଶ	ସେ କୃଷ୍ଣ କରନ୍ତୁ ବିନାଶ	॥ ୧୯୨
	ସୁଜନଜନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	ଚିତ୍ତ ରହୁ ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ	॥ ୧୯୩
	ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମଚିତ୍ତ	ଯେଣେ ହୋଇଲା ପ୍ରମୋଦିତ	॥ ୧୯୪

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଜରାସନ୍ଧବଧୋ ନାମ
ଦ୍ୱିସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

---

୧. କୋଷ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତ୍ରିସପ୍ତତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ତତଃ ତ୍ରିସପ୍ତତିତମେ ମୋଚୟିତ୍ୱା ନୃପାନ୍ ହରିଃ ।
ରାଜାର୍ହଭୋଗୈଃ ସ୍ୱାନ୍ ଦେଶାନ୍ ପ୍ରସ୍ଥାପ୍ୟ ପୁନରାଗମତ୍ ।। ୧
ଅତ୍ୟୁନ୍ନଦ୍ଧଜରାସନ୍ଧବଧାତ୍ତଦ୍ଧୃଦ୍ଧଭୂପତୀନ୍ ।
ବିମୋକ୍ଷ୍ୟ କୃପୟା କୃଷ୍ଣୋ ନିଜରୂପମଦର୍ଶୟତ୍ ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ	।	ଶୁଣ ହେ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ	।।	୧
	ଲୀଳାମାତ୍ରକେ ସମରରେ	।	ସେ ଜରାସନ୍ଧ-ନୃପତିରେ	।।	୨
	ବେନି ଅୟୁତ ଅଷ୍ଟ ଶତ	।	ଯେ ନୃପେ ହୋଇଣ ନିର୍ଜିତ	।।	୩
	ଆବର ନିରୁଦ୍ଧ ହୋଇଣ	।	ଗିରିଦ୍ରୋଣୀରେ ଥିଲେ ପୁଣ	।।	୪
	ଅତ୍ୟନ୍ତ ମଳିନ ଶରୀର	।	ମଳିନ ବାସ ଯାହାଙ୍କର	।।	୫
	ଗିରିଦ୍ରୋଣୀଂ[୧]ରୁ ସେ ରାଜନେ	।	ବାହାର ହୋଇଲେ ବହନେ	।।	୬
୨	ବଦନ ଥିଲା ଶୁଖି ଯାଇ	।	କ୍ଷୁଧାରେ ଥିଲେ କୃଶ ହୋଇ	।।	୭
	ନିରୁଦ୍ଧ ହୋଇଥାନ୍ତେ ତହିଁ	।	ବହୁତ କ୍ଳେଶ ଥିଲେ ପାଇ	।।	୮
	ସେ ନୃପମାନେ ଯେତେ ଥିଲେ	।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବିଲୋକନ କଲେ	।।	୯
	ଜଳଦପ୍ରାୟ ଯାଙ୍କ କାନ୍ତି	।	ପୀତ କୌଶେୟ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି	।।	୧୦
୩	ଶ୍ରୀବତ୍ସଚିହ୍ନେ ଯେ ଚିହ୍ନିତ	।	ଯେ ଚତୁର୍ଭୁଜରେ ସଂଯୁତ	।।	୧୧
	ପଙ୍କଜମଧ୍ୟପ୍ରାୟ ପୁଣ	।	ଯା' ଚକ୍ଷୁ ଦିଶଇ ଅରୁଣ	।।	୧୨
	ଯା' ମୁଖ ଅତି ମନୋହର	।	ପ୍ରସନ୍ନ ଦିଶଇ ଆବର	।।	୧୩
	ଯା' କର୍ଣ୍ଣ ମକରକୁଣ୍ଡଳେ	।	ସ୍ଫୁରୁଅଛନ୍ତି ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳେ	।।	୧୪
୪	ନଳିନ ଶଙ୍ଖ ଗଦା ଅରି	।	ଅଙ୍ଗଦ ଭୁଜେ ଛନ୍ତି ଧରି	।।	୧୫
	ଅଞ୍ଚିତ[୨] ଯେ କଟିସୂତ୍ରରେ	।	କିରୀଟ ହାର କଟକରେ	।।	୧୬
୫	କୌସ୍ତୁଭମଣି ତେଜସ୍ୱନ୍ତ	।	ଯା' କଣ୍ଠତଟରେ ଲମ୍ବିତ	।।	୧୭
	ବନମାଳାରେ ଯେ ସଂଯୁତ	।	ହୋଇଅଛନ୍ତି ଅବିରତ	।।	୧୮
	ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନୃପତିଏ	।	ସେକାଳେ ଦେଖିଲେ ନିର୍ଭୟେ	।।	୧୯
	ପିଇଲା ପରାଏ ଚକ୍ଷୁରେ	।	ଲେହିଲା ପରାଏ ଜିହ୍ୱାରେ	।।	୨୦
୬	ଶୁଙ୍ଘିଲା ପ୍ରାୟେ ନାସିକାରେ	।	ଭିଡ଼ିଲା ପରାଏ ଭୁଜରେ	।।	୨୧
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବେନିଚରଣରେ	।	ପ୍ରଣାମ କଲେ ମସ୍ତକରେ	।।	୨୨
	ଯେତେ ପାତକମାନ ଥିଲା	।	ସେ ତାହାଙ୍କର ନାଶ ଗଲା	।।	୨୩
୭	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଦରଶନୁଁ ଜାତ	।	ଯେବଣ ଆହ୍ଲାଦ ତୁରିତ	।।	୨୪
	ତେଣେ [୩]ରୁନ୍ଧନଗ୍ଲାନିମାନ	।	ଯା'ଙ୍କର ହେଲା ବିନାଶନ	।।	୨୫

୧. ଗିରିଦରୀ (ଉପତ୍ୟକା) । ୨. ଶୋଭିତ । ୩. କାରାରୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିବା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ରାଜାମାନେ ସେ କାଳରେ	ସ୍ତୁତି ବଚନମାନଙ୍କରେ	॥	୨୬
	ଅଞ୍ଜଳି କରିଣ ହସ୍ତକୁ	ପ୍ରଶଂସା କଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	॥	୨୭

ଶ୍ରୀରାଜାନ ଉଚୁଃ

୮	ହେ ଦେବଦେବଙ୍କ ଈଶ୍ୱର	ଆହେ ପ୍ରପନ୍ନ-ଆର୍ତ୍ତିହର	॥	୨୮
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର	ଆହେ ଅବ୍ୟୟ ! ନମସ୍କାର	॥	୨୯
	ଘୋର ସଂସାରସମୁଦ୍ରରେ	ବିଶୀର୍ଣ୍ଣ[୧] ହୋଇଛୁଁ ନିର୍ଭରେ	॥	୩୦
	ଆମ୍ଭେ ପ୍ରପନ୍ନ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ହିଁ	ହେ କୃଷ୍ଣ କର ପରିତ୍ରାହି	॥	୩୧
୯	ହେ ନାଥ ହେ ମଧୁସୂଦନ	ଜରାସଂଧଙ୍କୁ ପ୍ରତିଦିନ	॥	୩୨
	ଦୋଷଦୃଷ୍ଟିରେ ଆମ୍ଭେମାନେ	ଦେଖୁନଥିଲୁଁ ପୂର୍ବଦିନେ	॥	୩୩
	ଯେ ରାଜ୍ୟନାଶ ରାଜାଙ୍କର	ସେ ଅନୁଗ୍ରହଟି ତୁମ୍ଭର	॥	୩୪
୧୦	ରାଜ୍ୟ-ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟରେ ବହୁତ	ଯେବଣ ଗର୍ବ ହୋଏ ଜାତ	॥	୩୫
୧୧	ତେଣେ ଉତ୍‌କଟ ଯେ ଭୂପାଳ	ସେ ଲଭି ନ ପାରେ ମଙ୍ଗଳ	॥	୩୬
	ମୋହିତ ହୋଇ ତୋ' ମାୟାରେ	ଅନିତ୍ୟ ସଂପତ୍ତି-ବିତ୍ତରେ	॥	୩୭
	ନିତ୍ୟ କରିଣ ଥାଇ ମଣି	ବାଳକମାନେ ଯେହ୍ନେ ପୁଣି	॥	୩୮
	ମୃଗତୃଷ୍ଣାକୁ ଅତିଶୟେ	ମଣନ୍ତି ଜଳାଶୟପ୍ରାଏ	॥	୩୯
	ସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦି-ବିକାରରୁ ଜାତ	ଯେ ମାୟା ଅଟଇ ଏମନ୍ତ	॥	୪୦
	ତାହାକୁ ଅବିବେକୀ ଜନେ	ବସ୍ତୁ ବୋଲନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ	॥	୪୧
୧୨	ସଂପତ୍ତିମଦରେ ଆମ୍ଭର	ବୁଦ୍ଧି ଯେ ହୋଇଲା ସଂହାର	॥	୪୨
୧୩	ଧରଣୀ ଜିଣିମା ଇଚ୍ଛାରେ	ବିବାଦ କଲୁଁ ପରସ୍ପରେ	॥	୪୩
	ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହୋଇଣ	ମାରନ୍ତେ ନିଜ ପ୍ରଜାଗଣ	॥	୪୪
	ହେ ପ୍ରଭୋ ! ମୃତ୍ୟୁସ୍ୱରୂପରେ	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ରହିଛ ଅଗ୍ରରେ	॥	୪୫
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଜାଣିଲୁଁ ପୂର୍ବେ	ଯେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଅତିଗର୍ବେ	॥	୪୬
	ହେ କୃଷ୍ଣ ! ଆମ୍ଭେମାନେ ସେହି	ତୋ' ଅନୁକମ୍ପାରେ ଆଜ ହିଁ	॥	୪୭
	ବିନଷ୍ଟ ହେଲା ଗର୍ବ ଯେଣୁ	ତୋ' ପାଦ ସୁମରିଲୁଁ ତେଣୁ	॥	୪୮
	ଯା' ବେଗ ଅଟଇ ଗଭୀର	ଦୁରନ୍ତ ଅଟେ ବୀର୍ଯ୍ୟ ଯାର	॥	୪୯
	ଏମନ୍ତ କାଳ ଯେ ତୁମ୍ଭର	ହେ ପ୍ରଭୋ ! ଅଟଇ ଶରୀର	॥	୫୦
	ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ତା' ହେତୁରୁ	ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଲୁଁ ସଂପତ୍ତିରୁ	॥	୫୧
	ଏ ହେତୁ ରାଜ୍ୟନାଶ ଯେହି	ତୋ' ଅନୁଗ୍ରହ ଅଟେ ସେହି	॥	୫୨
୧୪	ଯେ କ୍ଷୀଣ ହୋଏ ବାରମ୍ବାର	ଯେ ସ୍ଥାନ ଅଟେ ରୋଗଙ୍କର	॥	୫୩
	ଏମନ୍ତ ଦେହରେ ସେବାକୁ	ହେ ପ୍ରଭୁ ! କରିଥାଉଁ ଯାକୁ	॥	୫୪
	ମୃଗତୃଷ୍ଣାର ସମ ସେହି	ଏବେ ସେ ରାଜ୍ୟେ ସ୍ପୃହା ନାହିଁ	॥	୫୫
	ପରଲୋକରେ ପୁଣ ଯେହି	ସ୍ୱର୍ଗାଦି ସୁଖଭୋଗ ଥାଇ	॥	୫୬

୧. ନିର୍ବିଣ୍ଣ (ବିକ୍ଷିପ୍ତ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କର୍ଣ୍ଣରୋଚକମାତ୍ର ସେହି	ଯେଣୁ ସ୍ୱର୍ଗତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ହିଁ	॥	୫୭
	ସ୍ପର୍ଧାଦିନାଶ-ଅଭାବରୁ	ସୁଖ ନ ମିଳଇ ସ୍ୱର୍ଗରୁ	॥	୫୮
	ହେ ପ୍ରଭୁ ! ତାହା ଆମ୍ଭେମାନେ	ସ୍ପୃହା ନ କରୁଅଛୁଁ ମନେ	॥	୫୯
୧୫	ଏବେ ଏ କାରଣୁଁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	ହେ ପ୍ରଭୁ କହ ଉପାୟକୁ	॥	୬୦
	ଯଉଁ ଉପାୟରେ ତୁମ୍ଭର	ଯେମନ୍ତେ ପାଦଯୁଗୁଁ ତୋର	॥	୬୧
	ସ୍ମରଣା ନିବର୍ତ୍ତିବ ନାହିଁ	ହେଲେ ଏ ଜନ୍ମମରଣ ହିଁ	॥	୬୨
୧୬	ତୁ କୃଷ୍ଣ ବସୁଦେବସୁତ	ପରମ ଆତ୍ମା ତୁ ବିଦିତ	॥	୬୩
	ପ୍ରଣତଜନମାନଙ୍କର	କ୍ଲେଶକୁ କରୁ ତୁ ସଂହାର	॥	୬୪
	ତୁ ହରି ଗୋବିନ୍ଦ ତୋ' ନାମ	ତୋତେ ଆମ୍ଭର ନମୋନମ	॥	୬୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୭	କହନ୍ତି ଶୁକ ମୁନିବର	ଶୁଣ ହେ ଉତ୍ତରାକୁମର	॥	୬୬
	ବନ୍ଧନୁଁ ହୋଇଲେ ଯେ ମୁକ୍ତ	ସେ ରାଜାମାନଙ୍କେ ହେ ତାତ	॥	୬୭
	ଉତ୍ତମ ସ୍ତୁତିକି ଲଭିଣ	ଶରଣ୍ୟ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ	॥	୬୮
	ମଞ୍ଜୁଳ ବଚନେ ବାକ୍ୟକୁ	କହିଲେ ଦୟା କରି ତାଙ୍କୁ	॥	୬୯

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୮	କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	ହେ ନୃପେ ! ଶୁଣ ମୋ ବଚନ	॥	୭୦
	ମୁଁ ସର୍ବଜନଙ୍କ ଈଶ୍ୱର	ଆତ୍ମା ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କର	॥	୭୧
	ମୋ'ଠାରେ ତୁମ୍ଭର ଆଜହୁଁ	ସୁଦୃଢ଼ ଭକ୍ତି ଜାତ ହୋଉ	॥	୭୨
	ଯେମନ୍ତ ରୂପେ ତୁମ୍ଭେମାନେ	ବାଞ୍ଛାକୁ କଲ ନିଜ ମନେ	॥	୭୩
	ସେହି ରୂପରେ ସେ ତୁମ୍ଭର	ନିଶ୍ଚୟେ ହୋଉ ନିରନ୍ତର	॥	୭୪
୧୯	ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ସତ୍ୟଭାଷୀ	ହେ ରାଜାମାନେ ! ମୋତେ ଆସି	॥	୭୫
	ଯାହା ଭଜିଲ ଅତିଶୟ	ସେ ତୁମ୍ଭ ଶୁଭ ବ୍ୟବସାୟ	॥	୭୬
	ସଂପତ୍ତି-ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟରୁ ଜାତ	ଯେବଣ ଗର୍ବ ଅବିରତ	॥	୭୭
	ତେଣୁ ଯେବଣ ଉଦ୍‌ବନ୍ଧନ	ସେ ସର୍ବ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ବନ୍ଧନ	॥	୭୮
	ଅତି ଉନ୍ମାଦକ ଅଟଇ	ଏମନ୍ତ ଦେଖୁଅଛି ମୁହିଁ	॥	୭୯
୨୦	ଯେ କାର୍ତ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟ ନରପତି	ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇଣ ସେ ଅତି	॥	୮୦
	ଯେ କାମଧେନୁ ଋଷିଙ୍କର	ତାହାକୁ ହରନ୍ତେ ସତ୍ୱର	॥	୮୧
	ପୁତ୍ରମାନଙ୍କର ସହିତ	ପରଶୁରାମେ ହେଲା ହତ	॥	୮୨
	ନହୁଷ ରାଜା ଇନ୍ଦ୍ର ହୋଇ	ଉନ୍ମତ୍ତ ଶଚୀସଙ୍ଗପାଇଁ	॥	୮୩
	ସେ ରାଜା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ	ବୁହାନ୍ତେ ନେଇ ଶିବିକାକୁ	॥	୮୪
	ସେ ବିପ୍ରେ ଅତି କ୍ରୋଧ ବହି	ଶାପନ୍ତେ ତହୁଁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ	॥	୮୫
	ଯେ ଅଜଗରଜନ୍ମ ପୁଣ	ତାହାକୁ ଲଭିଲା ତତ୍‌କ୍ଷଣ	॥	୮୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ବେଣ ନୃପ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ଆକ୍ଷେପ ।। ୮୭
ସେ ବିପ୍ରେ କରନ୍ତେ ହୁଂକୃତ । ସେ ହୁଂକାରରେ ହେଲା ହତ ।। ୮୮
ରାକ୍ଷସମାନଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ରାବଣ ନାମେ ନୃପବର ।। ୮୯
ସୀତାଙ୍କୁ କରି ଅଭିଳାଷ । ରଘୁନାଥରେ ହେଲା ନାଶ ।। ୯୦
ବେନି କୁଣ୍ଡଳ ଅଦିତିର । ହରନ୍ତେ ନରକ ଅସୁର ।। ୯୧
ସେହି ସ୍ୱକାଶୁଁ ଏବେ ଯାଇ । ତାହାକୁ ନାଶ କଲି ମୁହିଁ ।। ୯୨
ଆନମାନେହେଁ ଏ ଜଗତେ । ସୁରାସୁର-ନରେଶ ଯେତେ ।। ୯୩
ସେମାନେ ସଂପତ୍ତିମଦରୁ । ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଲେ ସ୍ୱସ୍ଥାନରୁ ।। ୯୪
୨୧ ଦେହାଦି ଯେତେ ଜାତ ହୋଏ । ତାଙ୍କୁ ଜାଣିଣ ହତ ପ୍ରାୟେ ।। ୯୫
ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ଏ ଭୁବନେ । ପ୍ରମତ୍ତ ନୋହି ପ୍ରତିଦିନେ ।। ୯୬
ଯାଗରେ କର ମୋତେ ପୂଜା । ଧର୍ମରେ ରକ୍ଷାକର ପ୍ରଜା ।। ୯୭
୨୨ ସଂପତ୍ତି-ବିପତ୍ତି ହୋଇଣ । ଯେ ସୁଖ-ଦୁଃଖ ବେନି ପୁଣ ।। ୯୮
ପୁତ୍ରାଦି ସଂତତିମାନଙ୍କୁ । ତହିଁରେ କରି ବିସ୍ତାରକୁ ।। ୯୯
ଚିତ୍ତକୁ ଦେଇ ମୋହଠାରେ । ବିହାର କର ଏ ସଂସାରେ ।। ୧୦୦
୨୩ ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ଧୃତବ୍ରତ । ଆମ୍ଭାରେ ବିହର ସଂତତ ।। ୧୦୧
ଉଦାସୀ ହୋଇ ଦେହାଦିରେ । ମନ ନିବେଶି ମୋହ ଠାରେ ।। ୧୦୨
ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମ, ତୁମ୍ଭେ ମୋ' ଶରୀରେ । ପଶିବ ପ୍ରାନ୍ତସମୟରେ ।। ୧୦୩

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୪ କହନ୍ତି ଶୁକ ମହାଯତି । ଶୁଣ ହେ ପାଣ୍ଡୁପଣନାତି ।। ୧୦୪
ଯେ କୃଷ୍ଣ ତ୍ରିଭୁବନେଶ୍ୱର । ସେ ଭଗବାନ ଏ ପ୍ରକାର ।। ୧୦୫
ରାଜାଙ୍କୁ ଏ ଆଜ୍ଞା ଦେଇଣ । ଯେ ତାଙ୍କ ସ୍ନାନକର୍ମ ପୁଣ ।। ୧୦୬
ତହିଁରେ ନର-ନାରୀଗଣ । ନିଯୁକ୍ତ କଲେକ ନେଇଣ ।। ୧୦୭
୨୫ ଯେ ରାଜାମାନଙ୍କୁ ଉଚିତ । ସେ ବସ୍ତ୍ରଭୂଷଣେ ତୁରିତ ।। ୧୦୮
ମାଳାଚନ୍ଦନମାନଙ୍କରେ । ସହଦେବରେ ସେ କାଳରେ ।। ୧୦୯
ଶ୍ରୀହରି କରାଇଲେ ପୂଜା । ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ମହାରାଜା ।। ୧୧୦
୨୬ କଲେ ସେ ଉତ୍ତମରେ ସ୍ନାନ । ଘେନିଲେ ଅଳଂକାରମାନ ।। ୧୧୧
ଉତ୍ତମ ଅନ୍ନରେ ତାହାଙ୍କୁ । ହରି କରାଇ ଭୋଜନକୁ ।। ୧୧୨
ରାଜାଙ୍କୁ ଅଟଇ ଉଚିତ । ତାମ୍ବୂଳ ଆଦି ଯେ ବହୁତ ।। ୧୧୩
ଏ ଆଦି ଭୋଗମାନଙ୍କରେ । ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ ସେ କାଳରେ ।। ୧୧୪
୨୭ କୁଣ୍ଡଳମାନ ମନୋହର । କର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କେ ଯାହାଙ୍କର ।। ୧୧୫
ସେ ରାଜାମାନେ ଏରୂପରେ । ପୂଜାକୁ ଲଭି ମୁକୁନ୍ଦରେ ।। ୧୧୬
କ୍ଳେଶରୁ ମୁକ୍ତ ସେ ହୋଇଲେ । ଉତ୍ତମ ଶୋଭାକୁ ପାଇଲେ ।। ୧୧୭
ଚନ୍ଦ୍ରାଦି ଗ୍ରହେ ଯେହ୍ନେ ଅତି । ବରଷାଅନ୍ତେ ବିରାଜନ୍ତି ।। ୧୧୮

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୮ ଯେ ମଣିକାଞ୍ଚନେ ମଣ୍ଡନ । ଯହିଁ ଉତ୍ତମ ଅଶ୍ୱମାନ ।। ୧୧୯
ତାଙ୍କୁ ବସାଇ ସେ ରଥରେ । ସୁନୃତ ବାକ୍ୟମାନଙ୍କରେ ।। ୧୨୦
ପ୍ରୀତି କରାଇ ସେ ରାଜାଙ୍କୁ । ପଠିଆଇଲେ ସ୍ୱରାଜ୍ୟକୁ ।। ୧୨୧
୨୯ ମହାତ୍ମା କୃଷ୍ଣରେ ଏମନ୍ତେ । କଷ୍ଟରୁ ମୁକତ ହୁଅନ୍ତେ ।। ୧୨୨
ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତେ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ସେ ନୃପେ ଚଳିଲେ ରାଜ୍ୟକୁ ।। ୧୨୩
ସେ ଜଗଦ୍‌ପତି ଭଗବାନ । କଲେ ଯେବଣ କର୍ମମାନ ।। ୧୨୪
ସେ କର୍ମମାନଙ୍କୁ ଆଦର । ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତେ ନିରନ୍ତର ।। ୧୨୫
୩୦ ମହାପୁରୁଷଚେଷ୍ଟା ଯେହି । ତାହା ପ୍ରକୃତିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ।। ୧୨୬
ସମସ୍ତେ କଲେ ସେ କଥନ । ଯା' କହିଥିଲେ ଭଗବାନ ।। ୧୨୭
ସେ କଥା ପ୍ରମତ୍ତ ନୋହିଣ । କଲେ ସେରୂପେ ଆଚରଣ ।। ୧୨୮
୩୧ ଭୀମସେନର ଦ୍ୱାରେ[୧] ତହିଁ । ମରାଇ ଜରାସନ୍ଧକୁ ହିଁ ।। ୧୨୯
ପୃଥାର ଯେ ବେନି ନନ୍ଦନ । ଅର୍ଜୁନ ଆଉ ଭୀମସେନ ।। ୧୩୦
ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ଭଗବାନ । କେଶବ କଲେକ ଗମନ ।। ୧୩୧
ଜରାସନ୍ଧର ସୁତ ଯେହି । ସେ ସହଦେବ ପୂଜା ପାଇ ।। ୧୩୨
୩୨ ଦୁଃଖକୁ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କର । ଯେ କରୁଅଛନ୍ତି ଆଦର ।। ୧୩୩
ଆପଣା ସୁହୃଦମାନଙ୍କୁ । କରାଉଛନ୍ତି ହରଷକୁ ।। ୧୩୪
ଯେ ଜିଣିଛନ୍ତି ଶତ୍ରୁମାନ । ସେ କୃଷ୍ଣ-ଭୀମ-ଅରଜୁନ ।। ୧୩୫
ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥକୁ ବୋଲି ଗଲେ । ଶଙ୍ଖମାନଙ୍କୁ ବଜାଇଲେ ।। ୧୩୬
୩୩ ସେ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥବାସୀ ଜନେ । ସେ ଶଙ୍ଖଧ୍ୱନି ଶୁଣି ମନେ ।। ୧୩୭
ପ୍ରୀତିରେ ମଣିଲେ ଏମନ୍ତ । ହତ ହୋଇଲା ଜରାସୁତ ।। ୧୩୮
ଯେ ମନୋରଥ ଆପଣାର । ତାହା ଲଭିଲେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ।। ୧୩୯
୩୪ ଭୀମ-ଅର୍ଜୁନ-ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ରାଜାଙ୍କୁ କରିଣ ବନ୍ଦନ ।। ୧୪୦
ଆପଣେ ଯାହା ଆଚରିଲେ । ସେ ସବୁ କହି ଶୁଣାଇଲେ ।। ୧୪୧
୩୫ କୃଷ୍ଣରେ ଯେ ଅନୁକମ୍ପିତ । ଶୁଣି ସେ ବଚନ ତୁରିତ ।। ୧୪୨
ଆନନ୍ଦ ଅଶ୍ରୁବିନ୍ଦୁମାନ । ପ୍ରେମେ କରନ୍ତେ ବିମୋଚନ ।। ୧୪୩
ସେ ଧର୍ମରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିର । କିଛି ହିଁ ନ କହିଲେ ଗିର ।। ୧୪୪
କମଳଲୋଚନ ଯେ ହରି । ତାଙ୍କ ଚରଣ ଚିତ୍ତେ ଧରି ।। ୧୪୫
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଗୀତେ । ଭଣିଲା ସାଧୁଜନ ହିତେ ।। ୧୪୬
ଶୁଣି ଏ ଭାଗବତ-ରସ । ସୁଜନେ ହୁଅ ମନେ ତୋଷ ।। ୧୪୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ରାଜମୋକ୍ଷଣଂ ନାମ
ତ୍ରିସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

---

୧. ଦ୍ୱାରେ = ଦ୍ୱାରା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଚତୁଃସପ୍ତତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚତୁର୍ଯ୍ୟୁକ୍‌ସପ୍ତତିତମେ ରାଜସୂୟକ୍ରିୟା ଦ୍ୱିଜୈଃ ।
ଅଗ୍ରପୂଜାପ୍ରସଙ୍ଗେନ ଚୈଦ୍ୟଘାତାଦି ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ॥ ୧
ରାଜସୂୟମୁଖେ ହତ୍ୱା ଜରାସନ୍ଧଂ ତଦନ୍ତରେ ।
ଚୈଦ୍ୟଂ ତଦନ୍ତଂ କୁର୍ବନ୍ତଂ[୧] ବୀଜଂ କଳିମିବାବପତ୍ ॥ ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ କହନ୍ତି ଶୁକ ମୁନିବର । ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ନୃପବର ॥ ୧
ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ନରବର । ବଧକୁ ସେ ଜରାସନ୍ଧର ॥ ୨
ଏ ରୂପେ ଶ୍ରବଣ କରିଣ । କୃଷ୍ଣର ଅନୁଭାବ ପୁଣ ॥ ୩
ପ୍ରୀତ ହୋଇଣ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କହିଲେ ଏମନ୍ତ ॥ ୪

ଶ୍ରୀଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉବାଚ

୨ ଯେ ଗୁରୁ ତିନିଭୁବନର । ସେ ସନକାଦି ମୁନିବର ॥ ୫
ଈଶ୍ୱରତୁଲେ ଏ ଭୁବନେ । ସମସ୍ତ ଲୋକପାଳମାନେ ॥ ୬
ଦୁର୍ଲଭ ଯା' ଆଜ୍ଞା ଶିରରେ । ବହନ୍ତି ଲଭିଣ ଭାଗ୍ୟରେ ॥ ୭
୩ ଆହେ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନଦେହୀ । ହେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ! ତୁମ୍ଭେ ସେହି ॥ ୮
ଆମ୍ଭେ ଯେ ଦୀନ ରାଜା କରି । ଅଭିମାନକୁ ଅଛୁଁ ଧରି ॥ ୯
ଆମ୍ଭ ଆଜ୍ଞାକୁ ଯାହା ଘେନ । ସେ କଥା ଅତି ବିଡ଼ମ୍ବନ[୨] ॥ ୧୦
୪ ସମାନ ଅସମାନ ହୋଇ । ଯେ ଭେଦ ଜଗତେ ଅଛଇ ॥ ୧୧
ତେଣେ ରହିତ ବ୍ରହ୍ମ ତୁହି । ଉଭୟ ତୋ' ମାୟା ଅଟଇ ॥ ୧୨
ନିୟନ୍ତା ତୁ ସର୍ବଜୀବର । ନିୟମ୍ୟ ଭାବ ତେଣୁ ତୋର ॥ ୧୩
ନୁହଇ ବାସ୍ତବ, ଏକ ହିଁ । ଆବର ଅଦ୍ୱିତୀୟ ତୁହି ॥ ୧୪
ପରାନୁଗ୍ରହ-ଅର୍ଥେ ଏହି । କର୍ମମାନଙ୍କୁ କରୁ ତୁହି ॥ ୧୫
ଏଣେ ତୋ ତେଜ ବୃଦ୍ଧି ହ୍ରାସ । ନ ଘଟେ ଆହେ ପୀତବାସ ॥ ୧୬
ଉଦୟ-ଅସ୍ତମୟ ହୋଇ । ରବିର ଯେ କର୍ମ ଅଟଇ ॥ ୧୭
ତେଣେ ନ ଘଟେ ତା' ତେଜର । [୩]ହ୍ରାସ ବୃଦ୍ଧିହିଁ ଯେ ପ୍ରକାର ॥ ୧୮
୫ ଆହେ ଅଜିତ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି । ତୁମ୍ଭ ଭକତଙ୍କର ଅତି ॥ ୧୯
ଏ ମୋର ଏ ତୋହର ହୋଇ । ଏ ନାନାଭେଦବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ ॥ ୨୦
ପଶୁମାନଙ୍କର ଯେସନ । ନାହିଁ ଦେହବିଷୟ ଜ୍ଞାନ ॥ ୨୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୬ ଏମନ୍ତ କହି କୁନ୍ତୀସୁତ । [୪]ହୋଇଣ କୃଷ୍ଣାନୁମୋଦିତ ॥ ୨୨

---

୧. କୁର୍ବନ୍ତଂ = କୁରୂଣାମନ୍ତମ୍ । ୨. ବିଡ଼ମ୍ବନ = ଅନନୁରୂପ ଅନୁକରଣ ।
୩. 'ନ କର୍ମଣା ବର୍ଧତେ ନୋ କନୀୟାନ୍' । (ଶ୍ରୁତିଃ) ୪. କୃଷ୍ଣରେ ହୋଇ ହରଷିତ । (ପାଠାନ୍ତର) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ଯଜ୍ଞକାଳେ ନିୟୋଜିତ[୧] ।	ଯେ ବ୍ରହ୍ମବାଦୀ ବିପ୍ରେ ଖ୍ୟାତ	।।	୨୩
	ତାହାଙ୍କୁ ଋତ୍ୱିଜଭାବରେ ।	ବରଣ କଲେ ସେ କାଳରେ	।।	୨୪
୭	ଯେ ବ୍ୟାସ ଭରଦ୍ୱାଜ ତ୍ରିତ ।	ସୁମତି ଗୌତମ ଅସିତ	।।	୨୫
୯	ବସିଷ୍ଠ କଣ୍ୱ ଯେ ଚ୍ୟବନ ।	ମୈତ୍ରେୟ କବଷ ଯେ ଆନ	।।	୨୬
	ଯେ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ବାମଦେବ ।	ସୁମନ୍ତୁ ଜୈମିନି ଭାର୍ଗବ	।।	୨୭
	ଯେ କ୍ରତୁ ପୈଳ ପରାଶର ।	ବଇଶମ୍ପାୟନ ଆବର	।।	୨୮
	ଯେ ଗର୍ଗ ଯେ ଅଥର୍ବା ଧୌମ୍ୟ ।	କଶ୍ୟପ ଆସୁରି ଯେ ରାମ	।।	୨୯
	ଯେ ବୀତିହୋତ୍ର ବୀରସେନ ।	ଯେ ମଧୁଚ୍ଛନ୍ଦା ଋଷି ଆନ	।।	୩୦
	ଅକୃତବ୍ରଣ ଆଦି କରି ।	ବରଣ କଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ	।।	୩୧
୧୦	ଯେ କୃପାଚାର୍ଯ୍ୟ ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋଣ ।	ପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ସହିତେଣ	।।	୩୨
	ସେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ହିଁ ଆବର ।	ଯେ ମହାମତି ସେ ବିଦୁର	।।	୩୩
୧୧	ବ୍ରାହ୍ମଣ-କ୍ଷତ୍ରିୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ।	ବୈଶ୍ୟ-ଶୂଦ୍ରଙ୍କୁ ଆଦି ଯେତେ	।।	୩୪
	ହେ ନୃପ ! ସମସ୍ତ ରାଜନ ।	ତାଙ୍କର ଯେ ବା ସୈନ୍ୟମାନ	।।	୩୫
	ମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ସେ ରୂପରେ ।	ଯେ ଅର୍ବା ପୁଣ ଆନ ନରେ	।।	୩୬
	ସେ ମହାଯଜ୍ଞ ଦେଖିବାକୁ ।	ସମସ୍ତେ ଅଇଲେ ସେଠାକୁ	।।	୩୭
୧୨	ସେ ବିପ୍ରମାନେ ତଦନ୍ତରେ ।	ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଲାଙ୍ଗଳମାନଙ୍କରେ	।।	୩୮
	ସେ ମହାଯଜ୍ଞଭୂମି ପୁଣ ।	କର୍ଷଣ ଆଦିରେ ଶୋଧିଣ	।।	୩୯
	ଦୀକ୍ଷାକୁ ଯଥାନ୍ୟାୟେ[୨] ଭଲେ ।	ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ କରାଇଲେ	।।	୪୦
୧୩	ରାଜସୂୟରେ ବରୁଣର ।	ପୂର୍ବେ ହୋଇଲା ଯେ ପ୍ରକାର	।।	୪୧
୧୫	ଉପକରଣ ସେ ରୂପରେ ।	ନିର୍ମ୍ମେ ହୋଇଲେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେ	।।	୪୨
	ବିରିଞ୍ଚି ଶିବର ସହିତେ ।	ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଲୋକପାଳ ଯେତେ	।।	୪୩
	ସିଦ୍ଧ-ଗନ୍ଧର୍ବ-ବିଦ୍ୟାଧର ।	ଯେ ମହା ଉରଗେ ଆବର	।।	୪୪
	ଏମାନେ ଗଣ ସହିତରେ ।	ଯକ୍ଷ-ରାକ୍ଷସେ ମୁନିବରେ	।।	୪୫
	ଖଗ-କିନ୍ନର ଯେ ଚାରଣେ ।	ରାଜାଏ ରାଜପତ୍ନୀଗଣେ	।।	୪୬
	ଏମାନେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହେଲେ ।	ସେ ରାଜସୂୟକୁ ଅଇଲେ	।।	୪୭
	ଯେ ଅତି ଭକ୍ତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ।	ସେ ପାଣ୍ଡୁସୁତ ନୃପତିର	।।	୪୮
	ଯାଗକୁ ବିସ୍ମୟ ହୋଇଣ ।	ମଣିଲେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ[୩] କରିଣ	।।	୪୯
୧୬	ଦେବତାପ୍ରାୟେ ଯାଙ୍କ ତେଜ ।	ଏମନ୍ତ ଯେବଣ ଋତ୍ୱିଜ	।।	୫୦
	ସେ ମହାରାଜଙ୍କୁ ତୁରିତେ ।	ରାଜସୂୟରେ ବିଧିମତେ	।।	୫୧
	ଯଜନ କରାଇଲେ ତହିଁ ।	ଦେବତାମାନେ ଯେହ୍ନେ ଯାଇ	।।	୫୨
	ପୂର୍ବେ ସେ ବରୁଣ ରାଜାଙ୍କୁ ।	କରାଇଲେ ସେ ଏ ଯାଗକୁ	।।	୫୩

୧. ଅଭିଯୁକ୍ତ । ୨. ଯଥାମ୍ନାୟେ (ଯଥାମ୍ନାୟଂ) । ୩. ସଂପନ୍ନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୭ ସୁତ୍ୟ[1] ଦିବସେ ତତକାଳ । ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମହୀପାଳ ॥ ୫୪
ଯେ ମହାଭାଗ ସେମାନଙ୍କୁ । ସଦସ୍ୟ ଆଦି ଋତ୍ୱିଜଙ୍କୁ ॥ ୫୫
ସେ ଅତି ସୁସଂଯତ ଚିତ୍ତେ । ପୂଜାକୁ କଲେ ବିଧିମତେ ॥ ୫୬
୧୮ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ପୂଜାକୁ ଯୋଗ୍ୟ କେ ଅଗ୍ରରେ ॥ ୫୭
ଯୋଗ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବହୁତ୍ୱରୁ । ଏକ-ନିଶ୍ଚୟ ନ ହେଲାରୁ ॥ ୫୮
ସଭାର ସଦସ୍ୟେ ଏମନ୍ତେ । ବିଚାର କରି ନ ପାରନ୍ତେ ॥ ୫୯
ସହଦେବ ହିଁ ସେ କାଳରେ । ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ଏ ରୂପରେ ॥ ୬୦
୧୯ ସାତ୍ୱତପତି ଭଗବାନ । ଶ୍ରେଷ୍ଠଭାବକୁ ହେ ରାଜନ ॥ ୬୧
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯୋଗ୍ୟ ଅଟେ ଏହି । ଏ ସର୍ବଦେବ ସ୍ୱରୂପ ହିଁ ॥ ୬୨
ଯେ ଦେଶ-କାଳ-ଧନ ଆଦି । ସେ ସର୍ବ ଯାଠାରୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥ ୬୩
୨୦ ଯେ ଆତ୍ମା ଅଟେ ଏ ବିଶ୍ୱର । ସମସ୍ତ ଯଜ୍ଞ ଯା' ଶରୀର ॥ ୬୪
ଯେ ଅଗ୍ନି, ଯେ ଆହୁତିମାନ । ଯେ ମନ୍ତ୍ର, ସାଂଖ୍ୟ[2] ଯୋଗ[3] ଆନ ॥ ୬୫
ଏମାନେ ଯା'ଠାରୁ ସଂଭୂତ । ଅର୍ଘ୍ୟକୁ ଯୋଗ୍ୟ ସେ ଅଚ୍ୟୁତ ॥ ୬୬
୨୧ ଏ ଏକ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଏହି । [4]ଏ କୃଷ୍ଣ ଯା' ଆତ୍ମା ଅଟଇ ॥ ୬୭
ସେ ଏହି ବିଶ୍ୱପ୍ରପଞ୍ଚ ହିଁ । ତେଣୁ ଏ କୃଷ୍ଣମୟ ହୋଇ ॥ ୬୮
ଆତ୍ମାକୁ ସ୍ୱୟେଂ ଆଶ୍ରେ କରି । ହେ ସଭ୍ୟମାନେ ଏ ଶ୍ରୀହରି ॥ ୬୯
ଏ ଅଜ ସୃଷ୍ଟିକି ସର୍ଜଇ । ପାଳଇ ପୁଣ ସଂହରଇ ॥ ୭୦
୨୨ ଯା' ଅନୁଗ୍ରହେ ସର୍ବଜନ । କରି ବିବିଧ କର୍ମମାନ ॥ ୭୧
ଧର୍ମାଦିଲକ୍ଷଣ ଯେ ଶ୍ରେୟ । ତା' ଯେଣୁ ସାଧେ ଅତିଶୟ ॥ ୭୨
୨୩ ସେ ହେତୁ ଏ କୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତ । ଏ ପୂଜା-ଅର୍ଘ୍ୟକୁ ତୁରିତ ॥ ୭୩
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦିଅ ହେ ରାଜନ । କରନ୍ତେ ଏମନ୍ତ ବିଧାନ ॥ ୭୪
ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର । ପୂଜା ହିଁ ହେବ ଆପଣାର ॥ ୭୫
୨୪ ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ଏ ହିଁ । ଆତ୍ମାସ୍ୱରୂପେ ଅଛି ରହି ॥ ୭୬
ଏହାର ଭେଦବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ । ଏ କୃଷ୍ଣ ଶାନ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ॥ ୭୭
ଅନନ୍ତ ଭାବକୁ ଦାନର । ଏଣୁ ଇଚ୍ଛଇ ଯେହୁ ନର ॥ ୭୮
ସେ ଏହି କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଉଚିତେ । ଅର୍ଘ୍ୟକୁ ଦେବ ସୁନିଶ୍ଚିତେ ॥ ୭୯
ତେଣୁ ଏ ଅଗ୍ରପୂଜା-ଅର୍ଘ୍ୟ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦିଅ ନେଇ ବେଗ ॥ ୮୦
୨୫ ସେ କାଳେ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ । ବଚନ କହିଣ ସଭାରେ ॥ ୮୧
ତୁନି ହୋଇଲେ ସହଦେବ । ଜାଣନ୍ତି କୃଷ୍ଣ-ଅନୁଭାବ ॥ ୮୨
ଶ୍ରବଣ କରି ସେ ବଚନ । ସେ ସର୍ବ ସଭାସଦଜନ ॥ ୮୩
ଉତ୍ତମ ସାଧୁ ସାଧୁ ବାଣୀ । କଲେ ତାହାଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି ଭଣି ॥ ୮୪

---

୧. ସୁତ୍ୟ = ସୋମ-ଅଭିଷବ ଦିବସ, ସୁତ୍ୟା = ସୋମସବନ । ୨. ଜ୍ଞାନ ।
୩. ଉପାସନା । ୪. ଐତଦାତ୍ମ୍ୟମିଦଂ ସର୍ବମ୍ । (ଶ୍ରୁତିଃ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୬	ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ସାଧୁ ବାଣୀ ।	ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଜା ଶୁଣି ॥	୮୫
	ସମସ୍ତ ସଭାଲୋକଙ୍କର ।	ଅଭିପ୍ରାୟକୁ ଜାଣି ଆର ॥	୮୬
	ସ୍ନେହରେ ହୋଇଣ ବିହ୍ୱଳ ।	ଅତି ପ୍ରୀତିରେ ତତକାଳ ॥	୮୭
	ହୃଷୀକେଶଙ୍କୁ ସେ ଅର୍ଘ୍ୟରେ ।	ପୂଜିଲେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ॥	୮୮
୨୭	ଯେ ଲୋକ ପବିତ୍ର କରଇ ।	ସେ କୃଷ୍ଣପାଦୋଦକ ନେଇ ॥	୮୯
	ଅନୁଜ-ଅମାତ୍ୟସହିତେ ।	ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ତୋଷଚିତ୍ତେ ॥	୯୦
	ଭାର୍ଯ୍ୟା-କୁଟୁମ୍ବ ସହିତରେ ।	ହରଷେ ଘେନିଣ ଶିରରେ ॥	୯୧
୨୮	ପୀତକୌଶେୟ ବସନରେ ।	ବହୁତମୂଲ୍ୟ ଭୂଷଣରେ ॥	୯୨
	ପୂଜା କରିଣ ସେ ରାଜନ ।	ଲୋତକେ ପୂରନ୍ତେ ନୟନ ॥	୯୩
	ଉତ୍ତମ କରି ଦେଖିବାକୁ ।	ସମର୍ଥ ନୋହିଲେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ॥	୯୪
୨୯	ସେ କୃଷ୍ଣ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ।	ପୂଜାକୁ ଲଭନ୍ତେ ସଭାରେ ॥	୯୫
	ସମସ୍ତ ଜନେ ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ।	ଅଞ୍ଜଳି କରିଣ ହସ୍ତକୁ ॥	୯୬
	'ଜୟ' ଶବଦ 'ନମୋ' ବାଣୀ ।	ଅତି ଆଦରେ ତାଙ୍କୁ ଭଣି ॥	୯୭
	ପ୍ରଣାମ କଲେ ତୋଷମନେ ।	ପଡ଼ିଲେ ପୁଷ୍ପ ବୃଷ୍ଟିମାନେ ॥	୯୮
୩୦	ଗୁଣବର୍ଣ୍ଣନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ।	ଜାତ ହୋଇଲା କ୍ରୋଧ ଯାର ॥	୯୯
	ସେ ଦମଘୋଷନୃପସୁତ ।	ଶ୍ରବଣ କରିଣ ଏମନ୍ତ ॥	୧୦୦
	ନିଜ ଆସନୁଁ ତ୍ୱରା ହୋଇ ।	ଉଠିଲା ଅତି କ୍ରୋଧ ବହି ॥	୧୦୧
	ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ।	ଶୁଣାନ୍ତେ ନିଷ୍ଠୁର ବାକ୍ୟକୁ ॥	୧୦୨
	ଟେକିଣ ଉପରକୁ ହସ୍ତ ।	ସଭାରେ ବୋଇଲା ଏମନ୍ତ ॥	୧୦୩
୩୧	ଦୁର୍ଲଙ୍ଘ୍ୟ ବଳ ଅଟେ ଯାର ।	ସେ କାଳ ଅଟଇ ଈଶ୍ୱର ॥	୧୦୪
	ଏମନ୍ତ ଶ୍ରୁତିବାକ୍ୟ ଯେହି ।	ତା' ସତ୍ୟ କରି ମୁଁ ମଣଇଁ ॥	୧୦୫
	ଯେଣୁ ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିମାନ ।	ବାଳବାକ୍ୟରେ ହେଲା ଭିନ୍ନ ॥	୧୦୬
୩୨	ପାତ୍ର ଜାଣନ୍ତି ଯଉଁ ଜନେ ।	ତହିଁରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତୁମ୍ଭେମାନେ ॥	୧୦୭
	ଏ ବାଳକର ଭାଷାମାନ ।	ହେ ସଭାପତିଏ ! ନ ଘେନ ॥	୧୦୮
	ପୂଜାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଏ ଅଚ୍ୟୁତ ।	ଏହା ଯା' କରିଛ ସ୍ୱୀକୃତ ॥	୧୦୯
୩୩ |	ଯେ ତପ-ବିଦ୍ୟା-ବ୍ରତମାନ ।	ଧରିଅଛନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନ ॥	୧୧୦
୩୪ |	ଜ୍ଞାନରେ ହୋଇଲା ବିନାଶ ।	ଯଉଁମାନଙ୍କର କଳ୍ମଷ ॥	୧୧୧
	ଲୋକପାଳରେ ଯେ ପୂଜିତ ।	ଯେ ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠ ହିଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ॥	୧୧୨
	ଏମନ୍ତ ପରମ ଋଷିଏ ।	ପତି ଅଟନ୍ତି ଏ ସଭାଏ ॥	୧୧୩
	ଏହାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଏ ଗୋପାଳ ।	କୁଳକୁ ଅଟେ ଯେ ପାଂସଳ ॥	୧୧୪
	ଅଗ୍ରପୂଜାର ଅର୍ଘ୍ୟକୁ ହିଁ ।	ଏ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇବ କିମ୍ପାଇଁ ॥	୧୧୫
	ଯେ ପୁରୋଡାଶଭାଗକୁ ହିଁ ।	କାକ ଯେସନେ ଯୋଗ୍ୟ ନୋହି ॥	୧୧୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୫ ଯେ ବା ଆଶ୍ରମ କୁଳ ଜାତି । ତହିଁରୁ ବାହାର ଏ ଅତି ॥ ୧୧୭
ଏ ସର୍ବଧର୍ମରୁ ବାହାର । ସ୍ୱଗୁଣେ[୧] ବର୍ତ୍ତେ ନିରନ୍ତର ॥ ୧୧୮
ଗୁଣମାନଙ୍କେ ହୀନ ଏହି । ପୂଜାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଏ କିଂପାଇଁ ॥ ୧୧୯
୩୬ ଏ ଯଦୁକୁଳେ ନାହିଁ ନୃପ । ଯଯାତି ଦେଇଛନ୍ତି ଶାପ ॥ ୧୨୦
ଏଣୁ ଏ କୁଳକୁ ସତତ । ସାଧୁଏ କଲେ ବହିଷ୍କୃତ ॥ ୧୨୧
ବୃଥାପାନରେ ବାରମ୍ବାର । ଏ ବଂଶ ରତ ନିରନ୍ତର ॥ ୧୨୨
ଏଣୁ ଏ ଶ୍ରୀହରି କିଂପାଇଁ । ଅଗ୍ରପୂଜାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ॥ ୧୨୩
୩୭ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷିମାନେ ଛନ୍ତି ଯହିଁ । ସେ ଦେଶମାନ ଛାଡ଼ି ଯାଇ ॥ ୧୨୪
ଛାଡ଼ିଣ [୨]ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚସକୁ । ଗଡ଼ କରିଣ ସମୁଦ୍ରକୁ ॥ ୧୨୫
ଯଦୁଏ ତହିଁ ଥାନ୍ତି ରହି । ପ୍ରଜା ବାଧନ୍ତି ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ॥ ୧୨୬
୩୮ ନଷ୍ଟ ହେଲାଣି ଯା' ମଙ୍ଗଳ । ଏ ରୂପରେ ସେ ଶିଶୁପାଳ ॥ ୧୨୭
କହିଲା ଅଭଦ୍ର ବଚନ । ତାହା ଶୁଣନ୍ତେ ଭଗବାନ ॥ ୧୨୮
କିଛି ବଚନ ନ କହିଲେ । ମଉନ ହୋଇଣ ରହିଲେ ॥ ୧୨୯
ଯେସନେ ଶିବାଶବ୍ଦ ଶୁଣି । ସିଂହ ନ କହେ କିଛି ବାଣୀ ॥ ୧୩୦
୩୯ ଭଗବାନର ନିନ୍ଦା ଯେହି । ସେ ଅତି ଦୁଃସହ ଅଟଇ ॥ ୧୩୧
ତାହା ଶୁଣି ସେ ସଭାନରେ । ଶିଶୁପାଳକୁ କ୍ରୋଧଭରେ ॥ ୧୩୨
ଶପନ୍ତେ କର୍ଣ୍ଣକୁ ବୁଜିଣ । ଗମନ କଲେ ତତକ୍ଷଣ ॥ ୧୩୩
୪୦ ଯେବଣ ନିନ୍ଦା ଗୋବିନ୍ଦର । ଅଥବା ତା' ଭକ୍ତଲୋକର ॥ ୧୩୪
ସେ ନିନ୍ଦା ଶୁଣି ଯଉଁ ଜନ । ସେଠାରୁ ନ କରେ ଗମନ ॥ ୧୩୫
ସେ ସୁକୃତରୁ ଚ୍ୟୁତ ହୋଇ । ନରକେ ଯାଇଣ ପଡ଼ଇ ॥ ୧୩୬
୪୧ ତଦନ୍ତେ ସେ ପାଣ୍ଡୁତନୟେ । ଯେ ମତ୍ସ୍ୟ-କେକୟ-ସୃଞ୍ଜୟେ ॥ ୧୩୭
ସେମାନେ ସକ୍ରୋଧ ହୋଇଣ । ଆୟୁଧମାନଙ୍କୁ ଟେକିଣ ॥ ୧୩୮
ମାରିବା ଅର୍ଥେ ଶିଶୁପାଳ । ସମସ୍ତେ ଉଠିଲେ ତତ୍‌କାଳ ॥ ୧୩୯
୪୨ ତଦନ୍ତେ ଦମଘୋଷସୁତ । ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ନୋହିଣ ତୁରିତ ॥ ୧୪୦
ଖଡ଼ଗ-ଚର୍ମ ଧରି କରେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ଯେତେ ନରେ ॥ ୧୪୧
ତାହାଙ୍କୁ କଲା ସେ ଭର୍ତ୍ସନ । ରାଜସଭାରେ ହେ ରାଜନ ॥ ୧୪୨
୪୩ ତତ୍‌କାଳ ଉଠି ଭଗବାନ । [୩]ନିବର୍ତ୍ତାଇଣ ନିଜ ଜନ ॥ ୧୪୩
ଶତ୍ରୁ ଧାବନ୍ତେ ଉପରକୁ । ଆପଣା କ୍ରୋଧେ ତା' ଶିରକୁ ॥ ୧୪୪
ଯେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଖୁରଧାର୍ପ୍ରାୟେ । ସେ ଚକ୍ରେ କାଟିଲେ ତ୍ୱରାଏ ॥ ୧୪୫

---

୧. ସ୍ୱରୂପେ । ୨. ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚସ = ବେଦାଭ୍ୟାସଜନିତ ଜ୍ୟୋତି ।
୩. ''ଏ ମୋର ପାର୍ଷଦ, ସମବଳ । ଏଣୁ ଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାରିପକାଇବ । ଅତଏବ ମୁଁ ୟାକୁ ଶୀଘ୍ର ମାରିବି'' ଏହି ଭାବନାରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୪	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଶିଶୁପାଳ	ମରନ୍ତେ ମହା କୋଳାହଳ	୧୪୬
	ଶବଦ ହୋଇଲା ଅପାର	ଯେ ରାଜାମାନେ ପକ୍ଷ ତାର	୧୪୭
	ପ୍ରାଣ ରଖିବା ବିଚାରିଲେ	ସେମାନେ ଶୀଘ୍ରେ ପଳାଇଲେ	୧୪୮
୪୫	ସେ ଚୈଦ୍ୟଦେହରୁ ତୁରିତ	ଯେବଣ ତେଜ ହେଲା ଜାତ	୧୪୯
	ପଶିଲା ସେ କୃଷ୍ଣଦେହରେ	ଦେଖୁଥାଆନ୍ତେ ସର୍ବନରେ	୧୫୦
	ଯେହ୍ନେ ଆକାଶୁଁ ଚ୍ୟୁତ ହୋଇ	ଉଲ୍କା[1] ଭୂମିରେ ପଶଇ	୧୫୧
୪୬	ଯେ ତିନି ଜନ୍ମରେ ବର୍ଦ୍ଧିତ	ବଇର ଭାବ ଯେ ବହୁତ	୧୫୨
	ତେଣେ ଆବିଷ୍ଟ ଯଉଁ ମତି	ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତେ ତେଣେ ନିତି	୧୫୩
	ତନ୍ମୟ ଭାବକୁ ତତ୍‌କାଳ	ଶୀଘ୍ରେ ଲଭିଲା ଶିଶୁପାଳ	୧୫୪
	ଭାବନା ଯଉଁ ହେତୁ ପୁଣ	ଜନ୍ମକୁ ଅଟଇ କାରଣ	୧୫୫
	ଯେସନେ ପ୍ରାଣ ଯିବା କାଳେ	ଭ୍ରମରରୂପ ଦେଖି ଡୋଳେ	୧୫୬
	କୀଟ ତାହାକୁ ଭାବୁଥାଇ	ସେହି ସ୍ୱରୂପକୁ ଧରଇ	୧୫୭
୪୭	ସେ ଏକରାଟ ଯୁଧିଷ୍ଠିର	ପୂଜା କରିଣ ସର୍ବ ନର	୧୫୮
	ସେ ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ଋତ୍ୱିଜଙ୍କୁ	ଦେଇ ବହୁତ ଦକ୍ଷିଣାକୁ	୧୫୯
	ଯଥାବିଧିରେ ହେ ରାଜନ	କଲେ ସେ [2]ଅବଭୃଥ ସ୍ନାନ	୧୬୦
୪୮	ଯେ ଯୋଗେଶ୍ୱରଙ୍କ ଈଶ୍ୱର	ସେ କୃଷ୍ଣ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର	୧୬୧
	ଯାଗକୁ ସାଧି କେତେ ମାସ	ସେ ପୁରେ କଲେକ ନିବାସ	୧୬୨
	ସୁହୃଦମାନେ ଯାଚଞ୍ଚାକୁ	ବହୁତ କରନ୍ତେ ତାହାଙ୍କୁ	୧୬୩
୪୯	ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ତଦନ୍ତେ	ଇଚ୍ଛା ସେ ନ କରନ୍ତେ ଚିତ୍ତେ	୧୬୪
	ଅନୁଜ୍ଞା ମାଗିଣ ସତ୍ୱର	ଦେବକୀସୁତ ସେ ଈଶ୍ୱର	୧୬୫
	ଭାର୍ଯ୍ୟା-ଅମାତ୍ୟସହିତରେ	ଗମନ କଲେ ନିଜ ପୁରେ	୧୬୬
୫୦	ବୈକୁଣ୍ଠବାସ ଯାହାଙ୍କର	ସେ ଜୟ-ବିଜୟ ବେନିର	୧୬୭
	କହିଛି ଚରିତମାନଙ୍କୁ	ବିସ୍ତାର କରି ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	୧୬୮
	ଶାପରୁ ବିପ୍ରମାନଙ୍କର	ଜନ୍ମ ହୋଇଲେ ବାରମ୍ବାର	୧୬୯
୫୧	ସେ ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିର	ଯେ ରାଜସୂୟ ଯାଗବର	୧୭୦
	ତା' ଅବଭୃଥଜଳେ ପୁଣ	ଉତ୍ତମ ସ୍ନାହାନ କରିଣ	୧୭୧
	ବିପ୍ରେ କ୍ଷତ୍ରିୟେ ଛନ୍ତି ଯହିଁ	ଏମନ୍ତ ସଭାମଧ୍ୟେ ଯାଇ	୧୭୨
	ଯେ ସୁରରାଜା ପୁରନ୍ଦର	ତା' ପ୍ରାୟେ ଦିଶିଲେ ସୁନ୍ଦର	୧୭୩
୫୨	ଯେ ସୁର-ମାନବ-ଖେଚରେ	ଏ ପୂଜା ଲଭି ସେ ରାଜାରେ	୧୭୪
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସେ ମହାଯାଗକୁ	ବହୁତ କରି ପ୍ରଶଂସାକୁ	୧୭୫
	ସେ ସର୍ବେ ହରଷ ହୋଇଲେ	ନିଜ ସ୍ଥାନକୁ ଚଳିଗଲେ	୧୭୬

୧. ଉଲ୍କା = ଅଲାତ, ନିଆଁଲୁଣ୍ଡା । ୨. ଅବଭୃଥ = ଯଜ୍ଞାନ୍ତ ଅଭିଷେକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୫୩ ସେ ପାଣ୍ଡୁସୁତନୃପତିର । ସଂପତ୍ତି ଦେଖି ବଳିୟାର ॥ ୧୭୭
ଯେ ପୁଣ ଅତି କ୍ରୋଧ ବହି । ମନରେ ନ ପାରିଲା ସହି ॥ ୧୭୮
ଧର୍ମକୁ ଦ୍ୱେଷ ଯେ କରଇ । କଳିର ଅଂଶ ଯେ ଅଟଇ ॥ ୧୭୯
ନାଶିବ ଯେ କୁରୁକୁଳକୁ । ଛାଡ଼ିଣ ସେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ ॥ ୧୮୦
ପୂଜାକୁ ଲଭି ତୋଷମନେ । ହରଷ ହେଲେ ସର୍ବଜନେ ॥ ୧୮୧
୫୪ ବିଷ୍ଣୁର ଚୈଦ୍ୟବିନାଶନ । ଏ ଆଦି ଯେତେ କର୍ମମାନ ॥ ୧୮୨
ସମସ୍ତ ରାଜାମାନଙ୍କର । ବନ୍ଧନୁଁ ମୁକ୍ତ ହୋଇବାର ॥ ୧୮୩
ଆବର ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର । ଯେ ରାଜସୂୟ ଯଜ୍ଞବର ॥ ୧୮୪
ଯେ ଜନ କୀର୍ତ୍ତନ କରଇ । ସେ ସର୍ବ ପାପୁଁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ॥ ୧୮୫
ଗୋବିନ୍ଦଚରଣନଳିନ । ଚିତ୍ତେ ନିତ୍ୟରେ କରି ଧ୍ୟାନ ॥ ୧୮୬
ପତିତ ଦ୍ୱିଜ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ତରିବ ବୋଲି ଭବସିନ୍ଧୁ ॥ ୧୮୭
ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତ । ଭାଷାପ୍ରବନ୍ଧେ କଲା ଗୀତ ॥ ୧୮୮
ସୁଜନେ ଏଣେ କର ଲୟେ । ହେଲେ ବିନାଶ ଭବଭୟେ ॥ ୧୮୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶିଶୁପାଳବଧୋ ନାମ
ଚତୁଃସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ପଞ୍ଚସପ୍ତତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ପଞ୍ଚଯୁକ୍‌ସପ୍ତତିତମେ ଯଜ୍ଞାବଭୃଥସଂଭ୍ରମଃ ।
ସୁଯୋଧନସ୍ୟ ଚାକ୍ଷାନ୍ତ୍ୟା ମାନଭଙ୍ଗୋ ଦୃଶିଭ୍ରମାତ୍ ॥

ଶ୍ରୀରାଜା ଉବାଚ

୧ | ୨ | ସେ ମହାରାଜ ପରୀକ୍ଷିତ । ଆନନ୍ଦ ଲଭିଣ ବହୁତ ॥ ୧
ମସ୍ତକେ ଦେଇଣ ହସ୍ତକୁ । ଏମନ୍ତେ ପୁଛିଲେ ଶୁକଙ୍କୁ ॥ ୨
ହେ ବ୍ରହ୍ମ ! ଶୁକ ମୁନିବର । ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ନୃପତିର ॥ ୩
ଯେ ରାଜସୂୟ-ମହୋଦୟ । ତା' ସର୍ବେ ଦେଖି ଅତିଶୟ ॥ ୪
ସେ ମହାଯାଗେ ଯେ ଋଷିଏ । ଯେ ଦେବମାନେ ଯେ ରାଜାଏ ॥ ୫
ଆସି ହୋଇଲେ ଉପଗତ । ସେ ସର୍ବେ ହେଲେ ଆନନ୍ଦିତ ॥ ୬
ଯେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ମହୀପାଳ । ତାହାକୁ ଛାଡ଼ିଣ କେବଳ ॥ ୭
ଆମ୍ଭେ ଶୁଣିଲୁଁ ଏ ରୂପରେ । କହ କି କାରଣ ଏଥିରେ ॥ ୮

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ

୩ ରାଜା ପଚାରନ୍ତେ ଏମନ୍ତ । କହୁଅଛନ୍ତି ବ୍ୟାସସୁତ ॥ ୯

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ଦଣ୍ଡଧର	। ମହାତ୍ମା ତୋ' ପିତାମହର	॥	୧୦
	ସେ ମହାଯାଗ ରାଜସୂୟେ	। ବାନ୍ଧବମାନେ ଅତିଶୟେ	॥	୧୧
	ସ୍ନେହବନ୍ଧରେ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ	। ଯେ ପରିଚର୍ଯ୍ୟା ତାହା କଲେ	॥	୧୨
୪	ପାକଶାଳାରେ ଅଧିପତି	। ହୋଇଲେ ଭୀମ ମହାମତି	॥	୧୩
	ଧନ ଦେବାରେ ଅଧୀଶ୍ୱର	। ହୋଇଲା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବୀର	॥	୧୪
	ପୂଜାରେ[୧] ସହଦେବ ହେଲେ	। ନକୁଳ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂପାଦିଲେ	॥	୧୫
୫	ସାଧୁ[୨]ସେବାରେ ଧନଂଜୟ	। ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ ଅତିଶୟ	॥	୧୬
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦପ୍ରକ୍ଷାଳନ	। କର୍ମେ ହୋଇଲେ ନିୟୋଜନ	॥	୧୭
	ପରଷିବାରେ ଅବିରତ	। ଦ୍ରୌପଦୀ ହେଲେ ନିୟୋଜିତ	॥	୧୮
	ଦାନ ଦେବାରେ ଅଧିକାରୀ	। କର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ ତାହାଙ୍କରି	॥	୧୯
୬ |	ବିକର୍ଣ୍ଣ ଯୁଯୁଧାନ ଦୁଇ	। ହାର୍ଦ୍ଦିକ୍ୟ ବିଦୁରାଦି ହୋଇ	॥	୨୦
୭ |	ବାହ୍ଲୀକପୁତ୍ର ଭୂରି ଆଦି	। ଯେ ସଂତର୍ଦନାଦି ପ୍ରସିଦ୍ଧି	॥	୨୧
	ଏମାନେ ସେ ମହାଯଜ୍ଞରେ	। ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ସେ କାଳରେ	॥	୨୨
	ନାନା କର୍ମରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିଲେ	। ରାଜାର ପ୍ରିୟକୁ ବାଞ୍ଛିଲେ	॥	୨୩
୮	ଋତ୍ୱିକେ ସଭାସଦଜନେ	। ପଣ୍ଡିତ ମିତ୍ରଜନମାନେ	॥	୨୪
	ଉତ୍ତମ ବାକ୍ୟ ଅଳଂକାରେ	। ବସନ ଆଦି ଦକ୍ଷିଣାରେ	॥	୨୫
	ପୂଜାକୁ ଲଭନ୍ତେ ଏମାନେ	। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣ-ନଳିନେ	॥	୨୬
	ପଶନ୍ତେ ଦମଘୋଷସୁତ	। ଶୁଣ ହେ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ	॥	୨୭
	ଗଙ୍ଗାରେ ଅବଭୃଥସ୍ନାନ	। କଲେ ସେ କୁନ୍ତୀର ନନ୍ଦନ	॥	୨୮
୯	ମୃଦଙ୍ଗ ପଣବ ଯେ ଶଙ୍ଖ	। ଦୁନ୍ଦୁଭି[୩] ଆନକ ଗୋମୁଖ	॥	୨୯
	ଯେ ଚିତ୍ର ବାଦିତ୍ର ଏ ସର୍ବେ	। ବାଜିଲେ ଅବଭୃଥୋତ୍ସବେ	॥	୩୦
୧୦	ନର୍ତ୍ତକୀମାନେ ହୃଷ୍ଟ ହୋଇ	। ନୃତ୍ୟମାନଙ୍କୁ କଲେ ତହିଁ	॥	୩୧
	ଗାୟକେ ଯୂଥଯୂଥ ହେଲେ	। ଉତ୍ତମ କରିଣ ଗାଇଲେ	॥	୩୨
	ଯେ ବୀଣା-ବେଣୁତଳସ୍ୱନ	। ତାଙ୍କର ଛୁଇଁଲା ଗଗନ	॥	୩୩
୧୧	ଧ୍ୱଜପତାକା-ଅଗ୍ର ଯହିଁ	। ରହିଅଛନ୍ତି ଚିତ୍ର ହୋଇ	॥	୩୪
	ସେ ହସ୍ତୀ-ରଥ-ଅଶ୍ୱଙ୍କରେ	। ଭୂଷିତ ଯୋଦ୍ଧାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	॥	୩୫
	ସୁବର୍ଣ୍ଣମାଳା ଯା'ଙ୍କ ଗଳେ	। ଗମନ କଲେ ସେ ଭୂପାଳେ	॥	୩୬
୧୨	ଯଦୁକାମ୍ବୋଜ ଯେ ସୃଞ୍ଜୟ	। ଯେ କୁରୁ-କୋଶଳ-କେକୟ	॥	୩୭
	ଏମନ୍ତେ ଯେତେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ	। ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଅଗ୍ରେ କରି	॥	୩୮
	କଂପାନ୍ତେ ଭୂମିକି ସୈନ୍ୟରେ	। ଗମନ କଲେ ସେ କାଳରେ	॥	୩୯
୧୩	ଋତ୍ୱିକେ ସଭାସଦଜନେ	। ଯେ ଅବା ବିପ୍ରଶ୍ରେଷ୍ଠମାନେ	॥	୪୦
	ଏମାନେ ଅତି ତୀବ୍ର[୪]-ଘୋଷେ	। ଚଳିଲେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପାଶେ	॥	୪୧

୧. ସଂମାନନରେ ।　୨. ଗୁରୁ ସେବାରେ ।　୩. ଧୁନ୍ଧୁରୀ ।　୪. ବ୍ରହ୍ମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଗନ୍ଧର୍ବ-ପିତୃ-ଦେବ-ଋଷି । ସ୍ତୁତି କଲେ ପୁଷ୍ପ ବରଷି ॥ ୪୨
୧୪ ଭୂଷଣ-ମାଳା-ଚନ୍ଦନରେ । ଦିବ୍ୟ ବସନମାନଙ୍କରେ ॥ ୪୩
ଉତ୍ତମ ଅଳଂକୃତ ହୋଇ । ସ୍ତିରୀ-ପୁରୁଷମାନେ ତହିଁ ॥ ୪୪
ବିବିଧ ରସମାନଙ୍କରେ । ବୋଳି ହୋଇଲେ ପରସ୍ପରେ ॥ ୪୫
୧୫ ତୈଳ-ଗୋରସ-ଗନ୍ଧ-ନୀରେ । ହରିଦ୍ରା-ସାନ୍ଦ୍ରକୁଙ୍କୁମରେ ॥ ୪୬
ବୋଳିଲେ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ତହିଁ । ସ୍ୱୟେଂ ପୁରୁଷେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ॥ ୪୭
ଏମନ୍ତେ ବାରନାରୀମାନେ । ବିହାର କଲେ ତୋଷମନେ ॥ ୪୮
୧୬ ରଥାଦି ଯାନମାନଙ୍କରେ । ରକ୍ଷିତ ହୋଇ ନରବରେ ॥ ୪୯
ସଲଜ୍ଜ ହାସରେ ସଂଯୁତ । ଯାଙ୍କ ବଦନ ବିକସିତ ॥ ୫୦
ସେ ସର୍ବ ରାଜପତ୍ନୀମାନେ । ଗମନ କଲେ ତୋଷମନେ ॥ ୫୧
[1]ମାତୁଳପୁତ୍ର-ସଖାଗଣେ । ଜଳ ସିଞ୍ଚନ୍ତେ ଏଣେ ତେଣେ ॥ ୫୨
ଶୋଭା ପାଇଲେ ସେ ଭାବରେ । ଆକାଶେ ଯେମନ୍ତ ରୂପରେ ॥ ୫୩
ଏହା ଲଭିବାକୁ ବିମାନେ । ଚଳନ୍ତି ଦେବନାରୀମାନେ ॥ ୫୪
୧୭ ଅତି ଉତ୍ସୁକଭାବୁଁ କରି । ଫିଟିଲେ ଯେବଣ କବରୀ ॥ ୫୫
ତହିଁରୁ ପୁଷ୍ପମାଳାମାନ । ଯାଙ୍କର ହୁଅଇ ପତନ ॥ ୫୬
କ୍ଲିନ୍ନ ହୋଇଛି ଯାହାଙ୍କର । ବସନମାନ ହିଁ ଆବର ॥ ୫୭
ବିବୃତ ହୋଇଛି ଶରୀର । ବକ୍ଷୋଜ-ଉରୁ-ମଧ୍ୟ[2] ଆର ॥ ୫୮
ସେ ରାଜପତ୍ନୀମାନେ ତହିଁ । ସଖାଙ୍କୁ ଦେବରଙ୍କୁ ଯାଇ ॥ ୫୯
ଜଳକ୍ଷେପଣ-ଚର୍ମଯନ୍ତ୍ରେ । ନାନାପ୍ରକାର ଜଳପାତ୍ରେ ॥ ୬୦
ସେଚନ କଲେ ସେ ଉଦକେ । ମନୋଜ୍ଞ ବିହାରମାନଙ୍କେ ॥ ୬୧
ଯେ କାମିଜନମାନେ ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କୁ କ୍ଷୋଭ କରାଇଲେ ॥ ୬୨
୧୮ ଯେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମାଳାରେ ଭୂଷିତ । ଯେ ଦିବ୍ୟ ଅଶ୍ୱରେ ଯୋଚିତ ॥ ୬୩
ଏମନ୍ତ ରଥକୁ ଆରୋହି । ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ନରସାଇଁ ॥ ୬୪
ପତ୍ନୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ । ଶୋଭା ପାଇଲେ ସେ କାଳରେ ॥ ୬୫
କ୍ରିୟାରେ ଯେହ୍ନେ ରାଜସୂୟ । ଶୋଭା ପାଇଲା ଅତିଶୟ ॥ ୬୬
[3]ପତ୍ନୀସଂଯାଜ ନାମ ହୋଇ । ଯେ ଅବଭୃଥ-ଯାଗ ତହିଁ ॥ ୬୭
୧୯ ସେ ଅବଭୃଥ-ମହାଯାଗେ । ସେହି ଋତ୍ୱିଜମାନେ ବେଗେ ॥ ୬୮
ତାଙ୍କୁ କରାଇ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ପୁଣ କରାଇ ଆଚମନ ॥ ୬୯
ଗଙ୍ଗାରେ ଦ୍ରୌପଦୀର ତୁଲେ । ରାଜାଙ୍କୁ ସ୍ନାନ କରାଇଲେ ॥ ୭୦
୨୦| ନରଦୁନ୍ଦୁଭିଙ୍କର ତୁଲେ । ଦେବଦୁନ୍ଦୁଭିଏ ବାଜିଲେ ॥ ୭୧
୨୧| ଦେବତା-ଋଷି-ପିତୃଜନ । କଲେ କୁସୁମବୃଷ୍ଟିମାନ ॥ ୭୨
ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମୀ ନରେ । ଯେ ଅବଭୃଥ ସେ ସ୍ନାନରେ ॥ ୭୩

---

୧. ମାତୁଳପୁତ୍ର-ସଖୀଗଣେ । ୨. ମଧ୍ୟ = କଟି । ୩. ପତ୍ନୀସହ ଅନୁଷ୍ଠେୟ ଯଜ୍ଞବିଶେଷ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସମସ୍ତେ ଶୀଘ୍ରେ କଲେ ସ୍ନାନ ।	ମହାପାତକୀ ଯଉଁ ଜନ	।।	୭୪
	ସେ ଯହିଁ ହୁଅନ୍ତେ ସୁସ୍ନାତ ।	ତତ୍‌କାଳ ପାପୁଁ ହୋଏ ମୁକ୍ତ	।।	୭୫
୨୨	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ନୃପବର ।	ନବୀନ ଯେ ବେନି ଅମ୍ବର	।।	୭୬
	ତା’ ପରିଧାନ କରି ତହିଁ ।	ଉତ୍ତମ ଅଳଂକୃତ ହୋଇ	।।	୭୭
	ଋତ୍ୱିକେ ଯେ ସଦସ୍ୟେ ଆନେ ।	ଯେ ଅବା ବିପ୍ର ଆଦି ଜନେ	।।	୭୮
	ତାଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ତତକ୍ଷଣେ ।	ଉତ୍ତମ ବସନ-ଭୂଷଣେ	।।	୭୯
୨୩	ଜ୍ଞାତିଙ୍କି ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ନୃପଙ୍କୁ ।	ମିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ସୁହୃଦଙ୍କୁ	।।	୮୦
	ଆବର ଯେ ବା ଆନ ନରେ ।	ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟେକରେ	।।	୮୧
	ସେ ନାରାୟଣଭକ୍ତ ରାଜା ।	ପ୍ରତିକ୍ଷଣରେ କଲେ ପୂଜା	।।	୮୨
୨୪	ଦେବତାଙ୍କର ପ୍ରାୟ ହୋଇ ।	ଯାହାଙ୍କ ଶୋଭା ବିକସଇ	।।	୮୩
	ମଣିକୁଣ୍ଡଳରେ ଶୋଭନ ।	ଯାହାଙ୍କ ମାଳା-ପାଗ[୧]ମାନ	।।	୮୪
	କଞ୍ଚୁକ ଉତ୍ତମ ଅମ୍ବର ।	ଅମୂଲ୍ୟ ହାର ଯାହାଙ୍କର	।।	୮୫
	ଏମନ୍ତ ସର୍ବଜନମାନେ ।	ଶୋଭିତ ଦିଶିଲେ ସେ ସ୍ଥାନେ	।।	୮୬
	ଦିବ୍ୟ କୁଣ୍ଡଳଯୁଗଳରେ ।	ଉତ୍ତମ ଅଳକ[୨]ବୃନ୍ଦରେ	।।	୮୭
	ସେବିତ ଅଟେ ଯାହାଙ୍କର ।	ବଦନଶୋଭା ନିରନ୍ତର	।।	୮୮
	ସେ ସ୍ତ୍ରୀଏ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମେଖଳାରେ ।	ଶୋଭା ପାଇଲେ ସେ କାଳରେ	।।	୮୯
୨୫	ଋତ୍ୱିକେ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ।	ଯେ ଅତି କୁଶଳ କର୍ମରେ	।।	୯୦
	ବ୍ରହ୍ମବକତା ଯେ ସଦସ୍ୟେ ।	ଯେ ବ୍ରହ୍ମ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଯେ ବୈଶ୍ୟେ	।।	୯୧
	ଯେ ଶୂଦ୍ରେ ଯେ ବା ରାଜାମାନେ ।	ଯେ ଆସିଥିଲେ ଯଜ୍ଞସ୍ଥାନେ	।।	୯୨
୨୬	ଦେବର୍ଷି-ପିତୃ-ଭୂତମାନେ ।	ଯେ ଲୋକପାଳମାନେ ଆନେ	।।	୯୩
	ଏମାନେ ଅନୁଗସହିତେ ।	ପୂଜିତ ହୋଇଣ ତଦନ୍ତେ	।।	୯୪
	ଅନୁଜ୍ଞା ମାଗିଣ ରାଜାଙ୍କୁ ।	ହରଷେ ଗଲେ ସ୍ୱସ୍ଥାନକୁ	।।	୯୫
୨୭	ଦାସ ଅଟନ୍ତି ଯେ କୃଷ୍ଣର ।	ରାଜର୍ଷି ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରର	।।	୯୬
	ସେ ରାଜସୂୟ-ମହୋଦୟ ।	ପ୍ରଶଂସା କରି ଅତିଶୟ	।।	୯୭
	ସଂତୋଷ ନ ଲଭିଲେ ମନେ ।	ଅମୃତ ପିଅନ୍ତେ ଯେସନେ	।।	୯୮
	ତୋଷକୁ ନ ଲଭନ୍ତି ଚିତ୍ତେ ।	ମରଣଶୀଳ ଜନ ଯେତେ	।।	୯୯
୨୮	ତଦନ୍ତେ ଶୁଣ କୁରୁବୀର ।	ସେ ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିର	।।	୧୦୦
	ମିତ୍ର-ସଂବନ୍ଧୀ-ବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ।	ସ୍ନେହେ କରାଇ ନିବାସକୁ	।।	୧୦୧
	କାତର ହେଲେ କୃଷ୍ଣ ଯାନ୍ତେ ।	ତାଙ୍କୁ ରଖିଲେ ଦିନାକେତେ	।।	୧୦୨
୨୯	ଭଗବାନ ହିଁ ହେ ରାଜନ ।	କରନ୍ତେ ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟମାନ	।।	୧୦୩
	ସାମ୍ବକୁ ଆଦି ଯେ ସେ ପୁରେ ।	ଯେତେକ ଥିଲେ ଯଦୁବୀରେ	।।	୧୦୪
	ତାହାଙ୍କୁ ପେଷି ଦ୍ୱାରକାରେ ।	ରହିଲେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରପୁରେ	।।	୧୦୫

୧. ପାଗ = ପଗଡ଼ି ।　　୨. ଅଳକ = କେଶ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୦ ଏମନ୍ତେ ଧର୍ମଙ୍କ କୁମର । ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ନୃପବର ॥ ୧୦୬
ଦୁଃଖେ ନ ପାରି ତରି ଯାକୁ । ସେ ମନୋରଥ-ସମୁଦ୍ରକୁ ॥ ୧୦୭
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସକାଶୁଁ ତରିଲେ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇଣ ରହିଲେ ॥ ୧୦୮
୩୧ ହେ ନୃପ ! ଏକଦିନକରେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଅନ୍ତଃପୁରେ ॥ ୧୦୯
ସଂପତ୍ତି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦେଖି । ମନେ ହୋଇଲା ଅତି ଦୁଃଖୀ ॥ ୧୧୦
ଅଚ୍ୟୁତ ଆତ୍ମା ଅଟେ ଯାର । ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ନୃପତିର ॥ ୧୧୧
ରାଜସୂୟର ମହିମାକୁ । ଦେଖିଣ ଲଭିଲା ତାପକୁ ॥ ୧୧୨
୩୨ ଯେ ସୁର-ଇନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କର । ନରେନ୍ଦ୍ର-ଅସୁରେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ॥ ୧୧୩
ସଂପତ୍ତି ଯେ ନାନାପ୍ରକାର । ଯା' ରଚିଅଛି ମୟାସୁର ॥ ୧୧୪
ଯେବଣ ପୁରେ ସେ ସଂପତ୍ତି । ନିଶ୍ଚୟେ ଶୋଭା ପାଉଛନ୍ତି ॥ ୧୧୫
ସେହି ସଂପତ୍ତି ସଙ୍ଗେ ଘେନି । ଦ୍ରୁପଦରାଜାର ନନ୍ଦିନୀ ॥ ୧୧୬
ପତିଙ୍କି ହେଲେ ଅନୁଗତ । ସେ ଦ୍ରଉପଦୀଠାରେ ଚିତ୍ତ ॥ ୧୧୭
ଆସକ୍ତ କରି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ । ବହୁତ ହୋଇଲା ବିମନ ॥ ୧୧୮
୩୩ ଶ୍ରୋଣୀମାନଙ୍କର ଭରରେ । ଯେ ମନ୍ଦମନ୍ଦ ଗମନରେ ॥ ୧୧୯
ଧ୍ୱନିତ ଯଉଁ ପାଦମାନ । ତେଣେ ଯେ ଦିଶନ୍ତି ଶୋଭନ ॥ ୧୨୦
କୁଚକୁଙ୍କୁମରେ ଆବର । ଶୋଣିତ ହାର ଯାହାଙ୍କର ॥ ୧୨୧
ଯା' କଟିତଟ ମନୋହର । ଶ୍ରୀମନ୍ତ ମୁଖ ଯାହାଙ୍କର ॥ ୧୨୨
ଚଳ କୁଣ୍ଡଳ କୁନ୍ତଳରେ । ଯେ ଯୁକ୍ତ ଅଟନ୍ତି ନିର୍ଭରେ ॥ ୧୨୩
ଏମନ୍ତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ପୁଣ । ସହସ୍ରସଂଖ୍ୟ ନାରୀଗଣ ॥ ୧୨୪
ସେ ଅନ୍ତଃପୁରର ସଭାରେ । ଶୋଭା ପାଇଲେ ସେ କାଳରେ ॥ ୧୨୫
୩୪ ସେ ଧର୍ମସୁତ ମହାରାଏ । ହେ ନୃପ ! କେବଣ ସମୟେ ॥ ୧୨୬
୩୫ କଳ୍ପିତ ଯେ ମୟ-ଅସୁରେ । ସେ ଦିବ୍ୟ ସଭାର ମଧ୍ୟରେ ॥ ୧୨୭
ସ୍ୱଚକ୍ଷୁସମ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣରେ । ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କେ ଭ୍ରାତାଙ୍କରେ ॥ ୧୨୮
ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ଅତିଶୟେ । ସ୍ୱର୍ଗରେ ଦେବ-ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରାଏ ॥ ୧୨୯
ବସିଲେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ଆସନରେ । ସେବିତ ବ୍ରହ୍ମସଂପତ୍ତିରେ ॥ ୧୩୦
ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ବନ୍ଦିଜନେ । ଶୋଭିତ ଦିଶିଲେ ସେ ସ୍ଥାନେ ॥ ୧୩୧
୩୬ କିରୀଟ ମାଳା ଅଛି ଯାର । ସେ ମାନୀ ଦୁର୍ଯୋଧନ ବୀର ॥ ୧୩୨
ଭ୍ରାତାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ । ଖଡ୍‌ଗ ଧରି ନିଜ କରେ ॥ ୧୩୩
ଦ୍ୱାରୀଙ୍କି ଶୋଧନ୍ତେ କ୍ରୋଧରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସେ ସଭାରେ ॥ ୧୩୪
୩୭ ସ୍ଥଳରେ ଟେକିଲା ଅଞ୍ଚଳ । ଜଳପ୍ରାୟେକ ମଣି ସ୍ଥଳ ॥ ୧୩୫
ସଭାରେ ହୋଇ ମୋହମନ । ମୟମାୟାରେ ଦୁର୍ଯୋଧନ ॥ ୧୩୬
ଜଳଭ୍ରାନ୍ତିରେ ପଡ଼ି ସ୍ଥଳେ । ପଡ଼ିଲା ସ୍ଥଳ ମଣି ଜଳେ ॥ ୧୩୭

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୮	ସେ ଦୁର୍ଯୋଧନକୁ ଦେଖିଣ	ହସିଲେ ଭୀମସେନ ପୁଣ	॥	୧୩୮
	ଯେତେକ ଥିଲେ ନାରୀଜନେ	ରାଜାଏ ଅନ୍ୟଜନମାନେ	॥	୧୩୯
	ସେମାନେ ହସିଲେ ବହୁତ	ନିବର୍ତ୍ତାନ୍ତେ ହେଁ ଧର୍ମସୁତ	॥	୧୪୦
	ହେ ପ୍ରିୟ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ	ହୁଅନ୍ତେ କୃଷ୍ଣାନୁମୋଦିତ	॥	୧୪୧
୩୯	ତଳକୁ ଲୁଆଇଁ ବଦନ	ଲଜ୍ଜାକୁ ଲଭି ଦୁର୍ଯୋଧନ	॥	୧୪୨
	ଜ୍ୱଳନ୍ତେ ସେ ଅତିକ୍ରୋଧରୁ	ବେଗେ ଲେଉଟି ସେ ସଭାରୁ	॥	୧୪୩
	କିଛିହିଁ ନ କହି କାହାକୁ	ଚଳିଲା ହସ୍ତିନାପୁରକୁ	॥	୧୪୪
	ସେ କାଳେ ଅତି ହାହାକାର	ଶବଦ ହେଲା ସାଧୁଙ୍କର	॥	୧୪୫
	ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଯେ ବସିଥିଲେ	ବିମନାପ୍ରାୟେ ସେ ହୋଇଲେ	॥	୧୪୬
	ଭୂମିଭାରକୁ ବିନାଶନ	କରିବା ଅର୍ଥେ ଭଗବାନ	॥	୧୪୭
	ମଉନ ହେଲେ ସେ କାଳରେ	ଯଉଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଦୃଷ୍ଟିରେ	॥	୧୪୮
	ଭ୍ରମେ ଭ୍ରମିଲା ଦୁର୍ଯୋଧନ	ନିମିତ୍ତ ମୟମାୟାମାନ	॥	୧୪୯
୪୦	ଯେ ମହାଯାଗ ରାଜସୂୟ	ସେ ସଂପତ୍ତିରେ ଅତିଶୟ	॥	୧୫୦
	ଦୁର୍ଯୋଧନର ଦୁଷ୍ଟପଣ	ଯା' ପଚାରିଲ ମୋତେ ପୁଣ	॥	୧୫୧
	ହେ ନୃପ ! ସେ ଚରିତ ମୁହିଁ	ତୁମ୍ଭ ଆଗରେ ବର୍ଣ୍ଣିଲଇଁ	॥	୧୫୨
	କୃଷ୍ଣଚରଣ ଚିନ୍ତି ଚିତ୍ତେ	ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତେ	॥	୧୫୩
	ଭଣଇ ବିପ୍ର ଦୀନବନ୍ଧୁ	ଯେଣେ ତରିବ ଭବସିନ୍ଧୁ	॥	୧୫୪

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦୁର୍ଯୋଧନମାନଭଙ୍ଗୋ ନାମ
ପଞ୍ଚସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଷଟ୍‌ସପ୍ତତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ତତଃ ଷଟ୍‌ସପ୍ତତିତମେ ବୃଷ୍ଣିଶାଲ୍ୱମହାମୃଧେ ।
ଦ୍ୟୁମଦ୍‌ଗଦାପ୍ରହାରେଣ ରଣାଦ୍ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନନିର୍ଗମଃ ॥ ୧
ସଂପାଦ୍ୟ ଧର୍ମରାଜସ୍ୟ ରାଜସୂୟମହୋଦୟମ୍ ।
ନିହତ୍ୟ ସୌଭରାଜାଦୀନଥୋପାରମଦଚ୍ୟୁତଃ ॥ ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ସେ ପରୀକ୍ଷିତକୁ ଏମନ୍ତ	କହୁଅଛନ୍ତି ବ୍ୟାସସୁତ	॥	୧
	କ୍ରୀଡ଼ାରେ ଯେ ନରଶରୀର	ଗ୍ରହଣ କଲେ ସେ କୃଷ୍ଣର	॥	୨
	ଅଦ୍ଭୁତ ଅନ୍ୟ କର୍ମମାନ	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ହେ ରାଜନ	॥	୩
	ଶ୍ରବଣ କର ସୌଭନାଥ	ଯେମନ୍ତ ରୂପେ ହେଲା ହତ	॥	୪

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨ ରୁକ୍ମିଣୀ ବିଭା-ଉତ୍ସବରେ । ଆସି ଯେ ଥିଲେ ଯଦୁବୀରେ ।। ୫

ଶିଶୁପାଳର ସଖା ହୋଇ । ଥିଲା ଯେ ଶାଲ୍ୱ ନରସାଇଁ ।। ୬

ଯଦୁଏ ସେ ଶାଲ୍ୱକୁ କୋପେ । ଯୁଦ୍ଧରେ ଜିଣିଲେ ସେରୂପେ ।। ୭

ଜରାସନ୍ଧକୁ ଆଦି ହୋଇ । ଯେ ଥିଲେ ଜିଣିଲେ ତାଙ୍କୁ ହିଁ ।। ୮

୩ ଶୁଣନ୍ତେ ସମସ୍ତ ରାଜାଏ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲା ଶାଲ୍ୱରାଏ ।। ୯

ସମର୍ଥପଣକୁ ମୋହର । ଦେଖ ହେ ସର୍ବ ନୃପବର ।। ୧୦

ପୃଥ୍ୱୀରେ ଯଦୁବଂଶେ ମୁହିଁ । ଜଣେ ହେଁ ଥୋଇବଇଁ ନାହିଁ ।। ୧୧

୪ ସେ ମୂଢ଼ ଶାଲ୍ୱରାଜା ପୁଣ । ଏରୂପେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଣ ।। ୧୨

ଭସ୍ମମୁଠାଏ ପ୍ରତିଦିନ । ଗ୍ରାସ କରନ୍ତେ ହେ ରାଜନ ।। ୧୩

ଯେ ଦେବ ପ୍ରଭୁ ତ୍ରିଲୋଚନ । ତାହାଙ୍କୁ କଲା ଆରାଧନ ।। ୧୪

୫ ଯେ ଶାଲ୍ୱ ପଶିଛି ଶରଣ । ତାଙ୍କୁ ସେ ଉମାପତି ପୁଣ ।। ୧୫

ତତ୍‌କାଳ ସଂତୋଷ ନ ହୋଇ । ବରଷକର ଅନ୍ତେ ଯାଇ ।। ୧୬

ହେ ନୃପ ! ସେ ଶାଲ୍ୱ ରାଜାକୁ । ଯାଚିଲେ ମାଗ ତୁ ବରକୁ ।। ୧୭

୬ ଦେବ-ଅସୁର-ନରମାନେ । ଗନ୍ଧର୍ବ-ସର୍ପ-ଯାତୁଧାନେ ।। ୧୮

ଭେଦି ନ ପାରନ୍ତି ଯାହାକୁ । ଯେ ଭୟ କରାଇ ଯଦୁଙ୍କୁ ।। ୧୯

ଚଳଇ ଯେ ମନୋରଥକୁ । ଶାଲ୍ୱ ବରିଲା ସେ ଯାନକୁ ।। ୨୦

୭ ଏହି ରୂପରେ ଲଭ ବର । ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତେ ଶଙ୍କର ।। ୨୧

ପରପୁରକୁ ଯେ ଜିଣଇଁ । ସେ ମୟାସୁର ଆସି ତହିଁ ।। ୨୨

ଲୌହରେ କରିଣ ନିର୍ମାଣ । 'ସୌଭ' ନାମରେ ଏକ ଯାନ ।। ୨୩

ବେଗେ ଆଣିଣ ସେ ଯାନକୁ । ଦେଲା ସେ ଶାଲ୍ୱ ରାଜନକୁ ।। ୨୪

୮ ଯେ ସର୍ବ ଅନ୍ଧକାରସ୍ଥାନ । ଯା' ଭେଦି ନ ପାରଇ ଜନ ।। ୨୫

ଶାଲ୍ୱ ସେ କାମଗ ଯାନକୁ । ଲଭିଣ ଗଲା ଦ୍ୱାରକାକୁ ।। ୨୬

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ[୧] କଲେ ଯଉଁ ବୈର । ତା' ସୁମରନ୍ତେ ବାରମ୍ବାର ।। ୨୭

୯ ବହୁତ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଘେନିଣ । ହେ ନୃପ ! ପୁରକୁ ରୁନ୍ଧିଣ ।। ୨୮

ଉଦ୍ୟାନ ଉପବନ ବେଗେ । ଶାଲ୍ୱ ଭାଙ୍ଗିଲା ସର୍ବଦିଗେ ।। ୨୯

୧୦ ଯେ ପୁର ପୁରଦ୍ୱାରମାନ । ଯେ ଗୃହ ଅଟ୍ଟାଳିକାମାନ ।। ୩୦

ଆବର ତୋଳିକା[୨] ମାନଙ୍କୁ । ଭାଙ୍ଗିଲା ବିହାରସ୍ଥାନକୁ ।। ୩୧

ସେ ଲୋହବିମାନରୁ ପୁଣ । ପଡ଼ିଲା ଶସ୍ତ୍ରବୃଷ୍ଟିମାନ ।। ୩୨

୧୧ ପାଷାଣ ଦ୍ରୁମ ବଜ୍ରମାନ । ସର୍ପ ବରଷୋପଳ[୩] ଆନ ।। ୩୩

ବହିଲା ଚଣ୍ଡ ଚକ୍ରବାତ । ଧୂଳିରେ ଦିଗ ଆଚ୍ଛାଦିତ ।। ୩୪

୧୨ ହେ ନୃପ ! ସେ ପୁରୀ ଏମନ୍ତେ । ସେ ଯାନେ ପୀଡ଼ାକୁ ଲଭନ୍ତେ ।। ୩୫

ମଙ୍ଗଳ ନ ଲଭିଲା ତହିଁ । ତ୍ରିପୁରାସୁରେ ଯେହ୍ନେ ମହୀ ।। ୩୬

---

୧. ବୃଷ୍ଣି । ୨. ଅଟ୍ଟାଳିକାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭିତ୍ତି । ୩. କୁଆପଥର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୩	ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଅଟେ କୃଷ୍ଣସୁତ ।	ସେ ମହାରଥ ଚଢ଼ି ରଥ ॥	୩୭
	ପ୍ରଜା ମରନ୍ତେ ଆପଣାର ।	ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ସେ ବୀର ॥	୩୮
	ଭୟ ନ ପାଅ ତୁମ୍ଭେ କେହି ।	ବୋଲି ଧାଇଁଲେ ବେଗ ହୋଇ ॥	୩୯
୧୪	ସାତ୍ୟକି ଚାରୁଦେଷ୍ଣ ଆର ।	ଶାମ୍ବ ଅକ୍ରୂର ବେନି ବୀର ॥	୪୦
	ସେ କୃତବର୍ମା ଭାନୁବିନ୍ଦ ।	ଶୁକସାରଣ ବେନି ଗଦ ॥	୪୧
	ଅନୁଜମାନଙ୍କ ସହିତେ ।	ପ୍ରସ୍ଥାନେ ଚଳିଲେ ସମସ୍ତେ ॥	୪୨
୧୫	ଯେ ରଥଯୂଥଙ୍କର ପତି ।	ତାହାଙ୍କୁ ଯେ ପରିପାଳନ୍ତି ॥	୪୩
	ସେ ଅନ୍ୟ ମହାଧନୁର୍ଧରେ ।	କବଚ ପୂରାଇ ଶରୀରେ ॥	୪୪
	ଯେ ରଥ ଯେ ବା ଗଜ ବାଜୀ ।	ପଦାତି ଆଦି ସୈନ୍ୟ ସାଜି ॥	୪୫
	ରକ୍ଷିତ ହୋଇଣ ଏଥିରେ ।	ଗମନ କଲେ ସର୍ବବୀରେ ॥	୪୬
୧୬	ତଦନ୍ତେ ଶାଲ୍ୱମାନଙ୍କର ।	ଯଦୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସମର ॥	୪୭
	ହୋଇଲା ସେକାଳେ ବହୁତ ।	ଦେବଙ୍କ ତୁଲେ ଯେହ୍ନେ ଦୈତ୍ୟ ॥	୪୮
	ଯେବଣ ଯୁଦ୍ଧ ଶୁଣିଲେ ହେଁ ।	ରୋମ-ଉଦ୍‌ଗମ ହୋଏ ଦେହେ ॥	୪୯
୧୭	ସେ ମାୟାମାନଙ୍କୁ ଶାଲ୍ୱର ।	କ୍ଷଣକେ ରୁକ୍ମିଣୀ କୁମର ॥	୫୦
	ସେ ଦିବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ।	ବିନାଶ କଲେ ସେ କାଳରେ ॥	୫୧
	ଯେସନେ ରାତ୍ର-ଅନ୍ଧକାର ।	ତପନ କରଇ ସଂହାର ॥	୫୨
୧୮	ଯେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପୁଙ୍ଖ[୧]ରେ ଶୋଭନ ।	ଯା' ଅଗ୍ରଭାଗ ଲୋହମାନ ॥	୫୩
	ସନ୍ନତ ଗ୍ରନ୍ଥିଏ ଯହିଁରେ ।	ଏମନ୍ତ ପଞ୍ଚବିଂଶ ଶରେ ॥	୫୪
	ସେନାପତିକି ସେ ଶାଲ୍ୱର ।	ବିନ୍ଧିଲେ ରୁକ୍ମିଣୀ କୁମର ॥	୫୫
୧୯	ଶତ ଶରରେ ସେ ଶାଲ୍ୱକୁ ।	ବିନ୍ଧିଲେ ପୁଣ ତା' ସୈନ୍ୟକୁ ॥	୫୬
	ଜଣେ ଜଣେକେ ଶରେ ଶରେ ।	ସାରଥିମାନଙ୍କୁ ସେଠାରେ ॥	୫୭
	ବିନ୍ଧିଲେ ଦଶ ଦଶ ପୁଣ ।	ଅଶ୍ୱଙ୍କୁ ତିନି ତିନି ବାଣ ॥	୫୮
୨୦	ପର-ଆପଣାର ସେନାରେ ।	ଯେତେକ ଥିଲେ ସର୍ବବୀରେ ॥	୫୯
	ମହାତ୍ମା ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନର ତହିଁ ।	ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଦ୍ଭୁତ କର୍ମ ହିଁ ॥	୬୦
	ଦେଖି କରିଣ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କୁ ।	କଲେ ଉତ୍ତମ ପୂଜନକୁ ॥	୬୧
୨୧	ସେ 'ସୌଭ' ଲୋହଯାନ ତହିଁ ।	ବହୁତରୂପ ହୋଏ କାହିଁ ॥	୬୨
	କାହିଁ ସେ ଏକରୂପ ହୋଇ ।	ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଏ ଦୃଶ୍ୟ କାହିଁ ॥	୬୩
	ମୟ-ଅସୁରେ ସେ ନିର୍ମାଣ ।	ବହୁତ ମାୟାମୟ ପୁଣ ॥	୬୪
	ସେ ଯାନ ଆନମାନଙ୍କରେ ।	ତର୍କିତ ନୋହିଲା ସେଠାରେ ॥	୬୫
୨୨	ସେ ଯାନ କେବଣ ସମୟେ ।	ଭୂମିପୃଷ୍ଠରେ ଆସି ହୋଏ ॥	୬୬
	କେବେ ହୁଅଇ ଆକାଶରେ ।	କେବେ ସେ ପର୍ବତଶିଖରେ ॥	୬୭

୧. ଶରର ମୂଳଭାଗ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କେବେ ସେ ଜଳରେ ପଶଇ । ଅଲାତଚକ୍ର[1] ପ୍ରାୟେ ହୋଇ ॥ ୬୮
ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତେ ସେ ଯାନ । ରହିଲା ନାହିଁ ଏକସ୍ଥାନ ॥ ୬୯
୨୩ ସେ ଯାନେ ସୈନ୍ୟସହିତରେ । ଯେବଣ ଯେବଣ ସ୍ଥାନରେ ॥ ୭୦
ଦୃଶ୍ୟ ହୁଅଇ ଶାଲ୍ୱରାଏ । ଯାଦବେ ସେହି ସେହି ଠାଏ ॥ ୭୧
ବହୁତ ନାରାଚମାନଙ୍କୁ । ବିନ୍ଧିଲେ ସେ ଶାଲ୍ୱ-ଅଙ୍ଗକୁ ॥ ୭୨
୨୪ ପୁର-ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ବିନାଶନ । କରନ୍ତେ ସେ ଶାଲ୍ୱ ରାଜନ ॥ ୭୩
ଅଗ୍ନି-ସୂର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ଯେ ଅତି ଦୁଃସହ ଅଟଇ ॥ ୭୪
ଅସହ୍ୟ ଯେ ସର୍ପର ପ୍ରାୟେ । ଯା' ବିନ୍ଧୁଅଛନ୍ତି ଯଦୁଏ ॥ ୭୫
ସେ ଶରମାନଙ୍କେ ତୁରିତ । ସେ ଶାଲ୍ୱ ହୋଇଲା ମୋହିତ ॥ ୭୬
୨୫ ସେ ଶାଲ୍ୱ ସେନାପତିଙ୍କର । ଶସ୍ତ୍ରସମୂହରେ ସତ୍ୱର ॥ ୭୭
ଯାଦବମାନେ ଅତିଶୟେ । ବହୁତ ପୀଡ଼ା ଲଭିଲେ ହେଁ ॥ ୭୮
ଯେ ବେନି ଲୋକ ସେକାଳରେ । ତାହାକୁ ଜିଣିମା ଇଚ୍ଛାରେ ॥ ୭୯
ସେ ନିଜ ନିଜ ରଣଭୂଇଁ । ତା' ନ ଛାଡ଼ିଲେ ତହିଁ କେହି ॥ ୮୦
୨୬ ସେ ଶାଲ୍ୱରାଜାର ଅମାତ୍ୟ । ଦ୍ୟୁମାନ ନାମରେ ଯେ ଖ୍ୟାତ ॥ ୮୧
ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଠାରୁ ପୂର୍ବେ ସେହି । ଥିଲା ଯେ ଅତି ପୀଡ଼ା ପାଇ ॥ ୮୨
ଲୋହଗଦାରେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କୁ । ଲଭିଣ କରି ପ୍ରହାରକୁ ॥ ୮୩
ମହାବଳିଷ୍ଠ ସେ ଦ୍ୟୁମାନ । ତତ୍‌କ୍ଷଣେ କଲା ମହାସ୍ୱନ ॥ ୮୪
୨୭ ଦ୍ୟୁମାନଗଦାରେ ତତ୍‌କାଳ । ଶୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ଯା' ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ॥ ୮୫
ସେ ଶତ୍ରୁଘାତୀ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କୁ । ସତ୍ୱର ତହୁଁ ଆନ ଠାକୁ ॥ ୮୬
ସାରଥି ନେଲା ଆଡ଼ କରି । ଜାଣଇଁ ସମରଚାତୁରୀ ॥ ୮୭
ଦାରୁକ ଯେ ସୂତ କୃଷ୍ଣର । ଯେଣୁ ଏ ଆତ୍ମଜ ତାହାର ॥ ୮୮
୨୮ ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ କୃଷ୍ଣସୂତ । ଚେତନା ଲଭିଣ ତୁରିତ ॥ ୮୯
କହିଲେ ସାରଥିକି ତହିଁ । ଅସାଧୁ କର୍ମ କଲୁ ତୁହି ॥ ୯୦
ହେ ସୂତ ! ଯାହା ତୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ । ଯୁଦ୍ଧରୁ ନେଲୁ ଆନ ଠାକୁ ॥ ୯୧
୨୯ କ୍ଳୀବ ଅଟଇ ତୋର ଚିତ୍ତ । ତୋହର ସକାଶୁଁ ବହୁତ ॥ ୯୨
କିଲ୍‌ବିଷ ଲଭିଅଛି ମୁହିଁ । ମୋର ବିହୁନେ କ୍ଷତ୍ରୀ ହୋଇ ॥ ୯୩
ଯଦୁଙ୍କ କୁଳେ ହୋଇ ଜାତ । ଯୁଦ୍ଧରୁ ହେବ ପରାଭୂତ ॥ ୯୪
ଏମନ୍ତ କରି କର୍ଣ୍ଣେ ଜନେ । ଶୁଣି ନାହାନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ ॥ ୯୫
୩୦ ରାମକେଶବ ତାତ ମୋର । ପାଖକୁ ଯାଇ ତାହାଙ୍କର ॥ ୯୬
ଭାଜିଲି ଯୁଦ୍ଧଧର୍ମୁଁ ମୁହିଁ । ମୋତେ ପୁଛନ୍ତେ ବେନି ଭାଇ ॥ ୯୭
ମୁଁ ପୁଣି ନିଜ ଯୋଗ୍ୟତାକୁ[2] । କି ବୋଲି କହିବି ତାହାଙ୍କୁ ॥ ୯୮

୧. ଅଲାତଚକ୍ର = ନିଆଁ ବଡ଼ିଆର ଚକ୍ର । ୨. କୁଶଳକୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୧	ହସନ୍ତେ ଭ୍ରାତୃବଧୂଗଣ ।	ଯୁଦ୍ଧେ ମୋ' ନପୁଂସକପଣ	।।	୯୯
	ମୋତେ ସେ କହିବେ ନିଶ୍ଚୟେ ।	ଏ କି କି ବୋଲିଣ ଥୋକାଏ	।।	୧୦୦
	ସେ କଥା କରିବେ ସାଦର ।	କହ କି କାରଣ ହେ ବୀର	।।	୧୦୧

ସାରଥିରୁବାଚ

୩୨	ପୁଛନ୍ତେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଏମନ୍ତ ।	ତାହାଙ୍କୁ କହୁଅଛି ସୂତ	।।	୧୦୨
	ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଧର୍ମ ମୁଁ ଜାଣଇଁ ।	ଯୁଦ୍ଧରୁ ତୋତେ ଆଣିଲଇଁ	।।	୧୦୩
	କୃଚ୍ଛ୍ରକୁ ଲଭନ୍ତେଣ ରଥୀ ।	ତାହାଙ୍କୁ ରଖଇ ସାରଥି	।।	୧୦୪
	ସେ ରୂପେ ପୁଣ ସେ ସୂତକୁ ।	ରଥୀ ଯେ କରଇ ରକ୍ଷାକୁ	।।	୧୦୫
୩୩	ଏକଥା ଜାଣି ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ।	ଯୁଦ୍ଧରୁ ନେଲି ଆନ ଠାକୁ	।।	୧୦୬
	ଗଦାରେ ହୋଇଣ ଆହତ ।	ତୁମ୍ଭେ ହୁଅନ୍ତେ ମୂର୍ଚ୍ଛାଗତ	।।	୧୦୭
	ନ ପୁଣ ମାରିଥାଇ ପର ।	କଲି ମୁଁ ଏମନ୍ତ ବିଚାର	।।	୧୦୮
	କୃଷ୍ଣଚରଣପଦ୍ମ ଚିନ୍ତି ।	ବ୍ରାହ୍ମଣଦୀନବନ୍ଧୁମତି	।।	୧୦୯
	ହରଷ ହେଲା ଅନୁଦିନ ।	ସୁଜନେ ହୁଅ ସାବଧାନ	।।	୧୧୦
	ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସ ।	ଯେ ରସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲାଳସ	।।	୧୧୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶାଲ୍ୱଯୁଦ୍ଧଂ ନାମ
ଷଟ୍‌ସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ସପ୍ତସପ୍ତତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ସପ୍ତଯୁକ୍‌ସପ୍ତତିତମେ ନାନାମାୟାବିଚକ୍ଷଣଃ ।
କୃଷ୍ଣେନାଗତ୍ୟ ଶାଲ୍ୱସ୍ତୁ ହତଃ ସୌଭଂ ଚ ଚୂର୍ଣ୍ଣିତମ୍ ।।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ଶୁକମୁନି ପୁଣ ।	ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ରାଜା ଶୁଣ	।।	୧
	ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଆଚମନ କରି ।	ସନ୍ନଦ୍ଧ ହୋଇ ଧନୁ ଧରି	।।	୨
	ବୀର ଯେ ଅଟଇ ଦ୍ୟୁମାନ ।	ତାର ନିକଟକୁ ବହନ	।।	୩
	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ନିଅ ତୁ ଏ ବାଣୀ ।	କହିଲେ ସାରଥିକି ପୁଣି	।।	୪
୨	ନିଜ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ବିନାଶନ ।	କରୁ ଥିଲାକ ଯେ ଦ୍ୟୁମାନ	।।	୫
	ତାହାକୁ ରୁକ୍ମିଣୀନନ୍ଦନ ।	ହସନ୍ତେ ରୁନ୍ଧିଣ ବହନ	।।	୬
	ଅଷ୍ଟ ନାରାଚମାନଙ୍କରେ ।	ଶୀଘ୍ରେ ବିନ୍ଧିଲେ ସେ କାଳରେ	।।	୭
୩	ଚାରି ଶରରେ କୃଷ୍ଣସୁତ ।	ଚାରି ଅଶ୍ୱଙ୍କୁ କଲେ ହତ	।।	୮

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବାଣକେ ମାରିଣ ସୂତକୁ	। ଦ୍ୱିଶରେ ଧନୁକୁ ଧ୍ୱଜକୁ	।।	୯
	ଆଉ ଶରକେ ଦ୍ୟୁମାନର	। ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଛିଣ୍ଡାଇଲେ ଶିର	।।	୧୦
୪	ଗଦ-ସାତ୍ୟକି-ସାମ୍ବାଦିଏ[୧]	। ଶାଲ୍ୱବଳକୁ ଅତିଶୟେ	।।	୧୧
	ସେ କାଳେ କଲେ ସେ ବିନାଶ	। ଛିଡ଼ନ୍ତେ ତାଙ୍କ କନ୍ଧଦେଶ	।।	୧୨
	ସେ ସର୍ବ ଶାଲ୍ୱମହାବୀରେ	। ସୌଭରୁ ପଡ଼ିଲେ ସିନ୍ଧୁରେ	।।	୧୩
୫	ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟେ ଯଦୁ-ଶାଲ୍ୱଙ୍କର	। ଏ ରୂପେ କରନ୍ତେ ପ୍ରହାର	।।	୧୪
	ସପ୍ତବିଂଶତି ଦିନ ପୁଣ	। ତୁମୁଳେ ହେଲା ଘୋର ରଣ	।।	୧୫
୬	ଧର୍ମନନ୍ଦନ[୨] ନିମନ୍ତ୍ରଣ	। କରନ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ	।।	୧୬
	ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥକୁ ଗଲେ ବେଗ	। ସରନ୍ତେ ରାଜସୂୟ ଯାଗ	।।	୧୭
	ସେ ଯାଗ-ଆଦ୍ୟରେ ତତ୍‌କାଳ	। ମରନ୍ତେ ରାଜା ଶିଶୁପାଳ	।।	୧୮
୭	ଋଷିଙ୍କି ସେ କୁରୁବୃଦ୍ଧଙ୍କୁ	। ପୁତ୍ରଙ୍କ ସହିତେ ପୃଥାକୁ	।।	୧୯
	ଅନୁଜ୍ଞା ମାଗି କରି ହରି	। ଘୋର ନିମିତ୍ତ ଦେଖିକରି	।।	୨୦
	ଦ୍ୱାରକାପୁରକୁ ବୋଲିଣ	। ଗମନ କଲେ ତତକ୍ଷଣ	।।	୨୧
୮	ଗମନ୍ତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହିଲେ	। ମୁଁ ବଳଭଦ୍ରଙ୍କର ତୁଲେ	।।	୨୨
	ଅଇଲି ଏ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥକୁ	। ନିଶ୍ଚୟେ ମୋହର ପୁରୀକୁ	।।	୨୩
	ଶିଶୁପାଳର ପକ୍ଷ ନୃପେ	। ନାଶ କରିବେ ଅତି କୋପେ	।।	୨୪
୯	ନିଜ ଜନଙ୍କର କଦନ	। ସେ ପୁରେ ଦେଖି ଭଗବାନ	।।	୨୫
	ରାମଙ୍କୁ ଜଗାଇ ପୁରକୁ	। ଦେଖିଣ ସୌଭକୁ ଶାଲ୍ୱକୁ	।।	୨୬
	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଦାରୁକକୁ	। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦେଲେ ଏ ଆଜ୍ଞାକୁ	।।	୨୭
୧୦	ହେ ସୂତ ! ବେଗେ ମୋ' ରଥକୁ	। ବାହ ତୁ ଶାଲ୍ୱନିକଟକୁ	।।	୨୮
	ନ କର ସଂଭ୍ରମକୁ ତୁହି	। ମାୟାବୀ ସୌଭ ରାଜା ଏହି	।।	୨୯
୧୧	କୃଷ୍ଣ କହନ୍ତେ ଏ ବାକ୍ୟକୁ	। ଦାରୁକ ଘେନି ସେ ଆଜ୍ଞାକୁ	।।	୩୦
	ପୁରେ ମିଳନ୍ତେ ସେ ରଥକୁ	। ବାହିଲା ଶାଲ୍ୱନିକଟକୁ	।।	୩୧
	ବେନି ବଳର ସର୍ବ ନରେ	। ଗରୁଡ଼ ଦେଖିଲେ ଧ୍ୱଜରେ	।।	୩୨
୧୨	ଯେ ସୈନ୍ୟ ଅଟେ ହତପ୍ରାୟ	। ଯେ ତାର ପ୍ରଭୁ ଅତିଶୟ	।।	୩୩
	ସେ ଶାଲ୍ୱ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖିଣ	। ସେ କୃଷ୍ଣସାରଥିକି ପୁଣ	।।	୩୪
	ଯୁଦ୍ଧେ ଯା' ଧ୍ୱନି ଭୟଙ୍କର	। ସେ ଶକ୍ତି କଲା ସେ ପ୍ରହାର	।।	୩୫
୧୩	ମହୋଲ୍‌କାପ୍ରାଏ ଆକାଶରେ	। ସେ ଶକ୍ତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେଗରେ	।।	୩୬
	ଆସନ୍ତେ ସମସ୍ତ ଦିଗକୁ	। କରନ୍ତେ ଅତି ଆଲୋକକୁ	।।	୩୭
	ସେ ଶକ୍ତି ସାୟକେ ଶ୍ରୀହରି	। କାଟିଲେ ଶତଖଣ୍ଡ କରି	।।	୩୮
୧୪	ଷୋଡ଼ଶ ନାରାଚରେ ହରି	। ଶାଲ୍ୱରାଜାକୁ ବିନ୍ଧି କରି	।।	୩୯
	ଯାନ ଭ୍ରମନ୍ତେ ନଭଃସ୍ଥଳେ	। ତାକୁ ବିନ୍ଧିଲେ ଶରଜାଳେ	।।	୪୦

୧. ସାମ୍ବାଦିଏ = ସାମ୍ବ + ଆଦିଏ । ୨. ଧର୍ମନନ୍ଦନ = ଯୁଧିଷ୍ଠିର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେସନେ କିରଣେ ତପନ	। ଗଗନ କରଇ ଆଚ୍ଛନ୍ନ	।।	୪୧
୧୫	ସେ ଶାର୍ଙ୍ଗଧନ୍ୱା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର	। ଯେ ଶାର୍ଙ୍ଗଯୁକ୍ତ ବାମ କର	।।	୪୨
	ସେ କୃଷ୍ଣକରକୁ ସେ ଶାଲ୍ୱ	। କ୍ରୋଧେ ବିନ୍ଧିଲା ଏକ ଭଲ୍ଲ	।।	୪୩
	ଶାର୍ଙ୍ଗଧନୁ ସେ ହସ୍ତୁଁ ବେଗେ	। ଖସି ପଡ଼ିଲା ଭୂମିଭାଗେ	।।	୪୪
	ସେ କଥା ଅତି ଅଦଭୁତ	। ହୋଇ ସେ କାଳେ ହେଲା ଜାତ	।।	୪୫
୧୬	ତା' ଦେଖି ତହିଁ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର	। ହୋଇଲା ମହା ହାହାକାର	।।	୪୬
	ଉଚ୍ଚରେ ଗର୍ଜି ଏ ବାକ୍ୟକୁ	। ଶାଲ୍ୱ କହିଲା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	।।	୪୭
୧୭	ରେ ମୂଢ଼ ! ଭ୍ରାତା ଅଟେ ତୋର	। ଯେ ଶିଶୁପାଳ ସଖା ମୋର	।।	୪୮
	ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ଦେଖୁଥିଲୁଁ	। ପୂର୍ବେ ତା' ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ ଆଣିଲୁ	।।	୪୯
	ସଭାମଧ୍ୟରେ ହୋଇ ମତ୍ତ	। ଏବେ ସେ ସଖା କଲୁ ହତ	।।	୫୦
୧୮	ମୋତେ କେ ଜିଣି ନ ପାରଇ	। ଏମନ୍ତ ଗର୍ବ ଥାଉ ବହି	।।	୫୧
	ଯେବେ ତୁ ଆଜି ମୋ' ଅଗ୍ରରେ	। ଥିବୁ ଏ ସମରଭୂମିରେ	।।	୫୨
	ତେବେ ତୀକ୍ଷଣ ଶରରେ ହିଁ	। ମୁଁ ତୋତେ ମୃତ୍ୟୁକୁ ନେମଇଁ	।।	୫୩

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୯	ଶାଲ୍ୱରାଜାକୁ ଏ ବଚନ	। କହୁ ଅଛନ୍ତି ଭଗବାନ	।।	୫୪
	ରେ ମନ୍ଦ ! ବୃଥା କିମ୍ପା ବହୁ	। ପାଖେ ଯମକୁ ଦେଖୁନାହୁଁ	।।	୫୫
	ଶୂରେ ବହୁତ ନ କହନ୍ତି	। ନିଜ ପୌରୁଷକୁ ଦେଖାନ୍ତି	।।	୫୬
୨୦	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଭଗବାନ	। ଶାଲ୍ୱକୁ କହିଣ ବଚନ	।।	୫୭
	ଭୀମ ଅଟଇ ବେଗ ଯାର	। ସେ ଗଦା ଘେନିଣ ସତ୍ୱର	।।	୫୮
	ପିଟିଲେ ତାକୁ କ୍ରୋଧ କରି	। ପଡ଼ିଲା[୧] ସେ ରକ୍ତ ଉଦ୍‌ଗାରି	।।	୫୯
୨୧	ସେ ଗଦା ହୁଅନ୍ତେ ନିବୃତ୍ତ	। ଶାଲ୍ୱ ହୋଇଲା ଅନ୍ତର୍ହିତ	।।	୬୦
	ତଦନ୍ତେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ପୁଣ	। ପୁରୁଷେ ସେଠାକୁ ଆସିଣ	।।	୬୧
	ଶିରେ ପ୍ରଣମି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	। ବହୁତ କରି ରୋଦନକୁ	।।	୬୨
	ଦେବକୀ ପେଷିଛନ୍ତି ମୋତେ	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କହିଲା ଏମନ୍ତେ	।।	୬୩
୨୨	ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମହାବାହୁ	। ପିତୃବତ୍ସଳ ତୁ ବୋଲାଉ	।।	୬୪
	ଶାଲ୍ୱ ଯେ ଏଠାକୁ ଆସିଣ	। ନେଲା ତୋ' ପିତାକୁ ବାନ୍ଧିଣ	।।	୬୫
	ପଶୁକୁ ଯେହ୍ନେ ଅବହେଳେ	। ବ୍ୟାଧ ନିଅଇ ବାନ୍ଧି ବଳେ	।।	୬୬
୨୩	ଅପ୍ରିୟ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି କରି	। ମାନୁଷୀ ପ୍ରକୃତିକି ହରି	।।	୬୭
	ଲଭିଣ ବିମନା ସେ ହୋଇ	। ସ୍ନେହରେ ଅତି ଦୟା ବହି	।।	୬୮
	ପ୍ରାକୃତ ପୁରୁଷ ଯେସନ	। ସେ ରୂପେ କହିଲେ ବଚନ	।।	୬୯
୨୪	ସୁର-ଅସୁରମାନେ ପୁଣି	। ଯାହାକୁ ନ ପାରନ୍ତି ଜିଣି	।।	୭୦

୧. କଂପିଲା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ [1]ଅସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ହଳଧାରୀ । କେମନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଜିଣି କରି ।। ୭୧
ଅଳପ ବଳ ଅଟେ ଯାର । ଶାଲ୍ୱ ସେ ପିତାକୁ ମୋହର ।। ୭୨
ବାନ୍ଧିଣ ଆଣିଲା ସତ୍ୱର । ଏ ବିଧି ଅତି ବଳୀୟାର ।। ୭୩
୨୫ ଗୋବିନ୍ଦ ବୋଲନ୍ତେ ଏମନ୍ତ । ସେ ଶାଲ୍ୱ ହେଲା ଉପସ୍ଥିତ ।। ୭୪
ବସୁଦେବର ପ୍ରାୟେ ପୁଣି । ଅନ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ଜଣେ ଆଣି ।। ୭୫
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ ବଚନ । କହିଲା ସେ ଶାଲ୍ୱ ରାଜନ ।। ୭୬
୨୬ ଏ ତାତ ଜନ୍ମ କଲା ତୋତେ । ଯଦର୍ଥେ ଜୀଇଛୁ ଜଗତେ ।। ୭୭
ତୁ ଚାହିଁଥାନ୍ତେ ତୋ' ଅଗ୍ରରେ । ଏହାକୁ ମାରିବି ଏଠାରେ ।। ୭୮
ଯେବେ ସମର୍ଥ ହେବୁ ତୁହି । ରେ ମୂର୍ଖ କର ପରିତ୍ରାହି[2] ।। ୭୯
୨୭ ଏରୂପେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଭର୍ତ୍ସନ । କରି ସେ ମାୟାବୀ ରାଜନ ।। ୮୦
ଖଡ୍‌ଗେ ବସୁଦେବ-ଶିର । କାଟି ସେ ଘେନିଲା ସତ୍ୱର ।। ୮୧
ଆକାଶସ୍ଥିତ ସୌଭପୁରେ । ବସିଲା ଯାଇ ହରଷରେ ।। ୮୨
୨୮ ଶ୍ରୀହରି ହେଲେହେଁ ସୁଜ୍ଞାନୀ । ନିଜ ଜନର ସ୍ନେହ ଘେନି ।। ୮୩
ମୁହୂର୍ତ୍ତଯାକେ ତଦନ୍ତରେ । ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ସ୍ୱଭାବରେ ।। ୮୪
ରହିଲେ ନିମଗନ ହୋଇ । ମହାନୁଭାବ ସେ ପୁଣ ହିଁ ।। ୮୫
ଯା' କହିଅଛି ମୟଦୈତ୍ୟ । ଶାଲ୍ୱ ତା' କରିଛି ରଚିତ ।। ୮୬
ଆସୁରୀ ମାୟା ଏ ସମସ୍ତ । ତକ୍ଷଣେ ଜାଣିଲେ ଏମନ୍ତ ।। ୮୭
୨୯ ଘୋର ସମରେ ସେ ଦୂତକୁ । ନିଜ ପିତାର ଶରୀରକୁ ।। ୮୮
ଦେଖିଲେ ନାହିଁ ସେ ଅଚ୍ୟୁତ । ସ୍ୱପ୍ନେ ଯା' ଦେଖି ସେ ଯେମନ୍ତ ।। ୮୯
ଯେ ଭ୍ରମୁଅଛି ଆକାଶରେ । ଯେ ବସିଅଛି ସେ ସୌଭରେ ।। ୯୦
ମାରିବା ଅର୍ଥେ ସେ ରିପୁକୁ । ତକ୍ଷଣେ କଲେ ଉଦ୍ୟମକୁ ।। ୯୧
୩୦ ଶୁକ କହନ୍ତି ଏ ବଚନ । ଯା' ତୋତେ କଲାଇଁ କଥନ ।। ୯୨
ହେ ନୃପ କେହୁଣି ଋଷିଏ । ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତି ନିଶ୍ଚୟେ ।। ୯୩
ଯେ ପୂର୍ବାପରାନୁସଂଧାନ[3] । ତେଣେ ସେ ଅଟନ୍ତି ବିହୀନ ।। ୯୪
ରାମଙ୍କୁ ଅନୁଜ୍ଞା ମାଗିଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥ ଗଲେ ।। ୯୫
ଯେ ନିଜ ବଚନ ଏମନ୍ତ । ତାକୁ ହେଲା ଏ ବିରୋଧିତ ।। ୯୬
ଏଣୁ ଏ ବିଷୟ ସେମାନେ । ସ୍ମରନ୍ତି ନାହିଁ ନିଶ୍ଚେ ମନେ ।। ୯୭
୩୧ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଠାରେ ଭୟ ସ୍ନେହ । ଏ କାହିଁ ଅଛି ଅବା କହ ।। ୯୮
ଯେ ଅଜ୍ଞଲୋକଠାରେ ହୋଇ । ସେ ଶୋକମୋହ ଦୁଇ କାହିଁ ।। ୯୯
[4]ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମାନ[5] । ଯାହାର[6] ନୁହନ୍ତି ଏ ନ୍ୟୂନ ।। ୧୦୦

୧. ଅସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ = ଭୟଭ୍ରାନ୍ତିରହିତ । ୨. ପରିତ୍ରାଣ । ୩. ପୂର୍ବ + ଅପର + ଅନୁସନ୍ଧାନ ।
୪. ଜ୍ଞାନ = ବାହ୍ୟବିଷୟ; ବିଜ୍ଞାନ = ସ୍ୱରୂପ ବିଷୟ । ୫. ଜ୍ଞାନ + ବିଜ୍ଞାନ + ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମାନ
୬. ଯା'ଠାରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସମସ୍ତ ଦେବମାନଙ୍କର	।	ଯେ କୃଷ୍ଣ ପୂଜ୍ୟ ନିରନ୍ତର	।।	୧୦୧
୩୨	ଯା' ପାଦସେବାରେ ଊର୍ଜିତ[୧]	।	ଯେ ଆତ୍ମବିଦ୍ୟାରୂପେ ଖ୍ୟାତ	।।	୧୦୨
	ତେଣେ [୨]ଅନାଦି ଅହଂକାର	।	ସାଧୁଏ କରନ୍ତି ସଂହାର	।।	୧୦୩
	ଅନନ୍ତ ଯେ ଆତ୍ମୀୟ ଆନ	।	ଲଭନ୍ତି ସେ ଐଶ୍ୱର[୩] ସ୍ଥାନ	।।	୧୦୪
	ଯେ ଗତି ସାଧୁମାନଙ୍କର	।	କାହିଁ ବା ମୋହ ସେ କୃଷ୍ଣର	।।	୧୦୫
୩୩	ସେ ଶାଲ୍ୱ ନିଜ ପ୍ରତାପରେ	।	ମାରନ୍ତେ ଶସ୍ତ୍ରସମୂହରେ	।।	୧୦୬
	ଅମୋଘବିକ୍ରମ ଶ୍ରୀହରି	।	ଶରରେ ତାହାକୁ ସଂହାରି	।।	୧୦୭
	ଧନୁ କବଚ ଶିରୋମଣି	।	ଛେଦିଣ ଏ ତିହ୍ନିଙ୍କି ପୁଣି	।।	୧୦୮
	ଶତ୍ରୁର ସେ ଯାନକୁ ପୁଣ	।	ଗଦାରେ ଭାଙ୍ଗିଲେ ତକ୍ଷଣ	।।	୧୦୯
୩୪	ଯେ କୃଷ୍ଣହସ୍ତରେ ପ୍ରେରିତ	।	ସେ ଗଦାଘାତରେ ତ୍ୱରିତ	।।	୧୧୦
	ସହସ୍ରଭାଗେ ଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ	।	ଯାନ ପଡ଼ିଲା ଜଳେ ଯାଇ	।।	୧୧୧
	ଶାଲ୍ୱ ଛାଡ଼ିଣ ସେ ଯାନକୁ	।	ଲଭିଲା ଧରଣୀତଳକୁ	।।	୧୧୨
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଠାକୁ ତ୍ୱରା ହୋଇ	।	ଧାଇଁଲା ଗଦାକୁ ଉଁଚାଇ	।।	୧୧୩
୩୫	ସେ ଶାଲ୍ୱ ଧାବନ୍ତେ ସତ୍ୱର	।	ଗଦାସହିତେ ତାର କର	।।	୧୧୪
	ଭଲ୍ଲରେ ଛେଦି ଏଥୁ ଅନ୍ତେ	।	ଶାଲ୍ୱକୁ ମାରିବା ନିମିତ୍ତେ	।।	୧୧୫
	ପ୍ରଳୟସୂର୍ଯ୍ୟପ୍ରାୟେ ହୋଇ	।	ଯାହାର ତେଜ ପ୍ରକାଶଇ	।।	୧୧୬
	ସେ ଚକ୍ର କରେ ଧରି କରି	।	ଶୋଭା ପାଇଲେ ନରହରି	।।	୧୧୭
	ଯେସନେ ତପନସହିତ	।	ଉଦୟ ପର୍ବତ ଶୋଭିତ	।।	୧୧୮
୩୬	ସେହି ଚକ୍ରରେ ଚକ୍ରଧର	।	ବହୁତ ମାୟାବୀ ଶାଲ୍ୱର	।।	୧୧୯
	ମୁଣ୍ଡକୁ କାଟିଲେ ତ୍ୱରିତ	।	କିରୀଟ-କୁଣ୍ଡଳ ସହିତ	।।	୧୨୦
	ଯେସନେ ବୃତ୍ରାସୁର-ଶିର	।	ବଜ୍ରେ କାଟିଲେ ପୁରନ୍ଦର	।।	୧୨୧
	ସେକାଳେ ସର୍ବଜନଙ୍କର	।	ଶବଦ ହେଲା ହାହାକାର	।।	୧୨୨
୩୭	ପାପିଷ୍ଠ ସେ ଶାଲ୍ୱ ମରନ୍ତେ	।	ଗଦାରେ ସୌଭ ହତ ହୁନ୍ତେ	।।	୧୨୩
	ଦେବତାମାନଙ୍କେ ବାଦିତ	।	ହୁଅନ୍ତେ ଆହେ ପରୀକ୍ଷିତ	।।	୧୨୪
	ଦୁନ୍ଦୁଭିମାନେ ସେ କାଳରେ	।	ବାଜିଲେ ଆକାଶମାର୍ଗରେ	।।	୧୨୫
	କରନ୍ତେ ସଖାଙ୍କ ନିଷ୍କୃତି	।	ସେ ଦନ୍ତବକ୍ର ମହୀପତି	।।	୧୨୬
	କ୍ରୋଧରେ ଅତି ତ୍ୱରା ହୋଇ	।	ଧାଇଁଲା କୃଷ୍ଣ ଛନ୍ତି ଯହିଁ	।।	୧୨୭
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣପଙ୍କଜେ	।	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଭଜେ	।।	୧୨୮

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସସୌଭଶାଲ୍ୱବଧୋ ନାମ
ସପ୍ତସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

---

୧. ଶକ୍ତିମନ୍ତ, ବଳବନ୍ତ ।　　୨. ଯେ ନାନା ।　　୩. ଈଶ୍ୱରସଂବନ୍ଧୀ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅଷ୍ଟସପ୍ତତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ତତୋଽଷ୍ଟସପ୍ତତିତମେ ଦନ୍ତବକ୍ରବିଦୂରଥୌ ।
ହତ୍ୱା ହରିଃ ପୁରେ ରେମେ ରାମଃ ସୂତଂ ତତୋଽବଧୀତ୍ ।।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ସତ୍ୟବତୀ ସୁତ	।	ଶୁଣ ହେ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ	।।	୧
୨	ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ଶାଲ୍ୱ ଶିଶୁପାଳ	।	ମଲେ ଯେ ତିନି ମହୀପାଳ	।।	୨
	ତାଙ୍କ ପରୋକ୍ଷ ମିତ୍ରକୃତ୍ୟ[୧]	।	କରିବା ଅର୍ଥେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ	।।	୩
	ଦୁଷ୍ଟ ଅଟଇ ଯାର ମତି	।	ସେ ଦନ୍ତବକ୍ର ମହୀପତି	।।	୪
	ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରୋଧେ ସେ କାଳରେ	।	ଧାବନ୍ତେ ବେନି ଚରଣରେ	।।	୫
	କଂପାନ୍ତେ ବସୁନ୍ଧରାଯାକ	।	ପଦାତି ହୋଇଣ ସେ ଏକ	।।	୬
	ସେ ମହାସତ୍ତ୍ୱ ଗଦା ନେଇ	।	ହେ ନୃପ ! ଦୃଶ୍ୟ ହେଲା ତହିଁ	।।	୭
୩	ତେମନ୍ତ ରୂପେ ଆସନ୍ତେଣ	।	ସେ ଦନ୍ତବକ୍ରକୁ ଦେଖିଣ	।।	୮
	ଅତି ସତ୍ୱରେ ଗଦା ଧରି	।	ରଥରୁ ଡେଇଁ ନରହରି	।।	୯
	ସିନ୍ଧୁକୁ ବେଳାପ୍ରାୟ ହୋଇ	।	ରୁନ୍ଧିଲେ ବେଗେ ତାକୁ ଯାଇ	।।	୧୦
୪	କରୂଷପତି[୨] ସେ ରାଜନ	।	ଗଦାକୁ ଉଁଚାଇ ବହନ	।।	୧୧
	ସେ ଅତି ଗର୍ବେ ମୁକୁନ୍ଦଙ୍କୁ	।	କହିଲା ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	।।	୧୨
	ତୁ ଆଜ ଭାଗ୍ୟରେ ଭାଗ୍ୟରେ	।	ପଡ଼ିଲୁ ମୋ' ଦୃଷ୍ଟିପଥରେ	।।	୧୩
୫	ତୁ ମୋ' ମଉଳାପୁଅ ଭାଇ	।	ହେ କୃଷ୍ଣ ଅଟୁ ମିତ୍ରଦ୍ରୋହୀ	।।	୧୪
	ବିଚାରୁ ମାରିବାକୁ ମୋତେ	।	ହେ ମନ୍ଦ ଏଣୁ ମୁହିଁ ତୋତେ	।।	୧୫
	ବଜ୍ରସମାନ ଏ ଗଦାରେ	।	ମାରିବି ନିଶ୍ଚୟ ଏଠାରେ	।।	୧୬
୬	ତୁ ଆମ୍ଭ ବନ୍ଧୁରୂପ ଅରି	।	ହେ ଅଜ୍ଞ ତୋତେ ମାରି କରି	।।	୧୭
	ମିତ୍ରବତ୍ସଳ ମୁଁ ଯେ ପୁଣ	।	ତେଣେ ଶୁଝିବି ମିତ୍ରଋଣ	।।	୧୮
	ଯେ ବ୍ୟାଧି ଦେହରେ ସଂଚରେ	।	ତାକୁ ମାରନ୍ତି ଯେହ୍ନେ ନରେ	।।	୧୯
୭	ଅଙ୍କୁଶ ଆଦିରେ ଯେସନ	।	ହସ୍ତୀକି କରନ୍ତି ପୀଡ଼ନ	।।	୨୦
	ତେସନ ରୂକ୍ଷ ବଚନରେ	।	ପୀଡ଼ନ୍ତେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନିର୍ଭରେ	।।	୨୧
	ସେ ଦନ୍ତବକ୍ର ସ୍ୱଗଦାରେ	।	ପିଟିଲା କୃଷ୍ଣମସ୍ତକରେ	।।	୨୨
	ତଦନ୍ତେ ପୁଣ ସିଂହପ୍ରାୟେ	।	ଗର୍ଜିଲା ବେଗେ ଅତିଶୟେ	।।	୨୩
୮	ସେ ଯଦୁନାଥ ସମରରେ	।	ତାଡ଼ିତ ହେଲେହେଁ ଗଦାରେ	।।	୨୪
	ପହଣ୍ଡେ ନ ଚଳିଲେ ତହିଁ	।	ପୁଣି କୃଷ୍ଣ ହିଁ କ୍ରୋଧ ବହି	।।	୨୫
	ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୌମୋଦକୀ ଗଦାରେ	।	ତାକୁ ମାଇଲେ [୩]ସ୍ତନାନ୍ତରେ	।।	୨୬

୧. ମିତ୍ରଦ୍ୱାରା କୃତ କର୍ମ । ୨. କୁତ୍ସିତରୂପ, (କାରୂପଃ) । ୩. ବକ୍ଷସ୍ଥଳର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୯ ଗଦାରେ ହୃଦୟ ଫାଟନ୍ତେ । ମୁଖୁଁ ରକତ ଉଦ୍‌ଗାରନ୍ତେ ॥ ୨୭
ହସ୍ତ-ଚରଣ-କେଶମାନ । ପ୍ରସାରି କରି ସେ ରାଜନ ॥ ୨୮
ପ୍ରାଣ ଯାଆନ୍ତେ ତତ୍‌କ୍ଷଣରେ । ପଡ଼ିଲା ଧରଣୀ ତଳରେ ॥ ୨୯
୧୦ ସୂକ୍ଷ୍ମରେ ତେଜ ଅଦଭୁତ । ସେ ରାଜାଦେହୁଁ ହୋଇ ଜାତ ॥ ୩୦
ପଶିଲା କୃଷ୍ଣଦେହେ ଯାଇ । ଦେଖନ୍ତେ ସର୍ବନରେ ତହିଁ ॥ ୩୧
ଶିଶୁପାଳର ବଧେ ତେଜ । ଯେସନେ ଆହେ ମହାରାଜ ॥ ୩୨
୧୧ ବିଦୂରଥ ଯେ ତାର ଭାଇ । ଭ୍ରାତାଶୋକରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ॥ ୩୩
ଖଡ଼ଗ-ଚର୍ମ ଧରି କରେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମାରିବା ଇଚ୍ଛାରେ ॥ ୩୪
ପକାନ୍ତେ ନିଃଶ୍ୱାସମାନଙ୍କୁ । ଗମନ କଲା କୃଷ୍ଣଠାକୁ ॥ ୩୫
୧୨ ତୀକ୍ଷଣ ଚକ୍ରେ ଚକ୍ରଧର । ଆସନ୍ତେ ସେ ବିଦୂରଥର ॥ ୩୬
କୁଣ୍ଡଳ-କିରୀଟର ତୁଳେ[୧] । ହେ ନୃପ ! ଶିରକୁ କାଟିଲେ ॥ ୩୭
୧୩ ଏରୂପେ ସୌଭକୁ ଶାଲ୍ୱକୁ । ଦନ୍ତବକ୍ରକୁ ତା' ଭ୍ରାତାକୁ ॥ ୩୮
ଏମାନେ ଦୁର୍ବିଷହ ଅତି । ଏହାଙ୍କୁ ମାରି ଯଦୁପତି ॥ ୩୯
ସମସ୍ତ ସୁର-ନରମାନେ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ପୁଣ ଆନେ ॥ ୪୦
୧୪ ସିଦ୍ଧ-ଗନ୍ଧର୍ବ-ବିଦ୍ୟାଧରେ । ମହା ଉରଗ-ଋଷିଙ୍କରେ ॥ ୪୧
ଅପ୍‌ସରାଜନେ ପିତୃଗଣେ । ଯେ ଯକ୍ଷ-କିନ୍ନର-ଚାରଣେ ॥ ୪୨
୧୫ ଏ ବରଷନ୍ତେ ପୁଷ୍ପମାନ । ବିଜୟ କରନ୍ତେ ଗାୟନ ॥ ୪୩
ଯଦୁପ୍ରବରମାନଙ୍କରେ । ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ହରଷରେ ॥ ୪୪
ଯେ ଅଳଂକୃତ ଦିବ୍ୟ ପୁରୀ । ତହିଁ ମିଳିଲେ ନରହରି ॥ ୪୫
୧୬ [୨]ସେ କୃଷ୍ଣ ଏ ରୂପେ ଜିଣିଲେ । ଜରାସନ୍ଧାଦିରେ ହାରିଲେ ॥ ୪୬
ଜ୍ଞାନବିହୀନ ଯେଉଁ ଜନେ । ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତି ସେମାନେ ॥ ୪୭
ସେ ଭଗବାନ ଯୋଗେଶ୍ୱର । ଜଗତଯାକର ଈଶ୍ୱର ॥ ୪୮
ଜିଣା-ହାର ଏ ବେନି କଥା । ତାଙ୍କର ନାହିଁକି ସର୍ବଥା ॥ ୪୯
ପୂତନା ଆଦିରୁ ଶ୍ରୀହରି । ବିଦୂରଥକୁ ପ୍ରାନ୍ତ କରି ॥ ୫୦
ଦନୁଜକୁଳକୁ ମନ୍ଥିଣ । ଯୁଦ୍ଧରୁ ନିବର୍ତ୍ତିଲେ ପୁଣ ॥ ୫୧
ସୂତ ବଲ୍ୱଳ ବେନି ଜଣ । ରାମ ମାଇଲେ ଏବେ ପୁଣ ॥ ୫୨
୧୭ ସଙ୍ଗେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କର । ଯୁଦ୍ଧ-ଉଦ୍ୟମ କୁରୁଙ୍କର ॥ ୫୩
ଶୁଣି ମଧ୍ୟସ୍ଥ ରାମ ହେଲେ । ତୀର୍ଥସ୍ନାନବ୍ୟାଜରେ ଗଲେ ॥ ୫୪

---

୧. ତୁଳେ = ସହିତ ।
୨. ''ବିଦୂରଥାନ୍ତମାମଥ୍ୟ ପୂତନାଦି ଦନୋଃ କୁଳମ୍ ।
କୃଷ୍ଣସ୍ତୁପାରମନ୍‌ମାରାଦ୍ରାମୋଽହନ୍ ସୂତବଲ୍ୱଲୌ ॥''
ଅର୍ଥାତ୍ ବିଦୂରଥ ପର୍ଯନ୍ତ ପୂତନାଦି, ଅସୁରକୁଳକୁ ବିନାଶ କରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମାରଣରୁ ନିବୃତ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ ବଳରାମ ସୂତ ଓ ବଲ୍ୱଳ, ଏହି ଦୁହିଙ୍କୁ ବଧ କଲେ । ଦନୋଃ 'ଦନୁ' ନାମକ ଅସୁରର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୮	ବିଶୁଦ୍ଧମନେ ହଳଧାରୀ	। ପ୍ରଭାସତୀର୍ଥେ ସ୍ନାନ କରି	।।	୫୫
	ଦେବର୍ଷି-ପିତୃ-ମାନବଙ୍କୁ	। କରି ଉତ୍ତମ ତର୍ପଣକୁ	।।	୫୬
	ବହୁଛି ପ୍ରତିଲୋମ ହୋଇ	। ଯେବଣ ସରସ୍ୱତୀ ନଈ	।।	୫୭
	ରାମ ମିଳିଲେ ସେ ସ୍ଥାନରେ	। ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	।।	୫୮
୧୯	ଯେ ପୃଥୂଦକ ବିନ୍ଦୁସର	। ଯେ ସୁଦର୍ଶନ ତୀର୍ଥ ଆର	।।	୫୯
	ଯେ ତ୍ରିତକୂପ ନାମେ ଖ୍ୟାତ	। ବିଶାଳ ଯେ ବା ବ୍ରହ୍ମତୀର୍ଥ	।।	୬୦
	ଯେ ଚକ୍ରତୀର୍ଥ ନାମେ ଖ୍ୟାତି	। ଯେ ପୁଣ ପ୍ରାଚୀ ସରସ୍ୱତୀ	।।	୬୧
୨୦	ସୂର୍ଯ୍ୟସୁତାକୁ ଅନୁଗତ	। ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ଯେତେ ତୀର୍ଥ	।।	୬୨
	ଗଙ୍ଗାଙ୍କୁ ଅନୁଗତ ହୋଇ	। ଯେ ତୀର୍ଥମାନେ ଯାନ୍ତି ବହି	।।	୬୩
	ରାମ ଯାଇଣ ସେ ତୀର୍ଥକୁ	। ଚଳିଲେ ନୈମିଷ କ୍ଷେତ୍ରକୁ	।।	୬୪
	ଯେ ମହାକ୍ଷେତ୍ରେ ଋଷିମାନେ	। ଯଜ୍ଞ କରନ୍ତି ତୋଷମନେ	।।	୬୫
୨୧	ତହିଁ ମିଳନ୍ତେ ହଳପାଣି	। ତାହାଙ୍କୁ ରାମ ବୋଲି ଜାଣି	।।	୬୬
	ଚିରକାଳରୁ ଯା'ଙ୍କ ଯାଗ	। ସେ ଋଷିମାନେ ତାଙ୍କୁ ବେଗ	।।	୬୭
	ଆସନୁଁ ଉଠି ଯଥାନ୍ୟାୟେ	। ପ୍ରଣାମ କରି ଅତିଶୟେ	।।	୬୮
	ଅତି ଆନନ୍ଦକୁ ଲଭିଲେ	। ଉତ୍ତମ କରି ପୂଜା କଲେ	।।	୬୯
୨୨	ସପରିବାର[୧] ହୋଇ କରି	। ପୂଜା ଲଭନ୍ତେ ହଳଧାରୀ	।।	୭୦
	ଆସନ କରନ୍ତେ ସ୍ୱୀକାର	। ଯେ ଶିଷ୍ୟ ଅଟେ ବ୍ୟାସଙ୍କର	।।	୭୧
	ସେ ସୂତ[୨] ଛନ୍ତି ଆସନରେ	। ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ସେ କାଳରେ	।।	୭୨
୨୩	ରାମଙ୍କୁ ପାଛୋଟି ନ ଗଲେ	। ନ ନମି ବାକ୍ୟ ନ କହିଲେ	।।	୭୩
	ବିପ୍ରଙ୍କ ଆସନୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ	। ଆସନେ ଅଛନ୍ତି ସେ ସୂତ	।।	୭୪
	ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ଏ ରୂପେ	। ରାମ ବୋଇଲେ ଅତି କୋପେ	।।	୭୫
୨୪	ପ୍ରତିଲୋମର ଏ ନନ୍ଦନ	। ବ୍ରାହ୍ମଣମଧ୍ୟରେ ଆସନ	।।	୭୬
	କିଂପା କରାଇ ସେ ରୂପରେ	। ଧର୍ମ ପାଳନ୍ତି ଯଉଁ ନରେ	।।	୭୭
	ସେ ଆମ୍ଭେ, ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ହିଁ	। ଅବଜ୍ଞା କଲା ପୁଣ ଏହି	।।	୭୮
	ଏଣୁ ଏ ମନ୍ଦମତି ବେଗ	। ବଧକୁ ଅଟଇ ଏ ଯୋଗ୍ୟ	।।	୭୯
୨୫	ଯେ ଭଗବାନ ଋଷି ବ୍ୟାସ	। ତାଙ୍କର ହୋଇଅଛି ଶିଷ୍ୟ	।।	୮୦
	ଇତିହାସର ସହିତେଣ	। ଅଛନ୍ତି ଯେତେକ ପୁରାଣ	।।	୮୧
	ସେ ସର୍ବ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରମାନ	। ଏ ତା' କଲେହେଁ ଅଧ୍ୟୟନ	।।	୮୨
୨୬	ବୃଥା ପଣ୍ଡିତମାନୀ ଏହି	। ତପକ୍ଲେଶକୁ ସହି ନାହିଁ	।।	୮୩
	ଗୁଣନିମିତ୍ତେ ହିଁ ତା' ନୋହି	। ଆତ୍ମାକୁ ଯେ ଜିଣି ନ ଥାଇ	।।	୮୪

୧. ସପରିଚ୍ଛର । ୨. ରୋମହର୍ଷଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେସନ ରୂପେ ସେ ନଟର	। ନର୍ତ୍ତନ ହୋଏ ତା' ପ୍ରକାର	।।	୮୫
୨୭	ଏ ଲୋକ ଏତଦର୍ଥେ ମୁହିଁ	। ଅବତାରକୁ କରିଛଇଁ	।।	୮୬
	ଯେ ଧର୍ମଚିହ୍ନ ଧରିଥାନ୍ତି	। ଅଧିକେ ପାତକୀ ଅଟନ୍ତି	।।	୮୭
	ନିଶ୍ଚୟେଂ ମୋହର ସେ ନରେ	। ବଧ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ଏ ସଂସାରେ	।।	୮୮
୨୮	ଅସଦ୍‌ବଧରୁ ନିବର୍ତ୍ତିତ	। ହେଲେହେଁ ରେବତୀର କାନ୍ତ	।।	୮୯
	ଏତେକମାତ୍ର ତହିଁ ଭଣି	। ଏହା ହିଁ ଭବିତବ୍ୟ ଜାଣି	।।	୯୦
	କରସ୍ଥ କୁଶାଗ୍ରେ ତା' ଶିର	। ସେ ପ୍ରଭୁ କାଟିଲେ ସତ୍ୱର	।।	୯୧
୨୯	ଖିନ୍ନ ହୋଇଛି ଯାଙ୍କ ମନ	। ତହିଁ ସେ ସର୍ବ ମୁନିଜନ	।।	୯୨
	ସେ କାଳେ ହାହାକାର କଲେ	। ରାମଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ କହିଲେ	।।	୯୩
	ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଅଧର୍ମକୁ କଲ	। ତୁମ୍ଭେ ଯା' ସୂତକୁ ବଧିଲ	।।	୯୪
୩୦	ହେ ଯଦୁସୁତ ଆମ୍ଭେମାନେ	। ଏହାଙ୍କୁ ପୁରାଣକଥନେ	।।	୯୫
	ବ୍ରହ୍ମ ଆସନ ଥିଲୁଁ ଦେଇ	। ଶରୀରଗ୍ଲାନି ଯହିଁ ନୋହି	।।	୯୬
	ଦେଲୁଁ ଯେ ଏମନ୍ତ ଆୟୁଷ	। ଯାବତ ଯାଗ ହୋଏ ଶେଷ	।।	୯୭
୩୧	ବ୍ରାହ୍ମଣବଧ ଯେ ରୂପରେ	। ଏଠାରେ ସେହି ପରକାରେ	।।	୯୮
	ତୁମ୍ଭେ ଏହା ଜାଣି ନ ଥିଲ	। ବ୍ରାହ୍ମଣବଧ ଆଚରିଲ	।।	୯୯
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ନ କରି ନିଧନ	। ଏରୂପେ ଯେ ବେଦ ବଚନ	।।	୧୦୦
	[୧]ସେ ନିୟାମକ ତୁମ୍ଭଠାର	। ତୁ ଅଟୁ ଯୋଗର ଈଶ୍ୱର	।।	୧୦୧
୩୨	ଯେ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ	। ଆପଣା ଇଚ୍ଛାଏ ତୁରିତ	।।	୧୦୨
	ଯେବେ କରିବ ଆଚରଣ	। ତେବେଟି ହେ ଲୋକପାବନ	।।	୧୦୩
	ଏ ଲୋକସଂଗ୍ରହ ହୋଇବ	। ଅନ୍ୟଥା ନିଶ୍ଚେ ନାଶ ଯିବ	।।	୧୦୪

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩୩	ଋଷିମାନଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି	। କହୁଅଛନ୍ତି ହଳପାଣି	।।	୧୦୫
	ଲୋକ-ଅନୁଗ୍ରହନିମିତ୍ତ	। ବ୍ରହ୍ମବଧକୁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ	।।	୧୦୬
	ନିଶ୍ଚେ କରିବି ଆଚରଣ	। ପ୍ରଥମ କଳ୍ପେ ଅବା ପୁଣ	।।	୧୦୭
	ନିୟମ ଶୁଦ୍ଧ ଅବା ଯେତେ	। ତା' ଉପଦେଶ ଦିଅ ମୋତେ	।।	୧୦୮
୩୪	ହେ ମୁନିମାନେ ଏ ସୂତର	। ଯେ ଦୀର୍ଘ ଆୟୁଷ ଆବର	।।	୧୦୯
	ଯେ ବଳ ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନ	। ଯେ ବା ତୁମ୍ଭର ବାଞ୍ଛା ଆନ	।।	୧୧୦
	ତା' କହ ଏହିକ୍ଷଣି ମୁହିଁ	। ଯୋଗମାୟାରେ ସାଧିବଇଁ	।।	୧୧୧

୧. ଆପଣ ଈଶ୍ୱର ହୋଇଥିବାରୁ ସବୁ କିଛି କରିପାରନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମବଧ କଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କୁ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ତଥାପି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । କାରଣ ଆପଣଙ୍କ ମୁଖନିଃସୃତ ବେଦବାକ୍ୟ (ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ ହନ୍ତବ୍ୟଃ) ଅନ୍ୟଥା ନିୟାମକ ହେବ ନାହିଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଋଷୟଃ ଊଚୁଃ

୩୫ ଏ ରୂପେ ରାମଙ୍କ ବଚନ । ଶୁଣି କହନ୍ତି ଋଷିଜନ ॥ ୧୧୨
ଏ ତୁମ୍ଭ ଶସ୍ତ୍ରର ବଳର । ମୃତ୍ୟୁର ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ॥ ୧୧୩
ହେ ରାମ ! ବାକ୍ୟ ହେବ ସତ । ଯେମନ୍ତେ କର ତୁ ତେମନ୍ତ ॥ ୧୧୪

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩୬ ଏ ରୂପେ ଋଷିଙ୍କ ବଚନ । ଶୁଣି କହନ୍ତି ଭଗବାନ ॥ ୧୧୫
[1]ଆତ୍ମା ହୁଅଇ ନିଶ୍ଚେ ସୁତ । ବେଦ ଯେ କହିଛି ଏମନ୍ତ ॥ ୧୧୬
ଏଣୁ ଏ ସୂତର ଆତ୍ମଜ । ପୁରାଣବକ୍ତା ହଉ ଆଜ ॥ ୧୧୭
ଆୟୁଷ ଇନ୍ଦ୍ରିୟପାଟବ । ବଳ ହିଁ ସେ ରୂପେ ହୋଇବ ॥ ୧୧୮
୩୭ ହେ ମୁନିଶ୍ରେଷ୍ଠ ! କି ବାଞ୍ଛିତ । କରିବି ତୁମ୍ଭର କହ ତ ॥ ୧୧୯
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ମୁଁ ନ ଜାଣି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ପକାଇଲି ହାଣି ॥ ୧୨୦
ଯଥାର୍ଥ କରି ହେ ପଣ୍ଡିତେ । ବିଚାର ମୋ ନିଷ୍କୃତି ଚିତ୍ତେ ॥ ୧୨୧

ଶ୍ରୀଋଷୟଃ ଊଚୁଃ

୩୮ ଶୁଣି ସେ ରାମର ବଚନ । ପୁଣି କହନ୍ତି ଋଷିଜନ ॥ ୧୨୨
ଇଲ୍ୱଳ-ଦାନବ-କୁମର । ବଲ୍ୱଳ ନାମେ ଦୈତ୍ୟ ଘୋର ॥ ୧୨୩
ସେ ଆସି ପ୍ରତି ପର୍ବକାଳେ । ନାଶଇ ଆମ୍ଭ ଯାଗ ହେଳେ ॥ ୧୨୪
୩୯ ହେ ରାମ ସେ ପାପୀକି ମାର । ତା ଆମ୍ଭ ଅତି ଉପକାର ॥ ୧୨୫
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅଭିମୁଖ ହୋଇ । ଯେ ପାପୀ ଆସି ବରଷଇ ॥ ୧୨୬
ପୂୟ-ଶୋଣିତ-ସୁରା-ମାଂସ । ଆବର ମୂତ୍ର ଯେ ପୁରୀଷ ॥ ୧୨୭
୪୦ ଭାରତବର୍ଷକୁ ତଦନ୍ତେ । ହେ ରାମ ସମାହିତଚିତ୍ତେ ॥ ୧୨୮
କରି ଉତ୍ତମ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ । ଦ୍ୱାଦଶ ମାସ ତୁ ଭ୍ରମିଣ ॥ ୧୨୯
ସମସ୍ତ ତୀର୍ଥେ କର ସ୍ନାନ । ବିଶୁଦ୍ଧ ହେବୁ ତତକ୍ଷଣ ॥ ୧୩୦
କୃଷ୍ଣଚରଣ ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତି । ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁମତି ॥ ୧୩୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସୂତବଧୋ ନାମ
ଅଷ୍ଟସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

---

୧. ଅଙ୍ଗାଦଙ୍ଗାତ୍ ସଂଭବସି ହୃଦୟାଦଭି ଜାୟସେ ।
ଆତ୍ମା ବୈ ପୁତ୍ରନାମାସି ତ୍ୱଂ ଜୀବ ଶରଦଃ ଶତମ୍ ॥ ଇତି ଶ୍ରୁତିଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଊନାଶୀତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଊନାଶୀତିତମେ ରାମୋ ବଲ୍ୱଲଂ ଦ୍ୱିଜତୁଷ୍ଟୟେ ।
ନିହତ୍ୟ ତୀର୍ଥସ୍ନାନାଦ୍ୟୈଃ ସୂତହତ୍ୟାମପାନୁଦତ୍ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ କହନ୍ତି ଶୁକ ମୁନିବର । ଶୁଣ ହେ ଉତ୍ତରାକୁମର ।। ୧
ପର୍ବ ହୁଅନ୍ତେ ଉପଗତ । ତଦନ୍ତେ ପୁଣ ଘୋର ବାତ ।। ୨
ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇଣ । ବର୍ଷିଲା ଧୂଳିବିରକ୍ଷଣ ।। ୩
ସମସ୍ତ ଦିଗେ ହେ ରାଜନ । ବାସିଲା ପୂତିଗନ୍ଧମାନ ।। ୪
୨ ତଦନ୍ତେ ବଲ୍ୱଳ ଦଇତ । ଯାହା କରିଛି ବିନିର୍ମିତ ।। ୫
ଅମେଧ୍ୟ ବୃଷ୍ଟି ସେ କାଳରେ । ହୋଇଲା ସେ ଯଜ୍ଞଶାଳାରେ ।। ୬
ଶୂଳକୁ ଧରି ନିଜ କର । ପଛେ ଦିଶିଲା ସେ ଅସୁର ।। ୭
୩ | ଯେ ଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଜନସମୂହ । ଉପମା ବୃହତ୍ ଯାହା କାୟ ।। ୮
୪ | ତତଲା ତାମ୍ର ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଯା' ଶିଖା-ଦାଢ଼ି ଶୋଭା ପାଇ ।। ୯
ଦନ୍ତମାନଙ୍କେ ଭୟଙ୍କର । ଭ୍ରୂକୁଟୀଯୁତ ମୁଖ ଯାର ।। ୧୦
ଏମନ୍ତ ଯେ ବଲ୍ୱଳ ଦୈତ୍ୟ । ତାହାକୁ ଦେଖି ଶୂଳହସ୍ତ ।। ୧୧
ଶତ୍ରୁସୈନ୍ୟକୁ ବିଦାରଣ । କରଇ ଯେ ମୁଷଳ ପୁଣ ।। ୧୨
ଦୈତ୍ୟନାଶନ ଯଉଁ ହଳ । ସ୍ମରଣା କଲେ ତାହା ବଳ ।। ୧୩
ସେ ହଳ ମୁଷଳ ତୁରିତ । ସେଠାରେ ହେଲେ ଉପସ୍ଥିତ ।। ୧୪
୫ ବ୍ରାହ୍ମଣଦ୍ରୋହୀ ସେ ବଲ୍ୱଳ । ଗଗନେ ଥାନ୍ତେ ତାକୁ ବଳ[୧] ।। ୧୫
କ୍ରୋଧେ ଓଟାରି ହଳାଗ୍ରରେ । ମୁଷଳ ପିଟିଲେ ମୁଣ୍ଡରେ ।। ୧୬
୬ ଲଲାଟ ଫାଟନ୍ତେ ଦଇତ । ଛାଡ଼ନ୍ତେ ବହୁତ ରକତ ।। ୧୭
ଆର୍ତ୍ତସ୍ୱରକୁ ସେ ଛାଡ଼ିଲା । ଧରଣୀତଳରେ ପଡ଼ିଲା ।। ୧୮
ବଜ୍ରରେ ହୁଅନ୍ତେ ଆହତ । ଯେସନେ ଅରୁଣ ପର୍ବତ ।। ୧୯
୭ ରାମଙ୍କୁ ସର୍ବ ଋଷିମାନେ । ସ୍ତୁତି କରିଣ ତୋଷମନେ ।। ୨୦
ଯେ ସତ୍ୟ ଆଶୀର୍ବାଦମାନ । ତାହା କରିଣ ନିୟୋଜନ ।। ୨୧
ସେ ମହାଭାଗ ଋଷିଜନ । ରାମଙ୍କୁ କଲେକ ସିଞ୍ଚନ ।। ୨୨
ବୃତ୍ର-ଅସୁରର ନାଶନେ । ଇନ୍ଦ୍ରକୁ ଦେବତାଏ ଯେହ୍ନେ ।। ୨୩
୮ ଅତ୍ୟନ୍ତଶୋଭନ ଅମ୍ଳାନ । ଯହିଁ ଅଛନ୍ତି ପଦ୍ମମାନ ।। ୨୪
ସେ ବଇଜୟନ୍ତୀ ମାଳାକୁ । ଋଷିଏ ଦେଲେ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ।। ୨୫
ଦିବ୍ୟ ବସନଦ୍ୱୟ ପୁଣ । ଆବର ଦିବ୍ୟ ଆଭରଣ ।। ୨୬
୯ ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଋଷିମାନେ । ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ସେ କାନନେ ।। ୨୭

୧. ବଳ = ବଳରାମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ରାମ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ତୁଲେ । କୌଶିକୀ ନଦୀରେ ମିଳିଲେ ॥ ୨୮
ସ୍ନାହାନ କରିଣ ନଦୀରେ । ମିଳିଲେ ଯାଇ ସରୋବରେ ॥ ୨୯
ଯେବଣ ସରୋବରୁଁ ଯାଇ । ବହୁଛି ସେ ସରଯୂ ନଈ ॥ ୩୦
୧୦ ଅନୁସ୍ରୋତରେ ହଳଧାରୀ । ସରଯୂଜଳେ ସ୍ନାନ କରି ॥ ୩୧
ଦେବ ଆଦି ତର୍ପଣ କଲେ । ପୁଲହଆଶ୍ରମେ ଚଳିଲେ ॥ ୩୨
୧୧ ଗୋମତୀ ଗଣ୍ଡକୀ ନଦୀରେ । ସ୍ନାନ କରିଣ ବିପାଶାରେ ॥ ୩୩
ଶୋଣ ନଦୀରେ ସ୍ନାନ ସାରି । ଗୟାକୁ ଗଲେ ହଳଧାରୀ ॥ ୩୪
ତହିଁ ସମସ୍ତ ପିତୃଜନ । କରିଣ ଉତ୍ତମ ପୂଜନ ॥ ୩୫
ଯେ ଗଙ୍ଗାସାଗରସଙ୍ଗମ । ତହିଁ ମିଳିଲେ ବଳରାମ ॥ ୩୬
[୧]ଯେବଣ ସାଗରତଟରେ । ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମନାମରେ ॥ ୩୭
ଯେ ତୀର୍ଥ ତହିଁକି ଯାଇଣ । ସ୍ନାନ କରିଣ ସଂକର୍ଷଣ ॥ ୩୮
ଯେ ଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ ତାଙ୍କୁ । କରି ଉତ୍ତମ ପ୍ରଣାମକୁ ॥ ୩୯
୧୨ ମହେନ୍ଦ୍ରାଦ୍ରିକି ତହୁଁ ଯାଇ । ସେ ବଳରାମ ଜଳ ଛୁଇଁ ॥ ୪୦
ପରଶୁରାମଙ୍କୁ ଦେଖିଣ । ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରିଣ ॥ ୪୧
ସପ୍ତଗୋଦାବରୀକି ଗଲେ । ସେଠାରୁ ବେଣାରେ ମିଳିଲେ ॥ ୪୨
ଯେ ପମ୍ପା ଭୀମରଥୀ ଦୁଇ । ସ୍ନାନ କଲେ ସେ ତହିଁ ଯାଇ ॥ ୪୩
୧୩ କାର୍ତ୍ତିକେୟଙ୍କୁ ଦେଖି କରି । ତହୁଁ ଚଳିଲେ ହଳଧାରୀ ॥ ୪୪
ଗିରିଶସ୍ଥାନ ଅଟେ ଯେହି । ଶ୍ରୀଶୈଳ ମିଳିଲେ ସେ ତହିଁ ॥ ୪୫
ଦ୍ରବିଡ଼ ଦେଶରେ ବିଖ୍ୟାତ । ଯେ ଅଟେ ମହାପୁଣ୍ୟବନ୍ତ ॥ ୪୬
ବେଙ୍କଟ ନାମେ ସେ ପର୍ବତ । ସେ ପ୍ରଭୁ ଦେଖିଣ ତଦନ୍ତ ॥ ୪୭
୧୪ ମିଳିଲେ କାମକୋଷ୍ଣୀ ପୁରେ । ତହୁଁ ସେ ଚଳିଲେ କାଞ୍ଚୀରେ ॥ ୪୮
କାବେରୀ ନାମେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନଈ । ତହିଁ ମିଳିଲେ ପୁଣ ଯାଇ ॥ ୪୯
ଶ୍ରୀରଙ୍ଗ ହୋଇ ନାମ ଯାର । ସେ ମହାପୁଣ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରବର ॥ ୫୦
ତହିଁ ନିତ୍ୟରେ ଥାନ୍ତି ହରି । ରାମ ତହିଁରେ ମିଳି କରି ॥ ୫୧
୧୫ ଚଳିଲେ ଋଷଭପର୍ବତେ । ସେ ବିଷ୍ଣୁକ୍ଷେତ୍ର ତହିଁ ଯାନ୍ତେ ॥ ୫୨
୧୬ ଦକ୍ଷିଣ ମଥୁରାକୁ ପୁଣ । ଗମନ କଲେ ସେ ରୂପେଣ ॥ ୫୩
ଯେ ନାଶେ ମହାପାତକକୁ । ସେ ସେତୁବନ୍ଧ ସମୁଦ୍ରକୁ ॥ ୫୪
ଗମନ କଲେ ହଳପାଣି । ଦଶସହସ୍ର ଧେନୁ ଆଣି ॥ ୫୫
ସେଠାରେ କରିଣ ସେ ସ୍ନାନ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ କଲେ ତା' ପ୍ରଦାନ ॥ ୫୬
ଯେ କୃତମାଳା ନାମେ ପୁଣି । ଯେ ତାମ୍ରପର୍ଣ୍ଣୀ ତରଙ୍ଗିଣୀ ॥ ୫୭
ଯେ ବା ମଳୟ କୁଳାଚଳ । ତହିଁ ମିଳିଲେ କାମପାଳ ॥ ୫୮
୧୭ ସେ ସ୍ଥାନେ ଥିଲେ ଯେ ଅଗସ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଣମି କଲେ ସ୍ତୁତି ॥ ୫୯

୧. ୩୬, ୩୭ ଓ ୩୮ ପଦ ମୂଳ ସଂସ୍କୃତରେ ନାହିଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅଗସ୍ତି ଦ୍ୟନ୍ତେ ଆଶିଷକୁ । ତାହାଙ୍କୁ ମାଗି ଅନୁଜ୍ଞାକୁ ।। ୬୦
ଚଳିଲେ ଦକ୍ଷିଣ ସିନ୍ଧୁରେ । କନ୍ୟାନାମରେ ସେ ଠାବରେ ।। ୬୧
ଦୁର୍ଗାଦେବୀଙ୍କି ଦରଶନ । କରିଣ ଚଳିଲେ ବହନ ।। ୬୨
୧୮ ସେଠାରୁ ଯାଇ ହଳଧାରୀ । ଅନନ୍ତପୁରେ ମିଳି କରି ।। ୬୩
ଯେ ଦିବ୍ୟ ପଞ୍ଚାପ୍ସରଂ[୧] ସର । ଯହିଁରେ ଥାନ୍ତି ଦାମୋଦର ।। ୬୪
ରାମ ସେ ସରେ କରି ସ୍ନାନ । ଅୟୁତେ ଗାଈ ଦେଲେ ଦାନ ।। ୬୫
୧୯ ସେ ଭଗବାନ ତଦନ୍ତରେ । ଚଳିଲେ କେରଳ ଦେଶରେ ।। ୬୬
ତ୍ରିଗର୍ତ୍ତ ଦେଶକୁ ସତ୍ୱର । ତହୁଁ ଚଳିଲେ ହଳଧର ।। ୬୭
ଗୋକର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନାମ ଯାର । ଯେ କ୍ଷେତ୍ର ଅଟେ ଧୂର୍ଜଟିର[୨] ।। ୬୮
ନିତ୍ୟେ ସେ ଶିବ ଥାନ୍ତି ଯହିଁ । ସେ କ୍ଷେତ୍ରେ ହେଲେ ରାମ ଯାଇ ।। ୬୯
୨୦। ଦ୍ୱୀପ ଅଟଇ ମାର୍ଗ ଯହିଁ । ସେ ଆର୍ଯ୍ୟାଦେଶେ ରାମ ଯାଇ ।। ୭୦
୨୧। ଶୂର୍ପାରକକୁ ତତକାଳ । ଗମନ କଲେ କାମପାଳ ।। ୭୧
ତାପୀ ପୟୋଷ୍ଣୀ ନିର୍ବିନ୍ଧ୍ୟାରେ । ସ୍ନାନ କରିଣ ତଦନ୍ତରେ ।। ୭୨
ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟରେ ମିଳିଣ । ରେବା ନଦୀକି ଗଲେ ପୁଣ ।। ୭୩
ଯେ ମାହିଷ୍ମତୀ ନାମେ ପୁର । ସେ ଅଛି ଯଉଁ ନଦୀତୀର ।। ୭୪
ମନୁତୀର୍ଥରେ ସ୍ନାନ କରି । ପ୍ରଭାସତୀର୍ଥେ ହଳଧାରୀ ।। ୭୫
ପୁଣି ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇ । କହନ୍ତେ ବିପ୍ରମାନେ ତହିଁ ।। ୭୬
୨୨ କୁରୁପାଣ୍ଡବଯୁଦ୍ଧେ ପୁଣ । ସମସ୍ତ ରାଜାଙ୍କ ମରଣ ।। ୭୭
ଶ୍ରବଣ କରି ହଳଧର । ମଣିଲେ ଗଲା ଭୂମିଭାର ।। ୭୮
୨୩ ସେ ଭୀମଦୁର୍ଯୋଧନ ବେନି । ଯୁଦ୍ଧରେ ବେନି ଗଦା ଘେନି ।। ୭୯
ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତେ ସେ କାଳରେ । ତା' ନିବର୍ତ୍ତାଇବା ଇଚ୍ଛାରେ ।। ୮୦
ସେ ଯଦୁପତି ହଳପାଣି । ମିଳିଲେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରେ ପୁଣି ।। ୮୧
୨୪ ରାମଙ୍କୁ ଦେଖି ଯୁଧିଷ୍ଠିର । କୃଷ୍ଣ-ଅର୍ଜୁନ ବେନି ବୀର ।। ୮୨
ନକୁଳ ସହଦେବ ପୁଣ । ସମସ୍ତେ ପ୍ରଣାମ କରିଣ ।। ୮୩
ପୁଣ ଏ କି କି କହିବାକୁ । ଗମନ କଲେ ଏ ସ୍ଥାନକୁ ।। ୮୪
ଏମନ୍ତ ଶଙ୍କା ମନେ କଲେ । କିଛି ନ କହି ତୁନି ହେଲେ ।। ୮୫
୨୫ ଗଦାକୁ ଘେନି ବେନି ଜନ । ଜିଣିମା ଅର୍ଥେ ଦେଇ ମନ ।। ୮୬
ବିଚିତ୍ର ମଣ୍ଡଳାକାରରେ । ଭ୍ରମନ୍ତେ ଅତି କ୍ରୋଧଭରେ ।। ୮୭
ଏରୂପ ଦେଖି ରାମ ତାଙ୍କୁ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ ।। ୮୮
୨୬ ହେ ଦୁର୍ଯୋଧନ ଆହେ ଭୀମ । ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କ ବଳ ସମ ।। ୮୯
ତୁମ୍ଭେ ତ ବୀର ବେନି ଜଣ । ଏମନ୍ତ ମଣୁଛି ମୁଁ ପୁଣ ।। ୯୦
ଜଣେ ତ ବଳରେ ଅଧିକ । ଗଦାଶିକ୍ଷାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏକ ।। ୯୧

୧. ପଞ୍ଚ ଅପ୍ସରାଙ୍କ ସହିତ ଶାତକର୍ଣି ଋଷି ଏଠାରେ ଜଳକ୍ରୀଡ଼ା କରିଥିଲେ । ୨. ଶିବଙ୍କର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୭ ସମାନବଳ ବେନି ବୀର । ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁରୁ ଜଣକର ।। ୯୨
ଏ ହେତୁ ଏ ସ୍ଥାନରେ ମୁହିଁ । ଜୟ ଅଜୟ ଯେ ବା ଦୁଇ ।। ୯୩
ତା' ଜାଣି ନ ପାରୁଛି ପୁଣ । ନିବର୍ତ୍ତ[୧] ବିଫଳ ଏ ରଣ ।। ୯୪
୨୮ ଦୁଷ୍କୃତ ଦୁରୁକ୍ତ ଭାଷଣ । ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟେ କରନ୍ତେ ସ୍ମରଣ ।। ୯୫
ବଦ୍ଧବଇର ବେନି ବୀରେ । ହେ ମହାମତି ! ସେ କାଳରେ ।। ୯୬
ଯେ ଅର୍ଥବନ୍ତ ରାମବାଣୀ । ତା' ନ ଶୁଣିଲେ ଦୁହେଁ ପୁଣି ।। ୯୭
୨୯ ପ୍ରାଚୀନ କର୍ମ ତାହାଙ୍କର । ସେ କଥା ମଣି ହଳଧର ।। ୯୮
ଚଳିଲେ ଦ୍ୱାରବତୀ ପୁରେ । ସେ କାଳେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରୀତିରେ ।। ୯୯
ଉଗ୍ରସେନାଦି ଜ୍ଞାତିତୁଲେ । ଉତ୍ତମରୂପେ ସଙ୍ଗ ହେଲେ ।। ୧୦୦
୩୦ ନିବୃତ୍ତ ଅଟଇ ଯାହାର । ଅଖିଳ ବିଗ୍ରହ ଆବର ।। ୧୦୧
ସେ ଯଜ୍ଞମୂର୍ତ୍ତି ସଂକର୍ଷଣ । ମିଳନ୍ତେ ନୈମିଷରେ ପୁଣ ।। ୧୦୨
ଋଷିଏ ସମସ୍ତେ ଯାଗକୁ । ହରଷେ କରାଇଲେ ତାଙ୍କୁ ।। ୧୦୩
୩୧ ଋଷିଙ୍କି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଦେଲେ ସେ ବିଶୁଦ୍ଧ ବିଜ୍ଞାନ ।। ୧୦୪
ଯେବଣ ଜ୍ଞାନେ ଏ ବିଶ୍ୱକୁ । ନିଜ ଆତ୍ମାରେ ହେ ଆତ୍ମାକୁ ।। ୧୦୫
ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱଗତ କରି । ଜାଣିଲେ ସର୍ବ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ।। ୧୦୬
୩୨ ଯେ ଜ୍ଞାତି-ମିତ୍ର-ବନ୍ଧୁ ଜନ । ତେଣେ ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ପୁଣ ।। ୧୦୭
ପତ୍ନୀସହିତ ହଳଧାରୀ । ସେ ଅବଭୃଥ ସ୍ନାନ କରି ।। ୧୦୮
ଦିବ୍ୟବସନ-ଅଳଂକାରେ । ଶୋଭା ପାଇଲେ ସେ କାଳରେ ।। ୧୦୯
ନିଜ କିରଣେ ତାରାପତି । ଯେସନେ ଶୋଭା ଦିଶେ ଅତି ।। ୧୧୦
୩୩ ପ୍ରମାଣ ନ ଜାଣି ଯାହାର । ଅନନ୍ତ ଅତି ବଳୀୟାର ।। ୧୧୧
ମାୟାରେ ମନୁଷ୍ୟଶରୀର । ଯେ ଧରିଛନ୍ତି ନୀଳାମ୍ବର ।। ୧୧୨
ତାଙ୍କର ଏ ରୂପରେ ଅତି । ଅସଂଖ୍ୟ କର୍ମମାନ ଛନ୍ତି ।। ୧୧୩
୩୪ ଅଦ୍ଭୁତ କର୍ମମାନ ଯାର । ଅନନ୍ତ ସେ ବଳରାମର ।। ୧୧୪
ଏ କର୍ମମାନ ସାୟଂ ପ୍ରାତ । ସ୍ମରଣ କରଇ ଯେ ନିତ୍ୟ ।। ୧୧୫
ବିଷ୍ଣୁର ବଲ୍ଲଭ ସେ ଜନ । ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ହୁଅଇ ବହନ ।। ୧୧୬
ତୀର୍ଥ ବୁଲିଲେ ଯଉଁ ବଳ । ଚିନ୍ତି ତାଙ୍କ ପାଦକମଳ ।। ୧୧୭
ଦଶମସ୍କନ୍ଧ କରି ଗୀତ । ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଚିତ୍ତ ।। ୧୧୮

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀବଳଦେବତୀର୍ଥଯାତ୍ରାନିରୂପଣଂ
ନାମ ଊନାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

୧. ଫେର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅଶୀତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅଥାଶୀତିତମେ କୃଷ୍ଣଃ ଶ୍ରୀଦାମାନଂ ଗୃହାଗତମ୍ ।
ସଂପୂଜ୍ୟାପୃଚ୍ଛଦର୍ଥେପ୍‌ସୁଂ ଗୁରୁବାସକଥାଂ ମୁଦା ।। ୧
ସୁରାରିମାରକୋ ହରିଃ ପୁରା ଚକାର ଶଂ ସତାମ୍ ।
ଅତଃ ପରଂ ବିନୈବ ତନ୍ନିଜୋପକାରମାଚରତ୍ ।। ୨

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୧	ବ୍ୟାସଙ୍କ ସୁତଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ	। ପୁଚ୍ଛିଲେ ରାଜା ପରୀକ୍ଷିତ	।।	୧
	ଅପରିମିତ ବୀର୍ଯ୍ୟ ଯାର	। ମହାତ୍ମା ସେହୁ ମୁକୁନ୍ଦର	।।	୨
	ହେ ପ୍ରଭୋ ଆହେ ଭଗବାନ	। ଯେ ଆନ ପରାକ୍ରମମାନ	।।	୩
	ଆମ୍ଭେ ସେ ଚରିତମାନଙ୍କୁ	। ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁଁ ଶୁଣିବାକୁ	।।	୪
୨	ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକ ଭଗବାନ	। ଯେ ତାଙ୍କ ଦିବ୍ୟ କଥାମାନ	।।	୫
	ତାହା ଶ୍ରବଣ କରିବାରେ	। ହେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ! ଏ ସଂସାରେ	।।	୬
	ପଣ୍ଡିତ ହୋଇ କେ ମାନବ	। ଏଥିରୁ ଅବା ନିବର୍ତ୍ତିବ	।।	୭
	କନ୍ଦର୍ପଶରମାନଙ୍କରେ	। ବିଷଣ୍ଣ ହୁଅନ୍ତେ ନିତ୍ୟରେ	।।	୮
୩	ବଚନ ବୋଲାଯାଇ ତାକୁ	। ଯେ ଗୁଣେ କୃଷ୍ଣର ଗୁଣକୁ	।।	୯
	ଯେ କରେ କର୍ମ ସେ କୃଷ୍ଣର	। ସେହୁ ଦୁହିଁକି ବୋଲି କର	।।	୧୦
	ସ୍ଥିର-ଜଙ୍ଗମମାନଙ୍କରେ	। ଯେ ବସିଛନ୍ତି ନିରନ୍ତରେ	।।	୧୧
	ଯେ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରେ ଧ୍ୟାନ	। ତାହାକୁ ବୋଲାଯାଇ ମନ	।।	୧୨
	ଯେ ଶୁଣେ ତା' ପୁଣ୍ୟକଥାକୁ	। କର୍ଣ୍ଣ ବୋଲାଯାଇ ତାହାକୁ	।।	୧୩
୪	ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମେ ଯେ ଛନ୍ତି	। ପ୍ରତିମା ଆଦି ରୂପେ ଖ୍ୟାତି	।।	୧୪
	ତା' ଲିଙ୍ଗ ବୋଲି ମଣି ତାକୁ	। ଯେ ନମେ, ଶିର ବୋଲି[୧] ତାକୁ	।।	୧୫
	ତାହାକୁ ମାତ୍ର ଯେ ଚାହିଁଇ	। ନୟନ ବୋଲି ତାକୁ କହି	।।	୧୬
	ବିଷ୍ଣୁର ଭକତଜନର	। ପାଦୋଦକକୁ ନିରନ୍ତର	।।	୧୭
	ବହନ୍ତି ଯଉଁମାନେ ନିତି	। ଅଙ୍ଗ ବୋଲିଣ ସେ ବୋଲାନ୍ତି	।।	୧୮

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୫	ସୂତ କହନ୍ତି ତୋଷମନେ	। ଶୌନକ ଆଦି ଋଷିଜନେ	।।	୧୯
	ରାଜା ପଚାରନ୍ତେ ଏମନ୍ତ	। ସେ ଭଗବାନ ବ୍ୟାସସୁତ	।।	୨୦
	ଯେ ବାସୁଦେବ ଭଗବାନ	। ତାହାଙ୍କ ଠାରେ ନିଜ ମନ	।।	୨୧
	ନିମଗ୍ନ କରି ସେ ରାଜାଙ୍କୁ	। କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	।।	୨୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୬	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ କୁମର	। ଯେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀ ମଧ୍ୟେ ବର	।।	୨୩

୧. ବୋଲି = କୁହାଯାଏ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ପ୍ରଶାନ୍ତ ଆତ୍ମା ଅଟେ ଯାର	। ଜିଣିଲା ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିକର	।।	୨୪
	ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ଅର୍ଥମାନଙ୍କରେ	। ବିରକ୍ତ ଯେ ଅଟେ ନିତ୍ୟରେ	।।	୨୫
	ଏ ରୂପେ କେହି ବିପ୍ର ଥିଲା	। କୃଷ୍ଣର ସଖା ସେ ହୋଇଲା	।।	୨୬
୭	ଯେ ଅବା ମିଳେ ଯଦୃଚ୍ଛାରେ	। ସେ ବିପ୍ର ତହିଁ ସନ୍ତୋଷରେ	।।	୨୭
	ଗୃହସ୍ଥ ଆଶ୍ରମେ ବର୍ତ୍ତଇ	। କୁତ୍ସିତ ବସ୍ତ୍ର ପିନ୍ଧିଥାଇ	।।	୨୮
	ତା' ଭାର୍ଯ୍ୟା ଅଟଇ ତେସନ	। ପିନ୍ଧଇ କୁତ୍ସିତ ବସନ	।।	୨୯
	ଯା' ମିଳେ ପତିକି ତା' ଦେଇ	। କ୍ଷୁଧାରେ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଇ	।।	୩୦
୮	ଶୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ଅତିଶୟେ	। ଆବର କମ୍ପୁଅଛି କାୟେ	।।	୩୧
	ସେ ଅଟେ ପତିବ୍ରତା ନାରୀ	। ଗୃହସ୍ଥ ଠାକୁ ଯାଇ କରି	।।	୩୨
	ଶୁଷ୍କ ବଦନେ ଏ ବାକ୍ୟକୁ	। ଦରିଦ୍ରା କହିଲା ଭର୍ତ୍ତାକୁ	।।	୩୩
୯	ହେ ପ୍ରିୟ ! ତୁମ୍ଭେ ସେ ସାକ୍ଷାତ	। ଭଗବାନର ଅଟ ମିତ୍ର	।।	୩୪
	ସେ ହରି ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଯେ ପତି	। ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ଶରଣ୍ୟ ଅଟନ୍ତି	।।	୩୫
	ମଧ୍ୟେ ସାତ୍ୱତମାନଙ୍କର	। ସେ ଭଗବାନ ଅଟେ ବର	।।	୩୬
୧୦	ସାଧୁଙ୍କ ପରାୟଣ ସେହି	। ହେ ମହାଭାଗ ! ତାଙ୍କୁ ଯାଇ	।।	୩୭
	କୁଟୁମ୍ବବନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ	। ଶୀର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛ ଅନୁକ୍ଷଣ	।।	୩୮
	ମାଗନ୍ତେ ବହୁତ ଧନକୁ	। ସେ ନିଶ୍ଚେ ଦେବେଟି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	।।	୩୯
୧୧	ଯେ ବୃଷ୍ଣି-ଭୋଜ-ଅନ୍ଧଙ୍କର	। ଉପରେ ଅଟନ୍ତି ଈଶ୍ୱର	।।	୪୦
	ଦ୍ୱାରକାରେ ସେ ଭଗବାନ	। ରହିଅଛନ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନ	।।	୪୧
	ଚରଣପଦ୍ମକୁ ନିତ୍ୟରେ	। ସ୍ମରଣ କରନ୍ତି ଯେ ନରେ	।।	୪୨
	ସେ ନରମାନଙ୍କୁ ହିଁ ପୁଣ	। ନିଜକୁ କରନ୍ତି ପ୍ରଦାନ	।।	୪୩
	ଅତି ଅଭୀଷ୍ଟ ଯେ ନୁହଇ	। ସେ ଅର୍ଥ-କାମମାନଙ୍କୁ ହିଁ	।।	୪୪
	ଭଜନ୍ତି ଯେ ଇଚ୍ଛା କରିଣ	। ସେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ହିଁ ପୁଣ	।।	୪୫
	ଜଗତଗୁରୁ ଭଗବାନ	। କିମ୍ପା ନ କରିବେ ପ୍ରଦାନ	।।	୪୬
୧୨	ଏ ରୂପେ ଭାର୍ଯ୍ୟା ପୁନଃପୁନ	। ବହୁତ କରନ୍ତେ ପ୍ରାର୍ଥନ	।।	୪୭
	ସେ ବିପ୍ର ମନେ ବିଚାରିଲା	। ଏ ତ ପରମ ଲାଭ ହେଲା	।।	୪୮
	ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକ ଭଗବାନ	। ତାଙ୍କୁ ଯା' କରିବି ଦର୍ଶନ	।।	୪୯
୧୩	ବିପ୍ର ଏମନ୍ତ ବିଚାରିଲା	। ଯିବା ନିମିତ୍ତେ ବୁଦ୍ଧି କଲା	।।	୫୦
	ଆମ୍ଭର ଗୃହେ ଗୋ କଲ୍ୟାଣି	। ଅଛି କି କିଛିଂ[1] ଦିଅ ଆଣି	।।	୫୧
୧୪	ପୃଥୁତଣ୍ଡୁଳ[2] ମୁଷ୍ଟି ଚାରି	। ବିପ୍ରଙ୍କୁ ମାଗି ଆଣି କରି	।।	୫୨
	ଖଣ୍ଡିତ ବସ୍ତ୍ରଖଣ୍ଡକରେ	। ତାହାକୁ ବାନ୍ଧିଣ ଯତ୍ନରେ	।।	୫୩
	ସେ ନାରୀ ସେ ଭେଟିଦ୍ରବ୍ୟକୁ	। ପ୍ରଦାନ କଲାକ ଭର୍ତ୍ତାକୁ	।।	୫୪

୧. ଉପାୟନ (ଭେଟି)। ୨. ଚୂଡ଼ା।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୫ ସେ ବିପ୍ରବର ତା' ଘେନିଲା । ଦ୍ୱାରକାପୁରକୁ ଚଳିଲା ॥ ୫୫
କୃଷ୍ଣର ଦରଶନ ମୁହିଁ । କେମନ୍ତ ରୂପେ ଲଭିବଇଁ ॥ ୫୬
ମାର୍ଗରେ କରନ୍ତେ ଗମନ । ଏମନ୍ତ ବିଚାରିଲା ମନ ॥ ୫୭
୧୬ ଯେ ରକ୍ଷାସ୍ଥାନ ସୈନ୍ୟଙ୍କର । ଗୁଲ୍ମ ଅଟଇ ନାମ ତାର ॥ ୫୮
ସେ ତିନି ଗୁଲ୍ମକୁ ଲଙ୍ଘିଣ । ତିନି ପ୍ରତୋଳୀ[୧] ଲଙ୍ଘି ପୁଣ ॥ ୫୯
ଅଚ୍ୟୁତ ଧର୍ମ ଯାହାଙ୍କର । ସେହି ଅନ୍ଧକ-ବୃଷ୍ଣିଙ୍କର ॥ ୬୦
ଅଗମ୍ୟ ପୁରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ବିପ୍ର ଚଳିଲା ସେ କାଳରେ ॥ ୬୧
୧୭ ସେହି ରୂପରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର । ଷୋଳ ସହସ୍ର ଭାର୍ଯ୍ୟାଙ୍କର ॥ ୬୨
ଶ୍ରୀମନ୍ତ ପୁରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ବିପ୍ର ମିଳିଲା ଏକପୁରେ ॥ ୬୩
ହେ ନୃପ ! ଯେମନ୍ତ ରୂପରେ । ମିଳିଲା ବ୍ରହ୍ମ-ଆନନ୍ଦରେ ॥ ୬୪
୧୮ ଶ୍ରୀହରି ପ୍ରିୟାପଲଙ୍କରେ । ବସିଣ ଥିଲେ ସେ କାଳରେ ॥ ୬୫
ବିପ୍ରକୁ ଦୂରରୁ ଦେଖିଣ । ତତ୍କାଳ ଆସନୁଁ ଉଠିଣ ॥ ୬୬
ପାଛୋଟି ଯାଇ ହରଷରେ । ଭିଡ଼ିଲେ ସେ ବେନି ଭୁଜରେ ॥ ୬୭
୧୯ ଯେ ପ୍ରିୟ ସଖା ଆପଣାର । ସେ ବିପ୍ର-ଋଷି ସୁଦାମାର ॥ ୬୮
ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗରେ ସୁଖୀ ହୋଇ । ସେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥ ୬୯
ବେନିନେତ୍ରରୁ ହୋଇ ପ୍ରୀତ । ଆନନ୍ଦ-ଅଶ୍ରୁ କଲେ ତ୍ୟକ୍ତ ॥ ୭୦
୨୦| ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏଥୁ ଅନ୍ତେ ଯାଇ । ସଖାଙ୍କୁ ପଲଙ୍କେ ବସାଇ ॥ ୭୧
୨୧| ପୂଜାସାମଗ୍ରୀ ଆଣି କରି । ସ୍ୱୟେଂ ପୂଜିଲେ ନରହରି ॥ ୭୨
ସେ ବିପ୍ରପାଦକୁ ଜଳରେ । ଧଉତ କଲେ ବେନି କରେ ॥ ୭୩
ଲୋକଙ୍କୁ କରନ୍ତି ପାବନ । ହେ ନୃପ ! ଯଉଁ ଭଗବାନ ॥ ୭୪
ସେ ବିପ୍ରପାଦୋଦକ ଶିରେ । ଗ୍ରହଣ କଲେ ହରଷରେ ॥ ୭୫
ଯେ ଦିବ୍ୟ ଗନ୍ଧ ଯେ ଚନ୍ଦନ । ଅଗୁରୁ କୁଙ୍କୁମ ଯେ ଆନ ॥ ୭୬
ଏମାନଙ୍କରେ ମିତ୍ରକାୟ । ଲେପନ କଲେ ଅତିଶୟ ॥ ୭୭
୨୨ ସୁରଭି ଧୂପମାନଙ୍କରେ । ଦିବ୍ୟ ପ୍ରଦୀପ-ଆବଳିରେ ॥ ୭୮
ହରଷେ ମିତ୍ରଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ । ତାମ୍ବୂଳ ନିବେଦନ କଲେ ॥ ୭୯
ଧେନୁଙ୍କୁ ଅଗ୍ରରେ ବାନ୍ଧିଲେ । କୁଶଳ କଥା ପଚାରିଲେ ॥ ୮୦
୨୩ ଯେ ଅଟେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମଳିନ । ପିନ୍ଧିଛି କୁତ୍ସିତ ବସନ ॥ ୮୧
ଯା' ଦେହ ପୂରିଛି ଶିରାରେ । ଯେ ଅତି ଦୁର୍ବଳ କ୍ଷୁଧାରେ ॥ ୮୨
ବିଞ୍ଚିଲେ ସେ ବିପ୍ରଙ୍କୁ ପୁଣି । ଚାମର ଘେନିଣ ରୁକ୍ମିଣୀ ॥ ୮୩
୨୪ ନିର୍ମଳ କୀର୍ତ୍ତି ଅଟେ ଯାର । ସେ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରୀତିରେ ସତ୍ୱର ॥ ୮୪
ସେ ଅବଧୂତ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ । ପୂଜନ୍ତେ ଦେଖିଣ ତାହାଙ୍କୁ ॥ ୮୫
ଅନ୍ତଃପୁରରେ ଯେତେ ଜନେ । ବିସ୍ମୟ ଲଭିଲେ ସେମାନେ ॥ ୮୬

---

୧. ନଗର କିମ୍ବା ଗ୍ରାମମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଧାନ ମାର୍ଗ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୫ ଏ ଭିକ୍ଷୁ ଅଟେ ଅବଧୂତ । ସଂସାରେ ଏ ଅତି ନିନ୍ଦିତ ।। ୮୭
ଅଧମ ଦରିଦ୍ର ଭିକାରୀ । କି ପୁଣ୍ୟ ଥିଲା ପୂର୍ବେ କରି ।। ୮୮
୨୬ ଯେ ଅଟେ ଗୁରୁ ତ୍ରିଲୋକର । ନିବାସ ଅଟନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀର ।। ୮୯
ସେ ନରହରି ଏ ବିପ୍ରକୁ । କଲେ ଉତ୍ତମ ପୂଜନକୁ ।। ୯୦
ଯେ ପ୍ରିୟା ଥିଲେ ପଲଙ୍କରେ । ତାହାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଣ ସତ୍ୱରେ ।। ୯୧
ବିପ୍ରକୁ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ । ରାମଙ୍କୁ କରନ୍ତି ଯେସନ ।। ୯୨
୨୭ ଗୁରୁଙ୍କ ଗୃହେ ପୂର୍ବଦିନେ । ରହି ଯେ ଥିଲେ ବେନି ଜନେ ।। ୯୩
ଲଳିତ କଥା ଆପଣାର । ତହିଁ କହିଲେ ପରସ୍ପର ।। ୯୪
ହସ୍ତକୁ ହସ୍ତରେ ଧରିଣ । ବସିଲେ ହେ ରାଜନ ପୁଣ ।। ୯୫

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୨୮ ମିତ୍ରଙ୍କୁ ଏରୂପେ ବଚନ । କହୁ ଅଛନ୍ତି ଭଗବାନ ।। ୯୬
ଯାଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣା ଦେଲୁଁ ଆମ୍ଭେ । ସେ ଗୁରୁଘରୁ ଆସି ତୁମ୍ଭେ ।। ୯୭
ଆହେ ଧର୍ମଜ୍ଞ ବ୍ରହ୍ମ ! ଶୁଣ । ନିଶ୍ଚୟେ ଉତ୍ତମ କରିଣ ।। ୯୮
ନିଜ ସମାନ ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ ହିଁ । ବିବାହ ହେଲଣି କି ନାହିଁ ।। ୯୯
୨୯ ପ୍ରାୟଶଃ ଗୃହେ ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତ । କାମରେ ନୋହିଛି ବିହତ ।। ୧୦୦
ଆହେ ପଣ୍ଡିତ ! ସେ ରୂପରେ । ଧନବସ୍ତ୍ରାଦିମାନଙ୍କରେ ।। ୧୦୧
ଅତି ପ୍ରୀତିକି ଲଭୁନାହିଁ । ଏମନ୍ତ ଜାଣିଲଇଁ ମୁହିଁ ।। ୧୦୨
୩୦ ଯା' ଚିତ୍ତ କାମେ ନୋହେ ହତ । କେବଣ ପୁରୁଷ ଏମନ୍ତ ।। ୧୦୩
ଈଶ୍ୱରମାୟାରେ ରଚିତ । ବିଷୟବାସନା ଯେ ଖ୍ୟାତ ।। ୧୦୪
ତାହାଙ୍କୁ ନିତ୍ୟରେ ଛାଡ଼ନ୍ତି । କର୍ମମାନଙ୍କୁ କରୁଥାନ୍ତି ।। ୧୦୫
ଲୋକସଂଗ୍ରହନିମିତ୍ତରେ । ଯେମନ୍ତ ରୂପେ ଏ ସଂସାରେ ।। ୧୦୬
ଈଶ୍ୱର ହୋଇଲେ ହେଁ ମୁହିଁ । କର୍ମମାନଙ୍କୁ କରୁଥାଇଁ ।। ୧୦୭
୩୧ ତୁମ୍ଭ ଆମ୍ଭର ପୂର୍ବକାଳେ । ନିବାସ ହେଲା ଗୁରୁକୁଳେ ।। ୧୦୮
ତାହାକୁ କର କି ସ୍ମରଣ । ହେ ମିତ୍ର ! ପଚାରୁଛି ପୁଣ ।। ୧୦୯
ଯଉଁ ଗୁରୁଠାରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଯେ ପରମାମୃତତତ୍ତ୍ୱ ପୁଣ ।। ୧୧୦
ଉତ୍ତମ କରି ଜାଣି ତାକୁ । ସଂସାରୁ ଲଭଇ ମୋକ୍ଷକୁ ।। ୧୧୧
୩୨ ସଂସାରେ ଜନ୍ମ ଯାହାଠାରୁ । ସେ ପିତା ଅଟେ ଆଦ୍ୟ ଗୁରୁ ।। ୧୧୨
ଯେବଣ ବିପ୍ରଠାରୁ ପୁଣ । ବ୍ରତାଦି ବେଦ-ଅଧ୍ୟାପନ ।। ୧୧୩
କରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୁରୁ ସେହି । ପ୍ରଥମୁଁ ପୂଜ୍ୟ ସେ ଅଟଇ ।। ୧୧୪
ଆଶ୍ରମବନ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ଯେ କରେ ଜ୍ଞାନକୁ ପ୍ରଚାର ।। ୧୧୫
[୧]ସେ ଅତି ପୂଜ୍ୟରୂପେ ଖ୍ୟାତ । ମୁଁ ପୁଣି ଅଟଇ ଯେମନ୍ତ ।। ୧୧୬

---

୧. ଏଠାରେ ତିନିପ୍ରକାର ଗୁରୁଙ୍କ କଥା କୁହାଯାଉଛି :- (୧) ଜନ୍ମଦାତା ଗୁରୁ, (୨) କର୍ମଜ୍ଞାନଦାତା ଗୁରୁ, (୩) ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନଦାତା ଗୁରୁ, ଏହି ତିନିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଉତ୍କର୍ଷ ବିଦ୍ୟମାନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୩	ହେ ବ୍ରହ୍ମବିଦ ! ଏ ସଂସାରେ	ବର୍ଣ୍ଣ-ଆଶ୍ରମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	॥	୧୧୭
	ସେମାନେ ପଣ୍ଡିତ ଅଟନ୍ତି	ମନୁଷ୍ୟଜନ୍ମରେ ଯେ ନିତି	॥	୧୧୮
	ମୁଁ ଗୁରୁରୂପୀ ମୋହଠାରୁ	ଲଭି ଉପଦେଶ, ତହିଁରୁ	॥	୧୧୯
	ସଂସାରସିନ୍ଧୁକୁ ସୁଖରେ	ତରିଯାଆନ୍ତି ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ	॥	୧୨୦
୩୪	ଯେ ଧର୍ମ ଗୃହ-ଆଶ୍ରମର	ଯେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଧର୍ମ ଆର	॥	୧୨୧
	ଯେ ବାନପ୍ରସ୍ଥଧର୍ମମାନ	ଯେ ଭିକ୍ଷୁ-ଯତି ଧର୍ମ ଆନ	॥	୧୨୨
	ଏମାନଙ୍କରେ ମୁଁ ଈଶ୍ୱର	ତୁଷ୍ଟ ନୁହଇ ସେ ପ୍ରକାର	॥	୧୨୩
	ମୁଁ ସର୍ବପ୍ରାଣି-ଆତ୍ମା ଖ୍ୟାତ	ଗୁରୁର ସେବାରେ ଯେମନ୍ତ	॥	୧୨୪
୩୫	ଥାଆନ୍ତେ ଗୁରୁଙ୍କ ମନ୍ଦିର	ହେ ମିତ୍ର ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର	॥	୧୨୫
	ଯେ ବା ଚରିତ ହେଲା ତହିଁ	ସ୍ମରଣା କର କି ତା' ନାହିଁ	॥	୧୨୬
	ତହିଁ କେବଣ ସମୟରେ	କାଷ୍ଠ ଆଣିମା ନିମିତ୍ତରେ	॥	୧୨୭
	ଗୁରୁଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଯେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	ପଠିଆଇଲେ ବିପିନକୁ	॥	୧୨୮
୩୬	ଆମ୍ଭେ ସେ ମହା ଅରଣ୍ୟରେ	ପ୍ରବେଶ ହୋନ୍ତେ ସେ କାଳରେ	॥	୧୨୯
	ଅକାଳେ ଆହେ ଦ୍ୱିଜବର	ବାତ ବରଷା ମହାଘୋର	॥	୧୩୦
	ନିଷ୍ଠୁର ଜଳଦଗର୍ଜନ	ଗଗନେ ହେଲା ଉତପନ୍ନ	॥	୧୩୧
୩୭	ସେହି ସମୟରେ ଆବର	ଅସ୍ତ ହୋଇଲେ ଦିବାକର	॥	୧୩୨
	ଅନ୍ଧକାରରେ ଦଶ ଦିଗ	ଅତି ଆବୃତ ହେଲା ବେଗ	॥	୧୩୩
	ଯେ ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ସ୍ଥାନମାନ	ଜଳରେ ହୋଇଲେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ	॥	୧୩୪
୩୮	ସେ ଜଳସକାଶରୁ ମହୀ	ଜଣା ନ ଗଲା କିଛି ତହିଁ	॥	୧୩୫
	ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ଅତ୍ୟନ୍ତରେ	ସେ ମହାବାତ ବରଷାରେ	॥	୧୩୬
	ତାଡ଼ିତ ହୋଇ ବାରେ ବାରେ	ଜଳସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସେ ବନରେ	॥	୧୩୭
	ପରସ୍ପରରେ ଏଥୁ ଅନ୍ତେ	ଦିଗମାନଙ୍କୁ ବିଚାରନ୍ତେ	॥	୧୩୮
	ହସ୍ତକୁ ଧରିଣ ହସ୍ତରେ	ଭ୍ରମଣ କଲାଇଁ ଆତୁରେ	॥	୧୩୯
୩୯	ଏ କଥା କରିଣ ଗୋଚର	ଉଦିତ ହେଉଁ ଦିବାକର	॥	୧୪୦
	ସେ ସାନ୍ଦୀପନି ଗୁରୁ ଯାଇ	ଆମ୍ଭ ସମସ୍ତ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ହିଁ	॥	୧୪୧
	ଖୋଜନ୍ତେ ସେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବନ	ଦେଖିଲେ ଆର୍ତ୍ତ ଆମ୍ଭ ମନ	॥	୧୪୨
୪୦	ମୋ' ଅର୍ଥେ ଆହେ ପୁତ୍ରମାନେ	ଦୁଃଖିତ ହେଲ ତୁମ୍ଭେ ବନେ	॥	୧୪୩
	ନିଶ୍ଚୟେ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର	ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ ଯେ ଶରୀର	॥	୧୪୪
	ତାହାକୁ କରି ଅନାଦର	ମୋ ଠାରେ ହୋଇଲ ତତ୍‌ପର	॥	୧୪୫
୪୧	ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତ ଶିଷ୍ୟମାନେ	ଏହି କଥାରେ ଆଜ ବନେ	॥	୧୪୬
	ପ୍ରତ୍ୟୁପକାର ଗୁରୁଙ୍କର	କଲ ଉତ୍ତମ ପରକାର	॥	୧୪୭
	ସମସ୍ତ ଅର୍ଥ ହୋଏ ଯହିଁ	ସେ ଦେହ ଗୁରୁଙ୍କର ତହିଁ	॥	୧୪୮
	ବିଶୁଦ୍ଧଭାବେ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ	ଯାହାଟି କଲ ସମର୍ପଣ	॥	୧୪୯

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୨ ହେ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠମାନେ ମୁହିଁ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସଂତୋଷ ହେଲଇଁ ।। ୧୫୦
ତୁମ୍ଭର ମନୋରଥ ଯେହୁ । ସେ ଆଜ ସତ୍ୟ ହୋଇ ହଉ ।। ୧୫୧
ଯେ ଇହପରଲୋକ ଦୁଇ । ତହିଁ ତୁମ୍ଭର ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ।। ୧୫୨
ହୁଅନ୍ତୁ ସର୍ବ ବେଦମାନ । ଯା' ତୁମ୍ଭେ କଲ ଅଧ୍ୟୟନ ।। ୧୫୩
୪୩ ଏ ରୂପେ ଅନେକ ପ୍ରକାରେ । ଥାଆନ୍ତେ ଗୁରୁଙ୍କ ଘରରେ ।। ୧୫୪
ଯେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ପୁଣ । ହେଲା ତା' କର କି ସ୍ମରଣ ।। ୧୫୫
ଅନୁଗ୍ରହରେ ଗୁରୁଙ୍କର । ଶାନ୍ତିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଏ ନର ।। ୧୫୬

ଶ୍ରୀବ୍ରାହ୍ମଣ ଉବାଚ

୪୪ ଏହା କହନ୍ତେ ନାରାୟଣ । ତାହାଙ୍କୁ କହୁଛି ବ୍ରାହ୍ମଣ ।। ୧୫୭
ହେ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁ ଦେବଦେବ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କରେ ହେଁ ସର୍ବ ।। ୧୫୮
ସଂପନ୍ନ ହୋଇଛି ଉତ୍ତମ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ସତ୍ୟକାମ ।। ୧୫୯
ଆମ୍ଭର ଯା' ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗରେ । ନିବାସ ହେଲା ଗୁରୁପୁରେ ।। ୧୬୦
୪୫ ବେଦାଖ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ ଦେହ ଯାର । ଯେ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ମଙ୍ଗଳର ।। ୧୬୧
ସେ ତୋର ଗୁରୁଘରେ ସ୍ଥିତି । ଯାହା ଏ ବିଡମ୍ବନ ଅତି ।। ୧୬୨
ଦରିଦ୍ର ସୁଦାମାର ତୁଲେ । ଯେ ବସି ସଂଭାଷଣ କଲେ ।। ୧୬୩
ସେ କୃଷ୍ଣପାଦପଦ୍ମ ଦୁଇ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଧ୍ୟାୟି ।। ୧୬୪
ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଷାଗୀତେ । ବର୍ଣ୍ଣିଲା ସାଧୁଙ୍କର ହିତେ ।। ୧୬୫

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଦାମଚରିତଂ
ନାମ ଅଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଏକାଶୀତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏକାଶୀତିତମେ ସଖ୍ୟୁର୍ଜଗ୍‌ଧ୍ୱା ପୃଥୁକତଣ୍ଡୁଳାନ୍ ।
ଶ୍ରିୟଂ ନିର୍ମିତବାନିନ୍ଦ୍ରଦୁର୍ଲଭାଂ ତୁ ତଦାଶ୍ରମେ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ଆତ୍ମଜ । ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ମହାରାଜ ।। ୧
ସେ ହରି ଏମନ୍ତରୂପରେ । ସେ ବିପ୍ରବର ସଙ୍ଗତରେ ।। ୨
କହନ୍ତି ଦିବ୍ୟ କଥାମାନ । [୧]ଜାଣନ୍ତି ସର୍ବ-ପ୍ରାଣିମନ ।। ୩
ପୃଥୁକ ତଣ୍ଡୁଳକୁ ପାଇ । ଏ ଆଣି ଲାଜେ ନ ଦିଅଇ ।। ୪

୧. ମୋ ପାଇଁ ଚୂଡ଼ା ଆଣି ମଧ୍ୟ ଦେବାକୁ ଲଜ୍ଜିତ ହେଉଅଛି ବୋଲି ଜାଣି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨ ଏମନ୍ତ ଜାଣି ସେ ବିପ୍ରକୁ । ହସି ବୋଇଲେ ଯେ ବାକ୍ୟକୁ ।। ୫
ସାଧୁଙ୍କ ଗତି ଭଗବାନ । ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ଦେବକୀନନ୍ଦନ ।। ୬
ସେ ପ୍ରିୟ ବିପ୍ରକୁ ହସନ୍ତେ । କହିଲେ ସ୍ନେହରେ ଚାହାଁନ୍ତେ ।। ୭

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩ ଗୃହରୁ କି ଭେଟି-ଦ୍ରବ୍ୟକୁ । ହେ ମିତ୍ର ଆଣିଛ ଦେବାକୁ ।। ୮
ସ୍ନେହରେ ଭକ୍ତଜନେ ଆଣି । ଅଳ୍ପ ହିଁ ଦେଲେ ମୋତେ ପୁଣି ।। ୯
ସେ ମୋର ହୁଅଇ ବହୁତ । ବହୁତ ଦେଲେହେଁ ଅଭକ୍ତ ।। ୧୦
ସେ ମୋର ସଂତୋଷନିମିତ୍ତ । କେବେ ହେଁ ନୁହଇ କଳ୍ପିତ ।। ୧୧
୪ ପତ୍ର କୁସୁମ ଫଳ ନୀର । ଭକ୍ତିରେ ମୋତେ ଯଉଁ ନର ।। ୧୨
ଦିଅଇ ଉତ୍ତମ କରିଣ । ସେ ଭକ୍ତିଯୁତ ଦ୍ରବ୍ୟ ପୁଣ ।। ୧୩
ସଂଯତ-ଆତ୍ମା ସେ ଭକ୍ତର । ସ୍ୱୟେଂ ତା' ଭୁଞ୍ଜଇଁ ସତ୍ୱର ।। ୧୪
୫ କୃଷ୍ଣ କହିଲେ ହେଁ ଏମନ୍ତ । ସେ ବିପ୍ର ହୋଇଣ ଲଜ୍ଜିତ ।। ୧୫
ସେ ହାଦେ ଲକ୍ଷ୍ମୀବଲ୍ଲଭଙ୍କୁ । ସେ ପୃଥୁତଣ୍ଡୁଳମାନଙ୍କୁ ।। ୧୬
ହେ ନୃପ ! ନ କଲା ପ୍ରଦାନ । ତଳକୁ ପୋତିଲା ବଦନ ।। ୧୭
୬ ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର । ଯେ ସାକ୍ଷୀ ଅନ୍ତଃକରଣର ।। ୧୮
ସେ ହରି ଗୋଚର କରିଣ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆସିବା କାରଣ ।। ୧୯
ଚିନ୍ତିଲେ ପୂର୍ବେ ମୋତେ ଏହି । ସଂପତ୍ତିକାମେ ଭଜି ନାହିଁ ।। ୨୦
୭ ଯେ ପତିବ୍ରତା ନିଜ ନାରୀ । ଏ ବିପ୍ର ତାହା ହେତୁ କରି ।। ୨୧
ନିଜ ପତ୍ନୀର ଯେ ବା ପ୍ରିୟ । ତା' କରିବାକୁ ଅତିଶୟ ।। ୨୨
ସଖା ଅଇଲେ ଆମ୍ଭ ଠାକୁ । ସଂପତ୍ତି ଦେବି ମୁଁ ଏହାଙ୍କୁ ।। ୨୩
ଯଉଁ ସଂପଦ ଦେବଙ୍କର । ଅଟଇ ଦୁର୍ଲଭ ପ୍ରକାର ।। ୨୪
୮ ଏମନ୍ତ ଚିନ୍ତି ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଯେ ଥିଲା କନା ବନ୍ଧା ହୋଇ ।। ୨୫
ବସନୁଁ ସେ ଦ୍ୱିଜବରର । ସେ ପୃଥୁତଣ୍ଡୁଳ ସତ୍ୱର ।। ୨୬
ଏ କି କି ବୋଲିଣ ଆପଣ । ଫେଡ଼ି ତା' କଲେକ ଗ୍ରହଣ ।। ୨୭
୯ ଯାହା ଆଣିଛ ଆହେ ମିତ । ଏ ନିଶ୍ଚେ ମୋ' ପରମ ପ୍ରୀତ ।। ୨୮
ମୁଁ ବିଶ୍ୱ-ଆତ୍ମା ମୋତେ ବଳେ । ସଂତୋଷ କଲେ ଏ ତଣ୍ଡୁଳେ ।। ୨୯
୧୦ ଏମନ୍ତ କହି ଭଗବାନ । ମୁଷ୍ଟିଏ କରିଣ ଭୋଜନ ।। ୩୦
ଦ୍ୱିତୀୟ ମୁଷ୍ଟି ଭୁଞ୍ଜିବାକୁ । ଘେନିଲେ ପୃଥୁତଣ୍ଡୁଳକୁ ।। ୩୧
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେ ସମୟେ ସତ୍ୱର । ଧଇଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର କର ।। ୩୨
ମୋତେ ନ କର ତୁ ପ୍ରଦାନ । ଏ ଭୟ କରି ନିଜ ମନ ।। ୩୩
୧୧ ଏ ମୁଷ୍ଟିଭୋଜନ ଯେ ପୁଣ । ହେ ବିଶ୍ୱ-ଆତ୍ମା ତା' କାରଣ ।। ୩୪
ସର୍ବସଂପତ୍ତି ବୃଦ୍ଧି ଏକେ । ହେଲାଣି ଇହ-ପରଲୋକେ ।। ୩୫
ଯାହା ଏ ହେଲା ପୁରୁଷର । କାରଣ ତୁମ୍ଭ ସଂତୋଷର ।। ୩୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୨ ଅଚ୍ୟୁତମନ୍ଦିରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ସେ ଦିନ ରାତ୍ରରେ ରହିଣ ।। ୩୭
ଦିବ୍ୟ ଭୋଜନ ପାନ ସାରି । ହେ ନୃପ ! ଅତି ସୁଖ କରି ।। ୩୮
ଆତ୍ମାକୁ ମଣିଲା ତେସନେ । ସ୍ୱର୍ଗରେ ଥିବାର ଯେସନେ ।। ୩୯
୧୩ ଯେ ନିଜ ଆନନ୍ଦେ ସୁଖିତ । ସେ ବିଶ୍ୱ-ଭାବନ ଅଚ୍ୟୁତ ।। ୪୦
ଉଦେ ହୁଅନ୍ତେ ଦିବାକର । ବିପ୍ରଙ୍କୁ କଲେ ନମସ୍କାର ।। ୪୧
ପାଛୋଟି ଗଲେ କେତେ ଦୂରେ । ସେ ବିପ୍ରମାର୍ଗେ ସେ କାଳରେ ।। ୪୨
ହେ ନୃପ ! ଆନନ୍ଦିତ ହେଲା । ନିଜ ଆଶ୍ରମକୁ ଚଳିଲା ।। ୪୩
୧୪ ସଖାଙ୍କ ଠାରୁ କିଛି ଧନ । ସେ ବିପ୍ରବର ନ ଲଭିଣ ।। ୪୪
ଆପଣେ ତାଙ୍କୁ ନ ମାଗିଲା । ଲଜ୍ଜାରେ ସ୍ୱପୁରକୁ ଗଲା ।। ୪୫
କୃଷ୍ଣର ଦରଶନ ଯେହି । ତେଣେ ସେ ଅଛି ସୁଖୀ ହୋଇ ।। ୪୬
୧୫ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଦେବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର । ଦେଖ ଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାର ।। ୪୭
ଦେଖିଲି ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଭାବକୁ । ଉରେ ଧଇଲେହେଁ ରମାକୁ ।। ୪୮
ମୁଁ ଯେ ଅତି ଦରିଦ୍ର ଜନ । ମୋତେ ଯା' କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ ।। ୪୯
୧୬ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀସ୍ଥାନ କୃଷ୍ଣ କାହିଁ । କାହିଁ ଦରିଦ୍ର ପାପୀ ମୁହିଁ ।। ୫୦
ବିପ୍ର ଅଧମ ମୁହିଁ ହେଲେ । ମୋତେ ସେ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ ।। ୫୧
୧୭ ଯହିଁରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଥିଲେ ରହି । ମୋତେ ସେ ପଲଙ୍କରେ ନେଇ ।। ୫୨
ସେ ହରି କଲେ ନିବେଶନ । ଭ୍ରାତାଙ୍କୁ ବସାଇ ଯେସନ ।। ୫୩
ବାଳ-ବ୍ୟଜନ ହସ୍ତେ ଘେନି । ସେ ପଟ୍ଟମହିଷୀ ରୁକ୍ମିଣୀ ।। ୫୪
ମୁଁ ଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଥିଲି, ମୋତେ । ବିଞ୍ଚିଲେ ଅତି ତୋଷଚିତ୍ତେ ।। ୫୫
୧୮ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦେବତା ଯାହାର । ସେ ଦେବଦେବ ଦାମୋଦର ।। ୫୬
ଚରଣ ସଂବାହନ ଆଦି । ଯେ ବା ପରମ ସେବା ବିଧି ।। ୫୭
ତେଣେ ସେ ଦେବତା ପରାଏ । ମୋତେ ପୂଜିଲେ ଅତିଶୟେ ।। ୫୮
୧୯ ସମସ୍ତ ନରମାନଙ୍କର । ସ୍ୱର୍ଗ-ଅପବର୍ଗ ଦୁଇର ।। ୫୯
ରସାତଳର ଭୂଲୋକର । ସର୍ବସଂପତ୍ତିମାନଙ୍କର ।। ୬୦
ସକଳ ସିଦ୍ଧିଙ୍କର ପୁଣ । ମୂଳ ତା' ଚରଣ-ଅର୍ଚ୍ଚନ ।। ୬୧
୨୦ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଧମ ଏ ଦ୍ୱିଜ । ଧନକୁ ଲଭି କରି ଆଜ ।। ୬୨
ଏ ଅତି ଉନ୍‌ମତ୍ତ ହୋଇଣ । ମୋତେ ନ କରିବ ସ୍ମରଣ ।। ୬୩
କରୁଣାବନ୍ତ ସେ ଶ୍ରୀହରି । ନିଶ୍ଚୟେ ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ।। ୬୪
ଅଳପ ଧନକୁ ହିଁ ପୁଣ । ମୋତେ ନ କଲେ ବିତରଣ ।। ୬୫
୨୧ ସେ ବିପ୍ର ହୃଦୟମଧ୍ୟରେ । ଚିନ୍ତନ୍ତେ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ।। ୬୬
ନିଜ ଗୃହର ନିକଟରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ସେ କାଳରେ ।। ୬୭
ସୂର୍ଯ୍ୟ-ଅନଳ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି । ଯେବଣ ବିମାନେ ଦିଶନ୍ତି ।। ୬୮
ତେଣେ ଯେବଣ ପୁର ପୁଣ । ସମସ୍ତ ଦିଗେ ଆବରଣ ।। ୬୯

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୨ କୂଜିତ କୋକିଳକୁଳରେ । ଯେ ଅତି ଆକୁଳ ନିର୍ଭରେ ॥ ୭୦
ବିଚିତ୍ର ଯେ ନାନା ରୂପରେ । ସେ ଉପବନ-ଉଦ୍ୟାନରେ ॥ ୭୧
କୁମୁଦ କହ୍ଲାର ଉତ୍ପଳ । ଯହିଁ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ ପଦ୍ମକୁଳ ॥ ୭୨
ସେ ବାଙ୍ଗୀମାନଙ୍କେ ଆବର । ଆବୃତ ଅଟେ ଯଉଁ ପୁର ॥ ୭୩
୨୩ ମୃଗୀଲୋଚନପ୍ରାଏ ଯାର । ଲୋଚନମାନ ମନୋହର ॥ ୭୪
ସେ ଦିବ୍ୟ ନାରୀମାନଙ୍କରେ । ଆବର ଅଳଂକୃତ ନରେ ॥ ୭୫
ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ଯଉଁ ପୁର । ତାକୁ ଚିନ୍ତଇ ବିପ୍ରବର ॥ ୭୬
ପ୍ରଥମୁଁ ଦେଖି ତେଜରାଶି । ଏ କି ବୋଲିଣ ମନେ ଭାଷି ॥ ୭୭
ବିମାନମାନ ପଛେ ଦେଖି । କାହାର ବୋଲି ଏ ନିରେଖି ॥ ୭୮
ତଦନ୍ତେ ନିଜ ସ୍ଥାନ ଜାଣି । ଏ ସ୍ଥାନ ଏ ରୂପରେ ପୁଣି ॥ ୭୯
କେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ହୋଇଲା । ଏମନ୍ତ ମନେ ବିଚାରିଲା ॥ ୮୦
୨୪ ସେ ବିପ୍ର ଏମନ୍ତ ରୂପରେ । ବିଚାର କରନ୍ତେ ମନରେ ॥ ୮୧
ଦେବତାପ୍ରାୟେ ଯାଙ୍କ କାନ୍ତି । ସେ ନରନାରୀଏ ଝଟିତି ॥ ୮୨
ବହୁତ ଗୀତ-ବାଦ୍ୟ କଲେ । ସେ ମହାଭାଗକୁ ବେଢ଼ିଲେ ॥ ୮୩
୨୫ ପତି ହୋଇଲେ ଉପସ୍ଥିତ । ତା' ପତ୍ନୀ ଜାଣିଣ ଏମନ୍ତ ॥ ୮୪
ଅତି ହରଷ ସଂଭ୍ରମରେ । ଘରରୁ ଅଇଲା ବେଗରେ ॥ ୮୫
ଯେସନେ ମୂର୍ତ୍ତିମତୀ ହୋଇ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ୱସ୍ଥାନରୁ ଆସଇ ॥ ୮୬
୨୬ ସେ ମହା ପତିବ୍ରତା ନାରୀ । ନିଜ ପତିଙ୍କି ଦେଖି କରି ॥ ୮୭
ପ୍ରେମରେ ଉତ୍‌କଣ୍ଠିତା ହୋଇ । ବେନି ଲୋଚନୁଁ ଅଶ୍ରୁ ବହି ॥ ୮୮
ଏ ମୋ ପ୍ରଣାମକୁ ଉଚିତ । ନିଶ୍ଚୟ କରିଣ ଏମନ୍ତ ॥ ୮୯
ପତିଙ୍କି ବୁଜିଣ ନୟନ । ମନରେ କଲା ଆଲିଙ୍ଗନ ॥ ୯୦
୨୭ ପଦକ କଣ୍ଠେ ଯାହାଙ୍କର । ଏମନ୍ତ ଦାସୀମାନଙ୍କର ॥ ୯୧
ମଧ୍ୟେ ଯେ ପାଉଛି ଶୋଭନ । ପ୍ରଦୀପ୍ତ ଅପ୍‌ସରା ଯେସନ ॥ ୯୨
ଏ ରୂପେ ପତ୍ନୀକି ଦେଖିଣ । ବିସ୍ମୟ ହେଲା ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥ ୯୩
୨୮ ଯେ ମଣିଖମ୍ବଶତେ ଯୁକ୍ତ । ମହେନ୍ଦ୍ରଭବନ ଯେମନ୍ତ ॥ ୯୪
ଏମନ୍ତ ନିଜ ମନ୍ଦିରରେ । ସେ କାଳେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରୀତିରେ ॥ ୯୫
ଭାର୍ଯ୍ୟାସଙ୍ଗତେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଣ ॥ ୯୬
୨୯ ଦୁଗ୍‌ଧଫେନର ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଅଛନ୍ତି ଶଯ୍ୟାମାନ ଯହିଁ ॥ ୯୭
ସୁବର୍ଣ୍ଣମୟ ପାତ୍ରମାନେ । ଅଛନ୍ତି ଯେବଣ ଭୁବନେ ॥ ୯୮
ଗଜଦନ୍ତରେ ବିନିର୍ମିତ । ପଲଙ୍କମାନ ଯହିଁ ସ୍ଥିତ ॥ ୯୯
ସୁବର୍ଣ୍ଣଦଣ୍ଡରେ ନିର୍ମାଣ । ଚାମରମାନେ ଛନ୍ତି ପୁଣ ॥ ୧୦୦
୩୦ ଯହିଁ କୋମଳ ତୂଳି[୧]ମାନେ । ଅଛନ୍ତି ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ଆସନେ ॥ ୧୦୧
ମୁକ୍ତାଦାମେ ବିଲମ୍ବିତ । ଯହିଁ ବିତାନେ ଦ୍ୟୁତିମନ୍ତ ॥ ୧୦୨

୧. ତୂଳି = ଲେଖନୀ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୧ ଯେ ଯୁତ ମହାମର୍କତରେ । ସେ ସ୍ୱଚ୍ଛସ୍ଫଟିକବାଡ଼ରେ ॥ ୧୦୩
ଅତିଉଜ୍ଜ୍ୱଳବନ୍ତ ହୋଇ । ରତ୍ନପ୍ରଦୀପ ଛନ୍ତି ଯହିଁ ॥ ୧୦୪
ରତ୍ନସଂଯୁତ ନାରୀମାନେ । ଅଛନ୍ତି ଯେବଣ ଭବନେ ॥ ୧୦୫
୩୨ ସର୍ବସଂପତ୍ତି ଅଛି ଯହିଁ । ଏମନ୍ତ ସମୃଦ୍ଧିକି ଚାହିଁ ॥ ୧୦୬
ବ୍ରାହ୍ମଣ କରି ବିଲୋକନ । ତର୍କିଲା ସ୍ଥିର କରି ମନ ॥ ୧୦୭
ହେତୁ ନ ଥାଇ ଏ ସଂପତ୍ତି । କାହୁଁ ହୋଇଲା ଉତପତ୍ତି ॥ ୧୦୮
୩୩ ଦରିଦ୍ର ମୁଁ ଯେ ବାରମ୍ବାର । ଦୁର୍ଭଗ ଅଟଇ ଆବର ॥ ୧୦୯
ମୁଁ ଯେ ଏମନ୍ତ ମୋର ପୁଣ । ନିଶ୍ଚେ ଏ ସଂପତ୍ତିକାରଣ ॥ ୧୧୦
ମହାବିଭୂତି ଯଦୁପତି । ତା' ଦରଶନୁଁ ଉତପତ୍ତି ॥ ୧୧୧
ଏଠାରେ ହୋଇଲା ସଂଭବ । ଆନ ଠାବରୁ କାହୁଁ ହେବ ॥ ୧୧୨
୩୪ ଯେ ଯଦୁମାନଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ସେ କୃଷ୍ଣ ସଖା ଅଟେ ମୋର ॥ ୧୧୩
ବହୁତ ମାଗିଲା ଲୋକକୁ । ଦିଅନ୍ତି ନ କହନ୍ତେ ତାକୁ ॥ ୧୧୪
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦାତା ସେ ଆପଣ । ଯାହା କରନ୍ତି ବିତରଣ ॥ ୧୧୫
ନିଶ୍ଚେ ଜଳଦ ପ୍ରାୟେ କରି । ତାହା ଦେଖନ୍ତି ସେ ଶ୍ରୀହରି ॥ ୧୧୬
ଯେ ପାରେ ପୂରାଇ ସାଗର । ସେ ବଡ଼ ଦାତା ଜଳଧର ॥ ୧୧୭
ବହୁତ କଲେହେଁ ବର୍ଷଣ । ତା' ଅଳ୍ପପ୍ରାୟେ ମଣି ପୁଣ ॥ ୧୧୮
ଲାଜେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ନ ବରଷେ । କର୍ଷକ ଥାନ୍ତେ ନିଦ୍ରାବଶେ ॥ ୧୧୯
ରାତ୍ରେ ତା' କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କୁ ହିଁ । ଜଳରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରଇ ॥ ୧୨୦
ଏହି ରୂପରେ ହେଁ ଶ୍ରୀପତି । ଦେଲେ ଯା' ଏ ଇନ୍ଦ୍ରସଂପତ୍ତି ॥ ୧୨୧
୩୫ ଅଳପ ପ୍ରାୟେକ ମଣିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ମୋତେ ନ କହିଲେ ॥ ୧୨୨
ବହୁତ ଯା' ଆପଣେ ଦ୍ୟନ୍ତି । ଅଳପପ୍ରାୟେ ତା' ମଣନ୍ତି ॥ ୧୨୩
ଅଳ୍ପ ଦେଲେହେଁ ଭକ୍ତ ଲୋକ । ତା' ଘେନେ ବହୁତ ପ୍ରାୟେକ ॥ ୧୨୪
ତଣ୍ଡୁଳ ଏକମୁଷ୍ଟି ନେଇ । ନିକଟେ ଯାହା ଦେଲି ମୁହିଁ ॥ ୧୨୫
ତାହା ସେ ମହାତ୍ମା ଶ୍ରୀହରି । ଘେନିଲେ ଅତି ପ୍ରୀତି କରି ॥ ୧୨୬
୩୬ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁଭାବ ଯାର । ଯେ ଗୁଣମାନଙ୍କ ମନ୍ଦିର ॥ ୧୨୭
ଏମନ୍ତ କୃଷ୍ଣଠାରେ ମୁହିଁ । ବିଶେଷେ ସଙ୍ଗ ଲଭିଲଇଁ ॥ ୧୨୮
ମୋହର ଜନ୍ମ ଜନ୍ମାନ୍ତରେ । ସେ ଗୋବିନ୍ଦର ଚରଣରେ ॥ ୧୨୯
ସୌହୃଦ ସଖ୍ୟ ମୈତ୍ରୀ ଦାସ୍ୟ । ନିତ୍ୟରେ ହୁଅନ୍ତୁ ଅବଶ୍ୟ ॥ ୧୩୦
ସେ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତସଙ୍ଗେ ମୋର । ଉତ୍ତମ ସଙ୍ଗ ହୋଉ ଆର ॥ ୧୩୧
୩୭ ଯେ ନାନା ବିଚିତ୍ର ଅଟନ୍ତି । ସେ ରାଜ୍ୟ ସଂପଦ ବିଭୂତି ॥ ୧୩୨
ଯେ ଅବିବେକୀ ଭକ୍ତ ଜନ । ତାକୁ ନ ଦ୍ୟନ୍ତି ଭଗବାନ ॥ ୧୩୩
ଯେଣୁ ସେ ଆପଣେ ପଣ୍ଡିତ । ଧନୀମାନଙ୍କ ଗର୍ବଜାତ ॥ ୧୩୪
ଯେବଣ ଅତି ନିପାତନ । ତାହା କରନ୍ତେ ବିଲୋକନ ॥ ୧୩୫

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୮ ଯେ ଅତିଭକ୍ତ କୃଷ୍ଣଠାରେ । ସେ ବିପ୍ର ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ।। ୧୩୬
ଆପଣା ବୁଦ୍ଧିରେ ବିଚାରି । ଅତି ଲମ୍ପଟ ନୋହି କରି ।। ୧୩୭
ବିଷୟମାନଙ୍କୁ କ୍ରମଶ । ଛାଡ଼ିବା କରନ୍ତେ ଅଭ୍ୟାସ ।। ୧୩୮
ଭାର୍ଯ୍ୟାର ସହିତେ ବହନ । ଭୁଞ୍ଜିଲା ସେ ବିଷୟମାନ ।। ୧୩୯
୩୯ ଯେ ପ୍ରଭୁ ଅଟେ ଯଜ୍ଞପତି । ଦେବତାଙ୍କର ଦେବ ଅତି ।। ୧୪୦
ସେ ଶ୍ରୀହରିର ବିପ୍ରେ ନିତି । ପ୍ରଭୁ ଦେବତା ହିଁ ଅଟନ୍ତି ।। ୧୪୧
ତାର ସେ ବିପ୍ରଙ୍କର ତହୁଁ । ଅଧିକ ହୋଇ ନାହିଁ କେହୁ ।। ୧୪୨
୪୦ ଯେ କୃଷ୍ଣ ଆନରେ ଅଜିତ । ସେ ନିଜ ଭୃତ୍ୟେ ପରାଜିତ ।। ୧୪୩
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । କୃଷ୍ଣେ ତା' ଅତି ପ୍ରୀତି ପୁଣ ।। ୧୪୪
ସେ କୃଷ୍ଣଧ୍ୟାନବେଗୁଁ ତାର । ଶିଥିଳ ହେଲା ଅହଙ୍କାର ।। ୧୪୫
ସାଧୁମାନଙ୍କ ଗତି ଯେହି । ସେ କୃଷ୍ଣସ୍ଥାନ ଯେ ଅଟଇ ।। ୧୪୬
ସେ ବଇକୁଣ୍ଠ ପୁର ପୁଣ । ନିକଟେଂ[1] ଲଭିଲା ବ୍ରାହ୍ମଣ ।। ୧୪୭
୪୧ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଦେବ ଭଗବାନ । ଏ ତା' [2]ପୃଥୁକ-ଉପାଖ୍ୟାନ ।। ୧୪୮
ଯେ ନର କରଇ ଶ୍ରବଣ । ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଭାବକୁ ହିଁ ପୁଣ ।। ୧୪୯
ସେ ଭାବ ଲଭି କୃଷ୍ଣଠାଇଁ । କର୍ମବନ୍ଧରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ।। ୧୫୦
ଭଣଇ ବିପ୍ର ଦୀନବନ୍ଧୁ । ଆହେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କୃପାସିନ୍ଧୁ ।। ୧୫୧
ଦରିଦ୍ର ସୁଦାମାର ଠାରେ । ଯେ ଦୟା ହୋଇଲା ପୂର୍ବରେ ।। ୧୫୨
ମୁଁ ଦୀନ ଅତି ମୋହଠାରେ । ସେ କିମ୍ପା ହୋଉନାହିଁ ବାରେ ।। ୧୫୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପୃଥୁକୋପାଖ୍ୟାନଂ
ନାମ ଏକାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଦ୍ୱ୍ୟଶୀତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦ୍ୱ୍ୟଶୀତିତମ ଆଗତ୍ୟ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରଂ ରବିଗ୍ରହେ ।
ବୃଷ୍ଣୀନ୍ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ମୁଦା ଭୂପାଶ୍ଚକ୍ରୁଃ କୃଷ୍ଣକଥା ମିଥଃ ।। ୧
ଶ୍ରୀଦାମସୁହୃଦେ କୃଷ୍ଣଃ ପ୍ରକର୍ଣ୍ଣ୍ୟେନ୍ଦ୍ରଂ ପଦଂ ଭୁବି ।
ନନ୍ଦାଦିସୁହୃଦାନନ୍ଦୀ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରଂ ଜଗାମ ସଃ ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ କହନ୍ତି ଶୁକ ମୁନିବର । ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ନରେଶ୍ୱର ।। ୧
ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଏକ ଦିନେ । ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନି ଜନେ ।। ୨

---

୧. ଅଚିରେ ।   ୨. ପୃଥୁକ = ଚୂଡ଼ା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଦ୍ୱାରକାପୁରେ ଥାନ୍ତେ ରହି ।	ହେ ନୃପ ! ସର୍ବଗ୍ରାସ ହୋଇ ॥	୩
	ସୂର୍ଯ୍ୟୋପରାଗ ଅତିଶୟେ ।	ହୋଇଲା ଯେହ୍ନେ କଳ୍ପକ୍ଷୟେ ॥	୪
୨	ଆଗହୁଁ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦମାନେ ।	କହିଥାଆନ୍ତେ ସର୍ବଜନେ ॥	୫
	ସେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋପରାଗ ଜାଣିଣ ।	ମଙ୍ଗଳବିଧିକି ବାଞ୍ଛିଣ ॥	୬
	କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରକୁ ହେ ରାଜନ ।	ସେକାଳେ କଲେ ସେ ଗମନ ॥	୭
୩	ସମସ୍ତ ଶସ୍ତ୍ରଧାରୀଙ୍କର ।	ମଧ୍ୟରେ ଅଟନ୍ତି ଯେ ବର ॥	୮
	ଯେ ଜମଦଗ୍ନିର ତନୟ ।	ପୃଥ୍ୱୀ କରନ୍ତେ ନିଃକ୍ଷତ୍ରିୟ ॥	୯
	ରାଜାମାନଙ୍କ ରକ୍ତଚୟେ ।	ହ୍ରଦଙ୍କୁ କଲେ ଅତିଶୟେ ॥	୧୦
୪	କର୍ମ ନ ପାରେ ଯାଙ୍କୁ ଛୁଇଁ ।	ସେ ଭଗବାନ ରାମ ଯହିଁ ॥	୧୧
	ଲୋକଙ୍କୁ ଘେନାନ୍ତେ ଶିକ୍ଷାକୁ ।	ସେ ଈଶ କଲେ ଅଧ୍ୱରକୁ ॥	୧୨
	ଅଘନାଶନେ ଅପଣ୍ଡିତ ।	ଯାଗକୁ କରଇ ଯେମନ୍ତ ॥	୧୩
୫	ଅତ୍ୟନ୍ତ ସେ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାରେ ।	ଭାରତଖଣ୍ଡ-ସର୍ବନରେ ॥	୧୪
୬	ନିଜ ପାପକୁ ବିନାଶନ ।	କରିବା ଅର୍ଥେ ହେ ରାଜନ ॥	୧୫
	ଚଳିଲେ ସେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ।	ଯାଦବମାନେ ସେ ରୂପରେ ॥	୧୬
	ଅକ୍ରୂର-ବସୁଦେବ ଦୁଇ ।	ଯେ ବା ଆହୁକ ଆଦି ହୋଇ ॥	୧୭
	ସମସ୍ତେ ଚଳିଲେ ତତ୍‌କ୍ଷଣ ।	ସେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରକୁ ବୋଲିଣ ॥	୧୮
	ଗଦ-ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ-ଶାମ୍ବ ତିନି ।	ଗମନ କଲେକ ଏ ପୁଣି ॥	୧୯
	ଯେ ଶୁକ-ସୁଚନ୍ଦ୍ର[୧] -ସାରଣ ।	ଏମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗତେଣ ॥	୨୦
	ଦ୍ୱାରକାରକ୍ଷାନିମିତ୍ତରେ ।	ରହିଲେ ଅନିରୁଦ୍ଧ ପୁରେ ॥	୨୧
	ଆବର ସେ କୃତବର୍ମା ହିଁ ।	ରହିଲେ ସେନାପତି ହୋଇ ॥	୨୨
୭	ବିମାନପ୍ରାୟେ ଆଭା ଯାର ।	ସେ ରଥମାନଙ୍କେ ଆବର ॥	୨୩
	ଚଞ୍ଚଳଗତି ଯାହାଙ୍କରେ ।	ସେ ଦିବ୍ୟ ଅଶ୍ୱମାନଙ୍କରେ ॥	୨୪
	ଗର୍ଜନ୍ତେ ଯେ ଗିରିସମାନ ।	ଏମନ୍ତ ହସ୍ତିମାନଙ୍କେଣ ॥	୨୫
	ବିଦ୍ୟାଧରଙ୍କ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ।	ଯାହାଙ୍କ ତେଜ ବିକାଶଇ ॥	୨୬
	ଏମନ୍ତ ନରମାନଙ୍କରେ ।	ଗମନ କଲେ ସେ କାଳରେ ॥	୨୭
୮	ଉତ୍ତମ ମାଳା ବସ୍ତ୍ରମାନ ।	ଯାହାଙ୍କ ଦେହରେ ଶୋଭନ ॥	୨୮
	ସୁବର୍ଣ୍ଣମାଳା ଯାହାଙ୍କର ।	ଯେ ତେଜସ୍ୱନ୍ତ ବଳିୟାର ॥	୨୯
	ଦିବ୍ୟ କବଚ ପିନ୍ଧି ପୁଣ ।	ପତ୍ନୀମାନଙ୍କ ସହିତେଣ ॥	୩୦
	ଚଳନ୍ତେ ମାର୍ଗେ ସେ ଯଦୁଏ ।	ଶୋଭା ପାଇଲେ ଦେବପ୍ରାୟେ ॥	୩୧
୯	ସେ ମହାଭାଗ ଯଦୁମାନେ ।	ସଂଯତ ହୋଇଣ ସେ ଦିନେ ॥	୩୨
	ଉପାସ କରି ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ।	ସ୍ନାନକୁ କରିଣ ଗଙ୍ଗାରେ ॥	୩୩

୧. ସୁଭଦ୍ର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବସନ-ମାଳା-ରୁକ୍ମମାଳେ	ଅଛନ୍ତି ଯାହାଙ୍କର ଗଳେ	॥	୩୪
	ଏମନ୍ତ ଉତ୍ତମ ଧେନୁଙ୍କୁ	ଦେଲେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ	॥	୩୫
୧୦	ସେ ରାମହ୍ରଦମାନଙ୍କରେ	ବିଧିମନ୍ତରେ ବୃଷ୍ଣିବୀରେ	॥	୩୬
	ଉତ୍ତମ କରି ହେ ରାଜନ	ସେଦିନ କରି ମୁକ୍ତିସ୍ନାନ	॥	୩୭
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର	ଉତ୍ତମ ଭକ୍ତି ନିରନ୍ତର	॥	୩୮
	ହୋଉ ବୋଲିଣ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ	ଦେଲେ ସେ ଉତ୍ତମ ଅନ୍ନକୁ	॥	୩୯
୧୧	କୃଷ୍ଣଟି ଦେବତା ଯା'ଙ୍କର	ସେ ଯଦୁମାନେ ତଦନ୍ତର	॥	୪୦
	ମୁକ୍ତି ହେବାର ସ୍ୱୟେଂ ଜାଣି	ଭୋଜନ କରି ସର୍ବେ ପୁଣି	॥	୪୧
	ରହିଲେ[1] ବୃକ୍ଷଙ୍କ ମୂଳରେ	ଶୀତଳ ଛାୟାମାନଙ୍କରେ	॥	୪୨
୧୨	ଯେ ମତ୍ସ୍ୟଦେଶର ରାଜାଏ	ଯେ ଉଶୀନରନୃପତିଏ	॥	୪୩
୧୩	କୋଶଳ-ବିଦର୍ଭ ବେନିରେ	ଥିଲେ ଯେତେକ ନରେଶ୍ୱରେ	॥	୪୪
	କୁରୁ-ସୃଞ୍ଜୟ ବେନି ଦେଶେ	ଯେ ଅବା ଥିଲେ ନର-ଈଶେ	॥	୪୫
	କାମ୍ବୋଜ-କେକୟ-ମଦ୍ରରେ	ଥିଲେ ଯେତେକ ନୃପବରେ	॥	୪୬
	ଯେ କୁନ୍ତି-ଆନର୍ତ୍ତ-[2]କେରଳ	ଏ ତିନିଦେଶ ଯେ ଭୂପାଳ	॥	୪୭
	ଯେ ଅବା ଥିଲେ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନେ	ଆପଣା ପକ୍ଷ ରାଜାମାନେ	॥	୪୮
	ଆବର ଶତସଂଖ୍ୟ ହୋଇ	ଥିଲେ ଯେ ଅନ୍ୟ ନରସାଇଁ	॥	୪୯
	ନନ୍ଦକୁ ଆଦି ହୋଇ ପୁଣ	ଯେତେ ସୁହୃଦ ଗୋପଗଣ	॥	୫୦
	ଗୋପୀଏ ଉତ୍‌କଣ୍ଠିତ ହୋଇ	ଯେ ଥିଲେ ଚିରକାଳୁ ରହି	॥	୫୧
	ଏ ସର୍ବେ ସେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ	ଆସି ମିଳିଲେ ସେ କାଳରେ	॥	୫୨
	ସେ ଯଦୁମାନେ ହେ ରାଜନ	ତାହାଙ୍କୁ କଲେ ବିଲୋକନ	॥	୫୩
	ସେମାନେ ଯଦୁମାନଙ୍କର	ସୁହୃଦ-ସମ୍ବନ୍ଧିନିକର	॥	୫୪
୧୪	ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟେ ଯଉଁ ଦରଶନ	ଯେ ହର୍ଷ ତହିଁରୁ ଉତ୍‌ପନ୍ନ	॥	୫୫
	ତା' ବେଗେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିକାଶ	ଯେ ହୃଦ-ବଦନସାରସ	॥	୫୬
	ତେଣେ ଯେ ଦିଶନ୍ତି ଶୋଭିତ	ଯାହାଙ୍କ ରୋମ ପୁଲକିତ	॥	୫୭
	ନୟନୁଁ ବହେ ଅଶ୍ରୁମାନ	ଗାଢ଼େ କରି ସେ ଆଲିଙ୍ଗନ	॥	୫୮
	କହି ନ ପାରିଲେ ବାକ୍ୟକୁ	ସର୍ବେ ଲଭିଲେ ଆନନ୍ଦକୁ	॥	୫୯
୧୫	ଯେ ସ୍ମିତ ଅତି ସୌହୃଦରେ	ତେଣେ ନିର୍ମଳ ଅପାଙ୍ଗରେ	॥	୬୦
	ଦୃଷ୍ଟି ଅଟଇ ଯାହାଙ୍କର	ସେ ନାରୀମାନେ ପରସ୍ପର	॥	୬୧
	ହୁଅନ୍ତେ ଦେଖାଦେଖି ତହିଁ	ସ୍ନେହେ ନୟନୁଁ ଅଶ୍ରୁ ବହି	॥	୬୨
	କୁଙ୍କୁମପଙ୍କଯୁତ ସ୍ତନ	ସ୍ତନରେ କରି ବିମର୍ଦ୍ଦନ	॥	୬୩
	ଭୁଜମାନଙ୍କେ ହେ ରାଜନ	ସେକାଳେ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ	॥	୬୪

୧. ବସିଲେ ।　　୨. ଆରଙ୍ଗ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୬ ସେ ଯଦୁମାନେ ତଦନ୍ତର । ବୃଦ୍ଧଙ୍କୁ କଲେ ନମସ୍କାର ।। ୬୫

କନିଷ୍ଠମାନେ ପୁଣ ତାଙ୍କୁ । କଲେ ଉତ୍ତମ ପ୍ରଣାମକୁ ।। ୬୬

ସ୍ୱାଗତ କୁଶଳ ପୁଛିଲେ । ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟେ କୃଷ୍ଣକଥା କଲେ ।। ୬୭

୧୭ ଭଗିନୀମାନଙ୍କୁ ଭ୍ରାତାଙ୍କୁ । ସେ ଭ୍ରାତାଭଗିନୀ-ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ।। ୬୮

ନିଜ ଜନନୀ-ପିଅରଙ୍କୁ । ଭ୍ରାତାଙ୍କ ବନିତାମାନଙ୍କୁ ।। ୬୯

ଆବର କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହିଁ ପୁଣ । ସେ କୁନ୍ତୀ କରି ବିଲୋକନ ।। ୭୦

ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟେ ପ୍ରେମକଥନରେ । ଶୋକ ଛାଡ଼ିଲେ ସେ କାଳରେ ।। ୭୧

ଶ୍ରୀକୁନ୍ତୀ ଉବାଚ

୧୮ ବସୁଦେବଙ୍କୁ ଏ ରୂପରେ । କୁନ୍ତୀ କହନ୍ତି ସେ କାଳରେ ।। ୭୨

ଅପୂର୍ଣ୍ଣକାମ କରି ମୁହିଁ । ଆତ୍ମାକୁ ନିଶ୍ଚୟେ ମଣଇଁ ।। ୭୩

ହେ ଆର୍ଯ୍ୟ ଭ୍ରାତ ! ଯେଣୁ ପୁଣ । ବିପତ୍ତିକାଳମାନଙ୍କେଣ ।। ୭୪

ଆହେ ସତ୍ତମ ମୋ ବାର୍ତ୍ତାକୁ । ମନେ ନ କର ସ୍ମରଣାକୁ ।। ୭୫

୧୯ ଦଇବ ପ୍ରତିକୂଳ ଯାକୁ । ସ୍ୱଜନ ହେଲେହେଁ ତାହାକୁ ।। ୭୬

ସୁହୃଦ-ଜ୍ଞାତି-ପୁତ୍ରମାନେ । ପିତା-ଜନନୀ-ଭ୍ରାତା ଜନେ ।। ୭୭

ସ୍ମରଣା ନ କରନ୍ତି ଯେଣୁ । ତୁମ୍ଭର ଦୋଷ ନାହିଁ ତେଣୁ ।। ୭୮

ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ

୨୦ ସେ ବସୁଦେବ ହିଁ ଏମନ୍ତ । କୁନ୍ତୀକି କହନ୍ତି ହେ ମାତ[୧] ।। ୭୯

ଆମ୍ଭେ ଦୈବର କ୍ରୀଡ଼ାନର । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅସୂୟା ନ କର ।। ୮୦

ଈଶ୍ୱରବଶ ହୋଇ ଜନ । ଯେଣୁ କରଇ କାର୍ଯ୍ୟମାନ ।। ୮୧

୨୧ କଂସରେ ସଂତପ୍ତ ହୋଇଲୁଁ । ଦଶ ଦିଗରେ ସର୍ବେ ଗଲୁଁ ।। ୮୨

ଆଗୋ ଭଗିନି ! ବର୍ତ୍ତମାନ । ଦଇବେ ଲଭିଲୁଁ ସ୍ୱସ୍ଥାନ ।। ୮୩

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୨ ଯେ ଉଗ୍ରସେନ-ବସୁଦେବ । ଇତ୍ୟାଦି ଯେତେକ ଯାଦବ ।। ୮୪

ତେଣେ ଉତ୍ତମ ପୂଜା ପାଇ । ରାଜାଏ ଅଇଲେ ସେଠାଇଁ ।। ୮୫

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦରଶନୁଁ ଜାତ । ପରମାନନ୍ଦେ ହେଲେ ଯୁତ ।। ୮୬

୨୩| ଯେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋଣ । ଗାନ୍ଧାରୀ ସୁତଙ୍କ ସଙ୍ଗେଣ ।। ୮୭

୨୬| ପତ୍ନୀମାନଙ୍କ ସହିତରେ । ପାଣ୍ଡବମାନେ ସେ ରୂପରେ ।। ୮୮

କୁନ୍ତୀ ସଂଜୟ ବେନି ଜଣ । ବିଦୁର କୃପାଚାର୍ଯ୍ୟ ପୁଣ ।। ୮୯

ଯେ କୁନ୍ତିଭୋଜ ନରେଶ୍ୱର । ବିରାଟ ଭୀଷ୍ମକ ଆବର ।। ୯୦

ମହାବଳିଷ୍ଠ ନଗ୍ନଜିତ । ଯେ ବା ଦ୍ରୁପଦ ପୁରୁଜିତ ।। ୯୧

---

୧. କନିଷ୍ଠଭଗିନୀ ହୋଇଥିବାରୁ ବସୁଦେବଙ୍କର କୁନ୍ତୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଏହା ସ୍ନେହସୂଚକ ସମ୍ବୋଧନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ଶଲ୍ୟ ଧୃଷ୍ଟକେତୁ ଦୁଇ	। ଯେ କାଶୀଦେଶନରସାଇଁ	॥	୯୨
	ଯେ ବିଶାଳାକ୍ଷ ଦମଘୋଷ	। ମଦ୍ର-କେକୟ ବେନି-ଈଶ	॥	୯୩
	ଯେ ଯୁଧାମନ୍ୟୁ ମହୀପାଳ	। ଯେ ବା ସୁଶର୍ମା ମଇଥିଳ	॥	୯୪
	ସୁତମାନଙ୍କ ସହିତରେ	। ବାହ୍ଲୀକ ଆଦି ଯେତେ ବୀରେ	॥	୯୫
	ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଅନୁବର୍ତ୍ତି	। ଯେ ଥିଲେ ଅନ୍ୟ ନରପତି	॥	୯୬
	ହେ ନୃପ ! ଯେ ଅତିସୁନ୍ଦର	। ଯେ ପୁଣ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମନ୍ଦିର	॥	୯୭
	ଦେଖି ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର କାୟ	। ସସ୍ତ୍ରୀକେ ଲଭିଲେ ବିସ୍ମୟ	॥	୯୮
୨୭	ସେ ନୃପେ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ	। ସେ ରାମ-କୃଷ୍ଣ-ବେନି ବୀରେ	॥	୯୯
	ଉତ୍ତମ ପୂଜାକୁ ଲଭିଣ	। ଆନନ୍ଦଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପୁଣ	॥	୧୦୦
	କୃଷ୍ଣଗୃହୀତ ସେ ଯଦୁଙ୍କୁ	। କଲେ ଉତ୍ତମ ପ୍ରଶଂସାକୁ	॥	୧୦୧
୨୮	ହେ ଭୋଜପତି ! ତୁମ୍ଭେମାନେ	। ଜନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଏ ଭୁବନେ	॥	୧୦୨
	ସଫଳ ଜନ୍ମଟି ତୁମ୍ଭର	। ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ଯେ ଯୋଗିଜନର	॥	୧୦୩
	ଯେଣୁ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଆବର	। ତୁମ୍ଭେ ଦେଖୁଛ ବାରମ୍ବାର	॥	୧୦୪
୨୯	ଯାହା' କୀର୍ତ୍ତିକି ବେଦମାନେ	। ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନେ	॥	୧୦୫
	ଏ ସଂସାରକୁ ସେହି କୀର୍ତ୍ତି	। ପବିତ୍ର କରୁଅଛି ଅତି	॥	୧୦୬
	ଯା' ପାଦଧୌତ ଗଙ୍ଗାନୀର	। ବେଦାଖ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ବାକ୍ୟ ଯାର	॥	୧୦୭
	ପବିତ୍ର କରଇ ଭୁବନ	। କାଳେ ଯା' ଭଗ ବିନାଶନ	॥	୧୦୮
	ସେ ଭୂମି ଯା' ପାଦନଳିନ	। ସ୍ପରଶସକାଶୁଁ ଉତ୍‌ପନ୍ନ	॥	୧୦୯
	ଯେ ଶକ୍ତି ତେଣେ ସେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	। ଦେଉଛି ଅଖିଳ ଅର୍ଥକୁ	॥	୧୧୦
୩୦	ଯେ ଦରଶନ ସ୍ପରଶନ	। ଯେ ବା ଗମନ ଯେ କଥନ	॥	୧୧୧
	ଯେ ଶଯ୍ୟା ଆସନ ଅଶନ	। ବିବାହସଂବନ୍ଧ ଯେ ଆନ	॥	୧୧୨
	ଦେହବନ୍ଧ ହିଁ ଯେ ତୁମ୍ଭର	। ଏ ହେଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସଙ୍ଗର	॥	୧୧୩
	ପ୍ରବୃତ୍ତିମାର୍ଗେ ପୁଣ ନିତି	। ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଅଛ ଅନୁବର୍ତ୍ତି	॥	୧୧୪
	ସେ ତୁମ୍ଭ ଗୃହେ ଭଗବାନ	। ଯେଣୁ ହୋଇଲେ ଉତପନ୍ନ	॥	୧୧୫
	ସ୍ୱର୍ଗ-ମୋକ୍ଷରେ ସେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	। କଲେ ନିତ୍ୟରେ ବିତୃଷ୍ଣାକୁ	॥	୧୧୬
	ଏଣୁ ସମସ୍ତେ ତୁମ୍ଭେମାନେ	। ସଫଳଜନ୍ମା ଏ ଭୁବନେ	॥	୧୧୭

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୧	କହୁଅଛନ୍ତି ବ୍ୟାସସୁତ	। ଶୁଣ ହେ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ	॥	୧୧୮
	କୃଷ୍ଣ ସହିତେ ଯଦୁମାନେ	। ଆସିଣ ମିଳିଲେ ସେ ସ୍ଥାନେ	॥	୧୧୯
	ନନ୍ଦ ଏମନ୍ତ ଜାଣି ତହିଁ	। ଶକଟେ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଥୋଇ	॥	୧୨୦
	ସର୍ବଗୋପାଳମାନଙ୍କରେ	। ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ସେ କାଳରେ	॥	୧୨୧
	ଦେଖିବା ଇଚ୍ଛାରେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	। ଚଳିଲେ କୃଷ୍ଣନିକଟକୁ	॥	୧୨୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୨ ପ୍ରାଣପ୍ରବେଶରେ ଯେସନେ । ବେଗେ ଉଠନ୍ତି ଦେହମାନେ ॥ ୧୨୩
ନନ୍ଦକୁ ଦେଖି ସେ ରୂପରେ । ହୃଷ୍ଟ ହୋଇଣ ଯଦୁବୀରେ ॥ ୧୨୪
ଚିରକାଳରୁ ଦରଶନେ । କାତର ହୋଇକରି ମନେ ॥ ୧୨୫
ଅତିଗାଢ଼ରେ ସେ ବହନ । ନନ୍ଦକୁ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ ॥ ୧୨୬
୩୩ ନନ୍ଦକୁ ବସୁଦେବ ପୁଣ । ପ୍ରେମରେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇଣ ॥ ୧୨୭
ପ୍ରୀତିରେ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲା । ଯେ କ୍ଲେଶ କଂସ ଦେଇଥିଲା ॥ ୧୨୮
ପୁତ୍ର ଯା' ନେଲେ ଗୋକୁଳକୁ । ସ୍ମରନ୍ତେ ଏ ବେନି କଥାକୁ ॥ ୧୨୯
୩୪ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣରାମ ବେନି ଜଣ । ନନ୍ଦଯଶୋଦାଙ୍କୁ ହିଁ ପୁଣ ॥ ୧୩୦
ପ୍ରଣାମ କରି ହେ ରାଜନ । ସ୍ନେହରେ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ ॥ ୧୩୧
ନୟନୁଁ ଲୋତକ ତେଜିଲେ । କିଛି ନ କହି ତୁନି ହେଲେ ॥ ୧୩୨
୩୫ ଯଶୋଦା ମହାଭାଗ୍ୟବତୀ । ସେ ବେନି ସୁତଙ୍କୁ ଝଟିତି ॥ ୧୩୩
ବସାଇ ନିଜ ଆସନରେ । ଭିଡ଼ିଣ ବାହୁଯୁଗଳରେ ॥ ୧୩୪
ନନ୍ଦ ଯଶୋଦା ବେନି ଜନ । ନେତ୍ରୁ ଛାଡ଼ିଲେ ଅଶ୍ରୁମାନ ॥ ୧୩୫
୩୬ ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ପୁଣ ତହିଁ । ରୋହିଣୀ ଦେବକୀ ଏ ଦୁଇ ॥ ୧୩୬
ସେ ଯଶୋଦାଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ । କରିଣ ପୂର୍ବେ ଯଉଁ ମାନ ॥ ୧୩୭
ସେ କରିଥିଲେ ମିତ୍ରଭାବ । ସ୍ମରଣା କରନ୍ତେ ତା' ସର୍ବ ॥ ୧୩୮
ନୟନୁଁ ଲୋତକ ତେଜିଲେ । ଏମନ୍ତ ବଚନ କହିଲେ ॥ ୧୩୯
୩୭ ହେ ବ୍ରଜେଶ୍ୱରି ! ମିତ୍ରପଣ । ବର୍ତ୍ତିଛି ଯେ ତୁମ୍ଭର ପୁଣ ॥ ୧୪୦
ତା' ପାସୋରିବ କଉଁ ନାରୀ । ଇନ୍ଦ୍ରପଦ ହିଁ ଲଭି କରି ॥ ୧୪୧
ଯେବଣ ମିତ୍ରଭାବକୁ ହିଁ । ସଂସାରେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ନାହିଁ ॥ ୧୪୨
୩୮ ଏ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନି ଭ୍ରାତ । ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ତାତ-ମାତ ॥ ୧୪୩
ଆଗୋ ଯଶୋଦା ! ତୁମ୍ଭେ ବେନି । ଏହାଙ୍କ ପିଅର-ଜନନୀ ॥ ୧୪୪
ଏ ତୁମ୍ଭ ପୁରେ ଥାନ୍ତି ରହି । ଯେ ପ୍ରୀତି-ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଦୁଇ ॥ ୧୪୫
ପୋଷଣ ଲାଳନ ଯେ ଆନ । ଏମାନ ଲଭି ପ୍ରତିଦିନ ॥ ୧୪୬
ଭୟ ହିଁ ନ ଲଭି କାହିଁରେ । ନିବାସ କଲେ ତୁମ୍ଭ ପୁରେ ॥ ୧୪୭
ନେତ୍ରଯୁଗଳର ଯେସନ । ରକ୍ଷକ ଅଟେ ପକ୍ଷ୍ମମାନ ॥ ୧୪୮
ତାଙ୍କ ରକ୍ଷକ ସେ ରୂପରେ । ତୁମ୍ଭେ, ଏ ଯୁକ୍ତ ତୁମ୍ଭଠାରେ ॥ ୧୪୯
ଏ ପର ଏହୁ ଆପଣାର । ଯେଣୁ ଏ ନାହିଁ ସାଧୁଙ୍କର ॥ ୧୫୦

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୯ କହନ୍ତି ସତ୍ୟବତୀ ନାତି । ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ନରପତି ॥ ୧୫୧
ଯଉଁ କୃଷ୍ଣର ଦରଶନେ । ପଲକ କଲା ଯେ ନୟନେ ॥ ୧୫୨
ସେ ବିଧାତାକୁ ଯେ ନିନ୍ଦନ୍ତି । ଏମନ୍ତ ଯେ ବ୍ରଜଯୁବତୀ ॥ ୧୫୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ଚିରକାଳରୁ ବାଞ୍ଛିତ	। ଲଭି ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ତୁରିତ	॥	୧୫୪
	ନେତ୍ରଦ୍ୱାରରେ ଆଣି କରି	। ହୃଦୟେ ରଖି ସର୍ବନାରୀ	॥	୧୫୫
	ବହୁତ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ	। ତାଦାତ୍ମ୍ୟ ଭାବକୁ ଲଭିଲେ	॥	୧୫୬
	ଯଉଁ ଭାବକୁ ଯୋଗୀମାନେ	। ଲଭିନାହାନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ	॥	୧୫୭
୪୦	ଗୋପିକାମାନେ ସେ ରୂପରେ	। ରହିଥାଆନ୍ତେ ସେ ବନରେ	॥	୧୫୮
	ସେ ଭଗବାନ ତାଙ୍କ ଠାଇଁ	। ଏକାନ୍ତେ ଉପଗତ ହୋଇ	॥	୧୫୯
	ଗୋପୀଙ୍କି କରି ଆଲିଙ୍ଗନ	। ପଚାରି ଶୁଭ ବାର୍ତ୍ତାମାନ	॥	୧୬୦
	ଅଳପ ହୋଇ ହସି କରି	। ଏମନ୍ତ କହିଲେ ମୁରାରି	॥	୧୬୧
୪୧	ନିଜଲୋକଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଯେହି	। ତାହା କରିବା ଅର୍ଥେ ମୁହିଁ	॥	୧୬୨
	ଶତ୍ରୁଙ୍କ ପକ୍ଷବିନାଶରେ	। ଚିତ୍ତ ଦିଅନ୍ତେ ନିରନ୍ତରେ	॥	୧୬୩
	ଗଲୁଁ ବିଳମ୍ବ କରି ଆମ୍ଭେ	। ହେ ସଖୀମାନେ ମୋତେ ତୁମ୍ଭେ	॥	୧୬୪
	କରୁଥାଅ କି ସୁମରଣ	। ଏମନ୍ତ ପଚାରୁଛି ପୁଣ	॥	୧୬୫
୪୨	କରୁଛି ଏମନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନକୁ	। ତୁମ୍ଭେ ଗୋ ସମସ୍ତେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	॥	୧୬୬
	ଗୋପୀଙ୍କି ଛାଡ଼ିଗଲେ ଯେଣୁ	। କୃତଜ୍ଞ ନୁହନ୍ତି ଏ ତେଣୁ	॥	୧୬୭
	କରିଣ ଏମନ୍ତ ଶଙ୍କାକୁ	। କରୁଅଛ କି ଅବଜ୍ଞାକୁ	॥	୧୬୮
	ଯେଣୁ ଗୋ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	। ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଦିନୁଁଦିନ	॥	୧୬୯
	ନିଶ୍ଚେ ସଂଯୋଗ କରିଥାନ୍ତି	। ପୁଣି ହିଁ ବିଯୋଗ କରନ୍ତି	॥	୧୭୦
୪୩	ଘନସମୂହ ତୃଣ ତୂଳ	। ରଜମାନଙ୍କୁ କରି ଠୁଳ	॥	୧୭୧
	ପୁଣି ହିଁ ଯେସନେ ପବନ	। ତାହାଙ୍କୁ କରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ	॥	୧୭୨
	ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଈଶ୍ୱର	। କରନ୍ତି ସେହି ପରକାର	॥	୧୭୩
୪୪	ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର	। ଯେ ଭକ୍ତି ହୋଏ ଆମ୍ଭଠାର	॥	୧୭୪
	ମୋକ୍ଷ ନିମିତ୍ତେ ସେ ହୁଅଇ	। ଏକଥା ମଙ୍ଗଳ ଅଟଇ	॥	୧୭୫
	ଯେଣୁ ତୁମ୍ଭର ଆମ୍ଭଠାରେ	। ସ୍ନେହ ହୋଇଲା ଅତ୍ୟନ୍ତରେ	॥	୧୭୬
	ଯଉଁ ସ୍ନେହରେ ତୁମ୍ଭେମାନେ	। ମୋତେ ଲଭିଲ ଏ ଭୁବନେ	॥	୧୭୭
୪୫	ପୃଥିବୀ ଆଦି ହୋଇ ପୁଣ	। ଯେ ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତଗଣ	॥	୧୭୮
	ଏମାନେ ଯେସନ ରୂପରେ	। ଆଦ୍ୟନ୍ତ-ମଧ୍ୟସ୍ୱରୂପରେ	॥	୧୭୯
	ପଦାର୍ଥାଦିରେ ଛନ୍ତି ରହି	। ଆଗୋ ଅଙ୍ଗନାମାନେ ମୁହିଁ	॥	୧୮୦
	ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ଠାରେ	। ଆଦ୍ୟରେ ଅନ୍ତରେ ବାହାରେ	॥	୧୮୧
	ବର୍ତ୍ତିଛି ସେହି ରୂପେ ଯେଣୁ	। ମୋତେ ପାଇଲ ତୁମ୍ଭେ ତେଣୁ	॥	୧୮୨
୪୬	ଶରୀର ଆଦିରେ ଯେସନେ	। ଅଛନ୍ତି ମହାଭୂତମାନେ	॥	୧୮୩
	ଏ ରୂପେ ଚତୁର୍ବିଧ[୧] ହୋଇ	। ଯେ ପ୍ରାଣୀମାନେ ଛନ୍ତି ରହି	॥	୧୮୪

---

୧. ଜରାୟୁଜ, ଅଣ୍ଡଜ, ସ୍ୱେଦଜ ଓ ଉଦ୍‌ଭିଜ୍ଜ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ନିଜକାରଣ ଭୂତରେ	। ଅଛନ୍ତି, ନାହାନ୍ତି ଆତ୍ମାରେ	।।	୧୮୫
	ଆତ୍ମା ହିଁ ସମସ୍ତ ଭୂତରେ	। ବ୍ୟାପିଛି ଭୋକ୍ତାସ୍ୱରୂପରେ	।।	୧୮୬
	ଏ ଭୂତ ଭୌତିକ ଯେ ଦୁଇ	। ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଆତ୍ମା ଅଟେ ଏହି	।।	୧୮୭
	ମୁଁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ, ମୋହ ଠାରେ	। ସେ ଆତ୍ମା ପ୍ରକାଶ ନିତ୍ୟରେ	।।	୧୮୮
	ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତ ନାରୀଜନ	। ସେ ଆତ୍ମା କର ବିଲୋକନ	।।	୧୮୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୭	କହନ୍ତି ବେଦବ୍ୟାସସୁତ	। ଶୁଣ ହେ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ	।।	୧୯୦
	ଗୋପିକାମାନେ ଏ ରୂପରେ	। ଅଧ୍ୟାତ୍ମବିଦ୍ୟାର ଶିକ୍ଷାରେ	।।	୧୯୧
	କୃଷ୍ଣର ଶିକ୍ଷାକୁ ଲଭିଣ	। ସେ ଶିକ୍ଷା କରନ୍ତେ ସ୍ମରଣ	।।	୧୯୨
	ଲିଙ୍ଗଶରୀର ବିନାଶିଲେ	। ସେହି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଲଭିଲେ	।।	୧୯୩
୪୮	ମହା ସୁଜ୍ଞାନୀ ଯୋଗେଶ୍ୱରେ	। ଯାହା ଚିନ୍ତନ୍ତି ହୃଦୟରେ	।।	୧୯୪
	ସଂସାରକୂପେ ନିପତନ	। ହୋଇଥାଆନ୍ତି ଯଉଁ ଜନ	।।	୧୯୫
	ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଧାରନିମିତ୍ତରେ	। ଯେ ଅବଲମ୍ବ ଏ ସଂସାରେ	।।	୧୯୬
	ସେ ପଦନଳିନ ତୁମ୍ଭର	। ହେ ପଦ୍ମନାଭ ନିରନ୍ତର	।।	୧୯୭
	ଗୃହକୁ ଭଜିଲୁଁ ଯେ ନିତ୍ୟେ	। ସେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତେ	।।	୧୯୮
	ପ୍ରକାଶ ହୋଉ ସର୍ବକାଳେ	। ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ସକଳେ	।।	୧୯୯
	ଅଧ୍ୟାତ୍ମବିଦ୍ୟାର ଶିକ୍ଷାକୁ	। ଯେ ଦେଲେ ଗୋପିକାମାନଙ୍କୁ	।।	୨୦୦
	ସେ କୃଷ୍ଣଚରଣ-ଅମ୍ବୁଜ	। ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	।।	୨୦୧
	ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସ	। ଏ ରସେ ପରମ ଉଲ୍ଲାସ	।।	୨୦୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀବୃଷ୍ଣି-ଗୋପସଙ୍ଗମୋ
ନାମ ଦ୍ୱ୍ୟଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ତ୍ର୍ୟଶୀତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ତ୍ର୍ୟଶୀତିତମ ଏବଂ ଚ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ କୃଷ୍ଣକଥୋଦ୍‌ସବେ ।
ଦ୍ରୌପଦ୍ୟୈ କୃଷ୍ଣଭାର୍ଯ୍ୟାଭିରୁକ୍ତାଃ ସ୍ୱସ୍ୱକରଗ୍ରହାଃ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ	। ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ହେ ରାଜନ	।।	୧
	ଗୋପୀଙ୍କ ଗୁରୁ-ଗତି ହରି	। ଗୋପୀଙ୍କି ଅନୁଗ୍ରହ କରି	।।	୨
	ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଏଥୁ ଅନ୍ତେ	। ସେଠାରେ ପୁଚ୍ଛିଲେ ଏମନ୍ତେ	।।	୩
	ସମସ୍ତ ସୁହୃଦମାନଙ୍କୁ	। ପୁଚ୍ଛିଲେ କୁଶଳ ବାର୍ତ୍ତାକୁ	।।	୪

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨ ସେ ଲୋକନାଥ ସେ କାଳରେ । ତାଙ୍କୁ ପୁଛନ୍ତେ ଏ ରୂପରେ ॥ ୫
ସେମାନେ ସତ୍‌କାରକୁ ପାଇ । ଅତି ଆନନ୍ଦଚିତ୍ତ ହୋଇ ॥ ୬
କୃଷ୍ଣର ଯଉଁ ପାଦ ଦୁଇ । ତାହା ଦର୍ଶନ କରି ତହିଁ ॥ ୭
ନିଷ୍ପାପ ହୋଇ ସର୍ବଜନ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବଚନ ॥ ୮
୩ ସାଧୁଙ୍କ ମନସକାଶରୁ । ଯେ ଜାତ ହୋଏ ବଦନରୁ ॥ ୯
ପ୍ରାଣିଙ୍କ ଦେହ ଯେ କରଇ । ସେ ଅବିଦ୍ୟାକୁ ଯେ ନାଶଇ ॥ ୧୦
ଏମନ୍ତ ତୋ' ପାଦପଦ୍ମର । ଯଉଁ ଆସବ ତା' ସତ୍ୱର ॥ ୧୧
କର୍ଣ୍ଣପୁଟରେ ଯଉଁ ଜନେ । ପିଉଥାଆନ୍ତି ଅନୁଦିନେ ॥ ୧୨
ହେ ପ୍ରଭୋ ତାଙ୍କର ସକଳ । କାହୁଁ ହୋଇବ ଅମଙ୍ଗଳ ॥ ୧୩
୪ ନିଜ ବୁଦ୍ଧିକି ଅନୁବର୍ତ୍ତି । ଯେ ତିନି ଅବସ୍ଥା ଅଛନ୍ତି ॥ ୧୪
ତା' ନିଜରୂପପ୍ରକାଶରେ । ଯେ ନାଶ କରଇ ସଂସାରେ ॥ ୧୫
ଯେ ସର୍ବ ଆନନ୍ଦସ୍ୱରୂପୀ । ଯେ ଅଛି ସବୁଠାରେ ବ୍ୟାପି ॥ ୧୬
କାଳେ ବିନଷ୍ଟ ବେଦମାନେ । ତା' ରକ୍ଷା ଅର୍ଥେ ଏ ଭୁବନେ ॥ ୧୭
ଯୋଗମାୟାକୁ ଘେନିକରି । ଯେ ହୋଏ ନରରୂପଧାରୀ ॥ ୧୮
ପରମହଂସ ଯୋଗୀଙ୍କର । ଯେ ଗତି ଅଟଇ ଆବର ॥ ୧୯
ହେ ପ୍ରଭୁ ସେ ତୁମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ଆମ୍ଭେ କରୁଛୁଁ ପ୍ରଣାମକୁ ॥ ୨୦

ଶ୍ରୀଋଷିରୁବାଚ

୫ କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ କୁମର । ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ଦଣ୍ଡଧର ॥ ୨୧
ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକମାନଙ୍କର । ମଧ୍ୟରେ ଅଟନ୍ତି ଯେ ବର ॥ ୨୨
ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏ ରୂପରେ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ସର୍ବନରେ ॥ ୨୩
ଅନ୍ଧକ-କୌରବସ୍ତ୍ରୀମାନେ । ସମସ୍ତେ ଆସି ଏକସ୍ଥାନେ ॥ ୨୪
ତିନିଲୋକରେ ଯା' ଗାୟନ । ସେ ଗୋବିନ୍ଦର କଥାମାନ ॥ ୨୫
ସେ କାଳେ ପରସ୍ପର ହୋଇ । ଗାୟନ କଲେ ଯାହା ତହିଁ ॥ ୨୬
ତାହା କହିବା ତୁମ୍ଭ ଆଗେ । ହେ ନୃପ ! ଶୁଣ ତା' ସରାଗେ ॥ ୨୭

ଶ୍ରୀଦ୍ରୌପଦୀ ଉବାଚ

୬। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପତ୍ନୀମାନଙ୍କୁ ହିଁ । ଦ୍ରୌପଦୀ ପଚାରନ୍ତି ତହିଁ ॥ ୨୮
୭। ଆଗୋ ରୁକ୍ମିଣି ଜାମ୍ବବତି । ଲକ୍ଷ୍ମଣା ଭଦ୍ରା ସତ୍ୟବତି ॥ ୨୯
ହେ ସତ୍ୟଭାମା ହେ ରୋହିଣି । କାଳିନ୍ଦି ମିତ୍ରବିନ୍ଦା ପୁଣି ॥ ୩୦
ହେ ଅନ୍ୟ କୃଷ୍ଣପତ୍ନୀଗଣ । ଏମନ୍ତ ପଚାରୁଛି ଶୁଣ ॥ ୩୧
ଆପଣା ମାୟାରେ ଶ୍ରୀପତି । କରନ୍ତେ ଲୋକଙ୍କର ରୀତି ॥ ୩୨
ଯାହାକୁ ଯେମନ୍ତ ରୂପରେ । ବିଭା ହୋଇଲେ ସେ କାଳରେ ॥ ୩୩
ଉତ୍ତମ କରିଣ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ । ତୁମ୍ଭେ ଗୋ କହ ସେ କଥାକୁ ॥ ୩୪

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀରୁକ୍ମିଣୀ ଉବାଚ

୮ କହୁଅଛନ୍ତି ସେ ରୁକ୍ମିଣୀ । ଶୁଣ ଗୋ ଦ୍ରୁପଦଦୁଲଣୀ ॥ ୩୫
ଜରାସନ୍ଧାଦି ନୃପବରେ । ଧନୁଶରକୁ ଧରି କରେ ॥ ୩୬
ଶିଶୁପାଳକୁ ନେଇ ମୋତେ । ବିଭା କରିବା ବିଚାରନ୍ତେ ॥ ୩୭
ଦୁର୍ଜୟ ଯୋଦ୍ଧାମାନଙ୍କର । ମସ୍ତକଉପରେ ସତ୍ୱର ॥ ୩୮
ଚରଣଧୂଳି ଦେଇ କରି । ମୋତେ ହରିଲେ ନରହରି ॥ ୩୯
ଛେଳିଙ୍କ ମଧ୍ୟୁଁ ଯେହ୍ନେ ଯାଇ । ଭାଗକୁ ମୃଗେନ୍ଦ୍ର[୧] ନିଅଇ ॥ ୪୦
ସେ ଶ୍ରୀନିବାସପାଦ ଯେହୁ । ସେ ମୋର ପୂଜା ଅର୍ଥେ ହେଉ ॥ ୪୧

ଶ୍ରୀସତ୍ୟଭାମା ଉବାଚ

୯ କହନ୍ତି ସତ୍ୟଭାମା ପୁଣ । ଆଗୋ ଦ୍ରୌପଦି ! ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ॥ ୪୨
ସିଂହ ମାରନ୍ତେ ନିଜ ଭ୍ରାତ । ସଂତପ୍ତ ଚିତ୍ତେ ମୋର ତାତ ॥ ୪୩
ଦେଲା ଯେବଣ ଅପଯଶ । ତାହା କରିବା ଅର୍ଥେ ନାଶ ॥ ୪୪
ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ସେ ଶ୍ରୀହରି । ଋକ୍ଷରାଜାଙ୍କୁ ଜିଣିକରି ॥ ୪୫
ଆଣି ସେ ସ୍ୟମନ୍ତକ ମଣି । ଦେଲେ ମୋ' ପିତାହସ୍ତେ ପୁଣି ॥ ୪୬
ମୋ ପିତା ଅତି ଭୟ ପାଇ । ମଣି ସହିତେ ମୋତେ ନେଇ ॥ ୪୭
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଲା ସେ କାଳରେ । ଅକ୍ରୁର ଆଦିଙ୍କୁ ପୂର୍ବରେ ॥ ୪୮
ଯଦ୍ୟପି ମୋତେ ହିଁ ବାକ୍‌ଦତ୍ତା । କରିଣ ଥିଲା ମୋର ପିତା ॥ ୪୯

ଶ୍ରୀଜାମ୍ବବତୀ ଉବାଚ

୧୦ କହନ୍ତି ଜାମ୍ବବତୀ ପୁଣି । ଶୁଣ ଗୋ ପାଣ୍ଡବଘରଣୀ ॥ ୫୦
ଯେ ନିଜନାଥ ସୀତାପତି । ଆପଣା ଈଶ୍ୱର ଅଟନ୍ତି ॥ ୫୧
ସେହିଟି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏମନ୍ତ । ଜାଣି ନ ପାରି ମୋର ତାତ ॥ ୫୨
ସପ୍ତବିଂଶତି ଦିନ ଘୋରେ । ଯୁଝିଲା କୃଷ୍ଣ ସଙ୍ଗତରେ ॥ ୫୩
ତଦନ୍ତେ ଚିହ୍ନମାନ ଜାଣି । ଏ କୃଷ୍ଣ ନିଶ୍ଚେ ରଘୁମଣି ॥ ୫୪
ମନେ ଏମନ୍ତ ଜାଣିକରି । ସେ କୃଷ୍ଣବେନିପାଦ ଧରି ॥ ୫୫
ମଣିସହିତେ ମୋତେ ନେଇ । ସମର୍ପିଦେଲା ପୂଜାଠାଇଁ ॥ ୫୬
ଏହି ହେତୁରୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର । ଦାସୀ ମୁଁ ହେଲି ନିରନ୍ତର ॥ ୫୭

ଶ୍ରୀକାଳିନ୍ଦୀ ଉବାଚ

୧୧ କାଳିନ୍ଦୀ କହନ୍ତି ଏମନ୍ତ । ଶୁଣ ଗୋ ଦ୍ରୁପଦଦୁହିତ ॥ ୫୮
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣନଳିନ । ଛୁଇଁବା ଅର୍ଥେ କରି ମନ ॥ ୫୯
ତପ ମୁଁ କରନ୍ତେ ତା' ଜାଣି । ଅର୍ଜୁନସଙ୍ଗେ ଚକ୍ରପାଣି ॥ ୬୦
ସେଠାକୁ ଆସି କରି ହେଲେ । ମୋ ହସ୍ତ ସେକାଳେ ଧଇଲେ ॥ ୬୧
ଏଣୁ ମୁଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ପୁରେ । ମାର୍ଜନା କରଇ ନିତ୍ୟରେ ॥ ୬୨

---

୧. ମୃଗେନ୍ଦ୍ର = ସିଂହ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଭଦ୍ରା ଉବାଚ

୧୨ ପାଣ୍ଡବପତ୍ନୀର ଅଗ୍ରରେ । ଭଦ୍ରା କହନ୍ତି ଏ ରୂପରେ ।। ୬୩
ଯେ ଆସି ସ୍ୱୟମ୍ବରକାଳେ । ରାଜାଙ୍କୁ ଜିଣିକରି ବଳେ ।। ୬୪
ଭ୍ରାତାଙ୍କୁ ଯୁଝନ୍ତେ ମୋହର । ତାହାଙ୍କୁ ଜିଣି ସେ ସତ୍ୱର ।। ୬୫
ଆପଣା ବଳି ଯେ ଅଟଇ । କୁକୁରଯୂଥଗତ ଯେହି ।। ୬୬
ତାହାକୁ ଯେସନେ କେଶରୀ । ନିଅଇ ବଳାତ୍‌କାର କରି ।। ୬୭
ସେ ଶ୍ରୀନିବାସ ସେରୂପରେ । ମୋତେ ଯେ ନେଲେ ନିଜପୁରେ ।। ୬୮
ତା' ପାଦଧୌତ କର୍ମ ଯେହୁ । ସେ ମୋର ପ୍ରତିଜନ୍ମେ ହେଉ ।। ୬୯

ଶ୍ରୀସତ୍ୟା ଉବାଚ

୧୩ ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ପୁଣ ତାଙ୍କୁ । ସତ୍ୟା କହନ୍ତି ଏ ବାକ୍ୟକୁ ।। ୭୦
ଯେ ବଳ-ବୀର୍ଯ୍ୟେ ବଳୀୟାର । ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣ ଶୃଙ୍ଗ ଯାହାଙ୍କର ।। ୭୧
ସମସ୍ତ ବୀରମାନଙ୍କର । ଗର୍ବ ଯେ କରନ୍ତି ସଂହାର ।। ୭୨
ରାଜାଙ୍କ ବଳ ଜାଣିମାକୁ । ମୋ ପିତା ସଂପାଦିଲା ଯାଙ୍କୁ ।। ୭୩
ଏମନ୍ତ ବଳୀବର୍ଦ୍ଦ ସାତ । କ୍ରୀଡ଼ାକୁ କରନ୍ତେ ତ୍ୱରିତ ।। ୭୪
ଏକାବେଳକେ ନରହରି । ବନ୍ଧନ କଲେ ଯତ୍ନ କରି ।। ୭୫
ଛେଳିପିଲାଙ୍କୁ ନିବନ୍ଧନ । ବାଳକେ କରନ୍ତି ଯେସନ ।। ୭୬
୧୪ ଏ ପରାକ୍ରମଲଭ୍ୟ ମୁହିଁ । ମୋତେ ଯେ ଏ ରୂପରେ ତହିଁ ।। ୭୭
ଦାସୀଙ୍କ ସହିତେ ତତ୍‌କାଳ । ଘେନିଣ ଚତୁରଙ୍ଗ ବଳ ।। ୭୮
ମାର୍ଗରେ ଜିଣିଣ ରାଜାଙ୍କୁ । ଯେ ନେଲେ ଆପଣା ପୁରକୁ ।। ୭୯
ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଦାସୀପଣ । ମୋହର ହେଉ ଅନୁକ୍ଷଣ ।। ୮୦

ଶ୍ରୀମିତ୍ରବିନ୍ଦା ଉବାଚ

୧୫ କହନ୍ତି ମିତ୍ରବିନ୍ଦା ପୁଣି । ହେ ସଖି ! ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ ।। ୮୧
କୃଷ୍ଣ ମୋ' ମାତୁଳେୟ ଭାଇ । ମୋ ଚିତ୍ତ ଥିଲା ତାଙ୍କ ତହିଁ ।। ୮୨
ଆପଣେ ଡକାଇ ତାହାଙ୍କୁ । ମୋ ପିତା ଦେଲେ ଗୋ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ।। ୮୩
ସଙ୍ଗତେ ଦେଲେ ସଖୀଜନ । ଦେଲେ ଅନେକ ସୈନ୍ୟମାନ ।। ୮୪
୧୬ କର୍ମମାର୍ଗରେ ନିରନ୍ତର । ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତେ ମୁଁ ମୋର ।। ୮୫
ସେ କୃଷ୍ଣପାଦସ୍ପର୍ଶ ଯେହୁ । ସେ ମୋର ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ ହେଉ ।। ୮୬
ଯଉଁ ସ୍ପରଶରେ ଆବର । ମଙ୍ଗଳ ହୋଏ ଆପଣାର ।। ୮୭

ଶ୍ରୀଲକ୍ଷ୍ମଣା ଉବାଚ

୧୭ ଦ୍ରୁପଦସୁତାର ଅଗ୍ରତେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣା କହନ୍ତି ଏମନ୍ତେ ।। ୮୮
ଅଚ୍ୟୁତଗୁଣକର୍ମମାନ । ନାରଦ କଲେ ଯା' ଗାୟନ ।। ୮୯

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତାହା ଶ୍ରବଣ କରି ମୁହିଁ	। ଅଚ୍ୟୁତଠାରେ ଚିତ୍ତ ନେଇ	।।	୯୦
	ଅର୍ପଣ କଲି ମୁଁ ବିଚାରି	। ଲୋକପାଳଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି କରି	।।	୯୧
	ଯଉଁ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୂର୍ବେ ପୁଣ	। ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହିଁ କରିଛି ବରଣ	।।	୯୨
୧୮	ବୃହତ୍‌ସେନ ନାମରେ ଖ୍ୟାତ	। ଦୁହିତାବତ୍ସଳ ମୋ' ତାତ	।।	୯୩
	ସେ ମୋର ଜାଣି ଅଭିପ୍ରାୟ	। ତହିଁକି ରଚିଲେ ଉପାୟ	।।	୯୪
୧୯	ଯେସନେ ତୁମ୍ଭ ସ୍ୱୟମ୍ବରେ	। ଅର୍ଜୁନପ୍ରାପ୍ତିନିମିତ୍ତରେ	।।	୯୫
	ଯେ ରୂପେ ମତ୍ସ୍ୟ ହୋଇଥିଲା	। ସେହି ରୂପରେ ମତ୍ସ୍ୟ କଲା	।।	୯୬
	ପୁଣି ଏ ମତ୍ସ୍ୟ ବାହାରରେ	। ଆଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ନିରନ୍ତରେ	।।	୯୭
	ସ୍ତମ୍ଭମୂଳରେ ଯଉଁ ଜଳ	। ତହିଁରେ ଦିଶଇ କେବଳ	।।	୯୮
	ଏଣୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବିନୁ କେହି	। ବିନ୍ଧିବାକୁ ତା' ଯୋଗ୍ୟ ନୋହି	।।	୯୯
୨୦	ଏ କଥା ଶ୍ରବଣ କରିଣ	। ସବୁ ଦିଗରୁ ରାଜାଗଣ	।।	୧୦୦
	ସହସ୍ର ସହସ୍ର ସଂଖ୍ୟାରେ	। ଅଇଲେ ମୋ' ପିତାର ପୁରେ	।।	୧୦୧
	ସମସ୍ତ ଅସ୍ତ୍ର-ଶସ୍ତ୍ରଙ୍କର	। ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଜାଣନ୍ତି ଆବର	।।	୧୦୨
	ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟାରେ ଯେ ପଣ୍ଡିତ	। ସେ ଗୁରୁମାନଙ୍କ ସହିତ	।।	୧୦୩
୨୧	ସେ ରାଜାମାନଙ୍କୁ ମୋ ତାତ	। ଯାହାର ବୟସ ଯେମନ୍ତ	।।	୧୦୪
	ଯାର ଯେମନ୍ତ ବଳମାନ	। ସେ ରୂପେ କଲେକ ପୂଜନ	।।	୧୦୫
	ମୋଠାରେ ନିବେଶି ଚିତ୍ତକୁ	। ସଭାରେ ମତ୍ସ୍ୟ ବିନ୍ଧିବାକୁ	।।	୧୦୬
	ଶରସହିତେ ଶରାସନ	। ସେ ନୃପେ କଲେକ ଆଦାନ	।।	୧୦୭
୨୨	କେହୁଣି ରାଜାମାନେ ଗୁଣ	। ଧନୁରେ ଦେଇ ନ ପାରିଣ	।।	୧୦୮
	ଧନୁକୁ ଧରି ଛାଡ଼ିଦେଲେ	। ଯେ ଆନ ରାଜାମାନେ ଥିଲେ	।।	୧୦୯
	ଧନୁକୋଟିରେ ଗୁଣ ଦେଇ	। ଗୁଣକୁ ଓଟାରନ୍ତେ ତହିଁ	।।	୧୧୦
	ଧନୁରେ ହୋଇଣ ନିଧନ	। ଭୂମିରେ ହେଲେ ନିପତନ	।।	୧୧୧
୨୩	ମାଗଧ ଯେ ଅମ୍ବଷ୍ଠମାନେ	। ଯେ ଚେଦିଦେଶରାଜା ଆନେ	।।	୧୧୨
	ଯେ ଭୀମ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କର୍ଣ୍ଣ	। ଇତ୍ୟାଦି ଯେତେକ ରାଜନ	।।	୧୧୩
	ଏ ବୀର ଗୁଣମାତ୍ର ଦେଲେ	। ଲାଖକୁ ଦେଖି ନ ପାରିଲେ	।।	୧୧୪
୨୪	ମତ୍ସ୍ୟର ଚିହ୍ନକୁ ଅର୍ଜୁନ	। ଜଳରେ କରି ବିଲୋକନ	।।	୧୧୫
	ସେ ମତ୍ସ୍ୟ ଅଛି ଯଉଁଠାଇଁ	। ସେ କଥା ଜାଣି କରି ତହିଁ	।।	୧୧୬
	ଅତିଯତ୍ନରେ ସେ ମତ୍ସ୍ୟକୁ	। ସେ କାଳେ ବିନ୍ଧିଲେ ଶରକୁ	।।	୧୧୭
	ମତ୍ସ୍ୟକୁ ନ କାଟି ସେ ବାଣ	। କେବଳ ଛୁଇଁଲା ଯାଇଣ	।।	୧୧୮
୨୫	ଯେ ଅଭିମାନୀ ରାଜାମାନେ	। ଥିଲେ ସେ ସ୍ୱୟମ୍ବରସ୍ଥାନେ	।।	୧୧୯
୨୬	ଭାଜନ୍ତେ ତାଙ୍କ ଗର୍ବମାନ	। ସେ ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ, ଭଗବାନ	।।	୧୨୦
	ଧନୁରେ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ	। ଗୁଣକୁ ଦେଇ ସେ ଲୀଳାରେ	।।	୧୨୧
	ଶରକୁ ସନ୍ଧି ସେ ଧନୁରେ	। ମତ୍ସ୍ୟକୁ ଜଳେ ଦେଖି ଥରେ	।।	୧୨୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅଭିଜିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ତହିଁ	। ଥାଆନ୍ତେ ଦିବାକର ରହି	॥	୧୨୩
	କାଟି ପକାଇ ଶରେ ହେଳେ	। ମତ୍ସ୍ୟକୁ ପକାଇଲେ ତଳେ	॥	୧୨୪
୨୭	ଦୁନ୍ଦୁଭିମାନେ ସେ କାଳରେ	। ଶବଦ କଲେ ଆକାଶରେ	॥	୧୨୫
	ଭୂମିରେ ବାରମ୍ବାର ତହିଁ	। ଜୟଶବଦେ ଯୁତ ହୋଇ	॥	୧୨୬
	ପୁଣି ସମସ୍ତ ଦେବଗଣ	। ହରଷେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇଣ	॥	୧୨୭
	କୁସୁମ-ଆସାର[୧] ମାନଙ୍କୁ	। ବହୁତ କଲେ ମୋକ୍ଷଣକୁ	॥	୧୨୮
୨୮	କଳନୂପୁର ଅଛି ଯହିଁ	। ସେ ବେନି ଚରଣରେ ମୁହିଁ	॥	୧୨୯
	ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣସଂଯୁତ ରତ୍ନମାଳେ	। ହସ୍ତରେ ଧରିଣ ସେ କାଳେ	॥	୧୩୦
	ପ୍ରବେଶ ହେଲି ମୁଁ ସଭାରେ	। ସଲଜ୍ଜ-ହାସ ବଦନରେ	॥	୧୩୧
	ନବୀନ ପଟ୍ଟବସ୍ତ୍ରଦ୍ୱୟ	। ପିନ୍ଧି ମୁଁ କରି ଉତ୍ତରୀୟ	॥	୧୩୨
	କବରୀଭାରରେ ବିମଳ	। ଧରି ମୁଁ ଥିଲି ପୁଷ୍ପମାଳ	॥	୧୩୩
୨୯	କୁଟିଳ କୁନ୍ତଳ ଯହିଁରେ	। ସେ ବେନିକୁଣ୍ଡଳ କାନ୍ତିରେ	॥	୧୩୪
	ଶୋଭିତ ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ ଯହିଁ	। ସେ ମୁଖଚନ୍ଦ୍ର ଟେକି ମୁହିଁ	॥	୧୩୫
	ସଂତାପହର-ହାସଯୁତ	। କଟାକ୍ଷମୋକ୍ଷରେ ତୁରିତ	॥	୧୩୬
	ନୃପଙ୍କୁ ଚାହିଁ ସବୁଦିଗେ	। ହେ ରାଣୀ ଚିତ୍ତ-ଅନୁରାଗେ	॥	୧୩୭
	ଧୀରେ ଯାଇଣ କୃଷ୍ଣଗଳେ	। ମାଳାକୁ ଦେଲି ମୁଁ ସେକାଳେ	॥	୧୩୮
୩୦	ଆନକ-ଶଙ୍ଖ-ଭେରୀମାନ	। ମୃଦଙ୍ଗ-ପଟହ ଯେ ଆନ	॥	୧୩୯
	ଏ ଆଦି ବାଦ୍ୟ ଅପ୍ରମିତ	। ସେକ୍ଷଣି ବାଜିଲେ ତୁରିତ	॥	୧୪୦
	ନଟ-ନର୍ତ୍ତକୀ ଯେତେ ଜନ	। ସେମାନେ କଲେ ନୃତ୍ୟମାନ	॥	୧୪୧
	ଗାୟକମାନେ ଥିଲେ ଯେତେ	। ଗାୟନ କଲେ ସେ ସମସ୍ତେ	॥	୧୪୨
୩୧	ହେ ଯାଜ୍ଞସେନି ! ମୁଁ ଏମନ୍ତେ	। ସେ କାଳେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବରନ୍ତେ	॥	୧୪୩
	ଯେ ନୃପଯୂଥପତି ଥିଲେ	। କନ୍ଦର୍ପେ ଆତୁର ସେ ହେଲେ	॥	୧୪୪
	ବିବାହ ବିଚାରନ୍ତେ କେହି	। ଏ କଥା ନ ପାରିଲେ ସହି	॥	୧୪୫
୩୨	ଯହିଁରେ ହୟରତ୍ନ ଚାରି	। ଅଛନ୍ତି ଯୋଚା ହୋଇ କରି	॥	୧୪୬
	ମୋତେ ବସାଇ ସେ ରଥରେ	। ସନ୍ନଦ୍ଧ ହୋଇ ସେ କ୍ଷଣରେ	॥	୧୪୭
	ଶାରଙ୍ଗ ଧନୁ-ଶର ଦୁଇ	। ବେନି ହସ୍ତରେ ଧରି ତହିଁ	॥	୧୪୮
	ଆରକ ବେନି ହସ୍ତେ ପୁଣ	। ମୋତେ କରିଣ ଆଲିଙ୍ଗନ	॥	୧୪୯
	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଦେବରାଜ	। ଯୁଦ୍ଧେ ହୋଇଲେ ଚତୁର୍ଭୁଜ	॥	୧୫୦
୩୩	ସେ ରଥ କାଞ୍ଚନେ ନିର୍ମିତ	। ଦାରୁକ ବାହିଲା ତୁରିତ	॥	୧୫୧
	ଆଗୋ ଦ୍ରୌପଦି ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ	। ଦେଖନ୍ତେ ସର୍ବରାଜାଗଣ	॥	୧୫୨
	ମୃଗଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେସନ	। କେସରୀ କରଇ ଗମନ	॥	୧୫୩

୧. ଆସାର = ବୃଷ୍ଟି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୪ କେହୁଣି ରାଜାମାନେ ତହିଁ । ମାର୍ଗରେ ରୁନ୍ଧିବାକୁ ଯାଇ ॥ ୧୫୪
ଧାଇଁଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପଛରେ । ଧନୁକୁ ଟେକି ନିଜ କରେ ॥ ୧୫୫
ସଂଯତ୍ତ[୧] ହୋଇଲେ ଯେସନ । ସିଂହ-ଆଗରେ ହୋଏ ଶ୍ୱାନ ॥ ୧୫୬
୩୫ ଶାରଙ୍ଗ-ଧନୁରୁ ମୋକ୍ଷଣ । ହୋଇଲା ଯେତେ ବାଣଗଣ ॥ ୧୫୭
ତେଣେ ଛିଡ଼ନ୍ତେ ରାଜାଙ୍କର । ଚରଣ କର ଯେ କନ୍ଧର[୨] ॥ ୧୫୮
ଯୁଦ୍ଧେ ପଡ଼ିଲେ ଥୋକେ ପୁଣ । ପଳାଇ ଗଲେ ଛାଡ଼ି ରଣ ॥ ୧୫୯
୩୬ ସେ ଯଦୁପତି ତଦନ୍ତରେ । ମିଳିଲେ କୁଶସ୍ଥଳୀପୁରେ ॥ ୧୬୦
ନାନାଭୂଷଣରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ । ଯେ ନିତ୍ୟେ ଅଟେ ଅଳଂକୃତ ॥ ୧୬୧
ଯହିଁରେ ଧ୍ୱଜପଟମାନ । ରବିଙ୍କି କରେ ଆଚ୍ଛାଦନ ॥ ୧୬୨
ଯହିଁରେ ତୋରଣ ଚିତ୍ରିତ । ସ୍ୱର୍ଗ-ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ଯେ ବିଦିତ ॥ ୧୬୩
ସେ ପୁରେ ନିଜ ନିକେତନେ । [୩]ମିଳିଲେ ଭାସ୍କର ଯେସନେ ॥ ୧୬୪
୩୭ ଦିବ୍ୟବସନ-ଅଳଂକାରେ । ଶଯ୍ୟା ଆସନ ଏ ଆଦିରେ ॥ ୧୬୫
ମିତ୍ରସଂବନ୍ଧୀ-ବାନ୍ଧବଙ୍କୁ । ମୋ ପିତା କଲା ପୂଜନକୁ ॥ ୧୬୬
୩୮ ସର୍ବସଂପତ୍ତି ଦାସୀଜନ । ଭଟ[୪] -କୁଞ୍ଜର-ଅଶ୍ୱମାନ ॥ ୧୬୭
ରଥମାନଙ୍କର ସହିତେ । ଦିବ୍ୟ ଆୟୁଧମାନ ଯେତେ ॥ ୧୬୮
ଭକ୍ତିରେ ପିତା ଏମାନଙ୍କୁ । ଦେଲେ ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ॥ ୧୬୯
୩୯ ସେ ଆତ୍ମାରାମ ନରହରି । ତାଙ୍କର ଆମ୍ଭେ ଅଷ୍ଟନାରୀ ॥ ୧୭୦
ସମସ୍ତ ସଙ୍ଗନିବୃତ୍ତିରେ । ସାକ୍ଷାତେ ଅତି ତପସ୍ୟାରେ ॥ ୧୭୧
ଗୃହରେ ଦାସୀ ହୋଇ କରି । ହେଲୁଁ ହେ ଦ୍ରୁପଦକୁମାରି ॥ ୧୭୨

ଶ୍ରୀମହିଷ୍ୟ ଉଚୁଃ

୪୦ ଦିଗବିଜୟ ସମୟରେ । ନରକାସୁର ସମରରେ ॥ ୧୭୩
ଜିଣିଲା ଯେବଣ ରାଜାଙ୍କୁ । ଆଣି ସେ ରାଜାଙ୍କ କନ୍ୟାଙ୍କୁ ॥ ୧୭୪
ବନ୍ଦି କରନ୍ତେ ନରହରି । ସବଂଶ କରି ତାକୁ ମାରି ॥ ୧୭୫
ସେ କନ୍ୟା ଆମ୍ଭେ ସେ ଆତ୍ମଙ୍କୁ । ବନ୍ଦିରୁ କରି ମୋକ୍ଷଣକୁ ॥ ୧୭୬
ସଂସାରୁ ମୋକ୍ଷ ଯେ କରଇ । ସେ କୃଷ୍ଣପାଦପଦ୍ମ ଦୁଇ ॥ ୧୭୭
ଆମ୍ଭେ ଯେ କରୁଥିଲୁଁ ଧ୍ୟାନ । ସେ ଆପ୍ତକାମ ଭଗବାନ ॥ ୧୭୮
ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସେ କାଳରେ । ବିବାହ ହେଲେ ଯଥାର୍ଥରେ ॥ ୧୭୯
୪୧ ସାମ୍ରାଜ୍ୟପଦ ସ୍ୱର୍ଗଗତି । ଅଣିମା ଆଦି ଯେ ବିଭୂତି ॥ ୧୮୦
ସ୍ୱର୍ଗ-ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଭୋଗ । ବ୍ରହ୍ମଲୋକରେ ଯେ ସଂଯୋଗ ॥ ୧୮୧
ଯେ ମୋକ୍ଷ, ସାଲୋକ୍ୟାଦି ମୁକ୍ତି । ଏହା ନ ବାଞ୍ଛୁଁ ଆଗୋ ସତି ॥ ୧୮୨
୪୨ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଯେ କୁଚକୁଙ୍କୁମ । ତା' ଗନ୍ଧେ ଅତି ମନୋରମ ॥ ୧୮୩

---
୧. ଯୁଦ୍ଧୋଦ୍ୟତ । ୨. ବେକ । ୩. ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯେପରି ମଣ୍ଡଳ ବା ଅସ୍ତାଚଳକୁ ଯାଆନ୍ତି । ୪. ଓଟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣ	। ଧୂଳିମାନଙ୍କୁ ଅନୁକ୍ଷଣ	।।	୧୮୪
	ନିଜ ମସ୍ତକେ ବହିବାକୁ	। ଆମ୍ଭେ କରୁଛୁଁ କାମନାକୁ	।।	୧୮୫
୪୩	ବାଞ୍ଛନ୍ତି ଯା' ବ୍ରଜବନିତା	। ପୁଳିନ୍ଦ[1]କନ୍ୟା ତୃଣଲତା	।।	୧୮୬
	ମହାତ୍ମା ସେ ଶ୍ରୀହରି ବନେ	। ଗାଈ ଚରାନ୍ତେ ପ୍ରତିଦିନେ	।।	୧୮୭
	ତା' ପାଦସ୍ପରଶକୁ ମନେ	। ଗୋପାଳେ ବାଞ୍ଛନ୍ତି ଯେସନେ	।।	୧୮୮
	ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ସେ ରୂପରେ	। ତା' ବାଞ୍ଛା କରୁଛୁଁ ମନରେ	।।	୧୮୯
	ହେ କୃଷ୍ଣ କମଳଲୋଚନ	। ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପତିତପାବନ	।।	୧୯୦
	ମୁହିଁ ପତିତ ଦୀନବନ୍ଧୁ	। ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ଭବସିନ୍ଧୁଁ	।।	୧୯୧
	ସୁଜନେ ନ ଘେନ ମୋ ଦୋଷ	। ଶୁଣି ଏ ଗୀତ ହୁଅ ତୋଷ	।।	୧୯୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାନୁବର୍ଣ୍ଣନଂ
ନାମ ତ୍ର୍ୟଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଚତୁରଶୀତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚତୁର୍ଭିରଧିକାଶୀତିତମେ ମୁନିସମାଗମେ ।
ବସୁଦେବମଖୋତ୍‌ସାହ-ବନ୍ଧୁପ୍ରସ୍ଥାପନାଦିକମ୍ ।। ୧

୧	ବ୍ୟାସଙ୍କ ସୁତ କହୁଛନ୍ତି	। ଶୁଣ ହେ ପାଣ୍ଡୁପଣନାତି	।।	୧
	କୁନ୍ତୀ-ଗାନ୍ଧାରୀ-ଯାଜ୍ଞସେନୀ	। ଯେ ଅନ୍ୟ ରାଜାଙ୍କ କାମିନୀ	।।	୨
	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଭଦ୍ରା[2] ପୁଣ	। ଯେ ଅବା ନିଜ ଗୋପୀଗଣ	।।	୩
	ଶୁଣି ଏ କୃଷ୍ଣର ଚରିତ	। ଅଖିଳ ଆତ୍ମା ଯେ ଅନନ୍ତ	।।	୪
	ତା' ଠାରେ ସ୍ନେହାନୁବନ୍ଧକୁ[3]	। ଶୁଣି ଲଭିଲେ ବିସ୍ମୟକୁ	।।	୫
	ଲୋତକକଳାରେ ଆକୁଳ	। ହୋଇଛି ତାଙ୍କ ନେତ୍ରକୁଳ	।।	୬
୨	ପୁରୁଷେ ପୁରୁଷଙ୍କ ଠାରେ	। ନାରୀଏ ନାରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	।।	୭
	କରନ୍ତେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନକୁ	। କୃଷ୍ଣ-ରାମଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ	।।	୮
	ସମସ୍ତ ଋଷିଏ ସେଠାରେ	। ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସେ କାଳରେ	।।	୯
୩ |	ବ୍ୟାସ ନାରଦ ଯେ ଚ୍ୟବନ	। ଅସିତ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଆନ	।।	୧୦
୫ |	ଦେବଳ ଶତାନନ୍ଦ ଦୁଇ	। ଗୌତମ ଭରଦ୍ୱାଜ ଯେହି	।।	୧୧
	ପରଶୁରାମ ଭଗବାନ	। ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ସଙ୍ଗତେ ଘେନିଣ	।।	୧୨
	ବଶିଷ୍ଠ ଗାଳବ ଯେ ଦୁଇ	। ଭୃଗୁ ପୁଲସ୍ତ୍ୟ ପୁଣ ତହିଁ	।।	୧୩
	କଶ୍ୟପ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ପୁଣି	। ଯେ ବୃହସ୍ପତି ଅତ୍ରି ମୁନି	।।	୧୪

୧. କିରାତ, ମ୍ଲେଚ୍ଛ ।　　୨. ସୁଭଦ୍ରା ।　　୩. (ନିଜ ପତ୍ନୀମାନଙ୍କର) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ଦ୍ୱିତ ତ୍ରିତ	। ଅଙ୍ଗିରା ଆବର ଏକତ	।।	୧୫
	ଅଗସ୍ତ୍ୟ ଯାଜ୍ଞବଲ୍‌କ୍ୟ ବେନି	। ବାମଦେବାଦି ଅନ୍ୟ ମୁନି	।।	୧୬
୬	ଏ ଋଷିମାନେ ସେ କାଳରେ	। ମିଳନ୍ତେ ଯାଇ ସେ ସ୍ଥାନରେ	।।	୧୭
	ପୂର୍ବରୁ ବସିଥିଲେ ତହିଁ	। ଯେତେକ ନୃପ ଆଦି ହୋଇ	।।	୧୮
	ବିଶ୍ୱବନ୍ଦିତ ଯେ ଋଷିଏ	। ଦେଖି ସେ ଋଷିଙ୍କି ସଭିଏ	।।	୧୯
	ତାହାଙ୍କୁ ଆସନୁଁ ଉଠିଣ	। ପ୍ରଣାମ କଲେ ସର୍ବେ ପୁଣ	।।	୨୦
	ପାଣ୍ଡବେ କୃଷ୍ଣରାମ ଦୁଇ	। ପ୍ରଣାମ କଲେ ତାଙ୍କୁ ତହିଁ	।।	୨୧
୭	ସ୍ୱାଗତ ଯେ ପାଦ୍ୟ ଆସନ	। ଯେ ଅର୍ଘ୍ୟ ମାଲ୍ୟ ଧୂପମାନ	।।	୨୨
	ଉତ୍ତମ ଅନୁଲେପନରେ	। ମୁନିମାନଙ୍କୁ ସର୍ବ ନରେ	।।	୨୩
	ପୂଜିଲେ ଯେ ଯେମନ୍ତ କରି	। ପୁଣି ପୂଜିଲେ ରାମ-ହରି	।।	୨୪
୮	ବଚନ ସଂଯତ କରିଣ	। ଯେ କରୁଅଛନ୍ତି ଶ୍ରବଣ	।।	୨୫
	ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଭାର ମଧ୍ୟରେ	। ଋଷିଏ ଥାଆନ୍ତେ ସୁଖରେ	।।	୨୬
	ଧର୍ମରକ୍ଷକ ଭଗବାନ	। ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ଏ ବଚନ	।।	୨୭

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୯	ଜନ୍ମ ଲଭିଛୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ	। ଜନ୍ମଫଳକୁ ଏ ଭୁବନେ	।।	୨୮
	ସମଗ୍ର କରିଣ ଲଭିଲୁଁ	। ଯା' ଆଜ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖିଲୁଁ	।।	୨୯
	ଯୋଗେଶ୍ୱରଙ୍କ ଦରଶନ	। ଯେଣୁ ନ ପାନ୍ତି ଦେବଗଣ	।।	୩୦
୧୦	ଅର୍ଚ୍ଚାରେ ଦେବତା ବୋଲିଣ	। ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଅଟେ ପୁଣ	।।	୩୧
	ଅଳପ ତପସ୍ୱୀ ଯେ ଜନେ	। ସେ ଜନଙ୍କର ଏ ଭୁବନେ	।।	୩୨
	ଯୋଗେଶ୍ୱରଙ୍କ ଦରଶନ	। ଯେ ପ୍ରଶ୍ନ ଯେ ବା ସ୍ପରଶନ	।।	୩୩
	ପାଦ-ଅର୍ଚ୍ଚନ ଆଦି ଯେହି	। କେମନ୍ତେ ହୋଇବ ବା ସେହି	।।	୩୪
୧୧	ମୃତ୍ତିକା-ଶିଳାମୟ ହୋଇ	। ଯେ ଦେବ ସେ ଦେବ ନୁହଇ	।।	୩୫
	ଆବର ଜଳମୟ ହୋଇ	। ଯେ ତୀର୍ଥ ସେ ତୀର୍ଥ ନୁହଇ	।।	୩୬
	ଏମାନେ ବହୁତ କାଳରେ	। ପବିତ୍ର କରନ୍ତି ନିର୍ଭରେ	।।	୩୭
	ଦର୍ଶନମାତ୍ରେ ସାଧୁମାନେ	। ପବିତ୍ର କରନ୍ତି ଭୁବନେ	।।	୩୮
୧୨	ଅଗ୍ନି-ତପନ-ଚନ୍ଦ୍ର ତିନି	। ପୁଣି ତାରକା-ଭୂମି ବେନି	।।	୩୯
	ଯେ ଜଳ-ଆକାଶ-ପବନ	। ଅଥବା ଯେ ବଚନ-ମନ	।।	୪୦
	ଏହାଙ୍କୁ କଲେ ଉପାସନ	। ଯେ ଭେଦକାରୀ ପାପୀ ଜନ	।।	୪୧
	ତା' ପାପ ନାଶି ନ ପାରନ୍ତି	। ଯେ ପୁଣ ସାଧୁମାନେ ଛନ୍ତି	।।	୪୨
	ମୁହୂର୍ତ୍ତମାତ୍ରକ ସେବାରେ	। ପାପ ନାଶନ୍ତି ଏ ସଂସାରେ	।।	୪୩
୧୩	ଯେ ବାତ-ପିତ୍ତ-ଶ୍ଳେଷ୍ମା ତିନି	। ତାହାଙ୍କୁ ଥାଇ ନିତ୍ୟେ ଘେନି	।।	୪୪
	ସେ ଦେହ ଶବତୁଲ୍ୟ ତହିଁ	। ଯେ ଅହଂବୁଦ୍ଧି କରିଥାଇ	।।	୪୫

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତନୟ-ବନିତା ଆଦିରେ । ଯେ ମୋର ବୋଲି ବୁଦ୍ଧି କରେ ।। ୪୬
ଭୂମିବିକାର-ଦ୍ରବ୍ୟେ ଯେହି । ଦେବତାବୁଦ୍ଧି କରିଥାଇ ।। ୪୭
ଯେ ଜଳେ ତୀର୍ଥବୁଦ୍ଧି କରେ । ପଣ୍ଡିତଜନଙ୍କର ଠାରେ ।। ୪୮
ଏ ବୁଦ୍ଧିମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ହିଁ । କେବେହେଁ ଆଚରଇ ନାହିଁ ।। ୪୯
ଗାଈଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଜନ । ଅଟଇ ଗଧର ସମାନ ।। ୫୦
ଗାଈଙ୍କ ଅର୍ଥେ ଘାସଭାର । ଯେଣୁ ସେ ବହୁଥାଇ ଖର[1] ।। ୫୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୪। କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ କୁମର । ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ନୃପବର ।। ୫୨
୧୫। ଅକୁଣ୍ଠ[2] ବୁଦ୍ଧି ଅଟେ ଯାର । ସେ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ।। ୫୩
ଏରୂପେ ଦୁରନ୍ୱୟ[3] ବାଣୀ । ସେ ସର୍ବ ଋଷିମାନେ ଶୁଣି ।। ୫୪
ବୁଦ୍ଧି ଭ୍ରମନ୍ତେ ତାହାଙ୍କର । କିଛି ନ କହିଲେ ଉତ୍ତର ।। ୫୫
ଈଶଙ୍କ ଅନୀଶ୍ୱର ଗୁଣ । ଜନସଂଗ୍ରହମାତ୍ର ପୁଣ ।। ୫୬
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ଋଷିଏ । ବିଚାରି ଚିରକାଳଯାଏ ।। ୫୭
ହସନ୍ତେ[4] ଜଗତଗୁରୁଙ୍କୁ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ ।। ୫୮

ଶ୍ରୀମୁନୟ ଉଚୁଃ

୧୬ କହୁଅଛନ୍ତି ଋଷିଜନେ । ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଜାଣୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ।। ୫୯
ବିଶ୍ୱସୃଜଙ୍କ ଅଧୀଶ୍ୱର । ଉତ୍ତମ ଅଟୁଁ ଯେ ଆବର ।। ୬୦
ଏମନ୍ତ ହେଲେହେଁ ଭୁବନେ । ଯାହା ମାୟାରେ ପ୍ରତିଦିନେ ।। ୬୧
ବିଶେଷେ ହୋଇଲୁଁ ମୋହିତ । ସେ ଭଗବାନ-ବିଚେଷ୍ଟିତ ।। ୬୨
ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଦେଖ ପୁଣ । ମନୁଷ୍ୟଚେଷ୍ଟାକୁ ଧରିଣ ।। ୬୩
ଯେଣୁ ଗୁପତ ହୋଇ ସ୍ୱୟେଂ । ହୋଇଛି ଅନୀଶ୍ୱରପ୍ରାୟେ ।। ୬୪
୧୭ ହେ କୃଷ୍ଣ କ୍ରିୟା ତୋର ନାହିଁ । ତୁ ଏକ ଆତ୍ମା-ସ୍ୱରୂପ ହିଁ ।। ୬୫
ତଥାପି ସ୍ୱରୂପମାତ୍ରରେ । ସୃଷ୍ଟିକି ଅନେକରୂପରେ ।। ୬୬
ସର୍ଜନ ପାଳନ ସଂହାର । ଏ ତିନି କଥା ତୁମ୍ଭେ କର ।। ୬୭
ଆପଣେ ବଦ୍ଧ ନୁହ ତହିଁ । ଯେସନେ ଏକ ମୃତ୍ତିକା ହିଁ ।। ୬୮
ଘଟାଦି ନାନାରୂପ ହୋଇ । ବହୁତ ନାମକୁ ଧରଇ ।। ୬୯
ତୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଏଣୁ ତୋର । ଦେଖ ଏ ଜନ୍ମାଦି ପ୍ରକାର ।। ୭୦
ଅଟଇ ଅତି ବିଡ଼ମ୍ବିତ[5] । ବାସ୍ତବ ନୁହଇ ଏ ସତ ।। ୭୧
୧୮ ଯେ ଧର୍ମ ବର୍ଣ୍ଣ-ଆଶ୍ରମର । ସେ ଆତ୍ମା ଅଟଇ ତୁମ୍ଭର ।। ୭୨
ତୁମ୍ଭେଟି ପୁରୁଷଙ୍କ ପର । ତଥାପି କାଳରେ ସତ୍ତ୍ୱର ।। ୭୩
ଖଳମାନଙ୍କ ନିଗ୍ରହରେ । ସ୍ୱଜନରକ୍ଷାନିମିତ୍ତରେ ।। ୭୪

---

୧. ଗଧ । ୨. ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ (ଅସୀମ) । ୩. ଅନନୁରୂପ । ୪. ଈଷଦ୍ ହସି । ୫. ଅନୁକୃତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବିଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱରୂପ ଧର ।	ଆପଣା ଲୀଳାରେ ଆବର ।।	୭୫
	ଯେ ବେଦପଥ ସନାତନ ।	ତାହାକୁ କରୁ ତୁ ଆଦାନ ।।	୭୬
୧୯	ଶୁଦ୍ଧ ବେଦାଖ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ ତୋର ।	ହୃଦୟ ଅଟଇ ଅନ୍ତର ।।	୭୭
	କାର୍ଯ୍ୟକାରଣ-ରୂପ ହୋଇ ।	ଜଗତ ପ୍ରକୃତି ଯେ ଦୁଇ ।।	୭୮
	ଏ ବେନିଠାରୁ ହୋଇ ଭିନ୍ନ ।	ଯେ ବ୍ରହ୍ମ ଅଟେ ସନାତନ ।।	୭୯
	ତପଃସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ ସଂଯମରେ ।	ଉପଲବ୍‌ଧ ହୋଏ ଯହିଁରେ[୧] ।।	୮୦
୨୦	ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପ୍ରମାତା ବେଦର ।	ହେ ବ୍ରହ୍ମ ସେ ହେତୁ ତୁମ୍ଭର ।।	୮୧
	ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଳ ଦିବ୍ୟସ୍ଥାନ ।	ତାହାକୁ କରସି ପୂଜନ ।।	୮୨
	ସେହେତୁ ତୁମ୍ଭେ ନିତ୍ୟେ ପୁଣି ।	ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଦେବରେ ଅଗ୍ରଣୀ ।।	୮୩
୨୧	ଆମ୍ଭେ ଯେ ସାଧୁଙ୍କ ଗତିରେ ।	ତୋ' ସଙ୍ଗ ଲଭିଲୁଁ ଭାଗ୍ୟରେ ।।	୮୪
	ଆମ୍ଭ ସମସ୍ତ ଋଷିଙ୍କର ।	ଜନ୍ମ ସଫଳ ହେଲା ଆର ।।	୮୫
	ବିଦ୍ୟା ତପସ୍ୟା ନେତ୍ରମାନେ ।	ସଫଳ ହେଲେ ଏ ଭୁବନେ ।।	୮୬
	ମଧ୍ୟେ ସମସ୍ତ ମଙ୍ଗଳର ।	ତୁମ୍ଭେଟି ଯେଣୁ ଅଟ ସାର ।।	୮୭
୨୨	ଯୋଗମାୟାରେ ଆପଣାର ।	ଆଚ୍ଛନ୍ନ ମହିମା ଯାହାର ।।	୮୮
	ଅକୁଣ୍ଠ ଅଟେ ଯାର ବୁଦ୍ଧି ।	ଯେ ପରମାତ୍ମା ରୂପେ ସିଦ୍ଧି ।।	୮୯
	ସେ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ।	ଆମ୍ଭେ କରୁଛୁଁ ପ୍ରଣାମକୁ ।।	୯୦
୨୩	ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗରେ ଛନ୍ତି ନିତ୍ୟେ ।	ଏମନ୍ତ ଯଦୁମାନେ ଯେତେ ।।	୯୧
	ଏ ରାଜାମାନେହେଁ ଆବର ।	ଯାହାକୁ ନ କଲେ ଗୋଚର ।।	୯୨
	ଯେ ନିଜ ମାୟାଶାଢ଼ୀବାଢ଼େ ।	ଆଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇଅଛି ଗାଢ଼େ ।।	୯୩
	ସେ କାଳ-ଆତ୍ମା-ଈଶ୍ୱରକୁ ।	ନିତ୍ୟେ କରୁଛୁଁ ପ୍ରଣାମକୁ ।।	୯୪
୨୪	ଶୟନ କରିଥାନ୍ତେ ଜନ ।	ଦେଖନ୍ତେ ନାନା ସ୍ୱପ୍ନମାନ ।।	୯୫
	ସ୍ୱପ୍ନରେ ତତ୍ତ୍ୱଦୃଷ୍ଟି ଥାନ୍ତେ ।	ମନରେ ପ୍ରତୀତ ହୁଅନ୍ତେ ।।	୯୬
	ସିଂହବ୍ୟାଘ୍ରାଦିସ୍ୱରୂପରେ ।	ଆତ୍ମାକୁ ଦେଖଇ ନିତ୍ୟରେ ।।	୯୭
	ସିଂହବ୍ୟାଘ୍ରାଦିରୂପ ଯେହି ।	ତହୁଁ ଯେ ଅଲଗା ଅଟଇ ।।	୯୮
	ଏ ରୂପେ ସେ ଆତ୍ମାକୁ ପୁଣି ।	ଯେସନେ ନ ପାରଇ ଜାଣି ।।	୯୯
୨୫	ହେ ଦେବ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ।	ଆତ୍ମାକୁ ଦେଖଇ ନିତ୍ୟରେ ।।	୧୦୦
	ଇନ୍ଦ୍ରିୟଚେଷ୍ଟା ମାୟା ଯେହି ।	ତହିଁ ମୋହିତଚିତ୍ତ ହୋଇ ।।	୧୦୧
	ବିବେକ ହୁଅନ୍ତେ ନିଧନ ।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଜାଣଇଁ ଜନ ।।	୧୦୨
୨୬	ପାପସମୂହ ଯେ ନାଶଇ ।	ଗଙ୍ଗାଦି ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ ଯେହି ।।	୧୦୩
	ଉତ୍ତମ ଯୋଗମାନଙ୍କରେ ।	ଯୋଗୀ ଯା' କରେ ହୃଦୟରେ ।।	୧୦୪
	ଏମନ୍ତ ତୁମ୍ଭର ଚରଣ ।	ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଲୁଁ ଆଜ ପୁଣ ।।	୧୦୫
	ଏଣୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଭକ୍ତ କରି ।	କର ହେ ଅନୁଗ୍ରହ ହରି ।।	୧୦୬

୧. ଯେଉଁ ବେଦରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଉତ୍ତମ ଭକ୍ତିରେ ବିନାଶ	। ଯା'ଙ୍କ ଆଶୟ ଜୀବକୋଷ	।।	୧୦୭
	ତୁମ୍ଭ ଗତିକି ସେହିମାନେ	। ଲଭିଣ ଥିଲେ ପୂର୍ବ ଦିନେ	।।	୧୦୮

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୭	କହନ୍ତି ସତ୍ୟବତୀନାତି	। ହେ ରାଜରଷି ମହୀପତି	।।	୧୦୯
	ଏ ରୂପେ ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ	। ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	।।	୧୧୦
	ଋଷିଏ ମାଗି ଅନୁଜ୍ଞାକୁ	। ଆପଣା ଆଶ୍ରମମାନଙ୍କୁ	।।	୧୧୧
	ଚଳିବା ଅର୍ଥେ ନିଜ ମନ	। କଲେ ସେକାଳରେ ରାଜନ	।।	୧୧୨
୨୮	ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯାର ଯଶମାନ	। ସେ ବସୁଦେବ ହେ ରାଜନ	।।	୧୧୩
	ଋଷିଏ ଯାନ୍ତେ ଦେଖି ତାଙ୍କୁ	। ପାଛୋଟି ଯାଇ ତାଙ୍କ ଠାକୁ	।।	୧୧୪
	ପ୍ରଣାମ କରି ବେନି କରେ	। ତାଙ୍କ ଚରଣ ଧରି ଧୀରେ	।।	୧୧୫
	ନିଶ୍ଚଳ କରି ନିଜ ମନ	। କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବଚନ	।।	୧୧୬

ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ

୨୯	ସେ ବସୁଦେବ ଏ ରୂପରେ	। ଋଷିଙ୍କି କହନ୍ତି ସଧୀରେ	।।	୧୧୭
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଆହେ ଋଷିଜନ	। କରୁଛି ବହୁତ ବନ୍ଦନ	।।	୧୧୮
	ତୁମ୍ଭେ ଯେ ସର୍ବଦେବମୟ	। ମୋ ବାକ୍ୟେ ସାବଧାନ ହୁଅ	।।	୧୧୯
	କର୍ମରେ କର୍ମମାନଙ୍କର	। ଯେରୂପେ ହୁଅଇ ସଂହାର	।।	୧୨୦
	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଉତ୍ତମ କରିଣ	। ସେ କଥା କର ହେ ବଖାଣ	।।	୧୨୧

ଶ୍ରୀନାରଦ ଉବାଚ

୩୦	ନାରଦ କହନ୍ତି ଏମନ୍ତ	। ଋଷିଏ ଶୁଣ ମୋ ଉଦନ୍ତ	।।	୧୨୨
	ବାଳକ ମଣି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	। ସେ ବସୁଦେବ ଯା' ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	।।	୧୨୩
	ବିଶେଷେ ବୁଝିବା ଇଚ୍ଛାରେ	। ଆପଣା ଶ୍ରେୟନିମିତ୍ତରେ	।।	୧୨୪
	ଏ ଯା' ପଚାରିଲେ ସେକଥା	। ବିଚିତ୍ର ନୁହଇ ସର୍ବଥା	।।	୧୨୫
୩୧	ଥିବାର ଅତି ନିକଟରେ	। ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ଏ ସଂସାରେ	।।	୧୨୬
	ଅଣ-ଆଦରକୁ କାରଣ	। ଯେସନେ ଗଙ୍ଗାକୁ ଛାଡ଼ିଣ	।।	୧୨୭
	ସେ ଗଙ୍ଗାତଟବାସୀ ନରେ	। ବିଶୁଦ୍ଧ ହେବା ନିମିତ୍ତରେ	।।	୧୨୮
	ଯେ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନଜଳମାନ	। ତହିଁକି କରନ୍ତି ଗମନ	।।	୧୨୯
୩୨	ଦେଖ ଏ ସୃଷ୍ଟି-ଉତ୍‌ପତ୍ତିରେ	। ପାଳନ-ସଂହାର ଆଦିରେ	।।	୧୩୦
	ସ୍ୱତଃ ବା ଅନ୍ୟଠାରୁ ଅବା	। ଗୁଣସକାଶରୁ ଅଥବା	।।	୧୩୧
	କାଳରେ ଯା' ଜ୍ଞାନ ଅଶେଷ	। କେବେ ହେଁ ନୁହଇ ବିନାଶ	।।	୧୩୨
୩୩	ରାଗାଦି କର୍ମମାନ ଯେହି	। ତେଣେ ଯେ ସୁଖଦୁଃଖ ଦୁଇ	।।	୧୩୩
	ଗୁଣଙ୍କ ପ୍ରବାହ ଯେ ଆନ	। ପ୍ରାଣାଦି ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟମାନ	।।	୧୩୪
	ଏଣେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ କରି	। ଅଛନ୍ତି, ମନୁଷ୍ୟ ଏ ହରି	।।	୧୩୫
	ଏମନ୍ତ ବୋଲି କେହି ନରେ	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମଣନ୍ତି ମନରେ	।।	୧୩୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଦ୍ୱିତୀୟ ନାହିଁଟି ତାଙ୍କର ।	ସେ କୃଷ୍ଣ ଅଟଇ ଈଶ୍ୱର ॥	୧୩୭
	ତାଙ୍କର ଅନୁଭବମାନ ।	କେବେହେଁ ନୋହେ ବିନାଶନ ॥	୧୩୮
	ମେଘ-କୁହୁଡ଼ି-ଗ୍ରହେ ଜନ ।	ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ମଣନ୍ତି ଯେସନ ॥	୧୩୯
୩୪	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ହେ ରାଜନ ।	ବସୁଦେବଙ୍କୁ ଋଷିଜନ ॥	୧୪୦
	କହିଲେ ସଂବୋଧନ କରି ।	ଶୁଣନ୍ତେ ସର୍ବ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥	୧୪୧
	ରାମ-ଅଚ୍ୟୁତ ବେନି ଭାଇ ।	ଶୁଣନ୍ତେ ଏହି ରୂପେ ତହିଁ ॥	୧୪୨
୩୫	କର୍ମରେ କର୍ମ ହେବା ହତ ।	ଯାହା ପଚାରିଛ ଏମନ୍ତ ॥	୧୪୩
	ଏ କଥା ଉତ୍ତମରୂପେଣ ।	ପୂର୍ବେ ହୋଇଛି ନିରୂପଣ ॥	୧୪୪
	ସମସ୍ତ ଯଜ୍ଞମାନଙ୍କର ।	ଉପରେ ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ଈଶ୍ୱର ॥	୧୪୫
	ତାହାଙ୍କୁ ଯାଗମାନଙ୍କରେ ।	ପୂଜିବ ନିତ୍ୟେ ଶରଧାରେ ॥	୧୪୬
୩୬	ଶାସ୍ତ୍ରଚକ୍ଷୁରେ କବିମାନେ ।	କହିଅଛନ୍ତି ପୂର୍ବଦିନେ ॥	୧୪୭
	ଚିତ୍ତର ଶାନ୍ତିହେତୁ ଏହି ।	ଆତ୍ମାର ହରଷ କରଇ ॥	୧୪୮
	ମୋକ୍ଷ-ଉପାୟ ଏ ସୁଗମ ।	ଏ ମାର୍ଗେ ଆବଶ୍ୟକ ଧର୍ମ ॥	୧୪୯
୩୭	ନିଜ ଅର୍ଜିତ ଶୁକ୍ଳ ବିତ୍ତେ ।	ନିଷ୍କାମ ହୋଇ ଯଥୋଚିତେ ॥	୧୫୦
	ପୁରାଣ ପୁରୁଷ ଯେ ହରି ।	ତାଙ୍କୁ ଯା' ଯଜ୍ଞେ ପୂଜା କରି ॥	୧୫୧
	ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମୀ ବିପ୍ର ଯେହି ।	ତା' ଶୁଭ ମାର୍ଗ ଏ ଅଟଇ ॥	୧୫୨
୩୮	ଯଜ୍ଞ-ଦାନରେ ବୁଧ ଜନ ।	ଛାଡ଼ିବ ବିତ୍ତ-ଇଚ୍ଛାମାନ ॥	୧୫୩
	ଛାଡ଼ିବ ଗୃହୋଚିତ ଭୋଗେ ।	ସୁତକଳତ୍ର-ଇଚ୍ଛା ବେଗେ ॥	୧୫୪
	ହେ ବସୁଦେବ ! ବୁଧ ନର ।	ଯେ ସ୍ୱର୍ଗ-ଇଚ୍ଛା ଆପଣାର ॥	୧୫୫
	କାଳରେ କ୍ଷୟ ଏ ହୋଇବ ।	ଏମନ୍ତ ମଣି ତା' ଛାଡ଼ିବ ॥	୧୫୬
	ଗ୍ରାମରେ ସ୍ପୃହାକୁ ଛାଡ଼ିଣ ।	ସର୍ବ ପଣ୍ଡିତମାନେ ପୁଣ ॥	୧୫୭
	ଯେ ନିଜ ତପୋବନମାନ ।	ତହିଁକି କଲେ ସେ ଗମନ ॥	୧୫୮
୩୯	[୧]ଜନ୍ମମାତ୍ରକେ ଦ୍ୱିଜବର ।	ଦେବତା-ଋଷି-ପିତୃଙ୍କର ॥	୧୫୯
	ଲାଗଇ ତିନିରୂପେ ଋଣ ।	ହେ ବସୁଦେବ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ॥	୧୬୦
	[୨]ବେଦାଧ୍ୟୟନେ ଋଷିଋଣ ।	ଯାଗରେ ଦେବଙ୍କର ପୁଣ ॥	୧୬୧
	ପୁତ୍ରରେ ପିତୃଋଣମାନ ।	ଶୁଝି ନ ପାରି ଯଉଁ ଜନ ॥	୧୬୨
	ପ୍ରାଣମାନଙ୍କୁ ବିସର୍ଜଇ ।	ସେ ନିଶ୍ଚେ ନରକେ ପଡ଼ଇ ॥	୧୬୩

୧. 'ଜାୟମାନୋ ବୈ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତ୍ରିଭିର୍ଋଣୈର୍ଋଣବାନ୍ ଜାୟତେ ।' ଇତି ଶ୍ରୁତିଃ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜାତ ହେଉ ହେଉ ତିନୋଟି ଋଣଦ୍ୱାରା ଋଣବାନ୍ ହୋଇଯାଏ ।

୨. ''ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣ ଋଷିଭ୍ୟଃ, ଯଜ୍ଞେନ ଦେବେଭ୍ୟଃ, ପ୍ରଜୟା ପିତୃଭ୍ୟଃ'' । ଇତି ।
ଋଣାନି ତ୍ରୀଣ୍ୟପାକୃତ୍ୟ ମନୋ ମୋକ୍ଷେ ନିବେଶୟେତ୍ ।
ଅନପାକୃତ୍ୟ ମୋକ୍ଷଂ ତୁ ସେବମାନୋ ବ୍ରଜତ୍ୟଧଃ ॥ (ମନୁ)
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ଋଷିଙ୍କୁ, ଯଜ୍ଞଦ୍ୱାରା ଦେବଙ୍କୁ ଓ ପ୍ରଜା (ସନ୍ତାନ)ଦ୍ୱାରା ପିତୃଙ୍କୁ ଋଣ ଶୁଝାଯାଏ । ତିନୋଟି ଋଣକୁ ଶୁଝି ମନକୁ ମୋକ୍ଷରେ ନିବେଶ କରିବ । ନ ଶୁଝି ମୋକ୍ଷକୁ ସେବୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ତଳକୁ ଯାଏ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୦ | ଋଷି-ପିତୃଙ୍କ ଋଣ ବେନି । ଶୁଝି ସାରିଲ ଏବେ ପୁଣି ॥ ୧୬୪
୪୧ | ହେ ବସୁଦେବ ! ଆଜ ଯାଗେ । ଦେବତାଙ୍କର ଋଣ ବେଗେ ॥ ୧୬୫
ଶୁଝି ଅନୃଣ ହୋଇ କରି । ତଦନ୍ତେ ଗୃହ ପରିହରି ॥ ୧୬୬
ପୂର୍ବେ ପରମ ଭକ୍ତି କରି । ଜଗତ ଈଶ୍ୱର ଯେ ହରି ॥ ୧୬୭
ତାହାଙ୍କୁ ପୂଜିଛ ନିଶ୍ଚୟେ । ହେ ବସୁଦେବ ଅତିଶୟେ ॥ ୧୬୮
ତୁମ୍ଭର ଯେଣୁ ସେ ଅଚ୍ୟୁତ । ପୁତ୍ରଭାବକୁ ହେଲେ ଗତ ॥ ୧୬୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୨ କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ଏରୂପେ ଋଷିଙ୍କ ବଚନ ॥ ୧୭୦
ସେ ବସୁଦେବ ମହାମତି । ଶୁଣି ଋଷିଙ୍କି କରି ପ୍ରୀତି ॥ ୧୭୧
ବରିଲେ ଋତ୍ୱିଜଭାବରେ । ପ୍ରଣାମ କରି ମସ୍ତକରେ ॥ ୧୭୨
୪୩ ହେ ନୃପ ! ସର୍ବ ଋଷିଗଣ । ଧର୍ମରେ ହୁଅନ୍ତେ ବରଣ ॥ ୧୭୩
ଉତ୍ତମ କଳ୍ପନା ଯହିଁରେ । ସେ ଦିବ୍ୟ ଯାଗମାନଙ୍କରେ ॥ ୧୭୪
ବସୁଦେବଙ୍କୁ ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ । ଯାଗ କରାଇଲେ ଧର୍ମରେ ॥ ୧୭୫
୪୪ ସେ ଦୀକ୍ଷା ପ୍ରବର୍ତ୍ତାନ୍ତେ ତହିଁ । ଯେ ଛନ୍ତି ପଦ୍ମମାଳ ବହି ॥ ୧୭୬
ସେ ବୃଷ୍ଣିମାନେ କରି ସ୍ନାନ । ପିନ୍ଧିଲେ ଉତ୍ତମ ବସନ ॥ ୧୭୭
ହେ ନୃପ ! ରାଜା ଯେତେ ଥିଲେ । ସେ ଅତି ଅଳଂକୃତ ହେଲେ ॥ ୧୭୮
୪୫ ସେ ଯଦୁଙ୍କର ପତ୍ନୀ ତହିଁ । କୁଙ୍କୁମାଦିରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ॥ ୧୭୯
ପଦକ ଖଞ୍ଜିଣ କଣ୍ଠରେ । ପୂଜାସାମଗ୍ରୀ ଘେନି କରେ ॥ ୧୮୦
ସମସ୍ତେ ହରଷ ହୋଇଲେ । ଦୀକ୍ଷାଶାଳାକୁ ଚାଲିଗଲେ ॥ ୧୮୧
୪୬ ମୃଦଙ୍ଗ ପଟହ ଯେ ଭେରୀ । ଶଙ୍ଖ ଆନକ ଆଦି କରି ॥ ୧୮୨
ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ବାଜିଲେ । ନର୍ତ୍ତକୀମାନେ ନୃତ୍ୟ କଲେ ॥ ୧୮୩
ସୂତ-ମାଗଧ ଯେ ବା ଆନ । ଏମାନେ କଲେ ସ୍ତୁତିମାନ ॥ ୧୮୪
ଉତ୍ତମ ଯା'ଙ୍କ କଣ୍ଠମାନ । ସେହୁ ଗନ୍ଧର୍ବନାରୀଜନ ॥ ୧୮୫
ଭର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ସହିତରେ । ସଙ୍ଗୀତ ଗାଇଲେ ସୁସ୍ୱରେ ॥ ୧୮୬
୪୭ ଅଞ୍ଜନେ ଯାର ନେତ୍ରଯୁଗ । ନବନୀତ[୧]ରେ ସର୍ବ ଅଙ୍ଗ ॥ ୧୮୭
ହୋଇଣ ଅଛଇ ଅଭ୍ୟକ୍ତ[୨] । ସେ ବସୁଦେବଙ୍କୁ ତୁରିତ ॥ ୧୮୮
ଋତ୍ୱିଜେ ବିଧି-ଅନୁସାରେ । ଅଭିଷେଚନ[୩] କଲେ ନୀରେ ॥ ୧୮୯
ଯେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ପତ୍ନୀଗଣ । ସେମାନଙ୍କର ସହିତେଣ ॥ ୧୯୦
ବସୁଦେବଙ୍କ ଶୋଭା ଅତି । ନକ୍ଷତ୍ରେ ଯେହ୍ନେ ତାରାପତି ॥ ୧୯୧
୪୮ ଯେ ଦିବ୍ୟ ବଳୟ ଦୁକୂଳ । ହାର ନୂପୁର ଯେ କୁଣ୍ଡଳ ॥ ୧୯୨
ଏଣେ ଯେ ଅତି ଅଳଂକୃତ । ସେ ପତ୍ନୀମାନଙ୍କ ସହିତ ॥ ୧୯୩

---
୧. ନବନୀତ = ଲହୁଣି ।　୨. ଅଭ୍ୟକ୍ତ = ମର୍ଦ୍ଦିତ ।　୩. ଅଭିଷେଚନ = ଅଭିଷେକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅଜିନଚର୍ମରେ ବେଷ୍ଟିତ	। ଆବର ହୋଇଣ ଦୀକ୍ଷିତ	॥	୧୯୪
	ଶୋଭା ପାଇଲେ ଅତିଶୟେ	। ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ! ସେ ସମୟେ	॥	୧୯୫
୪୯	ତାଙ୍କ ଋତ୍ୱିକମାନେ ଯେତେ	। ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତେ	॥	୧୯୬
	ନବୀନ[୧] କୌଶେୟ ବସନ	। ସମସ୍ତେ କରି ପରିଧାନ	॥	୧୯୭
	ଶୋଭା ପାଇଲେ ସେ କାଳରେ	। ଯେସନେ ଇନ୍ଦ୍ରର ସଭାରେ	॥	୧୯୮
୫୦	ସେ କାଳେ ରାମ କୃଷ୍ଣ ବେନି	। ଆପଣା ବନ୍ଧୁଜନ ଘେନି	॥	୧୯୯
	ଯେ ଅବା ପୁତ୍ରଭାର୍ଯ୍ୟାଗଣ	। ସେମାନଙ୍କର ସହିତେଣ	॥	୨୦୦
	ନିଜ ବିଭୂତିମାନଙ୍କରେ	। ଶୋଭା ପାଇଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତରେ	॥	୨୦୧
	ସମସ୍ତ ଜୀବମାନଙ୍କର	। ଯେ ଦୁହେଁ ଅଟନ୍ତି ଈଶ୍ୱର	॥	୨୦୨
୫୧	ସମସ୍ତ ଯଜ୍ଞମାନଙ୍କରେ	। ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରାଦି ଲକ୍ଷଣରେ	॥	୨୦୩
	ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟୋମାଦି ଯଜ୍ଞ ଯେତେ	। ସୌରସତ୍ରାଦିଙ୍କ ସହିତେ	॥	୨୦୪
	ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ-ମନ୍ତ୍ର-କର୍ମମାନ	। ତାଙ୍କ ପ୍ରଭୁ ଯେ ଭଗବାନ	॥	୨୦୫
	ତାହାଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥ ବିଧିରେ	। ଯଜ୍ଞେ ପୂଜିଲେ ସେ କାଳରେ	॥	୨୦୬
୫୨	ଯେ ଅଳଂକୃତ ସୁଭୂଷିତେ	। ସେ ଋତ୍ୱିଜଙ୍କୁ ଏଥୁ ଅନ୍ତେ	॥	୨୦୭
	କରି ଉତ୍ତମ ଅଳଂକୃତ	। ଯେମନ୍ତ ବେଦରେ ବିହିତ	॥	୨୦୮
	ସେରୂପେ ଦକ୍ଷିଣା-ଅର୍ଥରେ	। ସେ ବସୁଦେବ ସେ କାଳରେ	॥	୨୦୯
	ଗୋ-ଭୂମି-କନ୍ୟା ମହାଧନ	। କଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ	॥	୨୧୦
୫୩	ପତ୍ନୀମାନଙ୍କୁ ଋଷିଜନେ	। ସଂଯାଜ-ଅବଭୃଥସ୍ନାନେ	॥	୨୧୧
	ଦିବ୍ୟ ସ୍ନାନ କରାଇ ସାରି	। ଯଦୁମାନଙ୍କୁ ଅଗ୍ରେ କରି	॥	୨୧୨
	ରାମହ୍ରଦରେ ବିପ୍ରଜନ	। ତଦନ୍ତେ କଲେ ଦିବ୍ୟସ୍ନାନ	॥	୨୧୩
	ବସୁଦେବ କରିଣ ସ୍ନାନ	। ଯେସନ ପ୍ରକାରେ ତେସନ	॥	୨୧୪
୫୪	ନାନାଳଂକାର ବସ୍ତ୍ରମାନ	। ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ନାରୀଜନ	॥	୨୧୫
	ପ୍ରଦାନ କଲେ ତଦନ୍ତରେ	। ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଅନ୍ନରେ	॥	୨୧୬
	କୁକୁର ଆଦି କରି ତହିଁ	। ପୂଜିଲେ ଅଳଂକୃତ ହୋଇ	॥	୨୧୭
୫୫	ସୁତ-କଳତ୍ର ସହିତରେ	। ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ସେ ଯଜ୍ଞରେ	॥	୨୧୮
୫୬	ବିଦର୍ଭ-କୋଶଳ-କୁରୁଙ୍କୁ	। କାଶୀ କେକୟ-ସୃଞ୍ଜୟଙ୍କୁ	॥	୨୧୯
	ସଦସ୍ୟ ଋତ୍ୱିଜ ଯେ ପୁଣ	। ନୃ-ଭୂତ ଯେ ପିତୃ-ଚାରଣ	॥	୨୨୦
	ସୁରଗଣଙ୍କୁ ଆଦି ଯେହି	। ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଇ	॥	୨୨୧
	ପୂଜିଲେ ସେ ସମସ୍ତେ ପୁଣ	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅନୁଜ୍ଞା ମାଗିଣ	॥	୨୨୨
	ପ୍ରଶଂସା କରିଣ ଯଜ୍ଞକୁ	। ଚଳିଲେ ଯେ ଯାହା ସ୍ଥାନକୁ	॥	୨୨୩
୫୭	ବିଦୁର-ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଦୁଇ	। ଭୀମ-ଅର୍ଜୁନ ବେନି ଭାଇ	॥	୨୨୪

୧. ରତନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଆବର ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦ୍ରୋଣ	।	ନକୁଳ ସହଦେବ ପୁଣ	।।	୨୨୫
	କୁନ୍ତୀ ନାରଦ ଭଗବାନ	।	ଯେ ବେଦବ୍ୟାସ ଋଷି ଆନ	।।	୨୨୬
	ମିତ୍ର-ସଂବନ୍ଧୀ ହୋଇ ତହିଁ	।	ଯେତେ ବାନ୍ଧବ ଥିଲେ ରହି	।।	୨୨୭
୫୮	ଯେ ଯଦୁ ନିଜ ବନ୍ଧୁ ଜନ	।	ତାହାଙ୍କୁ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ	।।	୨୨୮
	ସ୍ନେହରେ ହୋଇଛି ଆକ୍ଲିନ୍ନ[୧]	।	ଯଉଁମାନଙ୍କ ମନମାନ	।।	୨୨୯
	ବିରହେ ଲଭନ୍ତେ କଷ୍ଟକୁ	।	ଛାଡ଼ି ଚଳିଲେ ସ୍ୱପୁରକୁ	।।	୨୩୦
	ଯେ ଅନ୍ୟ ଜନମାନେ ଥିଲେ	।	ନିଜ ଦେଶକୁ ସେ ଚଳିଲେ	।।	୨୩୧
୫୯	ନନ୍ଦ ହିଁ ପୁଣି ସେ କାଳରେ	।	ଗୋପାଳଙ୍କର ସହିତରେ	।।	୨୩୨
	ଉତ୍ତମ ପୂଜାକୁ ଲଭିଣ	।	ସେ ରାମ-କୃଷ୍ଣ ବେନି ଜଣ	।।	୨୩୩
	ଉଗ୍ରସେନାଦି ହୋଇ ଯେତେ	।	ଏ ଯଦୁମାନଙ୍କ ସହିତେ	।।	୨୩୪
	ବନ୍ଧୁରେ ହୁଅନ୍ତେ ବତ୍ସଳ	।	ତହିଁ ରହିଲେ କିଛି କାଳ	।।	୨୩୫
୬୦	ଯେ ମନୋରଥମହାର୍ଣ୍ଣବ[୨]	।	ସୁଖେ ତା' ତରି ବସୁଦେବ	।।	୨୩୬
	ସୁହୃଦଗଣେ ହୋଇ ବୃତ	।	ପ୍ରୀତିରେ ହୋଇ ତୋଷଚିତ୍ତ	।।	୨୩୭
	କରରେ ଛୁଅଁନ୍ତେ ନନ୍ଦଙ୍କୁ	।	କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	।।	୨୩୮

ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ

୬୧	ହେ ଭ୍ରାତ ! ନରମାନଙ୍କର	।	ଯାହା କରିଛନ୍ତି ଈଶ୍ୱର	।।	୨୩୯
	ସେ ସ୍ନେହପାଶ ଯେ ଅଟଇ	।	ତାହା ମୁଁ ଦୁସ୍ତ୍ୟଜ ମଣଇଁ	।।	୨୪୦
	ଯେ ଶୂର ଯୋଗିମାନେ ଛନ୍ତି	।	ବଳେ ଜ୍ଞାନେ ତା' ନ କାଟନ୍ତି	।।	୨୪୧
୬୨	ତୋ' କୃତ ଉପକାର ଯେହୁ	।	ତା' ଆମ୍ଭେ କିଛି ଘେନି ନାହୁଁ	।।	୨୪୨
	ତୁମ୍ଭେ ଉତ୍ତମ ଜନ ପୁଣ	।	କଲ ଯା' ଦିବ୍ୟ ମିତ୍ରପଣ	।।	୨୪୩
	ସେ ମିତ୍ରପଣକୁ ଆମ୍ଭର	।	ନ ଥିଲେହେଁ ପ୍ରତ୍ୟୁପକାର	।।	୨୪୪
	ସେ ଯାହା କଉଁ ସମୟରେ	।	ନିବର୍ତ୍ତୁନାହିଁ ଆମ୍ଭଠାରେ	।।	୨୪୫
	ଏଣୁ ଈଶ୍ୱରକୃତ ଯେହି	।	ସେ ସ୍ନେହପାଶ ତୁମ୍ଭଠାଇଁ	।।	୨୪୬
୬୩	ସାମର୍ଥ୍ୟ ନ ଥାନ୍ତେ ଆମ୍ଭର	।	କୁଶଳ କଥାକୁ ତୁମ୍ଭର	।।	୨୪୭
	ପୂର୍ବେ ନ କଲୁଁ ଆଚରଣ	।	ହେ ଭ୍ରାତ ! ଏବେ ଆମ୍ଭେ ପୁଣ	।।	୨୪୮
	ସମ୍ପତ୍ତିମଦେ ଅତିଶୟେ	।	ଚକ୍ଷୁ ହୁଅନ୍ତେ ଅନ୍ଧପ୍ରାୟେ	।।	୨୪୯
	ଅଗ୍ରେ ହେଲେହେଁ ବିଦ୍ୟମାନ	।	ନ କରୁଅଛୁଁ ବିଲୋକନ	।।	୨୫୦
୬୪	ହେ ନନ୍ଦ ଯେବଣ ମାନବ	।	ଶ୍ରେୟ କାମନା କରୁଥିବ	।।	୨୫୧
	ରାଜ୍ୟ ସଂପତ୍ତି ନୋହୁ ତାର	।	ଯେଉଁ ସଂପତ୍ତିରେ ସତ୍ୱର	।।	୨୫୨
	ଅନ୍ଧ ହୁଅନ୍ତେ ବନ୍ଧୁମାନ	।	ଦେଖଇ ନାହିଁ ନିଜ ଜନ	।।	୨୫୩

---

୧. ଆଚ୍ଛନ୍ନ ।　　　　୨. (ଯଜ୍ଞବିଷୟକ) ଇଚ୍ଛା-ରୂପକ ସମୁଦ୍ର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୬୫ ମିତ୍ରଭାବରୁ ଶ୍ଲଥଭାବ । ଚିତ୍ତେ ହୁଅନ୍ତେ ବସୁଦେବ ॥ ୨୫୪

ଏମନ୍ତ ରୂପେ ମିତ୍ରପଣ । କଲେ ଯେତେକ ଜନ ପୁଣ ॥ ୨୫୫

ସ୍ମରଣ କରି ତା' କାନ୍ଦିଲେ । ନୟନେ ଅଶ୍ରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲେ ॥ ୨୫୬

୬୬ ରାମଗୋବିନ୍ଦ ବସୁଦେବ । ଏ ତିନିଙ୍କର ପ୍ରୀତିଭାବ ॥ ୨୫୭

କରନ୍ତି ନନ୍ଦ ହିଁ ସ୍ନେହରେ । ଥାନ୍ତେ ଗୋପାଳଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ॥ ୨୫୮

ଯିବି ବୋଲନ୍ତେ ପ୍ରାତଃକାଳେ । ଯିବ ବୋଲନ୍ତି ସଂଧ୍ୟାବେଳେ ॥ ୨୫୯

ଯାଆନ୍ତେ ସଂଧ୍ୟା ସମୟରେ । ଯିବ ବୋଲନ୍ତି ପ୍ରଭାତରେ ॥ ୨୬୦

ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତେ ଯଦୁଏ । ରହିଲେ ତିନିମାସ ଯାଏ ॥ ୨୬୧

୬୭। ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ନନ୍ଦ ପୁଣ । ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସହିତେଣ ॥ ୨୬୨

୬୮। ଆବର ବ୍ରଜସହିତରେ । ପୂରିତ ହୁଅନ୍ତେ କାମରେ ॥ ୨୬୩

ପରାର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ଯାର ପରିମାଣ । ସେ [1]କ୍ଷୌମ ବସ୍ତ୍ର ଆଭରଣ ॥ ୨୬୪

ନାନା [2]ଅନର୍ଘ୍ୟ ପରିଚ୍ଛଦ । ଲଭି ସେ ସକଳ ସଂପଦ ॥ ୨୬୫

ଯେ ବସୁଦେବ ଉଗ୍ରସେନ । ଘେନି ତାହାଙ୍କ ଉପାୟନ ॥ ୨୬୬

କୃଷ୍ଣ-ଉଦ୍ଧବ-ବଳ ପୁଣ । ଏ ଆଦି ଯଦୁମାନଙ୍କେଣ ॥ ୨୬୭

ପ୍ରଦତ୍ତ [3]ପାରିବର୍ହ ନେଲେ । ବିଦାୟ ହୋଇଣ ଚଳିଲେ ॥ ୨୬୮

୬୯ ନନ୍ଦ-ଗୋପୀଏ-ଗୋପମାନେ । ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣନଳିନେ ॥ ୨୬୯

ଯେ ମନ ଥିଲା କ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ । ତାହାକୁ ହରିବାକୁ ଯାଇଁ ॥ ୨୭୦

ହୋଇଲେ ଅସମର୍ଥ ପୁଣ । ମଥୁରା କଲେକ ଗମନ ॥ ୨୭୧

୭୦ କୃଷ୍ଣ ଦେବତା ଯାହାଙ୍କର । ସେ ଯଦୁମାନେହେଁ ସତ୍ୱର ॥ ୨୭୨

ବନ୍ଧୁଏ ଯାନ୍ତେ ନିଜ ଦେଶ । ବରଷା ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ ॥ ୨୭୩

ସର୍ବେ ଦେଖି ସେ ବରଷାକୁ । ଗମନ କଲେ ଦ୍ୱାରିକାକୁ ॥ ୨୭୪

୭୧ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାରେ ଯଉଁମାନ । ହୋଇଲା ମିତ୍ରଦରଶନ ॥ ୨୭୫

ଯେ ବସୁଦେବଯଜ୍ଞୋତ୍ସବ । ଲୋକଙ୍କୁ କହିଲେ ତା' ସର୍ବ ॥ ୨୭୬

ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତ । ଭାଷାପ୍ରବନ୍ଧେ କରି ଗୀତ ॥ ୨୭୭

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁମନ । ହରଷ ହେଲା ଅନୁଦିନ ॥ ୨୭୮

ସୁଜନଜନଙ୍କର ପାଦେ । ମତି ମୋ' ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥ ୨୭୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାନୁବର୍ଣ୍ଣନଂ
ନାମ ଚତୁରଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

---

୧. ରେଶମ । ୨. ଅମୂଲ୍ୟ । ୩. ଯୌତୁକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପଞ୍ଚାଶୀତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ପଞ୍ଚାଶୀତିତମେ ରାମକୃଷ୍ଣୌ ସଂପ୍ରାର୍ଥିତୌ ସୁତୌ ।
ପିତ୍ରେ ଜ୍ଞାନମଥୋ ମାତ୍ରେ ମୃତାନ୍ ପୁତ୍ରାନଯଚ୍ଛତାମ୍ ।।
ନନ୍ଦୟିତ୍ୱା କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରଯାତ୍ରାୟାଂ ସୁହୃଦୋ ବହୂନ୍ ।
ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନଂ ତତଃ ପିତ୍ରୋରାଦିଶନ୍ମୃତସୂନୁଭିଃ ।।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ	।	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଏକଦିନ	।।	୧
	ଆପଣା ପୁତ୍ର ରାମ ହରି	।	ମିଳନ୍ତେ ନମସ୍କାର କରି	।।	୨
	ସେ ବସୁଦେବ ତୋଷଚିତ୍ତେ	।	[1]ପୁତ୍ରଙ୍କୁ କହିଲେ ଏମନ୍ତେ	।।	୩
୨	ମୁନିମାନଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଯେହି	।	ପୁତ୍ରଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ସୂଚଇ	।।	୪
	ସେ ବାକ୍ୟ ବସୁଦେବ ଶୁଣି	।	ପୁତ୍ରଙ୍କ ପରାକ୍ରମେ ପୁଣି	।।	୫
	ଅତି ବିଶ୍ୱାସ ଲଭି କରି	।	କହିଲେ ସଂବୋଧନ କରି	।।	୬
୩	ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ସନାତନ	।	ହେ ମହାଯୋଗି ! ସଂକର୍ଷଣ	।।	୭
	ଏ ସଂସାରର ଯେ କାରଣ	।	ପ୍ରଧାନ-ପୁରୁଷରୂପେଣ	।।	୮
	ତାଙ୍କ ଈଶ୍ୱର ତୁମ୍ଭେ ଦୁଇ	।	ସାକ୍ଷାତ ଏମନ୍ତ ମଣଇଁ	।।	୯
୪	ତୁମ୍ଭେ ବୋଲିବ ଏ ଜଗତ	।	ଅନେକ କାରକରେ ଜାତ	।।	୧୦
	ପ୍ରଧାନ-ପୁରୁଷ ଯେ ପୁଣ	।	ସେ କିଂପା ଏ ବିଶ୍ୱକାରଣ	।।	୧୧
	ପ୍ରଧାନ-ପୁରୁଷ ଯେ ଦୁଇ	।	ତାଙ୍କ ଈଶ୍ୱର ଆମ୍ଭେ କେହି[2]	।।	୧୨
	ଏମନ୍ତ ବୋଲିବ ବା ତୁମ୍ଭେ	।	ତହିଁକି କହୁଅଛୁଁ ଆମ୍ଭେ	।।	୧୩
	ଯହିଁରେ ଅଛି ଏ ସଂସାର	।	ଯେଣେ ଏ ହୋଇଛି ପ୍ରଚାର	।।	୧୪
	ଯହିଁରୁ ହେଲା ବିନିର୍ମିତ	।	ଯାହା ସଂବନ୍ଧେ ହେଲା ଖ୍ୟାତ	।।	୧୫
	ଯାହାକୁ ଉପଗତ ହୋଇ	।	ଯେ କର୍ମ କର୍ତ୍ତା ଅବା ଦୁଇ	।।	୧୬
	ଯେଉଁ ପ୍ରକାରେ ଏ ଜଗତ	।	ଯେତେବେଳେ ବା ହେଲା ଖ୍ୟାତ	।।	୧୭
	ଏ ସର୍ବେ ସ୍ୱରୂପ ତୁମ୍ଭର	।	ତୁ ଭୋଗ୍ୟ-ଭୋକ୍ତାର ଈଶ୍ୱର	।।	୧୮
୫	ହେ ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପ ଈଶ୍ୱର	।	ଏ ନାନାବିଧ ଯେ ସଂସାର	।।	୧୯
	ତୋହର ସୃଷ୍ଟ ଏ ଅଟଇ	।	ତୁ ପଛେ ପ୍ରବେଶିଣ ତହିଁ	।।	୨୦
	ଯେ କ୍ରିୟାଶକ୍ତି ଜ୍ଞାନଶକ୍ତି	।	ସେ ରୂପେ ତାକୁ କରୁ ସ୍ଥିତି	।।	୨୧
	ହେ ଅଧୋକ୍ଷଜ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର	।	ଜନ୍ମ ହିଁ ନାହିଁଟି ତୋହର	।।	୨୨
୬	ପ୍ରାଣାଦି ବିଶ୍ୱସୃଜଙ୍କର	।	ଯେବଣ ଶକ୍ତି ବଳିୟାର	।।	୨୩
	ସେ ଶକ୍ତି ଈଶ୍ୱରର ତହିଁ	।	ଯେଣୁ ସେ ପରତନ୍ତ୍ର ହୋଇ	।।	୨୪

୧. ଅଭିନନ୍ଦନ କରି କହିଲେ (ଅଭିନନ୍ଦ୍ୟ) । ୨. କିପରି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବାଣର [1]ବେଧଶକ୍ତି ନାହିଁ	ଯେସନେ ପୁରୁଷର ତା' ହିଁ	॥	୨୫
	ଚେତନାଚେତନୁଁ ଆବର	ସାଦୃଶ୍ୟ ନାହିଁ ବେନିଙ୍କର	॥	୨୬
	ଏ ମହଦାଦିମାନେ ନିତି	ଚେଷ୍ଟାକୁ କରିଣ ଥାଆନ୍ତି	॥	୨୭
	ପବନଶକ୍ତିରେ ଯେମନ୍ତ	ତୃଣାଦି ହୁଅନ୍ତି ଚଳିତ	॥	୨୮
	ଈଶ୍ୱରଶକ୍ତିରେ ତେସନେ	ଚଳନ୍ତି ମହଦାଦିମାନେ	॥	୨୯
୭	ଯେବଣ କାନ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ରମାର	ଯେ ତେଜ ଅଟଇ ଅଗ୍ନିର	॥	୩୦
	ଯେ ଅବା ପ୍ରଭା ଆଦିତ୍ୟର	ଯେ ସ୍ଥିରଭାବ ଗିରିଙ୍କର	॥	୩୧
	ନକ୍ଷତ୍ରବିଜୁଳିର ପୁଣ	ଯେ ଅବା ଅଟଇ ସ୍ଫୁରଣ	॥	୩୨
	ଯେ ଗନ୍ଧ ଯେ ବୃତ୍ତି ଭୂମିର	ଏ ସ୍ୱତଃ ଶକ୍ତିଟି ତୁମ୍ଭର	॥	୩୩
୮	ଜଳର ତୃପ୍ତିଜନକତ୍ୱ	ଆବର ଜୀବନହେତୁତ୍ୱ	॥	୩୪
	ଯେ ଜଳ, ତାର ରସ ପୁଣ	ତୁମ୍ଭେ ହିଁ ଅଟ, ନାରାୟଣ	॥	୩୫
	[2]ଯେ ଚେଷ୍ଟା ଓଜ ସହ ବଳ	ଗତି, ବାୟୁର ଏ ସକଳ	॥	୩୬
	ସେ ସବୁ ଶକ୍ତି ଅଟେ ତୋର	ହେ ଦେବ ତୁ ଅଟୁ ଈଶ୍ୱର	॥	୩୭
୯	ତୁ ସର୍ବଦିଗ-ଅବକାଶ	ତୁ ଦିଗ ତୁ ଅଟୁ ଆକାଶ	॥	୩୮
	ଯେ ଶବ୍ଦ ଆକାଶର ଗୁଣ	ସେ ତୁମ୍ଭେ, ନାଦରୂପୀ ପୁଣ	॥	୩୯
	ତୁମ୍ଭେ ଓଁକାର ବର୍ଣ୍ଣରୂପୀ	ପଦାର୍ଥଙ୍କରେ ଭିନ୍ନ-ବ୍ୟାପୀ	॥	୪୦
୧୦	ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କର ତୁମ୍ଭେ ଅତି	ବିଷୟପ୍ରକାଶନ ଶକ୍ତି	॥	୪୧
	ତାହାଙ୍କ ଅଧିଷ୍ଠାତାଗଣ	ତୁ ଅଧିଷ୍ଠାନଶକ୍ତି ପୁଣ	॥	୪୨
	ବୁଦ୍ଧି-ଅଧ୍ୟବସାୟଶକ୍ତି	ଜୀବ-ପ୍ରତିସନ୍ଧାନ-ଶକ୍ତି	॥	୪୩
୧୧	ପୃଥିବୀ ଆଦି ଭୂତଙ୍କର	ତୁମ୍ଭେ ତାମସ ଅହଂକାର	॥	୪୪
	ପୁଣି ରାଜସ ଅହଂକାର	ତୁମ୍ଭେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର	॥	୪୫
	ସର୍ବଦେବତାମାନଙ୍କର	ତୁମ୍ଭେ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଅହଂକାର	॥	୪୬
	ସମସ୍ତ ଜୀବଙ୍କର ପୁଣ	ତୁମ୍ଭେ ହିଁ ସଂସାରକାରଣ	॥	୪୭
୧୨	ଏ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଏ ସଂସାରେ	ବିନାଶ ହୁଅନ୍ତି କାଳରେ	॥	୪୮
	ଯେ ନାଶ ନ ଯାଇ ରହଇ	ସେ ବ୍ରହ୍ମରୂପୀ ତୁମ୍ଭେ ତହିଁ	॥	୪୯
	ଘଟ-କୁଣ୍ଡଳାଦି ଯେମନ୍ତେ	କାଳରେ ବିନାଶ ହୁଅନ୍ତେ	॥	୫୦
	ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ମୃତ୍ତିକାମାନ ରହି	କେବେହେଁ ବିନାଶ ନୁହଇ	॥	୫୧
	ସଂସାରବିନାଶ ସେରୂପେ	ତୁମ୍ଭେଟି ଥାଅ ବ୍ରହ୍ମରୂପେ	॥	୫୨
୧୩	ସତ୍ତ୍ୱ-ରଜ-ତମ ବୋଲିଣ	ଅଟନ୍ତି ଯେଉଁ ତିନି ଗୁଣ	॥	୫୩
	ଯେ ତାଙ୍କ ବୃତ୍ତି ମହଦାଦି	ତୁ ପରଂବ୍ରହ୍ମରୂପେ ସିଦ୍ଧି	॥	୫୪

୧. ବେଧଶକ୍ତି = ବିନ୍ଧିବା ଶକ୍ତି ।

୨. ଓଜ = ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଶକ୍ତି; ସହ = ମନର ଶକ୍ତି; ବଳ = ଶରୀର ଶକ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯୋଗମାୟାରେ ଏ ସମସ୍ତ	ତୁମ୍ଭରି ଠାରେ ଏ କଳ୍ପିତ	॥	୫୫
୧୪	ତେଣୁ ଏ ମହଦାଦି ଭାବେ	କଳ୍ପିତ ହେଲେହେଁ ତୋ' ଠାବେ	॥	୫୬
	ପ୍ରତୀତମାତ୍ରେ ରହିଛନ୍ତି	ବାସ୍ତବ ଅଲଗା ଅଟନ୍ତି	॥	୫୭
	ତୁମ୍ଭେ ଏ ବିକାରେ ନିୟତ	କାରଣମାତ୍ରେ ଅନୁଗତ	॥	୫୮
	ଅନ୍ୟଦା ପୁଣ ତୁମ୍ଭେ ଏକ	ରହ ହୋଇ ଅବିକଳ୍ପକ[୧]	॥	୫୯
୧୫	ତୁ ଆତ୍ମା ସର୍ବ ପ୍ରାଣିଙ୍କର	ସୂକ୍ଷ୍ମ ଗତିକି ହିଁ ତୁମ୍ଭର	॥	୬୦
	ଅବୁଧ ଜନେ ହେଁ ନ ଜାଣି	ଏ ଗୁଣପ୍ରବାହରେ ପୁଣି	॥	୬୧
	ସ୍ୱକୃତ[୨] କର୍ମମାନଙ୍କରେ	ଭ୍ରମନ୍ତି ନାନା ପରକାରେ	॥	୬୨
୧୬	ଦ୍ରବ୍ୟ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣେ ଯହିଁ	ଯେ ପୁଣ ଦୁର୍ଲଭ ଅଟଇ	॥	୬୩
	ସେ ନରଦେହ ଯଦୃଚ୍ଛାରେ	ହେ ଈଶ ! ଲଭି ଏ ସଂସାରେ	॥	୬୪
	ମତ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟରେ	ବୟସ ଗଲା ତୋ' ମାୟାରେ	॥	୬୫
୧୭	ଏ ମୁଁ ଏ ମୋର ଏ ଶରୀର	ଏ ପୁତ୍ରକଳତ୍ରାଦି ମୋର	॥	୬୬
	ଆହେ ଈଶ୍ୱର ! ଏ ରୂପରେ	ତୁମ୍ଭେ ଟି ସ୍ନେହଦଉଡ଼ିରେ	॥	୬୭
	ଏ ସର୍ବ ଜଗତଯାକକୁ	କରିଛ ଅତିବନ୍ଧନକୁ	॥	୬୮
୧୮	ପ୍ରଧାନ-ପୁରୁଷ-ଈଶ୍ୱର	ତୁମ୍ଭେ ନୁହଁ ଟି ମୋ' କୁମର	॥	୬୯
	ଭୂମିର ଭାରପ୍ରାୟେ ହୋଇ	ଯେତେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଥିଲେ ରହି	॥	୭୦
	ତା' ନାଶେ ହେଲ ଅବତାର	ନିଶ୍ଚୟେ କହ ବେନି ବୀର	॥	୭୧
୧୯	ବିପତ୍ତିଗ୍ରସ୍ତ[୩] ଯେ ପୁରୁଷେ	ଯେ ତାଙ୍କ ଭବଭୟ ନାଶେ	॥	୭୨
	ସେ ପାଦପଦ୍ମରେ ତୁମ୍ଭର	ହେ ଆର୍ତ୍ତବନ୍ଧୁ ନିରନ୍ତର	॥	୭୩
	ମୁଁ ପଶୁଅଛିଟି ଶରଣ	ଇନ୍ଦ୍ରିୟଲାଳସାରେ ପୁଣ	॥	୭୪
	ଶରୀରେ କଲି ଆତ୍ମବୁଦ୍ଧି	ଯେ ପରଂବ୍ରହ୍ମରୂପେ ସିଦ୍ଧି	॥	୭୫
	ସେ ତୁମ୍ଭଠାରେ କଲି ପୁଣ	ଅପତ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି ଆଚରଣ	॥	୭୬
	ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣତୃଷ୍ଣା ଯେହି	ଏତେକେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ସେହି	॥	୭୭
୨୦	ସୁତପା ପୃଷ୍ଣୀ ନାମେ ହୋଇ	ତୁମ୍ଭେ ଜନ୍ମିଲ ପୂର୍ବେ ଦୁଇ	॥	୭୮
	କଶ୍ୟପ ଅଦିତି ନାମରେ	ଜନ୍ମିଲ ଅପର ଜନ୍ମରେ	॥	୭୯
	ଦେବକୀ ବସୁଦେବ ହୋଇ	ଏବେ ଜନ୍ମିଲ ତୁମ୍ଭେ ଦୁଇ	॥	୮୦
	ସ୍ୱଧର୍ମରକ୍ଷାନିମିତ୍ତରେ	ଆମ୍ଭେ ଜନ୍ମିଲୁ ତୁମ୍ଭ ଘରେ	॥	୮୧
	ଏ ରୂପେ ସୂତିକାଗୃହରେ	କହିଛ ଆମ୍ଭର ଆଗରେ	॥	୮୨
	ନିଃସଙ୍ଗ ଆକାଶର ପ୍ରାଏ	ତୁମ୍ଭେ ବ୍ୟାପିଛ ସର୍ବଠାଏ	॥	୮୩
	ନାନା ଶରୀରମାନ ଧର	କାଳେ ତା' ସମସ୍ତ ସଂହର	॥	୮୪
	ହେ ଉରୁଗାୟ କଉଁ ନର	ଜାଣିମ ମାୟାକୁ ତୁମ୍ଭର	॥	୮୫

୧. ଅବିକୃତ । ୨. ସ୍ୱକୃତ = ଥରେ । ୩. 'ବିପ୍ରତିଗ୍ରହ', 'ଶରଣାଗତ' ଇତ୍ୟାଦି ପାଠାନ୍ତର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୧ ପୁଣି ଏମନ୍ତ ବ୍ୟାସସୁତ । କହନ୍ତି ଶୁଣ ପରୀକ୍ଷିତ ।। ୮୬
[1]ସାତ୍ୱତର୍ଷଭ ଭଗବାନ । ଏରୂପେ ପିତାଙ୍କ ବଚନ ।। ୮୭
ଶ୍ରବଣ କରନ୍ତେ ଆପଣ । [2]ପ୍ରଶ୍ରୟବିନମ୍ର ହୋଇଣ ।। ୮୮
ହସନ୍ତେ [3]ଶ୍ଳକ୍ଷ୍ଣ ବଚନରେ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ।। ୮୯

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୨୨ ହେ ତାତ ! ତୁମ୍ଭ ଏ ବଚନ । ଉତ୍ତମ ଅର୍ଥରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ।। ୯୦
ଏମନ୍ତ ମଣୁଅଛୁଁ ଆମ୍ଭେ । ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶି ଯା' ତୁମ୍ଭେ ।। ୯୧
ଏ ତତ୍ତ୍ୱସମୂହକୁ ପୁଣ । କହିଲ ଉତ୍ତମ କରିଣ ।। ୯୨
୨୩ ଏବେ ହେ ଯଦୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଆମ୍ଭେ । ଏ ବଳରାମ ପୁଣ ତୁମ୍ଭେ ।। ୯୩
ଦ୍ୱାରକାବାସୀଏ ସମସ୍ତେ । ସମସ୍ତ ଜନେ ହେଁ ଏମନ୍ତେ ।। ୯୪
ସଚରାଚର ଏ ଜଗତ । ବ୍ରହ୍ମରେ କରିବା ସାକ୍ଷାତ ।। ୯୫
୨୪| ଆକାଶ ପବନ ଯେ ଜ୍ୟୋତି । ଯେ ଅବା ଜଳ ଯେ ବା କ୍ଷିତି ।। ୯୬
୨୫| ଏ ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ ପୁଣ । ଯେ ଏଣେ ଅଟନ୍ତି ନିର୍ମାଣ ।। ୯୭
ସେ ଘଟ ଆଦିରେ ଯେସନ । ଲଭନ୍ତି ଜନ୍ମ ବିନାଶନ ।। ୯୮
ଆତ୍ମା ହିଁ ପୁଣ ଏ ରୂପରେ । ସେ ଆତ୍ମସୃଷ୍ଟ ଗୁଣଙ୍କରେ ।। ୯୯
ଗୁଣନିର୍ମିତ ଦେହେ ରହି । ପ୍ରତୀତ ନାନାରୂପେ ହୋଇ ।। ୧୦୦
ସେ ଏକ ଆତ୍ମା ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟେ । ସଗୁଣ ନିର୍ଗୁଣ ଉପାୟେ ।। ୧୦୧
ନିତ୍ୟ ଅନିତ୍ୟ ସ୍ୱରୂପରେ । ଅନ୍ୟ ଅନନ୍ୟ ପରକାରେ ।। ୧୦୨
ଏମନ୍ତ ଉପାଧି ଲଭଇ । ତଦନୁସାରେ ପୁଣ ତହିଁ ।। ୧୦୩
ଜନ୍ମ-ମରଣାଦିସ୍ୱରୂପେ । ପ୍ରତୀତ ହୋଏ ନାନାରୂପେ ।। ୧୦୪
ବାସ୍ତବ ନୁହଇ ତେସନ । ସେ ଆତ୍ମା ସର୍ବଠାରୁ ଭିନ୍ନ ।। ୧୦୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୬ କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ଏମନ୍ତ ରୂପେ ହେ ରାଜନ ।। ୧୦୬
ଯାହା କହିଲେ ନରହରି । ତା' ବସୁଦେବ ଶୁଣି କରି ।। ୧୦୭
ଯେ ବୁଦ୍ଧି ଥିଲା ନାନାମତେ । ସେ ସର୍ବ ବିନାଶ ହୁଅନ୍ତେ ।। ୧୦୮
ପ୍ରୀତିରେ ତୋଷଚିତ୍ତ ହେଲେ । ମଉନ ହୋଇ ସେ ରହିଲେ ।। ୧୦୯
୨୭ ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ପୁଣ ତହିଁ । ଦେବକୀ ସର୍ବଦେବମୟୀ ।। ୧୧୦
ଆପଣା ପୁତ୍ରେ ହେ ରାଜନ । ଆଣିଲେ ଗୁରୁଙ୍କ ନନ୍ଦନ ।। ୧୧୧
ଶ୍ରବଣ କରନ୍ତେ ଏମନ୍ତ । ଲଭିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ମିତ ।। ୧୧୨

---

୧. ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ବା ଯାଦବମାନଙ୍କ ପରିପାଳକ । ୨. ବିନୟାବନତ । ୩. ମଧୁର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୮	ଯେ ନିଜପୁତ୍ର ରାମ-ହରି	ତାହାଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି	୧୧୩
	କଂସ କରିଛି ବିନାଶନ	ଯେତେକ ଆପଣା ନନ୍ଦନ	୧୧୪
	ସ୍ମରଣ କରନ୍ତେ ତାହାଙ୍କୁ	ନୟନୁଁ ତେଜନ୍ତେ ଅଶ୍ରୁକୁ	୧୧୫
	ବିକଳଭାବୁଁ ଦୀନ ହୋଇ	ଏମନ୍ତ କହିଲେ ସେ ତହିଁ	୧୧୬

ଶ୍ରୀଦେବକୀ ଉବାଚ

୨୯	ହେ ରାମ ରାମ ନୀଳାମ୍ବର	ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ ତୋ ଆତ୍ମାର	୧୧୭
	ହେ କୃଷ୍ଣ ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱର	ଯେ ସର୍ଜୁଛନ୍ତି ଏ ସଂସାର	୧୧୮
	ତାଙ୍କ ଈଶ୍ୱର ତୁମ୍ଭେ ଦୁଇ	ଆଦି-ପୁରୁଷରୂପେ ଥାଇ	୧୧୯
	ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଏ ରୂପରେ	ନିଶ୍ଚେ ମୁଁ ଜାଣୁଛି ମନରେ	୧୨୦
୩୦	କାଳରେ ହୋଇଲା ବିନାଶ	ଯଉଁମାନଙ୍କର ଆୟୁଷ	୧୨୧
	ଯେ ଶାସ୍ତ୍ର କଲେ ତିରସ୍କାର	ଯେ ଭାରପ୍ରାୟେ ଧରଣୀର	୧୨୨
	ସେ ରାଜାମାନଙ୍କ ନିଧନ	ନିଶ୍ଚେ କରିବାକୁ ବିଧାନ	୧୨୩
	ଏବେ ଟି ତୁମ୍ଭେ ବେନି ବୀର	ମୋ ଗର୍ଭେ ହେଲ ଅବତାର	୧୨୪
୩୧	ହେ ଆଦ୍ୟ ହେ ବିଶ୍ୱଭାବନ	ଯା' ଅଂଶୁ ପୁରୁଷ ଜନମ	୧୨୫
	ପୁରୁଷଅଂଶୁ ମାୟା ଜାତ	ମାୟାରୁ ତ୍ରିଗୁଣ ସଂଭୂତ	୧୨୬
	ତ୍ରିଗୁଣଲେଶରୁ[୧] ଏ ବିଶ୍ୱ	ହୋଏ ଉତ୍ପତ୍ତି-ସ୍ଥିତି-ନାଶ	୧୨୭
	ସେ ତୁମ୍ଭେ ଗତି ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	ଆଜ ପଶୁଛି ଶରଣକୁ	୧୨୮
୩୨	ସେ ଚିରକାଳୁ ମରଣକୁ	ଲଭିଲା, ସେ ନିଜ ପୁତ୍ରକୁ	୧୨୯
	ଆଣ ବୋଲନ୍ତେ ନିଶ୍ଚେ ଗୁରୁ	ସେ ପୁତ୍ର ଆଣି ଯମପୁରୁ	୧୩୦
	ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣା ଦେବା ପାଇଁ	ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦେଲ ବେନି ଭାଇ	୧୩୧
୩୩	ଯୋଗେଶ୍ୱରଙ୍କର ଈଶ୍ୱର	ନିଶ୍ଚୟେ ତୁମ୍ଭେ ବେନି ବୀର	୧୩୨
	ସେ ରୂପେ କର ମୋ ବାଞ୍ଛିତ	ଯାହାଙ୍କୁ କଂସ କଲା ହତ	୧୩୩
	ଦେଖିବା ପାଇଁ ସେ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ	ଏବେ ମୁଁ କଲି କାମନାକୁ	୧୩୪

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୪	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ଆତ୍ମଜ	ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ମହାରାଜ	୧୩୫
	ଦେବକୀ କହନ୍ତେ ଏମନ୍ତ	ରାମ ଗୋବିନ୍ଦ ବେନି ଭ୍ରାତ	୧୩୬
	ଯୋଗମାୟାକୁ ଆଶ୍ରେ କଲେ	ସୁତଳେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ	୧୩୭
୩୫	ଯେ ଆତ୍ମଦଇବ ଈଶ୍ୱର	ପୁଣି ସେରୂପେ ଆପଣାର	୧୩୮
	ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନି ଭାଇ	ମିଳନ୍ତେ ସୁତଳରେ ଯାଇ	୧୩୯
	ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ହ୍ଲାଦୁଁ ପୁଣ	ପୂରିଲା ଯା' ଅନ୍ତଃକରଣ	୧୪୦

୧. ପରମାଣୁରୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ବଳିରାଜା ଦୈତ୍ୟେଶ୍ୱର । ଘେନି ସମସ୍ତ ପରିବାର ।। ୧୪୧
ତତ୍‌କାଳ ଆସନୁଁ ଉଠିଲେ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପ୍ରଣମିଲେ ।। ୧୪୨
୩୬ ସେ ବଳିରାଜା ସେ କାଳରେ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହରଷରେ ।। ୧୪୩
ଦିଅନ୍ତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠାସନ ନେଇ । ମହାତ୍ମା ରାମକୃଷ୍ଣ ଦୁଇ ।। ୧୪୪
ବସନ୍ତେ ଯେ ଆସନେ ପୁଣ । ସେ ବେନିଭ୍ରାତାଙ୍କ ଚରଣ ।। ୧୪୫
ଧୋଇ ସେ ପାଦୋଦକ ନେଇ । ଘେନିଲେ ସକୁଟୁମ୍ବ ହୋଇ ।। ୧୪୬
ଯେ ଜଳ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସହିତ । ପବିତ୍ର କରଇ ଜଗତ ।। ୧୪୭
୩୭ ବହୁତମୂଲ୍ୟ ବସନରେ । ଭୂଷଣ-ଅନୁଲେପନରେ ।। ୧୪୮
ଯେ ମାଳା[୧]-ଧୂପ-ଦୀପମାନ । ଅମୃତ ଭକ୍ଷ୍ୟାଦି ଯେ ଆନ ।। ୧୪୯
ଏହି ସଂପତ୍ତିରେ ପୂଜାକୁ । କଲେ ସେ ରାମଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ।। ୧୫୦
ସ୍ୱଗୋତ୍ରବିତ୍ତ[୨] ସହିତେଣ । କଲେ ଆତ୍ମାକୁ ସମର୍ପଣ ।। ୧୫୧
୩୮ ହେ ନୃପ ! ବଳି ମହାରାଜ । ଭଗବାନର ପଦାମ୍ବୁଜ ।। ୧୫୨
ସପ୍ରେମ ଆର୍ଦ୍ର ମାନସରେ । ଧରନ୍ତେ ବାରମ୍ବାର ଶିରେ ।। ୧୫୩
ଆନନ୍ଦଜଳରେ ଆକୁଳ । ହୋଇଛି ନୟନଯୁଗଳ ।। ୧୫୪
ରୋମ-ଉଦ୍‌ଗମ-ହରଷରେ । କହିଲେ ଗଦ୍‌ଗଦ ଅକ୍ଷରେ ।। ୧୫୫

ଶ୍ରୀବଳିରୁବାଚ

୩୯ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏ ରୂପରେ ସ୍ତୁତି । କରନ୍ତି ବଳି ମହୀପତି ।। ୧୫୬
ତୋର ଯେ ଅଂଶ-ଅବତାର । ଶେଷ ଅଟଇ ନାମ ଯାର ।। ୧୫୭
ସେ ଅଂଶ ରୂପଟି ତୁମ୍ଭର । ଏକ ପ୍ରଦେଶରେ ଫଣାର ।। ୧୫୮
ଜଗତ ଧରିଛି ଆବର । ବିଧାତା ଅଟ ଜଗତର ।। ୧୫୯
ତୁମ୍ଭେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ[୩] ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ନିତ୍ୟେ କରୁଛି ପ୍ରଣାମକୁ ।। ୧୬୦
[୪]ସାକ୍ଷାତ ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରକାଶିତ । ପରମ ଆତ୍ମାରୂପେ ଖ୍ୟାତ ।। ୧୬୧
ତୁମ୍ଭେ ଟି ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକାର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ।। ୧୬୨
୪୦ ତୁମ୍ଭ କୃପାରେ ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ଯେ ଅଟେ ଦୁର୍ଲଭ ପ୍ରକାର ।। ୧୬୩
ସୁଲଭମାତ୍ର ସେ ହୁଅଇ । ଏମନ୍ତ ମନେ ମୁଁ ମଣଇ ।। ୧୬୪
ଯେଣୁ ଏ ରଜତମୋମୟ । ଆମ୍ଭ ସ୍ୱଭାବ ଅତିଶୟ ।। ୧୬୫
ଆମ୍ଭ ଆଗରେ ବେନି ବୀରେ । ମିଳିଲ ଆସି ଯଦୃଚ୍ଛାରେ ।। ୧୬୬
୪୧-୪୩ ଦୈତ୍ୟ ଦାନବ ସିଦ୍ଧ ଜନେ । ଗନ୍ଧର୍ବ-ବିଦ୍ୟାଧରମାନେ ।। ୧୬୭
ଉରଗ-ଯକ୍ଷ-ରକ୍ଷ-ଭୂତେ । ପିଶାଚ-ରାକ୍ଷସ ପ୍ରମଥେ ।। ୧୬୮
ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱସ୍ଥାନ । ଶାସ୍ତ୍ରଶରୀରେ ବିଦ୍ୟମାନ ।। ୧୬୯

୧. ତାମ୍ବୂଳ ୨. ଦ୍ରବ୍ୟ ।
୩. ସଦାନନ୍ଦ ୪. 'ସାଂଖ୍ୟଯୋଗବିତାନାୟ' ଇତି ମୂଳପାଠଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତୁମ୍ଭ ଠାବରେ ଏ ସମସ୍ତେ । ବଇରଭାବ କଲେ ନିତ୍ୟେ ॥ ୧୭୦
ଯେ ତାଙ୍କ ସମ ଅନ୍ୟଜନେ । ସେ ରୂପେ କରୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ॥ ୧୭୧
ବଇରଭାବେ ଭକ୍ତି କରି । ଶିଶୁପାଳାଦି ଗଲେ ତରି ॥ ୧୭୨
କାମରୁ ଭକ୍ତି କରି ଯେହ୍ନେ । ମୁକ୍ତି ଲଭିଲେ ଗୋପୀମାନେ ॥ ୧୭୩
ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବେ ସତ୍ତ୍ୱାବିଷ୍ଟ । ତେହ୍ନେ ନୁହନ୍ତି ସନ୍ନିକୃଷ୍ଟ ॥ ୧୭୪
୪୪ ହେ ଯୋଗେଶ୍ୱରଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ଏ ଏହିରୂପେ ଟି ତୁମ୍ଭର ॥ ୧୭୫
ଯେ ଯୋଗମାନଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ସେ ଯୋଗମାୟାକୁ ତୁମ୍ଭର ॥ ୧୭୬
ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଏ ଭୁବନେ । କାହୁଁ ଜାଣିମୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ॥ ୧୭୭
୪୫ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ପ୍ରସନ୍ନ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ହୁଅ ଭଗବାନ ॥ ୧୭୮
ଜ୍ଞାନୀଏ କରନ୍ତି ଚିନ୍ତନ । ଯେ ତୁମ୍ଭ ଚରଣନଳିନ ॥ ୧୭୯
ସେ ଆଶ୍ରୟରୁ ଭିନ୍ନରୂପ । ଅଛି ଯେ ଗୃହ ଅନ୍ଧକୂପ ॥ ୧୮୦
ତହିଁରୁ ହୋଇବି ବାହାର । ଯେ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ସଂସାର ॥ ୧୮୧
ସେ ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କର ମୂଳେ । ଝଡ଼ି ପଡ଼ନ୍ତି ଯଉଁ ଫଳେ ॥ ୧୮୨
ତେଣେ ଜୀବନ ରଖି ମୁହିଁ । ଭ୍ରମିବି ଏକା ଶାନ୍ତ ହୋଇ ॥ ୧୮୩
ଅଥବା ସର୍ବସଖା[୧] ଘେନି । ଭ୍ରମଣ କରିବି ଅବନି ॥ ୧୮୪
୪୬ ହେ ପ୍ରଭୁ ! ସର୍ବଜୀବେଶ୍ୱର । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କର ॥ ୧୮୫
ଯେ ରୂପେ ତୁମ୍ଭଠାରେ ଭାବ । ଆମ୍ଭର ହୋଇବ ସଂଭବ ॥ ୧୮୬
ସେରୂପେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଶିଖାଅ । ଆମ୍ଭର ପାପ ହରି ନିଅ ॥ ୧୮୭
ହେ ପ୍ରଭୁ ପାପବିନାଶନ । ତୁମ୍ଭ ଆଜ୍ଞାରେ ଯଉଁ ଜନ ॥ ୧୮୮
ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ନିତ୍ୟ ରହିଥାଇ । ଯା ତୁମ୍ଭେ ଆଜ୍ଞା ଅଛ ଦେଇ ॥ ୧୮୯
ସେ ବିଧିନିଷେଧମାର୍ଗରୁ । ମୁକ୍ତ ହୁଅଇ ଏ ସଂସାରୁ ॥ ୧୯୦

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୪୭ ବଳିରାଜାଙ୍କୁ ଏ ବଚନ । କହୁଅଛନ୍ତି ଭଗବାନ ॥ ୧୯୧
[୨]ପ୍ରଥମ ମନ୍ୱନ୍ତରେ ପୂର୍ବେ । ମରୀଚିଙ୍କର ଊର୍ଣ୍ଣାଗର୍ଭେ ॥ ୧୯୨
ଷଡ଼ ତନୟ ହେଲେ ଜାତ । ଆପଣା ସୁତା[୩]କୁ ସୁରତ ॥ ୧୯୩
କରିବା ଅର୍ଥେ ପ୍ରଜାପତି । ସେ କାଳେ କଲା ନିଜମତି ॥ ୧୯୪
ତାହା ଦେଖନ୍ତେ ଅତିଶୟେ । ହସିଲେ ଷଡ଼ ଦେବତାଏ ॥ ୧୯୫
୪୮ ସେ ଷଡ଼ଭାଇ ସେ ପାପରେ । ମିଳନ୍ତେ ଅସୁରଯୋନିରେ ॥ ୧୯୬
ହିରଣ୍ୟକଶିପୁଗୃହରେ । ଜନ୍ମ ଲଭିଲେ ତତ୍‌କ୍ଷଣରେ ॥ ୧୯୭
ତହୁଁ ତାହାଙ୍କୁ ବେଗ ହୋଇ । ଆଣନ୍ତେ ଯୋଗମାୟା ଯାଇଁ ॥ ୧୯୮
୪୯ ଜନ୍ମିଲେ ଦେବକୀଗର୍ଭର । ତାଙ୍କୁ ମାଇଲା କଂସାସୁର ॥ ୧୯୯

୧. ସମସ୍ତଙ୍କର ସଖାରୂପୀ ସାଧୁମାନେ । ୨. ସ୍ୱାୟଂଭୁବ ମନ୍ୱନ୍ତରରେ । ୩. ସରସ୍ୱତୀଙ୍କୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଦେବକୀ ସେ ନିଜ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ	। ଉଦ୍ଦେଶି କରନ୍ତି ଶୋକକୁ	।।	୨୦୦
	ହେ ନୃପ ! ତୁମ୍ଭ ପାଶେ ରହି	। ଅଛନ୍ତି ଟି ସେ ଷଡ଼ ଭାଇ	।।	୨୦୧
୫୦	ମାତାଙ୍କ ଶୋକ ନାଶିବାକୁ	। ଏଠାରୁ ନେମୁ ଏମାନଙ୍କୁ	।।	୨୦୨
	ପ୍ରଜାପତିଙ୍କ ଶାପୁଁ ଏବେ	। ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ଷଡ଼ ଦେବେ	।।	୨୦୩
	ବିଜ୍ୱର ହୋଇ ନିଜ ସ୍ଥାନ	। ଲଭିବେ ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନ	।।	୨୦୪
୫୧	ପ୍ରଥମ ନାମ କୀର୍ତ୍ତିମନ୍ତ	। ଉଦ୍‌ଗୀଥ ନାମେ ଆର ଖ୍ୟାତ	।।	୨୦୫
	ପତଙ୍ଗ[1] ପରିଷ୍ୱଙ୍ଗ ବେନି	। ଆବର କ୍ଷୁଦ୍ରଭୃତ[2] ଘୃଣୀ	।।	୨୦୬
	ଆମ୍ଭ ପ୍ରସାଦେ ଷଡ଼ ଦେବେ	। ମୋକ୍ଷ ଲଭିବେ ପୁଣି ଏବେ	।।	୨୦୭
୫୨	ରାମଗୋବିନ୍ଦ ବେନି ଭାଇ	। ବଳିକି ଏତେ ମାତ୍ର କହି	।।	୨୦୮
	ସେ ବଳି କରନ୍ତେ ପୂଜାକୁ	। ଘେନିଣ ସେ ଷଡ଼ଭ୍ରାତାଙ୍କୁ	।।	୨୦୯
	ପୁଣ ଅଇଲେ ଦ୍ୱାରକାକୁ	। ମାତାଙ୍କୁ ଦେଲେ ସେ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ	।।	୨୧୦
୫୩	ଦେବକୀ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ସେକାଳେ	। ଦେଖନ୍ତେ ଅତି ସ୍ନେହଭୋଳେ	।।	୨୧୧
	ସ୍ତନୁଁ ସ୍ରବିଲା କ୍ଷୀରମାନ	। ପୁତ୍ରଙ୍କୁ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ	।।	୨୧୨
	କୋଳେ ବସାଇ ମସ୍ତକକୁ	। କଲେ ବହୁତ ଆଘ୍ରାଣକୁ	।।	୨୧୩
୫୪	ବିଷ୍ଣୁମାୟାରେ ମୋହି ହୋଇ	। ଦେବକୀ ଅତି ପ୍ରୀତି ବହି	।।	୨୧୪
	ସୁତସ୍ପର୍ଶୁଁ ଯେ ସ୍ରବିଲେ	। ସେ ସ୍ତନ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ପ୍ୟାଇଲେ	।।	୨୧୫
	ଯଉଁ ମାୟାରେ ଏ ସଂସାର	। ପ୍ରବୃର୍ତ୍ତଅଛି ବାରମ୍ବାର	।।	୨୧୬
୫୫	ଯା' ପିଇଥିଲେ ଗଦାଧର	। ସେ ଶେଷସ୍ତନ ଦେବକୀର	।।	୨୧୭
	ଷଡ଼ ଭ୍ରାତାଏ କରି ପାନ	। ଛୁଅନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ଅଙ୍ଗମାନ	।।	୨୧୮
	ଆମ୍ଭେ ଦେବତା ଥିଲୁଁ ହୋଇ	। ଏ ଜ୍ଞାନ ହେଲା ତାଙ୍କ ତହିଁ	।।	୨୧୯
୫୬	ସେ ଷଡ଼ ଭାଇ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ	। ମାତାଙ୍କୁ ପିତାଙ୍କୁ ରାମଙ୍କୁ	।।	୨୨୦
	କରି ଉତ୍ତମ ନମସ୍କାର	। ଦେଖନ୍ତେ ରହି ସର୍ବନର	।।	୨୨୧
	ଆକାଶମାର୍ଗେ ଚଳିଗଲେ	। ଦେବଙ୍କ ଲୋକରେ ମିଳିଲେ	।।	୨୨୨
୫୭	ମଲା ପୁତ୍ରଙ୍କ ଆଗମନ	। ଦେବକୀ କରି ବିଲୋକନ	।।	୨୨୩
	ପୁତ୍ରାଦିରୂପେ ଏହା ହରି	। ଅଛନ୍ତି ଯା' ନିର୍ମାଣ କରି	।।	୨୨୪
	ହେ ନୃପ ! ଏ ମାୟା କୃଷ୍ଣର	। ବିସ୍ମୟେ ମଣିଲେ ମନର	।।	୨୨୫
୫୮	ଅନନ୍ତ ପରାକ୍ରମ ଯାର	। ସେ ପରମାତ୍ମା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର	।।	୨୨୬
	ଏରୂପେ ଅଦ୍ଭୁତ ଚରିତ	। ଅନେକ ଛନ୍ତି ହେ ଭାରତ	।।	୨୨୭

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୫୯	ସୂତ କହନ୍ତି ତୋଷମନେ	। ଶୌନକ ଆଦି ଋଷିଜନେ	।।	୨୨୮
	ଅମୃତପ୍ରାୟେ କୀର୍ତ୍ତି ଯାର	। ସେ ମୁରରିପୁ-ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର	।।	୨୨୯

୧. ତପନ (ପାଠାନ୍ତର) ୨. କ୍ଷୁଦ୍ରଭୁକ (ପାଠାନ୍ତର) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯାହା ବର୍ଣ୍ଣିଲେ ବ୍ୟାସସୁତ	। ଅତି ଉତ୍ତମ ସେ ଚରିତ	॥	୨୩୦
ପାପ ନାଶଇ ଜଗତର	। [1]ସତ୍‌କର୍ଣ୍ଣପୁର ଭକ୍ତଙ୍କର	॥	୨୩୧
ଯେ ଏହା ଶୁଣଇ ଶୁଣାଇ	। ଆପଣେ ଯେ ଅବା ପଢ଼ଇ	॥	୨୩୨
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଠାରେ ଚିତ୍ତ ଦେଇ	। ବୈକୁଣ୍ଠପୁରକୁ ସେ ଯାଇ	॥	୨୩୩
ହେ କୃଷ୍ଣ କମଳଲୋଚନ	। ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପତିତପାବନ	॥	୨୩୪
ମୁଁ ଯେ ପତିତ ଦୀନବନ୍ଧୁ	। ମୋତେ ଉଦ୍ଧର କୃପାସିନ୍ଧୁ	॥	୨୩୫

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ମୃତାଗ୍ରଜାନୟନଂ
ନାମ ପଞ୍ଚଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଷଡ଼ଶୀତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଷଡ଼ଶୀତିତମେ ଦମ୍ଭାଦ୍ ସୁଭଦ୍ରାମର୍ଜୁନୋଽହରଦ୍ ।
ଗତ୍ୱା ଚ ମିଥିଳାଂ କୃଷ୍ଣୋ ନୃପବିପ୍ରାବନନ୍ଦୟଦ୍ ॥ ୧
ପିତ୍ରୋଃ ସ୍ୱଜ୍ଞାନମାଦିଶ୍ୟ ସୁଭଦ୍ରାଂ ଫାଲ୍‌ଗୁନାୟ ଚ ।
ଜଗାମ ମିଥିଳାଂ କୃଷ୍ଣଃ ସ୍ୱଭକ୍ତପ୍ରିୟକୃଦ୍ ତତଃ ॥ ୨

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୧	କହନ୍ତି ରାଜା ପରୀକ୍ଷିତ	। ଶୁଣ ହେ ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ	॥	୧
	ଯେ ଭଗ୍ନୀ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କର	। ସୁଭଦ୍ରା ନାମଟି ଯାହାର	॥	୨
	ଯେ ଆମ୍ଭ ପିତାମହୀ ଥିଲେ	। ତାଙ୍କୁ ଅର୍ଜୁନ ବିଭା ହେଲେ	॥	୩
	ଯେମନ୍ତେ କହ ସେ କଥାକୁ	। ଇଚ୍ଛା କରୁଛି ଜାଣିମାକୁ	॥	୪

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨	ରାଜା ପଚାରନ୍ତେ ଏମନ୍ତ	। କହୁ ଅଛନ୍ତି ବ୍ୟାସସୁତ	॥	୫
	ସମର୍ଥ ଅଟନ୍ତି ଅର୍ଜୁନ	। ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟନ	॥	୬
	କରନ୍ତେ ଅବନିତଳରେ	। ମିଳିଲେ ଯାଇଁ ପ୍ରଭାସରେ	॥	୭
	ସେଠାରେ ଶୁଣିଲେ ଏମନ୍ତ	। ଯେ ନିଜ ମଉଳାଦୁହିତ	॥	୮
୩	ସେ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କୁ ହଳପାଣି	। ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ ଦେବେ ଆଣି	॥	୯
	ବସୁଦେବାଦି ଛନ୍ତି ଯେତେ	। ଏମାନଙ୍କର ଅସଂମତେ	॥	୧୦
	ସେ କନ୍ୟା ଅର୍ଜୁନ ନେବାକୁ	। ଧରନ୍ତେ ସଂନ୍ୟାସବେଷକୁ	॥	୧୧
	ତ୍ରିଦଣ୍ଡୀ ହୋଇ ସେ କାଳରେ	। ଗମନ କଲେ ଦ୍ୱାରକାରେ	॥	୧୨

୧. ଉତ୍ତମ କର୍ଣ୍ଣାଳଙ୍କାର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪ ରାମ ନ ଜାଣି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ । କରନ୍ତେ ଉତ୍ତମ ପୂଜାକୁ ॥ ୧୩
ଦ୍ୱାରକାପୁରଜନମାନେ । ପୂଜା କରନ୍ତେ ପ୍ରତିଦିନେ ॥ ୧୪
ସଂନ୍ୟାସବେଷେ ସେ ଅର୍ଜୁନ । କନ୍ୟା ନେବାକୁ କରି ମନ ॥ ୧୫
ବରଷା କାଳ ଚାରି ମାସ । ଦ୍ୱାରକାପୁରେ କଲେ ବାସ ॥ ୧୬
୫ ଏକ ଦିନକେ ସଂକର୍ଷଣ । ଅତିଥିଭାବେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ॥ ୧୭
କରି ସେ ଅର୍ଜୁନକୁ ପୁଣି । ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ସ୍ୱଗୃହକୁ ଆଣି ॥ ୧୮
ଦେଲେ ଯେତେକ ଭିକ୍ଷାଅନ୍ନ । ସମସ୍ତ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଅର୍ଜୁନ ॥ ୧୯
୬ ଯେ ଧୀରଂ[1] ଜନମନ ହରେ । ସେ ଦିବ୍ୟ କନ୍ୟା ସେ ପୁରରେ ॥ ୨୦
ଅର୍ଜୁନ କଲେ ବିଲୋକନ । ପ୍ରୀତିରେ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲନୟନ ॥ ୨୧
ତା'ଠାରେ ଦେଲେ ନିଜ ଚିତ୍ତ । ଯେ ଭାବେ[2] ହୋଇଛି କ୍ଷୁଭିତ ॥ ୨୨
୭ ଯେ ସର୍ବନାରୀମାନଙ୍କର । ହୃଦୟଙ୍ଗମ ମହାବୀର ॥ ୨୩
କନ୍ୟା ହିଁ ସେ କୁନ୍ତୀସୁତଙ୍କୁ । ଦେଖନ୍ତେ କଲା କାମନାକୁ ॥ ୨୪
ସଲଜ୍ଜ କଟାକ୍ଷ ସହିତ । ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତେ ସୁସ୍ମିତ ॥ ୨୫
ହୃଦୟ ନେତ୍ର ସେ କାଳରେ । ଅର୍ପିଲା ଅର୍ଜୁନର ଠାରେ ॥ ୨୬
୮ ସେ ଦିବ୍ୟ କନ୍ୟାକୁ ଅର୍ଜୁନ । କେବଳ କରନ୍ତେ ସଂଧ୍ୟାନ[3] ॥ ୨୭
କନ୍ୟା ହରିବା ଅବସର । ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତେ ମହାବୀର ॥ ୨୮
ଯେ ଅଟେ ଅତି ବଳୀୟାର । ସେ କାମହେତୁ ନିରନ୍ତର ॥ ୨୯
ଭ୍ରମନ୍ତେ ନିଜ ଚିତ୍ତ ତହିଁ । ସୁଖକୁ ନ ଲଭିଲେ କାହିଁ ॥ ୩୦
୯ ଯେ ଅତି ଉତ୍ତମ ଅଟଇ । ସେ ଦେବଯାତ୍ରା କାଳେ ତହିଁ ॥ ୩୧
ରଥକୁ ଆରୋହି ସତ୍ୱର । ପୁରରୁ ହୁଅନ୍ତେ ବାହାର ॥ ୩୨
ପିତାମାତାର ଅନୁମତେ । କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱୀକାର ହିଁ କରନ୍ତେ ॥ ୩୩
ସେ ମହାରଥ ଅରଜୁନ । କନ୍ୟାକୁ ହରିଲେ ବହନ ॥ ୩୪
୧୦ ଧନୁକୁ ଧରି ନିଜ କରେ । ଥାଆନ୍ତେ ରଥର ଉପରେ ॥ ୩୫
ବୀର ଯୋଦ୍ଧାଏ ସେ କାଳରେ । ରୁନ୍ଧନ୍ତେ ଚାରି ପାରୁଶରେ ॥ ୩୬
ଗର୍ଜନ୍ତେ ନିଜ ବନ୍ଧୁଜନ । ତାହାଙ୍କୁ ଘଉଡ଼ି ବହନ ॥ ୩୭
ନିଜ ଭାଗକୁ ସିଂହପ୍ରାଏ । କନ୍ୟା ହରିଲେ ଧନଂଜୟେ ॥ ୩୮
୧୧ ସିନ୍ଧୁ ଯେସନେ ତତକାଳ । ପର୍ବ ତିଥିରେ ଲଙ୍ଘେ କୂଳ ॥ ୩୯
ସେ ରୂପେ କ୍ରୋଧେ ହଳପାଣି । ଧାଆଁନ୍ତେ କନ୍ୟା ନେବା ଶୁଣି ॥ ୪୦
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଧରନ୍ତେ ଚରଣ । ଶାନ୍ତ କରାନ୍ତେ ମିତ୍ରଗଣ ॥ ୪୧
ସେ କାଳେ ଆହେ ପରୀକ୍ଷିତ । ତହିଁରୁ ହେଲେ ନିବର୍ତ୍ତିତ ॥ ୪୨
୧୨ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇ ହଳଧର । ହରଷେ ବରକନ୍ୟାଙ୍କର ॥ ୪୩

୧. ପାଠାନ୍ତର 'ବୀର' । ୨. ଭାବ = ରତ୍ୟଭିପ୍ରାୟ । ୩. ଏକାଗ୍ରଭାବେ ଚିନ୍ତନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ପ୍ରୀତିନିମନ୍ତେ ମହାଧନ	। ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଆଭରଣମାନ	।।	୪୪
	ଗଜାଶ୍ୱ-ରଥ-ନର-ନାରୀ	। ଦେଲେ ସେ ଯଉତୁକ କରି	।।	୪୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୩	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ଆତ୍ମଜ	। ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ମହାରାଜ	।।	୪୬
	ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କେ ଅଧିକ	। କୃଷ୍ଣର ଥିଲା ଭକ୍ତ ଏକ	।।	୪୭
	ସେ ଶ୍ରୁତଦେବ ନାମେ ଖ୍ୟାତି	। କୃଷ୍ଣରେ କଲା ଏକ ଭକ୍ତି	।।	୪୮
	ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥମାନେ ତାର	। କବି ଅଟଇ ସେ ଆବର	।।	୪୯
	କାହିଁରେ ଲମ୍ପଟ ସେ ନୋହି	। ଆବର ଶାନ୍ତ ସେ ଅଟଇ	।।	୫୦
୧୪	[୧]ବିଦେହମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	। ସେ ବିପ୍ରବର ମିଥିଳାରେ	।।	୫୧
	ରହିଲେ ଗୃହାଶ୍ରମୀ ହୋଇ	। ଯେ ଅନୁଦ୍ୟମରେ ମିଳଇ	।।	୫୨
	ସେ ଭକ୍ଷ୍ୟେ ନିଜ କ୍ରିୟାମାନ	। ଯାହାର ହେଲା ନିର୍ବର୍ତ୍ତନ[୨]	।।	୫୩
୧୫	ସେ ଶ୍ରୁତଦେବ ନିତି ନିତି	। ଯେ ଦୈବେ ହୋଏ ଉପସ୍ଥିତି	।।	୫୪
	ଦେହନିର୍ବାହ ଯେତେ ହୋଇ	। ତେତେକ ସଂତୋଷ ହୁଅଇ	।।	୫୫
	ଯେ ଯଥୋଚିତ କ୍ରିୟାମାନ	। ତା' ସର୍ବ କଲା ସେ ବିଧାନ	।।	୫୬
୧୬	ସେ ରୂପେ ଶୁଣ ହେ ରାଜନ	। ସେ ଦେଶ କରେ ଯେ ପାଳନ	।।	୫୭
	ଜନକବଂଶେ ଯା' ଉତ୍ପତ୍ତି	। ସେ ବହୁଳାଶ୍ୱ ନରପତି	।।	୫୮
	ନାହିଁ ତା' ଅହଙ୍କାର ମାନ	। ହରିପ୍ରିୟ ସେ ବେନି ଜନ	।।	୫୯
୧୭	ସେ ବିପ୍ର-ନୃପଙ୍କୁ ପ୍ରସନ୍ନ	। ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	।।	୬୦
	ଦାରୁକ ଆଣିଲା ଯାହାକୁ	। ଆରୋହି ସେ ଦିବ୍ୟ ରଥକୁ	।।	୬୧
	ଋଷିମାନଙ୍କ ସହିତରେ	। ଚଳିଲେ ବିଦେହ ଦେଶରେ	।।	୬୨
୧୮	ନାରଦ ଅତ୍ରି ବାମଦେବ	। ଅସିତ ବ୍ୟାସ ଯେ ଭାର୍ଗବ	।।	୬୩
	ଅରୁଣି ବୃହସ୍ପତି ବେନି	। ଆମ୍ଭେ ମୈତ୍ରେୟ କଣ୍ୱ ତିନି	।।	୬୪
	ଚ୍ୟବନ ଆଦି ଋଷି ଯେତେ	। ଚଳିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସଙ୍ଗତେ	।।	୬୫
୧୯	ସେ ସେହି ସ୍ଥାନେ ଭଗବାନ	। ମିଳନ୍ତେ ପୁର-ଗ୍ରାମଜନ	।।	୬୬
	ହେ ନୃପ ହେଲେ ଉପସ୍ଥିତ	। ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ଅର୍ଘ୍ୟହସ୍ତ	।।	୬୭
	ଉଦୟ ହୁଅନ୍ତେ ଯେସନେ	। ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଆସି ଗ୍ରହମାନେ	।।	୬୮
୨୦	ଆନର୍ତ୍ତ ଯେ କୁରୁ ଜାଙ୍ଗଳ	। ଯେ ମତ୍ସ୍ୟ ଯେ କଙ୍କ ପାଞ୍ଚାଳ	।।	୬୯
	ଧନ୍ୱ କେକୟ କୁନ୍ତି ବେନି	। ମଧୁ କୋଶଳ ଅର୍ଣ୍ଣ ତିନି	।।	୭୦
	ଏ ଦେଶ ଆନ ଦେଶମାନ	। ତହିଁ ଯେ ନର-ନାରୀ ଜନ	।।	୭୧
	ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ହାସେ ସ୍ନିଗ୍ଧ ହୋଇ	। ଦିବ୍ୟ ଈକ୍ଷଣ ଅଛି ଯହିଁ	।।	୭୨
	ସେ କୃଷ୍ଣ ବଦନନଳିନ	। ନେତ୍ରମାନଙ୍କେ କଲେ ପାନ	।।	୭୩

୧. ବିଦେହଦେଶମଧ୍ୟରେ ।　　୨. ସଂପାଦନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୧	ତ୍ରିଲୋକେଶ୍ୱର ନରହରି	।	ଆପଣା ଦରଶନେ କରି	॥	୭୪
	ବିନଷ୍ଟ ହେଲା ଅନ୍ଧକାର	।	ଯଉଁ ନରଙ୍କ[୧] ନୟନର	॥	୭୫
	ସେ ନରମାନଙ୍କ ଜ୍ଞାନକୁ	।	ଦିଅନ୍ତେ ପୁଣି ମଙ୍ଗଳକୁ	॥	୭୬
	ଯେ କରେ ଦିଗନ୍ତ ଧବଳ	।	ନାଶଇ ଯେ ଅଶୁଭକୁଳ	॥	୭୭
	ଦେବ-ମାନବେ ତା' ଗାଆନ୍ତେ	।	ସେ ନିଜ ଯଶକୁ ଶୁଣନ୍ତେ	॥	୭୮
	ବିଦେହଦେଶମାନଙ୍କୁ ହିଁ	।	ଚଳିଲେ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହୋଇ	॥	୭୯
୨୨	ସେ ପୁର-ଜନପଦବାସୀ	।	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମିଳିଲେକ ଆସି	॥	୮୦
	ଶ୍ରବଣ କରନ୍ତେ ଏମନ୍ତ	।	ହରଷେ ଆହେ ପରୀକ୍ଷିତ	॥	୮୧
	ଘେନିଣ ପୂଜାସମ୍ଭାରକୁ	।	ଚଳିଲେ କୃଷ୍ଣନିକଟକୁ	॥	୮୨
୨୩	ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକ ଯେ ଶ୍ରୀହରି	।	ତାଙ୍କୁ ସେ ଜନେ ଦେଖିକରି	॥	୮୩
	ପ୍ରୀତିରେ ହେଲା ବିକାଶନ	।	ଅନ୍ତଃକରଣ ମୁଖମାନ	॥	୮୪
	ମସ୍ତକେ ହସ୍ତମାନ ଦେଲେ	।	ଦଣ୍ଡପରାଏ ପ୍ରଣମିଲେ	॥	୮୫
	ପୂର୍ବେ ଯାହାଙ୍କୁ ଥିଲେ ଶୁଣି	।	ନମିଲେ ସେ ଋଷିଙ୍କି ପୁଣି	॥	୮୬
୨୪	ଜଗତଗୁରୁ ଯେ ଅଟନ୍ତି	।	ସେ କୃଷ୍ଣ ମିଳିଲେ ଝଟିତି	॥	୮୭
	ଆପଣା ଅନୁଗ୍ରହପାଇଁ	।	ଏମନ୍ତ ଜାଣି କରି ତହିଁ	॥	୮୮
	ମୈଥିଳ ଶ୍ରୁତଦେବ ଦୁଇ	।	ପଡ଼ିଲେ ପ୍ରଭୁପାଦେ ଯାଇ	॥	୮୯
୨୫	ମୈଥିଳ ଶ୍ରୁତଦେବ ବେନି	।	ଅତିଥିଭାବ ମନେ ଘେନି	॥	୯୦
	ଏକାବେଳକେ ବେନି କର	।	ଅଞ୍ଜଳି କରିଣ ସତ୍ୱର	॥	୯୧
	ଋଷିମାନଙ୍କ ସହିତେଣ	।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କଲେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ	॥	୯୨
୨୬	ତା' ଅଙ୍ଗୀକାର କରି ହରି	।	ଦୁହିଁଙ୍କ ପ୍ରୀତିକି ବିଚାରି	॥	୯୩
	ଧଇଲେ ବେନି ରୂପ ତହିଁ	।	ତା' ନ ଜାଣନ୍ତେ ତହିଁ କେହି	॥	୯୪
	ସେ ବେନି ଜନଙ୍କର ପୁରେ	।	ମିଳିଲେ ଏକାବେଳକରେ	॥	୯୫
୨୭	ଅସାଧୁ ଲୋକମାନଙ୍କର	।	ଶୁଣିମାକୁ ହିଁ ଯେହୁ ଦୂର	॥	୯୬
	କୃଷ୍ଣ ଆଦି ସେ ସର୍ବଋଷି	।	ମିଳନ୍ତେ ନିଜ ଗୃହେ ଆସି	॥	୯୭
	ଦିବ୍ୟ ଆସନ ଦେଲା ଆଣି	।	ବସନ୍ତେ ସୁଖେ ତହିଁ ପୁଣି	॥	୯୮
	ଉତ୍ତମ ଅଟେ ଯା'ର ମନ	।	ଶୀଘ୍ରେ ସେ ଜନକ ରାଜନ	॥	୯୯
୨୮	ବର୍ଦ୍ଧନ୍ତେ ଭକ୍ତି ଅତିଶୟ	।	ହରଷ ହୁଅନ୍ତେ ହୃଦୟ	॥	୧୦୦
୨୯	ଲୋତକେ ପୂରିଲା ନୟନ	।	କଲା ସେମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦନ	॥	୧୦୧
	ପବିତ୍ର କରଇ ଯେ ଲୋକ	।	ଧୋଇ ଚରଣ ସେ ଉଦକ	॥	୧୦୨
	କୁଟୁମ୍ବଙ୍କର ସହିତରେ	।	ଘେନିଲା ନିଜ ମସ୍ତକରେ	॥	୧୦୩
	ଚନ୍ଦନ-ମାଲ୍ୟ-ବସନରେ	।	କଳ୍ପିତ ଧୂପ-ଦୀପଙ୍କରେ	॥	୧୦୪

୧. ନାରୀଙ୍କ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅର୍ଘ୍ୟମାନଙ୍କେ ଯଥୋଚିତେ	। ଗାଇ-ବୃଷଭଙ୍କ ସହିତେ	।।	୧୦୫
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସେ ମୁନିମାନଙ୍କୁ	। କଲା ଉତ୍ତମ ପୂଜନକୁ	।।	୧୦୬
୩୦	ସେମାନେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ ଅନ୍ନକୁ	। ମଧୁର ବଚନେ ତାହାଙ୍କୁ	।।	୧୦୭
	ପ୍ରୀତ କରାନ୍ତେ ସେ ରାଜନ	। ବିଷ୍ଣୁର ଚରଣନଳିନ	।।	୧୦୮
	ଅଙ୍କେ ନିବେଶି କରି ପୁଣ	। ଅଳପ ଅଳପ କରିଣ	।।	୧୦୯
	ମର୍ଦ୍ଦନ୍ତେ ଅତି ହରଷରେ	। କହିଲେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ	।।	୧୧୦

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୩୧	ରାଜା କହନ୍ତି ହେ ଈଶ୍ୱର	। ଯେଣୁ ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କର	।।	୧୧୧
	ତୁ ଆତ୍ମା ସାକ୍ଷୀ ଅଟୁ ଏକ	। ଆବର ନିଜ ପ୍ରକାଶକ	।।	୧୧୨
	ଏଣୁ ତୋ' ଚରଣନଳିନ	। ସ୍ମରଣ କରନ୍ତି ଯେ ଜନ	।।	୧୧୩
	ତାହାଙ୍କ ଦର୍ଶନନିମିତ୍ତ	। ଏଠାରେ ହେଲ ଉପଗତ	।।	୧୧୪
୩୨	ତୁମ୍ଭେ ସେ ଆପଣା ବଚନ	। ସତ୍ୟ କରିବାକୁ ବହନ[୧]	।।	୧୧୫
	ଆମ୍ଭର ହେଲ ଚକ୍ଷୁଗତ	। ଯେଣୁ ମୁଁ ଏକାନ୍ତ ଭକତ	।।	୧୧୬
	ଅନନ୍ତ ବନ୍ଧୁ ହେଲେ ତୋ'ର	। ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହିଁ ଭାର୍ଯ୍ୟା ହେଲେ ଆର	।।	୧୧୭
	ବ୍ରହ୍ମା ହିଁ ହେଲେ ହେଁ ନନ୍ଦନ	। ମୋତେ ଯା' କହିଲ ବଚନ	।।	୧୧୮
୩୩	ଯେ ଅତି ଶାନ୍ତ ଅକିଞ୍ଚନ	। ଏମନ୍ତ ଯେଉଁ ମୁନିଜନ	।।	୧୧୯
	ତାଙ୍କୁ ଯେ ଦିଏ ଆପଣାକୁ	। ସେ ତୁମ୍ଭ ଚରଣପଦ୍ମକୁ	।।	୧୨୦
	ଏମନ୍ତ ଜାଣି କେଉଁ ଜନ	। କରିବ ଅବା ବିସର୍ଜନ	।।	୧୨୧
୩୪	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଯଦୁମାନଙ୍କର	। ବଂଶରେ ହୋଇ ଅବତାର	।।	୧୨୨
	ଜନ୍ମମରଣାଦି ରୂପରେ	। ଯେ ଭ୍ରମୁଛନ୍ତି ଏ ସଂସାରେ	।।	୧୨୩
	ତାଙ୍କର କ୍ଳେଶଶାନ୍ତିପାଇଁ	। ତ୍ରିଲୋକପାପ ଯେ ହରଇ	।।	୧୨୪
	ସେ ଯଶମାନଙ୍କୁ ନିତ୍ୟରେ	। ବିସ୍ତାର କଲ ଏ ସଂସାରେ	।।	୧୨୫
୩୫	ତୁମ୍ଭେଟି କୃଷ୍ଣ ଭଗବାନ	। ଅକୁଣ୍ଠ ଅଟେ ତୁମ୍ଭ ମନ	।।	୧୨୬
	ତୁମ୍ଭେଟି ଋଷି ନାରାୟଣ	। ଆବର ସୁଶାନ୍ତ ଯେ ପୁଣ	।।	୧୨୭
	ତୁମ୍ଭେ ସେ ତପସ୍ୟାର ସ୍ଥାନ	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରୁଛି ବନ୍ଦନ	।।	୧୨୮
୩୬	ମୋ' ପୁରେ ହେ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ	। ଋଷିମାନଙ୍କ ସହିତେଣ	।।	୧୨୯
	ରହନ୍ତେ ତୁମ୍ଭେ କିଛିଦିନ	। ଚରଣରେଣୁରେ ବହନ	।।	୧୩୦
	ଏ ନିମିନୃପତିର କୁଳ	। ପବିତ୍ର କର ହେ ତତ୍‌କାଳ	।।	୧୩୧
୩୭	ଲୋକଭାବନ ନାରାୟଣ	। ରାଜା କରନ୍ତେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ	।।	୧୩୨
	ମିଥିଳାନରନାରୀ ଯେତେ	। ତାଙ୍କ ମଙ୍ଗଳକୁ କରନ୍ତେ	।।	୧୩୩
	ସେ କଟକରେ ଦିନାକେତେ	। ରହିଲେ ଅତି ତୋଷଚିତ୍ତେ	।।	୧୩୪
୩୮	ଜନକ ପୂଜିଲେ ଯେ ରୂପେ	। ଶ୍ରୁତଦେବ ହିଁ ସେହି ରୂପେ	।।	୧୩୫

୧. ବହନ = ଶିଘ୍ର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅଚ୍ୟୁତ ଗୃହରେ ମିଳନ୍ତେ	। ତାଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ବିଧିମତେ	॥ ୧୩୬
	ମୁନିଙ୍କି ପ୍ରଣାମ କରିଣ	। ଅତି ହରଷ ହୋଇ ପୁଣ	॥ ୧୩୭
	ନିଜ ବସନକୁ କମ୍ପାଇ	। ନୃତ୍ୟକୁ ଆରମ୍ଭିଲେ ତହିଁ	॥ ୧୩୮
୩୯	ତୃଣ ଆସନେ ଋଷିଗଣ	। ଧରି ବସାଇ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ	॥ ୧୩୯
	ସ୍ୱାଗତ ପଚାରି ତାହାଙ୍କୁ	। ଲଭିଲା ଆନନ୍ଦ ଭାବକୁ	॥ ୧୪୦
	ହରଷେ ଭାର୍ଯ୍ୟାସହିତେଣ	। ଧୋଇଲା ତାହାଙ୍କ ଚରଣ	॥ ୧୪୧
୪୦	ସେ ମହାଭାଗ ସେ ଜଳରେ	। ଗୃହକୁଟୁମ୍ବସହିତରେ	॥ ୧୪୨
	ଆପଣେ କରିଣ ସ୍ନାନକୁ	। ଲଭନ୍ତେ ଅତି ହରଷକୁ	॥ ୧୪୩
	ସମସ୍ତ ମନୋରଥମାନ	। ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ଲଭିଲେ ବହନ	॥ ୧୪୪
୪୧	ଅଁଏଳା ଆଦି ଫଳଙ୍କରେ	। ଅତି ସତ୍‌କାରମାନଙ୍କରେ	॥ ୧୪୫
	ଉଶୀର[୧] ଆଦି ତୃଣମୂଳେ	। ଅମୃତସମ ଶିବ[୨] ଜଳେ	॥ ୧୪୬
	କସ୍ତୂରୀ ଆଦି ମୃତ୍ତିକାରେ	। ତୁଳସୀ-କୁଶ-ଅମ୍ବୁଜରେ	॥ ୧୪୭
	ସତ୍ତ୍ୱକୁ ବଢ଼ାଇ ଯେ ଅନ୍ନ	। ଯେ ଅନାୟାସରେ ସଂପନ୍ନ	॥ ୧୪୮
	ସେ ଦିବ୍ୟ ପୂଜାମାନଙ୍କରେ	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ନିର୍ଭରେ	॥ ୧୪୯
୪୨	ଯାହାଙ୍କ ପାଦରେଣୁମାନ	। ସମସ୍ତ ତୀର୍ଥଙ୍କର ସ୍ଥାନ	॥ ୧୫୦
	ସ୍ଥାନ ଯେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତିର	। ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ବିପ୍ରବର	॥ ୧୫୧
	କୃଷ୍ଣ ସହିତେ ଏହାଙ୍କର	। ସଙ୍ଗେ ଯା' ସଙ୍ଗ ହେଲା ମୋର	॥ ୧୫୨
	ଗୃହ ଅନ୍ଧକୂପ ମଧ୍ୟରେ	। ମୁଁ ପଡ଼ିଅଛି ଯେ ନିତ୍ୟରେ	॥ ୧୫୩
	କେବଣ ହେତୁରୁ ଏ ହେଲା	। ସେ ବିପ୍ର ଏମନ୍ତ ତର୍କିଲା	॥ ୧୫୪
୪୩	ଅତିଥିସତ୍‌କାରକୁ ପାଇ	। ବସନ୍ତେ ଋଷିମାନେ ତହିଁ	॥ ୧୫୫
	ପତ୍ନୀ-ସ୍ୱଜନ-ପୁତ୍ରତୁଲେ	। ସେ ଶ୍ରୁତଦେବ ବିପ୍ର ଗଲେ	॥ ୧୫୬
	ଘଷନ୍ତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣ	। ଏମନ୍ତ କଲେ ସେ ବଖାଣ	॥ ୧୫୭

ଶ୍ରୀଶ୍ରୁତଦେବ ଉବାଚ

୪୪	ସେ ଶ୍ରୁତଦେବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	। କହନ୍ତି ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	॥ ୧୫୮
	ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପୁରୁଷ ପ୍ରଧାନ	। ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଆହେ ଭଗବାନ	॥ ୧୫୯
	ଆଜି ହୋଇଲଟି ସାକ୍ଷାତ	। ସେଦିନୁଁ ହେଲଣି ପ୍ରାପତ	॥ ୧୬୦
	ଯେବଣ ଦିନୁଁ ଏ ବିଶ୍ୱକୁ	। ଶକ୍ତିରେ କରି ସର୍ଜନକୁ[୩]	॥ ୧୬୧
	ଆତ୍ମସତ୍ତାରେଟି ମିଳିଲ	। ଦର୍ଶନମାତ୍ର ଆଜ ଦେଲ	॥ ୧୬୨
୪୫	ଯେହ୍ନେ ପୁରୁଷ ଶୋଇଥାଇ	। ତୁମ୍ଭ ମାୟାରେ ମନେ ସେହି	॥ ୧୬୩
	ସ୍ୱପ୍ନଦଶାକୁ ସେ ପୁରୁଷ	। କେବଳ କରିଣ ସ୍ୱରଶ	॥ ୧୬୪
	ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ସେ ଦଶାଏ	। ଆଭାସୁଥାଇ ସତ୍ୟପ୍ରାଏ	॥ ୧୬୫

୧. ବେଣାଚେରା । ୨. ଶୀତ । ୩. ସ୍ୱରଶକୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୬	ଶୁଣନ୍ତି କହନ୍ତି ଅର୍ଚ୍ଚନ୍ତି	। ସଦା ଯେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବନ୍ଦନ୍ତି	॥	୧୬୬
	ଆବର ଯେହୁ ପରସ୍ପର	। ସମ୍ବାଦ କରନ୍ତି ତୁମ୍ଭର	॥	୧୬୭
	ବିଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତ ସେହୁ ନର	। ତାହାଙ୍କ ହୃଦୟମଧ୍ୟର	॥	୧୬୮
	ତୁମ୍ଭେଟି ହୁଅ ପ୍ରତିଭାତ	। ଏ କଥା ଅଟଇ ନିଶ୍ଚିତ	॥	୧୬୯
୪୭	କର୍ମମାନଙ୍କରେ ଆକ୍ଷିପ୍ତ	। ହୋଇଛି ଯାହାଙ୍କର ଚିତ୍ତ	॥	୧୭୦
	ଥିଲେହେଁ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ	। ଅହଂକାରାଦି-ମାନଙ୍କରେ	॥	୧୭୧
	ହୁଅନ୍ତେ ଅତିବ୍ୟବହିତ	। ତାହାଙ୍କୁ ହୁଅ ଦୂରଗତ	॥	୧୭୨
	ଶ୍ରବଣକୀର୍ତ୍ତନେ ଆବର	। ବିଶୁଦ୍ଧ ହୃଦ ଯାହାଙ୍କର	॥	୧୭୩
	ସେ ଭକ୍ତଙ୍କର ନିକଟରେ	। ତୁମ୍ଭେଟି ଥାଅ ନିରନ୍ତରେ	॥	୧୭୪
୪୮	ଦେହାଦି ସର୍ବ ଅହଂକାର	। ନିବୃତ୍ତ ହେଲା ଯାହାଙ୍କର	॥	୧୭୫
	ଆତ୍ମାସ୍ୱରୂପେ ତାଙ୍କ ଠାରେ	। ତୁମ୍ଭେଟି ପ୍ରକାଶ ନିତ୍ୟରେ	॥	୧୭୬
	ଜୀବ ଯେ ଦେହ-ଅଭିମାନୀ	। ତା' ଠାରେ ଆତ୍ମାହେତୁ ଘେନି	॥	୧୭୭
	ତୁମ୍ଭେ କରିଛ ସମର୍ପଣ	। ହେ ପ୍ରଭୁ ଜନମ-ମରଣ	॥	୧୭୮
	ପ୍ରକୃତି ମହଦାଦି ବେନି	। ଏ ବେନି ଉପାଧିକି ଘେନି	॥	୧୭୯
	ମାୟାରେ ଅଟଇ ସଂବୃତ	। ସେ ନିଜ ମାୟାରେ ସନ୍ତତ	॥	୧୮୦
	ରୁନ୍ଧିଛି ଦୃଷ୍ଟି ଆନଙ୍କର	। ସେରୂପେ ନୁହଇ ତୁମ୍ଭର	॥	୧୮୧
	ଏମନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ଯେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	। ମୁଁ କରୁଅଛି ପ୍ରଣାମକୁ	॥	୧୮୨
୪୯	ସେ ତୁମ୍ଭେ ପରମ ଈଶ୍ୱର	। ଆମ୍ଭେ ଯେ କିଙ୍କର ତୁମ୍ଭର	॥	୧୮୩
	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅନୁଶିକ୍ଷା ଦିଅ	। ତୁମ୍ଭର କି କରିବୁଁ କହ	॥	୧୮୪
	ଏହିଟି ଲୋକକ୍ଳେଶ ହତ	। ଯା' ତୁମ୍ଭେ ହେଲ ଚକ୍ଷୁଗତ	॥	୧୮୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୫୦	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ କୁମର	। ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ଦଣ୍ଡଧର	॥	୧୮୬
	ପ୍ରଣତ-ଆର୍ତ୍ତିବିନାଶନ	। କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	॥	୧୮୭
	ଏ ରୂପେ ବିପ୍ରବାକ୍ୟ ଶୁଣି	। ହସ୍ତରେ ଧରି ତାହା' ପାଣି	॥	୧୮୮
	ଅଳପ ହୋଇଣ ହସିତ	। ବିପ୍ରଙ୍କୁ କହିଲେ ଏମନ୍ତ	॥	୧୮୯

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୫୧	ତୋ' ଅନୁଗ୍ରହକୁ ଉଦ୍ଦେଶି	। ଋଷିଏ ହେଲେ ଏଥି ଆସି	॥	୧୯୦
	ହେ ବିପ୍ର ଜାଣ ତୁ ଏମନ୍ତ	। ଚରଣରେଣୁରେ ଜଗତ	॥	୧୯୧
	ପବିତ୍ର କରି ଯେ ନିତ୍ୟରେ	। ଭ୍ରମୁ ଅଛନ୍ତି ମୋ' ସଙ୍ଗରେ	॥	୧୯୨
୫୨	ଦେବତା-ତୀର୍ଥ-କ୍ଷେତ୍ରମାନେ	। ଦର୍ଶନ-ସ୍ପର୍ଶନ-ଅର୍ଚ୍ଚନେ	॥	୧୯୩
	ବିଳମ୍ବେ ପବିତ୍ର ଏ କାଳେ	। କରନ୍ତି ସାଧୁଏ ତତ୍‌କାଳେ	॥	୧୯୪

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଦେବାଦି ପବିତ୍ର ଯା’ କରେ	। ସେହୁ ସାଧୁଙ୍କ ଦର୍ଶନରେ	।।	୧୯୫
୫୩	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜନ୍ମମାତ୍ରକରେ	। ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମସ୍ତପ୍ରାଣିଙ୍କରେ	।।	୧୯୬
	ତପସ୍ୟା ବିଦ୍ୟା ତୁଷ୍ଟିମାନ	। ଯେ ମୋର ଉପାସନା ଆନ	।।	୧୯୭
	ଯେ ତେଣେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବ	। ସେ କିମ୍ବା ଅଧିକ ନୋହିବ	।।	୧୯୮
୫୪	ଏ ଚତୁର୍ଭୁଜ ରୂପ ମୋର	। ବିପ୍ରରୁ ନୋହେ ପ୍ରିୟତର	।।	୧୯୯
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ସର୍ବବେଦମୟ	। ମୁଁ ପୁଣି ସର୍ବଦେବପ୍ରାୟ	।।	୨୦୦
	ଏଣୁ ଏ ମୋ’ରୂପରୁ ଜାଣ	। ଅଧିକ ଅଟଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ	।।	୨୦୧
୫୫	ମୁଁ ଗୁରୁ ସର୍ବପ୍ରାଣିଙ୍କର	। ବ୍ରାହ୍ମଣ ପୁଣି ଆତ୍ମା ମୋର	।।	୨୦୨
	ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଦୋଷଦର୍ଶୀ ନର	। ଜାଣି ନ ପାରି ଏ ପ୍ରକାର	।।	୨୦୩
	ଅର୍ଚ୍ଚା ଆଦିକୁ ପୂଜ୍ୟ ମଣି	। ମୋତେ ଅବଜ୍ଞା କରେ ପୁଣି	।।	୨୦୪
୫୬	ସଚରାଚର ଏ ସଂସାର	। ଯେ ହେତୁ ଅଟନ୍ତି ଏହାର	।।	୨୦୫
	ସେ ମହଦାଦି ତତ୍ତ୍ୱ ପୁଣ	। ମୋହର ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରମାଣ	।।	୨୦୬
	ମୁଁ ପୂରିଅଛି ସର୍ବଠାରେ	। ଏ ରୂପେ ମୋହର ଦୃଷ୍ଟିରେ	।।	୨୦୭
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆପଣାର ଚିତ୍ତେ	। ନିତ୍ୟରେ ଭାବୁଥାଇ ମୋତେ	।।	୨୦୮
୫୭	ହେ ଶ୍ରୁତଦେବ ଏ ହେତୁରେ	। ମୋ’ ଠାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ	।।	୨୦୯
	ଏ ବ୍ରହ୍ମରଷିଙ୍କି ବହନ	। କର ଉତ୍ତମ ପୂଜାମାନ	।।	୨୧୦
	ଏ ରୂପେ ବିପ୍ରଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ	। ପୂଜିତ ହେବିଟି ମୁଁ ଭଲେ	।।	୨୧୧
	ବହୁତ ଦ୍ରବ୍ୟରେ ହେଁ ମୁହିଁ	। ଅନ୍ୟଥା ପୂଜା ନ ଲଭଇ	।।	୨୧୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୫୮	ଶୁକ କହନ୍ତି ନୃପ ଶୁଣ	। ସେ ପ୍ରଭୁ ଏମନ୍ତ ରୂପେଣ	।।	୨୧୩
	ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ସେ ବିପ୍ରଙ୍କୁ	। ସେ ବିପ୍ର ସେ ଋଷିଶ୍ରେଷ୍ଠଙ୍କୁ	।।	୨୧୪
	ଏକାତ୍ମଭାବେ କୃଷ୍ଣତୁଲେ	। ଆରାଧି ମୋକ୍ଷକୁ ଲଭିଲେ	।।	୨୧୫
	ମୈଥିଳ ରାଜା ହିଁ ପୂଜିଲା	। ସେରୂପେ ଗତିକି ଲଭିଲା	।।	୨୧୬
୫୯	ହେ ମହାରାଜ ! ଏ ରୂପରେ	। ସେ ବେନି ଭକ୍ତଙ୍କର ଠାରେ	।।	୨୧୭
	ସେ ଭଗବାନ ତହିଁ ରହି	। ଭକ୍ତଙ୍କ ଭକ୍ତିଭାବ ବହି	।।	୨୧୮
	ବେଦଙ୍କ ମାର୍ଗକୁ ବଖାଣି	। ଚଳିଲେ ଦ୍ୱାରକାକୁ ପୁଣି	।।	୨୧୯
	ଯେ ବେଦମାର୍ଗକୁ କହିଲେ	। ସେ କୃଷ୍ଣପାଦପଦ୍ମ ଭଲେ	।।	୨୨୦
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁମନ	। ଧ୍ୟାନ କରଇ ପ୍ରତିଦିନ	।।	୨୨୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଶ୍ରୁତଦେବାନୁଗ୍ରହୋ
ନାମ ଷଡଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସପ୍ତାଶୀତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶ୍ରୀନୃସିଂହାୟ ନମଃ

ସପ୍ତାଶୀତିତମେ ନାରାୟଣନାରଦବାଦତଃ ।
ବେଦୈଃ ସ୍ତୁତିର୍ଗୁଣାଲମ୍ବା ନିର୍ଗୁଣାବଧି ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ।। ୧
ବାଗୀଶା ଯସ୍ୟ ବଦନେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର୍ଯସ୍ୟ ଚ ବକ୍ଷସି ।
ଯସ୍ୟାସ୍ତେ ହୃଦୟେ ସଂବିତ୍ ତଂ ନୃସିଂହମହଂ ଭଜେ ।। ୨
ସଂପ୍ରଦାୟବିଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ସ୍ୱୀୟନିର୍ବନ୍ଧଯନ୍ତ୍ରିତଃ ।
ଶ୍ରୁତିସ୍ତୁତିମିତବ୍ୟାଖ୍ୟାଂ କରିଷ୍ୟାମି ଯଥାମତି ।। ୩
ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଂ ପୂର୍ବୈଃ ସାରତଃ ସନ୍ନିଷେବିତମ୍ ।
ମୟା ତୁ ତଦୁପସ୍ପୃଷ୍ଟମୁଚ୍ଛିଷ୍ଟମୁପଚୀୟତେ ।। ୪

ଶ୍ରୀପରୀକ୍ଷିଦୁବାଚ

୧ ପୂର୍ବ ଅଧ୍ୟାୟପ୍ରାନ୍ତେ ହରି । ଭକ୍ତଙ୍କ ଭକ୍ତି ଘେନି କରି ।। ୧
ସେ ପୁରେ ରହି ଅନୁରାଗେ । ମୈଥିଳ-ଶ୍ରୁତଦେବ ଆଗେ ।। ୨
ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠନ ବେଦମାନେ । କହି ଚଳନ୍ତେ ସ୍ୱଭବନେ ।। ୩
ଏମନ୍ତ ପରୀକ୍ଷିତ ଶୁଣି । ଏ ନ ଘଟିବ ବୋଲି ପୁଣି ।। ୪
କରି ଏମନ୍ତ ଆଶଙ୍କାକୁ । ପଚାରୁ ଅଛନ୍ତି ଶୁକଙ୍କୁ ।। ୫
ଆହେ ସର୍ବଜ୍ଞ ଦେବ ଶୁକ । ଯେ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣୁଁ ପୃଥକ ।। ୬
ନିର୍ଦ୍ଦେଶଶୂନ୍ୟ ଯେ ଅଟଇ । ନିର୍ଗୁଣ ସେ ବ୍ରହ୍ମରେ କେହିଁ[୧] ।। ୭
ସଗୁଣ ବେଦମାନେ ପୁଣ । ନିଷ୍ଠନ ହେଲେ ତାହା ଭଣ ।। ୮

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨ ରାଜା ପଚାରନ୍ତେ ଉତ୍ତର । କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ କୁମର ।। ୯
ହେ ନୃପ ! ଶୁଣ ସେ ଈଶ୍ୱର । ସମସ୍ତ ଜୀବମାନଙ୍କର ।। ୧୦
ବିଷୟଭୋଗର ନିମିତ୍ତ । ବୁଦ୍ଧିମାନଙ୍କୁ କଲେ ଜାତ ।। ୧୧
ଜନ୍ମରୁ କର୍ମ କରିବାକୁ । ସର୍ଜିଲେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ।। ୧୨
ଆତ୍ମାର ନାନା ଲୋକମାନ । ଭୋଗନିମିତ୍ତେ କଲେ ମନ ।। ୧୩
ମୁକ୍ତ ହୋଇବା ଅର୍ଥେ ପୁଣ । ସର୍ଜନା କଲେ ପ୍ରାଣଗଣ ।। ୧୪
ସଗୁଣ ହେଲେହେଁ ଏମନ୍ତ । ଗୁଣେ ନୁହନ୍ତି ପରାଭୂତ ।। ୧୫
ସର୍ବଜ୍ଞ ସମସ୍ତ-ଈଶ୍ୱର । ଫଳଦ ସର୍ବକର୍ମଙ୍କର ।। ୧୬
ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିରେ ସଂପନ୍ନ । ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ଭଗବାନ ।। ୧୭

---
୧. କିପରି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଇତ୍ୟାଦି ବାକ୍ୟରେ ବହୁତ । ବେଦରେ ଯେ ପ୍ରଦୀପ୍ତ ଦୀପ୍ତ ॥ ୧୮

ଏଣୁ ଲକ୍ଷଣା ଆଦି ବାକ୍ୟେ । ଯେ ପ୍ରାପ୍ତ ଜ୍ଞାନ-ଅଂଶେ ଏକେ[1] ॥ ୧୯

ନିର୍ଗୁଣ ବ୍ରହ୍ମେ ବେଦମାନ । ସମାନୁଁ[2] ହେଲେଟି ନିଷ୍ପନ୍ନ ॥ ୨୦

୩ ସେ ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠ ବେଦ ଏହି । ଯେ ଛନ୍ତି ପୂର୍ବେ ଜାତ ହୋଇ ॥ ୨୧

ସେ ସନକାଦିଙ୍କ ପୂର୍ବରେ । ଯେ ଜାତ ବ୍ରହ୍ମା ଆଦି ସୁରେ ॥ ୨୨

ସେ ଏ ରୂପରେ ଛାପିଛନ୍ତି । ଯେ ଜନ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ବା ଅତି ॥ ୨୩

ଛାଡ଼ିଣ କୁତର୍କମାନଙ୍କୁ । ଧରଇ ମନେ ସେ ବେଦକୁ ॥ ୨୪

ଦେହାଦି ଉପାଧି ତେଜଇ । ପରମ ପଦ ସେ ଲଭଇ ॥ ୨୫

୪ ଏ ବିଷୟରେ ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । କହିବି ପୂର୍ବ ବୃତ୍ତାନ୍ତକୁ ॥ ୨୬

ଯହିଁରେ ବକ୍ତା ନାରାୟଣ । ନାରଦଙ୍କର ସଙ୍ଗେ ପୁଣ ॥ ୨୭

ସେ ନାରାୟଣ ଋଷିଙ୍କର । ଯେ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲା ମନୋହର ॥ ୨୮

୫ ଭଗବାନର ପ୍ରିୟ ଯେହି । ଏକଦିନେ ସେ ନାରଦ ହିଁ ॥ ୨୯

ଭ୍ରମନ୍ତେ ସବୁ ଲୋକମାନ । ଯେ ଅଟେ ଋଷି ସନାତନ ॥ ୩୦

ଚଳିଲେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ । ସେ ନାରାୟଣ-ଆଶ୍ରମକୁ ॥ ୩୧

୬ ଯେବଣ ନାରାୟଣ ଋଷି । ଏହି ଭାରତଖଣ୍ଡେ ବସି ॥ ୩୨

ଯେ ଅବା ଧର୍ମ-ଜ୍ଞାନ-ଶାନ୍ତି । ଏଣେ ସଂଯୁତ ହୋଇ ନିତି ॥ ୩୩

ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଶୁଭଗତି । ଯେ ଅବା ପରଲୋକସ୍ଥିତି ॥ ୩୪

ତଦର୍ଥେ କଳ୍ପଯାଏ ପୁଣ । ଯେ ତପ କଲେ ଆଚରଣ ॥ ୩୫

୭ ସେ ଦିବ୍ୟ ଆଶ୍ରମରେ ବସି । ଥିଲେ ଯେ ନାରାୟଣ ଋଷି ॥ ୩୬

କଳାପଗ୍ରାମେ ଯାଙ୍କ ବାସ । ସେ ଋଷିମାନେ ଚାରିପାଶ ॥ ୩୭

ବେଢ଼ି ଯେ ବସିଥିଲେ ପୁଣ । ନାରଦ ପ୍ରବେଶ[3] ହୋଇଣ ॥ ୩୮

ହେ ନୃପ ! ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ । ସେ କାଳେ ପଚାରିଲେ ତାଙ୍କୁ ॥ ୩୯

୮ ଶୁଣନ୍ତେ ସର୍ବ ଋଷିଜନ । ସେ ନାରାୟଣ ଭଗବାନ ॥ ୪୦

ହେ ନୃପ ! ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ । କହିଲେ ତହିଁ ନାରଦଙ୍କୁ ॥ ୪୧

ଜନଲୋକରେ ଯାଙ୍କ ସ୍ଥାନ । ସେ ସନକାଦି ଋଷିଜନ ॥ ୪୨

ପୂର୍ବରେ ଏ ବ୍ରହ୍ମବିଚାର । ପ୍ରଶ୍ନକୁ କଲେ ପରସ୍ପର ॥ ୪୩

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୯ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ନାରଦଙ୍କୁ । କହୁଅଛନ୍ତି ଏ ବାକ୍ୟକୁ ॥ ୪୪

ଜନଲୋକରେ ଯାଙ୍କ ସ୍ଥାନ । ମନରୁ ହେଲେ ଯେ ଉଦ୍‌ପନ୍ନ ॥ ୪୫

ସନକ ଆଦି ନାମ ଯାର । ସେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତା ମୁନିଙ୍କର ॥ ୪୬

---

୧. ଅନୁଗତଚିଦଂଶେନ ଏକାର୍ଥେନ । ୨. ସାମାନାଧିକରଣ୍ୟେନ । ୩. ପ୍ରଣତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଜନଲୋକରେ ବ୍ରହ୍ମସତ୍ର[1] । ପୂର୍ବେ ହେଲା ହେ ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର[2] ॥ ୪୭

୧୦ ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପର ପ୍ରଭୁ ଯେହି । ସେ ଅନିରୁଦ୍ଧମୂର୍ତ୍ତି ମୁହିଁ ॥ ୪୮

ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖିବା ନିମିତ୍ତେ । ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପକୁ ତୁମ୍ଭେ ଯା'ନ୍ତେ ॥ ୪୯

ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲା ତହିଁ ତେବେ । ତୁମ୍ଭେ ଯା' ପଚାରିଲ ଏବେ ॥ ୫୦

ବ୍ରହ୍ମବାଦ ହୋଇଲା ତହିଁ । ଶ୍ରୁତିଏ ଶୁଅନ୍ତି ଯେ ଠାଇଁ ॥ ୫୧

୧୧ ଶାସ୍ତ୍ର ତପସ୍ୟା ଯେ ସ୍ୱଭାବ । ଯେ ଶତ୍ରୁ-ମିତ୍ର-ମଧ୍ୟଭାବ[3] ॥ ୫୨

ଏଣେ ସମାନ ସେ ସମସ୍ତେ । ତଥାପି ଶୁଣିମା ନିମିତ୍ତେ ॥ ୫୩

ଜଣକୁ ମାତ୍ର ବକ୍ତା କଲେ । ଅପରେ ସମସ୍ତେ ଶୁଣିଲେ ॥ ୫୪

ଶ୍ରୀସନନ୍ଦନ ଉବାଚ

୧୨ ସନକ ଆଦି ଯେ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ସନନ୍ଦ କହୁଛନ୍ତି ॥ ୫୫

ଆପଣେ କଲେ ଯା' ସର୍ଜନ । ସେ ବିଶ୍ୱକୁ ସେ ଭଗବାନ ॥ ୫୬

ପ୍ରଳୟ ସମୟେ ସେ ହରି । ଶକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଘେନି କରି ॥ ୫୭

ଶୁଅନ୍ତେ ପୁଣି ନିଦ୍ରା-ଅନ୍ତେ । ନିଃଶ୍ୱାସୁଁ ବେଦେ ସମ୍ଭବନ୍ତେ ॥ ୫୮

ବ୍ରହ୍ମନିଷନ୍ନ ବାକ୍ୟେ ଅତି । ତାଙ୍କୁ କରନ୍ତି ବେଦେ ସ୍ତୁତି ॥ ୫୯

୧୩ ଯେସନେ ଶୁଅନ୍ତେ ରାଜନ । ତା' ଅନୁଜୀବୀ ବନ୍ଦୀଜନ ॥ ୬୦

ଉତ୍ତମ କୀର୍ତ୍ତିଏ ଯହିଁରେ । ରାଜାର ସେ ପରାକ୍ରମରେ ॥ ୬୧

ପ୍ରଭାତେ ଯାଇ ନିକଟକୁ । କରନ୍ତି ତା' ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗକୁ ॥ ୬୨

ଶ୍ରୀଶ୍ରୁତୟ ଊଚୁଃ

୧୪ ସେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ବେଦମାନେ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ଏ ବଚନେ ॥ ୬୩

ଆହେ ଅଜିତ ଏ ସମସ୍ତ । ଉପରେ ହୁଅ ଜୟଯୁତ ॥ ୬୪

ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମାଦିମାନ । ଯାଙ୍କ ଶରୀର ବିଦ୍ୟମାନ ॥ ୬୫

ସେ ଜୀବଙ୍କର ଅତିଶୟ । ଅବିଦ୍ୟା ତୁମ୍ଭେ ନିବର୍ତ୍ତାଅ ॥ ୬୬

ଜୀବର ଆନନ୍ଦାଦି ଯେତେ । ତା' ଗୁପ୍ତ କରିବା ନିମିତ୍ତେ ॥ ୬୭

ସତ୍ତ୍ୱାଦିରୂପେ ତିନିଗୁଣ । ଯେ ମାୟା କରିଛି ଗ୍ରହଣ ॥ ୬୮

ସେ ମାୟା ତୁମ୍ଭ ଜ୍ଞାନ ଯେହି । ତା' ନିବର୍ତ୍ତାଇ ନ ପାରଇ ॥ ୬୯

ଏଣୁ ଆପଣା ରୂପେ କରି । ସର୍ବ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଅଛ ଧରି ॥ ୭୦

ସେ ଜୀବେ ଜ୍ଞାନାଦି ପ୍ରକାଶି । ସେ ମାୟା ନ ପାରନ୍ତି ନାଶି ॥ ୭୧

ତୁମ୍ଭେ ସେ ଜୀବଙ୍କର ଏକ । ସମସ୍ତଶକ୍ତିପ୍ରକାଶକ ॥ ୭୨

ସୃଷ୍ଟି ସମୟେ କଦାଚିତେ । ମାୟାରେ କ୍ରୀଡ଼ାକୁ କରନ୍ତେ ॥ ୭୩

---

୧. ଯେଉଁଠି ସମାନ ଯଜମାନଗଣ ଋତ୍ୱିକ୍ ଆଦି ରୂପେ କର୍ମ କରନ୍ତି, ତାହା କର୍ମସତ୍ର ଓ ଯେଉଁଠି ସମାନ ଜ୍ଞାନିଗଣ ବକ୍ତା-ଶ୍ରୋତାରୂପେ ବ୍ରହ୍ମର ମୀମାଂସା କରନ୍ତି ତାହା ବ୍ରହ୍ମସତ୍ର ।

୨. ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର = ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପୁଅ । ୩. ମଧ୍ୟଭାବ = ଉଦାସୀନଭାବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଜ୍ଞାନାଦିରେ ନିତି	ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଥାଅ ଅନୁବର୍ତ୍ତି	।।	୭୪
	ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେଦମାନେ	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବୋଲନ୍ତି ବଚନେ	।।	୭୫
୧୫	ଇନ୍ଦ୍ର ଅଗ୍ନି ଆଦିଏ ଯେତେ	ଏମାନେ ବ୍ରହ୍ମ ବେଦମତେ	।।	୭୬
	ଏମନ୍ତ ବୋଲିବ ବା ତୁମ୍ଭେ	ତହିଁକି କହୁଅଛୁଁ ଆମ୍ଭେ	।।	୭୭
	ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ର ଅଗ୍ନି ଆଦି	ବ୍ରହ୍ମରୂପେ ହେଁ ହେଲେ ସିଦ୍ଧି	।।	୭୮
	ଏ ସର୍ବେ ବ୍ରହ୍ମ ତୁମ୍ଭ ମୂର୍ତ୍ତି	ଏହା ସମସ୍ତେ କହିଛନ୍ତି	।।	୭୯
	କାଳେ ଏ ହୁଅନ୍ତି ବିନାଶ	କେବଳ ତୁମ୍ଭେ ଅବଶେଷ	।।	୮୦
	ଯା'ଠାରୁ ସର୍ବ ଜଗତର	ହେଉଛି ଉତ୍ପତ୍ତିସଂହାର	।।	୮୧
	ବ୍ରହ୍ମରୂପରେ ଏଣୁ ଥାଅ	ବିକାରବନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ନୁହ	।।	୮୨
	ଘଟାଦିଙ୍କର ଯେ ରୂପରେ	ଉଦୟ-ଅସ୍ତ ମୃତ୍ତିକାରେ	।।	୮୩
	ଏଣୁ ଏ ସର୍ବ ଋଷିଗଣ	ମନେ ବଚନେ ଆଚରଣ	।।	୮୪
	ଧଇଲେ ତୁମ୍ଭଠାରେ ନେଇ	ଇନ୍ଦ୍ରାଦିଙ୍କରେ କିଛି ନାହିଁ	।।	୮୫
	ଦେଖ ଯେସନେ ସର୍ବନରେ	ଇଷ୍ଟି[୧]-ମୃତ୍ତିକା-ପାଷାଣରେ	।।	୮୬
	ଦିଅନ୍ତେ ଚରଣକୁ ନେଇ	ସେ କି ଭୂମିରେ ଦେଲେ ନାହିଁ	।।	୮୭
	ସେ ରୂପେ ଏ ବେଦେ ଯାହାକୁ	ବ୍ରହ୍ମ ବୋଇଲେ ସେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	।।	୮୮
୧୬	ଆହେ ତ୍ରିଗୁଣମାୟାଧିପ	ଯେ ନାଶେ ସର୍ବଲୋକପାପ	।।	୮୯
	ସେ କଥା-ଅମୃତସାଗର	ବିବେକୀ ଜନେ ସେବି ତୋର	।।	୯୦
	ଯେ ଦୁଃଖ ପାତକ ଅଶେଷ	ତା' ସର୍ବ କରନ୍ତି ବିନାଶ	।।	୯୧
	ଯେ ପୁଣି ତୁମ୍ଭେ ସ୍ୱରୂପରେ	ପ୍ରକାଶ ହୁଅନ୍ତେ ଅନ୍ତରେ	।।	୯୨
	ନାଶିଲେ ରାଗାଦି ଧର୍ମକୁ	ପୁଣ ଜରାଦି ଅବସ୍ଥାକୁ	।।	୯୩
	ହେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ସେହି ନରେ	ଆନନ୍ଦ ଯହିଁ ନିରନ୍ତରେ	।।	୯୪
	ସେ ତୁମ୍ଭ ସ୍ୱରୂପକୁ ଯାହା	ଭଜିଲେ କି କହିବା ତାହା	।।	୯୫
୧୭	ନିଃଶ୍ୱାସବନ୍ତ ଯେ ମାନବେ	ହୁଅନ୍ତି ଭକ୍ତ ସେହୁ ଯେବେ	।।	୯୬
	ତେବେ ସେ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର	ସଫଳ ଜନ୍ମ ହେ ଈଶ୍ୱର	।।	୯୭
	ଅନ୍ୟଥା ଭାତିପ୍ରାୟେ ନିତି	ବୃଥା ନିଃଶ୍ୱାସକୁ ପକାନ୍ତି	।।	୯୮
	ଯେ ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଅହଂକାର	ଏ ଆଦିମାନେହେଁ ତୁମ୍ଭର	।।	୯୯
	ପ୍ରବେଶେ ଲଭି ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ	ସର୍ଜିଲେ ବିବିଧ ଦେହକୁ	।।	୧୦୦
	ପଶି ଅନ୍ନାଦି ପଞ୍ଚ କୋଷେ	ଚେତନାମାନ ଯେ ପ୍ରକାଶେ	।।	୧୦୧
	ତା' ପ୍ରାୟେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଅ	ଯେଣୁ ଅନ୍ନାଦି କୋଷେ ଥାଅ	।।	୧୦୨
	ସେ କୋଷଗଣ ନ ରହନ୍ତେ	ବ୍ରହ୍ମରୂପରେ ଥାଅ ପ୍ରାନ୍ତେ	।।	୧୦୩
	ଯେ ସ୍ଥୂଳସୂକ୍ଷ୍ମାଦିର କୋଷ	ତହିଁରୁ ତୁମ୍ଭେ ଅବଶେଷ	।।	୧୦୪
	କାର୍ଯ୍ୟକାରଣୁଁ ପର ହୁଅ	ଏଣୁଟି ସତ୍ୟରୂପେ ଥାଅ	।।	୧୦୫

୧. ଇଟା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୮ ଯେତେକ ସ୍ଥୂଳବୁଦ୍ଧି ନରେ । ସେ ଋଷିମାନଙ୍କ ମାର୍ଗରେ ॥ ୧୦୬
ବ୍ରହ୍ମ ଉଦରଚକ୍ରେ ସ୍ଥିତ । ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି ଏହି ମତ ॥ ୧୦୭
ଯେ ସ୍ଥାନ ସର୍ବ ନାଡ଼ୀଙ୍କର । ସେ ହୃଦୟଚକ୍ରେ ଆବର ॥ ୧୦୮
ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୂକ୍ଷ୍ମ ହୋଇ ପୁଣ । ବ୍ରହ୍ମ ହୋଇଛି ବିଦ୍ୟମାନ ॥ ୧୦୯
ଉଦ୍ଧାଳକାଦି ଋଷି ଯେତେ । ସେ ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି ଏମନ୍ତେ ॥ ୧୧୦
ସେ ହୃଦୟରୁ ହେ ଅନନ୍ତ । ସୁଷୁମ୍ନା ନାମରେ ଯେ ଖ୍ୟାତ ॥ ୧୧୧
ସେ ନାଡ଼ୀଦ୍ୱାରରେ ତୁମ୍ଭର । ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ଥାନ ଅଟେ ଶିର ॥ ୧୧୨
ସେ ବ୍ରହ୍ମରନ୍ଧ୍ରକୁ ବୋଲିଣ । ଜୀବ ଯେ କରଇ ଗମନ ॥ ୧୧୩
ଯଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ଜୀବ ପାଇ । ସଂସାରେ ଆଉ ନ ପଡ଼ଇ ॥ ୧୧୪
୧୯ ଯା ସ୍ୱୟେଂ ନିର୍ମାଣ କରିଛ । ଉଚ୍ଚ ମଧ୍ୟମ ପୁଣ ନୀଚ ॥ ୧୧୫
ସେ ବ୍ୟକ୍ତସ୍ଥାନ ଦେହାଦିରେ । ପୂର୍ବରୁ ଥିଲେହେଁ ହେତୁରେ ॥ ୧୧୬
ପ୍ରବେଶ ହେଲା ପ୍ରାଏ ଏବେ । ତୁମ୍ଭେ ଅଧିକ ଊଣା ଭାବେ ॥ ୧୧୭
ଅନଳପ୍ରାୟ ହୋଇ ପୁଣ । ଶୋଭାକୁ କରିଛ ଗ୍ରହଣ ॥ ୧୧୮
ଊଣା ଅଧିକ ଭାବେ ହୀନ । ଅନଳ ହେଲେହେଁ ଯେସନ ॥ ୧୧୯
ଯେମନ୍ତ କାଷ୍ଠରେ ଲାଗଇ । ତଦନୁସାରେ ପ୍ରକାଶଇ ॥ ୧୨୦
ସେ ରୂପେ ଯେଡ଼େ ଦେହେ ଥାଅ । ତହିଁ ତେଡ଼ିକି ଦୃଶ୍ୟ ହୁଅ ॥ ୧୨୧
ନିର୍ମଳ ଅଟେ ଯାଙ୍କ ମତି । ଯେ ବିଷୟକୁ ଛାଡ଼ିଛନ୍ତି ॥ ୧୨୨
ସେ ଲୋକମାନେ ଏ ହେତୁରେ । ଏ ମିଥ୍ୟାଭୂତ ଦେହାଦିରେ ॥ ୧୨୩
ଯେ ସତ୍ୟରୂପରେ ପ୍ରକାଶ । ଯେ ସତ୍ତାମାତ୍ର ଅବିଶେଷ ॥ ୧୨୪
ସେ ସତ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ତୁମ୍ଭର । କଲେଟି ନିତ୍ୟରେ ଗୋଚର ॥ ୧୨୫
୨୦ ମନୁଷ୍ୟ ଆଦି ଦେହ ଯେହି । ନିଜ କର୍ମରେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ॥ ୧୨୬
ଭୋକ୍ତାରୂପରେ ଯେ ପ୍ରକାଶ । ତହିଁରେ ହୋଇଛି ପ୍ରବେଶ ॥ ୧୨୭
ତୁମ୍ଭର ଅଂଶରୂପ ସେହି । ମୁନି ଅଛନ୍ତି ଏହା କହି ॥ ୧୨୮
ଅଖିଳ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କର । ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଆଶ୍ରୟ ଈଶ୍ୱର ॥ ୧୨୯
କାରଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଘେନି ଦୁଇ । ଏ ରୂପେ ଆବରଣ ଯେହି ॥ ୧୩୦
ଯେଣୁ ତାହାର ସତ୍ତା ନାହିଁ । ଏଣୁ ଯେ ପୁରୁଷ ଅଟଇ ॥ ୧୩୧
ତାହାର ଆବରଣ ନାହିଁ । ସେ ଅଟେ ତୁମ୍ଭ ସ୍ୱରୂପ ହିଁ ॥ ୧୩୨
ଜୀବର ଗତି ଏ ପ୍ରକାର । ବିଚାରି ଆପଣା ମନର ॥ ୧୩୩
କବିମାନେ ହିଁ ଏ ସଂସାରେ । ତୁମ୍ଭ ପାଦକୁ ନିରନ୍ତରେ ॥ ୧୩୪
ବିଶ୍ୱାସ କରିଣ ସେବନ୍ତି । ଯେ ଅଟେ ସଂସାରନିବୃତ୍ତି ॥ ୧୩୫
ଯେବଣ ଚରଣ ତୁମ୍ଭର । ବେଦୋକ୍ତ କର୍ମମାନଙ୍କର ॥ ୧୩୬
ବୁଣିମା ବୀଜ-କ୍ଷେତ୍ରସମ । ଯହିଁ ଅର୍ପଣ ସେ ଉତ୍ତମ ॥ ୧୩୭

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୧ ଦୁର୍ଗମ ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ଯେହି । ସେ କଥା ଜଣାଇବା ପାଇଁ ॥ ୧୩୮
ଯେ ତୁମ୍ଭେ ହେଲ ଦେହବନ୍ତ । ତୁମ୍ଭର ଯେ ପୁଣ ଚରିତ ॥ ୧୩୯
ସେ ମହା ଅମୃତସାଗର । ତାହା ସ୍ନାନରେ ଯେ ବା ନର ॥ ୧୪୦
ସଂସାରମଧ୍ୟେ ଗତାଗତ । ଶ୍ରମରେ ହୋଇଣ ବର୍ଜିତ ॥ ୧୪୧
ଅପବର୍ଗକୁ ହିଁ ସେ କେହି । ବାଞ୍ଛନ୍ତି ନାହିଁ ଯତ୍ନ ହୋଇ ॥ ୧୪୨
ଆହେ ଈଶ୍ୱର ସେ ସୁଖରେ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଣ ନିରନ୍ତରେ ॥ ୧୪୩
ତୁମ୍ଭ ଚରଣପଦ୍ମେ ନିତି । ହଂସପ୍ରାୟେ ଯେ ବିହରନ୍ତି ॥ ୧୪୪
ସେ ଭକ୍ତଜନସମୂହର । ସଙ୍ଗୁଁ ଛାଡ଼ିଲେ ସେ ମନ୍ଦିର ॥ ୧୪୫
୨୨ ଯେ ତୁମ୍ଭ ସେବାକୁ କାରଣ । ଏମନ୍ତ ଏ ଶରୀର ପୁଣ ॥ ୧୪୬
ଆତ୍ମ-ସୁହୃଦ ପ୍ରିୟ ଜନ । ପ୍ରାୟେକ ଅଟଇ ଅଧୀନ ॥ ୧୪୭
ତଥାପି ତୁମ୍ଭେ ଅତିଶୟ । ଉନ୍ମୁଖ ଆତ୍ମା ହିତ ପ୍ରିୟ ॥ ୧୪୮
ତୁମ୍ଭେ ଏମନ୍ତ ହୋଇଲେଣ । ଦେଖ ଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟକୁ ପୁଣ ॥ ୧୪୯
କରି ଅସନ୍ତ ଉପାସନ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଭଜନ୍ତି ଜନ ॥ ୧୫୦
ଏଣୁ ସେ ଅଜ୍ଞାନୀଏ ନିତି । ଆତ୍ମାକୁ ବିନାଶ କରନ୍ତି ॥ ୧୫୧
ସେ ଉପାସନାରେ ତାଙ୍କର । ବାସନା ବଦ୍ଧ ନିରନ୍ତର ॥ ୧୫୨
ଏଣୁ କୁତ୍ସିତ ଦେହମାନ । ସେମାନେ କରିଣ ଆଦାନ ॥ ୧୫୩
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୟ ସଂସାରରେ । ଭ୍ରମନ୍ତି ଜନ୍ମମରଣରେ ॥ ୧୫୪
୨୩ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ପ୍ରାଣ ଚିତ୍ତ । ଏହା ଯେ କଲେ ସଂଯମିତ ॥ ୧୫୫
ଯେ ଯୋଗ ଦୃଢ଼ ତାହାଙ୍କୁ ହିଁ । ସାଧି ଅଛନ୍ତି ପୁଣ ଏହି ॥ ୧୫୬
ଯଉଁ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ହୃଦୟରେ । ସେ ମୁନି ଚିନ୍ତିଲେ ପୂର୍ବରେ ॥ ୧୫୭
ଅରିମାନେ ହେଁ ତାହା ପୁଣ । ସ୍ମରଣୁଁ ଲଭିଲେ ପ୍ରମାଣ ॥ ୧୫୮
ଅହୀନ୍ଦ୍ରଦେହର ସମାନ । ଯେ ଭୁଜଦଣ୍ଡ ବିଦ୍ୟମାନ ॥ ୧୫୯
ତହିଁରେ ଲଗ୍ନ ଯାଙ୍କ ମତି । ପରିଚ୍ଛିନ୍ନରୂପେ ଦେଖନ୍ତି ॥ ୧୬୦
ସେ ସ୍ତିରୀମାନେ ହେଁ ସେ ତତ୍ତ୍ୱ । ଲଭିଲେ ସେ କଥା ନିୟତ ॥ ୧୬୧
ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନରୂପ କରି । ଯେ ଆମ୍ଭେ ଦେଖୁଁ ଅନୁସରି ॥ ୧୬୨
ଦେବତା ଅଟୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ । ଶ୍ରୁତିରୂପରେ ଏ ଭୁବନେ ॥ ୧୬୩
ସେ ମୁନି ଶତ୍ରୁ ବଧୂଜନ । ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ହେଁ ସମାନ ॥ ୧୬୪
ତୋ' ପାଦପଦ୍ମକୁ ହୃଦରେ । ଧରିଛୁଁ ଉତ୍ତମରୂପରେ ॥ ୧୬୫
ଏଣୁ ଉତ୍ତମ-ନ୍ୟୂନ ହୋଇ । ତୁମ୍ଭ ସ୍ମରଣେ ଭାବ ନାହିଁ ॥ ୧୬୬
୨୪ ଏ ସଂସାରରେ ହେ ଅଚ୍ୟୁତ । ସୃଷ୍ଟିପୂର୍ବରୁ ତୁମ୍ଭେ ସ୍ଥିତ ॥ ୧୬୭
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କେ ଅବା ଜାଣିମ । ଯେଣୁ ତା' ମରଣ-ଜନମ ॥ ୧୬୮
ତୁମ୍ଭ ଉତ୍ତାରୁ ଅଛି ହୋଇ । ଏଣୁ ସେ ଜାଣି ନ ପାରଇ ॥ ୧୬୯
ବ୍ରହ୍ମା ଜନ୍ମିଲେ ତୁମ୍ଭଠାରୁ । ପୁଣି ସେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଉତ୍ତାରୁ ॥ ୧୭୦

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅଧ୍ୟାତ୍ମ-ଅଧିଦେବ ହୋଇ	। ଜନ୍ମିଲେ ଦେବଗଣ ଦୁଇ	।।	୧୭୧
	ତଦନ୍ତେ ସର୍ବ ଜୀବମାନେ	। ଜନ୍ମ ଲଭିଲେ ଏ ଭୁବନେ	।।	୧୭୨
	ଯଉଁ କାଳରେ ଆହେ ହରି	। ଶୋଇଲ ସମସ୍ତ ସଂହରି	।।	୧୭୩
	ତ୍ୱଦନୁଗତ ଜୀବଙ୍କର	। ଜ୍ଞାନସାଧନ ହେଲା ଦୂର	।।	୧୭୪
	ଆକାଶ ମହଦାଦି ଦୁଇ	। ସେ କାଳେ ନ ଥିଲେ ଯେ କେହି	।।	୧୭୫
	ଏ ଦୁହିଁଙ୍କରେ ଯେ ନିର୍ମାଣ	। ନ ଥିଲା ସେ ଶରୀର ପୁଣ	।।	୧୭୬
	ନ ଥିଲା ବୈଷମ୍ୟ କାଳର	। ଇନ୍ଦ୍ରିୟପ୍ରାଣାଦି ଆବର	।।	୧୭୭
	ଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯେ ଜଣାଇ	। ନ ଥିଲା ପୁଣ ସେ ଶାସ୍ତ୍ର ହିଁ	।।	୧୭୮
	ଯେଣୁ ଈଶ୍ୱରଜ୍ଞାନ ନୋହେ	। ଶ୍ରବଣାଦିରେ ଭକ୍ତି ହୋଏ	।।	୧୭୯
୨୫	ଅସତ ଜଗତ ଯେ ଜାତ	। ଏ ବୈଶେଷିକଶାସ୍ତ୍ରମତ	।।	୧୮୦
	ଅସତୁଁ ବ୍ରହ୍ମର ଉତ୍ପତ୍ତି	। ପାତଞ୍ଜଳାଦିଏ ବୋଲନ୍ତି	।।	୧୮୧
	ଦୁଃଖନାଶନେ ଜୀବ ମୁକ୍ତ	। ଏ ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞଙ୍କ ମତ	।।	୧୮୨
	ଆତ୍ମାରେ ଭେଦଭାବକୁ ହିଁ	। ସାଂଖ୍ୟବକ୍ତାଏ ଛନ୍ତି କହି	।।	୧୮୩
	କର୍ମଫଳକୁ ସତ୍ୟ ପୁଣ	। ବୋଲନ୍ତି ମୀମାଂସକଗଣ	।।	୧୮୪
	ଏ ସର୍ବେ ଭ୍ରମେ ଛନ୍ତି କହି	। ତତ୍ତ୍ୱକୁ ନ ଜାଣନ୍ତି କେହି	।।	୧୮୫
	ପୁରୁଷ ତ୍ରିଗୁଣେ ସଂଜାତ	। ହେଲେ ଏ ହୁଅନ୍ତା ସଂଗତ	।।	୧୮୬
	ପୁରୁଷ ତ୍ରିଗୁଣସଂପନ୍ନ	। ଏ ହେତୁରେ ଯେ ଭେଦମାନ	।।	୧୮୭
	ଯେଣୁ ସେ ତୁମ୍ଭ ବିଷୟରେ	। ଅଜ୍ଞାନକୃତଟି ନିତ୍ୟରେ	।।	୧୮୮
	ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ସଙ୍ଗହୀନ	। ଆବର ଅଟ ଜ୍ଞାନଘନ	।।	୧୮୯
	ତେଣୁ ଏ ଅଜ୍ଞାନବାକ୍ୟ ହିଁ	। ତୁମ୍ଭଠାରେ ନ ସମ୍ଭବଇ	।।	୧୯୦
୨୬	ତ୍ରିଗୁଣାତ୍ମକ ଏ ଜଗତ	। ମନର ବିଳାସେ ନିର୍ମିତ	।।	୧୯୧
	ଏ ଯେ ଅସତ୍ୟ ତୁମ୍ଭଠାଇଁ	। ସତ୍ୟପରାଏ ଆଭାସଇ	।।	୧୯୨
	ତୁମ୍ଭ ସତ୍ତାରେ ସତ୍ୟପ୍ରାଏ	। ଏ ସୃଷ୍ଟିଯାକ ପ୍ରତ୍ୟେ ହୋଏ	।।	୧୯୩
	ପୁରୁଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ବ୍ୟାପିଣ	। ମନମାତ୍ରରେ ଏ ନିର୍ମାଣ	।।	୧୯୪
	ଆତ୍ମଜ୍ଞାନୀଏ ଆତ୍ମତ୍ୱରେ	। ଏ ସର୍ବ ବିଶ୍ୱ ଏ ରୂପରେ	।।	୧୯୫
	ମଣନ୍ତି ସତ୍ୟପ୍ରାଏ ପୁଣ	। ଯେସନେ ସୁବର୍ଣ୍ଣନିର୍ମାଣ	।।	୧୯୬
	କୁଣ୍ଡଳାଦିକୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣାର୍ଥୀ	। ସୁବର୍ଣ୍ଣତ୍ୱରେ ନ ଛାଡ଼ନ୍ତି	।।	୧୯୭
	ନିଜ ନିର୍ମିତ ଏ ବିଶ୍ୱରେ	। ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ଏ ହେତୁରେ	।।	୧୯୮
	ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପେ ଅଛ ରହି	। ଏ କଥା ନିଶ୍ଚୟ ଅଟଇ	।।	୧୯୯
୨୭	ତୁମ୍ଭେ ଅଖିଳପ୍ରାଣିସ୍ଥାନ	। ଏମନ୍ତ ଭାବେ ଯେତେ ଜନ	।।	୨୦୦
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଭଜନ କରନ୍ତି	। ସେ ତିରସ୍କାର କରି ଅତି	।।	୨୦୧
	ମୃତ୍ୟୁଦେବତାଶିରେ ନେଇ	। ତରନ୍ତି ଚରଣକୁ ଦେଇ	।।	୨୦୨
	ବିମୁଖ ତୁମ୍ଭଠାରେ ଯେତେ	। ଜ୍ଞାନୀ ହେଲେହେଁ ସେ ସମସ୍ତେ	।।	୨୦୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତାହାଙ୍କୁ ବେଦାଦି ବାକ୍ୟରେ । ପଶୁଙ୍କ ପ୍ରାଏକ ସଂସାରେ ।। ୨୦୪
ତୁମ୍ଭେ କରିଛ ନିବନ୍ଧନ । ଏଣୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଯଉଁ ଜନ ।। ୨୦୫
ମିତ୍ରଭାବରେ ଭଜୁଥାନ୍ତି । ସେ ନିଜ ଆତ୍ମାକୁ ତାରନ୍ତି ।। ୨୦୬
ପରକୁ ତାରନ୍ତି ଆବର । ସେରୂପେ ନ ତାରେ ଇତର ।। ୨୦୭
୨୮ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କେ ତୁମ୍ଭର । ସଂବନ୍ଧ ନାହିଁ ହେ ଈଶ୍ୱର ।। ୨୦୮
ଅଖିଳ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର । ଯେତେକ ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିକର ।। ୨୦୯
ତାଙ୍କ ଶକ୍ତିକି ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଅ । ଯେଣୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଏ ଶୋଭା ପାଅ ।। ୨୧୦
ଅବିଦ୍ୟାସଂଯୁତ ହୋଇଣ । ଯେତେ ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବଗଣ ।। ୨୧୧
ଯେ ପୁଣ ସଂସାର ସର୍ଜନ୍ତି । ସେ ବ୍ରହ୍ମା ଆଦି ଯେତେ ଛନ୍ତି ।। ୨୧୨
ସେମାନେ ପୂଜାକୁ ତୁମ୍ଭର । ନିତ୍ୟେ କରନ୍ତି ନିରନ୍ତର ।। ୨୧୩
ନିଜ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଠାରୁ ସ୍ୱୟେଂ । ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳନୃପତିଏ ।। ୨୧୪
କରକୁ କରିଣ ଆଦାନ । ପୁଣି ସେ ରାଜାଏ ଯେସନ ।। ୨୧୫
ମହାମଣ୍ଡଳେଶ ରାଜାଙ୍କୁ । ଦିଅନ୍ତି ନେଇ ସେ କରକୁ ।। ୨୧୬
ତୁମ୍ଭ ଠାବରୁ ଭୟ ପାଇଁ । ଯେ ଯଉଁ କାର୍ଯ୍ୟେ ଛନ୍ତି ରହି ।। ୨୧୭
ସେ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟେ ରହି ନିତି । ତୁମ୍ଭ ଆଜ୍ଞାକୁ ବହିଛନ୍ତି ।। ୨୧୮
୨୯ ହେ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତ ଯେବେ ତୋର । ମାୟାରେ ହୁଅଇ ବିହାର ।। ୨୧୯
ସେ କାଳେ ସ୍ଥିର ଚର ହୋଇ । ଜାତିମାନଙ୍କେ ଦେହ ବହି ।। ୨୨୦
ପ୍ରାଣିଏ ହୁଅନ୍ତି ଉତ୍‌ପନ୍ନ । ତୁମ୍ଭେ ସେ ମାୟାଠାରୁ ଭିନ୍ନ ।। ୨୨୧
ଈକ୍ଷଣଲେଶମାତ୍ରକରେ । ସଙ୍ଗକୁ କର ସେ ମାୟାରେ ।। ୨୨୨
ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନମାତ୍ରକରେ । ଯେ ଯୁକ୍ତ କର୍ମମାନଙ୍କରେ ।। ୨୨୩
ଏମନ୍ତ ଯେ ଲିଙ୍ଗଶରୀର । ସେ ହୋଏ ଜୀବମାନଙ୍କର ।। ୨୨୪
ତୁମ୍ଭେ ପରମ ସବୁଠାଇଁ । ସମ ଆକାଶପ୍ରାୟ ହୋଇ ।। ୨୨୫
ଏ ପର ଏହୁ ଆପଣାର । ଏ ବେନି ନାହିଁ ତୁମ୍ଭଠାର ।। ୨୨୬
ଶୂନ୍ୟସମାନ ରୂପ ଧର । ମନ-ବଚନ-ଅଗୋଚର ।। ୨୨୭
୩୦ ଯେବେ ଏ ଜୀବମାନେ ନିତ୍ୟ । ଅପରିମିତ ସର୍ବଗତ ।। ୨୨୮
ତେବେ ଜୀବର ଊଣାଭାବ । ଈଶ୍ୱରତହୁଁ ନ ଘଟିବ ।। ୨୨୯
ହେ ନିତ୍ୟସ୍ଥିତ ଏ ହେତୁରୁ । ନିୟମ ନାହିଁ ତୁମ୍ଭଠାରୁ ।। ୨୩୦
ଏଥିରୁ ହୋଇଲେ ବା ଆନ । ଏ କଥା ହେବ ପ୍ରତିପନ୍ନ ।। ୨୩୧
ଯହିଁରୁ ଜୀବ ଅଟେ ଜାତ । ସେ ତାର ଶାସ୍ୟ[୧] ହୋଇ ଖ୍ୟାତ ।। ୨୩୨
ନ ଛାଡ଼ି କାରଣଭାବରେ । ଯେ ପୂରିଅଛି ସର୍ବଠାରେ ।। ୨୩୩
ଜାଣନ୍ତି ବୋଲି ଯେ ଜାଣନ୍ତି । ସେ ଯେଣୁ ଜାଣି ନ ପାରନ୍ତି ।। ୨୩୪
ଦୋଷରୁ ଜାଣିମା ଦ୍ରବ୍ୟର । ସେ ବ୍ରହ୍ମ ଅଟେ ଅଗୋଚର ।। ୨୩୫

୧. ଶାସ୍ୟ = ଶାସନୀୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୧ ପ୍ରକୃତିଠାରୁ ଯେବେ ଜୀବ । ଜନ୍ମିବ ତେବେ ଜଡ଼ ହେବ ॥ ୨୩୬
ପୁରୁଷଠାରୁ ହେଲେ ଜୀବ । ପୁରୁଷ ବିକାରୀ ହୋଇବ ॥ ୨୩୭
ଜନ୍ମରହିତ ଯେ ଅଟଇ । ପ୍ରକୃତି ପୁରୁଷ ସେ ଦୁଇ ॥ ୨୩୮
ଜୀବ-ଉତ୍ପତ୍ତି ଯେ ହେତୁରୁ । ଘଟନା ନାହିଁ ବେନିଠାରୁ ॥ ୨୩୯
ଯେବେ ପ୍ରକୃତି-ପୁରୁଷର । [1]ଅଧ୍ୟାସ ହୋଏ ପରସ୍ପର ॥ ୨୪୦
ତେବେ ହୁଅନ୍ତି ଜୀବମାନେ । ଜଳରେ ବୁଦ୍‌ବୁଦ ଯେସନେ ॥ ୨୪୧
ଜଳେ ପବନେ ଏକା ନୋହି । ବେନିଙ୍କ ସଂଯୋଗରୁ ହୋଇ ॥ ୨୪୨
ତୁମ୍ଭେ କାରଣ ତୁମ୍ଭଠାରେ । ଏ ଜୀବେ ଜନ୍ମ-ଅଭାବରେ ॥ ୨୪୩
ନାନା ପ୍ରକାର ନାମ-ଗୁଣ । ସହିତେ ଲୀନ ହୋନ୍ତି ପୁଣ ॥ ୨୪୪
ମହୁରେ ସର୍ବ ରସମାନେ । ବିଲୀନ ହୁଅନ୍ତି ଯେସନେ ॥ ୨୪୫
ଏ ରୂପେ ସୁଷୁପ୍ତି-ପ୍ରଳୟେ । ଜୀବେ ପଶନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ଠାଏ ॥ ୨୪୬
ସମୁଦ୍ରେ ନଦୀପ୍ରାୟ ହୋଇ । ସେ ଜୀବମାନେ ତୁମ୍ଭ ଠାଇଁ ॥ ୨୪୭
ପଶନ୍ତି ମୁକ୍ତିସମୟରେ । ନାମ-ରୂପର ସହିତରେ ॥ ୨୪୮
୩୨ ଏ ସର୍ବ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଠାରେ । ହେ ଈଶ ! ତୁମ୍ଭର ମାୟାରେ ॥ ୨୪୯
ଜନ୍ମ-ମରଣେ ଯେ ଭ୍ରମଣ । ପଣ୍ଡିତମାନେ ତା' ଜାଣିଣ ॥ ୨୫୦
ତୁମ୍ଭେ ସଂସାର ନିବର୍ତ୍ତାଅ । ତୁମ୍ଭର ଠାରେ ଅତିଶୟ ॥ ୨୫୧
ଭାବକୁ କଲେ ନିରନ୍ତରେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଭଜନ୍ତି ସେ ନରେ ॥ ୨୫୨
ତାଙ୍କର ଭବୁଁ ଭୟମାନ । କିମ୍ପାଇଁ ହେବ ଉତପନ୍ନ ॥ ୨୫୩
ଯେବଣ ହେତୁ ଏ ତୁମ୍ଭର । ଭ୍ରୂଭଙ୍ଗରୂପେ ମନୋହର ॥ ୨୫୪
ଖରା-ବରଷା-ଶୀତ କାଳ । ସ୍ୱରୂପେ ବିଖ୍ୟାତ ଯେ କାଳ ॥ ୨୫୫
ସେ କାଳ ସେ ଲୋକଙ୍କ ଠାରେ । ଜନ୍ମମରଣାଦି ରୂପରେ ॥ ୨୫୬
ସଂସାରଭୟ ଯେ ଅଟଇ । ସେ ଭୟ ସର୍ଜନା କରଇ ॥ ୨୫୭
ଯେବଣ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ପୁଣ । ତୁମ୍ଭେଟି ନୋହିଲ ଶରଣ ॥ ୨୫୮
୩୩ ଗୁରୁସେବାକୁ ଛାଡ଼ି ମନ । ସଂଯମ କରନ୍ତି ଯେ ଜନ ॥ ୨୫୯
ସେ ଭବସିନ୍ଧୁ ନ ତରନ୍ତି । ଏବେ ଏମନ୍ତ କହୁଛନ୍ତି ॥ ୨୬୦
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରାଣ ଯଉଁମାନେ । ଜିଣିଲେ ଯୋଗ-ଉପାସନେ ॥ ୨୬୧
ଅତିଚଞ୍ଚଳ ମନବାଜୀ[2] । ଦମି ନ ପାରି ଗଲେ ଭାଜି ॥ ୨୬୨
ଛାଡ଼ି ଶ୍ରୀଗୁରୁର ଚରଣ । ସେ ମନ ଆୟତ୍ତ କରିଣ ॥ ୨୬୩
ଯେବଣ ଜନେ ବିଚାରନ୍ତି । ବହୁତ ବିପତ୍ତି ସେ ପାନ୍ତି ॥ ୨୬୪
କ୍ଳେଶ ଲଭନ୍ତି ବିଷୟରେ । ଥାଆନ୍ତି ସଂସାରସାଗରେ ॥ ୨୬୫
ହେ ଅଜ ! ନାଉରୀବିହୀନେ । ଯେସନେ [3]ବଣିଜାରମାନେ ॥ ୨୬୬
ସମୁଦ୍ରମଧ୍ୟେ ରହିଥାନ୍ତି । ଅନେକ କ୍ଳେଶ ହିଁ ପାଆନ୍ତି ॥ ୨୬୭

---

୧. ଅଧ୍ୟାସ = ଆରୋପ ।　୨. ବାଜୀ = ଘୋଡ଼ା ।　୩. ବଣିଜାର = ବଣିକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୪ ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତସୁଖସ୍ଥାନ । ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପେ ବିଦ୍ୟମାନ ॥ ୨୬୮
ତୁମ୍ଭେ ଥାଆନ୍ତେ ଏ ସଂସାରେ । ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ॥ ୨୬୯
ସ୍ୱଜନ-ସୁତ-ଭାର୍ଯ୍ୟା-ଦେହ । ଧନ ଧରଣୀ-ପ୍ରାଣ-ଗୃହ ॥ ୨୭୦
ଏମାନ ଭଜି ନିରନ୍ତର । ଏଣେ କି କାର୍ଯ୍ୟ ସେ ପ୍ରାଣିର ॥ ୨୭୧
ପରମାନନ୍ଦ ସୁଖକୁ ହିଁ । ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ପୁଣ ଯେହି ॥ ୨୭୨
ନାରୀସଙ୍ଗରେ ହୋଇ ସଙ୍ଗ । ବିଷୟ କରିବାକୁ ଭୋଗ ॥ ୨୭୩
ପ୍ରବର୍ତ୍ତିଥାଇ ଯଉଁ ଜନ । ତାକୁ କେବଣ ଅର୍ଥମାନ ॥ ୨୭୪
ସୁଖୀ କରାଇବ ସଂସାରେ । ଏ ସୃଷ୍ଟି ଅସତ୍ୟ ନିତ୍ୟରେ ॥ ୨୭୫
ଏଥିରେ ସାର କିଛି ନାହିଁ । ଏଥି ସେ ସୁଖୀ ହେବ କେହି ॥ ୨୭୬
ଏଣୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଭଜିବାର । ଉଚିତ ଅଟଇ ପ୍ରାଣିର ॥ ୨୭୭
୩୫ ନିରହଂକାରୀ ଯେ ଅଟନ୍ତି । ତୁମ୍ଭ ଚରଣପଦ୍ମ ନିତି ॥ ୨୭୮
ରହିଛି ଯାହାଙ୍କ ହୃଦୟେ । ଯାଙ୍କ ଚରଣଜଳ ସ୍ୱୟେଂ ॥ ୨୭୯
କରଇ ପାପ ବିନାଶନ । ଏମନ୍ତ ଯେତେ ଋଷିଜନ ॥ ୨୮୦
ସେ ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥ କ୍ଷେତ୍ରମାନ । ଅଧିକେ କରନ୍ତି ସେବନ ॥ ୨୮୧
ଯେଣୁ ସେ ତୀର୍ଥାଦିରେ ଯାଇ । ସାଧୁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗ ହୋଇ ॥ ୨୮୨
ଯେ କରେ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ନାଶ । ବିବେକ କ୍ଷମା ଧୈର୍ଯ୍ୟ ତୋଷ ॥ ୨୮୩
ଏମନ୍ତ ଗୃହକୁ ଯାଇଣ । ନ ବସନ୍ତି ସେ ଋଷିଗଣ ॥ ୨୮୪
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ନିତ୍ୟସୁଖରୂପୀ । ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପେ ଅଛ ବ୍ୟାପି ॥ ୨୮୫
ତୁମ୍ଭ ଠାବରେ ନେଇ ଥରେ । ମନକୁ ଦିଅନ୍ତି ଯେ ନରେ ॥ ୨୮୬
ସେ ଗୃହେ ନୁହନ୍ତି ବନ୍ଧନ । କିମ୍ବା ବା ହେବେ ଋଷିଜନ ॥ ୨୮୭
୩୬ ସତ୍ୟ ଅଟଇ ଏ ଜଗତ । ଯେଣୁ ସତ୍ୟରୁ ହେଲା ଜାତ ॥ ୨୮୮
ଯେ ଯାହାଠାରୁ ଜାତ ହୋଇ । ସେ ସେହିରୂପେ ପ୍ରକାଶଇ ॥ ୨୮୯
ଯେସନେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ପନ୍ନ । କୁଣ୍ଡଳ ଆଦି ନୋହେ ଆନ ॥ ୨୯୦
ଏମନ୍ତ ଯେବେ ବିଚାରିବ । ଏ ତର୍କ ସମ୍ଭବ ନୋହିବ ॥ ୨୯୧
କେହୁଣିସ୍ଥାନେ ଏ ନୁହଇ । କୁଣ୍ଡଳାଦିଙ୍କ ପ୍ରାଏ ହୋଇ ॥ ୨୯୨
ପିତାରୁ ଜନ୍ମଇ କୁମର । ପିତା ମରନ୍ତେ ସେ ଅମର ॥ ୨୯୩
ଯହିଁରୁ ଯେ ହୋଏ ଉତ୍ପନ୍ନ । ସେ ତାର ହୋଏ ଅପାଦାନ ॥ ୨୯୪
କେହୁଣିସ୍ଥାନରେ ପୁଣି ହିଁ । ଏ ମିଥ୍ୟାବାକ୍ୟ ପ୍ରାଏ ହୋଇ ॥ ୨୯୫
ଗୁଣୋପାଦାନୁଁ ଫଣୀ ଜାତ । ଫଣୀର ମିଥ୍ୟା ଯେ ଗୁଣତ୍ୱ ॥ ୨୯୬
ଏ ବେନି କଥାର ସମାନ । ଏ ବିଶ୍ୱ ଅଟଇ ନିଷନ୍ନ ॥ ୨୯୭
ଅବିଦ୍ୟାଯୁତ ସତ୍ତୁଁ ଜାତ । ହେଲେହେଁ ଏ ବିଶ୍ୱ ଅସତ୍ୟ ॥ ୨୯୮
ବ୍ୟବହାରରୁ ସୃଷ୍ଟି ଜାତ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଏ ଉଦନ୍ତ ॥ ୨୯୯
ସୃଷ୍ଟିର ବ୍ୟବହାର ଯେହି । ତହିଁରେ ଭ୍ରମ ଇଷ୍ଟ ହୋଇ ॥ ୩୦୦

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କୂଟକନକେ[୧] କାହିଁ କାହିଁ	। ଯେସନେ ବ୍ୟବହାର ହୋଇ	।।	୩୦୧
	ଅନ୍ଧପରଂପରା ନ୍ୟାୟରେ	। ଏ ସତ୍ୟପ୍ରାୟ ବ୍ୟବହାରେ	।।	୩୦୨
	ସୁକୃତ [୨]ଅକ୍ଷଯ୍ୟ ଯାଗରେ	। ଇତ୍ୟାଦି ଶ୍ରୁତିବାକ୍ୟଙ୍କରେ	।।	୩୦୩
	କର୍ମର ଫଳ ଯେଣୁ ନିତ୍ୟ	। ଏଣୁ ଏ ସୃଷ୍ଟି ହେବ ସତ୍ୟ	।।	୩୦୪
	ଏ ଯେତେ ବେଦବାକ୍ୟମାନ	। ହେ ପ୍ରଭୁ ଏ ତୁମ୍ଭ ବଚନ	।।	୩୦୫
	ବହୁତ ନାନା ବୃତ୍ତିଙ୍କରେ	। କର୍ମମାର୍ଗରେ ଯେତେ ନରେ	।।	୩୦୬
	ଜଡ଼ ଅଟନ୍ତି ସେ ଲୋକଙ୍କୁ	। ଏ ବାକ୍ୟ କରଇ ଭ୍ରମକୁ	।।	୩୦୭
୩୭	ସୃଷ୍ଟିପୂର୍ବରୁ ହେ ଈଶ୍ୱର	। ବର୍ତ୍ତି ନ ଥିଲା ଏ ସଂସାର	।।	୩୦୮
	ନ ଥିବ ପ୍ରଳୟ ଉତ୍ତାରୁ	। ଏ ବେନିମଧ୍ୟେ ଏ ହେତୁରୁ	।।	୩୦୯
	ତୁମ୍ଭେ କେବଳ, ତୁମ୍ଭ ଠାଇଁ	। ମିଥ୍ୟାରୂପେ ଏ ଶୋଭା ପାଇ	।।	୩୧୦
	ଯେ ଭେଦ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୃତ୍ତିକାର	। ଯେ ଘଟ-କୁଣ୍ଡଳାଦିଙ୍କର	।।	୩୧୧
	ନାନାପ୍ରକାରପ୍ରାୟେ ହୋଇ	। ଏ ଉପମିତ ହୋଇଥାଇ	।।	୩୧୨
	ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୃତ୍ତିକା ଯେହ୍ନେ ସତ	। ଘଟ କୁଣ୍ଡଳ ହୁନ୍ତି ହତ	।।	୩୧୩
	ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ମୃତ୍ତିକାରୂପେ ଥାଇ	। ଏରୂପେ ଆକାଶାଦି ଯେହି	।।	୩୧୪
	ସେମାନେ କ୍ଷୟରେ ଏରୂପେ	। ରହନ୍ତି ସତ୍ୟବ୍ରହ୍ମରୂପେ	।।	୩୧୫
	ଅସତ୍ୟ ଅଟେ ଏ ଜଗତ	। ମନମାତ୍ରରୁ ହେଲା ଜାତ	।।	୩୧୬
	ଯେ ଏହା ସତ୍ୟ ବୋଲି ମଣି	। ଅଜ୍ଞ ଅଟଇ ସେହୁ ପ୍ରାଣୀ	।।	୩୧୭
୩୮	ସେ ଜୀବ ଯେଣୁ ମାୟାବଳେ	। ମାୟାକୁ ଭଜଇ ସେ କାଳେ	।।	୩୧୮
	ଦେହ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଆଦିଗଣ	। ସେହେତୁ ଭଜିଣ ସେ ପୁଣ	।।	୩୧୯
	ତଦନ୍ତେ ସେ ଦେହାଦିଙ୍କର	। ଯେ ସ୍ଥୂଳକୃଶାଦି ପ୍ରକାର	।।	୩୨୦
	ଯେ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଆଦି ଆନ	। ଭଜି ସେମାନଙ୍କୁ ବହନ	।।	୩୨୧
	ଛାଡ଼ି ଆନନ୍ଦାଦି ରୂପକୁ	। ଭଜଇ ଯାଇ ସଂସାରକୁ	।।	୩୨୨
	ତୁମ୍ଭେ ଛାଡିଛ ସେ ମାୟାକୁ	। ସର୍ପ ଯେସନେ ସ୍ୱଚର୍ମକୁ	।।	୩୨୩
	ଭଜିଛ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟକୁ ନିତି	। ଯେ ଅଷ୍ଟ ଅଣିମାଦି ଭୂତି	।।	୩୨୪
	ତେଣେ ଶୋଭାକୁ ଅଛ ଧରି	। ଅନନ୍ତ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ତୁମ୍ଭରି	।।	୩୨୫
୩୯	ହେ ଭଗବାନ ପ୍ରତିଜନ[୩]	। ହୃଦୟେ କରିଅଛ ସ୍ଥାନ	।।	୩୨୬
	ସେ କାମମୂଳମାନ ଅତି	। ନ ଉପାଡ଼ିଲେ ଯେତେ ଯତି	।।	୩୨୭
	ସେହୁ ଅସାଧୁ ଯତିଙ୍କର	। ତୁମ୍ଭେ ଥିଲେହେଁ ହୃଦୟର	।।	୩୨୮
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଲଭନ୍ତି ସେହି	। ଯେସନେ କଣ୍ଠେ ମଣି ଥାଇ	।।	୩୨୯
	ତା' ପାସୋରଇ ଯଉଁ ନର	। ସେ ମଣି ତାକୁ ହୋଏ ଦୂର	।।	୩୩୦
	ଯେବଣ ଯୋଗିମାନେ ନିତି	। କପଟେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ରୁନ୍ଧନ୍ତି	।।	୩୩୧

୧. ଖାଦମିଶା ସୁନା । ୨. ଅକ୍ଷଯ୍ୟ = କ୍ଷୟଶୀଳ ନୁହେଁ । ୩. ପ୍ରତିଦିନ (ପାଠାନ୍ତର) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେମାନେ ଇହ ପରଲୋକେ ।	ସୁଖ ନ ପାନ୍ତି କାହିଁ ଏକେ	।। ୩୩୨
	ଲୋକଙ୍କୁ କରି ଆରାଧନ ।	କ୍ଳେଶେ ଲଭନ୍ତି ଯେଉଁ ଧନ	।। ୩୩୩
	ତା' ନାଶେ ଭୟକୁ ଲଭନ୍ତି ।	ଏ ଲୋକେ ସୁଖୀ ସେ ନୁହନ୍ତି	।। ୩୩୪
	ନ ଜାଣି ତୁମ୍ଭ ସ୍ୱରୂପକୁ ।	ଲଭି ମାୟାରେ ବିଷୟକୁ	।। ୩୩୫
	ଧର୍ମକୁ ଛାଡ଼ିଣ ନରକେ ।	ପଡ଼ନ୍ତି ପୁଣ ପରଲୋକେ	।। ୩୩୬
୪୦	ଆହେ ଈଶ୍ୱର ! ଯେଉଁ ନର ।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରେ ସାକ୍ଷାତ୍କାର	।। ୩୩୭
	ତୁମ୍ଭ ସ୍ୱକାଶୁଁ ଉତପନ୍ନ ।	ଯେ ଶୁଭାଶୁଭ କର୍ମମାନ	।। ୩୩୮
	ତାଙ୍କର ଫଳପ୍ରାଏ ହୋଇ ।	ସୁଖଦୁଃଖାଦି ଛନ୍ତି ଯେହି	।। ୩୩୯
	ତା' କିଛି ନ ଜାଣଇ ପୁଣି ।	ଦେହାଭିମାନୀ ଯେତେ ପ୍ରାଣୀ	।। ୩୪୦
	ଯେତେକ ବାକ୍ୟ ତାହାଙ୍କର ।	ପ୍ରବୃତ୍ତି-ନିବୃତ୍ତି ପ୍ରକାର	।। ୩୪୧
	ତାହା ନ କରଇ ଗୋଚର ।	ଏ କଥା ଯୁକ୍ତ ଅଟେ ତାର	।। ୩୪୨
	ଯେଣୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରତିଦିନ ।	ସର୍ବଯୁଗରେ ସର୍ବଜନ	।। ୩୪୩
	ପରମେଶ୍ୱର ସେବ୍ୟ ଅତି ।	ଏରୂପେ ଯାହା ଗାଉଛନ୍ତି	।। ୩୪୪
	ତା' ଯେ ଶୁଣଇ ହୃଦେ ତାର ।	ତୁମ୍ଭେଟି ରହି ନିରନ୍ତର	।। ୩୪୫
	ମୋକ୍ଷସ୍ୱରୂପ ଗତି ହୋଇ ।	ତୁମ୍ଭେଟି ହୁଅ ତାଙ୍କ ଠାଇଁ	।। ୩୪୬
୪୧	ସ୍ୱର୍ଗାଦିଲୋକପତି ଯେତେ ।	ଅଛନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ	।। ୩୪୭
	ହେ ଭଗବାନ ଏ ତୁମ୍ଭର ।	ଅନ୍ତକୁ ଗୁଣମାନଙ୍କର	।। ୩୪୮
	ଯାଇ ନ ପାରିଛନ୍ତି କେହି ।	ତୁମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭର ଅନ୍ତକୁ ହିଁ	।। ୩୪୯
	ଅନନ୍ତତ୍ୱରୁ ନାହଁ ଜାଣି ।	ତୁମ୍ଭର ରୋମକୂପେ ପୁଣି	।। ୩୫୦
	ସପ୍ତ ଆବରଣ ସହିତେ ।	ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡକୋଟିମାନ ଯେତେ	।। ୩୫୧
	ଏମାନେ କରନ୍ତି ଭ୍ରମଣ ।	କାଳଚକ୍ରର ସହିତେଣ	।। ୩୫୨
	ଆକାଶମଧ୍ୟରେ ଯେସନ ।	ଉଡ଼ନ୍ତି ରେଣୁଗଣମାନ	।। ୩୫୩
	ଏଣୁ ଏ ସର୍ବଶ୍ରୁତିମାନେ ।	ତୁମ୍ଭ ଠାବରେ ପ୍ରତିଦିନେ	।। ୩୫୪
	ବ୍ୟବସାୟକୁ ଆଚରନ୍ତି ।	ସାକ୍ଷାତେ ଜାଣି ନ ପାରନ୍ତି	।। ୩୫୫
	ଜ୍ଞାତ-ଅଜ୍ଞାତ ଧର୍ମାଧର୍ମ ।	ଭୂତ-ଭବିଷ୍ୟ ଯେ ବା କର୍ମ	।। ୩୫୬
	ଏମାନଙ୍କରୁ ତୁମ୍ଭେ ଆନ ।	ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପେ ବିଦ୍ୟମାନ	।। ୩୫୭
	ଏଣୁ ଏ ସର୍ବଶ୍ରୁତିମାନେ ।	ତୁମ୍ଭ ଠାବରେ ପ୍ରତିଦିନେ	।। ୩୫୮
	ସମାପ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।	ତୁମ୍ଭରେ ସଫଳ ଅଟନ୍ତି	।। ୩୫୯

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୪୨	ଶ୍ରୀଭଗବାନ ନାରାୟଣ ।	କହନ୍ତି ନାରଦଙ୍କୁ ପୁଣ	।। ୩୬୦
	ଏରୂପେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ କୁମରେ ।	ସନକ ଆଦି ଋଷିବରେ	।। ୩୬୧
	ଆତ୍ମାନୁଶାସନକୁ ପୁଣି ।	ଆତ୍ମାର ଗତିକି ହିଁ ଜାଣି	।। ୩୬୨
	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ସନନ୍ଦଙ୍କୁ ।	ସେ ସିଦ୍ଧେ କଲେ ପୂଜନକୁ	।। ୩୬୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୩	ଅଶେଷବେଦମାନଙ୍କରୁ	। ପୁରାଣ-ଉପନିଷଦରୁ	॥ ୩୬୪
	ଏ ରସ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	। ଯେ ଜାତ ଅଟନ୍ତି ପୂର୍ବରେ	॥ ୩୬୫
	ସେ ବ୍ୟୋମଚାରୀ ମହାତ୍ମାଏ	। ଉଦ୍ଧାର କରିଛନ୍ତି ସ୍ୱୟେଂ	॥ ୩୬୬
୪୪	ଏ ଆତ୍ମଶିକ୍ଷାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ	। ମନରେ ଧରି ଯଥେଷ୍ଟରେ	॥ ୩୬୭
	ହେ ବ୍ରହ୍ମସୁତ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ	। କର ଏ ପୃଥ୍ୱୀରେ ଭ୍ରମଣ	॥ ୩୬୮
	ଏ ସର୍ବନରମାନଙ୍କର	। ନାଶକ ଅଟଇ କାମର	॥ ୩୬୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୫	ଶୁକ କହନ୍ତି ଏ ଉଦନ୍ତ[୧]	। ସେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନୀ ବ୍ରହ୍ମସୁତ	॥ ୩୭୦
	ସେ ଗୁରୁ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	। ଯା' ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ତା' ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ	॥ ୩୭୧
	ତା' କୃତକୃତ୍ୟ ହୋଇ କରି	। ଶୁଣିଲା ଅର୍ଥ ମନେ ଧରି	॥ ୩୭୨
	ସେ ମହାମୁନି ବୀରବ୍ରତ[୨]	। ହେ ନୃପ ! କହିଲେ ଏମନ୍ତ	॥ ୩୭୩

ଶ୍ରୀନାରଦ ଉବାଚ

୪୬	ନିର୍ମଳ କୀର୍ତ୍ତି ଯାହାଙ୍କର	। ଯେ ସର୍ବ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର	॥ ୩୭୪
	ମୋକ୍ଷ ହୋଇବା ଅର୍ଥେ ଭଲେ	। ଉଶତୀ[୩] କଳାକୁ ଧଇଲେ	॥ ୩୭୫
	ସେ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	। ମୁଁ କରୁଅଛି ପ୍ରଣାମକୁ	॥ ୩୭୬
୪୭	ଯେ ଆଦ୍ୟ ଋଷି ନାରାୟଣ	। ତାଙ୍କୁ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ସହିତେଣ	॥ ୩୭୭
	ଏ ରୂପେ କରି ଦଣ୍ଡବତ	। ସେ ମହାମନା[୪] ବ୍ରହ୍ମାସୁତ	॥ ୩୭୮
	ସେ ଆଶ୍ରମରୁ ଚଳିଯାଇ	। [୫]ସାକ୍ଷାତ ଆତ୍ମ ପିତା ଯେହି	॥ ୩୭୯
	ସେ ବ୍ୟାସଙ୍କର ଆଶ୍ରମରେ	। ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସେ କାଳରେ	॥ ୩୮୦
୪୮	ସେ ଭଗବାନ ବ୍ୟାସ ତାଙ୍କୁ	। କରନ୍ତେ ଉତ୍ତମ ପୂଜାକୁ	॥ ୩୮୧
	ତହିଁ ନାରଦ ମହାଋଷି	। ଉତ୍ତମ ଆସନରେ ବସି	॥ ୩୮୨
	ସେ ନାରାୟଣମୁଖୁଁ ଯାହା	। ଶୁଣିଲେ ସେହିରୂପେ ତାହା	॥ ୩୮୩
	ସେ ବେଦବ୍ୟାସଙ୍କ ଆଗରେ	। ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ ସେ କାଳରେ	॥ ୩୮୪
୪୯	ବ୍ୟାସଙ୍କ ମୁଖୁଁ ଏ ଚରିତ	। ଆମ୍ଭେ ଶୁଣିଛୁଁ ପରୀକ୍ଷିତ	॥ ୩୮୫
	ତୁମ୍ଭେ ଯା' ପୁଛିଲ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	। ବର୍ଣ୍ଣିଲୁଁ ସେ ଏ ଚରିତକୁ	॥ ୩୮୬
	ନିର୍ଦ୍ଦେଶଶୂନ୍ୟ ଅଟେ ଯେହି	। ଯେ ପୁଣ ନିର୍ଗୁଣ ଅଟଇ	॥ ୩୮୭
	ଏମନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମରେ ଯେସନେ	। ମନ ଚରଇ ପ୍ରତିଦିନେ	॥ ୩୮୮
୫୦	ଯେ ଏ ବିଶ୍ୱର ଉଦ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷକ	। ଜନ୍ମ-ପାଳନ-ନାଶେ ଏକ	॥ ୩୮୯

୧. ଉଦନ୍ତ = ସଂବାଦ ।　　୨. ନୈଷ୍ଠିକ ।　　୩. କମନୀୟ ।

୪. 'ମହାତ୍ମନଃ' ଇତି ପାଠେ "ମହାମନାଃ" ଇତି ପାଠାନ୍ତରମ୍ ।

୫. ସାକ୍ଷାତ = ମାତୃସଂପର୍କ ବିନା । ଅଗ୍ନିମନ୍ଥନ ଅବସରରେ ଅରଣିରେ କଥଂଚିଦ୍ ପତିତ ରେତକୁ ବ୍ୟାସ ମନ୍ଥନ କଲେ । ସେତେବେଳେ ତହିଁରୁ ଶୁକ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଲେ ବୋଲି କୁହାଯାଏ (ସ୍ୱାମୀ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପ୍ରକୃତି-ପୁରୁଷ ଦୁଇର	। ଉପରେ ଯେ ପୁଣ ଈଶ୍ୱର	।। ୩୯୦
ଯେ ସୃଷ୍ଟି ସର୍ଜନା କରିଣ	। ଜୀବକୁ ସଙ୍ଗତେ ଘେନିଣ	।। ୩୯୧
ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ଏଥି ରହି	। ଦେହମାନଙ୍କୁ କଲେ ଯେହି	।। ୩୯୨
ସେ ଦେହମାନଙ୍କୁ ହିଁ ପୁଣ	। କରନ୍ତି ଯେ ପରିପୋଷଣ	।। ୩୯୩
ଜୀବ ଯାହାକୁ ପାଇ କରି	। ଅବିଦ୍ୟା ପକାଏ ସଂହାରି	।। ୩୯୪
ଶୋଇଲା ଲୋକକୁ ଯେସନେ	। ଦେଖନ୍ତି ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନେ	।। ୩୯୫
ସେ ନ ଦେଖଇ ଆପଣାକୁ	। ସେରୂପେ ଜୀବନ ମୁକ୍ତକୁ	।। ୩୯୬
ଦେଖନ୍ତି ଅନ୍ୟେ ଦେହବନ୍ତ	। ସେ କିଛି ନ ଦେଖେ ସାକ୍ଷାତ	।। ୩୯୭
ସେ ଶ୍ରୀହରିଙ୍କି ଏ ରୂପରେ	। ଧ୍ୟାନ କରୁଛି ନିରନ୍ତରେ	।। ୩୯୮
ସଂସାର ନିବର୍ତ୍ତାନ୍ତି ସେହି	। ନିଜ ସ୍ୱରୂପକୁ ଦେଖାଇ	।। ୩୯୯
ମାୟାକୁ ସେ ସ୍ୱୟେଂ ଆବର	। କରନ୍ତି ନିତ୍ୟେ ତିରସ୍କାର	।। ୪୦୦
ବେଦେ ଯାହାଙ୍କୁ କଲେ ସ୍ତୁତି	। ସେ କୃଷ୍ଣପାଦପଦ୍ମ ଚିନ୍ତି	।। ୪୦୧
ବ୍ରାହ୍ମଣଦୀନବନ୍ଧୁ ମନ	। ହରଷ ହେଲା ଅନୁଦିନ	।। ୪୦୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବେଦସ୍ତୁତିର୍ନାମ
ସପ୍ତାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଅଷ୍ଟାଶୀତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅଷ୍ଟାଶୀତିତମେ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତଃ କୈବଲ୍ୟମଶ୍ନୁତେ ।
ତତୋଽର୍ବାଗ୍ ଦେବଭକ୍ତସ୍ତୁ ବିଭୂତିମିତି ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ।।

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୧	ପୁଣି ସେ ଶୁକଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ	। ପଚାରୁଛନ୍ତି ପରୀକ୍ଷିତ	।। ୧
୨	ଯେ ଦେବ-ଅସୁର-ମନୁଷ୍ୟେ	। ଏହାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଯେ ପୁରୁଷେ	।। ୨
	ଛାଡ଼ିଲେ ଯେ ସର୍ବଭୋଗକୁ	। ଭଜନ୍ତି ସେ ସଦାଶିବଙ୍କୁ	।। ୩
	ପ୍ରାୟଶଃ ଧନ ସେ ଲଭନ୍ତି	। ଉତ୍ତମ ଭୋଗକୁ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି	।। ୪
	ଯେ ହରି ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ଅଧିପତି	। ତାଙ୍କୁ ଭଜିଲେ ତା' ନ ପାନ୍ତି	।। ୫
	ଏକଥା ଜାଣିମାକୁ ମୋର	। ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ବଳୀୟାର	।। ୬
	ସନ୍ଦେହ ହେଲା ଏଥି ଜାତ	। ବିରୁଦ୍ଧ ଯାହାଙ୍କ ଚରିତ	।। ୭
	ସେ ହରି-ହରଙ୍କୁ ଏମନ୍ତେ	। ଭଜନ କରନ୍ତି ବା ଯେତେ	।। ୮
	ଗତି ସେ ଲୋକମାନଙ୍କର	। ହୁଅଇ ବିରୁଦ୍ଧ ପ୍ରକାର	।। ୯

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩ ରାଜା ପଚାରନ୍ତେ ଏମନ୍ତେ । କହୁଅଛନ୍ତି ବ୍ୟାସସୁତେ ॥ ୧୦
ଶିବ ଯେ ସୃଷ୍ଟିର ପୂର୍ବରେ । ସଂଯୁତ ଅଟନ୍ତି ଶକ୍ତିରେ ॥ ୧୧
ହୁଅନ୍ତେ ତ୍ରିଗୁଣକ୍ଷୋଭିତ । ତ୍ରିଲିଙ୍ଗ[1] ହୁଅନ୍ତି ସାକ୍ଷାତ ॥ ୧୨
ସୃଷ୍ଟି ହୁଅନ୍ତେ ପୁଣ ଜାତ । ଗୁଣେ ସେ ହୁଅନ୍ତି ସଂବୃତ ॥ ୧୩
ପୁଣି ସେ ତମ ଅହଂକାର । ହୁଅଇ ତିନି ପରକାର ॥ ୧୪
ଯେ [2]ବୈକାରିକ ଯେ [3]ତୈଜସ । ଆବର ଯେ ଅଟେ ତାମସ ॥ ୧୫
୪ ସେ ଅହଙ୍କାରରୁ ଆବର । ହୁଅନ୍ତି ଷୋଡ଼ଶ ବିକାର ॥ ୧୬
ଏ ବିକାରମାନଙ୍କେ ନର । ସର୍ବବିଭୂତିମାନଙ୍କର ॥ ୧୭
ମଧ୍ୟରେ କେହୁଣି ବିଭୂତି । ଭଜନ୍ତେ ଲଭଇ ତା' ଗତି ॥ ୧୮
୫ ହରି ଯେ ଅଟନ୍ତି ନିର୍ଗୁଣ । ସାକ୍ଷୀ ପୁରୁଷ ଋଷି ପୁଣ ॥ ୧୯
ସାକ୍ଷାତ ପ୍ରକୃତିରୁ ପର । ସମସ୍ତ ଦେଖନ୍ତି ଆବର ॥ ୨୦
ତାହାଙ୍କୁ ଭଜଇ ଯେ ଜନ । ବିନାଶେ ସେ ଭବବନ୍ଧନ ॥ ୨୧
୬ ଯେ ପିତାମହଟି ତୁମ୍ଭର । ସେ ମହାରାଜା ଯୁଧିଷ୍ଠିର ॥ ୨୨
ସେ ଅଶ୍ୱମେଧ ଯାଗମାନ । ନିବୃତ୍ତ ହ୍ୱନ୍ତେ ହେ ରାଜନ ॥ ୨୩
ଶୁଣନ୍ତେ ଭଗବଦ୍ଧର୍ମକୁ । ଏହା ପଚାରିଲେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ॥ ୨୪
୭ ମଙ୍ଗଳ ଅର୍ଥେ ଜନଙ୍କର । ଯେ ଯଦୁକୁଳେ ଅବତାର ॥ ୨୫
ସେ ମହାପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଅତିପ୍ରୀତିରେ ହେ ରାଜନ ॥ ୨୬
ଶୁଶ୍ରୂଷୁ ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ ॥ ୨୭

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୮ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଏ ବଚନ । କହୁଅଛନ୍ତି ଭଗବାନ ॥ ୨୮
କରଇ ଅନୁଗ୍ରହ ଯାକୁ । ଅଳ୍ପ ଅଳପ ତା' ଧନକୁ ॥ ୨୯
ହରି ନିଅନ୍ତେ ପୁଣ ପୁଣ । ଯେତେ ତାହାର ବନ୍ଧୁଗଣ ॥ ୩୦
ସେ ଅଧନକୁ ଛାଡ଼ିଯାନ୍ତି । ଦୁଃଖେ ସେ ଦୁଃଖୀ ହୋଏ ଅତି ॥ ୩୧
୯ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଆଗ୍ରହରେ ସେହି । ଧନ-ଅର୍ଜନେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତଇ ॥ ୩୨
ମୋ' ଅନୁଗ୍ରହେ ସେ ଉଦ୍ୟୋଗ । ନିଷ୍ଫଳ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ବେଗ ॥ ୩୩
ନିର୍ବିଣ୍ଣ ହୋଇ ସେ କାଳରେ । ମୋ' ଭକ୍ତଜନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ॥ ୩୪
କରନ୍ତେ ସେ ମିତ୍ରଭାବକୁ । କରଇ ତା' ଅନୁଗ୍ରହକୁ ॥ ୩୫
୧୦ ସତ୍ୟ ଅନନ୍ତ ଜ୍ଞାନ ହୋଇ । ସୂକ୍ଷ୍ମ ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ମୁହିଁ ॥ ୩୬
ଆତ୍ମରୂପରେ ଜାଣି ଧୀର । ସଂସାରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ନର ॥ ୩୭
୧୧ ମୋତେ ଆରାଧି ନ ପାରନ୍ତେ । ସେହେତୁ ଛାଡ଼ି କରି ମୋତେ ॥ ୩୮

୧. ତ୍ରିଲିଙ୍ଗ = ତ୍ରିଗୁଣ ଦ୍ୱାରା କ୍ଷୋଭିତ । ୨. ବୈକାରିକ = ସାତ୍ତ୍ୱିକ । ୩. ତୈଜସ = ରାଜସିକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅନ୍ୟ ଦେବଙ୍କୁ ଏ ସଂସାରେ	। ଭଜନ କରୁଥାନ୍ତି ନରେ	।।	୩୯
	ସେ ଦେବମାନେ ସେ କାଳରେ	। ସନ୍ତୋଷ ହୁଅନ୍ତେ ଶୀଘ୍ରରେ	।।	୪୦
	ତାହାଙ୍କ ଠାରୁ ବର ପାଇ	। ରାଜ୍ୟ ସଂପଦେ ମତ୍ତ ହୋଇ	।।	୪୧
	ପ୍ରମତ୍ତ ହୋଇଣ ଗର୍ବରେ	। ସେ ବରଦାତା ଯେଉଁ ସୁରେ	।।	୪୨
	ତାହାଙ୍କୁ ଅବଜ୍ଞା କରନ୍ତି	। ଆବର ପାସୋରି ପକାନ୍ତି	।।	୪୩

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୨	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ଆତ୍ମଜ	। ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ମହାରାଜ	।।	୪୪
	ଶାପପ୍ରସାଦ ବେନିଠାରେ	। ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ଶିବାଦି ସୁରେ	।।	୪୫
	ପ୍ରଭୁ ଅଟନ୍ତି ତଥାପି ହି	। ବ୍ରହ୍ମା ଶଙ୍କର ଦେବ ଦୁଇ	।।	୪୬
	ତତ୍‌କାଳ ଶାପକୁ ଦିଅନ୍ତି	। ଅନୁଗ୍ରହକୁ ହିଁ କରନ୍ତି	।।	୪୭
	ଯେ ଭଗବାନ ନାରାୟଣ	। ଏ ରୂପେ ନୁହନ୍ତି ସେ ପୁଣ	।।	୪୮
୧୩	ଏହି ବିଷୟେ ପୁରାତନ	। କହନ୍ତି ଏ ଚରିତ ଜନ	।।	୪୯
	ବୃକାସୁରକୁ ଦେଇ ବର	। ସଂକଟ ଲଭିଲେ ଶଙ୍କର	।।	୫୦
୧୪	ଦୁଷ୍ଟ ଅଟଇ ବୁଦ୍ଧି ଯାର	। ଶକୁନିସୁତ ବୃକାସୁର	।।	୫୧
	ମାର୍ଗେ ଦେଖିଣ ନାରଦଙ୍କୁ	। ପୁଛିଲା ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	।।	୫୨
	ଯେ ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ମହାଦେବ	। ଏ ତିନିଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଦେବ	।।	୫୩
	ସେବା କରନ୍ତେ ଜନେ ନିତି	। ତତ୍‌କାଳ ସଂତୋଷ ହୁଅନ୍ତି	।।	୫୪
୧୫	ନାରଦ କହିଲେ ଦୈତ୍ୟକୁ	। ଯାଅ ତୁ ଗିରିଶଙ୍କ ଠାକୁ	।।	୫୫
	ତତ୍‌କାଳ ସିଦ୍ଧ ହେବୁ ତୁହି	। ଯେ ଅଳ୍ପ ଗୁଣ ଦୋଷ ଦୁଇ	।।	୫୬
	ତହିଁ ତତ୍‌କାଳ ଉମାପତି	। ସଂତୋଷ କ୍ରୋଧକୁ କରନ୍ତି	।।	୫୭
୧୬	ବନ୍ଦୀ ଜନର ପ୍ରାୟ ହୋଇ	। ରାବଣ ବାଣାସୁର ଦୁଇ	।।	୫୮
	ଶିବଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ସେ ସ୍ତୁତି	। ସଂତୋଷ ହେଲେ ପଶୁପତି	।।	୫୯
	ପୂଜା ଆଦିରେ ଦୈତ୍ୟ ଦୁଇ	। [1]ଉତ୍ତମ ଅର୍ଘ୍ୟମାନ ଦେଇ	।।	୬୦
	ରାବଣ କୈଳାସ ତାଡ଼ିଲା	। ପୁରପାଳକ ବାଣ ହେଲା	।।	୬୧
୧୭	ନାରଦ କହନ୍ତେ ଏମନ୍ତ	। ଶିବଙ୍କ ଠାକୁ ଧାଇଁ ଦୈତ୍ୟ	।।	୬୨
	କେଦାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମିଳିଣ	। ସ୍ୱଦେହୁଁ ମାଉଁସ କାଟିଣ	।।	୬୩
	ଉଦ୍ଦେଶି ଦେବ ଶଙ୍କରଙ୍କୁ	। ଅଗ୍ନିରେ କଲା ସେ ହୋମକୁ	।।	୬୪
୧୮	ପ୍ରସନ୍ନ ନ ହୁଅନ୍ତେ ହର	। ସପ୍ତମ ଦିନେ ସେ ଅସୁର	।।	୬୫
	ଅତି ନିର୍ବେଦ ହୋଇ ତହିଁ	। [2]ଫିଟି ଅଛନ୍ତି କେଶ ଯହିଁ	।।	୬୬
	ଶସ୍ତ୍ରେ ସେ ନିଜ ମସ୍ତକକୁ	। ଉଦ୍ୟମ କଲା କାଟିବାକୁ	।।	୬୭

୧. 'ଅତୁଳ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟକୁ ଦେଇ' । ୨. 'ସେ ତୀର୍ଥେ ଆର୍ଦ୍ର କେଶ ଯହିଁ' ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୯ ପରମ ଦୟାଳୁ ସେ ହର । ଅଗ୍ନିରୁ ହୋଇଲେ ବାହାର ।। ୬୮
ଦିଶନ୍ତି ଅଗ୍ନିପ୍ରାଏ ତେଜେ । ଦୈତ୍ୟକୁ ଧରି ବେନି ଭୁଜେ ।। ୬୯
ତା' ଚେଷ୍ଟା ବେନିଭୁଜେ ପୁଣ । ସେକାଳେ କଲେ ନିବାରଣ ।। ୭୦
ଦୁଃଖେ ମରିବାକୁ ଯା' ମନ । ଆମ୍ଭେ ସେ ଜନକୁ ଯେସନ ।। ୭୧
ଶିବ ଛୁଅଁନ୍ତେ ସେ ଦୈତ୍ୟର । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ଶରୀର ।। ୭୨
୨୦ ଏମନ୍ତ ଦୈତ୍ୟକୁ ଶଙ୍କର । କହିଲେ ଆରେ ବୃକାସୁର ।। ୭୩
ଏ ତପମାନ ବ୍ୟର୍ଥ ତୋର । ମୋତେ ତୁ ମାଗ ବେଗ ବର ।। ୭୪
ଯାହା ମାଗିବୁ ଯେଉଁ ରୂପେ । ତୋତେ ମୁଁ ଦେବି ସେହି ରୂପେ ।। ୭୫
ପ୍ରାୟଶଃ ମୋତେ ଯେଉଁ ନରେ । ଜଳମାତ୍ରକେ ପୂଜା କରେ ।। ୭୬
ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ସଂତୋଷ ହୁଅଇ । ବୃଥା ଦେହକୁ ନାଶୁ ତୁହି ।। ୭୭
୨୧ ପାପିଷ୍ଠ ଯେ ବୃକ ଅସୁର । ବରିଲା ଶିବଠାରୁ ବର ।। ୭୮
ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ସଂତତ । ଯହିଁରୁ ଭୟ ହୋଏ ଜାତ ।। ୭୯
ଯାହାର ଯାହାର ମୁଣ୍ଡରେ । ହସ୍ତ ମୁଁ ଦେବି ନେଇ ଥରେ ।। ୮୦
ସେହି କ୍ଷଣରେ ସେହି ଜନ । ଛାଡ଼ିବ ନିଜ ପ୍ରାଣମାନ ।। ୮୧
୨୨ ଦୈତ୍ୟ ମାଗିଲା ଯେଉଁ ବର । ଶୁଣି ତା' ଭଗବାନ ହର ।। ୮୨
ଦୁର୍ମନା ହୋଇ ହେ ରାଜନ । ସ୍ୱୀକାର କରି ତା' ବଚନ ।। ୮୩
ହସିଣ ସେ ବୃକାସୁରକୁ । ଦେଲେ ତା' ମାଗିଲା ବରକୁ ।। ୮୪
ସର୍ପକୁ ମନୁଷ୍ୟ ଯେସନ । କରାଇ ଦିବ୍ୟ କ୍ଷୀରପାନ ।। ୮୫
୨୩ ସେ ବର ପରୀକ୍ଷା ଅର୍ଥରେ । ଅସୁର ଶିବମସ୍ତକରେ ।। ୮୬
ଦେବାକୁ ନିଜ ହସ୍ତ ନେଇ । ଆରମ୍ଭ କଲା ନିଶ୍ଚେ ତହିଁ ।। ୮୭
ଶିବଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଯେ ଗଉରୀ । ତାଙ୍କୁ ହରିବାକୁ ବିଚାରି ।। ୮୮
ଆପଣା ଦେଲା ବର ଯେହୁ । ଭୟ ପାଇଲେ ଶିବ ତହୁଁ ।। ୮୯
୨୪ ଦୈତ୍ୟ ହୁଅନ୍ତେ ଉପଗତ । ତ୍ରସ୍ତ ହୋଇଲେ ଉମାକାନ୍ତ ।। ୯୦
କଂପୁଛି ନିଜ କଳେବର । ଭୂମି ଆକାଶ ବେନିଙ୍କର ।। ୯୧
ଯେତେକ ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟରେ । ସମସ୍ତ ଦିଗମାନଙ୍କରେ ।। ୯୨
ତହିଁ ସେ ଅସୁରଭୟରୁ । ଧାଇଁଲେ ଉତ୍ତର ଦିଗରୁ ।। ୯୩
୨୫ ଯେତେକ ଥିଲେ ସୁରେଶ୍ୱର । କେହି ନ ଜାଣି ପ୍ରତିକାର ।। ୯୪
ତୁନି ହୋଇଲେ ସର୍ବେ ପୁଣ । ସେହେତୁ ଶଙ୍କର ଧାଇଁଣ ।। ୯୫
ଭାସ୍ୱର ତମ-ପାର ଯେହି । ସେ ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପେ ହେଲେ ଯାଇ ।। ୯୬
୨୬ ଦଣ୍ଡକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ଯେ ନିତି । ଯେ ଅତି ଶାନ୍ତ ହିଁ ଅଟନ୍ତି ।। ୯୭
ଯହିଁ ସେ ଯୋଗିଙ୍କର ପୁଣ । ପରମ ଗତି ନାରାୟଣ ।। ୯୮
ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ କେହି ଯାଇ । ଲେଉଟି ଆଉ ନ ଆସଇ ।। ୯୯

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୭ | ତେମନ୍ତ ବ୍ୟସନକୁ ପାଇ । ଦୈତ୍ୟ ଆସନ୍ତେ ଦୂରୁ ଚାହିଁ ॥ ୧୦୦
୨୮ | ପାପନାଶନ ଭଗବାନ । ସ୍ୱଯୋଗମାୟାରେ ବହନ ॥ ୧୦୧
ବ୍ରାହ୍ମଣଶିଶୁ ହୋଇ କରି । ମେଖଳାଜିନ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥ ୧୦୨
ତେଜରେ ଅଗ୍ନିର ସଦୃଶ । ବେନି ହସ୍ତରେ ଧରି କୁଶ ॥ ୧୦୩
ଦୈତ୍ୟର ଅଭିମୁଖେ ରହି । କହିଲେ ଦୀନପ୍ରାୟେ ହୋଇ ॥ ୧୦୪

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୨୯ ହେ ବୃକ ଶକୁନିର ସୁତ । ତୁ ନିଶ୍ଚେ ହୋଇଅଛୁ ଶ୍ରାନ୍ତ ॥ ୧୦୫
ଦୂରରୁ ଆସିଛୁ ସତ୍ୱର । କ୍ଷଣେ ବିଶ୍ରାମ ଏଥି କର ॥ ୧୦୬
ଯେ ଦିଏ ସର୍ବକାମନାକୁ । ପୀଡ଼ା ନ ଦିଅ ସେ ଦେହକୁ ॥ ୧୦୭
୩୦ ହେ ଦୈତ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ତୋର । ଯଦି ଶୁଣିମାଯୋଗ୍ୟ ମୋର ॥ ୧୦୮
ବେଗେ ତା' କହ ମୋ' ଆଗର । ଯେଣୁ ହେ ସମର୍ଥ ଅସୁର ॥ ୧୦୯
ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ଧରିଣ । ସ୍ୱାର୍ଥସାଧନେ ତୁମ୍ଭ ମନ ॥ ୧୧୦

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୧ ସେ ଭଗବାନ ଏ ରୂପରେ । ଅମୃତବର୍ଷି ବଚନରେ ॥ ୧୧୧
ପ୍ରଶ୍ନ କରନ୍ତେ ସେ ଅସୁର । କ୍ଲାନ୍ତି ହୁଅନ୍ତେ ଗତ ତାର ॥ ୧୧୨
ଯଥାର୍ଥେ ପୂର୍ବ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ । ସମସ୍ତ କହିଲା କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ॥ ୧୧୩

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩୨ ଏମନ୍ତ ଯେବେ ହେ ଅସୁର । ତେବେ ବାକ୍ୟକୁ ସେ ଶିବର ॥ ୧୧୪
ଆମ୍ଭେ ତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପାଉନାହୁଁ । ପୂର୍ବୁଁ ଦକ୍ଷର ଶାପେ ଯେହୁ ॥ ୧୧୫
ପିଶାଚପ୍ରାୟେ ବୃତ୍ତି ତାର । ସେ ପ୍ରେତ-ପିଶାଚ-ଈଶ୍ୱର ॥ ୧୧୬
୩୩ ଜଗତଗୁରୁ ଶିବଠାରେ । ହେ ଦୈତ୍ୟଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଏ ରୂପରେ ॥ ୧୧୭
ଯେବେ ବିଶ୍ୱାସ ହେଲା ତୋର । ନିଜ ମସ୍ତକରେ ସତ୍ୱର ॥ ୧୧୮
ଦେଇଣ ଆପଣା କରକୁ । ବୁଝ ସେ ଶିବଙ୍କ ବାକ୍ୟକୁ ॥ ୧୧୯
୩୪ ସେ ଶିବଙ୍କର ହେ ଦାନବ । ଯେବେ ବଚନ ମିଥ୍ୟା ହେବ ॥ ୧୨୦
ସେ ମିଥ୍ୟାବକ୍ତାଙ୍କୁ ତଦନ୍ତେ । ବିନାଶ କର ତୁ ତୁରିତେ ॥ ୧୨୧
ଏ ମିଥ୍ୟାକଥାକୁ ସେ ଶିବ । ଆଉ ଯେମନ୍ତେ ନ ଭାଷିବ ॥ ୧୨୨
୩୫ ଏ ରୂପେ ସେ ଭଗବାନର । ରମ୍ୟ ଭ୍ରାମକ ଯେଉଁ ଗିର ॥ ୧୨୩
ତେଣେ ତା' ବୁଦ୍ଧି ହେଲା ହତ । ହୋଇ ସେ ବିସ୍ମୃତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ॥ ୧୨୪
କୁବୁଦ୍ଧି ଦୈତ୍ୟ ନିଜ ଶିରେ । ହସ୍ତକୁ ଦେଲା ସେ କାଳରେ ॥ ୧୨୫
୩୬ ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ସେ ଅସୁର । ଫାଟନ୍ତେ ଆପଣାର ଶିର ॥ ୧୨୬
ହତ ହେଲା ପ୍ରାୟ ବଜ୍ରରେ । ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ପଡ଼ିଲା ଭୂମିରେ ॥ ୧୨୭

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଆକାଶେ ହେଲା ସାଧୁ ଶବ୍ଦ	। ଜୟ ଶବଦ ନମଃ ଶବ୍ଦ	॥	୧୨୮
୩୭	ସେ ପାପୀ ବୃକ ସେ କାଳରେ	। ହତ ହୁଅନ୍ତେ ଆକାଶରେ	॥	୧୨୯
	ଦେବର୍ଷି ପିତୃଗଣମାନ	। ଯେ ବା ଗନ୍ଧର୍ବମାନେ ଆନ	॥	୧୩୦
	ଏ ସର୍ବେ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି କଲେ	। ସଂକଟୁଁ ଶିବ ମୁକ୍ତ ହେଲେ	॥	୧୩୧
୩୮ |	ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ସେ ଶ୍ରୀହରି	। ଶିବଙ୍କୁ ସଂକଟୁ ଉଦ୍ଧରି	॥	୧୩୨
୩୯ |	ଯାଇ ସେ ଶିବଙ୍କ ପାଶକୁ	। କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	॥	୧୩୩
	ହେ ଦେବଦେବ ମହାଦେବ	। ଦେଖ ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଭାବ	॥	୧୩୪
	ପାପିଷ୍ଠ ସେ ବୃକ ଦଇତ	। ନିଜ ପାପରେ ହେଲା ହତ	॥	୧୩୫
	ହେ ଈଶ ! ବଡ଼ ଲୋକଠାରେ	। ପାପ ଆଚରି ଏ ସଂସାରେ	॥	୧୩୬
	ହିତ ଲଭିବ କେଉଁ ନର	। ଯେ ପୁଣି ଗୁରୁ ଜଗତର	॥	୧୩୭
	ସେ ବିଶ୍ୱ-ଈଶ ତୁମ୍ଭ ଠାଇଁ	। ଅପରାଧକୁ କଲା ଯେହି	॥	୧୩୮
	ତାର ମଙ୍ଗଳ କି ହୋଇବ	। ଏଥି କି କହିବା ହେ ଶିବ	॥	୧୩୯
୪୦	ମନ-ବଚନ ଅଗୋଚର	। ଶକ୍ତିର ଯେ ଅଟେ ସାଗର	॥	୧୪୦
	ଯେ ପରମାତ୍ମା ରୂପେ ଖ୍ୟାତ	। ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଏ ଚରିତ	॥	୧୪୧
	ଶିବଙ୍କ ମୋକ୍ଷ ଯେ କହଇ	। ଯେ ଅବା ପଢ଼ଇ ଶୁଣଇ	॥	୧୪୨
	ମୋକ୍ଷ ସେ ହୁଅଇ ସଂସାରୁ	। ସେରୂପେ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କରୁ	॥	୧୪୩
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣ ସରୋଜ	। ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	॥	୧୪୪

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶିବମୋକ୍ଷଣଂ ନାମ
ଅଷ୍ଟାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଏକୋନନବତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ନବାଶୀତିତମେ ଦେବଃ କୋ ମହାନିତି ସଂଶୟେ ।
ପରୀକ୍ଷ୍ୟ ବିଷ୍ଣୋରୁତ୍କର୍ଷଂ ମୁନିଭ୍ୟୋଽବର୍ଣ୍ଣୟଦ୍‌ଭୃଗୁଃ ॥

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ କୁମର	। ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ଦଣ୍ଡଧର	॥	୧
	ସରସ୍ୱତୀର ତଟେ ବସି	। ଋଷିଏ ଯଜ୍ଞ କଲେ ଆସି	॥	୨
	ତହିଁ ସେ ଋଷିମାନଙ୍କର	। ବିତର୍କ ହେଲା ପରସ୍ପର	॥	୩
	ଯେ ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ମହାଦେବ	। ଏଥିରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଉଁ ଦେବ	॥	୪
୨	ସେ ତର୍କ ଜାଣିମାକୁ ପୁଣ	। ହେ ନୃପ ! ସର୍ବ ଋଷିଗଣ	॥	୫
	ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ନନ୍ଦନ ଭୃଗୁଙ୍କୁ	। ତିନି ଦେବଙ୍କୁ ଜାଣିମାକୁ	॥	୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ପଠିଆନ୍ତେ ସେ ଭୃଗୁ ଗଲେ ।	ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସଭାରେ ମିଳିଲେ ।।	୭
୩	ସତ୍ତ୍ୱ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ।	ଭୃଗୁ ଯାଇଣ ସେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ।।	୮
	ନ କଲେ ନମସ୍କାର ସ୍ତୁତି ।	ସେ ଭଗବାନ ପ୍ରଜାପତି ।।	୯
	ଆପଣା ତେଜରେ କ୍ରୋଧକୁ ।	କଲେ ସ୍ୱତନୟ ଭୃଗୁଙ୍କୁ ।।	୧୦
୪	ସେ ପ୍ରଭୁ ବିଧାତା ତୁରିତ ।	ଆତ୍ମାରେ ପୁତ୍ରର ନିମିତ୍ତ ।।	୧୧
	ଯେ କ୍ରୋଧ ହେଲା ତା' ଆପଣ ।	ନିବର୍ତ୍ତାଇଲେ ତତକ୍ଷଣ ।।	୧୨
	ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟ ଜଳରେ ଯେସନ ।	ଶାନ୍ତ ହୁଅଇ ହୁତାଶନ ।।	୧୩
୫	ସେଠାରୁ ସେ ଭୃଗୁ ଯାଇଣ ।	ମିଳିଲେ କୈଳାସରେ ପୁଣ ।।	୧୪
	ଉଠିଣ ଦେବ ମହେଶ୍ୱର ।	ହରଷେ ଭ୍ରାତାଙ୍କୁ ସତ୍ୱର ।।	୧୫
	କରିବା ଅର୍ଥେ ଆଲିଙ୍ଗନ ।	ଆରମ୍ଭ କଲେ ହେ ରାଜନ ।।	୧୬
୬	ଉତ୍‌ପଥ ମାର୍ଗରେ ତୁମ୍ଭର ।	ଗମନ ଅଟଇ ହେ ହର ।।	୧୭
	ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭୃଗୁ ବେଗ ।	ଇଚ୍ଛା ନ କଲେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗ ।।	୧୮
	ଏଣୁ ସେ [୧]ତିଗ୍ମନେତ୍ର ହର ।	କୁପିତ ହୋଇଣ ସତ୍ୱର ।।	୧୯
	ଶୂଳ ଉଞ୍ଚାଇ ସେ ଭୃଗୁଙ୍କୁ ।	ଆରମ୍ଭ କଲେ ମାରିବାକୁ ।।	୨୦
୭	ସଦାଶିବଙ୍କୁ ସେହିକାଳେ ।	ପାର୍ବତୀ ପଡ଼ି ପାଦତଳେ ।।	୨୧
	ବଚନେ ଶାନ୍ତ କଲେ ତୋଷି ।	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଭୃଗୁ ଋଷି ।।	୨୨
	କଲେ ବୈକୁଣ୍ଠକୁ ଗମନ ।	ଯହିଁରେ ଦେବ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ।।	୨୩
୮		ଲକ୍ଷ୍ମୀକୋଳରେ ଥିଲେ ଶୋଇ ।	ସେଠାରୁ ଭୃଗୁ ଋଷି ଯାଇ ।।	୨୪
୧୦		ବକ୍ଷସ୍ଥଳରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ।	ପାଦରେ କଲେକ ପ୍ରହାର ।।	୨୫
	ତଦନ୍ତେ ସାଧୁଗତି ହରି ।	ଲକ୍ଷ୍ମୀସହିତେ ଉଠି କରି ।।	୨୬
	ଶଯ୍ୟାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ତତ୍‌କାଳେ ।	ଭୃଗୁ ଋଷିଙ୍କ ପାଦତଳେ ।।	୨୭
	ମସ୍ତକେ କଲେ ନମସ୍କାର ।	କହିଲେ ହେ ଋଷି ତୁମ୍ଭର ।।	୨୮
	କୁଶଳ ଟିକି ଆଗମନେ ।	କ୍ଷଣେକ ବସ ଏ ଆସନେ ।।	୨୯
	ହେ ପ୍ରଭୁ ତୁମ୍ଭ ଆସିବାର ।	କାରଣ କହ ମୋ' ଆଗର ।।	୩୦
	ତୁମ୍ଭ ଆଗମନ ହେବାର ।	ଅଜଣା ଅଟଇ ଆମ୍ଭର ।।	୩୧
	ଏ ଦୋଷ ତୁମ୍ଭେ କ୍ଷମା କର ।	ହେ ଋଷିଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏ ତୁମ୍ଭର ।।	୩୨
	ତୀର୍ଥ ଯେ କରଇ ତୀର୍ଥଙ୍କୁ ।	ସେ ପାଦଉଦକେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ।।	୩୩
	ମୋଠାରେ ଚିତ୍ତ ଯାହାଙ୍କର ।	ସେ ଲୋକପାଳଙ୍କୁ ଆବର ।।	୩୪
	ସର୍ବଲୋକଙ୍କ ସହିତେଣ ।	ପବିତ୍ର କର ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ ।।	୩୫
୧୧	ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଏକାନ୍ତ ଯେ ସ୍ଥାନ ।	ହେ ଭୃଗୁ ତୁମ୍ଭ ପଦଚିହ୍ନ ।।	୩୬
	ଏ ମୋର ବକ୍ଷସ୍ଥଳେ ରହୁ ।	ଏ ଚିହ୍ନ ବହିଲି ଆଜହୁଁ ।।	୩୭
	ତୁମ୍ଭ ଚରଣାଘାତୁଁ ମୋର ।	ସମସ୍ତ ପାପ ହେଲା ଦୂର ।।	୩୮

୧. ତିଗ୍ମନେତ୍ର = ପ୍ରଖରଦୃଷ୍ଟିସଂପନ୍ନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୨　କହନ୍ତି ଶୁକ ମୁନିବର　।　ଶୁଣ ପରୀକ୍ଷ[୧] ଦଣ୍ଡଧର　॥　୩୯
　ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହନ୍ତେ ଏ ବାଣୀ　।　ତାଙ୍କ ଗମ୍ଭୀର ବାକ୍ୟେ ପୁଣି　॥　୪୦
　ଭକ୍ତିରେ ଉତ୍‌କଣ୍ଠା ଯା'ଙ୍କର　।　ଲୋଚନୁଁ ବହେ ଅଶ୍ରୁଧାର　॥　୪୧
　ସେ ଭୃଗୁ ସୁଖକୁ ଲଭିଲେ　।　ସନ୍ତୋଷ ହୋଇ ତୁନି ହେଲେ　॥　୪୨
୧୩　ସେ ଭୃଗୁ ଯାଇ ନିଜ ଯାଗେ　।　ପ୍ରବେଶ ହୋଇ କରି ବେଗେ　॥　୪୩
　ଯେ ବ୍ରହ୍ମବାଦୀ ଋଷିଜନ　।　ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଏ ବଚନ　॥　୪୪
　ହେ ନୃପ ! ନିଜ ଅନୁଭବ　।　ବିଶେଷେ ବର୍ଣ୍ଣିଲେ ତା ସର୍ବ　॥　୪୫
୧୪　ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ମୁନିଜନ　।　ଶୁଣି ସେ ଭୃଗୁଙ୍କ ବଚନ　॥　୪୬
　ସମସ୍ତେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଲେ　।　ସଂଶୟମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଲେ　॥　୪୭
　ଯା'ଠାରୁ ଶାନ୍ତି ଅଛି ରହି　।　ଯା'ଠାରୁ ଅଭୟ ହୁଅଇ　॥　୪୮
　ବିଶେଷେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ହିଁ ନିତି　।　ନିଶ୍ଚୟ କଲେ ମନେ ଚିନ୍ତି　॥　୪୯
୧୫　ଯା'ଠାରେ ଧର୍ମ ହିଁ ସାକ୍ଷାତ　।　ଜ୍ଞାନ ବୈରାଗ୍ୟ ତଦନ୍ୱିତ　॥　୫୦
　ଅଷ୍ଟ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଅଛି ରହି　।　ସ୍ୱପାପନାଶନ ଯଶ ହିଁ　॥　୫୧
୧୬　ଯେ କଲେ ଦଣ୍ଡକୁ ତ୍ୟକତ　।　ଯେ ପୁଣ ଶାନ୍ତ ସମଚିତ୍ତ　॥　୫୨
　ଏମନ୍ତ ମୁନିମାନଙ୍କର　।　ଯେ ଅକିଂଚନ ନିରନ୍ତର　॥　୫୩
　ଏମନ୍ତ ସାଧୁଙ୍କର ନିତି　।　ପରମ ଗତି ଯେ ଅଟନ୍ତି　॥　୫୪
୧୭　ଯା' ଇଷ୍ଟଦେବତା ବ୍ରାହ୍ମଣ　।　ସତ୍ତ୍ୱ ଯା' ପ୍ରିୟମୂର୍ତ୍ତି ପୁଣ　॥　୫୫
　ନିପୁଣ ବୁଦ୍ଧି ଯାହାଙ୍କର　।　ଯେହୁ ଆଶିଷ କଲେ ଦୂର　॥　୫୬
　କରନ୍ତି ସେ ଯାଙ୍କୁ ଭଜନ　।　ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ଭଗବାନ　॥　୫୭
୧୮　ତ୍ରିବିଧ ଆକୃତି ତାଙ୍କର　।　ରାକ୍ଷସ ଅସୁର ଯେ ସୁର　॥　୫୮
　ଏ ତିନି ତ୍ରିଗୁଣ ମାୟାରେ　।　ସୃଷ୍ଟ ହୋଇଛନ୍ତି ନିତ୍ୟରେ　॥　୫୯
　ଏ ତିନିରେ ଯେ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ　।　ସେ ପୁରୁଷାର୍ଥକୁ କାରଣ　॥　୬୦

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୯　ଏ ରୂପେ ସରସ୍ୱତୀକୂଳେ　।　ଥିଲେ ଯେ ଋଷିଏ ସେକାଳେ　॥　୬୧
　ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ଏ ରୂପରେ　।　ସଂଶୟ ଯିବା ନିମିତ୍ତରେ　॥　୬୨
　ଈଶ୍ୱରଚରଣସେବାରୁ　।　ମୁକ୍ତିକି ଲଭିଲେ ସଂସାରୁ　॥　୬୩

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୨୦　ଶୌନକ ଆଦିଙ୍କି ଏମନ୍ତ　।　କହୁଅଛନ୍ତି ଏବେ ସୂତ　॥　୬୪
　ଯେ କରେ ଭବଭୟ ହତ　।　ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁରୁଷ ସେ ଅଚ୍ୟୁତ　॥　୬୫
　ଏ ରୂପେ ଏ ତାଙ୍କ ଚରିତ　।　ଶୁକଙ୍କ ମୁଖପଦ୍ମୁଁ ଜାତ　॥　୬୬
　ସୁଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ ସୁଧା ଯେହି　।　ଉତ୍ତମ ଶ୍ଲୋକମାନ ଯହିଁ　॥　୬୭

---

୧. ପରୀକ୍ଷ = ପରୀକ୍ଷିତ୍ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ଯଶ ଶ୍ରବଣପୁଟରେ	ଯେ ପାନ କରେ ନିରନ୍ତରେ	॥	୬୮
	ସେ ଲୋକ ସଂସାରମାର୍ଗରେ	ଗତ-ଆଗତ ଭ୍ରମଣରେ	॥	୬୯
	ପରିଶ୍ରମକୁ ସେ ଛାଡ଼ିଣ	ମୁକ୍ତିକି ଲଭଇ ତତ୍‌କ୍ଷଣ	॥	୭୦

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୧	ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ	ଦ୍ୱାରକାପୁରେ ଏକଦିନ	॥	୭୧
	ବିପ୍ରପତ୍ନୀର ଏକ ବାଳ[୧]	ଜନମମାତ୍ରକେ କେବଳ	॥	୭୨
	ଭୂମିକି ଛୁଇଁ କରି ପୁଣ	ମୃତ୍ୟୁକୁ ଲଭିଲା ତତ୍‌କ୍ଷଣ	॥	୭୩
୨୨	ଦୁଃଖିତ ଚିତ୍ତ ଅଟେ ଯାର	ସେ ବିପ୍ର ହୋଇଣ ଆତୁର	॥	୭୪
	ମୃତ ପୁତ୍ରକୁ ଘେନି କରେ	ପକାଇ ରାଜସିଂହଦ୍ୱାରେ	॥	୭୫
	କରନ୍ତେ ବହୁତ ରୋଦନ	କହିଲା ଏମନ୍ତ ବଚନ	॥	୭୬
୨୩	ବିପ୍ରଙ୍କୁ କରଇ ଯେ ଦ୍ୱେଷ	ଶଠ ଅଟଇ ଯା' ମାନସ	॥	୭୭
	ବିଷୟେ ଆସକ୍ତ ଯା' ଚିତ୍ତ	ଲୁବ୍‌ଧ ଯେ ଅଟଇ ସଂତତ	॥	୭୮
	ଅଧମ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଯେ ପୁଣ	ସେ ରାଜା କର୍ମଦୋଷୁ ଜାଣ	॥	୭୯
	ମୋ ପୁତ୍ର ଲଭିଲା ମରଣ	ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ	॥	୮୦
୨୪	ହିଂସାରେ ଅଟେ ଯା ବିହାର	ଦୁଷ୍ଟ ଆଚାର ପୁଣ ଯାର	॥	୮୧
	ଜିଣି ନ ଥାଇ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କୁ	ପ୍ରଜାଏ ଏମନ୍ତ ରାଜାକୁ	॥	୮୨
	ଭଜିଲେ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ହେଉଥାନ୍ତି	ନିତ୍ୟେ ଦରିଦ୍ର ଦୁଃଖୀ ହୋନ୍ତି	॥	୮୩
୨୫	ଏ ରୂପେ ଦ୍ୱିତୀୟ ତୃତୀୟ	ମରଣ ଲଭନ୍ତେ ତନୟ	॥	୮୪
	ସେ ବିପ୍ରବର ରାଜଦ୍ୱାରେ	ପୁତ୍ର ପକାଇ ସେ ରୂପରେ	॥	୮୫
	ବୋଲନ୍ତେ ଭର୍ତ୍ସନା ବଚନ	ବହୁତ କରଇ ରୋଦନ	॥	୮୬
୨୬	ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଏହିମତେ	ନବମ ବାଳକ ମରନ୍ତେ	॥	୮୭
	ସେ ନିନ୍ଦାବାକ୍ୟକୁ ଅର୍ଜୁନ	ଶ୍ରବଣ କରି ଏକଦିନ	॥	୮୮
	କୃଷ୍ଣନିକଟେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ	କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	॥	୮୯
୨୭	ହେ ବିପ୍ର ! ବୃଥା କି କାର୍ଯ୍ୟରେ	ରୋଦନ କରୁଛ ଏଠାରେ	॥	୯୦
	ଯେଣୁ ତୋ' ପୁରେ ଜଣେ ନାହିଁ	କ୍ଷତ୍ରିୟ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ହୋଇ	॥	୯୧
	ଯାଗରେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଯେସନେ	ତଦ୍‌ପ୍ରାୟେ ଛନ୍ତି ଯଦୁମାନେ	॥	୯୨
୨୮	ଧନ-ବନିତା-ପୁତ୍ରଙ୍କରେ	ବିୟୋଗ ଲଭି ଯଉଁଠାରେ	॥	୯୩
	ଶୋଚନା କରନ୍ତି ପଣ୍ଡିତେ	ତହିଁ ରାଜାଏ ଥାନ୍ତି ଯେତେ	॥	୯୪
	ଚିହ୍ନକୁ ଧରି ନଟପ୍ରାୟେ	ଜୀବିକା ସଂପାଦନ୍ତି ସ୍ୱୟେଂ	॥	୯୫
୨୯	ହେ ବିପ୍ର ! ତୁମ୍ଭେ ବେନି ଜନ	ଦୀନ ହୋଇଛି ତୁମ୍ଭ ମନ	॥	୯୬
	ରଖିବି ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ପୁତ୍ରକୁ	ନ ରଖିଲେ ଏ ପ୍ରତିଜ୍ଞାକୁ	॥	୯୭

୧. ବାଳ = ସନ୍ତାନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅଗ୍ନିରେ ଯାଇଣ ପଶିବି	। [୧]ଏ ନିଜ ପାତକ ନାଶିବି	।।	୯୮

ଶ୍ରୀବ୍ରାହ୍ମଣ ଉବାଚ

୩୦	ସଂକରଷଣ ବନମାଳୀ	। ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ବଳୀ	।।	୯୯
	ଯା' ରଥ ରଣୁଁ ନ ନିବର୍ତ୍ତି	। ସେ ଅନିରୁଦ୍ଧ ଉଷାପତି	।।	୧୦୦
	ଏମାନେ ମୋର ତନୟକୁ	। କରି ନ ପାରିଲେ ରକ୍ଷାକୁ	।।	୧୦୧
୩୧	ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର ଏ ହେଲେ	। ଯାହା ଏ କରି ନ ପାରିଲେ	।।	୧୦୨
	ସେ କର୍ମ କରିବାକୁ ଚିତ୍ତେ	। ବିଚାର କରୁଛ କେମନ୍ତେ	।।	୧୦୩
	ମୂଢ଼ପଣରୁ ଏ ବଚନେ	। ପ୍ରତେ ନୁହଇ ଆମ୍ଭ ମନେ	।।	୧୦୪

ଶ୍ରୀଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

୩୨	ସେ କାଳେ ଏମନ୍ତ ବଚନ	। ବିପ୍ରକୁ କହନ୍ତି ଅର୍ଜୁନ	।।	୧୦୫
	ହେ ବିପ୍ର ! କୃଷ୍ଣ ମୁଁ ନୁହଇ	। ନୁହଇ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ରାମ ହିଁ	।।	୧୦୬
	ଗାଣ୍ଡୀବ ଧନୁ ଅଟେ ଯାର	। ମୁଁ ସେ ଅର୍ଜୁନ ନାମେ ବୀର	।।	୧୦୭
୩୩	ଯେ କରେ ଶିବଙ୍କୁ ତୋଷଣ	। ସେ ମୋ' ବଳକୁ ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ	।।	୧୦୮
	ଅବଜ୍ଞା ନ କର ଚିତ୍ତରେ	। ମୃତ୍ୟୁକୁ ଜିଣି ମୁଁ ରଣରେ	।।	୧୦୯
	ତୁମ୍ଭ ତନୟମାନଙ୍କୁ ହିଁ	। ହେ ପ୍ରଭୁ ଆଣିବି ମୁଁ ଯାଇ	।।	୧୧୦
୩୪	ହେ ନୃପ ! ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	। ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ପ୍ରତିଜ୍ଞାରେ	।।	୧୧୧
	ସେ ବିପ୍ର ଲଭି ବିଶ୍ୱାସକୁ	। ଶୁଣନ୍ତେ ଅର୍ଜୁନବୀର୍ଯ୍ୟକୁ	।।	୧୧୨
	ସଂତୋଷ ହୋଇ ସେ କାଳରେ	। ଗମନ କଲା ନିଜ ପୁରେ	।।	୧୧୩
୩୫	ସେ ଦ୍ୱିଜବର ସ୍ୱଭାର୍ଯ୍ୟାର	। ହୁଅନ୍ତେ କାଳ ପ୍ରସବର	।।	୧୧୪
	ମୃତ୍ୟୁଦେବତାଠାରୁ ଯାଇ	। ପୁତ୍ରକୁ କର ତ୍ରାହି ତ୍ରାହି	।।	୧୧୫
	ଆତୁର ହୋଇ ଅର୍ଜୁନକୁ	। କହିଲା ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	।।	୧୧୬
୩୬	ବିଶୁଦ୍ଧ ଜଳରେ ଅର୍ଜୁନ	। ସେକାଳେ କରି ଆଚମନ	।।	୧୧୭
	ଶିବଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି	। ଦିବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରମାନ ସୁମରି	।।	୧୧୮
	ଦେଇଣ ଉତ୍ତମ ଗୁଣକୁ	। ଧଇଲେ ଗାଣ୍ଡୀବ ଧନୁକୁ	।।	୧୧୯
୩୭	ଯେ ନାନା ଅସ୍ତ୍ରରେ ଯୋଜିତ	। ସେ ଶରମାନଙ୍କେ ତୁରିତ	।।	୧୨୦
	ସୂତିକାଗୃହକୁ ଅର୍ଜୁନ	। ତଳ ଉପର ପାର୍ଶ୍ୱମାନ	।।	୧୨୧
	ଉତ୍ତମ କରିଣ ରୁନ୍ଧିଲେ	। ଶରପଞ୍ଜର ବେଗେ କଲେ	।।	୧୨୨
୩୮	ତଦନ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣପତ୍ନୀର	। ଜନମ ହୋଇଲା କୁମର	।।	୧୨୩
	ବହୁତ କାନ୍ଦନ୍ତେ ସେ ବାଳ	। ଦେହସହିତରେ ତତ୍‌କାଳ	।।	୧୨୪
	ଆକାଶମାର୍ଗେ ଚଳିଗଲା	। କାହାକୁ ଦୃଶ୍ୟ ସେ ନୋହିଲା	।।	୧୨୫
୩୯	ସେ କାଳେ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	। ବ୍ରାହ୍ମଣ କୃଷ୍ଣନିକଟରେ	।।	୧୨୬

୧. ବ୍ରାହ୍ମଣବିଳାପଶ୍ରବଣରୂପକ ପାତକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ନିନ୍ଦା କରନ୍ତେ ଅର୍ଜୁନକୁ । କହିଲା ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ ॥ ୧୨୭
ଦେଖ ମୋହର ମୂଢ଼ପଣ । ଯାହା ମୁଁ ଏକାଳରେ ପୁଣ ॥ ୧୨୮
ଏ ନପୁଂସକ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । ଶ୍ରଦ୍ଧା ପାଇଲି ମନେ ଗୁଣି ॥ ୧୨୯
୪୦ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଅନିରୁଦ୍ଧ ଦୁଇ । ରାମ କେଶବ ବେନି ଭାଇ ॥ ୧୩୦
ଯାହାକୁ ରଖିବାକୁ ଏହି । ସମର୍ଥ ନୋହିଲେ ଏ କେହି ॥ ୧୩୧
ତା' ରକ୍ଷା ଅର୍ଥେ ଆନ ନର । କେ ଅବା ହୋଇବ ଈଶ୍ୱର ॥ ୧୩୨
୪୧ କହିଲା ଯେ ମିଥ୍ୟାବାକ୍ୟକୁ । ଧିକ ହଉ ସେ ଅର୍ଜୁନକୁ ॥ ୧୩୩
ପ୍ରଶଂସା କଲା ଯେ ଆତ୍ମାକୁ । ଧିକ ହଉ ତାହା ଧନୁକୁ ॥ ୧୩୪
ଯେ ଅଟେ ଦଇବେ ତ୍ୟକତ । ତା' ଆଣିମାକୁ ଯାର ଚିତ୍ତ ॥ ୧୩୫
ମୂଢ଼ତାହେତୁରୁ ନିଜର । ଦୁଷ୍ଟ ଅଟଇ ବୁଦ୍ଧି ଯାର ॥ ୧୩୬
୪୨ ସେ ବିପ୍ରଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏ ରୂପରେ । ଶାପ ଦିଅନ୍ତେ ସେ କାଳରେ ॥ ୧୩୭
ଅର୍ଜୁନ ଯୋଗବିଦ୍ୟାବଳେ । ସଂଯମନୀପୁରୀରେ ହେଲେ ॥ ୧୩୮
ଯଉଁ ପୁରୀରେ ଭଗବାନ । ଯମ ଅଛନ୍ତି ଅନୁଦିନ ॥ ୧୩୯
୪୩ | ବ୍ରାହ୍ମଣପୁତ୍ରକୁ ସଙ୍ଖୋଳି । ତହୁଁ ଅର୍ଜୁନ ଗଲେ ଚଳି ॥ ୧୪୦
୪୪ | ମିଳିଲେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପୁରରେ । ତହୁଁ ଚଳିଲେ ଅଗ୍ନିପୁରେ ॥ ୧୪୧
ତହୁଁ ନୈର୍ଋତପୁରେ ଗଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପୁରେ ପୁଣି ହେଲେ ॥ ୧୪୨
ମିଳିଲେ ପବନର ପୁରେ । ବରୁଣପୁରେ ତଦନ୍ତରେ ॥ ୧୪୩
ରସାତଳରେ ହେଁ ଭ୍ରମଣ । ଭ୍ରମିଲେ [୧]ନାକପୃଷ୍ଠେ ପୁଣ ॥ ୧୪୪
ଯେ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନମାନ ଥିଲେ । ଧରଷି ତହିଁରେ ମିଳିଲେ ॥ ୧୪୫
ଅର୍ଜୁନ ଟେକି ଆୟୁଧକୁ । ନ ପାଇ ବ୍ରାହ୍ମଣସୁତକୁ ॥ ୧୪୬
ଏ ସର୍ବସ୍ଥାନୁଁ ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା ରଖି ନ ପାରନ୍ତେ ॥ ୧୪୭
ଅଗ୍ନିପ୍ରବେଶନିମିତ୍ତରେ । ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତେ ସେ କାଳରେ ॥ ୧୪୮
କହିଣ ବହୁତ ବାକ୍ୟକୁ । ନିବର୍ତ୍ତାଇଲେ କୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କୁ ॥ ୧୪୯
୪୫ ଆତ୍ମାକୁ ଆତ୍ମାରେ ହେ ବୀର । ଏଠାରେ ଅବଜ୍ଞା ନ କର ॥ ୧୫୦
ନିନ୍ଦୁ ଅଛନ୍ତି ଯଉଁ ନରେ । ସେହିମାନେ ହିଁ ଏ ସଂସାରେ ॥ ୧୫୧
ଆମ୍ଭ ନିର୍ମଳ ଯଶମାନ । ନିଶ୍ଚଳେ କରିବେ ସ୍ଥାପନ ॥ ୧୫୨
ବ୍ରାହ୍ମଣପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ ହିଁ । ଦେଖାଉଅଛି ଏବେ ମୁହିଁ ॥ ୧୫୩
୪୬ ଏମନ୍ତ ରୂପେ ନାରାୟଣ । କରି ଉତ୍ତମ ସଂଭାଷଣ ॥ ୧୫୪
ଅର୍ଜୁନ ସଙ୍ଗେ ସେ ଈଶ୍ୱର । ଯେ ନିଜ ଦିବ୍ୟ ରଥବର ॥ ୧୫୫
ତହିଁରେ ବସି ସେ କାଳରେ । ଚଳିଲେ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ ॥ ୧୫୬
୪୭ ଯହିଁରେ ସାତ ସାତ ଗିରି । ସେ ସପ୍ତ ଦ୍ୱୀପ ଲଙ୍ଘି କରି ॥ ୧୫୭

୧. ସ୍ୱର୍ଗପୁରୀ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସାତ ସମୁଦ୍ର ସହିତେଣ ।	ଲୋକାଲୋକକୁ ଲଙ୍ଘି ପୁଣ ॥	୧୫୮
	ଯେ ଘୋର ଅନ୍ଧକାର ଭୂଇଁ ।	ତହିଁ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇଁ ॥	୧୫୯
୪୮	ଶୈବ୍ୟ ସୁଗ୍ରୀବ ବଳାହକ ।	ଯେ ମେଘପୁଷ୍ପ ନାମେ ଏକ ॥	୧୬୦
	ଏ ଅଶ୍ୱେ ତହିଁ ହେ ରାଜନ ।	କରି ନ ପାରିଲେ ଗମନ ॥	୧୬୧
	ଅନ୍ଧକାରମଧ୍ୟେ ଝଟିତି ।	ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଲା ତାଙ୍କ ଗତି ॥	୧୬୨
୪୯	ଯେ ମହା ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱର ।	ସେ ଭଗବାନ ଦାମୋଦର ॥	୧୬୩
	ଅଶ୍ୱଙ୍କ ଗତି ହେଲା ହତ ।	ଏମନ୍ତ କରିଣ ଲକ୍ଷିତ ॥	୧୬୪
	ସହସ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟପ୍ରାୟ ହୋଇ ।	ଯାହାର ତେଜ ପ୍ରକାଶଇ ॥	୧୬୫
	ସେ ନିଜ ଚକ୍ରକୁ ଅଗ୍ରରେ ।	ପ୍ରେରିତ କଲେ ସେ କାଳରେ ॥	୧୬୬
୫୦	ଆଲୋକଶୂନ୍ୟ ଯେ କଠିନ ।	ସେ ଘୋର ମହାତମମାନ ॥	୧୬୭
	ଗରିଷ୍ଠ ନିଜ କିରଣରେ ।	ବିନାଶି ପକାଇ ସତ୍ୱରେ ॥	୧୬୮
	ମନର ସମାନ ଯା' ବେଗ ।	ସେ ସୁଦର୍ଶନ କଲେ ଆଗ ॥	୧୬୯
	ଗୁଣରୁ ଯାନ୍ତେ ରାମଶରେ ।	ଯେସନେ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ବିଦାରେ ॥	୧୭୦
୫୧	ସେ [୧]ଚକ୍ର-ଅନୁପଥଦ୍ୱାରେ ।	ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ସେ କାଳରେ ॥	୧୭୧
	ସେ ଅନ୍ଧକାରରୁ ଦୂରରେ ।	ଯେ ରହି ଅଛନ୍ତି ନିତ୍ୟରେ ॥	୧୭୨
	ଅନନ୍ତ ଅଟେ ଯାହା ପାର ।	ଯେ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଯେହୁ ବର ॥	୧୭୩
	ସେ ଭଗବାନତେଜମାନ ।	ଅର୍ଜୁନ କରି ବିଲୋକନ ॥	୧୭୪
	ନେତ୍ର ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରତାଡ଼ିତ ।	ସେ ନେତ୍ର ବୁଜିଲେ ତୁରିତ ॥	୧୭୫
୫୨	କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ବେନି ଜଣ ।	ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପବନ ସହିତେଣ ॥	୧୭୬
	ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହେଲେ ସେ ଜଳରେ ।	ହେ ମହାରାଜ ତଦନ୍ତରେ ॥	୧୭୭
	ଚଞ୍ଚଳ ମହା ଊର୍ମିମାନେ ।	ଯହିଁ ଭୂଷଣ ସର୍ବସ୍ଥାନେ ॥	୧୭୮
	ସହସ୍ର ସହସ୍ର ହୋଇଣ ।	ଯେ ଦିବ୍ୟ ମଣିସ୍ତମ୍ଭଗଣ ॥	୧୭୯
	ତେଣେ ଯେ ଅଟଇ ଶୋଭିତ ।	ଅଦ୍‌ଭୁତ ଅତିକାନ୍ତିମତ ॥	୧୮୦
	ସେ ଜଳେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାର ।	ଦେଖିଲେ ମହାକାଳପୁର ॥	୧୮୧
୫୩	ସେ ପୁରେ ଦେଖିଲେ ଅନନ୍ତ ।	ଯେ ମହାଭୋଗ ଅଦଭୁତ ॥	୧୮୨
	ସହସ୍ରମସ୍ତକଫଣାର ।	ମଣିକାନ୍ତିରେ ମନୋହର ॥	୧୮୩
	ବେନି ସହସ୍ର ନେତ୍ରେ ନିତି ।	ଅତି ଉତ୍‌କଟ ଦିଶୁଛନ୍ତି ॥	୧୮୪
	ସ୍ଫଟିକଗିରି ପ୍ରାୟେ ଶୋଭା ।	ନୀଳ ଅଟଇ କଣ୍ଠ ଜିହ୍ୱା ॥	୧୮୫
୫୪	ସେ ଅନନ୍ତର ଦେହ ଯେହି ।	ସେ ଆସନରେ ଛନ୍ତି ଶୋଇ ॥	୧୮୬
	ମହାନୁଭାବ ଅନୁପମ ।	ପୁରୁଷଶ୍ରେଷ୍ଠଙ୍କ ଉତ୍ତମ ॥	୧୮୭
	ନବୀନ ଘନପ୍ରାଏ କାନ୍ତି ।	ପୀତ ବସନ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ॥	୧୮୮

୧. ଚକ୍ର-ଅନୁପଥଦ୍ୱାରେ = ଚକ୍ର ଯାଉଥିବା ବାଟରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପ୍ରସନ୍ନ ଦିଶଇ ବଦନ । ରୁଚିର ଦୀର୍ଘ ଯା' ନୟନ ॥ ୧୮୯

ସେ ମହାବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଏମନ୍ତେ । ଦେଖିଲେ ଅର୍ଜୁନେ ଅଚ୍ୟୁତେ ॥ ୧୯୦

୫୫ ଯହିଁ ମହାମଣିନିକର । ସେହି କିରୀଟକୁଣ୍ଡଳର ॥ ୧୯୧

କାନ୍ତିରେ ସ୍ଫୁରୁଛି ଯା'ଙ୍କର । ସହସ୍ରସଂଖ୍ୟ କେଶ-ବର ॥ ୧୯୨

ପ୍ରଲମ୍ବ ଚାରୁ ଅଷ୍ଟ ହାତ । ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଚିହ୍ନରେ ଶୋଭିତ ॥ ୧୯୩

କୌସ୍ତୁଭ ମଣିରେ ସଂଯୁତ । ବନମାଳାରେ ଯେ ଆବୃତ ॥ ୧୯୪

୫୬ ସୁନନ୍ଦ ନନ୍ଦ ଆଦି ହୋଇ । ନିଜ ପାର୍ଷଦ ଛନ୍ତି ଯହିଁ ॥ ୧୯୫

ଚକ୍ରାଦି ନିଜାୟୁଧ ଯେତେ । ରହିଅଛନ୍ତି ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତେ ॥ ୧୯୬

କୀର୍ତ୍ତିସହିତ ମାୟା ଯେହି । ସେ ପୁଷ୍ଟି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଦି ହୋଇ ॥ ୧୯୭

ଅଣିମା ଆଦି ଅଷ୍ଟ ଭୂତି । ନିଜ ମୂର୍ତ୍ତିକି ଧରିଛନ୍ତି ॥ ୧୯୮

ଏ ସର୍ବେ ଯାଙ୍କୁ ବେଢ଼ିଛନ୍ତି । ଯେ ପରମେଷ୍ଠୀଙ୍କର ପତି ॥ ୧୯୯

ସେ ମହାବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଏସନେ । ଦେଖିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ-ଅର୍ଜୁନେ ॥ ୨୦୦

୫୭ ନିଜର ଆତ୍ମା ଅନନ୍ତଙ୍କୁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କଲେ ପ୍ରଣାମକୁ ॥ ୨୦୧

ଅର୍ଜୁନ ତାଙ୍କ ଦରଶନେ । ଭୟ ଲଭିଲେ ନିଜ ମନେ ॥ ୨୦୨

ଯୋଡ଼ିଣ ନିଜ କର ଦୁଇ । କୃଷ୍ଣ-ଅର୍ଜୁନ ଛନ୍ତି ରହି ॥ ୨୦୩

ତାଙ୍କୁ ସେ ମହାବିଷ୍ଣୁ ବସି । କହିଲେ ଦିବ୍ୟ ବାକ୍ୟ ହସି ॥ ୨୦୪

୫୮ ହେ କୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ବେନି ବୀରେ । ଅବତରିଲ ମୋ' କଳାରେ ॥ ୨୦୫

ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କି ଦେଖିବାକୁ । ଆଣିଲି ବ୍ରାହ୍ମଣପୁତ୍ରଙ୍କୁ ॥ ୨୦୬

ଏ ମହା ମହୀମଣ୍ଡଳରେ । ଧର୍ମ ରଖିବା ନିମିତ୍ତରେ ॥ ୨୦୭

ପୃଥ୍ୱୀର ଭାରପ୍ରାଏ ହୋଇ । ଯେତେ ଅସୁର ଛନ୍ତି ରହି ॥ ୨୦୮

ତାହାଙ୍କୁ କରି ପୁଣ ନାଶ । ଶୀଘ୍ରେ ମୋ ନିକଟକୁ ଆସ ॥ ୨୦୯

୫୯ ନର ନାରାୟଣ ନାମରେ । ଋଷି ଯେ ତୁମ୍ଭେ ବେନି ବୀରେ ॥ ୨୧୦

ତୁମ୍ଭେ ତ ହେଲ ପୂର୍ଣ୍ଣକାମ । ପୁରୁଷମାନଙ୍କେ ଉତ୍ତମ ॥ ୨୧୧

ଲୋକସଂଗ୍ରହନିମିତ୍ତରେ । ଧର୍ମ ଆଚାର ପାଳନାରେ ॥ ୨୧୨

୬୦ ସେ ପରମେଷ୍ଠୀ ଭଗବାନ । ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ଏ ବଚନ ॥ ୨୧୩

କୃଷ୍ଣ-ଅର୍ଜୁନ ବେନି ବୀର । ସେକାଳେ କରି ତା' ସ୍ୱୀକାର ॥ ୨୧୪

ପ୍ରଣାମ କରି ସେ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ । ଘେନିଣ ବ୍ରାହ୍ମଣପୁତ୍ରଙ୍କୁ ॥ ୨୧୫

୬୧ କୃଷ୍ଣ-ଅର୍ଜୁନ ହୃଷ୍ଟ ହୋଇ । ଯେବଣ ରୂପେ ଥିଲେ ଯାଇ ॥ ୨୧୬

ସେ ରୂପେ ଆପଣାର ପୁରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସେ କାଳରେ ॥ ୨୧୭

ରୂପ ବୟସ ଯଥା ଯାର । ସେହିରୂପରେ ସେ ଈଶ୍ୱର ॥ ୨୧୮

ବ୍ରାହ୍ମଣତନୟମାନଙ୍କୁ । ଦେଲେ ସେ କାଳେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ॥ ୨୧୯

୬୨ ଦେଖି ବିଷ୍ଣୁର ତେଜସ୍ଥାନ । ବିସ୍ମୟ ଲଭିଲେ ଅର୍ଜୁନ ॥ ୨୨୦

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ପୁରୁଷଙ୍କର ଯେହି କିଛି ।	ପୁରୁଷକୃତ୍ୟ ହୋଇଅଛି	॥ ୨୨୧
	ଏ ସର୍ବ କୃପା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ।	ଏମନ୍ତ ମଣିଲେ ମନର	॥ ୨୨୨
୬୩	ଏ ରୂପେ ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଅତି ।	ଅନେକ ପରାକ୍ରମ ଛନ୍ତି	॥ ୨୨୩
	ଲୋକେ ତା' କରାଇ ଜ୍ଞାପନ ।	ଗ୍ରାମ୍ୟ ବିଷୟସୁଖମାନ	॥ ୨୨୪
	ଭୁଞ୍ଜିଲେ, ଦିବ୍ୟ ଯାଗମାନ ।	ପୁଣି କଲେ ସେ ଭଗବାନ	॥ ୨୨୫
୬୪	ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମଧର୍ମମାନ ।	ଆଚରି କରି ଭଗବାନ	॥ ୨୨୬
	ବିପ୍ରାଦି ସମସ୍ତ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ।	ଦେଲେ ସମସ୍ତ କାମନାକୁ	॥ ୨୨୭
	ଯଥାକାଳରେ ମଘବାନ ।	ଯେସନେ କରେ ବୃଷ୍ଟିମାନ	॥ ୨୨୮
୬୫	ଅଧର୍ମବନ୍ତ ରାଜାଗଣ ।	ଆପଣେ କରି ସଂହରଣ	॥ ୨୨୯
	ଅର୍ଜୁନାଦିମାନଙ୍କେ ପୁଣି ।	ଥୋକେ ମରାଇ ଚକ୍ରପାଣି	॥ ୨୩୦
	ଧର୍ମକୁ ଧର୍ମସୁତାଦିରେ ।	ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲେ ସମଗ୍ରରେ	॥ ୨୩୧
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ତନୟମାନଙ୍କୁ ।	ଯେ ଦେଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣହାତକୁ	॥ ୨୩୨
	ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣାମ୍ବୁଜ ।	ଭଜଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	॥ ୨୩୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱିଜକୁମାରାନୟନଂ ନାମ
ଏକୋନନବତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ନବତିତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚରମେ ତୁ ପୁନଃ ପ୍ରୋକ୍ତାଃ କୃଷ୍ଣଲୀଳାଃ ସମାସତଃ ।
ଯଦୁବଂଶପ୍ରସୂତାନାମାନନ୍ତ୍ୟଂ ଚ ସକାରଣମ୍ ॥ ୧ ॥

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧-୪	କହନ୍ତି ବେଦବ୍ୟାସସୁତ ।	ଶୁଣ ହେ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ	॥ ୧
	ଯହିଁରେ ସମସ୍ତ ସଂପତ୍ତି ।	ଯାଦବ ଶ୍ରେଷ୍ଠେ ଯହିଁ ଛନ୍ତି	॥ ୨
	ଉତ୍ତମ ବେଶ ଯାହାଙ୍କର ।	ନବଯୌବନକାନ୍ତିପୁର	॥ ୩
	ତଡ଼ିତପ୍ରାୟେ ଯାଙ୍କ କାନ୍ତି ।	ଏମନ୍ତ ନାରୀ ଯହିଁ ନିତି	॥ ୪
	ରମ୍ୟ [1]ହରମ୍ୟମାନଙ୍କରେ ।	ଖେଳନ୍ତି କନ୍ଦୁକ-ଆଦିରେ	॥ ୫
	ମଦଜଳକୁ ଛାଡୁଛନ୍ତି ।	ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ମତ୍ତହସ୍ତୀ	॥ ୬
	ଯେ ଅଳଂକୃତ ଯୋଦ୍ଧାମାନେ ।	ମଣ୍ଡିତ ଯଉଁ ଅଶ୍ୱମାନେ	॥ ୭
	ସୁବର୍ଣ୍ଣେ ଅଟନ୍ତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ।	ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ରଥକୁଳ	॥ ୮
	ଏମାନଙ୍କରେ ପ୍ରତିଦିନ ।	ଯହିଁ ସଂକୁଳ ମାର୍ଗମାନ	॥ ୯

୧. ଅଟ୍ଟାଳିକା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଉଦ୍ୟାନ ଉପବନମାନେ	। ଯହିଁ ଅଛନ୍ତି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ	।।	୧୦
	ପୁଷ୍ପିତ ଦ୍ରୁମରାଜିଙ୍କରେ	। ବସିଣ ବିହଙ୍ଗଭ୍ରମରେ	।।	୧୧
	ଧ୍ୱନି କରନ୍ତି ନିରନ୍ତରେ	। ସବୁ ଦିଗରେ ଯଉଁ ପୁରେ	।।	୧୨
୫ ।	ଯହିଁ ନିର୍ମଳ ବାସଜଳେ	। କୂଜିତ ଯହିଁ [1]ଦ୍ୱିଜକୁଳେ	।।	୧୩
୬ ।	ଏ ବାପୀମାନଙ୍କେ ଆବର	। ପ୍ରୋତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ ଉତ୍‌ପଳ କହ୍ଲାର	।।	୧୪
	କୁମୁଦ ପଦ୍ମରେଣୁ ଗଣେ	। ଯେ ଅଟେ ରମ୍ୟ ଅନୁକ୍ଷଣେ	।।	୧୫
	ସେ ନିଜ ପୁରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି	। ବସନ୍ତେ ଅତିସୁଖେ ନିତି	।।	୧୬
	ଷୋଳସହସ୍ର ନାରୀଗଣ	। ବଲ୍ଲଭ ହୋଇ ଏକ ଜଣ	।।	୧୭
	ତେତିକି ସଂଖ୍ୟାରେ ହେଁ ପୁଣ	। ରୂପକୁ ଧରିଣ ଆପଣ	।।	୧୮
	ସମସ୍ତ ସଂପତ୍ତି ଯହିଁରେ	। ରମିଲେ ତାଙ୍କ ସେ ଗୃହରେ	।।	୧୯
୭	ମହାବୈଭବ ଯାହାଙ୍କର	। ସେ କୃଷ୍ଣ [2]ହ୍ରଦିନୀମଧ୍ୟର	।।	୨୦
	ଜଳେ କରିଣ ବିଗାହନ[3]	। ବିହାର କଲେ ଭଗବାନ	।।	୨୧
	କୁଚକୁଙ୍କୁମେ ସ୍ତିରୀଙ୍କର	। ଲିପ୍ତ ହୋଇଲା ଅଙ୍ଗ ଯାର	।।	୨୨
	ଯେଣୁ ସେ ସ୍ତିରୀମାନେ ପୁଣ	। ତାହାଙ୍କୁ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ	।।	୨୩
୮	ଗନ୍ଧର୍ବମାନେ ତାଙ୍କ ଯଶ	। ଗାୟନ କରନ୍ତି ଅଶେଷ	।।	୨୪
	ମୃଦଙ୍ଗ ପଣବ ଆନକ	। ବୀଣା ଆଦି ବାଦ୍ୟ ଅନେକ	।।	୨୫
	ହରଷେ କରନ୍ତେ ବାଦନ	। ସୂତମାଗଧବନ୍ଦୀ ଜନ	।।	୨୬
	ସର୍ବେ ମିଳିଣ ଏକଠାଇଁ	। ଗାଇଲେ ତାଙ୍କ ଯଶକୁ ହିଁ	।।	୨୭
୯	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହସନ୍ତେ ସେ ନାରୀ	। ସିଞ୍ଚିଲେ ପିଚିକାରି ବାରି	।।	୨୮
	କୃଷ୍ଣ ହିଁ ଜଳେ ସିଞ୍ଚି ତାଙ୍କୁ	। କଲେ ସେ ଜଳରେ କ୍ରୀଡ଼ାକୁ	।।	୨୯
	ଯକ୍ଷୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଯେସନ	। ଖେଳଇ ଯକ୍ଷଙ୍କ ରାଜନ	।।	୩୦
୧୦	ଆର୍ଦ୍ର ହୋଇଛି ଯାହାଙ୍କର	। ବସନମାନ ଶରୀରର	।।	୩୧
	ପ୍ରକାଶ ହୋଇଛି ବିଶେଷ	। ଯାହାଙ୍କ ଉରୁ କୁଚଦେଶ	।।	୩୨
	ଶ୍ରେଷ୍ଠ କବରରୁ ଆବର	। ଖସନ୍ତି କୁସୁମନିକର	।।	୩୩
	ଜନ୍ମିଲା ଯଉଁ ମନୋରଥ	। ତେଣୁ ଯେବଣ ଗର୍ବ ଜାତ	।।	୩୪
	ତେଣେ ଯାହାଙ୍କ ମୁଖମାନ	। ବିଶେଷେ ଦିଶଇ ଶୋଭନ	।।	୩୫
	ସେ ନାରୀମାନେ ସେ ଯନ୍ତ୍ରକୁ	। ହରିଲା ପ୍ରାଏ ସେ କାନ୍ତକୁ	।।	୩୬
	ସିଞ୍ଚନ୍ତେ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ	। ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଭା ସେ ପାଇଲେ	।।	୩୭
୧୧	ତାଙ୍କ ସ୍ତନରୁ ଲିପ୍ତ ହୋଏ	। କୁଙ୍କୁମ ମାଳା ଯାଙ୍କ କାୟେ	।।	୩୮
	ଅଭିନିବେଶରୁ କ୍ରୀଡ଼ାର	। କମ୍ପେ କୁନ୍ତଳବନ୍ଧ ଯାର	।।	୩୯
	ସେ କୃଷ୍ଣ ସିଞ୍ଚନ୍ତେ ବାଳାଙ୍କୁ	। ସେ ନାରୀ ସିଞ୍ଚନ୍ତେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	।।	୪୦
	ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ଯୁବତିରେ	। କ୍ରୀଡ଼ା ରଚିଲେ ସେ କାଳରେ	।।	୪୧

୧. ଦ୍ୱିଜ = ପକ୍ଷୀ । ୨. ହ୍ରଦିନୀ = ନଦୀ । ୩. ବିଗାହନ = ମଜ୍ଜନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

[1]କରେଣୁମାନଙ୍କରେ ଅତି । ଯେସନେ ରମେ କରିପତି ।। ୪୨
୧୨ ନଟ ନର୍ତ୍ତକୀ ଯେତେ ଛନ୍ତି । ଯେ ଗୀତ ବାଦ୍ୟରେ ଜୀଅନ୍ତି ।। ୪୩
ଏହାଙ୍କୁ ଦେଲେ ଭଗବାନ । କ୍ରୀଡ଼ାଳଂକାର ବାସମାନ ।। ୪୪
ଯେ ତାଙ୍କ ନାରୀମାନେ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ହିଁ ପୁଣି ଦେଲେ ।। ୪୫
୧୩ ସେ ନାରୀମାନଙ୍କର ରଙ୍ଗେ । ନର୍ମ ଖେଳନପରିଷ୍ୱଙ୍ଗେ[2] ।। ୪୬
ଗତି-ଆଳାପ-ସ୍ମିତେ ପୁଣ । ବକ୍ର ଚାହାଣୀମାନଙ୍କେଣ ।। ୪୭
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ । କ୍ରୀଡ଼ା କରନ୍ତେ ସେ କାଳରେ ।। ୪୮
ତାଙ୍କର ଯଉଁ ବୁଦ୍ଧିମାନ । ହରଣ ହୋଇଲେ ସେମାନ ।। ୪୯
୧୪ ହେ ନୃପ ! ସେ ସର୍ବ ଯୁବତି । ମୁକୁନ୍ଦଠାରେ ଦେଇ ମତି ।। ୫୦
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଚିନ୍ତା କରି ତହିଁ । ଉନ୍ମତ୍ତ ଜଡ଼ ପ୍ରାଏ ହୋଇ ।। ୫୧
କହିଲେ ଯଉଁ ବାକ୍ୟଗଣ । ତା' ମୁଁ କହଇ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ।। ୫୨

ଶ୍ରୀମହିଷ୍ୟ ଊଚୁଃ

୧୫ କୃଷ୍ଣବନିତାମାନେ ପୁଣ । କହୁଅଛନ୍ତି ଏ ବଚନ ।। ୫୩
ଜଗତେ ଗୁପ୍ତ ବୋଧ ଯାର । ରାତ୍ରେ ଶୋଇଲେ ସେ ଈଶ୍ୱର ।। ୫୪
ତାଙ୍କର ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ କରି । କିମ୍ପା କାନ୍ଦୁଛୁ ହେ କୁରରି ।। ୫୫
ନିଦ୍ରା ହିଁ ନ ମାଡ଼ନ୍ତେ ତୁହି । ନ ଶୋଉ, ଅନୁଚିତ ତାହି ।। ୫୬
ଅଥବା ସେ ପଦ୍ମନେତ୍ରର । ହାସ ସହିତରେ ଉଦାର ।। ୫୭
ଯେବଣ ଲୀଳାବିଲୋକନ । ହେ ସଖି ତେଣେ ତୋର ମନ ।। ୫୮
ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ଗାଢ଼େ ନିର୍ବିଦ୍ଧ ଅଛି ହୋଇ ।। ୫୯
୧୬ ହେ ଚକ୍ରବାକି ନେତ୍ର ଦୁଇ । ବୁଜିଣ ତୁ କରୁଣ ହୋଇ ।। ୬୦
ନ କରି ବନ୍ଧୁ ବିଲୋକନ । ରାତ୍ରେ କରୁଛୁ କି ରୋଦନ ।। ୬୧
କିମ୍ବା ଅଚ୍ୟୁତଚରଣରେ । ଯେ ଲାଗିଅଛି ନିରନ୍ତରେ ।। ୬୨
କବରୀଭାରେ ସେ ମାଳାକୁ । ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ ବହିବାକୁ ।। ୬୩
ଦାସ୍ୟଭାବକୁ ଅଛୁ ପାଇ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ।। ୬୪
୧୭ କି କାର୍ଯ୍ୟେ ଆହେ ରତ୍ନାକର । ଭଜି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଜାଗର ।। ୬୫
ନ ଲଭି କରି ନିଦ୍ରାଲେଶ । ସର୍ବଦା କରୁଛ ଆକ୍ରୋଶ ।। ୬୬
ଆମ୍ଭ ସମସ୍ତ ନାରୀଙ୍କର । ସଂଭୋଗକାଳେ ଦାମୋଦର ।। ୬୭
କୁଚକୁଙ୍କୁମାଦି ଭୂଷଣ । ଯେସନେ କଲେକ ହରଣ ।। ୬୮
ସେରୂପେ ଅବା ତୁମ୍ଭ ଚିହ୍ନ । ହରିଲେ କୌସ୍ତୁଭାଦିମାନ ।। ୬୯
ଏଣୁ ଏ କଷ୍ଟଦଶାକୁ ହିଁ । ଲଭିଲ ଆମ୍ଭପ୍ରାୟ ହୋଇ ।। ୭୦
୧୮ ହେ ଚନ୍ଦ୍ର ବଳିଷ୍ଠ ଯକ୍ଷ୍ମାରେ । ଗୃହୀତ ହୋଇ ନିରନ୍ତରେ ।। ୭୧

୧. କରେଣୁ = ହସ୍ତିନୀ ।　　୨. ପରିଷ୍ୱଙ୍ଗ = ଆଲିଙ୍ଗନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କିରଣଗଣେ ଆପଣାର । ନାଶ ନ କରନ୍ତେ ଅନ୍ଧାର ।। ୭୨
ମୁକୁନ୍ଦବଚନରହସ୍ୟ । ବିସ୍ମୃତ ହୋଇଣ ବିଶେଷ ।। ୭୩
କ୍ଷୀଣ ହୋଇଛ ନିତ୍ୟେ ତୁମ୍ଭେ । ଏମନ୍ତ ପଚାରୁଛୁଁ ଆମ୍ଭେ ।। ୭୪
ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ବଚନ କିଛି ନ ସ୍ଫୁରଇ ।। ୭୫
ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ଏ ରୂପରେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଜାଣୁଛୁଁ ଏଠାରେ ।। ୭୬
୧୯ ଆମ୍ଭେ ହେ ମଳୟସମୀର । କଲୁଁ କି ତୁମ୍ଭ ଅପକାର ।। ୭୭
ଗୋବିନ୍ଦ ଅପାଙ୍ଗନିର୍ଭିନ୍ନ । ଆମ୍ଭର ଏ ହୃଦୟମାନ ।। ୭୮
ଏଥିରେ କିମ୍ବା କାମକୁ ହିଁ । କରାଉ ଉଦ୍ଦୀପନ ତୁହି ।। ୭୯
୨୦ ହେ ମେଘ ଅଟୁ ତୁ ଶ୍ରୀମନ୍ତ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସଖା ତୁ ନିୟତ ।। ୮୦
ଯେ ଧରିଛନ୍ତି ଶ୍ରୀବତ୍ସକୁ । ଧ୍ୟାନ କରୁଛୁ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ।। ୮୧
ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ଅତି ଉତ୍‌କଣ୍ଠା ଭାବ ବହି ।। ୮୨
ନିର୍ମଳହୃଦୟ ହୋଇଣ । ସପ୍ରେମ ହୋଇ କରି ପୁଣ ।। ୮୩
ତାହାଙ୍କୁ ସୁମରି ସୁମରି । ଛାଡୁଛୁ ବହୁ ବାଷ୍ପବାରି ।। ୮୪
ଏଣୁ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସେ କୃଷ୍ଣର । ଅଟଇ ଅତି ଦୁଃଖକର ।। ୮୫
୨୧ କହ କହ ହେ ବନପ୍ରିୟ । କଣ୍ଠ ତୋହର ରମଣୀୟ ।। ୮୬
ଯେ ମୃତ ସଂଜୀବିତ କରେ । ସେ ଦିବ୍ୟ ବାଣୀମାନଙ୍କରେ ।। ୮୭
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବାକ୍ୟପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ଶବ୍ଦମାନଙ୍କୁ ଭାଷୁ ତୁହି ।। ୮୮
ଆଜ ତୋ' କି ପ୍ରିୟ କଥାକୁ । କରିବୁଁ କହ ତା' ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ।। ୮୯
୨୨ ହେ କ୍ଷିତିଧର ! ନିଶ୍ଚେ ତୋର । ବୁଦ୍ଧି ଅଟଇ ବଳୀୟାର ।। ୯୦
ନ ଚଳି କିଛି ନ କହୁଛୁ । କି ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଚାରୁଛୁ ।। ୯୧
କୃଷ୍ଣର ପାଦପଦ୍ମ ଦୁଇ । ଆମ୍ଭେ ଯେ ଅଛୁଁ ସ୍ତନେ ବହି ।। ୯୨
ଆମ୍ଭର ପ୍ରାୟେ ସେ ପାଦକୁ । ବାଞ୍ଛୁ କି ଶୃଙ୍ଗେ ବହିବାକୁ ।। ୯୩
୨୩ ହେ ନଦୀମାନେ ଏ ସାଗର । ଏ ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ସତ୍ୱର ।। ୯୪
ବୃଷ୍ଟି କରାଇ ମେଘଦ୍ୱାରେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ନ କରେ ।। ୯୫
ଏ କଷ୍ଟ ଏଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ । ଶୁଖିଲେ ତୁମ୍ଭ ହ୍ରଦମାନ ।। ୯୬
କୃଶ ହୋଇଲ ଅତି ପୁଣି । ବିନାଶ ହେଲେ ପଦ୍ମଶ୍ରେଣୀ ।। ୯୭
ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ଯେତେ ନାରୀ । ଆମ୍ଭର ଇଷ୍ଟ ନରହରି ।। ୯୮
ତାଙ୍କର ସ୍ନେହବିଲୋକନ । ନ ପାଇ ଆମ୍ଭେ ହେଁ ଯେସନ ।। ୯୯
ଆନନ୍ଦ ନୋହିଲା ହୃଦୟ । କଷ୍ଟ ଲଭିଲୁଁ ଅତିଶୟ ।। ୧୦୦
୨୪ ଦଇବେ ଆସି ଏକ ହଂସ । ସେଠାରେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ।। ୧୦୧
ତାକୁ କଳ୍ପିଣ ଦୂତ କରି । କହୁ ଅଛନ୍ତି ସର୍ବନାରୀ ।। ୧୦୨
ହେ ହଂସ ଉତ୍ତମ ହୋଇଣ । ଅଇଲଟି କି ତାହା ଭଣ ।। ୧୦୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ପୟକୁ ପିଅ ଆସ ବସ	। କୃଷ୍ଣର କଥାମାନ ଭାଷ	।।	୧୦୪
	କୃଷ୍ଣର ଦୂତ କରି ତୋତେ	। ମଣୁଛୁଁ ଏ ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ	।।	୧୦୫
	ପଚାରୁ ଅଛୁଁ ସର୍ବନାରୀ	। ସୁଖେ ଅଛନ୍ତିଟି କି ହରି	।।	୧୦୬
	ପୂର୍ବେ ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ରହି	। ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଥିଲେ ଯାହା କହି	।।	୧୦୭
	କରନ୍ତିଟି କି ତା' ସ୍ମରଣ	। ଚଞ୍ଚଳ ତାଙ୍କ ମିତ୍ରପଣ	।।	୧୦୮
	କି କାରଣୁଁ ହେ କ୍ଷୁଦ୍ରଦୂତ	। ତାହାଙ୍କୁ ହେବୁଁ ଉପଗତ	।।	୧୦୯
	ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇ	। ତା' ସଙ୍ଗେ ଏକା ବିହରଇ	।।	୧୧୦
	ଛାଡ଼ି ସେ ଜଳଧିସୁତାକୁ	। ଆଣ ସେ କାମଦ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	।।	୧୧୧
	ଆମ୍ଭେ ସ୍ତିରୀଜନ ଯେତେକ	। ଆମ୍ଭ ମଧ୍ୟେ ସେହି ଜଣକ	।।	୧୧୨
	କି ବା ଏକନିଷ୍ଠ ଅଟଇ	। ଆମ୍ଭର କି ସେ ନିଷ୍ଠା ନାହିଁ	।।	୧୧୩

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୫	ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ	। ଏମନ୍ତେ କୃଷ୍ଣପତ୍ନୀଜନ	।।	୧୧୪
	ଯେ କୃଷ୍ଣ ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱର	। ତାହାଙ୍କ ଠାରେ ଏ ପ୍ରକାର	।।	୧୧୫
	କରନ୍ତେ ଭାବମାନ ନିତି	। ସର୍ବେ ଲଭିଲେ ବିଷ୍ଣୁଗତି	।।	୧୧୬
୨୬	ଉତ୍ତମ ଗୀତମାନଙ୍କରେ	। ତାଙ୍କୁ ଗାଆନ୍ତେ ଅବା ନରେ	।।	୧୧୭
	କହନ୍ତେ ଅବା ଅନ୍ୟ ନର	। ଶ୍ରବଣମାତ୍ରକେ ସତ୍ୱର	।।	୧୧୮
	ନାରୀଙ୍କ ମନକୁ ସେ ହରି	। ହରନ୍ତି ବଳାତ୍‌କାର କରି	।।	୧୧୯
	ଯେ ପୁଣି ଦେଖିଲେ ସାକ୍ଷାତ	। ସେ କିମ୍ପା ନୋହିବେ ଏମନ୍ତ	।।	୧୨୦
୨୭	ଯଉଁ ବନିତାଏ ପ୍ରେମରେ	। ପାଦସଂବାହନ ଆଦିରେ	।।	୧୨୧
	ଜଗତଗୁରୁ ଯେ ଶ୍ରୀହରି	। ତାହାଙ୍କୁ ଭର୍ତ୍ତାବୁଦ୍ଧି କରି	।।	୧୨୨
	ସେବିଲେ ତାଙ୍କ ତପମାନ	। କି ଅବା କରିବା ବର୍ଣ୍ଣନ	।।	୧୨୩
୨୮	ସାଧୁଙ୍କ ଗତି ଭଗବାନ	। ବେଦ-ଉଦିତ ଧର୍ମମାନ	।।	୧୨୪
	ଏରୂପେ କରନ୍ତେ ପ୍ରଚାର	। ଧର୍ମାର୍ଥକାମମାନଙ୍କର	।।	୧୨୫
	ଗୃହସ୍ଥ ଆଶ୍ରମ ଏ ସ୍ଥାନ	। ତା' ଦେଖାଇଲେ ପୁନଃପୁନ	।।	୧୨୬
୨୯	ପରମଧର୍ମ ଅନୁସରି	। ଗୃହସ୍ଥ ଆଶ୍ରମୀ ଯେ ହରି	।।	୧୨୭
	ତାଙ୍କର ହେଲେ ମନୋହାରୀ	। ଷୋଳ ସହସ୍ର ଶହେ ନାରୀ	।।	୧୨୮
୩୦	ସେ ନାରୀରତ୍ନମାନଙ୍କର	। ମଧ୍ୟରେ ଆହେ ନୃପବର	।।	୧୨୯
	ରୁକ୍ମିଣୀ ଆଦି ହୋଇ କରି	। ସାକ୍ଷାତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଷ୍ଟ ନାରୀ	।।	୧୩୦
	ପୂର୍ବରୁ କ୍ରମେ କହିଥାଇଁ	। ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ନାତି ଯେହି	।।	୧୩୧
	ଷୋଳ ସହସ୍ର ଶଏ ପୁଣ	। ଅଷ୍ଟ ଉତ୍ତର ନାରୀଗଣ	।।	୧୩୨
	ଏ ସର୍ବ ଭାର୍ଯ୍ୟାମାନଙ୍କର	। ଜନ୍ମିଲେ ଏତେକ କୁମର	।।	୧୩୩
	ଏକ ଷଷ୍ଟି ସହସ୍ର ପୁଣ	। ଅଶୀଉତ୍ତର ଲକ୍ଷେ ଜାଣ	।।	୧୩୪

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୧	ଅବ୍ୟର୍ଥ ସୁରତ ଯାହାର	ସେ ନରହରି ଆପଣାର	॥	୧୩୫
	ଯେତେକ ଭାର୍ଯ୍ୟା ତାଙ୍କ ଠାରେ	ଜଣ ଜଣକେ ସେ କୃଷ୍ଣରେ	॥	୧୩୬
	ଉତ୍ତମ ଦଶ ଦଶ ସୁତ	ଜାତ କଲେ ହେ ପରୀକ୍ଷିତ	॥	୧୩୭
୩୨	ଉଦ୍ଦାମ ଯାଙ୍କ ପରାକ୍ରମ	ସେ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କେ ଉତ୍ତମ	॥	୧୩୮
	ଯଶସ୍ୱୀ ହୋଇ ହେଲେ ଖ୍ୟାତ	ଏ ଅଷ୍ଟାଦଶ ମହାରଥ	॥	୧୩୯
	ତାଙ୍କର ନାମମାନ ପୁଣ	ମୋ ଠାରୁ କର ହେ ଶ୍ରବଣ	॥	୧୪୦
୩୩	ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଅନିରୁଦ୍ଧ ବେନି	ଦୀପ୍ତିମାନକୁ ମିଶି ତିନି	॥	୧୪୧
୩୪	ଶାମ୍ୱ ଯେ ମଧୁ ବୃହଦ୍‌ଭାନୁ	ବୃକ ଅରୁଣ ଚିତ୍ରଭାନୁ	॥	୧୪୨
	ପୁଷ୍କର ବେଦବାହୁ ଆନ	ଯେ ଶ୍ରୁତଦେବ ସୁନନ୍ଦନ	॥	୧୪୩
	ଭାନୁ ବିରୂପ ଚିତ୍ରବାହୁ	କବି ନ୍ୟଗ୍ରୋଧ ପୁଣ ଯେହୁ	॥	୧୪୪
୩୫	ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଏ ରୂପରେ	ହେ ନୃପ ! ପୁତ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	॥	୧୪୫
	ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ରୁକ୍ମିଣୀତନୟ	ପ୍ରଥମ ହେଲେ ପିତାପ୍ରାୟ	॥	୧୪୬
୩୬	ରୁକ୍ମୀର ସୁତାକୁ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ	ବିଭା ହୋଇଲେ ହେ ରାଜନ	॥	୧୪୭
	ତହିଁରୁ ଅନିରୁଦ୍ଧ ଜାତ	ଅୟୁତ ନାଗବଳେ ଯୁତ	॥	୧୪୮
୩୭	ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ନୃପବର	ସେ ଅନିରୁଦ୍ଧ ହିଁ ରୁକ୍ମୀର	॥	୧୪୯
	ଦୁହିତାପୁତ୍ର ସେହୁ ହେଲେ	ତା' ନାତୁଣୀକି ବିଭା ହେଲେ	॥	୧୫୦
	ତା' ଠାରୁ ବଜ୍ର ହେଲେ ଜାତ	ମୁଷଳେ ନୋହିଲେ ଯେ ହତ	॥	୧୫୧
୩୮	ତହିଁରୁ ହେଲେ ପ୍ରତିବାହୁ	ତା' ପୁତ୍ର ହୋଇଲେ ସୁବାହୁ	॥	୧୫୨
	ସୁବାହୁସୁତ ଉପସେନ[୧]	ତାହାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଭଦ୍ରସେନ[୨]	॥	୧୫୩
୩୯	ଏକୁଳେ ଯେତେ ଜନ୍ମ ହେଲେ	ଗୋଟିଏ ଦରିଦ୍ର ନୋହିଲେ	॥	୧୫୪
	ଆୟୁଷ ପରାକ୍ରମମାନ	କାହାରି ନୋହିଲା ଏ ହୀନ	॥	୧୫୫
	ଅଳ୍ପସନ୍ତତି ହୋଇ କେହି	ନୋହିଲେ ଅବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ହୋଇ	॥	୧୫୬
୪୦	ଯଦୁବଂଶରେ ହେଲେ ଜାତ	ଯାହାଙ୍କ କର୍ମମାନ ଖ୍ୟାତ	॥	୧୫୭
	ସେହି ପୁରୁଷମାନଙ୍କର	ଆମ୍ଭେ ଶୁଣ ହେ ନୃପବର	॥	୧୫୮
	ଅୟୁତ ବରଷେ ସଂଖ୍ୟାକୁ	ଶକ୍ୟ ନୋହିବୁଁ କହିବାକୁ	॥	୧୫୯
୪୧	ସହସ୍ର ସହସ୍ର ହୋଇଣ	ଅସଂଖ୍ୟ ଯେ କୁମାରଗଣ	॥	୧୬୦
	ଏହାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ହେଲେ ଜାତ	ତିନି କୋଟି ଅଠାଶୀ ଶତ	॥	୧୬୧
	ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଲେକ ତହିଁ	ଏମନ୍ତ ଆମ୍ଭେ ଶୁଣିଥାଇଁ	॥	୧୬୨
୪୨	ମହାତ୍ମା ଯଦୁମାନଙ୍କର	ସଂଖ୍ୟା କରିବ କଉଁ ନର	॥	୧୬୩
	ଯହିଁ ଅୟୁତମାନଙ୍କର	ଅୟୁତଲକ୍ଷରେ ଆବର	॥	୧୬୪
	ରାଜତ୍ୱ କରି ଉଗ୍ରସେନ	ରହିଲେ ଶୁଣ ହେ ରାଜନ	॥	୧୬୫

୧. ଶାନ୍ତସେନ। ୨. ଶତସେନ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୩ ଦେବ-ଅସୁର ସମରରେ । ଯେ ମଲେ ଦାରୁଣ ଅସୁରେ ॥ ୧୬୬
ସେ ମନୁଷ୍ୟରେ ରାଜା ହୋଇ । ପ୍ରଜା ବାଧିଲେ ଗର୍ବ ବହି ॥ ୧୬୭
୪୪ ଦେବତାମାନେ ଏ ରୂପରେ । ଜନ୍ମିଲେ ଯଦୁଙ୍କ କୁଳରେ ॥ ୧୬୮
କୃଷ୍ଣ ସହିତେ ହେ ରାଜନ । ଯଦୁକୁଳରେ ଉତପନ୍ନ ॥ ୧୬୯
ନାଶିବା ପାଇଁ ଦୁଷ୍ଟବଳ । ହୋଇଲେ ଶହେ ଏକ କୁଳ ॥ ୧୭୦
୪୫ ସେ ସର୍ବରାଜାଙ୍କର ହରି । ହୋଇଲେ ନୃପ ହୋଇ କରି ॥ ୧୭୧
ତାହାଙ୍କୁ ଅନୁବର୍ତ୍ତି ପୁଣ । ବଢ଼ିଲେ ସର୍ବ ଯଦୁଗଣ ॥ ୧୭୨
୪୬ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଚିତ୍ତ ଯାହାଙ୍କର । ଏମନ୍ତ ସର୍ବ ଯଦୁବୀର ॥ ୧୭୩
ଶଯ୍ୟା ଗମନ ଆଳାପରେ । ଆସନ ସ୍ନାନ କ୍ରୀଡ଼ାଦିରେ ॥ ୧୭୪
ହେ ନୃପ ! ନିଜ ଆତ୍ମାକୁ ହିଁ । ଜାଣି ନ ପାରିଲେ ସେ କେହି ॥ ୧୭୫
୪୭ ଯଦୁକୁଳରେ ଯଦୁନାଥ । ଯଉଁ ଦିନରୁ ହେଲେ ଜାତ ॥ ୧୭୬
ନିଜ ଚରଣୁଁ ଜାତ ହୋଇ । ଗଙ୍ଗା ଯେ ତୀର୍ଥରୂପେ ବହି ॥ ୧୭୭
ତାହାଙ୍କୁ ଊଣା କଲେ ହରି । ସ୍ୱକୀର୍ତ୍ତିତୀର୍ଥକୁ ବିସ୍ତାରି ॥ ୧୭୮
ଯେ ନିଜ ଶତ୍ରୁମିତ୍ର ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କୁ ନିଜରୂପ ଦେଲେ ॥ ୧୭୯
ଯଉଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀକି ପାଇବାକୁ । ବ୍ରହ୍ମାଦି କରନ୍ତି ଯତ୍ନକୁ ॥ ୧୮୦
କେହି ନ ପାଇଲେ ଯା' ବାଞ୍ଛି । ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯାହାଙ୍କୁ ଭଜିଛି ॥ ୧୮୧
ଶୁଣନ୍ତେ ଗୁଣନ୍ତେ ତତ୍‌କାଳ । ଯା' ନାମ ନାଶେ ଅମଙ୍ଗଳ ॥ ୧୮୨
ସେ ସେହି ବଂଶଧର୍ମମାନ । ଯେ କରି ଅଛନ୍ତି ସ୍ଥାପନ ॥ ୧୮୩
କାଳଚକ୍ର ଆୟୁଧ ଯାର । ହେ ନୃପ ସେହି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ॥ ୧୮୪
ଯା' କଲେ କ୍ଷିତିଭାର ହତ । ଏ କଥା ନୁହଇ ଚିତ୍ରିତ ॥ ୧୮୫
୪୮ ଯେ ସର୍ବଜନଙ୍କ ନିବାସ । ଯାଦବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯାଙ୍କ ଦାସ ॥ ୧୮୬
ଦେବକୀଙ୍କର ହେଲେ ପୁତ୍ର । ଯାର ଏ କଥା ବାଦମାତ୍ର ॥ ୧୮୭
ଯେ ନିଜ ଭୁଜମାନଙ୍କରେ । ନାଶିଲେ ଅଧର୍ମ ନିର୍ଭରେ ॥ ୧୮୮
ଯେ ଚରାଚର ପାପ ହରେ । ସୁସ୍ମିତଯୁତ ଶ୍ରୀମୁଖରେ ॥ ୧୮୯
ଯେ ବ୍ରଜପୁରନାରୀଙ୍କର । କାମ ବଢ଼ାଇଲେ ସତ୍ୱର ॥ ୧୯୦
ଯେ କୃଷ୍ଣ ଅଟନ୍ତି ଏମନ୍ତ । ସେ ହୋଇଛନ୍ତି ଜୟଯୁତ ॥ ୧୯୧
୪୯ ହେ ନୃପ ! ଏମନ୍ତ ରୂପରେ । ସ୍ୱଧର୍ମ ରଖିବା ଇଚ୍ଛାରେ ॥ ୧୯୨
ଧଇଲେ ଲୀଳାରେ ଶରୀର । ଯେ ଯଦୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେ କୃଷ୍ଣର ॥ ୧୯୩
ତଦନୁରୂପ ବିଡ଼ମ୍ବନ । କର୍ମକଷଣ କର୍ମମାନ ॥ ୧୯୪
କୃଷ୍ଣଚରଣେ [୧]ଅନୁବୃତ୍ତି । ବାଞ୍ଛନ୍ତେ ଶୁଣିମ ତା' ନିତି ॥ ୧୯୫

୧. ଅନୁବୃତ୍ତି = ଅନୁସରଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୫୦ ହେ ନୃପ ! ଏ ରୂପରେ ନର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶ୍ରୀମନ୍ତ କଥାର ।। ୧୯୬
ଶ୍ରବଣ-କୀର୍ତ୍ତନ ଚିନ୍ତାରେ । ବର୍ଦ୍ଧିତ ସେ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ।। ୧୯୭
ଲଭଇ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ଥାନକୁ । ଯଉଁ ବୈକୁଣ୍ଠ ପାଇବାକୁ ।। ୧୯୮
ଗ୍ରାମକୁ ଛାଡ଼ି ରାଜାମାନେ । ପଶନ୍ତି ଯାଇ ଘୋର ବନେ ।। ୧୯୯
ଦୁସ୍ତର ଜନ୍ମ ମରଣ ହିଁ । ଯେବଣ ସ୍ଥାନ ନିବର୍ତ୍ତାଇ ।। ୨୦୦
କୌଶସ କୁଳରେ ଜନମ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ନାମ ।। ୨୦୧
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣନଳିନ । ଚିନ୍ତା କରିଣ ଅନୁଦିନ ।। ୨୦୨
ସୁଜନମାନଙ୍କର ହିତେ । ଆପଣା ବୁଦ୍ଧି ଅନୁମତେ ।। ୨୦୩
ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତ । ପ୍ରାକୃତବନ୍ଧେ କଲି ଗୀତ ।। ୨୦୪
ହେ କୃଷ୍ଣ କମଳଲୋଚନ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପତିତପାବନ ।। ୨୦୫
ମୁଁ ଯେ ପତିତ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ଭବବନ୍ଧୁଁ ।। ୨୦୬

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀମହିଷୀଗୀତଂ
ନାମ ନବତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ସମାପ୍ତୋଽୟଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଓଁ ନମଃ ଶ୍ରୀପରମହଂସାସ୍ୱାଦିତଚରଣକମଳଚିନ୍ମକରନ୍ଦାୟ
ଭକ୍ତଜନମାନସନିବାସାୟ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରାୟ ।

ବିଜୟନ୍ତେ ପରାନନ୍ଦକୃଷ୍ଣପାଦରଜଃସ୍ରଜଃ ।
ଯା ଧୃତା ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନି ଜାୟନ୍ତେ ମହେନ୍ଦ୍ରାଦିମହଃସ୍ରଜଃ ।। ୧
ଉକ୍ତୈକତ୍ରିଂଶତାଧ୍ୟାୟୈର୍ମୁକ୍ତିରେକାଦଶେ ତତଃ ।
ଜାୟନ୍ତେଯେତିହାସାଦ୍ୟୈଃ ସମାସବ୍ୟାସରୂପତଃ ।। ୨
ନାରଦୋ ବସୁଦେବାୟ ସମାସେନ ନ୍ୟବର୍ଣ୍ଣୟତ୍ ।
ଭଗବାନୁଦ୍ଧବାୟାଥ ବିସ୍ତରେଣୋପପତ୍ତିଭିଃ ।। ୩
ତତ୍ର ତୁ ପ୍ରଥମେଽଧ୍ୟାୟେ ଯଦୁବଂଶସ୍ୟ ସଂକ୍ଷୟଃ ।
ଉପକ୍ଷିପ୍ତୋ ବିରାଗାୟ ମୌଷଳବ୍ୟପଦେଶତଃ ।। ୪
ପ୍ରବୃତ୍ତିତଃ ପରାନନ୍ଦ-କୃଷ୍ଣକ୍ରୀଡ଼ାନୁବର୍ଣ୍ଣିତା ।
ତନ୍ନିବୃତ୍ତ୍ୟା ପରାନନ୍ଦପଦାରୋହୋଽନୁବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ।। ୫

	ଜୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜଗନ୍ନାଥ	। ଜୟ ଅନାଥଜନ-ନାଥ	।।	୧
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରୁଛି ବନ୍ଦନ	। ମୋତେ ହୋଇବା ସୁପ୍ରସନ୍ନ	।।	୨
	ଶ୍ରୀହରି କରୁଣାସାଗର	। ବିଶ୍ୱନାଟକ-ସୂତ୍ରଧାର	।।	୩
	ସେ ଯହିଁ କରେ ନିଯୋଜନ	। ତହିଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ ପ୍ରାଣିମନ	।।	୪
	ଏଣୁ ଏ ଦୋଷ ନୋହେ ମୋର	। ସୁଜନେ ଦୋଷ କ୍ଷମା କର	।।	୫
	ଶ୍ରୀ ଏକାଦଶ ଭାଗବତ	। ଭାଷାରେ କରିବାକୁ ଗୀତ	।।	୬
	ଆପଣା ବୁଦ୍ଧି ଅନୁମତେ	। ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଚିନ୍ତେ	।।	୭
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣନାମକୁ ଯେମନ୍ତେ	। ଶୁକ ହିଁ କିଛି ଉଚ୍ଚାରନ୍ତେ	।।	୮
	ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ନ ଶୁଣେ କି ଜନ	। ସେହି ରୂପରେ ମୋ' ବଚନ	।।	୯
	ସମସ୍ତେ ଶୁଣି ତୋଷ ହୁଅ	। ଛାଡ଼ିଣ କାମ କ୍ରୋଧ ମୋହ	।।	୧୦

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ

୧	କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ	। ଶୁଣ ହେ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ	।।	୧୧
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାମସହିତରେ	। ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ଯଦୁଙ୍କରେ	।।	୧୨
	ଦୈତ୍ୟଙ୍କୁ କରିଣ ସଂହାର	। ଉଶ୍ୱାସ କଲେ ଭୂମିଭାର	।।	୧୩
	ଯେ ଶୀଘ୍ରେ ନାଶର ନିମିତ୍ତ	। କରି ସେ କଳହକୁ ଜାତ	।।	୧୪
୨	ଅବଜ୍ଞା ଯେ କପଟଦ୍ୟୂତ	। ଯେ ଦ୍ରଉପଦୀକେଶାଘାତ	।।	୧୫

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଏ ଆଦିମାନଙ୍କରେ ପୁଣ	ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନାଦି ଶତ୍ରୁଗଣ	॥	୧୬
	କୋପ କରାଇଲେ ଯାହାଙ୍କୁ	ବହୁତ ସେ ପାଣ୍ଡୁସୁତଙ୍କୁ	॥	୧୭
	ନିମିତ୍ତ କରି ବନମାଳୀ	ଯେ ଥିଲେ ବେନି ସୈନ୍ୟେ ମିଳି	॥	୧୮
	ମାରିଣ ସେ ରାଜାମାନଙ୍କୁ	ହରିଲେ ଧରଣୀଭାରକୁ	॥	୧୯
୩	ଭୂମିର ଭାରପ୍ରାୟେ ହୋଇ	ରାଜାଏ ରାଜସୈନ୍ୟେ ଯେହି	॥	୨୦
	ତାହାଙ୍କୁ ଆପଣା ଭୁଜରେ	ପାଳିତ ଯଉଁ ଯଦୁବୀରେ	॥	୨୧
	ତେଣେ ମରାଇ ସେ ଅଚ୍ୟୁତ	ମନେ ବିଚାରିଲେ ଏମନ୍ତ	॥	୨୨
	ଗଲେହେଁ ଧରାଭାର ପୁଣି	ନ ଗଲା ପ୍ରାଏ ଆମ୍ଭେ ମଣି	॥	୨୩
	ଯେଣୁ ଅଛନ୍ତି ଏ କେବଳ	ଅତି ଅସହ୍ୟ ଯଦୁକୁଳ	॥	୨୪
୪	ଏ ଯଦୁବଂଶ ଅତିଶୟ	ମୋତେ ଯା' କରିଛି ଆଶ୍ରୟ	॥	୨୫
	ଏହେତୁ ଏହାର ନୋହିବ	ଅନ୍ୟ ଠାବରୁ ପରାଭବ	॥	୨୬
	ଏ ସଂପତ୍ତିରେ ଯଦୁକୁଳ	ହୋଇଛି ଅତି ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ	॥	୨୭
	କଳି ଭିଆଇ ଏଥି ପୁଣ	ଏ କୁଳ ବିନାଶ କରିଣ	॥	୨୮
	ଶାନ୍ତିକି ଭଜି ନିଜସ୍ଥାନେ	ଗମନ କରିବି ଯେସନେ	॥	୨୯
	ବଂଶସ୍ତମ୍ବରୁ ଅଗ୍ନି ଜାତ	ତାକୁ ବିନାଶି ହୋଏ ଶାନ୍ତ	॥	୩୦

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୫	କହନ୍ତି ଶୁକ ମୁନିବର	ଶୁଣ ହେ ଉତ୍ତରାକୁମର	॥	୩୧
	ଭୂତଭାବନ ଭଗବାନ	ସେ ପ୍ରଭୁ କୃଷ୍ଣ ହେ ରାଜନ	॥	୩୨
	ନିଶ୍ଚୟ କରି ଏ ରୂପରେ	ବିପ୍ରଙ୍କ ଶାପକପଟରେ	॥	୩୩
	ଯେ ଅଟେ ବଂଶ ଆପଣାର	ତାହାକୁ କଲେ ସେ ସଂହାର	॥	୩୪
୬	ଯେଣେ ଲାବଣ୍ୟବନ୍ତ ନର	ସେ ନିଜ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ଲୋକର	॥	୩୫
	ଚକ୍ଷୁକୁ କରି ଆକର୍ଷଣ	ବଚନମାନଙ୍କରେ ପୁଣ	॥	୩୬
	ସେ କୃଷ୍ଣ ବାକ୍ୟମାନଙ୍କୁ ହିଁ	ସ୍ମରଣ କରୁଥାନ୍ତି ଯେହି	॥	୩୭
	ତାହାଙ୍କ ଚିତ୍ତକୁ ହରିଣ	ସେ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ହେଁ ପୁଣ	॥	୩୮
	ଚିହ୍ନିତ ନିଜ ପାଦମାନ	ଯେ କରୁଛନ୍ତି ବିଲୋକନ	॥	୩୯
	ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟତ୍ର ଗମନ	ସେ ରୂପେ ହରିଣ ବହନ	॥	୪୦
୭	ଏଥି ଉତ୍ତାରେ ଏ ସଂସାରେ	ଜନ୍ମ ହୋଇବେ ଯେତେ ନରେ	॥	୪୧
	ସୁଖେ ସେ ତରିବେ ସଂସାର	ଏହି ଇଚ୍ଛାରେ ସେ ଈଶ୍ୱର	॥	୪୨
	ଅତି ଉତ୍ତମ ଶ୍ଳୋକମାନ	ଯହିଁ ଅଛନ୍ତି ହେ ରାଜନ	॥	୪୩
	ସେ ନିଜ କୀର୍ତ୍ତିକି ବିସ୍ତାରି	ନିଜ ସ୍ଥାନକୁ ଗଲେ ହରି	॥	୪୪

ଶ୍ରୀପରୀକ୍ଷିଦ୍ ଉବାଚ

୮	ସେ ଶୁକଦେବଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ	ପଚାରୁଛନ୍ତି ପରୀକ୍ଷିତ	॥	୪୫

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କୃଷ୍ଣରେ ଚିତ୍ତ ଯାହାଙ୍କର	।	ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ଦାତା ଯେ ଆବର	॥	୪୬
	ବୃଦ୍ଧଜନଙ୍କୁ ପୁଣ ଅତି	।	ଯେ ନିତ୍ୟେ ସେବା କରିଥାନ୍ତି	॥	୪୭
	ହେଲା ସେ ଯଦୁଙ୍କର ଠାରେ	।	ବ୍ରାହ୍ମଣଶାପ କି ରୂପରେ	॥	୪୮
୯	ହେ ଦ୍ୱିଜବର ବିପ୍ରଶାପ	।	କିମ୍ପାଇଁ ହେଲା କିସ୍ୱରୂପ	॥	୪୯
	ଯେ ଏକ-ଆତ୍ମା ଯଦୁବୀରେ	।	ତାଙ୍କ କଳହ କି ରୂପରେ	॥	୫୦
	ଏ ସର୍ବକଥା ବିସ୍ତାରିଣ	।	ଆମ୍ଭ ଆଗରେ ତୁମ୍ଭେ ଭଣ	॥	୫୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୦	ରାଜା ପଚାରନ୍ତେ ଏମନ୍ତ	।	କହୁଅଛନ୍ତି ବ୍ୟାସସୁତ	॥	୫୨
	ଉତ୍ତମ ଯାର କୀର୍ତ୍ତିମାନ	।	ସେ ଆପ୍ତକାମ ଭଗବାନ	॥	୫୩
	ଯେ ସର୍ବସୁନ୍ଦରମନ୍ଦିର	।	ଗ୍ରହଣ କରି ସେ ଶରୀର	॥	୫୪
	ଅତିମଙ୍ଗଳ କର୍ମଗଣ	।	ପୃଥ୍ୱୀରେ କରି ଆଚରଣ	॥	୫୫
	ଦ୍ୱାରବତୀରେ କରି ପୁର	।	ତହିଁରେ କରନ୍ତି ବିହାର	॥	୫୬
	ହେ ନୃପ ! ଆପଣା କୁଳକୁ	।	ବିଚାର କଲେ ନାଶିବାକୁ	॥	୫୭
	ଯେଣୁ ଏ ଭୂମିଭାର ହୋଇ	।	ଏକା ସ୍ୱକୁଳ ଅଛି ରହି	॥	୫୮
୧୧	ସେ କାଳରୂପୀ ନରହରି	।	ବସନ୍ତେ ବସୁଦେବ-ପୁରୀ	॥	୫୯
	ଯେ ପୁଣ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦିଅଇ	।	ଯେ ଅତି ମଙ୍ଗଳ ଅଟଇ	॥	୬୦
	ଗାୟନ କରନ୍ତେ ଜଗତ	।	ଯେ କରେ କଳିମଳ ହତ	॥	୬୧
	ଏମନ୍ତେ ଯେତେ କର୍ମମାନ	।	ତା' ସର୍ବ କରି ହେ ରାଜନ	॥	୬୨
	ମୁନିମାନଙ୍କୁ ବିସର୍ଜନ୍ତେ	।	ଗଲେ ସେ ପିଣ୍ଡାରକ ତୀର୍ଥେ	॥	୬୩
୧୨	ଅସିତ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ବେନି	।	କଣ୍ୱ ଦୁର୍ବାସା ଭୃଗୁ ତିନି	॥	୬୪
	ଅଙ୍ଗିରା କଶ୍ୟପ ଯେ ମିଶି	।	ସେ ବାମଦେବ ଅତ୍ରି ଋଷି	॥	୬୫
	ବଶିଷ୍ଠ ନାରଦାଦି ଯେତେ	।	ଏ ସର୍ବେ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରନ୍ତେ	॥	୬୬
୧୩	ବାଳକ ସେ ଯଦୁକୁମରେ	।	କ୍ରୀଡ଼ା କରନ୍ତେ ସେ କାଳରେ	॥	୬୭
	ଯାଇ ସେ ଋଷିଙ୍କ ପାଶକୁ	।	ଧରି ତାହାଙ୍କ ଚରଣକୁ	॥	୬୮
	ସେ ଅବିନୟବନ୍ତ ହେଲେ	।	ବିନୀତ ପ୍ରାୟେ ପଚାରିଲେ	॥	୬୯
୧୪ |	ଶୁଣ ହେ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ	।	ସାମ୍ବ ଯେ ଜାମ୍ବବତୀସୁତ	॥	୭୦
୧୫ |	ତାଙ୍କୁ ସେ ସମସ୍ତେ ବିଚାରି	।	ନାରୀବେଶରେ ବେଶ କରି	॥	୭୧
	ଋଷିଙ୍କି କହିଲେ ବଚନ	।	ଅମୋଘ ତୁମ୍ଭ ଦରଶନ	॥	୭୨
	ଗର୍ଭିଣୀ ହୋଇଛି ଏ ନାରୀ	।	ସାକ୍ଷାତେ ଲାଜେ ନ ପଚାରି	॥	୭୩
	ଆମ୍ଭ ମୁଖରେ ପଚାରୁଛି	।	ପ୍ରସବ ନିକଟ ହୋଇଛି	॥	୭୪
	ଏ ହୋଇଅଛି ପୁତ୍ରକାମ	।	କହ କି କରିବ ଜନମ	॥	୭୫
୧୬	ହେ ନୃପ ! ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	।	ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଋଷିବରେ	॥	୭୬
	କ୍ରୋଧେ ସେ ଯଦୁକୁମରଙ୍କୁ	।	କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	॥	୭୭

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ହେ ମନ୍ଦମତି ଯଦୁବାଳେ	। ଏ ଜାତ କରିବ ମୂଷଳେ	॥	୭୮
	ସେହି ମୂଷଳରେ ତୁମ୍ଭର	। କୁଳ ହିଁ ହୋଇବ ସଂହାର	॥	୭୯
୧୭	ସେ ଯଦୁସୁତେ ତାହା ଶୁଣି	। ଅତି ସଂତ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପୁଣି	॥	୮୦
	ହେ ନୃପ ! ଶାମ୍ବ[୧] କୁମରର	। ଉଦର ଫେଇଣ ସତ୍ୱର	॥	୮୧
	ତହିଁରେ ଦେଖିଲେ କେବଳ	। ଅଛି ଲୋହମୟ ମୂଷଳ	॥	୮୨
୧୮	ଅଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ଆମ୍ଭେମାନେ	। କି କୃତ୍ୟ କଲାଇଁ ଏ ସ୍ଥାନେ	॥	୮୩
	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କି ବୋଲିବେ ନରେ	। ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ଏ ରୂପରେ	॥	୮୪
	ଘେନି କରି ସେ ମୂଷଳକୁ	। ସମସ୍ତେ ଚଳିଲେ ଗୃହକୁ	॥	୮୫
୧୯	ସେ ମୂଷଳକୁ ଘେନି କରି	। ମ୍ଲାନ ହୋଇଛି ମୁଖଶିରୀ	॥	୮୬
	ହେ ନୃପ ! ସେ ଯଦୁକୁମରେ	। ଉଗ୍ରସେନକୁ ସେ ସଭାରେ	॥	୮୭
	ଶୁଣନ୍ତେ ସର୍ବ ଯଦୁଜନ	। ଏକଥା କଲେ ନିବେଦନ	॥	୮୮
୨୦	ଶୁଣି ଅମୋଘ ବିପ୍ରଶାପ	। ଦେଖି ସେ ମୂଷଳ ହେ ନୃପ	॥	୮୯
	ଦ୍ୱାରକାପୁରବାସୀ ଜନେ	। ଅତି ବିସ୍ମୟ ହୋଇ ମନେ	॥	୯୦
	ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୟକୁ ଲଭିଣ	। ତ୍ରସ୍ତ ହୋଇଲେ ସର୍ବେ ପୁଣ	॥	୯୧
୨୧	ସେ ଯଦୁରାଜ ଉଗ୍ରସେନ	। କରି ସେ ମୂଷଳ ଆଦାନ	॥	୯୨
	ତାହା କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନ ପଚାରି	। ସମୁଦ୍ରଜଳେ ଘଷି କରି	॥	୯୩
	ଯେ ଅବଶେଷ ଲୋହ ଥିଲା	। ସିନ୍ଧୁଜଳକୁ ତା' ଫିଙ୍ଗିଲା	॥	୯୪
୨୨	କେବଣ ମତ୍ସ୍ୟ ତଦନ୍ତରେ	। ସେ ଲୋହ ଗିଳିଲା ଜଳରେ	॥	୯୫
	ଘଷିଲା ଲୋହ ଫେଣଗଣ	। ତରଙ୍ଗମାନଙ୍କେ ଭାସିଣ	॥	୯୬
	ତଟରେ ଆସି ସେ ଲାଗିଲେ	। ଏରକା ନାମେ ତୃଣ ହେଲେ	॥	୯୭
୨୩	କୈବର୍ତ୍ତମାନେ ସମୁଦ୍ରରେ	। ଅନ୍ୟ ମତ୍ସ୍ୟଙ୍କ ସହିତରେ	॥	୯୮
	ଜାଲରେ ଧରି ସେ ମତ୍ସ୍ୟକୁ	। ଦେଲେ ସେ ଜରା ଶବରକୁ	॥	୯୯
	ମତ୍ସ୍ୟ-ଉଦରୁ ଲୋହ ନେଲା	। ସେ ବ୍ୟାଧ ଶରେ ଫଳ କଲା	॥	୧୦୦
୨୪	ସେ ଭଗବାନ ନରହରି	। ଏ ସର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟ ଜାଣି କରି	॥	୧୦୧
	ଈଶ୍ୱର ହେଲେହେଁ ସର୍ବଥା	। ସେ ଶାପ ନ କଲେ ଅନ୍ୟଥା	॥	୧୦୨
	ସେ କାଳରୂପୀ ଯେଣୁ ପୁଣି	। ହରଷ ହେଲେ ତାହା ଶୁଣି	॥	୧୦୩
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣଅମ୍ବୁଜ	। ଚିନ୍ତିଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	॥	୧୦୪
	ଶ୍ରୀଏକାଦଶ ଭାଗବତ	। ଭାଷାପ୍ରବନ୍ଧେ କରି ଗୀତ	॥	୧୦୫
	ସୁଜନମାନଙ୍କର ହିତେ	। ହରଷ ହେଲା ନିଜ ଚିତ୍ତେ	॥	୧୦୬

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ବିପ୍ରଶାପୋ ନାମ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଏ ଗୀତ ଶ୍ରୁତିପୁଟେ ଭରି । ସୁଜନେ ବୋଲ ହରି ହରି ॥ ୧୦୭ ॥ ଇତି ଅଧିକ ପାଠ

୧. ଯଦୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦ୍ୱିତୀୟେ ନିମିଜାୟନ୍ତସଂବାଦେନାହ ନାରଦଃ ।
ଧର୍ମାନ୍ ଭାଗବତାନ୍ ଭକ୍ତ୍ୟା ବସୁଦେବାୟ ପୃଚ୍ଛତେ ।। ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ପୁଣି କହନ୍ତି ବ୍ୟାସସୁତ	।	ଶୁଣ ହେ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ	।।	୧
	ଗୋବିନ୍ଦଭୁଜେ ଯେ ପାଳିତ	।	ସେ ଦ୍ୱାରାବତୀରେ ସନ୍ତତ	।।	୨
	ନାରଦ ନିତ୍ୟେ କଲେ ବାସ	।	କୃଷ୍ଣଭଜନେ ସେ ଲାଳସ	।।	୩
୨	ସର୍ବଲୋକରେ ମୃତ୍ୟୁ ଯାର	।	ଇନ୍ଦ୍ରିୟବନ୍ତ ହିଁ ଆବର	।।	୪
	ଏମନ୍ତ କେବଣ ମାନବ	।	କୃଷ୍ଣଚରଣ ନ ଭଜିବ	।।	୫
	ହେ ନୃପ ! ଯେଉଁ ପାଦ ନିତି	।	ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବେ ଭଜୁଥାନ୍ତି	।।	୬
୩	ନାରଦ ଏକଦିନକରେ	।	ମିଳନ୍ତେ ବସୁଦେବପୁରେ	।।	୭
	ତାଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ବସୁଦେବ	।	ଦେଇ ଆସନ ଆଦି ସର୍ବ	।।	୮
	ପ୍ରଣାମ କରି ପୁଣ ତାଙ୍କୁ	।	କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	।।	୯

ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ

୪	ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର	।	ମଙ୍ଗଳନିମିତ୍ତେ ତୁମ୍ଭର	।।	୧୦
	ହେ ଋଷି ହୋଏ ଆଗମନ	।	ପୁତ୍ରଙ୍କ ନିମିତ୍ତେ ଯେସନ	।।	୧୧
	ପିତାମାତାଙ୍କ ଆସିବାର	।	ଯେମନ୍ତ ରୂପରେ ଆବର	।।	୧୨
	ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର	।	ଯେ ମାର୍ଗପ୍ରାୟ ସାଧୁ ନର	।।	୧୩
	ତାଙ୍କ ଆସିବା ଏ ଜଗତେ	।	କୃପଣଜନଶୁଭ ଅର୍ଥେ	।।	୧୪
୫	ଯେ ଆଚରଣ ଦେବଙ୍କର	।	ସେ ସର୍ବ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର	।।	୧୫
	ଦୁଃଖନିମନ୍ତେ ସମ୍ଭବଇ	।	ସୁଖନିମନ୍ତେ ସେ ହୁଅଇ	।।	୧୬
	ଯାହାଙ୍କ ଆତ୍ମା ଭଗବାନ	।	ଯେ ପୁଣ ତୁମ୍ଭର ସମାନ	।।	୧୭
	ସେ ସାଧୁଙ୍କର ଯେ ଚରିତ	।	କେବଳ ସେ ସୁଖନିମିତ୍ତ	।।	୧୮
୬	ଯେ ଯେଉଁ ରୂପରେ ଦେବଙ୍କୁ	।	ଭଜନ୍ତି ଦେବେ ପୁଣ ତାଙ୍କୁ	।।	୧୯
	ତାଙ୍କ ଭଜନ ଅନୁସାରେ	।	ସୁଖ ଦିଅନ୍ତି ଏ ସଂସାରେ	।।	୨୦
	ପୁରୁଷଛାୟା ଯେ ରୂପରେ	।	ସେ ଯାହା କରେ ତାହା କରେ	।।	୨୧
	ସେ ରୂପେ ଦେବତାଏ ନିତି	।	କର୍ମର ସହାୟ ଅଟନ୍ତି	।।	୨୨
	ଦୀନବତ୍ସଳ ସାଧୁ ଜନ	।	ସେ ପୁଣ ନୁହନ୍ତି ଏସନ	।।	୨୩
୭	ହେ ଋଷିବର ତଥାପି ହି	।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପଚାରଇ ମୁହିଁ	।।	୨୪
	ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଧର୍ମ ଯେତେ	।	ତାହା ସମସ୍ତ କହ ମୋତେ	।।	୨୫
	ଯାହାଙ୍କୁ ଶୁଣିଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ	।	ମରଣଧର୍ମା ସର୍ବ ନରେ	।।	୨୬
	ସମସ୍ତ ଭୟମାନଙ୍କରୁ	।	ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଏ ସଂସାରୁ	।।	୨୭

Digitized by PPRACHIN, SOA

୮	ମୁହିଁଟି ପୂର୍ବ ସମୟରେ ।	ପୁତ୍ରନିମିତ୍ତେ ଏ ସଂସାରେ	।।	୨୮
	ମୁକ୍ତି ଦିଅନ୍ତି ଯେ ଅନନ୍ତ ।	ତାହାଙ୍କୁ ପୂଜିଲି ନିୟତ	।।	୨୯
	ମୋକ୍ଷନିମନ୍ତେ ନ ପୂଜିଲି ।	ଦେବମାୟାରେ ମୋହ ହେଲି	।।	୩୦
୯	ବିଚିତ୍ର ବ୍ୟସନ ଯହିଁରେ ।	ସର୍ବତ୍ର ଭୟ ଯେଉଁଠାରେ	।।	୩୧
	ଏମନ୍ତ ସଂସାରୁ ସାକ୍ଷାତ ।	ଯେମନ୍ତ ହୋଇବି ମୁକତ	।।	୩୨
	ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଦ୍ୱାରେ ହେ ସୁବ୍ରତ ।	ଶିଖାଅ ମୋତେ ସେହିମତ	।।	୩୩

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୦	କହୁଅଛନ୍ତି ବ୍ୟାସସୁତ ।	ସେ ବସୁଦେବ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ	।।	୩୪
	ହେ ନୃପ ! ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ।	ପ୍ରଶ୍ନ କରନ୍ତେ ସେ କାଳରେ	।।	୩୫
	ହରିର ଗୁଣମାନ ପୁଣ ।	ତାହାଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ସ୍ମରଣ	।।	୩୬
	ନାରଦ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ।	କହିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରୀତିରେ	।।	୩୭

ଶ୍ରୀନାରଦ ଉବାଚ

୧୧	କହନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ କୁମର ।	ହେ ବସୁଦେବ ଯଦୁବର	।।	୩୮
	ସର୍ବବିଷୟ ନିବର୍ତ୍ତନ[୧] ।	ଯେ ଭାଗବତ ଧର୍ମମାନ	।।	୩୯
	ତା' ଯା ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପଚାରିଲ ।	ଏ ତୁମ୍ଭ ବ୍ୟବସାୟ ଭଲ	।।	୪୦
୧୨	ଯେ ଭାଗବତ ଧର୍ମ ପୁଣ ।	ସେ ଯେବେ ହୁଅଇ ଶ୍ରବଣ	।।	୪୧
	ପଢ଼ନ୍ତେ, କରନ୍ତେ ଆଦର ।	ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତେ ନିରନ୍ତର	।।	୪୨
	ଅନୁମୋଦିତ ହିଁ ହୁଅନ୍ତେ ।	ହେ ବସୁଦେବ ଏ ଜଗତେ	।।	୪୩
	କରନ୍ତି ଯେ ବିଶ୍ୱଦ୍ରୋହକୁ ।	ପବିତ୍ର କରେ ଏ ତାହାଙ୍କୁ	।।	୪୪
୧୩	ପୁଣ୍ୟ ଯା' ଶ୍ରବଣ କୀର୍ତ୍ତନ ।	ସେ ନାରାୟଣ ଭଗବାନ	।।	୪୫
	ଯେ ପୁଣ ପରମକଲ୍ୟାଣ ।	ସେ ଦେବ ମୋତେ ଆଜ ପୁଣ	।।	୪୬
	ଆହେ ବସୁଦେବ ଆପଣ ।	ତାଙ୍କୁ କରାଇଲ ସ୍ମରଣ	।।	୪୭
୧୪	କହନ୍ତି ଏହି ବିଷୟରେ ।	ପୂର୍ବ ଚରିତ ଏ ରୂପରେ	।।	୪୮
	ଋଷଭପୁତ୍ରମାନଙ୍କର ।	ମହାତ୍ମା ବିଦେହ ନୃପର	।।	୪୯
	ଯଉଁ ସମ୍ବାଦ ହେଲା ପୁଣ ।	କହିବା କର ତା' ଶ୍ରବଣ	।।	୫୦
୧୫	ଯେ ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବ ମନୁଙ୍କର ।	ପ୍ରିୟବ୍ରତ ନାମେ କୁମର	।।	୫୧
	ଆଗ୍ନୀଧ୍ର ହେଲେ ତାଙ୍କ ସୁତ ।	ଆଗ୍ନୀଧ୍ର ଠାରୁ ନାଭି ଜାତ	।।	୫୨
	ନାଭିଙ୍କ ଠାରୁ ହେଲେ ପୁଣ ।	ଋଷଭନାମେ ପୁତ୍ର ଶୁଣ	।।	୫୩
୧୬	ମୋକ୍ଷଧର୍ମକୁ ଏ ସଂସାରେ ।	ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବାର ଇଚ୍ଛାରେ	।।	୫୪
	ଋଷଭଦେବ ଜାତ ହେଲେ ।	ସେ ବାସୁଦେବ-ଅଂଶ ଭଲେ	।।	୫୫
	ତାଙ୍କର ହେଲେ ଶଏ ସୁତ ।	ବେଦ ଜାଣନ୍ତି ସେ ସମସ୍ତ	।।	୫୬

୧. ବିଶୋଧନ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୭	ସେ ଶଏ ଭାଇଙ୍କର ତହିଁ	।	ଭରତ ହେଲେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇ	॥	୫୭
	ସେ ନାରାୟଣପରାୟଣ	।	ତାଙ୍କ ନାମରେ ଭୂମି ପୁଣ	॥	୫୮
	ଭରତଖଣ୍ଡ ବୋଲାଇଲା	।	ଏ କଥା ଅଦ୍‌ଭୁତ[୧] ହୋଇଲା	॥	୫୯
୧୮	ଏ ଯେ ଭାରତ ମହୀଭାଗ	।	ଭରତ କରି ଏହା ଭୋଗ	॥	୬୦
	ତଦନ୍ତେ ଛାଡ଼ି ତପସ୍ୟାରେ	।	ହରିଙ୍କି ଭଜିଲେ ନିର୍ଭରେ	॥	୬୧
	ତିନି ଜନମେ ସେ ରାଜନ	।	ଲଭିଲେ ବଇକୁଣ୍ଠ ସ୍ଥାନ	॥	୬୨
୧୯	ସେ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	।	ନବ କୁମାର ଏ ସଂସାରେ	॥	୬୩
	ନବ ଦ୍ୱୀପର[୨] ପତି ହେଲେ	।	ଏକାଶୀ ଭାଇ ପୁଣ ଭଲେ	॥	୬୪
	ଭାରତବର୍ଷର ସଂତତେ[୩]	।	କର୍ମମାର୍ଗକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାନ୍ତେ	॥	୬୫
	ସମସ୍ତେ ହୋଇଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ	।	ହେ ବସୁଦେବ ! ଏବେ ଶୁଣ	॥	୬୬
୨୦	ଆରେକ ନବ ଭାଇ ଥିଲେ	।	ସେ ମହାଭାଗ ଋଷି ହେଲେ	॥	୬୭
	ଜାଣନ୍ତି ପରମାର୍ଥ ତତ୍ତ୍ୱ	।	ନିତ୍ୟରେ ସେହୁ ଶ୍ରମବନ୍ତ[୪]	॥	୬୮
	ଆତ୍ମବିଦ୍ୟାରେ ସେ କୁଶଳ	।	ଦିଗବସନ ସେ କେବଳ	॥	୬୯
୨୧	କବି ହବି ନାମରେ ଦୁଇ	।	ଅନ୍ତରିକ୍ଷ ଆରେକ ଭାଇ	॥	୭୦
	ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ପିପ୍ପଳ-ଅୟନ	।	ଆବିର୍ହୋତ୍ର ଯେ ଆର ପୁନ	॥	୭୧
	ଦ୍ରୁମିଳ[୫] ଚମସ ଯେ ଦୁଇ	।	କରଭାଜନ ଆର ଭାଇ	॥	୭୨
୨୨	ଏ ନବ ଋଷି ଏ ରୂପେଣ	।	ଆତ୍ମାରୁ ଅଭିନ୍ନ କରିଣ	॥	୭୩
	ଯେ ଅଟେ ସ୍ଥୂଳସୂକ୍ଷ୍ମମୟ	।	ସେ ଜଗତକୁ ଅତିଶୟ	॥	୭୪
	ଦେଖନ୍ତେ ଭଗବଦ୍ରୂପରେ	।	ବିହାର କଲେ ଧରଣୀରେ	॥	୭୫
୨୩	ଯହିଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ ନିଜ ମନ	।	ତହିଁକି କରନ୍ତି ଗମନ	॥	୭୬
	ଯେ ସୁର-ସିଦ୍ଧ-ସାଧ୍ୟଜନେ	।	ଗନ୍ଧର୍ବ-ଯକ୍ଷ-ନରମାନେ	॥	୭୭
	ଏମାନଙ୍କର ଯେତେ ସ୍ଥାନ	।	କିନ୍ନର-ନାଗଲୋକମାନ	॥	୭୮
	ମୁନି-ଚାରଣମାନଙ୍କର	।	ଯେ ଭୂତନାଥ ବିଦ୍ୟାଧର	॥	୭୯
	ଦ୍ୱିଜ ଗୋ-ଆଦିମାନଙ୍କର	।	ଯେ ସ୍ଥାନମାନ ମନୋହର	॥	୮୦
	ଆସକ୍ତ ନୁହନ୍ତେ ତହିଁରେ	।	ଭ୍ରମଣ କଲେ ସ୍ୱଇଛାରେ	॥	୮୧
୨୪	ଏକଦିନେ ସେ ଋଷିବରେ	।	ଭ୍ରମନ୍ତେ ଆପଣା ଇଛାରେ	॥	୮୨
	ଭାରତଖଣ୍ଡେ ଋଷିଜନ	।	ଯହିଁ କରନ୍ତି ଅନୁଷ୍ଠାନ	॥	୮୩
	ମିଳିଲେ ସେ ଯଜ୍ଞସ୍ଥାନର	।	ମହାତ୍ମା ନିମି ନୃପତିର	॥	୮୪
୨୫	ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ	।	ଯା' ତେଜ ସୂର୍ଯ୍ୟର ସମାନ	॥	୮୫
	ଯେ ମହାଭାଗବତ ପୁଣ	।	ସେ ନବ ଋଷିଙ୍କି ଦେଖିଣ	॥	୮୬

---

୧. ବିଖ୍ୟାତ । ୨. ବ୍ରହ୍ମାବର୍ତ୍ତ ଆଦି ନବ ଭୂଖଣ୍ଡର । ୩. ସମନ୍ତତଃ (ଚାରିଆଡ଼େ) ।
୪. (ଆତ୍ମବିଦ୍ୟାର ଅଭ୍ୟାସ ପାଇଁ) ଶ୍ରମ କରିଥିବା । ୫. ଦ୍ରବିଡ଼ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେ ଯଜମାନ ନିମିରାଜ । ଯେ ଯଜ୍ଞ ଅଗ୍ନି[୧] ଯେ ଋତ୍ୱିଜ ॥ ୮୭
ଆଉ ସେ ସ୍ଥାନେ ଯେତେ ଥିଲେ । ସେ ସର୍ବେ ତତ୍‌କାଳେ ଉଠିଲେ ॥ ୮୮
୨୬ ସେ ନାରାୟଣପରାୟଣ । ତାହାଙ୍କୁ ଏରୂପେ ଜାଣିଣ ॥ ୮୯
ଆସନେ ବସନ୍ତେ ସେ ଯାଇଁ । ବିଦେହରାଜ ପ୍ରୀତ ହୋଇ ॥ ୯୦
ଯଥାବିଧିରେ ସେମାନଙ୍କୁ । କଲେ ସେ ଉତ୍ତମ ପୂଜାକୁ ॥ ୯୧
୨୭ ଯେ ନିଜତେଜେ ତେଜୋମୟ । ଚତୁଃସନ ଆଦିଙ୍କ ପ୍ରାୟ ॥ ୯୨
ସେ ନବ ଋଷିଙ୍କି ଯେ ତହିଁ । ବିଦେହରାଜ ପ୍ରୀତି ବହି ॥ ୯୩
ବିନୟେ ଅବନତ ହେଲେ । ଏମନ୍ତ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ॥ ୯୪

ଶ୍ରୀବିଦେହ ଉବାଚ

୨୮ କହନ୍ତି ବିଦେହ ରାଜନ । ଯେ ମଧୁରିପୁ ଭଗବାନ ॥ ୯୫
ତାଙ୍କର ପାରିଷଦ ତୁମ୍ଭେ । ଏମନ୍ତ ମଣୁଅଛୁଁ ଆମ୍ଭେ ॥ ୯୬
ଲୋକଙ୍କ ପାବନ ନିମନ୍ତେ । ଭ୍ରମନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁର ଭଗତେ ॥ ୯୭
୨୯ ସମସ୍ତ ଜୀବମାନଙ୍କର । କ୍ଷଣକେ ହୋଏ ଯେ ଭଙ୍ଗୁର ॥ ୯୮
ଏମନ୍ତ ନରଦେହ ଯେହି । ଦୁର୍ଲଭ କରି ତା' ମଣଇ ॥ ୯୯
ଦର୍ଶନ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତଙ୍କର । ତହିଁରେ ଦୁର୍ଲଭପ୍ରକାର ॥ ୧୦୦
୩୦ ଏଣୁ ଆତ୍ୟନ୍ତିକ କ୍ଷେମକୁ । ପଚାରୁଅଛି ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ॥ ୧୦୧
ଆହେ ନିଷ୍ପାପ ଋଷିବରେ । କ୍ଷଣେ ଅର୍ଦ୍ଧେ ହିଁ ଏ ସଂସାରେ ॥ ୧୦୨
ସତ୍‌ସଙ୍ଗ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ତହିଁ । ନିଧି ପାଇଲା ପ୍ରାଏ ହୋଇ ॥ ୧୦୩
୩୧ ଯେବେ ଶ୍ରବଣେ ଆମ୍ଭେ କ୍ଷମ । କହ ସେ ଭାଗବତ ଧର୍ମ ॥ ୧୦୪
ଯେବଣ ଧର୍ମମାନଙ୍କରେ । ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ଏ ସଂସାରେ ॥ ୧୦୫
ଭଗତମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରୀପତି । ଆପଣାକୁ ହିଁ ସମର୍ପନ୍ତି ॥ ୧୦୬

ଶ୍ରୀନାରଦ ଉବାଚ

୩୨ [୨]ନାରଦ କହୁଛନ୍ତି ପୁଣ । ହେ ବସୁଦେବ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ॥ ୧୦୭

---

୧. ଅଗ୍ନି ତିନି ପ୍ରକାର, ଯଥା-(୧) ହୋମପାଇଁ ଆହବନୀୟ, (୨) ଗୃହସ୍ଥର ପାକପାଇଁ ଗାର୍ହପତ୍ୟ ଏବଂ (୩) ଅତିଥି-ଅଭ୍ୟାଗତଙ୍କ ପାଇଁ ଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନି ।

୨. ଭଗବଦ୍‌ଧର୍ମତଦ୍ ଭକ୍ତମାୟାତତ୍ତରଣାନି ଚ ।
ବ୍ରହ୍ମକର୍ମାବତାରେହାଭକ୍ତପ୍ରାପ୍ୟଯୁଗକ୍ରମାନ୍ ॥ ୧
ଜ୍ଞାତୁଂ କ୍ରମେଣ କୃତବାନ୍ ନବ ପ୍ରଶ୍ନାନ୍ ନିମିର୍ନବ ।
ଏକୈକସ୍ୟୋତ୍ତରଂ ପ୍ରୋଚୁଃ କବିମୁଖ୍ୟା ମୁନୀଶ୍ୱରାଃ ॥ ୨ (ସ୍ୱାମୀ)
ନବପ୍ରଶ୍ନ-(୧) ଭଗବଦ୍ଧର୍ମ ବା ଭାଗବତ ଧର୍ମ, (୨) ଭଗବଦ୍ଭକ୍ତଙ୍କ ସ୍ୱରୂପ, (୩) ଭଗବନ୍ମାୟାର ସ୍ୱରୂପ, (୪) ମାୟାରୁ ତରିବାର ଉପାୟ, (୫) ବ୍ରହ୍ମର ସ୍ୱରୂପ, (୬) ନୈଷ୍କର୍ମ୍ୟପ୍ରାପକ କର୍ମଯୋଗ, (୭) ଭଗବାନଙ୍କ ଜନ୍ମ-କର୍ମ, (୮) ଅଭକ୍ତମାନଙ୍କ ଗତି ଓ (୯) ଭଗବାନଙ୍କ ଯୁଗଗତ ଉପାସନାପଦ୍ଧତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏରୂପେ ସେ ନିମିରାଜନ । ପଚାରନ୍ତେ ସେ ଋଷିଜନ ।। ୧୦୮
ପ୍ରୀତିରେ ପ୍ରତିପୂଜା କଲେ । ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର ତୁଲେ ।। ୧୦୯
ଋତ୍ୱିଜମାନଙ୍କ ସହିତେ । ରାଜାଙ୍କୁ କହିଲେ ଏମନ୍ତେ ।। ୧୧୦

ଶ୍ରୀକବିରୁବାଚ

୩୩ ସେ ନିମିରାଜାର ଅଗ୍ରରେ । କବି କହନ୍ତି ଏ ରୂପରେ ।। ୧୧୧
ଅସତ ଏ ଦେହ ଆଦିରେ । ଆତ୍ମଭାବନା ଯାହା କରେ ।। ୧୧୨
ଏଣୁ ଏ ସଂସାରରେ ଅତି । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଏ ଯାର ମତି ।। ୧୧୩
ସେ ପ୍ରାଣୀ ସର୍ବାତ୍ମଭାବରେ । ହରିଚରଣକମଳରେ ।। ୧୧୪
ଯାହା କରଇ ଉପାସନ । ସେ ତା' ମଙ୍ଗଳ ହେ ରାଜନ ।। ୧୧୫
ଯହିଁ ସେବାରେ ଭୟ ନାହିଁ । କା'ଠାରୁ ଭୟ ଅବା କାହିଁ ।। ୧୧୬
୩୪ ପଣ୍ଡିତ ନୁହନ୍ତି ଯେ ନର । ଆତ୍ମଜ୍ଞାନାର୍ଥେ ତାହାଙ୍କର ।। ୧୧୭
ଯହିଁ ଉପାୟ ଭଗବାନ । କହି ଅଛନ୍ତି ହେ ରାଜନ ।। ୧୧୮
ଜାଣ ସେ ଧର୍ମମାନଙ୍କୁ ହିଁ । ଭାଗବତ ଧର୍ମଟି ସେହି ।। ୧୧୯
୩୫ ଯାହା ଆଶ୍ରୟ କରି ଜନ । କେହୁଣି କାଳେ ହେ ରାଜନ ।। ୧୨୦
ନେତ୍ରକୁ ବୁଜି ଅନ୍ଧପ୍ରାଏ । ଧାବନ୍ତେ ବିଘ୍ନ ହିଁ ନ ହୋଏ ।। ୧୨୧
ଯେ ଶ୍ରୁତି ସ୍ମୃତି ଦ୍ୱୟ ଅଛି । ତାହା ନ ଜାଣିଲେ ହେଁ କିଛି ।। ୧୨୨
ଏ ଭାଗବତଧର୍ମେ ସେହି । ସ୍ଖଳିତ ଫଳଭ୍ରଷ୍ଟ ନୋହି ।। ୧୨୩
୩୬ କାୟ-ବଚନ-ମାନସରେ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ବୁଦ୍ଧି-ଅହଂକାରେ ।। ୧୨୪
ଯାହାର ଯେବଣ ସ୍ୱଭାବ । ସେହି ଅନୁସାରେ ମାନବ ।। ୧୨୫
କରିବ ଯହିଁ ଯହିଁ କର୍ମ । ସେ କର୍ମମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତମ ।। ୧୨୬
ନାରାୟଣଙ୍କ ଠାରେ ପୁଣ । କରିବ ନେଇ ସମର୍ପଣ ।। ୧୨୭
୩୭ କୃଷ୍ଣବିମୁଖ ଯହିଁ ଜନ । ଦେହେ କରଇ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ।। ୧୨୮
ତେଣୁ ତାହାର ଭୟ ଜାତ । ଈଶ୍ୱରମାୟାରେ କଳ୍ପିତ ।। ୧୨୯
ଦେଖି ନ ପାରେ ସେ ଈଶ୍ୱର । ରୂପକୁ ଏଣୁ ବିଜ୍ଞ ନର ।। ୧୩୦
ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦେବତାପରାଏ । ପ୍ରୀତି କରନ୍ତେ ଅତିଶୟେ ।। ୧୩୧
ଭକ୍ତିରେ ଯେ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀହରି । ତାଙ୍କୁ ଭଜଇ ଦୃଢ଼ କରି ।। ୧୩୨
୩୮ ଦ୍ୱୈତଭାବନା ଯେହୁ କରେ । ହରିଙ୍କି ଭଜି ସେ ନ ପାରେ ।। ୧୩୩
ଯେସନେ ସ୍ୱପ୍ନ ମନୋରଥ । ମନେ ବାଞ୍ଛଇ ହୋଏ ବ୍ୟର୍ଥ ।। ୧୩୪
ସଂକଳ୍ପ ବିକଳ୍ପ ଯେ ମନ । ଏଣୁ ତା' କରି ନିରୋଧନ ।। ୧୩୫
କୃଷ୍ଣରେ କଲେ ନିୟୋଜିତ । ଭୟକୁ ନ ଲଭେ ପଣ୍ଡିତ ।। ୧୩୬
୩୯ ଯେ ଚକ୍ରପାଣି ଭଗବାନ । ତା' ଶୁଭ ଜନ୍ମ-କର୍ମମାନ ।। ୧୩୭
ଶ୍ରବଣ କରି ଏ ସଂସାରେ । ସେ କୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମକର୍ମଙ୍କରେ ।। ୧୩୮

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ସିଦ୍ଧ ନାମମାନେ ଛନ୍ତି	ଗାୟନ କରନ୍ତେ ତା' ନିତି	୧୩୯
	ଲଜ୍ଜାକୁ ଛାଡ଼ିକରି ପୁଣ	ଭ୍ରମଇ ନିଃସ୍ପୃହ ହୋଇଣ	୧୪୦
୪୦	ଏମନ୍ତ ବ୍ରତୀ[୧] ଯେଉଁ ନର	ସେ ନିଜ ପ୍ରିୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର	୧୪୧
	ନାମର କୀର୍ତ୍ତିରେ ହେଁ ବେଗ	ଜାତ ହୁଅନ୍ତେ ଅନୁରାଗ	୧୪୨
	ଶ୍ଳଥ ହୁଅନ୍ତେଣ ହୃଦୟ	ଉଚ୍ଚେ ହସଇ ଅତିଶୟ	୧୪୩
	କେତେବେଳରେ ସେ କାନ୍ଦଇ	ଆହ୍ୱାନ ଗାୟନ କରଇ	୧୪୪
	ବିବଶ ହୋଇ ସେ କାଳରେ	ଉନ୍ମାଦପ୍ରାୟେ ନୃତ୍ୟ କରେ	୧୪୫
୪୧	ଆକାଶ ପବନ ଅନିଳ	ପୃଥିବୀ ଜ୍ୟୋତି[୨] ଯେ ସଲିଳ	୧୪୬
	ଯେ ଜୀବମାନେ ଦିଗ ପୁଣ	ବୃକ୍ଷାଦି ଯେ ସ୍ଥାବରଗଣ	୧୪୭
	ନଦୀସମୁଦ୍ରମାନ ଯେତେ	ଯେ କିଛି ଜୀବ ଏ ଜଗତେ	୧୪୮
	ଏ ସର୍ବେ ଦେହ ଶ୍ରୀହରିର	ଏମନ୍ତ ଜାଣିଣ ସେ ନର	୧୪୯
	ଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନମସ୍କାର	କରଇ ସଙ୍ଗ ନାହିଁ ତାର	୧୫୦
୪୨	ଏ ସଂସାରରେ ଯେଉଁ ଜନ	ହରିଙ୍କି ହୁଅଇ ପ୍ରପନ୍ନ	୧୫୧
	ତାହାର ଭକ୍ତି ହୋଏ ଜାତ	ରୂପକୁ[୩] ଦେଖଇ ସାକ୍ଷାତ	୧୫୨
	ବିରକ୍ତି ଗୃହେ ଅତିଶୟେ	ଏ ତିନି ଏକାବେଳେ ହୋଏ	୧୫୩
	ଯେସନେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ ଲୋକର	ପ୍ରତିଗ୍ରାସରେ ହେଁ ଉଦର	୧୫୪
	ପୂରଇ ସୁଖ ହୋଏ ଜାତ	ଆବର କ୍ଷୁଧା ହୋଏ ହତ	୧୫୫
୪୩	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ହେ ରାଜନ	ଯେବଣ ବଇଷ୍ଣବ ଜନ	୧୫୬
	ଅଚ୍ୟୁତ ପାଦପଦ୍ମ ଦୁଇ	ଏ ଅନୁବୃତ୍ତିରେ ଭଜଇ	୧୫୭
	ଭକ୍ତି ବିରକ୍ତି ହୋଏ ତାର	ରୂପକୁ ଦେଖଇ କୃଷ୍ଣର	୧୫୮
	ତଦନ୍ତେ ଲଭଇ ତୁରିତ	ଉତ୍ତମ ମୁକ୍ତିକି ସାକ୍ଷାତ	୧୫୯

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୪୪	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ସେ ରାଜନ	କହନ୍ତି ଶୁଣ ଋଷିଜନ	୧୬୦
	କହ ହେ ବୈଷ୍ଣବ ଜନଙ୍କୁ	କରନ୍ତି ସେ ଯେଉଁ ଧର୍ମକୁ	୧୬୧
	ଯେମନ୍ତ ସ୍ୱଭାବ ତାଙ୍କର	ଯେମନ୍ତରୂପେ ସେ ଆବର	୧୬୨
	ଭ୍ରମନ୍ତି ଲୋକଙ୍କ ସମୀପେ	ଯାହା ବୋଲନ୍ତି ଯେଉଁ ରୂପେ	୧୬୩
	ଯେଉଁ ଚିହ୍ନରେ ଅତିଶୟ	ହୁଅନ୍ତି ଭଗବାନପ୍ରିୟ	୧୬୪

ଶ୍ରୀହବିରୁବାଚ

୪୫	ରାଜା ପୁଛନ୍ତେ ଏ ବଚନ	ହବି[୪] କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ	୧୬୫
	ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ସହିତେ ଶ୍ରୀହରି	ସର୍ବଭୂତରେ ଥାନ୍ତି ପୂରି	୧୬୬
	ଆତ୍ମଭାବରେ ଆପଣାର	ସଂଯୋଗ ଅଛି ତାଙ୍କ ଠାର	୧୬୭

୧. ବୁଦ୍ଧି । ୨. ତେଜ । ୩. ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ରୂପକୁ । ୪. ହରି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସ୍ୱଦେହେ ଈଶ୍ୱରଠାବରେ	। ସେ ସର୍ବ ଭୂତ ଏକତ୍ୱରେ	।।	୧୬୮
	ପୂରିଅଛନ୍ତି ହେ ରାଜନ	। ଏହା ଯେ କରେ ବିଲୋକନ	।।	୧୬୯
	ସେ ବଇଷ୍ଣବଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	। ଉତ୍ତମ ଅଟେ ଏ ସଂସାରେ	।।	୧୭୦
୪୬	ଈଶ୍ୱରେ ପ୍ରେମ-ଆଚରଣ	। ଭକ୍ତ ଲୋକରେ ମିତ୍ରପଣ	।।	୧୭୧
	ମୂର୍ଖ ଲୋକରେ ଦୟା କରେ	। କ୍ଷମା କରଇ ଶତ୍ରୁଠାରେ	।।	୧୭୨
	ଏହା ଯେ କରେ ଆଚରଣ	। ମଧ୍ୟମ ବୈଷ୍ଣବ ସେ ପୁଣ	।।	୧୭୩
୪୭	ଯେ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ପ୍ରତିମାରେ	। ପୂଜଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ	।।	୧୭୪
	ଭକ୍ତଙ୍କୁ ଅନ୍ୟଲୋକଙ୍କୁ ହି	। କିଛି ହିଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ କରଇ	।।	୧୭୫
	ହେ ନୃପ ! ଯେ କରେ ଏମନ୍ତ	। ସେ ଭକ୍ତ ପ୍ରାକୃତ ବିଖ୍ୟାତ	।।	୧୭୬
୪୮	ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କରେ ପୁଣ	। ଅର୍ଥଙ୍କୁ କଲେ ହେଁ ଗ୍ରହଣ	।।	୧୭୭
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଠାରେ ଚିତ୍ତ ଦେଇ	। ଦ୍ୱେଷ ନ କରେ ହୃଷ୍ଟ ନୋହି	।।	୧୭୮
	ବିଷ୍ଣୁର ମାୟା ଏ ସଂସାର	। ଏରୂପେ ଦେଖଇ ଯେ ନର	।।	୧୭୯
	ସେ ବଇଷ୍ଣବମାନଙ୍କରେ	। ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟଇ ଏ ସଂସାରେ	।।	୧୮୦
୪୯	ଦେହର ଜନ୍ମନାଶ ଦୁଇ	। ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କରେ ଦୁଃଖ ହୋଇ	।।	୧୮୧
	ପ୍ରାଣରୁ କ୍ଷୁଧା ହୋଏ ଜାତ	। ମନରୁ ଭୟ ଉପଗତ	।।	୧୮୨
	ବୁଦ୍ଧିରୁ ତୃଷ୍ଣା ଉତପନ୍ନ	। ସଂସାରଧର୍ମଟି ଏମାନ	।।	୧୮୩
	ଏଣେ ଯେ ନୁହଇ ମୋହିତ	। ସୁମରି କୃଷ୍ଣର ଚରିତ	।।	୧୮୪
	ବୈଷ୍ଣବଜନମାନଙ୍କରେ	। ଉତ୍ତମ ଅଟେ ସେ ସଂସାରେ	।।	୧୮୫
୫୦	ଯେ କାମ କର୍ମ ବୀଜମାନ	। ଯେ ବା ବାସନାମାନ ଆନ	।।	୧୮୬
	ଏ ଚାରି କଥା ଯାହା ଚିତ୍ତେ	। ଜାତ ନୁହଇ କଦାଚିତେ	।।	୧୮୭
	ଶ୍ରୀବାସୁଦେବ ଯା' ଆଶ୍ରୟ	। ସେ ବଇଷ୍ଣବ ଅତିଶୟ	।।	୧୮୮
୫୧	ଉତ୍ତମ ଜନ୍ମରେ କର୍ମରେ	। ବର୍ଣ୍ଣରେ ଆଶ୍ରମେ ଜାତିରେ	।।	୧୮୯
	ଦେହରେ କିଛି ଅହଂଭାବ	। ନ କରେ ଯେବଣ ମାନବ	।।	୧୯୦
	ଏ ସଂସାରରେ ଅତିଶୟ	। ଅଟେ ସେ ଶ୍ରୀହରିର ପ୍ରିୟ	।।	୧୯୧
୫୨	ଏ ଦ୍ରବ୍ୟ ମୋର ଏ ପରର	। ଏରୂପେ ନାହିଁ ଯା' ବିଚାର	।।	୧୯୨
	ଆତ୍ମାରେ ଭେଦ ନ କରଇ	। ସର୍ବଭୂତରେ ସମ ହୋଇ	।।	୧୯୩
	ଶାନ୍ତିକି ଲଭଇ ଆବର	। ଉତ୍ତମ ବୈଷ୍ଣବ ସେ ନର	।।	୧୯୪
୫୩	ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟସଂପତ୍ତିନିମିତ୍ତେ	। ଲବ ନିମିଷ ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରେ	।।	୧୯୫
	ପାଦପଦ୍ମରୁ ଶ୍ରୀହରିର	। ଚଳଇ ନାହିଁ ଯେଉଁ ନର	।।	୧୯୬
	ବୈଷ୍ଣବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ	। ତା' ବୁଦ୍ଧି ନୁହଇ କୁଣ୍ଠିତ	।।	୧୯୭
	ଅଜିତେ[୧] ଆତ୍ମା ଯାହାଙ୍କର	। ଏମନ୍ତ ଯେତେ ସୁରନର	।।	୧୯୮
	ଖୋଜୁଛନ୍ତି ଏ ତୋଷଚିତ୍ତେ	। ଯେଉଁ ପାଦକୁ ଏ ଜଗତେ	।।	୧୯୯

୧. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଠାରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୫୪	ବହୁତ ପରାକ୍ରମ ଯହିଁ	ସେ କୃଷ୍ଣପାଦାଙ୍ଗୁଳି ଯେହି	‖	୨୦୦
	ତା' ନଖମଣିକିରଣରେ	ତୁଟିଲା ସଂତାପ ଯହିଁରେ	‖	୨୦୧
	ସେ ହୃଦୟରେ ଯଉଁ ଜନ	ନିତ୍ୟେ ଭଜନ୍ତି ଭଗବାନ	‖	୨୦୨
	ତାଙ୍କର କାହୁଁ ସଂଭବିବ	ସଂସାରତାପତ୍ରୟଭାବ	‖	୨୦୩
	ଚନ୍ଦ୍ରଉଦୟରେ ଯେରୂପ	ନ ଥାଏ ରବିଙ୍କର ତାପ	‖	୨୦୪
୫୫	ଡାକିଲା ମାତ୍ରକେ ଅବଶେ	ଅଶେଷ ପାପକୁ ଯେ ନାଶେ	‖	୨୦୫
	ଯାହା ହୃଦୟକୁ ସେ ହରି	କ୍ଷଣେ ନ ଯାନ୍ତି ଛାଡ଼ିକରି	‖	୨୦୬
	ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	ସେ ଅଟେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏ ସଂସାରେ	‖	୨୦୭
	ଯେଣୁ ସେ କରିଥାଇ ବଦ୍ଧ	ପ୍ରେମରଜ୍ଜୁରେ କୃଷ୍ଣପାଦ	‖	୨୦୮
	ସୁଜନମାନଙ୍କର ହିତେ	ଶ୍ରୀ ଏକାଦଶ ଭାଗବତେ[୧]	‖	୨୦୯
	ଭଣଇ ବିପ୍ର ଦୀନବନ୍ଧୁ	ଯେଣେ ତରିବ ଭବସିନ୍ଧୁ	‖	୨୧୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ
ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ବସୁଦେବନାରଦସଂବାଦେ ଜାୟନ୍ତେୟୋପାଖ୍ୟାନେ
ବିଦେହପ୍ରଶ୍ନୋ ନାମ ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ‖

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ମାୟାତଦ୍‌ତରଣବ୍ରହ୍ମକର୍ମପ୍ରଶ୍ନଚତୁଷ୍ଟୟେ ।
ତୃତୀୟେ ତୂତ୍ତରଂ ଦତ୍ତମାର୍ଷଭୈର୍ମୁନିଭିଃ ପୃଥକ୍ ‖ ୧

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୧	କହନ୍ତି ବିଦେହ ରାଜନ	ଶୁଣିବା ଆହେ ଋଷିଜନ	‖	୧
	ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ପରମ ଈଶ୍ୱର	ମାୟାବୀମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କର	‖	୨
	ଯେ ମାୟା ମୋହିତ କରଇ	ତାହା ଶୁଣିମା ଅର୍ଥେ ମୁହିଁ	‖	୩
	ଇଚ୍ଛା କରୁଛି ଏବେ ପୁଣ	ହେ ଋଷିମାନେ ତାହା ଭଣ	‖	୪
୨	ହରିର କଥାସୁଧାରସ	ସଂସାରତାପର ବିନାଶ	‖	୫
	ତୁମ୍ଭ ବଚନୁ ଏହା ଶୁଣି	ସଂତୋଷ ହେଉ ନାହିଁ ପୁଣି	‖	୬
	ସଂସାରତାପେ ମୁଁ ତାପିତ	ଯେଣୁ ମୁଁ ମରିବି ନିୟତ	‖	୭

ଶ୍ରୀଅନ୍ତରିକ୍ଷ ଉବାଚ

୩	କହୁଅଛନ୍ତି ଅନ୍ତରିକ୍ଷ	ନିର୍ଗୁଣ ବ୍ରହ୍ମରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ	‖	୮
	ଯେ ବିପରୀତ ଏ ଆତ୍ମାର	ସେହିଟି ମାୟା ଈଶ୍ୱରର	‖	୯

୧. ଭାଷାଗୀତେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯଉଁ ମାୟାରେ ଏ ଜଗତ । ସେ ପ୍ରଭୁ କଲେ ବିନିର୍ମିତ ।। ୧୦
ସେ ମହାପ୍ରଭୁ ଯେ ଈଶ୍ୱର । ଆଦ୍ୟ ପୁରୁଷ ଅବତାର ।। ୧୧
ଯଉଁ ଶକ୍ତିରେ ଆତ୍ମା ହୋଇ । ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଠାରେ ରହି ।। ୧୨
ସର୍ଜିଣ ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ । ସେ ମହାଭୂତରେ ଜଗତ ।। ୧୩
ସର୍ଜିଲେ ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ହୋଇ । ଜୀବର ବନ୍ଧ[୧] ମୋକ୍ଷ ପାଇଁ ।। ୧୪
୪ ଏ ରୂପେ ପଞ୍ଚମହାଭୂତେ । ସୃଷ୍ଟି ସର୍ଜିଣ ମହାଭୂତେ ।। ୧୫
ରହି ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିରୂପରେ । ମନରେ ଦଶ ଇନ୍ଦ୍ରିୟରେ ।। ୧୬
ବିଭାଗ କରିଣ ଆତ୍ମାକୁ । ଭଜିଲେ ସର୍ବ ବିଷୟକୁ ।। ୧୭
୫ ସେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିରୂପେ ଥାନ୍ତେ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାନ୍ତେ ।। ୧୮
ସେ ଦ୍ୱାରେ ବିଷୟମାନଙ୍କୁ । ଭୁଞ୍ଜି ସେ ଜୀବ ଏ ଦେହକୁ ।। ୧୯
ଆତ୍ମା ବୋଲିଣ ଜାଣିଥାଇ । ଆସକ୍ତ ଦେହାଦିରେ ହୋଇ ।। ୨୦
୬ ସେ ଜୀବ କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟଦ୍ୱାରେ । ପୂର୍ବବାସନାସହିତରେ ।। ୨୧
କର୍ମ କରନ୍ତେ ଦେହ ପାଇ । ଅଛଇ ସୁଖଦୁଃଖ ଯହିଁ ।। ୨୨
ଘେନି ସେ କର୍ମଫଳଗଣ । ସଂସାରେ କରଇ ଭ୍ରମଣ ।। ୨୩
୭ ଏମନ୍ତ ରୂପେ ସେ ପୁରୁଷ । ଯହିଁ ଅମଙ୍ଗଳ ଅଶେଷ ।। ୨୪
ସେ କର୍ମଗତିଙ୍କି ଲଭନ୍ତେ । ଜଗତପ୍ରଳୟପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ।। ୨୫
ବହୁତ ଜନମ ମରଣ । ଲଭଇ ଅବଶ ହୋଇଣ ।। ୨୬
୮ ହୁଅନ୍ତେ ପଞ୍ଚ-ମହାଭୂତ । ବିନାଶହେତୁ ଉପସ୍ଥିତ ।। ୨୭
ସେ ନିମିରାଜ ତତକାଳ । ଅନାଦିନିଧନ ସେ କାଳ ।। ୨୮
ସ୍ଥୂଳସୂକ୍ଷ୍ମରୂପ କାର୍ଯ୍ୟକୁ । ଆଣଇ ପ୍ରକୃତିପାଖକୁ ।। ୨୯
୯ ଶଏ ବରଷ ପରିଯନ୍ତେ । ଉତ୍‌କଟ ହୋଇ ଏ ଜଗତେ ।। ୩୦
ହେ ନୃପ ! ଅନାବୃଷ୍ଟି ହେବ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସଂଭବିବ ।। ୩୧
ତିନି ଲୋକକୁ ସେ କିରଣେ । ସନ୍ତପ୍ତ କରିବଇଁ କ୍ଷଣେ ।। ୩୨
୧୦ ଆରମ୍ଭି ପାତାଳତଳରୁ । ସଂକରଷଣଙ୍କ ମୁଖରୁ ।। ୩୩
ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଜଳିବ ଅନଳ । ପବନେ କମ୍ପନ୍ତେ ତତ୍‌କାଳ ।। ୩୪
ଦଗ୍‌ଧ କରନ୍ତେ ବସୁନ୍ଧରୀ । ବଢ଼ିବ ସର୍ବଦିଗ ପୂରି ।। ୩୫
୧୧ ସମ୍ବର୍ତ୍ତନାମେ ମେଘଗଣ । ଶଏ ବରଷଯାଏ ପୁଣ ।। ୩୬
ହସ୍ତିଶୁଣ୍ଢର ପରିମାଣେ । ବୃଷ୍ଟି କରିବେ ଧାରାଗଣେ ।। ୩୭
ସେ ଜଳମାନଙ୍କେ ବିରାଟ । ତକ୍ଷଣେ ହେବ ଅପ୍ରକଟ ।। ୩୮
୧୨ ଉପାଧି ହୁଅନ୍ତେ ବିନାଶ । ହେ ନୃପ ! ବିଧାତା ପୁରୁଷ ।। ୩୯
ବିରାଟ ଛାଡ଼ି ତଦନ୍ତରେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇବ ବ୍ରହ୍ମରେ ।। ୪୦

---

୧. ବିଷୟଭୋଗ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ନାଶ ହୁଅନ୍ତେ କାଷ୍ଠମାନ	। ଯେସନେ ଲିଭଇ ଦହନ	।।	୪୧
୧୩	ଭୂମିର ଗନ୍ଧଗୁଣମାନ	। ହରନ୍ତେ ପ୍ରଳୟପବନ	।।	୪୨
	ଧରଣୀ ଲୀନ ହୋଏ ଜଳେ	। ପୁଣି ସେ ଜଳ ହିଁ ସେ କାଳେ	।।	୪୩
	ରସକୁ ହରନ୍ତେ ସେ ବାତ	। ତେଜରେ ମିଶଇ ତୁରିତ	।।	୪୪
୧୪	ପ୍ରଳୟକାଳ ଅନ୍ଧକାର	। ରୂପକୁ କରନ୍ତେ ସଂହାର	।।	୪୫
	ତେଜ ହିଁ ମିଶଇ ଅନିଳେ	। ସ୍ପରଶଗୁଣକୁ ସେ କାଳେ	।।	୪୬
	ଆକାଶ ହରନ୍ତେ ପବନ	। ଆକାଶେ ହୁଅଇ ବିଲୀନ	।।	୪୭
	କାଳସ୍ୱରୂପୀ ସେ ଈଶ୍ୱର	। ଶବ୍ଦକୁ କରନ୍ତେ ସଂହାର	।।	୪୮
	ସେ ଆକାଶ ହିଁ ସେ କାଳରେ	। ମିଶଇ ତାମସାହଂକାରେ	।।	୪୯
୧୫	ବୁଦ୍ଧି ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣେ ପୁଣ	। ମିଶନ୍ତି ରାଜସେ ତକ୍ଷଣ	।।	୫୦
	ଦେବତାସହିତରେ ମନ	। ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଅହଂକାରେ ଲୀନ	।।	୫୧
	ଏରୂପେ ତ୍ରିବିଧାହଂକାରେ	। ନିଜ ଗୁଣଙ୍କ ସହିତରେ	।।	୫୨
	ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱରେ ହୋନ୍ତି ଲୀନ	। ମହତ ପ୍ରକୃତି ସଙ୍ଗେଣ	।।	୫୩
୧୬	ଶୁଣ ବିଦେହନରସାଇଁ	। ଭଗବାନର ମାୟା ଏହି	।।	୫୪
	ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥିତି ନାଶ ତିନି	। କରଇ ତିନିଗୁଣ ଘେନି	।।	୫୫
	ଆମ୍ଭେ ବର୍ଣ୍ଣିଲୁଁ ଏହା ପୁଣ	। ଆଉ କି କରିବ ଶ୍ରବଣ	।।	୫୬

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୧୭	ଋଷି କହନ୍ତେ ଏ ବଚନ	। କହନ୍ତି ବିଦେହରାଜନ	।।	୫୭
	ଅଜ୍ଞ ପୁରୁଷ ଯେତେ ଛନ୍ତି	। ସେ ଯାହା ତରି ନ ପାରନ୍ତି	।।	୫୮
	ସେ ମାୟାକୁ ହିଁ ଈଶ୍ୱରର	। ଯେମନ୍ତେ ଆହେ ମୁନୀଶ୍ୱର	।।	୫୯
	ତରନ୍ତି ସ୍ଥୂଳବୁଦ୍ଧି ନରେ	। ସେ କଥା କହ ମୋ' ଆଗରେ	।।	୬୦

ଶ୍ରୀପ୍ରବୁଦ୍ଧ ଉବାଚ

୧୮	ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ଋଷି ଏ ବାକ୍ୟକୁ	। କହନ୍ତି ନିମିରାଜନଙ୍କୁ	।।	୬୧
	ଦୁଃଖବିନାଶନିମିତ୍ତରେ	। ସୁଖକୁ ଲଭିବା ଇଚ୍ଛାରେ	।।	୬୨
	କର୍ମରେ ହୁଅନ୍ତି ତତ୍ପର	। ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମୀ ଯେତେ ନର	।।	୬୩
	ତାଙ୍କର ଫଳବିପରୀତ	। ସଂସାରେ ଦେଖିବ ସାକ୍ଷାତ	।।	୬୪
୧୯	ଯେ ନିତ୍ୟେ ଦିଏ କଷ୍ଟମାନ	। ଦୁର୍ଲଭ ମୃତ୍ୟୁର ସମାନ	।।	୬୫
	ଏମନ୍ତ ବିତ୍ତରେ ମାନବ	। ଅର୍ଜଇ ଯେତେକ ବିଭବ	।।	୬୬
	ଗୃହ କଳତ୍ର ପଶୁଗଣ	। ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ଆଦି ପୁଣ	।।	୬୭
	ଏ ସର୍ବେ ଅନିତ୍ୟ ଅଟନ୍ତି	। ଏଣେ ତାହାର କଉଁ ପ୍ରୀତି	।।	୬୮
୨୦	କର୍ମ ଅଧୀନ ଏ ଜଗତ	। କେବଳ ବିନାଶସହିତ	।।	୬୯
	ସମ ଅଧିକ ସହିତରେ	। ବିବାଦ ଯହିଁ ପରସ୍ପରେ	।।	୭୦

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳପତିମାନେ । ବିବାଦ କରନ୍ତି ଯେସନେ ॥ ୭୧
ଏମନ୍ତ ରୂପେ ହେ ରାଜନ । ନିତ୍ୟେ ଦେଖିବ ବିଜ୍ଞଜନ ॥ ୭୨
୨୧ ଯେ ଶାନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମ-ଅନୁଭବୀ । ବେଦତତ୍ତ୍ୱକୁ ଥିବେ ଭାବି ॥ ୭୩
ଭଜିବ ଯାଇଁ ସେ ଗୁରୁଙ୍କୁ । ଉତ୍ତମ ଶ୍ରେୟ ଜାଣିମାକୁ ॥ ୭୪
୨୨ ଆତ୍ମା ଦେବତା ପ୍ରାଏ କରି । ଗୁରୁଙ୍କୁ ଥିବ ଅନୁସରି ॥ ୭୫
ଶିଖିବ ଭାଗବତ ଧର୍ମ । କପଟ ଛାଡ଼ିଣ ଉତ୍ତମ ॥ ୭୬
ଯେ ଧର୍ମଦ୍ୱାରା ନାରାୟଣ । କରନ୍ତି ନିଜକୁ ପ୍ରଦାନ ॥ ୭୭
୨୩ ସତ୍‌ସଙ୍ଗ କରି ପ୍ରଥମରୁ । ମନ ରୁନ୍ଧିବ ସବୁଠାରୁ ॥ ୭୮
ଦୟା କରିବ ହୀନ ଜନେ । ମିତ୍ରତ୍ୱ କରିବ ସମାନେ ॥ ୭୯
ଉତ୍ତମ ଜନେ ପଚାରିବ । ଯେ ବା ଉଚିତ ତା' ଶିଖିବ ॥ ୮୦
୨୪ ବାହ୍ୟ ଅନ୍ତରେ ଶୁଦ୍ଧଭାବ । କରି ସ୍ୱଧର୍ମ ଆଚରିବ ॥ ୮୧
ବୃଥାବଚନ ନ କହିବ । ପ୍ରାଣିମାତ୍ରକେ କ୍ଷମା ଥିବ ॥ ୮୨
କରିବ ବେଦାଦି ପଠନ । ନିର୍ମଳ କରିଥିବ ମନ ॥ ୮୩
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ[1] କୁ ସିଦ୍ଧ[2] କରି । ଜନ୍ତୁରେ ହିଂସା ନ ବିଚାରି ॥ ୮୪
ଶୀତ ଉଷ୍ଣାଦି ଋତୁଙ୍କରେ । ଯେ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଏ ସଂସାରେ ॥ ୮୫
ନ ଘେନି ଭଲମନ୍ଦ ତହିଁ । ବର୍ତ୍ତିବ ସମତ୍ୱରେ[3] ରହି ॥ ୮୬
୨୫ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦସ୍ୱରୂପରେ । ଆବର ନିୟନ୍ତା ରୂପରେ ॥ ୮୭
ଆତ୍ମା ଈଶ୍ୱର ବେନି ଭାବ । ସମସ୍ତ ଭୂତେ ବିଚାରିବ ॥ ୮୮
ରହିବ ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥଳରେ । ମମତା ଛାଡ଼ି ଗୃହାଦିରେ ॥ ୮୯
ବିଜନ ସ୍ଥାନରେ ପତିତ । ହୋଇ ଯେ ଥିବ ଛିଣ୍ଡା ବସ୍ତ୍ର ॥ ୯୦
କିମ୍ବା ଶୁଦ୍ଧ ବଲ୍‌କଲମାନ । ଲଭି କରିବ ପରିଧାନ ॥ ୯୧
ଯେ କିଛି ଦଇବେ ମିଳିବ । ତହିଁରେ ସନ୍ତୋଷ ଲଭିବ ॥ ୯୨
୨୬ ଶ୍ରୀଭାଗବତଶାସ୍ତ୍ରେ ଅତି । ଶ୍ରଦ୍ଧା କରିବ ନିତି ନିତି ॥ ୯୩
ହେ ନୃପ ! ଅନ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରଙ୍କରେ । ନିନ୍ଦା ନ କରିବ କାହିଁରେ ॥ ୯୪
ପ୍ରାଣାୟାମରେ ହେଁ ମନର । ମୌନ ହୁଅନ୍ତେ ବଚନର ॥ ୯୫
କର୍ମର ଚେଷ୍ଟା ନ କରନ୍ତେ । ଦଣ୍ଡ ବହିବ ପୁଣ ନିତ୍ୟେ ॥ ୯୬
ଯଥାର୍ଥ ବଚନ କହିବ । ବାହ୍ୟେ ଅନ୍ତରେ ଶାନ୍ତ ହେବ ॥ ୯୭
୨୭ ଅଦ୍ଭୁତକର୍ମା ଭଗବାନ । ତା' ଜନ୍ମ-କର୍ମ-ଗୁଣମାନ ॥ ୯୮
କରିବ ଶ୍ରବଣ କୀର୍ତ୍ତନ । ଧ୍ୟାନ କରିବ ପ୍ରତିଦିନ ॥ ୯୯
ହରିନିମନ୍ତେ ସାବଧାନ । କରିବ ସର୍ବ ଚେଷ୍ଟାମାନ ॥ ୧୦୦
୨୮ ଯାଗ ତପସ୍ୟା ଜପ ଦାନ । ଯେ ଅବା ସଦାଚାରମାନ ॥ ୧୦୧

---

୧. ଋତୁକାଳେ ସ୍ୱଦାରନିୟମାଦି ଗୃହସ୍ଥର ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ । ୨. ଶିକ୍ଷା । ୩. ସମଭାବେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯହିଁ ଆପଣା ସ୍ପୃହା ହେବ	। ତା' ନେଇ କୃଷ୍ଣେ ସମର୍ପିବ	।।	୧୦୨
	ଭାର୍ଯ୍ୟା ତନୟ ନିକେତନ	। ଯେ ଅବା ନିଜ ପ୍ରାଣମାନ	।।	୧୦୩
	ଈଶ୍ୱରଠାରେ ଏହା ସର୍ବ	। ସେବକଭାବେ ସମର୍ପିବ	।।	୧୦୪
୨୯	ଯାହାଙ୍କ ଆତ୍ମା, ନାଥ ହରି	। ଏମନ୍ତେ ଯେତେ ଦେହଧାରୀ	।।	୧୦୫
	ତାହାଙ୍କ ଠାରେ ମିତ୍ରପଣ	। ନିତ୍ୟେ କରିବ ଆଚରଣ	।।	୧୦୬
	ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ଯେ ଦୁଇ	। ତାଙ୍କୁ ପୂଜିବ ପ୍ରୀତ ହୋଇ	।।	୧୦୭
	ଯେ ଭକ୍ତ ସାଧୁଜନମାନେ	। ତାଙ୍କୁ ପୂଜିବ ପ୍ରତିଦିନେ	।।	୧୦୮
୩୦	ପବିତ୍ର କୃଷ୍ଣଯଶମାନ	। ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟେ କରିବ ଗାୟନ	।।	୧୦୯
	ପରସ୍ପରରେ ତହିଁ ପ୍ରୀତି	। କରି ଲଭିବ ସୁଖ ଅତି	।।	୧୧୦
	ସମସ୍ତ ଦୁଃଖର ନିବୃତ୍ତି	। ଶିକ୍ଷା କରିବ ମନେ ଚିନ୍ତି	।।	୧୧୧
	ସ୍ୱୟଂ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇଥିବ	। ଏ ସର୍ବ ଶିକ୍ଷା ଆଚରିବ	।।	୧୧୨
୩୧	ଯେ ପାପସମୂହକୁ ହରେ	। ସେ ଶ୍ରୀହରିଙ୍କି ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟରେ	।।	୧୧୩
	ସ୍ମରନ୍ତେ ସ୍ମରଣ କରାନ୍ତେ	। ସାଧନଭକ୍ତି ଉପୁଜନ୍ତେ	।।	୧୧୪
	ପ୍ରେମଲକ୍ଷଣା ଭକ୍ତି ଯେହି	। ତହିଁରୁ ଜାତ ହୋନ୍ତେ ସେହି	।।	୧୧୫
	ଉଦ୍‌ଗତପୁଲକ ଶରୀର	। ଧାରଣ କରନ୍ତି ସେ ନର	।।	୧୧୬
୩୨	ଅଚ୍ୟୁତଚିନ୍ତାରେ ସେ କାଳେ	। କାନ୍ଦନ୍ତି ଅବା କେତେବେଳେ	।।	୧୧୭
	କରନ୍ତି କେତେବେଳେ ହାସ	। ଲଭନ୍ତି ଆନନ୍ଦବିଶେଷ	।।	୧୧୮
	ସେ ଅଲୌକିକ ଭକ୍ତଗଣେ	। କହନ୍ତି ପୁଣ କଉଁ କ୍ଷଣେ	।।	୧୧୯
	ନାଚନ୍ତି କରନ୍ତି ଗାୟନ	। ଯେ ବା କୃଷ୍ଣର ଲୀଳାମାନ	।।	୧୨୦
	କରନ୍ତି ଅଭିନୟ ପୁଣ	। ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଭଗବାନ	।।	୧୨୧
	ତଦନ୍ତେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ପାଇ	। ତୁନି ହୁଅନ୍ତି ସୁଖୀ ହୋଇ	।।	୧୨୨
୩୩	ଏ ରୂପେ ଆହେ ନୃପୋତ୍ତମ	। ଶିଖିବ ଭାଗବତ ଧର୍ମ	।।	୧୨୩
	ଭକ୍ତି ହୁଅନ୍ତେ ତହୁଁ ଜାତ	। ହରିଙ୍କି ଲଭିଣ ସାକ୍ଷାତ	।।	୧୨୪
	ଦୁସ୍ତର ମାୟାକୁ ସଂସାରେ	। ତରି ଯାଆନ୍ତି ସାଧୁ ନରେ	।।	୧୨୫

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୩୪	କହନ୍ତି ବିଦେହରାଜନ	। ହେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀ ଋଷିଜନ	।।	୧୨୬
	ଯାହାଙ୍କ ନାମ ନାରାୟଣ	। ସେ ପରମାତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମ ପୁଣ	।।	୧୨୭
	ଏ ତିନିଶବ୍ଦନିଷ୍ଠ ଯେହି	। ତାହା ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦିଅ କହି	।।	୧୨୮

ଶ୍ରୀପିପ୍‌ପଳାୟନ ଉବାଚ

୩୫	ପିପ୍‌ପଳାୟନ କହୁଛନ୍ତି	। ଆହେ ବିଦେହ ନରପତି	।।	୧୨୯
	ସୃଷ୍ଟି-ଉଦ୍‌ପତ୍ତି ସ୍ଥିତି ନାଶେ	। ହେତୁ ରୂପରେ ଯେ ପ୍ରକାଶେ	।।	୧୩୦
	ଯେ ସ୍ୱୟଂ ହେତୁଶୂନ୍ୟ ପୁଣ	। ଜାଣ ସେହିଟି ନାରାୟଣ	।।	୧୩୧

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସ୍ୱପ୍ନ-ଜାଗର-ସୁଷୁପ୍ତିରେ । ଯେ ଛନ୍ତି ପୁଣି ହିଁ ବାହ୍ୟରେ ।। ୧୩୨
ବ୍ରହ୍ମ ବୋଲିଣ ତାଙ୍କୁ ଜାଣ । ଦେହ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ମନ-ପ୍ରାଣ ।। ୧୩୩
ଯେଣେ ଚେତନା ଲଭିଛନ୍ତି । ଯେ ଏମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାନ୍ତି ।। ୧୩୪
ସେ ପରମାତ୍ମା ରୂପେ ଖ୍ୟାତ । ଏ ତିନି ଜାଣ ଏକତତ୍ତ୍ୱ ।। ୧୩୫
୩୬ ପରମ ତତ୍ତ୍ୱ ଅଟେ ଏହି । ଏହାଙ୍କୁ ମନ ଜାଣେ ନାହିଁ ।। ୧୩୬
ବଚନ ଚକ୍ଷୁ ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରାଣ । ଅଥବା ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ।। ୧୩୭
ଏ ଲଭି ନାହାନ୍ତି ଯାହାଙ୍କୁ । ଦେଖ ଯେସନେ ଅନଳକୁ ।। ୧୩୮
ନିଜ ଅଂଶରୁ ଉତପନ୍ନ । ଯେତେକ ଅଗ୍ନିକଣାମାନ ।। ୧୩୯
ପ୍ରକାଶ କରି ନ ପାରନ୍ତି । ଦଗ୍ଧ କରିବାକୁ କି ଶକ୍ତି ।। ୧୪୦
ସେ ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରମାଣ ଆତ୍ମାରେ । ଯାକୁ ଶବ୍ଦ ହିଁ ସାକ୍ଷାତ୍‌କାରେ ।। ୧୪୧
ନ କହି କହେ ଅର୍ଥଦ୍ୱାରେ । ନିଜ ବୋଧକ-ଅଭାବରେ ।। ୧୪୨
ବୋଲନ୍ତେ ଏ ନୋହି ଏ ନୋହି । ଯେ ଅବଶିଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ୱ ସେହି ।। ୧୪୩
୩୭ କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣ ଆଦି ଯେତେ । ବ୍ରହ୍ମ ଅଟନ୍ତି ଏ ସମସ୍ତେ ।। ୧୪୪
ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣଙ୍କ ପୁଣ । ଯେଣୁ ସେ ବ୍ରହ୍ମ ହିଁ କାରଣ ।। ୧୪୫
ଦେବତା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବିଷୟ । ଯେ ଦୁଃଖସୁଖ ଫଳଦ୍ୱୟ ।। ୧୪୬
ସେ ବ୍ରହ୍ମ ବ୍ୟାପି ଏ ରୂପରେ । ବହୁତ ନାନା ଶକ୍ତି ଧରେ ।। ୧୪୭
ପ୍ରଥମୁଁ ଯଉଁ ବ୍ରହ୍ମ ଏକ । ସେ ଯେବେ ହୁଅଇ ବ୍ୟାପକ ।। ୧୪୮
ସେ ସତ୍ତ୍ୱ-ରଜ-ତମ ହୋଇ । ତ୍ରିଗୁଣେ ପ୍ରକୃତି ବୋଲାଇ ।। ୧୪୯
କ୍ରିୟାଶକ୍ତିରେ ସୂତ୍ର ହୋଇ । ଜ୍ଞାନରେ ମହତତ୍ତ୍ୱ ସେହି ।। ୧୫୦
ଜୀବ ବୋଲନ୍ତି ତାକୁ ପୁଣ । ଅହଂକାରଟି ସେହି ଜାଣ ।। ୧୫୧
୩୮ ଆତ୍ମାର ଜନ୍ମ-ମୃତ୍ୟୁ ନାହିଁ । ବୃଦ୍ଧି ନ ଲଭେ କ୍ଷୀଣ ନୋହି ।। ୧୫୨
ବାଳ-ଯୁବାଦି ଦେହ ଯେତେ । ତାହାଙ୍କ କାଳକୁ ଦେଖନ୍ତେ ।। ୧୫୩
ଦେଖନ୍ତେ ସର୍ବ ସାକ୍ଷିରୂପେ । ପ୍ରକାଶେ ଯେ ଜ୍ଞାନସ୍ୱରୂପେ ।। ୧୫୪
ସର୍ବଦା ସମସ୍ତ ଦେଶରେ । ସେ ଆତ୍ମା ବ୍ୟାପିଛି ଶରୀରେ ।। ୧୫୫
ଇନ୍ଦ୍ରିୟବଳେ ସେ ଜ୍ଞାନ ହିଁ । ନାନା ରୂପରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ହୋଇ ।। ୧୫୬
ଯେସନେ ପ୍ରାଣ ଅଟେ ଏକ । ସମସ୍ତ ଦେହରେ ଅନେକ ।। ୧୫୭
୩୯ ଅଣ୍ଡଜ ଜରାୟୁଜ ଦୁଇ । ସ୍ୱେଦଜ ଉଦ୍ଭିଦଜ ଯେହି ।। ୧୫୮
ଏ ଚାରିଠାରେ ପ୍ରାଣ ରହି । ଜୀବକୁ ଅନୁବର୍ତ୍ତି ଥାଇ ।। ୧୫୯
ହେ ନୃପ ! ଜାଗ୍ରତ ଦଶାରେ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ଚେଷ୍ଟା କରେ ।। ୧୬୦
ଘେନି ସେ ଜାଗ୍ରତସଂସ୍କାର । ସ୍ୱପ୍ନରେ ଥାଇ ଅହଂକାର ।। ୧୬୧
ସୁଷୁପ୍ତି ଦଶାରେ ଏ ବେନି । ଲୀନ ହୁଅନ୍ତେ ଜ୍ଞାନ ଘେନି ।। ୧୬୨
ଆତ୍ମାଟି ନିର୍ବିକାରେ ଥାଇ । ଛାଡ଼ିଣ ଲିଙ୍ଗଶରୀର ହିଁ ।। ୧୬୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ହେ ନିମିରାଜନ ସେ କାଳେ	। ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ଯୋଗବଳେ	।। ୧୬୪
	ସୁଷୁପ୍ତିସାକ୍ଷୀ ସେ ଆତ୍ମାର	। ସ୍ୱରୂପ କରୁଁ ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର	।। ୧୬୫
୪୦	ସେ ପଦ୍ମନାଭ-ପଦ୍ମପାଦେ	। ଯେବେ ଭଜଇ ଅପ୍ରମାଦେ	।। ୧୬୬
	ସୁଦୃଢ଼ ଭକ୍ତି ହୋଏ ଜାତ	। ଯେ ଗୁଣକର୍ମରୁ ସଂଭୂତ	।। ୧୬୭
	ସେ ଚିତ୍ତପାପମାନଙ୍କୁ ହିଁ	। ଭକ୍ତିରେ ବିନାଶ କରଇ	।। ୧୬୮
	ନିର୍ମଳ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ଚିତ୍ତ	। ସାକ୍ଷାତେ ଲଭେ ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ	।। ୧୬୯
	ନିର୍ମଳ ହୁଅନ୍ତେ ନୟନେ	। ସବିତା ପ୍ରକାଶେ ଯେସନେ	।। ୧୭୦

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୪୧	ଏମନ୍ତ ଋଷିମୁଖୁଁ ଶୁଣି	। କହନ୍ତି ନିମିରାଜା ପୁଣି	।। ୧୭୧
	କର୍ମଯୋଗକୁ କହ ମୋତେ	। ଯେଣେ ପୁରୁଷ ସିଦ୍ଧ ହୋନ୍ତେ	।। ୧୭୨
	ଛାଡ଼ି ସକଳ କର୍ମମାନ	। ଲଭଇ କର୍ମଶୂନ୍ୟ ଜ୍ଞାନ	।। ୧୭୩
୪୨	ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ ରାଜା ଆମ୍ଭ ତାତ	। ତାଙ୍କ ନିକଟେ ଏ ବୃତ୍ତାନ୍ତ	।। ୧୭୪
	ସନକାଦିଙ୍କୁ ପୂର୍ବକାଳେ	। ମୁଁ ପଚାରିଲି କୁତୂହଳେ	।। ୧୭୫
	ନ କହିଲେ ସେ ବ୍ରହ୍ମସୁତେ	। ତହିଁ କାରଣ କହ ମୋତେ	।। ୧୭୬

ଶ୍ରୀଆବିର୍ହୋତ୍ର ଉବାଚ

୪୩	ରାଜା ପୁଛନ୍ତେ ଏତେମାତ୍ର	। କହୁଅଛନ୍ତି ଆବିର୍ହୋତ୍ର	।। ୧୭୭
	ବେଦବିହିତ ବୋଲି କର୍ମ	। ନିଷିଦ୍ଧ କର୍ମଟି ଅକର୍ମ	।। ୧୭୮
	ବିହିତ କର୍ମ ଯେ ଆବର	। ବିକର୍ମ ତା' ନ କରିବାର	।। ୧୭୯
	ଏ ବେଦବାଦ ଅଟେ ମତ	। ଯେଣୁ ଈଶ୍ୱରୁଁ ବେଦ ଜାତ	।। ୧୮୦
	ତେଣୁ କର୍ମାଦିରେ ପଣ୍ଡିତେ	। ମୋହିତ ହୁଅନ୍ତି ଜଗତେ	।। ୧୮୧
୪୪	ସ୍ୱର୍ଗନିମିତ୍ତେ କର୍ମ କରେ	। ମୋକ୍ଷନିମିତ୍ତେ ନ ଆଚରେ	।। ୧୮୨
	ପରୋକ୍ଷବାଦ ବେଦେ ଏହି	। ମୂର୍ଖଙ୍କ ବୁଝିବାର ପାଇଁ	।। ୧୮୩
	ଯେସନେ ପିତା ବାଳକକୁ	। ପାନ କରାନ୍ତେ ଔଷଧକୁ	।। ୧୮୪
	ଦେବି ମୁଁ ଖଣ୍ଡଲଡୁମାନ	। କର ଏ ଔଷଧକୁ ପାନ	।। ୧୮୫
	ଏ ଲୋଭେ ଔଷଧ ପିଆଇ	। ଖଣ୍ଡଲଡୁକୁ ପଛେ ଦେଇ	।। ୧୮୬
	ବେଦବାକ୍ୟ ହିଁ ସେ ରୂପରେ	। ଲୋଭାନ୍ତେ ସ୍ୱର୍ଗାଦି ଫଳରେ	।। ୧୮୭
	କର୍ମର ମୋକ୍ଷକୁ ବିଚାରି	। କର୍ମବିଧାନ ଅଛି କରି	।। ୧୮୮
୪୫	ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ନ ଜିଣି	। ମୂର୍ଖ ଅଟଇ ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀ	।। ୧୮୯
	ବେଦବିହିତ କର୍ମଗଣ	। ଯେବେ ନ କରେ ଆଚରଣ	।। ୧୯୦
	କର୍ମରହିତ ଅଧର୍ମରେ	। ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତରେ ପୁଣି ମରେ	।। ୧୯୧
୪୬	ବେଦୋକ୍ତ କର୍ମକୁ ଯେ କରେ	। ଆସକ୍ତ ନୋହି ସେ ଫଳରେ	।। ୧୯୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କର୍ମ ଈଶ୍ୱରେ ସମର୍ପଇ	। ନୈଷ୍କର୍ମ୍ୟସିଦ୍ଧି ସେ ଲଭଇ	।।	୧୯୩
	ଖଣ୍ଡଲଡ଼ୁକ ପ୍ରାଏ ଅତି	। ରୁଚିବା ଅର୍ଥେ ଫଳଶ୍ରୁତି	।।	୧୯୪
୪୭	ହୃଦୟଗ୍ରନ୍ଥିକି ଜୀବର	। ଶୀଘ୍ରେ ନାଶିବ ଯେଉଁ ନର	।।	୧୯୫
	ବୈଦିକ ତାନ୍ତ୍ରିକ ବିଧିରେ	। ହରିଙ୍କି ପୂଜିବ ନିତ୍ୟରେ	।।	୧୯୬
୪୮	ଆଚାର୍ଯ୍ୟଠାରୁ ହେ ରାଜନ	। ଲଭିଣ ଅନୁଗ୍ରହମାନ	।।	୧୯୭
	ତା'ଠାରୁ ଶିଖି ଆଗମଂକୁ	। ପୂଜା କରିବ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ	।।	୧୯୮
	ଯହିଁ ଆପଣା ଅଭିମତ	। ସେ ମୂର୍ତ୍ତି କରିବ ନିର୍ମିତ	।।	୧୯୯
୪୯	ସ୍ନାନ ଆଦିରେ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ	। ଦେବତା ଅଭିମୁଖେ ରହି	।।	୨୦୦
	ପ୍ରାଣସଂଯମ ଭୂତଶୁଦ୍ଧି	। ଆଦିରେ ପିଣ୍ଡକୁ ବିଶୋଧି	।।	୨୦୧
	ଉତ୍ତମ ନ୍ୟାସମାନଙ୍କରେ	। ରକ୍ଷା କରିଣ କଳେବରେ	।।	୨୦୨
	ଏ ରୂପେ ବିଧିନିଷ୍ଠ ଜନ	। କରିବ ହରିଙ୍କି ଅର୍ଚ୍ଚନ[1]	।।	୨୦୩
୫୦	ଯେ ପୁଷ୍ପ ଆଦି ଦ୍ରବ୍ୟମାନ	। [2]ଜନ୍ତ୍ୱାଦିଶୋଧନଦ୍ୱାରେଣ	।।	୨୦୪
	କ୍ଷିତିକୁ ସଂମାର୍ଜନାଦିରେ	। ଆତ୍ମାକୁ ଅବ୍ୟଗ୍ରତାଦ୍ୱାରେ	।।	୨୦୫
	ମୂର୍ତ୍ତିକୁ କ୍ଷାଳନ-ଲେପନ	। ଆଦିରେ କରି ନିଷ୍ପାଦନ[3]	।।	୨୦୬
	ଆସନ ପ୍ରୋକ୍ଷଣ କରିଣ	। ହୃଦୟେ ଆତ୍ମାକୁ ପୂଜିଣ	।।	୨୦୭
	ଯଥାଶକ୍ତିରେ ସଂପାଦନ	। କରିଣ ଉପଚାରମାନ	।।	୨୦୮
	ତେଣେ-ଅର୍ଚ୍ଚା-ଆଦିରେ ପୁଣ	। କରିବ ଗୋବିନ୍ଦ ପୂଜନ	।।	୨୦୯
୫୧	ପାଦ୍ୟଅର୍ଘ୍ୟାଦି ପାତ୍ରମାନ	। ଏ ଅନ୍ତେ କରିଣ କଳ୍ପନ	।।	୨୧୦
	ହୃଦୟେ ପୂଜିତ ଯେ ହରି	। ତାଙ୍କୁ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ଧ୍ୟାନ କରି	।।	୨୧୧
	ହୃଦାଦି ମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କେଣ	। ଆବର ମୂଳମନ୍ତ୍ରେ ପୁଣ	।।	୨୧୨
	ନ୍ୟାସ କରିଣ ଦେବତାଙ୍କୁ	। କରିବ ଉତ୍ତମ ପୂଜାକୁ	।।	୨୧୩
୫୨	ହୃଦୟ ଆଦି ଯେହୁ ଅଙ୍ଗ	। ସୁଦର୍ଶନାଦି ଯେ ଉପାଙ୍ଗ	।।	୨୧୪
	ଆୟୁଧ ଭୂଷଣାଦି ଯେତେ	। ପାର୍ଷଦମାନଙ୍କ ସହିତେ	।।	୨୧୫
	ସେ ସେହି ମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କି ପୂଜାରେ	। ପୂଜିବ ଆପଣା ମନ୍ତ୍ରରେ	।।	୨୧୬
	ପାଦ୍ୟାର୍ଘ୍ୟ ଆଚମନାଦିରେ	। ସ୍ନାନ-ବସନ-ଭୂଷଣରେ	।।	୨୧୭
୫୩	ଗନ୍ଧ କୁସୁମ ଅକ୍ଷତରେ	। ମାଲ୍ୟରେ ଧୂପରେ ଦୀପରେ	।।	୨୧୮
	ଦିବ୍ୟ ନୈବେଦ୍ୟ ଦେଇ କରି	। ପୂଜିବ ବିଧିମତେ ହରି	।।	୨୧୯
	ପଢ଼ି ଉତ୍ତମ ସ୍ତୁତିମାନ	। ତଦନ୍ତେ କରିବ ବନ୍ଦନ	।।	୨୨୦
୫୪	ତନ୍ମୟ କରି ହେ ରାଜନ	। ଆତ୍ମାକୁ କରିବ ଚିନ୍ତନ	।।	୨୨୧
	ପୂଜା କରିଣ ପ୍ରତିମାକୁ	। ମସ୍ତକେ ଘେନି ନିର୍ମାଲ୍ୟକୁ	।।	୨୨୨
	ସ୍ୱସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାପି ଭଗବାନ	। ସମାପ୍ତ କରିବ ପୂଜନ	।।	୨୨୩

୧. ଅର୍ଚ୍ଚନପ୍ରକାରକୁ ।　　୨. କୀଟ ଆଦି ବାହାର କରି ଦେଇ ।　　୩. ପୂଜାଯୋଗ୍ୟ କରି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୫୫ ଆହେ ରାଜନ ଏ ରୂପରେ । ଅଗ୍ନି ଭାସ୍କର ଜଳାଦିରେ ।। ୨୨୪
ହୃଦୟେ ଅତିଥିରେ ପୁଣ । ଯେ ଆତ୍ମାରୂପୀ ନାରାୟଣ ।। ୨୨୫
ତାଙ୍କୁ ପୂଜଇ ଯେଉଁ ଜନ । ମୁକ୍ତି ସେ ଲଭଇ ବହନ ।। ୨୨୬
ସୁଜନମାନଙ୍କର ହିତେ । ଶ୍ରୀଏକାଦଶ ଭାଷାଗୀତେ ।। ୨୨୭
ଭଣଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ । ଚିନ୍ତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦାମ୍ବୁଜ ।। ୨୨୮

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଜାୟନ୍ତେୟୋପାଖ୍ୟାନେ
ଶ୍ରୀବିଦେହପ୍ରଶ୍ନୋ ନାମ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚତୁର୍ଥେ ତ୍ୱବତାରେହାପ୍ରଶ୍ନସ୍ୟୋତ୍ତରମୁକ୍ତବାନ୍ ।
ଜୟନ୍ତୀନନ୍ଦନୋ ନାମ୍ନା ଦ୍ରୁମିଳୋ ନରସତ୍ତମଃ ।। ୧

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୧ ବିଦେହଦେଶ ନରପତି । ପୁଣି ଋଷିଙ୍କି ପଚାରନ୍ତି ।। ୧
ହେ ମୁନିଜନେ ଏ ସଂସାରେ । ଯେବଣ ଯେବଣ ଜନ୍ମରେ ।। ୨
ଯେତେ ଯେତେକ କର୍ମମାନ । କରୁଅଛନ୍ତି ଭଗବାନ ।। ୩
କରିବେ କଲେ ଯାହା ପୂର୍ବ । ତା' ଆମ୍ଭ ଆଗେ କହ ସର୍ବ ।। ୪

ଶ୍ରୀଦ୍ରୁମିଳ ଉବାଚ

୨ ପ୍ରଶ୍ନ କରନ୍ତେ ନରପତି । ଦ୍ରୁମିଳ ଏବେ କହୁଛନ୍ତି ।। ୫
ଅନନ୍ତ ଅନନ୍ତଗୁଣଙ୍କୁ । ଯେ ଇଚ୍ଛା କରେ ଗଣିମାକୁ ।। ୬
ସେ ଅତି ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧି ନର । ବହୁତ କାଳରେ ଭୂମିର ।। ୭
ଧୂଳିମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଜନ । କଷ୍ଟରେ କରିବ ଗଣନ ।। ୮
ଅଖିଳଶକ୍ତିଯୁତ ହରି । ଗୁଣକୁ ଗଣି ସେ ନ ପାରି ।। ୯
୩ ହେ ନିମିରାଜ ଏବେ ଶୁଣ । ସେ ଆଦିଦେବ ନାରାୟଣ ।। ୧୦
ଆପଣ କଲେ ଯା' ନିର୍ମିତ । ଘେନି ସେ ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ ।। ୧୧
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ରଚନା କରିଣ । ନିଜ ଅଂଶରେ ତହିଁ ପୁଣ ।। ୧୨
ଲୀଳାରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ପୁରୁଷ ସଂଜ୍ଞାକୁ ଲଭିଲେ ।। ୧୩
୪ ଯେଉଁ ପୁରୁଷ ଅବତାର । ଦେହେ ରହିଛି ତିନିପୁର ।। ୧୪
ଯାହା ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ଦଶ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପରିଚାର ।। ୧୫
ଦେହ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟଶକ୍ତି ବେନି । କ୍ରିୟାମାନଙ୍କୁ ମିଶି ତିନି ।। ୧୬
ଏ ଯାହା ପ୍ରାଣରୁ ସଂଭୂତ । ଯହିଁରୁ ସ୍ୱତଃ ଜ୍ଞାନ ଜାତ ।। ୧୭

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସତ୍ତ୍ୱାଦି ତିନି ଗୁଣ ଘେନି	। ସ୍ଥିତି ଉତ୍ପତ୍ତି ଲୟ ତିନି	।।	୧୮
	ପୁରୁଷରୂପେ ନାରାୟଣ	। କରୁଅଛନ୍ତି ବିନିର୍ମାଣ	।।	୧୯
୫	ହେ ନିମିରାଜନ ଆଦ୍ୟରେ	। ଜଗତସର୍ଜନା ଅର୍ଥରେ	।।	୨୦
	ଯା' ରଜୋଗୁଣରୁ ଉତ୍ପତ୍ତି	। ବ୍ରହ୍ମା ହୋଇଲେ ଶତଧୃତି	।।	୨୧
	ଯେ ବିପ୍ରଧର୍ମକୁ ପାଳନ୍ତି	। ସେ ବିଷ୍ଣୁ ସର୍ବଯଜ୍ଞପତି	।।	୨୨
	ପାଳନ-ଅର୍ଥେ ଜଗତର	। ଯା' ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣେ ଅବତାର	।।	୨୩
	ରୁଦ୍ର ହିଁ ତମୋଗୁଣେ ଜାତ	। ହୋଇଲେ ପ୍ରଳୟନିମିତ୍ତ	।।	୨୪
	ଏରୂପେ ପ୍ରଜାଙ୍କ ହେତୁରୁ	। ଜାତ ହୁଅନ୍ତି ଯାହା ଠାରୁ	।।	୨୫
	ଉତ୍ପତ୍ତି ପାଳନ ସଂହାର	। ସେ ଆଦ୍ୟ ପୁରୁଷାବତାର	।।	୨୬
୬	ଦକ୍ଷଦୁହିତା ନାମ ମୂର୍ତ୍ତି	। ଧର୍ମର ଭାର୍ଯ୍ୟା ସେ ଅଟନ୍ତି	।।	୨୭
	ନର ନାରାୟଣ ରୂପରେ	। ଜନ୍ମ ହୋଇଲେ ତାଙ୍କ ଠାରେ	।।	୨୮
	ସେ ଋଷିଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶାନ୍ତ ଅତି	। ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ଯା' କହିଛନ୍ତି	।।	୨୯
	ସ୍ୱୟଂ ତା' କରି ଆଚରଣ	। ଆଜ ହିଁ ରହିଛନ୍ତି ପୁଣ	।।	୩୦
	ଯାହାଙ୍କ ଚରଣନଳିନ	। ସେବନ୍ତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଋଷିଗଣ	।।	୩୧
୭	ସ୍ୱର୍ଗସ୍ଥାନକୁ ଏ ମୋହର	। କରନ୍ତି ଘେନିମା ବିଚାର	।।	୩୨
	ବାସବ କରି ଏ ଶଙ୍କାକୁ	। ଗଣସହିତେ କନ୍ଦର୍ପକୁ	।।	୩୩
	ତାଙ୍କ ତପସ୍ୟାନାଶକାମେ	। ପେଷିଲେ ବଦରିକାଶ୍ରମେ	।।	୩୪
	ବସନ୍ତ ମନ୍ଦବାତ ସଙ୍ଗେ	। ଅପ୍‌ସରାଗଣ ଘେନି ରଙ୍ଗେ	।।	୩୫
	କାମ ହିଁ ଯାଇ ସେ ସ୍ଥାନରେ	। ନାରୀଙ୍କ କଟାକ୍ଷବାଣରେ	।।	୩୬
	ବିନ୍ଧିଲା ଋଷିଙ୍କ ମନକୁ	। ନ ଜାଣି ତାଙ୍କ ମହିମାକୁ	।।	୩୭
୮	ଜାଣି ବାସବ-ଅପରାଧ	। ସେ ଆଦିଦେବ ଛାଡ଼ି କ୍ରୋଧ	।।	୩୮
	ଭୟେ କମ୍ପନ୍ତେ ଦେବଗଣ	। ତାହାଙ୍କୁ କହିଲେ ହସିଣ	।।	୩୯
	ହେ ଦେବବଧୂ ହେ ପବନ	। ଭୟ ନ କର ହେ ମଦନ	।।	୪୦
	ଘେନ ଆମ୍ଭର ଏ ପୂଜାକୁ	। ଶୂନ୍ୟ ନ କର ଆଶ୍ରମକୁ	।।	୪୧
୯	ଅଭୟଦାତା ଭଗବାନ	। କହନ୍ତେ ଏ ରୂପେ ବଚନ	।।	୪୨
	ଆହେ ବିଦେହରାଜା ଶୁଣ	। କନ୍ଦର୍ପ ଆଦି ଦେବଗଣ	।।	୪୩
	ଲାଜେ ଲୁଆଇଁ ବଦନକୁ	। ବିନୟେ କହିଲେ ତାହାଙ୍କୁ	।।	୪୪
	ଆତ୍ମାରେ କରନ୍ତି ରମଣ	। ଯେତେ ଅଛନ୍ତି ଧୀରଗଣ	।।	୪୫
	ସେମାନେ ତୁମ୍ଭ ପଦ୍ମପାଦେ	। ସେବା କରନ୍ତି ଅପ୍ରମାଦେ	।।	୪୬
	ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ଅବିକାରୀ	। ମାୟାରହିତ ଆହେ ହରି	।।	୪୭
	ଏ କଥାମାନ ତୁମ୍ଭ ଠାରେ	। ବିଚିତ୍ର ନୁହେଁ ସ୍ୱଭାବରେ	।।	୪୮
୧୦	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରନ୍ତି ସେବନ	। ଏମନ୍ତ ଯେତେ ଭକ୍ତ ଜନ	।।	୪୯
	ସ୍ୱସ୍ଥାନ ସ୍ୱର୍ଗ ଛାଡ଼ି କରି	। ଚଳନ୍ତେ ବଇକୁଣ୍ଠପୁରୀ	।।	୫୦

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତାଙ୍କର ଦେବତାଏ ନିତି । ବହୁତ ବିଘ୍ନ ଆଚରନ୍ତି ॥ ୫୧
ଯାଗରେ ନିଜ ଭାଗମାନ । ଦେବଙ୍କୁ କରନ୍ତି ଯେ ଦାନ ॥ ୫୨
ତାଙ୍କ ବିଘ୍ନକୁ ଦେବମାନେ । କରନ୍ତି ନାହିଁ ଏ ଭୁବନେ ॥ ୫୩
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଦେବଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ତୁମ୍ଭେ ଯାହାଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କର ॥ ୫୪
ସେମାନେ କରନ୍ତି ଅର୍ପଣ । ବିଘ୍ନମସ୍ତକେ ସ୍ୱଚରଣ ॥ ୫୫
୧୧ ଯେ କ୍ଷୁଧାତୃଷା ବେନି ଆନ । ବରଷା-ଶୀତ-ଗ୍ରୀଷ୍ମମାନ ॥ ୫୬
ପ୍ରାଣ ପବନ ଜିହ୍ୱାରସ । ଶିଶ୍ନାଦି ଭୋଗ ଯେ ବିଶେଷ ॥ ୫୭
ଏମନ୍ତେ ଯେତେ ଭୋଗମାନ । ଦୁସ୍ତର ଜଳଧି ସମାନ ॥ ୫୮
ଏହା ତରିଣ କେହୁ ନରେ । ବୁଡ଼ନ୍ତି ଗୋଷ୍ପଦଜଳରେ ॥ ୫୯
କ୍ରୋଧ କରନ୍ତେ ତତକାଳ । ସମସ୍ତ ହୁଅଇ ବିଫଳ ॥ ୬୦
ଦୁଷ୍କର ତପମାନଙ୍କୁ ହିଁ । ବୃଥା ଛାଡ଼ନ୍ତି ଶାପ ଦେଇ ॥ ୬୧
୧୨ ସେ ଦେବଗଣ ଏ ରୂପରେ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ସେ କାଳରେ ॥ ୬୨
ଅତି ଅଦ୍‌ଭୁତ ରୂପବନ୍ତ । ନାରୀଏ ହୋଇଲେ ସଂଭୂତ ॥ ୬୩
ମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଅଳଂକାରେ । ସେବା କରନ୍ତି ନିକଟରେ ॥ ୬୪
ସେ ପ୍ରଭୁ ଦେଖାଇଲେ ତାଙ୍କୁ । ତାଙ୍କର ଗର୍ବ ନାଶିବାକୁ ॥ ୬୫
୧୩ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ପ୍ରାୟେ ରୂପବତୀ । ଦେଖି ସେ ନାରୀଙ୍କି ଝଟତି ॥ ୬୬
ତାହାଙ୍କ ରୂପଗୁଣେ ଅତି । ହତ ହୋଇଲା ନିଜ କାନ୍ତି ॥ ୬୭
ସେ ଦେବଗଣ ଯେତେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସୁବାସେ ମୋହ ଗଲେ ॥ ୬୮
୧୪ ସେ ଦେବଦେବ ନାରାୟଣ । ଯେ ଛନ୍ତି ପ୍ରଣତ ହୋଇଣ ॥ ୬୯
ସେ ଦେବାନୁଚରଗଣଙ୍କୁ । ହସି କହିଲେ ଏ ବାକ୍ୟକୁ ॥ ୭୦
ଜଣେମାତ୍ରକ ଏ ନାରୀରୁ । ବରଣ କର ଆମ୍ଭ ଠାରୁ ॥ ୭୧
ସମାନରୂପ ଏ ତୁମ୍ଭର । ହେବ ଏ ଭୂଷଣ ସ୍ୱର୍ଗର ॥ ୭୨
୧୫ ହେ ନୃପ ! ଇନ୍ଦ୍ରଭୃତ୍ୟଗଣ । ସେ ଆଜ୍ଞା ସ୍ୱୀକାର କରିଣ ॥ ୭୩
ପ୍ରଣାମ କରି ଶ୍ରୀହରିଙ୍କି । ଅପ୍‌ସରାଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉର୍ବଶୀକି ॥ ୭୪
ଅଗ୍ରତେ କରିଣ ସତ୍ୱରେ । ଗମନ କଲେ ସ୍ୱର୍ଗପୁରେ ॥ ୭୫
୧୬ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରିଣ । ଶୁଣନ୍ତେ ସର୍ବ ଦେବଗଣ ॥ ୭୬
ସେମାନେ ନାରାୟଣବଳ । ବର୍ଣ୍ଣନ କଲେକ ସକଳ ॥ ୭୭
ଶୁଣିଣ ଇନ୍ଦ୍ର ତ୍ରସ୍ତ ହେଲେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ମୟ ଲଭିଲେ ॥ ୭୮
୧୭ ହଂସସ୍ୱରୂପ ଧରି କରି । କହିଲେ ଆତ୍ମଯୋଗ ହରି ॥ ୭୯
ସନକ ଆଦି ଚାରି, ଦତ୍ତ[୧] । ଋଷଭ ଦେବ ଆମ୍ଭ ତାତ ॥ ୮୦
ଜଗତମଙ୍ଗଳ ଅର୍ଥରେ । ଜନ୍ମିଲେ ବିଷ୍ଣୁ ହିଁ କଳାରେ ॥ ୮୧

୧. ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ବିଷ୍ଣୁ ଯାଇଁ ପାତାଳକୁ	।	ମାଇଲେ ମଧୁ ଦାନବକୁ	॥	୮୨
	ହୟଗ୍ରୀବରୂପରେ ସେହି	।	ଆଣିଲେ ବେଦମାନଙ୍କୁ ହିଁ	॥	୮୩
୧୮	ପ୍ରଳୟେ ମତ୍ସ୍ୟରୂପେ ପୁଣ	।	ମନୁଙ୍କୁ କଲେ ସେ ରକ୍ଷଣ	॥	୮୪
	ଓଷଧିସହିତେ ସେ ଅତି	।	ରକ୍ଷା କଲେଟି ବସୁମତୀ	॥	୮୫
	ବରାହ ଅବତାର ଧରି	।	ଜଳଭିତରୁ ବସୁନ୍ଧରୀ	॥	୮୬
	ଉଦ୍ଧାର କରିଣ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ	।	ମାଇଲେ ଦୈତ୍ୟ ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷ	॥	୮୭
	କୂର୍ମରୂପରେ ସେ ଅନନ୍ତ	।	ଅମୃତ ମନ୍ଥନ ନିମିତ୍ତ	॥	୮୮
	ମନ୍ଦର ଅଦ୍ରିକି ପୃଷ୍ଠରେ	।	ଧଇଲେ ଲୀଳାମାତ୍ରକରେ	॥	୮୯
	ହରିରୂପରେ ଚତୁର୍ଭୁଜ	।	ଆର୍ତ୍ତେ ଡାକନ୍ତେ ଗଜରାଜ	॥	୯୦
	ଶରଣ ପଶନ୍ତେ ସେ ତାଙ୍କୁ	।	ରଖିଲେ ମାରି କୁମ୍ଭୀରକୁ	॥	୯୧
୧୯	ବାଳଖିଲ୍ୟ ଋଷିଏ ଯେତେ	।	କଶ୍ୟପଋଷିଙ୍କ ନିମିତ୍ତେ	॥	୯୨
	ସମିଧ ଆଣିବା କାଳରେ	।	ବୁଡ଼ିଲେ ଗୋଷ୍ପଦ ଜଳରେ	॥	୯୩
	ଇନ୍ଦ୍ର ହସନ୍ତେ ତହିଁ ତାଙ୍କୁ	।	ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ସେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ	॥	୯୪
	ସେ ବିପତ୍ତିରୁ ଚକ୍ରଧର	।	କଲେ ସେ ଋଷିଙ୍କି ଉଦ୍ଧାର	॥	୯୫
	ବୃତ୍ର-ଅସୁର ବଧ-ଅନ୍ତେ	।	ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାରେ ଇନ୍ଦ୍ର ଥାନ୍ତେ	॥	୯୬
	ଉଦ୍ଧାର କଲେ ତାଙ୍କୁ ପୁଣ	।	ଅନାଥ ଦେବନାରୀଗଣ	॥	୯୭
	ଅସୁରଗୃହେ ଥିଲେ ରହି	।	ରଖିଲେ ମାରି ଦୈତ୍ୟକୁ ହିଁ	॥	୯୮
	ନୃସିଂହ ଅବତାରେ ହରି	।	ହିରଣ୍ୟକଶିପୁକୁ ମାରି	॥	୯୯
	ସମସ୍ତ ସାଧୁଙ୍କୁ ନିର୍ଭୟ	।	କଲେ ସେକାଳେ ଅତିଶୟ	॥	୧୦୦
୨୦	ଦେବ-ଅସୁରଯୁଦ୍ଧକାଳେ	।	ଅସୁରପତିଙ୍କି ଟି ହେଳେ	॥	୧୦୧
	ମାଇଲେ ଦେବଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ	।	ଆବର ପ୍ରତି ମନ୍ୱନ୍ତରେ	॥	୧୦୨
	କରିଣ ଅବତାରମାନ	।	ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ତ୍ରିଭୁବନ	॥	୧୦୩
	ବାମନରୂପେ ଏଥୁ ଅନ୍ତେ	।	ବଳିକି ଯାଚଞ୍ଚା କରନ୍ତେ	॥	୧୦୪
	ଘେନି ତା’ ଠାରୁ ତ୍ରିଭୁବନ	।	ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ କଲେ ସେ ପ୍ରଦାନ	॥	୧୦୫
୨୧	ହୈହୟକୁଳନାଶପାଇଁ	।	ଭାର୍ଗବ ଅଗ୍ନି ପ୍ରାୟ ହୋଇ	॥	୧୦୬
	ପରଶୁରାମ ଅବତରି	।	ଏକବିଂଶତି ବାର କରି	॥	୧୦୭
	ମାରିଣ କ୍ଷତ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ	।	ପୃଥ୍ୱୀକି ଦେଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ	॥	୧୦୮
	ଶ୍ରୀରାମରୂପେ ଅବତରି	।	ସିନ୍ଧୁରେ ବନ୍ଧ ବାନ୍ଧିକରି	॥	୧୦୯
	ଲଙ୍କାସହିତେ ରାବଣକୁ	।	ମାରି ଯେ ଆଣିଲେ ସୀତାଙ୍କୁ	॥	୧୧୦
	ଯା’ କୀର୍ତ୍ତିମାନ ଲୋକଙ୍କର	।	ପାପକୁ କରଇ ସଂହାର	॥	୧୧୧
	ସେ ରଘୁନାଥ ସୀତାକାନ୍ତ	।	ହୋଇଅଛନ୍ତି ଜୟଯୁତ	॥	୧୧୨
୨୨	ଜନ୍ମବିହୀନ ସେ ଅନନ୍ତ	।	ଭୂଭାର ବିନାଶନିମିତ୍ତ	॥	୧୧୩
	ଯଦୁକୁଳରେ ଜାତ ହେବେ	।	ଯା’ କରି ନ ପାରନ୍ତି ଦେବେ	॥	୧୧୪

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ କର୍ମମାନ ହିଁ କରିବେ	। ପୁଣ ସେ ବୁଦ୍ଧରୂପୀ ହେବେ	॥	୧୧୫
	ଯଜ୍ଞକୁ ନୁହନ୍ତି ଭାଜନ	। ଯଜ୍ଞ କରନ୍ତେ ଦୈତ୍ୟଜନ	॥	୧୧୬
	ନାନାପ୍ରକାର ବେଦବାଦେ	। ତାଙ୍କୁ ମୋହିବେ ଅପ୍ରମାଦେ	॥	୧୧୭
	ପ୍ରାନ୍ତେ ସେ ପୁଣ କଲ୍‌କିରୂପେ	। ଭୂମି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ ଶୂଦ୍ର ନୃପେ	॥	୧୧୮
	ଅଧର୍ମବନ୍ତ ସେ ରାଜାଙ୍କୁ	। ମାରିଣ ସ୍ଥାପିବେ ଧର୍ମକୁ	॥	୧୧୯
୨୩	ବହୁତ ଯଶମାନେ ଯାର	। ଜଗତପତି ସେ ବିଷ୍ଣୁର	॥	୧୨୦
	ଏରୂପେ ଜନ୍ମ-କର୍ମମାନ	। ବହୁତ ହୋଇଛି ବର୍ଣ୍ଣନ	॥	୧୨୧
	ସେ କୃଷ୍ଣଚରଣଅମ୍ବୁଜ	। ଚିନ୍ତଇ[୧] ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	॥	୧୨୨
	ସୁଜନେ ନ ଧର ମୋ ଦୋଷ	। ଶୁଣି ଏ ଗୀତ ଲଭ ତୋଷ	॥	୧୨୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀନିମିଜାୟନ୍ତେୟୋପାଖ୍ୟାନେ
ଭଗବଦବତାର ବର୍ଣ୍ଣନଂ ନାମ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

ପଞ୍ଚମେ ଭକ୍ତିହୀନାନାଂ କା ନିଷ୍ଠା କୋ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ।
ପୂଜାବିଧିରିତି ପ୍ରଶ୍ନଦ୍ୱୟସ୍ୟୋତ୍ତରମୁଚ୍ୟତେ ॥ ୧ ॥

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୧	କହନ୍ତି ବିଦେହରାଜନ	। ହେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନୀ ଋଷିଜନ	॥	୧
	ପ୍ରାୟଶଃ ନ କରି ଭକ୍ତିକି	। ଯେ ନ ଭଜନ୍ତି ଶ୍ରୀହରିଙ୍କି	॥	୨
	ଜାଣି ନ ଥାନ୍ତି ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ	। କାମ ହିଁ ନୋହିଥାଇ ଶାନ୍ତ	॥	୩
	ଏରୂପେ ଯେତେଜନ ଛନ୍ତି	। କହ ତାଙ୍କର କଉଁ ଗତି	॥	୪

ଶ୍ରୀଚମସ ଉବାଚ

୨	ଚମସ କହୁଛନ୍ତି ପୁଣ	। ଆହେ ରାଜନ ଏବେ ଶୁଣ	॥	୫
	ପୁରୁଷମୁଖରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ	। ଜନ୍ମିଲେ ଘେନି ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ	॥	୬
	ବାହୁରୁ ସତ୍ତ୍ୱରଜତୁଲେ[୨]	। କ୍ଷତ୍ରିୟମାନେ ସମ୍ଭବିଲେ	॥	୭
	ଘେନିଣ ରଜତମ ଗୁଣ	। ଉରୁରୁ ବୈଶ୍ୟ ହେଲେ ପୁଣ	॥	୮
	ପାଦରୁ ତମଗୁଣତୁଲେ	। ଶୂଦ୍ରମାନେଟି ଉପୁଜିଲେ	॥	୯
	ଏରୂପେ ଆଶ୍ରମସହିତ	। ଏ ଚାରିବର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ଜାତ	॥	୧୦
୩	ଏ ଚାରି ବର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	। ଅଜ୍ଞ ଅଟନ୍ତି ଯଉଁ ନରେ	॥	୧୧
	ଯହୁଁ ଆପଣେ ହେଲେ ଜାତ	। ସେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଯେ ସାକ୍ଷାତ	॥	୧୨

୧. ଭଜଇ । ୨. ସହ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଭଜନ୍ତି ନାହିଁ ଅବା ପୁଣ	।	ଅବଜ୍ଞା କରନ୍ତି ଜାଣିଣ	।।	୧୩
	ସ୍ୱବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମରୁ ସେ ନରେ	।	ପଡ଼ନ୍ତି ଯାଇ ନରକରେ	।।	୧୪
୪	ହରିକଥାକୁ ଯେଉଁ ନର	।	ନ ଶୁଣି କରିଥାନ୍ତି ଦୂର	।।	୧୫
	ସେ ହରିକୀର୍ତ୍ତନକୁ ନିତି	।	ଯେ ପୁଣି ଦୂର କରିଥାନ୍ତି	।।	୧୬
	ଶୂଦ୍ରାଦି ନାରୀମାନେ ଯେତେ	।	ଏ ରୂପେ ଅଛନ୍ତି ଜଗତେ	।।	୧୭
	ତାହାଙ୍କୁ ତୁମ୍ଭ ପରା ଜନ	।	କରନ୍ତି ଅନୁଗ୍ରହମାନ	।।	୧୮
୫	ବିପ୍ର-କ୍ଷତ୍ରିୟ-ବୈଶ୍ୟମାନେ	।	ସୁଜନ୍ମେ ବେଦ-ଅଧ୍ୟୟନେ	।।	୧୯
	ହରିର ପାଦନିକଟକୁ	।	ଯୋଗ୍ୟ ହେଲେ ହେଁ ଲଭିବାକୁ	।।	୨୦
	ବେଦାର୍ଥବାଦେ ମୋହ ହୋଇ	।	କର୍ମଫଳରେ ଥାନ୍ତି ରହି	।।	୨୧
୬	କର୍ମକାଣ୍ଡରେ ରହି ନିତି	।	ମୋକ୍ଷ ହେବାକୁ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି	।।	୨୨
	ସ୍ୱଭାବେ ମୂର୍ଖଭାବ କରି	।	ନମ୍ର ହୋଇଣ ନ ପଚାରି	।।	୨୩
	ଆମ୍ଭେ ପଣ୍ଡିତ ଜନ ଅତି	।	ଏ ଅଭିମାନ କରିଥାନ୍ତି	।।	୨୪
	ଯାଗାଦି କରି ରହି ସ୍ୱର୍ଗେ	।	ଅପ୍‌ସରାମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗେ	।।	୨୫
	ବିହାର କରିବା ନିତ୍ୟରେ	।	ଏ ରମ୍ୟ ବେଦବାକ୍ୟଙ୍କରେ	।।	୨୬
	ମୋହିତ ହୋଇ ପ୍ରତିଦିନ	।	କହନ୍ତି ଏ ଚାଟୁବଚନ	।।	୨୭
୭	ରଜୋଗୁଣରେ ଥାନ୍ତି ପୂରି	।	ମାରଣ କର୍ମ ମନେ କରି	।।	୨୮
	କାମୁକ ଦାମ୍ଭିକ ସ୍ୱରୂପ	।	କରନ୍ତି ସର୍ପପ୍ରାୟେ କୋପ	।।	୨୯
	ସେ ଅଭିମାନୀ ପାପମତି	।	ଅଚ୍ୟୁତଭକ୍ତଙ୍କୁ ହସନ୍ତି	।।	୩୦
୮	ମୈଥୁନମାତ୍ର ସୁଖ ଯହିଁ	।	ସେ ଗୃହମାନଙ୍କରେ ରହି	।।	୩୧
	ନାରୀଙ୍କି କରି ଉପାସନ	।	ବହୁତ ମନୋରଥମାନ	।।	୩୨
	ବିଚାର କରୁଥାନ୍ତି ମନେ	।	ପରସ୍ପରରେ ପ୍ରତିଦିନେ	।।	୩୩
	ଅନ୍ନବିଧାନ ଦକ୍ଷିଣାକୁ	।	ନ ଦେଇ କରନ୍ତି ଯଜ୍ଞକୁ	।।	୩୪
	ଜୀବିକା ଅର୍ଥରେ କେବଳ	।	ନାଶ କରନ୍ତି ପଶୁକୁଳ	।।	୩୫
	ପଶୁହିଂସାରେ ଦୋଷ ଯେତେ	।	ତା' ନ ଜାଣନ୍ତି କଦାଚିତେ	।।	୩୬
୯	ଅତି ସଂପତ୍ତି ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟରେ	।	ଉତ୍ତମକୁଳ-ଉତ୍‌ପତ୍ତିରେ	।।	୩୭
	ବିଦ୍ୟାରେ ତ୍ୟାଗରେ ରୂପରେ	।	ବଳରେ କର୍ମମାନଙ୍କରେ	।।	୩୮
	ଯେବଣ ଗର୍ବ ଉପୁଜନ୍ତି	।	ତେଣେ ଯାଙ୍କର ଅନ୍ଧମତି	।।	୩୯
	ସେ ଲୋକେ ଈଶ୍ୱର ସହିତେ	।	ଶ୍ରୀହରିଭକ୍ତମାନ ଯେତେ	।।	୪୦
	ତାହାଙ୍କୁ ନିନ୍ଦନ୍ତି କେବଳ	।	ଯେଣୁ ସେମାନେ ଅତି ଖଳ	।।	୪୧
୧୦	ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ଠାରେ	।	ଆକାଶପ୍ରାୟେ ଯେ ନିତ୍ୟରେ	।।	୪୨
	ଅଛନ୍ତି ଆତ୍ମାରୂପେ ରହି	।	ଈଶ୍ୱର ରୂପେ ଛନ୍ତି ସେହି	।।	୪୩
	ଯେ ପ୍ରତିପାଦ୍ୟ ବେଦବାକ୍ୟେ	।	ତାକୁ ନ ଶୁଣି ମୂର୍ଖଲୋକେ	।।	୪୪
	ବହୁତ ମନୋରଥମାନ	।	କହି ବଞ୍ଚନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନ	।।	୪୫

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୧	ମୈଥୁନ, ଆମିଷ ଯେ ବେନି	।	ମଦ୍ୟସେବାକୁ ମିଶି ତିନି	।।	୪୬
	ସଂସାରେ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର	।	ଏଥିରେ ଥିଲେହେଁ ପ୍ରଚାର	।।	୪୭
	ଏଥିରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବା ପାଇଁ	।	ବେଦର ନିତ୍ୟବିଧି ନାହିଁ	।।	୪୮
	ବିବାହେ କରିବ ମୈଥୁନ	।	ଯଜ୍ଞରେ ଆମିଷ ଭୋଜନ	।।	୪୯
	ସୌତ୍ରାମଣିରେ ମଦ୍ୟସେବା	।	କରିବ ଏ ନିୟମେ ଅବା	।।	୫୦
	ନିବୃତ୍ତି-ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପୁଣ	।	ଏ ତିନି ବ୍ୟବସ୍ଥାବିଧାନ	।।	୫୧
୧୨	ଧର୍ମ ଯହିଁରେ ଏକ ଫଳ	।	ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ ହିଁ କେବଳ	।।	୫୨
	ମୋକ୍ଷକୁ ଦିଅଇ ଯେ ପୁଣ	।	ଏମନ୍ତ ଧନକୁ ଅର୍ଜଣ	।।	୫୩
	ଗୃହରେ ନେଇ ରଖିଥାନ୍ତି	।	କିଛି ହିଁ ତ୍ୟାଗ ନ କରନ୍ତି	।।	୫୪
	ଘୋର ମୃତ୍ୟୁ ଯେ ଅଛି ଦେହେ	।	ତାକୁ ନ ଦେଖନ୍ତି କେବେହେଁ	।।	୫୫
୧୩	ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ନାହିଁ ମଦ୍ୟପାନ	।	ଆଘ୍ରାଣ ଭକ୍ଷଣସମାନ	।।	୫୬
	ସେ ରୂପେ ପଶୁମାରଣ ହିଁ	।	ଦେବତା-ଅର୍ଥେ ହିଂସା ନୋହି	।।	୫୭
	ମୈଥୁନ ପୁତ୍ରନିମିତ୍ତରେ	।	ଦୋଷ ନୁହଇ ଏ ରୂପରେ	।।	୫୮
	ସୁଖାର୍ଥେ କଲେ ଦୋଷ ପୁଣ	।	ବିଶୁଦ୍ଧ ଧର୍ମଟି ଏ ଜାଣ	।।	୫୯
	ଏ ନିଜ ଧର୍ମକୁ ସଂସାରେ	।	ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଅଜ୍ଞ ନରେ	।।	୬୦
୧୪	ଏହା ନ ଜାଣି ଅଜ୍ଞଜନ	।	କରି ପଣ୍ଡିତ ଅଭିମାନ	।।	୬୧
	ନିଃଶଙ୍କ ହୋଇଣ କେବଳ	।	ନାଶ କରନ୍ତି ପଶୁକୁଳ	।।	୬୨
	ପଶୁଏ ପରଲୋକେ ପୁଣ	।	ତାହାଙ୍କୁ କରନ୍ତି ଭକ୍ଷଣ	।।	୬୩
୧୫	ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପୀ ଯେ ଶ୍ରୀହରି	।	ସମସ୍ତ ଦେହେ ଛନ୍ତି ପୂରି	।।	୬୪
	ତାହାଙ୍କୁ ପରକାୟଠାରେ	।	ଦ୍ୱେଷ କରନ୍ତି ଯଉଁ ନରେ	।।	୬୫
	ନିଜ ଦେହରେ ଅବିରତେ	।	ପୁତ୍ରକଳତ୍ରାଦିସହିତେ	।।	୬୬
	ସ୍ନେହ କରନ୍ତେ ପ୍ରତିଦିନ	।	ନରକେ ହୁଅନ୍ତି ପତନ	।।	୬୭
୧୬	ଯେ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ନ ଜାଣନ୍ତି	।	ମୂଢ଼ଭାବକୁ ତ୍ୟଜିଥାନ୍ତି	।।	୬୮
	ଧର୍ମାର୍ଥକାମେ ଆସକତ	।	କ୍ଷଣେହେଁ ନୁହନ୍ତି ଯେ ଶାନ୍ତ	।।	୬୯
	ନିନ୍ଦିତ ଅଟନ୍ତି ସେ ଲୋକେ	।	ଆପଣେ ପଡ଼ନ୍ତି ନରକେ	।।	୭୦
୧୭	ଏତେକ ଆତ୍ମଘାତୀ ନରେ	।	ଶାନ୍ତ ନୁହନ୍ତି ସ୍ୱଭାବରେ	।।	୭୧
	ଅଜ୍ଞାନକର୍ମେ ପ୍ରତିଦିନ	।	କରନ୍ତି ଜ୍ଞାନ ଅଭିମାନ	।।	୭୨
	କରନ୍ତି ଯେତେ ମନୋରଥ	।	କାଳ କରଇ ତାହା ବ୍ୟର୍ଥ	।।	୭୩
	କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରିଣ	।	ପଡ଼ନ୍ତି ନରକେ ଯାଇଣ	।।	୭୪
୧୮	ଜଗତେ ଛନ୍ତି ଯେତେ ନରେ	।	ବିମୁଖ କୃଷ୍ଣଭଜନରେ	।।	୭୫
	ଈଶ୍ୱରମାୟାରେ ରଚିତ	।	ଗୃହ-ସଂପତ୍ତି-ମିତ୍ର-ସୁତ	।।	୭୬
	ଏ ସର୍ବ ସଂପଦମାନଙ୍କୁ	।	ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲେ ଛାଡ଼ିବାକୁ	।।	୭୭
	ଏମାନ ଛାଡ଼ି ନରକରେ	।	ପଡ଼ନ୍ତି ଯାଇ ବଳାତ୍‌କାରେ	।।	୭୮

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ

୧୯　ଋଷିଙ୍କି କହନ୍ତି ରାଜନ　।　କେଉଁ କାଳରେ ଭଗବାନ　॥　୭୯
କି ବର୍ଣ୍ଣ କେମନ୍ତ ଆକାର　।　କେଉଁ ନାମରେ ତାଙ୍କୁ ନର　॥　୮୦
ପୂଜା କରନ୍ତି କି ବିଧିରେ　।　ଏ କଥା କହ ମୋ ଆଗରେ　॥　୮୧

ଶ୍ରୀକରଭାଜନ ଉବାଚ

୨୦　ପ୍ରଶ୍ନ କରନ୍ତେ ନରପତି　।　କରଭାଜନ କହୁଛନ୍ତି　॥　୮୨
ସତ୍ୟ ଦ୍ୱାପର ତ୍ରେତା କଳି　।　ଏ ଚାରିଯୁଗେ ବନମାଳୀ　॥　୮୩
ନାନାସ୍ୱରୂପବର୍ଣ୍ଣମାନ　।　କଲେ ବହୁତ ନାମମାନ　॥　୮୪
ନାନାବିଧିରେ ତାଙ୍କୁ ନରେ　।　ପୂଜା କରନ୍ତି ଏ ସଂସାରେ　॥　୮୫
୨୧　ସତ୍ୟଯୁଗରେ ଭଗବାନ　।　ଜଟିଳ ବଲ୍‌କଳବସନ　॥　୮୬
ଶୁକ୍ଳ ଅଟଇ ଦେହକାନ୍ତି　।　ଚାରିଭୁଜରେ ଶୋଭା ପାନ୍ତି　॥　୮୭
ଯଜ୍ଞୋପବୀତ କୃଷ୍ଣାଜିନ　।　ଯେ ଦଣ୍ଡ କମଣ୍ଡଳୁ ଆନ　॥　୮୮
ଅକ୍ଷସୂତ୍ର ହିଁ ଧରି କରି　।　ଦିଶନ୍ତି ଯେହ୍ନେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ　॥　୮୯
୨୨　ମନୁଷ୍ୟମାନେ ସେ କାଳରେ　।　ସମ ସୁହୃଦ ସବୁଠାରେ　॥　୯୦
ବିରୋଧ ଛାଡ଼ି ଶାନ୍ତମତି　।　ଶମ-ଦମରେ ହେଁ ସେ ନିତି　॥　୯୧
ଧ୍ୟାନ କରିଣ ସେ ଦେବଙ୍କୁ　।　ଆନନ୍ଦେ କରନ୍ତି ପୂଜାକୁ　॥　୯୨
୨୩　ସୁପର୍ଣ୍ଣ, ବୈକୁଣ୍ଠ, ଈଶ୍ୱର　।　ଅମଳ ଧର୍ମ ଯୋଗେଶ୍ୱର　॥　୯୩
ହଂସ ପୁରୁଷ ଅବ୍ୟକ୍ତ　।　ପରମ-ଆତ୍ମା ଯେ ବିଦିତ　॥　୯୪
ଏ ନାମମାନଙ୍କରେ ଜନ　।　ସେ ଯୁଗେ କରନ୍ତି ଗାୟନ　॥　୯୫
୨୪　ତ୍ରେତାଯୁଗରେ ସେ ଶ୍ରୀହରି　।　ଆରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଭୁଜ ଚାରି　॥　୯୬
ଯଜ୍ଞାଙ୍ଗମୂର୍ତ୍ତି ତ୍ରିମେଖଳ　।　ପିଙ୍ଗଳବର୍ଣ୍ଣ କେଶକୁଳ　॥　୯୭
ସ୍ରୁକ ସ୍ରୁବାଦି ପାତ୍ରମାନ　।　ଧରିଥାନ୍ତି ସେ ହେ ରାଜନ　॥　୯୮
୨୫　ଯେ ହରି ସର୍ବଦେବମୟ　।　ତାଙ୍କୁ ସେକାଳେ ଅତିଶୟ　॥　୯୯
ଧର୍ମିଷ୍ଠ ବେଦବାଦୀ ନରେ　।　ପୂଜନ୍ତି ବେଦୋକ୍ତ କର୍ମରେ　॥　୧୦୦
୨୬　ଯେ ପୃଶ୍ନିଗର୍ଭ ଯଜ୍ଞ ବିଷ୍ଣୁ　।　ଜୟନ୍ତ ସର୍ବଦେବ ଜିଷ୍ଣୁ　॥　୧୦୧
ଉରୁଗାୟ ଓ ଉରୁକ୍ରମ　।　ଯେ ପୁଣ ବୃଷାକପି ନାମ　॥　୧୦୨
ଏ ନାମମାନଙ୍କରେ ଜନ　।　ତ୍ରେତାରେ କରନ୍ତି ଗାୟନ　॥　୧୦୩
୨୭　ଦ୍ୱାପରେ ଶ୍ୟାମ ଭଗବାନ　।　ପୀତବସନ ପରିଧାନ　॥　୧୦୪
ଶଙ୍ଖଚକ୍ରାଦି ଆୟୁଧରେ　।　ଲକ୍ଷିତ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଆଦିରେ　॥　୧୦୫
ଧ୍ୱଜ ପଦ୍ମାଦି ଅଷ୍ଟାଦଶ　।　ଚିହ୍ନରେ ଅଟନ୍ତି ପ୍ରକାଶ　॥　୧୦୬
୨୮　ଛତ୍ର ଚାମର ଆଦିମାନ　।　ଯେ ମହାରାଜ ଚିହ୍ନ ଆନ　॥　୧୦୭
ତେଣେ ଲକ୍ଷିତ ଯେ ଶ୍ରୀହରି　।　ତାଙ୍କୁ ଜାଣିମା ଇଚ୍ଛା କରି　॥　୧୦୮

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ହେ ନୃପ ଏ ରୂପରେ ନରେ ।	ପୂଜନ୍ତି ବେଦ-ଆଗମରେ	॥ ୧୦୯
୨୯	ତୁମ୍ଭର ବାସୁଦେବ ନାମ ।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରୁଛୁଁ ପ୍ରଣାମ	॥ ୧୧୦
	ସଙ୍କରଷଣ ଅନିରୁଦ୍ଧ ।	ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନରୂପେ ତୁମ୍ଭେ ସିଦ୍ଧ	॥ ୧୧୧
	ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ଭଗବାନ ।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରୁଛୁଁ ବନ୍ଦନ	॥ ୧୧୨
୩୦	ଶ୍ରୀନାରାୟଣ ଋଷିବର ।	ମହାତ୍ମା ପୁରୁଷ ଈଶ୍ୱର	॥ ୧୧୩
	ସର୍ବପ୍ରାଣିଙ୍କ ଆତ୍ମାରୂପୀ ।	ବିଶ୍ୱ-ଈଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ	॥ ୧୧୪
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଆମ୍ଭେ ସର୍ବନର ।	ନିତ୍ୟେ କରୁଛୁଁ ନମସ୍କାର	॥ ୧୧୫
୩୧	ଏ ରୂପେ ଦ୍ୱାପରଯୁଗରେ ।	ଜଗତ-ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ନରେ	॥ ୧୧୬
	ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନ[୧] ।	ଶୁଣିମା ଏବେ ହେ ରାଜନ	॥ ୧୧୭
	ନାନା ତନ୍ତ୍ରବିଧାନେ ନରେ ।	ଭଜନ କରନ୍ତି କଳିରେ	॥ ୧୧୮
୩୨	ଯେ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣଟି କାନ୍ତିରେ ।	ସଂଯୁତ କୌସ୍ତୁଭ ଆଦିରେ	॥ ୧୧୯
	ଉତ୍ତମ ଅଙ୍ଗେ[୨] ଶୋଭାବନ ।	ଚକ୍ରାଦି ନିଜାୟୁଧମାନ	॥ ୧୨୦
	ଯେ ଯୁତ ସୁନନ୍ଦ ଆଦିରେ ।	ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏ କଳିରେ	॥ ୧୨୧
	ନାମ କୀର୍ତ୍ତନ ଅର୍ଚ୍ଚନରେ ।	ଉତ୍ତମସ୍ତୁତିମାନଙ୍କରେ	॥ ୧୨୨
	ଉତ୍ତମବୁଦ୍ଧି ସାଧୁ ଜନ ।	ପୂଜା କରନ୍ତି ହେ ରାଜନ	॥ ୧୨୩
୩୩	ସର୍ବଦା କରି ଯାକୁ ଧ୍ୟାନ ।	ଯେ ପରାଭବବିନାଶନ	॥ ୧୨୪
	ଅଭୀଷ୍ଟ କରଇ ପ୍ରଦାନ ।	ଯେ ସର୍ବ ତୀର୍ଥଙ୍କର ସ୍ଥାନ	॥ ୧୨୫
	ଶିବ ବିରିଞ୍ଚି ସ୍ତୁତି ଭଣି ।	ଶରଣରକ୍ଷଣ ଯେ ପୁଣି	॥ ୧୨୬
	ଯେ ଭୃତ୍ୟଆର୍ତ୍ତି କରେ ହତ ।	ଯେ ଭବସିନ୍ଧୁକୁ ବୋଇତ	॥ ୧୨୭
	ଆହେ ପ୍ରଣତଜନପାଳ ।	ହେ ମହାପୁରୁଷ କେବଳ	॥ ୧୨୮
	ସେ ତୁମ୍ଭ ଚରଣନଳିନ ।	ନିତ୍ୟେ ମୁଁ କରୁଛି ବନ୍ଦନ	॥ ୧୨୯
୩୪	ଦେବତାମାନେ ଯା' ବାଞ୍ଛନ୍ତି ।	ଦୁସ୍ତ୍ୟଜ ସେ ରାଜସଂପତ୍ତି	॥ ୧୩୦
	ଛାଡ଼ି ଯେ ପିତାବଚନରେ ।	ପ୍ରୟାଣ କଲେ ଅରଣ୍ୟରେ	॥ ୧୩୧
	ସୀତା ଯେ କରନ୍ତେ ପ୍ରାର୍ଥିତ ।	ମାୟାମୃଗକୁ ଅନୁଗତ	॥ ୧୩୨
	ଆହେ ଶ୍ରୀରାମ ଧର୍ମବନ୍ତ ।	ହେ ମହାପୁରୁଷ ସନ୍ତତ	॥ ୧୩୩
	ସେ ତୁମ୍ଭଚରଣନଳିନ ।	ନିତ୍ୟେ ମୁଁ କରୁଛି ବନ୍ଦନ	॥ ୧୩୪
୩୫	ଯେ ସର୍ବମଙ୍ଗଳଭାଜନ ।	ସେ ନରହରି ଭଗବାନ	॥ ୧୩୫
	ତାଙ୍କୁ ଏରୂପେ ହେ ରାଜନ ।	ସେ ସେହି ଯୁଗବାସୀ ଜନ	॥ ୧୩୬
	ନାମରେ ରୂପ ଅନୁସାରେ ।	ପୂଜନ୍ତି ସେ ସେହି ଯୁଗରେ	॥ ୧୩୭
୩୬	କଳିର ଗୁଣ ଯେ ଜାଣନ୍ତି ।	ସାରଭାଗକୁ ଭଜିଥାନ୍ତି	॥ ୧୩୮
	କଳିକି ସେ ପଣ୍ଡିତ ନରେ ।	ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ଯହିଁରେ	॥ ୧୩୯

୧. ସର୍ବଜନ । ୨. ହୃଦୟାଦିରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କୀର୍ତ୍ତନମାତ୍ରକରେ ସର୍ବ	। କାମନା ଲଭନ୍ତି ମାନବ	।।	୧୪୦
୩୭	ପ୍ରାଣିଏ ଜନ୍ମମରଣରେ	। ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତି ସଂସାରେ	।।	୧୪୧
	ଏ ନାମକୀର୍ତ୍ତନୁଁ ତାଙ୍କର	। ପରମ ଲାଭ ହୋଏ ସାର	।।	୧୪୨
	ଯେଣୁ ପରମ ଶାନ୍ତି ହୋଇ	। ସଂସାରବନ୍ଧ ନିବର୍ତ୍ତଇ	।।	୧୪୩
୩୮	ସତ୍ୟରେ ତ୍ରେତାରେ ଦ୍ୱାପରେ	। ହେ ନୃପ ଥିଲେ ଯେତେ ନରେ	।।	୧୪୪
	କଳିରେ ଜନ୍ମ ସେ ବାଞ୍ଛନ୍ତି	। ଯେଉଁ ଯୁଗରେ ପୁଣ ନିତି	।।	୧୪୫
	କୀର୍ତ୍ତନମାତ୍ରେ ଭଗବାନ	। ମୋକ୍ଷକୁ କରନ୍ତି ପ୍ରଦାନ	।।	୧୪୬
୩୯	ହେ ନୃପ ଦ୍ରବିଡ଼ ଦେଶରେ	। କେହୁଣି କେହୁଣି ସ୍ଥାନରେ	।।	୧୪୭
୪୦	କଳିରେ ହରିପରାୟଣ	। ହେବେ ବହୁତ ଜନେ ପୁଣ	।।	୧୪୮
	ଯେଉଁ ଦେଶରେ ତାମ୍ରପର୍ଣ୍ଣୀ	। ସେ କୃତମାଳା ପୟସ୍ୱିନୀ	।।	୧୪୯
	କାବେରୀ ମହାପୁଣ୍ୟବତୀ	। ପ୍ରତୀଚୀ ମହାନଦୀ ଛନ୍ତି	।।	୧୫୦
	ଏ ନଦୀଙ୍କର ଜଳପାନ	। ହେ ନୃପ କରନ୍ତି ଯେ ଜନ	।।	୧୫୧
	ଯେ ଭଗବାନ ବାସୁଦେବ	। ତାହାଙ୍କ ଠାରେ ଭକ୍ତିଭାବ	।।	୧୫୨
	ପ୍ରାୟଶଃ ନିଶ୍ଚେ ସେ ଲଭନ୍ତି	। ମନ ନିର୍ମଳ କରି ନିତି	।।	୧୫୩
୪୧	ଦେବତା-ଋଷି-ପିତୃଙ୍କର	। ଭୂତ ଆବର ପୋଷ୍ୟ ନର	।।	୧୫୪
	ଏମାନଙ୍କର ସେ ଲୋକ ହିଁ	। ଋଣୀ କିଙ୍କର ଦୁଇ ନୋହି	।।	୧୫୫
	ଯେ ଭେଦବୁଦ୍ଧି[୧] ଛାଡ଼ି କରି	। ଶରଣରକ୍ଷଣ ଯେ ହରି	।।	୧୫୬
	ସର୍ବାତ୍ମଭାବେ ତାଙ୍କୁ ପୁଣ	। ହେ ନୃପ ପଶଇ ଶରଣ	।।	୧୫୭
୪୨	ପରମ ଈଶ୍ୱର ଯେ ହରି	। ତାଙ୍କୁ ଅନନ୍ୟ ଭାବ କରି	।।	୧୫୮
	ତା' ପାଦମୂଳକୁ ଯେ ଜନ	। ନିତ୍ୟରେ କରଇ ଭଜନ	।।	୧୫୯
	ସେ ଭକ୍ତର ହିଁ କଦାଚିତେ	। ବିକର୍ମ ଉପୁଜନ୍ତେ ଚିତ୍ତେ	।।	୧୬୦
	ହୃଦରେ ରହି ଭଗବାନ	। ତା' ସର୍ବ କରନ୍ତି ନାଶନ	।।	୧୬୧

ଶ୍ରୀନାରଦ ଉବାଚ

୪୩	ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସୁତ କହୁଛନ୍ତି	। ହେ ବସୁଦେବ ମହାମତି	।।	୧୬୨
	ଏ ରୂପେ ମିଥିଳାରାଜନ	। ଏ ଭାଗବତ ଧର୍ମମାନ	।।	୧୬୩
	ଶୁଣି ଲଭିଲେ ସେ ପ୍ରୀତିକି	। ଜୟନ୍ତୀତନୟ ଋଷିଙ୍କି	।।	୧୬୪
	ଉପାଧ୍ୟାୟଙ୍କ ସହିତରେ	। ପୂଜନ କଲେ ସେ କାଳରେ	।।	୧୬୫
୪୪	ଦେଖନ୍ତେ ତହିଁ ସର୍ବ ନରେ	। ସେ ସିଦ୍ଧ ନବ ଯୋଗେଶ୍ୱରେ	।।	୧୬୬
	ତଦନ୍ତେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଧାନ	। ପୁଣି ସେ ମିଥିଳାରାଜନ	।।	୧୬୭
	ସେ ଧର୍ମମାନ ଆଚରିଲେ	। ପରମ ଗତିକି ଲଭିଲେ	।।	୧୬୮
୪୫	ହେ ମହାଭାଗ ବସୁଦେବ	। ଏ ଭାଗବତ ଧର୍ମ ସର୍ବ	।।	୧୬୯

୧. କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱାଭିମାନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ କଲ ଯା' ଶ୍ରବଣ । ଏବେ ତା' ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇଣ ।। ୧୭୦
ଯେବେ କରିବ ଆଚରଣ । ଲଭିବ ପରମ କାରଣ ।। ୧୭୧
୪୬ ଏ ତୁମ୍ଭ ପତିପତ୍ନୀଙ୍କର । ଯଶରେ ପୂରିଲା ସଂସାର ।। ୧୭୨
ଶ୍ରୀହରି ଈଶ୍ୱର ସାକ୍ଷାତ । ଯେଣୁ ହୋଇଲେ ତୁମ୍ଭ ସୁତ ।। ୧୭୩
୪୭ ଦର୍ଶନ-ବାକ୍ୟ-ଆଲିଙ୍ଗନେ । ଶୟନ-ଆସନ-ଭୋଜନେ ।। ୧୭୪
ପୁତ୍ରସ୍ନେହକୁ କୃଷ୍ଣଠାରେ । ଯା' ତୁମ୍ଭେ କଲ ଏ ସଂସାରେ ।। ୧୭୫
ଏଣୁ ଆତ୍ମାକୁ ପ୍ରତିଦିନ । ପବିତ୍ର କଲ ବେନି ଜନ ।। ୧୭୬
୪୮ ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ଶାଲ୍ୱ ଶିଶୁପାଳ । ଏ ଆଦି ଯେତେ ମହୀପାଳ ।। ୧୭୭
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବଇରି ଭାବରେ । ଶୟନ-ଆସନ ଆଦିରେ ।। ୧୭୮
ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତେ ନିରନ୍ତର । ଲଭିଲେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସତ୍ୱର ।। ୧୭୯
ଗତି-ବିଳାସ-ବିଲୋକନ । ଏ ଆଦି ଯେତେ ଚେଷ୍ଟାମାନ ।। ୧୮୦
ଯେ ନିତ୍ୟେ ଭାବନା କରନ୍ତି । ସାରୂପ୍ୟ ମୁକ୍ତି ସେ ଲଭନ୍ତି ।। ୧୮୧
ଯେ କୃଷ୍ଣେ ଆସକ୍ତ ଯେ ଅବା । ତାହାଙ୍କ ମୁକ୍ତି କି କହିବା ।। ୧୮୨
୪୯ ଯେ ଆତ୍ମା ସର୍ବ ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ଅବ୍ୟୟ ପରମ ଈଶ୍ୱର ।। ୧୮୩
ମାୟାମନୁଷ୍ୟଭାବେ ଅତି । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଗୁପ୍ତ କରିଛନ୍ତି ।। ୧୮୪
ସେ କୃଷ୍ଣଠାରେ ପୁତ୍ରମତି । ନ କର ତୁମ୍ଭେ ପତ୍ନୀପତି ।। ୧୮୫
୫୦ ଭୂମିର ଭାରପ୍ରାୟେ ନିତ୍ୟେ । ଅସୁରଭାବ ରାଜା ଯେତେ ।। ୧୮୬
ତାହାଙ୍କ ନାଶ ମୋକ୍ଷ ଅର୍ଥେ । ସାଧୁଙ୍କ ପାଳନ ନିମନ୍ତେ ।। ୧୮୭
କଲେ ଏ କୃଷ୍ଣ ଅବତାର । ଯଶରେ ପୂରିଲା ସଂସାର ।। ୧୮୮

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୫୧ କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ଆତ୍ମଜ । ଶୁଣ ପରୀକ୍ଷ ମହାରାଜ ।। ୧୮୯
ସେ ବସୁଦେବ ମହାମତି । ଦେବକୀ ଅତି ଭାଗ୍ୟବତୀ ।। ୧୯୦
ଶ୍ରବଣ କରି ସେ ଚରିତ । ଲଭିଣ ବିସ୍ମୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ।। ୧୯୧
ଯେ ମୋହ ଥିଲା ଆପଣାର । ତାହା ସେ କାଳେ କଲେ ଦୂର ।। ୧୯୨
୫୨ ଏ ପୂର୍ବକଥା ପୁଣ୍ୟ ଅତି । ଯେ ଶୁଣେ ହୋଇ ଶୁଦ୍ଧମତି ।। ୧୯୩
ଦେହରେ ଛାଡ଼ି ସେ ଅଜ୍ଞାନ । ବ୍ରହ୍ମରେ ହୁଅଇ ବିଲୀନ ।। ୧୯୪
ଶ୍ରୀଏକାଦଶ ଭାଗବତ । ଭାଷାପ୍ରବନ୍ଧେ କରି ଗୀତ ।। ୧୯୫
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଭଣେ । ସୁଜନେ ତୋଷ ହୁଅ ଏଣେ ।। ୧୯୬

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଜାୟନ୍ତେୟୋପାଖ୍ୟାନଂ
ନାମ ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ

ଷଷ୍ଠେ ବ୍ରହ୍ମାଦିଭିଃ ସ୍ତୁତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ବିଜ୍ଞାପିତଂ ହରିମ୍ ।
ଉଦ୍ଧବଃ ପ୍ରାର୍ଥୟାମାସ ସ୍ୱଧାମ ନୟ ମାମିତି ॥ ୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	କହନ୍ତି ଶୁକ ମହାମତି ।	ଶୁଣ ହେ ପାଣ୍ଡୁ ପଣନାତି ॥	୧
	ବ୍ରହ୍ମା ଯେ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ।	ସନକାଦିଙ୍କ ସହିତରେ ॥	୨
	ଦେବଗଣଙ୍କୁ ଘେନି ସଙ୍ଗେ ।	ଚଳିଲେ ଦ୍ୱାରକାକୁ ବେଗେ ॥	୩
	ଯେ ଭୂତଭବ୍ୟଙ୍କ ଈଶ୍ୱର ।	ସେ ମହାଦେବ ହିଁ ଆବର ॥	୪
	ପ୍ରମଥଗଣଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ।	ଗମନ କଲେ ସେ କାଳରେ ॥	୫
୨	ଇନ୍ଦ୍ର ହିଁ ଚଳିଲେ ତତ୍‌କ୍ଷଣ ।	ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ବାତଗଣ ॥	୬
	ଅଶ୍ୱିନିକୁମାର ଯେ ବେନି ।	ଦ୍ୱାଦଶ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ଘେନି ॥	୭
	ଅଷ୍ଟ ବସୁଏ ଋଭୁ ଯେତେ ।	ଅଙ୍ଗିରାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ॥	୮
	ଯେ ବିଶ୍ୱେଦେବାମାନେ ଦଶ ।	ଯେ ସାଧ୍ୟେ ରୁଦ୍ର ଏକାଦଶ ॥	୯
	ଅନ୍ୟ ଦେବତାମାନେ ଯେତେ ।	ଏ ସର୍ବେ ଚଳିଲେ ତୁରିତେ ॥	୧୦
୩	ଗନ୍ଧର୍ବ ଅପ୍‌ସରା କିନ୍ନରେ ।	ସିଦ୍ଧ ଚାରଣ ବିଦ୍ୟାଧରେ ॥	୧୧
୪	ନାଗ ଗୁହ୍ୟକମାନେ ପୁଣ ।	ଆବର ଋଷି ପିତୃଗଣ ॥	୧୨
	ଏ ସର୍ବେ ଗଲେ ଦ୍ୱାରକାକୁ ।	ଦେଖିବା ଅର୍ଥରେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ॥	୧୩
	ଯଉଁ ଶରୀରେ ନରହରି ।	ନରଲୋକର ମନୋହାରୀ ॥	୧୪
	ଯେ କରେ ସର୍ବପାପନାଶ ।	ସଂସାରେ ବିସ୍ତାରି ସେ ଯଶ ॥	୧୫
	ଅତିସୁନ୍ଦର ସେ ରୂପକୁ ।	ସର୍ବେ ଚଳିଲେ ଦେଖିବାକୁ ॥	୧୬
୫	ଯେ ନିତ୍ୟେ ବିଶେ ଶୋଭମାନ ।	ସର୍ବସଂପତ୍ତିରେ ସଂପନ୍ନ ॥	୧୭
	ସେ ଦ୍ୱାରକାରେ ଦେବଗଣେ ।	ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ତତକ୍ଷଣେ ॥	୧୮
	ଅଦ୍ଭୁତ ଯାଙ୍କ ଦରଶନ ।	କଲେ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ ॥	୧୯
	ସେ ଦେବଗଣଙ୍କ ନୟନ ।	ତୃପ୍ତିକି ନ ଭଜିଲା ପୁଣ ॥	୨୦
୬	ଯେ ଜାତ ସ୍ୱର୍ଗ-ଉଦ୍ୟାନରେ ।	ସେ ଦିବ୍ୟପୁଷ୍ପମାନଙ୍କରେ ॥	୨୧
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରି ଆଚ୍ଛାଦନ ।	ଯହିଁ ଚିତ୍ରାର୍ଥ[୧] ପଦମାନ ॥	୨୨
	ସେ ଦିବ୍ୟ ବଚନରେ ଅତି ।	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଆରମ୍ଭିଲେ ସ୍ତୁତି ॥	୨୩

ଶ୍ରୀଦେବା ଊଚୁଃ

୭	ବ୍ରହ୍ମାଦିଦେବ ଏରୂପରେ ।	ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ସେ କାଳରେ ॥	୨୪
୮	ହେ ନାଥ ! ବୁଦ୍ଧି-ମନ-ପ୍ରାଣ ।	ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବଚନରେ ପୁଣ ॥	୨୫

୧. ବିଚିତ୍ର ଅର୍ଥ ଥିବା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଚରଣପଦ୍ମକୁ ତୁମ୍ଭର । ଆମ୍ଭେ କରୁଛୁଁ ନମସ୍କାର ।। ୨୬
ଯେ କର୍ମମୟ ଉରୁପାଶ । ତହିଁରୁ ଯେବଣ ପୁରୁଷ ।। ୨୭
ମୋକ୍ଷ ହେବାକୁ ବାଞ୍ଛିଥାନ୍ତି । ଭାବରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ନିତି ।। ୨୮
ସେ ଯଉଁ ଚରଣନଳିନ । ହୃଦୟେ କରୁଥାନ୍ତି ଧ୍ୟାନ ।। ୨୯
ଆତ୍ମାରୁ ନୁହଇ ଯେ ଭିନ୍ନ । ଯା ତର୍କି ନ ପାରଇ ଜନ ।। ୩୦
ତ୍ରିଗୁଣ ମାୟାରେ ସେ ସୃଷ୍ଟି । ସର୍ଜିଣ ପାଳି କର ନଷ୍ଟି ।। ୩୧
ତୁମ୍ଭେ ସେ ମାୟାର ଗୁଣରେ । ଥାଅ ଈଶ୍ୱରସ୍ୱରୂପରେ ।। ୩୨
ତଥାପି ତୁମ୍ଭେ ହେ ଅଜିତ । ସେ କର୍ମେ ନୁହ ଆସକତ ।। ୩୩
ରାଗାଦି ଦୋଷରେ ରହିତ । ସ୍ୱସୁଖେ ଅଟ ଅଭିରତ[୧] ।। ୩୪
୯ ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମେ ପ୍ରତିଦିନ । ଅତି ଆସକ୍ତ ଯେତେ ଜନ ।। ୩୫
ତାଙ୍କର ବେଦ-ଅଧ୍ୟୟନେ । ତପସ୍ୟା-କର୍ମ-ଶାସ୍ତ୍ର-ଦାନେ ।। ୩୬
ଶୁଦ୍ଧନୁହଇ ସେ ରୂପରେ । ହେ ସ୍ତୁତିଯୋଗ୍ୟ ଏ ସଂସାରେ ।। ୩୭
ଆହେ ଋଷଭ ତୁମ୍ଭ ଯଶ । ଶ୍ରବଣ କରନ୍ତେ ଅଶେଷ ।। ୩୮
ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ସାଧୁଲୋକଙ୍କର । ଶୁଦ୍ଧି ହୁଅଇ ଯେ ପ୍ରକାର ।। ୩୯
୧୦ ତୁମ୍ଭ ପାଦକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ । ହେ କୃଷ୍ଣ ଦେଖିଲୁଁ ଏ ସ୍ଥାନେ ।। ୪୦
ବିଷୟବାସନା ଆମ୍ଭର । ବିନାଶୁ ସେ ପାଦ ତୁମ୍ଭର ।। ୪୧
ମୁନିଏ ମୋକ୍ଷ ଅର୍ଥେ ନିତି । ପ୍ରେମହୃଦୟେ ଯା' ବାଞ୍ଛନ୍ତି ।। ୪୨
ସମାନ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଯହିଁରେ । ସେ ବାସୁଦେବାଦି ବ୍ୟୂହରେ ।। ୪୩
ବୈକୁଣ୍ଠପ୍ରାପ୍ତିଅର୍ଥେ ପୁଣ । ଯଉଁ ପାଦକୁ ଭକ୍ତଗଣ ।। ୪୪
ତିନି କାଳରେ ପୂଜା କଲେ । ସେମାନେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନୀ ହେଲେ ।। ୪୫
୧୧ ସଂଯତ ହସ୍ତେ ବିପ୍ରଗଣ । ହବିର୍ଭାଗକୁ ଘେନି ପୁଣ ।। ୪୬
ତ୍ରିବେଦବିଧାନ ବାକ୍ୟରେ । ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବତାରୂପରେ ।। ୪୭
ଯଉଁ ପାଦକୁ ଯଜ୍ଞାଗ୍ନିରେ । ହେ ଈଶ ! ଚିନ୍ତନ୍ତି ମନରେ ।। ୪୮
ପରମ ଜ୍ଞାନୀ ଯୋଗିଜନେ । ଅଧ୍ୟାତ୍ମଯୋଗେ ପ୍ରତିଦିନେ ।। ୪୯
ତୁମ୍ଭର ମାୟା ଜାଣିମାକୁ । ପୂଜନ୍ତି ଯଉଁ ଚରଣକୁ ।। ୫୦
ବିଷୟବାସନା ଆମ୍ଭର । ବିନାଶୁ ସେ ପାଦ ତୁମ୍ଭର ।। ୫୧
୧୨ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସପତ୍ନୀ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ଯା' ସଙ୍ଗେ ବିବାଦ କରଇ ।। ୫୨
ସେ ବନମାଳା ହେଲେ ବାସି । ତୁମ୍ଭର ବକ୍ଷସ୍ଥଳେ ବସି ।। ୫୩
ହେ ପ୍ରଭୋ ! ସେ ବନମାଳାରେ । ପୂଜା କରନ୍ତେ ସର୍ବ ନରେ ।। ୫୪
ତା ତୁମ୍ଭେ କଲ ଯେ ସ୍ୱୀକାର । ସେ ତୁମ୍ଭ ଚରଣ ଆମ୍ଭର ।। ୫୫
ଯେତେ ଅଶୁଭ କର୍ମମାନ । ଦହନ କରୁ ତା' ବହନ ।। ୫୬

୧. ଅନୁକ୍ଷଣ ରତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୩ ଯେ ତିନି ପରାକ୍ରମେ ଯୁତ । ସତ୍ୟଲୋକକୁ ଉପଗତ ।। ୫୭
ଯେ ତହିଁ କେତୁପ୍ରାୟେ ହେଲା । ଯହିଁରୁ ଗଙ୍ଗା ସମ୍ଭବିଲା ।। ୫୮
ସୁର-ଅସୁର ସୈନ୍ୟଙ୍କରେ । ଭୟ-ଅଭୟକୁ ଯେ କରେ ।। ୫୯
ସାଧୁଙ୍କ ମୋକ୍ଷ ଯେ କରଇ । ଖଳ ଲୋକଙ୍କ ଦଣ୍ଡଦାୟୀ ।। ୬୦
ହେ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଭଗବାନ । ସେ ତୁମ୍ଭ ଚରଣନଳିନ ।। ୬୧
ଆମ୍ଭେ ଭଜୁଅଛୁଁ ଆମ୍ଭର । ପାପକୁ କରୁ ସେ ସଂହାର ।। ୬୨
୧୪ ବାନ୍ଧନ୍ତେ ନାସା ବିନ୍ଧି ଯେହ୍ନେ । ରହନ୍ତି ବଳୀବର୍ଦ୍ଦମାନେ ।। ୬୩
ବ୍ରହ୍ମାଦି ଜୀବେ ସେ ରୂପରେ । ଅଛନ୍ତି ଯାହା ଆୟତ୍ତରେ ।। ୬୪
ସେ ସର୍ବେ ସମର-ଆଦିରେ । ପୀଡ଼ିତ ହୋନ୍ତେ ପରସ୍ପରେ ।। ୬୫
ସେ ତୁମ୍ଭେ ପୁରୁଷଙ୍କ ସାର । ପ୍ରକୃତିପୁରୁଷରୁ ପର ।। ୬୬
କାଳସ୍ୱରୂପ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ । ତୁମ୍ଭର ପଙ୍କଜଚରଣ ।। ୬୭
ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ । ବିସ୍ତାର କରୁ ତତକାଳ ।। ୬୮
୧୫ ବିଶ୍ୱ-ଉତ୍ପତ୍ତି-ସ୍ଥିତି-ନାଶ । ହେତୁରୂପରେ ଯେ ପ୍ରକାଶ ।। ୬୯
ପ୍ରକୃତି-ପୁରୁଷ-ମହାନ । ଏ ତିନିଙ୍କର ଯେ ନିଦାନ ।। ୭୦
ସେ ସମ୍ୱତ୍ସରରୂପୀ କାଳ । ହେ ପ୍ରଭୋ ତୁମ୍ଭେଟି କେବଳ ।। ୭୧
କାଳରୂପରେ ବେଗବନ୍ତ । ସମସ୍ତ କରୁଅଛ ହତ ।। ୭୨
ଏଣୁ ପୁରୁଷମାନଙ୍କରେ । ତୁମ୍ଭେ ଉତ୍ତମ ଏ ସଂସାରେ ।। ୭୩
୧୬ ହେ ପ୍ରଭୋ ! ତୁମ୍ଭଠାରୁ ପୁଣ । ପୁରୁଷ ଶକ୍ତିକି ଘେନିଣ ।। ୭୪
ତେଣେ ଧରଇ ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱ । ତା' ପରାକ୍ରମ ନୋହେ ହତ ।। ୭୫
ବିଶ୍ୱର ଗର୍ଭକୁ କାଳରେ । ଧରେ ସେ ଯେସନ ପ୍ରକାରେ ।। ୭୬
ସେ ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱ ହିଁ ମାୟାରେ । ସଂଯୁତ ହୋଇ ସେ କାଳରେ ।। ୭୭
ତୁମ୍ଭେ ଯେ କାଳରୂପୀ ପୁଣ । ସେ ତୁମ୍ଭଠାରୁ ତତକ୍ଷଣ ।। ୭୮
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଅଣ୍ଡକୋଷ ଜାତ । କରେ ଆବରଣ ସହିତ ।। ୭୯
୧୭ ତୁମ୍ଭେଟି ଆହେ ହୃଷୀକେଶ । ସ୍ଥାବର-ଜଙ୍ଗମ-ଅଧୀଶ ।। ୮୦
ଯେଣୁ ମାୟାରେ ବିଜୃମ୍ଭିତ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟବୃତ୍ତିରେ ଉତ୍ଥିତ ।। ୮୧
ଭଜନ୍ତେ ତୁମ୍ଭେ ସେ ବିଷୟ । ତହିଁରୁ ଅଟ ଭିନ୍ନପ୍ରାୟ ।। ୮୨
ତ୍ୟକ୍ତ ଯେ ବିଷୟସେବନେ । ଭୟ କରନ୍ତି ଯୋଗିମାନେ ।। ୮୩
୧୮ ଯେ ମନ୍ଦସ୍ମିତ ଅବଲୋକ । କଟାକ୍ଷପାତ ଯେ ଅନେକ ।। ୮୪
ତେଣେ ସୂଚିତ ଯେ ସୁରତ । ମନ୍ତ୍ରରେ ଅତି ପ୍ରଗଲ୍‌ଭିତ ।। ୮୫
ଏମନ୍ତ ଅନଙ୍ଗବାଣରେ । କନ୍ଦର୍ପକଳାମାନଙ୍କରେ ।। ୮୬
ଷୋଳ ସହସ୍ର ପତ୍ନୀ ଯେତେ । ତୁମ୍ଭ ମନକୁ କଦାଚିତେ ।। ୮୭
କ୍ଷୋଭ କରାଇବାକୁ ତହିଁ । ସମର୍ଥ ନୋହିଲେଟି କେହି ।। ୮୮

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୯	ସେ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ ଏ ହେତୁରୁ	। ପୃଥକ ଅଟ ବିଷୟରୁ	॥	୮୯
	ତୁମ୍ଭର କଥାସୁଧାଜଳ	। ଯହିଁରେ ବହଇ କେବଳ	॥	୯୦
	ଏମନ୍ତ କୀର୍ତ୍ତିନଦୀମାନ	। ଗଙ୍ଗାଦି ନଦୀ ଯେ ବା ଆନ	॥	୯୧
	ଏ ବେନି ଜଗତ କଲ୍ମଷ	। ସମର୍ଥ କରିବାକୁ ନାଶ	॥	୯୨
	ଶୁଣନ୍ତେ ଶ୍ରବଣଦ୍ୱାରରେ	। କୀର୍ତ୍ତିସରିତ ପାପ ହରେ	॥	୯୩
	ସ୍ନାନ-ପାନରେ ଗଙ୍ଗା ପୁଣ	। ପାପକୁ କରଇ ହରଣ	॥	୯୪
	ତୀର୍ଥଦୁହିଁକି ଏ ରୂପରେ	। ସେବନ୍ତି ଧର୍ମବନ୍ତ ନରେ	॥	୯୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୨୦	କହନ୍ତି ବେଦବ୍ୟାସସୁତ	। ଶୁଣ ହେ ନୃପ ! ପରୀକ୍ଷିତ	॥	୯୬
	ବ୍ରହ୍ମା-ଶଙ୍କର ସହିତରେ	। କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	॥	୯୭
	ସ୍ତୁତି କରିଣ ତାଙ୍କୁ ପୁଣ	। ବହୁତ ପ୍ରଣାମ କରିଣ	॥	୯୮
	ଆକାଶେ ରହି ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ	। କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ	॥	୯୯

ଶ୍ରୀବ୍ରହ୍ମୋବାଚ

୨୧	ବ୍ରହ୍ମା କହନ୍ତି ଏ ରୂପରେ	। ହେ ପ୍ରଭୋ ! ପୂର୍ବସମୟରେ	॥	୧୦୦
	ଭୂମିର ଭାରନାଶପାଇଁ	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଜଣାଇଲୁଁ ଯାଇ	॥	୧୦୧
	ଆହେ ଅଶେଷଆତ୍ମା ପୁଣ	। ସେ ରୂପେ କଲ ତା' ନିର୍ବାଣ	॥	୧୦୨
୨୨	ଯେତେକ ସତ୍ୟସନ୍ଧ ନରେ	। ଧର୍ମ ସ୍ଥାପିଲ ତାଙ୍କ ଠାରେ	॥	୧୦୩
	ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କ କଲ୍ମଷ	। ଯେ ନିତ୍ୟେ କରଇ ବିନାଶ	॥	୧୦୪
	ସେ କୀର୍ତ୍ତି ସମସ୍ତ ଦିଗରେ	। ବିସ୍ତାର କଲ ଜଗତରେ	॥	୧୦୫
୨୩	ଯଦୁବଂଶରେ ଜାତ ହୋଇ	। ଉତ୍ତମରୂପ ଧରି ତହିଁ	॥	୧୦୬
	ଉଦ୍ଦାମ କର୍ମମାନଙ୍କୁ ହିଁ	। କଲ ଜଗତହିତ ପାଇଁ	॥	୧୦୭
୨୪	ଆହେ ଈଶ୍ୱର ସାଧୁ ନରେ	। ଯଉଁ କର୍ମକୁ ଏ କଳିରେ	॥	୧୦୮
	ଶୁଣନ୍ତେ କରନ୍ତେ କୀର୍ତ୍ତନ	। ସଂସାରୁ ତରିବେ ବହନ	॥	୧୦୯
୨୫	ହେ ପ୍ରଭୋ ! ପୁରୁଷ ଉତ୍ତମ	। ଯଦୁକୁଳରେ ହେଲ ଜନ୍ମ	॥	୧୧୦
	ଶହେ ପଚିଶ ସମ୍ବତ୍ସର	। ଗଲାଣି ଏବେ ଟି ତୁମ୍ଭର	॥	୧୧୧
୨୬	ଆହେ ଅଖିଳାଧାର ଈଶ	। ହେଲାଣି ଦେବକାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ	॥	୧୧୨
	ବ୍ରାହ୍ମଣଶାପେ ନିଜ ବଂଶ	। ନିକଟେ ହୋଇବଟି ନାଶ	॥	୧୧୩
୨୭	ଏଣୁ ଏ ଯେବେ ଯୋଗାଇବ	। ନିଜ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବା ହେବ	॥	୧୧୪
	ଏଥି ଥିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଯେବେ	। ରୁଚିଲେ ଥାଅ ଏଥି ତେବେ	॥	୧୧୫
	ହେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଦେବ	। ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସୁପ୍ରସନ୍ନ ହେବ	॥	୧୧୬
	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସେବା କରୁଅଛୁଁ	। ଏତେମାତ୍ରକ ଜଣାଉଛୁଁ	॥	୧୧୭
	ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ଯେତେ ସୁର	। ତୁମ୍ଭର ବୈକୁଣ୍ଠକିଙ୍କର	॥	୧୧୮

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଆମ୍ଭେ ଯେ ଅଟୁଁ ଦିଗପାଳ ।	ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଲୋକତୁଲେ ପାଳ	॥ ୧୧୯

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୨୮	କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ରମାକାନ୍ତ ।	ଯାହା କହିଲ ହେ ବିଧାତ	॥ ୧୨୦
	ତା' ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତ ଜାଣିଲୁଁ ।	ତୁମ୍ଭ କାର୍ଯ୍ୟ ହିଁ ସଂପାଦିଲୁଁ	॥ ୧୨୧
	ଭୂମିର ଭାର ଯେତେ ଥିଲା ।	ସେହି ତ ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇଲା	॥ ୧୨୨
୨୯	ନିଶ୍ଚୟେ ଏ ଯାଦବକୁଳ ।	ନାଶିବେ ଧରଣୀମଣ୍ଡଳ	॥ ୧୨୩
	ବୀର୍ଯ୍ୟ ଶଉର୍ଯ୍ୟ ସଂପତ୍ତିରେ ।	ଏ ଅତି ଉଦ୍‌କଟ ନିତ୍ୟରେ	॥ ୧୨୪
	ଆମ୍ଭେ ରୁନ୍ଧିଛୁଁ ଏମାନଙ୍କୁ ।	ତଟ ଯେସନେ ସମୁଦ୍ରକୁ	॥ ୧୨୫
୩୦	ଏ ଅତିଗର୍ବୀ ଯଦୁବଂଶ ।	ଯିବି ନ କରି ଯେବେ ନାଶ	॥ ୧୨୬
	ମର୍ଯ୍ୟାଦାହୀନ ଏ ଯଦୁଏ ।	ସୃଷ୍ଟି ନାଶିବେ ଅତିଶୟେ	॥ ୧୨୭
୩୧	ଆହେ ନିଷ୍ପାପ ବ୍ରହ୍ମା ଶୁଣ ।	ବ୍ରାହ୍ମଣଶାପୁଁ ଏବେ ପୁଣ	॥ ୧୨୮
	ନିଜ ବଂଶକୁ ନାଶ କରି ।	ଚଳନ୍ତେ ବଇକୁଣ୍ଠପୁରୀ	॥ ୧୨୯
	ତୁମ୍ଭ ଭବନେ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ।	ସେକାଳେ ହୋଇବି ପ୍ରବେଶ	॥ ୧୩୦

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୨	କହନ୍ତି ଶୁକ ମୁନିବର ।	ଯେ କୃଷ୍ଣ ତ୍ରିଲୋକ-ଈଶ୍ୱର	॥ ୧୩୧
	ଏ ରୂପେ କହନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ।	ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରଣାମ କରି ତାଙ୍କୁ	॥ ୧୩୨
	ଦେବତାଗଣସହିତରେ ।	ଗମନ କଲେ ନିଜ ପୁରେ	॥ ୧୩୩
୩୩	ଦ୍ୱାରକାପୁରେ ଏଥୁ ଅନ୍ତେ ।	ଜନ୍ମିଲେ ମହା ଉତପାତେ	॥ ୧୩୪
	ଶ୍ରୀହରି ଦେଖି ଉତ୍ପାତଙ୍କୁ ।	କହିଲେ ବୃଦ୍ଧ ଯାଦବଙ୍କୁ	॥ ୧୩୫

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩୪	କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ।	ଶୁଣ ହେ ସର୍ବ ଯଦୁଜନ	॥ ୧୩୬
	ଦେଖ ଏ ମହୋତ୍ପାତମାନ ।	ସମସ୍ତଦିଗେ ଉତପନ୍ନ	॥ ୧୩୭
	ବ୍ରାହ୍ମଣଶାପ ଦୁରତ୍ୟୟ ।	ହେଲା ଏ କୁଳରେ ନିଶ୍ଚୟ	॥ ୧୩୮
୩୫	ଜୀଇବା ଅର୍ଥେ ଯେବେ ମନ ।	ହେ ଆର୍ଯ୍ୟେ ଛାଡ଼ିବା ଏ ସ୍ଥାନ	॥ ୧୩୯
	ପବିତ୍ର ପ୍ରଭାସତୀର୍ଥରେ ।	ଯିବା ହେ ଯାଦବେ ସତ୍ୱରେ	॥ ୧୪୦
୩୬	ଦକ୍ଷଙ୍କ ଶାପରୁ ତୁରିତ ।	ଚନ୍ଦ୍ରମା ଯକ୍ଷ୍ମାରୋଗବନ୍ତ	॥ ୧୪୧
	ସେ ଯଉଁ ତୀର୍ଥେ ସ୍ନାନ କଲେ ।	ରୋଗଦୁଃଖରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ	॥ ୧୪୨
	କଳାମାନଙ୍କର ଉଦୟ ।	ପୁଣି ଲଭିଲେ ପୂର୍ବପ୍ରାୟ	॥ ୧୪୩
୩୭	ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ଯାଇ କରି ।	ସେ ପ୍ରଭାସରେ ସ୍ନାନ ସାରି	॥ ୧୪୪
	ପିତୃଲୋକଙ୍କୁ ଦେବତାଙ୍କୁ ।	ତର୍ପଣ କରି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ	॥ ୧୪୫
	ଭୋଜନ ଦେବାଟି ସେ ସ୍ଥାନେ ।	ବହୁତ ଗୁଣବନ୍ତ ଅନ୍ନେ	॥ ୧୪୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୮ ଦିବ୍ୟ କେଦାରେ ଧାନ୍ୟମାନ । ବହୁତ ଫଳଇ ଯେସନ ॥ ୧୪୭
ଯେଣୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଦେବା ଦାନ । ଉତ୍ତମ ପାତ୍ରରେ ବହନ ॥ ୧୪୮
ଏ ଦୁଃଖ ତରିବା ଦାନରେ । ଯେସନେ ସିନ୍ଧୁକୁ ନାବରେ ॥ ୧୪୯

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୯ ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ । ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଭଗବାନ ॥ ୧୫୦
ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ଯଦୁଜନ । ତୀର୍ଥକୁ ଯିବା କଲେ ମନ ॥ ୧୫୧
ଅଶ୍ୱସାରଥିମାନଙ୍କରେ । ରଥ ସାଜିଲେ ସେ କାଳରେ ॥ ୧୫୨
୪୦ ଯେ ନିତ୍ୟେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସେବନ୍ତି । ଦେଖିଣ ଉଦ୍ଧବ ସେ ରୀତି ॥ ୧୫୩
ଶ୍ରବଣ କରି କୃଷ୍ଣବାଣୀ । ଘୋର ଉତ୍‌ପାତ ଦେଖି ପୁଣି ॥ ୧୫୪
୪୧ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର ଯେ ହରି । ତାଙ୍କୁ ଏକାନ୍ତେ ଯାଇ କରି ॥ ୧୫୫
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପାଦତଳେ ପଡ଼ି । କହିଲେ ବେନି କର ଯୋଡ଼ି ॥ ୧୫୬

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୪୨ ହେ ଦେବଦେବଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ହେ କୃଷ୍ଣ ଆହେ ଯୋଗେଶ୍ୱର ॥ ୧୫୭
ହେ ପୁଣ୍ୟଶ୍ରବଣକୀର୍ତ୍ତନ । ଏ କୁଳ କରି ବିନାଶନ ॥ ୧୫୮
ଛାଡ଼ିଣ ଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲୋକକୁ । ନିଶ୍ଚୟେ ଯିବ ବୈକୁଣ୍ଠକୁ ॥ ୧୫୯
ତୁମ୍ଭେ ଏ ବ୍ରାହ୍ମଣଶାପକୁ । ସମର୍ଥ ହେଲେ ନାଶିବାକୁ ॥ ୧୬୦
ଏ ଶାପ ନ କଲ ସଂହାର । ସାକ୍ଷାତେ ହେଲେହେଁ ଈଶ୍ୱର ॥ ୧୬୧
୪୩ ତୁମ୍ଭ ଚରଣପଦ୍ମ ଦୁଇ । କ୍ଷଣାର୍ଦ୍ଧେ ଛାଡ଼ି ନ ପାରଇ ॥ ୧୬୨
ହେନାଥ ! ହେକେଶବ ! ମୋତେ । ନିଅ ସ୍ୱସ୍ଥାନକୁ ତୁରିତେ ॥ ୧୬୩
୪୪ ହେ କୃଷ୍ଣ ! ଏ କ୍ରୀଡ଼ା ତୁମ୍ଭର । ପରମମଙ୍ଗଳ ପ୍ରାଣୀର ॥ ୧୬୪
ଏ କର୍ଣ୍ଣ-ଅମୃତକୁ ଜନେ । ଆସ୍ୱାଦ କରି ଏ ଭୁବନେ ॥ ୧୬୫
ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ପୃହା ଯେତେ । ତା' ସର୍ବ ଛାଡ଼ନ୍ତି ଜଗତେ ॥ ୧୬୬
୪୫ ଶଯ୍ୟା-ଆସନ-ଗମନରେ । ସ୍ନାନ-ଅଶନ-କ୍ରୀଡ଼ାଦିରେ ॥ ୧୬୭
ଆମ୍ଭର ପ୍ରିୟ ଆତ୍ମା ତୁମ୍ଭେ । ତୁମ୍ଭର ଭକ୍ତ ଅଟୁଁ ଆମ୍ଭେ ॥ ୧୬୮
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସେବିଛୁଁ ନିତ୍ୟରେ । ଛାଡ଼ି ରହିବୁଁ କି ରୂପରେ ॥ ୧୬୯
୪୬ ଯେ ଥାଇ ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗରେ । ସେ ଗନ୍ଧ-ବସ୍ତ୍ର-ଅଳଂକାରେ ॥ ୧୭୦
ମାଳାରେ ଭୂଷିତ ହୋଇଣ । ଆମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭର ଦାସଗଣ ॥ ୧୭୧
ଭୁଞ୍ଜିଣ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟମାନକୁ । ଜିଣିମୁ ତୁମ୍ଭର ମାୟାକୁ ॥ ୧୭୨
୪୭ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଶାନ୍ତ ଅତିଶୟ । ଉଲଗ୍ନ ନିର୍ମଳ-ଆଶୟ ॥ ୧୭୩
ସହନ୍ତି ତପକ୍ଳେଶମାନ । ଯେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତା ଋଷିଜନ ॥ ୧୭୪
ସେମାନେ ଚଳନ୍ତି ବହନେ । ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପ ତୁମ୍ଭ ସ୍ଥାନେ ॥ ୧୭୫
୪୮ ହେ ମହାଯୋଗୀ ଆମ୍ଭେମାନେ । କର୍ମମାର୍ଗରେ ପ୍ରତିଦିନେ ॥ ୧୭୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭ୍ରମନ୍ତେ ତୁମ୍ଭ ଭକ୍ତତୁଲେ । ଦୁସ୍ତର ସଂସାରକୁ ଭଲେ ॥ ୧୭୭
ତୁମ୍ଭର ବାର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କରେ । ନିଶ୍ଚୟେ ତରିବୁଁ ସୁଖରେ ॥ ୧୭୮
୪୯ କରିଛ ଯେତେ କର୍ମମାନ । କହିଛ ଯେତେକ ବଚନ ॥ ୧୭୯
ସ୍ମିତ ସହିତ ଯେ ଚାହାଣି । ଗମନ ପରିହାସ ବାଣୀ ॥ ୧୮୦
ଏ ନରଲୋକେ ଅତିଶୟ । ଅଟଇ ବିଡ଼ମ୍ବନ ପ୍ରାୟ ॥ ୧୮୧
ଏମାନ କରନ୍ତେ ସ୍ମରଣ । ତରିବୁଁ କୀର୍ତ୍ତନ କରିଣ ॥ ୧୮୨

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୫୦ କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ । ଉଦ୍ଧବ ଜଣାନ୍ତେ ଏମନ୍ତ ॥ ୧୮୩
ସେ ପ୍ରିୟ ଭୃତ୍ୟ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ । ନେଇଣ ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନକୁ ॥ ୧୮୪
ଦେବକୀସୁତ ଭଗବାନ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବଚନ ॥ ୧୮୫
ସୁଜନମାନଙ୍କର ହିତେ । ଶ୍ରୀଏକାଦଶ ଭାଗବତେ ॥ ୧୮୬
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଭଣେ । ସୁଜନେ ତୋଷ ହୁଅ ତେଣେ ॥ ୧୮୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣୋଦ୍ଧବସଂବାଦୋ
ନାମ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ସପ୍ତମେ ତୂଦ୍ଧବସ୍ୟାତ୍ମଜ୍ଞାନସିଦ୍ଧ୍ୟୈ ହରିଃ ସ୍ୱୟମ୍ ।
ଅବଧୂତେତିହାସୋକ୍ତଗୁରୁଷ୍ୱଷ୍ଟାବବର୍ଣ୍ଣୟତ୍ ॥ ୧

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧ କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ଏବେ ଶୁଣ ॥ ୧
ଯାହା କହିଲ ମୋ' ଆଗର । କରିବା ଇଚ୍ଛା ସେ ଆମ୍ଭର ॥ ୨
ବ୍ରହ୍ମା ଶଙ୍କର ଆଦି ହୋଇ । ଯେ ଲୋକପାଳ ଛନ୍ତି ରହି ॥ ୩
ଏମାନେ ମୋ ନିଜ ସ୍ଥାନକୁ । ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ରହିବାକୁ ॥ ୪
୨ ଅଶେଷ ଦେବକାର୍ଯ୍ୟମାନ । ସମସ୍ତ କଲି ମୁଁ ନିଷ୍ପନ୍ନ ॥ ୫
ପ୍ରାର୍ଥନା କରନ୍ତେ ବିଧାତ । ଅଂଶେ ଜନ୍ମିଲି ତନ୍ନିମିତ୍ତ ॥ ୬
୩ ଏ କୁଳ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାପରେ । ଦଗ୍‌ଧ ହେଲାଣି ସ୍ୱଭାବରେ ॥ ୭
କଳହ ହେତୁ ପରସ୍ପରେ । ନାଶ ହୋଇବ ନିକଟରେ ॥ ୮
ଆଜହୁଁ ସପ୍ତମ ଦିନରେ । ଏ ପୁର ବୁଡ଼ିବ ସାଗରେ ॥ ୯
୪ ଯେବେ ମୁଁ ଯିବି ନିଜସ୍ଥାନ । ଏ ଲୋକ ହେବ ଶୁଭହୀନ ॥ ୧୦
ଏହି ନିକଟେ ହେ ଉଦ୍ଧବ । କଳିରେ ସୃଷ୍ଟି ଗ୍ରସ୍ତ ହେବ ॥ ୧୧

Digitized by PPRACHIN, SOA

୫ ପୃଥିବୀ ଛାଡ଼ିଯାନ୍ତେ ଆମ୍ଭେ । ଏଥିରେ ନ ରହିବ ତୁମ୍ଭେ ॥ ୧୨
କଳିଯୁଗରେ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ଲୋକର ପାପେ ବୁଦ୍ଧି ହେବ ॥ ୧୩
୬ ସ୍ୱଜନବନ୍ଧୁଠାରେ ପୁଣ । ସମସ୍ତ ସ୍ନେହକୁ ଛାଡ଼ିଣ ॥ ୧୪
ଉତ୍ତମ କରି ନିଜ ମନ । ମୋ' ଠାରେ କରି ସାବଧାନ ॥ ୧୫
ସମଦୃଷ୍ଟିରେ ସବୁଠାରେ । ଭ୍ରମଣ କର ଧରଣୀରେ ॥ ୧୬
୭ ମନ-ନୟନ-ବଚନରେ । ଶ୍ରବଣ-ଆଦିମାନଙ୍କରେ ॥ ୧୭
ଏ ବିଶ୍ୱ ହୋଇଛି ନିର୍ମିତ । ମନରେ ହୋଇଛି ବ୍ୟାପିତ ॥ ୧୮
ଏହାକୁ ମାୟା ବୋଲି ଜାଣ । କ୍ଷଣକେ ଭାଜଇ ଏ ପୁଣ ॥ ୧୯
୮ ବିକ୍ଷିପ୍ତଚିତ୍ତ ଯଉଁ ନର । ଭେଦବିଷୟେ ଭ୍ରମ ତାର ॥ ୨୦
ସେ ଭ୍ରମ ପୁଣ ତାହା ତହିଁ । ଗୁଣଦୋଷକୁ ଭଜିଥାଇ ॥ ୨୧
ଯେଣୁ ସେ ପୁରୁଷର ନିତି । ଗୁଣଦୋଷରେ ଥାଏ ମତି ॥ ୨୨
କର୍ମ-ଅକର୍ମ[୧]-ବିକର୍ମ[୨]ରେ । ଭେଦ କରଇ ଅବିଦ୍ୟାରେ ॥ ୨୩
୯ ତେଣୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣମାନ । ସଂଯତ କରି ପ୍ରତିଦିନ ॥ ୨୪
ସଂଯତ କରିଣ ଚିତ୍ତକୁ । ଆତ୍ମାରେ ଦେଖ ଜଗତକୁ ॥ ୨୫
ମୁଁ ଅଧୀଶ୍ୱର ମୋହଠାରେ । ସେ ଆତ୍ମା ବ୍ୟାପିଛି ନିତ୍ୟରେ ॥ ୨୬
୧୦ ଜ୍ଞାନେ ବିଜ୍ଞାନେ ହୋଇ ଯୁତ । ଆତ୍ମାନୁଭବେ ତୁଷ୍ଟଚିତ୍ତ ॥ ୨୭
ଏଣୁ ଦେବାଦି ଶରୀରରେ । ରହନ୍ତେ ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପରେ ॥ ୨୮
ଯେ ବିଘ୍ନବନ୍ତମାନେ ଛନ୍ତି । ସେ ବିଘ୍ନ କରି ନ ପାରନ୍ତି ॥ ୨୯
୧୧ ଗୁଣଦୋଷରେ ଯଉଁ ମତି । ତହୁଁ ନିବର୍ତ୍ତିଲେ ହେଁ ଅତି ॥ ୩୦
ପ୍ରାକ୍ତନ ଜନ୍ମସଂସ୍କାରରୁ । ସେ ନିବର୍ତ୍ତଇ ନିଷେଧରୁ ॥ ୩୧
ନିଷେଧଦୋଷ ନ ଜାଣଇ । ବିହିତ କର୍ମ ହିଁ କରଇ ॥ ୩୨
ବିହିତ କର୍ମର ଯେ ଫଳ । ତାହା ସେ ନ ଜାଣେ କେବଳ ॥ ୩୩
ଯେସନେ ବାଳକ ଖେଳଇ । ନ ଜାଣେ ଭଲମନ୍ଦ ଦୁଇ ॥ ୩୪
କଉଁ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସେ କରଇ । କାହିଁରୁ ଅବା ନିବର୍ତ୍ତଇ ॥ ୩୫
୧୨ ସମସ୍ତଭୂତେ ମିତ୍ରଭାବ । ଶାନ୍ତପଣ ହିଁ ଆଚରିବ ॥ ୩୬
ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନେ ନିଷ୍ଠା ଜାଣି । ଏ ଜଗତକୁ ଯଉଁ ପ୍ରାଣୀ ॥ ୩୭
ଦେଖଇ ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପରେ । ସେ ପୁଣି ନ ପଡ଼େ ସଂସାରେ ॥ ୩୮

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୩ ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ । ସେ କାଳେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥ ୩୯
ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ସେ ଏମନ୍ତ । ଉଦ୍ଧବ ମହାଭାଗବତ ॥ ୪୦
କୃଷ୍ଣଚରଣପଦ୍ମେ ପୁଣ । ବହୁତ ପ୍ରଣାମ କରିଣ ॥ ୪୧
ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଜାଣିମା ଇଚ୍ଛାରେ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ॥ ୪୨

---
୧. ଅକର୍ମ = କର୍ମର ଅଭାବ । ୨. ବିକର୍ମ = ବିରୁଦ୍ଧ କର୍ମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୧୪ ଉଦ୍ଧବ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କହନ୍ତି । ହେ ଯୋଗଆତ୍ମା ଯୋଗପତି ॥ ୪୩
ତୋ' ଠାରୁ ଯୋଗ ଉତପନ୍ନ । ଯୋଗର ଅଟ ତୁମ୍ଭେ ସ୍ଥାନ ॥ ୪୪
ଯେ ତ୍ୟାଗ ସନ୍ନ୍ୟାସଲକ୍ଷଣ । ତାହା ମୋ' ମୋକ୍ଷ ଅର୍ଥେ ଭଣ ॥ ୪୫
୧୫ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ । ଆହେ ସମସ୍ତ ଆତ୍ମରୂପୀ ॥ ୪୬
ବିଷୟବନ୍ତ ଯେତେ ଜନ । ଯେ ଅବା ଭକ୍ତିରେ ବିହୀନ ॥ ୪୭
ଏ କାମତ୍ୟାଗ ତାହାଙ୍କର । ମଣୁଛି ଅତୀବ ଦୁଷ୍କର ॥ ୪୮
୧୬ ମୁହିଁ ସେ ମୂଢ଼ବୁଦ୍ଧି ହୀନ । ଦେହରେ କରି ଅହଂଜ୍ଞାନ ॥ ୪୯
ପୁତ୍ରକଳତ୍ର ଆଦି ଯେତେ । ମମତା କରି ତହିଁ ନିତ୍ୟେ ॥ ୫୦
ଏଣୁ ଯା ଆଜ୍ଞା ଦେଲ ମୋତେ । ତାହା ମୁଁ କରିବି ଯେମନ୍ତେ ॥ ୫୧
ଭୃତ୍ୟକୁ ଆହେ ଭଗବାନ । ବେଗେ ଦିଅ ସେ ଶିକ୍ଷାମାନ ॥ ୫୨
୧୭ ତୁମ୍ଭେଟି ସତ୍ୟ ସ୍ୱପ୍ରକାଶ । ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପୀ ଆହେ ଈଶ ॥ ୫୩
ଆତ୍ମଜ୍ଞାନର ବକ୍ତା ହୋଇ । ତୁମ୍ଭ ବିହୁନେ କେହି ନାହିଁ ॥ ୫୪
ଦେବତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ଦେଖଇ ନାହିଁ ଏ ସଂସାରେ ॥ ୫୫
ବ୍ରହ୍ମାଦି ଯେତେ ଦେହବନ୍ତ । ସର୍ବେ ତୋ' ମାୟାରେ ମୋହିତ ॥ ୫୬
ବିଷୟମାନଙ୍କରେ ନିତି । ସେମାନଙ୍କର ଅର୍ଥମତି ॥ ୫୭
୧୮ ଦେଶ-କାଳରୁ ତୁମ୍ଭେ ଭିନ୍ନ । ସର୍ବଜ୍ଞ ଅଟ ଦୋଷହୀନ ॥ ୫୮
କାଳେ ଯେ ନୋହେ ବିନାଶନ । ସେ ବଇକୁଣ୍ଠ ତୁମ୍ଭ ସ୍ଥାନ ॥ ୫୯
ଈଶ୍ୱରରୂପରେ ପ୍ରକଟ । ଜୀବ-ଆତ୍ମାର ସଖା ଅଟ ॥ ୬୦
ନିର୍ବେଦ ହୋଇଛି ମୋ' ମତି । ଦୁଃଖରେ ସଂତପ୍ତ ମୁଁ ନିତି ॥ ୬୧
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ନାରାୟଣ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପଶୁଛି ଶରଣ ॥ ୬୨

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୯ କହୁଅଛନ୍ତି ଭଗବାନ । ସଂସାରମଧ୍ୟେ ଯେତେ ଜନ ॥ ୬୩
ଲୋକର ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଜାଣନ୍ତି । ପ୍ରାୟଶ ଆତ୍ମାକୁ ସେ ଅତି ॥ ୬୪
ବିଷୟବାସନାରୁ ସ୍ୱୟେଂ । ଉଦ୍ଧାର କରନ୍ତି ନିଶ୍ଚୟେ ॥ ୬୫
୨୦ ପଶ୍ୱାଦି ଦେହେ ଆପଣାର । ଅହିତ ହିତ ଯେ ବିଚାର ॥ ୬୬
ତହିଁ ଆପଣ ଅଟ ଗୁରୁ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁମାନଦ୍ୱାରୁଁ ॥ ୬୭
ଏ ହେତୁ ବିଶେଷେ ପୁରୁଷ । ଲଭଇ ମଙ୍ଗଳ ଅଶେଷ ॥ ୬୮
୨୧ ଯେ ସାଂଖ୍ୟଯୋଗକୁ ଜାଣନ୍ତି । ସେ ଧୀର ଜନମାନେ ନିତି ॥ ୬୯
ପାଦରୁ ଶିରପରିଯନ୍ତେ । ପୁରୁଷରୂପରେ ଟି ମୋତେ ॥ ୭୦
ଦେଖନ୍ତି ମୁଁ ପୁଣି ନିତ୍ୟରେ । ସଂଯୁତ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିରେ ॥ ୭୧
୨୨ କେ ଏକପାଦ ବେନିପାଦ । ତ୍ରିପାଦ କେ ବା ଚତୁଷ୍ପାଦ ॥ ୭୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବହୁତପାଦ କେହି କେହି	।	କାହାର କିଛି ପାଦ ନାହିଁ	।।	୭୩
	ବହୁତ [1]ପୁର ଏ ରୂପରେ	।	ପୂର୍ବରୁ ଅଛନ୍ତି ପୃଥ୍ୱୀରେ	।।	୭୪
	ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ପ୍ରିୟ ମୋର	।	ଦୁର୍ଲଭ ମନୁଷ୍ୟଶରୀର	।।	୭୫
୨୩	ବୁଦ୍ଧ୍ୟାଦି ଗୁଣରେ ଲିଙ୍ଗରେ	।	ଭିନ୍ନ ମୁଁ ପ୍ରକୃତି ଆଦିରେ	।।	୭୬
	ମୁଁ ଯେ ଈଶ୍ୱର ଅତିଶୟ	।	ଏ ଜୀବ ଲଭି ନରକାୟ	।।	୭୭
	ହେତୁରେ ଅନୁମାନେ ପୁଣ	।	ମୋତେ କରନ୍ତି ଅନ୍ୱେଷଣ	।।	୭୮
୨୪	ତେଜସ୍ୱୀ ଯଦୁ ନୃପତିର	।	ସଙ୍ଗତେ ଅବଧୂତଙ୍କର	।।	୭୯
	ସମ୍ବାଦ ହୋଇଲା ପୂର୍ବରେ	।	ଏ ପୂର୍ବ ଚରିତକୁ ନରେ	।।	୮୦
	ଏହି ବିଷୟରେଟି ପୁଣ	।	ଯାହା କହନ୍ତି ତାହା ଶୁଣ	।।	୮୧
୨୫	କାହାରି ଠାରୁ ଭୟ ନିତି	।	ନ ଲଭି ସୁଖେ ଯେ ଭ୍ରମନ୍ତି	।।	୮୨
	କବି ଅଟନ୍ତି ସେହୁ ପୁଣ	।	ବୟସେ ଅଟନ୍ତି ତରୁଣ	।।	୮୩
	କେହୁଣି ଅବଧୂତ ଦ୍ୱିଜ	।	ଏ ରୂପେ ଦେଖି ଯଦୁରାଜ	।।	୮୪
	ଜାଣନ୍ତି ସର୍ବ ଧର୍ମମାନ	।	ତାଙ୍କୁ ପୁଛିଲେ ଏ ବଚନ	।।	୮୫

ଶ୍ରୀଯଦୁରୁବାଚ

୨୬	କିଛି ହିଁ ଚେଷ୍ଟା ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ	।	କରୁ ଯେ ନାହଁ ଆଚରଣ	।।	୮୬
	ତୁମ୍ଭର ଏ ନିପୁଣ ମତି	।	କାହିଁରୁ ହେଲା ଉତପତ୍ତି	।।	୮୭
	ଯଉଁ ମତିକି ଲଭି ପୁଣ	।	ଏ ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟରେ ଆପଣ	।।	୮୮
	ପଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଅତିଶୟେ	।	[2]ଭ୍ରମୁଛ ବାଳକପରାୟେ	।।	୮୯
୨୭	ପ୍ରାୟଶ ନରେ ଏ ସଂସାରେ	।	ଧର୍ମାର୍ଥକାମମାନଙ୍କରେ	।।	୯୦
	ଜାଣିମା ଇଚ୍ଛା କରି ନିତି	।	ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା ଆଚରନ୍ତି	।।	୯୧
	ଆୟୁଷ-ଯଶ-ସଂପତ୍ତିର	।	ପ୍ରାପ୍ତିକି କରନ୍ତି ବିଚାର	।।	୯୨
୨୮	ସର୍ବଜ୍ଞ ଅଟ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ	।	ସମର୍ଥ ସୁନ୍ଦର ନିପୁଣ	।।	୯୩
	ଅମୃତ ବକ୍ତା ହୋଇଅଛ	।	କିଛି ହିଁ କର୍ମ ନ କରୁଛ	।।	୯୪
	ପିଶାଚ-ଜଡ଼ୋନ୍ମତ୍ତପରି	।	ଭ୍ରମୁଛ ଇଚ୍ଛା ଛାଡ଼ି କରି	।।	୯୫
୨୯	କାମଲୋଭାଦି ଦାବାଗ୍ନିରେ	।	ଦଗ୍‌ଧ ହୁଅନ୍ତେ ସର୍ବ ନରେ	।।	୯୬
	ତ୍ରିତାପେ ନୋହୁଛ ତାପିତ	।	ସଂସାରୁ ହୋଇଛ ମୁକତ	।।	୯୭
	ଗଙ୍ଗାଜଳରେ ଥିଲେ ଦ୍ୱୀପ	।	ଯେସନେ ନ ଲଭଇ ତାପ	।।	୯୮
୩୦	ହେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	।	ପଚାରୁଅଛି ଏ କଥାକୁ	।।	୯୯
	ତୁମ୍ଭେ ବିଷୟଭୋଗହୀନ	।	ପୁତ୍ରକଳତ୍ରାଦିବିହୀନ	।।	୧୦୦
	ଆତ୍ମାରେ ଆନନ୍ଦକୁ ପୁଣ	।	ଲଭିଛ କହ କି କାରଣ	।।	୧୦୧

୧. ଦେହ । ୨. ଭ୍ରମୁଛ ମୂର୍ଖଲୋକ ପ୍ରାୟେ । (ପାଠାନ୍ତର)

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩୧　କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ　।　ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ଏବେ ଶୁଣ　॥ ୧୦୨
ଯେ ଅତି ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ସୁମତି　।　ଏ ରୂପେ ସେ ଯଦୁ ନୃପତି　॥ ୧୦୩
ପ୍ରଶ୍ନ କରନ୍ତେ ପୂଜା କରି　।　ସେ ମହାଭାଗ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ　॥ ୧୦୪
ରାଜାଙ୍କୁ କହିଲେ ଏମନ୍ତେ　।　ନମ୍ର ହୋଇ ସେ ପଚାରନ୍ତେ　॥ ୧୦୫

ଶ୍ରୀବ୍ରାହ୍ମଣ ଉବାଚ

୩୨　କହନ୍ତି ଅବଧୂତ ଦ୍ୱିଜ　।　ଶୁଣ ହେ ଯଦୁ ମହାରାଜ　॥ ୧୦୬
ବହୁତ ଗୁରୁ ଛନ୍ତି ମୋର　।　ବୁଦ୍ଧିରେ କରିଛି ସ୍ୱୀକାର　॥ ୧୦୭
ବୁଦ୍ଧି ମୁଁ ଘେନି ଯାଙ୍କ ଠାରୁ　।　ମୁକ୍ତ ହୋଇଣ ଏ ସଂସାରୁ　॥ ୧୦୮
ପ୍ରତ୍ୟହ କରୁଛି ଭ୍ରମଣ　।　କର ସେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ଶ୍ରବଣ　॥ ୧୦୯
୩୩। ପୃଥିବୀ ପବନ ଗଗନ　।　ଜଳ ଚନ୍ଦ୍ରମା ହୁତାଶନ　॥ ୧୧୦
୩୫। ସୂର୍ଯ୍ୟ କପୋତ ଅଜଗର　।　ସିନ୍ଧୁ ପତଙ୍ଗ ମଧୁକର　॥ ୧୧୧
ଦ୍ୱିରଦ ମଧୁହା ହରିଣ　।　ମୀନ ପିଙ୍ଗଳା ବେଶ୍ୟା ପୁଣ　॥ ୧୧୨
କୁରର କୁମାର କୁମାରୀ　।　ଆବର ସର୍ପ ଶରକାରୀ　॥ ୧୧୩
ଉର୍ଣ୍ଣନାଭି ¹ସୁପେଶସ୍କାର　।　ଏ ଚତୁର୍ବିଂଶ ଗୁରୁ ମୋର　॥ ୧୧୪
ଏହାଙ୍କୁ ହେ ଯଦୁ ରାଜନ　।　ନିତ୍ୟେ ମୁଁ କରି ଉପାସନ　॥ ୧୧୫
ଶିକ୍ଷା ବୃତ୍ତିରେ ଏହାଙ୍କର　।　ଶିକ୍ଷା ମୁଁ କଲି ଆପଣାର　॥ ୧୧୬
୩୬　ଯା'ଠାରୁ ଯାହା ଯଉଁ ରୂପେ　।　ଶିଖିଲି ତାହା ସେହିରୂପେ　॥ ୧୧୭
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରିବି ବଖାଣ　।　ହେ ନରଶ୍ରେଷ୍ଠ ତାହା ଶୁଣ　॥ ୧୧୮
୩୭　ପୀଡ଼ା ଦିଅନ୍ତେ ମୋତେ ନରେ　।　କ୍ଷୋଭିତ ନୋହିଲି ତହିଁରେ　॥ ୧୧୯
ଦଇବବଶବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରାଣୀ　।　ଏମନ୍ତ ନିଜ ଚିତ୍ତେ ଜାଣି　॥ ୧୨୦
ମାର୍ଗରୁ ନୋହି ବିଚଳିତ　।　ଶିକ୍ଷା କଲି ଏ କ୍ଷିତିବ୍ରତ　॥ ୧୨୧
୩୮　ପର୍ବତ-ବୃକ୍ଷରୂପ କ୍ଷିତି　।　ତହିଁରୁ ଶିଖିବ ଏ ନୀତି　॥ ୧୨୨
ପରର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ　।　ଏକାନ୍ତେ ଲଭିଣ ଜନ୍ମକୁ　॥ ୧୨୩
ପର ନିମନ୍ତେ ପୁଣ ପୁଣ　।　କରିବ ସର୍ବ ଚେଷ୍ଟାମାନ　॥ ୧୨୪
ପର୍ବତଠାରୁ ସାଧୁଲୋକ　।　ଶିକ୍ଷା କରିବଟି ଏତେକ　॥ ୧୨୫
ଦେଖ ସେ ପର୍ବତ କେବଳ　।　ତୃଣ ନିର୍ଝର ପୁଷ୍ପ ଫଳ　॥ ୧୨୬
ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ସେ ରହି　।　ପରନିମିତ୍ତେ ଥାଏ ବହି　॥ ୧୨୭
ବୃକ୍ଷଙ୍କ ଠାରୁ ଏତେ ଗୁଣ　।　ଶିକ୍ଷା ମୁଁ କଲି ଆଚରଣ　॥ ୧୨୮
ପର କଲେ ହେଁ ପରାଭବ　।　ଚିନ୍ତା ନ କରି ତା' ସହିବ　॥ ୧୨୯
ପରଚ୍ଛେଦନ-ଉତ୍ପାଟନ　।　ସେ ବୃକ୍ଷେ ସହନ୍ତି ଯେସନ　॥ ୧୩୦

---

୧. କୁମ୍ଭାର ପୋକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୯ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ଯେତେକରେ । କ୍ଷୋଭିତ ନୋହିବେ ଦେହରେ ।। ୧୩୧
ଯେତେକେ ଜ୍ଞାନ ନୋହେ ନାଶ । ମନ ବଚନ ନୋହେ ଧ୍ୱଂସ ।। ୧୩୨
ପ୍ରାଣମାତ୍ରର ରକ୍ଷା ହେବ । ତେତେକେ ଲଭି ତୋଷ ହେବ ।। ୧୩୩
ଯେସନେ ପ୍ରାଣ-ପବନ ହିଁ । ଆହାରମାତ୍ରେ ବର୍ତ୍ତିଥାଇ ।। ୧୩୪
ସେ ପ୍ରାଣପବନ ମୋ ଗୁରୁ । ଏହା ଶିଖିଲି ତାହା ଠାରୁ ।। ୧୩୫
୪୦ ବରଷା-ଶୀତ-ଉଷ୍ଣାଦିରେ । ସର୍ବ ବିଷୟମାନଙ୍କରେ ।। ୧୩୬
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯୋଗୀ ଜନ । ତହିଁ ନୁହଇ ନିମଜ୍ଜନ ।। ୧୩୭
ପବନପ୍ରାୟେ ଦୋଷ-ଗୁଣ । ଆପଣେ ନ କରେ ଗ୍ରହଣ ।। ୧୩୮
ବନରେ ଅଗ୍ନିରେ ସେ ବାତ । ଯେସନେ ନୋହେ ଆସକତ ।। ୧୩୯
୪୧ ସେ ଯୋଗୀଜନ ଏ ସଂସାରେ । ପାର୍ଥିବ ଶରୀର ଆଦିରେ ।। ୧୪୦
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ ଉତ୍ତମ । ବାଳ-ବୃଦ୍ଧାଦି ଦେହଧର୍ମ ।। ୧୪୧
ଆଶ୍ରୟ କରି ତାଙ୍କ ଗୁଣେ । ନୁହଇ ଆସକତ କ୍ଷଣେ ।। ୧୪୨
ସେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନୀ ସ୍ୱଭାବରେ । ଯେହ୍ନେ ପବନ ଗନ୍ଧାଦିରେ ।। ୧୪୩
ଆସକ୍ତ ହେଲେହେଁ କେବଳ । ତାହା ଛାଡ଼ଇ ତତକାଳ ।। ୧୪୪
ବାହ୍ୟପବନୁଁ ଏତେ ଗୁଣ । ଶିଖି ମୁଁ କଲି ଆଚରଣ ।। ୧୪୫
୪୨ ଉତ୍ତମ ମୁନି ଏ ସଂସାରେ । ଥିଲେହେଁ ଦେହର ମଧ୍ୟରେ ।। ୧୪୬
ଆତ୍ମାର ଦେହେ ସଙ୍ଗ ନାହିଁ । ପ୍ରମାଣବିହୀନ ଅଟଇ ।। ୧୪୭
ଚିନ୍ତିବ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ । ଯେଣୁ ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମରେ ।। ୧୪୮
ବ୍ରହ୍ମାତ୍ମଭାବରେ ସେ ନିତି । ସମାନ ହୋଇ ବ୍ୟାପିଛନ୍ତି ।। ୧୪୯
ସେ ଆତ୍ମା ଆକାଶସମାନ । ଏମନ୍ତ କରିବ ଭାବନ ।। ୧୫୦
ଆକାଶ ଯେହ୍ନେ ସର୍ବଠାଇଁ । ବ୍ୟାପିଛି ସଙ୍ଗ ନାହିଁ କାହିଁ ।। ୧୫୧
ଆକାଶଠାରୁ ଗୁଣ ଏତେ । ଶିକ୍ଷାକୁ କଲି ମୁଁ ଜଗତେ ।। ୧୫୨
୪୩ ମହାଭୂତରେ ଯେ ଘଟିତ । କାଳରେ ହୋଏ ବିନିର୍ମିତ ।। ୧୫୩
ସେ ଦେହଆଦିରେ ପୁରୁଷ । ପୃଥକ ଅଟଇ ଅବଶ୍ୟ ।। ୧୫୪
ପବନେ ହୁଅନ୍ତେ ଚାଳିତ । ମେଘ ଆଦିରେ ଟି ଯେମନ୍ତ ।। ୧୫୫
ଆକାଶ ଛନ୍ନ ହୋଇଥାଇ । ବାସ୍ତବ ପୃଥକ ଅଟଇ ।। ୧୫୬
୪୪ ନିର୍ମଳ ହେବ ସ୍ୱଭାବରେ । ସ୍ନେହ କରିବ ସର୍ବଠାରେ ।। ୧୫୭
ମଧୁର ବଚନ କହିବ । ପ୍ରାଣିଙ୍କ ତୀର୍ଥପ୍ରାୟେ ହେବ ।। ୧୫୮
ଦର୍ଶନ-ସ୍ପର୍ଶନ-କୀର୍ତ୍ତନେ । ହୋଇବ ଜଳର ସମାନେ ।। ୧୫୯
ତୀର୍ଥ ଅଟଇ ଯେହ୍ନେ ଜଳ । ମଧୁର ସୁସ୍ନିଗ୍ଧ ନିର୍ମଳ ।। ୧୬୦
ଏଣୁ ଏତେକ ନିଜ ଗୁଣ । ଜଳରୁ ଶିଖିଲି ମୁଁ ପୁଣ ।। ୧୬୧
୪୫ ଆତ୍ମା ସଂଯତ କରି ନିତି । ମୁନି କରିବ ଅଗ୍ନିରୀତି ।। ୧୬୨
ତେଜସ୍ୱୀ ତପସ୍ୟାସଂଯୁତ । ଉଦରପାତ୍ର ଅକ୍ଷୋଭିତ ।। ୧୬୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସମସ୍ତ କରିବ ଭୋଜନ	ନ ଘେନି ଦାତାପାପମାନ	।।	୧୬୪
	ତେଜସ୍ୱୀ ଅଗ୍ନି ସର୍ବ ଖାଇ	ଯେସନେ ଭସ୍ମକୁ ଛାଡ଼ଇ	।।	୧୬୫
୪୬	କାହିଁରେ ହୋଇବ ଅଦୃଶ୍ୟ	କଉଁ ସ୍ଥାନରେ ହେବ ଦୃଶ୍ୟ	।।	୧୬୬
	ଶ୍ରେୟ ବାଞ୍ଛନ୍ତି ଯେତେ ଜନ	ଘେନିଣ ତାଙ୍କ ସେବାମାନ	।।	୧୬୭
	ଭୁଞ୍ଜିବ ସମସ୍ତ ଗୃହରେ	ଦାତାମାନଙ୍କର ନିତ୍ୟରେ	।।	୧୬୮
	ଯେ ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟକଳ୍ମଷ	ତା' ସର୍ବ କରନ୍ତେ ବିନାଶ	।।	୧୬୯
	ପର ଦିଅନ୍ତେ ହବିର୍ଭାଗ	ଯେସନେ ଅଗ୍ନି କରେ ଭୋଗ	।।	୧୭୦
	ଦୃଶ୍ୟ ଅଦୃଶ୍ୟ କାହିଁ କାହିଁ	ଯାଜ୍ଞିକପାପ ବିନାଶଇ	।।	୧୭୧
୪୭	ନିଜ ମାୟାରେ ଏ ସଂସାର	ସର୍ଜନ କରିଣ ଈଶ୍ୱର	।।	୧୭୨
	ଦେବ-ତିର୍ଯ୍ୟଗାଦି ଦେହରେ	ରହିଣ ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପରେ	।।	୧୭୩
	ସେ ସେହି ସ୍ୱରୂପ ହୋଇଣ	ପ୍ରକାଶ ହୋଇଛନ୍ତି ପୁଣ	।।	୧୭୪
	ଯେସନେ କାଷ୍ଠ ଅନୁସାରେ	ଅନଳ ନିଜ ତେଜ ଧରେ	।।	୧୭୫
	ସେ ଅଗ୍ନି ଅଟନ୍ତି ମୋ' ଗୁରୁ	ଏତେକ ଶିକ୍ଷା ତାଙ୍କ ଠାରୁ	।।	୧୭୬
୪୮	ଅବ୍ୟକ୍ତ ମାର୍ଗ ଅଟେ ଯାର	ସେ କାଳବେଗରେ ସତ୍ୱର	।।	୧୭୭
	ଜନ୍ମରୁ ମରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ	ସ୍ୱଭାବବିକାର ଏ ଯେତେ	।।	୧୭୮
	ଏମାନେ ଅଛନ୍ତି ଦେହର	ଏ ପୁଣି ନାହାନ୍ତି ଆତ୍ମାର	।।	୧୭୯
	କଳାମାନଙ୍କର ଯେସନ	ହେଉଛି କ୍ଷୟବୃଦ୍ଧିମାନ	।।	୧୮୦
	ଏ ଯଉଁ କ୍ଷୟବୃଦ୍ଧି ଦୁଇ	ଏ ପୁଣି ଚନ୍ଦ୍ରମାର ନାହିଁ	।।	୧୮୧
	ଏ କଥା ଜାଣି ଚନ୍ଦ୍ରଠାରୁ	ଚନ୍ଦ୍ରକୁ କଲଇଁ ମୁଁ ଗୁରୁ	।।	୧୮୨
୪୯	ପ୍ରବାହପ୍ରାୟ ବେଗ ଯାର	ସେ କାଳବେଗେ ଏ ଦେହର	।।	୧୮୩
	ଜନ୍ମମରଣ ଦେଖୁଥାଇ	ନିତ୍ୟରେ ଆତ୍ମାର ସେ ନାହିଁ	।।	୧୮୪
	ଜ୍ୱାଳାର ନାଶ କ୍ଷୟ ଥାଇ	ସେ ଯେହ୍ନେ ଅଗ୍ନିର ନୁହଇ	।।	୧୮୫
	ସେ ଅଗ୍ନିଠାରୁ ପୁଣ ମୁହିଁ	ଆହୁରି ଏହା ଶିଖିଲଇଁ	।।	୧୮୬
୫୦	ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦ୍ୱାରେ ଅର୍ଥମାନ	ଗ୍ରହଣ କରି ଧୀର ଜନ	।।	୧୮୭
	ଅର୍ଥୀ ହୁଅନ୍ତେ ଉପଗତ	ତାହାଙ୍କୁ ଦେବଟି ସେ ବିତ୍ତ	।।	୧୮୮
	ଅର୍ଜିଲା ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଲି ଦାନ	ଏହା ନ ବିଚାରିବ ମନ	।।	୧୮୯
	କିରଣେ ଯେସନ ଭାସ୍କର	ଜଳକୁ ହରନ୍ତି ସତ୍ୱର	।।	୧୯୦
	ତା' ପୁଣି କାଳେ ବରଷନ୍ତି	ହରଷ ଶୋକ ନ କରନ୍ତି	।।	୧୯୧
୫୧	ନିଜ ସ୍ୱରୂପେ ଆତ୍ମା ସ୍ଥିତ	ଭେଦରେ ନୁହଇ ପ୍ରତୀତ	।।	୧୯୨
	ଉପାଧି ପ୍ରତିବିମ୍ବେ ଥାଏ	ସେ ଉପାଧିକି ଗଲାପ୍ରାଏ	।।	୧୯୩
	ଜାଣନ୍ତି ସ୍ଥୂଳବୁଦ୍ଧି ନରେ	ଆତ୍ମାକୁ ସେ ଭେଦବୁଦ୍ଧିରେ	।।	୧୯୪
	ଜଳେ ଦିଶନ୍ତେ ଦିବାକର	ଯେସନେ ତାକୁ ମୂର୍ଖ ନର	।।	୧୯୫
	ମଣନ୍ତି ଜଳେ ଥିଲା ପ୍ରାଏ	ସେ ତହୁଁ ଭିନ୍ନ ଅତିଶୟେ	।।	୧୯୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ମୋ' ଗୁରୁ	। ଏହା ଶିଖିଲି ତାଙ୍କ ଠାରୁ	।।	୧୯୭
୫୨	କାହାରି ଠାରେ ସ୍ନେହ ଅତି	। ଲାଳନାଦିରେ ଆସକତି	।।	୧୯୮
	କରିବ ନାହିଁ ବିଜ୍ଞ ଲୋକ	। କଲେ ଲଭିବ ଅତିଶୋକ	।।	୧୯୯
	ସେ ଦୀନବୁଦ୍ଧି ଅତିଶୟେ	। ହୁଅଇ କପୋତପରାଏ	।।	୨୦୦
୫୩	କେହୁଣି କପୋତ ବନରେ	। ବସା କରିଣ ପାଦପରେ	।।	୨୦୧
	କପୋତୀ ଭାର୍ଯ୍ୟାର ସହିତେ	। ରହିଲା ସମ୍ବସର କେତେ	।।	୨୦୨
୫୪	କପୋତ ପତିପତ୍ନୀଦ୍ୱୟ	। ସ୍ନେହରେ ନିବଦ୍ଧହୃଦୟ	।।	୨୦୩
	ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦୃଷ୍ଟି ସମର୍ପିଣ	। ଅଙ୍ଗରେ ଅଙ୍ଗକୁ ଛନ୍ଦିଣ	।।	୨୦୪
	ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମୀ ଦୁହେଁ ହେଲେ	। ବୁଦ୍ଧିରେ ବୁଦ୍ଧିକି ବାନ୍ଧିଲେ	।।	୨୦୫
୫୫	ଶୟନ-ଆସନ-ଗମନ	। ଆସ୍ଥାନ-ବାର୍ତ୍ତା-କ୍ରୀଡ଼ାମାନ	।।	୨୦୬
	ଭୋଜନ ଆଦିରେ ସେ ଦୁଇ	। ଏକା ଯୁଗଳଭାବ ହୋଇ	।।	୨୦୭
	ନିଃଶଙ୍କ ହୋଇଣ ମନରେ	। ଭ୍ରମଣ କଲେ ବନାନ୍ତରେ	।।	୨୦୮
୫୬	ହାସ୍ୟବଚନ ଦୃଷ୍ଟିପାତେ	। କପୋତଚିତ୍ତକୁ ହରନ୍ତେ	।।	୨୦୯
	କପୋତେ ହୁଅନ୍ତେଣ ପ୍ରୀତି	। ହେ ଯଦୁରାଜ ! ସେ କପୋତୀ	।।	୨୧୦
	ବାଞ୍ଛଇ ଯାହା ଯାହା ଚିତ୍ତେ	। ସେ ସେହି ପଦାର୍ଥ ତୁରିତେ	।।	୨୧୧
	ଅଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ସେ କପୋତ	। କଷ୍ଟେ କରଇ ଉପସ୍ଥିତ	।।	୨୧୨
୫୭	ସତୀ ଅଟଇ ସେ କପୋତୀ	। ପ୍ରଥମେ ହେଲା ଗର୍ଭବତୀ	।।	୨୧୩
	ଆପଣା ବସାର ମଧ୍ୟରେ	। ନିଜ ପତିର ନିକଟରେ	।।	୨୧୪
	କାଳ ହୁଅନ୍ତେ ଉପସ୍ଥିତ	। ଡିମ୍ବମାନଙ୍କୁ କଲା ଜାତ	।।	୨୧୫
୫୮	ହରିର ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଶକ୍ତିରେ	। କାଳେ ସେ ଡିମ୍ବମାନଙ୍କରେ	।।	୨୧୬
	ଚଞ୍ଚୁ ଚରଣ ହେଲା ଜାତ	। କୋମଳ ପକ୍ଷଙ୍କ ସହିତ	।।	୨୧୭
୫୯	କପୋତ ପତିପତ୍ନୀ ଦୁଇ	। ପୁତ୍ରବତ୍ସଳ ଅତି ହୋଇ	।।	୨୧୮
	ପୋଷିଲେ ଶାବକମାନଙ୍କୁ	। ଶୁଣନ୍ତେ ତାଙ୍କ କୂଜିତକୁ	।।	୨୧୯
	କଳଭାଷଣେ ଶିଶୁଙ୍କର	। ସୁଖୀ ହୋଇଲେ ସେ ଆବର	।।	୨୨୦
୬୦	ସେ ହୃଷ୍ଟ ଶିଶୁମାନଙ୍କର	। ଅଳ୍ପ ଉଡ଼ିବା ମନୋହର	।।	୨୨୧
	ସୁଖସ୍ପରଶ ପକ୍ଷଘାତେ	। ବିମୁଗ୍ଧ ଚେଷ୍ଟିତେ କୂଜିତେ	।।	୨୨୨
	ସେ ପିତାମାତା ବେନିଜନ	। ହରଷ ହେଲେ ଅନୁଦିନ	।।	୨୨୩
୬୧	ବିଷ୍ଣୁମାୟାରେ ପରସ୍ପରେ	। ସ୍ନେହାନୁବଦ୍ଧ ହୃଦୟରେ	।।	୨୨୪
	ସେ ଦୀନମତି ବେନି ଜନେ	। ମୋହିତ ହୋଇ ପ୍ରତିଦିନେ	।।	୨୨୫
	ସେ ପୁତ୍ରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ହୋଇଥିଲେ	। ପରିପୋଷଣ ତାଙ୍କୁ କଲେ	।।	୨୨୬
୬୨	କୁଟୁମ୍ବବନ୍ତ ହେ ରାଜନ	। ପିତା ଜନନୀ ବେନି ଜନ	।।	୨୨୭
	ଗଲେ ସେ ଏକ ଦିନକରେ	। ପୁତ୍ରଙ୍କ ଆହାର ଅର୍ଥରେ	।।	୨୨୮
	ଅନ୍ନ ଖୋଜନ୍ତେ ଚିରକାଳ	। ସେ ବନେ ଭ୍ରମିଲେ କେବଳ	।।	୨୨୯

Digitized by PPRACHIN, SOA

୬୩ କେହୁଣି ବ୍ୟାଧ ସେ କାଳରେ । ବନେ ଭ୍ରମନ୍ତେ ଯଦୃଚ୍ଛାରେ ॥ ୨୩୦

ଆପଣା ବାସସନ୍ନିଧାନେ । ଚରନ୍ତେ କପୋତନନ୍ଦନେ ॥ ୨୩୧

ସେଠାରେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିକରି । ଧଇଲା ଜାଲକୁ ବିସ୍ତାରି ॥ ୨୩୨

୬୪ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ପୋଷିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ । ଯେ ଅତି ଉତ୍ସୁକ ନିତ୍ୟରେ ॥ ୨୩୩

କପୋତ କପୋତୀ ସେ ବେନି । ଶିଶୁଙ୍କ ଭକ୍ଷଦ୍ରବ୍ୟ ଘେନି ॥ ୨୩୪

ଆପଣା ବସାରେ ତୁରିତ । ଆସି ହୋଇଲେ ଉପସ୍ଥିତ ॥ ୨୩୫

୬୫ ନିଜ ବାଳକସୁତେ ଭଲେ । ବନ୍ଧନ ହୋଇଛନ୍ତି ଜାଲେ ॥ ୨୩୬

କପୋତୀ ଦେଖିଣ ଏମନ୍ତ । ଧାଇଁଲା କାନ୍ଦିଣ ବହୁତ ॥ ୨୩୭

କାନ୍ଦନ୍ତେ ନିଜ ସୁତମାନେ । ଅତିଦୁଃଖିତ ହେଲା ମନେ ॥ ୨୩୮

୬୬ ବହୁତ ସ୍ନେହବଦ୍ଧ ହୋଇ । ବିଷ୍ଣୁମାୟାରେ ମୋହ ଯାଇ ॥ ୨୩୯

ଦୀନ ହୋଇଛି ନିଜ ମତି । ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ସେ କପୋତୀ ॥ ୨୪୦

ପୁତ୍ରବନ୍ଧନ ଦେଖି କରି । ଜାଲେ ପଡ଼ିଲା ଜ୍ଞାନ ହାରି ॥ ୨୪୧

୬୭ ଆତ୍ମାରୁ ଅଧିକ ଯେ ପ୍ରିୟ । ନିବଦ୍ଧ ହେଲେ ସେ ତନୟ ॥ ୨୪୨

ଆପଣା ସମାନ ଭାର୍ଯ୍ୟା ହିଁ । ବଦ୍ଧ ହୋଇଲା ଜାଲେ ଯାଇଁ ॥ ୨୪୩

କପୋତ ଦେଖି ଦୁଃଖୀ ହେଲା । ରୋଦନ ଅତିଦୁଃଖେ କଲା ॥ ୨୪୪

୬୮ ବିକଳେ କରଇ ରୋଦନ । ଦେଖ ମୋ ଅଭାଗ୍ୟକୁ ଜନ ॥ ୨୪୫

ଗୃହେ ସନ୍ତୋଷ ଲଭି ନାହିଁ । କି କାର୍ଯ୍ୟ କଲି ଅବା କାହିଁ ॥ ୨୪୬

ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଅଟଇ ଆବର । ଅଳପ ପୁଣ୍ୟ ଥିଲା ମୋର ॥ ୨୪୭

ଧର୍ମାର୍ଥକାମରେ ସଂଯୁତ । ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମ ହେଲା ହତ ॥ ୨୪୮

୬୯ ଏ ଭାର୍ଯ୍ୟା ମୋତେ ଅନୁକୂଳ । ମୋ' ଅନୁରୂପ ଏ କେବଳ ॥ ୨୪୯

ମୋତେ ଏ ପତିବ୍ରତା ନାରୀ । ଶୂନ୍ୟ ଗୃହରେ ଛାଡ଼ି କରି ॥ ୨୫୦

ସାଧୁ ପୁତ୍ରଙ୍କ ସହିତରେ । ଦେଖ ଯାଉଛି ସ୍ୱର୍ଗପୁରେ ॥ ୨୫୧

୭୦ ସେହି ମୁଁ ହେଲି ଏବେ ଦୀନ । ମଲେ ମୋ' ବନିତା ନନ୍ଦନ ॥ ୨୫୨

ନିଜ କୁଟୁମ୍ବେ ହେଲି ହୀନ । ଦୁଃଖିତ ହେଲା ମୋ' ଜୀବନ ॥ ୨୫୩

ଏବେ ଏ ଶୂନ୍ୟ ଗୃହେ ଥାଇ । ଆଉ ମୁଁ କି କରିବି ଜୀଇ ॥ ୨୫୪

୭୧ ସେ ରୂପେ ପୁତ୍ର ଭାର୍ଯ୍ୟା ଅତି । ରଜ୍ଜୁରେ ବଦ୍ଧ ହୋଇଛନ୍ତି ॥ ୨୫୫

ମୃତ୍ୟୁ ହେଲାଣି ଉପସ୍ଥିତ । ଜ୍ଞାନ ହୋଇଲା ବିନିହତ ॥ ୨୫୬

ଏରୂପେ ଦେଖି ସେ କପୋତ । କୃପଣ ଅତି ଅପଣ୍ଡିତ ॥ ୨୫୭

ଦେଖନ୍ତେ ଆପଣା ଇଚ୍ଛାରେ । ପଡ଼ିଲା ଯାଇଁ ସେ ଜାଲରେ ॥ ୨୫୮

୭୨ ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମୀ କପୋତକୁ । ସେ କପୋତୀକି ତା' ସୁତଙ୍କୁ ॥ ୨୫୯

ସେ କ୍ରୂରକର୍ମା ବ୍ୟାଧ ପୁଣ । ଘେନିଣ ଉଦ୍ୟମ କରିଣ ॥ ୨୬୦

କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଅନ୍ତେ ସିଦ୍ଧ ତାର । ଚଳିଲା ଗୃହକୁ ସତ୍ୱର ॥ ୨୬୧

Digitized by PPRACHIN, SOA

୭୩ ଏମନ୍ତରୂପେ ହେ ରାଜନ । କୁଟୁମ୍ବବନ୍ତ ଯଉଁ ଜନ ।। ୨୬୨
କୃପଣ ଶାନ୍ତଚିତ୍ତ ନୋହି । ବ୍ୟର୍ଥ ଦୁଃଖରେ ପଡ଼ିଥାଇ ।। ୨୬୩
କୁଟୁମ୍ବ କରନ୍ତେ ପୋଷଣ । ସେହି କୁଟୁମ୍ବ ସହିତେଣ ।। ୨୬୪
ଶୀର୍ଣ୍ଣ ହୁଅଇ ଅତିଶୟେ । ଦେଖ ସେ କପୋତପରାଏ ।। ୨୬୫
୭୪ ଯେ ଅପାବୃତ ମୁକ୍ତିଦ୍ୱାର । ଲଭି ସେ ମନୁଷ୍ୟଶରୀର ।। ୨୬୬
ଗୃହରେ କପୋତପରାଏ । ଯେ ଅତି ଆସକତ ହୋଏ ।। ୨୬୭
ଉଚ୍ଚରୁ ପଡ଼ିଲା ତଳକୁ । ଏରୂପେ ଜାଣିମ ତାହାକୁ ।। ୨୬୮
ଏଣୁ ମୋ ଗୁରୁ ସେ କପୋତ । ତା' ଠାରୁ ଶିଖିଲି ଏମନ୍ତ ।। ୨୬୯
ଏ ଅବଧୂତ-ଯଦୁଙ୍କର । ସଂବାଦ ଅତି ମନୋହର ।। ୨୭୦
ଯେ ନିଜ ଭକ୍ତ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ । କହିଲେ ଏ ପୂର୍ବ ବାକ୍ୟକୁ ।। ୨୭୧
ସେ କୃଷ୍ଣପାଦପଦ୍ମ ଚିନ୍ତି । ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମତି ।। ୨୭୨
ସୁଜନେ ନ ଧର ମୋ ଦୋଷ । ଶୁଣି ଏ ଗୀତ ହୁଅ ତୋଷ ।। ୨୭୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ
ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ ଶ୍ରୀମଦବଧୂତଚରିତଂ
ନାମ ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅଷ୍ଟମେଽଜଗରାଦିଭ୍ୟୋ ନବଭ୍ୟଃ ଶିକ୍ଷିତଂ ହରିଃ ।
ଅବଧୂତଗିରା ପ୍ରାହ ବିବେକାୟୋଦ୍ଧବଂ ପ୍ରତି ।। ୧

ଶ୍ରୀବ୍ରାହ୍ମଣ ଉବାଚ

୧ କହନ୍ତି ଅବଧୂତ ଦ୍ୱିଜ । ଶୁଣ ହେ ଯଦୁ ମହାରାଜ ।। ୧
ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣସୁଖ ଯେହି । ସ୍ୱର୍ଗେ ନରକେ ସେ ହୁଅଇ ।। ୨
ପ୍ରାଣିଙ୍କ ଦୁଃଖ ଯଉଁରୂପେ । ହୁଅଇ ସୁଖ ହିଁ ସେରୂପେ ।। ୩
ଏ ହେତୁ ପଣ୍ଡିତ ମାନବ । ତା' କିଛି ଇଚ୍ଛା ନ କରିବ ।। ୪
୨ ଦିବ୍ୟ ବହୁତ ଅନ୍ନଗ୍ରାସ । ଅଥବା ଅଳପ ବିରସ ।। ୫
ଯେ ଆସି ମିଳିବ ଦୈବରେ । ଉଦାସ ହୋଇଣ ତହିଁରେ ।। ୬
ଅଜଗରର ବୃତ୍ତି ଘେନି । ଗ୍ରାସ କରିବ ତାହା ମୁନି ।। ୭
୩ ଦଇବେ ନ ମିଳିଲେ ତହିଁ । ବହୁତ ଦିନ ଥିବ ଶୋଇ ।। ୮
କିଛି ଉଦ୍ୟମ ନ କରିଣ । ନିଜ ଆହାରକୁ ଛାଡ଼ିଣ ।। ୯
ସେ ଜ୍ଞାନିଜନ ଅତିଶୟେ । ସେ ଅଜଗରସର୍ପପ୍ରାଏ ।। ୧୦
ଦଇବ ନିଶ୍ଚେ ଆଣିଦେବ । ଏମନ୍ତ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରିଥିବ ।। ୧୧

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪	ଦେହ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ମନୋବଳ	।	ଏଣେ ଯେ ସଂଯୁତ କେବଳ	।।	୧୨
	ସେ ଅକର୍ମକ ଦେହ ଧରି	।	ଇନ୍ଦ୍ରିୟବନ୍ତ ହୋଇ କରି	।।	୧୩
	କିଛି ହିଁ ଚେଷ୍ଟା ନ କରଇ	।	ଶୁଅନ୍ତେ ସ୍ୱାର୍ଥେ ଦୃଷ୍ଟି ଥାଇ	।।	୧୪
	ସେ ଅଜଗର ମୋର ଗୁରୁ	।	ଏମନ୍ତ ଶିଖିଲି ତା' ଠାରୁ	।।	୧୫
୫	ବାହ୍ୟେ ପ୍ରସନ୍ନ ଭାବ ନିତ୍ୟେ	।	ଗମ୍ଭୀରଭାବ ଅନ୍ତର୍ଗତେ	।।	୧୬
	ଅତି ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ଅଭିପ୍ରାୟ	।	ଦୁର୍ଲଙ୍ଘ୍ୟ ଅଟେ ଅତିଶୟ	।।	୧୭
	କାଳ-ଦେଶରେ ସେ ଅଜ୍ଞାତ	।	କାହିଁରେ ନୁହଇ କ୍ଷୋଭିତ	।।	୧୮
	ନିଶ୍ଚଳ ହେଲେ ଜଳମାନ	।	ସମୁଦ୍ର ଦିଶଇ ଯେସନ	।।	୧୯
	ସମୁଦ୍ରପ୍ରାଏ ଏତେ ଗୁଣେ	।	ସଂଯୁତ ହେବ ଅନୁକ୍ଷଣେ	।।	୨୦
୬	ବରଷାକାଳେ ନଦୀଙ୍କରେ	।	ସମୁଦ୍ର ଯେମନ୍ତ ରୂପରେ	।।	୨୧
	ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେହେଁ ନ ବଢ଼ଇ	।	ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ନ ଶୁଖଇ	।।	୨୨
	ସେରୂପେ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ ଜନ	।	ହରଷ ନୋହେ ଥିଲେ ଧନ	।।	୨୩
	ସେ ଧନ ହୁଅନ୍ତେ ବିନାଶ	।	କିଛି ହିଁ ନୁହଇ ବିରସ	।।	୨୪
	ଏଣୁ ସିନ୍ଧୁକୁ ଗୁରୁ କଲି	।	ଏ ଗୁଣ ତା' ଠାରୁ ଶିଖିଲି	।।	୨୫
୭	ଦେବତାମାୟା ଅଟେ ନାରୀ	।	ତା' ଦିବ୍ୟରୂପ ଦେଖି କରି	।।	୨୬
	ତା' ଭାବେ ମୋହିତ ହୋଇଣ	।	ନ ଜିଣି ସ୍ୱଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ	।।	୨୭
	ଲୋଭିତ ହୁଅନ୍ତେ ତହିଁରେ	।	ଅତ୍ୟନ୍ତ ଘୋର ନରକରେ	।।	୨୮
	ହେ ନୃପ ପଡ଼ଇ ସେ ଏକ	।	[1]ଅଗ୍ନିରେ ପତଙ୍ଗପ୍ରାୟେକ	।।	୨୯
୮	ମାୟାରେ ଅଟେ ଯେ ନିର୍ମାଣ	।	ନାରୀ-ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ଆଭରଣ	।।	୩୦
	ଅମ୍ବର ଆଦି ଦ୍ରବ୍ୟଙ୍କରେ	।	ଲୋଭିତ ହୁଅନ୍ତେ ନିତ୍ୟରେ	।।	୩୧
	କରନ୍ତେ ଉପଭୋଗମତି	।	ପତଙ୍ଗପରାଏ ଝଟିତି	।।	୩୨
	ଦୃଷ୍ଟି ନ କରି ପରଲୋକେ	।	ସେ ମୂଢ଼ ପଡ଼ଇ ନରକେ	।।	୩୩
	ଗୁରୁ କରି ସେ ପତଙ୍ଗକୁ	।	ଶିଖିଲି ଏ ଗୁଣମାନଙ୍କୁ	।।	୩୪
୯	ଯେତେକେ ଦେହରକ୍ଷା ହେବ	।	[2]ତେତେକ ଗ୍ରହଣ କରିବ	।।	୩୫
	ଅଳପ ଅଳପ କରିଣ	।	ସେ ଗ୍ରାସ କରିବ ଭକ୍ଷଣ	।।	୩୬
	ଗୃହେ ନ ଦେଇ ପୀଡ଼ାମାନ	।	ନ ରହି କରି ଏକସ୍ଥାନ	।।	୩୭
	ମଧୁକରର ବୃତ୍ତି ଘେନି	।	ନିତ୍ୟରେ ବର୍ତ୍ତିଥିବ ମୁନି	।।	୩୮
	ଯେସନେ ଭ୍ରମର ପଦ୍ମରେ	।	ରହଇ ତା' ଗନ୍ଧଲୋଭରେ	।।	୩୯
	ସନ୍ଧ୍ୟାସମୟରେ ତପନ	।	ଅସ୍ତକୁ ଯାଆନ୍ତେ ବହନ	।।	୪୦

୧. ପତଙ୍ଗମାତଙ୍ଗକୁରଙ୍ଗଭୃଙ୍ଗମୀନା ହତାଃ ପଞ୍ଚଭିରେବ ପଞ୍ଚ ।
ଏକଃ ପ୍ରମାଥୀ ସ କଥଂ ନ ହନ୍ୟତେ ଯଃ ସେବତେ ପଞ୍ଚଭିରେବ ପଞ୍ଚ ।।

୨. ତେତେ ପରିଗ୍ରହ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବନ୍ଧ ହୁଅଇ ତା' ଗର୍ଭରେ	। ଏ ରୂପେ ମୁନି ଏ ସଂସାରେ	॥	୪୧
	ରହନ୍ତେ ଏକସ୍ଥାନେ ଯାଇ	। ବିଷୟଲୋଭେ ବନ୍ଧ ହୋଇ	॥	୪୨
	ଭ୍ରମରଠାରୁ ଏତେ ଗୁଣ	। ଶିଖି ମୁଁ କଲି ଆଚରଣ	॥	୪୩
୧୦	ଅଳପ ବହୁତ ହୋଇଣ	। ଅଛନ୍ତି ଯେତେ ଶାସ୍ତ୍ରଗଣ	॥	୪୪
୧୨	ସେ ସର୍ବଠାରୁ ଘେନି ସାର	। କୁଶଳବନ୍ତ ମୁନିବର	॥	୪୫
	ସମସ୍ତ ପୁଷ୍ପରୁ ଯେସନ	। ଭୃଙ୍ଗ ଘେନଇ ସାରମାନ	॥	୪୬
	କାଲି ଭୁଞ୍ଜିବି ଏହା ଆଉ	। ଏ ସନ୍ଧ୍ୟାସମୟକୁ ଥାଉ	॥	୪୭
	ଏ ରୂପେ ଭିକ୍ଷାଦ୍ରବ୍ୟ ଘେନି	। ସଂଗ୍ରହ ନ କରିବ ମୁନି	॥	୪୮
	ଘେନିମ କରପାତ୍ର କରି	। ଉଦରପାତ୍ରେ ନେଇ ଭରି	॥	୪୯
	ମକ୍ଷିକାପ୍ରାୟେ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ	। ରଖିଲେ ହୁଅଇ ନିଧନ	॥	୫୦
	ଏହା ଭୁଞ୍ଜିବି ସାୟଂକାଳେ	। କାଲି ଭୁଞ୍ଜିବି ଏହା ବେଳେ	॥	୫୧
	ଧନକୁ ଅର୍ଜି ଯେ ଥୋକାଏ	। ରଖଇ ମକ୍ଷିକାପରାଏ	॥	୫୨
	ସେ ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଘେନି	। ବିନାଶ ହୁଅଇ ସେ ମୁନି	॥	୫୩
	ଭ୍ରମରଠାରୁ ଏହା ଶିଖି	। ଭ୍ରମଇଁ ଧନକୁ ଉପେକ୍ଷି	॥	୫୪
୧୩	ଦାରୁନିର୍ମିତ ନାରୀ କେହି	। ଚରଣେ ଛୁଇଁମଇ ନାହିଁ	॥	୫୫
	ସ୍ପରଶ କରେ ଯେବେ ଯତି	। ବନ୍ଧନ ଲଭଇ ଝଟିତି	॥	୫୬
	ହସ୍ତିନୀ ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ କରି	। ଯେସନେ ବନ୍ଧ ହୋଏ କରୀ	॥	୫୭
୧୪	ଆପଣା ମୃତ୍ୟୁର ସମାନ	। ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ନାରୀଜନ	॥	୫୮
	ତାହାଙ୍କଠାକୁ ବିଜ୍ଞଜନ	। କେବେ ନ କରିବ ଗମନ	॥	୫୯
	ରମଣ କଲେ ତାଙ୍କୁ ଏକେ	। ମାରନ୍ତି ବଳବନ୍ତ ଲୋକେ	॥	୬୦
	ବଳ-ଅଧିକ ଗଜମାନେ	। ଗଜକୁ ମାରନ୍ତି ଯେସନେ	॥	୬୧
	ଏଣୁ ଗଜକୁ ଗୁରୁ କରି	। ତା' ଶିକ୍ଷା ତା' ଠାରୁ ଆଚରି	॥	୬୨
	ନାରୀମାନଙ୍କୁ ଏ ଭୁବନେ	। ସ୍ପରଶ କରିନାହିଁ ମନେ	॥	୬୩
୧୫	ଅତି ଦୁଃଖରେ ଲୁବ୍‌ଧ ଜନ	। କରିଣ ଥାଇ ଯଉଁ ଧନ	॥	୬୪
୧୬	ନ ଦେଇ ନ ଖାଇ ତା' ଯେବେ	। ଆନ ଭୁଞ୍ଜଇ ତାହା ତେବେ	॥	୬୫
	ମଧୁମକ୍ଷିକା ମଧୁ ନେଇ	। ତରୁକୋଟରରେ ରଖିଥାଇ	॥	୬୬
	ମଧୁନାଶକ ତାହା ଜାଣି	। ବଳେ ଭୁଞ୍ଜଇ ଯେହ୍ନେ ଆଣି	॥	୬୭
	ଦୁଃଖଅର୍ଜିତ ଦ୍ରବ୍ୟଙ୍କରେ	। ଯେ ଗୃହୀ ଶୁଭ ବାଞ୍ଛା କରେ	॥	୬୮
	ସେ ଗୃହୀଙ୍କର ଅନ୍ନ ନେଇ	। ¹ପ୍ରଥମୁଁ ଯତି ତା' ଭୁଞ୍ଜଇ	॥	୬୯
	ଯେସନେ ମଧୁଘାତୀ ନରେ	। ମଧୁ ଭୁଞ୍ଜଇ ପ୍ରଥମରେ	॥	୭୦
	ମଧୁଘାତୀକି ଗୁରୁ କଲି	। ଦ୍ରବ୍ୟ ଅର୍ଜନ ନ ବାଞ୍ଛିଲି	॥	୭୧

୧. ଯତିଶ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଚ ପକ୍ୱାନ୍ନସ୍ୱାମିନାବୁଭୌ ।
ତୟୋରନ୍ନମଦତ୍ତ୍ୱା ତୁ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୭ ବନନିବାସୀ ଋଷିଗଣ । କେହୁଣି ସ୍ଥାନରେହେଁ ପୁଣ ॥ ୭୨
ଶୁଣିମ ନାହିଁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଗୀତ । ଶୁଣିଲେ ହୋଇବ ମୋହିତ ॥ ୭୩
ଲୁବ୍‌ଧକ-ରମ୍ୟ ଗୀତମାନ । ଶ୍ରବଣ କରିଣ ଯେସନ ॥ ୭୪
ହରିଣ ବଦ୍ଧ ହେଲା ଯେଣୁ । ତାକୁ ମୁଁ ଗୁରୁ କଲି ତେଣୁ ॥ ୭୫
କା' ଠାରୁ କିଛି ନ ଶୁଣଇ । ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇ ଭ୍ରମୁଥାଇ ॥ ୭୬
୧୮ ନୃତ୍ୟ-ବାଦିତ୍ର-ଗୀତ ଶୁଣି । ଗ୍ରାମ୍ୟ ନାରୀଙ୍କ ଠାରୁ ପୁଣି ॥ ୭୭
ତାହାଙ୍କ କ୍ରୀଡ଼ାମାନଙ୍କରେ । ଆସକ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ନିତ୍ୟରେ ॥ ୭୮
ମୃଗୀତନୟ ଋଷ୍ୟଶୃଙ୍ଗ । ବଦ୍ଧ ହୋଇଲା କରି ସଙ୍ଗ ॥ ୭୯
୧୯ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରମାଥୀ[୧] ଜିହ୍ୱାରେ । ରସମୋହିତ ହୋଇ ନରେ ॥ ୮୦
ତତ୍‌କାଳ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଲଭନ୍ତି । ଯେଣୁ ଅଟନ୍ତି ଦୁଷ୍ଟମତି ॥ ୮୧
[୨]ବଡ଼ଶୀରସଲୋଭେ ମୀନ । ଯେସନେ ହୁଅଇ ନିଧନ ॥ ୮୨
୨୦ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଯେତେ ଛନ୍ତି । ଆହାର ଛାଡ଼ନ୍ତେ ସେ ନିତି ॥ ୮୩
ଜିଣନ୍ତି ସ୍ୱ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ । କେବଳ ଜିହ୍ୱାକୁ ଛାଡ଼ିଣ ॥ ୮୪
ଆହାର ଛାଡ଼ିଲା ଲୋକର । ସେ ଜିହ୍ୱା ବଢ଼ଇ ପ୍ରଖର ॥ ୮୫
୨୧ ଅନ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ହିଁ ପୁଣି । ଯଉଁ ପୁରୁଷ ଅଛି ଜିଣି ॥ ୮୬
ତେତିକି ବେଳଯାଏ ସେହି । କିଛି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଜିଣି ନାହିଁ ॥ ୮୭
ଯାବତ ବେଳ ଯାଏ କିଛି । ଜିହ୍ୱା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନ ଜିଣିଛି ॥ ୮୮
ରସ ଜିଣିଲେ ଅତିଶୟ । ଜିଣନ୍ତି ସମସ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ॥ ୮୯
ଏଣୁ ମୀନକୁ କରି ଗୁରୁ । ଏହା ମୁଁ ଶିଖିଲି ତା' ଠାରୁ ॥ ୯୦
ଜିହ୍ୱାକୁ ରସୁଁ ନିବର୍ତ୍ତାଇ । ସଂସାରେ ସୁଖେ ଭ୍ରମୁଥାଇ ॥ ୯୧
୨୨ ପୂର୍ବେ ଯେ ବିଦେହନଗରେ । ବେଶ୍ୟାଏ ପିଙ୍ଗଳା ନାମରେ ॥ ୯୨
ଥିଲା ସେ ତାହାଠାରୁ କିଛି । ମୁଁ ପୁଣି ଶିକ୍ଷା କରିଅଛି ॥ ୯୩
ହେ ମହାରାଜ ! ଏବେ ପୁଣ । ମୋ' ଠାରୁ କର ତା' ଶ୍ରବଣ ॥ ୯୪
୨୩ ପିଙ୍ଗଳା ବେଶ୍ୟା ଏକଦିନେ । ସଙ୍କେତ କଲା ଧନୀ ଜନେ ॥ ୯୫
ରତିସ୍ଥାନକୁ ସେ କାନ୍ତକୁ । ସାୟଂକାଳରେ ଆଣିମାକୁ ॥ ୯୬
ଅତି ଉତ୍ତମ ବେଶ ହୋଇ । ରହିଲା ଦ୍ୱାରବାହ୍ୟେ ଯାଇଁ ॥ ୯୭
୨୪ ହେ ନରଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେ କାଳରେ । ମାର୍ଗେ ଆସନ୍ତେ ଆନ ନରେ ॥ ୯୮
ଘେନି ଅଛନ୍ତି ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ମୂଲ୍ୟରେ କରିବେ ପ୍ରଦାନ ॥ ୯୯
ଯୋଗ୍ୟ ସେ ରତିବିଷୟକୁ । ଏ ରୂପେ ଦେଖି ସେ ତାହାଙ୍କୁ ॥ ୧୦୦
ବହୁତ ଧନେ ଦେଲା ଚିତ୍ତ । ତାହାଙ୍କୁ ନ କଲା ସଂମତ ॥ ୧୦୧

---

୧. ଦୁର୍ଜ୍ଜୟ ।　　୨. ବଡ଼ଶୀ = ବନିଶୀ କଣ୍ଟା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୫। ସେ କାଳେ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ । ବହୁତ ଲେଉଟନ୍ତେ ନରେ ॥ ୧୦୨
୨୬। ଧନିକ ଆସିବାର ପାଇଁ । ସଂକେତ କରିଥିଲା ରହି ॥ ୧୦୩
ମାର୍ଗେ ଚଳନ୍ତେ ଅନ୍ୟ ଜନେ । ଏମନ୍ତ ବିଚାରଇ ମନେ ॥ ୧୦୪
ବହୁତ ଧନବନ୍ତ ହୋଇ । ଏବେ ହେଁ ଆନ ଜଣେ କେହି ॥ ୧୦୫
ନିଶ୍ଚୟେ ଘେନି ବହୁ ବିତ୍ତ । ମୋତେ ହେବ କି ଉପସ୍ଥିତ ॥ ୧୦୬
ହେ ନୃପ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ । ପିଙ୍ଗଳା ଅତି ଦୁରାଶାରେ ॥ ୧୦୭
କଷ୍ଟରେ ଉନ୍ନିଦ୍ର ହୋଇଣ । ନିଜ ଦ୍ୱାରରେ ବସି ପୁଣ ॥ ୧୦୮
ପ୍ରବେଶ ହୋଏ ଭିତରରେ । ପୁଣି ବସଇ ଆସି ଦ୍ୱାରେ ॥ ୧୦୯
ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଯାଇ ଆସି । ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ରକୁ ନେଲା ବସି ॥ ୧୧୦
୨୭ ପିଙ୍ଗଳା କରି ଦ୍ରବ୍ୟଆଶ । ବଦନ ହୋଇଲା ବିରସ ॥ ୧୧୧
ଦୁଃଖିତ ହୁଅନ୍ତେ ତା' ଚିତ୍ତ । ଅତି ନିର୍ବେଦ ହେଲା ଜାତ ॥ ୧୧୨
ଦ୍ରବ୍ୟଚିନ୍ତାକୁ ସେ କାରଣ । ସୁଖ ହିଁ କଲା ବିତରଣ ॥ ୧୧୩
୨୮ ଅତି ନିର୍ବେଦଚିତ୍ତ ହୋଇ । ପିଙ୍ଗଳା ବୋଇଲା ଯା' ତହିଁ ॥ ୧୧୪
ହେ ନୃପ ! ଆମ୍ଭଠାରୁ ପୁଣ । କର ସେ କଥାକୁ ଶ୍ରବଣ ॥ ୧୧୫
ପୁରୁଷଙ୍କର ଆଶାପାଶ । ନିର୍ବେଦଖଡଗେ ବିନାଶ ॥ ୧୧୬
୨୯ ଶୁଣ ହେ ଯଦୁ ନୃପବର । ନିର୍ବେଦ ନୋହିଲେ ଲୋକର ॥ ୧୧୭
ନିଜସଂସାରବନ୍ଧ ଯେହି । ଛାଡ଼ିବାକୁ ତା' ନ ଇଚ୍ଛଇ ॥ ୧୧୮
ମନୁଷ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନବିହୀନ । ନ ଛାଡ଼େ ମମତା ଯେସନ ॥ ୧୧୯

ଶ୍ରୀପିଙ୍ଗଳା ଉବାଚ

୩୦ ପିଙ୍ଗଳା ଏମନ୍ତ ରୂପରେ । ନିର୍ବେଦ ବୋଇଲା ଗୃହରେ ॥ ୧୨୦
ମୁଁ ଯେ ନ ଜିଣିଲି ଆତ୍ମାକୁ । ଦେଖ ମୋ ମୋହପଟଳକୁ ॥ ୧୨୧
ମୁଁ ଅତି ମୂର୍ଖ ସ୍ୱଭାବରୁ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ତୁଚ୍ଛ ପୁରୁଷରୁ ॥ ୧୨୨
କାମକୁ କାମନା ମୁଁ କଲି । ଯହୁଁ କାମରୁ ମୂଢ଼ ହେଲି ॥ ୧୨୩
୩୧ ଯେ ନିତ୍ୟେ ନିକଟେ ଅଛନ୍ତି । ହୃଦୟେ ରମଣ କରନ୍ତି ॥ ୧୨୪
ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟପ୍ରଦ ରତିଦାୟୀ । ସେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ମୁହିଁ ॥ ୧୨୫
ଯେ ଦୁଃଖ-ଭୟ-ଆଧି-ଶୋକ । ଦିଅଇ ମୋହକୁ ଅନେକ ॥ ୧୨୬
କାମନା ଦେଇ ନ ପାରଇ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ତୁଚ୍ଛ ହିଁ ଅଟଇ ॥ ୧୨୭
ସେ ପୁରୁଷକୁ ଏ ନଗରେ । ଭଜିଲି ଅଜ୍ଞାନ ଭାବରେ ॥ ୧୨୮
୩୨ ନିନ୍ଦିତ ଜୀବିକା ଯହିଁରେ । ଏମନ୍ତ ସଂକେତବୃତ୍ତିରେ ॥ ୧୨୯
ବ୍ୟର୍ଥ ମୁଁ ଆତ୍ମାକୁ ସନ୍ତତ । ବହୁତ କଲି ସନ୍ତାପିତ ॥ ୧୩୦
ସ୍ତିରୀଲମ୍ପଟ ଯେ ଅଟନ୍ତି । ଦ୍ରବ୍ୟରେ କରିଥାନ୍ତି ମତି ॥ ୧୩୧
ଶୋଚନାଯୋଗ୍ୟ ଏ ସଂସାରେ । ଏରୂପେ ଛନ୍ତି ଯେତେ ନରେ ॥ ୧୩୨
ତାହାଙ୍କୁ ବିକି ମୁଁ ଆତ୍ମାକୁ । ବାଞ୍ଛିଲି ରତିକି, ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ॥ ୧୩୩

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୩ ହସ୍ତପାଦାଦି ଅସ୍ଥିମାନ । ଯହିଁରେ ସ୍ତମ୍ଭର ସମାନ ।। ୧୩୪
ପୃଷ୍ଠର ଦୀର୍ଘ ଅସ୍ଥି ଯହିଁ । ଶେଣି ପରାଏ ଅଛି ରହି ।। ୧୩୫
ବେନି ପାରୁଶ ଅସ୍ଥିମାନ । ଯହିଁରେ ବୁଅର ସମାନ ।। ୧୩୬
ଚର୍ମ ନଖ ଯେ ଲୋମମାନ । ଯହିଁ ଅଟନ୍ତି ଆଚ୍ଛାଦନ ।। ୧୩୭
ସ୍ରବିତ ନବ ଛିଦ୍ର ଯହିଁ । ଦ୍ୱାରରୂପରେ ଛନ୍ତି ରହି ।। ୧୩୮
ଏଣେ ଯେ ହୋଇଛି ନିର୍ମିତ । ଗୃହପରାଏ ଯେ ବିଦିତ ।। ୧୩୯
ପୂରିଛି ଯେ ବିଷ୍ଠାମୂତ୍ରରେ । ସେ ନରଦେହକୁ ସଂସାରେ ।। ୧୪୦
ମୋର ବିହୁନେ କଉଁ ନାରୀ । ଭଜିବ ଅବା ଶ୍ରଦ୍ଧା କରି ।। ୧୪୧
୩୪ ଦେଖ ଏ ବିଦେହନଗରୀ । ଏଥି ମୁଁ ଏକା ମୂଢ଼ ନାରୀ ।। ୧୪୨
ଯେ କରେ ଆତ୍ମା ସମର୍ପଣ । ସେ ନାରାୟଣଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଣ ।। ୧୪୩
ମୁଁ ଯେ ଅସତୀ ଏଥି ରହି । ଅନ୍ୟ ଭୋଗକୁ ବାଞ୍ଛୁଥାଇ ।। ୧୪୪
୩୫ ଆତ୍ମା ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କରି । ସୁହୃଦ ପ୍ରିୟ ନାଥ ହରି ।। ୧୪୫
ଆତ୍ମାରେ ସମର୍ପି ଆତ୍ମାକୁ । ସେ ଆତ୍ମା ବିକି ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ।। ୧୪୬
ତାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରମାପ୍ରାୟେ । କ୍ରୀଡ଼ା କରିବି ଅତିଶୟେ ।। ୧୪୭
୩୬ ଆଦ୍ୟନ୍ତବନ୍ତ କାମମାନେ । କାମଦ ଅବା ଯଉଁ ଜନେ ।। ୧୪୮
ଦେବତାମାନେ ଯେ ଅଶେଷ । କାଳେ ଏ ଲଭନ୍ତି ବିନାଶ ।। ୧୪୯
ଏ ସର୍ବେ ଅବା ଅତିଶୟ । ଭାର୍ଯ୍ୟାର କରିବେ କି ପ୍ରିୟ ।। ୧୫୦
ଏ ଇହ ପରଲୋକେ କେହି । ହରିବିହୁନେ ସେବ୍ୟ ନାହିଁ ।। ୧୫୧
୩୭ କେହୁଣି କର୍ମେ ଏ ଜଗତେ । ସେ ଭଗବାନ ବିଷ୍ଣୁ ମୋତେ ।। ୧୫୨
ନିଶ୍ଚୟେ ହୋଇଲେ ସୁପ୍ରୀତ । ମୁଁ ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଷ୍ଟଚିତ୍ତ ।। ୧୫୩
ଯେଣୁ ଏ ନିର୍ବେଦ ମୋହର । ଜନ୍ମିଲା ସୁଖର ଆକର ।। ୧୫୪
୩୮ ଯେ ଅବା ନିର୍ବେଦକାରଣ । ଏମନ୍ତ କ୍ଳେଶମାନେ ପୁଣ ।। ୧୫୫
ମୁଁ ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟ ମୋହ'ଠାରେ । ଆଉ ନୁହନ୍ତି ଏ ପ୍ରକାରେ ।। ୧୫୬
ଯେବଣ ନିର୍ବେଦରେ ଜନ । ଛାଡ଼ି ଏ ସଂସାରବନ୍ଧନ ।। ୧୫୭
ଉତ୍ତମ ହୋଇ ଏ ସଂସାରେ । ଶାନ୍ତିକି ଲଭଇ ମନରେ ।। ୧୫୮
୩୯ ଗ୍ରାମ୍ୟ ପୁରୁଷମାନଙ୍କରେ । ସଙ୍ଗ ମୁଁ କରିଛି ନିତ୍ୟରେ ।। ୧୫୯
ଈଶ୍ୱର-କଲା ଉପକାର । ଶିରରେ ଘେନି ମୁଁ ସତ୍ୱର ।। ୧୬୦
ସେ ଅଧୀଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଶରଣ । ପଶୁଛି ଦୁରାଶା ଛାଡ଼ିଣ ।। ୧୬୧
୪୦ ରମଣ ଆତ୍ମାରୂପୀ ହରି । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ମୁଁ ବିହରି ।। ୧୬୨
ସନ୍ତୋଷେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରି ନିତି । ଯଥାଲାଭରେ ଥିବି ବର୍ତ୍ତି ।। ୧୬୩
୪୧ ସଂସାରକୂପେ ମୁଁ ପଡ଼ିଛି । ବିଷୟେ ବିବେକ ଛାଡ଼ିଛି ।। ୧୬୪
ଗିଳିଛି କାଳସର୍ପ ମୋତେ । ଈଶ୍ୱରବିନୁ ଏ ଜଗତେ ।। ୧୬୫
ଏଥୁଁ କରିବାକୁ ରକ୍ଷଣ । ସମର୍ଥ ହେବ କେ ବା ପୁଣ ।। ୧୬୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୨ ଏ ଜଗତକୁ କାଳ-ଅହି । ଦେଖିବ ଗିଳୁଅଛି ରହି ।। ୧୬୭
ପ୍ରମତ୍ତ ନୋହିଣ କାହିଁରେ । ଯେବେ ନିର୍ବେଦ ସବୁଠାରେ ।। ୧୬୮
ସେକାଳେ ଆତ୍ମାର ଆପଣ । ଉଦ୍ଧାରନିମନ୍ତେ କାରଣ ।। ୧୬୯

ଶ୍ରୀବ୍ରାହ୍ମଣ ଉବାଚ

୪୩ କହନ୍ତି ଅବଧୂତ ଦ୍ୱିଜ । ଶୁଣ ହେ ଯଦୁ ମହାରାଜ ।। ୧୭୦
ଏମନ୍ତ ରୂପେ ବାରନାରୀ । ବୁଦ୍ଧିରେ ବ୍ୟବସାୟ କରି ।। ୧୭୧
କାନ୍ତତୃଷ୍ଣାରୁ ଯେହୁ ଜାତ । କରି ସେ ଦୁରାଶାକୁ ହତ ।। ୧୭୨
ଶାନ୍ତିକି ଲଭି କରି ଚିତ୍ତେ । ଶଯ୍ୟାରେ ଶୋଇଲା ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ।। ୧୭୩
୪୪ ନିଶ୍ଚେ ପ୍ରତ୍ୟାଶା ଅତିଦୁଃଖ । ନିରାଶଭାବ ମହାସୁଖ ।। ୧୭୪
କାନ୍ତପ୍ରତ୍ୟାଶା ଛାଡ଼ି କରି । ଯେହ୍ନେ ପିଙ୍ଗଳା ବାରନାରୀ ।। ୧୭୫
ନିଜ ଶଯ୍ୟାରେ ସେ କାଳରେ । ଶୋଇଲା ଅତି ହରଷରେ ।। ୧୭୬
ଏଣୁ ସେ ପିଙ୍ଗଳା ମୋ' ଗୁରୁ । ଏହା ଶିଖିଲି ତାହା ଠାରୁ ।। ୧୭୭
କାହାକୁ ନ କରି ମୁଁ ଆଶ । ସୁଖେ ଭ୍ରମଇ ଦଶ ଦିଶ ।। ୧୭୮
ହେ କୃଷ୍ଣ କମଳଲୋଚନ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପତିତପାବନ ।। ୧୭୯
ମୁଁ ଯେ ପତିତ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ଭବସିନ୍ଧୁ ।। ୧୮୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଅଜଗରାଦିନବଗୁରୂଣାଂ ବର୍ଣ୍ଣନଂ
ନାମାଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ

ନବମେ କୁରରାଦିଭ୍ୟୋ ଦେହତଶ୍ଚୋପଶିକ୍ଷିତମ୍ ।
ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଯଦୁଃ କୃତାର୍ଥୋଽଭୂଦିତି କୃଷ୍ଣେନ ବର୍ଣ୍ଣିତମ୍ ।। ୧

ଶ୍ରୀବ୍ରାହ୍ମଣ ଉବାଚ

୧ କହନ୍ତି ପୁଣ ଅବଧୂତ । ଲୋକର ଯେ ପ୍ରିୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ।। ୧
ହେ ନୃପ ! ସେ ପରିଗ୍ରହ ହିଁ । ଦୁଃଖନିମିତ୍ତରେ ହୁଅଇ ।। ୨
ଏମନ୍ତ ଜାଣଇ ଯେ ଜନ । ଅଟଇ ପରିଗ୍ରହହୀନ ।। ୩
ସେ ପୁଣି ଲଭଇ ନିତ୍ୟରେ । ବହୁତ ସୁଖ ଏ ସଂସାରେ ।। ୪
୨ କୁରର ପକ୍ଷୀ ଆମିଷକୁ । ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତେ ତାହାକୁ ।। ୫
ଆମିଷହୀନ ବଳବନ୍ତ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷିଏ କଲେ ଘାତ ।। ୬
ସେ ଆମିଷକୁ ସେ ଛାଡ଼ିଲା । ଉତ୍ତମ ସୁଖକୁ ଲଭିଲା ।। ୭
ସେ କୁରରକୁ ଗୁରୁ କଲି । ପ୍ରତିଗ୍ରହାଦି ମୁଁ ଛାଡ଼ିଲି ।। ୮
୩ ଯେ ମାନ ଅପମାନ ଦୁଇ । ଏ ବେନି ମୋର ଠାରେ ନାହିଁ ।। ୯

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ପୁତ୍ର କଳତ୍ର ଆଦିଙ୍କର	।	ଯେ ଚିନ୍ତା ସେ ନାହିଁ ମୋହର	।।	୧୦
	ଆତ୍ମାରେ ମୋର କ୍ରୀଡ଼ା ନିତି	।	ଆତ୍ମାରେ କରିଥାଇଁ[୧] ପ୍ରୀତି	।।	୧୧
	ବାଳକପ୍ରାୟେ ଏ ସଂସାରେ	।	ଭ୍ରମଣ କରଇ ସୁଖରେ	।।	୧୨
୪	ଯେ ଅବା ବାଳକ ଅଜ୍ଞାନ	।	ଅଟଇ ଉଦ୍ୟମବିହୀନ	।।	୧୩
	ପ୍ରକୃତିପର ଯେ ଈଶ୍ୱର	।	ତାଙ୍କୁ ଭଜିଛି ଯେଉଁ ନର	।।	୧୪
	ଏ ବେନି ଚିନ୍ତାରୁ ମୁକତ	।	ପରମାନନ୍ଦରେ ନିର୍ବୃତ	।।	୧୫
	କରି ସେ ବାଳକକୁ ଗୁରୁ	।	ଏତେକ ଶିଖି ତାହାଠାରୁ	।।	୧୬
	ଛାଡ଼ି ଉଦ୍ୟମ ଚିନ୍ତା ଦୁଇ	।	ସୁଖେ ସଂସାରେ ଭ୍ରମୁଥାଇ	।।	୧୭
୫	ଶୁଣ ହେ ଯଦୁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ	।	କେହୁଣି ସମୟେ କୁମାରୀ	।।	୧୮
	ନିଜ ବରଣନିମିତ୍ତରେ	।	ଗୃହେ ମିଳନ୍ତେ ଆସି ନରେ	।।	୧୯
	ପିତାମାତାଦି ବନ୍ଧୁମାନେ	।	କେହି ନ ଥାନ୍ତେ ତା' ସଦନେ	।।	୨୦
	ସେ ନରମାନଙ୍କୁ ଆପଣ	।	ସତ୍‌କାର କଲା ତତକ୍ଷଣ	।।	୨୧
୬	କୁମାରୀ ନରମାନଙ୍କର	।	ଭୋଜନନିମିତ୍ତେ ସତ୍ୱର	।।	୨୨
	ହେ ନୃପ ! ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥଳରେ	।	ଧାନ୍ୟ କୁଟିଲା ବେନିକରେ	।।	୨୩
	ହସ୍ତରେ ଶଙ୍ଖା ଥିଲା ତାର	।	ଶବଦ କଲା ସେ ଅପାର	।।	୨୪
୭	କୁମାରୀ ଶଙ୍ଖାଧ୍ୱନି ଶୁଣି	।	ଏ ଅତିନିନ୍ଦା ବୋଲି ମଣି	।।	୨୫
	ସେ ବୁଦ୍ଧିମତୀ ଅତିଶୟେ	।	ଶଙ୍ଖାରୁ ପଟିଏ ପଟିଏ	।।	୨୬
	ବେନି ହସ୍ତରୁ ଦୂର କଲା	।	ପୁଣି ସେ ଧାନ୍ୟକୁ କୁଟିଲା	।।	୨୭
୮	ଶବଦ କରନ୍ତେ ଅନେକ	।	ପୁଣି କାଢ଼ିଲା ଏକ ଏକ	।।	୨୮
	ସବୁ କାଢ଼ିଲା ଏ ରୂପରେ	।	ରଖିଲା ବେନି ବେନିକରେ	।।	୨୯
	ପୁଣି କୁଟନ୍ତେ ସେ କାମିନୀ	।	ଶବଦ କଲା ଶଙ୍ଖା ବେନି	।।	୩୦
	ତହିଁରୁ ଏକ ଏକ ପୁଣ	।	ବାହାର କଲା ତତକ୍ଷଣ	।।	୩୧
	କୁଟନ୍ତେ ଏକ ଶଙ୍ଖା ତହିଁ	।	ଶବଦ ନ କଲା କିଛି ହିଁ	।।	୩୨
୯	ସେ କୁମାରୀକି ଗୁରୁ କରି	।	ଏ ଶିକ୍ଷା ତା' ଠାରୁ ଆଚରି	।।	୩୩
	ସମସ୍ତ ଲୋକେ ହେ ରାଜନ	।	ସୁଖେ ମୁଁ କରଇ ଗମନ	।।	୩୪
	ଲୋକଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱ ଏ ରୂପରେ	।	ଭ୍ରମଇଁ ଜାଣିମା ଇଚ୍ଛାରେ	।।	୩୫
୧୦	ଦେଖ ବହୁତ ଲୋକମାନେ	।	ଯେବେ ବସନ୍ତି ଏକସ୍ଥାନେ	।।	୩୬
	କଳହ ହୁଅଇ ଉତ୍‌ପନ୍ନ	।	ନାନାପ୍ରକାର ବାର୍ତ୍ତାମାନ	।।	୩୭
	ହୁଅଇ ଥିଲେ ଦୁଇ ଜଣ	।	ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ	।।	୩୮
	ଏଣୁ ମୁଁ ଏକା ଭ୍ରମୁଥାଇ	।	କୁମାରୀକଙ୍କଣପରାଇ	।।	୩୯
୧୧	ବୈରାଗ୍ୟ-ଅଭ୍ୟାସଯୋଗରେ	।	ମନ ନିଶ୍ଚଳ କରି ଧୀରେ	।।	୪୦

୧. ଲଭିଥାଇଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଆସନ ନିଃଶ୍ୱାସକୁ ଜିଣି ।	ଅଳସ ଭାବ ଛାଡ଼ି ପୁଣି ॥	୪୧
	ଯେବେ ଚଞ୍ଚଳ ନିଜ ମନ ।	ଈଶ୍ୱରଠାରେ କରେ ଲୀନ ॥	୪୨
୧୨	ଅସଙ୍ଗ କର୍ମବାସନା ହିଁ ।	କ୍ରମଶ କ୍ରମଶ ଛାଡ଼ଇ ॥	୪୩
	ବଢ଼ନ୍ତେ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ ପୁଣ ।	ଛାଡ଼ିଣ ରଜ ତମ ଗୁଣ ॥	୪୪
	ତଦନ୍ତେ ମୁକ୍ତି ଲଭି ତହିଁ ।	ନିର୍ଗୁଣ ବ୍ରହ୍ମେ ଲୀନ ହୋଇ ॥	୪୫
	ନାଶ ହୁଅନ୍ତେ କାଷ୍ଠମାନ ।	ଅନଳ ଲିଭଇ ଯେସନ ॥	୪୬
୧୩	ସେ କାଳେ ପୁଣି ନିଜ ଚିତ୍ତ ।	ଆତ୍ମାରେ ହୁଅନ୍ତେ ସଂଯୁତ ॥	୪୭
	ବାହ୍ୟ ଅନ୍ତର ବେନିଠାଇଁ ।	କିଛି ହିଁ ଜାଣି ନ ପାରଇ ॥	୪୮
	ଦେଖ ଯେସନେ ଶରକାର ।	ପାଖେ ଚଳନ୍ତେ ନୃପବର ॥	୪୯
	ତାହାକୁ ଜାଣି ନ ପାରିଲା ।	ଶରେ ସେ ଚିତ୍ତ ଦେଇଥିଲା ॥	୫୦
	ଏ ଶିକ୍ଷା ଶିଖିଲି ତା' ଠାରୁ ।	ଶରକାରକୁ କଲି ଗୁରୁ ॥	୫୧
୧୪	ଆତ୍ମାରେ ନିଜ ଚିତ୍ତ ଦେଇ ।	ସୁଖେ ସଂସାରେ ଭ୍ରମୁଥାଇ ॥	୫୨
	ଯେସନେ ଜନଶଙ୍କା ବହି ।	ସର୍ପ ଭ୍ରମଇ ଏକା ହୋଇ ॥	୫୩
	ଗୃହେ ନ ରହେ [୧]ମତ୍ତ ନୋହି ।	ଏକାନ୍ତସ୍ଥଳେ ଥାଇ ରହି ॥	୫୪
	ସବିଷ-ନିର୍ବିଷ-ପରାଏ ।	ଗତି-ବିଳାସେ ପ୍ରତ୍ୟେ ନୋହେ ॥	୫୫
	ସହାୟମାତ୍ର ସେ ନ ବାଞ୍ଛି ।	ଗର୍ଜନ ନ କରଇ କିଛି ॥	୫୬
	ଏ ରୀତି ମୁନି ଏକା ହୋଇ ।	କରିବ କିଛି ହିଁ ନ କହି ॥	୫୭
୧୫	କ୍ଷଣଭଙ୍ଗୁର ଯା' ଶରୀର ।	ଗୃହ-ଆରମ୍ଭ ସେ ଲୋକର ॥	୫୮
	ଦୁଃଖନିମିତ୍ତରେ ହୁଅଇ ।	ନିତ୍ୟରେ ବିଫଳ ଅଟଇ ॥	୫୯
	ପରନିର୍ମିତ ଗୃହେ ରହି ।	ସର୍ପ ଯେସନେ ସୁଖ ପାଇ ॥	୬୦
୧୬	ସେ ନାରାୟଣ ନରହରି ।	କିଛି ହିଁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ॥	୬୧
	ପୂର୍ବସର୍ଜିତ ଏ ଜଗତ ।	ଏହାକୁ କଳ୍ପାନ୍ତେ ତୁରିତ ॥	୬୨
	ସ୍ୱମାୟା କାଳଶକ୍ତିବଳେ ।	ସଂହାର କରିଣ ସେ କାଳେ ॥	୬୩
୧୭	ସେ ଆତ୍ମାଧାର ସର୍ବାଶ୍ରୟ ।	ହେଲେ ସେ ଏକ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ॥	୬୪
୧୮	ଆପଣା ଅନୁଭାବ ଯାର ।	ସେ କାଳବଳରେ ଆବର ॥	୬୫
	ସମ ହୁଅନ୍ତେ ତିନି ଗୁଣ ।	ସେ ଆଦିଦେବ ନାରାୟଣ ॥	୬୬
	ପ୍ରକୃତିପୁରୁଷ ଈଶ୍ୱର ।	ବ୍ରହ୍ମାଦି ଜୀବଙ୍କ ଉପର ॥	୬୭
	ଯେ ମୋକ୍ଷଶବ୍ଦ-ଅଭିଧେୟ ।	ଯେ ସ୍ୱପ୍ରକାଶ ନିର୍ବିଷୟ ॥	୬୮
	ପରମାନନ୍ଦ ଅଟେ ଯେହି ।	ଉପାଧି ଛାଡ଼ି ଯେଣୁ ରହି ॥	୬୯
୧୯	ହେ ଯଦୁରାଜ ଏବେ ଶୁଣ ।	ସ୍ୱ-ଅନୁଭାବ କାଳେ ପୁଣ ॥	୭୦
	ଯେ ଅଟେ ତ୍ରିଗୁଣସଂଯୁତ ।	ସେ ମାୟା କରାନ୍ତେ କ୍ଷୋଭିତ ॥	୭୧
	ଆଦ୍ୟରୁ ସୂତ୍ର[୨] କଲା ଜାତ ।	ତହିଁରୁ ହେଲା ଏ ଜଗତ ॥	୭୨

୧. ଅସାବଧାନ । ୨. କ୍ରିୟାଶକ୍ତିପ୍ରଧାନ ମହତତ୍ତ୍ୱ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୦ କାର୍ଯ୍ୟ ସେ ତିନିଗୁଣଙ୍କର । ତାକୁ ବୋଲନ୍ତି ଏ ପ୍ରକାର ॥ ୭୩
ତ୍ରିଗୁଣାତ୍ମକ ଏ ଜଗତ । ସୂତ୍ରରୁ ହୋଇଛି ସଂଭୂତ ॥ ୭୪
ଯଉଁ ସୂତ୍ରରେ ଏ ବିଶ୍ୱ ହିଁ । ଗୁନ୍ଥିଲା ପ୍ରାୟ ଅଛି ରହି ॥ ୭୫
ଅଧ୍ୟାତ୍ମପ୍ରାଣରୂପେ ଜୀବ । ଯା' ହେତୁ ଲଭଇ ସଂଭବ[୧] ॥ ୭୬
୨୧ ଯେସନେ ଉର୍ଣ୍ଣନାଭି ପୁଣ । ହୃଦରୁ ସୂତ୍ରକୁ କାଢ଼ିଣ ॥ ୭୭
ତାହା ବିସ୍ତାରି ଚକ୍ରାକାରେ । ତା' ମଧ୍ୟେ ଆପଣେ ବିହରେ ॥ ୭୮
ପୁଣି ତା' ସ୍ୱୟେଂ ଗ୍ରାସ କରେ । ମହାବିଷ୍ଣୁ ହିଁ ସେ ରୂପରେ ॥ ୭୯
ଆତ୍ମାରୁ ସର୍ଜି ଏ ଜଗତ । ପାଳି ତା' କାଳେ କରେ ହତ ॥ ୮୦
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ତାହାଠାରୁ । କଲି ସେ ଉର୍ଣ୍ଣନାଭି ଗୁରୁ ॥ ୮୧
୨୨ ଯେ ପ୍ରାଣୀ ସ୍ନେହରୁ ଦ୍ୱେଷରୁ । ଅଥବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୟରୁ ॥ ୮୨
ଯେବଣ ଯେବଣ ଠାବରେ । ମନକୁ ବୁଦ୍ଧି ସହିତରେ ॥ ୮୩
ଏକାଗ୍ର କରିଣ ଧରଇ । ସେ ସେହି ରୂପକୁ ଲଭଇ ॥ ୮୪
୨୩ କୀଟକୁ ଆଣି ପେଶସ୍କାରୀ । କ୍ରୋଡ଼େ ରଖଇ ରୁଦ୍ଧ କରି ॥ ୮୫
ଭୟେ ସେ କୀଟ ହେ ରାଜନ । କରନ୍ତେ ତା' ରୂପକୁ ଧ୍ୟାନ ॥ ୮୬
ନ ଛାଡ଼ି ସେ ପୂର୍ବ ସ୍ୱରୂପ । ଲଭଇ ପେଶସ୍କାରୀରୂପ ॥ ୮୭
୨୪ ଏତେକ ଗୁରୁଠାରୁ ନିତି । ଏ ରୂପେ ଶିକ୍ଷିତ ମୋ' ମତି ॥ ୮୮
ନିଜ ଦେହରୁ ଏବେ ମୁହିଁ । ଯଉଁ ବୁଦ୍ଧିକି ଶିଖିଲଇଁ ॥ ୮୯
ହେ ପ୍ରଭୁ କହୁଅଛି ପୁଣ । କର ମୋ' ଠାରୁ ତା' ଶ୍ରବଣ ॥ ୯୦
୨୫ ବିରକ୍ତି ବିବେକ ବେନିର । ହେତୁ ଯେ ଅଟଇ ଶରୀର ॥ ୯୧
ସେ ନିଜ ଦେହ ମୋର ଗୁରୁ । ଶୁଣ ଯା' ଶିଖିଲି ଏଥିରୁ ॥ ୯୨
ପ୍ରତିକ୍ଷଣରେ ଦୁଃଖ ନିତି । ଯହିଁରେ ଫଳ ରୂପେ ସ୍ଥିତି ॥ ୯୩
ଏମନ୍ତ ଜନମ ମରଣ । ଏ ଦେହ କରଇ ଗ୍ରହଣ ॥ ୯୪
ଏଣୁ ଏ ତତ୍ତ୍ୱମାନଙ୍କୁ ହିଁ । ଯଥାର୍ଥ କରି ବିଚାରଇ ॥ ୯୫
ତଥାପି ପୁଣି ଏ ଦେହ ହିଁ । ଶୃଗାଳାଦିଙ୍କ ଭକ୍ଷ ହୋଇ ॥ ୯୬
ଏମନ୍ତ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣିଣ । ଭ୍ରମଇ ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇଣ ॥ ୯୭
୨୬ ଦେହାଭିମାନୀ ଯଉଁ ଜନ । ଅତି କଷ୍ଟରେ ଅର୍ଜେ ଧନ ॥ ୯୮
ପୁଣି ସେ ଧନମାନଙ୍କରେ । ସ୍ୱଦେହଭୋଗର ଇଚ୍ଛାରେ ॥ ୯୯
ଭାର୍ଯ୍ୟା ତନୟ ବିତ୍ତମାନ । ପଶୁ କିଙ୍କର ନିକେତନ ॥ ୧୦୦
ନିଜ ଆତ୍ମୀୟ ଲୋକଙ୍କୁ ହିଁ । ବହୁତ ରୂପେ ପୋଷୁଥାଇ ॥ ୧୦୧
ନିଜ ଆୟୁଷ ଅନ୍ତେ ପୁଣ । ସେ ଦେହ ପଡ଼ଇ ତତ୍‌କ୍ଷଣ ॥ ୧୦୨
ଦେହନାଶରେ ତା' ବହୁତ । ଦୁଃଖ ନୁହଇ ସମାପତ ॥ ୧୦୩

୧. ଜନ୍ମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତାର ଦେହାନ୍ତେ ଅତିଶୟେ	। କର୍ମ ରହଇ ବୀଜପ୍ରାଏ	।।	୧୦୪
	ଏଣୁ ଏ ପୁରୁଷର ପୁଣ	। ବୃକ୍ଷପରାଏ ଧର୍ମ ଜାଣ	।।	୧୦୫
୨୭	ଦେହାଭିମାନୀ ପୁରୁଷକୁ	। ଜିହ୍ୱା ଓଟାରଇ ରସକୁ	।।	୧୦୬
	ପିପାସା କେତେବେଳେ ପୁଣ	। ଜଳକୁ କରେ ଆକର୍ଷଣ	।।	୧୦୭
	ଲିଙ୍ଗ ଝିଙ୍କଇ ରତି-ଆଶେ	। ଚର୍ମ ଓଟାରଇ ସ୍ପର୍ଶେ	।।	୧୦୮
	ଉଦର ନିଅଇ ଅନ୍ନକୁ	। ସେ ରୂପେ ଶ୍ରବଣ ଶବ୍ଦକୁ	।।	୧୦୯
	ଘ୍ରାଣ ଗନ୍ଧକୁ ଓଟାରଇ	। ଚଞ୍ଚଳ ନେତ୍ର ରୂପକୁ ହିଁ	।।	୧୧୦
	ନାନା ବିଷୟମାନଙ୍କୁ ହିଁ	। କର ଚରଣ ଓଟାରଇ	।।	୧୧୧
	ଗୃହନାୟକକୁ ଯେସନେ	। ବହୁତ ସପତଣୀମାନେ	।।	୧୧୨
	ନାନା ଆକ୍ଷେପ କରୁଥାନ୍ତି	। କେ କେଉଁଆଡ଼େ ଓଟାରନ୍ତି	।।	୧୧୩
୨୮	ଯେ ନିଜ ମାୟା ଆତ୍ମଶକ୍ତି	। ତେଣେ ସେ ଦେବ ଶିରୀପତି	।।	୧୧୪
	ଶରୀର ନାନା ପରକାର	। ସର୍ଜନା କରିଣ ଅପାର	।।	୧୧୫
	ବୃକ୍ଷାଦି ସରୀସୃପ ଯେତେ	। ପଶ୍ୱାଦି ବିହଙ୍ଗ ସହିତେ	।।	୧୧୬
	ମଶକ ଆଦି ମତ୍ସ୍ୟମାନ	। ଏ ରୂପେ କରିଣ ସର୍ଜନ	।।	୧୧୭
	ସେ ସେହି ଜୀବେ କଦାଚିତ	। ସନ୍ତୋଷ ନ ଲଭିଲେ ଚିତ୍ତ	।।	୧୧୮
	ବ୍ରହ୍ମକୁ ପୁଣ ସାକ୍ଷାତ୍‌କାରେ	। ଦେଖଇ ଯହିଁରେ ବୁଦ୍ଧିରେ	।।	୧୧୯
	ସର୍ଜି ସେ ପୁରୁଷଦେହକୁ	। ଲଭିଲେ ଅତି ହରଷକୁ	।।	୧୨୦
୨୯	ବହୁତ ଜନମ ଅନ୍ତରେ	। ପଣ୍ଡିତମାନେ ଏ ସଂସାରେ	।।	୧୨୧
	ଯେ ଅତି ଅନିତ୍ୟ ପ୍ରକାର	। ଦୁର୍ଲଭ ମନୁଷ୍ୟଶରୀର	।।	୧୨୨
	ଦିଅଇ ପୁରୁଷାର୍ଥ ଚାରି	। ଭାଗ୍ୟରେ ତାହା ଲଭିକରି	।।	୧୨୩
	ତହିଁରେ ମୃତ୍ୟୁ-ନିରନ୍ତର	। ଯାବତ ନ ପଡ଼େ ଶରୀର	।।	୧୨୪
	ତାବତ ମୋକ୍ଷନିମିତ୍ତରେ	। ଅଭ୍ୟାସ କରିବ ବେଗରେ	।।	୧୨୫
	ପଶ୍ୱାଦି ସର୍ବଦେହେ ବେଢ଼ି	। ବିଷୟ ଅଛି ମୁକ୍ତି ଛାଡ଼ି	।।	୧୨୬
୩୦	ହେ ନୃପ ! ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ	। ଜ୍ଞାନସ୍ୱରୂପ ଏ ଆତ୍ମାରେ	।।	୧୨୭
	ବୈରାଗ୍ୟ ଜାତ ହେଲା ମୋର	। ସମସ୍ତ ସଙ୍ଗ କରି ଦୂର	।।	୧୨୮
	ଅହଙ୍କାରକୁ ଛାଡ଼ି ପୁଣ	। ପୃଥ୍ୱୀରେ କରଇ ଭ୍ରମଣ	।।	୧୨୯
୩୧	ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥିର ଜ୍ଞାନ ଯେହି	। ଏକା ଗୁରୁରୁ ସେ ନୁହଇ	।।	୧୩୦
	ତେଣୁ ସମସ୍ତ ଋଷିମାନେ	। ସଗୁଣ-ନିର୍ଗୁଣ ବିଧାନେ	।।	୧୩୧
	ଯେ ବ୍ରହ୍ମ ଏକ ଅଦ୍ୱିତୀୟ	। ତାଙ୍କୁ ବୋଲନ୍ତି ନାନାମୟ	।।	୧୩୨

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩୨	କହନ୍ତି ରୁକ୍ମିଣୀରମଣ	। ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ଏବେ ଶୁଣ	।।	୧୩୩
	ଗଭୀର ଯାହାଙ୍କ ଆଶୟ	। ସେ ଅବଧୂତ ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ	।।	୧୩୪

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଏ ରୂପେ କହି ସେ ଯଦୁଙ୍କୁ	ଅନୁଜ୍ଞା ମାଗିଣ ତାହାଙ୍କୁ	॥	୧୩୫
	ରାଜାରେ ହୋଇଣ ପୂଜିତ	ଲଭି ବହୁତ ଦଣ୍ଡବତ	॥	୧୩୬
	ଯେମନ୍ତ ରୂପେ ଆସିଥିଲେ	ସେ ରୂପେ ଯଦୃଚ୍ଛାରେ ଗଲେ	॥	୧୩୭
୩୩	[1]ଆମ୍ଭର ପୂର୍ବ ପିତୃଙ୍କର	ପୂର୍ବଜ ଯଦୁ ନୃପବର	॥	୧୩୮
	ଅବଧୂତଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି	ସମସ୍ତ ସଙ୍ଗ ଛାଡ଼ି ପୁଣି	॥	୧୩୯
	ସମସ୍ତଠାରେ ସମଚିତ୍ତ	ହୋଇ ହୋଇଲେ ଅତିଶାନ୍ତ	॥	୧୪୦
	ଯେ ଅବଧୂତ ସମ୍ବାଦକୁ	କହିଲେ ଭକ୍ତ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ	॥	୧୪୧
	ସେ କୃଷ୍ଣ ବିପ୍ର ଦୀନବନ୍ଧୁ	ସଂସାରବନ୍ଧନକୁ ଛେଦୁ	॥	୧୪୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ଅବଧୂତଗୀତଂ ନାମ ନବମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚତୁର୍ବିଂଶତିଗୁର୍ବାଖ୍ୟାଲବ୍‌ଧସଂଭାବନାଭୁବଃ ।
ଉଦ୍ଧବସ୍ୟାତ୍ମତତ୍ତ୍ୱାପ୍ତ୍ୟୈ ସାଧନୋକ୍ତିରତଃ ପରୈଃ ॥
ଦଶମେ ଦେହସଂବନ୍ଧାଦ୍ ସଂସୃତିର୍ନାତ୍ମନଃ ସ୍ୱତଃ ।
ଇତ୍ୟେତଦ୍ ବର୍ଣ୍ଣୟାମାସ ମତାନ୍ତରନିରାସତଃ ॥

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧	କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣ ମୋ' ବଚନ	॥	୧
	ମୁଁ ଯାହା ଅଛି ଆଜ୍ଞା ଦେଇ	ସେ ନିଜ ଧର୍ମେ ମତ୍ତ ନୋହି	॥	୨
	ମୋତେ ଆଶ୍ରୟ କରି ପୁଣ	କିଛି କାମନା ନ କରିଣ	॥	୩
	ବର୍ଣ୍ଣ-ଆଶ୍ରମ କୁଳାଚାରେ	ଅଭ୍ୟାସ କରିବ ନିତ୍ୟରେ	॥	୪
୨	ବିଷୟବନ୍ତ ଯେତେ ଲୋକେ	ତାଙ୍କର ବିଷୟମାନଙ୍କେ	॥	୫
	ସର୍ବ ଆରମ୍ଭକର୍ମଙ୍କରେ	ଫଳ ବିପରୀତପ୍ରକାରେ	॥	୬
	ସେ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନରେ ଦେଖିବ	ସ୍ୱଧର୍ମେ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତ ହେବ	॥	୭
୩	ଶୋଇଲା ଲୋକର ଯେସନ	ବ୍ୟର୍ଥ ଅଟଇ ସ୍ୱପ୍ନମାନ	॥	୮
	ଯେ ଜନ କରୁଥାଇ ଧ୍ୟାନ	ବ୍ୟର୍ଥ ତା' ମନୋରଥମାନ	॥	୯

---

୧. କପୋତମୀନହରିଣକୁମାରୀଗଜପନ୍ନଗାଃ ।
ପତଙ୍ଗଃ କୁରରଶ୍ଚାଷ୍ଟୌ ହେୟାର୍ଥେ ଗୁରବୋ ମତାଃ ॥
ମଧୁକୃନ୍‌ମଧୁହର୍ତ୍ତା ଚ ପିଙ୍ଗଳା ଚ ଦ୍ୱୟୋଦ୍ୱୟଃ ।
ଉପାଦେୟାର୍ଥବିଜ୍ଞାନେ ଶେଷାଃ ପୃଥ୍ୱ୍ୟାଦୟୋ ମତାଃ ॥
ତଦବାନ୍ତରଭେଦଶ୍ଚ ତତ୍ର ତତ୍ର ସ୍ଫୁଟୀକୃତଃ ।
ଅଧ୍ୟାୟତ୍ରିତୟେ ସପ୍ତ ନବାଷ୍ଟାବୀରିତାଃ କ୍ରମାଦ୍ ॥ (ସ୍ୱାମୀ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

ନାନାତ୍ମଭାବରୁ ଏମାନେ । ବିଫଳ ଅଟନ୍ତି ତେସନେ ।। ୧୦
୪ ¹ବିଷୟଭେଦେ ଆତ୍ମଗତି । ଯେ କରେ ସେହି ସେହି ମତି ।। ୧୧
ମୋ' ଠାରେ ଦେଇ ନିଜ ମନ । କରିବ ନିତ୍ୟ କୃତ୍ୟମାନ ।। ୧୨
ଯେତେକ କାମ୍ୟ କର୍ମଗଣ । ତ୍ୟାଗ କରିବ ତାହା ପୁଣ ।। ୧୩
ଆତ୍ମଜ୍ଞାନରେ ନିଜମନ । ଦେଇ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ୍ତି ଯେସନ ।। ୧୪
ଏ ବେନି କର୍ମକୁ ତକ୍ଷଣ । କରିବ ପରିତ୍ୟାଗ ପୁଣ ।। ୧୫
୫ ଶମଦମାଦି ଯମମାନ । କରିବ ନିତ୍ୟରେ ବିଧାନ ।। ୧୬
କେହୁଣି ସମୟରେ ମନ । ମୋ'ଠାରେ କରି ନିବେଦନ ।। ୧୭
ଦ୍ୱାଦଶ ନିୟମାଦି ଯେତେ । କରିବ ତା' ଅନବରତେ ।। ୧୮
ଆତ୍ମା ମୁଁ ଅଟଇ ଯାହାର । ମୋତେ ଯେ କରିଛି ଗୋଚର ।। ୧୯
ସେ ଶାନ୍ତ ଗୁରୁଙ୍କୁ ସୁମନେ । ସେବା କରିବ ପ୍ରତିଦିନେ ।। ୨୦
୬ ଅମାନୀ ଅମତ୍ସର ହେବ । ପୁତ୍ରାଦି ମମତା ଛାଡ଼ିବ ।। ୨୧
ଅଳସ ନ କରି ଦୃଢ଼ରେ । ପ୍ରୀତି କରିବ ଗୁରୁଠାରେ ।। ୨୨
ଅବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇଣ ଆବର । ଶିକ୍ଷା ଘେନିମ ଗୁରୁଙ୍କର ।। ୨୩
ବ୍ୟର୍ଥବଚନ ନ କହିବ । ଅସୂୟା କିଛି ନ କରିବ ।। ୨୪
୭ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଅପତ୍ୟ ଗୃହ ମହୀ । ସ୍ୱଜନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଦି ଯେହି ।। ୨୫
ଏ ଆଦି ସମସ୍ତ ଠାବରେ । ଉଦାସ ହୋଇଣ ନିତ୍ୟରେ ।। ୨୬
ଆପଣା ସୁଖଦୁଃଖପ୍ରାୟେ । ସମ ଦେଖିବ ସର୍ବକାୟେ ।। ୨୭
୮ ଯେ ସ୍ଥୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦେହ ଦୁଇ । ଆତ୍ମା ତହିଁରୁ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ।। ୨୮
ଦେଖଇ ସବୁ ସାକ୍ଷିରୂପେ । ପ୍ରକାଶ ଅଟଇ ସ୍ୱରୂପେ ।। ୨୯
ଦଗଧଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଇନ୍ଧନ । ତହୁଁ ଯେସନେ ଅଗ୍ନି ଭିନ୍ନ ।। ୩୦
ସମସ୍ତ ଦଗ୍ଧ କରିପାରେ । ପ୍ରକାଶ ଅଟେ ସ୍ୱରୂପରେ ।। ୩୧
୯ କାଷ୍ଠମଧ୍ୟରେ ହୁତାଶନ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ ଯେସନ ।। ୩୨
ଉତ୍ପତ୍ତି ବିନାଶ ଲଭଇ । କୃଶତ୍ୱ ବୃହତ୍ତ୍ୱକୁ ପାଇ ।। ୩୩
ନାନାପ୍ରକାର ରୂପେ ପୁଣ । ଧରଇ କାଷ୍ଠକୃତ ଗୁଣ ।। ୩୪
ସେ ଏକ ଆତ୍ମା ଏ ରୂପରେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ଦେହାଦିରେ ।। ୩୫
ବହୁତ ରୂପରେ ସେ ପୁଣ । ଧରଇ ଦେହକୃତ ଗୁଣ ।। ୩୬
୧୦ ମାୟାଗୁଣରେ ଈଶ୍ୱରର । ରଚିତ ଏ ଯେଉଁ ଶରୀର ।। ୩୭
ଜୀବର ସଂସାରଟି ଏହି । ହେଲା ପରାଏ ପ୍ରତ୍ୟେ ହୋଇ ।। ୩୮
ଯେ ପୁଣ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ଏକ । ଏ ତାର ଅଟେ ନିବର୍ତ୍ତକ ।। ୩୯
୧୧ ସେହେତୁ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ । ଆତ୍ମାକୁ ଜାଣିମା ଇଚ୍ଛାରେ ।। ୪୦

---

୧. ମୋକ୍ଷାର୍ଥୀ ନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେତ ତତ୍ର କାମ୍ୟନିଷିଦ୍ଧୟୋଃ ।
ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକେ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ପ୍ରତ୍ୟବାୟଜିହାସୟା ।। (ସ୍ମୃତିଃ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ଅତିଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅତିଶୟ	।	କାର୍ଯ୍ୟକାରଣ ହେଲା ପ୍ରାୟ	॥	୪୧
	କରି ସେ ଆତ୍ମାକୁ ଗୋଚର	।	ଯଥାକ୍ରମରେ ଜ୍ଞାନୀ ନର	॥	୪୨
	ସତ୍ୟବୁଦ୍ଧିକି ଦେହାଦିରେ	।	ତ୍ୟାଗ କରିବ ନିରନ୍ତରେ	॥	୪୩
୧୨	[1]ଗୁରୁଦେବ ଆଦ୍ୟ ଅରଣି	।	ଉତ୍ତରାରଣି ଶିଷ୍ୟ ପୁଣି	॥	୪୪
	ସେ ଦୁହିଁଙ୍କର ଯେ ବଚନ	।	ମନ୍ଥନକାଷ୍ଠର ସମାନ	॥	୪୫
	ତହୁଁ ଉତ୍ପନ୍ନ ସୁଖସ୍ଥାନ	।	ଅଗ୍ନିସମାନ ବିଦ୍ୟାଜ୍ଞାନ	॥	୪୬
୧୩	ଉତ୍ତମ ଗୁରୁ ଛନ୍ତି କହି	।	ଅତି ବିଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି ଯେହି	॥	୪୭
	ସେ ଗୁଣପ୍ରସୂତ ମାୟାକୁ	।	ବିନାଶ କରିଣ ଗୁଣକୁ	॥	୪୮
	ଜୀବର ଜନ୍ମକୁ ନିମିତ୍ତ	।	ଅଟଇ ଏ ଯହୁଁ ଜଗତ	॥	୪୯
	ଏ ବେନି ଦଗଧ କରିଣ	।	ସ୍ୱୟେଂ ନିବର୍ତ୍ତେ ତତକ୍ଷଣ	॥	୫୦
	ଇନ୍ଧନବିନାଶେ ଯେସନ	।	ଶାନ୍ତ ହୁଅଇ ହୁତାଶନ	॥	୫୧
୧୪	କର୍ମର ଅନୁରୂପେ ପୁଣ	।	ଫଳ ଯେ କରନ୍ତି ଗ୍ରହଣ	॥	୫୨
	ଯେ ଦୁଃଖସୁଖ ବେନିଙ୍କର	।	ଭୋକ୍ତା ସେ ଜୀବମାନଙ୍କର	॥	୫୩
	ନାନାତ୍ୱ କହନ୍ତି ଭୁବନେ	।	ଜୈମିନି ଆଦି ଋଷିମାନେ	॥	୫୪
	ଯେତେ ଅଛନ୍ତି ଭୋଗସ୍ଥାନ	।	ଯେ କାଳ ଯେ ଆଗମମାନ	॥	୫୫
	ଆତ୍ମାର କରନ୍ତି ଆବର	।	ନାନାତ୍ୱ ନିତ୍ୟତ୍ୱ ସ୍ୱୀକାର	॥	୫୬
୧୫	ସ୍ରକ-ଚନ୍ଦନ-ବନିତାଦି	।	ଯେତେକ ଭୋଗ ଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧି	॥	୫୭
	ଏମାନଙ୍କର ସ୍ଥିତି ପୁଣ	।	ନିତ୍ୟ ଏ ପ୍ରବାହରୂପେଣ	॥	୫୮
	ସେ ସେହି ଆକାରଭେଦରେ	।	ଯେବଣ ଜ୍ଞାନ ଘଟାଦିରେ	॥	୫୯
	ଆଦ୍ୟେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଇ	।	ଏଣୁ ଅନିତ୍ୟ ଭିନ୍ନ ସେହି	॥	୬୦
୧୬	ବରଷ-ଋତୁ-ମାସମାନ	।	ଯାଙ୍କ ଶରୀରେ ବିଦ୍ୟମାନ	॥	୬୧
	ସେ କାଳରୂପୀ ଯେ ଈଶ୍ୱର	।	ତା' ଠାରୁ ସର୍ବ ପ୍ରାଣିଙ୍କର	॥	୬୨
	ଦେହଯୋଗରୁ ହେ ଉଦ୍ଧବ	।	ଜନମ ଆଦି ଷଡ଼୍ ଭାବ	॥	୬୩
	ହେଉଛନ୍ତି ଏ ଏରୂପରେ	।	ଥରକୁ ଥର ଏ ସଂସାରେ	॥	୬୪
୧୭	କର୍ମମାନଙ୍କୁ ଯେ କରଇ	।	ଯେ ଦୁଃଖସୁଖକୁ ଭୁଞ୍ଜଇ	॥	୬୫
	ତହିଁ ଏ ଦୁହିଁଙ୍କର ପୁଣି	।	ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଭାବକୁ ନ ଜାଣି	॥	୬୬
	ଏ ହେତୁ କଉଁ ଅର୍ଥ ଜୀବ	।	ବିବଶ ଲୋକକୁ ଭଜିବ	॥	୬୭
୧୮	ପଣ୍ଡିତଙ୍କର ଏ ରୂପରେ	।	ସୁଖ ନୁହଇ କଉଁଠାରେ	॥	୬୮
	ସେ ରୂପେ ମୂଢ଼ମାନଙ୍କର	।	ଦୁଃଖକୁ ନ ଜାଣି ଆବର	॥	୬୯
	କର୍ମକୁଶଳୁଁ ଆତ୍ମେମାନେ	।	ସୁଖ ଲଭୁଛୁଁ ଏ ଭୁବନେ	॥	୭୦
	ଏ ରୂପେ ନିତ୍ୟେ ଅହଙ୍କାର	।	କରନ୍ତି ବୃଥା ମୂଢ଼ ନର	॥	୭୧

---

୧. "ଆଚାର୍ଯ୍ୟଃ ପୂର୍ବରୂପମ୍, ଅନ୍ତେବାସ୍ୟୁତ୍ତରରୂପମ୍,
ବିଦ୍ୟା ସନ୍ଧିଃ, ପ୍ରବଚନଂ ସନ୍ଧାନମ୍" ।　　(ଶ୍ରୁତିଃ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୯ ଯେବେ ଏ ସୁଖଦୁଃଖଙ୍କର । ଜାଣନ୍ତି ଗତାଗତ ନର ॥ ୭୨
କିମ୍ବା ଦୁଃଖକୁ ଛାଡ଼ି ବଳେ । ସୁଖ ନ ପାନ୍ତି ସବୁକାଳେ ॥ ୭୩
ଯୋଗ ଉପାୟ ଯେଣୁ ନରେ । ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ସାକ୍ଷାତ୍‌କାରେ ॥ ୭୪
ଯହୁଁ ଉପାୟେ କଦାଚିତ । ମୃତ୍ୟୁ ନୁହଇ ଉପସ୍ଥିତ ॥ ୭୫
୨୦ ମୃତ୍ୟୁ ଅଛି ଯା' ନିକଟରେ । ସେ ମାନବକୁ ଏ ସଂସାରେ ॥ ୭୬
କେବଣ ଅର୍ଥ ଅବା କାମ । ସୁଖକୁ କରିବ ଜନମ ॥ ୭୭
ଯେସନେ ନିଅନ୍ତେ ଲୋକକୁ । ବାନ୍ଧିଣ ମାରିବା ସ୍ଥାନକୁ ॥ ୭୮
ତାହାର ସନ୍ତୋଷକୁ କେହି । ଯେସନେ କରି ନ ପାରଇ ॥ ୭୯
୨୧ ସ୍ୱର୍ଗାଦି ସୁଖ ଅଛି ଯେହି । ଦୋଷସକାଶୁଁ କିଛି ନୋହି ॥ ୮୦
ବିବାଦ ତହିଁ ଅନୁକ୍ଷଣେ । ଦୋଷ ଘେନନ୍ତି ପରଗୁଣେ ॥ ୮୧
ପୁଣ୍ୟକ୍ଷୟରେ ନାଶ ଯାନ୍ତି । ପରସୁଖକୁ ନ ସହନ୍ତି ॥ ୮୨
ବିଷୟସୁଖେ ଯହିଁ ନିତି । ବହୁତ ବିଘ୍ନ ହିଁ ପଡ଼ନ୍ତି ॥ ୮୩
ଯେସନେ କାମ ଆଦି ଘେନି । ଦୋଷେ ନିଷ୍ଫଳ ହୋଏ ମୁନି[୧] ॥ ୮୪
ଏ ଆଦି ଦୋଷରୁ କେବଳ । ସ୍ୱର୍ଗାଦି ସୁଖ ହିଁ ନିଷ୍ଫଳ ॥ ୮୫
୨୨ କିଛି ହିଁ ବିଘ୍ନାଦି ନ ଥାଇ । ଯେବେ ସ୍ୱଧର୍ମ ଅର୍ଜିଥାଇ ॥ ୮୬
ତେଣେ ଅର୍ଜିତ ଯହୁଁ ସ୍ଥାନ । ତହିଁକି କରଇ ଗମନ ॥ ୮୭
ଯହୁଁ ରୂପରେ ଏବେ ପୁଣ । କହିବା ସେ କଥା ହିଁ ଶୁଣ ॥ ୮୮
୨୩ ଯାଜ୍ଞିକ ଲୋକ ଯାଗାଦିରେ । ଦେବଙ୍କୁ ପୂଜି ଏ ସଂସାରେ ॥ ୮୯
ସ୍ୱର୍ଗକୁ କରଇ ଗମନ । ତହିଁରେ ଦେବତା ଯେସନ ॥ ୯୦
ଆପଣ ଯାହା ଅର୍ଜିଥାଇ । ସେ ଦିବ୍ୟ ଭୋଗକୁ ଭୁଞ୍ଜଇ ॥ ୯୧
୨୪ ସମସ୍ତ ଭୋଗରେ ସଂପନ୍ନ । ଏମନ୍ତ ଯେ ଦିବ୍ୟ ବିମାନ ॥ ୯୨
ବିହାର କରଇ ତହିଁରେ । ଦେବତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ॥ ୯୩
ଗନ୍ଧର୍ବେ କରନ୍ତି ଗାୟନ । ବେଷ୍ଟେ ହରଇ ନାରୀମନ ॥ ୯୪
୨୫ ଯେ ମନୋରଥକୁ ଚଳଇ । କିଙ୍କିଣିଜାଲ ମାଳ ଯହିଁ ॥ ୯୫
ଏମନ୍ତ ଦିବ୍ୟ ବିମାନରେ । ନାରୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ ॥ ୯୬
କ୍ରୀଡ଼ା କରନ୍ତେ ଆପଣାର । ପତନ ନ କରେ ଗୋଚର ॥ ୯୭
ନନ୍ଦନବନ ଆଦିଙ୍କରେ । ସୁଖିତ ଅଟଇ କ୍ରୀଡ଼ାରେ ॥ ୯୮
୨୬ ଯାବତ ପୁଣ୍ୟ ସମାପତ । ତାବତ ସ୍ୱର୍ଗେ ହରଷିତ ॥ ୯୯
ପୁଣ୍ୟ ହୁଅନ୍ତେ ପୁଣ କ୍ଷୀଣ । ତଳକୁ ମସ୍ତକ କରିଣ ॥ ୧୦୦
ଇଚ୍ଛା ନ କରନ୍ତେ ପଡ଼ଇ । କାଳରେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ॥ ୧୦୧
୨୭ ଅସାଧୁସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ହୋଇ । ଯେବେ ଅଧର୍ମେ ରତ ହୋଇ ॥ ୧୦୨
ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣଙ୍କୁ ନ ଜିଣି । କାମରେ ଚିତ୍ତ ଦେଇ ପୁଣି ॥ ୧୦୩

---

୧. 'ମୁନିବଚ୍ଚାପି ନିଷ୍ଫଳମ୍' ଇତି ପାଠେ 'କୃଷିବଚ୍ଚାପି' ପାଠାନ୍ତରମ୍ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭୋଗତୃଷ୍ଣାରେ ସେ ଆତୁର । କୃପଣ ଅଟଇ ଆବର ॥ ୧୦୪
ନାରୀଲମ୍ପଟ ସେ ନିତ୍ୟରେ । ତଦର୍ଥେ ପ୍ରାଣିହିଂସା କରେ ॥ ୧୦୫
୨୮ ଧନପୁତ୍ରାଦିନିମିତ୍ତରେ । ପଶୁଙ୍କୁ ମାରି ଅବିଧିରେ ॥ ୧୦୬
ଯେ ପ୍ରେତଭୂତଗଣମାନ । ତାହାଙ୍କୁ କରଇ ପୂଜନ ॥ ୧୦୭
ସେ ପ୍ରାଣୀ ଅବଶ ହୋଇଣ । ନରକମାନଙ୍କୁ ଯାଇଣ ॥ ୧୦୮
ନରକପରେ ଅତି ଘୋର । ଲଭଇ ସ୍ଥାବରଶରୀର ॥ ୧୦୯
୨୯ ଯେ ଦୁଃଖ ଦିଅଇ ପଛରେ । ସେ କର୍ମ କରିଣ ଦେହରେ ॥ ୧୧୦
ସେ କର୍ମ-ଅନୁରୂପେ ଯାଇ । ପୁଣି ସେ ଦେହକୁ ଲଭଇ ॥ ୧୧୧
ମରଣ ନିଶ୍ଚେ ଯେ ଦେହର । କି ସୁଖ ତହିଁରେ ତାହାର ॥ ୧୧୨
୩୦ ଯେ ସତ୍ୟଲୋକ ଆଦି ସ୍ଥାନ । କଳପେ ଯାହାଙ୍କ ଜୀବନ ॥ ୧୧୩
ସେ ଲୋକ ଲୋକପାଳଙ୍କର । ମୋ' ଠାରୁ ଭୟ ପରଚାର ॥ ୧୧୪
ବେନି ପରାର୍ଦ୍ଧଯାଏ ପୁଣ । ଯାହାଙ୍କ ଆୟୁଷ ପ୍ରମାଣ ॥ ୧୧୫
ସେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କରଟି ନିୟତ । ମୋ' ଠାରୁ ଭୟ ହୋଏ ଜାତ ॥ ୧୧୬
୩୧ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ଯେତେ ଛନ୍ତି । କର୍ମମାନଙ୍କୁ ସେ ସର୍ଜନ୍ତି ॥ ୧୧୭
ସତ୍ତ୍ୱାଦି ତିନିଗୁଣେ ଅତି । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଗୁଣ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାନ୍ତି ॥ ୧୧୮
ଜୀବ ଏ ଘେନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କୁ । ଭୁଞ୍ଜାଇ କର୍ମର ଫଳକୁ ॥ ୧୧୯
୩୨ ଗୁଣରୁ ହୁଅଇ ଯାବତ । ଅହଂକାରାଦି କାର୍ଯ୍ୟ ଜାତ ॥ ୧୨୦
ନାନାତ୍ୱ ଆତ୍ମାର ତାବତ । ପୁଣି ସେ ଆତ୍ମାର ଯାବତ ॥ ୧୨୧
ନାନାତ୍ୱ ହୋଏ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ତାବତ ପରତନ୍ତ୍ରଭାବ[୧] ॥ ୧୨୨
୩୩ ଯାବତ ପୁଣି ଏ ଜୀବର । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଭାବ ହୋଏ ଦୂର ॥ ୧୨୩
ତାବତ ହୋଏ ଅତିଶୟ । ଈଶ୍ୱରସକାଶରୁ ଭୟ ॥ ୧୨୪
କର୍ମଫଳକୁ ଉପାସନ । କରନ୍ତି ଯଉଁ ଋଷିଜନ ॥ ୧୨୫
ଶୋକରେ ସଂଯୁତ ହୋଇଣ । ମୋହକୁ ଲଭନ୍ତି ସେ ପୁଣ ॥ ୧୨୬
୩୪ ଶୀତ ଉଷ୍ଣାଦି କାଳମାନ । ଜୀବାତ୍ମା କର୍ମକାଣ୍ଡ ଆନ ॥ ୧୨୭
କର୍ମଫଳର ଭୋଗସ୍ଥାନ । ସ୍ୱଭାବ ନିଜ ଧର୍ମ ଆନ ॥ ୧୨୮
ଏରୂପେ ନାନାମତେ ମୋତେ । ବୋଲନ୍ତି ତ୍ରିଗୁଣ କ୍ଷୋଭିତେ ॥ ୧୨୯

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୩୫ ଏରୂପେ କୃଷ୍ଣମୁଖୁଁ ଶୁଣି । ଉଦ୍ଧବ କହୁଛନ୍ତି ପୁଣି ॥ ୧୩୦
ଆତ୍ମା ଯେ ଆବରଣହୀନ । ତ୍ରିଗୁଣେ ହେଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ॥ ୧୩୧
ଦେହଜ ସୁଖ-ଦୁଃଖାଦିରେ । ବଦ୍ଧ ହୁଅଇ କି ରୂପରେ ॥ ୧୩୨
ତ୍ରିଗୁଣବଦ୍ଧ କେହ୍ନେ ହୋଏ । ହେ ପ୍ରଭୋ କି ରୂପେ ବା ନୋହେ ॥ ୧୩୩
୩୬ ସେ ଆତ୍ମା କେହ୍ନେ ବର୍ତ୍ତିଥାଇ । କି ରୂପେ ବିହାର କରଇ ॥ ୧୩୪

୧. କର୍ମାଧୀନତା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କଉଁ ଲକ୍ଷଣମାନଙ୍କରେ	। ତାକୁ ଜାଣନ୍ତି ଏ ସଂସାରେ	॥	୧୩୫
	କିରୂପେ ଭୁଞ୍ଜଇ କେବଣ	। ତା' କରେ ପରିତ୍ୟାଗ ପୁଣ	॥	୧୩୬
	କେମନ୍ତେ ଶୟନ ଆସନ	। କି ରୂପେ ଗମନାଗମନ	॥	୧୩୭
୩୭	ସେ ଏକ ଆତ୍ମା ହେ ଅଚ୍ୟୁତ	। ନିତ୍ୟବନ୍ଧନ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତ	॥	୧୩୮
	ଏରୂପେ ଭ୍ରମ ହେଲା ମୋର	। ଏ ପ୍ରଶ୍ନ କହ ମୋ' ଆଗର	॥	୧୩୯
	ପ୍ରଶ୍ନ ଜାଣିମା ଲୋକଙ୍କର	। ମଧ୍ୟରେ ଯେଣୁ ତୁମ୍ଭେ ବର	॥	୧୪୦
	ପତିତପାବନ ମୁରାରି	। ତାଙ୍କ ଚରଣ ଚିନ୍ତା କରି	॥	୧୪୧
	ଭଣଇ ବିପ୍ର ଦୀନବନ୍ଧୁ	। ଯେଣେ ତରିବ ଭବସିନ୍ଧୁ	॥	୧୪୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ଦେହାଧ୍ୟାସାତ୍ ସଂସାରବନ୍ଧୋ ନାମ ଦଶମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏକାଦଶେ ତୁ ବଦ୍ଧାନାଂ ମୁକ୍ତାନାଂ ଚାଥ ଲକ୍ଷଣମ୍ ।
ସାଧୂନାଂ ଚ ତଥା ଭକ୍ତେର୍ଲକ୍ଷଣଂ ହରିଣେରିତମ୍ ॥

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧	କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	। ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣ ମୋ' ବଚନ	॥	୧
	ଆତ୍ମାର ନିତ୍ୟେ ବନ୍ଧମୁକ୍ତି	। ଏରୂପେ ହୋଇଲା ଯା ଖ୍ୟାତି	॥	୨
	ଏ ମୋର ଗୁଣରୁ ସମ୍ଭବ	। ଆତ୍ମାର ନାହିଁ ଏ ବାସ୍ତବ	॥	୩
	ଗୁଣର ମାୟା ଅଟେ ମୂଳ	। ଏଣୁ ହେ ଉଦ୍ଧବ କେବଳ	॥	୪
	ଆତ୍ମାର ବନ୍ଧମୋକ୍ଷ ଦୁଇ	। ଏ ପୁଣି କେଭେ ନ ଘଟଇ	॥	୫
୨	ଆତ୍ମାର ଶୋକମୋହ ଦୁଇ	। ସୁଖଦୁଃଖାଦି ଯେ ହୁଅଇ	॥	୬
	ଦେହ ହିଁ ହୋଏ ଉତପନ୍ନ	। ଏ ସର୍ବେ ମାୟାରେ ରଚନ	॥	୭
	ଯେସନେ ସ୍ୱପ୍ନ-ଅନୁଭବ	। ବୁଦ୍ଧିରୁ ହୁଅଇ ସଂଭବ	॥	୮
୩	ମାୟାରେ ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁଦୁଇ	। ସଂଭବେ ଆତ୍ମାର ଏ ନାହିଁ	॥	୯
	ବିଦ୍ୟା ଅବିଦ୍ୟା ନିତ୍ୟେ ମୋର	। ଉଦ୍ଧବ ଜାଣ ମୋ' ଶରୀର	॥	୧୦
	ନିର୍ମିତ ଏ ମୋର ମାୟାରେ	। ଜୀବର ବନ୍ଧ ମୋକ୍ଷ କରେ	॥	୧୧
୪	ମୋହର ଅଂଶ ଏକ ଜୀବ	। ତାହାର ବନ୍ଧ ମୋକ୍ଷ ଭାବ	॥	୧୨
	ହେ ମହାମତି ! ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ	। ଅବିଦ୍ୟାହେତୁ ବନ୍ଧ ପୁଣ	॥	୧୩
	ବିଦ୍ୟା କରନ୍ତେ ଆଚରଣ	। ମୋକ୍ଷକୁ ଲଭଇ ସେ ପୁଣ	॥	୧୪
୫	ଯେ ଜୀବ ବଦ୍ଧ ହୋଇଥାଇ	। ଯେ ଅବା ମୁକ୍ତିକି ଲଭଇ	॥	୧୫

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ତାହା ଶୁଣ	।	କହିବା ତାଙ୍କ ବିଲକ୍ଷଣ	।।	୧୬
	ନିୟମ୍ୟ-ନିୟନ୍ତା ରୂପରେ	।	ଥାଆନ୍ତେ ଏକ ଶରୀରରେ	।।	୧୭
	ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ତାହାଙ୍କର	।	[1]ଧର୍ମ ବିରୁଦ୍ଧ ପରକାର	।।	୧୮
୬	ଜୀବ ପରମ ଆତ୍ମା ଦୁଇ	।	ବୃକ୍ଷରୁ ପକ୍ଷୀପ୍ରାୟେ ହୋଇ	।।	୧୯
	ଦେହରୁ ହୋଇଛନ୍ତି ଭିନ୍ନ	।	ସ୍ୱରୂପେ ଅଟନ୍ତି ସମାନ	।।	୨୦
	ସଖା ସେ ଅଟନ୍ତି ନିତ୍ୟରେ	।	ବୃକ୍ଷସ୍ୱରୂପ ଏ ଦେହରେ	।।	୨୧
	ଯଦୃଚ୍ଛା[2] ହୋଇ ଦୁହେଁ ଆସି	।	ରହିବା ସ୍ଥାନ କଲେ ବସି	।।	୨୨
	ସେ ଦୁହିଁଙ୍କରେ ଜୀବ ପୁଣ	।	ଭୁଞ୍ଜାଇ କର୍ମଫଳ ଗୁଣ	।।	୨୩
	ଅପର ପରମାତ୍ମା ତହିଁ	।	ନିରନ୍ନ ହୋଇ ଥାଏ ରହି	।।	୨୪
	ଜ୍ଞାନାଦି ବଳକୁ ଘେନିଣ	।	ବଳିଷ୍ଠ ଅଟଇ ସେ ପୁଣ	।।	୨୫
୭	କର୍ମଫଳକୁ ନ ଭୁଞ୍ଜାଇ	।	ସର୍ବଜ୍ଞରୂପେ ରହିଥାଇ	।।	୨୬
	ନିଜକୁ ଅନ୍ୟକୁ ଜାଣଇ	।	କର୍ମଫଳକୁ ଯେ ଭୁଞ୍ଜାଇ	।।	୨୭
	ଜୀବ ବୋଲିଣ ତାକୁ ଜାଣ	।	ଅବିଦ୍ୟାଯୁତ ହୋଇ ପୁଣ	।।	୨୮
	ସେ ଜୀବ ନିତ୍ୟେ ବନ୍ଧଯୁତ	।	ବିଦ୍ୟାସଂଯୋଗେ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତ	।।	୨୯
୮	ମୁକ୍ତ ହୋଇଛି ଯଉଁ ଜୀବ	।	ଦେହ ତା' ହୋଇଲେ ସମ୍ଭବ	।।	୩୦
	ଦେହ ନ ଥିଲା ପ୍ରାୟେ ତାର	।	ଯେସନେ ସ୍ୱପ୍ନୁଁ ଉଠି ନର	।।	୩୧
	ସେ ସ୍ୱପ୍ନଦେହକୁ ଗ୍ରହଣ	।	ନ କରେ ହେଲେ ସେ ସ୍ମରଣ	।।	୩୨
	କୁବୁଦ୍ଧି ଲୋକର ଶରୀର	।	ନ ଥିଲେ ନିଶ୍ଚେ ଅଛି ତାର	।।	୩୩
	ସ୍ୱପ୍ନକଥାକୁ ଅଜ୍ଞ ଜନ	।	ଯଥାର୍ଥ ମଣଇଁ ଯେସନ	।।	୩୪
୯	[3]ନିଜ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ କଲେ ପୁଣ	।	ଇନ୍ଦ୍ରିୟକାର୍ଯ୍ୟକୁ ଗ୍ରହଣ	।।	୩୫
	ଗୁଣମାନଙ୍କରେ ଆବର	।	ଗୁଣଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ସ୍ୱୀକାର	।।	୩୬
	ନ କରେ ଅହଂମତିମାନ	।	ରାଗାଦିହୀନ ଜ୍ଞାନୀ ଜନ	।।	୩୭
୧୦	[4]ଯେ ପୂର୍ବ କର୍ମର ଅଧୀନ	।	ସେ ଦେହ ପାଇ ଅଜ୍ଞ ଜନ	।।	୩୮
	ନିଜ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କରେ	।	ଭବିଷ୍ୟ କର୍ମ ସହିତରେ	।।	୩୯
	ସେ ନିଜ ଦେହେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ	।	ମୁଁ କର୍ତ୍ତା ବୋଲି ବଦ୍ଧ ହୋଇ	।।	୪୦
୧୧	ଶୟନେ ଆସନେ ଗମନେ	।	ସ୍ନାନ-ଦର୍ଶନ-ସ୍ପର୍ଶନେ	।।	୪୧
	ଆଘ୍ରାଣ-ଭୋଜନ-ଶ୍ରବଣ	।	ଇତ୍ୟାଦି ସର୍ବଠାରେ ପୁଣ	।।	୪୨
	ଏ ରୂପେ ସୁଜ୍ଞାନୀ ମାନବ	।	ବିରକ୍ତ ହେବ ହେ ଉଦ୍ଧବ	।।	୪୩

୧. ଶୋକାନନ୍ଦଧର୍ମବତୋଃ । (ସ୍ୱାମୀ);   ୨. ଯଦୃଚ୍ଛା = ଅନିରୁକ୍ତା ମାୟା ।

୩. ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ତୁ ମହାବାହୋ ଗୁଣକର୍ମବିଭାଗୟୋଃ ।
ଗୁଣା ଗୁଣେଷୁ ବର୍ତ୍ତନ୍ତ ଇତି ମତ୍ୱା ନ ସଜ୍ଜତେ ।। (ଗୀତା)

୪. ପ୍ରକୃତେଃ କ୍ରିୟମାଣାନି ଗୁଣୈଃ କର୍ମାଣି ସର୍ବଶଃ ।
ଅହଂକାରବିମୂଢ଼ାତ୍ମା କର୍ତ୍ତାହମିତି ମନ୍ୟତେ ।।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୨	ମାୟାସଙ୍ଗରେ ବର୍ତ୍ତମାନ	ହେଲେହେଁ ପୁଣ ଜ୍ଞାନୀ ଜନ	॥	୪୪
	ସେ ସେହି ବିଷୟେ ସନ୍ତତେ	ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାନ୍ତେ	॥	୪୫
	ସାକ୍ଷିସ୍ୱରୂପେ ରହିଥାଇ	ତହିଁରେ ନିବନ୍ଧନ ନୋହି	॥	୪୬
	ଗଗନ-ତପନ ପବନ	ଏ ସର୍ବଠାରେ ହେଁ ଯେସନ	॥	୪୭
	ସଂଯୁତ ହେଲେହେଁ ନିତ୍ୟରେ	ନିବଦ୍ଧ ନୁହନ୍ତି କାହିଁରେ	॥	୪୮
୧୩	ନିପୁଣବିଚାର ଦୃଷ୍ଟିରେ	ବୈରାଗ୍ୟତୀକ୍ଷଣ ବୁଦ୍ଧିରେ	॥	୪୯
	ସମସ୍ତ ସଂଶୟ ଛିଣ୍ଡାଇ	ଦେହାଦିବନ୍ଧୁଁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ	॥	୫୦
	ନିଦ୍ରାରୁ ଉଠନ୍ତେ ସ୍ୱପନ	ନିବୃତ୍ତ ହୁଅଇ ଯେସନ	॥	୫୧
୧୪	ପ୍ରାଣ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ମନ-ମତି	ଏମାନଙ୍କର ଯଉଁ ବୃତ୍ତି	॥	୫୨
	ସେ ବୃତ୍ତି ନିବର୍ତ୍ତିଲା ଯାର	ଶରୀରେ ଥିଲେହେଁ ସେ ନର	॥	୫୩
	ଦେହଗୁଣରେ ହେଲେ ଯୁତ	ସଂସାରୁ ଅଟଇ ମୁକତ	॥	୫୪
୧୫	ଯେହୁଣି କେହୁଣି କାରଣେ	ଯାହା ଦେହକୁ ଦୁଷ୍ଟଗଣେ	॥	୫୫
	ପୀଡ଼ା ଦିଅନ୍ତି ଯଦୃଚ୍ଛାରେ	ପୂଜନ୍ତି ଅବା କଉଁ ନରେ	॥	୫୬
	ସେ ବେନି କଥାରୁ ବିକାର	[1]କରଇ ନାହିଁ ଜ୍ଞାନୀ ନର	॥	୫୭
୧୬	ଯାହାର ନିତ୍ୟେ ଏ ସଂସାରେ	ଅପେକ୍ଷା ନାହିଁ ସର୍ବଠାରେ	॥	୫୮
	ଯେମନ୍ତେ ଯେମନ୍ତେ ନିବର୍ତ୍ତେ	ବ୍ରହ୍ମିଷ୍ଠ ତେମନ୍ତେ ତେମନ୍ତେ	॥	୫୯
	ନିଜ ଆତ୍ମାରେ ସେ ସୁପ୍ରୀତ	ସେ ନର ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଖ୍ୟାତ	॥	୬୦
	ଯେ ପ୍ରିୟ ଅପ୍ରିୟ କରନ୍ତି	ଯେ ସାଧୁ ଅସାଧୁ ବୋଲନ୍ତି	॥	୬୧
	ତାହାଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି ନିନ୍ଦା ଦୁଇ	କେବେହେଁ ମୁନି ନ କରଇ	॥	୬୨
	ବର୍ଜିତ ସେ ଗୁଣଦୋଷରେ	ସମାନ ଦୃଷ୍ଟି ସର୍ବଠାରେ	॥	୬୩
୧୭	ଭଲମନ୍ଦ ହିଁ ନ ବୋଲଇ	ନ କରି କିଛି ନ ଚିନ୍ତଇ	॥	୬୪
	ଆତ୍ମାରେ କରଇ ବିହାର	ଏହି ବୃତ୍ତିରେ ମୁନିବର	॥	୬୫
	ନିତ୍ୟରେ କରେ ଆଚରଣ	ଭ୍ରମଇ ଜଡ଼ପ୍ରାୟେ ପୁଣ	॥	୬୬
୧୮	ଧ୍ୟାନାଦି କରି ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ	କରଇ ନାହିଁ ଯଉଁ ଜନ	॥	୬୭
	ସମସ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରରେ କୁଶଳ	ହେଲେହେଁ ଶ୍ରମ ତା' ବିଫଳ	॥	୬୮
	ଦୁଗ୍ଧବିହୀନ ଧେନୁ ରଖି	ଯେହ୍ନେ ରକ୍ଷକ ହୋଏ ଦୁଃଖୀ	॥	୬୯
୧୯	ଯେ ଦୁଗ୍ଧବିହୀନ ଧେନୁକୁ	ଯେ ପୁଣ ଅସତୀ ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ	॥	୭୦
	ପର-ଅଧୀନ ସ୍ୱଦେହକୁ	ଅସାଧୁ ନିଜ ତନୟକୁ	॥	୭୧
	ପାତ୍ରେ ନ ଦେଇ ଯଉଁ ଧନ	ମୋ' ଗୁଣବିହୀନ ବଚନ	॥	୭୨
	ଏହା ଯେ କରଇ ରକ୍ଷଣ	ଦୁଃଖେ ସେ ଦୁଃଖୀ ପୁଣ ପୁଣ	॥	୭୩

୧. ଯଃ କଣ୍ଟକୈର୍ବିତୁଦତି ଚନ୍ଦନୈଶ୍ଚ ବିଲିମ୍ପତି ।
ଅକ୍ରୁଦ୍ଧୋଽପରିତୁଷ୍ଟଶ୍ଚ ସମସ୍ତସ୍ୟ ଚ ତସ୍ୟ ଚ ॥ (ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୦ ବିଶ୍ୱ-ଉଦ୍ଭବ-ସ୍ଥିତି-ନାଶ । ମୋ ଲୀଳାଚରିତ ପ୍ରକାଶ ॥ ୭୪
ଯେ ମୋର ଜନ୍ମକର୍ମମାନ । ଜଗତ କରଇ ପାବନ ॥ ୭୫
ଯଉଁ ବଚନରେ ଏମାନ । ନାହାନ୍ତି ବ୍ୟର୍ଥ ସେ ବଚନ ॥ ୭୬
ସେ ବଚନକୁ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ପଣ୍ଡିତ ଜନ ନ ଧରିବ ॥ ୭୭
୨୧ ଏରୂପେ ନିଶ୍ଚୟ ବିଚାରେ । ନାନାତ୍ୱ ଭ୍ରମକୁ ଆତ୍ମାରେ ॥ ୭୮
ଛାଡ଼ିଣ ମୁଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୋ' ଠାରେ । ନିର୍ମଳ ମନକୁ ନିତ୍ୟରେ ॥ ୭୯
ଦୃଢ଼େ ଧରିବ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ସମସ୍ତଠାରୁ ନିବର୍ତ୍ତିବ ॥ ୮୦
୨୨ ବ୍ରହ୍ମରେ ନିଶ୍ଚଳ ମନକୁ । ଯେବେ ଅଶକ୍ତ ଧରିବାକୁ ॥ ୮୧
ଅପେକ୍ଷା ଛାଡ଼ି ବିଷୟରେ । ତେବେ ସେ ଜନ ମୋହ ଠାରେ ॥ ୮୨
ଯେତେକ ସର୍ବ କର୍ମଗଣ । କରିବ ତାହା ସମର୍ପଣ ॥ ୮୩
୨୩ ଲୋକଙ୍କୁ କରଇ ପାବନ । ସୁନ୍ଦର ମୋର କଥାମାନ ॥ ୮୪
ଶ୍ରଦ୍ଧାଳୁ ହୋଇଣ ଶୁଣିମ । ଆନନ୍ଦେ ମୋ' ଜନ୍ମ କରମ ॥ ୮୫
ଗାଇବ କରିବ ସ୍ମରଣ । ତା' ଆଚରିବ ପୁଣ ପୁଣ ॥ ୮୬
୨୪ ମୋତେ ଆଶ୍ରୟ କରି ଜନ । ମୋ' ଅର୍ଥେ ଧର୍ମକର୍ମମାନ ॥ ୮୭
ନିତ୍ୟରେ କରି ଆଚରଣ । ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ତେବେ ପୁଣ ॥ ୮୮
ମୁଁ ସନାତନ, ମୋହ ଠାରେ । ଭକ୍ତି ଲଭଇ ନିଶ୍ଚଳରେ ॥ ୮୯
୨୫ ସତ୍‌ସଙ୍ଗହେତୁ ଯେ ପ୍ରାପତ । ଯେ ଜ୍ଞାନ-ବୈରାଗ୍ୟରେ ଯୁତ ॥ ୯୦
ସେ ଭକ୍ତି କରି ଏ ଭୁବନେ । ଯାହା ଦେଖନ୍ତି ସାଧୁଜନେ ॥ ୯୧
ସେ ଦିବ୍ୟ ସ୍ୱରୂପକୁ ମୋର । ସୁଖରେ ଲଭଇ ସେ ନର ॥ ୯୨

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୨୬ ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣି କୃଷ୍ଣବାଣୀ । ଏରୂପେ ପଚାରନ୍ତି ପୁଣି ॥ ୯୩
ଆହେ ଉତ୍ତମଶ୍ଲୋକ ହରି । ବହୁତ ସାଧୁ ଛନ୍ତି ତରି ॥ ୯୪
ହେ ପ୍ରଭୋ ! ତହିଁରେ ତୁମ୍ଭର । ସମ୍ମତ ସାଧୁ କିପ୍ରକାର ॥ ୯୫
ନାରଦ ଆଦି ଋଷିଜନ । ନାନାପ୍ରକାର ଭକ୍ତିମାନ ॥ ୯୬
ଆଚରି ଅଛନ୍ତି ତହିଁରେ । କେମନ୍ତ ଭକ୍ତି ତୁମ୍ଭଠାରେ ॥ ୯୭
ହୁଅଇ ଉପଯୁକ୍ତ ପୁଣ । ଏବେ ସେ କଥା ମୋତେ ଭଣ ॥ ୯୮
୨୭| ଆହେ ପୁରୁଷାଧ୍ୟକ୍ଷବର । ପ୍ରକୃତିଠାରୁ ତୁମ୍ଭେ ପର ॥ ୯୯
୨୮| ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ତୁମ୍ଭେ ସ୍ୱୟଂ । ଅସଙ୍ଗ ଆକାଶପରାଏ ॥ ୧୦୦
ଭକ୍ତଙ୍କ ଇଚ୍ଛାରୁ ଟି ପୁଣ । ଭିନ୍ନ ବିଗ୍ରହକୁ ଧରିଣ ॥ ୧୦୧
ଅବତରିଛ ଭଗବାନ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ହେଉଛି ପ୍ରପନ୍ନ ॥ ୧୦୨
ମୁହିଁ ପ୍ରଣତ ଅନୁରକ୍ତ । ହେ ଜଗତ୍‌ପ୍ରଭୁ ଲୋକନାଥ ॥ ୧୦୩
ଏ କଥା ପଚାରିଲି ଯାହା । କହିବା ହେଉ ମୋତେ ତାହା ॥ ୧୦୪

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୨୯ ଉଦ୍ଧବ ଯୋଡ଼ି ବେନି ପାଣି । ଏରୂପେ ପଚାରନ୍ତେ ପୁଣି ॥ ୧୦୫
ତିରିଶ ଲକ୍ଷଣରେ ଯୁତ । ସାଧୁଙ୍କୁ କହନ୍ତି ଅଚ୍ୟୁତ ॥ ୧୦୬
ସାଧୁଏ କୃପାଳୁ ଅଟନ୍ତି । କାହାକୁ ଦ୍ରୋହ ନ କରନ୍ତି ॥ ୧୦୭
ନିତ୍ୟେ ସେ ଅତି କ୍ଷମାଶୀଳ । ସତ୍ୟ ଅଟଇ ନିଜ ବଳ ॥ ୧୦୮
[୧]ଅହଂକାରାଦି-ପରିହୀନ । ସୁଖଦୁଃଖରେ ସମଜ୍ଞାନ ॥ ୧୦୯
ଯଥାଶକ୍ତିରେ ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ନିତ୍ୟେ କରନ୍ତି ଉପକାର ॥ ୧୧୦
୩୦ କାମରେ ଚିତ୍ତ କ୍ଷୁବ୍‌ଧ ନୋହେ । ସଂଯତ ସମସ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ॥ ୧୧୧
ସେ ସଦାଚାର ଅକିଂଚନ । କୋମଳଚିତ୍ତ କ୍ରିୟାହୀନ ॥ ୧୧୨
କରନ୍ତି ଅଳପ ଆହାର । ଅନ୍ତଃକରଣ ଅତି ସ୍ଥିର ॥ ୧୧୩
ନିଜ ଧର୍ମରେ ସ୍ଥିତ ପୁଣ । ସେ ମୁନି ମୁଁ ତାଙ୍କ ଶରଣ ॥ ୧୧୪
୩୧ ଗଭୀର ଆତ୍ମା ଅପ୍ରମତ୍ତ । ବିପତ୍ତିକାଳେ ଧୈର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ॥ ୧୧୫
ଜିଣି ଅଛନ୍ତି ଷଡ଼୍‌ଗୁଣ[୨] । ଅମାନୀ ମାନପ୍ରଦ ପୁଣ ॥ ୧୧୬
ଅତିସମର୍ଥ ଅବଞ୍ଚକ । ସେ ମହାକବି କାରୁଣିକ ॥ ୧୧୭
୩୨ | ଏରୂପେ ଗୁଣଦୋଷ ଜାଣି । ଯା' ଆଜ୍ଞା ଦେଇଛି ମୁଁ ପୁଣି ॥ ୧୧୮
୩୩ | ସେ ନିଜ ସର୍ବ ଧର୍ମ ତେଜି । ଉତ୍ତମ ସାଧୁ ମୋତେ ଭଜି ॥ ୧୧୯
ମୁଁ ଅଛି ସର୍ବଠାରେ ବ୍ୟାପି । ସର୍ବାତ୍ମା ଆନନ୍ଦସ୍ୱରୂପୀ ॥ ୧୨୦
[୩]ଏରୂପେ ଜାଣି ବା ନ ଜାଣି । ଏକାନ୍ତଭାବେ ମୋତେ ପୁଣି ॥ ୧୨୧
ଭଜନ୍ତି ଯେଉଁ ସାଧୁଜନେ । ମୋ' ଭକ୍ତ ଉତ୍ତମ ସେମାନେ ॥ ୧୨୨
୩୪ ମୋହର ଯେ ପ୍ରତିମାମାନେ । ଯେ ଅବା ମୋର ଭକ୍ତଜନେ ॥ ୧୨୩
ତାଙ୍କର ଦର୍ଶନ ସ୍ପର୍ଶନ । ବନ୍ଦନ ସ୍ତୁତି ପୂଜାମାନ ॥ ୧୨୪
ପ୍ରଣାମ ଗୁଣକର୍ମମାନ । କରିବ ନିତ୍ୟରେ କୀର୍ତ୍ତନ ॥ ୧୨୫
୩୫ ଶ୍ରଦ୍ଧା ମୋ କଥାଶ୍ରବଣରେ । ଧ୍ୟାନ କରିବ ନିରନ୍ତରେ ॥ ୧୨୬
ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ଲଭିଣ ମୋତେ ସମର୍ପିବ ॥ ୧୨୭
ଦାସଭାବରେ ମୋତେ ପୁଣ । କରିବ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ ॥ ୧୨୮
୩୬ ଯେ ମୋର ଜନ୍ମକର୍ମମାନ । କରିବ ତା' ସର୍ବ କଥନ ॥ ୧୨୯
ମୋ ପର୍ବଦିନମାନ ଯେତେ । ଆନନ୍ଦ ହେବ ତହିଁ ଚିତ୍ତେ ॥ ୧୩୦
ଗୀତ-ନର୍ତ୍ତନ-ବାଦ୍ୟମାନ । ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କେ ସାଧୁଜନ ॥ ୧୩୧
ମୋର ମନ୍ଦିରରେ ଉତ୍ସବ । କରିବ ନିତ୍ୟେ ହେ ଉଦ୍ଧବ ॥ ୧୩୨

୧. ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅହଂକାରଶୂନ୍ୟ ।
୨. 'କ୍ଷୁତ୍‌ପିପାସେ ଶୋକମୋହୌ ଜରାମୃତ୍ୟୁ ଷଡ଼ୂର୍ମୟଃ' । (ସ୍ୱାମୀ)
୩. ମୋତେ ଏରୂପେ ଜାଣି ଜାଣି । (ପୁନଃ ପୁନଃ ଜ୍ଞାତ୍ୱା) ଇତି ବା ପାଠଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୭ ସମସ୍ତ ବାର୍ଷିକ ପର୍ବରେ । ଦ୍ୱାଦଶଯାତ୍ରାମାନଙ୍କରେ ॥ ୧୩୩
ଗନ୍ଧାଦି ଉପହାରମାନ । ମୋତେ କରିବ ନିବେଦନ ॥ ୧୩୪
ବୈଦିକୀ ତାନ୍ତ୍ରିକୀ ଦୀକ୍ଷାରେ । ମୋ ବ୍ରତ ଧରିବ ନିତ୍ୟରେ ॥ ୧୩୫
୩୮ ମୋହର ପ୍ରତିମାସ୍ଥାପନ । କରିବ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରି ମନ ॥ ୧୩୬
ଉଦ୍ୟାନ ଉପବନମାନ । ଯେ ନାନାବିଧ କ୍ରୀଡ଼ାସ୍ଥାନ ॥ ୧୩୭
ପୁର ମନ୍ଦିରକର୍ମ ଯେତେ । କରିବ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଥାଆନ୍ତେ ॥ ୧୩୮
ବିତ୍ତବିହୀନେ ଅନ୍ୟ ନର । ସଙ୍ଗତେ ଉଦ୍ୟମ ପ୍ରଚାର ॥ ୧୩୯
୩୯ ମୋର ମନ୍ଦିରସମ୍ମାର୍ଜନ । କରିବ ତା' ଉପଲେପନ ॥ ୧୪୦
ସେଚନ କରି ଜଳାଦିରେ । ମଣ୍ଡଳ ଲେଖିବ ତହିଁରେ ॥ ୧୪୧
ଦାସପରାଏ ସେବା ମୋତେ । କରିବ ମାୟା ଛାଡ଼ି ଚିତ୍ତେ ॥ ୧୪୨
୪୦ ଛାଡ଼ିବ ଦମ୍ଭ ମାନ ପୁଣ । କରିବ ଯଉଁ ଧର୍ମ ପୁଣ ॥ ୧୪୩
କହିବ ନାହିଁ ତା' କାହାକୁ । ପ୍ରଦୀପ ଦେବ ଯା' ଆତ୍ମଙ୍କୁ ॥ ୧୪୪
ତାହା ନ ଦେବ ଆଉ ଥରେ । ନିର୍ମାଲ୍ୟ ଭୂଷଣ ନିତ୍ୟରେ ॥ ୧୪୫
ଅନ୍ୟଦେବତା ନିବେଦନ । କରିବ ଯଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ॥ ୧୪୬
[1]ସେ ପୂଜାଶେଷ ଆଣି ମୋତେ । ନ ଦେବ କିଛି କଦାଚିତେ ॥ ୧୪୭
୪୧ ଯେବଣ ଯେବଣ ଦ୍ରବ୍ୟ ହିଁ । ସଂସାରେ ଅମୂଲ୍ୟ ଅଟଇ ॥ ୧୪୮
ଯେ ଅତିପ୍ରିୟ ଆପଣାର । ସେ ସେହି ଦ୍ରବ୍ୟ ସାଧୁ ନର ॥ ୧୪୯
ପୂଜା କରିବ ମୋତେ ନେଇ । ଅପରିମିତ ସେ ହୁଅଇ ॥ ୧୫୦
୪୨ ସବିତା ଅନଳ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ବୈଷ୍ଣବଜନ ଧେନୁଗଣ ॥ ୧୫୧
ଆକାଶ ସଲିଳ ମରୁତ । ପୃଥିବୀ ଆତ୍ମା ସର୍ବଭୂତ ॥ ୧୫୨
ଆହେ ଉଦ୍ଧବଟି ଏମାନ । ଅଟନ୍ତି ମୋର ପୂଜାସ୍ଥାନ ॥ ୧୫୩
୪୩ ତ୍ରୟୀ ବିଦ୍ୟାରେ ସାଧୁ ନରେ । ମୋତେ ପୂଜିବ ସବିତାରେ ॥ ୧୫୪
ଅଗ୍ନିରେ ମୋତେ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ଘୃତହୋମରେଟି ପୂଜିବ ॥ ୧୫୫
ଅତିଥିଭାବେ ବ୍ରାହ୍ମଣରେ । ତୃଣାଦିଦାନେ ଧେନୁଙ୍କରେ ॥ ୧୫୬

---

୧. ଷଡ୍‌ଭିର୍ମାସୋପବାସୈସ୍ତୁ ଯତ୍ ଫଳଂ ପରିକୀର୍ତ୍ତିତମ୍ ।
ବିଷ୍ଣୋର୍ନୈବେଦ୍ୟସିକ୍‌ଥେନ ତତ୍‌ଫଳଂ ଭୁଞ୍ଜତାଂ କଳୌ ॥ ୧
ହୃଦି ରୂପଂ ମୁଖେ ନାମ ନୈବେଦ୍ୟମୁଦରେ ହରେଃ ।
ପାଦୋଦକଂ ଚ ନିର୍ମାଲ୍ୟଂ ମସ୍ତକେ ଯସ୍ୟ ସୋଽଚ୍ୟୁତଃ ॥ ୨
× × ×
ବିଷ୍ଣୋର୍ନିବେଦିତାନ୍ନେନ ଯଷ୍ଟବ୍ୟଂ ଦେବତାନ୍ତରମ୍ ।
ପିତୃଭ୍ୟଶ୍ଚାପି ତଦ୍ଦେୟଂ ତଦାନନ୍ତ୍ୟାୟ କଳ୍ପତେ ॥ ୩
ପିତୃଶେଷଂ ତୁ ଯୋ ଦଦ୍ୟାଦ୍ ହରୟେ ପରମାତ୍ମନେ ।
ରେତୋଧାଃ ପିତରସ୍ତସ୍ୟ ଭବନ୍ତି କ୍ଲେଶଭାଗିନଃ ॥ ୪ (ସ୍ୱାମିପାଦଧୃତ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୪	ବନ୍ଧୁସତ୍‌କାରେ ବୈଷ୍ଣବରେ ।	ପୂଜିବ ହୃଦୟେ[୧] ଧ୍ୟାନରେ ॥	୧୫୭
	ପ୍ରାଣଦୃଷ୍ଟିରେ ପବନରେ ।	ଜଳରେ ତର୍ପଣ ଆଦିରେ ॥	୧୫୮
୪୫	ସ୍ଥଣ୍ଡିଳେ[୨] ମନ୍ତ୍ରହୃଦୟରେ[୩] ।	ଦେହରେ ଆତ୍ମାକୁ ଭୋଗରେ ॥	୧୫୯
	ପୂଜିବ ସମସ୍ତ ଭୂତରେ ।	[୪]ଆତ୍ମାକୁ ପୁରୁଷ ନିତ୍ୟରେ ॥	୧୬୦
	ସମତ୍ୱ ଭାବେ ହେ ଉଦ୍ଧବ ।	ଏ ରୂପେ ମୋତେଟି ପୂଜିବ ॥	୧୬୧
୪୬	ଶଙ୍ଖ ଅମ୍ବୁଜ ଗଦା ଅରି ।	ଯେ ଚାରିଭୁଜେ ଛନ୍ତି ଧରି ॥	୧୬୨
	ସେ ଶାନ୍ତସ୍ୱରୂପକୁ ମୋର ।	[୫]ଏତେ ସ୍ଥାନରେ ବିଜ୍ଞ ନର ॥	୧୬୩
	ଚିତ୍ତକୁ କରି ସମାଧାନ ।	ପୂଜା କରିବ କରି ଧ୍ୟାନ ॥	୧୬୪
୪୭	ବାମ୍ପୀ କୂପାଦି କର୍ମମାନ ।	ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରାଦି ଯେ ବିଧାନ ॥	୧୬୫
	ଏଣେ ସଂଯତଚିତ୍ତ ହୋଇ ।	ଯେ ମୋତେ ଅର୍ଚ୍ଚନା କରଇ ॥	୧୬୬
	ମୋ ଠାରେ ଭକ୍ତି ସେ ଲଭଇ ।	ସାଧୁସେବାରେ ମୋତେ ପାଇ ॥	୧୬୭
୪୮	ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ଭକ୍ତିଯୋଗ ।	ଯେ ଅବା ସାଧୁଜନସଙ୍ଗ ॥	୧୬୮
	ଏ ବେନି ଉପାୟ ବିହୁନେ ।	ମୋତେ ନ ପାନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ ॥	୧୬୯
	ପ୍ରାୟଶଃ ଯେଣୁ ଅତିଶୟ ।	ମୁଁ ସାଧୁମାନଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ ॥	୧୭୦
୪୯	ଏଣୁ ଏ ସାଧୁସଙ୍ଗ ଭାବ ।	ପରମ ଗୁହ୍ୟ ହେ ଉଦ୍ଧବ ॥	୧୭୧
	ଏ ଅତିଗୋପ୍ୟ ହେଲେ ପୁଣ ।	କହିବି ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଶୁଣ ॥	୧୭୨
	ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପ୍ରିୟଭୃତ୍ୟ ମୋର ।	ସୁହୃଦ ସଖା ନିରନ୍ତର ॥	୧୭୩
	ଯେ ଭକ୍ତି ଭକ୍ତଲକ୍ଷଣକୁ ।	କହିଲେ ଭୃତ୍ୟ ଉଦ୍ଧବକୁ ॥	୧୭୪
	ସେ କୃଷ୍ଣଚରଣନଳିନ ।	ଚିନ୍ତା କରିଣ ଅନୁଦିନ ॥	୧୭୫
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଭଣେ ।	ସୁଜନେ ତୋଷ ହୁଅ ଏଣେ ॥	୧୭୬

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ସଦ୍‌ଭକ୍ତିପ୍ରାପ୍ତିସାଧନଂ ନାମ ଏକାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦ୍ୱାଦଶେ ସାଧୁସଙ୍ଗସ୍ୟ ମହିମା ବର୍ଣ୍ଣିତଃ ପୁରା ।
କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନତତ୍ତ୍ୟାଗବ୍ୟବସ୍ଥା ଚ ତତଃ ପରମ୍ ॥ ୧

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧	ପୁଣି କହନ୍ତି ଭଗବାନ ।	ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣ ମୋ ବଚନ ॥	୧

୧. ହୃଦୟାକାଶେ । ୨. ଟାଙ୍ଗରା ଭୂଇଁରେ । ୩. ରହସ୍ୟମନ୍ତ୍ରନ୍ୟାସରେ ।
୪. ଆତ୍ମା ପୁରୁଷକୁ ନିତ୍ୟରେ । ୫. ନାନା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେ ଯୋଗ ସାଂଖ୍ୟ ଧର୍ମମାନ୧ । ସନ୍ନ୍ୟାସ ବେଦ-ଅଧ୍ୟୟନ ।। ୨
କୂପ ତଡ଼ାଗ ଆଦି ଧର୍ମ । ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରାଦି ଯେତେ କର୍ମ ।। ୩
ଦାନ ଦକ୍ଷିଣା ତପ ଯେତେ । ଏ ବଶ ନ କରନ୍ତି ମୋତେ ।। ୪
୨ ବ୍ରତାଦି ଦେବପୂଜାମାନ । ଯମ ନିୟମ ତୀର୍ଥସ୍ନାନ ।। ୫
ସରହସ୍ୟ ଯେ ମନ୍ତ୍ର ଛନ୍ତି । ଏ ମୋତେ ବଶ ନ କରନ୍ତି ।। ୬
ସମସ୍ତ ସଙ୍ଗକୁ ଛଡ଼ାଇ । ଏମନ୍ତ ସାଧୁସଙ୍ଗ ଯେହି ।। ୭
ଉଦ୍ଧବ ସେ ମୋତେ ଯେସନେ । ବଶ କରନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ ।। ୮
୩ ଅସୁର ଆଦି ଯାତୁଧାନେ । ଗନ୍ଧର୍ବ ଖଗ ମୃଗମାନେ ।। ୯
ଯେ ଅବା ନାଗ ସିଦ୍ଧଗଣେ । ଅପ୍‌ସରା ଗୁହ୍ୟକ ଚାରଣେ ।। ୧୦
ସତ୍‌ସଙ୍ଗ କରିଣ ଏମାନେ । ମୋତେ ଲଭିଲେ ଏ ଭୁବନେ ।। ୧୧
୪ ଯେ ଅବା ବିଦ୍ୟାଧରେ ଆନ । ମନୁଷ୍ୟଙ୍କରେ ଯେ ପ୍ରଧାନ ।। ୧୨
ବୈଶ୍ୟ ଶୂଦ୍ରାଦିମାନେ ଯେତେ । ନାରୀଏ ଅନ୍ତ୍ୟଜ ସହିତେ ।। ୧୩
ଏହାଙ୍କ ରଜ-ତମ ମତି । ସେ ସେହି ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଅତି ।। ୧୪
ସତ୍‌ସଙ୍ଗ କରିଣ ସମସ୍ତେ । ଉଦ୍ଧବ ଲଭିଛନ୍ତି ମୋତେ ।। ୧୫
୫ ବୃଷପରବା ବଳି ବାଣ । ମୟ ଦଇତ ବିଭୀଷଣ ।। ୧୬
ବୃତ୍ର ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଆଦି ସୁତ । ମୋ' ସ୍ଥାନ ପାଇଲେ ବହୁତ ।। ୧୭
୬ ସୁଗ୍ରୀବ ଗଜ ହନୁମାନ । ଗୃଧ୍ର୨ କୁବୁଜା ଜାମ୍ବବାନ ।। ୧୮
ଯେ ତୁଳାଧାର୩ ବ୍ୟାଧ୪ ପୁଣ । ବ୍ରଜରେ ଯେତେ ଗୋପୀଗଣ ।। ୧୯
ଯଜ୍ଞରେ ଯଜ୍ଞପତ୍ନୀ ଯେତେ । ସତ୍‌ସଙ୍ଗେ ଲଭିଲେ ଏ ମୋତେ ।। ୨୦
୭ ନ କଲେ ବେଦ-ଅଧ୍ୟୟନ । ସେବା ନ କଲେ ମହଜ୍ଜନ ।। ୨୧
ବ୍ରତ ତପସ୍ୟାଦି ନ କଲେ । ସତ୍‌ସଙ୍ଗୁଁ ମୋତେ ଏ ଲଭିଲେ ।। ୨୨
୮ କେବଳ ଭାବେ ଗୋପୀଜନେ । ଧେନୁଏ ବୃକ୍ଷ ମୃଗମାନେ ।। ୨୩
ଭୁଜଙ୍ଗ ଆଦି ସିଦ୍ଧମାନେ । ଯେ ମୂଢ଼ବୁଦ୍ଧି ଆନ ଜନେ ।। ୨୪
ସତ୍‌ସଙ୍ଗ କରି ଏ ସଂସାରେ । ମୋତେ ଏ ଲଭିଲେ ଶୀଘ୍ରରେ ।। ୨୫
୯ ଯଜ୍ଞ ତପସ୍ୟା, ବ୍ରତ ଦାନ । ସନ୍ନ୍ୟାସ ବେଦବ୍ୟାଖ୍ୟାମାନ ।। ୨୬
ସାଂଖ୍ୟ ଯୋଗାଦିମାନଙ୍କରେ । ମୋତେ ଟି ବହୁତ ଯତ୍ନରେ ।। ୨୭
ଲଭି ନାହାନ୍ତି ବିଜ୍ଞଜନେ । ସତ୍‌ସଙ୍ଗେ ଲଭିଲେ ଏମାନେ ।। ୨୮
୧୦ ଅକ୍ରୂର ନିଅନ୍ତେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ । ରାମସହିତେ ମଥୁରାକୁ ।। ୨୯
ଆମ୍ଭର ବିରହରେ କରି । ଦୃଢ଼ଦୁଃଖରୁ ବ୍ରଜନାରୀ ।। ୩୦
ମୋ'ଠାରେ ନିବେଶି ଚିତ୍ତକୁ । ମୋର ବିହୁନେ ସେ ଆନକୁ ।। ୩୧
ସୁଖନିମିତ୍ତେ ଏ ଜଗତେ । ଦେଖିଲେ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ।। ୩୨

---

୧. ଅହିଂସାଦି । ୨. ଜଟାୟୁ । ୩. ତନ୍ନାମକ ବୈଶ୍ୟ । ୪. ଧର୍ମବ୍ୟାଧ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୧ ମୁଁ ପ୍ରିୟ ଥାନ୍ତେ ବୃନ୍ଦାବନେ । ମୋ ସଙ୍ଗେ ବ୍ରଜନାରୀମାନେ ॥ ୩୩
ନେଲେ ଯେତେକ ରାତ୍ରିମାନ । ହେଲା ସେ କ୍ଷଣାର୍ଦ୍ଧସମାନ ॥ ୩୪
ଆମ୍ଭେ ଆସନ୍ତେ ମଧୁପୁର । ସେ ରାତ୍ରିମାନ ତାହାଙ୍କର ॥ ୩୫
କଳ୍ପସମାନ ଏବେ ପୁଣ । ହେଲା ସେ ହେ ଉଦ୍ଧବ ଜାଣ ॥ ୩୬
୧୨ ସେ ବ୍ରଜନାରୀମାନେ ନିତି । ମୋ'ଠାରେ ବଦ୍ଧ କରି ମତି ॥ ୩୭
ସ୍ୱ ପତିପୁତ୍ରାଦିଙ୍କି ଘେନି । ଏ ଲୋକ ପରଲୋକ ବେନି ॥ ୩୮
କିଛି ସେ ନ ପାରିଲେ ଜାଣି । ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ଯେହ୍ନେ ପୁଣି ॥ ୩୯
ସମାଧିକାଳେ ଋଷିଜନ । ନ ଜାଣେ ନାମରୂପମାନ ॥ ୪୦
ସମୁଦ୍ରେ ମିଶିଲେ ଯେସନ । ଜାଣି ନ ପାରେ ନଦୀମାନ ॥ ୪୧
୧୩ କାମନା କରି ମୋତେ ପୁଣ । ସମସ୍ତ ବ୍ରଜନାରୀଗଣ ॥ ୪୨
ସୁନ୍ଦର ଜାରଭାବେ ମଣି । ଭଜିଲେ ସ୍ୱରୂପ ନ ଜାଣି ॥ ୪୩
ମୁଁ ଯେ ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ମୋତେ । ସତ୍‌ସଙ୍ଗ କରି ଏ ଜଗତେ ॥ ୪୪
ଲଭିଲେ ହେ ଉଦ୍ଧବ ପୁଣ । ସେ ଶତ ସହସ୍ର ହୋଇଣ ॥ ୪୫
୧୪ ଏଡ଼େ ମୋ ଭଜନପ୍ରଭାବ । ସେ ହେତୁ ତୁମ୍ଭେ ହେ ଉଦ୍ଧବ ॥ ୪୬
ମୋ ଆଜ୍ଞା ଶ୍ରୁତି ସ୍ମୃତି ଦୁଇ । ବିଧି ନିଷେଧ ଅବା ଯେହି ॥ ୪୭
ଯେ ମାର୍ଗ ପ୍ରବୃତ୍ତି ନିବୃତ୍ତି । ଶ୍ରୁତ ଶ୍ରୋତବ୍ୟ ଯେ ବା ନିତି ॥ ୪୮
୧୫ ଏମାନ ସମସ୍ତ ଛାଡ଼ିଣ । ମୋ' ପାଦେ ପଶ ତୁ ଶରଣ ॥ ୪୯
ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ତହିଁ । ମୁଁ ଆତ୍ମାରୂପେ ଅଛି ରହି ॥ ୫୦
ତାଙ୍କର ମୁଁ ଏକ ଶରଣ । ସର୍ବାତ୍ମଭାବେ ମୋତେ ପୁଣ ॥ ୫୧
ଶରଣ ପଶ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ତୋ' ଭୟ କାହିଁରୁ ନୋହିବ ॥ ୫୨

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୧୬ ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣି ଏ ବାକ୍ୟକୁ । କହୁଅଛନ୍ତି ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ॥ ୫୩
ମୁଁ ଯାହା ଅଛି ଆଜ୍ଞା ଦେଇ । ସେ ଧର୍ମ କର ମତ୍ତ ନୋହି ॥ ୫୪
ଏବେ କହିଲ ସବୁ ତେଜି । ଶରଣ ପଶ ମୋତେ ଭଜି ॥ ୫୫
ହେ ଯୋଗେଶ୍ୱରଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ଏ ବାକ୍ୟ ଶୁଣିଲେ ତୁମ୍ଭର ॥ ୫୬
ଆତ୍ମାରେ ଅଛି ଅତିଶୟ । ନିବର୍ତ୍ତୁ ନାହିଁ ସେ ସଂଶୟ ॥ ୫୭
ଭ୍ରମୁଛି ଯଉଁ ସନ୍ଦେହରେ । ମୋହର ମନ ନିରନ୍ତରେ ॥ ୫୮

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୭ ଉଦ୍ଧବଙ୍କର ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । କହୁଅଛନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି ॥ ୫୯
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଈଶ୍ୱର ପୂର୍ବରେ । ଆଧାର ଆଦି ଚକ୍ରଙ୍କରେ ॥ ୬୦
ଉଦ୍ଧବ ଥିଲେ ହେଁ ସେ ରହି । ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇଲା ପ୍ରାୟେ ହୋଇ ॥ ୬୧
ପୂରକନାମ ନାଦବନ୍ତ । ସେ ପ୍ରାଣ ପବନ ସହିତ ॥ ୬୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଆଧାରଚକ୍ରେ ହୋଇ ସ୍ଥିତ	।	ଯେ ମନୋମୟ ହୋଇ ଖ୍ୟାତ	।।	୬୩
	ସେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ସ୍ୱରୂପକୁ ଧରି	।	ମଣିପୁର ଚକ୍ରେ ବିହରି	।।	୬୪
	ମାତ୍ରା-ସ୍ୱର-ବର୍ଣ୍ଣଭେଦରେ	।	ସ୍ଥୂଳ ସେ ବୈଖରୀରୂପରେ	।।	୬୫
	ସେ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରାତ୍ମକ ହୋଇ	।	[1]ବଚନରୂପେ ଉଚ୍ଚରଇ	।।	୬୬
୧୮	ଆକାଶେ ଯେହ୍ନେ ବହ୍ନି ଥାଇ	।	ଉଷ୍ମା[2]ରୂପରେ, ବ୍ୟକ୍ତ ନୋହି	।।	୬୭
	ବଳରେ ଦାରୁରେ ମଥନ	।	ହୁଅନ୍ତେ ସହାୟ ପବନ	।।	୬୮
	ସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗରୂପେ ହୋଏ ଜାତ	।	ଘୃତରେ ହୁଅଇ ବର୍ଦ୍ଧିତ	।।	୬୯
	ଏ ରୂପେ ଏ ଯେଉଁ ବଚନ	।	ସେ ମୋ ସ୍ୱରୂପ ବିଦ୍ୟମାନ	।।	୭୦
୧୯	ହସ୍ତବେନିର କର୍ମ ବୃତ୍ତି	।	ବେନି ପାଦର ବୃତ୍ତି ଗତି	।।	୭୧
	ବିସର୍ଗ ପାୟୁ-ଉପସ୍ଥର	।	ଆଘ୍ରାଣ ଅଟେ ନାସିକାର	।।	୭୨
	ରସ ଜିହ୍ୱାର ସେ ରୂପରେ	।	ସ୍ପରଶ ଚର୍ମମାନଙ୍କରେ	।।	୭୩
	ନେତ୍ରବେନିର ଦରଶନ	।	କର୍ଣ୍ଣର ନାନା ଶବ୍ଦମାନ	।।	୭୪
	ନାନା ସଂକଳ୍ପଟି ମନର	।	ବିଜ୍ଞାନ ବୁଦ୍ଧି-ଚିତ୍ତଙ୍କର	।।	୭୫
	ଅଭିମାନ ଅହଂକାରର	।	ସୂତ୍ର ଅଟଇ ପ୍ରକୃତିର	।।	୭୬
	ସତ୍ତ୍ୱାଦି ତିନିଗୁଣୁଁ ଜାତ	।	ଅଧିଦୈବାଦି ତିନି ମତ	।।	୭୭
	ଏ ରୂପେ ଏ ଯଉଁ ଜଗତ	।	ମୋର ଶରୀର ଏ ବିଦିତ	।।	୭୮
୨୦	ସେ ଈଶ୍ୱରର ଏ ରୂପରେ	।	ଗତି ଅବ୍ୟକ୍ତ ପ୍ରଥମରେ	।।	୭୯
	ସେ ଏକ ଆଦ୍ୟ ଅତିଶୟ	।	କାଳେ ସେ ତ୍ରିଗୁଣ ଆଶ୍ରୟ	।।	୮୦
	ଭୁବନନଳିନକାରଣ	।	ଘେନି ସେ ମାୟାଶକ୍ତିଗଣ	।।	୮୧
	ଶୋଭା ପାଆନ୍ତି ନାନାମତେ	।	ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣ ହେ ଯେମନ୍ତେ	।।	୮୨
	[3]କେଦାର ଲଭି ମଞ୍ଜିମାନ	।	ହୁଅନ୍ତି ବହୁତ ବିଧାନ	।।	୮୩
୨୧	ଏ ବିଶ୍ୱ ଓତପ୍ରୋତ ହୋଇ	।	ଅଛଇ ଯାହାଠାରେ ରହି	।।	୮୪
	ସୂତ୍ରସମୂହରେ ଯେସନ	।	ପଟ ହୋଇଛି ସଂସ୍ଥାପନ	।।	୮୫
	ଯାହା ମାୟାରୁ ଏ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ	।	ଅନାଦି ଏ ସଂସାରବୃକ୍ଷ	।।	୮୬
	ଏ ଯାର ଆତ୍ମା କର୍ମ ଘେନି	।	ଯେ ଭୁକ୍ତିମୁକ୍ତି ଅଛି ବେନି	।।	୮୭
	ସେ ବେନି ଫଳକୁ ପ୍ରସବ	।	କରଇ କାଳେ ହେ ଉଦ୍ଧବ	।।	୮୮

---

୧. ଚତ୍ୱାରି ବାକ୍‌ପରିମିତା ପଦାନି, ତାନି ବିଦୁର୍ବ୍ରାହ୍ମଣା ଯେ ମନୀଷିଣଃ ।
ଗୁହା ତ୍ରୀଣି ନିହିତା ନେଙ୍ଗୟନ୍ତି, ତୁରୀୟଂ ବାଚୋ ମନୁଷ୍ୟା ବଦନ୍ତି ।।
ଯା ସା ମିତ୍ରାବରୁଣସଦନାଦୁଚ୍ଚରନ୍ତୀ ତ୍ରିଷଷ୍ଟିଂ
ବର୍ଣ୍ଣାନନ୍ତଃପ୍ରକଟକରଣୈଃ ପ୍ରାଣସଙ୍ଗାତ୍ ପ୍ରସୂତେ ।
ତାଂ ପଶ୍ୟନ୍ତୀଂ ପ୍ରଥମମୁଦିତାଂ ମଧ୍ୟମାଂ ବୁଦ୍ଧିସଂସ୍ଥାଂ
ବାଚଂ ବକ୍ତ୍ରେ କରଣବିଶଦାଂ ବୈଖରୀଂ ଚ ପ୍ରପଦ୍ୟେ ।। (ସ୍ୱାମିଧୃତ)

୨. ଉଷ୍ମା = ଗରମ ବାଷ୍ପ ।   ୩. କେଦାର = କିଆରି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୨	ଯେ ଅବା ପାପ ପୁଣ୍ୟ ଦୁଇ	ଏ ବୃକ୍ଷମଞ୍ଜି ସେ ଅଟଇ	॥	୮୯
	ଶତସଂ ଖ୍ୟକ ପରିମିତେ	କର୍ମବାସନାମାନ ଯେତେ	॥	୯୦
	ଏହାର ଅଟନ୍ତି ସେ ମୂଳ	ସତ୍ତ୍ୱାଦି ତିନିଗୁଣ ଡାଳ	॥	୯୧
	ଭୂ ଆଦି ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ	ସ୍କନ୍ଧରୂପରେ ଯହିଁ ଖ୍ୟାତ	॥	୯୨
	ଶବଦ ରୂପ ଗନ୍ଧ ସ୍ପର୍ଶ	ଏ ଆଦି ପଞ୍ଚ ଯହିଁ ରସ	॥	୯୩
	ଯହିଁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଏକାଦଶ	ଶାଖାରୂପରେ ପରକାଶ	॥	୯୪
	[୧]ଯେ ବାତ-ପିତ୍ତ-ଶ୍ଳେଷ୍ମା ତିନି	ଯହିଁରେ ବଲ୍‌କଳ ସେ ପୁଣି	॥	୯୫
	ଜୀବ ପରମ ଆତ୍ମା ଦୁଇ	ପକ୍ଷୀରୂପରେ ଛନ୍ତି ରହି	॥	୯୬
	ଯହିଁରେ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଦୁଇ	ଫଳରୂପରେ ପ୍ରକାଶଇ	॥	୯୭
	ସେ ବିଶ୍ୱମହୀରୁହ[୨]ଟି ଏ	ବ୍ୟାପିଛି ସୂର୍ଯ୍ୟବିମ୍ୱଯାଏ	॥	୯୮
୨୩	ଯେ ଦୁଃଖମୟଟି କେବଳ	ସେ ବିଶ୍ୱବୃକ୍ଷ-ଏକଫଳ	॥	୯୯
	ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଗୃହାଶ୍ରମୀ ନରେ	ବହୁତ ଫଳ ଆକାଂକ୍ଷାରେ	॥	୧୦୦
	ପରମହଂସ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଏ	ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ସୁଖଫଳ ସ୍ୱୟେଂ	॥	୧୦୧
	ମାୟାରେ ବହୁରୂପ ଧରେ	ଯେ ପରମାତ୍ମା ତାକୁ ନରେ	॥	୧୦୨
	ଜାଣନ୍ତି ଗୁରୁଦ୍ୱାରେ ଯେହୁ	ଜାଣନ୍ତି ପରତତ୍ତ୍ୱ ସେହୁ	॥	୧୦୩
୨୪	ଏକଭକ୍ତିରେ ହେ ଉଦ୍ଧବ	ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କୁ ବେଗେ ସେବ	॥	୧୦୪
	ପ୍ରମତ୍ତ ନୋହିଣ କାହିଁରେ	ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣ ବିଦ୍ୟାକୁଠାରରେ	॥	୧୦୫
	ଜୀବ ଉପାଧିକି ବହନ	ଏ ରୂପେ କରିଣ ଛେଦନ	॥	୧୦୬
	ଲଭିଣ ପରମ ଆତ୍ମାକୁ	ଛାଡ଼ ସମସ୍ତ ସାଧନକୁ	॥	୧୦୭
	ଆପଣା ଭକ୍ତ ଉଦ୍ଧବକୁ	କହିଲେ ଯେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନକୁ	॥	୧୦୮
	ସେ କୃଷ୍ଣଚରଣପଙ୍କଜ	ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	॥	୧୦୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
'କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନତତ୍ତ୍ୟାଗବ୍ୟବସ୍ଥା' ନାମ ଦ୍ୱାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତ୍ରୟୋଦଶେଽଥ ସତ୍ତ୍ୱସ୍ୟ ବୃଦ୍ଧ୍ୟା ବିଦ୍ୟୋଦୟକ୍ରମଃ ।
ହଂସେତିହାସତଣ୍ଣିତ୍ତଗୁଣବିଶ୍ଳେଷବର୍ଣ୍ଣନମ୍ ॥ ୧ ॥

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧	କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ	କହିବା ହେ ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣ	॥	୧
	ତ୍ରିଗୁଣ ସତ୍ତ୍ୱ ରଜ ତମ	ପ୍ରକୃତିଠାରୁ ଏ ଜନମ	॥	୨

୧. ବରଷା ଆଦି ତିନି କାଳ । ଯହିଁରେ ଅଟନ୍ତି ବକଳ ॥ (ପାଠାନ୍ତର) ୨. ବିଶ୍ୱମହୀରୁହ = ଗଛ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଆତ୍ମାରୁ ନୁହନ୍ତି ସମ୍ଭବ । ଏ ହେତୁ ପଣ୍ଡିତ ମାନବ ।। ୩
ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣରେ ଆର ଦୁଇ । ଗୁଣକୁ ଦେବ ନିବର୍ତ୍ତାଇ ।। ୪
ସତ୍ୟଦୟାଦି ବୃତ୍ତିଙ୍କରେ । ସତ୍ତ୍ୱକୁ ଜିଣିମ ସତ୍ତ୍ୱରେ ।। ୫
୨ ସତ୍ତ୍ୱ ବଢ଼ନ୍ତେ ପୁରୁଷର । ମୋ' ଭକ୍ତିଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାର ।। ୬
ଧର୍ମ ତହିଁରୁ ଉତପନ୍ନ । ସାତ୍ତ୍ୱିକ ହୁଅନ୍ତେ ସେବନ ।। ୭
ତହିଁରୁ ସତ୍ତ୍ୱ ବିବର୍ଦ୍ଧିତ । ସତ୍ତ୍ୱରୁ ଧର୍ମ ହୋଏ ଜାତ ।। ୮
୩ ସେ ଧର୍ମ ରଜ ତମ ଦୁଇ । ଗୁଣକୁ ବିନାଶ କରଇ ।। ୯
ଯହିଁରେ ସତ୍ତ୍ୱବୃଦ୍ଧି ହୋଇ । ଅତି ଉତ୍ତମ ଧର୍ମ ସେହି ।। ୧୦
ନାଶ ହୁଅନ୍ତେ ରଜ ତମ । ତାଙ୍କର ମୂଳ ଯେ ଅଧର୍ମ ।। ୧୧
ସେ ଅଧର୍ମ ହିଁ ତତକାଳ । ବିନାଶ ହୁଅଇ କେବଳ ।। ୧୨
୪ ଆଗମ ଅର୍ଥ[୧] ପ୍ରଜାମାନ । ଯେ ଦେଶ କାଳ କର୍ମ ଆନ ।। ୧୩
ଯେ ଜନ୍ମ ମନ୍ତ୍ର ଧ୍ୟାନ ଆର । ଅଥବା ଯେ ପୁଣ ସଂସ୍କାର ।। ୧୪
ଏ ଦଶ ଏ ରୂପରେ ଜାଣ । ତ୍ରିଗୁଣଙ୍କର ଏ କାରଣ ।। ୧୫
୫ ଏ ଦଶମଧ୍ୟେ ବୃଦ୍ଧଗଣ । ପ୍ରଶଂସେ ଯେବଣ ଯେବଣ ।। ୧୬
ତାହାଙ୍କୁ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ବୋଲନ୍ତି । ଯେତେକ ଯେତେକ ନିନ୍ଦନ୍ତି ।। ୧୭
ତାମସ ବୋଲାନ୍ତିଟି ସେହି । ଯାହାଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି ନିନ୍ଦା ନାହିଁ ।। ୧୮
ତାହାଙ୍କୁ ବୋଲନ୍ତି ରାଜସ । ଏରୂପେ ଏ ଦଶ ପ୍ରକାଶ ।। ୧୯
୬ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣରୁ ବୃଦ୍ଧି ଭାବି । ପୁରୁଷ ସାତ୍ତ୍ୱିକକୁ ସେବି ।। ୨୦
ତହିଁରୁ ଧର୍ମ ହୋଏ ଜାତ । ଧର୍ମରୁ ଜ୍ଞାନଟି ସମ୍ଭୂତ ।। ୨୧
ଦେହଦ୍ୱୟର ଯେ କାରଣ । ଯାବତ ବିନାଶ ସେ ଗୁଣ ।। ୨୨
ସତ୍ତ୍ୱବୃଦ୍ଧିରେଟି ତାବତ । ଧର୍ମରୁ ଜ୍ଞାନ ହୋଏ ଜାତ ।। ୨୩
୭ ବେଣୁସଂଘରଷଣୁଁ ସ୍ୱତଃ । ଯେସନେ ଅଗ୍ନି ହୋଏ ଜାତ ।। ୨୪
ସେ ବନ ଦଗଧ କରିଣ । ଶାନ୍ତିକି ଲଭଇ ତଦ୍‌କ୍ଷଣ ।। ୨୫
ଏ ରୂପେ ଗୁଣମାନଙ୍କର । କ୍ଷୋଭରୁ ହୋଏ କଳେବର ।। ୨୬
ଚେଷ୍ଟା କରି ସେ ଅଗ୍ନିପ୍ରାଏ । ଗୁଣ ବିନାଶି ଶାନ୍ତ ହୋଏ ।। ୨୭

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୮ ଏମନ୍ତ ଶୁଣିଣ ଉଦ୍ଧବ । କହନ୍ତି ଶୁଣ ହେ ମାଧବ ।। ୨୮
ବିଷୟମାନେ ଯେତେ ଛନ୍ତି । ବିପତ୍ତିସ୍ଥାନ ସେ ଅଟନ୍ତି ।। ୨୯
ଏମନ୍ତ ଜାଣିଲେହେଁ ନରେ । ହେ କୃଷ୍ଣ ! କିମ୍ପା ଏ ସଂସାରେ ।। ୩୦
ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ସେ ବିଷୟ ସ୍ୱୟେଂ । ଖର-କୁକୁର-ଛେଳିପ୍ରାୟେ ।। ୩୧
ଭର୍ତ୍ସନା ଲଭିଲେ କୁକୁର । ଗୃହ ନ ଛାଡ଼େ ବାରମ୍ବାର ।। ୩୨

୧. ଅପଃ ଇତି ମୂଳ ପାଠାନ୍ତରମ୍ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଖରୀରୁ ପାଦଘାତ ପାଇ	। ଖର ତାହାକୁ ନ ଛାଡ଼ଇ	।।	୩୩
	ହାଣିମା ସ୍ଥାନରେ ହେଁ ସ୍ୱୟେଂ	। ନିର୍ଲ୍ଲଜ ଛେଳି ତୃଣ ଖାଏ	।।	୩୪

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୯	ଶୁଣି ଉଦ୍ଧବର ବଚନ	। ତାଙ୍କୁ କହନ୍ତି ଭଗବାନ	।।	୩୫
	ପ୍ରମତ୍ତ ଲୋକର ସଂସାରେ	। ଯେ ଅହଂବୁଦ୍ଧି ଦେହାଦିରେ	।।	୩୬
	ମିଥ୍ୟା ବୁଦ୍ଧିରେ ସେ ଯେମନ୍ତ	। ହୃଦୟମଧ୍ୟେ ହୋଏ ଜାତ	।।	୩୭
	ତହିଁରୁ ସତ୍ତ୍ୱମନ ଯାଇ	। ଘୋର ରଜରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ	।।	୩୮
୧୦	ରଜସଂଯୁତ ମାନସରେ	। ବିବିଧ ଭୋଗ୍ୟସ୍ୱରୂପରେ	।।	୩୯
	ସଂକଳ୍ପମାନ ହୋଏ ଜାତ	। ସେ ଗୁଣଧ୍ୟାନରୁ ସନ୍ତତ	।।	୪୦
	ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଲୋକର ବହନ	। ଦୁଃସହ କାମ ଉତପନ୍ନ	।।	୪୧
୧୧	ସେ କାମବଶ ହୋଇ ପୁଣି	। ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ନ ଜିଣି	।।	୪୨
	ରଜୋଗୁଣରେ ଅନୁକ୍ଷଣ	। ବିଶେଷେ ମୋହିତ ହୋଇଣ	।।	୪୩
	ଦୁଃଖ ଯହିଁରେ ଅଛି ପ୍ରାନ୍ତେ	। ସେ କର୍ମ କରଇ ଜାଣନ୍ତେ	।।	୪୪
୧୨	ଯେ ରଜ ତମ ଗୁଣ ଦୁଇ	। ତହିଁରେ ପଣ୍ଡିତ ଲୋକ ହିଁ	।।	୪୫
	ଯେବେ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଏ ଚିତ୍ତ	। ତହିଁରେ ନୋହି ଆସକତ	।।	୪୬
	ତହିଁରେ ଦେଖି ଦୋଷବିଧି	। ଆସକ୍ତ ନୋହି ମନ ବୁଦ୍ଧି	।।	୪୭
୧୩	ପ୍ରମତ୍ତ ନୋହି ଜ୍ଞାନିଜନ	। ଜିଣି ନିଃଶ୍ୱାସ ନିଜାସନ	।।	୪୮
	ଅଳସ ଛାଡ଼ି ତ୍ରିକାଳରେ	। ଅଳପ ଅଳପ ମୋ' ଠାରେ	।।	୪୯
	ମନକୁ କରି ସମର୍ପଣ	। ଧ୍ୟାନ କରଇ ମୋତେ ପୁଣ	।।	୫୦
୧୪	ସନକାଦିଏ ଶିଷ୍ୟ ମୋର	। ଯଥାର୍ଥ କରି ଆପଣାର	।।	୫୧
	ମନକୁ ସର୍ବଠାରୁ ଆଣି	। ମୋ' ଠାରେ ସମର୍ପି ସେ ପୁଣି	।।	୫୨
	ଏ ଯୋଗମାର୍ଗ ଅନୁଦିନ	। ସାକ୍ଷାତେ କଲେ ଅନୁଷ୍ଠାନ	।।	୫୩

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୧୫	ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ଉଦ୍ଧବ	। ପୁଣି କହନ୍ତି ହେ କେଶବ	।।	୫୪
	ଯଉଁ କାଳରେ ଯଉଁ ରୂପେ	। ସନକାଦିଙ୍କି ତୁମ୍ଭେ ଆପେ	।।	୫୫
	କହିଲ ଏ ଯୋଗମାର୍ଗକୁ	। ଇଚ୍ଛା ମୋ' ତାହା ଜାଣିମାକୁ	।।	୫୬

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୬	କୃଷ୍ଣ କହନ୍ତି ଏବେ ପୁଣ	। ଯାହା ପଚାରିଲ ତା' ଶୁଣ	।।	୫୭
	ସନକାଦିଏ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର	। ଅଟନ୍ତି ମାନସ କୁମର	।।	୫୮
	ପିତାଙ୍କୁ ସୂକ୍ଷ୍ମା[୧] ଐକାନ୍ତିକୀ[୨]	। ପୁଚ୍ଛିଲେ ଯୋଗର ଗତିକି	।।	୫୯

୧. ସୂକ୍ଷ୍ମା = ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟା ୨. ଐକାନ୍ତିକୀ ଗତି = ପରାକାଷ୍ଠା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀସନକାଦୟ ଊଚୁଃ

୧୭ ଅନୁରାଗାଦିବଶୁଁ ସ୍ୱୟେଂ । ବିଷୟଭୋଗେ ଚିତ୍ତ ରହେ ॥ ୬୦
ବିଷୟମାନେହେଁ ଚିତ୍ତରେ । ରହନ୍ତି ବାସନାରୂପରେ ॥ ୬୧
ହେ ପ୍ରଭୁ ଏ ବିଷୟମାନ । ତରି ମୋକ୍ଷରେ ଯାହା ମନ ॥ ୬୨
କି ରୂପେ ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟରେ ତ୍ୟାଗ । ତାହା କରିବ କହ ବେଗ ॥ ୬୩

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୮ ସ୍ୱୟମ୍ଭୂ ସେ ଭୂତଭାବନ । ଦେବଙ୍କ ଦେବ ପଦ୍ମାସନ ॥ ୬୪
ଏମନ୍ତ ପଚାରନ୍ତେ ସୁତେ । ବିଚାର କରିଣ ସେ ଚିତ୍ତେ ॥ ୬୫
ପ୍ରଶ୍ନବୀଜକୁ ନ ଜାଣିଲେ । କର୍ମେ ବିକ୍ଷିପ୍ତଚିତ୍ତ ହେଲେ ॥ ୬୬
୧୯ ପ୍ରଶ୍ନ-ଉତ୍ତର ଜାଣିମାକୁ । ସେ ବ୍ରହ୍ମା ଚିନ୍ତିଲେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ॥ ୬୭
ହଂସସ୍ୱରୂପେ ସେ କାଳରେ । ମୁଁ ହେଲି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଆଗରେ ॥ ୬୮
୨୦ ସନକାଦିଏ ଦେଖି ମୋତେ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ କରିଣ ଅଗ୍ରତେ ॥ ୬୯
ପାଛୋଟି ଆସି କେତେ ଦୂର । ମୋ' ପାଦେ କରି ନମସ୍କାର ॥ ୭୦
କେ ତୁମ୍ଭେ ବୋଲି ଏ ରୂପରେ । ମୋତେ ପୁଛିଲେ ସେ କାଳରେ ॥ ୭୧
୨୧ ସେ ମୁନିମାନେ ଏ ରୂପରେ । ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଜାଣିମା ଇଚ୍ଛାରେ ॥ ୭୨
ସେ କାଳେ ପଚାରନ୍ତେ ମୋତେ । ଆମ୍ଭେ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେମନ୍ତେ ॥ ୭୩
କହିଲୁଁ ହେ ଉଦ୍ଧବ ଯାହା । ମୋ' ଠାରୁ ଶୁଣ ତୁମ୍ଭେ ତାହା ॥ ୭୪
୨୨ ଆତ୍ମାର ପ୍ରଶ୍ନ ଏପ୍ରକାର । ଯେବେ ସେ ପରମ ଆତ୍ମାର ॥ ୭୫
ହେ ବିପ୍ରେ ନାନାତ୍ୱ ନ ଥାନ୍ତେ । ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଘଟିବ କେମନ୍ତେ ॥ ୭୬
ଉତ୍ତରଦାତା ମୁଁ ମୋହର । ଆଶ୍ରୟ ଅବା କେ ବକ୍ତାର ॥ ୭୭
ଆତ୍ମାର ଏକତ୍ୱେ କାହାକୁ । ଆମ୍ଭେ କହିବା ଉତ୍ତରକୁ ॥ ୭୮
୨୩ ଦେହକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲ ଯେବେ । ଶୁଣ କହିବା ତୁମ୍ଭେ ତେବେ ॥ ୭୯
ପଞ୍ଚମହାଭୂତଘଟିତ । ସମାନ ଏ ସମସ୍ତ ଭୂତ ॥ ୮୦
ଏଥି କାରଣ ଆତ୍ମା ଯେଣୁ । ବାସ୍ତବ ଅଭିନ୍ନ ଏ ତେଣୁ ॥ ୮୧
'କେ ତୁମ୍ଭେ' ବୋଲି ଯା ଏମନ୍ତେ । କଲ ଯେବଣ ପ୍ରଶ୍ନ ମୋତେ ॥ ୮୨
ବଚନ ଆରମ୍ଭ ମାତ୍ରକ । ହେଲା ଏ ତେଣୁ ଅନର୍ଥକ ॥ ୮୩
୨୪ ମନରେ ବଚନେ ଦୃଷ୍ଟିରେ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅର୍ଥମାନଙ୍କରେ ॥ ୮୪
ଘେନିଚି ଯେବଣ ଯେବଣ । ମୁଁ ସେହି ବୋଲି ମୋତେ ଜାଣ ॥ ୮୫
ମୋ'ଠାରୁ ଆନ କେହି ନାହିଁ । ତତ୍ତ୍ୱବିଚାରେ ଜାଣ ରହି ॥ ୮୬
୨୫ ଗୁଣେ ପ୍ରବେଶ ହୋଏ ଚିତ୍ତ । ସେ ଗୁଣ ଚିତ୍ତରେ ସଂଯୁତ ॥ ୮୭
ହେ ପୁତ୍ରମାନେ ଏ ହେତୁରୁ । ଗୁଣ-ଚିତ୍ତର ପରସ୍ପରୁ ॥ ୮୮
ମୋ' ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପ ଜୀବର । ଉଦ୍‌ପନ୍ନ ହୋଏ କଳେବର ॥ ୮୯

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୬	ସେ ଗୁଣସେବାରୁ ସନ୍ତତ	। ଗୁଣେ ପ୍ରବେଶ ହୋଏ ଚିତ୍ତ	॥	୯୦
	ଏ ରୂପେ ଗୁଣମାନେ ଅତି	। ଚିତ୍ତରୁ ଉତ୍‌ପନ୍ନ ହୁଅନ୍ତି	॥	୯୧
	ଧରନ୍ତେ ମୋର ସ୍ୱରୂପକୁ	। ଛାଡ଼ିବ ଏ ବେନି କଥାକୁ	॥	୯୨
୨୭	ଜାଗ୍ରତ ସ୍ୱପ୍ନ ସୁଷୁପ୍ତି	। ଗୁଣରୁ ବୁଦ୍ଧିର ଏ ବୃତ୍ତି	॥	୯୩
	ସେ ବୃତ୍ତିମାନଙ୍କରୁ ପୁଣ	। ଜୀବ ହୋଇଛି ବିଲକ୍ଷଣ	॥	୯୪
	ତାଙ୍କର ସାକ୍ଷିରୂପ ହୋଇ	। ନିଶ୍ଚୟେ ଜୀବ ଅଛି ରହି	॥	୯୫
୨୮	ଏ ଜୀବ ଯେବଣ କାଳରେ	। ବନ୍ଧନ ଲଭଇ ବୁଦ୍ଧିରେ	॥	୯୬
	ସେକାଳେ ବନ୍ଧନ ଆତ୍ମାକୁ	। ଦିଏ ଗୁଣବୃତ୍ତିମାନଙ୍କୁ	॥	୯୭
	ମୁଁ ଯେ ସୁଷୁପ୍ତିସାକ୍ଷୀ ମୋତେ	। ସେ ଜୀବ ଦେଖନ୍ତେ ସାକ୍ଷାତେ	॥	୯୮
	ସଂସାରବନ୍ଧନ ଛାଡ଼ଇ	। ଗୁଣଚିତ୍ତଙ୍କ ତ୍ୟାଗ ହୋଇ[1]	॥	୯୯
୨୯	ଅହଂକାରରେ ବନ୍ଧ ଜାତ	। ସେ ପୁଣି ଆତ୍ମାର ସନ୍ତତ	॥	୧୦୦
	ଆନନ୍ଦ ଆଦି ଆବରଣ	। ଯୋଗୁଁ ଅନର୍ଥର କାରଣ	॥	୧୦୧
	ନିର୍ବେଦ ହୋଇ ଏହା ଜାଣି	। ମୋର ସ୍ୱରୂପ ଦେଖି ପୁଣି	॥	୧୦୨
	ସଂସାରଚିନ୍ତା ଆଦି ଭୋଗ	। ବେଗେ କରିବ ପରିତ୍ୟାଗ	॥	୧୦୩
୩୦	ଯୁକ୍ତିରେ ପୁରୁଷର ନିତି	। ଯାବତ ନାନା ଅର୍ଥ ମତି	॥	୧୦୪
	ନିବର୍ତ୍ତି ନ ଥାଇ ସଂସାରେ	। ଜାଗ୍ରତ ହୋଏ କର୍ମାଦିରେ	॥	୧୦୫
	ସେ ଅଜ୍ଞ ଜାଗ୍ରତେ[2] ସ୍ୱପନ	। ସ୍ୱପ୍ନରେ ଜାଗ୍ରତ ଯେସନ	॥	୧୦୬
୩୧	ଏ ଦେହ ଆଦିଙ୍କର ଅତି	। ଯେ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ ଆଦି ଗତି	॥	୧୦୭
	ସ୍ୱର୍ଗାଦି ଫଳକୁ କାରଣ	। ଯେତେକ କର୍ମମାନେ ପୁଣ	॥	୧୦୮
	ଆତ୍ମାର ନୁହନ୍ତି ଏ କେହି	। ଅବିଦ୍ୟା ବିଷୟରୁ ହୋଇ	॥	୧୦୯
	ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖନ୍ତେ ଯେହ୍ନେ ନର	। ସେ ସ୍ୱପ୍ନ ମିଥ୍ୟା ହୋଏ ତାର	॥	୧୧୦
୩୨	ଯେ ବାହ୍ୟେ ଜାଗ୍ରତାବସ୍ଥାରେ	। ସର୍ବ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କରେ	॥	୧୧୧
	ବାଲ୍ୟ ତରୁଣ ଆଦି ହୋଇ	। ସ୍ଥୂଳ ଦେହାଦିଙ୍କି ଭୁଞ୍ଜଇ	॥	୧୧୨
	ଯେ ସ୍ୱପ୍ନଦଶାରେ ହୃଦୟେ	। ଜାଗ୍ରତ ସଂସ୍କାରକୁ ସ୍ୱୟେଂ	॥	୧୧୩
	ଭୁଞ୍ଜଇ ପୁଣ ସୁଷୁପ୍ତିରେ	। ଏସର୍ବ ସଂହାର ଯେ କରେ	॥	୧୧୪
	ସେ ଏକ ଆତ୍ମାଟି ସ୍ମୃତିରେ	। ସଂଯୁତ ସର୍ବ ଅବସ୍ଥାରେ	॥	୧୧୫
	ଦ୍ରଷ୍ଟା ସେ ତିନି ଅବସ୍ଥାର	। ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଈଶ୍ୱର	॥	୧୧୬
୩୩	ଗୁଣରୁ ହୁଅନ୍ତି ଉତ୍‌ପନ୍ନ	। ଗୁଣର ଏ ଅବସ୍ଥାମାନ	॥	୧୧୭
	ଏ ମୋର ମାୟାରେ ମୋ’ଠାରେ	। ନିର୍ମିତ ଜାଣି ଏ ରୂପରେ	॥	୧୧୮
	ଏ ଆତ୍ମାରୂପ ଅର୍ଥ ମନେ	। ନିଶ୍ଚୟ କରି ତୁମ୍ଭେମାନେ	॥	୧୧୯
	ସାଧୁବଚନାନୁମାନରେ	। ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣ ଜ୍ଞାନଖଡ଼୍‌ଗରେ	॥	୧୨୦

୧. ତିନିଗୁଣ ଓ ଚିତ୍ତ ପରସ୍ପରକୁ ଛାଡ଼ନ୍ତି । ୨. ଜାଗରଣରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସର୍ବସଂଶୟ-ଅହଂକାର	ବିନାଶ କରିଣ ସତ୍ୱର	॥	୧୨୧
	ମୁଁ ଅଛି ହୃଦୟରେ ମୋତେ	ଭଜନ କର ଅବିରତେ	॥	୧୨୨
୩୪	ବିଭ୍ରମ ଅଟେ ଏ ଜଗତ	ମନରୁ ହେଲା ବିଜୃମ୍ଭିତ	॥	୧୨୩
	ଏ [1]ଦୃଷ୍ଟ ବିନଷ୍ଟ କେବଳ	ଅଲାତଚକ୍ର[2]ପ୍ରାୟେ ଚଳ	॥	୧୨୪
	ବିଜ୍ଞାନରୂପୀ ଏକ ଏହି	ବହୁତ ପ୍ରାୟେ ଶୋଭା ପାଇ	॥	୧୨୫
	ମାୟାସକାଶରୁ ତ୍ରିବିଧ	ଗୁଣବିସର୍ଗକୃତ ଭେଦ	॥	୧୨୬
	ଏଣୁ ଏ ଜଗତକୁ ଜନ	ଦେଖିବ ସ୍ୱପନ ଯେସନ	॥	୧୨୭
୩୫	ନିଜ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଏ ହେତୁରୁ	ନିବର୍ତ୍ତାଇ ସେ ଜଗତରୁ	॥	୧୨୮
	ତୃଷ୍ଣାକୁ ଛାଡ଼ି ତୁନି ହେବ	କରି ସ୍ୱସୁଖ ଅନୁଭବ	॥	୧୨୯
	ମନ-ବଚନ-କାୟାଙ୍କର	ଚେଷ୍ଟାକୁ ଛାଡ଼ିବ ସେ ନର	॥	୧୩୦
	ଆହାରାଦିରେ କଦାଚିତ	ଯେବେ ଉତ୍‌ପନ୍ନ ସେ ଜଗତ	॥	୧୩୧
	ନୁହଇ ଭ୍ରମନିମିତ୍ତରେ	ତ୍ୟାଜ୍ୟ ସେ ଅସତ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିରେ	॥	୧୩୨
	ଦେହନିପାତ ପରିଯନ୍ତେ	ଥାଇ ଏ ସଂସ୍କାର ତା' ଚିତ୍ତେ	॥	୧୩୩
୩୬	ଦଇବେ ବସିଛି ଆସନେ	ଉଠିବା ଗଲା ଅନ୍ୟସ୍ଥାନେ	॥	୧୩୪
	କେହୁଣି ସ୍ଥାନେ ଭ୍ରମି ଆସି	ପୁଣି ସେ ଆସନେ ବା ବସି	॥	୧୩୫
	ଏରୂପେ ନଶ୍ୱର ଶରୀର	ଜାଣି ନ ପାରେ ସିଦ୍ଧ ନର	॥	୧୩୬
	ଯଉଁ ଦେହରେ ସ୍ୱରୂପକୁ	ଦେଖଇ ନ ଜାଣେ ତାହାକୁ	॥	୧୩୭
	ମଦିରାମତ୍ତ ଯଉଁ ଜନ	ସେ ଯେହ୍ନେ ପିନ୍ଧିଲା ବସନ	॥	୧୩୮
	ଦେହରେ ଅଛି ଅବା ନାହିଁ	ତା' କିଛି ଜାଣି ନ ପାରଇ	॥	୧୩୯
୩୭	ଏ ଦେହ ଦଇବଅଧୀନ	ନିଜ ପ୍ରାରବ୍ଧ କର୍ମମାନ	॥	୧୪୦
	ଯାବତ ଅଛି ଏଥେ ପୁଣ	ତାବତ ଅପେକ୍ଷା କରିଣ	॥	୧୪୧
	ଜୀଇବ ପ୍ରାଣେନ୍ଦ୍ରିୟତୁଲେ	ଉପାଧିବନ୍ତ ଦେହେ ଭଲେ	॥	୧୪୨
	ସମାଧିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ଯୋଗକୁ	ଲଭିଣ ପୁଣି ସ୍ୱଦେହକୁ	॥	୧୪୩
	ସ୍ୱପ୍ନ ପରାଏ ନ ଭଜିବ	ଯେଣୁ ସେ ଆତ୍ମାକୁ ଦେଖିବ	॥	୧୪୪
୩୮	ଯେ ସାଂଖ୍ୟ ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗରେ	ଗୁପ୍ତ ହୋଇଛି ହେ ଭୂସୁରେ[3]	॥	୧୪୫
	ସେ ଧର୍ମ କହିଲି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଧର୍ମ କହିବାକୁ	॥	୧୪୬
	ଏଠାରେ ହେଲି ଉପଗତ	ଜାଣ ମୁଁ ବିଷ୍ଣୁଟି ସାକ୍ଷାତ	॥	୧୪୭
୩୯	ସାଂଖ୍ୟର ଯୋଗର ସତ୍ୟର[4]	ମୁହିଁ [5]ଋତର ପ୍ରଭାବର	॥	୧୪୮
	ହେ ବିପ୍ରେ ସଂପତ୍ତିର ପୁଣ	କୀର୍ତ୍ତିର ଦମର କାରଣ	॥	୧୪୯
୪୦	ସୁହୃଦ ପ୍ରିୟ ଆତ୍ମା ହୋଇ	ନିର୍ଗୁଣ ନିରପେକ୍ଷ ମୁହିଁ	॥	୧୫୦
	ଭଜନ୍ତି ସର୍ବଗୁଣ ମୋତେ	ସାମ୍ୟ ଅସଙ୍ଗ ଆଦି ନିତ୍ୟେ	॥	୧୫୧

୧. ଦୃଷ୍ଟ ଜଗତ୍‌। ୨. ନିଆଁବଡ଼ିଆ। ୩. ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ। ୪. ସାଧନଧର୍ମର। ୫. ସାଧ୍ୟଧର୍ମର।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୧	ଏରୂପେ ସନକାଦି ଯେତେ	ମୁଁ ତାଙ୍କ ସନ୍ଦେହ ଛିଣ୍ଡାନ୍ତେ	॥	୧୫୨
	ପରମ ଭକ୍ତିକି କରିଣ	ମୋତେ ସେ ପୂଜା କରି ପୁଣ	॥	୧୫୩
	ଉତ୍ତମ ସ୍ତବମାନଙ୍କରେ	ସ୍ତୁତି ସେ କଲେ ସେ କାଳରେ	॥	୧୫୪
୪୨	ପରମ ଋଷିଙ୍କର ମୁହିଁ	ସ୍ତୁତିପୂଜାକୁ ଲଭି ତହିଁ	॥	୧୫୫
	ନିଜ ସ୍ଥାନକୁ ଉପଗତ	ହେଲି ମୁଁ ଚାହାଁନ୍ତେ ବିଧାତ	॥	୧୫୬
	ନୀରକୁ କ୍ଷୀରକୁ ଯେସନ	ହଂସ କରଇ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ	॥	୧୫୭
	ସେରୂପେ ଗୁଣକୁ ଚିତ୍ତକୁ	ବିଭିନ୍ନ କରି କହିବାକୁ	॥	୧୫୮
	ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ହେଲେ ଉପଗତ	ହଂସରୂପରେ ଯେ ଅଚ୍ୟୁତ	॥	୧୫୯
	ତାହାଙ୍କ ଚରଣନଳିନ	ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦୀନ	॥	୧୬୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ଚିତ୍ତଗୁଣବିଶ୍ଳେଷବର୍ଣ୍ଣନଂ ନାମ ତ୍ରୟୋଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶେ ପରଂ ଶ୍ରେୟୋ ଭକ୍ତିରେବ ନ ଚେତରତ୍ ।
ଇତ୍ୟେତଦ୍ ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ଧ୍ୟାନଯୋଗଶ୍ଚ ସହ ସାଧନୈଃ ॥

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୧	ଉଦ୍ଧବ ଯୋଡ଼ି ବେନି ହସ୍ତ	ପୁଣି ପଚାରନ୍ତି ଏମନ୍ତ	॥	୧
	ଯେ ବ୍ରହ୍ମବାଦୀ ଋଷିଜନେ	ଶ୍ରେୟସାଧନକୁ ସେମାନେ	॥	୨
	ହେ କୃଷ୍ଣ ବୋଲନ୍ତି ବହୁତ	ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟେ ଉତ[1]	॥	୩
	ବିକଳ୍ପେ ସମସ୍ତେ ଗରିଷ୍ଠ	କି ଅବା ଏକ ତହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ	॥	୪
୨	ହେ ସ୍ୱାମି ! କରି ଅନୁଷ୍ଠାନ	[2]ଯହିଁରେ ହେତୁ ନାହିଁ ପୁଣ	॥	୫
	ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ଭକ୍ତିଯୋଗ	ତୁମ୍ଭେ ତା' କହିଲ ମୋ ଆଗ	॥	୬
	ହେ କୃଷ୍ଣ ଯେବଣ ଭକ୍ତିରୁ	ସଙ୍ଗକୁ ଛାଡ଼ି ସବୁଠାରୁ	॥	୭
	ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ରହେ ମନ	ସେ ଭକ୍ତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ କି ବା ଆନ	॥	୮

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩	ଶୁଣି ଉଦ୍ଧବର ବଚନ	ହସି କହନ୍ତି ଭଗବାନ	॥	୯
	ବେଦସଂଜ୍ଞକ ବାଣୀ ଯେହି	ପ୍ରଳୟକାଳେ ନଷ୍ଟ ହୋଇ	॥	୧୦
	ଆମ୍ଭେ ତା' ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଆଦ୍ୟରେ	କହିଲୁଁ ଯେବଣ ବାଣୀରେ	॥	୧୧
	ଧର୍ମ ଉପୁଜେ, ସେ ଧର୍ମରେ	ଚିତ୍ତ ରହଇ ମୋହ ଠାରେ	॥	୧୨

୧. ଉତ = ଅଥବା । ୨. ଯହିଁରେ ହେତୁ ନାହିଁ ପୁଣ = ଯାହା ନିଷ୍କାମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪ | ପ୍ରଥମୁଁ ହୋଇଲେ ସମ୍ଭୂତ । ମନୁ ଯେ ଆପଣାର ସୁତ ॥ ୧୩
୬ | ବ୍ରହ୍ମା କହିଲେ ସେ ମନୁଙ୍କୁ । ମନୁଙ୍କ ଠାରୁ ସେ ବେଦକୁ ॥ ୧୪
ଭୃଗୁଆଦି ଯେ ସାତ ଜଣ । ମହର୍ଷି-ପ୍ରଜାପତି ପୁଣ ॥ ୧୫
ଏମାନେ କଲେ ତା' ଗ୍ରହଣ । ଏହାଙ୍କ ଠାରୁ ପିତୃଗଣ ॥ ୧୬
ତାହାଙ୍କ ଠାରୁ ତାଙ୍କ ସୁତେ । ଦେବ ଦାନବ ଆଦି ଯେତେ ॥ ୧୭
ଗନ୍ଧର୍ବେ ଗୁହ୍ୟକାଦି ନରେ । ସିଦ୍ଧ ଚାରଣ ବିଦ୍ୟାଧରେ ॥ ୧୮
[୧]ଦ୍ୱୀପାନ୍ତରର ଯେତେ ନରେ । ନାଗ ରାକ୍ଷସ ଯେ କିନ୍ନରେ ॥ ୧୯
କିଂପୁରୁଷକୁ ଆଦି ଯେତେ । ତ୍ରିଗୁଣଜାତ ଏ ସମସ୍ତେ ॥ ୨୦
ଏମାନଙ୍କର ନାନା ମତ । ବାସନାମାନ ଯେ ବହୁତ ॥ ୨୧
୭ ଯଉଁ ବାସନାମାନଙ୍କରେ । ବିଭିନ୍ନମତି ସର୍ବ ନରେ ॥ ୨୨
ସେ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ପତି । ସେରୂପେ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାନ୍ତି ॥ ୨୩
ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକୃତି ଯାହାର । ସେ ରୂପେ ସର୍ବ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ॥ ୨୪
ବିଚିତ୍ର-ଅର୍ଥ ବାକ୍ୟେ ମୋତେ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ନାନାମତେ ॥ ୨୫
୮ ଏରୂପେ ସର୍ବ ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ବିଚିତ୍ରଭାବୁଁ ପ୍ରକୃତିର ॥ ୨୬
ବୁଦ୍ଧି ହୁଅଇ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ନ କରି କେହି ଅଧ୍ୟୟନ ॥ ୨୭
ଉପଦେଶପରମ୍ପରାରେ । ପ୍ରଚାର କରନ୍ତି ସଂସାରେ ॥ ୨୮
ପାଷଣ୍ଡମାନେ ଯେତେ ଛନ୍ତି । ବେଦବିରୁଦ୍ଧ ଅର୍ଥମତି ॥ ୨୯
୯ ମୋର ମାୟାରେ ବିମୋହିତ । ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ଯାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ॥ ୩୦
ଉତ୍ତମ ଶ୍ରେୟକୁ ସେ ନରେ । ବୋଲନ୍ତି ନାନା ପରକାରେ ॥ ୩୧
ଯେରୂପେ ଯାଙ୍କ କର୍ମଗଣ । ଯାହାର ଯହିଁ ରୁଚି ପୁଣ ॥ ୩୨
୧୦ ଧର୍ମକୁ ମୀମାଂସକମାନେ । ଶ୍ରେୟ ବୋଲନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ ॥ ୩୩
ଯେ କଲେ କାବ୍ୟ ଅଳଂକାର । ଯଶକୁ ବୋଲନ୍ତି ସେ ନର ॥ ୩୪
ବାତ୍ସ୍ୟାୟନାଦି ଋଷି ନିତି । କାମକୁ ଶ୍ରେୟ ସେ ବୋଲନ୍ତି ॥ ୩୫
ଯେ ସତ୍ୟ ଦମ ଶମ ତିନି । ଏହାଙ୍କୁ [୨]ଶାସ୍ତ୍ରକାର ମୁନି ॥ ୩୬
ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟକୁ ହିଁ ଆନ ଜନ[୩] । ବୋଲନ୍ତି ପୁରୁଷାର୍ଥ ଘେନ ॥ ୩୭
ତ୍ୟାଗ ଭୋଜନ ଯେ ବା ଦୁଇ । ତାହାଙ୍କୁ ଶ୍ରେୟ ବୋଲି କହି[୪] ॥ ୩୮
ଯଜ୍ଞ ତପସ୍ୟା ବ୍ରତମାନ । ଯମନିୟମମାନ ଦାନ ॥ ୩୯
ଏମାନଙ୍କୁ ହିଁ କେହି କେହି । ସଂସାରେ ଶ୍ରେୟ ବୋଲି କହି ॥ ୪୦
୧୧ କର୍ମବଳରୁ ବିନିର୍ମିତ । ଏହାଙ୍କ ସ୍ଥାନମାନ ସ୍ୱତଃ ॥ ୪୧

---

୧. ଦ୍ୱୀପାନ୍ତରୀୟ ନରମାନଙ୍କର କ୍ଲମ, ସ୍ୱେଦ, ଦୌର୍ଗନ୍ଧ୍ୟ ନ ଥିବା ହେତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ନର ବା ଦେବ ବୋଲି ସଂଦେହ ହୁଏ । ଏଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ 'କିଂଦେବ' କୁହାଯାଏ ।

୨. ଶାସ୍ତ୍ର = ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ର । ୩. ଦଣ୍ଡନୀତିକାର । ୪. ଚାର୍ବାକମତାବଲମ୍ବୀ କହନ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପ୍ରଥମେ ଅନିତ୍ୟ କେବଳ । ଦୁଃଖ ଯହିଁରେ ପଛ ଫଳ ।। ୪୨
କ୍ଷୁଦ୍ରସୁଖ ତମଃ ପୂରିତ । ଯେ ଶୋକଦ୍ୱାରା ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ।। ୪୩
୧୨ ଅପେକ୍ଷା ନ ରଖି କାହିଁରେ । ଯେ ମନ ସମର୍ପେ ମୋ'ଠାରେ ।। ୪୪
ମୁଁ ଆତ୍ମାରୂପୀ, ମୋ' ହେତୁରୁ । ତା' ସୁଖ, ସମସ୍ତ ଲୋକରୁ ।। ୪୫
ବିଷୟବନ୍ତ ଲୋକ ଯେହି । ଉଦ୍ଧବ ଲଭିବ ସେ କାହିଁ ।। ୪୬
୧୩ ଯେ ଅକିଂଚନ ସମଚିତ୍ତ । ତପସ୍ୟାକ୍ଲେଶସହ ଶାନ୍ତ ।। ୪୭
ମୋ'ଠାରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଯା' ଚିତ୍ତ । ସମସ୍ତ ଦିଗେ ସେ ସୁଖିତ ।। ୪୮
୧୪ ଯେ ଆତ୍ମା ସମର୍ପିଛି ମୋତେ । ମୋ' ବିନୁ ତାର ଏ ଜଗତେ ।। ୪୯
ବ୍ରହ୍ମପଦବୀ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ । ମହେନ୍ଦ୍ରାସନ ନ ଯୋଗାଇ ।। ୫୦
ନ ଇଚ୍ଛେ ପୃଥିବୀପତିତ୍ୱ । ନ ବାଞ୍ଛେ ପାତାଳ-ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ।। ୫୧
ଯୋଗସିଦ୍ଧିକି ନ ବାଞ୍ଛଇ । ମୋକ୍ଷକୁ ଇଚ୍ଛା ନ କରଇ ।। ୫୨
୧୫ ସେରୂପେ ଅତି ପ୍ରିୟ ମୋର । ନୁହନ୍ତି ବିରିଞ୍ଚି ଶଙ୍କର ।। ୫୩
ଯଦ୍ୟପି ବିରିଞ୍ଚି ମୋ' ସୁତ । ଶଙ୍କର ମୋ' ସ୍ୱରୂପଭୂତ ।। ୫୪
ମୋ' ନିଜ ଭ୍ରାତା ହେଲେ ପୁଣ । ପ୍ରିୟ ନୁହନ୍ତି ସଂକର୍ଷଣ ।। ୫୫
ଭାର୍ଯ୍ୟା ହେଲେହେଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୋର । ପ୍ରିୟା ନୁହନ୍ତି ସେ ଆବର ।। ୫୬
ନୁହଇ ଏ ମୋ ନିଜ କାୟ । ମୋ ଭକ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ଯେଡ଼େ ପ୍ରିୟ ।। ୫୭
୧୬ କିଛି ଅପେକ୍ଷା ଯାର ନାହିଁ । ସମସ୍ତ ସମାନ ଦେଖଇ ।। ୫୮
ନିର୍ବୈର ଯଉଁ ମୁନି ଶାନ୍ତ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ପଛେ ଥାଇ ନିତ୍ୟ ।। ୫୯
ଘେନିଣ ଅଂଘ୍ରିରେଣୁଗଣ । [1]ପବିତ୍ର ହେଉଥାଇଁ ପୁଣ ।। ୬୦
୧୭ ମୋ ଭକ୍ତଜନ ଅକିଂଚନ । ମୋ' ଠାରେ ଅନୁରକ୍ତମନ ।। ୬୧
ନିରଭିମାନ ଅତିଶାନ୍ତ । ଅଖିଳ ଜୀବରେ ସୁପ୍ରୀତ ।। ୬୨
କାମରେ ଚିତ୍ତ ହତ ନୋହି । ମୋତେ ଭଜନ୍ତି ପ୍ରୀତି ବହି ।। ୬୩
ଅପେକ୍ଷାହୀନ ସୁଖ ନିତି । ଲଭିଲେ, ଅନ୍ୟେ ତା' ନ ପା'ନ୍ତି ।। ୬୪
୧୮ ମୋହର ଭକ୍ତଜନ ପୁଣ । ନ ଜିଣି ସ୍ୱଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ।। ୬୫
ବିଷୟେ ହେଲେ ପରାଭୂତ । ପ୍ରଗଳ୍‌ଭ ଭକ୍ତିରେ ସନ୍ତତ ।। ୬୬
ପ୍ରାୟଶଃ ସେ ବିଷୟଗଣେ । ନ ପା'ନ୍ତି ପରାଭବ କ୍ଷଣେ ।। ୬୭
୧୯ ଯେସନେ ଅଗ୍ନି ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ । କାଷ୍ଠକୁ କରେ ଭସ୍ମୀଭୂତ ।। ୬୮
ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ସେ ରୂପରେ । ଭକ୍ତି ଉପୁଜନ୍ତେ ମୋ' ଠାରେ ।। ୬୯
ସମଗ୍ର କରି ପାପମାନ । ତତ୍‌କ୍ଷଣେ କରେ ବିନାଶନ ।। ୭୦
୨୦ ଉଦ୍ଧବ ଧର୍ମ, ସାଂଖ୍ୟ ଯୋଗ । ବେଦାଧ୍ୟୟନ ତପ ତ୍ୟାଗ ।। ୭୧
ଏ ବଶ ନ କରନ୍ତି ମୋତେ । [2]ଉର୍ଜିତ ଭକ୍ତି ମୋ' ଯେମନ୍ତେ ।। ୭୨

---

୧. ଭକ୍ତର ପଛରେ ରହି ତାର ପଦରେଣୁଦ୍ୱାରା ମୁଁ ମୋ' ଶରୀରମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡମାନଙ୍କୁ ପବିତ୍ର କରିବି । (ସ୍ୱାମୀ) । ୨. ଉର୍ଜିତ = ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୧ ସାଧୁଙ୍କ ପ୍ରିୟ ଆତ୍ମା ମୁହିଁ । ଏକା ଭକ୍ତିରେ ମୋତେ ପାଇ ॥ ୭୩
ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ମୋ' ବିଷୟେ ଅତି । ଯେବେ ଉତ୍‌ପନ୍ନ ହୋଏ ଭକ୍ତି ॥ ୭୪
ପବିତ୍ର କରେ ସେ ସଂସାରୁ । ଚଣ୍ଡାଳାଦି ଜାତିଦୋଷରୁ ॥ ୭୫
୨୨ ସତ୍ୟଦୟାଦିଯୁତ ଧର୍ମ । ତପସଂଯୁତ ବିଦ୍ୟାକର୍ମ ॥ ୭୬
ମୋ ଭକ୍ତିହୀନ ଲୋକକୁ ହିଁ । ପବିତ୍ର ନ କରଇ ଏହି ॥ ୭୭
୨୩ ରୋମହରଷ ବିନୁ ସ୍ୱତଃ । ଦ୍ରବ[1] ନୁହନ୍ତେ ନିଜ ଚିତ୍ତ ॥ ୭୮
ଆନନ୍ଦଲୋତକ ନ ଥାନ୍ତେ । ଭକ୍ତି ଉପୁଜିବ କେମନ୍ତେ ॥ ୭୯
କିରୂପେ ଭକ୍ତି ବିନେ ପୁଣ । ଶୁଦ୍ଧ ହେବ ଅନ୍ତଃକରଣ ॥ ୮୦
୨୪ ଭକ୍ତିରେ ଦ୍ରବ ହେଲେ ମନ । ଗଦ୍‌ଗଦ ଶୁଭଇ ବଚନ ॥ ୮୧
ପ୍ରତିକ୍ଷଣରେ ହସୁଥାଇ । କେତେବେଳରେ ସେ କାନ୍ଦଇ ॥ ୮୨
ଗାଅଇ ଉଚ୍ଚେ ଲଜ୍ଜା ତେଜି । କେତେବେଳରେ ନୃତ୍ୟେ ମଜ୍ଜି ॥ ୮୩
ମୋ ଭକ୍ତିଯୁତ ଯେଉଁ ଜନ । ପବିତ୍ର କରଇ ଭୁବନ ॥ ୮୪
୨୫ ଯେସନେ ଅଗ୍ନିଦଗ୍ଧ ହୋଇ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମଳକୁ ଛାଡ଼ଇ ॥ ୮୫
ଦହନ୍ତେ ପୁଣ ପୁଣ ତାକୁ । ଭଜଇ ନିଜ ସ୍ୱରୂପକୁ ॥ ୮୬
ସେରୂପେ ମୋର ଭକ୍ତିଯୋଗେ । କର୍ମବାସନା ତେଜି ବେଗେ ॥ ୮୭
ମୋତେ ଭଜିଣ ଏଥୁ ଅନ୍ତେ । ମୋ'ରୂପ ଧରଇ ସେ ପ୍ରାନ୍ତେ ॥ ୮୮
୨୬ ମୋ' ଗୁଣକଥାମାନଙ୍କର । ଶ୍ରବଣ-କଥନେ ସତ୍ୱର ॥ ୮୯
ଯେମନ୍ତ ଯେମନ୍ତ ସେ ଜନ । ଚିତ୍ତ କରଇ ସଂମାର୍ଜନ ॥ ୯୦
ତେମନ୍ତ ତେମନ୍ତ ସେ ରହି । ସୂକ୍ଷ୍ମତତ୍ତ୍ୱକୁ ହିଁ ଦେଖଇ ॥ ୯୧
ଅଞ୍ଜନସଂଯୁତେ ଯେସନ । ନିର୍ମଳ ହୁଅଇ ନୟନ ॥ ୯୨
୨୭ କରନ୍ତେ ବିଷୟକୁ ଧ୍ୟାନ । ବିଷୟେ ମଗ୍ନ ହୋଏ ମନ ॥ ୯୩
ମୋତେ ସ୍ମରନ୍ତେ ପୁଣ ମନ । [2]ମୋ ଠାରେ ହୁଅଇ ବିଲୀନ ॥ ୯୪
୨୮ ଯେହେତୁ ସାଧନ ଇତର । ତାହାର ଫଳଟି ଆବର ॥ ୯୫
ସ୍ୱପ୍ନ-ମନୋରଥସମାନ । କେବଳ ଅସଦଭିଧ୍ୟାନ[3] ॥ ୯୬
ତେଣୁ ତା' ଛାଡ଼ି ମୋହ'ଠାର । ମନକୁ ସମାହିତ କର ॥ ୯୭
କେବଳ ମୋହର ଭଜନ । ଶୋଷିତ କରିଛି ଯେ ମନ ॥ ୯୮
୨୯ ଏ ହେତୁ ସ୍ତିରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗକୁ । ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗକୁ ॥ ୯୯
ଦୂରରୁ ତେଜି ଜ୍ଞାନିଜନେ । ନିର୍ଜନେ ନିର୍ଭୟେ ଆସନେ ॥ ୧୦୦
ବସିଣ ମୋତେ ହିଁ ଚିନ୍ତିବ । ବରଜି ଅଳସୁଆଭାବ ॥ ୧୦୧

---

୧. ଦ୍ରବ = ତରଳ ।

୨. ଲୁବ୍‌ଧା ଧନମୟଂ ବିଶ୍ୱଂ କାମୁକାଃ କାମିନୀମୟମ୍ ।
ନାରାୟଣମୟଂ ଧୀରାଃ ପଶ୍ୟନ୍ତି ଜ୍ଞାନଚକ୍ଷୁଷଃ ॥ (ସ୍ୱାମିଧୃତ)

୩. ବିଷୟଧ୍ୟାନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୦	ସ୍ତିରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରୁ ଯେସନ	ଆପଣେ ଲଭଇ ବନ୍ଧନ	॥	୧୦୨
	ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗିଜନସଙ୍ଗ ହୋଇ	ଯେସନେ କ୍ଲେଶକୁ ଲଭଇ	॥	୧୦୩
	ଅନ୍ୟପ୍ରସଙ୍ଗୁଁ ସେ ପ୍ରକାର	ବନ୍ଧନକ୍ଲେଶ ନୋହେ ତାର	॥	୧୦୪

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୩୧	ଉଦ୍ଧବ କହନ୍ତି ଏମନ୍ତେ	ହେ ପଦ୍ମନୟନ ଯେମନ୍ତେ	॥	୧୦୫
	ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଯାହା ମନ	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରିବ ସେ ଧ୍ୟାନ	॥	୧୦୬
	କଉଁ ରୂପକୁ କି ରୂପରେ	ତା' ତୁମ୍ଭେ କହ ମୋ ଆଗରେ	॥	୧୦୭

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩୨	କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	ସମ ଆସନେ ଜ୍ଞାନିଜନ	॥	୧୦୮
	ଯଥାସୁଖରେ ସମ ହୋଇ	ବସିବ ହୃଦେ[୧] ହସ୍ତ ଦେଇ	॥	୧୦୯
	ଆପଣା ନାସିକା ଅଗ୍ରରେ	[୨]ଦୃଷ୍ଟିକି ଦେଇ ନିରନ୍ତରେ	॥	୧୧୦
୩୩	ପୂରକ କୁମ୍ଭକ ରେଚକ	କ୍ରମରେ ପ୍ରାଣମାର୍ଗ ଏକ	॥	୧୧୧
	ଶୋଧିବ ବିପରୀତେ[୩] ପୁଣ	ନିଜ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କୁ ଜିଣିଣ	॥	୧୧୨
	ଅଳପ ଅଳପ ପ୍ରକାରେ	ଅଭ୍ୟାସ କରିବ ନିତ୍ୟରେ	॥	୧୧୩
୩୪	ମୂଳ ଆଧାରୁ ଆରମ୍ଭିଣ	ମୂର୍ଦ୍ଧାନ୍ତ ପରିଯନ୍ତେ ପୁଣ	॥	୧୧୪
	କମଳନାଳତନ୍ତୁମତ[୪]	ଓଁକାର ମନରେ ସନ୍ତତ	॥	୧୧୫
	ପ୍ରାଣରେ ବ୍ୟକ୍ତ ତା' କରିଣ	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ନେଇ ପୁଣ	॥	୧୧୬
	ଓଁକାରେ ଘଣ୍ଟାନାଦସ୍ୱର	ଶିରେ କରିବ ନେଇ ସ୍ଥିର	॥	୧୧୭
୩୫	ଏ ରୂପେ ପ୍ରଣବସଂଯୁତ	ପ୍ରାଣକୁ କରିବ ଅଭ୍ୟସ୍ତ	॥	୧୧୮
	ତିନିକାଳରେ ଦଶବାର	ମାସକେ ଜିଣିମ ସମୀର	॥	୧୧୯
୩୬	ଯେ ଦେହମଧ୍ୟେ ବର୍ତ୍ତମାନ	ତଳକୁ ହୋଇଛି ବଦନ	॥	୧୨୦
	ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ନାଳ ବିକସିତ	କର୍ଣ୍ଣିକାମାନଙ୍କେ ସଂଯୁତ	॥	୧୨୧
	ଯହିଁରେ ଅଛି ଅଷ୍ଟଦଳ	ଏମନ୍ତ ହୃଦୟକମଳ	॥	୧୨୨
	ତାହାକୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱମୁଖ କରି	ଧ୍ୟାନ କରିବ ଚିତ୍ତେ ଧରି	॥	୧୨୩
	ସବିତା-ସୋମ-ହୁତାଶନ	ଏହାଙ୍କୁ ପୁଣି ଯୋଗିଜନ	॥	୧୨୪
	କ୍ରମରେ ଉତ୍ତରୁ ଉତ୍ତରେ	ନ୍ୟାସ କରିବ କର୍ଣ୍ଣିକାରେ	॥	୧୨୫

---

୧. ମୂଳ ଶବ୍ଦ 'ଉତ୍‌ସଙ୍ଗ'। ହସ୍ତଦ୍ୱୟର ଏକପ୍ରକାର ମୁଦ୍ରାକୁ ଉତ୍‌ସଙ୍ଗ କହନ୍ତି। ଉତ୍‌ସଙ୍ଗ ଶବ୍ଦର ସାଧାରଣ ଅର୍ଥ କ୍ରୋଡ଼।

୨. ''ଅନ୍ତର୍ଲକ୍ଷ୍ୟୋଽବହିର୍ଦୃଷ୍ଟିଃ ସ୍ଥିରଚିତ୍ତଃ ସୁସଂଯତଃ'' (ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ର)।

୩. 'ରେଚକ-ପୂରକ-କୁମ୍ଭକକ୍ରମେଣ' ଯଦ୍‌ବା।
ଇଡ଼ୟା ପୂରୟେଦ୍ ବାୟୁଂ ତ୍ୟଜେଦ୍ ପିଙ୍ଗଳୟା ତତଃ।
ପିଙ୍ଗଳାପୂରିତଂ ବାୟୁମିଡ଼ୟା ଚ ପରିତ୍ୟଜେଦ୍ ॥ (ଯୋଗେ)

୪. ପରି।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୭	ସ୍ମରିବ ଏ ମୋର ସ୍ୱରୂପ	ବହ୍ନିମଧ୍ୟରେ ଧ୍ୟାନରୂପ	॥ ୧୨୬
୩୮	ସୁନ୍ଦର ଅବୟବ ଧରି	ଦୀର୍ଘ ସୁନ୍ଦର ଭୁଜ ଚାରି	॥ ୧୨୭
	ସୁଶାନ୍ତ ବଦନ ରୁଚିର	ଚାରୁ ସୁସ୍ମିତ ମନୋହର	॥ ୧୨୮
	ସୁନ୍ଦର ଗ୍ରୀବାରେ ସଂଯୁତ	ଉତ୍ତମ କପୋଳ ସହିତ	॥ ୧୨୯
	ସମାନ ସୁକର୍ଣ୍ଣ[୧] ଯୁଗଳେ	ସ୍ଫୁରନ୍ତି ମକରକୁଣ୍ଡଳେ	॥ ୧୩୦
୩୯	ନବୀନ ଜଳଦବରଣ	ପୀତବସନ ପରିଧାନ	॥ ୧୩୧
	ଉରରେ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ସଂଯୁତ	ଦକ୍ଷିଣଭାଗେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ଥିତ	॥ ୧୩୨
	[୨]ଶଙ୍ଖାରିଗଦାପଦ୍ମଯୁତ	ବନମାଳାରେ ବିଭୂଷିତ	॥ ୧୩୩
୪୦	ଚରଣ ସଂଯୁତ ନୂପୁରେ	ସଂଯୁତ କୌସ୍ତୁଭପ୍ରଭାରେ	॥ ୧୩୪
	କିରୀଟ କଟକେ ରାଜିତ	ଅଙ୍ଗଦ-କଟିସୂତ୍ରଯୁତ	॥ ୧୩୫
୪୧	ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗରେ ସୁନ୍ଦର	ସୁମନୋହର ସୁକୁମାର	॥ ୧୩୬
	ଅନୁଗ୍ରହରେ ସୁଶୋଭନ	ହୋଇଛି ବଦନ ନୟନ	॥ ୧୩୭
	ଏ ରୂପେ କରି ଅନୁଧ୍ୟାନ	ଧରିବ ସର୍ବଅଙ୍ଗେ ମନ	॥ ୧୩୮
୪୨	ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ଏ ହେତୁରୁ	ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ଅର୍ଥମାନଙ୍କରୁ	॥ ୧୩୯
	ମନରେ କରି ଆକର୍ଷଣ	ସେ ନିଜ ମନକୁ ଆଣିଣ	॥ ୧୪୦
	ବୁଦ୍ଧି-ସାରଥିରେ ବହନ	ସଂଯତ କରି ଧୀରଜନ	॥ ୧୪୧
	ସଂଯୁତ ସେ ସର୍ବଅଙ୍ଗରେ	ପ୍ରୀତି କରିବ ମୋହ' ଠାରେ	॥ ୧୪୨
୪୩	ସର୍ବବ୍ୟାପକ ଚିତ୍ତ ଆଣି	ଧରିବ ଏକଅଙ୍ଗେ ପୁଣି	॥ ୧୪୩
	ପୁଣି ସେ ଅନ୍ୟ ଅଙ୍ଗମାନ	କରିବ ନାହିଁ ବିଚିନ୍ତନ	॥ ୧୪୪
	ସୁସ୍ମିତ ବଦନନଳିନ	ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ କରିବ ଭାବନ	॥ ୧୪୫
୪୪	ସେ ଚିତ୍ତ ରହନ୍ତେ ଶ୍ରୀମୁଖେ	ତହୁଁ ତାହାକୁ ଆଣି ସୁଖେ	॥ ୧୪୬
	ମୋ' ନିରାକାର ସ୍ୱରୂପରେ	ମନକୁ ଧରିବ ସତ୍ୱରେ	॥ ୧୪୭
	ତାହାକୁ ଛାଡ଼ି ପୁଣ ଚିତ୍ତେ	ତଦନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଲଭନ୍ତେ	॥ ୧୪୮
	ଧ୍ୟାତା ଧ୍ୟେୟର ଯେ ବିଭାଗ	କିଛି ହିଁ ଚିନ୍ତା ନ କରିବ	॥ ୧୪୯
୪୫	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଯୋଗିଜନ	ମନକୁ କରି ସମାଧାନ	॥ ୧୫୦
	ମୋତେ ଦେଖିବ ସେ ଆତ୍ମାରେ	ସେ ଆତ୍ମାକୁ ହିଁ ତଦନ୍ତରେ	॥ ୧୫୧
	ମୁଁ ସର୍ବ-ଆତ୍ମାରୂପୀ ଯେଣୁ	ମୋ' ଠାରେ ଦେଖିବ ତା' ତେଣୁ	॥ ୧୫୨
	ଯେସନେ ଏକ ଜ୍ୟୋତି ଆସି	ଜ୍ୟୋତିମଧ୍ୟରେ ଯାଏ ମିଶି	॥ ୧୫୩
୪୬	ଏରୂପେ ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣ ଧ୍ୟାନରେ	ଯୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ନିଶ୍ଚଳରେ	॥ ୧୫୪
	ଉଦ୍ଧବ ଯୋଗିଜନମନ	ଶାନ୍ତିକି ଲଭଇ ବହନ	॥ ୧୫୫
	ଦୃଶ୍ୟ-ଦ୍ରଷ୍ଟାଦି ରୂପେ ନିତି	ଭ୍ରମ ହୁଅଇ ବେଗେ ଶାନ୍ତି	॥ ୧୫୬

୧. ସୁକର୍ଣ୍ଣ = ସ୍ୱକର୍ଣ୍ଣ । ୨. ଶଙ୍ଖାରିଗଦାପଦ୍ମଯୁତ = ଶଙ୍ଖ + ଅରି = ଶଂଖ-ଚକ୍ର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପାଦ-ଅରବିନ୍ଦ । ଗଳିତ ଯଉଁ ମକରନ୍ଦ ॥ ୧୫୭
ତା' ଭୃଙ୍ଗପ୍ରାୟେ କରୁ ପାନ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମନ ॥ ୧୫୮

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ଭକ୍ତିପୂର୍ବଧ୍ୟାନଯୋଗୋ ନାମ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ପଞ୍ଚଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତତଃ ପଞ୍ଚଦଶେ ପ୍ରୋକ୍ତାଃ ସିଦ୍ଧୟୋ ଧାରଣାନୁଗାଃ ।
ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁପଦସଂପ୍ରାପ୍ତାବନ୍ତରାୟତୟା ମତାଃ ॥ ୧

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧ କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଜିଣିଛି ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନ ॥ ୧
ଜିଣିଛି ଯେ ନିଶ୍ୱାସବାତ । ସ୍ଥିର ହୋଇଛି ନିଜ ଚିତ୍ତ ॥ ୨
ମୋ' ଠାରେ ଧରିଛି ଯେ ମନ । ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ଯୋଗିଜନ ॥ ୩
ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ଏ ଭୁବନେ । ତାର ହୁଅନ୍ତି ସିଦ୍ଧିମାନେ ॥ ୪

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୨ ଉଦ୍ଧବ କହୁଛନ୍ତି ପୁଣ । ଆହେ ଅଚ୍ୟୁତ ଏବେ ଶୁଣ ॥ ୫
କି ରୂପେ କଉଁ ଧାରଣାରେ । ସିଦ୍ଧି ହୁଅଇ କି ନାମରେ ॥ ୬
ଏ ସିଦ୍ଧିମାନେ କେତେ ବଦ । ତୁମ୍ଭେ ଯୋଗୀଙ୍କ ସିଦ୍ଧିପ୍ରଦ ॥ ୭

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩ କହନ୍ତି ରୁକ୍ମିଣୀରମଣ । ଉଦ୍ଧବ ତୁମ୍ଭ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣ ॥ ୮
ସିଦ୍ଧି ହୁଅଇ ଅଷ୍ଟାଦଶ । ଧାରଣାମାନେ ହେଁ ତାଦୃଶ ॥ ୯
ଯୋଗପାରଗ ଋଷିମାନେ । କହି ଅଛନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ ॥ ୧୦
ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଅଷ୍ଟ ଘେନ । ମୁଁ ଯା'ଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ ପ୍ରଧାନ ॥ ୧୧
ଆରକ ଦଶ ସିଦ୍ଧି ପୁଣ । ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣଙ୍କର କାରଣ ॥ ୧୨
୪ ଅଣିମା ମହିମା ଏ ବେନି । ଲଘିମା ଦେହସିଦ୍ଧି ତିନି ॥ ୧୩
ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ । ଦେବତାରୂପେ ରହି ସ୍ୱୟେଂ ॥ ୧୪
ସେ ସେହି ଭୋଗକୁ କରଇ । ପ୍ରାପ୍ତିନାମରେ ସିଦ୍ଧି ସେହି ॥ ୧୫
ଯେ ଶ୍ରୁତ-ଦୃଷ୍ଟ ନାନା ସ୍ଥାନ । ପାତାଳ ଆଦି ଭୋଗମାନ ॥ ୧୬
ଦେଖି ତା' କରଇ ଭୋଗକୁ । ପ୍ରାକାମ୍ୟ ସିଦ୍ଧି ବୋଲି ତାକୁ ॥ ୧୭
ଈଶ୍ୱରେ ମାୟାର ପ୍ରେରଣ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରେ ପୁଣ ॥ ୧୮

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ପ୍ରେରଣ ମାୟାକାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର	।	ଈଶିତା ସିଦ୍ଧି ନାମ ତାର	॥	୧୯
୫	ବିଷୟଭୋଗେ ସଙ୍ଗ ନୋହି	।	ବଶିତା ନାମ ସିଦ୍ଧି ସେହି	॥	୨୦
	କାମନା କରେ ଯାହା ଯାହା	।	ବେଗେ ଲଭଇ ତାହା ତାହା	॥	୨୧
	[୧]କାମାବସାୟିତା ନାମେଣ	।	ଅଟଇ ସେହି ସିଦ୍ଧି ପୁଣ	॥	୨୨
	ଏ ଅଷ୍ଟ ସିଦ୍ଧି ହେ ସୁନ୍ଦର	।	ବିଚାରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ମୋର	॥	୨୩
୬	କ୍ଷୁଧାଦି ଷଡ଼[୨] ଉର୍ମି ଦେହେ	।	ନ ଥାନ୍ତି ଏକଇ ସିଦ୍ଧି ଏ	॥	୨୪
	ଦୂରରୁ ଦେଖଇ ଶୁଣଇ	।	ଏରୂପେ ପୁଣ ସିଦ୍ଧି ଦୁଇ	॥	୨୫
	ମନରୁ ଅତିବେଗେ ଯାଇ	।	ନାନାସ୍ୱରୂପକୁ ଧରଇ	॥	୨୬
	ପ୍ରବେଶ ହୋଏ ପରକାୟେ	।	ଏରୂପେ ତିନି ସିଦ୍ଧି ହୋଏ	॥	୨୭
୭	ଇଚ୍ଛାରେ ଲଭଇ ମରଣ	।	ଦେବତାମାନଙ୍କର ପୁଣ	॥	୨୮
	ଯେ କ୍ରୀଡ଼ା ଅପ୍‌ସରାଙ୍କ ସଙ୍ଗ	।	ତା' ଦେଖି କରି ପାରେ ଭୋଗ	॥	୨୯
	ମନରେ ବାଞ୍ଛା କରେ ଯାହା	।	ତତ୍‌କାଳ ଲଭଇ ସେ ତାହା	॥	୩୦
	ସମସ୍ତଠାରୁ ପାରେ ଯାଇ	।	ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ଲଭିଥାଇ	॥	୩୧
	ଏରୂପେ ଦଶସିଦ୍ଧିଗଣ	।	ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ	॥	୩୨
୮	ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ	।	ତ୍ରିକାଳ ଜାଣଇ ବହନ	॥	୩୩
	ଶୀତ-ଉଷ୍ଣାଦି କାଳଦୁଃଖ	।	ଭୋଗ ନ କରେ ଲଭି ସୁଖ	॥	୩୪
	ଅଗ୍ନି ସବିତା ଜଳ ବିଷ	।	ଇତ୍ୟାଦି ଯେ ଅବା ବିଶେଷ	॥	୩୫
	ଏହାଙ୍କୁ ସ୍ତମ୍ଭ କରିପାରେ	।	ଅପରାଜିତ ସର୍ବଠାରେ	॥	୩୬
	ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ	।	ଏ କ୍ଷୁଦ୍ରସିଦ୍ଧି ପାଞ୍ଚ ପୁଣ	॥	୩୭
୯	ଯୋଗଧାରଣା ସିଦ୍ଧି ଏତେ	।	ଉଦ୍ଧବ କହିଲି ମୁଁ ତୋତେ	॥	୩୮
	ଯଉଁ ଧାରଣା କରି ତହିଁ	।	ଯେବଣ ସିଦ୍ଧିକି ଲଭଇ	॥	୩୯
	ଯଉଁ ରୂପରେ ଏବେ ପୁଣ	।	କହିବା ମୋ'ଠାରୁ ତା' ଜାଣ	॥	୪୦
୧୦	ଭୂତସୂକ୍ଷ୍ମ ଉପାଧି ମୋର	।	ତନ୍ମାତ୍ର ଉପାସକ ନର	॥	୪୧
	ମୋ' ଠାରେ ତନ୍ମାତ୍ର ମନକୁ	।	ଧରି ଲଭଇ ଅଣିମାକୁ	॥	୪୨
୧୧	ମହଦ୍‌ତତ୍ତ୍ୱାଦି ପଞ୍ଚଭୂତ	।	ପୃଥକେ ମୋ ଉପାଧି ଖ୍ୟାତ	॥	୪୩
	ମୋ' ଠାରେ ମହଦ୍‌ତତ୍ତ୍ୱାକାର	।	ମନକୁ ଧରଇ ଯେ ନର	॥	୪୪
	ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ସେ ଲୋକ ହିଁ	।	ମହିମାସିଦ୍ଧିକି ଲଭଇ	॥	୪୫
୧୨	ପୃଥ୍ୱୀାଦି ପଞ୍ଚଭୂତଙ୍କର	।	ପରମାଣୁ ଉପାଧି ମୋର	॥	୪୬
	ମୋ' ଠାରେ କାଳସୂକ୍ଷ୍ମତାକୁ	।	ପରମାଣୁରୂପେ ଚିତ୍ତକୁ	॥	୪୭
	ଧାରଣା କରି ଯୋଗୀ ଯାଇ	।	ଲଘିମା ସିଦ୍ଧିକି ଲଭଇ	॥	୪୮
୧୩	ବଇକାରିକ ଅହଂକାର	।	ଉପାଧି ଅଟଇ ମୋହର	॥	୪୯

୧. କାମବାସନାକୁ ଯାହା ନାଶ କରେ ।　　୨. କ୍ଷୁଧା-ତୃଷା, ଜନ୍ମ-ମୃତ୍ୟୁ, ଶୋକ-ମୋହ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ମୋ'ଠାରେ ନିଜ ମନ ଦେଇ	।	ଅଖିଳ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଲଭଇ	॥	୫୦
	ସର୍ବଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅଧିଷ୍ଠାନ	।	ପ୍ରାପ୍ତିକି ଲଭଇ ସେ ଜନ	॥	୫୧
୧୪	ଅବ୍ୟକ୍ତଠାରୁ ଯେହୁ ଜାତ	।	ସେ ସୂତ୍ରରୂପୀ ମହତ୍ତ୍ୱ	॥	୫୨
	ଉପାଧି ମୋହର ମୋ'ଠାରେ	।	ମନକୁ ସେରୂପେ ଯେ ଧରେ	॥	୫୩
	ସେ ଯୋଗିଜନ ବେଗେ ଯାଇ	।	'ପ୍ରାକାମ୍ୟ' ସିଦ୍ଧିକି ଲଭଇ	॥	୫୪
୧୫	ତ୍ରିଗୁଣମାୟା-ଅଧୀଶ୍ୱର	।	ମୁଁ ବିଷ୍ଣୁ କାଳ ମୋ ଶରୀର	॥	୫୫
	ମୋ'ଠାରେ ଚିତ୍ତକୁ ଧରଇ	।	ଈଶିତା[୧] ସିଦ୍ଧିକି ଲଭଇ	॥	୫୬
	ଯେଣେ ସେ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ମନ	।	ଶରୀର କରେ ନିରୂପଣ	॥	୫୭
୧୬	ମୋତେ ବୋଲନ୍ତି ଭଗବାନ	।	ବିରାଟ ଆଦି ରୂପମାନ	॥	୫୮
	ମୁଁ ନାରାୟଣ ମୋହ' ଠାରେ	।	ମନକୁ ସେ ସେହି ଭାବରେ	॥	୫୯
	ମୋ ଧର୍ମ କରିଣ ଧରଇ	।	ଅବଶ୍ୟ ତାକୁ ସେ ଲଭଇ	॥	୬୦
୧୭	ନିର୍ଗୁଣ ବ୍ରହ୍ମ ମୁଁ ମୋ ଠାରେ	।	ବିଶଦ ମନ ନିଶ୍ଚଳରେ	॥	୬୧
	ପରମାନନ୍ଦକୁ ଲଭଇ	।	ଯହିଁରେ ସର୍ବ କାମ ଥାଇ	॥	୬୨
୧୮	ମୁଁ ଯେ ସେ ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପପତି	।	ବିଶୁଦ୍ଧ ଧର୍ମମୟ ଅତି	॥	୬୩
	ମୋ ଠାରେ ସେ ଭାବରେ ପୁଣ	।	ଚିତ୍ତକୁ କରନ୍ତେ ଧାରଣ	॥	୬୪
	ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ୱରୂପକୁ ଧରଇ	।	[୨]ଷଡ଼ ଉର୍ମିକୁ ବିନାଶଇ	॥	୬୫
୧୯	ଆକାଶ-ଆତ୍ମା ପ୍ରାଣ ମୁହିଁ	।	ମୋ' ଠାରେ ମନ ତୁଲେ ନେଇ	॥	୬୬
	ନାଦକୁ ଚିନ୍ତା କରି ପୁଣି	।	ସେ ଆକାଶରେ ସର୍ବ ଜାଣି	॥	୬୭
	ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଚିତ୍ତ-ବାକ୍ୟଗଣ	।	ଦୂରରୁ କରନ୍ତି ଶ୍ରବଣ	॥	୬୮
୨୦	ମୁଁ ସୂର୍ଯ୍ୟରୂପେ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନ	।	ସେ ଭାବେ ପୁଣ ଯୋଗିଜନ	॥	୬୯
	ସୂର୍ଯ୍ୟରେ ଚକ୍ଷୁ ନେଇ ଦେଇ	।	ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ ଚକ୍ଷୁରେ ମିଶାଇ	॥	୭୦
	ତହିଁରେ ମାନସରେ ମୋତେ	।	ସେ ଯୋଗୀ ଧାରଣା କରନ୍ତେ	॥	୭୧
	ଲଭିଣ ସୂକ୍ଷ୍ମ ନୟନକୁ	।	ଦୂରୁ ଦେଖଇ ଜଗତକୁ	॥	୭୨
୨୧	ମନକୁ ଦେହକୁ ମୋ' ଠାରେ	।	ପ୍ରାଣପବନ ସହିତରେ	॥	୭୩
	ନିଯୁକ୍ତ କରି ଯୋଗିନର	।	ଧାରଣାପ୍ରଭାବୁଁ ମୋହର	॥	୭୪
	ଯଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ମନ ଯାଇ	।	ସେଠାକୁ ଦେହ ହିଁ ଗମଇଁ	॥	୭୫
୨୨	ନିଜ ମନକୁ ଉପାଦାନ	।	କାରଣ କରି ଯୋଗିଜନ	॥	୭୬
	ଯେବଣ ଯେବଣ ରୂପକୁ	।	ଇଚ୍ଛା କରଇ ଲଭିବାକୁ	॥	୭୭
	ମନର ଅନୁରୂପ ହୋଇ	।	ସେ ସେହି ରୂପକୁ ଲଭଇ	॥	୭୮
	ମୋ ଯୋଗବଳକୁ ଆଶ୍ରୟ	।	ଯେଣୁ କରିଛି ଅତିଶୟ	॥	୭୯

୧. ଏହି ଈଶିତ୍ୱ ବିଶ୍ୱସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦିକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଲକ୍ଷଣ ଈଶିତ୍ୱ ନୁହେଁ ।

୨. କ୍ଷୁଧା-ପିପାସା, ଜନ୍ମ-ମୃତ୍ୟୁ, ଶୋକ-ମୋହ ଏହି ୬ଟି ଉର୍ମି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୩ ପରଦେହରେ ପ୍ରବେଶନ । ବାଞ୍ଛଇ ଯେବେ ଯୋଗିଜନ ॥ ୮୦
ବିସ୍ତାର କରିଣ ଆତ୍ମାକୁ । ଯହିଁ ଭାବଇ ସେ ଦେହକୁ ॥ ୮୧
ଛାଡ଼ିଣ ବାୟୁରୂପ ଧରି । ବାହ୍ୟ ପବନେ ମିଶି କରି ॥ ୮୨
ପଶଇ ଯାଇ ପରକାୟେ । ପୁଷ୍ପରେ ଭ୍ରମରପରାୟେ ॥ ୮୩
୨୪ ଚରଣପ୍ରାନ୍ତରେ ଗୁଦକୁ । ନିରୁନ୍ଧି ପ୍ରାଣପବନକୁ ॥ ୮୪
ହୃଦୟ-ଉର-କଣ୍ଠ ନେଇ । ବ୍ରହ୍ମରନ୍ଧ୍ରରେ ମୁଣ୍ଡେ ଥୋଇ ॥ ୮୫
ବ୍ରହ୍ମପଦବୀ ବାଞ୍ଛି ନର । ଛାଡ଼ିବ ନିଜ କଳେବର ॥ ୮୬
୨୫। ଦେବ-ଉଦ୍ୟାନେ ଯୋଗିଜନ । ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତେ କ୍ରୀଡ଼ାମାନ ॥ ୮୭
୨୬। ମୋ' ମୂର୍ତ୍ତିରୂପ ସତ୍ତ୍ୱମାନ । ଚିତ୍ତରେ କରିବ ଭାବନ ॥ ୮୮
ସତ୍ତ୍ୱସଂଭୂତ ସୁରନାରୀ । ସଙ୍ଗରେ ବିମାନେ ବିହରି ॥ ୮୯
ସତ୍ୟସଂକଳ୍ପ ମୁଁ ମୋ' ଠାରେ । ମନକୁ ଧରନ୍ତେ ଦୃଢ଼ରେ ॥ ୯୦
ବିଶ୍ୱାସ କରି ମୋହ' ଠାଇଁ । ଚିତ୍ତେ ଯା' ସଂକଳ୍ପ କରଇ ॥ ୯୧
ସେହି ରୂପରେ ତା' ଅବଶ୍ୟ । ଲଭଇ ସେ ଯୋଗିପୁରୁଷ ॥ ୯୨
୨୭ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମୁଁ ସର୍ବ ଈଶ୍ୱର । ମୋ' ପ୍ରଭାବକୁ ଯଉଁ ନର ॥ ୯୩
ଲଭଇ ଧାରଣା ଆଦିରେ । ତାହାର କଉଁଣିସିଠାରେ ॥ ୯୪
ଆଜ୍ଞା ନୁହଇ ପ୍ରତିହତ । ଜଗତେ ମୋ' ଆଜ୍ଞା ଯେମନ୍ତ ॥ ୯୫
୨୮ ମୋ' ଦୃଢ଼ ଭକ୍ତିରେ ଯାହାର । ବିଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱ ବଳୀୟାର ॥ ୯୬
ଧାରଣା ଜାଣଇଁ ଆବର । ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ଯୋଗୀ ତାର ॥ ୯୭
ସ୍ୱଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁସହିତରେ । ସିଦ୍ଧି ହୁଅଇ ତ୍ରିକାଳରେ ॥ ୯୮
୨୯ ପ୍ରାକୃତ ଗୁଣବୃତ୍ତିଙ୍କରେ । ମୁଁ ଭିନ୍ନ ଚିନ୍ମୟରୂପରେ ॥ ୯୯
ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମ ମୋହ'ଠାରେ ନେଇ । ଯେ ଯୋଗୀ ଚିତ୍ତକୁ ଧରଇ ॥ ୧୦୦
ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଦୁଃଖରେ କଦାଚିତ । କାହିଁ ସେ ନୋହେ ପରାଭୂତ ॥ ୧୦୧
ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିହୃଦେ ବ୍ୟାପି । ମୁଁ ସର୍ବସାକ୍ଷୀ ଆତ୍ମାରୂପୀ ॥ ୧୦୨
ଆତ୍ମା-ଭାବରେ ମୋହ'ଠାରେ । ଯେ କରେ ଧାରଣା ନିତ୍ୟରେ ॥ ୧୦୩
ଚିତ୍ତକୁ ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କର । ତତ୍‌କାଳ ଜାଣଇଁ ସେ ନର ॥ ୧୦୪
ଯା' ଚିତ୍ତ ମୋ' ଯୋଗ-ଆଶ୍ରୟ । ସେ ମୁନିଦେହ ଯୋଗମୟ ॥ ୧୦୫
ଅଗ୍ନି ଗରଳ ଜଳାଦିରେ । ବିନାଶ ନୁହଇ କାହିଁରେ ॥ ୧୦୬
ଜଳଚରଙ୍କର ଉଦକ । ଯେସନେ ନୋହେ ବିନାଶକ ॥ ୧୦୭
୩୦ ଶ୍ରୀବତ୍ସଚିହ୍ନରେ ଭୂଷିତ । ନାନା ଅସ୍ତ୍ରରେ ଯେ ଚିହ୍ନିତ ॥ ୧୦୮
ଧ୍ୱଜ ଆତପତ୍ର ବ୍ୟଜନ । ଏମାନଙ୍କରେ ଶୋଭମାନ ॥ ୧୦୯
ଏ ମୋର ଅବତାରମାନ । ଯେ କରେ ନିରନ୍ତର ଧ୍ୟାନ ॥ ୧୧୦
ସେ ଯୋଗିଜନ ଏ ଜଗତ । ମଧ୍ୟରେ ନୋହେ ପରାଜିତ ॥ ୧୧୧

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୧	ଯୋଗଧାରଣେ ମୋତେ ଜନ	। ଏରୂପେ କଲେ ଉପାସନ	॥	୧୧୨
	ଅଶେଷ ପୂର୍ବରୁ କଥିତ	। ତା’ ସିଦ୍ଧି ହୋଏ ଉପଗତ	॥	୧୧୩
୩୨	ଜିଣିଛି ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ	। କରିଛି ଚିତ୍ତ ନିଗ୍ରହଣ	॥	୧୧୪
	ଜିଣିଛି ଆତ୍ମା ନିଃଶ୍ୱାସକୁ	। ଧରିଛି ମୋର ଧାରଣାକୁ	॥	୧୧୫
	କେହୁଣି ସିଦ୍ଧି ସେ ମୁନିର	। ନୁହଇ ଦୁର୍ଲଭ ପ୍ରକାର	॥	୧୧୬
୩୩	ଉତ୍ତମ ଯୋଗକୁ କରଇ	। ମୋ’ଠାରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଇ	॥	୧୧୭
	ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ଯୋଗିଜନ	। ତାହାର ଏ ଧାରଣାମାନ	॥	୧୧୮
	ବୋଲନ୍ତି ଅନ୍ତରାୟ ଜନେ	। ଫଳ ଜାଣିଣ ସେହିମାନେ	॥	୧୧୯
	କାଳକ୍ଷପଣନିମିତ୍ତରେ	। ସେ ହେତୁ ଅଟନ୍ତି ସଂସାରେ	॥	୧୨୦
୩୪	[1]ଜନ୍ମ ଓଷଧି ତପସ୍ୟାରେ	। ଯେତେକ ସିଦ୍ଧି ଏମନ୍ତରେ	॥	୧୨୧
	ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଯୋଗକୁ କରିଣ	। ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲଭେ ପୁଣ	॥	୧୨୨
	ଅନ୍ୟ ସାଧନାଦିରେ କେହି	। ଯୋଗଗତିକି[2] ଲଭି ନାହିଁ	॥	୧୨୩
୩୫	ଯୋଗର-ସାଂଖ୍ୟର ଧର୍ମର	। ଆବର ବ୍ରହ୍ମବାଦୀଙ୍କର	॥	୧୨୪
	ସମସ୍ତ ସିଦ୍ଧିଙ୍କର ପୁଣ	। ମୁଁ ପତି ପ୍ରଭୁଟି କାରଣ	॥	୧୨୫
୩୬	ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର	। ମୁଁ ଆତ୍ମା ବାହାର ଅନ୍ତର	॥	୧୨୬
	କାହିଁରେ ନୁହଇ ଆବୃତ	। ଯେସନେ ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ	॥	୧୨୭
	ସେ ଚତୁର୍ବିଧ[3] ପ୍ରାଣୀଠାରେ	। ଅଛନ୍ତି ବାହାରେ ଭିତରେ	॥	୧୨୮
	ସେହି ରୂପରେ ମୁଁ ଆପଣ	। ଉଦ୍ଧବ ସର୍ବଠାରେ ଜାଣ	॥	୧୨୯
	ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗସିଦ୍ଧି ଯେତେ	। ଧାରଣାମାନଙ୍କ ସହିତେ	॥	୧୩୦
	ଯେ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ	। ତାଙ୍କ ଚରଣକମଳକୁ	॥	୧୩୧
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମନ	। ଚିନ୍ତା କରଇ ଅନୁଦିନ	॥	୧୩୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ଅଷ୍ଟାଦଶସିଦ୍ଧିବର୍ଣ୍ଣନଂ ନାମ ପଞ୍ଚଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

---

୧. ‘‘ଜନ୍ମୌଷଧିତପୋମନ୍ତ୍ରଯୋଗଜାଃ ସିଦ୍ଧୟଃ’’ (ପତଞ୍ଜଳି)

୨. ସାଲୋକ୍ୟାଦିକୁ । ୩. ଅଣ୍ଡଜ , ସ୍ୱେଦଜ, ଜରାୟୁଜ, ଉଦ୍‌ଭିଜ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଷୋଡ଼ଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଷୋଡ଼ଶେ ତୁ ହରେରାବିର୍ଭାବଯୁକ୍ତା ବିଭୂତୟଃ ।
ଜ୍ଞାନବୀର୍ଯ୍ୟପ୍ରଭାବାଦିବିଶେଷେଣୋପବର୍ଣ୍ଣିତାଃ ।। ୧
ଅନନ୍ତତ୍ୱେନ ଯଦ୍‌ଧ୍ୟାନମଶକ୍ୟମକୃତାତ୍ମନାମ୍ ।
ଅତସ୍ତଦ୍‌ଯୋଗ୍ୟତାପତ୍ତ୍ୟୈ ବିଭୂତ୍ୟାଦିନିରୂପଣମ୍ ।। ୨
ଏବଂ ତାବନ୍ନବାଧ୍ୟାୟ୍ୟାମଷ୍ଟ ପ୍ରଶ୍ନା ନିରୂପିତାଃ ।
ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱସମ୍ଭବେ ତାବଦ୍ ସପ୍ତମାଦିଚତୁଷ୍ଟୟେ ।। ୩
ବନ୍ଧମୁକ୍ତ୍ୟୋସ୍ତୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରେ ସଦ୍‌ଭକ୍ତ୍ୟୋଶ୍ଚ ତତଃ ପରେ ।
ଦ୍ୱାଦଶେଽନନ୍ତରଂ କର୍ମ କୃତିତ୍ୟାଗବ୍ୟବସ୍ଥିତୌ ।। ୪
ହଂସେତିହାସତୋ ଯୋଗନିଷ୍ଠାୟାଂ ଚ ତ୍ରୟୋଦଶେ ।
ଶ୍ରେୟଃସାଧନନିର୍ଦ୍ଧାରେ ଧ୍ୟାନେ ଚୈବ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶେ ।। ୫
ଧାରଣାସିଦ୍ଧିଭେଦେ ଚ ପ୍ରସଙ୍ଗେନ ନିରନ୍ତରେ ।
ଉଦ୍ଧବପ୍ରଶ୍ନତୋ ଦତ୍ତମୁତ୍ତରଂ ହରିଣୋଚିତମ୍ ।। ୬
ଷୋଡ଼ଶେ ଭୂତିବିସ୍ତାରେ ଦ୍ୱୟୋର୍ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମବ୍ରତେ ।
ଜ୍ଞାନାଦିନିର୍ଣ୍ଣୟେ ଚାତୋ ଯମାଦୀନାଂ ଚ ନିର୍ଣ୍ଣୟେ ।। ୭
ଯୋଗତ୍ରୟାଧିକାରେ ତୁ ବିଂଶେ ଚ ତଦନନ୍ତରେ ।
ସତ୍ତ୍ୱସଂଖ୍ୟାବିବାଦେ ଚ ପୁଂପ୍ରକୃତ୍ୟୋର୍ବିବେଚନେ ।। ୮
ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁପ୍ରକାରେ ଚ ଦ୍ୱାବିଂଶେ ଦତ୍ତମୁତ୍ତରମ୍ ।
ପରାପରାଧସହନେ ଚତୁର୍ଭିସ୍ତଦନନ୍ତରେ ।। ୯
ସପ୍ତବିଂଶେ କ୍ରିୟାଯୋଗପ୍ରଶ୍ନେ ତଦୁପବର୍ଣ୍ଣନମ୍ ।
ଅଷ୍ଟାବିଂଶେ ତତଃ ପ୍ରୋକ୍ତା ଜ୍ଞାନଯୋଗୋପସଂହୃତିଃ ।। ୧୦
ସଂସାରାସମ୍ଭବପ୍ରଶ୍ନେ ତନ୍ମଧ୍ୟେ ଦତ୍ତମୁତ୍ତରମ୍ ।
ତଦଶକ୍ତ୍ୟା ପୁନଃ ପ୍ରଶ୍ନେ ଭକ୍ତିଯୋଗୋପସଂହୃତିଃ ।
ଏବଂ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତରାଣ୍ୟତ୍ର କ୍ରମେଣୈତାନି ବିଂଶତିଃ ।। ୧୧

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୧ ଉଦ୍ଧବ ବେନି କର ଯୋଡ଼ି । କହନ୍ତି କୃଷ୍ଣପାଦେ ପଡ଼ି ।। ୧
ତୁମ୍ଭେ ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ୱତ । ନାହିଁ ତୁମର ଆଦି ଅନ୍ତ ।। ୨
ତୁମ୍ଭର ନାହିଁ ଆବରଣ । ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ପୁଣ ।। ୩
ରକ୍ଷଣ ସ୍ଥିତି ସହିତରେ । ନାଶ ଉତ୍‌ପତ୍ତି ତୁମ୍ଭଠାରେ ।। ୪
୨ ଯେ ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ଜୀବମାନେ । ତହିଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଅଜ୍ଞଜନେ ।। ୫
ହେ କୃଷ୍ଣ ଜାଣି ନ ପାରନ୍ତି । ବେଦତତ୍ତ୍ୱକୁ ଯେ ଜାଣନ୍ତି ।। ୬
ଯଥାର୍ଥରେ ସେ ବିପ୍ରଜନ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କଲେ ଉପାସନ ।। ୭

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩ ଯେବଣ ଯେବଣ ଭାବରେ । ପରମ ଋଷିଏ ଭକ୍ତିରେ ॥ ୮
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଉପାସନା କଲେ । ଉତ୍ତମ ସିଦ୍ଧିକି ଲଭିଲେ ॥ ୯
ସେ କଥାମାନ ତୁମ୍ଭେ ବେଗେ । ହେ କୃଷ୍ଣ କହ ମୋର ଆଗେ ॥ ୧୦
୪ ହେ ଭୂତଭାବନ ସଂସାରେ । ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ॥ ୧୧
ତାହାଙ୍କ ଆତ୍ମା ହୋଇ ତହିଁ । ବିହାର କର ଗୁପ୍ତ ହୋଇ ॥ ୧୨
ଯେତେକ ପ୍ରାଣୀ ଛନ୍ତି ରହି । ତୁମ୍ଭ ମାୟାରେ ମୋହ ହୋଇ ॥ ୧୩
ଦେଖି ନ ପାରନ୍ତି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ତୁମ୍ଭେଟି ଦେଖୁଛ ତାହାଙ୍କୁ ॥ ୧୪
୫ ସ୍ୱରଗ-ମର୍ତ୍ତ୍ୟ-ପାତାଳରେ । ସମସ୍ତ ଦିଗମାନଙ୍କରେ ॥ ୧୫
ହେ ମହାବିଭୂତି ଶ୍ରୀହରି । ତୁମ୍ଭ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ କରି ॥ ୧୬
ଯେତେ ବିଭୂତିମାନେ ଛନ୍ତି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କହ ତା' ଝଟିତି ॥ ୧୭
ସମସ୍ତ ତୀର୍ଥମାନଙ୍କର । ଯେ ନିତ୍ୟେ ଅଟଇ ଆକର ॥ ୧୮
ସେ ପାଦପଦ୍ମକୁ ତୁମ୍ଭର । ଆମ୍ଭେ କରୁଛୁଁ ନମସ୍କାର ॥ ୧୯

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୬ ପ୍ରଶ୍ନ ଜାଣିମା ଲୋକଙ୍କର । ମଧ୍ୟରେ ଅଟ ତୁମ୍ଭେ ବର ॥ ୨୦
ମୋତେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଏ ରୂପରେ । ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ସହିତରେ ॥ ୨୧
କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୁଦ୍ଧମନ । କରନ୍ତେ ପୁଚ୍ଛିଲେ ଅର୍ଜୁନ ॥ ୨୨
୭ ରାଜ୍ୟହେତୁକୁ ଯେ ନିମିତ୍ତ । ଅଧର୍ମ ଅତି ଗରହିତ ॥ ୨୩
ଏମନ୍ତ ଜ୍ଞାତିବଧ ଜାଣି । ମାଇଲି ମୁଁ ଏତେକ ପ୍ରାଣୀ ॥ ୨୪
ପ୍ରାକୃତ ବୁଦ୍ଧି ଏ ରୂପରେ । ଜାତ ହୁଅନ୍ତେ ସେ କାଳରେ ॥ ୨୫
ସେ ଜ୍ଞାତିବଧରୁ ତୁରିତ । ଅର୍ଜୁନ ହେଲେ ନିବର୍ତ୍ତିତ ॥ ୨୬
୮ ଉଦ୍ଧବ ! ଅର୍ଜୁନ ସେଠାରେ । ପ୍ରବୋଧ ହୋଇ ମୋ ଯୁକ୍ତିରେ ॥ ୨୭
ତୁମ୍ଭେ ପଚାରିଲ ଯେମନ୍ତେ । ଏହି ରୂପରେ ସେ ହିଁ ମୋତେ ॥ ୨୮
ରଣମଧ୍ୟରେ ପଚାରିଲେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହିବି ତା' ଭଲେ ॥ ୨୯
୯ ଏ ସର୍ବ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର । ମୁଁ ଆତ୍ମା ସୁହୃଦ ଈଶ୍ୱର ॥ ୩୦
ମୁଁ ସର୍ବଭୂତେ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ସେମାନଙ୍କର ଯେ ଉଦ୍ଭବ ॥ ୩୧
ପାଳନ ନାଶ ଯେ ବା ଦୁଇ । ତହିଁକି ହେତୁ ମୁଁ ଅଟଇ ॥ ୩୨
୧୦ ଗତି ଅଛଇ ଯାହାଙ୍କର । ମୁଁ ଗତି ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟର ॥ ୩୩
ଯେ ବଶ କରନ୍ତି କେବଳ । ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ କାଳ ॥ ୩୪
ଗୁଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁହିଁ । ଉଦ୍ଧବ ସମତ୍ୱ ବୋଲାଇ ॥ ୩୫
ଗୁଣୀ ଦ୍ରବ୍ୟର ମଧ୍ୟେ ପୁଣ । ମୁଁ ଅଟେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଗୁଣ ॥ ୩୬
୧୧ ଗୁଣୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁହିଁ । ପ୍ରଥମ କାର୍ଯ୍ୟ ସୂତ୍ର[୧]ଟି ହିଁ ॥ ୩୭
ମହଦ୍ ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କେଣ । ମହାନ୍ ବୋଲାଇ ମୁଁ ପୁଣ ॥ ୩୮

୧. ସୂତ୍ର = କ୍ରିୟାପ୍ରଧାନ ମହତ୍ ତତ୍ତ୍ୱ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସୂକ୍ଷ୍ମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ । ଉଦ୍ଧବ ମୁଁ ଜୀବ[1] ଅଟଇ ॥ ୩୯
ଜିଣି ନ ପାରି ଯଉଁମାନ । ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ମନ ॥ ୪୦
୧୨ ବେଦଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ପୁଣ । ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭ ବୋଲି ଜାଣ ॥ ୪୧
ମନ୍ତ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ମୁଁ ପୁଣି ତ୍ରିବୃତ ପ୍ରଣବ ॥ ୪୨
ଅକାର ଅକ୍ଷରମଧ୍ୟରେ । ଗାୟତ୍ରୀ ଛନ୍ଦମାନଙ୍କରେ ॥ ୪୩
୧୩ ସମସ୍ତ ଦେବଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ଇନ୍ଦ୍ର ମୁଁ ହୋଇଛି ସ୍ୱର୍ଗରେ ॥ ୪୪
ବସୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁହିଁ । ହବ୍ୟବାହ ଅଗ୍ନି ବୋଲାଇ ॥ ୪୫
ଦ୍ୱାଦଶାଦିତ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ବିଷ୍ଣୁ ମୁଁ ବୋଲାଇ ନାମରେ ॥ ୪୬
ରୁଦ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ସ୍ୱତ । ଅଟଇ ମୁଁ ନୀଳଲୋହିତ ॥ ୪୭
୧୪ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି[2] ମାନଙ୍କରେ ପୁଣ । ଭୃଗୁ ବୋଲିଣ ମୋତେ ଜାଣ ॥ ୪୮
ରାଜର୍ଷିମାନଙ୍କରେ ମୁହିଁ । ଉଦ୍ଧବ ମନୁଟି ବୋଲାଇ ॥ ୪୯
ନାରଦ ମୁଁ ଦେବ-ଋଷିରେ । ମୁଁ କାମଧେନୁ ଧେନୁଙ୍କରେ ॥ ୫୦
୧୫ ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱରଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁହିଁ । ଉଦ୍ଧବ କପିଳ ବୋଲାଇ ॥ ୫୧
ଗରୁଡ଼ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ଦକ୍ଷ ମୁଁ ପ୍ରଜାପତିଙ୍କରେ ॥ ୫୨
ପିତୃମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ପୁଣ । ଅର୍ଯ୍ୟମା ବୋଲି ମୋତେ ଜାଣ ॥ ୫୩
୧୬ ଦୈତ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ଅସୁରମାନଙ୍କର ଧବ ॥ ୫୪
ପ୍ରହ୍ଲାଦ ବୋଲି ମୋତେ ଜାଣ । ଓଷଧି ଯେ ନକ୍ଷତ୍ରଗଣ ॥ ୫୫
ମୁଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରଭୁ ନିଶାକର । ଯକ୍ଷରାକ୍ଷସେ ଧନେଶ୍ୱର ॥ ୫୬
୧୭ ଗଜେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେଣ । ମୁଁ ଅଟେ ଐରାବତ ଜାଣ ॥ ୫୭
ଯେତେକ ଜଳଜନ୍ତୁଗଣ । ତାହାଙ୍କ ପ୍ରଭୁ ମୁଁ ବରୁଣ ॥ ୫୮
ଯେ ଚଣ୍ଡ ଦ୍ୟୁତିମନ୍ତ ଦୁଇ । ତହିଁରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ମୁଁ ବୋଲାଇ ॥ ୫୯
ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ମଧ୍ୟେ ପୁଣ । ନୃପତି ବୋଲି ମୋତେ ଜାଣ ॥ ୬୦
୧୮ ଅଶ୍ୱଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତମ । ମୁଁ ଉଚ୍ଚୈଃଶ୍ରବା ତୁରଙ୍ଗମ ॥ ୬୧
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଧାତୁମାନଙ୍କରେ । ବାସୁକି ସର୍ପଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ॥ ୬୨
ଦଣ୍ଡ ଦିଅନ୍ତି ଯଉଁ ଜନ । ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁହିଁ ଯମ ॥ ୬୩
୧୯ ନାଗେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କରେ ମୁହିଁ । ନାମରେ ଅନନ୍ତ ବୋଲାଇ ॥ ୬୪
ଯେତେକ ଶୃଙ୍ଗ-ଦନ୍ତଧାରୀ । ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁଁ କେଶରୀ ॥ ୬୫
ସନ୍ନ୍ୟାସ ଆଶ୍ରମ ମଧ୍ୟରେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କରେ ॥ ୬୬
୨୦ ତୀର୍ଥଙ୍କ ସ୍ରୋତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ମୁଁ ଗଙ୍ଗା ବୋଲାଇ ନାମରେ ॥ ୬୭
ଯେତେ ଅଛନ୍ତି ସରୋବର । ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ସାଗର ॥ ୬୮

---

୧. ବୁଦ୍ଧେର୍ଗୁଣେନାତ୍ମଗୁଣେନ ଚୈବ ।
ବାଲାଗ୍ରମାତ୍ରୋ ହ୍ୟବରୋଽପି ଦୃଷ୍ଟଃ ॥ (ଶ୍ରୁତିଃ)

୨. ମହର୍ଷି (ମହର୍ଷୀଣାଂ ଭୃଗୁରହମ୍; ଗୀତା) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଧନୁ ମୁଁ ଆୟୁଧ ମଧ୍ୟରେ	। ମୁଁ ମହାଦେବ ଧନୁର୍ଦ୍ଧରେ	॥	୬୯
୨୧	ନିବାସସ୍ଥାନମାନଙ୍କର	। ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ମେରୁ ମହୀଧର	॥	୭୦
	ଦୁର୍ଗମସ୍ଥାନଙ୍କ ମଧ୍ୟର	। ହିମାଳୟଟି ନାମ ମୋର	॥	୭୧
	ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ବୃକ୍ଷଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	। ଯବ ମୁଁ ଓଷଧିଭିତରେ	॥	୭୨
୨୨	ପୁରୋହିତଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁହିଁ	। ଉଦ୍ଧବ ବସିଷ୍ଠ ବୋଲାଇ	॥	୭୩
	ବ୍ରହ୍ମିଷ୍ଠ[1] ଜନ ଯେ ଅଛନ୍ତି	। ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ବୃହସ୍ପତି	॥	୭୪
	ସମସ୍ତ ସେନାପତିଙ୍କର	। ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ଅଟଇ କୁମାର[2]	॥	୭୫
	ସନ୍ମାର୍ଗପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଜନ	। ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମା ଭଗବାନ	॥	୭୬
୨୩	ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମଯଜ୍ଞ[3] ଯଜ୍ଞଙ୍କରେ	। ଅହିଂସା ବ୍ରତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	॥	୭୭
	ପବନ ଅଗ୍ନି ଅର୍କ ଜଳ	। ବଚନ ଆତ୍ମା ମୁଁ କେବଳ	॥	୭୮
	ଯେତେକ ଶୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ପୁଣ	। ମୁଁ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଶୁଦ୍ଧ ଜାଣ	॥	୭୯
୨୪	ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗମଧ୍ୟେ ମୁହିଁ	। ଉଦ୍ଧବ ସମାଧି ବୋଲାଇ	॥	୮୦
	ବିଜୟକାମୀ ଯେତେ ଛନ୍ତି	। ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁହିଁ ନୀତି	॥	୮୧
	ବିବେକାଦି ନିପୁଣପଣ	। ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା ପୁଣ	॥	୮୨
	ଯେତେକ ଖ୍ୟାତିବାଦୀ[4] ନରେ	। ସନ୍ଦେହ ମୁଁ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	॥	୮୩
୨୫	ନାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ	। ଅଟଇ ଶତରୂପା ମୁହିଁ	॥	୮୪
	ନରଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ହେ ଉଦ୍ଧବ	। ମୁଁ ଅଟେ ମନୁ ସ୍ୱାୟଂଭୁବ	॥	୮୫
	ଯେତେ ଅଛନ୍ତି ମୁନିଗଣ	। ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ନାରାୟଣ	॥	୮୬
	ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀଙ୍କର	। ବୋଲାଇ ସନତକୁମାର	॥	୮୭
୨୬	ଧର୍ମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ପୁଣ	। ମୁଁ ଭୂତାଭୟଦାନ ଜାଣ	॥	୮୮
	ଅଭୟସ୍ଥାନମାନ ଯେହି	। ତନ୍ମଧ୍ୟେ ଅନ୍ତର୍ନିଷ୍ଠା ମୁହିଁ	॥	୮୯
	ଯେତେକ ଗୁପ୍ତକଥା ତହିଁ	। ମଉନ ପ୍ରିୟବାକ୍ୟ ମୁହିଁ	॥	୯୦
	ଯେତେକ ପତି-ପତ୍ନୀ ଛନ୍ତି	। ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ପ୍ରଜାପତି[5]	॥	୯୧
୨୭	ମୁଁ ଅପ୍ରମତ୍ତମାନଙ୍କର	। ମଧ୍ୟେ ଅଟଇ ସଂବତ୍ସର	॥	୯୨
	ଋତୁଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ବସନ୍ତ	। ନକ୍ଷତ୍ରମଧ୍ୟେ ଅଭିଜିତ[6]	॥	୯୩
	ମଧ୍ୟରେ ମାସମାନଙ୍କର	। ଅଟଇ ମୁହିଁ ମାର୍ଗଶିର	॥	୯୪
୨୮	ଯୁଗଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ସତ୍ୟ ମୁହିଁ	। କବିରେ ଶୁକ୍ର ମୁଁ ଅଟଇ	॥	୯୫

---

୧. ବେଦାର୍ଥନିଷ୍ଠ । ୨. କାର୍ତ୍ତିକେୟ । ୩. ତ୍ରିସଂଧ୍ୟ ବେଦପାଠ ।

୪. ଅଖ୍ୟାତି-ଅନ୍ୟଥାଖ୍ୟାତି-ଶୂନ୍ୟଖ୍ୟାତି-ଅସତ୍‌ଖ୍ୟାତି-ଅନିର୍ବଚନୀୟଖ୍ୟାତି ।

୫. ପ୍ରଜାପତିଙ୍କ ଦୁଇ ଦେହାର୍ଦ୍ଧଦ୍ୱାରା ପ୍ରଥମ ପତି-ପତ୍ନୀର ସୃଷ୍ଟ ।
''ଅର୍ଦ୍ଧୋ ହ ବା ଏଷ ଆତ୍ମନୋ ଯତ୍ ପତ୍ନୀ'' (ଶ୍ରୁତିଃ)

୬. ''ଅଭିଜିତ୍ ନାମ ନକ୍ଷତ୍ରମ୍ ଉପରିଷ୍ଟାଦ୍ ଆଷାଢାନାମ୍ ଅଧସ୍ତାଦ୍ ଶ୍ରୋଣାୟାଃ'' । (ଶ୍ରୁତିଃ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଧୀରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ପୁଣ । ଅସିତ ଦେବଳ ମୁଁ ଜାଣ ॥ ୯୬
ବେଦବିଭାଗକର୍ତ୍ତାଙ୍କର । ମଧ୍ୟେ ଦ୍ୱୈପାୟନ ଆବର ॥ ୯୭
୨୯ ଭଗବାନ[1]ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ । ମୁଁ ବାସୁଦେବଟି ଅଟଇ ॥ ୯୮
ମୁଁ ଭାଗବତମାନଙ୍କର । ମଧ୍ୟରେ ତୁହିଟି ଆବର ॥ ୯୯
କିଂପୁରୁଷରେ ହନୁମାନ । ବିଦ୍ୟାଧରରେ ସୁଦର୍ଶନ ॥ ୧୦୦
୩୦ ସୁନ୍ଦରଦ୍ରବ୍ୟେ ପଦ୍ମକୋଷ । ଦୂର୍ବାଜାତିଙ୍କ ମଧ୍ୟେ କୁଶ ॥ ୧୦୧
ମୁଁ ପଦ୍ମରାଗ ମଣିଙ୍କରେ । ମୁଁ ଗବ୍ୟ ଘୃତଟି ହବ୍ୟରେ ॥ ୧୦୨
୩୧ ଯେତେକ ଜନ ବ୍ୟବସାୟୀ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସଂପତ୍ତି ଅଟଇ ॥ ୧୦୩
ଛଳକପଟୀଙ୍କର ପୁଣ । ମୁଁ ଅଟେ ଦ୍ୟୂତ ଆଦି ପଣ ॥ ୧୦୪
କ୍ଷମାଶୀଳଙ୍କ କ୍ଷମା ମୁହିଁ । ସତ୍ତ୍ୱ ମୁଁ ସତ୍ତ୍ୱବନ୍ତରେ ହିଁ ॥ ୧୦୫
୩୨ ଯେତେକ ବଳବନ୍ତ ନର । ମୁଁ ଓଜ[2] ସହ[3] ତାହାଙ୍କର ॥ ୧୦୬
ମୁଁ ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ପୁଣ । ଭକତିକୃତ କର୍ମ ଜାଣ ॥ ୧୦୭
ନବ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ଭକ୍ତଙ୍କର । ମୁଁ ଅଟେ ଆଦିମୂର୍ତ୍ତି[4] ପର ॥ ୧୦୮
୩୩ ଗନ୍ଧର୍ବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେଇ । ମୁଁ ବିଶ୍ୱାବସୁଟି ଅଟଇ ॥ ୧୦୯
ଅପ୍‌ସରାମଧ୍ୟେ ପୂର୍ବଚିତ୍ତି । ଭୂମିରେ ଗନ୍ଧ ଅବିକୃତି ॥ ୧୧୦
ଭୂମିଧରଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ପୁଣ । ସ୍ଥିରତ୍ୱ ଅଟଇ ମୁଁ ଜାଣ ॥ ୧୧୧
୩୪ ସୂର୍ଯ୍ୟ-ଚନ୍ଦ୍ରମା-ଉଡୁଗଣ । ମଧ୍ୟରେ ମୁହିଁ ପ୍ରଭା ପୁଣ ॥ ୧୧୨
ପରମ [5]ରସ ମୁଁ ଜଳରେ । ମୁଁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ତେଜବନ୍ତଙ୍କରେ ॥ ୧୧୩
ଆବର ଆକାଶରେ ମୁହିଁ । ପରମ[6] ଶବଦ ଅଟଇ ॥ ୧୧୪
୩୫ ମୁଁ ବଳି ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ଜନରେ । ଅର୍ଜୁନ ବୀରମାନଙ୍କରେ ॥ ୧୧୫
ସକଳ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର । ମୁଁ ସ୍ଥିତି ଉତ୍‌ପତ୍ତି ସଂହାର ॥ ୧୧୬
୩୬ କର୍ମ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପାଞ୍ଚ ଯେହି । ପାଞ୍ଚ ତା' ବ୍ୟାପାର ଅଟଇ ॥ ୧୧୭
ଗମନ କଥନ ଆଦାନ । ଉତ୍‌ସର୍ଗ ଆନନ୍ଦ ମିଶିଣ ॥ ୧୧୮
ପାଞ୍ଚ ଜ୍ଞାନ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କର । ତଦ୍ରୂପ ପାଞ୍ଚୋଟି ବ୍ୟାପାର ॥ ୧୧୯
ଦର୍ଶନ ଶ୍ରବଣ ଆଘ୍ରାଣ । ସ୍ପର୍ଶନ ଆସ୍ୱାଦନ ପୁଣ ॥ ୧୨୦
ସର୍ବ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର । ମୁଁ ଶକ୍ତି ଅର୍ଥଗ୍ରହଣର ॥ ୧୨୧
୩୭ ପ୍ରକୃତି ମହତ୍‌ତତ୍ତ୍ୱ ଦୁଇ । ଅହଂକାରକୁ ଆଦି ହୋଇ ॥ ୧୨୨

---

୧. ଉତ୍‌ପତ୍ତିଂ ପ୍ରଳୟଂ ଚୈବ ଭୂତାନାମାଗତିଂ ଗତିମ୍ ।
ବେତ୍ତି ବିଦ୍ୟାମବିଦ୍ୟାଂ ଚ ସ ବାଚ୍ୟୋ ଭଗବାନିତି ॥ (ସ୍ୱାମୀ)

୨. ଓଜ = ଐନ୍ଦ୍ରିୟିକ ବଳ । ୩. ସହ = ମାନସିକ ବଳ ।

୪. ଆଦିମୂର୍ତ୍ତି = ବାସୁଦେବ । (ବାସୁଦେବ-ସଂକର୍ଷଣ-ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ-ଅନିରୁଦ୍ଧ-ନାରାୟଣ-ହୟଗ୍ରୀବ-ବରାହ-ନୃସିଂହ-ବ୍ରହ୍ମ ।)

୫. ମଧୁର । ୬. 'ପର' ନାମକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ପଞ୍ଚ ତନ୍ମାତ୍ର ଯେ ବିଖ୍ୟାତ	।	ଭୂମ୍ୟାଦି ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ	॥	୧୨୩
	ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ଏକାଦଶ	।	ଏ ରୂପେ ବିକାର ଷୋଡ଼ଶ	॥	୧୨୪
	ଆବର ପୁରୁଷ ମିଶାଇ	।	[୧]ପଞ୍ଚବିଂଶତି ତତ୍ତ୍ୱ ଯେହି	॥	୧୨୫
	ଯେ ସତ୍ତ୍ୱ ରଜ ତମୋ ଗୁଣ	।	ଯେ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ଅବା ପୁଣ	॥	୧୨୬
	ଏମାନଙ୍କର ଯେ ଗଣନ	।	ଲକ୍ଷଣବିଚାରେ ଯେ ଜ୍ଞାନ	॥	୧୨୭
	ତତ୍ତ୍ୱନିଶ୍ଚୟ ଯେ ଫଳ ହିଁ	।	ଏ ସର୍ବ ଜାଣ ମୁଁ ଅଟଇ	॥	୧୨୮
୩୮	ଜୀବ ଈଶ୍ୱର ଭାବ ଯେହି	।	ଯେ ଗୁଣ ଗୁଣୀ ଭାବ ଦୁଇ	॥	୧୨୯
	କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ କ୍ଷେତ୍ର ରୂପ ଆଦି	।	ଯେ ସର୍ବ ଭାବମାନ ସିଦ୍ଧି	॥	୧୩୦
	ଏ ସର୍ବ ମୋ ବିହୁନେ କେହି	।	ନାହାନ୍ତି, ଜାଣ ସର୍ବ ମୁହିଁ	॥	୧୩୧
୩୯	ଯେତେକ ଭୂମିରେଣୁମାନ	।	ବହୁତ କାଳେ ତା' ଗଣନ	॥	୧୩୨
	କଲେ କରିବି ଅବା ମୁହିଁ	।	ମୋର ବିଭୂତି ଛନ୍ତି ଯେହି	॥	୧୩୩
	ତାହାଙ୍କୁ ନ ପାରିବି ଗଣି	।	'କି ହେତୁ' ପଚାରିଲେ ପୁଣି	॥	୧୩୪
	ଶୁଣ କହୁଛି ତା' ବୁଝାଇ	।	ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କୋଟି କୋଟି ହୋଇ	॥	୧୩୫
	ଯାହା ମୁଁ ସର୍ଜନା କରଇ	।	ଯେଣୁ ତାହାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ନାହିଁ	॥	୧୩୬
	ତଦନ୍ତର୍ଗତ ଯେ ବିଭୂତି	।	ବିଶେଷଭାବେ ରହିଛନ୍ତି	॥	୧୩୭
	ତାହାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କି ରୂପରେ	।	ହୋଇ ପାରିବ ବା ନିର୍ଭରେ	॥	୧୩୮
୪୦	ପ୍ରଭାବ ସଂପତ୍ତି ସୌଭଗ[୨]	।	କୀର୍ତ୍ତି ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଲଜ୍ଜା ତ୍ୟାଗ	॥	୧୩୯
	ତିତିକ୍ଷା ଭାଗ୍ୟ ବଳ ଜ୍ଞାନ	।	ଯହିଁ ଯହିଁରେ ବିଦ୍ୟମାନ	॥	୧୪୦
	ସେ ସେହି ଜନଟି ଆବର	।	ଅଟଇ ବିଭୂତି ମୋହର	॥	୧୪୧
୪୧	ଏ ସର୍ବ ବିଭୂତିମାନଙ୍କୁ	।	ସଂକ୍ଷେପେ କହିଲି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	॥	୧୪୨
	ଏ ସର୍ବେ ମନର ବିକାର	।	ମୋ'ଠାରେ ଚିତ୍ତ-ଅବତାର	॥	୧୪୩
	ନିମିତ୍ତ କଳ୍ପିତ ଅଟଇ	।	ଅତି ଅଭିନିବେଶ ତହିଁ	॥	୧୪୪
	ନ କର, ଆକାଶ କୁସୁମ	।	ସମାନ କହି ଏ ବଚନ	॥	୧୪୫
୪୨	ମନ ବଚନ ପ୍ରାଣମାନ	।	ନିରତେ କର ସଂଯମନ	॥	୧୪୬
	ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ କରିଣ ସଂଯତ	।	ଆତ୍ମାକୁ ଆତ୍ମାରେ ସଂତତ	॥	୧୪୭
	ସଂଯତ କରି ଆଉ ବାରେ	।	ଜନ୍ମିବୁ ନାହିଁ ଏ ସଂସାରେ	॥	୧୪୮
୪୩	ଉଦ୍ଧବ ଯଉଁ ଯତିଜନ	।	ବୁଦ୍ଧିରେ ସ୍ୱମନ-ବଚନ	॥	୧୪୯
	କରି ନ ପାରେ ସଂଯମନ	।	ତାହାର ବ୍ରତ ତପ ଦାନ	॥	୧୫୦
	ନାଶ ହୁଅଇ ଅତିଶୟେ	।	ଅପକ୍ୱ ଘଟୁ ଜଳପ୍ରାୟେ	॥	୧୫୧

୧. ମୂଳପ୍ରକୃତିରବିକୃତିର୍ମହଦାଦ୍ୟାଃ ପ୍ରକୃତିବିକୃତୟଃ ସପ୍ତ ।
ଷୋଡ଼ଶକସ୍ତୁ ବିକାରୋ ନ ପ୍ରକୃତିର୍ନ ବିକୃତିଃ ପୁରୁଷଃ ॥ (ସାଂଖ୍ୟକାରିକା)

୨. ମନ ଓ ନୟନର ଆହ୍ଲାଦକତ୍ୱ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୪	ସେ ହେତୁ ମୋର ଭକ୍ତଜନ	ମନ ବଚନ ପ୍ରାଣମାନ	॥	୧୫୨
	ମୋ' ଭକ୍ତିସଂଯୁତ ବୁଦ୍ଧିରେ	ସଂଯତ କରିବ ସଂସାରେ	॥	୧୫୩
	ତେବେ ସେ କୃତକୃତ୍ୟ ହେବ	ଏକଥା ଶୁଣ ହେ ଉଦ୍ଧବ	॥	୧୫୪
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣନଳିନ	ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଣ ଅନୁଦିନ	॥	୧୫୫
	ସୁଜନମାନଙ୍କର ହିତେ	ଶ୍ରୀଏକାଦଶ ଭାଗବତେ	॥	୧୫୬
	ଭଣଇ ବିପ୍ର ଦୀନବନ୍ଧୁ	ଏଣେ ତରିବ ଭବସିନ୍ଧୁ	॥	୧୫୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ମହାବିଭୂତିର୍ନାମ ଷୋଡ଼ଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ସପ୍ତଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତତଃ ସପ୍ତଦଶେ ପୃଷ୍ଟେ ସ୍ୱଧର୍ମେ ଭକ୍ତିଲକ୍ଷଣେ ।
ହଂସୋକ୍ତଂ ଧର୍ମମନ୍ୱାହ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଗୃହସ୍ଥୟୋଃ ॥ ୧

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୧	ଉଦ୍ଧବ କହନ୍ତି ଏମନ୍ତ	ପୂର୍ବରୁ ତୁମ୍ଭେ ହେ ଅଚ୍ୟୁତ	॥	୧
	ବର୍ଣ୍ଣ-ଆଶ୍ରମ ଆଚାରରେ	ନିତ୍ୟେ ସଂଯୁତ ଯେଉଁ ନରେ	॥	୨
	ଯେ ଅବା ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମହୀନ	ଅଟନ୍ତି ସାଧାରଣ ଜନ	॥	୩
	ସଭିଙ୍କ ସ୍ୱଭକ୍ତିଲକ୍ଷଣ	ଧର୍ମ କରିଛ ନିରୂପଣ	॥	୪
୨	ଆପଣା ଧର୍ମରେ ଯେମନ୍ତେ	ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ କରୁଥାନ୍ତେ	॥	୫
	ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ତୁମ୍ଭଠାରେ	ଭକତି ହୁଅଇ ବିଧିରେ	॥	୬
	ହେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ! ତାହା ମୋତେ	ଯୋଗ୍ୟ ତୁ କହିବା ନିମିତ୍ତେ	॥	୭
୩ |	ହେ ମହାବାହୁ କଳ୍ପାଦିରେ	ହେ ପ୍ରଭୁ ସେ ହଂସରୂପରେ	॥	୮
୪ |	ପରମ ସୁଖରୂପ ଯେହି	ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଧର୍ମ କହିଲ ହିଁ	॥	୯
	ଆହେ ମାଧବ ଦୀର୍ଘକାଳେ	ସେ ଧର୍ମ ଏବେ ମହୀତଳେ	॥	୧୦
	ହେ କୃଷ୍ଣ ଅମିତ୍ରକର୍ଶନ[୧]	ପୂର୍ବରୁ ହେଲେହେଁ ଶିକ୍ଷଣ	॥	୧୧
	ରହିବ ନାହିଁଟି ପ୍ରାୟେଣ	କାଳବ୍ୟବଧାନ କାରଣ	॥	୧୨
୫	ବେଦ ଆଦିଏ ସ୍ୱମୂର୍ତ୍ତିରେ	ଥିଲେହେଁ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସଭାରେ	॥	୧୩
	ଧର୍ମର ବକ୍ତା କର୍ତ୍ତା ହୋଇ	ରକ୍ଷକ ହୋଇଣ ବା କେହି	॥	୧୪
	ନାହାନ୍ତି ତୁମ୍ଭର ବିହୁନେ	ଆହେ ଅଚ୍ୟୁତ ଏ ଭୁବନେ	॥	୧୫
୬	ଧର୍ମର ତୁମ୍ଭ ବିନୁ କେହି	ରକ୍ଷକ କର୍ତ୍ତା ବକ୍ତା ନାହିଁ	॥	୧୬
	ହେ ମଧୁରିପୁ ବସୁନ୍ଧରୀ	ତୁମ୍ଭେ ଚଳନ୍ତେ ଛାଡ଼ି କରି	॥	୧୭

୧. ଅମିତ୍ରକର୍ଶନ = ଶତ୍ରୁମର୍ଦ୍ଦନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଧର୍ମବିନାଶେ ଆହେ ଦେବ	।	କେ ଆଉ ଧର୍ମକୁ କହିବ	।।	୧୮
୭	ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତ ଧର୍ମ ଜାଣ	।	ଯେ ତୁମ୍ଭ ଭକ୍ତିର ଲକ୍ଷଣ	।।	୧୯
	ସେ ନିଜ ଧର୍ମକୁ ଜଗତେ	।	ଯେ ଆଚରିବେ ଯଉଁ ମତେ	।।	୨୦
	ହେ ପ୍ରଭୁ ତା' ସେହି ରୂପରେ	।	ବର୍ଣ୍ଣିମା ହେଉ ମୋ' ଆଗରେ	।।	୨୧

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ

୮	କହନ୍ତି ଶୁକ ମୁନିବର	।	ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ଦଣ୍ଡଧର	।।	୨୨
	ସ୍ୱଭୃତ୍ୟଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେ ଉଦ୍ଧବ	।	ପୁଚ୍ଛନ୍ତେ ଏ ରୂପେଣ ସର୍ବ	।।	୨୩
	ସେ ଭଗବାନ ଅତି ପ୍ରୀତେ	।	ପ୍ରାଣିଙ୍କ ମଙ୍ଗଳନିମନ୍ତେ	।।	୨୪
	ସେ ସନାତନ ଧର୍ମଙ୍କୁ ହିଁ	।	କହିଲେ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ ତହିଁ	।।	୨୫

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୯	କହନ୍ତି ରୁକ୍ମିଣୀର ଧବ	।	ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣ ହେ ଉଦ୍ଧବ	।।	୨୬
	ବର୍ଣ୍ଣ-ଆଶ୍ରମ-ଆଚାରରେ	।	ଯୁକ୍ତ ଅଟନ୍ତି ଯେତେ ନରେ	।।	୨୭
	ଯେ କରେ ତାଙ୍କ ମଙ୍ଗଳକୁ	।	ମୋ' ଠାରୁ ଶୁଣ ସେ ଧର୍ମକୁ	।।	୨୮
୧୦	ସତ୍ୟଯୁଗରେ କଳ୍ପାଦିରେ	।	ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଠାରେ	।।	୨୯
	ବର୍ଣ୍ଣେକ ହୋଇଲା ସମ୍ଭୂତ	।	ହଂସ ନାମରେ ସେ ବିଖ୍ୟାତ	।।	୩୦
	ଜନ୍ମମାତ୍ରକେ ଯହିଁ ଜନ	।	କଲେ ସମସ୍ତ କୃତ୍ୟମାନ	।।	୩୧
	ଏଣୁ ପଣ୍ଡିତମାନେ ବେଗ	।	ତାକୁ ବୋଇଲେ କୃତଯୁଗ	।।	୩୨
୧୧	ବେଦ ପ୍ରଣବସ୍ୱରୂପରେ	।	ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇଲା ପ୍ରଥମରେ	।।	୩୩
	ମୁଁ ଧର୍ମ ବୃଷରୂପ ଧରି	।	ରହିଲି ହୋଇ ପାଦ ଚାରି[1]	।।	୩୪
	ପ୍ରାଣୀଏ ପାପକୁ ଛାଡ଼ିଣ	।	ମୁଁ ହଂସ ଶୁଦ୍ଧରୂପୀ ପୁଣ	।।	୩୫
	ମୋତେ କରନ୍ତି ତହିଁ ଧ୍ୟାନ	।	ତପେ ନିଯୁକ୍ତ କରି ମନ	।।	୩୬
୧୨	ତ୍ରେତାଯୁଗରେ ହେ ଉଦ୍ଧବ	।	ମୋ ପ୍ରାଣୁଁ ତ୍ରିବେଦ ସଂଭବ	।।	୩୭
	ତ୍ରିବେଦ ସକାଶରୁ ପୁଣ	।	ମୁଁ ହେଲି ଯଜ୍ଞରୂପ ଜାଣ	।।	୩୮
	ହୋତା-ଅଧ୍ୱର୍ଯ୍ୟୁ-ଉଦ୍‌ଗାୟକ	।	କର୍ମଭେଦୁଁ ତ୍ରିରୂପ ଏକ[2]	।।	୩୯
୧୩	ମୁଖରୁ ବିପ୍ର ହେଲା ଜାତ	।	ବାହୁରୁ କ୍ଷତ୍ରିୟ ସଂଭୂତ	।।	୪୦
	ଊରୁରୁ ବୈଶ୍ୟ ଜାତ ହେଲା	।	ପାଦରୁ ଶୂଦ୍ର ଜନମିଲା	।।	୪୧
	ଏ ଚାରି ବିରାଟରୁ ଜାତ	।	ସ୍ୱଧର୍ମଲକ୍ଷଣେ ଲକ୍ଷିତ	।।	୪୨
୧୪	ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମ ଜଘନରୁ	।	ସେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ହୃଦୟରୁ	।।	୪୩
	ବକ୍ଷସ୍ଥଳରୁ ବନବାସ	।	ଜନ୍ମିଲା ମସ୍ତକୁଁ ସନ୍ନ୍ୟାସ	।।	୪୪
୧୫	ବର୍ଣ୍ଣ-ଆଶ୍ରମମାନଙ୍କର	।	ପ୍ରକୃତିମାନ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର	।।	୪୫
	ଜନ୍ମସ୍ଥାନକୁ ଅନୁଗତ	।	ନୀଚସ୍ଥାନରୁ ନୀଚ ଜାତ	।।	୪୬

---

୧. ତପ, ଶୌଚ, ଦୟା ଓ ସତ୍ୟ । ୨. ''ଯଜ୍ଞୋ ବୈ ବିଷ୍ଣୁଃ'' ଇତି ଶ୍ରୁତିଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଉତ୍ତମ ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନରେ	।	ଜାତ ହୁଅଇ ସେ ରୂପରେ	।।	୪୭
୧୬	ତପ ସଂତୋଷ ଶୌଚ ଶମ	।	କ୍ଷାନ୍ତି ଆର୍ଜବ ସତ୍ୟ ଦମ	।।	୪୮
	ଦୟା ସହିତେ ମୋର ଭକ୍ତି	।	ଏତେକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପ୍ରକୃତି	।।	୪୯
୧୭	ଧଇର୍ଯ୍ୟ ବଳ ତେଜ ଶୌର୍ଯ୍ୟ	।	ତିତିକ୍ଷା ଉଦ୍ୟମ ଔଦାର୍ଯ୍ୟ	।।	୫୦
	ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ସୁସ୍ଥିର	।	ଏତେ ପ୍ରକୃତି କ୍ଷତ୍ରିୟର	।।	୫୧
୧୮	ଆସ୍ତିକ୍ୟ ଦାନନିଷ୍ଠା ଆନ	।	ଅଦମ୍ଭ ବ୍ରାହ୍ମଣସେବନ	।।	୫୨
	ଅର୍ଥ-ଅର୍ଜନେ ଅତୃପ୍ତି	।	ଏତେକ ବୈଶ୍ୟର ପ୍ରକୃତି	।।	୫୩
୧୯	ବ୍ରାହ୍ମଣ-ଗାଇ-ଦେବତାକୁ	।	ସେବିବ ଛାଡ଼ିଣ ମାୟାକୁ	।।	୫୪
	ତହୁଁ ପାଇଣ ତୋଷ ହେବ	।	ଏତେକ ଶୂଦ୍ରର ସ୍ୱଭାବ	।।	୫୫
୨୦	ଅଶୌଚ ମିଥ୍ୟା ଚୌରପଣ	।	ନାସ୍ତିକ୍ୟ କଳି ନିଷ୍କାରଣ	।।	୫୬
	କାମ କ୍ରୋଧାଦି ତୃଷ୍ଣାଭାବ	।	ଏ ଚାଣ୍ଡାଳାଦିଙ୍କ ସ୍ୱଭାବ	।।	୫୭
୨୧	ଛାଡ଼ିବ ହିଂସା ଚୌରଭାବ	।	ଅକାମ ଅକ୍ରୋଧ ଅଲୋଭ	।।	୫୮
	ସମସ୍ତ ଭୂତେ ପ୍ରିୟପଣ	।	ହିତନିମିତ୍ତେ ଆଚରଣ	।।	୫୯
	ସତ୍ୟକଥନ ଏହି ଧର୍ମ	।	ସକଳ ବର୍ଣ୍ଣମଧ୍ୟେ ସମ	।।	୬୦
୨୨	ଗର୍ଭାଧାନାଦି ସଂସ୍କାରରେ	।	ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ରମରେ କ୍ରମରେ	।।	୬୧
	ବ୍ରତାଖ୍ୟ ଜନ୍ମକୁ ଲଭିଣ	।	ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଡାକନ୍ତେ ତତ୍‌କ୍ଷଣ	।।	୬୨
	ସେ ଗୁରୁଙ୍କର ଗୃହେ ରହି	।	ବେଦ ପଢ଼ିବ କ୍ଲେଶ ସହି	।।	୬୩
୨୩	ଦଣ୍ଡ ଅଜିନ ସୁମେଖଳା	।	ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ଅକ୍ଷମାଳା	।।	୬୪
	କୁଶ କମଣ୍ଡଳୁ ଧରିଣ	।	ଦନ୍ତ ବସନ ନ ଧୋଇଣ	।।	୬୫
	ନ ବସି ରଙ୍ଗ ଆସନରେ	।	ଜଟା ଧରିଣ ମସ୍ତକରେ	।।	୬୬
୨୪	ସ୍ନାନ-ଭୋଜନ-ହୋମବେଳେ	।	ମୂତ୍ର-ପୁରୀଷତ୍ୟାଗକାଳେ	।।	୬୭
	ଜପବେଳରେ ହେଁ ବଚନ	।	ନ କହି ହୋଇବ ମଉନ	।।	୬୮
	କକ୍ଷ-ଉପସ୍ଥଲୋମମାନ	।	ନ ଛିଣ୍ଡାଇବ ନଖ ଆନ	।।	୬୯
୨୫	ନ ତେଜି କଦାଚିତେ ରେତ	।	ସ୍ୱୟେଂ ଧରିବ ବ୍ରହ୍ମବ୍ରତ	।।	୭୦
	ଦଇବେ ହୋଇଲେ ସ୍ଖଳନ	।	ଜଳରେ କରିଣ ସ୍ନାହାନ	।।	୭୧
	ପ୍ରାଣକୁ [୧]ଆୟାମ କରିବ	।	ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରକୁ ଜପିବ	।।	୭୨
୨୬	ଧେନୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୁତାଶନ	।	ସ୍ୱଗୁରୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ତପନ	।।	୭୩
	ଦେବତା ବୃଦ୍ଧଜନଙ୍କୁ ହିଁ	।	ସେବା କରିବ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ	।।	୭୪
	ଦୁଇ ସଂଧ୍ୟାରେ [୨]ଯତ ହୋଇ	।	ଜପିବ ବଚନ ନ କହି	।।	୭୫
୨୭	ମୁହିଁଟି ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଜାଣିବ	।	କେଭେଁ ଅବଜ୍ଞା ନ କରିବ	।।	୭୬
	ସର୍ବଦେବତାରୂପ ଯେଣୁ	।	ଗୁରୁ ଅଟନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ତେଣୁ	।।	୭୭
	ମନୁଷ୍ୟବୁଦ୍ଧି ନ କରିବ	।	କେବେହେଁ ଦୋଷ ନ ଦେଖିବ	।।	୭୮

୧. ବିସ୍ତାର ।　　　୨. ସଂଯତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୮	ସାୟଂ ପ୍ରାତରେ ପ୍ରତିଦିନ ।	ଗୁରୁଙ୍କୁ କରି ଉପାସନ	॥	୭୯
	ଭିକ୍ଷାମାନଙ୍କୁ ମାଗି ଆଣି ।	ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦେବ ତାହା ପୁଣି	॥	୮୦
	ସେ ଆଜ୍ଞା ଦେବେ ତହୁଁ ଯାହା ।	ଭୁଞ୍ଜିବ ଯତ ହୋଇ ତାହା	॥	୮୧
୨୯	ନୀଚପରାଏ ପ୍ରତିଦିନ ।	ଗୁରୁଙ୍କୁ କରି ସେବାମାନ	॥	୮୨
	ଗୁରୁ ହିଁ ଯାଆନ୍ତେ ଆଗରେ ।	ଗମନ କରିବ ପଛରେ	॥	୮୩
	ନିଦ୍ରିତ ଥାନ୍ତେ ଗୁରୁଦେବ ।	ପାଖେ ସତର୍କେ ଶୋଇଥିବ	॥	୮୪
	ବିଶ୍ରାମ କରନ୍ତେ ସେ ପୁଣ ।	ତାହାଙ୍କ ପାଦସଂବାହନ	॥	୮୫
	ଆଦିରେ ସମୀପେ ରହିବ ।	ଆସୀନ ହୋନ୍ତେ ଗୁରୁଦେବ	॥	୮୬
	ଅଞ୍ଜଳି ବନ୍ଧନ କରିଣ ।	ନିୟୋଗପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ ପୁଣ	॥	୮୭
	ଅନତିଦୂରେ ଅବସ୍ଥାନ ।	କରିବ ହୋଇ ସାବଧାନ	॥	୮୮
୩୦	ଏରୂପେ କରି ଆଚରଣ ।	ଗୁରୁଙ୍କ ଗୃହରେ ରହିଣ	॥	୮୯
	ସମସ୍ତ ଭୋଗ କରି ତ୍ୟକ୍ତ ।	ଯାବତ ବିଦ୍ୟା ସମାପତ	॥	୯୦
	ତାବତ କାଳ ବ୍ରତ ପୁଣ ।	ଧରିବ ସମଗ୍ର କରିଣ	॥	୯୧
୩୧	ଯେବେ ସେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଜନ ।	ବ୍ରହ୍ମଲୋକକୁ ଯିବା ମନ	॥	୯୨
	କରିବ ତେବେ ସ୍ୱଦେହକୁ ।	ବେଗେ ସମର୍ପିବ ଗୁରୁଙ୍କୁ	॥	୯୩
	ଅଧିକ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ ବିଚାରି ।	ବୃହଦ୍‌ବ୍ରତକୁ ଥିବ ଧରି	॥	୯୪
୩୨	ଅଗ୍ନିରେ ଗୁରୁରେ ଆତ୍ମାରେ ।	ମୁଁ ଅଛି ସମସ୍ତ ଭୂତରେ	॥	୯୫
	ମୋତେ କରିବ ଉପାସନ ।	ବୁଦ୍ଧିକୁ ନ କରିଣ ଭିନ୍ନ	॥	୯୬
	ତା' ବ୍ରହ୍ମତେଜ ବଳୀୟାର ।	ନିଷ୍ପାପ ନିଜ କଳେବର	॥	୯୭
୩୩	ନାରୀଙ୍କ ଈକ୍ଷଣ ସ୍ପରଶ ।	ସଂଳାପ ହାସ ପରିହାସ	॥	୯୮
	ଇତ୍ୟାଦି ଛାଡ଼ିଣ ଦୁରିତେ ।	ସ୍ତିରୀସହିତ ପ୍ରାଣୀ ଯେତେ	॥	୯୯
	ତାଙ୍କୁ ନ ଚାହିଁ ଦୂର କରି ।	ଗୃହେ ନ ଥିବ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ	॥	୧୦୦
୩୪	ସୁଶୌଚ ସ୍ନାନ ଆଚମନ ।	ସଂଧ୍ୟାବନ୍ଦନ ମୋ' ଅର୍ଚ୍ଚନ	॥	୧୦୧
	ତୀର୍ଥଙ୍କୁ କରିବ ସେବନ ।	ନିତ୍ୟେ କରିବ ଜପ ଆନ	॥	୧୦୨
	ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶ ନ କରିବ ।	ଅସମ୍ଭାଷ୍ୟକୁ ନ ଭାଷିବ	॥	୧୦୩
	ଅଭକ୍ଷ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ହିଁ ପୁଣ ।	କରିବ ନାହିଁଟି ଭକ୍ଷଣ	॥	୧୦୪
୩୫	ମନରେ ବାଣୀରେ କାୟରେ ।	ସଂଯତ ହେବ ନିରନ୍ତରେ	॥	୧୦୫
	ସମସ୍ତ ଭୂତରେ ମୋ' ଭାବ ।	ନିତ୍ୟେ କରିବ ହେ ଉଦ୍ଧବ	॥	୧୦୬
	ଏହି ନିୟମଟି ସଂସାରେ ।	ପ୍ରଯୁକ୍ତ ସର୍ବ ଆଶ୍ରମରେ	॥	୧୦୭
୩୬	ଏରୂପେ ଧରି ବୃହଦ୍‌ବ୍ରତ ।	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅନଳ ଯେମନ୍ତ	॥	୧୦୮
	ତେଜେ ଦିଶନ୍ତେ ସେ ରୂପରେ ।	ମୋ ଭକ୍ତ ତୀବ୍ର ତପସ୍ୟାରେ	॥	୧୦୯
	କାମନା କିଛି ନ କରଇ ।	କର୍ମବାସନା ବିନାଶଇ	॥	୧୧୦

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୭	ଯଥାବିଧିରେ ସେ ଆଗମ[୧]	ବିଚାର କରି ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମ	॥	୧୧୧
	ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମେ ଏଥୁ ଅନ୍ତେ	ପ୍ରବେଶ ହେବାକୁ ବାଞ୍ଛନ୍ତେ	॥	୧୧୨
	ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣାକୁ ଦେଇ	ଗୁରୁଙ୍କ ଅନୁମତି ପାଇ	॥	୧୧୩
	ସ୍ନାନ କରିବ ବିଧିମତେ	ଅଭ୍ୟଙ୍ଗ[୨] ଆଦି ଆଚରନ୍ତେ	॥	୧୧୪
	ଏ ସମାବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରକାର	ବିହିତ ଉପକୁର୍ବାଣର[୩]	॥	୧୧୫
୩୮	ଯଦି ସେ ସକାମ ହୁଅଇ	ଗୃହରେ ପ୍ରବେଶ କରଇ	॥	୧୧୬
	ଅନ୍ତଃକରଣଶୁଦ୍ଧି ଆଦି	କାମନା କରଇ ସେ ଯଦି	॥	୧୧୭
	ତେବେ ସେ ବନେ ପ୍ରବେଶଇ	ଶୁଦ୍ଧାନ୍ତଃକରଣ ସେ ହୋଇ	॥	୧୧୮
	ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇଥାଇ	ତେବେ ସେ ପ୍ରବ୍ରଜ୍ୟା କରଇ	॥	୧୧୯
	ଅଥବା ଆଶ୍ରମୁଁ ଆଶ୍ରମ	ଗମନ କରେ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମ	॥	୧୨୦
	ଯେ ଅନାଶ୍ରମୀ ଜନ ପୁଣ	ପ୍ରତିଲୋମକୁ ଆଚରଣ	॥	୧୨୧
	କରିବ ନାହିଁ କଦାଚିତ	ଯଦି ନୁହଇ ମୋ ଭକତ	॥	୧୨୨
	ଯେଣୁ ମୋହର ଭକ୍ତପାଇଁ	ଆଶ୍ରମନିୟମ ନ ଥାଇ	॥	୧୨୩
୩୯	କୁଳେ ଲକ୍ଷଣେ ଅନିନ୍ଦିତ	ଆପଣା ସଦୃଶ ଅତ୍ୟନ୍ତ	॥	୧୨୪
	ଏମନ୍ତ କନ୍ୟା ବିଭା ହେବ	ଯେବେ ସେ ଗୃହକୁ ବାଞ୍ଛିବ	॥	୧୨୫
	ସକାମ ହୋଇଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ	ଅନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣରୁ ହେଲେ ପୁଣ	॥	୧୨୬
	ସବର୍ଣ୍ଣା ଭାର୍ଯ୍ୟା ଅନନ୍ତର	ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ କରିବ ସ୍ୱୀକାର	॥	୧୨୭
	ଯେହୁ ବୟସେ ସାନ ହେବ	[୪]ବର୍ଣ୍ଣକ୍ରମରେ ହେ ଉଦ୍ଧବ	॥	୧୨୮
୪୦	ଯଜନ ଅଧ୍ୟୟନ ଦାନ	ସର୍ବ ଦ୍ୱିଜଙ୍କର ସମାନ	॥	୧୨୯
	ଯାଜନ ଅଧ୍ୟାପନ ଦୁଇ	ପ୍ରତିଗ୍ରହଣକୁ ମିଶାଇ	॥	୧୩୦
	ଏ ତିନି ବ୍ରାହ୍ମଣର ବୃତ୍ତି	ଅନ୍ୟେ ଅନଧିକାରୀ ଏଥି	॥	୧୩୧
୪୧	ତପସ୍ୟା-ତେଜ-ଯଶକୁ ହିଁ	ପ୍ରତିଗ୍ରହଟି ବିନାଶଇ	॥	୧୩୨
	ଏମନ୍ତ ମଣିବ ସେ ଯେବେ	ଯାଜନେ ଅଧ୍ୟାପନେ ତେବେ	॥	୧୩୩
	ଜୀଇବ ପୁଣି ଏ ଦୁଇରେ	ଦୋଷକୁ[୫] ଦେଖିଲେ ଦୃଷ୍ଟିରେ	॥	୧୩୪
	[୬]ସ୍ୱାମି-ତ୍ୟକତ [୭]ମାର୍ଗଧାନ	ଆଣି ବା ରଖିବ ଜୀବନ	॥	୧୩୫
୪୨	କେବେହେଁ ବ୍ରାହ୍ମଣଦେହ ହିଁ	କ୍ଷୁଦ୍ରକାମକୁ ନ ଯୋଗାଇ	॥	୧୩୬
	ସାରା ଜୀବନ ଏହିଠାଇଁ	କୃଚ୍ଛ୍ରସାଧନା ତପ ପାଇଁ	॥	୧୩୭
	ଦେହାନ୍ତେ ପରଲୋକରେ ହିଁ	ଯୋଗ୍ୟ ଅନନ୍ତ ସୁଖପାଇଁ	॥	୧୩୮

---

୧. ବେଦାର୍ଥ । ୨. ଅଭ୍ୟଙ୍ଗ = ତେଲ ଲଗାଇବା ।
୩. ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ପ୍ରବେଶକାମୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀକୁ 'ଉପକୁର୍ବାଣ' କୁହାଯାଏ ।
୪. ତିସ୍ରୋ ବର୍ଣ୍ଣାନୁପୂର୍ବ୍ୟେଣ ଦ୍ୱେ ତଥୈକା ଯଥାକ୍ରମମ୍ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣକ୍ଷତ୍ରିୟବିଶାଂ ଭାର୍ଯ୍ୟାଃ ସ୍ୱାଃ ଶୂଦ୍ରଜନ୍ମନଃ ॥ (ସ୍ମୃତି)
୫. କାର୍ପଣ୍ୟ ଆଦି ଦୋଷକୁ । ୬. କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୱାମୀଦ୍ୱାରା ପରିତ୍ୟକ୍ତ । ୭. ବାଟରେ ପଡ଼ିଥିବା ଧନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୩	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶିଳୋଞ୍ଛ[୧] ବୃତ୍ତିରେ	ସଂତୋଷ ଲଭିଣ ଚିତ୍ତରେ	॥	୧୩୯
	[୨]ବିରଜ ମହାଧର୍ମ ପୁଣ	ସେବନ୍ତେ ଉତ୍ତମ କରିଣ	॥	୧୪୦
	ଆତ୍ମା ସମର୍ପି ମୋହ ଠାରେ	ଗୃହରେ ଥିଲେ ହେଁ ନିତ୍ୟରେ	॥	୧୪୧
	ଅତି ଆସକ୍ତ ତହିଁ ନୋହି	ମୋକ୍ଷାଧିକାରୀ ସେ ହୁଅଇ	॥	୧୪୨
୪୪	ଯେ ମୋତେ ପଶିଛି ଶରଣ	ଶୀର୍ଣ୍ଣ ହୁଅନ୍ତେ ଅନୁକ୍ଷଣ	॥	୧୪୩
	ଏମନ୍ତ ବିପ୍ରକୁ ଯେ ନିତି	ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୋଷୁଁ ଉଦ୍ଧାରନ୍ତି	॥	୧୪୪
	ବିପତ୍ତିମାନଙ୍କରୁ ମୁହିଁ	ତାହାଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ରେ ଉଦ୍ଧାରଇ	॥	୧୪୫
	ନାବ ଯେସନେ ସଂସାରରେ	ସମୁଦ୍ରଜଳୁଁ ପାରି କରେ	॥	୧୪୬
୪୫	ସଙ୍କଟସକାଶୁଁ ଯେସନ	ପିତା ଉଦ୍ଧାରଇ ସନ୍ତାନ	॥	୧୪୭
	ତେସନ ବିପତ୍ତିରୁ ରାଜା	ଉଦ୍ଧାରିବ ସକଳ ପ୍ରଜା	॥	୧୪୮
	ଧୀର ହୋଇଣ ଅନୁକ୍ଷଣ	ଆତ୍ମାକୁ ଉଦ୍ଧରେ ଆପଣ	॥	୧୪୯
	ଯେସନେ ଗଜପତି ଯାଇ	ଗଜମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାରଇ	॥	୧୫୦
୪୬	ଏହିପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟାମାନ	କରଇ ଯେବଣ ରାଜନ	॥	୧୫୧
	ସୂର୍ଯ୍ୟସମାନ ଦୀପ୍ତିମନ୍ତ	ବିମାନେ ବସିଣ ତ୍ୱରିତ	॥	୧୫୨
	ଏ ଲୋକେ ସର୍ବ ଅଶୁଭକୁ	ଛାଡ଼ିଣ ଗମଇ ସ୍ୱର୍ଗକୁ	॥	୧୫୩
	ତହିଁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସହିତରେ	କ୍ରୀଡ଼ା କରଇ ହରଷରେ	॥	୧୫୪
୪୭	ଶୀର୍ଣ୍ଣ ହୁଅନ୍ତେ ବିପ୍ରବର	ବୃତ୍ତିକି କରିବ ବୈଶ୍ୟର	॥	୧୫୫
	ବିକ୍ରୟଯୋଗ୍ୟ[୩] ଦ୍ରବ୍ୟଙ୍କରେ	ବିପତ୍ତି ତରିବ ନିର୍ଭରେ	॥	୧୫୬
	ତହିଁ ବିପନ୍ନ ଯେବେ ହେବ	[୪]କ୍ଷତ୍ରିୟବୃତ୍ତି ବା କରିବ	॥	୧୫୭
	ନୀଚସେବା ଯେ ଶ୍ୱାନବୃତ୍ତି	ତହିଁରେ କେବେହେଁ ନ ବର୍ତ୍ତି	॥	୧୫୮
୪୮	କ୍ଷତ୍ରିୟ କରି ବୈଶ୍ୟବୃତ୍ତି	ଜୀଇବ ଲଭିଲେ ବିପତ୍ତି	॥	୧୫୯
	ବର୍ତ୍ତିବ ଅବା ମୃଗୟାରେ	ଅଥବା ବ୍ରାହ୍ମଣରୂପରେ[୫]	॥	୧୬୦
	ନୀଚସେବାରେ କେଉଁମତେ	ବର୍ତ୍ତିବ ନାହିଁ କଦାଚିତେ	॥	୧୬୧
୪୯	ବୈଶ୍ୟ ଲଭିଲେ ବିପତ୍ତିକି	ଭଜିବ ଶୂଦ୍ରର ବୃତ୍ତିକି	॥	୧୬୨
	ଶୂଦ୍ର ହିଁ ଲଭିଲେ ବିପତ୍ତି	କରିବ ନୀଚ କଟବୃତ୍ତି[୬]	॥	୧୬୩

୧ ଶିଳୋଞ୍ଛ = ସ୍ୱାମିତ୍ୟକ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରପତିତ ଧାନ୍ୟାଦିକୁ 'ଶିଳ' କୁହାଯାଏ, ବିପଣ୍ୟାଦି ପତିତ ଧାନ୍ୟାଦିକୁ 'ଉଞ୍ଛ' କୁହାଯାଏ ।

୨. ବିରଜ = ନିଷ୍କାମ; ମହାଧର୍ମ = ଆତିଥ୍ୟାଦି ।

୩. ସୁରା ଲବଣ ଆଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ।

୪. ଯଦ୍ୟପି "ଗୌତମୋଽନନ୍ତରାଂ ପାପୀୟସୀଂ ବୃତ୍ତିମାତିଷ୍ଠେତ୍" ଏହି ସ୍ମୃତି ଅନୁସାରେ ଗୌତମ ପଣ୍ୟବିକ୍ରୟ ଠାରୁ ଖଡ୍‌ଗଧାରଣକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୃତ୍ତି ମନେ କରନ୍ତି । ତଥାପି ହିଂସାଦୃଷ୍ଟିରୁ ଖଡ୍‌ଗଧାରଣ ଠାରୁ ପଣ୍ୟବିକ୍ରୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ଭଗବାନଙ୍କର ମତ ।

୫. ଅଧ୍ୟାପନାଦି ଦ୍ୱାରା ।   ୬. ତମକାମ (କୁଲା ଟୋକେଇ ଆଦି ବୁଣିବା) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କଷ୍ଟରୁ ଯେବେ ମୁକ୍ତ ହେବ ।	ଉତ୍ତମ ବୃତ୍ତିକି କରିବ	॥ ୧୬୪
୫୦	ବେଦ ଅଧ୍ୟୟନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ।	ଋଷିଙ୍କି କରିବ ତୋଷଣ	॥ ୧୬୫
	ସ୍ୱଧାରେ ତୋଷିବ ପିତୃଙ୍କୁ ।	ସ୍ୱାହାରେ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ	॥ ୧୬୬
	ବଳିରେ ସେ ଭୂତମାନଙ୍କୁ ।	ଅନ୍ନଜଳରେ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ	॥ ୧୬୭
	ଯଥାଶକତି ଏ ରୂପରେ ।	ପୂଜିବ ପ୍ରତିଦିବସରେ	॥ ୧୬୮
	ଈଶ୍ୱରଦୃଷ୍ଟି ତାଙ୍କ ଠାରେ ।	କରିବ ମୋ' ରୂପ ବିଚାରେ	॥ ୧୬୯
୫୧	ବିନା ଉଦ୍ୟମେ ସ୍ୱବୃତ୍ତିରେ ।	ଅର୍ଜିତ ବିଶୁଦ୍ଧ ଧନରେ	॥ ୧୭୦
	ପୀଡ଼ା ନ ଦେଇ ସ୍ୱଲୋକଙ୍କୁ ।	ନ୍ୟାୟରେ କରିବ ଯଜ୍ଞଙ୍କୁ	॥ ୧୭୧
୫୨	ନିଜ କୁଟୁମ୍ବେ ପ୍ରତିଦିନ ।	ଆସକ୍ତ ନୋହେ ଜ୍ଞାନୀ ଜନ	॥ ୧୭୨
	କୁଟୁମ୍ବ ଲଭିଲେ ବହୁତ ।	ତହିଁରେ ନୋହିବ ପ୍ରମତ୍ତ[୧]	॥ ୧୭୩
	ଅନିତ୍ୟ ଦେଖିବ ଏ ସୃଷ୍ଟି ।	ପରଲୋକରେ ଦେଇ ଦୃଷ୍ଟି	॥ ୧୭୪
୫୩	ଭାର୍ଯ୍ୟା ତନୟ ଆପ୍ତଜନ ।	ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ଯେ ବା ଆନ	॥ ୧୭୫
	ଏହାଙ୍କ ସଙ୍ଗ ଏକାଠାଇଁ ।	ପଥିକସଙ୍ଗପ୍ରାୟେ ହୋଇ	॥ ୧୭୬
	ପ୍ରତିଦେହରେ ହେଁ ଏମାନେ ।	ବିନାଶ ହୁଅନ୍ତି ଯେସନେ	॥ ୧୭୭
	ନିଦ୍ରାକୁ ସ୍ୱପ୍ନ ଅନୁଗତ ।	ନିଦ୍ରା ଅନ୍ତରେ ହୋଏ ହତ	॥ ୧୭୮
୫୪	ଉଦ୍ଧବ ଏ ରୂପରେ ପୁଣ ।	ପଣ୍ଡିତ ଜନ ବିଚାରିଣ	॥ ୧୭୯
୫୫	ଗୃହରେ ଥିଲେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ।	ଅତିଥିପ୍ରାୟେ ଥିବ ରହି	॥ ୧୮୦
	ମମତା ଅହଂକାର ଛାଡ଼ି ।	ଗୃହବନ୍ଧନରେ ନ ପଡ଼ି	॥ ୧୮୧
	ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମକର୍ମ ଯେତେ ।	ଏମାନଙ୍କରେ ପୂଜି ମୋତେ	॥ ୧୮୨
	ଭକ୍ତି କରିଣ ଗୃହେ ଥିବ ।	ଯେବେ ତନୟ ଉପୁଜିବ	॥ ୧୮୩
	ତେବେ ସେ ପଶିବ ବନରେ ।	ଯିବ ବା ସନ୍ନ୍ୟାସଦୀକ୍ଷାରେ	॥ ୧୮୪
୫୬	ନିଜ ଗୃହରେ ଯଉଁ ଜନ ।	ଆସକ୍ତମତି ପ୍ରତିଦିନ	॥ ୧୮୫
	ପୁତ୍ରଧନାଦି ବୃଦ୍ଧିପାଇଁ ।	ଅତି ଆତୁର ହୋଇଥାଇ	॥ ୧୮୬
	ସ୍ତିରୀଲମ୍ପଟ ଅଟେ ନିତି ।	କୃପଣ ଅତି ମୂଢ଼ମତି	॥ ୧୮୭
	ଅହଂମମତା କରିଥାଇ ।	ସଂସାରେ ବନ୍ଧ ସେ ଲଭଇ	॥ ୧୮୮
୫୭	ବୃଦ୍ଧ ମୋ' ପିତାମାତା ଅତି ।	ଭାର୍ଯ୍ୟା ବାଳକପୁତ୍ରବତୀ	॥ ୧୮୯
	ଏମାନେ ଏ ମୋର ନନ୍ଦନେ ।	ଅନାଥ ହେବେ ମୋ' ବିହୁନେ	॥ ୧୯୦
	ଏ ହୋଇ ଅତି ଦୁଃଖୀ ଦୀନ ।	କି ରୂପେ ଧରିବେ ଜୀବନ	॥ ୧୯୧
୫୮	ଗୃହ-ଆଶୟେ ଏ ରୂପରେ ।	ଆକ୍ଷିପ୍ତଚିତ୍ତ ନିରନ୍ତରେ	॥ ୧୯୨
	ଯାର ସେ ମୂଢ଼ମତି ଜନ ।	ନିତ୍ୟେ ତାହାଙ୍କୁ କରି ଧ୍ୟାନ	॥ ୧୯୩
	ସନ୍ତୋଷ ନ ଲଭି ମରଇ ।	ଘୋର ନରକରେ ପଡ଼ଇ	॥ ୧୯୪

୧. ଈଶ୍ୱରନିଷ୍ଠାରେ ପ୍ରମତ୍ତ ହେବ ନାହିଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଧାତାବଚନେ ଧରାଭାର । ନାଶିବା ଅର୍ଥେ ଅବତାର ।। ୧୯୫
ଯେ କଲେ ଯାଦବ ବଂଶରେ । ସେ କୃଷ୍ଣପାଦ ନିରନ୍ତରେ ।। ୧୯୬
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଚିନ୍ତି । ହରଷ ହେଲା ନିତି ନିତି ।। ୧୯୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମବିଭାଗୋ ନାମ ସପ୍ତଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅଷ୍ଟାଦଶେଽବଦଦ୍ଧର୍ମଂ ବନସ୍ଥଯତିଗୋଚରମ୍ ।
ଅଧିକାରବିଶେଷେଣ ବିଶେଷଂ ଚାପି ତଦ୍‌ଗତମ୍ ।।

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧ କହନ୍ତି ରୁକ୍ମିଣୀରମଣ । କହିବା ହେ ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣ ।। ୧
ବାଞ୍ଛନ୍ତେ ବନକୁ ଯିବାକୁ । ପୁତ୍ରଙ୍କ ଠାରେ ସେ ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ ।। ୨
ଦେଇଣ ବନରେ ପଶିବ । ଅଥବା ସଙ୍ଗେ ଘେନି ଯିବ ।। ୩
ଆୟୁଷତୃତୀୟଭାଗ ହିଁ । ସେ ବନେ ନେବ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ।। ୪
୨ ବିଶୁଦ୍ଧ ବନଭବ ଫଳ । ଆଣି ଉତ୍ତମ କନ୍ଦମୂଳ ।। ୫
ଆହାରବୃତ୍ତିକି କଳ୍ପିବ । ବକଳ ବସନ ପିନ୍ଧିବ ।। ୬
ଅଥବା ଚର୍ମ କୃଷ୍ଣାଜିନ । ପିନ୍ଧିବ ତୃଣ ପର୍ଣ୍ଣମାନ ।। ୭
୩ କେଶ ନଖ ରୋମର ମୂଳ । ଶ୍ମଶ୍ରୁ ଆଦିର ଯେତେ ମଳ ।। ୮
ତାହା ନ ତେଜି ଧରିଥିବ । ଦନ୍ତଧାବନ ନ କରିବ ।। ୯
ତ୍ରିକାଳ ବୁଡ଼ିବ ଜଳରେ । ଶୟନ କରିବ ଭୂମିରେ ।। ୧୦
୪ [୧]ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ଚାରି ଦିଗେ । ଅଗ୍ନିକି ଜାଳି କରି ବେଗେ ।। ୧୧
ସୂର୍ଯ୍ୟସହିତ ପଞ୍ଚାଗ୍ନିରେ । ସନ୍ତପ୍ତ କରିବ ଶରୀରେ ।। ୧୨
ବରଷାକାଳ ଯେବେ ହେବ । ଧାରାସଂପାତକୁ ସହିବ ।। ୧୩
କଣ୍ଠପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ଶୀତକାଳେ । ବୁଡ଼ିରହିବ ଶୀତଜଳେ ।। ୧୪
ଏ ରୂପେ ବୃତ୍ତିକି କରିଣ । ତପ କରିବ ଆଚରଣ ।। ୧୫
୫ ଯେ ଅଗ୍ନିପକ୍ୱ ହୋଇଥିବ । ଅଥବା କାଳେ ଯେ ପାଚିବ ।। ୧୬
ତାହା ଭୁଞ୍ଜିବ ଉଲୂଖଳେ । କୁଟିବ ଅଥବା ଉପଳେ ।। ୧୭
ଅଥବା ଦନ୍ତଗଣ ସ୍ୱୟେଂ । କରିବ ଉଲୂଖଳପ୍ରାୟେ ।। ୧୮

୧. ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ 'ପଞ୍ଚାଗ୍ନି' ବ୍ରତ, ବର୍ଷାକାଳରେ 'ଅଭ୍ରାବକାଶ' ବ୍ରତ ଏବଂ ଶୀତକାଳରେ 'ଉଦକବାସ' ବ୍ରତ ଆଚରିବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୬　ଯେ ଆତ୍ମବୃତ୍ତିକି କାରଣ　।　ତା' ସର୍ବ ଆଣିବ ଆପଣ[୧]　।।　୧୯
　ଯେ ଦେଶ କାଳ ବଳମାନ　।　ତାହା ଜାଣିମ ଅନୁଦିନ　।।　୨୦
　[୨]ଅନ୍ୟ କାଳେ ଯା' ଆଣିଥିବ　।　ତାହା ସ୍ୱୀକାର ନ କରିବ　।।　୨୧
୭　ଯେ ଚରୁ ପୁରୋଡାଶ ଆଦି　।　ବନ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟରେ ତା' ସଂପାଦି　।।　୨୨
　କାଳପ୍ରେରିତ କର୍ମମାନ[୩]　।　ତେଣେ କରିବ ସମାପନ　।।　୨୩
　ବନ-ଆଶ୍ରମୀ ଯଉଁ ମୁନି　।　ବେଦବିହିତ ପଶୁ ଘେନି　।।　୨୪
　ଯଜ୍ଞାଦି ବିଧିରେ ସେ ମୋତେ　।　ପୂଜିବ ନାହିଁ କଦାଚିତେ　।।　୨୫
୮　ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରକୁ ଆଦି ହୋଇ　।　ଦରଶ ପୂର୍ଣ୍ଣମାସ ଦୁଇ　।।　୨୬
　ଯେ ଅବା ଚାତୁର୍ମାସ୍ୟମାନ　।　ପୂର୍ବପରାଏ ତା' ବିଧାନ　।।　୨୭
　କରିବ ଆଚରଣ ମୁନି　।　ବେଦବିହିତ କର୍ମ ଘେନି　।।　୨୮
୯　ସେ ମୁନି ଏମନ୍ତ ରୂପରେ　।　ବହୁତ କାଳ ତପସ୍ୟାରେ　।।　୨୯
　ଦେହେ ପୂରିତ ଶିରାମାନେ　।　ମୋତେ କରିଣ ଆରାଧନେ　।।　୩୦
　ଋଷିଲୋକରୁ କ୍ରମେ[୪] ଯାଇ　।　ମୁଁ ତପୋମୟ ମୋତେ ପାଇ　।।　୩୧
୧୦　ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୋକ୍ଷଫଳଦାୟୀ　।　ଅତି କଷ୍ଟରେ ସେ ତପ ହିଁ　।।　୩୨
　କରଇ ଅଳ୍ପ-କାମ-ଅର୍ଥେ[୫]　।　ସେ ଅତି ମୂର୍ଖ ଏ ଜଗତେ　।।　୩୩
୧୧　ଯେବେ ସେ ନିୟମମାନଙ୍କୁ　।　ସମର୍ଥ ନୋହେ କରିବାକୁ　।।　୩୪
　ଜରା ଅବସ୍ଥାରୁ ସନ୍ତତ　।　ଦେହରେ କମ୍ପ ହୋଏ ଜାତ　।।　୩୫
　ଆତ୍ମାରେ ଅଗ୍ନିକି ନେଇଣ　।　ଉତ୍ତମ କରି ଆରୋପିଣ　।।　୩୬
　ଚିତ୍ତକୁ ନିବେଶି ମୋ' ଠାରେ　।　ପ୍ରବେଶ କରିବ ଅଗ୍ନିରେ　।।　୩୭
୧୨　ଯେବେ ସେ ଧର୍ମପରିପାକେ　।　ବିରକ୍ତି ନରକାଦି ଲୋକେ　।।　୩୮
　ଜାତ ହୁଅଇ ତେବେ ପୁଣ　।　ଅଗ୍ନିକି ଉତ୍ତମ କରିଣ　।।　୩୯
　ନ୍ୟସ୍ତ କରିଣ ତଦନ୍ତରେ　।　ଗମନ କରିବ ସୁଖରେ　।।　୪୦
୧୩　ଯଥା ଉପଦେଶରେ[୬] ମୋତେ　।　ଇଷ୍ଟି କରିଣ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟେ　।।　୪୧
　ସର୍ବସ୍ୱ ଋତ୍ୱିଜଙ୍କୁ ଦେଇ　।　ସ୍ୱପ୍ରାଣେ ଅଗ୍ନିତ୍ରୟ ଥୋଇ　।।　୪୨
　ଅପେକ୍ଷା ନ କରି କାହିଁରେ　।　ସନ୍ନ୍ୟାସ କରିବ ସୁଖରେ　।।　୪୩
୧୪　ସନ୍ନ୍ୟାସ କରନ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ　।　ତାର ବିଘ୍ନକୁ ଦେବଗଣ　।।　୪୪
　କରନ୍ତି ଦାରାଦି ରୂପରେ　।　ସେ ବିପ୍ର ପୁଣ ସେହେତୁରେ　।।　୪୫
　ତାଙ୍କ ଶିରରେ ପାଦ ଦେଇ　।　ପରମ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଲଭଇ　।।　୪୬

---

୧. ନିଜେ ।　୨. ନୂଆ ନୂଆ ଅନ୍ନ ମିଳିଲେ ପୁରୁଣାକୁ ଛାଡ଼ିବ ।　୩. ନବାନ୍ନଭୋଜନ ଆଦି ।
୪. ମହର୍ଲୋକାଦି କ୍ରମରେ ।　୫. ବ୍ରହ୍ମପଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପକାମରେ ଗଣ୍ୟ ।
୬. କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ଅଷ୍ଟମୀରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ଶ୍ରାଦ୍ଧାନ୍ନରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୫	ସେ ମୁନିବର ହେ ଉଦ୍ଧବ	।	ଯେବେ ସେ ବସନ ପିନ୍ଧିବ	॥	୪୭
	ଯେତେକେ ରହଇ କୌପୀନ	।	ତେତେ କରିବ ପରିଧାନ	॥	୪୮
	ବିପତ୍ତି ନ ଥିବା କାଳରେ	।	ଯା' ଛାଡ଼ିଥିବ ସେ ପୂର୍ବରେ	॥	୪୯
	ତାହା ଗ୍ରହଣ ନ କରିବ	।	ଦଣ୍ଡ କମଣ୍ଡଳୁ ଧରିବ	॥	୫୦
୧୬	ଦୃଷ୍ଟିରେ କରି ବିଲୋକନ	।	ଭୂମିରେ କରିବ ଗମନ	॥	୫୧
	ପିଇବ ଜଳ ବସ୍ତ୍ରେ ଛାଣି	।	କହିବ ସତ୍ୟପୂତ ବାଣୀ	॥	୫୨
	ମନରେ କରିଣ ବିଚାର	।	ବିଶୁଦ୍ଧ କରିବ ସ୍ୱୀକାର	॥	୫୩
୧୭	ମୌନ ହୋଇଣ ମୁନିବର	।	ଦଣ୍ଡ ବହିବ ବଚନର	॥	୫୪
	ସକଳ ଚେଷ୍ଟାମାନ ତେଜି	।	ଦେହଦଣ୍ଡକୁ ଥିବ ଭଜି	॥	୫୫
	ସେ ରୂପେ ପ୍ରାଣାୟାମଗଣ	।	ଚିତ୍ତର ଦଣ୍ଡ ହୋଏ ପୁଣ	॥	୫୬
	ଏ ତିନିଦଣ୍ଡ ଯାର ନାହିଁ	।	ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ସେ ଲୋକ ହିଁ	॥	୫୭
	ଦଣ୍ଡଗ୍ରହଣମାତ୍ରକରେ	।	ଯତି ନୁହଇ ଏ ସଂସାରେ	॥	୫୮
୧୮	ଯେ ଚତୁର୍ବିଧ ସୁବ୍ରାହ୍ମଣ	।	ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟେ ପୁଣ	॥	୫୯
	ଅକୀର୍ତ୍ତିଗ୍ରସ୍ତ ବିପ୍ର ତେଜି	।	ଭିକ୍ଷା କରିବ ଯତି ହେଜି	॥	୬୦
	ଏ ଗୃହେ ହେବ ଅତିଲାଭ	।	ପୂର୍ବରୁ ଛାଡ଼ିଣ ଏ ଲୋଭ	॥	୬୧
	ଯେତେ ଲଭିବ ସପ୍ତ ଗୃହେ	।	ସନ୍ତୋଷ ହେବ ତହିଁ ଦେହେ	॥	୬୨
୧୯	ଗ୍ରାମବାହାରେ ଯାଇ କରି	।	ଜଳାଶୟରେ ସ୍ନାନ ସାରି	॥	୬୩
	ମଉନ ହୋଇ ତହୁଁ ଆସି	।	[1]ଭିକ୍ଷା ଆଣିବ ସେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ	॥	୬୪
	ଶୋଧିତ ପ୍ରୋକ୍ଷଣ ଆଦିରେ	।	ବିଭାଗ କରି ତଦନ୍ତରେ	॥	୬୫
	ବିଷ୍ଣୁବ୍ରହ୍ମାଦିଙ୍କି ଦେଇଣ	।	ଶେଷକୁ ଭୁଞ୍ଜିବ ଆପଣ	॥	୬୬
୨୦	ଏକା ହୋଇଣ ଧରଣୀରେ	।	ଭ୍ରମିବ ସଙ୍ଗବିହୀନରେ	॥	୬୭
	ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣଙ୍କୁ ନିରୋଧି	।	ଆତ୍ମାରେ କରି କ୍ରୀଡ଼ାବିଧି	॥	୬୮
	ସେ ଆତ୍ମରତ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନେ	।	ସମସ୍ତ ଦେଖିବ ସମାନେ	॥	୬୯
୨୧	ନିର୍ଜନ ନିର୍ଭୟ ସ୍ଥାନରେ	।	ରହିଣ ନିତ୍ୟେ ମୋ' ଭାବରେ	॥	୭୦
	ନିର୍ମଳ-ଆଶୟ ହୋଇଣ	।	ସେ ମୁନି ଭେଦ ନ କରିଣ	॥	୭୧
	ମୁଁ ଏକ ଆତ୍ମାରୂପୀ ମୋତେ	।	ଚିନ୍ତା କରିବ ଅବିରତେ	॥	୭୨
୨୨	ଆତ୍ମାର ବନ୍ଧ ମୋକ୍ଷ ବେନି	।	ଦେଖିବ ଜ୍ଞାନନିଷ୍ଠା ଘେନି	॥	୭୩

୧. 'ମାଧୁକରେ ତୁ ନୈବେଦ୍ୟଂ ଭୈକ୍ଷେ ନାନ୍ୟେଷୁ ବିଦ୍ୟତେ ।
ନୈବେଦ୍ୟକଂ କ୍ଷିପେଦପ୍ସୁ ତ୍ରିତୟଂ ଭୌତିକଂ ବହିଃ ॥
ମାଧୁକରମସଂକ୍ଳୃପ୍ତଂ ପ୍ରାକ୍‌ପ୍ରଣୀତମଯାଚିତମ୍ ।
ତାତ୍କାଳିକୋପପନ୍ନଂ ଚ ଭୈକ୍ଷଂ ପଞ୍ଚବିଧଂ ସ୍ମୃତମ୍ ॥ (ସ୍ମୃତିଃ)
ମଧୁକର ଭଳି ପାଞ୍ଚ ଘରୁ ସଂଗୃହୀତ, ଅନଭିଳଷିତ, ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରାପ୍ତ, ଅଯାଚିତ ଓ ସଦ୍ୟପ୍ରାପ୍ତ ଏହି ପାଞ୍ଚପ୍ରକାର ଭିକ୍ଷାନ୍ନ ଅଛି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବନ୍ଧ ଇନ୍ଦ୍ରିୟବିକ୍ଷେପରେ	।	ମୋକ୍ଷ ତାହାଙ୍କ ସଂଯମରେ	।।	୭୪
୨୩	ସେ ହେତୁ ଷଡ଼ବର୍ଗ ଜିଣି	।	ମୋ' ଭାବେ ବିହରଇ ମୁନି	।।	୭୫
	ଆତ୍ମାରେ ମହାସୁଖ ପାଇ	।	ବିରକ୍ତ କ୍ଷୁଦ୍ରକାମୁଁ ହୋଇ	।।	୭୬
୨୪	ସୁପୁଣ୍ୟଦେଶମାନଙ୍କରେ	।	ନଦୀ-ପର୍ବତ-ଅରଣ୍ୟରେ	।।	୭୭
	ଆଶ୍ରମମାନଙ୍କ ସହିତେ	।	ପୃଥ୍ୱୀରେ ଭ୍ରମିବ ସନ୍ତତେ	।।	୭୮
	ନଗରେ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ	।	[1]ବ୍ରଜରେ ଜନସମୂହରେ	।।	୭୯
	ଭିକ୍ଷାନିମିତ୍ତରେ ଆସିଣ	।	ଭ୍ରମଣ କରିବ ରହିଣ	।।	୮୦
୨୫	ସେ ବାନପ୍ରସ୍ଥ ଆଶ୍ରମରେ	।	ଭିକ୍ଷା କରିବ ନିରନ୍ତରେ	।।	୮୧
	ଶିଳୋଞ୍ଛ ଅନ୍ନକୁ ଭୁଞ୍ଜିଣ	।	ବିଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱକୁ ଲଭିଣ	।।	୮୨
	ମୋହକୁ ଛାଡ଼ି ଏ ସଂସାରେ	।	ମୁକ୍ତିକି ଲଭଇ ଶୀଘ୍ରରେ	।।	୮୩
୨୬	ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଅନ୍ନ ଆଦି ସର୍ବ	।	ସତ୍ୟବୁଦ୍ଧିରେ ନ ଦେଖିବ	।।	୮୪
	ଯେଣୁ ଏ ବିନାଶ ହୁଅଇ	।	ଏଥି ଆସକ୍ତଚିତ୍ତ ନୋହି	।।	୮୫
	ଇହ ପରଲୋକେ କାର୍ଯ୍ୟରୁ	।	ନିବୃତ୍ତ ହେବ ଏ ହେତୁରୁ	।।	୮୬
୨୭	ମମତାସ୍ପଦ ଏ ଜଗତ	।	ମନ-ବଚନ-ପ୍ରାଣଯୁତ	।।	୮୭
	ଏ ସର୍ବ ମାୟାମାତ୍ରକରେ	।	ଆତ୍ମାରେ ତର୍କି ଏ ରୂପରେ	।।	୮୮
	ଛାଡ଼ିଣ ଆତ୍ମନିଷ୍ଠ ହେବ	।	କିଛି ସ୍ମରଣ ନ କରିବ	।।	୮୯
୨୮	ସେ ମୁନି ଜ୍ଞାନନିଷ୍ଠ ଅବା	।	ବିଷୟେ ବିରକ୍ତ ଅଥବା	।।	୯୦
	ଅପେକ୍ଷା ଛାଡ଼ି ସର୍ବଠାରେ	।	ଭକ୍ତି ବା କରିଛି ମୋ' ଠାରେ	।।	୯୧
	ତ୍ରିଦଣ୍ଡଯୁତ ଆଶ୍ରମକୁ	।	ଛାଡ଼ିଣ ତହିଁର ଧର୍ମକୁ	।।	୯୨
	ବିଧିଗୋଚର ନୋହି କାହିଁ	।	ସୁଖେ ଭ୍ରମିବ ଯହିଁ ତହିଁ	।।	୯୩
୨୯	ପଣ୍ଡିତ ହୋଇଲେ ହେଁ ସ୍ୱୟେଂ	।	କ୍ରୀଡ଼ା କରଇ ବାଳ[2] ପ୍ରାୟେ	।।	୯୪
	ଜଡ଼[3] ପରାଏ ଆଚରଣ	।	କରଇ ହେଲେହେଁ ନିପୁଣ	।।	୯୫
	ହେଲେହେଁ ଅତି ବିଦ୍ୟାବନ୍ତ	।	କହଇ ଉନ୍ମତ୍ତ[4] ଯେମନ୍ତ	।।	୯୬
	ବେଦାର୍ଥନିଷ୍ଠ ହୋଇ ପୁଣ	।	କରେ ଗୋଚର୍ଯ୍ୟା [5]ଆଚରଣ	।।	୯୭
୩୦	ବେଦବାଦ[6] ରେ ରତ ନୋହି	।	ପାଷଣ୍ଡ[7] ସଙ୍ଗ ନ କରଇ	।।	୯୮
	କେବଳତର୍କନିଷ୍ଠ ନୋହି	।	ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ହିଁ	।।	୯୯
	ଯେଉଁ ବିବାଦ ଲାଗେ ତହିଁ	।	କୌଣସି ପକ୍ଷ ନେବ ନାହିଁ	।।	୧୦୦
୩୧	ଉଦ୍‌ବେଗ ନ ପାଇ ଲୋକରେ	।	କାହାକୁ ଉଦ୍‌ବେଗ ନ କରେ	।।	୧୦୧
	ସେ ଧୀର ଦୁରୁକ୍ତି ସହଇ	।	କାହାକୁ ନିନ୍ଦା ନ କରଇ	।।	୧୦୨

୧. ବ୍ରଜରେ = ଗୋଷ୍ଠରେ ।　୨. ମାନାବମାନ ବିବେକଶୂନ୍ୟ ।　୩. ଫଳାନୁସଂଧାନରହିତ ।
୪. ଲୋକରଞ୍ଜନରହିତ । ୫. ଅସଂଯତ ଆଚାର, ଆହାର ବିଷୟରେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ବିଚାର ନ କରିବା ।
୬. କର୍ମକାଣ୍ଡବ୍ୟାଖ୍ୟାନାଦି ।　୭. ଶ୍ରୁତିସ୍ମୃତିବିରୁଦ୍ଧଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦେହକୁ ଉଦ୍ଦେଶ କରିଣ । ପଶୁପରାଏ କରି ପୁଣ ।। ୧୦୩
ବଇର କାହାରି ସଙ୍ଗରେ । କରିବ ନାହିଁ ଏ ସଂସାରେ ।। ୧୦୪
୩୨ ସ୍ୱଦେହେ ସର୍ବପ୍ରାଣିଠାଇଁ । ଏକ ହିଁ ପରମାତ୍ମା ରହି ।। ୧୦୫
ଯେସନେ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଟେ ଏକ । ଜଳପାତ୍ରଙ୍କରେ ଅନେକ ।। ୧୦୬
ଏକାତ୍ମସ୍ୱରୂପ ତେସନେ । ଅଟନ୍ତି ସର୍ବପ୍ରାଣିମାନେ ।। ୧୦୭
୩୩ କାଳେ କାଳରେ କାହିଁ କାହିଁ । ଭୁଞ୍ଜିବ ଅବା ମୁନି ରହି ।। ୧୦୮
ଯେବେ ସେ କିଛି ନ ପାଇବ । ମନେ ବିଷାଦ ନ ଲଭିବ ।। ୧୦୯
ଲଭିଲେ ନୋହିବ ହରଷ । ଏ ବେନି ଦଇବବିଳାସ ।। ୧୧୦
୩୪ ଆହାର ଅର୍ଥେ ଚେଷ୍ଟା ପୁଣ । କରିବ ଯେଣୁ ରହେ ପ୍ରାଣ ।। ୧୧୧
ପ୍ରାଣଧାରଣେ ତତ୍ତ୍ୱ ଚିନ୍ତି । ସେ ହେତୁ ଜାଣି ଲଭେ ମୁକ୍ତି ।। ୧୧୨
୩୫ ଉତ୍ତମ ଅଧମ ପ୍ରକାରେ । ଯେ ଆସି ମିଳିବ ଦୈବରେ ।। ୧୧୩
ସେ ଅନ୍ନ କରିବ ଭୋଜନ । ସେ ରୂପେ ପିନ୍ଧିବ ବସନ ।। ୧୧୪
ଶଯ୍ୟାଦି ମିଳିବ ଯେ ଆସି । ତାହା ଘେନିମ ମୁନି ବସି ।। ୧୧୫
୩୬ ଯେ ଶୌଚ ଆଚମନ ସ୍ନାନ । ନ କରେ ସେ ବିଧିବଚନ ।। ୧୧୬
ଅନ୍ୟ ନିୟମମାନ ଯେତେ । ଜ୍ଞାନୀ ନ କରେ ତା' ତେମନ୍ତେ ।। ୧୧୭
ମୁଁ ଯେ ଈଶ୍ୱର ଚେଷ୍ଟାମାନ । ଲୀଳାରେ କରଇ ଯେସନ ।। ୧୧୮
ସେ ରୂପେ ଜ୍ଞାନୀ ଆଚରଇ । ବେଦବିହିତ ନ କରଇ ।। ୧୧୯
୩୭ ଭେଦପ୍ରତୀତି ନୋହେ ତାର । ଯେବେ ବା ହୁଅଇ ଆବର ।। ୧୨୦
ସେ ମୋର ଜ୍ଞାନେ ହତ ହୋଏ । ତାହାର ଦେହ ଥିବା ଯାଏ ।। ୧୨୧
କେବେ ବା ସେ ଭେଦପ୍ରତୀତି । ବାଧିତ ହୋଇ ହୋଏ ଖ୍ୟାତି[1] ।। ୧୨୨
୩୮ ତଦନନ୍ତରେ ଋଷିଜନ । ବଶ କରି ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନ ।। ୧୨୩
ଦୁଃଖ ଉତ୍ତରଫଳ ଯହିଁ । ନିର୍ବେଦ ସେ କାମରେ ହୋଇ ।। ୧୨୪
ମୋ' ପ୍ରାପ୍ତିସାଧନର ପାଇଁ । ଯଦି ଜିଜ୍ଞାସା କରି ନାହିଁ ।। ୧୨୫
ଚଳିବ ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣିମାକୁ । ମୁନି-ଗୁରୁଙ୍କ ନିକଟକୁ ।। ୧୨୬
୩୯ ଯାବତ କାଳ ପରିଯନ୍ତେ । ବ୍ରହ୍ମକୁ ଜାଣିମ ସାକ୍ଷାତେ ।। ୧୨୭
ମୁଁ ଗୁରୁରୂପୀ ମୋତେ ଭକ୍ତ । ତାବତ କାଳ ପରିଯନ୍ତ ।। ୧୨୮
ଆଦରଶ୍ରଦ୍ଧାଯୁକ୍ତ ହୋଇ । ପୂଜିବ ଅସୂୟା ନ ବହି ।। ୧୨୯
୪୦ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସାରଥି[2] ଯାହାର । ଅତି ଆସକ୍ତ ସେହି ନର ।। ୧୩୦
ନ ଜିଣି ଅରିଷଡ଼ବର୍ଗ । ନ ଥାଇ ଜ୍ଞାନ-ବଇରାଗ୍ୟ ।। ୧୩୧
ତ୍ରିଦଣ୍ଡବୃତ୍ତିରେ ସେ ଜନ । ପୋଷଣ କରଇ ଜୀବନ ।। ୧୩୨
୪୧ ନିଜର ପୂଜ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କୁ । ବଞ୍ଚିତ କରଇ ନିଜକୁ ।। ୧୩୩

୧. ଖ୍ୟାତି = ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି । ୨. ବୁଦ୍ଧି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ନିଜ ହୃଦୟେ ସ୍ଥିତ ମୋତେ । ଆବର ବଞ୍ଚିତ କରନ୍ତେ ।। ୧୩୪
ଧର୍ମକୁ ବିନାଶ କରଇ । କର୍ମବାସନାମାନେ ଯେହି ।। ୧୩୫
ବିପକ୍ୱ ନୋହିଥାନ୍ତି ତାର । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବେଷକୁ ମାତର ।। ୧୩୬
ଯେ ଇହ ପର ଲୋକ ଦୁଇ । ତହିଁରୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ସେ ହୁଅଇ ।। ୧୩୭
୪୨ ଶାନ୍ତି ଅହିଂସା ମୁଖ୍ୟ ଦୁଇ । ଭିକ୍ଷୁର ଧର୍ମ ଏ ଅଟଇ ।। ୧୩୮
ତପସ୍ୟା ଈକ୍ଷା[1] ମୁଖ୍ୟ ଦୁଇ । ବାନପ୍ରସ୍ଥର ଧର୍ମ ଏହି ।। ୧୩୯
ପ୍ରାଣିରକ୍ଷଣ ଇଜ୍ୟା[2] ଦୁଇ । ଗୃହୀର ଧର୍ମ ଏ ଅଟଇ ।। ୧୪୦
ଆଚାର୍ଯ୍ୟସେବନ ଏକଇ । ଦ୍ୱିଜର[3] ମୁଖ୍ୟ ଧର୍ମ ଏହି ।। ୧୪୧
୪୩ ଗୃହସ୍ଥ ଋତୁକାଳରେ ହିଁ । ଗମିବ ନିଜ ସ୍ତିରୀଠାଇଁ ।। ୧୪୨
[4]ତପସ୍ୟା ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଦୁଇ । ସନ୍ତୋଷ ପୁଣ ଶଉଚ ହିଁ ।। ୧୪୩
ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଠାରେ ପୁଣ । ନିତ୍ୟେ କରିବ ମିତ୍ରପଣ ।। ୧୪୪
ମୋତେ କରିବ ଉପାସନ । ଏ ସର୍ବବର୍ଣ୍ଣରେ ସମାନ ।। ୧୪୫
୪୪ ଆନକୁ ନ ଭଜି ଏମନ୍ତେ । ଯେ ନିଜଧର୍ମେ ଭଜେ ମୋତେ ।। ୧୪୬
ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଠାରେ ପୁଣ । ମୋ' ଭାବ କରି ଆଚରଣ ।। ୧୪୭
ମୋ ଦୃଢ଼ ଭକ୍ତିକି ସେ ଜନ । ସୁଖରେ ଲଭଇ ବହନ ।। ୧୪୮
୪୫ ମୁଁ ସର୍ବଲୋକମହେଶ୍ୱର । ମୋ'ଠାରୁ ସର୍ବଜଗତର ।। ୧୪୯
ହେଉଛି ଉତ୍‌ପତ୍ତିପ୍ରଳୟ । ମୁଁ ସର୍ବକାରଣ ଉପାୟ ।। ୧୫୦
ଉଦ୍ଧବ ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମ ଏମନ୍ତେ । ଦୃଢ଼ ଭକ୍ତିରେ ପାଇ ମୋତେ ।। ୧୫୧
୪୬ ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଯଉଁ ଜନ । ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନରେ ସଂପନ୍ନ ।। ୧୫୨
ସ୍ୱଧର୍ମେ ସତ୍ତ୍ୱକୁ ଶୋଧଇ । ମୋହର ଗତିକି ଜାଣଇ ।। ୧୫୩
ବିରକ୍ତ ହୋଇଣ ଅଚିରେ । ମୋତେ ଲଭଇ ଯଥାର୍ଥରେ ।। ୧୫୪
୪୭ ବର୍ଣ୍ଣ-ଆଶ୍ରମୀଙ୍କର ପୁଣ । ଏ ଧର୍ମ ଆଚାରଲକ୍ଷଣ ।। ୧୫୫
ସେ ଧର୍ମ ଯେବେ ମୋ ଭକ୍ତିରେ । ଯୁକ୍ତ ହୁଅଇ ଏ ସଂସାରେ ।। ୧୫୬
ତେବେ ସେ ପରମକଲ୍ୟାଣ । ମୋକ୍ଷକୁ ହୁଅଇ କାରଣ ।। ୧୫୭
୪୮ ହେ ସାଧୋ ! ଯେମନ୍ତ ରୂପରେ । ସଂଯୁତ ହୋଇ ସ୍ୱଧର୍ମରେ ।। ୧୫୮
ମୋ ଭକ୍ତ ବିନା ଆୟାସରେ । ମୋତେ ଲଭଇ ଯଥାର୍ଥରେ ।। ୧୫୯
ଯା' ପଚାରିଲୁ ତୁହି ମୋତେ । ସେ ରୂପେ କହିଲି ତା' ତୋତେ ।। ୧୬୦
ଶ୍ରୀଏକାଦଶ ଭାଗବତ । ଭାଷାପ୍ରବନ୍ଧେ କରି ଗୀତ ।। ୧୬୧
ବ୍ରାହ୍ମଣଦୀନବନ୍ଧୁମନ । ହରଷ ହେଲା ଅନୁଦିନ ।। ୧୬୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ
ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ ଯତିଧର୍ମନିର୍ଣ୍ଣୟୋ
ନାମ ଅଷ୍ଟାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

---

୧. ଭଗବଦ୍‌ଭାବ । ୨. ଦେବପୂଜା, ଯଜ୍ଞଯାଗ । ୩. ବ୍ରହ୍ମଚାରୀର । ୪. ସ୍ୱଧର୍ମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏକୋନବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଜ୍ଞାନାଦେର୍ନିର୍ଣ୍ଣୟଃ ପୂର୍ବଂ କୃତୋ ହ୍ୟାଶ୍ରମଧର୍ମତଃ ।
ଏକୋନବିଂଶତିତମେ ଜ୍ଞାନାଦେସ୍ତ୍ୟାଗ ଉଚ୍ୟତେ ।। ୧

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧ ପୁଣି କହନ୍ତି ଯଦୁମଣି । ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣ ଏ ମୋ' ବାଣୀ ।। ୧
[1]ଯେ ବିଦ୍ୟା-ଶ୍ରୁତରେ ସଂପନ୍ନ । ଜାଣଇ ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ।। ୨
କେବଳ ପରୋକ୍ଷ ଜ୍ଞାନ ହିଁ । ଯାହାର ସାଧନ ନୁହଇ ।। ୩
ମାୟାମାତ୍ରରେ ବିଳସିତ । ଜଗତ ଜାଣିଣ ଏମନ୍ତ ।। ୪
ଜ୍ଞାନ ସାଧନ ଦୁଇ ନେଇ । ମୋ' ଠାରେ ନିଯୁକ୍ତ କରଇ ।। ୫
୨ ଜ୍ଞାନୀ ଲୋକର ଇଷ୍ଟ ମୁହିଁ । ଫଳ ସାଧନ ମୁଁ ଅଟଇ ।। ୬
ଯେ ସ୍ୱର୍ଗ ଅପବର୍ଗ ଆର । ଯେଣୁ ମୁଁ ଅଟଇ ତାହାର ।। ୭
ଏଣୁ ମୋ' ବିନୁ ପ୍ରିୟ ହୋଇ । ତାହାର ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।। ୮
୩ ଯେ ଯୁକ୍ତ ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନରେ । ମୋ' ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଦକୁ ସେ ନରେ ।। ୯
ଜାଣନ୍ତି ଏଣୁ ଅତିଶୟ । ଜ୍ଞାନୀ ମୋହର ଅଟେ ପ୍ରିୟ ।। ୧୦
ଯେଣୁ ଜ୍ଞାନରେ ମୋତେ ସେହି । ସନ୍ତତ ଧରିଣ ଅଛଇ ।। ୧୧
୪ ତପସ୍ୟା ତୀର୍ଥ ଜପ ଦାନ । ପବିତ୍ରକର ଯେତେ ଆନ ।। ୧୨
ସିଦ୍ଧି ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରିମାଣେ । କରି ନ ପାରନ୍ତି ଏମାନେ ।। ୧୩
ଯେ ସିଦ୍ଧି ଜ୍ଞାନର ଲେଶରେ । କୃତ ହୁଅଇ ଏ ସଂସାରେ ।। ୧୪
୫ ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ସେ ହେତୁରେ । ମୁଁ ଯୁକ୍ତ ଅଟଇ ଜ୍ଞାନରେ ।। ୧୫
ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପ ମୁହିଁ ପୁଣି । ଏମନ୍ତରୂପେ ମୋତେ ଜାଣି ।। ୧୬
ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନଯୁତ ହୋଇ । ଭକ୍ତିରେ ଭଜ ମୋତେ ତୁହି ।। ୧୭
୬ ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞେ ମୋତେ । ଋଷିଏ ପୂଜି ଆତ୍ମଗତେ ।। ୧୮
ମୁଁ ସର୍ବଯଜ୍ଞପତି ହରି । ମୋତେ ଲଭିଲେ ସିଦ୍ଧି କରି ।। ୧୯
୭ ଦେହାଦି ତ୍ରିତାପବିକାରେ । ଉଦ୍ଧବ ଥିଲେ ହେଁ ତୋ' ଠାରେ ।। ୨୦
ସେ ମାୟା ବାସ୍ତବ ସେ ନାହିଁ । ଯେଣୁ ସେ ମଧ୍ୟେ ବର୍ତ୍ତିଥାଇ ।। ୨୧
ନ ଥାଇ ଆଦି ଅନ୍ତେ ସ୍ୱୟେଂ । ରଜ୍ଜୁରେ ସର୍ପଜ୍ଞାନପ୍ରାଏ ।। ୨୨

---

୧. ତର୍କଦ୍ୱାରା ଦେହାଦି ପ୍ରପଞ୍ଚ ଅସତ୍ ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଆତ୍ମସାକ୍ଷାତ୍କାରଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରପଞ୍ଚ ତିରୋହିତ ନ ହୋଇଛି, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜ୍ଞାନାଭ୍ୟାସ କରିବାକୁ ହେବ । ତା ହେଲେ ମୁକ୍ତି ମିଳିବ । ଏହି ବିଷୟ "ଆ ଦେହାନ୍ତାତ୍ କ୍ୱଚିତ୍ ଖ୍ୟାତିସ୍ତତଃ ସଂପଦ୍ୟତେ ମୟା" (ଅର୍ଥାତ୍ ଦେହାନ୍ତ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ୱଚିତ୍ ଭେଦପ୍ରତୀତି ରହେ । ଦେହାନ୍ତପରେ କିନ୍ତୁ ସାର୍ଷ୍ଟି ବା ମୋ' ସମାନ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ) - ଇତ୍ୟାଦି ବଚନଦ୍ୱାରା କୁହାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଅପରୋକ୍ଷ ଅନୁଭୂତିଦ୍ୱାରା ଯାହାର ପ୍ରପଞ୍ଚ ଲୀନପ୍ରାୟ, ତାହାର କିଛି କୃତ୍ୟ ନାହିଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଜନ୍ମାଦି ଷଡ଼୍‌ଭାବବିକାର । ସେହି ନାହାନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ଠାର ॥ ୨୩
ଅସତ୍ୟ ସର୍ପଜ୍ଞାନେ ରହି । ଆଦି ଅନ୍ତରେ ରଜ୍ଜୁ ଥାଇ ॥ ୨୪
ମଧ୍ୟରେ ହୋଏ ରଜ୍ଜୁଜ୍ଞାନ । ସର୍ପାଦି ଜ୍ଞାନ ହୋଏ ଲୀନ ॥ ୨୫
ସେ ରୂପେ ତୁମ୍ଭେ ନିର୍ବିକାର । ପରମ ବ୍ରହ୍ମଟି ଆବର ॥ ୨୬

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୮ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୁଣି ଏ ରୂପରେ । ଉଦ୍ଧବ କହନ୍ତି ସଧୀରେ ॥ ୨୭
ବୈରାଗ୍ୟବିଜ୍ଞାନସଂଯୁତ । ବିଶୁଦ୍ଧ ବିପୁଳ ଅତ୍ୟନ୍ତ ॥ ୨୮
ଯେ ଅଟେ ଅତି ପୁରାତନ । ନିଶ୍ଚୟ କରିଣ ସେ ଜ୍ଞାନ ॥ ୨୯
ହେ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର ! ବିଶ୍ୱମୂର୍ତ୍ତେ । କହିବା ହେଉ ମୋ' ଅଗ୍ରତେ ॥ ୩୦
ବ୍ରହ୍ମା ଆଦି ଯେ ମହଜ୍ଜନ । କରନ୍ତି ଯା' ଅନୁସଂଧାନ ॥ ୩୧
ସେ ତୁମ୍ଭ ଭକ୍ତିଯୋଗକୁ ହିଁ । ଆଖ୍ୟାନ କର ପୁଣ ତୁହି ॥ ୩୨
୯ ଘୋର ସଂସାରମାର୍ଗେ ଯେହି । ତ୍ରିତାପେ ଅଭିହତ ହୋଇ ॥ ୩୩
ଏଣୁ ଯେ ସଦା ସନ୍ତାପିତ । ହୁଅଇ ତାହାର ନିମିତ୍ତ ॥ ୩୪
ଅମୃତ ବରଷେ ସର୍ବତ୍ର । ଯେ ତୋ' ପାଦଯୁଗଳ ଛତ୍ର ॥ ୩୫
ଅନ୍ୟ ଶରଣ ତହୁଁ ମୁହିଁ । ହେ ଈଶ କିଛି ଦେଖୁନାହିଁ ॥ ୩୬
୧୦ ଏ ଭବକୂପେ ପଡ଼ିଅଛି । କାଳଭୁଜଙ୍ଗ ଗିଳିଅଛି ॥ ୩୭
ଅଳ୍ପସୁଖରେ ବଳିୟାର । ତୃଷ୍ଣା ହୋଇଅଛି ଏହାର ॥ ୩୮
ତୁମ୍ଭେ ଏହାକୁ କୃପା କରି । ଉଦ୍ଧାର କର ଆହେ ହରି ॥ ୩୯
ହେ ମହା-ଅନୁଭାବ ପୁଣ । ଯେ କରେ ମୋକ୍ଷ ଜାଗରଣ ॥ ୪୦
ଏମନ୍ତ ବାଣୀ-ଅମୃତରେ । ସେଚନ କର ତୁ ଏହାରେ ॥ ୪୧

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୧ କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣ ମୋ' ବଚନ ॥ ୪୨
ଯେ ଧର୍ମବନ୍ତମଧ୍ୟେ ବର । ସେ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ହିଁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ॥ ୪୩
ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତ ଜନମାନେ । ଶ୍ରବଣ କରନ୍ତେ ସେ ସ୍ଥାନେ ॥ ୪୪
ଏ କଥା ଏହି ପରକାରେ । ପୁଛିଲେ ପୂର୍ବ ସମୟରେ ॥ ୪୫
୧୨ ଭାରତ ଯୁଦ୍ଧ ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ । ମିତ୍ରଲୋକମାନେ ମରନ୍ତେ ॥ ୪୬
ବିହ୍ୱଳ ହୋଇଣ ରାଜନ । ଶୁଣି ବହୁତ ଧର୍ମମାନ ॥ ୪୭
ପଛେ ମୋକ୍ଷଧର୍ମମାନଙ୍କୁ । ପୁଣି ପଚାରିଲେ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ॥ ୪୮
୧୩ ସହିତ ଯେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭକ୍ତିରେ । ଜ୍ଞାନ-ବିଜ୍ଞାନ-ବୈରାଗ୍ୟରେ ॥ ୪୯
ଯା' ଭୀଷ୍ମମୁଖରୁ ଶୁଣିଛୁଁ । ତା' ତୁମ୍ଭ ଆଗରେ କହୁଛୁଁ ॥ ୫୦
୧୪ ପ୍ରକୃତି ପୁରୁଷକୁ ଘେନି । ମହତ ଅହଙ୍କାର ବେନି ॥ ୫୧
ପଞ୍ଚ ତନ୍ମାତ୍ର ମିଶି ପୁଣ । ଏକାଦଶ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ॥ ୫୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତ୍ରିଗୁଣ ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ	। ଏ ଯେ ଅଷ୍ଟାବିଂଶତି ତତ୍ତ୍ୱ	।।	୫୩
	ବ୍ରହ୍ମାଦି ସ୍ଥାବର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ	। ଏ ବ୍ୟାପିଛନ୍ତି ସର୍ବଭୂତେ	।।	୫୪
	ଏମନ୍ତ ଯେବଣ ଜ୍ଞାନରେ	। ଦେଖଇ, ପୁଣି ସେ ତତ୍ତ୍ୱରେ	।।	୫୫
	ଯେ ଏକ ପରମାତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ	। ସେ ଅଛି ଦେଖଇ ଏମନ୍ତ	।।	୫୬
	ଉଦ୍ଧବ ଯେ ଜ୍ଞାନ ଏମନ୍ତ	। ସେ ପୁଣି ମୋହର ନିଶ୍ଚିତ	।।	୫୭
୧୫	ତ୍ରିଗୁଣାତ୍ମକ ଭାବଙ୍କର	। ଯେ ସ୍ଥିତି ସର୍ଜନ ସଂହାର	।।	୫୮
	ତାଙ୍କୁ ନ ଦେଖେ ପୂର୍ବ ପ୍ରାୟେ	। ଯେବେ ଯେବଣ ଜ୍ଞାନେ ସ୍ୱୟେଂ	।।	୫୯
	ସେ ବ୍ରହ୍ମ ପରମ କାରଣ	। ଏ ଟି ବିଜ୍ଞାନ ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ	।।	୬୦
୧୬	ଆଦ୍ୟରେ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାନ୍ତରେ	। ଯେ ଟି କାଯ୍ୟରୁ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତରେ	।।	୬୧
	ନିତ୍ୟରେ ଅନୁଗତ ହୋଇ	। ତାଙ୍କ ପ୍ରଳୟେ ପୁଣ ଯେହି	।।	୬୨
	ରହଇ ଅବଶେଷ ହୋଇ	। ଉଦ୍ଧବ ସତ୍ୟ ଅଟେ ସେହି	।।	୬୩
୧୭	ଶ୍ରୁତି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଯେ ବା ଆନ	। ପୁଣ ଐତିହ୍ୟ ଅନୁମାନ	।।	୬୪
	ଏ ଚତୁଷ୍ଟୟ ପ୍ରମାଣରେ	। ଯେ ଅନୁଗତଟି ନିତ୍ୟରେ	।।	୬୫
	ସେ ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱକୁ ଦେଖିବ	। ମିଥ୍ୟା ଜଗତୁଁ ନିବର୍ତ୍ତିବ	।।	୬୬
୧୮	କର୍ମର କ୍ଷୟ ହୋଏ ନିତ୍ୟେ	। ସେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରିଯନ୍ତେ	।।	୬୭
	ଅଦୃଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟ ସୁଖମାନ	। ସର୍ବେ ହୁଅନ୍ତି ବିନାଶନ	।।	୬୮
	ଏ ଦୁଃଖସ୍ୱରୂପ ସମସ୍ତ	। ଏମନ୍ତ ଦେଖିବ ପଣ୍ଡିତ	।।	୬୯
୧୯	ଆହେ ଅନଘ ଭକ୍ତିଯୋଗ	। ପୂର୍ବେ କହିଛୁଁ ତୁମ୍ଭ ଆଗ	।।	୭୦
	ପ୍ରୀତି ଲଭିଛ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣି	। କହିବା ତୁମ୍ଭ ଆଗେ ପୁଣି	।।	୭୧
	ସେ ଭକ୍ତି ମୋ' ଭକ୍ତିର ପୁଣ	। କେବଳ ଅଟଇ କାରଣ	।।	୭୨
୨୦	ଶ୍ରଦ୍ଧା କରିବ ନିତ୍ୟେ ମୋର	। କଥା-ଅମୃତେ ବାରମ୍ବାର	।।	୭୩
	ମୋ ଗୁଣ ଶ୍ରବଣ କରିଣ	। ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବ ତା' ପୁଣ	।।	୭୪
	ପୂଜାରେ କରି ନିଷ୍ଠାମତି	। ସ୍ତୁତିମାନଙ୍କେ କରି ସ୍ତୁତି	।।	୭୫
୨୧	ପ୍ରଣାମ କରି ସର୍ବାଙ୍ଗରେ	। ଆଦର ଥିବ ମୋ' ପୂଜାରେ	।।	୭୬
	ଅଧିକ ପୂଜା ମୋର ଭକ୍ତେ	। ମୋ' ବୁଦ୍ଧି କରି ସର୍ବଭୂତେ	।।	୭୭
୨୨	ମୋ' ଅର୍ଥେ ଅଙ୍ଗଚେଷ୍ଟାମାନ	। ବଚନେ ମୋ' ଗୁଣକୀର୍ତ୍ତନ	।।	୭୮
	ସମସ୍ତ କାମନା ଛାଡ଼ିବ	। ମୋ' ଠାରେ ମନ ସମର୍ପିବ	।।	୭୯
୨୩	ମୋ' ଅର୍ଥେ ଅର୍ଥ ସୁଖ ଭୋଗ	। କରିବ ସଦା ପରିତ୍ୟାଗ	।।	୮୦
	ବୈଦିକ କର୍ମ ହୋମମାନ	। ଯେ ଜପ ଆଦି ଅବା ଦାନ	।।	୮୧
	ବ୍ରତ ତପସ୍ୟାମାନ ଯେତେ	। ସବୁ କରିବ ମୋ' ନିମିତ୍ତେ	।।	୮୨
୨୪	ଆତ୍ମନିବେଦୀ[୧] ଯେତେ ନରେ	। ସେମାନଙ୍କର ଏ ପ୍ରକାରେ	।।	୮୩
	ଉଦ୍ଧବ ! ଧର୍ମମାନଙ୍କରେ	। ଭକ୍ତି[୨] ଉପୁଜଇ ମୋ' ଠାରେ	।।	୮୪

୧. ଆତ୍ମନିବେଦନକାରୀ । ୨. ପ୍ରେମଲକ୍ଷଣା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଏହିରୂପ ଯେ ଭକ୍ତ ମୋର	। କିବା ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ରହେ ତାର	॥	୮୫
୨୫	ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣରେ ବିବର୍ଦ୍ଧିତ	। ଶାନ୍ତ ଯେ ଆପଣାର ଚିତ୍ତ	॥	୮୬
	ଯେବେ ସେ ଆମ୍ଭାରେ[୧] ଅର୍ପଇ	। ବୈରାଗ୍ୟସହିତରେ ତହିଁ	॥	୮୭
	ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଧର୍ମ ଜ୍ଞାନ ପୁଣ	। ସେ ଜନ ଲଭଇ ତତ୍‌କ୍ଷଣ	॥	୮୮
୨୬	ଦେହଗୃହାଦିରେ ସେ ଚିତ୍ତ	। ଯେବେ ହୁଅଇ ସମର୍ପିତ	॥	୮୯
	ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କର ସଙ୍ଗେ ରହି	। ବିଷୟମାନଙ୍କେ ଧାବଇ	॥	୯୦
	ରଜୋଗୁଣରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ	। ଅସତ୍‌କର୍ମକୁ ଆଚରଇ	॥	୯୧
	ଜାଣ ଉଦ୍ଧବ ସେହି ଚିତ୍ତ	। ଅଧର୍ମେ ହୁଅଇ ସଂଯୁତ	॥	୯୨
୨୭	ଯେ ମୋର ଭକ୍ତି ଆଚରଣ	। ତାହାକୁ ଧର୍ମ ବୋଲି ଜାଣ	॥	୯୩
	ସମସ୍ତ ଭୂତେ ଯା' ଦେଖଇ	। ଏକାତ୍ମଭାବ, ଜ୍ଞାନ ସେହି	॥	୯୪
	ଗୁଣରେ ସଙ୍ଗ ଯା' ନୁହଇ	। ସେ ପୁଣ ବୈରାଗ୍ୟ ବୋଲାଇ	॥	୯୫
	ଅଣିମା ଆଦି ଅଷ୍ଟ ଭୂତି	। ଏମାନେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବୋଲାନ୍ତି	॥	୯୬

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୨୮	ଉଦ୍ଧବ କହୁଛନ୍ତି ପୁଣ	। ଆହେ ଅମିତ୍ରକରଶନ	॥	୯୭
	ଯମ ନିୟମ ଯେଉଁ ଦୁଇ	। କେତେ ପ୍ରକାରେ କହ ତୁହି	॥	୯୮
	ହେ କୃଷ୍ଣ କେ ତିତିକ୍ଷା ଦମ	। ହେ ପ୍ରଭୋ କେ ଧୃତି କେ ଶମ	॥	୯୯
୨୯	କେ ତପ କେ ଶଉର୍ଯ୍ୟ ଦାନ	। କେ ସତ୍ୟ ଋତ ଇଷ୍ଟଧନ	॥	୧୦୦
	କେ ତ୍ୟାଗ କେହୁ ଯଜ୍ଞ ପୁଣ	। ହେ ପ୍ରଭୋ କେ ଦକ୍ଷିଣା ଭଣ	॥	୧୦୧
୩୦	ଆହେ କେଶବ ହେ ଶ୍ରୀମନ୍ତ	। ପୁରୁଷର ବଳ କେମନ୍ତ	॥	୧୦୨
	କେମନ୍ତ ଭଗ ଲାଭ ଦୁଇ	। କେ ପରା ବିଦ୍ୟା ଲଜ୍ଜା କେହି	॥	୧୦୩
	ପରମ ମଣ୍ଡନ କେମନ୍ତେ	। କେ ସୁଖ ଦୁଃଖ କହ ମୋତେ	॥	୧୦୪
୩୧	କେ ବା ପଣ୍ଡିତ ମୂର୍ଖ ପୁଣ	। କେ ପନ୍ଥା ଉତ୍‌ପଥ କେବଣ	॥	୧୦୫
	କେ ସ୍ୱର୍ଗ କେ ନରକ ଅବା	। କେ ବନ୍ଧୁ ଅଟେ ଗୃହ କେ ବା	॥	୧୦୬
୩୨	କେ ଧନବନ୍ତ ଦୁଃଖୀ କେହି	। କେ ବା କୃପଣ କେ ପ୍ରଭୁ ହିଁ	॥	୧୦୭
	ଏତେକ ପ୍ରଶ୍ନମାନଙ୍କୁ ହିଁ	। ମୋର ଅଗ୍ରତେ କହ ତୁହି	॥	୧୦୮
	ହେ ସାଧୁଜନପତି ପୁଣ	। ଏଥୁଁ ଯେ ବିପରୀତ ଭଣ	॥	୧୦୯

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩୩	କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	। ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣ ପ୍ରଶ୍ନମାନ	॥	୧୧୦
	ଅହିଂସା ସତ୍ୟ ଯେ ଅସ୍ତେୟ	। ଅସଙ୍ଗ ଲଜ୍ଜା ଅସଂଚୟ	॥	୧୧୧
	ଆସ୍ତିକ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ମୌନ	। ସ୍ଥଇର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷମା ଭୟ ଆନ	॥	୧୧୨
୩୪	ଶୌଚ[୨] ତପସ୍ୟା ହୋମମାନ	। ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆତିଥ୍ୟ ମୋ ପୂଜନ	॥	୧୧୩

୧. ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କଠାରେ ।　　୨. ଶୌଚ = ଆଭ୍ୟନ୍ତର ଓ ବାହ୍ୟ ଭେଦରେ ଦୁଇପ୍ରକାର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପରାର୍ଥଚେଷ୍ଟା ଜପମାନ । ଆବର ତୀର୍ଥକୁ ଗମନ ।। ୧୧୪
ଚିତ୍ତସନ୍ତୋଷ ଯେହୁ ପୁଣ । ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଯେ ସେବନ ।। ୧୧୫
୩୫ ଏତେକ ଯମ ସନିୟମ । ଏ ବେନି ଦ୍ୱାଦଶ ଏ ସମ ।। ୧୧୬
ପୁରୁଷ କରି ଉପାସନ । କରେ ଯା' ମନୋରଥମାନ ।। ୧୧୭
[1]ଏମାନେ ଦିଅନ୍ତି ତା' ସର୍ବ । ଉତ୍ତମ ରୂପେ ହେ ଉଦ୍ଧବ ।। ୧୧୮
୩୬ ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତେ ମୋ' ଭଜନ । ତାହାକୁ ଶମ ବୋଲି ଜାଣ ।। ୧୧୯
ଯେ ନିଜ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଯମ । ଉଦ୍ଧବ ବୋଲି ତାକୁ ଦମ ।। ୧୨୦
ନିଜ ଦୁଃଖକୁ ସହିବାର । ତିତିକ୍ଷା ବୋଲାଇ ଆବର ।। ୧୨୧
ଜିହ୍ୱା ଉପସ୍ଥ ବେନି ନିତି । ଜିଣିମାକୁ ହିଁ ବୋଲି ଧୃତି ।। ୧୨୨
୩୭ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଦ୍ରୋହ ଛାଡ଼ିବାର । ଦାନ ବୋଲାଇ ସେ ପ୍ରକାର ।। ୧୨୩
ଛାଡ଼ଇ ଯା' ସର୍ବ ଭୋଗକୁ । ତପସ୍ୟା ବୋଲିଟି ତାହାକୁ ।। ୧୨୪
ଜିଣିଲେ ନିଜ ସ୍ୱଭାବକୁ[2] । ସମର୍ଥପଣ ବୋଲି ତାକୁ ।। ୧୨୫
ଯା' କରେ ବ୍ରହ୍ମ ଅନ୍ୱେଷଣ[3] । ତାହାକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣ ।। ୧୨୬
୩୮ କବିମାନଙ୍କେ ଯେ କୀର୍ତ୍ତିତ । [4]ସୂନୃତ ବାଣୀ ସେହୁ ଋତ ।। ୧୨୭
କର୍ମମାନଙ୍କେ ଅନାସକ୍ତି । ଅଟଇ ଶୌଚରୂପେ ଖ୍ୟାତି ।। ୧୨୮
ତ୍ୟାଗ ବୋଲନ୍ତି ସନ୍ନ୍ୟାସକୁ । ଜାଣ ତୁ ଦୁହିଁଙ୍କ[5] ଭେଦକୁ ।। ୧୨୯
୩୯ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ଧର୍ମ ଯେହି । ଅଟଇ ଇଷ୍ଟଧନ ସେହି ।। ୧୩୦
ଯଜ୍ଞ ମୁଁ ପରମ-ଈଶ୍ୱର । ଦକ୍ଷିଣା ଜ୍ଞାନଦାନ ଆର ।। ୧୩୧
ଯେଣୁ ହୁଅଇ ମନୋଦମ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଳ ସେ ପ୍ରାଣାୟାମ ।। ୧୩୨
୪୦ ମୋର ଐଶ୍ୱର ଭାବ ଯେହି । ତାହାକୁ ଭଗ[6] ବୋଲି କହି ।। ୧୩୩
ଭକ୍ତି ଯା' କରିବ ମୋ' ଠାରେ । ଉତ୍ତମ ଲାଭ ସେ ସଂସାରେ ।। ୧୩୪
ଯେ ଆତ୍ମଭେଦ ନିବର୍ତ୍ତାଇ । ଉତ୍ତମ ବିଦ୍ୟା ସେ ବୋଲାଇ ।। ୧୩୫
ଜୁଗୁପ୍‌ସା ଯେ ବା ଅକର୍ମରେ । ଲଜ୍ଜା ବୋଲାଇ ସେ ବେଭାରେ ।। ୧୩୬
୪୧ ନିରପେକ୍ଷତା ଆଦି ଯେହି । ଗୁଣ ସେ ମଣ୍ଡନ ବୋଲାଇ ।। ୧୩୭
ସୁଖଦୁଃଖର ନାଶ ଯେହି । ତାହାକୁ ସୁଖ ବୋଲି କହି ।। ୧୩୮
ଯେ ଇଚ୍ଛା ବିଷୟଭୋଗରେ । ଦୁଃଖ ବୋଲାଇ ସେ ସଂସାରେ ।। ୧୩୯
ଯେ ବନ୍ଧମୋକ୍ଷକୁ ଜାଣଇଁ । ପଣ୍ଡିତ ବୋଲି ତାକୁ କହି ।। ୧୪୦
୪୨ ଦେହଗେହାଦିରେ ଯେବଣ । ଅହଂମମାଦି ଅଭିମାନ ।। ୧୪୧
ସେ ଭାବ ଅଛଇ ଯାହାର । ମୂର୍ଖ ବୋଲାଇଟି ସେ ନର ।। ୧୪୨

---

୧. ଯମଗୁଡ଼ିକ ମୁମୁକ୍ଷୁପାଇଁ ପ୍ରଧାନ ଓ ମୋକ୍ଷଦାୟକ । ନିୟମଗୁଡ଼ିକ ସକାମବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରଧାନ ଓ ଅଭ୍ୟୁଦୟଦାୟକ ।

୨. ବାସନାକୁ । ୩. ଆଲୋଚନା । ୪. ସତ୍ୟ ଓ ପ୍ରିୟ ।

୫. ଶୌଚ ଓ ତ୍ୟାଗର । (ଯେହେତୁ ଶୌଚର ଅର୍ଥ ମଳତ୍ୟାଗ) ୬. ଭାଗ୍ୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ନିବୃତ୍ତିମାର୍ଗ ଯେ ବା ପୁଣ ।	ତାହାକୁ ପନ୍ଥା[୧] ବୋଲି ଜାଣ	।। ୧୪୩
	ପ୍ରବୃତ୍ତିମାର୍ଗ ଅଛି ଯେହି ।	ଉତ୍‌ପଥ[୨] ବୋଲି ତାକୁ କହି	।। ୧୪୪
	ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣର ଯେ ଉଦୟ ।	ସ୍ୱର୍ଗ ସେ ବୋଲାଇ ନିଶ୍ଚୟ	।। ୧୪୫
୪୩	ତମୋଗୁଣର ଯେ ଉଦ୍ରେକ ।	ସେହିଟି ବୋଲାଇ ନରକ	।। ୧୪୬
	ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ତହିଁ ।	ଉଦ୍ଧବ ଗୁରୁ ବନ୍ଧୁ ମୁହିଁ	।। ୧୪୭
	ଗୃହଟି ମନୁଷ୍ୟଶରୀର ।	ଆଢ୍ୟଟି ଗୁଣବନ୍ତ ନର	।। ୧୪୮
୪୪	ଯେହୁ ସନ୍ତୋଷ ନ ଲଭଇ ।	ସେ ଲୋକ ଦରିଦ୍ର ବୋଲାଇ	।। ୧୪୯
	ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ଜିଣି ନାହିଁ ।	ଯେ ପୁଣ କୃପଣଟି ସେହି	।। ୧୫୦
	ଗୁଣରେ ଅନାସକ୍ତ ଯାର ।	ବୁଦ୍ଧି, ଅଟଇ ସେ ଈଶ୍ୱର	।। ୧୫୧
	ଗୁଣମାନଙ୍କେ ସଙ୍ଗ ଯାର ।	ସେ ଲୋକ ଅଟେ ଅନୀଶ୍ୱର	।। ୧୫୨
୪୫	ଉତ୍ତମ କରି ହେ ଉଦ୍ଧବ ।	କହିଲୁଁ ଏ ତୋ' ପ୍ରଶ୍ନ ସର୍ବ	।। ୧୫୩
	ଗୁଣଦୋଷଙ୍କର ଲକ୍ଷଣ ।	ବର୍ଣ୍ଣନ୍ତୁ ବହୁତ କରିଣ	।। ୧୫୪
	କି କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ଗୁଣଦୋଷ ।	ଦର୍ଶନ୍ତୁ ଜାତ ହୋଏ ଦୋଷ	।। ୧୫୫
	ସେ ଗୁଣଦୋଷକୁ[୩] ଛାଡ଼ିଣ ।	ଉତ୍‌ପନ୍ନ ହୋଏ ଗୁଣପୁଣ	।। ୧୫୬
	କୃଷ୍ଣଚରଣପଙ୍କଜରେ ।	ଚିତ୍ତକୁ ଦେଇଣ ନିତ୍ୟରେ	।। ୧୫୭
	ଭଣଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ବିପ୍ର ।	ସୁଜନେ ତୋଷ ହୁଅ କ୍ଷିପ୍ର	।। ୧୫୮

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ
ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ ଶ୍ରେୟୋଭେଦନିର୍ଣ୍ଣୟୋ
ନାମ ଏକୋନବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ବିଂଶେ ଯୋଗତ୍ରୟଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ଭକ୍ତିଜ୍ଞାନକ୍ରିୟାତ୍ମକମ୍ ।
ଗୁଣଦୋଷବ୍ୟବସ୍ଥାର୍ଥମଧିକାରିବିଭାଗତଃ ।। ୧

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୧	ଉଦ୍ଧବ କହୁଛନ୍ତି ପୁଣ ।	ଆହେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏବେ ଶୁଣ	।। ୧
	ତୁମ୍ଭେ ଯେ ସାକ୍ଷାତେ ଈଶ୍ୱର ।	ହେ ପଦ୍ମନୟନ ତୁମ୍ଭର	।। ୨
	ଯେ ବିଧି ପ୍ରତିଷେଧ ଦୁଇ ।	ଆଜ୍ଞାସ୍ୱରୂପ ବେଦ ଏହି	।। ୩
	ଏ ପୁଣି କର୍ମଙ୍କର ପୁଣ ।	ଅବେକ୍ଷା[୪] କରେ ଦୋଷଗୁଣ	।। ୪
୨	ବର୍ଣ୍ଣ ଆଶ୍ରମମାନଙ୍କର ।	ଗୁଣଦୋଷକୁ ହିଁ ଆବର	।। ୫
	ପ୍ରତିଲୋମ ଅନୁଲୋମରେ ।	ଜନ୍ମି ଅଛନ୍ତି ଯେତେ ନରେ	।। ୬

୧. ସନ୍ମାର୍ଗ ।　୨. କୁମାର୍ଗ ।　୩. ଗୁଣଦୋଷ ଦର୍ଶନକୁ ।　୪. ପରୀକ୍ଷା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଶ ବୟଃ କାଳ । ଯେ ବା ସ୍ୱର୍ଗ ନରକ କୂଳ ।। ୭
ଯେ ଗୁଣଦୋଷ ଅଛି ତହିଁ । ଅବେକ୍ଷା[1] କରେ ତାହାଙ୍କୁ ହିଁ ।। ୮
୩ ଗୁଣଦୋଷରେ ଭେଦ ଯେହି । ସେ ଦୃଷ୍ଟିବିହୁନରେ କେହି[2] ।। ୯
ଯେ ବିଧିନିଷେଧଲକ୍ଷଣ । ଅଟଇ ତୁମ୍ଭ ବାକ୍ୟ ପୁଣ ।। ୧୦
ସେ ବାକ୍ୟେ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର । ମୋକ୍ଷ ହୋଇବ କି ପ୍ରକାର ।। ୧୧
୪ ମୋକ୍ଷରେ ସ୍ୱର୍ଗାଦି ପ୍ରାପ୍ତିରେ । ସାଧ୍ୟ-ସାଧନ ବେନିଙ୍କରେ ।। ୧୨
ପିତୃ-ମନୁଷ୍ୟ-ଦେବଙ୍କର । ପ୍ରମାଣ ବେଦ ହେ ଈଶ୍ୱର ।। ୧୩
୫ ଯେ ଗୁଣଦୋଷଭେଦଜ୍ଞାନ । ସେ ତୁମ୍ଭ ବେଦରୁ ଉତ୍‌ପନ୍ନ ।। ୧୪
ସେ ନୋହେ ସ୍ୱତଃ ହେ ଈଶ୍ୱର । ସେ ବେଦବାକ୍ୟରୁ ଆବର ।। ୧୫
ଭେଦଜ୍ଞାନର ଅପବାଦ । ଏ ନିଶ୍ଚେ ଅଟଇ ପ୍ରମାଦ ।। ୧୬

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୬ ଉଦ୍ଧବପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି କରି । ହସି କହନ୍ତି ନରହରି ।। ୧୭
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଶ୍ରେୟନିମିତ୍ତରେ । ତିନି ଉପାୟ ଏ ସଂସାରେ ।। ୧୮
ମୁଁ କହିଅଛି ହେ ଉଦ୍ଧବ । ଜ୍ଞାନ କରମ ଭକ୍ତିଭାବ ।। ୧୯
ଏ ତିନି ବିନେ ଆନ ହୋଇ । କିଛି ଉପାୟ ଆଉ ନାହିଁ ।। ୨୦
୭ ଏ ତିନି ଉପାୟ ମଧ୍ୟରେ । କର୍ମମାନଙ୍କୁ ଯଉଁ ନରେ ।। ୨୧
ଛାଡ଼ିଲେ ନିର୍ବିଣ୍ଣ ହୋଇଣ । ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନଯୋଗ ଜାଣ ।। ୨୨
ସେ କର୍ମମାନଙ୍କରେ ସ୍ୱତ । ଅତି ଆସକ୍ତ ଯାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ।। ୨୩
ସେ କାମୀମାନଙ୍କର ପୁଣ । କର୍ମଯୋଗଟି ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ ।। ୨୪
୮ କେହୁଣି [3]ଭାଗ୍ୟ-ଉଦୟରେ । ଉଦ୍ଧବ ମୋ' କଥା ଆଦିରେ ।। ୨୫
ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୁଅଇ ଜାତ ଯାର । କାମ୍ୟ କର୍ମରେ ସେହି ନର ।। ୨୬
ନୁହଇ ଅତି ଆସକତ । ବିରକ୍ତ ନୁହଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ।। ୨୭
ତାହାର ଭକ୍ତିଯୋଗ ପୁଣ । ସିଦ୍ଧି କରଇ ବିତରଣ ।। ୨୮
୯ ମୋ' କଥାଶ୍ରବଣ ଆଦିରେ । ଯାବତ କାଳ ଏ ସଂସାରେ ।। ୨୯
ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ ଥିବ ଜାତ ହୋଇ । ଯାବତ ନିର୍ବେଦ ନୁହଇ ।। ୩୦
ତାବତ କାଳଯାଏ ପୁଣ । କରିବ କାମ୍ୟକର୍ମଗଣ ।। ୩୧
୧୦ ନିଜ ଧର୍ମରେ ହୋଇ ସ୍ଥିତ । ନ ଦେଇ କର୍ମଫଳେ ଚିତ୍ତ ।। ୩୨
ନିଷିଦ୍ଧ କର୍ମ ଛାଡ଼ି କରି । ଯଜ୍ଞରେ ମୋତେ ପୂଜା କରି ।। ୩୩
ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ଏ ଲୋକ ହିଁ । ସ୍ୱର୍ଗ ନରକକୁ ନ ଯାଇ ।। ୩୪
୧୧ ଏ ଦେହେ ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନ । ନିଜ ଧର୍ମରେ ରହି ଜନ ।। ୩୫
ନିଷିଦ୍ଧ କର୍ମ ପରିହରି । ରାଗାଦି ମଳ ଛାଡ଼ି କରି ।। ୩୬

---

୧. ଅବେକ୍ଷା = ଅବଧାନ, ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ । ୨. କିପରି ।
୩. ଭାଗ୍ୟ = ପରମସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭଗବଦ୍‌ଭକ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗ ଓ କୃପାଜାତ ମଙ୍ଗଳ । (ଶ୍ରୀଜୀବପାଦ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବିଶୁଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନକୁ ଲଭଇ । ମୋ' ଭକ୍ତି ଯଦୃଚ୍ଛାରେ[୧] ପାଇ ।। ୩୭
୧୨ ସ୍ୱର୍ଗେ ଅଛନ୍ତି ଯେତେ ନରେ । ନାରକୀମାନେ ସେ ରୂପରେ ।। ୩୮
ମନୁଷ୍ୟଦେହକୁ ବାଞ୍ଛନ୍ତି । ଜ୍ଞାନ-ଭକ୍ତିରେ ଯେଣୁ ନିତି ।। ୩୯
ଏ ଦେହ ଅଟଇ କାରଣ । ସ୍ୱର୍ଗୀ-ନାରକୀଦେହ ପୁଣ ।। ୪୦
ଉଭୟ ନୁହନ୍ତି ସାଧକ[୨] । ତେଣୁ ବୋଲନ୍ତି ଅସାଧକ ।। ୪୧
୧୩ ଏଣୁ ପଣ୍ଡିତ ଯଉଁ ଜନ । ସ୍ୱର୍ଗ ନରକ ବେନି ସ୍ଥାନ ।। ୪୨
ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ନ କରଇ ଜାଣି । ଏ ନରଦେହକୁ ହିଁ ପୁଣି ।। ୪୩
ଯେଣୁ ସେ ଦେହ-ଆବେଶରେ । ପ୍ରମତ୍ତ ହୋଏ ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟରେ ।। ୪୪
୧୪ ଏ ଦେହ କ୍ଷଣକେ ଭାଜଇ । ତଥାପି ମୋକ୍ଷକୁ ଦିଅଇ ।। ୪୫
ଏମନ୍ତ ଜାଣି ବିଜ୍ଞ ନର । ମରଣ ପୂର୍ବରୁ ସତ୍ୱର ।। ୪୬
ଯତ୍ନ କରିବ ମୋକ୍ଷପାଇଁ । କାହିଁରେ ପ୍ରମତ୍ତ ସେ ନୋହି ।। ୪୭
୧୫ ଯହିଁରେ ବସା ଅଛି କରି । ସେ ନିଜ ବୃକ୍ଷକୁ ଆବୋରି ।। ୪୮
ନିର୍ଦ୍ଦୟ ପୁରୁଷେ କାଟନ୍ତେ । ପକ୍ଷୀ ତା' ଦେଖିଣ ତଦନ୍ତେ ।। ୪୯
ସ୍ୱବସା ଛାଡ଼ି [୩]କ୍ଷେମସ୍ଥାନେ । ଚଳଇ [୪]ଅଲମ୍ପଟ ମନେ ।। ୫୦
୧୬ ଆୟୁଷ ଅହୋରାତ୍ର ହୋଇ । କ୍ଷୀଣ ହେଉଛି ତାହା ଚାହିଁ ।। ୫୧
ଏମନ୍ତ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣିଣ । ସମସ୍ତ ସଙ୍ଗକୁ ଛାଡ଼ିଣ ।। ୫୨
ଭୟରେ କଂପ ଜାତ ଯାର । ଚେଷ୍ଟା ଛାଡ଼ିଣ ସେହୁ ନର ।। ୫୩
ବୁଝିଣ ପରମ ତତ୍ତ୍ୱକୁ । ଆତ୍ମାରେ ଲଭଇ ଶାନ୍ତିକୁ ।। ୫୪
୧୭ ଯେ ମୂଳ ସର୍ବଫଳଙ୍କର । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ସେ ନରଶରୀର ।। ୫୫
ନଉକା ଅଟେ ପଟୁତର । ଗୁରୁ ଏଥିରେ କର୍ଣ୍ଣଧାର ।। ୫୬
ମୁଁ ଏଥି ଅନୁକୂଳ ବାତ । ମୋ' ହେତୁ ଚଳଇ ତ୍ୱରିତ ।। ୫୭
ଏ ନାବ ଅତିଭାଗ୍ୟେ ପାଇ । ପୁରୁଷ ଏହାକୁ ଆରୋହି ।। ୫୮
ଯଦି ଭବାବ୍ଧି ନ ତରଇ । ତେବେ ସେ ଆତ୍ମଘାତୀ ହୋଇ ।। ୫୯
୧୮ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉଦ୍ଧବଙ୍କ ଆଗ । ପୁଣି କହନ୍ତି ଯୋଗମାର୍ଗ ।। ୬୦
ଯେବେ ଆରମ୍ଭ କର୍ମ କରେ । ନିର୍ବିଣ୍ଣ ହୋଇଣ ଫଳରେ ।। ୬୧
ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଅତିଶୟ । ସଂଯତ କରିଣ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ।। ୬୨
ଆତ୍ମ-ଅଭ୍ୟାସେ ଯୋଗୀଜନ । ନିଶ୍ଚଳ କରି ଧରେ ମନ ।। ୬୩
୧୯ ଅତିଚଞ୍ଚଳ ନିଜ ମନ । ଯେବେ ଭ୍ରମଇ ପୁନଃପୁନ ।। ୬୪
ଯୋଗୀ ତା' ନ ପାରିଲେ ଧରି । ଅଳସଭାବ ଛାଡ଼ି କରି ।। ୬୫

---

୧. କେବଳଜ୍ଞାନଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଭକ୍ତି ଦୁର୍ଲଭ । ଏହା 'ଯଦୃଚ୍ଛା' ଶବ୍ଦ ପ୍ରକାଶ କରୁଅଛି ।
୨. ଉଭୟ ଦେହ (ସ୍ୱର୍ଗୀ ଓ ନାରକୀ) ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତିର ସାଧକ ନୁହନ୍ତି ।
୩. ନିରାପଦ ସ୍ଥାନକୁ । ୪. ଅନାସକ୍ତ ଚିତ୍ତରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ମନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବ ଯହିଁ	। ତହିଁ ତା' କିଛି ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ	॥	୬୬
	ତତ୍‌କାଳ ପୁଣି ତହୁଁ ତାକୁ	। ଆଣିମ ଆପଣା ବଶକୁ	॥	୬୭
୨୦	ଏ ହେତୁ ପଣ୍ଡିତ ମାନବ	। ମନୋଗତିକି ନ ଛାଡ଼ିବ	॥	୬୮
	ଜିଣି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଜିଣି ପ୍ରାଣ	। ଯେ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣଯୁକ୍ତ ପୁଣ	॥	୬୯
	ସେ ନିଜ ବୁଦ୍ଧିରେ ମନକୁ	। ଆଣିମ ଆପଣା ବଶକୁ	॥	୭୦
୨୧	ଅନୁବୃତ୍ତିର ମାର୍ଗ ଏହି	। ଏଣେ ମନର ସଂଯମ ହିଁ	॥	୭୧
	ପରମ ଯୋଗରୂପେ ଖ୍ୟାତ	। ଅଶାନ୍ତ ଅଶ୍ୱର ଯେମନ୍ତ	॥	୭୨
	ମାହୁନ୍ତ ହୃଦୟକୁ ଜାଣି	। ଅଶ୍ୱ ଧାବଇ ଯେଣେ ପୁଣି	॥	୭୩
	ତେଣେ ତା' ଗତି ଅନୁସରେ	। ତେବେ ରଶ୍ମି[1]ରେ ତାକୁ ଧରେ	॥	୭୪
୨୨	ମହତୁଁ ଦେହପରିଯନ୍ତେ	। ତତ୍ତ୍ୱବିବେକଦ୍ୱାରା ନିତ୍ୟେ	॥	୭୫
	ସକଳଭାବମାନଙ୍କର	। ଉତ୍‌ପତ୍ତି-ପ୍ରଳୟକୁ ନର	॥	୭୬
	ଅନୁଲୋମ-ପ୍ରତିଲୋମରେ	। [2]ପ୍ରକୃତି-ପୃଥିବୀକ୍ରମରେ	॥	୭୭
	ଧ୍ୟାନ କରିବ, ନିଜମନ	। ଯାବତ ହୋଇବ ପ୍ରସନ୍ନ	॥	୭୮
୨୩	ସଂସାରେ ନିର୍ବିଣ୍ଣ ଯା' ଚିତ୍ତ	। ସେ ହେତୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରକ୍ତ	॥	୭୯
	ଜାଣଇଁ ଗୁରୁ-ଉପଦେଶ	। ଏମନ୍ତ ଯେବଣ ପୁରୁଷ	॥	୮୦
	ଉପଦେଶକୁ ସେ ଗୁରୁର	। ଚିନ୍ତା କରନ୍ତେ ବାରମ୍ବାର	॥	୮୧
	ସେ ପୁରୁଷର ନିଜ ମନ	। ଛାଡ଼ଇ ଦେହ-ଅଭିମାନ	॥	୮୨
୨୪	ଯମ ନିୟମ ଆଦି ହୋଇ	। ଯେ ଯୋଗମାର୍ଗ ଛନ୍ତି ରହି	॥	୮୩
	[3]ପଦାର୍ଥଦ୍ୱୟର ଶୋଧନ	। ଯେ ବା ମୋ' ଅର୍ଚ୍ଚା-ଉପାସନ	॥	୮୪
	ଏହି ଉପାୟମାନଙ୍କରେ	। ଯେ ଯୋଗ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ନିତ୍ୟରେ	॥	୮୫
	ସେ ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ମନ ହିଁ	। ସ୍ମରିବ, ଅନ୍ୟ ବାଟେ ନାହିଁ	॥	୮୬
୨୫	ଯେବେ ପ୍ରମାଦୁଁ ଯୋଗିଜନ	। କରେ ନିନ୍ଦିତ କର୍ମମାନ	॥	୮୭
	ଯୋଗ[4]ରେ ସେ ପାପକୁ ଦହି	। ଅନ୍ୟ[5] ବିଶୁଦ୍ଧ ତହିଁ ନାହିଁ	॥	୮୮
୨୬	ନିଜ ନିଜ ଅଧିକାରରେ	। ପ୍ରାଣୀ ଯେବଣ ନିଷ୍ଠା କରେ	॥	୮୯
	ତାହାକୁ ଗୁଣ ବୋଲି କହି	। ଜାତି-ଅଶୁଦ୍ଧ କର୍ମ ଯେହି	॥	୯୦
	ଏ ଗୁଣଦୋଷର ବିଧାନ	। କରେ ସେ କର୍ମ ସଂକୋଚନ	॥	୯୧
	ବିଷୟମାନଙ୍କର ପ୍ରତି	। ପ୍ରାଣୀର ଅଛି ଯେ ଆସକ୍ତି	॥	୯୨
	ତାହା ଛଡ଼ାଇବା ଇଚ୍ଛାରେ	। ବେଦବିଧାନ ଏ ରୂପରେ	॥	୯୩

---

୧. ଲଗାମ ।

୨. ପ୍ରକୃତି ଆଦିର କ୍ରମରେ (ଅନୁଲୋମରେ) ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ;
ପୃଥିବୀ ଆଦିର କ୍ରମରେ (ପ୍ରତିଲୋମରେ) ପ୍ରଳୟ ହୁଏ ।

୩. 'ଆନ୍ୱୀକ୍ଷିକୀ ବିଦ୍ୟା' ମୂଳପାଠର ସ୍ୱାମିଟୀକା । 'ତ୍ୱଂ' ପଦର ଓ 'ତତ୍‌' ପଦର ଅର୍ଥକୁ ବୁଝିବା ।

୪. ଜ୍ଞାନାଭ୍ୟାସରେ । ଭକ୍ତପକ୍ଷେ ନାମକୀର୍ତ୍ତନାଦିରେ । ୫. କୃଚ୍ଛାଦି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୭ ମୋ କଥାମାନଙ୍କରେ ଯା'ର । ଜାତ ହୋଇଛି ଶ୍ରଦ୍ଧା, ତା'ର ।। ୯୪
ସମସ୍ତ କର୍ମମାନଙ୍କରେ । ନିର୍ବେଦ ହୁଅନ୍ତେ ଚିତ୍ତରେ ।। ୯୫
ବିଷୟଭୋଗ ଦୁଃଖାତ୍ମକ । ଯଦ୍ୟପି ଜାଣଇଁ ସେ ଲୋକ ।। ୯୬
ତଥାପି ଛାଡ଼ି ନ ପାରଇ । ବିରକ୍ତ କର୍ମଫଳେ ନୋହି ।। ୯୭
୨୮ ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଯଉଁ ଜନ । ଭକ୍ତିରେ ଦୃଢ଼ କରି ମନ ।। ୯୮
ଶ୍ରଦ୍ଧାଳୁ ହୋଇ ଅତି ପ୍ରୀତେ । ତଦନନ୍ତରେ ଭଜେ ମୋତେ ।। ୯୯
ଦୁଃଖ ଯହିଁରେ ପ୍ରାପ୍ତଫଳ । ସେ କାମସୁଖ ଯେ ସକଳ ।। ୧୦୦
ଭଜୁଥିଲେ ହେଁ ତାହାକୁ ହିଁ । ପ୍ରୀତି ନ କରିଣ ନିନ୍ଦଇ ।। ୧୦୧
୨୯ ଯେବଣ ଭକ୍ତିଯୋଗ ମୁହିଁ । ଉଦ୍ଧବ ପୂର୍ବେ ଅଛି କହି ।। ୧୦୨
ତହିଁରେ ମୋତେ ବାରମ୍ବାର । ଭଜଇ ଯଉଁ ମୁନିବର ।। ୧୦୩
କରନ୍ତେ ମୁଁ ତା' ହୃଦେ ବାସ । ହୃଦ୍‌ଗତ କାମ ହୋଏ ନାଶ ।। ୧୦୪
୩୦ ଅଖିଳ-ଆତ୍ମା ମୁଁ ଈଶ୍ୱର । ମୋତେ କରନ୍ତେ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ।। ୧୦୫
ହୃଦୟଗ୍ରନ୍ଥି ଭିନ୍ନ ହୋଇ । ସମସ୍ତ ସଂଶୟ ଛିଡ଼ଇ ।। ୧୦୬
ଯେତେକ ପୂର୍ବ କର୍ମମାନ । କ୍ଷୀଣ ହୁଅନ୍ତି ସେ ବହନ ।। ୧୦୭
୩୧ ସେହେତୁ ଯେ ମୋ' ଭକ୍ତିଯୁତ । ମୋ' ଠାରେ ଦେଇ ନିଜ ଚିତ୍ତ ।। ୧୦୮
ଏମନ୍ତ ଯୋଗୀ ଜନ ଯେହି । ଜ୍ଞାନ ବୈରାଗ୍ୟ ତାର ଦୁଇ ।। ୧୦୯
ପ୍ରାୟଶଃ ଶ୍ରେୟର ସାଧନ । ନୁହନ୍ତି ଇହ ଲୋକେ ଘେନ ।। ୧୧୦
୩୨ | ଯେ ହୋଏ କର୍ମମାନଙ୍କରେ । ତପସ୍ୟା-ଜ୍ଞାନ-ବୈରାଗ୍ୟରେ ।। ୧୧୧
୩୩ | ଯୋଗରେ ଦାନରେ ଧର୍ମରେ । ତୀର୍ଥଯାତ୍ରା ବା ବ୍ରତାଦିରେ ।। ୧୧୨
ସେ ସର୍ବ ମୋ' ଭକ୍ତିଯୋଗରେ । ମୋ ଭକ୍ତ ଲଭଇ ବେଗରେ ।। ୧୧୩
ଇଚ୍ଛା ନ କରେ ଭକ୍ତଜନ । ଯେବେ ବାଞ୍ଛଇ ଅବା ମନ ।। ୧୧୪
ସ୍ୱର୍ଗାପବର୍ଗ ମୋ' ସ୍ଥାନକୁ । ଯା' ବାଞ୍ଛେ ଲଭଇ ତାହାକୁ ।। ୧୧୫
୩୪ ଧୀମନ୍ତ ସାଧୁ ଅନୁଦିନ । ମୋର ଏକାନ୍ତୀ ଭକ୍ତ ଜନ ।। ୧୧୬
ଯେ ମୁକ୍ତି ଭବ ନିବର୍ତ୍ତାଇ । ତାହା ମୁଁ ଯାଚିଦେଲେ ନେଇ ।। ୧୧୭
କିଛି ଗ୍ରହଣ ନ କରଇ । କିବା କହିବା ନ ବାଞ୍ଛଇ ।। ୧୧୮
୩୫ ଅପେକ୍ଷା ନ ଥିବାକୁ କାହିଁ । ଉତ୍‌କୃଷ୍ଟ ମହଦ୍ ଶ୍ରେୟ କେହି ।। ୧୧୯
ସେ ହେତୁ ଅପେକ୍ଷାବିହୀନ । ପ୍ରାର୍ଥନାଶୂନ୍ୟ ଯଉଁ ଜନ ।। ୧୨୦
ତାହାର ମୋ' ଭକ୍ତି ହୁଅଇ । ଯେଣୁ ସେ ନିଷ୍କାମ ଅଟଇ ।। ୧୨୧
୩୬ ଯେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ପାଇଛନ୍ତି । ଯେ ସାଧୁ, ସମ ଯାଙ୍କ ମତି ।। ୧୨୨
ଏକାନ୍ତ ଭକ୍ତ ଯେ ମୋ' ଠାରେ । ଏମନ୍ତ ଯେତେ ଛନ୍ତି ନରେ ।। ୧୨୩
ବିହିତ-ପ୍ରତିଷିଦ୍ଧ[୧] ନେଇ । ଯେ ପୁଣ୍ୟପାପାଦି ହୁଅଇ ।। ୧୨୪

---

୧. ପ୍ରତିଷିଦ୍ଧ = ନିଷିଦ୍ଧ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ଗୁଣମାନ ତାହାଙ୍କୁ ହିଁ	। କିଂଚିତମାତ୍ରେ ନ ଲାଗଇ	।।	୧୨୫
୩୭	ଉଦ୍ଧବ ଏ ରୂପରେ ହୋଇ	। ମୁଁ ଯାହା ଅଛି ଆଜ୍ଞା ଦେଇ	।।	୧୨୬
	ସେ ମାର୍ଗେ ରହନ୍ତି ଯେ ଜନ	। ଯେ ମାର୍ଗ ମୋ' ପ୍ରାପ୍ତିସାଧନ	।।	୧୨୭
	ପ୍ରକୃତିକାଳାଦିବିହୀନ	। ମୋ' ସ୍ଥାନ ଲଭନ୍ତି ସେ ଜନ	।।	୧୨୮
	ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ବୋଲି ଯତି	। ଯେବଣ ସ୍ଥାନକୁ ବୋଲନ୍ତି	।।	୧୨୯
	ଉଦ୍ଧବ-ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସଙ୍ଗରେ	। ସମ୍ବାଦ ଶ୍ରୀଏକାଦଶରେ	।।	୧୩୦
	ଭଣଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	। ଚିନ୍ତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପାଦାମ୍ବୁଜ	।।	୧୩୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ଜ୍ଞାନକର୍ମଭକ୍ତିଯୋଗବର୍ଣ୍ଣନଂ ନାମ ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଏକବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଜୟତି ସ୍ୱପରାନନ୍ଦଃ ପରାନନ୍ଦନୃକେଶରୀ ।
ଯତ୍‌କୃପାଲବଲେଶେନ ଶ୍ରୀଧରଃ ସତ୍‌କୃତିଃ କୃତୀ ।। ୧
ଈକ୍ଷନ୍ତାମିଚ୍ଛୟା ସନ୍ତଃ କ୍ଷମନ୍ତାଂ ମମ ସାହସମ୍ ।
ମୟା ହି ସ୍ୱୀୟବୋଧାୟ କୃତମେତନ୍ନ ଗର୍ବତଃ ।। ୨
ଏକବିଂଶେ କ୍ରିୟାଜ୍ଞାନଭକ୍ତିଷ୍ୱନଧିକାରିଣାମ୍ ।
କାମିନାଂ ଦ୍ରବ୍ୟଦେଶାଦିଗୁଣଦୋଷାଃ ପ୍ରପଞ୍ଚିତାଃ ।। ୩

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧	କୃଷ୍ଣ କହନ୍ତି ହସି ପୁଣି	। ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣ ସାରବାଣୀ	।।	୧
	ଜ୍ଞାନ-ଭକତି-କ୍ରିୟା ବୋଲି	। ଯେ ମାର୍ଗମାନ ମୁଁ କହିଲି	।।	୨
	ସେ ମାର୍ଗ ଛାଡ଼ି ଯଉଁ ନରେ	। ଅସ୍ଥିର ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରେ	।।	୩
	ତୁଚ୍ଛ କାମଙ୍କୁ ହିଁ ଭଜନ୍ତି	। ନାନାଯୋନିକୁ ସେ ପାଆନ୍ତି	।।	୪
୨	ନିଜ ନିଜ ଅଧିକାରରେ	। ଯେବଣ ନିଷ୍ଠା ଜନ କରେ	।।	୫
	ଗୁଣ ହୋଇଣ ସେ ବିଖ୍ୟାତ	। ଦୋଷ ସେ ହେଲେ ବିପରୀତ	।।	୬
	ଏ ଗୁଣଦୋଷବେନିଙ୍କର	। ଅଟଇ ନିଶ୍ଚୟପ୍ରକାର	।।	୭
୩	ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଯେତେ	। ଏ ସର୍ବେ ସମାନ ହୁଅନ୍ତେ	।।	୮
	ଦ୍ରବ୍ୟସନ୍ଦେହ[୧] ପାଇଁ ଜନ	। ଶୁଦ୍ଧି-ଅଶୁଦ୍ଧିକି ବିଧାନ	।।	୯
	କରିବ ଗୁଣ-ଦୋଷ ଆର	। ଶୁଭ-ଅଶୁଭକୁ ଆବର	।।	୧୦
	ଉଦ୍ଧବ ଧର୍ମନିମିତ୍ତରେ	। ବ୍ୟବହାରାର୍ଥେ ଯାତ୍ରାର୍ଥରେ	।।	୧୧

୧. ଯୋଗ୍ୟ ବା ଅଯୋଗ୍ୟ — ଏହି ସଂଦେହଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାଭାବିକ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ପ୍ରତିବନ୍ଧ ପାଇଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪ ଧର୍ମଭାରକୁ ଛନ୍ତି ବହି । ଏମନ୍ତ କର୍ମଜଡ଼ ଯେହି ॥ ୧୨
ତଦର୍ଥେ କଲି ମୁଁ ପ୍ରଚାର । ମନ୍ୱାଦିରୂପେ ଏ ଆଚାର ॥ ୧୩
୫ ପୃଥିବୀ ଜଳ ହୁତାଶନ । ଯେ ପୁଣ ଆକାଶ ପବନ ॥ ୧୪
ଏ ପଞ୍ଚ ଧାତୁମାନେ ସ୍ୱୟେଂ । ବ୍ରହ୍ମାରୁ ସ୍ଥାବରାଦି ଯାଏଁ ॥ ୧୫
ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର । ଘଟଣା କରନ୍ତି ଶରୀର ॥ ୧୬
ସେ ରୂପେ ଆତ୍ମାରେ ସଂତତ । ଏ ହୋଇଅଛନ୍ତି ସଂଯୁତ ॥ ୧୭
୬ ସମାନ ସମସ୍ତ ଦେହରେ । ବେଦଟି ବିଷମ ଭାବରେ ॥ ୧୮
ବର୍ଣ୍ଣ-ଆଶ୍ରମ ଆଦିରୂପ । କଳ୍ପନା କରେ ନାମରୂପ ॥ ୧୯
ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ସଂସାରେ । ପ୍ରବୃତ୍ତିନିୟମନଦ୍ୱାରେ ॥ ୨୦
ଧର୍ମାଦି ପୁରୁଷାର୍ଥ ଯେହି । ସେମାନଙ୍କର ସିଦ୍ଧିପାଇଁ ॥ ୨୧
୭ ଦେଶକାଳାଦି ଭାବଙ୍କର । ବ୍ରୀହ୍ୟାଦି ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟର ॥ ୨୨
କର୍ମମାନଙ୍କର ନିଶ୍ଚିତେ । ଉଦ୍ଭବ ସଂକୋଚନିମିତ୍ତେ ॥ ୨୩
ଯେ ଅଟେ ଗୁଣଦୋଷ ଦୁଇ । ବିଧାନ କଲି ତାହା ମୁହିଁ ॥ ୨୪
୮ ଯହିଁରେ କୃଷ୍ଣସାର[୧] ନାହିଁ । ସେ ଦେଶ ଅଶୁଦ୍ଧ ଅଟଇ ॥ ୨୫
ବ୍ରାହ୍ମଣଭକ୍ତରେ ବର୍ଜିତ । ଯେ ସେହି ଅଶୁଦ୍ଧ ଅତ୍ୟନ୍ତ ॥ ୨୬
ଯହିଁରେ ଛନ୍ତି କୃଷ୍ଣସାରେ । ଅଛନ୍ତି ବୀର ସାଧୁ ନରେ ॥ ୨୭
କୀକଟ ହେଲେହେଁ ସେ ଦେଶ । ବିଶୁଦ୍ଧ ଅଟଇ ବିଶେଷ ॥ ୨୮
ଏ ବେନି ଯହିଁ ଅପ୍ରସିଦ୍ଧ । ସେ ଅଙ୍ଗ-ବଙ୍ଗାଦି[୨] ଅଶୁଦ୍ଧ ॥ ୨୯
ସେରୂପେ ଯେ ଦେଶ ଲବଣ । ଅଶୁଦ୍ଧ ଅସଂସ୍କୃତ[୩] ପୁଣ ॥ ୩୦
୯ ଦ୍ରବ୍ୟସଂପତ୍ତିବଶରୁ ହିଁ । ସ୍ୱତଃ ବା କର୍ମଯୋଗ୍ୟ ଯେହି ॥ ୩୧
ସେ କାଳ ଅଟେ ଗୁଣବନ୍ତ । ପୂର୍ବାହ୍ନ ଆଦି ଯେ ବିଦିତ ॥ ୩୨
ଦ୍ରବ୍ୟ-ଅଲାଭହେତୁ ଅବା । ରାଷ୍ଟ୍ରବିପ୍ଳବ ଆଦିରୁ ବା ॥ ୩୩
ଯହିଁରେ କର୍ମ ନିବର୍ତ୍ତଇ । ସୂତକାଦିରେ ପୁଣ ଯେହି ॥ ୩୪
କାଳ ଦଶାହାଦିଲକ୍ଷଣ । କର୍ମ-ଅଯୋଗ୍ୟ ନିରୂପଣ ॥ ୩୫
ସେ କାଳ ଦୋଷରୂପେ ଖ୍ୟାତ । ଯେଣୁ ସେ ଅଶୁଦ୍ଧ ଅତ୍ୟନ୍ତ ॥ ୩୬
୧୦ ଦ୍ରବ୍ୟର ଶୁଦ୍ଧି ଜଳାଦିରେ । ଅଶୁଦ୍ଧି ମଳମୂତ୍ରାଦିରେ ॥ ୩୭
ଶୁଦ୍ଧ-ଅଶୁଦ୍ଧ ଘେନି ଯହିଁ । ସନ୍ଦେହ ଦ୍ରବ୍ୟେ ଉପୁଜଇ ॥ ୩୮
ଯେବେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶୁଦ୍ଧ କହେ । ତେବେ ସେ ଶୁଦ୍ଧଟି ନିଶ୍ଚୟେ ॥ ୩୯
ଅଶୁଦ୍ଧ ବୋଲି କହେ ଯେବେ । ବୋଲାଏ ଅଶୁଦ୍ଧ ସେ ତେବେ ॥ ୪୦
ପୁଷ୍ପାଦି ଦ୍ରବ୍ୟର ବହନ । ପ୍ରୋକ୍ଷଣ ଆଦିରେ ଶୋଧନ ॥ ୪୧

---

୧. ହରିଣ । ୨. ଆଦିଶବ୍ଦ ''କଳିଙ୍ଗ'' ଅର୍ଥକ । ୩. ସମ୍ମାର୍ଜନାଦିଶୂନ୍ୟ; ମ୍ଳେଚ୍ଛବହୁଳ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଆଘ୍ରାଣ ଆଦି କଲେ ନେଇ	।	ସେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଶୁଦ୍ଧ ବୋଲାଇ	।।	୪୨
	[୧]ନବୋଦକାଦି ଦ୍ରବ୍ୟର ହିଁ	।	[୨]ଦଶାହାଦିରେ ଶୁଦ୍ଧି କହି	।।	୪୩
	ବିପରୀତ କାଳେ ଅଶୁଦ୍ଧି	।	ଯେହ୍ନେ ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତ ଅନ୍ନାଦି	।।	୪୪
	ବାପୀତଡ଼ାଗାଦିର ନୀର	।	ଯେବେ ଅନ୍ତ୍ୟଜ ଆଦିଙ୍କର	।।	୪୫
	ସକାଶୁଁ ହୋଏ ଉପହତ	।	ତେବେ ତା' ଶୁଦ୍ଧ୍ୟଶୁଦ୍ଧି ଖ୍ୟାତ	।।	୪୬
	କରାଏ ଜଳାଶୟାଦିର	।	ମହତ୍ତ୍ୱ ଅଳ୍ପତ୍ୱ-ବିଚାର	।।	୪୭
୧୧	ସୂର୍ଯ୍ୟୋପରାଗ-ସୂତକାଦି	।	ତହିଁ ହୁଅଇ ଯେ ଅନ୍ନାଦି	।।	୪୮
	ସମର୍ଥ ପ୍ରତି ତା' ଅଶୁଦ୍ଧ	।	ଅସମର୍ଥର ପ୍ରତି ଶୁଦ୍ଧ	।।	୪୯
	ପୁତ୍ରଜନ୍ମାଦି ଅଶୌଚରେ	।	ଯେ ଜାଣେ ଦଶାହ-ବାହାରେ	।।	୫୦
	ତାକୁ ଅଶୁଦ୍ଧି ନ ଲାଗଇ	।	ଦଶାହମଧ୍ୟେ ଯେ ଜାଣଇ	।।	୫୧
	ତାହାକୁ ଲାଗଇ ଅଶୁଦ୍ଧି	।	ତହିଁକି ହେତୁ ଅଟେ ବୁଦ୍ଧି	।।	୫୨
	ଜୀର୍ଣ୍ଣ ମଳିନ ବସ୍ତ୍ର ଆଦି	।	ଯାହାର ଅଛଇ ସମୃଦ୍ଧି	।।	୫୩
	ତା' ପ୍ରତି ଅଟଇ ଅଶୁଦ୍ଧ	।	ଦରିଦ୍ର ପ୍ରତି ତାହା ଶୁଦ୍ଧ	।।	୫୪
	ଏ ଦ୍ରବ୍ୟ ବଚନ ପ୍ରଭୃତି	।	ଦ୍ରବ୍ୟ-ଅଶୁଦ୍ଧିଦ୍ୱାରେ ନିତି	।।	୫୫
	ଆତ୍ମାର୍ଥେ କରନ୍ତି ଯେ ପାପ	।	ତା' ଦେଶ ଅବସ୍ଥାନୁରୂପ	।।	୫୬
	କରନ୍ତି ଉଚିତ ପ୍ରକାରେ	।	ନ ପୁଣ ସକଳ ସ୍ଥାନରେ	।।	୫୭
	ତେଣୁଟି ନିର୍ଭୟ ଦେଶରେ	।	କରନ୍ତି ପାପ ଏ ନିର୍ଭରେ	।।	୫୮
	ଚୌରାଦି-ଆକୁଳ ଯେ ପୁଣ	।	ସେ ଦେଶେ ପାପ ନୋହେ ଜାଣ	।।	୫୯
	ତେସନ ରୋଗାଦିରହିତ	।	ଯୁବାଦି ଅବସ୍ଥା ଯେ ଖ୍ୟାତ	।।	୬୦
	ତହିଁ ଏ ପାପକୁ କରନ୍ତି	।	ଯେ ବାଲ୍ୟ-ରୋଗ ଆଦି ସ୍ଥିତି	।।	୬୧
	ତହିଁରେ ପୁଣ ପାପ ନୋହି	।	[୩]ଏ ରୂପେ ସ୍ମୃତି ଅଛି କହି	।।	୬୨
୧୨	ଦାରୁ ଯେ ଗ୍ରହଚମସାଦି	।	ଅସ୍ଥି ଯେ ଗଜଦନ୍ତ ଆଦି	।।	୬୩
	ତଇଳ ଘୃତ ଆଦି ରସ	।	ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଆଦି ଯେ ତୈଜସ	।।	୬୪
	ଯେ ଧାନ୍ୟ ତନ୍ତୁ ଯେ ବା ଚର୍ମ	।	ଯେ ଘଟ ଇଷ୍ଟକା କର୍ଦ୍ଦମ	।।	୬୫
	ଏ ଆଦି ପାର୍ଥିବ ଦ୍ରବ୍ୟର	।	ଉଚିତ ଶୁଦ୍ଧିକୁ ଆବର	।।	୬୬
	କାଳ ପବନ ଅଗ୍ନି ଜଳ	।	ମୃତ୍ତିକା ଏମାନେ କେବଳ	।।	୬୭
	ଅଥବା ମିଳିତ ହୋଇଣ	।	ଉଦ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତି କାରଣ	।।	୬୮
୧୩	ପୀଠଭାଜନ ବସ୍ତ୍ର ଆଦି	।	ଅମେଧ୍ୟ-ଲିପ୍ତ ହୋଏ ଯଦି	।।	୬୯

---

୧. କାଳେ ମେଘୋଦକଂ ଗ୍ରାହ୍ୟଂ ବର୍ଜ୍ୟଂ ତୁ ତ୍ର୍ୟହମେବ ହି ।
ଅକାଳେ ଦଶରାତ୍ରଂ ସ୍ୟାଦ୍ ତତଃ ଶୁଦ୍ଧିର୍ବିଧୀୟତେ ।।

୨. ଦଶାହାଦି କାଳରେ ।

୩. ଦେଶଂ କାଳଂ ତଥାତ୍ମାନଂ ଦ୍ରବ୍ୟଂ ଦ୍ରବ୍ୟପ୍ରୟୋଜନମ୍ ।
ଉପପତ୍ତିମବସ୍ଥାଂ ଚ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଶୌଚଂ ପ୍ରକଳ୍ପୟେତ୍ ।। (ସ୍ମୃତି)

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତେବେ ତକ୍ଷଣ[୧] -କ୍ଷାରୋଦକ	।	ଅମ୍ଳାଦି ଯେ ଶୁଦ୍ଧିକାରକ	॥	୭୦
	ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛଇ, ତାହା ଦ୍ୱାରେ	।	ଗନ୍ଧ-ଲେପକୁ ପରିହରେ	॥	୭୧
	ସ୍ୱଗତ ମଳ ଛାଡ଼ି ଦେଇ	।	ନିଜ ସ୍ୱରୂପକୁ ଭଜଇ	॥	୭୨
	ଯେ ଅଟେ ତାହାର ଶୋଧକ	।	ଯେତିକିମାତ୍ର ଆବଶ୍ୟକ	॥	୭୩
	ସେତିକିମାତ୍ର ଦ୍ରବ୍ୟ ନେବ	।	ତହିଁରେ ଶୋଧନ କରିବ	॥	୭୪
୧୪	ଅବସ୍ଥା ଯେ କୌମାର ଆଦି	।	ସଂସ୍କାର ଉପନୟନାଦି	॥	୭୫
	କର୍ମ ଯେ ସଂଧ୍ୟା-ଉପାସନ	।	ବନ୍ଦନ-ଦୀକ୍ଷାଦିଲକ୍ଷଣ	॥	୭୬
	ଯେ ସ୍ନାନ ଦାନ ତପ ଶକ୍ତି	।	ଏମାନ ଆବର ମୋ' ସ୍ମୃତି	॥	୭୭
	ଏହିମାନଙ୍କ ନିମିତ୍ତେଣ	।	କର୍ତ୍ତାର ଶୁଦ୍ଧି ହୋଏ ଜାଣ	॥	୭୮
	ଯେ କର୍ତ୍ତା ଅହଂକାରଯୁତ	।	ଶୁଦ୍ଧି ତା' କାର୍ଯ୍ୟ-ଅନୁଗତ	॥	୭୯
	ଦ୍ୱିଜ[୨] ଏ ରୂପେ ଶୁଦ୍ଧ ହେବ	।	ବିହିତ କର୍ମ ଆଚରିବ	॥	୮୦
୧୫	ସଦ୍‌ଗୁରୁ ମୁଖୁଁ ଯଥାବତ	।	ଅଙ୍ଗ-ଉପାଙ୍ଗାଦି[୩] ସହିତ	॥	୮୧
	ମନ୍ତ୍ରକୁ ଭଲେ ଜାଣିମା ହିଁ	।	ମନ୍ତ୍ରର ଶୁଦ୍ଧିଟି ଅଟଇ	॥	୮୨
	ମୋ' ଠାରେ କଲେ ସମର୍ପଣ	।	କର୍ମର ଶୁଦ୍ଧି ହୋଏ ପୁଣ	॥	୮୩
	ଦେଶ-କାଳ-ଦ୍ରବ୍ୟ-କର୍ତ୍ତାରେ	।	ମନ୍ତ୍ର-କର୍ମ ଏ ଷଡ଼ଙ୍କରେ	॥	୮୪
	ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇଲେ ହୋଏ ଧର୍ମ	।	ବିପରୀତେ ହୋଏ ଅଧର୍ମ	॥	୮୫
୧୬	କେଉଁଠି ଦୋଷ ହୋଏ ଗୁଣ	।	ବିଧିରେ ଗୁଣ ଦୋଷ ପୁଣ	॥	୮୬
	ଦାନର ଯେ ପ୍ରତିଗ୍ରହଣ	।	ଆପଦକାଳରେ ତା' ଗୁଣ	॥	୮୭
	ଅନାପଦରେ ତାହା ଦୋଷ	।	ନିଷିଦ୍ଧ ହେତୁରୁ ବିଶେଷ	॥	୮୮
	ପରଧର୍ମ ପରର ଗୁଣ	।	ନିଜର ତାହା ଦୋଷ ପୁଣ	॥	୮୯
	କୁଟୁମ୍ବତ୍ୟାଗାଦି ବ୍ୟାପାର	।	ଦୋଷ ହେଲେହେଁ ଗୃହସ୍ଥର	॥	୯୦
	ବିରକ୍ତପକ୍ଷେ ଦୋଷ ନୋହେ	।	ବିଧିବଳେ ତା' ଗୁଣ ହୋଏ	॥	୯୧
	ଏ ଗୁଣଦୋଷ ବେନିଙ୍କର	।	ଏକ ଅର୍ଥରେ ବଳିୟାର	॥	୯୨
	ଯେଉଁ ନିୟମ ଅଛି ସେହି	।	[୪]ବେନିଙ୍କ ଭେଦକୁ ବାଧଇ	॥	୯୩
୧୭	ଯେ ସୁରାପାନାଦିଲକ୍ଷଣ	।	ସମାନ କର୍ମ ଆଚରଣ	॥	୯୪
	ସେ ଅପତିତମାନଙ୍କର	।	ହେଲେହେଁ ହେତୁ ପତନର	॥	୯୫
	ଜାତି ଅଥବା କର୍ମ ନେଇ	।	ଯେ ପୁଣ ପତିତ ଅଟଇ	॥	୯୬

୧. କର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଛୁରୀ ଆଦି ।

୨. ଦ୍ୱିଜ କହିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ ଏହି ତିନି ବର୍ଣ୍ଣକୁ ବୁଝାଏ । ମାତ୍ର ଏଠାରେ ''ଦ୍ୱିଜ'' ଶବ୍ଦ ଉପଲକ୍ଷଣମାତ୍ର । ଏଣୁ ଏହା ଶୂଦ୍ରାଦି ବର୍ଣ୍ଣକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଇବ ।

୩. ଅଙ୍ଗ, ଉପାଙ୍ଗ ଓ ବିନିଯୋଗ ସହିତ ଜଣା ଗଲେ ।

୪. ''ତଦ୍‌ଭିଦାମ୍'' ପାଠେ ଅନୁବାଦ ।
''ତଦ୍‌ବିଦାମ୍'' ପାଠେ ''ଜାଣିମା ଲୋକଙ୍କୁ ବାଧଇ'' ଅନୁବାଦ ହେବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତାର ସେ ପାତକ ନୁହଇ	ଯେଣୁ ସେ ପତିତ ପୂର୍ବୁଁ ହିଁ	॥	୯୭
	ସେ ରୂପେ ସ୍ତିରୀସଙ୍ଗମ ହିଁ	ଗୃହସ୍ଥପକ୍ଷେ ଦୋଷ ନୋହି	॥	୯୮
	ବରଂ ତା' ପୂର୍ବରୁ ସ୍ୱୀକୃତ	[୧]ଗୁଣ, ଶାସ୍ତ୍ରର ବିଧିମତ	॥	୯୯
	କିନ୍ତୁ ତା' ଯତିପକ୍ଷେ ଦୋଷ	ଯେସନେ ପୂର୍ବରୁ ପୁରୁଷ	॥	୧୦୦
	ଯଦି ଭୂଇଁରେ ଶୋଇଥାଇ	ତାର ପତନ ନ ଯୋଗାଇ	॥	୧୦୧
୧୮	ଯହିଁ ଯହିଁରୁ ନିବର୍ତ୍ତଇ	ତହିଁ ତହିଁରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ	॥	୧୦୨
	ଏ ଶୁଭ ଧର୍ମ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର	ବିଶୋକ-ମୋହ-ଭୟହର	॥	୧୦୩
୧୯	ତ୍ରିଗୁଣବଶୁଁ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର	ବିଷୟାସକ୍ତି ନିରନ୍ତର	॥	୧୦୪
	ତହିଁରୁ ଜାତ ହୋଏ କାମ	କାମରୁ କଳହ ଜନମ	॥	୧୦୫
୨୦	ପୁଣି ସେ କଳିରୁ ତ୍ୱରିତ	ଅସହ୍ୟ କ୍ରୋଧ ହୋଏ ଜାତ	॥	୧୦୬
	କ୍ରୋଧକୁ ଅବିବେକ ପୁଣ	ହୁଅଇ ଅନୁଗତ ଜାଣ	॥	୧୦୭
	ବ୍ୟାପିନୀ ଚେତନା[୨] ନରର	ସେ ଅବିବେକ କରେ ଦୂର	॥	୧୦୮
୨୧	ଚେତନା ହୁଅନ୍ତେ ବିନାଶ	ଉଦ୍ଧବ ସେ ଅଜ୍ଞ ପୁରୁଷ	॥	୧୦୯
	ଥିଲେ ସେ ନ ଥିଲା ପରାଏ	ତା' ପୁରୁଷାର୍ଥ ନାଶ ହୋଏ	॥	୧୧୦
	ବିଶେଷେ ଅଟଇ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ	ମୃତସମାନ ସେ ବିଦିତ	॥	୧୧୧
୨୨	ଅଭିନିବେଶୁଁ ବିଷୟର	ଆତ୍ମାକୁ ପରକୁ ସେ ନର	॥	୧୧୨
	ନ ଜାଣେ ବୃକ୍ଷଜୀବିକାଏ.	ଯେ ବୃଥା ଜୀଇ ରହିଥାଏ	॥	୧୧୩
	ସେ ଅଟେ ମୂର୍ଚ୍ଛିତସମାନ	ଏଣୁ ଯେ ଭାତି[୩]ପ୍ରାୟ ଜନ	॥	୧୧୪
	ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରି ବର୍ତ୍ତିଥାଇ	ସେ ମୃତସମାନ ଅଟଇ	॥	୧୧୫
୨୩	ଅଗ୍ନିଷ୍ଟୋମରେ ସ୍ୱର୍ଗପ୍ରାପ୍ତି	ଏ ବେଦବାକ୍ୟ ଫଳଶ୍ରୁତି	॥	୧୧୬
	ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମୋକ୍ଷବିବକ୍ଷା[୪]ରେ	ପ୍ରବୃତ୍ତିନିମିତ୍ତେ କର୍ମରେ	॥	୧୧୭
	ରୁଚିବା ଅର୍ଥରେ ସେ ବାଣୀ	ବେଦ କହିଛି ପରିମାଣି	॥	୧୧୮
	ଏ ନୋହେ ଶ୍ରେୟର ନିମିତ୍ତେ	ଯେସନେ ଔଷଧ ପିଆନ୍ତେ	॥	୧୧୯
	[୫]ଦେବି ମୁଁ ଖଣ୍ଡଲଡ଼ୁକକୁ	ପିତା ବୋଲଇ କୁମରକୁ	॥	୧୨୦
୨୪	ପଶ୍ୱାଦି କାମମାନଙ୍କରେ	ବଳବୀର୍ଯ୍ୟାଦି ପ୍ରାଣଙ୍କରେ	॥	୧୨୧
	ପୁତ୍ରାଦି ସ୍ୱଜନଙ୍କ ଠାରେ	ପୁରୁଷ ଉତ୍ପତ୍ତିମାତ୍ରରେ	॥	୧୨୨
	ଆସକ୍ତ କରଇ ମାନସ	ସ୍ୱଭାବେ ହୋଇଣ ବିବଶ	॥	୧୨୩
	ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଆତ୍ମାର	[୬]ହେତୁ ଅଟନ୍ତି ଅନର୍ଥର	॥	୧୨୪
୨୫	ଯେ [୭]କାମମାର୍ଗରେ ଭ୍ରମନ୍ତି	ପରମସୁଖ ନ ଜାଣନ୍ତି	॥	୧୨୫

୧. "ଋତୌ ଭାର୍ଯ୍ୟାମୁପେୟାତ୍" ଇତି ବିଧିଃ । ୨. କାର୍ଯ୍ୟାକାର୍ଯ୍ୟସ୍ମୃତି । ୩. କମାରର ହାପର ।
୪. କହିବାର ଇଚ୍ଛା ।
୫. ପିବ ନିମ୍ବଂ ପ୍ରଦାସ୍ୟାମି ଖଳୁ ତେ ଖଣ୍ଡଲଡ୍ଡୁକାନ୍ ।
ପିତ୍ରୈବମୁକ୍ତଃ ପିବତି ନ ଫଳଂ ତାବଦେବ ତୁ ॥ (ସ୍ୱାମୀ)
୬. ପରିଣାମରେ ଦୁଃଖର ହେତୁ ଅଟନ୍ତି । ୭. ଦେବାଦିଯୋନିରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବେଦ ଯା' କରଇ ବୋଧନ	। ତାହା ହିଁ ଶ୍ରେୟ ଏ ବଚନ	।।	୧୨୬
	ଯେମାନେ କରନ୍ତି ବିଶ୍ୱାସ	। ବୃକ୍ଷାଦିଯୋନିରେ ପ୍ରବେଶ	।।	୧୨୭
	କରନ୍ତି ପୁଣ ଯେଉଁମାନେ	। ଏରୂପେ ସମସ୍ତେ ଏମାନେ	।।	୧୨୮
	ଏହାଙ୍କୁ ବେଦ କି ରୂପରେ	। ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବ ବିଷୟରେ	।।	୧୨୯
୨୬	କୁବୁଦ୍ଧିଜନେ ଅତିଶୟ	। ନ ଜାଣି ବେଦ ଅଭିପ୍ରାୟ	।।	୧୩୦
	ଯେ ଅବାନ୍ତରଫଳଗଣ	। ତା'ର ପ୍ରରୋଚନାରେ ପୁଣ	।।	୧୩୧
	ରମଣୀୟ ଯେ ଫଳଶ୍ରୁତି	। ତାହାକୁ ପରମ ବୋଲନ୍ତି	।।	୧୩୨
	କିନ୍ତୁ ବେଦଜ୍ଞ ବ୍ୟାସାଦିଏ	। ତାହା ନ ବୋଲନ୍ତି ନିଶ୍ଚୟେ	।।	୧୩୩
୨୭	କାମୀ କୃପଣ ତୃଷ୍ଣାକୁଳ	। ପୁଷ୍ପ[1]କୁ ମଣନ୍ତି ଯେ ଫଳ[2]	।।	୧୩୪
	ଅଗ୍ନିସାଧ୍ୟ କର୍ମର ପ୍ରତି	। ଅଭିନିବେଶହେତୁ ନିତି	।।	୧୩୫
	ଯା'ଙ୍କ ବିବେକ ହୋଏ ଲୁପ୍ତ	। ଧୂମପଥ ହିଁ ଯାଙ୍କ ଅନ୍ତ	।।	୧୩୬
	ସେ ଯଜ୍ଞବନ୍ତ ଲୋକେ ପୁଣି	। [3]ସ୍ୱଲୋକ ନ ପାରନ୍ତି ଜାଣି	।।	୧୩୭
୨୮	ହୃଦୟମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ସ୍ଥିତ	। ମୋ' ଠାରୁ ଜାତ ଏ ଜଗତ	।।	୧୩୮
	ମୋ' ଠାରୁ ବ୍ୟତିରିକ୍ତ ହୋଇ	। ଜଗତ ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ	।।	୧୩୯
	ଉଦ୍ଧବ ପରମାତ୍ମା ମୁହିଁ	। ମୋତେ ସେ ନ ଜାଣନ୍ତି କେହି	।।	୧୪୦
	[4]ହିଂସାର୍ଥ କର୍ମ ଯାହାଙ୍କର	। ପ୍ରାଣତର୍ପଣେ ଯେ ତତ୍‌ପର	।।	୧୪୧
	ଯା'ଙ୍କ ନୟନ ତମୋବ୍ୟାପ୍ତ	। ବସ୍ତୁ ହେଲେହେଁ ସନ୍ନିହିତ	।।	୧୪୨
	ତାହା ସେ ଯେହ୍ନେ ନ ଦେଖନ୍ତି	। ତେହ୍ନେ ସେ ମୋତେ ନ ଜାଣନ୍ତି	।।	୧୪୩
୨୯	ପରୋକ୍ଷ ମତକୁ ମୋହର	। ନ ଜାଣି କରି ସେହୁ ନର	।।	୧୪୪
	ବିଷୟସୁଖରେ ତତ୍‌ପର	। ମାଂସଭକ୍ଷଣେ ତାହାଙ୍କର	।।	୧୪୫
	ଯେବେ ହୋଇବ ଅନୁରାଗ	। ଯଜ୍ଞରେ କରିବେ ତା' ଭୋଗ	।।	୧୪୬
	ସେ ହିଂସା ଆପଣା ନିମିତ୍ତେ	। [5]କରିବେ ନାହିଁ କଦାଚିତେ	।।	୧୪୭
୩୦	ତାଙ୍କର ବିହାର ହିଂସାରେ	। ଆପଣା ସୁଖନିମିତ୍ତରେ	।।	୧୪୮
	ଯଜ୍ଞରେ ମାରି ପଶୁକୁଳ	। ଦେବତା ପିତୃଙ୍କୁ ସେ ଖଳ	।।	୧୪୯
	ଆବର ଭୂତପତିମାନ	। ପୂଜା କରନ୍ତି ତୋଷମନ	।।	୧୫୦

୧. ଅବାନ୍ତରଫଳକୁ । ୨. ପରମଫଳ । ୩. ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ।

୪. ''ନ ତଂ ବିଦାଥ ଯ ଇମା ଜଜାନ ଅନ୍ୟଦ୍ ଯୁଷ୍ମାକମନ୍ତରଂ ବଭୂବ ।
ନୀହାରେଣ ପ୍ରାବୃତା ଜଳ୍ପ୍ୟାଶ୍ଚ ଅସୁତୃପ ଉକ୍‌ଥଶାସଶ୍ଚରନ୍ତି ।। (ଶ୍ରୁତିଃ)

୫. ଯଦ୍ୟପି ନିତ୍ୟକର୍ମ ଓ ନୈମିତ୍ତିକ କର୍ମରେ କାମବିଶେଷର ଅନୁବନ୍ଧ ନ ଥାଏ, ତଥାପି 'କର୍ମଣା ପିତୃଲୋକଃ' ଏହି ଶ୍ରୁତି ବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ସାମାନ୍ୟଭାବରେ ପିତୃଲୋକକାମନା ଓ ଅନ୍ତଃକରଣଶୁଦ୍ଧିକାମନା ଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ କୁହାଯାଇଛି:-

''ନାକାମସ୍ୟ କ୍ରିୟା କାଚିଦ୍ ଦୃଶ୍ୟତେ ଚେହ କର୍ହିଚିଦ୍ ।
ଯଦ୍ ଯଦ୍ଧି କୁରୁତେ ଜନ୍ତୁସ୍ତଦ୍‌ତଦ୍ କାମସ୍ୟ ଚେଷ୍ଟିତମ୍ ।।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୧	ଯେ ଶୁଣିମାକୁ ଅତିପ୍ରିୟ	।	ଅସତ୍ୟ ପୁଣି ସ୍ୱପ୍ନପ୍ରାୟ	॥	୧୫୧
	ସେ ପରଲୋକକୁ ବାଞ୍ଛିଣ	।	ଏ ଲୋକେ ନାନା ସୁଖ ପୁଣ	॥	୧୫୨
	ଅର୍ଜିତ ଅର୍ଥକୁ ସେ ନରେ	।	ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି କର୍ମଦ୍ୱାରେ	॥	୧୫୩
	ଯେସନେ ବଣିଜାର ଜନ	।	ସିନ୍ଧୁଲଙ୍ଘନେ ବହୁଧନ	॥	୧୫୪
	ଅର୍ଜିବି ବୋଲି ବାଞ୍ଛି ଚିତ୍ତ	।	ଗୃହରେ ଥାଏ ଯେତେ ବିତ୍ତ	॥	୧୫୫
	ତା' ବ୍ୟୟ କରି କାହିଁ ନୋହେ	।	ଏମାନେ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରାୟେ	॥	୧୫୬
୩୨	ଯେ ରଜଃ ସତ୍ତ୍ୱ ତମୋ ଗୁଣ	।	ତହିଁ ନିଷ୍ଠ ଯେ ନରଗଣ	॥	୧୫୭
	ଯେ ରଜଃ ସତ୍ତ୍ୱ ତମୋ ଗୁଣ	।	ସେବି ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବଗଣ	॥	୧୫୮
	ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ନରଗଣ	।	ପୂଜନ୍ତି ନିଜାନୁରୂପେଣ	॥	୧୫୯
	କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଅଟେ ଗୁଣାତୀତ	।	ମୋତେ ନ ପୂଜନ୍ତି ସାକ୍ଷାତ	॥	୧୬୦
	ଯଦ୍ୟପି ଇନ୍ଦ୍ର ଆଦିଙ୍କର	।	[1]ପୂଜା ଅଟଇ ପୂଜା ମୋର	॥	୧୬୧
	ତଥାପି ତାହା ଯଥାବତ	।	ନୁହଇ, ଭେଦ[2] ଯେଣୁ ସ୍ଥିତ	॥	୧୬୨
୩୩	ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଯଜ୍ଞରେ	।	ପୂଜି ଏ ଲୋକେ ଦେହାନ୍ତରେ	॥	୧୬୩
	ପରଲୋକକୁ ଯାଇ ପୁଣ	।	ସ୍ୱର୍ଗରେ କରିବା ରମଣ	॥	୧୬୪
	ଆସିଣ ସେ ଭୋଗ ଅନ୍ତରେ	।	ଜନ୍ମିବା ଉତ୍ତମ କୁଳରେ	॥	୧୬୫
	ଉତ୍ତମ ଗୃହମାନଙ୍କରେ	।	ରହିବା ପୁଣ ଏ ଲୋକରେ	॥	୧୬୬
୩୪	ବେଦର ଏମନ୍ତ ରୂପରେ	।	ପୁଷ୍ପିତ ବାକ୍ୟମାନଙ୍କରେ	॥	୧୬୭
	ଆକ୍ଷିପ୍ତ ଚିତ୍ତ ଯାହାଙ୍କର	।	ଗର୍ବୀ ଅଟନ୍ତି ଯେ ଆବର	॥	୧୬୮
	ସେ ସ୍ତବ୍ଧପ୍ରାଣିମାନଙ୍କୁ ହିଁ	।	ମୋ' ବାର୍ତ୍ତାମାନ ନ ରୁଚଇ	॥	୧୬୯
	ମୋ' ଠାରେ ଭାବ ନ କରନ୍ତି	।	ଏଣୁ ସେ ସଂସାରୀ ହୁଅନ୍ତି	॥	୧୭୦
୩୫	କର୍ମ-ବ୍ରହ୍ମ-ଦେବତା ଘେନି	।	ବେଦେ ଅଛଇ କାଣ୍ଡ ତିନି	॥	୧୭୧
	ତିନି କାଣ୍ଡର ଦ୍ୱାରେ କରି	।	"ଆତ୍ମା ହିଁ ବ୍ରହ୍ମ ନ ସଂସାରୀ"	॥	୧୭୨
	ବେଦ ଏ-ବିଷୟ ପରକ	।	ଋଷିଏ[3] ଅଛନ୍ତି ଯେତେକ	॥	୧୭୩
	ଏ କଥା ପରୋକ୍ଷ ରୂପେଣ	।	ସେମାନେ କରନ୍ତି ବଖାଣ	॥	୧୭୪
	ପରୋକ୍ଷ ବାକ୍ୟ ଅତିଶୟ	।	[4]ଯେଣୁ ଅଟଇ ମୋର ପ୍ରିୟ	॥	୧୭୫
୩୬	ଶବ୍ଦବ୍ରହ୍ମ ହିଁ ସୁଦୁର୍ବୋଧ	।	ସୂକ୍ଷ୍ମ-ସ୍ଥୂଳଭେଦେ ଦ୍ୱିବିଧ	॥	୧୭୬
	ସୂକ୍ଷ୍ମଟି ସ୍ୱରୂପେ ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟ	।	ପ୍ରାଣ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମନୋମୟ	॥	୧୭୭
	ଯେ ପ୍ରାଣମୟ ସେ ପରାଖ୍ୟ	।	ମନୋମୟଟି ପଶ୍ୟନ୍ତ୍ୟାଖ୍ୟ[5]	॥	୧୭୮

୧. ଇନ୍ଦ୍ର ଆଦି ଦେବତା ମୋର ଅଂଶ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ।

୨. ଭେଦଦର୍ଶନ ।   ୩. ମନ୍ତ୍ର ବା ମନ୍ତ୍ରଦ୍ରଷ୍ଟା ।

୪. ପରୋକ୍ଷ ଭାଷାର ଅଭିପ୍ରାୟ ହେଉଛି, ଏହି ଯେ ସମସ୍ତେ ଏ ବିଷୟର ଅଧିକାରୀ ନୁହନ୍ତି । ଅନ୍ତଃକରଣ ଶୁଦ୍ଧ ହେଲେ ହିଁ ଏ ବିଷୟ ବୁଝା ପଡ଼େ । ଯାହାଙ୍କର ଅନ୍ତଃକରଣ ଶୁଦ୍ଧ ନ ହୋଇଛି, ସେମାନେ ବୃଥା କର୍ମତ୍ୟାଗଦ୍ୱାରା ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି ।

୫. ପଶ୍ୟନ୍ତୀ + ଆଖ୍ୟ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମଧ୍ୟମାଖ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମୟ । ତହିଁ ପ୍ରଧାନ ବାଗିନ୍ଦ୍ରିୟ ॥ ୧୭୯
ସମଷ୍ଟିପ୍ରାଣ-ଆଦିମୟ । ସେ ନିର୍ବିଶେଷଟି ନିଶ୍ଚୟ ॥ ୧୮୦
ଦେଶ-କାଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯେଣୁ । ନୁହଇ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନ, ତେଣୁ ॥ ୧୮୧
ସେ ଅଟେ ଅନନ୍ତ ଅପାର । ଅର୍ଥ ବିଚାରେ ହେଁ ଗମ୍ଭୀର ॥ ୧୮୨
ଏଣୁ ସମୁଦ୍ରପ୍ରାୟେ ତହିଁ । [1]ମତିପ୍ରବେଶ ନ ଯୋଗାଇ ॥ ୧୮୩
୩୭ ମୋହର ପରିଚ୍ଛେଦ ନାହିଁ । ଅନନ୍ତଶକ୍ତି ବ୍ରହ୍ମ ମୁହିଁ ॥ ୧୮୪
ମୁଁ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀରୂପେ ଥାନ୍ତେ । ଅନ୍ତରେ ଶବ୍ଦ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାନ୍ତେ ॥ ୧୮୫
ନାଦରୂପରେ ସର୍ବଭୂତେ । ସେ ବ୍ୟାପିଅଛି ଅବିରତେ ॥ ୧୮୬
କମଳନାଳରେ ଯେସନ । ସୂତ୍ର ହୋଇଛି ବିଦ୍ୟମାନ ॥ ୧୮୭
୩୮ ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭସ୍ୱରୂପରେ । ମୁଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାନ୍ତେ ମାନସରେ ॥ ୧୮୮
ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଘେନିଣ । ହୃଦୟୁଁ ବାହାର ହୋଇଣ ॥ ୧୮୯
ନାଦରୂପରେ ମୁଖଦ୍ୱାରେ । ପ୍ରକଟ ହୁଅଇ ବାହାରେ ॥ ୧୯୦
ଯେସନେ ଊର୍ଣ୍ଣନାଭ ଜନ୍ତୁ । ହୃଦୟୁଁ ଜାତ କରି ତନ୍ତୁ ॥ ୧୯୧
ମୁଖେ ତା' କରଇ ବାହାର । ସେ ରୂପେ ଏହି ସମାଚାର ॥ ୧୯୨
୩୯ | ତ୍ରିବେଦମୂର୍ତ୍ତି ଅଟେ ଯାର । ଅମୃତମୟ ଯା' ଶରୀର ॥ ୧୯୩
୪୦ | ସେ ପ୍ରଭୁ ବୃହତୀ[2] କି ସ୍ୱୟେଂ । ସର୍ଜି ସଂହାରଇ ନିଶ୍ଚୟେ ॥ ୧୯୪
ଯହିଁ ଅଛି ମାର୍ଗ ବହୁତ । ହୃଦ୍‌ଗତ ଓଁକାରୁ ବ୍ୟକତ ॥ ୧୯୫
ଯେ କାଦି[3] ପଞ୍ଚବର୍ଗସ୍ପର୍ଶ । ଅକାରାଦି ସ୍ୱର ଷୋଡ଼ଶ ॥ ୧୯୬
ଊଷ୍ମା ଯେ 'ଶଷସହ' ମାନ । ଅନ୍ତଃସ୍ଥ 'ଯରଳବ' ଆନ ॥ ୧୯୭
ଏଣେ ଯେ ଅଟଇ ଭୂଷିତ । ଯା' ପାର ଅଟେ ଅପ୍ରମିତ ॥ ୧୯୮
ଯହିଁ ଅକ୍ଷର ଚାରି ଚାରି । ଅଧିକ ରୂପରେ ପ୍ରଚରି ॥ ୧୯୯
ଏମନ୍ତ ଛନ୍ଦମାନଙ୍କରେ । ବିଚିତ୍ର ବହୁତ ଭାଷାରେ ॥ ୨୦୦
ଯେବଣ ବୃହତୀ ବିତତ[4] । ତା' ସର୍ଜି ସ୍ୱୟେଂ କରେ ହତ ॥ ୨୦୧
୪୧ ଗାୟତ୍ରୀ ଉଷ୍ଣିକ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁଭ । ବୃହତୀ ପଂକ୍ତି ଯେ ତ୍ରିଷ୍ଟୁଭ ॥ ୨୦୨
ଜଗତୀ ଅତିଜଗତୀ ହିଁ । ଅତ୍ୟଷ୍ଟି ଅତିବିରାଟ୍ ଯେହି ॥ ୨୦୩
ଏ ଆଦି ଛନ୍ଦଙ୍କରେ ଅତି । ସଂଯୁତ ଅଟେ ସେ ବୃହତୀ ॥ ୨୦୪

---

୧. "ଚତ୍ୱାରି ବାକ୍‌ପରିମିତା ପଦାନି, ତାନି ବିଦୁର୍ବ୍ରାହ୍ମଣା ଯେ ମନୀଷିଣଃ ।
ଗୁହା ତ୍ରୀଣି ନିହିତା ନେଙ୍ଗୟନ୍ତି, ତୁରୀୟଂ ବାଚୋ ମନୁଷ୍ୟା ବଦନ୍ତି ।" (ଶ୍ରୁତିଃ)
ଅର୍ଥାତ୍ ଶବ୍ଦବ୍ରହ୍ମର ଚତୁର୍ଧା ରୂପ ଅଛି । ସେହି ଚତୁର୍ଧା ରୂପକୁ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟିସଂପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହିଁ ଜାଣନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନେ ଜାଣିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେହେତୁ ଦେହମଧ୍ୟରେ ଥିବା ତିନୋଟି ରୂପ ନିଜର ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ନାହିଁ, ଏଣୁ ଶବ୍ଦ-ବ୍ରହ୍ମର କେବଳ ଚତୁର୍ଥ ରୂପଟିକୁ ମନୁଷ୍ୟମାନେ କହନ୍ତି; ମାତ୍ର ତାର ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

୨. ବୈଖର୍ଯ୍ୟାଖ୍ୟା ବେଦବାଣୀ । ୩. କକାରାଦି । ୪. ବିସ୍ତୃତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୨	[୧]ବିଧାନ କରଇ କଅଣ	।	ପ୍ରକାଶ କି କରଇ ପୁଣ	।।	୨୦୫
	କରିଣ କି ଅନୁବାଦକୁ	।	କହଇ ନିଷେଧ ଅର୍ଥକୁ	।।	୨୦୬
	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ବୃହତୀର[୨]	।	ହୃଦୟ ଜାଣିମାକୁ ନର	।।	୨୦୭
	ମୋର ବିହୁନେ ଆଉ ଏହି	।	ସଂସାରମଧ୍ୟେ କେହି ନାହିଁ	।।	୨୦୮
୪୩	ଯଜ୍ଞରୂପେ ବେଦବଚନ	।	ମୋତେ ହିଁ କରଇ ବିଧାନ	।।	୨୦୯
	ସେ ସେହି ଦେବତାରୂପେଣ	।	ମୋତେ କରଇ ପ୍ରକାଶନ	।।	୨୧୦
	[୩]ଆକାଶ ଆଦି ଯେ ଭୁବନ	।	ପ୍ରଥମେ ଆରୋପ କରିଣ	।।	୨୧୧
	ପଛରେ ନିଷେଧ କରଇ	।	ସେ ପୁଣ ଅଟଇଟି ମୁହିଁ	।।	୨୧୨
	ମୋ'ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ସେ ନୁହଇ	।	ଏ ରୂପେ ବେଦ ଅଛି କହି	।।	୨୧୩
	ଏତିକି ସମସ୍ତ ବେଦର	।	ଅର୍ଥ ଅଟଇ ସମାଚାର	।।	୨୧୪
	ମୋତେ ଯା' ଆଶ୍ରୟ କରିଣ	।	ମୋ'ଠାରେ ଭେଦ ଆରୋପିଣ	।।	୨୧୫
	ଭେଦକୁ ମାୟାମାତ୍ର କହି	।	ତା'ର ଅନୁବାଦ କରଇ	।।	୨୧୬
	[୪]ଅନ୍ତେ ତା' କରିଣ ନିଷେଧ	।	ନିବର୍ତ୍ତେ ମୋତେ କରି ସିଦ୍ଧ	।।	୨୧୭
	ସୁଜନମାନଙ୍କର ହିତେ	।	ଆପଣା ବୁଦ୍ଧି ଅନୁମତେ	।।	୨୧୮
	ଶ୍ରୀଏକାଦଶ ଭାଗବତ	।	ଭାଷାପ୍ରବନ୍ଧେ କରି ଗୀତ	।।	୨୧୯
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁମନ	।	ହରଷ ହେଲା ଅନୁଦିନ	।।	୨୨୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ଦ୍ରବ୍ୟଦେଶାଦିଗୁଣଦୋଷ ବର୍ଣ୍ଣନଂ ନାମ ଏକବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଦ୍ୱାବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦ୍ୱାବିଂଶେ ତତ୍ତ୍ୱସଂଖ୍ୟାନାମବିରୋଧବିଧୋଚ୍ୟତେ ।
ପୁଂପ୍ରକୃତ୍ୟୋର୍ବିବେକଶ୍ଚ ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁବିଧାଦି ଚ ।। ୧

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୧	ଉଦ୍ଧବ କହେ ଯୋଡ଼ି କର	।	ହେ ପ୍ରଭୋ ! ଦେବଙ୍କ ଈଶ୍ୱର[୫]	।।	୧
	ଋଷିଏ ବହୁତ ରୂପେଣ	।	କଲେ ତତ୍ତ୍ୱର ନିରୂପଣ	।।	୨

---

୧. କର୍ମକାଣ୍ଡରେ ବିଧିବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ବିଧାନ ହୁଏ, ଦେବତାକାଣ୍ଡରେ ମନ୍ତ୍ରବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ଦେବତାମାନଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନା ହୁଏ ଏବଂ ଜ୍ଞାନକାଣ୍ଡରେ ଅନୁବାଦପୂର୍ବକ ନିଷେଧ କରାଯାଏ ।

୨. ବୃହତୀର = ଶ୍ରୁତିର ।

୩. "ତସ୍ମାଦ୍ ବା ଏତସ୍ମାଦ୍ ଆତ୍ମନଃ ଆକାଶଃ ସଂଭୂତଃ ।" (ଶ୍ରୁତିଃ)

୪. "ନେହ ନାନାସ୍ତି କିଂଚନ" ଇତି ଶ୍ରୁତିଃ ।

୫. 'ଦେବେଶ' ଇତି ପାଠେ । 'ବିଶ୍ୱେଶ' ପାଠ ହେଲେ 'ଜଗତ ଈଶ୍ୱର' ବା 'ବିଶ୍ୱର ଈଶ୍ୱର' ଅନୁବାଦ ହେବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ଅବା କେତେ	। ପ୍ରଚାର ହୋଇଛି ଜଗତେ	।।	୩
	ତ୍ରି ପାଞ୍ଚ ନବ ଏକାଦଶ	। ଏ ରୂପେ ତତ୍ତ୍ୱ ଅଷ୍ଟାବିଂଶ	।।	୪
	କହି ଅଛନ୍ତି ମୋତେ ପୁଣ	। ଏବେ ତା' କରିଛି ଶ୍ରବଣ	।।	୫
୨	କେହି ବୋଲନ୍ତି ଷଡ଼ବିଂଶ	। ଅପରେ ବୋଲନ୍ତି ପଚିଶ	।।	୬
	କେ ସପ୍ତ ନବ ଷଟ କେହି	। କେ ଚାରି ଏକାଦଶ କେହି	।।	୭
	କେ ସପ୍ତଦଶ କେ ଷୋଡ଼ଶ	। ବୋଲନ୍ତି କେହୁ ତ୍ରୟୋଦଶ	।।	୮
୩	ଏ ରୂପେ ତତ୍ତ୍ୱମାନଙ୍କର	। ହୋଇଚି ନାନାତ୍ୱ ବିଚାର	।।	୯
	ଋଷିଏ ତତ୍ତ୍ୱକୁ କହନ୍ତେ	। କହନ୍ତି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମତେ	।।	୧୦
	ଯେଉଁ ପ୍ରୟୋଜନେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	। ହେ ନିତ୍ୟମୂର୍ତ୍ତି କହ ତାକୁ	।।	୧୧

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୪	କୃଷ୍ଣ କହନ୍ତି ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ	। ଯା' ପଚାରିଲ ଶୁଣ ତାକୁ	।।	୧୨
	ବ୍ରାହ୍ମଣେ ବୋଲନ୍ତି ଯେମନ୍ତେ	। ଯୁକ୍ତ ଅଟନ୍ତି ସେ ସମସ୍ତେ	।।	୧୩
	ସ୍ୱୀକାର କରି ମୋ' ମାୟାକୁ	। ସର୍ବତ୍ର ସକଳ ତତ୍ତ୍ୱକୁ	।।	୧୪
	ଯେମନ୍ତ ରୂପେ ଯେ ବୋଲନ୍ତି	। ତହିଁ କେ ଦୁର୍ଘଟ ନୁହନ୍ତି	।।	୧୫
୫	ତୁମ୍ଭେ ଯା' ବୋଲୁଛ ସେ ନୋହି	। ମୁଁ ଯା' ବୋଲୁଛି ସତ୍ୟ ସେହି	।।	୧୬
	ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ସଂସାରେ	। ବିବାଦ କରନ୍ତି ଯେ ନରେ	।।	୧୭
	ତାଙ୍କ ବିବାଦକୁ କାରଣ	। ଦୁର୍ଲଂଘ୍ୟ ମୋର ଶକ୍ତିଗଣ[୧]	।।	୧୮
୬	ଯେବଣ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କର	। କ୍ଷୋଭରୁ ବକ୍ତା ଲୋକଙ୍କର	।।	୧୯
	ବିଷୟେ ଭେଦ ଜାତ ହୋଇ	। ଲଭନ୍ତେ ଶମ ଦମ ଦୁଇ	।।	୨୦
	ସେ ଭେଦ ହୋଏ ନିବର୍ତ୍ତିତ	। ତହିଁରୁ ବାଦ ହୋଏ ଶାନ୍ତ	।।	୨୧
୭	ସମସ୍ତ ତତ୍ତ୍ୱମାନଙ୍କର	। ଅନୁପ୍ରବେଶୁଁ ପରସ୍ପର	।।	୨୨
	ବକ୍ତା ଲୋକର ବିବକ୍ଷିତ	। ଯେମନ୍ତ ହୁଅଇ ତେମନ୍ତ	।।	୨୩
	ଅଳ୍ପ-ବହୁତ-ସଂଖ୍ୟାଭାବ	। ଗଣନା ହୋଏ ହେ ଉଦ୍ଧବ	।।	୨୪
୮	କାରଣ-ତତ୍ତ୍ୱମାନଙ୍କରେ	। କାର୍ଯ୍ୟତତ୍ତ୍ୱେ[୨] ସୂକ୍ଷ୍ମରୂପରେ	।।	୨୫
	ରହିଅଛନ୍ତି ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ	। ମୃତ୍ତିକାରେ ଘଟ ପରାଇ	।।	୨୬
	ଏକ କାର୍ଯ୍ୟତତ୍ତ୍ୱରେ ପୁଣ	। କାରଣତତ୍ତ୍ୱମାନେ ଜାଣ	।।	୨୭
	ହୋଇଅଛନ୍ତି ଅନୁଗତ	। ଘଟରେ ମୃତ୍ତିକା ଯେମନ୍ତ	।।	୨୮
୯	ଏ ହେତୁ ସର୍ବତତ୍ତ୍ୱଙ୍କର	। କାରଣକାର୍ଯ୍ୟତ୍ୱକୁ ଆର	।।	୨୯
	ସଂଖ୍ୟାକୁ ନ୍ୟୂନାଧିକଭାବେ	। ବୋଲନ୍ତି ବାଦେ ଯେ ମାନବେ	।।	୩୦
	ତାଙ୍କର ଯଉଁ ବିବକ୍ଷାଏ	। ମୁଖ ପ୍ରବର୍ତ୍ତଇ ନିଶ୍ଚୟେ	।।	୩୧
	ତାହା ସ୍ୱୀକାର ଆମ୍ଭେ କରୁ	। ଯୁକ୍ତି ସମ୍ଭବିଲା ନ୍ୟାୟରୁ	।।	୩୨

୧. ସତ୍ତ୍ୱ ଆଦି ଗୁଣ ।　　୨. କାର୍ଯ୍ୟତତ୍ତ୍ୱଗୁଡ଼ିକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୦ ଅନାଦି ଅବିଦ୍ୟାସଂଯୁତ । ଜୀବର ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ସ୍ୱତ ॥ ୩୩
ଉତ୍ପନ୍ନ ନୋହେ ତେଣୁ ତାର । ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ ଅନ୍ୟ ଯେ ଈଶ୍ୱର ॥ ୩୪
ସେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନଦାତା ସ୍ୱୟେଂ । ଏଣୁ ଛବିଶ ତତ୍ତ୍ୱ ହୋଏ ॥ ୩୫
୧୧ ଜୀବ-ଈଶ୍ୱର ବେନିଙ୍କର । ଅଣୁମାତ୍ର ନାହିଁ ଅନ୍ତର ॥ ୩୬
ତାଙ୍କର ଯେ ଭେଦରଚନା । ବ୍ୟର୍ଥ ଅଟଇ ସେ କଳ୍ପନା ॥ ୩୭
ଜ୍ଞାନଟି ଗୁଣ ପ୍ରକୃତିର । ପଚିଶ ତତ୍ତ୍ୱ ଏ ପ୍ରକାର ॥ ୩୮
୧୨ ତ୍ରିଗୁଣସାମ୍ୟଟି ପ୍ରକୃତି । ଗୁଣେ ଅଭିନ୍ନ ତହୁଁ ନିତି ॥ ୩୯
ଆତ୍ମାର ନୁହନ୍ତି ଏ ଗୁଣ । ସତ୍ତ୍ୱ ରଜ ତମ ହୋଇଣ ॥ ୪୦
ସ୍ଥିତି-ଉତ୍ପତ୍ତି-ପ୍ରଳୟର । ହେତୁ ଅଟନ୍ତି ସଂସାରର ॥ ୪୧
୧୩ ସତ୍ତ୍ୱରୁ ଜ୍ଞାନ ହୋଏ ଜାତ । ରଜରୁ କର୍ମ ଉପଗତ ॥ ୪୨
ତମରୁ ଅଜ୍ଞାନ ସଂଭୂତ । ଏ ପ୍ରକୃତିର ଅନ୍ତର୍ଭୂତ ॥ ୪୩
ଯହିଁରୁ କ୍ଷୋଭ ଗୁଣଙ୍କର । ସେ କାଳ ଅଟଇ ଈଶ୍ୱର ॥ ୪୪
ସ୍ୱଭାବ ଅଟେ ମହତ୍ତ୍ୱ । ଏ ବେନି[1] ନୁହନ୍ତିଟି ତତ୍ତ୍ୱ ॥ ୪୫
୧୪ ପୁରୁଷ ପ୍ରକୃତି ଯେ ବ୍ୟକ୍ତ[2] । ଆକାଶ ଅହଙ୍କାର ବାତ ॥ ୪୬
ଜ୍ୟୋତି ଉଦକ ଯେ ଧରଣୀ । ଏ ରୂପେ ନବ ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣି ॥ ୪୭
୧୫ ଶ୍ରବଣ ଚର୍ମ ଚକ୍ଷୁ ତିନି । ଉଦ୍ଧବ ! ଘ୍ରାଣ ଜିହ୍ୱା ବେନି ॥ ୪୮
ଏ ପଞ୍ଚ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ ମତ । ବଚନ ପାଣି ଯେ ଉପସ୍ଥ ॥ ୪୯
ଆବର ପାୟୁ ଅଂଘ୍ରି ଦୁଇ । ଏ ପାଞ୍ଚ କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟ କହି ॥ ୫୦
ଉଭୟାତ୍ମକ ମନ ଖ୍ୟାତ । ଏ ରୂପେ ଏକାଦଶ ତତ୍ତ୍ୱ ॥ ୫୧
୧୬ ଶବ୍ଦ ରୂପ ଗନ୍ଧ ରସ । ଆବର ଯେ ଅଟେ ସ୍ପରଶ ॥ ୫୨
ବିଷୟ ଫଳ ପାଞ୍ଚ ଏହି । ଏ ରୂପେ ପଞ୍ଚ ତତ୍ତ୍ୱ କହି ॥ ୫୩
ଗତି ଉକତି ଶିଳ୍ପ ତିନି । [3]ଉତ୍ସର୍ଗ କର୍ମ ଦୁଇ ମାନି ॥ ୫୪
କର୍ମ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟଫଳ ଏହି । ତତ୍ତ୍ୱଗଣନରେ ଏ ନୋହି ॥ ୫୫
୧୭ ସର୍ଜନାଦିରେ ଜଗତର । ଅବ୍ୟକ୍ତ ପୁରୁଷ ଈଶ୍ୱର ॥ ୫୬
ଚାହାଁନ୍ତେ ଦୃଷ୍ଟିମାତ୍ରେ ପୁଣି । ଯେ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣରୂପିଣୀ ॥ ୫୭
ସେ ମୂଳପ୍ରକୃତି ତତ୍‌କ୍ଷଣେ । ଅବସ୍ଥା ଧରଇ ତ୍ରିଗୁଣେ ॥ ୫୮
ପ୍ରକୃତିଠାରୁ ଏଣୁ ପୁଣ । ପୁରୁଷ ଭିନ୍ନ ଅଟେ ଜାଣ ॥ ୫୯
୧୮ ପୁରୁଷ ଚାହାଁନ୍ତେ ତତ୍‌କ୍ଷଣେ । ମହତ୍ତ୍ୱାଦି ଧାତୁଗଣେ ॥ ୬୦
ତତ୍‌କାଳ କ୍ଷୋଭିତ ହୋଇଣ । ପରାକ୍ରମକୁ ଲଭି ପୁଣ ॥ ୬୧
ପ୍ରକୃତିବଳରୁ ସମସ୍ତେ । ସୃଷ୍ଟିକି ସର୍ଜନ୍ତି ଏକତ୍ରେ ॥ ୬୨

୧. କାଳ ଓ ସ୍ୱଭାବ । ୨. ମହତ୍‌ତତ୍ତ୍ୱ । ୩. ଉତ୍ସର୍ଗ ମଳ ଓ ମୂତ୍ର ଭେଦରେ ଦୁଇପ୍ରକାର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୯	ଯେ ମହଦାଦି ଧାତୁ ସପ୍ତ	ଖ[୧] ଆଦି ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ	॥	୬୩
	ଏ ତାଙ୍କ ବିଷୟ ଅଟଇ	ଜ୍ଞାନସ୍ୱରୂପୀ ଜୀବ ଯେହି	॥	୬୪
	ଏ ବେନିଙ୍କରଟି କାରଣ	ଆତ୍ମା ଅଟଇ ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ	॥	୬୫
	ଆତ୍ମାରୁ ଜାତ ହୋଏ ପୁଣ	ଦେହ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ପ୍ରାଣଗଣ	॥	୬୬
୨୦	ତତ୍ତ୍ୱ ହୁଅନ୍ତି ଛ' ପ୍ରକାର	ଏ ପକ୍ଷେ କହିବା ଉତ୍ତର	॥	୬୭
	ଯେ ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତଗଣ	ଆତ୍ମାରୁ ଅଟନ୍ତି ନିର୍ମାଣ	॥	୬୮
	ଷଷ୍ଠ ଯେ ପରମ ଈଶ୍ୱର	ସେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନିରନ୍ତର	॥	୬୯
	ସଙ୍ଗତ ହୋଇ ଏ ଜଗତ	ସର୍ଜି ରହିଲେ ତହିଁ ସ୍ୱତ	॥	୭୦
୨୧	ତତ୍ତ୍ୱମାନେ ଚାରି ଅଟନ୍ତି	ଏରୂପେ ତେଜ ଜଳ କ୍ଷିତି	॥	୭୧
	ଆତ୍ମାରୁ ହେଲେ ଏ ସମ୍ଭୂତ	ଆତ୍ମାସହିତେ ଏଣୁ ସ୍ୱତ	॥	୭୨
	କାର୍ଯ୍ୟସ୍ୱରୂପୀ ଏ ଜଗତ	ଜନ୍ମିଲା ଏ କଥା ନିୟତ	॥	୭୩
୨୨	ସପତଦଶ ତତ୍ତ୍ୱଗଣ	କହିବା ଏ ସଂଖ୍ୟାକୁ ଶୁଣ	॥	୭୪
	ଯେ ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତଗଣ	ପଞ୍ଚ ତନ୍‌ମାତ୍ର ମିଶି ପୁଣ	॥	୭୫
	ଜ୍ଞାନ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପାଞ୍ଚ ଯେହି	ଏ ରୂପେ ପଞ୍ଚଦଶ ହୋଇ	॥	୭୬
	ମନ ସହିତେ ଆତ୍ମା ପୁଣ	ଏ ରୂପେ ସପ୍ତଦଶ ଜାଣ	॥	୭୭
୨୩	ଷୋଡ଼ଶ ସଂଖ୍ୟାରେ ତତ୍ତ୍ୱର	ସେହି ରୂପରେ ସମାଚାର	॥	୭୮
	ଯେ ପୁଣ ମନ ଆତ୍ମା ଦୁଇ	ତାହାକୁ ଏକ ବୋଲି କହି	॥	୭୯
	ଭୂମ୍ୟାଦି ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ	ଜ୍ଞାନ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପଞ୍ଚ ଖ୍ୟାତ	॥	୮୦
	ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ଅଧିଷ୍ଠାତୃ ମନ	ତାହାକୁ ଏକାଦଶ ଘେନ	॥	୮୧
	ଜୀବ-ପରମ ଭେଦ ନେଇ	ଆତ୍ମାଟି ଦ୍ୱିବିଧ ଅଟଇ	॥	୮୨
	ଏ ରୂପେ ତତ୍ତ୍ୱ ତ୍ରୟୋଦଶ	କେହି ବା କରନ୍ତି ପ୍ରକାଶ	॥	୮୩
୨୪	ଯେ ରୂପେ ତତ୍ତ୍ୱ ଏକାଦଶ	ଶୁଣ ତା' କରୁଛି ପ୍ରକାଶ	॥	୮୪
	ପଞ୍ଚ ଅଟଇ ମହାଭୂତ	ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ପଞ୍ଚ ଖ୍ୟାତ	॥	୮୫
	ଜୀବ-ମନ ଉଭୟଙ୍କର	ସମାବେଶ ଆତ୍ମାମଧ୍ୟର	॥	୮୬
	ଏକ ଆତ୍ମାକୁ ମିଶାଇଣ	ଏକାଦଶ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଜାଣ	॥	୮୭
	ପୁରୁଷ ଆଠ ଯେ ପ୍ରକୃତି	ମିଶାଇ ନବ କେ ଭଣନ୍ତି	॥	୮୮
	ବିକାରମାନ ଯେ ଅଛନ୍ତି	ଏ ନବ ତତ୍ତ୍ୱେ ସେ ରହନ୍ତି	॥	୮୯
୨୫	ଏ ରୂପେ ତତ୍ତ୍ୱମାନଙ୍କର	ଋଷିଏ ନାନାତ୍ୱ ବିଚାର	॥	୯୦
	କରନ୍ତି ଯାହା ସେ ସମସ୍ତ	ଯୁକ୍ତି ଘଟିଲା ହେତୁ ସତ	॥	୯୧
	ପଣ୍ଡିତ ଲୋକଙ୍କର ତହିଁ	କିଛି ହିଁ ଅଶୋଭନ ନୋହି	॥	୯୨

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୨୬	ଉଦ୍ଧବ ଅତି ଅନୁରାଗେ	ପୁଣି କହନ୍ତି କୃଷ୍ଣ ଆଗେ	॥	୯୩

୧. ଖ = ଆକାଶ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପ୍ରକୃତି ପୁରୁଷ ଏ ବେନି । ଜଡ଼ ଅଜଡ଼ ଭାବ ଘେନି ।। ୯୪
ଯଦ୍ୟପି ଅତି ବିଲକ୍ଷଣ । ତଥାପି ଆହେ କୃଷ୍ଣ ଶୁଣ ।। ୯୫
ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟ ସଙ୍ଗୁଁ ଦୁହିଁଙ୍କର । ଭେଦ ନ କରୁଛି ଗୋଚର ।। ୯୬
ପ୍ରକୃତିକାର୍ଯ୍ୟ ଦେହାଦିରେ । ଆତ୍ମାକୁ ଲକ୍ଷି ସେ ପ୍ରକାରେ ।। ୯୭
ପୁଣି ସେ ଆତ୍ମାରେ ଆବର । କରି ଦେହାଦିଙ୍କି ଗୋଚର ।। ୯୮
୨୭ ସର୍ବଜ୍ଞ ହେ ପୁଣ୍ଡରୀକାକ୍ଷ । ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ।। ୯୯
ମୋହର ହୃଦରେ ସଂଶୟ । ଜାତ ହେଉଛି ଅତିଶୟ ।। ୧୦୦
ନୀତିନିପୁଣ ବଚନରେ । ବିନାଶ କର ତା' ସତ୍ୱରେ ।। ୧୦୧
୨୮ ଜୀବମାନଙ୍କର ଉତ୍ପନ୍ନ । ତୁମ୍ଭ ପ୍ରସାଦୁଁ ହୋଏ ଜ୍ଞାନ ।। ୧୦୨
ତୁମ୍ଭ ମାୟାରୁ ତାହାଙ୍କର । ଅଜ୍ଞାନ ହୋଏ ସେ ପ୍ରକାର ।। ୧୦୩
ନିଜ ମାୟାର ଗତି ପୁଣ । ତୁମ୍ଭେ ହିଁ କେବଳଟି ଜାଣ ।। ୧୦୪
ତୁମ୍ଭ ବିହୁନେ ଅନ୍ୟ ନର । କେହି ନ କରିଛି ଗୋଚର ।। ୧୦୫

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୨୯ ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ମାଧବ । କହନ୍ତି ଶୁଣ ହେ ଉଦ୍ଧବ ।। ୧୦୬
ପ୍ରକୃତି ପୁରୁଷ ଯେ ଦୁଇ । ଏ ରୂପେ ଅତି ଭେଦ ହୋଇ ।। ୧୦୭
ଏ ଯେଉଁ ଦେହାଦିସଂଘାତ । ଅଟଇ ଏ ବିକାରବନ୍ତ ।। ୧୦୮
ଯେ ସତ୍ତ୍ୱ ରଜ ତମ ଗୁଣ । ଏ ତାଙ୍କ କ୍ଷୋଭରୁ ନିର୍ମାଣ ।। ୧୦୯
୩୦ ତ୍ରିଗୁଣମୟୀ ମୋର ମାୟା । ଅନେକପ୍ରକାରେଣ ତାହା ।। ୧୧୦
ଉଦ୍ଧବ ! ଭେଦବୁଦ୍ଧିଙ୍କୁ ହିଁ । ଗୁଣମାନଙ୍କରେ ଧରଇ ।। ୧୧୧
ଥିଲେହେଁ ଅନେକ ବିକାର । ସ୍ଥୂଳେ ଏ ସୃଷ୍ଟି ତ୍ରିପ୍ରକାର ।। ୧୧୨
ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଅଧିଭୂତ ଦୁଇ । ଆବର ଅଧିଦୈବ ହୋଇ ।। ୧୧୩
୩୧ ଚକ୍ଷୁଟି ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ବୋଲାଇ । ରୂପକୁ ଅଧିଭୂତ କହି ।। ୧୧୪
ଚକ୍ଷୁଗୋଲକମଧ୍ୟରେ ହିଁ । ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟ-ଅଂଶ ପ୍ରବେଶଇ ।। ୧୧୫
ତାହାକୁ ବୋଲି ଅଧିଦୈବ । ଆବର ଶୁଣ ହେ ଉଦ୍ଧବ ।। ୧୧୬
ରୂପକୁ ଚକ୍ଷୁଦ୍ୱାରେ ଜାଣି । ଚକ୍ଷୁ ବିହୁନେ ରୂପ ପୁଣି ।। ୧୧୭
ଅନ୍ୟଥା ଉପପନ୍ନ ନୋହି । ଏ ଘେନି ଚକ୍ଷୁ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ।। ୧୧୮
ଚକ୍ଷୁର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ହୋଇ । ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବତା ଅଛଇ ।। ୧୧୯
ତାଙ୍କ ବିହୁନେ ଚକ୍ଷୁ ପୁଣ । ଅନ୍ୟଥା ନୋହେ ଉପପନ୍ନ ।। ୧୨୦
ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚକ୍ଷୁର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ । ଚକ୍ଷୁ ହିଁ ରୂପର ଜ୍ଞାପକ ।। ୧୨୧
ଏ ରୂପେ ତିନିହେଁ ଆବର । ସିଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି ପରସ୍ପର ।। ୧୨୨
ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆକାଶେ ଅଛଇ । ମଣ୍ଡଳସ୍ୱରୂପରେ ରହି ।। ୧୨୩
ସେହୁ ଅଟଇ ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ । ଚକ୍ଷୁର ବିଷୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।। ୧୨୪

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ହେଲେହେଁ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ପାଇଁ	। ଯେଣୁ ଅପେକ୍ଷା ତାର[1] ନାହିଁ	।।	୧୨୫
	ତେଣୁ ''ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ'' ବୋଲିଣ	। କଥିତ ହୋଇଛି ସେ ଜାଣ	।।	୧୨୬
	ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଆଦିଙ୍କର ଯେଣୁ	। ଆତ୍ମା କାରଣ ଅଟେ ଏଣୁ	।।	୧୨୭
	ସେହୁ ଏକରୂପ ଅଭିନ୍ନ	। ତେଣୁ ଏହାଙ୍କ[2] ଠାରୁ ଭିନ୍ନ	।।	୧୨୮
	ଯେ ପ୍ରକାଶକ ପରସ୍ପର	। ଆତ୍ମା ପ୍ରକାଶକ ତାଙ୍କର	।।	୧୨୯
	ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ ପ୍ରକାଶ ତାର	। ସାମାନ୍ୟ ବିଚାରୁଁ ଆବର	।।	୧୩୦
	ଯେଣୁ ଚିଦ୍‌ପ୍ରକାଶ ବିଷୟ	। ଅଟେ ସେ ସବୁରି ନିଶ୍ଚୟ	।।	୧୩୧
୩୨	ତ୍ରୈବିଧ୍ୟ ଯେସନେ ଚକ୍ଷୁର	। ତେସନେ ଅନ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର	।।	୧୩୨
	ଚର୍ମର ଚର୍ମ ବାୟୁ ସ୍ପର୍ଶ	। କର୍ଣ୍ଣର କର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦ ଦିଶ	।।	୧୩୩
	ଜିହ୍ୱା ବରୁଣ ରସ ତିନି	। ଜିହ୍ୱା ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଏ ମାନି	।।	୧୩୪
	ନାସାର ନାସା ଗନ୍ଧ ବେନି	। ଅଶ୍ୱିନଙ୍କୁ ମିଶାଇ ତିନି	।।	୧୩୫
	ଅନ୍ତଃକରଣମାନଙ୍କର	। ତ୍ରୈବିଧ୍ୟ ଅଛଇ ଆବର	।।	୧୩୬
	ଚିତ୍ତ ଚେତୟିତବ୍ୟ[3] ବେନି	। ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ନେଇ ତିନି	।।	୧୩୭
	ମନ ମନ୍ତବ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ତିନି	। ବୁଦ୍ଧି ବୋଦ୍ଧବ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମା ପୁଣି	।।	୧୩୮
	ଅହଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରୁଦ୍ର ବେନି	। ଅହଂକାରକୁ ନେଇ ତିନି	।।	୧୩୯
	ଚିତ୍ତ ମନ ବୁଦ୍ଧ୍ୟହଂକାର	। ଏ ରୂପେ ହୋ'ନ୍ତି ତ୍ରିପ୍ରକାର	।।	୧୪୦
୩୩	କ୍ଷୋଭ କରଇ ଗୁଣଙ୍କର	। ଯେ କାଳ ବା ପରମେଶ୍ୱର	।।	୧୪୧
	ତାଙ୍କୁ ନିମିତ୍ତ କରି ପୁଣ	। ପ୍ରକୃତି ଅଟେ ଯା' କାରଣ	।।	୧୪୨
	ସେ ମହତ୍‌ତତ୍ତ୍ୱୁଁ ଯେ ପ୍ରସୂତ	। ବିକାର ଅହଂକାରଖ୍ୟାତ	।।	୧୪୩
	ସେ ବଇକାରିକ[4] ତାମସ	। ଐନ୍ଦ୍ରିୟରୂପରେ ପ୍ରକାଶ	।।	୧୪୪
	ଏ ତିନି ପ୍ରକାରେ ସେ ଯେଣୁ	। ବର୍ତ୍ତଇ, ତ୍ରିବୃତ୍ ଅଟେ ତେଣୁ	।।	୧୪୫
	ଯେ ମୋହମୟ ଭେଦ ପୁଣ	। ତହିଁକି ଅଟେ ସେ କାରଣ	।।	୧୪୬
୩୪	ଆତ୍ମା ଅଟଇ ଜ୍ଞାନମୟ	। ନୁହଇ ବିବାଦବିଷୟ	।।	୧୪୭
	ପ୍ରକୃତିପଦାର୍ଥ ସହିତ	। ନାହିଁ ତା' ସମ୍ବନ୍ଧ କିଂଚିତ	।।	୧୪୮
	ଅସ୍ତି ନାସ୍ତି ଆଦି[5] ରୂପରେ	। ଯେତେକ ବିବାଦ ଆତ୍ମାରେ[6]	।।	୧୪୯
	ସବୁରି ମୂଳକାରଣଟି	। ଅଟଇ ତହିଁ ଭେଦଦୃଷ୍ଟି	।।	୧୫୦
	ତେଣୁ ଏ ଆତ୍ମାର ବିଷୟେ	। ବିବାଦ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଲେହେଁ	।।	୧୫୧
	ସ୍ୱରୂପଜ୍ଞାନ ନ ଥିବାରୁ	। ଯେମାନେ ବିମୁଖ ମୋ' ଠାରୁ	।।	୧୫୨
	ସେମାନଙ୍କର ଏ ବିବାଦ	। ଲଭଇ ନାହିଁ ଅବସାଦ	।।	୧୫୩
	ସେମାନେ ସ୍ୱକୃତ କର୍ମରେ	। ଜନ୍ମନ୍ତି ନୀଚୋଚ୍ଚ ଯୋନିରେ	।।	୧୫୪

---

୧. ସୂର୍ଯ୍ୟର । ୨. ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଆଦିଙ୍କ । ୩. ଯାହାକୁ ଚେତନ କରାଇବା ଉଚିତ ।
୪. ବିକାର ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ । ୫. ସଗୁଣ-ନିର୍ଗୁଣ, ସତ୍ୟ-ମିଥ୍ୟା, ଭାବ-ଅଭାବ ଆଦି ।
୬. ଆତ୍ମା ବିଷୟରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୩୫। ଉଦ୍ଧବ କହୁଛନ୍ତି ପୁଣ । ହେ ପ୍ରଭୋ ତୁମ୍ଭେ ଏବେ ଶୁଣ ॥ ୧୫୫
୩୬। ଯାହାଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ତୁମ୍ଭ ଠାରୁ । ବିମୁଖ ତୁମ୍ଭର ମାୟାରୁ ॥ ୧୫୬
ନିଜ ଅର୍ଜିତ କର୍ମଦ୍ୱାରେ । ସେମାନେ ଯେମନ୍ତ ରୂପରେ ॥ ୧୫୭
[1]ଘେନନ୍ତି ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ଦେହ । ଯେରୂପେ ଛାଡ଼ନ୍ତି ତା' କହ ॥ ୧୫୮
ଆହେ ଗୋବିନ୍ଦ ! ଯଉଁ ଜନ । ଅଟନ୍ତି ଆତ୍ମଜ୍ଞାନହୀନ ॥ ୧୫୯
ତାହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏ ବିଷୟ । ଦୁଃଖେ ଅଟଇ ଚିନ୍ତନୀୟ ॥ ୧୬୦
ଯେ ଏହି ବିଷୟ ଜାଣନ୍ତି । ସଂସାରେ ପ୍ରାୟ ସେ ନ ଥାନ୍ତି ॥ ୧୬୧
ଯେଣୁ ସକଳ ଲୋକ ନିତି । ତୁମ୍ଭ ମାୟାରେ ଭୁଲିଛନ୍ତି ॥ ୧୬୨

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩୭ କୃଷ୍ଣ କହନ୍ତି ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ । ଯା' ପଚାରିଲ ଶୁଣ ତାକୁ ॥ ୧୬୩
ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣେ[2] ବର୍ତ୍ତମାନ । ଯେ କର୍ମମୟ ପ୍ରାଣି ମନ ॥ ୧୬୪
ସେ ମନ ଏ ଦେହରୁ ଯାଇ । ଅନ୍ୟ ଶରୀରରେ ମିଳଇ ॥ ୧୬୫
ଆତ୍ମା ତହିଁରୁ ଭିନ୍ନ ହୋଏ । [3]ମନର ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଏ ॥ ୧୬୬
୩୮ ଅଟନ୍ତି କର୍ମୋପସ୍ଥାପିତ । ଦୃଷ୍ଟ ଅଥବା ବେଦ-ଉକ୍ତ ॥ ୧୬୭
ଏମନ୍ତ ଯେ ବିଷୟମାନ । ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ମନ ॥ ୧୬୮
ତହିଁରେ ହୋଏ ଆବିର୍ଭୂତ । ପୂର୍ବବିଷୟେ ଲୟପ୍ରାପ୍ତ ॥ ୧୬୯
ତଦନନ୍ତର ସ୍ମୃତି ତାର । ନାଶ ହୁଅଇ ପୂର୍ବାପର ॥ ୧୭୦
୩୯ କର୍ମପ୍ରାପିତ ଦେହାଦିରେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଭିନିବେଶରେ ॥ ୧୭୧
ପୂର୍ବଦେହକୁ ମନ ପୁଣ । କରଇ ନାହିଁ ଯା' ସ୍ମରଣ ॥ ୧୭୨
ସେ ଦେହ କେହୁଣି କାରଣୁ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ପାସୋରଇ ଯେଣୁ ॥ ୧୭୩
ଜୀବର ମୃତ୍ୟୁ ଅଟେ ସେହି । ଦେହପରାଏ ନାଶ ନାହିଁ ॥ ୧୭୪
୪୦ ସର୍ବଭାବରେ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ନବୀନ ଦେହକୁ ଯା' ଜୀବ ॥ ୧୭୫
ଆତ୍ମଭାବରେ ଘେନିଥାଇ । ଜୀବର ଜନ୍ମ ସେ ବୋଲାଇ ॥ ୧୭୬
ସ୍ୱପନ ମନୋରଥ ଦୁଇ । ଯଉଁ କର୍ମରେ ବର୍ତ୍ତିଥାଇ ॥ ୧୭୭
ଯେହ୍ନେ ତା' କରଇ ସ୍ୱୀକାର । ପୂର୍ବକୁ ନ କରେ ଗୋଚର ॥ ୧୭୮
୪୧ ନ ସ୍ମରି ସ୍ୱପ୍ନ ମନୋରଥ । ପୂର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟକୁ କରେ ବ୍ୟର୍ଥ ॥ ୧୭୯

---

୧. ବ୍ୟାପକ ଆତ୍ମାର ଦେହରୁ ଦେହାନ୍ତରଗମନ, ଅକର୍ତ୍ତାର ବିଭିନ୍ନ କର୍ମ ଏବଂ ନିତ୍ୟ ପୁରୁଷର ଜନ୍ମ-ମରଣ ଆଦି କିପରି ସମ୍ଭବ ?

୨. ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା । ପ୍ରଧାନ ଭାବେ ପାଞ୍ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମୂଳପାଠରେ କୁହାଯାଇଛି । ତଥାପି ଏହା ଅନ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗୁଡ଼ିକର ଉପଲକ୍ଷଣ ଅଟେ ।

୩. ଅହଂକାର ଦ୍ୱାରା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପୂର୍ବରୁ ଅଛି ସିଦ୍ଧ ହୋଇ । ଏମନ୍ତ ଆତ୍ମା ଯେ ଅଟଇ ॥ ୧୮୦

ସେ ଆଜ ହେଲା ଉତପନ୍ନ । ଏରୂପେ କରେ ବିଲୋକନ ॥ ୧୮୧

୪୨ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଅୟନ । ଉଦ୍ଭବ ଅଟଇଟି ମନ ॥ ୧୮୨

ଅଭିନିବେଶୁଁ ଦେହାନ୍ତରେ । ମନର ଯେ ସୃଷ୍ଟି ତା' ଦ୍ୱାରେ ॥ ୧୮୩

ତହିଁରେ ଯେଉଁ ଅଭିମାନ । ତେଣେ ଆତ୍ମାରେ ହୋଏ ଭାନ ॥ ୧୮୪

ଉତ୍ତମ-ମଧ୍ୟମ-ଅଧମ । ରୂପେ ତ୍ରିବିଧ ଭେଦଭ୍ରମ ॥ ୧୮୫

ଏ ରୂପ ଆତ୍ମା ଯେ ଅଟଇ । ସେ ବାହ୍ୟ[୧] ଆନ୍ତର[୨] ଦେଖଇ ॥ ୧୮୬

ଏ ଜୀବ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଯେସନ । ଦେଖିଣ ମିଥ୍ୟାଦେହମାନ ॥ ୧୮୭

ହେଲେହେଁ ଏକ ନିଜେ ସେହି । ବହୁରୂପରେ ଆଭାସଇ ॥ ୧୮୮

ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଆଦିରୂପେ ଏହି । ତ୍ରୈବିଧ୍ୟ ଅବା ପ୍ରତେ ହୋଇ ॥ ୧୮୯

ଦୁଷ୍ଟ ପୁତ୍ରର ଉତ୍ପାଦକ । ପିତା ହେଲେହେଁ ନିଜେ ଏକ ॥ ୧୯୦

ସେ ଯେହ୍ନେ ପୁତ୍ରାଭିମାନରେ । ତାହାର ଅରିମିତ୍ରାଦିରେ ॥ ୧୯୧

ଅରିମିତ୍ରାଦିଙ୍କୁ ଆପଣେ । ଦେଖଇ [୩]ଅଧ୍ୟାସକାରଣେ ॥ ୧୯୨

୪୩ ଶରୀରମାନ ପ୍ରତିକ୍ଷଣ । ଲଭନ୍ତି ଜନମ ମରଣ ॥ ୧୯୩

ଯାହାର ବେଗକୁ ହିଁ କେହି । ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଣ ନ ପାରଇ ॥ ୧୯୪

ସେ କାଳ ଅତିସୂକ୍ଷ୍ମ ଯେଣୁ । ତତ୍‌କୃତ ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ତେଣୁ ॥ ୧୯୫

ବିବେକହୀନ ଯେ ଅଟନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ସେ ନ ପାରନ୍ତି ॥ ୧୯୬

୪୪ ପରିଣାମାଦିଙ୍କ କାରଣେ । [୪]ଅର୍ଚ୍ଚିମାନଙ୍କର ଯେସନେ ॥ ୧୯୭

ଗତି ଆଦିରେ ସ୍ରୋତଙ୍କର । ରୂପ ଆଦିରେ ଫଳଙ୍କର ॥ ୧୯୮

ଯେସନେ ଅବସ୍ଥାବିଶେଷ । କାଳ ହିଁ କରାଏ ଅଶେଷ ॥ ୧୯୯

ତେସନେ ସର୍ବ ଭୂତଙ୍କର । ବୟସ ଅବସ୍ଥା ଆବର ॥ ୨୦୦

ତେଜ ପୌରୁଷ କାମ ବଳ । ଓଜ ପ୍ରଭାବ କଉଶଳ ॥ ୨୦୧

ଏ ଆଦି କାଳର ପ୍ରଭାବେ । ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଏ ଭବେ ॥ ୨୦୨

୪୫ ଜ୍ୱାଳାର ସାଦୃଶ୍ୟରୁ ଆଣି । 'ଏ ସେହି ଦୀପ' ବୋଲି ଜାଣି ॥ ୨୦୩

ବହନ୍ତେ ଯେହ୍ନେ ନଦୀପାଣି । 'ଏ ସେହି ଜଳ' ବୋଲି ଜାଣି ॥ ୨୦୪

ସେ ରୂପେ 'ଏହି ସେହି ନର' । ସାଦୃଶ୍ୟହେତୁରୁ ନରର ॥ ୨୦୫

ମିଥ୍ୟା ବଚନ ବୁଦ୍ଧି ଏହି । ସେ ଅବିବେକୀଙ୍କର ହୋଇ ॥ ୨୦୬

ବିଷୟଚିନ୍ତନେ ଆୟୁଷ । ବ୍ୟର୍ଥ କରନ୍ତି ଯେ ପୁରୁଷ ॥ ୨୦୭

୪୬ ଆତ୍ମାର ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ବେନି । ନୁହଇ କର୍ମବୀଜ ଘେନି ॥ ୨୦୮

---

୧. ବିଷୟ । ୨. ସୁଖ ଆଦି ।

୩. ଅଧ୍ୟାସ = ବସ୍ତୁରେ ଅବସ୍ତୁର ଆସନ; ଯଥା – ଦେହରେ ଆତ୍ମବୋଧ ।

୪. ଅଗ୍ନିଶିଖାମାନଙ୍କର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବସ୍ତୁତଃ ଅଜ୍ଞ ଯେ ଅଟଇ	। ତାର ବି ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ନାହିଁ	।।	୨୦୯
	ତଥାପି ଭ୍ରାନ୍ତିହେତୁ ନର	। ହେଲେହେଁ ଅଜନ୍ମା ଅମର	।।	୨୧୦
	ଜନ୍ମିଲା ପ୍ରାୟେକ ଦିଶଇ	। ମଲା ପ୍ରାୟେକ ପ୍ରତେ ହୋଇ	।।	୨୧୧
	ଯେସନେ ଅଗ୍ନି ମହାଭୂତ	। ତେଜସ୍ୱରୂପ ଯେ ବିଖ୍ୟାତ	।।	୨୧୨
	ସେ କଳ୍ପକାଳ ପରିଯନ୍ତ	। ଯଦ୍ୟପି ହୋଏ ଅବସ୍ଥିତ	।।	୨୧୩
	ତଥାପି ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ଦୁଇ	। ଲଭିଲା ପ୍ରାୟ ସେ ଦିଶଇ	।।	୨୧୪
	ସଂଯୋଗବିୟୋଗୁଁ କାଷ୍ଠର	। ତେସନେ ଲୋକବ୍ୟବହାର	।।	୨୧୫
୪୭	ନିଷେକ ଗର୍ଭ ଜନ୍ମ ଆନ	। ବାଲ୍ୟ କୌମାର ଯଉବନ	।।	୨୧୬
	ବୟୋମଧ୍ୟ ଜରା ମରଣ	। ଦେହ-ଅବସ୍ଥା ନବ ଜାଣ	।।	୨୧୭
୪୮	ଦେହର ମନୋରଥମୟ	। ଯେ ଉଚ୍ଚନୀଚ ଦଶାଚୟ	।।	୨୧୮
	ତା' ଗୁଣସଙ୍ଗୁଁ[1] କେ ଲଭଇ	। କେ ତା' ଛାଡ଼ଇ ମୁକ୍ତ ହୋଇ	।।	୨୧୯
	ପରମେଶ୍ୱରାନୁଗୃହୀତ	। ଯେ ତା' ଛାଡ଼ଇ କଥଂଚିତ	।।	୨୨୦
୪୯	ମରଣ ଦର୍ଶନ୍ତୁଁ ପିତାର	। ଔର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦେହିକ[2] କଲା ନର	।।	୨୨୧
	ଜନମଦର୍ଶନୁଁ ପୁତ୍ରର	। ଜାତକର୍ମକୁ କଲା ନର	।।	୨୨୨
	ସ୍ୱଦେହଜନମନିଧନ	। ନିଶ୍ଚେଁ କରିବ ଅନୁମାନ	।।	୨୨୩
	ଜନ୍ମମରଣବନ୍ତ ହୋଇ	। ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁ ଛନ୍ତି ରହି	।।	୨୨୪
	ଏ ରୂପେ ହୋଏ ଯାର ଜ୍ଞାନ	। ନାହିଁ ତା' ଜନମନିଧନ	।।	୨୨୫
୫୦	ତରୁର ଅନ୍ତ୍ୟ ପରିଣାମ	। 'ବିପାକ' ଅଟଇ ତା' ନାମ	।।	୨୨୬
	ବୀଜରୁ ବିପାକୁଁ ତରୁର	। ଜନ୍ମ ନାଶକୁ ଯଉଁ ନର	।।	୨୨୭
	ଗୋଚର କରଇ ସେ ପୁଣ	। ତହିଁରୁ ଅଟେ ବିଲକ୍ଷଣ	।।	୨୨୮
	ଏ ରୂପେ ଦେହର ଯେ ଜାଣି	। ତହୁଁ ପୃଥକ ସେହୁ ପ୍ରାଣୀ	।।	୨୨୯
	ଏଣୁ ଥିଲେହେଁ ପ୍ରାଣୀ ତହିଁ	। ତା' ଜନ୍ମନାଶେ ବନ୍ଧା ନୋହି	।।	୨୩୦
୫୧	ନ ଲଭି ତତ୍ତ୍ୱନିଶ୍ଚୟକୁ	। ପ୍ରକୃତିସକାଶୁଁ ଆତ୍ମାକୁ	।।	୨୩୧
	ବିବେକ ନ କରେ ଯେ ନର	। ବିଷୟେ ହୋଇଣ ତତ୍‌ପର	।।	୨୩୨
	ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୂର୍ଖ ସେ ଲୋକ ହିଁ	। ସଂସାରବନ୍ଧକୁ ଲଭଇ	।।	୨୩୩
୫୨	ସତ୍ତ୍ୱସଙ୍ଗରୁ ଜୀବ ଯାଇ	। ଋଷିଦେବତା ଜନ୍ମ ପାଇ	।।	୨୩୪
	ଅସୁର-ନରଦେହ ପୁଣ	। ଲଭଇ ଘେନି ରଜୋଗୁଣ	।।	୨୩୫
	ତମୋଗୁଣରୁ ପୁଣ ସେହି	। ଭୂତ ତିର୍ଯ୍ୟକ ଜନ୍ମ ପାଇ	।।	୨୩୬
	ଏ ରୂପେ କର୍ମମାନଙ୍କରେ	। ଭ୍ରମିଣ ଜନ୍ମଇ ସଂସାରେ	।।	୨୩୭
୫୩	ନାଚନ୍ତେ ଗାଉଥାନ୍ତେ ଜନେ	। ତାଙ୍କୁ ଯେ ଦେଖଇ ନୟନେ	।।	୨୩୮
	ଯେ ରୂପେ କରଇ ଭାବନ	। ମନେ ସେ ନୃତ୍ୟଗୀତମାନ	।।	୨୩୯

୧. ପ୍ରକୃତି-ଅବିବେକରୁ । ୨. ଦେହପତନର ପରେ ଯେଉଁ କର୍ମ କରାଯାଏ (ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟିକ୍ରିୟା) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦେହଗୁଣକୁ ସେ ରୂପରେ । ଯେ ଜନ ଦେଖଇ ନେତ୍ରରେ ।। ୨୪୦
ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲେ ସେ ଲୋକ ହିଁ । ଗୁଣରେ ବନ୍ଧକୁ ଲଭଇ ।। ୨୪୧
୫୪ ଜଳ ଧାବନ୍ତେ ବେଗେ ଅତି । ଯେତେକ ବୃକ୍ଷ ତଟେ ଥାନ୍ତି ।। ୨୪୨
୫୫ ଯେସନେ ଚଳିଲା ପରାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେ ହୁଅନ୍ତି ସେ ସଭିଏଁ ।। ୨୪୩
ଚକ୍ଷୁ ଭ୍ରମନ୍ତେ ଯେହ୍ନେ ମହୀ । ଭ୍ରମିଲା ପ୍ରାଏ ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ।। ୨୪୪
ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମନୋରଥମତି । ଆବର ସ୍ୱପ୍ନଦୃଷ୍ଟମତି ।। ୨୪୫
ମିଥ୍ୟା ଏ ସକଳ ଯେସନେ । ସର୍ବଥା ଆତ୍ମାର ତେସନେ ।। ୨୪୬
ସଂସାର ବିଷୟାନୁଭବ । ମିଥ୍ୟା ଅଟଇ ହେ ଉଦ୍ଧବ ।। ୨୪୭
୫୬ ଅର୍ଥ[୧] ଯଦ୍ୟପି ସତ୍ୟ ନୋହେ । ଯେ ଜୀବ ତାହା ଚିନ୍ତୁଥାଏ ।। ୨୪୮
ଜନମ-ମରଣ ସଂସାର । ନିବୃତ୍ତ ନୁହଇ ତାହାର ।। ୨୪୯
ସ୍ୱପନେ ହୁଅଇ ଦର୍ଶନ । ଯେତେକ ଅନର୍ଥ ସେମାନ ।। ୨୫୦
ଯାବତ ପ୍ରାଣୀ ନ ଜାଗଇ । ଯେସନେ ନିବୃତ୍ତ ନୁହଇ ।। ୨୫୧
୫୭ ଦୁଷ୍ଟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ଏଣୁ ବିଷୟ ନ ଭୁଞ୍ଜିବ ।। ୨୫୨
ଆତ୍ମାକୁ ନ କଲେ ସାକ୍ଷାତ । ତହିଁରୁ ହୁଅଇ ପ୍ରତୀତ ।। ୨୫୩
ଯେ ସାଂସାରିକ ଭେଦଭାବ । ଭ୍ରମମୂଳକ ତା' ଦେଖିବ ।। ୨୫୪
୫୮ ଅସାଧୁ ଜନେ ଅବମାନ । କରନ୍ତେ ବା ଆକ୍ଷେପ ଆନ ।। ୨୫୫
୫୯ ଉପହାସ ବା ନିନ୍ଦାମାନ । ଅଥବା କରନ୍ତେ ତାଡ଼ନ ।। ୨୫୬
ବାନ୍ଧି ବା ସ୍ଥାପନ କରନ୍ତେ । ଅଥବା ଜୀବିକା ଛେଦାନ୍ତେ ।। ୨୫୭
ମୂତନ୍ତେ ଖଙ୍କାର ପକାନ୍ତେ । ଏ ରୂପେ ମୂର୍ଖେ ନାନାମତେ ।। ୨୫୮
ନିଷ୍ଠାରୁ କରାନ୍ତେ ବିଚ୍ୟୁତ । ତଥାପି ହୋଇ କଷ୍ଟପ୍ରାପ୍ତ ।। ୨୫୯
ଯେ ନିଜ ଶ୍ରେୟ ବାଞ୍ଛୁଥିବ । ଧୈର୍ଯ୍ୟକୁ କରି ଅବଲମ୍ବ ।। ୨୬୦
ବୁଦ୍ଧିରେ ନିଜକୁ ସେ ପୁଣ । [୨]ଉଦ୍ଧାର କରିବ ଆପଣ ।। ୨୬୧

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୬୦ ଉଦ୍ଧବ କହନ୍ତି ଉତ୍ତର । ଆହେ ବକ୍ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ବର ।। ୨୬୨
୬୧ ଏବେ କହିଲ ଯାହା ମୋତେ । କହ ତା' ବୁଝିବି ଯେମନ୍ତେ ।। ୨୬୩
ଆପଣାଠାରେ ଦୁଷ୍ଟଜନ । କରନ୍ତେ ପରାଭବମାନ ।। ୨୬୪
ତାହା ସହିବାର ମନରେ । ଦୁଃସହ ମଣଇଁ ସଂସାରେ ।। ୨୬୫
ହେ ବିଶ୍ୱାତ୍ମନ ଜ୍ଞାନୀଙ୍କର । ସ୍ୱଭାବ ମଧ୍ୟ ବଳିୟାର ।। ୨୬୬
ଚରଣପଦ୍ମକୁ ତୁମ୍ଭର । ଯେ କରିଛନ୍ତି ନିଜ ଘର ।। ୨୬୭
ତୁମ୍ଭ ଧର୍ମରେ ଯେ ନିରତ । ଆବର ଯେହୁ ଶାନ୍ତଚିତ୍ତ ।। ୨୬୮
ସେ ଜନମାନଙ୍କ ବିହୁନେ । କେ ଅବା ସହିବ ଭୁବନେ ।। ୨୬୯

---

୧. ବିଷୟ । ୨. ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ନାରାୟଣଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରିବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ ତତ୍ତ୍ୱମାର୍ଗ । କହିଲେ ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁଯୋଗ ॥ ୨୭୦
ସେ କୃଷ୍ଣ-ପାଦପଦ୍ମ ଦୁଇ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଧ୍ୟାୟି ॥ ୨୭୧
ହରଷ ହେଲା ନିଜ ମନେ । ଦୋଷ ନ ଧର ସାଧୁଜନେ ॥ ୨୭୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ତତ୍ତ୍ୱସଂଖ୍ୟା ନାମ ଦ୍ୱାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ତ୍ରୟୋବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତ୍ରୟୋବିଂଶେ ତିରସ୍କାରସହନୋପାୟ ଈର୍ଯ୍ୟତେ ।
ଭିକ୍ଷୁଗୀତାପ୍ରକାରେଣ ମନସଃ ସଂଯମୋ ଧିୟା ॥ ୧
ଦୁର୍ଜନୋପଦ୍ରବୋ ନୂନଂ ଦୁଃସହୋ ହି ମହୀୟସାମ୍ ।
ଅତଶ୍ଚତୁର୍ଭିରଧ୍ୟାୟୈଃ ସହନୋପାୟବର୍ଣ୍ଣନମ୍ ॥ ୨

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ

୧ ପୁଣି କହନ୍ତି ବ୍ୟାସସୁତ । ଶୁଣ ହେ ନୃପ ପରୀକ୍ଷିତ ॥ ୧
ଉଦ୍ଧବ ଭାଗବତବର । କୃଷ୍ଣ ଯେ ମୁଖ୍ୟ ଯଦୁଙ୍କର ॥ ୨
ଏମନ୍ତେ କରନ୍ତେ ପ୍ରାର୍ଥନ । ପ୍ରଶଂସି ଭୃତ୍ୟର ବଚନ ॥ ୩
ଶ୍ରବଣଯୋଗ୍ୟ ଯା' ବିକ୍ରମ । ମୁକୁନ୍ଦ ଅଟଇ ଯା' ନାମ ॥ ୪
ସେ ଭଗବାନ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ । କହିଲେ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ ॥ ୫

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୨ କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣ ମୋ' ବଚନ ॥ ୬
ଦୁର୍ଜନକୁତ୍ସିତ ବଚନ । ତେଣେ କ୍ଷୁଭିତ ଯେଉଁ ମନ ॥ ୭
ତାହାକୁ କରିବାକୁ ଶାନ୍ତ । ଅଟଇ ଯେହୁ ସମରଥ ॥ ୮
ଏମନ୍ତ ସାଧୁ ଏ ଭୁବନେ । ନିଶ୍ଚିତେ ନାହିଁ କେଉଁସ୍ଥାନେ ॥ ୯
୩ ମର୍ମ ଭେଦନ୍ତି ଯେଉଁ ବାଣେ । ପୁରୁଷ ବିଦ୍ଧ ହେଲେ ତେଣେ ॥ ୧୦
ତେମନ୍ତ ତାପ ନୋହେ ତାର । ଯେମନ୍ତେ ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କର ॥ ୧୧
ନିଷ୍ଠୁର ବାକ୍ୟଶରମାନ । ମର୍ମକୁ କରନ୍ତି ପୀଡ଼ନ ॥ ୧୨
ନିତ୍ୟେ ଯେ ବାକ୍ୟଶରମାନ । ମର୍ମେ କରନ୍ତି ଅବସ୍ଥାନ ॥ ୧୩
୪ ଏହି ବିଷୟେ ସତ୍ ପୁରୁଷ । ମହତ-ପୁଣ୍ୟ ଇତିହାସ ॥ ୧୪
କହନ୍ତି, ଏବେ ତାହା ମୁହିଁ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହିବି ବୁଝାଇ ॥ ୧୫
ସୁସମାହିତ ହୋଇ ପୁଣ । ଉଦ୍ଧବ କର ତା' ଶ୍ରବଣ ॥ ୧୬

Digitized by PPRACHIN, SOA

୫ [1]କେହୁଣି ଭିକ୍ଷୁକ ବ୍ରାହ୍ମଣେ । ପୀଡ଼ା ଦିଅନ୍ତେ ଦୁଷ୍ଟଗଣେ ॥ ୧୭

ନିଜ କର୍ମର ବିପାକକୁ । ସୁମରି ଧରିଣ ଧୈର୍ଯ୍ୟକୁ ॥ ୧୮

ସେ ବିପ୍ର କହିଅଛି ଯାହା । ତୋତେ ମୁଁ କହିବଇଁ ତାହା ॥ ୧୯

୬ କେହୁଣି ବିପ୍ରେକ ପୂର୍ବରେ । ଜନ୍ମିଲା ଅବନ୍ତୀ ନଗରେ ॥ ୨୦

କୃଷିବାଣିଜ୍ୟ ବୃତ୍ତି ତାର । ସଂପତ୍ତି ଅତି ବଳିୟାର ॥ ୨୧

କଦର୍ଯ୍ୟ[2] ଅତି କୋପବନ୍ତ । ନିତ୍ୟେ କାମୁକ ଲୋଭଚିତ୍ତ ॥ ୨୨

୭ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଲା ତା' ସଦନ । ଯେ ଜ୍ଞାତି ଯେ ଅତିଥିଜନ ॥ ୨୩

ତାଙ୍କୁ ବଚନମାତ୍ରକରେ । ସତ୍‌କାର ନ କଲାକ ଥରେ ॥ ୨୪

ସେ ନିଜଦେହକୁ କାଳରେ । ସୁଖ ନ ଦେଲା କାମଦ୍ୱାରେ ॥ ୨୫

୮ ଦୁଃଶୀଳ କଦର୍ଯ୍ୟ ସେ ତାର । ବାନ୍ଧବ ପୁତ୍ର ଯେ ଆବର ॥ ୨୬

ଭାର୍ଯ୍ୟା ଦୁହିତା ଭୃତ୍ୟଗଣେ । ବିଷଣ୍ଣ ହୋଇ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥ ୨୭

ପ୍ରିୟ କଥାକୁ ତାର କେହି । ଉଦ୍ଧବ ! ଆଚରିଲେ ନାହିଁ ॥ ୨୮

୯ ଯକ୍ଷଙ୍କ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ ପୁଣ । ଧନକୁ କରିଛି ରକ୍ଷଣ ॥ ୨୯

ପରଲୋକରୁ ଏ ଲୋକରୁ । ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଲା ସ୍ୱଭାବରୁ ॥ ୩୦

ଧର୍ମକାମରେ ପ୍ରତିଦିନ । ସେ ବିପ୍ର ହୋଇଲା ବିହୀନ ॥ ୩୧

ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞର ଦେବତାଏ । କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଲେ ତାହା ଠାଏ ॥ ୩୨

୧୦ ତାଙ୍କୁ ଯା' କଲା ଅନାଦର । ସେହେତୁ ତା' ପୁଣ୍ୟବୃକ୍ଷର ॥ ୩୩

ଯେ ଅଂସରୂପ ଧନମାନ । ସେ ସର୍ବ ଲଭିଲା ନିଧନ ॥ ୩୪

ବହୁତ ଆୟାସେ ଶ୍ରମରେ । ଯା' ଅର୍ଜିଥିଲା ସେ କଷ୍ଟରେ ॥ ୩୫

୧୧ ଜ୍ଞାତିଏ ନେଲେ କିଛି ଧନ । କିଛି ହରିଲେ ଖଣ୍ଡ ଜନ ॥ ୩୬

ଦୈବରୁ ଗଲା କିଛି ପୁଣ । [3]ଯେ ଗୃହଦାହାଦିଲକ୍ଷଣ ॥ ୩୭

ଧାନ୍ୟାଦି ନିଖାତ[4] ହୋଇଲା । କାଳରୁ କିଛି ଧନ ଗଲା ॥ ୩୮

ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ[5]ର କିଛି ଧନ । ହରିଲେ ସାଧାରଣ ଜନ ॥ ୩୯

ବାକି ବଳକା ଯାହା ଥିଲା । ତାହାକୁ ନରପତି ନେଲା ॥ ୪୦

୧୨ ଏରୂପେ ଧନ ହୋ'ନ୍ତେ ହତ । ସେ ଧର୍ମକାମବିବର୍ଜିତ ॥ ୪୧

ଛାଡ଼ନ୍ତେ ତାକୁ ନିଜଜନେ । ଦୁରନ୍ତ ଚିନ୍ତା କଲା ମନେ ॥ ୪୨

---

୧. ସେହି ଭିକ୍ଷୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପୂର୍ବେ ଧନାଢ୍ୟ ଥିଲେ । ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ତାଙ୍କ ଅର୍ଜିଥିବା ଧନ ନଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ବୈରାଗୀ ହୋଇ ସଂନ୍ୟାସ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଏବଂ ଭିକ୍ଷାପାଇଁ ଭ୍ରମଣ କରୁଥିବା ସମୟରେ ଦୁର୍ଜନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୀଡ଼ିତ ହୋଇଥିଲେ ।

୨. ଆତ୍ମାନଂ ଧର୍ମକୃତ୍ୟଂ ଚ ପୁତ୍ରଦାରାଂଶ୍ଚ ପୀଡ଼ୟନ୍ ।
ଦେବତାତିଥିଭୃତ୍ୟାଂଶ୍ଚ ସ କଦର୍ଯ୍ୟ ଇତି ସ ସ୍ମୃତଃ ॥ (ସ୍ମୃତି)

୩. ଗୃହଦହନାଦି ଲଭିଣ (ପାଠାନ୍ତର) ୪. ପୋତି ହୋଇଗଲା । ୫. ଅଧମ ବ୍ରାହ୍ମଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୩	ନଷ୍ଟ ହୋଇଲା ଯାର ଧନ ।	ସଂତପ୍ତ ହେଲା ଯାର ମନ ॥	୪୩
	ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତେ ଏ ରୂପରେ ।	ଖିନ୍ନ ହୁଅନ୍ତେ ନିରନ୍ତରେ ॥	୪୪
	ଯା' କଣ୍ଠ ଲୋତକେ ଗଦ୍‌ଗଦ ।	ଜନ୍ମିଲା ତା' ମହାନିର୍ବେଦ ॥	୪୫
୧୪	ସେ ବିପ୍ର ବୋଇଲା ଏମନ୍ତ ।	ଆହା କି କଷ୍ଟ ଏ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ॥	୪୬
	ବୃଥା ଆମ୍ଭାକୁ ତାପ ଦେଲି ।	ଏଭଳି ଅର୍ଥାୟାସ କଲି ॥	୪୭
	ଯେ ଧର୍ମ-କାମର ନିମିତ୍ତେ ।	ଯୋଗ୍ୟ ନୁହଇ କଦାଚିତେ ॥	୪୮
୧୫	କଦର୍ଯ୍ୟଲୋକଙ୍କର ବିତ୍ତ ।	ସୁଖନିମିତ୍ତେ କଦାଚିତ ॥	୪୯
	ପ୍ରାୟଶ ନୋହେ ଏ ଲୋକରେ ।	ଆମ୍ଭାକୁ ଚିନ୍ତାଗ୍ରସ୍ତ କରେ ॥	୫୦
	ସେ ପୁଣ ଦେହାନ୍ତେ ଲୋକକୁ ।	ନିଅଇ ଘୋର ନରକକୁ ॥	୫୧
୧୬	ଯଶସ୍ୱୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ।	ବିଶୁଦ୍ଧ ଯଶ ଯେ ଆବର ॥	୫୨
	ଯେ ଗୁଣବନ୍ତ ଲୋକଙ୍କର ।	ଗୁଣସମୂହ ଶ୍ଳାଘ୍ୟତର ॥	୫୩
	ତାହାଙ୍କୁ ଅଳପ ଲୋଭ ହିଁ ।	ତେମନ୍ତେ ବିନାଶ କରଇ ॥	୫୪
	ଧବଳ କୁଷ୍ଠଟି ଯେମନ୍ତ ।	ସୁନ୍ଦର ରୂପ କରେ ହତ ॥	୫୫
୧୭	ଅପ୍ରାପ୍ତ ଅର୍ଥର ସାଧନ ।	ପ୍ରାପ୍ତ ଅର୍ଥର ସଂବର୍ଦ୍ଧନ ॥	୫୬
	ରକ୍ଷଣ ବ୍ୟୟ ଭୋଗ ନାଶ ।	ହୁଅଇ ଏମାନ ବିଶେଷ ॥	୫୭
	ତହିଁରୁ ସାଧନେ ବର୍ଦ୍ଧନେ ।	ଆୟାସ ଲଭିଥାନ୍ତି ଜନେ ॥	୫୮
	ବ୍ୟୟରେ ହୋଏ ଚିନ୍ତା ତ୍ରାସ ।	ନାଶରେ ହୋଏ ବୁଦ୍ଧିଭ୍ରଂଶ ॥	୫୯
୧୮	ଚଉର୍ଯ୍ୟ ହିଂସା ମିଥ୍ୟା ଘେନି ।	ଯେ ଦମ୍ଭ କାମ କ୍ରୋଧ ତିନି ॥	୬୦
୧୯	ଯେ [1]ସ୍ମୟ, ମଦ, ବୈର, ଭେଦ ।	ଚାରି ଅନର୍ଥ ଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ॥	୬୧
	[2]ସଂସ୍ପର୍ଧା ଅବିଶ୍ୱାସ ବେନି ।	ଆବର ବ୍ୟସନ ଯେ ତିନି ॥	୬୨
	ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗ ମଦ୍ୟପାନ ଦ୍ୟୂତ ।	ତିନି ବ୍ୟସନରୂପେ ଖ୍ୟାତ ॥	୬୩
	ଅନର୍ଥ ପଞ୍ଚଦଶ ଏହି ।	ଅର୍ଥମୂଳକ ହିଁ ଅଟଇ ॥	୬୪
	ଅର୍ଥ ଅଟଇ ଏହା' ନାମ ।	ଅନର୍ଥ ରୂପେ ପରିଣାମ ॥	୬୫
	ତେଣୁ ଯେ ଶ୍ରେୟ ବାଞ୍ଛୁଥିବ ।	ଦୂରୁଁ ସେ ଅନର୍ଥ ଛାଡ଼ିବ ॥	୬୬
୨୦	ଭ୍ରାତାଏ ଭାର୍ଯ୍ୟା ପିତୃମାନେ ।	ସେରୂପେ ଯେ ବା ମିତ୍ରଜନେ ॥	୬୭
	ଏ ସର୍ବେ ଏକପ୍ରାଣପ୍ରାୟ ।	ହେଲେହେଁ ଅତିଶୟ ପ୍ରିୟ ॥	୬୮
	କଉଡ଼ିକୋଡ଼ିକ ହେତୁରେ ।	ସ୍ନେହ ଛାଡ଼ନ୍ତି ଏ ସଂସାରେ ॥	୬୯
	ଏ ସର୍ବେ ତତ୍‌କାଳ ହିଁ ପୁଣ ।	କରନ୍ତି ଶତ୍ରୁ ଆଚରଣ ॥	୭୦
୨୧	ଏମାନେ ଅଳପ ଅର୍ଥରେ ।	କ୍ଷୁଭିତ ହୋଇ ନିରନ୍ତରେ ॥	୭୧
	ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରୋଧ କରି ଜାତ ।	ଆସ୍ପର୍ଧା କରନ୍ତି ବହୁତ ॥	୭୨

୧. ବିସ୍ମୟ । ୨. ପରସୁଖ ଅସହନ (ସ୍ୱାମୀ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସୌହୃଦ ଛାଡ଼ି ବେଗେ ପୁଣ । ଛାଡ଼ନ୍ତି ମାରନ୍ତି ବହନ ॥ ୭୩
୨୨ ଦେବତା ବାଞ୍ଛନ୍ତି ଯାହାକୁ । ଏମନ୍ତ ମନୁଷ୍ୟଜନ୍ମକୁ ॥ ୭୪
ଲଭିଣ ତହିଁ ମଧ୍ୟେ ପୁଣ । ହୁଅନ୍ତେ ଉତ୍ତମ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥ ୭୫
ତା' ଯେ ଅନାଦର କରନ୍ତି । ଆପଣା ହିତ ସେ ନାଶନ୍ତି ॥ ୭୬
ନାନା ନରକକୁ ଗମନ । କରନ୍ତି ତଦନ୍ତେ ବହନ ॥ ୭୭
୨୩ ସ୍ୱର୍ଗ-ମୋକ୍ଷକୁ ଯେହୁ ଦ୍ୱାର । ଲଭି ସେ ମନୁଷ୍ୟଶରୀର ॥ ୭୮
ଅନର୍ଥମାନଙ୍କର ସ୍ୱତ । ସ୍ଥାନ ଅଟଇ ଯଉଁ ବିତ୍ତ ॥ ୭୯
କେ ତହିଁ ହେବ ଆସକତ । ଯାହାର ମରଣ ନିୟତ ॥ ୮୦
୨୪ ଦେବତା ପିତୃ ଋଷି ଭୂତ । ଯେ ଜ୍ଞାତି ବନ୍ଧୁରୂପେ ଖ୍ୟାତ ॥ ୮୧
ଅନ୍ୟ ଯେ ଭାଗଯୋଗ୍ୟ ଜନ । ଯେ ପୁଣ ଆତ୍ମା ବିଦ୍ୟମାନ ॥ ୮୨
ଅନ୍ନ ଆଦିରେ ଏମାନଙ୍କୁ । ତୃପ୍ତ ନ କରାଇ ଧନକୁ ॥ ୮୩
ଯକ୍ଷପରାଏ ରଖେ ଯେହୁ । ନରକେ ପଡ଼ଇଟି ସେହୁ ॥ ୮୪
୨୫ ମୁଁ ଅଟେ ପ୍ରମତ୍ତ ମୋହର । ବିତ୍ତ ବୟସ ବଳ ଆର ॥ ୮୫
ବ୍ୟର୍ଥ ଅର୍ଥର ପ୍ରୟାସରେ । ସରିଲା, ଯଉଁ ବିତ୍ତାଦିରେ ॥ ୮୬
ବିବେକବନ୍ତ ଲୋକମାନେ । ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ ॥ ୮୭
ବୃଦ୍ଧ ହୋଇଣ ଏବେ ମୁହିଁ । କି ବା ସାଧନ କରିବଇଁ ॥ ୮୮
୨୬ ପଣ୍ଡିତ ହୋଇ କି ହେତୁରେ । ବ୍ୟର୍ଥ ଅର୍ଥର ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ॥ ୮୯
କ୍ଲେଶକୁ ଲଭେ ବାରଂବାର । ନିଶ୍ଚୟେଁ ଏ ଲୋକ କାହାର ॥ ୯୦
ମାୟାରେ ଅତି ବିମୋହିତ । ହୋଇଛି, ମଣେଁ ମୁଁ ଏମନ୍ତ ॥ ୯୧
୨୭ ମୃତ୍ୟୁ ଗ୍ରାସିଛି ଯାକୁ ନିତ୍ୟେ । ସେ ମନୁଷ୍ୟର ଏ ଜଗତେ ॥ ୯୨
ଧନରେ ଧନଦ ଲୋକରେ । କାମରେ କାମପ୍ରଦ ନରେ ॥ ୯୩
ଜନ୍ମଦ କର୍ମଙ୍କରେ ପୁଣ । କି କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ଅବା ଭଣ ॥ ୯୪
୨୮ ଯେ ସର୍ବଦେବମୟ ନିତ୍ୟେ । ସେ ଭଗବାନ ହରି ମୋତେ ॥ ୯୫
ନିଶ୍ଚୟ ସଂତୋଷ ହୋଇଲେ । ଯେ ଏ ଦଶାକୁ ମୋତେ ନେଲେ ॥ ୯୬
ଯା' ହେତୁ ନାବପ୍ରାୟେ ସ୍ୱତ । ନିର୍ବେଦ ହେଲା ମୋର ଜାତ ॥ ୯୭
୨୯ ଆୟୁଷ କିଛି ଥିବ ଯେବେ । ପ୍ରମତ୍ତ ନୋହି କାହିଁ ତେବେ ॥ ୯୮
ଆତ୍ମାରେ ସଂତୋଷ ଲଭିଣ । ସାଧି ମୁଁ ସର୍ବଧର୍ମଗଣ ॥ ୯୯
ଜ୍ଞାନବିଦ୍ୟାରେ ଏ ଶରୀର । ନିଶ୍ଚେ ମୁଁ କରିବି ସଂହାର ॥ ୧୦୦
ଅଥବା ଏହାକୁ ତପରେ । ଶୋଷଣ କରିବି ନିର୍ଭରେ ॥ ୧୦୧
୩୦ ଈଶ୍ୱର ଯେ ତିନି ଜଗତେ । ସେ ଦେବତାଏ ଆଜ ମୋତେ ॥ ୧୦୨
କରନ୍ତୁ ଅନୁଗ୍ରହ ଅତି । ଯେଣୁ ନିକଟେ ହେବ ମୁକ୍ତି ॥ ୧୦୩
ଖଟ୍ୱାଙ୍ଗ ରାଜା ମୁହୂର୍ତ୍ତକ । ମାତ୍ରେ ଲଭିଲା ବ୍ରହ୍ମଲୋକ ॥ ୧୦୪

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩୧ କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ରମାକାନ୍ତ । ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣ ତା' ଚରିତ ॥ ୧୦୫
ଏ ରୂପେ ଅବନ୍ତୀବ୍ରାହ୍ମଣ । ମନରେ ନିଶ୍ଚୟ କରିଣ ॥ ୧୦୬
ଯେ ହୃଦଗ୍ରନ୍ଥି ଅହଂକାର । ଆବର ଯେହୁ ମମକାର ॥ ୧୦୭
ତା' ଛାଡ଼ି ଶାନ୍ତଭାବ ଘେନି । ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ହେଲା ଭିକ୍ଷୁ ମୁନି ॥ ୧୦୮
୩୨ ସେ ବିପ୍ର ସଂଯତ କରିଣ । ଆତ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସମୀରଣ ॥ ୧୦୯
ଏ ମହୀମଣ୍ଡଳେ ଭ୍ରମଇ । ଭିକ୍ଷାର୍ଥେ ଅନାସକ୍ତ ହୋଇ ॥ ୧୧୦
ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ନ କରି ପ୍ରକାଶ । ପୁରଗ୍ରାମେ କରେ ପ୍ରବେଶ ॥ ୧୧୧
୩୩ ସେ ଭିକ୍ଷୁ ବୃଦ୍ଧ ଅବଧୂତ । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ଅବିରତ ॥ ୧୧୨
ନାସ୍ତିକ ଜନେ ହେ ଉଦ୍ଧବ । କଲେ ବହୁତ ପରିଭବ[୧] ॥ ୧୧୩
୩୪ କେ ନେଲେ ତ୍ରିଦଣ୍ଡକୁ ତହିଁ । ଅପରେ କମଣ୍ଡଳୁକୁ ହିଁ ॥ ୧୧୪
ଧଇଲେ କେ ତାର ପାତ୍ରକୁ[୨] । କେ ତହିଁ ନେଲେ ଆସନକୁ ॥ ୧୧୫
କେ ନେଲା ଅକ୍ଷସୂତ୍ରମାନ । କେ କନ୍ଥା କେ ନେଲା କୌପୀନ ॥ ୧୧୬
ହେ ମୁନି ନିଅ ତୋ' ଏମାନ । ଏ ରୂପେ ଦେଖାଇ ବହନ ॥ ୧୧୭
ସମସ୍ତ ଆଣି ତାଙ୍କୁ ଦେଇ । ପୁଣି ତା' ନିଅନ୍ତି ଛଡ଼ାଇ ॥ ୧୧୮
୩୫ ଭିକ୍ଷା ମାଗିଣ ନଦୀକୂଳେ । ଅନ୍ନ ସଂପାଦିଣ ସେ କାଳେ ॥ ୧୧୯
ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ ତହିଁ ଦୁଷ୍ଟ ନରେ । ପରିସ୍ରା କରନ୍ତି ବେଗରେ ॥ ୧୨୦
ଖଙ୍କାର କଣ୍ଠତଟୁଁ ଆଣି । ପକାନ୍ତି ମସ୍ତକରେ ପୁଣି ॥ ୧୨୧
୩୬ ବଚନ ପଚାରନ୍ତେ କେହି । ସେ ଯେବେ କିଛି ହିଁ ନ କହି ॥ ୧୨୨
ପ୍ରହାର କରନ୍ତି ଦେହରେ । କେ ତହିଁ ନିଷ୍ଠୁର ବାକ୍ୟରେ ॥ ୧୨୩
ବହୁତ ତର୍ଜନା କରନ୍ତି । ଏ ଚୋର ବୋଲିଣ ବୋଲନ୍ତି ॥ ୧୨୪
ଏହାକୁ 'ବାନ୍ଧ ବାନ୍ଧ' ଖରେ । ବୋଲି କେ ବାନ୍ଧନ୍ତି ରଜ୍ଜୁରେ ॥ ୧୨୫
୩୭ କ୍ଷୀଣ ହୁଅନ୍ତେ ଏହା' ଧନ । ଛାଡ଼ନ୍ତେ ନିଜ ବନ୍ଧୁଜନ ॥ ୧୨୬
ଏ ଲୋକବଞ୍ଚକ ଅଟଇ । ତ୍ରିଦଣ୍ଡ ଚିହ୍ନ ଧରିଥାଇ ॥ ୧୨୭
ଏ ବୃତ୍ତି କରିଛି ଗ୍ରହଣ । ଏ ରୂପେ କେହି ଦୁଷ୍ଟଗଣ ॥ ୧୨୮
ଆକ୍ଷେପବାକ୍ୟମାନଙ୍କରେ । ନିନ୍ଦା କରନ୍ତି ଅବଜ୍ଞାରେ ॥ ୧୨୯
୩୮ ଏ ଅତିବଳୀ ଧୈର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ । ସୁମେରୁ ଅଚଳ ଯେମନ୍ତ ॥ ୧୩୦
କାହାକୁ ନ କହି ଏ କିଛି । ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧୁଅଛି ॥ ୧୩୧
ବକପରାଏ ଅତିଶୟ । ଏ ଦୃଢ଼ କରିଛି ନିଶ୍ଚୟ ॥ ୧୩୨
୩୯ ଏରୂପେ କେହୁଣି ପୁରୁଷ । ତାଙ୍କୁ କରନ୍ତି ଉପହାସ ॥ ୧୩୩
ତାଙ୍କ ଉପରେ କେହି ଆନ । ଛାଡ଼ନ୍ତି ଅଧୋବାୟୁମାନ ॥ ୧୩୪

---

୧. ତିରସ୍କାର । ୨. ଗାତ୍ରକୁ (ପାଠାନ୍ତର) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କେ ତାଙ୍କୁ ଶୃଙ୍ଖଳେ ବାନ୍ଧନ୍ତି । କାରାଗୃହେ ବା କେ ରୁନ୍ଧନ୍ତି ॥ ୧୩୫
ଶୁକସାରିକାଦି ପକ୍ଷୀଙ୍କୁ । କ୍ରୀଡ଼ାସାଧନ କରିବାକୁ ॥ ୧୩୬
ଯେସନେ ଲୋକେ ନିଜ ଘରେ । ରୁନ୍ଧି ରଖନ୍ତି ପିଞ୍ଜରାରେ ॥ ୧୩୭
୪୦ ଏମନ୍ତ ରୂପେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଦୁଃଖ ଯା' ଦେଲେ ଦୁଷ୍ଟଗଣ ॥ ୧୩୮
ଜ୍ୱର ଆଦିରୁ ଯେ ଜନ୍ମିଲା । ଶୀତୋଷ୍ଣାଦିରୁ ଯେ ହୋଇଲା ॥ ୧୩୯
ଏ ମୋର ଅଦୃଷ୍ଟ ପ୍ରାକ୍ତନ । ଦଇବ କଲା ନିଯୋଜନ ॥ ୧୪୦
ଏମାନ ହେଲେ ଉପସ୍ଥିତ । ଭୁଞ୍ଜିବି ମଣିଲା ଏମନ୍ତ ॥ ୧୪୧
୪୧ ତାଙ୍କୁ ଯେ ନରାଧମଗଣ । ଭ୍ରଷ୍ଟ କରାଉଥିଲେ ପୁଣ ॥ ୧୪୨
ସେମାନଙ୍କରେ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ସେ ବିପ୍ର ଲଭି ପରିଭବ ॥ ୧୪୩
ସାତ୍ତ୍ୱିକଂ[1] ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ତହିଁ । ନିଜ ଧର୍ମରୁ ଚ୍ୟୁତ ନୋହି ॥ ୧୪୪
ଗାୟନ କଲେ ଏହି ଗାଥା । ଶୁଣ ଏ ଅଦଭୁତ କଥା ॥ ୧୪୫

ଶ୍ରୀଦ୍ୱିଜ ଉବାଚ

୪୨ ମୋ' ଦୁଃଖସୁଖକୁ ଏ ନରେ । ହେତୁ ନୁହନ୍ତି ଏ ସଂସାରେ ॥ ୧୪୬
ଦେବତା ଆତ୍ମା କର୍ମ କାଳ । ଗ୍ରହାଦି ନୁହନ୍ତି, କେବଳ ॥ ୧୪୭
[2]ମନ ବୋଲନ୍ତି ଋଷିଗଣ । ଦୁଃଖର ସୁଖର କାରଣ ॥ ୧୪୮
ସଂସାରଚକ୍ରକୁ ବହନ । ଯେ ମନ କରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ॥ ୧୪୯
୪୩ ବଳିଷ୍ଠ ଅଟଇ ଯେ ମନ । ତ୍ରିଗୁଣ କରଇ ସର୍ଜନ ॥ ୧୫୦
ସେ ଗୁଣ ହୁଅନ୍ତି ପ୍ରକାଶ । ସାତ୍ତ୍ୱିକ ରାଜସ ତାମସ ॥ ୧୫୧
ତହିଁରୁ ନାନା କର୍ମମାନ । ହୁଅନ୍ତି ପୁଣ ଉତପନ୍ନ ॥ ୧୫୨
ସେ ସେହି କର୍ମାନୁରୂପରେ । ଦେବ-ତିର୍ଯ୍ୟକ-ନରାଦିରେ ॥ ୧୫୩
ଜନ୍ମ ହୁଅଇ ଏ ଜୀବର । ସଂସାରଚକ୍ରେ ବାରମ୍ବାର ॥ ୧୫୪
୪୪ ଆତ୍ମା ସକ୍ରିୟ ମନତୁଲେ । ନିୟନ୍ତାରୂପେ ହେଁ ରହିଲେ ॥ ୧୫୫
ମନର କ୍ରିୟାସଙ୍ଗହୀନ । ଯେଣୁ ବିଦ୍ୟାଶକ୍ତି ପ୍ରଧାନ ॥ ୧୫୬
ସେ ଆତ୍ମା ନିୟନ୍ତା ଜୀବର । ଅ-ତିରୋହିତ ଜ୍ଞାନ୍ ତାର ॥ ୧୫୭
ତେଣେ ସେ କେବଳ ଦେଖଇ । ଆବର ଜୀବ ଯେ ଅଟଇ ॥ ୧୫୮
ଆତ୍ମାରେ ପ୍ରକାଶେ ସଂସାର । ଯେ ମନ ତାହାକୁ ସ୍ୱୀକାର ॥ ୧୫୯
କରିଣ ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପରେ । [3]ତାହାର କର୍ମମାନଙ୍କରେ ॥ ୧୬୦
ସଙ୍ଗରୁ ବିଷୟମାନଙ୍କୁ । ସେବନ୍ତେ ଲଭେ ସେ ବନ୍ଧକୁ ॥ ୧୬୧
୪୫ ଯେ ଦାନ ସ୍ୱଧର୍ମ[4] ନିୟମ । ଯେ ଶାସ୍ତ୍ରପଠନ ସଂଯମ ॥ ୧୬୨

---

୧. ଧୃତ୍ୟା ଯୟା ଧାରୟତେ ମନଃପ୍ରାଣେନ୍ଦ୍ରିୟକ୍ରିୟାଃ ।
ଯୋଗେନାବ୍ୟଭିଚାରିଣ୍ୟା ଧୃତିଃ ସା ପାର୍ଥ ସାତ୍ତ୍ୱିକୀ ॥ (ଗୀତା)
୨. ''ମନସା ହ୍ୟେବ ପଶ୍ୟତି ମନସା ଶୃଣୋତି'' (ଶ୍ରୁତିଃ)
୩. ମନର । ୪. ନିତ୍ୟ ଓ ନୈମିତ୍ତିକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସଦ୍‌ବ୍ରତ[୧] କର୍ମମାନ ଯେତେ । ମନକୁ ନିଗ୍ରହ କରନ୍ତେ ।। ୧୬୩

ସଫଳ ହୁଅନ୍ତି ଏ ବେଗ । ମନନିଗ୍ରହ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯୋଗ ।। ୧୬୪

୪୬ ଯାହାର ମନ ସମାହିତ । ଆବର ଅଟଇ ପ୍ରଶାନ୍ତ ।। ୧୬୫

ଦାନାଦିମାନଙ୍କେ ତାହାର । କହ କି କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ଆର ।। ୧୬୬

ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଅଟେ ଯାହା' ମନ । ଆଳସ୍ୟ ଆଦିରେ ବିଲୀନ ।। ୧୬୭

ଏ ଦାନାଦିରେ ତାର ତହିଁ । କିଛି ହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ।। ୧୬୮

୪୭ [୨]ସର୍ବଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ଆନ । ମନର ଅଟନ୍ତି ଅଧୀନ ।। ୧୬୯

ଅନ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଯେ ଅଛଇ । ମନ ତାହାର ବଶ ନୋହି ।। ୧୭୦

ମନରୂପକ ଦେବ ଆର । ଯୋଗୀଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଭୟଙ୍କର ।। ୧୭୧

ଯେ ଯେଡ଼େ ବଳବନ୍ତ ହୋଇ । ଯେଣୁ ଏ[୩] ତାହାକୁ ବଳଇ ।। ୧୭୨

ଏଣୁ ଯେ ବଶ କରେ ତାକୁ[୪] । ଜିଣେ ସେ ସର୍ବ ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ।। ୧୭୩

୪୮ ରାଗାଦି ବେଗମାନ ଯାର । ଅଟଇ ଅସହ୍ୟ ଦୁର୍ବାର ।। ୧୭୪

ଯେ ପୁଣ ମର୍ମକୁ ପୀଡ଼ଇ । ଦୁର୍ଜୟ ସେ ମନଶତ୍ରୁ ହିଁ ।। ୧୭୫

ତାକୁ ନ ଜିଣି କେହି ନରେ । ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ।। ୧୭୬

ବ୍ୟର୍ଥ ବିଗ୍ରହ ଆଚରନ୍ତି । ସେମାନେ ବିମୂଢ଼ ଅଟନ୍ତି ।। ୧୭୭

ଯେ ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ର ଉଦାସୀନ । ଭିଆନ୍ତି ଯେଣୁ ସେହୁ ଜନ ।। ୧୭୮

୪୯ ମନୋମାତ୍ରପରିକଳ୍ପିତ । ଏ ଦେହ ଅଟଇ ନିଶ୍ଚିତ ।। ୧୭୯

ସ୍ୱଦେହେ କରି 'ଅହଂ' ମତି । ପୁତ୍ରାଦିଦେହେ 'ମମ' ଇତି ।। ୧୮୦

ଅନ୍ଧ ବିଚାରବନ୍ତ ନର । ଏ ମୁଁ, ଏ ଅଟଇ ଇତର ।। ୧୮୧

ଏରୂପେ ଭ୍ରମହେତୁଁ ପୁଣ । ସଂସାରେ କରନ୍ତି ଭ୍ରମଣ ।। ୧୮୨

ତମ[୫] ଅଟଇ ନାମ ଯାର । ଯେ ପୁଣ ଦୁରନ୍ତ ଦୁସ୍ତାର ।। ୧୮୩

୫୦ ସୁଖଦୁଃଖର ହେତୁ ହୋଇ । ଯଦ୍ୟପି ଜନ ହିଁ ଅଟଇ ।। ୧୮୪

ତହିଁରେ କି ହୁଏ ଆତ୍ମାର । [୬]ତା' ନିଶ୍ଚେ ଭୌତିକ ଦେହର ।। ୧୮୫

ନିଜ ଦନ୍ତରେ କଦାଚିତେ । ଜିହ୍ୱାକୁ କାମୁଡ଼ି ପକାନ୍ତେ ।। ୧୮୬

ସେ ବେଦନାରେ ସେ କାହାକୁ । କହ ବା କରିବ କ୍ରୋଧକୁ ।। ୧୮୭

୫୧ ସୁଖଦୁଃଖର ହେତୁ ଯେବେ । ବୋଲିବା ଦେବତାଏ ତେବେ ।। ୧୮୮

---

୧. ଏକାଦଶୀ ଉପବାସାଦି ।

୨. ''ମନସୋ ବଶେ ସର୍ବମିଦଂ ବଭୂବ, ନାନ୍ୟସ୍ୟ ମନୋ ବଶମନ୍ୱିୟାୟ, ଭୀଷ୍ମୋ ହି ଦେବଃ ସହସଃ ସହୀୟାନ୍'' (ଶ୍ରୁତିଃ) ।

୩. ମନ । ୪. ମନକୁ । ୫. ଅନ୍ଧାର ।

୬. ଆତ୍ମା ଅମୂର୍ତ୍ତ ଓ ଅକ୍ରିୟ ହୋଇଥିବାରୁ ହନନାଦି କ୍ରିୟାରେ ସେ କର୍ତ୍ତା ବା କର୍ମ ହୋଇ ନ ପାରେ । ତଥାପି ଯଦି କୁହାଯାଏ ଦୁଃଖ ବା ସୁଖ ଆତ୍ମାଶ୍ରୟୀ, ତେବେ ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମା ଉଭୟ (ସୁଖଦୁଃଖଦାତା ଓ ସୁଖଦୁଃଖଭୋକ୍ତା) ଶରୀରରେ ଏକ ହୋଇଥିବାରୁ କୋପର ବିଷୟ ନୁହେଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତହିଁରେ କି ହୁଏ ଆତ୍ମାର । ତାହା ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦେବତାର[୧] ॥ ୧୮୯
ଯେବେ ଦଇବେ କଦାଚିତ । ଅଙ୍ଗରେ ଅଙ୍ଗ ହୋଏ ହତ ॥ ୧୯୦
ସ୍ୱଦେହେ କାହାକୁ ପୁରୁଷ । କହ କରିବ ଅବା ରୋଷ ॥ ୧୯୧
୫୨ ସୁଖଦୁଃଖର ହେତୁ ଯେବେ । ବୋଲିବା ଆତ୍ମା ଅଟେ, ତେବେ ॥ ୧୯୨
ତହିଁରେ ଅନ୍ୟରୁ କି ହୋଇ । ନିଜ ସ୍ୱଭାବ ସେ ଅଟଇ ॥ ୧୯୩
ଆତ୍ମାରୁ ଅନ୍ୟ ନାହିଁ କିଛି । ଯେବେ ବୋଲିବ କିଛି ଅଛି ॥ ୧୯୪
ସେ ବାକ୍ୟ ମିଥ୍ୟା ଅଟେ ଯେଣୁ । କ୍ରୋଧ କରିବ କି କାରଣୁ ॥ ୧୯୫
ଆତ୍ମାର ସୁଖଦୁଃଖ ନାହିଁ । ସେ ନିତ୍ୟସିଦ୍ଧ ହୋଇଥାଇ ॥ ୧୯୬
୫୩ ସୁଖଦୁଃଖଙ୍କର କାରଣ । ଯେବେ ବୋଲିବ ଗ୍ରହଗଣ ॥ ୧୯୭
କି ହେବ ଅଜନ୍ମା ଆତ୍ମାର । ସେମାନେ ପୀଡ଼କ ଦେହର ॥ ୧୯୮
ସେ ଗ୍ରହେ[୨] ଗ୍ରହକୁ ବିବାଦେ । ପୀଡ଼ା ଦିଅନ୍ତି ସ୍ଥାନଭେଦେ ॥ ୧୯୯
କାହାକୁ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହେବ କହ । ଆତ୍ମା ନୁହଇ ଗ୍ରହ ଦେହ ॥ ୨୦୦
ଗ୍ରହରୁ ଦେହରୁ ସେ ଭିନ୍ନ । କହନ୍ତି ଏହା ବିଜ୍ଞ ଜନ ॥ ୨୦୧
୫୪ ସୁଖଦୁଃଖଙ୍କର କାରଣ । ଯେବେ ହୋଇବେ କର୍ମଗଣ ॥ ୨୦୨
ତହିଁରେ କି ହେବ ଆତ୍ମାର । ଚେତନାହୀନ ଏ ଶରୀର ॥ ୨୦୩
ଆତ୍ମା ଶୁଦ୍ଧଜ୍ଞାନସ୍ୱରୂପ । ଜଡ଼ ଅଜଡ଼ ବେନିରୂପ ॥ ୨୦୪
ହୁଅନ୍ତେ କର୍ମ ସଂଭବଇ । ଅନ୍ୟଥା କର୍ମ ନ ଯୋଗାଇ ॥ ୨୦୫
ସୁଖଦୁଃଖଙ୍କର କେବଳ । ଯେଣୁ ସେ କର୍ମ ନୋହେ ମୂଳ ॥ ୨୦୬
ଏଣୁ କାହାକୁ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହେବ । କାହୁଁ ବା କର୍ମ ସଂଭବିବ ॥ ୨୦୭
୫୫ ସୁଖଦୁଃଖଙ୍କର କାରଣ । କାଳ ହୋଇବ ଯେବେ ପୁଣ ॥ ୨୦୮
ତହିଁରେ ଆତ୍ମାର କି ହୋଇ । ଯେଣୁ ଏ କାଳସ୍ୱରୂପ ହିଁ ॥ ୨୦୯
ଅଗ୍ନିର ହେତୁରୁ ଯେମନ୍ତ । ନୋହେ ତା' ଅଂଶଜ୍ୱାଳା ହତ ॥ ୨୧୦
ତୁଷାରକଣ ନାଶ ପାଇଁ । ହିମଶୀତତ୍ୱ ନ ଯୋଗାଇ ॥ ୨୧୧
ଏଣୁ କାହାକୁ କ୍ରୁଦ୍ଧ ନୋହି । ଆତ୍ମାର ସୁଖଦୁଃଖ ନାହିଁ ॥ ୨୧୨
୫୬ ଆତ୍ମା ଯେ ପ୍ରକୃତିରୁ ପର । କେହୁଣି କାଳରେ ତାହାର ॥ ୨୧୩
କେହୁଣି ପ୍ରକାରେ ବା କାହିଁ । ସୁଖଦୁଃଖାଦି କିଛି ନାହିଁ ॥ ୨୧୪
ପ୍ରକାଶ କରେ ଯେ ସଂସାର । ଯେସନେ ସେ ଅହଂକାରର ॥ ୨୧୫
ସୁଖଦୁଃଖାଦି ହୋଏ ଜାତ । ଆତ୍ମାର ନାହିଁଟି ତେମନ୍ତ ॥ ୨୧୬
ଯେ ଜନ ଏମନ୍ତ ଜାଣଇଁ । କାହାକୁ ତାର ଭୟ ନାହିଁ ॥ ୨୧୭
୫୭ ଯା' ପୂର୍ବ ମହାଋଷିଗଣ । ଅଧ୍ୟାସ[୩] କରିଛନ୍ତି ପୁଣ ॥ ୨୧୮

୧. ହସ୍ତଦ୍ୱାରା ମୁଖ ଅଭିହତ ହୁଅନ୍ତେ ଅଥବା ମୁଖଦ୍ୱାରା ହସ୍ତ ଦଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତେ ଉକ୍ତ ବେଦନା ମୁଖାଭିମାନୀ ଦେବତା ଅଗ୍ନିଙ୍କର ଏବଂ ହସ୍ତାଭିମାନୀ ଦେବତା ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଅବିକ୍ରିୟ ତଥା ଅହଂକାରରହିତ ଆତ୍ମାର ତାହା ହୁଏ ନାହିଁ ।

୨. ଗ୍ରହମାନେ । ୩. ଆଶ୍ରୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ପରମାତ୍ମନିଷ୍ଠାକୁ ହିଁ	। ଆସ୍ଥା କରିଣ ନିତ୍ୟେ ମୁହିଁ	॥ ୨୧୯
	ସେବା କରିଣ ସେ ମୁକୁନ୍ଦ	। ବେନି ଚରଣ-ଅରବିନ୍ଦ	॥ ୨୨୦
	ଦୁରନ୍ତ ଅଟେ ଯାହା' ପାର	। ତରିବି ସେ ଭବସାଗର	॥ ୨୨୧

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୫୮	କହନ୍ତି ରୁକ୍ମିଣୀରମଣ	। ଏମନ୍ତ ରୂପେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ	॥ ୨୨୨
	ନଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତେ ନିଜ ଧନ	। ସନ୍ନ୍ୟାସ କଲା ନୋହି ଗ୍ଳାନ[୧]	॥ ୨୨୩
	ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତେ ପୃଥ୍ୱୀରେ	। ତାକୁ ସେକାଳେ ଦୁଷ୍ଟ ନରେ	॥ ୨୨୪
	କରନ୍ତେ ପରାଭବମାନ	। ସ୍ୱଧର୍ମୁଁ ନୋହିଲା ସ୍ଖଳନ	॥ ୨୨୫
	ଗାଇଲା ପୁଣ ଯଉଁ ଗାଥା	। ଉଦ୍ଧବ କହିବା ସେ କଥା	॥ ୨୨୬
୫୯	ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ସୁଖଦୁଃଖ ଦୁଇ	। ଦେବ ଏ ରୂପେ କେହି ନାହିଁ	॥ ୨୨୭
	ମିତ୍ର ଉଦାସୀ ରିପୁଗଣ	। ଏରୂପେ ଯହିଁରେ ନିର୍ମାଣ	॥ ୨୨୮
	ଅଜ୍ଞାନକୃତ ସେ ଜଗତ	। ମନବିଭ୍ରମେ ବିନିର୍ମିତ	॥ ୨୨୯
୬୦	ସେହେତୁ ସର୍ବାତ୍ମଭାବରେ	। ବୁଦ୍ଧି ନିବେଶି ମୋହ ଠାରେ	॥ ୨୩୦
	ମନକୁ କର ତୁ ନିଗ୍ରହ	। ଉଦ୍ଧବ ଏ ଯୋଗସଂଗ୍ରହ	॥ ୨୩୧
୬୧	ଏ ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠ ଭିକ୍ଷୁଗୀତ	। ଯେ ଏହା ହୋଇ ସମାହିତ	॥ ୨୩୨
	[୨]ଧରଇ ଶୁଣଇ ଶୁଣାଇ	। ସଂସାରଦୁଃଖସୁଖେ ସେହି	॥ ୨୩୩
	ଲଭଇ ନାହିଁ ପରାଭବ	। ଏକଥା ସତ୍ୟ ହେ ଉଦ୍ଧବ	॥ ୨୩୪
	କୃଷ୍ଣଚରଣଅରବିନ୍ଦ	। ଗଳିତ ଯଉଁ ମକରନ୍ଦ	॥ ୨୩୫
	ତା' ଭୃଙ୍ଗପ୍ରାୟେ କରୁ ପାନ	। ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁମନ	॥ ୨୩୬

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ ଶ୍ରୀଭିକ୍ଷୁଗୀତା
ନାମ ତ୍ରୟୋବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଚତୁର୍ବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚତୁର୍ବିଂଶେ ତୁ ସାଂଖ୍ୟେନ ମନୋମୋହୋ ନିବାର୍ଯ୍ୟତେ ।
ଆତ୍ମନଃ ସର୍ବଭାବାନାମାଗମାପାୟଚିନ୍ତୟା ॥ ୧
ସ୍ୱପଦଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଭକ୍ତାନାମଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱତ୍ୱାୟ ସଂଯମମ୍ ।
ଚିତ୍ତସ୍ୟୋକ୍ତ୍ୱା ପୁନଃ କୃଷ୍ଣଃ ସାଂଖ୍ୟମତ୍ରାହ ତଦ୍‌କୃତେ ॥ ୨

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧	କୃଷ୍ଣ କହନ୍ତି ହେ ଉଦ୍ଧବ	। ଏବେ କହିବା ସାଂଖ୍ୟଭାବ	॥ ୧

---

୧. ବିଷଣ୍ଣ । ୨. ମନକୁ ନିଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଯେ ଶ୍ରବଣାଦି କରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କପିଳ ଆଦି ଋଷି ଯତି । ଯାହା ନିଶ୍ଚୟ କରିଛନ୍ତି ।। ୨
ତତ୍‌କାଳ ଯଉଁ ସାଂଖ୍ୟ ଜାଣି । ଭେଦଭ୍ରମଂ[1] କୁ ଛାଡ଼େ ପ୍ରାଣୀ ।। ୩
୨ ଯେ ଏକ ଅଟେ ଭେଦହୀନ । ପ୍ରଳୟସମୟେ ସେ ଜ୍ଞାନ[2] ।। ୪
ସକଳ ପଦାର୍ଥ ସହିତ । ବ୍ରହ୍ମରେ ଥିଲା ତିରୋହିତ ।। ୫
ଆଦି ସତ୍ୟଯୁଗରେ ଯେବେ । ବିବେକନିପୁଣ ମାନବେ ।। ୬
ଜନ୍ମନ୍ତି ତାହାଙ୍କର ତହିଁ । ଏ ଭେଦଜ୍ଞାନ ନ ସ୍ଫୁରଇ ।। ୭
୩ ମନବଚନ ଅଗୋଚର । ଯେ ଭେଦଶୂନ୍ୟ ନିରାକାର ।। ୮
ସେ ସତ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ ହେଲା ଆଗ । ମାୟା-ବିଳାସେ ବେନିଭାଗ ।। ୯
୪ ସେ ବେନିଭାଗଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ଏକଭାଗଟି ଏ ସଂସାରେ ।। ୧୦
କାର୍ଯ୍ୟକାରଣରୂପୀ ହୋଇ । ଉଦ୍ଭବ ପ୍ରକୃତି ବୋଲାଇ ।। ୧୧
ଆରକ ଭାଗ ଶୁଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନ । ତାକୁ ପୁରୁଷ ବୋଲେ ଜନ ।। ୧୨
୫ ଈଶ୍ୱରେ ପୁରୁଷାନୁମତେ[3] । ସେ ମାୟା କ୍ଷୋଭକୁ ଲଭନ୍ତେ ।। ୧୩
ସତ୍ତ୍ୱ-ରଜ-ତମ ରୂପରେ । ଗୁଣ ଜନ୍ମନ୍ତି ପ୍ରକୃତିରେ ।। ୧୪
୬ ଗୁଣରୁ ସୂତ୍ର[4] ହୋଏ ଜାତ । ମହାନ[5] ସୂତ୍ରରେ ସଂଯୁତ ।। ୧୫
ବିକାର ଲଭନ୍ତେ ମହାନ । ଜୀବକୁ ଯେ କରେ ମୋହନ ।। ୧୬
ସେ ଅହଂକାର ହେ ଉଦ୍ଭବ । ତହିଁରୁ ହୁଅଇ ସଂଭବ ।। ୧୭
୭ ଶବ୍ଦାଦି ପଞ୍ଚ ତନ୍ମାତ୍ରର । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ଦେବତା-ମନର ।। ୧୮
ଯେ ନିତ୍ୟେ କାରଣ ଅଟଇ । ଜଡ଼ ଅଜଡ଼ରୂପ ହୋଇ ।। ୧୯
ଏମନ୍ତ ଯଉଁ ଅହଂକାର । ସେ ହୋଏ ତିନି ପରକାର ।। ୨୦
ବଇକାରିକ ତଇଜସ । ତାମସରୂପରେ ପ୍ରକାଶ ।। ୨୧
୮ ଶବ୍ଦାଦି ତନ୍ମାତ୍ରରୁ ଜାତ । ତାମସୁଁ ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ ।। ୨୨
ବୁଦ୍ଧିକୁ ସଙ୍ଗେ ଘେନି ଦଶ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ତୈଜସୁଁ ପ୍ରକାଶ ।। ୨୩
ମନ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ଅଧିଷ୍ଠାନ । ଦେବତା ସାତ୍ତ୍ୱିକୁଁ ଉତ୍‌ପନ୍ନ ।। ୨୪
ଦିଗ୍ ବାତ ଅର୍କ ଯେ ବରୁଣ । ଅଶ୍ୱିନ ବହ୍ନି ଇନ୍ଦ୍ର ପୁଣ ।। ୨୫
ଉପେନ୍ଦ୍ର ମିତ୍ର ପ୍ରଜାପତି । ଆବର ଚନ୍ଦ୍ର ଉଡୁପତି ।। ୨୬
ଏମାନେ ହେଲେ ଏକାଦଶ । ମନକୁ ମିଶାଇ ଦ୍ୱାଦଶ ।। ୨୭
୯ ସେ ସର୍ବ ଭାବ ଏକଠାରେ । ମିଳିତ ହୋଇ ମୋ' ଆଜ୍ଞାରେ ।। ୨୮
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କଲେ ଉତପନ୍ନ । ସେ ମୋ ଉତ୍ତମ ଆୟତନ ।। ୨୯
୧୦ ସେ ଅଣ୍ଡ ଥିଲା ସଲିଳରେ । ମୁଁ ଲୀଳାବିଗ୍ରହରୂପରେ ।। ୩୦
ଶ୍ରୀନାରାୟଣନାମ ବହି । ରହିଲି ତାହା ମଧ୍ୟେ ଯାଇ ।। ୩୧
ବିଶ୍ୱ ନାମରେ ଯେ ବିଖ୍ୟାତ । ସେ ପଦ୍ମ ମୋ ନାଭିରୁ ଜାତ ।। ୩୨

---

୧. ସୁଖଦୁଃଖାଦିରୂପ ଭେଦଭ୍ରମ । ୨. ଦ୍ରଷ୍ଟା । ୩. ପୁରୁଷଦ୍ୱାରେଣ ।
୪. ସୂତ୍ର = କ୍ରିୟାଶକ୍ତିମନ୍ତ ପ୍ରଥମ ବିକାର । ୫. ମହାନ = ଜ୍ଞାନଶକ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତହିଁରେ ହୋଇଲେ ସଂଭବ	।	ଚତୁରାନନ[୧] ସ୍ୱୟଂଭୂବ	॥	୩୩
	ଭୋଗବିଗ୍ରହରୂପ ସେହି	।	ବୈରାଜ ଆବିର୍ଭୂତ ତହିଁ	॥	୩୪
୧୧	ସେ ବିଶ୍ୱ-ଆତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମା ତହିଁ	।	ରଜୋଗୁଣରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ	॥	୩୫
	ମୋ ଅନୁଗ୍ରହୁଁ ତପସ୍ୟାରେ	।	ଲୋକପାଳଙ୍କ ସହିତରେ	॥	୩୬
	ଭୂର୍ଭୁବଃସ୍ୱର୍ଲୋକ ଭେଦରେ	।	ସର୍ଜିଲେ ତିନି ପରକାରେ	॥	୩୭
	ଭୂ ଅତଳାଦିକୁ ମିଶାଇ	।	ଭୁବ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷଲୋକ ହିଁ	॥	୩୮
	ସ୍ୱର୍ ମହର୍ଜନ ଲୋକାଦିର	।	ଉପଲକ୍ଷଣଟି ଆବର	॥	୩୯
୧୨	ଦେବତାମାନଙ୍କର ତହିଁ	।	ନିବାସ ହୋଇଲା ସ୍ୱର୍ଗ ହିଁ	॥	୪୦
	ସମସ୍ତ ଭୂତଙ୍କର ଭୁବ	।	ସ୍ଥାନ ହୋଇଲା ହେ ଉଦ୍ଧବ	॥	୪୧
	ମନୁଷ୍ୟ ଆଦିଙ୍କର ଏକ	।	ସ୍ଥାନ ହୋଇଲା ଭୂମିଲୋକ	॥	୪୨
	ମହର୍ଲୋକାଦି ସ୍ଥାନ ଯେହି	।	ସେ ହେଲା ସିଦ୍ଧଙ୍କର ପାଇଁ	॥	୪୩
୧୩	ଭୂମିତଳରେ ବିଦ୍ୟମାନ	।	ଅତଳ ଆଦି ଯେତେ ସ୍ଥାନ	॥	୪୪
	ନାଗ-ଅସୁରଙ୍କ ନିବାସ	।	ସର୍ଜିଲେ ପ୍ରଭୁ ପ୍ରଜା-ଈଶ	॥	୪୫
	ତ୍ରିଗୁଣାତ୍ମକ କର୍ମଙ୍କର	।	ଅନୁରୂପରେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର	॥	୪୬
	ସକଳ ଗତି ତ୍ରିଲୋକୀରେ	।	ହୁଅଇ ପାତାଳ ଆଦିରେ	॥	୪୭
୧୪	ଯୋଗର ତପର ନ୍ୟାସର	।	ନିର୍ମଳ ଗତି ଯଥୋତ୍ତର	॥	୪୮
	ଯେ ମହର୍ଜନତପଃସତ୍ୟ	।	ସେ ସ୍ଥାନ ହୁଅଇ ପ୍ରାପତ	॥	୪୯
	ଭକ୍ତିଯୋଗର ହୋଏ ସ୍ଥାନ	।	ମୋହର ବୈକୁଣ୍ଠଭୁବନ	॥	୫୦
୧୫	ମୁଁ କାଳଶକ୍ତି ମୁହିଁ ଧାତା	।	ମୁଁ ଅଟେ କର୍ମଫଳଦାତା	॥	୫୧
	ମୁଁ ହେତୁଭୂତ ମୋହ' ଦ୍ୱାରେ	।	ଗୁଣପ୍ରବାହ ଏ ସଂସାରେ	॥	୫୨
	କର୍ମରେ ଯୁକ୍ତ ଏ ଜଗତ	।	ସତ୍ୟଲୋକର ପରିଯନ୍ତ	॥	୫୩
	ଉତ୍ତମ ଗତିକୁଁ ଲଭଇ	।	ପୁଣ ସ୍ଥାବର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଁ	॥	୫୪
	ନୀଚ ଗତିମାନଙ୍କୁ ପାଏ	।	ଏରୂପେ କର୍ମେ ବୁଲୁଥାଏ	॥	୫୫
୧୬	ଯେ ଅଣୁ ବୃହତ୍ କୃଶ ହୋଇ	।	ଯେ ସ୍ଥୂଳରୂପେ ପ୍ରକାଶଇ	॥	୫୬
	ଏମନ୍ତ ଯେତେ ଯେତେ ଭାବ	।	ଏ ସମସ୍ତେଟି ହେ ଉଦ୍ଧବ	॥	୫୭
	ପ୍ରକୃତି-ପୁରୁଷ ଦୁଇରେ	।	ସଂଯୁକ୍ତ ଅଟନ୍ତି ନିତ୍ୟରେ	॥	୫୮
୧୭	ଯେ ଯାର ଆଦି-ଅନ୍ତ ହୋଇ	।	ତାହାର ମଧ୍ୟମଟି ସେହି	॥	୫୯
	ଘଟର ଆଦି-ଅନ୍ତ-ମଧ୍ୟ	।	ମୃତ୍ତିକା ଅଟଇ ପ୍ରସିଦ୍ଧ	॥	୬୦
	ଭାଣ୍ଡ ଶରାବ ଆଦି ହୋଇ	।	ବିକାର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ	॥	୬୧
	କଟକ[୨]-କୁଣ୍ଡଳାଦିଙ୍କର	।	ଏ ରୂପେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଚାର	॥	୬୨
୧୮	କାରଣ ମହଦାଦିମାନ	।	ଯାହାକୁ କରି ଉପାଦାନ	॥	୬୩

୧. ବ୍ରହ୍ମା । ୨. ବଳୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅହଂକାରାଦି ଭାବଙ୍କୁ ହିଁ ।	ସର୍ଜନ୍ତି ସତ୍ୟ ପୁଣ ସେହି	।।	୬୪
	ଯେ ଯାର ଆଦି ଅନ୍ତ ହୋଇ ।	ତାହାକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି କହି	।।	୬୫
୧୯	ଏ ଜଗତର ଉପାଦାନ ।	ଯଉଁ ପ୍ରକୃତି ବିଦ୍ୟମାନ	।।	୬୬
	ଆଶ୍ରୟ ଯେ ପର ପୁରୁଷ ।	ଯେ କାଳ କରଇ ପ୍ରକାଶ	।।	୬୭
	ଏ ତିନି ବ୍ରହ୍ମରୂପୀ ମୁହିଁ ।	ମୋ ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଏ ନୁହଇ	।।	୬୮
	ଯେଣୁ ପ୍ରକୃତି ଶକ୍ତି ମୋର ।	ପୁରୁଷ କାଳ ଯେ ଆବର	।।	୬୯
	ଯେହେତୁ ଏ ଦୁହେଁ ମୋହର ।	ଅବସ୍ଥାରୂପ ହିଁ ପ୍ରଚାର	।।	୭୦
୨୦	ପିତୃପୁତ୍ରାଦି ରୂପେ ସ୍ୱୟେଂ ।	ଏ ସୃଷ୍ଟି ତେତେ କାଳ ଯାଏଁ	।।	୭୧
	ଈଶ୍ୱର-ଈକ୍ଷଣ ଯାବତ ।	ପ୍ରଳୟ-ଅବଧି ତାବତ	।।	୭୨
	ଜୀବମାନଙ୍କ ଭୋଗପାଇଁ ।	ପ୍ରବର୍ତ୍ତିଛି ବହୁଳ ହୋଇ	।।	୭୩
୨୧	ଲୋକଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ସ୍ଥିତି ଲୟ ।	ନାନା ପ୍ରକାର ଅହରହ	।।	୭୪
	କଳ୍ପିତ ହୁଅଇ ଟି ଯହିଁ ।	ଏମନ୍ତ ଯେ ବିରାଟ ସେହି	।।	୭୫
	ମୁଁ କାଳରୂପୀ ଅଟେ ପୁଣ ।	ମୋ' ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାପତ ହୋଇଣ	।।	୭୬
	ଚଉଦଭୁବନ ସହିତେ ।	ଭୂ ଆଦି ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତେ	।।	୭୭
	ରହନ୍ତେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ।	ନାଶକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଏ ସେହି	।।	୭୮
୨୨	[୧]ଶରୀର ଅନ୍ନେ ହୋଏ ଲୀନ ।	ସେ ଅନ୍ନ ବୀଜରେ ବିଲୀନ	।।	୭୯
	ବୀଜ ଭୂମିରେ ଲୀନ ହୋଇ ।	[୨]ସେ ଭୂମି ଗନ୍ଧରେ ମିଶଇ	।।	୮୦
୨୩	[୩]ସେ ଗନ୍ଧ ପୁଣି ଜଳେ ପଶେ ।	ଜଳ ସ୍ୱଗୁଣରସେ ମିଶେ	।।	୮୧
	ରସ ଜ୍ୟୋତିରେ ଲୀନ ହୋଇ ।	ସେ ଜ୍ୟୋତି ରୂପରେ ମିଶଇ	।।	୮୨
୨୪	[୪]ରୂପ ମିଶଇ ପବନରେ ।	ସେ ବାତ ମିଶେ ସ୍ପରଶରେ	।।	୮୩

୧. ଶରୀର ଯେଉଁ ଅନ୍ନରେ ବଢ଼ିଥାଏ, ସେହି ଅନ୍ନ ଶତବର୍ଷବ୍ୟାପୀ ଅନାବୃଷ୍ଟିରେ କ୍ଷୀଣ ହୁଅନ୍ତେ ତହିଁରେ ଶରୀର ଲୀନ ହୁଏ । ଅନ୍ନ ବୀଜମାତ୍ରରେ ରହିଯାଏ । ସେ ବୀଜକୁ ଭୂମିରେ ବପନ କଲେ ତହିଁରୁ ଗଜା ବାହାରେ ନାହିଁ । ଭୂମି ସଂବର୍ତ୍ତକ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶୁଖିଯାଏ ଏବଂ ସଂକର୍ଷଣଙ୍କ ମୁଖାଗ୍ନି ଦ୍ୱାରା ପୋଡ଼ି ଗନ୍ଧମାତ୍ରରେ ରହିଯାଏ ।

୨. ''ତସ୍ମାଦ୍ ବା ଏତସ୍ମାଦ୍ ଆତ୍ମନ ଆକାଶଃ ସଂଭୂତଃ, ଆକାଶାଦ୍ ବାୟୁଃ, ବାୟୋରଗ୍ନିଃ, ଅଗ୍ନେରାପଃ, ଅଦ୍‌ଭ୍ୟଃ ପୃଥିବୀ, ପୃଥିବ୍ୟା ଓଷଧୟଃ, ଓଷଧିଭ୍ୟୋଽନ୍ନମ୍, ଅନ୍ନାଦ୍ ପୁରୁଷଃ ।'' ଶ୍ରୁତିକଥିତ ଏହି ସୃଷ୍ଟିକ୍ରମର ପ୍ରତିଲୋମରେ ପ୍ରଳୟ ହୁଏ ।

୩. ଶତବର୍ଷବ୍ୟାପୀ ବୃଷ୍ଟିରେ ପ୍ଳାବିତ ହୋଇ ଗନ୍ଧ ଜଳରେ ଲୀନ ହୁଏ । ସେହିପରି ଜଳ ମଧ୍ୟ ଜ୍ୟୋତି ଦ୍ୱାରା ଶୁଖି ଶୁଖି ରସମାତ୍ରରେ ରହିଯାଏ । ତା' ପରେ ରସ ମଧ୍ୟ ତହିଁରେ ଲୀନ ହୁଏ । ଜ୍ୟୋତି ମଧ୍ୟ ବାୟୁଦ୍ୱାରା ଅଭିଭୂତ ହୁଅନ୍ତେ ରୂପମାତ୍ର ହୋଇ ବାୟୁରେ ଲୀନ ହୁଏ ।

୪. ବାୟୁ କାଳପ୍ରେରିତ ଆକାଶଦ୍ୱାରା ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ସ୍ପର୍ଶମାତ୍ର ହୁଏ ଏବଂ ତହିଁରେ ଲୀନ ହୁଏ । ଆକାଶ ଅହଂକାରଦ୍ୱାରା ଗ୍ରସ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ଶବ୍ଦତନ୍ମାତ୍ରରେ ଲୀନ ହୁଏ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ସ୍ୱପ୍ରବର୍ତ୍ତକଦେବତାଠାରେ ଲୀନ ହୁଅନ୍ତି । କାରଣ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ସ୍ୱଭାବ ଏବଂ ସେହି ପ୍ରବୃତ୍ତି ଦେବତାଧୀନ । ବସ୍ତୁତଃ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ନିଜର ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥଳ ରାଜସ ଅହଂକାରରେ ଲୀନ ହୁଅନ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସ୍ୱରଶ ମିଶେ ଆକାଶରେ । ଆକାଶ ଶବ୍ଦତନ୍ମାତ୍ରରେ ।। ୮୪
ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ପୁଣି ତେବେ । ମିଶନ୍ତି ଅଧିଷ୍ଠାନ ଦେବେ ।। ୮୫
୨୫ ଲୀନ ହୁଅନ୍ତି ଦେବମାନେ । ନିଜ ନିୟନ୍ତାରୂପ ମନେ ।। ୮୬
ମନ ଦେବଙ୍କ ସହିତରେ । ଲୀନ ବୈକାର[1] ଅହଂକାରେ ।। ୮୭
ଶବ୍ଦ ତାମସ ଅହଂକାରେ । ହେ ସୌମ୍ୟ ମିଶେ ସେ କାଳରେ ।। ୮୮
ତ୍ରିବିଧ ଅହଂକାର ଯାଇ । ମହତ୍‌ତତ୍ତ୍ୱରେ ହିଁ ମିଶଇ ।। ୮୯
ତ୍ରିବିଧ ସେହି ଅହଂକାର । ଜଡ଼ାଂଶ କରି ପରିହାର ।। ୯୦
କେବଳ ଜ୍ଞାନକ୍ରିୟାଶକ୍ତି । ରୂପେ ଲଭଇ ପରିଣତି ।। ୯୧
୨୬ ଗୁଣବତ୍ତମ ସେ ମହାନ । ଗୁଣମାନଙ୍କେ ହୋଏ ଲୀନ ।। ୯୨
ତ୍ରିଗୁଣମାନେ ସେ ବେଳରେ । ଲୀନ ହୁଅନ୍ତି ପ୍ରକୃତିରେ ।। ୯୩
ପୁଣି ଅବ୍ୟକ୍ତ ପ୍ରକୃତି ହିଁ । ଅବ୍ୟୟକାଳେ ଲୀନ ହୋଇ ।। ୯୪
୨୭ ସେ କାଳ ମାୟାମୟ[2]ଜୀବେ[3] । ଲୀନ ହୁଅଇ ପୁଣ ତେବେ ।। ୯୫
ଯେ ଆତ୍ମା ଅଜ ପୁଣ ତହିଁ । ସେ ଜୀବ ବିଲୀନ ହୁଅଇ ।। ୯୬
ବିଶ୍ୱ-ଉତ୍‌ପତ୍ତିପ୍ରଳୟରେ । ଲକ୍ଷିତ ଅଟେ ଯେ ନିତ୍ୟରେ ।। ୯୭
[4]ସେ ଆତ୍ମା ନିରୁପାଧି ହୋଇ । ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ରହଇ ।। ୯୮
୨୮ ଏମନ୍ତରୂପେ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ଜାଣିମ ଯେବଣ ମାନବ ।। ୯୯
ତା' ମନଭେଦଭ୍ରମ ଯେହି । ହୃଦୟେ ରହିବ ସେ କେହି ।। ୧୦୦
ଅନ୍ଧାର ସୂର୍ଯ୍ୟ-ଉଦୟରେ । ଯେହ୍ନେ ନ ରହେ ଆକାଶରେ ।। ୧୦୧
୨୯ [5]ପର ଅବର ଯଉଁ ଜ୍ଞାନ । ତା' ମୁଁ କରୁଛି ବିଲୋକନ ।। ୧୦୨
ପ୍ରତିଲୋମ-ଅନୁଲୋମରେ । ଏ ସାଂଖ୍ୟବିଧି ଏ ପ୍ରକାରେ ।। ୧୦୩
ଆହେ ଉଦ୍ଧବ କହିଲଇଁ । ସଂଶୟଗ୍ରନ୍ଥି ଏ ଛିଣ୍ଡାଇ ।। ୧୦୪
ଉଦ୍ଧବ ମହାଭାଗବତ । ତାଙ୍କୁ ଏ ସାଂଖ୍ୟ ବିଧିମତ ।। ୧୦୫

---

୧. ସାତ୍ତ୍ୱିକ । ୨. ମାୟାପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଅଥବା ଜ୍ଞାନମୟ ।

୩. ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଠାରେ । ବିଶ୍ୱସ୍ରଷ୍ଟା ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ଉପକରଣରୂପକ କାଳ ବୃତ୍ତି-ଅଂଶରେ ସୃଜ୍ୟ ଅଟେ । ଅତଏବ ତାହା ସେହି ସ୍ୱରୂପରେ ରହେ । ଉକ୍ତ ଅଛି- ''କାଳଂ ଚରନ୍ତଂ ସୃଜତୀଶ ଆଶ୍ରୟଂ ପ୍ରଧାନପୁଂଭ୍ୟାଂ ନରଦେବ ସତ୍ୟକୃତ୍ ।''
''ଯୋଽୟଂ କାଳସ୍ତସ୍ୟ ତେଽବ୍ୟକ୍ତବନ୍ଧୋ
ଚେଷ୍ଟାମାହୁଶ୍ଚେଷ୍ଟତେ ଯେନ ବିଶ୍ୱମ୍ ।
ନିମେଷାଦିର୍ବତ୍ସରାନ୍ତୋ ମହୀୟାନ୍
ତଂ ତ୍ୱେଶାନଂ କ୍ଷେମଧାମ ପ୍ରପଦ୍ୟେ ।।''

୪. ଅଧିଷ୍ଠାନରୂପେ କିମ୍ବା ଅବଧିରୂପେ ଆତ୍ମା ଥାଏ ।

୫. ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷମିବ ଯେନେଦଂ ଦର୍ଶିତଂ ତତ୍ତ୍ୱମାତ୍ମନଃ ।
ସାଂଖ୍ୟପ୍ରଖ୍ୟାନତସ୍ତସ୍ମୈ ହରୟେ ଗୁରବେ ନମଃ ।।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଆଜ୍ଞା ଯେ ଦେଲେ ନରହରି । ତାଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣ ସୁମରି ।। ୧୦୬
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁମନ । ଆନନ୍ଦ ହେଉ ପ୍ରତିଦିନ ।। ୧୦୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ସାଂଖ୍ୟଯୋଗୋ ନାମ ଚତୁର୍ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ପଞ୍ଚବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ପଞ୍ଚବିଂଶେ ସ୍ୱନୈର୍ଗୁଣ୍ୟପ୍ରତିପତ୍ତ୍ୟୈ ନିରୂପ୍ୟତେ ।
ଚିତ୍ତପ୍ରଭବସତ୍ତ୍ୱାଦିଗୁଣବୃତ୍ତିରନେକଧା ।।

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧ ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଭଗବାନ । ପୁଣି କହନ୍ତି ଏ ବଚନ ।। ୧
ବିଭକ୍ତ ଗୁଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ପୁରୁଷ ଯେବଣ ଗୁଣରେ ।। ୨
ଯେମନ୍ତ ହୋଏ ଏବେ ପୁଣ । ହେ ନରଶ୍ରେଷ୍ଠ ତାହା ଶୁଣ ।। ୩
୨ ଶମ[1] ଦମ[2] ତପ[3] ତିତିକ୍ଷା[4] । ଯେ ସତ୍ୟ ଦୟା ସ୍ମୃତି[5] ଈକ୍ଷା[6] ।। ୪
ତୁଷ୍ଟି[7] ଅସ୍ପୃହା[8] ଶ୍ରଦ୍ଧା[9] ତ୍ୟାଗ[10] । ହ୍ରୀ[11] ଦାନ ବିନୟ ଆର୍ଜବ ।। ୫
ଏ ଆଦି ପୁଣ ଆତ୍ମରତି । ଏତେକ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ ବୃତ୍ତି ।। ୬
୩ କାମ[12] ବ୍ୟାପାର ତୃଷ୍ଣା[13] ମଦ[14] । ଗର୍ବ ପ୍ରାର୍ଥନା[15] ସୁଖ[16] ଭେଦ[17] ।। ୭
ମଦ-ଉତ୍ସାହ[18] ଯଶଃପ୍ରୀତି[19] । ହାସ୍ୟ[20] ପ୍ରଭାବ-ଆବିଷ୍କୃତି ।। ୮
[21]ବଳେ ଉଦ୍ୟମ ଯେ ଆବର । ଏ ବୃତ୍ତି ରଜୋଗୁଣଙ୍କର ।। ୯
୪ କ୍ରୋଧ[22] ଲୋଭ[23] ଅନୃତ[24] ହିଂସା[25] । ଯାଚଞ୍ଜା[26] ଦମ୍ଭ[27] କ୍ଲମ[28] ଆଶା[29] ।। ୧୦

---

୧. ମନଃସଂଯମ । ୨. ବାହ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟସଂଯମ । ୩. ସ୍ୱଧର୍ମପାଳନ । ୪. ସହିଷ୍ଣୁତା ।
୫. ପୂର୍ବାପରାନୁସଂଧାନ । ୬. ବିବେକ । ୭. ଯଥାଲାଭସଂତୋଷ ।
୮. ବିଷୟ ପ୍ରତି ବୈରାଗ୍ୟ । ୯. ଗୁରୁ ଆଦିଙ୍କ ଠାରେ ଆସ୍ତିକ୍ୟ ଭାବ ।
୧୦. ବ୍ୟୟଶୀଳତା । ୧୧. ଅନୁଚିତ କର୍ମରେ ଲଜ୍ଜା । ୧୨. ଅଭିଳାଷ ।
୧୩. ଲାଭ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଅସନ୍ତୋଷ । ୧୪. ଦର୍ପ ।
୧୫. ଧନାଦି ଅଭିଳାଷରେ ଦେବତାଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା । ୧୬. ବିଷୟଭୋଗ ।
୧୭. 'ମୁଁ ଅନ୍ୟ'-ଏହିପ୍ରକାର ଭେଦବୁଦ୍ଧି ।
୧୮. ଦର୍ପହେତୁ ଯୁଦ୍ଧ ଆଦିରେ ଅଭିନିବେଶ । ୧୯. ସ୍ତୁତିପ୍ରିୟତା । ୨୦. ଉପହାସ ।
୨୧. ବଳରେ ଉଦ୍ୟମ ରାଜସିକ, କିନ୍ତୁ ନ୍ୟାୟରେ ଉଦ୍ୟମ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଅଟେ ।
୨୨. ଅସହିଷ୍ଣୁତା । ୨୩. ବ୍ୟୟପରାଙ୍ମୁଖତା । ୨୪. ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଭାଷଣ ।
୨୫. ଦ୍ରୋହ । ୨୬. ପ୍ରାର୍ଥନା । ୨୭. ଧର୍ମଧ୍ୱଜିତ୍ୱ । ୨୮. ଶ୍ରମ ।
୨୯. 'ମୋର ଏହା ହେବ' — ଏହି ପ୍ରକାର ବାସନା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେ କଳି[୧] ଶୋକମୋହ[୨] ବେନି । ବିଷାଦ[୩] ଆର୍ତ୍ତି[୪] ନିଦ୍ରା[୫] ତିନି ।। ୧୧
ଭୟ ଅନୁଦ୍ୟମ[୬] ଆବର । ଏ ବୃତ୍ତି ତମୋଗୁଣଙ୍କର ।। ୧୨
୫ ଯେ ସତ୍ତ୍ୱ-ରଜ-ତମୋ ଗୁଣ । ଏହାଙ୍କ ବୃତ୍ତିମାନ ପୁଣ ।। ୧୩
କ୍ରମେ ବର୍ଣ୍ଣିଲୁଁ ଏବେ ଶୁଣ । ସମୂହଗୁଣଙ୍କ ଲକ୍ଷଣ ।। ୧୪
୬ ଅହଂତା-ମମତାରେ ଅତି । ଉଦ୍ଧବ ହୋଏ ଯଉଁ ମତି ।। ୧୫
ସେ ତ୍ରିଗୁଣରୁ ଜାତ ହୋଏ । ମନ-ତନ୍ମାତ୍ରା-ପ୍ରାଣେନ୍ଦ୍ରିୟେ ।। ୧୬
ଯେ ହୋଏ ବ୍ୟବହାରମାନ । ସେ ଗୁଣସମୂହୁଁ ଉତ୍ପନ୍ନ ।। ୧୭
୭ [୭]ଧର୍ମରେ ଅର୍ଥରେ କାମରେ । ପୁରୁଷ ଯେବଣ କାଳରେ ।। ୧୮
ପରିନିଷ୍ଠିତ ଯାହା ହୋଇ । ସମୂହ କାର୍ଯ୍ୟ ସେ ଅଟଇ ।। ୧୯
ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧା-ରତି-ଧନ । ତିନି କ୍ରମରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ।। ୨୦
୮ ପ୍ରବୃତ୍ତିଲକ୍ଷଣ ଧର୍ମରେ । ଯେବେ ପୁରୁଷ ନିଷ୍ଠା କରେ ।। ୨୧
ତେସନେ ଗୃହ-ଆଶ୍ରମେ ହିଁ । ଯେବେ ଆସକ୍ତ ହୋଇ ରହି ।। ୨୨
ପଶ୍ଚାତେ ଯେବେ ସ୍ୱଧର୍ମରେ । ରହେ ନିତ୍ୟ-ନୈମିତ୍ତିକରେ ।। ୨୩
[୮]ତା' ଗୁଣମାନଙ୍କ ସଂହତି । ଯେଣୁ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଉତପତି ।। ୨୪
୯ ପୁରୁଷ ସଂଯୁକ୍ତ ସତ୍ତ୍ୱରେ । ଏହା ଜାଣିମ ଶମାଦିରେ ।। ୨୫
କାମାଦିମାନଙ୍କରେ ପୁଣି । ରଜୋଗୁଣରେ ଯୁକ୍ତ ଜାଣି ।। ୨୬
ତମୋଗୁଣରେ ଯୁକ୍ତ ନର । ଜାଣି କ୍ରୋଧାଦିରେ ଆବର ।। ୨୭
୧୦ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି କାହିଁରେ । ଯେବେ ସ୍ୱକର୍ମମାନଙ୍କରେ ।। ୨୮
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଭକ୍ତିରେ ଭଜଇ । ପୁରୁଷ ଅବା ସ୍ତିରୀ ଯେହି ।। ୨୯
ସତ୍ତ୍ୱେ ସଂଯୁକ୍ତ ତା' ସ୍ୱଭାବ । ଏମନ୍ତ ଜାଣିମ ଉଦ୍ଧବ ।। ୩୦
୧୧ ଯେବେ ସ୍ୱକର୍ମେ ଭଜେ ମୋତେ । ନାନା ମଙ୍ଗଳ ବାଞ୍ଛି ଚିତ୍ତେ ।। ୩୧
ତାର ସ୍ୱଭାବ ରଜୋଗୁଣ । ଯେ ପୁଣ ହିଂସା ବିଚାରିଣ ।। ୩୨
ମୋତେ ଭଜଇ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ତାମସ ଗୁଣ ତା' ସ୍ୱଭାବ ।। ୩୩
୧୨ ସତ୍ତ୍ୱାଦି ତ୍ରିଗୁଣ ଜୀବର । ବନ୍ଧକ ନୁହନ୍ତି ଏ ମୋର ।। ୩୪
ଏମାନେ ଚିତ୍ତରୁ ସଂଭବ । ପ୍ରାଣିଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ହେ ଉଦ୍ଧବ ।। ୩୫
[୯]ଏଣେ ଆସକ୍ତ ଯଉଁ ଜନ । ନିଶ୍ଚେ ଲଭଇ ସେ ବନ୍ଧନ ।। ୩୬

---

୧. କଳହ । ୨. ଅନୁଶୋଚନ ଓ ଭ୍ରମ । ୩. ଦୁଃଖ । ୪. ଦୈନ୍ୟ । ୫. ତନ୍ଦ୍ରା । ୬. ଜଡ଼ତା ।

୭. ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ ଓ କାମ ଯଥାକ୍ରମେ ସତ୍ତ୍ୱ, ତମ ଓ ରଜୋଗୁଣର କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ବିଷୟଦୃଷ୍ଟିରୁ ତିନିଗୁଣର ସମ୍ମିଶ୍ରଣଜନିତ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଶ୍ରଦ୍ଧା, ରତି ଓ ଧନ ଯଥାକ୍ରମେ ସତ୍ତ୍ୱ, ରଜ ଓ ତମୋଗୁଣବିଶିଷ୍ଟ ହୋଇଥିବାରୁ ଫଳଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ ତାହା ହିଁ କୁହାଯାଇଛି ।

୮. କାମ୍ୟଧର୍ମ ରଜୋଗୁଣର, ଗୃହାସକ୍ତି ତମୋଗୁଣର ଓ ସ୍ୱଧର୍ମ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣର କାର୍ଯ୍ୟ ।

୯. ଜୀବ ଦେହରୂପକ ଭୂତମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତ । ମୁଁ ଅନାସକ୍ତ ହୋଇ ଗୁଣମାନଙ୍କ ନିୟନ୍ତାରୂପରେ ସୃଷ୍ଟି ଆଦିର କର୍ତ୍ତା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତ । ଅତଏବ ଜୀବ ଓ ମୋ' ମଧ୍ୟରେ ମହାନ୍ ବିଶେଷ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୩ ଭାସ୍ୱର ଯେ ବିଶଦ ଶାନ୍ତ । ସେ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ ଯେବେ ସ୍ୱତଃ ॥ ୩୭
ଜିଣଇ ରଜସ୍ତମୋଗୁଣ । ତେବେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଖେ ପୁଣ ॥ ୩୮
ପୁରୁଷ ଧର୍ମ ଜ୍ଞାନାଦିରେ । ସଂଯୁକ୍ତ ହୁଅଇ ନିତ୍ୟରେ ॥ ୩୯
୧୪ ଯେ ଭେଦ ଭେଦକୁ କାରଣ । ଯେ ସଙ୍ଗ ସଙ୍ଗହେତୁ ପୁଣ ॥ ୪୦
ଯେ ଚଳ ପ୍ରବୃତ୍ତିକାରଣ । ଏମନ୍ତ ସେହୁ ରଜୋଗୁଣ ॥ ୪୧
[୧]ସତ୍ତ୍ୱ-ତମକୁ ଜିଣେ ଯେବେ । ପୁରୁଷ ଅତି ଦୁଃଖେ ତେବେ ॥ ୪୨
କର୍ମରେ ଯଶେ ସଂପତ୍ତିରେ । ସଂଯୁକ୍ତ ହୁଅଇ ନିତ୍ୟରେ ॥ ୪୩
୧୫ ଯେ ମୂଢ଼ ବିବେକଭ୍ରଂଶକ । ଯେ ଲୟ ଆବରଣାତ୍ମକ ॥ ୪୪
ଯେ ଜଡ଼ ଉଦ୍ୟମନାଶନ । ଏମନ୍ତ ସେହୁ ତମୋଗୁଣ ॥ ୪୫
ସତ୍ତ୍ୱ ରଜକୁ ଜିଣେ ଯେବେ । ଶୋକ-ମୋହରେ ପ୍ରାଣୀ ତେବେ ॥ ୪୬
ସଂଯୁକ୍ତ ହୁଅଇ ନିଦ୍ରାରେ । ଆବର ହିଂସାରେ ଆଶାରେ ॥ ୪୭
୧୬ ଯେବେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଏ ଚିତ୍ତ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ହୋନ୍ତି ଉପରତ ॥ ୪୮
ଦେହେ ଅଭୟ ଉତପନ୍ନ । ସଙ୍ଗକୁ ନ ବାଞ୍ଛଇ ମନ ॥ ୪୯
ମୋ ସ୍ଥାନପ୍ରଦ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ । ତେବେ ଉଦ୍ରିକ୍ତ ବୋଲି ଜାଣ ॥ ୫୦
୧୭ କ୍ରିୟାରେ ବିକାରକୁ ପାଇ । ବୁଦ୍ଧି ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଯେବେ ହୋଇ ॥ ୫୧
ବୁଦ୍ଧି-ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର । ନିର୍ବୃତ୍ତି[୨] ନୁହଇ ଆବର ॥ ୫୨
କର୍ମ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର । ହୁଅଇ ଅଧିକ ବିକାର ॥ ୫୩
ମନ ଚଞ୍ଚଳ ଯେବେ ପୁଣ । ରଜ ଉତ୍କଟ ତେବେ ଜାଣ ॥ ୫୪
୧୮ ଯେ ଚିଦାକାରପରିଣାମ । ତହିଁକି ଯେ ଚିତ୍ତ ଅକ୍ଷମ ॥ ୫୫
ସେ ଚିତ୍ତ ତିରୋଭାବ ପାଇ । ଯେବେ ବିଲୟକୁ ଭଜଇ ॥ ୫୬
ସଂକଳ୍ପସ୍ୱଭାବ ଯେ ମନ । ସେ ଯେବେ ପୁଣ ହୋଏ ଲୀନ ॥ ୫୭
ଅଜ୍ଞାନ ବିଷାଦ ଆବର । ଯେବେ ସଂଭବଇ ପ୍ରାଣୀର ॥ ୫୮
ତେବେ ଉତ୍କଟ ତମୋଗୁଣ । ହୁଅଇ ନିଶ୍ଚେ ତୁହି ଜାଣ ॥ ୫୯
୧୯ ବଢ଼ନ୍ତେ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ ଆର । ବଳ ବଢ଼ଇ ଦେବଙ୍କର ॥ ୬୦
ଅସୁରଙ୍କର ରଜୋଗୁଣ । ବୃଦ୍ଧିରେ ବଳ ହୋଏ ପୁଣ ॥ ୬୧
ତମୋବୃଦ୍ଧିରେ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ରାକ୍ଷସଙ୍କ ବଳ ସମ୍ଭବ ॥ ୬୨
୨୦ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣରୁ ଜାଗରଣ । ଜନ୍ତୁର ହୁଅଇଟି ଜାଣ ॥ ୬୩
ରଜୋଗୁଣରୁ ସ୍ୱପ୍ନ ହୋଇ । ତମୋଗୁଣରୁ ସୁଷୁପ୍ତି ହିଁ ॥ ୬୪
ଚତୁର୍ଥ ଏକ ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ । ଏ ତିନି ଦଶାରେ ସଂଯୁତ ॥ ୬୫
୨୧ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣର ଅଧିକରେ । ବ୍ରାହ୍ମଣଜନ୍ମ ଲଭି ନରେ ॥ ୬୬
ବ୍ରହ୍ମଲୋକକୁ ବୋଲି ଯାନ୍ତି । ତମୋଗୁଣରୁ ଅଧୋଗତି[୩] ॥ ୬୭

---

୧. ରଜୋଗୁଣ ସତ୍ତ୍ୱ ଓ ତମକୁ ଅଭିଭୂତ କଲେ ପୁରୁଷ ଦୁଃଖ ସହକାରେ ଯଶଃ ଓ ସଂପତ୍ତି ସଂଗ୍ରହରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୁଏ ।
୨. ଉନ୍ନତି, ବୃଦ୍ଧି, ସମାପ୍ତି । ୩. ସ୍ଥାବର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ରଜୋଗୁଣ ଅଧିକୁଂ ପୁଣି । ମନୁଷ୍ୟଜନ୍ମ ଲଭେ ପ୍ରାଣୀ ।। ୬୮

୨୨ ସତ୍ତ୍ୱବୃଦ୍ଧିରେ ଯେ ମରନ୍ତି । ସ୍ୱର୍ଗଲୋକକୁ ସେ ଚଳନ୍ତି ।। ୬୯

ରଜୋବୃଦ୍ଧିରେ ଯା' ମରଣ । ନରଲୋକ ସେ ପାଏ ପୁଣ ।। ୭୦

ତମୋବୃଦ୍ଧିରେ ଯେ ମରନ୍ତି । ନରକେ ଯାଇ ସେ ପଡ଼ନ୍ତି ।। ୭୧

ଗୁଣବିହୀନ ଜନ ଯେତେ । ମୋତେ ଲଭନ୍ତି ସେ ସମସ୍ତେ ।। ୭୨

୨୩ ମୋ ପ୍ରୀତି-ଉଦ୍ଦେଶେ ଯା' କରେ । କେବଳ ବା ଦାସଭାବରେ ।। ୭୩

ନିତ୍ୟାଦି ନିଜ କର୍ମଗଣ । ସାତ୍ତ୍ୱିକ ବୋଲି ତାକୁ ଜାଣ ।। ୭୪

ଯେ ବାଞ୍ଛା କରଇ ଫଳକୁ । ରାଜସ ବୋଲି ଜାଣ ତାକୁ ।। ୭୫

ହିଂସା ଉଦ୍ଦେଶି ଯାହା କରେ । ଦମ୍ଭମାତ୍ସର୍ଯ୍ୟସହକାରେ ।। ୭୬

ହିଂସାବହୁଳ ସେ କର୍ମ ହିଁ । ଉଦ୍ଧବ ! ତାମସ ଅଟଇ ।। ୭୭

୨୪ ଯେ ଜ୍ଞାନ ଆତ୍ମବିଷୟକ[୧] । ତାହାକୁ ଜାଣିମ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ।। ୭୮

ଦେହାଦିବିଷୟକ ଜ୍ଞାନ । ରାଜସ ବୋଲିଣ ଆଖ୍ୟାନ ।। ୭୯

ବାଳମୂକାଦିଜ୍ଞାନବତ । ଯେ ଜ୍ଞାନ ଅଟଇ ପ୍ରାକୃତ ।। ୮୦

ତାମସ ବୋଲି ଜାଣ ତାକୁ । ଯେ ପୁଣ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ।। ୮୧

ଉଦ୍ଧବ ! କରଇ ବଖାଣ । ସେ ଜ୍ଞାନ ଅଟଇ ନିର୍ଗୁଣ ।। ୮୨

୨୫ ଅରଣ୍ୟ [୨]ସାତ୍ତ୍ୱିକ ନିବାସ । ଗ୍ରାମନିବାସଟି ରାଜସ ।। ୮୩

ତାମସ ବୋଲି ଦ୍ୟୂତସ୍ଥାନ । ନିର୍ଗୁଣ[୩] ମୋର ନିକେତନ ।। ୮୪

୨୬ ଆସକ୍ତିହୀନ କର୍ତ୍ତା ଯେହି । ସାତ୍ତ୍ୱିକ ବୋଲି ତାକୁ କହି ।। ୮୫

ବିଷୟେ ଯା' ଅଭିନିବେଶ । ସେ କର୍ତ୍ତା ଅଟଇ ରାଜସ ।। ୮୬

ଅନୁସନ୍ଧାନଶୂନ୍ୟ ଯେହି । ସେ ପୁଣ ତାମସ ବୋଲାଇ ।। ୮୭

ଯେ ମୋତେ ପଶଇ ଶରଣ । ସକଳ ଭରସା ଛାଡ଼ିଣ ।। ୮୮

ନିରହଂକାରଭାବୁଁ ପୁଣ । ସେ କର୍ତ୍ତା ଅଟଇ ନିର୍ଗୁଣ ।। ୮୯

୨୭ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହିଁ । ରାଜସ କର୍ମଶ୍ରଦ୍ଧା କହି ।। ୯୦

ଅଧର୍ମେ ଯଉଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୋଇ । ତାମସ ତାହାଟି ବୋଲାଇ ।। ୯୧

ମୋହର ସେବାରେ ଯେ ପୁଣ । ସେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବୋଲାଇ ନିର୍ଗୁଣ ।। ୯୨

୨୮ ଯେ ପଥ୍ୟ ପବିତ୍ର ଅଟଇ । ଅନାୟାସରେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ।। ୯୩

ସେ ଭକ୍ଷ୍ୟଭୋଜ୍ୟାଦି ସାତ୍ତ୍ୱିକ । ଯେ ପୁଣ ପ୍ରେଷ୍ଠ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କ ।। ୯୪

ଭୋଗକାଳେ ହିଁ ସୁଖ ଦିଏ । କଟ୍ୱମ୍ଳ ଲବଣ ଆଦିଏ ।। ୯୫

ରାଜସ ବୋଲି ତାକୁ କହି । ଅଶୁଦ୍ଧ ଦୈନ୍ୟକର ଯେହି ।। ୯୬

ସେ ଅନ୍ନ ତାମସ ବିଖ୍ୟାତ । ନିର୍ଗୁଣ ମୋର ନିବେଦିତ ।। ୯୭

---

୧. ଆତ୍ମା ଦେହ ଆଦିରୁ ବ୍ୟତିରିକ୍ତ । କେବଳ ଆତ୍ମା ଛଡ଼ା ଆଉ ସତ୍ୟ ବସ୍ତୁ କିଛି ନାହିଁ । ଏହି ଭାବକୁ 'କୈବଲ୍ୟ' କୁହାଯାଏ । ଏହା ସାତ୍ତ୍ୱିକ ।

୨. ବିବିକ୍ତତ୍ୱହେତୁ ଅରଣ୍ୟବାସ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ।

୩. ଭଗବାନଙ୍କ ମନ୍ଦିରରେ ସାକ୍ଷାତ୍ ତାଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ହେତୁ ତାହା ନିର୍ଗୁଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୯ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ସୁଖ ଆତ୍ମଜାତ । ରାଜସ ବିଷୟସଂଭୂତ ।। ୯୮
ତାମସ ମୋହଦୈନ୍ୟୁଁ ଜାତ । ନିର୍ଗୁଣ ମୋ' ଆଶ୍ରୟଗତ[୧] ।। ୯୯
୩୦ ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଶ ଜ୍ଞାନ ଫଳ । କର୍ମ କାରକ ଶ୍ରଦ୍ଧା କାଳ ।। ୧୦୦
ଅବସ୍ଥା ନିଷ୍ଠା ଯେ ଆକୃତି । ତ୍ରିଗୁଣାତ୍ମକ ଏ ଅଟନ୍ତି ।। ୧୦୧
୩୧ ଉଦ୍ଧବ ବୁଦ୍ଧିରେ ସନ୍ତତ । ଯେ ଦୃଷ୍ଟ ଶ୍ରୁତ ଅନୁଧ୍ୟାତ ।। ୧୦୨
ପୁରୁଷ-ପ୍ରକୃତି ବେନିରେ । ଯେ ବା ଅଧିଷ୍ଠିତ ନିତ୍ୟରେ ।। ୧୦୩
ଏ ସର୍ବ ଭାବମାନ ଯେତେ । ତ୍ରିଗୁଣମୟ ସେ ସମସ୍ତେ ।। ୧୦୪
୩୨ ଜୀବର ଏ ସଂସାରମାନ । ଗୁଣକର୍ମରେ ନିବନ୍ଧନ ।। ୧୦୫
ତ୍ରିଗୁଣ ଚିତ୍ତରୁ ସଂଭବ । ଏହା ଜିଣଇଁ ଯଉଁ ଜୀବ ।। ୧୦୬
ସେ ଅବିକ୍ଷିପ୍ତ ଭକ୍ତିଯୋଗେ । ମୋ' ଠାରେ ନିଷ୍ଠା କରି ବେଗେ ।। ୧୦୭
ମୋ' ଭାବ ମୋକ୍ଷ ଅଟେ ଯେହି । ପଛେ ତା' ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ।। ୧୦୮
୩୩ ସେ ହେତୁ ହେ ଉଦ୍ଧବ ସ୍ୱତ । ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ ଯହିଁ ଜାତ ।। ୧୦୯
ସେ ନରଦେହକୁ ଲଭିଣ । ଗୁଣସଙ୍ଗକୁ ହିଁ ଛାଡ଼ିଣ ।। ୧୧୦
ଯେ ବିଚକ୍ଷଣ ଜନମାନେ । ମୋତେ ହିଁ ଭଜନ୍ତୁ ସେମାନେ ।। ୧୧୧
୩୪ ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇଣ ପଣ୍ଡିତ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଜିଣି ନୋହି ମତ୍ତ ।। ୧୧୨
[୨]ସାତ୍ତ୍ୱିକେ ମୋତେଟି ଭଜିଣ । ଜିଣିମ ରଜ-ତମ ଗୁଣ ।। ୧୧୩
୩୫ ସତ୍ତ୍ୱକୁ ସତ୍ତ୍ୱେ[୩] ଜିଣି ଅତି । ସଂଯତ ହୋଇ ଶାନ୍ତମତି ।। ୧୧୪
ଗୁଣମାନଙ୍କୁ ସେ ତେଜିଣ । ଲିଙ୍ଗ-ଶରୀରକୁ ଛାଡ଼ିଣ ।। ୧୧୫
ମୋତେ ଲଭିଣ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ସଂସାରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଏ ଜୀବ ।। ୧୧୬
୩୬ ଅନ୍ତଃକରଣୁଁ ଯେ ଜନ୍ମଇ । ସେ ତ୍ରିଗୁଣରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ।। ୧୧୭
ଲିଙ୍ଗଶରୀରକୁ ଛାଡ଼ିଣ । ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମ ମୋ' ସଙ୍ଗରେ ପୁଣ ।। ୧୧୮
ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଣ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ମୋକ୍ଷକୁ ଲଭଇ ସେ ଜୀବ ।। ୧୧୯
ବିଷୟଭୋଗେ ତା' ସ୍ମରଣେ । ଭ୍ରମଇ ନାହିଁ ଆଉ କ୍ଷଣେ ।। ୧୨୦
ଶ୍ରୀଏକାଦଶେ ପଞ୍ଚବିଂଶ । [୪]ଅଧ୍ୟାୟ ବର୍ଣ୍ଣି ହେଲା ତୋଷ ।। ୧୨୧
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁଚିତ୍ତ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଚିନ୍ତୁ ଅବିରତ ।। ୧୨୨
ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସ । ଯେ ରସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲାଳସ ।। ୧୨୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ଗୁଣବୃତ୍ତିନିରୂପଣଂ ନାମ ପଞ୍ଚବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

---

୧. 'ତ୍ୱଂ'-ପଦାର୍ଥ ଓ 'ତତ୍'-ପଦାର୍ଥ ବିଷୟକ ଜ୍ଞାନଯୁକ୍ତ ସୁଖ ନିର୍ଗୁଣ ।
୨. 'ସାତ୍ତ୍ୱିକାନ୍ୟେବ ସେବେତ ପୁମାନ୍ ସତ୍ତ୍ୱବିବୃଦ୍ଧୟା ।' ୩. ଉପଶମାତ୍ମକ ସତ୍ତ୍ୱ ।
୪. ଗୁଣକୃତାମନୁସଂସରଣପ୍ରଥାମଜିତପୁଣ୍ୟକଥାକଥନାଦିଭିଃ ।
ଧୁନୁତ ଭକ୍ତିରସେନ ବିବେକିନୋ ନ ହି ପୁନଃ ସୁଲଭଂ ଜନୁରୀଦୃଶମ୍ ।। (ସ୍ୱାମୀ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଷଡ଼ବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଷଡ୍‌ବିଂଶେ ଯୋଗନିଷ୍ଠାୟା ବିଘାତୋ ଦୁଷ୍ଟସଙ୍ଗତଃ ।
ସାଧୁସଙ୍ଗେନ ତନ୍ନିଷ୍ଠାପରାକାଷ୍ଠେତି ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ।। ୧
ଯୋଗିନୋ ଯୋଗବିଭ୍ରଂଶଃ ସଙ୍ଗତଃ ସଂଭବେଦିତି ।
ସର୍ବଥା ତନ୍ନିବୃତ୍ତ୍ୟର୍ଥମୈଳଗୀତଂ ବିତନ୍ୟତେ ।। ୨

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧	ପୁଣି କହନ୍ତି ଭଗବାନ	। ଶୁଣ ଉଦ୍ଧବ ! ମୋ ବଚନ	।।	୧
	ଯେଣେ ମୋ ସ୍ୱରୂପ ଗୋଚର	। କରଇ ସେ ନରଶରୀର	।।	୨
	ଲଭିଣ ମୋ' ଧର୍ମେ[୧] ରହିଣ	। ଆନନ୍ଦସ୍ୱରୂପ ମୁଁ ପୁଣ	।।	୩
	ମୁଁ ପରମାତ୍ମା ଆତ୍ମଗତ[୨]	। ମୋତେ ସେ ହୋଏ ଉପଗତ	।।	୪
୨	ଜୀବ-ଉପାଧି ଗୁଣମୟ	। ଜ୍ଞାନନିଷ୍ଠାରେ ଅତିଶୟ	।।	୫
	ବିମୁକ୍ତ ହୋଇ ତହୁଁ ପୁଣ	। ଯେ ମାୟାମାତ୍ର ତିନିଗୁଣ	।।	୬
	ଅବସ୍ତୁତ୍ୱରେ ଦୃଶ୍ୟ ହୋଏ	। ପୁରୁଷ ତହିଁରେ ଥିଲେହେଁ	।।	୭
	ସେ ଗୁଣମାନଙ୍କରେ ତହିଁ	। ସ୍ୱୟେଂ ସଙ୍ଗତ ନ ହୁଅଇ	।।	୮
୩	ଅସାଧୁ ଜନମାନେ ପୁଣ	। ଶିଶ୍ନ-ଉଦରପରାୟଣ	।।	୯
	ସଙ୍ଗକୁ ତାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	। କରିବ ନାହିଁ କଉଁଠାରେ	।।	୧୦
	ଅସାଧୁସଙ୍ଗେ କରି ସଙ୍ଗ	। ନରକେ ପଡ଼ଇ ସେ ବେଗ	।।	୧୧
	ଅନ୍ଧକୁ ଅନ୍ଧ କଢ଼ାଇଲେ	। ଯେହ୍ନେ ପଡ଼ନ୍ତି ଦୁହେଁ ଭଲେ	।।	୧୨
୪	ବହୁତ କୀର୍ତ୍ତିମାନ ଯାର	। ସେ ପୁରୂରବା ନୃପବର	।।	୧୩
	ଉର୍ବଶୀବିରହରୁ ପୁଣ	। ପ୍ରଥମୁଁ ମୋହକୁ ଲଭିଣ	।।	୧୪
	ନିର୍ବିଣ୍ଣ ହୋଇ ଶୋକ ଅନ୍ତେ	। [୩]ଏ ଗାଥା ଗାଇଲେ ଏମନ୍ତେ	।।	୧୫
୫	ଯାଉଛି ଆପଣାକୁ ତେଜି	। ସେ ଉର୍ବଶୀକି ମନେ ହେଜି	।।	୧୬
	ଉଲଗ୍ନ ହୋଇ ନୃପ ଧାଇଁ	। ଉନ୍ମତ୍ତ ଲୋକପ୍ରାୟ ହୋଇ	।।	୧୭
	[୪]ବିଳାପ କରନ୍ତେ ବହୁତ	। ତାହାକୁ ହେଲା ଅନୁଗତ	।।	୧୮
	ହେ ଘୋର ଭାର୍ଯ୍ୟା ରହ ତୁହି	। ବୋଇଲା ସେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ	।।	୧୯

---

୧. ଭକ୍ତିଲକ୍ଷଣ ଧର୍ମରେ । ୨. ନିୟନ୍ତାରୂପେ ସ୍ଥିତ ।

୩. ଉର୍ବଶୀବିରହହେତୁ ପ୍ରଥମେ ମୋହପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ପଛେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ତା' ସହିତ ମିଳିତ ହେଲେ ଏବଂ ଗନ୍ଧର୍ବଦତ୍ତ ଅଗ୍ନିଦ୍ୱାରା ଦେବମାନଙ୍କୁ ଯଜନ କରି ଉର୍ବଶୀ-ଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ଶୋକ ଦୂର ହେଲା । ତଦ୍‌ପରେ ନିର୍ବିଣ୍ଣ ହୋଇ ଏ ଗାଥା ଗାଇଲେ ।

୪. ଅୟେ ଜାୟେ ମନସା ତିଷ୍ଠ ଘୋରେ ।
ବଚାଂସି ମିଶ୍ରୀକୃଣବାବହୈ ନୁ ।
ନ ନୌ ମନ୍ତ୍ରା ଅନୁଦିତାସ ଏତେ
ମୟସ୍କରନ୍ ପରତରେ ଚ ନାହନ୍ ।। (ଶ୍ରୁତିଃ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

୬ କ୍ଷୁଦ୍ର କାମଙ୍କୁ ଭଜି ନିତି । ତୃପ୍ତ ନୋହି ସେ ନରପତି ॥ ୨୦
ଉର୍ବଶୀ ଚେତନା ହରନ୍ତେ । ବରଷରାତ୍ରିମାନ ଯେତେ ॥ ୨୧
ଗଲା ଅଥବା ଯେ ଆସିଲା । ତାହା ସେ କିଛି ନ ଜାଣିଲା ॥ ୨୨

[1]ଶ୍ରୀଐଳ ଉବାଚ

୭ ଏ ରୂପେ ପୁରୂରବା ନୃପ । କହୁଅଛନ୍ତି ଲଭି ତାପ ॥ ୨୩
କାମକଶ୍ମଳ ଚିତ୍ତ ମୋର । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଏ ମୋହବିସ୍ତାର ॥ ୨୪
ମୋ କଣ୍ଠତଟ ପୁଣପୁଣ । ଉର୍ବଶୀ କରନ୍ତେ ଗ୍ରହଣ ॥ ୨୫
ଦିବସରଜନୀରୂପେଣ । ଏ ମୋର ଆୟୁପରିମାଣ ॥ ୨୬
ଯେତେକ ବିଗତ ହୋଇଲା । ସେ ମୋତେ ଗୋଚର ନୋହିଲା ॥ ୨୭
୮ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଉର୍ବଶୀରେ । କ୍ରୀଡ଼ା କରନ୍ତେ ତା' ସଙ୍ଗରେ ॥ ୨୮
ଉଦୟ ଅସ୍ତ ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟର । ଆବର ବହୁ ବର୍ଷଙ୍କର ॥ ୨୯
ଦିବସମାନ ଗଲେ ଯେତେ । ତା' ଜାଣି ନ ପାରିଲି ଚିତ୍ତେ ॥ ୩୦
୯ ମୁଁ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ନରେଶ୍ୱର । ମାନଙ୍କ ଶିଖା-ଅଳଂକାର ॥ ୩୧
ଦେଖ ମୋ' ଅଜ୍ଞାନକୁ ପ୍ରାଣୀ । ଯଉଁ ଅଜ୍ଞାନରୁ ମୁଁ ପୁଣି ॥ ୩୨
ବନିତାମାନଙ୍କର ଆଗ । ଦେହକୁ କଲି କ୍ରୀଡ଼ାମୃଗ ॥ ୩୩
୧୦ ରାଜ୍ୟସଂପତ୍ତିସହିତେଣ । ଈଶ୍ୱରଭାବକୁ ହିଁ ପୁଣ ॥ ୩୪
ଛାଡ଼ି ମୁଁ ତୃଣପ୍ରାୟ କରି । ମୋତେ ଛାଡ଼ିଲା ଯଉଁ ନାରୀ ॥ ୩୫
ତା' ପଛେ ଗଲି ନଗ୍ନ ହୋଇ । କାନ୍ଦି ଉନ୍ମତ୍ତପ୍ରାୟେକ ହିଁ ॥ ୩୬
୧୧ ମୋ ଅନୁଭାବ ତେଜ ଦୁଇ । ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଅବା ଗଲା କାହିଁ ॥ ୩୭
ଛାଡ଼ି ଯାଉଛି ଯଉଁ ନାରୀ । ତାକୁ ଧାଇଁଲି ଅନୁସରି ॥ ୩୮
ଗଧୁଣୀପଦାଘାତ ପାଇ । ଗଧ ଯେସନେ ପଛେ ଧାଇଁ ॥ ୩୯
୧୨ ନାରୀଏ ହରିଲେ ଯା' ମନ । ବିଦ୍ୟାରେ ତା' କି ପ୍ରୟୋଜନ ॥ ୪୦
ତପସ୍ୟା-ସନ୍ନ୍ୟାସରେ ତାର । ଶାସ୍ତ୍ରରେ କି ହେବ ଆବର ॥ ୪୧
ଏକାନ୍ତସ୍ଥଳେ ରହିବାରେ । କି କାର୍ଯ୍ୟ ମଉନ ହେବାରେ ॥ ୪୨
୧୩ ଆପଣା ସ୍ୱାର୍ଥ ନ ଜାଣିଲି । ନିଜକୁ ପଣ୍ଡିତ ମଣିଲି ॥ ୪୩
ମୂର୍ଖ ମୁଁ ଧିକ ହଉ ମୋତେ । ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ପାଇ ଏ ଜଗତେ ॥ ୪୪
ନାରୀମାନଙ୍କେ ହେଲି ଜିତ । ବୃଷଭ ଗର୍ଦ୍ଦଭ ଯେମନ୍ତ ॥ ୪୫
୧୪ ବହୁତ ବରଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଉର୍ବଶୀ-ଅଧର-ଅମୃତ ॥ ୪୬
ସେବନ୍ତେ ତୃପ୍ତ ନୋହେ କାମ । ମନେ ଯେ ହୁଅଇ ଜନମ ॥ ୪୭
ଆହୁତିମାନଙ୍କେ ଯେସନ । ତୃପ୍ତ ନୁହଇ ହୁତାଶନ ॥ ୪୮

---

୧. ଗନ୍ଧର୍ବଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ବହୁକାଳ ଉର୍ବଶୀସମ୍ଭୋଗ କରି ନିର୍ବିଣ୍ଣ ହୁଅନ୍ତେ ପୁରୂରବା ଏ ଗାଥା କହିଲେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୫	ପୁଂଶ୍ଚଳୀଦ୍ୱାରା ଯଉଁ ଚିତ୍ତ	। ହୁଅଇ ଭଲେ ଅପହୃତ	॥	୪୯
	ତାକୁ କରିବାକୁ ମୋଚନ	। ସମର୍ଥ ହେବ କେ ବା ଆନ	॥	୫୦
	ବିନା ଈଶ୍ୱର ଆତ୍ମାରାମ	। ଅଧୋକ୍ଷଜ ସେ ଭଗବାନ	॥	୫୧
୧୬	ମୁଁ ଏକ ଦୁର୍ମତି ଅଟଇ	। ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନ ଜିଣି ନାହିଁ	॥	୫୨
	[୧]ଯଥାର୍ଥ ବାକ୍ୟେ ଉର୍ବଶୀର	। ବୋଧିତ ହେଲେ ହେଁ ମୁଁ ମୋର	॥	୫୩
	ଯେ ମହାମୋହ ମନୋଗତ	। ଆଜ ହିଁ ନୋହିଲା ସେ ହତ	॥	୫୪
୧୭	ମୁଁ କାମୀ ଅଟଇ ମୋହର	। ସେ କରି ନାହିଁ ଅପକାର	॥	୫୫
	ନିଜ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ହିଁ	। ଯେଣୁ ମୁଁ ଜିଣି ପାରି ନାହିଁ	॥	୫୬
	ଯେସନେ ଦେଖି ଯେ ରଜ୍ଜୁକୁ	। ନ ଜାଣି ତାହା ସ୍ୱରୂପକୁ	॥	୫୭
	ସର୍ପବୁଦ୍ଧିରେ ଚିତ୍ତେ ଡରେ	। ତା' ଅହିତ କି ରଜ୍ଜୁ କରେ	॥	୫୮
୧୮	ଦୁର୍ଗନ୍ଧପୂରିତ ଅଶୁଚି	। ମଳିନ ଏ ଦେହ କାହିଁଛି	॥	୫୯
	ସୌଗନ୍ଧ୍ୟ ସୌକୁମାର୍ଯ୍ୟ ଯେହି	। ସେ ଗୁଣମାନ ଅବା କାହିଁ	॥	୬୦
	ଏଥିରେ ଯେବଣ ଅଧ୍ୟାସ	। ଅବିଦ୍ୟାହେତୁ ଯେ ପ୍ରକାଶ	॥	୬୧
୧୯	ଏ ଦେହ ଅଟେ କି ଭାର୍ଯ୍ୟାର	। ଅଥବା ପିତାମାତାଙ୍କର	॥	୬୨
	ସ୍ୱାମୀର ଅବା ଏ ଅଗ୍ନିର	। କି ବା ଶାଗୁଣା-କୁକ୍କୁରର	॥	୬୩
	ଆତ୍ମାର ମିତ୍ରର ବା ପୁଣି	। ନିଶ୍ଚିତେ ହେଉ ନାହିଁ ଜାଣି	॥	୬୪
୨୦	ପୁରୀଷ-କୃମି-ଭସ୍ମ ହୋଇ	। ଅନ୍ତଟି ଯାହାର ଅଛଇ	॥	୬୫
	ଅମେଧ୍ୟ ସେ ନାରୀଦେହରେ	। ଆସକ୍ତ ସଦା ହୋନ୍ତି ନରେ	॥	୬୬
	ସୁସ୍ମିତ ଦିବ୍ୟନାସା ଯହିଁ	। ସେ ମନୋହର ମୁଖ ଚାହିଁ	॥	୬୭
୨୧	ସ୍ନାୟୁ-ରୁଧିର-ଚର୍ମ-ମାଂସ	। ମେଦ-ମଜ୍ଜା-ଅସ୍ଥି-ପୁରୀଷ	॥	୬୮
	ମୂତ୍ର-ପୂୟାଦି ଦୁର୍ଗନ୍ଧର	। ସମୂହ ସ୍ତିରୀକଳେବର	॥	୬୯
	ତହିଁ ରମିଲା ଲୋକଙ୍କର	। କୃମିଙ୍କ ଠାରୁ କି ଅନ୍ତର	॥	୭୦
୨୨	ଏ ହେତୁ ସ୍ତିରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	। ସ୍ତିରୀଲମ୍ପଟ ଜନଙ୍କରେ	॥	୭୧
	ବିବେକୀ ନ କରିବ ସଙ୍ଗ	। ବିଷୟ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଯୋଗ	॥	୭୨
	ହେତୁରୁ ମନକ୍ଷୋଭ ହୋଇ	। ଅନ୍ୟଥା ଶାନ୍ତିକି ଲଭଇ	॥	୭୩
୨୩	ଯା' ଦେଖିନାହିଁ ନାହିଁ ଶୁଣି	। ସେ ପଦାର୍ଥକୁ ମନ ପୁଣି	॥	୭୪
	କ୍ଷୋଭକୁ ନ ଲଭଇ ପୁଣ	। ଏ ହେତୁ ସ୍ୱଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ	॥	୭୫
	ସଂଯତ କଲା ଯଉଁ ଜନ	। ନିଶ୍ଚଳ ହୁଅଇ ତା' ମନ	॥	୭୬

୧. ''ପୁରୂରବୋ ମା ମୃଥା ମା ପ୍ରତପ୍ତୋ
ମା ତ୍ୱା ବୃକାସୋ ଅଶିବା ଅଦ୍ୟୁଃ ।
ମାନ୍ଧାତୃକାମଃ ଆଶିଷା ସ ଭକ୍ଷନ୍ ।
ନ ବୈ ସ୍ତ୍ରୈଣାନି ସଖ୍ୟାନି ସନ୍ତି
ଶାଳାବୃକାଣାଂ ହୃଦୟାନ୍ୟେତାଃ ।'' (ଶ୍ରୁତି)

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୪	ସେହେତୁ ସ୍ତିରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗିଜନମାନଙ୍କରେ	‖	୭୭
	ସଙ୍ଗକୁ ନ କରିବ ନର	ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କେ ଆବର	‖	୭୮
	ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ଯହିଁ	[1]ଷଡ୍‌ବର୍ଗେ ବିଶ୍ୱାସ ନୁହଇ	‖	୭୯
	ମୋ' ପରା ଯେବଣ ମାନବ	ତାଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ କେ କହିବ	‖	୮୦

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୨୫	କହନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ରମଣ	ଉଦ୍ଧବ ଏଥୁ ଅନ୍ତେ ଶୁଣ	‖	୮୧
	ନୃପ-ଦେବରେ କ୍ରୀଡ଼ା ଯାର	ସେ ପୁରୂରବା ନୃପବର	‖	୮୨
	ଏରୂପେ ଗାୟନ କରିଣ	ଉର୍ବଶୀଲୋକକୁ ଛାଡ଼ିଣ	‖	୮୩
	ମୁଁ ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପ ହିଁ ମୋତେ	ଜାଣି ଆପଣା ଆତ୍ମଗତେ	‖	୮୪
	ସେ ଜ୍ଞାନେ ମୋହ କରି ହତ	ମୋ ସ୍ଥାନ ଲଭିଲେ ତୁରିତ	‖	୮୫
୨୬	ସେହେତୁ ଦୁଷ୍ଟସଙ୍ଗ ତେଜି	ସୁବୁଦ୍ଧି ସାଧୁସଙ୍ଗେ[2] ମଜ୍ଜି	‖	୮୬
	ସାଧୁଏ ତାର ମନସଙ୍ଗ	ନାଶନ୍ତି ଉପଦେଶେ ବେଗ	‖	୮୭
୨୭	ସାଧୁଏ ଅପେକ୍ଷାବିହୀନ	ପ୍ରଶାନ୍ତ ମୋ'ଠି ତାଙ୍କ ମନ	‖	୮୮
	ସମସ୍ତ ଦେଖନ୍ତି ସମାନ	ମମତା-ଅହଂକାରହୀନ	‖	୮୯
	ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱବିହୀନ ସେ ଅଟନ୍ତି	ପରିଗ୍ରହକୁ ନ ବାଞ୍ଛନ୍ତି	‖	୯୦
୨୮	ସେ ମହାଭାଗମାନଙ୍କରେ	ମୋ' କଥା ଜନ୍ମନ୍ତି ନିତ୍ୟରେ	‖	୯୧
	ତାହା ଯେ କରନ୍ତି ସେବନ	ସେ କଥା ତାଙ୍କ ଅଘମାନ	‖	୯୨
	ପବିତ୍ର କରନ୍ତି ଅତୀବ	ଆହେ ମହାଭାଗ ଉଦ୍ଧବ	‖	୯୩
୨୯	ଶ୍ରଦ୍ଧା-ଆଦର ସହକାରେ	ତତ୍‌ପର ହୋଇଣ ମୋ' ଠାରେ	‖	୯୪
	ମୋ' କଥା ଶୁଣନ୍ତି ଗାଆନ୍ତି	ଅନୁମୋଦନ ଯେ କରନ୍ତି	‖	୯୫
	ସେ ସାଧୁଜନେ ଏ ସଂସାରେ	ଭକତି ଲଭନ୍ତି ମୋ' ଠାରେ	‖	୯୬
୩୦	ଅନନ୍ତଗୁଣ ବ୍ରହ୍ମ ମୁହିଁ	ଆନନ୍ଦାନୁଭବ ଆତ୍ମା ହିଁ	‖	୯୭
	ମୋ' ଠାରେ ଯଉଁ ସାଧୁ ନର	ଭକ୍ତିକି ଲଭିଲା ତାହାର	‖	୯୮
	ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ଆନ କିଛି	କି ଅବା ଅବଶେଷ ଅଛି	‖	୯୯
୩୧	ଯେ ଭଗବାନ ହୁତାଶନ	ତାଙ୍କୁ ଯେ କରଇ ସେବନ	‖	୧୦୦
	ତା' ଶୀତ ଭୟ ଅନ୍ଧକାର	ଯେସନେ ହୋଇଯାଏ ଦୂର	‖	୧୦୧
	ସାଧୁଙ୍କୁ ଭଜଇ ଯେ ଜନ	[3]ତାହାର ହୁଅଇ ତେସନ	‖	୧୦୨
୩୨	ଘୋରସଂସାରସମୁଦ୍ରରେ	ଯେ ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ଯୋନିଙ୍କରେ	‖	୧୦୩
	ଭ୍ରମନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଆଶ୍ରେ ସ୍ଥାନ	ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ ଶାନ୍ତ ସାଧୁଜନ	‖	୧୦୪
	ଜଳେ ବୁଡ଼ନ୍ତା ଲୋକଙ୍କର	ସୁଦୃଢ଼ ନୌକା ଯେ ପ୍ରକାର	‖	୧୦୫

---

୧. ପଞ୍ଚଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ମନ । ୨. ତୀର୍ଥଦେବାଦି ସଙ୍ଗଠାରୁ ମଧ୍ୟ ସାଧୁସଙ୍ଗ ଉତ୍‌କୃଷ୍ଟ ।
୩. ସାଧୁଙ୍କୁ ଭଜୁଥିବା ଲୋକର କର୍ମାଦି ଶୀତ, ଆଗାମୀ ସଂସାରଭୟ ଓ ଅଜ୍ଞାନ-ଅନ୍ଧକାର ଦୂର ହୁଏ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୩	ଅନ୍ନ ଯେସନେ ପ୍ରାଣିପ୍ରାଣ	। ମୁଁ ଆର୍ତ୍ତଲୋକଙ୍କ ଶରଣ	।।	୧୦୬
	ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ଯେସନ	। ପରଲୋକରେ ଧର୍ମ ଧନ	।।	୧୦୭
	ସଂସାରପତନରୁ ଯାର	। ଭୟ ହୁଅଇ ବଳିୟାର	।।	୧୦୮
	ତାଙ୍କ ଶରଣ ସାଧୁ ନରେ	। ହୁଅନ୍ତି ପୁଣ ସେ ରୂପରେ	।।	୧୦୯
୩୪	ସଗୁଣ-ନିର୍ଗୁଣ ଯେ ଜ୍ଞାନ	। ଦିଅନ୍ତି ପୁଣ ସାଧୁଜନ	।।	୧୧୦
	ବାହ୍ୟେ ଉଦିତ ଯେ ତପନ	। ସେ ଏକ ଚକ୍ଷୁ ବିଦ୍ୟମାନ	।।	୧୧୧
	ସାଧୁଏ ଦେବତା ବାନ୍ଧବ	। ସାଧୁଏ ଆତ୍ମା ମୁଁ ଉଦ୍ଧବ	।।	୧୧୨
୩୫	ସେ ପୁରୂରବା ହେଜି ଏହା	। ତେଜି ଉର୍ବଶୀସ୍ଥାନସ୍ପୃହା	।।	୧୧୩
	ସତ୍‌ସଙ୍ଗୁଁ ଆତ୍ମାରାମ ହୋଇ	। ଭ୍ରମିଲେ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ମହୀ	।।	୧୧୪
	ସନ୍ତୋଷ ଲଭି ନିଜ ଚିତ୍ତ	। ଶ୍ରୀଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧ ଗୀତ	।।	୧୧୫
	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଭଣି	। ତରିବେ ଶୁଣି ସର୍ବପ୍ରାଣୀ	।।	୧୧୬

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ଶ୍ରୀଐଳଗୀତଂ ନାମ ଷଡ୍‌ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ସପ୍ତବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସପ୍ତବିଂଶେ କ୍ରିୟାଯୋଗଃ ସଦ୍ୟଶ୍ଚିତ୍ତପ୍ରସାଦକଃ ।
ସର୍ବକାମାପ୍ତିହେତୁଶ୍ଚ ସାଙ୍ଗଃ ପ୍ରୋକ୍ତଃ ସମାସତଃ ।। ୧
ରାଗାଦ୍ୟାକୁଳଚିତ୍ତାନାଂ କୁତୋଽସଙ୍ଗାଦିସଂଭବଃ ।
ଇତି କୃଷ୍ଣାର୍ଚ୍ଚନଂ ଭଦ୍ରମନୁସ୍ମୃତ୍ୟାନୁପୃଚ୍ଛତି ।। ୨

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୧	କହେ ଉଦ୍ଧବ ଯୋଡ଼ି କର	। ହେ ପ୍ରଭୁ ହେ ଯାଦବବର	।।	୧
	ଯେବଣ ହେତୁରୁ ଯେମନ୍ତେ	। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପୂଜନ୍ତି ଯେ ଭକ୍ତେ	।।	୨
	ସେ ତୁମ୍ଭ ଆରାଧନା ଯହିଁ	। କହ ସେ କ୍ରିୟାଯୋଗକୁ ହିଁ	।।	୩
୨	ନାରଦ ବ୍ୟାସ ମହାମତି	। ସୁର-ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବୃହସ୍ପତି	।।	୪
	ଆବର ଯେତେ ଋଷିଗଣ	। ସର୍ବେ ବୋଲନ୍ତି ପୁଣ ପୁଣ	।।	୫
	ତୁମ୍ଭର ଆରାଧନା ଯେହି	। ସେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର କ୍ଷେମଦାୟୀ	।।	୬
୩	ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀମୁଖରୁ ପ୍ରକାଶ	। ହେଲା ଯେବଣ ଉପଦେଶ	।।	୭
	ବ୍ରହ୍ମା କହିଛନ୍ତି ଏହାକୁ	। ଭୃଗୁ ଆଦି ପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ	।।	୮
	ସେ ଭଗବାନ ଶୂଳପାଣି	। କହିଲେ ପାର୍ବତୀଙ୍କି ପୁଣି	।।	୯

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪	ଏ ସର୍ବବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର[୧]	। ସମ୍ମତ ସର୍ବ ଆଶ୍ରମର	।।	୧୦
	ହେ କୃଷ୍ଣ ଅତିଶ୍ରେୟ ଏହି	। ସ୍ତ୍ରୀଶୂଦ୍ରାଦିଙ୍କର ମଣଇ	।।	୧୧
୫	ହେ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱରଙ୍କ ଈଶ୍ୱର	। ହେ ପଦ୍ମନୟନ ସତ୍ୱର	।।	୧୨
	ପ୍ରାଣିଙ୍କି କରଇ ଯେ ପୁଣ	। କର୍ମବନ୍ଧରୁ ବିମୋକ୍ଷଣ	।।	୧୩
	ଏମନ୍ତ ଯେ କ୍ରିୟାଯୋଗକୁ	। କହ ଅନୁରକ୍ତ ଭକ୍ତକୁ	।।	୧୪

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୬	ଯା' ଅନୁଷ୍ଠାନୁଁ ନାହିଁ ଅନ୍ତ	। ଯେ କର୍ମକାଣ୍ଡ[୨] ଅପ୍ରମିତ	।।	୧୫
	ଯଥାର୍ଥେ ତା' ଅନୁକ୍ରମେଣ	। ବର୍ଣ୍ଣିମା ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କରିଣ	।।	୧୬
୭	[୩]ବୈଦିକ ତାନ୍ତ୍ରିକ ମିଶ୍ରିତ	। ଏ ରୂପେ ପୂଜା ତିନି ମତ	।।	୧୭
	ଏ ତିନି ବିଧିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	। ଯାହା ମନୋରଥ ଯହିଁରେ	।।	୧୮
	ସେହି ବିଧିରେ ମୋତେ ଜନ	। ଉଦ୍ଧବ କରିବ ପୂଜନ	।।	୧୯
୮	ବ୍ରତ ହୋଇଣ ଦ୍ୱିଜବରେ	। ଯେମନ୍ତେ ବେଦୋକ୍ତ ବିଧିରେ	।।	୨୦
	ମୋତେ ପୂଜନ୍ତି ସ୍ୱଭକ୍ତିରୁ	। ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଶୁଣ ତା' ମୋ' ଠାରୁ	।।	୨୧
୯	ପ୍ରତିମାଦିରେ ସ୍ଥଣ୍ଡିଳରେ[୪]	। ଅଗ୍ନିରେ ଅବା ଭାସ୍କରରେ	।।	୨୨
	ଜଳେ ବା ହୃଦେ ଦ୍ୱିଜେ ପୁଣ	। ଉତ୍ତମ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଘେନିଣ	।।	୨୩
	ମୁଁ ନିଜ ଗୁରୁ ମୋତେ ପୂଜି	। ଭକ୍ତିରେ କପଟକୁ ତେଜି	।।	୨୪
୧୦	ପୂର୍ବରୁ ଅଙ୍ଗଶୁଦ୍ଧି ପାଇଁ	। ସ୍ନାନ କରିବ ଦନ୍ତ ଧୋଇ	।।	୨୫
	କରି ମୃତ୍ତିକାଦି ଗ୍ରହଣ	। ବୈଦିକ ତାନ୍ତ୍ରିକ ମନ୍ତ୍ରେଣ	।।	୨୬
	କରିବ ପୁନରପି ସ୍ନାନ	। ଉଦ୍ଧବ ଏ ଅଟେ ବିଧାନ	।।	୨୭
୧୧	ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ବିଷୟେ	। ସଂକଳ୍ପ କରି ଅତିଶୟେ	।।	୨୮
	ଯେ ସଂଧ୍ୟା-ଉପାସନା ଆଦି	। ବେଦବିହିତ କର୍ମ ସିଦ୍ଧି	।।	୨୯
	ତାହା ସହିତେ ମୋ ପୂଜନ	। କରିବ ସେ[୫] କର୍ମପାବନ[୬]	।।	୩୦
୧୨	ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦିଧାତୁ ଶିଳା ଦାରୁ	। ମୃତ୍ତିକା-ଚନ୍ଦନ ଆଦିରୁ	।।	୩୧
	ପ୍ରତିମା ଅଟଇ ବିହିତ	। ଆବର ଆଲେଖ୍ୟ ସୈକତ	।।	୩୨
	ସେ ମନୋମୟୀ ମଣିମୟୀ	। ଏ ରୂପେ ଅଷ୍ଟବିଧ ହୋଇ	।।	୩୩
୧୩	ଚଳ ଅଚଳ ରୂପ ହୋଇ	। ପ୍ରତିମା ଦ୍ୱିବିଧ ଅଟଇ	।।	୩୪
	ସେ ଭଗବାନଙ୍କ ମନ୍ଦିର	। ପୂଜାରେ ସ୍ଥିର ପ୍ରତିମାର	।।	୩୫
	ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ଆବାହନ	। କରିବ ନାହିଁ ବିସର୍ଜନ	।।	୩୬

---

୧. ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ - ଏହି ତିନି ବର୍ଣ୍ଣର । ୨. ପୂଜାବିଧାନ ।
୩. ବୈଦିକ ମନ୍ତ୍ର ଓ ବୈଦିକ ଅଙ୍ଗମାନ ଯହିଁରେ ଅଛି, ତାହା ବୈଦିକ;
ତାନ୍ତ୍ରିକ = ଗୋତମୀୟତନ୍ତ୍ରାଦ୍ୟୁକ୍ତ ଏବଂ ମିଶ୍ର = ଅଷ୍ଟାକ୍ଷରାଦି ।
୪. ବେଦିରେ । ୫. ମୋ ପୂଜକ । ୬. କର୍ମଦାହନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୪	ସେ ଆବାହାନ ତ୍ୟାଗ ଦୁଇ	। ଚଞ୍ଚଳ ପ୍ରତିମାରେ ତହିଁ	।।	୩୭
	ବିକଳ୍ପେ ରଚିତ ହୁଅଇ	। ସ୍ଥଣ୍ଡିଳେ ହୁଅନ୍ତି ସେ ଦୁଇ[୧]	।।	୩୮
	ଆଲେଖ୍ୟ-ଆଲେପ୍ୟକୁ ତେଜି	। ଅନ୍ୟ ପ୍ରତିମା ସ୍ନାନେ ମାଜି	।।	୩୯
	ଆଲେଖ୍ୟ-ଆଲେପ୍ୟ ମାର୍ଜନ	। କରିବ ନ କରାଇ ସ୍ନାନ	।।	୪୦
୧୫	ମୋ' ପୂଜା ପ୍ରତିମା ଆଦିରେ	। କରିବ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟରେ	।।	୪୧
	ଯଥାଲାଭରେ ଭକ୍ତ[୨] ଜନ	। ମୋ' ପୂଜା କରିବ ବିଧାନ	।।	୪୨
	ଉପଚାରାଦି-ଅଭାବରେ	। ହୃଦେ ପୂଜିବ ଭାବନାରେ	।।	୪୩
୧୬	ଉଦ୍ଧବ ! ପ୍ରତିମାରେ ମୋର	। ପ୍ରିୟଟି ସ୍ନାନ ଅଳଂକାର	।।	୪୪
	ତତ୍ତ୍ୱବିନ୍ୟାସ[୩] ସ୍ଥଣ୍ଡିଳରେ	। ସଘୃତ ହବି ବୈଶ୍ୱାନରେ	।।	୪୫
୧୭	ସୂର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରିୟ ଉପସ୍ଥାନ[୪]	। ଜଳରେ ତର୍ପଣାଦିମାନ	।।	୪୬
୧୮	ଜଳମାତ୍ର ହିଁ ଭକ୍ତଜନ	। ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ କରନ୍ତେ ପ୍ରଦାନ	।।	୪୭
	ସେ ମୋର ବହୁତ ହୁଅଇ	। ଭକ୍ତି ନ ଥାଇ ବହୁତ ହିଁ	।।	୪୮
	ମୋତେ ଯେ କରଇ ଅର୍ପିତ	। ସେ ନୋହେ ସଂତୋଷ ନିମିତ୍ତ	।।	୪୯
	ଗନ୍ଧ କୁସୁମ ଧୂପ ଯେହି	। ଦୀପ ନୈବେଦ୍ୟ ଆଦି ହୋଇ	।।	୫୦
	ପୂଜା କରନ୍ତେ ଭକ୍ତଗଣ	। ତା' ଅବା କି କହିବା ପୁଣ	।।	୫୧
୧୯	ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ନର	। ପ୍ରଥମେ ସଂପାଦି ସମ୍ଭାର	।।	୫୨
	ପୂର୍ବେ ବା ଉତ୍ତରେ ବଦନ	। କରି ବସିବ କୁଶାସନ	।।	୫୩
	ପ୍ରତିମା ଅଭିମୁଖ ହୋଇ	। ବସିବ ଅବା ପୂଜାଠାଇଁ	।।	୫୪
୨୦	ସ୍ୱଦେହେ କରିଣ ନ୍ୟାସକୁ	। ନ୍ୟାସ କରି ମୋ' ପ୍ରତିମାକୁ	।।	୫୫
	କରେ ମାର୍ଜନା କରି ଗାତ୍ର	। କଳସ ପ୍ରୋକ୍ଷଣୀୟ ପାତ୍ର	।।	୫୬
	ଏମାନ କରି ଯଥାବନ୍ତ	। ସାଧନା କରିବ ସମସ୍ତ	।।	୫୭
୨୧	ପ୍ରୋକ୍ଷଣୀ ପାତ୍ର ଜଳେ ପୁଣ	। ଦେବତାସ୍ଥାନ ଦ୍ରବ୍ୟଗଣ	।।	୫୮
	ଦେହକୁ କରିଣ ପ୍ରୋକ୍ଷଣ	। [୫]ପାଦ୍ୟାଦି ତ୍ରିପାତ୍ର ଜଳେଣ	।।	୫୯
	ସେ ସେହି ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କରେ	। ସାଧିବ ସମସ୍ତ ପୂଜାରେ	।।	୬୦
୨୨	ପାଦ୍ୟ ଅର୍ଘ୍ୟ ଆଚମନୀୟ	। ଏ ତିନି ପାତ୍ରେ ଯଉଁ ତୋୟ	।।	୬୧
	ହୃଦୟ ଶିର ଶିଖା ତିନି	। ମନ୍ତ୍ରରେ ମନ୍ତ୍ରିଣ ତା' ପୁଣି	।।	୬୨

୧. ଆବାହନ ଓ ବିସର୍ଜନ   ୨. ନିଷ୍କାମ ଭକ୍ତ ।

୩. ସ୍ଥାନକ୍ରମରେ ଅଙ୍ଗପ୍ରଧାନ ଦେବତାମାନଙ୍କର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମନ୍ତ୍ରରେ ସ୍ଥାପନ ।

୪. ଅର୍ଘ୍ୟାଦିଦ୍ୱାରା ପୂଜନ ।

୫. ପାଦ୍ୟେ ଶ୍ୟାମାକଦୂର୍ବାବ୍ଜବିଷ୍ଣୁକ୍ରାନ୍ତାଦିରିଷ୍ୟତେ ।
ଗନ୍ଧପୁଷ୍ପାକ୍ଷତଯବକୁଶାଗ୍ରତିଳସର୍ଷପାଃ ।। ୧ ।।
ଦୂର୍ବା ଚେତି କ୍ରମାଦର୍ଘ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟାଷ୍ଟକମୁଦୀରିତମ୍ ।
ଜାତୀଲବଙ୍ଗକକ୍କୋଲୈର୍ଯୁତମାଚମନୀୟକମ୍ ।। ୨ ।।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରକୁ ପଢ଼ିଣ	।	ତିହ୍ନିଙ୍କି କରିବ ମନ୍ତ୍ରଣ	।।	୬୩
୨୩	ବାୟୁ ଅଗ୍ନିରେ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ	।	ପିଣ୍ଡ ହୁଅନ୍ତେ ପୁଣ ତହିଁ	।।	୬୪
	ନାଦ ଅନ୍ତରେ ପୁଣ ଯାକୁ	।	ସିଦ୍ଧେ କରନ୍ତି ଭାବନାକୁ	।।	୬୫
	ହୃଦୟପଦ୍ମରେ ଯା' ସ୍ଥିତି	।	ଅଣୁପରାଏ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅତି	।।	୬୬
	ଏମନ୍ତ ଜୀବକଳା[୧] ଯେହି	।	ଭାବନା କରିବ ତାକୁ ହିଁ	।।	୬୭
୨୪	ତଦାତ୍ମମୟ ଚିତ୍ତ ନରେ	।	ଅମୃତମୟ ସ୍ୱପିଣ୍ଡରେ	।।	୬୮
	ମାନସୋପଚାରେ ପୂଜିଣ	।	ତନ୍ମୟ ହୋଇଣ ଆପଣ	।।	୬୯
	ପ୍ରତିମାଦିରେ ସଂସ୍ଥାପନ	।	କରିଣ ପୁଣ ଆବାହନ	।।	୭୦
	ରହନ୍ତେ ପ୍ରତିମାରେ ମୁହିଁ	।	ମୋତେ ପୂଜିବ ଭକ୍ତି ବହି	।।	୭୧
୨୫	ଧର୍ମଜ୍ଞାନାଦି[୨] ନବ ଗୁଣ	।	ବିମଳାଦି ନ' ଶକ୍ତି ପୁଣ	।।	୭୨
	ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରେ ମୋ ଆସନ	।	ବିଧିରେ କରିଣ କଳ୍ପନ	।।	୭୩
	ପାଦ୍ୟ ଆଚମନ ହୋଇଣ	।	ଅର୍ଘ୍ୟକୁ ଆଦି କରି ପୁଣ	।।	୭୪
	ଅଛନ୍ତି ଉପଚାର ଯେତେ	।	କଳ୍ପନା କରିବ ତା' ମୋତେ	।।	୭୫
୨୬	ତହିଁରେ ପଦ୍ମ ଅଷ୍ଟଦଳ	।	କର୍ଣ୍ଣିକାକେସରେ[୩] ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ	।।	୭୬
	କଳ୍ପନା କରି ମୋତେ ତହିଁ	।	ଭୁକ୍ତି-ମୁକ୍ତିର ସିଦ୍ଧିପାଇଁ	।।	୭୭
	ବେଦ-ତନ୍ତ୍ର ବେନି ମନ୍ତ୍ରରେ	।	ପୂଜିବ ନାନା ଉପଚାରେ	।।	୭୮
୨୭	[୪]ସୁଦରଶନ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ	।	ଗଦା ଖଡ଼୍‌ଗ ଶରମାନ	।।	୭୯
	ଧନୁ କୌସ୍ତୁଭ ମାଳା ହଳ	।	ପୂଜିବ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ମୁଷଳ	।।	୮୦
୨୮	ଯେ ନନ୍ଦ ସୁନନ୍ଦ ପ୍ରଚଣ୍ଡ	।	ଯେ ମହାବଳ ବଳ ଚଣ୍ଡ	।।	୮୧
	କୁମୁଦ କୁମୁଦେକ୍ଷଣଙ୍କୁ	।	ପୂଜିବ, ଅଗ୍ରେ ଗରୁଡ଼ଙ୍କୁ	।।	୮୨
୨୯	ଯେ ଦୁର୍ଗା ବିନାୟକ ବ୍ୟାସ	।	ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଅଷ୍ଟଲୋକ-ଈଶ	।।	୮୩
	ବିଷ୍ୱକସେନ ଗୁରୁଙ୍କୁ ହିଁ	।	ଏହାଙ୍କୁ ଅଭିମୁଖ ହୋଇ	।।	୮୪
	ପୂଜିବ ଅର୍ଘ୍ୟ ଆଦିଙ୍କରେ	।	ଆପଣା ଆପଣା ସ୍ଥାନରେ	।।	୮୫
୩୦	ଚନ୍ଦନ ଉଶୀର[୫] କର୍ପୂର	।	କୁଙ୍କୁମ ଅଗୁରୁନିକର	।।	୮୬

---

୧. ନାରାୟଣମୂର୍ତ୍ତି । ପ୍ରଣବର ଅ-ଉ-ମ-ବିନ୍ଦୁ-ନାଦ - ଏହି ପାଞ୍ଚଟି ଅଂଶ । ତଥା -
"ଯୋ ବେଦାଦୌ ସ୍ୱରଃ ପ୍ରୋକ୍ତୋ ବେଦାନ୍ତେ ଚ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଃ ।
ତସ୍ୟ ପ୍ରକୃତିଲୀନସ୍ୟ ଯଃ ପରଃ ସ ମହେଶ୍ୱରଃ ॥" (ଶ୍ରୁତିଃ)

୨. ଧର୍ମ, ଜ୍ଞାନ, ବୈରାଗ୍ୟ ଓ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ - ଆସନପର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଆଗ୍ନେୟାଦି ଚାରି କୋଣରେ ଚାରି ପାଦ । ଅଧର୍ମ, ଅଜ୍ଞାନ, ଅବୈରାଗ୍ୟ ଓ ଅନୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ - ପୂର୍ବାଦି ଚାରି ଦିଗରେ ଚାରି ଗାତ୍ର । ସତ୍ତ୍ୱ, ରଜ ଓ ତମ - ଏ ତିନି ଗୁଣ ତିନି ପଟିକା । ତହିଁରେ ବିମଳା, ଉତ୍‌କର୍ଷିଣୀ, ଜ୍ଞାନା, କ୍ରିୟା, ଯୋଗା, ପ୍ରହ୍ୱୀ, ସତ୍ୟା, ଈଶାନା ଓ ଅନୁଗ୍ରହା - ଏହି ନବ ଶକ୍ତିଙ୍କୁ ପୂର୍ବାଦିକ୍ରମେ ମଝିରେ ବସାଇବ ।

୩. ତତ୍ରସ୍ଥ ସୂର୍ଯ୍ୟାଦି ମଣ୍ଡଳଦ୍ୱାରା ।

୪. କୌସ୍ତୁଭ, ମାଳା ଓ ଶ୍ରୀବତ୍ସକୁ ଉରଃସ୍ଥଳରେ ଏବଂ ଅନ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଆଠ ଦିଗରେ ରଖିବ ।

୫. ଉଶୀର = ବେଣା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏଣେ ସୁବାସିତ ଜଳରେ । ସ୍ନାନ କରାଇବ ମନ୍ତ୍ରରେ ॥ ୮୭
ଏ ରୂପେ ନିତ୍ୟରେ ପୂଜିବ । ଯେବେ ସ୍ୱଗୃହେ ଧନ ଥିବ ॥ ୮୮
୩୧ [୧]ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଘର୍ମ ଅନୁବାକରେ । [୨]ସେ ମହାପୁରୁଷବିଦ୍ୟାରେ ॥ ୮୯
ପୂଜିବ ପୁରୁଷସୂକ୍ତ[୩]ରେ । [୪]ନୀରାଜନ ଆଦି[୫] ସାମରେ ॥ ୯୦
୩୨ ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ବସ୍ତ୍ରମାନ । ଯେ ନାନା ଅଳଂକାର ଆନ ॥ ୯୧
ପତ୍ର[୬] କୁସୁମମାଳାମାନ । ଯେ ବା ଗନ୍ଧ ଅନୁଲେପନ ॥ ୯୨
ଏଣେ କରିବ ଅଳଂକୃତ । ଯେବେ ହୋଇବ ମୋର ଭକ୍ତ ॥ ୯୩
ସେ ପୁଣି ସପ୍ରେମ ଭକ୍ତିରେ । ପୂଜିବ ଯଥା ଉଚିତରେ ॥ ୯୪
୩୩ ଯେ ପାଦ୍ୟ ଗନ୍ଧ ଆଚମନ । ଅକ୍ଷତ ନାନା ପୁଷ୍ପମାନ ॥ ୯୫
ଧୂପ ଦୀପ ନୈବେଦ୍ୟ ଆନ । ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ କରିବ ପ୍ରଦାନ ॥ ୯୬
୩୪ ଗୁଡ଼ପାୟସ ଘୃତ ଅନ୍ନ । ଚକୁଳି ମଣ୍ଡକାଦିମାନ ॥ ୯୭
ମୋଦକ ଗୋଧୂମ ପାୟସ । ଯେ ଦଧି ବ୍ୟଞ୍ଜନବିଶେଷ ॥ ୯୮
ନୈବେଦ୍ୟ କରିବ ଏମାନ । ଯେବେ ତା' ଗୃହେ ଥିବ ଧନ ॥ ୯୯
୩୫ ଅଭ୍ୟଙ୍ଗମର୍ଦ୍ଦନ[୭] ଦର୍ପଣ । ଦନ୍ତଧାପନ[୮] ସ୍ନାନ[୯] ପୁଣ ॥ ୧୦୦
ଭକ୍ଷ୍ୟ-ଭୋଜ୍ୟାଦି ଦିବ୍ୟ ଅନ୍ନ । ପର୍ବରେ[୧୦] ନୃତ୍ୟଗୀତମାନ ॥ ୧୦୧
ସଂପତ୍ତି ଥିଲେ ପ୍ରତିଦିନ । ଅଥବା କରିବ ବିଧାନ ॥ ୧୦୨
୩୬ ମେଖଳାଗର୍ତ୍ତ[୧୧] ବେଦିଙ୍କରେ । ଯେ ଉପଲକ୍ଷିତ କ୍ରମରେ ॥ ୧୦୩
ବିଧିବିହିତ ସେ କୁଣ୍ଡେଣ । ଅଗ୍ନିକି ନିଧାନ କରିଣ ॥ ୧୦୪
ଜ୍ୱଳନ୍ତ ସେ ଅଗ୍ନିକି ପୁଣ । ହସ୍ତରେ ଏକାଠି କରିଣ ॥ ୧୦୫
୩୭ ତଦନ୍ତେ ଅଗ୍ନିଚାରିପାଶେ । ପରିସ୍ତରଣ[୧୨] କରି କୁଶେ ॥ ୧୦୬
ବିଧିପୂର୍ବକ ବ୍ୟାହୃତିରେ । ସମିଧ ପକାଇ ଅଗ୍ନିରେ ॥ ୧୦୭
ରଖିଣ ହୋମଦ୍ରବ୍ୟଗଣ । ପ୍ରୋକ୍ଷଣୀଜଳରେ ତା' ପୁଣ ॥ ୧୦୮
ପ୍ରୋକ୍ଷଣ କରି ସେ ଅଗ୍ନିରେ । ଧ୍ୟାନ କରିବ ମୋତେ ଧୀରେ ॥ ୧୦୯
୩୮ ତପ୍ତସୁବର୍ଣ୍ଣପ୍ରାୟେ କାନ୍ତି । ଚତୁର୍ଭୁଜରେ ଧରିଛନ୍ତି ॥ ୧୧୦
ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା ନଳିନ । ଶାନ୍ତ ଅଟନ୍ତି ଅନୁଦିନ ॥ ୧୧୧

---

୧. ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଘର୍ମାନୁବାକଃ 'ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ଘର୍ମଂ ପରିବେଦନମ୍' ଇତ୍ୟାଦି ।
୨. 'ଜିତଂ ତେ ପୁଣ୍ଡରୀକାକ୍ଷ ନମସ୍ତେ ବିଶ୍ୱଭାବନ ।
ସୁବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ନମସ୍ତେଽସ୍ତୁ ମହାପୁରୁଷପୂର୍ବଜ ॥' ଇତି ।
୩. 'ସହସ୍ରଶୀର୍ଷାଃ ପୁରୁଷଃ' ଇତ୍ୟାଦି । ୪. 'ଇନ୍ଦ୍ରଂ ନରୋ ନେମଧିତା ହବନ୍ତେ' ଇତ୍ୟାଦି ସାମ ।
୫. ରୌହିଣ୍ୟାଦି । ୬. ପତ୍ରଭଙ୍ଗୀ । ୭. ଅଙ୍ଗମାନ ମାଲିସ୍ କରିବା । ୮. ଦାନ୍ତ ଘଷିବା ।
୯. ପଞ୍ଚାମୃତାଦିରେ ସ୍ନାନ । ୧୦. ଏକାଦଶୀ ଆଦିରେ ।
୧୧. ବିସ୍ତାରୋଚ୍ଛ୍ରାୟତସ୍ତିସ୍ରୋ ମେଖଳାଶ୍ଚତୁରଙ୍ଗୁଳାଃ ।
ହସ୍ତମାତ୍ରୋ ଭବେଦ୍‌ଗର୍ତ୍ତଃ ସଯୋନିର୍ବେଦିକା ତଥା ॥
୧୨. ଆଚ୍ଛାଦନ, ଏକୀକରଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କମଳକେଶର ସଦୃଶ	। ପୀତ ଅଟଇ ନିଜ ବାସ	।।	୧୧୨
୩୯	ଯେ ଅତି ଉତ୍ତମ ଶୋଭନ	। କିରୀଟ କଟକାଦିମାନ	।।	୧୧୩
	କଟିସୂତ୍ର ହିଁ ବିରାଜଇ	। ବର ଅଙ୍ଗଦ କରେ ଶୋହି	।।	୧୧୪
	ଶ୍ରୀବତ୍ସଚିହ୍ନ ବକ୍ଷସ୍ଥଳେ	। କୌସ୍ତୁଭ ବନମାଳା ଗଳେ	।।	୧୧୫
	ଏରୂପେ ଧ୍ୟାନ କରି ମୋତେ	। ପୂଜା କରିବ ଅଗ୍ନିଗର୍ତ୍ତେ	।।	୧୧୬
୪୦	ଶୁଷ୍କ ସମିଧ ଘୃତଯୁତ	। ଅଗ୍ନିରେ କରିଣ ନିକ୍ଷିପ୍ତ	।।	୧୧୭
	[1]ଆଘାର ଆଜ୍ୟ ଭାଗ ଦୁଇ	। ମନ୍ତ୍ରେ ଆହୁତି ତହିଁ ଦେଇ	।।	୧୧୮
	ଘୃତସଂଯୁତ ଆଜ୍ୟଭାଗ	। ବହ୍ନିରେ ପକାଇଣ ବେଗ	।।	୧୧୯
୪୧	ପୁରୁଷସୂକ୍ତ ଋଚ[2] ସ୍ମରି	। ମୂଳମନ୍ତ୍ରରେ[3] ହୋମ କରି	।।	୧୨୦
	ପୂଜକ ସ୍ୱାହାନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରରେ	। ଧର୍ମାଦିଙ୍କି ଯଥାନ୍ୟାୟରେ	।।	୧୨୧
	'ଅଗ୍ନୟେ ସ୍ୱିଷ୍ଟକୃତେ ସ୍ୱାହା'	। ବୋଲିଣ ହୋମ କରି ତାହା	।।	୧୨୨
୪୨	ଯେ ଅଗ୍ନିମଧ୍ୟଗତ ହରି	। ତାଙ୍କୁ ପୂଜି ପ୍ରଣାମ କରି	।।	୧୨୩
୪୩	ନନ୍ଦାଦି ପାର୍ଷଦଙ୍କୁ ପୁଣ	। ତଦନ୍ତେ ଦେବ ବଳିଦାନ	।।	୧୨୪
	ଯେ ବ୍ରହ୍ମ ନାରାୟଣାତ୍ମକ	। ସେ ମୂଳମନ୍ତ୍ରକୁ ପୂଜକ	।।	୧୨୫
	ଜପିଣ ଆଚମନ ଦେବ	। ଭୋଜନସମାପ୍ତି ଚିନ୍ତିବ	।।	୧୨୬
	ସେ ପୂଜାଶେଷନୈବେଦ୍ୟକୁ	। ଦେଇଣ ବିଷ୍ୱକସେନଙ୍କୁ	।।	୧୨୭
	ଅନୁଜ୍ଞା ଘେନିଣ ତାଙ୍କର	। ପଛେ ଭୁଞ୍ଜିବ ସ୍ୱୟଂ ନର	।।	୧୨୮
	ତାମ୍ବୂଳ ଆଦି ଯେ ସୁବାସ	। ଦେଇ ସେ ଦିବ୍ୟ ମୁଖବାସ	।।	୧୨୯
	ତଦନ୍ତେ ଘେନି ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜଳି	। ପୁଣି ପୂଜିବ ବନମାଳୀ	।।	୧୩୦
୪୪	ମୋତେ ସେ କରିବ ଗାୟନ	। ଗୁଣନ୍ତେ କରିବ ନର୍ତ୍ତନ	।।	୧୩୧
	ମୋ' କର୍ମ କରି ଆବିର୍ଭାବ	। ମୋ' କଥା ଶୁଣି ଶୁଣାଇବ	।।	୧୩୨
	ଏରୂପେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମାତ୍ରକ	। କ୍ଷଣିକ[4] ହେବ ସେ ପୂଜକ	।।	୧୩୩
୪୫	ଯେ ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ସ୍ତବମାନ	। ଯେ ସ୍ତୋତ୍ର ପୁରାଣପଠନ	।।	୧୩୪
	ପ୍ରାକୃତ ଯେ ଅବା ସ୍ତବନ	। ତେଣେ ମୋତେ 'ହେ ଭଗବାନ	।।	୧୩୫
	ନିତ୍ୟେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅ ସ୍ୱୟେଂ'	। ବୋଲି ହୋଇବ ଦଣ୍ଡପ୍ରାୟେ	।।	୧୩୬
୪୬	[5]ବେନି ବାହୁରେ ପରସ୍ପର	। ମୋ' ପାଦ ଧରି ଦେଇ ଶିର	।।	୧୩୭

୧. ଆଘାର ଯାଗବିଶେଷର ନାମ । ଆଘାର ମନ୍ତ୍ର - (୧) 'ପ୍ରଜାପତୟେ ସ୍ୱାହା' । (୨) 'ଇନ୍ଦ୍ରାୟ ସ୍ୱାହା' । ଉତ୍ତର-ଦକ୍ଷିଣ ପରିଧି ସଂଧିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପରିଧିର ଅନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଗ୍ନିକୁ ଆଧାନ କରିବ । ଆଜ୍ୟଭାଗମନ୍ତ୍ର - 'ଅଗ୍ନୟେ ସ୍ୱାହା', 'ସୋମାୟ ସ୍ୱାହା' ।

୨. ଋକ୍‌ମନ୍ତ୍ର । ୩. 'ଓଁ ନମୋ ନାରାୟଣାୟ' ଇତି ।

୪. ବ୍ୟଗ୍ରତା ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଅବସର ପାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ।

୫. ଦକ୍ଷିଣ ଓ ବାମ ବାହୁଦ୍ୱାରା ମୋର ଦକ୍ଷିଣ ଓ ବାମ ପାଦକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଅଥବା ପୃଷ୍ଠଭାଗରେ ଦୁଇବାହୁକୁ ପରସ୍ପର ନିବଦ୍ଧ କରି ଅପରାଧୀ ଭଳି ପ୍ରଣାମ କରିବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମୃତ୍ୟୁ ଯହିଁରେ ଗ୍ରହପ୍ରାୟ । ସେ ଭବସିନ୍ଧୁ କରି ଭୟ ॥ ୧୩୮

ପ୍ରପନ୍ନ ହେଉଛି ସଂତତେ । ହେ ଈଶ ରକ୍ଷା କର ମୋତେ ॥ ୧୩୯

୪୭ ଏରୂପେ କରିଣ ପ୍ରାର୍ଥନ । ମୋ' ଦତ୍ତ ସେ ନିର୍ମାଲ୍ୟମାନ ॥ ୧୪୦

ଆଦର କରି ଶିରେ ଧରି । ଯେବେ ବିସର୍ଜନ ବିଚାରି ॥ ୧୪୧

ତେବେ ପ୍ରତିମାସ୍ଥିତ ଜ୍ୟୋତି । ହୃତ୍‌ପଦ୍ମେ ରଖିବ ଝଟିତି ॥ ୧୪୨

୪୮ ଅଷ୍ଟପ୍ରକାର ପ୍ରତିମାରେ । ଯା' ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୋଇବ ଯହିଁରେ ॥ ୧୪୩

ତହିଁରେ ମୋତେ ସେ ପୂଜିବ । ଯେଉଁ ହେତୁରୁ ହେ ଉଦ୍ଧବ ॥ ୧୪୪

ସମସ୍ତ ଭୂତେ ଆତ୍ମା ହୋଇ । ମୁଁ ସର୍ବ ଆତ୍ମା ଅଛି ରହି ॥ ୧୪୫

୪୯ କ୍ରିୟାଯୋଗମାର୍ଗେ ଏମନ୍ତେ । ବୈଦିକ ତାନ୍ତ୍ରିକରେ ମୋତେ ॥ ୧୪୬

ଯେ ପୂଜେ ଇହପରଲୋକେ । ସିଦ୍ଧିକି ଲଭଇ ସେ ଏକେ ॥ ୧୪୭

ଯା' ମନେ ଅଭୀଷ୍ଟ କରଇ । ତାହା ସେ ମୋ'ଠାରୁ ଲଭଇ ॥ ୧୪୮

୫୦ ପ୍ରତିମା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବ । ଦୃଢ଼ ମନ୍ଦିର ତୋଳାଇବ ॥ ୧୪୯

ସୁରମ୍ୟ କୁସୁମକାନନ । ମୋ' ଅର୍ଥେ କରିବ ସର୍ଜନ ॥ ୧୫୦

ପ୍ରତ୍ୟହ ପୂଜା ଯାତ୍ରାମାନ । କରିବ ଉତ୍ସବାଦି ଆନ ॥ ୧୫୧

୫୧ ଯେ ମହାପର୍ବମାନ ତହିଁ । ପୂଜାଦି ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବା ପାଇଁ ॥ ୧୫୨

ପ୍ରତ୍ୟହ ପୂଜା ଅର୍ଥେ ମୋର । ଭୂମି ଆପଣ ଦିବ୍ୟ ପୁର ॥ ୧୫୩

ଗ୍ରାମମାନଙ୍କୁ ଯେ ଦିଅଇ । ମୋ' ସମ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ସେ ପାଇ ॥ ୧୫୪

୫୨ ମୋତେ ଯେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରଇ । ସେ ମହାରାଜତ୍ୱ ଲଭଇ ॥ ୧୫୫

କରନ୍ତେ ମୋର ମନ୍ଦିରକୁ । ଲଭଇ ଭୁବନତ୍ରୟକୁ ॥ ୧୫୬

ବ୍ରହ୍ମଲୋକ ପାଇ ପୂଜାରେ । ମୋ ସମ ହୋଏ ଏ ତିନିରେ ॥ ୧୫୭

୫୩ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି କାହିଁରେ । ପୂଜଇ ଯେ ଭକ୍ତିଯୋଗରେ ॥ ୧୫୮

ମୋତେ ସେ ଲଭଇ ଆବର । ଏମନ୍ତରୂପେ ଯେଉଁ ନର ॥ ୧୫୯

ମୋତେ ହେଁ ନିତ୍ୟରେ ପୂଜଇ । ସେ ଭକ୍ତିଯୋଗକୁ ଲଭଇ ॥ ୧୬୦

୫୪ ଯାହାକୁ ନିଜେ ଦେଇଥାଇ । ଯା'କୁ ବା ପର ଥାଏ ଦେଇ ॥ ୧୬୧

ସେ ବୃତ୍ତି ଦେବତା-ବିପ୍ରର । ହରଇ ଯେଉଁ ମୂଢ଼ ନର ॥ ୧୬୨

ଅୟୁତେ ଅୟୁତେ ବରଷ । ବିଷ୍ଠା ଭୁଞ୍ଜଇ ସେ ପୁରୁଷ ॥ ୧୬୩

୫୫ ଧର୍ମର କର୍ତ୍ତା ଯେଉଁ ଜନ । ତାର ସହାୟ ଯେ ବା ଆନ ॥ ୧୬୪

ତହିଁକି ହେତୁ[୧] ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀ । ଯେ ତା' ଆନନ୍ଦ ହୋଏ ଶୁଣି ॥ ୧୬୫

ଏ ଚାରି ଲୋକର କେବଳ । ପରଲୋକରେ ହୋଏ ଫଳ ॥ ୧୬୬

ଏମାନଙ୍କର ଯେଣୁ ପୁଣ । ସେ କର୍ମେ ଭାଗ ଅଛି ଜାଣ ॥ ୧୬୭

ସହାୟ ଆଦିଙ୍କର ପୁଣି । ଅଧିକ ଫଳ ପରିମାଣି ॥ ୧୬୮

୧. ପ୍ରଯୋଜକ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

[1]କ୍ରିୟାଯୋଗକୁ ଏ ରୂପରେ । ଯେ ଉଦ୍ଧବଙ୍କ ଅଗ୍ରତରେ ।। ୧୬୯
କହିଲେ ସେ କୃଷ୍ଣଚରଣ । ଚିନ୍ତା କରିଣ ପୁଣ ପୁଣ ।। ୧୭୦
ଭଣଇଁ ବିପ୍ର ଦୀନବନ୍ଧୁ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର କୃପାସିନ୍ଧୁ ।। ୧୭୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ଅର୍ଚ୍ଚନବିଧ୍ୟୁପଦେଶୋ ନାମ ସପ୍ତବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଅଷ୍ଟାବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅଷ୍ଟାବିଂଶେ ତୁ ଯଃ ପୂର୍ବଂ ବିସ୍ତରେଣୋପବର୍ଣ୍ଣିତଃ ।
ଜ୍ଞାନଯୋଗଃ ପୁନଶ୍ଚାସୌ ସମାହୃତ୍ୟ ନିରୂପ୍ୟତେ ।। ୧

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧ କହନ୍ତି ପୁଣ ଭଗବାନ । ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣ ମୋ' ବଚନ ।। ୧
ପରର ଯେ କର୍ମ ସ୍ୱଭାବ । ତା' ନିନ୍ଦା ସ୍ତୁତି ନ କରିବ ।। ୨
ପ୍ରକୃତି-ପୁରୁଷରେ ଭବ । ଏକାତ୍ମ କରିଣ ଦେଖିବ ।। ୩
୨ ଯେ ପରସ୍ୱଭାବକର୍ମକୁ । କରଇ ନିନ୍ଦା-ପ୍ରଶଂସାକୁ ।। ୪
ଯେ ମିଥ୍ୟାଭୂତ ଦ୍ୱୈତ ତହିଁ । ଅଭିନିବେଶସକାଶୁ ହିଁ ।। ୫
ବେଗେ ସେ ସ୍ୱାର୍ଥରୁ ଟଳଇ । ଯାହାକୁ ଜ୍ଞାନନିଷ୍ଠା କହି ।। ୬
୩ ରାଜସ ଅହଂକାରେ ସ୍ୱୟେଂ । ନିଦ୍ରିତ ହୁଅନ୍ତେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ।। ୭
ପିଣ୍ଡସ୍ଥ ଜୀବ ଆତ୍ମା ତହିଁ । ସ୍ୱପ୍ନାଖ୍ୟ ମାୟାକୁ ଲଭଇ ।। ୮
ମନଟି ହୁଅନ୍ତେ ବିଲୀନ । ନଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତେ ତା' ଚେତନ ।। ୯
ମୃତ୍ୟୁସମାନ ଯେ ସୁଷୁପ୍ତି । ତାକୁ ବା ଲଭଇ ଝଟିତି ।। ୧୦
ସେରୂପେ ଦ୍ୱୈତାଭିନିବେଶ । ସକାଶୁଁ ଲଭଇ ପୁରୁଷ ।। ୧୧
[2]ବିକ୍ଷେପ-ଲୟକୁ ଆବର । ଉଦ୍ଧବ ଏ ବାଣୀ ଶାସ୍ତ୍ରର ।। ୧୨
୪ ଦ୍ୱୈତ ଯେ ଅବସ୍ତୁ ଅଟଇ । ତା' ଶୁଭ ଅଶୁଭ କି ହୋଇ ।। ୧୩
ଯେ ଦୃଶ୍ୟ ଚକ୍ଷୁରାଦିଙ୍କରେ । ଯେ ଧ୍ୟାତ ହୋଏ ମାନସରେ ।। ୧୪
ବଚନେ ଉଦିତ ବା ଯେହି । ସମସ୍ତ ମିଥ୍ୟା ଏ ଅଟଇ ।। ୧୫
୫ ଯେ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି । [3]ଶୁକ୍ତି-ରଜତ ଆଦି ଘେନି ।। ୧୬

---

୧. ପୟଃପତ୍ରାଦିମାତ୍ରେଣ ପୂଜିତୋ ଯଃ ପରଂ ପଦମ୍ ।
ପ୍ରାଗେବ ଦିଶତି ପ୍ରୀତଃ ସ କୃଷ୍ଣଃ ଶରଣଂ ମମ ।। (ସ୍ୱାମୀ)
୨. ବିକ୍ଷେପ = ଦେହକୁ ଆତ୍ମା ଜ୍ଞାନ କରିବା; ଲୟ = ସ୍ୱରୂପଭ୍ରଂଶ ।
୩. ଶାମୁକାକୁ ରୂପା ମନେ କରିବା ଭଳି ଆଭାସ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅସତ୍ୟ ହେଲେ ହେଁ ଏମାନେ	କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ	।।	୧୭
	ଦେହାଦି ଭାବମାନ ଯେତେ	ସେମାନେ ମୃତ୍ୟୁ ପରିଯନ୍ତେ	।।	୧୮
	ଏହି ରୂପରେ ହେ ଉଦ୍ଧବ	ଭୟକୁ କରନ୍ତି ସମ୍ଭବ	।।	୧୯
୬	ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପରୋକ୍ଷ ସକଳ	ବସ୍ତୁଟି ଆତ୍ମା ହିଁ କେବଳ	।।	୨୦
	ସେ ପ୍ରଭୁ ଏ ବିଶ୍ୱ ସର୍ଜଇ	ସର୍ଜିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସେ ଅଟଇ	।।	୨୧
	ସେ ବିଶ୍ୱ ଆତ୍ମା ହିଁ ରଖଇ	ରକ୍ଷିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ପୁଣ ସେହି	।।	୨୨
	ଆତ୍ମାଟି ଈଶ୍ୱର ହରଇ	ହରିବା ଦ୍ରବ୍ୟ ସେ ଅଟଇ	।।	୨୩
୭	ତେଣୁ ଆତ୍ମାରୁ ଭିନ୍ନ ହୋଇ	କିଛି ହିଁ ଭାବ ଆଉ ନାହିଁ	।।	୨୪
	ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକାଦି ଭେଦେ ଯେହି	ତ୍ରିବିଧ ପ୍ରତୀତି ଘଟଇ	।।	୨୫
	ସେ ହୋଏ ଆତ୍ମାରେ ନିର୍ମୂଳ	ଅନିର୍ବଚନୀୟ କେବଳ	।।	୨୬
	ଏ ବିଶ୍ୱ ମାୟାରେ ରଚିତ	ଜାଣ ତ୍ରିବିଧ ଗୁଣଯୁତ	।।	୨୭
୮	ଜ୍ଞାନେ ବିଜ୍ଞାନେ ନିଷ୍ଠାଭାବ	ଜାଣଇଁ ଯେବଣ ମାନବ	।।	୨୮
	ନ କରି ନିନ୍ଦା ସ୍ତୁତି ଦ୍ୱୟ	ଲୋକ ଭ୍ରମଇଁ ସୂର୍ଯ୍ୟପ୍ରାୟ	।।	୨୯
୯	[୧]ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁମାନ ବେନି	ନିଗମ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ଘେନି	।।	୩୦
	ଦ୍ୱୈତକୁ ଅସତ୍ୟ ଜାଣିଣ	ଭ୍ରମିବ ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇଣ	।।	୩୧

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୧୦	ଉଦ୍ଧବ କହୁଛନ୍ତି ପୁଣ	ହେ କୃଷ୍ଣ ଏ ପ୍ରଶ୍ନକୁ ଶୁଣ	।।	୩୨
	ଜଡ଼ ଅଜଡ଼ ଯେ ଅଟଇ	ଯେ ଦ୍ରଷ୍ଟା ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଦୁଇ	।।	୩୩
	ସେ ପରମାତ୍ମାର ଦେହର	ଘଟିବ ନାହିଁ ଏ ସଂସାର	।।	୩୪
	ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଅଛି ତ ଏ ବିଶ୍ୱ	ଏ ହେବ କାହାର ହେ ଈଶ	।।	୩୫
୧୧	ଆତ୍ମା ଯେ ଅବ୍ୟୟ ନିର୍ଗୁଣ	ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରକାଶ ଶୁଦ୍ଧ ପୁଣ	।।	୩୬
	ଆବରଣ ହିଁ ନାହିଁ ତାର	ଜଡ଼ ଅଟଇ ଏ ଶରୀର	।।	୩୭
	ଯେହ୍ନେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଦାରୁ ଏକ	ଅଗ୍ନି ଅଟଇ ପ୍ରକାଶକ	।।	୩୮
	ଆତ୍ମା-ଦେହର ଏ ପ୍ରକାର	ଏ ସୃଷ୍ଟି ନୋହେ ଏ କାହାର	।।	୩୯

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୧୨	ଦେହ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ପ୍ରାଣ	ସଙ୍ଗତେ ସେ ଆତ୍ମାର ପୁଣ	।।	୪୦
	ସମ୍ବନ୍ଧ ହୁଅଇ ଯାବତ	ଅଜ୍ଞାନ ଲୋକର ତାବତ	।।	୪୧
	ମିଥ୍ୟା ହେଲେ ହେଁ ସୃଷ୍ଟି ସ୍ୱୟେଂ	ସଫଳ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେ ହୋଏ	।।	୪୨
୧୩	ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ଏ ଆତ୍ମାର	ବିଷୟଧ୍ୟାନେ ନିରନ୍ତର	।।	୪୩

୧. ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦ୍ୱାରା ଘଟାଦିକୁ, ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା ଦୃଶ୍ୟ ପୃଥିବୀ ଆଦିକୁ, ବେଦବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ଅପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଆକାଶ ଆଦିକୁ ଏବଂ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନଦ୍ୱାରା ସକଳ ଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରପଞ୍ଚକୁ ଜନ୍ମନାଶଶୀଳ ଓ ଅସତ୍ ଜାଣି ଅନାସକ୍ତ ହୋଇ ବିଚରଣ କରିବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅର୍ଥ ନ ହୋନ୍ତେ ବିଦ୍ୟମାନ	।	ସଂସାର ନୋହେ ନିବର୍ତ୍ତନ[୧]	॥	୪୪
	ଅନର୍ଥ-ଆଗମ ଯେସନ	।	ସ୍ୱପ୍ନେ ନୁହଇ ନିବର୍ତ୍ତନ	॥	୪୫
୧୪	ଯେସନେ ସୁପ୍ତକୁ ସ୍ୱପ୍ନ ହିଁ	।	ବହୁତ ଅନର୍ଥ ଦିଅଇ	॥	୪୬
	ସେ ପୁଣ ଜାଗ୍ରତ ଲୋକକୁ	।	ସମର୍ଥ ନୋହେ ମୋହିବାକୁ	॥	୪୭
୧୫	ଶୋକ ହରଷ କ୍ରୋଧ ଭୟ	।	ଲୋଭ ବିମୋହ ସ୍ପୃହାଦୟ	॥	୪୮
	ଯେ ଅବା ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଦୁଇ	।	[୨]ଅହଂକାରର ଏ ହୁଅଇ	॥	୪୯
	ଆତ୍ମାର ଏ ଆଦି ସମସ୍ତ	।	କେବେ ହେଁ ନୁହଇ କଳ୍ପିତ	॥	୫୦
୧୬	ଦେହ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରାଣ ମନ	।	ଏଥି ଯାହାର ଅଭିମାନ	॥	୫୧
	ସେ ଆତ୍ମା ପୁଣ ତହୁଁ ଭିନ୍ନ	।	ଜୀବ ତହିଁରେ ବିଦ୍ୟମାନ	॥	୫୨
	ଈଶ୍ୱରାଧୀନ ସେ ଅଟଇ	।	ସଂସାରେ ସର୍ବତ୍ର ଧାମଇଁ	॥	୫୩
	ତା' ମୂର୍ତ୍ତି ଗୁଣକର୍ମମୟ	।	ସୂତ୍ରାଦି ଯେଉଁ ଶବ୍ଦଚୟ	॥	୫୪
	ତଦ୍ୱାରେ ବହୁତ ପ୍ରକାରେ	।	ବୋଲାଏ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଉପାଧିରେ	॥	୫୫
୧୭	ଅହଂକାର ମୂଳରହିତ	।	ବହୁ ରୂପରେ[୩] ପ୍ରକାଶିତ	॥	୫୬
	ମନ ବଚନ ଦେହ ପ୍ରାଣ	।	କର୍ମରୂପରେ ଏ[୪] ନିର୍ମାଣ	॥	୫୭
	ଗୁରୁଙ୍କ ଉପାସନାଦ୍ୱାରେ	।	ତୀକ୍ଷଣ ଜ୍ଞାନ-ଖଡ଼୍‌ଗରେ	॥	୫୮
	ତାହାକୁ[୫] କାଟି ହୋଏ ତୁନି	।	ଭ୍ରମଇଁ ତୃଷ୍ଣା ଛାଡ଼ି ମୁନି	॥	୫୯
୧୮	ବିବେକ ବୋଲାଇଟି ଜ୍ଞାନ	।	ନିଗମ ତପ ଅନୁମାନ	॥	୬୦
	ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଉପଦେଶ ଦୁଇ	।	ଏ ଜ୍ଞାନସାଧନ ଅଟଇ	॥	୬୧
	ଜଗତ-ଆଦ୍ୟରେ ପ୍ରାନ୍ତରେ	।	ଯେ ଅଛି ସେହିଟି ମଧ୍ୟରେ	॥	୬୨
	କାଳ କାରଣ ଯଉଁ ଦୁଇ	।	ଥାଆନ୍ତି ସତ୍ୟ ଅଟେ ସେହି	॥	୬୩
୧୯	ଯେସନେ କୁଣ୍ଡଳାଦି ହୋଇ	।	ଘଟିତ ଯେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଥାଇ	॥	୬୪
	ପୁଣି ସେ ସର୍ବ ସୁବର୍ଣ୍ଣର	।	ଘଟନାପୂର୍ବରୁ ଆବର	॥	୬୫
	ଯେ ଥାଇ ତାଙ୍କ[୬] ବିନାଶରେ	।	ଯେ ପୁଣ ରହଇ ପ୍ରାନ୍ତରେ	॥	୬୬
	କ୍ରୟବିକ୍ରୟନିମିତ୍ତରେ	।	କଟକ କୁଣ୍ଡଳ ନାମରେ	॥	୬୭
	ମଧ୍ୟଦଶାରେ ସେହି ପୁଣ	।	ଥାଇଟି ହେ ଉଦ୍ଧବ ଜାଣ	॥	୬୮
	ଏ ସୃଷ୍ଟି ଆଦ୍ୟରେ ପ୍ରାନ୍ତରେ	।	ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ଥାଇ ସେରୂପରେ	॥	୬୯
୨୦	ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ମନ ପୁଣ	।	ଯେ ଗୁଣତ୍ରୟ ତା' କାରଣ	॥	୭୦
	କାର୍ଯ୍ୟ-କାରଣ-କର୍ତ୍ତା ରୂପ	।	ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଆଦି ତିନି ତାପ	॥	୭୧

---

୧. ନିବର୍ତ୍ତନ = ନିବୃତ୍ତ ହେବା ।

୨. ସୁପ୍ତେଽହମି ନ ଦୃଶ୍ୟନ୍ତେ ସୁଖଦୋଷପ୍ରବୃତ୍ତୟଃ ।
ଅତସ୍ତସ୍ୟୈବ ସଂସାରୋ ନ ମେ ସଂସୃତିସାକ୍ଷିଣଃ ॥

୩. ଦେବତା ଆଦି ଶରୀରରେ ।　୪. ଅହଂକାର ।　୫. ଅହଂକାରକୁ ।　୬. କୁଣ୍ଡଳାଦିର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏରୂପେ ତ୍ରିବିଧ ଜଗତ । ଅନ୍ୱୟ-ବ୍ୟତିରେକେ[୧] ସ୍ୱତ ॥ ୭୨
[୨]ଯେବଣ ଚତୁର୍ଥ ଦ୍ରବ୍ୟରେ । ପ୍ରକାଶ ହୋଇଛି ନିତ୍ୟରେ ॥ ୭୩
ଜାଣ ସେ ଚତୁର୍ଥ ଦ୍ରବ୍ୟ ହିଁ । କେବଳ ସତ୍ୟଟି ଅଟଇ ॥ ୭୪
୨୧ ନ ଥାଇ ଯେ ଆଗେ ପଛରେ । ସେ ପୁଣ ନ ଥାଇ ମଧ୍ୟରେ ॥ ୭୫
[୩]କେବଳ ନାମମାତ୍ରେ ଖ୍ୟାତ । ଅନ୍ୟସକାଶରୁ ଯେ ଜାତ ॥ ୭୬
ପ୍ରକାଶ ଆନହେତୁ ଯେହି । ତାର କାରଣ ସେ ଅଟଇ ॥ ୭୭
ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ମୋର ମତି । ଏ ରୂପେ ହେଉଛି ଉତ୍‌ପତ୍ତି ॥ ୭୮
୨୨ ଯେ ରଜୋଗୁଣରେ ନିର୍ମିତ । ବିକାରସମୂହ-ରଚିତ ॥ ୭୯
ସେ ସୃଷ୍ଟି ହେଲେ ଅପ୍ରକାଶ । ବ୍ରହ୍ମରେ ହୋଇଛି ପ୍ରକାଶ ॥ ୮୦
ବ୍ରହ୍ମଟି ସ୍ୱୟେଂ ପ୍ରକାଶଇ । ସମସ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରଇ ॥ ୮୧
ଏଣୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅର୍ଥମାନ । ଦେବତା ମହାଭୂତ ଆନ ॥ ୮୨
ଏ ରୂପେ ବିଚିତ୍ରିତ ହୋଇ । ଏକା ସେ ବ୍ରହ୍ମ ଶୋଭା ପାଇ ॥ ୮୩
୨୩ ଆତ୍ମତ୍ୱ ନାହିଁ ଦେହାଦିରେ । ଏ ବ୍ରହ୍ମବିବେକହେତୁରେ ॥ ୮୪
ବ୍ୟକ୍ତ କରି ଏ କାରଣରୁ । ନିମିତ୍ତ କରି ଦିବ୍ୟଗୁରୁ ॥ ୮୫
ଆତ୍ମସଂଦେହକୁ ଛିଣ୍ଡାଇ । ନିଜ ଆନନ୍ଦେ ତୋଷ ହୋଇ ॥ ୮୬
ସର୍ବବିଷୟୁଁ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇ ନିବର୍ତ୍ତିବ ॥ ୮୭
୨୪ ଏ ଦେହ ଆତ୍ମାଟି ନୁହଇ । କେବଳ ପାର୍ଥିବ ଅଟଇ ॥ ୮୮
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦେବତା ଯେ ମନ । ପବନ ଜଳ ହୁତାଶନ ॥ ୮୯
ଯେ ଅହଂକାର ଚିତ୍ତ ମତି[୪] । ଶବ୍ଦାଦି ଯେ ଆକାଶ କ୍ଷିତି ॥ ୯୦
ପ୍ରକୃତି ପ୍ରାଣ ଯେତେ କହି । ଅନ୍ନମାତ୍ରରୁ ଆତ୍ମା ନୋହି ॥ ୯୧
୨୫ ଉତ୍ତମ କରି ଯଉଁ ନର । ମୋ' ରୂପ କରେ ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର ॥ ୯୨
ସଂଯତ କଲେହେଁ ନିତ୍ୟରେ । ଗୁଣାତ୍ମ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣରେ ॥ ୯୩
ତା'ର ବା ହେବ କେଉଁ ଗୁଣ । ପୁଣି ହିଁ ସ୍ୱଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ॥ ୯୪
ତା'ର ହେଲେହେଁ ଅସଂଯତ । ଦୋଷ କି ହେବ ଉପଗତ ॥ ୯୫
ଘନ-ଆଗମ-ବିନାଶେ ହିଁ । ସୂର୍ଯ୍ୟର କି ଅବା ହୁଅଇ ॥ ୯୬

---

୧. ତତ୍‌ସତ୍ତ୍ୱେ ତତ୍‌ସତ୍ତ୍ୱମନ୍ୱୟଃ ।
ତଦସତ୍ତ୍ୱେ ତଦସତ୍ତ୍ୱଂ ବ୍ୟତିରେକଃ ॥

୨. ତମେବ ଭାନ୍ତମନୁଭାତି ସର୍ବଂ
ତସ୍ୟ ଭାସା ସର୍ବମିଦଂ ବିଭାତି ।
ଚକ୍ଷୁଷଶ୍ଚକ୍ଷୁରୁତ ଶ୍ରୋତ୍ରସ୍ୟ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ
ମନସୋ ଯେ ମନୋ ବିଦୁଃ । (ଶ୍ରୁତିଃ)

୩. ''ବାଚାରମ୍ଭଣଂ ବିକାରୋ ନାମଧେୟଂ
ମୃତ୍ତିକା ଇତ୍ୟେବ ସତ୍ୟମ୍'' (ଶ୍ରୁତିଃ)
''ସର୍ବଂ ଖଳ୍ୱିଦଂ ବ୍ରହ୍ମ'' (ଶ୍ରୁତିଃ)

୪. ବୁଦ୍ଧି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୬ ବାତ-ଅନଳ-ଜଳ-କ୍ଷିତି । ଏମାନଙ୍କର ଗୁଣେ ନିତି ॥ ୯୭
ଗତ ଆଗତ ହୋଏ ପୁଣ । ଯେ ଅବା ସର୍ବରତୁଗୁଣ ॥ ୯୮
ଏମାନଙ୍କରେଟି ଯେସନ । ଆସକ୍ତ ନୁହଇ ଗଗନ ॥ ୯୯
ସେରୂପେ ସଂସାରହେତୁରେ । ସତ୍ତ୍ୱ-ରଜ-ତମ ମଳରେ ॥ ୧୦୦
ବ୍ରହ୍ମଟି ନୁହଇ ଆସକ୍ତ । ଯେ ଅହଂକାରୁ ଭିନ୍ନ ନିତ୍ୟ ॥ ୧୦୧
୨୭ ତଥାପି ମାୟାବିରଚିତ । ବିଷୟମାନଙ୍କେ ତାବତ ॥ ୧୦୨
ସଙ୍ଗକୁ ନ କରିବ ନର । ସୁଦୃଢ଼ ଭକ୍ତିରେ ମୋହର ॥ ୧୦୩
ଯାବତ ରଜୋଗୁଣମୟ । ତୁଟିବ ସ୍ୱମନ-କଷାୟ[୧] ॥ ୧୦୪
୨୮ ଉତ୍ତମ କରି ରୋଗମାନ । ଚିକିତ୍ସା ନ କଲେ ଯେସନ ॥ ୧୦୫
ଲୋକକୁ ପୁଣ ପୁଣ ହୋଇ । ଜନ୍ମିଣ ପୀଡ଼ାକୁ କରଇ ॥ ୧୦୬
ତେମନ୍ତେ ଦଗଧ ନ ହୋଇ । ରାଗାଦି କର୍ମ ଅଛି ଯହିଁ ॥ ୧୦୭
ପୁତ୍ରକଳତ୍ର ଆଦିଙ୍କରେ । ସଂଯୁତ ଅଟେ ଯେ ନିତ୍ୟରେ ॥ ୧୦୮
ଏମନ୍ତ ମନ ଯେ ଅଟଇ । ସେ କୁଯୋଗୀକି ବିନାଶଇ ॥ ୧୦୯
୨୯ ଯେ ଦେବମାନଙ୍କେ ପ୍ରେଷିତ । ବନ୍ଧୁ-ଶିଷ୍ୟାଦିରୂପେ ଜାତ ॥ ୧୧୦
କୁଯୋଗିମାନେ ସେ ବିଘ୍ନରେ । ଭ୍ରଷ୍ଟ ହେଲେହେଁ ଏ ସଂସାରେ ॥ ୧୧୧
ପ୍ରାକ୍ତନ ଅଭ୍ୟାସବଳରେ । ପୁଣି ସେମାନେ ଜନ୍ମାନ୍ତରେ ॥ ୧୧୨
ଯୋଗମାର୍ଗକୁ ହିଁ ଲଭନ୍ତି । କର୍ମତନ୍ତ୍ରକୁ ନ କରନ୍ତି ॥ ୧୧୩
୩୦ କେହୁଣି ସଂସ୍କାରବଶରେ । ପ୍ରେଷିତ ହୋଇ ଅଜ୍ଞାନରେ ॥ ୧୧୪
ଦେହନିପାତପରିଯନ୍ତେ । ଭୋଜନ କର୍ମାଦି କରନ୍ତେ ॥ ୧୧୫
ସେ କର୍ମେ ଦେହ ପୁଷ୍ଟ କରି । ଭ୍ରମନ୍ତି ଜନ୍ମ ଲଭି ମରି ॥ ୧୧୬
ଦେହେ ଥିଲେହେଁ ବିଜ୍ଞଜନ । ସ୍ୱସୁଖ-ଅନୁଭବେ ପୁଣ ॥ ୧୧୭
ବିଷୟତୃଷ୍ଣା ପରିହରେ । ବିକାର ନ ଲଭେ କର୍ମରେ ॥ ୧୧୮
୩୧ ରହନ୍ତେ ବସନ୍ତେ ଚଳନ୍ତେ । ଶୁଅନ୍ତେ ଅଥବା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ ॥ ୧୧୯
କରନ୍ତେ ମୂତ୍ର ବିସର୍ଜନ । ସ୍ୱଭାବପ୍ରାପ୍ତ କର୍ମ ଆନ[୨] ॥ ୧୨୦
ନ ଜାଣେ ନିଜ ଦେହକୁ ହିଁ । ଆତ୍ମାରେ ନିଜ ମନ ଥୋଇ ॥ ୧୨୧
୩୨ ଅସତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥମାନ । ଯେବେ ଦେଖଇ ଜ୍ଞାନୀ ଜନ ॥ ୧୨୨
ନାନାତ୍ୱ-ମିଥ୍ୟା-ଅନୁମାନେ । ବିରୁଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି ସେମାନେ ॥ ୧୨୩
ଆତ୍ମାରୁ ଅନ୍ୟ କରି କିଛି । ପଦାର୍ଥ ନ ଦେଖଇ ବାଛି ॥ ୧୨୪
ଯେହ୍ନେ ନିଦ୍ରାରୁ ଉଠି ଜନ । ଦେଖିଥାଇ ଯଉଁ ସ୍ୱପନ ॥ ୧୨୫
କରନ୍ତେ ତାହା ଅନୁଧ୍ୟାତ । ସ୍ୱୟେଂ ସେ ହୋଏ ଅନ୍ତର୍ହିତ ॥ ୧୨୬
୩୩ ବିଚିତ୍ର ଯେ ଗୁଣକର୍ମରେ । ଏମନ୍ତ ଅଜ୍ଞାନ ଆତ୍ମାରେ ॥ ୧୨୭

---

୧. ବିଷୟବାସନା ।　　୨. ଦର୍ଶନ ସ୍ପର୍ଶନ ଆଦି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ପୂର୍ବରୁ ଥାଇ ହେ ଉଦ୍ଧବ	। କରନ୍ତେ ବିବେକ-ଅଭାବ	।। ୧୨୮
	ଜ୍ଞାନେ ପୁଣି ସେ ଅଜ୍ଞାନ ହିଁ	। ତାହାର ଛାଏଁ ନିବର୍ତ୍ତଇ	।। ୧୨୯
	ଆତ୍ମାର କେଉଁରୂପେ ପୁଣ	। ନୁହଇ ତ୍ୟାଗ ବା ଗ୍ରହଣ	।। ୧୩୦
୩୪	ଯେସନେ ଉଦୟ ସୂର୍ଯ୍ୟର	। ପ୍ରାଣିଙ୍କ ଚକ୍ଷୁମାନଙ୍କର	।। ୧୩୧
	ତମକୁ ପକାଏ ସଂହାରି	। ଘଟାଦି ନ ପାରେ ତା' କରି	।। ୧୩୨
	ଏରୂପେ ନିପୁଣ ଶୋଭନ	। ଯେ ଅଟେ ମୋର ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ	।। ୧୩୩
	ପୁରୁଷ-ବୁଦ୍ଧି-ଅଜ୍ଞାନକୁ	। ତାହା କରଇ ବିନାଶକୁ	।। ୧୩୪
୩୫	ଏ ଆତ୍ମା ଅଜ ସ୍ୱୟଂଜ୍ୟୋତି	। ପୁଣ ସକଳ-ଅନୁଭୂତି	।। ୧୩୫
	ମହାନୁଭୂତି ଅପ୍ରମେୟ	। ଆବର ଏକ ଅଦ୍ୱିତୀୟ	।। ୧୩୬
	[୧]ବଚନ ହୁଅନ୍ତେ ନିବୃତ୍ତ	। [୨]ଯେଣେ ହୋଇଥାଇ ପ୍ରେଷିତ	।। ୧୩୭
	ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣ ପ୍ରାଣିଙ୍କର	। ଯେଣେ ଚରନ୍ତିଟି ଆବର	।। ୧୩୮
୩୬	[୩]ଅଭିନ୍ନ ଆତ୍ମାରେ ଯା' ନିତି	। ଭେଦ ହୁଅଇ ଉତପତି	।। ୧୩୯
	ଏହିଟି ଭ୍ରମ ସ୍ୱମନର	। ଆତ୍ମା ବ୍ୟତୀତ ସେ ଭେଦର	।। ୧୪୦
	ଆଶ୍ରୟ ଆଉ କେହି ନାହିଁ	। ଉଦ୍ଧବ ଘେନ ମନେ ତୁହି	।। ୧୪୧
	ଯେସନେ ରଜତଭ୍ରମର	। ଶୁକ୍ତି ବିନା ନାହିଁ ଆଧାର	।। ୧୪୨
୩୭	ନାମ-ରୂପରେ ଯେ ଲକ୍ଷିତ	। ପଞ୍ଚଭୂତାତ୍ମକ ଜଗତ	।। ୧୪୩
	ବାଧିତ ନୋହେ ସେ ସଂସାର	। ପଣ୍ଡିତ-ଅଭିମାନୀଙ୍କର	।। ୧୪୪
	ବ୍ୟର୍ଥ ଅର୍ଥରେ ହୋଏ ନିତି	। ଏ ଅର୍ଥବାଦ ଉତପତି	।। ୧୪୫
୩୮	ଯାହାର ଯୋଗ ସିଦ୍ଧ ନୋହି	। ଯୋଗେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଇ	।। ୧୪୬
	ସେ ଯୋଗିଜନଦେହେ ସ୍ୱତ	। ରୋଗାଦି ହୁଅନ୍ତେ ସଂଭୂତ	।। ୧୪୭
	ତେଣେ ସେ[୪] ହୁଅଇ ବିହତ	। ଏ ବିଧି ଅଟଇ ବିହିତ	।। ୧୪୮
୩୯	କେହୁଣି ରୋଗକୁ ନାଶିବ	। [୫]ଯୋଗଧାରଣେ ହେ ଉଦ୍ଧବ	।। ୧୪୯

---

୧. "ଯତୋ ବାଚୋ ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ଅପ୍ରାପ୍ୟ ମନସା ସହ ।"

୨. କେନେଷିତଂ ପତତି ପ୍ରେଷିତଂ ମନଃ
କେନ ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରଥମଃ ପ୍ରୈତି ଯୁକ୍ତଃ ।
କେନେଷିତାଂ ବାଚମିମାଂ ବଦନ୍ତି
ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ କ ଉ ଦେବୋ ଯୁନକ୍ତି ।।
ଶ୍ରୋତ୍ରସ୍ୟାସ୍ୟ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଯନ୍ମନସୋ ମନୋ ଯଦ୍ ବାଚୋ ହ ବାଚଂ ପ୍ରାଣସ୍ୟ ପ୍ରାଣମୁତ ଚକ୍ଷୁଷଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ।
(ଶ୍ରୁତିଃ) ।

୩. "ନେହ ନାନାସ୍ତି କିଂଚନ" "ଇନ୍ଦ୍ରୋ ମାୟାଭିଃ ପୁରୁରୂପ ଈୟତେ । ଯୁକ୍ତା ହ୍ୟସ୍ୟ ହରୟଃ ଶତା ଦଶ" (ଶ୍ରୁତିଃ) ।

୪. ଦେହ ।

୫. ସୋମସୂର୍ଯ୍ୟାଦି ଧାରଣାଦ୍ୱାରା ସନ୍ତାପ ଓ ଶୈତ୍ୟ ଆଦିକୁ ନାଶିବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଧାରଣାନ୍ୱିତ ଆସନରେ	ବାତାଦି ରୋଗକୁ ନିର୍ଭରେ	॥	୧୫୦
	ଔଷଧ-ତପ-ମନ୍ତ୍ରେ ପୁଣ	[1]କାହାକୁ କରିବ ବାରଣ	॥	୧୫୧
୪୦	କାହାକୁ[2] ମୋ' ଅନୁଧ୍ୟାନରେ	ନାଶିବ ନାମକୀର୍ତ୍ତନରେ	॥	୧୫୨
	ଯୋଗେଶ୍ୱରଙ୍କ ସେବାଦ୍ୱାରେ	ଅଶୁଭପ୍ରଦ[3] ରୋଗ ଧୀରେ	॥	୧୫୩
୪୧	ନାନାପ୍ରକାର ଉପାୟରେ	ଏ ଦେହକୁ ହିଁ କେହି ନରେ	॥	୧୫୪
	ଜରାରୋଗାଦି ନିବାରିଣ	ବୟସେ[4] ସୁସ୍ଥିର କରିଣ	॥	୧୫୫
	ଯୋଗମାର୍ଗକୁ ଏଥୁଅନ୍ତେ	କରନ୍ତି ଜ୍ଞାନବିରହିତେ	॥	୧୫୬
୪୨	କୁଶଳ ପୁଣ ଯଉଁ ନରେ	ସେ ଦେହବିନାଶହେତୁରେ	॥	୧୫୭
	ଆଦର ନ କରନ୍ତି ଦେହେ	ଯେଣୁ ସେ ନିରର୍ଥକ ହୋଏ	॥	୧୫୮
	ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କରୁ ଯେସନ	ଫଳ ହୁଅଇ ବିନାଶନ	॥	୧୫୯
	ବୃକ୍ଷପରାଏ ଆତ୍ମା ଥାଇ	ଫଳପରାଏ ଦେହ ଯାଇ	॥	୧୬୦
୪୩	ଯୋଗ କରନ୍ତେ ଯୋଗୀ ଜନ	ଯେବେ ତା' ଦେହ ରୋଗହୀନ	॥	୧୬୧
	ଯୋଗ ଛାଡ଼ିଣ ମୋତେ ଧ୍ୟାୟି	ସେ ଦେହ ସତ୍ୟ ନ ମଣଇ	॥	୧୬୨
୪୪	ସ୍ୱସୁଖେ ଅନୁଭବ ଯାର	ସ୍ପୃହା ଛାଡ଼ି ସେ ଯୋଗୀ ନର	॥	୧୬୩
	ଆଶ୍ରୟ କରି ମୋତେ ପୁଣ	ଏ ଯୋଗଚର୍ଯ୍ୟା ଆଚରଣ	॥	୧୬୪
	କଲେ ସେ ବିଘ୍ନମାନଙ୍କରେ	ବିହତ ନୋହେ ଏ ସଂସାରେ	॥	୧୬୫
	ଚିନ୍ତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପାଦାମ୍ବୁଜ	ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	॥	୧୬୬

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ପରମାର୍ଥନିର୍ଣ୍ଣୟୋ ନାମ ଅଷ୍ଟାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଏକୋନତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଊନତ୍ରିଂଶେ ତୁ ଯଃ ପୂର୍ବଂ ବିସ୍ତରେଣ ନିରୂପିତଃ ।
ଭକ୍ତିଯୋଗସ୍ତମେବାହ ସ୍ୱଭକ୍ତାୟ ସମାସତଃ ॥ ୧
ଅତିକ୍ଲେଶମିବାଲକ୍ଷ୍ୟ ଯୋଗେଽସର୍ଙ୍ଗୈକସଂପଦି ।
ସୁଖୋପାୟଂ ପୁନଃ କୃଷ୍ଣମୁଦ୍ଧବଃ ପରିପୃଚ୍ଛତି ॥ ୨

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୧	ଉଦ୍ଧବ କହନ୍ତି କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ	ଯେ ବଶ ନ କଲା ମନକୁ	॥	୧
	ଏ ଯୋଗମାର୍ଗ ସେ ଲୋକ ହିଁ	କରି ନ ପାରିବ ମଣଇଁ	॥	୨

୧. ପାପ-ଗ୍ରହ-ସର୍ପାଦି କୃତ ରୋଗମାନଙ୍କୁ । ୨. କାମାଦିଙ୍କୁ । ୩. ଦମ୍ଭମାନାଦି । ୪. ତାରୁଣ୍ୟରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଆହେ ଅଚ୍ୟୁତ ସହଜରେ	।	ପୁରୁଷ ଯେମନ୍ତ ରୂପରେ	।।	୩
	ସିଦ୍ଧ ହୁଅଇ ତାହା ବେଗେ	।	କହିବା ହେଉ ଆମ୍ଭ ଆଗେ	।।	୪
୨	ପ୍ରାୟଶ ହେ ପଦ୍ମଲୋଚନ	।	ନିଜ ମନକୁ ଯୋଗୀ ଜନ	।।	୫
	ନିଗ୍ରହ କରନ୍ତେ ତୁରିତ	।	କ୍ଲେଶକୁ ଲଭନ୍ତି ବହୁତ	।।	୬
	ଅନିଗ୍ରହରୁ ସେ ମନର	।	କ୍ଲେଶ ହିଁ ଲଭନ୍ତି ଅପାର	।।	୭
୩	ହେ ଅରବିନ୍ଦବିଲୋଚନ	।	ପରମହଂସ ଯୋଗୀ ଜନ	।।	୮
	ସର୍ବାନନ୍ଦପରିପୂରକ	।	ଯେ ତୁମ୍ଭ ପଦାମ୍ବୁଜ ଏକ	।।	୯
	ସୁଖେ ତା' କରନ୍ତି ଆଶ୍ରୟ	।	ଆହେ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର ନିଶ୍ଚୟ	।।	୧୦
	ତୁମ୍ଭ ମାୟାରେ ବିମୋହିତ	।	ଯେ ଯୋଗକର୍ମେ ଆସକତ	।।	୧୧
	ସେ ଅଭିମାନୀ ଜନେ ନିତି	।	ତା' ସେବା କରି ନ ପାରନ୍ତି	।।	୧୨
୪	ଯା'ଙ୍କର ତୁମ୍ଭ ବିହୁନରେ	।	ଶରଣ ନାହିଁ ସେ ଭକ୍ତରେ	।।	୧୩
	ଯା' ପକ୍ଷପାତ ତୁମ୍ଭେ କର	।	ଏ ଚିତ୍ର ନୁହଇ ତୁମ୍ଭର	।।	୧୪
	ହେ ସର୍ବବନ୍ଧୁ ହେ ଅଚ୍ୟୁତ	।	ଶ୍ରୀରାମରୂପରେ ସାକ୍ଷାତ	।।	୧୫
	ବାନରମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	।	ପ୍ରୀତିକି କରିଛ ପୂର୍ବରେ	।।	୧୬
	ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବମାନଙ୍କର	।	ଶ୍ରୀମନ୍ତ କିରୀଟ ନିକର	।।	୧୭
	ତେଣେ ରଞ୍ଜିତ ତୋ' ଚରଣ	।	ତୁମ୍ଭେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ପୁଣ	।।	୧୮
୫	ତୁମ୍ଭେ ଅଖିଳ ଜଗତର	।	ପରାତ୍ମା ଦୟିତ ଈଶ୍ୱର	।।	୧୯
	ଆଶ୍ରିତ ଲୋକଙ୍କର ପୁଣ	।	ସର୍ବାର୍ଥ କର ବିତରଣ	।।	୨୦
	ବଳି ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଆଦି ଯେତେ	।	ତୁମ୍ଭ ସ୍ୱଜନ ଏ ଜଗତେ	।।	୨୧
	ତୁମ୍ଭର ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି	।	ଯେ ଅନୁଗ୍ରହ ଥାଏ ନିତି	।।	୨୨
	ତାହା ଜାଣନ୍ତେ କଉଁ ପ୍ରାଣୀ	।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିବଟି ପୁଣି	।।	୨୩
	ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ମୁକ୍ତି ନିମିତ୍ତରେ	।	ଅନ୍ୟ ଦେବଙ୍କୁ ଏ ସଂସାରେ	।।	୨୪
	ଭଜିବ ଅବା କଉଁ ନର	।	ଚରଣରେଣୁକୁ ତୁମ୍ଭର	।।	୨୫
	ପ୍ରପନ୍ନ ହୁଅନ୍ତି ଯେ ଜନେ	।	[୧]ସମସ୍ତ ଲଭନ୍ତି ସେମାନେ	।।	୨୬
୬	ଯେତେକ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀ ନର	।	ସେ ତୁମ୍ଭ କଲା ଉପକାର	।।	୨୭
	ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଆୟୁଷ ଲଭିଲେ	।	ଶୁଝିବେ ନାହିଁ କେହି ଭଲେ	।।	୨୮
	ସେ ଉପକାରକୁ ସ୍ମରଣ	।	କରନ୍ତି ଆନନ୍ଦ ଲଭିଣ	।।	୨୯
	ହେ ଈଶ ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର	।	ବାହ୍ୟେ ଅନ୍ତରେ ନିରନ୍ତର	।।	୩୦
	ଗୁରୁ-ଅନ୍ତରଯାମୀ ରୂପେ	।	ଅଶୁଭ ନାଶ କର ଆପେ	।।	୩୧
	ନିଜ ହୃଦୟେ ସେମାନଙ୍କୁ	।	ଦେଖାଅ ଆପଣା ରୂପକୁ	।।	୩୨

୧. ଯା ବୈ ସାଧନସଂପତ୍ତିଃ ପୁରୁଷାର୍ଥଚତୁଷ୍ଟୟେ ।
ତୟା ବିନା ତଦାପ୍ନୋତି ନରୋ ନାରାୟଣାଶ୍ରୟଃ ।।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୭	ଶୁକ କହନ୍ତି ପରୀକ୍ଷିତେ	। ଉଦ୍ଧବ ଅନୁରକ୍ତ ଚିତ୍ତେ	।।	୩୩
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ପୁଣ	। ବିଶ୍ୱ ଯା' କ୍ରୀଡ଼ୋପକରଣ	।।	୩୪
	ଯେ ବ୍ରହ୍ମା-ବିଷ୍ଣୁ-ରୁଦ୍ର ହୋଇ	। ନିଜଶକ୍ତିଂ ରେ ମୂର୍ତ୍ତିତ୍ରୟୀ	।।	୩୫
	ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଯେ ଈଶ୍ୱର	। ଯାହାଙ୍କ ସ୍ମିତ ମନୋହର	।।	୩୬
	ସେ ପ୍ରଭୁ ପ୍ରେମର ସହିତ	। କହିଲେ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ ତତ୍ତ୍ୱ	।।	୩୭

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୮	ଉଦ୍ଧବ ! କହିବି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	। ମୋର ସୁମଙ୍ଗଳ ଧର୍ମକୁ	।।	୩୮
	ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ କଲେ ଯାହା ନର	। ଜିଣଇ ଦୁର୍ଜୟ ସଂସାର	।।	୩୯
୯	ମୋ' ଅର୍ଥେ ସର୍ବ କର୍ମ ପୁଣ	। କରିବ ମୋତେ ହିଁ ସ୍ମରିଣ	।।	୪୦
	ମନ-ଚିତ୍ତକୁ ମୋହ' ଠାରେ	। ଅର୍ପଣ କରି, ମୋ' ଧର୍ମରେ	।।	୪୧
	ଆତ୍ମା-ମନର ରତିକୁ ହିଁ	। କରିବ ଅସମ୍ଭ୍ରମ ହୋଇ	।।	୪୨
୧୦	ମୋ ଭକ୍ତ ସାଧୁ ଛନ୍ତି ଯହିଁ	। ସେ ପୁଣ୍ୟଦେଶମାନଙ୍କୁ ହିଁ	।।	୪୩
	ଆଶ୍ରୟ କରିବ ନିତ୍ୟରେ	। ଦେବ-ଅସୁର-ମନୁଷ୍ୟରେ	।।	୪୪
	ଯେତେକ ମୋର ଭକ୍ତଗଣ	। କରିବ ତାଙ୍କ ଆଚରଣ	।।	୪୫
୧୧	ଯେ ଯାତ୍ରା ପର୍ବ ମହୋତ୍ସବ	। ତା' ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରି ସର୍ବ	।।	୪୬
	କରିବ ଅବା ଏକାବେଳେ	। ଗୀତନୃତ୍ୟାଦି କୁତୂହଳେ	।।	୪୭
	ଯେ ମହାରାଜଚିହ୍ନମାନ	। ତେଣେ କରିବ ମୋ' ପୂଜନ	।।	୪୮
୧୨	ସ୍ୱଦେହେ ସର୍ବପ୍ରାଣୀଠାରେ	। ମୁଁ ଅଛି ଆତ୍ମାସ୍ୱରୂପରେ	।।	୪୯
	ବାହ୍ୟେ ଅନ୍ତରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ	। ମୋହର ଆବରଣ ନାହିଁ	।।	୫୦
	ଦେଖିବ ନିର୍ମଳ ଚିତ୍ତରେ	। ଆକାଶ ଯେହ୍ନେ ସର୍ବଠାରେ	।।	୫୧
୧୩	ହେ ମହାଦ୍ୟୁତି ଏ ରୂପରେ	। ସର୍ବ ଭୂତଙ୍କୁ ମୋ' ଭାବରେ	।।	୫୨
୧୪	କେବଳ ଜ୍ଞାନଦୃଷ୍ଟି ଘେନି	। ସତ୍‌କାର କରନ୍ତେଣ ମାନି	।।	୫୩
	ବ୍ରାହ୍ମଣ-ଚାଣ୍ଡାଳେ ଅଥବା	। ଚୋର[2] -ବ୍ରାହ୍ମଣଭକ୍ତେ ଅବା	।।	୫୪
	ସୂର୍ଯ୍ୟରେ ଅବା ସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗରେ	। କ୍ରୂର ଲୋକରେ ବା ଅକ୍ରୂରେ	।।	୫୫
	ଯେ ସମ କରି ଦେଖେ ମୋତେ	। ପଣ୍ଡିତ ଅଟେ ସେ ଜଗତେ	।।	୫୬
୧୫	ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ଠାରେ	। ମୋ' ଭାବ କରେ ଯେ ନିତ୍ୟରେ	।।	୫୭
	ଶୀଘ୍ର ସେ ଭାବୁକ ଲୋକର	। [3]ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା-ଅସୂୟା-ତିରସ୍କାର	।।	୫୮
	ଅହଂକାରାଦି ଏ ସଭିଏ	। ବିନାଶ ହୁଅନ୍ତି ନିଶ୍ଚୟେ	।।	୫୯
୧୬	ହସନ୍ତି ଯେ ଗର୍ବ କରିଣ	। ସେ ସଖାମାନଙ୍କୁ ତ୍ୟଜିଣ	।।	୬୦

୧. ସତ୍ତ୍ୱ ଆଦି ଗୁଣ । ୨. ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱହାରୀ ।

୩. ସମ-ଉତ୍ତମ-ହୀନ ପ୍ରତି ଯଥାକ୍ରମେ ହେଉଥିବା ଭାବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	'ମୁଁ ଉଚ୍ଚ ସେ ନୀଚ ଅଟଇ'	।	ତେଜି ସେ ଦୃଷ୍ଟି ଲଜ୍ଜା ଦୁଇ	॥	୬୧
	କୁକ୍କୁର-ଚାଣ୍ଡାଳ-ଗୋ-ଖର	।	ଏ ଆଦିମାନଙ୍କୁ ସେ ନର	॥	୬୨
	ଦଣ୍ଡପରାଏ ଧରଣୀରେ	।	ପ୍ରଣାମ କରିବ ନିତ୍ୟରେ	॥	୬୩
୧୭	ସମସ୍ତ ଭୂତରେ ମୋ' ଭାବ	।	ଯାବତ ନୋହିବ ସମ୍ଭବ	॥	୬୪
	ବାଙ୍‌ମନକାୟିକ ବୃତ୍ତିରେ	।	[୧]ତାବତ ଉପାସନା କରେ	॥	୬୫
୧୮	ଈଶ୍ୱରଦୃଷ୍ଟି ଏ ପ୍ରକାରେ	।	କରନ୍ତେ ତାର ସର୍ବଠାରେ	॥	୬୬
	ସର୍ବେ ହୁଅନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମାତ୍ମକ	।	ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ସେ ଲୋକ	॥	୬୭
	ବ୍ରହ୍ମକୁ ଦେଖି ନିବର୍ତ୍ତିବ	।	ସମସ୍ତ ସଂଶୟ ଛାଡ଼ିବ	॥	୬୮
୧୯	ମୋ ଭାବ ସମସ୍ତ ଭୂତରେ	।	କାୟମନୋବାକ୍ୟବୃତ୍ତିରେ	॥	୬୯
	ଏ ସର୍ବ ଉପାୟମଧ୍ୟର	।	ଉତ୍ତମ, ଏ ମତ ମୋହର	॥	୭୦
୨୦	ହେ ପ୍ରିୟ ଉଦ୍ଧବ ମୋ' ଧର୍ମ	।	ଅଟଇ ସର୍ବଥା ନିଷ୍କାମ	॥	୭୧
	ହୁଅନ୍ତେ ଉପକ୍ରମ ତା'ର	।	ବୈଗୁଣ୍ୟ ଆଦିରେ ତାହାର	॥	୭୨
	ବିନାଶ ନୋହେ ଅଳପ ହିଁ	।	ଯେଣୁ ସମ୍ୟକରୂପେ ମୁହିଁ	॥	୭୩
	ନିର୍ଗୁଣଭାବହେତୁ ତାର	।	ନିଶ୍ଚୟ କରିଛି ଆବର	॥	୭୪
	ମନ୍ୱାଦିଋଷିମୁଖେ ପୁଣ	।	ଏ ଧର୍ମ ନୋହିଛି ବଖାଣ	॥	୭୫
୨୧	ଯେ ଯେ ନିରର୍ଥକ ଶ୍ରମ ହିଁ	।	ମୁଁ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ମୋର ଠାଇଁ	॥	୭୬
	ଲୌକିକ ହେଲେହେଁ ସେ ଯେବେ	।	ସମର୍ପିତ ନିଷ୍କାମ ଭାବେ	॥	୭୭
	ହୁଅଇ, ତେବେ ସେ ଉଦ୍ଧବ	।	ସାକ୍ଷାତ ଧର୍ମ ବୋଲାଇବ	॥	୭୮
	ଭୟଶୋକାଦି ହେତୁ ପୁଣ	।	ଯେହ୍ନେ ପଳାୟନ କ୍ରନ୍ଦନ	॥	୭୯
	ଏ ଆଦି ଯେବଣ କ୍ଳେଶ ହିଁ	।	ନିରର୍ଥ ଶ୍ରମ ସେ ଅଟଇ	॥	୮୦
୨୨	ସତ୍ୟ-ଅନୃତ ମୋ' ଆକାର	।	ଅସତ୍ୟ-ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଦେହେ ନର	॥	୮୧
	ମୋତେ ଯା' ଏହି ଜନମରେ	।	ସମ୍ୟକରୂପେ ଲାଭ କରେ	॥	୮୨
	ଏ ବୁଦ୍ଧି ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତଙ୍କର	।	ଚାତୁର୍ଯ୍ୟ ବିଜ୍ଞମାନଙ୍କର	॥	୮୩
୨୩	ଏ ବ୍ରହ୍ମବାଦସଂଗ୍ରହକୁ	।	ସମଗ୍ରେ କହିଲି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	॥	୮୪
	ସମାସ-ବ୍ୟାସ ବିଧାନରେ	।	ଦୁର୍ଗମ ଏହା ଦେବଙ୍କରେ	॥	୮୫
୨୪	ଜ୍ଞାନ ବିସ୍ପଷ୍ଟଯୁକ୍ତିମନ୍ତ	।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହିଲି ବହୁତ	॥	୮୬
	ପୁରୁଷ ଜାଣି ଏହି ମତ	।	ସଂଦେହ ନାଶି ହୋଏ ମୁକ୍ତ	॥	୮୭
୨୫	ଦତ୍ତ-ଉତ୍ତର ଏ ଆଖ୍ୟାନ	।	ବେଦରହସ୍ୟ ସନାତନ	॥	୮୮
	ଯେ ଅନୁସଂଧାନ କରଇ	।	ପରଂବ୍ରହ୍ମକୁ ସେ ଲଭଇ	॥	୮୯
୨୬	ଏ ଅତିରହସ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନକୁ	।	ଯେ କହେ ମୋ' ନିଜ ଭକ୍ତଙ୍କୁ	॥	୯୦
	ସେ ଜ୍ଞାନଦାତା ଲୋକକୁ ହିଁ	।	ମୁଁ ନିଜ ଆତ୍ମାକୁ ଦିଅଇ	॥	୯୧

୧. ଏହି ରୂପରେ ଉପାସନା କରିବ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୭ ଏ ଶୁଦ୍ଧ ପରମ ପବିତ୍ର । ଯେ ଉଚ୍ଛେ ପଢ଼େ ଏ ଚରିତ୍ର ॥ ୯୨
ଦେଖାଇ ଜ୍ଞାନଦୀପେ ମୋତେ । ସେ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଏ ନିତ୍ୟେ ନିତ୍ୟେ ॥ ୯୩
୨୮ ଅବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ । ଯେ ଏହା ଶୁଣଇଁ ନିତ୍ୟରେ ॥ ୯୪
କରନ୍ତେ ପରା ଭକ୍ତି ମୋ'ରେ । ବନ୍ଧା ନୁହଇ ସେ କର୍ମରେ ॥ ୯୫
୨୯ ବ୍ରହ୍ମକୁ ହେ ସଖା ଉଦ୍ଧବ । କଲ କି ସମ୍ୟକ୍ ଅନୁଭବ ॥ ୯୬
ଏ ଶୋକ ମୋହ ମନୋଜାତ । ତୁମ୍ଭର ହେଲା କି ବିଗତ ॥ ୯୭
୩୦ ଯେ ଶଠ, ଦାମ୍ଭିକ ନାସ୍ତିକ । ଯେ ଶୁଣିମାକୁ ଅନିଚ୍ଛୁକ ॥ ୯୮
ଯେ ବା ଅଭକ୍ତ ଦୁର୍ବିନୀତ । ତାଙ୍କୁ ନ ଦେବ ଏ ଚରିତ ॥ ୯୯
୩୧ ଏ ଦୋଷ ନ ଥିବ ଯାହାର । ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ପ୍ରିୟ ଯଉଁ ନର ॥ ୧୦୦
ଯେ ସାଧୁ ଶୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ଜନ । ତାକୁ କହିବ ଏ ଆଖ୍ୟାନ ॥ ୧୦୧
ସ୍ତିରୀଙ୍କି ଶୂଦ୍ରଙ୍କୁ ହିଁ ତେବେ । କହିବ ଭକ୍ତି ଥିବ ଯେବେ ॥ ୧୦୨
୩୨ ଯାହାର ଇଚ୍ଛା ଜାଣିମାକୁ । ସେ ଯେବେ ଜାଣିମ ଏହାକୁ ॥ ୧୦୩
ଜାଣିମା ଯୋଗ୍ୟ ତାହାପାଇଁ । ଆଉ କିଛି ହିଁ ନ ରହଇ ॥ ୧୦୪
ସ୍ୱାଦୁ ଅମୃତ କଲେ ପାନ । ପିଇବା ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ଆନ ॥ ୧୦୫
ଯେସନେ କିଛି ନ ରହଇ । ସେହି ରୂପରେ ଏ କଥା ହିଁ ॥ ୧୦୬
୩୩ ମୋକ୍ଷ ପୁରୁଷାର୍ଥ ଜ୍ଞାନରେ । ଧର୍ମଟି ବିହିତ କର୍ମରେ ॥ ୧୦୭
କାମ ସ୍ୱାଭାବିକ କର୍ମରେ । ଅଣିମାଦି ସିଦ୍ଧି ଯୋଗରେ ॥ ୧୦୮
ଅର୍ଥଟି କୃଷ୍ୟାଦି ବାର୍ତ୍ତାରେ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଦଣ୍ଡଧାରଣରେ ॥ ୧୦୯
ସିଦ୍ଧି ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଦୁଇ ପୁଣ । କାମର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜାଣ ॥ ୧୧୦
ଏରୂପେ ଲୋକମାନଙ୍କର । ପୁରୁଷାର୍ଥ ଚାରିପ୍ରକାର ॥ ୧୧୧
ହେ ତାତ ପୁରୁଷାର୍ଥ ଯେତେ । ତୋହର ଅଟଇ ମୁଁ ତେତେ ॥ ୧୧୨
୩୪ ଛାଡ଼ି ସମସ୍ତ କର୍ମମାନ । ମୋ' ଠାରେ ଆତ୍ମନିବେଦନ ॥ ୧୧୩
କରଇ ଯେକାଳେ ମାନବ । ବିଶିଷ୍ଟ ପାତ୍ର ସେ ଉଦ୍ଧବ ॥ ୧୧୪
ସେକାଳେ ହୁଅଇ ମୋହର । ମୋକ୍ଷକୁ ଲଭିଣ ଆବର ॥ ୧୧୫
ମୋ' ସମ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟନିମିତ୍ତ । ଯୋଗ୍ୟ ହୁଅଇ ସେ ନିଶ୍ଚିତ ॥ ୧୧୬

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୩୫ ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ । ଯାହା କହିଲେ ଭଗବାନ ॥ ୧୧୭
ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣିଣ ସେ ବାଣୀ । ତେଣେ ଏ ଯୋଗମାର୍ଗ ଜାଣି ॥ ୧୧୮
କଣ୍ଠ ହିଁ ଗଦ୍‌ଗଦ ପ୍ରୀତିରୁ । ଲୋତକ ବହଇ ନେତ୍ରରୁ ॥ ୧୧୯
ଅଞ୍ଜଳି କରି କରବେନି । କିଛି ନ କହି ହେଲେ ତୁନି ॥ ୧୨୦
୩୬ ସ୍ନେହେ କ୍ଷୁଭିତ ନିଜ ଚିତ୍ତ । ଧୈର୍ଯ୍ୟରେ ସ୍ତମ୍ଭିଣ ତୁରିତ ॥ ୧୨୧
ହେ ନୃପ ଆତ୍ମାକୁ ଆପଣ । ମଣି ସେ କୃତାର୍ଥ କରିଣ ॥ ୧୨୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

କୃଷ୍ଣଚରଣପଦ୍ମକୁ ହିଁ । ଆପଣା ମସ୍ତକରେ ଛୁଇଁ ॥ ୧୨୩
ଅଞ୍ଜଳି କରି ବେନି ହସ୍ତ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କହିଲେ ଏମନ୍ତ ॥ ୧୨୪

ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ

୩୭ [୧]ହେ ଅଜ ହେ ଆଦ୍ୟ ମୋହର । ଯେ ମହାମୋହ-ଅନ୍ଧକାର ॥ ୧୨୫
ସେ ଆଜ ତୁମ୍ଭ ସନ୍ନିଧିରୁ । ବିନାଶ ହେଲା ମୋହ' ଠାରୁ ॥ ୧୨୬
ଅଗ୍ନିନିକଟେ ଯଉଁ ନର । ରହଇ ଯେସନେ ତାହାର ॥ ୧୨୭
ଯେ ଶୀତଭୟ ମହାତମ । ସେ କି ବାଧା ଦେବାକୁ କ୍ଷମ ॥ ୧୨୮
୩୮ ବିଜ୍ଞାନମୟ ପ୍ରଦୀପକୁ । [୨]କଲ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ ଭୃତ୍ୟକୁ ॥ ୧୨୯
ଏଣୁ ଅନୁଗ୍ରହ ତୁମ୍ଭର । ଜାଣଇ ଯେ ସେ କଉଁ ନର ॥ ୧୩୦
ଛାଡ଼ିଣ ତୋ' ପାଦମୂଳକୁ । ଶରଣ ପଶିବ ଆନକୁ ॥ ୧୩୧
୩୯ ଯେ ବୃଷ୍ଣି ଅନ୍ଧକ ସାତ୍ୱତ । ଦାଶାର୍ହ ଆଦି ଅପ୍ରମିତ ॥ ୧୩୨
ଏମାନଙ୍କରେ ସ୍ୱମାୟାରେ । ସୃଷ୍ଟିବିବୃଦ୍ଧିନିମିତ୍ତରେ ॥ ୧୩୩
ବିସ୍ତାର କରିଥିଲ ନେଇ । ସୁଦୃଢ଼ ସ୍ନେହପାଶକୁ ହିଁ ॥ ୧୩୪
ଏ ଆତ୍ମବିଜ୍ଞାନଖଡ଼ଗେ । ବିନାଶ କଲ ଆଜ ବେଗେ ॥ ୧୩୫
୪୦ ହେ ମହାଯୋଗୀ ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । କରୁଛି ଏ ନମସ୍କାରକୁ ॥ ୧୩୬
ପ୍ରପନ୍ନ ହୋଇଛି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ଦିଅ ହେ ମୋତେ ଏ ଶିକ୍ଷାକୁ ॥ ୧୩୭
ତୋ' ପାଦପଙ୍କଜେ ଯେମନ୍ତେ । ପ୍ରୀତି ହୋଇବ ମୋର ନିତ୍ୟେ[୩] ॥ ୧୩୮

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୪୧ | କହନ୍ତି ପୁଣ ଭଗବାନ । ଉଦ୍ଧବ ଶୁଣ ମୋ' ବଚନ ॥ ୧୩୯
୪୨ | ଘେନିଣ ମୋର ଏ ଆଜ୍ଞାକୁ । ଚଳ ବଦରୀ ଆଶ୍ରମକୁ ॥ ୧୪୦
ମୋ' ପାଦତୀର୍ଥ ଜଳ ଯହିଁ । ଅଳକନନ୍ଦା ନାମେ ବହି ॥ ୧୪୧
ଦର୍ଶନ କରି ସେ ଗଙ୍ଗାଙ୍କୁ । ଛାଡ଼ିଣ ସକଳ ପାପକୁ ॥ ୧୪୨
ସ୍ନାନପାନାଦି କରି ତହିଁ । ବଲ୍‌କଲ ପିନ୍ଧି ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ॥ ୧୪୩
ସୁଖରେ ସ୍ପୃହାକୁ ଛାଡ଼ିଣ । ଭୁଞ୍ଜିବ ବନ୍ୟ ଫଳ ପୁଣ ॥ ୧୪୪
୪୩ ବରଷା ଶୀତ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ସହି । ସୁଶୀଳ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ହୋଇ ॥ ୧୪୫
ସୁଶାନ୍ତ ସମାହିତଚିତ୍ତ । ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନେ ହୋଇ ଯୁତ ॥ ୧୪୬
୪୪ ମୋ' ଠାରୁ ଶିଖିଲ ଏ ଯାହା । ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥଳେ ରହି ତାହା ॥ ୧୪୭
ଭାବନା କରି ମୋର ତହିଁ । ମନ ବଚନ ଦୃଢ଼େ ଦେଇ ॥ ୧୪୮

---

୧. ହେ ବ୍ରହ୍ମାଜନକ ! ମୋହର (ଅଜାଦ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଣୋଽପି ଜନକ) ସ୍ୱାମୀ ।

୨. ତୁମେ ନିଜ ମାୟାଦ୍ୱାରା ମୋର ଜ୍ଞାନପ୍ରଦୀପକୁ ଅପହରଣ କରି ପୁଣି ମୋତେ ସମର୍ପଣ କଲ, ଯେହେତୁ ମୁଁ ତୁମ ଭୃତ୍ୟ ।

୩. ମୁକ୍ତ ହେବା ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମୋ' ଧର୍ମେ ତତ୍ପର ହୋଇଣ । ଏରୂପେ ବର୍ତ୍ତିଥିବ ପୁଣ ॥ ୧୪୯
ତ୍ରିଗୁଣଗତିକୁ ଲଙ୍ଘିଣ । ମୋତେ ପାଇବ ତଦନ୍ତେଣ ॥ ୧୫୦

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪୫ ଶୁକ କହନ୍ତି ହେ ରାଜନ । ଯା ବୁଦ୍ଧି ସୃଷ୍ଟିନିବର୍ତ୍ତନ ॥ ୧୫୧
ସେ କୃଷ୍ଣ ଏମନ୍ତ ରୂପରେ । ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ସେ କାଳରେ ॥ ୧୫୨
ଉଦ୍ଧବ କରି ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ । ମସ୍ତକ ଦେଇ ଶ୍ରୀଚରଣ ॥ ୧୫୩
ବିଷୟମୁକ୍ତ ହୋଇଲେଣ । ଗମନସମୟରେ ପୁଣ ॥ ୧୫୪
ଆର୍ଦ୍ର ହୁଅନ୍ତେ ନିଜମନ । ତେଜିଲେ ଅଶ୍ରୁକଳାମାନ ॥ ୧୫୫
୪୬ ଦୁସ୍ତ୍ୟଜ ସ୍ନେହବିୟୋଗରେ । କାତର ହୋଇ ସେ କାଳରେ ॥ ୧୫୬
ଅତି ଆତୁର ହୋଇ ତାଙ୍କୁ । ଶକ୍ତ ନୋହିଲେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ॥ ୧୫୭
ବେନି ପାଦୁକା ପାଦୁଁ ଆଣି । ନିଜ ମସ୍ତକେ ଘେନି ପୁଣି ॥ ୧୫୮
ପ୍ରଣାମ କରି ପୁଣ ପୁଣ । ଚଳିଲେ କଷ୍ଟକୁ ଲଭିଣ ॥ ୧୫୯
୪୭ ତଦନ୍ତେ ଆହେ ପରୀକ୍ଷିତ । ଉଦ୍ଧବ ମହାଭାଗବତ ॥ ୧୬୦
ହୃଦୟେ ରଖି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ଗଲେ ବଦରୀ-ଆଶ୍ରମକୁ ॥ ୧୬୧
ଜଗତବନ୍ଧୁ କୃଷ୍ଣ ତହିଁ । ଯେମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ଥିଲେ ଦେଇ ॥ ୧୬୨
ସେରୂପେ ତପ କରି ନିତି । ଲଭିଲେ ଶ୍ରୀହରିର ଗତି ॥ ୧୬୩
୪୮ ଯାହା ପାଦକୁ ଯୋଗେଶ୍ୱରେ । ସେବା କରନ୍ତି ନିରନ୍ତରେ ॥ ୧୬୪
ଭକ୍ତ ପାଇଁ ସେ ନାରାୟଣ । ଯା' କରିଅଛନ୍ତି ବଖାଣ ॥ ୧୬୫
ଆନନ୍ଦସମୁଦ୍ରସଂଭୃତ । ଏମନ୍ତ ସେ ଜ୍ଞାନ-ଅମୃତ ॥ ୧୬୬
ଅଳପ ହେଲେହେଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ । ସେବା କରିଣ ଯଉଁ ନରେ ॥ ୧୬୭
ଥାଆନ୍ତି, ସେ ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । କି ବା କହିବା ସେ ଉକତି ॥ ୧୬୮
ତାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗରୁ ସଂସାର । ମୁକତ ହୁଅଇ ଆବର ॥ ୧୬୯
୪୯ ଜନମ-ମରଣ ଏ ଦୁଇ । ଯା' ନାମ ସଂସାର ଅଟଇ ॥ ୧୭୦
ଜରା-ରୋଗ ଆଦି ନିମିତ୍ତ । ଯେ ପୁଣ ଭୟ ହୋଏ ଜାତ ॥ ୧୭୧
ସେ ଉଭୟର ନାଶପାଇଁ । ନିଗମକର୍ତ୍ତା ଈଶ୍ୱର ହିଁ ॥ ୧୭୨
ଏକ ଅମୃତ ବେଦସାର । ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନ ରୂପ ତାର ॥ ୧୭୩
ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଅମୃତ ଅପର । ଯେ ଥିଲା ଉଦଧିମଧ୍ୟର ॥ ୧୭୪
ଏ ଦୁଇ ଅମୃତକୁ ପୁଣ । ଉଦ୍ଧାର କଲେ ନାରାୟଣ ॥ ୧୭୫
ପୁଷ୍ପକୁ ନ କରି କୋପିତ । ତହିଁରୁ ଭ୍ରମର ଅମୃତ ॥ ୧୭୬
ଯେସନେ କରଇ ଉଦ୍ଧାର । ତେସନେ କଲେକ ଈଶ୍ୱର ॥ ୧୭୭
ପ୍ରବୃତ୍ତ ଆବର ନିବୃତ୍ତ । ଏରୂପେ ତାଙ୍କର ଯେ ଭୃତ୍ୟ ॥ ୧୭୮
ସେ ଉଭୟଙ୍କୁ ନିଜେ ପୁଣ । ସ୍ୱକୃତବେଦାନୁସାରେଣ ॥ ୧୭୯

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯଥାଯଥରେ ପିଆଇଲେ	। ଭୃତ୍ୟବତ୍ସଳ ବୋଲାଇଲେ	।।	୧୮୦
ସେ ଆଦ୍ୟ ପୁରୁଷ ଈଶ୍ୱର	। କୃଷ୍ଣ ଅଟଇ ନାମ ଯାର	।।	୧୮୧
[୧]ତାଙ୍କୁ ମୁଁ କରୁଛି ପ୍ରଣାମ	। ସ୍ମରି ହୃଦୟେ ତାଙ୍କ ନାମ	।।	୧୮୨
ଆହେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କୃପାସିନ୍ଧୁ	। ମୁଁ ଯେ ପତିତ ଦୀନବନ୍ଧୁ	।।	୧୮୩
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରୁଛି ବନ୍ଦନ	। ମୋ ଅଘ କର ବିନାଶନ	।।	୧୮୪

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ ଶ୍ରୀମଦୁଦ୍ଧବସ୍ୟ
ଶ୍ରୀବଦରିକାଶ୍ରମଗମନଂ ନାମ ଏକୋଽନତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତ୍ରିଂଶେ ତୁ ପ୍ରାଗୁପକ୍ଷିପ୍ତମୌସଳଚ୍ଛଳତୋ ହରିଃ ।
ସ୍ୱଧାମ ଗନ୍ତୁମନ୍ୱିଚ୍ଛନ୍ ସଂଜହାର ନିଜଂ କୁଳମ୍ ।। ୧
ବିରାଗାୟ ପୁରା ଘୋରମୁପକ୍ଷିପ୍ତଂ ହି ମୌସଳମ୍ ।
କଥାବସାନେ ତତ୍ରୈବ ବିଶେଷଂ ପରିପୃଚ୍ଛତି ।। ୨

ଶ୍ରୀରାଜା ଉବାଚ

୧	ବ୍ୟାସଙ୍କ ସୁତଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ	। ପଚାରୁଛନ୍ତି ପରୀକ୍ଷିତ	।।	୧
	ଉଦ୍ଧବ ମହାଭାଗବତ	। ବନକୁ ହୁଅନ୍ତେ ନିର୍ଗତ	।।	୨
	ହେ ମୁନିବର ତଦନ୍ତରେ	। ସେ ଦ୍ୱାରବତୀନଗରୀରେ	।।	୩
	ଭୂତଭାବନ ଭଗବାନ	। ଆଉ କି କଲେକ ବିଧାନ	।।	୪
୨	ବ୍ରାହ୍ମଣଶାପେ ନିଜ କୁଳ	। ନାଶ ଯାଆନ୍ତେ ତତକାଳ	।।	୫
	ଯାଦବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେ ଈଶ୍ୱର	। ଯେ ସର୍ବନେତ୍ରମନୋହର	।।	୬
	ସେ ତନୁ କିରୂପରେ ତ୍ୟାଗ	। କଲେ ତା' କହ ଆମ୍ଭ ଆଗ	।।	୭
୩	ଯଉଁ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗରେ ନୟନ	। ପଡ଼ନ୍ତେ ତହୁଁ ନାରୀଜନ	।।	୮
	ଶକ୍ତ ନୋହିଲେ ଆଣିମାକୁ	। ଯେ ପୁଣ ସାଧୁଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣକୁ	।।	୯
	ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ଚିତ୍ତେ ରହି	। ତହିଁରୁ ବାହାର ନୁହଇ	।।	୧୦
	କୀର୍ତ୍ତିତ ହୋ'ନ୍ତେ ଶୋଭା ଯାର	। କବିମାନଙ୍କ ବଚନର	।।	୧୧
	ଉଲ୍ଲାସବିଶେଷ ଜନ୍ମାଏ	। ତାହାଙ୍କ ମାନକୁ ବଢ଼ାଏ	।।	୧୨
	ଏକଥା କି କହିବା ପୁଣ	। ଯେ ସ୍ଥିତ ଅର୍ଜୁନରଥେଣ	।।	୧୩
	ଯାହାକୁ କରି ବିଲୋକନ	। ଯୁଦ୍ଧରେ ମଲେ ଯେତେ ଜନ	।।	୧୪

୧. ଯେନାନୁକଂପିତଂ ବିଶ୍ୱମୁଦ୍ଧବପ୍ରଶ୍ନନିର୍ଣ୍ଣୟୈଃ ।
ତଂ ବନ୍ଦେ ପରମାନନ୍ଦଂ ନନ୍ଦନନ୍ଦନରୂପିଣମ୍ ।। (ସ୍ୱାମୀ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସାରୂପ୍ୟ ମୁକ୍ତିକି ଲଭିଲେ	। କିରୂପେ ତାହାକୁ ଛାଡ଼ିଲେ	॥	୧୫

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୪	ରାଜା ପଚାରନ୍ତେ ଏମନ୍ତ	। କହୁଅଛନ୍ତି ବ୍ୟାସସୁତ	॥	୧୬
	ଆକାଶ-ଭୂମି-ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ	। [1]ସେ ମହାଉତ୍ପାତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ	॥	୧୭
	ଦିଶନ୍ତେ ଦେଖିଣ ଶ୍ରୀହରି	। ସୁଧର୍ମା ସଭା ଆଶ୍ରେ କରି	॥	୧୮
	ବସିଥିଲେ ଯେ ଯଦୁବୀରେ	। ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ଏ ରୂପରେ	॥	୧୯

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୫	କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	। ଶୁଣ ହେ ସର୍ବଯଦୁଜନ	॥	୨୦
	ଏ ଘୋର ମହୋତ୍ପାତମାନେ	। ହୁଅନ୍ତି ଦ୍ୱାରକାଭୁବନେ	॥	୨୧
	ଦିଶନ୍ତି ଯମକେତୁପ୍ରାୟେ	। ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ନ ଥିବା ଏଠାୟେ	॥	୨୨
୬	ସ୍ତିରୀ-ବାଳକ-ବୃଦ୍ଧମାନେ	। ଚଳନ୍ତୁ ଶଙ୍ଖୋଦ୍ଧାରସ୍ଥାନେ	॥	୨୩
	ପ୍ରଭାସତୀର୍ଥକୁ ବହନ	। ଚଳିବା ଆମ୍ଭେ ସର୍ବଜନ	॥	୨୪
	ଯହିଁରେ ସରସ୍ୱତୀନଈ	। ପଶ୍ଚିମ ଦିଗକୁ ବହଇ	॥	୨୫
୭	ଶୁଦ୍ଧିନିମିତ୍ତେ ସର୍ବନରେ	। ସ୍ନାନ କରିଣ ସେ ଜଳରେ	॥	୨୬
	ସଂଯତ କରିଣ ମାନସ	। ତହିଁରେ କରି ଉପବାସ	॥	୨୭
	ସ୍ନାନଲେପନାଦି ଦ୍ରବ୍ୟକୁ	। ଘେନି ପୂଜିବା ଦେବତାଙ୍କୁ	॥	୨୮
୮	ଆମ୍ଭେ କରିଣ ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନ	। ଯେ ମହାଭାଗ ବିପ୍ରଜନ	॥	୨୯
	ତାଙ୍କୁ ପୂଜିବା ସେ ସ୍ଥାନରେ	। ଗୋ-ଭୂମି-ହିରଣ୍ୟ-ବସ୍ତ୍ରରେ	॥	୩୦
	ଅଶ୍ୱ-କୁଞ୍ଜର-ରଥମାନ	। ଦେଇଣ ବିପୁଳ ସଦନ	॥	୩୧
୯	ଏ ବିଧି ଅରିଷ୍ଟ ନାଶଇ	। ଉତ୍ତମ ମଙ୍ଗଳ ଦିଅଇ	॥	୩୨
	ଗୋ-ବିପ୍ର-ଦେବତାପୂଜନେ	। ନିବାସ ହୋଏ ଦେବସ୍ଥାନେ	॥	୩୩
୧୦	ଏରୂପେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବଚନ	। ଶୁଣି ସେ ସର୍ବ ଯଦୁଜନ	॥	୩୪
	ନାବରେ ତରି ସମୁଦ୍ରକୁ	। ରଥରେ ଗଲେ ପ୍ରଭାସକୁ	॥	୩୫
୧୧	ସେ ଭଗବାନ ଯଦୁପତି	। ଯେମନ୍ତେ ଆଜ୍ଞା ଦେଇଛନ୍ତି	॥	୩୬
	ପରମ ଭକ୍ତିରେ ସେଠାଇଁ	। ଯେ ସର୍ବ ମଙ୍ଗଳ ବଢ଼ାଇ	॥	୩୭
	ସେରୂପେ କଲେକ ବିଧାନ	। ସର୍ବଯଦୁଏ ହେ ରାଜନ	॥	୩୮
୧୨	ଦଇବ ବଳରୁ ତତ୍‌କାଳ	। ନାଶ ହୋଇଲା ବୁଦ୍ଧିବଳ	॥	୩୯
	ତଦନ୍ତେ ତହିଁ ଯଦୁଜନ	। ମୈରେୟ[2] ମଧୁ[3] କଲେ ପାନ	॥	୪୦
	ଯେ ମଦ୍ୟରସରୁ ଝଟିତି	। ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୁଅଇ ନିଜ ମତି	॥	୪୧

୧. ଆକାଶରେ ସୂର୍ଯ୍ୟମଣ୍ଡଳ ଆଦି, ଭୂମିରେ ଭୂକଂପ ଆଦି ଏବଂ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷରେ ଦିଗ୍‌ଦାହ ଆଦି । ସେହି ଉତ୍ପାତମାନ ହରିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପାଦିତ ହେଇଥିବାରୁ ଦୁଷ୍ପ୍ରତିକାର ହୋଇଥିଲା ।

୨. ମଦିରାବିଶେଷ ।　　　୩. ସୁରସ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୩	ମହାପାନରେ ହେଲେ ମତ୍ତ	କୃଷ୍ଣମାୟାରେ ମୂଢ଼ଚିତ୍ତ	॥	୪୨
	ସେ ଗର୍ବୀ ଯଦୁବୀରଙ୍କର	କଳହ ହେଲା ବଳିୟାର	॥	୪୩
୧୪	ସେ ଆତତାୟୀ[୧] ଯଦୁବୀରେ	ସଂରବ୍ଧ ହୋଇଣ କ୍ରୋଧରେ	॥	୪୪
	ଧନୁ ଖଡ଼ଗ ଭଲ୍ଲ ତିନି	ଗଦା ପରିଘ ଋଷ୍ଟି[୨] ଘେନି	॥	୪୫
	ସମୁଦ୍ରତଟେ ସେ କାଳରେ	ଯୁଦ୍ଧ ରଚିଲେ ପରସ୍ପରେ	॥	୪୬
୧୫	ଚଳନ୍ତି ପତାକା ଯହିଁରେ	ସେ ରଥ-ଗଜ-ଅଶ୍ୱତରେ[୩]	॥	୪୭
	ଧେନୁ-ମହିଷ-ଉଷ୍ଟ୍ର-ଖର	ନରାଦି ଆରୋହି ସେ ନର	॥	୪୮
	ପରସ୍ପରରେ ଆସି ମିଳି	ଦୁଷ୍ଟ ଯଦୁଏ କରି କଳି	॥	୪୯
	ଘୋର ନାରାଚମାନଙ୍କରେ	ପ୍ରହାର କଲେ ସେ କାଳରେ	॥	୫୦
	ଦନ୍ତମାନଙ୍କେ ହସ୍ତିମାନେ	ବନରେ ଯୁଝନ୍ତି ଯେସନେ	॥	୫୧
୧୬	ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ସାମ୍ବ ବେନି ଭାଇ	ଯୁଝିଲେ ଅତି କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ	॥	୫୨
	ଅକ୍ରୂର ଭୋଜଙ୍କୁ ଯୁଝିଲେ	ସାତ୍ୟକି ଅନିରୁଦ୍ଧତୁଲେ	॥	୫୩
	ସୁଭଦ୍ର ସଂଗ୍ରାମଜିତ ହିଁ	ଯୁଝିଲେ ସୁଦାରୁଣ ହୋଇ	॥	୫୪
	ଗଦ ଏକଇ କୃଷ୍ଣ-ଭ୍ରାତ	ଅପର ଗଦ କୃଷ୍ଣସୁତ	॥	୫୫
	ସେ ଦୁହେଁ ପରସ୍ପରେ ମିଳି	ଯୁଝିଲେ ଦୁହେଁ ମହାବଳୀ	॥	୫୬
	ସୁମିତ୍ର ଅସୁରଥ ଦୁଇ	ସେ ରୂପେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ତହିଁ	॥	୫୭
୧୭	ସହସ୍ରଜିତ ଶତଜିତ	ଭାନୁ ପ୍ରଭୃତି ଅପ୍ରମିତ	॥	୫୮
	ନିଶଠ ଉଲ୍ମୁକ ଆଦିଏ	ପରସ୍ପରରେ ମିଳି ସ୍ୱୟେଂ	॥	୫୯
	ମଦାନ୍ଧ ହୋଇ ଏ ମାଇଲେ	କୃଷ୍ଣମାୟାରେ ମୋହ ଗଲେ	॥	୬୦
୧୮	ଦାଶାର୍ହ ଭୋଜ ଶୂରସେନ	ମଧୁ ଅର୍ବୁଦ ବିସର୍ଜନ	॥	୬୧
	ଅନ୍ଧକ ବୃଷ୍ଣି ଯେ କୁକୁର	ସାତ୍ୱତ କୁନ୍ତି ଯେ ମାଥୁର	॥	୬୨
	ଏ ସର୍ବେ ହେଲେ ମରାମରି	ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟେ ପ୍ରୀତି ଛାଡ଼ି କରି	॥	୬୩
୧୯	ପିତାଙ୍କ ତୁଲେ ପୁତ୍ରମାନେ	ଭ୍ରାତାଙ୍କ ତୁଲେ ଭ୍ରାତାଜନେ	॥	୬୪
	ଭଣଜା ନାତି ଯେ ମାତୁଳ	ଖୁଡୁତା ଆଦି ଯେତେ କୁଳ	॥	୬୫
	ବିଶେଷେ ମୋହିତ ହୋଇଲେ	ପରସ୍ପରରେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ	॥	୬୬
	ମିତ୍ରଙ୍କ ତୁଲେ ମିତ୍ରନରେ	ସୁହୃଦେ ସୁହୃଦସଙ୍ଗରେ	॥	୬୭
	ଜ୍ଞାତିଏ ଜ୍ଞାତିମାନଙ୍କୁ ହିଁ	ମାଇଲେ ତହିଁ ମୂଢ଼ ହୋଇ	॥	୬୮
୨୦	ସରନ୍ତେ ସର୍ବ ଶରଗଣ	ଭାଜନ୍ତେ ଧନୁ ଛିଡ଼ି ଗୁଣ	॥	୬୯
	ଶସ୍ତ୍ର ହୁଅନ୍ତେ ସବୁ କ୍ଷୀଣ	ମୁଷ୍ଟିମାନଙ୍କେ କଲେ ରଣ	॥	୭୦

୧. ଅଗ୍ନିଦୋ ଗରଦଶ୍ଚୈବ ଶସ୍ତ୍ରପାଣିର୍ଧନାପହଃ ।
କ୍ଷେତ୍ରଦାରାପହାରୀ ଚ ଷଡ଼େତେ ଆତତାୟିନଃ ॥

୨. ଋଷ୍ଟି = ଖଡ୍ଗବିଶେଷ । ୩. ଅଶ୍ୱତରେ = ଖଚ୍ଚର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଏରକା ନାମେ ତୃଣ ଥିଲେ	ତା' ଆଣି ମରାମରି ହେଲେ	॥	୭୧
୨୧	ବଜ୍ରସମାନ ସେ ଏରକା	ପରିଘ[୧] ପ୍ରାୟେ କରି ଏକା	॥	୭୨
	ମୁଷ୍ଟିରେ ଧରିକରି ତାକୁ	ମାଇଲେ ସେ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ	॥	୭୩
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନିବାରନ୍ତେ ଯାଇଁ	ତାହାଙ୍କୁ ମାଇଲେ ସେ ଧାଇଁ	॥	୭୪
୨୨	ହେ ମହାରାଜ ! ଯଦୁବୀରେ	ମୋହିତ ହୋଇ ସେ କାଳରେ	॥	୭୫
	ବଳଭଦ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖି ପୁଣି	ଶତ୍ରୁ ପରାଏ ମନେ ମଣି	॥	୭୬
	ମାରିବା ବୁଦ୍ଧିରେ ନିଶ୍ଚୟେ	ଧାଇଁଲେ ସେ ଆତତାୟୀଏ	॥	୭୭
୨୩	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ହେ ରାଜନ	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ-ରାମ ବେନି ଜନ	॥	୭୮
	ଶସ୍ତ୍ର ଉଞ୍ଚାଇ କ୍ରୋଧଭରେ	ଏରକାମୁଷ୍ଟିପରିଘରେ	॥	୭୯
	ଯୁଦ୍ଧେ ବିଚିତ୍ର ଗତି କଲେ	ଆତତାୟୀଙ୍କୁ ପ୍ରହାରିଲେ	॥	୮୦
୨୪	ଯେ ହେଲେ ବ୍ରହ୍ମଶାପଗ୍ରସ୍ତ	କୃଷ୍ଣର ମାୟାରେ ଆବୃତ	॥	୮୧
	ସେ ଯଦୁଙ୍କର ସ୍ପର୍ଦ୍ଧାକ୍ରୋଧ	ନିଜ କୁଳକୁ କଲା ବଧ	॥	୮୨
	ବଂଶରୁ ଜାତ ହୁତାଶନ	ବନକୁ ନାଶଇ ଯେସନ	॥	୮୩
୨୫	ଏ ରୂପେ ସର୍ବ ନିଜକୁଳ	ନାଶ ହୁଅନ୍ତେ ତତକାଳ	॥	୮୪
	କେବଳ ରହି ସେ ଅଚ୍ୟୁତ	ମନେ ବିଚାରିଲେ ଏମନ୍ତ	॥	୮୫
	ଯେ ଭାରା ଥିଲା ଧରଣୀର	ବିନାଶ କଲି ତା' ଏଥର	॥	୮୬
୨୬	ସମୁଦ୍ରତଟେ ସଂକର୍ଷଣ	ପୌରୁଷ ଯୋଗ ଆଚରିଣ	॥	୮୭
	ଆତ୍ମାକୁ ଆତ୍ମାରେ ସଂଯୁତ	କରି ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ହିତ	॥	୮୮
୨୭	ଦେବକୀସୁତ ନରହରି	ରାମନିର୍ଯାଣ ଦେଖି କରି	॥	୮୯
	ଅଶ୍ୱତ୍ଥବୃକ୍ଷର ମୂଳରେ	ବସିଲେ ଧରଣୀ ତଳରେ	॥	୯୦
୨୮	ଧରିଣ ଚତୁର୍ଭୁଜ ରୂପ	ଆପଣା ପ୍ରଭାରେ ସେ ଆପ	॥	୯୧
	ଦଶଦିଗର ଅନ୍ଧକାର	ପଟଳ କରନ୍ତେ ସଂହାର	॥	୯୨
	ଧୂମବିହୀନ ଅଗ୍ନିପ୍ରାୟେ	ତେଜେ ଦିଶିଲେ ଅତିଶୟେ	॥	୯୩
୨୯	ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଚିହ୍ନ ଉରେ ଶୋହେ	ଶ୍ୟାମ ବରଣ ମେଘପ୍ରାୟେ	॥	୯୪
	ତପ୍ତ କାଞ୍ଚନପ୍ରାୟେ ଯାର	କାନ୍ତି ଦିଶଇ ମନୋହର	॥	୯୫
	ପିନ୍ଧିଣ ପୀତାମ୍ବରଦ୍ୱୟ	ଉତ୍ତମମଙ୍ଗଳ ସେ କାୟ	॥	୯୬
୩୦	ସୁନ୍ଦର ସ୍ମିତ ଯେ ଶୋଭିତ	ନୀଳ କୁନ୍ତଳରେ ମଣ୍ଡିତ	॥	୯୭
	ପଦ୍ମସୁନ୍ଦର ନେତ୍ର ଯହିଁ	ମକରକୁଣ୍ଡଳ ସ୍ଫୁରଇ	॥	୯୮
	ଏମନ୍ତ ବଦନନଳିନ	ଧରିଣ ଦିଶନ୍ତି ଶୋଭନ	॥	୯୯
୩୧	କଟିସୂତ୍ର ବ୍ରହ୍ମସୂତ୍ରରେ	କିରୀଟ[୨] -କଟକାଙ୍ଗଦରେ[୩]	॥	୧୦୦
	ହାର ନୂପୁର ମୁଦ୍ରିକାରେ	ବିରାଜିତ ଯେ କୌସ୍ତୁଭରେ	॥	୧୦୧

୧. ଲୌହଦଣ୍ଡ ।　　୨. କଟକ ଓ ଅଙ୍ଗଦରେ ।　　୩. କଟକ = ବଳୟ, ଅଙ୍ଗଦ = ବାହୁଟି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୨ ଯେ ନିଜାୟୁଧ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ । ଯେ ବନମାଳା ଗନ୍ଧବନ୍ତ ॥ ୧୦୨
ତେଣେ ସଂଯୁତ ଅଙ୍ଗ ପୁଣ । ପଙ୍କଜ ପ୍ରାୟେ ଯେ ଅରୁଣ ॥ ୧୦୩
ସେ ବାମ ଚରଣକୁ ନେଇ । ଦକ୍ଷିଣ ଉରୁପରେ ଦେଇ ॥ ୧୦୪
ବସି ଅଛନ୍ତି ହେ ରାଜନ । ଦିଶନ୍ତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଭନ ॥ ୧୦୫
୩୩ ମୁଷଳଶେଷ ଲୌହଖଣ୍ଡ । ଘେନିଣ କରିଛି ଯେ କାଣ୍ଡ ॥ ୧୦୬
ସେ ଜରା ଲୁବ୍‌ଧକ ଆସିଣ । ମୃଗଶଙ୍କାରେ ସେ ଚରଣ ॥ ୧୦୭
ଦେଖିଣ ମୃଗମୁଖାକାର[୧] । ପ୍ରୟୋଗ କଲା ତୀକ୍ଷ୍ଣଶର ॥ ୧୦୮
୩୪ ତଦନ୍ତେ ଚତୁର୍ଭୁଜ କରି । ଦେଖି ସେ ପୁରୁଷ ଶ୍ରୀହରି ॥ ୧୦୯
ପାତକ କଲା ସେ ଶବର । ଭୟକୁ ପାଇଲା ଆବର ॥ ୧୧୦
ଯେ କୃଷ୍ଣ ଅସୁରନାଶନ । ତାହାଙ୍କ ପାଦଯୁଗେ ପୁଣ ॥ ୧୧୧
ପଡ଼ିଲା ମସ୍ତକ ଲଗାଇ । ଏରୂପେ ବଚନକୁ କହି ॥ ୧୧୨
୩୫ ମୁଁ ପାପୀ ହେ ମଧୁସୂଦନ । ନ ଜାଣି କଲି ଏ ବିଧାନ ॥ ୧୧୩
ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକ ହେ ଅନଘ । କ୍ଷମା କରିବ ଏ ମୋ ଅଘ ॥ ୧୧୪
୩୬ ପ୍ରାଣୀର ଯା' ଅନୁସ୍ମରଣ । ଅଜ୍ଞାନପାପବିନାଶନ ॥ ୧୧୫
ତୁମ୍ଭେ ସେ ବିଷ୍ଣୁ ମୁଁ ତୁମ୍ଭର । ହେ ପ୍ରଭୋ କଲି ଏଡ଼େ ଘୋର ॥ ୧୧୬
୩୭ ମୁଁ ମୃଗଲୁବ୍‌ଧକ ପାପିଷ୍ଠ । ସେ ହେତୁ ମୋତେ ହେ ବୈକୁଣ୍ଠ ॥ ୧୧୭
ବେଗେ ବିନାଶ ତୁମ୍ଭେ କର । ଆଉ ବାରେ ମୁଁ ଏ ପ୍ରକାର ॥ ୧୧୮
ସାଧୁଙ୍କ ଦ୍ରୋହ-ଆଚରଣ । ଯେମନ୍ତେ ନ କରିବି ପୁଣ ॥ ୧୧୯
୩୮ ସ୍ୱାଧୀନମାୟାବିରଚିତ । ଯା' କର୍ମ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଅଜ୍ଞାତ ॥ ୧୨୦
ରୁଦ୍ରାଦି ତାଙ୍କ ପୁତ୍ରମାନେ । ଯେ ବେଦଦ୍ରଷ୍ଟା ଋଷି ଆନେ ॥ ୧୨୧
ସେମାନେ ନ ଜାଣନ୍ତି କେହି । ଯେଣୁ ତାହାଙ୍କ ନୟନ ହିଁ ॥ ୧୨୨
ଆବୃତ ମାୟାରେ ତୁମ୍ଭର । ମୁଁ ବା ବର୍ଣ୍ଣିବି କି ପ୍ରକାର ॥ ୧୨୩
ସହଜେ ପାପଯୋନି ମୋର । ଶୀଘ୍ର ତୁ ମୋତେ ବଧ କର ॥ ୧୨୪

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୩୯ କୃଷ୍ଣ କହନ୍ତି ହେ ଶବର । ଉଠ ତୁ ଭୟ କରି ଦୂର ॥ ୧୨୫
କଲୁ ଯା' ଏ ଅଭୀଷ୍ଟ ମୋର । ମୋ' ଆଜ୍ଞା ଘେନିଣ ସତ୍ୱର ॥ ୧୨୬
ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଚଳ ତୁ ବହନ । ଯେ ପୁଣ୍ୟବନ୍ତ ଲୋକସ୍ଥାନ ॥ ୧୨୭
୪୦ ଇଚ୍ଛାରେ ଯା' ଦେହଗ୍ରହଣ । ସେ ଭଗବାନ ନାରାୟଣ ॥ ୧୨୮
ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତେ ଏ ରୂପେଣ । ତାହାଙ୍କୁ ତିନି ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ ॥ ୧୨୯
କରିଣ ପୁଣ ନମସ୍କାର । ବିମାନେ ଗଲା ସ୍ୱର୍ଗପୁର ॥ ୧୩୦

୧. ମୃଗମୁଖର ଆକାର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୧	ଦାରୁକ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମାର୍ଗକୁ	ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତେ ଲଭି ତାକୁ	॥	୧୩୧
	ତୁଳସୀଗନ୍ଧକୁ ଘେନିଣ	ବହୁ ଯେ ଥିଲା ସମୀରଣ	॥	୧୩୨
	ଆଘ୍ରାଣ କରି ତା' ସତ୍ୱରେ	ମିଳିଲା କୃଷ୍ଣ ନିକଟରେ	॥	୧୩୩
୪୨	ଯେହୁ ପ୍ରଖରତେଜୋବନ୍ତ	ସେ ଶସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କେ ବେଷ୍ଟିତ	॥	୧୩୪
	ପତିଙ୍କି ଥିବାର ଦେଖିଣ	ସେହି ଅଶ୍ୱତ୍ଥମୂଳେ ପୁଣ	॥	୧୩୫
	ସ୍ନେହେ ପୂରିଲା ତା' ଶରୀର	ନୟନୁଁ ବହେ ଅଶ୍ରୁଧାର	॥	୧୩୬
	ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇ ସେ କାଳେ	ପଡ଼ିଲା ବେନିପାଦତଳେ	॥	୧୩୭
୪୩	ହେ ପ୍ରଭୋ ଚରଣପଙ୍କଜ	ତୁମ୍ଭର ନ ଦେଖନ୍ତେ ଆଜ	॥	୧୩୮
	ଦୃଷ୍ଟି ମୋହର ହେଲା ନାଶ	ଅନ୍ଧାରେ ହୋଇଣ ପ୍ରବେଶ	॥	୧୩୯
	ଦିଗସକଳ ନ ଦିଶନ୍ତି	ମନେ ମୁଁ ନ ଲଭଇ ଶାନ୍ତି	॥	୧୪୦
	ନିଶାରେ ହୁଅଇ ଯେସନ	ଚନ୍ଦ୍ର ହୁଅନ୍ତେ ବିନାଶନ	॥	୧୪୧
୪୪	ଏମନ୍ତ ରୂପେ ହେ ରାଜନ	ଦାରୁକ କହନ୍ତେ ବଚନ	॥	୧୪୨
	ଅଛନ୍ତି ଧ୍ୱଜ-ଅଶ୍ୱମାନ	ସୂତ କରନ୍ତେ ବିଲୋକନ	॥	୧୪୩
	ଆକାଶୁଁ ଗରୁଡ଼ ଚିହ୍ନିତ	ରଥ ହୋଇଲା ଉପସ୍ଥିତ	॥	୧୪୪
୪୫	ବିଷ୍ଣୁର ଦିବ୍ୟାୟୁଧବ୍ରାତ	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହେଲେ ଉପଗତ	॥	୧୪୫
	ତା' ଦେଖି ହୁଅନ୍ତେ ବିସ୍ମିତ	ସୂତକୁ କହିଲେ ଅଚ୍ୟୁତ	॥	୧୪୬

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୪୬	ସୂତକୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ହରି	ଦ୍ୱାରବତୀକି ଯାଇ କରି	॥	୧୪୭
	ସଂକରଷଣଙ୍କ ନିର୍ଯାଣ[୧]	ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟେ ଜ୍ଞାତିଙ୍କ ମରଣ	॥	୧୪୮
	ଶୀଘ୍ରରେ କହ ମୋ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ	ଆବର ଏ ମୋର ଦଶାକୁ[୨]	॥	୧୪୯
୪୭	ତୁମ୍ଭେ ସେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	ରହିବ ନାହିଁ ଦ୍ୱାରକାରେ	॥	୧୫୦
	ସେ ପୁର ଛାଡ଼ନ୍ତେ ମୁଁ ପୁଣ	ସମୁଦ୍ର ମାଡ଼ିବ ତତ୍‌କ୍ଷଣ	॥	୧୫୧
୪୮	ନିଜ କୁଟୁମ୍ବମାନ ଘେନି	ଘେନି ମୋ' ପିତାମାତା ବେନି	॥	୧୫୨
	ଅର୍ଜୁନ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପାଳିବେ	ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥକୁ ଯିବ ସର୍ବେ	॥	୧୫୩
୪୯	ତୁମ୍ଭେ ମୋ' ଧର୍ମକୁ ଆଚରି	ସମସ୍ତ ଛାଡ଼ି ଜ୍ଞାନ କରି	॥	୧୫୪
	ଜାଣି ଏ ମୋ' ମାୟାରଚିତ	ଶାନ୍ତିକି ହୁଅ ଉପଗତ	॥	୧୫୫
୫୦	ଏମନ୍ତ କହନ୍ତେ ଶ୍ରୀହରି	ଦାରୁକ ପୁଣ ପୁଣ କରି	॥	୧୫୬
	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରି ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ	ବହୁତ ପ୍ରଣାମ କରିଣ	॥	୧୫୭
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପାଦ ଶିରେ ଦେଇ	ପୁରକୁ ଗଲେ ଦୁଃଖୀ[୩]ହୋଇ	॥	୧୫୮

---

୧. ଯୋଗମାର୍ଗରେ ଗମନ । ୨. ଇଚ୍ଛାଶରୀର ଅଭିପ୍ରାୟରେ କୁହା ହୋଇଛି ।
୩. କୁଳର ବିନାଶ ହେତୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ନିଜ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବା ପାଇଁ	ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟେ କଳହ ଭିଆଇ	।।	୧୫୯
ନିଜ ବଂଶକୁ ସଂହାରଣ	ଯେ କଲେ ସେ କୃଷ୍ଣଚରଣ	।।	୧୬୦
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଚିନ୍ତି	ହରଷ ହେଲା ନିଜ ମତି	।।	୧୬୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବଦୁଦ୍ଧବସଂବାଦେ
ଯଦୁକୁଳସଂହାରବର୍ଣ୍ଣନଂ ନାମ ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଏକତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏକତ୍ରିଂଶେ ସ୍ୱକଂ ଧାମ ଜଗାମ ଭଗବାନିତଃ ।
ତମେବାନୁଯଯୁଃ ପ୍ରୀତ୍ୟା ବସୁଦେବାଦୟସ୍ତତଃ ।।
ଦେବାନ୍ ଯଦୂନ୍ ବିଧାୟାଦୌ ଭୂୟୋ ଦେବାନ୍ ବିଧାୟ ଚ ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଃ ସ୍ୱେଚ୍ଛୟା ଧାମ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରୈବ ସମାବିଶତ୍ ।।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଶୁକ କହନ୍ତି ଏବେ ଶୁଣ	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ବ୍ରହ୍ମା ପୁଣ	।।	୧
	ଭବାନୀସଙ୍ଗେ ଭବ ସ୍ୱୟେଂ	ମହେନ୍ଦ୍ର ଆଦି ଦେବତାଏ	।।	୨
	ମୁନିଏ[୧] ପ୍ରଜେଶ୍ୱର[୨] ସନେ	ଗମନ କଲେ କୃଷ୍ଣସ୍ଥାନେ	।।	୩
୨	ପିତୃ ଗନ୍ଧର୍ବ ସିଦ୍ଧଗଣ	ଯେ ମହା ଉରଗ ଚାରଣ	।।	୪
	ଯକ୍ଷରାକ୍ଷସ ବିଦ୍ୟାଧର	ଅପ୍‌ସରା ଯେ ଦ୍ୱିଜ[୩] କିନ୍ନର	।।	୫
	ମୈତ୍ରେୟ ଆଦି ଋଷିବରେ	ଗମନ କଲେ ସେ କାଳରେ	।।	୬
୩	ସେ ଭଗବାନର ନିର୍ଯାଣ[୪]	ଦେଖିବା ମନେ ବିଚାରିଣ	।।	୭
	ଅତି ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ ଚିତ୍ତେ	କୃଷ୍ଣର ଜନ୍ମ କର୍ମ ଯେତେ	।।	୮
	ଗୁଣନ୍ତେ ଗାୟନ କରନ୍ତେ	ସେଠାରେ ମିଳିଲେ ସମସ୍ତେ	।।	୯
୪	ବିମାନଶ୍ରେଣୀରେ ଗଗନ	ସଂକୁଳ କରି ହେ ରାଜନ	।।	୧୦
	ଭକ୍ତିରେ ଦେଇ ନିଜ ମନ	କଲେ କୁସୁମବୃଷ୍ଟିମାନ	।।	୧୧
୪(କ)	ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ଭଗବାନ	ସୁମରି ବିଦୁରଙ୍କୁ ମନ	।।	୧୨
	କହିଲେ ମୈତ୍ରେୟଙ୍କୁ ତହିଁ	ହେ କୌଷାରବ ତୁମ୍ଭେ ଯାଇଁ	।।	୧୩
	ମୋ ଜନ୍ମ-କର୍ମାଦି କହିଣ	ସେ ଆତ୍ମଗୀତାକୁ ହିଁ ଭଣ	।।	୧୪

୧. ସନକାଦି । ୨. ମରୀଚ୍ୟାଦି । ୩. ଗରୁଡ଼ଲୋକନିବାସୀ ପକ୍ଷୀ । ୪. ତିରୋଧାନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବୈକୁଣ୍ଠଗମନ ମୋହର	ସାଦରେ ଶୁଣନ୍ତି ଯେ ନର	॥	୧୫
	ମୋତେ ଲଭନ୍ତି ସେହୁ ଯାଇଁ	କିଛି ସଂଦେହ ଏଥି ନାହିଁ	॥	୧୬
୫	ବ୍ରହ୍ମାଦି ଆପଣା ବିଭୂତି[୧]	ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ଶ୍ରୀପତି	॥	୧୭
	ଆତ୍ମାକୁ ଆତ୍ମାରେ ମିଶାଇ	[୨]ବୁଜିଲେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ଦୁଇ	॥	୧୮
୬	[୩]ଯହିଁରେ ଲୋକମାନଙ୍କର	ସର୍ବତ୍ର ସ୍ଥିତି ସେ ଶରୀର	॥	୧୯
	ଧାରଣା ଧ୍ୟାନର ଶୋଭନ	ବିଷୟ ଅଟେ ଯେହୁ ପୁଣ	॥	୨୦
	ତାହାକୁ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ	ଯୋଗଧାରଣା-ଅଗ୍ନିରେଣ	॥	୨୧
	ଦଗ୍‌ଧ ନ କରି ସେ ଦେହରେ	ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନିଜ ପୁରେ	॥	୨୨
୭	ସ୍ୱର୍ଗରେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ବାଜିଲେ	ଆକାଶୁଁ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି ହେଲେ	॥	୨୩
	ଯେ ସତ୍ୟ ଧର୍ମ ହେ ରାଜନ	ଯେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ କୀର୍ତ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀମାନ	॥	୨୪
	ଭୂମିରୁ ଆସି ଏ ତୁରିତ	କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହେଲେ ଅନୁଗତ	॥	୨୫
୮	ନିଜ ସ୍ଥାନକୁ ନାରାୟଣ	ଚଳନ୍ତେ କେହି ନ ଦେଖିଣ	॥	୨୬
୯	ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବେ ଯେତେ ଥିଲେ	[୪]ସେ ଅତି ବିସ୍ମିତ ହୋଇଲେ	॥	୨୭
	ଛାଡ଼ିଣ ଆକାଶମଣ୍ଡଳ	ବିଜୁଳି ଯାଆନ୍ତେ ତତ୍‌କାଳ	॥	୨୮
	ତାହା ଗତିକି ଜନମାନେ	ଜାଣି ନ ପାରନ୍ତି ଯେସନେ	॥	୨୯

---

୧. ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ।

୨. ପୂର୍ବେ ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଗଣ "ସଲୋକାନ୍ ଲୋକପାଳାନ୍ ନଃ ପାହି ବୈକୁଣ୍ଠକିଂକରାନ୍" ବୋଲି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିବାରୁ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ନିଜ ନିଜ ଲୋକଙ୍କୁ ନେବାପାଇଁ ଆସିଥିବାରୁ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୟାଦାକ୍ଷିଣ୍ୟହେତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚନା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସମାଧି କଲା ଭଳି ଆଖି ଦୁଇଟି ବୁଜି ଦେଲେ ।

୩. ଯୋଗିମାନଙ୍କର ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ । ସେମାନେ ଯୋଗଧାରଣା-ଅଗ୍ନିରେ ନିଜ ଦେହକୁ ଜାଳି ଦେଇ ଲୋକାନ୍ତର ଯାତ୍ରା କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଭଗବାନ୍ ନିଜ ତନୁକୁ ସେପରି ଦାହ ନ କରି ସେହି ତନୁ ସହ ନିଜର ବୈକୁଣ୍ଠାଖ୍ୟ ଧାମରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ଭଗବାନ୍‌ଙ୍କ ତନୁରେ ସକଳ ଲୋକର ସ୍ଥିତିହେତୁ ତାଙ୍କ ତନୁ ଦାହ ହେବାମାତ୍ରେ ସକଳ ଲୋକର ଦାହ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ । ଦାହ ନ କରିବାର ଏହା ଏକ କାରଣ । ଆଉମଧ୍ୟ ଭଗବାନ୍‌ଙ୍କ ତନୁ ଦାହ ହେବାମାତ୍ରେ ଧ୍ୟାନ ଓ ଧାରଣାର କୌଣସି ବିଷୟ ରହିବ ନାହିଁ । ଅଧିକନ୍ତୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନ୍‌ଙ୍କର କେହି କେହି ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ଉପାସକ ତାଙ୍କୁ ସେହି ତନୁରେ ସାକ୍ଷାତ୍ କରୁଅଛନ୍ତି । ଭଗବାନ୍‌ଙ୍କ ଶରୀର ଇଚ୍ଛାନିର୍ମିତ । ଅତଏବ ଇଚ୍ଛାରେ ସେ ତନୁଦାହ କଲେ ବୋଲି କହିଲେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ । କାରଣ ତା' ହେଲେ ଭଗବାନଙ୍କ ତନୁର ଯେଉଁ ବିଶେଷଣ ଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି ସେଗୁଡ଼ିକ ନିରର୍ଥକ ହୋଇଯିବ । ଅତଏବ ଭଗବାନ୍ ତିରୋହିତ ହେଲେ ବୋଲି କହିବା ହିଁ ଠିକ୍ ।

୪. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୁଅନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଗଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ବୋଲି ନାନା ପ୍ରକାର ତର୍କଣା କରି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ନାହିଁ ଏବଂ କେଉଁଠି କେଉଁଠି ଦେଖିଲେ ମଧ୍ୟ । ତେଣୁ ଅତି ବିସ୍ମିତ ହେଲେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କୃଷ୍ଣଗତିକି ଦେବଗଣ ।	¹ସେରୂପେ ନ ଜାଣିଲେ ପୁଣ ।।	୩୦
୧୦	ହରିର ଯୋଗଗତି ଯେହି ।	ବ୍ରହ୍ମରୁଦ୍ରାଦି ଦେବେ କେହି ।।	୩୧
	ନ ଦେଖି ବିସ୍ମୟ ହୋଇଣ ।	ସେକାଳେ ପ୍ରଶଂସା କରିଣ ।।	୩୨
	ଯେ ନିଜ ନିଜ ଲୋକମାନ ।	ତହିଁକି କଲେ ସେ ଗମନ ।।	୩୩
୧୧	ପରମ ପୁରୁଷ ଶ୍ରୀହରି ।	ଯାଦବବଂଶେ ଅବତରି ।।	୩୪
	ହେ ନୃପ ! ହେଲେ ବିନାଶନ ।	ଜାଣ ଏ ମାୟାବିଡ଼ମ୍ବନ ।।	୩୫
	ଯେସନେ ନାନାରୂପ ନଟ ।	ଧରି ହୁଅଇ ଅପ୍ରକଟ ।।	୩୬
	ଏ ବିଶ୍ୱ ଆପଣେ ସର୍ଜିଣ ।	ଏଥିରେ ପଛେ ପ୍ରବେଶିଣ ।।	୩୭
	ଆବର କରିଣ ବିହାର ।	ଶେଷରେ କରିଣ ସଂହାର ।।	୩୮
	ଆତ୍ମମହିମାରେ ଅଚ୍ୟୁତ ।	ରହନ୍ତି ହୋଇ ଉପରତ² ।।	୩୯
୧୨	ଯମଲୋକରୁ ଗୁରୁସୁତ ।	ଆଣିଲେ ସେହି ଦେହେ ସ୍ଥିତ ।।	୪୦
	ଦଗ୍ଧ ହୁଅନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ରରେ ।	ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ରଖିଲେ ଗର୍ଭରେ ।।	୪୧
	ଅନ୍ତକାନ୍ତକ ଶିବଙ୍କୁ ହିଁ ।	ଜିଣିଲେ ବାଣଯୁଦ୍ଧେ ଯେହି ।।	୪୨
	ସଦେହେ ଜରାଶବରକୁ ।	ଯେ ନେଲେ ସ୍ୱର୍ଗଭୁବନକୁ ।।	୪୩
	ଯେ ରଖେ ଶରଣାଗତକୁ ।	ସେ କି ନ ରଖେ ଆପଣାକୁ ।।	୪୪
୧୩	ତଥାପି ଅଶେଷ ସୃଷ୍ଟିର ।	ଯେ ସ୍ଥିତି ସମ୍ଭବ ସଂହାର ।।	୪୫
	ତହିଁରେ ହେତୁ³ ଯେ ଅଟନ୍ତି ।	ଅଶେଷଶକ୍ତି ଧରିଛନ୍ତି ।।	୪୬
	ବିନାଶ କରି ଯାଦବଙ୍କୁ ।	ରଖିବା ଅର୍ଥେ ସ୍ୱଦେହକୁ ।।	୪୭
	ଇଚ୍ଛା ନ କଲେ ସେ ଶ୍ରୀହରି ।	ଏମନ୍ତ ମନରେ ବିଚାରି ।।	୪୮
	ଆମ୍ଭେ ରହନ୍ତେ ଯୋଗିନର ।	ଦିବ୍ୟ ଗତିକି ଅନାଦର ।।	୪୯
	କରିଣ ଯୋଗବଳେ ପୁଣ ।	ଦେହସିଦ୍ଧିକୁ ଭିଆଇଣ ।।	୫୦
	ଇହଲୋକେ ହିଁ ରହି ନିତି ।	ଲାଗିବେ କରିବାକୁ ରତି ।।	୫୧
	ତା' ନୋହୁ, ସେ ଘେନି ଶ୍ରୀପତି ।	ଯେ ଆତ୍ମନିଷ୍ଠ ତାଙ୍କ ଗତି ।।	୫୨
	ଦେଖାନ୍ତେ ହୋଇଣ ଅନ୍ତର ।	ଗମିଲେ ଆପଣାର ପୁର ।।	୫୩
୧୪	ପ୍ରାତରୁ ଉଠି ମନ ଦେଇ ।	ଏ କୃଷ୍ଣଗତି ଯେ ପଢ଼ଇ ।।	୫୪
	ଭକ୍ତିରେ ପାଏ ସେହି ଜନ ।	ସେ ଗତି ଯେ ପରମ ସ୍ଥାନ ।।	୫୫
୧୫	ଦାରୁକ ଦ୍ୱାରକାକୁ ଯାଇ ।	କୃଷ୍ଣବିହୁନେ ଏକା ହୋଇ ।।	୫୬
	ଯେ ବସୁଦେବ-ଉଗ୍ରସେନ ।	ତାହାଙ୍କ ଚରଣେ ବହନ ।।	୫୭
	ପଡ଼ିଲା ଦଣ୍ଡପ୍ରାୟ ହୋଇ ।	ସିଞ୍ଚିଲା ଲୋତକ ବୁହାଇ ।।	୫୮

---

୧. ବିଜୁଳିର ଗତିକୁ ଯେପରି ନରମାନେ ଦେଖି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଦେବଗଣ ଦେଖି ପାରନ୍ତି, ସେହିପରି ଭୂଲୋକ ଛାଡ଼ି ସ୍ୱଧାମ ଗମନ କରୁଥିବା ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦେବଗଣ ଦେଖିଲେ ନାହିଁ ସତ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପାର୍ଷଦମାନେ ଦେଖିଲେ ।

୨. ନିବୃତ୍ତ । ୩. ଅନନ୍ୟହେତୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୬　ହେ ନୃପ ! ସମଗ୍ର କରିଣ　।　କହିଲା ଯଦୁଙ୍କ ମରଣ　॥　୫୯
ଶୁଣି ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ମନେ　।　ଶୋକେ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହେଲେ ଜନେ　॥　୬୦
୧୭　ପ୍ରାଣକୁ ଛାଡ଼ି ଜ୍ଞାତିମାନେ　।　ଶୋଇଅଛନ୍ତି ଯଉଁ ସ୍ଥାନେ　॥　୬୧
ସେଠାକୁ ଗଲେ ତ୍ୱରା ହୋଇ　।　କୃଷ୍ଣବିରହୁଁ ମୋହ ଯାଇ　॥　୬୨
ହସ୍ତରେ କରନ୍ତେ ତାଡ଼ନ　।　ନିଜ ଶିରକୁ ହେ ରାଜନ　॥　୬୩
୧୮　ଦେବକୀ ରୋହିଣୀ ଯେ ଦୁଇ　।　ସେ ରୂପେ ସେ ବସୁଦେବ ହିଁ　॥　୬୪
କୃଷ୍ଣରାମଙ୍କୁ ନ ଦେଖିଣ　।　ଛାଡ଼ିଲେ ଶୋକ-ଆର୍ତ୍ତେ ପ୍ରାଣ　॥　୬୫
୧୯　ଭଗବାନର ବିରହରେ　।　ଆତୁର ହୋଇ ସେ କାଳରେ　॥　୬୬
ଛାଡ଼ିଲେ ତହିଁ ପ୍ରାଣମାନ　।　ଯେତେକ ଥିଲେ ନାରୀଜନ　॥　୬୭
ପତିଙ୍କି କରି ଆଲିଙ୍ଗନ　।　ଅଗ୍ନିରେ ପଶିଲେ ବହନ　॥　୬୮
୨୦　ରାମଙ୍କ ପତ୍ନୀମାନେ ପୁଣ　।　ତାଙ୍କ ଦେହକୁ ଆଲିଙ୍ଗିଣ　॥　୬୯
ଅଗ୍ନିରେ ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତେ　।　ବସୁଦେବଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଯେତେ　॥　୭୦
ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଦେହକୁ ହିଁ　।　ଘେନିଣ ପ୍ରବେଶିଲେ ତହିଁ　॥　୭୧
ଆବର କୃଷ୍ଣବଧୂଗଣ　।　ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଆଦିଙ୍କି ଘେନିଣ　॥　୭୨
କୃଷ୍ଣର ଆତ୍ମାପ୍ରାୟ ହୋଇ　।　ରୁକ୍ମିଣୀ ଆଦି ଯେତେ ତହିଁ　॥　୭୩
କୃଷ୍ଣର ଭାର୍ଯ୍ୟାମାନେ ଥିଲେ　।　ଅଗ୍ନିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ　॥　୭୪
୨୧　ଯେ ପ୍ରିୟସଖା ଆପଣାର　।　ସେ କୃଷ୍ଣ ବିରହେ ଆତୁର　॥　୭୫
ଅର୍ଜୁନ ହୋଇ ଅତିଶୟେ　।　ଯା' କୃଷ୍ଣ କହିଛନ୍ତି ସ୍ୱୟେଂ　॥　୭୬
ସୁମରି ସେ ସତ୍ୟ ଗୀତାକୁ[୧]　।　ସାନ୍ତ୍ୱନା କଲେ ଆପଣାକୁ　॥　୭୭
୨୨　ନଷ୍ଟ ହୋଇଲା ଯାଙ୍କ କୁଳ　।　ସେ ବନ୍ଧୁମାନେ ହିଁ ସକଳ　॥　୭୮
ହତ ହୁଅନ୍ତେ ତାହାଙ୍କର　।　ପିଣ୍ଡାଦି କ୍ରିୟାକୁ ଆବର　॥　୭୯
ଅର୍ଜୁନ ଯଥାର୍ଥ ବିଧିରେ　।　କରାଇଲେ ଅନୁକ୍ରମରେ　॥　୮୦
୨୩　ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯା'ନ୍ତେ ପୁର ଛାଡ଼ି　।　କ୍ଷଣକେ ସିନ୍ଧୁ ଗଲା ମାଡ଼ି　॥　୮୧
ଶ୍ରୀମନ୍ତ କୃଷ୍ଣର ସଦନ　।　କେବଳ ଛାଡ଼ି ହେ ରାଜନ　॥　୮୨
୨୪　ମଧୁସୂଦନ ଭଗବାନ　।　ଯହିଁରେ ନିତ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ　॥　୮୩
ସେ ସର୍ବମଙ୍ଗଳମଙ୍ଗଳ　।　ସ୍ମରନ୍ତେ ନାଶେ ଅମଙ୍ଗଳ　॥　୮୪
୨୫　ହତରୁ ଶେଷ ଥିଲେ ଯେତେ　।　ସ୍ତ୍ରୀ-ବାଳ-ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ସହିତେ　॥　୮୫
ତାହାଙ୍କୁ ଅର୍ଜୁନ ନେଇଣ　।　ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥରେ ରଖି ପୁଣ　॥　୮୬
ହେ ନୃପ ତହିଁରେ ବଜ୍ରକୁ　।　କରାଇଲେ ଅଭିଷେକକୁ　॥　୮୭

---

୧. ନାହଂ ପ୍ରକାଶଃ ସର୍ବସ୍ୟ ଯୋଗମାୟାସମାବୃତଃ ।
ମୂଢ଼ୋଽୟଂ ନାଭିଜାନାତି ଲୋକୋ ମାମଜମବ୍ୟୟମ୍ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୬ ଅର୍ଜ୍ଜୁନଠାରୁ ହେ ରାଜନ । ଶୁଣି ସୁହୃଦଙ୍କ ନିଧନ ।। ୮୮
ତୁମ୍ଭର ପିତାମହଗଣ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ରାଜତ୍ୱ ଦେଇଣ ।। ୮୯
ବଂଶରକ୍ଷକ କରି ଏବେ । ମହାପ୍ରସ୍ଥାନ କଲେ ସର୍ବେ ।। ୯୦
୨୭ ଏ ଦେବଦେବ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର । ଜନ୍ମକର୍ମକୁ ଯଉଁ ନର ।। ୯୧
କୀର୍ତ୍ତନ କରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବହି । ସକଳ ପାପୁଁ ସେ ତରଇ ।। ୯୨
୨୮ ସେ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀହରିର । ଏ ଯେ ରୁଚିର ଅବତାର ।। ୯୩
ମଙ୍ଗଳତମ କର୍ମ ଯେତେ । ବାଳକଚରିତ ସହିତେ ।। ୯୪
ଅନ୍ୟଠି ପୁଣ ଏହିଠାର । ଶ୍ରୁତ ହୋଇଛି ଯାହା ନର ।। ୯୫
ତାହା ଗୁଣନ୍ତେ କୃଷ୍ଣଠାଇଁ । ପରମ ଭକ୍ତିକୁ ଲଭଇ ।। ୯୬
ପରମହଂସମାନଙ୍କର । ଗତି ଯେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆବର ।। ୯୭
ପଢ଼ି ଶ୍ରୀଏକାଦଶ ଗୀତ । ସୁଜନେ ହୁଅ ତୋଷଚିତ୍ତ ।। ୯୮
ମୋହର ଏତେ ବୁଦ୍ଧି କାହିଁ । ବର୍ଣ୍ଣିଲି ପୁରାଣକୁ ଚାହିଁ ।। ୯୯
ଏଣୁ ଏ ଦୋଷ ନୋହେ ମୋର । ସୁଜନେ ମନରେ ବିଚାର ।। ୧୦୦
ଶବର ତୁଳସୀବୃକ୍ଷକୁ । ଲଗାଇଥିଲେ ହେଁ ତାହାକୁ ।। ୧୦୧
ଯେ ମହାସାଧୁ ବିପ୍ରବର । ସେ କି ନ କରେ ନମସ୍କାର ।। ୧୦୨
ଏ ଏହା କରିଛି ନିର୍ମିତ । ଏମନ୍ତ ନ ଧରିବ ଚିତ୍ତ ।। ୧୦୩
ତରିବ ବୋଲି ଭବସିନ୍ଧୁ । ହରଷେ ଦ୍ୱିଜ ଦୀନବନ୍ଧୁ ।। ୧୦୪
ଭଣି ଶ୍ରୀଗୀତ ଏକାଦଶ । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ହେଲା ତୋଷ ।। ୧୦୫
ଶ୍ରୀନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପ୍ରଭୁଙ୍କର । ପରିବାର ଯେ ଭକ୍ତବର ।। ୧୦୬
ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସ । ଯେ ରସେ ପରମ ଉଲ୍ଲାସ ।। ୧୦୭
ସୁଜନ ଜନଙ୍କର ପାଦେ । ମତି ମୋ' ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ।। ୧୦୮

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ସ୍ୱଧାମଗମନଂ
ନାମ ଏକତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ସମାପ୍ତୋଽୟଂ ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଓ ନମଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାୟ

ଶ୍ରୀଗୁରୁଂ ପରମାନନ୍ଦଂ ବନ୍ଦ ଆନନ୍ଦବିଗ୍ରହମ୍ ।
ଯସ୍ୟ ସନ୍ନତିମାତ୍ରେଣ ଚିଦାନନ୍ଦାୟତେ ବପୁଃ ।। ୧
ଜୟନ୍ତି ପରମାନନ୍ଦକୃପାପାଙ୍ଗଲସଦ୍ଦୃଶଃ ।
ଯା ନିତ୍ୟମନୁବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ସଂପଦୋ ବିଗତାଦୃଶଃ ।। ୨
ଉକ୍ତସ୍ତ୍ରୟୋଦଶାଧ୍ୟାୟୈର୍ଦ୍ୱାଦଶେ ତ୍ୱାଶ୍ରୟଃ ସତଃ ।
ଅଧିଷ୍ଠାନାବଧିତ୍ୱାଭ୍ୟାମାଶ୍ରୟଶ୍ଚେଶ୍ୱରଃ ସତଃ ।। ୩
ଉକ୍ତୋ ଲୟାବଧିତ୍ୱେନ ପ୍ରାକୃତାତ୍ୟନ୍ତିକେ ଲୟେ ।
ଅଧିଷ୍ଠାନତୟା ଚୋକ୍ତୋ ମହାପୁରୁଷବର୍ଣ୍ଣନେ ।। ୪
ତତ୍ରାଦୌ ଷଡ୍‌ଭିରଧ୍ୟାୟୈଃ ଶୁକଃ ପ୍ରାହ ପରୀକ୍ଷିତେ ।
ଶେଷୈସ୍ତତ୍ରାଖିଳାନ୍ୟାହ ସୂତଃ ପୃଷ୍ଟୋଽଥ ସତ୍ରିଭିଃ ।। ୫
ସ୍ୱାଶ୍ରୟଶ୍ରୟଣେ କାର୍ଯ୍ୟୋ ନ ବିଳମ୍ବୋ ମନୀଷିଣା ।
ଇତ୍ୟେତଦ୍ କାଳବୈଷମ୍ୟଂ ଚତୁର୍ଭିସ୍ତାବଦୁଚ୍ୟତେ ।। ୬
ତତ୍ର ତୁ ପ୍ରଥମେ ଭାବି-ମାଗଧାନ୍ୱୟଭୂମିପାନ୍ ।
କଳିପ୍ରଭାବତଃ ପ୍ରାହ ସଂକରାଦିମଳୀମସାନ୍ ।। ୭

ଏବଂଭୂତେ ସୋମବଂଶେ ମୁକୁନ୍ଦ-
ସ୍ୱୈରକ୍ରୀଡ଼ା ବର୍ଣ୍ଣିତାଽଥୋ ସ ଏବ ।
ବଂଶୋ ଭାବୀ ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତିଂ
ମୁକ୍ତ୍ୱା ମୁକ୍ତ୍ୟୈ ବର୍ତ୍ମ ନାସ୍ତୀତି ବକ୍ତୁମ୍ ।।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ | କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କ ତନୁଜ । ଶୁଣ ପରୀକ୍ଷ ମହାରାଜ ।। ୧
୨ | ବୃହତ-ରଥ ବଂଶେ ସୁତ[୧] । ଯେ ପୁରଞ୍ଜୟନାମେ ଖ୍ୟାତ ।। ୨
ହୋଇବ ନୃପତି ଆବର । ଶୁନକ ଅମାତ୍ୟ ତାହାର ।। ୩
ପ୍ରଦ୍ୟୋତ ନାମେ ଆପଣାର । ଥିଲା ସେ ଯେବଣ କୁମର ।। ୪
ସ୍ୱାମୀକି କରିଣ ନିଧନ । କରିବ ତାହାକୁ ରାଜନ ।। ୫
ପାଳକ ନାମରେ ତାହାର । ତନୟ ହେବ ଅବତାର ।। ୬
ବିଶାଖଯୂପ ନାମେ ତାର । ଜନମ ହୋଇବ କୁମର ।। ୭
ରାଜକ ନାମେ ଏକ ସୁତ । ତା' ଠାରୁ ହୋଇବ ସଂଭୂତ ।। ୮

୧. ସ୍ୱତ, ଅନ୍ତ୍ୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩ ତା' ଠାରୁ ପୁଣି ହେବ ଜାତ । ନନ୍ଦିବର୍ଦ୍ଧନ ନାମେ ସୁତ ।। ୯
ଏ ପାଞ୍ଚଙ୍କର ପ୍ରଦ୍ୟୋତନ । ନାମ ବିଖ୍ୟାତ ତ୍ରିଭୁବନ ।। ୧୦
ଏ ଅଷ୍ଟତିରିଶି ଉତ୍ତର । ଶଏ ବରଷ ଅବନିର ।। ୧୧
ଭୋଗ କରିବେ ନୃପ ହୋଇ । ଏଥି ସଂଶୟ କିଛି ନାହିଁ ।। ୧୨
୪ ଶିଶୁନାଗ ନାମରେ ସୁତ । ହୋଇବ ତାହାଠାରୁ ଜାତ ।। ୧୩
କାକବର୍ଣ୍ଣ ନାମରେ ପୁଣ । ହୋଇବ ତାହାର ନନ୍ଦନ ।। ୧୪
ତାହାର କ୍ଷେମଧର୍ମା ନାମ । ତନୟ ହୋଇବ ଜନମ ।। ୧୫
କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ନାମେ ଏକ ସୁତ । କ୍ଷେମଧର୍ମାର ହେବ ଜାତ ।। ୧୬
୫ ତା' ସୁତ ହେବ ବିଧିସାର । ଅଜାତଶତ୍ରୁ ତା' କୁମର ।। ୧୭
ଦର୍ଭକ ହେବ ତା' ତନୟ । ଦର୍ଭକତନୟ ଅଜୟ ।। ୧୮
୬। ଯେ ପୁତ୍ର ହେବ ଅଜୟର । ନନ୍ଦିବର୍ଦ୍ଧନ ନାମ ତା'ର ।। ୧୯
୭। ନନ୍ଦିବର୍ଦ୍ଧନର ନନ୍ଦନ । ହୋଇବ ମହାନନ୍ଦି ପୁଣ ।। ୨୦
ଶିଶୁନାଗ[1] ଦଶ ଏତେକ । ତିନିଶତ ଷଷ୍ଟି-ଅଧିକ ।। ୨୧
ବରଷ ପରିଯନ୍ତେ ମହୀ । ଭୋଗ କରିବେ ନୃପ ହୋଇ ।। ୨୨
କଳିଯୁଗରେ ଏ ନିୟତ । ହେ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ପରୀକ୍ଷିତ ।। ୨୩
ହେ ନୃପ ! ଶୂଦ୍ରାଗର୍ଭୁଁ ଜାତ । ହୋଇବ ମହାନନ୍ଦିସୁତ ।। ୨୪
୮ ସେ ମହାପଦ୍ମ ଧନପତି[2] । ନନ୍ଦ ନାମରେ ତା'ର ଖ୍ୟାତି ।। ୨୫
ସେ ହେବ ମହା ବଳୀୟାର । କ୍ଷତ୍ରିୟବଂଶନାଶକର ।। ୨୬
ତା' ଠାରୁ ଯେଉଁ ରାଜାମାନେ । ହୋଇବେ ସେ ଶୂଦ୍ର ସମାନେ ।। ୨୭
ଅବନିତଳେ କାଳେ ରହି । ଅଧର୍ମ ଆଚରିବେ ସେହି ।। ୨୮
୯ ତା' ଆଜ୍ଞା ନ ଲଂଘିବେ କେହି । ସେ ଏକଛତ୍ର କରି ମହୀ ।। ୨୯
ପାଳନା କରିବ ଜଗତେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାର୍ଗବ[3] ଯେମନ୍ତେ ।। ୩୦
୧୦ ସୁମାଲ୍ୟ ଆଦି ଆଠସୁତ । ତାହାର ହୋଇବେ ସଂଭୂତ ।। ୩୧
ଶଏ ବରଷ ରାଜା ହୋଇ । ଯେ ଭୋଗ କରିବେ ଏ ମହୀ ।। ୩୨
୧୧ ନବସଂଖ୍ୟକ ପିତା ମିଶି । ହୋଇଣ ଥିବେ ଯେ ବିଶ୍ୱାସୀ ।। ୩୩
ତାହାଙ୍କୁ ନିର୍ମୂଳ କରିବ । ଚାଣକ୍ୟ[4] ନାମେ ଦ୍ୱିଜ ଥିବ ।। ୩୪
ସେମାନଙ୍କର ଅଭାବରେ । ନିଶ୍ଚଏ ଏ କଳିଯୁଗରେ ।। ୩୫
ମଉର୍ଯ୍ୟ ନାମେ ନୃପ ହେବେ । ଏ ମହୀମଣ୍ଡଳ ଭୁଂଜିବେ ।। ୩୬
୧୨ ମଉର୍ଯ୍ୟବଂଶେ ଯେ ପ୍ରଥମ । ତାହାର ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ନାମ ।। ୩୭

---

୧. ଶୈଶୁନାଗ (ଶିଶୁନାଗବଂଶୀ) ।
୨. ସେନାପତି ('ମହାପଦ୍ମ' ଶବ୍ଦ ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) ।
୩. ପରଶୁରାମ; ୪. କୌଟିଲ୍ୟ, ବାତ୍ସ୍ୟାୟନ ଆଦି ଚାଣକ୍ୟଙ୍କର ପର୍ଯ୍ୟାୟବାଚୀ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତାକୁ ସେ ଚାଣକ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ	।	କରିବ ଅଭିଷେକ ପୁଣ	॥	୩୮
	ତା'ଠାରୁ ବାରିସାର ଜାତ	।	ଅଶୋକବର୍ଦ୍ଧନ ତା' ସୁତ	॥	୩୯
୧୩	ସୁଯଶା ହେବ ସୁତ ତା'ର	।	ସଙ୍ଗତ ସୁଯଶାକୁମର	॥	୪୦
	ହୋଇବ ସଙ୍ଗତର ସୁତ	।	ସେ ଶାଳିଶୂକ ନାମେ ଖ୍ୟାତ	॥	୪୧
	ଶାଳିଶୂକର ସୋମଶର୍ମା	।	ତା' ସୁତ ହେବ ଶତଧନ୍ୱା[୧]	॥	୪୨
	ତା' ସୁତ ହେବ ବୃହଦ୍ରଥ	।	ଆଦ୍ୟରେ ଜଣେ ଦଶରଥ	॥	୪୩
୧୪	ତାହାକୁ ମିଶାଇ ଏ ଦଶ	।	ନୃପତିମାନେ ମୌର୍ଯ୍ୟବଂଶ	॥	୪୪
	ସପ୍ତତିରିଶୋତ୍ତର ଶଏ	।	ବରଷ ଯାଏ ଏମାନେ ହେଁ	॥	୪୫
	ହେ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ କଳିଯୁଗେ	।	ମହୀ ଭୁଞ୍ଜିବେ କାଳଯୋଗେ	॥	୪୬
୧୫	ବୃହଦ୍ରଥର ସେନାପତି	।	ପୁଷ୍ପମିତ୍ର ନାମେ ଯା' ଖ୍ୟାତି	॥	୪୭
	ମାରି ସେ ଆପଣା ସ୍ୱାମୀକି	।	ଭୋଗ କରିବ ଅବନିକି	॥	୪୮
୧୬	ତାହାର ଅଗ୍ନିମିତ୍ର ନାମ	।	ତନୟ ହୋଇବ ଜନମ	॥	୪୯
	ସୁଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଅଟେ ତା'ର ମିତ୍ର	।	ତାହାର ସୁତ ବସୁମିତ୍ର	॥	୫୦
	ଭଦ୍ରକ ତାହାର କୁମାର	।	ପୁଳିନ୍ଦ ହେବ ସୁତ ତା'ର	॥	୫୧
୧୭	ଘୋଷ ନାମରେ ତାର ପୁତ୍ର	।	ଘୋଷର ପୁତ୍ର ବଜ୍ରମିତ୍ର	॥	୫୨
	ବଜ୍ରମିତ୍ରର ହେବ ସୁତ	।	ନାମ ତାହାର ଭାଗବତ	॥	୫୩
	ତା' ସୁତ ହେବ ଦେବଭୂତି	।	ଶୁଣ ହେ କୁରୁକୁଳପତି	॥	୫୪
୧୮	ଏ ଦଶ ଶୁଙ୍ଗ ନାମେ ଖ୍ୟାତ	।	ମହୀ ଭୁଞ୍ଜିବେ ହେ ଭୂଭୃତ	॥	୫୫
	ଦ୍ୱାଦଶାଧିକ ବର୍ଷ ଶତ	।	ଏ ଭୂମି କାଣ୍ୱଙ୍କୁ ତଦନ୍ତ	॥	୫୬
	ପ୍ରବେଶ ହେବ ଏ ଭୁବନେ	।	ଯେ ଅଳ୍ପଗୁଣ କାଣ୍ୱମାନେ	॥	୫୭
୧୯	ପରଯୁବତିରତ ଅତି	।	ଯେ ଶୁଙ୍ଗନୃପ ଦେବଭୂତି	॥	୫୮
	ତା' ମନ୍ତ୍ରୀ କାଣ୍ୱ ବସୁଦେବ	।	ରାଜାକୁ ମାରି ରାଜା ହେବ	॥	୫୯
୨୦	ତା' ଠାରୁ ଭୂମିତ୍ର ଜନମ	।	ତା' ସୁତ ନାରାୟଣ ନାମ	॥	୬୦
	ସୁଶର୍ମା ନାମେ ତା' କୁମର	।	ଏ ଚାରି କଣ୍ୱକୁଳଧର	॥	୬୧
	ପଞ୍ଚଚାଳିଶାଧିକ ତିନି	।	ଶତ ବରଷ ଏ ଅବନି	॥	୬୨
	ଭୋଗ କରିବେ ବାହୁବଳେ	।	ନୃପତି ହୋଇ କଳିକାଳେ	॥	୬୩
୨୧	କଣ୍ୱବଂଶରେ ଜାତ ହୋଇ	।	ସୁଶର୍ମା ନାମ ହେବ ଯେହି	॥	୬୪
	ତାହାର ଭୃତ୍ୟ ବଳି ନାମ	।	ଯେ ଅନ୍ଧ୍ର[୨] ଜାତି ଅସତ୍ତମ	॥	୬୫
	ମହୀ ଭୁଞ୍ଜିବ ସେ ବୃଷଳ	।	ସ୍ୱାମୀକି ମାରି କିଛିକାଳ	॥	୬୬
	କୃଷ୍ଣନାମରେ ଭାଇ ତାର	।	ପତି ହୋଇବ ଅବନିର	॥	୬୭
	ଶାନ୍ତକର୍ଣ୍ଣ ତାହାର ସୁତ	।	ପଉର୍ଣ୍ଣମାସ ତାର ସୁତ	॥	୬୮

୧. ଶତଧର୍ମା ।　　୨. ଅନ୍ଧ୍ର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୨ | ତା'ର ତନୟ ଲମ୍ବୋଦର । ତା'ର ଚିବିଳକ କୁମର ।। ୬୯
୨୩ | ଚିବିଳକର ହେବ ଜାତ । ମେଘସ୍ୱାତିନାମରେ ସୁତ ।। ୭୦
ତା' ସୁତ ଅଟମାନ ନାମ । ତା' ସୁତ ଅନିଷ୍ଟକରମ ।। ୭୧
ହାଳେୟ ହେବ ତା' ତନୁଜ । ତଳକ ତାହାର ଆତ୍ମଜ ।। ୭୨
ପୁରୀଷଭୀରୁ ତା' ନନ୍ଦନ । ତା' ସୁତନାମ ସୁନନ୍ଦନ ।। ୭୩
୨୪ ତାହାର ତନୟ ଚକୋର । 'ବହୁ' ସଂଜ୍ଞ ଆଠ କୁମର ।। ୭୪
ତା'ଠାରୁ ଲଭିବେ ଜନମ । ଯହିଁ ଶିବସ୍ୱାତି ଚରମ ।। ୭୫
ଶିବସ୍ୱାତିର ହେବ ସୁତ । ଯେ ଅରିନ୍ଦମ-ନାମେ ଖ୍ୟାତ ।। ୭୬
ତାର ଗୋମତୀ ପତ୍ନୀ ଠାରେ । ସୁତ ପୁରୀମନ୍ତ ନାମରେ ।। ୭୭
୨୫ ମେଦଶିରା ତାର ଆତ୍ମଜ । ଶିବସ୍କନ୍ଧ ତାହା' ତନୁଜ ।। ୭୮
ଯଜ୍ଞଶ୍ରୀ ନାମେ ସୁତ ତାର । ବିଜୟ ନାମରେ ତାହାର ।। ୭୯
ତନୟ ହୋଇବ ଜନମ । ଚନ୍ଦ୍ରବିଜ୍ଞ[୧] ତା' ସୁତନାମ ।। ୮୦
୨୬ ତା' ସୁତ ହୋଇବ ଲୋମଧି । ତିରିଶ ନୃପ ଏ ଅବଧି ।। ୮୧
ଛପନ ବରଷ ଉତ୍ତର । ଚାରିଶ ବରଷ ନିର୍ଭର ।। ୮୨
ଭୁଞ୍ଜିବେ ହେ କୁରୁନନ୍ଦନ । ମହୀକି ହୋଇଣ ରାଜନ ।। ୮୩
୨୭ ନୃପ ଅବଭୃତିପୁରୀର । ସପତ ହୋଇବେ ଆଭୀର ।। ୮୪
ଦଶ ଗର୍ଦ୍ଦଭ ନୃପମାନେ । ଷୋଡ଼ଶ ସେ କଙ୍କ ରାଜନେ ।। ୮୫
ଅତି ହିଁ ଲୋଲୁପ ଏମାନେ । ତଦନ୍ତେ ସେ ଆଠ ଯବନେ ।। ୮୬
୨୮ ହୋଇବେ ଚଉଦ ତୁରୁଷ୍କ । ଗୁରୁଣ୍ଡ ହୋଇବେ ଦଶେକ ।। ୮୭
ମଉଳ ନାମେ ମହୀପତି । ଏଗାର ହୋଇବେ ଉତ୍ପତ୍ତି ।। ୮୮
୨୯ ଅନେଶ୍ୱତରୁ ଯେ ଅଧିକ । ସହସ୍ର ବରଷ ତେତେକ ।। ୮୯
ଏମାନେ ସମସ୍ତେହେଁ ମହୀ । ଭୋଗ କରିବେ ନୃପ ହୋଇ ।। ୯୦
୩୦ | ଏଗାର ମଉଳେ ଅବନି । ଭୁଞ୍ଜିବେ ବର୍ଷଶତ ତିନି ।। ୯୧
୩୧ | ନୃପତି ତାହାଙ୍କ ଅନ୍ତରେ । ହୋଇବେ କିଳିକିଳାପୁରେ ।। ୯୨
ପ୍ରଥମେ ହେବ ଯେ ନୃପତି । ଭୂତନନ୍ଦ ନାମେ ତା' ଖ୍ୟାତି ।। ୯୩
ତଦନ୍ତେ ହୋଇବ ବଙ୍ଗିର[୨] । ଶିଶୁନନ୍ଦି ଯେ ଭ୍ରାତା ତାର ।। ୯୪
ଯେ ଯଶୋନନ୍ଦି ପ୍ରବୀରକ । ସେ ଷଟ ବରଷ ଅଧିକ ।। ୯୫
ଶଏ ବରଷ ଯାଏ ମହୀ । ଭୋଗ କରିବେ ନୃପ ହୋଇ ।। ୯୬
୩୨ ସେମାନଙ୍କର ତେର ସୁତ । ହେବେ ବାହ୍ଲିକ ନାମେ ଖ୍ୟାତ ।। ୯୭
ତଦନ୍ତେ ହେବ ପୁଷ୍ପମିତ୍ର[୩] । ନୃପତି ତା' ସୁତ ଦୁର୍ମିତ୍ର ।। ୯୮

---

୧. ଚନ୍ଦ୍ରବୀଜ । ୨. ବଙ୍ଗିରି । ୩. ଏ ପୁଷ୍ପମିତ୍ରନାମକ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ରାଜା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୩ ସେରୂପେ ଆନ୍ଧ୍ରନୃପ ସାତ । ସପ୍ତ କୋଶଳ ନରନାଥ ।। ୯୯
ଯେ ଅବା ବଇଦୂର[୧] ପତି । ନିଷଧ ନାମେ ଯାହା ଖ୍ୟାତି ।। ୧୦୦
ଯେ ସେହି ଦେଶମାନେ ଖ୍ୟାତ । ଏକକାଳ[୨] ଏ ନରନାଥ ।। ୧୦୧
ହୋଇବେ ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳରେ । ସେ ସେହି ବାହ୍ଲିକବଂଶରେ ।। ୧୦୨
୩୪ ତଦନ୍ତେ ମଗଧଦେଶରେ । ନୃପତି ହେବେ ଯେ କଳିରେ ।। ୧୦୩
ସେ ବିଶ୍ୱସ୍ଫୂର୍ଜି ପୁରଞ୍ଜୟ[୩] । କରିବ ସେହୁ ବର୍ଣ୍ଣତ୍ରୟ ।। ୧୦୪
ଏକ ପୁଳିନ୍ଦ ଯଦୁ ଆର । ମଦ୍ରକ ନାମରେ ଆବର ।। ୧୦୫
୩୫ ନୋହିବେ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ପ୍ରଚୁର । ଏମନ୍ତ ଯେ ପ୍ରଜାନିକର ।। ୧୦୬
ତାହାଙ୍କୁ କରିବ ପାଳିତ । ସେ ଦୁଷ୍ଟମତି ବୀର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ।। ୧୦୭
କ୍ଷତ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ସଂହାରି । [୪]ବସନ୍ତେ ପଦ୍ମବତୀ ପୁରୀ ।। ୧୦୮
ଗଙ୍ଗାରୁ ପ୍ରୟାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ । ମହୀକି ଭୁଞ୍ଜିବ ପାଳନ୍ତେ ।। ୧୦୯
୩୬ ସୌରାଷ୍ଟ୍ର ଆବନ୍ତ୍ୟ ଆଭୀର । ଅର୍ବୁଦ ମାଳବ ଯେ ଶୂର ।। ୧୧୦
ଦ୍ୱିଜେ ହୋଇବେ ଅସଂସ୍କାର । ନୃପତି ହେବେ ଶୂଦ୍ରାକାର[୫] ।। ୧୧୧
୩୭ ଯେ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ସିନ୍ଧୁକୂଳ । ଯେ କୌନ୍ତୀ କାଶ୍ମୀରମଣ୍ଡଳ ।। ୧୧୨
ତାହା ଭୁଞ୍ଜିବେ ଶୂଦ୍ରମାନେ । ଯେ ଦ୍ୱିଜେ ସଂସ୍କାରବିହୀନେ ।। ୧୧୩
ଆବର ପୁଣ ମ୍ଳେଚ୍ଛଜାତି । ଯେ ବେଦାଚାର ନ କରନ୍ତି ।। ୧୧୪
୩୮ ହେ ନୃପ ! ଏ ରାଜାସକଳ । ରାଜ୍ୟ କରିବେ ଏକକାଳ ।। ୧୧୫
ମ୍ଳେଚ୍ଛଙ୍କ ପ୍ରାୟ ଧର୍ମହୀନ । ଦାନ କରିବେ ଅଳ୍ପ ଧନ ।। ୧୧୬
ହେବେ ଅନୃତପରାୟଣ । କରିବେ କ୍ରୋଧ ବିଶେଷେଣ ।। ୧୧୭
୩୯ ସ୍ତିରୀ-ବାଳକ-ଦ୍ୱିଜ-ଗାଈ । ବଧ କରିବେ ଏମାନେ ହିଁ ।। ୧୧୮
ଯେ ପରଧନ-ପରଦାର । ତହିଁରେ କରିବେ ଆଦର ।। ୧୧୯
ଉଦୟ[୬] ମାତ୍ରେ ଯିବେ ନାଶ । ଅଳପସତ୍ତ୍ୱ ଅଳ୍ପାୟୁଷ ।। ୧୨୦
୪୦ ବିହୀନ କ୍ରିୟାରେ ସଂସ୍କାରେ । ଆବୃତ ରଜସ୍ତମୋଦ୍ୱାରେ ।। ୧୨୧
ସେ ମ୍ଳେଚ୍ଛେ କ୍ଷତ୍ରିୟରୂପରେ । ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଖାଇବେ[୭] ନିର୍ଭରେ ।। ୧୨୨
୪୧ ସେମାନେ ନାଥ ଯାହାଙ୍କର । ଯେ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟବାସୀ ନର ।। ୧୨୩
ତାହାଙ୍କ ଚରିତ ଆଚାର । ବଚନ କରିବେ ସେ ନର ।। ୧୨୪
ଆପଣା ନୃପତିଙ୍କ ଠାରୁ । ଅଥବା ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟ ହେତୁରୁ ।। ୧୨୫

---

୧. ବିଦୂର । ୨. ଏକକାଳୀନ । ୩. ପୂର୍ବୋକ୍ତ 'ପୁରଞ୍ଜୟ' ଠାରୁ ଏ ଅନ୍ୟ ।
୪. ପଦ୍ମବତୀ ନାମକ ପୁରରେ ବାସ କରନ୍ତେ । ୫. ଶୂଦ୍ରାଚାର ।
୬. ଉଦୟ = ହର୍ଷ, ଅସ୍ତ = ଶୋକ । ୭. ଧନ ଆଦି ଅପହରଣ କରି ପୀଡ଼ା ଦେବେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପୀଡ଼ାକୁ ଲଭିଣ ଶେଷରେ	।	ବିନାଶ ହୋଇବେ ସତ୍ୱରେ	।।	୧୨୬
କୌଶ୍ଚସ କୁଳରେ ଜନମ	।	ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ନାମ	।।	୧୨୭
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତ	।	ଭାଷାପ୍ରବନ୍ଧେ ଭଣେ ଗୀତ	।।	୧୨୮
ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସ	।	ଯାହା ଆସ୍ୱାଦି ହୋଏ ତୋଷ	।।	୧୨୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ରାଜବଂଶାନୁକୀର୍ତ୍ତନଂ
ନାମ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦ୍ୱିତୀୟେ ତୁ କଳେର୍ଦୋଷବୃଦ୍ଧୌ କଲ୍‌କ୍ୟବତାରତଃ ।
ଅଧର୍ମିଷ୍ଠେ ଜନେ ନଷ୍ଟେ ପୁନଃ କୃତଯୁଗାଗମଃ ।।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ତଦନ୍ତେ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର	।	ହେ ନୃପ ! ନିତ୍ୟେ ଶୁଦ୍ଧାଚାର	।।	୧
	ସ୍ୱଧର୍ମ ଦୟା ସତ୍ୟ କ୍ଷାନ୍ତି	।	ଆୟୁଷ ବଳ ଧୃତି ସ୍ମୃତି	।।	୨
	ଯେ କଳିକାଳ ବଳିୟାର	।	ତେଣେ ହୋଇବ ଏ ସଂହାର	।।	୩
୨	କଳିକାଳରେ ପ୍ରାଣିଙ୍କର	।	ଯେ ଗୁଣ-ଜନମ-ଆଚାର	।।	୪
	ଧନ ଏସବୁର କେବଳ	।	ହୋଇବ ଉଦୟର ମୂଳ	।।	୫
	ଯେ ଅବା ଧର୍ମ-ନ୍ୟାୟ ଦୁଇ	।	ତାଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଟେ ଯେହି	।।	୬
	ତହିଁକି ହୋଇବ କାରଣ	।	ବଳମାତ୍ରକ ନିଶ୍ଚେ ଜାଣ	।।	୭
୩	ପତି-ଭାର୍ଯ୍ୟାରେ ଇଚ୍ଛାମାତ୍ର	।	ହେତୁ ହେବ, ସେ କୁଳ-ଗୋତ୍ର	।।	୮
	ବିଚାର ନ କରିବେ କେହି	।	କ୍ରୟ-ବିକ୍ରୟାଦିରେ ତହିଁ	।।	୯
	କପଟମାତ୍ର ମୂଳ ହେବ	।	ଯେ ସ୍ତିରୀ-ପୁରୁଷଙ୍କ ଭାବ	।।	୧୦
	ତହିଁକି ମୂଳ ରତିମାତ୍ର	।	ଲୋଡ଼ା ନୋହିବ କୁଳଗୋତ୍ର	।।	୧୧
	ବିପ୍ରତ୍ୱଚିହ୍ନ ସୂତ୍ର ହେବ	।	ଷଟ କର୍ମାଦି ଦୂର ଯିବ	।।	୧୨
୪	ଯେ ନିଜ ଆଶ୍ରମର ଖ୍ୟାତି	।	ଆଶ୍ରମୁଁ ଯେ ଆଶ୍ରମପ୍ରାପ୍ତି	।।	୧୩
	ଦଣ୍ଡ-ଅଜିନାଦିଂ[୧] ତହିଁରେ	।	ହେତୁ ହୋଇବ ସେ କାଳରେ	।।	୧୪
	ଯେ ଅସମର୍ଥ ମୁଦ୍ରାର୍ପଣେ	।	ନ୍ୟାୟରେ ହାରିବେ ସେମାନେ	।।	୧୫
	ପଣ୍ଡିତପଣରେ ନିଦାନ	।	ହୋଇବ ଚପଳ ବଚନ	।।	୧୬
୫	ଯେ ଚୌର୍ଯ୍ୟ ଆଦି ଦୋଷମାନ	।	ତହିଁ ନିର୍ଧନତ୍ୱ ନିଦାନ	।।	୧୭
	ଦମ୍ଭମାତ୍ରକ ସାଧୁତ୍ୱରେ	।	କାରଣ ହେବ ଏ ସଂସାରେ	।।	୧୮
	ବିବାହେ ନିଦାନ ସ୍ୱୀକାର	।	ସ୍ନାନମାତ୍ରକ ଅଳଂକାର	।।	୧୯

୧. ଅଜିନ + ଆଦି (ଅଜିନ = ଚର୍ମ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

୬ ଦୂରେ ସଲିଳାଶୟ ତୀର୍ଥ । ପେଟ ପୋଷିବା ପୁରୁଷାର୍ଥ ॥ ୨୦
ଲାବଣ୍ୟେ ଚିକୁର[1] ଧାରଣ । ସତ୍ୟରେ ହେତୁ ଧୃଷ୍ଟପଣ ॥ ୨୧
ଚାତୁର୍ଯ୍ୟ କୁଟୁମ୍ବପୋଷଣ । ଯଶୋଽର୍ଥେ ଧର୍ମସେବା ପୁଣ ॥ ୨୨
୭ ଏମନ୍ତ ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରଜାକୁଳେ । ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସେ କ୍ଷିତିମଣ୍ଡଳେ ॥ ୨୩
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୈଶ୍ୟ ଯେହୁ ଦୁଇ । କ୍ଷତ୍ରିୟ ଶୂଦ୍ର ଅବା ଯେହି ॥ ୨୪
ଏମାନଙ୍କେ ଯେ ବଳବନ୍ତ । ନୃପତି ହେବ ସେ ନିୟତ ॥ ୨୫
୮ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋଭୀ ଯେ ନୃପତି । ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଦସ୍ୟୁସମରୀତି ॥ ୨୬
ସେମାନେ କରନ୍ତେ ଉଚ୍ଛନ୍ନ[2] । ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ଜାୟାଧନ ॥ ୨୭
ସେ ପ୍ରଜାମାନେ ପଳାଇବେ । ପର୍ବତେ କାନନେ ପଶିବେ ॥ ୨୮
୯ ଯେ ବା ଆମିଷ ଶାକ ମୂଳ । ଯେ ମଧୁ ବୀଜ ପୁଷ୍ପ ଫଳ ॥ ୨୯
ଏମାନ କରିବେ ଭୋଜନ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷକାଳେ କରମାନ ॥ ୩୦
ଦେବାରେ ପୀଡ଼ାଦି ଲଭିବେ । ଅନାବୃଷ୍ଟିରେ ନାଶ ଯିବେ ॥ ୩୧
୧୦ ଖରା ବରଷା ଶୀତ ବାତେ । ହିମରେ ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ॥ ୩୨
କ୍ଷୁଧାରେ ବ୍ୟାଧିମାନଙ୍କରେ । ତୃଷାରେ ଦୁରନ୍ତ ଚିନ୍ତାରେ ॥ ୩୩
ସନ୍ତାପି ହେବେ ଅନୁଦିନେ । କଳିକାଳରେ ପ୍ରଜାମାନେ ॥ ୩୪
୧୧ କଳିକାଳରେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର । ତିରିଶି ବିଂଶତି ବତ୍ସର ॥ ୩୫
ପରମ ଆୟୁଷ ହୋଇବ । ବହୁତ କେହି ନ ଜୀଇବ ॥ ୩୬
୧୨ କଳିଦୋଷରୁ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର । କ୍ଷୀଣ ହୁଅନ୍ତେ କଳେବର ॥ ୩୭
୧୫ ବର୍ଣ୍ଣ-ଆଶ୍ରମବନ୍ତ ଜନ । ଧର୍ମ ହୁଅନ୍ତେ ବିନାଶନ ॥ ୩୮
ବେଦମାର୍ଗ ହିଁ ନାଶ ଯାନ୍ତେ । ପାଷଣ୍ଡଧର୍ମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ॥ ୩୯
ଖଣ୍ଡପରାଏ ରାଜାମାନେ । ଆଚାର କରନ୍ତେ ଭୁବନେ ॥ ୪୦
ଯେ ଚୋରପଣ ମିଥ୍ୟା ଭାଷା । ଯେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ବୃଥା ହିଂସା ॥ ୪୧
ଏ ଆଦି ନାନା ବୃତ୍ତିମାନ । ମାନବେ କରନ୍ତେ ବିଧାନ ॥ ୪୨
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବଇଶ୍ୟ କ୍ଷତ୍ରିୟ । ହୁଅନ୍ତେ ଶୂଦ୍ରଲୋକପ୍ରାୟ ॥ ୪୩
[3]କ୍ଷୀରରେ ପରିମାଣେ ଗାଈ । ହୁଅନ୍ତେ ଛାଗପ୍ରାୟେ ତହିଁ ॥ ୪୪
ଋଷିମାନଙ୍କର ଆଶ୍ରମ । ହୁଅନ୍ତେ ଗୃହିଗୃହସମ ॥ ୪୫
ବାନ୍ଧବଜନମାନେ ଯେହି । ହୁଅନ୍ତେ ଯୌନପ୍ରାୟ ସେହି ॥ ୪୬
ଅଣୁ[4] ପରାଏ ଓଷଧିଏ । ବୃକ୍ଷେ ହୁଅନ୍ତେ ଶମୀ ପ୍ରାଏ ॥ ୪୭
ହୁଅନ୍ତେ ବିଦ୍ୟୁନ୍ମୟ ଘନେ । ଧର୍ମାଦିଶୂନ୍ୟ ଗୃହମାନେ ॥ ୪୮
୧୬ ଦୁଃସହ ଚେଷ୍ଟାମାନ ନରେ । ଆଚରନ୍ତେ ଏ ଜଗତରେ ॥ ୪୯

---

୧. ଚିକୁର = କେଶ ।   ୨. ମୂଳଶବ୍ଦ ଆଚ୍ଛିନ୍ନ = ଅପହୃତ ।
୩. କ୍ଷୀରତଃ ପ୍ରମାଣତଶ୍ଚ (ସ୍ୱାମୀ) ।   ୪. ଶୁଆଁଧାନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସମାପ୍ତପରାଏ ଏମନ୍ତେ	ସେ କଳିଯୁଗ ହିଁ ହୁଅନ୍ତେ	॥	୫୦
	ଧର୍ମ ପାଳିବାକୁ ଶ୍ରୀଧର	ସତ୍ତ୍ୱେ ହୋଇବେ ଅବତାର	॥	୫୧
୧୭	ଯେ ଗୁରୁ ଚର-ଅଚରର	ଯେ ଅଟେ ଈଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱର	॥	୫୨
	ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ହେତୁ ଜଗତର	ତା' ଜନ୍ମ ସାଧୁମାନଙ୍କର	॥	୫୩
	ଧର୍ମରକ୍ଷାକୁ ହେତୁ ହୋଏ	ଆବର ମୋକ୍ଷନିମିତ୍ତେହେଁ	॥	୫୪
୧୮	ପ୍ରଧାନ ଯେ ଶମ୍ଭଳ ଗ୍ରାମେ	ମହାତ୍ମା ବିଷ୍ଣୁଯଶା ନାମେ	॥	୫୫
	ସେ ଦ୍ୱିଜଭବନରେ ହରି	ଜନ୍ମିବେ କଲ୍‌କିରୂପ ଧରି	॥	୫୬
୧୯	ଦୁଷ୍ଟଦମନ ବେଗବନ୍ତ	ଯେ ହୟ ଅଟେ ଦେବଦତ୍ତ	॥	୫୭
୨୦	ତାହାକୁ ଆରୋହି ଭ୍ରମଣ	କରନ୍ତେ ପୃଥିବୀରେ ପୁଣ	॥	୫୮
	ଯେ ଅଟେ ଅପ୍ରତିମଦ୍ୟୁତି	ସେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତର ପତି	॥	୫୯
	ଯେ ଅଷ୍ଟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଅଣିମାଦି	ଯେ ଗୁଣ ସତ୍ୟସଂକଳ୍ପାଦି	॥	୬୦
	ସେମାନଙ୍କରେ ହୋଇ ଯୁତ	ଯେ ରାଜଚିହ୍ନରେ ଆବୃତ	॥	୬୧
	ସେ ଦସ୍ୟୁମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରୀହରି	ମାରିବେ କୋଟି କୋଟି କରି	॥	୬୨
୨୧	ଅଖିଳଦସ୍ୟୁଜନମାନ	ସେକାଳେ ହୁଅନ୍ତେ ନିଧନ	॥	୬୩
	ତଦନ୍ତେ ଜନପଦ-ପୁର	ନିବାସୀ ଜନମାନଙ୍କର	॥	୬୪
	ପ୍ରସନ୍ନ ହେବେ ମନମାନେ	ଯେଣୁ ସେମାନେ ଅନୁଦିନେ	॥	୬୫
	ସ୍ମରଣ କରିବେ ବିଷ୍ଣୁର	[1]ଅଙ୍ଗଚନ୍ଦନାର୍ଦ୍ର ସମୀର	॥	୬୬
୨୨	ପ୍ରଜାବିସର୍ଗ ତାହାଙ୍କର	ସମ୍ଭବ ହେବ ସ୍ଥୂଳତର	॥	୬୭
	ଯେ ଭଗବାନ ସତ୍ତ୍ୱମୂର୍ତ୍ତି	ହୃଦୟେ କରନ୍ତେ ସେ ସ୍ଥିତି	॥	୬୮
୨୩	ଯେବଣ କାଳେ ଧର୍ମପତି	କଲ୍‌କି ହୋଇବେ ଉତପତି	॥	୬୯
	ସେକାଳେ ସତ୍ୟଯୁଗ ହେବ	ସାତ୍ତ୍ୱିକ ପ୍ରଜା ସଂଭବିବ	॥	୭୦
୨୪	ଯେବଣ କାଳେ ପୁଷ୍ୟନାମ	ନକ୍ଷତ୍ରେ ରବି-ଗୁରୁ-ସୋମ	॥	୭୧
	ପ୍ରବେଶ ହେବେ ଏକାବେଳେ	ହେବ ସତ୍ୟଯୁଗ ସେକାଳେ	॥	୭୨
୨୫	ଯେ ଅତୀତ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ	ହୋଇବେ ଯେ ଅବା ରାଜନ	॥	୭୩
	ଯେ ଜାତ ସୂର୍ଯ୍ୟସୋମବଂଶେ	ତାହାଙ୍କୁ କହିଲି ଉଦ୍ଦେଶେ	॥	୭୪
୨୬	ତୋ' ଜନ୍ମଠାରୁ ଯେତେ ଦିନେ	ନନ୍ଦାଭିଷେକ ଏ ଭୁବନେ	॥	୭୫
	ଏ ପଞ୍ଚଦଶୋତ୍ତର ଶତ	ସହସ୍ରେ ଆବର ଗଣିତ	॥	୭୬
୨୭	ସପତ ଋଷିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ	ପ୍ରଥମ ଉଦୟକାଳରେ	॥	୭୭
୨୮	ଆକାଶେ ଦିଶେ ଉଦେ ହୋଇ	ପୁଲହ କ୍ରତୁ ବେନି ଯେହି	॥	୭୮
	ତା' ମଧ୍ୟେ ହୋଏ ଦୃଶ୍ୟମାନ	ଅଶ୍ୱିନ୍ୟାଦି ଯେ ଅନ୍ୟତମ	॥	୭୯
	ନକ୍ଷତ୍ର ସମଦେଶସ୍ଥିତ	ଦକ୍ଷିଣୋତ୍ତରରେଖାଗତ	॥	୮୦

୧. ଅଙ୍ଗଚନ୍ଦନଦ୍ୱାରା ଅତି ଶୀତଳ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେହି ପ୍ରକାରେ ତେଣେ କରି	।	ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ହେ ଦଣ୍ଡଧାରି	।।	୮୧
	ଶଏ ବରଷ ନରଙ୍କର	।	ରହନ୍ତି ସେ ଋଷିନିକର	।।	୮୨
	ତୁମ୍ଭ କାଳରେ ସେ ଋଷିଏ	।	ଅଛନ୍ତି ମଘାରେ ଏବେ ହେଁ	।।	୮୩
୨୯	ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ଭଗବାନ ତା'ର	।	ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ ଯେ କଳେବର	।।	୮୪
	କୃଷ୍ଣନାମରେ ଖ୍ୟାତ ଥିଲେ	।	ସେ ଯେବେ ବଇକୁଣ୍ଠ ଗଲେ	।।	୮୫
	ପ୍ରବେଶ କଳି ସେ କାଳରେ	।	ପାପେ ରମନ୍ତି ଯହିଁ ନରେ	।।	୮୬
୩୦	ଯାବତ କାଳ ରମାପତି	।	ଛୁଇଁଣ ଥିଲେ ବସୁମତୀ	।।	୮୭
	ଚରଣପଙ୍କଜବେନିରେ	।	ତାବତ କଳି ଏ ସଂସାରେ	।।	୮୮
	କରିବା ଅର୍ଥେ ପରାଭବ	।	ସମର୍ଥ ନୋହିଥିଲା ପୂର୍ବ	।।	୮୯
	ସଂଧ୍ୟାରୂପରେ କଳିକାଳ	।	ଥିଲା କେବଳ ମହୀତଳ	।।	୯୦
୩୧	ଯେବେ ସେ ସପତ ଋଷିଏ	।	ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ମଘାଏ	।।	୯୧
	ସେ ଦିନେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିଲା କଳି	।	ସଂଧ୍ୟା ସଂଧ୍ୟାଂଶ ବେନି ମିଳି	।।	୯୨
	ଦେବତାପରିମାଣେ ଯେହି	।	ଦ୍ୱାଦଶ ଶତ ବର୍ଷ ହୋଇ	।।	୯୩
୩୨	ମଘାରୁ ଋଷିଏ ସେ ଯେବେ	।	ପୂର୍ବାଷାଢ଼ାକୁ ଯିବେ ତେବେ	।।	୯୪
	ପ୍ରଦ୍ୟୋତନରୁ ଆଦି ହୋଇ	।	ବଢୁଛି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ହିଁ	।।	୯୫
	ନନ୍ଦଠାରୁ ଅତିବୃଦ୍ଧିକି	।	ଲଭିବ ସେ କଳି ତେଣିକି	।।	୯୬
୩୩	ଯେବଣ ଦିନରେ ଶ୍ରୀହରି	।	ଗଲେ ସେ ବଇକୁଣ୍ଠ ପୁରୀ	।।	୯୭
	ସେହି ଦିନରେ ସେ କାଳରେ	।	ପ୍ରବେଶ କଳି[୧] ଏ ଧରାରେ	।।	୯୮
	ପୂର୍ବଚରିତ ଯେ ଜାଣନ୍ତି	।	ସେମାନେ ଏହା କହିଛନ୍ତି	।।	୯୯
୩୪	ଦେବବରଷସହସ୍ରାନ୍ତେ	।	ଏ କଳି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଅନ୍ତେ	।।	୧୦୦
	ପୁଣି ହିଁ ସତ୍ୟଯୁଗ ଯେବେ	।	ପ୍ରବେଶ ହୋଇବ ସେ ତେବେ	।।	୧୦୧
	ମନ ମାନବମାନଙ୍କର	।	ହେବ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶକର	।।	୧୦୨
୩୫	ଏ ମନୁବଂଶ ଏପ୍ରକାରେ	।	ଯେମନ୍ତ ଗଣିଲି ମହୀରେ	।।	୧୦୩
	ସେହି ପ୍ରକାରେ ଶୂଦ୍ର ବୈଶ୍ୟ	।	ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ବଂଶ	।।	୧୦୪
	ପ୍ରତିଯୁଗରେ ତା' ଜାଣିବ	।	କେ ଉଚ୍ଚ କେ ବା ନୀଚ ହେବ	।।	୧୦୫
୩୬	ନାମମାତ୍ରକ ଚିହ୍ନ ହୋଇ	।	ଅଛଇ ଯାହାଙ୍କର ରହି	।।	୧୦୬
	ଏମାନେ ମହାତ୍ମା ପୁରୁଷ	।	କଥାମାତ୍ର ଯା' ଅବଶେଷ	।।	୧୦୭
	ରାଜ୍ୟ ପୁତ୍ରାଦି କେହି ନାହିଁ	।	କୀର୍ତ୍ତିମାତ୍ରକ ଅଛି ରହି	।।	୧୦୮
୩୭	ଦେବାପି ଯେ ସୋମବଂଶଜ	।	ଶାନ୍ତନୁନୃପତି ଅନୁଜ	।।	୧୦୯
	ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ ବଂଶେ ଯେ ଜନମ	।	ଯାହାର ଅଟେ ମରୁ ନାମ	।।	୧୧୦
	ମହତ ଯୋଗ-ବଳଯୁତ	।	କଳାପଗ୍ରାମରେ ଯେ ସ୍ଥିତ	।।	୧୧୧

୧. କଳିଯୁଗ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୮	କଳିର ଅନ୍ତରେ ସେ ଦୁଇ	। ବିଷ୍ଣୁର ଠାରୁ ଶିକ୍ଷା ପାଇ	।।	୧୧୨
	ବର୍ଣ୍ଣ-ଆଶ୍ରମେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ	। ଯେ ଧର୍ମ ପୂର୍ବପ୍ରାୟ ତାହି	।।	୧୧୩
	ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବେ ଜଗତରେ	। ଲୋକମାନଙ୍କର ହିତରେ	।।	୧୧୪
୩୯	ସତ୍ୟଯୁଗ ତ୍ରେତା ଦ୍ୱାପର	। କଳିନାମରେ ଯୁଗସାର	।।	୧୧୫
	ଏ ରୂପେ ଯେହୁ ଯୁଗ ଚାରି	। ସେ ସେହି କ୍ରମଯୁଗ କରି	।।	୧୧୬
	ବର୍ତ୍ତିଅଛନ୍ତି ପ୍ରାଣିଠାରେ	। ଏ ବସୁମତୀମଣ୍ଡଳରେ	।।	୧୧୭
୪୦	ହେ ନୃପ ! ତୋହର ଅଗ୍ରତେ	। କହିଲି ମୁଁ ଏ ନୃପ ଯେତେ	।।	୧୧୮
	ଆନମାନେ ହେଁ ସେ ରୂପରେ	। ମମତା କରିଣ ଭୂମିରେ	।।	୧୧୯
	ଅନ୍ତେ ଏ ଭୂମିକି ଛାଡ଼ିଣ	। ସେମାନେ ଲଭିଲେ ମରଣ	।।	୧୨୦
୪୧	ବହିଥିଲେ ହେଁ ରାଜନାମ	। ଅନ୍ତରେ କୃମି ବିଷ୍ଠା ଭସ୍ମ	।।	୧୨୧
	ଏ ସଂଜ୍ଞା ଲଭଇ ଯେ ଦେହ	। ତାର ନିମିତ୍ତେ ପ୍ରାଣିଦ୍ରୋହ	।।	୧୨୨
	କରନ୍ତି ଏଥି ଯଉଁ ଜନେ	। ସ୍ୱାର୍ଥ କି ଜାଣନ୍ତି ସେମାନେ	।।	୧୨୩
	କରନ୍ତେ ଯଉଁ ପ୍ରାଣିଦ୍ରୋହ	। ତହିଁରୁ ହୁଅଇ ନିରୟ[୧]	।।	୧୨୪
୪୨	ମୋ ପୂର୍ବପୁରୁଷେ ଯେ ଧୃତ	। ଅଖଣ୍ଡ ମହୀ ଏ ନିୟତ	।।	୧୨୫
	ଯାହାର ମୁଁ ପୂର୍ବ ହୋଇବି	। ଏବେ ଏରୂପେ ସେ ପୃଥିବୀ	।।	୧୨୬
	ଯେ ମୋର ପୌତ୍ର ଯେ କୁମର	। ମୋ ବଂଶେ ଜନ୍ମିବେ ଆବର	।।	୧୨୭
	କି ରୂପେ ତାହାଙ୍କର ହେବ	। ଏରୂପେ ଯଉଁ ମମ ଭାବ	।।	୧୨୮
	ତେମନ୍ତ ରୂପରେ ଘେନିଣ	। ଅବନିମଣ୍ଡଳକୁ ପୁଣ	।।	୧୨୯
୪୩	ତେଜ-ସଲିଳ-ଅନ୍ନମୟ	। ଏମନ୍ତ ଅଟଇ ଯେ କାୟ	।।	୧୩୦
	ଆତ୍ମଭାବରେ ତାକୁ ଘେନି	। ଆବର ଯେ ନିଜ ଅବନି	।।	୧୩୧
	ତାହାକୁ ମମତ୍ୱରେ ଘେନି	। କାଳରେ ତେଜିଣ ସେ ବେନି	।।	୧୩୨
	ଅଜ୍ଞାନବନ୍ତମାନେ ପୁଣ	। ନିଶ୍ଚୟେ ଲଭିଲେ ମରଣ	।।	୧୩୩
୪୪	ଯେବଣ ଯେବଣ ଭୂପତି	। ବଳେ ଅବନିକି ଭୁଂଜନ୍ତି	।।	୧୩୪
	ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କଲା କାଳ	। କଥାରେ ଶେଷ ସେ କେବଳ	।।	୧୩୫
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣପଙ୍କଜ	। ଚିନ୍ତଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ	।।	୧୩୬
	ଆସ୍ୱାଦି ଭାଗବତରସ	। ହରଷ ଜୟରାମ ଦାସ	।।	୧୩୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ କଳିଧର୍ମୋ
ନାମ ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

୧. ନରକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ତୃତୀୟେ ଭୂମିଗୀତୈଶ୍ଚ ରାଜ୍ୟଦୋଷାଦି ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ।
କଲୌ ଚ ଦୋଷଭୂୟିଷ୍ଠେ ଦୋଷହନ୍ତ୍ରୀ ହରେର୍ନତିଃ ॥

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧ ଆପଣାଠାରେ ନୃପତିଙ୍କି । ଜୟ-ଉଦ୍ୟୋଗରତ ଦେଖି ॥ ୧
ଏରୂପେ ହସୁଛି ଏ ମହୀ । ମୃତ୍ୟୁର କ୍ରୀଡ଼ନକ ହୋଇ ॥ ୨
ଅହୋ ! ନୃପତିମାନେ ମୋତେ । ବାଞ୍ଛନ୍ତି ଜିଣିମାକୁ ଚିତ୍ତେ ॥ ୩
୨ ଯେଉଁ କାମରେ ନୃପତିଏ । ଫେନ-ଉପମ ନିଜ କାୟେ ॥ ୪
ଏ ନିତ୍ୟ ବୋଲିଣ ବିଶ୍ୱାସ । କରିଣ ଅଛନ୍ତି ଅନିଶ[1] ॥ ୫
ଜ୍ଞାନୀ ହେଲେହେଁ ତାହାଙ୍କର । ସେ କାମ ହୋଏ ବ୍ୟର୍ଥତର ॥ ୬
୩ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଲଂପଟ ଲୋକର । ରାଜ୍ୟପ୍ରାପତି ଅତି ଦୂର ॥ ୭
ଏଣୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କୁ ପୂର୍ବରୁ । ଜିଣିମା ଭଲେ, ତଦୁତ୍ତାରୁ ॥ ୮
ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କି କରିବା ଆୟତ୍ତ । ତଦନ୍ତେ ସଚିବ ଆପତ ॥ ୯
ପୌର ହସ୍ତିପ ଏ ଆଦିଙ୍କି । ଜିଣିମା ତଦନ୍ତେ ବାଦୀଙ୍କି ॥ ୧୦
୪ ଏକ୍ରମେ ସମୁଦ୍ରାନ୍ତ[2] ମହୀ । ଜିଣିମା ଏ ଆଶାରେ କେହି ॥ ୧୧
ବଦ୍ଧହୃଦୟ ଆପଣାର । ମୃତ୍ୟୁ ନ କରନ୍ତି ଗୋଚର ॥ ୧୨
୫ ଏମନ୍ତ କେହି ନରନାଥେ । ସମୁଦ୍ରାବରଣା[3] ମୁଁ ମୋତେ ॥ ୧୩
ଜିଣିଣ ନିଜ ଭୁଜବଳେ । ପଶନ୍ତି ଯାଇ ସିନ୍ଧୁଜଳେ ॥ ୧୪
ଏମନ୍ତେ ଜିଣି ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କୁ । ଯେ ବାଞ୍ଛେ ରାଜ୍ୟ ସାଧିବାକୁ ॥ ୧୫
ସେ ଅଟେ ଅତିମନ୍ଦ ନର । [4]ଏ କେତେ ଆତ୍ମସଂଯମର ॥ ୧୬
ଯେ ଆତ୍ମସଂଯମେ ମୁକତି । ଫଳରୂପରେ ଲଭେ ଖ୍ୟାତି ॥ ୧୭
୬ ଯେ ମନୁ ଯେ ବା ତାଙ୍କ ସୁତେ । ଯାହାକୁ ତେଜି ସେ ସମସ୍ତେ ॥ ୧୮
ଯୁଦ୍ଧରେ ଗଲେ ଯଥାଗତେ । ଏମନ୍ତ ଅଟେ ଯେ ମୁଁ ମୋତେ ॥ ୧୯
ଜିଣିମେ ଯେ ବୁଦ୍ଧିବିହୀନ । ଅଟନ୍ତି ନରପତିମାନ ॥ ୨୦
୭ ଯେ ରାଜ୍ୟେ ମମତାରେ ଚିତ୍ତ । ବଦ୍ଧ କରନ୍ତି, ଯେ ଅସନ୍ତ ॥ ୨୧
ମୋ ପାଇଁ ପିତାର ପୁତ୍ରର । ବିଗ୍ରହ ହୋଏ ଭ୍ରାତାଙ୍କର ॥ ୨୨
୮ ଏ ମହୀ ସମସ୍ତ ମୋହର । ରେ ମୂଢ଼ ନୁହଇ ତୋହର ॥ ୨୩
ଏମନ୍ତ ବଚନ ବୋଲନ୍ତି । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପର୍ଧାରେ ନୃପତି ॥ ୨୪
ଅନ୍ୟୋନ୍ୟେ ନିଧନ କରନ୍ତି । ମୋହର ନିମିତ୍ତେ ମରନ୍ତି ॥ ୨୫

---

୧. ସର୍ବଦା । ୨. ସମୁଦ୍ର ଅନ୍ତ ଯାହାର (ସେଇ ମହୀ) ।
୩. ସମୁଦ୍ର ଆବରଣ (ପରଦା) ଯାହାର (ସେଇ ମହୀ) ।
୪. ଆତ୍ମସଂଯମର ଏହି ଫଳ କେତେ ମାତ୍ର ?

Digitized by PPRACHIN, SOA

୯ | ଯେ ପୃଥୁ ପୁରୂରବା ଆନ । ଯେ ଗାଧି ନହୁଷ ଅର୍ଜୁନ ॥ ୨୬
ଭରତ, ମାନ୍ଧାତା, ସଗର । ରାମ ଖଟ୍ୱାଙ୍ଗ ରଘୁ ଆର ॥ ୨୭
୧୨ | ଧୁନ୍ଧୁହା ଶନ୍ତନୁ ଯଯାତି । ଗୟ ତୃଣବିନ୍ଦୁ ଶର୍ଯ୍ୟାତି ॥ ୨୮
କୁବଳୟାଶ୍ୱ ଭଗୀରଥ । ଯେ ନୃଗ ନୈଷଧ କକୁତ୍‌ସ୍ଥ ॥ ୨୯
ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ ତାରକ । ଯେ ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷ ଯେ ନରକ ॥ ୩୦
ଯେ ଲୋକରାବଣ ରାବଣ । ନମୁଚି ଶମ୍ବର ଯେ ପୁଣ ॥ ୩୧
ଅସୁର ଯେ ବୃତ୍ର ନାମରେ । ଆନ ଯେ ଦିତିର କୁମରେ ॥ ୩୨
ଆବର ବହୁତ ନୃପତି । ମୋହର ଯେଉଁମାନେ ପତି ॥ ୩୩
ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତ ଜାଣନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତ ଜିଣନ୍ତି ॥ ୩୪
ଯେ ଶୂରେ ପରରେ ଅଜିତ । ଯେହୁ ମରଣଧର୍ମବନ୍ତ ॥ ୩୫
୧୩ ମୋହର ବିଷୟରେ ପୁଣ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମମତା କରିଣ ॥ ୩୬
ଯେ ପୂର୍ବକାଳେ ବର୍ତ୍ତିଥିଲେ । କାଳେ ସେ କଥାଶେଷ ହେଲେ ॥ ୩୭
ପୂରି ନ ଥିଲା ମନୋରଥ । ତାହାଙ୍କର ହେ ନରନାଥ ॥ ୩୮
୧୪ [1]ବିଷୟ-ଅସାରତା-ଜ୍ଞାନ । ଯେ ବଇରାଗ୍ୟ ହେ ରାଜନ ॥ ୩୯
ସେ ବେନି କହିବା ଇଚ୍ଛାରେ । ମୁଁ ଏବେ ତୋହର ଆଗରେ ॥ ୪୦
ସେ ମହାରାଜାମାନଙ୍କର । ଏ କଥା କଲଇଁ ଗୋଚର ॥ ୪୧
ବଚନବିଳାସମାତ୍ର ଏ । ପରମାର୍ଥରେ ଯୁକ୍ତ ନୋହେ ॥ ୪୨
ଯଉଁ ମହତ ନୃପମାନେ । ବିସ୍ତାରି ଯଶ ଏ ଭୁବନେ ॥ ୪୩
ଏ ମହୀମଣ୍ଡଳ ତେଜିଣ । ପରଲୋକକୁ ଗଲେ ପୁଣ ॥ ୪୪
୧୫ ଯେ କୃଷ୍ଣଗୁଣାନୁବାଦନ । ନାଶଇ ଅମଙ୍ଗଳମାନ ॥ ୪୫
ଉତ୍ତମ କରି ଯା' ଗାୟନ । କରନ୍ତି ସଦା ସାଧୁଜନ ॥ ୪୬
ନିର୍ମଳ ଭକ୍ତି କୃଷ୍ଣଠାରେ । ଯେ ଲୋକ ବାଞ୍ଛଇ ମନରେ ॥ ୪୭
ଅନବରତ ତା' ଶ୍ରବଣ । କରିବ ସେହୁ ନିତ୍ୟେ ପୁଣ ॥ ୪୮

ଶ୍ରୀରାଜା ଉବାଚ

୧୬ କଳିଦୋଷର ଉପଚୟେ । ଭକ୍ତି ନ ଉପୁଜେ କେବେହେଁ ॥ ୪୯
ଭୋ ମୁନି କଉଁ ଉପାୟରେ । ଏ କଳିଦୋଷକୁ କଳିରେ ॥ ୫୦
ନାଶିବେ ଜନେ ତାହା କହ । ଯଥାର୍ଥେ ଫିଟୁ ମୋ' ସନ୍ଦେହ ॥ ୫୧
୧୭ ଯେ ଯୁଗ ଯୁଗଧର୍ମ ଆର । ତାହା କହ ହେ ମୁନିବର ॥ ୫୨
ସଂସାରସ୍ଥିତି-ପ୍ରଳୟର । କହ ପରିମାଣ ଆବର ॥ ୫୩
ଯେ ବା ଆତ୍ୟନ୍ତିକ ପ୍ରଳୟ । ଜାଣିବା ପାଇଁ ସେ ବିଷୟ ॥ ୫୪
ଇଚ୍ଛା ହେଉଅଛି ମୋହର । କହି ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଧନ୍ୟ କର ॥ ୫୫

୧. ବିଜ୍ଞାନ ଶବ୍ଦର ଟୀକା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଏ ନୋହେ କୃଷ୍ଣକଥାଭିନ୍ନ	। ଯେଣୁ କାଳଟି ଭଗବାନ	॥	୫୬
	ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ମହାତ୍ମା ଅଟନ୍ତି	। କହ ହେ ମୁନି ତାଙ୍କ ଗତି	॥	୫୭

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧୮	ସତ୍ୟଯୁଗରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତଇ	। ଧର୍ମ ଯେ ଚାରିପାଦ ହୋଇ	॥	୫୮
	ସେ ଧର୍ମ କରନ୍ତି ପାଳନ	। ସେହି ଯୁଗର ଯେତେ ଜନ	॥	୫୯
	ସତ୍ୟ କରୁଣା ତପ ଦାନ[୧]	। ଏ ରୂପେ ଯଉଁ ପାଦମାନ	॥	୬୦
	ସେମାନେ ଆହେ ନୃପବର	। ଅଟନ୍ତି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଧର୍ମର	॥	୬୧
୧୯	ବହୁତ ସେଯୁଗର ଜନ	। କରୁଣାବନ୍ତ ତୁଷ୍ଟମନ	॥	୬୨
	ପ୍ରାଣିମାତ୍ରରେ ମୈତ୍ରୀଯୁକ୍ତ	। ଅଧ୍ୟାତ୍ମବିଦ୍ୟାରେ ନିରତ	॥	୬୩
	ସମଦରଶୀ ଆତ୍ମରତ	। ସଂଯତ ଶାନ୍ତ କ୍ଷମାବନ୍ତ	॥	୬୪
୨୦	ଯେ ସତ୍ୟ, ଦୟା ତପ ଦାନ	। ଅଟନ୍ତି ଧର୍ମପାଦମାନ	॥	୬୫
	ତ୍ରେତାରେ ତାଙ୍କ ଚତୁର୍ଥାଂଶ	। ଅଧର୍ମପାଦେ ହୋଏ ନାଶ	॥	୬୬
	ଅନୃତ ହିଂସା ଅସନ୍ତୋଷ	। ବିଗ୍ରହରୂପେ ଯେ ପ୍ରକାଶ	॥	୬୭
	ଅଧର୍ମପାଦମାନ ଏହି	। ଅନୃତେ ସତ୍ୟ ନାଶ ଯାଇ	॥	୬୮
	ଦୟାକୁ ହିଂସା କରେ ନାଶ	। ତପକୁ ନାଶେ ଅସନ୍ତୋଷ	॥	୬୯
	ଯେ ଦାନରୂପେ ପାଦ ଆନ	। ବିଗ୍ରହ କରେ ତା' ନିଧନ	॥	୭୦
୨୧	ହେ ନରନାଥ ସେହୁ ଦିନେ	। ବ୍ରାହ୍ମଣାଧିକ ବର୍ଣ୍ଣମାନେ	॥	୭୧
	କରନ୍ତି ତ୍ରିବର୍ଗ[୨] ସେବନ	। ବର୍ଜନ୍ତି ହିଂସ୍ରକର୍ମମାନ	॥	୭୨
	ସକଳେ କ୍ରିୟାତପୋନିଷ୍ଠ	। ବେଦପ୍ରବୃଦ୍ଧ ଅଲମ୍ପଟ	॥	୭୩
୨୨	ଅଧର୍ମଲିଙ୍ଗ[୩] ଅସନ୍ତୋଷ	। ଯେ ହିଂସା ଅନୃତ ବିଦ୍ୱେଷ	॥	୭୪
	ଧର୍ମାଂଶ ତପ-ଦୟା-ସତ୍ୟ	। ଦାନରୂପରେ ଯେ ବିଦିତ	॥	୭୫
	ଦ୍ୱାପର ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ	। ଅର୍ଦ୍ଧେ ହୁଅଇ ତହୁଁ ନାଶ	॥	୭୬
୨୩	ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ-ଅଧ୍ୟୟନେ ରତ	। ମହତଶୀଳ ଯଶୋବନ୍ତ	॥	୭୭
	କୁଟୁମ୍ବବନ୍ତ ଧନୀ ହୃଷ୍ଟ	। ବ୍ରାହ୍ମଣ-କ୍ଷତ୍ରିୟ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ	॥	୭୮
୨୪	ଧର୍ମର ପାଦୁଁ ଅବଶେଷ	। ହେବ କଳିରେ ଚତୁର୍ଥାଂଶ	॥	୭୯
	ଅଧର୍ମହେତୁ ଯଉଁମାନେ	। ବଢ଼ନ୍ତେ ସେହୁ ଦିନେ ଦିନେ	॥	୮୦
	ପ୍ରାନ୍ତସମୟକୁ ବିନାଶ	। ହେବ ପୁଣ ସେ ଚତୁର୍ଥାଂଶ	॥	୮୧
୨୫	ସେ କଳିଯୁଗେ ପ୍ରଜାମାନେ	। ଶୂଦ୍ର-କୈବର୍ତ୍ତାଦି ପ୍ରଧାନେ	॥	୮୨
	ଶୁଷ୍କବଇର ଦୁରାଚାର	। ଲୁବ୍ଧ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଆବର	॥	୮୩
	ଅତିମାତ୍ରାରେ କାମବନ୍ତ	। ଆବର ଭାଗ୍ୟରୁ ରହିତ	॥	୮୪
୨୬	ଯେ ସତ୍ତ୍ୱ-ରଜ-ତମୋଗୁଣ	। ପୁରୁଷଠାରେ ଦେଖି ପୁଣ	॥	୮୫

---

୧. ରାଗ-ଦ୍ୱେଷରହିତ ଅଭୟଦାନ ଯାହାକୁ ୧ମ ସ୍କନ୍ଧରେ 'ଶୌଚ' କୁହାଯାଇଛି ।

୨. ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ ଓ କାମ ।　　　　୩. ପାଦ, ଚିହ୍ନ, ଲକ୍ଷଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କାଳରେ ହୋଇ ସେ ପ୍ରେରିତ । ଆତ୍ମାରେ ହୋଏ ପରିବର୍ତ୍ତ ॥ ୮୬
୨୭ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବୁଦ୍ଧି ମନ ଯେବେ । ପ୍ରାଣିର ସତ୍ତ୍ୱରେ ପ୍ରଭବେ[1] ॥ ୮୭
ଜାଣିମ ସତ୍ୟଯୁଗ ସେହି । ଜ୍ଞାନେ ତପରେ ରୁଚି ଯେହି ॥ ୮୮
୨୮ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ପୀରିତି ଯଶରେ । କାମ୍ୟ କରମମାନଙ୍କରେ ॥ ୮୯
ଯେବେ ହୁଅଇ ତେବେ ସେହି । ରଜଃପ୍ରଧାନ ତ୍ରେତା ହୋଇ ॥ ୯୦
ହେ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ପରୀକ୍ଷିତ । ଏମନ୍ତ ଜାଣ ତୁ ନିୟତ ॥ ୯୧
୨୯ ଯଉଁ କାଳରେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର । ଲୋଭ ଅସନ୍ତୋଷ ମତ୍ସର ॥ ୯୨
ମାନ ଦମ୍ଭ ହିଁ ଉପୁଜଇ । କାମ୍ୟ କର୍ମରେ ପ୍ରୀତି ହୋଇ ॥ ୯୩
ଦ୍ୱାପର ଯୁଗ ତେବେ ହୋଇ । ପ୍ରଧାନ ରଜ-ତମ ଯହିଁ ॥ ୯୪
୩୦ ଯେବେ ଅନୃତ ମାୟା ତନ୍ଦ୍ରା । ବିଷାଦ ଶୋକ ମୋହ ନିଦ୍ରା ॥ ୯୫
ଉପୁଜେ ଦୈନ୍ୟ-ହିଂସା ଭୟେ । ତେବେ ତାମସ କଳି ହୋଏ ॥ ୯୬
୩୧ ଯେହି ହେତୁରୁ ମନ୍ଦମତି । ଜଗତେ ପ୍ରାଣିଏ ହୁଅନ୍ତି ॥ ୯୭
ଅଳପଭାଗ୍ୟ ମହାଶନ[2] । କାମଲଂପଟ ବିତ୍ତହୀନ ॥ ୯୮
ନିଜ ଇଚ୍ଛାକୁ ଆଚରନ୍ତି । ସ୍ତିରୀଏ ଅସତୀ ହୁଅନ୍ତି ॥ ୯୯
୩୨ ଦସ୍ୟୁବହୁଳ ଜନପଦ । ପାଷଣ୍ଡବିଦୂଷିତ ବେଦ ॥ ୧୦୦
ପ୍ରଜାଙ୍କ ନାଶେ ତତପର । ନୃପତି ହେବେ ନିରନ୍ତର ॥ ୧୦୧
ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଶିଶ୍ନୋଦର[3] । ସଂତୋଷେ ହୋଇବେ ତତ୍‌ପର ॥ ୧୦୨
୩୩ ଶଉଚ-ଆଚାର ବିହୀନ । ହୋଇବେ ବ୍ରହ୍ମଚାରିମାନ ॥ ୧୦୩
ଭିକ୍ଷାର ନିମିତ୍ତେ ଭ୍ରମିବେ । ଗୃହସ୍ଥେ ଭିକ୍ଷା ହିଁ ନ ଦେବେ ॥ ୧୦୪
ବନସ୍ଥେ ଗ୍ରାମରେ ରହିବେ । ଯତିଏ ଅତିଲୋଭୀ ହେବେ ॥ ୧୦୫
୩୪ ଖର୍ବ ହେଲେହେଁ କଳେବର । କରିବେ ବହୁତ ଆହାର ॥ ୧୦୬
ଆପଣେ ଲଜ୍ଜାକୁ ତେଜିବେ । ବହୁତ ସୁତ ପ୍ରସବିବେ ॥ ୧୦୭
ନିତ୍ୟେ କହିବେ କଟୁକଥା । କରିବେ ଚଉର୍ଯ୍ୟ ସର୍ବଥା ॥ ୧୦୮
ସ୍ତିରୀଏ କପଟ କରିବେ । ବଡ଼ ସାହସ ଆଚରିବେ ॥ ୧୦୯
୩୫ କ୍ରୟବିକ୍ରୟ ବ୍ୟବହାର । ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବେ କ୍ଷୁଦ୍ର ନର ॥ ୧୧୦
ଯେ ପୁଣ ବଣିଜାର ଜନ । କରିବେ ସେ କପଟମାନ ॥ ୧୧୧
ନିନ୍ଦିତ ଯେ ଜୀବିକାମାନ । ଉତ୍ତମ କରି ତାହା ଜନ ॥ ୧୧୨
ମନେ ଘେନିବେ ନିଃସନ୍ଦେହେ । ବିପତ୍ତି ନ ଥିବା କାଳେ ହେଁ ॥ ୧୧୩
୩୬ ଅଖିଳ-ଉତ୍ତମ ସ୍ୱାମୀକି । ଭୃତ୍ୟେ ତେଜିବେ ରଙ୍କ ଦେଖି ॥ ୧୧୪
ରୋଗ ଆଦିରେ ଅଶକତ । ସୁକୁଳପରଂପରାୟାତ[4] ॥ ୧୧୫
ଭୃତ୍ୟକୁ ସ୍ୱାମୀଏ ତେଜିବେ । ଗାଈଙ୍କୁ ଦୁଗ୍ଧହୀନ ଯେବେ ॥ ୧୧୬

---

୧. ହୁଏ । ୨. ମହାଶନ = ବହୁ-ଆହାରୀ । ୩. ଶିଶ୍ନ + ଉଦର = ଲିଙ୍ଗ + ପେଟ ।
୪. ଉତ୍ତମ କୁଳର ପରଂପରାରେ ଆଗତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୭ ସ୍ତିରୀଲମ୍ପଟ ଅତିଦୀନ । କଳିଯୁଗରେ ସର୍ବଜନ ॥ ୧୧୭
ଯେ ଜ୍ଞାତି-ସୁହୃଦ-ପିଅର । ଯେ ଭ୍ରାତା ତାଙ୍କୁ କରି ଦୂର ॥ ୧୧୮
ଯେ ଭାଇ-ଭଉଣୀ ଭାର୍ଯ୍ୟାର । ତା' ସଙ୍ଗେ କରିବେ ବିଚାର ॥ ୧୧୯
ସୁରତ ଅର୍ଥେ ମିତ୍ରପଣ । ସେମାନଙ୍କର ଅଟେ ପୁଣ ॥ ୧୨୦
୩୮ ତପସ୍ୟାବେଷ ଅଟେ ଯେହି । ଉପଜୀବିକା କରି ତାହି ॥ ୧୨୧
ଯେ ଶୂଦ୍ରମାନେ ସଂଭବିବେ । ସେ ପ୍ରତିଗ୍ରହକୁ କରିବେ ॥ ୧୨୨
ଧର୍ମ ନ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ଜନେ । ସେ ବସି ଉତ୍ତମ ଆସନେ ॥ ୧୨୩
ଯେ ଅଟେ ଧର୍ମକଥାମାନ । ତାହା ସେ କରିବେ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ ॥ ୧୨୪
୩୯| ଅନ୍ନରେ ଅଟେ ଯେ ବିହୀନ । ସେ ମହୀତଳେ ହେ ରାଜନ ॥ ୧୨୫
୪୦| ଅନାବୃଷ୍ଟିରେ ନିରନ୍ତର । ହୋଇଥିବେ ଯେ ଭୟାତୁର ॥ ୧୨୬
ସତତ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନମାନସ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ-କରେ ହୋଇ କୃଶ ॥ ୧୨୭
ଶୟନ-ବାସ-ଅନ୍ନ-ପାନ । ସୁରତ-ଭୂଷଣ ଯେ ସ୍ନାନ ॥ ୧୨୮
ବିହୀନ ହୋଇ ଏମାନଙ୍କେ । କଳିଯୁଗରେ ସର୍ବଲୋକେ ॥ ୧୨୯
ପିଶାଚମାନଙ୍କ ପରାଏ । ଦିଶିବେ ଭୟଙ୍କରକାୟେ ॥ ୧୩୦
୪୧ ବୋଡ଼ିକ[୧] ମାତ୍ରକ ଅର୍ଥରେ । ବିଗ୍ରହ କରିଣ କଳିରେ ॥ ୧୩୧
ସୁହୃଦଭାବ ଛାଡ଼ି ତହିଁ । ମାରିବେ ନିଜଜନକୁ ହିଁ ॥ ୧୩୨
ଅତ୍ୟନ୍ତପ୍ରିୟ ଯଉଁ ପ୍ରାଣ । ତ୍ୟାଗ କରିବେ ତାକୁ ପୁଣ ॥ ୧୩୩
୪୨ ଯେ ବୃଦ୍ଧ ଜନନୀ ଜନକ । ତାଙ୍କୁ ହିଁ ନ ପାଳିବେ ଲୋକ ॥ ୧୩୪
କୁଳଜ ଭାର୍ଯ୍ୟା ପୁତ୍ର ଯେହି । କ୍ଷୁଦ୍ରେ ନ ପାଳିବେ ତାଙ୍କୁ ହିଁ ॥ ୧୩୫
ଶିଶ୍ନ-ଉଦର ବେନିଙ୍କର । ପୋଷଣେ ହୋଇବେ ତତ୍‌ପର ॥ ୧୩୬
୪୩ ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୁରୁ ଜଗତର । ତ୍ରିଲୋକନାଥଙ୍କରେ ଯା'ର ॥ ୧୩୭
ଚରଣପଙ୍କଜ ବନ୍ଦିତ । ଯେହୁ ଅଚ୍ୟୁତ ଭଗବନ୍ତ ॥ ୧୩୮
ଏମନ୍ତ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପୂଜନ । ବହୁତ ନ କରିବେ ଜନ ॥ ୧୩୯
କଳିଯୁଗରେ ହେ ନୃପତି । [୨]ହୋଇ ପାଷଣ୍ଡଭିନ୍ନମତି ॥ ୧୪୦
୪୪ ଆତୁର ହୋଇଣ ମରନ୍ତେ । ଅଥବା ପଡ଼ନ୍ତେ ସ୍ଖଳନ୍ତେ ॥ ୧୪୧
ବିବଶ ହୋଇଣ ଯାହାର । ନାମକୁ ଉଚ୍ଚାରନ୍ତେ ନର ॥ ୧୪୨
କର୍ମବନ୍ଧରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ । ଉତ୍ତମ ଗତିକି ଲଭଇ ॥ ୧୪୩
ସେ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କଳିରେ । ପୂଜନ ନ କରିବେ ନରେ ॥ ୧୪୪
୪୫ ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ-ଦେଶାତ୍ମସଂଭୂତ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଦୋଷ କଳିକୃତ ॥ ୧୪୫
ବିନାଶନ୍ତି ସେ ଦୋଷମାନ । ହୃଦରେ ଥାଇ ଭଗବାନ ॥ ୧୪୬
୪୬ ଶ୍ରବଣ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ଧ୍ୟାନ । ଆଦର ଅଥବା ପୂଜନ ॥ ୧୪୭

---

୧. ବୋଡ଼ି = କଉଡ଼ି ।
୨. କଳିଯୁଗରେ ଲୋକଙ୍କ ମତିକୁ ବେଦବିରୋଧୀ ପାଷଣ୍ଡମାନେ ବିଗାଡ଼ି ଦେବେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କରନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଯଉଁ ନରେ । ଥାଆନ୍ତେ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ॥ ୧୪୮
ଅଯୁତଜନମସଂଭୂତ । ଅଶୁଭ ହରନ୍ତି ଅଚ୍ୟୁତ ॥ ୧୪୯
୪୭ ତାମ୍ରଆଦିଙ୍କ ସଂସର୍ଗରେ । ମାଳିନ୍ୟ ଜାତ ଯେ ହେମରେ ॥ ୧୫୦
ଅନଳ ରହିଣ ତହିଁରେ । ଯେସନେ ତାହା ଅପହରେ ॥ ୧୫୧
ତେହ୍ନେ ଯୋଗିଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟଚିତ୍ତ । [1]ହରନ୍ତି ହରି ଆତ୍ମଗତ ॥ ୧୫୨
୪୮ ଯେ ଦେବ-ଉପାସନା ତପ । ପ୍ରାଣନିରୋଧ ଦାନ ଜପ ॥ ୧୫୩
ଯେ ମିତ୍ରଭାବ ଲୋକେ ଆନ । ଯେ ବ୍ରତ ତୀର୍ଥାଭିଷେଚନ ॥ ୧୫୪
ଏମାନଙ୍କରେ ପ୍ରାଣିଚିତ୍ତ । ଶୁଦ୍ଧିକି ନ ଲଭେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ॥ ୧୫୫
ଯେହୁ ଅନନ୍ତ ଭଗବାନ । ହୃଦୟେ ଥିଲେ ସେ ଯେସନ ॥ ୧୫୬
ପ୍ରାଣିଙ୍କ ମାନସ ଅତ୍ୟନ୍ତେ । ଶୁଦ୍ଧ ହୁଅଇ ଏ ଜଗତେ ॥ ୧୫୭
୪୯ ହେ ନୃପ ଏଣୁ ସର୍ବାତ୍ମାରେ । ସ୍ମର କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହୃଦୟରେ ॥ ୧୫୮
ମରନ୍ତେ ସାବଧାନ ହୋଇ । ଯେ ଜନ ତାହାଙ୍କୁ ଚିନ୍ତଇ ॥ ୧୫୯
ଉତ୍ତମ ଅଟଇ ଯେ ଗତି । ତାହା ସେ ଲଭଇ ଝଟିତି ॥ ୧୬୦
୫୦ [2]ଯା'ଠାରୁ ସକଳ ସମ୍ଭୂତ । ଯେ ସର୍ବ-ଆତ୍ମାରୂପେ ଖ୍ୟାତ ॥ ୧୬୧
ଯେହୁ ଅଟନ୍ତି ଭଗବାନ । ପରମ-ଈଶ୍ୱର ଯେ ପୁଣ ॥ ୧୬୨
ମରନ୍ତେ ଯେହୁ ତାଙ୍କୁ ଧ୍ୟାୟେ । ସେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱରୂପକୁ ନିଏ ॥ ୧୬୩
୫୧ ଦୋଷମାନଙ୍କର ନିଧାନ । ଯେ କଳି ଅଟେ ହେ ରାଜନ ॥ ୧୬୪
ମହତ ଏକ ଗୁଣ ତାର । କୃଷ୍ଣକୀର୍ତ୍ତନୁଁ ଯହିଁ ନର ॥ ୧୬୫
ବନ୍ଧରୁ ମୁକତ ହୁଅଇ । ପରମ ପଦକୁ ଲଭଇ ॥ ୧୬୬
୫୨ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ସତ୍ୟଯୁଗେ ଧ୍ୟାନ । କରନ୍ତେ ଲଭେ ଯାହା ଜନ ॥ ୧୬୭
ବିସ୍ତାରି ନାନା ମଖ[3] ମାନ । ତ୍ରେତାରେ କରନ୍ତେ ଯଜନ ॥ ୧୬୮
ଆବର ସେବାରେ ଦ୍ୱାପରେ । ଲଭନ୍ତି ଯଉଁ ଫଳ ନରେ ॥ ୧୬୯
[4]କେବଳ ହରିକୀର୍ତ୍ତନରେ । ସେ ଫଳ ଲଭନ୍ତି କଳିରେ ॥ ୧୭୦
କୃଷ୍ଣଚରଣପଦ୍ମ ଚିନ୍ତି । ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମତି ॥ ୧୭୧
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧଗୀତରସ । ଆସ୍ୱାଦି ଜୟରାମ ତୋଷ ॥ ୧୭୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଯୁଗାନୁବର୍ଣ୍ଣନଂ ନାମ
ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

---

୧. ଅଗ୍ନି ଛଡ଼ା ଜଳ ଆଦି ଯେପରି ସୁନାର ମାଳିନ୍ୟ ଦୂର କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ହରିଙ୍କ ଛଡ଼ା ଯୋଗାଦି ସାଧନ ଚିତ୍ତର ମାଳିନ୍ୟ ଦୂର କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ । (ସ୍ୱାମୀ)

୨. ''ସର୍ବସଂଶ୍ରୟଃ''ର ପାଠାନ୍ତର 'ସର୍ବସଂଭବଃ'ର ଅନୁବାଦ । ୩. ମଖ = ଯଜ୍ଞ ।

୪. ଧ୍ୟାୟନ୍ କୃତେ ଯଜନ୍ ଯଜ୍ଞୈସ୍ତ୍ରେତାୟାଂ ଦ୍ୱାପରେଽର୍ଚ୍ଚୟନ୍ ।
ଯଦାପ୍ନୋତି ତଦାପ୍ନୋତି କଳୌ ସଂକୀର୍ତ୍ତ୍ୟ କେଶବମ୍ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚତୁର୍ଥେ ତୁ ଚତୁର୍ଦ୍ଧୋକ୍ତା ଲୟା ନୈମିତ୍ତିକାଦୟଃ
ତତ୍ର ସଂସାରନିସ୍ତାରୋ ହରିକୀର୍ତ୍ତ୍ୟୈବ ବର୍ଣ୍ୟତେ ।।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଯାହାର ପରମାଣୁ ଆଦି	।	ଯେ ଅଟେ ଦ୍ୱିପରାର୍ଦ୍ଧାବଧି	।।	୧
	ସେ କାଳ ତୋତେ କହିଥାଇ	।	ଆବର [୧]ଯୁଗମାନଙ୍କୁ ହି	।।	୨
	ଯେ ପୁଣି କଳ୍ପ-ଲୟ ଦୁଇ	।	ହେ ନୃପ ଏବେ ଶୁଣ ତାହି	।।	୩
୨	ସହସ୍ର ଚତୁର୍ଯୁଗ ଯେହି	।	ବ୍ରହ୍ମାର ଦିନ ତାକୁ କହି	।।	୪
	ସେ କଳ୍ପ ଯହିଁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ	।	ମନୁ ହୁଅନ୍ତି ହେ ନରେଶ	।।	୫
୩	ତଦନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମରାତ୍ରି ତେତେ	।	ପ୍ରଳୟ ବୋଲାଇ ଜଗତେ	।।	୬
	ତହିଁରେ ଏ ତିନି ଭୁବନ	।	ପ୍ରଳୟ ନିମିତ୍ତେ କଳ୍ପନ	।।	୭
୪	ବ୍ରହ୍ମାର ଶୟନକୁ ନେଇ[୨]	।	ଯେହୁ ପ୍ରଳୟ ପ୍ରବର୍ତ୍ତଇ	।।	୮
	ସେ ପ୍ରଳୟକୁ ନୈମିତ୍ତିକ	।	ବୋଲନ୍ତି ଜଗତରେ ଲୋକ	।।	୯
	ଆପଣାଠାରେ ଜଗତକୁ	।	ସଂହାରି ତଦନ୍ତେ ନିଦ୍ରାକୁ	।।	୧୦
	ଲଭନ୍ତି ଅନନ୍ତାସନରେ	।	ଶ୍ରୀନାରାୟଣ ଯହିଁ ଶିରେ	।।	୧୧
	ତାହାଙ୍କୁ ଅନୁଗତ ହୋଇ	।	ସେ କାଳେ ଶୁଅନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମା ହିଁ	।।	୧୨
୫	ଯେ ଦ୍ୱିପରାର୍ଦ୍ଧ ବ୍ରହ୍ମାୟୁଷ	।	କାଳେ ସେ ହୁଅନ୍ତେଣ ଶେଷ	।।	୧୩
	ମହତ ଅହଂକାର ବେନି	।	ସେ ପଞ୍ଚ ତନ୍ମାତ୍ରକୁ ଘେନି	।।	୧୪
	ଏମନ୍ତେ ଯେ ସାତ ପ୍ରକୃତି	।	ସେ କାଳେ ପ୍ରଳୟ ଲଭନ୍ତି	।।	୧୫
୬	ସବୁ ପ୍ରକୃତିମାନଙ୍କର	।	ତାହାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର	।।	୧୬
	ପ୍ରଳୟରୁ ହେ ନରନାଥ	।	ଏ ପ୍ରାକୃତିକ ନାମେ ଖ୍ୟାତ	।।	୧୭
	ବିନାଶହେତୁ ହୁଅନ୍ତେଣ	।	ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡକଟାହେ[୩] ସେ ପୁଣ	।।	୧୮
	ଯହିଁରେ ବିନାଶ ଲଭଇ	।	ମହଦାଦିଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଯେହି	।।	୧୯
୭	ଶଏ ବରଷ ଅବନିରେ	।	ନ ବରଷନ୍ତେ ଜଳଧରେ	।।	୨୦
	ସେ କାଳେ ନିରନ୍ନ ଯେ ମହୀ	।	ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟେ ପ୍ରଜାମାନେ ତହିଁ	।।	୨୧
	କ୍ଷୁଧାରେ ହୋଇଣ ପୀଡ଼ିତ	।	କ୍ରମରେ ହୁଅନ୍ତେ ଭକ୍ଷିତ	।।	୨୨
	କାଳରେ ହୋଇ ଉପଦ୍ରୁତ	।	କ୍ଷୟକୁ ଲଭିବେ ସମସ୍ତ	।।	୨୩
୮	ସମୁଦ୍ରଜାତ ଦେହଜାତ	।	ଆବର ଯେ ମହୀସଂଭୂତ	।।	୨୪
	ଘୋର କିରଣେ ସେହି ରସ	।	ପିଇବ ପ୍ରଳୟ ଦିନେଶ	।।	୨୫

୧. ଚତ୍ୱାରି ତ୍ରୀଣି ଦ୍ୱେ ଚୈକଂ କୃତାଦିଷୁ ଯଥାକ୍ରମମ୍ ।
ସଂଖ୍ୟାତାନି ସହସ୍ରାଣି ଦ୍ୱିଗୁଣାନି ଶତାନି ଚ ।। ଇତି ଯୁଗମାନମ୍ ।

୨. ନିମିତ୍ତ କରି ।   ୩. କରେଇରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୯ | ସଙ୍କରଷଣମୁଖୋଦ୍‌ଥିତ । ଜାତବେଦ[1]ରୁ ଯେ ସଂଭୂତ ।। ୨୬
୧୦| ସେ ମହାପ୍ରଳୟ ଦହନ । ଦହଇ ପାତାଳାଦି ସ୍ଥାନ ।। ୨୭
ନିରମ୍ବୁ ହେବା ସକାଶରେ । ଯେ ଶୂନ୍ୟ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କରେ ।। ୨୮
ତଳ-ଉପର ସବୁ ଦିଗେ । ବହ୍ନିସବିତାଶିଖାଯୋଗେ ।। ୨୯
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଦଗ୍‌ଧ ହୋଇ ଶୋହେ । ଦଗ୍‌ଧ ଗୋମୟପିଣ୍ଡପ୍ରାୟେ ।। ୩୦
୧୧ ମହାପ୍ରଳୟସମୀରଣ । ଶତବରଷାଧିକ ପୁଣ ।। ୩୧
ବହଇ ସମସ୍ତ ଦିଗରେ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇ ତଦନ୍ତରେ ।। ୩୨
ଆକାଶ ହୋଇ ଧୂଳିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଦିଶଇ ମହାଧୂମ୍ରବର୍ଣ୍ଣ ।। ୩୩
୧୨ ତଦନନ୍ତରେ ହେ ଭୂପାଳ । ବିଚିତ୍ରବର୍ଣ୍ଣ ମେଘକୁଳ ।। ୩୪
ଶଏ ବରଷ ବରଷନ୍ତି । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଗର୍ଜନ କରନ୍ତି ।। ୩୫
୧୩ ତଦନ୍ତେ ଏକାର୍ଣ୍ଣବୋଦକ[2] । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଏ ବିଶ୍ୱଯାକ ।। ୩୬
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡବିବରମଧ୍ୟରେ । ଯେ ବିଶ୍ୱ ଅଛି ନିରନ୍ତରେ ।। ୩୭
୧୪ ଅବନିମଣ୍ଡଳ ସେକାଳେ । ବୁଡ଼ିଣ ରହନ୍ତେ ସଲିଳେ ।। ୩୮
ଭୂମିର ଗନ୍ଧଗୁଣ ଯେହି । ସଲିଳ ତାହାକୁ ଗ୍ରାସଇ ।। ୩୯
ଗନ୍ଧରହିତ ହୋଇ ମହୀ । ପ୍ରଳୟଭାବକୁ ଲଭଇ ।। ୪୦
୧୫| ତଦନ୍ତେ ରସ ଯେ ଜଳର । ତେଜ ତା' କରଇ ସଂହାର ।। ୪୧
୧୬| ନୀରସ ହୋଇ ସଲିଳ ହିଁ । ସେକାଳେ ଲୟକୁ ଲଭଇ ।। ୪୨
ପ୍ରଳୟ ପବନ ଯେ ତହିଁ । ତେଜର ରୂପକୁ ଗ୍ରାସଇ ।। ୪୩
ତେଜ ରୂପରେ ହୀନ ହୋଇ । ଅନିଳେ ବିଲୀନ ହୁଅଇ ।। ୪୪
ପବନଗୁଣକୁ ଆକାଶ । ତଦନନ୍ତରେ କରେ ଗ୍ରାସ ।। ୪୫
ନଭରେ ଲୀନ ହୋଏ ବାତ । ତଦନ୍ତେ ଆହେ ନରନାଥ ।। ୪୬
ଯେ ଶବ୍ଦଗୁଣ ଆକାଶର । ତା' ନାଶେ ତାମସାହଂକାର ।। ୪୭
ତହିଁରେ ନଭ ହୋଏ ଲୀନ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ରାଜନ ।। ୪୮
ବୃତ୍ତିମାନଙ୍କ ସହିତରେ । ତୈଜସାହଂକାର[3] ସଂହରେ ।। ୪୯
ବଇକାରିକ ଅହଂକାର । କରଇ ଦେବଙ୍କୁ ସଂହାର ।। ୫୦
୧୮ ତ୍ରିବିଧ ଅହଂକାରକୁ ହିଁ । ମହତ ତତ୍ତ୍ୱ ସଂହାରଇ ।। ୫୧
ମହତ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ତ୍ରିଗୁଣ । ସଂହାର କରେ ତଦନ୍ତେଣ ।। ୫୨
ଗୁଣତ୍ରୟକୁ ଏ ପ୍ରକୃତି । ସଂହାର କରେ ହେ ନୃପତି ।। ୫୩
ଯେ କାଳରୂପୀ ଅଟେ ହରି । ତେଣେ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ କରି ।। ୫୪
୧୯ ଅହୋରାତ୍ରାଦିରେ ଯାହାର । ନାହାନ୍ତି ଏ ଭାବବିକାର ।। ୫୫
ଯେ ନୋହେ ଜାତ ପରିଣତ । ଅସ୍ତିତ୍ୱବିକାରରହିତ ।। ୫୬

---

୧. ଅଗ୍ନି । ୨. ଏକାର୍ଣ୍ଣବ + ଉଦକ । ୩. ତୈଜସ + ଅହଂକାର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯାହାର ହ୍ରାସ ବୃଦ୍ଧି ନାହିଁ	ଅପକ୍ଷୟଶୂନ୍ୟ ଅଟଇ	॥	୫୭
	ଯେଣୁ ସେ ଅଟେ ସଭିଙ୍କର	କାରଣସ୍ୱରୂପ ଈଶ୍ୱର	॥	୫୮
୨୦	ଯା'ଠାରେ ନାହିଁଟି ବଚନ	ମହତତତ୍ତ୍ୱ ଆଦି ମନ	॥	୫୯
୨୧	ଅଥବା ସତ୍ତ୍ୱ ତମ ରଜ	ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦେବତା ସମାଜ	॥	୬୦
	ନାହିଁଟି ପ୍ରାଣ ବୁଦ୍ଧି ଯାର	ରଚନାବିଶେଷ ଲୋକର	॥	୬୧
	ସ୍ୱପ୍ନ-ଜାଗର[୧] ସୁଷୁପ୍ତି	ଏ ତିନି ଯା' ଠାରେ ନାହାନ୍ତି	॥	୬୨
	ତପନ ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ	ନାହାନ୍ତି ଯା'ଠାରେ ନିୟତ	॥	୬୩
	ଯେଣୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଆଦି ନାହିଁ	ତେଣୁ ସଂସୁପ୍ତପ୍ରାୟ ଯେହି	॥	୬୪
	ଯେ ବା ଅତର୍କ୍ୟ ଶୂନ୍ୟପ୍ରାୟ	ତା' ଠାରେ ପଣ୍ଡିତନିଚୟ	॥	୬୫
	ସେହିଟି ପଦ ମୂଳଭୂତ	ବୋଲିଣ କରନ୍ତି ଆମ୍ନାତ[୨]	॥	୬୬
୨୨	ଏହି ଲୟକୁ ପ୍ରାକୃତିକ	ଲୟ ବୋଲନ୍ତି ବିଜ୍ଞ ଲୋକ	॥	୬୭
	ଯେବେ ପ୍ରକୃତି-ପୁରୁଷର	ସତ୍ତ୍ୱାଦି ଶକତି ନିକର	॥	୬୮
	କାଳରେ ବିଦ୍ରୁତ ବିବଶ	ହୋଇଣ ଲଭନ୍ତି ବିନାଶ	॥	୬୯
୨୩	ବୁଦ୍ଧି-ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ଅର୍ଥ ଯେହି	ଗ୍ରାହକ-କରଣ-ଗ୍ରାହ୍ୟ ହିଁ	॥	୭୦
	ଏରୂପେ ତାହାଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ	ଜ୍ଞାନ ହିଁ ଶୋହେ ଅତିଶୟ	॥	୭୧
	ତହିଁରୁ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ସତ	କେହି ନୁହଇ ଏ ଜଗତ	॥	୭୨
	ଅବ୍ୟତିରେକ ସକାଶରୁ	ଆବର ଦୃଶ୍ୟତ୍ୱ ହେତୁରୁ	॥	୭୩
	ଯେ ଅଟେ ଆଦି-ଅନ୍ତବନ୍ତ	ସେ ନୋହେ ସତ୍ୟ କଦାଚିତ	॥	୭୪
	ରଜ୍ଜୁରେ ସର୍ପବୁଦ୍ଧି ଯେହ୍ନେ	ସତ୍ୟ ନୁହଇ ସେହୁ ତେହ୍ନେ	॥	୭୫
୨୪	ପ୍ରଦୀପ-ରୂପ-ଚକ୍ଷୁ ଯେହ୍ନେ	ଜ୍ୟୋତିରୁ ନ ହୁଅନ୍ତି ଭିନ୍ନେ	॥	୭୬
	ବୁଦ୍ଧି-ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ଅର୍ଥ ଯେହି	[୩]ତେହ୍ନେ ବ୍ରହ୍ମରୁ ଭିନ୍ନ ନୋହି	॥	୭୭
	ଯେ ବ୍ରହ୍ମ ଅଟଇ କାରଣ	ଏ ଯେଣୁ ତା'ର କାର୍ଯ୍ୟ ପୁଣ	॥	୭୮
	ଏଣୁ ଏ ଯେବେ ନାଶ ଯାଇ	ତାହାର ନାଶ ନ ହୁଅଇ	॥	୭୯
୨୫	ଜାଗ୍ରତ ସ୍ୱପ୍ନ ସୁଷୁପ୍ତି	ଏ ତିନି ବୁଦ୍ଧିର ଅଟନ୍ତି	॥	୮୦
	ବିଶ୍ୱ ତୈଜସ ପ୍ରାଜ୍ଞ ଯେବା	ବୋଲିବୁ ତା' ଅବସ୍ଥା ଏ ବା	॥	୮୧
	ବିଶ୍ୱ-ତୈଜସ-ପ୍ରାଜ୍ଞରୂପ	ଏ ମାୟାମାତ୍ର ହେ ଭୂମିପ	॥	୮୨
	[୪]ପ୍ରତ୍ୟଗାତ୍ମାରେ ନାନାଭାବ	ଏ ରୂପେ ହୋଏ କି ସଂଭବ	॥	୮୩
୨୬	ଯେସନେ ଜଳଧର ନଭେ	ସମ୍ଭବେ କାଳେ ନ ସମ୍ଭବେ	॥	୮୪
	ଏ ବିଶ୍ୱ ତେସନ ବ୍ରହ୍ମରେ	ହୋଏ ବା ନୋହେ ବା କାଳରେ	॥	୮୫
	ଯେଣୁ ଏ ଅବୟବବନ୍ତ	ସେ ଘେନି ଆଦି-ଅନ୍ତବନ୍ତ	॥	୮୬

୧. ଜାଗ୍ରତ୍ । ୨. କଥିତ । ୩. ପ୍ରପଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମରୁ ଅଲଗା ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରପଞ୍ଚରୁ ଅଲଗା ।
୪. ପ୍ରତ୍ୟଗାତ୍ମା (ପ୍ରତ୍ୟକ୍ + ଆତ୍ମା) = ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଉତ୍ପତ୍ତି-ନାଶରୁ ଅସତ । ଏ ବିଶ୍ୱ ଅଟଇ ନିୟତ ।। ୮୭
୨୭ ସକଳ ଅବୟବୀଙ୍କର । ଅବୟବ ଏ ସତ୍ୟ ଗିର ।। ୮୮
ଯେଣୁ ଅବୟବୀରୁ ଭିନ୍ନ । ପ୍ରତୀତ ଅବୟବମାନ ।। ୮୯
ପଟରୁ ତନ୍ତୁଏ ଯେସନ । ଭିନ୍ନ ଅଟନ୍ତି ହେ ରାଜନ ।। ୯୦
୨୮ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣାଦିରୂପରେ । ଯା' ଉପଲଭ୍ୟ ଏ ସଂସାରେ ।। ୯୧
ତାହାକୁ ଭ୍ରମ ବୋଲି ଜାଣ । ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟ ଆଶ୍ରୟରୁ ପୁଣ ।। ୯୨
ଯେ ଅଟେ ଆଦିଅନ୍ତବନ୍ତ । ସେ ସର୍ବ ଅବସ୍ତୁ ନିୟତ ।। ୯୩
୨୯ ପ୍ରକାଶ ହେଲେହେଁ ବିକାର । ପ୍ରକାଶ-ଅଭାବେ ଆତ୍ମାର ।। ୯୪
ଅଣୁମାତ୍ର ହିଁ ନିରୂପଣ । ବିଷୟ ନୋହେ ଏ ପ୍ରମାଣ ।। ୯୫
ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ ବିନୁ ସତ୍ୟ । ଯେବେ ହୁଅନ୍ତା ନିରୂପିତ ।। ୯୬
ତେବେ ଚୈତନ୍ୟପ୍ରାୟ ହୋଇ । ହୁଅନ୍ତା ସ୍ୱପ୍ରକାଶ ସେହି ।। ୯୭
ତେମନ୍ତେ ଆତ୍ମପ୍ରାୟ ହୋଇ । ହୁଅନ୍ତା ଏକରୂପ ସେହି ।। ୯୮
୩୦ ଯେ ସତ୍ୟ ତାର ନାନାଭାବ । କେବେହେଁ ନୁହଇ ସଂଭବ ।। ୯୯
ଜୀବ-ଈଶ୍ୱରରୂପ ହୋଇ । ଅନେକ ଅଟଇ ଆତ୍ମା[1] ହି ।। ୧୦୦
ଯେବେ ଏମନ୍ତ ମଣେ ନର । ତେବେ ସେ ଜ୍ଞାନୀରୁ ଇତର ।। ୧୦୧
ଆତ୍ମାରେ ନାନାଭାବ ବୁଦ୍ଧି । ଏ ରୂପେ ହୋଇଛି ପ୍ରସିଦ୍ଧି ।। ୧୦୨
ମହା-ଆକାଶ ଘଟାକାଶ । ଯେସନେ ଅଭିନ୍ନ ପ୍ରକାଶ ।। ୧୦୩
[2]ଅବଚ୍ଛେଦକଭେଦୁଁ ଭିନ୍ନ । [3]ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ [4]ପରିଚ୍ଛିନ୍ନ ।। ୧୦୪
ଜଳ-ଆକାଶସ୍ଥ ତପନ । ଅଭିନ୍ନ ହେଲେହେଁ ଯେସନ ।। ୧୦୫
ଉପାଧିବିକାରସକାଶେ । ମଳିନ ନିର୍ମଳ ପ୍ରକାଶେ ।। ୧୦୬
ବାହ୍ୟ-ଅନ୍ତର ବାତ ଯେହି । ହେଲେ ହେଁ ଏକରୂପ ସେହି ।। ୧୦୭
ଉପାଧିଭେଦେ ଯେହ୍ନେ ଭିନ୍ନ । କ୍ରିୟାକୁ କରନ୍ତି ବିଧାନ ।। ୧୦୮
୩୧ ଲୋକବ୍ୟବହାରମାର୍ଗରେ । ବିଭିନ୍ନ ରଚନାଭେଦରେ ।। ୧୦୯
ଯେସନେ ଏକ ହିଁ କନକ । କୁଣ୍ଡଳ-ମୁଦ୍ରିକା-କଟକ ।। ୧୧୦
ଏରୂପେ ବହୁତ ପ୍ରକାରେ । ପ୍ରତ୍ୟୟ କରିଥାନ୍ତି ନରେ ।। ୧୧୧
ଯେ ଅଧୋକ୍ଷଜ ଭଗବାନ । ତାଙ୍କୁ ତେସନେ ବହୁ ଜନ ।। ୧୧୨
ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରନ୍ତି ସଂସାରେ । ଲୌକିକ-ବୈଦିକ ବାଣୀରେ ।। ୧୧୩
୩୨ ଯେ ବ୍ରହ୍ମ ଆପଣା କାରଣ । ତାକୁ କିରୂପେ ଆବରଣ ।। ୧୧୪
କରିଣ ଅହଂକାର ଏହି । ଭେଦସିଦ୍ଧିରେ ହେତୁ ହୋଇ ।। ୧୧୫
ଯେ ଅବା କରେ ଆବରଣ । ତାର ପ୍ରକାଶ କେମନ୍ତେଣ ।। ୧୧୬

---

୧. ଆତ୍ମା = ପରବ୍ରହ୍ମ । ୨. ଅବଚ୍ଛେଦକ = ଅଲଗା କରୁଥିବା ବସ୍ତୁ ।
୩. ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ = ଅସୀମ । ୪. ପରିଚ୍ଛିନ୍ନ = ସସୀମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତୁ ଅବା ବୋଲିବୁ ଏମନ୍ତ । ଶୁଣ ତେବେ ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ॥ ୧୧୭
ଯେହ୍ନେ ରବିରୁ ଜାତ ଘନ । ତା'ଠାରୁ ଲଭି ପ୍ରକାଶନ ॥ ୧୧୮
ତା' ଅଂଶଭୂତ ଯେ ନୟନ । କରେ ତାହାକୁ ଆଚ୍ଛାଦନ ॥ ୧୧୯
ଏରୂପେ ବ୍ରହ୍ମରୁ ଜନିତ । ତେଣେ ହୋଇଣ ପ୍ରକାଶିତ ॥ ୧୨୦
ବ୍ରହ୍ମର ଅଂଶ ଜୀବାତ୍ମାର । ଦରଶନରେ ସ୍ୱରୂପର ॥ ୧୨୧
ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଭାବ ବହି । ଏ ଅହଂକାର ଅଛି ରହି ॥ ୧୨୨
୩୩ [1]ଅର୍କ ପ୍ରଭବ ଘନ ଯେବେ । ବିଶେଷେ ନାଶ ଯାଇ ତେବେ ॥ ୧୨୩
ଯେ ନିଜ ସ୍ୱରୂପ ତପନ[2] । ତାହାକୁ ଦେଖଇ ଲୋଚନ ॥ ୧୨୪
ଆତ୍ମ-ଉପାଧି ଅହଂକାର । ବିଚାରେ ଯେବେ ହୋଏ ଦୂର ॥ ୧୨୫
ତେବେ ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମ ବୋଲି ଜୀବ । କରଇ ନିଜ ଅନୁଭବ ॥ ୧୨୬
୩୪ ଏ ମାୟାମୟ ପ୍ରପଞ୍ଚରେ । ଆତ୍ମାକୁ ବନ୍ଧନ ଯେ କରେ ॥ ୧୨୭
ସେ ଅହଂକାରକୁ ବିବେକ । ଶସ୍ତ୍ରେ ଏ ରୂପେ କାଟିଲେକ ॥ ୧୨୮
ଯେବେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଆତ୍ମଭାବ । କରେ ଆପଣେ ଅନୁଭବ ॥ ୧୨୯
ଆହେ ତାହାକୁ [3]ଆତ୍ୟନ୍ତିକ । ଲୟ ବୋଲନ୍ତି ଜ୍ଞାନୀ ଲୋକ ॥ ୧୩୦
ହେ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ତପନ । କେହୁଣି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଜ୍ଞାନିଜନ ॥ ୧୩୧
୩୫ ବ୍ରହ୍ମାଦି ସର୍ବ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର । ଯେ ଉତପତ୍ତି ଯେ ସଂହାର ॥ ୧୩୨
ପ୍ରତିକ୍ଷଣରେ ଜାତ ହୋଏ । ନିତ୍ୟପ୍ରଳୟ ତାକୁ କହେ ॥ ୧୩୩
୩୬ ନଦୀପ୍ରବାହ ଦୀପଶିଖା । ଆଦି ଯେ ପରିଣାମୀ[4] ଲେଖା ॥ ୧୩୪
ଏମାନଙ୍କର ଯେ ବା ଉଚ୍ଚ । ଅଥବା ଅବସ୍ଥା ଯେ ନୀଚ ॥ ୧୩୫
ସେହି ଅବସ୍ଥା ଦେହାଦିର । ଦୃଶ୍ୟ ଅଟଇ ନିରନ୍ତର ॥ ୧୩୬
ଯେ ଦେହ ଆଦି କାଳସ୍ରୋତ । ବେଗରୁ ବେଗେ ହୋଏ ହୃତ ॥ ୧୩୭
ସେ ଅବସ୍ଥା ହିଁ ପ୍ରତିକ୍ଷଣ । ଜନମ-ଲୟର କାରଣ ॥ ୧୩୮
୩୭ କ୍ଷଣବିଧ୍ୱଂସ ଏ ଶରୀର । ଅବସ୍ଥାଭେଦୁଁ ନିରନ୍ତର ॥ ୧୩୯
ପ୍ରଦୀପ ଆଦି ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଏ ଅନୁମାନ ସଂଭବଇ ॥ ୧୪୦
ଅବସ୍ଥା ପ୍ରତିକ୍ଷଣେ ଭିନ୍ନ । ହୁଅନ୍ତି ଯେବେ ଉତପନ୍ନ ॥ ୧୪୧
ତେବେ ନ ଦିଶନ୍ତି କିଂପାଇଁ । ଏଣୁ ଏକଥା ସିଦ୍ଧ ନୋହି ॥ ୧୪୨
ଏମନ୍ତ ବିଚାରିବୁ ଅବା । ତହିଁକି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କହିବା ॥ ୧୪୩
ନାହିଁ ଯାହାର ଆଦି-ଅନ୍ତ । ଯେ କାଳ ଈଶ୍ୱର ସାକ୍ଷାତ ॥ ୧୪୪
ତେଣେ ଯେ ଅବସ୍ଥା ଜନ୍ମନ୍ତି । ପ୍ରକାଶ ହୋଇ ନ ଦିଶନ୍ତି ॥ ୧୪୫

---

୧. ଅର୍କ ପ୍ରଭବ ଘନ = ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଠାରୁ ଜାତ ମେଘ । ୨. ତପନ (ସୂର୍ଯ୍ୟ) ଚକ୍ଷୁର ନିଜ ସ୍ୱରୂପ ।
୩. ଆତ୍ୟନ୍ତିକ-ଲୟ = ମୁକ୍ତି । ୪. ପରିଣାମୀ = ରୂପାନ୍ତରିତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଆକାଶେ ଗଲା ଚନ୍ଦ୍ରାଦିର	। ଗମନ ନୁହଇ ଗୋଚର	।।	୧୪୬
	ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ ପାଇବାରେ	। ଗମନ ଯେହ୍ନେ ନିରନ୍ତରେ	।।	୧୪୭
	କଳ୍ପନା କରନ୍ତି ଅବଶ	। ସେ ରୂପେ ବାଲ୍ୟାଦି ବୟସ	।।	୧୪୮
	ଦେଖିବା ହେତୁ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ	। ଅବସ୍ଥା ଜ୍ଞାନିଏ କଳ୍ପନ୍ତି	।।	୧୪୯
୩୮	ନଇମିତ୍ତିକ ପ୍ରାକୃତିକ	। ନିତ୍ୟ ପ୍ରଳୟ ଆତ୍ୟନ୍ତିକ	।।	୧୫୦
	ସମସ୍ତ କହିଲାଇଁ ତୋତେ	। କାଳର ଗତିଟି ଏମନ୍ତେ	।।	୧୫୧
୩୯	ଜଗତଧାତା ନାରାୟଣ	। ଯେ ସର୍ବସତ୍ତ୍ୱଧାମ ପୁଣ	।।	୧୫୨
	ତାହାର ଲୀଳାକଥାମାନ	। ସଂକ୍ଷେପ କରି ହେ ରାଜନ	।।	୧୫୩
	ତୋହର ଆଗେ କହିଲାଇଁ	। ସମଗ୍ର ଭାବରେ ବ୍ରହ୍ମା ହିଁ	।।	୧୫୪
	ସମର୍ଥ ନୋହେ କହିବାକୁ	। କି ଅବା ବୋଲିବା ଆନକୁ	।।	୧୫୫
୪୦	ଦୁସ୍ତର ସଂସାରସାଗର	। ତରଣେ ବାଞ୍ଛିତ ଯାହାର	।।	୧୫୬
	ଯେ ନାନାଦୁଃଖଦବାର୍ଦ୍ଦିତ[୧]	। ସେ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ଏଥ[୨]	।।	୧୫୭
	ଭଗବାନର ଲୀଳାକଥା	। ପୀୟୂଷପାନରୁ ଅନ୍ୟଥା	।।	୧୫୮
	ଉପାୟ ତରିବାକୁ ନାହିଁ	। ଏକଥା ନିଶ୍ଚୟ ଅଟଇ	।।	୧୫୯
୪୧	ଏହି ପୁରାଣସଂହିତାକୁ	। ପୂର୍ବକାଳରେ ନାରଦଙ୍କୁ	।।	୧୬୦
	ଅଛନ୍ତି ଯଥାର୍ଥେ ପ୍ରକାଶି	। ଅବ୍ୟୟ ନାରାୟଣ ଋଷି	।।	୧୬୧
	ନାରଦମୁନି ବେଦବ୍ୟାସ	। ମୁନିଙ୍କି କଲେ ତା' ପ୍ରକାଶ	।।	୧୬୨
୪୨	ବାଦରାୟଣ[୩] ଭଗବାନ	। ସେ ପ୍ରୀତ ହୋଇ ହେ ରାଜନ	।।	୧୬୩
	ବେଦତୁଲ୍ୟ ଏ ଭାଗବତ	। ସଂହିତା ମୋତେ କଲେ ଉକ୍ତ	।।	୧୬୪
୪୩	ହେ ନୃପ ଶୌନକାଦିମାନେ	। ପୁଛନ୍ତେ ନଇମିଷସ୍ଥାନେ	।।	୧୬୫
	ଦୀର୍ଘସତ୍ର[୪]ରେ ଏହି ସୂତ[୫]	। ଏହାକୁ କରିବ ବିଖ୍ୟାତ	।।	୧୬୬
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣସ୍ମରଣେ	। ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଭଣେ	।।	୧୬୭
	ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧଭାଗବତ	। ସଂତୋଷେ ଜୟରାମଚିତ୍ତ	।।	୧୬୮
	ଶ୍ରୀନିତ୍ୟାନନ୍ଦପ୍ରଭୁଙ୍କର	। ପରିବାରରେ ଯେହୁ ସାର	।।	୧୬୯
	ତାହାଙ୍କ ସନ୍ତୋଷରୁ ମୁହିଁ	। ଏ ଗୀତେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ଅଛଇଁ	।।	୧୭୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ପ୍ରଳୟବର୍ଣ୍ଣନଂ
ନାମ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

---

୧. ନାନା ଦୁଃଖଦାବାନଳରେ ପୀଡ଼ିତ । ୨. ଏଥି । ୩. ବ୍ୟାସ । ୪. ସୋମଯାଗ ।
୫. ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଥିବା ସୂତଙ୍କୁ ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ଶୁକ ପରୀକ୍ଷିତଙ୍କୁ କହିଲେ "ଏହି ସୂତ" ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

ପଞ୍ଚମେ ତୁ ସମାସେନ ପରବ୍ରହ୍ମୋପଦେଶତଃ ।
ରାଜ୍ଞସ୍ତକ୍ଷକସଂଦଂଶାନ୍ ମୃତ୍ୟୁଭୀତିନିବାରଣମ୍ ॥

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ

୧	ଯେ ବିଶ୍ୱ-ଆତ୍ମା ଭଗବାନ	।	ସେ ଏଥି ସନ୍ତତେ ବର୍ଣ୍ଣନ	॥	୧
	[1]ଯାର ପ୍ରସାଦୁଁ ବ୍ରହ୍ମା ଜାତ	।	ରୁଦ୍ର ଯା' କ୍ରୋଧରୁ ସଂଭୂତ	॥	୨
୨	ହେ ନୃପ ମରିବି ବୋଲିଣ	।	ଏ ପଶୁବୁଦ୍ଧି ଛାଡ଼ ପୁଣ	॥	୩
	ପୂର୍ବେ ତୁ ନୋହିଛୁ ଉତ୍ପନ୍ନ	।	ଜାତ ନୋହିଛୁ ବର୍ତ୍ତମାନ	॥	୪
	ଏଣୁ ଦେହର ପ୍ରାୟ ହୋଇ	।	ବିନାଶ ତୁହି ହେବୁ ନାହିଁ	॥	୫
୩	[2]ପୁତ୍ରପୌତ୍ରାଦି ରୂପବନ୍ତ	।	ହୋଇ ତୁ ନୋହିବୁ ନିୟତ	॥	୬
	ବୀଜ-ଅଙ୍କୁର ପ୍ରାୟ ହୋଇ	।	ଦେହରୁ ଦେହ ଉପୁଜଇ	॥	୭
	ତୁ ପୁଣି ଦେହାଦିରୁ ଭିନ୍ନ	।	କାଷ୍ଠରୁ ଅନଳ ଯେସନ	॥	୮
୪	ଶିରଚ୍ଛେଦକୁ ଆପଣାର	।	ସ୍ୱପ୍ନେ ଦେଖଇ ଯେହ୍ନେ ନର	॥	୯
	ପଞ୍ଚତ୍ୱ ଆଦିକି ଦେହର	।	ଜାଗ୍ରତେ କରଇ ଗୋଚର	॥	୧୦
	ସେ ଘେନି ଭ୍ରମ ଏ ଅଟଇ	।	[3]ଆତ୍ମାର ଜନ୍ମ-ମୃତ୍ୟୁ ନାହିଁ	॥	୧୧
୫	ଘଟ ଭାଙ୍ଗନ୍ତେ ଘଟାକାଶ	।	ଯେସନେ ହୋଏ ମହାକାଶ	॥	୧୨
	ଜାତ ହୁଅନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ	।	ଲିଙ୍ଗଶରୀର ହୋନ୍ତେ ଲୀନ	॥	୧୩
	ସେ ପ୍ରକାରେ ଏ ବ୍ରହ୍ମ ଜୀବ	।	ଲଭଇ ପୁଣ ବ୍ରହ୍ମଭାବ	॥	୧୪
୬	ଯେ ଦେହ-ଗୁଣ-କର୍ମମାନ	।	ଆତ୍ମାର, ସର୍ଜଇ ତା' ମନ	॥	୧୫
	ମାୟା ସେ ମନକୁ ସର୍ଜଇ	।	ତେଣୁ ଜୀବର ସଂସାର ହିଁ	॥	୧୬
୭	[4]ସ୍ନେହ ସ୍ନେହର ଅଧିଷ୍ଠାନ	।	ବର୍ତ୍ତି ଅନଳ-ସଂଯୋଜନ	॥	୧୭
	ଏମାନେ ଥାଆନ୍ତି ଯାବତ	।	ଦୀପର ଦୀପତ୍ୱ ତାବତ	॥	୧୮
	ଏରୂପେ ଦେହନିବନ୍ଧନ	।	ଆତ୍ମାର ଅଟଇ ଜନନ	॥	୧୯
	ଯେ ସତ୍ତ୍ୱ-ରଜ-ତମୋବୃତ୍ତି	।	ତେଣେ ଦେହର ଜନ୍ମମୃତି	॥	୨୦

---

୧. 'ପ୍ରସାଦ' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଏଠାରେ ରଜୋବୃତ୍ତି ହର୍ଷ । ତହିଁରୁ ଜାତ ହୋଇଥିବାରୁ ବ୍ରହ୍ମା ପରତନ୍ତ୍ର । ରୁଦ୍ର ମଧ୍ୟ ହରିଙ୍କ କ୍ରୋଧରୁ ଜନ୍ମିଥିବାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନୁହନ୍ତି ।

୨. ''ପିତା ପୁତ୍ରେଣ ପିତୃମାନ୍ ଯୋନିଯୋନୌ'' ଶ୍ରୁତିଃ
''ଅଙ୍ଗାଦଙ୍ଗାତ୍ ସଂଭବସି ହୃଦୟାଦଧି ଜାୟସେ ।
ଆତ୍ମା ବୈ ପୁତ୍ରନାମାସି ସଂଜୀବ ଶରଦଃ ଶତମ୍ ॥'' (ଶ୍ରୁତିଃ)

୩. ଆତ୍ମନଃ ପିତୃପୁତ୍ରାଭ୍ୟାମନୁମେୟୌ ଭବାପ୍ୟୟୌ ।
ନ ଭବାପ୍ୟୟବସ୍ତୂନାମଭିଜ୍ଞୋ ଦ୍ୱୟଲକ୍ଷଣଃ ॥

୪. ତୈଳ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୮	ଆତ୍ମାର ନାହିଁ ଜନ୍ମମୃତି	। ତେଣୁ ସେ ଆତ୍ମା ସ୍ୱୟଂଜ୍ୟୋତି	।।	୨୧
	ଯେ ସ୍ଥୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦେହ ଦୁଇ	। ତହିଁରୁ ଭିନ୍ନ ସେ ଅଟଇ	।।	୨୨
	ଦେହାଦି ସର୍ବ ପ୍ରପଞ୍ଚର	। ଆକାଶ ପ୍ରାୟକ ଆଧାର	।।	୨୩
	ଅଟେ ଅନୁପମ ଅନନ୍ତ	। ଯେ ନିର୍ବିକାର ସର୍ବତତ୍ତ୍ୱ	।।	୨୪
୯	ଯେ ଦ୍ରଷ୍ଟା-ଦୃଶ୍ୟବେନିଗତ	। [୧]ଅନ୍ୱୟ-ବ୍ୟତିରେକଯୁତ	।।	୨୫
	ଶ୍ରୀହରି-ଅନୁଚିନ୍ତା ଯହିଁ	। ସେହି ବୁଦ୍ଧିରେ କର ତୁହି	।।	୨୬
	ଆତ୍ମାକୁ ଆତ୍ମାରେ ସଂସ୍ଥିତ	। କରି ଆତ୍ମାରେ ବିଚାର ତ	।।	୨୭
୧୦	ବ୍ରାହ୍ମଣବାକ୍ୟରେ ପ୍ରେରିତ	। ତକ୍ଷକ ଯେ ମୃତ୍ୟୁନିମିତ୍ତ	।।	୨୮
	ଅଟନ୍ତି ଆନ ଜୀବମାନ	। ତୋତେ ନ କରିବେ ଦହନ	।।	୨୯
	ତୁ ମୃତ୍ୟୁ ମୃତ୍ୟୁମାନଙ୍କର	। ସାକ୍ଷାତ ପରମ ଈଶ୍ୱର	।।	୩୦
୧୧	ଯେ ମୁଁ ସେ ପରଂଧାମ ବ୍ରହ୍ମ	। ଯେ ବ୍ରହ୍ମ ସେହି ମୁଁ ପରମ	।।	୩୧
	ଏରୂପେ ନିଷ୍କଳ ଆତ୍ମାରେ	। ଦେଖି ଆତ୍ମାକୁ ରଖି ଧୀରେ	।।	୩୨
୧୨	ବିଷସହିତ ଆନନରେ	। ତକ୍ଷକ ସର୍ପ ଯେ ପାଦରେ	।।	୩୩
	ଦଂଶନ କରିବ ତୁ ତାକୁ	। ଆପଣା ଦେହକୁ ବିଶ୍ୱକୁ	।।	୩୪
	ଆତ୍ମାରୁ ପୃଥକ କରିଣ	। ଦେଖିବୁ ନାହିଁ ନିଶ୍ଚେ ପୁଣ	।।	୩୫
୧୩	ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ହରିର ଲୀଳାକୁ	। ଯାହା ପଚାରିଲ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	।।	୩୬
	ଏ କଥା କହିଲଇଁ ତୋତେ	। ହେ ତାତ ପରୀକ୍ଷିତ ଚିତ୍ତେ	।।	୩୭
	ଇଚ୍ଛା କରିଛୁ ଶୁଣିବାକୁ	। ପୁଣି ତୁ କେବଣ କଥାକୁ	।।	୩୮
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣସ୍ମରଣେ	। ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଭଣେ	।।	୩୯
	ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧ ଶୁଣି ତୋଷ	। ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସ	।।	୪୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ବ୍ରହ୍ମୋପଦେଶୋ
ନାମ ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ

ଷଷ୍ଠେ ପରୀକ୍ଷିତୋ ମୋକ୍ଷଃ
ସର୍ପହୋମାଦି ତତ୍‌ସୁତାତ୍ ।
ବେଦଶାସ୍ତ୍ରବିଭାଗୋକ୍ତୌ
ତ୍ରିବେଦିବ୍ୟାସବର୍ଣ୍ଣନମ୍ ।। ୧

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୧	ସମସ୍ତ ଦେଖନ୍ତେ ଆତ୍ମାରେ	। ସମାନ ସମସ୍ତ ଭୂତରେ	।।	୧

୧. ତତ୍‌ସତ୍ତ୍ୱେ ତତ୍‌ସତ୍ତ୍ୱମ୍ ଅନ୍ୱୟଃ, ତଦ୍-ଅସତ୍ତ୍ୱେ ତଦ୍-ଅସତ୍ତ୍ୱଂ ବ୍ୟତିରେକଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ବ୍ୟାସସୁତରେ କଥିତ । ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ପରୀକ୍ଷିତ ॥ ୨

ପାଦମୂଳକୁ ତାହାଙ୍କର । ଯାଇଣ ଯୋଡ଼ି ବେନି କର ॥ ୩

ଶିର ଲୁଆଇଁ ବିଷ୍ଣୁରାତ । ତାହାଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ଏମନ୍ତ ॥ ୪

ଶ୍ରୀପରୀକ୍ଷିଦୁବାଚ

୨ କୃତାର୍ଥ ହୋଇଲଇଁ ମୁହିଁ । ତୁମ୍ଭ ଅନୁଗ୍ରହକୁ ପାଇ ॥ ୫

କରୁଣ-ଆତ୍ମା ତୁମ୍ଭେ ମୋତେ । ଯାହା ଶୁଣାଇଲ ସାକ୍ଷାତେ ॥ ୬

ଅନାଦିନିଧନ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ଆବର ତା' ପ୍ରାପ୍ତିହେତୁକୁ ॥ ୭

୩ ଅଚ୍ୟୁତଠାରେ ଯାହାଙ୍କର । ମତି ନିବିଷ୍ଟ ନିରନ୍ତର ॥ ୮

ସେହୁ ମହତଙ୍କର ଅତି । ଅଦ୍ଭୁତ ନୁହଇ ଏ ରୀତି ॥ ୯

ଅଜ୍ଞାନୀ ତାପୀଙ୍କର ଠାରେ । ସେ ଅନୁଗ୍ରହ ଯା' ବିସ୍ତାରେ ॥ ୧୦

୪ ତୁମ୍ଭ ସକାଶୁଁ ଏ ପୁରାଣ । ସଂହିତା ଶୁଣିଲାଇଁ ପୁଣ ॥ ୧୧

ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକ ଭଗବାନ । ଯହିଁରେ ନିଶ୍ଚିତ ବର୍ଣ୍ଣନ ॥ ୧୨

୫ ତକ୍ଷକ ଆଦି ମୃତ୍ୟୁ ମୁହିଁ । ହେ ମୁନି ଭୟ ପାଉନାହିଁ ॥ ୧୩

କୈବଲ୍ୟରୂପି ଯେ ଅଭୟ । ଯେଣୁ ଦେଖାଇଲ ନିଶ୍ଚୟ ॥ ୧୪

ବ୍ରହ୍ମ[୧] ଯେ ନିର୍ବାଣ[୨] ଅଟଇ । ତହିଁ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହେଲି ମୁହିଁ ॥ ୧୫

୬ ଭୋ ମୁନି ମୋତେ ଆଜ୍ଞା କର । ସଂଯତ କରିବଇଁ ଗିର[୩] ॥ ୧୬

କାମବାସନାମୁକ୍ତ ଯେହି । ସେ ଚିତ୍ତ ଅଧୋକ୍ଷଜଠାଇଁ ॥ ୧୭

ପ୍ରବେଶାଇଣ ପ୍ରାଣମାନ । କରିବି ଏବେ ବିସର୍ଜନ ॥ ୧୮

୭ ନିଷ୍ଠାରେ ଜ୍ଞାନ-ବିଜ୍ଞାନର । ଅଜ୍ଞାନ ନିରସ୍ତ ମୋହର ॥ ୧୯

ଯେ ଅଟେ ଅଜ୍ଞାନ-ସଂସ୍କାର । ସେ ପୁଣ ହୋଇଗଲା ଦୂର ॥ ୨୦

ବିଷ୍ଣୁର ଯେ ପରମ ପଦ । ଯେ ଅଟେ ମଙ୍ଗଳ-ଆସ୍ପଦ ॥ ୨୧

ଦେଖାଇ ଦେଲ ତାହାକୁ ହିଁ । ମୋହ' ଉପରେ କୃପା ବହି ॥ ୨୨

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୮ ନୃପତି କହନ୍ତେ ଏ ବାଣୀ । ତାଙ୍କୁ ଅନୁଜ୍ଞା ମାଗି ପୁଣି ॥ ୨୩

ପୂଜିତ ହୋଇଣ ରାଜାରେ । ଭିକ୍ଷୁମାନଙ୍କ ସହିତରେ ॥ ୨୪

ବାଦରାୟଣି ଭଗବାନ । ସେଠାରୁ କଲେକ ଗମନ ॥ ୨୫

୯ ବୁଦ୍ଧିସାହାଯ୍ୟେ ନିଜ ମନ । [୪]ଆତ୍ମାରେ କରି ସମାଧାନ ॥ ୨୬

ସେ ପରୀକ୍ଷିତ ରାଜରଷି । ନିଶ୍ଚଳପ୍ରାଣ ହୋଇ ବସି ॥ ୨୭

ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ କଲେ ଧ୍ୟାନ । ରହିଲେ ପାଦପ ଯେସନ ॥ ୨୮

---

୧. ଭଗବତ୍ତତ୍ତ୍ୱ । ୨. ପରମାନନ୍ଦରୂପ ।

୩. ବାଣୀ ସହ ସମସ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ । ୪. ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ପୁରୁଷଙ୍କ ଠାରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୦ ପୂର୍ବାଗ୍ର କୁଶମାନଙ୍କରେ । ବସନ୍ତେ ଜାହ୍ନବୀକୂଳରେ ॥ ୨୯
ଉତ୍ତରମୁଖ ବ୍ରହ୍ମଭୂତ । ନିଃସଙ୍ଗ ମହାଯୋଗୀ ସେ ତ ॥ ୩୦
ସଂଶୟ ଯେ ତାଙ୍କର ଥିଲା । ସମସ୍ତ ଛିନ୍ନ ସେ ହୋଇଲା ॥ ୩୧
୧୧ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଣ ବିପ୍ରସୁତ । ପେଷନ୍ତେ ତକ୍ଷକ ତୁରିତ ॥ ୩୨
ଯାନ୍ତେ ରାଜାଙ୍କୁ ଦଂଶିବାକୁ । ମାର୍ଗେ ଦେଖିଲା କଶ୍ୟପଙ୍କୁ ॥ ୩୩
୧୨ ତକ୍ଷକ ପଚାରିଲା ତାଙ୍କୁ । ଯାଉଛ ତୁମ୍ଭେ କି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ॥ ୩୪
ବିପ୍ର କହିଲେ, ପରୀକ୍ଷିତ । ତକ୍ଷକେ ହୋଇବ ଦଂଶିତ ॥ ୩୫
ନିର୍ବିଷ କରି ତାଙ୍କୁ କିଛି । ଦ୍ରବ୍ୟଲାଭକୁ ଯାଉଅଛି ॥ ୩୬
ଏମନ୍ତ ବିପ୍ରବାକ୍ୟ ଶୁଣି । ତକ୍ଷକ ବୋଲେ ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ॥ ୩୭
ତକ୍ଷକ ଦଂଶଇ ଯାହାକୁ । ଆନ କି ଭଲ କରେ ତାକୁ ॥ ୩୮
ବିଷଚିକିତ୍ସା ଜାଣ ଯେବେ । ଝାଡ଼ଟି[1] ଏ ବୃକ୍ଷକୁ ତେବେ ॥ ୩୯
ଏମନ୍ତ ବଚନକୁ କହି । ଦଂଶିଲା ବଟବୃକ୍ଷ ଅହି ॥ ୪୦
ଭସ୍ମ ହୋଇଲା ବଟବୃକ୍ଷ । କଶ୍ୟପ ଦେଖି ତା' ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥ ୪୧
ଧରିଣ ଭସ୍ମକୁ ହସ୍ତରେ । ଝାଡ଼ିଲେ ବିଷଘ୍ନ ମନ୍ତ୍ରରେ ॥ ୪୨
ଅଙ୍କୁର-ଶାଖା-କାଣ୍ଡ-ଫଳ । ପଲ୍ଲବ ଯେ ବା ପୁଷ୍ପକୁଳ ॥ ୪୩
ସେ କ୍ରମେ ବୃକ୍ଷ ଜାତ ହେଲା । ତା' ଦେଖି ତକ୍ଷକ ବୋଇଲା ॥ ୪୪
ରାଜାଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ନିର୍ବିଷ । ନାଶ ହୋଇବ ମୋର ଯଶ ॥ ୪୫
ରାଜାର ଆୟୁଷ ନ ଥିଲେ । ସିଦ୍ଧ ନୋହିବ ମନ୍ତ୍ର ଭଲେ ॥ ୪୬
ତୁମ୍ଭେ ଲଭିବ ଉପହାସ । ଏ ଘେନି ଶୁଣ ମୋ' ସନ୍ଦେଶ ॥ ୪୭
ବାଞ୍ଛା କରିଛ ବିତ୍ତ ଯେତେ । ମୋ' ଠାରୁ ଘେନି ଯାଅ ତେତେ ॥ ୪୮
ତକ୍ଷକ କହନ୍ତେ ଏ ବାଣୀ । ଧ୍ୟାନବଳରେ ବିପ୍ର ପୁଣି ॥ ୪୯
ଜାଣିଲେ ନୃପତି-ଆୟୁଷ । କାଳରେ ହୋଇଅଛି ଶେଷ ॥ ୫୦
ତକ୍ଷକଠାରୁ ଲଭି ବିତ୍ତ । ଲେଉଟି ଗଲେ ସେ ତୁରିତ ॥ ୫୧
ତକ୍ଷକ ବିପ୍ରବେଶ ହୋଇ । ଦଂଶିଲା ନୃପତିକି ଯାଇ ॥ ୫୨
୧୩ ସେ ବ୍ରହ୍ମଭୂତ ରାଜର୍ଷିର । ଅହିବିଷାଗ୍ନିରେ ଶରୀର ॥ ୫୩
ଭସ୍ମ ହୋଇଲାକ ଝଟିତି । ସମସ୍ତ ଲୋକେ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ॥ ୫୪
କୁମାରକୃତ୍ୟ[2] ପ୍ରାୟେ ତାର । ହେଲା ତକ୍ଷକ ଦଂଶିବାର ॥ ୫୫
୧୪ ଅବନିତଳେ ଆକାଶରେ । ସମସ୍ତ ଦିଗମାନଙ୍କରେ ॥ ୫୬
ହୋଇଲା ମହା ହାହାକାର । ସମସ୍ତ ଦେବତା ଅସୁର ॥ ୫୭
ମନୁଷ୍ୟ ଆଦି ହିଁ ବିସ୍ମୟ । ଲଭିଲେ ମନେ ଅତିଶୟ ॥ ୫୮

---

୧. ଝାଡ଼ଟି = ଝାଡ଼ିଦିଅ ।
୨. କୁମାରକୃତ୍ୟ = ଶ୍ରୀପରୀକ୍ଷିତ ଭଗବାନଙ୍କ ଆଦେଶରେ ଆବିଷ୍ଟ ଥିବା ହେତୁ ଦେହର ଅଭିନିବେଶରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁକ୍ତ ଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ତକ୍ଷକଙ୍କ ଦଂଶନ ତାଙ୍କ ଉକ୍ତଦେହର ସଂସ୍କାରାର୍ଥେ ପୁତ୍ରର ଅଗ୍ନିଦାନସଦୃଶ ହୋଇଥିଲା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୫ ଦେବଙ୍କ ଦୁନ୍ଦୁଭି ବାଜିଲେ । ଗନ୍ଧର୍ବ ଅପ୍‌ସରା ଗାଇଲେ ।। ୫୯
ଅମରେ ସାଧୁବାଦ କଲେ । ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟିକି ବରଷିଲେ ।। ୬୦
୧୬ ତକ୍ଷକ-କଶ୍ୟପ ବୃତ୍ତାନ୍ତ । ସଂସାରେ ହୋଇଲା ବିଖ୍ୟାତ ।। ୬୧
୧୭ ଜନମେଜୟ ତାହା ଶୁଣି । ବୋଇଲେ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ପୁଣି ।। ୬୨
ଦ୍ୱିଜବଚନେ ଯେବେ ଅହି । ଦଂଶନ୍ତା ଦୋଷ ତାର ନାହିଁ ।। ୬୩
ଯେ ଆସିଥିଲା ଝାଡ଼ିବାକୁ । ଲେଉଟାଇଲା କିମ୍ପା ତାକୁ ।। ୬୪
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କ୍ରୋଧଭରେ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ।। ୬୫
ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ଉରଗସତ୍ର[1]ରେ । ଦେଖିଲା ପ୍ରଦୀପ୍ତ ଅଗ୍ନିରେ ।। ୬୬
ଦଗ୍‌ଧ ମହତ ସର୍ପମାନେ । ସାଧ୍ୱସ-ଉଦବେଗ ମନେ ।। ୬୭
ଇନ୍ଦ୍ରଠାବରେ ତତକ୍ଷଣ । ତକ୍ଷକ ପଶିଲା ଶରଣ ।। ୬୮
୧୮ ପରୀକ୍ଷିତର ସୁତ ନୃପ । ମନରେ ବହିଅଛି କୋପ ।। ୬୯
ନ ଦେଖି ତହିଁ ତକ୍ଷକକୁ । ପୁଛିଲା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ।। ୭୦
ତକ୍ଷକ ଯେ ଅଧମ ଅହି । ସେ ଦଗ୍‌ଧ ନୋହୁଛି କିଂପାଇଁ ।। ୭୧
୧୯ ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତେ ରାଜନ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ କହିଲେ ବଚନ ।। ୭୨
ହେ ନୃପ ସେ ଶରଣାଗତ । ତାକୁ ରଖିଛି ପୁରୁହୂତ[2] ।। ୭୩
ସ୍ତମ୍ଭିତ ହୋଇଛି ତାହାରେ । ତେଣୁ ସେ ନ ପଡ଼େ ଅଗ୍ନିରେ ।। ୭୪
୨୦ ଉଦାରବୁଦ୍ଧି ପରୀକ୍ଷିତ । ତନୟ ଶୁଣିଣ ଏମନ୍ତ ।। ୭୫
ଋତ୍ୱିଜମାନଙ୍କୁ ବୋଲଇ । ଇନ୍ଦ୍ରସହିତେ କାହିଁ ପାଇଁ ।। ୭୬
ତକ୍ଷକ ସର୍ପକୁ ଅଗ୍ନିରେ । ପକାଉନାହଁ ହେ ଭୂସୁରେ ।। ୭୭
୨୧ ଶୁଣିଣ ନୃପତିବଚନ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ କଲେକ ଆହ୍ୱାନ ।। ୭୮
ଇନ୍ଦ୍ରଦେବତା ସହିତରେ । ତକ୍ଷକ-ସର୍ପକୁ ମଖରେ[3] ।। ୭୯
ତକ୍ଷକ ଇନ୍ଦ୍ର ସହିତରେ । ପଡ଼ ତୁ ବେଗ ଏ ଅଗ୍ନିରେ ।। ୮୦
୨୨ ଏମନ୍ତେ ବିପ୍ରଙ୍କ ପରୁଷ[4] । ବାକ୍ୟରେ ସ୍ଥାନୁଁ ସୁର-ଈଶ ।। ୮୧
ବିମାନ-ତକ୍ଷକ ସହିତ । ଚଳନ୍ତେ ହେଲା ଭ୍ରାନ୍ତଚିତ୍ତ ।। ୮୨
୨୩ ତକ୍ଷକତୁଲେ ବିମାନରେ । ଗଗନୁଁ ପଡ଼ନ୍ତେ ସତ୍ୱରେ ।। ୮୩
ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖି ବୃହସ୍ପତି । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ନୃପତି ।। ୮୪
୨୪ ଏ ସୁରରାଜ ତୋରେ ପୁଣ । ବଧକୁ ଯୋଗ୍ୟ ନୋହେ ଜାଣ ।। ୮୫
ଅମୃତ ଏହୁ ଅଛି ପିଇ । ଅଜରାମର ଏ ଅଟଇ ।। ୮୬
୨୫ ନିଜ କର୍ମରେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର । ଜୀବିତ ମୃତ୍ୟୁ ଗତି ଆର ।। ୮୭
ତେଣୁ ଏହାର ହେ ରାଜନ । ସୁଖଦୁଃଖଦ ନୁହେଁ ଆନ ।। ୮୮
୨୬ ଉରଗ ଅରାତି ଚଉର । ଅନଳ କ୍ଷୁଧା ତୃଷା ଆର ।। ୮୯

---

୧. ଉରଗସତ୍ର = ସର୍ପଯଜ୍ଞ । ୨. ପୁରୁହୂତ = ଇନ୍ଦ୍ର । ୩. ମଖରେ = ଯଜ୍ଞରେ ।
୪. ପରୁଷ = କର୍କଶ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ରୋଗ ଏ ଆଦି ଯେ ବା ଆନ । ଏଣେ ଯା' ମୃତ୍ୟୁ ଲଭେ ଜନ ॥ ୯୦
ପ୍ରାରବ୍ଧ କର୍ମ ତାର ସେହି । ହେ ନୃପ ଜନ୍ତୁ ତା' ଭୁଞ୍ଜଇ ॥ ୯୧
୨୭ ତେଣୁ ଏ ହିଂସାଫଳ ସତ୍ର । ନିବର୍ତ୍ତୁ, ଆହେ ନୃପପୁତ୍ର ॥ ୯୨
ନିରପରାଧ ସର୍ପମାନେ । ଦଗଧ ହୋଇଲେ ଦହନେ ॥ ୯୩
ଯେଣୁ ପ୍ରାଚୀନ କର୍ମମାନ । [୧]ଭୋଗ କରନ୍ତି ଏଥି ଜନ ॥ ୯୪

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୨୮ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟ ବୃହସ୍ପତି । କହନ୍ତେ ପୁଣ ସେ ନୃପତି ॥ ୯୫
ମାନିଣ ମହାଋଷିବାଣୀ । ସେରୂପେ ହେଉ ବୋଲି ଭଣି ॥ ୯୬
ସର୍ପସତ୍ରରୁ ନିବର୍ତ୍ତିଲା । ବୃହସ୍ପତିଙ୍କି ପୂଜା କଲା ॥ ୯୭
୨୯ ବାଧାପାଇଁ କି ଯେ ଅଶକ୍ୟା । ଯେହୁ ଅଟଇ ଅପ୍ରତର୍କ୍ୟା[୨] ॥ ୯୮
ଏହି ସେ ବିଷ୍ଣୁର ଅଟଇ । ବିଖ୍ୟାତ ମହାମାୟା ହୋଇ ॥ ୯୯
ଯେଣେ ବିଷ୍ଣୁର ଅଂଶଭୂତ । ପ୍ରାଣୀଏ କ୍ରୋଧାଦି ସହିତ ॥ ୧୦୦
ବାଧ୍ୟ-ବାଧକ ଭାବକୁ ହିଁ । ଲଭନ୍ତି ଦେହମାନଙ୍କେ ହିଁ ॥ ୧୦୧
୩୦ କପଟବନ୍ତ ଏ ପୁରୁଷ । ଏମନ୍ତ ବୁଦ୍ଧିରେ ପ୍ରକାଶ ॥ ୧୦୨
ଲଭିଛି ଯେହୁ ବାରମ୍ବାର । ସେ ମାୟା ସମ୍ମୁଖେ ଯାହାର[୩] ॥ ୧୦୩
ନିର୍ଭୟ ଭାବକୁ ବହିଣ । ପ୍ରକାଶ ନ ଲଭଇ ପୁଣ ॥ ୧୦୪
ମୋହାଦି ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ହିଁ । ନ କରି ଭୀତପ୍ରାୟ ହୋଇ ॥ ୧୦୫
ବର୍ତ୍ତଇ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ । ଆବର ଆତ୍ମବାଦୀ[୪] ନରେ ॥ ୧୦୬
କରନ୍ତେ ଆତ୍ମବାଦକୁ ହିଁ । ସେ ମାୟା ପ୍ରକାଶ ନୁହଇ ॥ ୧୦୭
ମାୟା-ଆଶ୍ରୟ ନାନାବିଧ । ନ ଥାଏ ଯେଉଁଠି ବିବାଦ ॥ ୧୦୮
ଯେଣୁ ବିଶେଷବିଷୟକ । ବିବାଦ ଅଟେ ହେ ଶୌନକ ॥ ୧୦୯
ସେ ବିଷ୍ଣୁ ବିଶେଷ-ଅତୀତ । ତେଣୁ ବିବାଦବିବର୍ଜିତ ॥ ୧୧୦
ସଂକଳ୍ପ ବିକଳ୍ପ ଯା ବୃତ୍ତି । ସେ ମନ ଯେଉଁଠି ନ ବର୍ତ୍ତି ॥ ୧୧୧
ଯେଣୁ ସଂକଳ୍ପ ବିକଳ୍ପର । ବିଶେଷ ବିଷୟ ଆବର ॥ ୧୧୨
୩୧ ଯେ ସୃଜ୍ୟ କର୍ମ ଯେ ସର୍ଜକ । ଆବର ସମସ୍ତ କାରକ ॥ ୧୧୩
ସୃଜ୍ୟ ସର୍ଜକ ବେନି ହୋଇ । ତାହାଙ୍କ ସାଧ୍ୟ ଫଳ ଯେହି ॥ ୧୧୪
ଏ ତିନି[୫]-ଅନୁଗତ ଜୀବ । ଯେହୁ ଅହଂକାରସ୍ୱଭାବ ॥ ୧୧୫
ସେ ଯହିଁ ସମ୍ଭବ ନୁହଇ । ଅତଏବ ସେ ବିଷ୍ଣୁଠାଇଁ ॥ ୧୧୬

---

୧. ଏଣୁ ସର୍ପମାନଙ୍କର ଅଦୃଷ୍ଟଦ୍ୱାରା ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୋଇ ତୁମେ ଏହା କରିଥିବାରୁ ଏହା ମଧ୍ୟ ତୁମର ଅପରାଧ ନୁହେଁ ।
୨. ଅପ୍ରତର୍କ୍ୟା = ଅଲକ୍ଷଣୀୟା ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ହୁଏ ନା ।
୩. ଯାହାର = ଯେଉଁ ଭଗବାନଙ୍କର । ୪. ଆତ୍ମବାଦୀ = ଭଗବଦ୍‌ପରାୟଣ ।
୫. ସୃଜ୍ୟ, ସର୍ଜକ ଓ ତାହାଙ୍କ ସାଧ୍ୟ ଫଳ – ଏଇ ତିନି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ବାଧ୍ୟବାଧକ ଭାବ ଦୁଇ	। ବିଚାରେ ନିରସ୍ତ ହୁଅଇ	॥	୧୧୭
	ସେ ଅଟେ ସ୍ୱରୂପ ଆତ୍ମାର	। ଅହଂକାରାଦିଙ୍କି ତା'ଠାର	॥	୧୧୮
	ନିଷେଧ କରି ମୁନିଜନ	। ବିଶେଷେ କରନ୍ତି କ୍ରୀଡ଼ନ	॥	୧୧୯
୩୨	ଆତ୍ମାରୁ ଭିନ୍ନ ଯେ ଅଟଇ	। ତାହାକୁ ବୋଲି ନାହିଁ ନାହିଁ	॥	୧୨୦
	ଇଛନ୍ତି କରିବାକୁ ତ୍ୟାଗ	। ଯେଉଁ ସକଳ ମହାଭାଗ	॥	୧୨୧
	[1]ଆନରେ ନାହିଁ ଯାହାଙ୍କର	। ସୁହୃଦଭାବ ହିଁ ଆବର	॥	୧୨୨
	ତେଜି ଦେହାଦି-ଅହଂକାର	। ତାହାକୁ ସ୍ୱରୂପ ବିଷ୍ଣୁର	॥	୧୨୩
	ବୋଲନ୍ତି ସେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପଣ୍ଡିତ	। ଯେ ଆତ୍ମଭାବରେ ଗୃହୀତ	॥	୧୨୪
	ତାକୁ ହିଁ ଧ୍ୟାନାଦିରେ ପୁଣ	। ହୃଦେ କରନ୍ତି ଆଲିଙ୍ଗନ	॥	୧୨୫
୩୩	ତାଙ୍କର ଦେହେ ଅହଂକାର	। ନାହିଁ ମମତା ଗୃହେ ଆର	॥	୧୨୬
	ପରମ ପଦ ଯେ ବିଷ୍ଣୁର	। ତାହା ପାଆନ୍ତି ଏ ସତ୍ୱର	॥	୧୨୭
୩୪	ଯେ ଅଟେ ଅତିଦୁର୍ବଚନ	। ତିତିକ୍ଷା କରିବ ସେମାନ	॥	୧୨୮
	ଅବମାନନା କାହାକୁ ହିଁ	। କରିବ ନାହିଁ ସର୍ବଥା ହି	॥	୧୨୯
	ଆଶ୍ରା କରି ଏ କଳେବର	। କାହାରି ସଙ୍ଗରେ ବଇର	॥	୧୩୦
	କରିବ ନାହିଁ ସାଧୁ ଜନ	। ଏ ବିଷ୍ଣୁପ୍ରାପ୍ତିକି ସାଧନ	॥	୧୩୧
୩୫	ସେ କୃଷ୍ଣ[2] ବ୍ୟାସ ଭଗବାନ	। ତାହାଙ୍କୁ ମୋହର ବନ୍ଦନ	॥	୧୩୨
	ଅକୁଣ୍ଠ ଅଟେ ବୁଦ୍ଧି ଯାର	। ଧ୍ୟାନରୁ ଯା' ପାଦପଦ୍ମର	॥	୧୩୩
	ଏ ଭାଗବତ ସଂହିତା ହିଁ	। ଲଭିଲି ଅତିସୁଖେ ମୁହିଁ	॥	୧୩୪

ଶ୍ରୀଶୌନକ ଉବାଚ

୩୬	ପୈଳାଦି ଶିଷ୍ୟ ବ୍ୟାସଙ୍କର	। ମହାତ୍ମା ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବେଦର	॥	୧୩୫
	ସେମାନେ ଭାଗ ଭାଗ କରି	। ବେଦକୁ ଅଛନ୍ତି ବିସ୍ତାରି	॥	୧୩୬
	ଏହା ଯେ ହୋଇଛି କଥିତ	। ହେ ସୌମ୍ୟ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କହ ତ	॥	୧୩୭

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୩୭	ଯେ ବ୍ରହ୍ମା ପରମେଷ୍ଠୀ ଖ୍ୟାତ	। ସେ ପୂର୍ବସୃଷ୍ଟିର ବୃତ୍ତାନ୍ତ	॥	୧୩୮
	ଜାଣିମା ପାଇଁ ସମାହିତ	। କରନ୍ତେ ଆପଣାର ଚିତ୍ତ	॥	୧୩୯
	ହୃଦୟ-ଆକାଶୁଁ ତାଙ୍କର	। ନାଦ ଜନମିଲା ସତ୍ୱର	॥	୧୪୦
	ଯେ ନାଦ ଅଟେ ଅନାହତ	। ତାଲ୍ୱାଦି-ସଂଘର୍ଷ ରହିତ	॥	୧୪୧
	ବୁଜନ୍ତେ କର୍ଣ୍ଣପୁଟବେନି	। ଶ୍ରୋତ୍ରବୃତ୍ତିନିରୋଧ ଘେନି	॥	୧୪୨
	ଅଦ୍ୟାପି ଯାହାକୁ ମନୁଜ	। ବିତର୍କ କରଇ ହେ ଦ୍ୱିଜ	॥	୧୪୩
୩୮	ହେ ଦ୍ୱିଜ ଯାହା ଉପାସନେ	। ଏଥି ପରମ ଯୋଗିମାନେ	॥	୧୪୪

---

୧. ଆନରେ = ଭଗବଦତିରିକ୍ତ ବସ୍ତୁରେ ।　　୨. ବ୍ୟାସଙ୍କ ନାମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଯେହୁ ଅଧିଭୂତ । ଯେ ଅଧିଦେବ ନାମେ ଖ୍ୟାତ ॥ ୧୪୫
ତେଜି ସେ ମଳକୁ ଆତ୍ମାର । ଲଭନ୍ତି ମୋକ୍ଷପଦ ସାର ॥ ୧୪୬
୩୯ ତହିଁରୁ ହୋଇଲା ପ୍ରଣବ । ଯାହାର ଅବ୍ୟକ୍ତ ପ୍ରଭବ ॥ ୧୪୭
ଯେ ସ୍ୱୟଂ ହୃଦେ ପ୍ରକାଶିତ । ଯେ ପୁଣି ଅଟଇ ତ୍ରିମାତ୍ର ॥ ୧୪୮
ବ୍ରହ୍ମ ପରାତ୍ମା ଭଗବାନ । ଏ ଯେଉଁ ତିନି ନାମ ଭିନ୍ନ ॥ ୧୪୯
[୧]ଏ ତିନି ନାମର ଗମକ[୨] । ଅଟେ ସେ ପ୍ରଣବ ଶୌନକ ॥ ୧୫୦
୪୦ ଏ ଯେଉଁ ଅବ୍ୟକ୍ତ ଓଁକାର । ତାହାକୁ ଶୁଣଇ ଈଶ୍ୱର ॥ ୧୫୧
ଜୀବ ତା' ଶୁଣି ନ ପାରଇ । କର୍ଣ୍ଣପିଧାନ-ଆଦିରେ ହିଁ ॥ ୧୫୨
ଶ୍ରୋତ୍ର ହେଲେହେଁ ଅବୃତ୍ତିକ । ଈଶ୍ୱର ଶୁଣେ ହେ ଶୌନକ ॥ ୧୫୩
ହେଲେହେଁ ଇନ୍ଦ୍ରି[୩]ବର୍ଗ ଲୀନ । ଯେଣୁ ତାହାର ଥାଏ ଜ୍ଞାନ ॥ ୧୫୪
କିନ୍ତୁ ଜୀବର ଯଉଁ ଜ୍ଞାନ । ଯେଣୁ ତା' କାରଣ-ଅଧୀନ ॥ ୧୫୫
ତେଣୁ ସେ ଶୁଣି ନ ପାରଇ । ତଥାପି ଈଶ୍ୱରଦ୍ୱାରା ହିଁ ॥ ୧୫୬
ହୁଅଇ ଉପଲବ୍ଧି ତାର । ଏ ଅଟେ ବଚନ ଶାସ୍ତ୍ରର ॥ ୧୫୭
ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଣ ସୁପ୍ତ[୪] ଯେବେ । ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ହୁଅଇଟି, ତେବେ ॥ ୧୫୮
ଜୀବ ନୁହଇ ଶ୍ରୋତା ପୁଣ । ଯେଣୁ ଲୀନ ତା' ଇନ୍ଦ୍ରିଗଣ ॥ ୧୫୯
ଏଣୁ ଯେ ଶୁଣିଣ ଶବଦ । ଜୀବକୁ କରଇ ପ୍ରବୋଧ ॥ ୧୬୦
ପରମ[୫] ସେ ଶ୍ରୋତା ବୋଲାଇ । ସେ ରୂପେ ଓଁକାର ଅଟଇ ॥ ୧୬୧
ଯେ ବେଦବାଣୀଟି ବୃହତ । ଓଁକାର କରେ ତା' ବ୍ୟକତ ॥ ୧୬୨
ହୃଦୟ-ଆକାଶେ ଆତ୍ମାର । ସକାଶୁଁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ତା'ର[୬] ॥ ୧୬୩
୪୧ ବ୍ରହ୍ମର ବାଚକ ଓଁକାର । ବ୍ରହ୍ମ ହିଁ କାରଣ ତାହାର ॥ ୧୬୪
ସେ ପୁଣ ଅଟଇ ବାଚକ । ପରମାତ୍ମାରେ ହେ ଶୌନକ ॥ ୧୬୫
ଯେ ଘେନି ଦେବତା ସମସ୍ତ । ପରମାତ୍ମାର ଅଂଶଭୂତ ॥ ୧୬୬
ସେ ଘେନି ଓଁକାର ସକଳ । ଦେବତାବାଚକ ଆବର ॥ ୧୬୭
ସମସ୍ତ ମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କର । ସୂଖୁମ[୭] ରୂପ ସେ ଓଁକାର ॥ ୧୬୮
ସେ ବେଦବୀଜ ଅଟେ ପୁଣ । [୮]ଯେ ସଦା ଏକରୂପ ଜାଣ ॥ ୧୬୯
୪୨ ତ୍ରିବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ତାହାର । ଅକାର-ଉକାର-ମକାର ॥ ୧୭୦
ଯେ ଗୁଣ ସତ୍ତ୍ୱ-ରଜ-ତମ । ଯେ ନାମ ରକ-ଯଜୁ-ସାମ ॥ ୧୭୧
ଯେ ଅର୍ଥ ଭୂର୍ଭୁବଃସ୍ୱର୍ଲୋକ । ଯେ ବୃତ୍ତି ଜାଗ୍ରତ୍ ସ୍ୱପ୍ନାଦିକ[୯] ॥ ୧୭୨

---

୧. ଓଁକାର ବ୍ରହ୍ମ, ପରମାତ୍ମା ଓ ଭଗବାନ୍ - ଏ ତିନି ପରତତ୍ତ୍ୱର ବାଚକ ।
୨. ଗମକ = ବୋଧକ । ୩. ଇନ୍ଦ୍ରିୟ । ୪. ସୁପ୍ତ ଜୀବ ।
୫. ପରମାତ୍ମା । ୬. ଓଁ କାରର । ୭. ସୂଖୁମ = ସୂକ୍ଷ୍ମ ।
୮. ବୀଜ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅବିକାରୀ - ସଦା ଏକରୂପ, କାରଣ ସେ ବ୍ରହ୍ମରୂପ ।
୯. 'ଆଦି' ଶବ୍ଦର 'ସୁଷୁପ୍ତି' ଅର୍ଥ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏ ଯେ ତ୍ରିସଂଖ୍ୟ ଭାବମାନ । ଏହାଙ୍କୁ ଧରଇ ତ୍ରିବର୍ଣ୍ଣ ॥ ୧୭୩
୪୩ ସେ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କରୁ ଅଜ । ସର୍ଜିଲା ଅକ୍ଷରସମାଜ ॥ ୧୭୪
ଯ-ର-ଲ-ବ ଅନ୍ତଃସ୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣ । ଶ-ଷ-ସ-ହ, ବିସର୍ଗ ଉଷ୍ମ ॥ ୧୭୫
ଅକାର-ଆଦି ଅଟେ ସ୍ୱର । କ-ଆଦି ମ-ଅନ୍ତ ଅକ୍ଷର ॥ ୧୭୬
ସ୍ପରଶ ସଂଜ୍ଞା ଏହାଙ୍କର । ହ୍ରସ୍ୱ-ଦୀର୍ଘ-ପ୍ଲୁତ ଆବର ॥ ୧୭୭
[1]ଜିହ୍ୱାମୂଳୀୟ ଅନୁସ୍ୱାର । [2]ଉପଧ୍ମାନୀୟ ଯେ ଅକ୍ଷର ॥ ୧୭୮
ଏମାନେ ସ୍ୱରୂପ ଯାହାର । ସେହିଟି ବର୍ଣ୍ଣସମାହାର ॥ ୧୭୯
୪୪ ହୋତା-ଉଦ୍‌ଗାତା ଦୁଇ ଜଣ । ବ୍ରହ୍ମା-ଅଧ୍ୱର୍ଯ୍ୟୁ ଦୁଇ ପୁଣ ॥ ୧୮୦
ଏ ରୂପେ ରତ୍ୱିକ୍ ଚାରି ଖ୍ୟାତ । ହୁଅନ୍ତେ ହୋତ୍ରୋପଲକ୍ଷିତ ॥ ୧୮୧
ଏହାଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠେୟ କର୍ମ । ଅଟଇ 'ଚାତୁର୍ହୋତ୍ର' ନାମ ॥ ୧୮୨
ତାହାକୁ କହିବା ଇଚ୍ଛାରେ । ବ୍ରହ୍ମା ଯେ ଚାରି ବଦନରେ ॥ ୧୮୩
ଚାରିବେଦକୁ ସେ ଅକ୍ଷରେ[3] । [4]ପ୍ରଣବ-ବ୍ୟାହୃତି ସଙ୍ଗରେ ॥ ୧୮୪
ତଦନ୍ତେ କଲେକ ସର୍ଜନ । ସେ ଚତୁର୍ମୁଖ ଭଗବାନ ॥ ୧୮୫
୪୫ ମରୀଚି ଆଦି ରଷିଗଣ । ଯେ ବେଦୋଚ୍ଚାରଣନିପୁଣ ॥ ୧୮୬
ଯେ ବ୍ରହ୍ମରଷି ନାମେ ଖ୍ୟାତ । ସେ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ॥ ୧୮୭
ବେଦମାନ ସେ ପଢ଼ାଇଲେ । ସେମାନେ ଧର୍ମ ଜାଣି ଭଲେ ॥ ୧୮୮
ଧର୍ମୋପଦେଶକ ହୋଇଲେ । ନିଜପୁତ୍ରଙ୍କୁ ବଖାଣିଲେ ॥ ୧୮୯
୪୬ ଯେ ତାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟେ ଧୃତବ୍ରତ । ସେ ପରଂପରାରେ ପ୍ରାପତ ॥ ୧୯୦
ବେଦମାନଙ୍କର ରକ୍ଷଣ । କଲେକ ଚାରିଯୁଗେ ପୁଣ ॥ ୧୯୧
ଦ୍ୱାପର ଆଦି ଯେ-କାଳର । ଯେ ଅଟେ ଅନ୍ତ୍ୟାଂଶ ତାହାର ॥ ୧୯୨
ତହିଁରେ ମହାରଷିଗଣ । ବେଦଙ୍କୁ କଲେ ବିଭାଜନ ॥ ୧୯୩
୪୭ ଅଳପସତ୍ତ୍ୱ ଅଳ୍ପାୟୁଷ । ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି କାଳେ ଏ ମନୁଷ୍ୟ ॥ ୧୯୪
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ମହାରଷି । ବେଦ ବିଭାଜିଲେ ବିଶେଷି ॥ ୧୯୫
ହୃଦରେ ସ୍ଥିତ ଯେ ଅଚ୍ୟୁତ । ସେ ତାଙ୍କୁ କରନ୍ତେ ପ୍ରେରିତ ॥ ୧୯୬
୪୮ ଏ ମନ୍ୱନ୍ତରେ ଭଗବାନ । ହେ ଦ୍ୱିଜ ସେ ଲୋକଭାବନ[5] ॥ ୧୯୭
ଧର୍ମରକ୍ଷଣନିମିତ୍ତରେ । ପ୍ରାର୍ଥିତ ହୋଇ ବ୍ରହ୍ମାଦିରେ[6] ॥ ୧୯୮

---

୧. ବିସର୍ଗ ପରେ 'କ' ବା 'ଖ' ଥିଲେ ବିସର୍ଗକୁ ଜିହ୍ୱାମୂଳୀୟ କୁହାଯାଏ (ଯଥା - ଅନ୍ତଃକରଣ) ।
୨. ବିସର୍ଗ ପରେ 'ପ' ବା 'ଫ' ଥିଲେ ବିସର୍ଗକୁ ଉପଧ୍ମାନୀୟ କୁହାଯାଏ (ଯଥା - ଅନ୍ତଃପୁର) ।
୩. ଅକ୍ଷରସମୂହଦ୍ୱାରା ।
୪. ପ୍ରଣବ ହେଉଛି ଓଁକାର । ବ୍ୟାହୃତି ୭ଟି ଯଥା - ଭୂଃ, ଭୁବଃ, ସ୍ୱଃ, ମହଃ, ଜନଃ, ତପଃ ଓ ସତ୍ୟମ୍ ।
୫. ଲୋକସ୍ରଷ୍ଟା ।
୬. ବ୍ରହ୍ମାଶିବ ଆଦି ଲୋକପାଳମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୯	ସତ୍ୟବତୀଙ୍କ ଠାରେ ଯାଇ ।	ପରାଶରଙ୍କ ଠାରୁ ସେହି	॥	୧୯୯
	ଯେ ମାୟା ତାର ସତ୍ତ୍ୱାଂଶରେ ।	ଅବତରିଲେ ଏ ମହୀରେ	॥	୨୦୦
	ବେଦକୁ କଲେ ଚାରି ଭାଗ ।	ଆହେ ଶୌନକ ମହାଭାଗ	॥	୨୦୧
୫୦	ଯେ ମନ୍ତ୍ରରାଶି ଋକ ସାମ ।	ଯେ ଯଜୁଃ ଯେ ଅଥର୍ବ ନାମ	॥	୨୦୨
	ଉଦ୍ଧାରି ତହିଁ ଅପ୍ରମାଦେ ।	ସେ ସେହି ପ୍ରକରଣଭେଦେ	॥	୨୦୩
	ସେ ମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଚାରି ।	ଋଗାଦିଂ[୧] ସଂହିତା ବିସ୍ତାରି	॥	୨୦୪
	ନାନାରତନଗଣୁଁ ଯେହ୍ନେ ।	ଉଦ୍ଧାରି ମାଣିକ୍ୟାଦି[୨] ତେହ୍ନେ	॥	୨୦୫
୫୧	ଚାରି ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ମହାମତି ।	ଡାକିଣ ହେ ଦ୍ୱିଜ ଝଟିତି	॥	୨୦୬
	ଏକ-ଏକ ସେ ସଂହିତାକୁ ।	ଦେଲେ ବିଭୁ ଏକ-ଏକଙ୍କୁ	॥	୨୦୭
୫୨	ସେ ବହ୍ୱୃଚାଖ୍ୟ[୩] ସଂହିତାକୁ ।	କହିଲେ ପ୍ରଥମେ ପୈଳଙ୍କୁ	॥	୨୦୮
	ନିଗଦାଖ୍ୟ[୪] ଯଜୁର୍ଗଣକୁ ।	କହିଲେ ବୈଶମ୍ପାୟନଙ୍କୁ	॥	୨୦୯
୫୩	ଛନ୍ଦୋଗ[୫] ସଂହିତା 'ସାମ'ର ।	କହିଲେ ଜୈମିନିଙ୍କି ଆର	॥	୨୧୦
	ଅଥର୍ବାଙ୍ଗିରସ ସଂହିତା ।	ଶିଷ୍ୟ ସୁମନ୍ତୁଙ୍କୁ ଦେଲେ ତା	॥	୨୧୧
୫୪	ନିଜ ସଂହିତାକୁ ସେ ମୁନି ।	ପଇଳ[୬] କରି ଭାଗ ବେନି	॥	୨୧୨
୫୫	ବାଷ୍କଳ ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରମିତି ।	ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ସେ ଝଟିତି	॥	୨୧୩
	ନିଜ ସଂହିତାକୁ ବାଷ୍କଳ ।	ଚତୁର୍ଧା କରି ତତକାଳ	॥	୨୧୪
	ହେ ଭାର୍ଗବ[୭] ! ଯେ ପରାଶର ।	ଯେ ବୋଧ୍ୟ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ ଆର	॥	୨୧୫
	ଯେ ଅଗ୍ନିମିତ୍ର ନାମେ ଶିଷ୍ୟ ।	ତାହାଙ୍କୁ କଲେକ ପ୍ରକାଶ	॥	୨୧୬
୫୬	ଯେ କବି ଋଷି ମାଣ୍ଡୂକେୟ ।	ଅଟଇ ଆପଣା ତନୟ	॥	୨୧୭
	ତାହାଙ୍କୁ ସେହି ଆମ୍ନାୟ ବନ୍ତ ।	ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରମିତି ଯେ ପଣ୍ଡିତ	॥	୨୧୮
	କରାଇଲେକ ଅଧ୍ୟୟନ ।	ନିଜସଂହିତାକୁ ବହନ	॥	୨୧୯
	ମାଣ୍ଡୂକେୟଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ତହିଁ ।	ଯେ ଦେବମିତ୍ର ନାମ ବହି	॥	୨୨୦
	ସେ ସଉଭରି ଆଦି ଋଷି ।	ମାନଙ୍କୁ କହିଲେ ବିଶେଷି	॥	୨୨୧
୫୭	ମାଣ୍ଡୂକେୟଙ୍କ ଯେହୁ ସୁତ ।	ଶାକଲ୍ୟ ନାମରେ ବିଦିତ	॥	୨୨୨
	ଆପଣା ସଂହିତାକୁ ସେହି ।	ପାଞ୍ଚପ୍ରକାର କରି ତହିଁ	॥	୨୨୩
	ଯେ ବାସ୍ୟ ମୁଦ୍‌ଗଳ ଆବର ।	ଶାଳୀୟ ଗୋଖଲ୍ୟ ଶିଶିର	॥	୨୨୪
	ଏ ନାମେ ଯେଉଁ ପାଞ୍ଚ ଶିଷ୍ୟ ।	ତାହାଙ୍କୁ କଲେକ ପ୍ରକାଶ	॥	୨୨୫
୫୮	ଶାକଲ୍ୟ ଶିଷ୍ୟ ଜାତୁକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ।	ଆପଣା ସଂହିତାକୁ ପୁଣ	॥	୨୨୬
	ତ୍ରିଧା ବିଭାଗ କରି ତହିଁ ।	ଚତୁର୍ଥ ନିରୁକ୍ତ[୮] ମିଶାଇ	॥	୨୨୭

୧. ଋକ୍ + ଆଦି । ୨. ପଦ୍ମରାଗ ଆଦି ।
୩. 'ବହ୍ୱୃଚ' ଅର୍ଥାତ୍ ଋକ୍‌ସମୁଦାୟ ଆଖ୍ୟା ଯାହାର ସେ ବହ୍ୱୃଚାଖ୍ୟ । ୪. ଗଦ୍ୟଶୈଳୀରେ ରଚିତ ।
୫. ଛନ୍ଦଶୈଳୀରେ ଗାନାର୍ଥେ ରଚିତ । ୬. ପୈଳ । ୭. ଶୌନକ ।
୮. ବୈଦିକପଦ ଓ ଅର୍ଥର ବ୍ୟାଖ୍ୟାନରୂପ ଗ୍ରନ୍ଥ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	[୧]ବଳାକ ବୈତାଳ ପଇଜ[୨]	। ଯେ ଚାରି ମିଶିଣ ବିରଜ	।।	୨୨୮
	ଏମାନଙ୍କୁ ସେ ମୁନିବର	। ପଢ଼ାଇଲେକ ତଦନ୍ତର	।।	୨୨୯
୫୯	ପୂର୍ବୋକ୍ତ ବାଷ୍କଳତନୟେ	। ସବୁଶାଖାରୁ ସଂହିତାଏ	।।	୨୩୦
	କଲେକ ବାଳଖିଲ୍ୟାଖ୍ୟାଏ[୩]	। ବାଳାୟନି ଭଜ୍ୟ ଏ ଦୁହେଁ	।।	୨୩୧
	ଆବର କାସାର ଯେ ଥିଲେ	। ସେ ସଂହିତାକୁ ସେ ପଢ଼ିଲେ	।।	୨୩୨
୬୦	ଏତେକ ବହ୍ବୃଚ ସଂହିତା	। ଏ ବ୍ରହ୍ମଋଷିଙ୍କରେ ଧୃତା	।।	୨୩୩
	ଏ ବେଦବିଭାଗ ଶୁଣିଲେ	। ସର୍ବପାପରୁ ମୁକ୍ତି ମିଳେ	।।	୨୩୪
୬୧	ବୈଶମ୍ପାୟନଶିଷ୍ୟ ଯେହି	। [୪]ଚରକାଧ୍ୱର୍ଯ୍ୟୁ ନାମ ହୋଇ	।।	୨୩୫
	ବ୍ରହ୍ମହନନ ପାପ ଯେହି	। ସେ ପାପ ଯେ କ୍ଷୟ କରଇ	।।	୨୩୬
	ଯେଣୁ କଲେ ସେ ଗୁରୁବ୍ରତ	। ତେଣୁ ଚରକ ନାମେ ଖ୍ୟାତ	।।	୨୩୭
୬୨	ବୈଶମ୍ପାୟନଶିଷ୍ୟ ତହିଁ	। ଯେ ଯାଜ୍ଞବଲ୍‌କ୍ୟ ନାମ ବହି	।।	୨୩୮
	ସେ ଶିଷ୍ୟ କହିଲା ଏମନ୍ତ	। ଶୁଣ ହୋ ଗୁରୁ ଭଗବନ୍ତ	।।	୨୩୯
	ଏ ଅଳ୍ପସାର[୫]ମାନଙ୍କର	। ଚରିତେ କି କାର୍ଯ୍ୟ ଆବର	।।	୨୪୦
	ଅନ୍ୟରେ ଦୁଷ୍କର ଯେ ତାହି	। କରିବି ଆଚରଣ ମୁହିଁ	।।	୨୪୧
୬୩	ଗୁରୁଙ୍କୁ ବୋଲନ୍ତେ ଏମନ୍ତ	। ଗୁରୁ ହୋଇଣ ପ୍ରକୁପିତ	।।	୨୪୨
	ବୋଇଲେ ଯାଅ ଯାଅ ତୁହି	। [୬]ତୁ ଶିଷ୍ୟେ କାର୍ଯ୍ୟ କିଛି ନାହିଁ	।।	୨୪୩
	ଅବଜ୍ଞା କଲୁ ତୁ ବିପ୍ରଙ୍କୁ	। ଛାଡ଼ ତୁ ମୋ' ଠାର ପାଠକୁ	।।	୨୪୪
୬୪	ଯେ ଦେବରାତଙ୍କର ସୁତ	। ସେ ଯାଜ୍ଞବଲ୍‌କ୍ୟ ତପୋବନ୍ତ	।।	୨୪୫
୬୫	ବମନ କରି ଯଜୁର୍ଗଣ	। ଚଳିଲେ ଆପଣା ଭବନ	।।	୨୪୬
	ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ମୁନିମାନେ	। ସେ ଯଜୁର୍ଗଣଙ୍କୁ ସେ ସ୍ଥାନେ	।।	୨୪୭
	ଦେଖି ଲାଳସଚିତ୍ତ ହେଲେ	। ପୁଣି ମନରେ ବିଚାରିଲେ	।।	୨୪୮
	ବମିତ ମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ	। ଅନୁଚିତ ବିପ୍ରରୂପେଣ	।।	୨୪୯
	ତେଣୁ ସେ ତିତ୍ତିରି[୭] ହୋଇଲେ	। ସେ ଯଜୁର୍ଗଣଙ୍କୁ ଘେନିଲେ	।।	୨୫୦
	ଏ ଘେନି 'ତୈତ୍ତିରୀୟ' ନାମେ	। ସୁରମ୍ୟ ଯଜୁଃଶାଖାମାନେ	।।	୨୫୧
	ଅବାନ୍ତର ଭେଦ ସହିତ	। ଭୁବନେ ହୋଇଲେ ବିଖ୍ୟାତ	।।	୨୫୨
୬୬	[୮]ଗୁରୁଠାରେ ଅବିଦ୍ୟମାନ	। ଅଟନ୍ତି ଯଉଁ ଛନ୍ଦମାନ	।।	୨୫୩
	ଅଧିକ ସେମାନ ଖୋଜନ୍ତେ	। ସେ ଯାଜ୍ଞବଲ୍‌କ୍ୟ ହିଁ ତଦନ୍ତେ	।।	୨୫୪

୧. ବଳାକ-ପୈଳ-ଜାବାଳ ପାଠାନ୍ତର । ଏମାନେ ତିନି, ବିରଜଙ୍କୁ ମିଶାଇ ଚାରି । ୨. ପୈଳ ।
୩. 'ବାଳଖିଲ୍ୟ' ଆଖ୍ୟାରେ । ୪. ଚରକ + ଅଧ୍ୱର୍ଯ୍ୟୁ । ୫. ଅଳ୍ପବଳସଂପନ୍ନ ।
୬. ତୋ ଭଳି ଶିଷ୍ୟଠାରେ ମୋର କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । ୭. ପକ୍ଷିବିଶେଷ ।
୮. ବ୍ୟାସ ବିଭାଗ କରି ନ କହିଥିବା ହେତୁ ଯାଜ୍ଞବଲ୍‌କ୍ୟଙ୍କ ଗୁରୁ ବୈଶମ୍ପାୟନଙ୍କୁ ଯାହା ଜଣା ନ ଥିଲା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

[୧]ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବେଦଙ୍କର ପତି । ତାଙ୍କୁ ଏ ରୂପେ କଲେ ସ୍ତୁତି ॥ ୨୫୫

ଶ୍ରୀଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ ଉବାଚ

୬୭ ତୁମ୍ଭେ ଆଦିତ୍ୟ ଭଗବାନ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋହର ବନ୍ଦନ ॥ ୨୫୬
ବ୍ରହ୍ମାଦି ସ୍ତମ୍ଭ ପରିଯନ୍ତେ । ଚତୁର୍ଧା[୨] ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଜଗତେ ॥ ୨୫୭
ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପେ ତାହାଙ୍କର । ଥାଅ ଯେ ହୃଦୟମଧ୍ୟର ॥ ୨୫୮
ବାହାରେ କାଳରୂପେ ଥାଅ । [୩]ଉପାଧିବ୍ୟବହିତ ନୁହ ॥ ୨୫୯
ବାହାରେ ଭିତରେ ଆକାଶ । ପରାଏ ଲଭିଛ ପ୍ରକାଶ ॥ ୨୬୦
କ୍ଷଣ ନିମେଷ ଯେ ବା ଲବ । ଏ ଯେଉଁ ନିଜ ଅବୟବ ॥ ୨୬୧
ତେଣେ ପ୍ରତୀତ ସମ୍ବତ୍ସର । ସମୂହମାନଙ୍କେ ଜଳର ॥ ୨୬୨
ଶୋଷଣ ପୁଣ ବରଷଣ । କରି ଏ ବେନି ଆଚରଣ ॥ ୨୬୩
ଏ ଲୋକଯାତ୍ରା ଅଛ ବହି । ହେ ପ୍ରଭୋ ତୁମ୍ଭେ ଏକା ହୋଇ ॥ ୨୬୪
୬୮ [୪]ବିବୁଧ-ଋଷଭ ତପନ । ଆହେ ସବିତା ପ୍ରତିଦିନ ॥ ୨୬୫
ଆମ୍ନାୟ ବିଧିରେ ଯେ ସ୍ତୁତି । ଅନୁସବନେ[୫] କରୁଛନ୍ତି ॥ ୨୬୬
ତାହାଙ୍କ ଦୁରିତ-ବୃଜିନ । ବିନାଶକ ହେ ଭଗବାନ ॥ ୨୬୭
ଏ ଯେଉଁ ମଣ୍ଡଳ ତୁମ୍ଭର । ତାପଇ ତାକୁ ନମସ୍କାର ॥ ୨୬୮
୬୯ ନିଜନିକେତ ସ୍ଥିର ଚର । ନିଖିଳ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ॥ ୨୬୯
ଯେଉଁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମନ ପ୍ରାଣ । ତା' ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଉଅଛ ପୁଣ ॥ ୨୭୦
ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ହୋଇ । ଆତ୍ମାରୂପରେ ସ୍ୱୟେଂ ରହି ॥ ୨୭୧
୭୦ ଅତିକରାଳ ମୁଖ ଯାର । ଯେ ତମଃସଂଜ୍ଞ ଅଜଗର ॥ ୨୭୨
ସେ ଗ୍ରହେ ଗିଳିତ ମୃତକ । ପ୍ରାୟେ ବିଚେତନ ଏ ଲୋକ ॥ ୨୭୩
ଏମନ୍ତ ଦେଖି କରୁଣାରେ । ଉଠାଇ ନିତ୍ୟେ ଇକ୍ଷଣରେ ॥ ୨୭୪
ସ୍ୱଧର୍ମ ନାମେ ଯେହୁ ଖ୍ୟାତ । ସେ ପ୍ରତ୍ୟଗାତ୍ମାପ୍ରବଣତ୍ୱ[୬] ॥ ୨୭୫
ହେ ପ୍ରଭୋ ସେହି ମଙ୍ଗଳରେ । ପ୍ରାଣିଙ୍କି ପ୍ରତି ସବନରେ[୭] ॥ ୨୭୬

---

୧. ଋଗ୍‌ଭିଃ ପୂର୍ବାହ୍ଣେ ଦିବି ଦେବ ଈୟତେ ଯଜୁର୍ବେଦେ ତିଷ୍ଠତି ମଧ୍ୟ ଅହ୍ନଃ ।
ସାମବେଦେନାସ୍ତମୟେ ମହୀୟତେ ବେଦୈରଶୂନ୍ୟସ୍ତ୍ରିଭିରେତି ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ॥ (ଶ୍ରୁତିଃ)
ଅର୍ଥାତ୍ ପୂର୍ବାହ୍ଣରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଋକ୍‌ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା, ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ ଯଜୁଃମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାସମୟରେ ସାମମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଆହୁତ ହୁଅନ୍ତି । ଏହିପରି ସେ କୌଣସି ସମୟରେ ବେଦସଂପର୍କରହିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।
୨. ଜରାୟୁଜ, ଅଣ୍ଡଜ, ସ୍ୱେଦଜ ଓ ଉଦ୍‌ଭିଜ୍ଜ ।
୩. ହୃଦୟମଧ୍ୟରେ ରହିଲେ ମଧ୍ୟ ଜୀବଭଳି ସେହି ଉପାଧି ଦ୍ୱାରା ତୁମେ ଆଚ୍ଛାଦିତ ହୁଅ ନାହିଁ ।
୪. ଏଠାରେ ଗାୟତ୍ରୀମନ୍ତ୍ରର ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଦର ଅର୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି ।
୫. ସବନ ଅର୍ଥ ସୋମରସର ଅର୍ପଣ । ଅନୁସବନ = ପ୍ରତି ସବନରେ ।
୬. ପ୍ରତି ପ୍ରାଣିଦେହରେ ଯେଉଁ ଆତ୍ମା ପ୍ରବେଶ କରିଛି ସେହି ଆତ୍ମାରେ ଅଭିନିବେଶରୂପକ ସ୍ୱଧର୍ମ ।
୭. ଅନୁକ୍ଷଣ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ = ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ (ଆତ୍ମା), ପ୍ରବଣତା = ଉନ୍ମୁଖତା, ପ୍ରଣତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଉଅଛ	।	ପରମ କରୁଣା ବହୁଛ	॥ ୨୭୭
୭୧	ଅବନିପତିପ୍ରାୟ ହୋଇ	।	ଦୁଷ୍ଟଙ୍କ ଭୟ ଉପୁଜାଇ	॥ ୨୭୮
	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତ ଦିବାରେ	।	ଗମନ କରୁଛ ନିର୍ଭରେ	॥ ୨୭୯
	ସେ ସେହି ଦିଗମାନଙ୍କରେ	।	କମଳକୋଷ ଅଞ୍ଜଳିରେ	॥ ୨୮୦
	ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦିଗପାଳମାନ	।	ଦିଅନ୍ତି ଯାଙ୍କୁ ଅର୍ଘ୍ୟଦାନ	॥ ୨୮୧
୭୨	ତ୍ରିଭୁବନର ଗୁରୁଙ୍କରେ	।	ଅଭିବନ୍ଦିତ ଯେ ନିର୍ଭରେ	॥ ୨୮୨
	ସେ ବେନି ତୋ' ପାଦନଳିନ	।	ଏ ଘେନି ଆହେ ଭଗବାନ	॥ ୨୮୩
	କରୁଣ ଅଛି ମୁଁ ବନ୍ଦନ	।	ସ୍ଫୁଟ ଭାବରେ ଅନୁଦିନ	॥ ୨୮୪
	ଯେ ଯଜୁ ଆନରେ ଅଜ୍ଞାତ	।	ତା' ବାଞ୍ଛା କରୁଛି ମୁଁ ଚିତ୍ତ	॥ ୨୮୫

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୭୩	ଏମନ୍ତ ସ୍ତୁତିରେ ପ୍ରସନ୍ନ	।	ହୋଇ ସେ ରବି ଭଗବାନ	॥ ୨୮୬
	ଧରିଣ ତୁରଙ୍ଗମରୂପ	।	ଆନେ[୧] ଯେ ଅଜ୍ଞାତସ୍ୱରୂପ	॥ ୨୮୭
	ଥିଲେ ସେ ଯଜୁର୍ଗଣମାନ	।	କଲେକ ମୁନିଙ୍କି ପ୍ରଦାନ	॥ ୨୮୮
୭୪	ସେ ବିଭୁ ଯାଜ୍ଞବଲ୍‌କ୍ୟ ମୁନି	।	ଅସଂଖ୍ୟ ଯଜୁଃମନ୍ତ୍ର ଘେନି	॥ ୨୮୯
	ପନ୍ଦର ଶାଖା କଲେ ତହିଁ	।	ସେ 'ବାଜସନୀ' ନାମ ହୋଇ	॥ ୨୯୦
	ରବି ଯେ ଅଶ୍ୱରୂପ ହୋଇ	।	ସ୍ୱବାଜମାନଙ୍କରୁ ତହିଁ	॥ ୨୯୧
	ସଂନ୍ୟସ୍ତ କଲେ ତାହା ଯେଣୁ	।	[୨]ତା' ନାମ 'ବାଜସନୀ' ତେଣୁ	॥ ୨୯୨
	କାଣ୍ୱ-ମାଧ୍ୟନ୍ଦିନାଦି ଭଲେ	।	ସେ ଶାଖାମାନଙ୍କୁ ପଢ଼ିଲେ	॥ ୨୯୩
୭୫	ସାମଗ ଜୈମିନି ମୁନିର	।	ସୁମନ୍ତୁ ହୋଇଲେ କୁମର	॥ ୨୯୪
	ସୁନ୍ୱାନ ସୁମନ୍ତୁଙ୍କ ସୁତ	।	ଯେ ଦୁହେଁ ପୁତ୍ରପୌତ୍ରଖ୍ୟାତ	॥ ୨୯୫
	ତାହାଙ୍କୁ ଏକ ଏକ କରି	।	ସଂହିତା କହିଲେ ବିସ୍ତାରି	॥ ୨୯୬
୭୬	ଜୈମିନିଶିଷ୍ୟ ସୁକର୍ମା ହି	।	ସେ ଅତିମେଧାବୀ ଅଟଇ	॥ ୨୯୭
୭୭	ଯେ ସାମବେଦ ତରୁବର	।	ସହସ୍ରସଂଖ୍ୟକ ଶାଖାର	॥ ୨୯୮
	ସଂହିତାଭେଦକୁ ତାହାର	।	କଲେକ ସହସ୍ର ପ୍ରକାର	॥ ୨୯୯
	ବ୍ରାହ୍ମଣ କୋଶଳସମ୍ଭବ	।	ନାମରେ ଯେ ହିରଣ୍ୟନାଭ	॥ ୩୦୦
	ପୌଷ୍ୟଞ୍ଜି ନାମରେ ଏକ ହି	।	ସୁକର୍ମାଶିଷ୍ୟ ଦୁହେଁ ଏହି	॥ ୩୦୧
	ଘେନିଲେ ସେ ତଦନନ୍ତର	।	ସଂହିତାଭେଦକୁ ସାମର[୩]	॥ ୩୦୨
	ଅବନ୍ତି ଦେଶରେ ସମ୍ଭୂତ	।	ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀ ଖ୍ୟାତ	॥ ୩୦୩
	ସୁକର୍ମାଶିଷ୍ୟ ସେହୁ ଆନ	।	ସାମକୁ କଲା ଅଧ୍ୟୟନ	॥ ୩୦୪

---

୧. ଆନେ = ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ।

୨. ବାଜ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ କେଶର ବା ବେଗ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଘୋଡ଼ାରୂପ ହୋଇ ବାଜରେ (ଶୀଘ୍ର) ବା ବାଜରୁ (ନିଜ କେଶରରୁ) ଏ ଶାଖାମାନଙ୍କୁ ସଂନ୍ୟସ୍ତ (ତ୍ୟକ୍ତ) କଲେ ବୋଲି ଏମାନଙ୍କ ନାମ ହେଲା 'ବାଜସନୀ' ।

୩. ସାମମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କର (ସାମ୍ନାଂ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୭୮	ପୌଷ୍ୟଞ୍ଜି ଆବନ୍ତ୍ୟ ଯେ ବେନି ।	ହିରଣ୍ୟନାଭ ମିଶି ତିନି	।। ୩୦୫
	ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ପଞ୍ଚଶତ ।	ଉଦୀଚ୍ୟ ସାମଗ ବିଖ୍ୟାତ	।। ୩୦୬
	ହୋଇଣ ଥିଲେ ସେ ଉଦୀଚ୍ୟ ।	[1]କେତେହେଁ କାଳେ ହେଲେ ପ୍ରାଚ୍ୟ	।। ୩୦୭
୭୯	ଲୌଗାକ୍ଷି ମାଙ୍ଗଳି ଯେ ଋଷି ।	କୁଲ୍ୟ କୁସୀଦ କୁକ୍ଷି ମିଶି	।। ୩୦୮
	ପୌଷ୍ୟଞ୍ଜିଶିଷ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ଏ ।	ସାମସଂହିତା ଶଏ ଶଏ	।। ୩୦୯
	ପଢ଼ିଲେ ପୁଣ ଅପ୍ରମାଦେ ।	ଆପଣା ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରସାଦେ	।। ୩୧୦
୮୦	ହିରଣ୍ୟନାଭ ଋଷିଙ୍କର ।	ଶିଷ୍ୟ ଯେ କୃତ ନାମେ ଆର	।। ୩୧୧
	ଚତୁର୍ବିଂଶତିସଂହିତାକୁ ।	କହିଲେ ସେ ନିଜ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ	।। ୩୧୨
	ଆବନ୍ତ୍ୟ ଆପଣା ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ।	କହିଲେ ଶେଷସଂହିତାକୁ	।। ୩୧୩
	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣନଳିନ ।	ଚିନ୍ତା କରିଣ ଅନୁଦିନ	।। ୩୧୪
	ହରଷ ଦ୍ୱିଜ ଦୀନବନ୍ଧୁ ।	ଯେଣେ ତରିବ ଭବସିନ୍ଧୁ	।। ୩୧୫
	ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧ ଭାଷାଗୀତ ।	ସୁଜନେ ଶୁଣ ହୋଇ ପ୍ରୀତ	।। ୩୧୬
	ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମଦାସ ।	ଯେ ରସେ ପରମ ଲାଳସ	।। ୩୧୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ବେଦଶାଖାପ୍ରଣୟନଂ
ନାମ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ସପ୍ତମେଽଥର୍ବବିସ୍ତାରଃ ପୁରାଣବ୍ୟସନଂ ତତଃ ।
ପୁରାଣଲକ୍ଷଣାଦୀନି ଫଳଂ ଭାଗବତଶ୍ରୁତେଃ ।। ୧

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୧	[2]ସୁମନ୍ତୁ ନାମରେ ଯେ ପୁଣି ।	ଅଥର୍ବବେଦ ଥିଲେ ଜାଣି	।। ୧
	କବନ୍ଧ ନାମ ସ୍ୱଶିଷ୍ୟକୁ ।	ପଢ଼ାଇଲେ ସେ ସଂହିତାକୁ	।। ୨
	ଯେ ପଥ୍ୟ ବେଦଦର୍ଶ ହୋଇ ।	ସେ କବନ୍ଧର ଶିଷ୍ୟ ଦୁଇ	।। ୩
	ଦ୍ୱିଭାଗ କରି ସଂହିତାକୁ ।	ଦେଲେ ସେ ବେନି ସ୍ୱଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ	।। ୪
୨	ଯେ ବ୍ରହ୍ମବଳି ଶୌକ୍ଳାୟନି ।	ମୋଦୋଷ ଯେ ପିପ୍‌ପଳାୟନି	।। ୫
	ଏ ବେଦଦର୍ଶଶିଷ୍ୟ ଚାରି ।	ସଂହିତା ଚାରିଭାଗ କରି	।। ୬

୧. ସେହି ଉଦୀଚ୍ୟମାନେ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ 'ପ୍ରାଚ୍ୟ' ନାମରେ ଅଭିହିତ ହେଲେ ।

୨. ଅଥର୍ବବେଦଂ ସ ମୁନିଃ ସୁମନ୍ତୁରମିତଦ୍ୟୁତିଃ ।
ଶିଷ୍ୟମଧ୍ୟାପୟାମାସ କବନ୍ଧଂ ସୋଽପି ଚ ଦ୍ୱିଧା ।।
କୃତ୍ୱା ତୁ ବେଦଦର୍ଶାୟ ତଥା ପଥ୍ୟାୟ ଦତ୍ତବାନ୍ ।। (ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁପୁରାଣ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ଏ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇଲେ । ପଥ୍ୟଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ଶୁଣ ଭଲେ ।। ୭
ହେ ଦ୍ୱିଜ କୁମୁଦ ଶୁନକ । ଜାଜଳି ନାମରେ ଆରକ ।। ୮
ଏ ତିନି ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ସଶ୍ରଦ୍ଧ । ହୋଇ ପଢ଼ାଇଲେ ତ୍ରିବିଧ ।। ୯
ଯେଉଁ ସଂହିତା ଆପଣାର । ତାହା ପଥ୍ୟ ସେ ଦ୍ୱିଜବର ।। ୧୦
୩ [1]ଯେହୁ ଶୁନକ ଆଙ୍ଗିରସ । ତାଙ୍କର ହେଲେ ଦୁଇଶିଷ୍ୟ ।। ୧୧
ଯେ ବଭ୍ରୁ ସଇନ୍ଧବାୟନ । ସେ ବେନି କଲେ ଅଧ୍ୟୟନ ।। ୧୨
ବେନି ସଂହିତା ସେ ପ୍ରକାରେ । ସାବର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ଆଦି ହିଁ ତା' ପରେ ।। ୧୩
୪ [2]ନକ୍ଷତ୍ରକଳ୍ପ ଯେ ପ୍ରଥମ । ଆବର ଶାନ୍ତିକଳ୍ପ ନାମ ।। ୧୪
କଶ୍ୟପ ଆଙ୍ଗିରସ ଆନେ । ଅଥର୍ବଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଏମାନେ ।। ୧୫
ଯେ ପୌରାଣିକମାନେ ପୁଣ । ହେ ମୁନି ସେମାନଙ୍କୁ ଶୁଣ ।। ୧୬
୫ କଶ୍ୟପ ଆର ତ୍ରୟ୍ୟାରୁଣି । ଅକୃତବ୍ରଣ ଯେ ସାବର୍ଣ୍ଣି ।। ୧୭
ବଇଶମ୍ପାୟନ ହାରୀତ । ଏ ଛଅ ପୌରାଣିକ ଖ୍ୟାତ ।। ୧୮
୬ [3]ବ୍ୟାସଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ଯେ ମୋ' ପିତା । ତାଙ୍କଠୁଁ ପୁରାଣସଂହିତା ।। ୧୯
ପଢ଼ିଲେ ଏକ ଏକ ହୋଇ । ଏ ଛଅଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ମୁହିଁ ।। ୨୦
ଏହାଙ୍କ ଠାରୁ ଅଛି ପଢ଼ି । ସମସ୍ତ କହିଛି ନ ଛାଡ଼ି ।। ୨୧
୭ ରାମଶିଷ୍ୟ[4] ଅକୃତବ୍ରଣ । କଶ୍ୟପ ସାବର୍ଣ୍ଣି ମୁଁ ପୁଣ ।। ୨୨
ଏ ରୂପେ ଆମ୍ଭେ ଚାରି ହୋଇ । ମୂଳସଂହିତାମାନଙ୍କୁ ହିଁ ।। ୨୩
ମୋ ପିତା ରୋମହରଷଣ । ବ୍ୟାସଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ଯେହୁ ପୁଣ ।। ୨୪
ତାହାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ । ପଢ଼ିଲୁ ତହୁଁ ମନ ଦେଇ ।। ୨୫
୮ [5]ହେ ଦ୍ୱିଜ ପୁରାଣଲକ୍ଷଣ । ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି କଲେ ନିରୂପଣ ।। ୨୬
ବେଦଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଅନୁସରି । ଶୁଣ ତା' ବୁଦ୍ଧି ଆଶ୍ରେ କରି ।। ୨୭
୯ ସର୍ଗ ବିସର୍ଗ ଯେ ବିଶ୍ୱର । ସ୍ଥାନ ପୋଷଣ ମନ୍ୱନ୍ତର ।। ୨୮
ବଂଶ ବଂଶଜାନୁଚରିତ । ନିରୋଧ[6] ହେତୁ ଅପାଶ୍ରିତ[7] ।। ୨୯

---

୧. ଶୁନକସ୍ତୁ ଦ୍ୱିଧା କୃତ୍ୱା ଦଦାବେକାନ୍ତୁ ବଭ୍ରବେ ।
ଦ୍ୱିତୀୟାଂ ସଂହିତାଂ ପ୍ରାଦାତ୍ ସୈନ୍ଧବାୟନସଂଜ୍ଞିନେ ।।

୨. ନକ୍ଷତ୍ରକଳ୍ପୋ ବେଦାନାଂ ସଂହିତାନାଂ ତଥୈବ ଚ ।।
ଚତୁର୍ଥଃ ସ୍ୟାଦାଙ୍ଗିରସଃ ଶାନ୍ତିକଳ୍ପଶ୍ଚ ପଞ୍ଚମଃ ।। (ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁପୁରାଣ)

୩. ପ୍ରଥମେ ଶ୍ରୀବ୍ୟାସ ଛଅଟି ସଂହିତା କରି ମୋ' ପିତା ରୋମହର୍ଷଣଙ୍କୁ ଦେଲେ ।

୪. ପରଶୁରାମଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ।

୫. ଶୁକ-ପରୀକ୍ଷିତ ସଂବାଦରେ ପୁରାଣଲକ୍ଷଣ ନିରୂପିତ ହୋଇଥିଲେହେଁ ତାହାର ଭେଦ କହିବା ପାଇଁ ଏହାର ଅବତାରଣା କରା ହୋଇଛି ।

୬. ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତର ଦଶଲକ୍ଷଣୋକ୍ତ 'ନିରୋଧ' ଅର୍ଥରେ ଏଠାରେ 'ସଂସ୍ଥା' ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଛି ଏବଂ 'ଆଶ୍ରୟ' ଅର୍ଥରେ 'ଅପାଶ୍ରୟ' ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଛି ।

୭. ଆଶ୍ରୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୦ ଏ ଦଶ ଲକ୍ଷଣେ ଲକ୍ଷିତ । ଅଟଇ ପୁରାଣ ନିୟତ ।। ୩୦
ପୁରାଣବେତ୍ତା ଯେ ଅଟନ୍ତି । ସେମାନେ ଏହା ଜାଣିଛନ୍ତି ।। ୩୧
ମହତ-ଅଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ । [1]ବୋଲନ୍ତି କେ ପଞ୍ଚ ପ୍ରକାରେ ।। ୩୨
୧୧ ପ୍ରକୃତିଗୁଣଙ୍କ କ୍ଷୋଭରୁ । ମହତତତ୍ତ୍ୱ ଯେ ତହିଁରୁ ।। ୩୩
ତ୍ରିବିଧ ଅହଂକାର ଯେହି । ଯେ ଭୂତ-ସୂକ୍ଷ୍ମ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ହିଁ ।। ୩୪
ଯେ ମହାଭୂତ ଦେବବର୍ଗ । ତାଙ୍କ ଜନ୍ମକୁ ବୋଲି 'ସର୍ଗ' ।। ୩୫
୧୨ ଈଶ୍ୱର-ଅନୁଗ୍ରହୁଁ କରି । ମହତ ଆଦି ଯେ ପ୍ରସରି ।। ୩୬
ବାସନା ପ୍ରଧାନ ତାଙ୍କର । ଯେ କାର୍ଯ୍ୟଭୂତ ଚରାଚର ।। ୩୭
ବୀଜରୁ ବୀଜପ୍ରାୟ ହୋଇ । ପ୍ରବାହରୂପ ଯେ ଅଟଇ ।। ୩୮
ସେ ଚରାଚରକୁ 'ବିସର୍ଗ' । ବୋଲନ୍ତି ପୌରାଣିକ ବର୍ଗ ।। ୩୯
୧୩ ବିହିତ ଚରମାନଙ୍କର । ଯେ ବୃତ୍ତି[2] ଚର ବା ଅଚର ।। ୪୦
ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ପୁଣ । ଯେ କୃତ ନିଜ ସ୍ୱଭାବେଣ ।। ୪୧
କାମରୁ ଅଥବା ବିଧିରେ । ନିୟତ ବୃତ୍ତି ଯେ ସଂସାରେ ।। ୪୨
ତାହାକୁ 'ସ୍ଥାନ' ବୋଲି କହି । ଅଛନ୍ତି ପୌରାଣିକେ ତହିଁ ।। ୪୩
୧୪ ତିର୍ଯ୍ୟକ-ଋଷି-ନର-ସୁର । ଏମାନଙ୍କରେ ଅଚ୍ୟୁତର ।। ୪୪
ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଯେ ଅବତାର । ସେ ଲୀଳା 'ପୋଷଣ' ବିଶ୍ୱର ।। ୪୫
ଶ୍ରୀହରି ଯଉଁ ଅବତାରେ । ବେଦବିରୋଧୀଙ୍କି ସଂହାରେ ।। ୪୬
୧୫ ମନୁ ଦେବତା ମନୁସୁତ । ଋଷିଏ, ଅମରଙ୍କ ନାଥ ।। ୪୭
ଅଂଶାବତାର ଶ୍ରୀହରିର । ଏ ଷଡ଼୍‌ବିଧ 'ମନ୍ୱନ୍ତର' ।। ୪୮
୧୬ ବ୍ରହ୍ମାସକାଶୁଁ ଯେ ସମ୍ଭୂତ । ସେ ନୃପତିଙ୍କର ଯେ ଖ୍ୟାତ ।। ୪୯
ସନ୍ତାନ ତ୍ରିକାଳରେ ସ୍ଥାୟୀ । 'ବଂଶ'[3]ଶବଦେ ଖ୍ୟାତ ଯେହି ।। ୫୦
ତାଙ୍କର ବୃତ୍ତ ଯେ ନିୟତ । ଯେ ତାଙ୍କ ବଂଶଧର ସୁତ ।। ୫୧
ସେମାନଙ୍କର ଯେ ବା ବୃତ୍ତ । 'ବଂଶାନୁଚରିତ'[4] ସେ ଖ୍ୟାତ ।। ୫୨
୧୭ ନଇମିତ୍ତିକ ପ୍ରାକୃତିକ । ଯେ ଲୟ ନିତ୍ୟ ଆତ୍ୟନ୍ତିକ ।। ୫୩
ମାୟାସକାଶୁ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର । ଏରୂପେ ଯେ ଚାରି ପ୍ରକାର ।। ୫୪
'ସଂସ୍ଥା'[5] ବୋଲିଣ କବିମାନେ । କହନ୍ତି ତାକୁ ଏ ଭୁବନେ ।। ୫୫

---

୧. ସର୍ଗଶ୍ଚ ପ୍ରତିସର୍ଗଶ୍ଚ ବଂଶୋ ମନ୍ୱନ୍ତରାଣି ଚ ।
ବଂଶାନୁଚରିତଂ ଚେତି ପୁରାଣଂ ପଞ୍ଚଲକ୍ଷଣମ୍ ।।
ଦଶ ଲକ୍ଷଣରେ ମହାପୁରାଣ ହୁଏ; ପାଞ୍ଚ ଲକ୍ଷଣରେ ପୁରାଣ ।

୨. ଜୀବିକା ।

୩-୪. ବଂଶ ଓ ବଂଶାନୁଚରିତ ଉଭୟେ 'ଈଶାନୁକଥା'ର ବାଚକ ।

୫. ନିରୋଧ ଓ ଆତ୍ୟନ୍ତିକ ପ୍ରଳୟରୂପକ ମୁକ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୮　ଏ ବିଶ୍ୱସର୍ଗାଦିନିମିତ୍ତ　।　ଯେ ଜୀବ ସେ 'ହେତୁ'[1] ଉଦିତ　॥　୫୬
ଯେବଣ ଜୀବ ଅବିଦ୍ୟାରେ　।　କର୍ମକାରକ ଏ ସଂସାରେ　॥　୫୭
ତାହାକୁ [2]'ଅନୁଶୟୀ' କହି　।　ବୋଲନ୍ତି [3]'ଅବ୍ୟାକୃତ' କେହି　॥　୫୮
୧୯　ଜାଗ୍ରତ[4]-ସ୍ୱପ୍ନ-ସୁଷୁପ୍ତି　।　ମାୟାମୟ ଏ ଜୀବବୃତ୍ତି[5]　॥　୫୯
[6]ଏଥି ବ୍ୟତିରେକ ଅନ୍ୱୟ　।　ଯା'ର ସେ ବ୍ରହ୍ମ 'ଅପାଶ୍ରୟ'　॥　୬୦
[7]ଆଶ୍ରୟ ସଂସାରପ୍ରତ୍ୟୟେ　।　ଅବଧି ପ୍ରପଞ୍ଚବାଧେହେଁ　॥　୬୧
ଏ ପରମାତ୍ମା ଅପାଶ୍ରୟ　।　ଏ ଅର୍ଥ ଏଥିର ନିଶ୍ଚୟ　॥　୬୨
୨୦　ଘଟାଦି ପଦାର୍ଥେ ନିୟତ　।　ଯେହ୍ନେ ମୃଦାଦି[8] ଯୁତାଯୁତ　॥　୬୩
'ଯୁତ'ର ଅର୍ଥଟି ଅନ୍ୱିତ　।　'ଅଯୁତ' ଅର୍ଥ ବ୍ୟତିରିକ୍ତ　॥　୬୪
ରୂପ-ନାମରେ ଯୁତାଯୁତ　।　ଯେସନେ ସତ୍ତାମାତ୍ର ସ୍ଥିତ　॥　୬୫
ଗର୍ଭାଧାନ 'ଆଦି' ଯା'ଙ୍କର　।　[9]ପଞ୍ଚତା 'ଅନ୍ତ' ଯାହାଙ୍କର　॥　୬୬
ଏ ରୂପେ ନବ ଅବସ୍ଥା ହିଁ　।　ଦେହର ଯେ ପୁଣ ଅଟଇ　॥　୬୭
ଆଧାରଭାବେ ସାକ୍ଷିଭାବେ　।　ଯେ ଯୁତ-ଅଯୁତ ସଂଭବେ　॥　୬୮
ଏ ଅପାଶ୍ରୟ ବୋଲି ପୁଣ　।　କରିଅଛନ୍ତି ନିରୂପଣ　॥　୬୯
୨୧　ସର୍ଗ-ବିସର୍ଗ ଆଦି କରି　।　ଯେ ନବ ଲକ୍ଷଣ ତାଙ୍କରି　॥　୭୦
ମାୟାମୟତ୍ୱାନୁସଂଧାନେ　।　ବାମଦେବାଦିଙ୍କର ଯେହ୍ନେ　॥　୭୧
ଅଥବା ଯୋଗ-ଅନୁଷ୍ଠାନେ　।　ଦେବହୂତ୍ୟାଦିଙ୍କର ଯେହ୍ନେ　॥　୭୨
ବୃତ୍ତିତ୍ରୟକୁ[10] ଛାଡ଼ି ସ୍ୱୟେଂ　।　ଚିତ୍ତ ବିରତ ଯେବେ ହୋଏ　॥　୭୩
ତେବେ ସେ ଆତ୍ମାକୁ ଜାଣଇ　।　[11]ଭବଚେଷ୍ଟାରୁ ନିବର୍ତ୍ତଇ　॥　୭୪

---

୧. 'ହେତୁ' ଶବ୍ଦ ଶ୍ରୀମଭାଗବତର ଦଶଲକ୍ଷଣୋକ୍ତ 'ଊତି' ବାଚକ। 'ଊତି' ଅର୍ଥ ଜୀବକୁ ଆଶ୍ରୟ କରିଥିବା ବାସନା ।
୨. ଅନୁଶୟୀ = ମହାପ୍ରଳୟରେ ଜୀବର ଅବିଦ୍ୟାରୂପକ ଉପାଧି ଲୀନ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଠାରେ ଆଶ୍ରା କରି ରହେ । ତେଣୁ ତାକୁ 'ଅନୁଶୟୀ' କୁହାଯାଏ ।
୩. ଅବ୍ୟାକୃତ = ସୃଷ୍ଟି ଅବସ୍ଥାରେ ଜୀବ ଅବିଦ୍ୟାରୂପକ ଉପାଧିକୁ ନେଇ ଏବଂ ପ୍ରକୃତିର ଆଶ୍ରୟରେ ରହି କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱାଭିମାନୀ ହୋଇଥିବାରୁ ତାହାକୁ 'ଅବ୍ୟାକୃତ' କୁହାଯାଏ ।
୪. ଜାଗ୍ରତ = ଜାଗ୍ରତ୍ ।
୫. ଜୀବବୃତ୍ତି = ଜୀବରୂପରେ ରହୁଥିବା ଜାଗ୍ରତ୍, ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ସୁଷୁପ୍ତିର ସାକ୍ଷିଭୂତ ବିଶ୍ୱ, ତୈଜସ ଓ ପ୍ରାଜ୍ଞ ।
୬. ଜାଗ୍ରଦାଦି ଅବସ୍ଥାର ସାକ୍ଷିରୂପରେ ଯାହାଙ୍କର ସଂସର୍ଗ ଥାଏ ଏବଂ ସମାଧି ଆଦିରେ ଯେ ସବୁଥିରୁ ନିର୍ଲିପ୍ତ ରହନ୍ତି, ସେହି ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ହିଁ 'ଅପାଶ୍ରୟ' କୁହାଯାଏ ।
୭. ବ୍ରହ୍ମ ସୃଷ୍ଟି ଓ ପ୍ରଳୟର ଯଥାକ୍ରମେ ଅଧିଷ୍ଠାନ ଓ ଅବଧି (ଅବଶେଷ) ହୋଇଥିବା ହେତୁ ସେ ଉଭୟର ଆଶ୍ରୟ ।
୮. ମାଟି ଆଦି (ମୃତ୍ + ଆଦି) ୯. ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ (କ୍ଷିତ୍, ଅପ୍, ତେଜ, ମରୁତ୍ ଓ ବ୍ୟୋମ)ଙ୍କ ସତ୍ତା ।
୧୦. ସତ୍ତ୍ୱ-ରଜ-ତମ – ଏ ତିନି ବ୍ୟାବହାରିକ ବୃତ୍ତି ଅଥବା ଜାଗ୍ରତ୍-ସ୍ୱପ୍ନ-ସୁଷୁପ୍ତି – ଏ ତିନି ସ୍ୱାଭାବିକ ବୃତ୍ତି ।
୧୧. ଅବିଦ୍ୟାନିବୃତ୍ତି ହେତୁ ଭୋଗସ୍ପୃହାରୁ ନିବୃତ୍ତ ହୁଏ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୨ ଏମନ୍ତ ଲକ୍ଷଣେ ଯେ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଯେ ଅଟେ ପୁରାଣ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥ ୭୫
ମହତ କ୍ଷୁଦ୍ର ସେ ତାହାର । ଭେଦ ଅଷ୍ଟାଦଶ ପ୍ରକାର ॥ ୭୬
ଯେ [1]ପୁରାବିଦ ମୁନିମାନେ । ଏ ରୂପେ କହନ୍ତି ସେମାନେ ॥ ୭୭
୨୩ | ଯେ ବ୍ରାହ୍ମ ପାଦ୍ମ ବଇଷ୍ଣବ । ଲୈଙ୍ଗ ଗାରୁଡ଼ ପୁଣ ଶୈବ ॥ ୭୮
୨୪ | ଶ୍ରୀଭାଗବତ ନାରଦୀୟ । ବ୍ରହ୍ମବୈବର୍ତ୍ତ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ॥ ୭୯
ଭବିଷ୍ୟ ବାମନ ଆଗ୍ନେୟ । ଯେ ସ୍କାନ୍ଦ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ବାରାହ ॥ ୮୦
ମାତ୍ସ୍ୟ [2]କଉର୍ମ ଏ ରୂପେଣ । ଅଠରପ୍ରକାର ପୁରାଣ ॥ ୮୧
୨୫ ବ୍ୟାସଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ-ଉପଶିଷ୍ୟ । ପ୍ରଶିଷ୍ୟକ୍ରମେ ଯେ ପ୍ରକାଶ ॥ ୮୨
ହେ ବିପ୍ର ! ଶାଖାପ୍ରଣୟନ । ବ୍ରହ୍ମତେଜର ବିବର୍ଦ୍ଧନ ॥ ୮୩
ଶୁଣିମା ଲୋକମାନଙ୍କର । ତା' ଆଗେ କହିଲୁଁ ତୁମ୍ଭର ॥ ୮୪
କୃଷ୍ଣଚରଣସରସିଜ । ଚିନ୍ତିଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ ॥ ୮୫
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧଗୀତ ଭଣେ । ସଂତୋଷ ଜୟରାମ ତେଣେ ॥ ୮୬

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ପୁରାଣଲକ୍ଷଣବର୍ଣ୍ଣନଂ
ନାମ ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅଷ୍ଟମେ ତୁ ତପଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟା ମାର୍କଣ୍ଡେୟସ୍ୟ ମୋହକୈଃ ।
କାମାଦିଭିରସଂମୋହୋ ନରନାରାୟଣସ୍ତୁତିଃ ॥ ୧

ଶ୍ରୀଶୌନକ ଉବାଚ

୧ ହେ ସାଧୁ ସୂତ ଜୀବ ଚିର । କହ ହେ ବକ୍ତାଙ୍କର ବର ॥ ୧
ଅପାରସଂସାରଚକ୍ରରେ । ଭ୍ରମୁଛନ୍ତି ଯେ ନିରନ୍ତରେ ॥ ୨
ତୁମ୍ଭେ ସେ ଲୋକମାନଙ୍କର । ସଂସାରନିବୃତ୍ତିକି କର ॥ ୩
୨ ଯେ ଋଷି ମୃକଣ୍ଡୁନନ୍ଦନ । ତାଙ୍କୁ ଚିରାୟୁ ବୋଲେ ଜନ ॥ ୪
ଯେବଣ କଳ୍ପାନ୍ତରେ ଗ୍ରସ୍ତ । ହୋଇଲା ଏ ତିନି ଜଗତ ॥ ୫
ତହିଁରେ ଏକମାତ୍ର ହୋଇ । ସେ ଅବଶିଷ୍ଟ ହେଲେ କେହି[3] ॥ ୬
୩ ସେ ଆମ୍ଭ କୁଳରେ ଜନମ । ଏ କଳ୍ପେ ଭାର୍ଗବ-ଉତ୍ତମ ॥ ୭
ଅଦ୍ୟାପି ସେ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କ । ଯେ ପ୍ରାକୃତିକ ନୈମିତ୍ତିକ ॥ ୮
ସେ ବେନି ପ୍ରଳୟରୁ କେହି । ପ୍ରଳୟ ଜାତ ହୋଇ ନାହିଁ ॥ ୯

---

୧. ପୁରାଣଜ୍ଞ । ୨. କୌର୍ମ । ୩. କିପରି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪ ଅର୍ଣ୍ଣବେ ଏକମାତ୍ର ହୋଇ । ଭ୍ରମନ୍ତେ ଦେଖିଲେ ସେ ତହିଁ ॥ ୧୦
ବଟପତ୍ରର ପୁଟେ ଏକ । ଶୋଇଛି ଅଦ୍ଭୁତ ବାଳକ ॥ ୧୧
୫ ଏ ଆମ୍ଭ ସଂଶୟ ବହୁତ । ଯେଣୁ ଉତ୍ସୁକ ଆହେ ସୂତ ॥ ୧୨
ତୁମ୍ଭେ ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ । ସଂମତ ସୁଜ୍ଞାତାରୂପରେ ॥ ୧୩
ହେ ମହାଯୋଗି ! ଆମ୍ଭ ମନ । ସଂଶୟ କରସି ଛେଦନ ॥ ୧୪

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୬ ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ତୁମ୍ଭେ ମହାଋଷି । କଲ ଏ ଲୋକଭ୍ରମନାଶୀ ॥ ୧୫
ନାରାୟଣର କଥା ଯହିଁ । ଯେ କଳିମଳ ବିନାଶଇ ॥ ୧୬
୭ ସେ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ପିତାଠାରୁ । ଗର୍ଭାଧାନାଦି କରମରୁ ॥ ୧୭
ଉପନୟନ ସଂସ୍କାର ହିଁ । ତଦନନ୍ତରେ ପାଇ ତହିଁ ॥ ୧୮
ତପସ୍ୟା ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ ସଂଯୁତ । ଧର୍ମେ ପଢ଼ିଣ ବେଦତତ୍ତ୍ୱ ॥ ୧୯
୮ ନୈଷ୍ଠିକ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଶାନ୍ତ । ବଲ୍‌କଳାମ୍ବର ଜଟାଯୁତ ॥ ୨୦
ଦଣ୍ଡ କମଣ୍ଡଳୁ ସହିତ । ଘେନି ମେଖଳା ଉପବୀତ ॥ ୨୧
୯ ନିୟମବୃଦ୍ଧିନିମିତ୍ତରେ । ଧରି ଅଛନ୍ତି ନିଜ କରେ ॥ ୨୨
ସମୂଳ ସାଗ୍ର କୁଶମାନ । ଯେ ଅକ୍ଷସୂତ୍ର କୃଷ୍ଣାଜିନ ॥ ୨୩
ଅନଳ ଗୁରୁ ଦିବାକର । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆତ୍ମା ଯେ ଆବର ॥ ୨୪
ହରିଙ୍କି ଏ ପାଞ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ । ପୂଜନ୍ତେ ଉଭୟ ସଂଧ୍ୟାରେ ॥ ୨୫
୧୦ ସାୟଂ ପ୍ରଭାତ କାଳେ ପୁଣି । ଗୁରୁଙ୍କ ପାଇଁ ଭିକ୍ଷା ଆଣି ॥ ୨୬
ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତି ଗୁରୁ ଯେବେ । ମୌନ ହୋଇଣ ଭୁଂଜେ ତେବେ ॥ ୨୭
ନୋହିଲେ ଉପବାସେ ରହି । କଉଣିସି ହି କାଳେ ତହିଁ ॥ ୨୮
୧୧ ତତ୍‌ପର ହୋଇଣ ଏ ରୂପେ । ସେ ଋଷି ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟର ତପେ ॥ ୨୯
ଅୟୁତ ଅୟୁତ ବରଷ । ପୂଜା କରନ୍ତେ ହୃଷୀକେଶ ॥ ୩୦
ଯେ ମୃତ୍ୟୁ ଦୁର୍ଜୟ ଆନରେ[1] । ତାହାକୁ ଜିଣିଲେ ସଂସାରେ ॥ ୩୧
୧୨ ଭୃଗୁ ଶଙ୍କର ପଦ୍ମାସନ । ଯେ ଦକ୍ଷ ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ରେ ଆନ ॥ ୩୨
ନୃଦେବ ପିତୃ ଭୂତମାନେ । ତେଣେ[2] ବିସ୍ମିତ ହେଲେ ମନେ ॥ ୩୩
୧୩ ତପ ସଂଯମ ଅଧ୍ୟୟନ । ଏଣେ ଯହିଁରେ କ୍ଳେଶମାନ ॥ ୩୪
ବିନାଶ ହୋଇଲେ କ୍ରମରେ । ଏମନ୍ତ ଅନ୍ତରେ ବାହାରେ ॥ ୩୫
ସେ ଯୋଗୀ ମହାବ୍ରତଧର । ଏ ରୂପେ ଚିନ୍ତିଲେ ଈଶ୍ୱର ॥ ୩୬
୧୪ ସେ ଯୋଗୀ ମହାଯୋଗେ ଚିତ୍ତ । ଏରୂପେ କରନ୍ତେ ଯୋଜିତ ॥ ୩୭
ଛ' ମନ୍ୱନ୍ତରପରିମାଣ । ମହତ କାଳ ଗଲା ପୁଣ ॥ ୩୮
୧୫ ଏହି ସପ୍ତମ ମନ୍ୱନ୍ତରେ । ଏକଥା ଜାଣି ଇନ୍ଦ୍ର ଖରେ[3] ॥ ୩୯

୧. ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା । ୨. ସେହି ମୃତ୍ୟୁଜୟଦ୍ୱାରା । ୩. ଶୀଘ୍ର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	[1]ତପକୁ ଆଶଙ୍କା ପାଇଲେ	।	ହେ ମୁନି ! ବିଘ୍ନ ଆରମ୍ଭିଲେ	॥	୪୦
୧୬	ମୁନିଙ୍କ ତପସ୍ୟାକୁ ନାଶ	।	କରିବା ବିଚାରି ମାନସ	॥	୪୧
	ଗନ୍ଧର୍ବ-ଅପ୍‌ସରାମାନଙ୍କୁ	।	ବସନ୍ତ ମଳୟାନିଳକୁ[2]	॥	୪୨
	ରଜର[3] ବେନି ପ୍ରିୟ ସୁତ	।	ଯେ ଲୋଭ ମଦ ନାମେ ଖ୍ୟାତ	॥	୪୩
	ତାହାଙ୍କୁ, କାମକୁ ଆବର	।	ପଠିଆଇଲା ପୁରନ୍ଦର	॥	୪୪
୧୭	ଉତ୍ତର ପାର୍ଶ୍ୱେ ହିମାଦ୍ରିର	।	ଆଶ୍ରମକୁ ସେ ଗଲେ ତାର	॥	୪୫
	ଯହିଁରେ ପୁଷ୍ପଭଦ୍ରା ନଦୀ	।	ଚିତ୍ରା ନାମରେ ଶିଳା ସିଦ୍ଧି	॥	୪୬
୧୮	ଯେ ପୁଣ୍ୟଦ୍ରୁମଲତାଯୁତ	।	ଯେ ପୁଣ୍ୟ ଦ୍ୱିଜାଳୀ[4] ପୂରିତ	॥	୪୭
	ପୁଣ୍ୟ ନିର୍ମଳ ଅଟେ ଯେହି	।	ସେ ଜଳାଶୟମାନ ଯହିଁ	॥	୪୮
୧୯	ମତ୍ତ ଭ୍ରମରଙ୍କ ସଂଗୀତ	।	ମତ୍ତ କୋକିଳଙ୍କ କୂଜିତ	॥	୪୯
	ମତ୍ତ ବରହି-ନଟ-ନାଟ	।	ଯହିଁରେ ଏମାନେ ପ୍ରକଟ	॥	୫୦
	ମତ୍ତ ଖଗକୁଳେ ପୂରିତ	।	ଆଶ୍ରମପଦ ସେ ଯେ ପୂତ	॥	୫୧
୨୦	[5]ହିମନିର୍ଝରକଣମାନ	।	ଘେନିଣ ମଳୟପବନ	॥	୫୨
	ପୁଷ୍ପମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗ ପାଇ	।	ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ ସେଠାଇଁ	॥	୫୩
	କାମକୁ ଦୀପିତ କରନ୍ତେ	।	ବହିଲା ସମସ୍ତ ଦିଗନ୍ତେ	॥	୫୪
୨୧	ରଜନୀମୁଖରେ ଯହିଁର	।	ଉଦୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଶାକର	॥	୫୫
	ପ୍ରବାଳ ସ୍ତବକକୁଳରେ	।	ସଂଲଗ୍ନ ଦ୍ରୁମଲତାଳୀରେ	॥	୫୬
	ପ୍ରବେଶ ହେଲା ସେ ସ୍ଥାନରେ	।	ବସନ୍ତ ଋତୁ ସେ କାଳରେ	॥	୫୭
୨୨	ଗାୟକ ବାଦକ ନିକର	।	ଘେନି ଗନ୍ଧର୍ବେ ନିରନ୍ତର	॥	୫୮
	ତା' ଅନୁଗତ ହୋଇଛନ୍ତି	।	ଯେ ଅପସରାଯୂଥପତି	॥	୫୯
	ଦିଶିଲା ସେଠାରେ ସେ ସ୍ମର[6]	।	କରେ ଧରିଛି ଧନୁଶର	॥	୬୦
୨୩	ଅଗ୍ନିକି ହୋମ କରି ସାରି	।	ବସି ଅଛନ୍ତି ଧ୍ୟାନ କରି	॥	୬୧
	[7]ମୀଳିତ ନୟନ ଯାହାର	।	ଯେହୁ [8]ଅଧୃଷ୍ୟ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର	॥	୬୨
	ଯେସନେ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ହୋଇ	।	ଅଗ୍ନି ଦେବତା ବସିଥାଇ	॥	୬୩
୨୪	ତାହାଙ୍କୁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କିଂକରେ	।	ଦେଖିଲେ ଯହୁଁ ନିକଟରେ	॥	୬୪
	ନାରୀଏ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ	।	ନାଚିଲେ ତାହାଙ୍କ ଆଗରେ	॥	୬୫
	ଗାୟକେ କଲେକ ଗାୟନ	।	ହରଣ କରଇ ଯେ ମନ	॥	୬୬
	ସେ ବୀଣା-ମୃଦଙ୍ଗ-ପଣବ	।	ବାଦ୍ୟକୁ କଲେକ ସମ୍ଭବ	॥	୬୭

---

୧. ''ତପସ୍ୟାଦ୍ୱାରା ମୋର ପଦ ଗ୍ରହଣ କରିବ'' ବୋଲି ଆଶଙ୍କା କଲେ ।

୨. ମଳୟପବନକୁ । ୩. ରଜର = ରଜୋଗୁଣର । ୪. ଦ୍ୱିଜାଳୀ = ଋଷିକୁଳ ।

୫. ସେ ପବନ ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶହେତୁ ମନ୍ଦ, ହିମନିର୍ଝରକଣମାନଙ୍କ ଆଦାନ ହେତୁ ଶୀତଳ ଏବଂ ପୁଷ୍ପଆଲିଙ୍ଗନ ହେତୁ ସୁଗନ୍ଧ ଥିଲା ।

୬. ସ୍ମର = କନ୍ଦର୍ପ । ୭. ମୀଳିତ = ମୁଦ୍ରିତ ।

୮. ଯେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୫ ଶୋଷଣ-ମୋହନ-ତାପନ । ଦୀପନ ପୁଣ ଉନ୍ମାଦନ ।। ୬୮
ଏରୂପେ ପଞ୍ଚମୁଖ ଶର । ସନ୍ଧିଲା ସେ କାଳରେ ସ୍ମର ।। ୬୯
ବସନ୍ତ-ଋତୁ, ଇନ୍ଦ୍ରଭୃତ[୧] । ଯେ ଲୋଭ ରଜୋଗୁଣସୁତ ।। ୭୦
ଏମାନେ ମିଳି [୨]ମୁନିଙ୍କର । ମନକୁ କଲେକ ଅସ୍ଥିର ।। ୭୧
୨୬ | ଗୁରୁତ୍ୱସକାଶୁଁ ସ୍ତନର । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ମଧ୍ୟଦେଶ[୩] ଯାର ।। ୭୨
୨୭ | କେଶରୁ ପଡୁଛି ବିଶେଷି । କୁସୁମମାଳ ଯାର ଖସି ।। ୭୩
ଚାହୁଁଛି ଏଣେ ତେଣେ କରି । ଭ୍ରମୁଛି ପେଣ୍ଡୁ ଅନୁସରି ।। ୭୪
କନ୍ଦୁକ ଘେନି କ୍ରୀଡ଼ାରତ । ପୁଞ୍ଜିକସ୍ଥଳୀ[୪] ଯେ ଏମନ୍ତ ।। ୭୫
ତା' ସୂକ୍ଷ୍ମବାସକୁ ଅନିଳ । ହରିଲା ତୁଟନ୍ତେ ମେଖଳ ।। ୭୬
୨୮ [୫]ସ୍ୱଜିତ ମଣି ତାଙ୍କୁ ଶର । ତେଜିଲା ତେତେବେଳେ ସ୍ମର ।। ୭୭
ତାଙ୍କ ଉପରେ ଏ ସମସ୍ତ । ଚରିତ ହୋଇଲା ବିଅର୍ଥ ।। ୭୮
[୬]ଅଦୃଷ୍ଟହୀନ ଯଉଁ ଜନ । ବ୍ୟର୍ଥ ତା' ଉଦ୍ୟମ ଯେସନ ।। ୭୯
୨୯ ଏମନ୍ତେ ସେହି ମୁନିଙ୍କର । କରନ୍ତେ ତହିଁ ଅପକାର ।। ୮୦
ତାଙ୍କ ତେଜରେ ଦଗ୍‌ଧ ହେଲେ । ସେମାନେ ତହୁଁ ନିବର୍ତ୍ତିଲେ ।। ୮୧
ସର୍ପକୁ ପ୍ରବୋଧି ଯେମନ୍ତେ । ହେ ମୁନି ! ବାଳକ ନିବର୍ତ୍ତେ ।। ୮୨
୩୦ ଏ ରୂପେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଲୋକରେ । ଧର୍ଷିତ ହେଲେହେଁ ମନରେ ।। ୮୩
ଅହଂଭାବକୁ ମହାମୁନି । ଯାହା ନ ଲଭିଲେ ସେ ଜ୍ଞାନୀ ।। ୮୪
ହେ ଦ୍ୱିଜ ! ମହତଙ୍କ ଠାରେ । ତା' ଚିତ୍ର ନୁହଇ ସଂସାରେ ।। ୮୫
୩୧ ସଗଣ କାମକୁ ନିସ୍ତେଜ । ଦେଖିଣ ପ୍ରଭୁ ଦେବରାଜ ।। ୮୬
ଶୁଣି ବ୍ରହ୍ମର୍ଷିପ୍ରଭାବକୁ । ଗଲା ପରମ ବିସ୍ମୟକୁ ।। ୮୭
୩୨ ତପ-ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ-ସଂଯମରେ । ନିଜ ଚିତ୍ତକୁ ନିରନ୍ତରେ ।। ୮୮
ଯୁକ୍ତ କରନ୍ତେ ଋଷି ତହିଁ । ତାହାଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହ ପାଇଁ ।। ୮୯
ପ୍ରକଟ ହୋଇଲେକ ପୁଣ । ସେ ହରି ନରନାରାୟଣ ।। ୯୦
୩୩ | ସେ ବେନି ଶୁକ୍ଳ-କୃଷ୍ଣକାୟ । ଯା' ନେତ୍ର ନବକଞ୍ଜପ୍ରାୟ ।। ୯୧
୩୪ | ବଲ୍‌କଳ କୃଷ୍ଣାଜିନ ବେନି । ବସନ କରିଛନ୍ତି ଘେନି ।। ୯୨
ପବିତ୍ର କୁଶ ଅଛି ହସ୍ତ । [୭]କାନ୍ଧେ ତ୍ରିଗୁଣ ଉପବୀତ ।। ୯୩
ବେଣୁସମ୍ବନ୍ଧି ରଜୁ ହୋଇ । ଯେ ଦଣ୍ଡ, କମଣ୍ଡଳୁ ଯେହି ।। ୯୪
ପଦ୍ମାକ୍ଷମାଳା ଯେ ସୁନ୍ଦର । [୮]ମାର୍ଜନ ପୁଣ ଜନ୍ତୁଙ୍କର ।। ୯୫
ଯେ ଦର୍ଭମୁଷ୍ଟି[୯] ଆଦିକରି । ଯେ ଚତୁର୍ଭୁଜ ଛନ୍ତି ଧରି ।। ୯୬

---

୧. ପାଳିତ । ୨. ମାର୍କଣ୍ଡେୟଙ୍କର । ୩. କଟିସ୍ଥାନ ।
୪. ପୁଞ୍ଜିକସ୍ଥଳୀ = ଜଣୈକା ଅପ୍‌ସରାଙ୍କ ନାମ । ୫. ନିଜଦ୍ୱାରା ପରାଜିତ । ୬. ଦଇବଛଡ଼ା ।
୭. ମୂଳ ଶବ୍ଦ 'ତ୍ରିବୃତ୍'ର ଅର୍ଥ ତ୍ରିଗୁଣ ଅଥବା ନୂଆ ସୂତାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।
୮. ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କୁ ହଟାଇବା ପାଇଁ ବସ୍ତ୍ରନିର୍ମିତ ଏକ ଛାଞ୍ଚୁଣୀ । ୯. ଦର୍ଭମୁଷ୍ଟି = କୁଶମୁଠାଏ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ତପନ୍ତ ତଡ଼ିତ-ବରଣ	।	ସମାନ ପୀତ କାନ୍ତି ପୁଣ	।।	୯୭
	ତେଣେ ହୋଇଣ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ	।	ସେ ବେନି ତପ ହିଁ ସାକ୍ଷାତ	।।	୯୮
	ବିବୁଧ-ଉତ୍ତମେ ପୂଜିତ	।	ଆବର ଅଟନ୍ତି ଉନ୍ନତ	।।	୯୯
୩୫	ଭଗବାନଙ୍କ ରୂପ ବେନି	।	ଯେ ନର ନାରାୟଣ ମୁନି	।।	୧୦୦
	ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ସତ୍ୱରେ	।	ଉଠିଣ ମହତ ଆଦରେ	।।	୧୦୧
	ଅଙ୍ଗରେ ଦଣ୍ଡପ୍ରାୟ ହୋଇ	।	ପ୍ରଣାମ କଲେ ଭୂମି ଶୋଇ	।।	୧୦୨
୩୬	ଦରଶନରେ ତାହାଙ୍କର	।	ଜାତ ଯେ ଆନନ୍ଦପ୍ରସର	।।	୧୦୩
	ତେଣେ ସୁଖିତ ନିରନ୍ତର	।	ଦେହ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ମନ ଯାର	।।	୧୦୪
	ଅଶ୍ରୁରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯା' ନୟନ	।	ଉଦ୍‌ଗତ ଯାହା' ରୋମମାନ	।।	୧୦୫
	ସମର୍ଥ ନୋହିଲେକ ସେହି	।	ଦେଖିବାକୁ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ହିଁ	।।	୧୦୬
୩୭	ଉଠିଣ ଯୋଡ଼ି ବେନି କର	।	ବିନୟେ ହୋଇ ନମ୍ରଶିର	।।	୧୦୭
	ଉତ୍ସୁକଭାବରୁ ବିଧାନ	।	କଲା ପ୍ରାୟକ ଆଲିଙ୍ଗନ	।।	୧୦୮
	ଗଦ୍‌ଗଦ ଭାବରୁ ଯହିଁରେ	।	ଅବ୍ୟକ୍ତ ଅଟନ୍ତି ଅକ୍ଷରେ	।।	୧୦୯
	ସେ ରୂପେ ନମୋ ନମୋ ବାଣୀ	।	ସେ ବେନି ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଭଣି	।।	୧୧୦
୩୮	ଆସନ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କି ଦେଇ	।	ପାଦଯୁଗଳ ପୁଣ ଧୋଇ	।।	୧୧୧
	ଅର୍ଘ୍ୟ ଚନ୍ଦନ ଅନୁଲେପ	।	ଆବର ପୁଷ୍ପ ମାଲ୍ୟ ଧୂପ	।।	୧୧୨
	ଏ ଆଦି ନାନା ଉପଚାରେ	।	ଅର୍ଚ୍ଚନ କଲେକ ଆଦରେ	।।	୧୧୩
୩୯	ସୁଖେ ଯେ ଆସନେ ବସିଲେ	।	ପ୍ରସାଦ-ଅଭିମୁଖ ହେଲେ	।।	୧୧୪
	ଯେ ପୂଜ୍ୟତମ ଜଗତରେ	।	ମୁନି ସେ ବେନିଙ୍କି ଆଦରେ	।।	୧୧୫
	ଚରଣ ବନ୍ଦନ କରିଣ	।	ଏମନ୍ତ କହିଲେକ ପୁଣ	।।	୧୧୬

ଶ୍ରୀମାର୍କଣ୍ଡେୟ ଉବାଚ

୪୦	ହେ ପ୍ରଭୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କି ସ୍ତୁତି	।	କରିବି ମୋର କଉଁ ମତି	।।	୧୧୭
	ତୁମ୍ଭରେ ପ୍ରେରିତ ହୋଇଣ	।	ପ୍ରାଣ ହିଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତଇ ପୁଣ	।।	୧୧୮
	ପ୍ରାଣକୁ ଅନୁସରି ତହିଁ	।	ବଚନ ମନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ହିଁ	।।	୧୧୯
	ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ପ୍ରାଣୀଙ୍କର	।	ବ୍ରହ୍ମାର ଶମ୍ଭୁର ମୋହର	।।	୧୨୦
	ଯେଣୁ ଅନ୍ୱୟ ବ୍ୟତିରେକେ	।	ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଟେ ଏହା ଲୋକେ	।।	୧୨୧
	[1]ତୁମ୍ଭେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର	।	ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅଟ ହେ ଈଶ୍ୱର	।।	୧୨୨
	ଏମନ୍ତ ହେଲେ ତଥାପି ହିଁ	।	ଦାରୁଯନ୍ତର ପ୍ରାୟ ତହିଁ	।।	୧୨୩
	ତୁମ୍ଭରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ	।	ବାଗାଦି ଯେ ବା ଉପୁଜଇ	।।	୧୨୪
	ତେଣେ ଭଜିଲା ପୁରୁଷର	।	[2]ତୁମ୍ଭେ ହିଁ ବାନ୍ଧବ ଆତ୍ମାର	।।	୧୨୫
	ଜନକ-ଜନନୀଙ୍କ ପ୍ରାୟ	।	ଦେହମାତ୍ରର ବନ୍ଧୁ ନୁହ	।।	୧୨୬

୧. ''ଶ୍ରୋତ୍ରସ୍ୟ ଶ୍ରୋତ୍ରମ୍'' ଇତି ଶ୍ରୁତିଃ । ୨. ମୂଳ 'ଭାବବନ୍ଧୁ' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଆତ୍ମବନ୍ଧୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୧	[୧]ଆମ୍ଭେ ତ ଧର୍ମର ତନୟ	। କେହ୍ନେ ପ୍ରାଣାଦି ସମୁଦାୟ	॥	୧୨୭
	ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଉଛୁଁ ଏହା ଯେବେ	। ବିଚାର କରିବା ତା ଏବେ	॥	୧୨୮
	ହେ ଭଗବାନ ଯେ ତୁମ୍ଭର	। ଏ ବେନି ମୂର୍ତ୍ତି ତ୍ରିଲୋକର	॥	୧୨୯
	ପାଳନ-ଦୁଃଖବିନାଶନ	। ମୋକ୍ଷନିମିତ୍ତେ ଅଟେ ପୁଣ	॥	୧୩୦
	ନୁହ କାହାରି ତୁମ୍ଭେ ସୁତ	। ଏ କଥା ସର୍ବଥା ନିୟତ	॥	୧୩୧
	ବିଶ୍ୱରକ୍ଷାର୍ଥେ ଯେହ୍ନେ ଆନ	। ମତ୍ସ୍ୟକୂର୍ମାଦି ତନୁ ଘେନ	॥	୧୩୨
	ସହାୟ ଅପେକ୍ଷା ନ କର	। ବିଶ୍ୱକୁ ସର୍ଜିଣ ସଂହାର[୨]	॥	୧୩୩
	ଯେସନେ ଊର୍ଣ୍ଣନାଭି କୀଟ	। [୩]ଲୂତାକୁ କରଇ ପ୍ରକଟ	॥	୧୩୪
୪୨	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ରକ୍ଷକ ବିଶ୍ୱର	। ସ୍ଥାବର-ଜଙ୍ଗମ-ଈଶ୍ୱର	॥	୧୩୫
	ଭଜୁଛି ସେ ତୁମ୍ଭ ପାଦକୁ	। ଯହିଁରେ ଆଶ୍ରିତ ଲୋକକୁ	॥	୧୩୬
	ଯେ ପୁଣ ଗୁଣ-କର୍ମ-କାଳ	। ଛୁଅଇଁ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ମଳ[୪]	॥	୧୩୭
	ବେଦତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଯେ ଜାଣନ୍ତି	। ସେ ମୁନି ସେହି ପାଦପ୍ରାପ୍ତି	॥	୧୩୮
	ପାଇଁ ସଦା ଯା' ସ୍ତୁତି ଧ୍ୟାନ	। କରନ୍ତି ପୂଜନ ବନ୍ଦନ	॥	୧୩୯
୪୩	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଅପବର୍ଗମୂର୍ତ୍ତି	। ତୁମ୍ଭର ଯେ ଚରଣପ୍ରାପ୍ତି	॥	୧୪୦
	ତହିଁରୁ ଆନ ମୁହିଁ କିଛି	। ଲୋକର କ୍ଷେମ ନ ଦେଖୁଛି	॥	୧୪୧
	ସମସ୍ତ ଲୋକରେ ଯାହାର	। ଭୟ ଉପୁଜେ ନିରନ୍ତର	॥	୧୪୨
	ଯେ ଅଟେ ତୁମ୍ଭ ଭ୍ରୂବିକାର	। ସେ କାଳଠାରୁ ନିରନ୍ତର	॥	୧୪୩
	ଯା' ସ୍ଥାନ ଦ୍ୱିପରାର୍ଧସ୍ଥାୟୀ	। ସେ ବ୍ରହ୍ମା ଡରଇ ଅତି ହି	॥	୧୪୪
	ବ୍ରହ୍ମାସର୍ଜିଲା ପ୍ରାଣିଙ୍କର	। ଭୟ କି କହିବା ଆବର	॥	୧୪୫
୪୪	ଯେ ତୁମ୍ଭେ ସତ୍ୟଜ୍ଞାନାକୃତି	। ଜୀବନିୟନ୍ତା ପରମୂର୍ତ୍ତି	॥	୧୪୬
	ପାଦମୂଳକୁ ସେ ତୁମ୍ଭର	। ତେଣୁ ଭଜୁଛି ନିରନ୍ତର	॥	୧୪୭
	[୫]ଅଭିଜ୍ଞମାତ୍ର ଯେ ନଶ୍ୱର	। ଆତ୍ମା-ଆବରକ ଆବର	॥	୧୪୮
	ନିଷ୍ଫଳ ତୁଚ୍ଛ ଯେହୁ ପୁଣ	। ଛାଡ଼ି ସେ ଦେହାଦିଭଜନ	॥	୧୪୯
	ଯେବେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଲୋକ ସେବେ	। ଅଖିଳ ବାଞ୍ଛିତାର୍ଥ ତେବେ	॥	୧୫୦
	ତୁମ୍ଭର ଠାରୁ ସେ ଲଭଇ	। ଇତର ଫଳକୁ ମିଶାଇ	॥	୧୫୧
୪୫	ହେ ଆତ୍ମବନ୍ଧୁ ହେ ଈଶ୍ୱର	। ଯେ ଅଟେ ଏହୁ ଜଗତର	॥	୧୫୨
	ଜନମ-ପାଳନ-ବିଲୟ	। ହେତୁ, ଯେ ତୁମ୍ଭ ମାୟାମୟ	॥	୧୫୩

---

୧. ଆମ୍ଭେ ତ ଧର୍ମର ତନୟ = ଶ୍ରୀନର-ନାରାୟଣ ଦୁହିଙ୍କୁ ଧର୍ମପୁତ୍ର କୁହାଯାଏ । ୨. ସଂହାର କର ।

୩. ଲୂତା = ବୁଢିଆଣୀଜାଲ ।

୪. ମଳ = ମୂଳ ଶବ୍ଦ 'ରଜଃ'ର ଅନୁବାଦ । 'ରୁଜଃ' ପାଠ ବିକଳ୍ପେ ଗୃହୀତ । 'ରୁଜଃ' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ରୋଗସମୂହ ।

୫. ଦେହାଦି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସତ୍ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ଆତ୍ମମାତ୍ର । ଅର୍ଥାତ୍ ଆତ୍ମାଠାରୁ ପୃଥକ୍ ନୁହେଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ସତ୍ତ୍ୱ-ରଜ-ତମୋଗୁଣ । ତୁମ୍ଭ ଲୀଳାରେ ଧୃତ ପୁଣ ।। ୧୫୪
ଏମନ୍ତ ହେଲେହେଁ ପ୍ରଶାନ୍ତି । କାରଣ ସତ୍ତ୍ୱମୟୀ ମୂର୍ତ୍ତି ।। ୧୫୫
ନୁହନ୍ତି ମାୟାମୂର୍ତ୍ତି ଆନେ[୧] । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ନିର୍ବାଣବିଧାନେ ।। ୧୫୬
ଯେଣୁ ବ୍ୟସନ-ମୋହ-ଭୀତି । ସେ ମୂର୍ତ୍ତିଠାରୁ ଉପୁଜନ୍ତି ।। ୧୫୭
୪୬ ତେଣୁ ହେ ଭଗବାନ ତୋର । ଶ୍ରୀନାରାୟଣାଖ୍ୟ ଶରୀର ।। ୧୫୮
ନରାଖ୍ୟ ଯଉଁ କଳେବର । ତ୍ୱଦୀୟ ଲୋକମାନଙ୍କର ।। ୧୫୯
ଦୟିତ ସେ ଶୁଦ୍ଧ ଶରୀର । ଭଜନ୍ତି ତା' କୁଶଳ ନର ।। ୧୬୦
ଯେଣୁ ସେ ସତ୍ତ୍ୱକୁ ସାତ୍ୱତେ[୨] । ପୁରୁଷରୂପ ମଣେ ଚିତ୍ତେ ।। ୧୬୧
ଯେ ରଜସ୍ତମୋ-ଗୁଣ ଦୁଇ । ପୁରୁଷରୂପ ସେ ନୁହଇ ।। ୧୬୨
[୩]ସତ୍ତ୍ୱରୁ ବୈକୁଣ୍ଠାଖ୍ୟ ଲୋକ । ଯହିଁ ଅଭୟ ଆତ୍ମସୁଖ ।। ୧୬୩
୪୭ ଯେ ଭଗବାନ ଯେ ପୁରୁଷ । ଯେ ଭୂମା ବିଶ୍ୱଗୁରୁ ବିଶ୍ୱ ।। ୧୬୪
ପରଦେବତା ନାରାୟଣ । ଯେ ଋଷି ନରଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଣ ।। ୧୬୫
ସଂଯତବଚନ ଯେ ହଂସ[୪] । [୫]ଯେ ତୁମ୍ଭେ ନିଗମର ଈଶ ।। ୧୬୬
ସେହୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନମସ୍କାର । କରୁଛି ମୁହିଁ ନିରନ୍ତର ।। ୧୬୭
୪୮ ତୁମ୍ଭର ମାୟାରେ ଆବୃତ । ଯା' ଆତ୍ମମତି ଅବିରତ ।। ୧୬୮
କପଟ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟପଥରେ । ଭ୍ରମେ ଯା' ମତି ନିରନ୍ତରେ ।। ୧୬୯
ନିଜ ଇନ୍ଦ୍ରିୟରେ ପ୍ରାଣରେ । ହୃଦେ ବିଷୟମାନଙ୍କରେ ।। ୧୭୦
ଥିଲେହେଁ ନିୟାମକ ହୋଇ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଲୋକ ନ ଜାଣଇ ।। ୧୭୧
ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଗୁରୁ ଜଗତର । ତୁମ୍ଭରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ସାର ।। ୧୭୨
ବେଦମାର୍ଗକୁ ଲଭି ସେହି । ସାକ୍ଷାତ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖଇ ।। ୧୭୩
ତୁମ୍ଭ ମହିମାମାନ ପୁଣି । ପୂର୍ବେ ନ ଥିଲା ସେହୁ ଜାଣି ।। ୧୭୪
୪୯ ନିଜ ରହସ୍ୟ ପ୍ରକାଶନ । ଯଉଁ ତୁମ୍ଭର ଦରଶନ ।। ୧୭୫
ହୁଅଇ ନିଗମେ ନିଶ୍ଚୟେ । ଅନ୍ୟଥା ବ୍ରହ୍ମାଦି କବିଏ ।। ୧୭୬
ସଂଯତ ହୋଇ ଯୋଗାଦିରେ । ମୋହ ଯାନ୍ତି ଯଉଁ ତୁମ୍ଭରେ ।। ୧୭୭
ସାଂଖ୍ୟଯୋଗାଦିସର୍ବବାଦ । ବିଷୟ ଯେ ଭେଦ-ଅଭେଦ ।। ୧୭୮
ସେହି ବାଦର ଅନୁସାରେ । ଯାହାର ସ୍ୱଭାବ ପ୍ରସରେ ।। ୧୭୯
ଦେହାଦିସଂଘାତରେ ଯାର । ଗୂଢ଼ ହୋଇଛି ବୋଧସାର ।। ୧୮୦
ସେ ତୁମ୍ଭେ ମହାନ ପୁରୁଷ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବନ୍ଦଇ ଅନିଶ ।। ୧୮୧

---

୧. ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ମୂର୍ତ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ରଜୋମୂର୍ତ୍ତି ବ୍ରହ୍ମା ଏବଂ ତମୋମୂର୍ତ୍ତି ରୁଦ୍ର । ଏ ଦୁଇ ମୂର୍ତ୍ତି ମୋକ୍ଷ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ, ବରଂ ବ୍ୟସନ, ଭୟ ଓ 'ମୋହର' କାରଣ ହୁଅନ୍ତି ।

୨. କୃଷ୍ଣଭକ୍ତମାନେ ।

୩. ବୈକୁଣ୍ଠ ଧାମ 'ଲୋକ' ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଅଭୟର ସ୍ଥାନ ଏବଂ ସେଠାରେ ଭୋଗ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ତାହା 'ଆତ୍ମସୁଖ'ଦାୟକ; ଆତ୍ମସୁଖ = ପରଂବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ।

୪. ଶୁକ୍ଳ ବା ଶୁଦ୍ଧ ।

୫. ତୁମ୍ଭେ ବେଦମାର୍ଗପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କୃଷ୍ଣଚରଣସରସିଜ । ଚିନ୍ତାରେ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱିଜ ।। ୧୮୨
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧଗୀତ ଭଣେ । ସନ୍ତୋଷ ଜୟରାମ ତେଣେ ।। ୧୮୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀନାରାୟଣସ୍ତବୋ
ନାମ ଅଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ

ନବମେ ଭଗବନ୍‌ମାୟାଦିଦୃକ୍ଷୋର୍ଦର୍ଶନଂ ମୁହୁଃ ।
ମାୟାଶିଶୋର୍ଲୟାବ୍ଧୌ ଚ ମୁନେର୍ନିର୍ବେଶନିର୍ଗମୌ ।। ୧

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୧ ଯେ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ । ସେ ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ଏମନ୍ତ ।। ୧
ସେ ନରସଖା ନାରାୟଣ । ତା' ଠାରେ ସୁପ୍ରୀତ ହୋଇଣ ।। ୨
ହେ ଭୃଗୁଶ୍ରେଷ୍ଠ[1] ଏ ପ୍ରକାରେ । କହିଲେ ତାହାଙ୍କୁ ସେଠାରେ ।। ୩

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

୨ ଆହେ ହେ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷିପ୍ରବର । ଏକାଗ୍ର ଭାବୁଁ ତୋ ଚିତ୍ତର ।। ୪
ମୋ' ଠାରେ ଅବିନାଶୀ ହୋଇ । ଯେ ଭକ୍ତି ତୋର ତାହା ପାଇଁ ।। ୫
ଯେ ତପଃ-ସଂଯମ-ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ । ସେ ଘେନି ସିଦ୍ଧ ତୁ ନିଶ୍ଚୟ ।। ୬
୩ ତୋ' ବୃହଦ୍ ବ୍ରତର ବିଧାନେ । ସଂତୋଷ ହେଲୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ।। ୭
ବରଦ ମୁଁ, ମୋ'ଠାରୁ ଘେନ । ଯେବଣ ବର ବାଞ୍ଛୁ ମନ ।। ୮
ମଙ୍ଗଳ ଜାତ ହେଉ ତୋର । ସଂତୋଷସକାଶୁଁ ଆମ୍ଭର ।। ୯

ଶ୍ରୀରଷିରୁବାଚ

୪ ଆହେ ପ୍ରପନ୍ନ ଆର୍ତ୍ତିହର । ଅଚ୍ୟୁତ ଦେବଦେବେଶ୍ୱର ।। ୧୦
ବରକୁ ଯାଚନ୍ତେ ବିଦିତ । କଲ ଆପଣାର ମହତ୍ତ୍ୱ ।। ୧୧
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଯାହା ସାକ୍ଷାତରେ । ଦେଖିଲୁଁ ନୟନ ପଥରେ ।। ୧୨
୫ ଏମନ୍ତ ବରରୁ ଆମ୍ଭର । ଅପେକ୍ଷା ନାହିଁ ଆନ ବର ।। ୧୩
ଯଉଁ ତୁମ୍ଭର ଶ୍ରୀଚରଣ । ସରସୀରୁହ[2] ନିରୀକ୍ଷଣ ।। ୧୪
ସୁଯୋଗପକ୍ୱ ସୁହୃଦୟେ । [3]ଘେନି ବ୍ରହ୍ମାଦି ସୁଖୀ ହୋଏ ।। ୧୫
ସେ ତୁମ୍ଭେ ହୋଇଲ ମୋହର । ନୟନଯୁଗଳଗୋଚର ।। ୧୬
୬ ହେ ପଦ୍ମପଲାଶଲୋଚନ । ହେ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଲୋକଶିଖାରତ୍ନ ।। ୧୭

---

୧. ଭୃଗୁଶ୍ରେଷ୍ଠ = ଶୌନକ ।   ୨. ସରସୀରୁହ = ପଦ୍ମ ।   ୩. ଘେନି = ଧାରଣ କରି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦେଖିବି ମାୟାକୁ ତୁମ୍ଭର । ଯେ ମାୟାହେତୁ ଏହି ନର ॥ ୧୮
ବ୍ରହ୍ମାଦି ସହିତେ ବ୍ରହ୍ମରେ । ଭେଦକୁ ଜାଣଇ ସଂସାରେ ॥ ୧୯

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୭ ଏ ରୂପେ ପୂଜାସ୍ତୁତିମାନ । ଋଷି କରନ୍ତେ ଭଗବାନ ॥ ୨୦
ସେ କଥା କରିଣ ସ୍ୱୀକାର । ଅଳପ ହସନ୍ତେ ଈଶ୍ୱର ॥ ୨୧
ହେ ମୁନି ନରଙ୍କର ତୁଲେ । ବଦରୀ ଆଶ୍ରମକୁ ଗଲେ ॥ ୨୨
୮ ସେ ଅର୍ଥ ଚିନ୍ତନ୍ତେଣ ଋଷି । ନିଜ ଆଶ୍ରମସ୍ଥାନେ ବସି ॥ ୨୩
୯ ସୋମ ତପନ ହୁତାଶନେ । ଜଳ ଭୂ ଆକାଶ ପବନେ ॥ ୨୪
ଆତ୍ମାରେ ସକଳ ଠାବରେ । ହରିଙ୍କି ଚିନ୍ତନ୍ତେ ଧ୍ୟାନରେ ॥ ୨୫
ମାନସ ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କରେ । ପୂଜିଲେ ତାହାଙ୍କୁ ନିର୍ଭରେ ॥ ୨୬
ବୁଡ଼ି ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରେମଜଳେ । ପୂଜା ପାସୋରେ କେତେବେଳେ ॥ ୨୭
୧୦ ହେ ବିପ୍ର ଭୃଗୁବଂଶବର । ପୁଷ୍ପଭଦ୍ରାନଦୀତଟର ॥ ୨୮
ସେ ମୁନି ସଂଧ୍ୟା ଉପାସନ । କରନ୍ତେ ତହିଁ ଏକଦିନ ॥ ୨୯
ଅତିଶୟରେ ଅକସ୍ମାତ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବାୟୁ ହେଲା ଜାତ ॥ ୩୦
୧୧ ଯେହୁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଧ୍ୱନିବନ୍ତ । ସେ ବାତକୁ ଯେ ଅନୁଗତ ॥ ୩୧
କରାଳ ସେ ଜଳଦମାନେ । ଦିଶିଲେ ଆସିଣ ଗଗନେ ॥ ୩୨
[1]ଅକ୍ଷସମାନ ସ୍ଥୂଳତର । ଘୋରବରଷାଜଳଧାର ॥ ୩୩
ସମସ୍ତ ଦିଗେ ସେ ମୁଞ୍ଚନ୍ତି । ତଡ଼ିତ୍ତୁଲେ ଗର୍ଜି ଅତି ॥ ୩୪
୧୨ ସମୀରବେଗଜ[2] ଊର୍ମିରେ । ଗ୍ରାସନ୍ତି ଭୂତଳ ଯେ ଖରେ ॥ ୩୫
ଯହିଁରେ ଭୟଙ୍କର ନକ୍ରେ । ମହାଭୟ ଆବର୍ତ୍ତଚକ୍ରେ[3] ॥ ୩୬
ଯହିଁରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗମ୍ଭୀର । ଗର୍ଜନଧ୍ୱନି ଭୟଙ୍କର ॥ ୩୭
ସେ ଚାରିସିନ୍ଧୁ ସବୁଦିଗେ । ତଦନ୍ତେ ଦିଶିଲେକ ବେଗେ ॥ ୩୮
୧୩ ଆକାଶ ଲଙ୍ଘନ୍ତି ଯେ ଖରେ । ସେହି ସଲିଳମାନଙ୍କରେ ॥ ୩୯
ବାୟୁରେ ବା ସୂର୍ଯ୍ୟରଶ୍ମିରେ । ସଉଦାମିନୀ[4]ମାନଙ୍କରେ ॥ ୪୦
ଯେ ଜରାୟୁଜ ଯେ ଅଣ୍ଡଜ । ଯେ ବା ସ୍ୱେଦଜ ଯେ ଉଦ୍ଭିଜ୍ଜ ॥ ୪୧
ସେ ଚତୁର୍ବିଧ ଜୀବ ତହିଁ । ଆପଣା ସହିତରେ ରହି ॥ ୪୨
ବାହ୍ୟ-ଅନ୍ତରେ ସଂତାପିତ । ପୃଥିବୀ ଜଳରେ ଆପ୍ଲୁତ ॥ ୪୩
ତା ଦେଖି ବିମନା ହୋଇଲେ । ସେ ମୁନି ତ୍ରାସକୁ ଲଭିଲେ ॥ ୪୪
୧୪ ଯେ ଲହରୀରେ ଭୟଙ୍କର । ବାତେ କଂପିତ ଜଳ ଯାର ॥ ୪୫
ଏମନ୍ତ ମହାର୍ଣ୍ଣବ ସେହୁ । ସେ ଋଷି ଏଣେ ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ॥ ୪୬
ବର୍ଷା କରନ୍ତେ ଜଳଧର । ତେଣେ ହୋଇଣ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ॥ ୪୭

---

୧. ଅକ୍ଷ = ଚକର ଅଖ । ୨. ବେଗଜନିତ । ୩. ଭଉଁରୀର ଚକ୍ରରେ । ୪. ବିଜୁଳି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଦ୍ୱୀପ-ବର୍ଷାଦି ତୁଲେ ତହିଁ	।	ଆଚ୍ଛନ୍ନ କଲା ଧରାକୁ ହିଁ	।।	୪୮
୧୫	ନକ୍ଷତ୍ରଗଣ ଦିଗ ମିଶି	।	ଯେ ସ୍ୱର୍ଗ-ମହୀ-ବ୍ୟୋମବାସୀ	।।	୪୯
	ତାଙ୍କ ସହିତେ ତ୍ରିଜଗତ	।	ହୋଇଲା ସଲିଳେ ଆପ୍ଳୁତ	।।	୫୦
	ସେ ମହାମୁନି ଏକା ତହିଁ	।	ରହିଲେ ଅବଶେଷ ହୋଇ	।।	୫୧
	ଜଟାକୁ ବିକ୍ଷେପଣ କରି	।	ବୁଲିଲେ ଜଡ଼-ଅନ୍ଧ ପରି	।।	୫୨
୧୬	କ୍ଷୁଧା-ତୃଷାରେ ଯୁତ ହେଲେ	।	ମତ୍ସ୍ୟ-ମକରେ ପୀଡ଼ା କଲେ	।।	୫୩
	ଲହଡ଼ିମାନଙ୍କ ପବନେ	।	ଆହତ ହେଲେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ	।।	୫୪
	ଅପାର ତମରେ ପଡ଼ିଲେ	।	ପରିଶ୍ରମରେ କ୍ଳାନ୍ତ ହେଲେ	।।	୫୫
	ଭ୍ରମନ୍ତେ ଆକାଶ ଧରଣୀ	।	ଦିଗ ସେ ନ ପାରିଲେ ଜାଣି	।।	୫୬
୧୭	ଉର୍ମିତାଡ଼ିତ କଉଁ ଠାଇଁ	।	ମହା-ଆବର୍ତ୍ତେ ମଗ୍ନ କାହିଁ	।।	୫୭
	ସେ ଜଳଜନ୍ତୁମାନଙ୍କରେ	।	ଭକ୍ଷିତ ହୋନ୍ତି କଉଁଠାରେ	।।	୫୮
	ତାଙ୍କୁ ଭକ୍ଷିବା ନିମିତ୍ତରେ	।	ଯୁଝନ୍ତି ଯେହୁ ପରସ୍ପରେ	।।	୫୯
୧୮	କାହିଁରେ ଶୋକ କାହିଁ ମୋହ	।	କାହିଁ ବା ଦୁଃଖ ସୁଖ ଭୟ	।।	୬୦
	ବ୍ୟାଧି-ଆଦିରେ ପୀଡ଼ା ପାଇ	।	ମୃତ୍ୟୁ ଲଭନ୍ତି ଅବା କାହିଁ	।।	୬୧
୧୯	ଅୟୁତ ଅୟୁତ ବତ୍ସର	।	ସହସ୍ର ଶତ ହିଁ ଆବର	।।	୬୨
	ସେ ମୁନିଙ୍କର କାଳ ଏତେ	।	ଗଲା ସେ ସଲିଳେ ଭ୍ରମନ୍ତେ	।।	୬୩
	ବିଷ୍ଣୁମାୟାରେ ଆଚ୍ଛାଦିତ	।	ହୋଇ ସେ ଦେଖିଲେ ଏମନ୍ତ	।।	୬୪
୨୦	ଭ୍ରମନ୍ତେ କଦାଚିତ ତହିଁ	।	ଯେ ପୃଥ୍ୱୀ-ଉଚ୍ଚଦେଶେ ଥାଇ	।।	୬୫
	ଶୋଭିତ ଯେ ପଲ୍ଲବ ଫଳେ	।	ସେ ବଟବୃକ୍ଷକୁ ଦେଖିଲେ	।।	୬୬
୨୧	ତାହାର ଇଶାନଶାଖାରେ	।	ଦେଖିଲେ ଏମନ୍ତ କୁମରେ	।।	୬୭
	ଶୋଇଛି ପତ୍ରର ପୁଟରେ	।	ଗ୍ରାସନ୍ତେ ତମକୁ[୧] ପ୍ରଭାରେ	।।	୬୮
୨୨	ଯେ ମହାମରକତଶ୍ୟାମ	।	ଯା' ମୁଖପଦ୍ମ ମନୋରମ	।।	୬୯
	ଯା' ଗ୍ରୀବା ଶଙ୍ଖପ୍ରାୟ ହୋଇ	।	ତ୍ରିରେଖା-ଆବୃତ ଅଟଇ	।।	୭୦
	ବିଶାଳ ଅଟେ ବକ୍ଷ ଯାର	।	ଯା' ନାସା ଭ୍ରୂଲତା ସୁନ୍ଦର	।।	୭୧
୨୩	ନିଶ୍ୱାସପବନେ କଂପିତ	।	ଅଳକା[୨]କୁଳେ ଯେ ଶୋଭିତ	।।	୭୨
	ମଧ୍ୟବଳୟକମ୍ବୁପ୍ରାୟେ	।	ଯେବଣ କର୍ଣ୍ଣବେନି ଶୋହେ	।।	୭୩
	ତହିଁରେ ଯାହାର ଦାଡ଼ିମ	।	କୁସୁମବେନି ଅଭିରାମ	।।	୭୪
	[୩]ବିଦ୍ରୁମପ୍ରାୟେ ଯେ ଅଧର	।	କାନ୍ତିରେ ଅଳପ ତାହାର	।।	୭୫
	ଅରୁଣବର୍ଣ୍ଣ ସୁଧାସମ	।	ଯା' ମନ୍ଦହାସ ମନୋରମ	।।	୭୬
୨୪	ପଙ୍କଜଗର୍ଭପ୍ରାୟ ସାର	।	ଅପାଙ୍ଗ[୪] ଅକ୍ଷରକ୍ତ ଯାର	।।	୭୭
	ତହିଁରେ ମଧୁର ହସିତ	।	ଏମନ୍ତ ଯା' ଅବଲୋକିତ	।।	୭୮

୧. ଅନ୍ଧକାରକୁ । ୨. ଚୂର୍ଣ୍ଣକୁନ୍ତଳ । ୩. ବିଦ୍ରୁମ = ପୋହଳା । ୪. ନେତ୍ରକୋଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ୱାସଚଞ୍ଚଳ ତ୍ରିବଳି[1]ରେ । ଚଳେ ନିମ୍ନ ନାଭି ଯହିଁରେ ॥ ୭୯
ଯେହୁ ଅଶ୍ୱତ୍ଥଦଳାକାର । ଏମନ୍ତ ଉଦର ଯାହାର ॥ ୮୦
୨୫ ଚାରୁ ଅଙ୍ଗୁଳିମାନେ ଯହିଁ । ସେ ବେନି କରେ ଟେକି ନେଇ ॥ ୮୧
ଚରଣପଙ୍କଜକୁ ମୁଖେ । ନିବେଶି ପିଉଛନ୍ତି ସୁଖେ ॥ ୮୨
ଏରୂପେ ଦେଖି ବାଳକକୁ । ମୁନି ଲଭିଲେ ବିସ୍ମୟକୁ ॥ ୮୩
୨୬ ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନୁଁ ହର୍ଷେ ଯାର । ହୋଇଲା ପରିଶ୍ରମ ଦୂର ॥ ୮୪
ହୃତ୍‌ପଦ୍ମ ନେତ୍ରାମ୍ବୁଜ ଆର । ହୋଇଲା ବିକସିତ ଯାର ॥ ୮୫
ଯାର ଦେହରେ ରୋମମାନ । ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ ହୋଇଲେ ବହନ ॥ ୮୬
ଅତିଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରୂପ ଯେହି । ମୁନି ଶଙ୍କିତ ତେଣେ ହୋଇ ॥ ୮୭
ପଚାରିବାକୁ ସେ ଶିଶୁଙ୍କୁ । ଗଲେ ତାହାଙ୍କ ସମୀପକୁ ॥ ୮୮
୨୭ ଭାର୍ଗବ[2] ସେହି ସମୟରେ । ବାଳକନିଃଶ୍ୱାସବାତରେ ॥ ୮୯
ଉଦରେ ମିଳିଲେକ ଯାଇ । ମଶକ ଜନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ॥ ୯୦
ପ୍ରଳୟପୂର୍ବପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଏ ସର୍ବ ବିଶ୍ୱ ଅଛି ତହିଁ ॥ ୯୧
ଦେଖିଣ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଲେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୋହକୁ ଲଭିଲେ ॥ ୯୨
୨୮ [3]ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଯେ ଅମ୍ବର । [4]ଭଗଣ ଯେ ଅଦ୍ରି ସାଗର ॥ ୯୩
ବର୍ଷସହିତ ଦ୍ୱୀପମାନ । ଯେ ଦିଗମାନେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ॥ ୯୪
ସୁରେ ଅସୁରେ ଦେଶମାନ । ଯେ ନଦୀମାନେ ଯେ କାନନ ॥ ୯୫
ପୁର ଆକର ଚାଷୀଗ୍ରାମ । ଯେ ଗୋଷ୍ଠ ଯେ ବର୍ଣ୍ଣ ଆଶ୍ରମ ॥ ୯୬
ବର୍ଣ୍ଣ-ଆଶ୍ରମମାନଙ୍କର । ଜୀବିକାମାନ ଯେ ଆବର ॥ ୯୭
୨୯ ଯେ ପୁଣ ମହାଭୂତମାନ । ଭୌତିକମାନ ଯେବା ଆନ ॥ ୯୮
ଯେ କାଳ ନାନାଯୁଗମାନ । କଳ୍ପ ହିଁ କରଇ କଳ୍ପନ ॥ ୯୯
ଯେ ବ୍ୟବହାରକୁ କାରଣ । ଅଛଇ ଆନ କିଛି ପୁଣ ॥ ୧୦୦
ପରମ-ଅର୍ଥ ପ୍ରାୟ ନିତ୍ୟ । ହୁଅଇ ଯେ ଅବଭାସିତ ॥ ୧୦୧
ଏମନ୍ତ ବିଶ୍ୱକୁ ସେ ମୁନି । ଦେଖିଲେ ବିସ୍ମୟକୁ ଘେନି ॥ ୧୦୨
୩୦ ଯେ ହିମାଳୟ ମହୀଧର । ଯେ ପୁଷ୍ପବହା[5] ନଦୀ ଆର ॥ ୧୦୩
ଯହିଁ ସେ ନର-ନାରାୟଣ । ଋଷିଙ୍କି ଦେଖି ରମ୍ୟାରୁଣ[6] ॥ ୧୦୪
ସେ ନିଜ ଆଶ୍ରମ ଆପଣ । ଦେଖିଲେ ଏମନ୍ତ ରୂପେଣ ॥ ୧୦୫
ବିଶ୍ୱକୁ ଦେଖନ୍ତେ ଶିଶୁର । ନିଃଶ୍ୱାସେ ହୋଇଣ ବାହାର ॥ ୧୦୬
ପୁଣି ହିଁ ପଡ଼ିଲେ ବାହ୍ୟରେ । ସେହି ପ୍ରଳୟସମୁଦ୍ରରେ ॥ ୧୦୭
୩୧ ଯେ ଜାତ ପୃଥ୍ୱୀକକୁଦରେ[7] । ସେ ବଟ ଦେଖିଣ ତହିଁରେ ॥ ୧୦୮

---

୧. ଉଦରସ୍ଥ ରୋମରେଖା । ୨. ମାର୍କଣ୍ଡେୟ । ୩. ସ୍ୱର୍ଗ ଓ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲୋକ । ୪. ନକ୍ଷତ୍ରଗଣ ।
୫. ପୁଷ୍ପଭଦ୍ରା । ୬. ରମ୍ୟ (ସୁନ୍ଦର) ଓ ଅରୁଣ = ଈଷଦ୍ ଲାଲ । ଦଳ = ପତ୍ର ।
୭. ପୃଥ୍ୱୀକକୁଦରେ = ପୃଥିବୀର ପର୍ବତରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶୋଇଛି ଯେ ତା' ପତ୍ରପୁଟେ । ଦେଖି ସେ ଶିଶୁକୁ ନିକଟେ ॥ ୧୦୯
ତା' ପ୍ରେମସୁଧାସ୍ମିତେ ଯୁତ । ଯଉଁ ଅପାଙ୍ଗବିଲୋକିତ ॥ ୧୧୦
ତେଣେ ନିରୀକ୍ଷିତ ହୋଇଲେ । ପରମ ଆନନ୍ଦ ଲଭିଲେ ॥ ୧୧୧
୩୨ ଯାହାକୁ ନେତ୍ରଯୁଗଦ୍ୱାରେ । ରଖି ଅଛନ୍ତି ହୃଦୟରେ ॥ ୧୧୨
ଏଥୁ ଅନ୍ତେ ସେ ବାଳକକୁ । ଦେଖିଣ ଲଭି ହରଷକୁ ॥ ୧୧୩
କରିବା ପାଇଁ ଆଲିଙ୍ଗନ । କଲେ ତା' ପାଶକୁ ଗମନ ॥ ୧୧୪
ଇନ୍ଦ୍ରିୟଜନ୍ୟ ଜ୍ଞାନକୁ ହିଁ । ତଳେ ସେ ଦେଇଛି ପକାଇ ॥ ୧୧୫
୩୩ ଯେହୁ ଯୋଗନାଥ ସାକ୍ଷାତ । ଯେ ଗୁହାଶୟ ଭଗବନ୍ତ ॥ ୧୧୬
ଆଶ୍ଳେଷ ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କର । ତତ୍କାଳ ହେଲେ ସେ ଅନ୍ତର ॥ ୧୧୭
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଅଦୃଷ୍ଟବିହୀନ । ତା' ଚେଷ୍ଟା ନିଷ୍ଫଳ ଯେସନ ॥ ୧୧୮
୩୪ ତାଙ୍କ ପଛକୁ ବଟ ନୀର । ଯେ ଲୋକସଂପ୍ଲବ[1] ଆବର ॥ ୧୧୯
ସେହି କ୍ଷଣରେ ଅନ୍ତର୍ଧାନ । ହୋଇଲେ ହେ ବିପ୍ର ସେମାନ ॥ ୧୨୦
ଆପଣା ଆଶ୍ରମରେ ଆସି । ରହିଲେ ପୂର୍ବପ୍ରାୟେ ଋଷି ॥ ୧୨୧
ଆହେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କୃପାସିନ୍ଧୁ । ଏ ଯେ ପତିତ ଦୀନବନ୍ଧୁ ॥ ୧୨୨
ଏହାକୁ ନ କଲେ ପାବନ । ହେବ କି ପତିତପାବନ ॥ ୧୨୩
ତୁମ୍ଭର ଶ୍ରୀଚରଣେ ଆଶ । ବନ୍ଦଇ ଜୟରାମ ଦାସ ॥ ୧୨୪
ଶ୍ରୀଭାଗବତେ ଦେଲା ମତି । ବିନାଶ[2] ଏହାର ଦୁର୍ଗତି ॥ ୧୨୫

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀମାର୍କଣ୍ଡେୟସ୍ୟ ମାୟାଦର୍ଶନଂ
ନାମ ନବମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦଶମେ ଶିବ ଆଗତ୍ୟ ମୁନେସ୍ତୁଷ୍ଟୋ ବରାନଦାତ୍ ।
ତେନ ସାକମତିପ୍ରୀତ୍ୟା ସମାଭାଷ୍ୟ ସଭାଜୟନ୍ ॥ ୧

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୧ ଆପଣେ ଋଷି ନାରାୟଣ । କଲେକ ଯାହାକୁ ନିର୍ମାଣ ॥ ୧
ସେ ଯୋଗମାୟାର ବୈଭବ । ସେ ଋଷି କରି ଅନୁଭବ ॥ ୨
ସେହି ଶ୍ରୀନାରାୟଣଙ୍କୁ ହିଁ । ଶରଣ ପଶିଲେକ ତହିଁ ॥ ୩

ଶ୍ରୀମାର୍କଣ୍ଡେୟ ଉବାଚ

୨ ପ୍ରପନ୍ନଜନ-ଅଭୟଦ । ହେ ହରେ ତୁମ୍ଭର ଯେ ପାଦ ॥ ୪

---

୧. ଲୋକେ ଏକାଠି ଭାସିବା । ୨. ବିନାଶ କର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ସେ ପାଦମୂଳରେ ମୁଁ ପୁଣ	।	ହେ ପ୍ରଭୁ ପଶିଲି ଶରଣ	॥	୫
	ଯେ ତୁମ୍ଭ ମାୟା ଅବିରତ	।	ଜ୍ଞାନପ୍ରାୟେକ ପ୍ରକାଶିତ	॥	୬
	ତୁମ୍ଭ ଭଜନ ବିନା ନରେ	।	ବିବୁଧ ହେଲେହେଁ ତହିଁରେ	॥	୭
	'ଆମ୍ଭେ ଜ୍ଞାନୀ'-ଏ ଅହଂକାରେ	।	ମୋହିତ ହୁଅନ୍ତି ସଂସାରେ	॥	୮

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୩	ନିଜ ଗଣରେ ହୋଇ ବୃତ	।	ସେ ରୁଦ୍ରରୂପୀ ଭଗବନ୍ତ	॥	୯
	ନିଜ ଭାବିନୀ ସହିତରେ	।	ବୃଷଭେ ଯାନ୍ତେ ଆକାଶରେ	॥	୧୦
	ଦେଖିଲେ ସେ ଋଷିଙ୍କି ତହିଁ	।	ଯେ ଥିଲେ ଯତଚିତ୍ତ[୧] ହୋଇ	॥	୧୧
୪	ତଦନ୍ତେ ଦେଖି ସେ ଋଷିଙ୍କି	।	ଉମା ବୋଇଲେ କପର୍ଦ୍ଦୀଙ୍କି[୨]	॥	୧୨
	ନିଶ୍ଚଳ ଶରୀର ଯାହାର	।	ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମାନସ ଆବର	॥	୧୩
	ଏ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ବିଲୋକନ	।	କର ହେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ	॥	୧୪
୫	ପବନ-ଅନ୍ତରେ ନିଶ୍ଚଳ	।	ଯହିଁ ସକଳ ମୀନକୁଳ	॥	୧୫
	ଏମନ୍ତ ସାଗର ଯେସନ	।	ନିଶ୍ଚଳ ଅଟେ ଏ ତେସନ	॥	୧୬
	ତପସ୍ୟାଫଳକୁ ଏହାର	।	ସିଦ୍ଧିଦ ତୁମ୍ଭେ ସିଦ୍ଧି କର	॥	୧୭

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ (ଶ୍ରୀମହାଦେବ ଉବାଚ)

୬	କେହୁଣି ଶୁଭ ଉଦୟ ହି	।	ଏ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ନ ବାଞ୍ଛଇ	॥	୧୮
	ଆବର ନ ବାଞ୍ଛଇ ମୁକ୍ତି	।	ଲଭିଛି ପରମ ଭଗତି	॥	୧୯
	ପରମ ପୁରୁଷ ଅବ୍ୟୟ	।	ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁଠାରେ ଅସଂଶୟ	॥	୨୦
୭	ଏ ସାଧୁ ସଙ୍ଗେ ତଥାପି ହି	।	ସଂବାଦ କରିବା ଗୋ ସହୀ	॥	୨୧
	ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ଏ ଉତ୍ତମ	।	ଲାଭ ଯେ ସାଧୁସମାଗମ	॥	୨୨

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୮	ଯେ ସାଧୁଗତି ଭଗବାନ	।	ଯେ ସର୍ବବିଦ୍ୟାର ଈଶାନ	॥	୨୩
	ଯେ ସର୍ବ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଈଶ୍ୱର	।	ଅଟନ୍ତି ଯେ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର	॥	୨୪
	ଏମନ୍ତ କହି ଗିରିଜାଙ୍କୁ	।	ଚଳିଲେ ସେ ଋଷିଠାବକୁ	॥	୨୫
୯	ସାକ୍ଷାତ ଯେ ଜଗତ-ଈଶ	।	ଜଗତ-ଆତ୍ମା ଯେ ପ୍ରକାଶ	॥	୨୬
	ଆଗମନକୁ ସେ ବେନିର	।	ବିଶ୍ୱକୁ ଆତ୍ମାକୁ ଆବର	॥	୨୭
	ନ ଜାଣିଲେ ସେ ମୁନିବର	।	ନିରୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧିବୃତ୍ତି ଯାର	॥	୨୮
୧୦	ଗିରିଶ ଭଗବାନ ପୁଣି	।	ଯୋଗମାୟାରେ ତାହା ଜାଣି	॥	୨୯
	ହୃଦୟାକାଶମଧ୍ୟେ ତାର	।	ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସେ ଈଶ୍ୱର	॥	୩୦
	ଛିଦ୍ରସ୍ଥାନରେ ପବମାନ[୩]	।	ପ୍ରବେଶ ହୁଅଇ ଯେସନ	॥	୩୧

---

୧. ସଂଯତ ଚିତ୍ତ ଯାହାଙ୍କର ସେ । ୨. ଜଟାଧାରୀ ଶିବଙ୍କୁ । ୩. ପବନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୧ ଆତ୍ମାରେ ହେଲେ ଯେ ପ୍ରାପତ । ତଡ଼ିତ-ପିଙ୍ଗଳଜଟାବନ୍ତ ।। ୩୨
ତ୍ରିନେତ୍ର ଉଚ୍ଚ ଦଶଭୁଜ । ଯେହ୍ନେ ଉଦୟ ହୋ'ନ୍ତେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ।। ୩୩
୧୨ | ବ୍ୟାଘ୍ରଚର୍ମ ଯା' ପରିଧାନ । ଯେ ଧରିଅଛନ୍ତି ଏମାନ ।। ୩୪
୧୩ | ଚର୍ମଫଳକ କରବାଳ । ସାୟକାସନ[1] ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଶୂଳ ।। ୩୫
ଅକ୍ଷମାଳା ହି ଡମରୁକ[2] । [3]ପରଶୁ କପାଳ ସାୟକ ।। ୩୬
ଝଟିତି ହୃଦୟେ ପ୍ରତୀତ । ଦେଖି ସେ ଶିବଙ୍କୁ ତ୍ୱରିତ ।। ୩୭
ସେ ଋଷି ହୋଇଲେ ବିସ୍ମିତ । ଏ କି କାହିଁରୁ ଉପଗତ ।। ୩୮
ଏରୂପେ ସମାଧିରୁ ସେହି । ମୁନି ବିରତ ହେଲେ ତହିଁ ।। ୩୯
୧୪ ସଗଣ ପାର୍ବତୀସହିତ । ତ୍ରିଲୋକଗୁରୁ ଯେ ଆଗତ ।। ୪୦
ଦେଖିଲେ ସେ ରୁଦ୍ରଙ୍କୁ ଋଷି । ନୟନଯୁଗକୁ ପ୍ରକାଶି ।। ୪୧
ବିନୟେ ଅବନତ ହେଲେ । ଶିରରେ ପ୍ରଣାମକୁ କଲେ ।। ୪୨
୧୫ ସ୍ୱାଗତପୃଚ୍ଛା ଯେ ଆସନ । ଯେ ଅର୍ଘ୍ୟ କୁସୁମ ଚନ୍ଦନ ।। ୪୩
ଯେ ଅବା ଧୂପ ଦୀପ ଆର । ଏମାନଙ୍କରେ ଋଷିବର ।। ୪୪
ଉମାସହିତେ ଗଣତୁଲେ । ତାହାଙ୍କ ପୂଜାକୁ ବିହିଲେ ।। ୪୫
୧୬ ତାହାଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାର । ବାକ୍ୟ କହିଲେ ମୁନିବର ।। ୪୬
ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଆତ୍ମାନୁଭାବରେ । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣକାମ ଏ ସଂସାରେ ।। ୪୭
ତୁମ୍ଭର କଉଁ ପ୍ରୟୋଜନ । କରିବୁଁ ହେ ପ୍ରଭୁ ଈଶାନ ।। ୪୮
ଯଉଁ ତୁମ୍ଭରେ ଏ ଜଗତ । ହୋଇଣ ଅଛଇ ସୁଖିତ ।। ୪୯
୧୭ ଯେ ଶିବ ସୁଖଦ ପ୍ରଶାନ୍ତ । ଯେ ସତ୍ତ୍ୱ-ରଜ-ତମ ଯୁତ ।। ୫୦
ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ପୁଣ ଘୋର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ।। ୫୧

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୧୮ ଯେ ସାଧୁଜନଙ୍କର ଗତି । ଯେ ଭଗବାନ ଉମାପତି ।। ୫୨
ଏରୂପେ ଋଷି ତାଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି । କରନ୍ତେ ହୋଇ ତୋଷମତି ।। ୫୩
ପ୍ରସନ୍ନମାନସ ହୋଇଲେ । ଋଷିଙ୍କି ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ।। ୫୪

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ (ଶ୍ରୀମହାଦେବ ଉବାଚ)

୧୯ ଅମୋଘ ଯାହାଙ୍କ ଦର୍ଶନ । ଯା'ଠାରୁ ମୋକ୍ଷ ଲଭେ ଜନ ।। ୫୫
ସେ ଆମ୍ଭେ ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ହର । ବରଦମାନଙ୍କ ଈଶ୍ୱର ।। ୫୬
ଯଥେଷ୍ଟ ଆମ୍ଭଠାରୁ ବର । ବରଣ କର ମୁନିବର ।। ୫୭
୨୦ ଭୂତବତ୍ସଳ ସାଧୁ ଶାନ୍ତ । ଆମ୍ଭରେ ଯେ ଏକାନ୍ତ ଭକ୍ତ ।। ୫୮
ଯେ ସମଦରଶୀ ନିର୍ବୈର । ଯେ ସଙ୍ଗବିହୀନ ଆବର ।। ୫୯

---

୧. ଧନୁ । ୨. ଡମ୍ବରୁ । ୩. ପରଶୁ = ଫାର୍ଶା; କପାଳ = ଖପୁରି; ସାୟକ = ଶର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୧ | ଲୋକସହିତେ ଲୋକପାଳେ । ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଅନୁକାଳେ ॥ ୬୦
୨୨ | କରନ୍ତି ନିଷ୍ଠେ ଉପାସନ । ଆଦର ଅର୍ଚ୍ଚନ ବନ୍ଦନ ॥ ୬୧
ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମା ହରି ଯେ ଆଦର । ସେମାନେ ଏ ତିନିଙ୍କ ଠାର ॥ ୬୨
ଅଣୁ ଏ ଭେଦ ନ ଦେଖନ୍ତି । ଆତ୍ମପରରେ ଏକ ମତି ॥ ୬୩
ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସେ ହେତୁରେ । ଭଜୁଛୁଁ ଆମ୍ଭେ ଏ ସଂସାରେ ॥ ୬୪
୨୩ ଯେ ଜଳମୟ ଗଙ୍ଗା ଆଦି । ତୀର୍ଥରୂପେ କି ସେ ଅସିଦ୍ଧି ॥ ୬୫
ମୃତ୍ତିକା-ଶିଳାମୟ ଯେହି । ଦେବତା ନୁହନ୍ତି କି ସେହି ॥ ୬୬
ହେଲେହେଁ ସେମାନେ ବହୁତ । କାଳରେ କରନ୍ତି କୃତାର୍ଥ ॥ ୬୭
ଦର୍ଶନମାତ୍ରେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର । ପାତକମାନ ତୁମ୍ଭେ ହର ॥ ୬୮
୨୪ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନ ଅଧ୍ୟୟନ । ସଂଯମ ଆତ୍ମସମାଧାନ[1] ॥ ୬୯
[2]ତେଣେ ଧରିଛନ୍ତି ଆମ୍ଭର । ଯେ ତ୍ରୟୀମୟ କଳେବର ॥ ୭୦
ସେ ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦନ । କରୁଛୁଁ ଆମ୍ଭେ ପ୍ରତିଦିନ ॥ ୭୧
୨୫ ମହାପାତକୀ ଜନ ଯେହି । ଅଥବା ଅନ୍ତ୍ୟଜ ଜାତି ହିଁ ॥ ୭୨
ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରବଣ ଦରଶନେ । ପବିତ୍ର ହୁଅନ୍ତି ସେମାନେ ॥ ୭୩
ସଂଭାଷଣାଦିରେ ପବିତ୍ର । ହେବାର କି ଅବା ବିଚିତ୍ର ॥ ୭୪

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୨୬ କର୍ଣ୍ଣଯୁଗକୁ ସୁଧାମତ[3] । ଯେ ଧର୍ମରହସ୍ୟଯୁକତ ॥ ୭୫
ଏରୂପେ ଶିବବାକ୍ୟ ଋଷି । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ହୋଇଲେ ତୋଷୀ ॥ ୭୬
୨୭ ସେ ଋଷି ବିଷ୍ଣୁର ମାୟାଏ । ଭ୍ରମିଲେ ଚିରକାଳଯାଏ ॥ ୭୭
ସେ ଘେନି ଅତିଶୟ ହୋଇ । କୃଶଭାବକୁ ଥିଲେ ପାଇ ॥ ୭୮
ଶିବବଚନାମୃତେ ପୁଣ । ଧ୍ୱସ୍ତ ହେଲା ଯା' କ୍ଲେଶଗଣ ॥ ୭୯
ସେ ଋଷି ଏରୂପେ ଶିବଙ୍କୁ । କହିଲେ ବଚନମାନଙ୍କୁ ॥ ୮୦

ଶ୍ରୀମାର୍କଣ୍ଡେୟ ଉବାଚ

୨୮ ଅହୋ ଏ ଲୀଳା ଈଶ୍ୱରର । ତର୍କିତ ନୋହେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ॥ ୮୧
ହୋଇଣ ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର । ନିଜ-ନିୟମ୍ୟ[4] ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ॥ ୮୨
ଯାହା ସେ କରନ୍ତି ବନ୍ଦନ । ଅଥବା ଆପଣେ ସ୍ତବନ ॥ ୮୩
୨୯ ପ୍ରବକ୍ତା ହେଲେହେଁ ଧର୍ମର । ଘେନାଇମାକୁ ଧର୍ମସାର ॥ ୮୪
ଯେ ଆଚରିତ ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ସେ ଧର୍ମ କରନ୍ତି ଆଚର ॥ ୮୫
ସେ ଧର୍ମ ଆଚରନ୍ତେ ଆନ । କରନ୍ତି ତା' ଅନୁମୋଦନ ॥ ୮୬

୧. ଚିତ୍ତର ଏକାଗ୍ରତା । ୨. ତେଣେ = ତପସ୍ୟା, ଅଧ୍ୟୟନ, ସଂଯମ ଓ ଚିତ୍ତର ଏକାଗ୍ରତାଦ୍ୱାରା ।
୩. ସୁଧାବତ । ୪. ନିଜନିୟମଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ନାନାପ୍ରକାରେ ସ୍ତୁତିମାନ	। କରନ୍ତି ତହିଁକି ବିଧାନ	॥	୮୭
୩୦	ସ୍ୱମାୟାମୟ ବୃତ୍ତି ଯାହି	। ସେ ଯଉଁ ବନ୍ଦନାଦି ତହିଁ	॥	୮୮
	ଏତେକେ ଭଗବାନଙ୍କର	। ଦୋଷ ନୁହଇ ମହିମାର	॥	୮୯
	ଯେସନେ ମାୟାବୀ ଜନର	। କୁହକ ନୋହେ ଦୋଷକର	॥	୯୦
୩୧	ଏ ବିଶ୍ୱ ସର୍ଜିଣ ମନରେ	। ଆପଣେ ଯେ ପଶି ତହିଁରେ	॥	୯୧
	୧କରନ୍ତା ଗୁଣମାନଙ୍କେ ହିଁ	। କର୍ତ୍ତାପରାଏ ଆଭାସଇ	॥	୯୨
	ଯେ ଲୋକ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥାଇ	। ସେ ଯେହ୍ନେ ଅଭିମାନେ ତହିଁ	॥	୯୩
୩୨	ଗୁଣନିୟନ୍ତା ଯେ ତ୍ରିଗୁଣ	। କେବଳ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ପୁଣ	॥	୯୪
	ଯେ ବ୍ରହ୍ମମୂର୍ତ୍ତି ଭଗବାନ	। ଯେ ଗୁରୁ ତାଙ୍କୁ ମୋ' ବନ୍ଦନ	॥	୯୫
୩୩	ହେ ଭୂମା ! ଦରଶନ ଯାର	। ଅଟଇ ସବୁଠାରୁ ସାର	॥	୯୬
	ସେ ତୁମ୍ଭେ, ତୁମ୍ଭଠାରୁ ଆନ	। କି ବର କରିବି ପ୍ରାର୍ଥନ	॥	୯୭
	ଯା' ଦରଶନୁଁ ହୋଏ ଜନ	। ସକଳ-ଆନନ୍ଦନିଧାନ	॥	୯୮
	ସେ ପୁଣ ଇଚ୍ଛା-ଅନୁସାରେ	। ସର୍ବ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରେ	॥	୯୯
୩୪	ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କାମଦାୟୀ	। ତୁମ୍ଭ ଠାବରୁ ତଥାପି ହି	॥	୧୦୦
	ମାଗୁଛି ଏକମାତ୍ର ବର	। ଅଚଳା ଭକ୍ତି ବିଷ୍ଣୁଠାର	॥	୧୦୧
	ଆବର ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ ଠାରେ	। ତୁମ୍ଭ ଠାରେ ହେଁ ସେ ପ୍ରକାରେ	॥	୧୦୨

ଶ୍ରସୂତ ଉବାଚ

୩୫	ଏରୂପେ ମୁନିରେ ପୂଜିତ	। ହୋଇଣ ସୂକ୍ତବାକ୍ୟେ ସ୍ତୁତ	॥	୧୦୩
	ଋଷିଙ୍କି କହିଲେ ଶଙ୍କର	। ପାର୍ବତୀ କରନ୍ତେ ସ୍ୱୀକାର	॥	୧୦୪
୩୬	ହେ ଋଷି ସର୍ବକାମମାନ	। କଳ୍ପାନ୍ତଯାଏ ଯଶ ପୁଣ୍ୟ	॥	୧୦୫
	ଜରାମରଣ ବେନିଙ୍କର	। ଅଭାବ ହୋଉ ତୋହଠାର	॥	୧୦୬
	ଯେ ଅଧୋକ୍ଷଜ ଭଗବାନ	। ଯେଣୁ ତୁ ତା'ଠି ଭକ୍ତିମାନ	॥	୧୦୭
୩୭	ହେ ବିପ୍ର ! ତ୍ରିକାଳସ୍ଥ ଜ୍ଞାନ	। ବିରକ୍ତି ସହିତ ବିଜ୍ଞାନ	॥	୧୦୮
	ଯେ ଖ୍ୟାତ ପୁରାଣରୂପରେ	। ଆଚାର୍ଯ୍ୟଭାବ ହିଁ ତହିଁରେ	॥	୧୦୯
	ତୁ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସ୍ୱୀ ତୋହର	। ଏମାନ ହୁଅନ୍ତୁ ସତ୍ୱର	॥	୧୧୦

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୩୮	ମୁନିଙ୍କି ଏ ରୂପେ ସେ ବର	। ଦେଇ ତ୍ରିଲୋଚନ ଈଶ୍ୱର	॥	୧୧୧
	ଋଷି ଯା' କଲେ ଅନୁଭବ	। ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ମାୟାର ବୈଭବ	॥	୧୧୨
	ତପ ଆଦି କର୍ମ ତାଙ୍କର	। ଦେବୀଙ୍କି କହନ୍ତେ ଆବର	॥	୧୧୩
	ଚଳିଲେ ଆପଣା ଭବନ	। ତହୁଁ ଶଙ୍କର ଭଗବାନ	॥	୧୧୪
୩୯	ମହିମା ମହତଯୋଗର	। ଲଭିଲେ ସେ ଭାର୍ଗବବର	॥	୧୧୫

୧. କରୁଥିବା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	କୃଷ୍ଣେ ଏକାନ୍ତ ଭକ୍ତ ହୋଇ	। ଭ୍ରମନ୍ତି ନିଶ୍ଚେ ଅଦ୍ୟାପି ହି	।।	୧୧୬
୪୦	ଭଗବାନଙ୍କ ବିରଚିତ	। ମାୟାବିଭୂତି ଯେ ଅଦ୍‌ଭୁତ	।।	୧୧୭
	ସୁମତି ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ଋଷି	। ଯା' ଅନୁଭବିଲେ ବିଶେଷି	।।	୧୧୮
	ତୁମ୍ଭରି ଆଗରେ ଏମାନ	। କଲଇଁ ମୁଁ ଅନୁବର୍ଣ୍ଣନ	।।	୧୧୯
୪୧	ସଂସାର ଯେହୁ ପ୍ରାଣିଙ୍କର	। ମାୟା ସେ ଶ୍ରୀଭଗବାନର	।।	୧୨୦
	ତତ୍ତ୍ୱଟି ନ ଜାଣନ୍ତି ଯେହି	। ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ସେ କହି	।।	୧୨୧
	ଦୈବ ସହସ୍ରଯୁଗ ଦୁଇ	। ମାନରେ ପୁନଃପୁନ ହୋଇ	।।	୧୨୨
	ପରିବର୍ତ୍ତନ ବହୁଥର	। ଏରୂପେ ହେଲା ତାହାଙ୍କର	।।	୧୨୩
	ଋଷି ଯା' କଲେ ଅନୁଭବ	। ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ମାୟାର ବୈଭବ	।।	୧୨୪
	ସେ ଅଟେ ନାନା କଳ୍ପାକାର	। ଈଶ୍ୱରେଚ୍ଛାରୁ ଋଷିଙ୍କର	।।	୧୨୫
	ଆକସ୍ମିକ ତା' ହେଲା ପୁଣ	। ସେ ନୋହେ ସର୍ବସାଧାରଣ	।।	୧୨୬
	ମାୟା-ଶିଶୁର ଶ୍ୱାସୋଚ୍ଛ୍ୱାସେ	। ତାହାରି ଉଦରପ୍ରବେଶେ	।।	୧୨୭
	ନିର୍ଗମେ ସପ୍ତବାର ତହିଁ	। ସେ କ୍ଷଣ ସପ୍ତକଳ୍ପ ହୋଇ	।।	୧୨୮
	ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତି ପଣ୍ଡିତ	। ସେ ନୋହେ ଆନ-ଅନୁଭୂତ	।।	୧୨୯
୪୨	କୃଷ୍ଣ-ଅନୁଭାବେ ଭାବିତ	। ହେ ଭୃଗୁବର୍ଯ୍ୟ ଏ ବର୍ଣ୍ଣିତ	।।	୧୩୦
	ଯେ ବେନି ଶୁଣାନ୍ତି ଶୁଣନ୍ତି	। ସେ ବେନି ପ୍ରାପତ ନୁହନ୍ତି	।।	୧୩୧
	ଏ କର୍ମବାସନାରଚିତ	। ସଂସାରଚକ୍ର କଦାଚିତ	।।	୧୩୨
	କୃଷ୍ଣଚରଣପଦ୍ମଧ୍ୟାନେ	। ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମନେ	।।	୧୩୩
	ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଚିତ୍ତ	। ସନ୍ତୋଷ ପଢ଼ି ଭାଗବତ	।।	୧୩୪

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀମାର୍କଣ୍ଡେୟସ୍ୟ ବରଲାଭୋ
ନାମ ଦଶମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏକାଦଶେ ତୁ ପୂଜାର୍ଥଂ ମହାପୁରୁଷବର୍ଣ୍ଣନମ୍ ।
ରବେର୍ବ୍ୟୂହସ୍ୟ ଚାଖ୍ୟାନଂ ପ୍ରତିମାସଂ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ।। ୧
ଯେନାମର୍ତ୍ତ୍ୟତ୍ୱମାପନ୍ନୋ ମର୍ତ୍ତ୍ୟୋଽସୌ ଭାର୍ଗବୋତ୍ତମଃ ।
ତଂ ପୃଚ୍ଛତି କ୍ରିୟାଯୋଗଂ ସାଙ୍ଗୋପାଙ୍ଗାଦିକଳ୍ପିତମ୍ ।। ୨

ଶ୍ରୀଶୌନକ ଉବାଚ

୧	ବହୁତ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ନର	। ତୁମ୍ଭେ ତହିଁରେ ଅଟ ବର	।।	୧
	ଯେଣୁ ତୁମ୍ଭେ ହେ ଭାଗବତ	। ଜାଣ ସମସ୍ତ ତନ୍ତ୍ରତତ୍ତ୍ୱ	।।	୨

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଆମ୍ଭେ ଏ ସକାଶୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ	। ପଚାରୁଅଛୁଁ ଏ ଅର୍ଥକୁ	॥	୩
୨	ଶ୍ରୀପତି ଯେ ଚୈତନ୍ୟଘନ	। ତାଙ୍କର ଯଉଁ ଉପାସନ	॥	୪
	ତହିଁ ତାନ୍ତ୍ରିକେ ଯେ ପ୍ରକାରେ	। କଳ୍ପନ୍ତି ଯେବଣ ତତ୍ତ୍ୱରେ	॥	୫
	[1]ପାଦାଦି ଗରୁଡ଼ ଆଦିଙ୍କି	। ଆୟୁଧ ସେ କୌସ୍ତୁଭାଦିଙ୍କି	॥	୬
୩	କ୍ରିୟାଯୋଗ ଏ ବୁଝିବାକୁ	। ଇଚ୍ଛା ଯେ କରୁଛୁ, ଆମ୍ଭଙ୍କୁ	॥	୭
	ଏ କଥା କରସି ବର୍ଣ୍ଣନ	। ତୁମ୍ଭର ହଉ ଶୁଭମାନ	॥	୮
	ଯେବଣ କ୍ରିୟାଯୋଗ ସେବି	। ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଅମର୍ତ୍ତ୍ୟଭାବ ଲଭି[2]	॥	୯

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୪	ଗୁରୁଙ୍କୁ କରି ନମସ୍କାର	। କହିବି ବିଭୂତି ବିଷ୍ଣୁର	॥	୧୦
	ବ୍ରହ୍ମାଦି ଆଚାର୍ଯ୍ୟେ ବେଦରେ	। କହିଅଛନ୍ତି ଯା' ତନ୍ତ୍ରରେ	॥	୧୧
୫	ପ୍ରକୃତି ମହତ୍ ଅହଂକାର	। ପଞ୍ଚ ତନ୍ମାତ୍ର ସୂତ୍ର ଆର	॥	୧୨
	ଏ ନବତତ୍ତ୍ୱରେ ନିର୍ମିତ	। ବିକାର ବିରାଟ ବିଖ୍ୟାତ	॥	୧୩
	ଚେତନାଧିଷ୍ଠିତ ସେ ଯହିଁ	। ଭୁବନତ୍ରିତୟ ଦିଶଇ	॥	୧୪
୬	ସେ ବଇରାଜ ପୁରୁଷର	। ସଂବନ୍ଧି ସ୍ୱରୂପ ଏ ତାର	॥	୧୫
୮	ପ୍ରଭୁର ପାଦବେନି ମହୀ	। ସ୍ୱର୍ଗ ଉତ୍ତମ-ଅଙ୍ଗ ହୋଇ	॥	୧୬
	ଆକାଶ ଅଟେ ତାର ନାଭି	। ନୟନବେନି ତାର ରବି	॥	୧୭
	ନାସିକାବେନି ସମୀରଣ	। ଦିଗେ ତାହାର ବେନି କର୍ଣ୍ଣ	॥	୧୮
	ପ୍ରଭୁର ଶିଶ୍ନ ପ୍ରଜାପତି	। ମୃତ୍ୟୁ ଅପାନ[3] ହୋଇ ଖ୍ୟାତି	॥	୧୯
	ଲୋକପାଳେ ତା' ବାହୁମାନ	। ଚନ୍ଦ୍ରମା ଅଟେ ତାର ମନ	॥	୨୦
	ବେନି ଭ୍ରୂଲତା ଯମ ତାର	। ଯେ ଲଜ୍ଜା ସେ ଓଷ୍ଠ ଉତ୍ତର	॥	୨୧
	ଲୋଭ ଅଧର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଦନ୍ତ	। ଭ୍ରମ ତାହାର ସ୍ମିତ ଖ୍ୟାତ	॥	୨୨
	ବୃକ୍ଷମାନେ ରୋମ ଭୂମାର	। ମେଘେ କେଶ ସେ ପୁରୁଷର	॥	୨୩
୯	ପରିଣାମରେ ଏ ପ୍ରାକୃତ	। ପୁରୁଷ ଅଟଇ ଯାବତ	॥	୨୪
	ସପ୍ତବିତସ୍ତି-ପ୍ରମାଣରେ	। ଯେତେ ଅବୟବ ସଂସ୍ଥାରେ	॥	୨୫
	ଏ ମହାପୁରୁଷ ତାବତ	। ଲୋକସଂସ୍ଥାରେ ପରିମିତ	॥	୨୬
୧୦	କୌସ୍ତୁଭବ୍ୟାଜେ ନିଜଜ୍ୟୋତି	। ସେ ଅଜ ପ୍ରଭୁ ଧରିଛନ୍ତି	॥	୨୭
	ବ୍ୟାପିତ ତା' ପ୍ରଭାକୁ ଉରେ	। ଧରେ ସେ ଶ୍ରୀବସ୍ତରୂପରେ	॥	୨୮
୧୧	ଯେ ନିଜ ମାୟା ଗୁଣମୟୀ	। ସେ ବନମାଳା ନାମ ହୋଇ	॥	୨୯
	ଧରିଅଛନ୍ତି ତାକୁ ଉରେ	। [4]ପ୍ରଣବେ ବ୍ରହ୍ମସୂତ୍ରାକାରେ	॥	୩୦

---

୧. ପାଦାଦି ଅଙ୍ଗ, ଗରୁଡ଼ାଦି ଉପାଙ୍ଗ, ସୁଦର୍ଶନାଦି ଆୟୁଧ ଓ କୌସ୍ତୁଭାଦି ଆଭରଣ କଳ୍ପନାକୁ କ୍ରିୟାଯୋଗ କୁହାଯାଏ ।

୨. ଲଭେ ।　　　୩. ପାୟୁ ।　　　୪. ପ୍ରଣବକୁ ପଇତାରୂପେ ଧରିଛନ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଛନ୍ଦସ୍ୱରୂପ ପୀତବାସ । ଧରିଅଛନ୍ତି କଟିଦେଶ ॥ ୩୧
୧୨ ସାଂଖ୍ୟ-ଯୋଗ ବେନିକି ଧରେ । ମକରକୁଣ୍ଡଳ-ଆକାରେ ॥ ୩୨
[1]ସମସ୍ତ ଲୋକରେ ବନ୍ଦିତ । ବ୍ରହ୍ମାର ପଦ ଯେ ବିଦିତ ॥ ୩୩
ତାକୁ ମଉଳିରୂପ କରି । ଧରିଅଛନ୍ତି ସ୍ୱୟେଂ ହରି ॥ ୩୪
୧୩ ଯେ ପୁଣ ଅଟଇ ପ୍ରଧାନ । ଅନନ୍ତରୂପୀ ସେ ଆସନ ॥ ୩୫
ତାହାଙ୍କୁ କରି ଅଧିଷ୍ଠାନ । ବହିଅଛନ୍ତି ଭଗବାନ ॥ ୩୬
ଯେ ବଇରାଗ୍ୟ ଧର୍ମ ଜ୍ଞାନ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଅଧର୍ମ ଅଜ୍ଞାନ ॥ ୩୭
ଯେ ଅନୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଅବୈରାଗ୍ୟ । ଏମାନଙ୍କରେ ଯା' ସଂଯୋଗ ॥ ୩୮
ସେ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣମୟ ହୋଇ । ଆସନ ପଦ୍ମ ନାମ ବହି ॥ ୩୯
୧୪ ଯେ ଓଜ,-ସହ-ବଳ ଯୁତ । ସେ ଗଦା ଅଟେ ପ୍ରାଣତତ୍ତ୍ୱ ॥ ୪୦
ଯେ ଜଳତତ୍ତ୍ୱ ଶଙ୍ଖବର । ଯେ ଚକ୍ର ସେ ତତ୍ତ୍ୱ ତେଜର ॥ ୪୧
୧୫ ନଭସଂନିଭ କର-ଅସି । ସେ ନଭତତ୍ତ୍ୱ ହିଁ ପ୍ରକାଶି ॥ ୪୨
ଫଳକ ଯେ ତମସ୍ୱରୂପ । ଯେ ଶାର୍ଙ୍ଗଧନୁ କାଳରୂପ ॥ ୪୩
ତୂଣୀର କର୍ମମୟ ଯେହି । ସେମାନ ନିଜ କରେ ବହି ॥ ୪୪
୧୬ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ଯାହା ଶର । ଯେ ମନ କ୍ରିୟାଶକ୍ତିଧର ॥ ୪୫
ସେ ଅଟେ ଏହାଙ୍କର ରଥ । ଯେ ପଞ୍ଚତନ୍ମାତ୍ର ବିଖ୍ୟାତ ॥ ୪୬
ସେ ବାହ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ଆକାର । ଅଟଇ ସେ ରଥବରର ॥ ୪୭
ଅଭୟବର ମୁଦ୍ରାକାରେ । ଧରିଅଛନ୍ତି ନିଜ କରେ ॥ ୪୮
ପଣ୍ଡିତ ଜନେ ଯେ ଅଟନ୍ତି । ଏ ରୂପେ ସେ କହିଅଛନ୍ତି ॥ ୪୯
୧୭ ଯେ ରବିମଣ୍ଡଳ ବିଦିତ । ସେ ପୂଜାଭୂମିରୂପେ ଖ୍ୟାତ ॥ ୫୦
ଯେ ମନ୍ତ୍ରଦୀକ୍ଷା ଗୁରୁକୃତା । ଆତ୍ମାର ସେ ପୂଜାଯୋଗ୍ୟତା ॥ ୫୧
ଯେ ପରିଚର୍ଯା ଶ୍ରୀହରିର । ସେ ପାପକ୍ଷୟ ଆପଣାର ॥ ୫୨
ଏମନ୍ତ ରୂପରେ ନିୟତ । ଭାବନା କରୁଥିବ ଚିତ୍ତ ॥ ୫୩
୧୮ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ କୀର୍ତ୍ତି ବୀର୍ଯ୍ୟ ଜ୍ଞାନ । ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବଇରାଗ୍ୟ ପୁଣ ॥ ୫୪
ଏ ଯଉଁ ଭଗ ଶବ୍ଦ-ଅର୍ଥ । ସେ ଲୀଳାକମଳ ବିଖ୍ୟାତ ॥ ୫୫
ବହିଅଛନ୍ତି ଭଗବାନ । ଯେ ବେନି ଯଶ ଧର୍ମ ଆନ ॥ ୫୬
ଚାମର ବ୍ୟଜନ ରୂପରେ । ଧରି ଅଛନ୍ତି ନିଜ କରେ[2] ॥ ୫୭
୧୯ ହେ ଦ୍ୱିଜେ ! ବଇକୁଣ୍ଠ ଯେହି । ଅକୁତୋଭୟ ଧାମ ସେହି ॥ ୫୮
କରି ତାହାକୁ ଆତପତ୍ର । ଧରି ଅଛନ୍ତି ସେ ସନ୍ତତ ॥ ୫୯
ତ୍ରିବେଦ ସୁପର୍ଣ୍ଣ ବିଖ୍ୟାତ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ବହିଛି ସାକ୍ଷାତ ॥ ୬୦

---

୧. ମୂଳପାଠ - 'ସର୍ବଲୋକାଭୟଂକରମ୍' = ସମସ୍ତଲୋକର ଅଭୟପ୍ରଦ ।
୨. ନିରନ୍ତରେ (ବା ପାଠ) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୨୦	ସାକ୍ଷାତ ଆତ୍ମା ଯେ ଶ୍ରୀଧର ।	ଯେ ଭଗବତୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆର	॥	୬୧
	ଅନପାୟିନୀ[୧] ନିଜ ଶକ୍ତି ।	ଯେ ପୁଣ ପାର୍ଷଦାଧିପତି	॥	୬୨
	ବିଷ୍ୱକସେନ[୨] ସେ ସାକ୍ଷାତ ।	ପଞ୍ଚରାତ୍ରାଦି ତନ୍ତ୍ରେ ଖ୍ୟାତ	॥	୬୩
	ଯେ ଅଷ୍ଟ ଅଣିମାଦି ସିଦ୍ଧି ।	ହରିର ଦ୍ୱାରୀ ସେ ନନ୍ଦାଦି	॥	୬୪
୨୧	ସେ ବାସୁଦେବ ସଂକର୍ଷଣ ।	ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଅନିରୁଦ୍ଧ ପୁଣ	॥	୬୫
	ଏ ମୂର୍ତ୍ତିଭେଦରେ ଉପାସ୍ୟ ।	ଏକ ନାରାୟଣ ପୁରୁଷ	॥	୬୬
	ହେ ବିପ୍ର ! ଏ ଚାରି ବ୍ୟୂହରେ ।	କଥିତ ଏମନ୍ତ ଲୋକରେ	॥	୬୭
୨୨	ଯେ ବାହ୍ୟ ଅର୍ଥ ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ।	ମନ ଅଜ୍ଞାନ ଯେ ଆଶୟ	॥	୬୮
	ଏ ତିନି ସାକ୍ଷୀ ଯେହୁ ଜ୍ଞାନ ।	ଏଣେ କରି ସେ ଭଗବାନ	॥	୬୯
	ବିଶ୍ୱ ତୈଜସ ଅଭିଧାନ ।	ପ୍ରାଜ୍ଞ, ତୁରୀୟସଂଜ୍ଞ ଆନ	॥	୭୦
	ଏଣେ ସେ ବିଭାବିତ ହୋଇ ।	ଜାଗ୍ରତ ଆଦି ବୃତ୍ତି ତହିଁ	॥	୭୧
୨୩	ଅଙ୍ଗ ଉପାଙ୍ଗ ଯେ ଆୟୁଧ ।	ଭୂଷଣମାନେ ଯେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ	॥	୭୨
	ତେଣେ ଲକ୍ଷିତ ହୋଇ ହରି ।	ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ଆଦି କରି	॥	୭୩
	ଯେ ଚାରିମୂର୍ତ୍ତି ସେ ରୂପରେ ।	ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଣ ସଂସାରେ	॥	୭୪
	ବିଶ୍ୱ ତୈଜସ ଆଦି ଚାରି[୩] ।	ତାହାଙ୍କୁ ସ୍ୱୟେଂ ଛନ୍ତି ଧରି	॥	୭୫
	ବିଶ୍ୱ ତୈଜସ ଆଦି ଭାବ ।	ଘେନିଲେହେଁ ସେ ନୋହେ ଜୀବ	॥	୭୬
	ଯେଣୁ ଅଟନ୍ତି ଭଗବାନ ।	ଈଶ୍ୱର ସକଳପ୍ରଧାନ	॥	୭୭
୨୪	ହେ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେ ଈଶ୍ୱର ।	କାରଣ ଅଟନ୍ତି ବେଦର	॥	୭୮
	ସ୍ୱୟେଂ ପ୍ରକାଶ ସବୁଠାରେ ।	ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଜ ମହିମାରେ	॥	୭୯
	ଏ ବିଶ୍ୱ ଆପଣା ମାୟାରେ ।	ସର୍ଜଇ ପାଳଇ ସଂହରେ	॥	୮୦
	ବ୍ରହ୍ମାଦିନାମରେ ଆବୃତ ।	ପ୍ରାୟେକ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିରୁକ୍ତ	॥	୮୧
	ବାସ୍ତବ ଅନାବୃତଜ୍ଞାନ ।	କାହିଁରୁ ନୁହଇ ନା ଭିନ୍ନ	॥	୮୨
	ତେଣୁ ସର୍ଜନା-ଆଦିପର ।	ଯେତେକ ବାକ୍ୟ ଏ ସଂସାର	॥	୮୩
	ତେଣେ ତାହାଙ୍କୁ ଆତ୍ମଭାବେ ।	ପ୍ରତିପାଦନ୍ତି ସର୍ବଠାବେ	॥	୮୪
୨୫	ହେ କୃଷ୍ଣ ! ହେ ଅର୍ଜୁନମିତ୍ର ।	ହେ ବୃଷ୍ଣିଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଯେ ଦୁର୍ବୃତ୍ତ	॥	୮୫
	ଅବନିଦ୍ରୋହୀ କ୍ଷତ୍ରିବଂଶ ।	ବିନାଶକରଣେ ହୁତାଶ	॥	୮୬
	ଅକ୍ଷୀଣବୀର୍ଯ୍ୟ ! ହେ ଗୋବିନ୍ଦ ।	ଯେ ଭୃତ୍ୟ ଯେ ବା ଗୋପୀବୃନ୍ଦ	॥	୮୭
	ତେଣେ ପ୍ରଗୀତତୀର୍ଥଶ୍ରବ ।	ଶ୍ରବଣମଙ୍ଗଳ ! ମାଧବ	॥	୮୮
	ଯେ ଆମ୍ଭେ ସେବକ ତୁମ୍ଭର ।	ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କର	॥	୮୯
୨୬	ପ୍ରଭାତକାଳରେ ଉଠିଣ ।	ଏ ମହାପୁରୁଷଲକ୍ଷଣ	॥	୯୦
	ସଂଯତ ହୋଇ କୃଷ୍ଣେ ମନ ।	ଦେଇ ଜପିଣ ଯଉଁ ଜନ	॥	୯୧

୧. ଅବିନାଶିନୀ ।　୨. ବିଷ୍ୱଚୀ (ବ୍ୟାପିନୀ) ସେନା ଯାହାଙ୍କର ସେ (ବିଷ୍ଣୁ) ।
୩. ବିଶ୍ୱ, ତୈଜସ, ପ୍ରାଜ୍ଞ ଓ ତୁରୀୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଏହି କ୍ରମରେ ବର୍ତ୍ତିଥାଇ	। ସେ ହୃଦେ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଦେଖଇ	॥	୯୨

ଶ୍ରୀଶୌନକ ଉବାଚ

୨୭	ଶୁଣନ୍ତେ ଯାହା ପରୀକ୍ଷିତ	। କହିଲେ ଶୁକ ଭଗବନ୍ତ	॥	୯୩
	ସୂର୍ଯ୍ୟର ସପ୍ତଗଣ ବସେ	। ନାନା ପ୍ରକାରେ ମାସେ ମାସେ	॥	୯୪
୨୮	ସେ ଅଧୀଶ୍ୱରମାନଙ୍କରେ	। ନିଯୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି କ୍ରମରେ	॥	୯୫
	ସେମାନଙ୍କର କି ବା ନାମ	। କି ବା ସେମାନଙ୍କର କର୍ମ	॥	୯୬
	ସୂର୍ଯ୍ୟାତ୍ମା ହରିର ସେ ବ୍ୟୂହ	। ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଛୁଁ ଆମ୍ଭେ କୁହ	॥	୯୭

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୨୯	ସେ ଆତ୍ମା ସର୍ବ ପ୍ରାଣିଙ୍କର	। ମାୟାରେ କରି ସେ ବିଷ୍ଣୁର	॥	୯୮
	ଲୋକଯାତ୍ରାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ	। ସାକ୍ଷାତ ଏ ଛାୟାନାୟକ[1]	॥	୯୯
	ଲୋକରେ ନିର୍ଗତ ହୋଇଣ	। ଯାନ୍ତି ଆସନ୍ତି ପୁଣ ପୁଣ	॥	୧୦୦
୩୦	ଏକ ହୋଇ ଏ ଦିବାକର	। [2]ଆତ୍ମା ସକଳ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର	॥	୧୦୧
	ଯେ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ଅଟେ ହରି	। ସେହିଟି ସୂର୍ଯ୍ୟରୂପ ଧରି	॥	୧୦୨
	ବେଦ-ଉକତ କ୍ରିୟା ଯେତେ	। ତାଙ୍କର ମୂଳ ଏ ଜଗତେ	॥	୧୦୩
	ନାନାରୂପରେ ସେ କାରଣେ	। କହିଅଛନ୍ତି ଋଷିଗଣେ	॥	୧୦୪
୩୧	ଯେ ପ୍ରାତ ଆଦି କାଳମାନ	। ସମ ଆଦି ଯେ ଦେଶ ପୁଣ	॥	୧୦୫
	ଯେ କ୍ରିୟା ଅଟେ ଅନୁଷ୍ଠାନ	। ଯେ କର୍ତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ଘେନ	॥	୧୦୬
	କରଣ ଯେ ସ୍ରୁଚ ସ୍ରୁବାଦି	। କାର୍ଯ୍ୟ ଯେ ଅଟଇ ଯାଗାଦି	॥	୧୦୭
	ମନ୍ତ୍ରାଦି ଆଗମ ଯେ ପୁଣ	। ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ବ୍ରୀହି ଆଦି ଆନ	॥	୧୦୮
	ଫଳ ସ୍ୱର୍ଗାଦି ଏ ରୂପରେ	। ହରି ନବଧା ଅବିଦ୍ୟାରେ	॥	୧୦୯
୩୨	ଚୈତ୍ରାଦି ଦ୍ୱାଦଶ ମାସରେ	। ବିଭିନ୍ନ ଦ୍ୱାଦଶ ଗଣରେ	॥	୧୧୦
	ଲୋକଯାତ୍ରାନିର୍ବାହପାଇଁ	। ଚରନ୍ତି ନାନାରୂପ ହୋଇ	॥	୧୧୧
	ସାକ୍ଷାତ କାଳରୂପଧାରୀ	। ସେହୁ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀହରି	॥	୧୧୨
୩୩	ସେ ଧାତା ସୂର୍ଯ୍ୟ, କୃତସ୍ଥଳୀ	। ଅପ୍‌ସରା, ହେତି ରକ୍ଷ[3] ମିଳି	॥	୧୧୩
	ବାସୁକି ନାଗ ରଥକୃତ	। ଯକ୍ଷ ଯେ ଋଷି ଯେ ପୁଲସ୍ତ୍ୟ	॥	୧୧୪
	ଗନ୍ଧର୍ବ ନାମ ତୁମ୍ବୁରୁ ହିଁ	। ନିଅନ୍ତି ମଧୁମାସ ଏହି	॥	୧୧୫
୩୪	ଅର୍ଯ୍ୟମା ନାମ ଦିବାକର	। ପୁଲହ ନାମ ଋଷିବର	॥	୧୧୬
	ପୁଞ୍ଜିକସ୍ଥଳୀ ନାମ ଖ୍ୟାତି	। ଅପ୍‌ସରା, ରାକ୍ଷସ ପ୍ରହେତି	॥	୧୧୭
	ଅଥୌଜା ନାମେ ଯକ୍ଷ ଆର	। ନାଗ ନାମରେ କଚ୍ଛନୀର	॥	୧୧୮
	ନାରଦ ଗନ୍ଧର୍ବ ଏତେକ	। ନିଅନ୍ତି ମାସ ବଇଶାଖ	॥	୧୧୯

୧. ଛାୟାନାୟକ = ସୂର୍ଯ୍ୟ । ୨. 'ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆତ୍ମା ଜଗତସ୍ତସ୍ଥୁଷଶ୍ଚ' (ଶ୍ରୁତିଃ) । ୩. ରାକ୍ଷସ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୩୫ ମିତ୍ର ତପନ ଅତ୍ରି ଋଷି । ସେ ରଥସ୍ୱନ ଯକ୍ଷ ମିଶି ।। ୧୨୦
ତକ୍ଷକ ପୌରୁଷେୟ ହୋଇ । ନାଗ ରାକ୍ଷସ କ୍ରମେ ଦୁଇ ।। ୧୨୧
ମେନକା ଅପ୍‌ସରା ଗନ୍ଧର୍ବ । ହହା[୧] ଏମାନେ ମିଶି ସର୍ବ ।। ୧୨୨
ଏରୂପେ ସଂଯତ ହୋଇଣ । ନିଅନ୍ତି ଜ୍ୟେଷ୍ଠମାସ ପୁଣ ।। ୧୨୩
୩୬ ବରୁଣ ନାମେ ଦିବାକର । ବସିଷ୍ଠ ଋଷି ଯେ ଆବର ।। ୧୨୪
ରମ୍ଭା ଅପ୍‌ସରା ସହଜନ୍ୟ । ଯକ୍ଷ, ରାକ୍ଷସ ଚିତ୍ରସ୍ୱନ ।। ୧୨୫
ହୁହୂ ଗନ୍ଧର୍ବ ଶୁକ୍ର ନାଗେ । ଆଷାଢ଼ ନିଅନ୍ତି ସଂଯୋଗେ ।। ୧୨୬
୩୭ ଅଙ୍ଗିରା ଋଷି ଇନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ । ଯକ୍ଷ ଶ୍ରୋତା ରାକ୍ଷସ ବର୍ଯ୍ୟ ।। ୧୨୭
ଗନ୍ଧର୍ବ ବିଶ୍ୱାବସୁ ଆର । ଯେ ଏଳାପତ୍ର ବିଷଧର ।। ୧୨୮
ପ୍ରମ୍ଲୋଚା ଅପ୍‌ସରା ଯେ ପୁଣ । ଏମାନେ ନିଅନ୍ତି ଶ୍ରାବଣ ।। ୧୨୯
୩୮ ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନାମେ ବିବସ୍ୱାନ । ଗନ୍ଧର୍ବ ନାମେ ଉଗ୍ରସେନ ।। ୧୩୦
ବ୍ୟାଘ୍ର ରାକ୍ଷସ ଆସାରଣ । ଯକ୍ଷ ସେ ଭୃଗୁ ଋଷି ପୁଣ ।। ୧୩୧
ଅନୁମ୍ଲୋଚା ଅପ୍‌ସରା ଆର । ଯେ ଶଙ୍ଖପାଳ ନାଗବର ।। ୧୩୨
ଭାଦ୍ରବ ମାସକୁ ଏମାନେ । ନିଅନ୍ତି ଥାଇ ରବିଯାନେ ।। ୧୩୩
୩୯ ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୂଷା ନାମଧେୟ । ଯେ ନାଗବର ଧନଞ୍ଜୟ ।। ୧୩୪
ଋଷି ଗୌତମ ଯେ ସୁରୁଚି । ଯକ୍ଷ ସେ ଅପ୍‌ସରା ଘୃତାଚୀ ।। ୧୩୫
ସୁଷେଣ ଗନ୍ଧର୍ବ ରାକ୍ଷସ । [୨]ବାତ ଏ ନିଏ ମାଘମାସ ।। ୧୩୬
୪୦ ବର୍ଚ୍ଚା ରାକ୍ଷସ ଋତୁ ଯକ୍ଷ । ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପର୍ଜନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ।। ୧୩୭
ଅପ୍‌ସରା ସେନଜିତ ଆର । ଐରାବତ ନାଗବର ।। ୧୩୮
ବିଶ୍ୱ ଗନ୍ଧର୍ବ ଭରଦ୍ୱାଜ । ଋଷି ଯେ ମିଶି ଏ ସମାଜ ।। ୧୩୯
ଫାଲ୍‌ଗୁନ ମାସକୁ ଏମାନେ । ନିଅନ୍ତି ପ୍ରୟୋଗବିଧାନେ ।। ୧୪୦
୪୧ ଗନ୍ଧର୍ବ ନାମେ ଋତସେନ । ଯେ ମହାଶଙ୍ଖ ନାଗ ଆନ ।। ୧୪୧
କଶ୍ୟପ ଋଷି ତାର୍କ୍ଷ୍ୟ ଯକ୍ଷ । ବିଦ୍ୟୁତଶତ୍ରୁ ନାମେ ରକ୍ଷ ।। ୧୪୨
ଅଂଶୁ ନାମ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉର୍ବଶୀ । ନାମରେ ଅପ୍‌ସରା ପ୍ରକାଶି ।। ୧୪୩
ଏମାନେ ମାସ ମାର୍ଗଶିର । ନିଅନ୍ତି ହୋଇଣ ତତ୍ପର ।। ୧୪୪
୪୨ ଯେ ଆୟୁ ଋଷି ଭଗ ସୂର୍ଯ୍ୟ । ଊର୍ଣ୍ଣ ଯକ୍ଷ ରାକ୍ଷସ ସ୍ଫୂର୍ଜ ।। ୧୪୫
ଗନ୍ଧର୍ବ ଅରିଷ୍ଟନେମି ହିଁ । ଅପ୍‌ସରା ପୂର୍ବଚିତ୍ତି ଯେହି ।। ୧୪୬
ଆବର ନାଗ କର୍କୋଟକ । ପୁଷ୍ୟକୁ ନିଅନ୍ତି ଏତେକ ।। ୧୪୭

---

୧. ହାହା (ପାଠାନ୍ତର)
୨. କୂର୍ମପୁରାଣୋକ୍ତ ଆଦିତ୍ୟ-ଅନୁକ୍ରମ ଅନୁସାରେ 'ଭାଦ୍ର' ପରେ 'ମାଘ' ଆସେ । କିନ୍ତୁ ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣରେ ଅବିକଳ ମାସକ୍ରମରେ ଅଛି । କ୍ୱଚିତ୍ କଳ୍ପଭେଦରେ ମଧ୍ୟ ନାମର ଓଲଟପାଲଟ ହୁଏ । (ସ୍ୱାମୀ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

୪୩ ତ୍ୱଷ୍ଟା ତପନ କମ୍ବଳାଶ୍ୱ । ନାଗ ବ୍ରହ୍ମାପେତ ରାକ୍ଷସ ॥ ୧୪୮
ଅପ୍‌ସରା ତିଳୋତ୍ତମା ମିଶି । ଯେ ଜମଦଗ୍ନି ନାମେ ଋଷି ॥ ୧୪୯
ଗନ୍ଧର୍ବ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଆର । ଯେ ଶତଜିତ ଯକ୍ଷବର ॥ ୧୫୦
ଆଶ୍ୱିନମାସକୁ ଏମାନେ । ନିଅନ୍ତି ପ୍ରକାଶବିଧାନେ ॥ ୧୫୧
୪୪ ବିଷ୍ଣୁ ଆଦିତ୍ୟ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର । ଋଷି ରାକ୍ଷସ ମଖାପେତ[୧] ॥ ୧୫୨
ରମ୍ଭା ଅପ୍‌ସରା ସତ୍ୟଜିତ । ଯକ୍ଷ ଯେ ଭୁବନବିଦିତ ॥ ୧୫୩
ଯେ ନାଗ ନାମ ଅଶ୍ୱତର । ଗନ୍ଧର୍ବ ସୂର୍ଯ୍ୟବର୍ଚ୍ଚା ଆର ॥ ୧୫୪
କାର୍ତ୍ତିକମାସକୁ ଏମାନେ । ନିଅନ୍ତି ପ୍ରୟୋଗବିଧାନେ ॥ ୧୫୫
୪୫ ବିଷ୍ଣୁ ଆଦିତ୍ୟ ଭଗବାନ । ଯେ ତାଙ୍କ ଏ ବିଭୂତିମାନ ॥ ୧୫୬
ଏହା ଯେ ଉଭୟ ସଂଧ୍ୟାରେ । ସ୍ମରଣ କରୁଥାନ୍ତି ନରେ ॥ ୧୫୭
ହରନ୍ତି ସେ ଦିନକୁ ଦିନ । ଆପଣା କୃତ ପାପମାନ ॥ ୧୫୮
୪୬ ସେ ଦେବ ଦ୍ୱାଦଶ ମାସରେ । ଗନ୍ଧର୍ବ ଆଦି ଛଅଙ୍କରେ ॥ ୧୫୯
ସମସ୍ତ ଦିଗରେ ଭ୍ରମନ୍ତେ । ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ସଂତତେ ॥ ୧୬୦
ଇହପରରେ ଶୁଭମତି । ଯେ ଅଟେ ତାହା ବିସ୍ତାରନ୍ତି ॥ ୧୬୧
୪୭ ଦିବାକରର ପ୍ରକାଶକ । ଯେ ବେଦ ସାମ ଯଜୁ ଋକ ॥ ୧୬୨
ତେଣେ ଯାହାଙ୍କୁ ମୁନିଗଣେ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ॥ ୧୬୩
ଗନ୍ଧର୍ବେ ଗାୟନ କରନ୍ତି । ଆଗେ ଅପ୍‌ସରାଏ ନାଚନ୍ତି ॥ ୧୬୪
୪୮ ରଥ ବାନ୍ଧନ୍ତି ଦୃଢ଼େ ନାଗେ । ଯୁକ୍ତ କରନ୍ତି ଯକ୍ଷେ ଆଗେ ॥ ୧୬୫
ବଳବତ୍ତର ଯେ ରାକ୍ଷସେ । ରଥ ପେଲନ୍ତି ପୃଷ୍ଠଦେଶେ ॥ ୧୬୬
୪୯ ଷଷ୍ଟି ସହସ୍ର ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ନିର୍ମଳ ବାଳଖିଲ୍ୟ ବସି ॥ ୧୬୭
ଆଗରେ ଅଭିମୁଖେ ଯାନ୍ତି । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି କରୁଥାନ୍ତି ॥ ୧୬୮
୫୦ ଏ ରୂପେ ଅନାଦିନିଧନ । ଈଶ୍ୱର ହରି ଭଗବାନ ॥ ୧୬୯
ପ୍ରତି କଳ୍ପରେ ନିଜାତ୍ମାକୁ । ବିଭଜି ରଖନ୍ତି ଲୋକଙ୍କୁ ॥ ୧୭୦
ହରିଚରଣପଦ୍ମ ଚିନ୍ତି । ହରଷ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମତି ॥ ୧୭୧
ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସ । ଯେ ରସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲାଳସ ॥ ୧୭୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀମଦାଦିତ୍ୟବ୍ୟୂହବିବରଣଂ
ନାମ ଏକାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

୧. ମଖାପେତ ନାମକ ରାକ୍ଷସ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତଥା ଚ କୌର୍ମେ-

ଧାତାର୍ଯମା ଚ ମିତ୍ରଶ୍ଚ ବରୁଣଶ୍ଚେନ୍ଦ୍ର ଏବ ଚ ।
ବିବସ୍ୱାନଥ ପୂଷା ଚ ପର୍ଜନ୍ୟଶ୍ଚାଂଶୁରେବ ଚ ।।
ଭଗସ୍ତ୍ୱଷ୍ଟା ଚ ବିଷ୍ଣୁଶ୍ଚ ଆଦିତ୍ୟା ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍ମୃତାଃ ।।

ପୁଲସ୍ତ୍ୟଃ ପୁଲହଶ୍ଚାତ୍ରିର୍ବସିଷ୍ଠୋଽଥାଙ୍ଗିରା ଭୃଗୁଃ ।
ଗୌତମୋଽଥ ଭରଦ୍ୱାଜଃ କଶ୍ୟପଃ କ୍ରତୁରେବ ଚ ।।
ଜମଦଗ୍ନିଃ କୌଶିକଶ୍ଚ ମୁନୟୋ ବ୍ରହ୍ମବାଦିନଃ ।।
ରଥକୃଚ୍ଛାପ୍ୟଥୌଜାଶ୍ଚ ଗ୍ରାମଣୀଃ ସୁରୁଚିସ୍ତଥା ।
ରଥଚିତ୍ରସ୍ୱନଃ ଶ୍ରୋତା ଅରୁଣଃ ସେନଜିତ୍ ତଥା ।।
ତାର୍କ୍ଷ୍ୟଶ୍ଚାରିଷ୍ଟନେମିଶ୍ଚ ଋତଜିତ୍ ସତ୍ୟଜିତ୍ ତଥା ।। (ଏତେ ଯକ୍ଷାଃ)

ଅଥ ହେତିଃ ପ୍ରହେତିଶ୍ଚ ପୌରୁଷେୟୋ ବଧସ୍ତଥା ।
ବର୍ଯୋ ବ୍ୟାଘ୍ରସ୍ତଥାପଶ୍ଚ ବାୟୁର୍ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଦିବାକରଃ ।।
ବ୍ରହ୍ମାପେତଶ୍ଚ ବିପ୍ରେନ୍ଦ୍ରା ଯଜ୍ଞାପେତଶ୍ଚ ରାକ୍ଷସାଃ ।।

ବାସୁକିଃ କଚ୍ଛନୀରଶ୍ଚ ତକ୍ଷକଃ ଶୁକ୍ର ଏବ ଚ ।
ଏଲାପତ୍ରଃ ଶଙ୍ଖପାଳସ୍ତଥୈରାବତସଂଜ୍ଞକଃ ।।
ଧନଞ୍ଜୟୋ ମହାପଦ୍ମସ୍ତଥା କର୍କୋଟକୋ ଦ୍ୱିଜାଃ ।।
କମ୍ବଳୋଽଶ୍ୱତରଶ୍ଚୈବ ବହନ୍ତ୍ୟେନଂ ଯଥାକ୍ରମମ୍ ।।

ତୁମ୍ବୁରୁର୍ନାରଦୋ ହାହା ହୂହୂର୍ବିଶ୍ୱାବସୁସ୍ତଥା ।
ଉଗ୍ରସେନୋ ବସୁରୁଚିର୍ବିଶ୍ୱାବସୁରଥାପରଃ ।।
ଚିତ୍ରସେନସ୍ତଥୋର୍ଣାୟୁର୍ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରୋ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମାଃ ।।
ସୂର୍ଯବର୍ଚ୍ଚା ଦ୍ୱାଦଶୈତେ ଗନ୍ଧର୍ବା ଗାୟତାଂ ବରାଃ ।।

କୃତସ୍ଥଲ୍ୟପ୍‌ସରୋବର୍ଯା ତଥାନ୍ୟା ପୁଞ୍ଜିକସ୍ଥଳୀ ।
ମେନକା ସହଜନ୍ୟା ଚ ପ୍ରମ୍ଳୋଚା ଚ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମାଃ ।।
ଅନୁମ୍ଳୋଚା ଘୃତାଚୀ ଚ ବିଶ୍ୱାଚୀ ଚୋର୍ବଶୀ ତଥା ।
ଅନ୍ୟା ଚ ପୂର୍ବଚିତ୍ତିଃ ସ୍ୟାଦନ୍ୟା ଚୈବ ତିଲୋତ୍ତମା ।।
ରମ୍ଭା ଚେତି ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠାସ୍ତଥୈବାପ୍‌ସରସଃ ସ୍ମୃତାଃ ।। (ସ୍ୱାମୀ)

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦ୍ୱାଦଶେ ତୁ ପୁରାଣୋକ୍ତସର୍ବାର୍ଥାନୁକ୍ରମଃ କୃତଃ ।
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧମାରଭ୍ୟ ପ୍ରାଧାନ୍ୟେନ ସମାସତଃ ॥ ୧

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୧ ଯେ ହରିଭକତିଲକ୍ଷଣ । ଧର୍ମ ଏ ସଂସାରେ ପ୍ରମାଣ ॥ ୧
ତାହାଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର । ଯେ କୃଷ୍ଣ କର୍ତ୍ତା ଜଗତର ॥ ୨
ତାହାଙ୍କୁ କରୁଛି ବନ୍ଦନ । ଯେତେ ଅଛନ୍ତି ବିପ୍ରଜନ ॥ ୩
ତାହାଙ୍କୁ କରିଣ ବନ୍ଦନ । କହିବି ନିତ୍ୟ ଧର୍ମମାନ ॥ ୪
୨ ହେ ବିପ୍ରମାନେ ଯେ ଅଦ୍ଭୁତ । ଅଟଇ ବିଷ୍ଣୁର ଚରିତ ॥ ୫
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହିଲି ମୁଁ ତାହା । ପଚାରିଥିଲ ମୋତେ ଯାହା ॥ ୬
ଜୀବର ପୁରୁଷଭାବରେ । ଉଚିତ ଯେ ଶ୍ରବଣାଦିରେ ॥ ୭
୩ ଯେ ନାରାୟଣ ହୃଷୀକେଶ । ଭଗବାନ ସାତ୍ୱତ-ଈଶ ॥ ୮
ଯେ ହରି ସର୍ବପାପ ହରେ । ସାକ୍ଷାତ କୀର୍ତ୍ତିତ ଏଥିରେ ॥ ୯
୪ ବିଶ୍ୱର ସଂହାର-ଜନନ । ଯା' ଠାରୁ ହୋଏ ଉତପନ୍ନ ॥ ୧୦
ସେ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ଗୁଣହୀନ । ବିଜ୍ଞାନସଂଯୁତ ଯେ ଜ୍ଞାନ ॥ ୧୧
ଆବର ଯେ ତାର ସାଧନ । ତା' ଏଥି କଲି ମୁଁ କଥନ ॥ ୧୨
୫ ଏଥି କହିଲି ଭକ୍ତିଯୋଗ । ତେଣେ ସମ୍ଭୂତ ଯେ ବୈରାଗ୍ୟ ॥ ୧୩
ଯେ ପାରୀକ୍ଷିତ ଉପାଖ୍ୟାନ । ଯେ ବା ନାରଦାଖ୍ୟାନ ଆନ ॥ ୧୪
୬ ଶାପସକାଶୁଁ ବ୍ରାହ୍ମଣର । ସେ ପରୀକ୍ଷିତ ରାଜର୍ଷିର ॥ ୧୫
ପ୍ରାୟୋପବେଶ ଯେ ଗଙ୍ଗାରେ । ଏମାନ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଏଥିରେ ॥ ୧୬
ଯେ ଶୁକ ବ୍ରାହ୍ମଣରେ ସାର । ଯେ ପରୀକ୍ଷିତ ନୃପବର ॥ ୧୭
ସେ ବେନି ଜନଙ୍କ ସଂବାଦ । ଉକ୍ତ ଯହିଁ ଏ ଆଦ୍ୟ ସ୍କନ୍ଧ ॥ ୧୮
୭ ଯୋଗର ଧାରଣାରେ ଯେହି । ଅର୍ଚ୍ଚି ଆଦିଙ୍କି ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇ ॥ ୧୯
ଯେ ବ୍ରହ୍ମନାରଦ ସଂବାଦ । ଯେ ଅବତାରକଥାବାଦ ॥ ୨୦
ଯେହୁ ପ୍ରଧାନକାର୍ଯ୍ୟରୂପ । ବିଖ୍ୟାତ ବିରାଟସ୍ୱରୂପ ॥ ୨୧
ମହଦାଦିସୃଷ୍ଟିକ୍ରମରେ । ସେ ଉକ୍ତ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍କନ୍ଧରେ ॥ ୨୨
୮ ଉଦ୍ଧବସଙ୍ଗେ ବିଦୁରର । ମୈତ୍ରେୟସଙ୍ଗେ ପୁଣ ତାର ॥ ୨୩
ସଂବାଦ ଯେ ନାନାପ୍ରକାରେ । ଯେ ପୁଣ ତହିଁର ଉତ୍ତାରେ ॥ ୨୪
ପୁରାଣସଂହିତାପ୍ରଶନ । ଯେ ମହାପୁରୁଷସଂସ୍ଥାନ ॥ ୨୫
୯ ଯେ ସର୍ଗ ଅଟେ ପ୍ରାକୃତିକ[1] । ଯେ ସପ୍ତ[2] ସର୍ଗ ବୈକୃତିକ ॥ ୨୬

୧. ଗୁଣକ୍ଷୋଭରୂପକ । ୨. ମହତ୍, ଅହଂକାର ଓ ପଞ୍ଚ ତନ୍ମାତ୍ର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେ ଅବା ବିକାର[୧] ତାଙ୍କର । ସର୍ଗ ହିଁ କଥିତ ଆବର ॥ ୨୭

ତଦନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସଂଭବ । ଯହୁଁ ବୈରାଜ ସମୁଦ୍ଭବ ॥ ୨୮

୧୦ ଯେ ସ୍ଥୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଏ କାଳର । ଗତି, ଯେ ଉଭବ ପଦ୍ମର ॥ ୨୯

ସାଗରୁ ମହୀ-ଉଦ୍ଧରଣ । ଯେ ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷର ମାରଣ ॥ ୩୦

୧୧ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ତିର୍ଯ୍ୟକ ଅବାକର[୨] । ସେହି ପ୍ରକାରେ ରୁଦ୍ରଙ୍କର ॥ ୩୧

ଅର୍ଦ୍ଧ-ନାରୀ-ନରର ଯେହି । ସର୍ଗ ତା' ଏଥି ଥାଇଁ କହି ॥ ୩୨

ଯେ ମନୁ ସ୍ୱାୟଂଭୁବ ନାମ । ଯହିଁରୁ ତାହାଙ୍କ ଜନମ ॥ ୩୩

୧୨ ସ୍ତିରୀଙ୍କ ଉତ୍ତମା ଯେ ଆଦ୍ୟ । ପ୍ରକୃତି ଶତରୂପା ସିଦ୍ଧ ॥ ୩୪

ଯେ ଧର୍ମଙ୍କର ପତ୍ନୀମାନ । ସେମାନଙ୍କର ଯେ ସନ୍ତାନ ॥ ୩୫

କର୍ଦ୍ଦମ ପ୍ରଜାପତିଙ୍କର । ଯେ ଅଟେ ସନ୍ତାନ ଆବର ॥ ୩୬

୧୩ ମହାତ୍ମା ଷଡେଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ । କପିଳ ମୁନି ଯେହୁ ଖ୍ୟାତ ॥ ୩୭

ଯେ ବା ତାଙ୍କର ଅବତାର । ସଂବାଦ ଯେ ଦେବହୂତିର ॥ ୩୮

ସୁବୁଦ୍ଧି କପିଳ ସଙ୍ଗରେ । ଉକ୍ତ ସେ ତୃତୀୟ ସ୍କନ୍ଧରେ ॥ ୩୯

୧୪ ମରୀଚି ଆଦି ନବଙ୍କର । ସନ୍ତାନ ଯେ ନାନାପ୍ରକାର ॥ ୪୦

ଯେ ଦକ୍ଷଯଜ୍ଞର ବିନାଶ । ଧ୍ରୁବଚରିତ ପୃଥୁଯଶ ॥ ୪୧

ପ୍ରାଚୀନବରହିରାଜାର । ସଙ୍ଗେ ସଂବାଦ ନାରଦର ॥ ୪୨

ଏ ଆଦି କଥାମାନ ଯେହି । ଚତୁର୍ଥସ୍କନ୍ଧେ ଉକ୍ତ ସେହି ॥ ୪୩

୧୫ ହେ ଦ୍ୱିଜ ତଦନ୍ତେ ଉଦିତ । ପ୍ରିୟବ୍ରତଙ୍କ ସୁଚରିତ ॥ ୪୪

ତଦନ୍ତେ ଚରିତ ନାଭିର । ଋଷଭଙ୍କର ଭରତର ॥ ୪୫

୧୬ ଦ୍ୱୀପ ବରଷ ସିନ୍ଧୁ ଅଦ୍ରି । ବର୍ଣ୍ଣିତ ନବଖଣ୍ଡ ନଦୀ ॥ ୪୬

ଜ୍ୟୋତିଶ୍ଚକ୍ରର ଯେ ସଂସ୍ଥାନ । ପାତାଳ-ନରକ ସଙ୍ଗେଣ ॥ ୪୭

କହିଣ ଥାଇଁ ଏ ବିଭାଗେ । ପଞ୍ଚମସ୍କନ୍ଧେ ତୁମ୍ଭ ଆଗେ ॥ ୪୮

୧୭ ଏଣେ ନରକନିବର୍ତ୍ତନ । ଯେ ଅଜାମିଳ ଉପାଖ୍ୟାନ ॥ ୪୯

ପ୍ରଚେତାଙ୍କର ଠାରୁ ଦକ୍ଷ । ଜନ୍ମ ଉଦିତ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥ ୫୦

ଦକ୍ଷତନୟାମାନଙ୍କର । ସଂତାନବିତାନ ଆବର ॥ ୫୧

ତିର୍ଯ୍ୟକ ନଗ ଖଗ ନର । ଜନମ ଦେବାସୁରଙ୍କର ॥ ୫୨

୧୮ ବୃତ୍ରର ଯେ ଜନ୍ମ-ନିଧନ । ଷଷ୍ଠରେ ଉକତ ଏମାନ ॥ ୫୩

ଦିତିତନୟ ବେନିଙ୍କର । ହେ ବିପ୍ରେ ଯେ ଅବା ସଂହାର ॥ ୫୪

ମହାତ୍ମା ଦୈତ୍ୟଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଯେ ଚରିତ ତାର ॥ ୫୫

ସେମାନ ସପ୍ତମ ସ୍କନ୍ଧରେ । କହିଛି ତୁମ୍ଭର ଆଗରେ ॥ ୫୬

---

୧. ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ, ପଞ୍ଚ କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟ, ପଞ୍ଚ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ମନ ମିଶି ଷୋହଳ ତତ୍ତ୍ୱ ବିକାର ।

୨. ଅବାକର (ଅଧୋଗାମୀ ଜୀବଙ୍କର) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୯ ଯେ ମନ୍ୱନ୍ତରାନୁଚରିତ । ଗଜେନ୍ଦ୍ରମୋକ୍ଷ ଯେ ବିଦିତ ।। ୫୭
ହୟଶୀର୍ଷାଦି ଅବତାର । ମନ୍ୱନ୍ତରରେ ଯେ ବିଷ୍ଣୁର ।। ୫୮
୨୦ ଯେ ମତ୍ସ୍ୟ କଚ୍ଛପ ବାମନ । ନୃସିଂହ ଅବତାରମାନ ।। ୫୯
ଜଗତପତି ଶ୍ରୀହରିର । ପ୍ରାପ୍ତିନିମିତ୍ତେ ଅମୃତର ।। ୬୦
କ୍ଷୀରୋଦମନ୍ଥନ ଆବର । ଯେ ଦେବାସୁର ଯୁଦ୍ଧ ଘୋର ।। ୬୧
ଅଷ୍ଟମସ୍କନ୍ଧରେ ଏମାନ । କରିଛି ମୁଁ ପ୍ରତିପାଦନ ।। ୬୨
୨୧ ଯେ ରାଜବଂଶାନୁକୀର୍ତ୍ତନ । ଯେ ତହିଁ ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ ଜନମ ।। ୬୩
ଯେ ଅବା ବଂଶ ତାହାଙ୍କର । ଜନ୍ମ ମହାତ୍ମା ସୁଦ୍ୟୁମ୍ନର ।। ୬୪
୨୨ ଯେ ଅଟେ ଇଳା ଉପାଖ୍ୟାନ । ଯେ ତାରା ଉପାଖ୍ୟାନ ଆନ ।। ୬୫
ତପନବଂଶର କଥନ । ଶଶାଦ-ନୃଗାଦି ଯେ ଆନ ।। ୬୬
୨୩ ଯେ ଅଟେ ସୁକନ୍ୟାଚରିତ । ଶର୍ଯ୍ୟାତି କକୁତ୍ସ୍ଥ ଯେ ଖ୍ୟାତ ।। ୬୭
ସେ ବେନିନୃପ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ । ଯେ ଅବା ତାଙ୍କର ଚରିତ ।। ୬୮
ଖଟ୍ୱାଙ୍ଗ ମାନ୍ଧାତା ଯେ ବେନି । ଯେ ବା ସୌଭରି ମହାମୁନି ।। ୬୯
ଯେ ବା ସଗର ନରନାଥ । ଏମାନଙ୍କର ଯେ ଚରିତ ।। ୭୦
୨୪ ଯେ ରାମ କୋଶଳ-ଈଶ୍ୱର । ପାପଘ୍ନ ଚରିତ ତାଙ୍କର ।। ୭୧
ଶରୀରତ୍ୟାଗ ଯେ ନିମିର । ସଂଭବ ଯେ ଜନକଙ୍କର ।। ୭୨
୨୫ ଭାର୍ଗବ-ଇନ୍ଦ୍ର ରାମ ଯେହି । ନିଃକ୍ଷତ୍ର କଲେ ସେ ଯା' ମହୀ ।। ୭୩
୨୬ ପ୍ରଥମ ଯେ ସୋମବଂଶର । ଚରିତ ସେ ପୁରୂରବାର ।। ୭୪
ଯେ ଯଯାତିର ନହୁଷର । ଦୁଷ୍ମନ୍ତସୁତ ଭରତର ।। ୭୫
ଶାନ୍ତନୁଙ୍କର ତା' ସୁତର[୧] । ଚରିତ ଯେ ଅବା ଆବର ।। ୭୬
ଯେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ଯଯାତିର । ଯେ ଅବା ବଂଶ ସେ ଯଦୁର ।। ୭୭
୨୭ ଯହିଁ ବଂଶରେ ଅବତାର । କୃଷ୍ଣାଖ୍ୟ ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର ।। ୭୮
ଏମାନ ନବମ ସ୍କନ୍ଧରେ । କହି ତ ଅଛି ମୁଁ ପୂର୍ବରେ ।। ୭୯
ଜନମ ବସୁଦେବଘରେ । ତାଙ୍କ ବଢ଼ିବା ଗୋକୁଳରେ ।। ୮୦
୨୮ ସେ [୨]ଦନୁଜାରିର ଅପାର । ଚରିତ କୀର୍ତ୍ତିତ ଏଥିର ।। ୮୧
ପୂତନାପ୍ରାଣପୟଃପାନ । ଶିଶୁର ଶକଟଭଂଜନ ।। ୮୨
୨୯ ତୃଣାବର୍ତ୍ତର ଯେ ସଂହାର । ସେରୂପେ ବକ-ବତ୍ସଙ୍କର ।। ୮୩
୩୦ ଭାଇସହିତେ ଧେନୁକର । ଯେ ବା ସଂକ୍ଷୟ ପ୍ରଲମ୍ବର ।। ୮୪
ଅଘମାରଣ ଯେ ଧାତାର । ବତ୍ସପାଳଙ୍କୁ ହରିବାର ।। ୮୫

---

୧. ଭୀଷ୍ମଙ୍କର ।
୨. ଦନୁଜାରି = ଦନୁଜ ଅର୍ଥାତ୍ ରାକ୍ଷସ, ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ସେମାନଙ୍କ ଶତ୍ରୁ; ତେଣୁ ତାହାଙ୍କୁ ଦନୁଜାରି କୁହାଯାଏ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସମସ୍ତ ଦିଗରେ ବିସ୍ତୃତ । ଯେ ବନ-ଅନଳ ସଂଜାତ ॥ ୮୬
ତହିଁରୁ ଗୋପବାଳଙ୍କର । ଯେ ପରିତ୍ରାଣ କରିବାର ॥ ୮୭
୩୧ ଦମନ କାଳିୟ ଅହିର । ସର୍ପରୁ ଯେ ମୋକ୍ଷ ନନ୍ଦର ॥ ୮୮
ଯେ ଗୋପକନ୍ୟାଙ୍କର ବ୍ରତ । ଯେ ବ୍ରତେ ସଂତୋଷ ଅଚ୍ୟୁତ ॥ ୮୯
୩୨ | ଯଜ୍ଞପତ୍ନୀଙ୍କି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର । ଯେ ଅନୁଗ୍ରହ କରିବାର ॥ ୯୦
୩୩ | ଯେ ଅନୁତାପ ବିପ୍ରଙ୍କର । ଗୋବର୍ଦ୍ଧନର ଯେ ଉଦ୍ଧାର[1] ॥ ୯୧
ଶକ୍ର ସୁରଭି ବେନିଙ୍କର । ଯେ ଯଜ୍ଞାଭିଷେକ[2] କୃଷ୍ଣର ॥ ୯୨
ଯେ କ୍ରୀଡ଼ା ରାସବିହାରରେ । ଗୋପୀଙ୍କ ତୁଲେ ରଜନୀରେ ॥ ୯୩
ଯେ ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼ ବୁଦ୍ଧିହୀନ । ତାହାର ଯେ ବଧବିଧାନ ॥ ୯୪
ଅରିଷ୍ଟ କେଶୀର ନିଧନ । ପଛେ ଅକ୍ରୂର ଆଗମନ ॥ ୯୫
୩୪ ପ୍ରସ୍ଥାନ ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣର । ବିଳାପ ବ୍ରଜସ୍ତିରୀଙ୍କର ॥ ୯୬
ତଦନ୍ତେ ମଥୁରା ନଗର । ଅବଲୋକନ ଯେ ଆବର ॥ ୯୭
୩୫ ଯେ ଗଜ-ମୁଷ୍ଟିକ-ଚାଣୂର । କଂସାଦି ଯେ ତାଙ୍କ ସଂହାର ॥ ୯୮
ଯେ ସାନ୍ଦୀପନି-ଗୁରୁଙ୍କର । ମୃତ କୁମର ଆଣିବାର ॥ ୯୯
୩୬ ରାମ-ଉଦ୍ଧବ ସହିତରେ । ଶ୍ରୀହରି ମଥୁରାନଗରେ ॥ ୧୦୦
ନିବାସ କରି ଯେତେଦିନ । ଯାଦବଙ୍କର ପ୍ରିୟମାନ ॥ ୧୦୧
କଲେକ ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ । ହେ ଦ୍ୱିଜମାନେ ଏ ସଂସାରେ ॥ ୧୦୨
୩୭ ଜରାସଂଧର ଆଣିବାର । ସୈନ୍ୟର ବଧ ବାରମ୍ବାର ॥ ୧୦୩
ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୁଚୁକୁନ୍ଦଙ୍କର । ଯବନେନ୍ଦ୍ର[3]ର ଯେ ସଂହାର ॥ ୧୦୪
କୁଶସ୍ଥଳୀରେ ଆପଣାର । [4]ନିବେଶ କରିବା ହିଁ ଆର ॥ ୧୦୫
୩୮ ସ୍ୱର୍ଗପୁରରୁ ସୁଧର୍ମାର । ଆଦାନ ଯେ ପାରିଜାତର ॥ ୧୦୬
ସଂଗ୍ରାମେ ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ମଞ୍ଚିଣ । ହରିର ରକ୍ମିଣୀହରଣ ॥ ୧୦୭
୩୯ ଯୁଦ୍ଧେ ଶମ୍ଭୁର ବିମୋହନ । ବାଣର ଯେ ଭୁଜଚ୍ଛେଦନ ॥ ୧୦୮
ନରକାସୁରକୁ ସଂହାରି । କନ୍ୟାଙ୍କୁ ହରିଲେ ଯା' ହରି ॥ ୧୦୯
୪୦ ଯେ ଦନ୍ତବକ୍ର ଶିଶୁପାଳ । ଦୁର୍ମତି ଯେ ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ଶାଲ୍ୱ ॥ ୧୧୦
ଶମ୍ବର ମୁର ପଞ୍ଚଜନ । ଦ୍ୱିବିଦ ପୀଠ ଯେ ବା ଆନ ॥ ୧୧୧
୪୧ ଯେ ତାଙ୍କ ପ୍ରଭାବ, ନିଧନ । ଯେ ବାରାଣସୀର ଦାହନ ॥ ୧୧୨
ହେତୁ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ କରିଣ । ଯେ ଭୂମିଭାରନିବାରଣ ॥ ୧୧୩
ଦଶମସ୍କନ୍ଧରେ ଏମାନ । କଲାଇଁ ବିଶେଷି ବର୍ଣ୍ଣନ ॥ ୧୧୪
୪୨ ଶାପବ୍ୟାଜରେ ବିପ୍ରଙ୍କର । ଯେ ନିଜକୁଳର ସଂହାର ॥ ୧୧୫

---

୧. ଉଦ୍ଧାର = ଟେକିବା ।　　୨. ଯଜ୍ଞ = ପୂଜା; ଅଭିଷେକ = ଯଜ୍ଞାନ୍ତସ୍ନାନ ।
୩. କାଳ ଯବନର ।　　୪. ନିବାସ କରି ରହିବାର (ପାଠାନ୍ତର) ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଉଦ୍ଧବ-ବାସୁଦେବଙ୍କର	ଅଦ୍‌ଭୁତ ସଂବାଦ ଯେ ଆର	॥	୧୧୬
୪୩	ଅଖିଳ ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା ଯେହି	କର୍ମନିର୍ଣ୍ଣୟ[୧] ଯେ ବା ତହିଁ	॥	୧୧୭
	ତଦନ୍ତେ ମନୁଷ୍ୟଦେହର	ଯେ ଅନ୍ତର୍ଧାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର	॥	୧୧୮
	ଆତ୍ମଯୋଗର ପ୍ରଭାବରେ	କଥିତ ଏ ଏକାଦଶରେ	॥	୧୧୯
୪୪	ଯେ ଯୁଗମାନଙ୍କ ଲକ୍ଷଣ	ଯେ ବୃତ୍ତି[୨] ତା' ଅନୁସାରେଣ	॥	୧୨୦
	ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ଏ କଳିରେ[୩]	ଯେ ଉପପ୍ଲବ[୪] ଏ ସଂସାରେ	॥	୧୨୧
	ପ୍ରଳୟ ଯେ ବା ଚତୁର୍ବିଧ	ଯେ ଅବା ଉତ୍‌ପତ୍ତି ତ୍ରିବିଧ	॥	୧୨୨
୪୫	ଯେ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ପରୀକ୍ଷିତ	ରାଜର୍ଷି ଜଗତବିଦିତ	॥	୧୨୩
	ତାହାଙ୍କର ଯେ କଳେବର	ଛାଡ଼ିବା ପ୍ରକାର ଆବର	॥	୧୨୪
	ଶାଖାପ୍ରଣୟନ ଋଷିର[୫]	ସତ୍‌କଥା ମୃକଣ୍ଡ ସୁତର	॥	୧୨୫
	ଯେ ଜଗଦାତ୍ମା ସପ୍ତ-ଅଶ୍ୱ[୬]	ସେ ମହାପୁରୁଷବିନ୍ୟାସ	॥	୧୨୬
୪୬	ଏଥିରେ ମୋତେ ତୁମ୍ଭେମାନେ	ଯାହା' ପଚାରିଲ ସୁମନେ	॥	୧୨୭
	ହେ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠ ତା' ସମସ୍ତ	କଲି ମୁଁ ଏମନ୍ତେ ଉକତ	॥	୧୨୮
	ଯେ ଲୀଳା-କର୍ମ-ଅବତାର	କଲେକ ଜଗତ-ଈଶ୍ୱର	॥	୧୨୯
	ସେମାନ ସଂକୀର୍ତ୍ତନଦ୍ୱାରେ	କହିଲି ତୁମ୍ଭର ଆଗରେ	॥	୧୩୦
୪୭	କୂପ ଆଦିରେ ଯେ ପଡ଼ଇ	ସୋପାନାଦିରୁ ବା ସ୍ଖଳଇ	॥	୧୩୧
	ଅଥବା ହୋଇଣ ଦୁଃଖିତ	କରନ୍ତେ ଅବା ଜୃମ୍ଭା କ୍ଷୁତ[୭]	॥	୧୩୨
	ବିବଶରେ ହେଁ ଯେ ଉଚ୍ଚାରି	'ହରୟେ ନମଃ' ଉଚ୍ଚ କରି	॥	୧୩୩
	ସମସ୍ତ ପାତକରୁ ମୁକ୍ତ	ହୁଅଇ ସେହୁ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ	॥	୧୩୪
୪୮	ଯେହୁ ଅନନ୍ତ ଭଗବାନ	ତାଙ୍କୁ ଯେ କରେ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ	॥	୧୩୫
	ତାହାଙ୍କ ଅନୁଭାବ ପୁଣ	ଯେ ଲୋକ କରଇ ଶ୍ରବଣ	॥	୧୩୬
	ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ତାର ଚିତ୍ତ	ଅଶେଷ ଦୁଃଖ କରେ ହତ	॥	୧୩୭
	ଅନ୍ଧକାରକୁ ଦିବାକର	ଯେସନେ କରଇ ସଂହାର	॥	୧୩୮
	ଜଳଦମାନଙ୍କୁ ଯେସନ	ବିନାଶେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ପବନ	॥	୧୩୯
୪୯	ଯେ ଅଧୋକ୍ଷଜ ଭଗବାନ	ସେ ଯହିଁ ନୁହନ୍ତି କଥନ	॥	୧୪୦
	ଅସତ୍ୟ ସେ ବଚନ ମିଥ୍ୟା	ଯହିଁରେ [୮]ଅସନ୍ତଙ୍କ କଥା	॥	୧୪୧
	ଯହିଁ ଉଦୟ ବିଷ୍ଣୁଗୁଣ	ସେ ସତ୍ୟ ସେ ଭଦ୍ର ସେ ପୁଣ୍ୟ	॥	୧୪୨
୫୦	ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକଯଶ ଯେହି	ସେ ଯେବେ ଗାୟନ ହୁଅଇ	॥	୧୪୩

୧. ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମଧର୍ମବିନିଶ୍ଚୟ ।

୨. ବୃତ୍ତି ତ୍ରିବିଧା-(୧) ପ୍ରାକୃତିକୀ (୨) ନୈମିତ୍ତିକୀ ଓ (୩) ନିତ୍ୟା ବୃତ୍ତି ।

୩. କଳିଯୁଗରେ । ୪. ଉପଦ୍ରବ । ୫. ବ୍ୟାସଙ୍କର । ୬. ସୂର୍ଯ୍ୟ ।

୭. ଛିଙ୍କ, (ଜୃମ୍ଭା = ହାଇ) । ୮. ଅସତ୍ୟ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେ ନବ ନବ ରୁଚିପ୍ରଦ । ପରମ ପୁଣ୍ୟ ସେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ॥ ୧୪୪
ସେ ପୁଣ ପୁଣ ମାନସର । ମହତ-ଉତ୍ସବ-ପ୍ରଚାର ॥ ୧୪୫
ସେହିଟି ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର । ଶୁଖାଏ ସନ୍ତାପସାଗର ॥ ୧୪୬
୫୧ ଅତିବିଚିତ୍ର ପଦମାନେ । ଥାଆନ୍ତି ଯେବଣ ବଚନେ ॥ ୧୪୭
ବିଶ୍ୱପାବନ ହରିଯଶ । ସେ ଯେବେ ନ କରେ ସ୍ୱରଶ ॥ ୧୪୮
ତାହାକୁ କାକତୀର୍ଥ କହି । ସେ ଜଳେ କେ ବା ଅବଗାହି ॥ ୧୪୯
କାକସମାନ କାମିଜନେ । ରମନ୍ତି ଯେଣୁ ସେ ବଚନେ ॥ ୧୫୦
ନୁହଇ ସେ ହଂସସଂମିତ[୧] । ଜ୍ଞାନିମାନଙ୍କରେ ସେବିତ ॥ ୧୫୧
ଅଚ୍ୟୁତକଥାମାନ ଯହିଁ । ନିର୍ମଳ ଜ୍ଞାନୀ ରସେ ତହିଁ ॥ ୧୫୨
୫୨ ସେ ବାକ୍ୟପ୍ରୟୋଗ ସଂସାରେ । ଜନସମୂହପାପ ହରେ ॥ ୧୫୩
ଅଶୁଦ୍ଧ ବାକ୍ୟ ଅତିରେକେ[୨] । ହେଲେହେଁ ଯହିଁ ପ୍ରତିଶ୍ଳୋକେ ॥ ୧୫୪
ଅନନ୍ତଯଶରେ ଅଙ୍କିତ । ନାମେ ଥାଆନ୍ତି ଅବିରତ ॥ ୧୫୫
ସାଧୁଏ ଯଉଁ ନାମମାନ । ଶୁଣନ୍ତି କରନ୍ତି ଗାୟନ ॥ ୧୫୬
ଶ୍ରୋତା-ବକତା ଅଭାବରେ । ଗୁଣନ୍ତି ଆପଣା ମନରେ ॥ ୧୫୭
୫୩ ବ୍ରହ୍ମବିଷୟେ ଯଉଁ ଜ୍ଞାନ । ଅଟେ ନିର୍ମଳ ନିରଞ୍ଜନ ॥ ୧୫୮
[୩]ଅଚ୍ୟୁତଭାବରେ ବର୍ଜିତ । ହେଲେ ସେ ନୁହଇ ଶୋଭିତ ॥ ୧୫୯
ଯେ କାମ୍ୟ କର୍ମ ଅବିରତେ[୪] । ଅଭଦ୍ର[୫] ଅଟଇ ଜଗତେ ॥ ୧୬୦
ଈଶ୍ୱରଠାରେ ତାହା ନେଇ । ଯେବେ ଅର୍ପଣ ନ କରଇ ॥ ୧୬୧
ସେ କାହୁଁ ପାଇବ ଶୋଭନ । ଯେ ଅଟେ କାରଣବିହୀନ[୬] ॥ ୧୬୨
୫୪ ବର୍ଣ୍ଣ-ଆଶ୍ରମ-ଆଚାରରେ । ଘୋର ତପସ୍ୟା ଶମାଦିରେ[୭] ॥ ୧୬୩
ହୁଅଇ ଯେହୁ ଉତପନ୍ନ । ମହତ ପରିଶ୍ରମମାନ ॥ ୧୬୪
ସେ କୀର୍ତ୍ତି-ସଂପତ୍ତିନିମିତ୍ତ । ନୁହଇ ପୁଣ ପୁରୁଷାର୍ଥ ॥ ୧୬୫
ଶ୍ରୀହରିଗୁଣାନୁବାଦର । ଶ୍ରବଣାଦିରେ ନିରନ୍ତର ॥ ୧୬୬
ଶ୍ରୀଧରପାଦପଦ୍ମ ପୁଣ । ହୁଅଇ ଯେ ଅବିସ୍ମରଣ[୮] ॥ ୧୬୭
ସେଟି ପରମ ପୁରୁଷାର୍ଥେ । ବୋଲନ୍ତି ପଣ୍ଡିତେ ଏମନ୍ତ ॥ ୧୬୮
୫୫ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପଦାରବିନ୍ଦରେ । ଅବିସ୍ମରଣ ଏ ସଂସାରେ ॥ ୧୬୯
ଅଶୁଭମାନଙ୍କୁ ନାଶଇ । ଶାନ୍ତିକି ବିସ୍ତାର କରଇ ॥ ୧୭୦
[୯]ପରମଭକ୍ତି ମନଶୁଦ୍ଧି । ଏ ବେନି କଥା କରେ ସିଦ୍ଧି ॥ ୧୭୧

---

୧. ତୁଲ୍ୟ ।　୨. ଅତିମାତ୍ରାରେ ।　୩. ଭକ୍ତି ।
୪. ସାଧନକାଳରେ ଓ ଫଳକାଳରେ　୫. ଦୁଃଖାତ୍ମକ ।
୬. ନିଷ୍କାମ । (ଅକାରଣମିତି ପାଠେ) । ଅନୁତ୍ତମମିତି ପାଠେ ସର୍ବୋତ୍ତମମପି କର୍ମ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।
୭. ସମାଧିରେ (ପାଠାନ୍ତର)　୮. ଅନବରତ ସ୍ମରଣ ।　୯. ପରମାତ୍ମା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବିଜ୍ଞାନ-ବିରାଗେ ଯେ ଯୁତ । ସେ ଜ୍ଞାନ କରଇ ଉଦିତ ।। ୧୭୨
୫୬ ହେ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠ ତୁମ୍ଭେମାନେ । ସୁଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ଏ ଭୁବନେ ।। ୧୭୩
ଯେଣୁ ଆତ୍ମାରେ ନିବେଶିଣ । ଭଜୁଛ ତୁମ୍ଭେ ନାରାୟଣ ।। ୧୭୪
ଯେ ନାରାୟଣ ସର୍ବେଶ୍ୱର । ଆନ ଈଶ୍ୱର ନାହିଁ ଯାର ।। ୧୭୫
ଯେହୁ ଅଖିଳ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର । ଆତ୍ମା-ସ୍ୱରୂପୀ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ।। ୧୭୬
ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କଠାରେ । ଭକ୍ତି କରିଛ ନିରନ୍ତରେ ।। ୧୭୭
୫୭ ଯେ ପରୀକ୍ଷିତ ନୃପବର । ପ୍ରାୟୋପବେଶେ[1] ତାହାଙ୍କର ।। ୧୭୮
ଯା' ଶୁକମୁନିମୁଖୁଁ ଭଲେ । ମହାମୁନିଏ ଶୁଣିଥିଲେ ।। ୧୭୯
ସେଠାରେ ପୂର୍ବେ ଥିଲି ଶୁଣି । ଯେବଣ ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ପୁଣି ।। ୧୮୦
ସେ ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱକୁ ସଂତତେ । ସ୍ମରଣ କରାଇଲ ମୋତେ ।। ୧୮୧
୫୮ ଯାହାର ଉରୁକର୍ମମାନ । ସମସ୍ତେ କରନ୍ତି କଥନ ।। ୧୮୨
ସର୍ବ ଅଶୁଭ କରେ ହତ । ସେ ବାସୁଦେବର ଚରିତ ।। ୧୮୩
ହେ ବିପ୍ରମାନେ ! ଏ ଚରିତ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କଲି ମୁଁ ବିଦିତ ।। ୧୮୪
ଏ ଘେନି ମୁହିଁ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ । ଜଗତେ ଅଟଇ ବିଖ୍ୟାତ ।। ୧୮୫
୫୯ ଏ ରୂପେ ନିତ୍ୟ ଯଉଁ ଜନ । ନ ଦେଇ ଆନଠାରେ ମନ ।। ୧୮୬
ପ୍ରହରେ କ୍ଷଣେ ଅବା ତହିଁ । ଲୋକଙ୍କୁ ଶ୍ରବଣ କରାଇ ।। ୧୮୭
ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଯେ ଅବା ଶୁଣଇ । ଆତ୍ମାକୁ ପବିତ୍ର କରଇ ।। ୧୮୮
ଏକ ଶ୍ଳୋକ ବା ଶ୍ଳୋକ-ଅର୍ଦ୍ଧ । ଏକ ପାଦ ବା ଅର୍ଦ୍ଧପାଦ ।। ୧୮୯
୬୦ ଦ୍ୱାଦଶୀ ଏକାଦଶୀରେ ବା । ଶୁଣଇ ପଢ଼ଇ ଅଥବା ।। ୧୯୦
ସଂଯତଚିତ୍ତେ ଉପବାସେ । ଯେବଣ ମାନବ ବିଶେଷେ ।। ୧୯୧
ହୁଅଇ ସେ ଆୟୁଷ୍ୟବନ୍ତ । ପାପରୁ ହୁଅଇ ମୁକତ ।। ୧୯୨
୬୧ ସଂଯତଚିତ୍ତେ ମଥୁରାରେ । ପୁଷ୍କରକ୍ଷେତ୍ରେ ଦ୍ୱାରକାରେ ।। ୧୯୩
ଏହି ସଂହିତାକୁ ବିସ୍ତାରି । ଉପବାସରେ ପଢ଼ି କରି ।। ୧୯୪
ସମସ୍ତ ଭୟମାନଙ୍କରୁ । ମୁକତ ହୁଅଇ ସଂସାରୁ ।। ୧୯୫
୬୨ ଏଥିରେ କୀର୍ତ୍ତିତ ଯେ ପୁଣ । ଦେବତା, ମୁନି, ସିଦ୍ଧଗଣ ।। ୧୯୬
ଯେ ପିତୃଲୋକ, ମନୁମାନେ । ଯେ ନୃପେ ବିଖ୍ୟାତ ଭୁବନେ ।। ୧୯୭
ସେ କାମ ଦିଅନ୍ତି ତତ୍‌ପର । ପଢ଼ିବା, ଶୁଣିବା ଲୋକର ।। ୧୯୮
୬୩ ଯେ ଋକ ଯଜୁ, ସାମମାନ । ଦ୍ୱିଜ କରିଣ ଅଧ୍ୟୟନ ।। ୧୯୯
ଯେବଣ ଫଳକୁ ଲଭଇ । ଯେ ମଧୁ-ପୟଃ କୁଲ୍ୟା ଦୁଇ[2] ।। ୨୦୦
ଆବର ଘୃତକୁଲ୍ୟା ଦାନ । ଏଥି ଯେ ଫଳ ବିଦ୍ୟମାନ ।। ୨୦୧
ସେ ଫଳ ଲଭଇ ସେ ଜନ । ଯେ ଏହା କରେ ଅଧ୍ୟୟନ ।। ୨୦୨

୧. ପ୍ରାୟ (ଅନଶନ)ରେ ଉପବେଶ (ବସିବା), ତହିଁରେ ।
୨. ମହୁର ନଈ ଓ କ୍ଷୀରର ନଈ । କୁଲ୍ୟା = ନଈ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୬୪ ଯେ ଦ୍ୱିଜ ପ୍ରୟତ[1] ହୋଇଣ । ପଢ଼ି ଏ ସଂହିତା-ପୁରାଣ ॥ ୨୦୩
ପରମ ପଦକୁ ସେ ଯାଇ । ବିଷ୍ଣୁ ଯା' ସ୍ୱୟେଂ ଛନ୍ତି କହି ॥ ୨୦୪
୬୫ ବ୍ରାହ୍ମଣ କଲେ ଅଧ୍ୟୟନ । ପ୍ରଜ୍ଞାକୁ ଲଭଇ ବହନ ॥ ୨୦୫
କ୍ଷତ୍ରିୟ ଯେବେ ସେ ପଢ଼ଇ । ଲଭେ ଆସମୁଦ୍ରାନ୍ତ[2] ମହୀ ॥ ୨୦୬
ବୈଶ୍ୟ ହୁଅଇ ନିଧିପତି । ଶୂଦ୍ର ପାପରୁ ପାଏ ମୁକ୍ତି ॥ ୨୦୭
୬୬ କଳିକଲୁଷସମୂହର । ନାଶକ ଅଖିଳ-ଈଶ୍ୱର ॥ ୨୦୮
ହରିଙ୍କି ପ୍ରତିପଦେ ଆନ । ଶାସ୍ତ୍ର ନ କରନ୍ତି ଗାୟନ ॥ ୨୦୯
ଅଶେଷମୂର୍ତ୍ତି ନାରାୟଣ । ଏଥିରେ ପ୍ରତିପଦେ ପୁଣ ॥ ୨୧୦
କଥାପ୍ରସଙ୍ଗରେ କଥିତ । ଏଣୁ ଏ ପୁରାଣ ମହତ ॥ ୨୧୧
୬୭ ଯେ ଅଜ, ନାହିଁ ଯାର ଅନ୍ତ । ଯେ ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱରୂପେ ଖ୍ୟାତ ॥ ୨୧୨
ଯେହୁ ସମସ୍ତ ଜଗତର । ଜନମ ପାଳନ ସଂହାର ॥ ୨୧୩
ଏ ତିନି ରଜ ସତ୍ତ୍ୱ ତମ । ଯାହାର ଶକ୍ତି ଅଭିରାମ ॥ ୨୧୪
ଅଜ ଶଙ୍କର ଶକ୍ର[3] ଆଦି । ଦେବତାମାନେ ଯେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥ ୨୧୫
ଯାହାର ସ୍ତୁତିକି ସେମାନେ । ଜାଣି ନାହାନ୍ତି ଏ ଭୁବନେ ॥ ୨୧୬
ସେ ପ୍ରଭୁ ଅଚ୍ୟୁତଙ୍କୁ ମୋର । ଅନବରତ ନମସ୍କାର ॥ ୨୧୭
୬୮ ପ୍ରକୃତି ପୁରୁଷ ମହତ । ଅହଂକାର ପଞ୍ଚ ତନ୍ମାତ୍ର ॥ ୨୧୮
ପ୍ରବୃଦ୍ଧ ଏ ନବ ଶକ୍ତିରେ । ଯେହୁ ରଚିତ ନିଜାତ୍ମାରେ ॥ ୨୧୯
ସେ ସ୍ଥିର-ଜଙ୍ଗମ-ସଦନ । ଯେ ସୁରଶ୍ରେଷ୍ଠ ସନାତନ ॥ ୨୨୦
ଯେ ଉପଲବ୍ଧିମାତ୍ରଧାମ । ସେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମୋ' ନମ[4] ॥ ୨୨୧
୬୯ ଯେ ନିଜସୁଖେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚିତ୍ତ । ସେ ହେତୁ ହୋଇଛି ନିରସ୍ତ ॥ ୨୨୨
ଇତରଠାରେ ଭାବ ଯାର । ଏମନ୍ତ ହେଲେହେଁ କୃଷ୍ଣର ॥ ୨୨୩
ରୁଚିର ଲୀଳାରେ ଯାହାର । ଆକୃଷ୍ଟ ନିଜ ସୁଖସାର ॥ ୨୨୪
ଯେ ତତ୍ତ୍ୱଦୀପ ଅନୁପମ । ପୁରାଣ ଭାଗବତ ନାମ ॥ ୨୨୫
ବିସ୍ତାର କଲେ କରୁଣାରେ । ଯେହୁ ଅଖିଳ ପାପ ହରେ ॥ ୨୨୬
ଏମନ୍ତ ଯେ ବ୍ୟାସନନ୍ଦନ । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ କରୁଛି ବନ୍ଦନ ॥ ୨୨୭
'କୌତ୍ସସ କୁଳରେ ଜନମ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ ନାମ ॥ ୨୨୮
ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧେ ଭାଗବତ । ଭାଷାପ୍ରବନ୍ଧେ ଭଣେ ଗୀତ ॥ ୨୨୯
ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସ । ଯାହା ଆସ୍ୱାଦେ ଦିବାନିଶ ॥ ୨୩୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧାର୍ଥନିରୂପଣଂ
ନାମ ଦ୍ୱାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

---

୧. ପ୍ରୟତ = ଯତ୍ନବାନ୍ । ୨. ସମୁଦ୍ରର ଶେଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ୩. ଇନ୍ଦ୍ର । ୪. ନମଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତ୍ରୟୋଦଶେ ପୁରାଣାନାଂ ସଂଖ୍ୟାମାହ ଯଥାକ୍ରମମ୍ ।
ଦାନଂ ଦାନସ୍ୟ ମାହାତ୍ମ୍ୟଂ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତସ୍ୟ ଚ ॥ ୧

ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ

୧	ଯାହାଙ୍କୁ ବିରିଞ୍ଚି ବରୁଣ ।	ବାସବ ରୁଦ୍ର ସମୀରଣ ॥	୧
	ଉତ୍ତମ ସ୍ତବମାନଙ୍କରେ ।	ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ନିରନ୍ତରେ ॥	୨
	ଅଙ୍ଗ ଉପାଙ୍ଗ-ପଦ-କ୍ରମେ ।	ଉପନିଷଦେ ଯାକୁ ସାମେ ॥	୩
	ସାମଗେ କରନ୍ତି ଗାୟନ ।	ଧ୍ୟାନରେ ତଦ୍‌ଗତ ଯେ ମନ ॥	୪
	ଯାହାକୁ ଦେଖନ୍ତି ସେ ମନେ ।	ସନ୍ତତେ ଯୋଗିଜନମାନେ ॥	୫
	ସୁର-ଅସୁର ଗଣ ଯାର ।	ଅନ୍ତ ନ କରନ୍ତି ଗୋଚର ॥	୬
	ଏମନ୍ତ ଯେ ଦେବ ଈଶ୍ୱର ।	ତାହାଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ॥	୭
୨	ପୃଷ୍ଠରେ ଭ୍ରମଇ ସତ୍ୱର ।	ଅମନ୍ଦ ଯେ ଗିରି ମନ୍ଦର ॥	୮
	ତେଣେ [1]ଗ୍ରାବାଗ୍ର କଣ୍ଡୂୟନୁଁ ।	ନିଦ୍ରାଳୁ ଯେ କମଠତନୁ ॥	୯
	ସେ ଭଗବାନଠାରୁ ଜାତ ।	ପ୍ରଖର ଯେ ଶ୍ୱାସ-ମରୁତ ॥	୧୦
	ସେ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସନ୍ତତେ ।	ପାଳନ କରନ୍ତୁ ଜଗତେ ॥	୧୧
	ଯାହା ସଂସ୍କାରଲେଶମାତ୍ର ।	ଅନୁବର୍ତ୍ତନବଶୁଁ ଜାତ ॥	୧୨
	ସଂକ୍ଷୋଭବ୍ୟାଜେ[2] ଜଳଧିର ।	ଯିବା ଆସିବା ସଲିଳର ॥	୧୩
	ଅନୁଯୋଗରେ ଅଦ୍ୟାପି ହିଁ ।	ବିଶ୍ରାମ ଲଭି ନାହିଁ ତହିଁ ॥	୧୪
୩	ସଂଚୟ ପୁରାଣସଂଖ୍ୟାର ।	ଯେ ବାଚ୍ୟ[3] ଏ ଭାଗବତର ॥	୧୫
	ଯେ ପ୍ରୟୋଜନ ଦାନ ଆର ।	ଯେ ଅବା ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଦାନର ॥	୧୬
	ଯେ ବା ମାହାତ୍ମ୍ୟ ପାଠାଦିରେ ।	ଶୁଣ ତା' ମନ ଦେଇ ଧୀରେ ॥	୧୭
୪	ଯେ ବ୍ରହ୍ମପୁରାଣ ବିଖ୍ୟାତ ।	ସେ ଦଶ ସହସ୍ର ଗଣିତ ॥	୧୮
	ପଞ୍ଚାନ[4] ସହସ୍ର ପ୍ରମାଣ ।	ଅଟଇ ସେ ପଦ୍ମପୁରାଣ ॥	୧୯
	ତେଇଶି ସହସ୍ର ନିୟତ ।	ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣ ପରିମିତ ॥	୨୦
	ଶିବ ପୁରାଣ ଚଉବିଂଶ ।	ସହସ୍ର ଗଣିତ ପ୍ରକାଶ ॥	୨୧
୫	ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଅଷ୍ଟାଦଶ ।	ସହସ୍ରେ ହୋଇଅଛି ଶେଷ ॥	୨୨
	ଯେହ୍ନୁ ନାରଦୀୟ ପୁରାଣ ।	ପଚିଶ ସହସ୍ର ପ୍ରମାଣ ॥	୨୩
	ମାର୍କଣ୍ଡ ପୁରାଣ ବିଖ୍ୟାତ ।	ନବ ସହସ୍ର ପରିମିତ ॥	୨୪
	ପନ୍ଦର ସହସ୍ର ଚାରିଶ' ।	ଆଗ୍ନେୟ ପୁରାଣ ପ୍ରକାଶ ॥	୨୫
୬	ଚଉଦ ସହସ୍ର ପାଞ୍ଚଶ' ।	ଗଣିତ ପୁରାଣ ଭବିଷ୍ୟ ॥	୨୬

୧. ଗ୍ରାବ = ପାଷାଣ, ତାର ଅଗ୍ରଜନିତ କଣ୍ଡୂୟନ ହେତୁରୁ । (କଣ୍ଡୂୟନ = ଗଲୁ, କୁଣ୍ଡେଇ ହେବା)
୨. ବାହାନା । ୩. ବିଷୟ । ୪. ପଞ୍ଚାବନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

	ଅଠର ସହସ୍ର ବିଖ୍ୟାତ	। ପୁରାଣ ବ୍ରହ୍ମବଇବର୍ତ୍ତ	।।	୨୭
	ଏଗାର ସହସ୍ର ପ୍ରମାଣ	। ଗଣିତ ଏ ଲିଙ୍ଗ ପୁରାଣ	।।	୨୮
୭	ଗଣିତ ସହସ୍ର ଚବିଶ	। ବରାହପୁରାଣ ପ୍ରକାଶ	।।	୨୯
	ସ୍କନ୍ଦ ପୁରାଣ ଏକାଶୀତି	। ସହସ୍ର ଶତୋତ୍ତର ଖ୍ୟାତି	।।	୩୦
	ବାମନ ପୁରାଣ ଲୋକରେ	। ଦଶ ସହସ୍ର ଗଣନାରେ	।।	୩୧
୮	ସତର ସହସ୍ର ପ୍ରମାଣ	। ଅଟଇ ସେ କୂର୍ମପୁରାଣ	।।	୩୨
	ମତ୍ସ୍ୟପୁରାଣ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ	। ସହସ୍ର ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରକାଶ	।।	୩୩
	ସହସ୍ର ଏକୋନବିଂଶତି	। ଗରୁଡ଼ ପୁରାଣର ଖ୍ୟାତି	।।	୩୪
	ଦ୍ୱାଦଶ ସହସ୍ର ପ୍ରମାଣ	। ଅଟଇ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପୁରାଣ	।।	୩୫
୯	ଏ ରୂପେ ପୁରାଣସମୂହ	। ଚାରିଲକ୍ଷ ଏ ଅସନ୍ଦେହ	।।	୩୬
	ଅଠର ସହସ୍ର ତହିଁରେ	। ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଗଣନାରେ	।।	୩୭
୧୦	ନାଭିପଙ୍କଜମଧ୍ୟେ ସ୍ଥିତ	। ଯେ ପିତାମହ ଭବଭୀତ	।।	୩୮
	ତାହାଙ୍କୁ ଏହା କରୁଣାରେ	। ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁ[୧] କହିଲେ ପୂର୍ବରେ	।।	୩୯
	ସେ ଘେନି ଏହୁ ଭାଗବତ	। ନାମରେ ଜଗତେ ବିଖ୍ୟାତ	।।	୪୦
୧୧	ଆଦିରେ ମଧ୍ୟେ ଅବସାନେ	। ଯୁକ୍ତ ଏ ବୈରାଗ୍ୟ ଆଖ୍ୟାନେ	।।	୪୧
	ଏ ହରିଲୀଳାକଥାବୃନ୍ଦ	। ଅମୃତେ କରାଇ ଆନନ୍ଦ	।।	୪୨
	ଯେ ହରିଭକ୍ତ ସେ ସାଧୁଙ୍କୁ	। ଆବର ଦେବତାମାନଙ୍କୁ	।।	୪୩
୧୨	[୨]ଯେ ବ୍ରହ୍ମ-ଆତ୍ମୈକଲକ୍ଷଣ	। ସର୍ବବେଦାନ୍ତସାର ପୁଣ	।।	୪୪
	ଯେ ପରମାର୍ଥ ଅଦ୍ୱିତୀୟ	। ସେ ବସ୍ତୁ[୩] ଏଥିରେ ବିଷୟ	।।	୪୫
	କୈବଲ୍ୟମାତ୍ରକ କେବଳ	। ଅଟେ ଏ ଭାଗବତଫଳ	।।	୪୬
୧୩	ସୁବର୍ଣ୍ଣସିଂହରେ ସଂଯୁତ	। କରିଣ ଏ ଶ୍ରୀଭାଗବତ	।।	୪୭
	ଭାଦ୍ରବପୌର୍ଣ୍ଣମାସୀ ଦିନ	। କରେ ଯେ ବିପ୍ରଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ	।।	୪୮
	ସେ ନର ପରମଗତିକି	। ଲଭଇ ବୈକୁଣ୍ଠସ୍ଥିତିକି	।।	୪୯
୧୪	ସୁଧାସାଗର ଭାଗବତ	। ଯାବତ ନୋହିଥାଇ ଶ୍ରୁତ	।।	୫୦
	ତାବତ କାଳ ସାଧୁଗଣେ	। ଶୋଭନ୍ତି ଇତର ପୁରାଣେ	।।	୫୧
୧୫	ସର୍ବବେଦାନ୍ତମାନଙ୍କର	। ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଅଟେ ସାର	।।	୫୨
	ତା' ରସାମୃତେ ଯାର ତୃପ୍ତି	। ତାର ଅନ୍ୟରେ ନାହିଁ ରତି	।।	୫୩
୧୬	ଜାହ୍ନବୀ ଯେସନେ ନଦୀରେ	। ଅଚ୍ୟୁତ ଯେହ୍ନେ ଦେବଙ୍କରେ	।।	୫୪
	ବୈଷ୍ଣବମଧ୍ୟେ ଶମ୍ଭୁ ଯେହ୍ନେ	। ପୁରାଣମଧ୍ୟେ ଏହୁ ତେହ୍ନେ	।।	୫୫
୧୭	ହେ ଦ୍ୱିଜେ ! କ୍ଷେତ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟର	। ଯେସନେ କାଶୀ ଅଟେ ସାର	।।	୫୬
	ତେହ୍ନେ ପୁରାଣମାନଙ୍କର	। ମଧ୍ୟେ ଶ୍ରୀଭାଗବତ ବର	।।	୫୭

୧. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ (ପାଠାନ୍ତର) ।　୨. ଯେ ବ୍ରହ୍ମ ଏକାତ୍ମଲକ୍ଷଣ (ପାଠାନ୍ତର) ।　୩. ବ୍ରହ୍ମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୧୮ ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଯେ ପୁରାଣ । ବୈଷ୍ଣବଙ୍କର ପ୍ରିୟ ପୁଣ ।। ୫୮
ଯେ ଅଟେ ନିର୍ମଳ ଯହିଁରେ । ପରମ ଜ୍ଞାନ ଗା'ନ୍ତି ନରେ ।। ୫୯
ଏକ ନିର୍ମଳ ଯେ ପ୍ରକାଶେ । ଲଭନ୍ତି ଯା' ପରମହଂସେ ।। ୬୦
ଯହିଁ ବିରାଗ-ଜ୍ଞାନ-ଭକ୍ତି । ସହିତେ କର୍ମରୁ ନିବୃତ୍ତି ।। ୬୧
ଯଉଁ ପୁରାଣ ଭାଗବତେ । ଏମାନ ବର୍ଣ୍ଣିତ ସନ୍ତତେ ।। ୬୨
ତାହା' ପଠନ ବିଚାରଣ । ଭକ୍ତିରେ ଯେ ଅବା ଶ୍ରବଣ ।। ୬୩
ସେଥିରେ ହୋଏ ଯେ ତତ୍ପର । ମୁକ୍ତିକି ଲଭଇ ସେ ନର ।। ୬୪
୧୯ ଅତୁଳ ଯେ ଜ୍ଞାନପ୍ରଦୀପ । ପୁରାଣ ଭାଗବତରୂପ ।। ୬୫
ଏହା ଯେ କଳ୍ପର ଆଦିରେ । କହିଲେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଆଗରେ ।। ୬୬
ସେ ବ୍ରହ୍ମରୂପେ ନାରଦଙ୍କୁ । ନାରଦରୂପରେ ବ୍ୟାସଙ୍କୁ ।। ୬୭
ଶୁକଙ୍କୁ ସେ ବ୍ୟାସସ୍ୱରୂପେ । ପରୀକ୍ଷିତଙ୍କୁ ଶୁକରୂପେ ।। ୬୮
କହିଲେ ଯେ କରୁଣା କରି । ଶ୍ରୀଭାଗବତକୁ ବିସ୍ତାରି ।। ୬୯
ସେ ଶୁଦ୍ଧ ବିଶୋକ ଅମୃତ । ନିର୍ମଳ ଅତିଶୟ ସତ୍ୟ ।। ୭୦
ସେ ନାରାୟଣଙ୍କୁ ସୁମନେ । ଧ୍ୟାନ କରୁଛୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ।। ୭୧
୨୦ ଯେ ବାସୁଦେବ ଭଗବାନ । ଯେ ସାକ୍ଷୀ ତାଙ୍କୁ ମୋ' ବନ୍ଦନ ।। ୭୨
ଯେ ଭାଗବତ ପୁରାଣକୁ । କହିଲେ ମୁମୁକ୍ଷୁ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ।। ୭୩
୨୧ ଯେ ବ୍ରହ୍ମରୂପୀ ଯୋଗେଶ୍ୱର । ସେ ଶୁକଙ୍କୁ ମୋ' ନମସ୍କାର ।। ୭୪
ସଂସାରସର୍ପରେ ଦଂଶିତ । ଅଟଇ ଯଉଁ ପରୀକ୍ଷିତ ।। ୭୫
ତାହାଙ୍କୁ ସେ ସର୍ପଭୟରୁ । ମୋକ୍ଷଣ କଲେ ଯେ କୃପାରୁ ।। ୭୬
୨୨ ହେ ପ୍ରଭୁ ଆହେ ଦେବେଶ୍ୱର । ଯେହେତୁ ନାଥ ତୁ ଆମ୍ଭର ।। ୭୭
କରୁଣା କର ଏ ରୂପରେ । ଯେହ୍ନେ ତୋ' ପାଦଯୁଗଳରେ ।। ୭୮
ଜନମେ ଜନମେ ଭକତି । ହୋଇବ ମୋର ଉତପତି ।। ୭୯
୨୩ ଯାହାର ନାମସଂକୀର୍ତ୍ତନ । ନାଶେ ସକଳ ପାପମାନ ।। ୮୦
ଯାହାର ପ୍ରଣାମଟି ପୁଣ । କରଇ ଦୁଃଖପ୍ରଶମନ ।। ୮୧
ସେ ହରି ପରମ-ଈଶ୍ୱର । ତାହାଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ।। ୮୨

କବି ପରିଚୟ

ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ ନିକଟ । ବ୍ରାହ୍ମଣଶାସନ ପ୍ରକଟ ।। ୮୩
ତା' ନାମ ବାମଦେବପୁର । କୌତ୍ସସମାନଙ୍କ ମନ୍ଦିର ।। ୮୪
ଯେ ବାମଦେବ ବାଜପେୟୀ । ସେ ଗ୍ରାମ ଥିଲେ ଦାନ ପାଇ ।। ୮୫
ଯେ ବାଜପେୟୀ ସର୍ବେଶ୍ୱର । ଅଟନ୍ତି ତାହାଙ୍କ କୁମର ।। ୮୬
ତାହାଙ୍କ ସୁତ ବାଜପେୟୀ । ଯେ ଦୁର୍ଗାଦାସ ନାମ ହୋଇ ।। ୮୭
ବାଲୁଙ୍କି ଦୀକ୍ଷିତ ନାମରେ । ସମ୍ଭବ ତାଙ୍କର କୁମରେ ।। ୮୮

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତାଙ୍କ ତନୁଜ ଜୀବଦାସ । ମିଶ୍ର ନାମରେ ସେ ପ୍ରକାଶ ।। ୮୯
ମଧୁସୂଦନ ତାଙ୍କ ସୁତ । ସେ ମଧୁସୂଦନ ମୋ' ତାତ ।। ୯୦
ମୋହର ନାମ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ମୋ' ପ୍ରଭୁ କୃଷ୍ଣ କୃପାସିନ୍ଧୁ ।। ୯୧
ମୋହର ଦୀନବନ୍ଧୁ ନାମ । ଯେ ବୈତରଣୀତଟେ ଗ୍ରାମ ।। ୯୨
ମୁକୁନ୍ଦପୁର ନାମେ ଖ୍ୟାତ । ସେ ଗ୍ରାମେ ଅଟନ୍ତି ଯେ ସ୍ଥିତ ।। ୯୩
ବୈଷ୍ଣବ ବୃନ୍ଦାବନ ଦାସ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଭକ୍ତିରେ ଲାଳସ ।। ୯୪
ଶ୍ରୀନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପରିବାର । ଅଟନ୍ତି ଅତି ଶୁଦ୍ଧାଚାର ।। ୯୫
ଯେ ଅଟେ ତାହାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ । ବୈଷ୍ଣବ ଜୟରାମ ଦାସ ।। ୯୬
ତାଙ୍କ ପ୍ରୀତିରେ ବଶ ହେଲି । ଭାଗବତକୁ ଗୀତ କଲି ।। ୯୭
ମୋହର ଦୀନବନ୍ଧୁ ନାମ । ଖଣ୍ଡପଡ଼ା ଦୁର୍ଗେ ବିଶ୍ରାମ ।। ୯୮
ଅଟନ୍ତି ତହିଁ ଅଧିପତି । ମଙ୍ଗରାଜ ନାମରେ ଖ୍ୟାତି ।। ୯୯
ଗୌଡ଼ ବାରାଣସୀ ଉତ୍କଳ । ଏ ତିନି ଦେଶ ପୋଥି ଠୁଳ ।। ୧୦୦
କରିଣ ଶୁଦ୍ଧାଶୁଦ୍ଧ ଜାଣି । ଗୀତକୁ ରଚିଲି ପ୍ରମାଣି ।। ୧୦୧
ସୁଜନେ ନ ଧର ମୋ' ଦୋଷ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର ଦାସ ।। ୧୦୨

ଇତି ଶ୍ରୀମଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭାଗବତ-ମାହାତ୍ମ୍ୟଂ
ନାମ ତ୍ରୟୋଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଭାବାର୍ଥଦୀପିକାମେତାଂ ଭଗବଦ୍‌ଭକ୍ତବତ୍ସଳାମ୍ ।
ପରମାନନ୍ଦପାଦାବ୍‌ଜଭୃଙ୍ଗଶ୍ରୀଃ ଶ୍ରୀଧରୋଽକରୋତ୍ ।।
ସ୍ୱବାଲଚପଳାଳାପୈଃ ସ୍ୱଲୀଳାପରିନର୍ତ୍ତିତୈଃ ।
ପ୍ରୀୟତାଂ ପରମାନନ୍ଦନୃହରିଃ ସଦ୍‌ଗୁରୁଃ ସ୍ୱୟମ୍ ।।
ଶ୍ରୀପରାନନ୍ଦସଂପ୍ରୀତ୍ୟୈ ଗୁହ୍ୟଂ ଭାଗବତଂ ମୟା ।
ବିବୃତଂ ତନ୍ମତେନେଦଂ ନ ତୁ ମନ୍ମତିବୈଭବାତ୍ ।।
କ୍ୱେଦଂ ନାନାନିଗୂଢ଼ାର୍ଥଂ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତଂ କ୍ୱ ତୁ ।
ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧିରହଂ କୃଷ୍ଣପ୍ରେମ କିଂ କିଂ ନ କାରୟେତ୍ ।।

ସମାପ୍ତୋଽୟଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA